Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

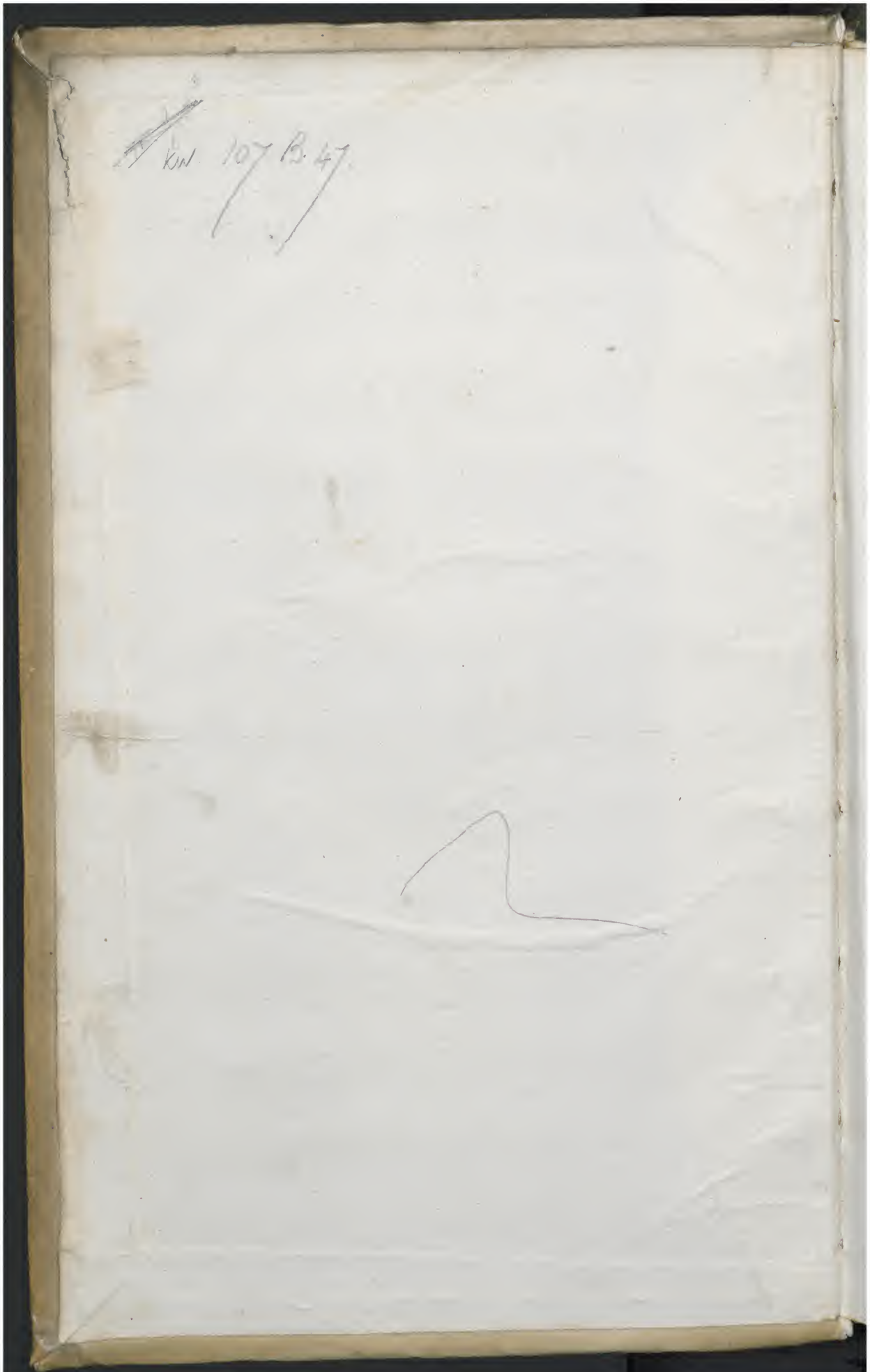
KW 107 B. 47.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Hoog.
107 B 47

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

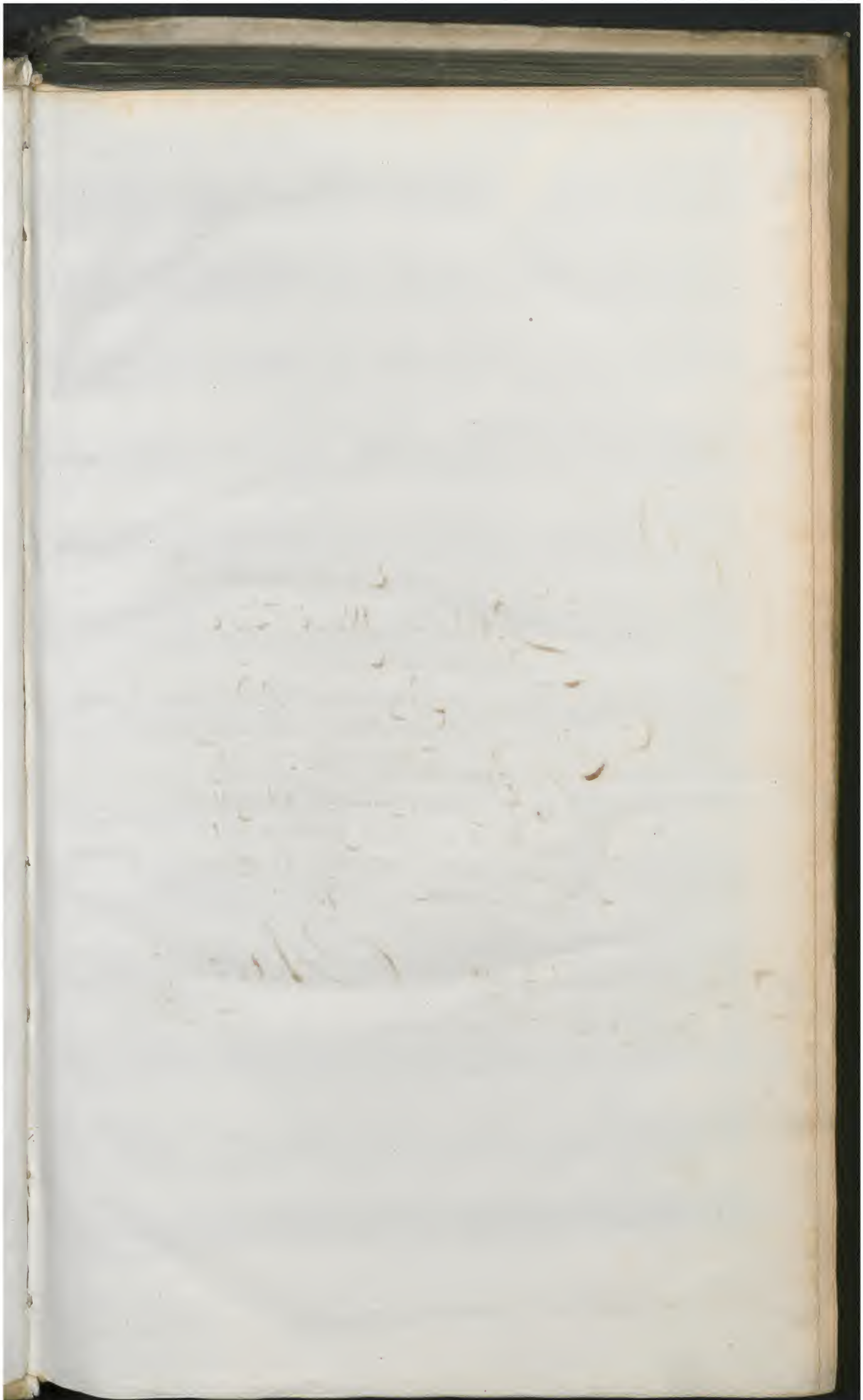

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Hoog.
107 B 47

Illustrissimo & Excellentissimo Domino

PAULO WIRTZIO

L. Baroni in Orneholm

Celsissimorum & Præpotentum DD. Fœderatæ

Belgicæ Ordinum Mareschalco Campi &c.

Viro Pacis Belliq; artibus Incluto

& cunctas laudis partes feliciter adimplenti,

ad seculi decus & bonum publicum nato,

perpetuum observantiæ, cultûs & affectûs

monumentum L. m. q3

officiosè obtulit

Auctor.

Hagæ Comitis d. 3/13. Sept.

Anno Christiano 1668.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

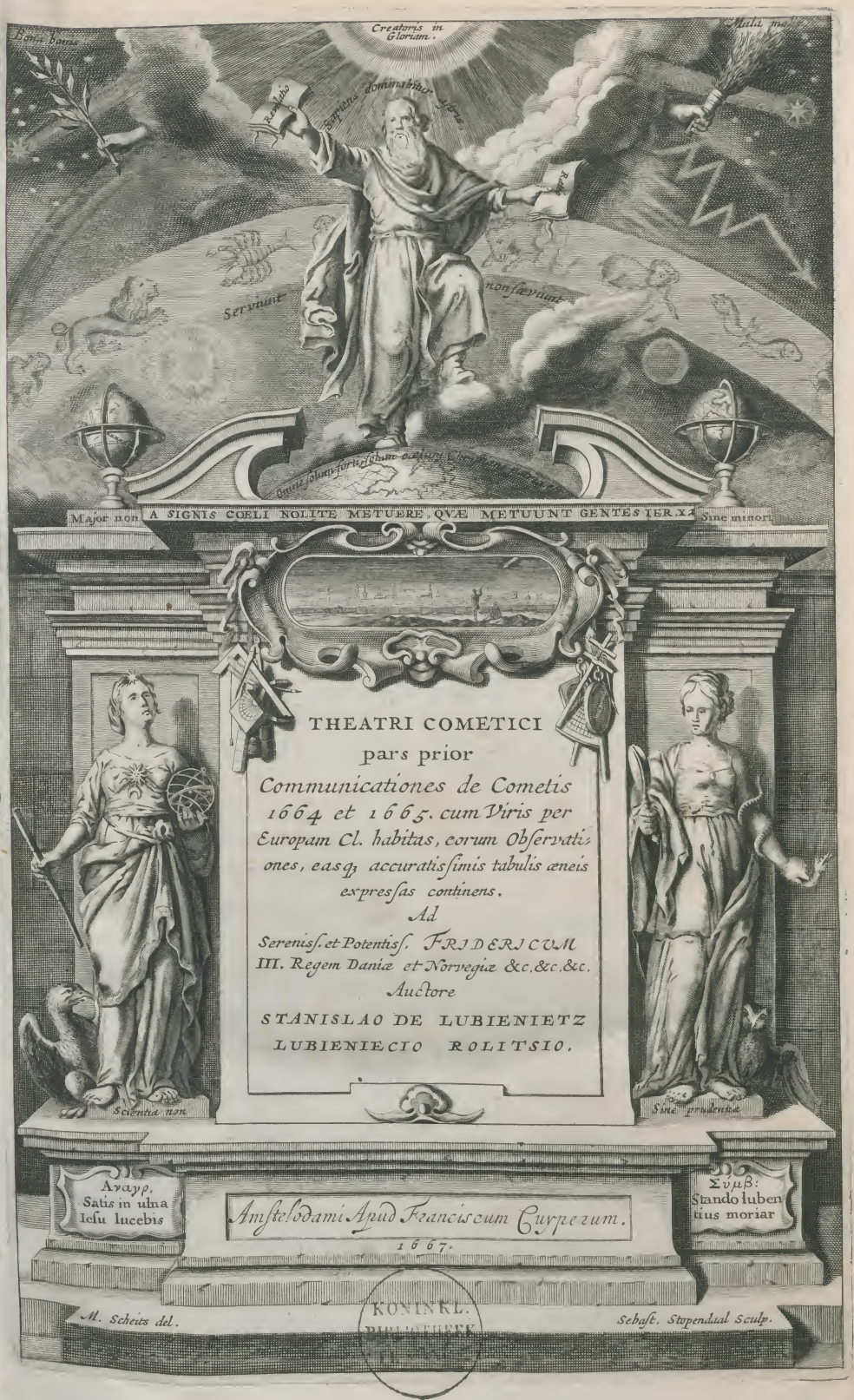

KONINKL.
BIBLIOTHEEK

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Hoog.
107 B 47

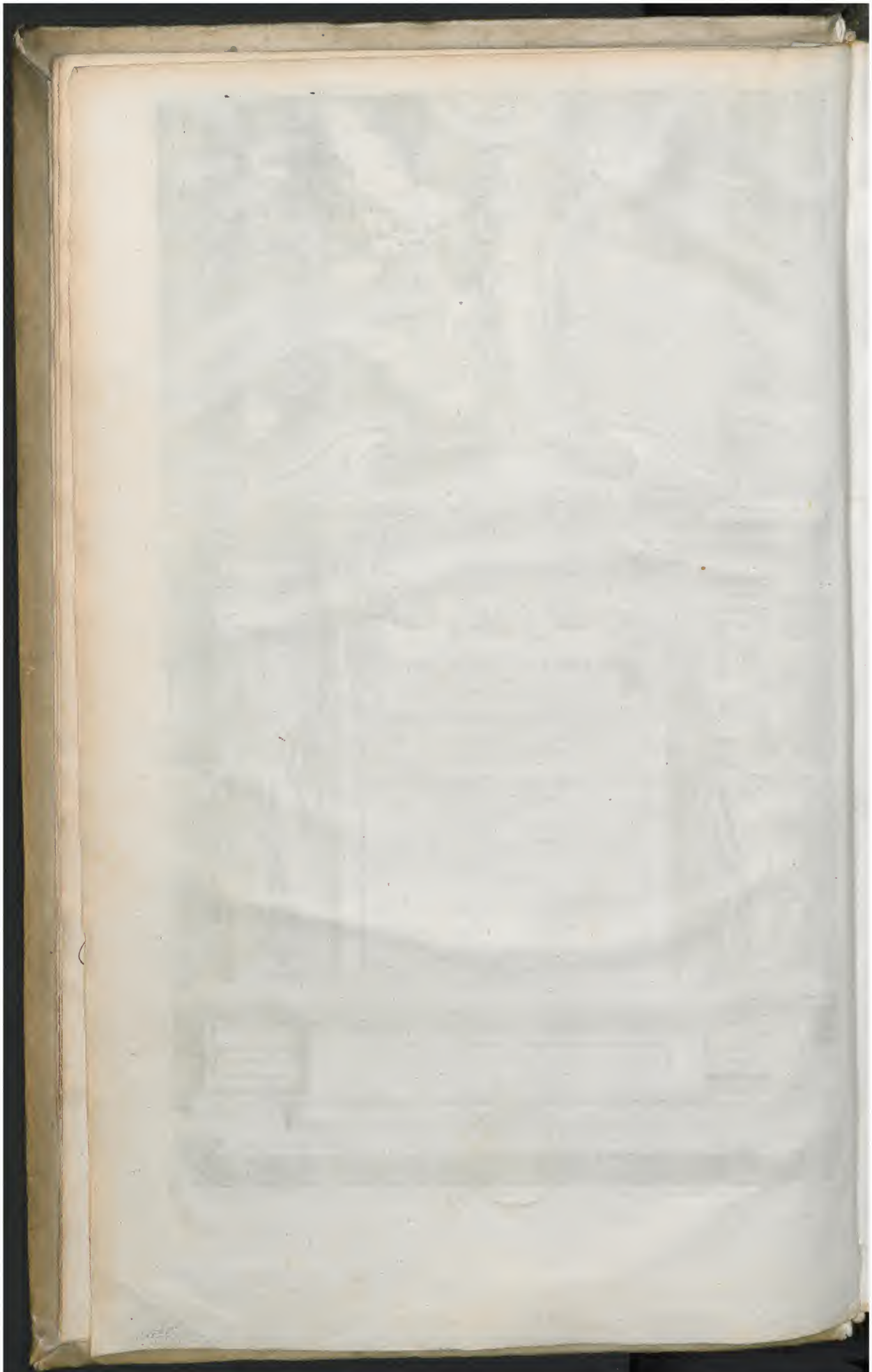

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

STANISLAI de LUBIENIETZ
LUBIENIECII ROLITSII

Theatrum Cometicum,

Duabus partibus conſtans,

Quarum altera frequenti Senatu Philoſophico conſpicua, Cometas anni 1664. & 1665. variis Virorum per Europam Clariſſ. cum quibus Auctor de hoc argumento contulit, obſervationibus, diſſertationibus, animadverſionibus deſcriptos, & quinquaginta novem figuris æneis illuſtratos, exhibet: quibus immiſta ſunt varia Philoſophica & Chriſtiana exempla & monita, ad vitæ melius degendæ uſum cuicunque hominum generi convenientia:

Ad Sereniſſ. & Potentiſſ.

FRIDERICUM TERTIUM,

REGEM DANIÆ, NORVEGIÆ &c. &c. &c.

Altera continet Hiſtoriam ccccxv. Cometarum, à tempore diluvii ad Ann. 1665. cum 25. Figuris & accurato indiculo, non tantùm triſtium, ſed & lætorum eventuum eos ſecutorum; in qua ſimul Synopſis quædam Hiſtoriæ Univerſalis proponitur.

Ad Sereniſſ. & Celſiſſimos

GEORG. WILHELM. & JOAN. FRIDERICUM,

Duces Brunſuicenſes & Lunæburgenſes.

ET

THEATRI COMETICI EXITUS,

Sive de Significatione Cometarum,

Ac juſta RAUTENSTEINIANA *cum imagine ejuſdem.*

Ad Sereniſſimos & Celſiſſimos

PHILIPPUM WILHELMUM & PHILIPPUM,

Comites Palatinos, Duces Bavariæ &c. Neoburg. & Sultzbacenſem &c. &c. &c.

OPUS MATHEMATICUM, PHYSICUM, HISTORICUM, POLITICUM, THEOLOGICUM, ETHICUM, OECONOMICUM, CHRONOLOGICUM.

Amſtelodami, typis DANIELIS BACCAMUDÉ,

Apud FRANCISCUM CUPERUM, Bibliopolam. ANNO 1668.

Cum Privilegiis Sacræ Cæſ. Majeſtatis, & Celſiſſ. ac Præpot. DD. Holl. Weſt-Friſiæque Ordinum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Sereniſsimo & Potentiſsimo Principi ac Domino Domino

FRIDERICO TERTIO,

Danorum, Norvagor. Gotthor. Wandalor. Regi Incluto, Pio, Felici, Auguſto.

Domino Domino meo Clementiſſimo Salutem Imperium proſperitatem!

IGnobile, ſi quod aliud, & degeneribus conveniens ingrati animi vitium eſt: quod ideò ante omnia Vir honeſtus horret. Huic adverſa grati animi virtus ob maxima beneficia in me collata Te, MAXIME REX, cum opere hôc præterire non patitur. Sed ſi vel grati animi officium religioſo ſilentio & intimâ pietate teſtari integrum: tamen cum aliis rationibus validis, neglecti ſcilicet aliàs officii, depugnandum mihi foret. Regni enim Tui, quod unum ex antiquiſſimis & clariſſimis hodiè florentibus eſt, amplitudo & veteres gloriæ, Tui quoque, qui omnium ferè Regum in Europa natu maximus es, nominis famâ, maximè verò Tuarum virtutum & rerum geſtarum, quæ Te Optimum Principum celebrant, ſplendor & ornamenta, vel invitum, in Tui cultum raperent. Nempe quos ante chiliades annorum Alma Dania venerata eſt Frodones FORTES, Canutos MAGNOS, Magnos MITES, Canutos SANCTOS, Ericos BONOS, alioſque virtutum & rerum geſtarum laudibus Inclytos Principes, Tu ſolus, MAXIME FRIDERICE, refers. Refers enim Patrem glorioſiſſimæ recordationis Chriſtianum Quartum, pietate, juſtitiâ, clementiâ, fortitudine & regnandi artibus nemini ſecundum. Sed de Tuis maximis & verè Regiis laudibus, etiamſi eas benè norim, & gratus agnoſcam, ex veteri illo monito, *Satius eſt tacere, quàm loqui* mihi præſertim, cui cavendum eſt, ne ſtilo rudi ampliſſimæ, florentiſſimæ, laudes. Tuæ exaſperentur, vel quodammodò obducantur tenebris, potius quàm illuſtrentur. Nam, quod fateor ingenuè,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Non ego ſum ſatis ad tantæ præconia laudis.
Nefas autem eſt laudes Magnorum Principum
Culpâ deterere ingeni,

imò verò juvat præclari Viri Auſonii, apud Principem Auguſtum Gratianum loquentis judicio, gratias quoque de acceptis beneficiis debitas agere, *ut apud DEOS fieri amat, ſentiendo copioſius quàm loquendo.* Sed quamvis

- - humilis tantis ſim conditor actis,
Nec Tua præter Te chartis intexere quiſquam
Facta queat, dictis ut non majora ſuperſint:
Eſt nobis voluiſſe ſatis. Nec munera parva
Reſpueris. Etiam Phœbo gratiſſima dona
Cres tulit. - - - - - - - - -

Excitat, ut officium grati & fidelis clientis ritè fungar, ipſa temporis ratio, celebre ſcilicet Romanis ſcriptoribus ſtrenarum ineunte anno commercium. Strenam quippe nec ipſe laudatiſſimus Cæſarum Auguſtus reſpuit: ſucceſſor verò ejus Tiberius quadruplam & de manu reddere conſueverat, teſte Suetonio, verè Auguſto Scriptore. Etſi verò maximas Tuas Virtutes, quæ ſatis dignè laudari nequeunt, pio & religioſo ſilentio venerari conveniat, tamen & conveniens eſt gratias agere aſſiduas, ſicut Tua beneficia, verè Regia, in me ſunt aſſidua. At citrà omnem neceſſitatem, quæ *duas res, quibus in vita humana nihil pulchrius eſt*, judice Seneca, *corrumpit, gratum animum & beneficium.* Par eſt, ô REX, & ſilentii hìc, ubi rerum magnitudo dicendi parvitatem infinitis partibus excedit, meminiſſe, & ſimul in præſentia ſolam commemorare clementiam. Hæc enim Maximos quoque, etiam Principes maximè docet, utpote quâ illi maximè ad divinæ naturæ ſimilitudinem, ipſo quoque Romanæ eloquentiæ Principe judice, accedant. Hæc verò virtus eximia à Sole pietatis & juſtitiæ lumen ducens, inter reliquas virtutes Tuas ſplendidiſſimè lucet

- - - velut inter ignes
Luna minores.

Innata

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Innata Tibi eſt, Teque cœlo aſſerens, ut alterum Titum, amorem & delicias generis humani per orbem celebrat. Hâc arte, Auguſtum imitatus, non tantùm Tuorum, mutatâ licet felicitèr ex uſu Reip. imperii formâ, ſed & vicinorum cunctorumque exterorum benevolentiam & ſtudium Tibi conciliaſti, omniumque linguas & ſtilos terra marique feciſti Tibi vectigales. Exemplo Tuo, *Rex incomparabilis*, fidem præſtas & ſuffragium ſapientibus tot Regum Tui æqualium dictis, qui *amicorum copiam, præſidia imperii tutiſſima*, præ copiis & gazis ducebant. Has tantas virtutes, & verè Regia ſtudia immenſus cœli favor, ut tot indiciis bello paceque, ita tot regnorum ſucceſſioni aptis liberis datis à natura & inſtitutione optimè factis, prole tanto Rege digna, largiter remuneratus eſt. Non enim temerè *maximam in Principibus divinitatis fidem eſſe bonum ſucceſſorem* (qualem Tibi Deus Opt. Max. Principem Generoſiſſimum & Magnanimum, utinam ſerò demum Tuas vices obiturum! paravit) feliciſſimus diſertiſſimi ſeculi Orator Plinius dixit. Hôc verò prior Tacitus, civilis diſciplinæ magiſter præſtantiſſimus, *non claſſes, non legiones, perinde firma imperii munimenta, quam numerum liberorum* eſſe, prudenter pronunciavit. His Te, *REX potentiſſime*, REGUM REX, beavit, illas quoque largitus eſt, ut tutô terra marique regendi artes optimas exercere poſſis. Quid ni ergo Tibi inprimis hoc opus religioſe dedicem, in quo non pauca gratiâ Virorum Principum omniumque adeò, qui Chriſti inſtitutioni obedientes bonarum artium & partium ſint amatores, & ſic boni publici ſtudio, dicta ſunt? Specimen quoddam hic eſt univerſæ Philoſophiæ, quantum quidem ad bonam ſufficit mentem. Ad quam paucis opus eſſe literis, Seneca aſſeruit Togatorum ſapientiſſimus: Epictetus verò, felicius quàm ille Homerum nuce, duabus tantum vocibus ἀνέχε καὶ ἀπέχε *Suſtine & abſtine*) id ipſum comprehendit. Hac ratione compoſitum & multâ varietate jucundâ ſimul & utili ſe commendans opus, ego tantò juſtius, tantoque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

lubentius fero, do, dico, consecro Augusto Nomini Tuo, quantò Te magis talium rerum sublimi scientiâ delectari scio. Fateor me ex professo velle hoc opere Viris Principibus, & sic publicæ rei, quam illi DEI mandato moderantur, singulari ratione prodesse. Tuum erit, *Rex sapientissime*, qui hæc ut vitâ exprimis & exemplo confirmas commendasque, ita optimè di judicare potes, hoc grati in Te, benevoli autem in publicum animi monumentum serenâ fronte excipere. Hæc, ut & illa conscientiæ tranquillæ & lætæ serenitas, vos, Reges terræ, maximè decet, qui istam moribus & exemplo animis subjectorum inferre debetis, ut virtute quam latissimè propagatâ & potentiæ virium felicitèr adjunctâ, Serenissimi in oculis quoque Principis Regum terræ appareatis. Ita & populi imperio vestro subjecti animo sereno & devoto vos venerabuntur, debitoque obsequio & affectu vestras mentes serenabunt. Hoc ego omnibus Candore & cultu convenienti precor, de quo Tibi, *Rex optime*, gratulor. Addo votum supplex pro Tua totiusque Serenissimæ Tuæ Regiæ familiæ salute & prosperitate, regnorumque Tuorum tranquillitate & perpetua almæ pacis ubertate, nomini Tuo conveniente.

Dabam Hamburgi Anno à Christo nato CIↃ IↃC LXVI, ineunte.

Sacræ & Serenissimæ Regiæ Majestati Tuæ Domino Domino meo Clementissimo submissima devotione, promtissimo obsequio, integerrima fide serviens

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

STA-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

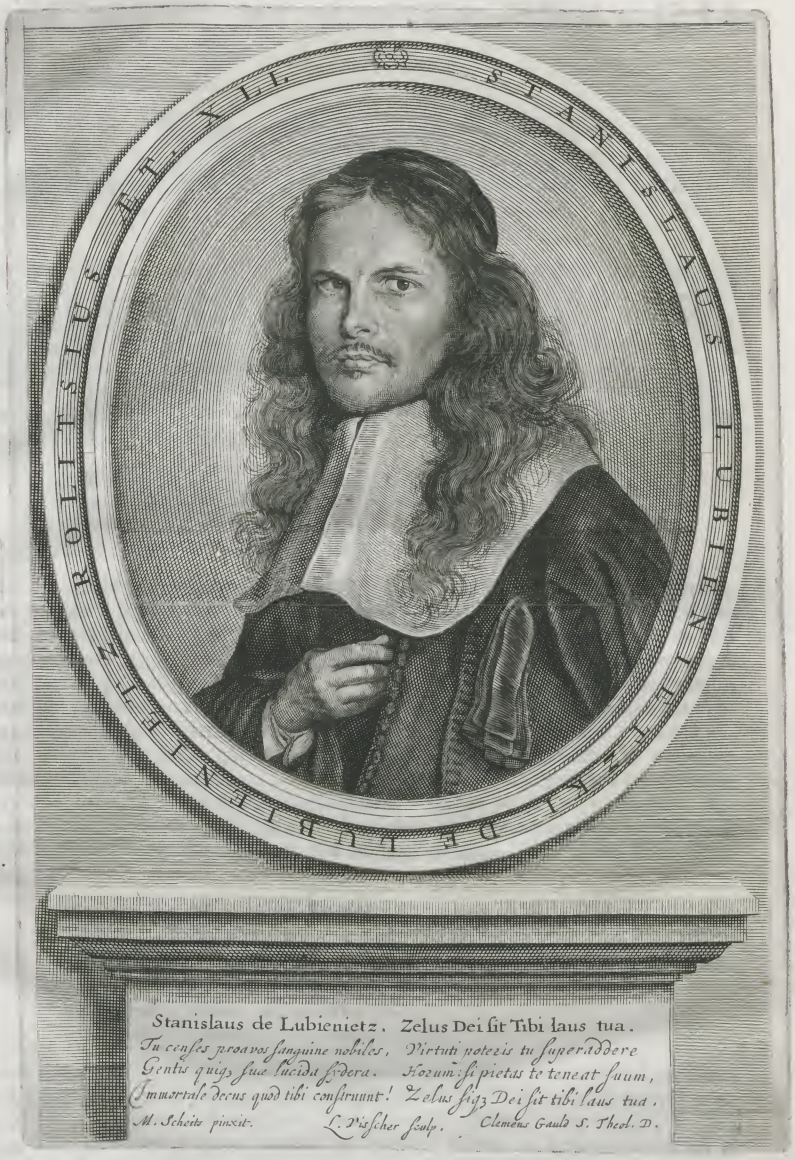

Stanislaus de Lubienietz. Zelus Dei sit Tibi laus tua.

Tu censes proavos sanguine nobiles, Virtuti poteris tu superaddere
Gentis quos sua lucida foedera. Horum si pietas te teneat suum,
Immortale decus quod tibi construunt! Zelus sit Dei sit tibi laus tua.

M. Scheits pinxit. L. Visscher sculp. Clemens Gaulo S. Theol. D.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

STANISLAI LUBIENIECII DE LUBIENIETZ.

Præloquium ad Lectorem.

De ratione totius hujus Operis, & ſtudiorum virtutis & eruditionis.

OPus me magnum moliri, & magnos in eo Aſtronomos, Politicos, Ethicos, verbo Philoſophos, audacter imitari, haud injuriâ dixeris, Lector. Fateor (quod tamen præfiſcini dictum velim, ab omni jactantia alienus) me hîc Encyclopœdiæ quoddam exhibere voluiſſe compendium, ſaltem ſpecimen. Audaciam & æmulationem in re honeſta, genium vel ingenium, tanto magis utrumque ſubigentem & excolentem, nemo rejecerit. Stat pro me vetus Poëta Græcus Phocylides, ſi tamen omnia illius ſunt quæ exſtant, perfectioni Chriſtianæ multum conformia:

Ζῆλος τ' ἀγαθῶν ἐσθλὸς, φάυλων δ' ἱπτερχὸς,
Τόλμα κακῶν, ὀλοὴ μὲν' ὀφέλλει δ' ἐσθλὰ πονεύντας.
(*Æmulatio bonorum bona: malorum verò prava*
Audacia malorum exitioſa: ſed valdè juvat bona tractantes.)

Audaciam indidit genius bono publico devotus. Sed & amicorum conſilium ad eundem finem directum, utpote hæc à me collecta & conjecta in chartam, grata & utilia publicè futura, judicantium, quod aſpernari religio mihi fuit. Imitatio alienæ virtutis quidem excitat, laudis verò meretur propriam. Gloria præclarorum facinorum, à parentibus ad poſteros tranſmiſſa, & in eos jure quodam ſucceſſionis derivata in conſortium ſui libenter admittit. Cum autem meritò eos, qui eam imitatione vendicare ſibi ſtudeant, junioribus mutuò imitandos, & contra invidiam tutandos exhibeat, tùm verò & illos, qui adamatæ ignaviæ, pro laudanda imitandæ Majorum virtutis ambitione, incubuerint, tantò magis deridendos & arguendos ἐκ ἀγχιμέτρου [è regione] locat. Vin' ſcire illam ambitionem, de qua prudenter nonnemo, *Non amo diſcipulum, niſi ambitioſum*, quæ me ad magnorum Virorum legenda in hoc opere veſtigia accendit? non alia eſt quàm quæ illi laudum apici, à Venuſino Vate inſcripta legitur:

Omne tulit punctum, qui miſcuit utile dulci,
Lectorem delectando pariterque monendo.

Nec enim ſoli

Aut prodeſſe volunt, aut delectare Poëtæ,
Aut ſimul & jucunda & idonea dicere vitæ:

Verùm omnes cordati literarum & virtutis publicique boni, ſed & bonæ exiſtimationis amantes. Audiendus hîc nobis eſt Plutarchus, ut de literis, ita præcipuè de morali diſciplinâ optimè, ſi quiſquam alius, meritus. Ideò & illo elogio, ſi quid oculus hiſtoriæ videt, dignus, ampliſſimæ hiſtoriæ Græcæ & Latinæ theſaurum & verè Bibliothecam omnium veterum hiſtoriæ ſcriptorum eſſe monumenta ejus: Is igitur talis ac tantus pœnam licet ferat, gravem tamen, imò graviſſimam, & à perpetrato facinore mox cruciantem improbos manere docens, *quis non delectaretur*, inquit, *venuſtate honoris, niſi is, cujus atrum cor (ut cum Pindaro loquar) frigidâ flammâ ſit fabricatum*? Nempè magnum virtutis præmium, & induſtriæ ad virtutem enitentis incentivum

* * * & immenſum gloria calcar habet.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Idem ille auctor, prope dixero, nunquam è manibus deponendus, animum neque ferocem, neque inaudacem dejectumque esse vult, *quorum illud*, inquit, *impudentiæ, hoc servili cuidam submissioni mentis ansam præbet, artificiosum verò est, atque accuratum in omnibus medium tenere* l. de lib. educandis. Itaque ambitio illa, quæ cum studio virtutis, eamque umbræ instar sequentis, gloriæ conjuncta est, in laude ponitur. Hæc ambitio, & cum humilitate modestiaque Christiana in una sede moratur, & tamen ingenuum quemque ad scandendum summum laudis fastigium invitat incitatque. Nec fraudantur debitâ laudis mercede, nisi qui sint degeneres, veræ laudis egentes, qui de ea judicium iniquum sibi arrogent, quorum temeritatem nec virtus, nec prudentia moratur. Tantò verò majori fiduciâ illa laude digna ambitio jus suum prosequitur, & in stadio honesti decurrit, quantò majori candore & studio in generis humani bonum fertur. Quod si tamen hæc me in illo fastigio non collocet, lætus in medio consistam, ubi altera γνώμη [sententia] inscripta

Est quadam prodire tenus, si non datur ultrà.

Hæc enim merces mediocri destinata est rerum cognitioni, quâ superiorem mihi non tribuo (nam μικροῖς μικρὰ semper & conveniunt & Deus largitur) licet summam mereantur Viri quos hîc produco, tùm & summæ proximam me hîc diligentiam adhibuisse, non diffitear. Cum autem honor non tàm sit in honorato, quàm in honorante, laudem, judice æquitate & prudentia, meretur, qui eam merentibus vel jam meritis tribuit, omni prorsus ut invidiâ ita & adulatione procul esse jussâ, inter quas ut ubique, *medium tenuêre beati*, memores illius moniti Theognidei

Ἥσυχος ὥσπερ ἐγὼ μέσην ὁδὸν ἔρχεο ποσσὶ.
(*Quietus sicut ego, mediam viam ingredere pedibus.*)

Quod si quis vitio mihi vertat, me & tot Viros ignotos aggressum esse, & occasionem disputandi de moribus quæsivisse. Ad illud quidem respondebo, me voluisse & debuisse, *naturâ maximè & appetente*, ut Aristoteles, *scientiam, & aversante ignorantiam*, ut Plutarchus ait, uterque cum ratione & experientia, discere à doctis, quæ ignorabam, vel in quibus hærebam. Nam & Solonem, quem miratrix sui antiquitas principem illorum 7. Græciæ Sapientum esse voluit, Plutarchus auctor ille gravissimus laudat, quòd *audiendi & discendi natura fuerit studiosus:* itaque & ego

Cur nescire pudens pravè quàm discere mallem?

Ad hoc autem idem quod in simili Aristo Chius apud Plutarchum maledicentiæ reposuit, *Optare me, ut etiam bruta animantia intelligere possent verba ad virtutem incitantia.* Ad utrumque tandem simul:

Scire aliquid laus est: pudor est nil discere velle.

Meus certè candor fraudi mihi apud æquos rerum judices non erit. Agendi quoque ratio ut tot aliis antiquis & novitiis Rhapsodis, qui plurima ad formandam firmandamque, tùm eruditione tùm morum probitate mentem in unum congerunt cumulum, ita cumprimis Plutarcho solemnis, neminem nisi virtutis & scientiæ simul habebit adversarium, nec quenquam reddet deteriorem, nisi qui *dextrâ oblata sinistrâ acceperit*, quod olim in excusationem Theodorus Athenienſis attulit. Etiam ii, qui me penitius norunt, alia me, quàm oportet, agere, dicere non poterunt. Quanquam pauci sunt, qui non vitæ navim impingant ad illos infames scopulos, multorum ossibus albicantes, quos Seneca indicat: *Magna pars vitæ elabitur malè agentibus, maxima nihil agentibus, tota aliud agentibus.* Fateor autem me singulari boni publici studio Viris Principibus & Rempublicam tractantibus, sed & aliàs civilem vitam agentibus prodesse hoc instituto opere velle. *Cum Principibus maximè Philosopho esse conversandum*, & hos singulari ratione ad virtutem, bono generis humani, esse erudiendos, prudenter docet Plutarchus libello speciali: & alibi *prudentiam* θειό-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

τατον καὶ βασιλικώτατον (*rem diviniſſimam & maximè Regiam eſſe*) l. de aud. Poëtis: & rurſum in præclaro illo de lib. educ. libello Socratis auctoritate *Principes voluntate & doctrinâ, non obnoxiis illis fortunæ bonis, felices eſſe probat.* Itaquè ſi vel nihil ad rem Aſtronomicam, vel etiam Philoſophicam, in genere liber iſte faceret, faceret tamen ad rem laudemque, vel ob hoc ſolùm quòd præcipuè utilitatem publicam promovere omni conetur niſu. Operæ pretium itaque facio hoc ipſo, quòd mihi horum ſtudiorum conſcius ſim, & in hoc amplo Virtutis theatro tot idoneorum teſtium fidei innitar. Nam ſi judicio Ciceronis, maximi ſuâ ætate, non tantùm Oratoris, ſed & Ethici & Politici, ſtare velimus, *ſtudiis officiiſque ſcientiæ præponenda ſunt officia juſtitiæ, quæ pertinent ad hominum utilitatem, quâ nihil homini eſſe debet antiquius.* l. 1. de Offic. Atqui ego præter Mathematica, permulta Phyſica, Politica, Hiſtorica, Ethica, ſed & Chronologica ac Oeconomica congeſſi & ſparſim huic operi, prout ſe commoda obtulit occaſio, inſerui, & plurima officia omnium conſcientiæ incumbentia, initiò à Rectoribus Rerumpublicarum facto, recenſui, uſus idoneo libertatis, quæ epiſtolis, velut colloquiis familiaribus convenit, medio. Deus enim monet officii mortales, tot non tantùm Cometis, ſed & aliis ſignis in cælo & terra datis, quid ni ego quoque me divinæ voluntati hîc attemperem, eique famuler? Ideò Speculi Philoſophici & Encyclopœdiæ Compendioſæ, pravâ ambitione remotâ, fidem facio, rejecto omni nigræ loliginis ſucco & ærugine,

- - - - Quod vitium procul adfore chartis
Atque animo prius, ut ſi quid promittere de me
Poſſum aliud, verè promitto, liberius ſi
Dixero quid, ſi fortè jocoſius: hoc mihi juris
Cum venia dabis: inſevit pater optimus hoc me
Ut fugerem, exemplis vitiorum quæque notando.

Dicet fortè aliquis:

Multa fidem promiſſa levant, ubi plenius æquò
Laudat venales qui vult extrudere merces.
Res urget me nulla: meo ſum pauper in ære.

Mediocri fortuna contentus iiſque quæ Deus paternâ obtulit manu, in ſpe & ſilentio vitam tranſigens, non imitabor *popinarum inſtitores, mercem ſua quadam & inſignita modulatione vendentes*, ut alicubi ſcribit in ep. 56. Seneca. Mea tibi examinanda propono, fruenda propino. Alius fortè audacter oggeret:

Quid dignum tanto feret hic promiſſor hiatu?

Crede mihi non parturio montes, ridiculum parituros murem: nil molior ineptè, mores hominum multorum video, adeòque & urbes, & omnibus, quæ recta ſunt, commonſtro. Et diligenti examine illas leges ab Horatio l. de arte Poët. præſcriptas excutio:

Non fumum ex fulgore, ſed ex fumo dare lucem
Cogitat, ut ſpecioſa dehinc miracula promat.
Semper ad eventum feſtinat, & in medias res
Non ſecus ac notas auditorem rapit: & quæ
Deſperat tractata niteſcere poſſe, relinquit.

At profectò ſi, judice Seneca (at quanto Viro!) *paucis ad mentem bonam opus eſt literis:* ſi quid illi Neopolemi dicto apud Ennium, *paucis eſſe philoſophandum*, ſaltem ex mente Ciceronis l. 2. de Orat. ſtudia Philoſophica ad mediocritatem revocantis, fidei tribuendum eſt; ſi denique tota Philoſophia, præeunte Epicteto, breviſſimo quidem, ſed optimo Philoſophiæ Practicæ Ductore, duobus verbis Ἀνέχου καὶ Ἀπέχου (*Suſtine & Abſtine*) felicius quàm Ilias Homeri nuci, includi poteſt; equidem non injuria dixiſſe me arbitror, hôc librô Speculum Philoſophiæ, & quoddam Encyclopædiæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

pœdiæ compendium saltem specimen comprehensum, & exhibitum esse. Porrò integrâ fide cuncta refero & tracto, ad veritatis regulam firmam, non illam Lesbiam, sed certiorem omni regulâ Polycleti, omni librâ Critolai, omnia mea compono, & fugio ac detestor mentiendi vitium, ingenuo homine indignum, quòd ibi concedit Flaccus, dummodo Scriptor

- - - - sic veris falsa remiscet
Primo ne medium, medio ne discrepet imum.

Non sum etiam immemor convenientia tribuenda esse iis, quos vel repræsentamus in theatro, vel voce, seu vivâ, seu mutâ compellamus: in quam rem memoratus auctor multa in illa egregia epistola ad Pisones, artem Poëticam pertractans, habet observatu digna. Contraham præterea, quantum potero, scriptionem, nec eam longè citrà necessitatem producam, nam &, judice illo, imitanda scriptoribus est

Fabula quæ posci vult, & spectata reponi.

Dehinc conor caveoque diligenter, ut Cometæ cælesti & fideli Concionatori, optima monita mortalibus porrigenti, ministrem gnaviter, & has partes

- - - - - officiumque virile
Defendam: neu quid medios intercinat actus,
Quod non proposito conducat, & hæreat aptè.

Quâ tamen in re quædam publicæ utilitatis flagrantissimo studio condonari velim. Hoc enim magis me rebus publicè profuturis, quàm vel elegantiæ, vel opportunitati, vel ordini verborum intentum esse jubet. Ita spero, non defuturos æquos mihi Judices, qui pro me sententiam ferant, & non oblitum me esse horum officiorum pronuncient.

Ille bonis faveatque & consilietur amicis
Et regat iratos, & amet peccare timentes.
Ille dapes laudet mensæ brevis, ille salubrem
Justitiam legesque & apertis otia portis.
Ille tegat commissa Deumque precetur & oret,
Ut redeat miseris, abeat fortuna superbis.

Ego certè in hoc laudis certamine cuique primas concedere sum paratus, satis mihi benè prospectum judicaturus, si in secundis vel tertiis constitero. Nec præterea quisquam caperata fronte excipiat Carmina, orationi solutæ, tùm & Græca immixta Latinis. Etiam talis delectat, & juvat varietas. Illud nemo in me, nisi in Cicerone prius & Seneca, maximè verò in Plutarcho damnet. Hoc pariter exemplum Ciceronis, omni exceptione hîc majoris, tuetur, sed & Horatii sententia,

- - - - sermo lingua concinnus utraque
Suavior, ut Chio nota si commista falerni est.

Et quis æquus mihi indignetur, quòd Deo, nobis munia nostra, illustribus signis inculcanti, ego quoque voluntati ejus ministrans, testimonia & ad virtutem monita priscorum, Christianos talium contemptores olim damnaturorum, adhibeam? Quis potius non lubens videat, quòd, quantum res fert, Plutarchum fideliſſimum Practicæ Philosophiæ Magistrum sæpius, vel Thucydidem Inclytæ Græciæ, Cicerone judice, Virum & Oratorem, verius Historicum summum, vel aurea Pythagoræ carmina, & Christianæ institutioni accommodas Theognidis, Phocylidis aliorumque Græcorum gnomas allegem, vel etiam de Euripidis sapientia, Sophoclis facundiâ & Æschyli grandiloquentia à Plutarcho celebrata delibem?

Apud Græcos eloquentiæ & philosophiæ, apud Romanos virtutum exempla, indice Cicerone, quæro & quærenda esse repeto. Verum tamen ego ita in animum induxi meum, puta-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

ut paratus ſim paucis gaudere lectoribus, politioris ſcilicet tàm literaturæ quàm vitæ amantibus, qui dubio procul candorem & induſtriam meam ſibi placere teſtabuntur. *Teſtimonium multitudinis non eſſe graviſſimum*, Cicero: Publius verò Syrus (ſi tamen omnia ejus ſunt, quæ fragmentis ejus accenſentur,) *eſſe turbam argumentum peſſimi*, &, *multis placere, qui petat, culpam petere* dicit. Plutarchus certè dicere non veretur: Τοῖς πολλοῖς ἀρέσκειν, τοῖς σοφοῖς ἐπιμαρέσκειν (*multis placere, ſapientibus eſt diſplicere.*) Et Romanorum Ducum aliquis: *Nec ego populo placeo, nec populus mihi.* Licet verò paratus eſſem cum Antalcida, ſi fortè opus foret, dicere, *Mihi cano & Muſis*, addo & liberis meis, quibus hoc induſtriæ probæ momentum jure hæreditario boni parentis monumentum relinquo: vel cum illo, *Satis ſunt nobis pauci Lectores, ſatis unus, ſatis nullus*, ſaltem cum illo veteri Poëta, qui ab auditoribus ſuis frequentibus deſertus, ſolo Platone excepto, *Legam*, inquit, *nihilominus. Plato enim unus mihi eſt inſtar omnium:* Tamen ſpes minimas de noſtro conatu, & iniquam de cunctorum doctrina, & virtutis ſtudioſorum benevolentiâ fovere nolo. Hanc potius mihi certò promitto. Tanto plus cum talibus auctoribus rem hanc arduam aggreſſus ſim, Illuſtriſſimo ſcilicet Rautenſteinio Miniſtro Statûs & ad Conventum Imperii Legato Neoburgico, Nobiliſſimo Heinſio Fœderatorum Belgarum ad Sereniſſimum Regem Suecorum Oratore Ordinario, Clariſſimiſque Viris, Hevelio, Bullialdo, Bartholino & aliis, quibus quantùm fidei non tantùm hîc, ſed & in omni laudum genere, tribuendum ſit, ipſæque literæ undique debeant, orbis novit. Neque verò illud quoque vitio mihi verti poterit, ſi ſublimia ſubtilium Philoſophorum, & Celſorum Mathematicorum vota non expleverim. Dari quemquam ſub Sole, ſub quo *nihil eſt ab omni parte beatum*, imo ſub quo, ut ſola inconſtantia conſtans, ita ſola imperfectio perfecta eſt, qui hoc præſtiterit, jurè ambigo. Rurſus audi Plutarchum: *In omnibus perfectionem aſſequi nemo poteſt* lib. de educ. lib. Inveniet tamen & hîc credo, ubi ſe exerceat in omni genere laudis felix induſtria, quoſve veneretur imiteturque. Nam

\- - - - quis dubitet nomina tanta ſequi?

illa dico illuſtria & clariſſima Rautenſteiniorum, Henſiorumque (quibus virtus ac eruditio publicos decrevêre honores) tùm Heveliorum, Bullialdorum, Curtiorum, Kircherorum, Riccioliorum, Schottorum, Bartholinorum, Rudbeckiorum, Forneliorum, Leuneſchloſſiorum, Placentinorum, Graviorum, Buſmannorum, Büthnerorum, Olearíorum, Gruterorum, Clariſſimorum ſeculi noſtri Oratorum, Poëtarum Philoſophorum ac tot in ſpecie Mathematicorum, ut Viros Doctos hâc in Urbe agentes Huſwedelios, Kirſtenios, Mulleros alioſque nunc taceam. Atque hæc multarum Obſervationum, narrationum, & judiciorum (quibus me tot Virorum in omni laudis genere Præſtantiſſimorum benevolentia beavit) varietas arridebit ſpero, palato tuo. Nocet hæc in victu quotidiano plurimùm & tamen placet. At in re literaria & prodeſt plurimùm & meritò placere debet. Audi Syrum: *Jucundum nihil eſt, niſi quod reficit varietas.* Et Plutarchum rurſus: *Varietas delectat & hîc* (in oratione ſcil.) *& ubique ut in auditionibus & ſpectaculis.* libro de lib. educ. Nempe *ipſa natura non ad unam formam opus ſuum præſtat, ſed ipſa varietate ſe jactat:* teſte Seneca lib. 7. nat. qu. c. 27.

Denique non omnes eadem mirantur amantque:
Carmine tu gaudes, hic delectatur jambis:
Ille, Bioneis ſermonibus, & ſale nigro.
Tres mihi convivæ propè diſſentire videntur,
Poſcentes vario multùm diverſa palato.
Quid dem: quid non dem? renuis tu quod jubet alter.
Quod petis, id ſanè invîſum eſt acidumque duobus.

Taceo & nulli ſeculo Momos Zoiloſque deeſſe, ſed & vana vel ambitione vel ſuperſtitione captos, qui neſcio quas cæleſtium rerum obſervationes, revelationibus divinis ſuppares, jactant. Quòd ſi figulus figulum (ut proverbium & experientia docet) odit,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

odit, & cantor cantori invidet, non tamen literarum & virtutis; id eſt, veræ laudis ſtudioſis laborare mutuò invidiâ convenit, quæ, ſi Tullio credimus, *nonniſi in eos cadit, qui ſuæ virtuti non confidunt.* En iterum illius Theognidis monitum:

Χρὴ μεσπῶν θεράποντα ϗ ἄγγελον, εἶδι σοφίης
Εἰδέμεν σοφίης, μὴ φθονερὸν τελέθειν,
Ἀλλὰ τὰ μὲν μάθης, τὰ δὲ δείκνυσι, ἀλλὰ δὲ ποιεῖν.
Τί σφιν χρήσεται μοῦσ' ἐπιστάμενος;

(Oportet Muſarum famulum & nuncium, ſi quid eximium
Noverit ſapientiæ, non invidum eſſe:
Sed alia quidem inquirere, alia verò oſtendere, aliæ verò facere.
Quorſum eis uteretur ſolus ſciens?)

Eſt autem quoddam invidiæ genus minimè laudandum, quæ cum publica tàm utilitate quàm oblectatione fore per Te alioſque, quibus meritò fidendum & obediendum ſit, cognoſcas, intrà privatos premere parietes. Plutarchus, quem authorem libenter lego & allego, non eſſe ullâ ratione latendum docens, *Sive virtus tibi adeſt*, inquit, *noli eſſe inutilis: ſive vitium, noli negligere medicinam*, & paulò poſt: *Si quis in naturæ rerum inveſtigatione Deum celebret, juſtitiam, providentiam, in morum doctrinâ Legem, communionem, Rempublicam, in Republica honeſtatem, non utilitatem, cur vivens ignorari velit?* Hic etenim ipſum ortum faſtidit, & quod extiterit iniquè fert, & in humanum genus, cui ut quiſque proſit, ſtudeat neceſſe eſt, injurius eſt, quod ibidem Plutarchus probat. Gravis & illa injuria oritur ex invidia, ſi quis per ruinam alienæ exiſtimationis ad famam graſſetur: quod vitium ignobile eos plerumque occupat, qui vel inanem auræ popularis gloriam captant, vel propriæ imbecillitatis ſibi conſcii ſunt, ſeque vel in comparationem cum Viris laude dignis, quos Muſa vetat mori, & manet ultima cælo æternæ gloriæ corona, venire, vel eoſdem imitari poſſe deſperant. Hoc flagitii genus quia cane pejus & angue odi, ſpero hanc meam operam ex eo quoque nonnihil gratiæ conſecuturam eſſe. Omnibus enim dignas admetior laudes, & meritis eorum teſtimonium do, memor officii, quod juſtitia hominibus impoſuit, docens *veræ virtuti veram laudem deberi.* Illud quoque benevolentiam debitam meo ſtudio conciliaturum ſpero, me in unoquoque diſſentiendi libertatem æquo animo ferre, eandemque ei in ſolidum relinquere, dummodo illa in vitium non exeat, & virtuti inimica non ſit. Libertate dicendi juſtâ, dum de rebus patriis loquor, me uti nemo, credo, mirabitur, multo minus mihi, nequaquam Fratribus meis eo nomine ſuccenſebit. Eſt enim illa innocua, homine ingenuo digna, & ſimul modeſta, tùm verò privata, ac nil niſi debitam pietatem ergà patriam, recti conſilii indigam, ſpirans. Ad ultimum dicere non dubito cum Lyricorum Principe:

Vive, vale, ſi quid noviſti rectius iſtis
Candidus imperti; ſi non: his utere mecum.

Nam, ut vides, jure libertatis ingenuo cuique & bonarum artium amanti divinitus dato, publicis uſibus deditiſſimo, uſus Senatum Virorum Philoſophiæ Clariſſimorum omnique laudis genere præſtantiſſimorum, votis meis ſtudia ſua commodantium, voco. Horum benevolentiæ, quorundam & patrocinii certus, Zoilum vel Momum, qui nobis rei literariæ & publicæ utilitati pro modulo virium à Domino conceſſarum conſulere quàm optimè annitentibus detrahit, nec favere piis conatibus vult

Noſtra ſed impugnat, nos noſtraque lividus, odit

anxietati improbæ mentis & morſibus malæ conſcientiæ relinquimus, meliorem mentem, ſi velit, ei precati. Nullus quippè dubito tot Laudatiſſimos Viros, quorum nomina opus meum ornant, ſat idoneos Auctores, & vindices litis, ſi quæ mihi mota fuerit, fore tutiſſimos, ut &, quemque probum & æquum tàm relictam ſibi judicandi libertatem, quàm noſtrum candidum ſtudium boni & æqui conſulturum.

LEOPOL;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

LEOPOLDUS Divinâ favente clementiâ, Electus Romanorum IMPERATOR semper Augustus, ac Germaniæ, Hungariæ, Bohemiæ, Dalmatiæ, Croatiæ, Sclavoniæ &c. Rex, Archidux Austriæ, Dux Burgundiæ, Styriæ, Carinthiæ, Carniolæ & Wirtembergæ, Comes Tyrolis &c.

AGnoscimus & notum facimus tenore præsentium Universis. Quod, cum Nobis Honorabilis syncerè Nobis dilectus Stanislaus Lubienietzki de Lubienietz humillimè exposuerat, se Theatrum Cometicum seu Historiam Cometarum peculiari à se studio atque labore contextam in duobus tomis orbi cùm universò, tùm inprimis litterato exhibere constituisse, ac proinde, cum vereatur, ne typographorum aliqui eandem editionem suam fraudulenter imitando, se non sperato solùm fructu, sed & sumptu eam in rem faciendo frustrentur, demississimè rogârit, ut indemnitati suæ hâc in parte clementissimè consulere, seque in dicto labore ac lucubratione suâ edendâ unicè privilegiatum esse vellemus: Nos, cùm eos, qui ingenuas artes atque disciplinas excolere, absconditaque naturæ peculiari suo studio atque labore in lucem educere satagunt, favore atque gratiâ nostra Cæsarea dignos judicemus, Ejusdem Stanislai Lubienietzki postulatis clementer exauditis, statuerimus & sancivimus, prout tenore præsentium ex certa nostra scientiâ statuimus ac sancimus, ne Typographorum, Bibliopolarum ac aliorum librariam negociatiorum exercentium quisquam prædictum Stanislai Lubienietzki Theatrum Cometicum seu Historiam per viginti annorum spatium à prima editionis die computandum intra Sacri Romani Imperii Regnorumque ac ditionum nostrarum hæreditariarum fines, simili aut alio quovis typo vel formâ, sive in toto sive in parte vel compendio, aut in aliud etiam idioma translatum recudere, vel aliò recudendam dare, aut etiam alibi impressum vendere vel distrahere clàm aut palàm, citrà voluntatem & absque ipsius Lubienietzki in scriptis obtentâ licentiâ præsumat. Si quis verò secus faciendo privilegium & interdictum hoc nostrum spernere, negligere aut transgredi ausus fuerit: Eum non modò ejusmodi libris, perperam quippe recusis & adductis (quos quidem prædictus Lubienietzkius, ejusve hæredes ubicunque deprehensos, sive propriâ authoritate, sive Magistratûs loci auxilio sibi vendicare poterunt) de facto privandum, sed & pœnâ insuper decem marcarum auri puri, Fisco nostro Cæsareo fraudis Vindici ac parti læsæ ex æquis partibus pendendâ, omni spe veniæ sublatâ decernimus mulctandum. Dummodò tamen præfatus Liber Orthodoxæ nostræ fidei, bonisque moribus ac Imperii constitutionibus contrarium nihil adversumque in se contineat, & quaterna ad minimum ejusdem exemplaria ad Cancellariam Nostram Imperialem Aulicam transmittantur; hujusce privilegii Nostri tenor pro publica notitia atque cautela in fronte adfigatur.

Mandamus ergò Universis Nostris & Sacri Imperii, Regnorumque & Dominiorum Nostrorum hæreditariorum subditis, cujuscunque statûs, gradûs, ordinis, conditionis, dignitatis aut præeminentiæ existant, tàm Ecclesiasticis quàm secularibus, præsertim verò iis, qui in Magistratu constituti, vel proprio vel superiorum suorum nomine & loco juris & justitiæ administrationem exercent, ne quemquam privilegium hoc nostrum Cæsareum impunè transgredi, aut violare patiantur, quin potius contumaces, quos compererint, præscriptâ pœnâ plecti, aliisque modis idoneis coërceri curent, quatenus & ipsi eandem mulctam evitare voluerint. Harum testimonio literarum, manu nostrâ subscriptarum, & Sigilli nostri Cæsarei appressione munitarum. Datum in Civitate Nostrâ Viennæ die vigesimâ sextâ Maji, Anno Domini millesimo sexcentesimo sexagesimo sexto, Regnorum Nostrorum Romani Octavo, Hungarici undecimo, Bohemici verò decimo.

LEOPOLDUS.

L. S.

Ad mandatum Sæ. Cæ. Majestatis proprium.

Wildericus Baro de Walderdorff
Vice-Cancellarius.

Extractum ex Privilegio,

ORDINUM HOLLANDIÆ WESTFRISIÆQUE.

PRivilegio cautum est, nequis hoc *Stanislai Lubieniecii* Theatrum Cometicum, totum vel ex parte, inscio vel invito *Francisco Cuzero* imprimere audeat, impressave alibi exemplaria in Hollandiam, locosve Illustrissimorum Ord. Holl. Westfrisiæve inferat, vendat vel vendi curet, sub mulcta in ipso diplomate expressa.

* *

ACCLA-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

ACCLAMATIONES AMICORUM GRATULATORIÆ

In opus hoc doctissimum & luculentissimum de Cometis.

Authore

Generosissimo Viro, Domino

STANISLAO LUBIENIECIO de LUBIENIETZ Equite Polono

Suo inter paucos amicissimo.

Attonitos passim ferali crine Cometæ
Dum reddunt Homines, dum mala quisque timet:
Plusque timent, quos plura premunt, mens conscia pravi
Quos prohibet requie, vix requicta frui:
Altius evectus vulgo LUBIENIECIUS *ingens*
Astriferum scandit transgrediturque Polum:
Nec naturalis tantùm scrutatur abyssi
Tàm varias causas, dogmata rara docens:
Verùm abstrusa magis retegit, magis abdita pandit,
Et sua tantum aliis anteferenda probat,
Syderibus quantum reliquis Sol aureus anteit,
Quantum alias inter Julia stella micat.
Historias etiam Veteres narratque recentes
Quæque alias variis sunt placitura modis.
Utile sic dulci miscet, prodesse simulque
Delectare sciens, materia, arte, stylo.
Longè aliter, quàm nunc vulgò persæpe videmus
Astrologos fumos vendere, sæpè logos.
Applaudunt operi Musæ: quin doctior orbis
Et melior passim concinit: euge, benè!
Nos reliquos inter, quos Illi Mens Bona jungit,
Et virtutis honor, vel Probitatis amor:
Accinimus ratione pari licet impare cultu:
Vivat opus præstans! Euge benè! euge benè!
Vox eadem similisve aliorum auditur Amicûm,
Quos passim doctus suspicit orbis, amat,
Hevelios, inquam, Bullialdos, Heinsiadesque;
Curtiades, Schottos, Kircheriosque Patres.
Quosque alios tenui & properato includere metro
Non opis est nostræ, quos graviora premunt.
Sed legis in toto hoc, Lector, tàm splendida libro
Nomina, quæ numeris sunt potiora meis,
Ipsum igitur resera, sollerti lumine lustra
Æquus & assiduâ volve, revolve manu,
Invenies dictis majora, & fausta precatus
Authori, dices non minus: Euge, bene!

Honoris & Amicitiæ Monumentum
L. M. Q. P.

Extemporaneo impetu
Inter recreationes Autumnales in agris suis suburbanis ludens
JOANNES ERNESTUS à RAUTENSTEIN
Dominus in Ditteldorff Anno 1665.

Ad

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Ad Nobiliſſimum eruditiſſimumque Virum

STANISLAUM LUBIENIECIUM

Equitem Polonum, exactas ſuper Cometis obſervationes molientem,

SCAZON.

RImator alte ſiderum STANISLAE,
Aciemque cælo creber arduam intendens,
Quid eſt, quod orſi me labore tam pulchri
Præſtare dignos poſſe retur applauſus
Nimis æqua Rautenſteinii manus veſtri?
Opinionis plurimum ſuæ ah falſa!
Me, quem aula turbulenta, nec ſibi conſtans
Viciſſitudo ſortis urget humanæ,
Et hinc & inde non domabili adſultu:
Pectus frequentes cui moleſtiæ oblimant;
Ex hoc vadoſo ne quid æquore emergam,
Oculoſque in aſtra liber erigam tecum,
Et otioſus, parque cæliti curæ:
Dum patria hinc res, & Bataviæ fatum,
Cœpti improbandus immemorque pactorum
Hoſtis rapina quam Britannus infeſtat,
Ægrum morantur; inde carnifex febris
Torquet jacentem, lectuloque me adfigit.
At tu Cometam, qui tremendus adſpectu
Latè inſidebat nuper ætherem immenſum,
Pernox videri, Solis inſtar exardens,
Raptanſque curſum per celerrimos motus,
In ſæcla mitte cana vividis chartis,
Seroque poſt nos à nepote verſandis.
Hujus Cometæ, docte ſiderum interpres,
Cauſſas latentes atque originem explora,
Ratione fultam ac dædalæ arte Naturæ;
Quem nos ſtupore proſequamur incaſſum.
Stupore, cœcæ dux ubique qui plebi eſt,
Funduſque, quo proſeminantur errores.
Bituminati ſeu vaporis in tractus
Coagulans ſeſe aura viſcidam ac ſtipans;
Seu vis ſe in alto ſulphurata collegit,
Incendioque fomes obtigit tanto:
Conterminos ſive aſtra adacta ſub gyros
A Sole lumen mutuantur inſuetum,
Longèque jactant perque inane diſpergunt:
Sive abditis quodcumque reſtat in cauſſis,
Quas clariores tu magiſque conſpectas
Meridiana luce publico trades.
Nil curioſus præter ordinem inquiris
Periculoſæ quod ſit aleæ plenum
Eventilaſſe, quodque præſtet haud ſciri
Fumum aucupantes fraudulenta ceu multos
Fiducia inflat, quamque ludit eventus:
Qui de futuris aſtra, ut augurem, nuſquam
Non ſciſcitantur, idque propter inſpectant,
Haruſpices ut exta conſulunt Tuſci,
Sibi perſpici qui prorſus ac revelari

Mentem

Mentem deorum gloriantur his ſignis;
Ex his liquere, quicquid apparet cælum:
Ferale ſidus quid Cometa portendat;
Martemne terris, Æoline vim crudam
Ponto incubantem; mœnibuſne Vulcanum
Ipſis, an atram mœnium incolis peſtem,
Gravemque ſummæ caritatis annonam,
Rerum potitis anne Regibus funus?
Regnis ruinam quam ſcientiam ſoli
Sibi occupavit conditor Cometarum,
Alios latentem, neminique compertam
Ex hiſce, tellus quos propagat ac nutrit.
Ille architectus proſatorque & inventor
Rectorque & altor omnium unicus rerum
Totum excuti ſe, quantus eſt in arcanis,
Haud fert caduco lumine atque mortali,
Magnæque parvam dat potentiæ nobis
Partem intuendam, nocte plurimam involvit
Ut ſit, quod olim clauſtra corporum evecti
Rapiamus oculo, prodigeque miremur.
Nam cælitis velle intimum penetrale
Irrumpere aulæ, dum moramur in terris,
Voti impudentis, arrogantiæ extremæ eſt;
Phaëthontis Icarique planè ad exemplum.
Aut ut Typhoëus cum cohorte fraternâ
Gigantibuſque caſtra ceteris movit
Superas in arces & palatium cæli
Oſſâ atque Olympo Pelioque congeſtis;
Mox rupe præceps miſſus ex acervatâ.
Hoc plura ſcire crede te, STANISLAE,
Reconditi quo plura neſcies cæli.

NICOLAUS HEINSIUS.

Ad Gener. Dn. de LUBIENIETZ.

Eruditiſſimos de Cometis Tomos adornantem.

Sic Tibi docta placent cum doctis ſymbla, Cometam
Tàm Bona *ferre* Bonis *quàm* Mala *ferre* Malis
Mallem Ego Pace Tua, Mallem: (Aſt ignoſcite Docti).
Non Bona *ſæpè* Bonis, *fert* Mala *ſæpè* Malis.
Stent tamen & firment Mea ſymbola docta, feratque
Tàm Bona *ſtella* Bonis *quàm* Mala *ſtella* Malis.
Rara Boni, *haud res cara* Mali; *Concludo: Cometa*
Fert Bona *rara* Bonis, *haut* Mala-*cara* Malis.

Offic. & obſeq. E.

SEBASTIAN. GEORG. von WEDEL.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

In Cometologiam

Viri Nobiliſſimi & variâ eruditione inſignis

STANISLAI LUBIENIECII de LUBIENIETZ Poloni.

SParſo Cometes igne luridam facem
Oſtentat Orbi: qui novô ſpectaculô
Infamis aſtri territus, prænunciô
Cælo futuras æſtimat clades ſibi.
Nec vulgus iſtud, cenſor ignavus, tenet:
Sed eruditi non pudenda pars gregis
Ferale ſidus calculô triſti notat.
Opinione diſſident contrariâ
Quibus tremendâ luminum ferociâ
Non flagrat æther: dum ſuo prægnans ſinu
Diſpenſat ortum ſæpius flammis brevem,
Si parcus adſit fomes; aut ſi largior,
Et cauſa ſubſit non ſagax unô modô
(Ut genius iſte mille formarum artifex)
Facie ſtupendâ longius non percutit.
Sed in receſſu nil metûs diri gerit,
Pœnæque flagrum non quatit vindex Deus,
Minaſve ſpargit, aut viciſſitudinum
Interpres aſtrum prodit infeſtâ manu.
Quid hîc tenendum, quid profunda ſuadeat
Indago veri, Ratio quô trahat fidem
Exempla longi temporis quid adſtruant,
STANISLAUS acri differit ſagax ſtilô,
Diſcuſſionis ſobriæ doctus faber.
Mirare lector quiſquis hîc figis tuam
Attentionem, & digna cognoſci ſuiſque
Implexa cauſis è ſinu recondito
Popularis umbræ, quam ſuperſtitio ſerit,
Protracta geſtis luce donari novâ.
Non una ſe commendat hîc ſolertia;
Miſcentur artes totque noctium labor
In eruditis pervigil chartis, quibus
Se priſca jactat pariter atque ætas recens.
Hoc iſtud aſtrum eſt, temperat quod me tibi
Vix non ſilende poſterorum ſeculis,
Humanitati pectus incoctum catæ.
Cælum Cometas exhibet mortalibus,
Queis Ortus atque Occaſus alternat vices:
Ut mox ſoluto corporis nexu brevis
Tenues in auras tota compages eat.
Tuos perenne gloriæ paſcet jubar
Nunquam caducis ignibus ſpectabiles:
Dum literis conſtabit excultis honos,
Dabitque cælum, docta quod tractet manus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

IN EANDEM

QUi populos terret ferali crine Cometes,
Attonitaſque tenet nova per ſpectacula mentes,
Non levia ingeniis acuit certamina doctis:
Qui multô quærunt ſtudio, prænuntia cujus
Flagret ſtella rei. Partes ſententia fecit
Non lentè verſata ſuas: gens utraque cauſæ
Militat, & ſumtis animoſè diſſidet armis.
In triviis ſed quæ dominatur opinio vulgi,
Et velut à longis ſerpit contagio ſeclis,
Ærumnas, certaſque ſerit cælo indice clades,
Atque ex famoſo ſibi triſtia publicat aſtrô.
Altera in oppoſitum verſo quæ nititur æſtu,
Mitior interpres accenſi ſideris audet
Judicio ſævire minus. Pugnantibus illis
Arbitrii STANISLAUS adeſt moderamine recti:
Et ſpargit dum longa ſuas per tempora curas;
Ut nihil intactum præſentis negligat ævi,
Auxilioque ſibi præclaras advocet artes,
Cuncta Cometarum relegit veſtigia felix
Scrutator, dubioque agitatas judice cauſas
Ingenuus cenſor trutinâ caſtigat in acri.
Sic infamatis & ſtigmata detrahit aſtris,
Nec patitur probris totos adſpergier ignes;
Aſſertorque DEO ſervat ſua jura potenti,
Ne pietas & relligio temerata labaſcat.
Quanta ſeges laudis campô floreſcit in iſtô!
Quanta laboratas ditat facundia chartas
Eximiæ frugis collectâ fruge per omnem
Hiſtoriam, & Sophiæ commercia vaſta ſeveræ!
Naſcantur pereantque fugaci luce Cometæ,
Nomen inocciduum, famâ adſpirante labores
Excipiet, STANISLAE, Tuos. Inſcriptus Olympo
Fixa triumphatæ referes præconia mortis.

AD
Authorem & Lectorem.

INgemuit natis varie Polonia bellis,
Inque novos fœtus Hydra cruenta tumet:
Bellorum ſtudiis cognata licentia Muſas
Diſpulit, & pietas non benè tuta fuit.
Quæ diſperſa ſuis, dum vixit ſedibus exul
Quidlibet à ſævo debuit hoſte pati.
Tu quoque Vir magnis animi mihi cognite donis,
Dum pulſat doctum ſæva procella caput,
Otia feceſſûs reperiſti fida quieti,
Doctrinæ pariter pervigil atque Deo.
Sic qui ſuſpectâ ſplendeſcit luce Cometes
Ingenii laxe eſt area facta tui,

Diſce.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Diſceptata diu, dubiis perplexaque cauſis
Hîc diſcuſſa tibi, candide Lector, habes.
Securum Authori hoſpitium, vitamque precare.
Quæ longum famæ det ſupereſſe ſuæ.

ISAACUS GRUTERUS
PETRI FIL.

AD LECTOREM.

ÆThereos nimiùm quid ſuſpicis anxius Ignes?
Crinigeras pavido quid tremis ore Faces?
Si BONUS es; Cælique meres Pietate favorem,
Syrma Cometarum nil tibi triſte feret.
Sin MALUS obſtipâ Numen cervice laceſſis,
Exitio flagrant Sidera cuncta tuo.
Hæc repetes, Lector, paucis ex LEMMATE verbis:
Nobile, quod cernis, plura docebit OPUS.

Ged. ſcr.

JOH. PETR. TITIUS.

EPIGRAMMA.

NOn qualem Æneæ cæli demiſit ab oris,
Iuppiter, hîc adſum Cyllenius Africus.
Nec qualis narrat Terrarum triſtia bella
Suecicus hîc adſum, Cyllenius Auſtricus.
Sed Terras inter Cæli campoſque liquentes
Caudifer *hic adſto* Cyllenius *Aſtricus*
Aſtrologo qualem dubium Natura recantat,
Fœmina, vel juxtim Mas Hermaphroditicus.
Adſto Bonis Bonus: *atque* Malis Malus: *omnia mixtim,*
Triſtia cum lætis attempero cælitus.
Credite mortales, Lunæ ſtat ea Urnula Fati,
Occidere & Naſci: Succreſcere: ſubrui.
Riſerit hinc Alter; fleṛit ſua Fata Secundus,
Semper ego Unius *ſum* Nuncius Exitûs.
Triſtia perverſis: ſimul & ſua miſceo juſtis
Dulcia: Sed conſtans Unus bonus & malus.

Qualis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Qualis quiſque ſibi fuerit, *Si tempora Teſtes*,
Quæſieris, Muſam *volvas* Lubienſkiam.
Quod doctè tractat præſenti thema Libello
Dic; Malus hic unà Cyllenius & Bonus.

M. Fridericus Büthnerus
Profeſſ. Math. Dantiſc.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Σὺν Θεῷ.

VT homo anima rationali, illa divinæ particula auræ, acri ingenio, perſpicaci judicio, feliciſſima memoria, aliiſque præclaris animi dotibus, ideoque imperio, tanquam Dei vicarius, & ad imaginem ejus univerſum moderantis factus, in omnes res creatas orbi lunari ſubjectas præditus, ſui ipſius notitiam aſſequatur, apprimè neceſſarium eſſe, ipſa illa docet ratio. Hanc ducem & antiqua ſapientia ſecuta, licet ſolo lumine naturali, citrà illud revelationis cæleſte, gaudens, notum illud γνῶθι σε αὐτὸν (*Noſce te ipſum*) cælo imputavit. Quod profectò, ſi à facta è cælo revelatione rationem titubantem, labaſcentem, hærentem, deficientem ad perfectionis penetralia perducente formatam notitiam ſui ipſius, *rem*, ſi Ciceroni credimus, *omnium difficillimam* (1. de leg.) accipiat homo, tam eſt verum quam quod veriſſimum. Cæterum quiſque ſana pollens ratione, etſi excellentiſſima illa cæleſti inſtitutione non ſit exercitus, formam corporis ſui adſpiciens, videt hac ipſa quoque præſtare ſe beſtiis, quas manus Conditoris *pronas & ventri obedientes* finxit, at verò

Homini neceſſaria eſt ſui ipſius cognitio.

Γνῶθι σε αὐτὸν (Noſce te ipſum) commendatur.

Formâ quoque corporis præſtat homo beſtiis.

Os homini ſublime dedit, cælumque tueri
Juſſit, & erectos ad ſydera tollere vultus.

Rectè omninò Phocylides:

Πνεῦμα γαρ' ἐστι θεοῦ χρῆσις ἀνθρώποισι καὶ εἰκών.
(Spiritus enim uſui à Deo datus eſt mortalibus & imago Dei)

Homo Dei imaginem & naturam per Spiritum S. animam rationalem habet.

Et Pythagoras:

- - - Ἐπεὶ θεῖον γένος ἐστὶ βροτοῖσιν
Οἷς ἱερὰ σοφίσσατο φύσις δείκνυσιν ἑκάστοις.

(- - - quandoquidem divinum eſt mortalibus genus
Quibus ſancta proferens natura oſtendit ſingula) dato ſcilicet è cælo homini recto intellectu & erecto in cælum corpore. Voluit nempe admiranda divina ſapientia & omnipotentia, hominem cæterarum creatarum rerum rectorem, non tantum ſupra pecudes corpore & intellectu, ſed & in recordationem, imo contemplationem originis, & ſpem beatitatis cæleſtis erigere, ut ſciat & prædicet homo quantum debeat Deo. Neque vero indiſſolubili nexu ſapientiæ & omnipotentiæ juncta bonitas divina contenta fuit, hominem ſoli naturæ & rationi rectæ, vel etiam legis Moſaicæ diſciplinæ erudiendum relinquere: (etſi quantum generoſa & in virtutem prona pectora tum quoque cum laude multa profecerint, omnis ævi exempla perenni memoriæ commendata teſtentur) ſed ad ipſa voluntatis perfectæ & cæleſtis palatii in luce inacceſſa conditi penetralia perducendum, Chriſtianæ inſtitutioni, omni exceptione laudeque majori, commiſit. Per tot inſtitutionis gradus homo ad laudem natus (*a*), veram non tantum ſapientiam, ſed & beatitatem invenire doctus eſt, ita nempe ut certo ſciat bene & vivere & mori, & quod humana mens appetit, olim immortalitatem aſſequi. Quidni ergo fortunatum nimium ſe prædicet, ſua ſi bona ſeque ipſum norit? Non tantum cælum intueri, orbium ejus motum inveſtigare, virtutes ſiderum, (ut nunc terras & maria mente in ſublime raptus linquam) ſed & ſupra aſtra ſcandere, & ipſam ſupremam cæli regiam adire & inire datum eſt homini. Hunc enim ex terra, & anima è cælo data, compoſitum creator Benedictus è terra cælum petere voluit, ut habeat, qui admirabiles ejus virtutes cum beatorum ſpirituum choro æternum celebret. Terque quaterque beatum, qui libertatem ad virtutem *in medio poſitam*, & *neminem*, *qui ſe illâ dignum judicaverit*, * vel impio judice, *dedignantem* flectens, & è veſtigio cæleſtis auxilii vim aſſecutus, ad ultimum & divinæ gloriæ & ſuæ felicitatis finem aſſequitur!

Homo rector reliquarum rerum creatarum, cur non tantum recto judicio? ſed & erecto corpore ornatus?

Deus per 4. gradus inſtituit & ducit hominem ad cælum. Naturæ inſtinctu inchoat. Ratione ſanâ formar. Lege Moſaica promovet. Inſtitutione Chriſtianâ perficit.

(a) Immortalitatis appetens & candidatus eſt homo.

Libertas ingenii humani ad bonum malumve flecti poteſt.

Virtutis via omnibus patet.

* Sen. conſol. ad Polyb. *Gratiæ divinæ omnibus præſto eſt.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Christiana fortitudo seculi hujus victrix.

Is profecto rite se ipsum suumque auctorem, sed & veram suam beatitatem & ejus consequendæ viam novit: & hanc quidem insuper tenet, terit presso pede, nihil blanditias irasque seculi moratus, & cuncta inania transmittens. Is sui-ipsius probe, quia excelsæ simul & originis & prosperitatis suæ memor, quemque fortunæ pullum de felicitate, & vel totum orbem virtuti adversantem in certamen provocare non dubitat, indubitata spe victoriæ fretus. Is ille est, quo *nemo pluris æstimat virtutem*, vel Philosopho, sed tamen Ethnicorum Christianissimo testem, *dum malit boni Viri nomen perdere, quam conscientiam lædere*, Is contra pravum seculi morem, *magis conscientiam quam famam veretur*, & plus se auctori suo, quam omnibus reliquis & vel sibi ipsi, plus æternæ quam perituræ gloriæ debere novit. * Nempe hic vel ipsi *vitæ* certo, & cum auctario quidem ac usurâ æternorum gaudiorum incomparabili, *redituræ parcere ignavum*, quod multum, ignobile, quod plus, perniciosum, quod plurimum est, judicat, nec immemor vivit illius moniti, à generosa virtute profecti,

Seneca commendatur.

Plin. l. 3. ep.

Conscientiæ ratio potior quam famæ sit.

Christiano major conscientiæ quam famæ, Dei quam omnium suique ipsius curæ est.

* *Vita æterna impendio hujus fragilis paranda est.*

† *Heros Christianus invictus, imo victor, & vere dives & Rex.*

Summum crede nefas animam præferre pudori,
Et propter vitam vivendi perdere causas.

† De illo Heröe, Christiano scilicet, non tantum invicto, sed mundi victore, optimo jure dixerit Phocylides:

Βέλτερος ἀλκήεντος ἔφυ σεσοφισμένος ἀνήρ.

(Præstantior est robusto vir sapientia præditus.)

Vel Horatius:

——— ——— ——— dives
Liber, honoratus, pulcher, Rex denique Regum.

Christiano mediocritatis fines servandi sunt in vita civili.

At enim nos in terris viventes terrena occupent necesse est. Cedendum est, fateor, duræ necessitati, *(a)* diræque sorti, non tamen de tramite recti. Indulgendum & naturæ, ignoscendum humanæ fragilitati: consulendum bonæ existimationi. Dandum aliquid & commodæ vitæ rationi, imo & honestæ ac innoxiæ delectationi: tum necessariis amicisque, *(b)* quantum tamen fas est. Hinc illa vetus regula: *Amicus ad aras usque (c)*. Sed & in omni vita tenenda illa norma, quam toties porrigit & commendat idem ille Phocylides, tum & Theognis & universus Sapientum Senatus:

(a) Necessitas & gravis fortuna Christianum virtutis viam relinquere non facit.

(b) Vita civilis cum virtute transigenda est.

(c) Amicitiæ præferenda conscientia.

Πάντων μέτρον ἄριστον - - -

(Omnium modus optimus *(d)*

(d) Modus in omnibus tenendus est.

Inæstimabile bonum est libertas *(e)*, omnibus gemmis & gazis potior, verum & hæc in abusum verti, & in licentiam abire solet.

— — in vitium libertas excidit & vim
Dignam lege regi. Horat. de arte Poët.

(e) Libertas præstantissima res in abusum abit.

(f) Abusus pessimus rei optimæ est.

Cum itaque optimæ rei pessimus sit abusus *(f)*, pessima corruptio, libertas quoque cum modo habenda est. Hanc igitur, unaque permissionem divinam si spectes, verum est illud Theognideum

Divina permissio.

Humana libertas.

Οὐδεὶς ἀνθρώπων οὔτ' ὄβλιος οὔτε πενιχρός,
Οὔτε κακὸς, νύσφιν δαίμονος οὔτ' ἀγαθός.

(Nemo hominum neque dives, neque pauper,
Neque malus sine numine, neque bonus est.)

Regula actionum humanarum est Ratio & Revelatio.

Gratia divina perficit Naturam & Rationem.

Unde patet libertate parce & moderate utendum esse, ex præscripto scilicet RATIONIS & REVELATIONIS. Nam ad utriusque Luminis, NATURÆ scilicet & GRATIÆ, à Patre luminum cum omni bono dono & dato perfecto superne venientis, conspectum omnia nostra nobis sunt dirigenda. Naturam & Rationem vacillantem firmat, labentem fulcit, lapsam erigit, hærentem instruit,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

ſtruit, cæcutientem illuminat, deficientem complet: Verbo, perficit illa undique omnibus numeris abſoluta gratia. Itaque & in terris poſiti cæleſtia cernamus & curemus.

Cæleſtia in terris cogitanda abjectis ſeculi curis & remotis impedimentis.

Memores ſimus optimi illius moniti: Θυμὲ βλέψον ἄνως (*Anime cerne ſuperna:*) at

Non levis aſcenſus, ſi quis petit ardua, ſudor
Plurimus hunc tollit.

Eja ſudemus alacriter in hoc virtutis laudando, ſi quod unquam dari potuit, certamine, & curramus læti in hoc ſtadio à carceribus ad metam, ubi brabium æternæ gloriæ victoribus propoſitum eſſe novimus.

Virtutis certamen laudatiſſimum & utiliſſimum eſt.

Munditiæ mulieribus, labor Viris convenit, Mario Salluſtiano, *Amat victoria curam*, Catullo & Cicerone teſte, *Omnes omnino clari & nobilitati labores contemnendo fiunt etiam tolerabiles.* 2. Tuſc. Quiſque Chriſtianorum dictum ſibi putet, quod patruo meo magno, Aulæ & ſeculi illecebris relictis Chriſtum ſequenti, cui ſum cognominis, in anagrammate parænetico à Viro quodam docto & pio poſitum eſt:

Labores conveniunt Viris, & induſtria alacri, maximi quoque redduntur leviores.

I vinces: en tibi LAUS SALUS.

Victori corona in cælo parata.

Omnes igitur ſpe indubitata tanti præmii ſubnixi ſtrenue illud appetamus. Quamvis autem corporea hâc mole variiſque vitæ neceſſitatibus & impedimentis inevitabilibus prægravati ſimus, mentem tamen, quæ cælo ortum debet, in cælum ſemper efferamus, ejuſque poſſeſſionem intrepide capiamus. (*a*) Nunc quoque ſpectemus Cometam eumque inſignem, imo uno plures. Geminus enim minimum fuit. Nos juniores cumprimis oculorum & mentis aciem huc intendamus, quorum ætas non vidit hujus magnitudinis in cælo ſignum. Sed ita ſpectemus, ut non tantum originem ejus, qua licet, & motum & virtutem, ſi quæ illi ineſt, ſed & officium in toto vitæ curſu nobis, quibus rerum cognoſcere cauſas datum eſt, perpetuo incumbens intueamur. (*b*) Ita non tantum mente cælum è terra perluſtrabimus, ſed & olim hæreditatem in cælo adibimus. Atque in eo apex votorum & beatitatis noſtræ ſitus eſt

Mens è cælo data in cælum attollenda eſt.

(a) Cometæ duo nuper apparuerunt inſignes.

Officia virtutis perpetuò inculcanda & tenenda.

(b) Hæreditas piorum in cælo eſt.

—— nec virtus altius ire poteſt.

Illuc proinde omnis actio & cogitatio noſtra eſt dirigenda. Dum autem cæleſtia ſidera, cumprimis novos iſtos hoſpites, Cometas intelligo, contemplamur, cavendum, (*c*) ne, ſi in terra, ea quæ ante pedes ſunt non animadvertentes, labamur & in foveam calamitatis incidamus, deridendos nos cum Thalete, licet Aſtrologorum Coryphæo, quique facile primus, præſertim quod ad Philoſophiam Theoreticam attinet, inter 7. Græciæ Sapientes fuerat, propinemus, ut nos vel inſanos

Cometæ cum fructu contemplandi ratio in prudentia ſita eſt.

(c) Cæleſtia ſpectando, quæ ante pedes ſunt noxia, vitanda.

— — omnes pueri clamentque puellæ.

Huc facit egregium Plutarchi illius Scriptorum laudatiſſimi dictum: *Plato dixit, viſum in nobis accenſum eſſe, ut ſpectandis admirandiſque cæleſtium corporum motibus anima noſtra condocefacta decorum & ordinem, odium conciperet incompoſitorum & vagorum motuum, temeritatemque & caſui fidentem levitatem fugeret tanquam omnis vitii, & erroris originem.* 1. Comm. de his qui ſero à Numine puniuntur. Sed jam ad Cometam viſendum veniamus. Ex quo ſignum primum Cometæ in cælo viſum eſt, extemplo fama inſignis oſtenti ut orbem, ita & urbem hanc (in qua jam à triennio illud Teucri; *Patria eſt ubicunque eſt bene*, humanitatem * æquam Ampliſſimi Senatus totiuſque Inclytæ hujus Reip. ſingulari di-

Viſûs utilitas magna.

Ordo diſcendus homini eſt.

Temeritas fugienda homini.

Patria quivis locus commodus bono Viro eſt.

* *Hamburgenſium humanitatem commendat Auctor.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Cometa prior die 3. 13. Dec. 1664. Hamburgi primum conſpectus Meridiem verſus.

vina, vere paterna providentia, experior) implevit. Die primum 3. 13. Decembris, Anno proxime elapſo, viſus eſt Cometa hac in urbe ſummo mane, à militibus excubias agentibus: ſequenti verò die à pluribus aliis. Omnes in plaga Orientali, propius tamen Meridiem attingente, & cum cauda quidem benè longa, ac primo decem, mox & plures pedes oculorum judicio adæquante, viderunt Cometam, quibus intueri eum libuit licuitque. Hæc enim & idiotarum quorumvis oculis patebant. Qui oculos mentis vel mediocri Aſtronomicæ diſciplinæ luce illuſtratos, & ſi inſtrumentis idoneis non armatos gerebant, iis Cometam ad ſidus, cui Corvi nomen inditum eſt, in dodecatemorio ſive ſigno Zodiaci quod Libra vocatur, apparuiſſe, & mox verſus Hydram progreſſum feciſſe notabilem, ac proprio quidem motu, præter illum qui cuncta vi primi mobilis ad occaſum rapit, verſus Meridiem proceſſiſſe, judicare obvium fuit. Illis porro qui Cometam anni 1618. viderunt illum cum iſto comparare, & iſtius caudam longe majorem (non ex fide tamen, niſi forte die ♓ Decembris obſervata cauda prælonga in comparationem hic venire poſſit) illum tamen ipſum magis lucidum & clarum obſervatum fuiſſe, aſſerere pronum. Sed ecce indies creſcentem & continuo per cælum, terras mariaque diſcurrentem, tum meam qualemcunque, tum Clariſſimorum Aſtronomorum & aliorum omni laudis genere Excellentiſſimorum & Illuſtriſſimorum Virorum induſtriam!

Judicia de priori Cometa communia.

Cometæ nuperi cum illo anni 1618. comparatio vulgi.

NAR-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

NARRATIONES

Ex variis locis

HAMBURGUM PERSCRIPTÆ DE COMETIS,

Anno 1664. & 1665. conſpectis.

Holmiæ Svecorum, die 4. Decemb. 1664.

COmeta horis matutinis antelucanis inter 4. & 5. dicti menſis hic viſus eſt verſus Auſtrum, ſed à nemine obſervatus eſt. Mox deinde factus eſt inconſpicuus, cum cælum nubibus obduceretur, nive etiam intercidente. Inter 5. & 6. dicti menſis non eſt viſus propter nubilum cælum. Inter 6. & 7. Cometa iterum viſus eſt ſicut ante, & rurſus à nemine obſervatus. Inter 7. & 8. ejuſd. non eſt rurſum viſus ob cælum nubilum. Inter 8. & 9. cælum erat ſerenum & clarum, horis antelucanis, eſtque Cometa dictus mane obſervatus circa horam 4. Corpus ejus erat à ſpica Virginis 29½ grad. à cauda vero Leonis 41. grad. Et ita latitudo Cometæ Auſtralis eſt 25½ gr. longitudo autem 182. gr. in Libra, & obſervatus eſt verſus Phænicium, magis tamen verſus Auſtrum. Cometæ cauda ſive radii erant 20. gr. id eſt ſecundum Aſtronomicam computationem 300. milliarium, 15. milliaribus in unum gradum computatis, & exhibuit Cometa in cælo caudam ſuam Borrho-Zephyrum verſus. Ortus ejus erat ſupra Holmienſem Horizontem tertia hora poſt mediam noctem.

Bremæ, die 17 Decemb. 1664.

VErè nobis novus Cometa lucet, cauda ſatis lata & longa: colorem non adeo accurate obſervare licuit, ob nebuloſum circa Horizontem cælum. Hydram occupavit ſub & ante roſtrum Corvi Hydræ inſidentis. Ortus eſt ante horam 3. matutinam plaga inter Meridiem & Orientem media. Meridiem tenuit hora 6. matut. Sic ſubſequentibus diebus hora 4. aut 5. aut 6. videri cælo ſereno poterit. Vicinitas Horizontis, vix nimirum ultra 10 gradus aſcendit, efficit plerumque, ut nonniſi è nebulis eluceat. Locis quo Meridionalioribus, eo magis ſuper verticem elevatur.

Holmiæ Svecorum die 7. 17. Dec. 1664.

A Triduo inſolitus Cometa hic ſe conſpiciendum præbuit, ſcilicet mane inter 3. uſque ad 6. horam, cum

Stockholm den 7. 17. Decemb.

ES hat ſich ein 3. tagen her ein ungewöhnlicher Comet alhier ſehen laſſen / alß des morgens zwiſchen 3. biß 6. uhr

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

longa cauda antrorsum in Zephyrum projecta, instar virgæ. Deus sit nobis propitius!

Anno 1664. *die* 9. *Dec. Holmiæ.*

HOra matutina Cometam versus Libonotum 29½ gr. à Spica Virginis, 41. gr. à cauda Leonis reperi. Hujus longitudo est 182. grad. in Libra: Latitudo vero 25½ grad. scilicet in Tropico Capricorni, ubi etiam Sol pene est. Cauda, quoniam Sol Orientalis est, in Occidentem directa est, 20. gradus longa, hoc est milliaria 26772453. 31167 Semi diamet. 15083½ Diamet. terræ.

Fridericus Hermanus Hoyer.

ren mit einen langen schwantz vorn an ins Westen zu / alß eine rutte. Gott sey uns gnädig!

Anno 1664. den 9 Dec. in Stockholm.

ZU 4. uhr vor mittage / habe ich ein Comet ins Sud-Sudwest 29½ gr. von Spica Virginis, 41 gr. von Cauda Leonis befunden / dessen Longitudo ist 182. grad. in Libra: seine Latitudo ist 25½ grad. nehmlich in Tropico Capricorni: woselbst die Sonne auch schier ist. Der schwantz / weilen die Sonne Östlich ist nach dem Westen gericht / 20 grad. lang / das ist an Meilen 26772453. 31167. Semi Diamet. 15083½ Diamet. Terræ.

Friedrick Herman Hoyer.

Observatio Rostochiana facta die 10 *Dec. Styl. Vet.* 1664.

OBservatus hic est Cometa in plaga cæli Australi prope stellam rostro Corvi & Hydræ communem, quæ ex sententia Copernici tertiæ magnitudinis est. Color Cometæ notatus est magis lividus, quam candidus, & fere luridus.

MAn hat den Cometen alhier observiret in plaga cæli Australi prope stellam rostro Corvi & Hydræ communem, welche ex sententia Copernici tertiæ magnit. Dessen colorem hat man alhier notiret mehr lividum alß candidum und fast Luridum.

Vratislaviæ die $\frac{11}{20}$ *Dec.* 1664.

Indultæ Cæsaris cum Turca victoriæ.

PRæterito die Solis solemnes & festæ gratiarum actiones redditæ Deo sunt in hac urbe ob indicias 20 annorum cum Ottomanica Porta concluclusas. Nocte festum huncce diem proximè præcedente visus hic primum est Cometa, duodecim ante diebus in Polonia, prout inde venientes Jesuitæ referunt, conspectus. Sidus ipsum in se est fere lucidum, cauda tamen (sive scopæ) fermè obscura (debilioris luminis) versus plagam cæli inter Meridiem & Occidentem mediam directæ, occupando suum situm circa Hydram ad Craterem, eratque fere major quam ille Cometa, qui Anno 1618. apparuit. Ortus Cometæ hic est inter tertiam & quartam: occasus vero inter quintam & sextam matutinam observatus.

Cometa quando in Polonia conspectus.

Cometa in Corvo major putatur illo Anni 1618.

Breslau den 10. 20. Dec. 1664.

AM verwichenen Sontage ist alhier daß Danckfest ob dem mit der Ottomanischen Porten geschlossenem 20 jährigen Stillstand celebriret worden. In der nacht aber immediate vor diesem Danckfest hat man alhier zum erstenmahl einen Cometen gesehen / welchen man schon 12 tage zu vor in Pohlen / laut einiger von dannenhero angekommenen Jesuiten bericht / gesehen solle haben. Der Stern an ihm selbst fast hell / der schwantz aber / oder besen fast dunckel / und gegen Sudwest gewandt gewesen seyn / führende seinen situm circa Hydram bey dem Becher / und wäre fast gröſſer alß der jenige / so Anno 1618. zu sehen gewesen. Dessen ortum habe man alhier zwischen 3. und 4. uhr / occasum aber zwischen 5. und 6. uhr morgendts observiret.

Romæ

Romæ 20. Dec. 1664.

SUnt aliquot dies, ex quo in perpendiculo hujus Civitatis videtur Cometa bene grandis, & forsan major illis quorum historiæ meminerunt. Etsi opinio communis Meteorologorum sit, quod ex solo effectu vaporum terrestrium nascantur Cometæ, non negligunt hic tamen bella ingenia formare supra hanc rem varios discursus, ad quos referendos requirerentur volumina, unde relinquitur in libertate uniuscujusque adjungere eos pro suo arbitrio.

Heri mane se contulit ad visitandas septem Ecclesias S. S. quæ etsi de aliis maximè sollicita, exivit tamen ex Palatio ante diem, & conjecto oculo in dictum Cometam (retulit hæc is qui oculis suis eam observavit) turbata est satis. Sed cum sciat, *quod Spiritus tristis exsiccat ossa*, non jam devotioni illius itineris adjunxit alterum, quo jejunaret istis diebus.

Roma 20. Dec. 1664.

SOno alcuni giorni, che à perpendiculo di questa Città si fà vedere una Cometa ben grande, & forsi la maggiore di queste le historie menzonano. Benche l'opinione commune de i Meteolisti sia, che da solo effetto de vapori terrestri, non mancano quà i belli ingegni di formarsi sopra varii discorsi, che à riferirli si richiederebbero volumi, onde si lascia in liberta d'ognuno d'aggiungervene à suo arbitrio.

Romanorum Meteorologorum & aliorum virorum ingeniosorum judicia de Cometa varia.

Hieri mattina si trasferì in visita delle sette Chiese la S. S. la quale benche per altro sollecitissima uscì di Palazzo auanti giorno, e dato l'occhio nella detta Cometa: (riferisce che ocularmente la osservò) si turbò assai. Ma perche sa, che Spiritus tristis exsiccat ossa, *non hà già alla devotione di quel viaggio accompagnato l'altra di digiunare in questi giorni.*

Pontifex Max. Cometam Romæ conspicit.

Antverpiæ 21. Dec. 1664.

ALlatus huc est nuncius, quod in quodam pago ante Brabantiam, aliquot diebus mane continuo, circa horam quartam visa fuerit quædam singularis stella, similis Cometæ, promovens cursum ab ista regione, & finiens Hollandiam versus. Apparet adeo lucida & clara, ac si pagus ille in flamma esset positus. Hoc tum Ecclesiasticorum tum Politicorum narrationibus confirmatur. Quid hoc portendat, Deo notum est.

Antorff 21. Dec. 1664.

NAchier hat man advis / daß in einem Dorff vor Braband etzliche morgen nach ein ander umb 4. uhren / ein besonderer Stern gesehen / gleich einem Comet / auffgehende von diesen Landen / und endiget sich gegen Holland: scheinet soo hell und klar / alß wann selbiges Dorff in fewersflamme stünde. Dieses wird von Geist- und Weltlichen Personen confirmiret. Die bedeutung ist Gott bekandt!

Bononiæ die 23. Dec. 1664.

DE rebus Polonicis nihil referre necessum puto, cum G. Vestra vicinior me sit ad omnia illa percipienda, quæ illic aguntur. Mihi quidem maximo animi mœrore prævidere videor (utinam falsus sim prævisor) magnum incendium ibi exortum iri, quo vicinæ etiam Provinciæ conflagrari terra marique possint. Cui adstipulatur quodam modo & noviter ortus Cometes, qui in ipso sui exordio, in signo se ostendit Libræ, unde opposito radio Poloniam *(a)* feriebat. Et quamvis hæc sint hominum commenta, casualibus exhalationibus *(b)* in aëre accensis, tantum tribuere solitorum, non sunt tamen commentitiæ illæ offensæ, quibus homines solent, etiam sine præsignatione Cometarum, * Dei vel correctionem vel mulctam super se attrahere.

* *Cometis non apparentibus multa mala hominibus à justitia divina immittuntur.*

Polonicarum rerum status periculosus.

Polonicæ turbæ alias Resp. involvere possunt calamitatibus.

(a) *Cometa Poloniæ malum minari putatur.*

(b) *Cometis effectus nulli tribuendi.*

Varsa-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Varſaviæ die 24. Dec. 1664.

Zoravii Mathematici Varſavienſis judicium de Cometa.

COmeta apparet hic jam à 15. hujus menſis die. Senex ille Zoravius, celebris Aſtrologus aperuit ſuam ſententiam ſuper hac re, quod iſte Cometa magnas mutationes & confuſiones poſt ſe ſit tracturus, niſi Sacr. Reg. Majeſtas ſimultates, quæ adhuc intervenerunt, gratia & clementia tegere & oblivioni tradere velit. Quapropter illius conſilium fert, ſua Regia Majeſtas velit laudabile exemplum ſui Patris Sigiſmundi ſequi, & per hoc pacare regnum, cum nullo alio meliori modo, quam per clementiam, id fieri queat. Verum parum inclinati ſunt animi ad ſequendum ejus judicium, & fieri poteſt jam ſententiam in Dominum Lubomirſcium latam eſſe.

Diſſidia domeſtica Principi clementia ſunt ſopienda.

Clementia Principis bello civili reducit Reip. pacem.

Lubomirſcii negotium quidam clementia Regia componi optant.

Warſchaw den 24. Dec. 1664.

DEr Comet beweiſet ſich alhier noch von 15. diß/ und hat der alte Sternſücker Zorawski ſeine gedancken darüber dahin entdecket/ daß er große veränderungen und confuſionen nach ſich ziehen würde/ im fall ihre K. Maj: die bißhero vorgelauffene mißverſtändnüſſe nicht mit gnad und güte bedecken und vergeſſen würden: dahero ſein rath J. K. Maj. wolten dem löblichen exempel dero Herrn Vatern Königs Sigiſmundi folgen/ und das Reich damit beruhigen/ weil es durch keine beſſere mittel/ alß die clementz geſchehen könte: man hat aber ſchlechte luſt ſeiner meinung zu folgen/ und dorffte das Vrtheil dem Herrn Lubomirski bereits geſprochen ſeyn.

Viennæ den 24. Dec. 1664.

Cometa in ſui medio mortui hominis caput oſtentat.

COmeta quo longius (durat) eo major cum longa cauda, in medio ſimilis mortuo capiti, & non, ſicut nuper nunciatum eſt, cum feretro, conſpicitur: qui nobis, cum ab Oriente in Occidentem progrediatur, nihil boni, quod avertat Deus, adferet.

Cometa Occidenti malum portendere putatur.

Wien den 24. Dec. 1664.

DEr Comet läſt ſich je länger je gröſſer/ mit einem langen ſchweiff in der mitte gleich einen Tooten kopff/ und nicht wie jüngſt gemeldet/ nebenſt einer Tootenbahr ſehen/ welcher uns/ weilen er von Orient gegen Occident gehet/ davor Gott ſeyn wolle/ nichts gutes bringen wird.

Holmiæ die 14. Dec. 1664. Styl. Vet.

PRæterea mitto ſpecialem & genuinam conſtitutionem Cometæ, qui nunc conſpicitur, quemadmodum eum quidam officio militari fungens, & Aſtronomus in Collegio Admiralitatis, beneficio tubi dimenſus eſt.

Anno 1664. die 9. Dec. Styl. Vet. Cometa obſervatus eſt Holmiæ hora quarta ante meridiem, & deprehenſa eſt ejus diſtantia à Spica Virginis $29\frac{1}{2}$ grad. & à cauda Leonis 41. gr. habens $35\frac{1}{2}$ grad. Auſtralem latitudinem & 182 grad. longitudinem, id eſt hærens ad 2^{dam} grad. in Libra, in plaga cæli Leuconotia. Cujus cauda ſe ad 20. gradus extendit: eſtque milliarium 31167. Ortus eſt die ſupra dicto circa tertiam.

Frider. Herm. Hoyer.

Stockholm den 24. Dec. 1664.

HJebey ſchicke die eigentliche beſchaffenheit des izo ſich ſehen laſſenden Cometen/ wie ihn ein Officirer und Aſtronomus unter der Admiralität/ beneficio Tubi, abgemeſſen.

Anno 1664. den 9. Decemb. S. V. iſt ein Comet obſerviret in Stockholm/ klocke 4. vor Mittag/ und iſt befunden von Spica Virginis $29\frac{1}{2}$ gr. und von Cauda Leonis 41. gr. habend $25\frac{1}{2}$ gr. Süden Latitudo, und 182 grad. longitudo. Daß iſt 2 gr. in Libra in Sud-Sud-Oſt; deſſen Cauda ſich 20 gr. lang erſtrecket: und iſt an Meilen 31167. und iſt klocke 3. die, ut ſupra, aufgangen.

Frider. Herm. Hoyer.

Anno

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Anno 1664. *die* 9. *Decembris.*

MAne circa horam 4. Holmiæ Cometa visus est, qui à Spica Virg. $22\frac{1}{2}$ gr. & à Cauda Leonis 41. in plaga Meridionali constitit, cujus latit. 25. gr. longit. vero 182. grad. quæ est 2. grad. Libræ. Hujus ortus versus Phænicium, sed hic Holmiæ versus Notapoliotem fuit. Cauda ejus est 200. grad. longa, primæ magnitudinis. Sol est in 27. gr. Sagittarii. Iste Cometa habet 31000. ille anni 1618. 28000. milliaria.

Anno 1664. den 9. Decemb.

ZU morgens umb 4. uhr ist in Stockholm ein Comet gesehen / welcher von Spica Virginis $29\frac{1}{2}$ gr. und von Cauda Leonis 41. in Suden gestanden. Dessen Latit. 25. gr. und Longit. 181. gr. welche ist 2. grad. Libræ. Dessen auffgang Sud-Sud-Dost / hier in Stockholm aber Sud-Dost gewesen. Desselben Cauda ist 20. gr. lang / primæ magnitudinis. Die Sonne ist in den 27. grad. Sagittarii. Dieser Comet hat 31000. der Anno 1618. gesehen ist / 28000. meylen.

Venetiis 26. *Dec.* 1664.

SUnt aliquot noctes elapsæ, ex quo Cometa crinitus videtur post mediam noctem versus Eurum (Notapelioten) & durans usque ad diem, disparet postea versus Notum (Austrum)

Venezia 26. *Decemb.* 1664.

SOno alcune notti, che una Cometa crinita si lascia vedere doppo la mezza notte verso Scirocco, edurando sino al giorno si perde poi in Ostro.

Parisiis 26. *Dec.* 1665.

PEr 14. circiter dies horis matutinis Cometa cum cauda satis magna hic visus est, de quo quidem ante discessum proximi tabellionis audiveram, verum nihil prius perscribere volui, quam aliquoties mille testes nactus essem. Quoniam nubila quoque tempestas varie impedimento fuit, quominus dictum Cometam visu assequi possemus, non possum illas differentes relationes de ortu & situ sideris istius simul conferre & jungere. Sed mihi ipsi exspectandum est, usquequo Astronomi Gallici aliquid de eo prodant, & tum officio meo non deero, quin Tibi particularia communicem. Dico vero hac vice facile conjici, quod quamdiu Christianus orbis veræ caritati in Spiritu non studebit, tamdiu disputandi & traducendi pruritus nullum finem habebit: sed potentior pars semper victoriam obtinebit, donec Deus tandem, sicut tempore Hiobi, quæstionem ipse decidat, & cuilibet indicet, utrum vere an falso de eo locutus fuerit. Rectum tamen interim rectum, & verum manebit verum, & huic omnia proba corda accedent, ab ejusque partibus stabunt. Deus det, ne in ingressu hujus epistolæ memoratus Cometa uni

Paris vom 26. Dec. 1665.

ES hat sich nun bey die 14. tage her in der morgenstunden ein Comet-stern / mit einem zimlichen grossen schweiff sehen lassen / wovon ich zwar beym abgehen voriger Post gehöret / aber es nicht eher von mich schreiben wollen / biß ich etzliche tausend zeigen bekommen. Weil daß trübe wetter auch unterschiedliche mahl verhindert / gemeldten Cometen ins gesicht zu bekommen / kan ich die differente relationes de ortu & situ Sideris istius nicht wohl zusammen reimen. Sondern muß selbst warten / biß die Astronomi Gallici etwas davon herauß geben / da ich dann nicht ermangeln werde meinen hochgeehrten Herrn die particularia zu communiciren. Ich sage aber vor dißmahl daß zu vermuthen stehet / so lang die Christenheit sich nicht der wahren liebe im geist befleissiget / werde es mit dem disputiren und hacquetiren nimmer ein ende haben. Sondern die stärckeste partey allzeit obsiegen / biß Gott dermahls eins / wie zur zeit Hiob, die quæstion selbst decidiren / und einem jeweden sagen werde / ob er recht oder unrecht von ihm geredet habe. Recht wird doch immittelst recht / und wahr / wahr bleiben / und dem werden alle frommen hertzen zufallen. Gott gebe / daß der im eingang dieses schreibens erwehnte Comet nicht einer oder ander Nation viel übeles bedeuten / sondern verleyhe in gnaden / daß die

Caritatis studium à disputationibus & contentionibus abducat oportet omnes Christianos.

Potentior viribus putat se causa superiorem esse.

Deus ipse controversias ad fide decidet.

Veritas habet suos asseclas.

Votum Christianum apparente Cometa.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

vel alteri nationi multum mali præsagiat, sed largiatur gratiosè, ut Christiani suam iram vera pœnitentia avertere, & omni sanguinis effusioni fraterna caritate occurrere possint.

Christenheit seinen zorn durch wahre busse abwenden / und allen blutvergiessen durch brüderliche liebe zu vorkommen möge.

Viennæ 28. Dec. 1664.

PRopter continuas nubes Cometa, cujus sæpius mentio facta est, jam non amplius cernitur : Utrum autem ille hoc frigore & gelu ingruente imposterum conspectui reddatur, exspectandum erit.

Wien vom 28. Dec. 1664.

WEsen continuirlichen duncklen wetters / ist vom den Cometen / wor von zu mehrmahlen von hierauß gemeldet worden / zur zeit nichts mehr zusehen : ob aber derselbe bey eingefallener kälte und frost künfftig wird wieder zu sehen seyn / stehet hierneehst zu erwarten.

Holmiæ Svecorum die 21.31. Dec. 1664.

COmeta per 10. circiter dies visus non est.

Stockholm 21. 31. Dec. 1664.

DEr Comet hat sich nun bey etwa 10. tagen hero nicht mehr sehen lassen.

Dantisci die 31. Decemb. 1664.

De Dantzic 31. Decemb. 1664.

Hevelius commendatur ut Astronomus, non ut Astrologus.

AMplissimus D. Hevelius continuat sine cessatione suas observationes Cometæ. Est ille Magnus Astronomus, sed non Astrologus, non amans prædictiones illas, quas Astrologi, & qui componunt Calendarios libros, faciunt ordinaria consuetudine. Ecce versus, quos *Titius Prof. Gedan. commendatur.* Cl. Dominus Titius, Professor Collegii urbis hujus, homo doctissimus, fecit paulò ante de Cometa :

MOnsieur Hevelius continue incessamment ses observations de la Comete. Il est Grand Astronome, mais non pas un Astrologue, n'aimant pas les prædictions, que les Astrologues & faiseurs des Calendriers font ordinairement. Voici les vers que Monsr. Titius Professeur du College de cette ville ici, homme tres docte, à fait depuis peu touchant la Comete :

In Cometen Anno CIↃ IↃC LXIV. *m. ult. conspectum.*

Titii versus de Cometa 1664.

TErga colubriferæ per lurida panditur Hydræ.
Et rubet ardenti triste Cometa face.
Fallimur an pestem mortalibus ille minatur.
Damnaque Lernæis non leviora malis?
Augurium facile est, & quid denunciet æther
Jam terræ possunt Oceanusque loqui.

Joan. Petr. Titius.

Parisiis 2. Januarii 1665.

A Paris le 2. Jan. 1665.

LIteræ datæ Genua, Colonia, Soludoro, Geneva & ex aliis locis, loquuntur omnes de apparitione Cometæ, qui facit, ut ab integro mense occupati sint speculabundi illi, & teneantur metu quodam populi : De quo videtur hic libellus impressus Lugduni Celtarum, qui per suas observationes

LEs Lettres de Gennes, de Cologne, Solurre, Geneve, & autres lieux parlent toutes de l'apparition de la Comete, qui fait ici depuis un mois l'occupation des speculatifs & l'apprehension des peuples : sur la quelle on voit ici un imprimé à Lion, qui par ses observations asseure, que la situation de ce phenomene estant au dessus de la Lune, &

asserit

asserit (certos reddit) quod cum situs istius phœnomeni sit supra Lunam, & ejus materia tracta à Sole, debeat se resolvere in illa ipsa regione, nec penetrare usque ad nos.

sa matiere tirée du Soleil, il se doit resoudre dans la mesme region sans passer jusqu'a nous.

Cometa supra Lunam ponitur.

Parisiis 2. Jan. 1665.

QUod ad Cometam attinet, videris jam quæ de hac re Tibi nunciavi eo, ipso tempore quo Tu in exquirendis his eras curiosus, ut de illis scires aliquid ex nostris oris. Ego non animadverto valde homines de eo sollicitos esse hic loci. Nam multi sunt, qui non habent quo se conferant, qui vellent libenter, ut exactionibus & aliis rebus, quæ sibi minantur vel afferunt afflictionem, minas intentaret hocce astrum. Secundum descriptionem, quam Tu mihi facis de itinere quod (Cometa) tenuit, Germania inde posset pati aliquid, sicut & nonnullæ aliæ regiones.

A Paris le 2. Jan. 1665.

POur ce qu'il est du Comete, vous aurez veu ce que je vous en ay mande justement, dans ce temps la, ou vous avez eu la curiosité, d'en izavoir quelque chose de nos quartiers. Je ne trouve pas qu'on s'en mette grandement en soucy en ce pais. Car il y en à tant de ceux qui n'ont à quoy s'employer, qui voudroyent bien que les exactions, & autres choses qui les menazent ou tourmentent, fussent menazeés par cet astre là. Selon la description, que vous me faites de la route qu'il a tenu, l'Allemagne en pourroit patir aussy bien que quelques autres pais.

Gallos non percellit metus Cometæ.

Tributa populo invisa.

Cometa Germaniæ malum portendere putatur.

Venetiis 2. Januarii 1665.

MUltis noctibus hucusque præbet se videndum Cometa, supra istud cælum (hunc horizontem) qui est situatus inter duas configurationes, Corvi & Crateris, supra triangulum caudæ Hydræ, distans à rostro Corvi gradibus 7. & ab Australiori Crateris gradibus 10. cum latitudine Meridionali graduum 28. m. 4. & quandoque extendendo radios suæ caudæ usque ad dictam Australiorem Crateris, quandoque verò transeundo usque ad duas ultimas Septentrionales, quæ faciunt gradus 15. & interdum amplius in longitudine. Color ejus est Saturninus & Mercurialis pallidus satis, cum motu ab Oriente versus Occidentem, simili illi motui aliarum stellarum.

Venezia 2. Gennaro 1665.

DA molte notti in qua si fà vedere una Cometa sopra questo cielo, la quale stà situata trà le due configurationi del Corvo & del Cratere, sopra il triangolo della coda dell' Idra, distante dal rostro del Corvo gradi 7. & dalla più Australe del Cratere gradi 10. con latitudine Meridionale gradi 28. m. 4. e tal ora stendendo li raggi della sua coda sino alta detta più Australe del Cratere, & tal' ora passando sino alle due ultime Settentrionali, che vengono ad essere gradi 15. & alle volte piu di longhezza. Il suo colore è Saturnino & Mercuriale pallido assai, con il moto da Oriente verso Occidente, simile à quello dell' altre stelle.

Norinberga 3. Jan. 1665.

DE Cometa, qui Strigonii, Budæ, Albæ Regali, & circa hæc territoria simili modo videtur, jam quædam exinde referuntur. Diciturque quod tempore Bethlemi Gabrielis istiusmodi (Cometa) se ostenderit variè.

Nürnberg 3. Jan. 1665.

VOn dem Comet / der sich zu Graan / Offen / Stuhl-Weissenburg / und selbige revier herumb ebenmäßig sehen läßt / ist dito bericht von dannen. Und daß sich eben zu des Bethlem Gabors zeiten / dergleichen gezeiget unterschiedlich.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Viſmaria $\frac{26. \text{Dec. } 1664.}{5. \text{Jan. } 1665.}$

JAm inde à veſpera diei Jovis vidimus his in locis novum Cometam, quem die Sabbathi veſperi primò caudatum obſervavimus. Deus cæli avertat tam hujus quam prioris mala omina!

De ſupra dicto Cometa nunc quoque ex omnibus locis Pomeraniæ ſcribitur, cerni eum ori ab Euronoto, & occidere ad Africum ſeu Libem, ſæpius radios verſus Orientem jaculari, & præcedere verſus Africum: habere eundem adeo celerem motum, ut vel momento ſitum mutet & progrediatur. Colorem ejus ex Mathematicorum judicio perpallidum & debilem eſſe. Hos quoque exiſtimare, quod ille noviter conſpectus alter Cometa in firmamento jam combuſtus ſit.

Wißmar $\frac{26. \text{Dec. } 1664.}{5. \text{Jan. } 1665.}$

WJe haben nun ſiedert Donnerſtag abend / dieſer orten einen newen Comet-ſtern geſehen / welchen man am Sontag abend zum erſtenmahl geſchwantzet erkennen können. Gott vom Himmel wende doch dieſes / und des vorigen böſe deutungen!

Von oben erwehntem Cometſtern wird nun auch von allen orten auß Pommern geſchrieben / läſſet ſich ſehen aus Oſt-Sud-Oſt kommend / und gehe West-Sud-West unter / lieſſe offter ſtrahlen verſus Orientem ſchieſſen / und vorgehe West-Sud-West. Er hatte ſo einen geſchwinden gang / daß er auch faſt zu ſehens ſeinen ſtand verändert und fort gehet. An farben wäre er der Mathematicorum judicio nach / gantz bleich und auch ſchwach. Dieſe hielten auch dafür / daß der newlichſt geſehene andere Comet am firmament ſchon verbrandt wäre.

Lubecæ $\frac{26. \text{Dec. } 1664.}{5. \text{Jan. } 1665.}$

COmeta nudiustertius & hac nocte tum mihi, tum aliis quod ſciam, non amplius hic ſe conſpiciendum præbet: unde nonnulli concludunt, quod materia combuſtibilis non amplius in aëris regione præſto ſit. Eſt alioqui Hafniæ quoque à multis obſervatus.

Lübeck den $\frac{26. \text{Dec. } 1664.}{5. \text{Jan. } 1665.}$

DEr Comet hat vorgeſtern und in dieſer nacht / mir und andern wiſſentlich / nicht mehr alhier ſich ſehen laſſen: worauß einige ſchlieſſen / daß materia combuſtibilis nicht mehr in aëris regione verhanden ſey. Iſt ſonſten zu Coppenhaguen auch von vielen obſerviret worden.

Viennæ 7. Jan. 1665.

COmeta, de quo nuper dictum eſt, præbet ſe nunc hîc ſub initium noctis cum cauda haſtæ longitudinem æquante, inter Hungariam & Moraviam protenſa, & quidem variabili, conſpiciendum. Deus ejus ſignificationem Chriſtiano orbi in bonum convertere velit! Qui hodie huc advenêre Claudiopoli, narrant, quod ſimiliter in Tranſſylvania Cometa ſuam caudam verſus Germaniam dirigere conſpiciatur. Ut & quod ad montes Hagatenſes die 12. præteriti menſis Dec. magnus gladius & ignitus globus cum Solis ortu viſus fuerit. Ex Croatiæ variis locis varia & mira perſcribuntur, quod die 18. Dec. inter Caniſiam & Novam Seriniam ipſo die inter 2. & 3. pomeridianam duo magni ignes, inſtar duorum manipulorum

Portenta Anno 1665. viſa in ditionibus Cæſaris.

Wien vom 7. Jan. 1665.

DEr newlich bemeldte Comet läßt ſich anitzo gleich zu anbruch der nacht / mit einem Picken lang zwiſchen Vngarn und Mähren wendenden ſchweiff / und zwar variabel ſehen. Gott deſſen bedeutung der Chriſtenheit zum beſten wenden wolle! Die heut anhero kommene Clauſenbürger vermelden / daß imgleichen / in Siebenbürgen ein Comet ſeinen ſchweiff gegen Teutſchlandt wenden geſehen. Und iſt an den Hagatiſchen Gebürgen den 12. abgewichenen monadts Dec. ein groſſes ſchwerd und fewrige kugel mit der Sonnen auffgang geſehen worden. Aus Croaten wird von unterſchiedlichen orten wunderſeltzames werck geſchrieben / das ſich den 18. Decemb. zwiſchen Caniſa und New Serin bey hellem tage zwiſchen 2. und 3. uhr / 2. groſſe fewer / gleich zweyer ſchühſtroh am himmel præſentiret, und plötzlich auff die erden gefallen / und mit auffwerffung groſſer

lorum

lorum ſtraminis in cælo ſeſe oſtentarint, & ſubito in terram delapſi ſint, & cum ejectione magnarum flammarum uſque in noctem horrendum ediderint murmur; Dehinc per integram horam terribiles fragores auditi ſunt, & illico per quadrantem horæ circiter vehemens tonitru terruit tam Turcas, quam Chriſtianos, ut interitum mundi præſto eſſe exiſtimaverint. Die 19. poſthæc fragor ille ulterius verſus Hungariam & Thraciam auditus eſt. Die 20. ſequente mane duabus horis ante ortum Solis ignitus globus cum Triangulo, cujus ſingulis apicibus inhæſerunt manipuli ferularum magnarum, ab Eccleſiaſticis & ſecularibus hominibus viſus eſt. Simili modo Erphordiæ, ſicut huc perſcriptum eſt, ingens ignis de cælo in aquam delapſus eſt, qui ſe deinde ex aqua ſuper urbem in aërem extulit & diſparuit. Tum deinceps machinarum bellicarum magna exploſio, & plures aliæ res viſæ & auditæ ſunt.

flammen / biß in die nacht mit grauſamen geſchnacke gebrummelt; darauff iſt eine gantze ſtund ein erſchräckliches knallen gehört worden / und gleich alſobalden hat ſich bey einer viertheil ſtunde ein ſtarckes donner ereignet / daß ſo wohl die Türcken alß Chriſten den untergang der Welt verhanden zu ſeyn vermeinten. Den 19. darauff hat ſich das knallen ferners gegen Ungarn und Türcken hören laſſen. Den 20. folgenden morgen iſt 2. ſtund vor auffgang der Sonnen eine fewrige kugel mit einem Triangel auff jeden ſpitz eine hand groſſe vruthen voll / von Geiſt- und Weltlichen geſehen worden. Deßgleichen in Erfuhrt / wie anhero berichtet worden / ein groſſes fewer vom Himmel in das waſſer gefallen; welches ſich aus dem waſſer über die Stadt in die lufft erhoben und geſchwunden. Darauff iſt ein groſſes ſchieſſen / und mehr andere ſachen geſehen und gehöret worden. *Portenta ad Erphordiam.*

Holmiæ die 28. Dec. S.V. 1664.

POſtquam Cometa, ſicut nuper perſcriptum eſt, ſe his in oris aliquanto tempore amplius videri paſſus non eſt, idem proxime præterito die Natalitiorum Chriſti, id eſt die 25. hujus, atque ſic etiam per omnes Natalitiorum ferias veſperi poſt occaſum Solis, inter alias ſtellas, non longe à ſeptem ſtellis (ante genua Tauri) quæ alias Plejades vocantur, comparuit: & ſuum curſum fere per medium cæli verſus Zephyrum direxit: ubi etiam poſt mediam noctem circa horam 1. vel 2. occidit. Quod forte diutius durabit. A multis non exiſtimatur idem eſſe qui prior, ſed plane novus Cometa, ſive ſtella mira: cum vix credibile videatur, ut Cometa tam brevi tempore integrum Zodiacum percurrere, & ita, cum ante 14. dies Solem anteverterit, jam eundem ſequi potuerit. Forma & magnitudine eſt priori ſimilis & æqualis, niſi quod ille caudam ſive radios ſuos antrorſum verſus Zephyrum vibraverit, hic vero illam poſt ſe trahat, ſive verſus Apeliotem protendat; quod quidem vulgò Soli adſcribitur, quem ſcilicet ille à ter-

Stockholm den 28. Dec. Styl. Vet. 1665.

NAch dem der Comet / wie jüngſt gemeldet iſt / ſich hieſiges orts eine gute zeit nicht mehr ſehen laſſen; ſo iſt er am nechſt verſchiedenen Heyligen Chriſt-abend / war der 25. hujus, und alſo auch nun dieſe gantze Weynacht-feyertage über / des abendts nach untergang der Sonnen / ſo bald ſich andere ſtern / nicht weit von den Siebengeſtiern / ſonſt Plejades genandt / erſchienen / und hatt ſeinen lauff faſt mitten durch den himmel nach Weſten zu genommen: woſelbſt er nach Mitter nacht etwa umb 1. uhr oder 2. untergangen. Welches dann vermüthlich noch länger alſo wehren wird. Und wird von vielen dafür gehalten / daß es nicht der vorige / ſondern ein gantz newer Comet / oder wunderſtern ſey: wie in dem es faſt nicht wohl gläublich ſcheinet / daß ein Comet / in ſo kurtzer zeit den gantzen Zodiacum durchſtreichen / und alſo da er vor 14. tagen vor der Sonnen hergangen / izo derſelben nachgehen ſol. An geſtalt und gröſſe iſt er dem vorigen gleich / auſſer / daß jener den ſchwantz oder ſtrahlen vor ſich her nach Weſten zu geworffen / dieſer aber nach ſich zeücht / oder nach Oſten zu ſtrecket: welches zwar ins gemein der Sonnen beygemeſſen wird / alß welche jener hinter ſich gehabt: dieſer aber vorwerts hat / oder derſelben folget. Es gibt izo go ha- *Plejades.* *Cometa in Lepore à priori diverſus putatur.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

go habuit: hic vero à fronte habet, ſive eundem ſequitur. Dantur jam hic ſuper eo non paucæ ſpeculatorum conſiderationes. Dominus Deus omnia benigne vertat!

hierüber alhier billich nicht wenig ſpeculationes. Gott der Herr wende alles in gnaden!

Pariſiis die 9. Jan. 1665.

Portenta Anno 1665. in Galliis viſa.

VIſæ ſunt volitare & inter ſe pugnare ſupra montes Galliæ Narbonenſis phantaſmata ſine capitibus, & tota ignea. Duo dracones ignei etiam apparuerunt ſupra Ligerim prope Salmurium. Marſiliæ pariter viſa eſt navis tota ignea, ſupra quam machinâ bellicâ explosa illa ſe ſeparavit (diviſit) in duas partes, & fuit portata in diverſas oras. Quidam autem ſcribunt ex Normandia, ſe obſervaſſe novum Cometam, differentem à præcedenti per ſuum ſitum.

Cometa in Lepore à priori diverſus putatur.

A Paris le 9. Janv. 1665.

ON a veu voltiger & s'entrebatre ſur les montagnes de Languedoc des fantoſmes ſans teſtes & tout de feu. Deux dragons en feu ont auſſy paru ſur la Loire pres de Saumur. A Marſeille on a pareillement veu un vaiſſeau tout en feu, ſur lequelle Canon ayant eſté tiré, il ſe ſepara en deux, & fut porté de divers coſtez, & quelques uns eſcrivent de Normandie, avoir remarque un nouveau Comete, differend du precedent par ſa ſituation.

Varſaviæ 9. Januarÿ 1665.

Varſaviæ Conventus Regni in Jan. 1665. irrito eventu ſolvitur.

SEptimus hujus menſis dies erat terminus exſpirationis Conventus Regni, & poſt multas controverſias tandem Nunciorum Terreſtrium ſententiæ eò iverunt, ut cum nonnulli è medio eorum proteſtando inde abiiſſent, Regni Conventus ſuum progreſſum habere nequeat: Cui proinde Nunciorum Terreſtrium Marſchallus variis conſiliis occurrere & obſiſtere conabatur. Poſtquam vero ejus conatus irritus eſſet, & Nuncii Terrarum in eorum ſententia conſtanter manerent, permiſit tandem Regia Majeſtas, licet invita, ut vale ſibi dicerent, quod etiam factum eſt: & ita ille Regni Conventus per illam longe prædictam rupturam tandem irrito eventu ſolutus eſt. Ubi præcipuè hoc notandum erat, quod hac ipſa die veſperi, cum hæc ita agerentur, ſe de novo Cometa, qui per feneſtram ex Senatorum Camera aliquot horis continuis videbatur, conſpiciendum dederit, & quemadmodum prior, qui die 14. Decembr. primum ſupra hunc horizontem ſe videndum præbuerat, ſuos radios verſus Meridiem jaculabatur, ita hujus cauda erat verſus Septentrionem directa. Ab omnipotentia Altiſſimi exſpectandum eſt, quid hæc cæli ſigna poſt ſe tractura ſint.

Cometa Varſaviæ conſpiciebatur ex Camera in qua conventus Regni ſolvebatur nullo eventu.

Warſchaw den 9. Januar. 1665.

SEn 7. dieſes war der terminus exſpirationis Comitiorum, und gieng nach vielen controverſien endlich der Landbothen ſchluß dahin / daß weilen etliche auß ihren mittel proteſtando davon gangen wären / der Reichstag ſeinen fortgang nit haben könte: deme dan der Landbothen Marſchall durch allerhand anſchläge vorzukommen und zu begegnen trachtete. Nach dem aber ſeine mühe vergebens / und die Nuncii Terrarum auff ihrer meinung beſtändig blieben / bewilligten endlich Ihro Maj. wiewohl ungern / daß ſie von deroſelben abſcheid nehmen möchten / welches auch geſchahe / und alſo der Reichstag durch den lang beſagten riß endlich unverrichteter ſachen getrennet würde. Und war beſonders zu mercken / daß eben an den heütigen tag abend / da dieſes alſo vorgienge / ſich auffs newe ein Comet / der durch das fenſter auß der Senatoren ſtuben / etzliche ſtunde nach ein ander zuſehen war / bewieſe / und wie der vorige / ſo am 14. Decemb. ſich zum erſtenmahl über dieſen Horizont ſehen laſſen / ſeine ſtrahlen gegen mittag ſchoſſen / alſo war deß itzigen ſein ſchwantz gegen mitternacht gerichtet. Und ſtehet von der Almacht des höchſten zu erwarten / was dieſe Himmelszeichen nach ziehen ſich werden.

Brema

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Bremæ 3. Februarii 1665.

COmetas non ſine cauſa è cæli theatro hominibus juſſu, Supremi rerum Præſidis, conſpiciendos exhiberi, vix quiſquam eſt qui dubitet. Colores nubium matutinos, veſpertinos ſuos habere ſignificatus, proprio approbat ſuffragio Chriſtus, os veritatis. Quidni ergo extraordinariæ tremendæque faces terricolis novi quid præſignificarent, portenderent? Quin ſi omnem hiſtoriam evolvamus, incendia Cometarum nunquam abſque ingenti terrore illuxiſſe perſpectum atque exploratum erit. Quanquam vero ſunt, quibus arrideat illud Ariſtotelis: *Novus quivis Cometes mortalibus ipſis aut proſperrimum fortunæ ſucceſſum, aut ſummum aliquod detrimentum portendit.* Plerique tamen Sapientum, experientia fulti, non niſi in prodigiis ingentium malorum, & jam inſtantium calamitatum, has crinitas barbataſve ſtellas habuerunt. Claudianus, eloquentiæ Romanæ fulgor ait, *Et nunquam in cælo ſpectatum impunè Cometam.* Ipſe Tullius author, ſi quiſquam, gravis; *Ab ultima*, inquit, *antiquitatis memoriâ notatum eſt, Cometas ſemper calamitatum præmuncios eſſe.* Et earum quidem non vulgarium aut levium, ſed maximarum, ſed horribiliſſimarum, quarum irâ in Iſraëlem æſtuans Deus optionem dat Davidi, famis videlicet, belli & peſtis, juxta illud vulgare: *Funera, bella famemque ferunt ventoſque Cometæ.* Quæ cum ita ſint, pertinaciæ, imo barbariei cuidam adſcribendum æſtimamus, Cometam, qui nobis atque univerſæ inhabitatoribus terræ, hiſce ſex integris ab initio Decembris anni nuper elapſi ſeptimanis fulſit, velut inſtantium malorum monitorem temerè aſpernari ac præfractè contemnere velle. Etſi vero mortalium nemo certò definire queat, quid præciſè mali ille prædixerit, nec vanis Aſtrologorum judiciis facilè ſit adſtipulandum: Si quid tamen conjectare licet, non videntur multum à ſcopo aberrare, qui è ſignis ſive picturis cæleſtibus, quas percurrit, bellum navale idque vehemens atque diuturnum prædicere audent. Ante quadriennium nova ſtella in gutture aquilæ cæleſtis viſa, triſti eventu docuit Romanæ gutturi aquilæ Turcicis, Tartaricíſque armis impetendum fuiſſe. Hæcce verò noſtra hydram primam aquaticam occupavit, inde per Orionem, virum pugnacem, perque Eridanum Fluvium, ad ipſas balænæ fauces, denique ad cornupetas Taurum atque Arietem permeavit. Quanquam in iſthoc præſagio non multum artificii locamus, ubi mutuis armis ſeſe jam invaſêre Angli & Belgæ, gens utraque animoſa, ſuiſque adeò intonuere tormentis, ut Atlanticus paveat Oceanus, *Collaque turbatis Neptunus ſubtrahat undis.* Neque tamen nos extra teli jactum conſtitutos putabimus: quam enim facile eſt rerum Domino, panis (quo ſuſtentamur) baculo, ut ipſe apud Ezechielem loquitur, fracto, aut peſte nondum ſopita, ſed ſub brumali nive quaſi deliteſcente, nos caſtigare? Cætera relinquenda Deo ſunt, nobiſque id unice agendum, ut iratum Numen precibus placemus, miſſis hominum delicatorum curioſulis indagationibus, quos hic metus tenet anxios, ne ſi novum hoc Aſtrum luem quandam interminetur, ipſis brevi moriendum ſit, quaſi vero à morte tutiores ſint ſi pauci, quam ſi multi moriantur.

Pariſiis die 20. Febr. 1665.

LIteræ Madritio referunt, quod Cometa, qui ibi apparuit, præſagiat morbos in Regno Hiſpaniæ: ſupra quem Author quidam Hiſpanus obſervavit, quod apparitionem ſimilis Cometæ Anno 1580. fuerit ſecuta mors Reginæ Hiſpaniæ, & alter, qui ſe dederit conſpiciendum Anno 1618 præſagierit mortem Papæ, Imperatoris & Regis Hiſpaniæ.

De Paris le 20. Fevr. 1665.

LEs advis de Madrit diſent, que la Comete, qui y aparu, preſage des maladies dans le Royaume d'Eſpagne: ſur la quelle un Autheur Eſpagnol a fait remarquer, que l'apparition d'une ſemblable en 1580. fut ſuivie de la mort d'une Royne d'Eſpagne, & une autre, qui ſe fit voir en 1618. preſagea la mort du Pape, de l'Empereur, & du Roy d'Eſpagne.

Cometa Hiſpaniæ mala portendere putatur.

Cometam 1618. ſecutæ mortes Principum.

Cuſtrino

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Hoog.
107 B 47

Cuſtrino die 14. *Martii* 1665.

QUod attinet ad ſententiam noſtri Mathematici Domini Doctoris Muileri, ille de hoc argumento nil imprimi facit, dicens quod malit eſſe ultimus quam primus in ſuo judicio. Præterea habentur hîc diverſi tractatus de Cometa nuperrimè viſo, ſed non concordant ſimul. Non dubito quin omnes habeantur Hamburgi.

De Cuſtrin le 14. Mars 1665.

QUant à ce, qui touche ici le ſentiment de noſtre Mathematicien Monſieur le Docteur Muller, n'en fait rien imprimer, diſant qu'il aime mieux eſtre le dernier, que le premier de ſon jugement. Outre cela l'on a de divers traictéz ici de la Comete dernierement veüe, mais ils ne s'accordent pas enſemble. Je ne doute point qu'on les aura tous enſemble à Hambourg.

Mediolani 1. *Apr.* 1665.

Monſtrum in Hiſpania horrendum.

HAbemus ex Hiſpania, quod in Caſtilia veteri fuerit occiſum monſtrum, quod cum terrore habitantium illîc voraverit homines integros. Tenuit à parte anteriori ſimilitudinem Crocodili, & à poſteriori, jumenti: habuit quatuor brachia & quatuor manus, & à latere dextro formam Cometæ, in qua viſæ ſunt quatuor literæ, ſcilicet. A. G. B. I.

Milano 1. Aprile 1665.

ABbiamo di Spagna, che nella Caſtiglia vecchia era ſtato ucciſo un Monſtro, che con terrore di quegl' abitanti mangiava gli huomini intieri. Teneva della parte davanti ſembianza de Cocodrillo & di dietro di giumento: aueua quatro braccia è quatro mani, e nel fianco deſtro la forma d'una Cometa, dentro la quale ſi vedevano quattro lettere cive A. G. B. I.

Regiomonti die 10. *April.* 1665.

Concius Auctori reſponſum per Amicum promiſit.

CLariſ. Dominus Concius tibi promittit reſponſum: quod habuit jam paratum. Sed correxit in eo aliqua. Audio ſcribere eum aliquid de Cometa, & non concordare cum Ampliſſimo Domino Hevelio. Nos admiramur hic novum Cometam, & tres Soles, (quos vidimus in ſpeculo:) & ſtellam, quæ eſt viſa verſus Meridiem prope Lunam ſpacio aliquot horarum. Et accepimus nova ſimilia ex aliis partibus mundi, ſicut inter cætera, quod viſus fuerit Berolini ignis de cælo lapſus. Hæc omnia faciunt ut precemur, quo bonus Deus miſereatur noſtri, ut condonet nobis omnia noſtra delicta, & longe à nobis eſſe velit ſuas caſtigationes, quas nobis minatur. Reſtat ut dicam quod attinet ad tuum opus de Cometis. Agnoſco me habuiſſe quaſdam conſiderationes è contrario reſpectu unius & alterius circumſtantiæ & modi agendi. Sed nolo retinere tuas bonas cogitationes & curſum tuorum propoſitorum conſecratorum bono publico. Imo vero potius in toto inſtituto, in quo te vis monſtrare amatorem boni publici, adjungo libenter antiquum votum:

Concius diſſentit ab Hevelio.

Soles tres Regiomonti viſi.

Prodigia Berolini viſa.

Votum Chriſtianum apparentibus Cometis & aliis ſignis cæleſtibus.

Auctori Amicorum quidam diſſuadebat initio inſtitutum, poſtea in illud conſenſit.

I bone, quo virtus tua te vocat: i pede fauſto
Grandia laturus meritorum præmia — —

A Cönigsberg 10. Avril 1665.

MOnſr. Concius vous promet la reſponce: la quelle il avoit deja preſte: mais il y a corige quelque choſe. J'entens qu'il eſcrit quelque choſe de la Comete, & ne s'accorde gueres avec Monſr. Hevelius. Nous admirons ici une nouvelle Comete & trois Soleils (que nous avons veu dans le miroir) & une eſtoille, la quelle a eſté veüe environ le Midi aupres de la Lune l'eſpace de quelques heures. Et avons appris des nouvelles ſemblables d'autres parts, comme entre autres, qu'on a veu à Berlin, le feu tombé du ciel. Tout cela nous fait ſouhaiter, que le bon Dieu ait pitie de nous, pour nous pardonner toutes nous fautes, & eſloigner de nous ſes chaſtimens, dont il nous menace. Au reſte pource qui eſt de voſtre œuvre des Cometes, j'advoüe d'avoir eu quelques conſiderations à l'encontre, au regard de l'une & de l'autre circonſtance, & la maniere d'agir. Mais je ne veux pas arreſter vos bonnes penſées ni le cours de vos deſſeins conſacréz au bien public. Et plutôſt en tout ce en quoy vous voulez vous monſtrer amateur du bien public, j'adjoins volontiers l'ancien vœu:

I bone, quo virtus tua te vocat: i pede fauſto
Grandia laturus meritorum præmia — —

Regiomonti

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Regiomonti die 12. *Aprilis S. N.* 1665.

COmeta qui circa medium Decembris proximè præteriti anni primum ſe videndum exhibuit, die 18. Februarii hujus anni circa veſperam nudis oculis hic adhuc viſus eſt. Poſthæc incipiebat ſe crepuſculo, & abhinc prorſus radiis Solis occultare, quoniam propter ſuum curſum ocyor illo (Sole) ab Oriente verſus Zephyrum proceſſit, eumque tandem conſecutus eſt. Propterea etiam per aliquod tempus inviſibilis factus eſt, quia circa tellurem ad latus Solis, atque ita interdiu decurrit. Quandoquidem autem eum jam præteriit, & præcedit, oritur manè ſtatim poſt primam, & quidem in Pegaſo, quod ſidus Aſtrologi iis qui ſincere ſtudiis incumbunt præpoſuerunt. Accedit ad Cynum ſubinde propius, qui etiam his addicitur. Deus faxit, ut terreſtria lumina cum Deo illos irradient! Tendit modo ſuam caudam iterum verſus zephyrum, attamen in Auſtralem angulum, quoniam Solem à Borrhapeliote habet, & Cometarum natura eſt, à Sole ſuos radios avertere. Claritate ſua parum vel nihil diminutus eſt. Ab illo tempore, quo nobis viſibilis factus, per rectiſſimam viam, diſceſſit ab aſtro, juxta quod primum apparuit, ad 210. gradus, vel 7. ejuſmodi partes, in quarum 12. maxima peripheria totius cæli poſſet dividi. Deus avertat iſtud malum à nobis, quod iſtiuſmodi portenta mundo annunciare ſolent!

Königsberg den 12. April 1665.

Cometam in Corvo, Lepore & Pegaſo viſum, unum eundemque eſſe Regiomontanus obſervator putat.

DEr Comet ſo umb das mittel des Decembris nechſt verwichenen Jahres zu erſt ſich hat ſehen laſſen/ iſt den 18. Febr. dieſes Jahres umb den abend/ mit bloſen Augen allhie annoch geſehen worden. Nach dieſem begünt er ſich in die abends-dämerung/ und denn hernach gar in die Stralen der Sonnen zu verſtecken/ weil er vermöge ſeines lauffs/ ſchneller als ſie von Oſten in der Schräge gegen Weſten fort gegangen/ auch endlich dieſelbe erholet. Darumb er dan auch eine zeitlang unſichtbahr geworden/ angeſehen er umb die erde an der ſeiten der Sonnen/ und alſo des tages über gelauffen. Alldieweil er aber dieſelbe nunmehro fürbey gangen/ und ihr vorläufft/ gehet er des morgens furtz nach glock eins auff/ und zwar in dem Pegaſo, welches geſtirn die auß dem Himmel Glükswerkündiger denen mit auffrichtigen ſtudirten umbgehenden vorgeſetzt haben. Er tridt dem Schwan immer näher und näher/ welcher auch dieſem vorgeſtellet wird. Gott aber gebe/ daß die Irrdiſchen Lichter/ nebſt Gott/ ſie wohl anſtralen möge! Er ſträcht anitzo ſeinen ſchweiff wieder gegen Weſten/ doch nach dem Südlichen winckel zu/ weil er die Sonne von Noord-Oſten hat/ und der Cometen natur ſey/ von der Sonnen ab/ ihre ſtrahlen zu werffen. Er hat an ſeiner klarheit wenig oder nichts abgenommen. Von der zeit an/ alß er uns ſichtbahr geworden/ iſtr (den geradeſten weg zu mäſſen) verrücket von dem geſtirn/ bey dem er zu erſt erſchienen/ auff 210. grad oder 7. ſoleher theil in deren 12. der gröſte umbzirckel des gantzen himmels möchte getheilet werden. Gott wende daſſelbe übel von uns ab/ welches dergleichen portenta der Welt zuverkündigen pflegen.

Pegaſi ſidus ſtudioſis humaniorum literarum præponitur.

Vienna 12. *April.* 1665.

PRæterea ſupra hunc Horizontem novum Cometæ ſidus videtur, quod à Mathematico P. Mullero Jeſuita obſervatum eſt, nempe quod ejus magnitudo ad 20. grad. id eſt 300. milliaria ſe extendat. Habet concitatiſſimum motum, & vertit ſe ab Oriente ad Occidentem verſus.

Wien den 12. April. 1665.

SOnſten wird über dieſem Horizont ein newer Cometſtern geſehen/ welcher von einem Mathematico nahmens P. Mullerus Jeſuita obſerviret worden. Daß deſſen gröſſe in die 20. grad. daß iſt/ 300. meil weges ſich erſtrecke/ habe gar einen ſchnellen lauff/ und wende ſich ab Oriente ad Occidentem verſus.

Viennæ die 12. *April.* 1665.

NOvus iterum Cometa ſecundum oculorum judicium decuplo major priori, qui ante paucos menſes in

Wien den 12. April. 1665.

Cometa in Pegaſo major priori decuplo putatur.

ES hat ſich dieſer orten wiederumb ein newer Cometſtern dem augenſchein nach zehenmahl gröſſer/ alß der

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

cælo conſtitit, videndum ſeſe præbuit.

vorige/ ſo vor wenig monathen am Himmel geſtanden/ ſehen laſſen.

Helſinoriæ die $\frac{12}{22}$ *April.* 1665.

PRæterea ante aliquot dies Cometa hic viſus eſt, qui major & clarior eſt priore. Initio hora ſecunda matutina verſus Borrhapeliotem ortus eſt, ſed jam non prius ſe quam poſt tertiam matutinam præbet conſpiciendum, & tam diu quidem uſquequo ipſum diurna lux ex oculis auferat. Habet valde magnam & longam caudam, quæ in Noto-Zephyrum dirigitur. Significatio talium differentium Cometarum, qui tam brevi temporis ſpatio identidem apparuerunt, Deo Opt. Max. optimè nota eſt, qui omnia imminentia mala avertere propitius velit!

Helſinger den $\frac{12}{22}$. April 1665.

SOnſten hat man alhier wieder etliche tage hero einen Cometſtern geſehen/ welcher gröſſer und heller iſt dan der vorige. Iſt anfänglich des morgens glock 2. in Nord-Oſten auffgangen/ anitzo aber läſſet er ſich nicht eher dan des morgens nacher glock 3. ſehen/ auch ſo lange biß ihme der tag ſeinen ſchein benimet. Hat einen ſehr groſſen und langen ſchwantz/ welcher ſich recht nacher Sud-Weſten ſtrecket. Die bedeutung ſolcher unterſchiedlichen Cometen/ ſo ſich in ſo kurtzer zeit auff ein ander ſehen laſſen/ iſt dem lieben Gott am beſten bekandt/ welcher aller bevorſtehende übel in gnaden abwenden wolle.

Pariſiis 18. *Aprilis* 1665.

QUod reliquum eſt, præbet ſe hîc ab octo diebus conſpiciendum novus Cometa, verſus Notapelioten prope Horizontem: de quo mox varios diſcurſus percipiemus.

Paris den 18. April 1665.

SChließlich läſſt ſich alhie ſiedert 8. oder 10. tage ein newer Comet in Sud-Oſt ſehen/ dem Horizont gar nahe/ von welchem man hiernechſt allerhand diſcurſe vernehmen wird.

Pariſiis 18. *April.* 1665.

Prodigia ad urbem Romam viſa.

LIteræ Romanæ dicunt, quod terra ibi fuerit aperta in vicinia urbis illius, magnitudine 800. pedum longitudinis & 200. pedum latitudinis, quà excuſſa eſt grandis quantitas cinerum & ignis: quod plura alia prodigia ibi evenerint, inter alia unius hominis, qui apparuerit cuidam opilioni, qui illi dixerit acciperet ex grege quod ſibi placeret. Ideo hicce homo illi dixit, iret ad ſuum dominum, eique diceret, quò ſibi mitteret aliquid optimum ex grege. Dominus verò ille videns uſum linguæ rediiſſe iſti muto, totus præ gaudio geſtiens, juſſit illum adire hominem, eique dicere, ut accipiat non ſolummodò optimum ex grege, ſed totum gregem, quem ſibi offerat; quemque ſi accipiat, magno beneficio ſe obligatum iri. Atque hæc opilio retulit illi homini, qui illi reſpondit, ſe gratias domino ejus agere, nec hoc quod ſibi offeratur deſiderare, ſed id ſolummodò ſe rogare, ut ſe emendet,

A Paris 18. Avril 1665.

Les lettres de Rome diſent, que la terre s'y eſt ouverte aux envorons de cette ville, de la grandeur de 800. pieds de longueur, & de 200. pieds de largeur, par où eſt ſorti grande quantité de cendres & de feu: que pluſieurs autres prodiges y ſont arrivéz: entre autres d'un homme qui s'eſt apparu à un Berger, luy dit de prendre ce qu'il luy plairoit: dont cet homme luy dit d'aller dire à Son Maiſtre, de luy envoyer le meilleur du trouppeau, ou ce Maiſtre voyeant la parole revenüe à ce muet, tout ravi qu'il fuſt, dit à ce valet de luy dire qu'il ne prit non ſeulement le meilleur, mais de luy offrir le tout & qu'en les prenant il l'obligeroit, ce que le Berger rapporta a cet homme, le quel luy reſpondit, qu'il le remeruoit mais ſeulement qu'il prioit de s'amender, & ainſi de meſme tout le peuple, & luy dit, que les Cometes cy-devant apparues dans ces lieux n'eſtojent autres marques, que grandes famines, peſtes qui devoyent ariver bientoſt & en ſvite diſparut. Les nouvelles ou eſté

& pa-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

& pariter omnis populus; Dixit etiam illi, quod Cometæ qui nuper apparuerint in illis locis, nil aliud significaverint, quam grandes fames, pestesque, quæ debeant venire brevi. Posthæc disparuit. Hæc nova dicta fuêre in arce Lupara & in Aula Archiepiscopali.

rapportées au louvre comm' aussy a l'Archeveschè.

Cometas nuperos mala significare Spectrum prædixisse fertur.

Vienna die 23. Aprilis 1665.

QUi die quinta hujus mensis hic apparuit Cometa, usque ad 14. ejusdem, ab illo autem tempore non amplius visus est: hujus sicut & prioris apparitiones maxima ex parte naturalibus rationibus adscribuntur. Qua de re paulo post aliquid typis impressum conspicietur.

Wien den 23. April 1665.

SEr den 5. dies alhier erschienene Comet ist biß auff den 14. ejusdem, seit hero aber nicht mehr gesehen worden/ und sollen dieses/ wie auch des vorhergangenen erscheinungen mehrentheils der natürlichen rationibus zugeeignet werden: davon nechstens was in den druck kommen soll.

Cometæ naturalibus caussis adscribuntur.

Parisiis die 24. April 1665.

IN his oris apparet adhuc novus Cometa, grandior & rubicundior præcedentibus, cum diversis aliis prodigiis. Quod facit credere quosdam quod finis mundi appropinquet. Supra quod factum est tetrastichon, quod quidam volunt venditare pro antiqua centuria Nostradami. Sed semper certissimum est, quod ira Dei videatur in diversi generis signis, quorum maximum est injustitia, quæ regnat per orbem universum

Tum cum acumen teli sustentatum duobus palis
Inveniet sex crescentes Lunas sequentes continua serie:
Et cum sex cruces præcedent bis tria,
Mala erunt completa, & omne balsamum inutile.

M CCCCCC XXXXXXVI.

De Paris 24. Avril 1665.

DAns ce pais-ici paroist encor une nouvelle Comete bien plus grande & plus rouge que ne l'ont esté les precedentes avec divers autres prodiges, ce qui fait croire à quelques uns que la fin du monde s'approche, surquoy on à fait un quatrin, qu'on veut faire passer pour une vieille centurie de Nostradamus. Mais toûjours est-il bien certain, que l'ire de Dieu se fait voir dans diverses sortes de signes, dont le plus grand est l'injustice ce qui regne par tout l'Univers

Alors qu'un bout de dard soûtenu de deux pieux
Trouvera six croissans de svivant à la file
Et que six croix devançant trois fois deux
Les maux seront au comble & tout baume inutile.

M CCCCCC XXXXXXVI.

Cometa nuperus finem mundi proximè præcedere putatur.

Nostradami celebris Astrologi Galli prophetia venditatur.

Injustitia ubique reguans certissimum iræ divinæ signum est.

Varsovie die 24. Aprilis 1665.

MAgnus Dux Moscoviæ desiderat pacem cum Repub. Sed ut dicam verum, nostris quoque rebus illa valdè conduceret. Propterea mandatum est ut homines jejunent & precentur Deum publicè, quo nobis faciat istam gratiam, ut nobis donet pacem desideratam, & longe à nobis omnia hæcce mala, quæ tot Cometæ præsagiunt & nobis minantur, avertat.

à Varsovie 24. Avril 1665.

LE Grand Duc de Moscovie desire la paix avec la Republ. Mais pour dire vray, elle nous viendroit aussi fort à propos. C'est pourquoy on à commandé de jeûner & prier Dieu publiquement de nous faire cette grace, que de nous donner la paix desirée, & esloigner de nous tous ces maux, que tant de Cometes presagent & nous en menaçent.

Poloniæ commoda foret pax cum Mosco.

Jejunia & preces in Polonia indicuntur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Hoog.
107 B 47

Vratislaviæ 1. *May* 1665.

QUidam bonus Amicus ſcribit ex Hungaria inferiori in literis die 21. April. S. N. datis, quod ibi quoque viderint Cometam, qui verſus Orientem conſpicuus ad Auſtrum progrediebatur, comam ſurſum ſpargens: qui hic à Patre Jeſuita *Moreto* obſervatus eſt.

Varſoviæ 1. *May* 1665.

Ovum gallinæ portentoſum Varſoviam illatum.

ANte aliquot dies apportatum eſt in hanc urbem ovum gallinæ, ſupra quod conſpiciuntur evidenter figuræ gladii, crucis flammeæ, virgæ & arcus intenſi. Ita habemus Cometas, & tot alia præſagia in cælo & ſuprà terram, quæ nobis prædicant pœnitentiam, cujus adhuc exigua apparent indicia.

Signa cæleſtia & terreſtria pœnitentiam urgent.

Poloni variis ſignis ad pœnitentiam agendam urgentur.

Viennæ 2. *May* 1665.

Monſtrum in Hiſpania repertum.

NUnciatum eſt huc præterea ex Hiſpania, in Caſtilia Veteri, in montanis monſtrum inventum eſſe 30. pedes longum, 4. altum, cujus ſpecies inſtar ſemihominis, Crocodilis & Satyri cornuti erat Cometâ, & 4. literis, ſcil. A. G. B. I. inſignitum, cujus delineatio proxime ſequetur. Referunt etiam extra ordinem ſcriptæ literæ Grætio, die 24. Aprilis ibidem viſum eſſe luce media in cælo coruſcantem inſignem acinacem.

Prodigium in Styria viſum.

Dantiſci die 6. *May* 1665.

Globus igneus ad Dantiſcum è cælo labi viſus.

HEri mane albeſcente die ſub auroram ingens globus igneus è cælo eadem via, qua antea Cometa ſuum curſum direxerat, prope hanc urbem in (vulgo Nåhrung) in terram decidit, & magnum ſonum ſclopi inſtar edidit, quod vigiles in vallis, ut & qui in propugnaculo, ad quod Viſtula exonerat ſe in mare excubias agebant, pariter & adveniens tabellarius uno ánimo & ore confeſſi ſunt.

Prognoſticon Italicum Cæſari exhibitum eventibus rerum adhuc refellitur.

Italicum Prognoſticon Sacræ Cæſareæ Maj. ſuper Anno 1665. & ſub initium ejus conſpecti Cometæ efficacia communicatum

Breſlau 1. May 1665.

EIn guter freund ſchreibet auß Nieder-Vngarn / unterm dato den 21. April. S. N. daß ſie hetten auch alda den gegen Oſten ſichtbahren / und Sudwerts laufenden / auch den ſtrauß über ſich führenden Comet geſehen: welcher hier auch von dem Patre Jeſuita Moreto ſo obſerviret iſt.

A Varſovie le 1. May, 1665.

CEs jours paſſez on a apporté en cette ville ici un oeuf de poule, ſur le quel on voit evidement les figures d'une eſpée, d'une croix flamboyante, d'une verge & d'un arc bandé. Ainſi nous avons des Cometes & tant d'autres preſages au ciel & ſur la terre, qui nous preſchent la repentance, à la quelle il y a encor peu d'apparence.

Wien vom 2. May 1665.

ES iſt ſonſten auß Spanien anhero aviſiret worden / das man in Caſtilia la Viega in den gebürgen / daſelbſt ein monſtrum gefunden von 30. ſchue lang / und 4. hoch / deſſen geſtalt / wie ein halber menſch / Crocodil und Satyr, mit hörner geweſen / mit einem Comet und 4. Buchſtaben / alß A. G. B. I. gezeichnetes / worvon mit nechſten ein abriß erfolgen ſolle. So melden auch die extraordinarii eingehoffene brieffe von Grätz / daß den 24. April. daſelbſten ein ſchöner Sabel im hellen tag am himmel geſehen worden.

Dantzig 6. May 1665.

GEſtern morgens gegen anbrechendem tage in der morgen röthe / iſt eine groſſe fewer-kugel vom himmel / des ſtrichs wie der Comet ſeinen lauff gerichtet / nahe bey dieſer Stadt in der Nåhrung / auff die erde gefallen / und einen groſſen ſchlag gethan / welches die wachten auff den wållen / wie auch der Weichſſelmunde / imgleichen der inkommende poſtillion, alle einmüthiglich und einſtimmig außgeſaget.

Welches Prognoſticon ſo ihrer Käyſerl Majeſt. über das 1665. Jahr / und deſſen in anfang ſcheinenden Cometen würckung mitgetheilet worden

per

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

per
A. S. I. V. & M. D.
in linguam Germanicam versum.

Quando Sol in Cancro erit, & ratione conjunctionis in cauda Draconis, tunc meliorem scientiam futuri miriſtatûs consequemur.

Primò diffundent seſe aquæ supernaturalem in modum exundantes, multaque loca inundabunt: postea multæ pravæ humiditates cum ventis vehementibus orientur. Quocirca omnibus in locis percipientur res nunquam antehac auditæ: prout quoque terræ motus terribiles cum magnis fragoribus & ſtrepitu fient. Homines præ timore & desperatione angentur: sylvæ horrendum in modum perſtrepent: multæque arbores è locis suis transferentur: multæ ditiones, urbes & arces funditus corruent: antea verò prodigia quædam conſpicienda ſe præbebunt: Sol & Luna lumen suum amittent, eodemque mane conſpicietur arcus dimidiatus ruber, qui bellum denunciabit, ut & terræ motus ſentietur, qui ab Oriente uſque in Occidentem ſubſequetur.

Circa hoc tempus Illuſtriſſimus quidam Princeps huic mundo vale dicet, & dicto terræ motu multi homines omninò mortui concident: alii verò præ timore & horrore haud exiguo tempore vagi palabuntur. Initium hujus calamitatis dabit S. Laurentii nox. Cætera Deo nota ſunt. Noſtrum eſt Sacræ Cæſareæ Majeſtati Veſtræ potiùs bona prædicere, & omnia proſpera ac ſalutaria vovere, inprimis verò illa portenta, quæ ejus populos, regiones & ditiones concernunt, probè conſiderare ac declarare, quò tempeſtivè & ſeriò homines reſipiſcant. Suademus igitur Sacræ Cæſareæ Majeſtati Veſtræ pro ſui cura, ut diſpiciat ſolidè ac firmiter exſtructum aliquod palatium, in valle tenebroſa ſitum, & circumcirca montibus cinctum, ubi circiter 20. diebus commoretur.

Hoc Prognoſticon ſimiliter à Sereniſſimo Electoris Saxoniæ Aſtrologo, & aliis Præſtantiſſimis Viris probè examinatum & pro vero agnitum eſt.

Die 15. Maji magnæ bellorum expeditiones ſuſcipientur.

durch
A. S. I. V. & M. D.
in Teutſch gebracht.

Wann die Sonne im Krebs ſeyn wird / und der zuſammenkunfft nach im Drachen Schwantz / alßdann wird man von künfftigen wunderlichen zuſtand beſſere wiſſenſchafft erlangen.

Erſtlich werden ſich die wäſſer übernatürlich ergieſſen / und ſehr viel örter überſchwemmen: nach ſolchen werden viel böſe feuchtigkeiten ſich erheben / mit groſſen winde. Dabey wird man an allen orten ſachen vernehmen / dergleichen vor dieſem nicht erhöret worden: maſſen ſich auch ſchreckliche erdbeben mit groſſen krachen und brechen herfür thun werden / die menſchen in furcht und zagen ſich ſehr vertieffen: die wälder grauſam brauſen / und viel bäume von ihren ſtellen weichen: viele herſchafften / Städte und ſchlöſſer untergehen: Vorhero aber ſich etliche zeichen ſehen laſſen / Sonn und Mond ihren ſchein verlieren / und ſelbigen morgen wird man einen halben rothen bogen ſehen / der krieg bedeüten ſol / wie auch erdbeben / welches von auffgang biß zum niedergang erfolgen wird.

Umb dieſe zeit wird ein hohes haubt dieſe Welt geſegnen / und zu erwehnten Erdbeben werden viel leüte gar todt bleiben: andere aber von furcht und ſchrecken eine geraume zeit herumb wandern. Der anfang ſolches ungemachs wird ſeyn St. Laurentii nacht. Das übrige iſt Gott bewuſt. Unſers orts wil ſichs gebühren Ewer Maj. viel mehr guts zuſagen / und alles glück, und heyl zuwünſchen / bevorab aber die wunderbegäbnüſſen / die ſeinen Völckern / Landen und Herſchafften betreffen möchten / in gewiſſe betrachtung zu ziehen / damit ſie in zeiten eine ernſt buſſe thäten: rathen demnach Ihre Maj. für dero vorſorge / ſie wolten ſich nach einem wohl gebawten ſtarcken Pallaſt oder Reſidentz umbthun / in einem finſtern thal gelegen / allenthalben mit bergen umbgeben / etwan 20. tage aldar ſich zu enthalten.

Diß Prognoſticon iſt gleicher geſtalt von dem Chur Sächßiſchen Aſtrologo und anderen vornehmen Leuten reifflich überleget / und vor wahr erkandt worden.

Den 15. May werden groſſe Kriegs-verfaſſungen zu hand genommen werden.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Die 29. Junii duo Illuſtriſſimi Principum mortem obibunt.

Die 10. Julii Princeps quidam ſua de quibus diu contendit, recuperabit.

Die 12. Julii magna portenta & miracula conſpicientur.

Die 19. Julii recipit & alius Princeps ſua.

Die 21. Julii ſeditiones magnæ oborientur.

Die 19. Auguſti magnus & intolerabilis æſtus ingruet.

Die 19. Octobris nova lex novumque imperium prorumpet.

Die 12. Novembris per univerſum orbem magna ſanguinis profuſio dabitur.

Die 15. Novembris Dimidia pars hominum deſiderabitur.

Die 20. Novembris Mira miris augebuntur.

29. Juny gegen 2. hohe häubter mit tode ab.

10. July wird ein groſſer Herr ſeine ſtreitigkeit / und daß ſeinige wieder erhalten.

12. July wird man groſſe zeichen und wunder ſehen.

19. July bekomt ein ander Fürſt das ſeine wieder.

21. July werden ſich empörungen anfangen.

19. Auguſti wird groſſe unleidliche hitze einfallen.

19. Octob. wird ein new Geſetz und Regiment herfür brechen.

12. Nov. wird durch die gantze Welt ein groſſes blut vergieſſen entſtehen.

15. Nov. wird man die helffte der Leute miſſen.

20. Nov. wird man wunder über wunder hören.

Viſmariæ die $\frac{8}{18}$. May 1665.

Prodigia ad Colbergam viſa.

RUmor ſpargitur Colbergæ ignem de cælo lapſum eſſe, & vocem Væ exclamantem auditam eſſe. Deo notum eſt, quid iſtud ſignificaturum ſit.

Contentiones Concionatorum Proteſtantium in Marchia.

In Marchia inter Euangelicorum & Reformatorum Concionatores contentiones & diſſidia acerba intercedere ajunt. Videtur (proh dolor!) operationes Cometarum jam jam manifeſto ſeſe exſerere.

Wißmar vom 8. May 1665.

ES gehet eine rede / daß zu Colberg fewer vom himmel gefallen wäre / und darauff eine ſtimme Wehe ſchreyende / gehört worden ſey. Gott iſt es bekand / was es wil bedeuten!

In der Marck / ſollen zwiſchen den Ewangeliſchen und Reformirten Predigern viel wiederwertigkeiten fürlauffen. Es ſcheinet leider! die Operationes der Cometen laſſen ſich handgreifflich ſpüren.

Exempla literarum, argumenti Cometici occaſione, inter Auctorem & Viros quoſdam Præſtantiſſ. qui juſtis de cauſſis nominari noluerunt, commutatarum.

Ex Marchia Hamburgum die 28. *Martii* 1665.

Elector Brandenb. commendatur.

FRequentes, imo aſſiduæ de rebus, quæ in Comitiis Ratisbonenſibus agitantur, literæ in aulam Sereniſſimi Electoris noſtri, qui aliis omnibus laudibus, & hanc cognitionis & dijudicationis rerum quæ ubique geruntur, addit, perferuntur. Ex quibus quæ ſcitu digna fuerint, Te id poſtulante & orante, non invitus ad Te perſcribam. Scito itaque, ſtatum rerum in illis Comitiis fere eundem ſemper manere, id eſt confuſum, perturbatum, ita ut nihil quam Comitiorum ac conſiliorum tam diuturnorum abruptionem, cum magna animorum exacerbatione & diviſione, minetur. * Scilicet dum in Collegio Principum id agitur, ut poſſit concipi certa & conſtans Capitulatio

Ratisbonenſis Conventus Imperii res dubiæ.

** Ratisbonæ ortæ de jure & ratione ſuffragii controverſiæ.*

Cæſarea

Cæsarea (vos Pacta Conventa vocaretis) qualis octavo Instrum: Pacis articulo sancita est, Directorque Austriacus cum Magdeburgico Delegato de ratione suffragii altercatur, gravis casu, an studio non facile dixerim, controversia orta est, quæ omnium fere consiliorum negotiorumque stitit cursum. Dum enim multi pro libertate suffragii, quod citra controversiam omnemque contradictionem, præsertim in Comitiis, Ordinibus Imperii competit, cum hoc certant alii, cum isto simul communem libertatem tuentur, non solum tot hebdomadas controversia ista consumpsit, sed & Comitiis tristem abruptionem adferre velle videtur. Frustra hucusque in componendis istis controversiis tam Reverendissimus D. Archiepiscopus Salisburgensis, quam alii laborarunt, & tanto morbo commoda adhibuerunt remedia. Itaque multi verentur, ne paulò post tristem Comitiorum eventum, vel potius solutionem absque eventu prospero videamus, magno certe cum dolore omnium boni publici amantium. Quidquid autem de eo futurum sit, me hac de re brevi certiorem Te reddere posse spero. Utinam mihi tam beato esse liceat, quo aliquid læti ad Te perscribam! Serenissimus quidem noster per suos rem fortiter agit, ut Comitia prosperrimum consequantur eventum. Interim vellem, ut & Vestra Comitia Polonica optatum sortiantur eventum, utque ea de re quamprimum ad Te perscribere aliquid queam. Certe istis quoque Comitiis (*a*) pariter ac prioribus infaustum eventum multi augurantur ex eo, quod aliquot Comitiola Provincialia fuerint rupta. Dolendum profecto est res Europæas (*b*) nunc adeo infirmo, ut sic dicam, talo, & lubrico stare loco. (*c*) Polonia vestra, nostra vicina, multiplici & gravissimo bello tam diu agitata & vexata, non tantum pristinum statum non recuperat, sed magis magisque novis periculis & motibus concutitur. Imo res ibi ad aperta dissidia & motus civiles vergunt. Quò eas forte & exterorum quorundam studia impellunt. In eadem, ut sic dicam, navi navigat Germania nostra (*d*). Nam quod sperabamus nos magno pretio pacis Monaster. obtinuisse, scilicet animorum concordiam & publicam tranquillitatem, nunc iterum de eadem periclitamur. (*e*) Hispanica Monarchia tam vasta & præpotens non satis sibi constat, dum mortem Regis senio confecti & imbecillis infantis metuit. (*f*) Britanni & Batavi acerrimum parant bellum, aliosque in societatem ejus trahere contendunt. Si nunc Gallos, Svecos, Danos aliosque adspicias, illos quoque arma parare videas, vel se defensura vel alios offensura. Nonne ex his omnibus concludendum sit, Cometam nuperum (*g*) non impune nos vidisse, imo eundem tot mala prænunciasse, iisque orbis Christiani salutem aggredientibus præluxisse. Velim sententiam Tuam hic mihi exponas. Idque sincerè pro amicitiæ jure, quod sicut à mea parte diligenter & summo studio teneo & colo, ita itidem Te facturum non dubito. Vale.

Libertas suffragii Ordinibus Imperii omnibus præsertim in Comitiis competit.

Archiepiscopus Salisburg. in promovendis Comitiis Ratisb. industrie laborat.

Elector Brandenb. in concludendo feliciter conventu Imperii Ratisb. strenue per suos Delegatos laborat.

(*a*) *Varsaviensis conventus Regni prior m. Jan. 1665. ruptus: posteriori m. Martii habito infeliciter præluserunt aliqui Conventus Provinciales.*

(*b*) *Europæ facies 1665. m. Mart. delineata.*

(*c*) *Polonicarum rerum status periculosus.*

(*d*) *Germanica res dissidiis agitatur.*

(*e*) *Hispanica salus à salute Senis Regis & imbecilli infantis pendet.*

(*f*) *Bellum inter Anglos & Hollandos periculosum.*

(*g*) *Cometa tot malis & motibus Europæ præluisse putatur.*

(*h*) *Officium boni & viri & amici.*

(*i*) *Ratisbonensium rerum notitiam Auctor ab Amico Marchiaco habet ali-*

Hamburgo in Marchiam die 3. Aprilis 1665.

Literas Tuas decurrente mense elapso scriptas rectè accepi, multis de causis mihi acceptissimas. Ita multam eruditionem rerumque civilium scientiam, & non erga me tantum & patriam meam, sed & erga universum orbem Christianum sinceram spirant benevolentiam. (*h*) Nimirum & Amici & Viri Optimi officium fungeris, dum tantum boni publici studium testaris. Gratias Tibi ago de eo, quod me de rebus, quæ in Conventu Imperii Ratisbonæ aguntur, certiorem reddideris: quod Amicus, aliàs in illa luce versans, & mihi faventissimus, vel per assidua & gravia negocia, vel per infirmam valetudinem non fecit. (*i*) Luceat illic bonus Genius, & ut virtutis, ita & publicæ utilitatis amor, & si nullus amplius in cælo Cometes, nullum novum sidus, vel phænomenon luceat. Cum autem Tu Tuis illis literis non minori judicio quam candore statum Conventûs illius & Imperii, sed & totius ferè orbis Christiani egregia brevitate, nullam obscuritatis umbram

quam, iisque optime auguratur. (*k*) *Brevitas solet esse obscura. Brevitas clara commendatur.*

spargente,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

(a) Ratisbonensi Conventui quidam male controversiæ de voto Magdeburgico caussâ augurantur.

spargente, descripseris: Ego certè miror doleoque vehementer eum tamdiu & tantum pavore quodam confusum & perturbatum esse. (a) Nempe enim intestinorum quoque motuum periculum quoddam providenter à nonnullis metuebatur nuper, impediti voti Magdeburgensis occasione, dum formari firmarique partium studia, & concipi hostilia propè odia viderentur. (b) *Moribus antiquis stet res Romana virisque.* Nec (c) Romana tantum, eaque undique, sed & Polona, imo & universa Christiana. (d) Nimirum à legibus æquis, præsertim vero multo non solum labore, sed & ære & cruore emtis ac legitime sancitis: (quod certe de pace Germanica (e) plusquam verum est) nequaquam vel transversum unguem discedendum est. Tales (f) enim audaces conatus, antiquis institutis rite latis adversantes, omnium cordatorum prudentia abominatur, & industria viribus à Deo concessis instructa rejicit; (g) & quod præcipuum est, licet initio, vel etiam aliquo temporis tractu feliciter illi procedant, ad ultimum non succedunt, nec optatos effectus consequuntur. (h) Nempe quia à Deo justitiæ custode & innocentiæ vindice destituuntur, & infelici exitu damnata posteris in exemplum proponuntur, ut alienis (i) malis sapiant discantque difficiles & periculosos rerum esse transitus, ubi ab æquitate disceditur. Atque hæc me nuper impulerunt, ut ad eximium quendam tam Amicum quam virum hæc verba, ut justæ libertatis patriæ indicia, darem: *Si vel favente Regum Rege Regi Poloniæ superstiti Gallus succedat, æquitati tamen consentaneum foret, (k) ut lex de libertate electionis, id est de successore, nonnisi defuncto Principe & communibus suffragiis eligendo, ab Ordinibus Reip. Poloniæ Gallum Henricum Valesium eligentibus lata, nunc etiam inviolata conservaretur. (l) Atque id ipsum de Generosissimo & Magnanimo Principe Rege Gallorum feliciter imperante, nemo non promittere sibi potest. Nisi quis forte dicat, vel cogitet, legem illam omnis hæreditarii juris exsortem, (m) quæ Gallicæ electioni debeatur, saltem Gallicâ electione sancitam, per eandem rebus ita ferentibus & volentibus satis antiquandam esse. Sed ego ad hæc dicere non vererer, (n) divinam voluntatem, quæ est semper omnium institutorum nostrum norma una instar & vice omnium, in Legum rite ab Ordinibus Reip.* (quod de illa lege verum esse nemo negaverit) *latarum præscripto & recto rerum progressu, tum vero & exitu certo & tuto ac optime intelligi. E contrario (o) nova instituta legibus illius notæ repugnantia, (p) si vel prima specie læta videantur, progressu dura, Reip. periculosa, sæpe & tristia eventu esse. (q) Quin & de Ludovico XIV. Rege Christianissimo, in quo Caroli M. magnanimitatem, & Ludovici ejus filii Pietatem, tum Avi sui Henrici M. fortitudinem & Patris justitiam maximo orbis Christiani bono concurrisse gaudemus, quique tanto studio commoda Reip. Polonæ promovet, nihil sinistri cogitandum est.* Hæc ego tum ad illum. Tuus autem in gentem meam, vobis vicinam, animus benevolentia plenus, (r) ut & instituta alioqui methodus honesta, quæque & justa, occasione nuperi, & insignis quidem ac multis de causis mirandi Cometæ, in medium dandi, me, ut paulùm his excutiendis, & quidem apud Te, qui id fieri postulas, immorer, efficit. Sicut Tu in Tuis literis, (s) Cometam multis malis orbi Christiani, non tantum quietem, sed salutem ipsam appetentibus præluisse dixisti; ita ego, quæ sint illa Poloniæ mala sive vitia, tot externorum & intestinorum (t) morum & metuum caussa, ob oculos pro jure amicitiæ Tibi, & omnibus Rempub. Polonam periclitantem juvare cupientibus, ob oculos ponam. Ante omnia dico, (u) Poloniæ quod à tot seculis adhuc invictum gratiâ divinâ orbis Christiani propugnaculum contra furentem Ottomanicæ potentiæ arrogantiam extiterit, (w) cujus ideo in salute magna salutis Christiani ordinis portio pars sit, vel maximè opportunum esse, ut prorsus serò & correctionem non injuste commiserationem divini avertat, (x) contra tot pericula graviter intus & foris multa elaboratis, gratiam mereatur. Quod si vel prospera quædam (ut fieri frequenter videmus) (y) post Cometas in Polonia apparuere, (z) officii

(a) Ratisbonensi Conventui quidam male controversiæ de voto Magdeburgico caussâ augurantur.
(b) Antiquis legibus insistendum.
(c) Resp. antiquis institutis conservanda.
(d) Leges æquæ, cavo emtæ & sanctæ, perpetuò tenendæ.
(e) Pax Germanica multo pretio emta.
(f) Legum violatores, novatores Deo & hominibus invisi.
(g) Audacibus factionibus, non semper ut initium, ita finis favet.
(h) Deus injustis ausa deserit & punit.
(i) Mutanda rerum ardua & periculosa, quæ ab æquo discedit.
(k) Libertatis Poloniæ jubsidium non collatum.
(l) Ludovicus XIV. Rex Gallus laudatur.
(m) Gallica electio Polonis non obtrudenda.
(n) Divina voluntas Legum norma.
(o) Nova instituta periculosa.
(p) Prima specie læta.
(q) Ludovicus XIV. Rex Christianissimus laudatur.
(r) Methodus honesta.
(s) Cometa multis malis orbi Christiano præluisse dixit.
(t) Mores & metus externorum & intestinorum.
(u) Polonia propugnaculum Christiani orbis.
(w) Polonia in salute magna salutis Christiani ordinis pars.
(x) Polonia in Deum graviter peccans.
(y) Cometæ & res secundæ.

Christiani

Christiani gens nostra commonenda est. Demonstrandum enim ei est, (a) illa secunda inter experimenta probitatis esse ducenda. Notum nempe est cunctis optimè, tot exemplis obviis id docentibus, (b) Deum non tantum meritam differre pœnam sapienter (prout egregia in hanc rem libellus à Plutarcho factus multa continet) (c) sed & novis subinde beneficiis tentare humani arbitrii vel ingenii potius libertatem, & ad pœnitentiam peccatores allicere, ac nisi hæc subsequatur, (d) in testimonia & auctoramenta justæ vindictæ vertere. Quod adeò clarum & tot omnium (e) Sapientum, non tantùm Piorum sed & Impiorum consensu, ac innumeris exemplis testatum est, ut si ea de re verbum amplius addam, meritò quis dicere mihi illud notum verbum posset: *Ubi rerum testimonia adsunt, quid opus est verbis?* Utinam & Tibi, in vicinia Poloniæ agenti, occasio detur Amicis demonstrandi, vel minimum proponendi, omnia ista mala, (f) quæ Remp. ad terram deprimunt & subvertere tentant, ex bello Cosacico, (quod inter levia pacis infidæ spiramenta (g) hoc mense Aprili non minus provincias Russiæ, quam totam quaquaversum Remp. tot bellorum ex se ortorum malis annis 17. implet) hoc verò potissimum ex (h) violata religionis libertate, omni meliori modo in tam libero æqualitatis statu munita, provenire. *Quæ enim hic reliqua spes libertatis manet*, (i) postquam Regis Jagellonis lex in hæreticos Anno 1424. lata, sed non obscurè ab illo ipso, & successoribus ejus, ante stabilitam quoque plenam electione Henriciana libertatem abrogata, ac tum demum puplico fœdere, juramento Regio, & nova lege ac fide publica toties abolita, velut ab Orco 1658. revocata est? Latere nempe neminem popularium meorum poterit, in fœderatione Regni Generali, pone (k) Legem de libera electione, positam esse illam de libera religione, omnibus scilicet fœderationem illam ritè & publicè ineuntibus concessa, & cauta. (l) Sublata itaque Statuto illo Jagellonio, Reip. liberæ statum funditus subruente, religionis libertate, non mirum est & illam electionis è vestigio appetitam esse.

(m) Unde provenientia mala, quis vel in solo Lubomirsciano negotio non videt? Atque hoc acerbum dissidium, Viro in Repub. Eminentissimo oppresso, si unquam, nunc certe rebus patriæ non dicam dubiis, sed proh dolor! ruentibus vel maxime cavendum erat. (n) Ruentibus dico rebus. Quid enim aliud motus Cosacici, belli Turcici metus, (o) Tartarorum societas suspecta, ac utilis magis dubium an damnosa, (p) domestici militis tamdiu gratuita stipendia merentis & precario imperio, sæpe spreto, gaudentis animus in novum fœdus pronus, bellum cum Mosco hoste potenti periculosum, monetariæ rei mala & exterorum ambitiosa vota, alia ut sileam, dicunt? (q) Notum quippe est ita de salute periclitari posse bene quoque ordinatam & firmiter constitutam Remp. nedum convulsam, statu suo motam & nutantem, ac jam fere ruentem. Memini ego ante annos 20. me juvene (r) Lucam illum Opalinium, Curiæ Regni Mareschallum, nuper defunctum, tunc Posnaniensem Archicamerarium, cum Cameræ Equestris Directorem in Comitio ageret, & maximi illius Conventus irrito eventu soluti, ac fiæ operæ industriæ infelicitatem in Senatus ipsiusque Regis Vladislai IV. illius Gloriosissimi oculis auribusque oratione Valedictoria (cui nulla movendi affectus, qua Vir ille erat multa & eruditionis & eloquentiæ laude, deerat vis) deploraret, dixisse inter alia: *tribuendis esse ejusmodi Comitiorum motus & irritus eventus genio libertatis de sui conservatione multum solicitæ, (s) & fateri se quidem hanc gentis suæ libertatem esse immoderatam, magis tamen sibi hanc placere, quam alibi bene ordinatam servitutem.* Cæterum nec hoc tacuerat, summopere dolendum esse quod *Resp. & multis laborare morbis curialibus, & desiderarentur eorum remedia.* (t) Sed si tunc Vir ille in Rep. Præstantissimus queri de moribus & studiis Remp. concutientibus potuit, longe meliori jure nunc multum

(a) *Secundæ res sunt experimenta virtutis.*
(b) *Dei longanimitas ad pœnitentiam invitat.*
(c) *Libertatem humanam assiduis beneficiis Deus ad obedientiam invitat.*
(d) *Patientia læsa graviores infligit pœnas.*
(e) *Clara & omnium consensu approbata operose non sunt probanda.*
(f) *Poloniæ mala cuncta ex bello Cosacico, hæc verò ex violata conscientiarum libertate docet Auctor.*
(g) *Bellum Cosacicum annis 17. durat magno Reip. malo.*
(h) *Libertas conscientiarum violata plurima mala Poloniæ attulit.*
(i) *Jagellonia lex de hæreticis nuper revocata, locum in Rep. Polona habere non potest.*
(k) *Libertas Polonia circa electionem & religionem versatur.*
(l) *Libertate [illegible]*
(m) *[illegible]*
(n) *[illegible]*
(o) *[illegible]*
(p) *[illegible]*
(q) *[illegible]*
(r) *[illegible]*
(s) *[illegible]*
(t) *[illegible]*

(y) [illegible] (z) [illegible] (a) [illegible] (b) [illegible] (c) [illegible] (d) [illegible] (e) [illegible] (f) [illegible] (g) [illegible] (h) [illegible] (i) [illegible] (k) [illegible] (l) [illegible] (m) [illegible] (n) [illegible] (o) [illegible] (p) [illegible] (q) [illegible] (r) [illegible] (s) [illegible] (t) [illegible]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Hoog.
107 B 47

de iisdem queri potest candor avitæ libertatis amans, dum hanc quassatam videt, & ne mox prostratam ac sublatam videat, merito veretur. (a) Nempe in tanta humani ingenii fragilitate & libertatem sicut

Virtutem incolumem odimus,
Sublatam ex oculis quærimus invidi.

Cum scil. tum demum bona nostra intelligimus, cum quæ habuimus, amisimus. Memini quosdam prudentiores & aviti moris retinentiores, dum corrupta jura & violatam libertatem jam diu ante nuperos bellicos motus animadverterent, judicasse populares nostros *nec totam libertatem, nec totam servitutem ferre posse.* Sed posthæc (b) violata magis magisque, obtentu religionis illo in vulgus specioso, avita libertate, sciunt Amici me, conditioni præsentis status Reip. illa (c) Gravissimi Historici verba aliquando accommodasse: *Sicut vetus ætas vidit, quid ultimum in libertate esset, ita (d) nos quid in servitute, adempto per inquisitiones & loquendi audiendique commercio.* Cæterum hic metus, & jam paulo ante Cosacici belli procellam animos prudentiorum invaserat: cum & *in bonos auctores, & in libros quoque eorum sævitum esset*, ita ut *monumenta Clarissimorum ingeniorum in Comitio ac foro urerentur*, ut paulo ante (e) Historicus ille, nunquam sine laude loquendus, narrat. *Quibus omnibus id solum deerat*, ut compleretur insolens in Repub. (f) libera iniquitas, *expulsis insuper sapientiæ* (cælestis illius) *professoribus, atque omni bona arte* (pietatis Christianæ) *in exilium actis*, sicut ibidem Tacitus subdit.

Prudentissimè itaque nonnemo præstantium Virorum, in literis ad me nuper datis judicat, (g) res in patria nostra à summa libertate, ad summam servitutem tendere. (h) Quas inter nec in civitate Lacedæmoniorum, annotante Plutarcho, erat medium.

Atque idem Romæ evenisse Tacitus docet, sed & aliorum scriptorum fida industria. Ego quidem, (i) quem nunc peregrina tenet tellus, & qui patriæ teneor nec legibus ullis, caritate tamen ejus, quæ omnes caritates in se complectitur, ut vetus Sapientia docet, teneri me libenter meritoque fateor. Adeoque dulcissimæ patriæ optima quæque ex animo precor. Dico tamen, si quod sentio dicere licet, (k) me vix dubitare has libertatis reliquias Deo non tantum permittente, sed & ingratum plurium & iniquum animum præfracte exercitum meritò castigante, (l) ablatum & Rempub. divisum, ac in aliam formam, quæ scilicet amplius orbi specie libertatis non illudat, & majestatem reverentius habeat, conversum iri. Sed Deus meliora! Aderit is vocatus, & restituta æquitate placatus. Alioqui (m) Respub. in tuto posita dici nequit, (n) cum status ejus instar Lunæ mutetur: Ac proinde fidenter & firmiter dico & affero, (o) fore in Polonia nostra fulgidum & constans prosperitatis Plenilunium, si Bonæ mentis præcesserit Novilunium, ita scilicet ut populares nostri novam vitam, excussis vitiis agere, & cuncta in priorem statum, saltem qui ante bellum Suecicum fuit (p) quo quid quæso tam postulantibus Suecis, quam assentientibus Polonis convenientius dari potest?) restituere, & Majorum ritu æquis juribus vivere velint. Hoc nisi fiat, vereor ne brevi horrrenda quædam (q) Eclipsis & tristis orbis Poloni conversio, ac demum siniſtri Cometæ auctoramentum magna extremorum malorum congerie stipatum eveniat. Qua non malorum infamia Cometa nuperus tunc laboraret, (r) cum tamen hæc effugere cuivis Deum reverenti & invocanti in expedito sit, dummodo amplius justissimum illud Numen iniquitate contumaci non irritetur, (s) & *remedia* (quæ *natura infirmitatis humanæ tardiora quam mala sunt*, ut idem ille Tacitus teste experientia ait) sine longiori mora sanandis morbis & vulneribus adhibeantur? Ecce mira profecto (t) divina & sapientia & potentia & justitia & bonitate (nec enim alius Deus est) res in patria inter spem & metum tamdiu hærent: (v) imo modo ad optatorum successuum gaudia, modo ad tristium gestorum luctus delabuntur! Cur autem? Credo ut hinc impendentium pœnarum metu, illinc appropinquantium, imo præsentium

(a) *Præsentia bona odimus, ablata demùm appetimus.*
(b) *Libertas conscientiarum violata, multa mala attulit Polonæ.*
(c) *Tacitus laudatur.*
(d) *Servitus in Polonia, violata conscientiarum libertate introduci cœpta 1647.*
(e) *Tacitus laudatur.*
(f) *Persecutio in Polonia ob religionem invisa & insolens.*
(g) *Libertatem summam servitus summa sequi solet.*
(h) *Libertas Polonæ Spartanæ similis.*
(i) *In Lycurgo.*
(k) *Patriæ debita pietas etiam ab exule.*
(l) *Polonia de tota libertate periclitatur.*
(m) *Poloniæ divisio & distractio ac conversio metuenda, nisi justitia redintegretur.*
(n) *Resp. est in tuto, cum status ejus est certus.*
(o) *Status mutatio crebra intutam Remp. facit.*
(p) *Novilunium in re civili Plenilunio prius.*
(q) *Sueci restitutionem Reip. in priorem statum obtineant, à Polonis par est.*
(r) *Poloniæ Eclipsis metuenda.*
(s) *Cometis prænunciata mala solerti prudentiâ vitanda & amovenda sunt.*
(t) *Remedia malis tardiora, iisdem sanandis quamprimùm adhibenda.* (v) *Dei optima descriptio.* (w) *Mixtur bonorum & malorum providentiam Dei Opt. Max. docet*

bonorum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

bonorum ſpe guſtuque ad emendandam vitam & Rempub. incitentur, invitentur civium animi avitæ libertatis, de qua tamen tantopere gloriantur (a), parum memores, & ad exercendam iniquitatem valide obſtinati. Cæteroqui conſtitutione Reip. (b) noſtræ à parentibus omni ſacro & profano reſpectu prudenti (c) æqualitate vel ſublato vel temperato, peracta, (d) nihil publice vel privatim optabilius & magis ſalutare excogitari poteſt. Hæc quidem ego, avitæ libertatis tenax. Sed (e) Anacharſis, ocellus olim Scythiæ, ipſo Solone plus vidit, dum (f) leges aranearum telas appellavit. Verturtur (g) nempe cuncta humana, velut rota figularis: (h) agitatur & navis ventis, iiſque ludibrium debet, & de ſalute periclitatur, (i) niſi anchoram habeat bicipitem, quam ſicut & illam (k) cum tam ſalubri monito, juſtæ dominationis & legum executiones indice (ut (l) exſuſcitatores ignis folles præteream) eidem Anacharſidi debemus. Hic me & nupera & priſca exempla inſtigant, & (m) cæleſtis ille monitor, triſtium lætorumque prænuncius vel invitum impellit, ut dicam optandum eſſe, quò & (n) imperantes & parentes intra fines officii conſiſtant. (o) Illis juſti & moderati imperii, (p) his promti & patientis obſequii gloria competit. Quam ſi omnes & per omnia quærerent, retinerentque, longe melius, imo optime cum rebus mortalium comparatum eſſet. Sed nunc in tanta humani (q) ingenii non tantum hic fragilitate, ſed & illic pervicacia, magis hoc optandum quam ſperandum eſt. Hoc nempe eſt optare (dico, ut omnes & per omnia ita ſe gerant) quo (r) cælum in terra habeamus. Quod certe plus quam (ſ) Politia Platonis, Utopia Mori, Nova Atlantis Verulamii, vel alia aliqua feliciſſimi ingenii idea foret. Aſt eheu! quam vere ille dixit, *nihil eſt ab omni parte beatum.* Horat. Verum tamen (t) Deus longe plura quam quæ nos ſperare, vel etiam cogitare poſſumus, præſtare poteſt. (v) Eſt enim non tantum bonus, ſapiens, omnipotens, ſed ipſa bonitas, ſapientia, omnipotentia, ſicut (w) Scaliger Senior alicubi docet. Quod etiam non omnem me omnino ſpem de emendanda Polona (quo de argumento (x) And. ille Fricius Modrevius, Regi Sigiſmundo Auguſto à Secretis, præclarum opus reliquit) imo & Chriſtiana Repub. abjicere facit: licet illa adhuc tot difficultatibus, his inſuper accedente diſcordiâ, (y) quâ & maximæ res, nedum tamdiu & tantum attritæ ac concuſſæ dilabuntur, implicita ſit, ut eas eluctari citra ſingulare Dei auxilium humanæ non ſit opis.

At verò longè meliùs cum Veſtris & Comitiis (ut hac voce nota de Veſtro illo Imperii conventu utar) & negotiis comparatum eſt. Ideò etiam de componendis illis veſtris controverſiis melior ſpes affulget. Tam enim multi ſunt Principes & Status, (z) quorum pacem Weſtphalicam maximo, ſi quæ unquam, (a) impendio triginta annorum (maximum mortalis qui ſpatium, ſi judice (b) Tacito, grande eſt ejus dimidium) partam ſervari intereſt, ut ſi vel hic vel ille, ſicut. (c)

Velle ſuum cuique eſt, nec voto vivitur uno,

Eam labefactari, negligi & vel aboleri cupiverit, facilè aliorum auctoritate coërceri poſſit. (d) Hiſpania ſatis bene & providenter ac firmiter in ſe compoſita, (e) nutat tamen inter Regis cum morboſa ſenectute & Regii infantis cum imbecilla pueritia conflictantis dubiam valetudinem: quam diu vegetam & firmam optare, publicæ intereſt rei. (f) Angli & (g) Hollandi acre (h) parant bellum, ſummam rei in ancipiti belli & maris alea collocaturi, &, ut verendum eſt, alios quoque Principes in ſocietatem belli tracturi. Cavebit tamen ſibi credo Anglia, (i) quæ foris externa bella quærit, cum domi & velut in ſinu interni belli faces fomiteſque, tantam & Regali & Epiſcopali dominationi capitali odio infenſorum multitudinem foveat. (k) Gallia ad invidiam pace opibuſque florentiſſima, arbitrium controverſiæ iſtius, ut & illius Hiſpanum inter & Portugallum decidendæ, ut ſpes eſt, conſequetur. Quod tanto magis optandum venit,

(a) *Contumaces ſui ipſorum oblivi ſcuntur.* (b) *Reip. Polonæ conſtitutio antiqua eſt optima.* (c) *Æqualitas in Rep. Polona.* (d) *Polonæ Reip. conſtitutio optima.* (e) *Anacharſis Philoſophus Solone oculatior.* (f) *Leges aranearum telis ſimiles.* (g) *Rota figularis humanarum rerum ſymbolum.* (h) *Navigatio periculoſa.* (i) *Anchora Anacharſidis inventum.* (k) *Leges non ſunt aranearum telis ſimiles, ſi à Magiſtratu juſto executioni dentur.* (l) *Follis Anacharſidis inventum.* (m) *Cometa cæleſtis monitor & nuncius.* (n) *Politicæ diſciplinæ compendium.* (o) *Gloria Principum in juſtitia.* (p) *Subjectorum gloria in obſequio.* (q) *Perfectionem virtutis impedit humana tum imbecillitas, tum contumacia.* (r) *Cælum in terra dari optandum eſt.* (ſ) *Reſp. perfectiſſima ut terris non datur.* (t) *Deus Omnipotens.* (v) *Dei deſcriptio optima.* (w) *Exerc.* 365. (x) *Fricius de Rep. emend. egregium opus reliquit.* (y) *Diſcordiâ maximæ & firmiſſimæ res delabuntur.* (z) *Pax Weſtphalica cara, ideo tenenda.* (a) *Bellum Germ. 30 ann.* (b) *Quindecim annorum ſpatium.* (c) *Voluntates hominum diverſæ.* (d) *Chriſtiani orbis inconſtantia. Apoll. 1665. facies delineata.* (e) *Hiſpaniæ conſtitutio.* (f) *Angli.* (g) *Hollandi.* (h) *Bellum inter Anglos & Hollandos periculoſum.* (i) *Angliæ ſalubre monitum.* (k) *Gallica florentiſſima pacis & belli arbitrium conſequitur.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

quantò ardentius, alii bella contra humanitatis naturam cupientes, (b) militiæ neceſſitatem, (c) quam juſti limitibus, præ cæteris Magnus ille Grotius, circumſcribere conatus eſt, in (d) voluntariam vitæ, per omne luxuriæ & vitii genus, agendæ rationem convertere ſolent. Ipſe Deus tot malis remedium adferat efficax! Sed quid cunctamur? (e) Adfert Deus ecce tam illuſtre, quod nuper fulſit in cælo Cometæ ſidus! (f) Hunc ego tam bonorum quam malorum nuncium duco, & quod felix fauſtumque ſit! orbi Chriſtiano in medium profero. Verum enim verò etiam citra hoc phænomenon, (g) Deus nos arbitrii libertate, vi ingenii, acumine judicii, aliiſque naturæ, tum verò potiſſimùm revelationis donis inſtructos, & aſſiduis pietatis exercitiis ſubactos, (h) ad conſequendam æternæ beatitatis via virtutis metam (quod & Romanorum vetus ſuperſtitio rationem ſecuta adumbravit per templum Virtutis ad templum Honoris ducens) invitat. (i) Sed ſi nos nobis ipſis deeſſe, & ſpes ejus ac vota & gratiæ ejus conatus noſtraque commoda deſtituere, nos in ſaxa & lapides vel truncos convertere velimus, Deum ipſi abſolvimus, noſmet autem condemnamus. At hic dicendi finis eſto: ſi unum dico, nihil certius eſſe, (k) quam mentem Deo confiſam, nunquam reddi confuſam pudore vel metu, etſi non tantum (l) Sol defectu laboret, (m) & Cometes longam projiciat caudam, ſed commoveatur imis ſedibus mare, (n) ipſeque terræ orbis, imò ſi vel furat ruatve mundus. Nota enim ſunt illa tam vera quam quæ veriſſima: (o) *Turris fortiſſima nomen Domini. Hæc eſt arx inacceſſa, hoc inexpugnabile munimentum munimento non egere:* (p) *tranquillâ* nempe *conſcientiâ* fretum: qua *nihil beatius excogitari poteſt.* Atque hæc eſt (q) univerſæ ſapientiæ Sacræ & Profanæ, ideo & votorum meorum publicè privatimque ſumma. His addo illud pro ſalute & proſperitate omnium bonorum Tui ſimilium.

Tuus omni ſtudio, officioque.
Staniſlaus Lubienietzki.

(a) *Bellorum appetentes inhumani.*
(b) *Bella neceſſaria & juſta ſola Grotius probat.*
(c) *Grotius laudatur.*
(d) *Militaris vita plerumque licentioſa.*
(e) *Dei bonitas in genus humanum.*
(f) *Cometa bonorum malorumque nuncius.*
(g) *Divina dona hominibus conceſſa.*
(h) *Virtus ſola ad gloriam ducit.*
(i) *Homines proprii exitii ſunt auctores.*
(k) *Deo confiſus nunquam confuſus.*
(l) *Eclipſes Solis.*
(m) *Cometæ non terrent pios.*
(n) *Pium de conſtantia mentis nil dejicere poteſt.*
(o) *Fortitudo Chriſtiana in fide & conſcientia bona.*
(p) *Pax conſcientiæ optima.*
(q) *Sapientiæ univerſæ caput.*

Ex Marchia Hamburgum die 9. Aprilis 1665.

CUm tam grata Tibi eſſe intelligam, quæ de rebus Comitiorum Ratiſbonenſium ad Te hac, veluti per circuitum quendam pervenire meâ operâ ad bene de Te merendum prompta, poſſint, faxo ut ſubinde quædam ſingularia Tibi ſubmittam. Nuper quidam ex Amicis pro veteri confidentia ita ad me ſcribit: (r) Nos hic fere nihil agimus. Ego quo res tendant, cum oculatioribus quibuſque prævideo; adeoque conſtantibus exemplis muniendum eſſe omnibus boni publici amantibus animum proſpicio. Scilicet & nos non impune videbimus Cometam. Ita judico: Animadverto enim non pauca mala in publicum ex illo diſſidio acri, ratione voti Magdeburgici enato, redundatura. Hæc ille: quæ ideo quoque Tibi communicare volui, quòd ad materiam Tibi de Cometis propoſitam faciant. Videbimus quid in illis Comitiis nunc poſt peractas ferias Paſchales agetur? (s) A Cometis ſibi metuunt. Sed prius ab aliis metuant ſibi neceſſe eſt. Tua de Cometis ſententia, quod ſcilicet & bona præſagiant, mihi non diſplicet. Ulterius tamen diſcutienda & examinanda eſt. Quid vero ſibi vult (de quo jam ante rogare Te volui:) ille (t) Principis Palatini Adolphi Joannis ex Suecia diſceſſus & in Germaniam profectio? Numquid aliud quam curam valetudinis ſuæ, quam publica fert fama, in Germania intendit? Hujus morbos certe non ſanabit, etiamſi ipſum Avunculum (v) Guſtavum Adolphum, tot rebus præclare geſtis, ipſi hoſtili invidiæ debitam laudem extorquentibus, cognomen Magni adeptum, ſuperet. (x) Sed & res Veſtræ Polonicæ indicant multis & gravibus internis morbis Remp. laborare. Quorum originem magna ſui parte, quod ad meam notitiam attinet, latentem, quod in lucem protrahere & ſtudium juvandæ patriæ teſtari mihi volueris, gratias Tibi ago maximas. Vere dicere poſſum (y) Sereniſſimum quoque Electorem pro virili conari,

(r) *Ratiſbonenſis Conventûs res dubiæ.*
(s) *Cometæ metuendi non ſunt metuentibus Deum & prudenter agentibus.*
(t) *Adolphi Joannis Principis Palatini ex Suecia profectio in Germaniam.*
(v) *Guſtavus Adolphus Rex Sueciæ laudatur.*
(x) *Poloniæ ſtatus periculoſus.*
(y) *Elector Brandenbur. Reipubl. Polonæ benè cupit & conſulere vult.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

conari, ut florentiſſimam illam & ut vicinam ita & amicam ac ſociam Remp. adjuvet ad priſtinam quietem & felicitatem recuperandam. Totaque adeo Aula hæc libenter pacem ibi videret. Sed impoſſibile hactenus fuit morbos Reipub. illius vel tempeſtiva prudentia avertere, vel benevola induſtria curare (a), iſtiſque nuper exortis internis motibus obviare. Habent autem profecto & illi & reliqui, habemus, inquam, omnes & (b) tot divina dona ad virtutem nos excitantia & juvantia, & tot monita per apparitionem Cometarum & aliorum ſignorum cælitùs data: prout lepidè Tua epiſtola, nec non ſtatum univerſi orbis Chriſtiani docet, quæ res mihi longè gratiſſima extitit. Ac proinde ſcito gratum mihi fore, ſi ita perrexeris me literis tuis proba ſemente refertis beare: quibus ego, ſicut & Tuo affectui ſemper reſpondebo. Vale.

(a) *Dei bonitas excitat ad officia pietatis.*
(b) *Cometæ & alia ſigna cæleſtia officii nos admonent.*
(c) *Officium boni & Amici & Viri.*
(d) *Patria communis nobis eſt totus orbis.*
(e) *Exilium æquo animo ferendum.*
(f) *Ratiſbonenſibus rebus Auctor optimè auguratur.*
(g) *Ratiſbonenſis conventus viris totius Germaniæ excellentiſſimis gaudet.*
(h) *Cometæ metuendi non ſunt metuentibus Deum & prudenter agentibus.*
(i) *Cometæ bona malaque ſignificando divinam juſtitiam demonſtrant.*
(k) *Adolphi Joannis Principis Palatini in Germaniam profectio, & laus.*
(l) *Humanitas maximè Viro Principi convenit.*
(m) *Guſtavus Adolphus Rex Sueciæ laudatur.*

Hamburgo in Marchiam die 14. *April.* 1665.

QUid ni grata mihi ſint quæ à tam amica & candida manu veniunt, non tantum (c) terſè, ſed & liberè ſcripta? Demonſtras ſubinde, quam optimè Tuæ meæque patriæ, univerſæque adeo Reip. Chriſtianæ cupias. Atque hoc eſt cujuſque Probi & Laudati Viri officium. (d) Omnes enim orbis incolæ velut in una patria degimus communi civitatis jure donati. Ideo antiqua Sapientia, duce Socrate, totum terrarum orbem unam urbem ducendum eſſe, (e) ac proinde exſilium ipſum non moleſtè, ſed modeſtè potius & æquo animo ferendum, ſuadet. Quod egregiè Plutarchus L. de exſilio docet. Ego rebus Conventus Veſtri Ratiſbonenſis optime auguror. (f) Atque id etiam ex Amico meo, qui illuſtri Legati munere ibi fungens, magna illorum quæ ibi geruntur pars eſt, habeo, etſi & ille nonnunquam de optato eventu addubitare prudenter videatur. (g) Tot enim Viri totius Germaniæ Præſtantiſſimi & Illuſtriſſimi, qui boni publici ſtudio nulli cedunt, illuc convenerunt, ut ita nonniſi optima quæque ab illis exſpectanda ſint. (h) Quod ad Cometam, etiam nuperrimè videri cœptum attinet, omnes eum, quod firmiter credo, impune videbunt, qui rite officii partes impleverint. Adeoque perſto in mea ſententia, (i) Cometas bonis bona, mala malis ex perpetua divinæ juſtitiæ lege ſignificare. Pluribus id aliquando, ſi Deus volet, probatum dabo. (k) Sereniſſimus Princeps Palatinus ex Suecia in Germaniam valetudinis curandæ cauſſa profectus eſt. Decrevit (&, ut accepi, perfecit) per Hollandiam acidulas adire Spadanas, de quarum uſu hic cum Clar. Doct. Huſwedelio locutus eſt. Non aliud ex ore ipſius Principis habeo, quem ante XVI. annos Juliomagi Andium in Galliis notum, in Polonia, Pomerania & hac in urbe benignum expertus ſum Patronum. Et ita quidem ſermo nobis de hoc habitus eſt, ut coram me, qua Princeps ille eſt humanitate & in me benevolentia multa, de multorum hominum ſuſpicionibus inſtitutum ſuum petentibus, quæſtus fuerit. Princeps profecto eſt non ſolum bellica laude Inclytus, ſed & alias Magnanimus, & cui generoſo incaluit pectus honeſto. (l) Singularis in eo elucet humanitas: quæ ſi auctoritatem rite retineat, maxime Virum Principem decet. Sicut vero ille Germaniæ multis Principibus, ſanguinis vinculo ſecum junctis, eſt gratioſus, & alias ad magna quæque natus, ita conſilio & opera multum res Germaniæ Veſtræ juvare, ubi commodum erit, poterit. Sed Tu, qui omnia ad perfectionis leges exigis, morbos patrios inſanabiles judicas. Faciam Te certiorem, ſi quid Tuo ſcitu dignum de rebus dicti Principis accepero. Laudes jure meritoque etiam ἐν παρόδῳ (in tranſitu) attingis Avunculi ejus (m) Guſtavi Adolphi, cui & rerum geſtarum veritas & conſentiens fama cognomen Magni indidit. Non video cui meliori jure quam Principi iſti Palatino aptari illud Virgilianum poſſit Æneid. 12.

— — — te animo repetentem exempla Tuorum
Et Pater Æneas & avunculus excitet Hector.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Auctor pietate in patriam & dolore justo permotus liberè morbos ejusmodi strat.

Grata Tibi fuisse, quæ nuper pietate in patriam & justo dolore permotus ad Te de origine malorum Poloniæ nostræ scripsi, libenter intelligo.

Non sum divinus: sed scio quid faciam Martial. l. 3.

quidve hîc dicendum sit non vatis vel conjectoris, sed cordati Viri more, & ex officii quaquaversum faciendi ratione. Ex his quæ adhuc vel geruntur vel decernuntur, palàm est magnam mutationem Reip. imminere. Dum vero cuncta pensito, causas scil. tantorum judiciorum divinorum, quæ in patria exercentur, dicere aliter non possum, quam Deum genti nostræ ab Anno 1647. quo

Polonicarum rerum status periculosus.

Libertas conscientiarum violata plurima mala Poloniæ attulit.

libertas conscientiarum singulari & majori quam unquam antehac injustitia violata infensum, tot continuis bellis eandem exercuisse & ad pœnitentiam perducere voluisse; quod me superioribus literis demonstrasse Tibi memini: ut & Deum nunc omni libertate religionis machinâ legis Jagellonicæ Anno 1658. subversa magis magisque iratum vindictam continuo augere. Si itaque mentis oculos in longè remota conjiciamus secula, simile quid in Sacra Historia legimus. Notum enim est quam graviter Deus fidem Gabaonitis impiis advenis fraude quidem obtentam, sed publice à Josua datam, à Saule vero violatam, etiam in posteris ultus fuerit, quamque non ante quieverit, usquedum meritas de contemptoribus nominis sui & violatoribus juratæ fidei pœnas sumeret. At quanto gravius hîc peccatum est, dum in (a) Rep. libera pares paribus publicam fœderis legem toties & ab Ordinibus Regni & à quinque Regibus juratam, Conventuum Regni Sanctionibus munitam, & jure præscriptionis, integri amplius seculi usûs confirmatam frangunt, & (b) tantam inæqualitatem, libertatis avitæ pestem inferunt! Conveniens pietati in Deum patriamque, sed & ipsi humanitati judico, ut Tibi id quod publicè utile est, commendem. Nempe ut in Aula Serenissimi Electoris ((c) cujus ut Justitiam, Clementiam, Prudentiam, aliasque Principe Viro dignas virtutes, ita in curandis & promovendis quaqua versus commodis publicis studia novit orbis & postera memorabit ætas) tum & in Polonia (d) per Amicos Aulæ & Ordinibus Regni gratiosos redintegrationem legis fideique publicæ, æquitatis & libertatis communis, qua datur, cures. Nam citra hanc divinæ vindictæ non satisfactum iri, ipsa justitiæ docet ratio. Quam in rem ut tot Cometarum apparitiones aliaque portenta merito adferes, ita & illud Gabaonitarum exemplum. Mala enim malis in Rep. cumulari plusquam notum est. (e) Unde vero hæc nisi ex violata fœderis publicæ fide & jurisjurandi Sacrosancti religione? Non immerito, saltem quodammodo, referendum huc est illud vetus Lyrici Poëtæ.

Polonicæ violatæ fidei publicæ iniquitas illi Israëlitarum in Gabaonitas exercitæ comparatur.
(a) *Fœderatio Ordinum Regni lex est publica.*
(b) *Inæqualitas libertati Polonæ contraria.*
(c) *Elector Brandenburg laudatur.*
(d) *Polonæ Reip. restituendæ ratio commendatur.*

Di multa neglecti dederunt
Hesperiæ mala luctuosæ.

Scio non omnes in gente nostra horum esse capaces. Non tamen & tales desunt, præsertim si cum cura quærantur & seligantur. Ponendum illis ob oculos est (f) illud exemplum sacris monumentis proditum. Tanto vero magis, quod nos non per ullam fraudem, sed tempore, loco & modo debito (g), quia Rep. mortuo Sigismundo Augusto in summo libertatis fastigio posita, in Comitio & foro & attractis in assensum Ordinibus Reip. (Masovios & Clerum Romanum si excipias, quanquam Legi fœderis illius Crassinius, Myscovius & Goslicius Episcopi subscripserunt) (h) æqui fœderis & libertatis legem, non ut alienigenæ vel advenæ & inquilini, sed ut reliquis per omnia pares, indigenæ, cives à civibus obtinuerimus, & quantum in nobis erat, mutuo concesserimus. Tolerantiam enim illam non uni vel alteri parti indultam, sed mutuam, communem & perpetuam esse debere verba legis expressa, *Quod nos qui sumus dissidentes de religione* (puta tam Romano-Catholici quam ab eis dissidentes, hi enim ab illis, & illi ab istis mutuo dissident) *pacem inter nos conservabimus &c.* ut & illa: *Hæc omnia spondemus nobis mutuo & pro posteritate nostra servare constanter, & tenere sub fide, honore & conscientiis nostris:* docent & ad oculum demonstrant. Non quidem nos conterranei nostri trucidarunt,

(e) *Fœderationem esse legitimè obtentam & mutuò ab Ordinibus servandam demonstratur.*
(f) *Gabaonitarum exemplum asseritur, & discrimen inter eos & exules Polones demonstratur.*
(g) *Tolerantiam religionis in Polonia sanctam Ordines mutuò dant & accipiunt, ut in æquali Reip. statu.*

(a) sicut

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

(a) sicut Israëlitæ Gabaonitas (licet & hoc crudelitatis genus quidam experti sint) sed sufficit nos ab eis nullo jure communi patriâ pulsos, imo communi patriæ libertatis jure & usu privatos esse. Neque etiam nos, ut Gabaonitæ, vindictæ cupidine in violatores fidei flagramus, Deus à nobis tantum avertat crimen! Verum nobis quoque tacentibus & optima quæque patriæ & conterraneis precantibus, (b) ipsa iniquitas & injustitia, liberrimæ Reip. invisa, justam Dei vindictam provocat, & ad horrendam conversionem, quod ex justitiæ & experientiæ ratione meritò vereor, Reip. inducendam ad ultimum provocabit. Nam quod ad nos attinet (c), crede mihi, illa exsilii, quæ toleramus, incommoda non sunt cum illis comparanda, quæ popularium plurimi à Moscis, Tartaris, Cosacis propriisque civibus in fraterna viscera, jam jam ferrum expedituris, perferunt. Imo vero quidam eorum nos felices dicunt, quod tot malis nos divina subduxerit (d) providentia, calamitatem in salutem (e) nobis vertens, sicut olim Christianis, qui Nazaræi dicti sunt (f), urbe Jerosolymitana ante urbis & civitatis Judaicæ eversionem (absit omen!) pulsis & in Syriam trans Jordanem confugientibus. Quapropter quidam Amicorum, tam periculosum & calamitosum patriæ statum describens cum dolore, illa Lucretiana addidit (g).

Suave mari magno turbantibus æquora ventis
E terra magnum alterius spectare laborem.
Non quia vexari quenquam est jucunda voluptas,
Sed, quibus ipse malis careas, quia cernere suave est.
Suave etiam belli certamina magna tueri,
Per campos instructa tua sine parte pericli. L. 2.

Ac profecto hoc est quod mitigat, imo tollit omnem acerbitatem ex patria amissa provenientem: quæ magna est profecto, etsi illud Euripideum (h) *carere patriâ malum est maximum & re majus quam dici queat*, non usquequaque verum sit, ut docet Plutarchus lib. de exsilio. Scilicet si (ut fieri plerumque solet, quod ille Themistoclis, Thucydidis, Xenophontis & aliorum exemplis docet) (i) adsit alia commoda & quieta sedes liberali idonea otio, & exercendæ virtutis ingeniique occasio. Sed de his satis, in præsentia quidem. Valeo.

(a) *Gabaonitas inter & exules Polonos discrimen ulterius demonstratur.*
(b) *Injustitia ipsa vel tacentibus oppressis Dei vindictam provocat.*
(c) *Exsules malis patriæ ingruentibus subtracti.*
(d) *Divinæ providentiæ admiranda.*
(e) *Mala cedunt in bonum bonis.*
(f) *Christiani Jerusalem pulsi.*
(g) *Fluctus ae litore adspicere jucundum.*
(h) *Patriâ ejici non semper malum est.*
(i) *Secessus studiis aptus.*

Ex Marchia Hamburgum die 24. Aprilis 1665.

ACcepi ante aliquot dies Tuas literas die 14. hujus scriptas, mihi multis de causis gratissimas. Nam ut multam bonam frugem in se continebant, ita plurima de rebus Polonicis notabilia & egregia, quædam etiam mihi hactenus ignorata. Ego semper dolui doleoque tristem Tuum omniumque vestratium casum (k). Religionis diversæ negotium seorsim pono. Nunc civilia nobis tractanda sunt. In his tantam commissam esse iniquitatem (l) statui Reip. Vestræ, quæ non alia re magis, quam libertate per orbem claruit, prorsus contrariam, vehementèr dolco, (m) & vestræ non tantum parti, sed & Reip. universæ compatior. Nam id à quolibet ipsam humanitatem exigere credo. (n) Utinam aliquis tam felix reperiatur, qui illos incurabiles morbos Reip. Vestræ, qui & nobis aliisque vicinis multa mala causari possunt, adhibita manu medica fideli, prudentia & industria superare valeat! (o) Ego partibus meis hic non deero, ne & vestræ parti, quantum æquitas & salus Reip. & vestræ & nostræ & generatim Christianæ exposcit, desim, communeque Status, quod vulgo vocamus, interesse, quod mihi semper commendatum est, qua ratione potero juvabo. In hoc etiam (p) Aulam Electoralem omni studio incubituram, certus esto. Ut recta & æqua persuadeamus, advocabimus & Cometam in auxilium, non tantum in Vestro, sed & in nostro negotio. Ecce enim quæ nuperrimè ad nos Ratisbona sunt præscripta: quæ quia Tibi grata sunt, &

(k) *Religionis diversitas toleranda.*
(l) *Poloniæ Reip. statui nupera conversio adversa.*
(m) *Miseri-cordiæ hominem maximè decet.*
(n) *Poloniæ in salute magna salutis Reip. Christianæ pars sita est.*
(o) *Poloniæ conservationem orbis Christiani singulari ratione curet oportet.*
(p) *Brandenburgica Electoralis Aulam rem Polonam restitui cupit.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

& occaſionem ingenuè & prudentèr de rebus judicandi præbent, libenter Tibi communico. Ità igitur illinc Vir quidam Præſtantiſſimus ſcribit (a): *Nos hîc in negotio Capitulationis Cæſareæ & Naſſovico progredimur lentis paſſibus, ita tamen ut aliquid lucremur, & ſint qui adhuc ſperent exitum bonum. Ego meum judicium ſuſpendo, donec videam ulteriorem magnæ hujus machinæ motum, quem felicem opto magis quam ſpero, ut & nos dicere poſſimus.*

Tantæ molis erat conſtantem condere legem! Hactenus ille. Aliunde accepimus (b) Principem Palatinum Sultzbacenſem Philippum, quem noris Marſchalcum Campi à Cæſare eſſe creatum, locutum eſſe cum *Lubomirſcio* (c). Valde laudat hominem omnibus numeris abſolutum, nec miror (talem enim eum & ego novi) (d) licet & ipſe inter laudatiſſimos ætatis noſtræ Principes merito ſit ponendus, ideoque ut ſpero, favore & ſtudio (e) Principis Lobcowitzii, quem eximiæ dotes prudenti Cæſaris benignitate in Porciæ locum ſupremum Aulæ Marſchalcum reddiderunt, utpote Affinis, & paterno prope affectu ſe proſequentis, ad altiora mox evehendus. Atque hoc libenter ſane ego viderem. (f) Eſſet enim hoc bonis ſalutare ſidus, & velut novus Cometa, ſiquidem & hic fauſta adferre multis creditur. Cæterum ego in tanta rerum Veſtrarum varietate & caligine, quid judicare debeam ignoro. Sed ſi quid tamen video, animadverto Veſtros nova Comitia circa initium ætatis parturire, omni autem anni parte infelices eſſe (g), quia ab alieno arbitrio dependent: uti evenire ſolet exterorum oculis videntibus. Deus à ſimili malo nos liberet! Ego enim, quantum ex literis Ratisbonenſibus video (h), de noſtris quoque rebus illic ambigo, modo bonam ſpem de ſe præbentibus modo exiguam. Utinam & iſte Cometa aliquid conferat ad feliciter concludenda noſtra Comitia! tàm bonum publicum negligentes minis adverſorum terrendo, quam illud pro virili promoventes promiſſionibus ſecundorum animando. Vale.

(a) *Ratisbonenſis conventûs eventus dubius.*
(b) *Princeps Palatinus Sultzbacenſis Philippus laudat Lubomirſcium.*
(c) *Lubomirſcius laudatur.*
(d) *Princeps Palatinus Sultzbac. commendatur.*
(e) *Lobcowitzius Princeps meritò Porciæ in locum ſuffectus.*
(f) *Princeps laudatus, inſtar ſalutaris ſideris eſt.*
(g) *Exteri ab arcanis Reip. & gubernatione arcendi.*
(h) *Ratisbonenſis Conventûs eventus dubius.*

Hamburgo in Marchiam ult. Aprilis 1665.

NOn minus mihi gratæ fuerunt Tuæ poſtremæ, imo longe gratiſſimæ. Documento enim ſunt nos jura (i) amicitiæ, & ſtudio quidem virtutis ac publicæ utilitatis, ſtrenue colere, dum literarum commercium colimus diligenter. In argumentum melioris amicitiæ Tuæque humanitatis & probitatis duco, quod res noſtras adverſas moleſtè feras & (k) miſericordia tot nobilium & honeſtarum familiarum in exilium ejectarum capiaris. Eadem æquitate ego in omnes utor, & hoc humanitatis officium cuique præſto, (l) ſalva ſententia in rebus fidei diverſa, quam ſolidè ſcio libertati conſcientiæ & omniſcientiæ ac omnipotentiæ divinæ prorſus eſſe relinquendam. (m) Itaque cum omnibus Viris doctis & virtutis amantibus, quamcunque in religione Chriſtiana teneant ſententiam, & literas frequenter commuto & jura amicitiæ exerceo. (n) Morbos Reip. Polonæ ſanabiles fore ſpero, ſi externa aliqua manus Medica efficacia remedia attulerit. Quod ni fiat, exſpectandum erit, (o) uſquedum Θεὸς ἀπὸ μηχανῆς (Deus quiſpiam tragicus, qui improviſo oſtendi ſolet) accurrat. In tot Regni Conventibus (p) populares mei agunt agentque magno conatu actum, niſi reſtituatur juſtitia: cujus (q) violatio alias non condonatur. Nempè ipſi quoque fatentur & docent Pontifices, *non remitti peccatum, niſi reſtituatur ablatum.* Quid autem majus auferri poterat, quam (r) integra libertas? inæſtimabile bonum, nec ulla purpura vendi nale nec auro. Atque ea quidem cum patrii aëris & paternarum fortunarum uſura. Certum eſt à promiſſis, largitionibus & minis (s) exterorum eos dependere. Utinam nos omnes poſt tot alia & (t) Cometæ juvent ad id quod placet eorum & noſtrûm omnium conditori! (v) Veſtrates in Conventu Imperii, lentiore quamvis gradu procedere & optato fini appropinquare, omnes qui publico bono favent, gratulentur. Vobis reique publicæ neceſſe eſt. Quibus & læ-

(i) *Amicitiæ jura & literarum commercia cum uſu publico colenda.*
(k) *Miſericordia hominem maximè decet.*
(l) *Religionis diverſitas toleranda.*
(m) *Auctor ſalva ſua & cujuſque conſcientiæ libertate cum diverſæ religionis hominibus amicitiam & literarum commercium colit.*
n] *Poloniæ morbos externæ auctoritatis interventu tolli oportet.*
o] *Auxilium inexſpectatum à cælo obtingit.*
p] *Poloni per omnia fruſtrà ſunt, niſi reſtituant juſtitiam.*
q] *Juſtitiæ violatio non condonatur, niſi fiat ablatorum reſtitutio.*
[r] *Libertas ablata neceſſariò reſtituenda.* [s] *Exteri multum in Polonia agunt.* [t] *Cometa virtutis incitamentum.* [v] *Ratisbonenſi conventui eventum proſperum omnes boni precantur.*

tum

tum consiliorum eventum Viris illis Illustrissimis & Egregiis, pro egregio publico laborantibus, ex animo precari officium incumbet. Magnum vero operæ pretium facturi sunt, postquam legem illam Capitulationis Cæsareæ condiderint, tot eluctati (a) difficultates, quarum in omni negotio acerbitatem edulcat spes illa gaudii præceptio (b).

Lætius est, quoties magno sibi constat honestum.

(c) Lubomirscium, Virum sine exemplo, in universâ Polonia Maximum, tantopere Celsissimo Principi Palatino Sultzbacensi placuisse facile credo. Similis simili gaudet. Ex animo opto (d) Principi isti Magnanimo, & Regiis virtutibus prædito, prosperrima quæque, ut Luceat novi instar sideris in Aula Viennensi & salutiferi Cometæ. Novi esse Principem ad maxima quæque natum, & favore tanti affinis dignissimum. Vale.

(a) *Difficultates lenit spes futuræ delectationis.*

(b) *Arduus quæ pulchra. Lætiora quæ multo sudore parantur.*

(c) *Lubomirscius laudatur.*

(d) *Princeps Palatinus Sultzbacensis commendatur.*

Ex Marchia Hamburgum die 9. Maji 1665.

NUperrimis Tuis ex tempore, ideoque breviter respondeo, doleoque me gratissimo literarum Tuarum commercio diutiùs, nunc quidem, gravissima de causa frui non posse: ita ut Tibi ad tempus valedicere necesse habeam. Ratisbona nihil habeo præter paucula hæc, quibus Vir ille Eximius significat, se de rebus (e) Comitialibus necdum certi quid statuere potuisse, & prorsus quid esset sperandum nescire: cum nonnulli valdè confusè & artificiosè agant. Deus Tuis studiis adsit! Vale.

(e) *Ratisbonensis Conventûs eventus dubius.*

Hamburgo in Marchiam die 16. Maji 1665.

PRivari me tam jucundo & utili literarum Tuarum commercio & ego valdè doleo & molestè fero. Fateor enim me hæc (f) studia & officia inter gratissima & utilissima publice privatimque ponere, iisque valde delectari. Utinam posset gravissimum illud (g) impedimentum removeri, ne Tibi obstet tam bene & tanta cum sinceritatis & libertatis laude currenti! Harum enim utraque (h) Rerumpublicarum commoda maxime promovent. Ideò utramque aliàs pariter cum Viris Præstantissimis, & omni laudis genere Ornatissimis, per literas exerceo argumenti de Cometis amplissimi & illustrissimi occasione. (i) Hæc aliquando in fascem collecta, urgentibus Amicis, in lucem, volente Deo, proferentur. Erunt verò illic amicæ confabulationes, ut voce Plauti & Gellii utar, & quales in conviviis iste haberi vult (k), sermones jucundi atque invitabiles, & cum quadam illecebra & voluptate utiles, eaque potissimum quæ simul sint βιωφελῆ (vitæ utilia) & delectent, sicut idem ex Varrone addit, Noct. Attic. *l.* 13. *c.* 11. Talia nempe erunt, qualia inter nos sociavimus colloquia, à quibus ægrè abstrahor. Inerunt tamen operi & illa quæ Philosophicam exercebunt industriam. Vale.

(f) *Literarum commercia cum usia publico colenda.*

(g) *Impedimenta candori proborum objiciuntur.*

(h) *Reip. usus maximè promoventur sinceritate & libertate proborum.*

(i) *Auctor methodum operis explicat & commendat.*

(k) *Voluptas honesta cum utilitate juncta, omnes felicitatis partes implet.*

Lutetiâ Parisiorum Hamburgum die 27. Martii 1665.

SUnt hîc diversi discursus & tractatus de Cometa: & inter alios ille Patris Jacobi Grandamici Jesuitæ, dedicatus Serenissimo Principi (Condæo) est bene politus. Sed qui est valdè grandis, ut mittatur per tabellarium.

Nondum eum vidi, nisi in transitu. Sed video ibi, quod * assèclæ istius Societatis non metuant hæc, quæ cælum

Ly a ici divers discours & Traictéz de la Comete: & entr' autres celui du Pere Jacques Grandamy Jesuite, dedié à Monsieur le Prince, est bien poli. Mais qui est trop grand pour estre envoyé à la poste.

Je ne l'ay veu encore qu'en passant. Mais j'y voy, que ceux de cette Societé là ne craignent pas ce, dont le ciel nous

Grandamici Jesuitæ liber de Cometa commendatur.

* *Jesuitæ securi & parum solliciti de signis cælestibus, res suas in terra firmant.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

nobis minatur, dummodo illi per ſuam ſubtilitatem & per ſuas factiones & artes ſtabiliant quæ illorum intereſt conſequi deorſum in terra. Autor quoque unus eſt ex illis, qui aſſerunt Franciæ, quod illa hîc nihil habeat metus apprehendendum, quod concordat cum maximis (regulis) aliquorum Politicorum ſine ſcrupulo (religione).

Politicorum nonnulli religione libri.

Eſt hîc etiam tractatus de Tri-Cometa, obſervato Oxoniæ in Anglia à die 22. Novembris uſque ad 28. Januarij 1665. cum inſtrumento parallactico novæ inventionis, ſecundum veram doctrinam antiquorum Chaldæorum & Arabum, uſque adhuc non evolutam nec intellectam. Sed hoc non valet etiam multum, cum ſit ſolummodo pro Mathematicis & Algebræ peritis more Chaldaico. Nam ecce experimentum ſubtilitatis iſtius artis, quando ponit hæc verba ſine ulla explicatione. *Pavo qui habet caput luminoſum & caudam obſcuram, eſt, ſicut dicunt infantes* (filii) *Ur-thiarim, perturbatio regularis Scataeletorum, Camaeletorum & Zadkieletorum, & deſcenſio retrograda Primordialis per medium circulorum mixtorum cum Quadrangulo. Hæcce pauca verba*, inquit, *continent formationem, motum & durationem hujuſce Tri-Cometæ.* Scribit dehinc: *Non loquor quidquam de effectis, quæ judicia ex aſtris ferre docti illi attribuunt; nam hæc eſt diſquiſitio, quæ non pertinet quidquam ad Aſtronomiam, & cujus explicatio (ſi tamen illa habet aliquam veritatem) non poteſt fieri quam per Cabalam, cujus neſcio plures duobus hominibus in mundo, qui habeant veram clavem* &c. Quod attinet ad titulum de Tri-Cometa, notat ille Autor, quod *hocce phœnomenon 17. primis diebus fuerit Tri-Cometa, & quod poſthac evaſerit Di-Cometa, & quod antequam finem conſequatur ſit reducendum in Mono-Cometam.* Promittit nobis de hinc mirabilia, irridendo omnes reliquos Mathematicos. *Hocce eſt quod non probabimus* (inquit) *per rationes convenientiæ, moralis diſciplinæ & Metaphyſices: ſed per veſtigia Alimudiæ Aſtronomicæ extractæ ex Algebra Chaldaica, quæ eſt ultima & ſuprema ratio ſpecioſæ. De qua in præſentia ſubjeci tractatum prelo ita clarum quales ſunt radii Solis, & qui demonſtrabit noſtræ ætatis homines,*

Oxonienſis Aſtronomi liber de Tri-Cometa: obſervatio Cometæ à die 22. Novemb. & novum inſtrumentum parallaſtium.

Oxonienſis Aſtronomus commenta Chaldaica proponit, quæ intelligi nequeunt.

Prædictiones Aſtrologicæ in dubium vocat.

Cabalæ multum tribuit.

Opinionem de Tri-Cometa, Di-Cometa & Mono-Cometa explicat.

Mirabilia promittit, reliquos Mathematicos non ſine jactantia deſpicit.

Algebræ Chaldaicæ fidit, eam commendat & aſſerit.

Il y a auſſy un Traicté du Tri-Comete, obſervé à Oxfort en Angleterre, depuis le 22. Novembre juſqu'au 28. Janv. 1665. avec un Inſtrument parallactique de nouvelle invention, & ſuivant la vraye doctrine des anciens Caldéens & Arabes, juſques ici non developée ny entendüe. Mais cela ne vaut auſſy gueres, eſtant ſeulement pour les Mathematiciens & Algebriſtes à la Caldaique. Car voici une, eſpreuve de la ſubtilité de cette art, quand il met ce paſſage ſans aucune explication. Le Paon qui a la teſte lumineuſe & la queüe obſcure, eſt, comme diſent les enfants de l'Ur-thiarim, une perturbation reguliere des Scataelets, Camaelets & Zadkielets, & une deſcenſion retrograde du Primordial par le moyen des cercles meſléz avec le Quadrangulaire. Ce peu de mots (dit-il) contient la formation, les mouvemens & la durée de ce Tri-Comete. *Il eſcrit enſvite:* Je ne parle point des effets, que les Judiciacies luy attribuent, car c'eſt une diſquiſition, qui n'apartient point à l'Aſtronomie, & dont le dechifrement (ſi pourtant elle a quelque verité) ne ſe peut faire que par la cabale: dont je ne ſçache, que deux hommes au monde, qui ayent la veritable clef *&c. Pour ce qui eſt du Tiltre du Tri-Comete, il remarque, que* ce phenomene les 17. premiers jours il a eſté Tri-Comete, & que depuis il eſtoit devenu Di-Comete, & qu'avant que de finir il ſe reduiroit à Mono-Comete. *Il nous promet apres des merveilles en ſe mocquant de tout le reſte des Mathematiciens.* Ce que nous ne prouverons point (dit-il) par des raiſons de convenance, de morale & de Metaphyſique : mais par les veſtiges de l'Alimudie Aſtronomique extraite de l'Algebre Caldeenne, qui eſt la derniere & ſupreme raiſon de la ſpecieuſe. De laquelle j'ay mis præſentement un traicté ſous la preſ-

mines,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

mines ; qui crediderunt addere se aliquid isti scientiæ, sint infra illa divina ingenia antiquitatis, ut ita dicam, plus mille diametris terræ.

Ecce promissa valdè ampla & verba satis elata : sicut etiam quando appellat suum instrumentum mirabile, per quod omnes alii poterunt convinci secretorum, quæ ille sit revelaturus, & habebunt suos sensus ipsos pro testibus irreprehensibilibus istius doctrinæ.

Dicam adhuc (inquit) *per occasionem quod illud* (instrumentum) *etiam habeam ad commodè observandum phœnomena, & quidem per transversarias* (mediasque) *nubes, dummodo aër non sit repletus nebulis. Nam certum est, quòd nubes habeant vacua spatia sive hiatus, & quod tum cum possunt trajici, astra videantur clare per illas : hoc autem est quod ego feliciter reperi.*

Ut veniam ad rem, sicut in Algebra usitata in præsentia inveniuntur per generationem potentiarum quadrato-quadrata, cubo-cubi, solido-solida &c, ita etiam in illa antiquorum, quæ se extendit bene longius quam facit altera (sicut hoc monstrabo clarè in meo tractatu de Analysi rediviva, qui videbit lucem proximo mense Aprili) inveniuntur generationes potentiarum, quæ superant infinitis modis omnes reliquas. Atque hoc eam reddit sublimiorem, & facit, ut illi Soli conveniat hocce fastuosum problema nullum non problema solvere. *Hocce vero est medium per quod inveni verum systema mundi, vel ut melius dicam, perfectissimam & completam theoriam Planetarum, quæ fando audita est usque adhuc. Et hocce ipsum est per quod cognovi viam omnium phœnomenorum Tri-Cometæ, de quo ut amplius dicam, me reservo in meum Systema, quod jungam cum meo tractatu de Analysi Rediviva,* &c. Postea scribit ita : *Nunc opus est dicere, quænam sit causa materialis & causa efficiens Cometarum. Scimus satis omnes opiniones vulgares de hoc argumento. Quidam dicunt esse collectionem stellarum : alii esse exhalationes exeuntes ex terra & aliis planetis : quidam esse eructationes Solis, qui quise aussy clair que les rayons du Soleil, & qui fera voir, que les modernes qui ont crû ajouter à cette science, sont demeurez au dessous de ces divins esprits de l'antiquité, pour ainsi dire, plus de mille diametres de la terre.

Plus in eo antiquis quam novitiis scriptoribus tribuens.

Voici des promesses fort amples & des paroles assez hautaines : comm' aussy, quand il appelle son instrument miraculeux, par lequel tous les autres pourront estre convaincus des secrets qu'il revelera, & auront leurs sens mesme pour tesmoins irreprochables de cette doctrine.

Je diray *(dit-il)* per occasion, que j'en ay aussy pour observer les phenomenes, mesmes au travers des nuages, pourveu que l'air ne soit point remply de bröuillars. Car il est certain, que les nuages ont des vuides ou trous, & que quand on les peut enfiler on voit clairement au de la : or c'est ce que j'ay heureusement rencontré.

Instrumentum suum paralla&icum laudat, eoque factas per mediasnubes phœnomenarum observationes.

Pour venir au faict, comme dans l'Algebre usitée presentement, on trouve par la generation des puissancez des carrez-carrez, des cubes-cubes, des solides-solides &c. De mesme aussy dans celle des anciens, laquelle s'estend bien plus loin que ne fait pas l'autre (comme je le monstreray clairement dans mon traicté de Analysi rediviva, qui verra le jour à ce prochain mois d'Avril) on trouve des generations des puissances, qui surpassent infiniment toutes les autres. Ce qui la rend plus sublime, & qui fait, qu'à elle seule convient ce fastueux probleme *nullum non problema solvere.* Or c'est par son moyen ; que j'ay trouvé le vray Systeme du monde, ou pour mieux dire la plus parfaicte & la plus accomplie theorie des planettes, dont on ait oüe parler jusqu'à present. Et c'est par là, que je connu le chemin de tous les phenomenes du Tri-Comete, dont je me reserve à parler amplement dans mon Systeme, que jejoindray à mon traicté de Analysi Rediviva *&c. En apres il escrit ainsi :* Maintenant il faut dire, qu'elle est la cause materielle & la cause efficiente des Cometes. On sçait assez toutes les opinions vulgaires sur ce subject. Les uns dicent, que c'est un ramas d'estoilles : les autres, que

Algebram novam cum veteri confert, & hanc illi præfert.

Librum de Analysi rediviva pollicetur.

Eamque non sine fastu prædicat.

Se que perfectissimam & consummatissimam Planetarum theoriam invenisse sit.

Nec non explorasse viam phenomenorum Tri-Cometæ.

Varias de Cometarum origine sententias perstringit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

dem revera nullas habet maculas, quando apparent Cometæ. Alii sibi imaginantur, quod sit avulsio cujusdam Sphæræ integræ: plures esse aliquod astrum irregulare, quod transeat de Sphæra in Sphæram, & quod se moveat in linea directa per se ipsum, & sit abreptum in linea Sphærica per motum extraneum. Sed ut dicam quod verum est, omnes istæ opiniones & aliæ quæ cum plausu manuum excipiuntur in Collegiis, ita etiam sunt extra oleam vagantes, sicut apparet motus Cometarum, quem usque adhuc nemo potuit assequi, si non post factum, sicut cum aliquis divinat res quæ sunt factæ. Sed rejicit hæc omnia, & facit discursum supra hoc argumentum sumptum ex doctrina Chaldaica, qui nulli servit usui, nisi forte Maximis Mathematicis & Subtilissimis Astronomis.

ce sont des eructations du Soleil, lequel en effect n'a point de taches, quand il y a des Cometes: les autres s'imaginent, que c'est le debris d'une Sphere toute entiere: plusieurs que c'est un astre irregulier qui passe de Sphere en Sphere, & qui se meut en ligne droicte par soy mesme, & est entraisné en ligne Spherique par un mouvement estranger. Mais à dire le vray, toutes ces opinions, & les autres qui font battre des mains dans les Colleges, sont aussy extravagantes que le paroist le mouvement des Cometes, que jusques ici personne n'a sçeu attraper, si non apres coup, comme l'on devine les choses qui sont arriveés. *Mais il rejette tout cela & fait un discours là dessus tiré de la doctrine Caldéenne, qui ne sert à rien si non aux plus grands Mathematiciens, & aux plus subtils Astronomes.*

(a) *Cometæ nuperos plurimi descripserunt editis in vulgus libellis.*
(b) *Gallica gens laudatur.*
(c) *Galli rerum gestarum gloriâ Orientem & Occidentem implent.*
* *Lutetia Parisiorum laudatur.*
(d) *Carolus V. laudatur.*
(e) *Franciscus I. laudatur.*
(f) *Galliæ quatuor memoranda.*
(g) *Galliæ quintum, idque vivum & majus miraculum, est Rex ipse.*
(h) *Rex Galliæ laudatur.*
(i) *Exemplum Regis multum in civitate præstare potest.*
(k) *Gallia abundat Principibus Generosissimis literas & literatos amantibus.*
(l) *Condæus Princeps laudatur.*
(m) *Auctor profitetur se quod rectum est ab omnibus discere velle, & societatis Jesu affectis multas in re literaria promovendæ laudes tribuere.*
(n) *Cometæ non tantum mala sed & bona portendunt: hanc sententiam esse piam & rectam affirmatur.*

Hamburgo Lutetiam die 23. Maji 1665.

FAcilè per me ipsum conjicere potui, cum & alibi (a) permultos de Cometis nuper visis libros prodiisse acceperim, & hic loci quoque non paucos viderim, in illa urbe, in qua adhuc agis, plurimos ejusdem generis reperiri. Novi enim (b) nobilissimæ gentis illius genium curiosum, discendi pariterque docendi cupidum, industria ingeniosa nulli cedentem, ita ut hactenus etiam, sicut & rerum gestarum gloria sit.

(c) Gallus & Hesperiis & Gallus notus Eois: ut accommodem meo proposito illa Virgilii verba. *Novi præterea Urbis illius statum, in qua, velut in amplo quodam mundi theatro, omnia quæ ubique gerantur compendio videas. Nempe quod sit granditate & populorum, ac ut crebra Aulæ, ita & assiduâ hominum Doctissimorum & Excellentissimorum frequentiâ inter omnes Europæ urbes facilè prima. Quam ob causam bono jure (d) Gloriosissimus & Sapientissimus Imperator Carolus V. etsi (e) Francisci I. Regum illius seculi Illustrissimi æmulus, dixerit se (f) *quatuor in Gallis vidisse memoranda, pagum, hortum, urbem & orbem*, cum Pictavium, Turonium, Aureliam, & Lutetiam Parisiorum intelligeret. Quibus si nunc viveret, adderet quintum, (g) vivum Europæ miraculum, illis quatuor dictis, non solius Galliæ, sed omnium orbis regionum, in quibus suus bonis artibus constat honos, respectu, longe majus & pretiosius Augustissimum (h) Regem, Principem Magnanimum, & ad maxima quæque natum, qui amorem literarum (i) exemplo & munificentiâ suâ infundit in civitatem. Quis etiam ignoret, ut alios felicissimæ (k) Galliæ Principes Viros, ita ante omnes illum (l) Condæum, maximum literariæ & bellicæ rei ornamentum, atque sic verum utriusque Palladis alumnum, omnium literatorum & literas amantium excitare industriam? Non vidi Tractatum illum J. Grandamici ipsi dedicatum. Qui cum politus sit & doctus, ut judicas, libenter eum viderem. (m) Ego enim ex industria ab omnibus quod verum & æquum est, discere sum paratus. Agnosco etiam me in re literaria Societatis illius curiositati & industriæ incomparabili cum multis Viris Doctis, multum tribuere. Quod vero attinet ad judicium illius Viri de Cometis scilicet, (n) quod non solum mala minentur, sed & bona promittant tantum, abest ut illud rejiciam, ut potius

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

potius ei subscribam, illudque rationibus & exemplis perquam multis firmare me parem. Neque vero quidquam pietati ab hac sententia metuendum, quæ, si rem recte spectes, ut libertatis ita & pietatis humanæ, ac divinæ justitiæ indubitata præbet documenta. (a) Galliæ non magis quam aliis rebus publicis, officium si per omnia fecerit, Cometæ isti verendi sunt. Venio ad tractatum illum Oxonienſis Mathematici, quem de Tricometa inscripsit. (b) Gratulor illi de novo isto instrumento parallactico, cujus beneficio Cometam observare feliciter potuerit, & quod ei, si ad rem Mathematicam juvandam, ut is promittit, fuerit idoneum & conveniens, multam adfert laudem. Gratulor & de observatione Cometæ facta die 22. Novemb. St. Juliano ut puto, quem Angli sequuntur ut plurimum. (c) Qua ratione observatio hæc conveniret cum Lugduno-Batava, quæ St. Gregor. in diem 2. Decemb. incidit, à Clarissimo Kechelio facta. Quod si illa Oxonienſis ad diem 22. Novemb. S. N. referenda fuerit, tanto plus observatori gratulabimur. (d) Kecheliana enim observatione priorem habemus nullam. Gratulabuntur eidem plurimum omnes Matheseos studiosi, (e) si promissorum mensuram impleverit, rebus nondum à quoquam perspectis, clare in Analysi sua redivivâ demonstratis. Mathematici nostræ ætatis, qui debitâ laude inventionis ingeniosæ & indefessæ industriæ (f) fraudandi non sunt, plusculum jactantiæ Auctorem indulgere, & se ipsum extollendo reliquos omnes deprimere dicent. (g) Ego ab illo quoque, si-cut à quovis, paratus sum ea quæ captum meum mediocrem non excedent, discere. Quod si verò ille ita contemplationibus sublimibus & inventis Chaldaicis, Cabalisticis ac rationibus Algebricis sit deditus, ut reliquas disciplinas, ipsamque illam de Moribus humano generi utilissimam despiciat, ego illi nubes relinquam, ipse verò cum aliis humano generi bene cupientibus hanc Junonem pulcherrimam persequar, Deoque juvante assequar. (h) Neque tamen ulla laborabo invidia, si vel ibi Auctor, vel alius alibi desiderata obtinere possit. (i) Utinam omnes pro virili commoda Reip. literariæ & simul humani generis promoveamus, & votorum summam assequamur! (k) Quod materia & causa efficiens Cometarum nondum sit perfecte cognita, mirandum non est. (l) Ipse Socrates maximi nominis Philosophus, aut parum aut nihil hominis scire dixit. Sententias aliorum de hoc argumento alto supercilio despicit Auctor. Modestiùs hîc se (m) Ammianus Marcellinus gerit, dum sic scribit: *Super Cometarum natura ratiocinantes Physici variant. Quidam enim eos hoc nomine ideò existimant appellari, quod per tortos ignes sparguntur crines, in unum stellis multiplicibus congregatis. Alii eos arbitrantur ex halitu sicciore terrarum igneſcere, paulatim in sublimiora surgente. Quidam currentes radios Solis, densiore nube objecta digredi ad inferiora prohibitos, splendore infuso corpori crasso, lucem velut stellis distinctam, mortalium conspectui monstrare. Sedit quorundam animis opinio, hanc speciem tunc apparere quum tracta solito celsiùs nubes æternorum ignium vicinitate colluceat. Vel certè stellas esse quasdam cæteris similes, quarum ortus obitusque quibus sint temporibus præstituti, humanis mentibus ignorari.* L. 25.

(n) Sed & Aventinus Ann. Bojor. p. 304. *Variæ sunt de Cometa Philosophantium opiniones. Democritus & Anaxagoras errantium siderum, dum coëunt, fulgorem convolutum esse arbitrati sunt. Hippocrates stellam errantem esse tradit, pasci, atque ali humore terreno: in hoc repercussu radios reddi, qui comæ, barbæve videantur. Sunt qui sententias & hæc sidera perpetua esse credant, quemadmodum (o) Pythagorici, suoque ambitu ire, sed nonnisi relicta à Sole cerni. Alii vero, sicuti (p) Aristoteles, docent igneam vim esse, tracto alimento humoris, & moveri cum aëre, nasci nimirum ex humore fortuito, atque halitu radiis Solis adsumpto, raptoque ex terris in supremam aëris partem, proximam igni, alimento tellure subinde tracto.* Alios ut taceam,

Ego meam sententiam pro jure amicitiæ Tibi proponam. (q) Quicquid de Cometis disputamus, salva conditoris eorum & nostri debita reverentia citra male-

(a) *Cometæ non sunt metuendi Deum metuentibus & prudenter agentibus.*
(b) *Oxonienſi Mathematico instrumentum parallacticum noviter inventum Auctor gratulatur.*
(c) *Oxonienſis Mathematici observatio confertur cum Leydenſi.*
(d) *Kecheliana observatio Cometæ die 2. Dec. St. N. eſt omnium prima.*
(e) *Oxonienſis Mathematicus ampla promiſſa facit.*
(f) *Se ipſum laudando reliquos detrahere velle existimabitur.*
(g) *Auctorem habet æquum judicem, qui ab eo diſcere velit, quæ capere poſſit, & quæ ad publicam utilitatem moreſque corrigendos faciunt.*
(h) *Auctor nulli laudem debitam invidet.*
(i) *Et publica commoda promoveri cupit.*
(k) *Difficultates in doctrina de Cometis reliquæ non miratur.*
(l) *Socrates laudatur à modeſtia.*
(m) *Ammianus Marcellinus de Cometis variis sententias recenſet.*
(n) *Aventinus variæ de Cometis sententias recenſet.*
(o) *Pythagoricorum de Cometis ſententia.*
(p) *Ariſtotelis de Cometis ſententia.* (q) *Auctor ſobrie de Cometis philoſophandum eſſe cenſet.*

Cœleſtis ſchola omnia abſtruſa nos docebit.

volæ & temerariæ curioſitatis notam faciamus, & dicamus oportet, in cœleſti ſchola, paterna ejus juvante gratia, melius hæc, ut & omnia, cognituri, cum hæc Deo qui ſolus eſt ſapiens, ex ſe ſcilicet cognita ſint optimè. Nam & *Seneca poſtquam multa de Cometis diſputavit, ſubdit: *Hæc an vera ſint, Dii ſciunt, quibus eſt ſcientia veri. Nobis rimari illa & conjecturare in occulto tantum licet, nec cum fiducia inveniendi, nec ſine ſpe.* l. 7. nat. qu. c. 29. & infra: *Nec miremur tàm tardè erui quæ tam altè jacent.* Quod vero inferius ait: *Multa venientis ævi populus ignota nobis ſciet,* hoc uſque ad Excellentiſſimi Aſtronomi Hevelii induſtriam verum eſt, & ſequentibus ſeculis verum fiet. †Quod denique de Tri-Cometa, Di-Cometa & Mono-Cometa argutatur Auctor, fateor me non intelligere. Nec ego tantum, ſed & Viri, ut in omni literarum genere, ita & in Mathematicis exercitatiſſimi. Liceat mihi tamen meam conjecturam prodere. Obſervavi in lectione Almageſti à Ricciolo compoſiti, D. Iſaacum Habrechtum Argentorati in Cometa 1618. 30. Nov. notaſſe triplicem ſtellam, & intimum ejus nucleum fulgentem inſtar auri in teſta liquati inter violentiſſimos ignes capellæ, ſed illum nucleum circumdatum fuiſſe circulo remiſſioris claritatis, & hunc iterum alio Circulo inconſtanti & ſcintillante: Cyſatum vero Ingolſtadii itidem vidiſſe in medio capitis nucleum lucis conſtipatioris rotundum, quem ambibat circumfuſum aliud lumen pallidius, duplo ferè latiori limbo quam fuerit nuclei diameter, tanquam juba vel halo. Poſtea die 8. Decembris nucleum ſeorſum ſumptum apparuiſſe duplo majorem Arcturo, nec amplius rotundum ſed diffiſſum in 3. vel 4. irregularis figuræ globulos inter ſe cohærentes: & die 17. & 18. Decembris pro nucleo illo jam aliquot minutiſſimas ſtellulas lumine obtuſiſſimo illis interfuſo & circumfuſo: die verò 20. manifeſtius apparuiſſe in ſtellulas multas diſſolutum, quarum tres diſtinctius viderentur. Sed die 24. Decembris ſtellulas nuclei magis diſſipatas & multo tenuiori lumine apparuiſſe, & ex tribus illis inſignibus unicam tantum viſam: poſtea non potuiſſe Tubo ſpectari diſſipatis jam illis ſtellulis. An aliquid tale in nupero Cometa Oxonienſis Mathematicus obſervârit, an vero aliud, velim ex Viris doctis in illa Urbe viventibus reſciſcas, ſi tamen ibi tamdiu ſubſiſtere poſſis. Ego quidem ex Cometæ 1618. obſervationibus illis nec Di-Cometam nec Tri-Cometam nec Poly-Cometam, illam nucleorum & ſtellarum congeriem dici poſſe puto. Simile quid & ad rem hanc pertinens inter Obſervationes Hevelianas, quas Prodromo ſuo Cometico nuperrimè ad me miſſo attexuit, reperio, nempe diebus 29. 30. & 31. Decembris, & aliquot diebus menſis Januarii in Cometæ corpore modo nucleum in formam diſci compactum, modo particulas diſgregatas beneficio inſtrumentorum eum inveſtigaſſe. Nemo tamen, opinor, propterea phœnomenon illud Di-Cometam vel Poly-Cometam dixerit. Sed hæc ſufficiant, quæ velim boni & æqui, utpote boni publici ſtudio dicta, conſulas. Vale.

Hevelius commendatur.

† Oxonienſis Mathematici ſententiam de Tri-Cometa non intelligit Auctor, conjectat tamen fuiſſe corpus ex tribus veluti partibus compoſitum, idque obſervationibus Cometarum 1618. & nuperi probat.

Tri-Cometam Di-Cometam vel Poly-Cometam dici non poſſe Auctor putat.

Hamburgi die 24. Maji 1665.

QUod perſpecta quodammodo inſtituti mei ratione & operis methodo ac perlectis nonnullis, quæ velut prima ſpecimina Tibi exhibui, judicium de his tuleris, gratum mihi eveniſſe ſcito. Nam qui magno ſtudio illa antiquæ Sapientiæ oracula: (*a*) Noſce Te ipſum, & Ne quid nimis, aliis commendo & inculco, exemplo eadem refutare nequaquam, imò vel maximè ſtabilire omnibuſque perſuadere vellem. Vetus etiam eſt veræ amicitiæ lex & ratio, ut (*b*) monita ſincera hinc dentur, illinc accipiantur æquo & modeſto animo. Hoc ſi à Tua parte verum eſſe noſti, quod & ego agnoſco, à mea quoque certò Tibi polliceare. Mones itaque pro veteri & melioris amicitiæ jure, cavendum mihi eſſe, ne toto hoc inſtituto aliena agere, & (*c*) Μετεωρίζειν (in ſublime efferri) ſecus quam (*d*) Chriſtus, vivum & perfectiſſimum omnis modeſtiæ & manſuetudinis ac ſanctimoniæ exemplar, monet Luc. XII. tum etiam paulò liberius de alio-

(a) Noſce te ipſum. Ne quid nimis.

(b) Amicorum monita æquo animo ferenda.

(c) Μετεωρίζειν quid Luc. xij. ſignificet.

(d) Chriſtus omnis ſanctimoniæ exemplar.

rum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

tum sententiis, erroribus vitiisque, præcipuè vero de rebus patriæ, instar divinatoris, occasione injuriæ nobis illatæ, nec sine invidiæ, forte in plures redundaturæ, periculo, loqui alicui videar. Æquo animo, ut par est, Te monitorem fero. De modestia & libertate, adeoque de toto instituto convenienter suscepto, tractato & peracto, hæc pauca habeto. (a) Scio illa Christi verba non propriè ad tumorem elationemque animi (b) (quanquam ab hoc vitio per Dei gratiam prorsus alieno sim animo) referri, monentibus Magnis Viris Erasmo, Grotio, aliisq; qui in Sacras literas commentati sunt. (c) Temeritatem potius illis notari ex astrorum cursu procul in futurum consulentem, & inter (d) spem ac trepidationem suspensam, & ab alterutra incerto motu huc atque illuc agitatam, inque sublime ita elatam, ut quis ex meteoris & signis cælestibus futuri anni conditionem, id est fertilitatem vel sterilitatem, quod cum instituto Christi optimè convenit, colligat, magisque ab (e) astrorum positu quam à Dei providentia dependeat ac misere distrahatur & fluctuet anxius animi, iidem illi Viri Doctissimi affirmant. Atque hoc perinde est ac si ille ex vento aut aëre pastum quærat, ut aptè Grotianis addit ætatis nostræ Theophylactus (f) Daniel Brenius, in suis ad locum illum Lucæ notis doctissimis nuperrime editis. Atqui (g) hæc temeritas toto, quod dicitur, cælo à mea sententia differt, qui nil magis, quam parce & sobrie, & ad vitam quidem emendandam, philosophandum esse, tum divinæ providentiæ fidendum, officia libertatis humanæ nulli astrorum necessitati, & vel potestati subjectæ ritè exequenda, & virtutem sectandam esse omnibus immobili, invicta certè constantiâ & modestiâ animi præditis urgeo, ac proprio exemplo, quod sine ambitione dictum velim, ex viri boni officio commendo. Ita vides, Optime & Integerrime Amicorum, me nec aliena, nec elato ac in varia fluctuante animo agere. (h) Libertate me ubique uti fateor. Sed hæc ut sit non tantum justa, sed & modesta, omni conatu ago. (i) Eandem me cuique relinquere integram, quoties opus est, testor ex animo: & ita quidem ut eam in quolibet ferre, eique quantum per conscientiam licebit, me submittere sim paratus. Hoc enim nil æquius & civili societati humanique generis saluti convenientius esse puto. In notandis patriæ rebus pari libertate utor. Id enim mihi omni ex parte, nullo bonæ existimationis vel quietis meæ, tantominus Fratrum meorum, qui cuncta meo non illorum nomine ago, periculo, licere credo. (k) Conjectorem vel divinatorem agere nolo. Sed tamen quæ ex justitiæ divinæ immobili lege & prudentiæ ratione imminentia mala prævideri & denunciari possunt debentque aliquando profero. Par enim injuria nemini eorum, qui unquam religionis caussâ in exsilium missi sunt illata fuit. Illi nempe in regnis hæreditariis & absoluto imperio subjectis talia passi sunt. At nos in Republica libera, & æquali statu (l) in quo nil in nos sine nobis ferri poterat, ejecto per vim è Camera Equestri antiquæ nobilitatis Viro (m) Tobia Ivanicio Prodapifero Czernihoviensi, simulque ad Conventum Regni Varsaviensem Delegato, nec non Viro Illustri (n) Stanislao Chrzanstovio Subjudice Cracoviensi, tot Legationibus ad Conventus Regni, ut perpetuus Dictator vulgo diceretur, Clarissimo, contra legem in nos latam protestante, vel, ut magis Latinè dicam, ei intercedente.

Quis verò nescit (o) nos æquè ut reliquos & integro ampliùs seculo fuisse, & salvâ Rep. perpetuò esse debere Regum Nostrorum Electores, & summorum quorumvis Magistratuum capaces? Sed de his aliàs plura, si Deus volet. Nunc unum addo. (p) Non meliùs me pietatem patriæ debitam testari potuisse credo, quam tantæ injuriæ & impendentium ideo malorum atrocitatem, Magnorum Virorum Reip. Polonæ optimè cupientium exemplo, imo & hortatu ob oculos ponendo, ut populares nostri in se descendant, tot fœderum, juramentorum & jurium violationem agnoscant; ad se redeant, & nos in patriam æquè communem redire permittant, qui tam acerba patiendo & injuria nos longè omnium gravissima affectos esse palàm testando, cunctaque divina humanaque, fidem publicam,

(a) *Auctor sui operis rationem, modestiam probando, libertatem justam asseverato defendit.*
(b) *Elatio animi ab Auctoris mente aliena.*
(c) *Astrologiæ addicta temeritas divitum futura ex astris inquirentium.*
(d) *Temeritas tumida & timida.*
(e) *Inaniscaptando multi distrahuntur.*
(f) *Brenii Annotat. in V. & N. Test. commendantur.*
(g) *Auctor temeritatem omnem ab se removet, studium se virtutis inculcare testatur:*
(h) *Libertate se justis & modesta uti demonstrat: præsertim*
(i) *ubi de rebus patriæ & Fratrum sucrum agit, suo non illorum nomine:*
(k) *conjectorem vel divinatorem agere non vult, sed quæ justa sunt denunciat: injuria gravissima se & suos in Rep. liberrima affectos esse dicit.*
(l) *Legem nuperam 1658. de eorum exsilio latam, justum valorem non habere affirmat.*
(m) *Tobias Ivanicius.*
(n) *Stan. Chrzanstovius.*
(o) *Poloni Equites Regum suorum Electores.*
(p) *Auctor se libertate sua optime pietatem in patriam testatà asserit;*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

blicam, manes communium parentum ſub vinculo juramenti, fide, honore & conſcientiis fœdus mutuo pangentium, & irrevocabilem de libertate religionis æqua legem ſancientium, ſe & poſteros in perpetuum obligantium appellando, dicimus cum Veteri Poëta Tragico Euripide:

Ἡ πρῶτα μὲν λεὼς οὐκ ἐπακτὸς ἄλλοθεν
Αὐτόχθονες δ' ἔφυμεν.

Primum nec inquilinus nos populus ſumus,
Sed indigenæ, natique in hoc adeo Solo.

Cæterum iſtis quæ de rebus patriæ hîc & alibi loquor, unum Tui cauſſa addo, * nos quidem reſtitutionis noſtrûm omnium in integrum ſpem habere, verum tamen etſi hæc decollaret, ita ut omnibus amiſſis hæc etiam amittenda foret, debitam tamen æquanimitatem, patientiam, modeſtiam, pietatem in patriam nunquam amiſſuros, imo ad extremum conſervaturos, Deumque ut cuncta mala à Rege, cujus bonitatem hîc quoque novimus, & Rep. avertat, & popularium animos ad æquitatem flectat, aſſiduo precaturos. Qua ratione nec de me, qui tanquam privatus hic loquor, nec tanto minus de meis Fratribus, quibus hic nihil negotii eſt, mecum ex animi ſententia privatim loquente, quiſquam popularium queri merito poterit.

Hamburgi die 25. Maji 1665.

FAteor (*a*) Te multa cum libertate ampliſſimæ dignationi conveniente, multaque cum candoris laude acta & vitia, quæ occurrunt, notare. Et (*b*) parcendum quidem, (nam (*c*) veniam dandam & ignoſcendum eſſe qui (*d*) parcendum eſſe admiſit, negat Seneca l. 2. de Clem. c. 7.) fateor, eſt errantibus & peccantibus, ſed ex infirmitate, tum pravè factum agnoſcentibus, cum dolore, ideoque vera pœnitentia emendantibus; tum verò & (*e*) melioris vitæ ratio ipſis ob oculos ponenda eſt. Philoſophus ibidem brevibus, more ſuo, id docens effert: *Parcit ſapiens, conſulit & porrigit. Idem facit quod ſi ignoſceret, nec ignoſcit: quoniam qui ignoſcit, fatetur aliquid ſe, quod fieri debuit, omiſiſſe. Aliquem verbis tantummodo admonebit, pœnâ non afficiet, ætatem ejus emendabilem intuens.* Tantò magis (*g*) homo Chriſtianus, præſertim annis, dignitate & pietate gravis, (quo in cenſu & Te meritò pono) junioribus, qui non tam ex deſtinato, quam forte impelluntur, & quos ætatis ſæpè ab orbita recti aufert error, aut aliena nequitia, ſalutaria monita det oportet, illius (*h*) patris inſtar, qui filio ea dabat, ut vitia fugeret, & inter alia, referente Horatio.

— — — (*i*) A turpi meretricis amore
Quum deterreret, Sectani diſſimilis ſis.
Ne ſequerer mœchas, conceſſa quum Venere uti
Poſſem. Deprenſi non bella eſt fama Treboni,
Ajebat. Satyr. l. 1. Sat. 4.

Dummodo genius ſeculi ſit (*k*) veritati ferendæ par, citra quam, ut nemo eſt dives, nemo beatus, ita noſti (*l*) ejus defectu Aulas jam olim laboraſſe, & ſi omnium rerum copiâ ad luxuriam, invidiam & ipſam nauſeam affluant, ſeque per omnia beatas jactent. (*m*) Magiſtratus ut ad (*n*) bella non neceſſaria, ſæpe & injuſta, privatarum ſolummodo cupiditatum cauſſa, non ullo publicæ, & vel ſubjectorum ſuorum utilitatis habita ratione, ita ad (*o*) ſumendum de ſontibus ultimum ſupplicium, ſæpe aliam pœnam, quamvis acerbiorem & graviorem, utpote facinori reſpondentem meritis, (qualis illa eſt (*p*) ergaſtuli operoſi pro ignavis furibus) properare, eidem illi veritati conſentaneum eſt. Utinam legant Magiſtratus & perpendant, quantumque Chriſtiano fas eſt, moribus exprimant, inter alia illum egregium (*q*) Plutarchi, gravis & prudentis profectò Scriptoris tra-

** Se ſuoſque ſpem de reditu in patriam fovere, & quamvis hæc fruſtrà fuerit, tamen virtutis tramitem & pietatem in patriam non deſerturos unquam teſtatur, Regis bonitatem commendat, patriæ optima quæque precatur.*

(a) Gravi viro in notandis vitiis & monendis officii junioribus convenit libertas.

(b) Parcendum eſt imbecillis & pœnitentibus.

(c) Veniam eſſe dandam negant Stoici.

(d) Stoici ignoſcendum eſſe negant.

(e) Monendi ſunt delinquentes.

(f) Ignoſcendum non eſt ſed parcendum ex mente Senecæ.

(g) Chriſtianis ſenioribus incumbit officium monendi juniores.

(h) Patris officium in monendo filio.

(i) Adulterium vitandum eſſe gentiles ipſi docuerunt.

(k) Veritas ſola facit divites & beatos.

(l) Aulæ jam olim defectu veritatis laborant.

(m) Magiſtratuum vitia & officia.

(n) Bella non neceſſaria & injuſta ex privatis cupiditatibus proficiſcuntur.

(o) Supplicia ſontibus cum judicio & modo irroganda.

(p) Furibus ignavis pœna ergaſtuli convenit.

(q) Plutarchus Magiſtratibus prudenter doctrinam de pœnarum tarditate proponit.

ctatum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

ctatum de his qui ferò à Numine puniuntur, ut ſcilicet debita patientia, moderatione & (a) manſuetudine, illa dico affectuum habena, ubi opus eſt, utantur. Nempe, ut nonnemo ſævienti ſæpenumerò furori frenos injicere volens dixit:

Nulla unquam de morte hominis cunctatio longa eſt.

Quid magis Chriſtianum dici potuit quam illud à Plutarcho in citato commentario? (b) *Deus* (inquit) *malis interpoſitâ morâ ac tardè pœnas infligit, non quod vereatur, ne accelerando ſupplicio erret, ac committat cujus pœnitentiâ aliquando ducatur: ſed ut in vindicandis aliorum peccatis ſævitiam & vehementiam nobis ſui eximat exemplo.* Et quæ ſunt plura talia in hanc rem dicta, & cedro, ut dici ſolet, digna, quæ ſtudio omitto, niſi illa coronidis loco apponam, quibus ille hoc argumentum inter alia firmat: *Manſuetudinem gravitumque læſionum (c) tolerantiam pro divina virtutis parte habere decet. Deus cito puniendo paucos emendat, tardè puniendo multos juvat atque corrigit.* Omnino itaque Principes & Magiſtratus meminiſſe oporteret illius regulæ Politicæ: (d) Clementiam Principi convenientiſſimam eſſe in ſumma potentia, ejuſque cuſtodem fideliſſimam, quam docet ſapienter & utiliter (e) Chriſtianæ pietati proximus Philoſophorum Seneca lib. 1. de Clementia c. 3. §. 12. & aliàs. Quem quidem, ut & alterum, ſed & illos tres de ira, maxime neceſſariis monitis huc ſpectantibus optimo conſilio infarſit, inter quæ (f) (adeo multa & præclara ſunt, dubiamque eligendi curam faciunt) neſcias quid magis placere debeat. Eſt quidem (g) legitimo Magiſtratui in manum traditus gladius, quodque eum non fruſtra gerat, monet vox divina. Sed eadem docet, (h) illum Dei miniſtrum malis debere eſſe timori, bonis vero laudi & præſidio, cum tamen ſæpe contrarium fiat. Atqui non tantum (i) inter bonos & malos, ſed & inter hos diſcrimen faciendum eſſe, & ſanabilia ingenia à deploratis diſtinguenda, ut confuſio & vitiorum eruptio vitetur, tum (k) *nec cito nec nimis ſontes puniendos, ne vel libenter vel iniquè punire*, ſed potius (l) ultima neceſſitate boni publici vi impulſos invitos ad ſeveriora remedia accedere videamur, docet ibidem Seneca. Sed neque hoc contentus, (m) demonſtrat *etiam improbandis civibus parcendum, non aliter quam membris languentibus, & (n) ſervare proprium eſſe excellentis fortunæ: quæ nunquam magis ſuſpici debet, quam cum illi contingit idem poſſe quod Diis, quorum beneficio in lucem edimur, tam boni quam mali.* (o) *Deorum itaque ſibi animum aſſerens, Princeps alios ex civibus ſuis, quia utiles bonique ſunt, libens videat, alios in numerum relinquat, quoſdam eſſe gaudeat, quoſdam patiatur* l. 1. de clem. c. 5. ſed & l. 2. c. 7. Ubi etiam inter alia ſapientis officia ponit: (p) *Hoſtes dimittet ſalvos, aliquando etiam laudatos, ſi honeſtis cauſis pro fide, pro fœdere, pro libertate in bellum accincti ſunt.* Anne hæc à nobis Chriſtianis ſervantur & in uſum deducuntur? Quid vero etiam ad illam, licet ab impio, ſanam tamen rationem ſecuto, prolatam vocem dicemus?

Τὸ ξίφος ἀμφιτίθεσθαι μὴ ἐπὶ φόνου ἀλλ' ἐς ἄμυναν,
Εἰδὼς δὲ μὴ χρήζεις, μητ' ἄγνομος, μητ' ἀδίκως γε
Ἢν γὰρ ἀποκτείνῃς ἐχθρὸν, σὸν χεῖρα μιαίνεις.

Phocylid. (q) (Gladium accinge non ad cædem, ſed ad ultionem.
Utinam vero non indigeas hoc, neque legitimè, neque injuſtè
(r) Nam etiamſi hoſtem occideris, manum tuam polluis.)

Nempe eheu! (s) nos qui Chriſtiano cenſemur nomine, non tantum Chriſtianum, levi ſæpe & nunquam cum (t) humani ſanguinis impendio comparanda de cauſſa, (v) hoſtem nobis facimus & interficimus cum gloria & oſtentatione, eumque ejuſdem religionis vinculo nobiſcum junctum, ruptis ſcilicet omnibus ſacris, naturalibus & civilibus vinculis: ſed & in innocentes haud rarò, (x) ſolius conſcientiæ, licet ſoli Deo, utpote Omnipotenti & Omniſcienti ac

(a) *Manſuetudo affectus frænat.*
(b) *Longanimitas Divina eſt utilis & hominibus imitanda.*
(c) *Tolerantia etiam nocentum juvat.*
(d) *Clementia Principi eſt convenientiſſima & utiliſſima.*
(e) *Seneca laudatur.*
(f) *Electio difficilis inter multa præclara.*
(g) *Gladius Magiſtratui in manum datus.*
(h) *Magiſtratus juſtitia in tuendis bonis & coërcendis malis elucet.*
(i) *Diſtinguendi non tantum boni à malis, ſed & mali à malis.*
(k) *Puniendi ſontes nec cito, nec nimis.*
(l) *Neceſſitas pœnæ publicæ utilitate excuſatur.*
(m) *Parcendum etiam delinquentibus.*
(n) *Servare cives, etiam delinquentes, Principi convenit eſt.*
(o) *Princeps Dei patientiam imitetur.*
(p) *Hoſtes dimittendi ſalvi, quandoque & laudandi.*
(q) *Gladium manibus hominum excutit Phocylides.*
(r) *Bella, juſta quoque damnat Phocylides.*
(s) *Chriſtiani depravati communiter.*
(t) *Sanguis humanus in prelio ſit operatus.* (v) *Chriſtiani Chriſtianos bello delent, omnium vinculorum obliti.* (x) *Conſcientiæ cauſſa nemo perſequendus, tanto, minus occidendus.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Placentini Prof. & Rect. Francofurt. maximum Magistratibus datum.

Deus per signa cælestia admonet omnes, etiam Principes, officii.

incorrupto Judici subjectæ caussa decretorium stilum imo gladium stringimus. Quibus rationibus innixus Clar. Joan. Placentinus Math. in Acad. Francofurto-Viadrina Prof. & nuper in Rectorem ejus Magnificum electus, nuperum Cometam maximè summis Principibus Ecclesiasticis & Civilibus mala, nisi resipuerint, portendere dicat, illi & artis Astrologicæ peritis relinquo. Quicquid autem de eo sit, satis aperte Deus ipse siderum conditor & universi tot signis in cælo positis, officii admonet, ut omnes mortales, ita & viros Principes, non minus rerum quam Lunæ vicissitudini & ultimi judicii legi subjectos. Sed hæc hactenus, quæ dum tibi repono, velim grato animo excipias. Vale.

COM-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

COMMUNICATIO RATISBONA-RAUTENSTEINIANA.

HAMBURGO RATISBONAM

die 17. Decembris S. N. 1664.

Illustrissime Domine Legate

N. 99.

Amicus, præsertim eximius, magni faciendus.

COmmercium literarum, quod cum Illustrissima D. Vestra ab aliquot annis diligenter colo, mihi est longè gratissimum. Argumento enim est me tantæ dignationis tantorumque meritorum Virum habere amicum, & quidem eximium, quod apud homines, si Ciceroni non tantum Oratori, sed & Politico, ac in colendis amicitiis eximio credimus, carissimum, & *optima ac pulcherrima vitæ supellex est*. Ego sane omnes industriæ nervos intendam, ut hoc præstantissimum bonum candore benevolentiæ, & promta diligentia officiorum conservem. Proximè præterito die Dominico, qui erat $\frac{4}{14}$ Decembris ad narrationem vigilum, nocte antecedente Cometam se vidisse affirmantium, insigne, & illustre cæli phœnomenon observari hac in urbe cæpit. De quo non dubito, me paulò post Illustrissimæ D. Vestræ missurum varia scitu & consideratione digna, quæ hinc inde ad me perferentur. Interim P. Curtius, illustre illud Aulæ & Scholæ Neoburgensis decus, vel sua sponte vel ab Illustrissima D. Vestra requisitus, pariterque alii Amici, ad eandem de hoc argumento perscribent scitu, ideò & communicatione mutua digna, quæ exspecto. Benè valeat Illustrissima D. Vestra cum dilectissimis suis, qui etiam non nominati, à nobis semper salveant.

Cicero commendatur.

Curtius Jesuita laudatur.

Illustrissimæ D. Vestræ

Ad Illustrissimum Dominum Joannem de Rautenstein, Dominum de Dietteldorsect. Ministrum Status & Consilii Sanctioris Serenissimi Ducis Neoburgo Palatini, & ad Conventum Imperii Legatum.

Omnibus studiis, & officiis

Addictissimus

STAN. LUBIENIETZKI.

Ratisbonâ Hamburgum die 29. Dec. 1665.

N. 100. ad 99.

COmetam etiam hic viderunt aliqui: non ego. Puto quod ex variis Europæ partibus legemus relationes de eo varias, & judicia. Inter quæ videre gestio Hevelii & Bullialdi. Utrumque facile exquirere poterit G. V. illud per communem Amicum: hoc per se ipsam. Curtianum ipse exquiram eras, & mittam. Quod reliquum est, opto, ut plagas illas, quas Cometa hic minatur, misericors Numen avertat, aut nobis veram pœnitentiam largiatur. Bene valeat G. D. Vestra & faveat.

Votum Christianum Cometâ apparente.

G. D. Vestræ

Paratissimo Servitori

DE RAUTENSTEIN.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

N. 2. ad 100.

Hamburgo Ratisbonam die 7. Ianuarii 1665.

SÆpius, & ego video Cometam, & quidem ex feneſtris domus meæ libero aëri expoſitæ eum intueri poſſum. Veniunt in manus meas ex diverſis mundi plagis variæ Obſervationes, & narrationes de hoc phænomeno. Has futuro uſui diligenter aſſervo, qui vel ſi nullus foret, tamen mihi facti conſtaret ratio, rectæ intentionis conſcio. At hoc omnibus in omnibus ſatiſfacit.

Nullum majus theatrum (a) *virtuti conſcientiâ* eſſe, dixit nonnemo. Et verè. Docet id enim ratio, & omnium ſapientum teſtatur conſenſus. (b) Hevelii & (c) Bullialdi, Magnorum in re Aſtronomica virorum, obſervationes exſpecto. Provocavi enim utrumque literis & diligentia officii præveni. (d) Voto pio Illuſtriſſimæ D. Veſtræ meum adjungo. Utinam Clementiſſimus Deus avertat pro ſua miſericordia (e) omnes plagas, quas Cometes iſte minatur (quod tamen Ethicè Illuſtriſſimam D. Veſtram intelligere puto, cum Phyſicè nullos effectus Cometis, & nullum in (f) mentes hominum à ſola divina directione dependentes imperium tribuendum cenſeam) aut nobis (g) veram pœnitentiam largiatur; volentibus ſcil. & (h) libertatem arbitrii, quæ ſe indeterminatè ad utramque contradictionis partem, ut loqui Scholæ ſolent, habeat, ad bonum flectentibus, & (i) auxilii divini, ſine quo nihil hic induſtria noſtra valet, certis. Ita enim & (k) juſtitiæ, ſapientiæ & bonitati divinæ, & noſtræ libertati, rationi, induſtriæ (quæ tamen cuncta rerum auctori ſolidè tribuenda ſunt) ita laudi & vituperio, præmio & pœnæ locus relinquitur. His me favori conſtanti Illuſtriſſimæ D. Veſtræ diligenter commendo, eandemque cum omnibus ſuis dilectiſſimis benè valere, & feliciter agere cupio ex animo,

Illuſtriſſimæ D. Veſtræ

Omni cultu & ſtudio

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

(a) *Conſcientia virtuti ſufficit. Cic.*
(b) *Hevelius commendatur.*
(c) *Bullialdus commendatur.*
(d) *Votum Chriſtianum apparente Cometa.*
(e) *Cometam minari mala Ethice, non Phyſicè intelligendum eſt.*
(f) *Mentes humanæ à ſolo Deo pendent.*
(g) *Pœnitentiam Deus largitur volentibus.*
(h) *Libertas arbitrii media.*
(i) *Gratia auxilii divini humanæ libertati eſt perneceſſaria.*
(k) *Libertas arbitrii, rationis, uſus, induſtriæ conatus Deo ſoli debentur.*

N. 1.

Ratisbonâ Hamburgum die 1. Ian. 1665.

QUæ à G. D. Veſtra de Cometa habui, ad P. Curtium miſi, cujus reſponſum exſpecto, & G. V. ſtatim communicabo. Dubium non eſt, quin brevi viſuri ſimus multa de hoc Cometa judicia, & relationes. Felices illi, qui in tempore pœnitentiam agunt, & ſe divinæ voluntati ita conformant, ut Cometas, prophetas novos ipſaſque inferorum portas non metuant. Cæterum maneo conſtanter

G. D. Veſtræ

Paratiſſ. Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Pœnitentes & pii nec Cometas, nec Prophetas novos & nihil prorſus metuunt.

N. 3. ad 1.

Hamburgo Ratisbonam die 10. Ian. 1665.

ACreſcunt mihi quoque obſervationes, judicia & relationes de Cometa, quæ undique in manus meas perveniunt, & à me, ut nuper ſcripſi, cum cura aſſervantur. Nam, ut tunc dixi, (a) ſuffecerit hîc mihi vel ſola rectè facti conſcientia: tum verò (b) liberorum meorum, honeſte educandorum, & ad virtutem erudiendorum debita, & à cæleſti parente parentibus impoſita cura. Nam vel maximè (c) parentum exempla bona poſteros ad virtutis imitationem accendere par eſt, idque etiam fieri aſſolet. Omnino vero felices, qui, ut tunc dixi, liberam

(a) *Conſcientia virtuti ſufficit.*
(b) *Liberorum cura parentibus incumbit.*
(c) *Parentum exempla multum poſſunt.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

liberam voluntatem ad bonum inclinant, & in (d) divinam voluntatem, illam bonam, placentem & perfectam, oculos mentis ſemper, quoties aliquid agunt cogitantve, convertunt, & ſe ad conſpectum illius infallibilis ſpeculi conformant. Certè enim iſti (e) nulla ſigna cæleſtia, nulla prodigia, nulla præſagia hominum ſæpè fanaticorum, quandoque & fallacium, Pſeudo-prophetis & impoſtoribus ſupparium, (f) quales & noſtro ſeculo, ut & Luciani, ſacrorum irriſores, non deſunt) nec ipſum orcum, omni licet virtuti & veritati adverſum, extimeſcunt. Tales nos Deus Opt. Max. hîc & olîm felices reddat! Benè valeat Illuſtriſſima D. Veſtra, & favere pergat ei qui eſt

(d) *Divina voluntas ſemper ſpectanda & ſectanda.*

(e) *Piorum fortitudo invicta, intrepida.*

(f) *Pſeudoprophetæ & Athei noſtro ſeculo non deſunt.*

Illuſtriſſimæ D. Veſtræ

Omni ſtudio & officio

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Ratisbonâ Hamburgum die 5. Ian. 1665.

N. 2. ad 100.

ITa eſt, abſolvimus cum elapſo anno integram epiſtolarum Centuriam; de quo ſicut ſibi G. Veſtra multum poſtremis ſuis literis die Decemb. 27. elapſi anni; in ordine centeſimis, brevibus quidem, mihi gratis tamen, gratulatur, ita & ego viciſſim mihi gratulor. An eundem numerum aſſecuturi ſimus hoc, quem modo auſpicamur, anno, in manu eſt Altiſſimi, in qua omnia, à qua omnia, & ad quam omnia. Is vota noſtra exaudiat, ſi id nobis conducere arbitretur. Sin, concedat nobis ea, quæ animæ corporique ſalutaria, contentis pleniſſimè, ſi voluntas Sua fiat, ſola ſancta, juſta, recta & fallere neſcia! Mitto excerptum literarum R. P. Curtii ad me cum figura Cometæ & judicio * Magni illius Viri, licet valdè conciſo & abrupto. Nos quoque Cometam illum nunc aliquoties heîc vidimus, cum & ſine cauda, pro diverſo cæli poſitu & aëris conſtitutione. Heſternâ autem verſperâ poſt 7. clariſſimè & cum admiratione eum conſpeximus. Vellem judicium alicujus artis periti audire, non ſolum de Cometa, ſed & de omnibus in genere. Sed hic nullos tales novi. Fortè aliundè prodibunt. Benè valeat G. Veſtra cum ſuis, & ſalveat quamplurimùm.

Divina voluntas ſemper ſpectanda & ſectanda.

Vid. commun. proxima Neoburgo-Curtiana.

** Curtius Jeſuita laudatur.*

Generoſitatis Veſtræ

Paratiſſimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Hamburgo Ratisbonam die 14. Jan. 1665.

N. 4. ad 2.

MUltum Illuſtriſſimæ D. Veſtræ debeo de communicatione horum ſingularium, quæ de Cometa à P. Curtio ipſa acceperat. Cometa quod aliquando ſinè cauda à Vobis aliisque videatur, vicinitati Lunæ, majori lumine minus illud abſorbentis, tribuendum eſt. Cum tempore, Deo volente, habebimus varia Doctorum Virorum de hoc judicia. En jam Illuſtriſſimæ D. Veſtræ Bullialdianum aliaque, quæ ſpero grata futura, cum veniant à manu ejus, qui eſt ſincerè

Cometa quare ſine cauda menſe Januarii appareat?

Illuſtriſſimæ D. Veſtræ

Omni ſtudio & officio addictiſſimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

N. 3. *ad* 1.

Ratisbonâ Hamburgum die 8. *Ian.* 1665.

MIsi nuper, quæ de Cometa ad me pervenerant. Eum hic amplius non conſpicimus, forte ob nubilum ſemper cælum. Non dubito autem Viros Præſtantiſſimos Hevelium, Bullialdum alioſque plura de eo ſcripturos, quæ ſi ad G. Veſtram perferantur, exſpecto. Audio Kircherum non pauca lectu digna in ſuis admirandis operibus notaſſe: nec non Gaſſendum ac alios. Benè valeat.

Kircherus Jeſuita laudatur.

G. D. Veſtræ

Paratiſſimus Servitor

De Rautenstein.

N. 5. *ad* 3.

Hamburgo Ratisbonam die 17. *Ian.* 1665.

ET ego, qui in amicitia re mortalibus maximè neceſſaria, (unde Cicero, *Solem è mundo tollere* judicat eos, *qui amicitiam tollunt*) omni ſtudio & candore certandum eſſe judico, miſi plurima quæ de Cometa ſcripta à variis accepi, vel ad varios ſcripſi. Kircheriana ab Illuſtriſſima D. Veſtra exſpecto. Sed & ipſe Virum illum, rerum Philoſophicarum ſcientia celeberrimum, aliquando ſuper hac re compellabo & conſulam, vera ab omnibus diſcere paratus. Aurum enim eſt aurum, cujuſcunque manu tractetur. Ecce autem, quæ à Clariſſimo Hevelio heri accepi! quæ libenter mitto, ſemper grata officia Illuſtriſſimæ D. Veſtræ ex animo præſtiturus, prout ſum ad tumulum uſque

Amicitia inſtar Solis in mundo eſt.

Kircherus Laudatur.

Veritas, ut aurum, ab omnibus accipienda.

Illuſtriſſimæ D. Veſtræ

Omni cultu, ſtudio & officio addictiſſimus.

Stanislaus Lubienietzki.

N. 4. *ad* 2.

Ratisbonâ Hamburgum die 12. *Ian.* 1665.

UNum penè oblitus eram, nempe duos in his regionibus nunc Cometas videri, quorum alter Auſtriacis favere dicitur. Ego videre aveo judicia Clariſſimorum Virorum Hevelii, Bartholini, Bullialdi, aliorumque artis peritorum, dum meum ſuſpendo. Dicam interim quod certum eſſe credo. *(a)* Pericula nempè undique in Orbe Chriſtiano magis atque magis ſe exſerentia meritò apprehendimus. Cumque eos *(b)* quorum potiſſimum intereſt, idonea ad depulſionem illorum remedia non accipere, imo & contemnere planè videamus, facile auguramur, quæ ſint tandem ſecutura. Scilicet *(c)* quos perdere conſtituit Deus, eorum prius conſilia corrumpit & mentes obfuſcat; ita etiam, ut videant aliquando meliora probentque, deteriora ſequantur. *(d)* Sapiens tali rerum poſitu quid faciat? Suæ ſe virtuti involvet, *(e)* voluntatem divinam, unicam illam & optimam Cynoſuram, ſequetur, & magno animo exſpectabit, quæ vult Deus, quæque mutare non poteſt homo. Talem, etiamſi fractus illabatur orbis, impavidum ferient ruinæ. His G. Veſtram benè valere cupio, maneoque conſtanter

(a) Pericula plus pluſque orbi Chriſtiano immunent.

(b) Pertinaces omnium miſerrimi.

(c) Excæcatio mentis præcedit ruinam.

(d) Sapiens ſemper ſibi conſtat, officiumque facit.

(e) Divina voluntas ſemper ſpectanda & ſequanda.

G. D. Veſtræ

Paratiſſimus Servitor

De Rautenstein.

Hamburgi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Hamburgo Ratisbonam die 21. Ian. 1665. N. 6. ad 4.

(a) DUos distinctos Cometas visos eadem nocte esse, non pauci diversis è locis referunt, de quibus certiora exspecto. Interim (b) Clarissimus Hevelius, Vir profectò in re Astronomica Magnus, unum eundemque esse asserit. Sed & alii Viri docti, ac siderum notitia præstantes hic & alibi idem dicunt, & asseverant. (c) Clarissimus Bullialdus, cujus, utpote Viri omnigenâ eruditione instructissimi & Mathematici eximii judicium magni itidem hic faciendum est, nondum mihi sententiam suam super hoc argumento aperuit. A Clarissimo Bartholino necdum quidquam responsi accepi. Cæterum ita omnino est, quod tot & tanta exempla loquuntur, (d) Deum quos punire decrevit, eis mentem, & rei vel servandæ vel restituendæ idonea media subtrahere. *Manum injicientibus fatis hebetari & obtundi sensus hominum*, inquit ille. (e) Qua in re non tantum invicta Dei potentia, & sapientia inimitabilis, sed & inculpata justitia elucet. Hac enim pœna (f) refractarii, & præfractè salubria consilia spernentes, (g) omnino digni sunt, digni futuri misericordiâ, nisi & omnem misericordiæ sensum exuissent, & se miseros esse vellent. (h) *Invitum qui servat idem facit occidenti* Horat. Omnino tamen miserrimi censendi sunt, qui omnem misericordiam comsumserunt, & tum artibus Satanæ, tum (i) propriâ malitiâ in præceps dejecti ruunt. Verè aurea illa Pythagorica carmina:

Γνώσῃ δ' ἀνθρώπους αὐθαίρετα πήματ' ἔχοντας
Τλήμονες οἵτ' ἀγαθῶν πέλας ὄντων οὐκ ἐσορῶσιν,
Οὔτε κλύουσι. λύσιν δὲ κακῶν παῦροι σηνίσασι.

(Cognosces quoque homines sua sponte accersita mala habere.
Miseri, qui bona cum propè sunt, non inspiciunt
Neque audiunt. Malorum verò solutionem pauci intelligunt:)

Sed quid agas, si rem habeas cum perditis, & profligati pudoris hominibus, qui aut ob perversitatem, & studium nocendi aliis, eosque allatrandi (k) canes, aut ob impuritatem voluptatum, quibus immersi cœno pro cælo gaudent, (l) porci dici possunt, quemadmodum Sacra pagina eos appellat, & cavendos esse docet. Tali rerum articulo tutissimum omninò est (m) virtuti propriæ se involvere, & vel pauperiem, lætam tamen & securam, sine dote quærere, at benè non tantum vivendo, sed &, ubi opus est, latendo, (n) voluntati divinæ, certissimæ actionum & votorum nostrorum regulæ, se commodare. Benè valeat, & cum suis salveat ab eo qui sum

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni cultu & studio addictissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

(a) *Duo distincti Cometæ an unà visi?*
(b) *Hevelius laudatur, unum Cometam, non duos apparuisse asserit.*
(c) *Bullialdus laudatur.*
(d) *Excæcatio mentis præcedit ruinam.*
(e) *Amm. Marcell.*
(f) *Pertinaces soli excæcantur.*
(g) *Pertinaces omnium miserrimi.*
(h) *Inviti non servandi.*
(i) *Culpâ propriâ homines accersunt sibi mala.*
(k) *Canes vocandi impudentiæ & malitiæ dediti.*
(l) *Porci dicendi voluptatibus immersi, & in eis se volutantes.*
(m) *Sapiens semper sibi constat, officiumque facit.*
(n) *Divina voluntas semper spectanda & sectanda.*

Ratisbonâ Hamburgum die 22. Ian. 1665. N. 5. ad 3.

RESponsum ad epistolam Amici Hafniensis, die 30. Dec. datam magnam auctoris doctrinam, & lectionem sapit, mihique hac ratione gratissimum est, qui id etiam inter cætera, quæ de Cometa hoc, cujus adhuc vestigia tenuia videmus, collegi, diligenter asservabo. P. Curtius, utpote aliis nunc occupatissimus, nihil mihi ampliùs de eo scripsit, putoque eum etiam Astronomiam potius quam Astrologiam æstimare. Ingolstadienses verò Mathematici promiserunt editionem Observationum suarum, quas à nonnullis talium peritis audivi laudari. A Clarissimo Bullialdo cum tædio responsum exspecto. Amo enim Virum illum, ob animi probitatem, & multam eruditionem. Vale.

G. D. Vestræ.

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Ingolstadienses observationes laudantur. Bullialdus laudatur.

Hamburgo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Hamburgo Ratisbonam die 31. Ian. Anno 1665.

MAgni facio, ut de omnibus Illustrissimæ D. Vestræ judicium, magna rerum scientia magnoque usu subactum; ita & de illa epistola ad Amicum Hafniensem scripta. Quæ quod sit prolixior, Amici desiderium & postulatum effecit. Non sum enim parcus in hoc officii genere: quo (a) amicitiam, vitæ salem, mentes & actiones humanas à putredine simultatum, & odiorum conservantem, & rem in vita civili summè necessariam, conservari & foveri sentio. Multum porrò humanitati & benevolentiæ Viri illius præstantissimi debeo. P. Curtium (b) Astronomiam pluris quam Astrologiam æstimare, & sententia hic cum Clarissimis Astronomis Hevelio, Bullialdo, Kirchero aliisque conspirare libenter intelligo. (c) Illam sublimioris Philosophiæ, hanc curiosarum artium studiosis deputo. Qua in (d) vocum harum significatione sequor commune judicium, etiam doctorum. Utramque tamen accipio cum grano salis, ut & (e) amicitia, quæ & ipsa, ut jam jam dixi, sal vitæ vocatur, doctorum Virorum, qui eam distinctionem in literis ad me suis adhibent, & potissimum veritas, (f) qua nihil magis amicum homini cordato est, salva sit. Novi enim, (g) Cicerone judice, Astrologiam, quod & ipsa vox denotare videtur, loqui de siderum positu & motu l. 1. de Orat. & 2. de divinat. Ideò & 1. de officiis C. Sulpitium laudat, quod Astrologiæ incumbens in veri investigatione versatus fuerit. Cæterum palmarius est hic ille 2. de divinat. locus, qui (h) Astrologos olim præstantissimos non tantum sine prædictionibus ex astris consistere, & Principum Astrologorum dignitatem tueri, sed & eadem studio neglexisse, vel etiam detestatos fuisse docet. Quem merito hic adscribo, quia & Astrologiam eo nomine male audire, & quosdam suas illas prædictiones ostentare cæpisse animadverto. Sic igitur ille: (i) *Ad Chaldæorum monstra veniamus: de quibus* (k) *Eudoxus, Platonis auditor, in Astrologia judicio Doctissimorum hominum facilè princeps sic opinatur, id quod scriptum reliquit: Chaldæis in prædictione & in notatione cujusque* (l) *vitæ ex natali die minime esse credendum. Nominat &* (m) *Panætius, qui unus è Stoicis Astrologorum prædicta rejecit,* (n) *Archelaum & Cassandrum summos Astrologos illius ætatis, quâ erat ipse, cum in cæteris Astrologiæ partibus excellerent, hoc prædictionis gnere non usos.* (o) *Scylax Halicarnasseus familiaris Panætii, excellens in Astrologia, idemque in regenda sua civitate, princeps, totum hoc Chaldaicum prædicendi genus repudiavit.* l. 2. de divinat. Atque id deinceps rationibus refutat, & contra defensores illorum commentorum disputat. (p) Ridet vim Zodiaco adscriptam & Planetis, & illa eorum triangula & quadrata, quæ *deliramenta* vocat. Attamen hæc (q) posteriorum seculorum curiositas magis magisque auxit, imò etiamnum auget: & multos videas, qui hæc pro oraculis fere non tantum obtrudant, sed & accipiant. Scio quidem (r) nonnullos hanc artem cum modo habere; quorum ego institutа & agendi rationem in medio relinquo. Sed illud reprehensione dignum judico, quod quidam non cessent (s) spei vel metus vanitate orbem commovere, & non tantum cælestium corporum in terram deductorum, sed & conscientiarum humanarum circulos, ut sic dicam, turbare. Ecce verò iterum Cicero: (t) *Quàm multa ego Pompejo, quàm multa Crasso, quàm multa huic ipsi Cæsari à Chaldæis dicta memini, neminem eorum nisi senectute, nisi domi, nisi in claritate esse moriturum? ut mihi permirum videatur quenquam exstare, qui etiam nunc credat iis, quorum prædicta quotidie videat re & eventis refelli.* 2. de div. Neque vero vel nescius sum vel etiam diffiteor, omnes eos qui Astronomiam & Astrologiam, tanquam institutiones multum discrepantes, illam quidem de astrorum situ & motu, hanc vero de illorum influente vi & efficacia dividunt, auctoritate Ptolomæi se tueri. (u) Sed novi etiam ab aliis discrimen illud tolli. Hoc inprimis (w) Theodorus Majus in (x) Astro-

logiæ

Rautensteinianis meritis debitum testimonium datur.

(a) *Amicitia sal vitæ, mutuis studiis conservanda.*

(b) *Astronomiam pluris quam Astrologiam faciunt viri docti.*

(c) *Judicium de Astronomia & Astrologia.*

(d) *Astronomiam inter & Astrologiam quæ olim fuerit & nunc sit differentia?*

(e) *Amicitia colenda illæsa veritate.*

(f) *Veritas maximè amica homini est.*

(g) *Astrologia Ciceroni idem quod nobis nunc Astronomia est.*

(h) *Astrologi præstantissimi olim prædictiones ex astris vel negligebant, vel etiam repudiabant.*

(i) *Prædictiones ex astris à Chaldæis inventæ.*

(k) *Eudoxus laudatur.*

(l) *Genethliaci olim rejecti.*

(m) *Panætius Phil. Stoicus.*

(n) *Archelaus Astrologus Cassander Astrologus.*

(o) *Scylax Halicarnasseus laudatur.*

(p) *Cicero prædictiones Astrologicas refutat.*

(q) *Secula posteriora magis magisque à primæva integritate discesserunt.*

(r) *Astrologiæ usus modicus non omnino, sed immodicus, planè rejiciendus est.*

(s) *Prædictiones & quosdam ei fidem dare miratur.*

(t) *Cicero quotidianam prædictionum Astrologicarum vanitatem agnoscit.*

(u) *Astronomiam inter & Astrologiam quæ fuerit olim & nunc sit differentia?*

(w) Theod. Majus.

(x) *Astrologia vindicata.*

Astrologicæ orbem turbant, & sæpissimè vanæ deprehenduntur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

logia vindicata facere conatur, ubi probare ſtudet utramque ſcientiam indiſſolubili nexu conjungi. Quod quidem contra Ciceronis mentem eſt. (a) Is enim, ut, videmus, Aſtrologos circa *ſtellarum curſus*, *progreſſiones*, *inſtitutiones*, & ita in vero indigando ac honeſtate ſectanda occupari docet, alibi inter *Viros Magnos* ponit, ac *animum eorum divinum* fuiſſe ait, & ſuo exemplo ſtudia eorum approbat. 2. de divin. 1. Tuſcul. & 1. de Nat. Deor. Illo autem de divin. libro, ut jam jam loquentem audivimus, (b) prædictiones illas Chaldaicas ab Aſtrologia reſecat, ac prorſus rejicit. Plinius quoque auctor eſt l. 18. c. 25. (c) Heſiodi carmina de motu ſiderum Aſtrologiam fuiſſe dictam. E contrario video quoſdam viros doctos, ſicut (d) Aſtrologicam ſcientiam de ſiderum poſitu & curſu, ita (e) Aſtronomiam ſcientiam, de judiciis ad vitam fortunamque pertinentibus, ex aſtrorum poſitu & operatione petitis, definire: quibus & Græca etymologia favet. Sed de his (f) quæ natura ſua media ſunt, ſervabo regulam, quæ docet *ſentiendum eſſe cum doctis*, *loquendum cum vulgo*, & (g) uſum, qui valorem verbis ſicut nummis, dat, ſequendum

(a) *Aſtrologia Ciceronis idem eſt, quod nobis nunc Aſtronomia.*
(b) *& conſiſtere ſine Chaldaicis commentis poteſt.*
(c) *Heſiodi Aſtrologia.*
(d) *Vallam in Raud.*
(e) *Aſtronomia quibuſdam idem eſt quod vulgo nunc Aſtrologia.*
(f) *Adiaphora in medio, ſicut à natura poſita ſunt, relinquenda.*
(g) *Uſus ſequendus in loquendo.*

(h) Quem penes arbitrium eſt & jus & norma loquendi. Horat. de Arte Poët. Nam & ipſe (i) Cicero in illo de divin. libro Aſtrologos Chaldæis, licet illos laudet, hos damnet, accenſet, nempe quod illi Vates vel appellationem hanc ſibi arrogarent, vel à vulgo ſibi delatam acciperent. Neque verò (k) omnibus, vel in omnibus, omnive tempore, ac loco, abuſus, illos præſertim diuturna conſuetudine firmatos, tollere libet vel licet. Mihi libet, licet & par eſt bona fide dicere quod ſim

(h) *Verba valent uſu.*
(i) *Cicero quare Aſtrologos Chaldæis accenſet?*
(k) *Abuſus non omnes, nec ab omnibus, nec ſemper tolli poſſunt.*

Illuſtriſſimæ D. Veſtræ

Omni ſtudio cultu & obſequio

Staniſlaus Lubienietzki de Lubienietz.

Ratisbona Hamburgum die 26. Ian. 1665. *N. 6. ad 4.*

CL. Bullialdus quæ ſcripſit, cum R.P.Curtio cras communicabo, & poſt octiduum reſpondebo. Is mihi heri ſcribit, quæ ſeorſim mitto de die 21. Januarii. Ille verò in litteris ſuo more conciſus. Quæ autem ad me porrò mittet, Generoſitati Veſtræ ſtatim communicabo

Vid. communicatione proxima.

G. D. Veſtræ

Paratiſſimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Hamburgo Ratisbonam die 12. Febr. 1665. *N. 8 ad. 6.*

IN itinere Holſatico inter cætera magna (a) gratia Sereniſſimi Ducis, Principis profecto Egregii, & ut colloquiorum de rebus Polonicis aliiſque ſuavitate, ita & tot ſingularium in (b) Bibliotheca Ducali ad miraculum inſtructa adſpectus voluptate fruitum me eſſe, gratus dicam oportet. Inde redux feliciter per Dei gratiam factus, redeo ad officium, præcipue erga Illuſtriſſimam Dominationem Veſtram, (c) quem inter Principes Amicorum merito loco. Minimè miror Clariſſimum P.Curtium aſſerere velle, (d) alterum in Corvo, alterum in Lepore Cometam à nobis fuiſſe conſpectum. Id enim ſuadet diverſum apparitionis, illius ſcil. ante ortum, hujus poſt occaſum ſolis, tempus, tum & diverſus motus, illo ad Auſtrum, hoc ad Boream anhelante, aliaque. Sed exviſus, *quod geminus fuerit judicatus, non eſt mirandum.*

(a) *Chriſtianus Albertus Dux Holſatiæ laudatur.*
(b) *Bibliotheca Gottorpienſis inſtructiſſima.*
(c) *Rautenſteinium quo loco habeat Auctor.*
(d) *Cometa in Corvo & Lepore in Dec. 1664.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

ſpectandum eſt, quid ſit dicturus, poſtquam Magnorum Mathematicorum Hevelii, & Bullialdi, (quorum eccè literas novas!) ſententiam cognoverit. Benè Valeat Illuſtriſſima D. Veſtra, & favere porro pergat ei qui eſt ſincere.

Illuſtriſſimæ D. Veſtræ

Omnibus officiis & ſtudiis addictiſſimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

N. 7. ad 5.

Ratisbona Hamburgum die 2. Febr. 1665.

SUperioribus ſubmitto alia Cometam ſpectantia: quæ communicari poterunt Amicis, inprimis Hevelio & Bullialdo ad elicienda plura. Vereor autem, ne Cometarum effectus prius ſentiamus, antequam naturam, & vires eorum Philoſophicis conjecturis aſſequamur. Ita undique apparent magnorum motuum ſemina & fructus ultimorum temporum. Ideo & rebus noſtris prudentiores metuunt. A quibus nec ego diſſentire poſſum. Verum tamen optima voveo; & conſtanter maneo

Mala incumbunt Rebuspubl. Chriſtiani orbis.

G.D. Veſtræ

Paratiſſimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

N. 9. ad 7

Hamburgo Ratisbonam die 14. Febr. 1665.

NOn negligam ea, quæ mecum Illuſt. D. Veſtra communicavit cum Clar. Mathematicis, cumprimis Hevelio & Bullialdo, quibuſcum ſuper hac re aliquoties per literas contuli, communicare, ut plura eliciam. *(a)* Cometis Illuſtriſſimam D. Veſtram tribuere effectus puto vel ſecundum receptam à pluribus ſententiam, vel ſecundum *(b)* Ethices & Politices mentem. Utraque enim ſalubria monita undique ad ſe trahit, & in uſum vertit. *(c)* Julius Cæſar Scaliger, Vir in Repub. literaria Illuſtriſſimus, *(d)* Cometas non tantum nihil operari, ſed nec quicquam ſignificare, *(e)* niſi certo reſpectu, ob rerum ſcilicet cohærentiam aſſerit, Exerc. 79. Hoc ego ſalva veritate, & ſuadente Ethices inſtitutione admittendum, ſed illud prius rejiciendum quoque exiſtimo. Valeat hic illud Tullianum. *(f) Modeſtiam quandem cognitio rerum cæleſtium adfert iis, qui vident, quanta ſit etiam apud Deos moderatio, quantus ordo: & magnitudinem animi Deorum opera & facta cernentibus.* libro 4. de Fin.

Omnino autem apparent *(g)* indicia magnorum motuum, & fructus ultimorum temporum, vere ferreorum, dum ubique cuncta *(h)* ambitio & avaritia multis motibus ambiguis pavidiſque metibus confundit, & ſimultates, odia, inimicitiæ, hoſtiles minæ iræque flagrant, ita ut meritò verendum ſit, ne magna Orbis Chriſtiani pars iniquitatis incendio conſumatur. Hæc tamen *(i)* non influenti vi vel efficaciæ ſiderum, ſed artibus Satanæ jurati humanæ ſalutis hoſtis & malitiæ hominum adſcribenda ſunt. Merito itaque technas Satanæ cavere debent Chriſtiana pectora, ne ab eo illaqueentur, &, ut illas earumque vitandarum rationem pernoſcant, *(k)* commendatum ſibi habere egregium Jacobi Acontii de ſtratagematis Satanæ librum, quò Chriſtianum ad peitatem, ut illo *(l)* Eraſmiano Eccleſiaſte ad concionandi artem ſingulariter & eximie juvari dixit Vir quidam pius, doctus & eloquens. Bene valeat Illuſtriſſima D. Veſtra & faveat conſtanter ei qui eſt æternum,

(a) Cometis an & quomodo tribuendi effectus?
(b) Ethicè & Politicè monita ſalutaria ſolligit.
(c) Jul. Scaliger laudatur.
(d) Cometas nec cauſſas, nec ſigna rerum eſſe voluit Scaliger.
(e) Cometas eſſe ſigna quodammodo dici poteſt.
(f) Cæleſtium ſtudiorum ſectatores modeſtia & magnanimitas ſimul decet.
(g) Temporum noſtrorum depravatorum facies mala minatur.
(h) Ambitio & avaritia orbem confundit.
(i) Satanæ ſtrategemata, non ſideribus mala adſcribenda ſunt.
(k) Acontii liber de Strateg. Satanæ commendatur. *(l) Eraſmi Eccleſ.*

Illuſtriſſimæ D. Veſtræ

Omni cultu & ſtudio

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Ratiſ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

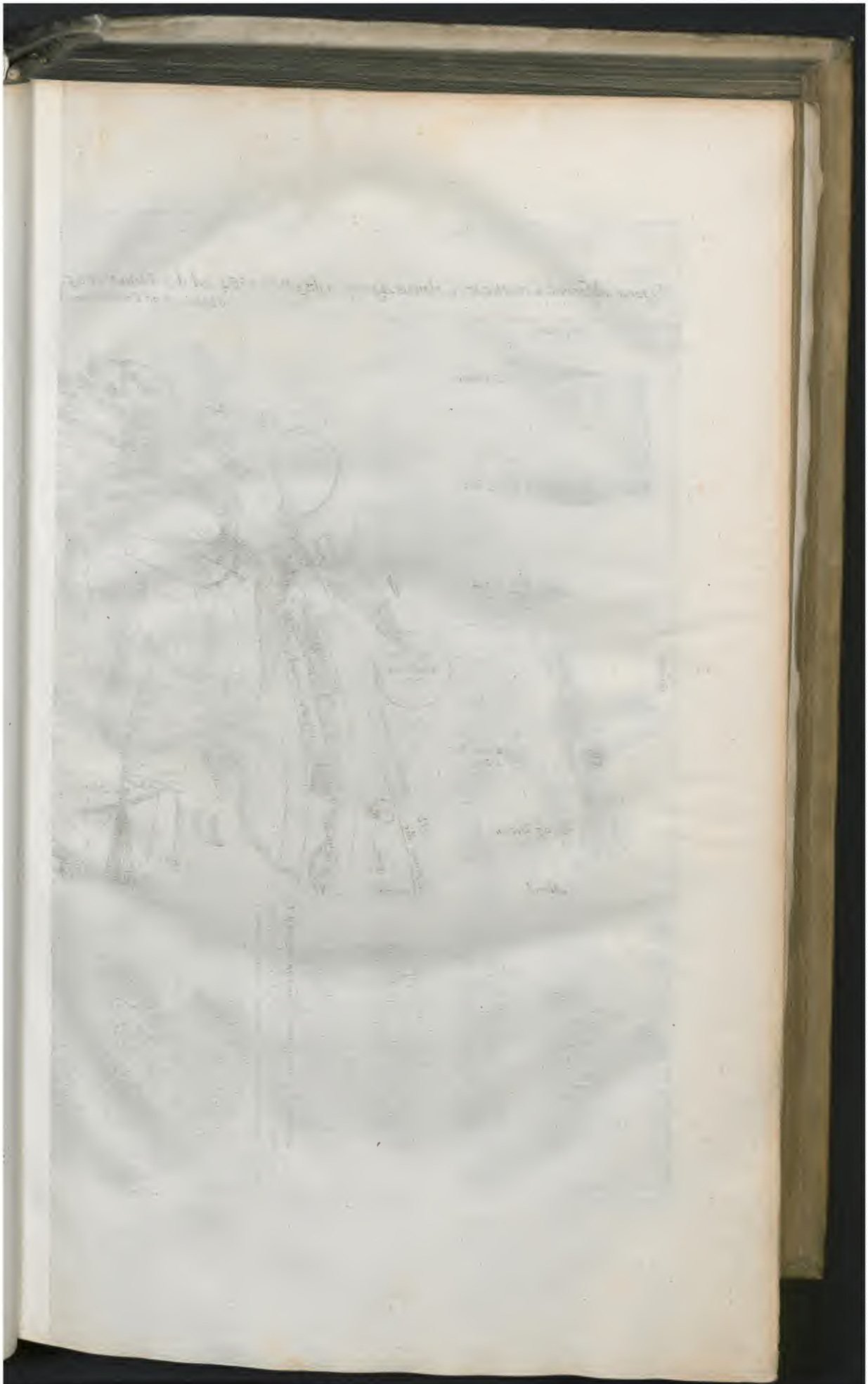

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

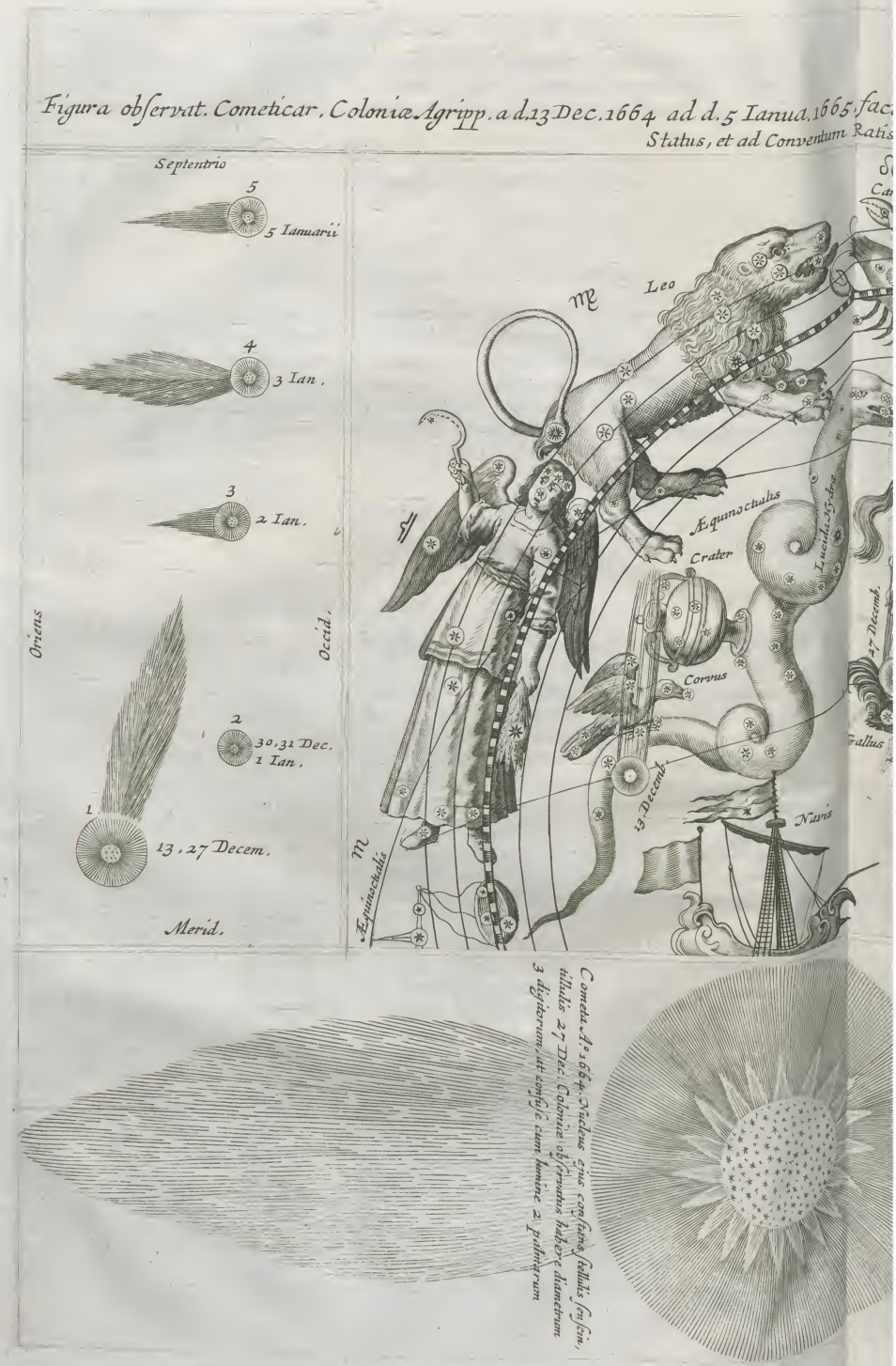

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

N.° 1

665. factar. ad Communicat. Illustriss. D. Ioan. Ern. de Rautenstein, Ministri
tum Ratisb. Legati Neoburgici pertinens.

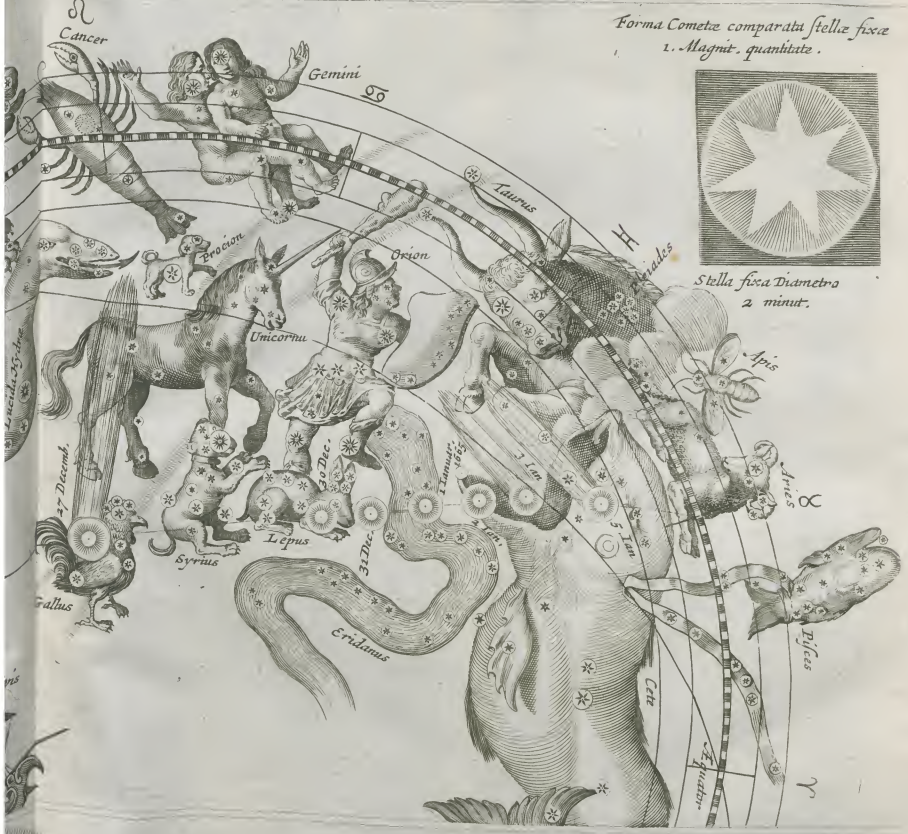

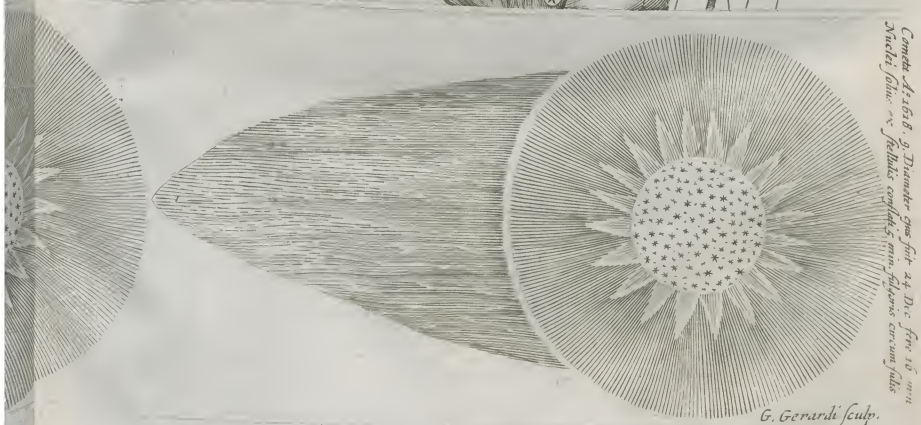

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

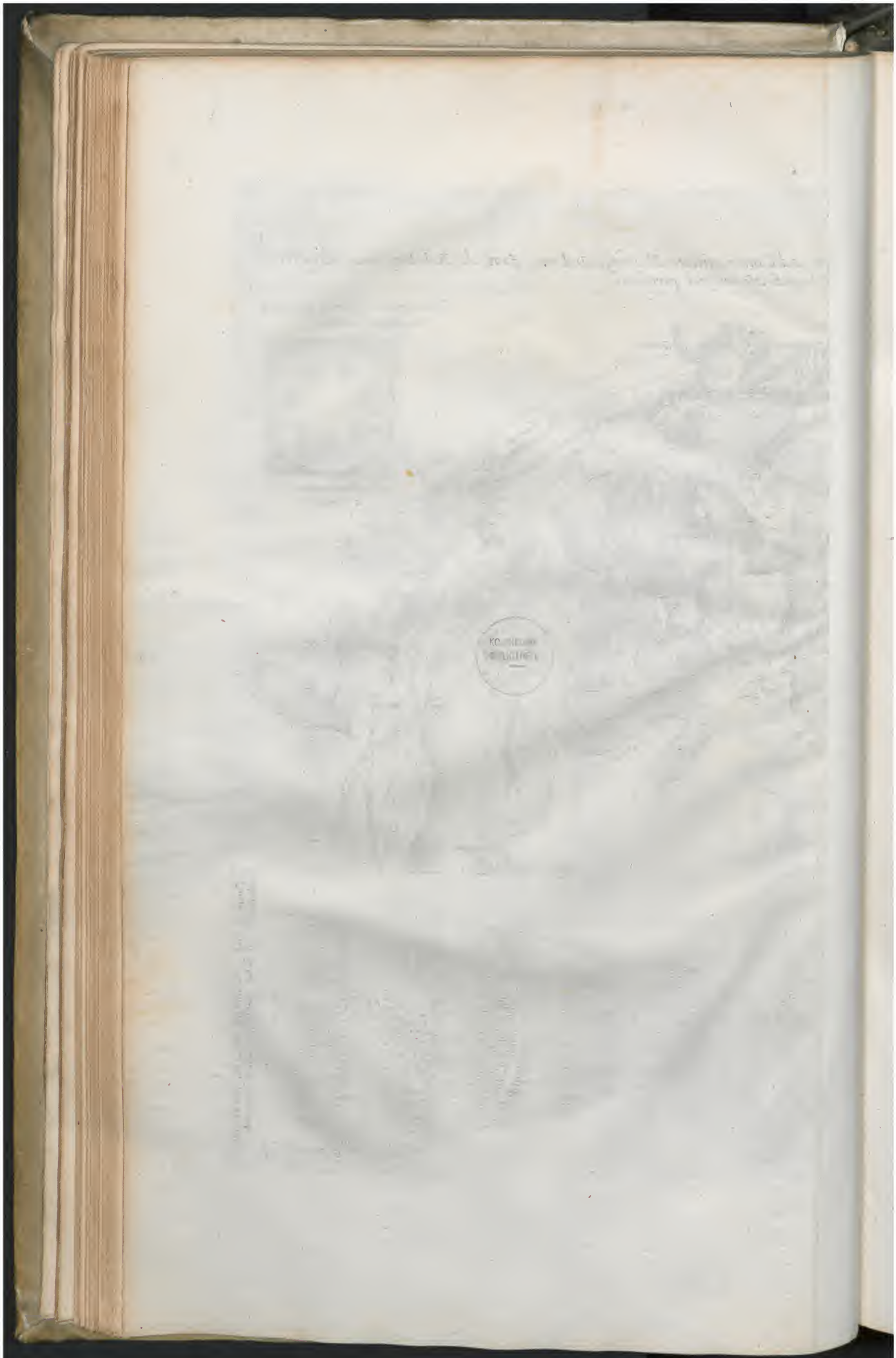

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Ratisbona Hamburgum die 12. *Febr.* 1665.

N. 8. *ad* 6.

QUod G. Veſtra Clariſſimorum Mathematicorum judicia, & Obſervationes de Cometa, qui amplius nobis non apparet, induſtriè exquirat, mihi valde gratum eſt: cui etiam maximas gratias ago, quod mei apud. D. Hevelium tam honorificam mentionem facere voluerit, à quo Viro tanto & tam celebri, beneque de Repub. litteraria merito, noſci & amari non minus cupio, quam à cæteris ejuſdem ſimilibus. Spero autem has G. Veſtram Gottorpio reducem felicitur domi ſua excepturas, reditumque gratulaturas. Quid tandem ſtatuturi ſint de ſua libertate Veſtri Poloni, vel quid Deus potius de ipſis, tempus docebit. Id me nunc deficit, ut de illo negotio longius diſſerere & philoſophari nequeam. Omnes enim nunc Bachanalia hîc occupant, meque hodie inviſent plus quam 50. hoſpites, more patriæ frontem exporrecturi, ſaltaturi &c. *(a)* His omnibus adeſſe & de his participare, etiam contra voluntatem, neceſſe habebo, ne non tantum ſeverus, ſed & inhumanus, vel etiam cinicus habear. *(b)* Adjungo Obſervationem Cometæ Coloniæ factam & editam, tum R. P. Alberti Curtii ad me literas, pro noſtra confidentia, de die 30. Januarii, & 5. Februarii. Equidem doctè ſunt ſcriptæ, prudenter & nervoſe, uti *(c)* ille Vir profecto eſt raræ doctrinæ, conſummatæ prudentiæ & ſummi ingenii. Bene valeat & amare me pergat

G. D. Veſtræ.

Laudes nonniſi à Laudatis accipiendæ. Hevelius laudatur.

(a) *Bacchanalia Viris alioquin Illuſtribus, ſed ſimul & probis, diſplicent, licet iis intereſſe aliquando cogantur.*

(b) *Colonienſem obſervationem Rautenſteinius, Auctori mittit.*

(c) *Curtius Jeſuita laudatur.*

Paratiſſimum Servitorem

DE RAUTENSTEIN.

Hamburgo Ratisbonam die 21. *Febr.* 1665.

N. 10. *ad* 8.

Illuſtriſſime Domine Legate.

DIcerem cum tot aliis, ſi adhuc negligentior officii in ſcribendo fuiſſem, me *(a)* feſtum Bacchi agitando, extra oleas paulum evagatum fuiſſe, nunc autem ad orbitam redire. Sed non ſoleo ita feſta agere, *(b)* quæ credo hominem Chriſtianum quotidie agitare debere. Certe & gentilis olim dixit, & *(c)* gravis quidem Scriptor, Thucydides, *(d) feſtum nihil aliud eſſe, quam agere ea quæ deceant.* Id quotidie eſſe vitâ monſtrandum quis negare auſit? Memini autem me aliquando & inter Conciliorum Canones Concilii Laodiceni (quamvis *(e)* magis magiſque jam degenerante Apoſtolicæ, illius piſcatoriæ, ſimplicitatis & Chriſtianæ pietatis integritate 4. Seculo habiti) canonem legere talem: *(f) Chriſtianos non oportere ballare & ſaltare, ſed caſte prandere & cænare, ſicut competit Chriſtianis.* Sed neque Cometæ, quem P. Curtius ex letheis humoribus coaluiſſe argute dicit, *(g)* meditatio & ſtudium, cui incumbo crebro, de hoc phœnomeno literas ad Viros doctos, & cæleſtium orbium notitiâ claros, huc illuc exarans, & judicia eorum exquirens, me officii mei obliviſci fecit. Fateor tamen me hoc epiſtolæ exordium proxime præteritæ præmittere oportuiſſe. Sed tunc alia, quæ differri non poterant ad Illuſtriſſimam D. Veſtram perſcripſi. Nunc vero acceſſit Curtiana arguta epiſtola, quæ mihi quoque hîc argutandi paulum & ſobrie anſam præbet. *(h)* Fateor utramque doctè & nervoſe ſcriptam eſſe. Cognoſco ex ungue Leonem. Gratias itaque ago pro utraque. Mitto, quæ occaſione Hevelianorum ad Amicos ſcripſi, & quæ hic illic mala fiunt: & conſtanter maneo

Illuſtriſſimæ D. Veſtræ

Omnibus ſtudiis & officiis deditiſſimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

(a) *Bacchanalia ſcriptiones & alia officia impediunt.*

(b) *Feſta quotidie agitanda.*

(c) *Thucydides commendatur.*

(d) *Feſtum agere eſt agere quod decet.*

(e) *Quartum poſt Apoſtolos ſeculum à primæva integritate longe abeſt.*

(f) *Concilium Laodicenſe circa Annum 364. damnat ſaltationes & omnem epulârum luxuriam.*

(g) *Curtii Jeſuitæ de Cometa argutè dictum.*

(h) *Curtius Jeſuita laudatur.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Hoog.
107 B 47

N. 9. ad 7.

Ratisbona Hamburgum die 23. Febr. 1665.

SEmper quidem de Rep. benè ſpero, & nunquam male ominari volo. Neſcio tamen num effectus Cometæ, num quid aliud ſit, quod hic ita diſſentimus, ut redire in viam concordiamve adhuc nequeamus. Interea perditur tempus, & undique timetur, ne hæc mala in deterius erumpant, paucis eoque magis laudandis, aquam, pluribus oleum affundentibus. Videntur in Polonia & alibi omnino inſtare magnæ mutationes. Deus nobis adſit? Ego conſtanter maneo

Diſſenſiones in Comitiis Ratisbonenſibus.

G. D. Veſtræ

Paratiſſ. Servitor

DE RAUTENSTEIN.

N. 11. ad 9.

Hamburgo Ratisbonam die 4. Martii 1665.

QUicunque res Polonicas (*a*), & Conventum illum Imperii acri oculo introſpicit, fateatur neceſſe eſt, maximopere dolendum eſſe tot acerbas controverſias & triſtia diſſidia hic illic, & nunc noviſſimè in Comitio veſtro oriri; de quibus plura aliunde vel ex publicis narrationibus, vel ex Amicis accipio. Ego credo omnibus illis Statui periculoſis diſceptationibus, ſemper quidem, maxime tamen (*b*) dubio tempore cavendis, non aliter occurri poſſe, quàm ut legitimè ſancita, & poſt ſuperatas multas difficultates communi Ordinum conſenſu firmata, decreta & jurata bona fide ſerventur illæſa, intemerata, intacta. Cur enim & potentiori quod ſemel placuit diſpliceat? (*c*) Nonne iidem poſt, qui antè Meridiem ſumus? nonne quod antè annos plures paucioreſvè ſtatuimus, & omni meliori modo approbavimus, etiam poſteri poſteris quoquomodo contrahentium partium, præſtare tenemur? O miſeram rerum & Chriſtianæ noſtræ profeſſionis ſortem, ſi non (*d*) æquitatis, ſed potentiæ, non legis ſed libidinis regulâ, vota & ſtudia noſtra metiamur, & jura temerariè figamus refigamuſque! Nonne enim gentilis probitas, & prudentia ante noſtram eſt? Et cum hæc firmè ſibi conſtent, fateor hîc (*e*) magnum rei veritati ex circumſtantiis accedere momentum. Nam vel (*f*) quæ æquitati congrua fide publica ſancita ſunt ab adverſa factione, vel etiam à privatis præfractè violantur, vel (*g*) quæ carè, magno ſcilicet non tantum temporis & laboris, ſed æris & cruoris impendio emta ſunt, levi aliquo privati commodi pretio venduntur; vel denique (*h*) quæ firmiter diuturno uſu potenter adverſus omnem (*i*) novitatem ubique præſcribente approbata ſunt, ab illis, qui novandis rebus ſtudent, & (*k*) verſatili ingenio leoninam pellem cum vulpina alternis induere docti ſunt, licenter antiquantur. Atque in eo (*l*) abuſus humani arbitrii, divinitus ſoli ratione præditæ rei creatæ conceſſi, non ulla (*m*) fatorum vel Cometarum, vel etiam ſiderum vis & neceſſitas perſpicitur. Quid enim? nonne (*n*) ante viſum Cometam valida ſtudia ambitione & avaritia armata, graves contentiones, pertinaces iræ & acria diſſidia in apertam bellorum, licet minorum & breviorum, tempeſtatem erumpentia, hic illic apparuêre & viguêre? Nonne in ipſo Comitio Imperii tot tantique animorum motus, & triſtem maximi illius & ſplendidiſſimi Conventûs irrito eventu ſolutionem minantes controverſiæ, antè phænomenon conſpectum conſpectæ fuêre? Equidem (*o*) aſtris, Cometis & Eclipſibus nulla vis.

Nullum numen adeſt, ſi ſit prudentia & virtus. Sed prava opinio, pravaque rerum diſpoſitio, quæ à liberrima hominis pendet voluntate, divinitatem quandam, imo & cogendi facultatem illis rebus creatis conciliat. At (*p*) hæ ratione carentes, nec noſtrarum rerum conſciæ, motum ſuum à Creatore, & Rectore

(*a*) *Diſſidia in Polonia & in Comitiis Imperii dolenda.*
(*b*) *Tempore dubio maxime vitanda, & conſtanti legum obſervatione præcavenda ſunt domeſtica diſſidia.*
(*c*) *Legum conſtans obſervantia maximè Chriſtianos decet.*
(*d*) *Regula ſtudiorum ſit lex, non libido.*
(*e*) *Circumſtantiæ addunt pondus rei.*
(*f*) *Æqua & ſemel ſancita tenenda.*
(*g*) *Preciosè cuſtodienda.*
(*h*) *Antiqua ſervanda.*
i] *Præſcriptio temporis valida.*
k] *Novatores aſtuti.*
l] *Liberi arbitrii abuſus.*
m] *Fati, Cometarum, vel etiam ſyderum neceſſitas nulla eſt, qualis vulgò creditur.*
n] *Cometas nuperos anteceſſerunt multa diſſidia, motus bellici &c.*
o] *Cometis & Eclipſibus vim cogendi prava dat opinio.*
p] *Aſtra non dominantur Sapientibus, ſed ſibi potius illis, & licet inclinent, nullam tamen neceſſitatem vel vim inferunt.*

uni-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

universi præscriptum absolvunt. Non illæ ad ciendos animorum, armorumque motus obtinent imperium. Nam ut inclinent, nullam nobis virtutis arduæ viam deserendi, vel adversam illam vitii ineundi necessitatem imponere possunt. Unde & qui magnam illis efficaciam tribuunt, impediri & eludi eam piâ industria, & ità *sapientem astris dominari* posse fatentur: nisi quod & multum publicæ interfit rei, ne ulla (*a*) cogendi potestas astris tribuatur, hominibusque rerum novarum avidis insolentia & iniqua tentandi, sequè ut necessitatis cælestis Ministros & insuperabilis fati satellites judicandi, occasio detur. Occasione signorum cælestium, quæ nuper percurrit vel attigit Cometes, (*b*) nonnulli, dum alii genio, indulgent ingenio, & ad prædicendum jam antè à prudentioribus prævisum, imo & ab omnibus in ejus, ut sic dicam, incunabulis visum, bellum inter Anglos & Hollandos exortum navale signa cælestia adhibent.

Adferunt hi in medium Libram, ut (*c*) bellum religionis, quàm Libræ ingeniosa Astrologorum curiositas subjecit, præsagiant. Atqui (*d*) bellum illud de regione aurifera, non de religione, quæ vel maximè utramque nationem in mutua fœdera pellicere deberet, geri cœptum est, Batavis parta tueri, Britannis hæc illis eripere volentibus. Adducunt alii Taurum & Arietem cornupetas, (*e*) Hydram aquaticam, navim Jasonis, Orionem virum armatum & ad pugnam paratum, quin & ipsum Cetum fluviumque Eridanum è cælo, & ita bellum navale divinando in orbem terræ deducunt. Prima specie videntur hæc affabrè veritati congrua: & sunt quidem fateor ingeniosa, sed nullo stabili fundamento innixa. Nempe & ipsi (*f*) Astrosophi astris inclinationem, nullam necessitatem adscribunt, & ab iis quidem homines, sed eadem à Deo regi fatentur. Verum enim verò & aliàs illa argutè dicta plus ingenii quàm certæ veritatis in se habere facile probamus. (*g*) Cur non enim producunt in medium alia signa cælestia, quæ pariter vel transivit vel attigit Cometa? Qualia sunt Virginis, Leonis, Cancri, Geminorum? tum Crateris, Corvi, Galli (quanquam hunc & illum quidam venari argutiis conantur) Canis Majoris & Leporis? Nempe quòd hæc parum ad eorum institutum faciant. Verumtamen (*h*) Leo vel maximè utrique aptari poterat genti, quod & scuta & res eorum fortiter gestæ loquuntur. Sed quid reliqua ad rhombum? Non enim ad bella, saltem ex præscripto Sapientum gerenda, (*i*) idonei sunt Duces vel milites molles, ut fœminæ, tardi & retrocedentes, ut Cancri: teneri, ut gemelli: bibaces, amphoræ doliaque dicendi, qui scilicet,

Crateros magnos statuant & vina coronent.

loquaces & rapaces, ut Corvi: pavidi ut galli gallinacei, urgente vi majore: (*k*) impudentes ut canes, quos illos Homericos κυνῶπας & Hesychianos κυνοβλῶπας (canino aspectu præditos) merito dixeris: vel denique meticulos, ut Lepores. Et si isti per hæc & illa diversos, imo adversos Duces militesque & bina castra victorum victorumque designari dicunt, multum profectò (*l*) repugnantes operationes uni eidemque phænomeno tribuant necesse est.

Sed & ex eorum mente quid præter (*m*) Arietem, cui Angliam, quid præter Cancrum, cui Hollandiam Selandiamque subjectam esse volunt, reliqua signa ad hos populos, sed & tot alios, qui licet sub illis positi, omni tamen pacis felicitate gaudent? Denique cur in Anglos & Hollandos potius Aries & Cancer, quam Leo, quem, ut dixi, insignia & res eorum gestæ orbi, summo cum gloriæ certamine exhibent, vel alia signa, quæ in Cometæ itinere spectantur, agant? Et quis nescit nullo jure tantam vim signis illis, taliaque signa astris tribui? Sed ut finem dicendi faciam, quod sæpe dicere soleo, hic etiam merito dicam, (*n*) multa scilicet adversa ante, multa itidem prospera post Cometarum apparitionem, quæ mortalibus à Deo præmia pænasque cuique pro meritis distribuente immissa fuerint, in omnium Annalium scriniis reperiri. Quod

(*a*) *Astra homines ad scelera non cogere, ut nemo credat, publicæ interest rei.*

(*b*) *Astrologicæ prædictiones argutæ ex nupero Cometa deductæ refutantur.*

(*c*) *Bellum religionis ex nupero Cometa quidam prædicere volebant.*

(*d*) *Bellum inter Anglos & Hollandos non est de religione, sed de regione.*

(*e*) *Bellum navale ex aquaticis ignis, quæ Cometa percurrit, structura fundamento caret.*

(*f*) *Astrosophi quoque solam inclinationem astris, nullam necessitatem tribuunt, eadque Dei regimini subjiciunt.*

(*g*) *Prædictiones ex signis aquaticis reliquorum signorum oppositu retundantur.*

(*h*) *Leones Anglorum & Hollandorum, insignia fortitudinis sunt.*

(*i*) *Bellis gerendis inepti molles, tardi, retrocedentes, teneri, bibaces, loquaces, rapaces, pavidi,*

(*k*) *impudentes & meticulosi.*

(*l*) *Prædictiones illæ adversas Cometis operationes tribuunt.*

(*m*) *Signum Arietis & Cancri non operari in Anglos & Hollandos exemplis aliarum gentium iisdem signis subjectarum, & aliorum signorum demonstratione refellatur.* (*n*) *Cometas multa & adversa præcedunt & prospera sequuntur, per Dei supplicia & præmia dispensantis justitiam.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

(a) *Libertas conſcientiæ ductum ſequens & modeſta, cuique relinquenda.*

reliquum eſt, (a) cuique dictante conſcientiâ & ratione, quod verum eſſe in ſacris & civilibus credat, modeſtè pronuncianti & defendenti integram libertatem relinquo, eandemque lege æquitatis ut mutuam officii vicem ab eo exigo. Tu tamen, (b) Vir Magne, & inter excellentiſſimos ac illuſtriſſimos Reip. literariæ tuis meritis ponende, ſcribis & illuſtri exemplo aſſeris (c) privilegium dominatûs in vaga aſtra ſapienti è cælo conceſſum, quo fretus, (d) pluris menſuram rerum & vim rationum quam aſpectus ſiderum, & omina ex cæleſtibus ſignis petita facit, nec unquam prudentiæ futuri, intellectu & experientiâ duce, haud prorſus ignaræ, divinationes curioſorum,

(b) *Rautenſteinio meritum teſtimonium tribuitur.*

(c) *Sapienti è cælo conceſſa privilegia.*

(d) *Menſura rerum prudens & vis rationis pluris faciendæ eſt quam prædictiones Aſtrologicæ.*

Viliaque aſtriloquæ præfert commenta puellæ,

& ut proſpera modeſtiæ, ita adverſa conſtantiæ invictæ ſemper ſubjicit, ut vel

Si fractus illabatur orbis
Impavidum feriant ruinæ.

His Te Illuſtriſſime Domine Legate, benè valere & feliciter agere cupio ex animo

Illuſtriſſimæ D. Veſtræ

Omni ſtudio & officio deditiſſ.

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Ratisbonâ Hamburgum die 2. Martij 1665.

N. 10. ad 8.

Hevelius laudatur.

QUanti Dn. Hevelium in Aſtronomicis faciam, ſæpius teſtatus ſum, & in eo cum G. V. & multis aliis idem ſentio, ac proinde me ei quavis occaſione commendari cupio. Cometographiam ejus, quod opus mole & multa eruditione inſigne fore non dubito, libenter quamprimum viderem, ſi fieri poſſet. Interim quæ nobis inſtar Prodromi ejus promittit, libenter quoque videbo, & multum humanitati & benevolentiæ ejus debebo, quod poſtulatis noſtris tantum tribuerit, ut in præmittendo Prodromo laborem, procul dubio non levem, ſubire voluerit. Quod ei cum officiorum meorum oblatione multaque ſalute indicari velim. Cometæ an & quæ, bona an mala, ſeorſim an ſimul ſignificent? tum an illa efficiant? acriter inter eruditos diſputari video. Quod etſi in medio relinquo, ſatis tamen evidens eſſe puto, (b) mala, quæ ille portendat vel ſignificet, jam, proh dolor! hîc illic in Europa ſurgentium inſtar flammarum emicare.

Hevelii Cometographia & ejus Prodromus.

(b) *Cometæ apparitione mala Europæ ingruentia ſignificantur.*

(c) *Prædictiones Chriſti, Apoſtolorum & ſanctorum de temporibus ultimis,*

(d) *Conſtantia in adverſis maxime Chriſtianos decet.*

Conſurgit enim gens in gentem, & regnum in regnum, ut ipſe Chriſtus Dominus prædixit. Et tempora, de quibus alia, & diſcipuli ejus poſt ipſum (c) vaticinati ſunt, illa ſcilicet extrema, quia extremæ malitiæ & perverſitatis ac injuſtitiæ ubique graſſantis plena, ante fores ſunt. Præparemus nos, (d) ut Chriſtianos decet, & firmemus animum fortibus exemplis, ut licet fractus illabatur orbis, impavidos feriant ruinæ. Qua in re tot ſancti & veri Domini Jeſu Chriſti imitatores non tantum dictis egregiis & piis monitis, ſed & præclaris exemplis nobis prælucent, qui etiam hæc tempora prædicendo vel caſtigando notarunt. Plura ſcibere parabam, ut reſponderem veſtris, ſicut par eſt. Sed intervênere impedimenta, quæ me non ſinunt ritè officio meo defungi. Fiet id proximè, volente Deo. Bene valeat G. Veſtra, & favere pergat ei, qui eſt & manet conſtanter

G. D. Veſtræ

Paratiſſimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Ham-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Hamburgo Ratisbonam die 11. *Martii* 1665.

N. 12. ad 10.

QUòd circà Heveliana conſentiamus ambo, quodque (a) Vir ille in arte ſua Excellentiſſimus tantum precibus noſtris dederit, ut nobis brevi (b) Prodromum Cometographiæ ſuæ ſtiturum ſe eſſe promiſerit, plurimum gaudeo. Commendare ei Illuſtriſſimam D. Veſtram non negligam, licet ſatis ei per ſe commendatum, & cui non, (c) qui literarum & virtutum ſtudia ac publica commoda curat amatque? Cometis ille & aſtris nullam efficaciam, & in mentes humanas operationem, quod ſciam, tribuit. (d) Aſtrologicas prædictiones eum parvi facere, in literis ejus ad me, ſed & in libris editis pervideo. Meam quod attinet ſententiam, vero ſimile mihi eſt, (e) aſtra quidem agere per vim de cælo influentem in hæc inferiora, ſed non regere humanas voluntates, atque ita nec Cometas dominari mentibus hominum, vel eſſe ſigna, quæ ut cauſa aliqua efficiens deſignent bona malave. Singulare quidpiam me hîc allaturum ſpero, idque non tantum ad inſtitutum bene quadrans, ſed & verba Chriſti Domini & Servatoris noſtri (quæ Illuſtriſſima D. Veſtra, ut & illas poſteriora & extrema tempora notantes Apoſtolorum & aliorum ſanctorum prædictiones allegavit) reſpiciens. Annotat Funccius ex Palmerio, Alſtedius, Ricciolus aliique Scriptores, in hiſtoria ut aliarum rerum memorabilium, ita & (f) Cometarum Anno Chriſti 594. vel, ut Carolus Sigonius putat, initio Anni 595, apparuiſſe Cometam. Hunc & proſpera & triſtia ſecuta eſſe, in hiſtoria legimus (g) Proſpera, quorum notabiliora tantum annotare placuit, hæc fuêre. (h) Gothi, qui à duobus amplius tunc Seculis Imperio Romano & orbi Chriſtiano, quam graves felicitate armorum fuerint, nemo non novit, & (i) Franci in mutua pacis fœdera, ſorore Childeberti Mediomatricum in Francia Regis, Regi Gothorum Reccando matrimoniali fœdere juncta, iverunt. Priſcus Dux Mauritii Imperatoris Sclavinos, multis annis Imperium vexantes, & ipſa quandoque Conſtantinopoleos mœnia adequitantes, Thraciâ ejecit, (k) Regem eorum à temulentia prius, quam ab hoſte victum, trucidavit. Quod quidem Anno 594. factum eſſe traditur. Mox anno ſequenti idem Dux victoriam proſequens, ſuperato hoſte & (l) Iſtro, omnium Europæ fluviorum maximo, ex regionibus Sclavinorum plurimam prædam cæpit, eaque milites ſuos ditavit, potiore parte ad Mauritium Imperatorem miſſa. Tum & trophæa victoriæ trans Iſtrum, diſpoſitis per commoda loca in hyberna copiis fixit, & rem ex voto peregit. Eodem 595 anno & Thaſſillo rex Bavarorum ab Chilperico Francorum Rege conſtitutus Sclavos Sorabos, qui nunc (m) Bohemi ſunt, vicit. Agilulphus Rex Longobardorum fraude ſibi per Romanum Exarchum erepta recuperavit. Mox cum ejus ſucceſſore Gallicano (qui & Callinicus) pacem inivit. Secuta eſt & inter Chajanum ſive Cacanum Hunnorum Regem & Agilulphum pax: ac paulo poſt, (n) Anno ſcilicet 597. Britannorum converſio. Triſtia vero ſecuta ſunt multa, teſte Alſtedio, qui tamen nonniſi ſiccitatem, annonæ caritatem, bellum Longobardorum in Italia, & agmina locuſtarum ibidem: Ricciolus ſolam famem & ſiccitatem ponit. Adjiciemus nos plura, quæ ex variis Hiſtoricis & Chronologis colligere potuimus notabiliora, quæ tamen cum prioribus in contentionem venire non poſſunt. Nempe tunc (o) Avares Venetiarum fines invaſerunt, Foro Julianum caſtrum igni deleverunt proditione captum, quæ è veſtigio in caput auctoris recidens, illud ſcitum: (p) *Proditionem amo, proditorem odi*, exemplo confirmavit. Tunc etiam (q) Longobardi regiones Imperatoris in Italia vaſtarunt: (r) Mahometes vero, peſtis illa Orientis Anno 597. natus eſt. Inter hæc ingentes inter (s) Gregorium, illum ſanctum & Magnum Epiſcopum Romanum & Joannem Patriarcham Conſtantinopolitanum contentiones ortæ ſunt, poſtquam iſte favore Aulæ & Oleri ſibi additiones uſus, titulum Oecumenici Patriarchæ (quem ille omnibus modis deteſtatur, & tot epiſtolis ad Imperatorem, Imperatricem, Patriarcham Alexandrinum

(a) *Hevelius laudatur.*
(b) *Hevelii Cometographia & Prodromus ejus.*
(c) *Rautenſteinio meritum teſtimonium tribuitur.*
(d) *Hevelius Aſtrologicis prædictionibus non favet.*
(e) *Aſtra & Cometæ an & quomodo in hæc inferiora agant?*
(f) *Cometam Anni 594. bona malaque ſecuta.*
(g) *Synopſis hiſtorica præcipuorum in orbe geſtorum ab Anno 594, ad 597.*
(h) *Gothi.*
(i) *Matrimonium dirimit bellum.*
(k) *Temulentia Regi exitioſa.*
(l) *Iſter.*
(m) *Bohemi.*
(n) *Britannorum converſio.*
(o) *Avarum irruptio in Italiam.*
(p) *Proditio amatur, proditor punitur.*
(q) *Longobardi Italiam vaſtant.*
(r) *Mahometes naſcitur.*
(s) *Gregorius Epiſc. Rom qui & ſanctus & Magnus vocatur, titulum Oecumenici Papæ damnat.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

num & Antiochenum, tum & ad hunc ipſum Conſtantinopolitanum alioſque ſcriptis rejicit & refellit) arroganter aſſumpſit. Et ad hunc quidem Patriarcham, quem novum nomen erroris arripuiſſe, nefandum elationis vocabulum, ſtultum, ſuperbum, perverſum, temerarium uſurpaſſe in os dicit, * inter alia prædicit inſtantia Antichriſti tempora, & eadem Chriſti Domini quæ Illuſtriſſima D. Veſtra adducit verba: *Secundum quod veritas prædixit: peſtilentiæ & gladius per mundum ſævit: gentes inſurgunt in gentes: terræ concutitur orbis cum habitatoribus ſuis: terræ debiſcentes ſolvuntur: omnia quæ prædicta ſunt fiunt. Rex ſuperbiæ prope eſt, & quod dici nefas eſt, Sacerdotum ei præparatur exercitus: quia cervici militant elationis, qui poſiti fuerant, ut ducatum præberent humilitatis.* Atque ex his omnibus facile Illuſtriſſima D. Veſtra & quivis, qui ſeriem rerum conſiderare velit, videre ad oculum poteſt, Cometam illum, qui in Ann. 593. refertur, non tantum hæc triſtia, ſed & illa læta (quanquam & ibi *(a)* lætitiæ & hic triſtitiæ mixtura rurſum tranſlucet) fuiſſe ſecuta. Et ne longe abeam, ponit Calviſius Cometam in Ann. 599. qui forte idem erit cum illo, *(b)* quem alii Chronologi in Ann. 602. Funccius in 603. refert. Poſt hujus apparitionem ſueta *(c)* bonorum malorumque mixtura in hiſtoria cernitur. *(d)* Childebertus Francorum Rex non ſine ſucceſſu bellum contra *(e)* Longobardos orditur. Chaianus Dalmatiam invadit, diripit, mox præda à Priſci illius militibus exuitur. Gallicanus ille Exarchus generum & filiam Regis Agilulphi intercipit. Hinc inter Romanos & Longobardos bellum reſumtum: quod Imperator cum Chaiano gerit non ſatis feliciter: ideo de pace cum eo agit. Res inter ſpem & metum relinquitur. Religio Chriſtiana in Anglia creſcit. *(f)* Bellum cum Chaiano recrudeſcit. Priſcus ille tranſit Danubium, hoſtium quartum delet, altera die 8000. tertia filios Chaiani in Danubio ſubmergit, & ipſum Chaianum vincit. Arnulphus vero Dux Beneventanus Romanos. Ingens fit in Imperio mutatio, *(g)* cæſo Mauritio, qui 5. filios in ſuis oculis cæſos adſpiciens, nil niſi illud pium, *(h) Iuſtus es Domine & rectum judicium tuum* (memor ſcilicet ſe *(i)* magnam multitudinem captivorum ab Chaiano leve pretium, unius nummi pro ſingulis, poſtulante, *(k)* non redemtorum, & ab eo occiſorum, cum ſervare eam potuiſſet, trucidaſſe) ingeminabat. *(l)* Phocas tyrannidem invadit, *(m)* à Coſroë Rege Perſarum bello appetitus, duobus præliis vincitur, imperium à Perſis & Avaribus miſerè vaſtari dolet, *(n)* pacem cum Chaiano firmat. Eadem inter Romanos & Longobardos inita. Mox inter eoſdem & Francos. *(o)* Pannonia Imperio adjungitur: *(p)* Anglo Saxones occupata Britannia nomen dant Inſulæ, ſed & Chriſto, ac vincunt Scotos. *(q)* Phocas imperium malè partum peſſimè adminiſtrans furit in Mauritii amicos, ſed & uxorum ejus cum tribus filiabus tandem ex Monaſterio extrahit & trucidat, Proceres aggreditur, plurimos dat carceri, multos etiam exitio: At *(r)* Bonifacio III°. titulum illum Oecumenici Patriarchæ, & mox Bonifacio IV. *(s)* Pantheon B. Virginis & omnium SS. memoriæ conſecrandum. Sed hæc de apparente poſt Cometas bonorum malorumque mixtura pluribus aliàs, volente Deo, dabo. Nec iſthæc ſat multa dediſſem nunc, niſi mihi occaſionem epiſtola Illuſtriſſimæ D. Veſtræ, cauſam vero genius ejuſdem bonarum literarum appetens amansque, ſed & res ipſa dediſſet. Jam ad alia epiſtolæ Veſtræ argumenta, quæ profectò magni ſunt momenti, accedo. *(t)* Nondum Vos in viam concordiæ ad promovendas conſultationes publicas, non tantum ad Imperii Veſtri, ſed & totius orbis emolumentum dirigendas rediiſſe, qua de re non pauca aliunde nuper accepi, omnes cordati doleant inter vota & ſpes, neceſſe eſt. Ita enim *(v)* nos humanæ conditionis, præcipuè autem Chriſtianæ profeſſionis jungit vinculum (ut taceam illos ejuſdem patriæ & religionis vel ſanguinis & amicitiæ nexus) ut unius corporis, hoc vel illo reſpectu, membra ducendi ſimus. Sed heu! quanta in hoc corpore re-

gnat

* *Antichriſti tempora inſtantia Gregorius prædicit.*

(a) Triſtia aliquid lætum, & læta aliquid triſte in ſe habent.

(b) Buchol-zer. Alſted.

(c) Mixtura rerum. Cometam 602. anni bona malaque ſecuta.

(d) Synopſis Hiſtorica præcipuorum in orbe geſtorum ab anno 599. ad 607.

(e) Bellum Romanorum contra Longobardos & Avares Hunnos.

(f) Priſci Ducis Mauritii res feliciter contra Avares geſtæ.

(g) Mauritius Imper. cum ſuis cæſus.

(h) Patientia pia in adverſis.

(i) Captivi redimendi.

(k) Servare miſeros qui non vult, cum poſſit, ſanguinis eorum reus eſt.

(l) Phocas.

(m) Tyrannus infelix.

(n) Pax in Imperio Rom. & Gallis.

(o) Pannonia Imperio junctæ.

(o) Angli Britanniæ occupatæ & Chriſto nomen dant.

(p) Phocas furit.

(q) Tyranni malè partum imperium non melius adminiſtrant.

(r) Epiſcopus Rom. conſtituitur Oecumenicus Papa.

(s) Pantheon B. Virgini & omnibus SS. dicatur.

(t) Diſſenſiones in Conventu Imperii Ratisb. dolendæ vota & ſpes conventorum excitant, *(v) Homines, præſertim Chriſtiani, ut membra unius corporis, concordes ſint oportet.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

gnat discordia. Major equidem quam illa à prudentissimo (a) Menenio Agrippa plebis Romanæ, quæ à Patribus secessionem fecerat, ferociam ad officii & concordiæ gyrum reducente, proposita & similitudine membrorum in corpore discordantium alimentaque necessaria ventri negantium, facundè & efficaciter adumbrata. (b) Neque enim necessaria tantum alii aliis subtrahimus, & commodis votisque alienis (sæpè ex vano metu & suspicione, saltem leviore de caussa) malignum pedem opponimus, sed & in mutuam ruimus perniciem, vitam alii aliis eripimus, nullo vel pacis publicæ utilitatisque, vel ejusdem religionis habito respectu. Neque vero in quandam (c) fati necessitatem ineluctabilem, quæ ad Stoicos & Chaldæos Astrologosque, à Christianis releganda est, vel in (d) astrorum vim in hæc inferiora influentem, & præcipuè novissimi Cometæ efficaciam horum motuum, quos in Europa videmus, & majores subindè meritò metuimus, culpa conjicienda est. Quinpotius hæc nobis ipsis agnoscenda, & citra moram (e) pœnitentia seria (quæ non sera sit oportet si tuta esse velit) ad usque copiosum lachrymarum imbrem, eluenda est. O quam verum, hac præcipuè tempestate, est illud Poëtæ!

— —(f) Quid non mortalia pectora cogis
Auri sacra fames?

(g) Nempe hæc ex Africa & India sudantibus aurum, ferrum in Europam detulit, illudque, quod meritò mireris, mari supernatare, & supra illud tot tristia, copioso sanguine Christiano fuso, & tot hominum millibus peremtis, patrare facit. *Omnes illi opulentiæ exitus* (dum scilicet aurum è visceribus terræ eruitur latens) *ad scelera cædesque & bella tendunt*: sicut olim ingeniosissimus ille naturæ index (h) Plinius. lib. 2. c. 63. (i) mortalibus immortalia illa odio bellaque ex avaritia vel ambitione provenientia exprobrat. Post hæc queritur nos non tantum manifesto ingrati animi erga terram, *cui uni rerum naturæ partium eximia propter merita*, quæ ibi eloquentissimè recensèt, *cognomen indidimus* (k) *maternæ venerationis*, indicio, *naturam ejus ignorare, sed & sanguine nostro irrigare, insepultis ossibus tegere, quibus tamen velut exprobrato furore, tandem ipsa se obducat & scelera quoque mortalium occultet*. Ita nempe (l) benigna illa & munifica parens, (m) *omnibus cruciatur horis, multoque plus, ut deliciis, quam ut alimentis, famuletur nostris*, sicut ibidem dicit, imò docet Plinius: ut meritò magnus ille magni dolii inhabitator (n) Diogenes, linguam eruditam rustica vita inviſam reddens, bonamque institutionem absurda methodo sæpè corrumpens dixerit, (o) *bella suscipi non pro victu olerum & pomorum, sed pro epularum deliciis*. Ubi quis non videt, (p) extremè nos ingratos esse in ipsam naturam, quæ Seneca & experientia teste, (q) semper nos, si ad eam, non ad (r) opinionem (quod immensum hæc, exiguum illa desideret) vixerimus, divites reddit, & in terram, (s) quæ abundè necessaria, non tantum gnavis, & temporis frugumque parcis sui cultoribus, sed & ignavis sui incolis, otii bonorumque suorum prodigis, suppeditat, quæque licet totis irritata, (t) tandem tamen *à reliqua naturâ abdicatos, tum maximè ut mater operit*, & occisorum cadavera sævitiæ auctoramenta, condit: sed ita, ut in eam (u) ex qua formati sunt, tanquam in suum principium redeant. Quod quidem meritò & ad (w) genitorem undarum Oceanum, tot usibus nobilem, trasferendum est, nunc præcipuè, cum indignabundi moerentesque & alienis culpæ pœnæque malis ingemiscentes, videmus (x) *opes* verè *irritamenta malorum*, terra marique quæri, & propter aurum mare cælo miscri, sanguine Christiano tingi, cadaveribus tot millium, (y) licet reluctans & rejiciens impleri, & aliàs (z) sævum & asperum humana sævitia & avaritia exasperari. Quod tandem, sicut illa terra, velut exprobratò furore * hauriet quidem & absorbebit sanguinem totque cadaverum millia, & sic scelera quoque

(a) *Discordantem à Senatu plebem Rom. ad concordiam & officium Menenius reduxit.*
(b) *Iniquitas Christianorum plerorumque crudelis omnia concordiæ vincula rumpens.*
(c) *Fatum Stoicum & Astrologicum rejiciendum.*
(d) *Astra & Cometæ bona vel etiam mala in animis nostris non efficiunt.*
(e) *Pœnitentia qualis Christianum deceat?*
(f) *Avaritia bellorum caussa.*
(g) *Aurum appetitur.*
(h) *Plinius terram eloquentissimè commendat & hominum ingratum in eam animum arguit.*
(i) *Ingrati sunt in terram benignam parentem avari, ambitiosi, luxuriosi & crudeles.*
(k) *Terra mater benefica.*
(l) *Terra mater benefica.*
(m) *Terra assiduè cruciatur cupiditatum potius quam necessitatum nostrarum caussâ.*
(n) *Diogenes Cynicus bella luxurici adscribit.*
(o) *Luxuria avara bellorum caussa.*
(p) *Ingratus mortalium animus in naturam.* (q) *Natura nos divites facit.* (r) *Opinio pauperes reddit.* (s) *Terra mater benigna, etiam ignavis & bonorum suorum profusis.* (t) *Terra mortuos à reliqua natura veluti ejectos in sinum maternum recipit.* (u) *Terra hominis principium & finis.* (w) *Maris multiformia est utilitas.* (x) *Avaritia bellorum caussa.* (y) *Ingratus hominum in mare animus abusu ejus multiplici demonstratur.* (z) *Avaritia & sævitia mare exasperat.* * *Mare tegit absorbendo, detegit ejiciendo cadavera hominum sævitiam.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

(a) Plinius Secundus nulli secundus.

(b) Terra incognita longe cognitâ major.

(c) Terra mundi punctum exiguum tot vasta ambitionis & latæ avaritiæ fert certamina.

mortalium occultabit, sed & illis ejectis cadaveribus eadem deteget, & in propatulo ponet. Meritò hîc iterum sistam testem (a) Plinium illum Secundum, ingenio & industria nulli secundum, qui l. c. 68. *Hæ*, inquit, *tot portiones terræ* ((b) incognitis scilicet longè minores, ideo superius dixerat, *adde quod ex relicto plus abstulit cælum*; unde & alibi cap. scilicet 108. *ulteriorem mensuram inhabitabilis plagæ multo majorem* esse pronunciat) *imò verò, ut plures tradidêre*, (c) *mundi punctus, neque enim aliud est terra in universo: hæc est materia gloriæ nostræ, hæc sedes: hîc honores quærimus*, (gerimus) *hîc exercemus imperia, hîc opes cupimus, hîc tumultuatur humanum genus, hîc instauramus bella, etiam civilia, mutuisque cædibus laxiorem facimus terram, & ut publicos gentium furores transeam, hæc in qua conterminos pellimus, furtoque vicini cæspitem nostro solo affodimus, ut qui latissimè rura metatus fuerit, ultraquè fines exegerit accolas, quotâterrarum parte gaudeat? vel cum ad mensuram avaritiæ suæ propagaverit, quam tandem portionem ejus defunctus obtineat?* Quibus quid magis verum piumque & tot avaris vel ambitiosis Christianorum motibus bellicis accomodatum ab impio exspectes? Quæ etiam propalam docent,

Bellorum causæ non in cælo, sed in terra quærendæ, nec sunt astris & Cometis, sed avaritiæ & ambitioni humanæ adscribendæ.

tot funestorum bellorum, quæ terra marique geruntur, (d) non esse ex astris & Cometis derivandas in terram caussas, sed in terra quærendas. Quanquam nec longe diuque quærendæ sunt. Omnium enim Sapientum vox consentiens jam olim multum latentes in lucem protraxit, & avaritiæ ac ambitioni deputavit. (e) Hæ dûæ tot nequam filiarum (scelera intelligò) matres easdem per orbem dispersêrunt, iisdemque terras mariaque complerunt. Adspice (f) infaustos illos fetus, Deo adverso genitos fatoque siniſtro, videbis ibi oculos Argi, manus ventresque Briarei, Sphyngis ungues, pedes Polypi, Hydræ Lerneæ caput, os Sinonis fallax, Ulyssis argutias, Laomedontis perjuria, Polymnestoris perfidiam, Polyphæmi sævitiam & quid non? verbo (g) mare vitiorum, hisque semper affluentium calamitatum in media continente, & medio mari, ipsisque Alpibus caput inter nubila condentibus perspicies, ubi illa perdita & indomita regnat soboles. (h) Quid autem juvat, etsi hæc utramque Indiam & Africam auriferam sub sua jura trahat & sibi prorsus subjuget? Impius ad hoc dixerit, imo dixit Venusinus Vates, ut notum est

[d] Avaritia & ambitio matres scelerum.

[f] Monstra avaritiæ & ambitionis.

[g] Avaritia & ambitio mare vitiorum.

[h] Regnat qui liberè vivit citra avaritiam & ambitionem, quibus quis servit, non est liber.

Lætius regnes avidum domando
Spiritum, quàm si Libyam remotis
Gadibus jungas & uterque Pœnus
Serviat uni.

Quin etiam Phocyllides in capite Poëmatis sui Admonitorii ponit:

Μὴτε δόλῳ ῥάπτειν, μηδ' ἅιμαθα χεῖρα μιαίνειν.
Μὴ πλουτεῖν, ἀδίκως, ἀλλ' ἐξ ὁσίων βιοτεύειν,
Ἀρκεῖσθαι παρεοῦσι, τὸ πλουτεῖν ἀπέχεσθαι.

(Ne fraudes necte, neque sanguine manus pollue,
Ne diteſcas injustè, sed ex justè partis vive.
Esto contentus præsentibus, & ab alienis abstine.)

Et rursus:

Ἡ φιλοχρημοσύνη μήτηρ κακότητος ἁπάσης
Χρυσὸς ἀεὶ δόλος ἐσὶ τῷ ὄφρυϊ ἀνδράσιν ἕλκος,
Χρυσὲ κακῶν ἄρχηγὲ, βιοφθόρε, πάντα καλάπτων.
Εἰθέ σε μὴ θνητοῖσι γένεσθαι πῆμα πεφεισό,
Σοῦ γὰρ ἕκητι μάχαι τε λοιγαίαι τε φόνοι τε,
Ἔχθρα δὲ πάντα γένεσθαι, ἀδελφεοὶ τε σαωσίμοις.

Avaritia mater omnium malorum.

* Avaritia sæva in omnes, etiam necessarios.

(Avaritia mater est mali omnis,
Aurum semper inescatio est & argentum hominibus.
O aurum malorum dux, vitæ corruptela, omnia convellens
* Utinam non esses mortalibus malum desiderabile!

Tuâ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Tuâ enim causſâ pugnæ, prædæ, cædesque ſunt,
Infenſi parentibus liberique fratreſque conſanguineis)

Tum Pythagoras:

ὲ πάνυ ϑεῖς ἀγαϑοῖς ἰϑτιν πολὺ ῥᾳϊως διόϱωσι.

(a) (Non admodum bonis Viris harum (pecuniarum) multum Fortuna tribuit)

Pius cum Sapientiſſimo Salomone pronùnciare non dubitaverit: (b) *Vanitas vanitatum & omnia vanitas:* cum (c) Chriſto verò, qui longè Sapientior Salomone fuit: (d) *Nolite theſaurum vobis congerere in terra* &c. vel: (e) *Quid prodeſt homini, ſi mundum univerſum lucretur, animæ verò ſuæ detrimentum capiat?* cum Jacobo Apoſtolo porrò: *Unde (f) bella & lites in vobis? nonne ex concupiſcentiis veſtris, quæ militant in membris veſtris?* denique cum Paulo: (g) *Noſtra converſatio in cælis eſt* &c. *Eſt magnus quæſtus, pietas cum ſufficientia* (h) (animo ſua ſorte contento) *Nihil enim intulimus in hunc mundum, haud dubium, quòd nec auferre quid poſſumus. Habentes autem alimenta & quibus tegamur, his contenti ſimus.* (i) *Nam qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem & laqueum diaboli*, & alia plurima ejus generis. Hæc tàm ſalutaria, cum homines terreæ iſti glebæ dediti & affixi parum vel nihil curent, fit ut tot bella, confuſiones & calamitates ex eorum avaritia & ambitione naſcantur. (k) Deus verò, qui ut Sanctiſſimus Creator & Dominus univerſi, nec tentare nec tentari in malum poteſt, extrà culpam omnem eſt. Sed & creatæ ab eo reș eâdem vacant (licet aliquis eam imputare illis poſſet) ipſæ quoque divitiæ, (l) quibus, ut acuto cultro, abutimur: nec non (m) aſtra & orbes cæleſtes, quorum influente vi & adſpectu Deus pro immenſa potentia, ſapientia & bonitate, noſtræ mortali conditioni ſubvenire voluit, nullum eis in nos dominatum, & ad hoc vel illud cogendi poteſtatem concedens. Vidimus jam antè illas de (n) Tauro, Ariete, Hydra aquatica, navi aliiſque cæleſtibus ſignis argutias, affines illis, quas recenſet Plinius ſupra memoratus l. 2. cap. 25.

Referre, inquit, *arbitrantur in quas partes ſeſe jaculetur* (Cometes) *aut cujus ſtellæ vires accipiat, quaſque ſimilitudines reddat, & quibus in locis emicet,* (o) *tibiarum ſpecie, Muſicæ arti portendere. Obſcænis autem moribus in verendis partibus ſignorum. Ingeniis & eruditioni ſi triquetram figuram quadratamve paribus angulis ad aliquos perennium ſtellarum ſitus edat. Venena fundere in capite Septentrionalis Auſtrinæve ſerpentis.* (p) Scaliger certè, at quantus Vir in omni literarum genere! Cometas nec ſigna nec cauſſàs eſſè, ut antehac innui, cenſet. *Etenim*, inquit, *exiſtimare à Cometa Regem interfici, ridiculæ dementiæ eſt. Tantominus everti provinciam. Sed ne ſigna quidem ſunt, ut fumus ignis: Verum ſicuti aliquis affectus eſt alterius ſignum propter cohærentiam, veluti ſignum, quod gallina peperit, cantû. Nam gallina utriuſque & partûs & cantûs auctor eſt. Neutrum verò ab altero pendet neceſſariò.* (q) *Multi itaque ſunt à nobis Cometæ viſi, quos nulla uſquam tota in Europa ſubſecuta eſt pernicies mortalium.* (r) *Et multi Clariſſimi Viri ſuo fato functi ſunt: multi everſi principatus, peſſumdatæ familiæ illuſtres, ſine ullo Cometarum indicio.* Hæc etiam ille*. Ego tamen quod aliquando dixi, etiamnum puto ad mentem moralis diſciplinæ & pietatis Chriſtianæ, nec invitâ Philoſophiâ, (s) Cometas dici poſſe ſigna & indicia juſtitiæ divinæ præmia & ſupplicia pro meritis cujuſque diviſuræ ab ipſo Deo, naturæ auctore, hominibus, quo nuncio vitiis miſſo virtutem ſectentur, in cælo exhibita, nullius cauſſæ efficientes rationem in humanam voluntatem habentia. Quod ſi illæ (t) ex via Cometæ petitæ argutiæ, & ex aſtrorum aſpectu facta præſagia certa eſſent & infallibilis veritatis, tum quæ novitii Scriptores literarum monumentis prodidêre, tum quæ recenſuit Plinius, ego cum illo ipſo dicerem: *Hæc ſi vera ſunt, quantum à Deo tandem videri poſſunt tales diſtare dum vivant?* l. 2. c. 79.

(a) *Boni plerumque pauperes.*
(b) *Terrenæ vanæ deſpicienda.*
(c) *Chriſtus.*
(d) *Cæleſtia, quia æterna, appetenda.*
(e) *Salus æterna omnibus bonis anteferenda.*
(f) *Bella ex cupiditatibus naſcuntur.*
(g) *Reſp. piorum in cælis.*
(h) *Autarkeja dives.*
(i) *Divitiarum cupido pernicioſa.*
(k) *Deus nec tentare nec tentari poteſt, nec auctor peccatorum & perditionis hominum dici.*
(l) *Divitiis aliiſque bonis, ut acuto cultro, abutimur.*
(m) *Aſtrorum uſus homini à Deo datus.*
(n) *Prædictiones ex Cometa argutæ nec Plinio ignotæ nec approbatæ.*
(o) *Alluſiones Aſtrologorum ex ſitu & figura Cometæ ſunt meræ conjecturæ, aliquando vanitatis plenæ.*
(p) *Julius Cæſar Scaliger laudatur.*
Cometas nec cauſas nec ſigna eſſe voluit.
(q) *Cometæ multi viſi, quos nulla triſtitia ſecuta fuêre.*
(r) *Cometis non apparentibus multa triſtitia evenêre* Exerc. 79.
(s) *Cometæ eſſe ſigna quatenus dici poteſt.*
(t) *Aſtrologicæ prædictiones ſi eſſent infallibiles, auctores ſuos Deo ſuppares facerent.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

(a) *Deus cum homine, ut creatura rationali agit justè, non astris, sed Rationi & Revelationi cum usu liberi arbitrii eum subjiciens.*
(b) *Dei justitia in præmiis & pœnis distribuendis enitet.*

Ita manet (a) Deum & sapientiæ & justitiæ & omnis boni auctorem, cum homine tanquam cum eo quem ornavit ratione egisse agereque, nec eum astrorum potentiæ, sed vi rationis & revelationis, relicto ei liberæ voluntatis usu, subjecisse. Ideò ille excellentissimâ & perfectissimâ ratione. (b)

Offensus pravis dat palmam & præmia rectis.

Atque hæc erant, quæ occasione postremarum Illustrissimæ D. Vestræ literarum, quæ multa paucis dicunt, & responsum cum cura aliqua datum requirunt, tum & instituti de Cometa argumenti, dicenda mihi hîc esse duxi, qui Vestrum genium, libertatis & virtutis amantem novi.

Illustrissimæ D. Vestræ

Omnibus studiis & officiis addictissimus.

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

N. 11 *ad* 8. *&* 9.

Ratisbonâ Hamburgum die 5. *Martij* 1665.

(a) *Votum Christianum apparente Cometâ.*
(b) *Bacchanaliorum reprehensio probis placet.*
(c) *Bacchanalium, licet magna fœditas, minima est malorum, quæ nunc orbem Christianum premunt.*
(d) *Seculo nostro vix fidem, si veniret jam, Filius hominis inveniret.*

DE Cometa nihil amplius accepi. Observationes & judicia aliorum de eo avidè exspecto. (a) Utinam talia quamprimùm, nulla autem Cometam comitari vel subsequi solita mala in orbe videamus! in quo satis superque malorum est & visitur. (b) De Bacchanalibus mihi perplacent, quæ Generositas Vestra non minus doctè quàm piè in priori epistola scribit.

Optem autem ut saltem hæc, quæ in iis peccantur, (c) orbem Christianum premerent, & penè detestabilem redderent, (licet fœdissima sint, & antiquis Christianis horrorem incutere possent) nec aliqui semper Bacchanalia viverent, eaque committerent, quæ nec audita inter gentes nec tolerata.

(d) Sed vivimus in eo Seculo, quo si rediturus esset Filius hominis, vix fidem inveniret, ne dicam, fidelem piumque Christianum. Quod R. P. Curtii literæ, quibus de Cometa egregia quædam, & ut ingeniosa, ita & pia inseruit, placuerint, gaudeo, semper ea quæ G. Vestræ placitura sint, libenter facturus, tanquam

G. D. Vestræ

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

N. 13. *ad* 11.

(a) *Eligendum minus inter duo mala: neutrum quantum fieri potest.*
(b) *Mali fugiendi.*
(c) *Hominem vel nunquam natum, vel natum statim mortuum fuisse qui & quas de caussis optarunt?*
(d) *Malis humanæ sortis quæ venia remedia.*
(e) *Virtus ex necessitate faciendi est.*

Hamburgo Ratisbonam die 14. *Martii* 1665.

(a) SEmper quidem inter duo, vel aliquot mala minus eligendum esse dictat prudentia: sed tamen ut omni malorum electione abstineamus, eaque prorsus οὔτε κακῶν λιμένα ((b) tanquam malum portum, sicut de malo viro fugiendo Theognis ait) fugiamus, docet pietas. Utrumque inter veterum Græcorum Poëtarum sententias, quarum permultæ ad Christianæ institutionis perfectionem accedunt, legendo observavi. Nam Posidippi quidem est:

Ἦν ἄρα τῶν δυοῖν ἑνὸς αἵρεσις — — —

(E duobus ergò alterum erat eligendum.)

Metrodori autem ἐκ τἀναντίου (è contrario)

Οὐκ ἄρα τῶν δισσῶν ἑνὸς αἵρησις — — —

(Non ergo alterutrum è duobus eligendum est.)

Ille sola vitæ humanæ mala contemplatus cum Theognide alterum ex istis, ut (c) aut nunquam homo nasceretur, aut natus confestim moreretur, eligendum esse, subscribente Ausonio, putabat. Hic (d) malis remedia applicans & (e) ex necessi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

neceſſitate, ut dici ſolet, virtutem faciens, neutrius, utpote mali arte & induſtriâ corrigendi, electionem admittebat. Equidem & Cicero alicubi *levius malum eligendum eſſe* ait. Ubique tamen virtuti omni conatu & ope incumbendum eſſe docet. Certum autem eſt longè plura gravioraque eſſe, quæ orbem Chriſtianum premant, *quam quæ in Bacchanalibus peccantur. Cæterum ut & hæc tollantur penitus, merito omnes, hi curare, illi optare, & ut dictis ita & factis illam petulantem levitatem refutare debent. Nam ne nunc dicam voce divina (a) ſub inevitabili ſalutis æternæ jactura prohiberi κώμους, quæ ſunt Comeſſationes & convivia luxurioſa, in quibus (b) choreæ celebrantur, ita dicta à Como, (c) qui gentilibus nocturnarum ſaltationum Deus erat, præcipuè verò cum epulæ poſt epulas inſtaurantur, cumque per noctem diſcurritur, (d) Cereri primum & Libero, deinde Veneri, utriuſque ſociæ, litando: (e) ipſâ Romana gravitas hæc vitia notæ Græcorum levitati deputabat, eademque deteſtabatur. Quanto verò cenſet Illuſtriſſima D. Veſtra (f) pietate morumque gravitate præſtare gentilibus oportere Chriſtianos, quos (g) atrociſſima Redemptoris mors ſervituti Diaboli & mortis æternæ ereptos, & Chriſto, vero & legitimo Domino, mancipatos ad moriendum peccato, vivendum autem juſtitiæ, & legibus Domini noſtri obſtringit? Quos dico tanta Dei & Chriſti charitas, (h) non tantum certa ſpe, ſed & dulci melioris vitæ, verè vitæ (nam hæc, quam ducimus, umbra vel*

— — — (i) Via vitæ eſt. Vivere quando
Incipimus? quando vivere deſinimus)

guſtu ad deſpicienda & vel (k) pedibus calcanda hujus ſeculi fallacis & perituri inania, & ſectandam omnem virtutem potenter, licet leniter & ſvaviter impellit. Nonne (l) veteres illi Romani, qui Bacchanalia, qui choreas & omnem luxuriam aliaque Chriſtianæ genti, proh dolor! perquam familiaria vitia non tantum abominabantur, ſed & in ea animadvertebant, (m) Chriſtianis in judicium ſurgent, eosque condemnabunt? (n) Severitatem majorum, inquit Cicero, Senatus vetus auctoritas de Bacchanalibus & Conſulum exercitu adhibito, quæſtio animadverſioque declarat. 2. de leg. cujus etiam nota ſunt illa (o) *Saltat nemo ferè ſobrius, aut fortè inſanit.* Orat. pro Muræna: ubi etiam paulò ante ait: *Saltatorem appellat L. Murænam Cato. Maledictum eſt, ſi verè objicitur, vehementis accuſatoris: ſin falſò, maledici convitiatoris.* Quia vero Illuſtriſſimæ D. Veſtræ placere, eamque aſſenſu gravi firmare video illa pauca, quæ contra ſaltationem ex puriore antiquitate protuli, addam hic nonnulla in hanc rem, (p) choreas nempe damnari ab antiquis Eccleſiæ Doctoribus, nec ullâ ratione concedi Chriſtianis. Chryſoſtomum ſolum teſtum nunc ſiſtam. Is cum homil. 48. in Gen. 24. & homil. 69. in Matth. 21. & alibi *Choreas Satanicas* appellaſſet, & cum perditis cantibus, ſcommatibus omni obſcœnitate plenis, immodica pompa, & conviviis luxu diffluentibus ad infernum relegaſſet, orat. Kal. habita, ſic (q) Demoſtheniano & verè aureo detonat ore: (r) *Diabolicæ pernoctationes quæ hodie fiunt, (s) & cavea ludorum & convivia & ſaltationes nocturnæ & explodendæ comediæ quovis hoſte deterius civitatem noſtram expugnant.*

Et hom. in dictum Apoſtoli, Utinam toleraſſetis &c. *Ut omnem impietatem diſſipatam eſſe, ita intemperantia ſacra, ut Bacchanalia & id genus exploſa, abdicata templa, obmutuiſſe dæmones*, gratulatur. Alios allegaſſe ſufficiat, Ambros. in Matt. 14. & l. 3. de virg. vel. &c. l. de helia & jejunio c. 18. Hieron. con. Helvid. Baſil. Orat. contra ebrioſos. Eſt autem non tantum ille antehac à me allegatus Concilii Laodiceni Anno 364. habiti canon inſigne documentum, quantum antiqua Eccleſia à ſaltationibus abhorruerit, ſed & alterius (t) Concilii, Agathæ ſcilicet Anno 506. habiti canon, quo (v) vetitum erat Sacrorum Miniſtris etiam intereſſe nuptiis, in quibus chorearum tripudia fierent. diſt. 35. C. Presbyteri. Certè & Chryſoſt. hom. 12. in Col. 4. hortatur Chriſtianos, *ut (w) nec nuptias, nec*

* *Bacchanalia meritò rejicienda.*
(a) *Comeſſationes prohibitæ. Rom. xiij. Gal. v. 1 Pet. iv.*
(b) *Choreas damnat Scriptura, damnavit & in Græculis levibus Romana gravitas.*
(c) Κῶμος *quid Græcis ſignificet?*
(d) *Venus ſine cibo & vino friget.*
(e) *Græci cum Romanis comparantur.*
(f) *Chriſtiani pietate ante gentiles longè ſint oportet.*
(g) *Chriſti mors fideles ad moriendum peccato & vivendum juſtitiæ adducat, neceſſe eſt.*
(h) *Chriſtianorum ſpes certa.*
(i) *Vita æterna verè vita, hæc quam vivimus, umbra vel via vitæ eſt.*
(k) *Chriſtianos docet calcare terram, ſpectare cælum.*
(l) *Romani veteres gravitatis omniſque honeſtatis ſtudioſi.*
(m) *Gentiles ſurgent multitudo Chriſtianis luxuriei deditis in judicium.*
(n) *Romani animadvertebant in Bacchanalia.*
(o) *Saltare olim Romæ probroſum fuit.*
(p) *Choreæ damnantur ab antiquis Eccleſiæ Doctoribus.*
(q) *Chryſoſtomi eloquentia laudata.*

(r) *Nocturnæ comeſſationes maximè improbandæ.* (s) *Luxuria hoſte pejus civitatem expugnat.* (t) *Concilium Agathenſe.* (v) *Miniſtri ſacrorum olim prohibebantur intereſſe nuptiis.* (w) *Nuptias luxurioſas non tantum Miniſtri verbi, ſed & omnes Chriſtiani vitare oportet.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

(a) *Ministri verbi sanctitatem suam nec visu fœdo conspurcent.*

(b) *Posteriora secula magis magisque depravata usque adhuc in tollendâ prorsùs primæva integritate laborant.*

(c) *Ecclesiæ Rectorum primariorum licentia.*

(d) *Choreas Recentiorum quoque multi damnant.*

(e) *Ebrietatem damnant ipsorum gentilium multi.*

(f) *Magni viri ab ebrietate & affectibus vincuntur, alioquin invicti.*

(g) *Ebrietas auget vitia, & publicè nocet, estque voluntaria insania.*

(h) *Veterum fragmenta quoque ipsa ebrietatem damnant.*

(i) *Ebrietatis vitium his extremis temporibus immensum excrevit.*

(k) *Testimonia veritatis inquirenda & considerandâ.*

(l) *Deus exprobrat vitia mortalibus, & iis sæ indignari Cometæ signo indicat.*

(m) *Deus omnia videns & sciens non est irritandus.*

(n) *Consilia ebriosorum infelicia.*

(o) *Ebriosi quidam negotiosi.*

(p) *Deum homines carni dedite accusare & culpam propriam in ejus decretis, Cometis & astris conjicere audent.*

(a) *Saltationes, nec choreas accedant Satanicas.* Tanta nempe Christianæ gravitatis, præcipuè vero (a) sacri ordinis erat quondam veneratio, ut eam nec solo oculorum adspectu contaminari primitivæ integritatis memores paterenter. Quæ, ut cuncta ferè, illam primævam integritatem redolentia, (b) posteriorum seculorum licentia antiquavit, nec tantum hæc, sed & longè plura ejusdem generis, quin & illa, quæ Illustrissima D. Vestra deteriora judicat, & orbem Christianum premere meritò queritur, ipsis (c) Ecclesiarum Rectoribus iisque primariis permisit. Illa tamen & similia antiquorum dicta factaque pietatis studiosiores permoverunt, ut magis magisque degenerantibus & in præceps ruentibus seculis tot tantasque corruptelas exprobrando hanc regulam conderent: (d) *Chorea est circulus, cujus centrum diabolus, & circumferentiæ omnes Angeli ejus.* Hos, sed & (e) ipsos gentiles probitatis amantes, ebrietatis vitium, ut hominis naturæ & præstantiæ, silentio & rebus gerendis, certè omni virtuti inimicum fugisse & damnasse in aperto est. Seneca. Ep. 83. docet exemplo Alexandri & Antonii utriusque Magni, (f) tantos quoquè Viros, alioquin Victores & invictos ab ebrietate vinci, imo &, quamvis superstites toti convivio fuerint, omnesque virtute magnificâ vicerint, à dolio. Tum (g) per ebrietatem crescere insolenti superbiam, crudelitatem sævo, malignitatem livido, omne vitium detegi & prodi: eamque publicè noxiam esse, verbo: voluntariam esse insaniam. Reliqua prætereo, utpote Illustrissimæ D. Vestræ nota, & cuique obvia. Pergo itaque ulterius. In lectione veterum illorum Græcorum Poëtarum singulare hoc observavi, nonnisi pauculos versus Eratosthenis & Panyasidis haberi, qui ebrietatem homini noxiam damnent, sive illi (h) tam paucis memoriam sui commendare volentes, hujus vitii oblivisci noluerint, idque sigillatim reprehenderint, sive, quod vero similius videtur, cum cætera eorum perierint, hæc singulari felicitate ad nostra pervenerint tempora, quibus impletum est illud, quod nonnemo Veterum prædixerat: (i) *Erit aliquando ebrietati honos, & plus meri bibisse, in laude ponetur.* Quæ quidem omnia (k) in testimonium nostris temporibus divina conservat & in memoriam revocat justitia. (l) Nec sine gravissima exprobratione & indignatione Cometam ut gratiæ ita & vindictæ signum ostentans agit hoc *Magnificus ille Parens, virtutum non levis exactor Deus*, sicut cum Seneca vocat. Et certe maximè ingrati, sed & indigni præstantissimis cælestibus donis comperiuntur, qui tam turpiter cum salutis suæ & temporariæ & æternæ jactura & proximi injuria ad nauseam usque iis abuntur. (m) Dum autem adeò fœdam in oculis Dei cuncta, etiam occultissima quæque flammea vi penetrantibus vitam agunt, eumque irritant, (n) tum & inter pocula fere de Rep. vel Ecclesia ipsâ tractant, nonnulli non tam (o) Pisones & Cossi Tiberiani, quam Scordali, qualis ille Tillius Cimber apud Senecam, qui ut vinum ita & neminem ferre possunt, nulla profectò legitima ratio, nec ullus optatus successûs publicis conciliis & consiliis eorum obtingere potest. Et tamen dum sperato eorum fructu excidunt, (p) Deum, qui est ipsissima bonitas & justitia, plusquam temerario ausu accusant, inque ejus æterna & irrevocabilia decreta, Cometarum apparitionem & astrorum vim influentem culpam propriam conjiciunt. (q) Quasi verò Deus impietate vel impio, cui gravissimè ubique resistit, cuique ignis æterni supplicium destinavit, opus habeat, delectetur ve, (r) vel Cometa aliudve astrum cursûs mensuram in cælo absolvens, libertati humanæ vim inferre eamque tollere possit. Audiamus vel Solonem: (s)

Εἰ δὲ πεπύσεσθε λυγρὰ δι' ὑμετέρην κακότητα
Μή τι θεοῖς ἰότητι μοίρης ἐπαμφέρεσθε

(Si vero mala passi estis ob malitiam vestram,
Ne Diis horum causam aliquam imputetis.)

Sed quid amplius dicam? (t) Deus scelerum nostrorum oblitus, nos omnes

(q) *Dei sanctitas & justitia.* (r) *Astra & Cometæ hominem non coguns ad malum.* (s) *Solon homini non Deo culpam vitiorum imputat.* (t) *Votum Christianum pro emendatione & salute orbis Christiani.*

emendet,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

emendet, & ad imaginem ſuam conditos, ratione & imperio in creatas reliquas res præditos, ac (a) inæſtimabili pretio innoxii ſanguinis Filii ſui unici redemtos æternæ perniciei eripiat, inque veram beatitatem, & incorruptionis libertatem aſſerat! Hoc voto non tantum epiſtolam ſed & vitam hanc finio, cum hac ſolemni formula quod ſim,

Chriſti mortis beneficium maximum.

Illuſtriſſimæ D. Veſtræ

Omni cultu & ſtudio addictiſſimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Ratisbonâ Hamburgum die 19. Martii 1665.

N. 15. ad 12.

UTinam tantum mihi nunc ſuppetat otii, ut facundiſſimæ & cum ſingulari diligentia ſcriptæ die 11. currentis menſis epiſtolæ G. Veſtræ reſpondere poſſim! (a) Sed novit Eadem continua negotia, novit & virium imbecillitatem, quæ me proximè præcedentes *N.* 12. 13 & 14. ſignatas breves ſcribere coëgêre, quæque nunc potiſſimum, à ſcriptionibus præſertim, abſtinere me jubent. Nam necdum remiſit morbus. Interea perplacet Philoſophia Veſtra & animus rectus & ad meliora aſſurgens, ac magna libertate ad laudis faſtigium contendens. (b) Libenter itaque viderem, ſicut antè aliquoties innui, ſi G. Veſtra ſine ſuo incommodo vulgare poſſet, quæ ad manus habet. Non dubito & R. P. Curtium, ut ſua libro tali inſerantur, conſenſurum. Neque verò dubito G. Veſtram ita ſcripturam omnia, ut ſinè aliorum offenſa ad Laudem aſſurgat, ita ut me iiſdem planè conformem, nec dubitem, ſi ejuſmodi gemmis tractatum illum ſuum G. Veſtra de Cometis, quem præ manibus habet, exornet, fore ut erudito orbi is apprime & cum nominis Veſtri magna gloria probetur. Nos hîc tardius publica agendo tempus terimus. (c) Mihi interea ſufficit tempus, ut morbo Medicoque domi vacem, & libellos ſubinde excutiam liquidiſſima voluptate, qua utinam aliquando ſolida gaudere poſſim! (d) Sed nolo, quod volo, ac nihil malo quam quod vult Deus: conſtanter autem maneo

(a) *Brevitatem literarum turba negotiorum & imbecilla valetudo excuſat.*

(b) *Conſilium Rautenſteinii de opere hoc edendo.*

(c) *Subciſivæ horæ ſtudiis dandæ.*

(d) *Divina voluntas ſemper ſpectanda ſtandaque.*

G. D. Veſtræ

Paratiſſimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Hamburgo Ratisbonam die 28. Martii Anno 1665.

N. 17. ad 15.

DEdiſſe me adhuc operam, ut cum aliqua cura (quantam & tenues ingenii vires & ſpiſſa negotia, quibus non quidem me dedi, quod nec (a) libertas Philoſophica patitur, ſed commodavi, permittunt) (b) literas ad Viros Doctos in diverſis mundi plagis agentes, darem, quo feliciori cura ſcriptas & (c) mutuam officii vicem ab illis referrem, non diffiteor, Harum exempla cum Illuſtriſſima D. Veſtra communicare volui, debui. Mediocres iſti conatus mei & argumenti cæleſtis ſublimitate, & excelſo Illuſtriſſimæ D. Veſtræ judicio, (d) maximi ubique æſtimando, in novas ſpes erigi gaudent, nec dubitant, admoto tam acri, & tam amica & ſimul docta & excellenti manu, (e) gloriæ calcari, longius proferre gradum. Quin imo & majorem indies ſumunt fiduciam, ut & in cælo cum Viris ſiderum ſcientia clariſſimis, & aliàs propria libertate induſtriave in ſalo ſoloque viſa & explorata cum orbe literato communicent, poſtquam illud ipſum calcar (f) modeſtiæ, quæ tenuitatis nativæ conſcia uſque adhuc reluctatur publicæ utilitatis ratio & amicorum monita admoverint. (g) Creſcit illa potens

(a) *Libertas Philoſophica, tanto magis Chriſtiana, ut nos negotiis commodemus, non demus, docet.*

(b) *Induſtria induſtriam provocat.*

(c) *Humanitas humanitate excitatur.*

(d) *Laudata virtus creſcit.*

(e) *Gloria immenſum calcar habet.*

(f) *Modeſti ad edendos libros non properant, ſed nonniſi publici commodi ſtudio & monitis efficacibus excitati animum ad ſcribendum appellunt.* (g) *Veritas rerum diſcenda eſt ab earum peritis.*

veritatis,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Hoog.
107 B 47

veritatis fiducia Magnorum Virorum inſtitutione, à quibus per Epiſtolas doceri (cum vivæ vocis auditum magna locorum diſtantia neget) geſtio. Literas cum mediocri diligentia die 11. menſis hujus ſcriptas, Illuſtriſſima D. Veſtra inter gemmas reponit. (a) Tribuo id affectui benevoli ſyncerè Amici, qui benignò judicio, maturo & ſalubri conſilio, fideli operâ, atque ita omni auro & gemma precioſioribus ſolatiis ditat amicum, ideoque tanto in pretio habendus, ut de eo illud Theognideum meritò ſit pronunciandum:

Πιστὸς ἀνὴρ χρυσῷ τε καὶ ἀργύρῳ αὐτερύσσαι
Ἄξιος.

(Fidelis vir auroque & argento rependi
Dignus eſt.)

Inter ea, quæ nuper in manus meas devenerunt, ſunt nonnulla de Vacuo, quod ſtatuit & propugnat Vir Ampliſſimus (b) D. Otto Gerichius Conſul Magdeburg. cujus iſta inventa, ut admiranda Magdeburg. ſicut & admirandum (c) Socii ſui Kircheri Pentametri novi, protulit in medium laudibuſque (d) extulit in cælum P. Caſparus Schottus S. J. Math. in Acad. Herbipol. Profeſſor, de quo Illuſtriſſimæ D. Veſtræ conſtabit, ſpero. Hinc venio ad alia. (e) Quarùm me jam monet Illuſtriſſima D. Veſtra, ut quæ ab initio de Cometa collegi, edam in publicum. Ita me officii ſimul commonet. Scio enim quantum tanto Amico debeam. Monent autem & alii Amici ad idem faciendum, ſed & Sapientes monent, (f) cautè in talibus quæ publico orbis judicio exponuntur, eſſe procedendum. Theognis ille Cyrnum ſuum ſcitè inſtruens, monet quidem cum improbo Viro de re ſeria nunquam ſidenter eſſe conſultandum, ſed addit (g) probum, ſi vel longius diſtet, eſſe adeundum & conſulendum. Pythagoras autem (placet aurea carmina, aurea munera promenti tantæ notæ Amico retribuere) prudentiam ſic docet:

Βυλίου δὲ σοὶ ἔργα, ὅπως μὴ μωρὸς πέλητα
Δειλὸς ἐὼν πεύσεαι τε λέγειν τ' ἀνόητα σοῖς ἀνδρός.
Ἀλλὰ τάδ' ἐπτελέειν, ἅ σε μὴ μετὰ πυκτ' ἀνιήσῃ
Πρῆσσε δὲ μηδὲ, τῶν μὴ πίσασιν, ἀλλὰ διδάσκειν
Ὅσσα χρεών, τὰ τερπνότατον βίον ὧδε ἄγοντες.

(b) (Conſulta ante tempus, ut ne ſtulta inde exiſtant,
Stolidi utique eſt viri & facere & dicere inconſiderata.
(i) Verùm ea perage, quæ te poſtea non moleſtent,
(k) Nihil autem illorum age, quæ ignoras, ſed diſce
Quæcunque opus eſt: atque ita jucundiſſimam vitam exiges:)

(l) Solon quoque (ut congeram inæſtimabiles iſtas gemmas earum avido) prudenter inſtruit, & ſuo exemplo monet etiam ſeneſcentes oportere quotidie aliquid diſcere. Itaque cum & ego in parte felicitatis, quæ mihi divino obtigit munere, (m) ponam, me in numero diſcentium eſſe, ſi vel iſta, quæ colligi edam, illo me nequaquam eximam. (n) Utinam verò omnes addiſcamus ante ſenectutem *benè vivere*, ut in ea ſciamus *benè mori*: memores dati moniti in hanc rem à Seneca (o) rigido illo virtutis magiſtro Ep. 61. & illius dicti, quod neſcio quis non minus prudenter & piè, quàm ingenioſe protulit: (p) *Nihil eſſe turpius quam cùm eruditam linguam ruſtica redarguit vita.* Multum hîc vidit & (q) Marius ille, qui apud Salluſtium doctam & probam, at ruſticâ vitâ, ut erat ruſticanæ originis, refutatam, protulit vocem: (r) *Parum mihi placent eæ literæ, quæ ad virtutem doctoribus nihil profuerunt.* At plus (s) Seneca jam jam nominatus, qui in ingenioſiſſima illa epiſtola octageſima octava docet; *nihil in ſtudiis liberalibus eſſe boni, quorum profeſſores turpiſſimi omnium ac flagitioſiſſimi cernantur*, ubi nec Aſtronomis parcit, id pro merito refellens, quod omnes *diligentius ſciant loqui quàm vivere*, cunctaque ad mores referenda eſſe epiſtola octogeſima nona ex inſtituto docens, ſed & paſſim idem inculcans: quæ compendio epiſt. 106. profert, colophonis loco optimo jure hic addenda: *Laterunculis ludimus*: (t) *in ſupervacuis ſubtilitas teritur.*

[a] *Amicitia dives bonorum omnibus gemmis & opibus pretioſiorum.*
[b] *Vacuum in naturâ dari ſtatuit Gerichius Conſul Magdeburgenſis.*
[c] *Kircheri Pentametrum à Schotto in lucem prolatum.*
[d] *Schottus ſententiam Gerichianam de Vacuo divulgavit.*
[e] *Conſultatio de hoc opere edendo.*
[f] *Libri magnæ cum cautione edendi.*
[g] *Probus vir vel longè adeundus eſt, ut conſilium ejus exquiras.*
[h] *Conſultandum tempeſtivè.*
[i] *Temeritas moleſta.*
[k] *Diſce quæ neſcis & opus eſt.*
[l] *Senes quoque quotidie diſcant Solonis exemplo.*
[m] *Diſcunt & illi qui libros edendo alios docere conantur.*
[n] *Diſcendum præ omnibus benè vivere & benè mori.*
[o] *Seneca commendatur.*
[p] *Lingua concordet cum vita.*
[q] *Marius, ut origine ita & moribus ruſticus.*
(r) *Literæ ad virtutem proſint oportet.*
[s] *Seneca Stoico ſupercilio deſpicit literas, quaſi nihil ad virtutis ſtudium pertinentes.*
[t] *Subtilitas inutilis in ſuperfluis occupata.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

teritur. Non faciunt bonos iſta, ſed doctos. Apertior res eſt ſapere, imò ſimplicior. Paucis opus eſt ad mentem bonam litteris. Sed nos ut cætera in ſupervacuum diffundimus, ita Philoſophiam ipſam. Quemadmodum omnium rerum, ſic literarum quoquè intemperantiâ laboramus. Non vitæ ſed Scholæ diſcimus. Ego ſanè ſi librum illum meum edere me oporteret, talia quoque ad morum probitatem inculcandam ſpectantia vel Theologica vel Theologicis vicina attingerem, præſertim ubi mihi anſa à quopiam fuerit porrecta; ne ſcilicet cuivis virtutis ſectatori incumbens officium neglexiſſe viderer. Omnem verò acerbitatem, in qua, & quidem ubi de rebus vel non revelatis, vel captum humanum excedentibus, agitur, zeli apicem multi ſtatuunt, caverem, & quàm modeſtiſſimè agerem. Sed jam deſino ſcriptionis, & excuſari peto ſolemnem mihi feré loquendi per literas fidas mentis internuncias cum Illuſtriſſima D. Veſtra prolixitatem, quæ dulcedine ſuâ longius me provehit, tùm & farraginem hanc ſententiarum ex antiquis Philoſophis depromtarum. Quod libenter meritoque facio, quia & Illuſtriſſimam D. Veſtram talibus delectari novi, & nunquam alioqui ſatis dicitur, quod nunquam ſatis diſcitur. Benè valere & feliciter agere Illuſtriſſimam D. Veſtram cum ſuis dilectiſſimis cupio ex animo,

Simplices ſapiunt, qui benè vivere ſciunt.

Scholaſtica eruditio, quæ in mores non exit, laudanda non eſt

Illuſtriſſimæ D. Veſtræ

Omnibus officiis & ſtudiis deditiſſimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Ratisbonâ Hamburgum die 23. Martii 1665.

N. 16. ad 13.

SPero omnes meas rectè ad Generoſitatem Veſtram perveniſſe licet tardè. Nam ſemper ſcripſi non obſtante graviſſimarum occupationum Comitialium, quæ ſemper me circumſtant, multitudine & invaletudine, quæ etiamnum durat, fortè meliorem & firmiorem, ut fit, valetudinem effectura. Ego libenter pro re nata, etiam quædam de Cometa literis meis inſerere ſolco, utpote quæ Politica & Ethica philoſophandi ratio Generoſit. Veſtr. adamata dictat. Epiſtola Generoſitatis Veſtræ poſtrema die 14. hujus menſis exarata bonitate ſtyli & materiæ, proximæ illi die 11. ejuſdem ſcriptæ non cedit. Optandum ſanè eſt, ut omnes id, quod cum virtute & laude conjunctum eſt, eligamus, *abjectis Bacchanalium & aliis vitioſis inſtitutis. De quibus proximè plura ſcribere potero, nunc occupatiſſimus. Illa quoque Generoſitatis Veſtræ epiſtola ad Profeſſ. Matheſ. Regiomontanum mihi perplacet. Reſponſum ejus libenter videbo. Ut autem Generoſitas Veſtra opus ſuum de Cometa quamprimum in lucem mittat, etiam atque etiam rogo: Eandemque benè valere cupio

Occaſiones ſalubrium monitorum captandæ.

Electio boni omnibus convenit & optanda eſt.

** Mala averſanda.*

G. D. Veſtræ

Rautenſteinii monitum de opere hoc quamprimùm edendo.

Paratiſſimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Hamburgo Ratisbonam Kalendis Aprilibus Gregorianis 1665.

N. 18. ad 16.

OMnes literæ Illuſtriſſimæ D. Veſtræ rectè ad me perlatæ ſunt, & gratulor noſtras ultrò citròque tutò commeare, licet quandòque tardiùs. Itàque ſicut ſuperiores omnes, quod Rationarium noſtrum indicat, ita & poſtremas Illuſtriſſimæ D. Veſtræ literas rectè accepi. Gratias quantas poſſùm mente concipere ago maximas de iſta ſingulari in me benevolentia, & ex ea proveniente (a) literarum aſſiduitate, nec multitudine negotiorum, eorumque publicorum &

(a) *Literæ frequentes, tanto magis aſſiduæ, præſertim ab homine negociis dedito & infirmæ valetudinis, ſunt ſingularis amicitiæ indices.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Morbi etiam magni quiete & inedia curantur.

graviſſimorum, nec imbecillitate valetudinis obſtante. Ut hæc toties morbis tentata valetudo magis magiſque præcipuè quiete & abſtinentiâ, quibus magnos quoque morbos curari ſcimus firmetur, ſicut de proceris arboribus ſcribunt, eas quanto magis agitantur ventis, tantò magis radices agere, ex animo opto. Gratulor non tantum Reip. Chriſtianæ, ſed & Illuſtriſſimæ D. Veſtræ quod in curandis ejus commodis eadem omnibus hîc ſuo exemplo præluceat, ſtrenuam una cum tot aliis Viris totius Germaniæ præſtantiſſimis, & in Comitio Imperii Magnorum Principum, & loca occupare & negotia tractare dignis, dans operam. (*a*) Viros enim tantâ dignatione Illuſtriſſimos decet navare operam publice bono ac ex animo conſulere patriæ.

Legati Principum Viri Præſtantiſſimi ſint oportet.
(*a*) *Illuſtriſſimos Viros decet Remp. tractare.*

\- - - - - - - - (*b*) dare
orbi quietem ſeculo pacem ſuo
Hæc ſumma virtus, petitur hâc cælum viâ.

(*b*) *Publicæ utilitatis amantium ſtudia & laus.*

De iis quæ Illuſtriſſima D. Veſtra literis ſuis inſerere de Cometis Politica & Ethica ſolet, gratias itidem debitas ago. Fateor me nullam non, (*c*) ut commendandæ, ita & exercendæ virtutis, (abſit jactantia verbo) amplecti occaſionem, & hanc philoſophandi rationem unicè mihi commendatam eſſe. Hæc mihi vel ſola ab Illuſtriſſima D. Veſtra tot negotiis graviſſimis impedita ſufficient, etſi nihil de rebus Veſtris ab eadem obtineam, de quibus tamen ut, quantum licet, reddar certior, oro. Ego officii mutui partes ſtrenuè peragam, daboque operam ut cum meæ, illæ quoque verboſiores, epiſtolæ Illuſtriſſimam D. Veſtram delectent, ſubinde eas pro ratione temporis & rei ſubmittam: & ita in opere meo componendo peragam. Cum autem Illuſtriſſima D. Veſtra tantum induſtriæ meæ tribuat, ut illa in privatum primo uſum collecta & conjecta, privato liberari carcere & in publicum prodire velit: Dabo, juvante Deo, magis magiſque operam, ut aliquid proferam, quod Illuſtriſſimæ D. Veſtræ & omnibus bonarum literarum & virtutis cultoribus meritò placere poſſit. Reſponſum à Profeſſ. Regiomontano, poſtquam obtinuero, confeſtim ad Illuſtr. D. V. mittam B. V.

(c) Virtus ſemper commendanda & exercenda.

Illuſtriſſimæ D. Veſtræ

Omni ſtudio, cultu & officio addictiſſimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

N.17. ad 13. & 14.

Ratisbonâ Hamburgum die 26. Mart. 1665.

OMninò approbo G. V. inſtitutum & agendi rationem, dum ſubinde occaſione tùm Cometæ, tùm mearum literarum non minus terſo quàm pio ſtylo tractat ea quæ ad mores corrigendos, ac proinde ad publicam utilitatem promovendam faciunt. Argumento eſt & poſtrema epiſtola die 14. hujus menſis ſcripta, quâ mihi exponit G. V. ſententiam ſuam circa Bacchanalia, choreas, compotationes, & id genus peccata, quibus immundus hodie Chriſtianus mundus etiam Ethnicos priſcæ & noſtræ ætatis longè ſuperat. Hanc credo omninò piam & menti SS. Patrum conformem eſſe, mirorque in G. V. inter tot jactationes & occupationes tantam lectionem. Sed ſi hodiernos mores ad amuſſim illam examinare velimus, quis inter eos, qui quidem in ſæculo verſantur, & ſe mundo non ſubduxerunt, innocens erit? Scio quòd Aula Cæſarea, quod ad cultum pietatis ac religionis multis aliis antecellat. Novi etiam plures alias in noſtra Germania Aulas, puta Bavaricam, Neoburgicam, alias ubi vulgare alioqui vitium ebrietatis penè ignominioſum & planè abrogatum eſt. Sed quando ad Bacchanalia venitur, omnes genio indulgere videas. Nec deſunt tamen illis Aulis graves Theologi, Confeſſionarii, Concionatores aliique animarum cuſtodes, qui talia vident & tolerant. De Aulis Proteſtantium, quas pariter novi,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

novi, si quis scribere libere velit, quam non sylvam inveniret seu carnis, seu gulæ, seu alia vitia perstringere placeat? Sed hæc pro jure amicitiæ nostræ dicta sunto, qui scimus quemque suos patier manes:

Vitia omnibus innata.

Nam vitiis nemo sine nascitur: optimus ille est
Qui minimis urgetur.

Perfectum in mundo nihil est.

Et: — — nihil est ab omni
Parte beatum,

ut Horatius canit: & alibi propterea nævos in pulchro corpore non reprehendendos, sed ferendos tàm prudenter quàm humaniter statuit; memor scilicet fragilitatis, quâ nihil frequentius in vita humana occurrit. Multos vitæ genus, occasio, etiam usus sæculi & incogitantia, vel ignorantia ad peccata inducit: ut de aliis occasionibus nunc taceam. Orandus proinde est bonus Deus, qui alioqui per Cometas quoque & alia signa cælestia inobedientibus tristria quæque minatur, ut nos ab omni peccato & peccandi occasione ipse custodiat regatque. Nam si ille manum subducit, actum est, periimus. Sed Philosophari mihi jam necdum licet, adhuc ægroto simul & occupatissimo: Qui redamari constanter peto: sicut constanter maneo

Deus orandus, ut nos à peccatis custodiat.

Dei auxilium in negotio pietatis maxime necessarium.

G.D. Vestræ

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Hamburgo Ratisbonam die 4. Aprilis 1665.

N.19. ad 17.

SEntentiam meam de Bacchanalibus & id genus vitiis Scripturæ Sacræ, Rationi Sanæ & Antiquitati Piæ (quod est triplex Catholicæ veritatis Privilegium) conformem Illustrissimæ D. Vestræ placuisse multum mihi gratulor. Optandam foret ut eadem locum in orbe Christiano inveniret & moribus exprimeretur. Nam ut & antiqua Sapientia docet: *Optimus ille Ethicus est qui verba vertit in opera, (a) tantum se scire ratus, quantum vitâ expresserit. Perfectus autem, quem cum videas & audias idem est.* Ebrietatis vitium in tot Aulis, & Germanicis quidem, damnatum esse, tantamque in illis gravitatem, & temperantiam vigere lubens intelligo. (b) Et certe *si omnis turpitudo omneque vitium est contrà naturam*, ut eadem illa Sapientia docuit (c) certe ebrietas talis vel maxime erit. Nam & naturam sive valetudinem hominis & fortunas lædit. Sed quod præcipuum est, mentem de regia rationis sede dejicit

Veritatis privilegium triplex, Scriptura, Ratio, Antiquitas.

Ethicus optimus qui benè docet & vivit.

(a) Scimus tantum quantum moribus exprimimus.

(b) Vitium omne naturæ adversum est.

(c) Ebrietas maximè contraria naturæ est.

Atque affligit humo divinæ particulam auræ. Horat. l. 2. Sat. 2.

Et non tantum miscet, *(d)* sed & subjicit pecudibus ad naturæ necessitatem viventibus. Verissimè itàque Græcus Poëta Theognis, vitium hoc perstringens in hæc verba se diffundit:

(d) Ebrietas pecude deterior.

Ὃς δ' ἂν ὑπερβάσῃ πόσιος μέτρον, οὐκ ἔτι κεῖνος
Τῆς αὐτῆς γλώσσης κρατιδὸς, οὐδὲ νόου.
Μυρίετ', δ' ἃ πάλαμναι ἔα νήφων' εἶδέναι αἰσχρά,
Αἰδεῖται δ' ἔρδων οὐδέν, ὅσοι μεθύει
Τὸ πρὶν ἐὼν σώφρων, ὕστερ πάπιος. - -

[Quisquis autem præterierit potûs modum, non amplius ille
Suæ ipsius linguæ compos est, neque mentis:
Loquitur autem infinita, quæ sobriis videntur turpia:
Veretur verò faciens nihil, quando ebrius fuerit:
Ante qui erat sapiens, tunc stultus. - -]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Sed ſi hæc parva & deſpicienda videntur, plus ait Chriſtiana inſtitutio. Inde Philip. Melanchton, referente Keckermanno Syſt. Log. l. 3. c. 25. *Nos Germani*, inquit, *accerſimus nobis crapulâ & helluationibus noſtris primùm paupertatem: deinde morbos corporis, poſtremò æternam damnationem.* Hieron. verò Drexelius inimitabilis in legendo & in excerpendo diligentiæ Vir, ut multa culpæ & pœnæ mala in linguam Baccheam congerit, ita illa egregia reliquit: *Suidas* „ *Sapienti tres ait meri caliculos permitti, & primum quidem eſſe valetudinis, alterum* „ *voluptatis, tertium ſomni. Eodem pænè modo bibendi vices diſtinguens Anacharſis:* „ *Primus caliculus*, inquit, *neceſſitatis eſt ſedandæ ſiti: Alter ſobriæ hilaritatis:* „ *Tertius voluptatis: Atque hìc jubet Plato quieſcere. Nam quartus calix ebrietatis eſt & contumeliæ: Quintus clamoris & ſtultiſſimæ garrulitatis: Sextus commeſſationum, etenim quò plus potantur uvæ, plus ſitiuntur: Septimus libidinis & laſciviæ: Octavus bilis eſt & pugnæ: Nonus vulnerum & cædis: Decimus furoris* „ *& inſaniæ.* Ideo ſi quovis homine ratione prædito & honeſtatis amante rebuſque gerendis intento, multò magis Viro Principe & in dignitate conſtituto ac tot ſubjectorum curam, patris inſtar, gerente, nihil indignius & nocentius ebrietate dari poteſt, nempe

Sapiens ſobrius ſit oportet.

Sobria hilaritas ſapienti permiſſa.

Ebrietatis ultimus gradus inſania.

Omne animi vitium tantò conſpectius in ſe
Crimen habet, quanto major qui peccat habetur.

Candida veſtis vel minimas prodit maculas. Equidem ebrietas, ut & ſaltatio, Regibus olim indecora prorſus fuit. Quamobrem Cicero, optimus ſui ſeculi non tantum Orator ſed & Politicus, *Dejotarum Regem*, *Virum* ejus judicio *graviſſimum & ſanctiſſimum cunctaque Regio & animo & more facien-* „ *tem* de utroque illo vitio accuſatum defendens: *Dejotarum*, inquit, *ſaltan-* „ *tem quiſquam aut ebrium vidit unquam? omnes ſunt in illo Regiæ virtutes.* Quâ etiam occaſione frugalitatem, id eſt, modeſtiam & temperantiam virtutem eſſe maximam judicat, cæteriſque Regiis laudibus ſcilicet fortitudini, juſtitiæ, ſeveritati, gravitati, magnanimitati, largæ beneficentiæ & liberalitati accenſet. Et certè illa ut fortitudinis & manſuetudinis, juſtitiæ & clementiæ, ſeveritatis & comitatis, gravitatis & blandiloquentiæ, magnanimitatis & modeſtiæ, ita & largæ beneficentiæ liberalitatiſque & parſimoniæ, qualis illa priſcorum Romanorum Imperatorum fuit, (*e*) aliarumque virtutum temperamenta, virtutis artibus facta & cuſtodita (*f*) (alioquin in vitium ducit culpæ fuga ſi caret arte) maximè ut Viro Principi conveniunt, ita & Reipub. proſunt. Et qui hæc perſuadet Principi, (*g*) quem pro multis procurare videt, & qui debet multis ſæpè philoſophari ac juſtitiam colere à Plutarcho illo non minus fido quàm doctrinæ & felicium ſimilitudinum pleno Scriptore, comparatur Medico laude digno, (*h*) oculum qui pro multis videat multoſque cuſtodiat, curanti in illo egregio tractatu cum præcipuis Viris Philoſopho eſſe diſputandum, quo rectam inſtitutionem ſi in Principem Virum ac in Repub. verſantem rebuſque gerendis deditum, illabatur, eumque ſtudio virtutis impleat, multis per unum prodeſſe, & vim legis adipiſci, bono publico docet. Laudandi itaque omnes qui ſobrii non tantùm ad tractandam Remp. accedunt, ſed & ſemper & ad ultimum tractant. Utinam nec tùm ullam reprehenſionem & cenſoriam ſeveritatem incurrant, dum Bacchi feſta celebrando diſcurrere & inſanire pleriſque ſolenne & volupe eſt. Illud maximoperè dolendum impunè talia patrari, obſolefacta illa vera & ſancta (*i*) cenſura Eccleſiaſtica, quæ eſt anima pietatis, & ſine (*k*) quâ nihil vel ipſæ doctiſſimæ & cæleſtiſſimo ore prolatæ conciones valent. Ideò dicere ſoleo, Duces exercituum prudentiores hic eſſe in ſuo vitæ inſtituto Ducibus Eccleſiarum, quòd mandatis jungant diſciplinam. Quod verbum non diſplicuiſſe Incomparabili illi Heroi Vrangelio, Sveciæ Archiſtratego, probè memini. Sed quid agamus, & cur talia vel memoramus, gnari artibus Sa-

Principis dignitas, ut alba veſtis, minimam prodit labem.

(*e*) *Virtutum temperamenta & Principem decent & Reip. proſunt.*

(*f*) *Virtutem in medio locat prudentia.*

(*g*) *Principis officium eſt publica commoda curare, omnes veram ſapientiam docere & juſtitiam colere.*

(*h*) *Princeps inſtar oculi eſt in corpore Reipublicæ.*

(*i*) *Diſciplina Eccleſiaſtica, res utiliſſima, poſtliminio revocanda.*

(*k*) *Conciones, etiam optimæ, ſine diſciplina nil valent.*

tanæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

tanæ & perversitate *(a)* ingenii multitudinis, hæc etiam, licet optima, vel in desvetudinem, vel in abusum abiisse, ut & plura ejusdem generis? Cæterum piè & prudenter ut solet, Illustrissima D. Vestra dicit, *quemque suos pati manes, neminemque sinè vitiis nasci, & nihil esse ab omni parte beatum.* Hæc enim ipsa nos ad omnem *(b)* modestiam, imò *(c)* humilitatem in foro Theologico receptam virtutem, id est animum demissum & pœnitudinem coram Deo, tum verò ad appetendam *(d)* fide vivâ & efficaci veram beatitatem impellere possunt. Melius enim longè gentilibus norunt Christiani quæ solida, quæ fluxa, quævè sequenda vel fugienda sunt. Et sunt, fateor, pauci tamen, qui se id nosse moribus testantur. Sed & de horum unoquoque, & de quavis civitate dici potest illud, quod in Historia Batavorum Gerhardus Listrius Rhenensis de Ultrajecto, quæ illi Roma minor est, ad illorum Horatianorum ab Illustrissima D. Vestra allegatorum imitationem dicit:

(e) Verùm ut sub rapidi nihil est curvamine cæli
Parte quod ex omni perfectum vivat agatque:
Sic sunt nævorum quædam vestigia, corpus
Tam benè compositum malè quàm decuisse videntur.

Omninò itaque Deus, *(f)* qui nos propter gloriam nominis sui condidit, & propter eandem *(g)* æternùm servare vivâ fide cum colentes decrevit, *(h)* orandus est, ut nos ab omni peccato & ejus occasionibus ac illecebris præstet immunes. Nam *(i)* absque auxilio ejus nihil, hîc præcipue, in re maxime omnium ardua, ubi cum Satana mille fraudum artifice, cum mundo pellaci, qui supra eum positus est, cum carne domestica inimica & indiscreta hoste, omni externo hoste nocentiore luctandum & pugnandum jugiter homini est, præstare possumus. Sed perplacet tamen illud piæ antiquitatis monitum: *(k) Totum ex Deo, non tamen quasi dormientes: non quasi ut non conemur. Sine voluntate tua non erit in Te justitia Dei. Qui fecit te sine te, non te justificat sine te.* August. serm. 15. de verb. Ap. Gratiam autem divini auxilii mereri (ut ex sensu veterum hac voce utar pro consequi) *(l)* nonnisi debitâ mandatis ejus obedientiâ præstitâ possumus. Atque *(m)* hæ etiam sunt ejus conservandæ, quæ & parandæ artes. Quas qui tenet & custodit, tutus Cometam, *(n)* licet tot prodigiis vulgò tremendum, intrepido adspicit oculo, & animo invicto cuncta inania seculi, licet carni magnum vel terrorem incutientia vel appetitum irritantia, vincit & temnit. Alioqui quis, præsertim vaticiniis illis Astrologicis credulus, & longam deletorum exercituum, eversorum regnorum, sublatorum Principum, grassantium elementorum seriem Cometæ adscriptam, cernens, non paveat terrificum illud sidus

— — — Crinemque trimendi
Sideris & terris mutantem regna Cometem?

Quæ de hoc argumento ego hùc illùc scripsi talia sunt, ut Illustrissima D. Vestra videt, imò ut fatear ad eandem pleraque scripsi, utpotè talium avidam, manifesto probæ mentis indicio. Possunt tamen quædam emolliri, nonnulla verò & omitti. Ecce enim illa Pythagorica monita.

Καὶ πιφύλαξό γε ταῦτα ποιεῖν ὑπόσα φθόνον ἔχει.

(Et cave ea facere quæcunque invidiam habent.)

Et mox:

Πρῆσσε δὲ ταῦθ' ἅ σε μὴ βλάψῃ, λόγισαι δὲ πρὸ ἔργου.

(Fac † ea quæ tibi non noceant, & * ante opus delibera.)

Interserit autem & gnomen, quæ unà cum his in meo instituto apprime mihi est observanda,

(a) Multitudo corrumpit optima quæque.
(b) Modestia Christianos decet.
(c) Humilitas Theologicè virtus est.
(d) Fides viva justificat & salvat.
(e) Perfectum in orbe nihil.
(f) Gloria Dei scopus unicus omnium rerum.
(g) Fides viva salvat.
(h) Preces in salutis æternæ negotio necessariæ.
(i) Gratia opis divinæ in negotio salutis pernecessaria.
(k Gratia auxilii divini conatus nostros provehit.
(l) Obedientia nostra Deo grata.
(m) Gratia divina paratur & conservatur obsequio.
(n) Heros Christianus invictus, imò victor.

Invidiosa cavenda.

† Noxia fugienda.
** Deliberandum tempestivè.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Nec sumtus importunè facias.

Magnum enim profectò est temeritatis inconsultæ & injustitiæ in carissima pignora,

Natos natorum, & qui nascentur ex illis,

argumentum, ita rem familiarem tractare, ut sumtus contrà temporis & conditionis ac statûs rationem, & (quod Plutarchus inter mala garrulitatis posuit) nullo cum lucro facias. Faciunt id nonnisi qui seipsos suasque non norunt vires, & immodica appetunt, ita patrimonium dilapidant (quod quidem multi lapidem illum philosophicum quærentes aurumque potabile excoquere volentes inconsideratè & iniquè faciunt) & decoquunt patrimonium, (a) decoquunt creditoribus suis, bonæque spei imò quandoquè & totius familiæ ac civitatis (b) (sponsiones vel præstando vel importunè quærendo) utilitatem. O præposteram Oeconomiæ Philosophicæ, quæ tandem nec cœnæ philosophicæ nec prandio abstemio & tenui, quale illud Epaminondæ proditionis non capax fuit, sufficiat, rationem, publicis privatisque rationibus inimicam! Obliviscuntur omnes hi illorum necessariorum per omnem vitam monitorum: (c) *Nosse se quenquam*, & (d) *nihil nimium cupere*, (e) *comitemque æris alieni atque litium esse sponsionem*, quæ (f) tria præcepta Chilonis Lacedæmonii, ut auctor est Plinius l. 7. mortales Delphis consecrando aureis literis oraculorum societatem ei dederunt. (g) Si quod tamen damnum subeundum est, virtutis & publicæ utilitatis caussâ subeundum est, spe indubitata justæ mercedis quæ quemque dignum manet. Sed non amplius protraham scriptionem, quæ si importuna quandoque est Illustrissimæ D. Vestræ publica tractanti, merebitur, ut spero, veniam, quia illa quoque publico commodo consulere studet, & Illustrissimam D. Vestram hisce meis collectaneis commentariolis gaudere, & favere novit. Bene valeat, & favorem continuet ei, qui est mente manuque candida

(a) *Decoctorum mala in Remp. quoque redundant*
(b) *Sponsiones fallaces ingenuo homine indignæ, perdito conveniunt.*
(c) *Nosce teipsum.*
(d) *Ne quid nimis.*
(e) *Sponde, præsto noxæ est.*
(f) *Chilonis Laced. tres sententiæ vice oraculorum habitæ.*
(g) *Merces dignos manet.*

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni cultu, studio & officio deditissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

N. 18. *ad* 15.

Ratisbonâ Hamburgum die 30. *Martii* 1665.

DE argumento Cometico nihil nunc accepi, ideò nec quidquam hac vice Generositati Vestræ communicare possum. Cujus laudabile hac in parte institutum bonum publicum omni ex parte spectans libenter adjuvarem, ut & res hoc rerum statu attenuatas. Sed facultate deficiente sola voluntas restat. Res Polonicæ omninò in crisi & summo periculo videntur esse. Grassatur ibi exterorum ambitus aurumque. Sed & grassabitur amplius. Nam

Voluntas sola sufficit, ubi facultas deest.

Avaritia perdit Rempublicam.

- - - Quid non mortalia pectora cogit
Auri sacra fames?

Benè valeat Generositas Vestra & redamare pergat

G. D. Vestræ

Paratissimum Servum

DE RAUTENSTEIN.

N. 18. *ad* 20.

Hamburgo Ratisbonam die 8. *Aprilis* 1665.

GRatissimum mihi semper est, quicquid à tam candida & amica manu Illustrissimæ D. Vestræ venit. Cui pro hac singulari, ad institutum meum bono publico

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

publico consecratum & rem meam, quæ, fateor, per præterita bella tenuis mihi & exsucta est, juvandum promto studio maximas ago gratias, idque ita accipio, quasi effectum datum esset, ex illa jam olìm recepta æquitatis lege:

Voluntas sola sufficit ubi facultas deest.

Ut desint vires, tamen est laudanda voluntas.

Deus ipse in rationes benè & malè factorum refert nostra proposita ad exequendum firmata, etiamsi in opera non exeant, dum quod volumus constanter, perficere non valemus. Certus autem sum Illustrissimam D. Vestram mecum communicaturam omnia, quæ de argumento Cometico aliunde acceperit. Vellem enim opus meum, quod sub manu, & tot Præclarorum Virorum meaque tenui industriâ crescit, ita adornare, ut placeat omnibus, cognitionem rerum, & castimoniam morum appetentibus, ipsisque adeò Viris Principibus, quibus vel maximè debitum ut respectum cultumque submissum, ita & studium officiumque testari & præstare volo. Hoc enim ut in se ipsum est honestum, unde illud

Principibus placuisse viris non postrema laus est,

ita spero eorum munificentiam, temporis iniquitate dejectam rem meam, sublevaturam.

Principum munificentia bonarum artium studiosis in re tenui necessaria.

Ego quippe illam bonæ mentis sororem, * Divam Peniam, onus quoquè bonæ mentis esse reputo. Nam profectò non sine ratione vetus Poëta Græcus Theognis in hæc erumpit verba:

** Paupertas probis familiaris & prægravis.*

Ἄνδρ' ἀγαθὸν πενίη πάντων δάμνησι μάλιστα.

(Virum bonum paupertas omnium domat maximè)

& quæ sunt alia, quibus id, aliquantùm tamen justo plus, exaggerat, mortem ipsam paupertati præferens. Cujus incommodum Juvenalis eleganter & magis cum veritate illis effert verbis:

Haud facile emergunt, quorum virtutibus obstat
Res augusta domi.

Quanquam illud Theognideum monitum honesta industria meritò ad se refert:

Paupertatem vir industrius, quantum licet, fugit.

Χρὴ γὰρ ὁμῶς ἐπὶ γῆν τε καὶ εὐρέα νῶτα θαλάσσης
Δίξεσθαι χαλεπῆς Κύρνε λύσιν πενίης.

(Oportet igitur simul super terram & lata dorsa maris
Quærere gravis, Cyrne, liberationem paupertatis)

Verumtamen Autarkeja illa sive *animus suâ sorte contentus cum pietate magnus est quæstus*, ut Apostolus docet. Ideò & Publius Syrus inter tot selectas sententias & hanc posuit: *Is minimo eget mortalis qui minimum cupit.* Sed & omnes sapientes divitem pronunciant eum, qui suâ sorte contentus est, licet mediocri & tenui, sicut avarum inter medias opes inopem, cum ei tàm desit id quod habet, quàm quod non habet.

Autarkeja dives.

Dives est qui cupit nihil. Avarus semper pauper.

De rebus Polonicis optimè, id est, more suo, judicat Illustrissima D. Vestra. Exercet ibi vires externa ambitio, cui patent animi eorum, * qui privatis rebus student, hisque publicas aptant, maximo earum detrimento. Sed † nos in tanta rerum vicissitudine, & hominum iniquitate constantem & æquam servemus mentem. Ego maneo

Avaritia perdit Remp.

** Privatæ res semper officiunt publicis.*

† Æquo animo omnia, etiam adversa, excipienda.

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni cultu studioquè

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Ratisbonâ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Ratisbonâ Hamburgum die 2. Aprilis 1665.

N.19.ad 16. EXcerpta Literarum mearum ad G. Veſtram occaſione Cometæ familiariter ſcriptarum paulùm correcta, remitto, & obſervatis iis quæ jam antè monui, edi poſſe puto. Hæc augere vel aliquid commentari in hac fertiliſſima alioqui materia nunc non poſſum, non ſolum propter morbum adhuc continuantem, & me ſemper ferè in lectulo vel ſella detinentem, ſed & propter alias occupationes varias, præcipuè publicas, quas provinciæ mihi demandatæ ratio affert, vix ſano & benè valenti perferendas. Non dubito autem G. Veſtram pro eruditione ingenioque ac otio ſuo facilè inventuram quæ opus iſtud belle exornent, & nomen ſuum undequaque celebrius reddant. Id verò caveat, ne nimias forte impenſas in id faciat, & ſe magis oneret. Quod pro candido affectu meo monenti vitio non vertet ſpero. Reſponſum à R. P. Curtio, ad quem in negotio Cometæ ſcripſi, exſpecto. Plura in hanc rem non ſuppetunt. Sed & alia quæ ſcribam, habeo pauca. Feriamur enim iterum. Heri tamen ipſis ſcil. Kalendis Aprilis Electorales Brandenb. ad fœdus Rhenanum acceſſêre, prout & Marchiones Culmbacen. & Anſpacen. nec non Epiſcopus Argentinenſis accedunt, ſuperatis omnibus difficultatibus. Ita federa ac leges publico bono pangimus, Deo nos toties è cælo officii monente. Poſt ferias Paſchatis videbimus, quid tandem de puncto Capitulationis deque aliis materiis hêc futurum, vel an rebus deſperatis abeundum ſit? Interea undique materiæ conquiruntur ad novas flammas, quibus totus orbis Chriſtianus conflagrare & comburi queat. Deus nos ab hoc & æterno igne cuſtodiat! Næ his quoque raris Cometarum facibus in cælo accenſis, nobis ſat efficaciter, ſi voluntati ejus nos conformare velimus, officia noſtra in memoriam revocat, & media iræ ſuæ vitandæ ob oculos ponit. Benè Valeat & ſalveat plurimùm cum ſuis à

Fœdera Deo præſente panguntur.

Divina voluntas ubiquè ſpectanda & ſectanda.

G. D. Veſtræ

Paratiſſimo Servitore

RAUTENSTEINIO.

N.21.ad 19.

Hamburgo Ratisbonam die 11. Aprilis 1665.

MUltum certè ſplendoris operi meo Illuſtriſſimum nomen Rautenſteinianum, quod Heinſii, Hevelii, Fabricii, Paſtorii, Bullialdi, Titii, Pocmeri, Gruteri, Kircheri, Schotti, Curtii, & tot alii Viri in Repub. literaria Clariſſimi ſuſpiciunt & colunt, addet. Quod autem Illuſtriſſima D. Veſtra mecum de argumento Cometico, aliiſque hâc occaſione communicata diuturniore curâ expolire, & divite ingenii venâ locupletare nequeat, eſt quod operis mei reſpectu doleam. Sed minimè miror eandem inter tot, & affectæ valetudinis, & publicorum negotiorum tàm amplæ provinciæ incumbentium impedimenta, præſtare id non potuiſſe. Ego ſemper & ubiquè amicitiæ fidem integram Illuſtriſſimæ D. Veſtræ ſervabo. Ut exornem opus meum cunctis, quæ à me coacervari (inter multa quoque negotia, me ſemper circumſtantia urgentiaquè) tùm ad aſtrorum, ac Cometarum nominatim cognitionem, tum ad vitam jucundè & honeſtè tranſigendam, & ipſam beatarum mentium ſedem aſtris ſublimiorem ſcandendam facientia poſſunt, omnem do operam. * Vanam gloriam & ventum illum favoris vulgi non capto. † Veram tamen gloriam, quæ ex ſapientiæ ac virtutis ſtudio provenit, quaquè optimus quiſque tangitur & ducitur, non negligo, ago, ut me vixiſſe induſtriè & honeſtè, ac publicæ utilitati intentum, poſteritati tedeam, ſive in quieta & commoda ſede, qualem Deus mihi in hac urbe, omni ex parte præſtantiſſima, & ad exercenda literarum commercia toto orbe commodiſſima

Vita jucunda, honeſta, in terris, in cælo beata ducenda eſt.

** Ambitio fugienda.*

† Gloriam veram honeſtam induſtria quærit & conſequitur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

dissima paravit, vitam honestis laboribus transigam, tamen illa Ciceronis verba, quæ exactis in exilio sedecim mensibus post reditum in Urbem ad Quirites protulit, usurpare non verebor, ex ipsis Philosophiæ penetralibus desumpta.

Sic verò tunc ille: *Nullam virtus aliam mercedem laborum periculorumquè desiderat, præter hanc laudis & gloriæ: quâ quidem detractâ, *quid est, quod in hoc tam exiguo vitæ curriculo, & tam brevi, tantis nos in laboribus exerceamus? Certè si nihil animus præsentiret in posterum, & si quibus regionibus vitæ spatium circumscriptum est, eisdem omnes cogitationes terminaret suas: nec tantis se laboribus frangeret, neque tot curis vigiliisque angeretur, neque toties de vita ipsa dimicaret. Nunc insidet quædam in optimo quoque virtus, quæ noctes & dies animum gloriæ stimulis concitat, atque admonet, non cum vitæ tempore esse dimittendam commemorationem nominis nostri, sed cum omni posteritate adæquandam.*

Virtus industria gloriam quærit & invenit.

** Laborum merces gloria.*

Gloria incendimur ad studia & omnes labores.

Quæ verba tantò libentius hîc adscribere volui, quia Illustrissima D. Vestra tot præclaris de Republica literaria, & Germanica meritis, quanto sudore paranda sit vera illa gloria æternum mansura, èxemplo suo docet. Degeneres & abjectas animas, quas molestia laboris à studio veræ gloriæ, ad extremum dulci deterret! Eleganter & verè Seneca: *Si quid feceris honestum cum labore, labor abit, voluptas manet: * si quid turpe cum voluptate, voluptas abit, dolor manet.* Cæterùm & magno constet gloria necesse est, magno dico, non tantum labore, sed quandoquè & ære. Ego tamen hîc candidorum monitorum Illustrissimæ D. Vestræ memor sum, & hæc benevolentiæ ejus annumero. Novi autem etiam bonarum artium virtutumquè cultoribus cavendam & fugiendam esse, quantum licet, paupertatem; in quam rem ea quæ vetus ille Poëta Græcus Theognis prodidit, aliaque attuli, ideoquè faventiorum fortunam omnibus Viris probis, & de genere humano bene mereri volentibus, quò industria eorum non tantum non deprimatur, sed etiam in altum provehatur, apprecor. Alioqui sæpenumerò

Virtus laboriosa parit voluptatem.
** Vitium iners parit dolorem.*
Paupertatem vir industrius, quantum licet, fugit.

Stultitiam patiuntur opes, patiuntur honores.

Fœdus vestrum Rhenanum accessione Serenissimi Electoris Brandenburgici, Principis ut inter cunctos Germaniæ Principes Potentissimi, ita & præclaris animi dotibus Cumulatissimi, & magnis meritis Clarissimi, tum & Agnatorum ejus Marchionum Culmbacen. & Anspacen: nec non Episcopi Argentoratensis augeri & firmari, multum est. Ad res enim Imperii constituendas facit, si tamen fœdus constanter servetur & rite semper adhibeatur, nec obtentui sit novandis ac vi gerendis rebus, qua de re plurimos jam queri audio. Sed non dubito vos in illo Augusto Comitio congregatos, & hanc & illam Capitulationis Cæsareæ materiam ita tractaturos, ut exinde non tantùm in Imperium Romanum, sed & in universum orbem Christianum insignis redundet utilitas. Certe & Vos, ut omnes mortales in tanta rerum confusione novus Cometes, velut face accensa in tenebris, ad rite faciendum officium ducere debet, ut vel maxime dicti illius sat pii, licet ab impio prolati, memores, uno ore unoque animo dicatis:

Cometæ officii admonent mortales.

Duc me Parens Celsique dominator poli
Quocunque libuit, nulla parendi mora est.

Divina voluntas ubique spectanda & sectanda.

Quod reliquum est, adjungo quæ ad manum sunt scitu digna & abjungo, urgente tabellario, ac favori Illustrissimæ D. Vestræ inclusas ad P. Curtium, tùm me meosque meaque commendo, dilectissimis Illustrissimæ D. Vestræ una cum eadem bene valere jussis

Illustrissimæ D. Vestræ

Omnio studio & officio

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

N. 20. ad 17.

Ratisbonâ Hamburgum die 6. Aprilis 1665.

QUid de editione Cometologiæ G. Veſtræ ejuſdemque acceſſoriis ſentiam, jam aliquoties & nuper etiam ſcripſi. R.P. Curtius per Amicum ſpem mihi fecit reſponſi ad meas, quod itaque proxima Dominica expecto, & ſic G. Veſtræ poſt octo demum dies ejus tenorem communicare potero. Cæterùm me ita obruunt morbi, negocia, publica, privata aliaque faſtidia, ut ſcribere aliquid ſolidi, & quod ætatem ferre ac lucem mereri poſſit, non valeam. Imò vix ſufficio reſponſis ad Amicorum literas, ità ut aſſeverare G. Veſtræ poſſim, me nemini toties ſcribere, quàm ſibi. Imo ferè intermitto omne literarum commercium, quo frequenti & illuſtri uti ſolebam, contentus ſi interdum unum vel alterum librum, quales raros certè collegi, inſpicere, & ſic animum paullisper relaxare liceat. R. P. Caſparum Schottum benè novi. Miror autem, quod ille ſententiæ illi de Vacuo accedat, quam tamen ante paucos annos ſocios ejuſdem Viennæ & alibi in P. Valeriano, illo gente & mente Magno (quem quanti fecerim, verſiculi antehac miſſi, quos Anno 1654. Viennæ deproperaveram, teſtantur) penè damnaſſe memini. Quod verò Generoſitas Veſtra in ſcripto illo ſuo, ſi fortè Theologica attingat, ſicut in litteris die 28. Martii datis ſcribit, modeſtè procedere conſtituerit, libens intelligo, utpote qui illas horrendas quorundam ſententias de ſervo hominis Chriſtiani arbitrio, de impoſſibilitate & non neceſſitate bonorum operum, (imò de neceſſitate vel coactione malorum operum) de abſoluto decreto æternæ condemnationis & ſimilia jam diu deteſtor, optoque contrà, ut omiſſis inutilibus & noxiis ſæpè diſputationibus, *alii alios ad bona excitemus ſcriptis & factis. Nam non qui dicunt vel ſcribunt, † ſed qui faciunt, cæleſtis regni poſſeſſionem aſſequentur. Ego conſtanter maneo

Lectio, etiam brevis & curſoria, delectat.

Theologia Polemica pluribus faſtidio eſt.
** Theologia Practica permultis arridet.*
† Pietas in cælum ducit.

G. D. Veſtræ

Paratiſſimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

N. 22. ad 20.

Hamburgo Ratisbonam die 15. Aprilis 1665.

COmetologiæ meæ, prout librum illum Illuſtriſſimæ D. Veſtræ vocare placuit, acceſſoria, (ut liceat commodam vocem è foro hùc mihi tranſferre) adjungam, cum Deo, quæ non ſolùm res & occaſio præbebit, ſed & publice privatimque utilia erunt, ideoque Cometis mortales officii commonefacientibus à me ſalvâ pietate taceri nequeunt. Omni verò acerbitate verborum, quam in monitis, ſatis alioquin (ſi vel melle modeſtiæ ſinceræ condiantur) vulgò ingratis fugiendam eſſe & Plutarchus & alii Sapientes me docuerunt. Theologica, quæ mihi quandoque præbentur, leviter tangenda erunt, quantum quidem morum pietati & publicæ utilitati expedit. Scio aliàs vel ex Syro illo: *nimium altercando amitti veritatem:* magis verò ex Apoſtolo † *heterodoxos & non acquieſcentes ſanis ſermonibus Domini noſtri Jeſu Chriſti, ac* ei, quæ ſecundùm pietatem eſt, doctrinæ, ſuperbos eſſe, nihil ſcientes, (a) ſed languentes circà quæſtiones & pugnas verborum, ex quibus oriantur invidiæ, contentiones, blaſphemiæ, ſuſpiciones malæ, conflictationes hominum mente corruptorum, & qui veritate privati ſunt:* quos devitandos, & illa eorum *dogmata vana & inutilia, adque ſubverſionem potiùs audientium ac profectum impietatis ac rixoſas quæſtiones, quàm ad ædificationem Dei facientia*, fugienda eſſe, toties docet.

Monita, ſemper alioquin moleſta, omni verborum aſperitate careant.
Controverſiis nimiis veritas perit.
† Sobriam Theologiam Scriptura commendat.
** Chriſti vox ſequenda in via ſalutis.*
(a) Chriſtiana inſtitutio pietatis eſt magiſtra.

Dogmata illa, quæ Illuſtriſſima D. Veſtra recenſet, utinam non ex hoc cenſu forent! Sed quàm intemperantiæ omnibuſque vitiis fibulam laxent, vel nobis tacentibus aſſidua experientia docet clamatque. Soleo ego, dum has pietatem con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

convellentes disputationes, quæ tantâ animorum (utinam non armorum!) commotione fiunt, sub judicii liberi incudem revoco, recordari sententiæ, profundâ cogitatione dignissimæ, ab Eruditissimo illo Veterum Clemente Stromatæo latæ: *Diabolus causas peccatorum servis Dei suggerit, atque astutè hoc molitur, ut ipsi quoquè secum cadant* l. 2. Strom.

Equidem, si sacra & profana omnia recto stare debeant talo, omninò ut divina justitia, sapientia & bonitas immòbilis; ita & * humanæ voluntati, † nulli astrorum Cometarumvè vel fati Caldaici, Stoici Astrologicique necessitati subjectæ, libertatiquè suæ relictæ, & ut virtutum vitiorumquè studio, ita & præmiorum ac pœnarum justitiæ locus relinquatur necesse est. Acutè verò & verè Italus quidam, Aulæ Illustrissimi illius Herois Stanislai Lubomirscii Palatini Cracovienſis Senatoris Gravissimi, familiaris ad Adamum Goslavium, scriptis sat clarum, Philosophum inter gentis nostræ Equites acutissimum (quo Avunculo meritò glorior) dixit aliquando: *Contrà omnia disputari potest, contra bona opera non potest.* Video autem non paucos dogmatum illorum patronos mollius de his statuere, & sententiam suam magis in piam simplicitatem, quam illam minimè necessariam in theoria, maximè verò damnosam in praxi curiositatem flectere. Atque utinam omnes, voce divina monente, ad sobrietatem sapiamus, iis quæ scripta sunt contenti, quæque facienda & tenenda præcepta sunt, constanter adhærentes! Profectò enim verissimum est, quod Illustrissima D. Vestra scribendo indicat, non eos qui dicunt, vel scribunt, sed qui faciunt (alias contrà vocem Christi multi forent, imò omnes electi, quia, Seneca, & experientiâ teste, *omnes malunt disputare, quàm vivere)* salvatum iri. Miserum profecto, qui quum benè doceat, malè verò vivat, ex ore suo judicabitur, & (liceat ita dicere) Deum quomodo eum condemnare debeat, instruit. O hominem sui immemorem, imo osorem!

Divina perfectio absolutissima.
** Libertas humani ingenii salvâ justitiâ negari nequit.*
† Necessitate hominis voluntas non agitur.
Pietas hi cælum ducit.
Electi, pietatis veræ cultores, pauci sunt.

Qui bona ritè docet sed malè vivit:
Est stulti similis, cui bona nota est
Semita, quam monstrat: sed miser hæret
Sordibus obscœnis, invia sectans.

Vidi autem jam olim hunc in navim Stultiferam Jodoci Badii ex invento Sebast. Brand. (uterque vir omnigena eruditione, 15. seculo exeunte, claruit, & scripto illo tam jucundo quàm utili de genere humano benèmeruit) fabricatam compactum, in Tartara ferri. Quis vero illo pejus tùm sibi tùm aliis consulit? Contrà semet ipsum enim verè αὐτοκατάκριτον sententiam tulit, & multos, quos servare debuerat ceu bonus ductor, perdit pessimus seductor. Hunc vel maximè, inprimis certè Cometa noster novus, tanquam cælestis Concionator sive Præco potius monet de officio. Utinam Doctores Christiani non surdis auribus, saltem non contemptu piæ veritatis, & studio rerum terrenarum obturatis, hæc fidelia & salutaria monita excipiant! Non equidem debent. Terrestres enim Concionatores isti cælesti obedire ante omnes par est. Quod si verò ego talia sæpius repeto, & inposterum repetam, dum Illustrissimam D. Vestram alioſquè talium amantes alloquor, præbita mihi præsertim occasione ac veluti data facultate loquendi, si vel iisdem verbis id fiat, spero me veniam apud æquum judicem consecuturum. Mallem certè vel tautologus quàm officii in publicum desertor ulla ex parte haberi. At verò possum me magno quoquè tueri auctore. Nam in diligenti quondam Quinti Curtii (qui Matthæo Radero, Viro Doctissimo, est ab ordine primus & Attica apis ac Siren) lectione observavi, eum sui ipsius esse imitatorem. Nonnunquam enim res, aliquando sententias, immutatis verbis, sensu tamen retento, repetit, sæpius phrases eadem adhibet. Sed venio ad alia. Et à Curtio quidem ad Curtium vestrum. A quo etiam aliquid Curtianum exspecto, quod commendet styli nitor & elegantia verborum ac sententiarum, quæ in illo elucent, velut elegantissimæ gemmulæ insertæ auro, vi-

Cometa officii monet inprimis verbi divini præcones.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

brantes ſcintillas teneras & ſemina flammæ. Socium ejus Schottum de fama nominis novi, & aliquando volente Deo, compellabo de argumento Cometico, tùm & de Vacuo. Utinam modò plurium corda, quod vita teſtatur, non eſſent metûs divini vacua! Quod reliquum eſt Illuſtriſſimæ D. Veſtræ de aſſiduo, & quidem inter tot morborum & occupationum impedimenta, literarum commercio, maximas ago gratias, eandemque diu ac feliciter benèque valere cupio ex animo

Illuſtriſſimæ D. Veſtræ

Omni ſtudio, cultu & officio

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

N.21.ad 18.

Ratisbonâ Hamburgum die 9. Aprilis 1665.

Sapiens ſemper ſibi conſtat, officiumquè facit.

NOs brevi multas mutationes viſuros autumo, quas Cometæ iſti præcurrunt. Sed quî fieri poteſt aliter in hac ſublunari ſcena, cujus theatrum quaſi perpetuum mobile ſemper circumrotatur? Sapiens hæc videt & ridet, Deo ſuo ac Virtuti innixus, & quaſi in excelſo tutoquè poſitus, unde impune adſpicere poteſt iſtas fabulas. Ab aliquot diebus hîc denuò novus Cometa videtur circa tertiam matutinam, tenui quidem & breviori quàm prior cauda, quæ ex Oriente in Occidentem porrigitur: ſed non minoris tamen de cætero magnitudinis, ut ab Amicis audivi, qui illum ipſi viderunt. Non dubito & Vos de eo jam notitiam habere. Dicitur non procul à Pegaſo hîc viſus. A nonnullis autem ille ipſe Cometa eſſe putatur, quem ante paucos menſes vidimus. De quo peritiorum ſententiam cognoſcere malo. Si quid autem porrò reſcivero, cum G. V. commmunicabo. Accepi M. Abdiam Treu/ Mathematicum Altorfienſem, his nundinis Francofurtenſibus emiſiſſe ſatis ſpiſſum de Cometis tractatum, qui lectionem omninò mereatur. Hunc & alios hujus generis G. V. apud Bibliopolas Hamburgenſes invenire ac perluſtrare, ſi libuerit licueritque, poterit, antequam opus ſuum emittat omnigena eruditione ditandum: de quo judiciolum meum jam dixi, ita ut nihil quod addam, habeam. Cæterùm ſperamus cras iterum nos materiam Capitulationis in Senatu Principum aggreſſuros. Utinam felici ſidere, & læta nobis omnibuſque ferente novo iſto Cometa! Sed de his aliàs plura. Ego interea maneo, ut ſemper

G. D. Veſtræ

Paratiſſimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

N. 23. ad 21.

Hamburgo-Ratisbonam die 18. Aprilis S. N. 1665.

Dolor juſtus ex præviſis malis oritur.

Miſericordia homines decet.

BRevi nos multas & magnas mutationes viſuros prudentiſſime jam ante Illuſtriſſima D. Veſtra conjecit, quod etiamnum facit juſto dolore percita, qui profectò jam in cordati cujuſque & publici boni amantis Viri animo oriatur neceſſe eſt. Humanum quippe eſt humanis tangi & ad miſerationem flecti calamitatibus. Quâ quidem multi indignos ſe faciunt, dum miſeriam contumacia, velut proprio jumento ſibi accerſunt, imo in hac perſiſtentes miſeriæ ſublevandæ media reſpuunt, & auctores eorum repellunt, & quidem non ſine ignominia & injuria. De his vere Pythagoras:

Γνώσῃ δ' ἀνθρώπους αὐθαίρετα πήματ' ἔχοντας,
Τλήμονες, οἷ τ' ἀγαθῶν, πέλας ὄντων, οὐκ ἐσορῶσιν,
Οὔτε κλύουσι. Λύσιν δὲ κακῶν σταῦρος συνίσασι.

Cogno-

Cognoſces quoque homines ſua ſponte accerſita mala habere
Miſeri, quia bona cum propé ſunt, non inſpiciunt
Neque audiunt. Malorum verò ſolutionem pauci intelligunt.

Illi verò omnium ſunt deterrimi, quin & teterrimi, dum non tantùm ſalutaria conſilia rejiciunt, calcant, ſed & eos qui illa benevolo animo porrigunt, ferociter proſternunt, pedibus proterunt, mordent. Hos tauris indomitis, & cornupetis bobus, fœnum in cornu gerentibus, æquales & longe fugiendos eſſe clamat Satyricus. Sed & ipſa vox divina, ut aliàs innui, cavendos eſſe, nec veritatem, qua nihil ſub Sole ſanctius, nihil pretioſius datur, objiciendam eſſe, velut inæſtimabiles margaritas porcis cœno voluptatum immerſis eaſque conculcaturis, vel rabidis canibus malitiæ & ſtudio aliis nocendi deditis, admonet, prudentiam ſerpentinam columbinæ ſimplicitati individuam adjungens ſociam. Mutationibus eadem quæ Lunæ ſubjecta eſſe, & Scenæ mundi hujus theatrum quaſi perpetuum mobile ſemper circumrotari, itidem prudenter Illuſtriſſima D. Veſtra judicat. Vere profectò infeliciſſimi ingenii Poëta Ovenus, quem Martiali comparare ſoleo, canit:

Horat. Sat. 4. l. 1.

Veritas ſimplici corde profitenda.

In mundo nil conſtat: in orbem vertitur orbis
Quid mirum recti quod ſit in orbe nihil?

Mutationibus terrenis obnoxia.

Cum autem omnia humana in circulo (quod & Græci Symboli vice τὰ ἀνθρώπινα ἐν κύκλῳ uſurpant) eſſe comperiantur, danda viro Sapienti, quem Illuſtriſſima D. Veſtra deſcribit & ſimul refert, opera eſt, ut e cælo monitus é mundo, in quo nihil mundum, & tanquam in orbe nihil rectum, exeat, non pedibus quidem, ſed corde & vita, ac in illo quod Illuſtriſſima D. Veſtra indicat excelſo, tutoque bonæ conſcientiæ & beatæ ſpei faſtigio, & ita extra omnem periculi aleam poſitus, mortalia videndo ridendoque temnat, & hæc quidem poſt tergum relinquat, ad cæleſtia verò etiam per avia, ut melius vulgò dici, quàm effectum dari ſolet, *per anguſta ad auguſta*, *per aſpera ad aſtra*, ſummo niſu contendat. Huic nullus adverſorum ſtrepitus & impetus, nulla adverſantium virtuti vis ferox & effrenis, nec ipſe mundi ruentis fragor vel tumultuans Orcus metum incutere poteſt, tantùm abeſt, ut gentili more ſidus aliquod novum, aliudve ſignum cæli Cometamve metuat. Talis in ſuo genere fuit Aſa Rex Judæ, primus à Davide viro ſanctiſſimo, inter laudatæ pietatis (quanquam mixturæ vitiorum, ſine quibus nemo naſcitur, optimus ille qui minimis urgetur, non expertis) Principes ponendus, innumeras Æthiopum copias animo intrepido, nempe quia fiducia in Deum armato, aggreſſus & ſuperans. Talis & filius ejus Joſaphatus paternæ pietatis veſtigia, rarò inter Principes exemplo, ſecutus, remque pari virtute & proſperitate contra Moabitarum, Ammonitarum aliorumque ſociorum vim immenſam agens. Nec mirum: cum invictam virtutem in viis Domini fuerit conſecutus, ſicut Chronicon Sacrum ait. Atque hi cum ſequentibus dehinc Ezechia & Joſia illorum laudatorum Principum explent numerum, & à 17. Regibus, quorum vitia, imprimis apoſtaſia idololatrica, longam ex adverſo ſeriem ſtatuunt, diſereti, docent longe pauciores probos, in illa præſertim ſumma fortuna, tot illecebris expoſitâ, dari. Utinam & Principes Viri & cuncti illis ſubducti hôc novi Cometæ, & à priore, Magno Hevelio judice, diverſi phænomenô officii admoneantur, quaſi id cunctos Mercurii cujuſdam vel Camilli (ita enim olim vocatum eſſe & Mercurium & templi Jovis miniſtrum Plutarchus in Numa teſtis eſt) vice numium monitumquè ferendo impellet:

Sapiens ſemper ſibi conſtat officumque facit.

Piorum fortitudo invicta, intrepida.

Pius hoſtium victor.

Regum Judæ 17. vix quinque pii.

Cometa officii admonet mortales.

Diſcite juſtitiam moniti & non temnere numen.

Sed jam ad Polonica venio, de quibus non ſine debita parrheſia, illa tamen modeſta, & boni, ut patriæ meæ cariſſimæ, ita & publici, ſtudioſa, loqui ſoleo. Tandem appetit tempus, quòd ſemper veritus ſum, fore ut Reſpubl. Polona

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

altè conceptam iniquitatem deſerere præfractè nolens, acerrimis partium ſtudiis & odiis hoſtilibus commiſſa, exterorum ambitioſis armis concuſſa, in partes diſtrahatur. Dividi enim ab exteris non poteſt, niſi prius in ſe ipſa fuerit diviſa. *Videant iſta qui exſulare non poſſunt*, ut Seneca l. de providentia c. 3. occaſione exilii Rutiliani & malorum urbis Romæ, ex qua vir ille fortiſſimus à Syllanis pulſus erat, exclamat. At plura hîc mihi dicenda ſunt, quæ pietas in patriam dictat. Bis tàm exiguo tempore interjecto fruſtrà tentatus Conventus Regni, irritoquè eventu ſolutus, Tot & tanti Proceres ac Equites Aulæ exoſi & infeſti. Miles tandiu retenta ſtipendia fruſtra adhuc exſpectans, inito novo fœdere imperium exuet, diſciplinam temnet, bona Regalia & Eccleſiaſtica occupabit, ſtipendia quoquo modo exſolvenda extorquebit, gratuitâ interim bonorum illorum poſſeſſione & uſufructu potiturus. Tartarus quoque donativum plurium annorum cum tædio exſpectans, ne fœnoris vice excurſiones in Podoliam & Ruſſiam inſtituat, verendum. Coſaci in rebellione non tantùm perſiſtent, ſed firmabuntur, & audentiores, imò fortiores reddentur. Cum Moſcho bellum difficile durat. Univerſum regnum probâ monetâ poſt tot & tàm atrocia multorum annorum bella exhauſtum, adulterinâ vero repletum, nervum rerum gerendarum amiſit. Lubomirſcius, ut ſcribitur, magnam nobilitatis partem (quid ſi & militiam? vel Coſacos) in ſuas partes pertraxit, & reſtitutionem ſui artibus pacis, incolarum & exterorum precibus fruſtrà quæſitam, armis perficere volet. Quid ad ſummam malorum deeſt? ô quam res Polona in præcipitio poſita! niſi Deus ipſe velut è machina adſit, qui ruentem invictâ dextrâ retineat, & in ſtatu priſtinæ proſperitatis locet. Sed invitaturne humili & ſeriâ pœnitentia divina gratia? & non * potiùs irritatur, elatâ & indomitâ contumacia ſevera & ignis inſtar conſumens, ejus ira? Conculcantur non tantùm leges juſtitiæ, (§) quæ ſolæ pacem Rebuſpublicis ut formant firmantque tutò, ita & reſtituere poſſunt, ſed & qui tàm ſalubria conſilia porrigunt. Et cur tandem ſileat mens in conſpectu Benedicti Creatoris candida ac bonum publicum unicè ſpirans? Audi, ſi ſapis, mea quondam Polonia, quid de Gallo Imperatore Annalium Sacrorum prodant monumenta: ‡*Pios Viros, qui proſalute Regni ejus ſummo Deo ſupplicabant, perſecutus eſt, & unà cum eis proſperitatem regni ſui juxtà & pacem fugavit.* Euſeb. hiſt. Eccleſ. l. 7. c. 1. Verè Amicus ex Pruſſia Electorali nuperis literis ſcribit ad me, Deum ex Polonia, ſaltem in Polonia triſte theatrum facturum eſſe, in quo Vir probitatis & quietis amans tutius ſpectatorem quàm perſonam egerit. Quod quidem prudenter illic monet, belli civilis furores prævidens. Atque hæc ſunt noſtra præſagia Politica, quæ ſolidiori rerum & recti fundamento ſuperſtruuntur, quàm illa ex mobilibus orbibus & erraticis ſideribus ac brevi diſparentibus Cometarum phœnomenis deſumta, & tàm audactèr determinata ac deciſa. Ideò noſtra potius dicenda ſunt judicia, quæ dictat prudentiæ & æqui ratio. De novo iſto in cælo hoſpite nihil his diebus à quoquam accepi. Nec ipſe eum, fateor, his tribus præteritis noctibus vidi. Cum enim labores meos in medias ſæpenumerò producam noctes, ægerrimè à me impetrare poſſum, ut ante lucem ſurgam, vel potius expergefiam, nulla juſta & debita ſomni menſura (quam antehac ſeptem horarum, juveniquè ſeniquè tributam, quoſdam nuperos Phyſicos denario horarum implere accepi) refectis viribus, quas aſſidui & haud leves labores laſſant & conficere tentant. Interim pergo in inſtituto opere, paulatìm tamen imo tedineo fermè (ut inter plura negotia & longa terrarum, marium, morarumque ſpatia emetienda fit) gradu, quem tamen grandibit, ut cum Comico loquar, quod firmiter ſpero, divina clementia, & melior genius meliori fortuna gaudens. Quamvis itaque benè ſciam Illuſtriſſimam D. Veſtram in votis habere, ut hæc, quæ premo, quamprimùm publico orbis judicio committam: Tamen ſubinde Horatii epiſtolam de arte Poëtica ad Piſones, & Jacobi Acontii ad Woldium ſuper hoc argumento, qua ratione ſcilicet quavè cautela aliquid ſit edendum, lego & mecum penſito, ut ſumam materiam meis viribus æquam, mihiquè omni ex parte convenientem, ac verſa diù

Quid

Exſules quandoquè iis à quibus in exilium mittuntur, feliciores.

Pœnitentes citè divinam vindictam avertunt.

* *Contumaces Deo iram ejus incurrunt ſuo exitio.*

(§) *Juſtitia pacem formatque firmatquè publicam, eandemque reſtituit.*

‡ *Piorum patriâ ejectio ſemper Deo inviſa proſperitatem & pacem Rerumpublicarum aufert.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

- - - - - - Quid ferre recuſent
Quid valeant humeri - - - -

Atque id ſpem mihi facit haud dubiam Illuſtriſſimam D. Veſtram mihi vitio non daturam, quòd tàm tardè & ſuſpenſo gradu progrediar, cum aggrediar periculoſæ plenum opus aleæ, & hîc quoque incedam per ignes ſuppoſitos cineri, doloſo. Imò fortè mirabitur eadem, me de his quoque non pauca profecto ſcribere poſſe inter tot curas totquè labores. Accepi verò heri Cl. Nicolai Heinſii, Belgarum Fœderatorum in Aula Svecica Oratoris Ordinarii, literas, quibus teſtatur ſibi propoſitum meum vehementer placere, velleque ſe plura ab Ubſalienſibus de hoc argumento poſtulare ac mecum communicare pollicetur. Atque hujus Viri Præclari & undique ornatiſſimi judicium, ſtudium & benevolentiam meritò magni facio: ac maneo

Illuſtriſſimæ D. Veſtræ

Omni officio & ſtudio

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Ratisbona Hamburgum die 13. *Aprilis* 1665.

N. 22. *ad* 19.

PHiloſophatur occaſione Cometæ egregiè S. V. & Chriſtiane, inprimis circa vitia ſeculi: præſertim contra ebrietatem. Quæ meæ genti forte tam frequens & conſueta non foret, ſi ſcelus reputaretur, & non abiiſſet quaſi in mores. Sed dum vitia corrigimus vitam amittimus. Utinam non æternam! Eccleſiaſticas vero cenſuras nobis abſtulit inter alias cauſas Schiſma & ſeceſſus in Eccleſia Catholica Romana obortus. Sed de his aliàs. Nam mihi nunc occupatiſſimo plura non licent, qui ſemper opto ut uni ſimus in fide, ſicut & pater noſter in cælo unus eſt in Trinitate.

Quod ad Cometam attinet, R. P. Curtzius de die 10. hujus Neoburgo ſcribit mihi, illis quoque denuo Cometam eſſe viſum mane ex Solis radiis emergentem, ſtetiſſeque non longe abjunctum à Quadrilatero volantis Pegaſi. Cæterum hoc quoque ſcribit, collecturum ſe ex ſchedis ſingularia quædam de Cometa, quæ Generoſitati Veſtræ mittere velit operi Generoſitati Veſtræ inſerenda, quod nollem nimis extendi, & quam primùm edi poſſe optarem, cum audiam multos de eadem jam materia multa edidiſſe & plura parare. Heîc denuo incipimus de Capitulatione Cæſarea deliberare, non nullis bonum exitum Comitiorum ſperantibus. Ego ut ante timeo, non ſine cauſâ, meliora vovens & G. V. quæ libet fauſta, tanquam

G. D. Veſtræ

Paratiſſimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Hamburgo Ratisbonam die 22. *Aprilis* 1665.

N. 24. *ad* 22.

TAm luculentâ Cometarum præbente mihi ſe occaſione Philoſophiam non tantùm Chriſtianam, ſed & naturalem ſector, dum inſector ebrietatem naturæ, valetudini, fortunis, negotiis, tranquillæ menti, conſcientiæ, tandemque æternæ ſaluti hominis cordati, & quod vere bonum eſt appetentis inimicam. Quod deterrimum vitium, tot ſemper flagitia poſt ſe trahens, non foret profectò tàm frequens, ſi pro merito caſtigaretur ab iis quibus id officii in choro, foro & toro incumbit. Sed heu! cuncti privatis commodis ſtudentes, non ut quàm

Philoſophia Chriſtiana & naturalis ebrietati adverſatur.

Multitudo pietatis hoſtis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

ut quàm optimas, ſed ut quàm maximas regant familias, metu diſciplinæ nonniſi quantum rationi ſtatûs & privatis eorum rationibus expedit, adſtrictas, cæteroqui naturâ corrupta, inſtitutione molli, diſciplina laxata, imo luxata, robore exemplorum undique tàm obſtrepentium quàm illicientium luxuriante in omne nefas ſolutas, unice agunt. Qui verò non Placentini, ſed Veronenſes eſſe volunt, partim veræ pietatis & rectæ diſciplinæ naturam, illa in vanas ſuperſtitiones, hac in arrogantem dominationem detorta ignorant: * partim capacia veritatis pectora, eo quo ad rem tam arduam reſtituendam & tuendam neceſſum foret numero, in eminentiori fortuna & numeroſa, vitiiſque jam olim innutrita & aſſuета, ideoque virtuti inimica, multitudine invenire nequeunt. Nam non ſine cauſſâ oraculi vice vetus illud habetur: *Eſt turba ſemper argumentum peſſimi.* Novit Illuſtriſſima D. Veſtra quid de hac bellua multorum capitum ſugienda ad Mæcenatem ſuum ſcribat Horatius. Ideo male ſibi conſulit, qui ibi inter aſſidua vitiorum certamina veritatem quærit, & imitanda laudum exempla, quæ non ſine delectu & judicii cura in ipſa quoque ſelecta paucitate laudatorum capienda ſunt. Quippe in eum actu tum vires ſuas exerit longe lateque furens prava converſatio, ubi quis non

Diſciplina recta in arrogantiam degeneravit.

** Principum pauci reſtituendæ & tuendæ diſciplinæ Eccleſ. deditи,*

Acclinis falſis animus meliora recuſat? Horat. Sat. l. 2. Sat. 2.

Cum autem ita cum multitudine comparatum eſſe omnis ævi memoria teſtetur, non mirum eam & in partes ſcindi, & contrariis ſtudiis vitiiſque tranſvorſum rapi, & hùc illùc ferri. Sed tot ſeculorum uſu firmatas corruptelas, non niſi ipſe Deus corrigere & † orbem Chriſtianum undique depravatum reficere, &, ut cum Poëta loquar, ſecula rurſus formare meliore metallo poteſt. * Is itaque, prout Deus pacis & auctor concordiæ aſſiduò orandus eſt, ut cunctis potentes igniculos virtutis, & illabente animis pœnitentia † purgatis cæleſti illo divini ſpiritus igne exſtinguendis vitiorum flammis pares (quales ſunt & iſti oculis omnium, quos non fugit ratio, & animus non deficit æquus, in cælo iterum iterumque exhibiti Cometæ) indat, eoſque ad pacem & concordiam non tantùm civilem, ſed & Sacram, quam continuis ambit Illuſtriſſima D. Veſtra. & quis non bonorum! votis, perducat. ‡Id quidem ille vult, intendit & curat, quantùm ſalva juſtitia & libertate poteſt. Sed utinam nos extra ordinem quadam ſingulari gratia & virtute (cui & iſtos Cometas deputare non dubito) permoveat ut velimus nos, quæ etiam eſt votorum Illuſtriſſimæ D. Veſtræ toties me teſte nuncupatorum ſumma, * conformare ad voluntatem ejus, tanquam perfectiſſimam regulam, quæ fert noſque docet † *unum corpus, unum ſpiritum* (id eſt *unum* Eccleſiæ *corpus* unius ſpiritûs divini virtute, ſicut illud imperii apud Tacitum *unius animo regendum*) *unam ſpem vocationis, unum Dominum, unam fidem, unum baptiſma, unum Deum & Patrem omnium, qui ſit ſuper omnes & in omnibus nobis.* Docet autem ore Doctoris gentium. Sed & ego hîc pedem ſiſto. Proteſtor enim me cuncta hîc agere ſalva mea & cujuſque conſcientia. Aliàs plurium dicendorum hîc, ſaltem quæ commode dici poſſent,

Corruptelæ Eccleſiæ diuturnæ à ſolo Deo toll poſſunt.

† Reformatio orbis Chriſtiani à ſolo Deo exſpectanda eſt.

** Pax & concordia Chriſtianorum à Deo eſt exorandæ.*

† Spiritus S. non ingreditur corrumpurum

‡ Deus vult & curat concordiam

** Divinæ voluntas ubique ſpectanda & ſectanda.*

† Una Fides, una Eccleſia, unus baptiſma, unus Dominus, unus Deus & Pater in Scriptura docetur.

- - - - - - Memini bene. Sed meliori
Tempore dicam - - - - -

Licet ſatis ad talia & cuncta virtutem ſpirantia proferenda accendant prodigioſi iſti, ut ſic dicam, Cometici ignes, cælum noſtrum circulari quodam curſu pervagantes, & ſatis potenter niſi repugnamus, ad pœnitentiam incendentes. Hos me in meditato opere, favente Deo, ita indicaturum ſpero, ut quiſque gloriâ præmioque virtutis ad eam ſectandam & tenendam conſtanter accendatur, & ex adverſo vituperio & pœnâ vitiorum ab iis abſterreatur, ac præterea multa in vita civili honeſte & quiete tranſigenda ſcitu jucunda & utilia, velut in penariam cellulam congeſta habeat ad manum, iiſque fruatur. Atque hoc tam citò perfici nequit, nec raptim ac tumultuarie perfici debet, accedente præſertim & accendente

Cometæ homines adpœnitentiam inflammant.

Illuſtriſ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Illuſtriſſimæ D. Veſtræ aliorumquè ejus ſimilium, id eſt, ad omnem honeſtatem laudemquè natorum, induſtriâ, meam qualemcunque, quæ non invita, fateor, congerit, diligenter & in penarium refert, quod ex uſu ſiet. Neque verò id intendo, ut multa ſcribam, & grande volumen componam. Scio enim copiam multam parere faſtidium, & ancipitem curam eligendi, &, ſi quis multa ſimul, idquè juſto plus ingerat, nauſeam & id quod dicere nolo,

Abundantia quandoquè ingrata & inutilis.

- - - - - - Mala copia quando
Ægrum ſollicitat ſtomachum.

Novit tamen Illuſtriſſima D. Veſtra quoſdam etiam delectari varietate & copiâ ciborum, quoſdam & Tranſalpina & Tranſmarina appetere, ægrè laturos, ſi velis domeſtica & ſimplicia promere, & menſam cibis onerare inemtis, etſi dubio procul ſaluti magis conducentibus, qualibus melior & vivacior uſa quondam ætas. Itaque his & illis juſtâ quadam copiâ & varietate, quæ reficere animos creditur, gratificari decrevi, debitam ſemper ſervaturus mediocritatem & curam, & pro modulo ingenii, toleraturus impigrè

Frugalitas non omnium palato arridet.

Varietas rerum delectat & reparat animum.

- - - - - - - Laborem
Scribendi rectè. Nam ut multum, nil moror

& ipſe, niſi tamen multum non multa & ſcribenda & legenda quis dicat. Ideo Illuſtriſſima D. Veſtra videt me huic fini non ſine cura evolvere Satyras & epiſtolas Horatii, quæ monita in hanc rem neceſſaria continent. Nam profecto

Multum non multa ſcribenda & legenda.

- - - - - Hæc ego mecum
Compreſſis agito labris, ubi quid datur otî
Illudo chartis, hoc eſt mediocribus illis
Ex vitiis unum: cui ſi concedere nolis
Multa Poëtarum veniat manus, auxilio quæ
Sit mihi - - - - - - - - - - - -

Horat. Sat. l. 1. Sat. 4.

Nec Poëtarum tantùm, ſed & in omni ſcientiarum genere Scriptorum, etiam illorum ipſorum qui nunc de Cometis ſua in publicum proferunt, quorum nonnullos ſcio & video, ſi quid video,

- - - - quos & præſens & poſtera reſpuet ætas.

Quanquam ego nulli debitam laudem invideo, de mea ſingulari methodo certus, quæ vel ob ſolam induſtriam liberalem, & boni publici promovendi voluntatem diſplicere æquis rerum æſtimatoribus, virtutiquè amicis non poterit, etſi poſt alios multos ventura ſit, ſecundum illud vetus Catonis & vulgatum verbum: *Sat citò ſi ſat benè.* Nam nihil prohibet, imò omnia invitant, ut hoc conſequi ſtudeam, & me, Deo annuente & juvante, conſecuturum ſperem. Sed eſt adhuc unum de quo Illuſtriſſimam D. Veſtram compellare debeo, occaſione præſertim mihi à R. P. Curtio præbitâ, dum per Illuſtriſſimam D. Veſtram promittit ſe quædam mei cauſâ collecturum operi meo inſerenda. Velim Illuſtriſſima D. Veſtra pro jure ſuo ſingularis, quam cum eo colit, amicitiæ, poſtulet ab eo, ne inter ea, quæ in meum uſum parat, obliviſcatur eorum, quæ Te illuſtriſſimo parario ab eo merui, correctum mihi mittere exemplum, præſertim verò Obſervationis Ingolſtadienſis, in qua circa numeros etiam Cl. Mullerus Prof. Math. in hoc Gymnaſio alicubi hæret. Ne mihi contingat idem, quod olim Keplerò, Clariſſimo aliàs & Præſtantiſſimo Mathematico, qui incorrectas P. Cyſati Prof. Matheſ. Ingolſtadienſis Obſervationes de Cometa anni 1616. ſub nomine Obſervatoris Ingolſtadienſis vulgavit, parùm provido conſilio & dolente auctore, nactus eaſdem à Nobiliſſimo Viro Joanne Georgio Hervarto, Ducis Bavariæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Consiliario, sicut Ricciolus auctor & eruditissimus & diligentissimus notat. Cavendum itaquè nobis, ne mutato nomine de nobis fabula narretur. Literarum ad Cl. Hevelium datarum exemplum adjungo, ut per omnia probem fidem & diligentiam optimæ notæ Amicis. Heri demùm accepi Concium adhuc Prof. Mathes. in Academia Regiomontana fuisse. Quod ad statum rerum boni illius Viri N. N. attinet, scio cohabitare illi bonæ mentis sororem, vel potiùs bonæ mentis onus eum premere. Gravis enim profectò & importuna cordatis quoquè Viris est paupertas in tanta virium humanarum fragilitate. Sed jam dudum excessit epistola modum, nondum tamen æquavit meum semper & in omnibus gratificandi Illustrissimæ D. Vestræ studium. Cogit me nihilominus in ordinem tempus & res ipsa, ac prudentia, æqua rerum æstimatrix, in aurem illud. *Ne quid nimis, apprimè in vita utile, insusurrat. Meritò equidem tenendum, ubi nobis in angulo umbraticam vitam agentibus, cum istis qui in luce versantur & publica tractant, res est, ne in eorum valetudinem, quos perdius & pernox fatigat & atterit labor improbus, ut *eorum vigilantia omnium somnos complectatur, omnium otium illorum labor, omnium delicias illorum industria, omnium vocationem illorum occupatio*, ut Seneca alicubi ait, sed & in tempora sanctissimis & gravissimis dicata curis, simus injurii. Itaque præeunte & monente Lyricorum antesignano & Tu Vir Illustrissime, Magni Principis Legate,

Paupertas cordatis quoquè viris est gravis.

Prudentèr in rebus procedendum.

** Modus in rebus servandus.*

Brevitati studendum, ubi cum Viris Rempublicam dies noctesque tractantibus privato homini res est.

Quum tot sustineas & tanta negotia
Finio epistolam: nam - - - in publica commoda peccem
Si longo sermone morer tua tempora.

Vel potius longiore. Sat enim verbosa est epistola. Quam, quàm ægrè finiam, videt Illustrissima D. Vestra. Nempe ægerrimè avellor à tàm caro pectore. Sed jam tandem finio

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni cultu & studio

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

N. 23. ad 20.

Ratisbonâ Hamburgum die 16. *Aprilis* 1665.

ETiam lucente Cometâ novo, permulta quæ Deo displicent, elucent. Hîc illic varia fiunt, tractantur & parantur, plura quæ avaritiam vel ambitum spirant. Fortè quæ nuper concessa legibus pactorum sunt vel adhuc concedentur, olim vindicabuntur, ut mutabiles sunt rerum vices, animus verò dominandi avidus, & libidine regnandi corruptus, omnium repagulorum obliviscì, omnia susquè dequè habere solet, dummodo quod ambit, consequatur. Quæ fata Poloniam Vestram manent, unde multa alia dependent, in solo æternæ Providentiæ libro reperiri posse puto: ita confusa nunc ibi sunt & corrupta omnia. Neque verò puto Proceres Regni continuò meditari de successore, fortè nec eligendo via ordinaria, sed per extraordinariam intrudendo. Sed quicquid exteri cupiant molianturvè, Polonorum erit sedulò agere, ne quid damni Respublica eorum vel libertas avita, qua tamdiu per orbem universum claruerunt, detrimenti capiat. Quod tanto magis Nobilissimæ genti vestræ opto, quia illud sine nostro non fieret incommodo.

Ambitio patta & leges violat.

Quæ de negotio Cometico ad R. P. Curtium ante biduum scripsi adjungo. Sunt autem hæc: *Hîc quoquè, ut alibi, denuò Cometa conspicitur, qualem R. Vestra describit: mortalibus ideò magis anxiis & perplexis, quod hic annus talium insolitorum siderum tàm ferax est præ aliis: quin & prudentiores timent, non tàm ob siderum, quàm eorum consiliorum positum, quæ hîc illic nunc per Europam agitantur, ac nil nisi bella magnasque rerum mutationes & revolutiones portendant. Inter hæc omnia tamen meâ in senten-*

Cometarum ferax hæc tempestas.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

in ſententiâ perſto, quod ſcilicet nos in divinam voluntatem ac manum abſolutè reſignare, & tunc nequè aſtra nec aſpera formidare debeamus. Spero autem brevi me habiturum, quæ Hevelius Cometologiæ, quam parat, nunc præmittit. Tùm quæ Hamburgenſis Amicus meditatur, qui avidè expectat ea à favore R. Veſtræ quorum nuper mentionem, & ipſa nunc ſpem facit. Proindequè rogo, ut ea quamprimùm ad me veniant, ſimulquè ſi quid fortè reliquum eſt à me communicatum &c. Hevelio autem gratiſſima erit cæleſtis hiſtoria, quam ſtatim atque accepero, tranſmittam, non dubitans ipſum gratum futurum, & R. Veſtræ aliquod ἀντίδωρον miſſurum. Porrò verum eſt, quod Generoſitas Veſtra ex Theognide ſcribit, magnis cum difficultatibus luctandum eſſe ſapientibus & bonis in paupertate, quæ ſæpe bonæ mentis ſoror, conſtitutis. Sed & illud verum eſt, quòd & hi divites ſint, quibus quod habent, ſufficit. Cæterùm ex nuperis aliquot Generoſitatis Veſtræ conjicio eam Græcas etiam literas reſumere, fortè occaſione liberorum, quorum liberalem educationem dum ſibi incumbere meminit, eoſdem eruditos fore non cenſet, niſi & Græcè ſciant, uti omninò etiam ita eſt. Nam non approbo illum ſatis notum veſiculum:

Divina voluntas ubique ſpectanda & ſectanda.

Paupertas etiam ſapienti & probo viro gravis.

Autarkeja dives.

Quid mihi cum Græcis? Sapiens Auſonius inquit,
Sat facere poteſt Latina lingua Virum.

Placet mihi hæc ratio ſtudiorum, ſed & modus ea quæ ad mores formandos pertinent, occaſione Cometæ percurrendi. Sed ſubinde pro nota benevolentia & ſinceritate moneo, ut ſumtus circumſpectè faciat, ipſe enim in ſimili expertus ſum, cautè hìc eſſe agendum: &, uti ſemper, maneo

G. D. Veſtræ.

Paratiſſimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Ratisbonâ Hamburgum die 20. *Aprilis* 1665. *N.*24. *ad* 21.

PArùm adhuc mortales curant etiam hunc novum Cometam. De priore Reverendiſſimus quidam Epiſcopus Vir Graviſſimus menſe Martio ità ad me ſcribit: *Cometes in tota Europa viſus, toti portendere aliquid mali videtur. Quidam Mathematici civitatibus maritimis præſagiunt adverſa &c.* Et certè tot ſigna in cælo data non ſunt de nihilo. Utinam in animis omnium ſint efficacia, quo ſcilicet divinæ juſtitiæ & officii admoniti, faciant ea quæ divinæ ſunt convenienta voluntati! Bene autem fiet, ſi Generoſitas Veſtra in exornando ſuo opere Lipſium imitetur, qui ferè omnes alios in hoc genere vicit, aptatis in ſuam ſententiam veterum dictis præſtantiſſimis, & inter hos potiſſimùm, Senecæ, Taciti, Plutarchi. Sed quid ego noctuas Athenas? Salmones Hamburgum? Benè valeat Generoſitas Veſtra & conſtantèr redamet

Signa cæleſtia non ſunt contemnenda: quin potiùs homines ad virtutis officia excitent, par eſt.

G. D. Veſtræ.

Paratiſſimum Servitorem

DE RAUTENSTEIN.

Hamburgo Ratisbonam die 29. *Aprilis* 1665. *N.*25. *ad* 23. *&* 24.

PIè profectò & ſapienter ab Illuſtriſſima D. Veſtra in prioribus die 16. hujus menſis ſcriptis, quas unà cum poſterioribus accepi, dicitur, etiam illis prodigioſis, ut ſic nunc quoquè dicam, Cometarum ignibus lucentibus multa in hoc inferiori mundo, quamvis verâ miſeriarum convalli (quæ perpetuâ rerum viciſſitudine & omnimodâ imperfectione nos ad appetendam hæreditatem, adeundamquè in cælo, & conſequendam æternam illam & fixam ac perfectam beatitatem

Vita præſentis conditio miſera nos ad appetendam & capiendam hæreditatem cæleſtem excitare debet.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

tem meritò incendere deberet) elucere permulta divinæ menti prorsus adversantia. Ardet enim orbis variis cupiditatibus, non tantùm ambitionis & avaritiæ, quamvis istæ sint tot scelerum & bellorum, orbem terrâ mariquè committentium matres, ab omnibus sapientiæ & virtutis studiosis jam olim in exsilium missæ, sed etiam nefandis illis Sodomiticis. Atqui has multò minus quàm scortationem & omnem immunditiam vel avaritiam (quæ idololatriæ, quod in nummis vice Dei fiduciam collocet easque velut sacrum, etiam ubi necesse est, contingere non audeat, æquiparatur) tùm obscœnitatem, stultiloquium, facetias, saltem scurrilitatem, quæ vel in laude ponuntur, vel per ludum & jocum fiunt, ac τὸ ἀνήκοντας [non convenientia, sanctæ scilicet filiorum Dei vocationi] divinâ voce pronunciantur, inter sanctos, qui Christiani sint oportet, vel nominari fas foret. Siquidem regula disciplinæ Christianæ nobis retinenda, & vita nostra ad eam componenda est. Dum hîc paulùm sisto gradum, & nimis inter Christianos furentem, vagum & omni legi repugnantem concubitum, ac illam vel impiis judicibus illicitam Venerem considero, miror rem adeò fœdam & indignam à tot magnis alioqui & primæ notæ hominibus perpetrari. Et quidni mirer, imò doleam, imò indigner & abominer rem & rectæ rationi & ipsi naturæ adversantem? Ecce enim testem adduco Phocylidem, qui magnam Ethicæ & Oeconomiæ disciplinæ partem, leges certè in contrahendis colendisquè conjugiis, memorabilibus complexus est verbis, quæ meritò hîc inferam:

Christianos decet sanctitas.

Concubitus impurus, etiam ille nefandus, ipsis impiis damnatus, qui fit cum masculis, à multis Christianis committitur.

Μὴ φθαρχάνοις ἄλοχον, σὸν τέκνα μιαίνων.
Οὐ γὰρ τίκτει παῖδας ὁμοίους μοιχικὸ λέκτρα.
Μητρυιῆς μὴ ψαῦέ γε δεύτερα λέκτρα γονῆος.
Μητέρα δ' ὡς τίμα, τὴν μητέρος ἴχνια βᾶσαν.
Μὴ δὲ κασιγνήτης ἐσαποστρόφου ἁλγέμεν ἰυλάς.
Μηδ' ἐπὶ παλλακίοισι πατρὸς λεχέεσσι μιγείης.
Μηδὲ γυνὴ πρὶν κύειν βρέφος ἔμβρυον ἔνδοθι καπρός.
Μηδὲ τεκοῦσα κυσὶ ῥίψῃ κὴ γυψὶν ἕλωρα.
Μηδὲ τις ἦ ἄλοχον ἐγκύμονι χεῖρα βάλπτων.
Μηδ' οὗ παιδογόνου ποτὲ πέμνεν ἄρσενα κῶας.
Μηδ' ἀλόγοις ζώοισι βατήλεον ἐς λέχος ἐλθεῖν.
Μηδ' ὑβρίζε γυναῖκα ἐπ' ἀκτενέσσι λεχέεσσι.
Μὴ φθείρῃς ἰυνὰς φύσεως ἱερὸς κύπριν, ἀθέσμως.
Οὐδ' ἀνδρὸς θήρεσσι συνεύδειν ἄρσενες ἰυνάι,
Μηδὲ π ἠιθέων λέχος ἀνδρῶν μιμήσασθε,
Μηδ' ἐς ἔρωτα γυναικὸς ἅπτεις ῥεύσης ἀκαθέκτου.
Οὐ γὰρ ἔρως θεός ἐστι, παῖδας δ' ἀΐδηλον ἀπέντων.
Μηδὲ κασιγνήτων ἄλοχον, ἐπὶ δέμνια βαίνειν.
Σπέρμα τελῶ ἄλοχον. Τί γὰρ ἠδύτερον κὴ ἄρειον,
Ἢ ὅταν ἀνδρὶ γυνὴ φρονέῃ φίλα γήραϊ κῶν ἄκρῳ,
Καὶ παῖσις ᾖ ἄλοχος, μηδ' ἐμπίσῃ ἄνδιχα νείκων;
Μηδὲ τις ἀμνήστευτα βίῃ κόρῃσι μιγείη.

* al. Θηρέσσ' ἄρσην συνίναδδν ἐς ἰυνήν.

Ne prostituas uxorem, liberis tuis maculam aspergens
Non enim similes progignunt filios adulterini lecti.
Novercæ ne attinge secundos parentis lectos;
Sed ut matrem cole, quæ matris vestigia insistit.
Nequè in aversandum fororis cubile venias:
Nequè pellicum patris lecta commiscearis.
Nequè mulier conceptum fœtum corrumpat in ventre;
Nequè post partum canibus projiciat aut vulturibus lacerandum.
Nequè ullus suæ conjugi gravidæ manum afferat.
Nec item generationi aptum puerum marem unquam exsecta.
Nec cum brutis animalibus initorium in torum venias.
Nec petulanter mulierem viola ob pudendum concubitum.
Ne naturæ toros transilias ad Venerem nefariam:

Ne

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Ne ipsis quidem feris masculi complacuerunt tori.
Nec item fœminæ masculorum concubitus imitentur.
Nequè amore mulieris totus diffluas effreni:
Non enim amor Deus est, sed affectus occultus omnium.
Nequè fratrum uxorum conscende cubilia:
Tuam ama conjugem. Quid enim suavius & præstantius,
Quàm si viro consentit caro uxor usquè ad senectam,
Et maritus suæ uxori, neque inter eos incidit contentio?
Nequè quis sinè desponsatione violenter puellis misceatur.

Gentiles multa Christianæ pietatis conformia tradiderunt.

Quis virtutis studiosus non libenter hæc, proxima pietati Christianæ monita, utpote à recta ratione dictata legat? At sunt pluria ejusdem generis, de non ducenda mala uxore, de ducenda potius probâ quàm pecuniosâ. Quàm verò egregium illud de non committendo divortio? quod proh dolor! citrà adulterii crimen, voce divinâ exceptum, levibus quandòquè de caussis fit inter Christianos, cum pulchrè *& docerè omnibus conjugii juribus à Legislatore Numa Romæ positis*. Anno demùm ab V. C. 230. Sp. Carbilium primum uxori nuncium ob sterilitatem mississe notet Plutarchus, ità ut censoribus facinoris insolentis rationem reddiderit, & hoc Nævii Poëtæ dicacitatem mordacem ad loquendum coram populo permoverit. Quàm pulchra & illa, de non inducendo nuptias nuptiis, de leniter tractandis & castigandis liberis, de cavenda pæderastiâ rabidâ, ibidem rursùs, ut & aliàs in brevi illo carmine monitorio acri stylo notatâ, deque custodienda anxiè antè nuptias virgine! Quæ cuncta profectò cunctis Christianis in agenda vita & regenda familia sunt diligentèr observanda, cum inter eos frequentia, proh dolor! occurrant exempla eorum, quos detestatur Plutarchus, eò quòd *vel unam illicitam voluptatem quæ vel dolore emta noceat, morte redimendam putent*. Lib. de lib. educ. Atquè ego nefandum illud crimen, quod olim nonnisi igne sulphureo desuper demisso in Sodomitis divina justitia expiavit, meritò hîc acuto stilo confodio; nam dum hunc teneo, Romæ id nuper Virum Principem alterum Profani, alterum Sacri ordinis perpetrasse, teste publicâ hîc & alibi gentium famâ notatis omnibus circumstantiis accepi.

Polygamia à gentilibus damnata.

Voluptas cum dolore juncta fugienda.

Sed paululùm evagati in viam redeamus. His dico, ut & ebrietatis, comessationum, quæ diuturnâ consuetudine legis naturam induerunt, tùm & vanæ ostentationis ac fastûs cupiditatibus ardet mundus, etsi ardere in cælo Cometam, unum post alium videat. Videt nimirùm talia portenta, sed ridet. Videbit fortè & ridebit hæc quoquè nostra, licet saluberrima, monita, & inepta ac intempestiva dicet, & in illa impii Apostatæ Juliani (quem Deus severitatis suæ exemplum omnibus seculis proposuit) verba erumpet; *Vidi hæc, legi, contempsi*. Quibus ille de Sacra Scriptura uti ausus est, qualia impia dicta & facta ficta esse præstiterit, ut de talibus gravem sententiam Plutarchus pronunciat. Sed enim firmiter spero multos quoquè libenter hæc lecturos, & in præsidium vitæ honestæ beatæquè, grato non solum vultu (qui sæpè cum fronte, oculis & ore mentitur, & facilè vel ab infimis adulatoribus induitur decorus) sed & animo accepturos. Tùm verò mihi quoquè sufficerit, ut *mihi canam, & Musis*, quod olim Antalcidas dixit, ego autem addo, cunctis bonis, cumprimis autem Meo, liceat confidentèr dicere, Rautensteinio, talia à me jure requirenti, tùm & liberis meis carissimis. Alioqui si vel dicere necessum foret: *Satis sunt mihi pauci Lectores, satis unus, satis nullus*, operæ tamen pretium, quia boni Viri bonum publicum amantis officium simul facerem, nec eam oleumque, quod, etiam Illustrissimâ D. Vestrâ prudentèr & amicè ut hîc cautè agam, identidem monente, impendo, perderem, quippe pro virili viros Christianos ab æterna perditione revocare studerem. Atquè hæc etiam caussa est, quæ me impellit, ut non tantùm coràm aliis, sed & coràm ipsis popularibus meis, iisque Viris illustribus tester, me metuere & veluti prævidere sinistra patriæ fata, ni justitiam postliminiò revocet, & leges ac

Cometas & alia signa cælestia nil curant impii.

Julianus Apostata severè à Deo punitus.

Conscientia sola operæ pretium facit probo scriptori.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Hoog.
107 B 47

mores emendet, ac Deo se submittat. Nam quisque nostrûm ex libera Republica conscientiæ caussâ contrà tot Majorum fœdera, sub vinculo juramenti, sub fide, honore & conscientiis sancita, & Regum quinquè juramenta toties circà electionis & coronationis actus solemnitèr repetita, contrà tot leges publicas regni, quæ cunctis de libertate religionis abundè cavent, pulsorum, clamat cum Nævio debitâ incolumi modestiâ: *indignè exigor patriâ innocens.* Sed non mirum quòd id Lubieniecius vel alius aliquis civis, cum idem Lubomirscius, primi subsellii Senator dicat. Nempe hìc verissimum esse patet illud antiquæ prudentiæ monitum: *Mala exempla non ibi consistunt, ubi cæperunt, sed quamlibet in tenuem recepta tramitem, latissimè evagandi sibi viam faciunt: & ubi semel recto deerratum est, in præceps pervenitur.* Paterc. l. 2. histor. c. 3. Tàm gravi utpote ab excelso dignitatis & fortunæ gradu, casui tanti Viri indoleo. Licet autem litem ejus nolim facere meam, eventum tamen lætum difficillimo isti negotio opto, sed & spero. Nec desperо talem & nostrûm exsilium habiturum: quorum tandem Deus, qui ob peccata nostra tantum in nos malevolìs permisit, quantum satis & opus est castigatorum miserebitur. Ita nempe semper verum fuit, quod docet Plutarchus libro de exsilio, patienter tolerandam esse hanc sortem, licet acerbam, spe melioris. Ibidem allegat vetus dictum Euripidis salvâ Autarkejâ tenendum:

Exempla mala latè serpunt.

Deus suos castigat eorumquè miseretur.

Exsilii sors patienter ferenda spe melioris.

Ἀλλ' ἐλπίδες βόσκουσι φυγάδας

(Spes pascunt exsules)

Nam si unquam, in adversis certè, spes est dulce miseriarum condimentum, & sinè hâc miserrimi forent mortales, qui dum spirant, libenter sperant. Hanc nobis ingenerat conscientia innocentiæ, tùm pietatis in patriam indesinentis & incorruptæ modestiæ, quæ vel magni illius Camilli, qui alter Romulus, Imperii conditor dictus est, exemplo, *magis nos patriæ quàm injuriæ meminisse* jubet. Nimirum vel ipsâ ratione sobriâ docente discimus, & *Athenis olim optimo cuique, ut in exilium pelleretur, accidere solitum fuisse*, ut Cicero 2. de Orat. occasione Thucydidis summi apud Athenienses Viri patriâ ejecti testatur. Legimus Romæ eandem subiisse sortem Camillum illum, Cæsonem Quintium, M. Servilium Ahalam, & ipsum M. Tullium, Viros Præstantissimos, & de Republica optimè meritos, sed tamen, teste eodem Tullio, rursùs ab eodem placato populo in suam pristinam dignitatem fuisse restitutos. Orat. pro domo sua ad Pontif. Quod etiamsi absit, Philosophia Tullii, & longè ante eum Socratis, (qui ei Parens est Philosophiæ) omniumque sui cultorum docet, Viro forti totum terrarum orbem urbem unam, eidemquè omne solum patriam esse, nisi quòd tamen Christiana Philosophia longè illâ perfectior addat, *Christiano solum cælum patriam esse.* Sed hæc pauca in defensionem & solatium causæ nostræ coram notæ probitatis perspectæque fidei Amico dixisse sufficiat. Quid autem ego Illustrissimam D. Vestram, & morbis & negotiis gravibus onustam, cælum, terras mariaquè mecum pererrare, & exilii acerbam sortem sensu humanitatis degustare facio, saltem hùc illùc mecum circumduco? Habet hoc amicitiæ fides, ut amicorum cuncta prospera adversaquè faciat communia. Ego verò dum Cometam intueri volens cælum & terram obeo, comitem itineris mihi meum (patiatur velim Illustrissima D. Vestra ut indulgeam tantùm amicitiæ & affectui) Rautensteinium adjungo. Nempè enim facundus comes in itinere pro vehiculo est. Inter hæc confabulamur, & invicem aliquid discimus, & vel nos vel alios quod ex usu sit, docemus, non sinè mutua oblectatione & utilitate publicè privatimquè se ubertim diffundente. Itaquè propositum iter prosequamur. Ego Illustrissimæ D. Vestræ vestigia legam. Verendum est profectò ne multi, iique rerum in seculo potientes, libidine ambitionis, inveterato illo malo, ad novandas & confundendas res, ipsis quoque fœderibus ac publicâ juratâque fide sancitas, impellantur. Nam si carnis susurris faciles præbent aures, sicut adhuc, si libidi-

Spes adversa condit. Exsulum Polonorum innocentiæ, pietæ in patriam, modestia & spes.

Patriæ amor ab exsule quoque debetur.

Patria forti Viro totus orbis est; sed Christiano solum cælum.

Amicorum omnia communia, læta tristiaquè.

Comes itineris facundus multum juvat.

Ambitio orbem commovet.

nibus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

nibus obediunt, multiplici illecebrarum paratu pectora fraudibus patentia appetentibus, si oculos animi corporisquè ad tot vanas mundi ostentationes convertunt, minimè mirandum est eos vel non animadvertere vel spernere Cometas, aliaquè signa & portenta cælestia, quæ improbitati tristia portendere dubitandum non est. Soleo ego dicere (si tamen in re tàm seria ita quoquè jocari & ridendo dicere verum licet) nos plusquam æternos esse, cum non uni æternæ paci, ut nostrâ ætate, ita jurata fide conventæ superstites simus. Patitur & Polonia nostrâ violatæ à Moscis, fluxæ fidei gente, pacis mala. Nec mirum, quia & ipsa tot vinculis, paulò antè recensitis, publicæ fidei adstrictam dissidentium de religione pacem violavit, Deo pœnæ severitatem criminum rationi nunquam non justè attemperante. Ita verò est, nonnisi in æternæ providentiæ libro, quæ fata Poloniam maneant, reperiri posse. Sed ut merito asserendum est, tot præcedentes multiplicis iniquitatis noxas, nonnisi tritâ rigoris justitiæ divinæ viâ tristia supplicia subsecutura, ita & verendum est ne à pluribus simul initæ pacis corruptoribus Respublica illa florentissima distrahatur & in partes discerpatur. Atquè hoc quidem me ab aliquot annis vereri, & Illustrissima D. Vestra & multi alii norunt. Verumtamen optima quæquè precor carissimæ patriæ, licet tantum novercanti, & verè dicere possum nec me, nec Fratres meos illius pietatis debitæ in patriam oblitos esse, imò pro ea restituenda & conservanda ardenter Deum orare, *in exilio patientes, ut in honorum cursu temperantes Philosophiæ beneficio*, ut ait Cicero in Consolat. quod de illa cælesti Christianis tradita longè meliori jure dicendum est. Habet autem & patria nostra vel in his Cometis sat efficacia justitiæ monita, nisi animum in vitia obfirmare velit. Alioqui vix fieri aliter potest, quàm ut altera fundamentali Reipublicæ lege de libertate religionis sublatâ, illa quoquè prior de libertate electionis, haud leviter adhuc convulsa, tollatur. Qua ratione ne tota libertas Polona, tot seculis totquè nationibus celebrata & expetita, rueret, meritò metuendum est. Non enim ullum ejus certius & præsentius experimentum, quàm libertas religionis erat. Ideò antequam hæc stabilita esset, Pontifices in Republicâ magnam jurisdictionem, ab improvida pietate sibi concessam, nec non illorum arrogantiâ facilitatem Nobilitatis superante auctum, obtinuerant: ita nempe, ut de fortunis, honore & capite Equitum, obtentu hæreseos, sententiam dicerent, juris Regii consortes. Atquè hæc iniqua jurisdictio in causa Orichovii, honestum matrimonium, legis divinæ & antiquæ praxeos Ecclesiasticæ auctoritate, cum Sacerdotali munere copulantis, infracta, legibus Conventuum Regni Petricoviæ Anno 1562. & 1565. habitorum, tandem sublata est. Sed nunc iterum stabilita est, reductâ in perniciem libertatis lege Jagelloniâ, quæ hæreticos, aut hæresi infectos vel suspectos de eadem, fautores eorum vel directores, Episcoporum & aliorum Sacerdotum examini, aut Magistrorum hæreticæ pravitatis ad hoc à sede Apostolica deputatorum vel deputandorum subjicit. Ita tota libertas ruit. Sed de his satis.

Libidines multiplicibus artibus homines seducunt.

Deus pœnas meritis accommodat.

Exsulum Polonorum pietas in patriam, patientia, modestia.

Libertate religionis violatâ libertas electionis salva esse non potest.

Libertatis civilis certissimum experimentum libertas religionis.

Quæ Illustrissima D. Vestra ad R. P. Curtium de Cometa scripsit, mihi pergrata sunt, tùm quia à prudentia boni publici studiosa, tùm quia à manu mihi quoquè speciatim benevolâ & favente profecta esse comperio Historia Viri illius Doctissimi cælestis, sicut Mundus subterraneus R. P. Kircheri, erunt bina opera præstantissima, quæ Cometographiæ Clarissimi Hevelii associata, plurimum lucis in cognitione rerum cælestium & terrestrium ac subterranearum orbi erudito adferent. Et ego spero Hevelianam humanitatem notam ἀνθιδωρεᾶς ἀντίζυγον Curtianæ non negaturam. Habet enim quo rependat acceptum officium, omnigenis divitiis, illis præcipuè ingenii præstantissimis, abundans. Sed & hæ non semper fateor ad præstandum quod laude dignum velis, sufficiunt, si nimirùm dura sors animum ad terram deprimat. Quamvis enim is ad excelsa contendat, eamque vincere tentetur, nec rarò vincat, fit tamen, quæ est humanæ naturæ fragilitas, aliquando ut adversantis fortunæ machinis excelsa & fortis alioqui mens

Paupertas etiam sapienti & probo Viro gravis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

- - - mens expugnata fatiſcat.

Paupertatem Vir fortis fert præclarè.

Non quivis cum *Ælio Tuberone*, Viro optimo, & quo *nemo Romanorum paupertatem præclarius tulit*, teſte Plutarcho, invictæ fortitudinis laudem conſequi poteſt. Nec quivis Ariſtidis, illius cognomento Juſti,

- - - quem mirabantur Athenæ,

imò tota Græcia, animum heroicum & ſui ipſius victorem induere poteſt, ut *in imperio quoquè poſitus perpetuò non minoris paupertatis quàm trophæorum gloriam faciat*, quod de Ariſtide prodit Plutarchus, ita ut *ejus paupertatem lætam ac conſtantem Judices ſibi, quàm divitias anxias & avaras Calliæ Athenienſium ditiſſimi, obtingere maluerint.* Nec tamen paupertas hominem ſapientem, præſertim verò

Chriſtianus fortis Vir, Victor mundi paupertate ad inhoneſta non cogitur.

Chriſtianum, mundi & omnium quæ in mundo ſunt vel victorem, vel certè contemptorem, ad ea quæ per ſe inhoneſta ſunt, adducere poteſt. Nec audiendus hîc Horatius:

Magnum pauperies opprobrium jubet
Quidvis & facere & pati,
Virtutiſquè viam deſerit arduæ.

Quin potius Plutarchus: *Pauperies enim per ſe turpis non eſt, ſed indicium ſi ſit ſocordiæ, intemperantiæ, prodigalitatis, imprudentiæ. Viro autem temperanti, laborioſo, juſto, forti, & qui omnibus virtutibus præditus in publico verſatur, magni animi teſtimonium præbet. Non enim poteſt magnas res gerere, qui parva curat, neque multis indigentibus auxilium ferre, qui ipſe multis opus habet.* Quæ licet vera ſint & à generoſa virtute profecta, tamen & hîc valet illud Horatii:

Modus in omnibus tenendus eſt.

Eſt modus in rebus: - - - - - -

Paupertas Viro honeſto, quantum licet, vitanda.

cum facilius iſta dicantur quàm fiant: nec præcludendus eſt vel ſufflaminandus innocuæ induſtriæ rem honeſtis artibus parare & augere, citrà virtutis negleCtum contendentis curſus. Ideò optima eſt illa ſapientia, quæ novit abundare & deficere, ſatiari & eſurire, quam illuſtri ſuo exemplo docet Heros ille Apoſtolorum Paulus, qui & avaritiam deteſtatur, & autarkejan commendat, quam Illuſtriſſima D. Veſtra divitem jurè pronunciat, nam in avaris, quod mirum & monſtro affine, copia parit inopiam &

Avaritia ſemper inops.

Creſcit amor nummi quantum ipſa pecunia creſcit,

Temporis avaritia laudanda.

ac ut in hydrope ſitis ipſo augetur potu. *Solius* autem *temporis honeſtam eſſe avaritiam*, rectè judicat Seneca. Hoc ego & nunc quantum per alias occupationes licet, impendo ſtudiis, etiam Græcis. Illi enim genti non tantùm eloquentiæ & Mathematicarum artium, ſed & totius Philoſophiæ, Romanis autem virtutis gloriam toties adſcribit

Romani maximus auctor
Tullius eloquii,

qui etiam Græca Latinis jungenda eſſe verbis & exemplo probat, quod & tot alii Viri docti faciunt. Liberorum educatio & inſtitutio quàm curæ & cara ſit oportet, docet præ cæteris Plutarchus ſpeciali libello (qui cunctis non tantum cariſſima pignora, ſed & bonum publicum amantibus ſingulariter commendatus ſit oportet) docet recta ratio, ſed & ipſa natura: tùm demùm omnium perfectiſſimè Scriptura divina, omnis perfectionis magiſtra. Has virtutes laudeſque omnes in memoriam cunctis revocat iſte quoquè novus Cometa, fidelis Conſiliarii & Concionatoris cæleſtiſſimo ore nos ad eas ſectandas monentis vice. Qui alioqui multa malâ portendit, illis nempè officii negligentibus; non ſolùm maris accolis, ſicut ex relatione quorundam Mathematicorum Reverendiſſimus ille

Epiſcopus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Episcopus putat, sed in media quoquè continenti habitantibus & iniquitati operantibus. Utinam & ille & alii ipsi similes his tot cælestibus signis prælucentibus in viam redeant rectam! Legant & expendant inter alia S. Bernhardi libros 5. de Consideratione ad Eugenium Papam: & parietibus non tantùm Palatiorum, sed & cordium inscribant illa S. Gregorii verba: *Quid dicturi sumus nos Episcopi, qui honoris locum ex Redemptoris nostri humilitate suscepimus, & tamen superbiam hostis ipsius imitamur?* Epist. ad Joan. Patriarcham Constantinopolitanum. Lipsium imitari meum non est. Vir fuit summæ eruditionis & inter Decem-viros (ne dicam Trium-viros) Reipublicæ literariæ censendus. Sed quisque facit in ordine suo, ac sphæra activitatis suæ, ut in Scholis loqui amant, quod potest. Utinam omnes bono publico! Meum certè non est aliud institutum. Huic fini ex consilio & voluntate Illustrissimæ D. Vestræ aliorumquè Amicorum, quorum magna est apud me auctoritas, seligo & accumulo identidem egregias Præstantissimorum Auctorum sententias. Hæ enim, allucente præsertim exempli face, viam ad virtutem monstrabunt iis qui eam non tantùm quærere, quod rarum, sed & ingredi, quod rarius, tum & eam presso & stabili pede, quod rarissimum est, voluerint. Atquè hoc virtutis & publicæ utilitatis studium, tùm & efficax Illustrissimæ D. Vestræ exemplum excusabit, ut spero, genii mei impetum, qui me sæpius abripit, ut longiores scribam epistolas. Qua in re si in leges epistolæ pecco, non tamen in illas commendandæ virtutis, promovendæ utilitatis publicæ & fovendæ nostræ amicitiæ. Tantò plus cum sciam Illustrissimam D. Vestram tales epistolas à me exspectare, & jure suo exigere. B. V.

Quisque agat quod potest.

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni studio, cultu & officio

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Ratisbonâ Hamburgum die 23. Aprilis 1665.

N. 25. ad 22.

NOvum Cometam & hîc observatum, jam antè scripsi. Nescio quid ille & mihi minetur, quamvis non visus: nam valetudinem labascere sentio non parùm. Et licet aliquando respirem, vereor tamen, ne tàm crebræ recidivæ tandem abrumpant vitæ filum, satis fortasse tenue & attritum. Uti lucernas videmus paulò post interituras radios interdum majores spargere, & velut novas flammas projicere, mox uno ictu & improviso exstinguendas. Ita homines sumus, quales graphicè nos descripsit divinus Lipsius, olim meus, dum libris vacare licebat, in Epigrammate Generositatis Vestræ proculdubio noto, ubi nos bullæ, vitro & nihilo comparat. Qualis & ipse fuit quoad corpusculum, quod tenue ipsi ac infirmum concesserat natura parens: animo verò verè Philosophico & Christiano, quemquè inter alios P. Drexelius in Patientia sua & Aurifodina valdè commendat, nescio annon superârit omnes cæteros; vivido certè, robusto & usque ad extremum halitum constanti. Sed philosophari mihi nunc non licet, qui vix hæc pauca effundo, & gallinarum in morem exaro, præter etiam pristinum meum morem, quo nihil magis oderam, quàm characteres illegibiles, qualibus doctuli quidam, sed inscitè, jactare se assolent. Ex quo verò paralytica pestis in Polonia me afflavit, neque manus, neque pedes, nec ullum ferè membrum officium facit. Sed in viam. R. P. Curtio nudius-tertius omnia communicanda communicavi. Quicquid responsurus est, nam ad nuperas siluit, fideliter transmittam Generositati Vestræ. Prægustus scripti hujus, quem mihi iterum præbet Generositas Vestra, appetitum mihi majorem excitat, illud videndi, tùm quia à manu tàm amica proficiscitur, tùm quia ab ingenio tàm docto & perito. Licet mihi aliàs omnis quasi decedat voluptas scribendi legendivè libros, quorum antehac quasi helluo fueram, nec

Homo lucernæ instar mox exstinguendæ radios industriæ & probitatis spargit.

Homo bulla, vitrum, nihil.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Rautenſteinii diligentia in comparandis & legendis libris.

ſatiare famem poteram, ita ut hæc voluptas carò mihi conſtiterit, dum aliquot M. Florenos coëmendis libris prodegi, qui poſt mortem meam fortè magis blattas tineaſquè, quàm hæredes meos paſcent, qui alia amare prò libris poterunt, quos ego inter primaria vitæ oblectamenta ſemper habui. Spero autem quamprimùm perfectum erit opus veſtrum, ad me quoquè exemplar aliquod commeaturum, ſi vivo. Polonicarum autem rerum quæ facies, quæ confuſio? Si Lithuani illum eligerent quem nollent Poloni, quid facerent iſti? Fieretne Aquila veſtra biceps, ut noſtra? Faxit Deus ne multiceps etiam fiat, & præda plurium vulturum ipſi inſidiantium. Ego exitum illarum rerum cum deſiderio expecto. Infelices gentes, quæ exteros in ſinum tanquam angues ita recipiunt, ut deinde ex arbitrio eorum dependere cogantur, velut nervis alienis mobile lignum. Id nunc præ cæteris experiuntur Germania, Polonia Italiaquè. Benè Valeat.

Polonicarum rerum ſtatus dubius.

Peregrinis ſumma rerum non eſt concedenda.

G. D. Veſtræ

Paratiſſimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

N. 26. ad 25.

Hamburgo Ratisbonam die 2. Maji 1665.

QUibus potius verbis in fronte epiſtolæ hujus utar quàm illis Horatianis:

Cur me querelis exanimas Tuis?

quibus ægrotum compellat Mæcenatem ſuarum Grande decus columenque rerum. Cum enim & ego Illuſtriſſimam D. Veſtram ſtudio, affectu & munificentiâ in literas earumque cultores Mæcenati ſupparem eſſe ſciam, eandemque pluribus nominibus ſibi me devinxiſſe & devincere continuò, agnoſcam, ſine magna animi commotione & cordolio non legi illa, quibus Illuſtriſſima D. Veſtra morbi ſui pertinaciam & in viſceribus radicatam vim malignam, ideoquè labaſcentem tanto ſub pondere valetudinem patheticè deſcribit. Cæterùm apparitio Cometarum ne terreat eam. Novit enim optimè Viri Sapientis in ipſa quoquè aſtra, quam docto ſuffragio hocce quod adjungo, Clariſſimus D. Buſmannus Med. & Phil. Doct. aſſerit, dominandi & cuncta in uſus ſuos convertendi facultatem. Novit & officium Viri Sapientis, fortis & Chriſtiani cuncta modeſtè ferre, & ſeſe divinæ voluntati per omnia ſubmittere. Quod quidem ſæpè in tot Illuſtriſſimæ D. Veſtræ literis teſtatum habui. Ita ut niſi aliter, hoc certè reſpectu dicere de utroque noſtrûm cum eodem illò Horatio poſſim:

Rautenſteinius Mæcenati æqualis.

Cometa non terret Sapientem.

Sapiens dominatur aſtris.

Modeſtia Chriſtianum maximè decet.

Rautenſteinii & Auctoris animorum conſenſus, & amor ſingularis.

Utrumque noſtrûm incredibili modo
Conſentit aſtrum.

Cæterùm cum utrumquè noſtrûm humanæ conditioni & legibus mortalitatis ſubjectum eſſe meminerim, nollem Illuſtriſſimam D. Veſtram ad metam fatalem me prævenire, vel me Eandem, niſi poſt plura annorum luſtra illùc ſequi: Verumtamen, ſi ita immutabilis divina tulerit voluntas, ut Illuſtriſſima D. Veſtra quod veretur ipſa, præcedat, dicendum cum eodem Horatio mihi erit, aliiſque Amicis, ſincero ſtudio Illuſtriſſimæ D. Veſtræ addictiſſimis

Mortalitatis legi omnes ſumus ſubjecti.

- - - - ibimus, ibimus
Utcunque præcedes ſupremum
Carpere iter comites parati,

cum ſcilicet ordo ſequendi ſerius, citius nos tetigerit. Hâc enim lege lucis hujus uſura nobis eſt conceſſa. Ita novimus, videmus & ſentimus in nobis aliiſque quotidie *nos eſſe imbecillitatis exemplum, arboris folium, temporis ſpolium,

**Homo fragilitatis exemplum, inconſtantiæ imago, flos, umbra, umbræ ſomnium.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

lium, fortunæ pilam, tenerrimum & breviuſculum floſculum agri, inconſtantiæ imaginem, calamitatis trutinam, umbræ ſomnium, ſicut inter alios Pindarus canit, velut ex Lipſio (cui nuperis literis principem quoquè in Republica literaria locum tribui, ita hîc quoquè conſpiramus ſententiis) Illuſtriſſima D. Veſtra adfert, vitrum, bullam, nihil. Nempe & humana cuncta nihil, vel certè fumus aut fimus aut funus ſunt. * Atquè ita ſatis amplum exercendæ patientiæ & conſtantiæ, in tanta rerum humanarum inconſtantia, & adverſorum undiquè prementium turba, habet campum induſtria. ‡ Quæ meritò Lipſium alioſque Viros egregios imitandos ubi opus eſt, ſibi proponit. Non ſinè debita tamen circumſpectione id facere eam convenit. Nam & magni quique Viri magna habuerunt vitia. Certè in Lipſio (quod non animo obtrectandi, cùm tàm ignobile & fœdum vitium non tantum virtuti & æquitati, ſed & humanitati ipſiquè civili ſocietati inimicum prorſus à me alienum ſit, ſed rei literariæ commodis undiquè providens, monere debeo) Henricus Stephanus, Vir & ſimul Typographus Doctiſſimus, lib. de ſuſpecta Lipſii latinitate, multa, & Gerardus Joan. Voſſius, noſtri ſeculi Varro & alter Ariſtarchus, quædam notat. Quod tantopere experimenta meæ induſtriæ in opere illo ſeſe exſerturæ Illuſtriſſimæ D. Veſtræ placeant mihi gratulor. In quam rem hodiè quoquè Clariſſimi & Nobiliſſimi Heinſii literas accepi. Non quidem ullo ambitionis prurito laboro. Sentio tamen à Viris laudatis laudari pulchrum eſſe virtutis præmium. Hæc profectò laus omnes ingenii & induſtriæ meæ nervos intendet, ne eâ planè indignus inveniar. Adſcribo autem ſingulari Illuſtriſſimæ D. Veſtræ favori, quòd cum publicæ occupationes & imbecilliores corporis vires multorum, alioquin egregiorum virorum, commercium literarum linquere imperârint, mecum id aſſiduò, & ſuâ quidem manu, exerceat. Quæ quidem etiamnum bonitate characterum, non tantùm illâ ſtili eximiâ, ſe commendat. Atquè illa quidem fateor eſt non infimum literati hominis placere in vita civili ſtudentis, ornamentum: quicquid dicant illi, quos ignavia quædam propria vel parentum ac præceptorum in malè pingendis literis accuſat, ita ut ſæpiùs ego optare neceſſe habeam, ut ipſi ad me literas deferant & perlegant. Nequè verò dubito hîc quoquè naturale vitium inhabilium meliori curâ & induſtriâ exercitatione, ſicut aliàs fieri videmus, facilè emendari poſſe. Adeò inſtructam ſupellectilem librariam præclaris & precioſis ingenii monumentis refertam, ſed & Clariſſimum Rautenſteinianum nomen genuino carere ſucceſſore ac hærede, eſt quod publicè privatimquè doleam. Sed ferenda nobis ſunt quæ deſuper veniunt, quæquè mutare non licet, æquo animo, ne impatientiâ, & Deum, quo, ut & Seneca teſtatur, auctore cuncta eveniunt, irritemus, cum murmure & gemitu, mali militis ritu, ductum ejus ſequentes, & ſortem exaſperemus. Verè enim ſecundùm rationem Horatius dixit, occaſione Quinctilii mortis vi abrepti:

Humana cuncta nihil, vel plena ſunt vanitatis, ſordium, doloris.

** Patientia & conſtantia mortalibus perneceſſaria.*

‡ Imitandi Viri laudati cum delectu & prudentia.

Laudari à laudatis pulchrum. Laudis veræ amor excitat induſtriam.

Naturæ vitia ars & exercitatio corrigit.

Modeſtia Chriſtianum maximè decet.

Æquo animo omnis ſors ferenda.

Durum. Sed levius fit patientiâ
Quicquid corrigere eſt nefas.

Patientia aſperam ſortem reddit leviorem & leviorem.

Atque hæc eſt illa nobiliſſima & generoſiſſima virtus, quâ pectus incaleſcens, plus quam Spartano ſtomacho, qui Catoni & Ciceroni ſpeciatim inter Romanos inditus erat, cuncta dura concoquere poteſt. Hæc illa in omnibus malis adhibenda potens Panacea, quam Illuſtriſſima D. Veſtra non minus dicto quàm facto commendare ſolet. Sed

- - - dabit Deus his quoquè finem

Mors ultima linea rerum & tranſitus ad vitam meliorem.

quando nos olim ſupra Lunam, illuſtrem mutationis filiam, & matrem, & Cometas tantarum, mutationum prænuncios, ipſaque aſtra, viciſſitudini quoquè ſubjecta evectos, in cæleſti Regia collocabit. Fiat! Hoc voto finio epiſtolam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

ſtolam & omnem cogitationem, ac finiam, ubi Deo viſum fuerit, vitam ipſam

Illuſtriſſimæ D. Veſtræ

Omni cultu & ſtudio,

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

N. 26. ad 23.

Ratisbonâ Hamburgum die 27. Aprilis 1665.

QUæ Generoſitas Veſtra de Cometis componit, libenter aliquando videbo, & non dubito quò diutius hoc opus protrahitur, eò melius illud & perfectius fore. Cæteroquin in hac materia cum Generoſitate Veſtra conſentio, quemadmodum jam antè ſententiam meam de his Generoſitati Veſtræ expoſui. A R. P. Curtio accepi literas die 24. hujus datas, quas adjungo. Nihil præterea reſponſi loco ab eo accepi. Si quid accepero ſine mora mittam, & monco conſtanter

G. D. Veſtræ.

Paratiſſimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Neoburgi die 24. Aprilis 1665.

Bonus & induſtrius Vir, inſtar candelæ, aliis inſerviendo conſumitur.

EX literis Illuſtriſſimæ D. Veſtræ id unum diſplicuit intelligere de tentata valetudine. Scilicet hi fructus ſunt itinerum & faſtidiorum, quæ Principum & publici cauſâ ſuſcipiuntur. * Subit non rarò admirari tàm robuſtam patientiam & inveniri adhuc poſſe, qui hoc pretio licitari talia velint. Remitto quæcunquè reperi Cometographica. Eho quàm mox ad illam facem in mari Britannico concurretur? an forſitan etiam hæ proluſiones profundiora habent & arcaniora conſilia? ut hiſce claſſibus omnis infelicitas alios in orbes enaviget. Cæterùm res Sarmaticæ quàm triſtes, quàm perturbatæ! præſertim ſi ſe Lithuania abrumpit, & hic murus hactenus abſtitit, qui ruentes Barbaros arceret. Abrumpo, nec aliter tabellarius ſinit, & me Illuſtriſſimæ D. Veſtræ commendo.

** Patientiâ in Republica tractanda opus eſt.*

Illuſtriſſimæ D. Veſtræ

Officioſiſſimus Servitor

A. CURTIUS.

N. 27. ad 26.

Hamburgo Ratisbonam die 6. Maji 1665.

LEntè progredi in inſtituto opere tot inter obſtacula cogor. Enitar autem pro virili moram penſare diligentiâ, quæ fructu ſuo non carebit, quamvis aliquid de gratia celeritatis decerpſerit. Cometam, licet jam diu eſt ex quo diſparuerit, oculis mentis intueri, & unà divinæ ſapientiæ & juſtitiæ indicia perſpicere poſſumus. Curtiana remitto, quæ licet paucula, perplacent. Referre ille mihi Venerem Hiſtoricorum Curtium videtur, niſi quòd aliquando tendat in arduum, ſi tamen ego humi ſerpens

\- - - tutus nimium timiduſquè procellæ

projectis in altum oculis pervidere aliquid in his poſſum. Ita verò eſt, jam jam velut ad conſpectum illius igniferæ facis Cometalis infeſtas Britanni & Belgæ concurrere claſſes. Optandum meritò eſt, ut hæ nullam advehant calamitatem,

Bellum inter Anglos & Hollandos ſuaveſtum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

tem, sed eam potius quanta quanta est evehant ex orbe nostro; & deferant

Ultra Sauromatas - - - - & glacialem
Oceanum.

Votum Christianum apparente Cometa.

Sed hoc fieri nequit, quamdiu hic vel ille inexplebili avaritiâ

Avaritia & ambitio bellorum caussæ.

- - - aut miserâ ambitione laborat.
Hunc capit argenti splendor. Stupet Albius ære:
Hic mutat merces surgente à Sole, ad eum quo
Vespertina tepet regio; quin per mala præceps
Fertur, uti pulvis collectus turbine: ne quid
Summa deperdat metuens, aut ampliet ut rem.

Hæc tamen in avaros dicta laudatæ industriæ applicari nolim. Cogitare quis hîc posset duos illos populos, maris accolas, mariquè potentissimos, licet ejusdem religionis nexu junctos, nil nisi ambitiosum maris imperium & auri sitim committere. Et verum quidem est bellum hoc provenire ex ortis inter Societates Indiæ Orientalis & Occidentalis rei vagis commerciis ampliandæ intentas, controversiis, quæ Ordines Fœderatæ Belgicæ, frustrà tentatis omnibus pacis servandæ artibus, velut reluctantes bello difficili involvant. Verum tamen Batavi publicè privatimquè scribunt & testantur, se solâ extremâ necessitate & vi Brittannorum, qui se priores aggrediantur, ad justam sui ipsorum defensionem impelli. Quod uti in medio mihi relinquendum est, ita pauca quædam publicè utilia futura, & ad universos æquè pertinentia, quin ex instituti & amicitiæ nostræ ratione proferam, teneri non potui. Pallebit jam judicio Diogenis aurum Africanum & Indicum, dum Christianos hic illic, sacrorum & civilium vinculorum oblitos, non tantùm sibi insidiantes, sed & pro adeptione sui belligerantes videbit. Non tamen ita pallebit, quin fulgore suo aciem avaram eoquè excœcatam trahat & pellat in terras alio Sole calentes, per tot marium, saxorum, scopulorum, multorum ossibus albicantium, & brevium impedimenta, ut quamvis oculis, illis animi fulgore aureo præstrictis, captus hùc illùc currat homo lucrum & inania captans

Bella inter Anglos & Hollandos caussæ & ratio.

Hollandi pacem cum Anglis optant & quærunt.

Auri sitis in Christianis notatur, ut bellorum caussa.

Mercatorum plerique avaritiæ laborant.

Unde venit Titan, & nox ubi sidera condit
Quaquè dies melius flagrantibus æstuat horis.
Et quà bruma rigens ac nescia ferè remitti,
Astringit Scythicum glaciali frigore Pontum.

Fulgor iste Cometæ sive sit simplex, sive geminus, sive trinus (hoc enim nunc in medio relinquo) posset illum auri, si se faciles divinis monitis mortalium mentes præbent, absorbere. Sed si olim, teste Plutarcho, non à Philippo (illo Macedone, qui nullam urbem arcemvè tàm munitam esse, in quam asellus auro onustus intrare non possit, dixit & suo exemplo docuit) sed auro ejus urbes Græciæ esse captas didicimus: vereor ut & nostri, Christiani licet, mercatores persuaderi se patiantur, quominus blandientis auri amore capiantur. Adhuc quidem contrarium videmus. Nempe aureus ille imber (quem in sinum Danaës tàm arctè custoditum olim influxisse, & ex hoc Perseum illum non minus astutum, quàm fortem, tot spoliorum raptorem & hostium victorem, Palladis & Mercurii ingeniosis artibus armatum, natum esse fabulantur Poëtæ, vim & fraudes avararum divitiarum adumbrantes) & Christianorum populorum munitissimas urbes & arces, sed tamen studio magno deductus implevit, & tot exclusit Perseos, cibisi sive pera avaræ cupidinis, & talaribus celeritatis, & Mercuriali gladio callidæ fortitudinis, & clypeo prudentiæ Palladio, & galeâ Plutoniâ raræ felicitatis instructos. Egregios Heroas! arma impenetrabilia & victricia animumquè virilem indutos, si pro veris gloriæ ex sapientiæ

Cometa officii admonet mortales.

Avaritia perdidit Græciam, perdit & alias Respublicas.

Aurum omnia penetrat.

Auri sitis in Christianis notatur, ut malorum caussa.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

pientiæ ac virtutis ſtudio provenientis divitiis certarent, vel ſi etiam hæ iſtis artibus pararentur. Atqui tamen id hoc ferreo ſeculo agunt Præſules ipſi. Quanquam & olim id notavit candida induſtria. Ita enim legimus Cæleſtinum Papam, cum Epiſcopi Bellovacenſis, ab Anglis Gallias bello atroci invadentibus capti chlamys, ad ſe cum acerba quæſtione: *Vide an hæc filii tui tunica ſit?* miſſa eſſet, reſpondiſſe: *Nec meus, nec Eccleſiæ, ſed Martis iſte eſt filius.* Et quem latet tot olim Pontifices pios contra Pontificum vitia multa cum libertate laudeque dixiſſe & ſcripſiſſe multa? Hos etiamnum ut ſacrorum duces animarumque cuſtodes, ſed & omnes mortales officii ſui commonet, exhibitis tot Cometis & ſignis in cælo Deus, qui *non vult mortem peccatoris, ſed potiùs, ut convertatur & vivat*, utpote tùm Conditor, tùm Deus, tùm Servator omnium. Illa Cometæ delineatio nuperrimi à C. P. Curtio miſſa, perquam mihi grata eſt. Præſtolor reſponſum ejus, velut mutuam officii humanitatis vicem. Quæ tanto gratior erit, quanto illuſtriori parabitur parario, meo ſcilicet Rautenſteinio, cui ego æternùm ſum

Epiſcopus bellator infeiix.

Deus omnes ad pœnitentiam & ſalutem æternam invitat.

Illuſtriſſimæ D. Veſtræ

Omni ſtudio, cultu & obſequio addictiſſimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

N. 27. ad 24.

Ratisbonâ Hamburgum die 30. Aprilis 1665.

GRatulor Cometam Generoſitatis Veſtræ luculentam de variis rebus notitiâ dignis mecum conferendi præbuiſſe occaſionem. Ut id dicam, faciunt & poſtremæ ejus literæ die 22. hujus menſis ſcriptæ, ſatis, ut & aliæ hoc tempore, longæ & proinde gratæ. Vellem ut & vires mihi ſufficerent & tempus, quò ritè iis ſatiſfacere queam. Approbo autem omninò Generoſitatis Veſtræ philoſophandi modum, & video eandem magno niſu ad priſtina illa ſtudia juventutis redire, & in hac virili ætate majori cum judicio & fructu illa recoquere, quæ juvenes legimus & vix intelleximus. Quod eſt pleno greſſu ferri ad illa

Studia juvenilia repetenda, & maturo judicio recoquenda, in què uſum convertenda.

Edita doctrinâ ſapientum templa ſerena.
Mihi idem animus eſſet, ſi tempus.

Nunc adſpicio quotidie libros: vix inſpicio. Dogmata autem olim ex iis hauſta ipſo vitæ uſu & experientiâ, gravi ſæpè & aſperâ magiſtrâ, jam comprobo. Utinam ad æternam ſalutem!

Experientia ſæpè moleſta magiſtra.

Dicam ebrietati in Germania ſcribere, arduum eſt, fateor: neceſſarium tamen. Atquè utinam omnes qui præſunt, eam ſeveris legibus proſcriberent, & ſub infamiæ pœna interdicerent! Sed hæc optanda tantùm ſunt, non ſperanda. Cum verò & apud alios populos increſcat ebrietas, eò magis perſequenda & eradicanda eſt. Librum autem Generoſitatis Veſtræ de Cometis, his & ejuſcemodi aliis aureis ſententiis refertum eſſe planè non dubito, coquè magis eundem ſuo tempore videre geſtio, & meritò hæc & alia ejus generis virtutis amantibus proponi judico. Utinam verò in hoc depravato & perverſo ſeculo mercedem tot laboribus dignam Generoſitas Veſtra inveniat, & campum ubi occumpet cum ſuo & publico fructu egregias animi & ſtyli dotes! P. Curtio nudiustertius ea denuò ſignificavi, quæ Generoſitas Veſtra deſiderat: quid mihi reſponſurus eſt, ſtatim communicabo. Vereor autem hominem ſenectute & aliis quæ interveniunt, reddi cunctabundum. De Ingolſtadienſibus Obſervationibus verò alibi quoquè inquiram, ut hoc etiam ad deſideratum Generoſitatis Veſtræ opus conferam

G. D. Veſtræ.

Paratiſſimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.
Hamburgo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Hamburgo Ratisbonam die 9. Maji 1665.

N. 28. ad 27.

CUm Illuſtriſſimæ D. Veſtræ, quæ excellentiſſimâ humaniorum literarum & prudentiæ civilis laude pollet, tantoperè placeant illa quæ operi meo, civilem beatamquè vitam formantia, occaſione Cometarum, tàm illuſtrium non tantùm in cælo ſignorum, ſed & in terra Conſiliariorum ac monitorum inſerere conſtitui: non injuriâ mihi polliceor hæc & aliis ejus notæ Viris ad virtutem laudemquè contendentibus placitura. Imò verò hos non tantùm benignos lectores & æquos judices, ſed & approbatores primùm, dein & ſocios operis fore ſpero. Contrà cæteros magnis me Auctoribus, Rautenſteinio, Heinſio, Hevelio, Bullialdo, & aliis ſeculi noſtri luminibus, quibus inſtituti mei rationes patent, tuebor. Ecce verò Clariſſ. Bullialdi literas Kal. Majis ad me ea de re ſcriptas, hodie mihi redditas! qui poſtquam omnia, etiam Mathematica, ad me hinc inde his quoquè diebus (ut heri à Clariſſimis Viris Placentino & Bütnero ſingularia quædam accepi) miſſa, tùm quæ à variis viris doctis & rei Aſtronomicæ inſigni ſcientiâ præditis, in dies exſpecto, videbit, ſpero eum mihi de inſtituto opere gratulaturum, & nonnihil lucis, alienæ quidem, ſed à fulgentibus in cælo Mathematico ſideribus profectæ, rei Aſtronomicæ me attuliſſe agniturum. Cæterùm vel ob ſola Politica & Ethica inſtitutum meum illi non diſpliciturum in his literis animadverto. Atque hoc mihi ſuffecerit ſolum, paucis quoquè lectoribus, illis ſcilicet ob veræ ſapientiæ & virtutis ſtudium laude dignis, quiquè ſoli de rebus legitimum judicium ferre poſſunt debentquè, contento futuro. Quod etiam palàm in mea ad Lectores præfatione declaro. Quod quæ aliquando in juventute didici, reſumam, & ad uſum hâc maturiori ætate, tantorum cæleſtium ſignorum occaſione, tranſferam, multis impellor rationibus. Studio ſcilicet (quod mihi antè omnia eſt) boni publici promovendi, bonis cæteroqui laudatis Viris placendi, tùm verò etiam poſteritati meæ conſulendi, ſed & aliis exempla induſtriæ imitari volentibus. Dicam ebrietati ſive ea in Græcia, ſive in Germania, ſive in Gallia, ſive in Anglia, ſive in Polonia, ſive in Hungaria, ſive alibi terrarum inveniatur, impingere, ſi cuiquè virtutis, cumprimis *Sobrietatis (quam tantoperè & toties Cicero, Plutarchus aliiquè graviſſimi Auctores & Præſtantiſſimi Viri dictis & exemplis commendarunt) ſectatori convenit, nec mihi indecorum vel iniquum, licet peregrino, videri poteſt. †Vitio enim vertendum nulli eſt qui vitia excutere ſtudet, idque boni publici, in quod ebrietas infinitis peccat modis, reſpectu citrà omnem verborum acerbitatem (quâ, illa præſertim, quæ cum contumelia aliqua conjuncta eſt, monita ſatis per ſe gravia & ingrata, careant par eſt) agit. Ejuſcemodi ſalutaribus monitis, quæ nuſquam non apud virtutis ſtudioſos locum inveniunt, refertum erit opus meum, quod mihi nec labore (inter tot & tantos præſertim alios labores continuò exantlandos) nec ſumtu exiguo conſtabit. Spero autem illud non paucos Fautores, quoſdam etiam Patronos & Mæcenates inventurum. Certiſſimam tamen & optimam mercedem exſpecto à Deo, qui optimè cordis mei inſtituta novit, & conatus meos pervidet. Semper enim ſingularem ejus & verè paternam providentiam adhuc expertus ſum. Venio ad alia properante ad finem epiſtolâ. Apud R. P. Curtium velim Illuſtriſſima D. Veſtra reſponſum urgeat. Magni enim facio Virum illum ob eximiam eruditionem, quam in literis ejus, licet brevioribus, ad Illuſtriſſimam D. Veſtram ſcriptis, perſpicio. Senectus, quæ juventute ut prudentior ita & moroſior ſolet eſſe, ferenda eſt. Nam quod Horatius teſte quotidianâ experientiâ ait:

Multa ſenem circumveniunt incommoda: vel quòd
Quærit & inventis miſer abſtinet, ac timet uti:
Vel quòd res omnes timidè gelideque miniſtrat,
Dilator, ſpe longus - - - - - -

Auctor in judicio Rautenſteinii benigno idem ſe ab aliis obtenturum ſperat.

Studia juvenilia repetenda, & maturo judicio recoquenda, inquè uſum convertenda.

Ebrietas ubicunquè reperiatur, eradicanda eſt, & à quolibet quidem homine virtutis ſtudioſo.

**Sobrietatem gentilium multi dictis & factis commendarunt.*

†*Virtutes quivis urgeat. Vitia quivis arguat.*

Senectutis vitia ferenda æquo animo ſunt.

hoc

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Hoog.
107 B 47

Senectuti multum indulgendum & reverentia reddenda est.

hoc & ad fruendas, promovendas & elargiendas ingenii divitias, tenaci reconditas circumspectæ prudentiæ penu, meritò transfertur. Proinde tùm ob ætatis, canitiè venerandæ respectum, tùm ob illa incommoda, quibuscum senectus, quæ ipsa morbus & sibi ipsi gravis est, conflictatur, multum ei indulgendum est ab illis, qui vel à Spartanis debitum ætati illi honorem reddere didicerunt. Ego certè Senis illius de argumento Cometico responsum, cui proculdubio multum inerit judicii, non sine tædio exspecto. Sed & Observationes Ingolstadienses, ob rationem justam antehac à me allatam: quibus non parùm opus meum ornabitur. Id autem, ut plurima alia, singulari Illustrissimæ D. Vestræ ardenti in bonas literas studio flagrantis, favori tribuam, & celebrabo gratus

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni cultu, studio & officio addictissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

N.28.aa 25.

Ratisbonâ Hamburgum die 4. Maji 1665.

PErgratum mihi evenit, quòd Generositas Vestra mecum à Clarissimis Viris Nicolao Heinsio, Erasmio Bartholino & Abrahamo de Grau ad se de argumento Cometico scripta communicare voluerit. Gratulor eidem de singulari tantorum Virorum amicitia: & rogo ne gravetur Cl. Heinsio memoriam mei refricare, quam puto Viros ingenii laudibus Clarissimos Isaacum Gruterum, Vincentium Fabricium, Joan. Petrum Titium, tùm verò nostrum Pelsium, aliosque mihi amicissimos jam pridem ei commendasse. Ipse certè & parentem ipsius, Virum nostrâ ætate in Republica literaria Præstantissimum, & illis Magnis ingenio accensendum (quod adjunctum epigramma testabitur) sed & illum magni semper feci, idquè omnibus occasionibus testatus sum. A P. Curtio heri literas accepi Kl. his scriptas, in quibus promittit se Generositati Vestræ responsurum, nec non Romana & Ingolstadiensia missurum. Sic spero me post octiduum responsum ejus Generositati Vestræ mittere posse: atque id etiam institutum opus promoturum esse. Quod cum desiderio opperior, ut & quid interea Neptunus Britannicus, Mars Polonus, aliarum gentium Mercurius laturi sint. Ego quicquid eveniat, constanter sum & manco

G. D. Vestræ

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Ad Illustrissimum & Generosum D. Maxim. Andream Fredronem Castellanum Leopoliensem.

Grammondus Gallis quod erat, Magnusvè Thuanus,
Cuiquè dedit nomen Regia Villa suum:
Hispanis quod Peresius, Quevedo, Savedra;
Strada, aut Bentivolus Davilavè Italiæ:
Heuterus quod erat Belgis, vel Lipsius ingens;
Quod Batavis Dousæ, Grotius, Heinsiades:
Et quod Orichovius quondam Vesterquè Cromerus,
Hoc nunc Sarmatiæ es, Maxime Fredro, Tuæ.

Leopoli m. Sept. 1660.
Hamburgo.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Hamburgo Ratisbonam die 13. *Maji* 1665.

GRata Iluſtriſſimæ D. Veſtræ fuiſſe quæ à Viris Clariſſimis Heinſio, Bartholino & Gravio ad me ſcripta communicaveram, libenter intelligo: quia ſemper facio libenter, quæ Illuſtriſſimæ D. Veſtræ grata eſſe cognoſco vel conjicio, ſperoque. Cl. Heinſio Illuſtriſſimæ D. Veſtræ memoriam renovabo proximè. Nec dubito Virum, qui felici connubio humanitatem erúditioni junxit, gratam Inclyti nominis Rautenſteiniani, quod omnes literati cultu & favore proſequuntur ſervare memoriam. Ego profecto multùm mihi gratulor de Utriuſque Veſtrûm ſingulari amicitiâ, cùm non tantùm plurimâ eruditione, ſed & ampliſſimis muneribus publicis velut in excelſo theatro poſiti, emineatis. Danielem Heinſium, hujus Patrem, Virum in Repub. literaria Clariſſimum (quîcum mihi amicitia & converſatio ſuaviſſima, Lugduni Batavorum cum antè annos 16. ibi agerem, interceſſerat, & unà cum Filio tunc in domo paterna agente) & ego magni feci facioquè. Et quis Viri illius Eximii dotes ingenii & præclara mõnumenta ignorat? Non dubito autem Illuſtriſſimam D. Veſtram ea quoquè vidiſſe, quibus iſte quoquè paternis inſiſtens veſtigiis, divitem ingenii venam orbi literato in Sphæra Poëtica & Critica exhibuerit. Quæ etiam latius ſe diffunderet, niſi ſe ſanctioribus rei civilis ſpatiis arctaſſet. Non pauca & ille ad me de negotio Cometico tùm ſcripſit, tùm à Mathematicis Upſalienſibus ſecum communicata ad me miſit: qualia & plura mihi promiſit. Atque hæc ego in unum veluti faſcem collecta, titulo Communicationis Holmiâ Heinſianæ, utpote inter utrumque noſtrûm communicata, Deo volente, operi meo indam, uti & illa quæ inter utrumquè noſtrûm mutuò ſcripta fuêre, titulo Communicationis Ratisbonâ-Rautenſteinianæ, & juxtà hæc ſeorſum illa Curtiana, titulo Communicationis Neoburgo-Curtianæ inſignita. Hâc enim Methodo, ne opus inſtitutum careat diligentiæ laude,

N. 29. *ad* 28.

Communicationum titulum cur Auctor uſurpet?

— — deſerat hoc nec lucidus ordo,

uti decrevi. Atque ita in titulos partiar opus, ut illud commendent primo intuitu magna & Clariſſima nomina, quæ ſe jam olim orbi literato doctæ artibus induſtriæ prodiderunt, Communicatio Hafnia Bartholiniana: Dantiſco Heveliana: Lutetia-Bullialdiana: Dantiſco-Büthneriana: Francofurto-Placentiniana: Franequera-Graviana: Hannovera Buſmanniana &c. Super qua re judicium Illuſtriſſimæ D. Veſtræ, quod in omnibus maximi facio, libenter cognoſcam. Gratulor mihi de ſpe reſponſi Curtiani. Merita enim Viri illius in cultum ejus me trahunt. Multum verò momenti inſtituto meo Viri illius Doctiſſimi induſtria addet, & vota mea promovebit. Neptunus Britannicus cum Marte in clades utriuſque populi, hôc jura dare, iſtô parta retinere volentis conſpiravit, hoſtilibus claſſibus in conſpectu oſtii portus Texellenſis arma feralia mox expedituris. Mars Polonicus, utraque gente viribus acciſâ, oleam Minervæ, quaſi feſſus, imperat. Mercurius plurium nationum de Neptuni & Martis ſævitia pernicioſa queri ſatis non poteſt, licet de ſua pernici induſtria nihil remittat. His Illuſtriſſimam D. Veſtram benè valere & feliciter agere quàm diutiſſimè cupio ex animo

Belli inter Anglos & Hollandos cauſſæ & ratio.

* *Fama per orbem atrocia bella circumfert.*

Illuſtriſſimæ D. Veſtræ

Omni ſtudio & cultu ac officio

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Ratisbonâ Hamburgum die 7. *Maji* 1665.

PHiloſophandi & cum mortuis ut plurimùm converſandi otium Generoſæ D. Veſtræ gratulor. De fortunæ adverſitate condoleo, cujus tamen nos ſæpè

N. 29. *ad* 26.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Hoog.
107 B 47

fabros esse docent antiqui, & ex recentioribus Verulamius. Dominos autem ejus nos esse volunt Stoici. Quorum scita, scita quidem sunt, & in speciem glorioſa: reipsa non omnibus arridents, aut ab omnibus præstari possunt. Græcam linguam, ut alias cultiores semper amavi. Doleo autem, quòd plagosi Orbilii me puerum perversâ methodo ab ista absterruêre penè, dum omnia simul me discere volebant. Quô effecerunt, ut Græca & Hebræa adspernarer, quæ tamen & plura alia melius comprehendere potuissem, si tempestivè, modestè & ritè fuissent inculcata. Delatus dein à studiis ad Aulas (nam vix 20. annorum in Livoniam ope & voluntate Patrui mei Henrici à Rautenstein, Dominii Wendensis, tunc Supremi Præfecti vel Capitanei, ad servitia Domini Oxensternii Anno 1644. veni) ut sunt adolescentes, alia tractavi. Linguam tamen Gallicam, Italicam, Hispanicamquè ex parte meopte ferè Marte inter alia addidici, saltem ut intelligere eas possem. Sed cur ego hîc talia? Nempe quia in his quæ mihi Generosa D. Vestra operis sui de Cometis subinde mittit experimentis, video eandem variarum linguarum notitiam sibi comparasse. Velim autem hoc maturari, ut quamprimum lucem videat, quod luce dignum est, præcipuè ob tàm salutaria monita, quibus omnes, initio à Viris Principibus facto, maximè opus habent. Hîc quoquè talia non inutiliter commendari possent, ut id præstarent quod cum virtute & laude conjunctum est, in animis eorum qui publica negotia tractant. Crediderim autem in nobis quoquè boni aliquid istos Cometas operari. Nam verum quidem est, quòd ante aliquot septimanas eò hîc omnia inclinare videbantur, ut & hæc diuturna Comitia non solùm sinè fructu sed & magno Reipublicæ periculo & luctu dissolverentur. Sed jam melior, laus Deo, spes affulgere cæpit. Cum enim potissimæ controversiæ inter Collegia statuum suprema (Electorum scil. ac Principum) versentur, quando hi circa differentias suas, quod ad electionem & capitulationem Regum Romanorum attinet, convenerint, reliqua omnia facilius sese dabunt, ut membra Sacri Imperii cum capite suo & inter sese arctius unita, omnibus externis machinationibus eò facilius fortiusquè resistere queant. Quod certè si unquam, nunc nobis necessarium erit ac salubre, cum videamus undiquè in vicino orbe Christiano eas oboriri discordiarum & bellorum scintillas, quæ in maximam flammam universorumquè perniciem facilè erumpere possint, nisi divina misericordia id singulariter avertat. Quam an ritè rectequè demulceant propitientquè, qui vano Christianorum nomine hodie gaudent, re sæpius carent, ambigendum est. Optandum verò, ut tandem omnes nostro malo edocti sapiamus, & meliora agendo meliorem quoquè sortem opperiamur. *Suus* enim *cuiquè animus ex conscientia spem præbet.* Utinam & in vestra Polonia Cometæ isti id quod legibus antiquis, æquitati, & non tantùm illi Reipublicæ, sed universæ Christianæ salutare sit, efficiant! Sed lucebat Cometa dum mense Dec. & Jan. priora celebrarentur Comitia. Et tamen illa contentionum, factionum, discordiarum & periculosarum sententiarum plena erant, ad ultimum rupta. Nec iste novus Cometa aliquid boni effecit. Ego certè maximoperè doleo cum bonis omnibus, necdum vestros modum vel media invenire potuisse, tantopere agitatam Reip. navim post tot tempestates in qualemcunquè saltem portum adpellendi, præsertim interventu illius turbinis, quem Domini Lubomirscii, tanti in Vestra Republica Viri, tristis casus excitavit. Rebus autem eò extremitatis devolutis nihil superesse video, quàm ut propitium Numen reddatur animis ad majorem unitatem disponendis, ut illis compositis, tàm externi quàm interni, qui omnium periculosissimi sunt, motus compescantur. An ea quæ in Lithuania aliisquè in locis nunc passim agitari perhibentur, illùc tendant, & an spes fovenda sit, fore ut animi tantoperè distracti hâc ratione in pristinum concordiæ vinculum coëant, meum judicare non est. Qui tamen ulteriorem rerum successum, eumquè præterito feliciorem porrò intelligere aveo. Id autem firmiter tenendum censeo, Deum suo tempore adfuturum

Poloniæ,

Stoicorum placita speciosa, sæpè impossibilia.

Discendi prava methodus evvenda.

Monitis salutaribus omnes, initio à Principibus facto opus habent.

Ratisbonenses Conventûs res meliori loco sita.

Romani Imperii Ordinibus Concordia est necessaria.

Votum Christianum apparente Cometâ.

Motus bellici, præsertim domestici, sunt componendi.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Poloniæ, nec paſſurum, ut hoc eximium orbis Chriſtiani antemurale, ſuperbo aliquorum ambitu dilaceretur, aut corona ejuſdem in caput indignum cadat, cum nec pili ſine providentia ſua è noſtris decidere queant. Atquæ hæc ego ipſe nuper illuc ad quendam ex Amicis meis, magni nominis Virum ſcripſi, ut teſter ſincerum in nobiliſſimam Gentem Veſtram affectum. Eadem cum G. D. Veſtra communicare volui, quam ſcio talibus delectari, & in illud opus ſuum colligere. Quod inſtitutum ipſo quoquè facto approbo, dum quæ publicè profutura cupio, ſed & ſpero, libenter ſuppedito, & aliàs omnia officia offero maneoquè dum vivo

Providentia divina habet in numerato pilos capitum noſtrorum, tantòmagis diademata ſacris capitibus debita.

G. D. Veſtræ.

Paratiſſimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Hamburgo Ratisbonam die 16. Maji 1665.

N. 30. ad 29.

EQuidem non diffiteor bonas literas, præſertim quæ rectà ad virtutem ducunt, mihi poſt ſacrorum & ſalutis æternæ curam valdè eſſe commendatas, & libenter me converſari cum mortuis illis conſiliariis & mutis magiſtris, quos fideliſſimos & optimos eſſe Glorioſiſſimus ille Arragonum Rex Alphonſus pronunciavit. Nunc verò dum opus hoc Cometicum molior, vel maximè lectionis auctorum mediocris fructum, ſtudioſis virtutis & artium liberalium præbere debeo. Et facio quidem hâc in parte aliquid. Sed tantum quantum licet per alias occupationes, non quantum libet. Fortunam gravem quandoquè Illuſtriſſimæ D. Veſtræ, cujus ſinceritas & benevolentia in me ſingularis, ſed & humanitas in omnes, inquè colenda amicitiâ fides probè mihi perſpecta eſt, refero, ſed & apud me modeſtè & patienter fero. Melioris autem fortunæ faber fieri poſſem, ſi eam potiùs quàm mentem bonam animamque fingere vellem. Nos enim & bonorum in patria civium, & bonorum in ſeculo virorum nomina amiſimus, ne conſcientiam bonam, cujus quieti nihil in hac vita præferri poteſt, amiteremus. Amiſimus tamen apud iniquos rerum judices. Aliter enim profectò judicat

Literis, quæ ad virtutem ducunt, incumbendum.

Fortuna gravis forti animo ferenda, nec melior cum jactura conſcientiæ quærenda.

Conſcientiæ potior quàm famæ ratio habenda eſt.

- - - quicunque oculis hæc aſpicit æquis.

Meritò perſcribam Illuſtriſſimæ D. Veſtræ pro amicitiæ noſtræ jure ea quæ aliquando ad quendam Magni nominis Principem juſtis de cauſſis protuli: *Vitæ & patriæ melioris indubitata ſpes facit, ut omnes non minùs minas, iras, procellas, quàm blanditias delicias, illecebras mundi, utpote tranſitorias, præ æternis contemnamus bonis. Hæc eadem non tantum iis, quæ nobis paterna Dei dextera ad victum & amictum neceſſaria ſuppeditat, ſed & omni ſorte, durâ quoquè & aſperâ, contentos nos eſſe jubet & facit. Hæc denique ubi opus eſt, ſingulari ſolatio, auxilio, conſilio & virtute mentes noſtras, cum adverſis & adverſariis fortiter depugnantes, recreat, inſtruit & munit, ac nos per Dei gratiam non tantùm fortes, ſed & invictos ac mundi victores reddit. Hac & ego animatus abeo pacatum aliquem receptum cum familia, exilii incommoda mecum abundè tolerante, quæſiturus, ubicunquè Deus eum monſtrare mihi voluerit.* * *Nam omne ſolum forti, Chriſtiano ſolum cælum patria eſt. Itaquè ſi mihi & Fratribus meis deerit terra in qua vivamus, non deerit, in qua, cum illa invicta ſpe, moriamur.* Hæc ego tunc. Nunc eadem repeto, ut demonſtrem † hominem Chriſtianum ſpe tàm certâ non dejici, vel ſpe illâ ſuâ, vel gradu conſtantiæ & tranquillæ mentis, etſi videat apparentes Cometas, vel apparentes duros veritatis virtutiſque hoſtes, in cultores hujus ſæpè ſævientes, quia cupiditatibus carnis ſemper ſervientes. Atquè hæc eſt indoles & virtus Chriſtianæ Philoſophiæ, quæ multò melius robur pectori pio, mundum temnenti, ſaltem non amanti, indit

Spes vitæ æternæ certa contemptum verum humanarum piis ingenerat.

Chriſtiani, etiam adverſis preſſi, invicti, imò Victores evadunt.

* *Patria quivis locus commodus bono viro eſt: Chriſtiano tamen ſolum cælum.*

† *Chriſtiana fortitudo immobilis ſui vitæ æternæ innixa.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

indit quàm Stoica illa disciplina hominem evirare, imò eviscerare, & in truncum immobilem convertere volens. Cujus tamen rigor animum hominis ad honesta vadentis ad gravitatem componere, & constantibus exemplis firmare potest, si Christianæ societur fortitudini, verè Heroicæ. Aliàs talia qui Stoici porrigunt, fortiùs dicunt quàm præstant, Illustrissimæ D. Vestræ prudenti judicio hîc quoquè enitente, sicut quidam ex sententia, nescio cujus Romanorum, fortiùs sentiunt quàm loquuntur. Imò verò judice Plutarcho, Stoici non sua rebus accommodantes, sed res ad decreta sua, cum quibus consentire eas natura non sinit, detorquentes, multis difficultatibus Philosophiam implent. lib. de sent. virt. profectu. Quæ ad hanc invictam, imò victricem animi constantiam, tùm parandam, tùm tuendam faciunt, memini me aliquando multa in Lipsio & Verulamio (qui mihi videtur solus, vel certè cum paucissimis sui similibus, multum in re literaria proprio marte præstitisse, & antiquæ Philosophiæ de suo addidisse) observare, quæ hac præcipuè tempestate in usum revoco, dum tot Cometas, aliaquè signa, non in cælo tantùm sed in terra quoquè edita, ac portenta, tùm & præsagia contemplor. Nam ut taceam tot Erfordensia & Dresdensia, & paulò ante in Gallia Narbonensi, tum ad Massiliam, & in agro Salmuriensi, tùm ad Stralsundum prodigiosa spectra, Chasmata Berolini & in Anglia ignem de cælo demittere visa, cum tamen colores sint, ac plures Soles in aëre visos, quos nonnulli Cometas Solares vocant, aliaquè quorum fama nuper orbem implevit, portenta, hinc illincquè scribitur monstrum in Castilia Veteri inventum terribile, Cometam & 4. literas A. G. B. I. ferens. Nudius quartus accepi, ad Dantiscum globum ignitum (quales ex chasmatibus nonnunquam demitti dicuntur) cum fragore post mediam noctem, quæ diem 5. Maji anteceſſit, in terram decidisse. Heri verò, Varsaviam delatum esse ovum gallinæ, in quo gladius Polonicus, sive Turcicus & Tartaricus, crux flammea, virga & intensus arcus conspiciatur. Sed ecce horrendum prognosticon ex Italico idiomate in Germanicum translatum, & Augusto Cæsari exhibitum, tot tristes & horribiles nuncios orbi ferens. Ego quidem, quod ad me attinet, scio cautè talibus prædictionibus vel ancipiti qualis ille Delphicus quondam fuit stilo, vel post res jam factas, ut plurimùm compositis, fidem esse adhibendam. Verum tamen contemnendas esse, præsertim cum ad mores emendandos faciant, haud dixero. Quòd si verò certò quoquè scirem hæc eventura esse, & vel dicentem Cometam aliamve vocem audirem.* Hæc tunc *videbis*; sanè intrepido, sed Christiano animo responderem: *Videbo hæc cuncta Deo, & Servatori meo confisus.* Inter hæc à sententia mea non recedo, ‡Cometas & tot signa magistrorum divinorum vice nobis esse habenda. At verò danda nobis est opera, ut his ritè imbuamus & formemus ad virtutem † posteros, quibus nonnisi salutaria monita & laudabilia exempla ad imitandum sunt proponenda. Hoc autem Illustrissima D. V. in se ipsa egregium exhibet, dum breviter vitæ & studiorum suorum rationem proponit, Simul verò etiam quanto ardore literarum (de quibus nil elegantius quàm illud à Cicerone dici potest: * *Studia adolescentiam alunt, senectutem oblectant, secundas res ornant, adversis perfugium ac solatium præbent, delectant domi, non impediunt foris, pernoctant nobiscum, peregrinantur, rusticantur*) quemque à teneris, etiam inter Aulæ illecebras & seculi obstacula, flagrare deceat, qui veræ gloriæ ardeat desiderio, docet. Hic autem ut incumbendum esse studio cultiorum linguarum, quarum in vita civili usus sit frequens, ita præcipuè Viris ad solidam eruditionem, sacram præsertim, contendentibus, edisscendas esse linguas Hebræam & Græcam. Citrà quarum peritiam, sicut Theologus fiduciam sui plenam, quia certum Scripturæ Canonicæ intellectum, habere non potest, ita illius scientiam Augustus Ecclesiæ Doctor Augustinus, hujus Thomas Aquinas Doctor Angelicus, magno tandem redemissent. Quanquam Græcæ Linguæ notitia in omnibus Philosophiæ partibus non tantùm utilis, sed & necessaria est. Sæpè autem, sicut ipsa Illustrissima D. V. expertam se refert, accidit, ut absterreant à studiis diffi-

Christiana fortitudo verè Heroica.

Christianum non terrent Cometæ & alia signa.

Prædictiones multæ vanitatis arguuntur, contemnendæ non sunt, quæ ad morum correctionem faciunt.

** Christianus non timet Cometam aliaque signa.*

‡ Cometæ & signa cælestia instar magistrorum & Monitorum sunt habenda.

† Posterorum magna cura habenda.

** Studia omni ætati, tempori, loco, statui conveniunt.*

difficilioribus juventutem magnâ & variâ quidem pro varietate ſcilicet ingeniorum, ſemper tamen magis ad humanitatem quàm ſeveritatem compoſitâ arte regendam, plagoſi illi Orbilii, qui non tantùm humanitatis, ſed & ſui ipſorum, ſicut ille Horatianus, obliti, putant ſui officii eſſe ingenuos adoleſcentes reddere plagigeros & plagipatidas, ut cum Comico loquar. Ingenuos dico, ſive honeſto loco natos, quod pro fundamento procreationis, ut Magiſtrorum non tantùm doctrinam, ſed & mores compoſitos pro fundamento inſtitutionis liberorum ponit Magnus prudentiæ Magiſter Plutarchus lib. de liberis educandis. Sed & illa prava docendi methodus hîc multum noxia eſt, dum ſcilicet varia & multa ſimul ſine diſcrimine juventuti traduntur. Faceret idem medicus ſi homini teneræ conſtitutionis, ad firmam valetudinem perducendo, mandaret diverſos citrà delectum cibos ingerere, quos digerere ventriculi & hepatis imbecillitas nequeat

Juventus var.è regenda, magis tamen placidè quàm ſeverè.

Plagis non afficiendi ingenui adoleſcentes.

Docendi prava methodus multum nocet.

- - - - nam variæ res
Ut noceant homini,

docet experientia: ut autem multitudo ciborum corpora diſtendat ac deprimat, proceramquè ſtaturam impediat, apud Plutarchum in Lycurgo videre eſt. Equidem fateor, aliquando ſtudiorum meorum, culpâ tamen docentium, ad illos ſcopulos alliſam eſſe navim: tum & Muſas meas in optimâ illa parte ævi primâ ac flore adoleſcentiæ ruſticatas, & aliquantò ſerius in amœnas urbes inter Thorunenſes, Pariſienſes, Andegavenſes & Leydenſes Camænas tranſlatas fuiſſe. Harum tamen potiorem partem, quod quàm ſit exiguum ſcio, tanquam tenuem bonæ mentis proventum, monita Præclarorum Virorum, cumprimis autem Illuſtriſſimæ D. Veſtræ ſecutus, in hanc de Cometis Rhapſodiam confero, de genere humano quàm optimè mereri cupiens. Atque id fateor me ſingulari ſtudio agere in exponendis Principum officiis & exemplis tàm imitandis, quàm fugiendis. Hos enim ut virtutes, ita & vitia efficaci exemplo in civitatem infundere, & ut vitâ ad virtutis normam compoſitâ, quæ recta & ſalutaria ſint, docere, ita moribus virtutis tramitem deferentibus plurimum nocere jam olim notum & notatum eſt. Quamobrem verè dicere poſſum me libentèr id facere, etſi ortu & ingenio ſim agricola, unde & ab armis gentilitiis tres vomeres aratri anteambulones cum roſa ferentibus Rolitzius appellari gaudeo. Non enim tàm alacritèr carpentarius aratrum currumvè conſtruet, ut axonas, in quos Solon ſuas ſit inſcripturus leges: ita non ita alacritèr informabitur plebejus quàm Princeps. Nempe doctrina Philoſophica, ubi in animum Principis ac civilis viri inſcripta hæſit, vim legis adipiſcitur, prudenter docente Plutarcho T. 2. Moral. lib. maximè cum Principibus Philoſopho eſſe diſputandum. Ideo & Principibus, quos non tantùm dignitate & poteſtate, ſed & ſapientiæ ac virtutis ſtudiis præſtare & eminere par eſt, hæc mea ut utilia fore nullus dubito, ita fore grata ſpero. Quamprimùm opus in quo deſudo perfectum erit, auxiliante Deo, faxo ut ad vos quamprimum exemplaria deferantur. Sed adhuc in carceribus hæreo, & procul à meta abſum. Ad eam tamen omni niſu contendo, ne intra privatorum parietum cuſtodiam diu retineatur, quod in lucem emiſſum publicæ utilitati famulabitur. Malo enim id communis juris, etſi nondum ad Gratiarum leges expolitum, facere, quam domeſtico carcere coërcere. Quod legeret tereretque viritim publicus uſus, me quoquè, ut omnes non degeneres incolas mundi urgente, & tot Cometis aliiſque oſtentis commonente officii Deo, cujus voluntati, nemo niſi perditè impius & infelix reſiſtere volet. Si veſtros Conventus Cometa ad optatam metam promovet, eſt profectò quod ſibi multum gratuletur cæleſtis ille virtutis magiſter, vitiorum oſor, ideoquè bonorum quàm malorum nuncius miſſus à Deo.

Principum exempla in utramque partem multum poſſunt.

Principem publico profuturum, libentius, & meritò quidem, inſtruit Vir prudens quàm privatum.

Principem decet ſapientia & virtute præire.

Divina voluntas ubique ſpectanda & jectanda.

Cometa officii admonet mortales.

- - - pravos qui punit & odit,
Virtutemquè polum tandem deducit in altum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Et certè in indicendis quoque publicis, iisque Augustis, conventibus, qualis & iste vester est, illud Cassianum, *Cui bono?* ante oculos habendum. Cur enim magno non tantùm conatu, sed & temporis & argenti & operæ dispendio, Ordines Reip. longè dissitos, & suis rebus intentos, convocemus, & suavem eorum, quietem ac industriam alibi se exerentem turbemus, ut actum agamus, conventibus solemnibus, sicut nuper in Polonia nostra bis (& mense quidem Decemb. & Januarij lucente Cometâ) factum est, irrito eventu solutis? Quanquam quid & leges aranearum telis similes (sicut olim Anacharsis Scytha, Cimmerias tenebras Philosophicâ illustrans, sapientissimo alioquin Athenienſium Legislatori Poloni, suffragante posthac eventu, dixit) texere juvat, nisi eas usu comprobemus confirmemusque?

Quid leges sine moribus
Vanæ proficiunt? Horat. l. 3. Od. 24.

Cometa non despiciendus, ut admonitor officii.

inquit Horatius: & Publius Syrus. *Ibi potest valere populus ubi valent leges.* Benè proinde res se habet, quod Cometas aliaquè signa non solùm non despicitis, sed ita suspicitis, ut per hæc ad promovenda consilia & ritè tractandam Remp. excitemini. Quibus verò magis in hoc & omni laudis genere reliquis omnibus ut præcant, ac veluti illustres exemplorum faces ad virtutem præferant convenit, quàm viris Principibus (ut & qui vices eorum gerunt) qui nonnisi tunc laudabiliter aliis cum sibi ipsis prius imperant? Quos item magis etiam

Imperat aliis dignè qui prius sibi.

- - - parvis dives concordia rebus

Concordiâ res parvæ crescunt, discordia maximæ dilabuntur.

firmissimum illud Reip. fulcrum, & immobilis tranquillitatis communis columna, decet, quam eos qui reliquis cum imperio præsunt, & quorum maximè interest, ut subjecti concordiæ vinculo juncti, & omni potestate ad unum relatâ, nil nisi obsequii gloriam quærant, nec unquam discordiâ cariorem concordiam reddant? Itaque & Vos in illo Augusto Principum Senatu felicissimè optimis legibus electionem & capitulationem illam Vestram adstringetis, ubi priùs ipsimet vos concorditer, imò, ut cum Cicerone loquar, concordissimè, unoquè animo ad præscriptum antiquarum legum composueritis. Hac certè non aliâ aliquâ viâ poteritis illam quietis & utilitatis publicæ

Principes domi & foris maximè decet concordia.

- - - optatam cursu contingere metam

& ut membra unius corporis, Sacri scilicet Imperii Romani, in capite Augustissimo ac mutuò juncta, omnibus exteris machinationibus eò facilius & fortius resistere. Prudentissimè vero Illustrissima Dominatio Vestra judicat hoc maximè necessarium esse hôc dubio tempore, obortis discordiarum scintillis, imò & bellorum flammas in medio mari concipientibus, grande & periculosum orbi Christiano incendium minitantibus. Quas meritò extinguere ac veluti absorbere deberet majus hocce Cometæ lumen, quod ipsum etiam à majori sæpè absorbetur, ita ut sine cauda vel juba appareat. Cæterùm iniquitas omnis pietati inimica, licet nomen Christianorum, imo & speciem pietatis præferat, & cacozeliâ ardeat, ignibus extinguet ipsa sese suis, vel certè æterno illo delebitur igni. Illud autem Illustrissimæ D. Vestræ votum quomodo non obviis amplectar ulnis & exoscular quod fert, ut tandem omnes malis nostris edocti sapiamus, & meliora agendo meliorem quoquè sortem opperiamur? Illud enim magnam prudentiæ & felicis (secundario tamen, nam primariò ille

Concordia Reipublicæ tempore dubio maximè necessaria.

Iniquitas dolosa peribit.

Nocumenta documenta. Παθήματα μαθήματα.

Spes bona ex virtute proficiscitur.

Feliciter sapit, qui alieno periculo sapit

ut Decima Musa Plautus ait) experientiæ partem, hoc totam vitæ beatæ rationem complexum est. Hic meritò Illustrissima D. Vestra exemplum nostræ Poloniæ attulit, quia tritum est usu proverbium *Polonos post damnum sapere*, quasi,

Sapiens ex alieno malo emendat suum.

Vita beata in virtute & spe consistit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

quasi, nòvi Phryges & piscatores plagis emendandi essemus. Sed aliud, idquè deterius veritus est Joannes Cochanovius, Homerus ille Sarmaticus

- - - à quo ceu fonte perenni
Vatum Castaliis ora rigantur aquis

quod ita ex eo noster Horatius Sarbierius, qui duos regnum Lyricum ferre exemplo suo docuit, effert;

Me prisca lactat fabula: crescere
Per ipsa Lechum damna; sed heu! recens
Ne me refellat fama, Lechum
Damna suis cumulare damnis. Lyric. l. 4.

Libertate religionis violatâ libertas Polona periclitatur.

Necdum enim populares mei, licet violatâ religionis libertate, de illa quoquè electionis, & sic de integra libertate periclitèntur, sapere tot malis, quæ iniquitatem antiquis legibus adversantem sequuntur, edocti volunt. Scribitur tamen eos apparitionibus illis Cometarum perculsos, ideoque publicis jejuniis & precibus certos festos & ab omni opere cessantes dies indictos esse. Sed ad propitiandum Deum illud ante omnia agendum est, ut *festa & Sabbatismos agamus à malis operibus, utquè ocioſi ab iisdem simus, & nihil agamus illorum quorum opus est vitium, nec non vitiis abstineamus, à malitia jejunemus, rerumquè alienarum cupiditatem cohibeamus, sicut passim Gregorius Nyssenus, Pater ille Patrum Græcis dictus, docet. Tum illud hic quoquè adsit necesse est, ut justitia & æquitas in tot nobilissimis familiis religionis caussâ communi patriâ, in qua omnes nos pares esse avita Reipublicæ constitutio voluit pulsis, violata, & veluti cum illis in exsilium missa postliminio revocetur, & parentum fœdus toties de libertate religionis servanda ex æquo ineuntium institutum, sine ullius noxa conservetur. Ideò, ut alias legum & justitiæ corruptelas præteream, non mirum est allisam ad hos scopulos Reipublicæ navim, variis externorum & domesticorum motuum agitari ventis, & cum procellis ad naufragii periculum luctari. Imò verò & mihi ex officio debitæ in patriam pietatis, & cuiquè justitiæ boniquè publici studioso, dum tenebricosæ procellæ illi incumbunt mari, faces ardentium admonitionum; facibus Cometarum prospera & adversa orbi illaturis prælucentibus inferendæ sunt, & Respublica in extremum conjecta discrimen illis Horatianis compellanda verbis

Jejunare à vitiis & festis agere ociando ab iisdem optimum jejunium & festum.

** Festa optimè agitantur agendo quod rectum est.*

O navis referent in mare te novi
Fluctus. O quid agis? fortitèr occupa
Portum. Od. l. 1. Od. 14.

Conventus ille Lithuanicus, avito instituto multis aviti moris retinentioribus videtur esse contrarius, & ad avellendam à corpore Reipublicæ amplissimam provinciarum aptus. Quo successù & eventu instituetur, mox visuri sumus. Certè multi jam eum in dubio ponunt. Apparet verò & hic Illustrissimæ D. Vestræ eximia in gentem nostram benevolentia, dum ei meliora precatur & auguratur. Utinam Respublica nostra, fortissimum Reipublicæ Christianæ propugnaculum, divinam providentiam & tutelam restitutâ justitiâ recuperet, inquè ea tuta & illæsa permanet! Cæterùm quod Illustrissima D. Vestra hæc singularia optimi genii & ingenii sui specimina mecum communicare, eâ scilicet fini, ut opus meum illustrent, voluerit, est de quo eidem ingentes agam gratias. Cui pariter fausta quæquè apprecor

Eidem Illustrissimæ D. Vestræ

Omni cultu studio & officio

STANISLAUS LUBIENIETZKI.
Ratisbonâ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

N. 30. ad 27.

Ratisbonâ Hamburgum die 11. *Maji* 1665.

Lectio veterum auctorum jucunda.

VIdeo G. V. continuò & nocturnâ diurnaquè, quod ajunt, manu versare Horatium, Senecam, Plutarchum, alioſquè prudentiæ & Philoſophiæ humanæ Magiſtros, cumquè iis aſſiduè verſari, ita ut cum Tuas ad me literas lego, cum iiſdem illis me confabulari, inque vetus Latium delatum eſſe exiſtimem. Mihi à negotiis aliis tantum otii non eſt, ut cum mortuis converſari, & veteres amores repetere poſſim. Ideòque eò libentiùs ejuſmodi flores gratum, non tantùm politioris eruditionis, ſed & virtutis odorem, mox ſparſuros in gratiſſimis Tuis relegere ſoleo. Quod tamen iiſdem non ſemper ut vellem equidem, pari ratione reſpondere valeam, id ſolita Tua humanitas, ut ſpero, benignè excuſabit. Qui ſi videres, me & morbis obnoxium, & uſu ferè dextræ, ſaltem pro literis exarandis deſtitutum, laboribus autem publicis privatiſquè præ multis aliis tantùm non obrutum, mirareris forſitan, me inſuper tot literis per tot Europæ partes ſcribendis dictandiſvè, ſufficere poſſe. Id quod à me non dicitur jactantiæ cauſâ, ſed ſaltem excuſationis, quòd diligentiæ Tuæ in ſcribendo paria facere nequeam.

Cometæ non terrent probos.

Cometarum radiis me neutiquam terreri, nec ipſius orbis lapſu, jam ſæpiùs teſtatus fui: Domino Deo meo vivo, moriorque, ſtationem libenter mutaturus, cum

Mortis contemtum ſpes vitæ melioris ingenerat.

ille, tanquam ſupremus Imperator, juſſerit: id eſt miſeram & laborioſam commutaturus cum beata, & ſinè fine tranquilla. Cujus contemplatione olim accenſus magnus ille, & notus Sanctus Domini, ſuum EVOLEMUS HINC, toties ingeminavit. Quod verò Tu Tuum in me affectum tantoperè exprimis, ut nec

Divina voluntas ubique ſpectanda & ſectanda eſt.

ſine me Te vivere velle aſſeras, id ſanè reciproco pariquè affectu rependo, quatenus id cum divina voluntate congruit, quæ nobis ſuprema lex eſſe debet. Lipſium ab adoleſcentia æſtimavi, præter ſummam ſtyli elegantiam, & qualis omnino convenit hominibus in luce & Republica verſaturis, omnigena virtutis & bonæ mentis documenta ita inculcantem & quaſi inſtillantem, ut neſcio quâ arcanâ ſympathiâ in animos meliori luto formatos, aut, ut magis Chriſtianè loquar, divini ſpiritûs radiis illuſtratos influant. Lipſius certè, Barclajus & Grotius aſſidui mihi, & quaſi contubernales eſſe ſolebant ex Novitiis, cum libros tractare

Grotium magni facit Rautenſteinius.

literaſque mihi dabatur. Nunc quoque ad Senatum Aulaſque tranſlatus, ſentio quàm mihi talium notitia & contubernium proficuum ſit ac ſalubre. Licet ultrò fatear, multa etiam alia requiri in homine ad hoc vitæ genus deſtinato, quàm literas libroſque. Sed quid agimus? De his & illis, ut in familiari colloquio

Occaſio nulla commendandæ virtutis eſt negligenda.

(quod fit per literas quoquè, ut fidas mentium amicarum internuncias) fieri ſolet, confabulamur, & mutuò nobis materiam dicendi de rebus, ad virtutis ſtudium & bonum publicum pertinentibus, ſuppeditamus. Quid non præſtat laudabile bona occaſio? qualis hîc argumentum de Cometa voluntatis divinæ luculento, quamvis muto prænuncio. Benè valeat, mequè perpetuò cenſeat

G. D. Veſtræ.

Paratiſſimum Servitorem

DE RAUTENSTEIN.

N. 31. ad 30.

Hamburgo Ratisbonam die 20. *Maji* 1665.

Legendum & excerpendum futuro uſui.

NOn nego me operis mei occaſione repetere ea, quæ aliquando in Horatio, Seneca, Plutarcho, aliiſque prudentiæ Magiſtris didici, legi vel ex iis excerpſi, & iis uti libenter & ſtudiò, dum ad Illuſtriſſimam D. Veſtram ſcribo. Tùm quia inſtitutum meum hoc publici boni ſtudio ſeſe commendaturum ſpero; tùm quia Illuſtriſſimam D. Veſtram talibus delectari ſcio. Quam amore horum aliorumquè non tantum Philoſophiæ Practicæ doctorum, ſed & in omni literarum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

literarum humanìorum genere præcellentium auctorum ardere, neque in eo refrixiſſe, firmiter credo. Ideò tanto animi vigori parem corporis ex animo precor. Flores me ex his aliiſque ſcriptoribus excerpere ſelectos, & in unum conferre, non ſine aliqua laboris acerbitate, quam boni publici ſtudium ſemper edulcat, citrà jactantiam dicere poſſum. Imitor illum qui de ſe ipſo dixit:

Laboris amaritudinem boni publici ſtudium dulcem reddit.

Floriferis ut apes in ſaltibus omnia libant.
Omnia nos itidem decerpſimus aurea dicta.

Hos feliciſſimorum ingeniorum flores gratum odorem, poſtquam in medium prolati fuerint, emunctæ naris & virtutis ſtudium redolentibus hominibus ſparſuros, tanto magis mihi polliceor, quanto magis hoſce Illuſtriſſimæ D. Veſtræ acuto mentis odoratui placere pervideo. In qua, ut vivo laudum exemplari, lego rapi ad ſimilitudinem ſuorum excellentem quamque naturam, & amorem optimè conciliari morum ſtudiorumque æqualitate. Me quod attinet, vidit nuper Illuſtriſſima D. Veſtra ex Bartholinianis, Bullialdianis & Heinſianis methodum operis mei eis non diſplicere, niſi quòd omnia ipſis exhibere non potuerim. Idem in Hevelianis literis, quarum capita quædam exſcribo, & ſimul meum ad eas reſponſum adjungo, nunc videbit. Quidni ergo vobis tantis auctoribus me præbeam facilem, qui recordor Antalcidem ſibi & Muſis ceciniſſe, & Horatium dicere non dubitaſſe:

Natura rapax ſimilium. Similitudo morum in conciliandâ amicitiâ efficax.

- - - Satis eſt equitem mihi plaudere: ut audax
Contemtis aliis exploſa Arbuſcula dixit.
Men' moveat cimex Pantilius? aut crucier, quòd
Vellicet abſentem Demetrius? aut quòd ineptus
Fannius Hermogenis lædat conviva Tigelli,
Plotius & Varius; Mæcenas Virgiliuſque,
Valgius & probet hæc Octavius optimus, atque
Fuſcus: & hæ utinam Viſcorum laudet uterque
Ambitione relegata te dicere poſſum
Pollio, te Meſſalla, tuo cum fratre ſimulque
Vos Bibuli & Servi: ſimul his Te candide Furni:
Complures alios, doctos ego quos & amicos
Prudens prætereo: quibus hæc, ſint qualiacunque,
Arridere velim: doliturus ſi placeant ſpe
Deterius noſtra. Demetri teque Tigelli
Diſcipularum inter jubeo plorare cathedras.
I, puer, atque meo citus hæc ſubſcribe libello.

Laudatorum teſtimonia ſufficiunt Viro probo.

Placere laudatis laude dignum eſt.

Egregiis placuiſſe Viris non poſtremæ laus eſt.

Imperiti & iniqui rerum æſtimatores pro nihilo ducendi.

Reipſa nunc quoquè teſtor imprimis mihi grata carmina Flacci, ut Sarbievius noſtras, alter Flaccus, alicubi canit, placere, dum tot nunc exſcribo. Sed quid ni ei, cui hæc placent, & cujus dives ingenii vena Poëticos campos feliciter irrigare ſolet, & cui non tantum amœnis urbibus & luce publica ſed &

- - - annuerunt gaudentes rure Camœnæ?

Quàm verò mihi jucundum fuit in epiſtola Illuſtriſſimæ D. Veſtræ non tantum prolixi & candore nitentis in me affectûs, ſed & conſtantis patientiæ & modeſtæ pietatis expreſſiſſima legere veſtigia! O utinam illud Θύμι ἄνω βλέψι (anime ſuperna cerne) averſis à vanitate ſeculi hujus oculis, ſemper cogitemus! Quod qui facit, in occurſum Chriſti Servatoris paratus eſt. Imò vero ad illum properat, adamato illuſtriſſimo illo ejus adventu, gloriam Patris & Filii hominis & ſanctorum Angelorum piis, quos & Cometæ & cuncta cæleſtia monita ad virtutem permovent, lætiſſimam, impiis, qui illa ſpernunt, triſtiſſimam laturo. Huic illud *Evolemus* tum &, *cupio diſſolvi, & eſſe cum Chriſto* dicere licet.

Rautenſteinii virtutes commendantur. Cæleſtia cerne & cura. Terrena deſpice, calca.

** Pius ſemper ad moriendum paratus, ut ad Chriſtum tranſeat.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Divina voluntas ubiquè ſpectanda & ſectanda. Grotius commendatur.

licet. O beatum & terquè quaterquè beatum, qui voluntati divinæ, infallibili regulæ, per omnia adhæret! Sed venio ad alia. Quanti & ego Lipſium faciam, jam antè indicavi. Verbo: Hic eſt Seneca Belgicus, uti Grotius, vivum & pium Delphicum oraculum, Barclajus is

Romam Romano qui docet ore loqui

De horum trium-VirorumReipublicæ literariæ familiaritate IlluſtriſſimæD. Veſtræ plurimùm gratulor: Eidemque lagior plura requiri in homine Rempublicam tractante & conſilia Aulica temperante, quàm umbratilem ſive Scholaſticam illam eruditionem, quæ ut Magiſtralis in nonnullis Principibus notata eſt. Fecit id Lipſius ille in Notis ad 10. caput. 1. Politicorum, adductis Juliani Apoſtatæ, ſed & Hadriani, tùm verò & Michaëlis Ducæ filii, Imperatoris Conſtantinopolitani exemplis, licet alioqui Philoſophica ſtudia cum modo habita, & ad virtutem directa, prudenter commendet. Cumprimis verò Plutarchum illum toties à me laudatum & laudandum quoties occaſio datur, cujus ſcriptionem omnem cum prudentia & virtutem inſerere meritò cenſet, & aliquot Senecæ libros, tùm verò Jeſum Syracidem, ſed & integrum Sacrum Codicem, non tantùm pietatis ſalutiferæ, ſed & prudentiæ civilis canonem. Sed cur ego hæc ex Lipſio coram Illuſtriſſima D. Veſtra commemorem, quæ hæc non tantùm à teneris ex Lipſio hauſit, ſed & illuſtri exemplo docet? Quâ de cauſſa plurimùm gaudeo obtigiſſe mihi hanc felicitatem, ut aliàs tot epiſtolas familiares ſcribendi, ita has occaſione Cometæ paulùm elaborandi & bona fruge implendi, quò in lucem prolatæ, Philoſophiæ & virtutis ſementem ubique ſpargant. Fateor eruditam IlluſtriſſimæD. Veſtræ probitatem Inculentam mihi de his publicè, volente Deo, profuturis ſermocinandi præbere occaſionem. De qua mihi gratulor, eamque ambabus manibus amplector. Alioquin bona quoque occaſio tam facilè omittitur amittiturque, quàm ægrè offertur. Quod utinam nòn crebra confirmaret experientia, pleriſque doctrinæ virtutiſque conſequendæ ac rei feliciter gerendæ opportunitatem negligentibus. Valeat benè, diu feliciterque Illuſtriſſima D. Veſtra cum dilectiſſimis ſuis, & favere ne deſiſtat ei quem novit eſſe integrâ fide

Jeſus Syracides commendatur. Scriptura Sacra commendatur.

Occaſio nulla virtutis commendandæ negligenda.

Occaſio commoda amplectenda, tenenda, fruenda.

Illuſtriſſimæ D. Veſtræ

Omni cultu, ſtudio & obſequio

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

N. 31. *Ratisbonâ Hamburgum die* 14. *Maji* 1665.

TAbellarius, qui nudius tertius ad nos venit, nihil mihi literarum à Generoſitate Veſtra attulit. Ita me cras geminas ejuſdem accepturum eſſe ſpero, ut & meas omnes rectè ad eam perlatas eſſe, quarum proximæ continebant in ſe faſciculum P. Curtii, qui egregia quædam, ut video, ad opus veſtrum exornandum conferet. In quo velim diligenter Generoſitas Veſtra pergat, mihique faveat, qui maneo æternùm

G. D. Veſtræ

Paratiſſimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

N. 32. *ad* 31. *Hamburgo Ratisbonam die* 23. *Maji* 1665.

DIes agitur tertius ex quo brevem epiſtolam Illuſtriſſimæ D. Veſtræ gratam tamen accepi: quæ, quòd tunc meæ literæ non erant, quod miror, perlatæ,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

latæ, nihil de argumento noſtro Cometico continebat. Sed penſabit id abundè, ut ſpero, hæc, quam hodierno veſpere ſerò, vel craſtina luce præſtolor, deſiderata epiſtola. Interim gratias ago de Curtiano reſponſo, quod cum ob adjuncta, quæ Vir ille Reverendus pro ſua humanitate ad me miſit, obſervata ſcilicet Romæ & Ingolſtadii, gratiſſimum ſit, tùm verò etiam propter doctam brevitatem gratum eſt. Multa enim paucis more ſuo complectitur. Nec ego contemno genium illius hominis, pleno curſu ad laudem contendentis, ſed nec illius

Contemnendus nemo.

Brevitas docta & ſuccî plena non culpanda.

- - - rarò & perpauca loquentis,

dummodo ingenioſa illa & ſucci plena brevitas, qualis illa Curtiana eſt, ſitim lectoris reſtinguat, & hanc obſcuritate non acuat. Non enim amo, quod fateor ingenuè, orationem, tanto minus epiſtolam, quæ familiari ſermone vel ex integro, vel potiore ſaltem parte conſtet oportet, quæ Commentario opus habet. Nec tamen carpo etiam, quæ non capio. Hoſtimenti loco utriquè veſtrûm mitto, quæ nuper à Clariſſimo Hevelio & R. Ricciolo nudius-tertius, hodie verò à Nobiliſſimo Heinſio accepi. Quanto ſtudio & animi conatu urgeat iſte editionem Operis mei, quantaſvè de eo ſpes ſibi & aliis fecerit, ipſe eloquetur. Sed & Hevelius aliquid in hanc rem dicet. Ita mihi ad metam properandum eſt, propitio Deo, ne veſtrûm trium, nec non Bullialdi, tùm & aliorum Amicorum vota morer. Bene valeat Illuſtriſſima D. Veſtra, & faveat mihi qui ſum

Oratio facilis placet.

Epiſtola facilis ſit.

Illuſtriſſimæ D. Veſtræ

Omni cultu & ſtudio

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Ratisbonâ Hamburgum die 18. *Maji* 1665. *N.*32. *ad* 28.

PErgere Generoſam D. Veſtram diligenter in inſtituto de Cometis opere, multùm gratulor. Hujus editio ſi adhùc aliquantiſper retardatur, fortè & plura de iis judicia alioſquè effectus videbimus, quæ hactenus exſpectantur. Quam ad rem omnia magnis æmulationum, imò ambitionis & avaritiæ conatibus diſpoſita eſſe videntur, ut non immeritò univerſalis mutatio rerum ſit metuenda, quæ quidem tàm afflictis Chriſtianorum rebus valdè eſſet metuenda, ne ſcilicet res feſſas & diſcordiâ debilitatas, nobis vel non animadvertentibus, vel etiam invitis ad ruinam perduceret. Sed ſatis malorum hactenus vidimus & perpeſſi ſumus. Tempus foret bona & læta videre inquè iis gaudere. Quicquid porrò evenenerit, patientèr & fortiter ferendum eſt. Curtiana omnia de Cometis ad G. Veſtram jam delata eidemquè grata fuiſſe ſpero. Vir enim eſt doctus & talium peritus. Plura nunc ſcribere non licet occupato, materiâ & uſu dextræ deſtituto, quod vel ipſa ſcriptio incompta indicat. Maneo autem conſtanter

Æqua mens in rebus adverſis ſervanda.

G. D. Veſtræ.

Paratiſſimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Hamburgo Ratisbonam die 27. *Maji* 1665. *N.*33. *ad* 32.

EDitio operis mei moram aliquantam patiatur neceſſe eſt, uſquedum ſcilicet reſponſa neceſſaria obtineam, & cuncta in numeros redigam. Interim dubitandum non eſt multa de Cometis nuper viſis judicia, & longè plura mala bonaquè eos ſecutura. Ego enim pro hac mixtura ſto, quam in rebus omnibus vi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Cometas plura mala quàm bona ferè sequuntur.

deo. Juvat me hîc non parum Observatoris Ingolstadiensis sententia, meæ consona, quamvis plura mala Cometas sequi solita fuisse dicat, de quo pertinaciter contendere nolim cum quopiam, præsertim cum ad probandam meam thesin sufficiat, multa bona Cometarum apparitionem semper excepisse. Multùm itaquè de hoc munere aliisquè P. Curtio debeo, cui responsum tantùm non perfectum, multis intervenientibus negotiis hodie impeditus, mittere non possum, proximè id Deo volente facturus. Jam ante cognovi virum esse, ut aliàs, ita & in Mathematicis eruditum. Scriptio Illustrissimæ D. Vestræ, licet brevis & incompta, foris quidem, mihi tamen grata est, imò tantò gratior, quantò difficilior. Qua in re singularis benevolentia illustrissimè elucet in me qui sum quoad vivo

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni cultu, studio & officio

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

N. 33. *ad* 29.

Ratisbonâ Hamburgum die 21. *Maji* 1665.

Scriptori probatis Auctoribus standum.

CAput illud operis Cometici, quod parat G. V. perlegi, & satis benè se habere mihi videntur principia, multaquè depromi ex omnivaria litteratura, quæ omnis generis eruditis non placere non possunt. Mihi quidem perplacet, quòd cuncta G.V. quæ viderim, authoritate justa nitantur, quod cum semper, tùm verò præsertim in tali opere, quod ætatem ferre debet, fieri par & necessum est. Ideo nil nisi probatum & authoritate, præsertim antiquitatis, subnixum in eo poni velim. In nupera G. V. epistola, die 6. hujus scripta, ut & aliàs posita, quæ contra aliquot Pontificum vitia dicuntur, tùm quia ab ipsis etiam Pontificibus prolata, tùm quia nemo sanus neget, etiam hos, ut homines in moribus & vita labi & errare posse, non improbo. Licet in iisdem, ut & aliis eminentioris gradûs mortalibus carpendis, ac censuræ subjiciendis, reliquo hominum, præsertim privatorum generi, modestè & debito cum respectu procedendum censeam. Neque enim difficile est Satyram scribere, & obvia quæque sugillare: uti non facilè meliora quæquè imitari, aut eadem, quæ in aliis improbamus, evitare. De libidinibus Cardinalis illius, cujus sacram purpuram apud vos & alibi terrarum fœdissimâ maculâ adsperserit fama Romana

Modestia sit parrhesiæ. Reprehendere quàm imitari facilius.

Fama sepè mendax.

Tàm ficti praviquè tenax quàm nuncia veri,

nondum quidquam inaudiveram, scioque, Romæ præsertim, non deesse ingenia prava, quæ etiam bonis subinde Viris ea affingunt crimina, aut Pasquinis suis affigunt, de quibus ne quidem cogitarant. Omnes verò in Ecclesia & in Clero præsertim, defectus emendari & in melius reformari, jam dudum, uti & nunc, optimorum quorumquè votum est. Quid autem de reformatione aliquorum, qui se eadem jactant, censendum sit, res ipsa loquitur. Sed de his hactenus pro amicitiæ jure P. Curtii responsum, cum aliis rectè perlatum ad Generositatem Vestram spero. Clarissimi Bullialdi nostri literas, ipsis Kalendis Majis scriptas, ecce remitto: doctas certè, prudentes & amicas. Multa equidem in illo viro amo, & vellem illum nobis viciniorem. In rebus Mathematicis, ac proinde & in hoc de Cometa argumento, judicium ejus magni omninò faciendum est. Res Poloniæ vestræ nondum certum & explicatum judicium de eventu pronunciare permittunt. Ego tamen censeo, si Dominus Lubomirscius compositionem faciat, id aliam præsentibus in Polonia rebus faciem inducturum. Proximè plura. Intereà Generositas Vestra benè valeat cum suis, mequè censeat esse & fore constantèr

Reformatio Ecclesiæ à multis expetita.

Lubomirscianum negotium Reipublicæ Poloniæ mutationem allaturum putatur.

G. D. Vestræ

Paratissimum Servitorem

DE RAUTENSTEIN.

Hamburgo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Hamburgo Ratisbonam die 30. Maji Greg. 1665. *N. 24. ad 33.*

OPeris mei caput Illuſtriſſimæ D. Veſtræ non diſplicuiſſe, libenter intellexi. Caput, à quo capiunt ſenſus & nervi initium, & in quo regiam ratio, totius corporis rectrix & domina, poſuit, quantum ſitu & præſtantiâ omnia corporis membra ſuperet, res ipſa, me tacente, loquitur. Itaquè ut ſe caput operis quàm maximè commendet; caput rei & votorum eſt, cum in eo artificis caput & exiſtimatio agatur. Dum autem Illuſtriſſima D. Veſtra cenſet in illo capite poſita, aliaquè ab ſe viſa non tantum politioris literaturæ amorem indicare, ſed & juſtâ niti authoritate, ſimulquè ut ei firmo pede inſiſtam, eâque præſertim antiquitatis, illius ſcilicet canæ, ſubnixa in opere meo ponam, monet, aurem mihi vellicat, ut illi juſtæ & pes & caput uni reddatur formæ, (quod & Horatius alicubi monet) tùm ut magis magiſquè mecum rationes ineam, quî tantum Illuſtriſſimæ D. Veſtræ ſtudium, niſi pari menſurâ penſare, ſaltem debito grati animi cultu proſequi poſſim. Enimverò

Caput ſummum & præcipuum corporis humani membrum.

Ratio corporis rectrix.

> *Quis deſiderio* (cultûs & ſtudiorum) ſit pudor aut modus
> Tam cari capitis?

quod mihi & Reipublicæ, tàm literariæ quàm Chriſtianæ, diu valetudinis & rerum omnium proſperitate florentiſſimum conſervet Univerſi caput, oro! Si quid autem de me tàm amico & dilecto capiti promittere poſſum, dabo operam, ut in hoc opere à capite ad calcem nonniſi legitima, honeſta, utilia, & ſtabili idoneorum ſcriptorum, præcipuè veterum, auctoritati omni ex parte ſubnixus, non ſubnixo tamen, ac potius modeſto animo, adferam, & fidam induſtriam ubiquè probem, non in principio ſolùm. Quod cum omni in re grave eſſe perpetua doceat experientia, ita ut jam olim Horatius dicere & monere non dubitaverit,

Induſtria in opere perficiendo ſit indefeſſa.

Principium omni in re eſt grave.

> Dimidium facti, qui benè cæpit, habet. Sapere aude.
> Incipe:
>
> Ep. l. 1. ep. 2.

non immeritò ad finem operi imponendum permoveor, dum principium ejus ſatis benè ſe habere judicio Illuſtriſſimæ D. Veſtræ certus ſum. Quod autem aliquoties, amicitiæ, ſed & ingenuæ libertatis jure uſus, vitia nonnullorum Pontificum, ut & aliorum hominum, notâ reprehenſionis debitæ ſignârim, feci occaſione non tantùm Cometarum, quos nuper vidimus, & in quibus omnes officia noſtra pervidere neceſſe habemus, ſed & vulgantis tunc nefandas illas libidines non tantùm Profani, ſed & Sacri Principis famæ. Summoperè enim dolendum eſt, ſi & Sacram purpuram infandum illud pœderaſtiæ ſcelus (quod nonnemo, in numerum poſthac relatus Antiſtitum, ſibi & aliis, ac publico quidem ſcripto, permiſit) labe indelebili etiamnum aſpergit. O turpitudinem, ipſâ turpitudine deteriorem, & in ipſam naturam ſævientem! Rubore maximo hîc ſuffundatur purpura, palleatquè ſimul divinæ vindictæ horrore, ſi conſcia eſt facti, aut certè fama, ſæpè ut candore commendata, ita & rubore ſuffuſa, ſi temerario auſu, & quidem Romæ, loco tàm celebri & conſpicuo, accendit

Fama ſæpè mendax.

> - - - ſacro delendos igne Gomorrhæ
> Et Sodomæ ſimiles. Pudeat meminiſſe pudenda,
> Forſitan & noceat.

Nos rectè ſub dio nunc agentes, & cæleſtia ſigna faceſquè Cometarum piâ corporis animiquè oculorum induſtriâ contemplantes, illæ nefariarum libidinum faces ad Tyberim accenſæ, non tantùm in adſpectum, ſed in ſtuporem ac indignatio-

Vitia arguenda, excutienda, eradicanda ex officio Viri boni.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

gnationem juſtam rapuerunt. Quis verò vel invitùs ad illud veluti commune incendium extinguendum frigidâ debitæ, ejuſque modeſtæ monitionis illuc non rapiatur? Imo quis gloriæ Conditoris & Servatoris & ſalutis proximi, ac officii in utramquè, ſed & in publicam exiſtimationem utilitatemquè memor, non promtus illùc deferatur, ac potiùs veluti ſubnixus alis ſe inferat, funeſtiſque ignibus opprimendis advolet? Videt autem Illuſtriſſima D. Veſtra quàm debitam in eo officii genere adhibuerim modeſtiam. Nam & nominibus illorum Virorum Principum, quibus

Minimùm decet libêre, quia nimiùm licet,

ideoquè & exiſtimationi peperci, & omni verborum contumeliâ, quæ ſugillantibus & cavillantibus, improbo hominum generi, familiaris eſt, abſtinui. Sed nec Satyram ſcribere propriè inſtitui. Quanquam hæc tàm ſunt fœda, atrocia, horrenda, deterrima teterrimaquè, ut

Urgerent Satyram deſcribere vel Cluvienum,

Loquacitas noxia. *Taciturnitas utilis.* & vel Lydii Principis naturæ iniquioris vinculis adſtrictam linguam, in inexſpectatam laxarent facundiam. Novi loquacitatem mala, taciturnitatem bona multa, docente priſco Catone, Simonide, Plutarcho, aliiſquè Sapientiæ magiſtris, ferre. Sed novi ſæpè quoquè intempeſtivum ſilentium, præſertim in paranda virtute & utilitate publica, eſſe noxium, & crudelem eſſe miſericordiam, quæ ex inſtituto, γυμνῇ κεφαλῇ (nudo capite ſive remoto omni pudoris tegmine) & præfractè peccantibus parcat. *Omnia ſuum habere tempus* tàm ſapienter quàm quod ſapientiſſimè dixit Salomon, ab ipſo Deo ſapientiâ incomparabili ditatus.

Silentium intempeſtivum noxium.

Ino Euripidea liberè ſeſe prædicans, ait ſe ſcire
Tacerequè in loco, & cum tutum eſt, eloqui.

Regia inſtitutio eſt diſcere primùm tacere, deinde loqui. *Qui enim generoſè, & re verâ regio more inſtituuntur, primùm tacere, deinde loqui diſcunt*, docente Plutarcho libello de garrulitate. Sed & ille, quiſquis eſt, nec ineptè, nec falſò pronunciavit:

Linguâ nil melius & nil deterius.

Nobile lingua bonum, ſi fari in tempore novit,
Nobile lingua malum, ſi fari in tempore neſcit.

Silentii bona ſunt multa. Verum eſt quod Plutarchus docet libello illo de garrulitate, ſilentium eſſe tutum & utile, & lib. de utilit. ex inimic. capienda, *ubiquè eſſe impune, nequè tantùm, quod ait Hippocrates, contrà ſitim valere.* Sed hoc locum non habet, ubi officii ratio non tantùm loquendi, ſed & monendi, arguendi & objurgandi neceſſitatem imponit. Itaquè ſicut illud: *Tacere quiſquis neſcit, hic neſcit loqui*, ita & hoc, *Tacere idem neſcit, qui neſcit loqui*, pro diverſa rei, loci, temporis & perſonæ ratione veritati congruit. Hoc tacere nequeo, raram in terris avem eſſe verbi divini Præconem, qui Principi Viro, intra debitæ ut modeſtiæ, ita & fortitudinis cancellos veritatem dicere novit. His adulatio, illis avaritia os claudit: pleroſquè ſummæ illius fortunæ reverentia & metus pœnæ, mutos facit canes, ut divinum oraculum ait. Sed nequè capitis metus excuſabit eos olim, ubi rationem reddituri ſunt de illis, quos ad cælum ducendos ſuſceperunt.

Muti canes ſunt Paſtores populi Dei, de tot & tantis vitiis tacentes.

Veritas non reticenda.

Vitia ad periculum, imò & cum impendio vitæ arguenda.

Summum etenim ſcelus eſt vitam præponere verò.

Cur autem nunc taceant, dum pro illis ipſe Deus Cometas, velut potentes Præcones, in cælo ſiſtit. Quæ ratio ita mihi videtur valida, ut me tueri ſatis poſſit contrà omnes, quibus parrheſia mea, illa tamen cum modeſta veritate juncta, diſpliceat, & reprehenſione digna videatur. Cæterùm libentiſſimè largior Illuſtriſſimæ D. Veſtræ nobis optima quæquè imitanda, & ut cuncta mala, ita præcipuè in aliis notata, omni

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

omni nisu esse vitanda. Sat benè scio optimorum quorumque Catholico-Romanorum vota & studia ac conatus pro Ecclesia reformanda fuisse. Quos Illustrissimam D. Vestram cum laude sequi, semper vidi. Opus autem & nostra Polonia habet reformatione, sive antiquæ formæ libertatisque æquæ & stabilis restitutione. Citrà quam quàm atrocia ibi gerantur, & longè atrociora metuantur, non sine summo animi dolore videmus. Sed ego bonâ fide maneo

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni cultu, studio & officio

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Ratisbonâ Hamburgum die 25. *Maji* 1665.

CLarissimos Heinsios Patrem & Filium semper colui, & præstantissima scripta illorum plurima legi, in Bibliotheca mea adhuc asservata. Methodus illa, quâ G. Vestra uti constituit in publicandis Communicationibus variis mihi non displicet, ostensura utique ipsius cum diversis Viris eruditis amicitiam & literarum commercium, & tot nomina æternitati consecratura. In quibus quòd & meum reponere voluit, suumquè mihi affectum etiam in hoc testari, debitas Eidem gratias ago. Quod & R. P. Curtium suo tempore facturum non dubito. Cæterum adjungo quæ nunc ad manum, & interea nonnihil etiam de Cometis (quæ Viennâ nuper horribilia accepi) qualem in domo mea suburbana adhuc antè paucos dies 22. hujus circà undecimam noctis iterum vidi, proculdubio ab aliis majori scientiâ Astronomicâ & instrumentis necessariis instructis accuratiùs observatum. Novit Deus quid tot portenta augurentur. Ejus nos voluntati subjiciamus, certi si nos benè agimus, præter ipsam nihil nobis mali contingere posse. Eidem nos diligenter commendo mancoquè constanter.

Pietas semper tuta.

G. D. Vestræ

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Viennâ die 3. *Maji* 1665.

HOc anno quando Sol in Zodiaco signum Cancri ingredietur, & conjunctio Planetarum fiet in Domo Draconis, admirabiles, horrendi, inauditi hactenus, & nunquam visi effectus exorientur: tùm enim ex hydriæ terribiles (ventus nimirum cum imbribus nubes perfringentes) aquarum inundationes tantæ enascentur, ut multæ provinciæ, arces & urbes eâ inundatione aut omninò aut ex parte obruantur. Tunc quoquè porrò horrendi terræ motus & concussiones fient, quibus firmissima plura ædificia, imò oppida, arces & urbes suis excussa fundamentis dejicientur, quando pariter potens quidam Orbis Monarcha vitam finiet. 21. Augusti Sol & Luna sanguineis circulis incingentur, ac tùm atrocissima bella universum propè terrarum orbem conquassabunt, quæ ab Oriente in Occidentem usque procedent ex obitu Monarchæ cujusdam, quibus tertia mundi pars atteretur, omnia ubiquè horrore exitiali turbabuntur. Hæc verò singula initium capient in festo Sancti Laurentii: quandó verò sint desitura, soli Deo liquet. Hactenus Saxoniæ Astrologus refert. Electoris porrò Bavari Astrologus refert. Die 15. Maji inusitata gravissimorum bellorum indicia apparebunt. 21. Junii Summus Monarcha vivis excedet. 10. Julii Magnatum aliquis litem suam jam dudum agitatam maximiquè momenti finiet. 28. Julii admiranda prodigia & terræ motus observabuntur. 21. Augusti varii virulenti & contagiosi morbi invalescent. 19. Septembris diversæ Confœderationes conflabuntur.

Prognosticon Italicum horrendum in Germania à quibusdam Astrologis approbatum & à multis creditum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

flabuntur. 20. ejuſdem tantùm ſanguinis humani fundetur, quantum à ſeculorum memoria nunquam effuſum fuit. 20. Novembris multa varia & potentoſa in cælo ſigna apparebunt.

N. 35. ad 34.

Hamburgo Ratisbonam die 3. Iunii Gregor. 1665.

Heinſii Nicolai laus & amicitia cum Auctore.

CLariſſimo Nicolao Heinſio, amore literatorum cunctorum ob amorem in eos ipſaſque literas digniſſimo, & digno laudum paternarum ſucceſſori, Illuſtriſſimam D. Veſtram favere libenter intelligo. Nam à XVI. amplius annis amicitiam & initam conſervavimus & nunc diligenter colimus. Legi & ego ejus Poëmata, ſuavia profectò & benè docta. Atque is etiam non parùm opus meum de Cometis (cujus bonam partem nuper in Hollandiam, Amicis id à me ardenter petentibus, miſi) fulgore eruditionis & dignitatis ſuæ illuſtrabit. Sed quis antè Illuſtriſſimum Rautenſteinium? Invitavi ad ſocietatem operis & illum celeberrimum Socium Jeſu Schottum, ac ſpero humanitatem reſponſi eum mihi non negaturum. Quam in rem exempla Sociorum ejus Riccioli, Kircheri & Curtii adduxi. Ecce verò pro hoc reſponſum! benè quidem longum, nondum tamen perfectum, quod ad prædictiones Aſtrologicas ex Cometarum apparitionibus deduci ſolitas, attinet. Quam materiam ut diligenter pertractem, inſtituti ratio requirit, ſed & publica quies, quam turbant haud leviter ſeveri illi vates, qui nil niſi ferrum & lapides loquuntur. Quo de genere eſt & iſta Viennenſis narratio, quam Germanico idiomate compoſitam, & nonnihil ab hac diſcrepantem nuper Illuſtriſſimæ D. Veſtræ miſi. In eadem illa ad R. P. Curtium epiſtola, ut me gratum exhibeam, de muneris loco miſſâ Theoria & tabula Uranographica Cometæ Ingolſtadienſis, exhibeo ipſi comparationem quandam illarum Ingolſtadienſium & Hevelianarum Obſervationum cum Prodromo præmiſſarum. Cujus exemplaria utriquè veſtrúm ab Auctore deſtinata noto Amico Schumachero tradidi & commendavi, nec dubito eum, quâ eſt humanitate, & in rebus gerendis dexteritate, rem probè curaturum. Mitto præloquium ad Lectores operi meo præmittendum, & de eo judicium Illuſtriſſimæ D. Veſtræ ſemper & ubiquè æſtimandum, exſpecto. De Cometa novo, nuper ab Illuſtriſſima D. Veſtra viſo, nihil aliunde accepi. Invigilavimus jam ei. Sed nubibus cælum erat obductum. Colligendum eum plagâ inter Orientem & Septentrionem mediâ apparere. De quo plura ab Illuſtriſſima D. Veſtra exſpecto, Eandemquè diu validam virium & omnium proſperorum percupio

Aſtrologicas prædictiones Auctor publicæ quietis cauſſa refellit.

Auctor præloquium ad Lectores judicio Rautenſteinii ſubjicit.

Illuſtriſſimæ D. Veſtræ

Omni ſtudio, cultu & officio addictiſſimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

N. 35. ad 31.

Ratisbonâ Hamburgum 28. Maji 1665.

Rautenſteinius Aſtrologicis prædictionibus fidem non commodat.

NOvorum divinatorum ſive Aſtrologorum prophetias effectuum veritate comprobari, ejuſquè fundamento inniti, vel metuendas eſſe, minimè credo, & ſcit Generoſas D. Veſtra quid ego de talibus ſentiam, & quomodo me in talibus geram. Video interca res Polonicas magis magisquè in-

Regenſpurg den 28. May 1665.

Aß der newer warſager/ oder Aſtrologorum prophecеyung ſo juſt zu treffen fundament haben / oder zu fürchten ſeyn ſolten/ glaube ich nicht/ und weiß mein hochgeehrter Herr voran / was ich von dergleichen dingen / und wie ich mich darin halte. Sehe unterdeß / daß die Pohlniſche ſachen je länger / je mehr involviret, volvi,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

volvi, & ita inextricabiles reddi, ut nihil de iis concludi queat. Ego verò sum & maneo constanter

G. D. Vestræ

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

und gleichsamb inextricabel worden / also daß nichts davon zu schliessen. Ich aber beständig bin und verbleibe

Meines Hochgeehrten Herrn Dienstwilligster Diener

Von Rautenstein.

Hamburgo Ratisbonam die 6. Iunii 1665. *N. 36. ad 35.*

ET ego in ea sum sententia, Astrologos, illos scilicet qui divinare & hariolari præsumunt, suaque oraculorum quorundam vice venditantes, nimium spei metûsve mentibus hominum ingenerant, certo destitui fundamento, & non parùm publicæ quieti officere. Vanitatis eos arguit crebra experientia, ab idiotis quoquè longo annorum tractu ex ordine rerum & vicissitudinum comparata, quibus cælum sideribus coruscans, & natura rebus ipsis loquens docensque, vice libri est, sæpè & ipsorum auctorum propria, eaque efficacissima & certissima experientia, utpote fata sua ignorantium, refutat. Quandoquè & vis terrena, major illâ quam isti sideribus & Cometis in homines adscribunt: ut cum Princeps aliquis, Astrologum mortem sibi prædicentem, vel de sua propria divinare jussum, refellere volens trucidat. Sed ô sævos & in humanum genus injurios tyrannos, qui armamenta non argumenta & ad cædem usquè nocendi non docendi artes in disputando adhibent, pretiosi sanguinis humani, illo Filii Dei pretiosissimo redemti, prodigi!

Idiotis experientia vice librorum est.

Princeps temerè sanguinem humanum ne effundat.

Sanguis humanus pretiosus, Christi pretiosissimo redemtus, temerè non fundendus.

Dum quæ Andreas Libavius, celeber seculo superiori Philosophus, de Cometa commentatus est perlegi nuper, observavi quosdam hanc opinionem fovere, quasi Cometæ calculo Astronomico prædici possint. Libavium verò *vanitatem vatibus illis objicere, quòd sæpius denunciarint Cometas, qui tamen nulli apparuerint. Fortè itaquè accidisse, ut tanquam melancholici somniantes in verum inciderint, judicandum esse.* Et infrà disertè scribit: *Quidam Calendographus extollit alterius vaticinium (ut mutuum muli) quia prædixerit aliquando Cometam, fortuitò scilicet, cum millies sit mentitus aliàs.* Ubi tamen Libavius omnem difficultatem non exhaurire, & alicui dubitationi relinquere locum videtur. Verum-enim-verò, ut vel æquissimam & modestissimam sententiam hîc feram, judico illa Astrologorum placita & vaticinia esse sæpissimè incerta, quandoquè auctoribus & multis aliis noxia, semper curiosa magis quàm utilia, imò periculosa, & ad ultimum multa in promtu esse solidiora & magis quàm certa tàm utilia, imò scitu nostri aliorumquè respectu necessaria, in quibus satis mens bona exerceri possit. Inter quæ meritò pono studium pro aliqua Republica constituenda vel restituenda, ut nunc Polona, quam Illustrissima D. Vestra commemorat, & prudenter magis magisquè difficultatibus involvi inextricabilibus, iisdemquè judicia prudentissimorum quorumvis involvere judicat. Næ ego dicere non dubito, divini humanique certus juris: *Justitiam solam hic Ariadnæi instar fili esse, & Labyrintheis flexibus plagisque educere posse* quamvis Rempublicam. Multò verò magis adeò liberam, sicut nostra Polona est, æqualitatis legibus Duces, Principes, Comites Equitesque, sublatâ è medio *prærogativæ omnis & religionis invidiâ, connectens*, omnemque dignitatem ac honorem solâ Civis Poloni appellatione describens. Hæc tamen illis quoquè debitum cultum non invidet, tantominus Regis, omnibus quidem benè, at nemini malefacere, & privatim nihil in publicum decernere, sed cuncta exsequi, verbo, justarum virium validi, Majestatem, vel Senatûs auctoritatem, dummodo intrà legum cancellos se contineat, lacessit. Difficultates illas inexplicabiles ex eo ortas in patria esse dico,

Necessaria vanis, imò & utilibus præferenda.

Publici boni studium Astrologicis præsagiis anteponendum.

Justitia conservat & restituit Respublicas.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

quòd avitam libertatem, quibus eam vel maxime tueri conveniebat, imò neceſſum erat, Equites, præcipuè verò Nuncii Terreſtres, (quos Tribunis plebis Romanorum non injuriâ comparavero) reductâ cum Statuto Jagellonio omnibus hæreticis ſic dictis pernicioſo, iniquitate ſacrâ, & illud quaſi fatale quoddam Reipublicæ Palladium Æqualitatem Diomedeis & Ulyſſeis artibus ſublegere paſſi, prodiderint & propè perdiderint. Ex eo namque verſâ civitas & Democratiâ in Anarchiam flexâ, Majeſtas deſpoticum regimen, Senatoria verò auctoritas, ad pauciores redactam, & immodicam poteſtatem aſſumere cœpit, utraque iniquæ illius libertatis, quam lex Jagellonia attulit, exemplum prætendens, eandemquè confuſam dedignans, non paucis inſuper cupidine auri immenſâ, rebus tot bellorum iniquitate attritis, irritata, deforme illud & addictum ſervitium præſtantibus. Quæ tamen cuncta non tantum patriis inſtitutis & rationibus Reipub. ſed & orbis Chriſtiani bellis vel certe odiis, minimum ſimultatibus laborantis tranquillitati adverſantur, & patriam omni pietate proſequendam, omni gratiâ, imò ſpe privant virtutis divinæ. Nam ſi vel Plutarcho, prudentiſſimo ſanè & optimo Rempublicam tractantium Magiſtro credimus, *divina natura (cujus ſe Principes ſimiles efficere cupiunt*, utpote Potentiſſimi, præſertim qui Invictiſſimi appellari ,, ſuſtinent amantquè) *tribus his excellere videtur, perpetuitate, vi & virtute: inter ,, quæ ſumma certè majeſtas eſt & divinitas virtutis. Perpetuis enim, hoc eſt, interitûs ,, expertibus eſſe, etiam Inani & elementis contigit: terræ motus, fulmina, ventorum ,, turbines, fluviorum inundationes, vim habent magnam: juſtitiæ autem & æquitatis, ,, quæ in Deo ſunt, nihil niſi quod ſapiat, & res divinas intelligat, ſit particeps. Quam- ,, obrem cum tribus modis pleriquè erga Deos afficiantur, admirando, timendo, hono- ,, rando: mirari eos ſolent, & beatos prædicare ob æternitatem interituſquè immunitatem: ,, reformidare autem & metuere propter eorum dominationem & potentiam: amare au- ,, tem, honorare & colere juſtitiæ cauſâ. Et tamen hoc modo afflicti homines, immor- ,, talitatem naturâ noſtrâ ſuperiorem, potentiamquè in fortuna majori ſui parte poſi- ,, tam appetunt: virtute, quod ſolùm de divinis bonis in nos cadit, poſt hæc poſita: tanto ,, quidem ii ſtultius, quòd vitam potentiâ fortunâ & principatu præditam juſtitia qui- ,, dem divinam, belluinam verò injuſtitia reddit.* Hæc ille in Ariſtide, illo Juſto. Quæ certè omnibus Principibus, qui veri paſtores populorum & patriæ patres jure audire volunt, meritò commendata ſint oportet. Quod ſi fieret, quæ non exoptata rebuſpublicis rediret forma? Equidem dum hæc vota publico bono conſecro, magnas me hoc ſpes maximo Chriſtiani orbis bono concipere & parere facit, dum ut genium & mores Sereniſſimi Danorum Principis Chriſtiani, laudatiſſimum Magni Parentis exemplum feliciter ſequentis (experientiâ certâ fultus hæc dico) ita & ſymbolum verè Regale, ac Chriſtianum, quia regnandi & Chriſtianæ vitæ ſpeciquè ſummam complexum, & benè jam in ipſo ætatis flore redolens, PIETATE ET JUSTITIA mente repeto. Hæc eadem ſi populares mei, utpote boni publici ſtudio dicta, penitius in animum admittunt, certò promittere auſim, longè certius & ſalubrius fore conſilium hoc, *pietatis debitæ documentum, quàm aliquod ex aſtris vel Cometis petitum vaticinium. Illi enim nullum, huic maximum eſt à vanitate & fallacia periculum. A quo Illuſtriſſimam D. Veſtram ſecuram eſſe jubeo, dum Eandem benè valere & feliciter agere cupio, mequè pronuncio eſſe

Exempla mala nocent & in auctores recurrunt.
Avaritia privatorum perdit Rempublicam.
Principes Deo ſimiles ſint virtute.
Juſtitia virtus divina.
Deum miramur ob æternitatem, timemus ob potentiam, colimus & amamus ob juſtitiam.
Juſtitia vitam Principis divinam, injuſtitia reddit belluinam.
** Principis maxima dignitas & officium.*
Principi duæ virtutes unicè commendatæ ſint, Pietas ſcilicet & juſtitia.
** Conſilium ſalubre vaticinio Aſtrologico præſtat.*

Illuſtriſſimæ D. Veſtræ

Omni cultu, ſtudio & officio

STANISLAUM LUBIENIETZKI.

N. 36. ad 31. & 32.

Ratisbonâ Hamburgum die 1. Junii 1665.

QUòd Generoſitas Veſtra in opere incœpto tàm diligentèr pergat, libenter intelligo, idquè ſuo tempore libentiſſimè videbo. Methodum autem atque

atque inſtitutum, cum tot Magnis Viris, quos Generoſitas Veſtra in ſuis die 20. Maji ſcriptis nominaverat, iterum iterumquè approbo. Doleo interea, quòd ad tam copioſas atquè uberes veſtras tàm ſiccè & Laconicè reſpondere nunc cogar. Diſtractus ſcilicet variis variè, adeò ut quæ vos calamo & jugi meditatione elaboratis, mihi vix mente percurrere & contemplari liceat. Non renuo ut Generoſitatem Veſtram pro ſua benevolentia & dexteritate ex meis literis quædam, quæ ſcilicet ad rem faciunt, excerpat inquè ordinem digerat. Utinam illa tutò lucem ferre queant! Quam quidem ego, quò magis admoveor publicis, eò magis reformido, gnarus multùm ſcribi ſecurius ab iis, qui ſibi ac privatim vivunt, quàm qui aliis publicis negotiis implicati. Ampliſſimi Domini Hevelii, Viri in arte Aſtronomica noſtro ſeculo Præſtantiſſimi, Prodromum ſuo tempore libens videbo, qui mitti poſſet per Schumacherum, Virum ut humanum, ita & mihi peramicum Norinbergam & inde hùc cum curribus ordinariis. Vellem autem, ut etiam pro P. Curtio exemplar aliquod addi poſſet. Vidi hodie apud Reverendiſſimum D. Archi-epiſcopum Saliſburgenſem Mundum ſubterraneum P. Kircheri, & quædam curioſa opera Mathematica P. Schotti, Vobis etiam proculdubio jam viſa. Ad longiorem illam Generoſitatis Veſtræ epiſtolam die 16. Maji datam etiamnum reſpondere plura non poſſum, quàm quod illa per omnia mihi placeat, oſtendatquè inſignem Generoſitatis Veſtræ eruditionem, indefeſſum ſtudium, prudens judicium, & benè de publico merendi enixam voluntatem. Id unicum optem, quod ſæpiùs ingeminavi, ut talis cùm ſit, noſter ſit. Quod alicubi apud Verulamium legere me olim memini, &, ſi rectè, in Sermonibus fidelibus, ubi P. P. Societatis Jeſu laudat, futurus ſemper

Publica officia gerentes cautè ſcribunt.

G. D. Veſtræ

Paratiſſimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Hamburgo Ratisbonam die 10. *Iunii* 1665. *N.37.ad 36.*

NOn diffiteor mihi Illuſtriſſimæ D. Veſtræ literas, prout illa de meis dicere ſolet, eò gratiores eſſe quò longiores fuerint. Verumtamen agnoſco illas quoquè breves gratas eſſe. Habet enim & in dictione aliquando gratiam conciſa, ornata tamen & rerum ferax brevitas, judicibus ipſis eloquentiæ Magiſtris Quintiliano & Cicerone, qui etiam ut aliàs in epiſtolis familiaribus ſæpè brevis eſt, ita apud Atticum alicubi fatetur: *Breviloquentem jam me tempus ipſum facit.* Si non tantùm Venuſino vati, ſed & Medicorum filiis, tùm morum Ephoris, illis ſcilicet corporis, his animi animæquè Medicis credimus, *cœna brevis juvat*, & laudandus ac publicè utilis Scriptor inter alia

Breviloquentia interdum grata eſt.

Medici cœnam brevem ſuadent.

* *Ethici temperantiam commendant.*

Cœna brevis valetudini conducit.

- dapes laudet menſæ brevis - - -

Quidni ergò & mihi ſatisfaciat tàm rerum fœcunda quàm facunda Illuſtriſſimæ D. Veſtræ brevitas? Sed nec hoc negandum eſt eam iſta reſtinguere, ut ſimul & acuat ſitim. De Cometico quidem argumento & opere meo ſive in breve coactæ, ſive latius diffuſæ Illuſtriſſimæ D. Veſtræ literæ, mihi acceptiſſimæ, quia ſemper à candida manu datæ ſunt. Mihi quoquè temporis quandoquè brevitas illam dicendi lege neceſſitatis imponit. Quia verò publici boni ſtudio breves quidem, ſed crebros ex orbita Cometæ in Philoſophiæ Theoreticæ & Practicæ latiſſimos campos excurſus facio, ſatis mihi fit, dummodo loquaces meæ epiſtolæ patulas Illuſtriſſimæ D. Veſtræ inveniant aures, circumſtantibus tot negotiis, iiſquè publicis, eaſdem longè potiori jure ſibi depoſcentibus. Excerpta ex literis Illuſtriſſimæ D. Veſtræ operi meo inſerenda lucem tutò, utpotè aquilinis prudentiæ ac virtutis oculis prædita, ferre poſſe, tutò credere & dicere

Brevitas grata reſtinguit, ſed & acuit ſitim.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Libertas ingenua nemini ingrata, tantominus exosa esse potest.

possum, paremquè sortem meis opto. Nequè verò utriusquè nostrûm vel etiam aliorum libertas, quæ ingenuum quemquè & boni publici studiosum decet, ingrata, multo minus exosa esse potest. Est enim non tantùm modica modestaquè, tùm virtutis & publicæ utilitatis studium spirans, sed & tempestiva, auctis & mortalium sceleribus, & signis divinæ justitiæ in cælo & in terra visis. Magnoperè verò Respublica Christiana doleat necesse est, si Viri eruditione, virtute meritorumquè optimâ existimatione præstantes, (quibus quis rerum gnarus earumquè judex æquus Illustrissimam D. Vestram non accenseat, & vel inter præcipuos non ponat?) optatâ libertate dicendi publicè profuturâ, per rerum suarum rationem gaudere non possint. Veritas tamen & publicæ utilitatis ratio ante omnia sit curæ oportet. Atque * hîc, si usquam, nos juris nostri esse, & genuinâ libertate uti omninò par est. Prodromum Hevelianum non immeritò videre cupit Illustrissima D. Vestra. Video enim & Viros Doctos ac rei Mathematicæ peritos ab eo non pauca, præcipuè verò orbitam, flexum, motum stationemque Cometæ didicisse, quod ex ore quorundam habeo. Alios jam, brevi licet tempore ab editione libri interjecto, cursum ad sideris istius conspectum dirigere perspicio. Cæterùm omnia hîc ex voto Illustrissimæ D. Vestræ evenerunt. Nam & Amplissimus Dominus Hevelius, pro ea qua est humanitate eximiâ, P. Curtio exemplar, ut amicitiæ & observantiæ monumentum misit, & Schumacherus noster, quem & ego talem experior qualem Illustrissima D. Vestra dicit esse, fasciculum illum à me sibi commendatum ritè curavit, per hominem Norinbergâ ad vos rectà, & quidem sine longa cunctatione, iturum. *Mundum subterraneum P. Kircheri* & ego his diebus in Bibliopolio vidi. Miror Viri illius ingenium, quod reconditurum se sub terra, ibique in perscrutandis ejus visceribus vires suas explicaturum putabam. Sed ecce terras mariaque felicissimâ pernicitate pervagatur. Et neque his coërceri se patitur: quin imò in cælum evolat, illudque explorat. Gratulor tàm felicis ingenii Viro de tantis tanti operis Patronis & Mæcenatibus Munificentissimis, Augustis scilicet Cæsaribus, Ferdinando III. Glorioſissimæ recordationis, & Leopoldo rerum jam feliciter, quia represso Ottomanicæ arrogantiæ furore almâ altaquè pace potiente, tùm Augusto illo Brunsvicensi, Sene Incomparabili, nec non Eminentissimo Moguntino & Serenissimo Palatino Electoribus, Principibus ut aliarum laudum, ita & literarum fulgore supra communem mortalium sortem longè Illustrissimis. Mihi haud leve saxum volventi, ut robur opportunâ liberalitate aliqui tales Euergetæ indant, jurè meritoquè opto. Nam in exsilio, quod solius conscientiæ Dei causâ cum familia tolero, rem mihi tenuem & exsuctam esse, ratio ipsa, vel me tacente, dicit. Non me tamen vel macilenta invidia, vel cœca timidaquè avaritia, vel tumida ambitio distringit. Rectè facti conscientiæ bonam spem adjungo, & *ad illud*, ut sic dicam, *Promontorium*, ex longa peregrinatione mare Atlanticum,

Veritas & bonum publicum omnibus rebus præferendum.

* *Libertas in dicenda veritate & curanda publica utilitate omnibus recti amantibus inest.*

Virtutis studium bonæ spes sequitur.

- - - - ubi cælifer Atlas
Axem humero torquet stellis ardentibus aptum

petens perveni. Fortunatas insulas adibo, illàc enim navigationis cursus instituendus est domum reversuro, ut justam referam mercedem, minimùm de illa bonæ conscientiæ famæquè certus, &, si vel maximè minentur naufragium venti sæviantquè procellæ, ad portum Gratiæ afflante divini favoris vela studiorum implentis Favonio, appulsurus navim, quæ Syrtes multorum naufragio nobilitatas, Scyllam quoque & Charybdim &

Infames scopulos Acroceraunia

illæsis remigiis superavit. Quod si tamen, ut sunt humana, non omnia ex animi sententia fluant, in promtu est efficacissima medicina, patientia, eaque modesta, juncta cum pietate & autarkeja illâ, rerum omnium ditissimâ, in quam nihil

* *Patientia efficax in morbis animi curandis medicina.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

nihil casui, nihil fortunæ, nihil invidiæ, nihil deniquè iniquitati licet. Hæc nullis opibus emi vendiquè potest. Nulla ei hominum libido pretium facit vel adimit. Res enim est omnium liberrima, nec ullius arbitrio subjecta, & propriâ vi consistens prorsùs immobilis. Ex his, sicut & ex superioribus videt Illustrissima D. Vestra me antè oculos habere illud Persianum:

Libertas incorrupta, inconcussa, invicta.

Est aliquid quo tendis?

Scopum laudabilem quivis, ad quem collimeet, habeat.

& rectâ viâ ad laudabilem publicæ utilitatis, propriæ verò conscientiæ & existimationis bonæ metam pergere, contrà omnia adversa infracto & intrepido præditum animo. Si Hevelium, ætatis nostræ (absit invidia verbo) Atlantem, aliosquè Astronomos celebres, & Viros eruditione diffusa per omnia clarissimos, Cometa nuperus multa docuit, sanè & me, qui discendi studio nemini cedere volo, idquè ex professo meis conatibus ago. Quòd illa verbosior epistola die 16. mensis elapsi scripta tantum placuit Illustrissimæ D. Vestræ, tribuo id ejusdem non in me tantùm, sed & in bonas literas, quas honos alit, & in publicam utilitatem studio singulari. Eidem illi studio in me propenso frequens imputo votum, quo me Illustrissima D. Vestra Vestrum esse cupit. Sed satisfactum iri Eidem, imò omnibus spero, eo ipso dum citrà Sectarum invidiam primitivam Christiani appellationem, ut & sententiam de fide, & quidem omnibus communem, Symbolo scilicet Apostolico comprehensam, quam verba in se ipsis naturaliter posita & clarissima Scripturæ Sacræ, cuncta creditu & factu ad salutem necessaria complectentis, docent. Ita nulli molestus, non tantùm meis, sed & omnibus, ad salutem quoquè, prodesse cupio. Sed quò deferor? ex orbe scilicet Astronomico in Theologicum prælucente Cometæ, sed & voti Illustrissimæ D. Vestræ face. Itaquè redeo in orbitam, & bonâ fide dico, me ut omnibus, licet à me in rebus fidei dissentientibus, virtutis bonarumquè artium studiis ac Christianæ institutionis vinculis conjungi, ita singularibus nexibus obstrictum esse ac magis magisquè obstringi, ut sim

Discimus & discere debemus omnes quotidie.

Honos alit artes. Cic.

Occasio nulla virtutis commendandæ negligenda.

Illustrissimæ D. Vestræ,

Omni studio, cultu & officio deditissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Ratisbonâ Hamburgum die 4. Iunii 1665. *N. 37. ad 33.*

ITerum ad me solito & debito tardius venerunt, aliàs gratissimæ Generositatis Vestræ. Novit tamen, nova gratiam plerumquè amittere, cum fiunt vetera. Laconismus P. Curtii singulare Viri illius judicium indicat, quo sanè præ multis aliis ipse pollet: adeò ut multa mihi optem, quæ in illo admiror & colo. Pro communicatis tàm novis, quàm etiam Cometicis maximas ago gratias. Bullialdo, Heinsioquè ac Hevelio, Viris undiquaquè eximiis, commendari me quavis occasione peto. Gaudeo autem, nos omnes in eo convenire, & quasi coincidere, quòd maturanda sit editio partûs, quem præstantissimum ingenium Vestrum jam parat. Nisi me continua negotia & tædia à suavissimo aliàs commercio Musarum invitum abriperent, mox tentarem depositam chelym, si fortè Epigramma aliquod Operi tàm excellenti adnectere possem, quasi corollam amicitiæ indicem, aut comitem libro per tot mundi regiones, inquè secula futura ituro. Nullus verò dubito, Generositatem Vestram alios amicos, quibus felicior vena, aut majus ocium est, in partem vocaturam, curaturamquè, ne etiam hìc aliquid ornamenti venustissimo libro decedat. Quem conspicere cum tot aliis avço & constanter maneo

Nova recentissima gratissima.

G. D. Vestræ.

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

N. 38. *ad* 37.

Hamburgo Ratisbonam die 13. *Iunii* 1665.

OMni conatu & ſtudio in id intendo, ut per omnia votis Illuſtriſſimæ D. Veſtræ ſatiſfiat. Ideo & nunc & multa & multum & ſolito citius mitto. P. Curtii elegantem eruditionem Laconiſmo gaudentem, & acre judicium indicantem, & ego agnoſco venerorquè. Sed Naturæ ſequitur ſemina quiſque ſuæ. Operam meam in communicandis illis de argumento Cometico aliiſque aſſiduò impendi ſolitam, Illuſtriſſimæ D. Veſtræ gratam eſſe, libenter intellexi, & curabo ſedulò, ut in poſterum quoquè idem officii Eidem præſtem, quò *neminem habeat diligentiorem & officioſiorem*, quam laudem neſcio cui Veſtorio alicubi Cicero admetitur. Si Illuſtriſſima D. Veſtra teſtudinem, urgentibus morbis negotiiſque publicis, de arbore tantiſper ſuſpenſam reſumere, & aliquod melos in perenne optimæ & fidiſſimæ amicitiæ μνημόσυνον edere ſuavi modulamine voluerit, hoc à libertate arbitrii & affectûs ejus pendet. Ego talia ambitioſè non quæro, nec capto, oblata tamen Cynico more non rejicio. Feliciſſimi ingenii Poëta Nicolaus Heinſius, in quo redivivum Patrem omnes agnoſcimus, & gratantes veneranteſquè complectimur, præſtare id optimè poſſet. Ego tamen eo nomine eum, licet alioquin, quod ſat benè ſcio, Amiciſſimum & optimè cupientiſſimum mihi, non compellabo, genuinæ induſtriæ & candoris conſcientiâ, etſi cætera abſint, contentus. Cum Illuſtriſſima D. Veſtra tamen, quæ de hac quærenda elogii corolla aurem mihi pro ſolita benevolentia & ſinceritate vulſit, paulò confidentiùs tanquam mecum ipſo hîc loquor. Ingenuis & honeſtis parentibus, priſcâ Sarmatarum αὐτοχθόνων (indigenarum) Nobilitate gaudentibus, editus, honeſtequè ab iis domi foriſquè educatus, honeſti matrimoniii fructum, ternam prolem maſculam, unam fœminam, ferens, olim in patria Equitis modicum agellum, nunc in peregrino ſolo honeſti & induſtrii Viri ritu, ſtudia & media vitæ legitima colentis agens, in ſectanda virtute & artibus ſapientiæ paranda publicequè commendanda totus ſemper ſum, nec ſine laude mercedequè, Dei munere, honeſta æquis meritorum æſtimatoribus accepta officia præſto, nec non Amicis Viris omni laude digniſſimis, ac inter eos Tibi cumprimis Illuſtriſſime Dignitate, Eruditione, Virtute Meritiſquè Rautenſteini, in hoc vitæ meæ genere.

Diligens & officioſus amicus eſto.

Poëtica ſtudia depoſita reſumere.

Auctor modeſtiam debitam ſe ſervare affirmat, rectè factî conſcientiâ vel ſolâ, tùm generis, educationis, vitæ & ſtudiorum honeſtate contentus futurus.

Rautenſteinianis meritis debitum teſtimonium datur.

> Diſſimile hoc illi eſt, quia non ut fors ſit, honorem
> Jure mihi invideat quivis, ita Te quoquè amicum:
> Præſertim cautum dignos aſſumere, prava
> Ambitione procul:

quemadmodum olim Flaccus, libertino patre natus, & poſterioris vitæ conditionis, priori longè modeſtioris, privatæ nempe, officioſâ illâ & ſplendidâ infeſcripſit. Sed, fateor, me illud, quod ſorte naſcendi obtigit, onus portare moleſtum, quod ille recuſabat. Namquè *me antiqua nobilitas premit & gloria Majorum*, quæ tanquam lumen nec bona nec mala poſterorum occultari patitur; tùm meritis omnibus viribuſquè major exiſtimatio, * ſed & exſpectatio tot Magnorum Virorum, quibus in reſpondendo votis, ſed & literis eorum de hoc argumento Cometico vix ac ne vix quidem ſufficio. Sed dabit Deus his quoquè finem moleſtis, ſaltem gravibus laboribus, cum laude, ut ſpero, conjunctum, & quia multo ſudore partum, ideò & lætiorem ſuavioremquè futurum. A Clariſſimo Heinſio nihil literarum hac vice accepi. Accepi verò heri egregias Symbolas Operi meo, cum Bono Deo, inſerendas à Clariſſimo Fratrum Bartholinorum pari Thoma & Eraſmio. Quæ à Clariſſimo Bullialdo hodie accepi, ipſum autographum docet. Abrumpendum tandem paulo poſt erit literarum de hocce argumento commercium. Alioquin opus in immenſum excreſceret, cui nec perficiendo nec edendo ad ultimum ſufficerem. Nec Illuſtriſ-

Nobilitas Majorumquè gloria oneri eſt, quòd ſit aſſiduè egregiis factis exornanda.

** Exiſtimatio meritis & viribus major gravis, ſed induſtriâ ſuperanda eſt.*

‡ *Laborum merces gloria, eò gratior, quò illi graviores.*

ſimæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

simæ D. Vestræ in posterum de hoc molestus ero, ut puto (nisi fortè aliud res & tempus præter destinatum attulerit) postquam ad præcedentes meas & has præsentes, responsum & liberum de adjunctis judicium Ejusdem fuero consecutus. Quam ut bene diuquè valere, ita & quàm prosperrime agere cupio ex animo

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni studio & cultu

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Ratisbonâ Hamburgum die 8. *Iunii* 1665. *N.* 38. *ad* 34. *&* 35.

BInæ Generositatis Vestræ jam tandem nudius quartus simul hùc perlatæ spem mihi faciunt, ut & succedentes stato impostetum ac justo tempore, ut antea, deferantur. Meas autem omnes singulis hebdomadibus bis ad Vos pervenisse non ambigo. R. P. Curtio cras, Deo volente scribam, videboquè, ut per ipsum ea quæ desiderat Generositas Vestra typi Cometici Ingolstadiensis exemplaria nanciscì, & per viam Norinbergensem ad Vos mittere possim. Opus autem erit, ut numerus determinetur exemplarium, quo simul imprimi & aptari queant. Prodromum D. Hevelii summo cum desiderio exspecto, non dubitans illum multa rara & hactenus nobis incognita continere. Peto autem meo nomine insigni illi Viro debitas pro munere isto gratias agi, Eumque plurimùm salvere jubeo. Ut & Clarissimos Viros, Heinsium & Bullialdum. Quorum illi optarem, ut se curis civilibus extricare possit & sic melius vacare literis, quibus imbutus est variis. Ordo quem servare constituit Generositas Vestra in editione operis sui, mihi non improbatur. Interea exspecto etiam responsum ipsius ad nuperas P. Curtii literas. Finio & Generositatem Vestram optimé cum suis valere jubeo, maneoquè constanter

Hevelium Rautenstei-nius magni æstimat.

G. D. Vestræ

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Hamburgo Ratisbonam die 17. *Iunii* 1665. *N.* 39. *aa* 38.

GRatulor multùm meas literas tunc cum postremas suas Illustrissima D. Vestra ad me daret, stato tempore illùc fuisse perlatas. Optarem omnibus meis in posterum eandem fortunam, quò vota Illustrissimæ D. Vestræ ritè implerentur, simul verò & mea, quo nullus lubentius facit ea quæ Illustrissimæ D. Vestræ grata sunt. Commendabo meas literas iterum iterumquè præfecto tabellariorum, easdemquè tempestivè, quod etiam variis licet occupationibus distractus hactenus facere studui. De promissis exemplaribus typi Cometici Ingolstadiensis debitas Illustrissimæ D. Vestræ ago gratias. Quam brevi Prodromum Hevelianum, egregium profectò opus, jucundum & rei Mathematicæ studiosis perutile, accepturam spero. Clarissimo Heinsio egregiè literis imbuto & ego literatum otium, quo nil dulcius esse Cicero literis in suo Tusculano immersus, ideoquè propriâ experientiâ edoctus asserit, optem. Posset enim Vir ille liberali præditus ingenio doctis & lepidis libris rem literariam ornare & ditare. Atquè hoc etiam Illustrissimæ D. Vestræ unaquè vitam longævam & constantem valetudinem, lætum deniquè rerum Successum precor

Otium literatum dulce.

Eidem Illustrissimæ D. Vestræ

Omni studio, cultu & officio addictissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Ratisbonâ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

N. 39. ad 36.

Ratisbonâ Hamburgum die 11. *Iunii* 1665.

Ratisbonenſis Conventûs vel dubiæ.

PAuca nunc ſcribenda occurrunt, cum hîc omnia in antiquo ſint ſtatu, id eſt, inter ſpem & metum. Licet ut ſine ambitione, ita & ſine invidia dicere, nos quidem ſtrenuè in promovendo bono publico laborare & deſudare, ſed non pauca impedimenta conatibus noſtris hinc illinc objici. Verum tamen ſperamus nos ea ſuperaturos, & ad optatum Diætæ iſtius finem perventuros. Quod etiam Generoſitatis Veſtræ in ejus opere precor, & gaudeo Eandem illius editionem magno ſtudio promovere. Ego meis partibus, ut aliàs, ita & apud R. P. Curtium, non deero. Libenter enim opus illud quamprimùm viderem, quod ſpero multum delectationis & utilitatis ſecum allaturum. Plura nunc ſcribere non vacat variis impedito negotiis publicis. Hoc tamen unum ſilentio præterire non poſſum, nuper admodum Sponſalia inter Archiducem Auſtriæ Sigiſmundum Franciſcum, & maximam natu Principem Palatinam Sultzbacenſem celebrata eſſe, comparente illic nomine Sponſi cum pretioſis muneribus Comite Conigſeckio. Sperandum eſt haſce nuptias multum boni non tantùm Fratribus, ſed & Agnatis Sereniſſimis, totiquè adeò Inclytæ Domui Palatinæ allaturas. Proximè plura, volente Deo. Maneo nunc & ſemper

Archidux Auſtriæ Sigiſmundus Franciſcus Principem Palatinam Sultzbacenſem ſibi deſponſet.

G. D. Veſtræ

Paratiſſimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

N. 40. ad 39.

Hamburgo Ratisbonam die 20. *Iunii* 1665.

POſtremæ literæ Illuſtriſſimæ D. Veſtræ die 11. hujus ſcriptæ, nil de re Cometica continebant. Itaquè non habeo, quod nunc Illuſtriſſimæ D. Veſtræ de hoc argumento reſpondeam. Dabo tamen quædam hùc ſpectantia, aliaquè Illuſtriſſimæ D. Veſtræ grata futura. Mira & triſtis rerum Polonicarum facies. Nulla pœnitentiæ, poſt tot & tanta in cælo & terra edita, apparent ſigna. Formantur caſtra, inſtruuntur acies, infeſtis ſignis concurritur. Si ſic pergunt, bellum civile atrox & funeſtum, quod abſit, præter illud cum Moſco externum & periculoſum, ac indomitam Coſacorum rebellionem habent. Ecce verò triſtem conflictum Britannos inter & Batavos, quo violata ſunt cuncta divina humanaquè. Ingratus dubio procul nuncius hic erit Heinſio & Pelſio, communibus noſtris Amicis, quia & nobis omnibus eſt. Quanto deſiderio ille ardeat operis mei, autographum ejus teſtatur. Miror autem quòd me Magno Hevelio componat. Sed exiſtimo cum intelligere illa, quæ operi meo præter Mathematica, inerunt Phyſica, Politica, Hiſtorica, Ethica, & id genus alia. Cæterùm ego Hevelio, tanquam Aſtronomorum noſtræ ætatis Homero, aſſurgo. Video & præſtantes alioquin Aſtronomos palmam ei porrigere. Cum verò quandoquè & bonus dormitet Homerus, tùm cumprimis

Anglos inter & Hollandos conflictus navalis.

Errores in opere longo facilè ſubrepunt.

- - opere in longo fas eſt obrepere ſomnum,

ſcio me æquè ut alios hominem eſſe & errare poſſe, in eo libertatem nobis communem competere cuiquè, & excuſatione me quoquè, ſicut quemquè dignum eſſe. Scimus & hanc veniam petimuſquè damuſquè viciſſim. Sed etſi de hac æquitate certus ſim, licenter tamen & negligenter ſcribere me non juvat, ut

Veniam erroribus mutuò ſibi debent. mortales.

- - - tutus & intrà
Spem veniæ cautus - - -

Laudis ſpes præclarè facta parit.

mancam, hâc enim ratione effugi culpam, ſed non ſum aſſecutus laudem, cujus ſpe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

ſpe ad præclarè facta optimus quiſquè invitatur. Multa me in hoc de Cometis argumento præteriturum ſilentio, imò multa me præterire ac ignorare, (quem enim vel ſapientiſſimum quemquè non prætereunt multa?) lubens meritoquè confiteor. Et quid miremur animum hæc vel illa circa Cometas, aliaquè, quæ in oculos noſtros incurrunt ignorare, cum ſeipſum adhuc ignoret, & quid ſit, quomodo oriatur, ubi ſit, docere necdum nos poſſit? Sed ſatis ſcimus, ſi Chriſtum ſcimus: aliàs nihil eſt quòd cætera diſcimus. Satis ſcimus, ſi ſcimus & facimus officium. Alioquin & Athenienſes ſciunt quæ recta ſunt, ſed facere nolunt: ſicut Cicero alicubi memorat. Inter officia verò noſtra perquam neceſſaria eſt, hâc quidem tempeſtate, modeſta patientia & imperturbata conſtantia. Næ * ſapientem, præcipuè in Schola Chriſti, ſapientiſſimi Magiſtri, exercitum, & præceptis invictæ virtutis munitum, *non verbis impulſæ fragor territat*, ut Seneca de Sapiente ep. 56. ait, nec orbis fracti ruina pavore concutit. Quid enim? ‡Spem vitæ melioris habemus, infallibili promiſſione divinâ ſancitam, ſanguine Filii ejus unici ſignatam, arrhabone inſuper Spiritus Sancti munitam: in quam nihil invidiæ, nihil fortunæ licet, & quæ ſemper, etiam in extrema penuria, eſurie, ſiti, alit, nunquam fallit. Hæc ego & in illo opere meo, prout res feret, commendare & inculcare non negligam, & ubivis notabo

Laudis ſpes præclarè facta parit.

Sapientiſſimos quoquè multa latent.

Patientia & conſtantia in adverſis Chriſtianos decet.

* *Chriſtiana ſapientia fortis, invicta, immota.*

‡ *Spes Chriſtiana certa, dives, infallibilis.*

Occaſio commendandæ virtutis nulla negligenda.

- - - quo virtus quo ferat error.

Cæterùm finiam juvante Deo, brevi opus, ne amplius mihi & aliis moleſtus & gravis ſim; pertexam, utcunquè potero, telam, nec me longius dilatabo, nam &

Fabula quæ poſci vult & ſpectata reponi

in pretio habetur. Alioquin Illuſtriſſime Rautenſteini

Non me dimittes incaſtigatum, ubi plura
Cogere quàm ſatis eſt, ac non ceſſare videbor.

Modus in literis quoquè tractandis ſervandus.

Quanquam, ut dicam quod ex animo ſentio,

- - - - Magnum hoc ego duco
Quod placui Tibi, qui turpi ſecernis honeſtum.

Cui rei & hæc Heinſiana teſtimonium præbent quæ adjungo: Continuationem reſponſi, R. Curtio debiti, quamprimùm fieri poterit, mittam, juvante Deo. Reverà enim tot laboribus ſufficere vix poſſum. Velim autem ad meas nuperas obtinere reſponſum. Ejus enim communicatio proximè ſequetur Veſtram, cum divelli nequeant. Hanc verò Heinſiana, Gerrichiana, Bartholiniana: iſtam, ut puto, Bononienſis, demum Romana, tum Heveliana, à quo mihi nonnulla exſpectanda diutius erunt, interim impreſſionis labor retardaretur in ipſo curſu. Adhæc puto ſatius eſſe præmiſſis aliquot Communicationibus, & quas hæ continebunt, ſententiis & diſputationibus, ſententiam ejus tanquam decretoriam ſubjicere. Sed ſi hoc attendendum eſſet, poſtremo illa loco poni deberet, ut clauderet agmen. Itaquè cum deſiderio exſpectabo Illuſtriſſimæ D. Veſtræ tùm & Curtianum reſponſum, qui ſemper maneo

Communicationum ordo ab Auctore inſtitutus.

Heveliana communicationem cur Auctor poſt aliquot demum alias ponat?

Illuſtriſſimæ D. Veſtræ

Omni cultu, ſtudio & officio

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Ratisbonâ Hamburgum die 15. Iunii 1665.

N. 40. ad 37.

LIteras Generoſitatis Veſtræ ad R. P. Curtium cras curabo, & ſimul præfationem operis veſtri tranſmittam. Utrumquè mihi, ut omnia Veſtra, perplacet.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

P. Schottum jam diu novi, Virum humaniſſimum & doctiſſimum. Non dubito illum Generoſitati Veſtræ reſponſurum: Ipſam autem vidiſſe, quæ ille nuper edidit, ſatis, ut mihi videtur, curioſa. Optem ſaltem plus mihi otii ſuppetere ad legenda talia, quibus magnoperè delector, bonorum librorum lectioni ab ineunte ætate aſſuetus. Qui cum nunc occupatiſſimus ſim & negotiis & interventu hoſpitum, abrumpere cogor, proximè, Deo volente, uberius ſcripturus, præſertim ſi materiam mihi ſuppeditet Generoſitas Veſtra. Cujus maneo conſtanter

Rautenſteinii amor in literas.

Paratiſſimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

N. 41. *ad* 40.

Hamburgo Ratisbonam die 24. *Iunii* 1665.

LIbenter nunc miſiſſem continuationem reſponſi Curtiani, quod addixi, ut non tantùm ejus, ſed & Leinbererianum Ingolſtadio judicium, de illis quæ propoſui, obtinerem. Sed id præſtare per varia & inſuperabilia impedimenta non potui. Vellem autem illud tantò citius conſequi, quantò magis mihi, ut Amicorum, opus meum integrum priuſquam editionem ejus inchoaverint, videre cupientium, votis ſatiſfaciam, ſi poſſim, totis viribus curandum eſt. Conſtitui verò, ſpe divini auxilii fultus, ex conſilio Amicorum Hollandorum, ut mille exemplaria libri mei imprimantur. Itaquè totidem exemplaribus Tabulæ illius Uranographicæ Ingolſtadienſis opus haberem. Qua in re, ut me Illuſtriſſima D. Veſtra validâ auctoritate apud P. Curtium, perquè eum apud P. Leinbererum juvet, officioſè rogo, & quanti ad id obtinendum ſumtus requirantur, certior reddi cupio. Utrique mitto hoc apographum Hevelianæ epiſtolæ die 17. Junii datæ, heri ad me perlatæ. Prodromi ejus Prodromum cum expedito tabellione hodie Bononiam ad P. Ricciolum, inde Romam ad P. Kircherum, mitto, opuſculum, ut ſpero, utile futurum, non tantùm ob compendii gratam brevitatem, ſed & ob operis ipſius quandam ab Auctore factam correctionem, quæ fortè cum tempore augebitur; tùm ob quædam ex literis Auctoris ad me datis, aliaquè mea additamenta Hiſtorica & Chronologica: ad quæ non tantùm Hevelianum ſed & Ricciolianum reſponſum aliquando exſpectabo. Quod mihi non tantùm ab humanitate P. Schotti (cujus opera egregia, in quibus de ſuo illo Clariſſimo Socio Kirchero ſingulariter meritus eſt, valdè laudari ſcio, & nonnulla me vidiſſe fateor) ſed & ab Illuſtriſſima D. Veſtra promitti, mihi gratulor, qui multorum Virorum ſcientiâ rerum Mathematicarum Præſtantiſſimorum, obſervationes & judicia de Cometis conquiro. Benè valeat & ſalveat Illuſtriſſima D. Veſtra ab eo, qui eſt ad uſque tumulum

Illuſtriſſimæ D. Veſtræ

Omni ſtudio, cultu & officio addictiſſimus

STANISLAUS LUBIENIETSKI.

N. 41. *ad* 38.

Ratisbonâ Hamburgum die 18. *Iunii* 1665.

PRodromum Cometicum Domini Hevelii ante triduum accepi, eoquè nomine non ſolùm Generoſitati Veſtræ ingentes ago gratias, ſed etiam rogo, ut eaſdem ipſi D. Hevelio tantiſper nomine meo referre velit, donec ipſe ad eum ſcribere & gratum ipſi animum declarare poſſim. Quod ideò ſaltem differo, ut prius R. P. Curtii reſponſum quoque unà cum promiſſo exemplari Hiſtoriæ cæleſtis accipiam, poſtquam ei & literas Veſtras, & exemplar Prodromi

à D.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

à D. Hevelio ipsi destinatum jam transmisi. Alia quæ scribam, nunc vix sunt, quàm quòd iterum hîc laboremus sub manu, ut ajunt, an negotia nostra, tanto tempore dilata, reassùmere & finire aliquando possimus. Benè valeat cum suis Generositas Vestra, & constanter redamet

G. D. Vestræ

Paratissimum Servitorem

De Rautenstein.

Hamburgo Ratisbonam die 27. Junii 1665.

N. 42. ad 41.

MUltum Illustrissimæ D. Vestræ & mihimet gratulor, quòd me per Schumacherum accurante, Cometicus Clarissimi Hevelii Prodromus illùc jam sit perlatus. Non dubito tàm egregium opus non tantùm corporis, sed & animi oculos cujusvis bonarum literarum amantis, præsertim verò rerum Astronomicarum gnari, mirè delectaturum. Non negligam ei proximâ occasione, volente Deo, nomine Illustrissimæ D. Vestræ gratias agere; heri enim à me materiâ scribendi destituto, & multitudine gravium laborum presso, fieri id nequaquam potuit. Libenter alioquin & Illustrissimæ D. Vestræ, & Viro illi singulari, rerum Astronomicarum scientiâ & humanitate ac in me benevolentia conspicuo, id officii præstitissem. In perficiendo quamprimùm opere meo, omnem adhibeo curam & diligentiam, quam inter tot laborum, quos mihi exantlandos rerum mearum ratio imponit, moles, tenuitas virium mearum præstare potest. Libenter enim viderem si opus hoc ante instantes nundinas Francofurtenses prodire posset, cum hoc rerum mearum valde interfit. Quâ de re heri literas ad Amicos Hollandos, qui hujus negocii curam in se susceperunt, scripsi, eosquè, ut sinè omni mora opus cum Bono Deo inchoënt, instanter rogavi, me quoquè sinè mora aliquot centenos Imperiales thaleros illis in hunc usum transcripturum pollicitus. Sed monent illi, tùm verò & alii Amici hîc degentes, quod & Illustrissima D. Vestra jam ante monuerat, & mihi semper animo obversatur, ne grandem hâc ratione rei familiaris fortunarumquè jacturam subeam. Suadent itaquè ut obtineam apprimè necessaria huic instituto ab Augustissimo Imperatore, nec non Rege Christianissimo & Celsissimo & Fœderati Belgii Ordinibus privilegia. Quâ de re quid hodie ad Amicum quendam scripserim, mitto, & excerpta quædam ex nuperrima ad P. Kircherum epistola subjicio. Propositionem illam de privilegiis subacto Illustrissimæ D. Vestræ judicio submitto, & quid consilii sit capiendum, rogo. Certius certo etenim est maximè rerum mearum privatarum interesse, ne impensis in editionem tanti operis haud modicis factis fructu, justæ & debitæ utilitatis per suppositam ab aliquo homine avaro & fraudulento, quales & nostra fert ætas, operis editionem, prorsus excidam. Sed non pauca, quæ me tangunt, hîc in considerationem veniunt, quæ quia nec Illustrissimam D. Vestram latent, judicium hîc ejus anxiè præstolabor: cui quantum hîc fidam, ipsa probè novit. Res Vestræ, superatis jam ferè dissensionum illarum difficultatibus, concordiam de se pollicentur. At Polonicæ nonnisi majorem, proh dolor! in dies discordiam, in apertum non tantùm dissidium, sed & bellum civile, quò, si unquam, nihil nunc periculosius, imò exitiabilius dari potest, erumpentem. Adversa namquè jam formantur castra, instruuntur hostiles civium copiæ, imo jam *cives cum civibus in media Republica, quasi arena, gladiatorio more concurrere*, ut alicubi Florus ait, incipiunt, infesta signa provincias terrore, sed & gemitu ac lachrymis implent. Plura dicere pudor verat dolori mixtus. Deus misereatur patriæ! Et is quidem miserebitur, si illa prius iniquè oppressorum. B. V.

Editionibus librorum furtivis occurrendum.

Bello civili nil pejus.

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni studio & cultu

Stanislaus Lubienietzki.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

N. 42. ad 39.

Ratisbonâ Hamburgum die 22. Iunii 1665.

PRo constanti erga me affectu & studio Generositati Vestræ debitas ago gratias, mequè vicissim singulariter devinctum esse agnosco & profiteor. De Cometa, vel potius vestigio aut reliquiis ejus à me & Illustrissimo Brunsvicensi Legato, qui me tunc temporis die 22. Maji in villam meam comitabatur, obiter observato, nunc quoquè plura scribere non vacat. Subterranea P. Kircheri, ut & alia Doctissimi illius Viri, visu certè digna sunt. Mihi perplacet, quòd Generositas Vestra & apud illum, & alibi tàm honorificam mei memoriam facere dignata fuit, cum à laudatis laudari amem, & placere iis qui aliis placent & mihi, qui mansurus sum constanter

Cometa die 22. Maji ad Ratisbonam visus.

Laudes à laudatis accipiendæ.

G. D. Vestræ.

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

N. 43. ad 42.

Hamburgo Ratisbonam Kalendis Iuliis Gregorianis Anno Christiano 1665.

NIhil de Cometa die illa 22. Maji, vel etiam mense illo conspecto, aliunde accepi. Nemo id affirmat; nemo etiam negat. Innuat velim Illustrissima D. Vestra verbo, annon medius inter verticem & horizontem, ad plagam inter Meridiem & Occasum, aut circa horizontem inter Occasum & Septentrionem, tunc à Vobis fuerit visus? Ibi enim animadverti debuisset. Quod si ita est, habebimus novum Cometam Majum. Nondum Româ, Bononiâ, Franequerâ & Dantisco accepi responsum, de illo phænomeno ad cingulum Andromedæ Septentrionalius, quod, si visum est, novum fortassis Cometam, ab illo qui mense Februario & Aprili fulsit, habebimus. Quod certè foret singulare divinæ justitiæ, tot Cometis nos à vitiis absterrentis, ad virtutes autem incitantis, documentum. Pollicitatio Illustrissimæ D. Vestræ de humano P. Schotti responso, spes meas non est frustrata. Accepi enim ante triduum ab eo multa curiosa & egregia: hodie illi respondeo. Ad Ricciolum quoquè scribo. Tùm & alteram operis mei partem, cras Deo volente in Hollandiam mittendam, illa scilicet inter Illustres quosdam Præstantissimosquè Viros, qui nominari nolunt, & me ultrò citroquè scripta, ut & iconismos Cometicarum Observationum æri incidendos, paro. Itaquè hîc finio, constanter mansurus

Phænomenon ad cingulum Andromedæ Septentrion.

Cometa officii admonet mortales.

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni cultu & studio

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

N. 43. ad 40.

Ratisbonâ Hamburgum die 25. Iunii 1665.

MIssa ad me nuper à Generositate Vestra circa Cometam, remisi, nunc quoquè posteriora remitto. Vellem ut & carmen addere posslem, si per otium liceret. Sed ego ita obruor continuò publicis privatisquè, ut vix caput scalpere, aut morbis vacare curandis liceat, ne dicam carmina scribere, quæ

Occupati sibi ipsis vacare nequeunt.

- - secessum scribentis & otia quærunt.

Quicquid sit, videbo, an nihilominus aliquid extundere, vel invitâ Minervâ possim,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

possim, idquè maturè transmittere, antequam impressioni operis Vestri colophon imponatur. Clarissimus Heinsius proculdubio melius & libenter Generositati Vestræ in hoc gratificaretur, dummodo id ipsi aperire vellet, quod meo quidem judicio dextrè & facilè fieri posset. Ego nunc brevibus scribo. Nam sanè occupatissimus sum, & tempore exclusus. Verbo tamen dico quod meritò dicendum est, quod ad infandum illud vitium Sodomiticum attinet. Credo neminem piorum Catholicorum illud approbare, multo minus Encomiasten ipsius, qui fertur: quem tamen ipse nunquam vidi nec videre vellem. Memini autem quid olim legerim in Bezæ poëmatibus de Candida & Audelbertulo, infandissima certè, & meritò à quamplurimis utriusquè professionis reprehensa. Sed quisquè suos patimur manes. Optimus ille est, qui minimis urgetur. Unum addo: Si Cometis adscribenda sunt, quæ in Polonia, in Mari Britannico & alibi contingunt, magnus profecto eorum effectus est, Sed ego ad altiora principia inniti soleo, non tamen ita, ut hæc inferiora despiciam, vel causas secundas negem. Quod supereſt, ad priores me refero, maneoquè constanter

G. D. Vestræ

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Hamburgo Ratisbonam die 4. Iulii 1665.

N. 44. ad 43.

DE Carmine operi meo, vice ornamenti addendo, id repeto, quod antè dixi: me scilicet illud nec ambitiosè quæsiturum, nec indignè rejecturum. Illustrissima D. Vestra id si fecerit, appendet hederam vino vel invendibili (cui, ut Comicorum Princeps cum experientia ait, oportet ultrò emtorem adducere) vel certè in abstruso sito: quanquam & talis, dummodo proba merx, qualem meam fore, juvante Deo, non despero, facilè emtorem invenit. Vel etiam amicitiæ nostræ meliori perenne eriget monumentum. Itaquè id arbitrio Illustrissimæ D. Vestræ relinquo. Cujus consilium & Amicum, id est, exomni parte sincerum & prudens, utpote multo usu subactum, ac proinde solidum, cui tutò inniti queam, hoc præsertim rerum mearum statu, requiro & exspecto. Non enim Illustrissimam D. Vestram latent ea quæ ad me pertinent, & hic sub incudem judicii revocanda sunt. Ita enim me gerere in hoc opere vellem, ut nonnisi bonarum artium virtutiquè inimicorum (quibus nemo nisi eorum per omnia similis satisfacere ex voto potest, quod est à mea natura prorsus alienum) invidiam, quam utinam, saltem per modestiam & humanitatem eorum vitare liceret! incurram: omnibus verò literarum & virtutis artes amantibus complaceam. Huic fini mitto nuper ad Amicum communem scripta, unà cum responso ejus autentico, ut utriusquè nostrûm ingenuâ libertate perpensâ, mihi id consilii suggerat, quod publicè privatimquè ex usu siet. Amicitiæ jura, quæ inter bonos sacra sunt, in præsidium & juvamen non adduco; satis de candore Illustrissimæ D. Vestræ certus, ejusdemquè infinita argumenta in scrinio cordis mei asservans. Quanto cum desiderio Nobilissimus Heinsius operis mei editionem præstoletur, apographum epistolæ hodie mihi redditæ testabitur. Ita hinc inde monitis, votis, precibusquè Amicorum ad opus illud prælo quàm primùm committendum urgeor. Et misi quidem nuper in Hollandiam omnes ferè typos observationum Cometicarum æri incidendos. Ex communicatione Illustrissimæ D. Vestræ necdum quicquam misi. Nec mittam usquequò responsum ad has accepero, & tempus mittendi opportunum videro. Ex illis enim mensuram capiam, quam viam, sive potius justam libertatem & tutam prudentiam inter mediam semitam carpere debeam. Huic fini & harum epistolarum exempla, adjectis & marginalibus, ubiquè ità ponendis, quæ non tantùm Operis,

Emptorem facile probæ merx invenit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

ſed & Philoſophiæ compendium, verum Enchiridion præbebunt, mitto, candorem meum per omnia Illuſtriſſimæ D. Veſtræ probare volens. Argumentis veſtri mutui candoris accenſeo nuperrimum de epiſtola mea nefandum pæderaſtiæ crimen indignanti ſtilo confodiente, judicium piâ & prudenti æquitate aſſiſtente datum. Ego tamen in illa circumſtantias & alia, quæ bilem movere fortè potuiſſent, omiſi, ut ita medicamentum ſalutiferum citrà omnem iniquæ & immodeſtæ acerbitatis odorem exquiſita cænarum ingenia appetentibus delicatiorum palatis præbeam. Quod quidem hîc vel rigidi morum cenſores & virtutis cuſtodes non aſpernabuntur, qui aliàs magis efficacia & vitioſos humores potentius educenda vel expellentia jure exigere poſſent. Quod ad Bezam attinet, Vir, quod meritò fatendum eſt, multæ eruditionis, & ad nauſeam doctus fuit, ſicut de eo judicavit Vir quidam eximiè doctus, ſicut etiam Seneca Fabianum Papyrium vocat orationis, etiam ad noſtrum faſtidium, nitidæ auctorem. Fateor tamen famam ejus, nec non Calvini à Silveſtro Petra Sancta Romano Jeſuita, teterrimi illius vitii pæderaſtiæ labe adſperſam fuiſſe. Vidi autem quomodo Andreas Rivetus in ſuo Jeſuita Vapulante utrumque ab hac infamia purget, & adferat multa per retorſionem, ubi illius nefandi criminis encomiaſten nominat & reum peragit. Utinam tamen tàm Calvinus quàm Beza ab edendis de hæreticis capitali pœnâ afficiendis libris abſtinuiſſent, cum & contra ſe eo ipſo tulerint ſententiam, cum legibus Chriſtianæ charitatis pugnantem. Hic certè excuſari non poſſunt, licet ibi innocentes pronuncientur. Scio verò nullum probum, cuicunquè ſectæ Chriſtianorum addictus ſit, abominandum illud Sodomitici vitii genus approbare poſſe. Omninò verum eſt quemquè noſtrûm ſuos pati manes, & in multis nos labi. Ideo prudens & acutum eſt illud dictum: *Nos foris eſſe lynces, intus talpas.* Nam *ſæpè non videmus manticæ quod in tergo eſt*: quæ eſt vetus querela, tot exemplis ab omni hominum memoria confirmata. Quod ad effectus Cometarum attinet, multa ante eorum apparitionem mala vidimus & ſenſimus. Multa etiam bona fieri videmus & videbimus, ſi Deus nos ſuperſtites eſſe velit. Minantur tamen illi nuntii Cæleſtes triſtia, ſed & pollicentur læta. Illo vero nihil certius eſt, quam diligentibus Deum omnia cooperari in bonum. Bellum, quod inter Anglos & Hollandos in mari acriter geritur, utinam quamprimûm & quàm æquiſſimis legibus componatur, & non orbem Chriſtianum ſtudiis dividat, nec, quod meritò verendum eſt, magnam ejus partem novis turbis involvat! Addere plura non vacat ei qui eſt

Monita modeſtè proponenda.

Epiſt. 85.

Cenſcientiæ cauſſa nemo perſequendus.

Aliena vitia plerumque melius quàm noſtra pervidemus.

Bonis omnia in bonum cedant.

Illuſtriſſimæ D. Veſtræ

Omni ſtudio, officio & cultu addictiſſimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

N.44. ad 41.

Ratisbonâ Hamburgum die 29. Junii 1665.

FRuſtrà eſt opera Generoſitatis Veſtræ. Nam ut videt, litteræ nonniſi decem diebus hùc perferuntur, quæ ſex diebus perferri debebant. Sed tentabimus, an hac via, quam monſtro, melius ſuccedere negotium velit &c. Quod opus veſtrum attinet, ad ſuperiores meas me refero, tempore nunc excluſus. Aliàs reponerem etiam nonnulla ad veſtras doctiſſimas die 6. Junii ſcriptas. De prælio navali jam habebitis particularia. Videbimus, quid nunc porrò poſſint Batavi, quid velint Angli, nec non Galli, Hiſpaniquè & alii. Is enim rerum Europæarum ſtatus videtur, ut velut uno catenæ annulo rupto, reliqui etiam convellantur vel involvantur. Avertat à nobis omnibus Deus omnia mala. Qui tamen orbem Chriſtianum amplius caſtigare velle videtur. Ecce verò fama

Chriſtiani orbis rerum ſtatus dubius.

fert

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

fert nobis triſtem nuncium de ſubito deceſſu Archiducis Auſtriæ ultimi Sigiſmundi Franciſci, quæ etiam res mutationem aliquam adferet. Sed ego maneo conſtanter

G. D. Veſtræ

Paratiſſimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Hamburgo Ratisbonam die 8. *Iulii* 1665. *N.*45. *ad* 44.

DE opere meo non habeo multa quæ ſcribam. Doleo me nihil accepiſſe heri de impreſſionis initio, quam omnibus modis accelerare ſtudeo, ſperatam moroſæ diligentiæ laudem ut publico uſui, ita & Illuſtriſſimæ D. Veſtræ aliorumquè Amicorum aſſiduis monitis poſthabens, ac utilitatem juvandi gratiæ placendi cum Plinio præferens. Vobis enim gratam, publico utilem rem facere *Votorum hæc ſumma meorum.* Commentariolos, ut ſic dicam, in epiſtolis prolixioribus diligenter quantum potui ornavi, eoſdem ad marginem in anguſtum coëgi, & ita utrumquè compoſui, ut quàm maximè proficiat & oratio ordinaria, & quæ jam olim Breviarium dicebatur, ævo Senecæ, qui ſubdit: *Olim cum Latinè loqueremur, Summarium vocabatur. Illa res diſcenti magis neceſſaria eſt, hæc ſcienti.* ep. 39. Cujus rei cum nuper periculum fecerim, & exemplum Illuſtriſſimæ D. Veſtræ miſerim, exſpecto quid tandem hîc concludet

Publica utilitatis ſtudium commendatum nobis ſit oportet.

- - - - - - - liber Amicus,
Conſilium proprium, - - - -

& tùm tempori præcipitanti, tùm publicæ utilitati, maturatam editionem præcipienti, commodata induſtria. Ecce verò novum libertatis & conſilii, quorum utrumquè meritò ab Illuſtriſſima D. Veſtra exſpecto, tentamentum, ſimul verò antiquæ ſinceritatis & fidei auctoramentum: quod neſcio an antehac miſerim, vel cur non miſerim? Sive oblivione, ſive neglectu peccavi, id mihi condonari, & aſſiduis laborum impedimentis adſcribi velim. Alioquin enim verè dicere poſſum, me deliberatâ negligentiâ Illuſtriſſimæ D. Veſtræ non feciſſe, utpote qui nullam grati officii Illuſtriſſimæ D. Veſtræ præſtandi occaſionem, ſine novo propenſæ meæ & devotæ benevolentiæ argumento elabi mihi, etiam incogitanti, vellem. An hic novus curandi epiſtolas noſtras modus melius ſit ſucceſſurus, quod maximoperè opto, ſcire aliquando aveo. Non eſt mihi profectò neglectui ullum gratum optimæ notæ Amico officium: Ideo literas meas antehac ad ſolitam horam, nunc verò etiam citiùs deferri curans, eaſdemquè Magiſtro tabellariorum, Viro aliàs humano, & Illuſtriſſimæ D. Veſtræ amiciſſimo, commendans, quid amplius agendum mihi ſit, ignoro; ſed de hac infelicitate querendi juſtam cauſam habeo. Toties quoties à me ille monetur in Norimbergenſem culpam rejicit. Benè valeat Illuſtriſſima D. Veſtra, & faveræ porrò pergat ei qui eſt

Amicus erga Amicum officioſus eſto.

Illuſtriſſimæ D. Veſtræ

Omni cultu, ſtudio & officio

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Ratisbonâ Hamburgum die 2. *Iulii* 1665. *N.*45. *ad* 42. *&* 43.

STiterunt ſe tandem binæ Generoſitatis Veſtræ ſimul, pro quibus debitas gratias rependo, ſperopuè impoſterum rectius proceſſuras noſtras. Heinſianarum quoquè communicatio mihi fuit grata: quem inſignem Virum literis meis lubens

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

lubens compellarem, & magnitudinem affectûs ipse declararem, si per negocia & hanc adversam valetudinem liceret, quæ me, ut novit Generositas Vestra, impedit, quominus calamum ducam, sed dictare cogor animi sensa. Id quod apud ignotos non ita commodè fieri solet, quàm apud Amicos, qui Amicorum imbecillitatibus indulgere solent. Gratum interea mihi est, imò gratissimum, quod beneficio Generositatis Vestræ tanto Viro fruar Amico, quem quoties occasio fert, toties meo nomine salvere, & reciproci affectûs certiorem reddi cupio. Operis Vestri editionem juxtà cum Hevelio, Heinsioquè & aliis maximoperè desidero, quò magis mihi salivam movent, quæ subinde ad me mittere dignatur humanitas vestra, præludia eruditionisquè raræ specimina. Rectè autem fiet si maturè & opportunè colophon ei imponatur, tùm ne nimis fatigetur & ab aliis abstrahatur Generositas Vestra, tùm ne sumptus nimis excrescant, tùm etiam ne lectores deterreantur, delicatuli hodie ut plurimùm, & mole quâdam facilè deterrendi. In eo verò non errat Eadem Generositas Vestra, quòd votum meum de suo ad nos reditu ex vero affectu profectum censet. Qui enim ex singulari divina gratia ad gremium matris Ecclesiæ mirabiliter reductus fui, mirum non est, si eandem felicitatem etiam amicis voveam, & reversus in viam fratribus commonstrare satagam. Omnes verò, qui Symbolo Apostolico & Christianorum appellatione utuntur, vera veræ Ecclesiæ membra reputari non poterunt, stante illo una fides, unum baptisma &c. Alioquin & Quackerianam, & Anabaptisticam & Arianam, & nescio quot alias Sectas pro Ecclesia Dei sumere deberemus, quod & verbo divino, & puræ Antiquitati, & ipsi rectæ rationi omninò adversatur. Nescio an legerit Generositas Vestra opera vestri Cardinalis Hosii, Episcopi Varmiensis, duobus tomis comprehensa, quæ dum nuper inter libros meos fortè mihi occurrerent, magnaquè tanti viri cum admiratione legerem, quæ de Ecclesia scripsit; optavi præsentem Generositatem Vestram, ut coram audirem, quid ad argumenta tam clara responderet. Sed ad alia. R. P. Curtius d. 26. Jun. ad me quidem scripsit, sed pro more curtissimas. Nescio quid illum ita impediat, licet denuò promittat, se Generositati Vestræ responsurum. Quòd si continuatio responsi vestri interea adveniat, fortassè ad mutuum officium citius permoveretur. Ego verò quæ operi Cometico vestro addam, non habeo, sed priora repeto, cum voto felicis successûs. Ad epistolam vestram, die 10. Junii hùc exaratam, antehac dicere debui, nihil esse quod moneam, sed ita ut scripta est, edi eam posse censeo, luce & lectione dignissimam. De reliquo mitto triste nuncium, Oeni-ponte nuperrimè ad nos perlatum, de obitu die 25. Junii Archiducis Sigismundi Francisci, quem triduo ante Cometa supra urbem visus præsagivisse fertur. Hevelianas literas P. Curtio communicabo, qui quòd & mei antehac in suis ad Generositatem Vestram mentionem tàm honorificam fecerit, Eidem debeo, scripturus brevi ad Virum illum Præclarissimum.

Symboli Apostolici Confessio & Christiani appellatio, an sufficiat ut quis pro vero veræ Ecclesiæ membro habeatur?

Cometa M. Iunii mortem Archiducis præsagivisse narratur.

G. D. Vestræ

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

N.46. ad 45.

Hamburgo Ratisbonam die 11. Iulii 1665.

GRatulor tandem meas, nescio quo fato aliquoties retentas, tempestivè illùc fuisse perlatas. Dedi semper omnem operam, ut tempestivè meæ ad præfectum tabellariorum deferrentur, eidemquè ritè commendarentur. Idem studium eandemquè diligentiam in posterum quoquè polliceor. Clarissimo Heinsio hæc quæ ad illum spectant proximè perscribam, Deo volente. Id enim hodie fieri non poterat: cum plerumquè nunc diebus Martis ad eum scribere mihi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

mihi sit moris. Ecce verò quæ ille vicissim ad me de Illustrissima D. Vestra scribit, hodie mihi reddita. Hæc docent quàm magnam existimationem & spem ille de opere meo conceperit, cum tanto studio ejus editionem urgeat, & desiderium quo ipse ejus videndi ardet, in me quoquè accendere conetur. Quâ quidem in re nihil à me adhuc neglectum est, quod ad eam ritè promovendam, quò utriusquè vestrûm, (quibus quantum debeam benè novi) aliorumquè Amicorum votis, & quod maximum est, publicæ utilitati, cui mea studia & hos conatus devovi, satisfiat, facit. Nescio verò quæ causa sit nihil me responsi ab Amicis ex Hollandia, quos, ut operi manus admoverent, jam pridem & instanter rogavi, adhuc accepisse: cum tamen illi satis habeant ad initium rei faciendum. Postquam ad unas atque alteras mearum literarum responsum ab Illustrissima D. Vestra accepero, mittam illis inter nos adhuc communicata, eo, quem nuper indicavi, modo in ordinem redacta. Quibus quia necessariò Curtiana subjungenda sunt, dabit Illustrissima D. Vestra operam, ut ab eo responsum, non tantùm ad superiora, sed & ad hæc quæ adjungo, accipiam. Spero eum meam libertatem excusaturum, sed & ipsum Mathematicum Ingolstadiensem, si vel ei horum copiam facere velit. Omnibus enim bonarum literarum studiosis notum est, quibus legibus in Republica literaria vivatur, & tutam ubiquè esse libertatem, cui indiscreta adsit pedisequa modestia, sicut illa apud Latinum Pacatum, ni me libro destitutum à triginta annis lecta fugiunt, felicibus superbia, ita nempe ut illo teste nulli contigerit & abundare fortunâ, & indigere simul superbiâ. Opus meum mole non fore exiguum, prævideo. Convocabo enim Senatum Philosophicum, auspice Deo, qui solus Sapiens & Pansophus est (ita ut rectè cuidam Pansophiæ titulum affectanti, Theodorus Cosmius, præceptor olim meus, dixerit, relinqueret Deo Pansophiam, Angelis Sophiam, hominibus Philosophiam) ferè triginta Virorum, qui Symbolas justorum Commentariorum mensuram, majorem minoremvè implentes adferent. Sed quid agam? Perficienda sunt quæ tàm benè adfecta. Vos ô Amici additis animum, visis toties experimentis. Studebo quidem ego, & omni mentis nisu conabor, ne exspectationem, quam ipsi concepistis & aliis fecistis destituam. Vos tamen ipsi videte & cavete ne minuat præsentia famam. Vos minimum experiar æquos & benevolos Lectores. Sed & alios Vestri similes adfore spero. Auferam verò hæc & illa, qui alicui bilem movere possint. Quod tamen ut prorsus evitem, non est mearum virium. Et quis hoc unquam sub Sole habuit in sua potestate? Quæ de Christiana fide & appellatione scripsi, puto rectè se habere, si adsit vita: quæ in fide, sed & in ipsa appellatione omninò includenda est. Reliqua civili potius quàm divinæ rei inserviunt, & à me suo loco relinquuntur. Velle autem rem Christianam ad priorum Seculorum formam reducere, humanæ non est, credo, opis. Imò verò soli illi Deo id in universum committendum esse dicere non dubito. Interim utinam omnes, ut in loco, quem Illust. D. Vestra indicat, epist. ad Ephesios monemur, supportemus nos invicem in charitate, soliciti servare unitatem Spiritús in vinculo pacis. Hosii scripta non legi fateor, præter ea quæ de fide edidit. Sat scio quid illi libro insit. Sed de his satis jam antehac mentem meam exposui. In præsentia pauca addam ad ea quæ Illustrissima D. Vestra de Christianorum appellatione, & reponam ad ea quæ Eadem de Ecclesia urget, quæquè optimo jure inter præcipua hominis Christiani officia, occasione & impulsu tàm illustrium Cometicorum phœnomenorum, nondum, ut videtur, cessantium, consideranda & inculcanda reputari merentur. Christiani appellationem ad id, ut quis pro vero veræ Ecclesiæ membro & Christi discipulo habeatur, ac in regnum cælorum introeat, nequaquam sufficere, toties dicit & docet Christus; de quo illud αὐθεντικῶς ἴφα jure meritoquè usurpari potest. Idquè etiam Scriptores sacri nobis inculcant, & Christianum executione mandatorum Dei definiunt. Verè itaquè Gregorius Nyssenus, veteribus Theologus dictus, epist. de profess. Christ:

Libertas in Republica literariâ ubiquè tuta, si sit modesta.

Pansophi titulus Deo soli competit.

Christianus censendus est qui fidem Symboli Apostolici profitetur, & vitam Christiano homine dignam agit.

Tolerantiæ Christianos decet, nisi cordis inimi possit.

Christi auctoritas divina, omni exceptione major.

Christianus est qui Christi mandata servat.

Christianissimum, dicit *esse imitationem divinæ naturæ*, quæ & totius antiquitatis una vox est. Meritò autem Bernhardus, Sancti titulo condecoratus, Serm. 33. in Cantic. queritur: *Et nunc quod gravius est, ipsi Christum persequuntur, qui ab eo utiquè Christiani dicuntur. Amici tui, ô Deus, & proximi adversum Te steterunt. Conjurasse videtur contra Te universitas populi Christiani, à minimo usquè ad maximum &c.* Et ut pluria testimonia quæ cum his unum sunt, præteream, solum Joann. Aventinum, laudatissimum Annalium Vestrorum Bojorum Conditorem, auctorem inter Optimos in Republica literaria collocandum, adducam. Is enim l. 1. postquam gentium & populorum ac rerum mutationem in terris magnam piè & sapienter docuisset, & Turcarum exemplum, libertati nostræ insi-
„diantium, ac meritò metuendorum adduxisset, subjicit: *Nec est quod nobis blan-*
„*diamur de Christo Servatore nostro, cujus sanctissimam religionem jam pridem pol-*
„*luimus, ne dicam factis abnegamus. Non nos (ait Divus Ambrosius) nuda nomina,*
„*inanes tituli, cassæquè cærimoniæ fallant. Quamvis in Imperatoris nostri verba sacra-*
„*mento rogati juraverimus, nihilo secius tamen authorem & principem nostrum dese-*
„*ruimus, fidem datam frangimus, ad hostes deficimus, sunt complura publica litera-*
„*rum Gymnasia, sunt quoquè complures omnis divini humaniquè furisconsulti. Verum-*
„*enim verò magis lites quàm literas amant. Adeò & pecuniæ student, & ambitione*
„*in præceps abeunt, Ventri Veneriquè veluti pecora serviunt. Nomine duntaxat Chri-*
„*stiani, reipsa quidvis aliud. Christiani fiunt, non nascuntur, potest Pater Omni-*
„*potens degeneres abdicare liberos, & adoptare atquè procreare novam ac germanam*
„*sibi sobolem. Attamen siquidem nostro seculo alii non contigerint mores, jam diu ita*
„*vivitur, is status rerum est, ut nihil boni divinet animus. Vanus sim precor augur,*
„*si non nostris premimur malis.*

Lites literatorum. Avaritia. Ambitio. Lascivia.

Divinare Viro Politico licet, ex corruptis Christianorum moribus, studio inculcandæ virtutis.

Hæc ego meritò Illustrissimæ D. Vestræ, ut alias ob caussas, ita quod Vir ille judicio B. Rhenani & Magni Erasmi diffusissimæ eruditionis & reconditæ lectionis, antiquitatumquè suo seculo indagator Incomparabilis, Ratisbonæ non tantùm diu cælebs & postea cum familia vixerit; sed & mortuus ac sepultus sit, ita ut ipsi tanti Viri manes meritò Vobis hæc commendare possint: ut nihil dicam de ingenua libertate, & ipsa vera commonitione his, si unquam, exulceratis temporibus pernecessaria. Ex hoc verò auctore, cujus genius mihi perplacet, etiam in illis quæ magnâ libertate admisect ad mores pertinentia, ita ut ejus quoquè exemplum mihi imitandum proposuerim, discet Illust. D. Vestra quantum Viro Politico satis est, quid de Ecclesia & ejus capite ac membris statuendum sit, præsertim si & Epistolas illius Gregorii, tùm & Bernhardi (utriusquè in numerum Sanctorum relati) libros de Consider. ad Eugen. Pontif. Rom. legere & considerare, saltem illius temporis faciem Ecclesiæ & cum præsenti conferre velit. Atque hinc facilè tutoquè judicium de eo, quid faciendum sit, ferri potest. Ego hoc argumentum verbis Chrysostomi concludo. *Publicum Ecclesiæ bonum quærere, & aliorum salutem privato commodo anteponere, canon est Christianissimi pertectissimus.* Chrysost. in Cor. x. 33: nisi unum dico, me optare minus in orbe Christiano esse fidei, plus autem pietatis, id est, recidi ense verbi divini plura, quæ pro capitibus fidei habentur, inseri verò mentibus hominum officia pietatis. Quod quidem occasione & impulsu nuperorum Cometarum meritò fieri conveniret & necessum foret, nisi divina monita in verbo ejus illis cælestibus linguis igneis, partitionem Spiritus Sancti olim significantibus, & nunc è cælesti fugestu linguis illis lucidissimis, tristia lætaquè præsignificantibus, data, despicere velimus, quod profanorum prorsus foret, & à mentibus Virorum Christianorum longè sit oportet. Nam cum excessu subtilitatis, specioso in vulgus articulorum, sive potius capitum fidei nomine, commendatæ, & defectu pietatis ad claustra ferè & ergastula ac rusticitatem damnatæ communiter laboretur: quid aliud publici boni studiosissimo, qualem me esse toties, quoties res fert, dico & assèro, decendum est, quàm optandum esse contrahi fidem, dilatari verò pietatem? Monet nos hîc res ipsa & religionis Christianæ pro tot antiquis illis sacrificiis &

Publica anteponenda privatis.

Cometæ instar linguarum cælestium officii admonent mortales, læta tristiaquè præsignificandi.

Christiana religio non sacrificia aliaquè externa, sed pietatem & charitatem exigit.

cerimoniis

cerimoniis externis internam pietatem & charitatem præcipientis natura, ſed & Deus tot ſignis in cælo editis. Acerbum profectò & illud eſt monitum & Cometæ phœnomenon, morte ultimi Archiducis Auſtriæ (qui prius tumulum quàm thalamum inivit & clauſis ſopore mortis gelido oculis, oculos viventium aperit, vitæquè humanæ fragilitatem jacens exhibet) immaturâ ſancitum, quod ut mortiferum extitit, ita & ſalutiferum evadat privatim publicequè precor. Nec non ut Illuſtriſſima D. Veſtra cum ſuis benè & diu valeat ac proſperè agat.

Mortui vivos docent.

Illuſtriſſimæ D. Veſtræ

Omni ſtudio, cultu & officio addictiſſimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Ratisbonâ Hamburgum die 6. Iulii 1665. *N. 46. ad 44.*

INcipiunt nunc rectiori gradu incedere literæ Generoſitatis Veſtræ, quo nomine utriquè noſtrùm gratulor. Quid de Hevelii Prodromo judicem, jam ante perſcripſi, mequè literis meis ipſi gratias pro eodem acturum, quamprimùm à R. P. Curtio reſponſum & librum illum obtinuero. Operis Veſtri editionem lubens equidem viderem: nollem autem, ut rem familiarem nimiis in id impenſis gravaret aut attereret, ut jam ante ſuaſiſſe me memini. Privilegia neceſſaria huic rei per Amicos impetrari poſſe cenſeam. Sed & in hoc ſumtus erunt faciendi. Ideoquè mallem hæc omnia per typographos fieri poſſe. Pro communicatione excerptorum ex literis ad P. Kircherum alioſquè ſolitas ago gratias. In noſtris hîc negotiis ita procedimus, ut adhuc inter ſpem & metum hæreamus, ignari quo tandem exitu tædioſa hæc & diuturna Comitia finienda ſint. Mors Archiducis improviſa maturabit forſan adventum Sponſæ Cæſareæ. Benè valeat Generoſitas Veſtra. Ego maneo conſtanter

G. D. Veſtræ

Paratiſſimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Hamburgo Ratisbonam die 15. Iulii 1665. *N. 47. ad 46.*

VEhementer gratulor meas ocyus illuc perferri. Sicut ſemper feci non minus libentèr quàm meritò, quòd votis Illuſtriſſimæ D. Veſtræ reſpondeat, ita & in poſterum faciam, juvante Deo. Verendum omnino eſt, ne Polona res magis magiſquè periclitetur, ſi, quod, avertat Deus, bellum civile exardeſcat. Cui ſalvis divinis humaniſquè legibus aliter obviam iri non poteſt, quàm avitæ libertatis redintegratione. Citra hanc enim fruſtrà ſunt reliqua, ſi vel ad tempus res ibi ex voto ſuccedere videantur, quod ſæpè Deus tentandis & ad pœnitentiam flectendis hominum animis facit. Operis mei editionem jàm aggrediuntur Amici: omnibus neceſſariis ritè præparatis, quantum per belli injurias licet. Figuras obſervationum Cometicarum jam habent. Hæ adhuc ad tricenarium numerum accedunt. Spero autem me plures habiturum, illiſquè non tantùm opus meum, ſed & palatium ſublimis Vràniæ egregiè illuſtratum iri. His omnibus ritè perficiendis ſumtus haud exigui requiruntur. Quos dum obedio Amicis, & publico gratificor, faciam ſolus, divino fretus auxilio. Nè tamen rem meam proſternam, conduceret neceſſaria illa privilegia obtinere, ſiquidem id fieri commodè poſſet. De quo reſponſa ab Amicis opperior, omni ut avaritiâ, ita & ambitione, quas innumerorum ſcelerum matres deteſtor, procul amotâ. Cæterum conſcientiæ ratio, libertas ingenua & publici commodi ſtudium hîc mihi

Dei longanimitas hominis ad pœnitentiam invitat.

Avaritia & ambitio plurimorum ſcelerum cauſſæ.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

mihi ante omnia sunt. Quodsi verò Illustrissima D. Vestra aliquem mihi Mæcenatem Munificum, benevolentiâ & auctoritate sua conciliarit, foret hoc rebus & votis meis commodum. Libenter autem scirem si quis dari posset, quò ei debitum grati animi testimonium publicè exhibeam: sicut facere solent quotquot veteris illius dicti memores sunt: *Ingrato homine nil alit terra pejus.*

Gratus animus publicè testandus.

Ingrato nil pejus.

Nullam hujus rei facerem mentionem, nisi præsens fortunarum mearum status id exigeret, ac nota Illustrissimæ D. Vestræ & toties probata mihi sincera benevolentia suggereret. Hæc etiam me movet, ut petam, quò figuræ observationum Comet. Salisburgi factarum totidem exemplaria, quot Ingolstadienses Illustrissima D. Vestra mei caussâ imprimi faciat. Benè valeat Illustrissima D. Vestra, ac me semper constanti prosequatur favore, qui sum

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni cultu & studio

STANISLAUS LUBIENIETSKI.

N.47. ad 45.

Ratisbonâ Hamburgum die 9. Iulii 1665.

Cometæ ad Ratisbonam M. Majo visi situs.

DIligentius jam curantur Vestræ, ut video gaudeoquè, sperans, id porrò ita eventurum. De Cometa illo Dieteldorffii à me 22. Maji viso, nihil amplius memorare possum, nisi quòd putem, orientem tunc nobis à tergo, occidentem circa faciem, & Cometam ad lævam, id est, ad Meridiem visum fuisse. Qualis verò fuerit ille, qui Oeniponti ante obitum ultimi Archiducis conspectus fertur, à Mathematicis eorum locorum discendum erit. Videmus Cometas, legimus Prophetas, deprehendimus seriem consiliorum, & fatalem quasi omnium rerum confusionem. Et tamen vix sunt, qui ad meliora se inflecti & à perversis abduci patiuntur, ita ut nihil verius sit, quàm illud vetus: *Vitia erunt, donec homines:* homines verò quò propiores fini mundi, eò pejores. *Optimi illi, qui minimis urgentur*, aut qui parvi moriuntur, antequam inquinentur pravitate seculi, & procreent sobolem vitiosiorem. Id quod uti solatio mihi inter cætera fuit, cum primogenito meo orbarer, (cui quod posui Epitaphium, nescio an viderit Generositas Vestra) ita etiam adhuc in hac orbitate mea solatio mihi est non postremo, qui nescio, num felicior sit is, qui qualescunquè à Natura sibi concessos liberos, etiam pessimè aliquando se dantes, retinere cogitur: quàm qui eligere potest maturo judicio, quos educet, & pro lubitu suo formet, abjiciendos, vel recusandos, si indignos, vel ineptos se præbeant? De Opere repeto pariter, quæ scripsi, & id suo tempore videre gestio: utinam cum commodo & utilitate Generositatis Vestræ. Cui Famæ quidem & reputationis multum exinde accedet: nescio an etiam Fortunæ? Utrumquè autem opto, utpote qui Generositatis Vestræ nihil nisi optima quæquè ex animo voveo. Quæ inter Eandem & Amicos Romanos, Bononienses, Gedanenses, Herbipolenses, aliosquè quàm plurimos, occasione Cometæ scripta hinc inde & agitata sunt, procul dubio doctissima & singularia orbi erudito non poterunt non placere: Quamvis putem nos hodie plus curiositatis, vanitatis, ostentationis & vanæ gloriæ reperire quàm veræ & solidæ Eruditionis ac Virtutis. De cætero sum maneoquè constanter

Infantes qui moriuntur in innocentia, felices.

Liberis orbi quadam ratione felices.

G. D. Vestræ

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Hamburgo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Hamburgo Ratisbonam die 18. Iulii 1665. N. 48. ad 47.

MIhi quoquè longè gratissimum est audire meas nunc rèctius curari: quod semper fieri posset, nisi iniquitas famulorum, qui vicariam operam Magistris tabellariorum præstant, vota nostra frustraretur. Quòd me Illustrissima D. Vestra de illo Cometa ab se viso amplius certiorem reddiderit, gratias ago. Exspectandum nobis est, an circà idem tempus ab aliis fuerit observatum idem vel simile phœnomenon. Ego nudius tertius post horam decimam, cum nonnullis è familia mea, observavi etiam ad Occasum ignitum phœnomenon. Duæ primùm faculæ scintillantes in linea recta, ovali ferè figurâ apparuerunt, nube in medio eas, cinguli instar, dividente. His paulò post tertia facula à latere partis inferioris lævo assiluit, & cum iis juncta corpus majus ardens, nube tamen spissiori in medio divisum, conflavit. Id aliquanto tempore postquam luxisset, ad lævam inclinari & ad instar litui incurvari ac minui cæpit, usquequò disparuit. Puto meteoron fuisse de genere ignitarum impressionum, quæ sunt exhalationes sulphureæ in aëre accensæ, & Ptolemæo trajectiones vocantur, Cometis quodammodo similes, quales sunt trabes, lampades, bolides, stipulæ ardentes, fatuus ignis, capræ saltantes &c. Atque hæc vox isti Epicaumati optimè convenit. Figuram hujus phœnomeni adjungo. Credo, eos quibus volupe est insomnes magnâ ex parte, vel etiam totas trahere noctes, ac phœnomenis cælestibus invigilare, plura talia observasse, quantum per aëris inclementiam licuerit. Nondum videtur adesse portentorum finis: quæ etsi naturales suas habeant causas, videntur tamen ea fini à Deo Rectore universi tanto numero exhiberi, ut homines ad veram pœnitentiam excitentur, non tantùm oculorum, sed & cordium lachrymis, ac vitæ puræ aquâ præteritorum vitiorum fœdissimas maculas eluendo. Quæ nuperrimè in postremis suis ante octiduum datis Illustrissima D. Vestra, non minori prudentiæ quàm pietatis (quam improvidè ab illa discriminant delicatuli Cosmophili) exemplo perscripsit, me permovent, ut hostimenti vice mittam ea, quæ ante plures annos in lectione Gregorii illius Nysseni exscripsi: *Nunc mihi vos*, inquit, *quibus in viam reducndum est, „ac respiscendum, attendite. Si vultis discere, quomodo peccatis dolere & erroribus ve„stris ingemiscere debeatis, mulierem nobis à Luca descriptam VII. considerate. Illius „demissionem animi atquè prudentiam æmulamini, absolutumquè in ea vobis pœnitentiæ „exemplum constituite, quæ Pharisæi domum ingressa, nec convivarum multitudinem „erubuit, nec convivii tempus importunum existimavit, quominus ad confessionem con„fugeret: sed dolore affecta, & peccata, quæ commiserat, vehementer detestata, ne „momentum quidem temporis sibi interponendum existimavit, quominus statim ad pec„catorum Medicum accederet.* Et mox: *Ut breviter omnia complectar, sensibus & „stea per otium peccata fuerit detestata, quæ publicè aperteque ea tantoperè luxit, con„jicientibus licet intelligere. Nos autem verbis quidem pœnitentiam pollicemur, factis „verò nihil studii laborisque præstamus, sed eâdem vivendi consuetudine utimur, qua „prius quàm peccata confitendo detestaremur, utebamur.* Orat. in cos, qui alios acerbè judicant. Egregiè profectò veram & ex corde contrito profectam pœnitentiam mulieris illius expressit, quod Euangelium eadem fermè die qua mea ista leget, in templo explicari audiet, plenum profectò, si quod aliud, affectuum ad commovendum peccatoris animum aptissimorum. Quod quidem exemplum meritò hâc, si unquam, tempestate cogitandum foret, non verò illud Latronis in cruce ad pertinacis improbitatis præsidium detorqueri solitum, quod plerique non tantùm obvia, sed & toto cælo dissita, ad tuendam malitiam, rapere gaudent, ita ut meritò quispiam dixerit, *Latronem hunc plures post mortem, quàm in vita, occidisse.* Nullo tamen suo merito. Quod patheticis verbis exprimit Augustinus, celeberrimus Latinorum Ecclesiæ Doctorum, lib. de pœnit. dum ait:

Phœnomenon ignitum mense Iulii ab Auctore observatum, fortè meteoron quale capra saltans vocatur.

Meteora cito prætervolantia sive trajectiones, Cometus suppares ex mente nonnullorum.

Pœnitentia vera est dolere peccatis, & abstinere.

Pietas à prudentia non separanda.

Mulier pœnitens Luc. VII. descripta, quæ plerisque Maria Magdalena est.

Pœnitentes non sunt qui ad priora peccata redeunt.

Latronis de cruce suspensi exemplum vulgò male allegatur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Peccatis tunc renuncia cum peccare potes.
**Peccata prius relinque quàm illa te.*

„ *Nullus exſpectet, quando peccare non poteſt : arbitrii enim quærat libertatem, ut de-*
„ *lere poſſit commiſſa, non neceſſitatem.* * *Qui prius itaquè à peccatis relinquitur,*
„ *quàm ipſe relinquit ea, non liberè, ſed quaſi neceſſitate condemnat. Licet enim Latro*
„ *veniam meruiſſet in fine de omni crimine, non tamen dedit baptizatis peccandi & per-*
„ *ſeverandi auctoritatem. Tunc enim baptizatus eſt qui tunc primùm in cruce Chriſtum*
„ *confeſſus eſt.* Hæc etiam ille. Tàm hæc quàm illa non fore Illuſtriſſimæ D. Veſtræ, cujus perſpectam habeo mentis probitatem, ingrata, nec olim noſtra pro communi generis humani bono dicta lecturis inutilia, firmiter credo. Quamvis verò verum ſit illud vetus: *Vitia erunt, donec homines*: tamen & illud verum, ac in omni vita apprimè tenendum eſt, *excutienda non excuſanda eſſe vitia*, quod itidem vetus docuit Sapientia. Quanto verò id magis pietas inculcat Chriſtiana! Sed ecce & Deus ipſe. Quid enim aliud tot ſigna cæleſtia, quæ idem ille Auguſtinus alicubi Linguas cæli vocat, loquuntur? Minantur, quod aſſero, triſtia. Sed & promittunt læta: illa improbis, hæc probis. Hic enim eſt perpetuus curſus, quem divina Juſtitia in Cometis quoquè, flammiferis nunciis ſuis, exhibendis ſervat: ut meritò Clemens, ille Stromateon Contextor ingenioſiſſimus Pædag. l. 1. dixerit, *Deum in ipſa minarum intentione, requirendo pœnitentiam, tacitè oſtendere ſuam in homines benevolentiam: ſed Diabolum cauſas peccatorum ſervis Dei ſuggerere, atquè aſtutè hoc moliri ut ipſi quoquè ſecum cadant.* Strom. l. 2. Quod de ſolatio ſuo in orbitate & multiplici dolore, quem ſæpè parentes ſolatii loco ex liberis capiunt, Illuſtriſſima D. Veſtra addit, verum eſſe docet triſtis experientia. Non ſolus Auguſtus doluit viſcerum ſuorum vomicas & carcinomata, tanti nominis opprobria. Nec ſolus Aurelius degenerem filium non eſſe ſuum dixit. Vidêre & ſequentia ſecula, vidit videtquè & noſtrum hocce Majorum ſuorum dehoneſtamenta, illuſtrium familiarum purgamenta, paternarum laudum & aviti nominis dedecora. Adeo ut lugenda in oculis noſtris exempla, veteri illi dicto fidem magis magiſquè adſtruant, quod *Heroum filios noxas* pronunciavit. Mirum hoc certè eſt Maximis Viris, quod omnis notavit ætas, plerumquè id infortunii obtingere, ut degeneres maximo cum dolore videant filios (cum rectè dictum ſit: *In Principibus maximam divinitatis fidem eſſe bonum ſucceſſorem*) quaſi Natura in efformandis ad omnem perfectionis legem parentibus plurimùm laborans, velut viribus exhauſta in poſteris deficiat, tantoquè oneri ferendo amplius parem ſe non eſſe profiteatur. Nihil amplius hîc afferam præter ea quæ Ælius Spartianus, nobiliſſimus Auguſtæ Hiſtoriæ ſcriptor, in Severo, memoranda profectò reliquit. Sunt autem iſta: *Et repu-*
„ *tanti mihi, Diocletiane Auguſte, neminem propè magnorum virorum optimum & uti-*
„ *lem filium reliquiſſe ſatis claret. Deniquè aut ſine liberis Viri interierunt, aut tales*
„ *habuerunt pleriquè, ut melius fuerit de rebus humanis ſine poſteritate diſcedere. Et*
„ *ut ordiamur à Romulo, hic nihil liberorum reliquit, nihil Numa Pompilius quod uti-*
„ *le eſſe poſſet Reipublicæ. Quid Camillus? num ſui ſimiles liberos habuit? Quid Sci-*
„ *pio? Quid Catones qui magni fuerunt? Jam verò quid de Homero, Demoſthene,*
„ *Vergilio, Criſpo & Terentio, Plauto cæteriſque aliis loquar? Quid de Cæſare? Quid*
„ *de Tullio, cui ſoli melius fuerat liberos non habere? Quid de Auguſto, qui nec adopti-*
„ *vum bonum filium habuit, quum illi eligendi poteſtas fuiſſet ex omnibus? Falſus eſt etiam*
„ *ipſe Trajanus in ſuo municipe ac nepote eligendo. Sed ut omittamus adoptivos, ne no-*
„ *bis Antonini Pius & Marcus numina Reipublicæ occurrant, veniamus ad genitos.*
„ *Quid Marco felicius fuiſſet, ſi Commodum non reliquiſſet hæredem? Quid Severo*
„ *Septimio, ſi Baſſianum non genuiſſet? Qui ſtatim inſimulatum fratrem inſidiarum*
„ *contra ſe cogitatarum, parricidiali etiam figmento interemit, qui novercam, matrem*
„ *quinimò, in cujus ſinu Getam filium ejus occiderat, uxorem duxit: qui Papinianum*
„ *juris aſylum & doctrinæ legalis theſaurum, quod parricidium excuſare noluiſſet, occi-*
„ *dit: & præfectum quidem ſuum, ne homini per ſe & per ſcientiam ſuam magno deeſſet*
& dignitas. Hæc ille. Quibus utinam Socratis exemplum addidiſſet, quem *non alio nomine magis Cato Major admirabatur, quàm quòd mulierem moroſam & liberos ſtupidos*

Signa cæleſtia officii admonent mortales, inſtar linguarum.

Deus puniendo quoque prodeſt hominibus.

Diabolus blandiendo quoquè nocet.

Liberi parentibus ſunt decori & dedecori.

Heroum filii noxæ. Maximorum plerumque Virorum liberi ſunt degeneres.

Maximi quique Viri vel nullos vel indignos habuerunt liberos.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

ſtupidos nactus, ad extremum æquanimitatem & manſuetudinem pertulerit: prout teſtatur Plutarchus in Catone Majori. Ego his nil amplius addo, niſi liberis orbos minus gaudere, minuſquè dolere: interea rectam liberorum educationem & in toro, & in choro, & in foro ſummoperè neceſſariam eſſe. Veriſimè enim Plutarchus in Coriolano, eum tuliſſe teſtimonium iis, qui arbitrantur bonam naturam, ſi non rectè inſtituatur, inter bonos fructus multa etiam vitia proferre, perinde atquè bonum agrum, ſi non accuratè colatur. Et in Arato demonſtrat, quantam animi inæqualitatem in bonis naturis ignoratio Philoſophiæ efficiat, cum ſcilicet bona ingenia virtutem abſquè ſcientia, veluti fructum ſponte ſuâ & abſquè cultura enatum proferunt. Quantoperè ille inſtitutionem liberorum commendet & inculcet, teſtatur libellus ejus de hac re ſcriptus (in quo profectò ſolida Oeconomiæ & Politicæ diſciplinæ ponuntur fundamenta) & allata Spartanorum & Romanorum in Lycurgo, Numa & alibi exempla. Quæ utinam Chriſtiani in memoriam, ſimul autem ad divinæ legis perfectionem revocarent! Hoc enim ſi fieret, longè melius Chriſtianorum familiæ, urbes, civitates forent conſtitutæ. At nunc proh dolor! paſſim

Inſtitutio recta bonam naturam perficit, malam corrigit.

Oeconomiæ & Politicæ fundamenta in liberorum educatione poſita.

Neglectis urenda filix innaſcitur agris. Horat. Serm. l. 1. Sat. 3.

Hæc & alia omni Statui, conditioni, ætati ac utriquè ſexui convenientia officia, quæ docet Sana Ratio, illuſtrat & inculcat Sacra pagina, urgent & in memoriam revocant nupera Cometica phœnomena aliaquè portenta, ſi opere meo promoveo & ad optatam metam perduco, paratus ſum non tantùm æs editioni tribuendum, ſed & meipſum, ſaltem mei dimidiam partem, quò alterâ ſuperſtite de felici tanti laboris ſumtûſquè fructu lætor, impendere. Atque id ex animo dico: qui plurimam Salutem omnimodâ proſperitate comitatam, & integram fidem Illuſtriſſimæ D. Veſtræ addico, utpote Eidem

Cometæ officii admonent mortales.

Illuſtriſſimæ D. Veſtræ

Omni ſtudio, cultu & obſequio deditiſſimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Ratisbonâ Hamburgum die 13. *Iulii* 1665.

Generoſiſſime Domine.

N. 48. *ad* 46.

AN mihi tàm propitiæ futuræ ſint Camænæ, juveni aliquando amiciores, ut carmen aliquod operi Generoſitatis Veſtræ præfigere poſſim, neſcio. Cum enim à tot annis per graviora & magis ſeria negotia relinquere quaſi illas, & nuntium iis mittere coactus fuerim, non mirer, ſi me viciſſim derelinquant, nec audiant implorantem. Quidquid ſit, de affectu in Te meo ſatis conſtabit publicè ex epiſtolis, ſi quas luci hac occaſione committere placebit. Qua tamen in re cautè etiam & circumſpectè erit procedendum, ſicut & alter ille Amicus monet, qui etiam prudenter addit, cavendum eſſe, ne heterogenea & ad Cometicum opus minùs ſpectantia, illud nimis gravent, aut diſtendant, adeoquè homines plerumquè delicatos, & à lectione & ab emtione abſterreant. Ideoquè quantum fieri poteſt, ab illis abſtinendum: ea autem, quæ propriè ad Cometam ſpectant, majori cum diligentia & ſtudio tractanda & elaboranda cenſeam, manſurus conſtanter

G. D. Veſtræ.

Paratiſſimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Ham-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

N. 49. ad 48.

Hamburgo Ratisbonam die 22. Iulii 1665.

EGo, quemadmodum de præstanti tàm ingenii quàm genii Illustrissimæ D. Vestræ bonitate & in me benevolentia certus sum, ita carmen illud, cujus Ipsa mentionem primùm fecerat, Ejusdem arbitrio etiamnum relinquo. Scio enim quàm multa & gravia sint negotia Comitialia, quorum assiduâ

Urgeris turbâ circum te stante - - - Serm. l. 1. Sat. 3.

ut liceat hìc illis Horatianis uti. Quis dubitare de Illustrissimæ Dominationis Vestræ erga me affectu & favore ausit, cujus tot publicè, non privatim tantùm, extant argumenta? Illa quæ de argumento Cometico, vel etiam alia hac occasione ad me perscripta, intrà privatorum parietum & silentii æterni septa continere, quid esset aliud quàm in publica tùm literariæ, tùm etiam Christianæ rei commoda injurium esse? Libertas nostra dicendi, quæ cum ingenuum & honestum ac probum quemquè deceat, & nostrûm utriquè convenit, ac pro re nata usurpanda erat, nemini ingrata erit, nisi non tantùm publici, sed & privati sui ipsius boni (quod candidâ officiorum commonitione singulariter juvatur) inimico. Tantò magis cum nunquam ut varietatis & æquitatis, ita & modestiæ fines transeat. Scio tamen *apprimè in vita utile esse, ne quid nimis & Modum in omnibus servandum esse.* Atque hunc etiam in talibus adhibeo: sicut & in illis quæ hæterogenea, & ad Cometicum opus minus spectantia, videri possent. Qua tamen in re alia mihi mens est, alia stat sententia, quâ stabunt credo omnes virtutis & publicæ utilitatis amantes, qui soli, aut ego vehementer fallor, sunt Reipublicæ Statores. Nempe nisi meis, quæ de Cometis ab aliis accepi, vel ad alios dedi, Practicæ Philosophiæ præcepta adjunxissem, & officia vitæ, & alioquin utilia in memoriam revocassem, hacquè ratione publicam utilitatem promovissem, cum Principe Philosophorum Socrate (qui stellas de cælo in terram, quia Philosophiam ad communem vitam deduxit) dixissem: *Quæ supra nos, nihil ad nos.* Cato Major, licet in se ipso laudando liberalis, nec laudari quidem se bonum civem pati debere putabat, nisi id bono publico fieret. Aratus Senior, Clarissimus ille & Optimus Sicyoniorum Princeps, studia sua publico commodo metiebatur, teste Plutarcho in Catone Majore & in Arato. Qui etiam perhibet Socratem primum ostendisse vitæ omne tempus, partem, casum & negotium omnino aptum esse studioso sapientiæ, Libro an seni gerenda sit Respublica. Et certè laudatus quisquè in publicis commodis curandis semper desudavit, & se exercuit dictis & factis, præeunte Tullio. Hoc tamen nihil prohibebit quominus argumentum de Cometis accuratè, quantum ego quidem possum, pertractetur. Hic enim desudabit non tantùm mea tenuis & exigua, sed & magna Præstantissimorum Philosophorum, cumprimis Mathematicorum, in orbe Literato Clarissimorum, (quorum numerum nondum rectè inire possum, cum nondum ab omnibus responsum obtinuerim) industria. Et hæc quidem tùm sententiarum varietate, tùm rationum vi, tum judiciorum de influxu, ut liceat cum Philosophis ita loqui, Siderum & Cometarum libertate, se commendabit. Ac præterea disquisitionibus Historico-Chronologicis de numero, duratione & eventibus Cometarum. Quarum occasione in eam sententiam adducor, ut mantissæ loco adjiciam Historiam Cometarum, in qua spero, juvante Deo, me singulare quippiam præstiturum. Nam Cometarum numerum adhuc à diligentibus Scriptoribus Lavatero, Keckermanno, Alstedio & Ricciolo initum, integrâ Centuriâ augebo, & cum semestres Cometas alii duos, alii tres, alii quatuor tantùm annotârint, octo minimum in lucem producam, & singulis brevem tàm lætorum quàm tristium eventuum catalogum subjiciam, ut tandem demonstrem immeritò Cometas solorum tristium invidiâ gravari, & non minus læta quàm læva præsagia homines ad pietatem ducere. Quod cum non paucis Amicis, tanquam gratum

Ne quid nimis Modus ubiquè servandus.

Boni Viri Reipublicæ Statores.

Privata commoda publicis postponenda. Philosophari semper juvat & commodum est.

Publica commoda quisquè cordatus curat.

Cometæ non tantùm mala sed & bona portendunt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

gratum & utilè publicè futurum placeat, cumprimis tamen Magnifico & Amplissimo D. Proconsùli Bartholdo Mollero, literarum, meoquè Fautori eximio, quo Respublica hæc meritò gaudet, ut & aliis nonnullis ei suppariibus. Quibus etiam instituti mei ratio nota & grata est. Atquè id nec mihi ingratum, quia honestum est & simul utile. Prudentum enim & laudatorum judiciis & monitis ad egregia facinora excitamur. *Prudentum judicia & monita ad virtutem laudemque excitant.* Erat verò quidam Amicorum, qui cum ex me audiret, velle me Historiam illam Cometarum addere, auctor mihi erat, ut ejus versionem Germanicam adderem, quin imò & Gallicam suasit, singulare id operis condimentum & ornamentum fore sperans. Atque sic adjuvante divinâ gratiâ, coronidem operi meo imponam. Quod ut quam primùm fiat, & hîc ipse omnem, quantum tamen alii labores permittunt, operam do, & ut idem amici in Hollandia faciant, urgeo. Quæ etiam caussa est, ut Illustrissimæ D. Vestræ in memoriam responsum Curtianum, cum Curtiana, Vestris primo loco ponendis, necessariò sint adnectenda, revocem. Cupio insuper certior reddi de illis figuris Ingolstadii & Salisburgi observatorum Cometarum, an eo modo & pretio, sicut antea dixi, haberi possint. Unum adhuc monendum mihi est reliquum, opus scilicet meum fore quidem haud exiguæ molis, ob tot Virorum Doctissimorum, non tantùm de Cometis & Sideribus, sed & de aliis argumentis Physicis, Politicis, Ethicis, Historicis &c. Commentationes accuratas & meditatas, sed nec exiguæ jucunditatis & utilitatis, quæ moli illi demet, saltem levabit, fastidium, utinam & invidiam, quæ, umbræ instar, virtutem & liberam ejus institutionem sequi solet. *Invidia, ut umbra, sequitur virtutem & liberam ejus institutionem.* Insuper unum addo, quod nuper monendum erat, quòd de Cometa illo die 22. Maji viso, secundùm Illustrissimæ D. Vestræ descriptionem, videatur affirmari posse, eundem esse illum, qui visus fuerit postremò mense Aprili antè Solis ortum; dum scilicet transivit ipsum Solem, & versus plagam cæli, inter Meridiem & Occidentem, vespertinus factus est. Benè valeat & faveat constanter ei qui est

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni studio & officio cultuquè

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Ratisbonâ Hamburgum die 20. *Iulii* 1665. *N.49. ad 47.&48.*

ANte triduum Laconicè scripsi, quod nec in rationes referri meretur. Nunc itaquè binis Generositatis Vestræ literis respondeo. Sylvestri Petra Sanctæ scriptum contra Calvinum & Bezam non vidi: neque Riveti apologiam pro his. Diu autem est, quòd legerim obscœnissima Bezæ carmina in Audelbertulum & Candidam, quæ inter alia (Tibullum magis vel Naſonem, aut similes inferni Titiones Ethnicos decentia, quàm Theologum Christianum, qualis ipse esse voluit) edidit, sub nomine Adeodati Sebæ, sanè nefanda & pudenda. Calvinum etiam intus & in cute novi. Notum & vulgo quomodo vixerit & habitus sit. Jurè meritoquè Grotius, fide dignus auctor, quamvis alioqui modestus, ci objicicit, quòd malè tractarit Viros longè se meliores. *Grotius laudatur.* Quam enim in Servetum, Ochinum & alios, ab ipsis in opinionibus discrepantes, sævierint, quamquè multi exempla illorum secuti fuerint, non minùs in propatulo est. *Persecutio ob religionem Euangelicis damnosa.* De quo rectè judicat Generositas Vestra, quòd contra semet ipsos sententiam tulerint, alteri facientes, quod sibi fieri noluerunt. Quicquid sit, ego in sententia priori persto, optimos esse, qui minimis urgentur malis vel vitiis. Quòd si inter nos Catholicos horum nonnulli reperiuntur, qui succumbunt culpæ, non desunt tamen, per gratiam Dei, etiam in hoc sæculo, quos cum quovis comparere possimus. De opere vestro spero nos brevi aliquid certius rescituros. Cui quòd Breviarium seu Summarium aliquod adjungat, non improbo. Memini enim

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Heinſium Patrem hæc talia, ut & indices librorum, præſertim recentium, valdè deſideraſſe. De figuris Cometicis & reliquis R. P. Curtii reſponſum exſpecto. Heinſiana mecum communicata fuêre gratiſſima: cui paratiſſima mea obſequia & conſtantem affectum deferri rogo. P. Curtium ſæpius monui de reſponſo ad literas veſtras. Sed video, illum quò magis ſeneſcit, eò tardiorem fieri. Quamprimum autem aliquid accepero, ſtatim illud tranſmittam. Saliſburgenſis iconiſmi Cometici exemplaria, ut Generoſitati Veſtræ procurem, ſedulò operam dabo. Hoſii ſcripta reliqua, ut adhuc legat Generoſitas Veſtra optem. Multa enim bonæ frugis in illis inveniet. De fide ſententiam meam ſæpiùs explicavi, & vellem omnes ita credere & vivere, præſertim Amicos meos, ut vult Deus, cujus voluntas ex eo, quo religionem Chriſtianam & Eccleſiam inſtituit modo, incognita eſſe nequit nobis, qui antiquitatum & literarum cognitionem habemus. Fateor tamen cum Sancto Apoſtolo, veram fidem eſſe donum Dei, & non dari niſi invocantibus illum. Sed ad alia. Sunt qui ingentem Hiſpanorum in Portugallia factam cladem: nec deſunt, qui Regis Hiſpaniæ mortem divulgent. Ita tot Cometarum apparitiones triſtia nobis & læta attuliſſe viderentur. Triſtia illis, ad quos inde damna: læta iis ad quos gaudia & commoda redundant. Quod communiter in rebus ſublunaribus accidere ſolet, ubi unius generatio, alterius eſt corruptio, & reciprocè. Nimis ſunt manifeſtæ rerum mutationes in orbe, majoreſquè imminere videntur. Sed ego maneo ſemper

Fides donum Dei & res liberrima eſt.

Cometæ bona malaquè portendunt.

Viciſſitudo rerum eſt perpetua.

G. D. Veſtræ

Paratiſſimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

N. 50. ad 49.

Hamburgo Ratisbonam die 29. Iulii 1665.

OBſcœna illa Bezæ Rivetus ætati juvenili adſcribit, & alioqui Bezam & Calvinum acriter tuetur. Ego litem illam meam non faciam. Maximè tamen improbo utriuſquè ſententiam, & quidem publicis ſcriptis editam, de hæretis (quales illi ipſi vobis aliiſquè ſunt) capitali ſupplicio afficiendis. Nemo enim damnabitur ideo quòd neminem conſcientiæ cauſſâ ad rogum, vel alioquin ad necem damnet, imò ſi nec verbis eum damnet, charitatis Chriſtianæ memor, ſed & officii. Cujus ratio exigit, ut quæ ſoli Deo competunt, ei relinquamus, qualis eſt inſpectio, cura & dominium conſcientiarum. Ille enim eſt Omniſcius & Omnipotens. Summarium, Operi meo ad marginem addi cæptum, non diſplicere Illuſtriſſimæ D. Veſtræ, ex animo gaudeo. Cupio etenim in omnibus pro virili cuncta ita peragere, ut ab Illuſtriſſima D. Veſtra approbentur. Ejus enim judicium maximi facio, in iſtis præſertim quæ ad Rempublicam & vitam civilem pertinent: tum etiam quæ ad ſtylum, de quo Illuſtriſſimam D. Veſtram ut & Clariſſimum Heinſium & Bullialdum, tanquam primi commatis amicos ſincerè conſului. Nec diffiteor veſtra monita mihi placuiſſe, hoc præſertim exulcerato ſeculo neceſſaria. Quod reliquum eſt, non dubito Deum libertatis meæ modeſtæ, & nil niſi publica commoda ſpirantis, fore patronum. Ei quoquè conſcientiæ meæ conſtat optimè, ut & uniuſcujuſquè mortalium, ratio. Ego teſtor, me cuique in Sacris integram conſcientiæ & religionis relinquere libertatem, & diverſitate ſacrorum ſuo loco poſitâ: hic nonniſi Philoſophica & civilia tractare: utpote bonarum literarum & boni publici amantiſſimum. Atquè hoc me apud omnes, quos appellavi, excuſandum jure meritoquè & ſat abundè excuſabit, dummodo æquitati locus ſit. Cometas non tantum triſtia, ſed & proſpera prænunciare, ſaltem antecedere, toties dixi, imò & probavi. Quam in rem egregia epiſtola, Vienna Kalendis Januariis hujus anni auſpicibus ſcripta, nuper in manus meas & conſpectum venit, meæ ſententiæ conveniens, ſed

Hæreticos eſſe capitali pœna multandos Beza poſt Calvinum male docuit.

Damnandus nemo conſcientiæ cauſſa.

Conſcientiarum imperium ſoli Deo relinquendum.

Libertas juſta à Deo defenditur.

Deus libertatis tutor & mentium inſpector.

Cometæ bona & mala portendunt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

ſed & nuper ab Illuſtriſſima D. Veſtra expreſſam, triſtia (quæ Cometæ afferant, ſaltem præcedant) his, læta illis eſſe, confirmans. Ipſa enim natura & experientia jugis docet, unius generationem eſſe alterius corruptionem, & contrà, ſicut prudenter Illuſtriſſima D. Veſtra judicat. Quam benè & feliciter ac diu cum ſuis valere cupio.

Illuſtriſſimæ D. Veſtræ

Omni ſtudio, cultu & officio

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Ratisbonâ Hamburgum die 23. Iulii 1665. *N. 50. ad 49.*

GRatiſſimis Generoſitatis Veſtræ literis Laconicè reſpondeo, quia itineri accinctus, vel potius excurſioni in villam meam, quarto ſolùm lapide hinc diſtantem, ubi me, ut verum fatear, poſt moleſtas Curiæ nauſeas, recreare ſoleo, & nidum parare incipio, in quo quod reſtat vitæ, placidè exigam, Deo victurus & mihi, ſi quando ejus bonitas mihi hanc gratiam concedere dignabitur, ut pro genio meo vivere liceat, & dicere cum Poëta veteri:

Portus ocii in ſuburbano optimus.

Hîc portum inveni, ſpes & fortuna valete.
Ludite nunc alios.

Operis Veſtri editionem maturari, libens intelligo: haut lubens, quòd ſolus tot ſumtus facere intendit. Novi enim quantos ejuſcemodi opus requirat, & quàm rari hoc ævo reperiantur Mæcenates, præſertim munifici, & qualis celebris ille Virgilio & Horatio fuit. Dux Auguſtus hodie præ cæteris literarum patronus habetur. Videndum etiam erit, ſi fortè privilegia neceſſaria hîc illîc obtineri poſſint. Literas Veſtras doctiſſimas R. P. Curtio jam tranſmiſi, exſpectans quid reſponſurus tandem ſit. Ante 5. dies autem nondum redierat Neoburgum. Proximè plura. Interea ſum manecoquè, ut ſemper

G. D. Veſtræ

Paratiſſimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Hamburgo Ratisbonam Kal. Aug. 1665. *N. 51. ad 50.*

BReviloquentes ſimus cum vel libet, vel aliter non licet. Hæc lex ex æquo utriquè noſtrûm, ſed & omnibus in colendis tàm juribus amicitiæ, quàm commerciis literarum, competit. Diverticulum in prædio ſuburbano Illuſtriſſimam D. Veſtram habere, ibiquè vitæ magis quietæ & tranquillæ ſedem, ac portum ocii, dubio procul literati, parare, gratulor ex animo. Hoc eſt fuitque ſemper votum eorum, qui *miſeram illam occupatorum, eorum autem, qui ne ſuis quidem occupationibus laborant, & ad alienum ambulant gradum, ad alienum comedunt appetitum, ad alienum dormiunt ſomnum, & amare ac odiſſe res omnium liberrimas jubentur*; cum Seneca conſiderant, & in ſe ipſis experiuntur. Ac proinde ad quietam illam vitam in otio pingui agendam perpetuò aſpirant, & commodos ejuſmodi nidos ſibi ſtruunt, illius Tragici memores:

Seceſſus ſuburbanus ſtudiis aptus.
Vita tranquilla.
Sedes quieta.
Otium literatum.
Libertatis amans ſui ſit juris, nec ex altero dependeat, opus eſt.

Me dulcis ſaturet quies,
Obſcuro poſitus loco
Leni perfruar ocio.

Talem quietam & beatam habitationem ruri MANERIAM multi recentiorum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Scriptorum vocant: Celeberrimus verò ille Doctorum Scolasticorum Bonaventura, in Itinerario mentis, secessum, intrinsecum spirituale & æternum, manerium. Optima Christiani hominis vox, si bona Latinæ linguæ dictio intrinsecum manericum pateretur. Mihi nondum licet tàm beato esse. Utinam operis istius editio viam mihi ad ejusmodi vitæ rationem paret! Sentio etenim continuos hosce & graves labores nequaquam mihi conducere. Sumtus certè haud illiberales in tenui re in Operis hujus perfectionem faciam. Qua in re exempla Maximorum Virorum, Aristidæ, Epaminondæ & Platonis à Plutarcho commendatorum, & in paupertate sumtus pro virili studiis, quibus delectabantur, impendentium exempla me ad laudem excitant. Sed illis ultronea Amicorum munera laborantibus subveniebant, & cum precibus offerebantur dona ab iis, qui divitiis affluentes pro beneficio, saltem singulari benevolentia, ducebant, cum illi divitiarum contemtores earum portiones exiguas magnanimitate sua dignas judicarent. Mihi nondum munificus obtigit Mæcenas, quales nec Seculo nostro desunt. Sed

Labores graves & assidui vires frangunt.

Contemtores divitiorum ditissimi sunt.

Apparent rari nantes in gurgite vasto.

ut liceat hùc transferre illa Poëtæ. Nempe quia cæteris mari vitiorum & malorum mersis hi soli vivunt, & in littus laudis enatare felicitèr contendunt. Sed hoc quoquè in manu est ejus, qui corda Principum pro arbitrio flectit. Ego verò Amicorum benevolentiæ fido, eatenus saltem, quod conatum meum publicæ utilitati dicatum commendaturi sint Viris Principibus, apud quos gratiâ & auctoritate multùm valent. Quod mihi sufficiet ab eis, qui plura præstare non valent: idquè Illustrissimam D. Vestram etiam facturam non dubito: cujus eximiò & constanti favòri me meaquè commendo, qui mihi sat consçius sum, quòd optimo jure æstimari & censeri debeam

Principum corda Deus regit.

Illustrissimæ D. Vestræ.

Omni studio, cultu & obsequio deditissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

N. 51. ad 50.

Ratisbonâ Hamburgum die 27. Iulii 1665.

VEllem me fusius doctissimis Generositatis Vestræ literis respondere nunc posse. Sed reverà excludor tempore. Ergo per summa capita eundum est. Excerpta ex Nysseno & reliqua pietatis negotium tangentia, ut & quæ de Cometis Generositas Vestra scribit, me non indelectant, dolentem saltem, quòd iis reponere, quæ vellem possemquè, per angustiam temporis non liceat. Argumentum illud, an adoptio liberorum ingenuorum præferenda sit iis, quales fors obtrudere solet, aliquando ineptissimos, fœcundum admodùm & latè patens censeo, si quis tempore abundet in hùnc campum excurrendi & stilum exercendi. Quod me juvenem fecisse memini super noto illò adagio, *Heroum filii noxæ.* De Mæcenatibus corumquè hodie raritate nuper mentem aperui, putoquè nos meritò dicere posse cum Oveno:

Libri adoptivi an genuis præferendi?

Sint Mæcenates, non deerunt, Flacce, Marones.

Ipse Celeberrimus P. Kircherus, cum quo mihi jam dudùm amicitia & literarum commercium intercedit, haud modicam difficultatem in ejusmodi occasione expertus est. In quadam epistola Anno 1657. mense Majo scripta, paulò post mortem Glorioßissimi Cæsaris Ferdinandi III. Munificentissimi literatorum Patroni, ita inter alia ad me scribit: *Certè in Sapientissimi Cæsaris obitu quantum Musæ gemuerint, Roma testis esse potest. Sed si nostra studia Deo Opt. Max. bene-*

placita

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

placita fuerint, alium ſuſcitabit Mæcenatem, qui rerum noſtrarum ſatagat; Si non, noſtras vices hoc ipſo ſolabimur, quòd non mundo, ſed divæ gloriæ eâ quâ poſſumus ſollicitudine promovendæ invigilemus. In altera epiſtola antè biennium datâ de ſua Polygraphia ita ad me iterum: *Quemadmodum dictum opus continuis precibus diverſorum Principum (qui fidem vix adhibere videbantur, quæ de iis veluti paradoxis fama interdum ſparſerat) extortum fuit, ita quoquè nè malæ fidei & turpis jactantiæ notam dicamquè incurrerem, illud pro paupertate meâ propriis expenſis, nonniſi exiguo exemplarium numero, excudi curavi, eo potiſſimum fine, ne ſtatim unicuiquè arcana in eo expoſita exemplarium multitudine innoteſcerent, ſed Principibus, quorum eâ ſcire proprièconvenit, offerrentur. Ego verò quæ fama de iis, veluti advectu, ferebat, vera, eſſe ipſo facto fide data exolatus demonſtrarem. Habeo modo præ manibus complura nova, à me Dei gratiâ reperta, multò polygraphiâ excellentiora atquè admiratione digniora, quæ in gratiam novarum rerum inventionumquè cupidorum Principum prælo reſervo, ſi eorum liberalitate ut id poſſim adjuvor. Spero Tuam Excellentiam pro veteri ſuo in me affectu id acturam apud eos, qui polygraphiæ participes fient, in Veſtris Cæſareis Comitiis Principes: ut ſaltem de micis, quæ cadunt ſub menſâ dominorum, ad magna præſtanda & in lucem educenda, ad Dei gloriam, & Germanicæ nationis exiſtimationem, quam in hoc mundi theatro, quâ docendo, quâ ſcribendo tueri non deſino, ſubveniant.* Hæc etiam tunc ille, quæ ego pro ſolita noſtra confidentia communico, ut exinde Generoſitas Veſtra videat, quanti & iſti tanto Viro editio ſuorum operum conſtiterit, & quid ſibi faciendum ſit, menſuram prudenter capiat. Ecce verò in eandem rem Clariſſimus Iſaacus Gruterus, Vir non tantùm mihi Amiciſſimus, ſed & eximiâ eruditione & humanitate ornatiſſimus: *An libri moles & impenſarum neget Reineſiano Inſcriptionum operi typographum, an aliunde præclaræ molitioni naſcatur obex, non facilè diſpicio. Metus eſt, ne laudatiſſimæ induſtriæ & diligentiæ indefeſſæ fructum videat Senex, annos & fortunam nimium ingraveſcentem experius. Si tamen extremam accepit manum iſte labor, non interciderent per mortem auctoris operoſa illuſtrandæ antiquitatis præſidia: quibus res literaria omnium temporum efflorèſcet lætiſſimè. Heveliana commendari audio, eorum nonnulla meis propiora ſtudiis, quâ in Philoſophiam excurrant, avidè quæſiturus. Erit in his Cometologiæ Prodromus, non argumento magis æſtimandus, de quo multa exſtant pervulgatâ, quædam & à tritis communium Scholarum placitis remota, quàm ſoliditate Viri in Aſtronomicis verſatiſſimi. Nequè alio mihi loco erit Cometographia Staniſlai Lubieniecii, Equitis Poloni, ſi quando lucem adſpexerit, variæ eruditionis præbitura theatrum. Vale. Roterodami ex Eraſmiano XIV. Julii prid. Idus.* Hæc tantò libentius Generoſitati Veſtræ communicare volui, quantò magis Eandem in edendo ſuo opere informare, & honeſta ſui mentione à Viro iſto Præclaro factâ grata eſſe poterunt. Revertor ad Kircherum, qui, ut Generoſitas Veſtra vidit, me etiam tùm compellavit de conciliandis ſibi Patronis. Sed fruſtrà ubiquè fui, cauſantibus his ærarii inopiam, aliis magis neceſſarias impenſas, aliis alia. Licet fatear, multa profundi in ſumtus plane non neceſſarios, imò noxios aut indecentes. Sed quid facias? Non corriguntur Aulæ ad regulas noſtras, ſed nos illis accommodare nos cogimur. Et ſic doleo, me vix videre, quomodo Generoſitatis Veſtræ laudabilia aliàs deſideria juvare poſſim. R. P. Curtius mihi necdum reſpondit, licet Neoburgum redierit. Cras illi iterum aurem vellam, & de cætero maneo, ut ſemper

Sumtus multi ſunt inutiles, imò noxii & inhoneſti.

G. D. Veſtræ

Paratiſſimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
107 B 47

N. 52. ad 51.

Hamburgo Ratisbonam die 5. Augustii 1665.

MUltùm dolet mihi, privari me identidem exoptatâ utrinquè responsi Illustrissimæ D. Vestræ vice per turbam publicorum negotiorum. Quæ dum in seriem non divellendam complicata Clarissimus Gruterus (cui quòd Illustrissima D. Vestra commendare adeò liberaliter exiguos meos conatus voluerit, debitas ago gratias, ciquè heri hac epistola, cujus apographum mitto, respondi) jam diu animadvertit, propositam in secessu parando operam, otii abundantiam & solitudinis tranquillitatem commendavit, quod me in literis ejus, antehac ab Illustrissima D. Vestra ad me missis, legere memini. Interim æquo animo ferenda sunt, quæ mutari non possunt. Illa Gruteriana, quæ de Generosissimi & Doctissimi Baronis Boineburgii vitâ privata & otio, radios laudum habituro, ex libris feliciter tractatis scribit, penso his quæ Amicus Francofurto ad Mænum de Viro illo Excellentissimo & simul de Illustrissima D. Vestra ad me nuper scripsit: *Generosissimus Baro Boineburgius in hac urbe vivit. Sæpè mihi obtingit felicitas eum videndi & compellandi. Magnus est Amicus Illustrissimi Domini Rautensteinii, quem fama consentiens prædicat Virum doctum & bellè curiosum. Exspectabo cum tædio usquequo Tuum opus lucem videat, desiderans in illo videre ea, quæ Illustrissimus D. Rautensteinius & Amplissimus D. Guerichius dicturi sunt nobis de isto postremo Cometa. Libenter voluissem Te vidisse librum Gallicum: cujus author noluit aliter nomen suum exprimere quàm initialibus literis I. D. P. M. Non amplius eum habeo. Est autem compositus secundùm principia Magni illius seculo nostro Philosophi Cartesii. Ex omnibus quos de hoc argumento vidi, maximè mihi iste placet. Ideò etiam meritus est approbationem omnium Virorum Doctorum. Diarium Sapientum factum à Domino de Heduville, quod fortè ibi videris, nullam ejus facit mentionem, licet non fuerit Author ille oblitus judicium ferre de libris in hanc rem à Domino Fortfischero & Patre Grandami editis. Qui etiam non pauca continent curiosa, lectu & consideratione digna, qualia ab ingeniis Galliæ felicis felicissimis proficisci solent, quæ Te vidisse spero.* Hæc ille. Sed redeo ad orbitam epistolæ Illustrissimæ D. Vestræ, Hamburgo Ratisbonam quantâ possum celeritate contendens. Utinam nobis tàm beatis esse liceat, quò ab illa turba negotiorum & strepitu fori & curis seculi longè remoti, secundum illum Horatianum Epodum occinamus læti ovantesquè

Secessus Viris literatis & probis optandus.

Agricolarum vita prisca beata.

Beatus ille qui procul negotiis
(Ut prisca gens mortalium)
Paterna rura bobus exercet suis &c.

Otium literatum etiam inter negotia datur.

Sed benè nobiscum adhuc est comparatum, quòd negotia, licet spissiora, non obstent nobis ad studia literaria, quodque hæc nos ad virtutem ducant, quod utrumquè ille merito dicendus virtutis veræ custos ridiguisquè satelles Seneca urget, dum nos scilicet, eodem monente, *rebus non tradimus, sed commodamus.* Negotiis, gravioribus præsertim & civilibus publicisquè distractos, non semper in colendo literarum commercio & respondendo suis amicorumquè votis satisfacere posse

Veniam det alteri, qui eam indiget ipse.

Scimus & hanc veniam petimusquè damusquè vicissim.

Postremæ Illustrissimæ D. Vestræ literæ, etsi breves, mihi tamen, ut omnes reliquæ, sunt gratissimæ. Libenter in illis legi meos conatus in Opere Cometico & promovendis publicis commodis eidem placere. De Mæcenatibus prospiciet mihi is cui servio toto & puro pectore, Deus, qui videt me ad cultum

Gloria Dei unicus scopus actionum nostrarum esto.

justitiæ & Sacro-sancti nominis ejus, velut ad omnium actionum nostrarum scopum, collineare, hacquè etiam fini rei literariæ pro virili juvandæ operam dare. Meritò hîc in memoriam revoco mihi sacrum illud Symbolum, Inclyto Danorum Regi Friderico III. feliciter imperanti, Munifico certè Mæcenati, adama-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

adamatum, DOMINUS PROVIDEBIT. Ob juſtas cauſas nondum Mæcenas meus comparet. Inter hæc, monente illo Philoſopho, promtus ſum hilaris accipere beneficium, & profiteri gaudium, ut id danti manifeſtum ſit, quò is fructum præſentem capiat. *Juſta enim cauſſa lætitiæ eſt lætum amicum* (clientem) *videre, juſtior feciſſe.* Sen. ep. 22. Paratus quoquè ſum, eodem monitore, publicum teſtimonium grati animi prodere, ne furtivè agam gratias & in angulo, & ad aurum, quod non verecundiam, ſed infitiandi genus ducit, & ingratum dicit, qui remotis arbitris agit gratias. Ego interim omnem fortunæ meæ tenuitatem operi, & ſic publico bono promovendo devovi. Verumtamen illa Kircheriana (de quibus ut & Gruterianis gratias ago, & quæ ad iſtum, ut & ad Heinſium heri ſcripſi, ut & quæ ab Joan. Nærano, Viro Doctiſſimo, accepi, hoſtimenti vice mitto) prudentiæ utilis regulam probatam velut digito oſtendunt. A Socio ejus Ricciolo ante aliquot dies me literas periculoſiſſimi morbi & deſperatæ propè valetudinis indices accepiſſe, vereor ut nuper Illuſtriſſimæ D. Veſtræ nunciarim. Cujus commentationem ſuprà illud vetus verbum, *Heroum filii noxæ*, libens videbo, & ſi ad manus ſit, copiam ejus fieri mihi peto. Ego argumentum hoc attigi, quantum ſatis eſt in tranſitu. Auguſtum feliciſſimum alioqui Principem, non tantum in ſuſcipiendis, ſed & in adoptandis liberis infelicem fuiſſe, prodidit Suetonius & Spartianus. De primogeniti & unici filioli Illuſtriſſimæ D. Veſtræ obitu necdum quicquam mihi conſtitit. Utinam Deus Pater Patrum, hanc jacturam reparet! Quod ſincero affectu precatur, & ſimul conſtantem valetudinem & rerum ſucceſſum

Illuſtriſſimæ D. Veſtræ

Omni ſtudio, cultu & officio

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Ratisbonâ Hamburgum die 30. *Iulii* 1665. *N.* 52. *ad* 51.

VIx credo opus Generoſitatis Veſtræ hôc autumno prodire poſſe, propter motus in Batavia, & diffuſam ejus molem. R. P. Curtium nudius tertius iterum deligentèr monui de reſponſo Generoſitati Veſtræ debito. A me certè non ſtabit, quominus Generoſitatis Veſtræ deſideriis undecunquè ſatisfiat. Proinde & promiſſi ultrò carminis memor ſum. Ad quod fabricandum an aptus nunc ſit Genius meus, ignoro. Diu enim eſt, quòd non ſomniavi in bicipiti Parnaſſo, & Poëticam ſuſpendi chelym. Si quid tamen naſcatur, id ſat citò veniet, ſi ſat benè. Quæ commentata eſt Generoſitas Veſtra circa liberos adoptivos vel naturales, mihi perplacent, & magnam ejus variamque lectionem oſtendunt. Puto illud argumentum tàm uber eſſe ac ferax, ut aliquis latè ſe in eo diffundere poſſit, ſi tempore abundet, quo ego ſanè nunc, ſi unquam, de ſtituor, accedente præſertim corporis imbecillitate, & morbis ſæpè recurrentibus, qui & animi tandem labefactant vigorem. Quod reliquum eſt, præſens rerum ſtatus, me monet, ut dicam, Deus det meliora! Nam undiquè omnia plena periculis & magnis revolutionibus videntur. B. V.

Morbi recurrentes corporis animique vigorem labefactant,

G. D. Veſtræ.

Paratiſſimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Hamburgo Ratisbonam die 8. *Auguſti* 1665.

ITa eſt, operis mei editionem impedimenta quædam, Bataviâ bellicis motibus concuſſâ, ſubiiſſe & pati. Verùm ſperamus, juvante Deo, nos ea feliciter

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

citer remoturos, & in proposito perrecturos. Novum autem impedimentum objectum mihi est ab Amicis editionem libri curantibus. Versio nempè narrationum de Cometis Germanicarum, Suecicarum, Gallicarum & Italicarum. Tentaverat hanc quidam ex Amicis; sed cum eam sibi parùm prosperè succedere putaret, nec alium aliquem, qui eandem ex voto perficere posset, inveniret, tandem rem ad me deferendam decrevit. Jam itaquè in eo sum, ut consultis hîc illîc amicis, linguæ Germanicæ (nam Italicam & Gallicam quantum satis est, divinâ gratiâ, calleo, Suecicam prorsus ignoro) melius me gnaris, versionem adornarem. Procedit autem opus non infeliciter, & spero me in versione Galllicorum & Italicorum radices eorum in lingua Latina (quæ mater earum, ut & Hispanicæ, & Valachicæ, & ex parte Anglicæ & Lithuanicæ censenda est) quantum tamen euphonia & stili ratio permittit, rem linguarum illarum studiosis non inutilem præstare volens, velut è regione demonstrare. Et fiet quidem id datâ occasione, ac velut in transitu, studio tamen boni publici: quod promovetur, cum bonarum literarum cultores in spem, non tantum paternarum familiarum, sed & patriarum civitatum crescentes, in laudabilibus conatibus suis quacunquè ratione & parte juvantur. Spero autem me intra paucos dies bonam narrationum illarum in linguam Latinam versarum partem in Hollandiam, volente & favente Deo, missurum. Ibi interim præla, quæ strenuè sudabunt, parata sunt, & figuræ observationum Cometicarum æri inciduntur. Spero etiam opus hoc anno, adjuvante divinâ gratiâ, absolutum iri, ut strenæ loco cum uberrimis felicissimi novi anni auspiciis quaquaversum mitti possit. Qua in re omnem promitto operam & industriam, memor moniti à Sapientissimo mortalium dati: *Cor hominis disponit viam suam, sed Domini est dirigere gressus ejus.* Prov. 16. 10. Accepi heri singularia quædam ab Amplissimo Guerichio Consule Magdeburgensi, & Clarissimo Gravio Professore Mathes. Franequer. quæ opus meum augebunt & ornabunt. Ecce verò Bullialdiana oppidò doctissima, octavo ab hinc die scripta, hodie mihi reddita. Qualia & à Nobilissimo Heinsio hodie accepi de egregiis Rudbeckianis, tùm quod ad Commentarium de Cometis, tùm quod ad figuras ei adjungendas, attinet. Itaquè jam in ordinandis ritè omnibus & prælo subjiciendis occupor. Ita tamen, ne ullas officii partes erga Amicos (quos inter Illustrissima D. Vestra primo mihi ponenda est loco) negligam. Curtianum responsum exspecto, & nisi missum fuerit, in memoriam revoco. Tempestivè enim providendum, ne quid industriam Typographi, postquam semel manum operi admoverit, remoretur. Quod quidem non fiet, etsi mihi tarda responsa, quæ à tardis noctibus ad citiores menstrui amplius spatio jam properant, ad calcem operis, appendicis loco, fuerint addenda. De argumento uberrimo, filiorum tàm naturalium quàm adoptivorum, credo me Illustrissimæ D. Vestræ satisfecisse. Cujus votis cuncta mea studia libenter per omnia pro virili attemperabo. Quòd ultronei illius carminis Illustrissima D. Vestra mentionem subindè faciat, singulari benevolentiæ ejus imputo, Eidemquè maximas, quantas mente concipere debita modestia permittit, gratias ago, tanto favori convenientes, quasque is jure suo deposcit. Qua in re virum honestum & probum, multò magis Christianum, partem officii sibi incumbentis, ponere decet. Quod mihi nunc in mentem venit occasione cujusdam epistolæ, non ita pridem ab Illustrissima D. Vestra ad me scriptæ, Principes quandoquè melius silentio & admiratione, quam intempestivâ vel iniquâ eloquentia coli. Novi quidem etiam gratias Principibus agendas (quod me apud aliquem Panegyristen, aliquando legisse probè memini) ut apud Deos fieri amat, sentiendo copiosius quàm loquendo. Nollem tamen à quoquam Virorum Principum & Illustrium, qui me variis affecerunt & afficiunt beneficiis, vel minimam grati animi partem in me desiderari, quasi nunquam inspexissem doctissimos & optimos, ut omnia, Senecæ de beneficiis libros, nesciamquè quid sana ratiò & moralis disciplina de præstanti omni virtute, & imprimis illa grati animi (ut Seneca l. 4. c. 24. ait)

Publica commoda omni ratione juvanda.

Studiosi bonarum artium omni modo juvandi.

Modestia debita servanda.

Gratus animus exhibendus.

Gratus animus præstans virtus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

ait) doceat. Vel quasi memoriâ exciderit illud ejusdem Philosophi: *Nihil magis præstandum est, quàm ut memoria nobis meritorum hæreat, quæ subinde refricanda est: quia nec referre potest gratiam, nisi qui meminit: & qui meminit jam refert.* l. 2. c. 24. ubi etiam docet loquendum pro magnitudine rei impensius, & paulò antè, gratias de acceptis beneficiis publicè agendas, nec opinionem Clientium timendam, ne graviorem ingratorum subeamus. Vel denique quasi locum in me inexplebilis avaritia vel ambitio & invidia, grati animi pestes, invenerint, ut sustineam vel suspicione ingrati animi laborare, qui potius cum illo Ebutio Liberali Senecæ laborem *affectu verentis & æstuantis* (quod notat & improbat Stoica Philosophia) *ne in ullo officio sim tardior.* Sed me amplius in hoc patenti & læto campo dilatare nolo. Res in orbe Christiano hinc illinc exasperari, & deteriores potius quàm meliores reddi maximoperè dolendum est. Quid ni ergo Deum supplices oremus, ut det meliora? Fortè & illud B. Polycarpi, primævæ quidem integritati Apostolicæ proximi, imo & ejusdem participi, sed initio secundi seculi (quo nemine amplius ex Apostolis superstite, hæreses nudo vertice Ecclesiam Domini, persecutiones foris gravissimè concutiebant) cum tot adversis luctanti, usurpandum nunc veniet: *In quæ nos, ô Deus, reservasti tempora!* Sed ut *instruenda est vita illustribus*, ita *firmandus animus constantibus exemplis*, monente Senecâ & Tacito. Benè Valeat Illustrissima D. Vestra, & favere pergat, ut Clarissimo Heinsio (qui ecce Eam ipse in suis ad me compellat literis) ita & mihi, qui sum

officiosus esse.

Deus orandus, ut meliorem formam rebus Christianis reddat.

Exempla bona multum prosunt.

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni studio, cultu & officio addictissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Ratisbonâ Hamburgum die 6. Augusti 1665.

N. 53. ad 52.

SPero brevi processurum tandem diu desideratum Generositatis Vestræ opus, quod famam augebit, & Generositati Vestræ commodum non adferre non poterit. A P. Curtio responsum obtinere necdum potui, causæ ignarus. Si taceat porrò, edi tamen meo judicio poterunt, quæ Generositas Vestra ad illum exaravit, addendo, quòd responsum emanserit. Illa Nærani epistola mihi perplacuit, veluti magno cum judicio, ornatu & cultu scripta, & index, quòd auctor illius omnium eruditorum amore & æstimatione dignus sit, cujus illum, quod ad me attinet, licet ignotum, certiorem fieri rogo, inprimis verò, ut credere pergat Generositas Vestra quòd sim mancamquè constanter

Ejusdem

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Hamburgo Ratisbonam die 15. Augusti 1665.

N. 54. ad 53.

ESse rerum vices, & modo nos copiâ, modo defectu affici, testes binæ Illustrissimæ D. Vestræ literæ ineunte Augusto datæ, quæ non auxerunt (unde isti mensi Sextili & primò Octavio Cæsari nomen) opus meum notabiliter. Quod quia jam in justum volumen auctum est, nisi & excesserit, commodùm accidit. Nempe iste mensis & Commodi Cæsaris appellationem accepit olim ab ignobili adulatorum grege, qui novum illum Syllam, optimi Parentis pessimum filium, & sancti Antoninorum æquè ac Augustorum nominis dedecus, hoc impudenti mendacio decorare studebant. Næ, nisi res & tempus aliud

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

velint, commodæ literæ hoc menſe & aliquot ſequentibus à me non dabuntur niſi breves, utpote in ordinem redigendis & prelo ſubjiciendis meis intento. Accipio lætum omen & augurium nuperrimis Veſtris expreſſum, opus hoc famam *aucturum* & *commodum* allaturum. Utrumquè opto & curo, quantum citra ambitionis & avaritiæ periculum, imò ſuſpicionem licet. Adhuc me tenet illa moleſta verſio, cui tamen jamjam coronidem, juvante Deo, imponam. Nequè hunc, tenuem licet, laborem ſtudioſis linguarum, Latinæ præſertim, Italicæ & Gallicæ, ut ante dixi, inutilem fore ſpero. Hæc in linguam Latinam verſa, unà cum bona eorum, quæ inter nos communicata publicæ luci, Deo propitio, exponentur, parte, cum prima occaſione in Hollandiam mittam. Ubi interim in affabrè & ingenioſè incidendis æri figuris ſtrenuè laboratur. Has & P. Kircherus, miſſò obſervati Romæ Saturni & Jovis, paulo diverſa quàm Clariſſimus Hevelius fecit ratione, Schemate, ſed & opus ipſum doctiſſimis hiſce literis auxit. Fecit utrumquè Clariſſimus Gravius Profeſſ. Franequeranus. Sed & Clariſſimus Rudbekius per Nobiliſſimum Heinſium idem facere cæpit. Ita Auguſtus auctum & augurium adhuc dedit, dabitquè ſpero plura ejuſdem generis. De reſponſis tardis jam ante ſatiſfeci: Me enim ea vel ſeorſum, niſi in tempore veniant, impreſſurum, ne editio libri impediatur, firma mihi ſtat ſententia. Interim non deſpero P. Curtium vel ſponte, vel hortatu Illuſtriſſimæ D. Veſtræ ad meas binas reſponſurum. Nærani granditas & multùm anxia verborum cura, ideoquè terſus & ſublimis ſtilus, mihi ſingulariter placet. Rarò hæc duo concurrunt ut aliàs, ita & hic, venuſtas & caſtitas. Heri ad eum ſcripſi, & quæ illi Illuſtriſſima D. Veſtra ſignificari juſſit, miſi. Memini ejus, adhuc ignoti & anonymi, literarum excerpta jam ante Illuſtriſſimæ D. Veſtræ placuiſſe. Muſæ ejus ad Veterem amnem Harlemo vicinum ruſticantur. Quid non præſtarent, ſi commoditate & cultu urbis gauderent? Sed amant hæ & ſeceſſum & pingue otium, divitem ingenii venam pro re nata exſerentes. Benè valeat Illuſtriſſima D. Veſtra cum ſuis dilectiſſimis, agat feliciter & conſtanter mihi faveat, qui ſum

Induſtria Viri probi ab omni ambitione & avaritia procul eſto.

Obſervatio Saturni & Jovis Romæ facta ab Heveliana differt.

Stilus pulcher & purus perrarus.

Venuſtas & caſtitas rarò conveniunt.

Muſæ ruſticari quandoquè gaudent, & ſeceſſum ſcribentiis ac otium quærunt.

Illuſtriſſimæ D. Veſtræ

Omni ſtudio, cultu & officio

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

N. 54. *ad* 53.

Ratisbonâ Hamburgum die 7. Auguſti 1665.

BReviter ſcribo in iter me conjiciens inexpectatum, intra triduum vel quatriduum abſolvendum. Optarem & Generoſitati Veſtræ ſeceſſum & quietam habitationem ruri, quæ mihi magis magiſquè placet. Magnum commodum Generoſitatem Veſtram ex diſtractione exemplarium ſui operis, poſtquam fuerit perfectum, laturam, non ſpero. Opto potiùs, ne inde detrimentum ſubeat. Loquor autem expertus, & gnarus temporum, quæ longè diſtant ab illis, quibus Plutarchi, Marones & Flacci vixerunt. Multa ſæpè inutilibus, vanis, vel etiam noxiis rebus impenduntur; non item utilibus, honeſtis & cum fructu conjunctis. Cavendi etiam ingrati, quod hominum genus omnes probi meritò deteſtantur. Benè valeat & credat me ſemper manſurum

G. D. Veſtræ

Paratiſſimum Servitorem

DE RAUTENSTEIN.

Hamburgo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Hamburgo Ratisbonam die 19. Augusti 1665. *N. 55. ad 54.*

MIhi quoquè breviloquentiam imponit rerum scribendarum inopia, sed & operis susceptì ingens & assidua cura. Adeoquè sicut nuper scripsi, ita nunc ago, & brevem epistolam scribo. Dolendum est nos in talia incidisse tempora, quibus passim jaceant bonarum artium studia, & cristas magis magisquè erigant & animos sumant vitia. Ego tamen nihilominus instò operi & instituto, boni publici amore (quod reverà non temerè toties repeto) & fiduciâ opis divinæ. Amici Hollandi pergunt feliciter saltem in æri incidendis & imprimendis figuris Cometicis. Ego qui non quidem majora, prægravia tamen viribus audeo, spero me munificentiâ aliquorum Patronorum adjutum iri. Ingratos caveo & cavebo semper. Sed utinam non nostro malo, quinam isti sint, discamus. Indignum profectò est honestis, tantò magis præclaris Viris hoc ingrati animi (quod malorum pessimum vix meliore quàm ingratitudinis vocabulo dignum est) vitium: quod multas etiam laudes & claras alioqui dotes aliquando obfuscat. Ex adverso autem

Vitiorum amor plerumquè mentes occupat.

Ingratus animus Viro honesto quàm maximè fugiendus.

Virtus repulsæ nescia sordidæ
Intaminatis fulget honoribus:
Nec sumit aut ponit Secures
Arbitrio popularis auræ.

Virtus recludens immeritis mori
Cælum, negata tentat iter viâ.
Cœtusquè vulgares & undam
Spernit humum fugiente pennâ.

Virtus per se splendida favorem populi non captat, aperit cælum immortalitatem meritis, tendit per arduum in cælum, omnibus terrenis spretis.

Quæ Horatiana, felici illo Augusti seculò nata, nota, quamvis Illustrissimæ D. Vestræ hîc ponere memorati ab Eadem Horatii occasione volui, ut extet isthoc honestæ meæ industriæ & justæ spei monumentum ære perennius. Simul verò & dulcis recordationis. Nam hanc tertii libri Carminum odam, secundam felici sidere & omine, de ferenda patienter angusta pauperie, instituendis in virtute liberis, testanda pietate in patriam, gloria virtute paranda, vitanda multitudine, servanda silentii fide, colendo numine & vindictâ ejus justâ, improbos tardius licet assequente, fugiendâ (quæ est vitæ meæ & votorum summa cum omnibus bonis communis mihi) primùm memoriæ mandavi. Factum id autem est ante 26. annos me ferè puero, cum prima vice in celebri illa Schola Racoviana, Anno 1638. quæsito prætextu disturbatâ, Horatianas Odas discerem memoriter: quod & alibi paulò post mihi obtigit. Finio, multis aliis, sed & literis ad Kircherum, Ricciolum & Schottum de argumento Cometico scribendis occupatus. Hoc etiam testatur, quanti Societatem illam in re literaria faciam. Quâ occasione responsum Curtii in memoriam revoco. Benè valeat Illustrissima D. Vestra, mequè continuâ benevolentâ prosequatur, qui sum ex animo

Illustrissimæ D. Vestræ.

Omni cultu, studio & officio addictissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Ratisbonâ Hamburgum 13. die Augusti 1665. *N. 55. ad 54.*

GRatissimis Vestris atquè uberibus respondere nunc paucioribus cogor, fessus itinere. Coactus enim fui per equos dispositos Neoburgum ire & redire; ut taceam alia impedimenta. Mæcenatem Generositati Vestræ opto, aut

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Mæcenates potiùs, quales Ipſa deſiderat. Raros autem hoc tempore inveniri ſcio. Quidquid ſit, Generoſitatis Veſtræ felicem ſucceſſum Operis, quod molitur, iterum iterumquè voveo & auguror ex animo. Pro communicatione literarum ſuarum ad Heinſium Gruterumquè debitas gratias ago. Utraquè perplacet, non tàm ob nimis honorificam mei mentionem, ſed ob variam doctrinam & ſtyli nitorem. Non dubito utriquè illas futuras gratiſſimas, nec reſponſis reciprocis carituras. Si mea id ratio ferret, nihil quoquè gratius mihi foret ejuſmodi commercio. Sed ita exerceor aliis, ut talium facilè obliviſcar, neſcio quid in futurum fortè licebit, ſi pinguius otium nanciſcar, quod opto ſanè & quæro. Schediaſmata mea juvenilia per tot errores, quibus jactatus fui, ferè interierunt, aut ita confuſa ſunt, ut vix ſpes ſit eadem recolligendi. Ideoquè & illud de Heroum filiis fortè periit. P. Riccioli ſcripta me vidiſſe non memini. Neſcio an P. Curtius illum noverit, qui proinde jacturam ipſius haud libenter ferret. Locutus fui cum ipſo ante quatriduum de reſponſo Generoſitati Veſtræ debito: quod promiſit ſe proxima Dominica certò miſſurum. Id ſi fiat, ſtatim curabitur. Video bonum illum Patrem, tot negotiis publicis privatiſquè diſtractum, tardiorem in dies fieri, & magna cum difficultate ad exarandas literas permoveri. Multa interea in illo miror, non facilè fortaſſis in uno ejus ordinis atque generis ſimul invenienda. Mihi certè de parta ipſius amicitia & notitia plurimùm gratulor. Quis vero ille amicus veſter Francofurtenſis, qui mei tam honorificam mentionem fecit? Peto eum datâ occaſione meo nomine quam plurimùm ſalutari. Qui ſum & maneo conſtanter

Publicis negotiis occupati ſibi & Amicis vacare non poſſunt.

G. D. Veſtræ

Paratiſſimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

N. 56. ad 55.

Hamburgo Ratisbonam die 22. Auguſti 1665.

ANtè triduum cum tribus diffuſiſſima eruditione celeberrimis Viris, Ricciolo, Kirchero & Schotto, quibus Societas Jeſu meritò gloriatur, locutus ſum familiariter. Eos enim per epiſtolam adii de argumento Cometico. Vix ab eorum colloquio digreſſus fui, & ecce Illuſtriſſima D. Veſtra ſtitit mihi quartum ejuſdem Societatis aſſeclam, Virum itidem vaſtâ eruditione Clariſſimum, Curtium nuper à ſe compellatum, & ab eo reſponſum diu deſideratum promiſit. De eodem Illuſtriſſima D. Veſtra apud me amicè & in laudem ejus locuta, Riccioli quoquè, Heinſii & Gruteri meminit, nec Bullialdi oblita, quem ſemper in pectore gerit & nunquam non plurimâ ſalute impertire jubet. Ecce verò hodie apud me de Illuſtriſſima D. Veſtra Clariſſimi illii Viri Heinſius & Bullialdus (quorum exhibeo literas) tàm amicè loquuntur. Uterquè etiam de Reverendiſſimo Menagio, amœniſſimi genii & ingenii Viro: ille tandem de Bullialdo, hic verò de Ricciolo. Ita videt Illuſtriſſima D. Veſtra quanto fruar gaudio in tanto Virorum doctorum & præclarorum concurſu & conſortio aſſiduo. Addidêre multùm delectationis Amici hinc atque illinc officio humanitatis defuncti, licet taceant illi, quos neſcio an juſta cauſſa, quòd toties à me provocati ab orbita recedant, & Scholæ Pythagoricæ appropinquent, excuſare poſſit. Addidit pondus die heſternâ ille Amicus Hollandus, addidit hodierna Illuſtriſſimus Marchio Ruvignius, nuperâ Legatione in Angliam, & nuper in Aula Gallica Commiſſarii nomine cauſſam Hugonotarum agentis, aliiſquè meritis Clariſſimus, de cujus favore meritò gloriari poſſum. Ille enim privilegii ab Ordinibus, hic in Aula Regia obtinendi ſpem non levem facit. Hic verò etiam quâ eſt humanitate ac pollet auctoritate, ſtudia mea favore ſuo promoturum ſeſe pollicetur. Quis novit quid ſerus veſper ſit allaturus? Exſpecto hinc inde literas,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

literas, præcipuè ab Illuſtriſſima D. Veſtra. Fieri poteſt illas, has non dubito multum cumulo Cometico adjecturas. Inter hæc Amicos Hollandos in ſuſcepto Opere progredi feliciter gaudeo, poſtquam narrationum illarum de Cometis ferè omnium (quatuor aut quinquè, ſi ſit latiſſima computatio, ſi excipias) verſionem abſolvi. Quod in verſionibus adornandis, tot Magni & Præſtantes Viri olim & hac tempeſtate experti ſunt, rem ſcilicet eſſe difficilem & periculoſum opus, ac obtrectatorum latratibus patens, aut ut Hieronymus, propria experientiâ edoctus, (de quo queritur epiſtolâ ad Damaſum Deſiderium & alibi paſſim) id omne præcepi,

- - atquè animo mecum ante peregi

Sed ſatis mihi eſt me feciſſe tantum quantum potui, & hac etiam ratione commoda publica juvare voluiſſe. Jam ante decrevi, tot exemplis edoctus, eum qui vel nemini placeret, recurrere debere ad propriæ conſcientiæ gaudium, & ſecundùm Iſmeniam dicere: *Mihi & meis cano, ſi aures ſurdæ ſunt cæterorum.* At malè mihi nequaquam ominor, nec ulli alii. Imò verò ſemper optima ſpero, *tùm & precor non mihi ſolùm, ſed & omni ad laudem viâ virtutis tendenti. Qua in re ita animo ſum obſirmato, †ut me nec ullus ſacrorum diſſenſus ab hac æquitate dimoveat. Parem ideò mihi de aliis jure promitto. Nempe enim hîc publicæ utilitati & literariæ rei prodeſſe cupimus, & in eo conſentimus omnes, licet aliàs ſententiis de fide diſſentiamus. Nuſquam liberior mens hominis eſſe poteſt, ut docent ipſi Veteres Patres, Lactantius Hilarius Auguſtinus & alii. Sed de his ſatis. Et ego conſtanter maneo

Conſcientiæ propriæ gaudium viro bono ſuffecit.

Conſcientia ſat amplum virtuti theatrum.

**Precare bona cuiquè bono: malo etiam ut emendet vitam.*

†*Religionis diſcordia non tollat æquitatem.*

Illuſtriſſimæ D. Veſtræ

Omni ſtudio, cultu & officio

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Ratisbonâ Hamburgum die 17. Auguſti 1665. *N. 56. ad 55.*

OPus Generoſitatis Veſtræ tàm bellè ſuccedere, libens audio. Vellem quam primùm illud finiri poſſe. Nihil nunc ſcriptione dignum occurrit. Clariſſimi Heinſii affectum erga me, licet indignum & immerentem exoſculor, gratulaturus mihi, ſi ipſi & ſimilibus Viris Præſtantibus aliquando inſervire potero, aut eorum commercio frui, majus otium nactus, quò remis veliſquè contendo. De cætero Generoſitatem Veſtram unà cum ſuis benè valere & feliciter agere opto, manſurus dum vivo

G. D. Veſtræ

Paratiſſimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Hamburgo Ratisbonam die 26. Auguſti 1665. *N. 57. ad 56.*

FElicius, volente Deo, opus meum procedet, poſtquam ſuetas principii difficultates fuerit eluctatum. Atque hoc omni conatu ago. Figuræ æneæ multo conſtabunt labore & ære, ſi cuncta in eis ſpectentur, inciſio, impreſſio & in quibuſdam exemplaribus illuminatio. Sed necdum omnes habeo, illas præſertim Rudbeckianas, quas Heinſiana induſtria benevolentia mihi pollicetur. Ad hunc heri perſcripſi ea quæ Illuſtriſſima D. Veſtra ad eum perſcribenda literis ad me ſuis inſeruerat. Illud verò quòd tàm tardè hinc inde ad me mittantur figuræ æri incidendæ, vel etiam reſponſa, complendis communicationibus

Principium omne grave.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

neceſſaria, ordinem à me inſtitutum turbabit. Adeoquè cum Illuſtriſſimæ D. Veſtræ & Curtianæ Comunicatione Heinſianam, utpote tempore priorem, & unà Fornelianam & Rudbeckianam ſubjicere voluerim, niſi illæ figuræ, quas identidem literis urgeo, tempeſtivè mittantur, alias communicationes, quibus ſuæ jam figuræ adſunt, præmittere neceſſe habebo, ne ſcilicet turbetur numerus, quem figuris addendum eſſe, Amici Hollandi omninò volunt, niſi fortè figuris numerus, non ſervato Communicationum ordine apponatur, de quo Bibliopœgi & Lectores ſeorſum moneri poſſent. Optare Illuſtriſſimam D. Veſtram cum deſiderio converſationem cum Viris Doctis & Præſtantibus facilè credo. *Natura enim rapax eſt ſimilium, ſicut Naturalium rerum ſcrutatores experientiâ edocti dicere ſolent. Otium abundans & uberem quietem promovendis non tantùm ſtudiis humanioribus, ſed & uſibus publicis Illuſtriſſimæ D. Veſtræ ex animo precor: & maneo ad tumulum uſquè

Converſatio docta & proba appetenda.

**Similis ſimili gaudet.*

Illuſtriſſimæ D. Veſtræ

Omni ſtudio, cultu, officio

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

N. 57. ad 56.

Dieteldorffio Hamburgum die 19. Auguſti 1665.

RUſticantem me hîc inveniunt gratiſſimæ Veſtræ, & proinde Laconicum. Ego me quotieſcunquè licet ac datur, tædioſis Comitiorum negotiis ſubduco & huc confugio, parando mihi ſeceſſui & quaſi portui, pro tempeſtatibus, quas prævideo non unas. Deus faxit, ut falſus ſim vates! Sed facilè fieri poſſe video, ut maximæ paſſim turbæ orbem Chriſtianum confundant. Ego utinam extra eas & quaſi jam in cælo vivere poſſim, meæ me virtuti & libris involvens; Quæ hinc ſcribam, non habeo, niſi quòd ferricudina rectè procedat, quòd meſſis utcunquè felicitèr colligatur, quòd domus hæc in dies perficiatur, quam ruinoſam inveni, commodam tamen, Deo volente, meis relinquam: quod ille de Roma lateritia olim, ut noſti, dixit, ſi parva magnis componere licet. Quod Generoſa D. Veſtra apud Clariſſimum Heinſium denuò tàm benignam tamquè honorificam mei mentionem facere voluerit, pro eo maximas quas poſſum gratias ago. Licet enim tantis laudibus me planè imparem agnoſcam, & omnia inferiora in me deprehendam profitearquè, novit tamen Generoſitas Veſtra quantoperè laudatorum hominum laudibus & amicitiâ delecter. Ipſi autem D. Heinſio faxo, ut aliquando conſtet, quanti eum faciam, quovè affectu proſequar. Proximè ex urbè plura. Interea maneo ut ſemper

Otium literatum ſapienti appetendum.

Ruſticantium ſtudia immatia.

G. D. Veſtræ

Paratiſſimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

N. 58. ad 57.

Hamburgo Ratisbonam die 29. Auguſti 1665.

QUòd aliquando me ad Illuſtriſſimam D. Veſtram ſcribere memini, ſtudia nobiſcum, ut domi delectant, non impediunt foris, ità & peregrinari ac ruſticari, ex Tullio deſumtum, id jam eandem exemplo ſuo comprobare poſtremæ literæ, in ſuburbano datæ, loquuntur. Animadverto Illuſtriſſimam D. Veſtram magis magiſquè vitæ illius ruſticæ oblectationum, & utilitatum fœcundæ matris, & otii liberalis, ac ſtudiorum altricis dulcedine capi, ut de ſeceſſu quieto ſeriam cogitationem ſuſcipere videatur, turbarum forenſium pertæſam, & futuri (ſed abſit omen) providam. In memoriam mihi revocavi hâc occaſione ea, quæ

Muſæ quandoquè ruſticari amant.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

quæ Plutarchus egregio Commentariolo de exſulio Philoſophicâ facundiâ complexus eſt. Et merito quidem, quia hæc ad utrumquè noſtrum pertinent. Agunt enim de exſulio neceſſario, quale mihi & tot aliis ſubeundum erat, & voluntario, cujus ſpecies foret, relicto magiſtratu & foro tumultuoſo, locum eligere commodum in quem ſecedas, ut libertate Tua fruaris, & *quod eſt potiſſimum*, inquit, *quietem, cujus ſitis pleroſquè tenèt, plerumquè in manu Tua habeas.* Illud exemplis præclariſſimis Theſei Athenarum, Camilli Imperii conditorum, Themiſtoclis & Ciceronis, patriæ Servatorum, aliiſquè mitigat & edulcat. Hoc Xenophontis, Thucydidis & aliorum multorum præſtantiſſimorum Virorum exemplis & rebus optimè in exſulio geſtis commendat. Et utrumquè quidem ita tractat, ut quivis non immeritò & illud æquiſſimo animo ferre & hoc ultrò amplecti debere videatur. Sed quàm benè illa ad rem quadrant! **Urbem*, inquit, *delige optimam & Tibi jucundiſſimam, patriam eam Tibi tempus faciet, & quidem patriam, quæ Te non diſtrahat occupationibus, non moleſta ſit interpellando, non jubeat modò Romam ire Legatum, excipere modo præfectum, aliàs publica obire miniſteria.* Mox Alcmæonem Eumenides fugientem putat † civiles quoquè fugiſſe magiſtratus & ſeditiones furioſaſquè calumnias, ac ſibi delegiſſe exiguam ſedem, ubi in otio tranquillè viveret. Paulò poſt gratias agendas docet fortunæ, ſi cui moleſtias multas, vagoſquè errores & jactationes peregrinationum, periculaquè navigationum, tumultuſque forenſes adimens, ſtabilem & quietam otioſamquè & ſuaviſſimam revera vitam dederit, ‡ rerum neceſſariarum menſuram veluti circino deſcribens. Et ut unum amplius ex eo adferam verbum, in inſulam ſecedendum, ibiquè illuſtrium Virorum Æoli Diis cariſſimi, Ulyſſis Sapientiſſimi, Ajacis fortiſſimi, & Alcinoi hoſpitalitatis laude clariſſimi exemplis vitam agendam docens: *In inſulam*, inquit, *nemo interpellandi, petendi, æs alienum contrahendi, aut ad fidejuſſionem exorandi, vel ad Comitia pro ipſo obeundum petendi gratiâ navigat, ſed hoc faciunt neceſſariorum & familiarium optimus quiſquè benevolentiâ & deſiderio impulſus, reliquum vitæ tanquam in aſylo conſtituti, & Sacro-ſancti eſt ei, qui velit & didicerit liberali otio frui.* Atque hæc ille inter pluria ejuſdem notæ. Cur verò ego hæc Illuſtriſſimæ D. Veſtræ optimè nota profero? Nempe ut Illa in Suburbanum otio poſt publica negotia graviſſima indultura ſeceſſit, ita ego poſt meas haud leves profectò occupationes, negotioſo otio frui volens, ſeceſſi paululùm in inſulam, in urbem, in orbem, quia illa quietam ſedem præbere, iſta verò Herculi, ut iſte Socrati patriæ loco eſſe poteſt. Adhæc fateor, me his & ultronei exſulii uſus commendare, & coacti acerbitatem mitigare, & ſic utriuſquè noſtrûm genio ſatisfacere voluiſſe. Sed jam domum redeamus, quæ ſi Viro cordato ubiquè eſt, ad inſtituti cancellos revertamur, qui ſi ubiquè figi à liberrima induſtria poſſunt, ad alia veniamus. Turbas omnes Deus ab Imperio, ſed & ab Orbe Chriſtiano longè eſſe velit! At videt Illuſtriſſima Dominatio Veſtra quid hîc illic agatur. Nemo incuſet cælum, nemo criminetur Cometam, nemo in fatum culpam rejiciat ſuam. Eſt alia vis ambitionis ſcilicet, & avaritiæ, quæ homines per abruptæ præcipites agit. Clariſſimo Heinſio quòd Illuſtriſſimam Dominationem Veſtram commendarim, officii exegit ratio. Ecce verò & ille affectui Veſtro reſpondet. Quod his addam, hoc unum eſt; heri mediâ luce verſus Auſtrum viſam eſſe fulgidam ſtellam, quæ Venus eſſe putetur. Portenta ſileo, de ſulphure, igne, tela è cælo lapſis, aliaquè quorum ferax eſt hæc tempeſtas. Bene valeat.

Exſulium eſt vel coactum, vel voluntarium, utrumquè valdè utile.

Exſulium coactum æquo animo ferendum, voluntarium appetendum Philoſopho eſt.

**Patria electa plus tibi concedet quietis & otii.*

†*Magiſtratus civileſquè curas fuge, ſi plena libertate frui velis.*

‡*Neceſſariis contentus eſto ſi liberam & tranquillam vitam agere velis.*

Otium liberale & literatum ſapientis maximus theſaurus.

Inſula quieta ſedes.

Urbs quævis forti patria.

Orbis Viro forti patria.

Domus fortis ubiquè eſt.

Cometæ, aſtra & ſigna cæleſtia nemo, ſed quiſque ſeipſum accuſet.

Illuſtriſſimæ D. Veſtræ

Omni ſtudio, cultu & officio

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Ratis-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

N. 58. ad 57.

Ratisbonâ Hamburgum die 24. Augusti 1665.

EXtorsi tandem R. P. Curtio responsum illud, licet curtum, & quale timueram. Video enim, & nuper ipse deprehendi, bonum istum Senem in dies flaccescere & graviorem reddi, præsertim cum ipsi interea non parcatur, sed diversis laboribus publicis privatisquè oneretur. Contenti ergo esse debebimus hoc Catone. Addidit tamen ille, quod à se non potuit aut voluit alterius (Joan. Nicolai Maralti de significatione Cometarum, deque Astrologia universa ex prælectionibus R. P. Eusebii Truchses S. I. Phil. Prof. in Univers. Ingolstad.) scriptum, mihi quantum per temporis angustias inspicere licuit, non indignum visum quod veredario tradatur: licet id primò per aurigas mittere constituerim, parcendo sumtui. Sed quia modus ille & longinquus & incertus est, visum fuit hunc præferre, speranti id Generositati Vestræ non displiciturum. Quæ si Curtio forsan respondere velit, meo quidem judicio paucis id facere, & sic tentare posset, an superioribus Vestris adhuc latiùs respondere velit, si fortè impetus aliquis illum, ut solet, capiat rapiatvè. Tale quid nescio an mihi quoquè his diebus contigerit. Cum enim in villa mea, unde nudius demùm tertius redii, rusticarer, natum est incogitanti, & omnia alia agenti, hoc quasi carmen (nam carminis nomen apud artis peritos non merebitur aut sustinebit) quod si ita videbitur Generositati Vestræ aliisquè Amicis, operi vestro præfigi queat. Quod quidem fieri opto, & boni ac æqui consuli oro. Scripsi enim id quicquid est, planè ex tempore, sine omnibus librorum aut aliis adminiculis, inter domesticas & rusticas curas, à quibus tamen publicas nunquam sejungo. P. Kircheri epistola mihi perplacuit. Rogo si fortè Generositas Vestra ad illum denuò scribat, ne gravetur memoriam mei ipsi refricare, & veterem amicitiam mihi conservare. D. Nærani stylus ita meo palato arridet, ut vellem me plura ab eo habere posse. Similis valdè videtur meo quondam Balth. Venatori, cujus quamplurimas ad me epistolas asservo inter rariora, ut Gryphi suum aurum. B. V.

G. D. Vestræ

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

N. 59. ad 58.

Hamburgo Ratisbonam die 2. Sept. 1665.

GRatum quidem mihi est istud curtum R. P. Curtii responsum. Sed tamen, ut quod res est dicam, non, ut nomini ejus, meæ exspectationi, ipsiusquè argumenti, quod tractandum mihi cum illo suscepi, dignitati respondet. Dabo operam ut illi paulò post rescribam, impediente animum meum, aliàs promtum, negotiorum multitudine & levi quadam virium imbecillitate. Interim illi plurimam salutem adscribo & de libro illo doctissimo, de significatione Cometarum dequè Astrologia universa, (quem evolvi, quantum per alias occupationes licuit, & multum pro me facere animadverti) gratias ago, ut & ipsi Auctori de amica salutatione, exspectans avidè literas, quas ad me scripturum se esse promisit. Amplissimas verò Illustrissimæ D. Vestræ gratias ago de Carmine gratulatorio, quod quidem ut solidæ nostræ amicitiæ monumentum, & singularis benevolentiæ vestræ erga me documentum, perplacet. Sed hoc unicum ad illud dicendum habeo, quod immodicas laudes mihi Illustrissima D. Vestra tribuat, quæ meam tenuitatem ex sua magnitudine æstimat. Itaquè si fieri posset, temperari illa elogia vellem, ut cum debita modestia mea convenirent. Non tamen propterea ingratum est Illustrissimæ D. Vestræ in me studium, nisi quod ea mihi, quæ in me non sentio, nec agnosco, admetiatur. Utinam mihi dives, saltem benigna ingenii vena obtigisset, quo carmine digno laudes Illustrissimæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

ſtriſſimæ D. Veſtræ complecti poſſem! Sed quî poſt Venatores, Gruteros, Titios, Sprengeros, alioſquè felicisſimos Poëtas, anſeris ritu poſt cycnos ſtrepere hîc auderem? Aliàs tamen, ſi quid noſtra valebunt, præclara Rautenſteiniana merita memoriæ poſterorum commendabunt. In heſternis meis ad Clariſſimum Heinſium literis mentionem Illuſtriſſimæ D. Veſtræ feci, ut par erat, facturus idem, ubi me ad P. Kircherum ſcribere contigerit. A doctiſſimo Nærano, cujus ſtilum tantum Illuſtriſſimæ D. Veſtræ placere gaudeo, nihil literarum ab illo tempore accepi. Poſtquam aliquid accepero, deſiderio Illuſtriſſimæ D. Veſtræ meoquè officio non deero. Cui enim non placerent talia? Stilus ejus, ſi quid ego judicare poſſum, eſt purus, exercitatus & potens, qualem Cicero formans Oratorem, optimum & præſtantiſſimum dicendi effectorem & magiſtrum eſſe dixit. Venatoris, qui quantum ex illis quæ ab Illuſtriſſima D. Veſtra miſſâ vidi, lepôrem quendam dicendi admirabilem & ſalem eſt conſecutus, ut idem ille Cicero alibi ait, ſimilem quòd eum Illuſtriſſima D. Veſtra pronunciet, acuit ſitim & exſpectationem ſymbolæ ejus, quam ut in medium aſſerat, ab eo quàm maximè poſtulo. Verùm adhuc renitentem per modeſtiam, invenio. Qui paritèr ſum & maneo conſtanter

Stilus caſtus & potens optimus dicendi effector.

Illuſtriſſimæ D. Veſtræ

Omni ſtudio, cultu & officio

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Ratisbonâ Hamburgum die 27. Auguſti 1665.

N. 59. ad 58.

FA eſt rerum in Europa facies ut materiam brevi habituri videamur uberius ſcribendi: vellemquè ut Generoſitas Veſtra ſe non nimis fatigaret opere illo ſuo, præſertim cum tanti in id ſumptus erogandi ſint, ad quorum, in ingreſſu editionis factorum, conſpectum, ſanè cohorrui. Quod tamen non ſcribo, ut Generoſitatem Veſtram ab incæpto deterream, ſed ſolum, ut pro jure amicitiæ noſtræ, proquè amore & more meo liberè ſuadeam, ut ſimul rationibus ſuis & ſuorum conſulere velit. Mæcenates pauci profectò reperiuntur hac ætate, præſertim belli metu nunc undiquaquè increſcente, Cautè præterea agendum & cum illis qui favorem teſtantur verbis & ſpes faciunt amplas. Scio quid dicam. Non credidiſſem tàm perverſè agi tamquè iniquè, niſi id meopte malo jam ſæpius experirer, adeò ut tædium me capiat iſtarum rerum, optemquè ut cochleæ inſtar meæ me domui ac virtuti involvere aliquando queam. De rebus Polonicis jam certiora habebitis. Lubomirſcianas res inclinare & ita omnes ad Regem (uti quò fortuna, eò hominum quoquè favor inclinat) confluere multi ſcribunt, referunt, credunt. Quicquid ſit, hîc & alibi diverſæ potentiæ in orbe Chriſtiano prævalentes concurrent, adſcitis in partem reliquis, prout cujuſquè rationes requirunt, inquè hac velut ſtatera bilancem librabunt ejus, quem porrò in Europa habituri ſumus, Statûs. Sed aderit ſupremus librator, ſuorum ſemper liberator, & ita omnia diriget, ut ſibi placet & juſtum eſt. Placere autem ipſi, niſi quod juſtum eſt, non poteſt. Affectuum moderationem multi docuerunt, & recentèr quidam Galli, Senault & de la Chambre: pauci calluerunt, & non tàm ex libris, quàm uſu rerum ac ætate defervescente. Næraneana mihi ſemper erunt gratiſſima, utpote à tam erudita manu profecta. De cætero maneo ſemper

Perverſi probos & rectos ſæpè fallunt.

Seceſſus probo viro appetendus.

Deus rerum arbiter, tutor fidelium, per omnia juſtus.

Affectuum moderationem uſus & ætas magis quàm libri docent.

G. D. Veſtræ.

Paratiſſimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

N. 60. ad 59.

Hamburgo Ratisbonam die 5. *Septembris* 1665.

EO plurium consilia tendunt, quantum talia homini in umbra sedenti pervidere licet, ut potior Christiani orbis pars imis commoveatur sedibus. Sed hæc longè melius perspicit Illustrissima D. Vestra, & omnis Vir prudens & cordatus, qui in luce versatur, quiquè in his

Prudentes Viri, qui in luce versantur reliquis abstrusa pervident.

- - - - - - - tàm cernit acutum
Quàm aut aquila aut serpens Epidaurius,

ut cum Horatio dicam. Ego inter hæc mea ago agamquè, divino fretus auxilio, quod aderit vocanti & virtuti commendandæ unicè intento. Credo etiam inter hos metus, imò motus belli antipites Deum Opt. Max. mihi daturum aliquem Augustum & Mæcenatem, qui sortis meæ tenuitatem excedentes conatus fulciat munificentiâ, ne immodicis sumtibus succumbam. Quippe nil desperandum est duce & auspice Deo, cujus voluntati omnia mea commodo & commendo. De hoc bonæ mentis statu me dejici non patiar, si vel cum sorte adversa vel invidia luctandum foret. Hic etiam illud *non moveri* valet. Relinquetur tamen suus prudentiæ circumspectæ locus, & intendendi omnes industriæ nervi, ne quid temerè susceptum à me videatur. *Cætera Deo curæ sunto. De rebus Polonicis variat fama. Ego credere, quod & videre malo, dissidium Lubomirscianum auctoritate Procerum Sacrorum compositum iri, vel jam esse, sicut à quopiam heri accepi. Qua de re certiora exspecto. Quod si ita se res habet, tentationem eam futuram esse credo prudentiæ & æquitatis popularium meorum, an restitutâ pace justitiam restitui & libertatem servari velint? Omninò verò illic quoquè libra suspensa est. Utinam illa Critolai, quæ monstret tantum ibi propendere boni & æqui lancem, ut terram & maria deprimat! non verò illa Babylonica, Balsasari exhibita, levitatis & divisionis index! Sed ominari nolo, nisi prospera, quæ patriæ precor. Esto & hoc meæ in eam debitæ pietatis argumentum. Adspiciat illa, & quævis alia Respublica, divinam voluntatem, in sanctione legum justarum, & earum longo temporis spatio observatarum, confirmatione, ut ad eam vota studiaquè sua componat. Secus si fecerit, nec Deum, nec cælum, nec astra, nec Cometas plusquam temerario incusset ausu. En & hic latissimum campum, *in quo affectus laxatis habenis licentius evagari solent, & finibus recti & æqui coërceri debent. Egregius est ille, doctus & pius de usu passionum, sive affectuum potius liber Senaltii, quem Incomparabilis ille Politices Magister Cardinalis Richelius Ciceronem Gallicum, ut accepi, vocabat. Et ego quidem audivi eum aliquando concionantem eloquentiæ maxima cum laude. Non tamen mihi crederem, nisi hanc ei consentiens doctorum Virorum judicium vivæ vocis & stili testimoniis innixum tribueret. Hìc quoquè ritè temperatus & fruendus affectus me officii, quod Amicis debeo, admonet, cumprimis verò ut non tantùm nomine, sed & re ipsa sim constanter

Constantia bonum virum decet.

Prudentia cum constantia jungenda, utraque sit industria.

Deo tandem omnia commendanda.

Secunda hominum probitatem explorant.

Deus justè regna censet, librat, dividit, transfert.

Cometas, astra, & signa cælestia nemo, sed semetipsum quivis accuset.

**Affectus sæpè evagantur, semper coërcendi.*

Bonus Vir erga Amicos officiosus sit, oportet.

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni studio, cultu & officio

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

N. 60. ad 59.

Ratisbonâ Hamburgum die 31. *Augusti* 1665.

PLacere Generositati Vestræ commercium illud literarium, cum tot egregiis per Orbem Christianum Viris, non dubito. Quantum mihi illud placiturum esset, sat scio, si per otium liceret. Sed non licet esse nobis tam beatis:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

tis: quisque tamen suâ sorte contenti esse debemus. Pro communicatis Heinsianis & Bullialdianis maximas ago gratias, rogoquè mihi utriusquè affectum porrò ne gravetur conservare Generositas Vestra. Menagii scripta aliquot me legisse memini, sed nescio qualis Vir sit, & quo in vitæ genere degat. Versionis laborem & tædium ipse quoquè non semel expertus fui, præsertim in Paræneſi Barclaji, quem libellum ante paucos annos in gratiam amicorum quorundam Germanicè edidi. Sed nihil absque labore, nec fugiendus est ullus, dummodo proximo inserviamus. De cætero constanter sum & maneo

Autarkiæ verum bonum decet.

Labor publici boni caussa non fugiendus, sed subeundus.

G. D. Vestræ

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Hamburgo Ratisbonam die 9. Septembris 1665. *N 61. ad 60.*

NOvi probè quantoperè Illustrissima D. Vestra literarum commercium assiduum cum præstantissimis totius Europæ viris coluerit, antequam tot publicorum negotiorum laboribus distraheretur. Me quòd, tot aliis longè me præstantioribus relictis, dignetur Eadem suis gratissimis & assiduis literis, est quo nomine singulariter gaudeam. Quotiescunquè ad Clarissimos Viros Heinsium & Bullialdum do literas (quod fit singulis hebdomadis, cum hoc lectissimum par Amicorum habeam singulari cultu & benevolentiâ prosequendum) toties Illustrissimæ Dominationis Vestræ apud eos memini. Clarissimus Ægidius Menagius, patritiâ Andium familiâ ortus, sacro ordini nomen dedit, Vir non minus ingenio quàm genio amœnissimo, quod & Poëmata ejus testantur. Parænesin Barclajanam in linguam Germanicam versam nondum vidi. Experior & ego magis magisquè, in minutioribus licet, non exiguos labores devorandos esse ei, qui aliquam versionem tàm comptam quàm utilem adornare velit. Omninò verò gratiora sunt quæ magno emta sunt labore, quàm quæ nullo vel levi. Ego certè inter tot occupationes continuas maximum subivi tanti operis edendi. In quo strenuè hîc & Amsterodami desudamus. Horatius alicubi canit

Labor quò major est, eò majorem parit delectationem, in hoc quoque opera edendo subeundus.

\- - - - - - - sudavit & alsit
Qui cupit optatam cursu contingere metam.

Sudandum in perficiendo honesto instituto.

At ego hyeme quoquè, si vivo, sudabo, ut sudet prelum, nec algebo, ne algeat opus, quòd nec minimum frigere vellem, qui mihi ex illis Comici, *Tu vel suda, vel peri algu*, prius elegi, & maneo quamdiu vivo

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni studio, cultu & officio addictissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Ratisbonâ Hamburgum die 7. Septembris 1665. *N 61. ad 60.*

OPus Generositatis Vestræ feliciter progredi, libenter intelligo, idquè suo tempore videre gestio. De figuris Ingolstadiensi & Salisburgensi, non est quòd sollicita amplius sit Generositas Vestra, jam enim satis providi, ne imprimantur. Quæ Dieteldorffio nuper ad Generositatem Vestram scripsi, si ita videtur, imprimi possunt: quamvis jejuna admodum & vix digna sint, quæ publicè conspiciantur. Quæ verò illis reposuit Generositas Vestra, tam erudita & elaborata sunt, ut crimen foret ea publico subducere. * De Cometis rectè quoque judicat Generositas Vestra. Nos certè, nos ipsi Cometæ & Prophetæ nobis

** Cometæ & Prophetæ sunt ipsi homines, dum ex committunt peccata, quæ significant & prædicunt justam & solennem Dei vindictam.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

bis ſumus; ea committendo, quæ pœnas & flagella neceſſariò poſt ſe trahunt. Nec criminum modus eſt, & ſic nequè pœnarum. Hinc bella, hinc peſtis famesque, quorum deinde culpam fruſtrà adſcribunt aſtris inepti mortales, ſine pœnis futuri, ſi ſine vitiis eſſent, quicquid aſtrâ minentur. Quæ tamen ut ſubinde minentur, ipſa DEI Bonitas facit, monendis mortalibus, ut ſe emendent, & cælum laceſſere deſinant, nunquam ſine cauſſâ iraſcens. Nobiliſſimo D. Heinſio, quoties id occaſio fert, me quàm diligentiſſimè commendari rogo. Et hîc mediâ luce heri verſus Meridiem conſpecta eſt Luna, ac non procul ab illa ſtella quædam non ita magna, nec lucida, orbem tamen quendam oſtendens. Ipſe cum multis aliis in medio foro eam conſpexi. Scribitur etiam Neoburgo ibidem conſpectam eſſe inſolitam ſtellam, quam aliqui Cometam putarunt: Noſter autem P. Curtius novam ſtellam eſſe negavit. Si quæ porro de his inaudiam ad Generoſitatem Veſtram perſcribam. Prodiit nuper libellus Herbipoli hoc titulo: SENECA CHRISTIANUS, cujus initium mitto. Is qui Generoſitati Veſtræ placeat, ſcire aveo. Eſt etiam alius ejus argumenti, MANUDUCTIO AD COELUM, ſed grandior. Quem quære quæſo & lege. Meretur enim ſi ullus. Valere Vos omnes felicitèr, ex animo cupio, manecquè conſtanter

Pœna vel claudicans antecedentem ſceleſtum aſſequitur.

Deus minando, imò & caſtigando, beneſacit, homines ad pœnitentiam ducens.

G. D. Veſtræ

Paratiſſimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

N. 62. ad 61.

Hamburgo Ratisbonam die 16. Septembris 1665.

MAgnum & arduum ſatis opus præ manibus habeo, cujus editionem perfectam ne grandis copia figurarum æri incidendarum & typis exſcribendarum retardet, Amici Hollandi verentur. At ego eorum induſtriam, quæ quidem in omnibus, præcipuè tamen in editione promta, comta & accurata librorum, genti Batavæ ſingularis meritò tribuenda eſt, majorem in modum urgeo, ut omnes illi ſculptores, typographi & editionis curatores ac adminiſtri ſudent, ſicut ego. Plus ab illis non exigo, eoſquè pro virili rem impigrè acturos, ſpero. Quæ, tunc Dieteldorffio Illuſtriſſima D. Veſtra ad me ſcripſit, luce digna mihi è veſtigio viſa ſunt, tanquam ab homine Illuſtriſſima dignitate, literis & prudentiâ probitatequè ornatiſſimo & cordato profecta. Malui tamen prius judicium Illuſtriſſimæ D. Veſtræ exquirere, quàm inconſulta Eâdem hæc quæ libertatem egregiam ſapiant, publicæ luci committenda operi inſerere. Æquitati enim convenit, ne quid in talibus agam inſcio, tanto minùs invito Amico, coquè primi, ut ſic dicam, ſubſellii. Quæ ad illa tunc Illuſtriſſimæ D. Veſtræ reſpondi quòd ita placeant, tribuo ejus ſingulari ergà me & publica commoda ſtudio. Perplacet mihi etiam, quod ad hæc attinet, genius Illuſtriſſimæ D. Veſtræ, ad magna quæquè magis magiſquè aſſurgens, & juſta, imo debitâ libertate omnia æſtimans. O miſerum qui invidiam, vel

Hollandi in omnibus, præcipue verò in Libris edendis induſtrii.

Æquitati ubique opera danda.

Amicitiæ æquitate colenda.

Libertas non deſerenda invidiæ, nec vendendæ paupertatis metu.

- - - pauperiem veritus potiore metallis
Libertate caret,

& quod pro virtute commendanda & bono publico promovendo cenſet & credit facere, eloqui non audet! Ille profecto fortunâ melior, qui ſui ſemper, ubiquè & per omnia compos, auream obtinet libertatem, & ſuæ virtuti inſiſtit immobilis. Talis Marcus Cato illi Uticenſis, *homo*, ſi Vellejo credimus, *virtuti ſimillimus & per omnia ingenio, diis quam hominibus propior, qui nunquam rectè fecit, ut facere videretur, ſed quia aliter facere non poterat: cuique id ſolum viſum eſt rationem habere, quòd haberet juſtitiam, omnibus humanis vitiis immunis ſemper fortunam*

Impoſſibile eſt peccare Viro ad virtutem obfirmato & peccare nolenti.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

unam in ſua poteſtate habuit Talis Quintus Metellus Numidicus, qui *nec triumphis honoribuſque quam aut cauſſâ exſilii aut reditu clarior fuit*, eodem Vellejo teſte. Talis M. Cicero patriæ pater, lumen & ſalus, qui etiam quamvis *Vir optimè meritus de Repub. conſervatæ patriæ pretium calamitatem exſilii tulit, ſed poſt Numidici exſilium aut reditum quiſquam aut expulſus invidioſius aut receptus eſt lætius*, eodem illo Paterculo judice l. 2. c. 45. Talis P. Rutilius, Senecæ toties laudatus, quòd damnationem ſuam patienter & generoſè exceperit, ita ſcilicet ut cum *Metellus* ille *exſilium fortiter tulerit, is etiam libenter. Sorti enim ſuæ gratias egit, & exſilium ſuum complexus eſt*, ita quidem, ut dicere non dubitaverit: *Malo ut patria exſilio meo erubeſcat, quàm reditu mœreat.* Sen. ep. 24. & 79. & lib. 6. de beneficiis cap. 37. Sed enim his virtuti & ſapientiæ tenaciter adhærentibus, & popularem viam vitantibus, etiam Romæ exſulare jus fuit & placuit, imò his ab urbe diſcedentibus Reſpub. ipſa exſulabat, ſicut ille ipſe Cicero loquitur, libertate Philoſophicâ uſus. Optimè Seneca de hoc hominum genere: **Sapiens omnes virtutes ſuas undiquè expandat, ut ubicunquè infeſti aliquid oritur, illic parata præſidia ſint, & ad nutum regentis ſine tumultu reſpondeant.* ep. 59. & alibi: *modò latius virtus funditur, regna, urbes, provincias temperat, fert leges, colit amicitias, inter propinquos liberoſquè diſpenſat officia: modo arcto fine circumdatur paupertatis, exſilii, orbitatis: non tamen minor eſt, ſi ex altiore faſtigio in privatum, ex regio in humilem ſubducitur, ex publico & ſpatioſo jure in anguſtias domûs vel anguli coit. Æquè magna eſt etiamſi in ſe receſſit, undiquè excluſa.* ep. 76. Et quid quæſo frequentius Seneca paſſim inculcat? Sed ego hîc Senecam Chriſtianum dare non decrevi. Et quid eum dem quem illa nuper induſtria manus, quæcunquè illa ſit, nobis dedit? Ampliſſimas de hoc exiguo, mole non precio, munere gratias ago. Sed ubi ſunt reliqua? Omninò mihi placet hæc, ſicut omnis, commendandæ virtutis ratio. Placebit dubio procul & illa in commendato ſingulariter Manuductionis ad cælum libro, quem ſruſtrà apud Bibliopolas hodie quæſivi. Sed ad alia. Ut Luna ipſâ meridianâ luce in Meridie non ſolet videri, ſed aliquot demum diebus à Novilunio interjectis, plus pluſquè creſcens tempore pomeridiano præbet ſe conſpiciendam: ita plenâ ejus luce magis magiſquè decreſcente, & ad mutuandam novam à Sole, ut tunc die 6. Septembris properans, pomeridiano maximè tempore præſente Sole & cælo favente cernitur. Nos quoquè illis diebus Lunam antè meridiem vidimus, & ſtellam illam. Quam alii Cor Leonis, alii Canem Majorem, alii, cumprimis ipſe Hevelius, Venerem eſſe putant. Stellam novam & Cometam novum viſum eſſe vel etiam videri, hinc inde jam ante perſcriptum erat. Heſternæ quoquè literæ Amſterodamenſes Cometam novum mihi attulerunt. Nempe ita jam imagines Cometarum mentibus populi obverſantur; ex illa ſcilicet aſſidua & diuturna priorum contemplatione, ut facilè, ſi Jupiter vel Venus ſplendidiora reliquis ſidera, ſubeunte nubeculâ, radios longiùs latiuſquè ſolito ſpargant, pro Cometa, ſaltem barbato, facilè habeantur. At habent profectò mortales in ſemetipſis Cometas malorum prænuncios, cupiditates ſcilicet avaras & ambitioſas, aliaquè inveterata vitia, quæ nil niſi ſubſecutura portendunt ſupplicia, divinæ juſtitiæ ſolemnia documenta, ſicut non minus prudenter quàm piè Illuſtriſſima D. Veſtra judicat. Quam ego diu benequè valere & feliciter agere cupio ex animo Eidem

Exſul glorioſe in patriam revertit.

Exſul magnanimus ſortem duram fert libenter, & in patriam redire non vult.

Exſulantibus à patria probis illa ipſa exſulat.

**Sapiens undique munitus, ad omnia paratus, ubique idem eſt.*

Manuductio ad cælum commendata, & vel ſolo nomine placet.

Cometa apparere quandoque videtur diſtentis nube Jovis vel Veneris radiis.

Illuſtriſſimæ D. Veſtræ.

Omni cultu, ſtudio & officio addictiſſimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

N. 62. ad 61.

Ratisbonâ Hamburgum die 10. *Septembris* 1665.

DE curto Curtii reſponſo idem cum Generoſitate Veſtra ſentio. Sed quid faciamus? Relinquendus eſt quiſquè ſuo genio. Et mihi rarò reſpondet, variè diſtractus alioqui bonus ſenex, & plerumquè conciſè. Itaquè parcius eum nunc provoco. Salutatione tamen proximè perfungar. Vires autem Veſtras nimiis laboribus frangi nollem. Quis ſcit, ubi in majoribus aliquando exercendas? Epigramma illud meum non diſplicere Vobis, gaudeo. Artem in eo non ſpectavi, nequè curavi: ſed hoc præcipuè, ut candor & integritas ubiquè eluceant, animuſquè ita ſe conſpiciendum præbeat, qualis revera eſt. Hoc ſi aſſequar in meis ſcriptis, ſufficit. Demere verò aliqua vel minuere quomodo poſſim in metro, non videō. Etſi modeſtia Veſtra recuſat, ſcio tamen quid virtus mereatur. Nec improbaturos id puto meliores quoſquè, præſertim nunc in tanta bonorum ſterilitate. Reliquos non moror. Vellem itaquè carmen ita ut eſt imprimi. Aliâ vice fuſior ero. Nunc abrumpere cogor, rus iturus. Semper autem & ubiquè maneo

G. D. Veſtræ

Paratiſſimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

N. 63. ad 62.

Hamburgo Ratisbonam die 19. *Septembris* 1665.

NUlla alia cauſſâ me, ut reſponſa ab Amicis de argumento Cometico aliiſque hac occaſione in vita utilibus poſtulem, impellit, quàm publica utilitas, quâ mihi nil antiquius eſt. Hic enim immenſam divinarum ſanctionum ſapientiam & juſtitiam, tùm actionum potentiam & bonitatem doceri; hìc etiam rei literariæ, & unâ generis humani commoda veritatis diſquiſitione ſobriâ, inventione felici, conſtitutione firmâ, & virtutis inſtitutione fideli promoveri cupio. Sed qui vel maximè pro libertate ſto, nemini hic vim inferre poſſum, & nec moleſtiam adferre volo. Imò nec unquam hæc cogitatio animum ſubiit meum. At quiſque in Senatu & Concilio, ut ſic dicam, à me coacto ita videbitur, ſicut locutus fuerit. Ego ſpero, volente Deo, me inſtanti hebdomadâ aliquid literarum ad Curtium daturum, ut ejus induſtriam provocem. Vires meæ munere divino adhuc tot & tantis laboribus ſufficiunt. Quibus non facilè quiſpiam vel ſe ſubjiceret, vel parem, abſit jactantia verbo, ſedulitatem, patientem ſcilicet & ſolidam commodaret. Æquam tamen valetudinis rationem habeo, memor neceſſarii ab Optimo Parente beatæ memoriæ ſæpius dati: *Valetudinem tuam cura diligenter, & memor eſto, hanc eſſe non poſtremam antiquæ Sapientiæ partem, non temerè toties à Cicerone neceſſariis inculcatam.* De epigrammate Illuſtriſſimæ D. Veſtræ nondum cum Amicis contuli. Sperabam enim Eam aliquid elogiis maximis mediocritati meæ tributis (niſi ea prorſus tollere vellet) ſaltem demturam, & modeſtiæ meæ hìc gratificaturam. Sed cum alia ſit Veſtra mens & voluntas, quam me ſequi convenit, rem judicio quorundam Amicorum & artis Poëticæ peritorum & mihi conjunctiorum ſubjiciam. Utinam omnes ita in laude proficiamus, ut in dies & momenta non tàm doctiores quàm meliores evadamus, & non tantùm imitari bona volentibus tales appareamus, ſed & reipſa in oculis Dei Opt. Max. cuncta, etiam maximè abſtruſa perſpicientis, ſimus! Placet multum in hoc genere liber ille *Manuductio ad cælum, medullam Sacro-ſanctorum Patrum & veterum Philoſophorum continens*, meritò ab Illuſtriſſima Dominatione Veſtra ſingulariter commendatus. Quem nudius tertius inveni, comparavi, evolvi, magnaquè parte perlegi. Multum profecto

Publicæ utilitatis ſtudio nil ſit antiquius.

Dei gloria ſemper & ubiquè quærenda. Libertas cuique integra relinquenda.

Boni non tantùm videantur, ſed ſimus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

profecto bonæ frugis, Sacræ ſcilicet & profanæ eruditionis, paucæ illæ pagellæ complectuntur. Ita nempe verum eſt illud Senecæ: *Paucis ad mentem bonam opus eſſe literis.* Ex cap. libri illius XXVI. non pauca me de paranda & colenda amicitia didiciſſe fateor, & *vivum* me theſaurum, magnâ ſervandum curâ, invenisse & poſſidere, dum meum Rautenſteinium (liceat affectui paulùm indulgere) & paucos alios ejuſdem notæ habeo, gratans agnoſco. In cap. XXXIII. quo de modeſtia agit, non diſplicet illud inſtituto meo & epigrammati Illuſtriſſimæ D. Veſtræ aptum: *At hoc quàm bonum eſt videri & prodeſſe!* Quicquid enim hîc facio, vel fieri permitto, illud totum uſibus publicis & poſteritatis cedat. Quo vel ſolo ſufficientem tot laborum & ſumtuum feram fructum. Sed de his aliàs plura. Liber enim nondum eſt compactus, ideoquè commodè legi nequit, formâ præſertim minori Coloniæ impreſſus. Alia quoquè tempus ſibi dari poſtulant. Res Polonicæ, de quibus Illuſtriſſima D. Veſtra certior reddi vult, nondum periculum funeſtiſſimi belli civilis, ſicut nuper creditum fuerat, evaſerunt, ſed potius, dum de pace agitur, inter ſpem & metum pendent, poſtquam præſentia & preces Lubomirſcii Junioris, & Niemiricii Tribuni præcipui, ſingulari ſtudio afflictiſſimæ patriæ pacem promovere cupientis, in Aula Varſavienſi fruſtrà fuere. Jam in dies exſpectandus erit Procerum Sacrorum interceſſionis, & ſtudii pro pace & Republica reſtituenda eventus, & Deus ardenter orandus, ut utriuſquè partis animos ad honeſtam, juſtam & ſic ſtabilem pacem flectat. Hujus inter Anglos & Hollandos redintegrandæ ſpes nondum affulget. At affulgere novum Cometam Amſterodamo nuper, hodie Holmiâ die 30. Auguſti Jul. ſcriptum accepi. Illinc nullæ notantur circumſtantiæ: hinc aliquæ. Scribitur enim Licöpingia die 25. Auguſti S. V. illùc nunciatum eſſe, videri ibi ſingulis noctibus magnum Cometam, qui duabus poſt mediam noctem horis oriatur. At Holmiæ aliquoties jam tunc ſidus tale viſum fuiſſe, quod poſt primam horam mediæ noctis verſus Borrhapeliotem, ſive plagâ inter Septentrionem & Orientem mediâ, inſigni magnitudine oriatur, nullâ quidem caudâ conſpicuum, ſed radios circumcirca acutos ſpargens, celeri motu verſus Notapelioten, ſive plagam cæli inter Orientem & Meridiem mediam contendens. Quod an verum ſit nec ne, non habeo dicere. Clariſſimus Heinſius de his ne gry quidem. Quod tamen non mirarer, etſi verum illud foret, cum vix pauca hæc, quæ adjungo, ægrâ manu nobis dederit. Sed etſi res ita ſe haberet, non tamen inde aliud quid eliciendum erit, quàm ut bonos maloſquè in orbe eſſe, ita Deum Cometarum aliorumquè ſignorum oſtenſione cunctos mortales officii commonere, & his quidem pœnas graviſſimas in hac & futura vita infligendas minari, illis verò præmia largiſſima, hic & ibi diſtribuenda polliceri. Nam ut Deus unius vel alterius belli jam diu orti vel præviſi, & vel plurium malorum orbi impendentium cauſſas vel neceſſaria ſigna Cometas plures eſſe velit, quaſi ad illa mala efficienda & neceſſariò prænuncianda pluribus Cometis opus habeat, non facilè quis dixerit. Quippe unus Cometa ad id præſtandum ſufficeret. At ut Deus admonendis officii, magis magiſquè hominibus per plurium Cometarum oſtenſionem, minas & promiſſiones repetat, ſapientiæ & bonitati ejus conveniens videtur. Benè profectò Rebuſpublicis conſulitur, dum ita populus metu numinis, conſideratione prudenti, meditatione pia & diſcurſu libero ad virtutem inſtruitur. Atque hoc eſſe in toto iſto opere meum inſtitutum & ſtudium bonâ fide teſtor, ut & me eſſe quoad vivo

Paucis literis ad virtutem opus eſt.

Amicus vivus theſaurus.

Videare ut proſis publico.

Cometa novus apparere in Suecia m. Auguſt. ſcribitur.

Mixtura bonorum maloruмquè in orbe.

Cometæ officii admonent mortales, nihil verò efficiunt, vel neceſſariò deſignant.

Illuſtriſſimæ D. Veſtræ

Omni ſtudio, cultu & officio

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Ratis-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Hoog.
107 B 47

N. 64. *Hamburgo Ratisbonam die 13. Septembris 1665.*

Confœderatio Moscovitica 1612.

QUod nec motus ille civilis Anno hujus Seculi sexto cæptus, & intrà biennium, levi ad Guzovum conflictu facto finitus, nec ille alter militaris 1612. ex bellis Moscicis ortus, itidem intrà biennium sopitus, ille Rokosch, hic confœderatio Moscovitica vulgò dictus, Reipublicæ attulit, attulit acerbum istud Lubomirscianum dissidium, & adjunctum ei fœdus militare. Nam, ut certa fide scribitur, die 4. currentis mensis ingens & cruentum ad Czenstochovienſe fanum inter divisos cives commissum prælium, bis mille 500. Regiorum militum internecione & 1700. (inter quos Lithvanici exercitus Dux Polubinscius & tot alii Viri Illustres) captivitate nobilitatum. Quis non videt, temerè nimis illum, ac publicè quidem triumphum egisse, quasi civibus patriâ ejectis melior Reipublicæ redierit facies? imò quis non agnoscit, nos tali rerum articulo felices esse, qui è litore spectamus fluctus? Dubio autem procul hæc & alia multa adversa Cometis multi adscribent, sicut jam hodie quendam Amicorum dicentem audivi. Hæc enim sententiæ communis indoles, ut omnium calamitatum invidiam in Cometas conjiciat. Sed quis ignorat, dummodo omnium seculorum rationes conferat, tot extrà Cometas bella externa & civilia hîc & illic gesta esse? Ipsi homines sive eorum cupiditates & vitia sunt Cometæ, instantium calamitatum prænuncii, sed & domestici hostes indomiti, solâ virtute Heroica, quàm Christi Spiritus ingenerat, vincendi. Adeoquè meritò hùc illud egregium cujusdam Viri boni dictum refero: *Tua cupiditas tuus est Decius, tuus timor tibi est Nero, tua tentatio tibi est Julianus.* Horrenda tamen fateor illa sunt Polonica, quibus nil tetrius nilvè deterius ab hominum memoria in Republica accidit, sed & quæ alibi terrâ marique fiunt, quibus ulciscendis nunquam Democritum, sed certè Heraclitum libenter adhiberem. Ubi enim pietas? ubi religio? ubi justitia? ubi charitas? Hæ si nos regerent, non terrerent Cometæ. Sed de his hîc loci parcius. Plura dicet adjuncta ad Curtium epistola, quam commendo, ut & responsi curam, quod cum tædio exspectabo, omnibus jam quæ inter Illustrissimam D. Vestram & me communicata hucusquè fuerant, in Hollandiam missis, & cum Bono Deo paulò post prelo subjiciendis. Ab his verò Curtiana avelli nolo. Responsum hoc meum credo intra fines modestæ libertatis constitisse, & justo candore virtutis studium commendasse, citra ullius offensam

Czenstochoviana agmina Regii clades luctuosa à Lubomirscianis illata.

Polonica aliaquè mala non Cometis, sed cupiditatibus & vitiis hominum adscribenda sunt.

Peccatum sævus est tyrannus, conscientia mala carnifex.

Mala non videnda, sed potiùs defendenda.

Pietas in orbe exsulat.

- - nisi quid tu docte Trebati
Dissentis.

Multa verò in hoc studii genere utilia, imò & necessaria revocavit mihi in memoriam illa *Manuductio ad cælum*, quæ profectò magis magisquè placet. Talia deberent esse Christianorum scripta, consilia, monita, sine omni acerbitate & amaritudine cacozeliæ. Et cum Auctor ille librorum multitudinem, magnitudinem & conditionem gravitèr perstringat, indignos, vanos, imperitos, noxios respuat, non necessarios vix à primo limine non arceat, omnes equidem virtutis studiosos, ut ei de hoc egregio libello non minus doctè quàm piè composito gratias agant, admonet. Quàm verò illud necessarium, quo hortatur, ut nostra potiùs quàm aliena vitia castigemus & corrigamus, & probi quàm docti non tantùm appareamus, sed & simus. Nec minus, ut semper nobiscum sit virtus, ut vitia seriò tollamus antequam nos opprimant, ut in bono proficiamus, omnes affectus opprimamus, iisquè sub arbitrium adductis, glorioſè vincamus acerrimos illos, quos in sinu fovemus & nobiscum circumferimus, hostes, avaritiam, ambitionem, metum mortis, qui victores gentium vicit. Sed hæc sunt Senecæ illius Christiani, de cujus reliqua particula gratias Illustrissimæ D. Vestræ ago. Utinam modo vitâ monstremus nos talia legere, ad animum admittere, & in succum ac sanguinem convertere! Multa enim talia,

Christianos scriptores decet modestia.

Philautia cavenda.

Virtus ita diligenda, ut in ea quotidie proficiamus.

Vitia, hostes domesticos, vince.

Metum mortis excute.

Libros bonos te legere moribus testare.

alioquin

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

alioquin utilia, quædam etiam neceſſaria vel non leguntur, vel non intelligunrur, vel licet lecta & intellecta negliguntur, hoc præſertim verè ferreo ſeculo. Sed philoſophari amplius non vacat. Satis enim, hac quoquè vice, impetu amicitiæ & virtutis, ſemper quàm maximè colendæ, abreptus, produxi epiſtolam, quamvis proximè breviſſimam ab Illuſtriſſima D. Veſtra negotiis majoribus diſtractâ aeceperim, quæ ideò operi meo cum aliis non inſerenda, intra privatos amicitiæ parietes manebit. Gruterianum autographum, quod heri accepi, adjungo, & Illuſtriſſimam Dominationem Veſtram cum ſuis benè valere cupio.

Lege, intellige, fac lauda.

Illuſtriſſimæ D. Veſtræ.

Omni ſtudio, cultu & officio addictiſſimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Ratisbonâ Hamburgum die 17. Septembris 1665. *N. 62. ad 61.*

PRoximè brevibus Generoſitatem Veſtram compellavi. Nunc deberem prolixus eſſe reſpondendo binis Veſtris. Sed & nunc paucis id me facere oportet. Sum enim accinctus excurſioni in villam meam, & variè diſtractus. Quamvis optem gratiſſimis Veſtris reſpondere me poſſe, magno cum judicio & ſinceritate ſcriptis. Interea rogo, ut quæ porrò adferentur, diligenter mecum communicentur, præſertim de rebus Polonicis, fortè brevi aliam faciem induturis. Sicut & cæteræ Europeæ. Nam omnium rerum quendam velut orbem eſſe, experientia teſtatur. Sapientiſſimus ille, qui per omnia ſuam voluntatem divinæ, ſequè ad regulam hanc unicè conformat. Sed philoſophari nunc non licet. De mea apud Clariſſimum Heinſium & Bullialdum crebra mentione, maximas ago gratias. Doleo ſanè quòd mihi non liceat ejuſmodi inſignes Viros, ut animo, ſic & calamo ſæpiùs venerari. Sed excuſabunt me publica privataque. Nam & hæc eò gnavius nunc curo, ut iſtis aliquando eò commodius ſubducere me poſſim. Paræneſin Barclai à me in maternam linguam tranſlatam (neſcio quàm feliciter, licet nonnullis valdè placuerit) videbo, ut proximè tranſmittere poſſim Generoſitati Veſtræ. Promiſi Amicis idem me præſtiturum in præſcriptionibus Tertulliani, Commonitorio Lyrinenſis, Richeliacis quibuſdam, Perronianis & aliis quibuſdam ſimilibus. Sed neſcio an ſtare verbis poſſim. Nam hæc talia otium & alia nonnulla requirunt, quæ mihi deſunt. Sed abrumpere cogor, maneoquè

Vicissitudo rerum est perpetua,

Divina voluntas ubiquè spectanda & sectanda,

G. D. Veſtræ

Paratiſſimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Hamburgo Ratisbonam die 26. Septembris 1665. *N. 65. ad 64.*

QUæ nuper de acri cruentoquè conflictu ſcripſi, confirmantur proh dolor! narrationibus, ex variis locis ad me miſſis. Variant quidem eorum auctores ſtudiis partium obnoxii, & ut ſuam cladem extenuantes, ita hoſtilem exaggerantes: (nam Varſavia 1500. ex Lubomirſcianis, ex Sileſia iterum 2500. ex Regiis cecidiſſe ſcribitur) ſed qui citrà affectum rem referunt, majori clade Regios affectos eſſe, & 2000. eorum occubuſſe, 1700. captos eſſe fatentur. Sed aliter me de his certiorem reddidit Tribunus ille Niemiricius, qui cum Juniore Lubomirſcio re infectâ Varſavia profectus feſtinatis itineribus, per media ferè caſtra Regia, poſt illum conflictum non ſine periculo, noctu tranſiverat, & in caſtra Lubomirſciana reverterat. Nempe agmen illud Regium fuſum

Niemiricius Tribunus diſſidio Lubomirſciano componendo ſtudet.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Hoog.
107 B 47

fugatumquè, & 1580. captos esse, ac inter eos Duces ipsos, Tribunos, præfectos equitum, primipili centuriones, alioſquè anteſignanos, cum 400. amplius commilitonibus nobilibus, ſed 200. tantùm circiter in prælio cæſos, qui ne unum quidem civem à cive occidi volebat, attamen non ſine dolore ſcribit. Ille enim nil magis in votis habuit habetquè, quàm reſtitutam pacem & priſtinam Reipublicæ faciem videre, & ſtudiis ac conſiliis ſuis promovere. Sed quæ Lubomirſcii, qui & invitus ad decernendum ferro conſenſit, & inclinante Regiorum fortunâ, militem, ferro parceret civiliquè ſanguini (alioquin pauci cladis nuncii evaſiſſent) juſſit, benignitas & generoſitas, omnes captivos dimittere liberos, & tam moderatè victoriâ uti! *Quod verò omnes ſacramento ſuo adegerit, eos contra ſe arma non ſumturos, juvare poterit plurium pro pace inſtauranda conatus, dummodo illi libertatis & fidei vinculo adſtricti jurisjurandi ſint memores, †niſi DEI iram incurrere velint ad vindicandum perjuria, & nomen ſuum ſanctiſſimum temeratum parati. Quis in hoc etiam exemplo non videt illam rerum viciſſitudinem, quæ ut Cometas ſequi, ita & præcedere ſolet? Fateor quidem, vix ab hominum memoria luctuoſius quidquam in chariſſima patria noſtra, quam, poſt & inter tot externa & domeſtica mala, bellum iſtud civile ſatis jam funeſtum, viſum eſſe. Sed hujus & plurium calamitatum, quas divina juſtitia Reipublicæ minatur, non jam, poſtquam res eventum habet teſtem & indicem, ad Cometæ apparitionem referenda origo, & anſa præſagii captanda eſt. At vero potius ad illud violatorum tot fœderum, juramentorum & legum publicarum crimen, velut ad longè certius ſecutorum malorum omen, & prænuncium tot experimentorum fide munitum, recurrendum eſt, ſicut jam diu quidam boni publici ſtudio impulſi fecerunt. Ille vero conflictus, qui tot civium ſanguine ſtetit, etſi utriquè parti damnoſus & Reipublicæ perniciosus, alteri tamen parti lætior eſt, ſi tamen fuſo popularium & neceſſariorum ſanguine lætitiæ ſpeciem pietas patitur. Erit tandem lætus, ſi reſtitutâ juſtitiâ pacem Reipublicæ reducet, niſi quod longè melius fuiſſet eam tanti non emere. Emi illa potuiſſet nullo civilis ſanguinis, cui parcendum eſſe natura & ratio docet, impendio, ſi æquitas civilis ſervata fuiſſet. Pax verò magis nunc, ut & cura amorquè civilis, tàm dubio, tàm arcto, tàm periculoſo undiquè tempore, quàm diſſidium, bellum & buſtum civile è Republica foret. Sed præterita magis corripi quàm corrigi poſſunt. Corripienda tamen jure meritoquè ſunt, ut ortus ex præterito in animis civium juſtus dolor majoribus malis in futurum occurrat. Hæc enim metuenda ſunt, ſi, ut Cicero alicubi loquitur, prognoſtica noſtra vera ſunt, illa ſcilicet quæ dictat prudentia boni publici ſtudioſa, immobili juſtitiæ divinæ fundamento ſuperſtructa. Quæ idèo nunquam fallunt, niſi cum Deus pro ſua immenſa & patienti miſericordia vel avertit vel differt paratam pœnam, ut tandem homines ad ſe & ad frugem redeant. Sed jam hic philoſophari deſino: quamvis talia Illuſtriſſimæ D. Veſtræ placere ſatis ſciam. Amici Hollandi in operis mei editione pergunt diligenter. Huic promiſſum ab Illuſtriſſimo Marchione Ruvignio, ſicut nuperæ ejus literæ heri mihi redditæ docent, privilegium in Aula Gallica obtinendum, in promtu foret, ſi librum ibi imprimendum curarem. Quod fieri nequit, poſtquam Operis editio in Hollandia inchoata eſt. Nec Viennenſis Amicus aliquid literarum ad me dat, ne de hac re mihi reſpondeat. Nil ſine divina, ut voluntate, ita & permiſſione agitur. Ego ſanè paternam ejus providentiam, ut ſemper & ubiquè, ita nunc in hoc quoquè negotio experior. Animadverto enim magis rebus meis expedire, ne hæc privilegia habeam, non tàm mei quàm Amicorum reſpectu. Contra furtivam editionem ſatis me, ut ſpero, tuebitur libri moles, juſta libertas, & figurarum ænearum (quæ ſi Rudbeckianarum rationes rectè ducere poſſum 50. erunt numero) copia. Exſpectabam hodie literas ab Illuſtriſſimo Bruſſello, Parlamenti Pariſienſis Senatore & Amico Graviſſimo, quò mihi ſententiam ſuam amplius de illis, quæ inter nos communicavimus, operi inſerendis declararet.

Pius erga patriam, etiam novercali odio te proſequentem, eſto.

Victoriâ moderatè utendum.

**Captivi Sacramento adacti arma contra victorem ſumere non debent.*

†Juſjurandum omne Sacroſanctum eſto divini nominis reſpectu.

Triſtia ſæpius eventus reddit læta.

Juſtitiam ſi cuſtodis, pacem nullo ſanguinis impendio emis.

Prudentia futuris malis occurrit dum ea augurat & fugienda eſſe docet.

Idquè ſolidè ſatis.

Dei longanimitas hominibus ſalutaris eſſe debet.

Divina vel voluntas vel permiſſio ubiquè cernitur.

Gratus animus Deo exhibendus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

raret. Sed has non accepi, In nuperis tamen mihi aſſènſit, quod jam Illuſtriſſimæ D. Veſtræ indicare poſſum.

Quod ſi ille in tempore mihi reſpondet, faxo ut ejus Communicatio Veſtram & Curtianam ſequatur, ob continuum à tot annis literarum commercium, quod invicem colimus. Eſt autem Vir ille non tantùm ampliſſima dignitate conſpicuus, ſed, ut verbo dicam, probus & doctus liberaliter, ac verus Parentis Optimi & Laudatiſſimi filius. Si ille in viventium numero (quanquam & mortui Deo vivunt) nunc eſſet, egregiè nominis ſui ad invidiam Clariſſimi ſplendore opus meum illuſtraret, pro eximia ſua humanitate & erga me benevolentia. Is, ut paucis expediam qualis ipſe fuerit, non tantùm vivus apud populum Pariſienſem divinum obtinuerat nomen, ſed & reipſa poſt funera maximas meruit laudes. Judicio enim prudentum juſtitiâ Ariſtidem, conſtantiâ Phocionem, paupertatis patientiâ Epaminondam, ſapientiâ Lælium, parrheſiâ Catonem, fortitudine Metellum, firmitudine animi Thraſeam, exſilii honeſtate Rutilium æquavit. Atquè hoc non ineleganti epigrammate, quod adjungo, Vir apud Pariſienſes Doctiſſimus J. - - Tar - - Regius eloquentiæ Græcæ Profeſſor 15. plus minus abhinc annis ad illum ipſum miſſo, felici ſtilo deſcripſit:

Mortui Deo vivunt.

Exempla virtutum imitare.

Quod tibi Bruſſelli nomen? Cato? Phocio? Pætus?
Juſtus Ariſtides? majus & his melius.
Nam cadit enſe Cato, tu ſtas ſterniſque potentes;
Eſt plebi adverſus Phocio, tu pater es.
Eſquè, ut Ariſtides, juſtus, tamen ille ſecundas,
Uſquè tulit, primas major ubiquè refers.
Virtutis nomen Thraſeas ſit, at huic dedit unus,
Gallia, quin virtus hoc dedit ipſa tibi.

Sed contenti erimus & iſto Catone, qui paternam dignitatem & exiſtimationem, omneſquè laudes in ſe nobis refert. Imò verò multum mihi gratulor tàm Illuſtrem Senatorem una cum Illuſtriſſima D. Veſtra in Senatum noſtrum Philoſophicum venturum, & in medium huic & omnibus ſeculis grata & utilia allaturum, ibiquè perpetuò manſura relicturum. Adjungo ecce quæ hodie à Clariſſimis Viris Heinſio & Bulliado accepi. Paræneſin Barclai Germanicam lubens videbo: etſi ab æſtu ſacrarum diſputationum tantum remotus, quantum Philoſophiæ activæ promovendæ deditus. Sat verò certus ſum nullam antiquiorem adverſus hæreticos ipſo Tertulliano judice dari poſſe præſcriptionem quàm à Chriſto & Apoſtolis. Sed finire cogor, & maneo quoad vivo

Filius paternæ virtutis ſucceſſor laudandus.

Theologia Moralis præſtat Polemicæ.

Antiquitas certa à Chriſto ſumenda.

Illuſtriſſimæ D. Veſtræ

Omni ſtudio, cultu & officio addictiſſimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Ratisbonâ Hamburgum die 21. *Septembris* 1665. N. 65.

REverendiſſimus P. Curtius heri ad me ſcripſit, ſe reperiſſe totam ſtruem Cometographicorum. Omnia ſtudioſè ſubmiſſurum. Sed per otium majus, quàm quòd nunc habeat. Cras ipſum rogabo, ut id faciat. Et ſi quid in iis pretio dignum invenero, ad Generoſitatem Veſtram mittam. Manſurus etiam de cætero ut ſemper.

Curtius plura de Cometis promittit.

G. D. Veſtræ

Paratiſſimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Hoog.
107 B 47

N. 66. ad 65.

Hamburgo Ratisbonam die 30. Septembris 1665.

QUæ Reverendiſſimus D. Pater Curtius de argumento Cometico promiſit, grata erunt, præſertim ſi tempeſtivè mittantur, quò commodè cæteris adjungantur. Heſternæ literæ Amſtelodamo iterum nuncium de novo Cometa attulerunt, ſed ſine ulla circumſtantia. Exſpectandum eſt an aliquid veri tot de novo in cælo hoſpite rumoribus ſubſit. Mihi quidem priores illi ſat negotii faceſſunt, variis impedimentis ſubindè ſe mediocri induſtriæ meæ opponentibus. Quæ alioquin libenter & longè faciliùs labores iſtos Philoſophicos ſubiret. Hiſtoriæ meæ Cometicæ verſionem Germanicam & Gallicam Amici Hollandi graviter diſſuadent, quò ſcilicet compendium fiat laboris, temporis, operis & ſumtûs. Quorum ideo monitis cedo, & ſic citiùs librum impreſſum iri credo. Hodie cum diverſis Amicis habiti mihi ſunt ſermones de rebus, quæ in orbe geruntur, præſertim cum Magnifico & Ampliſſimo Viro Domino Proconſule Möllero, Viro multâ ut eruditione, ita & experientiâ politiſſimo. Dixi occaſione tot adverſorum, quæ terrâ mariquè fieri videmus, multos repertum iri, qui illa Cometis imputaturi ſint. Sed immeritò. Nempe ante apparitionem Cometarum habuiſſe nos in Polonia bellum Moſcoviticum, rebellionem Coſacicam, & belli iſtius civilis vidiſſe initia, ſaltem ſemina, ejuſmodi fructus editura. Idem de bello, quod inter Anglos & Hollandos geritur, dicendum eſſe. Peſtem quoquè quæ nunc magis magiſquè viſcera Angliæ exedat, nos in Hollandia graſſantem vidiſſe, imò & hîc ſenſiſſe. Atquè hæc ſententia mea, experientiâ nixâ, aſſenſum ut aliorum, ita & Viri illius Prudentiſſimi meruit. Sed ad alia. Triſtes Polonici nuncii non refutantur melioribus. Numerus cæſorum utrinquè etſi minuatur, Martem tamen civilem exſecrabitur. Sed de his adjuncta plura dicent, ut & de rebus Anglicis: de quibus heri Vindſoriâ hæc accepi, quæ mitto, cum quibus & judicia duorum Mathematicorum de novo Cometa menſe Aprili viſo accepi. Horum alter tres Cometas nos in Corvo ſcilicet Lepore & Pegaſo, vidiſſe docet: alter ei contradicit. Sed fruatur ſuo quiſque genio. Ego meum retinebo, quoad vivo futurus

Cometæ novi nuncius m. Sept. ex Hollandia allatus.

Compendia neceſſaria non negligenda.

Cometas nuperos præceſſerunt mala.

Czenſtochoviana clades, licet minuatur, deteſtanda tamen eſt.

Anglorum Mathematicorum diverſæ de Cometis ſententiæ.

Illuſtriſſimæ D. Veſtræ

Omni ſtudio, cultu & officio addictiſſimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

N. 66. ad 62.

Ratisbonâ Hamburgum die 24. Sept. 1665.

LUculenta & plena melioris Philoſophiæ epiſtola G. Veſtræ, mihi longè gratiſſima, accuratius ſanè & meditatum reſponſum meretur, quàm quale mihi continuæ meæ publicæ privatæquè occupationes permittunt. Digniora certè ſunt iſthæc Veſtra publicâ luce, quàm mea qualicunquè extemporaneo plerumquè impetu effuſa, vel ad calamum, ut mihi in mentem veniunt, dictata. Certum autem eſt nullum animi characterem ferè eſſe expreſſiorem epiſtolâ, cujus utpote beneficio non confabulamur ſolùm cum Amicis, ſed intimiores & abditos mentium receſſus per tot terrarum mariumquè ſpatia pandimus. Nec inſcitè comparaſſe Lipſium memini epiſtolam cum pollice Coloſſi, cujus artificioſâ picturâ exprimere olim magnitudinem iſtius voluit ingenioſus quidam: uti vel parvum epiſtolium maximos quoſque animos depingere valet. Libertate autem juſtâ rectâquè nihil in rebus humanis præſtantius eſſe cum G. V. & tota Sapientum Schola cenſeo: licet paucos videam, qui iſtud bonum rectè capiant, & non ſerviant ſibi, aut aliis, aut interdum etiam, quod peſſimum eſt, vitiis. Sed diffundere me in hac, alioqui fertili materia, nunc non ſinunt alia. Quis author

Extemporalem ſcriptionem Rautenſteinius excuſat.

Epiſtolarum magnus eſt uſus.

Libertate juſtâ nil præſtantius.

Servitus homini ingenuo fugienda.

ſit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

sit Christiani Senecæ, non scio. Scio autem præ illo Generositati Vestræ placituram *Manuductionem illam ad cælum*, de qua nuper. De Cometis novis nihil amplius inaudii. Mirum autem non est, stolidum vulgus ad insolita quævis attonitum reddi, & mirari in astris, quæ sæpè negligunt, aut pedibus calcant in terris. Plena enim omnia sunt majestate Creatoris, plena doctrinæ & bonæ frugis, si quis cognoverit uti. Sed quota pars hominum est, quæ hæc capit? Nam licet Deus

Vulgo attonitum stupet ea in cælo, quæ calcat in terra, monita scilicet ad virtutem.

Os homini sublime dedit, cælumquè tueri
Jussit, & erectos ad Sidera tollere vultus:

plurimi tamen, ut ille ait, vitam silentio & inertiâ, imò insciti transigunt, velut bruta. Felices illi, sua qui bona norunt, sciuntquè se non ideò vivere, ut hîc solùm, sed ut æternùm vivant. Utinam omnes & hîc diu & prosperè bono publico, & olim æternùm illic vivamus, ubi nec Cometas, nec ulla prodigia & portenta metuemus! Ego, quoad vivo, maneo

Notitia sui-ipsius hominis necessaria.

Vivere ita hîc ut vivas olim æternùm in cælo.

G. D. Vestræ

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Hamburgo Ratisbonam die 3. Octobris 1665.

N. 67. ad 66.

OMnis Illustrissimæ D. Vestræ scriptio, etiam illa extemporalis, plurimum jucunditatis & utilitatis in se continet, ut profectò in deliciis literarum cum Illustrissima D. Vestra commercium habeam. Philosophandi per epistolas rationem Principi eloquentiæ & Philosopho suâ ætate Præstantissimo Tullio placuisse, suavissimæ & doctissimæ illius epistolæ, illæ præsertim ad Atticum, testantur. Et certè epistola tacitus est nuncius, candida animi tessera & fida mentis interpres. Nec dubitat affirmare Cicero *multùm ad vitæ humanæ societatem ista absentium amicorum colloquia pertinere.* Viennensis postrema epistola, die 19. Septembris data, mentionem facit Ratisbonæ Cometam horis matutinis videri. Nos eum hic investigare non possumus, licet ex diversis locis, non notatis tamen necessariis circumstantiis, de eo moneamur. Omninò verò verum est, nos sinè his quoquè raris phœnomenis infinita habere semper ante oculos divinæ sapientiæ, potentiæ, justitiæ & providentiæ documenta, adeoquè plena esse omnia majestatis divinæ, si admiranda ejus opera debito cultu prosequimur, & altiori mentis indagine veneramur. Quid pulchrius & augustius Sole, diei oculo, Lunâ noctis oculo, & stellis lampadibus æthereis? *Sed quia hæc sunt quotidiana, vix æstimantur. Ad Cometæ conspectum quis non properat? Verè ait Seneca in hoc argumento tractando occupatus: *Quamdiu solita decurrunt, magnitudinem rerum consuetudo subducit. Ita enim compositi sumus, ut nos quotidiana, etiamsi admiratione digna sunt, transeant: contrà minimarum quoquè rerum, si insolita prodierunt, spectaculum dulce fiat. Hic itaquè cætus astrorum, quibus immensi corporis pulchritudo distinguitur, populum non convocat.* Et quæ sunt alia, quæ postquam memorabili gnome concluſit: *Adeò naturale est magis nova quàm magna mirari*; idem in Cometis fieri docet. Nam dum hi mirantur, illi timent adventitium istum, ut ille appellat, ignem, tàm hi quàm illi curiosè rimantur. Ego his diebus nil de talibus à quoquam Amicorum accepi. Sed sinè Cometicis, ut sic dicam, facibus, videmus ferales non in terra, sed & in mari accensas belli faces. Lubomirsciana vis rursum se Majori Poloniæ infudit. Nobilitas tantarum calamitatum domestici belli pertæsa arma capere vult, ut hæc partes internecino odio flagrantes deponant. Nempe tempus est, ut ubi solitudinem fecerint, pacem appellent. Precor hanc patriæ, nec qualemcunquè sed

Extemporalis etiam Viri Præstantis scriptio jucunda & utilis est.

Cometæ novi sparsis passim rumor.

Ubiquè habemus divinæ majestatis documenta.

Sol celebrat Deum.

Luna de Deo testatur.

Stellæ Deum indicant.

Quotidiana, licet eximia, vilescunt.

Insolita cum stupore mirantur mortales.

Faces, licet nullæ Cometarum in cælo ardeant, ardent in terra & mari bellorum faces.

Pax tuenda vel sine magno impendio restituenda, sed justa & firma.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Hoog.
107 B 47

Fuſtitia mater pacis.

juſtam, fidam, ſtabilem. At enim divina vox juſtitiæ opus pacem pronunciat. Ergò illa prius quàm hæc reſtitui debet. Satis dixi. Dicam tamen plura, Deo volente, proximè de hac re. Nunc enim non vacat. Quanquam & ſatis jam longè extraxi ſermonem, oblitus ferè mei. Memini namquè me dicere, non ſcripturum amplius longiores epiſtolas fuiſſe: licet tamen prioribus ſint breviores. Sed quid agam? Sæpius res ipſa me vel nolentem, vel ad animadvertentem verboſum reddit. Et ita quidem, ut ſalvâ, non tantùm de Illuſtriſſima Dominatione Veſtra, ſed & de Republica benè merendi voluntate, & conſcientiâ, tacere non poſſim: Benè vale.

Illuſtriſſimæ D. Veſtræ

Omni ſtudio, cultu & obſequio addictiſſimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

N. 67. ad 63.

Ratisbonâ Hamburgum die 28. Sept. 1665.

PUblicæ utilitati pro viribus ſervire G. Veſtram fateor in eo, quem deſcribit, ſcribendi modo vitæquè genere. Ego autem optem, ut tàm egregias animi corporiſque dotes in alia, & quidem lautiori palæſtra exercere poſſet, quam ei ex animo voveo. In epigrammate meo me in veritatem impegiſſe non puto: in artem, metuo. De inventa ad cælum Manuductione G. Veſtræ gratulor, fateorquè librum illum mihi ſtatim placuiſſe, ac illum vidi. Sed ſat librorum eſt, dummodo lectores ſint & factores. Clar. Bullialdum & Heinſium noſtrum ſemper ſalvere jubeo: hunc etiam melius valere. De Cometis priora repeto, & cum G. Veſtra quantum video, omninò conſentio. A. P. Curtio nil amplius obtinui. De exitu, ſaltem progreſſu, rerum Polonicarum, ulteriores Veſtras avidè exſpecto, maneoquè conſtantèr

G. D. Veſtræ

Paratiſſimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

N. 68. ad 67.

Hamburgo Ratisbonam die 7. Octobris 1665.

Auctor ſe laboribus & ſumtibus magnis publicæ utilitati & poſteritati conſulere velle demonſtrat.

MAximam profectò injuriam mihi inferret, qui me publicæ utilitati miniſtrare tot laboribus & ſumtibus negaret. Hanc enim bonæ mentis voluntatem orbi teſtatus, & poſterorum memoriæ commendans, ritè ante omnia officio in oculis Dei defunctus, ſat magnum operæ pretium faciam. Utinam modò juſtâ in curandis vitiorum morbis, & tradendis vitæ benè à Chriſtiano cujuſcunquè generis agendæ ſalubribus præceptis libertate, tàm incolumi plurimorum gratiâ liceat uti, quàm incolumi veritate & æquitate licet! Sed ſub linea Æquinoctiali gradum figemus, ne (ſi quod natura Solis & ſoli fert, natura hominis ferre poteſt) veritatis corpus umbram meritæ invidiæ ſpargat. In medio ſcilicet conſiſtemus juſtæ, imò & debitæ, libertatis (nam & Theognis in aurem dicit:

Libertas dicendi juſtæ negligi ſalvâ veritate &, ſi ſit modeſta, invidiam conflare, non poteſt, certe non debet.

Medio tutiſſimus ibis.

- - Μέσσον ἴεχε τρίβον, ὥσπερ ἐγώ
- - Mediâ perge via, ſicut ego)

Contemtu immeritam invidiam rumpica.

quæ, niſi apud extremè improbum, invidiam non meretur. Hanc verò melius, quam contemtu & tutâ rectè facti conſcientiâ, vir bonus ulciſci non poteſt. His de cauſſis fidem promiſſi nuper facti exſolvo, quod ad rerum Polonicarum, de quibus Illuſtriſſima Dominatio Veſtra maximoperè informari ſemper cupit, ſtatum attinet. Dedi hodie literas ad Clariſſimum Dominum Buſmannum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

mannum (quîcum mihi literarum commercium eſt) quibus illam meam, de Cometis, non tantùm triſtia, ſed & læta præſignificantibus ſive antecedentibus, ſententiam aliquot exemplis aſſero. Cum autem ille & Poloniæ mala, quibus illa premitur, præſertim novarum turbarum occaſione, per nuperrimum Cometam, qui in Pegaſo apparuerit, prænunciata eſſe dicat, ego quidem id non nego, ſed & bona eodem jure illum prænunciaſſe affirmo. Videmus enim non ſolùm hunc & illum victoriâ & opibus potiri, (quod ſi huic malum, illi certè bonum eſt) ſed & motus bellicos in Palatinatu & Ducatu Lunæburgenſi componi, Vos in illo Illuſtriſſimo conventu Rempublicam præſtare, alibi fœdera firmari, juſtitiæ & pacis artes exerceri, & honeſtam induſtriam hîc & illic cum laude exeri.

Cometæ triſtia & læta antecedunt.

Cometa nuperrimus in Pegaſo viſus bona quoque præſignificavit.

Speramus peſtem Anglicam & belli navalis flammam, tùm & illam civilis in Polonia, mox (tandem enim, ut fieri aſſolet, *quæretur belli exitus*, ſaltem à laſſis vel fractis, & factâ ſolitudine, cùm & *Sapientes*, teſte Saluſtio, *pacis cauſſâ bellum gerant*) extinctum iri. Speramus & alia ſecutura bona. Nam

Spe meliorum ſuſtentamur.

Bellorum finis pax.

Non ſemper imbres nubibus hiſpidos
Manant in agros, aut mare Caſpium
-- Vexant inæquales procellæ
Uſque &c.

redit ſemper poſt nubila Phœbus: redit malacia ſuavis & tranquillitas in mari, ut ſe naves loco movere non poſſint, redit lætitia

Viciſſitudo temporum & rerum eſt perpetua.

- - - grata vice veris & Favoni
- - - redeunt - gramina campis
Arboribuſque comæ.
Mutat terra vices,

ac per omnia quidem, & ab omni parte: & ut

Frigora miteſcunt Zephyris: ver proterit æſtas
Interitura, ſimul
Pomifer autumnus fruges effuderit: & mox
Bruma recurret iners.

ita paululum requietas vices bona & mala exercent, nec quidquam minus quàm hæc mutatio mutatur. Ut nunc alias terras præteream, ibo in patriam

Mutatio rerum immutabilis.

Exul patriæ malis tangitur & angitur.

Nuper ſollicitum quæ mihi tædium;
Nunc deſiderium curaquè non levis:

Parco verbis indignantibus & querelis: quæ apud Horatium, Lucanum, Ciceronem, Senecam, Plutarchum alioſquè ſapientiæ Magiſtros videri poſſunt hùc ſpectantia. Morbus internecinus & ſonticus in aperto & in confeſſo eſt. Quærenda ſunt & applicanda ei curando idonea & efficacia remedia. Unicum eſt Æquitas divini nominis reverentiâ & fide publicâ munita. *Hoc ſemper in corde & ore habeo, ut Illuſtriſſima Dominatio Veſtra novit. Iniquitas, iniquitas eſt Cometa & fax feralis, tot malorum congeriem Reipublicæ portendens. Iniquitas dico inſolens in gente liberrima

Æquitas conſtituit, tenet & reſtituit Rempublicam.

Poloniæ pax nonniſi cum æquitate reſtitui poteſt.

- - - - - - ὦ ὕβρις
Νικήσασα δίκλω, γλῶ καὶ πᾶσαν ἔχει.
(- - - - - - & injuria
Superans juſtitiam, terram totam occupat)

Injuria quandoque juſtitiam ſuperat.

quâ certè major dari non poteſt, in ſtatu ſcilicet æquali, qui æqualem non habet. Excluſis multis pace & libertate (imò & patria) communi, quis non videt poſt tot mala bellum domeſticum ſecutum eſſe? Idem olim in Græcia, quæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Hoog.
107 B 47

quæ etiam libertate ſummâ claruit, factum eſſe memoriæ prodidit Plutarchus in Ageſilao. Refert prudens & ſalubre Epaminondæ, Optimi & Præſtantiſſimi omnium Græcorum (ſi Ciceroni & Plutarcho habenda fides) Viri conſilium, *æqualibus conditionibus pacem juſtiſquè componendam. Ita enim demum ſtabilem fore pacem, ſi æqualitas ubique conſtituatur.* Refert dehinc Thebanis fœdere communi excluſis, ingens bellum *feſtinatione magis quàm conſilio* à Spartanis, libertatis, ut notum eſt, nimiis, excitatum, & mox eorum inſigni Leuctricâ ſtrage & ſucceſſu Thebanorum, *quo glorioſior alter Græcis adverſus Græcos non evenerit*, nobilitatum fuiſſe. Non ovum ovo magis ſimile, quàm hoc illi eſt. Ex eodem enim inæqualitatis fonte, in nobis infirmioribus, & *haud perinde in crimine aliquo, quàm odio generis humani convictis*, aperto, bellum iſtud civile, quale nunquam Polonia vidit, & Lubomirſcianus ſucceſſus, quò glorioſior alter Polonorum adverſus Polonos non evenit, profluxit. At bellum cum Moſco difficile inter hæc durat, & indomita Coſacorum rebellio, & pravæ monetæ continuâ auctione magis magiſquè diminuitur Reipublicæ potentia. Id ſolum (quod avertat Deus) ad complementum malorum deeſt, ut victores & victos aggrediantur Moſci & alii barbari, præcipuè Tartari. Vel, ut fertur, in ſocietatem belli adſciti, vel voluntariâ incurſione Poloniam, ut olim Medi Macedoniam, infeſtam habere ſoliti. Sed miſerebitur, ſpero, Deus afflictæ majorem in modum Poloniæ, ſimulquè Reipublicæ Chriſtianæ. Excitabit domi foriſquè cordatos, quorum conſilio, auctoritate & viribus avita & æqua libertas reſtituetur, & iniquitatis face illâ Cometicâ extinctâ, belli civilis flamma & tot malorum incendium, velut frigidâ ſuffuſâ, exſtinguetur. Quâ in re cum Illuſtriſſimæ Dominationis Veſtræ auctoritas, quæ cuivis Catoni ad juvandum non ad nocendum, judice Cicerone, ineſt, multùm per Amicos, quos in Polonia habet, præſtare poſſit, rem ſe dignam & Reipublicæ non tantùm Polonæ, ſed & univerſæ Chriſtianæ utilem fecerit, ſi ad illam æquam libertatem & pacem ſtabilem reſtituendam pro virili juverit. Sed ut Illuſtriſſimæ D. Veſtræ induſtria optatam aſſequatur metam, velim auctor ſit iis qui plurimum auctoritate in Republica pollent, ut Clodios audaces, malorum propoſitorum exſecutores acerrimos. Curiones, Cælios, & alios facundos malo publico & in exitium communis libertatis natos coërceant, &, ſi Rempublicam reſtitutam & ſalvam eſſe velint, illud Senatus conſultum Romanæ Reipublicæ imitentur, de quo Plutarchus in Cicerone, *ne qua de re publica ſtatuatur, niſi Ciceroni reditu decreto.* id eſt, omnibus in exilium innocenter pulſis. Ipſe rerum ordo, ipſa geſtorum ſeries, ipſa deniquè malorum iniquitatem illam vindicantium neceſſitas eos ad æquitatem ducit, imò trahit, *&apertè Deus monſtrat, fœderis publici violatores per fœderatos milites puniri. O utinam populares mei & ſalubribus monitis excitati, & triſtibus caſtigationibus exercitati, debito malorum præteritorum ſenſu, & non vano futurorum metu ac neceſſariæ prudentiæ artibus animum induant! Induent ſe aliàs in longè graviores pœnas & inextricabiles laqueos. Quòd ſi verò illiud prius fecerint, induet certò Reſpublica alium vultum. Atquè hoc utinam & ubiquè fiat! Vellem equidem non tàm meæ ſententiæ hâc ratione confirmandæ, quàm commodis tot Rerumpublicarum, cumprimis patriæ meæ dulciſſimæ, promovendis infamiam publicam nuperis Cometis adimi: quam ego pro virili abolere ſtudeo. Officium interim cuiquè libertatis à Deo datæ uſum & veram beatitatem amanti in memoriam revocare nequaquam negligo. Imò verò hoc metu Numinis & ſpe propoſitæ mercedis urgere aſſiduò pergo. Nullum nos Cometam novum poſt illum in Pegaſo viſum conſpexiſſe Clariſſimus Hevelius heſternis literis exeunte Septembre ad me miſſis affirmat. Brevi verò librum illum ſuarum obſervationum nobis promittit. His quos addam, habeo nihil. Quanquam jam & modum ferè epiſtolæ exceſſit, certè illud brevitatis propoſitum, cui fateor res ſæpè ipſa, boni verò publici ſtudium ſemper, contradicit. Quid quod & Illuſtriſſima Dominatio Veſtra*

Pax æqua eſto, ut ſit firma.

Libertate & patriâ communi nemo excludendus

** Bellum temerariumLacedæmonii noxium.*

Poloniam iniquitatis ream multa mala obſident.

Moneta mala, inſtar tineæ, exedit Rempublicam.

Auctoris pietas in patriam.

Auctoritas magnorum Virorum profit omnibus, obſit nemini.

Reſpublica Clodios audaces & Curiones, Cæliosquè ingeniosè nequam, coërceat

Poloniæ pacandæ & reſtituendæ medium, injuſtè in exſilium ejectorum reſtitutio.

** Peccatis pœnas adæquat Deus.*

Libertate à Deo data homo rectè utatur.

Cometa nullus poſt illum in Pegaſo ad finem menſe Sept. viſus.

Eorly European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Hoog.
107 B 47

Vestra nugas meas, ut ille ait, aliquid esse velit. Benè Valeat Illustrissima Dominatio Vestra, & faveat

Suo

LUBIENIECIO.

Ratisbona Hamburgum die 1. *Octobris* 1665.

N. 68. *ad* 64.

QUæ de motibus Poloniæ & nupero illo prælio scribit Generositas Vestra, etiam aliunde confirmantur. Miror quorsum isthæc tandem sint evasura? Quem putet triumphum egisse publicum, vobis ejectis, ignoro. De Cometis video nos ferè in omnibus convenire. Cometæ scilicet, ut omnia alia astra, supra nos sunt; longe aliud, majus & melius lumen in nobis, quod cui lucet, hic facilè stellas, & quidquid Astrorum est, capiet. Animus certè hominis supra stellas est. Ipse æternus, hæ perituræ: quidquid Gentiles de Phœbo suo, Apolline, Hecate, Diana, & similibus fabulati fuerint. Sol quidem magna est & memorabilis Dei Creatura. Sed quid ad hominem Cui ille servit, hic dominatur, paulò minor Angelis, ut Psaltes ait, & Deo proximus, si velit: sed & remotissimus inter Angelos & Diabolos quasi medius, mixtus illis, etiam in hac vita, si hic vivat: è contrariò his, si similis ipsis fiat, virtute, aut vitiis. Sed quota pars hominum hæc cogitat? Aut quot reverà homines sunt, qui sua bona malave nôrint? Felices, quos Philosophia fecit reverà homines, Dei benignitas Christianos: gratia, in vera fide fideique dignâ vita constitutos! Quo in genere facile credidi placituram Generositati Vestræ Manuductionem illam ad cælum, ut & Senecam Christianum. Utrumque parvum, sed bonum. Optem autem, ut invenire ibi posset & legere ejusdem commatis, sed grandioris libros P. Ariæ thesaurum Vitæ Christi, P. Sucquet viam vitæ æternæ, & similes Ascéticos: quorum plurimos collegi, & iis animum humanis, curis & vanitatibus fractum, velut pretiosissimo balsamo recreare soleo. Inter quæ etiam numero Cardinalis Bellarmini & Patris Drexelii ascetica, Vobis proculdubiò nota. Sed nunc tempus non est Auctores enumerandi, id est noctuas Athenas mittendi. Sum enim in procinctu iterum excurrendi in villam meam, quò veniens, velut in alterum orbem delatus, obliviscor difficilium nugarum & splendidarum miseriarum, quibus in seculo exercemur, quos sors eò projecit. Sed contenti illâ simus, & quisquè suâ: felices omnes, si volumus quod Deus vult, & eum solum respicimus, ad eum unicè contendimus. Nunc enim, si unquam, in orbe plena sunt tumultibus, bellis & incendiis, fame, peste & cædibus, quia sic meremur. Sapiens inter hæc omnia idem est, & intrepidum gerit animum: licet paventem terribilia Dei judicia & profundam abyssum æternæ Providentiæ, cujus respectu in timore & tremore meritò operamur salutem nostram. Sed ad alia. Vestras ad P. Curtium vix lectas ei transmisi nudius tertius, rogavique ut responsum maturet. Sed vereor nos frustrà fore, si rectè novi tædiosum & occupatum variis Senem. Ipse enim in ultimis ad me: *De Cometis angi non attinet. Plura vos ex astris circumterraneis, quæ Parisiis, quæ in Carpentanis ardent, conjicitis. Mira de Geomanta Viennensi scribuntur, & quàm bellè insaniendo punctum identidem tangat.* Sic ille pro more curtim. Gruterus noster talis est, qualem describit Generositas Vestra, mihi nunquam de facie visus, de mente sæpius. Corrigere epigramma mihi non vacat, satis me fecisse putans, si per tot occupationes etiam hæc renitenti genio extorsi, arido velut pumice expolita, ut ille ait: mansurus constanter & sincerè

Animus hominis stellis & Cometis major.

Sole præstantior homo.

Homo virtute Angelus, vitio diabolus fit.

Philosophiæ facit homines.

Dei bonitas christianos.

Lectio librorum bonorum animo ægro instar balsami est.

Voluntas Dei ubique spectanda & sectanda.

Judicia Dei non terrent pium.

G. D. Vestræ

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Hoog.
107 B 47

N. 69. ad 68.

Hamburgo Ratisbonam die 10. *Octobris* 1665.

Nomina rebus respondeant.
Omen & nomen conveniant,
Tempus veritatem revelat.

TRiumphum tot civibus patriâ ejectis publicum Nicolaus Cichovius Jesuita egit, verius Dzikovius in lingua nostra, ferus potius quam verus, & molestus quàm modestus dicendus. Multis ille scriptis insultavit (quod ipsa averfatur humanitas) miseris, & contrà etymon proprium à modestia & mansuetudine sumtum tot afflictorum modestam innocentiam solicitavit. Sed Deus ei parcat & ejus similibus. Tempus, veritatis parens, & rerum eventus hæc omnia refutavit. Hunc qualem sit habiturus tractatus de pace, inter partes odio hostili laborantes, mox videbimus. Ego optimum auguror, si Justitia & Æquitas postliminio revocetur. Absquè hac nulla pax laudabilis, nulla fida, nulla stabilis Reive-publicæ utilis. Atqui talem, cum virtute & publica utilitate conjunctam, non illam dolosam, & specie publici boni licentius fallentem, quæ est blanda pestis & dulce venenum, optare & quærere tueriquè Vir bonus debet. Quâ in re vires exerit suas animus hominis, augustus ille angusti laris hospes tantoperè Illustrissimæ Dominationi Vestræ laudatus, qui ut de tanto encomiaste sibi gratulatur, ita se tàm egregium domicilium incolere gaudet, simulquè laudatorem sui in exemplum proponere amat. Hoc lumen, Cometâ & quovis astro præstantius, in conspectum sibi dari gestit omnis, qui bona sua novit, & jus sapienti super astra datum. *Bonum successorem maximam esse in Principe divinitatis fidem*, dixit nonnemo; ego in quovis cordato bonam mentem. Hæc nos in judicando & eligendo liberos, in exsequendo quod rectum est, fortes, in excipiendis adversis invictos, in fruendis lætis moderatos, undecunquè lætos, nec securos tantùm futuri, sed & adversus omnem fortunæ ictum & incerta casuum tutos reddit. Atquè quod majus est, *tunc nobis hæc felicitas obtingit, cum tot alii ad Cometæ visum, vel astrorum situm metu vel temeritate in præceps feruntur.

Pax æquitate parganda & tuenda.
Pax Reipublicæ utilis & fida quærenda, dolosa fugienda.
Mentis lumen quovis lumine præstantius.
Mens bona divinum quid est.
Libertas in judicando.
Fortitudo in exsequendo.
Constantia in adversis.
Modestia in prosperis.
Tranquillitas tuta.
Certum virtutis.

O fortunatos nimium sua si bona norint
Agricolas!

dixit ille. Sed ô quanto meliori jure de Christianis hæc dici possunt. Hos enim non tantùm recta ratio, domina appetitûs & regina affectuum, sed & divinæ voluntatis notitia salutaris in optimam & certissimam spem erigit, & ad inducendum spiritum heroicum & inter ipsos mundi fragores infrangibilem, ut cum Seneca de vita beata loquar, animi vigorem comparat. Nempe indubitata spes maximorum & pretiosissimorum promissorum nobis facta est, ut divinæ naturæ consortes, etiam in hac vita, si voci divinæ obedimus, evadamus. *Christianismus* enim noster *divinæ naturæ imitatio est*, ut Nyssenus ait ep. de prof. Christ. Ejusdem dictum egregium: *Fides suam requirit sororem, nempe quæ est ex charitate vitæ institutionem, quâ quidem digni sumus Dei voluntate & ope.* Orat. adv. eos qui diff. bapt. Optimè convenit cum iis, quæ Illustrissima D. Vestra piè & solidè dicit, de felicitate eorum, quos *gratia Dei in vera fide fideiquè digna vita constitutos fecit.* Credo priscam illam ætatem nondum tunc eousquè subtilitatis profeciſſe, ut disputationes contrà necessitatem bonorum operum ad salutem publico darent. Nam non solius Basilii Serm. de fide vox est: *Necessaria est fides, necessaria & caritas:* sed & totius antiquitatis eadem. Hilarius certè, malleus ille Arianorum apertè scribit, in can. 7. in Matth. *Salus gentium omnis in fide est, & in præceptis Domini vita est universorum:* Sed nolo Soli facem accendere. Hæc aliquot dicta testari possunt Illustrissimæ D. Vestræ me jam & ex Veterum Ascetis vitæ Christianæ regulas non segniter collegisse; Paratus tamen sum & istos Juniores ab Illustrissima D. Vestra indicatos legere, ubi eos & otium majus natus fuero. Lecti mihi sunt alii ex hoc censu, Acontius ille de Stratagematis Satanæ, Aureus libellus de vera serviendi Deo methodo, Joannes Boudinius

Obedientia divinos nos reddit.
Fidei jungenda pietas.
Pietas sine divinæ opis gratia non paratur.
Bonorum operum necessitas ab antiquis non impugnata, imò asserta.
Libri meliores commendantur.

Flan-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Hoog.
107 B 47

Flander de rerum Christi gestarum gloria, Georgius Cassander de Officii pii & pacifici Viri, & quem primo loco ponere debui, Thomas Kempisius de Imitatione Christi, aliiquè. Drexeliana quoquè non pauca legi cum voluptate & fructu. Sed nec mihi amplius vacat enumerare selectos & lectos mihi quondam in hoc genere Scriptores, properante ad finem epistolâ. Video Illustrissimam D. Vestram esse jam è numero illorum fortunatorum quos prædicat Maro, cum bona vitæ rusticæ nôrit. Cujus oblectationem egregio stilo descripsit Vir Egregius Ægidius van der Myle, nescio an Illustrissimæ D. Vestræ visus, vel notus. Gratulor Eidem hanc felicitatem, quòd habeat quò possit excurrere, subducens se molestis laboribus, ut in secessu fruatur otio. Ita enim jam olim, Cicerone teste, *animi forensibus negotiis defessi gestiunt ac volitare cupiunt.* 2. de Orat. Vellem mihi hanc felicitatem contingere posse. Sed patienter & modestè fero sortem, qualiscunquè obvenerit. Nam & hoc non est postremum boni Viri officium. Quod qui facit, ad conspectum Cometæ nil timet, præter Deum, quin potius sperat, illi soli confisus, ea quæ à paterna ejus manu polliceri sibi potest. Unum addo priusquam finio. Holmiâ iterum die 16. 26. Septembris scribitur de nova stella, quæ oriatur in plaga cæli Orientali, & occidat plaga inter Orientem & Meridiem media. Ego puto esse Venerem, quam etiam vidi. Consulendus Curtius annon ille ab Italis aliquid de hoc habeat. Salveat ille à me: sed & Illustrissima D. Vestra cum suis salveat & valeat benè & prosperè.

Gratulare Amico prospera.

Otium post negotium juvat.

Deum qui timet, timet nihil.

Stellæ novæ nuncius m. Sept. ex Suecia allatus.

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni studio, cultu & officio addictissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Ratisbonâ Hamburgum die 5. Octobris 1665.

N 69. ad 65.

QUæ de prælio isto inter cives Polonos nuper commisso scribit Generositas Vestra, aliunde etiam confirmata, magno cum judicio & pietate dicta sunt. Sed quis scit annon per hanc viam Deus tandem restituturus sit patriæ libertatem, quæ carò sæpè constat, & pro qua aliæ etiam gentes cruentissimè haud rarò pugnarunt? Mea certè patria 30. annorum bellis, iisque tam horribilibus, ut vix exempla similia occurrant, conflictata fuit, donec Instrumentum Pacis obtinuerit, quod ægidem & quasi Palladium nostræ libertatis existimamus, & regulam Polycleti, licet variè hactenus jam tum incurvatum, ut homines sumus, qui leges quidem & regulas condere possumus, qui eas servent invenire non possumus, in hac quidem miseriarum valle & imperfectionum theatro. * Et hæc quoquè caussa esse deberet, cur ad cælestem patriam contendamus, ubi leges *perfectissimas* inveniamus, easque à nemine infringendas. Sed ad rem. Cometis hæc omnia adscribere, idem mihi videtur ac si Soli quis imputare vellet, quòd oppida pagiquè igne cælo delapso aliquando incendantur comburanturquè. Quod quidem Sol non facit, utpote qui nihil facere potest vel scit. Sed Deus varia hominum flagitia variis, at nonnisi justis modis plectens. Ego quorsum ista tandem omnia evasura sint, indifferens opperior. Opto autem ut omnia in majus bonum Orbis Christiani, præsertim Gentis Polonæ, quam quanti in eo faciam æstimemquè vel Ipsa Generositas Vestra testis mihi esse potest, cedant. Quod neque in Gallia, neque Viennæ, adhuc quidem, obtinere ea quiverit privilegia desiderata, doleo quidem; sed non puto tamen id magnoperè rebus vestris obstiturum, dummodo bella Batavis imminentia, eis non noceant, & editionem libri, tum distractionem exemplarium impediant; Timeo enim ne etiam terresti bello, quæ Imperio vicina est, Batavia implicetur, eoquè satis difficili, & commerciis præsertim noxio. Nam quæ Episcopus Monasteriensis jam inchoaverit, melius quàm nos scire potestis, qui

Bellorum finis pax.

Libertas sæpe carò constat.

Regula legis sæpe incurvatur.

Vita præsens misera ad illam beatam consequendam impellit.

**Cælum solum patria Christianorum.*

Deus scelera mortalium justè plectit.

Rautensteinius erga gentem Polonam benevolus.

Judicium ejus de privilegiis ab Auctore quæri cæptis, nec obtentis,

Et de bello Batavo.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

remotiores ſumus. Metuo certè ne iſtud bellum plures involvat, damnumque, ut fieri ſolet, utrinque inferat. Sed etiam in hoc obtemperandum eſt divinæ providentiæ: quæ omnia tandem diriget in bonum. Quæ de Bruſſellis Patre Filioquè ſcribit Generoſitas Veſtra, acceptiſſima mihi ſunt, utpote virtutem ubique æſtimanti & colenti. Quod ſi talis fuit iſte, qualem Generoſitas Veſtra, & doctiſſimum illud Epigramma Profeſſoris Pariſienſis, deſcribit, dignus profectò fuit omnium bonorum amore & veneratione: imo dignus eſt, ut hæc pro majori ipſius laude & celebratione publicè à Generoſitate Veſtra edantur, quod facile fieri poteſt occaſione Operis Veſtri. Interea mea quoque, ſi placet, ſtudia officiaque Illuſtriſſimo Domino Bruſſello Filio deferri vellem. Sed vereor ne Generoſitati Veſtræ tot commiſſionibus oneri & nimis moleſtus ſim.

Divinæ voluntati in omnibus te ſubmitte.

Virtutem ubiquè cole.

Meritis alienis non invide.

Laude dignos publicè lauda.

Paræneſin Barclajanam cum primum occaſionem nanciſci potero, mittam. De rebus Polonicis amicum illum à nobis diſſentire non miror. Novi enim quantum recto judicio partium ſtudia animiquè affectus obſtent. Ego maneo dum vivo

Affectus impedit rectum judicium.

G. D. Veſtræ.

Paratiſſimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

N. 70. ad 69.

Hamburgo Ratisbonam die ¼. Octobris 1665.

FAndem Illuſtriſſimæ Dominationis Veſtræ & meam ſententiam eſſe video: ſperandum ſcilicet eſſe his tot & tantis bellorum domi foriſquè à Polonis geſtorum malis, pacem ad ultimum ſucceſſuram: quod etiam illuſtri patriæ ſuæ exemplo Illuſtriſſima Dominatio Veſtra ivit confirmatum. Sed quantò rectius ut tunc dixi, fieret, ſi tanto impendio cruoris, præſertim humani, (qui ſi in unum conflueret, ſtagna integra faceret) non compararetur. Nam & pacis, non tantùm libidinum

Bellorum finis eſt pax.

Pax ſanguine non emenda.

- - - nocet emta dolore voluptas.

Certò nempe certius eſt iniquitate ſacrâ bella illa aliaque fuiſſe conflata. Quæ utinam tandem orbe Chriſtiano exulet tot malorum rea peracta, nec unquam ad nos redeat! Et integrum eſto nobis quoque cum Poëta & dolore ac indignatione ſimul exclamare:

Conſcientiarum tyrannis bella parit: meritoque vitanda eſt. Civile bellum ſemper Reipublicæ perniciosum.

Heu quantum terræ potuit pelagiquè parari
Hôc quem civiles hauſerunt, ſanguine dextræ!

Cuſtodite vos pluſquam Vulcaniam ægida, & illud ſacrum libertatis ac pacis publicæ Palladium, quod Diomedeis & Ulyſſeis artibus ſublatum ex patria meritò doleo, noſquè ad noſtrum recuperandum juvate. Cuſtodite certam illam regulam Polycleti, (æquam puto & perennem pacem) cavete Leſbiam pravè flecti facilem, cui Sacram Scripturam immeritò nonnulli æquiparant. Regulas vitæ facilius parari quàm ſervari, & dari quam teneri, quotidiana experientia clamat. Nempe *vitia erunt, donec homines*, ut ait ille. Utinam modo *non ſint continua, & interventu meliorum*, ſaltem frequentiori, *penſentur!* Rerum humanarum imperfectione & viciſſitudine nos ad quærendam cæleſtem illam patriam immobilem

Pax Weſtphalica Romani Imperii Palladium, ideoque anxie cuſtodienda.

Regulæ vitæ facilius præſcribuntur quàm ſervantur.

Vita præſens miſera nos ad patriam illam cæleſtem conſequendam impellit.

- - - ſedes ubi fata quietas
Oſtendunt.

excitari debere, oppidò veriſſimum eſt. Invitant & Cometæ bonorum malorumquè prænuncii, & divinæ juſtitiæ indices, ideò & officii admonitores. Qui

Cometæ officii commonent mortales.

de

Eorly European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Hoog.
107 B 47

de cauſſâ meritò Illuſtriſſima D. Veſtra, quantum quidem ſtudiorum & occupationum civilium ratio permiſit, ea quoquè, quæ ad pietatem commendandam faciunt, ſæpius addidit. Utinam talia velint homines conſiderare & ad animum admittere! Melius profectò cum rebus mortalium comparatum eſſet. Nec opus foret tot Cometis malorum prænunciis, nec ipſis caſtigationibus quas meremur. Nunc nuncius triſtis de obitu die 17. Septembris hujus anni 1665. Regis Hiſpaniæ aures noſtras & mentes non vano alicujus rerum mutationis metu perculit. Hæc quoquè proculdubio imputabuntur Cometis. Quaſi verò ſine his in domo Auſtriaca & aliis familiis permulti Principes non naſcantur vel non moriantur, *vel etiam mutationes Rerumpublicarum non eveniant! Mitto quæ nuper ab Amico Manheimenſi Andrea Viſſovatio, Affine meo, die 25. Septembris data, accepi. Poloni noſtri poſtquam toties cænarunt pullati & tantam ſolitudinem in patria fecerunt, de pace agunt, & hanc poſt pugnas, ſi unquam, intempeſtivas, cum pullis palliis ſciſcunt. Similes iis, quibus ſine febre & morbis non venit in mentem victus moderatus. Utinam omnes ſemper, antequam mala eveniant, ſapiamus! Sed utinam & poſtquam iſta evenerunt, & nos multum ad modeſtiam & æquitatem exercuerunt! In Patria mea, proh dolor! exigua adhuc hujus rei ſpes affulget. Qua de re nuncium proximè exſpecto, & tunc pro re nata nonnihil de hac re ſcribam, patriæ, & publico, ut ſpero, utile: manſurus viciſſim, dum Spiritus hos reget artus

Philippi IV. Regis Hiſpaniæ mors.

Principes ſine Cometis & naſcuntur & moriuntur.

**Rerumpublicarum mutationes abſque ullis Cometis eveniunt.*

Sapiens vel antequam mala veniant, ais occurrit, vel ſaltem peſtquam advenerant, ea fortiter amovet.

Illuſtriſſimæ D. Veſtræ

Omni ſtudio, cultu & officio addictiſſimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Dieteldorfii ad Ratisbonam die 7. Octobris 1665.

N. 70. ad 66.

ITerum me hic inveniunt Veſtræ ruſticantem, & proinde Laconem. P. Curtius iterum promiſit Cometica pro Generoſitate Veſtra, ego iterum urſi. Si quid proxima Dominica ad me, id Luna ad Generoſitatem Veſtram feret. Verſionem hiſtoriæ Cometarum qui Eidem diſſuaſerunt, rectè meo quidem judicio fecêre. Cur enim ſe fatiget etiam his, tantoperè etiam aliis pro publico occupatus? Videant, qui Latinè diſcere, id eſt, docti eſſe nolunt, ut interpretes nanciſcantur. Qui Latinam linguam callent, contenti erunt Veſtro ſcripto & labore, quod fallor, aut non.

Latinam linguam, qui doctius haberi vis, diſce.

Marceſcet ſæclis innumerabilibus.

Dominus Mollerus (qui mihi de fama nominis & meritis benè notus eſt) prudentèr reſpondit Generoſitati Veſtræ de Cometis, & Illa ipſi: Ego verò meam qualemcunquè ſententiam eodem fere tenore jam ſæpius aperui. Scilicet inclinant hæc, non neceſſitant. Peſſima autem tempora nobis imminere & Prophetæ prædicunt, & Cometæ ac tot alia portenta per hoc univerſum præſagiunt, & ſapientes augurantur, & ipſi denique mores & actiones mortalium loquuntur. Ego optem, ut tutò ex hoc quaſi portu vel nido adſpicere poſſim procellas turbidi maris, nec cogar amplius miſceri. Sed hæc optanda magis quàm ſperanda. In cælo erit requies noſtra. Utinam jam ibi eſſemus! Utinam cum Chriſto! *Sed apud hunc ibi non erit, qui hic non fuit, aut eſſe noluit. Quod ad diſſidia & bella attinet, communis fert ſententia, ut quiſquè repetere jure optimo maximo poſſit, quicquid ſibi iniquitas aliorum per vim eripuerit, id eſt vim vi repellere. Quod aliquando contra præpotentiores diſſimulare quidem coguntur imbelles: ſed ſuo tempore altâ mente recondita exſerunt. Ego omnibus pacem opto & concordiam, inprimis *unam fidem*, ſine qua iſtam & multa

Tempora peſſima inſtant.

Seceſſus bono Viro optandus.

Advoſis te ſubtrahe.

Malis te miſcere noli.

Quietem perfectam in cælo quære.

**Chriſtiani veri ſoli cum Chriſto regnabunt.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

multa alia fruſtrà vovemus. Plura ex urbe, quò perendie, Deo volente, redeo. Interea manſurus, ut ſemper

G. D. Veſtræ

Paratiſſimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

N. 71. ad 70.

Hamburgo Ratisbonam die 17. Octobris 1665.

Vitia hominum ſunt inſtar Cometarum mala portendentium.

Quies & beatitudo perfecta in cælo quærenda.

Chriſtiani veri ſoli cum Chriſto regnabunt, qui ſcilicet in eum credunt, eique per omnia, uſque ad communionem afflictionum, obediunt.

Ecclesia Chriſti per afflictiones dignitatem ſuam conſecuta eſt.

COnſenſeram Amicis verſionem Hiſtoriæ Cometicæ ſuadentibus, conſenſi nuper eandem diſſuadentibus, ipſâ re his fuffragante. Quos inter & Illuſtriſſima D. Veſtra eſt. Etſi nulla haberemus Prophetarum oracula, nullaſquè Cometarum apparitiones, ipſi certè hominum pravi & corruptiſſimi mores multa mala imminentia nobis prædicerent. Quibus qui ſe in ſeceſſum quietum & tutum, velut in portum tempeſtatibus naufragium minantibus, ſubducere poteſt, eum jurè beatum; qui verò omnibus terrenis calamitatibus exemtus in illo beatæ immortalitatis cæleſti domicilio conſtiterit, terquè quaterquè beatum cum Illuſtriſſima D. Veſtra vocavero. Omninò verò ibi apud Chriſtum non erit, qui hìc cum eo non eſt, nec eſſe vult. Satis autem hìc cum eo arctè unitus eſt, qui non tantùm eum ut Chriſtum & Filium Dei, Deumque ac Dominum & Servatorem ſuum adorat & invocat in cælis regnantem, ſed & per totam vitam ei obedit, communionemquè afflictionum ejus ſibi obtigiſſe gaudet & gloriatur. Nam & *Eccleſia Chriſti eſſe non potuit, niſi eam mundus odiſſet*, quod Hilarius contrà Auxentium urget. Et optanda quidem UNA foret fides, illa ſcilicet inſtitutioni ab Apoſtolis in expreſſa Scriptura Sacra traditæ per omnia conformis. Verumtamen & plures religiones tolerandæ, tùm Dei, tùm Sapientum, etiam tot Principum, exemplo & hortatu. Bellis, ſed & odiis & contentionibus ac diſſidiis Chriſtianorum & ego bellum indixi. Ex tota antiquitate primum & præcipuum veritatis & charitatis Chriſtianæ præſidium in Clementis Romani epiſtola ad Corinthios jam olim reperi. Ille enim ibi fidem & concordiam reparans, & ad utramque cognitione *doctrinæ quam Jeſus Chriſtus à Deo, & Apoſtoli à Chriſto acceperint*, excitans: *Cur inter nos*, inquit, *ſint contentiones, iræ, ſimultates, ſchiſmata & bellum? Nonne unum Deum & unum Chriſtum habemus? nonne unus eſt Spiritus gratiæ, qui ſuper nos effuſus eſt, & una vocatio in Chriſto? cur Chriſti membra divellimus & diſcerpimus, & contra proprium corpus ſeditionem movemus, eoque veſaniæ devenimus, ut aliorum nos membra eſſe oblivioni tradamus?* Hæc ille. Quid diceret, ſi noſtrum ſeculum, & tot atrocia inter Chriſtianos eaquè æterna bella adſpiceret? Rideret, vel fortè potius indignaretur, ſi quoſdam dicentes audiret, hæc mala nobis attuliſſe Cometas. Noverat ille quemquè ratione ſobria & cognitione voluntatis divinæ, auxilioquè Spiritûs ejus inſtructum & poſſe & debere facere officium. Non latuit eum & quæ *in rebus omnibus* cernitur *mixtura*, *& in his uſus*. Ideoquè ad concordiam & modeſtiam monens: *Fortis*, inquit, *ne negligat imbecillem, imbecillis fortem revereatur, dives pauperi largiatur, pauper Deum laudet, quòd ei alium largitus ſit, per quem ejus penuria & indigentia ſuppleri poteſt. Sapiens non in verbis, ſed in bonis operibus ſapientiam ſuam manifeſtet*, & quæ ſunt alia. Quæ apprimè reſpondent Veſtris. De vi per vim repellenda quæſtio eſt ardua, hìc non tangenda. Ubi hoc tantùm dicere licet: Utinam memores ſimus moniti Domini: *non reſiſtendum eſſe malo:* aliorumquè quibus manſuetudo & patientia nobis inculcantur. Dixit quidem nonnemo: *Veterem ferendo injuriam invitas novam:* ſed prudenter & piè alius correxit hanc ſententiam: *Veterem ferendo vitas novam.* Impatientiâ enim ſæpè ſors exacerbatur, & novum periculum ac incommodum accerſitur. Res Poloniæ, poſtquam tractatio pacis irrita reddita eſt, & ſpes conciliationis decollavit, longè deteriore proh dolor! ſunt loco, Nobilitate quoquè arma pro Republica capiente, & ſic belli civilis incendio, velut

Chriſtianos decet concordia: quòd unum Deum & unum Chriſtum habeant & unum Spiritum acceperint.

Vicissitudo rerum officii nos admonet.

Officium quiſque in ordine ſuo facito.

Fortis ne ſit ſuperbus.

Imbecillis ſit modeſtus.

Dives ſit liberalis.

Pauper ſit gratus.

Eorly European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Hoog.
107 B 47

velut affuſo oleo, magis exardeſcente & altius exſurgente. Velim Illuſtriſſima D. Veſtra ſalubre illud *æquitatis* conſilium Laconum (quorum brevitate delectatur) exemplo probatum Amicis in Polonia ſeriò commendet. Sui ipſorum cauſſâ potius id faciant, quàm noſtrùm, quos Deus Opt. Max. clementèr & malis ſubduxit, & bonis hìc & illìc cumulat. Unam illi religionem non introducent in Rempublicam, aut hæc convertatur neceſſe eſt, niſi & juſto Dei judicio evertatur. *Una religio*, Chriſti ſcilicet, quam & Illuſtriſſima D. Veſtra & quiſquè noſtrùm intendit, dequè ea ſibi gratulatur, nil magis quam charitatem & dilectionem mutuam, velut unicam Chriſtianorum teſſeram, perfectionis vinculum, legis complementum, commendat & inculcat. *Sine hac, fruſtrà ſe quis illam habere jactet, niſi quis corpus animâ caſſum amare & exoſculari ſuſtineat. Sed hora deſtinata jubet claudere epiſtolam voto omnis proſperitatis & certæ fidei aſſertione, quòd conſtanter maneam ad tumulum uſquè

Deus ſuos nec in exſilio deſerit.

Charitas Chriſtianis ante omnia commendata ſit oportet.

** Religio ſine charitate eſt corpus ſine anima.*

Illuſtriſſimæ D. Veſtræ

Omni ſtudio, cultu & officio addictiſſimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Ratisbonâ Hamburgum die 12. *Octob.* 1665. *N.* 71. *ad* 67.

DElectari Generoſitatem Veſtram qualibuſcunquè meis, ut plurimùm extemporaneis, gaudeo: licet doleam ſimul, me plerumquè tempore excludi, & negotiis ita diſtrahi publicè privatimquè, ut doctiſſimis Veſtris dignè ſatiſfacere non poſſim. Quodſi aliquando majus mihi otium Deus fecerit, faxo, ut majori diligentiâ, quæ negligere hactenus coactus fui, reſarciam. De novo Cometa vel Cometis nihil amplius certi habeo, neque heri, ut ſperaveram, à R. P. Curtio accepi, quorum ſpem nuper fecerat cunctabundus & variè diſtractus ſenex. Quæ verò nunc iterum de Cometis aliiſquè phœnomenis accuratè diſſerit Generoſitas Veſtra, valdè mihi arridenti, dignaquè omninò ſunt, quæ inter cætera publicam lucem videant, nec ſolis noſtris ſcriniis includantur. Ampliſſimum Dominum Heinſium convaluiſſe gaudeo, rogoquè illum & alios Amicos datâ occaſione meo nomine plurimùm ſalutari. Ego verò omni tempore locoquè conſtanter maneam

Rautenſteinius brevitatem excuſat,

& Auctorem ad ea, quæ occaſione Cometarum ad Eum ſcripſit, edenda hortatur.

G. D. Veſtræ

Paratiſſimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Hamburgo Ratisbonam die 21. *Septembris* 1665. *N.* 72. *ad* 71.

EQuidem aſſiduè delector literarum cum Illuſtriſſima D. Veſtra commercio. Condimentum hoc certè eſt moleſtiarum, quas alibi devoro. Verumtamen in argumento Cometico rurſus mihi propono ſectandam brevitatem

Ut poſſim cæpti pondera ferre mei.

Hoc enim & ad rei meæ domeſticæ rationes ritè ineundas pertinet. Atqui & hoc inter officia Viri boni & Sapientis, tanto magis Chriſtiani, poſui, ut rem familiarem debitâ cum curâ tractet. Nempe antiqua quoquè ſapientia & ratio ipſa docet, indice Demoſthene, Græcæ eloquentiæ Principe, Oeconomum bonum eſſe oportere eum qui velit bonus eſſe civis, tanto magis Epiſcopus, judice Apoſtolo. Video cum dolore id à multis negligi, cum tamen bonæ Reipublicæ ſeminaria ſint bonæ familiæ, ex quibus illa confletur. Publici boni & gloriæ divinæ cauſſâ ſi quis vel viribus aliquantò majora aggrediatur, à Deo largam

Literarum cum Viro Præclaro commercium eſt condimentum moleſtiarum.

Reifamiliaris ratio habenda.

Epiſcopus bonus Oeconomus ſit oportet.

Impenſa divinæ gloriæ uſibus Deus abundè penſat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

gam referet mercedem. Curtiana, ut & Bruſſelliana, Gerrichiana & Bartholiniana antè biduum in Hollandiam per certam occaſionem miſi, & Amicos urgeo, ut editionem operis maturent. De rebus Polonicis nil ſingulare hac vice exſpectare potui: perendie id fiet, ut ſpero. Puto eas ad pacem firmam perductum non iri, niſi prius ad æquitatem reducantur. Hoc conſilii velim Illuſtriſſima D. Veſtra Amicis ſuis, quos ibi egregiis meritis ſuis ſibi paravit, ſuggerat. Meminerint fœderum, juramentorum, jurium. Tùm verò ſpeciatim illorum ſacroſanctorum verborum: *Ita nos Deus adjuvet!* Quî enim adjuvare poteſt fœderum, juramentorum & legum violatores, nominis ſui contemtores? Non luſus nec jocus eſt talia audere. Etſi Chriſti nomen non profiterentur, Virtutis ſolo reſpectu hæc abominari deberent. Hæc ego ex more & officio meo, juſtâ libertate uſus. Si juſtitiam non urgeo, ſi modeſtiam non ſervo, ipſe me judico, damno, punio. Sin autem: erupit toties libertas juſta, & publicæ, præſertim patriæ, utilitatis promovendæ impetus,

Perjuria Deus ſeverè punit.

Libertate juſtâ intra modeſtiæ fines utere.

Et finem pietas contigit iſta ſuum.

Annum XLIII. natalem nuper ab Illuſtriſſima D. Veſtra eſſe celebratum gratulor, & ut idem annorum ordo adhuc ſemel recurrat, proſperorum & bonæ mentis gaudiorum magnâ comitante catervâ, ex animo precor. Ego nuper m. Auguſto XLII. ingreſſus ſum pede tacito. Id nunc occaſione Illuſtriſſimæ D. Veſtræ natalis nuper reverſi & indicati, dico, & vota votis jungo. Faxit vitæ auctor, ut quàm pauciſſima in nobis mors, quæ abolere poſſit, inveniat, nos autem ſpe vitæ longè melioris benè munitos! Addo coronidis loco nuper diem 5. 15. hujus menſis natalem fuiſſe novæ Academiæ Chilonienſi, quam Sereniſſimus Dux Holſatiæ Chriſtianus Albertus pro egregio, quo in bonas artes fertur ſtudio, munificentiſſimè fundavit. Finio, & quoad vivo, manco

Auctoris votum pro longævaRautenſteinii vita: & ætas.

Academiæ Chilonienſis natalis.

Illuſtriſſimæ D. Veſtræ.

Omni ſtudio, cultu & officio addictiſſimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

N. 72. ad 68.

Ratisbonâ Hamburgum die 15. Octobris 1665.

LUculenta & ſucci plena eſt hæc ultima epiſtola Generoſitatis Veſtræ, quæ cum aliquot præcedentibus ex inſtituto ſcripta videtur, ut cum cæteris publicum videat. Multa ſanè ex illa excerpi & evulgari poſſe cenſeo: ita tamen ne moles operis Veſtri nimis excreſcat, aut ſemel dicta ſæpius repetantur, Opus verò illud veſtrum non obſtantibus armis lucem viſurum, & cum vere novo proditurum autumo. Pro quo omnes Bonæ mentis & literarum Alumni Generoſitatis Veſtræ plurimum ſe debere fatebuntur. Cæterùm dextrè philoſophatur de Cometis non ſolùm aſpera, ſed & proſpera iiſdem adſcribens, pro eo, qui omnium rerum eſt, quidam velut Orbis. Fateor tamen hoc anno nos multa bella, multa funera illuſtria, multaquè alia extraordinaria vidiſſe. *Sola Domus Auſtriaca, quas non columnas pauco tempore amiſit? Funera funeribus penſantur. †Regem enim Hiſpaniæ ſecutum nuper eſſe Conſobrinam Bavaricam (cujus exequiæ hic nudius tertius celebratæ) aut præceſſiſſe potius, jam intellexeritis. Hæc enim 25. Septembris obiit: illum jam ante obiiſſe reor: nos autem id tardius reſciviſſe. Mors iſtius in ſola Aula Bavarica mutationis introductura videtur, Hujus in tota Europa, & fortè etiam extra illam: licet diu prævisa minus nocitura ſit. Quod ſi Papa, ut multi augurantur, brevi etiam ſequatur, quanta non funera vidiſſemus parvo tempore? Ex quo in publico verſor, memini me audiiſſe mortuos Viennæ & in vicinia ex Auguſta domo 3. Ferdinandos, 3. Imperatrices, 4. Archiduces, quorum 3. in ipſo flore ætatis,

Rautenſteinius inſtituto operi favet conſtanter.

Sententiam Auctoris de Cometis confirmat.

Anni currentis mala.

** Auſtriacæ domus crebra funera.*

†Mors Regis Hiſpaniarum & Viduæ Bavaricæ.

Principum mors aſſert motus.

ut

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

ut & duorum ſoror, flos fœminarum ſui ævi, emarcuerunt. Ita non ludos Mors habet, æquo pulſans pede pauperum tabernas Regumque turres. Sed ad alia. Poloniæ Veſtræ afflictum ſtatum ex animo doleo. Sunt qui meliora brevi ſperent. Ego tamen neſcio, quid adhuc mali timeam: veritus, ut tàm brevi finem viſuri ſimus. Æqualitatis ſtudium meritò à Veteribus & Recentioribus Sapientibus prædicatur: ſed ubi practicatur? Paſſim enim videmus imbecilliores à potentioribus opprimi, &, ut in proverbio eſt, piſces minores à majoribus devorari. De quo non ſolùm Cives Veſtri conqueri poſſunt. Nam nimis latum & commune hoc malum eſt. Ego ulteriorem rerum illarum ſeriem tranquillè operiar, quòque majora video imminere mala, eò majoribus præſidiis fortioribuſque exemplis firmare animum pergam, *licet nullum reperiam tutius aſylum, præ Divina voluntate, quæ ut fiat, indies & toties precamur, conformare nos eidem in omnibus, vix rectè diſcimus. Quod verò Generoſitas Veſtra putat me aliquid conferre per Amicos in Polonia poſſe ad Rempublicam pacandam, (quod quidem ex animo opto voveoque) in eo vereor ne nimium de me ſperet. Memini quidem, ſed non jacto tamen, quid præſens fecerim, cùm ad conciliandam Pacem Olivenſem nomine & authoritate Sereniſſimi Principis mei cooperarer: nunc vero abſens, & tantis locorum intervallis remotus, multis inſuper Amicis orbatus, ipſoquè rerum ſtatu variè immutato, non video, quid præſtare magnopere poſſim. Pro pace tamen facturus ſum, quantum poſſum, plus ſanè quam dicturus. Hevelianas obſervationes videre geſtio. Ut à P. Curtio promiſſum illi diu librum extorquere tandem poſſim, allaborabo. Amicos ſemper ſalvere jubeo, futurus ſemper

Potentiores ex impotentia animi opprimunt infirmiores.

Adverſis rebus fortitudinem animi oppone.

**Divina voluntas ubique ſpectanda & ſectanda.*

G. D. Veſtræ

Paratiſſimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Hamburgo Ratisbonam die 24. Octobris 1665.

N. 73. ad 72.

OPportunè monitum Illuſtriſſimæ D. Veſtræ de contrahendo opere meo accepi, ſtudiis rebus votiſque meis commodum, ideoque pergratum. Proximè enim id apud me ſtatueram, quod meæ indicabunt. Idem conſilii & Clariſſimus mihiquè Amiciſſimus Heinſius dedit. Sed & res ipſa idem docet & exigit. Maximorum Pontificum, Magnorum Imperatorum, Regum & Principum funera, urbium, imò integrarum, earumque florentiſſimarum provinciarum, non tantùm hujus vel illius fundatiſſimæ familiæ, ruinas & orbis à ſedibus imis commotionem ſæpius, etiam cum nullum Cometam, vidimus. Plena ſunt talibus exemplis Annalium ſcrinia, ex quibus non pauca in Hiſtoria mea Cometica profetam, ſi Deus velit. Scio & Auguſtos Ferdinandos, & 4. eorum conjuges, 5. fratres, 7. ſorores (niſi me publicæ rationes fallunt) & tot utriuſque ſexus liberos ſine portentis Cometarum ultimum diem obiiſſe. Pariter in domo Hiſpanica exceſſum Philippi II. & III. proximi non præceſſerunt Cometæ. Horum itidem uxores, fratres, ſorores, liberiquè non exiguo numero ſine ullis præeuntibus Cometis fatalem metam attigerunt. Quorum funeribus deducendis nunc non immoror: præſertim cum in Hiſtoria Cometarum talia percurrendi dabitur occaſio. Quid itaque miremur illa illuſtria in Hiſpania & Bavaria funera, quibus efferendis, ferales, ut ſic dicam, Cometarum faces præluxerunt? Vel cur negligamus nupera funera in Hiſpania & Bavaria ſine illis data? Defuncti dico Regis uxorem è Gallia orundam, tres fratres, & ternos vel fortè plures liberos, præcipuè Principem illum Regium, qui jam ex ephebis exceſſerat, firmam domûs Regiæ columnam Anno 1646. fractam & ſubtractam. Tùm defunctæ Bavaræ maritum, iſtiuſque fratrem Electorem Colonienſem Anno 1651. & 1650. è vivis ſublatos.

Mortes Pontificum, Principum, bella & alia mala in orbe ſine Cometis fiunt.

Cometis non adſcribatur rerum in orbe memorabilium ordo.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Nam quo jure ibi lynces, hîc talpæ ſimus? Et cur potius triſtia & læva quam læta & dextra ex Cometis auguria ominaque captemus? niſi forte quod illa mereamur, his nos indignos eſſe, propria peccata pronuncient. Quod ſi è populi turba exempla huc colligamus, integra & maxima volumina eis farciemus, imò numerum arenæ & guttarum maris æquabimus. Æterna nempe lex illa eſt de omnibus rebus lata: naſci, denaſci, oriri, & mori. Cujus inter quotidiana & aſſidua exempla Cometas, Eclipſes, meteora videmus, & ut adverſa proſperis temperata, ita læta, dubio procul laſcivientem ferociam paritura, triſtibus caſtigata. Utinam nobis omnibus quàm obtigit mortalis tàm obtingat moralis æqualitas! quæ non tantum celebrari, ſed & parari, dari, defendi meretur. Quantò verò magis ſanguine majorum parta, lege & fide publicâ juratâque data & tandiu ſervata poſtliminio digna eſt reſtitui? Menſura juſtitiæ quæ ex potentia capitur, ad Pœnos, Theſſalos, Græcos, quorum fluxa fides locum proverbio fecit, releganda eſt, ubicunque reperta fuerit. Dictum illud, *in ſumma fortuna id æquius quod validius*, ipſa civilis diſciplina, judice Lipſio, ad barbaros relegavit. En verò ſolidam & falli fallereque neſciam regulam, quam in opere meo exemplo Illuſtriſſimæ D. Veſtræ aliorumque toties monſtro: *Divina voluntas ubique ſpectanda & ſectanda.* Hanc & ultima Illuſtriſſimæ D. Veſtræ epiſtola memorabilibus commendat verbis, magno equidem cum animi mei acerbæque ſortis ſolatio. Cum tamen hanc arte & induſtriâ corrigere conceſſum ſit, æquum cenſui Illuſtriſſimæ D. Veſtræ commendare avitæ æqualitatis, quæ ſola illuſtri illo Græcorum exemplo Rempublicam Poloñam honeſtâ & ſtabili pace beare poteſt, reſtitutionem, ut eam apud Amicos & per eos in Republica promoveat. Sed quæ præſtari ab Illuſtriſſima D. Veſtra non poſſunt, ea nec à me dicta ſunto. En verò pacis Polonicæ ſpem indubitatam! Sed quæ apud me alioſque nondum fidem invenit, ne, ut nuper, credulitati noſtræ illudat. En & Amici N. manum, quæ nil niſi bella profert. Anne horum cauſſâ Cometarum apparitio, & non potiùs vetus ambitionis avaritiæque malum pronuncianda erit? A Clariſſimo Heinſio accepi hodie nonnihil literarum. It quidem valetudo ejus in melius. Nondum tamen Ille ad commercium literarum ſolitum redit. Studia mea publico teſtimonio ornare decrevit: imò jam aliquid perfecit brevi exhibendum. Vereor ut exſpectationi laudibuſque utriuſque Veſtrûm, quas magno cumulo in me confertis, ferendo ſim. Debito tamen cultu benevolentiam veſtram proſequor, omniaque ut ex animi ſententia vobis fluant, precor

Triſtia lætis & hæc illis ſapienter & bono noſtro Deus miſcet.

Æqualitas ſapienti tuenda eſt.

Potentia non eſt juſtitiæ menſura.

Juſtitia non eſt ex viribus æſtimanda.

Divina voluntas ſemper ſpectanda & ſectanda.

Fortunam corrige arte.

Æqualitate pax honeſta & fida Reipublicæ reſtituenda.

Bella non Cometis ſed avaritiæ & ambitioni adſcribenda ſunt.

Auctor epigrammata gratulatoria amicorum ſalva debita modeſtia recipit.

Illuſtriſſimæ D. Veſtræ

Omni ſtudio, cultu & officio addictiſſimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

N. 73. ad 69.

Ratisbonâ Hamburgum die 19. Octobris 1665.

P. Cichovii ſcriptum, cujus Generoſitas Veſtra meminit, non vidi. Nec talibus delector, ut novit, Juſtitiæ & Æquitati ex aſſe addictus, & ſemper pro ſervanda fide data militans. Cenſeo enim cum Sapientibus & probis, eam quidem, in rebus iniquis aut injuſtis, non eſſe dandam: datam autem ſemel, ſemper ſervandam. *De bono Animo bonaquè Mente hominis excellentiſſimè philoſophatur Generoſitas Veſtra, ut Senecam aliquem, aut ſimilem ex veteri Stoa me legere exiſtimem. Et hæc omnia publica luce digna. Dolco verò quod paria facere, aut reſponſum pro merito dare nequeam, tempore ferè ſemper excluſus ac deſtitutus. Aſceticos priſcos legiſſe Generoſitatem Veſtram, uti non dubito, ita gaudeo. Inter eos memini me quondam etiam inveniſſe quendam, qui diſſimulato nomine Idiotam ſeſe per modeſtiam vocavit, Vir omninò pius, & præcipuis comparandus. Acontii ſcripta diverſa etiam legi.

Juſtitiæ, Æquitatis, & fidei tenax eſto.

Fides in rebus injuſtis non danda, data ſemel, ſemper ſervanda.

**Animi bona & virtutes prædica, expende iſque fruere.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

legi. Methodum ſerviendi Deo non vidi; Nec Boudinium. At Caſſandrum, Kempiſium, Drexelium & plures alios tales habeo. Plurimùm enim amo ejuſmodi Morales, ut vocant, præ illis controverſiarum Dædalis: qui non fingunt, ſed perdunt mores Chriſtianorum. Libellum Mylii de vita Ruſtica à multis jam annis habeo æſtimoquè. Nec non quæ Magnus quondam Galliæ Cancellarius Hoſpitalius ruri ſcripſit ſenex, rerum uſu & doctrina inſtructiſſimus. Inter quæ eminent Epiſtolæ ligato ſermone ad amicos ſcriptæ, Horatianis non impares arte, rebus potiores. Ego quoquè optem mihi talem vicinum, qualis eſt Generoſitas Veſtra, cum quo de ſeriis & remiſſis agere liceat. Tales autem in his oris, præſertim in angulo illo, ubi mea ſita ſunt bona, fruſtrà quæruntur, & tantùm optandum. A P. Curtio nihil heri accepi, uti tardus eſt, monebo tamen illum cras de nova ſtella, quam & ipſe Venerem puto. Conſtanter autem maneo

Controverſiæ vixoſæ, morum peſtem, fuge.

Vicinum bonum quære.

G. D. Veſtræ

Paratiſſimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Hamburgo Ratisbonam die 28. *Octobris* 1665.

N. 74. ad 73.

AD illum malevolum & temerarium, exactis tot communi patriâ nobilibus familiis, triumphum, ipſa Regina Poloniæ, clementiæ non oblita, dixit, *ſe non credere, in cælo ex miſerorum lachrymis agi triumphos.* Perplacet hîc mihi Illuſtriſſimæ Dominationis Veſtræ ſententia fidem, ſcilicet in injuſtis non eſſe dandam, ſed ſemel datam ſemper eſſe ſervandam. Hoc verè eſt philoſophari, ſive ſapere ad virtutem. Fidem enim juſtitiæ & tranquillitatis ac ſocietatis humani generis eſſe fundamentum, jam olim ratio ipſos docuit gentiles, qui acerbiſſima quæque pati quam fidem fallere maluerunt. At nunc Chriſtiani dici volunt, qui æquam pacem & libertatem aliis invidendo, ut iſti acerbiſſima patiantur, fidem fallere, quam innocentes in antiquæ pacis uſu relinquere malunt. Quâ iniquitate quid iniquius eſſe poteſt? in gente præſertim liberrima, ubi nec ad dignitates religionis diverſitas obſtare jure deberet, tanto minus ad pacem. Illas florem lactis, hanc ſerum ὁ μακαρίτης Parens meus vocare ſolebat. Quæ de bona mente nuper dixi, tantoperè Illuſtriſſimæ Dominationi Veſtræ placuiſſe, gaudeo, non quòd ambitione, ſed ſtudio veræ gloriæ ducar. Senecæ nulla ratione comparandus ſum, niſi quòd fidei Chriſtianæ confeſſio me eo ſuperiorem divina gratia reddiderit. Hanc nemini invideo vel denego, *qui Chriſtum ut profeſſione oris, ita cultu & obſequio adorat. Idiota ille fortè legerat illud Senecæ: ✓*Magno impendio temporum, magnâ alienarum aurium moleſtiâ laudatio hæc conſtat: †*O hominem literatum! Simus hoc titulo ruſticiore contenti; O virum bonum!* ‡*Sanctiſſimum humani pectoris bonum eſſe, nullâ neceſſitate ad fallendum cogi, nullo corrumpi præmio*, docet. Quò quid non tantùm auguſtius, ſed melius & humanæ ſocietati accommodatius dici poteſt? Ibidem nos à diſputationibus, imo omnibus aliis ſtudiis, ad vitæ officia revocat. Tanto monitori obedire me puto, dum argumenti Cometici occaſione tot utilia vitæ præcepta in meo opere cumulavi. Tantò verò promtius & juſtius id ago, quantò propiora ſunt ejuſmodi dura & acerba tempora, quæ Illuſtriſſima Dominatio Veſtra non tantùm mente providâ & præſagâ ex ſe ipſa augurat, ſed & ex certis indiciis & portentis, quorum ætas noſtra plena eſt, auguratur. Mitto quæ heri à Clariſſimo Grutero accepi: aliunde interea nihil. Res Poloniæ fluctuant, & ut in portu certæ quietis citra reſtitutionem æquitatis conſiſtant, & mala plura quibuſcum luctantur evadunt, non credo: ideò ut utrumque conjungant, ſaluberrimi conſilii

Fides in injuſtis rebus non danda, data ſemel ſervanda.

Fidem fallere, innocentes opprimere Chriſtianæ profeſſioni prorſus adverſatur.

Gloriam veram ſine ambitione quære.

*Chriſtiani magna eſt: præſtantia: *ejus officium Chriſtum ore & obſequio adorare.*

†*Bonus Vir literato potior.*

‡*Fides nec neceſſitati nec largitionibus cedit.*

Morum præcepta tempore diuro congerenda.

Æquitate reſtituta demùm pax in Polonia honeſta & fida reſtituetur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

filii certus, suadeo & opto. Amici Hollandi in imprimendo opere meo feliciter pergunt. Si per belli injuriam liceret, mitterent mihi impressa & æri incisa diligentiæ suæ specimina. Fecerunt semel: sed cum damno. Ita & literis deditos ac nihil magis quàm pacem amantes, bellum malignâ virtute attingere amat. Sed ferenda sunt constanter, quæ industriè vitari nequeunt. Finire me proposita jubet brevitas: qui quoad vivo, sive longius, sive propius, sive juxtà positus, maneo

Feras non culpes, quod vitare non potes.

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni studio, cultu & officio addictissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

N. 74. ad 70.

Ratisbonâ Hamburgum die 22. Octobris 1665.

JUdicium Generositatis Vestræ de rebus Polonicis convenit cum illis, quæ aliunde accepi. Tàm mira sunt & varia quæ ibi geruntur, ut, quid judicare tandem debeam, ipse anceps hæream. Deo hæc committenda sunt, qui tandem statuet, quod optimum, ut in omnibus solet: bonis in melius bonum, malis in correctionem, aut pœnam æternam. Amicum Generositatis Vestræ Manheimensem Dn. Vissovatium ex unica epistola, tanquam ex ungue leonem, aut ex pollice gigantem cognoscere mihi videor, virum scilicet consummatæ eruditionis & magnæ experientiæ. Pacem inter Christianos promoturi hi & illi feruntur. Gliscere tamen passim sub cinere doloso ignes, & magnas instare mutationes vero simile est. Et quis credat, pacem ore ferentibus, qui factis ipsis & animo bellum præferunt. Sed hæc Deo curæ erunt. P. Curtius nuper etiam ultra morem curtim scripsit. Hæc scilicet. *Piget loqui ereptâ ad silentes Serenissimâ. Video quæ dehinc facies rerum. Remitto Hamburgica, & erit deinceps respondendi occasio. Nam quæ me hactenus hebdomadatim diripuerant, à negotiatione Domini N. jam frigent. Quid Polonica? Sed ego silentum oblivisear, nisi & ipse abrumpam.* Ad quæ paucis hisce respondi: *Si silere velimus ereptis Proceribus, planè Pythagorici evademus. Nam & nuper Hispaniæ Rex obiit: plures fortè mutationes effecturus, quàm Serenissima illa, licet non dubitem multa Monachii quoquè immutatum iri. Hamburgensis amicus avidissimè responsum Vestrum exspectat, cujus maturationem, si fieri possit, etiam ejus causâ rogo.* Quibus subjeci, quæ nuper ad eum spectantia à Generositate Vestra accepi. A qua plura exspecto, & maneo constanter

Deus in omnibus actionibus suis justus est.

Pax Christianorum dubia.

Amicus Laconica brevitate non semper placet, multo minus silentio Pythagorico.

G. D. Vestræ.

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

N. 75. ad 74.

Hamburgo Ratisbonam die 31. Octobris 1665.

VErendum est, ne nunc demùm miram, vel potius diram faciem res Polonicæ induant, postquam secundùm quoquè tentata tot Primorum de pace concilianda opera, secundior Ravæ quàm Calissii non fuit. Scribitur enim non tantùm irrito eventu & infectis rebus, sed & animis partium exacerbatis utrinquè discessum esse. Quid aliud exspectandum, quàm ut cives cum civibus infestis signis acrius concurrant? quo nil luctuosius dari potest. At verò & Nobilitas comparet armata in castris. Utinam pacem Reipublicæ procuret! Sed ecce Vir quidam Illustris, patriæ alioquin amantissimus scribit: *hoc auxilium esse post bellum: Rempublicam inextricabilibus implicitam difficultatibus, ut si una & altera fuerit expedita, plures restent: nec eam ullâ vi & industriâ humanâ servari integram*

Bellum civile luctuosissimum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

tegram posse. Hæc quidem ille secretiorum quoquè peritus. Ego jam constitui silentio me involvere, & eventum operiri, nisi semel adhuc dicam apud Illustrissimam Dominationem Vestram, quod aliquando leget orbis, & sera posteritas, filum Ariadnæum, ad educendam è tot Labyrintheis plagis Rempublicam esse ejus in antiquum statum, restitutâ omnibus æquâ libertate, & confirmatâ speciatim illâ electionis (hæc enim duo tamdiu miscent Rempublicam & ad exitium ducunt, verius trahunt) reductionem. Quod reliquum est, habent populares mei Speculum judiciorum divinorum Anno 1653. exhibitum, habent & Ultimam Admonitionem 1659. datam. Ibi bellum Moscicum, Suecicum, aliasquè divinas castigationes, & earum causas, tum & ulteriorum effugiendarum rationes habent propositas. Tempus venit quo Sapiens tacebit, voce divinâ monente, intra spei & silentii fines positus. Ego magis patriæ, quàm injuriæ memor, vivo moriorquè. Utinam illa reliquum temporis visitationis suæ cognoscat! Dixi. Quæ à Clarissimo Heinsio hodie accepi, ante decem dies scripta, officio in utrumquè Vestrûm ritè fungi volens, è vestigio mitto. En legem amicitiæ, quam ille mihi exemplo Illustrissimæ Dominationis Vestræ fixit: *Illustrissimo Rautensteinio, ut me assiduus commendes, vide. Tunc quoquè, cum id abs Te non contendam, ne mihi necesse sit, idem officium toties à Te flagitare.* Addit præterea se carmina sua per imbecillam valetudinem describere non potuisse. Apparet enim futura hæc esse longiora, ut nuper ipse innuit. At à Curtio necdum vel curto responso beatus sum. Spero tamen brevi illud affore, postquam ei stimulum ingeniosum & acrem amicâ manu Illustrissima Dominatio Vestra admovit, quo nomine etiam gratias Eidem ago. Hoc quoquè Heinsius in sua hodierna epistola judicium, quod petii, de nupera mea ad Curtium epistola addit: *In epistola ad Albertum Curtium tua multa subtiliter probabiliterquè disputantur, quorum lectione sum mirificè adfectus. Ea tamen omnia an ipsi Curtio sis approbaturus, illud est, quod in dubium à me vocari videtur posse. Nam in Metaphysicis Theologicisque non eadem omnes, ut scis, sentimus, & si ullibi vetus proverbium, hic certè locum occupat, Quot homines, tot esse sententias.* Hæc ille. Quibus ego nil nisi dulce nomen LIBERTATIS addo, jus ejus cuiquè integrum relinquens, & hoc scuto tutissimum me reddens. Deniquè narrat se etiam aliquid de novo Cometa inaudivisse, & promittit de eo certiora. Finio appetente hora octavâ vespertinâ, futurus usquequò vitam finiam

Poloniæ pacandæ & servandæ unica ratio est, antiquæ libertatis restitutio

Poloniæ data tempestivè monita, & malorum effugiendorum media.

Silentium tempestivum, perutile.

Officiosus in amicos esto,

Libertate integra reliqua cuiquè hic satisfiet, ut vitetur invidia.

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni cultu & obsequio deditissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Dieteldorfi ad Ratisbonam die 28. Octobris 1665. *N. 76. ad 72.*

ITerum me hîc deprehendunt gratissimæ Vestræ privata curantem, nec tamen publicarum curarum omninò vacuum, dum alii Ratisbonæ feriantur. Cometicum opus & propositum ut Generositas Vestra benè & ex animi tàm sui, quàm mei sententia cedat, exopto. Rei familiaris cura bonis, & præsertim Christianis viris, meritò curæ est, potissimùm si liberos habeant alendos. Ego licet ex horum numero non sim, recordor tamen officii ac rectæ rationis: tùm monitorum & exemplorum Politicorum: imprimis dictaminum Spiritus Sancti. Quantum verò etiam in hoc passim erretur & negligatur, cum Generositate Vestra satis observo. Quomodo his aliisque defectibus remedia commoda adhibeantur, non video, nisi ipsi, qui primi & potentiores sunt, id faciant: qui plerumquè hæc minimùm curant. Ideò tantò majoris faciendi, qui hic faciunt officium. Æquitatem & æquabilitatem civibus vestris opto: quomodo eam promovere possim, non video. Ita enim turbata ibi sunt omnia, & magis

Oeconomices studium commendatum tibi habe.

Principibus inprimis cura familiarum competit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

magisque in dies turbantur, ut ex oris tàm longinquis aquam affundere velle, id videri posset, Lunam manibus prehendere. Exspectanda igitur erunt mitiora & opportuna magis tempora, videndumque, quorsum hæc tandem evadant? Nam res in crisi videntur, & brevi mutandæ. Me toto ferè anno Generositatem Vestram excedere vix credideram, cum aliis omnibus me superet. Sed mihi multam annorum partem eripuêre morbi, Aulæ, itinera & mille alia impedimenta, ut vix per transennam inspicere licuerit adyta Sapientiæ, in quarum abditissima penetravit felix Generositatis Vestræ industria, & par maximis quibusque genius. Sed benè tandem hîc vixit, qui ita vivit ac vivere discit, ut æternùm benè vivat. Ego hîc post tetricas ruris & œconomiæ curas, amœnissimus lectionibus longas vesperas fallo, *& totus in eo sum, ut durabilem mihi hanc optati diu otii felicitatem faciam, & verè privatim, id est Deo mihique vivere queam, licet verear, ne me, quas prævideo, turbæ involvant, & iterum ad alia vocent. Sed hæc & omnia reliqua Deo commendanda, & utcunque evenerint, forti & modesto pectore excipienda. Benè valeat.

Vita piorum verè vita.

Oeconomicæ curæ spissæ amœna lectione discutiendæ.

**Otium liberale virtuti amicum quære.*

G. D. Vestræ

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

N. 77. ad 76.

Hamburgo Ratisbonam die 7. Novembris 1665.

INter prima & præcipua hominis Christiani officia, quæ nobis in Senatu Philosophico Cometes, cælestis Consiliarii vice, in memoriam revocat, est illud de benè regendis familiis. Quod Oeconomices compendium, Politices fundamentum non immeritò dixero. Quem enim fugit familias benè constitutas bonas constituere Respublicas? Harum autem præcipuam curam & administrationem cum summus rerum moderator Magistratui commiserit, quis familiarum curam ad eum pertinere non videat? Hîc quoquè, ut aliàs, imò ubiquè, Principes tàm bono exemplo multùm prodesse, quàm malo obesse multi solent, res est tot in utramque partem exemplis inexputabilibus & Sapientùm monitis testatior, quàm ut me ei deducendæ & comprobandæ immorari attineat. Sed cum *pauci hîc officium boni & Laudati Principis fungantur, tantò majori in pretio isti habendi sunt, Deus verò ardenter orandus est, ut reliquos, bono generis humani, in officii viam reducat. Egregium in hanc rem exemplum hodie in lectione Vitæ Ludovici Pii animadverti. Nam Auctor ille Anonymus, dum eum inter tot fortunæ variantis vices boni publici studiosissimum fuisse docet, nec extremo vitæ tempore id officii neglexisse testatur: *Pastoris*, inquit, *boni sequens exemplum pro utilitate gregis sibi commissi, non refugiebat etiam proprii corporis perpeti jacturam.* Sed & ille *Optimus Principum, magnis meritis cognomen Pii consecutus, domi forisque suos passus est manes, ut notum est. De æquitate & per eam pace in Polonia restituenda, satis superque dixi. Si hîc nil præstare auctoritas & industria Illustrissimæ Dominationis Vestræ potest, neque ego id ab eadem fieri desidero. Omnium oculis exposita sunt, quæ in Polonia præcesserint vitia, quæquè ea secutæ sint pœnæ. Exitus rerum præstolandus, quàm optimus optandus est. Quæ de me ad me Illustrissima Dominatio Vestra scribit, affectus dictavit. Ego potius eximias dotes, cum omnibus probis, & singularem amicitiam Illustrissimæ Dominationis Vestræ venerari debeo. Idque etiam omni conatu ago. Quicquid autem in me virium est, quod sentio quàm sit exiguum, publicis usibus consecro, non degener incola mundi. De opere meo nil audivi tribus adhinc hebdomadis per has turbas bellicas. Ecce quæ hodie à Clarissimo Heinsio accepi, à quo Illustrissima Dominatio Vestra semper ex legis mihi præscriptæ ratione, me quoque tacente,

Principis exemplum in bonam & malam partem plurimùm potest.

** Principes boni rari.*

Rara tara.

Princeps, pastor populorum, bonum publicum, etiam cum jactura proprii corporis, curet.

** Bonus quoquè Princeps suos patitur manes.*

Invidiæ purus quemque ut par est, æstima.

Publicis usibus, quicquid Dominus Tibi credidit, consecra.

salveat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

ſalveat. Scribit autem ille Olaum Rudbeckium menſe præterito Cometam obſervaſſe, quem tamen credat eundem eſſe cum priori. Ego nihil certi aliunde de hoc accepi. Hìc loci nil tale obſervatum eſt. Mitto Illuſtriſſimæ Dominationi Veſtræ frontem operis mei, ut judicet pro ſuo candore, an ſit modeſta ſatis. Benè valeat.

Cometa m. Sept. in Suecia obſervatus.

Illuſtriſſimæ D. Veſtræ

Omni ſtudio, cultu & officio

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Ratisbonâ Hamburgum die 5. *Novembris* 1665. *N*78. *ad* 73. *&* 74.

QUæ de fide ſervanda ſcripſi, video cum ratione & plerorumque Sapientum ſententia convenire. Ideoque meam non muto. Gentilium prudentiam & monita ad honeſtatem aliaſquè virtutes nos accendere, & nos imitari eos poſſe cenſeo, idque eò felicius, quod Chriſtiani ſumus, quos pudor eſſe deberet ab ullo mortalium virtute vel fide vinci. Utinam hanc ſaltem unam & concordem haberemus, ſciſſi, proh dolor! in tot partes, ut vix ſimile quidpiam in tot gentilium antiquorum & hodiernorum ſectis inveniatur. Et hinc puto, tot mala in mores quoque influere, proindeque eò pronius in Lipſii de *una religione* ſententiam inclino, quem Virum uti à puero amavi, ita adhuc amo, & nos eum aliis populis ac ætatibus opponere, deque eo gloriari poſſe exiſtimo. Cometicum Generoſitatis Veſtræ opus, timeo ne turbis bellicis impediatur nimium, quas undique imminere magis magiſque auguror. Geſtio alioquin iſtud quamprimùm videre, non dubitans, quin multis mihi nominibus arriſurum & acceptum futurum ſit. Pro Gruterianis gratias ago, quæ pulcris & ſelectis verbis conſtant, quæ colligere & ſeligere hominibus otio abundantibus, in facili eſt: præſertim cùm rarius tales epiſtolas ſcribant. At nos uno ſæpè die relationibus & literis noſtris tot chartas implere cogimur, quot illorum multi anno vix inſumunt. Sed gaudeant illi ſuo otio læti: nos negotio. Vivamus omnes quieti, quiſque conditioni ſuæ acquieſcat, remotâ invidiâ. Sed ita comparatæ ſunt res mortalium, ut unuſquiſque ferè putet, ſortem ſuam deteriorem eſſe, vicinumquè pecus grandius uber habere: niſi ſi quos melior Philoſophia edocuit ſorte ſuâ contentos eſſe, & id tantùm, quod Deus vult, velle. Cæterum opto, ut Doctiſſimus Gruterus aliquid ſolidi ad illud opus conferat. His Generoſitatem Veſtram benè valere cupio.

Fidem ſerva. Virtutem ubique cole.

Una fides & religio optanda.

Error parit vitium.

Contentus ſorte quiſque vivat

G. D. Veſtræ

Paratiſſimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Hamburgo Ratisbonam die 14. *Novembris* 1665. *N*. 79. *ad* 78.

QUod de fide ſacroſanctè ſervanda ex mente ſobriæ Philoſophiæ generatim Illuſtriſſima Dominatio Veſtra docuit, hoc ſpeciatim exemplo quoque ſuo, ut aliàs, ita & in colenda amicitia, firmat. *Fides una & concordia in Sacris meritò omnibus optanda, vi tamen cogenda & imperanda non eſt. Quo in argumento Lipſius, quem & ego à teneris magni facio, multis non ſatiſfacit, ut notum eſt. Modeſta nempe libertas nemini neganda eſt: nec ulli eripienda, præſertim publicè admiſſa & ſancita. Videmus autem & inter eos, qui unam fidem tenent & profitentur, tàm bellis exitialibus, quam ſpurciſſimis omnis generis vitiis non rarò certari. Non tam enim benè cum rebus mortalium

Fidem ſerva, in colenda quoque amicitia.

**Religio una optanda, diverſa tolerandа.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Multitudinem cave.

lium comparatum est, ut vel optima pluribus placeant (quod jam olim melior Philosophia vidit, doluit, questa est) vel illa homines perpetuò, & vel diu, retineant. Hæc humani ingenii imbecillitas concessâ libertate abusa, perplures perversas sectas in sacris & profanis semper peperit. Cæterùm Deus, quò sacram & civilem pacem & concordiam ac pietatis studium omnibus inspiret, dies noctesquè orandus nobis est. Meminerimus interim *Veritatem & Pacem*, *Concordiam & Pacem* voce divinâ nobis præcipi. Homines sumus: alii aliorum operâ & benevolentiâ indigentes: iisque unius Christi & Servatoris precioso sanguine redemti, sæpè ejusdem patriæ, legis vel multiplicis necessitudinis nexu devincti. Id nobis, si vel nullus in cælo Cometes, nullum signum conspiciatur, vel solum augustum Christianorum, ut dignitatis, ita & officii, nomen, quo gaudemus omnes, in memoriam revocat. Revocat autem, ut omne Patris nostri cælestis, quem quotidie invocamus, opus mentis vel corporis oculis subjectum, ita & Cometa, tantò magis, quòd non tam frequens videatur, & memorabilibus eventibus in utramque partem illustretur. Sed ecce Clarissimum Rudbeckium, referente Nobilissimo & Humanissimo nostro Heinsio, novi Cometæ mense Sept. sæpius observati, & nunc quoquè in *Andromeda* apparentis, præconem. Nos aliis distractos, nec signis cælestibus invigilantes in contraria fuisse sententia, nemini mirum erit. At Curtios, Schottos, (id enim istius quoquè literæ die 31. Octobris Gregor. datæ, nudius autem tertius mihi redditæ testantur) Busmannos, cujus etiam nuperrimæ literæ die 31. Octobris Juliani idem ajunt, aliosquè excellentes Mathematicos contrariam fovere opinionem, & à nobis de hoc phœnomeno monitos constanter id negare: hoc verò est, quod plurium mentes distrahet & suspensas tenebit. Clarissimus Bullialdus in suis die 6. hujus mensis scriptis jamjam mihi redditis, nullam hujus rei facit mentionem. Videndum est, quid ad hæc Amplissimus Hevelius dicturus sit: sed & alii ad quos ista Heinsiana, quæ hodie accepi, perscribam. In impressione operis mei Amici Hollandi strenuè pergunt. Hoc Illustrissimæ Dominationi Vestræ acceptum forè, ejusdem benevolentia & æquitas, non ulla operis mei dignitas efficiet. Nam Illustrissima Dominatio Vestra juxtà ac Humanissimus Heinsius nugas meas vult esse aliquid, ut quidam veterum, præstantes alioqui Viri, de suis operibus dicere non erubuerunt. Gruterianum responsum ad meas binas exspecto. Ita est, plus illis liberalis suppetere otii, ad benè comtas epistolas exarandas, quàm nobis, quos tot negotia circumstant, & premunt. Sed prudenter Illustrissima Dominatio Vestra monet, *quemque facessere jussâ omni invidiâ, sorte suâ contentum esse debere. Memini me puerum ante annos xxx. versiculum illum discere, quem Illustrissima D. Vestra indicat:

Libertatis abusis sectas peperit malas, usus bonas.

Veritati concordiam & tolerantiam junge.

Tolerantiæ fundamenta.

Christianorum appellationem moribus tuemur.

Cometa novus m. Sept. in Suecia visus à Rudbeckio prædicatur: contradicentibus aliis Mathematicis.

Artis cujusquè peritos consule.

Amici honestis conatibus fave.

Modestiam dum laudaris serva.

Officium fac in quovis vitæ genere.

Invidiam fuge.

**Contentus sorte vive.*

Fertilior seges est alienis semper in agris
Vicinumquè pecus grandius uber habet.

Sed finire me hora ingruens & proposita brevitas jubet: nec plus quàm solemne illud *Vale* addere permittit.

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni studio, cultu & obsequio addictissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

N. 79. ad 75.

Ratisbonâ Hamburgum die 9. Novembris 1665.

Miseria proximi commoveare.

Deo te ubiquè submitte.

TRistis mihi iste nuncius est de rebus Polonicis, etiam eorummet judicio, qui ipsis præsunt, ita confusis, ut ferè desperatæ videantur ac conclamatæ. Committenda sunt hæc divino arbitrio, & exspectandum patientèr, quid porrò illud

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

illud decreturum sit circa pœnas mortalium, quas ultimis hisce temporibus, uti hi pejores fiunt, ita magis magisque appropinquare, & tantùm non imminere gladium verticibus videmus. Nos antiquum nostrum obtineamus, & constantiâ ac patientiâ armati securè dicamus: Fiat voluntas Tua. Speculum illud judiciorum divinorum Anno 1653. exhibitum, itemque ultimam Admonitionem 1659. quorum meminit Generositas Vestra non vidi, quod sciam. Dolerem autem si illa, ut minatur, silentio se planè involvere, & nihil ampliùs, saltem ad me, de rebus illis scribere velit, quarum tamen ulteriorem cursum atque eventum scire aveo, censeoque nunc, si unquam, tempus & materiam scribendi, & quæ hîc & illîc contingent, narrandi adfore. Quod ad religionem ac pietatem attinet, candidè eam toties expositi. Novit Generositas Vestra quanto & quàm puro affectu desiderem, ut omnes in unitatem fidei collecti, unum Pastorem agnoscant & unum ovile fiant. Id cum nobis impetrare propter hominum perversitatem & perditionem, quæ ex ipsis est, non liceat, contenti simus rectâ voluntate, & Deo hanc rem commendemus, ad pacem potius, quam ad ulteriores scissuras & ruinas inclinati. Væ enim illis jam olim à Christo Domino dictum, à quibus scandala proficiscuntur. Talia quoque Generositati Vestræ operi suo Cometico, ex lege officiorum, quorum nos Cometæ commonent, inserere, liberum esto: quamvis quod ad mea attinet, scio ea publica luce non esse digna, utpote extemporanea & inter mille alias curas ac distractiones, ita, ut occasione Vestrorum in mentem venire solent, amanuensi dictata, rarò lecta relectave, quibus in evulgandis ideò Generositas Vestra pro sua prudentia & in me affectu debitum delectum adhibebit. Mihi ut id faciam seu plura annotem, tempus, nunc præsertim, deest, increscentibus in dies laboribus & occupationibus jugiter me distrahentibus. Quamobrem non miretur etiam Generositas Vestra imposterum, si subinde literas meas contraham, satisfacturus tamen semper officio, utcunque & quantumcunque potero. Clarissimum Dominum Heinsium convalescere, & mei memoriam tàm amicè conservare gaudeo, idemque quod ille Generositatem Vestram rogo, ut scilicet assiduè ipsi me commendare pergat. Carmen ipsius in honorem Generositatis Vestræ meditatum lubens videbo: ut & alia, si quæ fortè edidit, aut parata habet carmina, ad quæ genium ipsius jure velut hæreditario proclivem & factum scimus. Parens enim quantus Poëta fuerit, constat. Si quid à P. Curtio accepero, aut extundere tandem potero, id statim transmittam. Clarissimi Bartholini epistolam ecce remitto. Doctissimam illam & velut ex ungue leonem ostendentem. Consilium ipsius Medicum de Cometis non vidi. Videbo tamen an illud hîc locorum invenire possim. Puto doctissimum illud par Fratrum plura alia edidisse in lucem. Quorum catalogum si beneficio Generositatis Vestræ consequi potero, gratum id mihi erit. Non quòd talibus vacare nunc mihi liceat, sed ut in secessu illo, quem meditor, Bibliothecam meam iisdem exornare & mentem pascere per majus otium queam, quod spero, omnino & ambio, eodemque indigeo, si vitam producere velim. Interea maneo, ut semper

Præmonet piis vocibus patriam & alios ab imminentibus periculis.

Deus non est auctor mali. Pacem sectare.

Scandalum nec da, nec accipe.

Officii cujusque commendandi semper memor esto.

Bibliotheca cura Virum illustrem decet.

Otium liberale quære.

G. D. Vestræ

Paratissimus Servitor

De Rautenstein.

Hamburgo Ratisbonam die 18. *Octobris* 1665. *N.* 80. *ad* 79.

SCio fideli silentio nil esse tutius: sed & intempestivum nunquam laudi, sæpè damno esse. Scio quid patriæ, quidque ejusmodi Amico, qualis Illustrissima Dominatio Vestra est, debeam. Abundè hîc officio pietatis & amicitiæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

functus sum. Impellente enim conscientiâ, patriam (quæ cuique bono carissima sit oportet) ab ingruentibus periculis & malis maximis, vocibus modestæ libertati convenientibus prænonui. Si erro, libenter erro, tutiora & meliora, de quo nullus dubito, suadens, licet fortè feliciora eveniunt, quæ cum votis meis & pietate congruunt. Ab eventu non semper res æstimandas, ut nec ex opinione communi, sed potius ex justitia & veritate, jam olim sobria Philosophia docuit, fida virtutis magista. Demosthenes, Græcæ eloquentiæ parens, interrogatus quot ad restituendam & conservandam orationis præstantiam essent necessaria? respondit tria: primum actionem: secundum actionem: tertium actionem. Antiquorum Ecclesiæ Doctorum ingeniosissimus Augustinus, humilitatem in choro virtutum tenere primas, secundas & tertias dixit. Imperator verò quidam belli clarissimus, Principi ad bellum feliciter gerendum tria requiri affirmavit: primò pecuniam: secundò pecuniam: tertiò pecuniam. Me si quis roget, quot sint ad restituendam & conservandam Poloniam necessaria? respondebo itidem tria: primum æquitatem: secundum æquitatem: tertium æquitatem. Imò si vel centum vel mille requiri dicerem, nil aliud quàm æquitatem dicerem. Tantum tribuo illi virtuti: quam & vox divina, & recta civilis disciplina omnium maximè commendat, & quæ cæli terræque favorem sibi conciliat. Hujus si, post tot alia monita, Cometas nuperos Poloniam speciatim admonuisse dixero, non tantùm verum, sed totum dixero. Hæc est nux exigua, cui cujusque Homeri (Practicæ Philosophiæ Magistros intelligo) Iliada includo. Hoc si admitteret Polonia, non se per eam Ilias malorum, & mare calamitatum diffunderet. Sed quò me abripit impetus, provocante hinc pietate, illinc amicitiâ? Ita nempe, sicut aliquando Apostolus, Cometa semper monuit, facimus officium τῷ καιρῷ, vel, ut alii legunt, καιρῷ δουλεύοντες (Domino vel tempori servientes) quod & Phocylideum καιρὸν λατρεύειν (tempori servi) nobis inculcat. Sequar itaque temporis, sequar votorum tanti Amici ductum. In fide constantiam omnem meritò laudo. Sed & hic æquitas locum habet, ne propter illam hanc violemus, alii alios damnando, tanto minus atrociter persequendo. Atqui potius concordiæ, tolerantiæ, charitatis, universæque adeò pietatis studium omnes in universum colere deberemus. Hoc si fieret, nec querelis, nec indignationi, nec invidiæ, nec turbis locus esset ullus, nec captanda forent læva ex Cometis omina, nec terrore instantium pœnarum corda concutienda. Ita videt Illustrissima Dominatio Vestra quam irrequieto conatu Theatrum Cometicum struam, & irretorto oculo speculum officiorum in eo propositum spectem libenter, & cum cura intuear. Elucebunt ibi & illa Illustrissimæ Dominationis Vestræ, de quibus Illa tam modestè loquitur. Habent ista genium, ideò victura sunt, & ferent ætatem, ferent & debitam laudis mercedem. Officio salutationis & testandæ benevolentiæ fovendæque amicitiæ ab Illustrissima Dominatione Vestra mihi impositò, erga Nobilissimum Heinsium heri satisfeci. Satisfaciam & illi erga Illustrissimam Dominationem Vestram in consignandis Clarissimorum Bartholinorum egregiis ingenii monumentis. Commentarium Erasmii natu minoris de Cometis jure Illustrissimæ Dominationi Vestræ meritoque commendo. Optimè namque mecum de significatione Cometarum convenit. Adhæc immiscuit & ille Mathematicis Politica quædam, Historica, Ethica. Planè ad amussim veritatis meique instituti. Otium illud liberale & literarium in secessu Illustrissimæ Dominationi Vestræ magis magisque opto: tum valetudinis, tum tranquillitatis animi, tum denique publicæ utilitatis & posteritatis caussâ: quò & hæc, sed & præsens ætas fruatur læta

Inventum quodcunquè Tuo Chrysippe recessu.

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni studio, cultu & officio addictissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Ratisbonâ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Ratisbonâ Hamburgum die 19. *Novembris* 1665. *N.* 82. *ad* 77. *&* 78.

UTraque Generositatis Vestræ epistola 7. & 11. Novembris scripta, longè mihi gratissima est, & non pauca continet, quæ Operi Vestro cum fructu inseri poterunt. Quod uti nuper verebar, ita etiam adhuc timeo, ne bellicis turbis impediatur, & simul Generositati Vestræ molestias cum damno faceſſat. Quidquid sit, præstemus nos porrò viros, de publico deque posteritate, quantum in nobis, pro suo quisque statu mereri conemur. In fronte operis Vestri, nihil quod moneam, invenio. Opto potius ut ipsum brevi conspicere, & Generositati inprimis Vestræ multum inde commodi atque fructus capere liceat. Res Polonicæ in eo nunc statu positæ videntur, ut brevi earum felicem aut infelicem exitum fortè visuri simus. Ego à Generositate Vestra imprimis ulteriorem earum successum cognoscere aveo, dum alii ferè silent. Quæ de cætero Generositas Vestra prudentissimè philosophatur de studiis pacis, de patientia & recti conscia mente, deque improborum pœnis, ea omninò approbo & ambabus manibus amplector. Benè valeat.

Bonum publicum cura. Posteritatis rationem habe.

Silentium amicitiæ ingratum. Philosophia Practica probis placet.

G. D. Vestræ.

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Hamburgo Ratisbonam die 28. *Novembris* 1665. *N* 83. *ad* 82.

MIhi pariter longè gratissimæ sunt Illustriſſimæ Dominationis Vestræ literæ, quas revera ut laborum meorum, qui quandoquè acerbâ molestiâ non carent, condimentum reputo. Quod meæ Eidem placeant, benevolentia ejus erga me & æquitas facit. Quod autem illa quæ ad virtutem commendandam faciunt, istius ipsius amor. Omninò verò nobis & cuique honesto & cordato viro officium commendandæ virtutis & promovendæ publicæ utilitatis incumbit. Quod nemo nisi ignavus & extremè improbus spontè negligit. Frontem operis Illustrissimæ Dominationi Vestræ placere mihi gratulor. Fateor autem me in editione tam vasti operis sentire incommoda belli. Merito itaque in illud ubique invehor, tanquam in rem naturæ, & societati humanæ maximè repugnantem, eique bellum indicentem. Dabo tamen operam sedulò, ut contra tot impedimenta perficiam destinata bono publico. De amico Illustrissimæ Dominationi Vestræ voto toties repetito gratias ago debitas, pariterque ut Eidem cuncta ex animi sententia procedant, ex animo precor. De rebus Polonicis post tot superiora aliquid nunc dicendum est, quod jure suo Illustrissima Dominatio Vestra à me exigit. Confirmatur nuncius de pace, die 9. hujus mensis aliquot Thorunio milliaribus conventa. Sed exspectandum est, quid Respublica ad hæc omnia, & alia dictura sit in Conventibus Provincialibus, tùm in illo Comitiorum Generali, qui ne sit armatus, & turbarum plenus, meritò vereor. Non enim Æquitatis illius immemor sum, vel unquam ero. Scio me ex veritate & fide loqui. Eventum rerum Deo committo, cujus arcanas sanctiones & rerum ordinationes, quis assequi mortalium potest? *Non dubito multa fieri permissione, neque tamen voluntate divina. Videmus quoquè Deum multa concedere & dare, † ut peccatis deditos ad pœnitentiam invitet, & obsequium eorum experiatur. Quot autem flagella in promtu habet, quæ, ubi vult, expedit! Et ego quidem malè non ominor. ‡ Opinor tamen & statuo, & firmiter teneo, honestam & fidam pacem sine æquitate iniri non posse. Quod si autem pax exoptata in Polonia tantos motus sequatur, eamque Reipublicæ auctoritas in theatro Comitiali conspicua exsequatur, & ratam esse velit,

Virtutem semper & ubique dictis & factis commenda. Publicam utilitatem promove sedulò. Impedimenta honestis cæptis opposita strenuè supera.

Pax concluſa in Polonia. Finem actionum humanarum specta.

*Arcana divinorum decretorum non rimanda. *Deus multa fieri permittit, ut ſi ea fieri nolit. †peccatores beneficiis ſuis ad pœnitentiam invitat. ‡Pacis decus & ſtabilimentum æquitas.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Cometæ nuperos trina pax excepit.

velit, erit hæc pax à Lunæburgica, & Rhenana tertia, à visis Cometis conclusa. Erit hoc simul egregium documentum in Theatro Cometico exhibendum, non tantùm bella, sed & pacèm Cometis præsignificari. Quid si & Hollandica brevi illas excipiat? Facilè id Deus pacis præstare potest. Et utinam præstet ibi & ubiquè, generis humani bono. Benè valeat.

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni studio, cultu & officio

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

N. 83. ad 79.

Ratisbonâ Hamburgum die 23. Novembris 1665.

Religio una optanda, sed diversa toleranda.

DE fide vellem nos & omnes Christianos unum sentire, quia hæc una est, ut unus baptismus, unus Deus, & unus omnium Servator, dicente ipsâ veritate per os Apostoli sui. Sed cum id fieri nequeat, alter alterum tolerare nos debemus, & ex consilio ejusdem Servatoris nostri sinere, ut omnia simul crescant usque ad messem, uti ex nupero Euangelio recordor. De novo Cometa nihil etiam audivi amplius, nec quidquam à P. Curtio accepi, quem in dies magis magisque labascere & marcescere ingravescente ætate video. Illum Spinæ tractatum, cujus meminerunt doctissimæ Bullialdianæ, eædemque prudentissimæ, ut videre possit Generositas Vestra, mihique de eo & similibus judicium suum perscribere, opto. Inprimis verò & multò magis, ut id ipsum de Politicis & Sublunaribus rebus facere pergat. Nam quæ de rebus Polonicis aliisque nunc ad me candidè & pro jure amicitiæ nostræ scripsit, omninò perplacent, nec pudere eorum posset eos, qui in luce versantur, & res dirigunt. Ego rerum, quæ in orbe Christiano non sine magnis motibus geruntur, exitum, libens videbo, quarum circulus tam implexus est, & contortus variè, ut instar Labyrinthi Ariadnes filo opus habere videatur. Nam si Gordium dicamus nodum, ubi Alexandrum nunc inveniemus, qui illam solvat? Generositas Vestra multos mihi nodos & dubia solvere poterit, utpote ibi nunc locorum posita, & tot hinc inde informationibus instructa. Quâ re nihil certè gratius mihi præstare poterit, conaborque id omni occasione & studio demereri. Opus Vestrum utinam Bellona non impediat, nec vobis nimis noceat! Heinsium Bullialdumquè semper à me salvere cupio, nisi & grave nimis est Generositati Vestræ. Quam cum suis benè valere cupio.

Candor invenit sui amantes.

Christianæ respublicæ intricatæ.

G. D. Vestræ

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

N. 84. ad 83.

Hamburgo Ratisbonam die 2. Decembris 1665.

Religio una optanda, sed diversæ tolerandæ.

EAdem planè Illustrissimæ Dominationis Vestræ mens, quæ mihi est, quam antea explicui, unam scilicet religionem, quæ initio ab Apostolis facto Catholicæ veritatis privilegio pleno & non interrupto gaudet, omnibus optandam, interim diversas tolerandas esse. Nec dubito in eadem nobiscum sententia omnes æquitatis amantes esse. Hoc enim Deus, natura, ratio, antiquitas, & publica tranquillitas exigit. Hoc pluribus probare, foret Soli facem accendere. Multùm profectò præstaremus, si hoc, tanquam præcipuum Viri Christiani officium, charitatis & pacis studium, tantoperè in Sacris Literis commendatum & inculcatum, occasione Cometarum officia nostra in mentem nobis revocantium, persuaderemus. Inter hæc, votis & piis precibus,

Clara non egent probatione.

Virtutem semper commendo.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

bus, non odiis & armis impiis certemus. Nuncius de novo Cometa ex Suecia nuper allatus ſilet. Ex eo namque nil literarum à Clariſſimo Heinſio accepi. Sed nec aliunde, hujus quidem argumenti. Quanquam fateor pleroſque Amicos meos, etiam qui ſe diligentiâ in ſcribendo vinci non ſinunt, magis quatuordecim adhinc diebus ita ſilentio indulſiſſe, quaſi hyberna cum militibus (quæ tamen multi etiamnum negligunt & caſtrenſem ignem domeſtico præferunt) petant, quieti indulturi. At enim frequenter accidit, ut diligentium quoquè officia, illis invitis, inſuperabilia impedimenta intervertant. Ac proinde ſilentium eorum, niſi ſit obſtinatum, excuſandum, & in bonam partem accipiendum eſt. Spinæ illius Scriptum libenter & ipſe viderem. Scimus enim & inter ſpinas naſci roſas. Spinas tamen potius quàm amœnos & lætos flores colligere, importunè curioſorum & diſceptationes aculeatas amantium eſt. Ille tamen Spina, quod ſeriò dico, roſas non lapides loquitur, dum omnibus Sectis everſionem anno imminente denunciat. Utinam his corruentibus Veritas & Pietas primæva reſurgat! Sedulò inquiram in hunc librum, &, ſi mihi eum videre contigerit, judicium meum de eo Illuſtriſſimæ Dominationi Veſtræ dicam. Quæ quod illud tanti faciat, ſolita facit benevolentia, quam cum fructu teſtamur, cum laudata virtus, ut ille ait, creſcit. Judicii quidem ſinceritatem nunquam Illuſtriſſima Dominatio Veſtra in me deſiderabit. Ita omninò eſt, Reſpublicas Chriſtianas variis difficultatibus & periculis inexplicabilibus involutas eſſe. Ergo quod nonnemo de Logica, manu Philoſophiæ, dixit:

Belli appetentes commodis incommoda præponunt.

Ardua quæ pulchra. Difficultate non carent egregia res.

Seſſæ ruant! Veritas resurgat!

Laudes ab alio tibi tributæ ſtimulo ſint ad virtutem.

Filo Ariadnæo niſi te Dialectica ducat,
E Labyrintheis non potes ire plagis.

ſd ego hic de Æquitate, quam deperit genius meus publicis uſibus indulgens, dixero. Tantò magis cum de rebus Polonicis, exigente id officii à me Illuſtriſſima Dominatione Veſtra judicandum mihi eſt. Ecce enim jam pax illa inducìæ vocatur, imò in dubium vocatur. Sed plura de his adjuncta dicent. Hyemales nives non extinguunt, ſed tegunt Martios furores, illis diffugientibus, cum primâ hirundine reſurrecturos. Quid enim aliud volunt armorum præſidia, quæ hic & illic conciliantur? Sed abſit omen ſiniſtrum! Deus illud prohibeat, & pacis ſtudia efficaciter, commendatâ æquitate, omnibus indat, præſertim qui ad clavum Rerumpublicarum ſedent. Nodus alioqui Gordius gladio Alexandri dividendus erit, niſi illa ſtricta & complexa iniquitatis vincula ſolvantur. Inveniet Deus fortes Alexandros, quorum, utpote ad præſtanda ſevera miniſteria promtorum, operâ, & gladio juſtitiæ in manus tradito, ad exſequenda ſua deſtinata & pro meritis vindicanda ſcelera utetur. Hæc & alia ejuſdem generis operi meo inſerenda, ſolida & ſalutaria (quod ſolidè ſcio) ſi boni & æqui conſulere voluerint qui res dirigunt, præclarè quidem de Republica merebor, & maximum operæ pretium faciam. In opere meo promovendo diligenter pergunt Amici. Cujus mora non exiguæ moli, & temporum turbulentorum conditioni erit condonanda: ſimul autem gratâ varietate & ſolidâ utilitate penſanda. Nullam enim *artem* ex lege veteri admitto, niſi quæ ſit Reipublicæ utilis, & memor vivo dicti & moniti Domitii Piſonis: * *Non libros ſed theſauros* eſſe *ſcriptoribus componendos.* Clariſſimo Heinſio heri nomine Illuſtriſſimæ Dominationis Veſtræ ſalutem miſi: Bullialdo ante quatriduum. Imò verò hoc jure à Vobis dato, velut in medio poſitus, in vos utor, nec me unquam onus iſtud gravabit. Benè vale

Dura duris franguntur.

Juſtitia divina malos per malos, ut inſtrumenta vindictæ, punit.

Ars nulla admittenda niſi Reipublicæ ſit utilis.

* *Utilia & jucunda ſcribenda.*

Scriptoribus obſervanda regulæ.

Illuſtriſſimæ D. Veſtræ.

Omni ſtudio, cultu & officio

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

N. 84. ad 80.

Ratisbonâ Hamburgum die 26. Novembris 1665.

Feras non culpes, quod mutare non potes.

BEnè facit Generositas Vestra quòd boni Viri, civis & amici officio strenuè defungatur. Cum autem ea quæ volumus, obtinere non possumus, ferendum quod non est mutandum. Æquitatem & æquabilitatem in omni Republica quærendam censeo, sed vix inveniri posse puto. Ecquis enim major minorem hodie non premit? quod & in bestiis videmus. Et licet has ut ratione, ita & reliquis superare deberemus, videmus tamen quid homo sit, & quid audeat? In Opere Vestro hæc talia locum habebunt, utinam effectum in orbe! Quem tantò minus spero, quantò nos propinquiores ultimæ perversi mundi sentinæ video: ac, si talia vitare velimus, non solùm ultra Sauromatas & glacialem Oceanum, sed extra orbem hunc in illum alterum æternum evolandum censeo. In quo qui animo jam habitat, dum corpore in hac miseriarum valle detinetur, felix est, prudens & beatus. Hac sola ratione in medio mundo velut extra mundum vivitur. Nescio an Generositas Vestra viderit Salesii introductionem ad vitam devotam, & alia Gallicè scripta & omninò commendanda. In his & similibus talia inveniet, ut & methodum Philosophiam hanc ad praxin redigendi. Si quæ ex meis publico digna censet, repeto facultatem sæpius datam ac renovo, nec dubito Generositatem Vestram ita processuram, ut prudentiam suam & modestiam meam decet, nec non genium seculi præsentis, quo virtus & justitia ac fides sæpè periclitatur, mundo magis magisque ad occasum tendente. Si hæc quæ mitto ad me nuper scripta de rebus Polonicis, vera forent, actum foret de nobilissima illa Republica. Cui ego licet cuncta felicia precor, attamen valdè metuo, magnis & multis difficultatibus implicitæ. Quid tamen ad eam servandam vel restituendam conferre præter sincera vota possim, nil ferè apud me invenio. Exspecto à Generositate Vestra meliorem de rebus Vestris nuncium cum tædio, quamvis non adhibeam illi pessimo fidem, gnarus quàm multa sæpè adjiciantur ejusmodi rumoribus, qui crescunt, ut delapsæ ex altis montium jugis aquæ ex nivibus resolutis collectæ. Ego per omnem fortem constanter maneo

Terrena sperne. Cælestia ama. Mundi transfuga esto.

Prudentia in consilium adhibenda. Modestiæ alienæ consule. Tempori servi.

Rumoribus caute fidem adhibe.

G. D. Vestræ

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

N. 85. ad 84.

Hamburgo Ratisbonam die 5. Decembris 1665.

NUllus dubito, probiorum æquitatem, vel invitâ invidiâ, testimonium mihi daturam, me in toto opere meo, pro virili, officium boni Viri facere. Hanc laudem, sine qua nullus honestus Vir vivere potest, cuique opto, &, qui eam meretur, tribuo. Et libentissimè quidem ac gratanter. Tantum abest, ut eam cuipiam invideam. Quantum ad æquitatem, erit, credo, tempus, quo illa victoriam consequetur, & non oblita sui cognatæque modestiæ, lætum aget triumphum. Quantum dedecus humanæ eique Christianæ genti, ritu belluarum, viribus, non justitiâ, æquitate, clementiâ, verbo, Sapientiâ, certare! Longè aliud profectò docet nos recta ratio, quam à Deo immortali, Sapientissimo, Optimo, Maximo accepimus. Verè & pulchrè Phocylides:

Laudem debitam cuique tribue, nemini invide.

Æquitas eandem triumphabit.

Viribus non sapientia certare bellinum est.

Ὅσσον ἐπὶ χθονὶ νεῖται θεὸς φύσιν ἠερόφοιτον
Ὄρνισι μὲν πολλὴν πεχυτῆτ', ἀλκαὶὸ τι λέων,
Ταῦροις δ' ἀὐθενέσις κεφάλεσσιν, κέντρα μιλίοσσις

Ἔμφυσε

Ἔμφυτον ἄλκαρ ἔδωκε λόγος δ' ἔρυμ' ἀνθρώποισι.
Τῆς δὲ θεοπνεύστου σοφίης λόγος ἐστὶν ἄριστος.

(Arma unicuique tribuit Deus naturam aëriam,
Avibus quidem magnam celeritatem, & robur leonibus,
Taurisque spontè fusa cornua, & aculeos apibus
Innatum dedit tutamen: at sermo propugnaculum est hominibus.
Sed divinitus inspiratæ sapientiæ sermo est optimus.)

Certiora de his docet lacteo delibutus eloquio Lactantius: *Cæteris animalibus, quibus Sapientia data non est, munita indumentis naturalibus & armata sunt. Homini autem pro his omnibus, quod erat præcipuum, rationem dedit solam. Munimenta & ornamenta ejus non foris; sed intus, non in corpore, sed in corde constituit,* l. 7. c. 4. Malè profectò cum rebus humanis comparatum est, quod adeò multi exuant sapientiam, datum sibi, nudis natis, unicum à Deo indumentum & munimentum, induant verò feritatem, naturæ & præstantiæ suæ maximè contrariam. Hæc enim sola imbecilliores premere docet, & in subjectos, Regi & Legi se submittentes sævire. Id verò supra feritatem est. Nam, ut ille ait:

Sapientiâ animum indue.
Imbecillioribus parce.

Corpora magnanimo satis est prostrasse leoni:
Pugna suum finem, cum jacet hostis, habet.
At lupus & turpes instant morientibus ursi,
Et quæcunque minor nobilitate fera est. Ovid. 3. Trist. el. 5.

Agat itaque pro lubitu, furat & grassetur iniquitas. Inclinabunt momento res aliorsum, & meliores succedent vices. *Anne* enim *semper*, ut nonnemo dixit, *inter latrones pendebit Christus? & nunquam resurget crucifixa veritas?* Minimè verò. Reddent mox rationem factorum, qui ita luxuriant, lasciviunt, ferociunt & copiâ cælestium donorum superbè & insolenter magis magisque efferantur. *Stabunt olim judicandi, qui nunc sedent judices.* Sed & ante obitum supremaque funera meritam referent pœnam, ni, quod opto, resipuerint. Non enim quiescet justa Dei vindicta, usque dum eos assequatur, comprehendat, castiget, licet sat diu patienter justitiæ & pietatis restitutionem exspectet. Evigilabit ista, nec tardabit, moramque benignam gravitate supplicii, cujus rei fidem & Ethnici fecerunt, pensabit. Omninò prudens & beatus dicendus, qui mortalia temnit, cor in cælo, & cælum in corde gerit. Eleganter, ut solet, idem ille Lactantius: *Quisquis aut Deum colendum esse intelligit, aut immortalitatis spem sibi propositam habet, mens ejus in cælo est: & licet id non aspiciat oculis, animæ tamen lumine aspicit.* l. 3. c. 27. Hujus in mente semper serenum est, & lux perpetua spei & gaudii, cum sit contra omnem metum à præsidiis rectæ conscientiæ vel ex adversorum patientiâ, vel alioqui ex vita benè transactâ instructus. Hos terrores malorum, has spes & hæc gaudia bonorum nuperi prænunciarunt Cometæ, &, nisi me omnia fallunt, brevi res alio positas loco videbimus. Piè & prudenter, id est more suo, Illustrissima Dominatio Vestra hujus seculi senescentis pravam constitutionem describit, & mundum perversum ad occasum magis magisque tendere ait. Memini me Illustrissimæ Dominationi Vestræ, ex libro cujusdam viri eximiè docti & pii, hæc verba aliquando describere, quæ non pigebit in præsentia repetere & operi meo inserere. Nam & gravi ac liberali stilo se ipsa commendant, & commendationem Illustrissimæ Dominationis Vestræ luculentam, se videlicet epigramma ethicum ex illis compositurum, si otium suppeteret, vel cum suppetierit, meruerunt. Sunt autem hæc. *Eleganter gravidæ mulieri comparatur mundus profanorum hominum. Nam sicut gravida tendit ad partem: sic & mundus ad interitum, jam pridem hoc onere prægnans ac gravidus incedit. Et sicut gravidæ sua sunt tempora, sui menses: sic & mundo. Porrò sicut gravidæ repentini incidunt dolores, quibus cruciatur etiam*

Iniquitas ad breve tempus grassabitur.
Vindicta Dei quantò tardior, tantò gravior.
Cælestia cogita.
Terrena despice.
Piorum gaudia perpetua.
Grævidæ & mundi comparatio.

ante

ante partum : sic & mundo repentini incident animi angores ac terrores, ex signis imminentis adventûs Christi, quibus cruciabuntur etiam ante interitum. Et sicut gravida, nisi fortè interim moriatur, non effugit partum, sic nec mundus effugiet interitum. Hoc tantum interest, quod gravida futuri partûs ignara non sit, & sua tempora computet, mundus autem se tantâ mole gravidum esse non credat, non intelligat.

Tempus idoneum & locum opportunum ad quamvis rem dispice.

Puto me, monente Cicerone, tempus idoneum & locum opportunum ad hanc rem dicendam elegisse. Nam & epistola Illustrissimæ Dominationis Vestræ, & tempus adventui Christi solemniter commemorando destinatum, me ad describenda ista invitavit incitabitque. Quæ verò justius & salutarius commendari & inculcari istis possunt debentque occasione Cometæ, quo nonnulli extremum Christi adventum designari & denunciari affirmant. In qua sententia est Hieronymus Magius lib. de mundi exustione & die judicii, & Keckerm. Syst. Phys. l. 6. c. de Cometis, & alii. Hi nullam habent Scripturæ Sacræ (quæ Cometarum non meminit, licet alia signa adventum Christi præcessura recenseat, nisi quòd ignem mundo minetur) sed tamen Lactantii auctoritatem. Is enim l. 7. c. 16. adventum Christi Judicis præcessura signa & prodigia in cælo & in terra enumerans, *crines* quoquè *Cometarum* memorat. At verò Cometæ à tot seculis in cælo luxerunt. Multi sunt, qui eorum apparitionem à diluvio arcessunt; qua de re in historia Cometarum, Deo volente, agam. Itaque contenti simus signis & prodigiis in Scriptura Canonica recensitis, quæ adventus Christi mox sequetur. Verùm extrema, vel his vicina tempora esse, in quibus versamur, certius omni Cometâ monet extrema iniquitas & malitia. Hanc idem ille Lactantius paulò ante verbis memorabilibus graviter describit :

Tempora nostra extrema esse malitia extrema testatur.

Propinquante igitur hujus seculi termino, humanarum rerum statum commutari necesse est, & in deterius nequitiâ invalescente prolabi, ut etiam nostra hæc tempora, quibus iniquitas & malitia usque ad summum gradum crevit, in illius tamen insanabilis mali comparatione felicia & propè aurea possint judicari. Ita etenim justitia rarescet, ita impietas & avaritia & cupiditas & libido crebrescent, ut si qui tum fortè fuerint boni, prædæ sint sceleratis, ac divexentur undiquè ab injustis; soli autem mali opulenti sint, boni verò in omnibus contumeliis atque in egestate jactentur. Confundetur omne jus & leges interibunt. Nihil quisquam tunc habebit, nisi aut quæsitum, aut defensum manu. Audacia & vis omnia possidebunt. Non fides in hominibus, non pax, non humanitas, non veritas erit, atque ita neque securitas, neque regimen, neque requies à malis ulla. Omnis enim terra tumultuabitur, frement ubique bella, omnes gentes in armis erunt, & se invicem oppugnabunt. Civitates inter se finitimæ præliabuntur. l. 7. c. 15. Cum verò proximè de prodigiis in extrema temporis consummatione apparituris dixerit, meritò hæc de extrema perversitate subjecit. Hæc nimirum ipsa in se spectata horrendum est monstrum, & mundi brevi interituri præsagium. Verè enim ad finem properante sexto annorum ab origine rerum millenario (quo impleto, vel nondum impleto septimum millenarium Sabbatho Sacro destinatum iri, jam olim multi Judæorum & Christianorum Doctorum crediderunt, hodieque credunt) *religionem Dei & veritatem laboraturam fuisse malitiâ prævalente ac dominante*, cap. 14. dixerat. Ubi si illi licuit affirmare finem rerum & occasum post breve tempus sacris & profanis vocibus annunciari, *describentibus quasi fatigati & delabentis mundi ultimam senectutem*, quantò magis nobis nunc licet idem augurari & præsagire, qui cuncta ferè ab aliis prædicta impleri videmus, quæ finem mundi in propinquo esse certò testantur? Verumtamen & Cometas hac in parte nos officii admonere, ad vitæ emendationem hortari & excitare, imò ad transitum in meliorem vitam invitare, libens meritoque concedo. Pauci, fateor, talia considerant, ita ut mundum hæc non curare, dicere liceat. Sed quid aliud hîc vir Sapiens faciat, quàm cum è mundo pedibus exire nequeat, animo & corde exeat, & totum se cælo dedat? Est profectò in quo felicis ingenii & memoriæ vim exerceat, dum periodicas rerum conversiones (quarum plenæ sunt sacræ & profanæ historiæ) ortus & occasus imperiorum expendit.

Perversitas extrema portentum & monstrum ingens.

Millenarius annorum geminus ante legem, geminus sub lege, geminus ad finem mundi, septimus Sabbathi universali jam olim destinatus.

Mundus finem sui non attendit.

Videbit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Videbit enim in ortu Perſicæ Monarchiæ Darium Medum cum Cyro rerum potientem: & in occaſu Darium Codomannum Regem bis ſeptimum ab Alexandro proſtratum. Videbit Romæ à Bruto partam & amiſſam libertatem: ab Auguſto inchoatam (Cæſaris dictaturâ viam ſternente) monarchiam in Auguſtulo deſiiſſe. Videbit Conſtantinum imperium in Oriente cum reſtaurata urbe auſpicatum eſſe: alterum Conſtantinum, Helenæ pariter ut ille Magnus, filium, imperium cum urbe & vita perdidiſſe. Ut nihil nunc de periodis annorum aliiſque rerum circumſtantiis memorabilibus dicam. Quibus qui diſcutiendis tempus impendunt, admirandam profectò rerum ſeriem, & ſimul divinam potentiam, ſapientiam, juſtitiam, bonitatem animadvertunt. Idem in Cometarum obſervationibus & contemplationibus faciendum eſſe, ſubinde moneo. Sed longius digreſſus redeo ad circulum. Librum illum Saleſii libens videbo & legam, cum copia ejus & otium dabitur. Amo enim talia ſcripta præ illis rixoſis: quæ vellem ultra extremam Thulen, imò extra orbem deportari. In iis quæ ex literis Illuſtriſſimæ Dominationis Veſtræ operi meo infero, delectum juſtum adhibeo, officii mei & temporum conditionis memor. Firmiter ſpero me probitatis & æquitatis amantium votis ſatiſfacturum. Reliqui non curandi, qui vivant ſibi & valeant. Rumores illi de rebus Polonicis omninò vani ſunt. Meliores ego nuncios nuper ad Illuſtriſſimam Dominationem Veſtram miſi, & nunc mitto. Benè itaque & prudenter Illuſtriſſima Dominatio Veſtra fecit, quod acerbis illis rumoribus, & triſtia mentienti famæ fidem non commodarit. Verum tamen undique ſcribitur, pacem eſſe fucatam, ſimulatam, cum nive perituram, ita ut **Winterfriede** (hyemalis pax) vocetur. Ego opto ſincerè, ut omnium horum judicia refutet pax ſolida, perennis, æquitate firmata. Finio tandem epiſtolam paulò verboſiorem, quæ in rationibus noſtris privatis eſt nonageſima ſeptima ad nonageſimam quartam. Ita uterque properamus ad annuam centuriam, quæ in opere meo mutuæ benevolentiæ & induſtriæ dabit teſtimonium. Mitto Heveliana, quæ heri, Bruſſelliana & Gruteriana, quæ hodiè accepi. Mitto & ſalutem R. Curtio. Benè valeat Illuſtriſſima Dominatio Veſtra & feliciter agat.

Omen ſæpè eſt in nomine.

Hiſtoriarum lectio pietatem animis indit.

Scripta rixoſa extra orbem deportantur.

Rumoribus cum prudentia fides adhibenda.

Illuſtriſſimæ D. Veſtræ.

Omni ſtudio, cultu & officio

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Ratisbonâ Hamburgum die 30. Novembris 1665. N. 85. ad 81.

SI vera ſunt, quæ ad Generoſitatem Veſtram de pace Polonica & ab Eadem ad me perſcripta, magna certè ſunt, & ſcriptione digna, imò gaudio ac triumpho, tam reſpectu Poloniæ, quam reliquæ Europæ. Id quoque Cometis multum invidiæ demeret noſtris. Sed ego certiora ac uberiora à Generoſitate Veſtra exſpecto. Nam alii, ut videt, adhuc contraria omnia narrant, ſed & alia incredibilia, pro genio vulgi, ex quo ut plurimum eſſe ſolent ejuſmodi rumorum viles ſcriptores, qui nunquam in abdita Principum penetrant, & ſcire tamen volunt, ut ille ait, quidquid Jupiter Junoni in aurem dixerit. Ergo & viſis Cometis ſperare & lætari liceat. Nos quoque benè denuò ſperamus de exitu noſtræ Diætæ, quem ego ſanè ex animo voveo, & ad quietem vitamque privatam & beatam anhelans contendo, ſicut cervus ad fontes aquarum, ut velut è ſpecula adſpiciam ingruentes procellas. Nam quorſum evaſura ſint tot bella, & quos amplius involutura, multi ancipites hærent, timentque ne latius ſerpant, & plurimos conſumant. Totâ ferè Europâ tremente & fatales mutationes metuente, hunc timorem augent Aſtrologi, neſcio quas mutationes & cataſtrophas prædicentes. Inter eos eſt ille Joan. Franc. Spinæ liber de

Inſcitia quandoque curioſa eſt.

Seceſſus & otium liberale Viro bono convenit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Hoog.
107 B 47

cataſtrophe mundi impreſſus 1651. in quarto: nec non de maximis conjunctionibus aſtrorum, de quo nuper. His diebus miſit eum ad me quidam amicus. Vaticinatur Auctor ille tantas mutationes rerum ſub annum hunc imminentem 1666. ut legenti horrorem incutere poſſet, ſi quis meliori Philoſophiâ non imbutus, neſciat ſoli *Deo* fidere, ejus voluntati ſuam conformare, & ſic conſtantiam ſervare, etſi mundi machina ruat. Ita animatus & ego manco

G. D. Veſtræ

Paratiſſimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

N. 86. *ad* 85.

Hamburgo Ratisbonam die 9. Decembris 1665.

Polonica pax dubia, æquitate fundanda eſt.

VEra equidem ſunt quæ de pace Polonica nuper perſcripſi. Sed nuperrimè addidi variorum judicia, qui verentur, ut hæc pax diutius hyeme duret. Ego optimè ſpero ſi avitæ æquitati reddatur Reſpublica. Tunc demùm *ob cives ſervatos & reſtitutos* triumphum agere, nec non ſolidâ pace gaudere & perfrui licebit. Fiat! fiat! Triſtium illorum nunciorum auctores non imprudentes tantum, ſed & impudentes ſimul, hac ſaltem pœnâ digni ſunt, ne iis fidem commodemus. Ita jam juxtà Brunſvicum & Luneburgum tota Polonia à viſis Cometis almâ gaudet pace. Gaudebit, credo, mox Moguntia & Heydelberga. Utinam gaudeat Britannia & Batavia: imò totus orbis, ſaltem Chriſti Principis pacis qui fert nomen! Quid verò aliud hîc quàm iniqua avaritia & ambitio obſtat? Hæc duo inveterata animis hominum vitia, non duo illi Cometæ, nova ferent nobis bella. Hos tot & tantos motus vereor ne inſigniat aliquod nomen turbido & fævo ingenio ante hac celebre. Indicavi enim nuper Illuſtriſſimæ Dominationi Veſtræ aliquot exempla, quæ docent nominibus quoque omen ſæpè adeſſe, & triſte quidem. Ita cum Anno 1647. in Galliis agerem, memini me nuncium certum de rebus Neapolitanis tunc à Thoma Anello turbatis accipere: nec non apud Illuſtriſſimum Thuanum, verè Auguſtum Scriptorem, legere eodem ſuperioris ſeculi anno alium quendam è plebe Thomam Anellum ſeditionis in urbe illa incentorem fuiſſe. Sed quicquid tandem eventurum ſit, Cometes meus cum ſuo Symbolo *Bonis bona, malis mala*, nunquam mendacii vel vanitatis arguetur, ſemper autem quemque officii admonebit. Spinæ illud vaticinium tempus, veritatis parens, vel confirmabit, vel refutabit: meæ certè theſi non incommodabit, utpote divinâ æquitate immobili fundatæ. Numerum 666. Sacra Apocalypſis celebrat. Hunc mox impletum juxtà millenarii caput iri, ſunt qui putent. At verò diverſas Chriſti epochas, quæ biennio, quadriennio, vel etiam quinquennio à vulgari Dionyſiana, qua utimur, diſtant, diverſi putant. Magnas periodos & rerum converſiones ſingulares anno inſtanti nos in orbe viſuros, non ſine ratione dicere licet. Rerum enim, quæ geſtæ ſunt, quæque vel geruntur, vel in mentibus & Aulis quorundam Principum agitantur, ſerics id nobis in aurem dicit. Rectè itaque & tam ex virtutis quam quietis ratione Illuſtriſſima Dominatio Veſtra faciet, ſi ampliſſimo munere in auguſto illo Imperii Conventu (cui ego de bona læti exitus ſpe gratulor) perfunctus, ſeceſſum vitæ privatim & quietè agendæ commodum elegerit, arripuerit, amplexus fuerit, tenuerit. Hoc enim fieri inter tot, quæ bonarum artium & partium ſectatoribus objiciuntur, impedimenta, neceſſe eſt. Cogitanda illa Senecæ: *Si potes, ſubduc te iſtis occupationibus: ſi minus, eripe.* epiſt. 19. ubi & alia video, quæ huc faciunt, Illuſtriſſimæ D. Veſtræ nota, &, ſi ea mente repetierit, dubio procul multum placitura. B. V.

Pax convenit Chriſtianis.

Bellorum cauſſæ vitia hominum non Cometæ.

Nomen ſæpe continet in ſe omen, & triſte quidem.

Cometæ ſymbolum ab Auctore tributum Bonis bona, malis mala, ab omni vanitate tuta, ſolam pietatem commendat.

Epocha Chriſti varia.

Seceſſus & otium liberale Viro bono convenit.

Illuſtriſſimæ D. Veſtræ

Omni ſtudio, cultu, officio

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Ratisbonæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Ratisbonâ Hamburgum die 3. Decembris 1665. N. 86. ad 82.

FAcilè fieri poteſt, præſertim brumali hoc tempore, ut literæ per veredarios tardius perferantur. Ideò non eſt quod nimis ſolliciti ſimus, dummodò perferantur tandem. De pace vel induciis potius (nam cauſſàm principalem nunc tractant Speræ Deputati partium ad arbitros remittendam, ſi non convenerint) inter Electores Rhenanos conventum eſt: ut ſcribit Generoſitas Veſtra, utinam firma illa ſit, & alibi etiam ſequatur. Quamvis autem non negem verum eſſe Cometas læta quoque efficere, ſive portendere, ut Generoſitas Veſtra dicere ſolet, eoſdemque nuper viſos paci hic & illic concluſæ prælux-iſſe, tamen neſcio cur magis mala hâc tempeſtate metuam, quam bona ſperem. Mihi etiam videtur, quicquid aliqui clament apud Vos & alibi, PAX, PAX, quod tamen nondum certa ſit pax. Novi plurium in orbe eminentium artes, & genium, & quam illis facilè ſit rebùs turbatis ſemper Proteum agere, & Polypum imitari, atque hiſtrioniam exercere, præſertim cum non deſint hami, quibus capiantur etiam magni piſces, qui deinde ſecum trahunt minores aut devorant. Et hæ ſunt artes filiorum Seculi. Nos iis ſtudeamus, quibus cælum adipiſcimur, cum videamus iſtos tantoperè angi pro gloriola quadam aut laureola temporali, dum Satanas mille aliis artibus utitur, ut eos in naſſàm ſuam pellectos æternâ felicitate excludat. Hic & aliàs divinâ benignitate nos officii per Cometas admoneri, lubens concedo. Utinam omnes hoc advertere velint! Magis ita confirmaretur propitia Cometis Generoſitatis Veſtræ ſententia. Sed prævideo imminentia mala. Et hunc gyrum rerum temporalium perpendens mente, ſæpius in Deum & cæleſtia aſcendo, ſcalas præparante inter alios Bellarmino, cujus egregium hac de re libellum & alia opuſcula aſcetica procul dubio legit Generoſitas Veſtra. Clariſſimum Heinſium noſtrum, alioſque communes Amicos ſemper ſalutari nomine meo cupio. Velim omnes ad diligentem ſcriptionem ſtimulari. Nam opus omninò videtur, ut undique hodie corradamus, quicquid ex uſu ſiet, ordinando & firmando ſtatui, rebus tam creperis dubiiſque. Ecce autem quæ Gruterus noſter nuper ad me, in quibus & honorifica Veſtri mentio: quam & ego nuper in literis ad P. Balde feci; cujus poëmata, præſertim Lyrica, omninò placebunt Generoſitati Veſtræ ſat ſcio. Ideoque videat, ut illa alicubi nanciſcatur.

Pax orbi Chriſtiano optanda.

Mobilia Principum orbis ingenia, certè plurium.

Munera fortunæ hamata cave.

Cometæ nos officii admoneant.

Literarum commercium hac tempeſtate neceſſarium, & ad publicam utilitatem convertendum.

G. D. Veſtræ

Parati ſſimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Hamburgo Ratisbonam die 12. Decembris 1665. N. 87. ad 86.

OBerrent ſanè, quia non aliter fieri vult præſens tempeſtas, per nives, nive candidiores Illuſtriſſimæ D. Veſtræ literæ, at nunquam aberrent. Id nunquam nobis, ex quo literarum commercium colimus, contigiſſe, meritò utrique noſtrûm gratulor. Elucet ſparſim per literas Illuſtriſſimæ D. Veſtræ poſtremas niveus mentis candor, tàm boni publici ſtudio, quàm benevolentiâ erga me conſpicuus. Quem nulla unquam ſimultatis vel etiam neglecti officii contaminabit labes; nulla in animo meo delebit oblivio; nulla, ſi quid noſtra apud gratam poſteritatem valebunt, extinguet invida ætas. Quæ de pace hic & illic concluſâ, non ſatis fundatâ, imo dubiâ, vel etiam vacillante Illuſtriſſima D. Veſtra meis conſentanea ſcribit, experientiâ multâ & rationum firmitate, ne de juſtis conjecturis quidquam dicam, fundantur. Sed utinam ſingulari gratiâ divinâ ætas noſtra gaudeat, pacem univerſalem, juſtitiâ fundatam, copia divite cornu beatam

Candorem amici exoſculare.

Pax ubique dubia, nuſquam tuta fides.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Hoog.
107 B 47

Virtutis odor ex qualibet re bonus.

Officia virtutis in insignibus quoque tuis quære.

consecuta. Me gente agricolam insigne trium vomerum gerentem, & undique officii memorem, hæc ipsa divino munere data, ut originem communem in memoriam mihi revocem, assiduò excitant: hæc etiam faciunt, ut me pacis & agricolendi ac vomeris tutò exercendi amor totum habeat. Bella gerant, quibus lubet, extra orbem nostrum. Intra hujus fines

Pacis ubertas triumphis potior.

Interea Pax arva colat. Pax candida primum
Duxit araturos sub juga curva boves.
Pax aluit vites & succos condidit uvæ,
Funderet ut nato testa paterna merum.
Pace bidens vomerque vigent; at tristia duri
Militis in tenebris occupet arma situs.

Tibull. l. 1. eleg. 11.

Quam malè pax hic & illic coalescat, docebunt adjuncta, quæ officii ratio exegit, fides expressit. Neminem autem hæc latebunt, brevi in lucem eruptura, etsi à me præmaturè hîc non fuerint indicata. Ita verò est sæpè pacem, quæ, (ut ille ait)

Silius.

- - - - - - optima rerum
Quas homini novisse datum est.

A multis tamen per avaritiam vel ambitionem contemnitur.

quæque una triumphis innumeris potior est, levis, vel certè turpis lucelli, vel gloriolæ vanæ caussâ violari.

Æquitatem & libertatem tueri Vir bonus debet.

Tanti boni in universum genus humanum redundantis corruptoribus, injustitiæ & libidinum sævis patronis, ego quantum licet, semper me opponam, fortissimus, si jus spectes, æquitatis & libertatis defensor. Stat ante oculos Clarissimi illius Boëthii (omen lævum Deus prohibeat propitius!) exemplum, qui dum de suo in commune bonum studio testatur, subdit: *Inde cum improbis graves inexorabilesque discordiæ fuêre. Et quod conscientiæ libertas habet, pro tuendo jure, spretâ potentium semper fuit offensio.* In consolat. Phil. Fata & astra, illaque etiam sidera cincinnata, & omnia quæ in orbe geruntur, intelliguntur, sciuntur, si consulamus, ad omnis justitiæ virtutisque & concordiæ tutelam nos animabùnt, nec unquam metum degenerem nobis afferent, si vitia è medio abstulerimus. Prudentiâ, quæ mentis oculus & actionum humanarum directrix meritò audit, opus est in tota vita: sed tenenda simul ambabus ulnis & terenda pressis vestigiis simplicitas & constantia virtutis, & ita tempori, ita hominibus serviendum, ut serviamus ante omnia temporum & hominum moderatori Deo. Facessat cum sua institutione Theognis:

Metus ex mala conscientia proveniens à cordibus piorum procul esto.

Simplicitas & constantia animi cum prudentia jungenda tibi est.

Serviendum tempori & Domino (τῷ καιρῷ τε καὶ κυρίῳ)

Deo ante omnia servi.

Κόρνε, φίλους κατὰ πάντας ἐπίστρεφε ποικίλον ἦθος,
Ὀργὴν συμμίσγων ἥντιν' ἕκαστος ἔχει.
Πολύπου ὀργὴν ἴσχε πολυπλόκου, ὃς ποτὶ πέτρῃ
Τῇ προστομιλήσει, τοῖος ἰδεῖν ἐφάνῃ.
Νῦν μὲν τῇ δ' ἐφέπου, ποτὲ δ' ἀλλοῖος χρόα γίγνου;
Κραιπνόν τοι σοφίῃ γίγνεται εὐτροπίης.

Cyrne, amicos secundùm omnes, commuta varios mores,
Ingenium attemperans, quod quisque habet.
Polypi mentem obtine versipellis, qui ad petram,
Cui adhæserit, talis visu apparet.
Nunc quidem hac sequere, aliquando alius colore fias.
Celeris mutatio quidem sapientia est morum.

Polypi mutabilitatem suadet perversa astutia, dissuadet prudens simplicitas.

Rectius Phocylides:

Μήδ' ἕτερον κεύθῃς κραδίῃ νόον, ἀλλ' ἀγορεύων.
Μήδ' ὡς πετροφυὴς πολύπους κατὰ χῶραν ἀμείβου.
Πᾶσιν δ' ἀπλόος ἴσθι, τὰ δ' ἐκ ψυχῆς ἀγόρευε.

Neque

Neque aliam occulta in corde ſententiam, aliam effare:
Neque ut ſaxis adhærens Polypus, pro loco muteris:
Sed omnibus ſimplex eſto, & ex animo loquere.

Conſtantia, gravitas & perſeverantia retinenda. Cic.

Mille artes potius Satanæ nobis ſunt cavendæ, quam hæ perverſorum hominum in præſidium commodorum & libidinum fugacium advocandæ. Bellarmini, ut & aliorum aſcetica vidi, nec ſine fructu & delectatione legi. Satis ſcientiæ ubique cernitur: conſcientiæ hic & illic, imò eheu! paſſim, parum. Agedum, exerceamus nos virtutis & induſtriæ artes, & commercium noſtrum literarium ad publicos uſus, qua datur, revocemus. Ego hîc officio meo nec in Illuſtriſſimam D. Veſtram, nec in Nobiliſſimum Heinſium alioſque communes Amicos deero. Grutero nimias laudes in me congerere apud intimioris admiſſionis amicum licuit. Ego me meo modulo ac pede metior, ex veteri Sapientum præcepto. Baldiana tempore meliori, ſi vivo, legam. Nunc non vacat.

Satanæ ſtratagemata potius cave, quam perverſas artes tuendis cupiditatibus adhibe.

Scientiæ multum: conſcientiæ parum paſſim eſt.

Virtutem cole.

Induſtriam adhibe.

Bonum publicum cura.

Amicis grata officia præſta.

Modeſtiam ſectare.

Illuſtriſſimæ D. Veſtræ

Omni ſtudio, cultu, officio

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Hamburgo Ratisbonam die 16. Decembris 1665.

N. 88. (al. 100.)

Cometæ in cœvo natalis.

TRiduum eſt, quod Cometæ noſtri natalem, ut ſic dicam, plerumque oculis cuſtoditum, celebravimus: ego etiam hodie celebro commercii literarii, quod mea cura & Clariſſimi ac Humaniſſimi Heinſii facilitas protulit. De quo quam multum mihi gratulari debeam, Illuſtriſſima D. Veſtra benè novit, & apographum poſtremæ Heinſianæ, effuſi in me affectûs documentum, demonſtrat. Hæc etiam lux eſt, quæ adſpicit anniverſariam viciſſitudinem, ſive aſſiduam commutationem literarum noſtrarum de argumento Cometico eique cognatis ſcriptarum. Adſpicit & mutuam communicationem multorum publicæ utilitati conſentium & inſervientium. Itaque ego jam ex parte mea, qui prior rationes epiſtolarum ad rem Cometicam pertinentium componere cæpi, anniverſarium ſacrum, impletâ epiſtolarum in privato rationario centuria, ad aram amicitiæ celebro. Imò vero ovans grator mihi non tantum illuſtriſſimæ dignationis ac excellentiſſimæ eruditionis, ſed & incomparabilis ac prorſus ſingularis diligentiæ amicum, theſauri vice, obtigiſſe. Erit hoc luculentiſſimum Illuſtriſſimæ D. Veſtræ exemplum, quod docebit, quanto ſtudio Vir undecunque Præclarus & præſtans, ſi officioſus in amicum eſſe velit, non tantum ad ſalutem Reipubl. ſed & ad amico convenientem benevolentiam aſſiduo literarum commercio conſervandam incumbere poſſit. Næ, licet ego erga nonnullos haud negligens ſim officii, meque induſtrium amicum illis præſtem, tamen de illis dicere cogor cum Gellio: *Amici iſti magnam in partem ceſſatores ſunt.* Sed nos inſtitutum curſum proſequamur. Ternas adhuc Illuſtriſſimæ D. Veſtræ exſpecto, quæ centuriam ejus literarum impleant. Tunc demum anniverſaria ſacra mutui affectûs & commercii literarii celebrabimus Deo favente, eundemque orabimus, ut nobis hanc mutuam & innocuam delectationem, imò per quam de re quoque publica benè mereri uterque ſincerè cupimus, in multos annos clementer conſervet. Tunc etiam, credo, communicationi noſtræ de argumento Cometico (quæ alioquin quàm longiſſimè inexhauſtâ Illuſtriſſimæ D. Veſtræ ingenii & bonæ mentis felicitate meam ſinceram & facilem induſtriam provocante extrahi poſſet) colophonem imponemus, niſi fortè nobis mutui officii diligentibus quædam occurrant, quæ annotari & ſeorſum in Theatro Cometico exhiberi mereantur. In præſentia vix quidquam eſt de re Cometica ſcriptione dignum. Nam Clariſſimus Heinſius nondum quidquam Ubſaliâ ad adſtruendam nuncio novi Cometæ fidem acceperat. Roma tamen

Rautenſteinii dotes & amicitiam magni Auctor facit.

Officii in amicum diligens eſto.

Amicitia officioſos & induſtrios amat.

Literarum commercium ad publicos uſus revoca.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Romanus nuncius de novo Cometa auctumnali evanuit.

men die 21. Novembr. exarata per poſtremum tabellarium quæ acceperamus in hanc rem, fuêre iſta:

Si diceva, come fù ſcritto, che ſi vedeſſe una nuova Cometa, mà la voce è del tutto calata, ſegno forſe che il grido non habbia hauuto fundamento, ò forſi perche le Cometein Roma habbiano affatto perſo di credito.

Dicebatur, ſicut ante ſcripſi, videri novum Cometam, ſed illa vox & fama tota evanuit, quod ſignum fortè eſt, rumorem illum non habuiſſe fundamentum, vel fortè quòd Cometæ Romæ prorſus fidem perdiderint.

Reſponſi quod nuper à Clariſſimo Eraſmio Bartholino accepi, ad Illuſtriſſimam D. Veſtram quoque pertinens, exemplum adjungo. De re publica nil magis ſcribendum ſuppetit, præter adjuncta, pro jure amicitiæ ſcripta. Magis magiſque Cometas nuperos multis memorabilibus præluxiſſe pervideo. Quæ etſi bonis quoque & ſapientibus viris incommodabunt, non nocebunt tamen, imò fiduciam in Deo ponendam, patientiam, modeſtiam, conſtantiam docebunt, utpote mentis invictâ vi ſpeque vitæ beatæ certiſſimâ munitos. Qua de re proximè fortè pluribus agendi dabitur locus, poſtquam literas, quas hinc & illinc exſpecto, intra triduum accepero, præcipuè vero ab Illuſtriſſima Dominatione Veſtra, quas fortaſſis cras binas habebo, ſaltem illas, quas à die Dominica in hanc uſque horam fruſtrà exſpectavi, quod tabellarius Norinbergenſis emanſerit. Benè valeat

Cometæ nuperos memorabilia ſequuntur, ut colligere licet.

Bonis mala incommodant non nocent, imò virtutes docent.

Illuſtriſſimæ D. Veſtræ

Omni ſtudio, cultu, officio

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

N. 87. *ad* 83.

Ratisbonâ Hamburgum die 7. *Decembris* 1665.

QUæ gratiſſimis Veſtris die 28. menſis præteriti datis reponam, vix nunc habeo, præſertim tempore excluſus. Rerum Polonicarum ulteriorem ſucceſſum & exitum libens intelligam: ut & quæ Generoſitati Veſtræ præterea ſcriptione digna occurrent, quorum procul dubio hoc rerum ſtatu ſatis dubio larga erit ſeges. Pacem ut Cometæ nobis afferant, opto cum Generoſitate Veſtra, timeo autem contrarium, non tam ex principiis Aſtrologicis, quam ex iis, quæ quotidie audio videoque. Aſt hæc omnia Deo ſunt committenda. R. P. Balde breviuſculum reſponſum mihi dedit, cauſatus morbum & ſenium, utpote nunc climactericum magnum ingreſſus. P. Curtius etiam adhuc ſilet. Qua ratione & ego Pythagoricus fio, & hodie nemini præter Generoſitati Veſtræ ſcribo, cujus ſemper maneo

Rautenſteinii benignæ de Cometis ſententia, & inſtantium malorum prudens metus.

G. D. Veſtræ

Paratiſſimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

N. 88.

Hamburgo Ratisbonam die 10. *Decembris* 1665.

NUdius tertius nihil à Generoſitate Veſtra accepi: quod nullus Hamburgo veredarius tunc advenerit: & ideò cras binas exſpecto ſimul. Tam denſæ in his partibus nives per hoc octiduum cælo demiſſæ ſunt, ut vix tranſire itinerantes poſſint, videarque mihi in ultimam Thulen rediiſſe, quam quidam Sueciam eſſe putant. Alia quæ nunc præter nupera ſcribam, vix ſunt. Scribuntur quidem hinc & inde varia, vel triſtitiam vel metum adferentia, fortè ut infamiâ majori Cometæ nuperi afficiantur. Sed mihi fabuloſa omnia videntur, & ex

Rumores vani auribus, ſaltem animo admittendi non ſunt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

& ex cerebro otio abutentium prognata, utpote omni fundamento carentia. Cæsarem in pacem inclinare credo, idemque mihi à Sereniſſima quadam manu nuper adhuc confirmatur. Utinam illam ubique reducere poſſit! præſertim in finibus Weſtphaliæ noſtræ, ubi verendum, ne nunc infeſtis concurratur armis, & humano cruore tingantur candidæ nives, ipſâ hyemis ſævitia non tam validâ, ut flectere aut ab armis arcere hominum ferrea corda poſſit. Nos pacis ſtudiis dediti & innutriti, pacem voveamus, pereuntibus iis, qui bella volunt, pacis bonis, aut ſaltem æternâ pace fruituri. Finio; & maneo conſtanter

Weſtphalicum bellum in hyemem prodiſtum.

G. D. Veſtræ.

Paratiſſimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Hamburgo Ratisbonam die 19. Decembris 1665. *N. 89. (al. 1.) ad 87. & 88.*

PRoxima epiſtola Illuſtriſſimæ Dominationis Veſtræ quam hodie exſpecto, in privato noſtro Rationario epiſtolarum familiarium centuriam implebit: hæc mea non exſpectato novo anno, nec ſtrenarum ſolemni commercio, novam centuriam auſpicatur, novum commercii literarii certamen init. Erit tunc dandi & accipiendi ſtrenas viciſſitudo grata. Nobis jam bona ſtrena obolet, ut cum Comico loquar, ſtrenuitatis, à qua ſtrenæ originem quidam deducunt, edituris ſpecimina in certamine humanitatis optimo, in quo cuique non tantum ſtrenuiori, ſed & ſtrenuiſſimo eſſe licet, ſi laudis apicem contingere velit. Binæ nuperæ Illuſtriſſimæ Dominationis Veſtræ literæ perbreves, pergratæ mihi tamen, de occupationibus ex more ſpiſſis, de temporis anguſtia, ſed & de Virtutis ſtudio, de benevolentia ergà me ſingulari aliiſque argumentis noſtro commercio dignis loquebantur. Eadem meæ ſententia, ratio & vox epiſtolæ hujus eſt. Nec mirum. Solet enim mea vox Tuam imitari & referre, non ſecus ac *reparabilis Echo* & in ſylvis *recinit jocoſa nomen imago.* Nam & me meæ premunt curæ, & circumſtantia urgent negotia. *December menſis eſt, cum maximè civitas deſudat*, ait alicubi Seneca apud ſuum Lucilium, perſtringens jus luxuriæ publicæ datum, & laſcivis Saturnalium aliiſque ludis, qui tamen libertatem ſuam vendentes authorabant, authoratum, & ita latè evagans, ut ibidem laudet eum qui dixerit, *olim menſem Decembrem fuiſſe, nunc annum*, hominibus ſcilicet toto anno Saturnalia vel Bacchanalia viventibus. At ego luxu non diffluo, nec mihi unquam animus eſt vel divertere illùc, ubi mollitie & intemperantiâ damnoſâ deſudaſcitur, ut rurſus cum Comico loquar. Verum mihi perpetuis prelis Amici Batavi deſudant: nunc verò etiam annus præteriit, ex quo December Julianus, & Cometa Corvi & commercium noſtrum de hoc argumento ortum accepit. Paucis me itaque expediam, brevibus multa vel potius multum dicam, daboque operam, ut hîc etiam epiſtola mea ſit velut *reſonabilis Echo*, & quæ reclamando per longa avia

Strenæ dando & accipiendo peragguntur, unde dictæ. Humanitate certa.

Virtutis commendandæ nullam occaſionem negligit.

Echo amica, concordiæ index.

Luxuria Romana ex menſtrua evaſit annua.

Deſudandum non luxu, ſed honeſtis laboribus.

Brevitas eſto ſuccij plena.

Echo amica concordiæ index.

- - - - - - - vaga certat imago.

Res Polonicæ adhuc inter ſacrum & ſaxum ſunt. Nives hic & illic dubia pacis tegunt. Nam candori earum non ubique reſpondent mentes humanæ, quas ſæpè deturpat ille notatus jam olim *nigræ loliginis ſuccus, & æruginis merum*. Pacem non tantum promiſerunt, ſed & attulerunt Cometæ. Sed vitiorum humanorum portenta eam intervertere laborant. *Divina bonitas ex ſua parte præſtat & largitur omnia. Nos nobis deſumus, noſque ipſos alioſque optatis privamus, exuimus, excutimus bonis, eruimuſque ipſam modeſtiæ, æquitatis & concordiæ ex viſceribus noſtris memoriam. Quidni ergo timor ſecuturorum tritâ

Pacis incertum ubique timendum.

Cometæ pacem attulerunt, ſed eam vitia hominum peſſum dare volunt.

**Deus ex ſua parte omnia homini præſtat.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Hoog.
107 B 47

Malorum Cometas secuturorum metum menti prudentia indit.

Bonis omnia bene vertunt.

Impietas omittit bona, committit mala.

Deo fidendum, vivendum & serviendum.

Fer æquo animo vatis adversa.

tritâ vindictæ justæ semitâ malorum animos nostros, & quidem prælucentibus Cometis, incessât? Is verò tanto est justior & prudentior, quanto quis plura occulta & recondita oculo mentis & arcanorum conscientiâ assequi potest: quod Illustrissimæ Dominationi Vestræ in expedito est. Verumtamen ego piis, Virtuti & Paci deditis viris benè ex Cometis visis ominor, non ut securitatem hîc ignavam, illic lascivientem, vel confidentiam præcipitem eis indam: (absit tanti criminis vel suspicio) sed ut mentes eorum in proposito virtutis studio confirmem, & spe lætorum à Deo paratorum ad fidendum, vivendum & serviendum ei animem. Baldiana & alia nuper missa, de quibus gratias debitas ago, placent ingeniosa, lepida, scita. Taciturnitas eique suppar brevitas Curtiana æquo animo ferenda. Est tamen ille in ære nostro, datâ nescio quantæ Cometicæ farraginis promissi fide. Ferenda pari animo est & tarditas tabellariorum, quam ferunt copiosæ nives aliaque brumæ incommoda. Tardiores fortè testudine sunt tabellarii in ultima & olim ratibus impervia Thule, (quam Geographi Islandiam esse putant glacie fines suos munientem) in qua, ut Solstitio æstivo nullæ sunt noctes, ita nunc brumali nulli dies, si ibi Plinio, hîc Solino aliisque credimus, ibi Sole horizontem eorum ferè non relinquente, hîc quam longissimè versus Tropicum Capricorni ab eo discedente. Omninò si vel ibi triste quid accidat, contra Cometas militabit. Sed etsi domi quid lætum eveniat, vel supprimetur vel enervabitur. Vir bonus & sapiens undique conquirit solatia & præsidia virtutis. Rumores imprudentes & impudentes quoties recurrunt, abigendi sunt, si non ab auribus, ab animis certè nostris. Dulcis ista est insania auctorum novorum, otio abundantium & abutentium, quod melius collocari par foret. Cæsarem velle pacem seculo suo reddere, dignum tam Augusto nomine opus. At quam arduum! *Deus pacis juvabit conatus omnium & labores, qui pro hâc orbi restituenda laborant, & disperget gentes, ex veteri Sacro voto, quæ bella volunt. Metum Illustrissimæ Dominationi Vestræ de cruento aliquo inter Monasterienses & Batavos congressu vanum non fuisse, Amsterodamensis narratio docet. Utinam ferreum nostrum seculum aureo commutetur, æquitate & pace postliminiò revocatâ! Publico voto socium adjungo privatum, Illustrissimæ Dominationi Vestræ magna & sacra Natalis Christi imminentis solennia, eorumquè longam recurrentium seriem & perpetuam prosperitatem precatus.

Virtutis constans studium Sapienti convenit.

Rumores vani auribus, saltem animo admittendi non sunt.

**Pacifici Deo placent.*

Bellatores Deo displicent.

Pax orbi optanda.

Illustrissimæ D. Vestræ

Omni studio, cultu, officio

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

N. 89. *(al.* 100.) *ad* 84.

Ratisbonâ Hamburgum die 14. *Decembris* 1665.

Centuriam quartam epistolarum Rautenfteinius complet.

ECce & hunc centenarium per gratiam Dei absolvi, qui, ni fallor, quartus jam est. Ego verò ex Generositatis Vestræ literis plurimas retinui, asservandas inter selectiores Amicorum. Quid de meis fiat, nescio. Reliquos Amicos nostros, post silentium alicujus temporis brevi ad officium redituros, & sic plura me à Generositate Vestra habiturum spero. Spinæ illius scriptum nuper hîc vidi, sed nihil in eo singulare, præter divinationes Astrologicas, de quibus quid sentiam novit Generositas Vestra, ut & quæ mens mea sit circa Æquitatem & Religionem. Pacem, quam tantoperè extuleramus Polonicam, in armistitium nunc degenerasse, etiam aliunde intelligo. Exspectandus igitur omnino erit exitus instantium Comitiorum, & tempus vernum, quod multa procul dubio in lucem producet, ex quibus de eventibus Cometarum judicium fiet. Licet mulcipiunt: à qua misericors Dominus nos custodiat! Hæc etiam sequitur Cometas,

Ver instans multa latentia in lucem proferet.

tos eâ privare interea possit serpens lues, quam etiam in vicinis oris vereri oc-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

tas. Sed & mors junioris natu filioli Sereniſſimi Electoris Bavariæ, quæ his diebus Aulam illam mœrore complevit. Ita diſcunt etiam Dii illi mortales, quod non ſint immortales. Utinam eò magis cogitarent de altera vita! Læta quoque Cometis ſuccedere nos quoque probamus, qui hodie in Conſilio Principum epilogum Capitulationis feliciter abſolvimus: ideoque bonum exitum tam lentorum Comitiorum ſperamus. Non deſunt, qui putant adventum & coronationem Sponſæ Cæſareæ eadem adhuc protrahere poſſe. Quod abſit, ne priver amplius tam diu deſiderata quiete. Benè Vale & redama

Principes triſtibus exemplis officii admonentur.

G. D. Veſtræ

Paratiſſimum Servitorem

De Rautenstein.

Hamburgo Ratisbonam die 23. Decembris 1665.

N. 90. ad 89. (al. 2. ad 100.)

NOn fefellit me nuper ſpes & opinio mea. Poſtquam enim primam meam epiſtolam, velut primipilum centuriæ novæ, favente Deo, ſtrenuè in campo amicitiæ & humanitatis decertaturæ ducem, miſi, Illuſtriſſimæ Dominationis Veſtræ centeſimam, agmen claudentem, accepi. Unde nemo non videbit, quantoperè mihi de tanto benevolentiæ & diligentiæ Illuſtriſſimæ Dominationis Veſtræ certamine gratulari debeam. Neuter noſtrum in eo victus, imò uterque lætam victoriæ palmam conſecuti ſumus: quam ſimul non duo tantum, ſed omnes obtinent, quotquot in ſtadio virtutis decertant. Sed quia, ut ille ait, *amat victoria curam*, cum illam ſæpius è manibus quoque hîc quidem pavida ignavia amittat, illic intrepida ſolertia eripiat: omni virium niſu in id incumbam, ut eam mihi Illuſtriſſimæ Dominationis Veſtræ concedat diligentia, licet eandem ipſa obtineat. Ita eſt, nos commercium literarum Anno 1662. inchoatum, nunc revertentibus annorum vicibus quintum auſpicari felici ſidere, tot centuriis epiſtolarum de ſtrenuo amicæ induſtriæ certamine teſtimonium daturis. Centurias Illuſtriſſimæ Dominationis Veſtræ omneſque manipulos ad unum ſtatione perpetua, civitate & almâ adoreâ donavi. Dicere ex veritate poſſum, nec unam ex Illuſtriſſimæ Dominationis Veſtræ epiſtolis mihi periiſſe, ſtudioque à me aſſervari omnes. Poteſt enim fieri, ut ex illis quædam publico utilia excerpantur & luce donentur, ſi vita, otium & ſumtus ſuppetat. Communium Amicorum diligentiam mea aſſiduò in certamen provocat. Nec infelici ſucceſſu. Miſi nuper è veſtigio Heinſiana. Mitto nunc Bullialdiana, & Bruſſelliana. Et hujus quidem, ut dignitati ita & benevolentiæ ſingulari multum me debere fateor. Utinam Illuſtriſſima Dominatio Veſtra poſſet Virum illum omni ex parte Præſtantiſſimum propius agnoſcere! Quis fuerit ille Johannes Tarinus, qui honori Parentis ejus carmina à me antehac Illuſtriſſimæ Dominationi Veſtræ miſſa conſcripſerit, Bullialdiana, quæ mittò, docent, cum prudenti monito, cautè & circumſpectè ducendam eſſe Viro literato uxorem. Quam in rem me feſtivam Clariſſimi Heinſii Patris epiſtolam legiſſe quondam memini. Spinæ illius ſpinas Aſtrologicas cum Illuſtriſſima Dominatione Veſtra parum curo: nondum tamen viſa rejicere nolo. Judicia de eventibus Cometarum apparitionem ſecutis erunt varia, ſicut & hi varii apparebunt, hîc quidem triſtes, illic verò læti. Pacem & fœderis religionem bellum, hoc pax citius ſerius excipiet. Nec unquam Sapienti Viro, qualem præcipuè Chriſti Schola formavit, virtutis exercendæ deerit occaſio. Peſtem & bellum toties ante Cometas, & nuper hic & illic vidimus. At poſt hos ſalubrem aërem, pacem & alia proſpera hic & illic videmus, & videbimus. Quòd ſi etiam aliquid hujus vel illius generis extra ordinem & inſolens evenerit, illud ſat tutò liberæ, ſapienti & juſtæ divinæ diſpoſitioni rerum & induſtriæ Sapientum, tam hæc quam illa

Amicitiæ certamen laudandum.

Virtutis in ſtadio quivis victor evadit & coronam gloriæ accipit.

Victoriam induſtria virtus parat & conſervat.

Rautenſteinæ Epiſtolæ futuro uſui Auctor aſſervat.

Uxor Viro literato cautè ducenda.

Cometarum eventus varii varia efficient hominum judicia.

Inſolitorum cauſſa Deo adſcribenda.

Sapiens omnia in bonum vertit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Sapiens omnia in bonum vertit.

in bonum converſuræ adſcribetur. Mortuos ante Cometarum apparitionem vel etiam citrà eandem, multos Principes, experientia multis exemplis docet. Qua de re memini me aliquid ad Illuſtriſſimam Dominationem Veſtram ſcribere. Omninò verò Deus Principes & Rectores terræ ejuſmodi exemplis mortalitatis admonet. Quod ſi hi divinæ voluntati ſuam commodant, & ad meliorem vitam appetendam excitantur, certè illa triſtia lætam maximæ utilitatis meſſem afferent. Memini me ex ore Sereniſſimi Regis Daniæ (cui Soli facem non accendo) abhinc quadriennio audiviſſe: *Dictum quidem eſt: Vos Dii eſtis: ſed additum ſimul, ſicut homines moriemini.* Regalis ſanè & digna Chriſtiano Principe ſententia, quam ipſe Rex Regum nos docuit. Ecce verò læti ominis exemplum Comitium Veſtrum, abſoluto arduo Capitulationis negotio, in Theatrum Cometicum profert: proferet longè illuſtrius læticiæ exemplum, poſtquam auguſtus ille conventus felicem acceperit finem, &, ſi ita Deo viſum fuerit, Auguſtæ Sponſæ diadema impoſuerit inter medios publicæ & privatæ læticiæ triumphos. Interim ego quieti ſeceſſûs & liberalis otii gaudia ne Conventus iſte moretur, ex animo opto. B. V.

Regis Daniæ laus & vox regia.

Ratiſbonenſis Conventûs conſultationes felicem habent pro[illegible]m, & felicem finem appetunt.

Illuſtriſſimæ D. Veſtræ

Omni ſtudio, cultu, officio

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

N. 90. ad 85. (al. 1. ad 97.

Ratisbonâ Hamburgum die 17. Decembris 1665.

Rautenſteinius benè ſperat de hoc opere: & ſuum nomen per hoc orbi & poſteris commendatum iri gratulatur.

PRæſtituram Generoſitatem Veſtram in opere ſuo, quæ toties ſpondet, & ſpes noſtras, ſi non ſuperaturam, tamen impleturam, firmiter credo, in eo etiam felix, quod hac ratione quaſi per indirectum, etiam orbi literato & doctæ, ſi quæ futura eſt, poſteritati innoteſcam, aliàs à ſcribendis libris ſatis alienus, & in eo cum Illuſtriſſimo Bruſſello (cujus eximias literas 27. Nov. ſcriptas, quaſi leonis unguem, maxima cum gratiarum actione remitto) convenio, quod factis quam dictis, moribus quam libris doctus eſſe & videri malo. Accedunt præterea continuæ occupationes publicæ privatæque, quæ hoc, & nihil aliud agere jubent, ita ut dubitem, an præter ea quæ jam ſcripſi, mantiſſam aliquam ulteriorem ad præſtantiſſimum opus Tuum, ceu ſymbolam afferre poſſim. Tantâ interea doctrinâ, elegantiâ, & quod præcipuum duco, Æquitatis & Virtutis indicio, undique eluceſcente, ſcriptam cenſeo hanc Tuam epiſtolam, hujus anni centuriam ferè clauſuram, (uti nunc tardè commeant veredarii iniquiſſimo ipſis anni tempore) ut omninò addi ſuperioribus & publico non invideri mereatur. De epigrammate, cui optimè includi poſſet, quam allegas itidem, comparatio mundi cum gravida, quæ à quocunque facta ex ratione pietatis mihi placet, aliquando cogitabo, cum majus mihi otium, ut ſpero, fecerit Deus, quod etiam mente jam quaſi prægusto, utpote libris meis à tanto tempore velut neglectis aut inſuper habitis, ſeriò tunc iterum fruiturus, & in gratiam cum Muſis rediturus. De quibus nunc vix cogitare licet. Pacem modo nobis ſervet, aut potius redonet Deus, quæ ſatis anceps & dubia eſſe videtur, ita ut rogandus ipſe ſit, ut fortem nobis animum & conſtantia conſilia cælitus largiatur, quo in omnes caſus parati ſimus ad excipiendam voluntatem ejus ſemper bonam. Nam de animi robore & innata ſibi virtute gloriari vaniſſimum eſt, cum videamus eos plerumque, qui ſecundo adhuc tempore vires ſuas jactare, & paratragædiare audent, ubi ad rem ventum eſt, deſertorum agmen ducere, & ex leonibus lepores fieri. Saleſii varia exſtant ſcripta, ut & vita ipſius à nepote compoſita. Non dubito Generoſi-

Otium liberale viro cordato convenit.

Confidentes, tumidi, audaces plerumque animis frangantur & concidunt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

nerositatem Vestram eadem facilè ibidem inventuram & cum delectatione lecturam. Benè valeat Generositas Vestra cum suis, Cujus maneo

G. D. Vestræ

Paratissimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Hamburgo Ratisbonam die 26. Decembris 1665.

N. 91. ad 90. (al. 3. ad 1.)

EPistolam illam meam 5. hujus mensis die scriptam, in rationibus nostris nonagesimam septimam, placuisse Illustrissimæ Dominationi Vestræ meritò mihi gratulor. Novi enim Ejusdem in judicando libertatem candidam, tum prudentiæ dexteritatem, & virtutum publicarumque utilitatum impensum studium. Quale hominum genus meis studiis & votis convenire atque perplacere, non minus libenter quam meritò fateor. Fateor itidem me in illa quoque epistola ex instituto voluisse eadem virtutis & boni publici studia testari. Qua ratione me omnium in illa toto pectore incumbentium benevolentiam mihi conciliaturum spero, & ex animo ut voti compos fiam, opto. Convenit enim hoc viro bono

Æqualitas studiorum amicitiæ conciliatrix.

Studiis virtutis & boni publici optimè conciliatur favor.

Et melius nulla quæritur arte favor.

Rem Illustrissimæ Dominationi Vestræ gratam me facere, quod ea, quæ Illa mecum de argumento Cometico aliisque hac occasione communicare voluerit, cum orbe literato & grata posteritate communicem, mihi quoque tam gratum est, quam quod gratissimum. Nec ego ad scribendos edendosque libros adhuc properavi: quorum plena esse omnia videmus. Sed tam illustria cæli phœnomena, & amicorum industriorum nomina, me ut ad scribendum animum appellerem, impulerunt. Qua in re judicio & monitis Illustrissimæ Dominationis Vestræ plurimum, fateor, dedi. Miserum hominum illud genus, qui in libris speciosis, non in moribus castis veram eruditionem ostendunt, verius ostentant. Horum mentis vanitatem aliquando me apud Illustrissimam Dominationem Vestram pro merito castigasse memini: nec me memoria fallit. Cæterum ipsa res & consentiens Sapientum vox hosce redarguit. Itaque mihi nunc prætereundi silentio sunt, præsertim cum ad metam properem. Ideo etiam putabam, me communicationi nostræ operi inserendæ, absolutâ à me epistolarum centuriâ, colophonem imponere debuisse. Sed aliud imperavit mentis & stili Illustrissimæ Dominationis Vestræ singularis bonitas. Adhæc æquum censui respondentes Illustrissimæ Dominationis Vestræ literas ad centuriam mearum exspectare, & sic cum hoc anno integram communicationem finire. In hac quot erunt Illustrissimæ Dominationis Vestræ epistolæ, tot symboli bonæ mentis publico propositi, & symbolæ non tantum mihi, sed & universo Senatui Philosophico in Theatro Cometico conventuro datæ. His etsi nil amplius accedat (quod vix fiet, si felicitatem ingenii & magnitudinem benevolentiæ Illustrissimæ Dominationis Vestræ benè novi) Illustrissima Dominatio Vestra tamen omnes, non dico officii, sed benevolentiæ mutuæ partes impleverit. Accessit tamen non parum gratiæ & ponderis prioribus ex ultimis Illustrissimæ Dominationis Vestræ literis, quæ humanitatis, officii & diligentiæ plenæ sunt, sicut alicubi Cicero apud amicum loquitur. Mutuam industriam ego strenæ loco Illustrissimæ Dominationi Vestræ offero. Sicut autem amoris, studii, pietatis in Illustrissimam Dominationem Vestram officium nullum à me adhuc defuit, ut iterum cum Tullio loquar, ita ut in posterum quoquè nihil ex parte mea desit, quod meritò desiderari posset, omnem dabo operam. Adjungo alteram strenæ partem, pro Illustrissimæ Dominationis Vestræ & dilectissimorum ejus

Auctor de Rautensteinio officiosus, ejusque aliorumque amicorum monitis se ad scribendum impulsum esse asserit.

Libri non ayunt veram eruditionem & vitæ probitatem.

Lingua docta cum vita rustica non conveniunt.

Rautensteiniana communicationis finiendæ ratio:

Illam magni à se fieri auctor testatur.

Sibique jam per eam satisfactum esse fatetur.

Officiosus in amicum esse.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Hoog.
107 B 47

Votum pro privato amico bono, & pro publico simul.

valetudine longæva & prospera votum. Tum verò illud quoquè pro publica quiete & salute, quam cheu! non tantum metus, sed & motus bellorum appetunt. Adeoque verendum plus plusque, ne in Polonia (quod nuper Vir quidam Illustris & aliàs gratiâ Aulæ validus, cum dolore dixit) verè inciente acriora partes dissidentes & malè cohærentes adhuc, ineant certamina, imò

Bella civilia jam olim habita in gloria.

bella & prælia

- - - - - nullos habitura triumphos,

Auctoris pietas in patriam.

ut Lucanus ait. Moneat velim Illustrissima Dominatio Vestra pro sua dexteritate & in patriam meam insigni benevolentia, amicos, quos in Polonia egregiis meritis sibi conciliavit & conservat, ut videant ne quid detrimenti amplius Respublica accipiat. Caveant omni studio, ne ejusdem illius Poëtæ verba illis applicet præsens & ventura ætas, canens cum illo & deplorans simul jus datum sceleri & licentiam vitiis concessam publicè privatimque noxiam,

- - - - - - populumque potentem
In sua victrici conversum viscera dextrâ
Cognatasque acies, & *rupto fœdere regni*
Certatum toties concussi viribus orbis
In commune nefas:

Commune, dico, exitium, & communis libertatis, quæ noto fœdere regni sancita & custodita quondam fuit, ruinam. Revera enim hoc metuendum est,

Externa potentia discordibus metuenda civibus.

postquam se externi licentia ferri festis discordantis populi rebus, victoribus & victis gravis, immiscuerit. Esto hoc meum quoque bono viro convenientis in patriam pietatis monumentum ex ratione ut officii ita & voti Illustrissimæ Dominationis Vestræ & strenæ repetitum. Epigramma illud Illustrissimæ Dominationis Vestræ esset mihi pergratum. Quamvis verò nesciat Eadem Auctorem illius comparationis mundi cum gravida, (nam non parum sæpè refert irritamenta invidiæ, veritatem contemturæ, ignorare) tamen ex ratione constantis studii in virtutem incumbentis, promissi fidem velim mihi præstet. Rem certè Illustrissima Dominatio Vestra fecerit non tantum mihi, sed & omnibus gratam bonis, imò & publico utilem. Posset autem alicubi, ad calcem scilicet operis, hoc epigramma addi, & esset, ut nuper indicavi, argumento Cometico bellè accommodatum. Nempe quod Cometæ mundi interitum portendere à quibusdam credantur. Utinam verò Illustrissimæ Dominationi Vestræ illud liberale & pingue otium quamprimum obtingat, quo studiis humanioribus totum se reddere queat! Fieret enim hoc non tantum cum Illustrissimæ Dominationis Vestræ sed & omnium bonorum, ipsiusque publicæ rei insigni commodo & solatio. De divina voluntate ubique spectanda & sectanda satis in superioribus diximus. Quanquam hoc nunquam satis dici vel disci potest. Quemadmodum & de implorandâ divinæ opis gratiâ, libertati & industriæ nostræ robur & constantiam invictam suppeditante. *Citra hanc enim vanus omnis noster foret conatus. Ideoque Deum supplex veneror & precor, largiatur eam omnibus hominibus propitius, propter pretiosissimum Filii sui unici sanguinem in cruce fusum: ut possint præstare omnia charitatis, temperantiæ & pietatis officia, quæ Deus in verbo suo præcepit, & apparitione Cometarum in memoriam revocat. Cui voto meritò addo pium & memorabile Clementis illius Romani monitum: *Nihil illiberale & sordidum in charitate, nihil superbum. Charitas non agnoscit Schisma; charitas seditionem non movet: charitas omnia in concordia facit: in charitate omnes Dei electi perfecti sunt facti: sine charitate nil Deo acceptum est. In dilectione nos Dominus sibi assumpsit.* *Propter dilectionem quam erga nos habuit, Dominus noster Jesus Christus voluntate divina sanguinem suum pro nobis dedit, & carnem suam pro carne nostra, & animam pro animabus nostris.* Salesii, & aliorum scripta, virtutes, Christiano homini convenientes, commendantia

Otium liberale bono Viro optandum.

Divina voluntas semper spectanda & sectanda est, auxilii verò ejus gratia implorandæ.

Gratia Dei cum libertate hominis necessariò conjungenda.

** Christus immensæ charitatis exemplum nobis præbuit, atrocissimam crucis mortem ex voluntate paterna pro nobis passus.*

Veritatem ex rei non dicentis conditione metire.

Epigramma promissum Auctor apud Rautenstei-nium urget.

dantia libenter ſemper legam, & in ſuccum ac ſanguinem convertam. Sed tempore magis commodo. Nunc enim non vacat mihi, tanto opere occupato. Adjungo Heinſiana jam jam allata, & fungor aſſiduus officio ab eo mihi impoſito, ſalutandi Illuſtriſſimam Dominationem Veſtram nomine ejus. Benè valeat cum dilectiſſimis ſuis, & me conſtanter redamet, qui ſum

Illuſtriſſimæ D. Veſtræ

Omni ſtudio, cultu, officio

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Ratisbonâ Hamburgum die 21. *Decembris* 1665.

*N.*91. *ad* 86. (*al.* 2. *ad* 98.)

SI vera ſunt, quæ Viennâ ſcribuntur, quæque adjungo, pax Polonica nondum eò eſt loci, ut gratulari nobis de ea poſſimus. Nec Palatina controverſia difficultatibus carere fertur & periculis. Quæ in finibus Weſtphaliæ Veſtræ gerantur ac parentur, quæ in exteris regnis ac provinciis, Generoſitati Veſtræ magis quam mihi perſpecta ſunt, & an bella magis metuere, quam pacem ſperare poſſimus. An vel quid Cometis hîc imputandum nec ne, judicent alii. Ego vitiis hominum plura imputo: quibus tamen Deus pro infinita miſericordia ſua etiam hoc ipſo beneficium immeritis facit, quod talibus cos ſignis & flagellis ad pœnitentiam vocet. Utinam veram & non ſeram! Illud verò, quod bonis bona, malis mala portendant Cometæ, mihi non diſplicet: quamvis propter malos etiam boni aliquando ſimul plectantur, & hîc verum ſæpè ſit: aliquid mali propter vicinum malum. Sed quis adeò bonus eſt, ut pœnam non mereatur, ſi in judicium nobiſcum intrare velit Deus? Amicos communes, ne toties id repetere cogar, quoties id fert occaſio, meo nomine ſalutari peto. Proximè plura. Nam nunc abjungere cogor, futurus ſemper

Vitiis hominum plus quam Cometis tribuendum eſt malorum.

Rautenſteinii de Cometis ſententia.

Homines miſeri peccatores ſumus.

G. D. Veſtræ

Paratiſſimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

Hamburgo Ratisbonam die 30. *Decembris* 1665.

*N.*92. *ad* 91. (*al.* 4. *ad* 2.

NOn vana ſunt profectò illa, quæ ad Illuſtriſſimam Dominationem Veſtram de rebus Polonicis perſcripta ſunt. Magis magiſque enim pervidere datur, pacem ibi dubiam eſſe. Juvat tamen optare & ſperare meliora. Deus, ut eſt Optimus & Maximus, ſi volet, extra ordinem Polonis de pace gratificari, &, ut aureum os Conſtantinopoli loqui ſolebat, θεοδιδακτος, ac præter opinionem multa præſtare poteſt. An verò id ſit facturus, dum pertinaci iniquitate plus pluſque irritatur, meritò dubitare poſſumus. Pacem quoque Germanicam hîc & illîc vacillare, magnoperè dolendum eſt, optandumque eam ſolidè fundari poſſe. Pacem nos hîc & illîc in orbe ſperare debere, nemo equidem æquus negaverit: ſed & nemo prudens, hîc & illîc bellum metuendum eſſe. Utrumque ſi evenerit, Cometa utrique pariter præluxit. Minus tamen Cometis quam vitiis hominum tribuendum eſſe malorum, rectè Illuſtriſſima Dominatio Veſtra judicat. Cujus ſententiam cum mea de Cometarum ſignificatione convenire, magnoperè gaudeo. Pios quandoque communi calamitate cum impiis involvi, experientiâ confirmatur. Nempe quod & iſti vel pœnâ in hac vita plecti, ne in futurâ plectantur, meruerint, vel quadam confidentiâ & imprudentia in calamitatem inciderint. Novit tamen Deus diſcrimen facere inter Noë & mundum: inter Lothum & Sodomitas: inter Iſraëlitas & Ægyptios: inter Joſaphatum & Achabum. Quamvis autem Deus patiatur &

Deus multa præter hominum exſpectationem facit.

Pios quandoque communis calamitas abſorbet: Deus tamen ſingularem curam eorum gerit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Hoog.
107 B 47

Judicium Domini sæpè incipit a domo ejus.

pios affligi ac tentari, justâ suâ vindictâ vitiorum orbem coarguente, imò ab illis sæpè initium fieri permittat: tamen supra vires eos non premit, & in altera vita multam mercedem eis paravit. Itaque constat sibi illud Cometæ mei symbolum, *Bona bonis, mala malis*: quasi Deus istis cælestibus præconibus imperarit, edicerent, justo quidem, quia benè erit ei, cum manuum suarum fructum percepturus sit: væ autem impio, quia malè erit ei, cum retributio manuum ejus futura sit ei: sicut ipse Deus apud Prophetam loquitur. Omninò verò certum est, coram Deo, qui intima quoque cordis nostri novit, & omnia, etiam abditissima, flammeo oculo penetrat, si is judicare nos ex rigore justitiæ velit, neminem nostrûm esse, qui ita bonus, ut non simul ob varia delicta pœnâ dignus sit. Itaque & probum genus hominum apparitione Cometarum officii admonetur, & ex tam illustribus cæli signis solatia spei ita accipit, ut & monitorum simul stimulos acres, velut divinâ admotos manu, accipiat.

Pii quoque non sunt perfecti, non immunes culpâ, nec immunes futuri pœna, si Deus rigore suo uti vellet.

N 92. ad 87. & 88. (al. N 3. ad 99. & 100.)

Ratisbonâ Hamburgum die 24. Decembris 1665.

BInas Generositatis Vestræ, ut sperabam, simul accepi. Idem meis contigisse auguror, omnesque ad Generositatem Vestram rectè tandem pervenisse. Neque enim ullas hactenus nobis intercidisse memini. Quod in tanto locorum intervallo, tantoque temporis spatio mirari quis posset. Puto enim jam ferè in quartum annum nos hoc commercium exercere: quod fateor à nemine mortalium tam diligenter & constanter mecum esse cultum, quam a Generositate Vestra, cujus industriæ proinde meritò respondi, & respondere in posterum etiam paratus sum, quantum Deus, tempus & vires permittent. Paria enim cum Generositate Vestra facere nunquam præsumam, utpote eruditione, diligentia & temporis spatio otioque longè impar: nemini tamen cessurus unquam, quantum ad candorem & constantiam amicitiæ spectat. Habituros autem nos isto, qui nunc instat anno, abundè quod scribamus, cum Generositate Vestra omninò censeo. Nam licet non desint adhuc per gratiam Dei, etiam exulcerato hoc seculo, Magni Principes aliique cordati & boni publici amantes Viri, qui pacem omni nisu promotum eant suadeantque. Vereor tamen, ne malitiâ illorum superentur, qui turbas quieti, & aliorum miseriis compendia sua præferunt, accedente præsertim toties ad iram provocati Numinis destinatione, quod cum plectere sontes constituit, omnia illuc facilè dirigit. Nos quid faciamus? Involvamus nos non quidem innocentiæ nostræ (nam quis de ea gloriari potest?) sed gratiæ & voluntati divinæ, patienter exspectantes, quid tandem illa de nobis deque perverso hoc mundo statuere velit? Interea opto cum Generositate Vestra ut ex medio tot bellorum, quæ parantur igne, pacis flammæ aut scintillæ saltem exsiliant, nosque eam, quam Elegantissimus Tibullus, mihi olim valdè familiaris, sæculo suo optavit, temporum felicitatem videre sinant. De Cometis aliisque sideribus insolitis meam qualemcunque sententiam sæpius aperui utcunque, pleraque ex arena & sine ulla præmeditatione, ut est nimium occupatorum mos, effundens, ita ut asciâ quadam & dolabrâ omninò indigerent, tempus si pateretur & otium supereesset. Video tamen me in omnibus ferè cum sententia Generositatis Vestræ convenire. Quæ quod mei etiam apud Clar. D. Ravium tàm honorificam mentionem facere voluerit, ex eo constantiam & exuberantiam affectus sui gratus agnosco. Jam ferè 20. sunt anni, cum ex Livonia Monasterium, ad tractatus Pacis Generalis tendens, insignem illum Virum Dantisci, ubi Professorem tunc agebat compellavi, meque amicitiæ ipsius ita, ut puto, insinuavi, ut ad hoc usque tempus memoriam mei (prout ego sanè fideliter feci) conservasse eum non dubitem. Rogo itaque ne gravetur Generositas Vestra eandem ipsi refricare, & de studio affectuque meo testari. Nihil quidem ex eo tempore à manu ipsius, aut ullum Præstantissimi illius ingenii fœtum me vidisse memini, præter ea quæ jam olim Cornelio Nepoti præfatus est de ratione studiorum, ita supe-

Rautenstei-nius de assiduitate literarum Auctorus sibi gratulatur.

Eidem benevolentiam singularem testatur, constantem hanc fore promittit.

Deus contumacia irritatus meritam pœnam hominibus destinat.

Divinam voluntatem patienter sequere.

Mundi finem prospice.

Pacem omnibus precare.

Rautenstei-nius Auctori de Cometis assentit, extemporalem scriptionem excusat,

Mentionem sui ab Auctore apud Ravium factam esse gaudet, hujus amicitiam & eruditionem commemorat, eique se commendari petit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

superiorum temporum infelicitate aut ignaviâ corruptâ: ut mirum sit, quomodo nonnulla adhuc vivida & ignea ingenia perrumpere potuerint tot obices, quos illis barbaries ista & Orbilliorum ineptia posuerat. Vellem autem scire, quid interea temporis amplius ediderit Vir ille undique doctissimus, & quid ab eo amplius sperare fortasse liceat, præsertim cum in munere isto suo majori proculdubio nunc ocio fruatur. Sed ad publica. Dum faciem rerum Hispanicarum, Gallicarum, Anglicarum, Svecicarum, Hollandicarum, Vestrarumque Polonicarum intueor, plurimum doloris in corde meo concipio, & varia rei juvandæ media mente bono publico intentâ agito. Quicquid sit, puto, quòd pauci mentes nobis scenam latius pandent, & accuratius de rebus illis judicandi facultatem dabunt. Quam ad rem, etiam aliorum epistolicæ narrationes mentem informantes non parum juvabunt: præsertim Clar. Heinsii nostri, cujus postrema ad Generositatem Vestram epistola non sine magno judicio & prudentia scripta erat. Clar. Bartholini modestia mihi perplacet, & quòd latendo benè & feliciter vivere constituerit. In quo omninò genio meo respondere videtur, mihi proinde magis etiam æstimatus amatusque: qui ideo magis studebo, ut ipsius & Clar. Domini Fratris scripta comparare mihi possim. Quantum verò ipse ad vitam privatam anhelem, ipsa Generositas Vestra testis esse potest, cui eandem felicitatem opto. Epistolæ 19. divini Senecæ satis recordor, ut & aliarum ejusdem commatis: licet hæc talia nunc mihi inspicere non liceat, aliis semper distracto. Licebit tamen spero, cum aliquando mihi redditus fuero ac Musis: præsertim si hæc Diæta felicitèr finiatur. Cujus tamen rei aliquando bonam magnamque, mox minorem spem concipimus, uti fieri solet, quando cum tot capitibus res est, cumque ex tam variis principiis agitur. Ego tamen non desinam partes Boni Viri strenuè agerè, &, quantum in me est, bonum publicum promovere. Ille, qui putat Serenissimum Electorem Brandenburgicum partes Batavorum amplexurum, aut Augustum Cæsarem Monasterienſi militiæ adstiturum, fallitur opinione. Iste enim, ut est Princeps naturâ ad pacis & justitiæ artes proclivis, Mediatorem jam agit inter hunc & Batavos, testatus satis, se neutras partes secuturum, ut decet etiam. Ac proinde nostrum Plettembergium in illas oras, & Baronem Göesium (utrumque rerum gerendarum dexteritate Generositati Vestræ sed & orbi notum:) specialiter ad Electorem Brandenb. & Principem Monasterienſem ablegavit. Ille verò quamvis magni animi magnæque portentiæ, sed & magnæ Justitiæ & comitatis Princeps, partes Batavorum non amplectetur. Nam & aliis variis rationibus detinetur, ne bello se immiscat, quod etiam sine consensu Statuum Imperii, vigore Capitulationis juramento firmatæ, facere nequit. Lunæburgici, Principes ut generosi, ita opum ac virium validi, quid tandem facturi sint, videbitur. Dux Augustus tamen, totius Romani Imperii ætate parens, etiam mediationem suam obtulit utriquè parti. Dux verò Joannes Fridericus, quietis & literarum amantissimus, à bello isto omnino alienus est. Faxit Deus, ut pax ibi quamprimum conalescat, sed & alibi, utque ubique vigeat & floreat, cum hac vero omne quod rectum & æquum est! Confirmaretur ita Generositatis Vestræ de felici Cometarum augurio sententia, sed & omnium bonorum exspectatio. Id ut fiat, immimentibus proximè strenarum votis muneribusque patriæ meæ & Vestræ, orbique universo, qui omnium nostrûm quædam patria est, ex animo precor voveoque. Plura nunc quæ scribam, non sunt: exspecto autem à Generositate Vestra quæ in partibus illis vestris, utpote novorum nunc feracioribus, geruntur aut illuc undique afferuntur. Cui pro diligentia hactenus, & nunc præsertim, præstitâ, debitas gratias etiam atque etiam ago. Unum adhuc superest addendum. Asservavi ab aliquo tempore, operâ Præceptoris filiorum fororis meæ, (qui ita simul aliquid addiscit) apographa literarum ad Generositatem Vestram à me datarum, quas tamen Amanuensi ex tempore dictare soleo, prout in mentem veniunt ambulanti. Quia autem nuperam illam N°. 1. non descripsit, rogo jubeat illam ad me redire, statim remittendam. Non merentur quidem id meæ, sed nollem

Rautenſteinius de ſtatu Chriſtianarum Rerumpublicarum judicat & dolet.

Literarum commercia appetit, Heinſium magni facit & Bartholinos.

Modeſtiam ſectatur ſequitur eam gloria.

Conventus Imperii inter ſpem & metum.

Cæſar laudatur: partes Monaſterii non ſequetur, ſed pacem conciliare vult.

Elector Brandenburgicus laudatur.

Lunæburgici Duces laudantur.

Auguſtus Brunſuci laudatur.

Pacem honeſtam & fidam omnibus optat.

Officioſa diligentia amicitiæ grata.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Hoog.
107 B 47

& erga Auctorem benevolentia.

nollem tamen unicam illam deeſſe, & videbunt aliquando Sororis meæ filii, ſi literas bonas, ut ſpero, diſcant, etiam inde amicitiam noſtram, ipſis hæreditario jure relinquendam. De cætero, Generoſitati Veſtræ ſimul cum omnibus ſuis novum hunc, qui inſtat, annum felicem fortunatumque ex animo voveo atque auguror, futurus dum vivo

G. D. Veſtræ

Paratiſſimus Servitor

DE RAUTENSTEIN.

N. 93. ad 92. (al. 5. ad 3.)

Hamburgo Ratisbonam poſtrid: Kalend: Ianuarias Anno (quod felix fauſtumquè ſit!) 1666.

Illuſtriſſimè Domine Legate.

Auctor tarditatem literarum ſuarum dolet, nullas utrinque interiiſſe gratulatur,

SEmper ægrè tuli, quoties meæ literæ tardius ad Illuſtriſſimam Dominationem Veſtram perlatæ fuerunt. Sæpius id enim ex parte mea, quam Veſtra accidiſſe, agnoſco. Ita tamen noſtras literas, ultro citroque commeaſſe, ut dum nos quartus annus eas aſſiduâ manu texentes videat, nulla earum perierit, mirari quidem quiſpiam poſſet, nos autem nobis mutuò gratulari eo nomine par eſt. Meam qualemcunque diligentiam in ſcribendo ab Illuſtriſſima Dominatione Veſtra tanti fieri, eſt de quo gaudeam. Tanti enim nominis Amico placere in laudis non poſtremæ loco pono. Candorem & conſtantiam benevolentiæ Illuſtriſſimæ D. Veſtræ ego quoquè ex mea parte gratus agnoſco & veneror. Paria paribus reddere æqui ratio nos docet & jubet. Idem officii mihi aſſiduò & induſtriè faciendum eſſe ſcio. Laudes quas Illuſtriſſima D. Veſtra mihi tribuit, accipio tanquam ab amica manu porrectas, quæ dum laudat, officii commonet. Hoc ut dicam, facit dives illa ingenii & affectus Gruteriani Scatebra, quæ in me triplici carminum rivo uberrimo, imò pleno alveo defluxit, ac penè exundavit alveum exiens. Cum verò ille impulſu Illuſtriſſimæ D. Veſtræ ſe id feciſſe, Veſtrumque torrentem ſe in ſocietatem traxiſſe & ſecum abripuiſſe indicet, redit in orbem unda ad genitorem, ut ſic dicam, Oceanum cum rivulis debitæ gratiarum actionis, quod mihi Illuſtriſſima D. Veſtra tantæ notæ virum reddiderit amicum, imo inſignem ejus benevolentiam mihi meiſque votis commodam conciliarit. Fateor tamen non ſine rubore, illum quoquè affectui non parum dare. In quo cum Heinſiana humanitas modum exceſſerit, prius ad eum hac de re referre debui, quam Scazontis ejus, inoffenſo aliàs decurrentis pede, copiam Amicis facere. Verumtamen Illuſtriſſimæ Dominationi Veſtræ, quicum ut mecum ipſo loquor, exemplum mitto. Atque hæc velut in tranſitu dicta ſunto, occaſione laudum, quas mihi benevolentia Illuſtriſſimæ Dominationis Veſtræ admetitur. Cui omnem in ſcribendo & officio faciendo ſolertiam inpoſterum quoquè promitto, & cum voto omnis proſperitatis vitæ pro ſtrena iterum iterumque novo hoc anno Gregoriano ineunte offero.

Magni Rautenſteinii amicitiam & familiaritatem facit,

Parem affectibus conſtantiam promittit,

Laudes amicas, tanquam benevolentiæ indicia & officii monita accipit,

Amicus alter ego.

Strena amica voti cauſor & officii conſtantia.

Sed & votum adjungo pro bono publico, cujus nunquam obliviſci poſſum: Deum orans, ut quamprimum hîc reſtitutam, illîc firmatam pacem æquam & honeſtam (quâ in rebus humanis poſt bonam mentem nihil eſt optabilius) videamus. Et fateor quidem me libenter viſurum, ſi tam illuſtri argumento mea de Cometis ſententia confirmetur. Lubentius tamen hoc viderem propter bonum generis humani. At hujus quam eheu! exigua cura plurimorum animos tangit, quos ſcilicet ambitio vel avaritia indomita totos ſibi vendicant. Lacteus ille Lactantius perſtringens hominem corpus divinum (quod omnia quæ videmus eſſe ſtatuit) licenter lacerantem, inter alia ait: *maria exſtruuntur, montes exſcinduntur, & ad eruendas opes interiora terræ viſcera effodiuntur.* l. 7. c. 3. Quid diceret, ſi videret ambitionis vel avaritiæ ſolius cauſſâ homines pios, quos divina vox unum cum Chriſto corpus & Spiritus Sancti templa appel-

Pace nil optabilius.

Bono publico ante omnia ſtuve.

lat,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

lat, violari, in exilium pelli (qua de re nonnihil Gruteriana iſta habent) trucidari, ſed & aliàs tot millibus hominum exciſis, rivos ſanguineos exſtrui, maria iis tingi, eadem corporibus repleri, ex his in unum tumulum congeſtis montes fieri, & cupiditate opum non tantum interiora terræ, ſed Chriſti, ut ſic dicam, viſcera, Chriſti membra erui. Et hæc quidem omnia ab illis & in illos exerceri, qui omnes Chriſtiani audire volunt. Quis hîc teneat lachrymas? Quis cordis non attingatur dolore? Ne longè quæram luctuoſa ſcribendi argumenta, domi hæc invenio, in patria ſcilicet, licet extra eam poſitus. In qua omnia plena ſunt ſimultatibus, quæ vereor ne proximâ æſtate, ut flammæ paula aquâ ſuppreſſæ per vim adverſantem & reſiſtentem, quam reactionem Philoſophi vocant, altius ſurgant & latius à Majori Polonia ſerpant per continua quoque, ut uno repentè omnia incendio hauriant. Quod avertat Deus! Eſſet hoc non tantùm menti, quæ nil niſi pietatem & amorem in patriam ſpirat, ſed & ſententiæ meæ de Cometis contrarium. Quanquam ſcio huic rei non difficulter occurri poſſe. Deus enim ut neminem ad peccandum cogit, ita nemini nolenti, & quidem contumaciter reſiſtenti, bona obtrudit. At non deſunt & ibi Viri ut ſalutis, ita & quietis publicæ amantes, quorum induſtriæ artes ne unquam vel uſquam illæ turbidæ & malignæ ſuperent, à Deo immortali, qui pacis non diſcordiæ auctor eſt, opto & peto. Is utinam, dum propè eſt & inveniri exorabilis poteſt, ſeriâ & tempeſtivâ pœnitentiâ eò miſericordiæ perducatur, ut deſtinata & parata ſupplicia avertat, quemadmodum in urbe Ninive olim fecit. Alioquin refractarios frangere & debellare ſuperbos, ei in expedito eſt. Veriſſimum autem eſt, quod Illuſtriſſima D. Veſtra ſcribit, neminem mortalium de innocentia gloriari poſſe: ſi nempe juſtitia divina ad regulam rigoris omnia noſtra examinare velit. Ad ejus immenſam & verè paternam dilectionem, ac Filii ejus unici ſanguinem innocentem, nocentes reos criminum & noxæ obnoxios mundantem, confugiendum eſt miſeris, qui vitia relinquere volunt, priuſquam hæc ipſos. Hi tunc peccare nolunt, cum peccare poſſunt, ſecus quam vulgo fit à pleriſque converſionem luſoriam in fatalem lectum ex induſtria deferentibus: quos vetus Eccleſiæ cenſura confodit, ſicut Auguſtini lib. de pœnitentia & Jus Canonicum docet. Talia cum à permultis, ne dicam pleriſque contemnantur, minimè mirandum eſt, Deum per Cometas, tanquam juſtitiæ præcones, mala mortalibus minari, qui bona eligere, amplecti, facere nolunt, licet de gratia divini auxilii certi ſint redditi. Meritò itaque Clariſſimus Titius, veſtigiis Poëtarum, quorum alioqui doctiſſimis accenſendus eſt, inſiſtens, vernum quoque Cometam triſtia portendere pronunciat his verſibus, quos mihi per Nobiliſſimum Pelſium, communem Amicum noſtrum, miſit, Illuſtriſſimæ Dominationi Veſtræ ut ſingulari Patrono ſuo communicandos.

Dolè malis alienis.

Pium in patriam eſſe.

Pacem omnibus precare.

Deus quærendus tibi eſt dum invenire poteſt.

Superbos Deus calcat.

Innocens mortalium nemo.

Chriſti ſanguis purgat pœnitentes.

Pœnitentiam age tempeſtivè.

Cometæ mala minantur, quia homines mali ſunt.

In Cometen Anno 1665. die Aprili 5. 6. & ſeqq. in Pegaſo conſpectum:

DUm diri toties ardent terrentque Cometæ,
Pegaſus alatis flagrat & ipſe jubis.
Triſtia conſpiciunt mœſtæ portenta Camenæ,
Incipiuntque ſuis multa timere vadis.
Publica ſi variis agitentur fata procellis,
Quî ſors Pegaſidum mitior eſſe poteſt?

Joh. Petr. Titius.

Cum verò hîc nonnemo moverit dubium, an in verſibus illis, in hyemalem Cometam ante annum conſcriptis, & ad nos per eundem illum Amicum Humaniſſimum miſſis, Hydram colubriferam convenienter appellarit, cum & hydra, hydruſque & coluber generali ſerpentum appellatione contineantur: vi-

Hydra Colubrifera.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Hoog.
107 B 47

ſum eſt viro illi eruditione egregio hæc, quæ adjungo, ad me mittere.

Hydram, Sidus, Poëticè voco Colubriferam, ſecutus eos, qui hoc ſidus id nominis accepiſſe putant ab Hydra Lernæa, quam Hercules confeciſſe traditur: quamvis alii aliam fuiſſe hydram putent, quam aſtris ſuperſtitioſa & fabuloſa antiquitas adſcripſit. Colubriferam appello, Poëtarum exemplo, qui ſic nobis eam depingunt

- - Quid Cretæ, Taurus, Lernæaque peſtis
Hydra venenatis poſſet vallata colubris:

ait Lucretius l. 5. v. 27. Quemadmodum igitur ille Hydram vallatam colubris: ſic ego Colubriferam dixi. Nempe Hydram monſtrum fuiſſe fingunt horrendum, informe, ingens; & capita habuiſſe complura, ſerpentibus innumeris minoribus fœta & fœda. Vocem ipſam Colubriferæ ab Ovidio mutuatus ſum, qui, de capite Meduſæ loquens, ait:

Meduſæ caput.

Torva colubriferi ſuperavit lumina monſtri.
Metamorph. l. 5. vſ. 241.

Rautenſteinitu Titio amicus.

Hæc ille, quæ quamvis ſatis nota Illuſtriſſimæ Dominationi Veſtræ, Titium & Titiana meritò magni facienti, communicanda eſſe duxi. Ego tamen, licet eum debitâ benevolentiâ complectar, ut reſtitutâ ubique & florente pace omnique proſperitate ac lætitiâ refutetur, & falſus ſit vates, opto, qua in re Vir ille probitate inſignis nequaquam mihi refragabitur. Sententia Illuſtriſſimæ Dominationis Veſtræ de hoc argumento mihi ſatis eſt perſpecta & pergrata, utpote benè cum mea conveniens. Cujus ideo apud Clariſſimum Ravium feceram mentionem, & de Ea meritò gloriatus fueram. Cum quo Viro doctrinæ laude præſtantiſſimo, quod Illuſtriſſima Dominatio Veſtra tamdiu amicitiam contraxerit, multum equidem utrique Veſtrûm gratulor. Ego eum nonniſi de fama novi, qui tantam Illuſtriſſimæ Dominationis Veſtræ erga ſe benevolentiam, faxo ut quamprimum norit. An aliquid recens publico dederit, me latet, fateor. Scio tamen eum in Logicis aliquid ſcripſiſſe, Logicam ſcilicet noviſſimam, cum annexo Labyrintho Logicorum: tum & in tabellis rationem ſtudiorum reformandorum ita doctè & ſolidè propoſuiſſe, ut à Statibus Miſniæ, apud quos tunc vixit, largo præmio tam egregii facinoris donatus fuerit. Sed extemplò multi, priſcæ ſeveritatis tenaces, inſtituto ejus ſe oppoſuerunt, ita ut hoc effectum dari non potuerit. Optandum ſanè foret, ut è Scholis Chriſtianis ea, quæ barbariem redolent, tollerentur. Inter quæ eſt & illa Orbiliorum duritas & ſeveritas, non exiguus bonis alioquin ingeniis poſitus obex. Perplacet mihi illud Plutarchi in Catone Minori, de ejus pædagogo Sarpedone, eum fuiſſe verbis quam verberibus promtiorem, & hoc boni atque civilis pædagogi eſſe. Cum autem Illuſtriſſima Dominatio Veſtra me conſcio cum Clariſſimo Titio de ratione ſtudiorum Sereniſſimi Principis ſui, ut aliis divinis donis, ita & prole maſcula cumulatiſſimi filiorum, magnæ exſpectationis puerorum cauſſâ, conferat, & talium, quod benè novi, avida ſit, mittam ei quædam de hoc argumento à Docto Viro M. Frederico Hofmano, juventutem in hujus Urbis Gymnaſio inſtituente, conſcripta haud vulgaris eruditionis documenta, non tantum tironibus, ſed & adultis perquam utilia. Alter libellus eſt, Manuductio brevis ad Latinam linguam: alter, de ratione docendi diſcendique Grammaticen præpoſtera atque perverſa: nec non de hujus mali cauſſis, & remedio Clariſſimorum quorundam Scriptorum ſententiæ. Sed ad res Polonicas redeo, ut ſic ad alia ejuſdem generis perveniam. Quales illæ ſint, hæc corporis Polonæ Reipublicæ anatomia Politica docet, ſcriptum amœnum, rerum & libertatis plenum. Auctor ejus ſubjicit ad calcem, eſſe partum otii non omninò otioſi, & ſe ridendo dicere verum profitetur. Utrumque merito. Agit profectò *Democritum*. Sed alter iſte, qui Poloniam morientem (abſit omen!) ſuos & exteros menſe Octobri alloquentem introducit, *Heraclitum*. Miror me id ſcripti prius non accepiſſe, cum ante menſem unum & alterum compoſitum

Pacem omnibus optat.

Rautenſteinianam ſententiam cum ſua convenire Auctor gratulatur.

Orbilii plagoſi juventuti nocent.

Hofmanni Collegæ Hamburg: commendatio.

Polonæ Reipublicæ anatomia Politica.

Polonia moriens menſe Octobri ſuos & exteros alloquitur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

ſitum & editum eſſe videatur. Dignum lectu & conſideratione eſt, licet, ut video, erroribus hic & illic ſcatens. Sed fortè illud jam Illuſtriſſima Dominatio Veſtra viderit. Opportunè quidem utrumque per orbem ſpargitur, ut ſtilo non diſſimili, ita eodem planè ſtudio juvandæ Reipublicæ, ibi mortis in articulo ſuos exteroſque alloquentis, hic jam in theatro anatomico exſectæ & judicatæ. Optarem, ne ſaltem inpoſterum & ad extremum dulciſſima patria vel pulmones Democriti, vel oculos Heracliti fatigaret, & ſibi dictum putaret:

Auctoris amor in patriam.

Pone igitur larvas, ne ſemper rideat ille,
Pone & peccatum, ne ſemper lachrymet alter.

Videntur mihi hîc lapides clamare. Utinam & talia proſint, quo graviſſimi illi morbi, quibus Reſpublica laborat, curentur. Pericula enim, quibus laſſatur, ſunt ingentia & multiplicia, quæ eam undique obſident. Ego utrumque ſcriptum pro amicitiæ noſtræ jure & ſtudio patriæ juvandæ Illuſtriſſimæ Dominationi Veſtræ mitto, ut hîc omnes ingenii, dexteritatis, auctoritatis & induſtriæ nervos in ſervanda nobiliſſima illa Republica intendat. Et Heracliti quidem illius oculis ſufficiet copioſus humor. Videt enim ille ex proximo, quod nos procul non vidimus. Longè nunc melius fide ejus de rebus patriis edoctus ſum. At aliunde quoquè ſcribitur, nil boni ſperandum eſſe: paceem Conventam glacialem in Aula vocari: militem peregrinum magno numero conſcribi: Comitia ex deliberato uſque ad peractos militum delectus, & tempus educendo in campum militi commodum protractum iri: novæ electionis ſtudia intendi, & quæ ſunt alia. Adhæc de reſtitutione injuriâ pulſorum (quam tamen Heraclitus innuit) nullam fieri mentionem. Hæc mihi majorem incutiunt timorem, & plus mali patriæ portendere videntur, quam duo treſve plureſve Cometæ, quos longè præceſſerunt iſta mala (ne quis eorum infamiâ illos gravet) quæ miſerè patriam concutiunt & dividunt. Fidem do Heraclito noſtro, etſi ſerius nonnulla in hanc rem didicerim. Hæc jam pridem, quæ continuò dolemus, non tantum deſtinata, ſed & agitata & uſque adhuc promota, nec tam feliciter quam fortiter defenſa, majorem in animo meo excitant ſollicitudinem pro patria, imò metum & angorem, quam Nicolai Zoravii celeberrimi Aſtrologi, Cracoviæ nuper defuncti, prædictiones. Noveram Virum hunc Græcè & Latinè doctiſſimum, artis ſuæ peritiâ clarum. Is aliquod Prognoſticon de Cometis reliquit: ſed nihil fauſti patriæ præſagit. Opperiamur itaque quid ver proximum ſit allaturum, ſi tandiu vivimus, & quicquid illud fuerit, forti & modeſto pectore excipiamus. Ego antequam rem eventus doceat, inter ſpem & metum manebo, Deum aſſiduo pro juſta & fida pace ſaluteque patriæ orans. Auguſtiſſimum Cæſarem & Sereniſſimum Electorem Brandenburgicum rebus Polonicis in tanta vicinia invigilaturos, extra dubium eſt. Eorum enim res agitur paries cum proximus ardet. Propter hanc quoque cauſſam juſtam prudenter agent, cum ſe bello Monaſterienſi non immiſcebunt, ſed potius, quod ſperandum eſt, illud component. Novi Baronem Goëſium (cujus eruditio & in rebus gerendis dexteritas in Aula Danica mihi perſpecta eſt ante quinquennium) in Aula Electorali, nomine Cæſaris ſtrenuè id agere. Plettenbergius etiam, cujus prudentiam longo uſu & plurimis legationibus contractam, animique probitatem diuturnâ converſatione hic habeo cognitam, in illis oris, credo, idem negocii peragit. Credo & Auguſti illius Brunſuicenſis venerandam auctoritatem ſtudia pacis promoturam: quod fortè & arma Lunæburgica præſtabunt. Scio autem Sereniſſimum Ducem Hannoverenſem belli motibus quietem & ſtudia liberalia prætuliſſe. Sed pergo ad alia. Clariſſimis Bartholinis hanc Illuſtriſſimæ Dominationis Veſtræ benevolentiam indicabo. Cui optatum feceſſum & otium, ut & Conventui Veſtro eventum, ex animo opto. Autographum epiſtolæ, quæ novam centuriam inchoavit, ad Illuſtriſſimam Dominationem Veſtram recurrit, ad me aliquando rediturum.

Heraclitus Polonicus multa arcana aperuit, cauſſaſque deplorandi patriam habuit.

Polonia reſtituat exules, ſi ſalva eſſe velit:

Ejus mala longè præceſſerunt Cometas.

Auctor ſollicitus in patriam.

Patientiâ cuncta adverſa excipe.

Vicina periculæ cave.

Pacificus eſto.

Sapienti otium liberale convenit.

Auctor erga Rautenſteinum benevolentiam & gratum animum teſtatur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Finio & hanc epistolam verbosam, & Communicationem nostram operi inserendam, repetendo vota candida & gratiarum actionem, de incomparabili in colendo literarum commercio, & quidem inter tot publica negotia diligentiâ & constanti benevolentiâ, mansurus quoad vixero

Illustrissimæ D. Vestræ.

Omni studio, cultu, officio addictissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

II. COM-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

II.

COMMUNICATIO NEOBURGO-CURTIANA.

Neoburgo Ratisbonam die 2. Ian. 1665.

SEcundus hic anni dies est, quo nomine appellari eos qui succedent, totumque qui sequetur annum ex animo opto. Successus est cælestis arbitri, quem iratum esse accensa in cælo fax ostendit. Vidimus eam 25. Decemb. manè, & quid viderimus, adjuncta charta demonstrat. Ego miror eo loco sublimem ardere, de quo nunc Batavi cum Anglis disceptant. Diremptor litis illic habitat, unde hæc visa. Hi fasces prælati summo Dictatori, penes quem ejusmodi arbitria. Sed me plura parantem philosophari, Mercurius reprehendit. Credite saltem alia esse supra vos Comitia, quæ de Vestris rationem exigent &c.

Novi annì Votum.

Cometa fax irati Dei censetur.

Bellum inter Anglos & Hollandos.

Judicandi stabunt olim, qui nunc sedent judices.

Ad Illustrissimum D. Joan. Ern. de Rautensteip, Dn. de Dieteldorf &c, Ministrum Statûs & Consilii Secretioris Serenissimi Ducis Neoburgic. Ejusdemque Legatum ad Comitia Imperii.

Illustrissimæ D. Vestræ

Officiosissimus servus

ALBERTUS CURTIUS.

Observatio Cometæ Ingolstadii.

Observatio Cometæ Ingolstadiensis.

Die 31. Decembris circà 7. vespertinam cælo favente observavimus eundem Cometam crinitum ex turri Mathematica. Quadrante igitur post septimam altitudo Cometæ observata est 22°. 36.

Distantia Cometæ à stella lucida in pede dextro Orionis 9°. 25′.

Distantia Cometæ à lucida in humero sinistro Orionis 28°. 22′. Unde ex globo Astronomico collegimus longitudinem Cometæ fuisse 3°. ♊. Latitudinem Australem ejusdem 39°. declinationem ab Æquatore 12°.

Quadrante post 9. circiter observata est altitudo Merid. Cometæ 28°. 46.

Eodem tempore altitudo pedis Lucidi Orionis 32°. 26.

Quadrante post 12. noctis altitudo Cometæ 16°. 46. altitudo pedis Orionis 23°. 18′.

Distantia Cometæ à pede Lucido Orionis 10°. 47′.

Distantia Cometæ ab humero lucido Orionis 27°. 56.

Unde ex globo collegimus, hoc tempore fuisse longitudinem Cometæ 28°. 46. Tauri. Latit. Austr. 31°. 46. declinat. 12°. 6. Colligitur hinc à quadrante post septimam vespertinam usque ad quadrantem post duodecimam noctis Cometam proprio motu; saltem apparenti versus Occidentem progressum esse 7. circiter gradibus, quorum quilibet constat milliaribus Germanicis quinquaginta octo, supponendo videlicet, quod evidenter demonstrari potest, Cometam à centro terræ distare milliaribus Germanicis plusquam 3411.

Cometæ distantia à terra.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Hoog.
107 B 47

Locus Cometæ in ſchemate nuper delineato exprimi non poteſt, eò quòd jam nimis procul inde verſus Occaſum infra Orionem contra Eridanum proprio motu proceſſerit.

Cometa unus idemque in Corvo & Lepore: hic ſine cauda apparet in vicinia Lunæ. Tum & velocior quam initio fuerat.

Cometam hunc eundem prorſus cum illo, qui prioribus diebus obſervatus fuit, eſſe exiſtimo, cujus cauda quominus videri poſſit a Lunæ clarè affulgentis vicinia oriri credibile eſt, cum ab eodem Lunæ ſplendore, etiam ſtellæ quintæ & ſextæ magnitudinis, oculis ferè noſtris ſubtrahantur.

Ex poſtremis hiſce obſervationibus certò conſtat, motum proprium Cometæ jam longè velociorem eſſe, quam primis diebus, quod in aliis etiam antehac Cometis crebrò fuit obſervatum.

Neoburgo Ratisbonam die 21. *Ianuarii* 1665.

Cometa in Corvo & Arietegeminus Curtio videtur.

CÆlum nunc obnunciat plura ſcribere, & ſe inſpici jubet, ac numerare novos hoſpites, & paulò poſt diſparituros. Unum fuiſſe Cometam & eundem, qui primum in Corvo luxit, nunc in Ariete, id ego mihi non perſuadeo. Et ſunt qui memorant 27. Decembris utrumque lucentem vidiſſe. Româ à P. Kirchero habeo obſervationem ſat accuratam, quam proximè unà cum meis comparabo. Numerabo in beneficiis ſi, quæ ad Illuſtriſſimam D. Veſtram porrò perſcribentur, mihi communicet. Viciſſim committam, quæ ad me deſtinata &c.

Neoburgo Ratisbonam die 30 *Ianuarii* 1665.

Cometam minari triſtia Curtius aſſerit.

REmitto cæleſtia, quorum Vos ſcilicet minas inſuper habetis. Fulgeant, luceant, & crines aut barbam oſtentent: Veſtris in Comitiis adoptitii crines præpoſſunt. Nunc cum Capitulatio examinabitur, ſubventaneâ è cælo face opus non eſt, in tenebris hæc diverticula rectiùs inveniuntur. Adjungo auctarii loco P. Athanaſii manum, ſed remittendam ſaltem Monachium, quò proximâ ſeptimanâ eundum erit.

Curtii hiſtoria cæleſtis. Cometæ prænuncii futurorum.

Bullialdo multam à me ſalutem: Laboramus jam in ejus fundo, cum aliquid exſudaverint præla, & illi & Hevelio mitam exemplum Hiſtoriæ cæleſtis. Ejus curſum noſſe magis intereſt, quam quid ejuſmodi deſultorii hoſpites prænuncient, & Veſtra Comitia forſitan adhuc plura peccabunt, quam ille ſiderum Senatus deliberet. Optimum eſt præeſſe qui iſtis atque illis imperat.

Iter Cometæ Anno 1664. *à die* 14. *Decembris uſque ad diem* 30. *Romæ obſervati per Patrem Athanaſium Kircherum ad R. P. Albertum Curtium S. I.*

Obſervatio Cometæ Romanæ.

SEx potiſſimùm conditiones in hoc noviter detecto Cometa conſiderari poſſunt.

Situs, Motus, Forma, Lumen, Locus, Caudæ directio.

Cometæ in Corvo ſitus, motus, forma, lumen, locus, cauda.

1. *Situs*, uti vides, ut principio fuit viſus primum ſub roſtro Corvi.

2. *Motus* fuit ex Oriente in occidentem non æqualiter, ſed ſub Geometrica quadam proportione velocitatis, ultimis diebus in Occidentem præcipitatus, Tropicumque aliquantiſper tenuit, ſed poſtea ultrò citròque tandem in octavo gradu citra tropicum conſtitit.

Caudæ Cometæ in Corvo longior quam illius Anno 1618.

3. *Longitudo* caudæ à prima obſervatione ſemper crevit, donec circa 23. ad 15. gradus extenderit, quæ longitudo multùm ſuperat caudam Cometæ Anni 1618. Lunâ vero creſcente adeò diminuta fuit, ut præter caput nihil aliud compareret, non uti multi putant, quod caudam amiſerit, quod intenſius Lunæ Lumen tenuem & imbecillem Lucem, quâ cauda ſplendebat, veluti abſorbuerit.

Caudæ Cometicæ lumen a vicino lumine Lunæ abſorptum eſt.

4. *Lumen* mediâ nocte fuit fuſcum & ad inſtar flammæ piceæ tædæ relucens, juxta horizontem vero pallorem nonnullum induit. Unde Aſtrologi eam Martio-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Martio-Saturninam definientes futilibus ſuis Vaticiniis non ſine multorum periculo urbem infatuaverant. *Aſtrologorum vaticinia futilia Kircherus arguit.*

5. Ad *Locum* quod attinet cum ille jam, uti ex literis ad me datis patet, per totam Italiam viſus ſit eodem in Loco, eum ſupra Lunam alicubi eſſe aſſero, quod tum luculentius conſtabit, ubi Tranſmontanorum obſervationes ad nos appulerint: cum locus ſine parallaxium notitia definiri non poſſit. *Cometa in Corvo viſus Lunâ ſuperior.* *Parallaxium notitia neceſſaria.*

6. In principio caudam vertebat verſus Zephyro-Boream partem Europæ. Sed poſteris diebus caudam Boreæ obvertiſſe viſus fuit: Ad effectus quod attinet quod dicam non habeo.

P. S. Hac nocte viſus fuit in cingulo Orionis, unde colligo eum ad nos feſtino gradu properare. Deus avertat mali ominis viſitationem!

Tridento à P. *Simone Mair hæc de Cometa ſcribuntur.*

Obſervatio Cometæ Tridentina.

VIſus eſt primò 17. Decembris hora 4. matutina, & apparuit uſque ad diluculum, quemadmodum etiam 18. 19. & 20ma. ita ut eodem ferè loco inter Corvum & Craterem videretur. 21. Decemb. non fuit viſus propter nubes. 22. apparuit ortus (quando enim verè oriatur impedientibus montibus ſciri hic loci non poteſt) Circa 2. poſt mediam noctem, occidit circa 7mam. Die 23. apparuit ortus ante ſecundam, deſiit videri media 7a. Die 24. apparuit ante primam, occidit hora ortus media nocte, diſparuit ante 6. 26. ortus ante mediam noctem, 6. 25. occidit hora 4, caudamque, quæ primò videbatur verſus Occidentem æſtivum protendere, ſemper magis in Septentrionem porrigebat.

Lucernæ viſus eſt primo 15. Decembr. uſque ad 20. locum illius poſuit P. Mourath in medio Hydræ ſub Cratere & Corvo, caudam verſus Aquilonem. *Obſervatio Lucernenſis.*

Dilingiæ 31. Decembris & 4. Januarii ſe vel alium vel eundem vidiſſe ſcribunt, qui 5. Januarii magis quam alias vertici illorum imminebat caudâ ad Orientem porrectâ. *Dilingenſis.*

Curavi hæc ex alienis literis deſcribi quæ ſuſpicionem de altero Cometa Reverentiæ Veſtræ facilè eximent, ego certè judico eundem hunc eſſe cum illo qui 18. Decembris primo à nobis videri cœpit. Quod Reverentia Veſtra de nimia motûs celeritate opponit, apud me difficultatem nullam habet; deprehendi enim eum nocte feſtum Circumciſionis antecedente à quadrante poſt ſeptimam veſpertinam uſque ad quadrantem poſt noctis duodecimam ſeptem ad minimum gradus motu proprio progreſſum eſſe. Unde facilè conſpicere licet, eum à 25. Decembris uſque ad 30. ejuſdem à conſtellatione Hydræ ad Leporem uſque progredi potuiſſe, cum minori etiam velocitate iter illud conficere potuiſſet. Porro ex Hiſtoria Cometarum apertè conſtat, pleriſque motum proprium fuiſſe inæqualem. In medio igitur velociores fuere quam in principio aut fine Cometæ Anno 1472. 1531. 1556. A Regiomontano, Appiano & Hommelio obſervati. Certè qui ſpectatus eſt Anno 1472. ubi velociſſimus fuit, proprio motu una die 40. gradus progreſſus eſſe ſcribitur. Hæc paucis modo, plura enim fortè aliàs de rudibus obſervationum mearum primitiis, ubi eas paulò meliores in ordinem digeſſero.

Cometæ in Corvo & Lepore unus idemque eſſe putatur. *Cometæ motûs celeritas eſt illi ſolemnis.* *Ut & inæqualitas.* *Cometæ in medio velociores quàm in principio velfine.*

Obſervatio Lugdunenſis.

DIe 14. Decembris Cometes viſus eſt Corvum inter & Craterem. Ejus altitudo Merid. fuit circiter 22. ſuperans Tropicum Capricorni, qui elevatus 20°. 44′. *Obſervatio Lugdunenſis.*

Die 21. qui eſt dies Solſtitii Cometes ortus fuit 6. circiter horis ante Solem, ſed in eodem puncto Horizontis, quod Soli Orienti hoc tempore competit *Solſtitii die Cometæ ſtatus.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

petit, ita ut motu diurno eundem atque Sol Parallelum deſcriberet, habens altitudinem Meridianam paulò majorem quam 20°. Motu proprio Cometa à Septentrione in Auſtrum tendebat.

Die 22. magis accuratè obſervatus Cometes, & repertus notabiliter eſſe depreſſior. Conſiſtebat in velis Argo navis, & quaſi tribus gradibus infra Tropicum Capricorni deſcenderat.

Die 26. adeò promoverat verſus Occaſum, ut videretur obtinere primum gradum Virginis. In circulo Meridiano parum ante cor Hydræ hora ſecunda 45'. elevabatur 14°. 15'. Boote habente altitudinem 26°. & Cometâ faciente lineam rectam cum Spica Virginis & cum roſtro Corvi, itemque aliam rectam cum Cane Majore, & cum lucida in radice caudæ ejuſdem Canis.

Neoburgi 30. *Ian.* 1665.

Cometam triplo minari Curtius aſſerit.

RIdentne ſidera, & tutò identidem vultu objurgant mortalium vanitatem! Cometa ſanè proximus etiam vertici noſtro parans inſultare, illo ſe ex Theatro ſubduxit tanquam poſt proſcenium, ex obliquo arbitraturus, quo ſucceſſu futuræ ſint illæ ruinæ, quæ Cleombrotum terruerunt non Lyſandrum. Alii tamen nunciant adhuc ſpectari & craſtino die, demigrante Luna ſciemus, quantum de illa face ſuperſit. Hevelius Dantiſci accuratis atque diligentibus obſervatis eundem eſſe putat, qui prior exeunte anno matutinus inceſſit. Obſervationes habet multas & accuratas. Agreſtes memorant 27. Decembris manè & veſperi ſpectatum, cui credimus? Etiam literæ Viennenſes memorant crepuſculo & aurorâ ſpectatum, quibus aſſertis utinam omnes ſuffragarentur! Sed Hevelius inſtrumentis & multiplici arte inſtructus præ aliis eſt, ejuſque liber ſub prælo, quo inter alia ſpectanda, etiam iſtud producet.

Hevelius laudatur.

Cometas duos quidam una nocte ſe vidiſſe referunt.

Neoburgo Ratisbonam die 5. *Febr.* 1665.

Cometa origo.

COmeta iſte ex letheis humoribus coaluit. Me ſanè obliviſci nuper fecit, quæ maximè volebam, literas & gratias ad Illuſtriſſimam D. Veſtram. Eas nunc repeto, & quæ ſuperſunt remitto jam jam accinctus itineri.

Neoburgo Ratisbonam, die 13. *May* 1665.

DE iis quæ ſuper Cometis alii meditantur, gratias Illuſtriſſimæ D. Veſtræ repono. Utinam à Doctiſſimo Hevelio aut Bullialdo aliquid adeſſet! Mihi præter ſidera Palatina obſervare nihil contigit hoc menſe. Et video Planetas ſubventaneos, qui circumſtant, paſſim exerrare.

Reliqua inter R. Dn. P. Curtium & Illuſtriſſimum Dn. Rautenſteinium, Miniſtrum Statûs & Legatum Neoburgicum, commutata videantur ſupra in exemplis literarum Ratisbonâ Hamburgum die 16. Aprilis, & die 27. ejuſdem.

Hamburgo Neoburgum die 11. *April. S. N.* 1665.

Viro Admodum Reverendo Clariſſimo, Domino P. ALBERTO CURTIO S. J. Theologo & Philoſopho Celeberrimo, Collegii Neoburgici Rectori,

STANISLAUS LUBIENIETZKI DE LUBIENIETZ.

S. P. D.

NOn invitus has ad Te literas do, quia nec inexſpectatas, nec ingratas Tibi eas fore ſpero. Nempe jam diu eſt, ex quo meum, & diſcendi quæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

quæ ignoro, (præsertim in Astronomicis, occasione illius insignis Cometæ nuper visi) & de Te benè merendi studium ex Illustrissimo Domino Rautensteinio probè cognovisti. Cui quantum non tantum uterque nostrúm, & Clariss. Bullialdus (à quo en tibi plurimam salutem, & quæ ad me de Cometa scribit, hodie mihi reddita) debeamus, vinculo amicitiæ & commercii literarii per eum juncti, sed quantum debeant ipsæ literæ humaniores, tùm & excellentissimæ virtutes, omnesque earum cultores, res ipsa testatur, ut meis verbis plane non sit opus. Gratulor mihi multum, potuisse me, licet longè dissitum & ignotum, id officii præstare; quod Tibi gratum fore & sperabam & credebam, ac fuisse gratum ex eodem Illustrissimo Amico ac Fautore communi intellexi. Nempe quòd varia, quæ de nupero Cometa hinc inde acceperam, Tecum hac viâ communicarim. Èn quæ heri à Clarissimo & Amplissimo Domino Hevelio die 3. Aprilis data accepi. Tanti Viri (cum quo dubito ut facilè quisquam assiduâ observatione siderum & phœnomenôn, eaque accuratâ, tum instrumentorum præstantiâ, comparari possit) judicio & sententiæ, quam nuper mihi aperuit, quamque ego mox Tecum & cum Clarissimo Bulliado communicaveram, unum scilicet nobis in Corvo & Lepore, ac demum in Ariete, conspectum fuisse Cometam, plus profectò fidei tribuendum est, quam aliorum rationibus à diverso situ, motu, apparitionis tempore & colore desumtis, vel etiam narrationibus de duobus Cometis distinctè unà nocte visis. Paria cum Hevelio facit Bullialdus, quod & præsentibus literis adstruit, Vir in re literaria magni faciendus, tum & Clarissimi Viri, Fridericus Büthnerus Professor Mat. Dantiscі, Johannes Placentinus Francofurti ad Viadrum, Abrahamus de Grau Franequeræ in Frisiis, Erasmius Bartholinus Hafniæ, aliique, quos nominare longum foret, qui mentem suam mihi hac de re aperuerunt. Eandem mentem Reverendis & Clarissimis Sociis Tuis Kirchero & Ricciolo, & Dominico Cassino esse illud ex Cl. Bullialdo accepi.

Auctor justis de caussis Curtium scripto adivit.

Officiosus in amicos esto.

Hevelius laudatur.

Cometam unum in Corvo & Lepore visum esse Hevelius asserit, tum Bullialdus, Büthnerus, Placentinus & alii.

Cometæ gemini in Corvo & Lepore visi defensorum rationes.

- - At quis dubitet nomina tanta sequi?

Quid ad objectionem Fornelii Professoris Ubsalienſis, ex inæquali motu Cometæ alium Cometam in Corvo, alium in Lepore luxisse colligentis, Bullialdus noster respondebit, ex literis ejus, quarum Tibi copiam Illustrissimus ille Amicus noster faciet, perspicies. Et ego in lectione historiæ Cometicæ, vidi tot Cometas eosdem mane & vesperi lucentes, & valdè diverso ac inæquali motu in proprio circulo progredientes. Libenter tamen Tuam hic videbo sententiam, sicut & aliorum Virorum eruditionis laude multâ conspicuorum, præcipuè verò Mathematicarum rerum scientiâ politissimorum. Tum & de Cometarum origine & motu, an scilicet is orbicularis, vel rectilineus, vel vagus sit. Nisi tamen hoc Tibi gravissimis negotiis occupato molestum sit. Sed dabis pro Tua humanitate, quæ germana eruditionis soboles est, veniam homini ingenuo & ad honesta vadenti, qui quotidie

Cometæ gemini defensoribus respondetur.

Cometæ iidem mane & vesperi ac inæqualiter progressi.

Cometæ motus diversus statuitur.

Humanitas doctos decet.

Disco docendus adhuc quæ censet - -

hic vel ille artis alicujus peritus. Cum & Coryphæus 7. illorum Græciæ Sapientum Solon id fecerit ad Senium properans. Et cur ego, cum sim unus ex junioribus non discam, ea, quæ tutò docere valet sapientia Senum? Cur non ergò & de Cometa nupero, sed & de hocce noviſſimo, quem in Pegaso mane circa horam tertiam lucere audio, consulam eos, quos Deus nobis Mathematicarum

Discendum quotidie, etiam senibus.

Juniores discant à Senibus quæ recta sunt.

Cometa in Pegaso.

- - - rerum dedit esse magistros?

Cum autem plures Amici me ad ea, quæ de Cometa hinc inde collegi edenda, utpote publico & jucunda & utilia, ut illi judicant & ego spero, futura, hortentur & excitent: quidam etiam Observationes ac narrationes suas judiciaque mihi eâ fini porrigant, Te quoque rogatum volo, ut mihi bona cum venia Tua liceat edere ea, quæ de Cometæ ad Illustrissimum Dominum Rautensteinium

Auctor cum Curtio de operis editione deliberat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

nium vel Ingolſtadii, Romæ, Tridenti & Lugduni obſervata miſiſti vel perſcripſiſti, nec non ut plura talia vel à R. D. P. Mair, quæ promiſit, &, ut puto, miſit ad Te, vel aliunde nactus mecum communices, quo & meum opus augmentum & ſplendorem accipiat, & nomina Veſtra juxta cum Clariſſimorum Virorum nominibus poſterorum memoriæ commendentur. Vale & me mutuæ benevolentiæ amore proſequere.

Neoburgo Hamburgum die 7. Maji 1665.

Generoſiſſime Domine.

Curtius de Cometis diſputare recuſat ob diverſitatem ſententiarum, quam Anno 1618. viderit.

DOmine Obſervandiſſime. Invitas me ad Eclogas cæleſtes de Cometis, quos hic annus accendit. Ego verò nolim bis ad eundem lapidem offendere. Quadraginta octo anni ſunt, quod adoleſcens una cum P. Ciſato Magiſtro meo grandem illum Cometam obſervavi, qui bellis eo tempore ortis, velut Pyrrhicâ ſaltatione præluſit. Varia tum concertatio noſtris P.P. cum Kepplero, quem ſub id tempus noſſe cæperam. Is literis non unis teſtabatur * tres eodem tempore Cometas arſiſſe. Arſerunt, ſed epiſtolæ deinde ab Oceano & Oriente ad nos miſſæ fidem fecerunt, non vanam fuiſſe Keppleri aſſertionem. Jam denuò acriter diſceptant, unuſne ſit Roſcius in illo Theatro? Ego Obſervationes quas hucuſque nactus ſum, tanti non facio, ut ex iis pronunciare fidentius aliquid poſſim. Doctiſſimus Hevelius Dantiſco forſitan aliquid daturus eſt, quo exſpectationi ſatisfiat. Romanas ſchedas & Ingolſtadienſis Mathematici typum mitto. Atque unà quæ Româ Vir Doctiſſimus ſcripſit 11. Aprilis. De fide ac pretio pronunciare non patitur ea reverentia, quam gero erga iſtos naturæ Interpretes: & præter obſervata autographa identidem tractanti faſtidium eſt aliorum conatus inſpicere. Hoc agamus potius ut bona fide conferantur in publicum, quæ quiſque inſpexit. Cætera tempus aperiet, & ii quibus otium eſt, & amor rerum cæleſtium. Generoſiſſimæ Dominationi Veſtræ me unicè commendo.

Cometæ tres Anno 1618. viſi.

Cometam in Corvo & Lepore unum fuiſſe Curtius dicere veretur.

G. D. Veſtræ

Servus in Chriſto

ALBERTUS CURTIUS.

Româ Neoburgum die 11. Aprilis 1665.

Obſervatio Romana.

TErtium Cometem illuſtriorem primò aſpicimus ab 8. diebus, longam caudam in occaſum porrigit, in ortum tamen brevi porrecturus; jam proceſſit ab equuleo ad caput Andromedæ, ſeu umbilicum Pegaſi in arcu Eclipticæ parallelo, quantum ſcilicet obſervari potuit, illius motus diurnus eſſet ferè 5 gr. 36. ortum verſùs, ejus latitudo eadem ſemper gr. 25. 26.

Cometa mense Aprili viſus Romanis eſt tertius.

Cometarum trium in Corve, Lepore & Pegaſo comparatio.

Certè in Cometis natura ludere videtur. Nam primus in occaſum movebatur, tertius in Ortum: primus in Curriculo maximo, tertius in minore: primus in orbita maximè inclinata ad Eclipticam, ſcilicet ferè 50 gr. tertius in orbe parallelo, ac proinde nullo modo inclinato: primus motu maximè inæquali, tertius æquatiſſimo: primus verſùs Auſtrum, tertius verſus Boream; primus ut Planetæ, ſecundus eodem cum ſtellis motu, eandem ſemper diſtantiam eundemque ſitum ſervabat: tertius partim ut ſtellæ, in circulo ſcilicet, Eclipticæ parallelo, partim ut Planetæ, quorum velocitatem exceptâ duntaxat Lunâ, ſuperabat. Alterum eſt, quod his diebus in cælo obſervamus, nimirum *Borealem cinguli Andromedæ, juxta quam ſecundus Cometes apparuit, ab eo loco in quo ſecundum omnes tabulas ſita erat, deflexiſſe arcu ferè 2. gr. & alteram novam videri cum dicta extrema Boreali & media cinguli triangulum ferè

** Andromedæ cinguli Borealis ſtella Romanis defeciſſe videtur.*

Phænomenon ad cingulum Andromedæ Borealis Cometam fuiſſe putatur Romanis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Image(s) reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

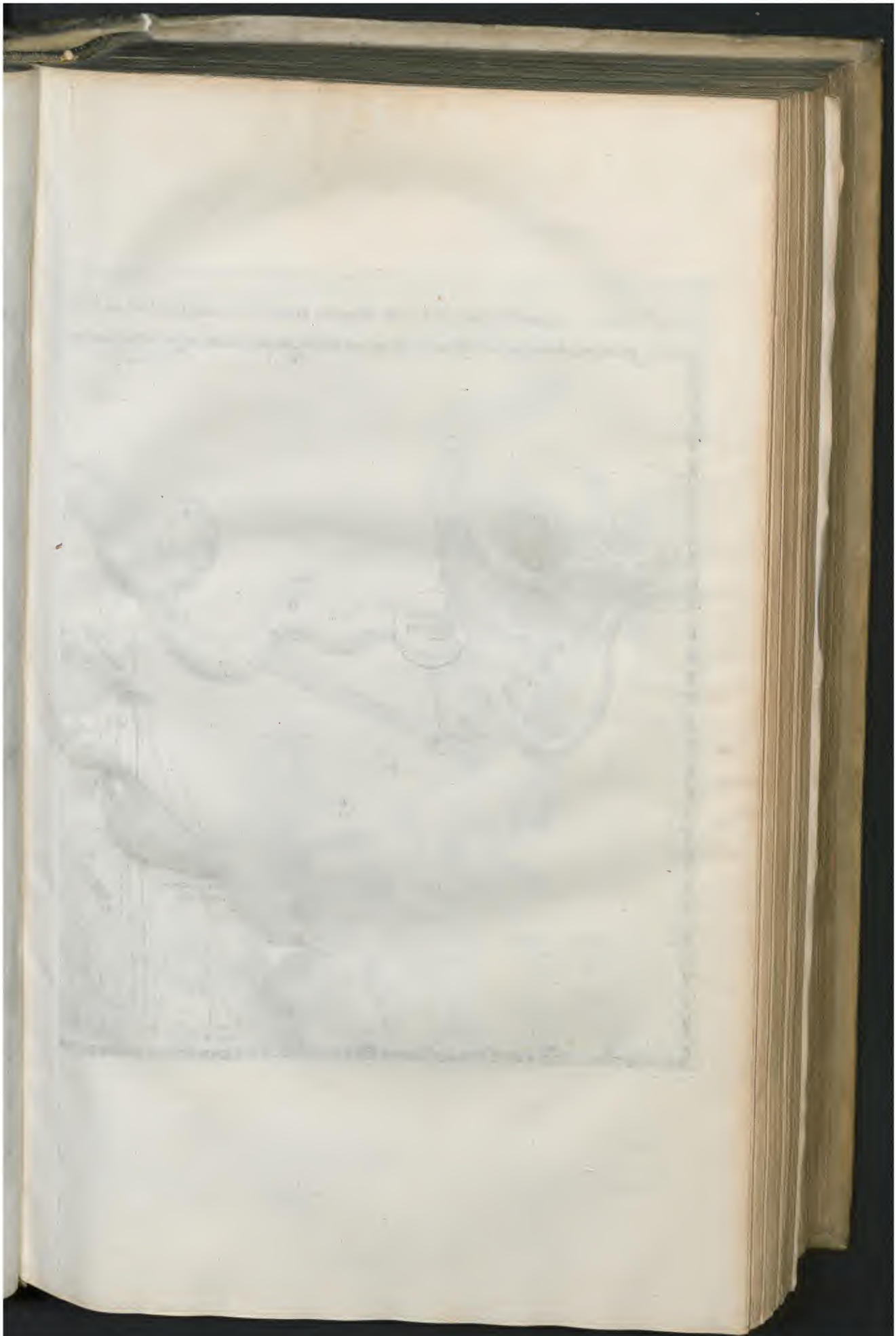

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images repraduced by caurtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

n Colleg. Rom. Math. Prof. menſe Dec. 1664. factar. ad Comm. R.D.P. Alb. Curtij S.I. pert.

N.° 4.

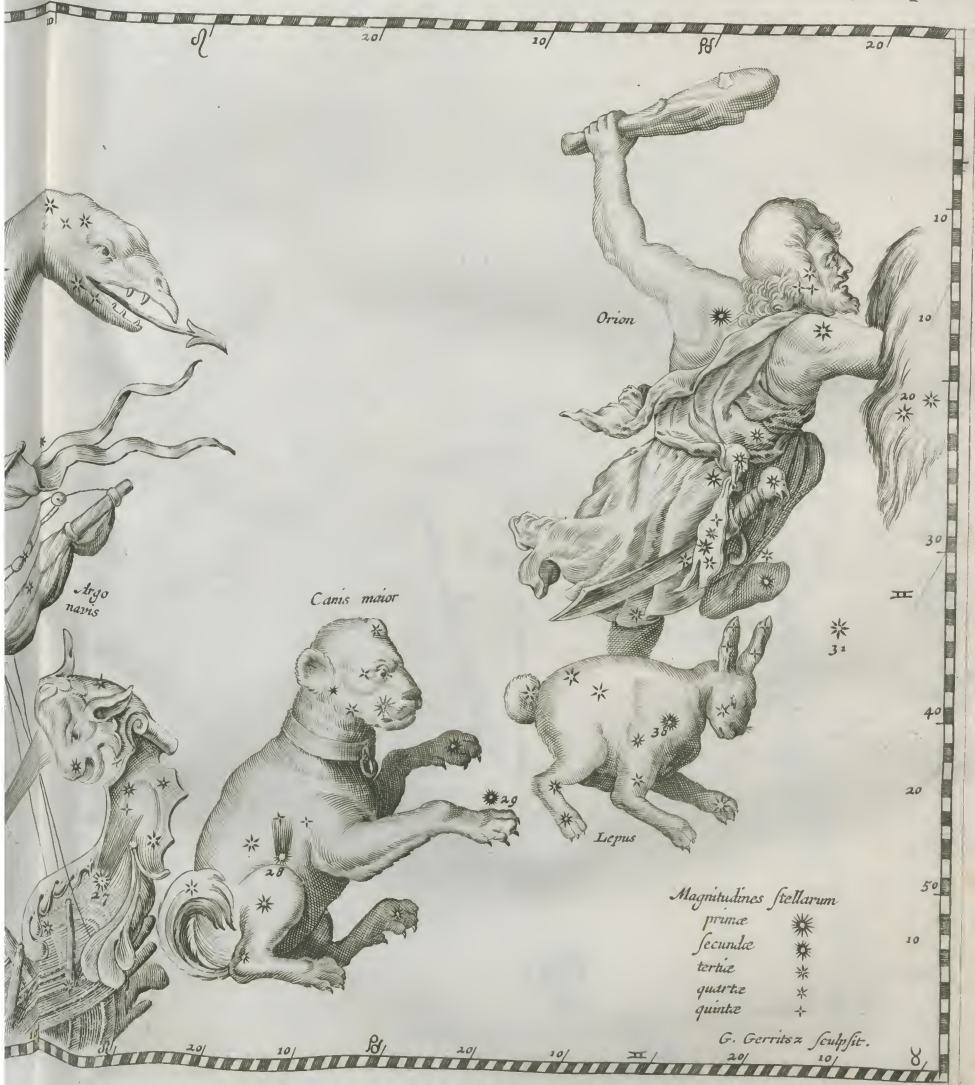

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Hoog.
107 B 47

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Image reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Fig. observ. Comet. a R.P.A. Curtio missa ad ejusdem Communicat. pertinens

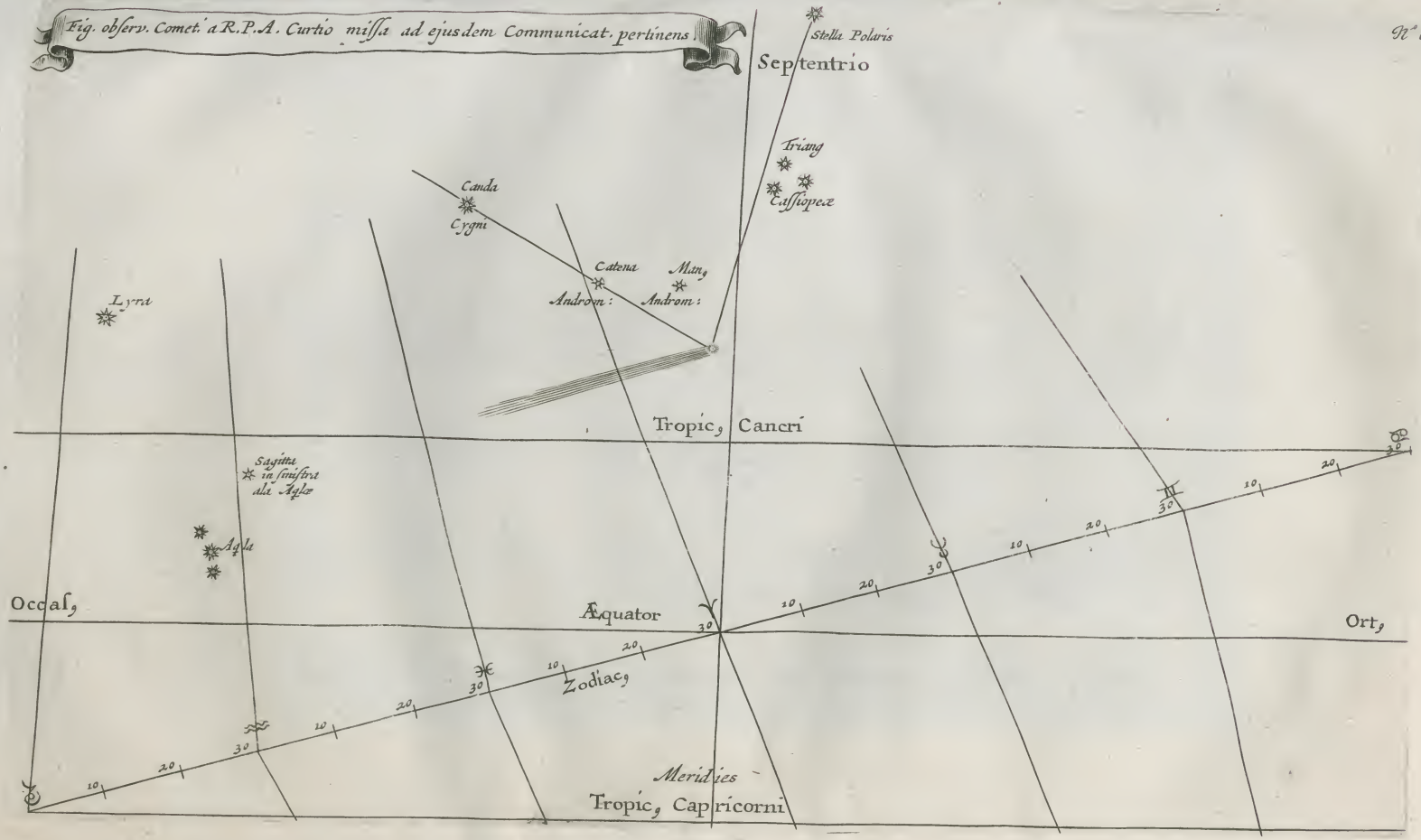

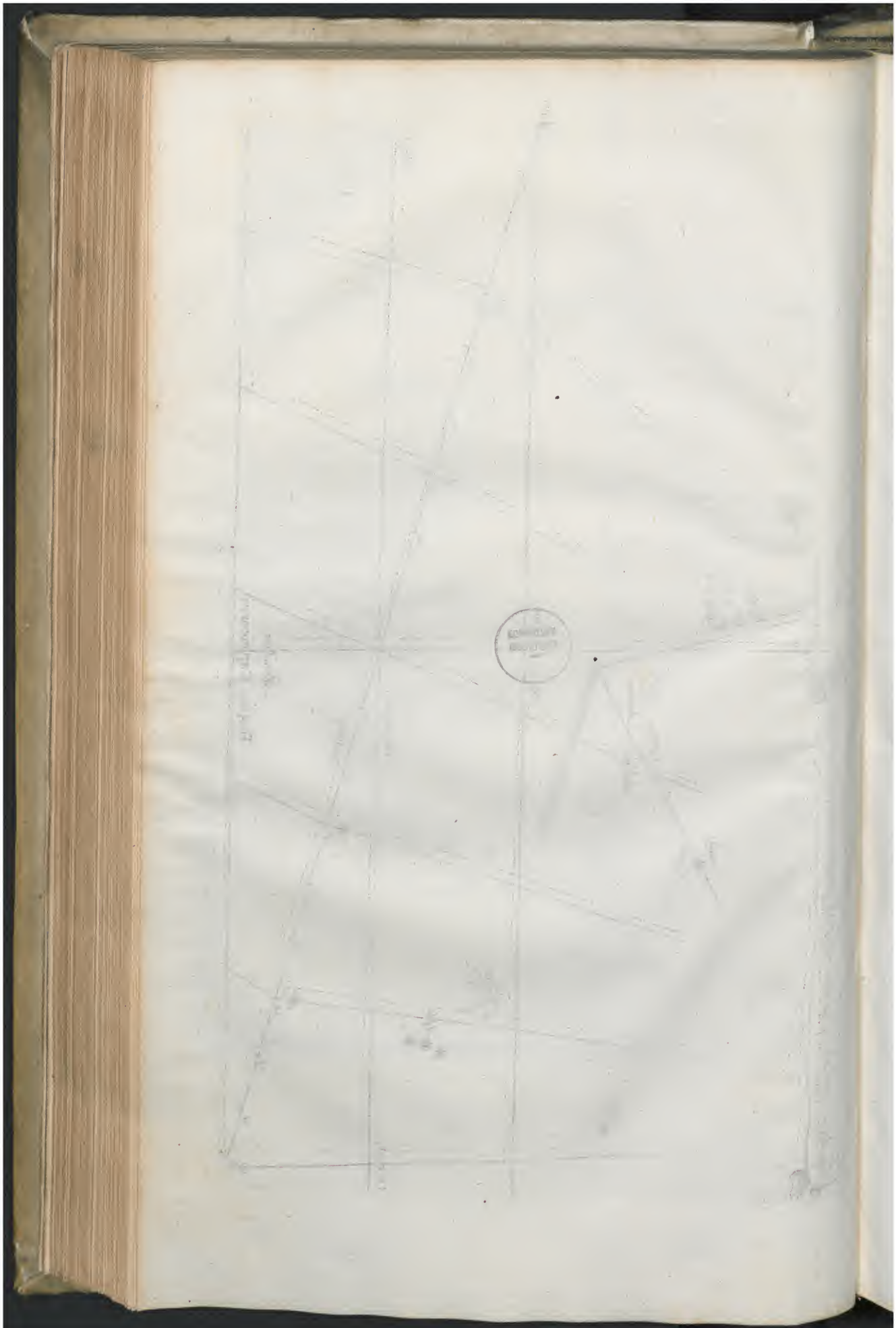

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Figura obſervat Cometicar. Ingolſtad. factar. ad ear

Hiſtoria Obſervationis

Año 1664. Cometa exeunte Nov. ut aliunde nuntiatur, jā exort.⁹ Ingolſtadij 18. Dec. mat. primo nobis viſ, eſt infra Tropicū Capric. ſubroſtro Corui, barbâ directe à Sole verſ, Occaſum hij, emalem protenſa, et late; qua termina batur, diffuſa 19. Dec. nubes. 20. Dec. intra Craterem et Coruū. 21. 22 23. 24. nubes. 25. Dec. 4 mat. infra Ventrē Hydri, qua ei Crater inſiſtit. ſub eadem Trop. comparuit. Caput hac die apparenti diametro fere par Veneri. barbā albicanti luce ſplendidam ad 30 gr. cuibrare Viſum. 26. 27. 28. 29. nubes. 30. Dec. 9.ᵈ vesp. in Lepore velut emāt, apparuit, ob Lunæ viciniam enī cauda diſcerni no potuit. Porrs eunde hunc cum priore Cometā eē, confirmant Obſervationes Tridentinæ, quæ 28 Dec. eum prope Canē maj. celeriori quâm initio mo ex barbato caudatum euaſiſſe teſtantur. 31. Dec. int ſupra Trop euectus conſpiciebat, A.º 1665. 2. Ian. die. 9.ᵈ veſp. ad Boreale Eridani ripā conſtitit 2. Ia bulā attigit, Syrma Orienti obverſū trahens 4. I in Caudæ medio prope nucleū Cometæ lucida Ceti, am Leodij, Olomucij, Vienæ, Mantuæ, Pragæ Lucer eſt. Vnde colligi poteſt, Cometā carere parallaxi ſe Quantū verò ſupra Lunā clevat, ſit, ad parallax

ad eandem Communicat. Curtianam pertinens. N.º VI.

quam initio motu progressum, ex matut. vespertinū,
tur. 31. Dec. inter Leporē et Eridānū iam multum
1665. 1. Ian. 12. noctis ad Australem: et eadem
constitit 2. Ian. prope os Ceti. 3. Ian. Ceti mandi
trahens 4. Ian. Æquatorē superavit. 5. Ian. 6.ª vesp.
lucida Ceti, Menkar dicta clarè resplenduit, quod etiā
Pragæ Lucernæ, Tridenti sub idē tempꝰ observatum
re parallaxi sensibili, adeoq; Luna inferiorē non esse
t, ad parallaxium incertitudinē evidenter demon-

strari nequit. 6. 7. 8. 9. 10 Ian. per caput Ceti tardè progressꝰ. 11. prope anteriores Arietis pedes comparuit, caudā breviere versꝰ oculū Tauri exporrectā. 12 Ian. in genu Arietis. 13. et deinceps usq; ad 4 Feb. lentius in dies inter pectꝰ Arietis et Linum Piscium progressꝰ Corpore multum imminuto ac Syrmate breviori affulsit 4. Febr. postremo caudatu licuit instrumentis observare. Visꝰ tamen porro nobis est instar stellæ nebulosæ. 5. 7. 10. et 11. Feb. inter cornua Arietis et Linū Piscium. Deinceps uerò etiā ab acutissime videntibꝰ deprehendi amplius non potuit. Hinc constat, Cometā maximā Zonæ Torridæ partē perlustrasse; adeoq; majori Africæ, et magnæ Asiæ ac Americæ parti, nunquā tn̄ Europæ verticalē incessisse.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

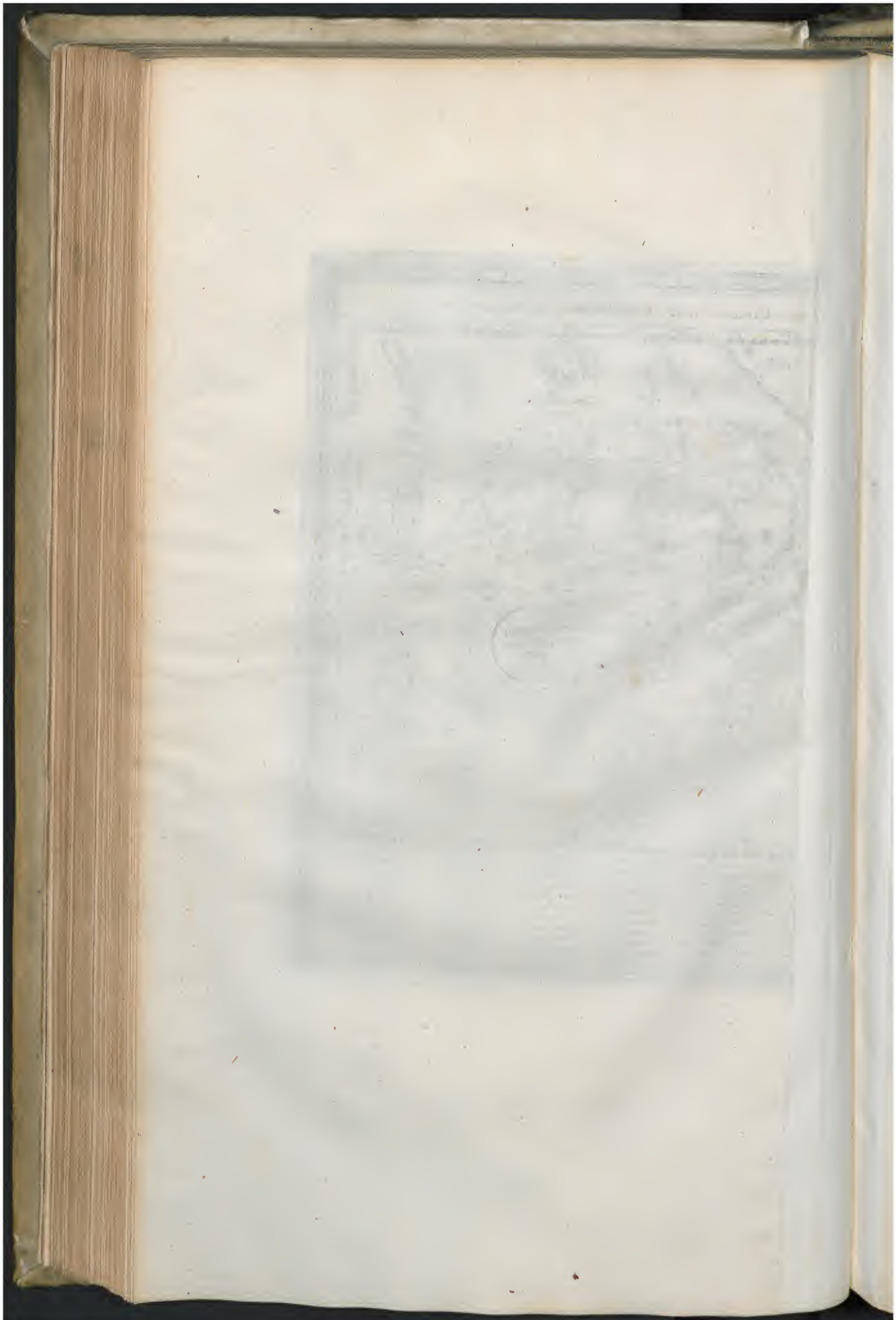

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

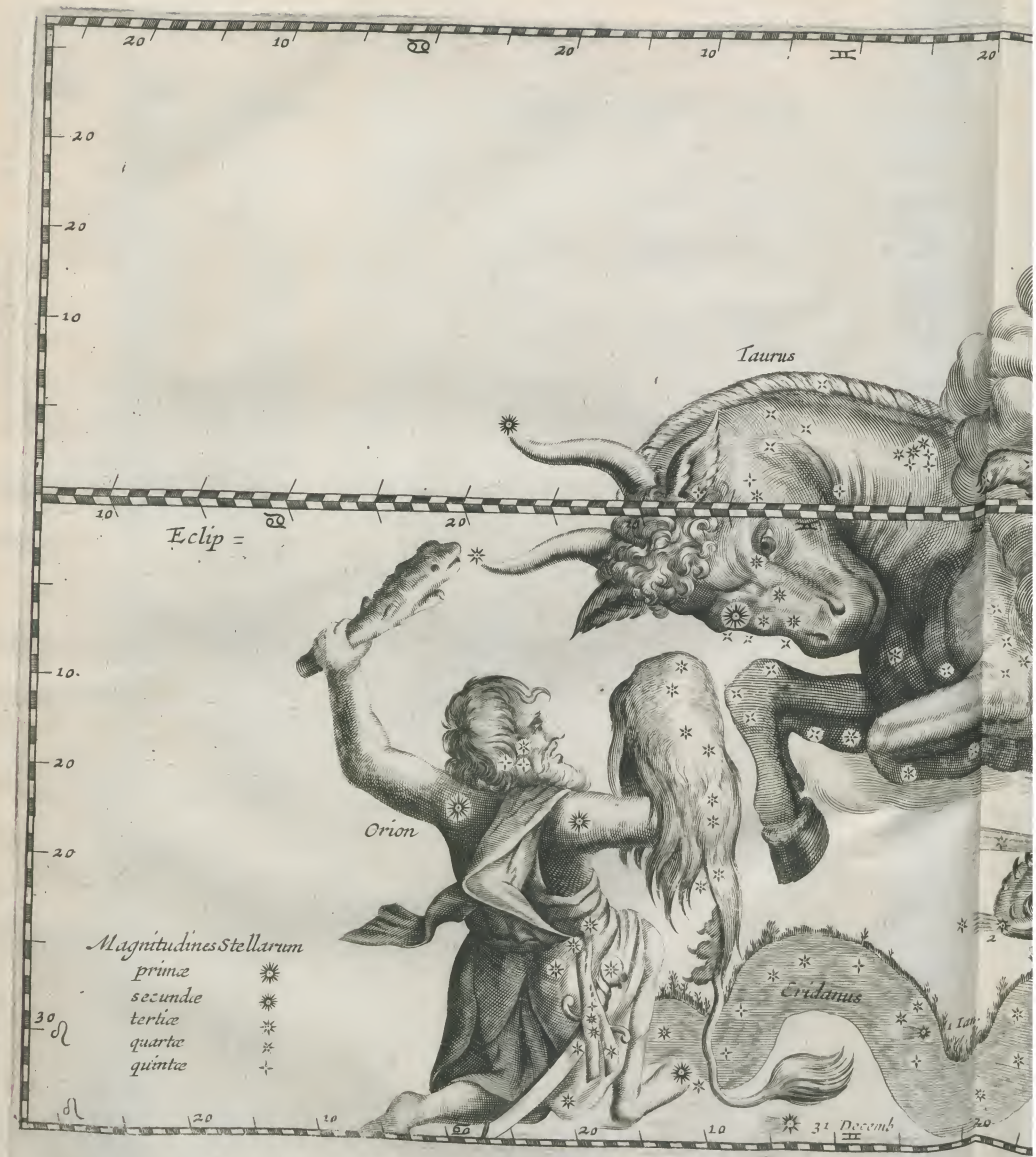

Figura obſervat Comet, à R.D.P. Ægidio Franc. de Gottinies S.I. in Collegio Rom. M

Eorly European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Hoog.
107 B 47

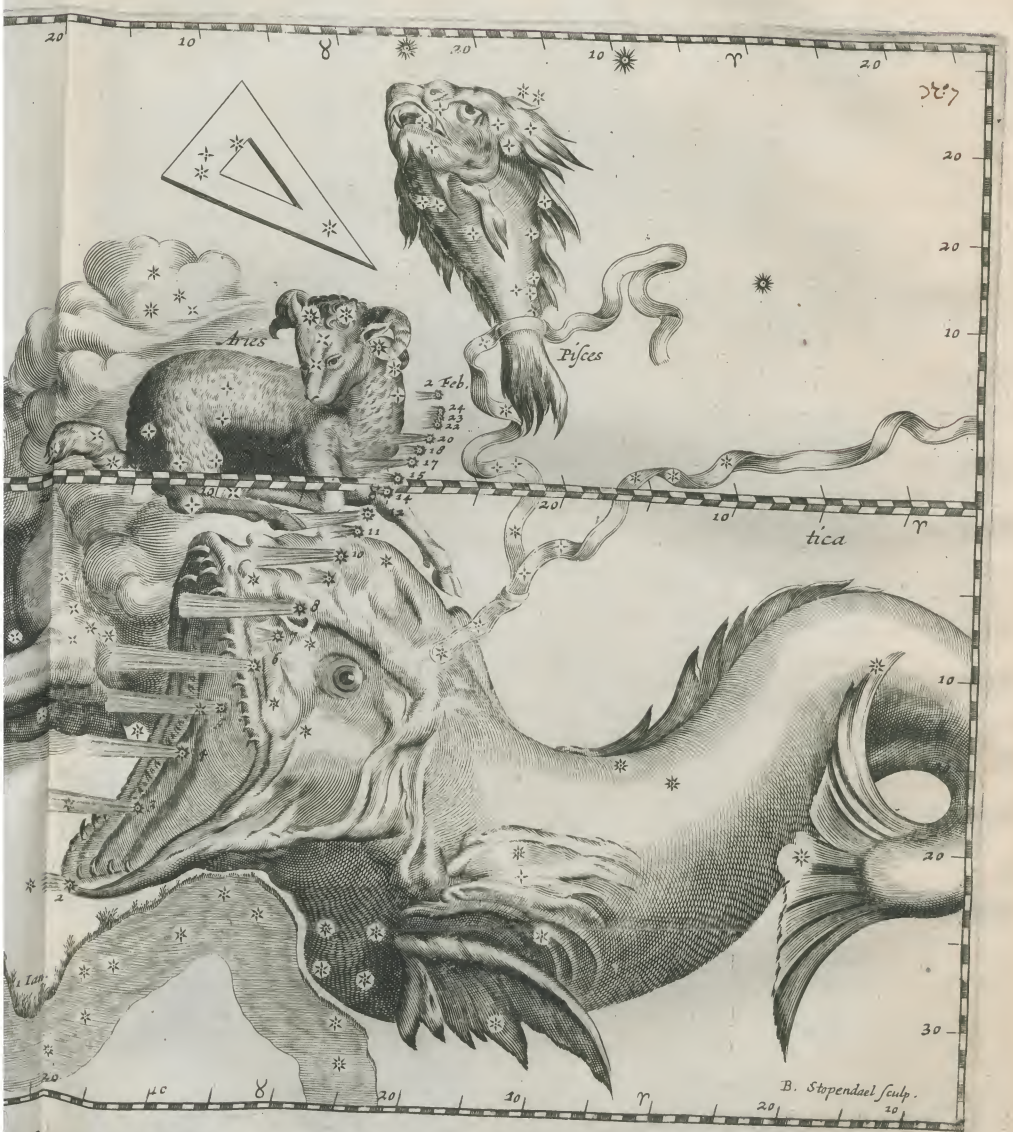

io Rom. Math. Prof. mens. Ian. et Febr. factar ad Communicat R. D. P. Alb. Curtij S. I. pertin.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

ferè æquilaterum facientem: equidem utraque longiore tubo ſpectata aliquot ſtellarum congeriem exhibet. Ex hoc fortè aliquid novi deducemus.

Hamburgo Neoburgum die 27. Maji 1665.

S. P. Admodum Reverende Domine Pater, Clariſſime & Doctiſſime Vir!

QUis bonarum literarum, præſertim verò Mathematicarum diſciplinarum amans, Te ad colloquium vel vivæ vocis vel illud mutum non invitaret? Tantò magis ego qui quotidie diſcere volo, & in his me pro virili exerceo, quæ ad cognitionem rerum, maximè verò ad morum probitatem faciunt. Nam ſine hac quid illa eſt niſi gladius in manu furioſi, vel, ſi illa Alſtedii ſimilitudo benè olet, Saccharum in cloaca?

Diſcendum quotidie, ſed vitæ non Scholæ.

Ut verò Te ad dicendum de nuperis phœnomenis illuſtribus invitarem, Illuſtriſſimus Dominus Rautenſteinius effecit. Is enim ſubinde mecum, pro jure amicitiæ, ea quæ ad illum de argumento hoc ſcripſiſti, communicavit. Tantæ notæ parario mutuò nobis innotuimus, & legibus amicitiæ ac commercii literarii nos adſtrinximus. Quid enim cordatis hominibus dignius, quàm de rebus ſcitu dignis coram vel per epiſtolam, fidam mentis internunciam mutuò conferre? Quidni verò majori nunc ardore ad Te compellandum & conſulendum inflammer, qui ex Te ipſo cognovi Te eſſe Præſtantiſſimi illius Mathematici P. Cyſati (quo Ingolſtadienſis Urania meritò gloriatur, quemque ego, indice P. Ricciolo cognovi) diſcipulum? Et is quidem celeberrimum illum Cometam anni 1618. quartum fuiſſe, ut me melius noſti, aſſerit, ac Cyſato (hâc verò ratione Tibi quoque ejus tunc diſcipulo & Obſervationum adminiſtro, ac veluti fido Achati) laudem hanc diligentiæ, quod tunc Cometam ac diem 22. Jan. obſervaverit, non tamen extinctum, ſed cæli injuriâ oculis ſubductum tribuit. Ipſe verò, putatis accuratè quâ eſt diligentiâ & eruditione ſingulari, rationibus, non cum Keplero quinquaginta quinquè, ſed cum experientiæ veritate quinquaginta novem amplius diebus è 24. ſcil. Novembris ad dictum 22. Jan. luxiſſe affirmat. Quò magis mirari ſubit reperiri nonnullos Aſtronomos, qui Cometam illum triginta dierum apparitione bello Germanico 30. annorum præluxiſſe & præluſiſſe dicunt. Eruditè profectò accurateque pertractat iſta P. Leinberer in illa Theoria Cometæ nuperi ab ſe ad Te, & abs Te ad me, ut dono Auctoris manu ejus ſignato, miſſa, de qua ideò maximas ago Tibi gratias. Qui quidem meritò P. Ricciolum, ac Aſtronomum noſtri ævi celeberrimum commendat: (quod elogium amici mei plurimùm obſervandi, cujus literarum apographum nuper Tibi miſi, legere gratum fuit, quamvis præclarorum in re Mathematica laborum & laudum ejus conſcio) verum tamen hîc non uſquequaque, fateor, mihi ſatiſfacit. Nam dum de mora Cometæ Anni 1618. ſermonem facit, non tantùm tacet P. Ricciolum 59. minimum dies & fortè aliquid amplius ei aſſignare, Almageſti novi lib. 8. Sect. 1. c. 3. p. 17. ſed & ab hocce noſtro illum celeberrimum Cometam mora ſuperari, utpote 60. amplius diebus ſecundum rationes Obſervationum, quas aliunde acceperat, ſecundùm verò proprias ſuas 56. diebus lucente diſertè dicit. Hoc tamen ultimum confirmatur non tantùm conjecturâ Clariſſ. Hevelii (qui in Prodromo ſuo Cometico p, 2. Cometam aliquantò citiùs quam 14. Decembris illuxiſſe colligit, & in Schemate adjuncto ſtationem priorem ei ad diem 23. Novembris ponit, quod & P. Leinberer in Hiſtoria Obſervationis tabulæ Uranographicæ adjuncta attingit, orbitæ ſcilicet eidem preſſo pede inſiſtens) aliorumque qui ſe phœnomenon illud exeunte Novembre Horizontem noſtrum iniviſſe affirmarunt vidiſſe; ſed & Obſervatione tum Oxonienſis cujuſdam Anonymi, tum Samuelis Caroli Kechelii, celebris Mathematici Leidenſis, quam die 2. Dec. / 22. Nov. fecit. Porrò Cometam noſtrum, illum priorem Clar. Hevelius die 29. Febr. ultimum obſervavit, ita ut duratio ejus tantorum Obſervatorum fide 81. diebus circumſcribatur, & ad integrum trimeſtre propè accedat. Quæ P. Leinberer de Cometis, qui ex

Eruditio ſine probitate magis obeſt quam prodeſt.

Cordati Viri de rebus ſcitu dignis conferre debent.

Cometa 1618. ille celeberrimus eſt numero quartus Cometam 1618. omnium longiſſimè Cyſatus obſervavit.

Cometa 1618. quinquaginta novem amplius diebus duravit putante Riccio-lo, & temerè bellum Germanicum triginta annorum præſagiviſſe ſtatuitur.

Cometa 1618 & nuperi in Corvo & Lepore comparatio reſpectu durationis.

Obſervatio Oxonienſis & Leydenſis omnium primæ, quantum a dhuc ſcimus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Cometæ ex matutinis vespertini, & contra, ex barbatis criniti, ac tandem caudati facti, in diversis mundi plagis & in diverso motu observati: tum & simul plures.

matutinis vespertini, ex barbatis criniti, ac tandem caudati evaserint, docet, experientiâ comprobantur: quâ in re plurimùm singulari P. Riccioli diligentiæ debemus. Qui etiam ex vespertinis quosdam matutinos, ut Anno 1531. & 1607. factos fuisse, & ut in diversis mundi plagis, ita & in diverso motu observatos, cumprimis illum 1472. fusè & accuratè docet, sicut nosti. Ut & plures uno eodemque tempore apparuisse. Meritò itaque P. Leinberer sententiæ illi insistit de priore Cometa, *licet ad Corvum plaga inter Meridiem & Orientem mane, ad Leporem verò plaga inter Septentrionem & Occidentem mediâ vesperi modò barbatus, modò crinitus & caudatus, & quidem cauda à vicino Lunæ lumine absorpta, ac denuò veluti sumpta, tum & diversicolor apparuerit. Nam ibi quidem *albicanti luce fulgens*, juxta assertionem ejus, secundum Clarissimum Hevelium verò *caput conspicuum subflavi coloris, luminisque debilioris, & aliquanto obtusioris, nusquam adeo vividi & splendidi, quale reliquæ stellæ & Planetæ ac Cometæ*, quos *Pseudo-Planetas* vocat, *plerumque habent, meditullium verò quodammodo lucidius ostentans, post hæc & capite crescente & lumen clarius nanciscente* fuit visus: Hic verò, secundum assertionem Ejusdem, *villis in orbem evibratis in Astro Leporis pallenti admodum luce resplenduit*; at secundum observationes Hevelianas *de suo lumine nihil ferè remittens, sed satis lucidus, amploque corpore, 24. scilicet minutorum cum capillitio, comam seu barbam rectâ ferè sursùm projiciens, capite hirsuto, in cujus centro lucidissimus & densissimus fuerit nucleus rotundus, colore ferè igneo ad diem 29. Decembris die quoquè 31. ejusdem, licet corpore, quoad diametrum, aliquantum imminuto, nihilominus tamen colore albicanti ac satis splendido.* Sed tu mihi pro amicitiæ, quo fruimur, jure, verbo indicabis, cur P. Leinberer priorem Cometam barbatum, posteriorem crinitum & caudatum, sive eundem qui ex barbato caudatus evaserit, appellet. Atque nos quoquè illum caudatum intuiti sumus, & quidem † longum syrma projicientem in Occasum, nudis tamen oculis vidimus. At Præstantissimus Hevelius à primo ejus conspectu die 14. Decembris caudam 14. gr. longam, die verò 21. ejusdem multò longiorem, scilicet ultra 22. gr. die verò sequenti 20°. circiter observavit. Quâ occasione meritò Tibi referam, ‡ illi etiam die 27. Decembris (quo tempore aliis observatum eum esse mihi non constat, cunctis posterioris apparitionis, vel, ut nonnulli volunt, secundi Cometæ initium à die 30. Decembris arcessentibus. Sed hoc Herculeis Viri illius, sine exemplo, Magni laboribus, & optimis ejus instrumentis tribuendum est) observatum esse Cometam. Ita enim ait: *Caput erat crispo ac denso cinctum capillitio. Beneficio verò Telescopii, nuclei corporis adhuc densiores, materiaque tenuior, quasi in medio peculiarem solidumque nucleum constituere videbatur. At caudæ magna ac inopinata diversitas obtigerat; siquidem non amplius Favonium vel Corum versus exporrigebetur, prout hucusque animadversum est, sed omninò ad Septentrionem, sursum scilicet protendebatur. Adhæc perquam ampla ac divaricata, longitudine 7. ferè graduum instar caudæ pavonis extitit, veluti Iconismus sub Num. 5. Fig. A. clarè ostendit.* Cæterùm ad diem 29. Decembris Hipparchus ille noster observavit sidus crinitum de suo lumine nihil ferè remisisse, sed satis lucidum, amploquè corpore, 24. scilicet minut. cum capillitio deprehensum fuisse, comam quoque seu barbam potius accuratè consideratam rectâ ferè sursum projecisse, unius propemodum gradûs: caput præterea hirsutum, instar Hirci sese obtulisse, in cujus meditullio seu centro lucidissimus & densissimus nucleus, colore ferè igneo, adminiculo Tubi obvius fuerit, qui aliâ diversæ densitatis materiâ nucleisque minoribus intermixtis circumdaretur: Spectaculum sanè valdè jucundum extiterit aspectu: prout in delineatione sub Num. 6. videre est. Sed non longius caudam illam extendemus, ac potius hîc præcidemus, si unum addo, mihi quidem tabulam illam Uranographicam Ingolstadiensem, quæ Cometam d. 25. Decembr. (qua, ut nec 24, nec 26, nec 27. Hipparchus ille Gedanensis, vestigium Cometæ, nubibus faciem ejus velantibus, assequi potuit) infrà ventrem hydræ, quà ei Crater insistit, cum barba albicanti luce splendida

** Cometæ in Corvo & Lepore situs.*

Observationis Ingolstadiensis & Hevelianæ comparatio.

Cometæ Hevelio falsi Planetæ.

Cometæ ad Leporem in capite nucleum rotundum ostendit, paulò post dissolutum.

Cometa an in Corvo barbatus, in Lepore crinitus & caudatus, id est ex barbato caudatus factus dici queat?

† Caudæ in Cometa ad Leporem conditio.

‡ Cometa in Lepore quâ die primum apparuit?

Caudæ in Cometa ad puppim Argo navis conditio.

Cometæ Leporis constellationem incuntis Hevelianæ observatio.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

splendida & ad 30. gradus evibrata exhibeat, quadamtenus satisfacere, malle me tamen judicium Tuum hîc audire. Tùm quid statuas de quæstione celebri satis, an Cometa proprio motu arcum circuli maximi designarit, nec ne? Clarissimus Hevelius propemodum designasse dicit: ita nempe, ut fateatur Cometam hunc reliquos in carpendo ferè maximi circuli itinere secutum fuisse. Absolutè id decernit, sicut nosti, Regiomontanus & cum eo Ricciolus Almag. l. 8. Sect. 1. c. 3. aliique, quos etiam ponè Tychonem Clarissimus Hevelius allegat. De Cometa certè nostro Clarissimus Bullialdus literis d. 2. Jan. ad me datis, eum Circulum Tropicum Capricorni in asterismo Corvi secuisse, infrà deinde lapsum magnum sphæræ circulum non descripsisse dixit. Circuli maximi sex ferè gradus quinque horarum spatio Cometam ultima die anni præteriti absolvisse (qua Clarissimus Hevelius Cometam 2. gradus tantùm & paulò amplius peregisse ait) P. Leinberer observasse se dicit, & exinde eum 24. horarum intervallo 14. gradus, atquè ita à 25. Decembr. ad 30. intra d. 5. & plus quàm dimidium, sive intra horas 137. gradus circiter 75. percurrere potuisse evincit. Laudanda hîc est illius industria, quæ & aliàs in investigando hujus Cometæ situ & itinere apparuit: nec non veræ sententiæ assertio. Hanc sententiam & ego mense Martio defendi literis ad Nobilisf. Virum Nicolaum Heinsium, Danielis Filium, Belgarum Fœderatorum in Aula Succica Residentem, datis, occasione objectionis, de qua me monuerat, Clarissimi Viri Jonæ Fornelii Prof. Math. Ubsaliensis. Is enim hoc argumento sententiam suam de gemino Cometa vel maximè stabilire conatus est: fieri scilicet vix potuisse, ut unus idemquè Cometa à die $\frac{1}{11}$ Decembr. ad $\frac{1}{12}$ ejusdem intra 5. dies 10. gradus tantum emensus, à die $\frac{12}{22}$ ad $\frac{31}{31}$ Decembris intrà novem dies ultrà centum gradus, motu adeò inæquali absolverit. Attuli enim tunc in argumentum ex Ricciolo eadem illa exempla Cometarum, Anno quidem 1471. gradus 30. illum verò Anno 1472. cum hocce nostro, si quisquam alius, situ, caudâ, motûs inæqualitate & mutatione ac disparitione (quod & Magnum Hevelium p. 31 & 32. notasse video) convenientem 40. grad. una die motu suo apparenti conficientium. Porro quod ad motum Cometæ proprium illum apparentem attinet, Clarissimus Hevelius die 28. 29. & 30. Decembr. 36'. 11". exactè eum circumscribit, ita ut de 75. gradibus intrà illos quinquè dies peragendis, aliquis Patri Leinberer litem movere sit ausurus, tum de cauda d. 25. Decembr. grad. 30. longa, quæ Hevelio 21. Decembr. grad. 22. erat longissima, sicut & in eo, Cometam eundem, quo præstituto aliquot dierum intervallo in Lepore compareret, uno die 14. gr. percurrere posse, cum Clarissimus Hevelius d. 30. Decembr. qua tamen velocissimus, quia terræ proximus fuit, 13. ferè gradus ipsi assignet. Video præterea P. Leinbererum non in aëre cum Peripateticis, qui à superficie terræ 13. milliaribus Germanicis terminetur, sed cum Chaldæis, Pythagoræis, Seneca & Tychone aliisque Astronomis (quibus & noster ille Hipparchus accedit) longè altius Cometam ponere, supra Lunaremque facere. At verò etiam Cometas elementares in aëre circumvagantes admittit. Nec immeritò, cum & multi Viri docti Mæstlinus, Hagetius, Scultetus, Nolthius, Vinclerus aliique idem dicant, & P. Ricciolus quosdam Cometas infra Lunam esse exemplo Cometæ 1450. Lunæ orbem subeuntis & Eclipsin efficientis docent. Quâ in re & ejusdem illius Hipparchi, qui quandoque Cometas per nostrum aërem vaporum plenum trajicere fatetur, auctoritas, magnum adfert rei momentum. Egregiæ autem sunt illæ P. Leinbereri rationes, Cometam supra Lunam & in æthere locantes. Nempe quod Cometa, motu primi mobilis raptus, 8. amplius horis supra horizontem nostrum Physicum, cum aliàs nec duabus horis apparere potuisset, fuerit conspectus? Tum à centro Terræ minimum tribus terræ semidiametris cum 478. mill. sive milliaribus Germanicis 3058. (quorum 860. unam Semidiametrum terræ constituunt) dissitus. Tùm quòd exhalationes terrestres, ex quibus Cometas Schola Peri-

Cometa an proprio motu arcum circuli maximi designarit?

Cometæ motus veloces varie.

Cometam in Corvo & Lepore unum eundemque fuisse veritati convenit & defenditur.

Cometæ motus inæqualis competit.

Cometæ 1472. noster prior simillimus.

Cometa in Lepore velocissimus, quia terræ proximus.

Cometæ non in aëre, sed in æthere generantur.

Cometæ elementares in aëre circumvagantes admittuntur.

Cometa infra Lunam visus eclipsin fecit.

Cometa nuperrimus octo horis supra horizontem nostrum visus: mill. Germ. 3058. à centro terræ dissitus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Luna à terra 52. semidiametris sive 44672. Mill. Germ. astat.

Motus Cometarum & exhalationum terrestrium diversus.

Cauda Cometarum semper Soli obversa.

Observationes diversæ Ingolstadiensem præcesserunt.

Curtius cautus litem de gemino Cometa pluribusve dirimere non vult.

** Cometicum argumentum perdifficile, explicatu impossibile, in quo se multi frustrà torquent.*

Temerè nil statuendum, nil agendum.

Deliberandum diu, quod statuendum semel.

Dubitatio initium scientiæ.

Multa juvant.

Curtium Auctor urget ut de numero Cometarum tandem aliquid statuat.

la Peripatetica conflet, ad orbem Lunæ 52. Semidiametris si mill. Germ. 45672 $\frac{5}{11}$. si semid. sit 859$\frac{1}{11}$ vel 45720. si sit 860 milliar. à terra dissitæ pertingere, atque per mobilitatem suam constantem, Cometæ ritu, retinere figuram & lucis æquabilitatem, uti & comæ per radios rectos extensionem, nec circulari, ut ille, motu, qui eis rectilineus solùm competat; ferri & comam caudamve perpetuò Soli, & in latum quidem diductam, non in pyramidalem figuram concentratam, eamque diaphanam obvertere: tùm denique motu perfecto & æquali cum universo ad Occasum deferri nequaquam potuerint. Porrò video Vestros Ingolstadienses, quod non injuria de illorum industria, quæ Societati Vestræ inimitabilis inest, conjectandum fuerat, habuisse inter alias Observationes Romanas, Lugdunenses ex Gallia, Leodienses, Colonienses, Viennenses, Pragenses, Olomucenses, Lucernenses, Tridentinas & Constantienses, quas ipsas, vel certè ejusdem generis à Te, Kirchero, Hevelio aliisque amicis nactus sum. Itaque tanto magis grato animo munus illud præstans, doctè scilicet factum Hipparchi, & fictum Myronis Boi manu Cometæ Theoriam & Tabulam Uranographicam excipio. Prudenter verò notatur ibidem quidam observationum illarum defectus. Nam & Clarissimus Bullialdus in nonnullis earum eundem animadvertit. Tu Vir Doctissime litem de uno pluribusve Cometis dirimere non vis? Cautè sanè. Nam ut Socius ille tuus Doctissimus P. Leinberer allegat, Ricciolus Almag. l. 8. sect. 1. cap. 13. acute docet: **Cometa est splendidum ænigma a Deo propositum, nunquam ab humanis ingeniis solvendum.* Sed & Thomas Fienus Lovaniensis Academiæ Archiater, in doctissima dissertatione de Cometa anni 1618. præclarè scribit: *Miraculum naturæ idoneum ingeniis nostris torquendis, quod admirari debemus, cognoscere nunquam poterimus.* Tantò magis cum & tunc Anno 1618. diversas fuisse de Cometa illo opiniones videris, & nunc de nupero easdem videas, Tuæ isti accuratæ considerationi, quæ omnibus circumspectis solemnis est, tantisper indulgendum est. Nam & prudenter & salubriter tam dicitur quam usu probatur illud vetus: *Animus vereri qui scit, scit tutò aggredi,* nec non, *Incertus animus remedium est sapientiæ*, cujus initium dubitationem antiquitas vocat. Ideò multa non tantum privatim sed & publicè majori cum gloria & utilitate fierent, si cum anxia quadam cura & circumspecto judicio fierent. Verum tamen prudenter Tuus ille Socius Ingolstadiensis, idem arbitrante ratione, fidâ & idoneâ teste, conatus & studia Astrophilorum, (ut & aliis Philosophiæ partibus excolendis & illustrandis dies noctesque incumbentium) laude debitâ, quia nec fructu carere, & posteritati laude ac imitatione dignum exemplum præbere jurè meritoque docet. Velim itaque ut & Tu mentem Tuam, quam jam claudere & obserare videris recludas, ac in medium afferas, ita & publico consulas. Hîc enim vel maximè *multa juvant.* Patere verò, Vir plurimum Reverende! ut quodam in Te jure meo utar. Habui ab Illustrissimo Domino Rautensteinio literarum Tuarum exempla, quibus primum quidem Cometam in Corvo, postea in Lepore observatum dividis, postea veró utrumque combinas, & plus Hevelianis Observationibus, quam vel prioribus rationibus, vel etiam eorum, qui se duos unâ nocte Cometas tunc vidisse referebant, narrationibus fidere indicas. Velim itaque sententiam Tuam mihi hîc aperias, & re benè ac maturo judicio excussâ, ad ultimum aliquid statuas. Atque hæc hactenus. Additurus eram plura, sed tempore excludor, cum hodie ut ad plures Amicos, ita & ad celeberrimos Socios Tuos Kircherum & Ricciolum literæ mihi dandæ sint. Excessit præterea epistola modum. Itaque hâc vice molestus Tibi esse non pergam, sed alio tempore reliqua promam, præcipuè de operationibus Cometarum, tam Tuæ epistolæ quam Ingolstadiensis Theoriæ occasione. Cum qua hâc vice Hevelianum Prodromum (cujus exemplum ad Illustrissimum Dominum Rautensteinium deferendum notæ fidei & industriæ Viro Martino Schumachero tradidi) quodam modo conferre volui, ut hæc

epistola

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

epistola ipsum Præcursorem præcurreret. Vale & favere perge mihi, qui sum

Prodromus Cometici Hevelii Curtio missus.

T. Observantissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Hamburgo Neoburgum die 2. Iulii. 1665.

S. P. Admodum Reverende Domine Pater, Clarissime & Doctissime Vir!

POstquam ad literas Tuas, suetâ brevitate multam eruditionem recondentes, prolixius quidem, sed tamen dimidiatum (quod temporis ratio plus à me tunc præstari nollet, prout & adhuc per integrum propè sesquimensis spatium noluerit) responsum dederam, fide promissi de ejusdem dimidio Tibi datâ, me tandiu in ære Tuo fuisse agnosco. Sed crede mihi, ita adhuc gravibus exercitus fui laboribus, ut officii erga Te mei reliquam partem commodè præstare nequaquam mihi licuerit. Tandem tamen ad eam absolvendam, invitis quoque & obstrepentibus aliis negotiis accessi & animum appuli, ne de me, tanquam desertore officii, queri possis.

Promissi fidem exsolvendo.

Officiosus in amicos esto.

Illarum Observationum, quas Theoria Cometæ Ingolstadiana prolixâ serie recenset, aliarumque jam me participem Schottana humanitas fecit, cui me multa singulariter debere, agnosco gratus. Tu tamen & illi, & illis longè doctissimis Sociis Tuis Kirchero & Ricciolo viam æquitatis monstrasti, & exemplo humanitatis præivisti. Hoc autem cui nisi Illustrissimo Domino Rautensteinio, ut insigni literarum Patrono, ita & utriusque nostrûm Antico communi debeo? Per hujus enim favorem nomen primum, dein eruditio Tua mihi innotuit; tandem & accessus ad Te patuit. Sed jam accedo ad alia, quæ mihi occasione illius Theoriæ Cometicæ Leinbererianæ dicenda apud Te, qui mihi illam primus misisti, æquum censui. Doleo nonnullos eorum qui Euangelicam profitentur religionem, non tantum præsagia ex Cometarum apparitionibus elicere, sed & Poëticas fabulas velut in præsidium causæ suæ advocare, quô certè dissentientibus offendiculi materiam præbent, & meritam reprehensionem incurrunt: quam nec in illa Theoria effugiunt. Credo me illud scriptum vidisse, sed ob stili acerbitatem, quam detestor, legere non potuisse. Ferunt enim hanc bono jure impotentiæ mercedem omnes illi scommatum amantes scriptores, ut paucos, & ferè nullos nisi sibi similes, inveniant lectores. Fateor autem me nec illis, quæ ex Cometis vel etiam ipsis astris depromuntur vaticiniis ac prædictionibus, delectari. Et licet respectu procellarum, terræ motuum, siccitatum & aliorum aëris vitiorum Cometas signa esse concedam, eaque fortè Physica, etsi non semper necessaria, tum etiam motuum bellicorum, tempestatumque quæ Rebuspublicis per Martios tumultus & mortes Principum eveniunt, signa Ethicè dici posse tantisper largiar; eos tamen causæ rationem in talibus habere & in mentem hominis, quæ liberrimam se esse à Deo factam exsultando gloriatur, agere, ut credam, induci non possum. Simul autem salvâ R. P. Leinberer vanià, ut multa ante Cometarum apparitionem tristia, ita & multa post eandem læta, illa malis, hæc bonis evenisse firmiter pono, & innumeris exemplis assero. Atque hoc etiam nos ipsa æquitatis divinæ docet ratio. Hæc justa præmia veri & recti sequacibus, supplicia verò in diversum euntibus, ut admetitur, ita & prædicere signis & oraculis suis solet. Historiæ Sacræ & Civilis exempla, quæ passim occurrunt, coacervare, hic præsertim, non est necesse. Cum autem & auctoritas multùm hic valeat, non solus Vincentius Guinisius Cometam 1618. non magis infelicitatem quàm felicitatem pollicitum esse affirmat, vel Ericius Puteanus ingenii magis ostentandi, quam veritatis propugnandæ caussa idem asserit. Nec paucorum hæc sunt, sed nec inania effata, quasi contra torrentem intentium conatus, quanquam in veri disquisitione

Schottus Auctori multas observationes misit.

Curtius humanitate inter primos est.

Rautensteinius laudatur.

Euangelicorum quorundam vanitas Astrologica ab Ingolstadiensibus reprehenditur.

Auctor prædictionibus Astrologicis non delectatur.

Cometæ quatenus signa malorum dici queant, causæ eorum nequaquam sint.

Cometam bona & mala bonorum malorumque caussa sequantur.

Veritatis & pietatis cultores consequuntur præmia.

Improbos manent pœnæ.

Cometa 1618 mala & bona præcessit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Veritas disquirenda sine paucitatis vel multitudinis respectu, reque ipsâ metuenda.

tione nec paucitas, nec multitudo, sed res potius ipsa attendenda est. Docet enim R. P. Ricciolus, cujus ego diligentiâ multùm hîc indies proficio, Caroli Pisonis Sententiam, ut incerta esse mala, quæ Cometa minetur, eumque causam illorum non esse, ita injustè malè audiri eundem, tanquam bellorum facem aut Regicidam, & Statuum ac Statutorum eversorem, sed potius per eum omnes officii admoneri metu instantium calamitatum. Exponit dehinc Fromondi & Fieni sententiam, Cometam non esse causam Physicam calamitatum, sed signum potius ad placitum Dei utentis Cometâ, licet effectu naturali, ad terrendos & emendandos mortales.

Cometa officii mortales admonet.

Cometa non causa sed signum malorum.

Cometæ alii fausti, alii infausti.

Damnosum uni utile alteri.

Tum Cotturii, non semper Cometarum apparitionem sequi mala, sæpeque citra vel ante hanc ea evenire. Ac demum P. Cabæi, quosdam Cometas fuisse infaustos, quosdam autem faustos, tùm per se & omnibus, tùm per accidens, cum quod uni fuerit noxium, alteri utile extiterit. Certè pro hac sententia facit & illa Kepleri Commonitio Ethica, ibidem à P. Ricciolo posita, ex Cometæ, velut cælestis præconis, apparitione, ut pro se quisque reconcilietur Deo, & ad migrationem ex hac vita ad meliorem sit paratus; tùm verò & ipsius P. Riccioli sententia, quæ dum mala ut plurimum vel re ipsa eventura, si non placetur Numen, vel intentata, ut sic timore Numinis ad saniora consilia convertantur homines, & vel hinc saltem specimen aliquod illorum prodigiorum præconcipiant, de quibus Salvator in Euangelio moneat, docet, non obscurè & mala illa non necessariò, & sequi Cometam bona quoque innuit. Equidem & Clemens VII. Pontifex Max. Caudatam stellam pro symbolo, dubioprocul beatitatis, usurpavit. Ideò Paradinus, qui in Symbolis suis Heroicis id celebrat, Aristotelem quoque allegat, quòd is tradiderit *perpetuò mortalibus aut prosperrimum fortunæ successum, aut summum aliquod detrimentum novum quemvis portendere Cometam.* Certè & Chæremon Stoicus notaverat interdum per Cometas *etiam in melius mutationem* prænotari. Et Vulcanius aruspex, ut nos Servius docet, ad Virgil. Eccl. 9. dicebat *Cometâ significari exitum veteris & ingressum novi seculi.* Idem Servius ad illa Virgiliana, *diri toties arsere Cometæ*, annotat: *diri Cometæ, quia sunt & boni.* Et de illo apud eundem 10. Æneid. decantato: *Hic blandus esse dicitur.* Quod si illa Nova Stella in Natali Domini, Cometa fuit, ut Origeni & aliis placet, certè hic solus omnibus Cometis mali ominis detraxit infamiam, ut Seneca alicubi loquitur de illo qui sub Nerone apparuit. Neque hoc mirum foret, cum & Alexandro Magno & Mithridati, verè Magni cognomen itidem merito, utpote Romanorum terrori, Asiæ liberatori, non tantum vitam sed & imperium incuntibus Cometæ præfulserint. Sed hæc pro jure amicitiæ & commercii literarii, præsertim cum talia Amor ille literarum Illustrissimus Rautensteinius amet, apud Te dicta sufficiant. At verò & Tu Cometam illum 1618. bellis eo tempore ortis, velut Pyrrhica saltatione prælusisse ais. Equidem sicut jam olim Christiani à Cretensibns vel Lacedæmoniis vel Thracibus certè trucibus Pyrrhicas tristes didicerunt, ita ante illum quoque Cometam illas exercuerunt. Testis est illa ipsa terra, in qua nunc degis, in qua *ab Anno 1614, armatæ illæ saltationes visæ, & mox Anno sequenti ab Hispano & Sabaudo, tum in Germania ad Brunsvicum & Mulhæmum exercitæ, ut in Gallia & alibi motus domesticos Pyrrhichæ bellicæ suppares præteream. Et ne longius abeam proximè Cometam illum pax inter Ferdinandum Bohemum & Venetos composita, motus autem Bohemici mense Majo & bellum mense Julio oritur, Silesii se bello illi mense Octobri immiscent.

Aristotele judice Cometa bona malaque portendit

Cometæ bona quoque præsignificant.

Stella nova in Natali Christi Cometa fuisse putatur.

Cometæ auspicantibus vitam & regnum feliciter præluxerunt.

Rautensteinii amor literarum.

Curtius Cometæ 1618. efficaciam aliquam respecta belli Germanici tribuere videtur.

Cometam 1618. præcesserunt varia bella, pax Ferdin. Bohemi cum Venetis, ipsumque bellum Bohemicum.

Mox armis ab Hispano & Sabaudo positis, Mansfeldii adventu eadem in Bohemia ineunte mense Novembri fortius resumuntur, Cometa verò primum die 24. ibidem, ut nosti, ab ills Pyrrhichistis ad Budovicum animadversus est. Sed horum recens est adhuc apud omnes memoria, ut & sequentium, quæ in orbe non tantùm belli, sed & pacis artibus gesta sunt. Nam ut Neoptolemi & non tantum Philopolemi, sed & Polemarchi, sic & Irenophili & Irenarchæ nostro

quoque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images repraduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

quoque, licet verè ferreo ſeculo, non defuerunt. Nempe rerum omnium orbis veluti quidam eſt. Beatus tamen eſt qui ſalutaria monita (quæ Deus non tantum per linguas viventes & veridicas, ſed & per iſtas, ut ſic dicam, flammiferas mortalium mentibus & auribus, imò & oculis ingerit) ad cor admittit, ut exinde ſuæ libertatis à Deo datæ ad virtutem, non ad vitium, capiat experimentum & incentivum. Illud porrò placet, quia non tantum meæ ſententiæ, ſed & veritati favet, quod P. Leinberer aſſerit, ex eo quod huic potius quam illi regno verticalis Cometa incedat, rationem ominis peti non poſſe, cum ſic omnes habitatores eidem parallelo vel Climati quod Cometa perluſtraverit, ſubjecti pari calamitate affligendi eſſent, quod tamen nuſpiam, quod ſciat, ab Hiſtoricis fuerit animadverſum. Ac demum de illo anni 1618. Cometa notanda ſubjungit: *Funeſta profectò Cometæ lux, quæ, ſi Aſtrologis credimus, Anno* 1618. *luctuoſas Germaniæ noſtræ iniquioris fortunæ calamitates invexit, cæteris regionibus eidem climati ſubjectis, non ita fatalis illuxit. Certè plurimæ Europæ Provinciæ à belli tumultibus eximiæ* (exemtas intelligi non dubito, niſi & ſpoliis alienis ditatas intelligat Auctor) *fuêre, cum tamen omnium verticibus minitabundus Cometes incubuerit.* His meritò adjungo doctiſſimum Viri Cl. Joannis à Leuneſchlos Mathematici Heydelbergenſis judicium. Nempe enim docet ille corpora cæleſtia ſolâ illuminatione in hæc inferiora agere, præcipuè verò Solem calefactione, cum ſtellæ fixæ ob immenſam diſtantiam efficere id non valeant, Planetæ autem & Cometæ ſolùm mutuatam illam à Sole lucem remittant, qui proinde à nobis non ſentiantur, niſi ab ea aliquis motus localis in nervis noſtris excitetur. Cujus tamen vim in tanto intervallo debilem eſſe Vir ille doctiſſimus monſtrat, ita ut ſolius Solis calori palmam hic deferat. Et huic quidem actionem perpetuò generalem & indifferentem, nullatenus ſpecialem, & ex ſe ad unum potius, quàm alium effectum producendum determinatam, & per ſe illuminandi ac calefaciendi, per accidens fumum & vapores efficiendi, emolliendi, liquandi, indurandi, exſiccandi, rarefaciendi, conſumendi, condenſandi &c. virtutem tribuit, ut apparenti ſui acceſſu & receſſu 4. anni tempeſtates creet, caloremque pro diverſo locorum terreſtrium ſitu ad ipſum diſpenſet, & omnes mutationes noſtri ſublunaris mundi eum duntaxat, ut cauſam generalem reſpiciant, aërem verò ut ſpecialem, quatenus is à terra variè quotidiè alteretur. Demonſtrat etiam ſtellas fixas non eſſe cauſas, ſed mera ſigna tempeſtatum aëriſque mutationum, quas Sol & aliæ cauſæ ſublunares efficiant, nec ea omnibus terris communia, ſed pro ſitu loci diverſa, (ut Canis qui ob Solis præſentiam nobis eſt ſignum caloris, eodem tempore noſtris Antipodibus ſignum ſit frigoris ob ejus abſentiam) tum & incertiſſima, leviſſimaſque conjecturas præbentia. Illa verò Aſtrologorum fundamenta & vaticinia ex certo aſtrorum inter ſe poſitu & in ſuas domos relato petita, & ad judicia de hominis capite ferenda ſe extendentia, prorſus eſſe rejicienda ait. Tùm & ſine Cometæ regno dominari ventos, tempeſtates, peſtem & mortem in Principes æquè ut alios homines legibus ſuis ſubjectos: Martem quoquè inſuper in eoſdem graſſari, nec ibi tantum ubi is luceat, ſed & alibi. His tandem ſubjicit: *Hinc ſi uni loco damnoſus fuerit* (Cometes) *alteri lucroſus fuit, ut omnes ii ingenuè mecum fatebuntur, qui eundem Cometam in ejuſdem climatis eadem zona in eodemque parallelo vel meridiano degentes Anno* 1618. *ſupervixerunt. Scilicet rotat omne fatum, omnia naſcuntur & denaſcuntur, ortus unius eſt interitus alterius, in iſta denſantur Principum & ſubditorum funera, neque naturalibus cauſis ullus noſtri delectus eſt. Cur ergo Cometas diros potius pronunciamus quam benignos? Terrifici ſunt, aſt dementiâ noſtrâ, quæ Panicos ſibi objicit illicò terrores, ac prorſus malis non contenta extraneâ undique adſciſcit. Objici ſolet, Cometas à Deo ad aliquid nobis ſignificandum uſurpari. Et ſanè id fieri poſſe non inficior. Sed interim reipſâ id fieri, undenam conſtat?* Hæc ille in literis ad me die 12. Aprilis hujus anni ſcriptis. Quibus commodè, ut puto, addam illa Præſtantiſſimi Bojariæ Veſtræ Hiſtorici Joan. Aventini: *licet quoque literis proditum ſit, ſalutare & fauſtum terris eſſe* (ſcilicet ſidus Cometam) *portenten-*

Deus ſalutem humanam curat.

Cometæ officiâ admonet mortales.

Libertatis uſus in virtute ſectandâ cernitur.

Cometa huic vel illi regno verticalis omen non eſt futuri eventus mali: imo quandoque eſt & boni, ut ille anni 1618.

Cæleſtia corpora ſolâ illuminatione in hæc inferiora agunt.

Sol agit in inferiora calefactione.

Stellæ fixæ à nobis remotiſſimæ non agunt in inferiora.

Planetæ & Cometæ non agunt in inferiora.

Stellæ fixæ mera ſigna, non cauſſæ tempeſtatum ſunt: & ſigna quidem pro diverſo loci ſitu diverſa.

Damnoſus uni utile alteri.

Cometa 1618 *mala his, bona illis portendit.*

Cometæ non minus læti quam terrifici dicendi.

Cometas à Deo ad ſignificandum aliquid adhiberi certo dici nequit.

portendere cædes, bella, commutationes rerum, exitium Principum, excidia regnis. Hoque veluti monſtro, mortales ut reſipiſcant, à ſupremo Numine Patre indulgentiſſimo admoneri, vulgò magis credunt quam ſciunt. l. 4. Hæc ut prudenter & piè dicta veneror, ita in ea perſto ſententia, quam antehac indicavi, poſſe ſcilicet Cometam ſignum & prænuncium inſtantium bonorum malorumque à Deo exhibitum ſecundum moralem diſciplinam dici, cui me ſingulari ſtudio favere, & ut commendandæ, ita & propagandæ incumbere, profiteor. Illud quoque in theoria Cometæ Ingolſtadienſis lectu jucundum mihi accidit, quod memoratur P. Conradum Confalonerium in libello, quem nuper Italico idiomate Mediolani editum *Cometam decomatum* indigetat, Judiciariæ Aſtrologiæ vana auguria, præſertim quæ ex Cometis peti ſolent, doctiſſimè refelliſſe: tum & P. Leinberer ejus, velut ſui olim in Philoſophia Magiſtri eminus veſtigia ſecutum eſſe, & ſolidè aſſeruiſſe, Cometam non eſſe cauſſam infallibilem ſiniſtrorum effectuum: nec quidquam mali dependentis immediatè vel mediatè à libertate creata, determinatè præſagire in ratione ſigni naturalis: tum etſi certos eventus portenderet, nullum tamen ſufficiens fundamentum præbere poſſe præſciendi, cui potiſſimum Provinciæ calamitates ominetur: denique veriſimillimum eſſe Cometas cæleſtes à divina providentia aſſumi tanquam ſigna, quibus magna orbi & mortalibus mala, ſed incerta portendere velit. Hoc unum addi his optarem: etiam læta lucidis hujuſmodi cæli linguis, ut ipſius Patris Leinbereri utar verbis, prænunciari à Deo, cujus juſtitiam non ſolis minis & pœnis à malo abſterrere, ſed & promiſſis ac præmiis ad bonum invitare mortales, in aperto eſt. Cui nos Philoſophicis ſtudiis omnibuſque conatibus & actionibus noſtris famulari, & homines hominibus virtutis præcepta inſtillare, par eſt. Quod ſi & illæ hariolationes (dummodò non ſint illæ furibundæ prædictiones, quas quæſtus cauſſâ quidam faciunt à Cicerone quoque damnatæ) præſtant, indulgendum eis tantiſper erit, ut piis fraudibus graſſentur, & laudatum illud genus fallendi quo per impoſturam beneficium datur, exerceant. Ego ex inſtituto defenſâ libertate virtutem apertè docere & **profeſſus Chriſti diſcipulus eſſe malo*, quod olim Doctiſſimus Veſter Maldonatus occaſione Nicodemi dixit. Non tamen excludo prædictiones Politicas & Ethicas, quæ non tantum ad virtutem ducunt, ſed in experientia firma & rebus ipſis, ſcilicet earum cauſſis, mediis & eventibus ſuetis fundantur, à prudentia verò modeſtè fiunt & placidè, & ex Republica. Quas & Cic. 1. de div. commendat. Ita enim ille: *Ut ii qui Solis & Lunæ reliquorumque ſiderum ortus, obitus, motuſque cognorunt, quo quidque tempore eorum futurum ſit, multò ante prædicunt: ſic qui curſum rerum creatorumque conſequentiam diuturnitate pertractata notaverunt, aut ſemper, aut, ſi id difficile eſt, plerumque: quod ſi ne id quidem conceditur, nonnunquam certè, quid futurum ſit, intelligunt.* Quod ſupereſt, reſponſum candidum & Amicum à Te ad has, ut & ad priores exſpectabo; nec non ad illa, quæ ad Illuſtriſſimum illum Amicum ex Hevelianis Tecum communicavi die 16. Junii ſcripta. De cujus Prodromo, quem me curante rectè Te accepiſſe, gaudeo, judicium Tuum exſpectabo, ut &, an unicus in hac Scena fuerit menſe Decembri, Januario & Februario conſpectus Roſcius, tum quid de poſtremo, qui menſe Aprili fulſit: ſed & an ad Borealem Andromedæ conſpectus ſit Cometes, quod Romani menſe Aprili, Gravius Franequeræ menſe Februario & Martio obſervaſſe ſe dicunt, Hevelius autem negat, ſentias. Velim huic quoque loquaci epiſtolæ aurem patulam præbeas, & me digneris reſponſo quamprimum. Jam enim mihi firma ſtat ſententia, ut Communicationem Rautenſteinianam (nempe novi quantum tantæ dignationis & tam antiquæ virtutis & fidei Amico publicè privatimque debeam) omnibus reliquis præmittam, eique Tuam, ut individuam Sociam, adjungam. Atqui jam initium fit, propitio Deo Opt. Maximo operis mei, & figuræ Obſervationum Cometicarum, quæ ad tricenarium numerum adhuc accedunt, jam ſunt in manibus Amicorum editionem in Hollandia curantium, quorum induſtriæ

Cometas à Deo adſignificandum aliquid adhiberi, certo dici nequit: dici tamen Ethicè poteſt.

Cometa decomatus.

Cometa non, eſt cauſſa infallibilis malorum, nec eorum ſignum naturale, tanto minus ad certum aliquem locum determinatum: dici tamen poteſt ſignum à Deo aſſumtum ad prænuncianda hominibus mala, ſed incerta:

Etiam læta prænuncist,

Idque ex divinæ juſtitiæ probatur.

Virtutem apertè docere & profiteri Vir bonus debet.

**Profeſſus Chriſti diſcipulus eſto.*

Prudentes Viri ex præterito rerum ratione & ſerie perpenſa, in futurum, ſaltem aliquando, prædicunt.

Curtio propoſita ab Auctore dubia.

Rautenſteiniana Communicationem reliquis omnibus præponitur, eique Curtiana adjungitur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images repraduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

ſtriæ quamprimum Tua ſubmittenda mihi erunt, à quo Amicorum vota & monita operis illius editionem quamprimum perfici poſtulant. His Te plurimum valere & feliciter agere cupio, qui ſum

T. Obſervantiſſimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI de LUBIENIETZ.

Neoburgo Hamburgum die 21. *Auguſti* 1665.

Generoſiſſime Domine
Domine Obſervandiſſime.

FRuſtra increpas brevitatem meam, fruſtra iraſceris tarditati. Meminiſſe Te decet, Vir Generoſiſſime, cum Curtio & cum Mathematico commercium eſſe. Illum nec oblivíſci poſſe nominis ſui, hunc nihil facturum præproperè aut feſtinanter, ſed quâ decet reverentiâ Scholæ & poſteritatis. Scilicet ad me ſcriptum erat ab amicis Italis, exſpectandum hunc menſem, & adfore denuò Cometam matutinum, atque cum phoſphoro perambulaturum auroræ confinia, tam protervè tam fidenter aſſeverantes ſpernere non debui. Itaque eò diffe-rendæ literæ videbantur, ut novam moſtellariam ferrent. Vana ſpes & Co-meta nullus fuit. Eventus tamen tam varii tam verſicolores, ut argumen-ta diſceptandi ſuggeſſerint iis, quibus ex conjectando queſtus eſt. Sci-licet de Archiducis Sereniſſimi morte, prodidit omne cæli ſecretum Cometa. Nam Oeniponti ſpectatus eſt imminens ſilvæ, ad quam Princeps pridie vena-tum conceſſerat, quaſi non aliunde ſpectatus commutaſſet locum. *Et iſti tamen tales ſe per Aulam anſati circumferunt. Eſtque hodie Viennæ, qui adhuc plura minatur, etſi tam citò non evolvenda. Cæterum plura nec immeritò indi-gnantem, increpat objurgatque tabellarius, nec plura ſinit, *quam ut libellum hunc adjungam authoris, qui hæc ſcribenti adſtat, ſimulque monet 1000. exem-pla itineris Cometici Ingolſtadii impreſſi prompta fore, ubi Generoſiſſima Do-minatio Veſtra imperaverit. Ei me unicè commendo perſiſtoque

Curtius brevitatem & tarditatem ſui reſponſi excuſat.

Cometa matutinus, in Aug. ab Italis præmiſſus, non comparuit.

Eventus Cometarum varii.

Cometæ mortis Archiducis ultimi prænuncius.

**Princeps timet Deum, nec brachiis ad latera anſarum more applicatis incedit.*

**Curtius mittit Auctori librum Manaldi de ſignificat. Cometarum & de Aſtrologia univerſa, & mille exemplaria typis Cometici Ingolſtadienſis promittit.*

G. D. Veſtræ.

Deditiſſimus Servus

ALBERTUS CURTIUS.

P. S.

Parabam longas & meditatas ad Generoſum de Lubienietz, nec deerant ar-gumenta ſcripturienti, cum improviſo adfuerunt iſti, atque iſti, atque alii. Denique abrumpendum fuit, niſi iterum exire vellem ære, & fallere promiſſa. Nec cætera repræſentare aut mittere jam quidem vacat.

Hamburgo Neoburgum die 23. *Septembris* 1665.

S. P. Admodum Reverende Domine Pater, Doctiſſime & Clariſſime Vir!

CUrtium Te eſſe probat reſponſum curtum, & alioqui familiaris dictio, nam & nunc ad meas binas & benè longas

- - - reſpondes (ut tuus eſt mos)
Pauca - - - - - -

Curtius curtus.

Meam plerumque indomitum diſcendi ſtudium extendit, quamvis eam aliorum laborum turba & valetudinis ratio coërcere nitatur. Illud ipſum obſtitit, quo-minus adhuc pervenirem ad illam Senecæ laudatum Lucilii breviloquentiam,

Auctor proli-xitatem literarum ſuarum excuſat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

quæ cuncta ejus reddebat preſſa & rei aptata, ita ut Seneca illi diceret: *Loqueris quantum vis, & plus ſignificas quam loqueris.* ep. 59. Fruamur uterque libertate genii. Tu quidem Spartæ extrà controverſiam. Ego utinam Athenis! Uterque, imò omnes, quotquot ſumus, publicis uſibus miniſtremus. Mea quidem non alia unquam fuit mens. Ideò Te & compellavit prior, & poſthæc ad promtum reſponſum per Illuſtriſſimum noſtrum Rautenſteinium toties ſollicitavi, qui egregiè, ut alias ſemper, ita hîc quoque partibus ſuis voce & ſcripto functus eſt. Et promtius quidem id feci ob hoc ipſum, quod me cum Mathematico, eoque excellenti, rem habere ſcirem. Sed Tu hoc ipſum in tandiu dilati reſponſi præſidium advocas: nempe de ortu novi Cometæ matutini ab Amicis Italis monitus. Monere ergo & nos de hoc novo hoſpite, ſaltem fama & exſpectatione ejus debueras. Atqui neque nunc ita literis & votis meis, ut nomini, reſpondes. Poſtquam verò huic ſatiſfeciſti, ſatiſfacies, ut ſpero, & illis. Novos Cometas oſtenderat nobis nuper Cracovia, Haunia, imò & Lipſia aliæque urbes. Credo animis hominum ex diuturna contemplatione obverſari imagines Cometæ, præſertim ſi Jovem vel Venerem in nube diſtendi videant. Sed & nuperrimè Amſterodamo nuncius de Cometa ad aures noſtras venit. Tum verò potiſſimum Holmiâ cum proximo veredario. *Videri nempe illic poſt integram à media nocte horam Cometam ſine ſyrmate, comatum credo, verſus Borrhapeliotem, celeri curſu in Notapeliotem directo. Sic quidem illi. Nos hîc loci nil tale hactenus explorare potuimus, etiam ſereno cælo. Liceat ſuſpicari errorem, ut dixi, Veneris, circa illud tempus orientis, & non tantum nocte pleno lumine, ſed etiam interdiu inſigniter coruſcantis. Varios & verſicolores Cometæ eventus notas. Meritò ſanè. Nam qui nuper Sereniſſimi Archiducis occaſum, idem credo non paucorum Principum hîc & illîc ortum prodidit. Comitantur eum triſtia, ſed ſæpenumerò & læta. Quandoque illa ſola antecedunt, hæc ſola ſequuntur, ut fert uſus vel abuſus humanæ libertatis & juſtitiæ conveniens divina voluntas. Eſt in oculis & manibus hominum prognoſticon quoddam horrendum ex Italia allatum, & Vienna per Germaniam ſparſum, tùm & à nonnullis approbatum. Præteritorum eventus fidem illi ſatis detraxit. Nec majorem profectò in poſterum merebitur. Ingenioſè & ſolidè talia refutat libellus, quem mihi nomine Auctoris nuper miſiſti. Validè illam neceſſariam malorum ſignificationem, quæ vulgò Cometæ tribuitur, & vanam divinandi artem Aſtrologis pleriſque familiarem proſternit. Utrique Veſtrûm de tàm egregio dono gratias ago debitas. Cometas ſigna malorum naturalia eſſe, eumque illis neceſſariò, ut cauſſas cum effectis, conjungi, veriſſimè negatur. Connecti tamen eos eventibus, non malis tantum ſed & bonis, non neceſſariò, ſed quatenus ab eadem cauſſâ proveniunt, à qua omnia, quò ſcilicet illorum comminatione, horum promiſſione mortales officii commoneantur, dici poſſe cum veritate arbitror. Imò videtur probitatis intereſſe, ut hoc doceatur & credatur. Cometas licet naturaliter ſigna & cauſſas multorum malorum eſſe ex hypotheſi concedatur, non eſſe tamen omnium quæ vulgò timentur, certa ratio docet. Sine Cometis multos Principes falx mortis demetit, multos gladius, plures gula perimit: civiles motus, bella domeſtica aliæque Rerump. mutationes orbem concutiunt ſæpè. Argumento id eſt, talium originem non eſſe ad cincinnatas illas ſtellas aliaque aſtra, ſed ad liberam voluntatem, quâ ſæpè in pravum abutitur mortale genus, referendam. Et poteſt quidem facultas appetitûs ſenſitivi flectere quodammodo voluntatem: at cogere non poteſt. Voluntas enim rectrix eſt appetitûs, domina affectuum, in quam nec aſtris imperium conditor omnium tribuit Deus. Sed in quibus hæc regina, duce ratione gaudens, vires ſuas exerat, pauci profectò ſunt. Ita naturæ vires, rationis imperium & divini auxilii gratiam plerique temnunt. Idcircò & appetitum & voluntatem & omnia ſua fati & aſtrorum neceſſitati ſubjiciunt, quo ſcilicet præſidia parent improbitati. Atqui & bruto-

Publica utilitas omnibus curanda.
Officioſus erga Amicos eſto.
Auctor à Curtio reſponſum ſufficiens exſpectat.
Cometas novos paſſim tulit fama.
Jupiter quandoque pro Cometa habetur.
Venus aliquando pro Cometa dicitur
** Cometa ſub finem Auguſti & initium Sept. in Sveciæ viſus eſſe ſcribitur.*
‡ Cometæ eventus varii.
Voluntas divina juſta.
Prognoſticon Italicum per Germaniam ſparſum verum eventibus refutatum.
Cometæ non ſunt malorum cauſſæ, nec ſigna naturalia, ſed tamen connectuntur cum eventibus bonis & malis, quatenus omnia ab univerſali cauſſa, Deo, proveniunt.
Aſtra non ſunt cauſſa malorum, quæ à libertate humana pendent.
Voluntas domina affectuum libertate ſua gaudet, nec ab aſtris pendet: at pauci ei obediunt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images repraduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

brutorum appetitus non regitur ab aſtris, & tamen magnas habet vires ob cauſſas internas & externas. Tanto magis locum id habet in homine, quem Deus ratione præditum & libertatis capacem eſſe voluit. Ejus tamen indoles non æquè felix vel proba eſt. Sicut & in omnibus rebus magna cernitur viciſſitudo & varietas. Nempe & agri eidem climati ſubjecti multum differunt,

Hic ſegetes, illic veniunt felicius uvæ. Virgil.

Homo multum longeque præſtat brutis.

Varietas in omnibus rebus apparet.

Ita & inter nos non *omnia poſſumus omnes*, ut ille canit. At verò indolem humanam penitus non novimus, nec ſi noſſemus, effecta futura, imo nec experimenta, quæ pro rerum occurſu variant, ſcire poſſemus. Cum verò hæ ſint infinitæ, patet nullam hic certam divinatricem ſcientiam dari poſſe. Liberæ quoque voluntatis majorem quam aſtrorum vel naturalium cauſſarum eſſe vim, docet experientia & vetus illud dictum, *Sapiens dominabitur aſtris.* Multa enim aſtris & naturæ contraria agit, & tam illorum vi influenti, quæcunque tandem illa ſit in hæc inferiora agens, quam naturali propenſioni fortiter reſiſtit, hujus etiam vitia corrigit inſtitutione & induſtriâ. Benè obſervat Doctiſſimus Auctor voluntatem Angelorum bonorum & malorum, inprimis verò divinam providentiam in actionibus humanis concurrere cauſſarum naturalium efficaciæ repugnantibus, ut ita nulla divinatrix ſcientia certa, nulla neceſſitas inevitabilis hic dari poſſit. Hanc homini à cælo non imponi, documento eſt curſus ejus immutabilis, & actionum humanarum mutabilitas, ex inconſtantia mentis & varietate objectorum crebrò proveniens. Occupantur multi in ſcrutandis hominum ingeniis & diverſis eorum temperamentis aſſignandis. At videmus hæc non poſſe certò aſſignari illis, qui ſub hac vel illa conſtellatione, ut voce Julii Firmici, à ſententia tamen ejus alienus, utar, nati ſunt. Tanto vero minus eis temperamenta in futurum certò aſſignari poſſunt, quæ victus ratio & multiplex artis induſtria ſæpè mutat, & quorum progreſſus & eventus nulli divino patet. Videmus quidem & experimur crebrò cupiditates voluntatem obnitente ratione in ſuas pertrahere partes, ut illa hujus ducis tranſfuga evadat. Sæpè tamen illas comprimimus, coërcemus, infringimus, domamus. At in futurum motus voluntatis quibus certi legibus adſtringi poteſt? Optimè Auctor fatum, ſive illud Chaldaicum ſive Aſtrologicum, ſive Stoicum ſit, impugnat. Nil Deo & homini convenientius Libertate dari poteſt. *Regnet neceſſitas in ortu & occaſu Solis, motu ſiderum, decurſu temporum anni ordinario, aliiſque quæ Deo diſponente neceſſariò fiunt. Sed alia longè eſt humanarum actionum ratio, quæ à libertate voluntatis, cui Deus hominem reliquit, pendent. Huic conſtans ſiderum ordo nullas præſcribit Leges.

Futurorum præſcientia negata homini.

Libertas humana virtute præſtat aſtris & naturæ.

Induſtria corrigit ſæpè naturam.

Dominatio incerta.

Neceſſitas nulla.

Cælum nullam neceſſitatem hominis infert.

Conſtellatio ſub qua quis natus, nullam neceſſitudinem imponit.

Voluntas ſæpè ſuccumbit cupiditati, ne quicquam obluctante ratione.

Voluntas in futurum nulla neceſſitate adſtringitur.

** Neceſſitate res naturales conſtringuntur: ſed non actiones humanæ.*

Fruſtra hîc quorundam Aſtrologorum fatigat ſe curioſitas. Quorum alioqui placita quædam probabilia illam libertatem non tollunt. Cui tamen fundamento illa ſuperſtruantur, merito dubitat, imo illud omne removet Auctor, ut nec electæ à Deo cuidam ſiderum conjunctioni, quam Cardinalis Pallavicinus infert, locum relinquat. Cum enim nunquam cælo eadem planè redeat facies, quod Mathematici demonſtrant, quis certo determinare ſub hoc vel illo cæli ſitu eventura poterit? Nam ſi vel cum cælo & ſideribus actiones humanæ certis & ſtatis legibus recurrant, quis Aſtrologorum futura iiſdem legibus circumſcribet, & ita quidem ut ordo ille fixus maneat? Nam ſi hoc facit, quid diſtat à Deo, dummodo vivat, ut alicubi Plinius ait. Veriſſimè itaque Auctor docet, Deum nec ſtellarum conjunctione illa ſpeciali, nec ulla alia ratione homini futurorum notitiam & divinandi ſcientiam ſibi propriam, ſibique ſoli relictam, tradidiſſe, nec juris iſtius Majeſtatis ſuæ participem eundem feciſſe. Qui hanc appetunt, videntur mihi iterum eſum de arbore vetita ſcientiæ boni & mali appetere. Benè etiam notat Aſtrologicas prædictiones ambiguas inſtar oraculorum Delphicorum, eſſe, & vel aliunde, quam ex aſtris, deductas, vel temerè prolatas, vel à Diabolo ſuggeſtas. Hoc enim de multis verum eſt.

Siderum electa aliquo à Deo conjunctio libertatem hominis neceſſitate non conſtringit.

Futurorum præſcientia negata homini, cum eam Deus ſibi ſoli reliquerit.

Adami lapſum iterant, qui futurorum præſcientiam appetunt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Omnia ubiq. Credulitas curiosa artes Astrologorum juvat.

Neque verò mirandum est eas aliquando cum veritate convenire. Hoc enim in tàm vasta mundi machina & tanta rerum vicissitudine contingat necesse est. Nempe nisi hic moriatur Princeps, oriatur bellum, moritur ille, oritur istud alibi. Prudenter etiam Astrologorum artes credulitate consulentium multum juvari docet. Revera namque *hos spes confidens ad aliquid perficiendum excitat, illos metus deprimit &

*Spes nimia in temeritatem protrudit.

- - Multos in summa pericula misit
Venturi timor ipse mali - - - -

Atque id Dei Sanctissimi & summâ majestate verendi, cujus oracula omni exceptione majora vanis Astrologicis placitis quidam impiè postponunt, justo judicio fieri, cum veritate convenit. Eruditè etiam Auctor probat Cometas naturaliter non significare ea, quæ ab humana libertate geruntur, etsi sint coæva reliquis sidera, vel congeries stellarum, vel corpora pro tempore compacta, sive ex vaporibus terræ, sive ex Planetarum exspirationibus. Unde colligit eosdem nec illa significare posse, quæ Deus in pœnam scelerum nostrorum decernat. Verè, si necessitas aliqua libertati humanæ præjudicans significatione illâ contineatur. Neque vero mirandum est, quod etiam prudenter monet, causis naturalibus ad generandum Cometam dispositis incidere simul supplicia, vindicandis mortalium flagitiis à Deo destinata. Tanto magis cum satis constet extra Cometarum apparitionem non minus ab hominibus patrari, quam à Deo vindicari peccata, & illâ durante bona quoque homines operari, adeoque & multa læta eandem sequi, ita ut si vel mala non fierent, Cometam tamen naturales causæ necessario agentes protruderent. Sed hunc ego experientiâ fultus non tantum adversorum, sed & secundorum anteambulonem à Deo produci assero. Quâ de re pluribus suo loco agetur. Nunc tamen juvat pauca hæc addere, quæ ad confirmationem veritatis & illustrationem argumenti proposiți pertinent. Dixi ut homini, ita cumprimis Deo rerum Auctori, Conservatori, Rectori, maximè convenire libertatem.

Cometæ non sunt signa naturalia eorum quæ à libertate humana geruntur.

Cometæ non significant pœnas à Deo decretas, ex necessitate scilicet: Iis tamen apparentibus incidunt illæ simul; sed & sine illorum apparitione hæ vindicandis sceleribus à Deo infligiuntur, & post eandem non semper illæ sed potius beneficia in probos immittuntur;

Ita omnino est. Hoc veritatis fundamentum solidè muniendum & cum cura tuendum & tenendum est. Itaque piè & doctè Auctor probat Deum liberè agere, plagas suas accersere vel avertere, sive Cometa aliquis appareat, sive nullus. Hoc satis evidens esse & probatione non egere, res ipsa docet Sole, ut sic dicam, meridiano clarior. Innumera etenim exempla loquuntur, Deum non exspectatis sive nullis exhibitis Cometis graviter punire sontes, sed & lucentibus illis feralibus, ut vulgò creduntur, facibus, ingentia beneficia hominibus largiri. Ideo nulla necessitatis lege vel divina voluntas istis aliisve signis cælestibus & portentis monstrata, vel etiam ab illa in mundum demissa dona, vel immissa supplicia adstringuntur, ut exinde certa & perpetua divinandi regula conficiatur. Hoc solum dici posse & debere publicè commendandæ virtutis caussâ puto, Cometas salvâ & Dei & hominis libertate bona malaque præ-nunciare. Voluntatem hic Dei nobis utriusque generis eventibus Cometarum innotuisse palam est, ut ita Cometæ cum rebus, tanquam cum effectis caussæ alterius, à qua ipsi quoque proficiscantur, ut verbis Auctoris utar, conjungantur, Sed quamvis hoc sentiam, perpetuâ experientiâ teste, plurima mala Cometarum apparitionem esse secuta, expressè tamen dico non propterea Cometas illarum calamitatum esse caussas, imò nec cum illis, ut signa necessaria cum signatis connecti, sed tantum quod Deus bona malaque his signis prænunciando, & veluti ad electionem faciendam (quod tamen & alias, vi præsertim Verbi & Spiritûs sui Sancti præstat) proponendo, officii mortales commonere, commodisque eorum consulere velit. *Nam cum Cometæ nec illarum rerum, quæ ex naturalibus caussis proveniunt, naturalia signa sint, saltem non semper: (quam sæpè enim citra Cometarum phases experimur ventos, procellas, terræ motus, exundationes, annonæ charitatem, obitus Principum, famem,

Cometæ bona & mala præsignificant, cum iis junctis ut effecta causæ alterius à qua & ipsi veniant:

Non sunt tamen illorum eventuum causæ vel signa necessaria, sed liberè à Deo exhibita, ut homo libertatis suæ capiat experimentum, admonitus officii:

*Nam nec naturalium effectuum naturalia signa sunt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

mem, peſtem &c. nec ſemper ab earum conſpectu tot premimur malis) multò minus earum eſſe poſſunt, quæ à libera hominis voluntate pendent. *Heu! omnium rerum eſt viciſſitudo*, dixit ille. Ita omninò eſt. Si reſpicias hominum mores & fortunam, datur perpetua bonorum malorumque mixtura. Mala in orbe graſſentur neceſſè eſt; nam & evenire in mundo ſcandala neceſſè eſt, (ſicut ipſa Veritas dixit) ex conſequenti ſcilicet, poſitâ humanâ libertate & malitiâ. Ideo tam hæc, quàm illa aſſiduò, modò hîc, modò illîc graſſantur. Sed & bonis, in tanta licet orbis corruptione, locus relictus eſt. Idcirco alibi omnia proſpera & læta eveniunt; non ſecus quàm hîc ſæviente gelidâ brumâ, alibi felix luxuriat æſtas; & Sole orbem noſtrum colluſtrante, tenebræ nocturnæ premunt Antipodes, qui adverſis veſtigiis contra noſtra ſtant veſtigia, ut Cicero alicubi loquitur. (4. Academ.) Atque hæc etiam infinitis aliis accenſenda, manifeſta ſunt divinæ providentiæ documenta, etſi nullus Cometa orbi noſtro exhibeatur. Sed *quò prolabor mei & negociorum, ſed & Curtii, quîcum mihi res eſt, oblitus? Conſtat tamen mihi & hîc ratio facti. Habes, Eruditiſſime Curti, loquax pro curto reſponſum. Hoc gratum in Te animum meum de illo egregio libello ad me miſſo, & à me cum cura perlecto & relecto ac expenſo, teſtabitur. Sed & ſtudium in Auctorem Doctiſſimum, qui mihi tale munus per Te miſit, & aliquot etiam verbis adſcriptis, meditatam & longam epiſtolam promittentibus. Denique ſtudium diſcendi. Hac enim fini cuncta iſta a me propoſita ſunt, ſicut & priora, ad quæ reſponſum juſtum Celeberrimo Nomini Tuo, hac contrarium, ſed illac convenientiſſimum, exſpecto. Velim quamprimum mihi reſcribas & reſponſum abſolvas, quo etiam inter Te communicata abſolvantur, & Rautenſteinianis, quæ jam cuncta in Hollandiam miſi, prelo ſubjicienda, ſubjiciantur. Separari enim ab Illuſtriſſimo illò Viro, cui tantopere conjunctus es, non potes.

Viciſſitudo rerum eſt perpetua.

Chriſtus ſcandala eventura prædixit neceſſitate conſequentiæ.

Bonis bona eveniunt, malis mala.

Cometis nullis apparentibus providentia divina cernitur.

Auctor longitudinem reſponſi excuſat.

De 1000. exemplaribus Typi Cometici Ingolſtadii impreſſis, quæ mihi pro veſtra humanitate offertis, ampliſſimas ago gratias. Sed ſtat ſic ſententia, ut hunc typum unà cum reliquis, qui jam ad 40. numerum accedunt, & ad quinquageſimum ut puto venient, in Hollandia æri incidi faciam, quò omnes ab eadem manu & in eadem charta veniant. Vale

Non curtum à Curtio reſponſum exigens: idque ut quamprimum conſequatur, poſtulat:

De exemplaribus typi Cometici Ingolſtadienſis oblatis gratias agit, ſe ea non deſiderare amplius nunciat.

T. Obſervantiſſimus & ſtudioſiſſimus.

STANISLAUS LUBIENIETKI.

III. COM-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

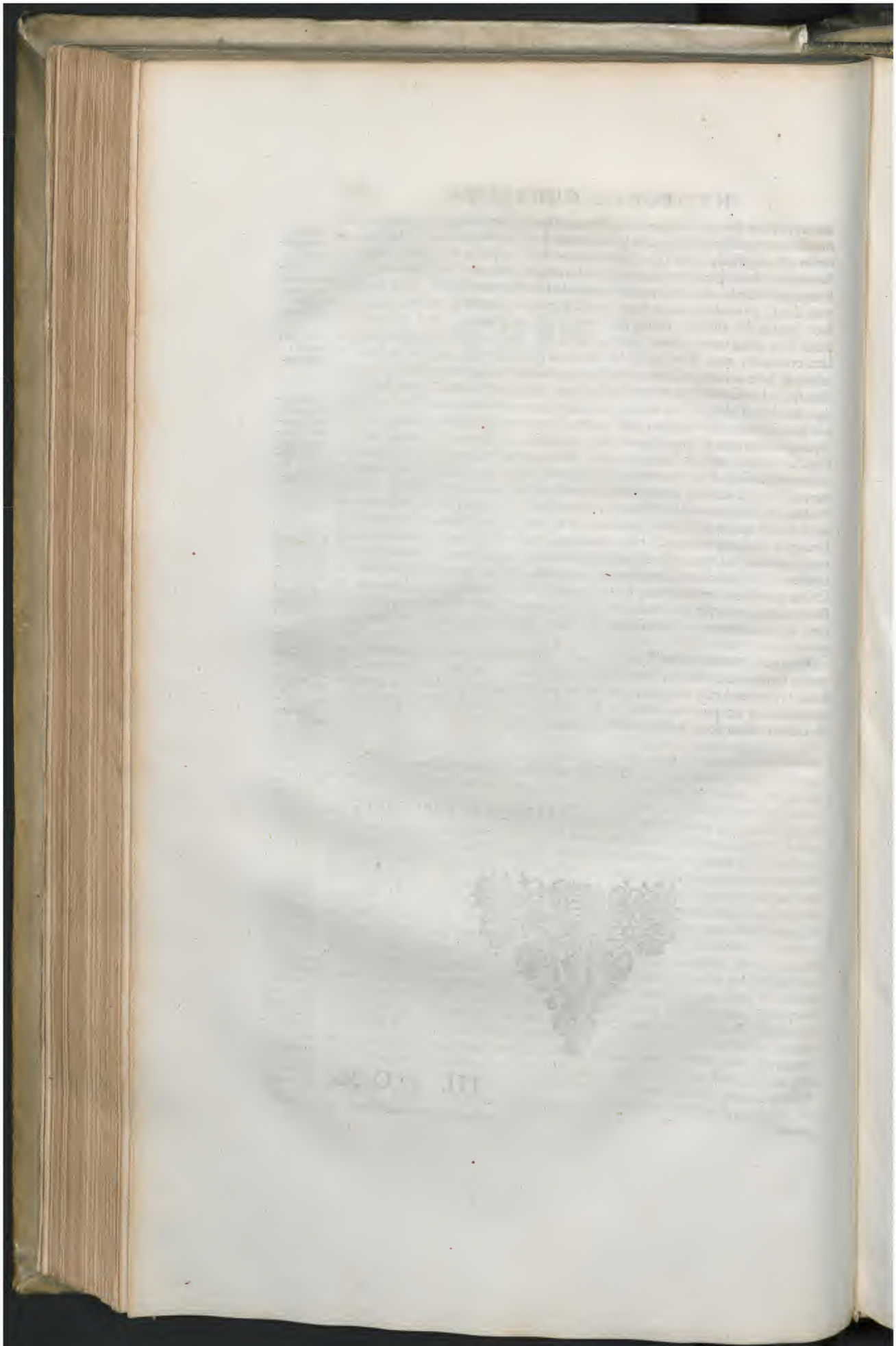

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

III.

COMMUNICATIO LUTETIA PARISIORUM BRUSSELLANA.

Hamburgo Lutetiam Parisiorum die 27. Iunii 1665.

Illustrissimo & Humanissimo Viro, Domino PETRO BRUSSELLO *P. F. in Suprema Regni Galliæ Curia Senatori Gravissimo*
STANISLAUS LUBIENIETZKI de LUBIENIETZ *S. P. D.*

CUm Tibi grata esse illa, quæ Tecum de Rerumpublicarum statu, commoda ejus quâ datur promovens, communicare soleo, intelligam, nunc quoque aliquid hujus argumenti dare ad Te constitui. Germania inter simultatum & dissidiorum motus nutat: Polonia inter externarum & domesticarum non tantùm motionum, sed & turbarum bellicarum acria certamina de salute periclitatur: Batavia cum Anglia, dum parta tuetur, adhuc iniquiore Marte decertat: Dania & Suecia firmis fœderibus tutæ, sed & Gallia cumprimis Vestra (quod me melius nosti) Virorum viriumque potentissima, tantæ rei eventum præstolantur: Hispania inter Regem Senem & Infantem, utrumque imbecillem, versatur: Italiam Turcici belli metus & privatorum commodorum ingens studium alioquin exercet. Atque hæc jam est universæ Reipublicæ Christianæ facies. Felix terque quaterque, qui se ita coram Dei facie hîc in terris componit, ut eam in cælis olim æternùm intueatur, inenarrabilibus potiturus & fruiturus gaudiis! *Quantoperè hîc Deus humani generis bonum promoveat, minas pollicitis, & hæc illis sapientissimo & saluberrimo consilio miscendo, nuperi quoquè docuêre Cometæ; quos ego non tantùm tristium, sed & lætorum prænuncios vocare soleo: idque me in opere meo, quod, ut nosti, molior, juvante Deo, sat multis & claris exemplis probaturum confido, utque & Tu symbolam in medium afferas, rogo & obsecro. Tam illustri affulgente occasione, caligines tenebrasque intempestivi silentii quærere nolui. †Hoc enim foret in illis cum bona Philosophiæ non Contemplativæ tantùm, sed & illius Activæ fruge, sapientiæ & virtutis appetentes, quantum opus est, exsatiatura, &, si vel propriæ intentioni, methodo, spei, vel sententiæ non paucorum Præstantissimorum Virorum credendum est, publicè profuturâ, latere. At hoc boni Viri, multò magis hominis Christiani & pietatem profitentis officio, repugnare duxi. Opus illud reddet illustre argumenti de Illustrissimis in cælo signis, qualia Cometas unà omnium Sapientum gentiumque vox celebrat, dignitas. Tum verò & congeries Illustrium Virorum Rautensteiniorum, Heinsiorum, Heveliorum, Bullialdorum, Bartholinorum, Kircherorum, Ricciolorum, Curtiorum, Schottorum aliorumque, quos recensere longum foret, qui meritis suis Orbi literato satis jam olim innotuerunt. His non immeritò accedes, cujuscunque generis materiam dicendi elegeris, ut nomen Tuum æternitati consecres.*

Rerumpublicarum Christianarum Status dubius & periculosus.
Germania in ancipiti.
Polonia in arcto.
Hollandia bello Anglico in mari ardet.
Dania & Suecia in tuto.
Gallia potens rerum progressus observat.
Hispania Sene & Infante nixa.
Italia metu Turcarum & motu domestico distringitur.
** Dei providentia & humani generis amor in Cometis quoque cernitur.*
† Latendum non est cum fruge bona publicè profutura.
Auctor diversos amicos recenset.
His Brusselium adjungi cupit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Nullum se adhuc Patronum habere ait, præter Deum.

cres. At neminem adhuc tanti operis habeo Patronum, præter Deum meum, cui me ita servire, ut studeam conscientiam sine offendiculo habere ad eum & ad homines semper, cum S. Paulo Apostolo cumque veritate dicere possum. Si is mihi Patronum munificum, in re tenui & adversa sorte constituto, parare voluerit, ipse faciet. Me sicut nullus vanæ gloriæ pruritus, ita nec divitiarum cupido huc deduxit: *sed potius Dei Creatoris, tum & Servatoris mei gloria, & proximi meæque propriæ salutis juvandæ studium. Adhæc in re civili publicæ utilitatis (patriæ meæ præsertim, cujus amorem neqnaquam deposui) cognitu & factu utilibus, vel etiam necessariis prolatis, monstratis, commendatis promovendæ, impensum studium. †Danda mihi tamen ante omnia quæ rem privatam spectant, opera est, ne, quod dicitur, oleum & operam perdam, & in charissima pignora aliosque, quorum cura incumbit mihi, injurius existam. Quod certò fieret, si tanto opere propriis sumtibus edito (nec enim alia editionis offert se ratio) exemplarium à me distrahendorum pretium, nova & furtiva interverteret editio. ‡ Ac proinde Amici in Hollandia & hîc agentes, talium non ignari, suadent, ut impetrem necessaria in hanc rem, in qua caput fortunarum mearum consistit, ab Augusto Imperatore, tum Christianismo Rege & Præpotentibus Belgii Fœderati Ordinibus, privilegia, quo nemini, me inscio, vel novam libri hujus editionem adornare, vel exemplaria alibi impressa distrahere in ullis ditionibus imperio eorum subjectis, liceat. *Hoc an quærere me in tot Aulis, hoc rerum mearum, quem nosti, statu deceat, ab omni ambitione longè alienum, & an, si facto opus sit, in Aula vestra invenire possim, Tuum esto judicium, quod fac quamprimum sciam: id enim rerum mearum ratio, moræ impatiens, requirit. Vale, Vir Illustrissime, & me pristrino favore prosequi porrò perge.

Omnem ut ambitionis, sic & avaritiæ suspicionem abse removet.

**Gloriam autem Dei & Christi & proximi salutem, tum publicum bonum, patriæ suæ cumprimis, se velle hîc promovere asserit.*

†Dandam sibi esse operam, ne ingenti sumtu sibi & suis detrimentum inferat, docet.

‡Ideò consilium Amicorum de obtinendis necessariis privilegiis contra furtivam editionem aperit.

**Et de hac re judicium Brussellii exquirit.*

Lutetiâ Parisiorum Hamburgum die 17. *Iulii* 1665.

Nobilissimo Viro Domino Stanislao Lubienietzki de Lubienietz Petrus Brussellus

S. P. D.

BInas à Te literas intra paucos dies accepi, unas 20. alteras 27. Junii datas, quibus cum responsum ex tempore parare cogitarem, otium mihi defuit, quo tam jucundo amicitiæ nostræ officio satisfacerem. Quod postulas à me ut symbolam aliquam cujuscumque generis voluerim, ratione argumenti Cometici in opus Tuum conferam, ingenuè fatebor, me totius Astronomiæ, ut & quamplurimarum aliarum scientiarum & artium esse imperitissimum, nec nomen meum tanti esse, ut æternitati consecrari illud Reipublicæ intersit. Essent sanè quamplurimi qui se Rautensteiniis, Heinsiis, Heveliis, Bullialdis, Bartholinis, Kircheris, Ricciolis, Curtiis & aliis orbis litterarii luminibus permixtos agnosci cuperent. Nec id decus abnuerem, si doctrinæ & virtutis fiducia assequi possem. Sed quid streperem anser inter olores? Tacere satius est, quam indoctis aut vulgaribus scriptis se deridendum Viris undiquaque doctissimis propinare, & famæ suæ, qualiscumque ea sit, jacturam tam libenter facere. Parens meus ὁ μακαρίτης satis amplum nominis sui patrimonium mihi reliquit, quod intactum ab omni impietatis, avaritiæ & injustitiæ macula servare pro virili conabor. Gaudeo mirificè *quòd adversam fortunam firmo adeò & constanti animo feras, Deumque obnixè rogo, † ut tibi Patronum aliquem eximiæ dignitatis suscitet, qui magnis opibus labentis domûs Tuæ ruinas fulcire possit, & operum certè egregiorum, quorum spem nobis literæ tuæ faciunt, editionem accelerare & juvare. Utinam tantam divitiarum, quantam famæ hæreditatem ab optimo & sanctissimo Parente meo accepissem, non Tibi quærendus esset alius, qui largiori manu necessitates exilii tui promptius sublevaret. Sed in non tenui magistratu tenuis tamen res est homini augendæ per furta, rapinas & scelera, qui mos hujus seculi pessim

Brussellus in Auctorem officiosus eique benevolus.

Symbolam operi huic inferendam pro modestia primum negat.

Laudati laudatis accedant & accensentur.

Bona fama a parente relicta amplissimum est patrimonium.

**Adversa fortuna fortiter ferenda.*

†Patronus Viro bono in re tenui constituto, præsertim verò magnum sui animi aggredienti, opus est.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

pessum euntis est, rei familiari minimè intento. Privilegium à Christianissimo Rege, ne furtiva aliqua in Gallia Operis Tui editio exemplarium tuorum pretium intercipiat, facilè Te impetraturum confido. Si quid in hac re operæ meæ exposcis, eam Tibi libentissimè offero. Hæc sunt quæ ad Te nunc scribenda censui, gratiis Tibi actis pro illa sincera & cordato homine digna Rerumpublicarum orbis Christiani præcipuarum descriptione. Plura aliàs, ubi inducìæ forenses molestiam litium & molem negotiorum, quæ amicitiæ officia disturbant, ex parte sufflaminaverint. Interim his qualibuscunque fruere, & pro Tua humanitate favere mihi non desine.

Privilegium contra furtivam operis editionem in Aula Gallica obtinere Autorem posse. Brussellus spe-rat.

Hamburgo Lutetiam Parisiorum die 31. *Iulii Anno* 1665.

TUis gratissimis literis die 17. Julii datis paucis & festinatâ manu nuper respondi. Verùm extemporalis illa scriptio Tuæ non tantùm dignitati, sed & humanitati ac benevolentiæ singulari, adeoque officio, mihique ipsi non satisfecerit. Quapropter nec in censum referenda est. Nunc etsi paulo plus otii nactus sim, non tamen tantum quantum ad implendam officii in Te mensuram sufficiat. Vehementer me solicitum tenet effusa in me benevolentia Tua, qualem me non meruisse, meritò agnosco. Utinam mihi salvâ Tuâ tùm modestiâ, tùm rerum privatarum ratione, liceat humi serpente, qui agricolis convenit, & minus terso, candido tamen stilo, Te Tuosque ob præclara merita (quorum jam olim conscius sum) laudibus in cælum efferre! Utinam integrum sit Clarissimum in orbe, & tot Scriptoribus rerum celebratissimum nomen Tuum, tanquam vivam Optimi Viri & Optimi Amici iconem, in Palatio Senatus Philosophici (quem ad considerandum non Cometam tantùm, sed & multiplex Magistratûs & Viri Christiani, quod Præco ille cælestis in memoriam revocat, officium, cogo) ponere, & memoriæ æternitatis consecrare! Sed Te invito nihil hic faciam. Rogare tamen ausim, ut adsentias mihi, qui è re publica judico, ut Viri literarum humaniorum virtutumque studiosissimi, tanto magis illustri aliquâ dignitate conspicui, non lateant, sed potius prodeant in publicum, & non dicto solùm, sed & facto ac exemplo egregio omnibus, junioribus præsertim & tùm sui æqualibus, tùm etiam inferioribus, ad virtutis Templum ineundum prælucere, eisque facem præferre velint. Quod si abs Te impetro, agnosco & utilitati publicæ non parum, & meo operi ornamenti multum accessurum. Exspecto itaque quæ sit tandem futura de eo Tua sententia, cui ego meam commodabo. Mihi verò nihilominus liceat, Te quem tam diu & tam benè novi, dicere: *Sume superbiam quæsitam meritis.* Superbiam dico, illam Virtutis veræ non tantùm consciam & certam, sed & magistram, cui cum modestia benè convenit, quæque ideò in laude ponenda est. Quidni enim una cum eximiæ dignitatis & eruditionis Viris Rautensteinio, Heinsio, Hevelio, Bullialdo Vestro aliisque in Senatum Philosophicum venias, qui in Senatu Magni Regis editum occupas locum, & illâ utrâque conspicuus es, non tantùm audis? Tunc verò illic anser inter olores streperes? Aliud profectò hæc ipsa vox promittit: aliud longè nota eruditio & tùm ingenii & stili, tùm etiam mentis nativa bonitas docet. Imò verò Te illius albor, hujus candor, & vox arguta & pectus niveum oloribus tot canorum redderet Olorem, nec tantùm album illum Mantuanum & Sulmonensem ac Tusculanum, sed &, qualem protulit Venusinus vates, purpureum, togæ Tuæ Senatoriæ convenientem. Loquere itaque inter Tui similes, ac retecto quidem vultu, quo plures Tuo præclaro exemplo ad Literas & Virtutes invitentur ac incitentur. Patrem Tuum & μακαρίτην noveram, non tantùm virum antiquâ virtute & fide, sed & Senatorem Gravissimum, quem Clarissimus ille Petrus Puteanus, ut Catonem, vel solum trecentis Juliis præferendum mihi commendârat. Gratulor non Tibi tantùm, sed Curiæ & Reipublicæ Vestræ Te hoc loco esse, Parentis Tui verum filium, eique per omnia similem. Optimè facis, quòd Optimi Patris &

Extemporalis scriptionis officium Amico non satisfecit: ideoque novo officio pensandum est.

Auctor Brussello gratum animum & mutuam benevolentiam testatur.

Se Senatum Philosophicum hue cogere velle indicat,

Utque Brussellus in eum veniat, instanter postulat.

Latendum non est literatis, probis, dignitate eminentibus.

Senes junioribus bono exemplo præeant.

Superbia quædam licita, virtutis scilicet conscia, certa, magistra, modestiæ amica.

Brussellus Senator Regius jure meritoque in Senatum Philosophicum invitatur:

Meritisque ejus debitum testimonium datur.

Senator doctus & eloquens Olor non tantum albus sed & purpureus decendus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Paternafamæ tuendæ.

dignitatem & existimationem tueare, & suetas illas injustæ avaritiæ artes aversere, mediocri fortunâ contentus. Patet hinc amorem virtutis timoremque Dei mentem Tuam occupasse, & à tot vitiorum corruptelis inviolatam custodire. Elucet in Te Gravissimi Senatoris, Justi Judicis & Optimi Viri exemplum. Itaque juxta ac pater Tuus, cujus nomen & omen geris, TU ES PRORSUS BELLUS & verus OLOR, quasi ὅλος ἀνήρ, ut nonnullis placet, totus bellus dictus. Vide quam omnia conspirent, ut prodeas in publicum, & subsecundaria aliqua hora, quantum à cura publica & à re familiari, procurandoque bono clientum tuorum dabitur otium, in nostrum quoque venias Senatum. *Cui bono fuerit* cum Cassio Viro disertissimo & Judice Integerrimo dices. Dicam ego libenter meritoque, ut nonnihil ex Tuis succisivis temporibus, ad colligendas non Criticarum & Philologicarum, (quanquam & hoc posses cum Gellio) neque Cometicarum vel alioquin Astronomicarum, sed paucularum aliquarum, luculentam officiorum occasionem, Maximis quibusque viris arripiendam præbente Cometâ, Politicarum vel Ethicarum memoriarum delectatiunculas conferas. Quibus enim potius studiis & occupationibus hæc temporum velut succisiva donabis, quam quibus casti docentur & commendantur mores? Hic Princeps, hic Senator, hic Judex, hic subjectus, minister & cliens: verbo, quivis virtutis & publicæ utilitatis amans, quod sequatur fugiatve & viam recti, quâ ducit virtus & unde aufert error, inveniet. Et omnem quidem do operam, ut æquus lector talia pro re nata posita, & cum argumento de Cometis Philosophico aptè cohærentia inveniat, & ut

Averitia homini in magistratu posito longè fugienda.

Bruffelli Petri anagramma.

Oloris etymon.

Cui bono?

Succisiva tempora benè collocanda.

Politica & Ethica in hoc opus coacervantur.

Singula quæque locum teneant sortita decenter.

Virtus inter duo extrema consistit.

Auctor conatur cuncta cum argumento Cometico aptè connectere:

Quod si tamen hic aliquantum peccarit, id publici boni studio condonari postulat.

Verum tamen si quid hîc peccatum à me esse, illis præsertim qui aquilæ ingenio, & lynces judicio fuerint, videatur, hoc varietati rerum & studio publicæ utilitatis condonatum à benignis & æquis Judicibus iri non dubito. Illud verò studium, non tantum labor sed & sumtus magnus, quem in componendo & edendo tanto opere susceperi, satis demonstrabit. Illum inter tot alias occupationes, hunc in tam re tenui, ferre me posse, non injuriâ, qui me penitius norunt, mirantur. Quos inter & Tu eris, quod jam epistola Tua humanitatis plena loquitur. Fateor enim me libro isti nondum talem habere Patronum, qualem Tua vota ferunt. Præ reliquis, qui hîc in considerationem veniunt, duo sunt Viri sanè omnium totius Græciæ Clarissimorum Principum & Optimatum longè maximi. Alter Epaminondas, alter Aristides est: uterque, quod meritò se quisque Justitiæ & Munificentiæ oblitus mirari dicat, in summis magistratibus inopes. Paupertas eorum generosa læta, (ideò nec paupertas, judice Senecâ ep. 2. dicenda) expedita justitiæ & beneficentiæ index, quantopere vel à solo Plutarcho commendetur, notum est. Is tamen refert Pelopidæ, di-

Justi plerumque egeni.

Munifici plerique pauperes.

Paupertas justitiæ & beneficentiæ index, nec paupertas est, si læta.

tissimi, & tum liberalitate tum fortitudine & rerum gestarum gloriâ Clarissimi Thebanorum Ducis haud contemnendam vocem: *aliquando & bono & sapienti, non soli claudo cæcoque, pecuniam necessariam esse.* Ego verò multas quidem virtutes Viro Principe & Imperatore dignas in uno Epaminonda contemplor & demiror, fortitudinem nempe bellicam, non tantum cum prudentia, sed & mansuetudine ac humanitate junctam, tum gravitatem, libertatis avitæ studium, ut & publicæ rei cum his, quos sibi alius, ipseque adeò Aristides, dubio procul æmulos fecisset, promovendæ, ac componendorum civilium dissidiorum, rarissimè profectò in uno homine convenientes dotes. Adeoque meritò præ cæteris Viris præclaris hunc sibi Timoleon, licet, Plutarcho teste, Vir Incomparabilis, sed & Philopœmen Vir præstantissimus, ille Corinthiorum, hic Achæorum Dux celeberrimus, imitandum proposuerant. Verum tamen nil fere magis miror quam pecuniæ contemptum, & unà ejus, ubi opus erat, usum. Nam quod ad illum attinet, quam benè cum illis agebatur, quos non tantum indigentes, sed & auxilio suo dignos oculata Pelopidæ illius liberalitas invenerat,

Epaminondæ virtutes incomparabiles, & imitatione dignissimæ.

Imperatoriæ virtutes.

Pecuniæ contemtus & pro re nata usus.

Liberalitas sit prudens & oculata.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

rat, tam hoc ſolo iſta infelix fuit, quod eam Epaminondæ non ſolum Amiciſſimi, ſed & totius Græciæ, ut dixi, & res ipſa, teſte Cicerone docet, præſtantiſſimi, philoſophicus genius in partes ſuas non vocaret. Quod autem ad hunc ſpectat, prodidit memoriæ Plutarchus in Ariſtide, aliquando Epaminondam tanti Amici munificentiâ in ſtudiis ſibi gratis juvari ſe paſſum eſſe. Pariter Ariſtides ipſe Egregium Ducem & Imperatorem ſuis virtutibus, *virtute bellica & ſimul moderatione animi, & æquitate, tum conſtantiâ, gravitate, Reipublicæ ſtudio, continentia & juſtitia (†quæ ei cognomen & maximam laudem, ſed & invidiam peperit) exhibet. Quamobrem meritò Plato, Deus ille Philoſophorum dictus, ſolum Ariſtidem inter tot magnos alioqui viros, quos tulêre Athenæ, præſtantium ingeniorum feraciſſimæ, Ocellus Græciæ, mentione dignum pronunciavit; quod in Republica tractanda virtutem ſibi habuerit propoſitam. Et Plutarchus in Catone Majori primum inter Græcos Virum eum vocat, & Catoni præfert, quod ejus imperia rebus Romanorum jam tum magnis nihil magni addiderint, at in Ariſtidæ præturis honeſtiſſima, clariſſima & prima Græcorum facinora memorentur Marathon, Salamis, Platææ. Verum in illo quoque maximè eadem illa duo, pecuniæ ſcilicet contemtum, & pro re nata uſum admiror. Ille ita in eo enituit, ut perpetuò non minoris paupertatis quam trophæorum gloriam faceret, & publico judicio Calliâ Athenienſium ditiſſimo in extremâ, ſed læta, & ſortem ſuam æquiſſimo animo ferente paupertate, beatior pronunciaretur. Is verò etiam apparuit, quod eodem animo erga amicos illumque ipſum Calliam neceſſarium ſuum, quo Epaminondas in Pelopidam, ut & Plato in Dionem Syracuſanum fuerit, ut non tale amicorum muneribus indixerit bellum, quod componi nulla pace aut conditione potuerit. Qui verò? *Nempe ea quæ ad conſervandum ac divitias parandas faciunt, illiberalia judicando, non vero ea, quæ liberalitati nullum lucrum admittenti & ſplendori ſerviunt repudiando. Qua ratione factum eſt, ut ſumtus haud illiberales, æque ut Epaminondas & Plato ſtudiis, quibus delectabatur, impenderit, docente Plutarcho in vita ejus. Noli itaque mirari, Amicorum Optime, quod ego pariter ſimul & tenuem ſortem gravemque fortunam modeſtè feram, & ſumtus haud exiguos in hæc, quæ non tantum me & Amicos delectant, ſed & tum me annitente, tum illis judicantibus, publicis commodis ſamulabuntur, velim facere. Parabit, credo, Deus, ſtudiorum meorum optimè conſcius, Patronum & Mæcenatem talem qualem auguraris. Hunc me alioqui paternâ ejus gratiâ poſſidere, agnoſco gratus, nec non quorundam me Fautorum liberalia ſtudia experiri, qui ſi vellent, in oculis & auribus generis humani beneficia eorum deprædicarem, prout quidem eadem agnoſco & veneror debito cultu, commodatâ fideli induſtriâ & grato animo, tum & votis ſinceris

- - (quid enim niſi vota ſuperſunt?)

penſo, cum nec eorum fortuna ſublimis deſideret remunerandi vicem, nec mea dejecta ſuggerat reſtituendi facultatem. Quod reliquum eſt, velim mihi ad hæc reſcribas, quamprimum per gravia Tua negotia fieri id poterit, & porrò literarum commercium mecum colas. Vale & omnigenâ proſperitate diu fruêre

Illuſtriſſimo Nomini Tuo

Omnibus ſtudiis & officiis addictiſſimus.

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Epaminondæ generoſa paupertas per contemtum divitiarum facili & expedita via ad divitias pervenit.

Bonus Vir in ſtudiis ſuis Amicorum liberalitate juvari ſe patiatur.

**Fortis & ſimul moderatus.*

†Gloriam, ut corpus umbra, ſequitur invidia.

Pecuniæ contemtus & pro re nata uſus.

Paupertatem æquè ac gloriam Ariſtides amavit.

Paupertas Lætæ potior divitiis.

Bonus Vir in ſtudiis ſuis Amicorum liberalitate ſe juvari patiatur.

**Divitiarum contemnendarum & fruendarum modus.*

Sumtus liberales boni publici ſtudio faciendi.

Deo fidendum.

Gratus animus Patronis & fautoribus exhibendus, ac publicè quidem ſi ſit opus.

Gratia habenda, ſi referri nequeat, vel referri eam neceſſe non ſit.

Lutetiâ Pariſiorum Hamburgum die 11. *Septembris* 1665.

ME pluribus quam par erat literis Tuis, & brevioribus & quam longiſſimis certè ſuaviſſimis, unis octava, alteris duabus 29. Auguſti datis compella-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
107 B 47

Bruſſellus ſilentium diuturnum excuſat.

tum toties dicam an laceſſitum tamdiu ſiluiſſe nullo ad eas miſſo reſponſo ſuccenſere meritò queas. Noli tamen exiſtimare hoc, quicquid rei eſt vel contemptu vel tædio vel incuriâ accidiſſe. Cauſam intermiſſionis mearum literarum ſi exquiras, in promptu habeo, Negotioſus eram. Induciæ Forenſes,

Juſtitiam quoque probis & prudentibus Viris negotia conciliat.

quæ proximè appetebant, & juſtitiam litibus & clientibus minabantur, adeò moleſtias & prenſationes eorum auxerant, ut homuncioni, qualis ego ſim, nec ſatis perito nec ſatis ſolerti tot tricis impedito, tot laqueis conſtricto, qui Judicis partes ritè implere cuperet, hujus ſplendidæ ſervitutis vinculis ſe expedire ne puncto quidem temporis facilè licuerit. Cum verò dies ſeptimus hujus menſis bimeſtri Juſtitio reducto, & reſtitutâ otii ſecuritate exſolvendis amicitiæ offi-

Succiſiva tempora benè collocanda.

ciis liberrimum & patentem campum aperuerit, ſumpto raptim in manus calamo ulterioris moræ impatiens ad reſcribendum epiſtolis tuis alacri animo me contuli. *Quid verò ſcribam tibi, aut quomodo ſcribam, aut quid omninò non ſcribam hoc tempore*, ut verbis Tiberii utar, etſi aliâ mente, prorſus ignoro.

Bruſſelli modeſtia.

Si æquè doctus eſſem ac Tibi videor, jam pridem poſtulationi tuæ mihi ſupra quàm cogitari poteſt honorificæ morem geſſiſſem. Sed cum à viginti annis humanorum caſuum exempla variè expertus ſim, eruditioni & propè Auctorum lectioni, quamquam gemens valedixerim, quid me ad ea revocas quæ non abjeci, ſed dimiſi, ut τὸ κοσμεῖν parentis mei & dignitati & ſaluti, quem amor

Paterna fama tuenda.

patriæ, juſtitiæ ſtudium, & famæ magnitudo nocentem fecerant, & publicæ & domeſticæ fortunæ tuendæ acrius invigilarem. In Palatium Senatûs tui Philoſophici, quoniam id ſtudioſè efflagitas, etſi omnis ſim ſolidæ eruditionis expers, & τῶν μαθημάτων (Matheſeos) penitus ἄμοιρος (expers) nolens intromitti me patior. Sed verendum tibi eſt ne proximo luſtro novus aliquis cenſor ſcientiarum & doctrinæ vindex me tàm illuſtri conſeſſu indignum judicet, & Se-

Bruſſellus in Senatum Philoſophicum invitatus venit.

At cum inſigni modeſtia.

natu tuo non injuſta ſeveritate moveat. Quod ſi acciderit, majus in eo famæ diſpendium patieris quàm ego. Rectè Venuſinus vates monuit.

Commendandi ſoli virtute & ſapientiâ præditi.

> Qualem commendes, etiam atque etiam aſpice, ne mox
> Incutiant aliena tibi peccata pudorem.

De epiſtolis tuis & meis operi tuo Cometico inſerendis quia conſenſum meum tàm obnixè rogas, amplius tibi denegare non fert animus. Me etiam nominari, ſi tibi cordi eſt & è re tua eſſe videtur, quamquam invitus, aſſentior, in tua erit poteſtate. Judicii tui erit diſpicere quid ex iis quæ epiſtolis meis continentur vel ſupprimi vel edi debeat.

Hamburgo Lutetiam Pariſiorum die 26. Septembris 1665.

Auctoris erga Bruſſellum benevolentia.

CRede me ſuaviſſimis Tuis jam pridem ita aſſueviſſe, ut ſilentium Tuum deſiderium earum ingens & cum tædio conjunctum extitet. Sed lenit hoc graviſſimorum Tuorum negotiorum, forenſium præſertim, conſcientia. Qui-

Æquitate erga amicos utendum.

bus ita Te diſtractum eſſe jam dudum ſcio, ut nonniſi ſucciſivis horis vacare queas Amicis, & ipſis alioqui gravibus ſtudiis, & privatis negotiis Tuis. Hæc

Succiſiva tempora benè locanda.

nimirum eſt ſors veſtrûm omnium, qui dignitate eminetis ſupra alios, ut dum bono publico invigilatis, non ſemper veſtri juris ſitis. At enim & nos, qui privatam vitam agimus, hac vel illac operâ noſtrâ aliis commodatâ, ſæpè nu-

Vitæ hujus actiones obeundo vitæ æternæ ſemper cogitande.

mero iis inſerviendo, candelæ inſtar, conſumimur. Utinam nobis omnibus iſta proſint ad meliorem vitam & æternam illam ac beatam quietem! Poſtrema epiſtola Tua die XI. Septemb. exarata juſto tardius mihi reddita, intervenientibus ad hæc quibuſdam impedimentis, tardius quàm volebam accipit nunc reſponſum. Poſtulatum meum, quò nominis Tui ſplendore opus meum colluſtrares, erat quidem à me honori Tuorum magnorum in me & publicum meritorum quâ licet, commodatum, non tamen æqui limites tranſgreſſum, ſed

nec

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

nec Tuarum laudum magnitudinem assecutum. Quidquid earum meritis Tuis tribui, satis certus sum me in eo non errasse, dummodò ritè officium justi illarum præconis functus fuerim. Vide quam longè à metu servilis adulationis vel pudoris absim. Si mortuis, quos non esse vox divina pronunciet, in meo illo Philosophico Senatu locus esset, nullum Maximi, Fortissimi & Doctissimi Senatoris exemplar expressius & omni virtutum specie instructius, quod in ea amplissimâ sede & tot Illustrissimorum ac Eruditissimorum Virorum contubernio collocarem, reperire possem, quam Parentis Tui τὸν μακαρίτην, (beati) de quo aliàs dabitur mihi, ut spero, dicendi locus. Hîc enim verecundiæ & modestiæ Tuæ mihi consulendum est. Quod itaque Senatus ille meus, quem mihi cogendum Amicorum auctoritate sumsi, jure & libertate usus Philosophicâ (cui hominum generi, ut nosti, jam olim

Laudandi sunt qui merentur, ut exemplo eorum plures ad virtutum excitentur.

Brussellî Petri Senioris meritis debitum testimonium datur.

Senatum Philosophicum quare cogit Author?

- - - - licet sub paupere tecto
Reges & Regum vitâ præcurrere amicos)

tantum ornamenti & splendoris ad Illustrissimo Nomine Tuo sit habiturus, amplissimas ago Tibi gratias. Licet autem Mathematicis disciplinis operam Te non dedisse dicas, eliges tamen aliquod Politicum aliudve argumentum, ut in publicum consulas & in medium afferas, quod & Tibi magnam, apud seram quoque posteritatem, rectius de rebus, ubi invidiæ fervor refrixerit, judicaturam, laudem & omnibus utilitatem afferat. Quod si maturè feceris, principem Tibi locum ex dignitatis Tuæ amplissimæ, sed & veteris necessitudinis nostræ ratione in illo Senatu dabo. Jam enim in opere meo quamprimum edendo Amici & prela in Hollandia desudant. Hæc etiam, quamvis modestiæ Tuæ conscius, ignorare Te nolui. Vale, & fac ut prosperè agas, & Tuam in me benevolentiam constantem retineas, qui sum

Invidia virtutem urens, ut ferrum candens, olim refrigescat.

Illustrissimo Nomini Tuo

Omni studio, cultu & officio addictissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Lutetiâ Parisiorum die 27. Novembris 1665.

SYmbolam quam à me tamdiu exspectas, curis & negotiis præpeditus in Senatum tuum Philosophicum conferre huc usque non potui. Occupata enim operâ & impedito animo res ejusmodi benè suscipi & cum laude perfici nequit. Abjecto itaque penso, in quod gnaviter incubueram, ad negotia revolutus Tuæ petitioni morem gerere in præsens vix sustineo, nec à me aliud quicquam exspectes quam quod antea ad te, quamvis modicum & nullius pretii, invitus transmisi. Non enim doctrina cum eruditis, nec multiplici lectione, cum librorum helluonibus, sed virtute cum probis, pudore cum modestis, æquitate cum justis, abstinentiâ cum innocentibus certare constitui. Factis quam dictis, moribus quam libris doctus videri malo. Accessit adhæc gravis κεφαλαλγία cum febricula, quæ languentem aliquot diebus lectulo affixit, & de studiis qualibuscunque cogitare ex præcepto Medici vetuit. Rogo itaque te, ne inutili contatione editionem tui Operis, quod sub prelo est, diutius premere vel morari velis, meque excusatum habeas, quem desiderio tuo satisfacere parantem curæ & negotia, deinde morbus, opus inchoatum è manibus dimittere compulerunt. Certè illius jactura tanti non est ut veris lachrymis deflori mereatur, forsan deferretur

Brussellus moram suam excusat.

Commentaria docta inter alia, occupationes perfici non possunt.

Brussellî modestia.

Pietas eruditioni præstat.

Brussellus causam sonticam in excusationem moræ adfert.

- - in vicum vendentem thus & odores,
Et piper & quicquid chartis amicitur ineptis.

Brussellî modestia & erga Auctorem benevolentia.

quod

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

quod præclaro & eruditiſſimo tuo operi dehoneſtamentum afferre poſſet. Vale & me, ut conſuesti, ama.

Hamburgo Lutetiam die 5. Decembris 1665.

Gratus in Deum beneficum eſto.
Amico laudes debitas tribue, & bona precare.
Amicum in os modeſtè lauda.
Bruſſelli modeſtia ſingularis laudatur.

AD breves literas tuas die 27. Novembris datas, quas jam jam accepi, breviter & ego reſpondeo. Nam & mihi negotium eſt cum dolore capitis, non tamen cum febri. Quo nomine dignas Deo grates ago, eundemque, ut Tibi, egregio Juſtitiæ omniſque Virtutis Antiſtiti, confirmatam à morbo & proſperam valetudinem largiatur, inque plures annos proroget, ſupplex precor. Reverà enim ex eorum cenſu es, qui & vitâ longiſſimâ & fortunâ optimâ & omnium bonorum cultu amoreque digni ſunt. Quod mihi ſalvâ Tuâ modeſtiâ apud Te dicere liceat, idem ſemper & ubique ex animo dicturo. Veneror autem illam Tuam modeſtiam, prorſus eximiam: quæ tamdiu, licet Senatoriâ non tantùm ætate, ſed & prudentiâ ac præſtantiâ iuſtructa, in Senatum noſtrum Philoſophicum non jam venire, ſed cum ſuffragio venire, recuſat. In promtu cauſſæ ſunt: altera civilis, altera ſontica, utraque graviſſima. Sed reddet Tibi propitius Deus, quod iterum iterumque opto, & ſpero, bonam valetudinem. Tu verò mihi unam atque alteram horam ſucciſivam, ut quæ tam benè affecta ſunt, perfecta nobis tradas, noſque honore, delectatione & commodo, quotquot talibus gaudemus, afficias. Id autem à Te tot virtutibus boniſque artibus egregiè affecto, meritò poſtulo, & pro jure amicitiæ exigo. Vide quid in ſimili argumento ante menſem ad Clariſſimum Iſaacum Gruterum ſcripſerim. A quo hodie doctum, pium & amicum reſponſum accepi: cujus en tibi exemplum. Cæterum ſcias velim ſatis Tibi adhuc ſupereſſe temporis, ut ſcripto illi feliciter (de hoc enim nullus dubito) inchoato, manum ultimam imponas. Coronidem, Vir Magne! operi Tuo, coronam noſtris honeſtis conatibus impone. Cave ne invideas nobis felicis ingenii fœtum. Nil niſi obſtetricis fida ſolertia ei deeſt. Hanc ego Tibi offero, nil prorſus pro juvanda virtute defugiens. Perimendus proinde non eſt ille, qui jam carceris impatiens lucem anhelat & videre geſtit. Sed nec exponendus vel ſine paterno nomine, vel ſine debita cura. Quin potius fovendus, educandus, & in publicum, uſui futurus bonis, educendus. Crede mihi, quicquid ſalvo amicitiæ jure melioribus Amicis ex Tuis communico, mirificè placet, nec ullus eſt bonarum artium amans, qui non ſemper ſingulare quidpiam à Tua exſpectet manu. Itaque ſive intra menſtrui, ſive intra bimeſtris vel etiam trimeſtris ſpatium ſymbolam Tuam mittas, grata erit, uſui erit, laudi erit. Inter alia verò, velim ſententiam dicas an ex hiſtoriarum lectione perſpexeris Cometas ſola mala, nulla verò bona præſignificare, id eſt, ſolis malis, non verò etiam bonis lucere, ſemper minari, terrere, ferire, nunquam ſolari, promittere & ferre bona. Vale Vir Tuis Tuorumque meritis Magne, ac mihi antiquo ritu fave.

Moram ejus Auctor habet excuſatam.
Ut adfectam ſymbolam perficiat, ab eo petit.
in exemplum Gruterum adducit.
Satis ei ad abſolvendam ſymbolam ſupereſſe aſſerit.
Et ad eam obvio affectu excipiendam paratum ſe eſſe teſtatur.
Bruſſellana Viri Egregii placent.
Eidem Auctor vel trimeſtre concedit ad abſolvendam ſymbolam operi ad calcem inſerendam:
Et qualem ſymbolam ab eo poſtulet, exponit.

IV. COM-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

N.° 8.

Figura observat. Cometicar. Lugduni Batavorum facta. a Cl. Samuele Carolo Kechelio $\frac{12}{22}$ *Xbr. Decemb. 1664. ad Communicat. Nobiliss. D. Othonis Guerichii, consiliarii et Reſidentis Electoral. Brandenburg. pertinens.*

Figura duarum observat. Cometicar. Vorburgi et ad Hagam comitis $\frac{3}{13}$ *et* $\frac{5}{15}$ *Dec. 1664 factar. a Cl. Iacobo Kuvio, ad eandem communicat. pertinens.*

Med. motus ☽ *1. 15°. 30'. 49".*
Anomal. orb. ☽ *1. 13. 17. 16.*
Argum. ☽ *3. 59. 36. 22.*
Anom. centr. ☽ *3. 45. 54. 27.*
Motus centr. ☽ *0. 51. 48. 54.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

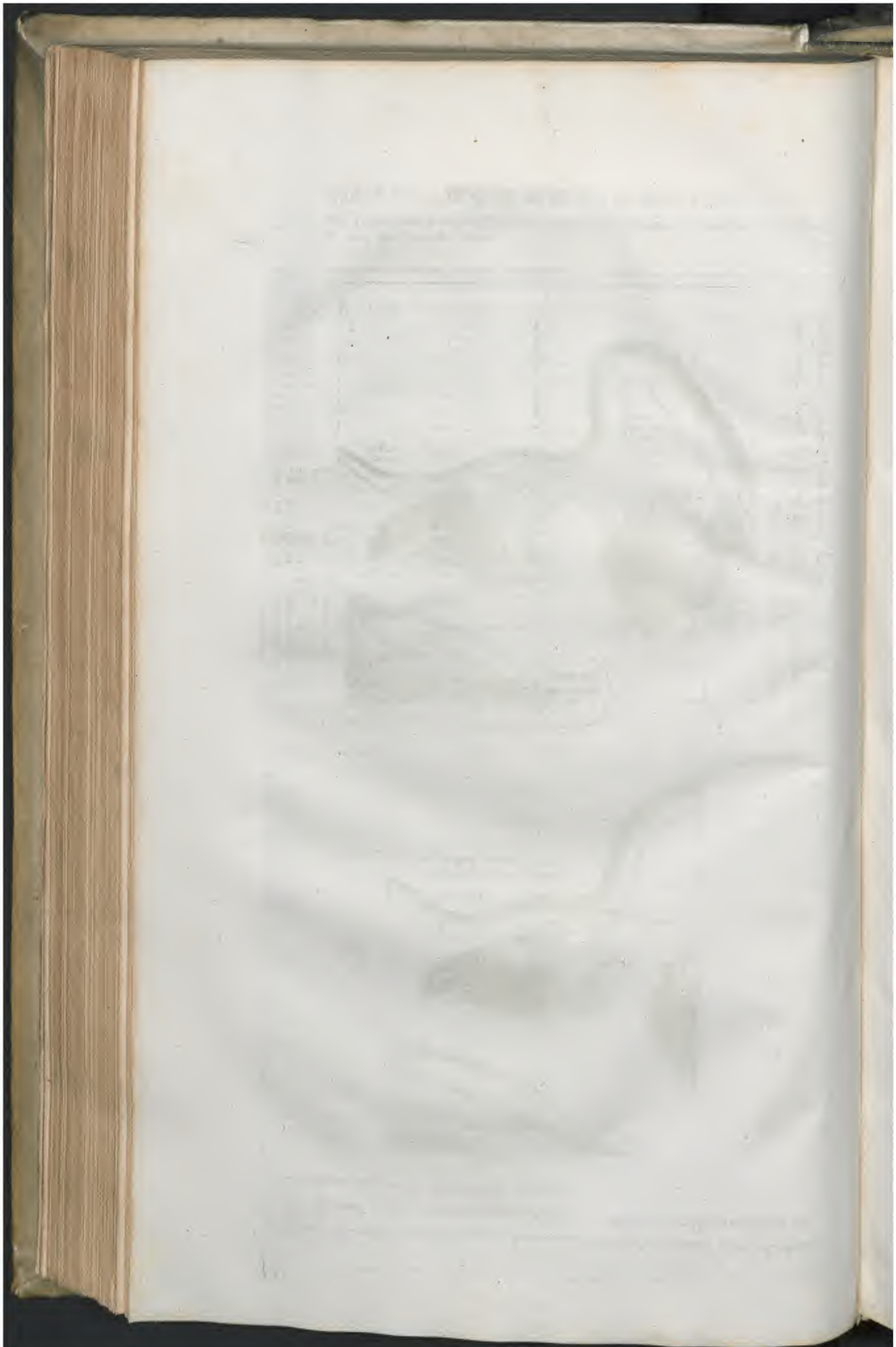

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

IV.

COMMUNICATIO HAMBURGI-GERRICHIANA.

Nobiliſſime & Ornatiſſime Domine.

MUltum mihi gratulor de ſingulari benevolentia Nobiliſſimæ D. Veſtræ, cujus argumenta in dies accreſcunt. Nec diffiteor multum me quoquè eidem debere, daboque operam ſedulò ut eidem, prout æquitatis poſtulat ratio, debito modo reſpondeam. Mitto quæ de Cometa hinc inde accepi. De quo argumento plura nobis in dies exſpectanda ſunt. Hæc libenter meritoque cum Nobiliſſima D. Veſtra communicabo, mutuoque mihi talia ab Eadem communicatum iri non dubito, omnia ſemper faćturus grata & accepta. Hamburgi $\frac{11}{21}$ Decembris 1664.

Gerrichii Reſid. Brand. amicitiam Auctor ſibi gratulatur. Officioſus in Amicos eſſe.

Nobiliſſimæ D. Veſtræ

Ad Nobiliſſimum Dominum Ottonem Gerrichium Conſiliarium & Reſidentem Electoralem Brandenburg. Hamburgi.

Omni ſtudio & officio addictiſſimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Reſponſum ad hoc epiſtolium.

Nobiliſſime Domine.

SIcut & ego mihi gratulor de amicitia cum Nobiliſſima D. Veſtra initâ, ita eandem mutuæ amicitiæ officiis conſervare ſtudebo. Gratias ago pro communicatione eorum quæ Sua Nobiliſſima Dominatio de Cometa accepit. Quam porrò etiam fieri mihi peto. Libenter egò viciſſim communicabo, quæ acciderunt. Sicut & nunc mitto extractum literarum Hagienſium, quæ concernunt materiam hanc de Cometa, faćturus pariter erga Nobiliſſimam Suam Dominationem quæcunque illi grata cognovero, tanquam

Gerrichius mutuam erga Auctorem benevolentiam teſtatur. Et Obſervationes Hagienſes ac Leidenſem mittit.

Ejuſdem Nobiliſſimæ D. Veſtræ

Hîc Hamburgi die 14. Dec. S. V. 1664.

Studioſiſſimus & officioſiſſimus

OTTO GERRICKE.

Nobiliſſime & Ornatiſſime Domine.

AMpliſſimas de communicatis mecum Obſervationibus Batavis Hagâ-Comitis perlatis gratias Nobiliſſimæ D. Veſtræ ago, præſertim de Kecheliana, quæ noſtram integris XIII. diebus prævertit. Fruſtrà verò jam novum iſtum hoſpitem in cælo quærimus. Invidet nobis conſpectum ejus injuria cæli. Gratulor mihi tamen me eum aliquoties vidiſſe, præſertim verò præteritâ die Dominicâ cum cauda perquam longa. Mitto quæ de hoc argumento accepi ab

Obſervatio Kecheliana aliis multo prior. Hamburgi videri cœptus Cometa 3 & 13. Decembr.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Amicis Ratisbonensi & Parisiensi. Exspecto in dies plura ejusdem generis; quæ cum Nobilissima Dominatione Vestra communicare pro jure amicitiæ nostræ non negligam: idem Nobilissimam Dominationem Vestram facturam non dubito. Cujus favori constanti me commendo

Nobilissimæ D. Vestræ

Hîc Hamburgi die 14. Dec. S. V. 1664.

Omni studio & officio

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Nobilissime Domine!

CUm voto felicis diei mitto ea quæ de Cometa à Domino Parente meo accepi, & remitto quæ mihi Nobilissima Sua Dominatio super hoc argumento ad se scripta communicavit.

Observatio Domini Ottonis Guericken Consulis Magdeburgensis.

Die 2. Decembris Anno 1664.

Observatio Magdeburgica.

CIrca 5. horam matutinam versùs Austrum in Corvo juxta collum ejus Cometam prima vice vidi. Habuit is caudam satis latam, non valdè autem longam. Postea non poterat videri, quòd cælum esset usque ad diem 12. Decembris nubibus obductum. Tunc temporis verò longè inferius eum versùs Austrum in Hydra sub Cratere in altit. 10. grad. supra Horizontem inveni, & quidem cum majori & longiori cauda, ita ut ferè maximi æstimandus videretur. Ultrà 12. igitur gradus ulterius versùs Occasum processerat.

Den 2. Dec. Anno 1664.

HAb ich den Comet morgens umb 5. Uhr/gegen den Mittag in Corvo juxtà collum ejus zum erstenmahl gesehen. Er hatte einen schwantz zimlich breit/doch nicht gar sehr lang/hernach hat man ihn nicht wieder sehen können/weil es dunckel biß den 12. Decemb. da habe ich ihn umb dieselbe zeit weit niedriger versus Austrum in Hydra sub Cratere in der höhe von 10. grad. über den Horizon gefunden/und zwar mit einem viel grösseren und längeren schwantz/so daß er fast sehr importirlich anzusehen; war also über 12. grad. besser nacher abend gegangen.

Ejusdem Iudicium de Origine Cometarum.

Gerrichii Consulis, Magdeburgicum judicium de origine Cometarum.

CAusa Universalissima Cometarum est Deus, causa autem secunda sunt procellæ. Inprimis sciendum est, quod (*a*) terra & aër faciant unum corpus, aër constitutus est circum circa terram, in certo pondere & certa altitudine. Corpus hoc terraqueum cum aëre simul constitutum est, vel locum habet in universo spatio vel vacuo, in quo sunt omnia corpora cælestia, (*b*) sicut etiam terra est corpus cæleste. Terra in hoc spatio expedit suum cursum circà Solem in anno. Quando itaque veniunt singulares procellæ, (*c*) illæ efficiunt, quòd earum vi particula aëris rumpatur ex circulo aëreo in istud spatium. (*d*) Hæc particula aërea accipit splendorem à Sole sicut aurora, nubes, planetæ, & quidem tali modo, quia in ipso vacuo vel spatio hæret, ubi nullum aliud creatum est. Quando igitur terra persequitur suum motum circularem & centralem, (*e*) tunc apparet ista particula, quæ est Cometa. Et motus terræ ratione loci, sicut etiam Sol suâ attractione & radiis facit cursum Cometæ & ejus motum. Hæc sunt quæ raptim delineare vel describere potui. Est primus conceptus, & ni fallor, mens & opinio Domini mei Parentis. Vale. Hamburgi die $\frac{14}{24}$. Decembris 1665.

(*a*) *Aër cum terra facit unum corpus, ambit terram.*

(*b*) *Terra quoque est corpus cæleste, movetur circa Solem.*

(*c*) *Procellæ avellunt partem aëris, ex qua fit Cometa.*

(*d*) *Cometa ex avulsa aëris procellarum vi particula generatur.*

(*e*) *Cometæ apparitionem motus terræ efficit, ut & cursum ejus.*

P. S.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

P. S. De Cometa hæc sunt adjungenda: Dominus parens præsagivit adventum Cometæ ante octavas septimanas, & militibus vigilantibus mandavit, ut animadverterent ejus adventum. Et hoc prognosticon factum est beneficio & virtute istius mirabilis ab eo inventi virunculi vel statuæ, quæ indicat procellas, pluvias & siccitatem accuratissimè, quemadmodum similem statuam in mea domo habeo, & Nobilissima Sua Dominatio vidit. Datum ut supra.

Cometa prævisus & prædictus à Gerrichio.

Gerrichiana statua in Vacuo sita, aëris mutationem indicans.

Observatio continuata Magdeburgica.

DIe 18. Dec. mane circa tertiam iterum se (Cometa) conspiciendum præbuit in Argo navi, superius inter anteriorem & medium malum, circiter 3. aut 4. grad. hoc tempore supra Horizontem, ita ut postea circa quintam horam propter Athmosphæram amplius conspici non potuerit. Ab initio igitur suo (scilicet 2. Decembris) in hunc diem 55. gradus circuli maximi versùs Notozephyrum progressus erat, & interea in universum ferè 10. grad. ad inferiora versùs Austrum decesserat. Cauda quoque erat, ut alias semper, à Sole aversa, non tamen tanta, quanta visa est die 12. Decembris. Utrum autem illa declinatio versùs Austrum inde oriatur, quòd fortè Cometa magis deorsum ad terram se demittat, an vero illa ex proprio ejus motu proveniat, sciri nequit.

DEn 18. Dec. morgens umb 3. uhr hat er sich wiederumb sehen lassen in Argo navi, daß ist im Schiff/ eben zwischen der hintersten und mittelsten mast etwa 3. oder 4. grad. zur selben zeit über den Horizont, daß man ihn hernach umb 5. uhr wegen der Athmosphæra nicht mehr sehen können/ und war also von seinem anfange (alß den 2. Decemb.) biß dato 55. grad. circuli maximi nach Südwest gegangen/ und unterdeß in allen fast 10. grad. niedriger versùs Austrum gewiechen. Der schwantz war auch wie alle wege von der sonnen abgewandt/ doch nicht mehr so gar groß/ wie am 12. Decemb. ob nun sulche declinatio versùs Austrum daher entstehe/ daß sich etwa der Comet niedriger zur erden sencke/ oder ob es etwa auß seinem eigenem motu herrühre/ kan man nicht wissen.

Observatio Magdeburgica continuata.

Hamburgi die 3. Ianuarii S. N. 1665.

MItto continuationem observationum Domini mei Parentis:

Jam iterum novus Cometa ortus est, quem ego heri vesperi hora sexta usque ad nonam observavi; progreditur à Meridie versùs Occasum, ascendit in altum, currit celeriter, nec est crinitus: nullam nempe habet caudam.

Es ist izo wieder ein newer Comet entstanden/ welchen ich gestern abendts hora 6. usque ad 9. observiret, gehet aussem Mittage nach dem Abend/ steiget sehr hoch auff/ gehet geschwinde/ und ist nicht crinitus, hat nemlich gar keinen schwantz.

Observatio Magdeburgica continuata.

Judicium de Cometa Domini Ottonis Guerikken, Consulis Magdeburgensis ad Præfectum arcis Lipsiensis perscriptum.

INtellexi Observationem Cometæ die 2. Decembr. factam sub meo nomine in manus Tuas devenisse, quâ continetur (1) quòd Cometa sit avulsa particula aëris, (2) quòd idem in loco quiescat, & ejus motus opticè tantùm sit intel-

DArnebenst verstehe/ daß demselben eine Observation des Cometen vom 2. Decemb. unter meinem nahmen zu handen kommen/ worinnen enthalten (1.) daß der Comet ein abgerissen particul luffts sey. (2.) Daß er an einem orte still stehe/ und

Gerrichii Patris judicium de Cometis.

Cometa Gerichio est avulsa aëris particula: motum nullum habet, nisi ex motu terræ annuo.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

intelligendus, & magis ex motu annuo Telluris proveniat &c. Nunc recordor, quòd cum primùm Cometa conſpiciendum ſe præbuiſſet, alicui manu feſtinâ nonnihil de Cometis perſcripſerim. Sed non ampliùs meminiſſe poſſum cuinam & quid potiſſimùm illud fuerit, nullum enim exemplum ſcripti iſtius retinui. Confiteri autem debeo, præſertim de Cometis, cum occaſio nulla in libro meo de Spatio Vacuo (qui tamen nondum typis impreſſus eſt) data mihi fuerit quidquam de iis ſcribendi, quòd nec ullam operam adhibuerim quidquam de iis experientiâ aſſequendi. Communiter verò, & quod ad primum membrum attinet, ſtatuo illos oriri à magnis tempeſtatibus, quæ ex cavernis montium & hiatibus terræ prorumpunt, & procellarum cauſſæ ſunt. Nam cum experientiâ illius à me nuper inventi Anemoſcopii (homulli vitro aëris vacuo incluſi tempeſtatum indicis) edoctus evidenter videam, aërem coortis tempeſtatibus (etiamſi ultra 100 vel 200 milliaria oboriantur) præprimis leviorem reddi, exiſtimo ingruentibus ejuſmodi tempeſtatibus, has ipſas ſimul particulam aëris nonnunquam cum impetu avellere, & ſecum in altum deferre. Undetum, cum tantum aëris ſecedit, eò levior ille redditur. Neque verò ſequitur (quemadmodum quidam Hafniæ oppoſuiſſe dicitur) quòd ſi ventus particulam aëris ab aëre auferre, & in ſpatium circumſtans vacuum deferre poſſit, idcircò & omnem aërem neceſſariò ſubducat.

Gerichii anemoſcopion nuper inventum.

Aër ortis tempeſtatibus levior redditur.

Tempeſtates partem aëris abrumpere diſputat Gerichius.

Sicut nec ſequitur, cum tempeſtas aliqua poſſit regionem aliquam vaſtare, fulgure & igne urbes accendere, & per procellas domos ſubvertere, imò arbores ſtirpitus evellere, quòd idcircò omnes tempeſtates & venti id faciant. Verum eſt & ad oculum patet, cum aër ſingularitèr levis fit (unde ille homullus tempeſtatum index extra ordinem deſcendit) eodem momento certè ingentes tempeſtates exiſtere. Cujus levitatis nullam aliam cauſſam reddere ſcio, niſi quòd tempore talium tempeſtatum portio aëris (qui infimam aëris regionem conſtituit, & humorem in ſe continet) abſcedat. Sicut apparet tem-

Tempeſtus diverſa effectus habet diverſos.

Aëris infima regio humorem continet.

ſein motus nur opticè zu verſtehen / etwa mehr ex motu annuo Telluris herrührend ſey &c. Nun erinnere mich / daß ich / wie ſich der Comet zum allererſtenmahl ſehen ließ / jemande in der eyll von Cometen etwas auffſetzte / weiß aber nicht mehr wehme und was es eigentlich geweſen / dann keine abſchrifft davon behalten. Und muß inſonderheit der Cometen halber bekennen / weil es die occaſion in meinem Buch de Spatio Vacuo (welches doch noch nicht gedrücket) nicht gegeben / etwas von denenſelben zu ſchreiben / daß mich auch niemahls bemühet / etwas ihrentwegen zu ergründen. Ins gemein aber / und ſo viel den erſten punct betrifft / ſo halte davor / daß ſie entſtehen von groſſen tempeſten / die auß den klüfften der berge und höhlen des Erdbodems entſpringen / und die groſſe ſturmwinde cauſiren. Dann weil ich vermittelſt des von mir new erfundenen / und alſo genanneten Wetter-Männichens / augenſcheinlich ſehe / daß die lufft zur zeit groſſer ſturmwinde (ſie mügen auch über 100. oder 200. und mehr meilen weit ſeyn) ſonderlich leicht wird / ſoo halte davor / wann ſolche tempeſt geſchiehet / dieſelbe zugleich ſambt ein particul lufft ſich zu zeiten cum impetu abreiſſen / und in die höhe ziehen möge. Dahero dann / weil ſo viel luffts entgehet / dieſelbe ſo viel leichter wird. Darauß aber nicht folget (gleichwie einer zu Koppenhaguen ſol opponiret haben) daß wann der wind eine particulam aëris von der lufft könne ab und ins ſpatium circumſtans vacuum führen / derwegen der wind alle lufft müſte hinweg führen.

Gleichwie nicht folget / wann ein ungewitter kan ein Land verergen / durch blitz und fewer Städte anzünden / und durch ſturmwinde häuſer niederwerffen / ja bäume auß der Erden reiſſen / daß darumb alle ungewitter und winde ſolches thun müſſten. Wahr iſt es und augenſcheinlich zu ſehen / daß / wann die lufft ſonderlich leicht werd (daher daß Wettermännichen extraordinar ſehr ſincket) zurſelben zeit gewiß groſſe ſturm winde ſind. Welcher leichtigkeit ich keine andere urſache zu geben weis / alß daß zur zeit ſolcher tempeſten etwas von der lufft (ſo die infimam aëris regionem conſtituiret, und feüchtigkeit an ſich hat) hinweg gehen müſſe. Wie dann zu ſehen / daß die tempeſten ſich mit der lufft verwickeln / und derſelben zu außübung ihrer grauſamkeit

peſtates

peſtates aëri ſe immiſcere, & eo ipſo ad exercendam ſuam ſævitiam uti, & vel vehementer in terram proruere, vel in ſublime ferri. Ubi tum, ut opinor, cum ejuſmodi tempeſtas cum cunctis nubibus à Sole illuſtratur, in oculis noſtris Cometæ fiunt vel caudati, vel ſine cauda, quos Crinitos vel Roſas vocant. Caudati verſantur adhuc in ſuprema regione aëris, quæ tantùm aura eſt. Roſæ verò extra auram in ſpatio puro. Illi, qui adhuc in aura permanent, circumvagantur vi ex ſe ipſa ſecum certantis naturæ mirum in modum, habentque pro conceptu noſtro caudas, quæ tamen nihil aliud ſunt, quàm per corpus Cometæ illuſtrata aura, quæ eundem ambit.

Tempeſtates aërem confundunt & ad exercendum vires ſuas adhibent.

Cometarum caudatorum & crinitorum generatio ex particulis aëris à Sole illuſtratis.

Aëris ſuprema regio eſt aura.

Spatium purum extra auram.

Cometæ caudati mobiles.

2. Alterius generis Cometæ Roſæ dicti, videntur mihi eſſe extra auram, & à terra eamque ambiente aëre prorſùs ſeparati, unde nec caudam ullam habent, & fortaſſis non moventur: ſed motus eorum, ut ſuprà dictum eſt, ex motu telluris annuo provenit, niſi & Sol attractione ſuâ illis præterea alium motum tribuat. Nam experimentis demonſtrari poteſt, ignem aëre potiſſimùm nutriri & ab eodem conſumi; ita quoquè Cometam à Sole, qui, ut opinor, nihil aliud eſt quàm vivus ignis, abſumi. De magnitudine, dum exiſtimant Cometam tantum eſſe quantus omnis aër circa terram ſit, oritur mihi nullum dubium; ſiquidem aër eam habet naturam, ut ſe, ubi ſpatium datur, magis magiſque extendat. Accuratam verò altitudinem & conſequenter magnitudinem quod attinet, deprehendo ea quæ hic vel ille ex iis quos legi hac de re ſcripſit, nullis fundamentis niti.

Cometæ caudati Gerichio putantur eſſe aura per corpus Cometæ à Sole illuminata.

Cometæ eriti forſitan non moventur, motu terræ annuo motum eorum præſtante: niſi & Sol eis alium præterea motum tribuat.

Aër nutrit ignem & conſumit.

Sol, qui ſit vivus ignis, Cometam abſumere putatur.

Cometa adæquat magnitudinem aëris terram ambientis.

Aër pro ratione ſpatii ſe magis magiſque extendit.

3. Utrum unus vel duo Cometæ fuerint? In hoc ipſo ſedulis iſtis obſervatoribus fidendum eſt, qui orbitâ prioris ſingulis noctibus obſervatâ notaverunt eundem Cometam fuiſſe, qui à die 18. uſque ad 23. Decembris velociſſimè ſe moverit. Cum autem noctes tunc temporis plurimum nubilæ fuerint, ut à negligentibus non ſit obſervatus, arbitrati ſunt illi, dum longè diverſum ſitum obtinuerit, alium Cometam eſſe, qui tamen ille prior eſſe potuerit.

Cometam Corvi & Leporis unum fuiſſe Gerichius Pater credit.

gebrauchen / und entweder ſchröcklich auff die Erde ſtoſſen / oder ſich auch wohl in die höhe ſchwingen. Da dann / vermüthe ich / wann eine ſolche tempeſt mit allem gewölcke von der Sonnen erleüchtet wird / in unſern augen / Cometen auß werden / entweder caudati, oder ſine cauda, welche man crinitos vel Roſas nennet. Die caudati ſtehen noch im oberſten theil der lufft / welches nur eine aura iſt: Die Roſæ aber extrà auram in ſpatio puro. Die / ſo noch in der aura ſtehend bleiben / vagiren vermittelſt derſelben / auß ihrer mit ſich ſelbſt ſtreitenden natur / wunderlich umbher / und haben in unſern gedancken ſchwäntze / welche doch nicht anders ſind / alß die / durch daß Corpus Cometæ erleüchtete aura, ſo umb ſie her ſtehet.

2. Die andere art der Cometen / Roſæ genandt / dünchet mich / iſt extrà auram, und vom Erdbodem und deſſen umbſtehenden lufft gar abgeſondert; daher ſie auch keine ſchwäntze / und vermüthlich ſtill ſtehen: ihr motus aber / wie obgemeldet / ex motu Telluris annuo herrühre: wo nicht auch die Sonne durch ihre attraction ihnen noch einen andern motum cauſire. Dann durch experimenta zu demonſtriren, daß das fewer mehrentheils von der lufft nutriret, und von demſelben verzehret: alſo auch der Comet von der Sonnen / die vermüthlich nichts anders / als ein lebendig fewer / verzehret werde. Der gröſſe halber / in dem vermeinet werden / daß ein Comet / ſo groß wie alle lufft umb die Erde ſeyn möchte / fället bey mir kein zweiffel; dann die lufft eine ſolche natur hat / daß ſie ſich / wo raum verhanden / immer mehr und mehr extendiret. Die eigentliche höhe aber / und conſequenter die gröſſe anlangend / befinde ich / was dieſer und jener von denen wenigen / ſo ich geleſen / davon geſchrieben / auß keinem grund herrührend.

3. Ob es ein oder zween Cometen geweſen? ſo muß denen fleiſſigern Obſervatoribus traiwen / die den gang des erſten bey aller nächten in acht genommen und befunden / daß es nur ein Comet ſey / der ſich von 18. biß 23. Decembris ſehr geſchwinde moviret. Und weil die nächte in der zeit mehrentheils wölcklicht geweſen / das er von den unfleiſſigen nicht iſt geſehen worden / haben ſie vermeinet / in dem er ſo gar einen andern ſtand erlanget / es ſey ein ander Comet / und kan doch der erſte geweſen ſeyn.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Nobiliſſime & Ornatiſſime Domine.

Author tum Gerrichius de argumento Cometico confert.

GRatias ago ingentes pro iis quæ Nobiliſſima D. Veſtra mecum communicavit aliquoties ab Ampliſſimo D. Parente ad ſe miſſa, vel alioqui ſibi de ejus ſententia cognita. Huic quæ favere videbantur literis ad Amicum Hafnienſem datis complexus ſum, & quæ ab eo de hoc argumento objecta accepi, pro jure noſtræ amicitiæ communicavi. Dabo operam, ut ipſe aliquando Ampliſſimum Dominum Parentem literis compellem & de hiſce conſulam. Interim quæ Nobiliſſima D. Veſtra inter me & Amicum Hafnienſem ulrrò citroque ſcripta adhuc vidit, ad eum perſcribere ampliùs velit, & ſimul teſtari obſervantiam & benevolentiam meam, quâ eum proſequor. Rem mihi gratiſſimam fecerit, ſi mihi ſententiam ſuam illuſtrare & confirmare perrexerit. Vellem enim judicium aliquot Virorum Doctorum, prout jam nonnullis eam propoſui, amplius exquirere de hac re. Præſertim cum videam ſententiam hanc affinem ei eſſe quam olim Epigenes non ignobilis Philoſophus fovit. Benè valeat Nobiliſſima D. Veſtra, & favere ei pergat, qui eſt

Gerrichii ſententia de Cometis affinis ſententiæ Epigenis.

Nobiliſſimæ D. Veſtræ

Hic Hamburgi
die 23. Jan. S. N.
1665.

Omni ſtudio & officio

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Nobiliſſime Domine.

Gerrichius filius ſententiam patris tuetur.

ET ego viciſſim gratias ago debitas pro communicatione amica & fida eorum quæ Nobiliſſima D. Veſtra vel ab Amicis accepit, vel ad eos ſcripſit de materia Cometica. De qua jam benè percepit mentem mei Domini Parentis, qui non libenter hanc materiam tractat, quia non conſiſtit in vera demonſtratione & experimentis, ſed in contemplationibus. Dubia illa Amici Veſtri Hafnienſis facilè ſolveret, ſi eſſet præſens. Author ille, quod pace ejus & Veſtrâ dixerim, non benè comprehendit materiam de aëre, quaſi eſſet Cometa major totâ aëris conſtitutione: ſicut in nuperrimo ſcripto Dominus Parens meus docuit. Sed litteris certare, laborioſum eſt. Si eſſent, qui Domini Parentis ſententiæ ſe opponunt, Magdeburgi, ille abſque ullo dubio magnos errores demonſtrare poſſet, in hiſce rebus cæleſtibus, quæ ita comparatæ non ſunt, quemadmodum à Philoſophis creduntur & proponuntur. Certè qui experimentis vacui contradicere volunt, in caſſum laborant. Contra negantem principia diſputandum non eſt. Aliter ſentit Excellentiſſimus ille Vir Generalis Campiductor Würtz, qui me meoſque benè novit. Mitto ſpecimen experimenti novi de Vacuo, quod nuper à Domino Parente accepi. Tum & literas nuperas à Domino Riſtio, famâ nominis & eruditione Clariſſimo Viro ad me ſcriptas, & maneo

Eum in rebus cæleſtibus à communi Philoſophorum ſententia diſcedere, & rectè Vacuum tueri dicit.

Nobiliſſimæ D. Veſtræ

Hic Hamburgi
die 19. Jan. S. V.
1665.

Addictiſſimus

OTTO GUERICKE.

EXPE-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Communicatio Guerichiana.

Continens

EXPERIMENTUM NOVUM MAGDEBURGICUM

DE

VACUO SPATIO.

Primùm ab Adm. Rev. Domino *Gaſpare Schotto*, è Societate Jeſu, & Herbipolitanæ Academiæ Matheſeos Profeſſore digniſſimo, imperfectiùs editum; Nunc vero ab ipſo Auctore

OTTONE GUERICKEN,

Patritio, & Magdeburgenſis Civitatis Conſule, Recognitum, variis novis Experimentis auctum, inque libros 7. diſtributum.

In quibus ſimul certa quædam ac nova: De aëris pondere circa Terram; De Spatio ingenti inter Aſtra, quod Cælum, vel Æther, vel Vacuum vocatur; de Virtutibus Mundanis; de Mundo noſtro Planetario; de Stellis Fixis, coque quod finit eas, &c. traduntur.

AMSTELODAMI.

Apud FRANCISCUM CUPERUM Bibliopolam, prope portam Harlemenſem, in platea vulgo dicta de Dziehock-Straat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

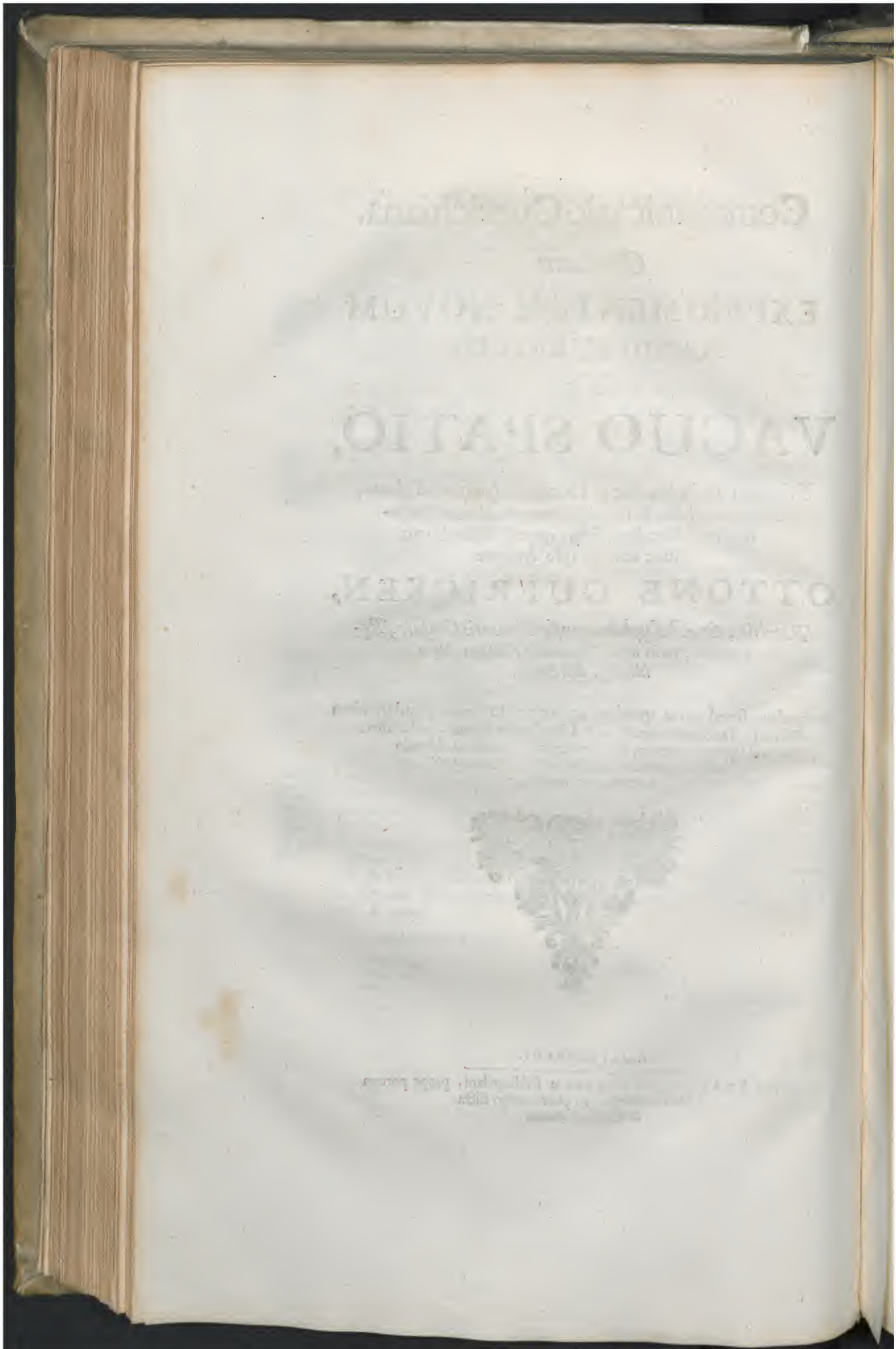

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

LIBER PRIMUS.

De Mundo Ejuſque Syſtemate ſecundùm, tàm veterum quàm recentiorum Philoſophorum ſententias.

Cap. 1. Quid *Mundus ſit, quidve communiter ſub nomine Mundi contineatur.*

Cap. 2. *De Motu ſtellarum, tàm errantium ſeu Planetarum, quàm non errantium ſeu fixarum.*

Cap. 3. *De Antiquorum duplici Syſtemate, vel ex ſuppoſita terræ quiete, vel Suppoſito iſtius motu.*

Cap. 4. *Continet brevem Syſtematis Mundi deſcriptionem, ſecundum Ptolemæi hypotheſin, ſuppoſitâ Telluris quiete.*

Cap. 5. *De Syſtemate Mundi Pythagorico ſecundum Copernicum, in quo Sol ponitur pro centro hujus Mundi.*

Cap. 6. *De motu Terræ diurno & Annuo ſecundum Copernicum.*

Cap. 7. *Continens Objectiones contra hoc Copernicanum Syſtema, tàm Aſtronomorum, quàm Phyſicorum.*

Cap. 8. *Continet Objectiones quæ ex Scriptura Sacra contra Copernicanum Syſtema adferuntur, earumque reſolutiones.*

Cap. 9. *De Syſtemate Mundi ſecundum Tychonem de Brahe, nobilem Danum; in quo Terra collocatur in centro Mundi, Sol autem in centro Planetarum (exceptâ Lunâ) ſecum illos vehens.*

Cap. 10. *De Syſtemate alio, in quo Terra collocatur in centro Mundi, Terræque attribuitur Motus circa proprium axem ſpatio 24. horarum.*

Cap. 11. *De Emendato ac perfectiori Syſtemate Mundi Copernicano.*

Cap. 12. *De Sole.*

Cap. 13. *De Maculis Solis.*

Cap. 14. *De Mercurio.*

Cap. 15. *De Venere.*

Cap. 16. *De Terra & Luna.*

Cap. 17. *De Marte.*

Cap. 18. *De Jove.*

Cap. 19. *De Saturno & Planetis in genere.*

Cap. 20. *De diſtantiis Aſtrorum in genere.*

Cap. 21. *De diſtantia Lunæ à Terra.*

Cap. 22. *De magnitudine Lunæ.*

Cap. 23. *De Solis diſtantia à Terra.*

Cap. 24. *De Solis magnitudine.*

Cap. 25. *De Planetarum diſtantiis à Terra, eorumque magnitudinibus.*

Cap. 26. *De Stellarum fixarum altitudine ſeu diſtantia à Terra noſtra, ſecundum Ptolemaicos & Ariſtotelicos.*

Cap. 27. *De Stellarum fixarum altitudine ſeu diſtantia à Terra ſecundum Tychonicos.*

Cap. 28. *De Stellarum diſtantia ſecundum Pythagoreos ſeu Copernicanos, Solem collocantes in medio Mundi.*

Cap. 29. *De Stellarum fixarum numero & earum hoc ſeculo per Tubos opticos aperta innumerabili multitudine.*

Cap. 30. *De Stellarum fixarum magnitudine.*

Cap. 31. *De Cælo ſeu Cælis, ut & de æthere, ac materia Cæleſti.*

Cap. 32. *De Firmamento & quid ſupra illud, in Sacris Literis.*

Cap. 33. *De Cælo Empyreo.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Cap. 34. *An extra hunc Mundum alii vel plures ſint Mundi, & utrum ſint in certo numero vel innumerabiles.*
Cap. 35. *De ſpatio imaginario extra Mundum.*

CONCLUSIO.

EX quibus hucuſque dictis, ſatis apparet quot & quàm diverſæ ſint Philoſophorum Sententiæ: (1) *De Diſpoſitione*, ut &, *Motu*, *Diſtantiâ*, *Qualitate*, *Quantitate &c.* Corporum Mundanorum. (2.) *De Materia Cæleſti* ſeu *Spatio iſto ingenti intermedio, inter hæc corpora, longè latèque diffuſo.* (3.) *De Quæſtione, quid tandem extra Mundum ſit, &c.* De quibus omnibus breviter ſaltem pro faciliori Lectoris cognitione, tàm Antiquorum, quàm Recentiorum Hypotheſes atque ſententias recenſuimus, eaſque ſolas, quæ principaliores & intelligibiles; multa enim inveniuntur ſcripta, in quibus verboſa magis vanitas, quàm rectæ rationis veritas perſpicienda.

LIBER SECUNDUS.

DE VACUO SPATIO.

Cap. 1. *Quâ de cauſâ Auctor adductus ſit ad inquirendum Vacuum.*
Cap. 2. *De Loco.*
Cap. 3. *De Vacuo.*
Cap. 4. *De Spatio.*
Cap. 5. *De Spatio intermedio, inter corpora Mundana, quod communiter Cælum vocatur.*
Cap. 6. *An Spatium ſit finitum vel infinitum.*
Cap. 7. *De eo quod eſt & quod non eſt.*
Cap. 8. *An Spatium ſit creatum vel increatum aliquid.*
Cap. 9. *De Infinito.*
Cap. 10. *De Numero.*
Cap. 11. *De Cælo quod vocatur locus beatorum.*
Cap. 12. *De Maximo & Minimo.*

Notandum: *Quia cap.* 4 *&* 7, *ad cognoſcendum ſpatium, maximè inſerviunt, ideoque extracta ſunt, quæ ſequuntur.*

Cap. 4. *De Spatio, ita ſonat:*

Spatii deſinitio Gerriſchiana.

Spatium definimus, ſeu potiùs deſcribimus, id, cujus eſt continere, capere; in quo nimirum omne corpus ſeu omnis Subſtantia, ſuum eſſe vel ſubſiſtere, aut habet aut habere poteſt; & quod nulli cedit, nec tantum cedit quantum eſt corpus receptum, ſed permanens eſt atque immobile, indiviſibile, ubique, omnia penetrans, cui nihil infert eſſe repletum vel inane.

Vel: *Spatium* eſt omne id, quod per nudum intellectum concipitur non eſſe: & quod non eſt hoc aut illud quod poteſt videri, tangi, audiri vel ſenſibus percipi, ſed ab omni materialis naturæ conditione abſtractum quid; à quo omnia infinitè diſcrepant, ita ut nihil ſit ac fieri poſſit, quod ad æqualitatem ejus ullo modo pertingat.

Vel: *Spatium* eſt, per quod omnia unum ſunt, in quo reperimus omnia; neque enim nos ipſos, niſi in *Spatio* reperire poſſumus; Unde eſt continuum quid (quo omnium corporum magnitudo capitur, citra omnia corpora conſiſtens, indifferenter omnia corpora recipiens ſine actionis paſſioniſque conditione)

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

ne) ac illocabile quia (Spatii Spatium non est) extra & intra omnia, nullius particeps, nec receptivum formæ vel qualitatis vel accidentis, &c: uti infrà cap: 6. pluribus dicemus:

Corpus omne aliquo spatio interno opus habet.

Certum est, omne corpus indigere secundùm capacitatem, seu trinam suam dimensionem, aliquo Spatio interno, sine quo nec esse, nec subsistere potest: verbi gratiâ: Sit conclave quoddam, in quo nec homo nec alia res aliqua foret, nisi aër, (scimus enim in hac inferiori Telluris parte, omnia Spatia, aliis visibilibus corporibus non repleta, aere repleri) sed si quis intraret in illud conclave aëre repletum, tunc aërem quoad suam personam aut substantiam expelleret, illudque Spatium, quod ibi antea aëre repletum erat, corpore suo occuparet. Si recederet, tunc aër iterum succederet in locum ejus, aut posset aliud aliud, exempli gratiâ Lapidea statua, subrogari, Spatium illud internum occupans, Spatio nihilominus manente firmo.

Aer implet spatia corporibus non repleta.

Potest extrahi ex toto conclavi, manente nihilominus spatio conclavis.

Imò Aër ipse artificio posset ex toto conclavi extrahi, uti Experimenta demonstrabunt, manente nihilominus Spatio totius conclavis. Si itaque unum idemque Spatium, modò hôc, modò illô corpore potest repleri, semperque alterum in alterius rei Spatium succedere, Spatiumque totum intra conclave, evacuari ab omni corpore, aëreque; sequitur quòd magna sit differentia inter Spatium & inter corpus, quod Spatium modo implet, modo non implet: nullumque corpus Spatium constituere per se; Unde falsam esse Renati de Chartes capitaneteced: citatam opinionem: *Spatium seu Extensionem sine substantia extensa esse non posse.*

Spatium differt ab Aëre & corpore quo spatium modò impletur, modò non impletur.

Etiamsi enim Spatium nec videri nec tangi possit, tamen oculis & mente simul percipitur: Exempli gratiâ: dum distantiam duarum turrium seu montium aspicimus, facilè cogitandum illam corpus illud aëreum interpositum, non facere, sed per se esse; ita ut sublato etiam omni aëre, Montes vel Turres hæ sibi invicem non fierent contiguæ. Insuper, quod Spatium modò possit esse vacuum, modo repletum, satis, ut diximus, nostra demonstrabunt experimenta.

Spatium modò est vacuum, modò repletum.

Cap. 7.

De eo quod est & quod non est.

Ens vel est Increatum vel Creatum.

OMne quod est, aut est *Increatum aliquid*, aut *Creatum aliquid*. Tertium (ita ut dici possit: Omne quod est, aut est Increatum aliquid, aut Creatum, aut Nihil) non datur. Nam quod non est; non potest dici Creatum quid; at quod Creatum aliquid non est, illud est Increatum aliquid.

Increatum describitur. Creatum ab Increato originem habet.

Est autem *Increatum aliquid*, essentia alia à creatis omnibus, & quidem Infinita, Immensa, Æterna seu præexistens habensque suum esse à se ipsa. *Creatum* verò *aliquid*, suum esse non habet à se ipso, sed ab illo quod Increatum est, cui omne esse suum refert acceptum; estque finitum & constat ex sua Materia, (etiamsi, cæteris paribus, Spiritus sit vel dicatur, sicut in fine hujus libri videndum) Vitâ & Virtutibus innatis.

Accidentia Creati.

Creatum aliquid sequuntur alia multa, imo innumerabilia, quæ per se quidem aliquid *Creatum* non sunt (quia si hoc non esset, nec illa essent) sed ei, aut internè, aut externè, vel verè vel respectivè, accidunt. Uti præcipuè sunt Quantitates, Qualitates, Motus, Actiones, Passiones, Potentiæ, Relationes, Mentis conceptiones, Privationes, Virtutes accidentales, Numeri, Tempora, Loca, Nomina &c.

Hæc, sunt ea quæ sunt, & ad quæ omnia quæ sunt, referri possunt.

Increatum illud & nihil esse dicitur.

Quia verò duo solùm sunt, Ea quæ sunt, nec Tertium datur; Ergò quicquid Creatorum & quæ illa sequuntur, *Nihil* est, illud est *Increatum aliquid*. (Nam *Nihil* de duobus istis simul, dici vel intelligi non potest, quia absurdum esset duo hæc simul negare; Neque intelligi potest de *Increato*. Qui enim *Increatum* negaret, ille quoque duo illa quæ sunt, simul negaret, dum *Creatum* dependet ab *Increato*, nec absque eo est, nec esse potest) *Nihil* itaque semper est negatio *Creati*, & per consequens affirmatio *Increati*.

Unde si quæratur, quid concipiendum sit ante Mundum conditum, vel etiam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

post ultimum Mundi terminum? seu, Quid sit extra Mundum? Et aliquis responderet *Increatum quid*; alter responderet: *Nihil*; esset utraque recta responsio. Nam qui *Increatum* dicit, rectè respondet, sicut & qui *Nihil* dicit; hic enim habet respectum ad *Creatum quid*, quod nimirum istius *Nihil* sit vel maneat.

Nihil seu Increatum illud Deus esse docetur.

Eodem modo dicimus: *è Nihilo* factum esse Cælum & Terram, id est, *è Nihilo* Creati, hoc est ab Increato. Et quemadmodum ex *Nihilo* creata sunt omnia, ita in *Nihilo* librata & stabilita sunt omnia; id est in *Increato*. Ubi enim nunc sunt *Creata* & subsistunt, ibi *Nihil* erat priùs, & in *Nihilo* recepta sunt, id est in Increato; quia in aliquo *Creato* recipi non potuerunt, tùm quia non erat, tùm quia si fuisset, non fuisset *Nihil*, sed *Creatum aliquid*, si autem fuisset, non *Aliquid* in *Aliquid* recipi potuisset; ideoque fuit *Nihil*, in quo omnia recepta sunt, id est, in *Increato*. Est igitur quodlibet in *Nihilo*, & Deus si in *Nihilum* redigeret Mundi machinam, quam ab initio creavit, nihil ejus loco aliud quam *Nihil* (uti ante Mundi creationem fuit) permaneret, id est, *Increatum*. Nam *Increatum*, aut *Nihil*, est id, cujus nullum præexistit initium. *Nihil* est perfectum, & ab omni parte beatum. *Nihil* semper sapit. *Ubi Nihil* est, ibi omnium Regum cessat Jurisdictio. *Nihil* est sine ulla calamitate. Super *Nihil*, secundum Hiob, suspensa est Terra; *Nihil* est extra Mundum. *Nihil* est ubique. *Vacuum* est *Nihil*, & *Spatium* est *Nihil*, & *Spatium* Imaginarium est *Nihil*.

Vacuum est illud nihil, ut & spatium imaginarium.

Excerptum ex literis Domini Rislii die 14. Jan. 1665.

MAximè mirandum in hoc Cometa est, quòd tam diu duret. Nam quod multi, etiam docti alioqui Viri in ea sint opinione, hunc Cometam, quem nunc videmus, esse à priori diversum, & ita duos distinctos Cometas fuisse, hoc nullum habet fundamentum: est & manet unus tantùm Cometa. Meæ rationes hæ sunt: Primus Cometa stabat inter Craterem & Corvum, cum se oculis nostris subduceret. Postquam iste nobis inconspicuus factus est, cælum decem circiter dierum spatio nubibus obductum habuimus. His dissipatis & serenitate cælo redditâ, iste Cometa valdè exiguus ob vicinum Lunæ lumen circa pedem sinistrum Orionis apparuit, tunc verò intra duos dies ultra 16. gradus proprio motu percurrit. Hoc mihi occasionem præbet opinandi, eum præteritis diebus, quum non fuerit visus, non minus 8. circiter grad. quotidie percurrisse. Quod cum ita sit, facilè videre est, hunc & priorem Cometam unum eundemque Cometam esse, præsertim cùm sidus Corvi & Orion non ultra 70. gradus à se distent, sicut in globo videri potest. Neque verò obstat, quòd prior Cometa caudam suam in Occasum, posterior verò in Ortum

Extract Schreibens Herrn Risten vom 14. Jan. 1665.

DAs wunderlichste an diesem Cometen ist/ daß er so gar lange stehet/ den/das so viele/ auch wohl kluge leute in der meinung sind/ daß dieser Comet/ den wir izo sehen/ ein ander sey/ und also zweene unterschiedliche Cometen gewesen/ solches hat gantz und gar keinen grund/ es ist und bleibt nur ein Comet. Meine ursachen sind diese: der erste Comet stund inter Craterem & Corvum, da er uns auß dem gesichte kahm. Nach dem uns dieser nun unscheinbahr geworden/ haben wir bey zehen tagen dunckler wetter gehabt. Nach deren verlauff hat sich dieser gar klein/ wegen des Mondenliechtes/ circà pedem sinistrum Orionis sehen lassen/ da er dann inn 2. tagen/ über 16. grad. proprio motu fort gelauffen. Dieses giebt wir anlaß zu muthmassen/ daß er die vorige tage/ weil er nicht gesehen/ nicht weniger/ sondern täglich bey 8. grad. fort gelauffen. So nun deme also/ kan es gar füglich seyn/ daß dieser und der erste nur ein Comet sind/ angesehen/ daß das Sidus Corvi und der Orion nicht über 70 grad. von ein ander stehen/ wie man auff dem Globo kan sehen. Und hindert dieses nicht/ daß der erste seinen schweiff ins Westen/ der letzte aber ins Osten streckt/ den/ wie mein hochgeneigter Herr Resident, auch ohne meinem erinnern weiß/ ist die Cauda Cometæ nichtes/ als Radii solares per materiam nebulosam circa caput Come-

pro-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

projecerit. Nam prout ipse, Nobilissime Domine Residens! vel me tacente, nosti, nil aliud est cauda Cometæ, quàm Radii solares per materiam nebulosam circa caput Cometæ transmissi. Unde sequitur, quòd cauda semper à Sole aversa sit. Nunc dirigit prior caudam in Occasum, quoniam Sol (cùm Cometa in conspectum nostrum mane veniret) jam in Ortum progressus erat. Iste cùm vesperi videatur, quo tempore in Occasu stat, necessariò caudam suam in Occasum projicit. Propterea tamen unus idemque Cometa esse potest: nisi quod alterum aspectum Solis habeat. Præterea invenio in Keplero, Ao. 1618. etiam tres Cometas fuisse, ex quibus duo, præter illum tertium valdè magnum, in considerationem non veniunt. Sed tempus non patitur de his plura verba facere.

tæ transmissi. Woraus erfolget / daß der schweiff immer à Sole aversa sey. Nun streckte der erste den schweiff ins Westen / weil die Sonne (wann er uns des morgendts zu schein kam) schon ins Osten war. Dieser dieweil er des abendts gesehen wird / da die Sonne ins Westen stehet / muß nothwendig seinen schweiff ins Osten werffen: kan aber darumb eben der selbe Comet seyn / nur / daß er einen andern Aspectum Solis hat. Sonst finde ich beim Keplero, daß Anno 1618. auch 3. Cometen gewesen / davon aber 2. demnach der 3. sehr groß / nicht in consideration gezogen worden / aber die zeit lässet nicht zu hievon weitläufftiger zu discuriren.

Hamburgi die 31. *Martii* 1665.

DOminus Parens meus nondum respondere potuit ad Nobilissimæ Dominationis Vestræ literas ob varia impedimenta. Verum tamen ecce suâ manu hæc scripsit, quæ mitto:

Magdeburgi die 26. *Martii* 1665.

DOminum Lubieniecium plurimùm salvere jubeo, cui dicas velim, me præter illud judicium de Cometa Præfecto Arcis Lipsiensis datum, quod & Hamburgum ad vos misi, nihil de hac re quod dicam habere, sed in priori sententia perstare, scilicet quòd Cometæ ex avulsa particula aëris oriantur. Subiit verò animum meum, quod verè dicere possum, præteriti mensis Febr. 12. die, statuâ illâ aëris conditionem indicante inferiora petente, hæc cogitatio, novum Cometam esse oriturum. Quum verò non omnes à nobis conspiciantur, neque etiam vulgatæ de illis prædictiones effectus suos perpetuò sortiantur, ideò parvi sit mea observatio: quare etiam tùm temporis nihil de hac re perscribere volui. Nunc verò postquam publica fama refert, rursus alium jam ante quatuor hebdomadas videndum se præbuisse (Cometam), & ego eundem hodie, ipso Paschatis festo, circa tertiam matutinam in media plaga Orientali situm vidi, ideò meæ rationes tantò certiores evaserunt. Quid porrò tot sibi continuâ serie succedentes Cometæ portendant, Deo notum est.

Magdeburg den 26. Martii 1665.

Gerrichius Pater in literis ad Filium datis Auctori primùm ad literas ejusdem respondet,

SEn Herrn Lubienietzki lasse ich gantz dienstlich grüssen / und weil das sentiment, so ich dem Schloß-Haubtmann zu Leipzig vom Cometen gegeben / auch schon nacher Hamburg geschickt habe / so weis darüber nichts mehres / sondern bleibe noch dabey / daß sie von einem abgerissenen particul luffts entstehen. Habe auch warhafftig am verschienenen 12. Febr. wie das Wetter-männchen abermahls so niedrig stund / die gedancken gehabt / das ein Comet entstehen würde. Weil wir sie aber nicht alle zu sehen bekommen / und es folgt darauff nicht gewiß / waß prophecevet wird / so giebts ein slechte ansehen: derowegen hiervon nichts in die feder bringen mögen. Nunmehr aber da nicht allein die avisen melden / daß sich schon vor 4. wochen wiederumb einer sehen lassen / und ich denselben heute am Ostertage frühe umb 3. uhr recht im Morgen stehend gesehen / so werde meine sache desto gewisser gemacht. Was nun so viel Cometen auff ein ander bedeuten werden ist Gott bekandt.

Medio ferè Febr. novum Cometam oriturum augurratus est.

Quem ipso die Paschatos primùm vidit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Hamburgi die 1. *Auguſti* 1665.

Gerichius filius delineationem & deſcriptionem Statuæ conſtitutionem aëream indicantis mittit.

MItto Nobiliſſimæ D. Veſtræ delineationem & ſimul deſcriptionem Viruculi illius conſtitutionem aëris indicantis, quam à me toties poſtulavit, & quæ pro jure amicitiæ & modulo virium communico, boni & æqui conſuli peto. Mirabile viſu ac auditu eſt, quòd per certa experimenta mutatio aëris obſervari poſſit, ut exempli gratiâ per thermometra, in quibus coloreus iſte liquor in æſtate deſcendit (quanquam etiam contrarium habeo) in hyeme verò aſcendit, quale, ſed planè alio modo, Dominus meus Parens invenit, Machina iſtius inventi eſt prægrandis, cujus globus & tubus cupreus, qui præter propter uſque ad ſeptem ulnarum longitudinem deſcendit, nudus virunculus apparet, qui extenſis manibus pedibuſque in filo, quaſi liberè in area pendet, & pro varia aëris temperie frigoris ac caloris incrementa digitis ſuis demonſtrat, alterato aëre icuncula hæc nunc aſcendit, nunc deſcendit, non ſine intuentium admiratione. Poſtea alius modus eſt inventus, quo mutatio aëris, nimirum ejus levitas & gravitas indicetur. Sunt duo hæmiſphæria cuprea, quæ ſi mutuò conjuncta & ab aëre evacuata ſint, per pondus 5400. librarum (quando diameter phialarum ſaltem habet dimidium ulnæ Hamburgenſis; ſi verò integræ ulnæ, plus quam quinquaginta millibus vel etiam triginta equi requiruntur) vix divelli poſſunt, interdum autem gravius, interdum levius pondus ſecundùm conſtitutionem aëris adhiberi debet. Deniquè optimum inventum eſt ſtatua iſta, de qua nuper, tractans materiam Cometæ, mentionem feci, hæc alterationem aëris, tàm noſtri Horizontis, quàm etiam aliarum plagarum mundi Orientalis, Occidentalis, Meridionalis & Septentrionalis accuratiſſimè indicat, ſicut etiam procellas in locis procul diſſitis excitatas; de quibus ſingularem obſervationem inter alias habebamus Magdeburgi Anno 1660. quo ingens erat tempeſtas, maximam quaſi aëris mutationem deprehendebamus, aër tam levis reddebatur, ut ſtatua infimum puncti notati locum occuparet. Dominus Parens mihi & aliis hoc indicabat, & atrocem ac repentinam tempeſtatem alibi exiſtentem, per duas vel tres horas præſagibat, poſtea hæc in Oceano forſitan excitata, ad nos etiam veniebat, qua procul dubio magna aëris portio erepta ea in æthere permanſit, & in formam Cometæ, quamvis nobis non fuerit viſibilis, converſa fuit, experientiâ autem deinde & tractu temporis effectum docuit. Hæc pulchra & valdè ingenioſa, imò utilis inventio mihi patriam relinquenti, vitamque Reſidentis in hoc celeberrimo loco degenti, ita arridebat, ut omnem navarem operam, quo copiam hujus experimenti etiam hìc haberem, Viriſque primariis ac amicis, ad me viſendi gratiâ adventantibus oſtendere poſſem, quâ inventione viſâ dici vix poteſt, quanto incenſi fuerint deſiderio, eam penitiùs cognoſcendi. Sed nemini hactenus arcanum hoc detectum fuit, niſi Sereniſſimo Domino, Domino FRIDERICO WILHELMO Electori Brandenburgico, Domino meo Clementiſſimo, Sapientiæ humanæ Aquilæ, cui artes cordi & novem iſtæ Deæ, in qua natura omnium virtutum numeros pleniſſimè abſolvit. Hic, inquam, ingenio prudentiſſimus Princeps, meo conatu & operâ dicti mei dilecti Parentis ſimile inventum, cum Calendario perpetuo egregiæ formæ, nec non Syſtemate noſtri mundi affabrè inſtructum atque ornatum, in ſua celeberrima Bibliotheca habet, ac diligenti obſervatione aſſervat, cui formæ non abſimilis eſt mea machina, de qua vide Iconiſmum in adjuncta pagina delineatum. Lit: A. eſt iſte virunculus, qui in vitro deſcendit & aſcendit. Medium eſt iſta linea ſub lit. B. à qua fit numeratio. Quando igitur digitus dicti virunculi eſt lineæ proximus, tunc inclinat aër (deſcendendo) ad pluviam; aſcendendo autem ad ſiccitatem. Et quo magis aſcendit, eò magis ſiccitas durat: & contra, quo magis paulatim deſcendit, eò magis pluit. Exiſtens in altitudine & in continua quiete, eſt indicium continuæ ſiccitatis; ſi autem

Gerichius Pater novum thermametrum invenit, ad indicandam aëris conſtitutionem,

Tum duo hæmiſphæria diverſo pro ratione aëris pondere ab ſe invicem avellenda,

Denique ſtatuam vitro aëris vacuo incluſam.

Tempeſtas maxima Anno 1660. à Gerrichiis obſervata indicio illius anemoſcopii.

Cometæ 1664. origo ad particulam aëris maximæ tempeſtatis 1660. vi avulſam à Gerrichio refertur.

Arcanum iſtius anemoſcopii ſoli Electori Brandenb. revelatum.

Elector Brand. laudatur.

Berolinenſis Bibliotheca celebratur.

Pluviæ index.

Siccitatis index.

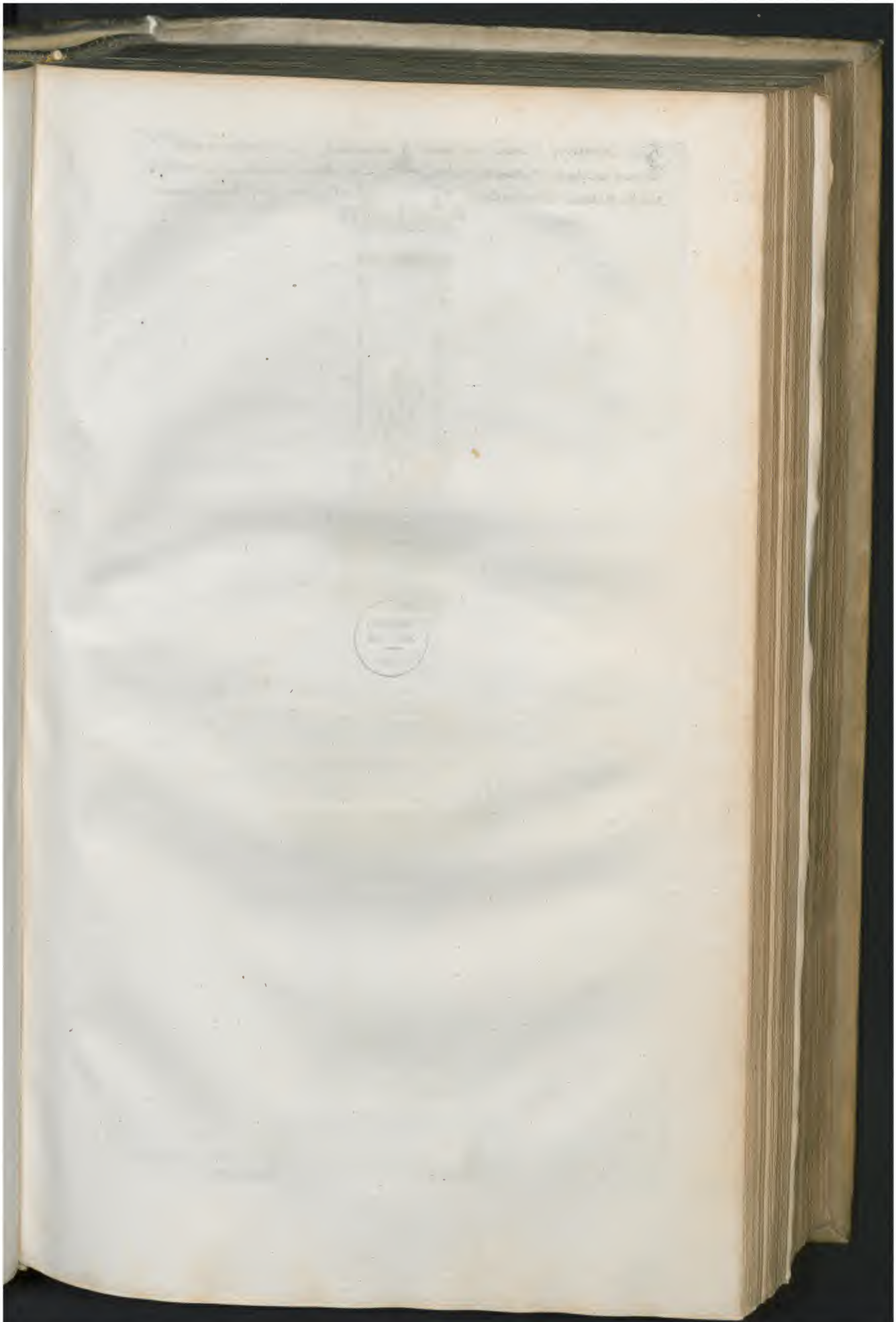

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Figura anemoscopij S. Statuæ, vitro aëris vacuo inclusæ, quæ mutationem aëris N: 9
designat, ab Amplis. D. Ottone Guericken, Cons. Magdeb. inventa, ad Communicat.
Nobilis. D. Ottonis Guericken Consil. et Residentis Elector. Brand. pertinens.

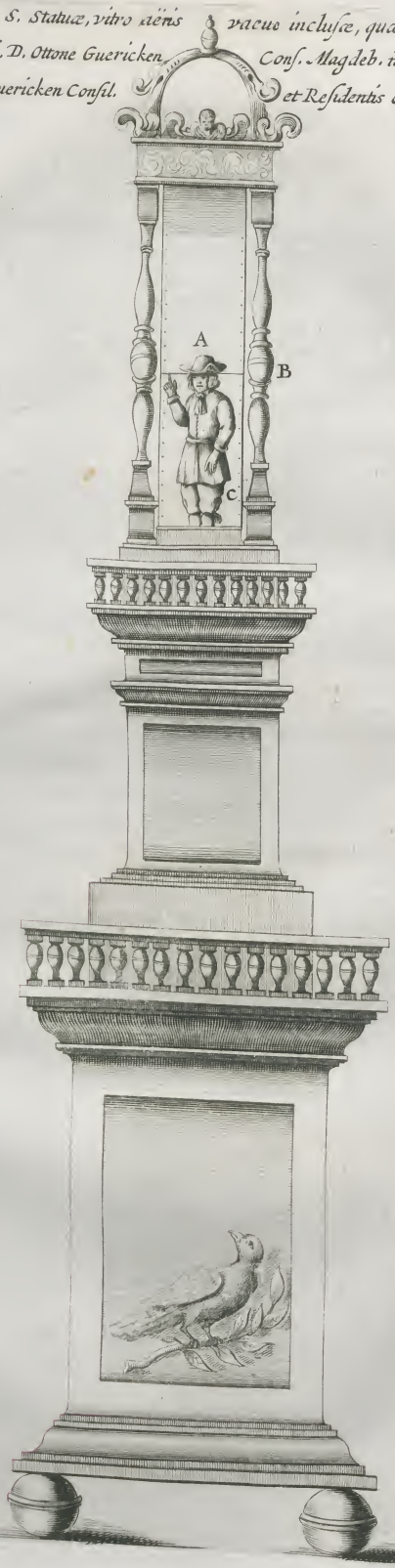

B. Stopendaal sculp.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

autem ſubitò lapſum ejus obſervamus, ita ut digito attingat puncta ſub lit. C. tunc nimis certum eſt, quòd ſint procellæ, ſicut quotidiana obſervantia per 6, 7. annos docuit, proindeque inſtituimus Obſervationes ſimul Berolini, Magdeburgi & Hamburgi, & reperimus, quòd conſtitutio aëris in tribus his locis ſæpè conveniret, interdum etiam diſcreparet. Et quamvis, licet hoc inventum jure meritò dici poſſit perpetuum mobile; nihilominus tamen virunculus, in vacuo ſemper ſubſiſtens, propter nimium motum & ſaltum, qui ſtatim ob externam machinæ commotionem fit, ſine ruptura vitri atque interitu totius artificii de loco ad remotiorem locum tranſferri non poteſt. Cum autem hæc res magnum uſum, præſertim nautis in mari, afferre poſſet, ideoque ſæpè dictus auctor eo allaborat, ut alio modo, nimirum in trutina conſtitutio aëris poſſit cognoſci. Sed res, ob alios labores, de edendo ſuo libro, ad perfectionem necdum pervenit. Ideoque Plato hîc jubet quieſcere. Interim vale & vive ſtrenuè cum tota Tua Nobiliſſima familia, ego maneo

Procellarum index eſt ſtud anemoſcopion Gerichianum experientiâ comprobatum.

Perpetuum mobile inventum à Gerichio dici poteſt.

Nautis ſpes fit inventi tempeſtates prænuncia turi.

Gerichius novo invento aëris conſtitutionem ſe indicaturum promittit.

Nobiliſſimæ Dominationis Veſtræ

Studioſiſſimus

OTTO GUERICKE.

P. S. Recordor aliquando Nobiliſſimam Dominationem Veſtram mihi retuliſſe de quodam ſuo Amico, quòd is dixerit, ſe potuiſſe, imò & poſſe adhuc ejuſmodi ſtatuam ambulantem invenire. Quare verò id non fecit? & quare etiamnum non facit? Non ſufficit dicere; ſed opus eſt reipſa demonſtrare. Verba non ſanant. Iterum benè & proſperè Vale.

Hamburgi Kalend. Auguſti 1665.

PRæclara ſunt & laudabilia inventa veſtra, quæ plura promittitis, terra marique utilia futura. Feretis ob hæc merita laudem apud poſteros egregiam. Interim Auguſtiſſimum Imperatorem Laudatiſſimorum Majorum exemplo Viros literatos & inventis præſtantes benignè foventem, jure Civitatis Romanæ donaſſe multum gratulor.

Gerrichii Auctor nobilitatis Romanæ jus à Cæſare datum gratulatur.

Nobiliſſimæ D. Veſtræ

Omni ſtudio & cultu

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

V. COM-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

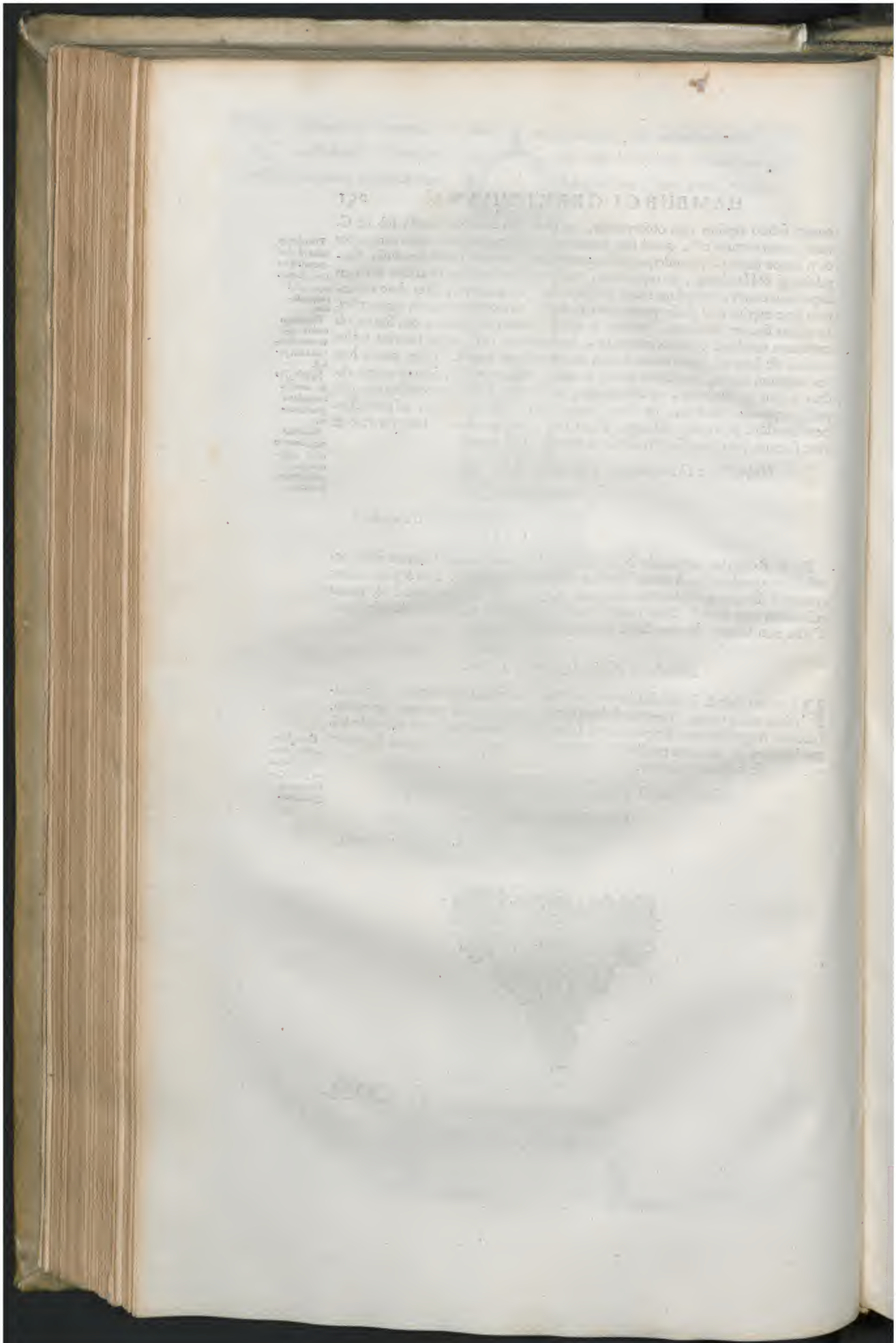

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images repraduced by courtesy af Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

COMMUNICATIO HOLMIA-HEINSIANA.

Hamburgo Holmiam die 12. 22. *Novembris* 1664. *N.* 1.

Viro Nobilissimo & Clarissimo Domino NICOLAO HEINSIO, DANIELIS FILIO, *Fœderatorum Belgarum in Aula Suecia Oratori Ordinario.*

STANISLAUS LUBIENIETZKI *S. P. D.*

CUm amicitia, res in prosperis æquè ac adversis jucundissima & utilissima, imò in tota vita Solis, vel ignis, & aquæ instar necessaria, cuique cordato, morum probitate comitateque sincerâ, & constanti sit paranda & conservanda; officii mei esse duxi amicitiam Tecum, Clarissime Heinsi, Anno 1649. in domo Clarissimi Parentis Tui, τῦ μακαρίτε, Amici mei olim Summi, initam, hâc tempestate renovare. Fieri id à me, cum Hafniam Anno 1662. in Sueciam tendens, transires, non potuit. Atque utinam mihi tunc hæc obtigisset, quam multa inviderant obstacula, felicitas, & licuisset jungere dextram dextræ, & notas audire ac reddere voces! Sed nosti Amicos absentes quoque nobis adesse, & epistolam eosdem nobis præsentes sistere, ut cum iis non aliter quàm nobiscumetipsis colloquamur. Hac innocua, & ingenuo homine digna fovendæ colendæque amicitiæ arte, si uti velis, habes me ad id officii Tibi præstandum paratum. Neque verò steriles ad Te mittam avenas: sed semper epistolas rerum scitu dignarum, & ut jucundarum, ita &, imprimis negotia publica tractantibus utilium (quam officiorum reciprocationem publicè quoque utilem esse censeo) feraces. Idque tantò alacriùs faciam, *cum ex mutua humanitatis Tuæ vice Tibi id esse gratum perspexero. Vale Vir Nobilissime, & veteri amico Tuo constanter fave.

Amicitia res jucundissima & utilissima, imò necessaria, virtute paranda, & servanda.

Heinsius Pater & Filius Auctori amicus.

Amici absentes nobis adsunt.

Epistolæ amicorum absentium colloquia.

Officia amicorum ad publicam utilitatem sunt dirigenda.

**Humanitatis & benevolentiæ vices fiant ex æquo.*

Holmiâ Suecorum Hamburgum die 16. *Decembris Gregor. St.* 1664. *N.* 1. *ad N.* 1.

Nobilissimo Viro Domino STANISLAO LUBIENIETZKI, *Equiti Polono* NICOLAUS HEINSIUS S. P. D.

VErè ac prudenter commendas amicitiam, quam non tantùm Philosophiæ & virtutis præcepta, sed natura nobis ipsa quoque insinuat & inculcat, cum humana quævis hoc nodo gaudeant quàm tenacissimè constringi. Quòd autem pristinæ necessitudinis memoriam post longum intervallum mihi nuper admodum refricabas, equidem benigniter & peramanter id à Te factum est. Tùm quòd huic beneficio exactas rerum nuper apud Sarmatas, & Germanos gestarum narrationes adjecisti, cumulatum me comitate plurimâ abs Te agnosco. Nec intermittam, cum occasio feret, officiis Tecum certare, si non paribus, saltem

Amicitiam docet Philosophia, virtus, natura.

Amicitia vetus literis & officiis renovanda.

Officiis cum amico pro virili certa.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

saltem non omninò otiosis. Insignem Cometam proximis noctibus cæpisse apparere, fama per hanc urbem constantissima dedit ac propagat passim, de quo uberius Tecum aliquando mihi agendum erit, ut confido. Vale; Nobilissime Domine, & me Tuis annumerare perge.

Cometa primùm in Suecia visus.

N. 2. *Hamburgo Holmiam die* 20. *Decembris St. Gregor.* 1664.

Cometicum argumentum Auctor cum Heinsio tractandum suscipit.

COmetam notabilem plagâ inter Orientem & Meridiem mediâ diebus abhinc octo videri hic cœpisse, referent Tibi hæ literæ, unaque ad Te deferent pauca, quæ de hoc illustri phœnomeno à nonnullis Viris doctis, de ejus scilicet situ & motu, accepi; plura mox ut spero, accepturus, quæ Tecum meritò communicabo, ut Tu de his cum Viro aliquo Docto, horum perito, conferas, meque eorum quæ ad hanc rem plenius intelligendam facient, participem vicissim facias. Vale Vir Nobilissime, & me Tui amantem redamare perge.

Nobilissimo Nomini Tuo *omni cultu,*

Omnibus studiis & officiis deditissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

N. 2. *Holmiâ Hamburgum die* $\frac{14}{24}$. *Decembris* 1664.

Heinsius ergà Auctorem benevolus.

Officiosus in amicum esto.

ANte octiduum primis Tuis responsi nonnihil dabam, quæ erant multa rerum scitu dignarum fruge oppidò refertæ. Vellem equidem pari officiorum laude ac sedulitate certare Tecum. Sed rarò hîc terrarum scriptione quid, aut argumento historico dignum occurrit. Faciam tamen quod mearum erit partium. Bellum Britannos magno conatu in Fœderatos Belgas adornare, & discordias ab illis omni studio foveri, video invitus. Etsi caussæ vix quicquam est, cur de belli hujus eventu malè ominemur, cum & jus ipsum militet pro nobis, & satis virium sit in promtu, per quas atrocem injuriam propulsemus. Quid, quòd caussas apparatûs bellici hujus jam approbaverimus Galliarum Regi; sic satis aliis etiam Regibus haud dubiè simus approbaturi: ex horum, inquam, numero qui Lege fœderum tenentur Fœderatis Belgis auxiliari, atque opem præstare, si armata manu invadantur à quocunque vicino. Hac fiducia erecti magnis animis ad bellum accingemur. Sed ecce aliam facem, Cometæ scilicet, qui ut nuper innuebam, diebus proximis apparuit miræ magnitudinis, quem tamen mihi videre necdum contigit alibi occupato. Vale Vir Nobilissime.

Bellum inter Britannos & Batavos ortum.

Batavi de exitu belli Britannici bene sperant.

Tibi devotissimus

NICOLAUS HEINSIUS.

N. 3. *ad* 1. *Hamburgo Holmiam die* 17. 27. *Decembris* 1664.

Amicitiam benevolentiæ officiis excole assiduis.

IN eo te esse, ut amicitiam mecum ante plures annos initam non tantùm teneas constanter, sed & mutuæ benevolentiæ ac humanitatis officiis excolas, pergratum mihi fuit in Tuis literis legere. Nimirùm & ratio recta, & æquitas ipsaque humanitas à nobis exigit, ut constanti & amabili virtutis studio, non tantùm veteres contineamus, sed & novas paremus amicitias, maximum vitæ hujus, tot tristibus & adversis expositæ ornamentum, condimentum, & præsidium. De mea vera & constanti benevolentia, quâ vel maximè animi amicorum ad mutuam vicem reddendam trahuntur (*magnes* enim *amoris amor*, ut vetus verbum, & quotidiana experientia docet) certum Te esse jubeo. Si præterea usui hîc Tibi aliqua in re opera mea esse possit, libere eâ utaris velim. Invenies & experière

Virtute amicitiæ parantur & conservantur.

Amori suis arma.

Officiosus in amicum esto.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images repraduced by courtesy af Kaninklijke Bibliatheek, Den Haag.
107 B 47

experière me ad præstanda Tibi officia accepta promtissimum. Nempe in deliciis habeo benè de Viris Præclaris & Probis, benèque & ipsis de genere humano merentibus, mereri. Hoc enim officium cuique ad laudem veram adspiranti incumbere judico. His quæ de rebus ad publicæ rei statum pernoscendum spectantibus ad Te mitto, adjungo plura de nupero Cometa, cujus fama jam tunc ad aures Tuas pervenerat, & repeto postulatum meum ulterioris de hoc argumento communicationis. Ego hoc quoquè officii Tibi præstabo. Qua ratione spero & me Tuam, & Te aliorum Virorum doctorum, præsertim in Matheſi exercitatorum, diligentiam provocaturum. Vale Vir Nobilissime! & me constanti benevolentiâ prosequere.

Merère benè de his qui benè de re publica merentur.

Laudem veram virtute para.

Diligentia diligentiam excitat.

Holmiâ Hamburgum die 28. *Decembris Iuliani* 1664. *N.* 3. *ad* 2.

DIes octavus nunc, ni fallor, agitur, quòd tabellarium sine meis ad Te literis hinc abire in Germaniam sum passus. Erat quippe jam tum Regni Suecici Senatus in rebus proferendis totus: & mihi incumbebat negotiorum nonnihil haud minimi momenti apud illos urgendum, quod ante ferias solemnes expediri oporteret. Quapropter ignoscas æquum est, si Tibi non vacavi illo tempore, quo nec meus eram.

Amicus, præsertim publico munere fungens, non semper amico vacare potest.

Cometa ille insignis, cujus postremæ tuæ meminerunt, cùm paucas apud nos noctes spectandum sese sub matutinas horas præbuisset, comparere mox desiit, evanuitque, sed sic, ut alius illi succedisse dicatur. Mihi in rem eam diligenter inquirere hactenus non est datum, ob occupationes, quas dicebam modò, publicas. Iis utcumque defunctus, in dies saltem quindenos, aut vicenos proximos, non intermittam rerum Mathematicarum studiosos ac gnaros percontari, si quid curiositate tuâ dignum hìc observarunt. Quanquam vix sunt in hac civitate qui signa cælestia præ militaribus curent impensè, aut seriò amplectantur. Upsaliæ unum alterumque ex literarum humaniorum Professoribus novi, qui studiis hujuscemodi delectentur haud modicè, ad quos confugiendum esse mihi proposui. Sed dubium non est, quin sagacissimus ille siderum perspector Hevelius vester, qui ingentem hujus argumenti commentarium, ut scis, jam pridem molitur, quo omnem de Cometis historiam est persecuturus diligenter & doctè, stellæ huic crinitæ quoque sedulus & solers invigilavit, ut nullum post suam messem spicilegium novæ observationis aliis quibuscunque reliquum feciſse videatur. Christianus Hugenius Constantini filius, popularis & amicus meus, tùm disciplinæ Mathematicæ perquam peritus, patriæ nostræ patribus offerebat nuper Longitudinum terrestrium & marinarum abs se inventam apodixin, præmiumque huic invento ab iis positum efflagitabat. Auguror & precor uberrimum laboris fructum homini amicissimo: sed rebus ego tàm magnis tardissimam habere fidem soleo: cùm meminerim & Wilhelmum nuper Langium, Virum in Dania doctissimum, & alios complures alibi terrarum ejusdem inventi gloriam sibi vindicasse dubio successu. Vale.

Cometa in Lepore visus à priori diversus putatur.

Holmia Suecorum utriusque Palladis studiis debita.

Hevelius ab Heinsio laudatur.

Hugenius ab Heinsio laudatur, longitudinem terrestrium & marinarum demonstrationem ab se inventam Patriæ Patribus offert.

Nantburgo Holmiam die 31. *Decembris Iuliani* 1665. *N.* 4. *ad* 2.

CUm tabellario Holmiam tendente die abhinc octavo nihil literarum ad Te dederam: tùm ob materiæ scribendæ defectum, ut militibus, ita & novis nunciis hyberna agentibus, tùm ob occupationes solito plures, quas vitare non potui, tùm denique ob imminens Natalis Christi festum anniversarium, ad quod ritè celebrandum cunctis Christianorum appellatione gaudentibus, se præparantibus, & jura & Mercuriales strepitus silere solent, atque ita & commercio literarum induciæ à quibusdam dantur. Quæ ad Te de rebus publicè gestis miseram, grato animo Te accepisse, gratum & mihi in Tuis literis legere fuit.

Festum Natalis Christi debita pietate transigendum.

Feriarum festorumque dierum ratio requietem habet litium & laborum. Cic.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Contentus esto officiis quæ amicus præstare potest, licet voto suo non respondeant.

fuit. Contentus autem ero iis quæ loci illius in quo agis commoditas, & Tua humanitas satis perspecta, mihi admensa fuerit. Memor enim sum antiquæ illius Legis, quâ amicitiæ constant, *& honesta & possibilia ab amicis esse postulanda iisque præstanda.* Quod de bello inter Britannos & Belgas Fœderatos enato nuncias, nobis quoquè ut notum est, ita cordolium facit, duos nempè populos mari potentissimos, eosque non tantùm Christianæ, sed ejusdem Reformatæ professionis nexu junctos, tàm atrox moliri invicem bellum, invitâ non solùm pietate, sed & vicinis conveniente humanitate, (cujus, judice Publio Syro, *optima est certatio*) ipsaque naturâ. Hæc enim ægrè feret ipsis quoque elementis bellum inferri, & tantos in simpulo fluctus, tantos in mediis aquis ignes excitari. Belli facere paratus ingentes, classes aliquot centena millia librarum quotidie consumentes, & Oceano ab omni hominum memoria invisas instruere, animo esse intrepido, auxiliaque à Regibus fœderatis, quos sua quoque tueri, & domesticæ securitati consulere necessum erit, & quibus contrariæ votis vestris, à parte hujus vel illius justæ non deerunt rationes, requirere, & tot gentium ac nationum, & talium quidem, ut dixi, salutem infido elemento & dubiæ Martis aleæ committere, politica docet disciplina, & mascula illa Sagum induta prudentia.

Miserescit tristium.

Humanitate certandum.

Bella naturæ adversa: Horum suscipiendorum & gerendorum rationem Politica institutio non pietas docet.

Bella cum primis navalia periculosa.

Bella compone potius quàm suscipe.

- - - Sed motos præstat componere fluctus.

Tantam litem inter partes hostilibus & internecinis odiis flagrantes sedare nostrum non est, nec ullius hominis privati. Magnis Regibus detur hæc gloria, vel alioquin potentiæ validis terræ Rectoribus. Nam horum preces vel moniones sunt armatæ, & rationes, ut nonnemo in re pluspiam seriâ lusit, canonicæ, id est machinis illis bellicis, ab ingeniosa in perniciem sui humana industria inventis, munitæ, & classibus 50. 100. vel ampliùs munimentorum omni bellicâ copiâ instructissimorum mare fluctisonum sulcantium, ac 30. amplius mille classicis testibus stipatæ. Atque utinam Regis Christianissimi, Principis ut terra marique potentissimi, ita Magnanimi & ad maxima quæque promti, ac veri Irenarchæ opera, pax inter istas Neptunias, Christianas & Reformatam religionem profitentes gentes, justa & perennis instauretur! Nam si tàm atrox bellum in medio Oceano inter eas exardescat, nec ille labem hanc omnibus eluet undis, nec tàm latè sparsas belli faces exstinguet, quas meritò Pietas & Justitia face ista, quam memoras, Cometæ secundùm apparentis opprimere deberet, nisi reclamaret & repugnaret privati commodi ratio

Principibus terra mariq; potentibus componendorum bellorum gloria convenit.

Machinæ bellicæ.

Classes.

Copiæ terrestres.

Atque ipsa utilitas justi propè mater & æqui.

Pacem componi Batavis cum Britannis optat Auctor.

Belli causse privatæ utilitatis cupido.

Utilitas præpollet viribus.

Sed en Tibi quæ ad Gerardi Geldenhaurii Noviomagi historiam Batavam, in Sylvis Gerardi Listrii Rhenensis in hanc rem legi: Nam ubi multa belli incommoda, utrumque sexum & omnem ætatem ac statum lædentia, & divinis humanisque confusionem inducentia piè & doctè exposuisset, Davidem Philippi Boni Burgundiæ Ducis filium, Episcopum Ultrajectinum in exemplum Principibus, Sacris præsertim, ita statuit:

Bellum undecunque noxium.

Episcopus pius in exemplum positus.

- - - - - - - prudenter graviterque
Pervolvit, quot vel justus dispendia secum
Adduxisse solet Mavors; incommoda quanta
Gressibus immanem rapidis sectentur Enyo,
Qualia sunt, villas passim pagosque cremari,
Atque teri passim segetes, jumentaque passim
Abduci, passim florentes Perside gaza
Labi in pauperiem subitò, proceres onerari,
Plebem expilari, miseram orbarique senectam
Atque trucidari juvenes, & tot viduari

Bella, justa quoque, multum nocivæ esse boni Politici docent.

Com-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images repraduced by courtesy af Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Comparibus nymphas, tot ruptis mœnibus urbes
Invadi, tot ſtuprari matreſque nuruſque,
Virgineum cuneum temerari, templaque Sacra
Irrumpi, & manibus raptari ſacra prophanis.

& quæ ſunt pluria talia. Cæterùm identidem ſcribitur veſtros Patriæ Patres pacem offerre, imò & redimere juſto pretio velle, quod autor ille in ſuo Davide meritò laudat. Utinam illis facem Cometa iſte præferat ad templum Almæ Pacis, & tempora eorum illâ innumeris triumphis potiore *ob cives ſervatos* coronâ redimita beet! Vale Vir Nobiliſſime, & candorem meum boni & æqui conſule, & conſtanter fave mihi.

Batavi pacem quærunt & redimere volunt.

Pacem parte aliqua fructuum tibi redime. Cic.

Batavus Autor pacem & proſperitatem precatur.

Holmiâ Hamburgum die 11. *Ianuarii* 1665.

N. 4. *ad* 3.

UT videas mandatis Tuis morem à me geri, ſcribo, cùm quod ſcribam vix ſit in promptu. De Cometa ſententiam Mathematicorum Upſalienſium fruſtrà hactenus opperior. Hunc quod diverſum ab illo, qui anno ſuperiore apparebat, credebamus, metuo ne fruſtrà fuerimus. Nam & latuit jam quatuordenas, aut plures etiam noctes continuas, & mirâ celeritate curſum impellit variatque, quantum nunc agnoſco. Bellum Britanni nobis intentare pergunt: de cujus ſucceſſu benè ſperamus, ſperaturi longè melius, ſi in partibus noſtris Regem Chriſtianiſſimum fore publico liquebit. Vale.

Heinſius Cometam in Corvo & Lepore unum eundemque eſſe animadvertit.

Hamburgo Holmiam die 14. *Ianuarii* 1665.

N. 5. *ad* 3.

QUàm non longè, ex quo ſtabilito inter nos literarum commercio, officiis & benevolentiâ certare (quod in laude Sapientes ponunt) inſtituimus, à nobis uterque abſimus, teſtatur vel hæc epiſtola, quam Tuæ tertiæ Decembris menſe & anno nuper elapſo, decurrente ſcriptæ, affectûs & eruditionis indici certiſſimæ quintam repono. Ita nec in ſcriptionis nec in officii cura quidquam deſiderare à Tua parte poſſum. Ut tantam Tuam benevolentiam mea mutua foveat & conſervet, omnibus ingenii & induſtriæ viribus enitar. Et ecce pauca quædam adjungo hiſce, Tibi, ut video, grata ſemper futura. Quâ ipſa ratione nunquam non magnum operæ pretium faciam, dum induſtrii Amici gloriam merebor, quam non poſtremo loco in vita civili Sapientes ponunt. Cui rei vel ſolus Cicero ſuis ad Atticum literis fidem plenam facit. De rebus Britannicis nihil nunc accipies, quia necdum nos ipſi accepimus Londino literas, tardante ob injuriam hyemis Antverpienſi tabellario. Cæterùm ſcio Tibi in tanta luce verſanti hæc intus & in cute, ut ſic dicam, nota eſſe, nobis ſæpè cum vulgo affectibus diſtracto, ideoque pravè de rebus judicante, ad phaleras obhærentibus. Ego ſanè, ut toti orbi, ita præcipuè Veſtræ & Anglicanæ genti, non tantùm rerum geſtarum gloriâ clariſſimæ, ſed & ſingulari libertatis conſcientiarum patrocinio, ob conſcientiam Dei oppreſſis commendatæ, & quarum utraque puriorem fidem profiteri ſe gloriatur, multis iiſque magni momenti de cauſſis æquam & perennem pacem optaverim. Ad quam omnibus juſtitiæ & prudentiæ, ut ſic dicam, arietibus promovendam & redintegrandam ac fovendam concordiam potiùs, quàm ad promovenda ſacra diſſidia, & juſtitiæ & prudentiæ prorſus repugnantia, omnem operam utriuſque gentis ſacrorum curatores conferre deberent. Jure ſuo Cometa ſive ſecundus, ſive ſecundùm apparens, tanquam Concionator vel potiùs præco in cæleſti ſuggeſtu à Deo locatus, utitur, dum hæc & cuncta officia hominibus in memoriam reducit, & ad ea præſtanda ſeverè hortatur. De hoc nupera narratio Varſavienſis pauca, non tamen contemnenda habet. Ego quidem mediocri hiſtoriarum lectione aſſecutus ſum, multa in orbe memorabilia citrà, ſed & poſt Cometarum appa-

Benevolentiâ certandum cum amicis, adeoque omnibus hominibus.

Benevolentiam benevolentia parat & conſervat.

Amici induſtrii non poſtrema laus eſt.

Publico muneri fungentes meliorem rerum notitiam quàm privati habeant par eſt.

Libertas conſcientiarum probis eſt grata.

Cometa cæleſtis Concionatoris loco officii commonet mortales.

Auctoris de prognoſi Cometarum ſententia.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

ritionem, quin & multa læta poſt eandem eveniſſe. Quod nunc in orbe Chriſtiano eventurum, magis voto quàm ſpei accedit, rebus ſcilicet malè conſtitutis, & indomitâ ambitione in novas ſucceſſionum ſpes ſeſe armante. Cometam hunc, qui jam verſus cornua Arietis tendit, unum eundemque cum priori eſſe Hevelius putat, Aſtronomorum noſtro Seculo Coryphæus, ſuffragantibus ei pluribus ejuſdem artis. Clariſſimus Bullialdus ad primum ejus conſpectum, dixerat ferè alium eſſe, ſaltem novam quandam ſtellam, literis die 2. Januarii datis. Sed exſpectandum eſt quid porrò ſit, factis pluribus obſervationibus, dicturus. Sunt autem qui prorſus hunc alium à priori eſſe volunt. Velim Virorum hujus rei peritorum illis in terris agentium judicium exquiras & ad me perſcribas. Porrò Chriſtiano Hugenio, Viri illius Clariſſimi filio, ut perſpicio, haud degeneri, propoſitum ex animi ſententia, bono publico, ſuccedat, ſincerè optandum eſt omnibus bonarum literarum & publicæ utilitatis amantibus. Vale Vir Nobiliſſime, & fac ut proſperè agas, ac Te mihi conſtanter favere teſteris.

Cometa in Corvo & Lepore unus idemque.

Hevelius laudatur.

Hugenium Auctor laudat, eique bonum inventi eventum precatur.

N. 5. ad 3.

Holmiâ Hamburgum die 18. Ianuarii S. V. 1665.

Diligentia par ubique non eſt.

COmetam minus curioſè ac diligenter obſervavi fateor quàm fieri debebat, quòd nec tubos opticos melioris notæ habeam in promptu, hebetique & obtuſâ prorſus ſim oculorum acie, præſertim ſub nocturnum tempus, aut cum veſperaſcit. Pollicitus eſt amicus Ubſalienſis obſervationes nonnullas Mathematicas huc pertinentes, ſed quas necdum accepi.

Regis Galliæ affectum Batavi ſibi gratulantur.

Ex ultimis meis, ante octiduum exaratis, edoctus es de adfectu Regis Chriſtianiſſimi erga Fœderati Belgii Rempublicam ſincero optimè nos ſperare. Septentrio adhuc ſententiam ſuam in ambiguo tenet. Interim ante æſtatem proximam legatio extrà ordinem hùc mittenda à Fœderatis Belgis creditur.

Beuningius Belg. ad Regem Gall. Orator.

Orator noſter Beuningius Regem Chriſtianiſſimum erat veneratus; benigniter is ſe exceptum, ac horas ut minimùm duas attentè cupideque auditum à Rege, deprædicat.

Rex Galliæ prudenter & concordiæ diſſidia Britanni adverſus Batavum componere tentat, huic tamen ſuppetias ex fœderis lege promittit.

Quem tamen velle mitibus conſiliis præcipuum deferri locum; ea ſi non ſuccedant, omninò rationem à ſe habendam pactorum fœderiſque, quod cum Fœderatis Belgis ſibi intercedat, auxiliumque illis ab ſeſe præſtandum fore adverſus quoſcunque hoſtiles inſultus. Addunt alii, indignè Regem eundem ferre, quòd Britanni naves non paucas Fœderatis Belgis jam præreptas fiſco addixerint, quarum pleræque merce Gallicâ fuerint inſtructæ, ut Galli eas ad ſe pertinuiſſe contendant, repetantque minabundi per Oratorem

Commingius Regis Gall. ad Brit. Orator.

Regis Commingium. Brevi quò hæc evaſura ſint perſpicere dabitur. Utinam in bonum publicum! dum movet monetque novus Cometa. Vale Vir Nobiliſſime.

N. 6. ad 4.

Hamburgo Holmiam die 24. Ianuarii Iuliani 1665.

Epiſtolæ familiares benevolentiæ teſtes.

VIx exprimere valeo, quanto me Tibi ære obſtrictum eſſe ſentiam pro eximia Tua benevolentia, quam mihi in colendo literarum familiarium exercitio, etiám non ſuppetente ſcribendi materiâ, fide integrâ teſtaris. Argumento ſunt Tuæ die XI. Januar. ad me datæ. Ex quibus video Te benè ſperare de ſociis Gallorum armis, & de ſucceſſu proſpero belli Veſtri Anglici.

Socia arma ſæpè noxia & incerta.

Socia arma multis noxia & ſæpè vel juſtis rationibus, vel ſpecioſis prætextibus interverſa fuiſſe, tot exempla antiqua & recentia docent. Sed hîc & ubique procul abſit malum omen, ipſumque omne malum! Quod ad belli ſucceſſum attinet, notum eſt omnibus, quanta ſint omnis belli incommoda in humanum genus injuria:

Verùm

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images repraduced by courtesy af Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Verùm ut ne laſſem te ſingula commemorando
Bellum etiam felix ut vitæ eſt unica peſtis,
Sic morum exitium eſt, ſic eſt ſentina malorum.
Bello ſqualleſcunt agri, monachique fugantur
Cœnobiis, bello Aonides Sophiæque ſileſcunt.
Non importantur merces, prædonibus omne
Eſt iter infeſtum. Sunt Leges juraque muta;
Spreta jacet pietas, raptor latroque triumphat,
Religio friget; ſunt omnia plena tumultu,
Plena minis, lachrymis, irâ, violentiâ, & atris
Cædibus. Infrendens mors pallida guttura pandit,
Falceque bellacum juvenum ſic licia rumpit,
Gramina fæniſeca ut viridanti demetit arvo.

Bellum omne malis modis perniciosum.

Hæc autem Tibi denuò ex illis Gerhardi Liſtrii Sylvis affero, quæ profectò bellorum odium, pacis autem ſtudium omnibus ingenerare par eſt. Extrà dubium proinde mihi eſt, plurimos tàm Veſtratium quàm Anglorum repertum iri, qui vetus illud mente & ore repetant

Belli odium. Pacis ſtudium.

Nulla ſalus bello, pacem te poſcimus omnes.

Utinam verò & Vobis & Illis, omnibuſque adeo Chriſtianis ad pacem ſtabilem faculam præferat iſte Cometa, qui etiamnùm lucet! De quo quid ab Upſaliensibus Profeſſoribus acceperis, mecum communicare haud gravaberis. Hunc à priori diverſum nonnulli etiamnùm faciunt. Quibus ſe Clariſſimus Hevelius opponet publicè, non tantùm in ſua Cometographia, ſed & in Prodromo ejus, quem ut præmittat, ſum illi cum Illuſtriſſimo D. Rautenſteinio Miniſtro Statús & ad Imperii Conventum Ratisbonæ, Legato Neoburgico, auctor. Vale Vir Nobiliſſime, & eundem benevolentiæ tenorem ſerva.

Auctoris votum pro Pace Univerſali.

Heveliani Prodromi Cometici motores.

Holmiâ Hamburgum die 1. *Febr. S.V.* 1665. *N.* 6. *ad* 4.

DIverſum à duobus prioribus Cometam comparuiſſe vulgus per hanc Civitatem nudius tertius conſtanti rumore ſpargebant. In quam rem eâ, quâ par eſt, ſedulitate ut inquirerem, necdum mihi eſt datum. Sed nec Mathematici Upſalienſes obſervata ſua, quæ promiſerant, ac ſperare me juſſerant, hactenus produnt: cum tamen iſtiuſmodi lucubrationes eò magis placere ſoleant, quò tempeſtivius promuntur in publicum. Aurem iis ſuper promiſſo cras aut perendiè denuò vellam. Literarum Tuarum lectione plurimùm capior, quæ cùm multa mihi hactenus incomperta complectantur, tùm orationis nitore & mirâ dicendi felicitate plurimùm ſe commendant. Nos inconditâ, & feſtinatâ ſcriptione ſi id adſequimur, ut ne agreſtes aut inhumani prorſus videamur, abunde nobis conſultum ac proſpectum remur. Vale, Vir Nobiliſſime, & me Tuis accenſere, ſi mereor, perge.

Novorum apparentium mortale genus.

Heinſii ergà Auctorem benevolentia, & modeſtia.

Hamburgo Holmiam die 21. 31. *Ianuarij* 1665. *N.* 7. *ad* 5.

NOn deſino ſperare Te ſingularia quædam de Cometa, qui iterum lucet, ad me miſſurum. Etſi enim obtuſâ ſis oculorum, nequaquam tamen mentis, quæ Tibi ad omnia perſpicax à Patre luminum data eſt, acie. Adhæc ſat bene ſcio & tutò credere poſſum, Te præclaris ingenii animiquè dotibus in parandis amicitiis ubique terrarum eſſe felicem. Ita facilè à Vitis, ut omni eruditione, ſic & Mathematicarum rerum cognitione præſtantibus (quis enim ignoret vel neget tales ibi quoque dari?) copia Tibi dari poteſt eorum, quæ vota mea

Heinſii ingenium acutum, judicium perſpicax, & in parandis colendiſque amicitiis felicitas.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

mea hâc in parte impleant, saltem sitim restinguant. Et ecce jam amicus Ubsalienſis promiſſo Te beavit, Tu me. Perge itaque in repetenda ibi, exſolvenda hîc promiſſi fide, quæ debito ſuppar hominis ingenui mentem religione quâdam adſtringit, nec inſoluta eandem dimittit liberam & probæ quietis certam. Ex prioribus & hiſce Tuis percepi vos gratulari vobis de benevolo affectu Regis Chriſtianiſſimi, utpote fœderis religione vobis devincti. Benè eſt ſi his artibus ſine cæde & vulnere felicem Pacis almæ oleam apprehenditis. Hanc enim omnibus triumphis præponit Philoſophia. Vox autem divina beatos & filios altiſſimi, qui ſcilicet Deus Pacis & ipſiſſima charitas eſt, pacificos appellat, cunctaque bona uberrimè in illos cumulat. Noſti contrà Davidem, licet Virum ſecundùm cor Dei, & in omnibus ei morigerum ac placentem, cum ad exſtruendam ædem ſacram Hieroſolymis maximo impetu ferretur, hoc beneficium impetrare, quòd Vir ſanguinis eſſet, non potuiſſe, & illud filio ejus re & nomine Salomoni relictum fuiſſe. Regem autem Chriſtianiſſimum velle priùs mitiora conſilia, quàm illa armorum horrida conciliandæ paci adhibere, laude profectò dignum eſt. Omnia enim priùs Sapientem, tantò magis Principem Virum (quò nemo prius nemoque magis meliuſve Philoſophiam in colenda docendaque exemplo, virtute & tractanda Repub. exerceat oportet) quàm arma experiri debere, jam olim ſancitum eſt. Et certè ſæpenumerò præſtat id lenta prudentia &

Fidem promiſſi præſta: Bonus Vir antequam promiſſum impleat, quieſcere non poteſt.

Fœdera exterorum præſtent Tibi incruentam pacem.

Pacifici beati.

David, licet Deo percarus, quòd eſſet bellator, templum Deo ædificare non potuit.

Principem omnia priùs quàm arma experiri decet.

- - - peragit tranquilla poteſtas
Quod violenta nequit, mandataque fortius urget,
Imperioſa quies.

Induſtria quieta violento imperio potior.

Ideò laudandum eſt, quòd Septentrio adhuc ſententiam ſuam hîc in ſuſpenſo teneat. Certè & hoc officium novus Cometa lucens, commemorat bono publico. Optandum eſt ut Principes & eorum adminiſtri, cunctique adeò mortales huic fideli Conſiliario, qui ipſâ apparitione illuſtri, velut cæleſtiſſimo ore, ad excutienda vitia & emendandos errores hortatur, faciles præbeant aures. Clariſſimus Bullialdus nondum mihi ſuam de Cometa ſententiam patefecit, fueritnè unus idemque vel duo diſtincti Cometæ. Illud nuperis literis ad me datis confirmat Clariſſimus Hevelius, qui ad tot meas & aliorum Amicorum petitiones veluti prodromum ſuæ Cometographiæ præmiſſurum ſe eſſe promiſit. Quod reliquum eſt, multum debeo Tuæ humanitati, qui etiam non ſuppetente ſcribendi materiâ compellare tamen me volueris literis die XVIII. datis, quo nomine Tibi obſtrictus ſum. Perge in hoc humanitatis officio, paria à me referes. Vale diu & feliciter.

Deliberandum diu, quod ſtatuendum ſemel.

Cometæ obediendum officiorum admonenti.

Hevelius prodromum Cometographiæ præmittendum promittit.

N. 7. ad 5. & 6.

Holmiâ Hamburgum die 24. Febr. Iuliani 1665.

TAbellario illi, qui poſtremus hinc in Germaniam ad Vos contendebat, literarum nonnihil Tibi inſcriptarum perferendum tradidi, quas accepiſſe jam debes, niſi hybernæ tempeſtatis incommoda fluvios etiamnùm inacceſſos viatoribus tranſituris reddunt. Unde & fit, ut Tuæ quoque lentè admodum ad nos perferantur: harum binas ſub unum idemque propemodum tempus proximè accepi, alteras 14. alteras 24. Januarii Juliani exaratas. Quid Mathematici Upſalienſes obſervarint in nupero Cometa, ex adjuncta Fornelii Mathematum in illa Academia Profeſſoris epiſtola ubertìm, ni fallor, cognoſces. Quanquam Clariſſimus Schefferus alia ſperare me jubet, per Rudbeckium Medicinæ in eadem Academia Profeſſorem eximium, publico deſtinata, qui varias Mathematicorum opiniones in unum videtur collecturus, additurusque ex obſervatis propriis nonnulla, quæ aliorum diligentiam fugiſſe cenſet. * In eo Mathematicis Upſalienſibus video ſibi convenire, quòd duos diverſos ſtatuant Cometas, eunte in contraria Hevelio, ut noſti: cui hîc accedamus atque acquieſcamus præſtat.

Hyeme literarum commercia turbantur.

Fornelius Fonæ Profeſſ. Upſal. ſua obſervata in Cometa Heinſio mittit.

Rudbeckius Olaus laudatur, commentarium de Cometis ſingularem pollicitur.

* Heinſius *Hevelii ſententiam de uno Cometa ſententiæ Upſalienſium de gemino præfert.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

ſtat. A Rudbeckio ſi quid ad me perferetur, ut ſperare Schefferus jubet, ejus Tibi copiam mox fore ſpondeo. Tu, ſi tanti hæc, quæ nunc mitto, videbuntur, ea cum Hevelio aut Pelſio noſtro communices licet, per quem Hevelio exhibeantur. De negotiis publicis quod addatur, vix nunc occurrit. Recrudeſcere de novo motus Polonicos indigniſſimè fero. Utinam Clementiſſimus Deus huic malo tempeſtivè medeatur! Et id quidem ille benignè facit, dum ſalutaria monita mortalibus tàm ordinaria quàm extraordinaria, iſta in cælo ſcilicet edita ſigna, præbet. Vale Vir Nobiliſſime.

Cometæ divinâ benignitate officii admonent mortales.

Ubſalia Holmiam die 14. Februarii 1665.

Viro Nobiliſſimo & Ampliſſimo Domino NICOLAO HEINSIO, *Fœderatorum Belgarum ad Sereniſſimum & Potentiſſimum Regem Suecorum Oratori Ordinario* JONAS FORNELIUS S. P. D.

Nobiliſſime & Ampliſſime Domine.

INtellexi à Viro Præcellentiſſimo Domino Scheffero Ampliſſimo Domino non diſpliciturum, ſi de Cometis hujus Hyemis ea quæ hìc Ubſaliæ obſervata ſunt, Amplitudini Tuæ breviter referam. Et quamvis ob Inſtrumentorum Mathematicorum penuriam accuratas obſervationes inſtituere non licuit, tamen, quantum fieri potuit, Cometarum horum apparitionum tempora & motus annotavi, non tamen ad id adhibito calculo quodam Aſtronomico. Omnibus enim Inſtrumentis ad ejuſmodi phœnomena obſervanda neceſſariis deſtituta eſt hæc Academia. Brevem itaque ſaltem hiſtoriolam horum Cometarum tradam, qualem in tanta rei Mathematicæ anguſtia concipere potui. Præterito Anno die 7. Decembris, cùm nunciatum eſſet apparere Cometam inter 5. & 6. matutinam, unà cum Domino Rudbeckio exivi, & Cometam deprehendi tum pertranſiviſſe Meridianum, atque conſtitutum in plaga Occidentali. Erat ſtella ſatis magna, & ſecundi honoris ſidere non minor, radios ſuos verſus Occidentem, videlicet in partem Soli oppoſitam (ut ſemper fieri ſolet) projiciens. Erat autem tum ſupra Hydram, haud procul à roſtro Corvi, inter Corvum & Cratera, in dodecatemorio Libræ. Die 9. Decembris cælum iterum erat ſerenum. Ad 5. itaque matutinam exivi, deprehendique Cometam obliquo curſu verſus Auſtrum declinaſſe, & tunc in ipſo tropico Capricorni conſtitutum. Tertia vice cælum ſerenum erat die 12. Decembris, tum deprehenſus eſt per tropicum obliquè tranſiviſſe, atque ad inferius hæmiſphærium tantùm migraſſe, ut vix in Horizonte conſpici poſſet. Erat verò tunc in dodecatemorio Virginis. Corpus ipſum Cometæ per tubum opticum viſum, pallidum & ſpongioſum apparebat. *Per Zenith illo tempore tranſivit illis, qui habitant maximè ad Auſtrum in Africa, & incolis Braſilienſibus in America motu proprio confecit 5. illis diebus 10. gradus, hoc eſt, †quòlibet die gradus duos, & contra ſeriem ſignorum progreſſus eſt. Tantum de priori Cometa. ‡Poſterior primùm viſus eſt die S. Thomæ, qui erat 21. Decembris anni præterlapſi inter 6. & 7. veſpertinam. Deprehenſus autem eſt haud procul à ſtella Orionis, vocata Regel, in dodecatemorio Geminorum. Aliquot deinde diebus cælum nebulis erat obductum uſque ad 24. Decembris, eo die circa 5. veſpertinam apparebat: caudam ejus etiam tum videre licuit, quæ 21. Decembris ob nimis vicinam Lunam non apparebat. *Cometa verò tribus illis diebus in proprio circulo 16. gradus emenſus eſt, curſum ſuum diripiendo in Occaſum, contra ſeriem ſignorum, per circulum obliquè, per Æquatorem & Zodiacum tranſeuntem, & magis magiſque verſus Boream vergentem. Tertiò apparebat 26. Decembris, eratque circa 7. veſpertinam proximè ad Menkar Ceti ſtellam, illam tàm propè ſubiens, ut eandem ſtringere videretur. Erat autem in ſignum Tauri progreſſus, ejuſque longitudo erat 16. grad. tauri, latitudo 21. grad. auſtralis. 27. Decembris ut & 28. 29. & 30, ſemper apparuit, ita tamen

Scheffertus obſervationes Upſalienſes Heinſio procurat.

Fornelius Heinſio de ubſervationibus ſuis Cometicis gratificatur.

Obſervationes Upſalienſes.

Cometa in ipſo Tropico Capricorni obſervatus verſus Auſtrum æqualiter ab Æquatore diſtat.

**Cometa quando & quibus per Zenith ſeu punctum verticale tranſivit;*

†Initio ſingulis diebus duos gradus emetitur.

‡Cometam in Corvo & Lepore geminum eſſe Upſalienſes autumant.

** Cometa in Lepore tridui ſpatio 16. gr. in proprio circulo emetitur.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Tardius progreditur in exitu, & in Ariete disparet.

Cometa uno die 30. grad. in proprio circulo peregit.

Upsalienses rationes pro gemino Cometa hyemali.

Distantia inter utrumque Cometam 100. amplius graduum impossibilis ad emetiendum intra novendiale spatium Upsalienſibus videtur.

tamen ut aliquantulum decrescere videretur. Pariter etiam in motu tardior visus est. Transivit autem tàm Zodiacum quàm Æquatorem, atque in dodecatemorio Arietis disparuit. Num autem posterior hic Cometa idem fuerit cum priori, dubitant nonnulli. In historiis Cometarum traditum est Cometam fuisse qui 30. grad. intra diem in proprio circulo peregerit. Quibus si fides habenda, certè non facilè asseremus, impossibile esse hunc Cometam eundem esse cum priori. Tamen inæquabilitas motûs aliud suadere videtur. Prior enim ille à 7. Decembris ad 12. ejusdem quinque videlicet diebus 10. gradus confecit, hoc est quolibet die duos gradus. A 12. Decembris ad 21. ejusdem cum hic posterior apparere inciperet, sunt 9. dies: distantia verò inter locum prioris Cometæ discedentis & posterioris apparentis est ultrà 100. gradus. Hæc motûs inæqualitas arguere videtur eundem non esse Cometam. Tantam enim motûs inæqualitatem in uno eodemque Cometa, nunquam deprehensam legimus, ut qui quamdiu apparebat 2. saltem gradus quolibet die absolvebat 9. dierum spatio, quibus à nostro conspectu abfuit ultra 100. grad. conficeret. Hæc sunt quæ Amplitudini Tuæ quàm officiosissimè indicare debui. Rogo insuper ut velit Amplissimus Dominus me suo favore & gratiâ dignari.

N. 8. *ad* 6.

Hamburgo Holmiam die 18. 28. *Februarii* 1664.

Tarda non perdunt omnem gratiam.

Sententia de duobus Cometis hyemalibus non paucos initio habuit defensores.

Upsaliensium industriam Auctor provocat.

Mora diligentiam fert secum.

NOn injuriâ tabellarii, sed, ut puto, injuriâ brumæ, transitus terrâ marique obsidentis, factum est, ut literas Tuas die $\frac{1}{11}$ hujus mensis datas hodie demùm acceperim. Illa tamen sive temporis, sive hominum iniquitas literarum Tuarum gratiam, licet delibârit, non consumsit. Cùm verò ad Tuas è vestigio Tibi respondendum sit, paucis accipe, quæ, ut ad Te perscribam, officii ratio imperat. Minimè mirantur, sed nec morantur Clarissimus Hevelius, & omnes, qui Cometam nuperrimum priori accensent, plerosque è vulgo vel etiam aliàs eruditione celebres Viros statuere, duos diversos apparuisse Cometas, cum & nonnullos Mathematicos in ea fuisse & adhuc esse sententia sciant. Sed ex adjunctis chartis eorum in contrarium rationes intelliges, quas velim Upsalienſibus Professoribus exponas, ut quid illi sentiant, scripto testentur, ac simul observata sua addant, nec amplius moras nectant, si tàm citò sententiam expedire possunt. Alioquin ego morosos quoquè & ad respondendum difficiles fero, ubi cunctationis acrimoniam suavitas diligentiæ aboleverit. Non enim temerè Publius Syrus dixisse mihi videtur: *Mora omnis odio est, sed facit sapientiam.* Benè tamen feceris, si aurem ipsis vellere perrexeris, quod sæpè & industriorum aliàs Virorum sedulitatem velut, admoto calcari ad felicius carpendum laudis iter, incitat. Quod de stilo meo addis, non sine rubore conscientiæ legi. Agnosco meam tenuitatem, & ut ille ait, Mecum habito & novi quam sit mihi curta supellex. Satis mihi est, si candor mentis & manus meæ Tibi aliisque Viris, ex omnium laudum cumulo compositis, placeat. Vale, Vir Nobilissime, & constanter illi fave, qui Te non tantùm favorem, sed & stilos & linguas omnium, literas & virtutem amantium fecisse Tibi præclaris meritis vectigales rectè novit, & ideò abs Te non solùm nosci, sed & amari in parte felicitatis ponit.

Monita industriis quoquè conveniunt.

Modestia viro bono convenit.

Candor te Viris laudatis commendet.

Hujusmodi benevolentiam & amicitiam magni Auctor facit.

N. 8. *ad* 6.

Holmiâ Hamburgum die 18. *Martii* 1665.

Fœdus inter Britannum & Suecum concilsum.

PRoximus tabellarius sine meis ad Vos literis discessit, quòd argumentum scriptioni tunc deesset. Interea temporis binæ ex tuis Epistolæ mihi sunt traditæ, quarum altera undecimo Februarii mensis die, altera decimo octavo essent exaratæ. Internuncius Britannicus ex familiaribus suis non neminem die

crastino

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

craſtini Londinum ablegaturus dicitur, ut pacta fœderis ad Regem perferat inter gentem utramque nuper percuſſi.

Ipſum fœdus quo præcipuè ſpectet, indagare necdum licuit. Niſi quòd merci ultrò citròque devehendæ id potiſſimùm dari, nihilque fœderatis Belgis detrimenti inde ſubverendum eſſe, aut incommodi, à miniſtris Regiis aſſeverantur. Gallos hoc bello Fœderatis Belgis manu armatâ propediem adfuturos eſſe, multi opinantur; aliorum ſtudia in contrariam ſententiam eunt, dum hanc proCraſtinationem in gente indolis haudquaquam cunctabundæ habent ſuſpectam. Mihi verò prudentiſſimum videtur quid agites diſſimulare, dum iis omnibus commodùm proſpiciatur, per quæ formidabilem te præſtes ac metuendum inter illos qui pacatum nihil admittunt, & ad arma per libidinem ſummam temerarii ac effrenes concitantur. Quod acceperam ab Upſalienſibus Mathematicis, jam & Te accepiſſe ſpero. Lutetiæ diſſertationes nonnullas ejuſdem argumenti in publicum prodiiſſe fert rumor: ſed omnium diligentiam ac curam facilè vicerit unus Hevelius, qua eſt inſtructus Mathematum cognitione. Vale Vir Nobiliſſime, & me amare perge.

Non damnos ſum Belgis Fœderatis.
Gallus auxilia Batavis, licet non è vestigio miſerit, opportunè tamen miſit.
Diſſimulare qui neſcit, neſcit regnare.
Prudentis eſt diſſimulare antequam cuncta neceſſaria paret.

Hamburgo Holmiam die 17. Martii Greg. 1665. N. 9. Ad 7.

ET Te nil literarum tabellario ad me perferendum aliquando tradere, vel paucis ſcribere, & meas tardius interdum ad Te perferri, haud miror. Novi enim quibus occupationibus diſtringantur illi, quibus publica auctoritas provinciam aliquam, præſertim tàm illuſtrem & gravem, qualis Tua eſt, demandat; tùm quàm incommoda ſint hac anni tempeſtate itinera. Verumtamen cum ſemel atque iterum meæ ad Te tardius perveniant, & binæ ſimul Tibi reddantur, eſt quod doleam, hanc iniquitatem hinc accidere. Meas quidem magiſtris tabellariorum de meliore nota commendare ſoleo. Sed illud hominum genus, vel miniſtri eorum non ſemper operam ſuam votis noſtris commodant. Ita patienter nobis ferendum eſt, quicquid ſors vel potius libido eorum nobis impoſuerit. Hoc ut evitari poſſit, omnem adhibebo induſtriam, ne gratiam novitatis literæ meæ amittant. De epiſtola manuque Forneliana debitas Tibi ago gratias. Eſt enim hoc non levè Tuæ erga me benevolentiæ documentum. Hoc autem cum tot aliis accedat, ſedulò danda mihi erit opera, ut mutuam officii vicem Tibi referam. Virum enim bonum, ut negligens vel etiam parcus ſit officii, dedecet. Ad hanc Fornelii doctam epiſtolam nihil nunc reſpondere poſſum, tùm tempore excluſus, tùm aliis occupationibus impeditus. Meretur verò argumentum hoc cum aliqua cura tractari, quam omnem anguſtia temporis in præſentia mihi denegat. Spero me id proximè, favente DEO, facturum, & tùm rationibus, tùm auctoritate Hevelii, Bullialdi aliorumque Mathematicorum Clariſſimorum, non obſtante illâ motûs nuperi Cometæ inæqualitate, Upſalienſibus perſuaſurum, nobis unum tantùm Cometam fuiſſe viſum. Illa Rudbeckiana, quorum Tibi Schefferianæ literæ ſpem injecerunt, dubio procul erunt curioſa & ſingularia. Dabis itaque operam, ut ea quamprimùm videre nobis contingat. Id vero eò ſolicitior ages, quòd nonnulli Amici ſuadere incipiant, ut quæ de Cometico argumento ad me hinc inde perſcribuntur, aliquando luci committenda colligam. Qua de re judicium Tuum exſpectabo. Res patriæ meæ in dies magis magiſque, proh dolor! exacerbantur, & ſingulari divinâ ope indigere incipiunt, orto diſſidio civili ſatis periculoſo. Quò populares mei nuperi Cometæ conſpectu officii admoneantur, & ad reſtituendam ut æquam more antiquo libertatem, ſic ſolidam Reipublicæ quietem, omnia ſtudia convertant ex animo precor. Sed & Tuæ patriæ, quam externi belli gravis tempeſtas appetit, pacem florentiſſimam voveo. Vale, Vir Nobiliſſime! & de meo conſtanti affectu certus favere mihi perge.

Publicos officio fungentes amicis ſæpè vacare non poſſunt, ſi vel maximè velint.
Novitas grata.
Gratiam ingratam & devitam refer amico officioſus in amicum eſto.
Auctor Heinſio propoſitum de hoc opere edendo aperit.
Æquitate pax reſtituitur & conſervatur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

N. 10. ad 7. & 8.

Hamburgo Holmiam die 24. Martii Iuliani 1665.

Auctor de componendo hoc opere cum amicis confert.

Deliberandum diu quod statuendum semel.

IN componendo opere meo Cometico, cujus ratio Tibi ex meis superioribus constat, ut aliorum Virorum Præstantissimorum, mihique tùm meritorum laude, tùm amicitiæ jure plurimùm observandorum, ita cumprimis in Mathematicis disciplinis exercitatissimorum, consilium & judicium mihi exspectandum est. Manet quippe altâ mente illud, quod non tantùm Pythagorica Schola, sed & totus Sapientum Senatus venerandus, cuivis opus aliquod, præcipuè verò tàm arduum, quale hoc est, aggredienti inculcat:

Βουλέυου δὲ σὺ ἔργου - - -

(Consulta ante opus)

Bullialdi amicitiæ & eruditioni singulari multum Auctor debet.

& quæ nosti cætera. Fateor tamen tàm lubens, quàm meritò, me Clarissimi Bullialdi, singulari, non tantùm eruditioni rerumque Mathematicarum solidæ & interiori scientiæ, sed & amicitiæ, cujus mihi à pluribus annis usus manet, plurimùm hic tribuere. Et Amplissimum quidem Hevelium, ob indefessam industriam, instrumentorum accuratissimorum præstantiam, tùm & eximiam rerum cælestium peritiam, Tecum cumque omnibus literatis debito cultu & studio prosequor. Sed ab eo nihil singulare exspecto. Nam ipse in simili argumento occupatus, mihi non valet, nec fortè volet, vacare. Quamquam nunquam animum meum hæc subiit cogitatio, ut vel minimùm luminibus Hevelii, Viri in Reipublicæ literariæ Senatu Illustrissimi, obstem, vel ejus, qui tantis meritis clarus existit &

Invidere alienis meritis, magnis licet, noli.

Ἄφθιτον ἀνθρώποις αἰὲν ἔχων ὄνομα

(Immortale hominibus semper habens nomen)

Temeritatem omnem cave.

Pindaro inimitabili comparatur Hevelius.

gloriæ invideam. Hoc enim extremæ, fateor, temeritatis foret: quam à me procul semper, sed & minimam quamque, propitium velit esse numen! Idem ego, quod olim Horatius de inimitabili Pindaricæ facundiæ torrente proferre non dubitavit, dicere de singulari Hevelianæ industriæ sublimitate non vereor, Icariam scilicet culpam audacem commissurum, qui utrumque æmulari studuerit. Utinam verò ad exemplum Horatii

- - - ego apis Matinæ
More modoquè,
Grata carpentis thyma per laborem
Plurimum, circà nemus uvidique
Tiburis ripas, operosa parvus.

non sola Physica, præcipuè Mathematica, in quibus & Clarissimi Mathematici Magno Hevelio assurgunt & palmam tribuunt; sed & Politica, Historica & Ethica simul, undique in publicum utilia, tùm mea pangam, tùm aliena componam? Cæterum Bullialdus, omni eruditionis genere Excellentissimus, eo mihi loco habendus est, ut vel ultrà inaccessa Alpium Pyrenæique juga & vasta maria ac terras alio Sole calentes, adeundus & consulendus mihi sit, & mihi dictum, illud Cyrno à Theognide, putem:

Bullialdi consummata eruditio laudatur.

Sapientem, etsi longè remotum, adi.

Ἀλλὰ μετ' ἐσθλὸν ἰὼν βουλεύω πολλὰ μογήσας
Καὶ μακρὴν ποσσὶν κύρν' ὁδὸν ἐκτελέσας.

(Sed ad probum profectus, consulta multum laborans,
Et longum pedibus, Cyrna, iter peragens.)

Laudare præsentem amicum verecundia ejus non sinit.

Nam neilli in os panegyricum, quantumvis meritum debitumque, dicere cogar, apud Te hîc Virum illum de Republica literaria meque optimè meritum, & utriusque

que nostrûm communem Amicum, affari liceat. Te qui Græciam & Orientem non pedibus tantùm, sed & animo feliciter peragrasti, & inde, ut & undique gentium lætam bonæ mentis frugem retulisti, grata celebrabit posteritas, Te dico, Vir Doctissime! post suprema (utinam sera!) funera quoquè

Bullialdum apud Heinsium Auctor compellat.

Καθ' Ἑλλάδα γῆν στρωφώμιος, ἠδ' ἀνὰ νήσους
Ἰχθυόεντα περῶν πόντον ἐπ' ἀτρύγετον.
Οὐχ ἵππων νάτοισιν ἐφήμενος, ἀλλά σε πέμψει
Ἀγλαὰ Μουσάων δῶρα ἰοστεφάνων.
Πᾶσι γὰρ οἷσι μέμηλε καὶ ἐσσομένοισιν ἀοιδὴ,
Ἔσσῃ ὁμῶς, ὄφρ' ἂν γῆ τε καὶ ἠέλιος.

(Per Græcam terram versans & per insulas
Piscosum transiens mare sterile;
Non equorum tergis insidens, sed te mittent
Splendida Musarum dona violis coronatarum.
Omnibus enim quibus curæ est etiam posteris carmen,
Eris unà, donec terra & Sol erunt.)

Sed ne cuipiam hîc quoque videar modestiæ & verecundiæ fines (quos ab omni adulatione & invidia remotos, salvâ veritate, custodire difficillimum est) transivisse, vel saltem transire velle, non amplius laudes hîc congeram in Virum ex omni laudum genere compositum. Illud autem dico, me non sine tædio præstolari gravissimum ejus de sententia & objectione Clarissimi Fornelii, de motûs nuperi Cometæ maxima inæqualitate, ad probandum duos fuisse distinctos Cometas, judicium. Interim quæ in hanc rem ipse meditatus sum, ad Te pro jure amicitiæ perscribere placuit. Id verò tantò alacriùs facio, quantò plura in hanc rem & à variis Viris doctis per hunc & præteritum tabellarium accepi, & in lectione Doctissimi Riccioli Jesuitæ Bononiensis didici. Ex eo quod nuperus Cometa cursum inæqualem in proprio circulo tenuerit, (ita ut cum initiò 5. diebus 10. gradus tantùm peregerit, à die scilicet 8. 18. ad diem 12. 22. Decembris, dehinc ad diem 21. 31. ejusdem mensis plusquam 100. gradus percurrerit, insolenti prorsùs & inauditâ cursûs viâ) colligit Clarissimus Fornelius Professoresque, ut innuis, alii Academiæ Upsaliensis, non fuisse unum Cometam, sed duos potiùs distinctos. Non meum quidem est de his judicare, cum ubique artifici in sua arte credendum sit. Verumtamen vel discendi caussâ integrum, ut puto, mihi erit quædam hîc in medium adferre. Dubitari posset an firmo stet talo illa collectio: hoc vel illud esse insolens prorsus & inauditum, ideo & impossibile. Nam non pauca in cælo nova prorsùs & inaudita invisaque (quod vel incomparabilis Hevelii docet diligentia) conspici, tùm nec omnia omnibus ubique, nec æquè observari posse autumo. Quod autem ad rationes 100. ampliùs graduum attinet, sicut Vir Clarissimus putat easdem, animadverto non levem in his Virorum cælestia hîc tractantium discrepantiam, altero distantiam Cometæ à die 12. 22. ad 21. 31. Decembris 82. gradibus tantùm, altero 100. gradibus circiter terminante. Quâ de re meritò à magistris artis edoceri cupio, qui nec organa, nec exactam talium peritiam habeo. Porrò quod ad illam motûs Cometici inæqualitatem attinet, rem esse observatu difficilem tùm loci, tùm oculorum nudorum armatorumque respectu, perspicio. Tycho Brahe (quem Astronomorum Phænicem hi, Principem illi dixêre, lumen certè Daniæ insigne fuisse res ipsa dicit docetque) fatetur sub decursum Anni 1577. Cometam se observasse, qui ob motûs proprii inæqualitatem perplexiores labyrinthos parallaxeos investigandæ sibi objecerit. Proem. Tom. 2. Idem tàm illustri exemplo, rem hanc quandoque arduam esse, demonstrat, dum se observationibus & judicio Joannis Prætorii, celeberrimi apud Norinbergenses Mathematici opponit. Is enim in sua de Cometis narratione, quædam de Cometæ illius 1577. anni motu proprio huc spectantia scribit, ex quibus non-

Modestiam studiosè tene. Adulationem cave. Invidiam fuge. Virtutis medium tene iter. Fornelio Auctor apud Heinsium respondet. Ricciolus Jesuita commendatur.

Artifici in sua arte crede. Insolita & inaudita non sunt pro impossibilibus ducenda.

Cometæ à die 12. ad 31. Decembris diversa à diversis distantia assignatur. Cometici motus inæqualis examen difficile.

Cometæ 1577. motus inæqualis observatu difficilis Prætorio se opponit Tycho.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

nulla excerpo & hîc pono : *Cometa ſecundùm longitudinem die 13. Novembris conſpiciebatur in medio Capricorni, cum latitudine Septentrionali 15. graduum. Motus qui præter diurnum ipſi fuit, directus non fuit. Nam cum infrà Æquinoctialem ex parte Meridionali propè viam Lacteam primùm apparuiſſet, poſtmodum non rectâ viâ circiter die 19. Novembris Æquinoctialem tranſcendens (in ea parte ubi 294. aſcenſionis aſſignari ſolet) & lucidam ſtellam Aquilæ, quaſi 4. grad. intervallo relinquens, accedebat ad caudam Delphini, & ſe extremis illis ſtellis caudæ Delphini commiſcuit, circa diei ejuſdem menſis 29. eo etiam tempore velocior ſuo curſu videbatur, & uno quaſi gradu, aut parùm plus uno die progrediebatur.* Reliqua exſcribere non placet, ne Tibi, ſeriis præſertim diſtento, ſim moleſtus. Verbo : Prætorius demonſtrat illum Cometam vago & inæquali motu circumiviſſe. Novi à Mathematicis dici & demonſtrari, motum Cometæ quandoque eſſe tardiorem initiò, in medio concitatiorem, in fine iterum tardiorem. Magnus tamen Tycho obſervavit Anno 1590. Cometam, *qui quidem à die primo obſervationis ad ſecundum, gradus ferè 8. abſolverit, ſed poſtea tardior, in fine tardiſſimus extiterit, vix gradum unum cum dimidio perficiens. Ita &† Anno 1607. Cometa conſpectus eſt, cujus motus ab initio fuerit celerrimus, poſtea verò decreverit proportionaliter cum magnitudine, ut teſtatur Celeberrimus Longomontanus in append. ad Aſtronom. Danicam. Nec illum præteribo Cometam Anni 1585. in quo Clariſſimus Fornelius inæqualem, & quidem novem quoquè dierum ſpeciatim motum conſiderabit, ut quid deinceps de novendiali nuperi Cometæ motu ſtatuere debeat, conſideret. De hoc ita Ricciolus, cujus profectò diligentiæ plurimùm in re Mathematica debetur: *Primâ nocte, qua Tychoni obſervatus fuit, quinis aut paulò plus gradibus prætergreſſus ad Ortum erat Saturnum retrogradum juxtà Linum Piſcium: aliis verò noctibus tranſivit per totum Arietis aſtrum, & relicto Tauri dorſo ad Meridiem, ipſe verſus Septentrionem flectens non longè à Plejadum aſteriſmo extinctus eſt, majorem illis latitudinem ſed minorem longitudinem aſſecutus. Jam verò ex ſelectis dierum 9. obſervationibus (aliis noctibus aut nubila aut Lunæ fulgores obſtiterunt) collegit Cometem hunc ſuo proprio ductu deſcripſiſſe arcum circuli maximi, qui tamen ad Æquatorem & ad Eclipticam variabilem inclinationis angulum habuerit: & ab initio velociorem, poſtea tardiorem, proportionali tamen decremento, fuiſſe.* Almag. Novi part. poſt. T. 1. de Comet. c. 3. p. 13. Idem pag. 8. refert ex Pontani in Centiloqu. Ptolem. aphor. 100. ** Cometam Anno 1457. ab Ortu in Septentrionem deflectentem, nunc citato motu, nunc remiſſo tandem in Occaſum iter flexiſſe, tantâ celeritate, ut die uno ad 30. gradus emenſus ſit, atque ubi ad Arietem ac Taurum pervenit, videri deſtiſſe.* Ibid. ex Fracaſtorii l. 3. Homocentr. c. 23. tradit Anno 1472. (non 1475.) † *Cometam barbatum ex Auſtrali evaſiſſe Borealem,* quod ad nuperum Cometam meritò refero. De illo Regiomontanus, referente ibid. Ricciolo teſtatur, *viſum quoquè fuiſſe in Libra cum ſtella Virginis, cujus caput tardi fuerit motûs, ‡poſtea autem die uno naturali portionem circuli magni graduum 40. deſcripſerit, & cum eſſet in medio Cancri maximè diſtiterit ab orbe ſignorum 67. gradibus, & tunc inter duos polos Zodiaci & Æquinoctialis iverit, poſtea valdè remiſſo motu propinquaverit Zodiaco, tranſiens ipſum juxtà medium Arietis, donec eum ſtellis Ceti occaſus helíacus illum occultarit ultimis diebus Februarii. Hoc motu* (inquit Regiomontanus) *ſuo proprio circuli magni proportionem deſcripſit, quo in Septentrionem contra ſignorum ſucceſſionem ferebatur à Libra in Arietem. In fine & principio tardè movebatur: in medio velociſſimè, uno die per 4. ſigna à fine Virginis in principium uſque Geminorum.* Et mox : *In prima emerſione ad Occidentem protendebat caudam, quoniam illic ſtellæ Geminorum* (has ſcilicet continuò tunc reſpiciebat) *erant: in fine verò Cometa ſub Ariete locato propter Solis vicinitatem, nonniſi in Occidente apparuit, caudâ Orientem verſùs protenſâ, quia in hoc ſitu ſtellæ Geminorum ponebantur.* Et iterum : *Hæc caudæ diverſitas quoad ſitum, ex motu diuturno oriebatur, qui ſemper eſt ab Oriente in Occidentem. Motu autem proprio extremitas caudæ, quamvis tardiùs quam caput Cometæ, ſemper tamen etiam ad Occidentem contra ſignorum ſucceſſ.*

Cometa motus quandoque initio tardior, in medio velocior, in fine iterum tardior.

** Cometa 1590. initio velocior, in medio tardior, in fine tardiſſimus, †Pariter ille 1607.*

Cometa 1585 novem diebus in proprio circulo arcum circuli maximi deſcripſiſſe obſervatus, initio velocior, poſtea tardior.

** Cometa 1457. initio celer, in medio tardus, in fine celerrimus, uno die 30. grad. percurrit.*

† Cometa 1472. ex Auſtrali factus Borealis, ‡Uno die 40. grad. peregit.

Continuò caudam ad ſtellas Geminorum dirigit.

deſcribens

describens parallelum à principio Libræ usque ad medium Tauri movebatur: vadens sub pedibus ululantis per Ursam Majorem propinquando Perseo, per quem circà Plejades ad caudam Arietis ibat, ferè in medio Tauri &c. Diutiùs hic immorari me fecit situs & motus Cometarum cum nostro nupero conveniens. Cæterùm hoc addendum mihi est, non rarò eundem Cometam manè & vespere conspici. Anno etenim 1530. Cometa manè ante Solis ortum conspectus, & interjectis aliquot diebus videbatur vesperi post occasum Solis. Peragravit autem tunc Cancrum, Leonem, Virginem & Libram, ut testatur Cardanus. Appianus autem tradit 1531. mense Augusto. Cometam initiò manè fuisse visum, dehinc post occasum Solis: postea occidisse heliacè, & iterum se conspiciendum præbuisse vesperi, ita ut communiter creditum fuerit duos distinctos apparuisse Cometas. Eod. Anno die 8. & 9. Septembris Fracastorius, sicut ipse refert, vidit Cometam mane Tropico æstivo valdè Borealiorem, circa diem vero 13. ejusdem mensis vespertinum factum esse, & circa Tropicum æstivum emersisse observavit. Iterum Anno 1532. conspectus Cometa, qui priùs Australis fuerit, postea flexerit in Boream, & cum ab illo Apiano à die 25. Septembr. manè visus fuerit, exeunte Octobre post occasum Solis apparuerit. Motus porrò ejus tardus fuisse scribitur, cum nec unum gradum per diem peregerit Fracast. l. citato. Cardanus prodit Cometam visum Anno 1556. intra quatriduum grad. 75. absolvisse ab Ortu in Occasum, & 30. ab Austro in Boream. Hic autem Cometa tàm manè quàm vesperi conspici poterat. Idem de Cometis Anni 1580. & 1582. scribit Ricciolus. Denique quod ad judicia aliorum Mathematicorum attinet, his quoquè diebus literas accepi à Clarissimis Viris Christiano Busmanno, Phil. & Med. Doct. ac Phys. Hannover. tùm à M. Joanne Büthnero Profess. Matheseos Gedanen. nec non à Vestro Abrahamo de Grau Phil. D. & Profess. Matheseos Franeker. Qui asserunt unicum nos nuper vidisse Cometam, idque observationibus suis ad me missis docent. Hæc Tu, Vir Nobilissime & Humanissime! festinante calamo in chartam conjecta, urgente scilicet temporis angustiâ, pro amicitiæ jure boni ac æqui consules. Velim Eadem cum Clarissimis Viris Professoribus Upsaliensibus, ad eliciendam eorum sententiam, ejusque ulteriorem confirmationem, & adjectis Observationibus, notatoque accuratè loco & configuratione stellarum demonstrationem (hæc enim desideramus exspectamusque) communices. Vale, feliciter age, & me, quod facis, amare perge, optimè de meæ amicitiæ integra fide persuasus, cujus haud leve argumentum præbet dolor ille imis infixus medullis ex difficultate belli inter Vos & Britannos orti, quam postremæ Tuæ graviter descripserunt. Iterum Vale.

Cometæ nuperi situs & motus cum illo Regiomontani 1472. egregiè convenit.

Cometa unus manè & vesperi conspicitur.

Cometa 1532 uno die unum gradum non paragravit.

Cometa 1556 diebus 4. gradus 75. confecit, mane & vesperi lucens.

Cometam unum nos hyeme vidisse aliquot Viri docti docent.

Upsaliensium industriam Auctor provocat.

Dole de malis proximi.

Holmiâ Hamburgum Kalendis Aprilis Gregor. 1665. N. 9. ad 9.

POstremâ compellatione apud Te defunctus ante dies hosce quatuordecim, cum exercitus ac fatigatus exarandis ad complures amicos litteris sub noctem cubitum me recepissem, ac lassitudini altiùs, ut fit, indormivissem, experrectus haud multò post cum febre negotium mihi esse sensi. Quæ etsi nunc remisit utcunque ac molesta esse desiit, vires tamen sic attenuavit dejecitquè, ut omnis animi contentio, labor omnis sit habendus procul, ni periculum subire recidivæ velim. Indulgebis igitur mihi abruptam hâc vice scriptionem, cùm nec argumentum magnæ rei sit in promtu, & si esset, tamen vix liceret verbosæ confabulationi me permittere. Nudius sextus rebus prolatis ob imminentes dies festos initium à Senatu Regni factum est: dimisso ante in Russiam Liliendalio Secretario, nescio quid publici negotii illic peracturo, dum splendida interim Legatio ex illis oris hic exspectatur. Orator Gallicus Terlonius, post longam procrastinationem, hodierno demùm die ex hac aula Daniam versus iter relegit. Ex posterioribus tuis nudius tertius ad me perlatis in eo esse te video, ut varias Mathematicorum de nupero Cometa sententias in unum colligas, ac luce publicâ dones.

Somnus exantlatos labores profundior sequi solet.

Morbus omni animi & corporis contentione abstinere jubet.

Sueci Liliendalium in Moscoviam ablegant.

Terlonius Orator Gallicus ex Suecia in Daniam remeat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

nes. Quod ego inſtitutum non poſſum non vehementer approbare ac fovere: ſcripturus perendie ad amicos Upſalienſes, ac flagitaturus, ne tibi hic deſint. Ego ad hanc operam nil conferre ſtudii poſſum, qui rerum Mathematicarum aut nullam omnino, aut tenuem admodum cognitionem ſum adeptus. Noli igitur noctuam Athanas evocare, Vale, Vir Nobiliſſime! & me in tuis habere perge.

N. 11. ad 9.

Hamburgo Holmiam Kalend. Aprilis Iuliani 1665.

Dole morbum amici,

TAbellarios jam propitio currente vere commodius ultrò citroque commeare, & certius citiuſque noſtras deferre literas, eſt quod nobis mutuò gratulemur. Poſtremæ Tuæ Kalend. Gregorianis hujus menſis datæ, non levem ægritudinem mihi, quia nuncium de quadam Tua ægritudine ex febre orta, attulerunt. Ego enim Te quàm longiſſimè & quàm optimè valere, nec non quàm proſperrimè agere, cupio & opto. *Ægritudinem iſtam exturba ex animo meo*, ut cum Comico loquar, ac Te melius habere, quamprimùm perſcribe. Rectè facis, quòd non ſolùm tentatis, ſed & debilitatis viribus omni labore, & tàm animi, quàm corporis contentione tantiſper abſtineas, dum hæ inſtaurentur. Nam ut abſtinentiâ & quiete difficiles quoque morbos curari, ita utraque neglectâ faciles alioquin exacerbari, & cum recidivis febribus luctari periculoſum eſſe, jam olim experientiâ compertum eſt. Ac proinde da Te paullùm quieti, ut Te mox tantò tutius laboribus dedas. Et vetus Sapientia docet curare, ut quod libenter facias diu facere poſſis. Nimiis & aſſiduis laboribus franguntur ad ultimum corporis animique vires, alternâ requie ſubindè reſtaurandæ. Succi, quantum talia cognoſcere, præſertim homini privato datur, iniquo animo ferunt pacis conventæ leges à Moſcica gente, fluxæ certè fidei, & verè Græcæ, non impleri. Eques Terlonius quâ pollet in rebus gerendis mira dexteritate, pacem inter Danos & Suecos initam ultrò citroquè commeans firmabit, ut ſpero, ſed & opto. Sed his relictis, ad mea venio. Non diffiteor animum inclinare, ut Amicis aliquando in his, quæ de Cometis colligo, edendis obediam & gratificer. De Cometis, dico, qui nuper ſententiam de uno Cometa hyemali amplexus ſum & aſſerui; nam ecce novum Cometam, quem prima lux Paſchalis hìc illìc prodidit. De quo his habes adjuncta, quæ heri à Clariſſimo Hevelio abhinc octo diebus ſcripta accepi. Gratiſſima hæc proculdubio erunt Amicis Tuis Upſalienſibus, utpote à Viro maximi in re Aſtronomica nominis profecta. Quorum Tu induſtriam hôc quoquè calcari admoto, ut promiſſa quamprimùm mittant, incitabis. Ego plura ab Amicis de hoc phœnomeno in dies exſpecto: quæ Te non latebunt. Vale, Vir Nobiliſſime! age proſperè, ac mihi conſtantem benevolentiæ conſerva affectum.

Valetudinem tuam cura diligenter. Cic.

Morbi magni abſtinentiâ & quiete curantur.

Succi ægre ferunt ſibi à Moſco non ſatisfieri.

Moſcica gens malè fida.

Pacem inter Danos & Suecos firmari Auctor optat.

Cometa vernus.

Hevelius laudatur, de Cometa in Pegaſo Auctorem certiorem reddit.

N. 10. ad 10.

Holmiâ Hamburgum die 5. *April Iuliani* 1665.

COnflictati aliquandiu cum magnâ ſolitudine ob abſentiam Procerum, nunc in eo ſumus, ut de die in diem Senatum Regni hujus ad intermiſſa munia rediturum opperiamur. Illuſtriſſimus certè Cancellarius ex villa ſuburbana nudius quintùs in civitatem eſt reverſus, quamquam minùs confirmatâ valetudine, ac proinde medicorum præſcriptis ſe permiſſurus. Idem ruri propoſitum fovebat, ſed ob continuas amicorum interpellationes opportunius omninò viſum eſt valetudinem in urbe curare, ubi ſalutantes non admitti minus ruſticum habetur, præſertim ſi ob cauſſas ſonticas id ſit, quas inter cura valetudinis locum ſibi principem ut ſcis, ſolet vindicare. Orator Gallicus Terlonius, qui proximè hinc diſceſſit, jam in Aulam Danicam advenerit oportet, etſi properantem moratæ ſunt haud dubiè viæ, ſub hanc anni tempeſtatem cœno ut plurimùm obſeſſæ, nec iter facientibus ſatis commodæ aut opportunæ. Proximis

Cancellarius Sueciæ curandæ valetudinis cauſſa Holmiam redit.

Urbs curandæ valetudini rure commodior ob importunitatem ſalutantium.

Valetudinis cura cauſſa maximè ſontica.

diebus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

diebus novum hic terrarum Cometam apparuisse nuncio. De quo Clar. Schefferus Upsaliâ sic ad me literis prid. Kal. April. exaratis: *Quæ de Cometa perscripsisti, Rudbeckio legenda dedi. Respondit sibi quoque jam compertum esse, unum fuisse, non duos. Pleraque, quæ edere parata habebat, tradidisse igni, ob causas, quas coram referam suo tempore. Velle tamen in tuam gratiam nonnulla, quæ repetere memoriâ posset, consignare denuo, ac ad te mittere. Id simul hac ipsa indicavit horâ, *se cum quibusdam aliis hodie manè alium observasse Cometam benè magnum versus Orientem, quem, oravit, ut & tu consideres, quidquè de eo observarint alii, in posterum significes.* Hæc ille. De Cometa nupero quæ Tu congessisti, in lucem emissâ aveo quamprimùm videre. Vides enim ab Upsalienſibus frustrà id exspectari. Tu Vale, Vir Nobilissime, & me ama constanter

Rudbeckius tandem unum Cometam hyemalem agnoscit.

Quæ de Cometis commentatus erat, comburit, gratia tamen Heinsii quædam conscribere parat.

**Cometa vernus Upsaliæ observatus.*

Hamburgo Holmiam die $\frac{13}{23}$. *Aprilis* 1665.

N. 12. *ad* 10.

MOrbum Tuum, qui jam tunc inclinaverat, abiisse, & valetudinem Tuam meliori nunc esse loco, & ex silentio morbi, & ex liberaliori scriptione certò conjicio. Quapropter in sinu meo gaudeo. Sed, ut sunt humana mista, doleo simul de morbo Illustrissimi Regni Cancellarii. Virum enim illum re & nomine Magnum in Pomerania & Borussia gratiosum expertus sum Patronum. Ita ut undique multum Viro illi Excellentissimo debeam. Probo consilium, quòd curandæ valetudinis caussâ in urbem redierit, Certum enim est ruri faciliorem omnibus patere accessum, & si quis ibi secussum constituere velit, quàm in urbe, ubi excusatio adversæ valetudinis magis propitia hominum judicia experitur. Si quando apud Virum illum Magnum mentionem mei faciendi commodum tempus Tibi se obtulerit, velim significes ei quanti eum faciam, & quàm benè ipsi cupiam. Nosti enim ejusmodi Virorum favore & patrocinio semper opus esse, homini præsertim, ut ego sum, gravi fortunâ presso. Cum verò, Te quoque subinde hortante opus haud exiguum moliar, tantò magis mihi benevolentia talium Præstantium Virorum bonis artibus est concilianda. Cometam novum in Pegaso & nobis in his terris lucere, nuper Tibi nunciavi. *Libenter audio Clar. Rudbeckium nobis de uno Cometa priori assensisse: nec non illa quæ igni devoranda objecerat, in memoriam revocare, & Tuâ gratiâ denuò in chartam conjicere velle. Addent illi stimulum & hæc, quæ ad Te de hoc argumento identidem mitto. Tu, Optime Heinsi, qui mihi instas, ut instem operi adfecto, insta & Viris illis Clarissimis, ut Tua nostrûmque omnium vota impleantur, optimis studiis non nobis tantùm, sed omnibus bonis, & publico conjunctus. Sed manum de tabula. Tempus enim finire & obsignare epistolam jubet, & vix patitur adjici notum illud Vale, nisi cætera tardent & proximum tabellarium exspectare necesse habeant.

Gratulare melioremvaletudinem amico.

Cancellario Succico Auctor prædicat.

Cancellario Succico Auctor per Heinsium memoriam sui renovat.

Patroni præstantes hominiin re tenui & afflicta fortuna quærendi.

**Studiis doctorum Virorum favet.*

Holmiâ Hamburgum die $\frac{13}{23}$. *Aprilis* 1665.

N. 11. *ad* 11.

LUculentam abs Te epistolam, ac rerum Mathematicarum fruge plurimâ refertam, proximis diebus accepi, quam iterum iterumque perlectam ad Clarissimum Schefferum Ubsaliam confestim misi, additis precibus, ut quicquid subsidii ab artium liberalium Professoribus, quorum illa in civitate est haud contemnenda copia, impetrari possit, ad id argumentum uberius illustrandum, ejus potestatem uti mihi quamprimùm faciat. Nec virum, cætera haudquaquam difficilem aut inhumanum, huic meæ petitioni refragaturum opinor. Tibi interim grates maximas ago, qui specimen eximium eruditionis tuæ ad me hominem, ut literarum admodùm amantem, sic literis tenuiter instructum volueris pervenire: operamque quantam possum conferre, dabo, ne te tàm profusæ benignitatis unquam pœniteat. Novum ab amicis Upsaliensibus Cometam observari cæptum esse significabam proximè. Postea is ipse & mihi quoque & aliis in

Heinsius rationes Auctoris pro uno Cometa brumali cum Upsaliensibus communicat.

Heinsii modestia. Ergo Auctorem benevolentia.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

De Cometa verno sententia.

hac civitate compluribus est conspectus. Qui quanquam formâ alteri illi parùm respondet, tamen ab eo diversum statuere vix ausim. Nam quod Vir nonnemo primarius, ex Procerum Svecorum numero, hesterno die in familiari colloquio volebat mihi persuasum duos planè diversos eodem nunc comparere tempore, idque ex hominibus fide dignissimis se accepisse addebat, nemini, nisi mihimet ipsi, & quidem testi oculato, sum crediturus. Ante discessum proximi tabellarii auguror fore, ut plura hujus argumenti nobis sint in promtu, quæ Tecum communicare possimus. Quamquam quod & aliàs monuisse me recordor, magis magisque de die in diem deprehendo deesse hîc terrarum sufficientem tuborum opticorum, atque id genus apparatûs Mathematici copiam, quorum operâ exactè erudiri in cælestium rerum observatione possimus. Vale.

Cometa vernus geminus fuisse à quibusdam putatur.

Astronomica studia sine necessariis instrumentis ritè procedere non possunt.

N. 13. *ad* 11.

Hamburgo Holmiam die 22. *April. Iuliani* 1665.

AD priores Tuas die $\frac{5}{15}$ Aprilis datas, antè octiduum breviter Tibi, ut tunc res ferebat, respondi. Nec respondeo ad istas, quas hoc ipso momento accepi, die 12. 22. Aprilis exaratas. In quibus eximiæ Tuæ eruditionis, (quamvis hanc modestia extenuet) ideò & modestiæ & ergà me benevolentiæ lego vestigia, in exempli imitationem expressa, & abs Te proposita. Tu de meis unà cum Illustrissimo Rautensteinio aliisque Viris excellentibus, ex sua magnitudine aliorum exilitatem metientibus, amicum & ex benevolentia profectum fers judicium. *Quod ego non aliter accipio, quàm sinceri moniti vice, ut sentiam admoveri mihi ab amica manu stimulum, quò talis fieri contendam, qualis jam esse pronuncior. Experimentum illud industriæ, bono publico dicatæ, & se in illo opere, quod molior, explicare volentis, quod utrique Vestrûm, quamvis diversum, miseram, placere (ecce enim adjungo quæ dictus ille Amicus die 23. Aprilis ad me de hoc negotio scribit) non immeritò mihi gratulor. Judice enim prudentiâ & suffragante ipsâ modestiâ, cuique virtutis & sapientiæ studioso opera danda est, ut iis placeat, quibus virtus & sapientia placent, & ab iis laudetur, qui jam antè laude digni ob egregia merita sunt pronunciati. Atque hoc solum non tantùm in illo opere, (in quo ipsa Politica, Ethica aliaque per quæ bonis placere, publicæ utilitatis respectu studeo, eis solis displicebunt, quibus & virtutum studia displicent) sed in tota vita mea ago. Nempe sum, memor illius Græcæ sententiæ, quam me cum primis ferè literarum elementis didicisse memini; Τοῖς πολλοῖς ἀρέσκειν. Τοῖς σοφοῖς ἐστὶ μαρέσκειν. (*Multis placere sapientibus est displicere.*) Ut taceam neminem omnibus complacere posse, sed, quod majus est, nec debere, salvâ scilicet illâ Philosophiæ sanæ, tùm verò & sanctæ Christi disciplinæ, quæ nil nisi adversa in hoc mundo veritatis caussâ nobis admetitur, lege. Ab Amplissimo & Clarissimo Hevelio (quem nuperrimum Cometam in Pegaso conspectum alium prorsùs esse ab illo, qui in Corvo & Lepore visus fuerit, statuere antehac ad Te perscripsi) nihil ex eo literarum accepi. Sed has mihi brevi promittit quidam Amicorum in illa urbe degentium. Hevelianæ sententiæ Clarissimus Erasmius Bartholinus calculum adjecit. Eadem est & aliorum Mathematicorum (non omnium tamen) sententia. Duos simul distinctos Cometas videri, nunc, nonnisi oculorum Tuorum judicio credere Te velle prudenter dicis. Visi enim sæpiùs duo pluresvè sunt, quod nosti. Sed nunc duos distinctè observatos esse à quopiam Mathematico non comperi. Dum hæc scribo accipio schedulam ab egregiè docto Viro Juvene Henrico Syvero, quem inter amicos meos meritò numero, qui ad meam respondens ait, se à die $\frac{9}{19}$ Aprilis Cometam, qui tunc inter Deltoton & cornu Arietis dextrum fuerit, hîc non observasse, licet eum cælo sereno, ut aliàs, ita & nudius tertius, inter sidera quæsiverit. Tu, Vir Nobilissime & Amicissime! Ubsalienses salutatos urgere perge. Facilè enim in illam sententiam adduci possum, in illa celebri Academia multos Viros præclaros agere. Hoc nempe res ipsa docet, & Tu aliquando*

Eruditioni convenit modestia.

Heinsius cum Rautensteinio aliisque amicis conatibus Auctoris singulari ratione favent.

** Laudes aliorum inter monita ad profectum virtutis ducito.*

Placeat his quibus virtus placet.

Laudari à laudatis quære.

Auctor hîc rebus in vita utilibus placere cupit.

Placere multis displicere sapientibus est.

Placere omnibus nemo potest, nec vir bonus & sapiens debet.

Cometa vernus & brumalis diversus.

Cometæ plures simul visi.

Cometa vernus à die 9. 19. April. Hamburgi non visus.

Upsalienses Academia Viris doctis abundat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

quando indicâsti: quin & toties Rudbeckium, Schefferum & Fornelium nominas. Quapropter egregium aliquod eruditionis eorum in re Mathematica, & industriæ, tùm & benevolentiæ in utrumque nostrûm specimen, & famæ eorum auctoramentum, meritò me exspectare posse credo. Tu porrò Vir Nobilissime, huic cæpto, mihique ipsi, fave, & Vale quàm felicissimè.

Upsaliâ Holmiam die 14. Aprilis Iuliani 1665.

Viro Nobilissimo & Amplissimo

D. NICOLAO HEINSIO

Fœderatorum Belgarum ad Sereniſſimum & Potentissimum Regem Sueciæ Oratori Ordinario

JONAS FORNELIUS S. P. D.

Fornelius ad epistolam Auctoris de uno Cometa brumali apud Heinsium respondet, & eandem sententiam amplectitur.

VIdi, & magnâ cum animi delectatione perlegi, quæ de Cometa hujus anni egregiè disserit Eruditissimus Dominus Stanislaus Lubienietzki de Lubieniek, nec ampliùs quæstionem moveo an unus fuerit Cometa, vel bini diversi. Cum observationibus eorum, quorum loci latitudo permisit, eo tempore conspicuum habere Cometam, quo nos fugiebat, satis sit manifestum eundem fuisse unumque. Nec quispiam miretur, me unà cum aliis non paucis, difficulter in eam sententiam iviſse, quòd unus Cometa tanta motûs inæqualitate ferri posset: ex historiis Cometarum constat equidem, multò velociorem in quibusdam Cometis motum fuisse observatum, tàm inæqualem non item. Et præter tantam motûs inæqualitatem, etiam observatus est noster Cometa proprium motum perfectè circularem non habuisse, sed per quosdam anfractus iviſse, quod circà finem apparitionis evidenter in eo observatum est. Discrepantia verò illa inter loca Cometæ ad diem $\frac{12}{22}$ & $\frac{24}{14}$ Decembris, quæ distantia à quibusdam, ut refert Dominus Lubienietzki, 82. grad. solummodo fuisse perhibetur, à nobis verò circiter 100. est inventa, undenam sit orta non facilè video, nisi quòd primùm conspectus Cometa, & valdè parùm suprà Horizontem elevatus, per magnam refractionem, ut circà Horizontem fieri solet, multò altiori in loco nobis appareret, quàm reverà esset. Quam refractionem corrigere ob penuriam instrumentorum, ut in prioribus meis ad Nobilissimum Dominum literis dixi, non potui, atque ideò non exactam locorum illorum distantiam determinare. Certum tamen habeo, quòd major sit illa distantia 82. gradibus; parallaxin verò & consequenter distantiam ejus à terra ab aliis Mathematicis instrumentis instructis, nos, maximo cum desiderio, exspectamus. Ego verò meritò contristor, quòd ejusmodi supellectili destitutus, Nobilissimo meo Domino Heinsio, ut & Doctissimo Domino Lubienietzki, pro voto inservire par esse non valeam, animus tamen & voluntas nunquam deerit. Est præterea hisce primis diebus Aprilis iterum à nobis visus Cometa, quem, quantum fieri potuit observavimus, ad id adhibito parvulo quadrante Orichalceo. Longitudines & Latitudines ut hinc collectæ sunt, sese habent, ut sequitur:

Cometa hyemalis motum habuit suum valdè inæqualem, non perfectè circularem.

Fornelius meliores Cometæ observationes aliunde exspectat, & se instrumentis idoneis destitutum esse, dolet.

Observatio Verni Cometæ habita Upsaliæ.

	Longitudo.			*Latitudo.*	
2. Aprilis	8°.	15'.	S.	22°.	59'.
3. Aprilis	12.	2.	S.	21.	54.
5. Aprilis	18.	12.	S.	19.	35.
6. Aprilis	22.	0.	S.	17.	40.
7. Aprilis	23.	40.	S.	16.	41.
8. Aprilis	24.	41.	S.	15.	26.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

talem ad quamlibet diem deprehendi Cometæ hujus ſitum, unà cum Viris & Profeſſoribus hujus Academiæ Clariſſimis, Domino Olao Rudbeck, & Domino Petro Fontelio. Num verò alius ſit, vel idem Cometa, haud facilè judicatu eſt. Alium habet colorem, & magis rutilem, motum etiam priori contrarium, videlicet ſecundùm ſeriem ſignorum, priòr verò contra ſeriem ſignorum progrediebatur, & niſi id ſolum obeſſet, quòd in eadem cæli parte apparere inceperit, quâ prior diſparuit, anfractum quendam faciens circa aſteriſmum Arietis, quaſi reverſurus & retrogreſſurus, exiſtimarem alium & diverſum eſſe hunc à priori. Hæc ſunt, quæ obiter Nobiliſſimo & Ampliſſimo Domino de Cometis hujus temporis ſcribere debui. Vale.

Upſalienſes an Cometa vernus idem ſit cum hyemali nec ne, dubitant,

Inclinant tamen in hanc ſententiam unum eſſe.

N. 12. ad 12.

Holmiâ Hamburgum die 26. Aprilis Iuliani 1665.

Heinſius quæ ab Auctore habet, Upſalienſibus, quæ ab his, illi communicat,

PRoximæ meæ gratias agebant Tibi pro erudita & copioſa epiſtola, cui argumentum præbuiſſet Cometa ille, ſub exitum anni nuper elapſi exortus. Epiſtola ipſa amicis Upſalienſibus communicata per me fuit, ut ex hoc Jonæ Fornelii reſponſo licebit tibi cognoſcere: quod ad me revertatur rogo, ubi abs Te perlectum ac perpenſum erit. Moliente enim jam nunc diſceſſum tabellario, exemplar ejus ut in uſus tuos deſcriberetur integrum mihi vix fuit. Speraveram Rudbeckianarum quoque obſervationum copiam mihi fore hodierno die, quòd eas Schefferus juſſiſſet exſpectari, ſed nihil omninò polliciti hactenus comparuit, compariturum tamen propediem confidas licet, ac confeſtim tui juris futurum.

Et Auctorem admaturandum opus hoc excitat.

Quas Tu de Cometis collegiſti obſervationes, eas videre vehementer, & hiſce manibus contrectare deſidero. Fac igitur quæſo ne longâ exſpectatione rei optatiſſimæ maceremur, aut potiùs enecemur.

Cometa vernus Heinſio ab hyemali diverſus.

Cometam hunc ab illo alio priore diverſum omninò eſſe nunc deprehendo & agnoſco, cum curſum planè contrarium inſtituat. Vale, & hæc tàm jejuna bonæque ſterilia frugis in bonam quæſo partem ut ſoles interpretare.

Cometæ 1577 deſcriptio. Franciſcus Liberatus.

P. S. Addo epiſtolio quam vides deſcriptionem Cometæ illius prodigioſi, Seculo ſuperiori (anno ſcilicet 1577. undecimâ die Novembris ſextâ horâ veſpertinâ) Pariſiis conſpecti, factam à M. Franciſco Liberati Romano, quam inter ſchedas meas inveni, ſi Heveliano fortaſſis inſtituto nonnihil poſſit prodeſſe. Libellum ipſum, qui integri propè ſeculi antiquitatem redolet, unà cum meis literis, ut ad Pelſium perferendum tutò cures, operam à Te dandam fore auguror.

Ariſtotelis ſententia de generatione Cometarum in ſuprema aëris regione rejicitur.

Quamvis Ariſtoteles in ſuis Meteoris declaret modum quo proveniunt (ſcilicet Cometæ) & generentur in Suprema regione aëris per potentiam naturalem: tamen nos demonſtrabimus verum eſſe, quod *divinus Damaſcenus dicit, ſcilicet:

Encore qu'Ariſtote en ſes Meteores declare la maniere comme ils viennent (ſçavoir les Cometes) à s'engendrer en la plus haute region de l'air, par puiſſance naturelle: toutefois nous demonſtrerons ce que le Divine Damaſcene dit, aſçavoir:

Cometæ non eſſe res naturales, ſed ſigna ſupernaturalia triſtium probantur.

Cometa fit à Deo ad ſignificandum mortem Regum, Principum & Magnatum, ventos denunciat, maximos tumultus in terris, & maximas tempeſtates in aquis:

Damaſceni ſententia de Cometa.

Sicut & Poëta dicit:

Et comme le Poëte dit:

Impunè nunquam viſus fulgere Cometes.

Signum Capricorni mali ominis apud Aſtrologos eſt.

Quamobrem dicimus, quòd cum iſte Cometes apparuerit ſub ſigno Capricorni, propè ſtellam Aquilæ volantis, ſemper aſcendens, in quo ſigno repe-

Pourquoy nous diſons, que cette Comete eſtant apparüe ſous le ſigne de Capricorne, pres l'eſtoille de l'Aigle volant, touſjours en montant, au quel ſigne ſe retrouvent

riuntur

riuntur malæ ſtellæ Saturni & Martis: quæ reſpiciunt ex quadrato aſpectu locum Cometæ in finibus Veneris: nos judicemus, inquam, debere ſequi magnas diviſiones & hæreſes in lege Catholica, ſicut & in lege Machometis ſeditiones & peſtes, non ſine tempeſtatibus ventorum in aëre, & abundantia aquarum in partibus Occidentalibus: & Reges ac Principes tàm ab Oriente, quàm à Meridie afficientur pluribus infortuniis.

les mauvaiſes eſtoilles de Saturne & Mars: qui redargent de quadrat aſpect le lieü de la Comete, aux termes de Venus: nous jugeons (di-je) devoir enſuivre grandes diviſions & hereſies en la loy Catholique, & auſſy en la loy de Machomet ſeditions & peſtes, non ſans tempeſtes des vents parmi l'air, & habondance d'eaux eò parties Occidentales: & les Rois & Princes tant d'Orient, que de Midy auront pluſieurs infortunes.

Planetæ mèligni.

Aſtrologica præſagia triſtia.

Hic agitat verſatque ſuos fortuna tyrannos
Vireſcitque ſcelus ac genus omne mali.

Tandem Cometa ſignificat bellum in parte Occidentali, & hoc durabit longo tempore. Jam ante diximus, multas fore hæreſes, quod denuo confirmamus, & erit hujus rei cauſſà quidam Magnus Princeps juvenis, Septentrionalis, dominans in Occidente, qui in ſua nativitate habet Martem in ſigno Capricorni, in eodem loco apparitionis Cometæ in principio.

En fin, la Comete ſignifie guerre en la partie Occidentale & cela durera long temps. Deja avons nous dit, qu'il y aura des hereſies, ce que de nouveau, nous confirmons, & ſera à cauſe d'un grand Prince jeune, Septentrional, dominant en Occident, le quel en ſa nativité a Mars au ſigne de Capricorne, au meſme licü de l'apparition de la Comete au commencement.

Et ideo illum in bello & hæreſi & ſeditione illuſtrabit.

Hocce autem non videbitur tàm citò, ſed ſecundum opinionem Ptolemæi in 2. Quadripart. 54. textu, erunt, evenient hæc tardius: quandoquidem Cometa apparuit verſùs Occidentem. Et cum cauda ſit directa verſùs Meridiem, progrediendo ſemper ſecundùm ordinem Planetarum ab Occidente in Orientem: nos amplius judicamus, quòd ejus effectus apparituri ſint in Oriente & Italia priùs quàm in Hiſpania & aliis locis Occidentalibus: & in Oriente regiones & terræ Macedoniæ, Thraciæ, Indiæ & alia loca, & civitates ſignis Capricorni ſubjectæ in Italia; id autem Martis cauſſà, qui tempore apparitionis Cometæ eſt in ſigno Libræ & terminis Veneris. Propterea dicimus, Romæ, Anconæ & in aliis locis Italiæ verſùs Venetias & Genuam ſecuturam mortalitatis ſtragem, diviſiones, & occupationes dominiorum potiùs quàm in aliis terris: quæ omnia extendent ſe poſtea in parte Occidentali.

Et ce ne ſe verra point ſitoſt, mais ſelon l'opinion de Ptolomée au 2e. du Quadripartit au 54. texte, ils ſeront tardifs: par ce que la Comete eſt apparüe vers l'Occident. Et en ce que la queüe eſt tourneé vers le Midy, marchant touſjours ſelon l'ordre des Planetes d'Occident en Orient: nous d'avantage jugeons, que ſes effets apparoiſtront en Orient & Italie, premiers qù en Eſpagne & autres lieux Occidentaux: & en Orient les regions de pais de Macedonie, Thrace, Indie & autres lieux & citez aux ſignes de Capricorne ſubmis en Italie, pour cauſe que Mars au temps que la Comete apparoit, eſt au ſigne de Libra & termes de Venus. Pour ce diſons, que à Rome, Ancone & autres lieux d'Italie vers Veniſe & Gennes, enſuivra mortalité, diviſions & occupations des Seigneuries plûtoſt: qu'en autre endroict: leſquelles choſes viendront par apres à s'eſtendre en la partie de l'Occident.

Occidentales regiones.

Orientales regiones.

Sed ut veniamus dehinc jam ad particulares ejus ſignificationes manifeſtas, quæ, ſicut Ptolemæus dicit in prima

Mais pour venir d'ores-en-avant à la particularité de ſes ſignifications manifeſtes, leſquelles ſelon, que dit Ptolomeé

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

propositione Quadripartiti, quemadmodum Cardanus declarat,

en la premiere proposition du Quadripartit, comme Cardanus declare,

Sunt inter possibile & necessarium:

Horoscoporum erectio.

Illæ videntur valdè periculosæ respectu eorum, qui in sua nativitate habent Saturnum in signo Capricorni à 21. usque ad 27. gradum, sicut & Martem in signo Libræ in iisdem gradibus: vel etiam qui habent Martem in opposito Saturni: Tales Principes & Dominæ erunt sine dubio in maximis angustiis & perturbatione spiritus:

Elles se voyent fort dangereuses à l'endroit de ceux, qui en leur nativité ont Saturne au signe de Capricorne, depuis le 21. jusques au 27. degré, & aussy Mars au signe de Libra aux mesmes degrét: ou bien qui ont Mars à l'opposité de Saturne: & tels Princes & Dames seront sans faute en tresgrands travaux & perturbation d'esprit:

Aut (ni fallor) extremum claudent diem.

Et cum effectus Eclipsis Lunaris quæ mense Septembris præterito istius anni 1577. accidit, se conjungent A°. 1578. cum effectibus Cometæ: omnes isti qui habebunt Lunam vel Solem vel Ascendentem in Ariete à 14. usque ad 17. gradum, erunt in magno periculo vitæ suæ. Cælum, ut verè dicam, minatur Regi Hispaniæ, ejus regnis & subjectis; minatur etiam alteri cuipiam Magno Principi Hispaniæ circa Annum 1579. morbum & periculum vitæ. Precamur Deum, ut eis det sanitatem & prosperitatem, exhortando illos, ut custodiant suam vitam, regna & dominia: precamur etiam omnes Pontifices Ecclesiæ Catholicæ, ut venerentur Majestatem divinam, & orent pro conservatione sanctæ legis, & liberatione subjectorum ejus à persecutione tyrannorum.

Cometas non esse res naturales, sed signa supernaturalia.

Vulgò putatur Cometas non aliud significare, quàm res naturales, cùm appareant in suprema regione aëris, compositi ex vapore subtili elevato usque ad sphæram cæli, & consequenter inflammato & extincto facillimè sicut stupa propè ignem. Nihil est tamen quod nos in tantam rapiat admirationem, vel concutiat metu, aliove modo, quàm miracula, quæ Deus nobis exhibet videnda in cælo, velut proprio domicilio, ubi habitat, adhibens talia prodigia, sicut Præcursores, imò tabellarios & præcones suæ justitiæ divinæ. Cum itaque (ne intrem in judicia Astronomica, neque in Astrologiam judiciariam) simus instructi infinitis exemplis, quæ possent notari ordine & tot ac tantis effectis, quæ Antiquitas nobis reliquit per manus,

Aristotelis sententia de Cometis.

Miraculosum quid Cometa putatur.

Et à cause que les effets de l'Eclipse Lunaire du mois de Septembre passé de cette année 1577. se conjoindront en l'an 1578. avec ceux de la Comete: tous ceux qui auront la Lune ou le Soleil, ou bien l'Ascendant en Aries, depuis le 14. jusques aut 17. degré, seront au grand danger de leur vie. Le ciel veritablement menace le Prince d'Espagne, ses Royaumes & sujects, menace aussy un autre Grand Prince d'Espagne environs l'an 1579. de maladie en danger de sa vie. Nous prions Dieu pour leur santé & prosperité, les exhortans de prendre garde à leur vie, Royaumes & Seigneuries: & aussy prions tous les Prelats de l'Eglise Catholique, de prier la Majesté de Dieu pour la conservation de la sainte Loy, & de delivrer ses sujects de la persecution des tyrans. On tient que les Cometes ne signifient, que choses naturelles, apparoissantes en la haute region de l'air, composées d'une vapeur subtile eslevée jusqu'à la Sphere du ciel, & consequemment enflammée & esteinte facilement ainsi que l'estouppe pres de feu. Il n'y a rien neantmoins, qui tant nous esbranle par admiration, crainte ou autrement, que les merveilles, que Dieu nous fait voir au ciel, comme le propre domicile, où il habite, se servant de tels prodiges comme d'Avantcoureurs, voire postes & heraux de sa justice divine. Ainsi doncques (sans entrer aux jugemens Astromiques, ny en l'Astrologie judiciaire) estans instruits par une infinité d'exemples, que l'on pourroit remarquer par ordre & par tant d'effects, que l'Antiquité nous a laissé de main en

quod

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

quòd tales figuras, notabiliter Cometarum, tanquam nuncios divinos sint secuti aliqui eventus calamitosi vel revolutiones insignes: non convenit nobis ut iis acquiescamus & adhæreamus: sed potiùs supplices Deum oremus, ut ille velit eos vertere per suam bonitatem in bonum & felicitatem.

main, que telles figures & notamment des Cometes, comme messagers divins sont ensuivies par quelques evenemens calamiteux ou revolutions signaleés: ils ne nous convient arrester en iceux, ains supplier Dieu, qu'il luy plaise tourner les par sa bonté en bien & felicité.

Cometæ prænuncii calamitatum putantur.

Hamburgo Holmiam die 5. Maji Iuliani 1665.

N. 14. ad 12.

QUod Tibi tantoperè mea placuerint, ut ea cum Doctis Viris in Academia Ubsalienſi agentibus communicare volueris, est quo nomine mihi gratuler. Non quòd vanam, sed quòd veram gloriam ex rectè factorum conscientiâ propriâ, & Virorum fide laudeque dignorum testimonio provenientem, ut lætissimum virtutis fructum quæram. Non enim temerè Cicero, quamvis Auctor & Vir Gravis, Orat. ad Quirit. post reditum ait: *Trahimur omnes laudis studio: & optimus quisquè maximè gloriâ ducitur.* Tanto verò magis si id fiat citrà ambitionis vanæ, vel alienæ utilitatis, quietis & existimationis periculum, sicut idem ille Tullius, & quis non Sapientum? sed & ipsa æquitas docet. Quòd Clarissimus Fornelius tandem in hanc veriorem sententiam, Cometam in Corvo & Lepore unum eundemquè fuisse, difficultatibus amotis, concesserit, gratum mihi fuit in illius autographo, quod Tibi cum multa gratiarum actione remitto, legere. Non equidem mirandum est Virum, ut video, Doctissimum, difficilem assensum sententiæ, quæ satis per se ardua est, & illi ex motûs ratione aliisquè de causis cum veritate conveniens non videbatur, præbuisse. Imò verò hoc ipsum, Virum illum Doctum & prudentem esse docet. Quis enim sciens prudensquè errorem amplecti & fovere velit? Verissimè Syrus: *Demens est, quisquis præstat errori fidem*, volens scilicet. Misi hodie epistolæ Clar. Fornelii apographum ad Clarissimum Bullialdum, cui non dubito hæc fore grata. Postulavi autem ab eodem, ut nobis sùper hac re mentem suam aperiet. Clarissimo Hevelio itidem hæc mittam, unà cum illis, quæ Tu illi destinasti, quæ aliquando abundè, rebus à viso illo Cometa præclarè bello, pacequè in Tua & mea patria & alibi gestis, refutata videbis. Si quid de parallaxi & distantia Cometæ à terra accepero, Vobiscum lubens meritoque communicabo. Spero utilem hîc fore Observationum variis in regionibus habitarum congeriem, quam publico paro, annuente Deo. Hanc ut illis, quæ adhuc ab Upsalienſibus præstolaris, augeas & promoveas, da operam sedulò. Clarissimum Fornelium plurimùm salvere nomine meo jubebis, eidemquè pro tàm amica epistola & narratione de Cometa, etiam illo nuper observato, gratias ages. Hunc à priori esse diversum, assèrunt Clarissimi Viri, Placentinus, Gravius, Büthnerus, & ante omnes Magnus Hevelius. Sed de hoc plura in opere instituto. Vale (abrumpere enim tempus jubet) & fave constanter.

Gloriam veram appete. Virtutis fructus gloria.

Ambitionem fuge. Invidiam cave.

Fornelium eandem de Cometa hyemali sententiam secum amplexum esse Auctor gratulatur, Ejusque eruditionem & prudentiam laudat.

Errat nemo volens.

Parallaxes Cometarum ex variis observationibus investiga.

Cometa verò nus ab hyemali diversus.

Holmiâ Hamburgum die 13. Maji Gregoriani 1665.

N. 13. ad 13.

PRoximè Fornelii literas mittebam, rem Mathematicam tractantes, quæ unà cum meis ad Te perveniſſe confido. Plura & exquisitiora ab industria Rudbeckii mihi promitto, quæ tamen hactenus non comparent. Ipse Rudbeckius in hanc civitatem Ubsaliâ adveniſſe nudius tertius dicitur. Quem ut necdum vidi, ita hinc discessurum vix opinor, me non convento. Cùm incidero in hominem, haud intermittam urgere, ut telam detexat & promissa præstet. De eo Schefferus ultimis litteris hæc ad me: *Scripsit jam antè octiduum, ut opinor, Fornelius, quæ spectare ad propositum negotium videbantur. At Rudbeckius noster tardior est propter & labores alios alioſque, quibus obruitur, & quia collatis omnium aliorum sententiis*

Rudbeckius multis laboribus distractus singularia quædam de Cometis promittit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

„tiis annotaturum ſeſe ſperat, quæ adhuc à nemine ſunt obſervata in hoc toto de Cometis argumento. Dabit & picturam, quæ omnia reddet evidentiora. Et ſperabam fore ut nunc omnia haberet confecta, iccirco ſcriptionem hucuſquè differebam. *Scheffero in Heinſium officioſus.* „Sed quia heri in cœna mihi dixit adhuc aliqua deſiderari, tacendum diutius non putabam, ne me oblitum mandatorum Tuorum cenſeres. Veniet ipſe Rudbeckius ad Vos „circà finem hebdomadis hujus, per dies aliquot ibi manſurus, ubi ipſe forſitan ſua Tibi „coram tradet. &c. Hæc ille.

Heinſius erga Auctorem benevolus de inſtituto ejus Amicos monet. Amicis Gallis, quando ex me ſcire deſiderabant, ſi quid hîc terrarum ad Cometam novum à Viris harum rerum intelligentibus obſervatum eſſet, de tuis lucubrationibus ſalivam jam movi, eandem Italis quoquè propediem moturus. Quapropter vide, ne pollicitationes meas fruſtreris, neve parùm verax fuiſſe deprehendar ab iis, apud quos inveni hactenus fidem. Optimè autem non mihi tantùm, ſed Tibi quoquè conſules, ſi telam inchoatam quam primùm detexis. *Novitæ grata.* Id enim ſi feceris, exſpectationem de Tua eruditione ſingulari publicam non æquabis ſolùm, ſed antevertes quoquè ac poſt te relinques. Vale Vir Nobiliſſime, & me ſolemniter amare perge.

N. 15. ad 13.

Hamburgo Holmiam die 13. Maji Iuliani 1665.

Auctor ad operis editionem ab Amicis urgetur. JAm video Te cum Illuſtriſſimo Rautenſteinio & Viris Clariſſimis Hevelio ac Bullialdo, tantas ſpes de meo iſto tenui opere concepiſſe, ut plus pluſque ad ejus editionem urgere me non deſiſtatis. Gravem mihi oppoſuiſtis adverſariam, exſpectationem ſcilicet tàm ſolicitam & amplam; quam ſi æquabo, æquitas & benevolentia potiùs Veſtra, quàm ullum laboris mei, quamvis non exigui, meritum faciet. *Exſpectationem bonorum omnium de te, ut gravem adverſariam ſiperæ.* Cæterùm niſi & Veſtrûm omnium, & aliorum (quibus, ut ex Tuis die 13. hujus menſis Gregor. hodie verò die 13. Jul. ſtyli mihi redditis, luculenter video, meos iſtos mediocres conatus, maximoperè commendatis) exſpectationi labor meus reſpondeat, ſique, ubi prodiero in publicum, minuat præſentia famam, id certè non tantùm coram Vobis ipſis, quod mihi certò polliceor, ſed & coràm aliis favor Veſter excuſabit. *Auctor ſe Amicorum favore tutum fore ſpectat.* Quicquid verò de eventu ſit futurum, ego decrevi apud me, paucis quòque lectoribus, ſed veræ laudis non egentibus, contentum eſſe, tùm vero conſcientiâ cumprimis facti (quô de genere humano, in iis quæ ad Philoſophiam non tantùm Theoreticam ſed & Practicam faciunt, benè mereri ſtudeo) me ſolari. *Lectores pauci, dummodo laudati, ſufficiunt.* Fervet itaquè opus, & ſub prelo ſudare quamprimùm, tantis auctoribus, deſiderat. Accepi verò intrà octiduum proximè elapſum accommoda huic inſtituto reſponſa à R. R. Viris Ricciolo Bononienſi, & Curtio Neoburgenſi Soc. Jeſu Theologis & Philoſophis Clar. tùm verò ab Ampliſſimo Hevelio & Clar. Leuneſchloſio Prof. Math. Heydelbergenſi. *Practicæ Philoſophiæ præceptis commendare ſe Auctor ſtudet.* Hac ratione tutius in perficiendo opere meo progrediar. Hevelius ſicut ante meis & Illuſtriſſimi Rautenſteinii precibus ſe id daturum eſſe, ut Prodromum Cometographiæ præmittat, promiſerat, ita id reipſa præſtitit. *Hevelii Prodromus Cometicus.* Libri illius exemplaria curæ meæ deſtinata brevi ad me perlatum iri ſpero. Tunc autem Tui cumprimis memor ero. Ero & monitorum ac votorum Tuorum, quibus tantoperè editionem operis mei urges, nec diu Tua aliorumque Amicorum deſideria, ſi Deus vitam & ſalutem produxerit, differam. Satius enim judico, ut in ſatiſfaciendo Amicis & utilitati publicæ (cujus promovendæ modus ſingulis momentis conſtat, & quò citius, eò ſalutarius inſtituitur) ſim audaculus, quam in faciendo undique officio, quod omnibus ad conſpectum tot Cometarum commonſtro, moroſus. Tu modò apud Ubſalienſes, ut in præſtandis promiſſis officio ritè fungantur, inſta, & benè Vale, ac mihi cæptoque meo favere perge.

Celeriter publicò edenda pro futura. *Utilitatis publicæ rationes ſingulis momentis conſtant.* *Mora intempeſtiva ingrata & noxia.*

Holmiâ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Holmiâ Hamburgum die $\frac{10}{20}$. *Maji* 1665. *N.* 14.

CUm ſcriptionis officio ſolemni proximè fungebar, omninò perſuaſum habebam, fore ut hodierno die Rudbeckianas ſuper nuperis Cometis Obſervationes Tibi ſiſterem, aut ſaltem ut nuntiare nunc poſſem, hujus argumenti ſermones mihi apud illum inſtitutos fuiſſe. Idque eò magis, quòd is Ubſaliâ in hanc civitatem profectus eſſe dicebatur, ac mei compellandi provinciam abs ſe ſuſcipiendam fore, ſpem in procinctu faciebat ejus rei, admonente me Scheffero. At ille vix biduo in hac civitate exacto, ad ſuos reverſus eſt, nec me convento, nec aliis ſalutatis, quos amicorum potiſſimos ſolebat memorare. Quid illum adegerit ad præceps atquè ad improviſum conſilium, haud facilè eſt dictu. Oportet tamen rei inopinatæ quid ſuperveniſſe quod teneri ab illo propoſitum de diebus feſtis apud nos exigendis haud ſiverit. Perendie querelam meam ſuper feſtinato ejus diſceſſu ad Schefferum deferam per literas, rogaboquè unà, ne hominem ſuper promiſſo præſtando interpellare deſinat, dum fidem nobis adſtrictam atque obligatam ex pacto liberet. Rex & Regina mater die craſtino rus etiam contendent. Nos interim Oratorem ex Fœderato Belgio exſpectamus, qui Hamburgo Lubecam jam contendiſſe creditur, ut ex illo portu, quod reliquum eſt itineris navigando conficiat. Vides pauca nuncianda in hoc terrarum tractu occurrere. Utinam & apud Polonos, & apud Fœderatos Belgas tàm tranquillè omnia nunc gerantur! At verò argumentum non ſolùm exarandis epiſtolis, ſed & annalibus quoquè contexendis & hîc & illîc uberrimum offertur. Vale Vir Nobiliſſime & benè rem gere.

Officiorum rationes improviſa impedimenta turbant.

Promiſſa impleri quivis urget.

Polonicæ res turbidæ.

Batavæ res turbidæ.

Hamburgo Holmiam poſtrid. Kalend. Junias Gregor. 1665. *N.* 17. *ad* 14.

QUod Ægidius Menagius ſuaviſſimus ille Martialis (ſi quid hîc judicare valeo) Gallicus, de Te in ſuis lepidis epigrammatis pronunciat Græco verſiculo, Te ſingulari amore dignum, & qui Te non amet, amore non eſſe dignum: id ego in memetipſo experior, & exemplo meo effatum ejus confirmo. Experior, dico, Te ita noſſe & ſervare amicorum amore dignorum leges, ut cùm eo ſis digniſſimus, is profectò qui eum Tibi neget, ipſe ſit eo indignus. Adeoquè exemplo qualicunque meo, qui Te ſcilicet ſingulari amore & cultu ſimul proſequor, comprobo Viri illius Clariſſimi & amici utriquè noſtrùm chariſſimi judicium. Nec immeritò. Contraxeram enim cum eo ſingularem amicitiam, ut & cum Parente & Fratre ejus Petro, Viris togâ Clariſſimis Juliomagi Andium, ubi integro ferè biennio vixi. Sed & Lutetiæ Pariſiorum non vulgaris familiaritas mihi cum eo interceſſerat, cujus μνημόσυνον, illi verſui, meritis Tuis dicato, ſuppar Philothecæ meæ Lutetiæ Pariſiorum Anno CIↃ IↃC XLIX inſcripſerat, alterum quidem Græcum:

Heinſius in colendis amicitiis induſtrius.

Amoris magnes amor.

Menagius Auctori amicus

Menagii apud Andes Viri præſtantiſſimi.

Andegavi Auctor ferè biennium exegit.

Τὸν φιλέοντα φιλῶ, μισοῦντα πᾶς ἄνετον ἀνῶ,
Πᾶσι βοηθὸς ἐὼν, μηδένα σινόμενος:

alterum verò Gallicum: *J'aime qui m'aime: Je ſers que je puis: J'eſtime qui le merite.* Verè & alibi Te Patris Filium, ſcilicet ad humanitatem & laudem natum dicit, ſed & quanti Te faciat teſtatur, dum plus Tibi Ovidium pro notis doctis, quàm Te Ovidio pro ingenioſa ſcriptione debere ait. At quid de Tuo Claudiano, feliciſſimo illo Vate, doctis pariter notis illuſtrato & nativæ integritati reſtituto dicendum eſt? Quid de tuis poëmatis, in quibus nil niſi Charites Muſæquè, à Pallade viſitatæ, comparent concurruntque ſimul? Sed parco modeſtiæ & verecundiæ Tuæ. Quòd autem hæc protulerim, jure ſuo à me æquo & accurato meritorum cujuſquè judice & indice, præclara Tua merita id exegerunt. Addidêre ſtimulum duo inſignes & præſtantes Viri amici utriuſque noſtrûm

Benevolus erga omnes eſto.

Heinſius pater & filius à Menagio laudantur:

Filii opera.

Laudare amicum in os noli, niſi gravis cauſſa adſit, utquè id modicè faciat jubeat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

ſtrûm communes. Alter Iſmaël Bullialdus, Vir, ut noſti, in omni eruditionis genere clariſſimus, literis ad me datis die 22. Maji, in quibus factâ Tui cum honore mentione plurimam ſalutem Tibi adſcribit, cum voto, ut res Tibi proſperè ex animi ſententia fluant. Alter Illuſtriſſimus ille Rautenſteinius Miniſter Statûs & Legatus Neoburgicus, Vir utriquè noſtrûm & tot bonis amicitiæ fide, omnibus verò virtute & eruditione inprimis commendatus, qui in ſuis poſtremis die 25. Maji ita de Te ad me: *Clariſſimos Heinſios Patrem & Filium ſemper colui, & ſcripta illorum plurima legi, in Bibliotheca mea adhuc aſſervata.* Et ut hâc occaſione ad argumentum de re Cometica noſtrum deveniam, ſingulare Tuum in promoyendo hocce meo conatu ſtudium ex nuperis Tuis die 10. 20. Maji ſatis clarè perſpexi, & inter illa auctoramenta Tuis laudibus, eſſe Te ſcilicet φιλοφιλον (amore dignum) accenſenda poſui. Quo magis miror Rudbeckium Te non ſalutato urbe abiviſſe, & ſimul, ſicut æquam humanitatem omnia in meliorem partem interpretari par eſt, conjicio neceſſitate quâdam voti majore, cui & Sapientes & Fortes quiquè cedant oportet, adactum eum id feciſſe. Tu interim urge illum, ſed & Fornelium ac Schefferum Viros Clariſſimos, quò ſua nobis quamprimùm tradant. Jam etenim Tibi & tot aliis Amicis urgentibus morem gerens, librum meum prelo ſubjiciendum diligenter parq, imò bonam partem heri Amico in Hollandiam deferendam tradidi. Præloquium & caput Operis ut Tibi proximè mittam, dabo operam, juvante Deo, ſed eâ lege, ut de utroque judicium feras, & Ariſtarchum (quod Te illæſâ amicitiâ facturum certus eſto) agas. Crede mihi ex animo id dicenti, rem feceris gratiſſimam, ſemper diſcere parato. Vale & favore perenni me dignere.

Rautenſteinius laudatur, Magni Heinſium Patrem & Filium facit.

Heinſius amicus fidus.

Æquitas omnia in meliorem partem interpretatur.

Neceſſitati dedc.

Amicitia libertatem non laditur.

Diſcere ſemper paratus eſto.

Holmiâ Hamburgum die 17. 27. Maji 1665.

N. 15. ad 14.

Heinſius in Auctorem officioſus.

Ut intelligas me ſcripturire præ Tui deſiderio tunc quoquè, cum nil omnino in promtu eſt quòd ſcribam, habes hîc epiſtolium, unde cognoſcas valetudine me frui confirmatâ, ſtudiumque rerum Tuarum inhærere mihi conſtanter, quando aliud nunciandum vix nunc occurrit. Id enim Te præcepiſſe mihi jam pridem ac mandaſſe potes recordari. A Rudbeckio promiſeram jam pridem mihi nonnihil, quod rem Mathematicam ſpectaret ſuper Cometa nupero, ſed ille pollicitis hactenus deeſt, alibi haud dubiè occupatus. Vidi interim orationem ejus argumenti à Joanne Georgio Grævio apud Ultrajectinos habitam, quam & abs Te quoquè aut perlectam aut inſpectam fuiſſe opinor. Dies ſeptimus jam agitur quod Joannes Isbrandius ex Fœderato Belgio extra ordinem Legatus hùc advenit, Vir ſanè multis eximiis virtutibus inſtructus. Sed quòd Senatores abſunt domo plerique, vix proximâ hebdomade ad conſpectum Regis ac Reginæ matris admittetur puto. Vale Vir Nobiliſſime, & mihi benè velle, quod fit hactenus, in poſterum perge.

Grævii Ultrajectini Prof. Oratio de Cometis.

Iſbrandius Orator Batavus ad Regem Sueciæ laudatur.

Hamburgo Holmiam die 6. Junii Gregor. 1665.

N. 18. ad 15.

Heinſianis meritis debitum teſtimonium datur.

QUod nuper de judicio Ægidii Menagii, cui meritorum Tuorum ratio, non ſolus amor amore tuo provocatus, verba illa dictavit, dequè experimentis Tuæ in colendis amicitiis diligentiæ ſcripſi, hoc literæ Tuæ abhinc diebus decem ſcriptæ, quas jam jam accepi, luculenter & abundè teſtantur. Affectus enim ille tuus defectum materiæ ſcribendi vél eo ſolo affatim implevit, quòd nihil Te propè quod ſcriberes, habuiſſe nunciâris. Nempe in hocce noſtro literario commercio, dum animus ea, quæ circa amicum pectus gerantur, noſſe cupit, ſufficit ſi ei eximatur anxius

Amor timore plenus.

Et comes amori perpetim junctus timor.

Cui

Qui quidem & omnium noſtrûm occupat & exercet mentes, quotquot bono publico addictas eas gerimus. Habent tamen literæ Tuæ multa, imo quæ nunc exſpectare potui, cuncta, etiam dum nihil propè (Te ſcilicet qui affectum prolixè explicare mente manuque dextrâ ſoles, judice) in ſe habent. Habent enim Te Tuaque rectè ſe habere. Habent Te etiam votorum meorum in exigenda ab Upſalienſibus promiſſi, &, hactenus minimùm, officii fide, curam habere. Habent Te de argumento Cometico habere orationem, ut colligere ex Tuis licet, doctam Joan. Georg. Grævii Ultrajectini, de qua mihi fateor, adhuc inviſa, nihil habeo dicere. Habeo tamen quo Tibi hîc gratias, quas ago, referam. Nam pro Tuo Grævio en Tibi meum, at nonne & Tuum? Primùm nullo colore, mox humanitate, eruditione, tandem induſtriâ benevolentiâ notum! Accepi enim ab eo egregiam obſervationum, quas ipſe fecit, congeriem; ita ut dicere jurè meritoque poſſim, ſedulitatem amicitiæ ejus vota ſuperaſſe mea. Longius hîc poſſem occaſione Hevelianæ, Kircherianæ, Curtianæ, tùm Büthnerianæ nuperæ communicationis, velut per patentes laudum campos excurrere. Sed frenos menti manuique, ad optimè de Te merendum affectu concitatiſſimæ, anguſtia temporis, & ipſa argumenti amplitudo, tùm & continuorum laborum multitudo injicit. Sufficiet Tibi hîc puſillus iſte & propè inconſpicuus paucaque verba proferens Præcurſor. Hic tamen etiam feret Tibi operis mei caput, informis propè & quantum dabitur lambendi fetûs partem, ac judicium à Te expoſcet ad meque referet. Referet verò nunc Tibi me caput hocce jam cum certis tanti corporis membris, narratiunculis ſcilicet de Cometa ſparſis ex variis mundi plagis varioque ſermone miſſis, urgentibus amicis in Hollandiam Veſtram (florentiſſimam illam, & utinam perpetuò flores proſperitatis quidem carpturam, laudum verò ſparſuram, Muſarum parentem, & alteram Græciam) miſiſſe, prelo paulò poſt, ut ſpero, ſubjicienda. Referet deniquè proximè Tibi præloquium ad Lectorem miſſurum eſſe; eâ tamen lege mittere me utrumque, ut verum amicum agas, dum Ariſtarchum agis. Vale.

Heinſii erga Auctorem benevolentia & in ſcribendis literis diligentia.

Promiſſum in legem & debitum cadit.

Grævii Oratio de Cometis.

Grævii humanitas laudatur.

Humanitatem amicorum grato colle animo.

Æqua officia amicis præſta.

Heinſii judicium de ſuæ Auctor poſtulat.

Batavia laus.

Libertas judicandi vera amicitiæ index fida.

Hamburgo Holmiam die 9. Junii Gregor. 1665. N. 19.

EPiſtolium hoc, licet extrà ordinem (ante triduum namquè meo in Te officio defunctus ſum) & curto ac feſtino ſtilo exaratum, non ingratum tamen Tibi, ſi benè Te novi, futurum ſpero. Tuus nempe mos & affectus in me pronus fert, ut mea cuncta Tibi placeant, quod ex Te ipſo habeo. Addent meis qualibuſcunque pretium & pondus Heveliana ante octiduum data, hodie mihi reddita. Horum exemplum ad Te, unà cum obſervatione Romana, de qua in hiſce ſuis Incomparabilis Hevelius fert judicium, mitto. Eâ verò fini id facio, ut hæc cum Upſalienſibus communices, eoſque ad implenda vota noſtrûm omnium, & promovendum illud opus meum, quod tanto ſtudio unà cum Illuſtriſſimo Rautenſteinio aliiſque Amicis expetis, tantò fortiùs ſtimules. Clariſſimo Rudbeckio nihil inde exiſtimationis deceſſet, etſi ſingularia quædam libro meo inſerenda mihi per Te tradiderit. Imò multùm gloriæ nomini ejus inter tot Illuſtriſſima & Clariſſima nomina poſito, me quidem judice, accederet. Adhæc fidem promiſſi Tibi & per Te nobis facti, ac omnium noſtrûm exſpectationem, velut gravem adverſariam, nonniſi facili & felici induſtriâ vincendam, habet oppoſitam ſibi. Ecce verò ego fidem promiſſi præſto, ac Tibi poſt miſſum nuper operis mei caput, mitto Præloquium. Utrumque ut ſit benè formatum, caput rei eſſe ex Te ipſo, caput verò votorum meorum in hoc ut limam in iis, quæcunque ad Te miſi, adhibeas conſtere, ex me ipſo ſcribis. Fac quæſo ut utrumque caput à tàm docta, ſcita & amica manu obtineam. Libertas Tua in judicando, crede mihi, erit pergrata, quamvis ritu ingenui amici, qualem Plutarchus τῷ κόλακι (adulatori) opponit,

Auctor officiis mutuis cum Heinſio certat.

Hevelianum judicium de tertio Cometa verno Romæ obſervato, id eſt ſtella in cingulo Androm. bor.

Rudbeckio Auctor benè cupit.

Promiſſis ſtat. Exſpectationi bonorum reſpondet.

Libertas judicandi vera amicitiæ index fida.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Mone amicum liberè.
Liberè monentem aquo ferae animo.
Verecunda quoquè libertas prodeſt.
Mone cum verecundia.

γυμνῇ κεφαλῇ (nudo capite) admonere me officii alicubi volueris, nec illos nimis verecundos imitatus fueris, qui monere, ſed tremulâ voce ac in aurem κὴ ἀγχιχεῖν κεφαλὴν (acclinatoque capite) ſolent. Quanquam & iſti laude ſuâ nec optato facinoris fructu carent. *Verecunda etenim amici libertas maximè pudore afficit, & cum peccantem ſenſim, cautèque adorimur, ſubruitur atquè deſtruitur vitium, dum verecundiâ occupatur is, quem verecundè tractavimus:* ut Plutarchus docet, qui etiam percommodè uſurpari cenſet illud

Ἀγχιχὼν κεφαλὴν, ἵνα μὴ πυθοίατ' οἱ ἄλλοι.

(Ne reliqui audirent, ſolam ſic fatur ad aurem.)

Heinſium meritò Auctor magni facit.

Sed iterum iterumque certum Te eſſe jubeo, me ita eſſe animatum, ut paratus ſim Te, tantæ non ſolùm exiſtimationis, ſed doctrinæ & experientiæ Virum, ferre monitorem & cenſorem, tùm & quemvis Amicum, horum quæ ago & tango peritum, qui

Monentis amici officiis fungere.

- - - - - - - - incomptis allinet atrum
Tranſverſo calamo ſignum: ambitioſa recidet
Ornamenta: parum claris lucem dare coget:
Arguet ambiguè dictum: mutanda notabit:
Fiet Ariſtarchus, nec dicet, Cur ego amicum
Offendam in nugis? Hæ nugæ ſeria ducunt
In mala,

Monitorem non tantùm ferae, ſed & quaeras.

ni ſcilicet monueris amicum de iis, quæ riſum vel bilem movere poſſint. Ut autem multa paucis complectar, do Tibi integram monendi libertatem, non *illam laxam & pondere, vi ac robore caſſam, ac ſimile quidpiam habentem cum cervicalibus mulierum, capiti cedentibus ac ſubſidentibus, ſed quae adferat ſalutarem & gravem curam, licet cum doloris quodam ſenſu junctam*, quæque dici mereatur, *geſtamen amicitiæ eximium*

Libertas monenti amico conveniat gravis,

Grande, grave & validum - - - - -

ſicut ibidem Plutarchus docet. Satis me Tibi hîc dixiſſe puto, quæ velim in memoriam ſubinde Tibi & ad uſum revoces, quia Tibi res eſt cum eo qui è cenſu eorum eſt, qui diſcendi ſunt avidiſſimi, & monitorem ferre paratiſſimi. Itaque amicitia noſtra & res ipſa, Te, ut me quid facto opus ſiet moneas, monebit. Vale Vir Nobiliſſime.

N. 20. *Hamburgo Holmiam die* 3. 13. *Junii* 1665.

Silentium amici benignè interpretare.

QUòd præteritâ hacce hebdomade nihil ad me ſcripſeris (ſi tamen nihil ſcripſiſti & non potiùs Tuæ literæ, quod abſit! interierunt vel juſto tardiùs curantur) ego majori cuidam impedimento adſcribo. Inter quæ utinam ſola valetudo adverſa locum inveniat nullum! De reliquis non erimus multùm ſolliciti. Ego, dum opus illud meum maximo ſtudio fervet, plura ad Te miſi, cumprimis caput ipſum Operis & præloquium ad lectorem. Quæ, ut & reliqua, ab impetu ſtili, quem tot ſemper negotia premunt, veluti protruſa, maturo & ſubacto judicio Tuo ſubjeci. Vide ut ſpes & vota mea impleas. Viſu etſi oculis lippus inunctis, vidit tamen, quandòque bonum dormitaſſe Homerum. Quod ſi in Homeri, Muſis comitati, Poëtarum Regis, omniumque ora Caſtaliis rigantis aquis,

Heinſii judicium de ſuis Auctor requirere pergit: Seque eum merito magni facere teſtatur.

- opere in longo fas eſt obrepere ſomnum:

Viſum oculorum hebetem illuſtri & acri mentis ingenio benigna natura penſat.

tantò magis nobis qui immenſis intervallis ab eo abſumus, cavendum eſt, ne profundo ſepulti ſomno altùm ſtertamus

indomi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

- - indomitum quod despumare Falernum
Sufficiat - - - - - Pers. Sat. 3.

Ideò & amici fideles rogandi sunt ut nos è somno excitent, ne somnolentiam glirum contrahamus, minimùm desidiam primùm invisam, tandem adamemus. Hujus enim fallax *voluptas*, ut & aliàs semper, *est esca malorum, quâ homines capiuntur, ut hamo pisces.* (Cic.) Quidni verò id juris in me Tibi dem,

Proles maxima maximi Parentis
Heinsi Castaliæ decus catervæ?

ut Te Tui meique Menagii verbis compellem. Nec mirere me hæc addere. Postulat id à me tàm meritorum Tuorum, quàm meorum votorum ratio. Quomodo id etenim, quod in censendis meis abs Te desidero & exspecto mihi indulgeas, nisi meam opinionem meritorum Tuorum & facultatis modum justum assecutam esse videas? Postulat verò & Illustrissimi Rautensteinii Communis nostri Amici votum. Vide enim quàm diligenter mihi suam meamque simul benè de Te merendi voluntatem commendet nuperrimis suis die 4. Junii currentis datis, quarum apographum Tibi mitto. Hæ quoque Tibi dicent, quanto studio editionem mei operis Vir ille, qui literarum & literatorum deliciæ vocari meretur, urgeat. Quâ in re paria Tecum facit vel maximè, ita ut apud me decreverim maturare opus, licet sperarem me posse moræ dispendia pensare qualicunque curâ. Sed hujus laude, quæ mei solius famam respicit, potior mihi est, benè de utroque Vestrum aliisque Amicis merendi voluntas, tùm verò præcipuè publicæ utilitatis promovendæ studium. Quæ nuper de Ubsalienſibus scripsi, quibus puto me adjecisse ea, quibus Clarissimus Hevelius indicet, se cum desiderio illa singularia Clarissimi Rudbeckii exspectare, eadem etiamnùm repeto. Velim eosdem urgeas, ne non tàm mihi (qui multam frugem in agris Mathematicis, alienis quidem magis quàm meis, proprio tamen motu studioque collegi) quàm sibi ipsis reique communi desint. Si Clarissimus Rudbeckius, cujus multam eruditionem deprædicari scio, singularia quædam habet, velim ea promat & in medium adferat. Nemo ei debitam in Amplissimo, quem officiosè amicè & studiosè convoco, in Mathematica & universa Repub. literaria Principum Virorum, Senatu præripiet laudem. Ibi enim, si usquam, in re Mathematica, & Philosophica tot in unum cœtum coactis Viris Clarissimis, quisque meritum perennis gloriæ feret præmium. Clarissimorum Bartholinorum Symbolas heri, Bullialdi hodie accepi. Ita in dies crescit, Dei munere, opus. Postquam verò Prodromum Cometicum Magni Hevelii acceperis, lætaberis, scio, de tàm accuratè signatâ Cometæ orbitâ, deque ejus anfractibus flexuosis, reditibus & stationibus observatis, explicatis & firmo pede peragratis, imò & quibusdam semitis jam demùm detectis. Notabis verò pag. 4. & indicabis Clarissimo Fornelio, quod ipsi expendendum cumquè suis rationibus conferendum erit. Dixerat enim Cometam primum à die 7. 17. ad 12. 22. Decembris decem gradus, id est, binos quotidie, *proprio quidem, sed non illo vero & naturali, & qui ex illo primi mobilis, ab his Soli, ab illis Telluri tributo, & proprio vero ac naturali compositus sit, & apparens à Clarissimo Hevelio vocetur, peregisse. Atqui secundùm calculum Hevelianum spatio 5. dierum, scilicet à die 17. 7. ad 12. 22. confecit 13°. 28'. motu retrogradu (qui idem ille motus proprius est) in suo tramite, sed ita ut non binos quotidie gradus, sed modo minus, modo plus cursù magis magisquè versus Canem Majorem concitato, peregerit. † Deinde Clarissimus Fornelius à die 12. 22. Decemb. ad 21. 31. ejusdem putat ultrà 100. grad. & spatio 9. illorum dierum Cometam, qui initio 5. dierum spatio tantùm 10. gradus peregerat, tot gradus conficere potuisse negat, & sic duos distinctos fuisse opinatur. At secundum eundem calculum Hevelianum à die 12. 22. Decembris, ad 21. 31. Decembris tantùm 86. ferè gradus confecit. Quòd si Upsalienses

Monitores amici ferendi, imò quærendi. Desidiæ dulcedinem cave. Voluptatem fuge.

Heinsianis meritis debitum testimonium juxtà Menagium Auctor dat.

Laudari in os Amicus quandoque & modicè potest.

Rautensteinii erga Heinsium & Auctorem benevolentia: Ejusdem laus.

Auctor opus hoc maturat, magis publicæ utilitatis, quàm privatæ laudis memor.

Upsaliensibus Auctor benè consultum cupit.

Senatum Philosophicum convocat Auctor.

**Gloria laboris merces.*

Hevelii Prodromus Cometicus singulari diligentiâ orbitam Cometæ mensurat.

Fornelio proposita ab Auctore dubia de motu Cometæ in Corvo, & Lepore.

**Motus Cometæ est vel proprius vel naturalis, sive apparens & verus.*

†Cometæ motus propius, qui & apparens & retrogradus vocatur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Hoog.
107 B 47

Menſe Martio vel Aprili Cometam, vel aliud quoddam phœnomenon novum ad cingulum Andromedæ Septentrionalem obſervârint, quod Romana & Franequerana obſervatio affirmat, at Clariſſimus Hevelius firmiter negat, velim quamprimùm facias me certiorem. Tùm an Kalend. ipſis Majis viſa ibi fuerit meridie ſtella. Quod ſi ita eſt, Venerem fuiſſe ſuſpicor. Clariſſimus Bullialdus nullam ampliùs ſpem facit Obſervationum illarum Italicarum, de quibus Sereniſſimus Magnus Dux Leopoldus ab Hetruria, quem Tu Principem omnibus virtutibus cumulatiſſimum & Mæcenatem redivivum vocas, cum monuerat. Et Ricciolus quidem ſuis ad me literis, quominus id facere potuerit, monuit. Sed de Dominico Caſſino nihil, tantominus ab eo (nam nec compellavi hominem) quicquam accepi. Vale.

Hevelius ſe opinat obſervationi Romanæ & Franekeranæ.

Stella Holmiæ meridie viſa.

Obſervationum Italicarum vana ſpes.

N. 21. *Hamburgo Holmiam die* 6. 16. *Junii* 1665.

SAtis me in ſcribendo diligentem (abſit jactantia verbo) eſſe, literarum indiculus teſtatur. Jam vero aliquoties binas ad Te in hebdomade dedi, ita ut verear ne in Tua peccem tempora, quæ gravibus & publicam ſalutem ſpectantibus negotiis impendis. Sed ne mirere. Tu ipſe vel maximè id facis, non tantùm ſingulari Tuâ & eximia humanitate ac benevolentiâ, quam omnes Tuæ literæ loquuntur, ſed & ardentibus illis votis, quibus ad maturandum opus me accendis. Quæ cauſa fuit, cur Tuo judicio (quod meritò magni facio) ſubjecerim non pauca operi illi meo inſerenda, de quibus reſponſum abs Te exſpecto. Quod ut etiam nunc repetam, has ad Te dare conſtitui. Erat tamen & alia cauſſa, quòd Illuſtriſſimus Rautenſteinius poſtremis die 8. Junii St. Gregor. datis plurimùm Te ſalvere juſſerit, cum voto, ut quàm optimè vaces negotiis commiſſis, ac literis, quibus imbutus es variis. Quod reliquum eſt, refero animum meum Tuumque ad priores meas, quæ quanto cum deſiderio Viri docti hîc & alibi degentes mecum exſpectent, ſingularia illa Rudbeckiana Tibi nunciabunt. Vale, & mihi porrò favere perge.

Officii diligens eſſe.

Publica officia gerentium tempori parcendum eſt.

Amoris magnes amor.

Heinſio cenſenda ſua Auctor miſit.

Rautenſteinii erga Heinſium benevolentia.

Rudbeckiana obſervata plus pluſque Auctor urget.

N 16. *ad* 15. *Holmiâ Hamburgum die* 10. *Junii Gregoriani* 1665.

NOn tàm meâ quàm frequenter feriantis Aulæ ſit culpâ, quòd & rariùs per literas Te compellem, & excuſationis nonnihil ad partes identidem ſit vocandum, quò & ſterilitatem mearum & infrequentiam conciliem Tibi utrumque, ac minus odioſam reddam. Ita ſit, quòd tabellario proximo, cùm vellem maximè, nil omnino literarum ad Te perferendum dederim, atque interea temporis tres Tuarum, ſuaviſſimæ ſane atquè acceptiſſimæ illæ, mihi ſint redditæ: ad quas unâ nunc operâ à me reſpondebitur. Ac primò quidem, quòd in præclaro de Cometis opere, nomen etiam meum vis exſtare, poſt tot magna nomina, quodquè cælo ac ſtellis me humi repentem adſigi cupis, etſi honorificum ac glorioſum inprimis duco, vide tamen ne invidiæ obnoxius ſit hic nimii amoris impetus. Quæ familiariter apud Te depoſui, uti in buccam, quod ajunt, veniebant, de Cometis hîc terrarum nuper admodum ſpectatis, ea non ſunt tanti, quæ publicè circumferri mereantur, cùm nec eruditionis quicquam reconditæ præ ſe ferant, nec elegantiæ ac urbanitatis, Soloci filo deducta, & in amicos ſinus properatim effuſa, ne dicam ſupinè & oſcitantur, qui meus mos eſt. Quapropter premi ea ac tenebris involvi, unicè velim. Ne quid tamen in primo plenoque amicitiæ alternæ curſu duriùs obniti deſideriis Tuis ac reluctari præfractè videar, illa quæ ex epiſtolis ipſis deſcribenda in uſus publicos duxiſti, operi tuo inſeri aut attexi permitto. Sed Tu pro ſingulari Tua prudentia, ac conſummato rerum uſu per Te facilè conſules ac ſalubriter proſpicies exiſtimationi meæ. Illuſtriſſimum Rautenſteinium quòd mihi conciliaſti (cui enim debeam lubentius quàm Tibi, talis Viri favorem ac adfectum!) eſt ſane, quòd

Heinſius literarum ſuarum infrequentiam apud Auctorem excuſat.

De ſe & ſuis cum Auctore communicatis modeſtè ſentit.

Eaque operi inſeri permittit.

Cum delectu tamen.

De conciliata ſibi Rautenſteinii benevolentia gratulatur.

debere

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

debere me Tibi plurimùm agnoscam. Cum ad illum scribes, quod fieri abs Te frequenter reor, meæ vicissim salutationis officio ut defungaris illic, vehementer te rogo ac adhortor: cùm in præcipua felicitatis parte reputem ac numerem, homini tot tantisque instructo virtutibus innotuisse. Prodromum Hevelianum avidè exspecto, avidiùs tamen, quæ Tu ejusdem argumenti observata jam pridem moliris. Upsalienses tacere pergunt: quos tamen perendie rursum officii admonebo. Nescio an proximè significârim, Sculerii cujusdam, hominis mihi haud noti, Commentarium de Cometis in Batavia nuper admodum donatum esse publico. Vale.

Rautensteinium magni Heinsius facit

Heinsius cœptis Auctoris singulari ratione favet.

Sculerius de Cometis.

Hamburgo Holmiam die 10. Junii Juliani 1665.

N 22. ad 16.

FAteor me ita assuetum esse Tuarum suavissimarum literarum lectioni quas ad me hebdomadatim dare soles, ut cum præstitutâ die, quâ Septentrionales tabellarii ad nos venire solent, spe optatâ excido, insigne tædium capiat animus. Continuo enim eum, ut

§ Heinsii commercium & amicitiam magni Auctor facit.

Res est solliciti plena timoris amor,

Amor metu plenus.

suspicio morbi invadit & occupat. Et quamvis justæ illæ de defectu materiæ scribendæ, & excessu expediendorum negotiorum publicorum excusationes in mentem veniant, tamen nescio quomodo dubius animi hæream & fluctuem in mediis cogitationibus. Ita animi incertus cum essem, hesternâ vesperâ in mediam noctem adultâ, pedisequus à Magistro tabellariorum redux gratissimas mihi literas Tuas attulit die 10. Julii Gregoriani scriptas, quas Tibi Amor ipse & modestia dictavit. Sed quid? Tuane etiam quæ currente calamo protrudis, intra privatos amicitiæ parietes coërcenda, imò ad caliginosam silentii noctem damnanda, & non potiùs privato liberata carcere in lucem proferenda sint? Non magis Principibus, ut in publica, ita & in literaria re latere, quàm Soli contingere, ex antiquo verbo nosti. Ergone lateat illustre Heliconis sidus Heinsius, nunc præsertim cum orbis de Cometa

Heinsii comitas & modestia.

Heinsianis meritis debitum testimonium datur.

- - - - - calet uno
Scribendi studio.

Sed do id modestiæ Tuæ, quæ omnes reliquas virtutes tantò altius evehit, quantò se demittit magis. Nec ego mea in lucem exire passus fuissem, nisi Tu & Illustrissimus Rautensteinius (cujus amicitiam à me Tibi conciliatam, saltem renovatam, tanti Te facere, utrique Vestrûm mihiquè ipsi gratulor) & alii Vestrûm similes. Latere volentem & tenebras privato homini commodas convenientesque quærentem protraxissent, mihiquè ad ea in publicum emittenda animum addidissent. Quo factum est, ut omni studio & operâ in promovendas utilitates publicas incumbere cœperim. Id verò postquam agendum esse duxi, & in me suscepi, id ago ut à me veterum Amicorum industria assiduo literarum commercio magis magisque etiamnùm excitetur, & illa novitiorum provocata uberem rerum Philosophicarum frugem in hanc meam, ut sic dicam, penariam cellam conferat. Atque hac ratione opus in justam excrescet magnitudinem, & justæ beneficentiæ volet quærere Patronum, hâc præsertim tenui rerum mearum sorte, quam mihi aliisque plurimus equestribus, sed & plebeis familiis, religionis obtentu specioso, popularium iniquitas attulit. Video autem proh dolor! tristem, qui abhinc diebus octo inter Britannam & Batavam classem contigit, conflictum, atquè utinam in rerum natura non extaret, vel à nobis ignorari posset! aucturum opus illud meum. In quo, sat benè scio, tuendæ mihi erunt Cometæ primi partes, qui quòd signa aquatica, quæ libido humana cælo impressit, Hydram aquaticam, navim Argo, fluvium Eridanum & Cetum peragra-

Modestiam utilem serva.

Auctor de cœptis & rebus suis apud Heinsium familiariter loquitur.

Pugna navalis inter Britannos & Batavos.

Cometa hyemalis belli navalis non est caussa.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

peragraverat, bellum hoc jam antè ortùm præsagiisse longè quàm nuper confidentiùs dicetur. Cum tamen & plura longè signa, quæ nihil ad navales vel etiam terrestres pugnas faciunt, percurrerit. Non temerè illustrissimum olim Reipublicæ literariæ decus, Julius Cæsar Scaliger, Cometas nec signa esse futurorum, nisi quodam modo, ob rerum scilicet cohærentiam, appellere voluit. Non enim res, ut caussa signant. Caussæ harum in voluntate humana rectâ pravâque quærendæ sunt. Utriusque effecta, & hæc secutura præmia suppliciaquè hîc illîc prænunciat Cometes, tàm bonorum quàm malorum interpres & nuncius Dei. Sed ut illud cum Magno Scaligero, Cometas signa futurorum haut esse, Physicâ scilicet necessitate armatâ, ita hoc, eosdem præsignificare bona malaquè ob cohærentiam eventuum sequentium, cum Ethices Magistris dico. Non hîc mecum Sculerius ille vester, cujus librum in libraria taberna nuper inspexi (quis enim omnes de hoc argumento recens editos perlegat?) facict. Imò non ego cum illo, aliisque qui Cometis in patria Tua & alibi terrarum diem dixerunt, quin & gravem dicam impegerunt. Reclamat enim mens, sed & ipsa conscientia mea. At ego cuique libertatem dicendi & judicandi integram relinquo, sed nec meam mihi eripi patiar. Neque etiam ego sum sententiæ istius auctor. Tot Clarissimi jam antehac Viri, non tantùm rerum Astronomicarum scientiâ, sed & multâ eruditione, solidâ prudentiâ ac eximiâ pietate conspicui, eandem propugnarunt acritèr feliciterquè. Horum diligentiæ si quid addo, quod non injuriâ spero, mutuam iis reddo, qui nos antecesserunt, officii vicem, quam non interruptâ serie teneamus, jubet æquitas, ac parem à posteritate, accepti officii gratâ, exspecto. Et ut paulò majorem excursum Tecum hîc faciam, nuperrimi illius conflictûs, cujus acerbitatem lenire in animo Tuo amicâ manu cupio, occasione, Theologus jure sui officii conscientiæ, gravissimi oneris instar, incumbentis usus dicet, Christianum haud esse ejusmodi bella internecina & funesta gerere ejusdem confessionis, & illius quidem Euangelicæ & Reformatæ socios, & fortè redivivum aget Whittakerum, severam ejus vocem; *Aut hoc non est Euangelium, aut vos non estis Euangelici* repetendo. *Politicus judicabit ponè hunc, laborantibus Batavorum, sed & omnium Euangelicorum rebus malum extremum discordiam accessisse. Cæterùm ne & domi apud Vos dissidium aliquod oriatur, quidam vobis faventes verentur. Nempe, prout jam nôris, Zelandicæ & Frisiæ naves, ab Hollandicis, quòd Archithalassis Opdamo & Cortenario fortissimè pro patria mortuis, Magnanimo Trompio parere nollent, maturè discessisse scribuntur. Ubi jam esset (si, quod absit, res ita se haberet) Vestrum Almæ Concordiæ symbolum, & fortissimi Leonis fasciculum illum sagittarum infrangibilem pharetræ prudentiæ à Scyluro nobili apud Plutarchum Scytha impositum, pede anteriori sinistro tenentis hieroglyphicum? Verentur autem jam prudentiores, ne ex hac caussâ major quædam apud Vos oriatur discordia. Quod periculosissimum mali genus à florentissima & optimè constituta, omnibusque bonis tàm cara quàm amica Republica Vestra, longè velit esse propitium numen! Ethicus post hunc, isto facinore violatam vicinitatem, morum sanctimoniam, ipsam humanitatem pronunciare non verebitur, & quisquis victor tandem vel victus fuerit, concludet:

Cometæ non sunt actionum humanarum auctores, sed prænuncii bonarum & malorum eventuum, & signa Ethicè non Physicè.

Libertatem æquam Auctor cuivis relinquit, sibiquè suam relinqui postulat.

Dies diem docet.

Theologicum judicium de pugna navali Britannos inter & Batavos.

Euangelicis de vita Euangelica conveniens monitum.

** Politicum de pugna navali Anglo-Batava judicium.*

Concordia Batavorum laudanda.

Leonis Batavi hieroglyphicum.

Bataviæ laus.

Ethicum de pugna navali Anglo-Batava judicium.

Nec nimiùm invideas fortunæ Cæsaris: ambo
Estis in Æmathia, tu miser, ille nocens.

Historicus deniquè & Physicus simul antè & post Cometas hîc illîc læta tristiaque in orbe geri, & quemquè pro meritis semper laudem vel vituperium, præmium vel pœnam tulisse, statuet. Nam certè qui historiarum monumenta evolvit, & rerum quæ factæ ab hominum memoria sunt, quæquè ipso vivente, & (si oculos ad videndum habeat) vidente fiunt, ordinem considerat, is earum animadvertit caussas & vicissitudines, & illam Pythagoræ celebratam

Judicium de pugna navali Anglo-Batava Historicum & Physicum.

Vicissitudo omnium rerum est.

Σίγμας

Σύστασιν, ᾗ τε ἕκαστα διέρχεται, ᾗ τε κρατεῖται.

(Consistentiam, quâ & transeunt singula & continentur.)

Sed repetamus nostri Cometæ orbitam, quam omnium optimè Amplissimus Hevelius designavit, sicut qui talia norunt, & ἐμότεχνοι (ejusdem artis participes) quibus Phocylides, sed & justitia ipsa, judicandi de rebus facultatem concessit solis, dicendi sunt, fatentur. O utinam Prodromus ille Hevelianus ocyssimo cursu ad Te transvolet! Ego quia singulari & Hevelianæ, tum Ricciolianæ ac Kircherianæ in re Mathematica scientiæ & in me benevolentiæ multùm debeo, Heveliani illius Prodromi Prodromum Bononiam, exinde Romam cum expedito tabellario his diebus mitto. Quod quidem opusculum, magno studio elaboratum, non erit bonarum literarum, cumprimis rerum Mathematicarum amantibus, ingratum, quia utile, ob adjecta quædam parerga, quæ Annotatiuncularum vices quadamtenus gerent, præsertim cum non pauca à me aliisquè mota, & ipso ab Auctore vel correcta vel illustrata complectentur. Sed quam non opinionem Tu de meo opere concepisti? Satis est, quòd avidius Te mea exspectare dicas. Quis autem ego sum, qui in comparationem cum Hevelio, Astronomorum facilè Principe, venire queam? Novi tamen quid Tibi per hoc dictum velis. Mea illa Physica, Politica, Historica, Ethica, Tuo genio magis convenientia intelligis, quorum refertus erit liber meus libera de rebus laturus & daturus judicia. Unum est de quo Te hîc compellare debeo. Negat Prodromus ille Cometam, ut Gedani, ita multò minùs aliis in locis, ubi altitudo Poli minor est, ut Romæ, Florentiæ, Bononiæ, Venetiis & in aliis Italiæ locis, tùm Ingolstadii, Horizontem subivisse, & per diem unum atquè alterum latuisse: Contrà verò ubi polus aliquantò elevatior est, ut apud Vos Holmiæ. Nempe elevatio poli Gedanensis ab Auctore observata est 54°. 22′. 52″. Venetiis 45°. 26, Bononiæ 43°, 54′, Florentiæ 43°, 46, Romæ 42°, 2′, Ingolstadii 48°, 36, ut apud Vos Holmiæ 58°, 56. secundum Varenium, secundum Apianum verò 60°, 36, tùm Upsaliæ 61°, 5′. Igitur sicut Amicos Italos & Germanos hac de re consulo, ita & Te ac per Te Upsalienses. His autem nunciatâ à me, quamvis de facie ignoto, amicâ & officiosâ salute, stimulum porrò addes, ut tàm propria promissa, quàm nostra vota impleant mittendo ad me, vel potiùs in medium Senatum Philosophicum ea, quæcunquè de argumento Cometico habent, singularia, cumprimis illa, quorum mentione salivam nobis omnibus Clarissimus Rudbeckius movit. Ecce verò me, qui viro illi longè Doctissimo, ut & tot aliis ejusdem commatis Viris, benè consultum cupio, in perenni memoriæ commendandis iis, quæ de argumento Cometico & ejus occasione ad promovenda humani generis commoda commentati sunt, & vel epistolis familiaribus mecum reciprocatis insperserunt. Quid enim magis nos decet quàm virtutem & veri scientiam, ex qua illa fluit, commendare, urgere, inculcare, hoc præsertim ferreo seculo, tàm sterili virtutum quàm feraci vitiorum? Vale, Vir Nobilissime, illustre rei literariæ & mearum rerum decus.

Hevelii singularis in designanda Cometæ orbita diligentia.

Artifici in sua arte crede.

Heveliani Prodromi prodromum Auctor Ricciolo & Kirchero mittit.

Hevelio Auctor assurgit.

Cometa hyemalis Horizontem in nonnullis locis subiit, in aliis nequaquam.

Elevationes poli variorum locorum.

Upsalienses apud Heinsium Auctor compellat.

Auctor multis Viris doctis & publico prodesse cupit.

Virtus unicè commendanda.

Seculum præsens ferreum, corruptum.

Holmiâ Hamburgum die 7. Junii Juliani 1665.

ALiquot simul Tuis præterito mense Majo decurrente exaratis rescripsi proximè. Ex illo tabellarius nil omninò mihi abs Te tulit literarum. Sed nec ab Upsaliensibus Mathematicis quicquam ad me pervenit, quo Tuum de Cometis opus luculentum exornari ac augeri possit. Hevelianum ejusdem argumenti Prodromum tradidit mihi perlegendum Illustrissimus Regni hujus Cancellarius, idquè proximis diebus: quem tamen excutere necdum licuit, quòd penes Oratorem Fœderati Belgii Isbrandium, hominem omnium scientiarum, ac præsertim rerum naturalium insigniter amantem, etiamnùm hæreat. Quantum primo oculorum conjectu licebat assequi, omnia illìc mirum in modum

Hevelianus Prodromus magni fit in Suecia.

Isbrandius laudatur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

accurata comparuêre. Quò magis indignor, Upſalienſes procraſtinare fidem polliciti ſuper obſervatis ſuis Tecum communicandis. Video in Belgio noſtro alia ex aliis ſcripta hujus argumenti quotidie in lucem prodire: quæ tamen Hevelianæ lucubrationi haud reſpondere aut componi poſſe, ſum certus. Vale.

Hevelius incomparabilis ab Heinſio judicatur. N. 23. ad 17.

Hamburgo Holmiam die 17. *Junii Juliani* 1665.

DUm Tibi pauca ad breve epiſtolium die 7. Junii Juliani abs Te datum, hodie vero 17. ejuſdem Kalendarii ad me perlatum ex tempore repono, mirari primùm & dolere ac queri debeo de tarditate tabellariorum literas noſtras ultrò citroquè deferentium. Te enim tunc literas meas Numero 25. inſignitas, ſed his rationibus publicis Numero 23. inſigniendas die 6. Junii Gregoriani cum tabellario Suecico miſſas, niſi me rationes meæ fallunt, accipere oportuit. At verò has tunc ad manus non perveniſſe Tuas, cauſſam divinare non poſſum. Illis meis, ſicut & poſterioribus die 9. ejuſdem ſtili datis, incluſeram operis mei caput & præloquium, de quibus judicium Tuum exſpecto. Hevelianum Prodromum in conſpectum Tuum jam veniſſe magnoperè gaudeo. Libenter judicium Tuum de eo intelligam. Quod Tu poſſes quoquè facilè ex Excellentiſſimo Iſbrandio Fœderati Belgii Oratore, Viro tantoperè laudato & talium non minùs appetenti quàm gnaro (cui reverſuro me meaquè ſtudia commendes velim: non majorem ejus experiri favorem optarem, quàm olim Petri Vogelſangii Oratoris itidem Veſtri in Aula Danica expertus fueram) expiſcari. Sed & ex Illuſtriſſimo, qui Tibi primus librum illum perlegendum commodavit, Regni Cancellario, non tantùm nomine, ſed & re (quod tot ejus Virtutes, dotes Magno Rege dignæ & merita loquuntur, & ego benè novi, converſationis ejus jucundiſſimæ honore per ſeſquiannum in Pomerania & Pruſſia potitus) Magno, de quo me aliquando illud Poëtæ uſurpaſſe fateor:

Iſbrandio ſuper Heinſium commendari cupit Auctor. Vogelſangius Orator Fœd. Belgii auctori amicus.

Magnus Comes Sueciæ Cancellarius laudatur, Benevolus ergà Auctorem,

Magnos poſſe Viros & magna exempla daturos
Suecorum in patria craſſoquè ſub aëre naſci.

Quâ occaſione, jure amicitiæ uſus, poſſes tanti nominis Viro Opus meum commendare, eique fidem facere, inventurum eum ibidem multa, quæ exquiſito ejus palato arridebunt. Bonam me Ampliſſimi Hevelii, quem quanti Illuſtriſſimus ille Comes & Cancellarius Magnus faciat, his oculis vidi auribuſque audivi, iniviſſe gratiam, quòd ex ejus Prodromo figuris Obſervationum Cometicarum Operi meo inſerendis adjungenda neceſſariò explicationis loco excerpſerim, teſtatur poſtrema ejus epiſtola die 17. Junii exarata, cujus en Tibi apographum. Sed & plura in hoc genere feci, de quibus Te jam antea monui. Atquè hæc documento erunt, me Virum illum in Aſtronomicis maximi Tecum cumque pluribus aliis facere. Id & Italiæ illa lumina, Ricciolus & Kircherus, ad quos nudius quartus excerpta illa miſi, Tibi verò particulam epiſtolæ ad hunc ſcriptæ mitto, videbunt. Plura addere tempus vetat. Sed hæc Tibi dabit proxima occaſio, Deo dante, quæ ſe die Martis futuro offeret, tabellario Danico equite hinc abituro. En Tibi pauca ſcitu de publicis rebus digna. Hollandica Tibi non mitto, ne noctuas Athenas mittam. Vale eximium rei literariæ meorumquè ſtudiorum præſidium & decus.

Et Hevelium.

Hevelium maximi facit Auctor, Ex Prodromo ejus quædam excerpta, imò & Compendium ejus operi inſerit.

Ricciolus & Kircherus è Societate Jeſu.

Heinſii amicitiam plurimi Auctor facit. N. 18. ad 18. & 19.

Holmiâ Hamburgum die 14. 24. *Junii* 1665.

QUæ ex opere Tuo delibanda ſitienti mihi appoſuiſti, multâ meherculès voluptate me perfuderunt, faciuntquè, ut cætera videre juris publici facta unicè deſiderem. Age igitur quod agis, operamque da, quantam potes, ne vanâ exſpectatione utiliſſimi laboris diutiùs lactemur. Quæ ad me

Heinſii judicium amicum de illa quæ Auctori cenſuræ ejus ſubeſſe voluit, ferì, & operis editionem urget.

harum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

harum lucubrationum pervenire voluisti, ea semel iterumquè avidissimè perlecta nunc en ad te recurrunt. Hoc autem mihi persanctè affirmanti volo credas, complura in iis mirificum in modum placuisse mihi, displicuisse nihil. Ne tu anxiæ & severæ reprehensionis censuras à me promittas Tibi incassùm. Hevelianum Prodromum Dantisco accepi proximis diebus à Pelsio nostro. Opus ipsum avidè & attentè non percurri solùm, sed & Fœderatorum Belgarum Oratori Domino Joanni Isbrandio perlegendum dedi, cum Illustrissimus Regni Suecici Cancellarius ejus ante dies hosce quatuordecim feciſſet mihi copiam, ut nuper significasse me recordor. De ipso Opere quid sentiam quæris? Consummata quævis de ingenio industriaquè Scriptoris cum mihi promisissem, omnia tamen spe atque exspectatione illic majora apparuerunt. In Fœderato Belgio, quantum agnosco, novi quotidie magno numero Scriptores proveniunt, qui idem argumentum sibi illustrandum proponant, & post hunc Roscium audent saltare, utinam tàm feliciter quàm fidenter! Rudbeckius cunctari pergit, ut ex hoc Schefferi Schedio proximis diebus ad me perlato dabitur colligere:

Hevelianum Prodromum se accepisse Heinsius gratulatur.

Eumquè magnifacit.

Et incomparabilem judicat.

Cum Rudbeckio non semel egi tuo nomine. Pollicetur is quotidie industriam suam, & jam conscripsisse quædam scio. Sed alibi hæret occupatus. Non omittam tamen urgere, & vel invito extundere aliqua, minimè, ut ex colloquiis ejus conjectare possum, contemnenda. Indicabam ipsi, quæ significaveras de Oratione Grævii. Statim videndæ ejus desiderio exardebat. Sed quia ignorabam rationem, quâ hùc posset adferri, effeci, ut hoc quicquid est, differret in adventum suum, cum post dies summùm quatuordecim iter ad vos cogitet. Hæc Schefferus.

Rudbeckii mora, occupationes, laus.

Ex quibus manifestum, ni fallor, fit, Rudbeckium plus æquo negocioſum, nobis vix vacare aut promiſſis suis posse, ut injurii omninò simus, qui illum à rebus gravioribus frustrà nitamur avocare. Si quid interim hujus argumenti Vir doctissimus idemquè humanissimus patietur sibi extorqueri, id amotâ omni procrastinationis ambage confestim ad te perferatur, opera à me dabitur. Vale.

Hamburgo Holmiam die 7. Julii Gregoriani 1665. *N. 25. ad 18.*

EN Tibi quæ nuperrimè de publicis rebus accepi. Inter quæ nec apicem à communi illo Amico invenias. Nihil enim literarum tunc, nihil & nunc accepi, quamvis industriam ejus ferè assiduâ & prolixiori scriptione provocem. Video non quemvis ad strenuè & indefessò studio exercenda humanitatis officia & literarum commercia aptum esse. Quibusdam id assiduò agere libet, sed non semper, aliis contrà semper, minimùm frequenter licet, sed rarò libet. Atquè inter hos defectus omnia humana versantur. Mihi in vita civili commercio literarum, per quas cum Amicis non secus quàm in convivio de rebus ad communem vitæ usum pertinentibus, ut est apud Gellium (l. 13. c. 11.) confabulari licet, nihil est suavius. Quo in officii genere me non esse negligentem, Tu quoquè Optime Amicorum Humanissime Heinsi, nosti, & videbis brevi, si Deus sinet, in Opere meo: cujus editio ut ab Amicis in Batavia Vestra absque mora inchoetur, precibus instò quàm possùm maximis. Clarissimum Isaacum Vossium, Magni Parentis dignum, quod tot scripta ejus reconditæ eruditionis plena docent, successorem, germanum Tuum esse Amicum accepi. Vellem Te parario in notitiam & amicitiam tanti Viri devenire. Cujus Parenti, de re literaria & puritate sermonis Latini (vel, ut emendatè & purè cum eo loquamur, de puri sermonis Latini usu) optimè merito, plurimùm me debere, & quotidianum ferè ejus discipulum esse, gratus agnosco. Memini cum in Galliæ visceribus antè XVII. annos agerem, Martinum Ruarum Virum Clarissimum & undiquè Doctissimum primum fuisse, qui mihi incomparabile illud Vossianum de vitiis Sermonis & Glossematis Latino-Barbaris opus ita commendaverit, librum esse maximè utilem, ex quo & Viros doctos purum Sermonem Latinum discere deceat & necesse sit. Et quis vel cristas demittere vel se subdere jugo liberali, vel

Silentium industriæ gravatæ est.

Defectu facultatis vel voluntatis ubiquè laboratur.

Commercium literarum jucundum & utile.

Vossium Patrem & Filium Isaacum magni Auctor facit.

Vossii liber de vitiis sermonis laudatur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Hoog.
107 B 47

Voſſius pater linguæ Latinæ incomparabilis magiſter.

ſpontè incomparabilis Magiſtri diſciplinæ erudiendum ſubmittere nolit, qui Servios, Severos, Manutios, Muretos, Sigonios, Scaligeros, Lipſios aliaquè illuſtriſſima cæli literarii lumina defectibus quibuſdam laboraſſe & priſtino munditiæ Latinæ nitori reſtituendos eſſe ad oculum demonſtrat? Poſſet verò & tanti Viri filius ac ſtrenuus imitator, non tantùm utilem, ſed laudabilem conferre ſymbolam (de qua ipſa voce quæ non Optimus ille Doctor doctos quoque docuit pulchra & ſolida!) velut ad cænam Philoſophicam, ad opus illud Cometicum, quod molior, & Tu Tibi tantum placere toties teſtaris. Placeret, credo, omnibus, ſi Tu Ariſtarchum agere velles. Non refugit hoc nomen Magnus ille Voſſius, ſed & ὁ μαιευτὴς Parens Tuus. Verùm ego moleſtus Tibi eſſe, curis publicis occupato, importunâ petitione non pergam. Sed ad Voſſium revertar. Poſſes illi ex Te ipſo dicere (literis ad me miſſis, quibus meas adjungerem ſocias) eum hîc nobis ſatiſfacturum, & gratiſſimam ſymbolam collaturum, ſi nimirum, an & quantum ſidera in hominem agant, tùm an & quare Cometa bona quoquè prænunciare dici poſſit, nobis expoſuerit. Magnum, crede mihi, accederet rei noſtræ, illi dico operi, cujus tantam in Te ſuſcepiſti curam, momentum, ſi Vir primi in Senatu Philoſophico ſubſellii aliquid ſuæ & paternæ exiſtimationi conveniens in medium adferret. Sed de hoc ſtatue, quod ex uſu ſiet. Ego enim quicquid hîc conor, ago, ſolas publicas utilitates me ante oculos habere teſtor. Ideò librum hunc, quamprimùm per typographi & chalcographi induſtriam fieri poterit, publico dabo, & limæ induſtriam propriamque laudem poſtponam publicæ utilitati, cui plurimùm, ſed & Tuæ, Tuique ſimilium amicitiæ, cui multùm debeo. Certus itaquè eſto me nec Ubſalienſia tandiu exſpectaturum, ut inde editio libri impedimentum, & Veſtra vota cum meo in publicam utilitatem ſtudio juncta detrimentum aliquod capiant. Atquè eodem modo, aliundè ſat diu exſpectans vel ex æquo, vel ex promiſſo debitas ſymbolas, niſi hæ in tempore adfuerint, agam. An autem illi rem rectè curârint, Veſtrûm erit judicare, qui frequentem Senatum Philoſophicum conſtituetis. Celeberrimus ille tot ſcriptis in publicum editis Caſparus Schottus è Societate Jeſu aderit Vobis, ſociumquè ſe adjunget, miſſis ad me permultis ex Italia, Germania, Gallia & aliunde obſervationibus & typis Cometarum, imò & judiciis de judiciis Aſtrologicis. Hæc omnium non exiguum ornamentum operi meo adferunt. Prodromum Cometicum Hevelii accepiſſe Te gratulor: ut &, eum Tua vota non tantùm æquaſſe, ſed & ſuperaſſe. Næ ille Vir ad unguem mihi factus in Aſtronomicis videtur. Nudius quoquè tertius * Michaël Kirſtenius Vir hac in Urbe inter Doctiſſimos meritò ponendus, quiquè ut πρώτιστος Clariſſimo Hevelio, de Aſtronomicis judicium ferens jure audiendus eſt, ſingularem ei laudem inventæ orbitæ Cometicæ & exploratæ deviationis tribuit. At verò illum tunc demum ad unguem factum dicemus Aſtronomum, poſtquam emiſerit in lucem ſuam illam Cometographiam tandiu deſideratam quandiu promiſſam. Hæc enim dubio procul demorſos ſapiet ungues, & promet multorum annorum & diurnorum pariterquè nocturnorum laborum felicem induſtriam. Libri illius exemplum Tibi ab auctore donatum ex apographo literarum ejus ad me die 2. Junii datarum, quod me Tibi miſiſſe recordor, jam cognoveris. Permultos, ut eſt ſeculis, noſtro quoquè, major ſubinde inſitus ſcribendi pruritus, *agere in hac ſcena geſtum, ſpectante iſto Roſcio* (quod olim Cicero mirabatur) omninò verum eſt totius orbis innumeris exemplis, non ſolius Bataviæ Veſtræ. Huic utinam armata ſaltatione tàm iniqua abſtinere in præſentia licuiſſet! & in mari quidem, ſævo & infido elemento. Sed jam finire me charta & hora & res ipſa jubet. Adjungo epiſtolam Rautenſteinianam, quæ Tui tàm amicam & honorificam mentionem facit, nec non epigramma ad Illuſtriſſimum Fredronem Caſtellanum Leopolienſem Clari nominis Hiſtoricum gentis noſtræ, cùm & Heinſianum nomen hîc inter Magna nomina ſit relatum. Vale.

Voſſium Iſaacum magni Auctor facit.

Auctor nil ſe hîc niſi publicæ utilitatis ſtudio agere teſtatur.

Ideò operis editionem ſe maturaturum promittit.

Schottus laudatur, Ejus communicatio ampla, varia continet egregia.

Hevelium magni ab Heinſio fieri Auctor gratulatur,

Ejuſque meritis debitum teſtimonium dat.

**Kirſtenius laudatur,*

Ejus de Hevelio judicium.

Roſcio ſpectante geſtum in ſcena aguntur, qui præſente excellentiſſimo in aliqua arte viro viribus imparia tentant.

Heinſii patris laus.

Holmiæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Holmiâ Hamburgum die $\frac{20}{30}$. *Junii* 1665.

N. 19. *ad* 20.

QUoties ſtimuli atquè calcar à me ſubduntur Tibi, ut procraſtinationem operis Cometici detexendi omnem abrumpas ac procul habeas, toties de re literaria univerſa me mereri, ut qui optimè cenſeo ac perſuaſum habeo, ut ipſe certò credam. Quapropter opinari Te nolim, aut affectui ſtudioquè rerum Tuarum me nimium hîc indulgere, aut Tibi os ſublinere & fucum facere, qui omnes aſſentationis abjectæ ac degeneris cauſas, ſi quis alius, à moribus meis arceo atquè excludo. *Stellam ipſo meridie ad veſperam uſquè diurno cælo antè duos propemodum menſes in hac conſpectam civitate à plurimis ſcio: quo apparuerit die non ſatis memini. Accuratius ad omnia Tua nunc reſponderem, quæ poſtremis Tuis die 13. Junii Gregorianæ æræ exaratis complexus es, niſi ipſam ad Upſalienſes amicos epiſtolam miſiſſem proximis diebus, ut ceſſantes Fabios hoſce Cunctatores officii denuò admonerem, & ad fidem liberandam inſtigarem. Ad privata quod ſpectat, ex domeſticis intelligo, quæſitum me nudius tertius domi meæ à Rudbeckio, cum in publicum jam prodiiſſem. Alii addiderunt, necdum parata illum in ſcriniis habere, quæ ſuper Cometis nuperis diſſerenda abs ſe fore mihi erat pollicitus. Curabo in hoſpitium ejus inquiri, & niſi ipſe mihi adeſt die craſtino, ad illum domo excurram. Quantum licuit cognoſſe, Heveliana mirum in modum videre geſtiebat. Sed ipſe ſua proferret mallem, quod feliciter poteſt præſtare, quàm alienis ſcriptis perlegendis inhiaret. Tu Vale Lubienieci Nobiliſſime, & mihi velle, ut hactenus, perge.

Heinſius operis editionem apud Auctorem urget,

Id ſe ſincerè & boni publici ſtudio agere teſtatur.

Aſſentatio animi degeneris index.

**Stella meridie Holmiæ viſa.*

Cunctatorem officii agere noli.

Hamburgo Holmiam die 14. *Julii S.N.* 1665.

N. 26. *ad* 19.

ACres profectò admoves mihi, quo editionem operis mei quàm ocyſſimè maturem, ſtimulos. Nempe enim non ſolùm amicæ monitionis, quæ & ipſa efficaciter urgere ſolet, eum præſertim, qui ſuâ ſponte in officia amico præſtanda fertur, ſed & publicæ utilitatis, ac inde provenientis laudis. Quid enim iſtis validius eſſe poteſt? Crede mihi niſi objecta haberem tot laborum aſſiduorum, & haud levium profectò, impedimenta, Tuis & Illuſtriſſimi Rautenſteinii (ut vides ex litteris ejus die 2. & 6. Julii datis, in quibus invenies etiam quæ ad Te pertinent) aliorumquè Amicorum votis jam ſatiſfeciſſem. Nam etſi Ubſalienſes, Lugduno-Batavi aliique nonnulli in Senatum Philoſophicum vocati ſeriùs ſe ſiſtant, hoc tamen editionem Operis non retardaret, niſi alia adeſſent obſtacula. Quæ tamen quantum poſſum removeo, nec in me quicquam induſtriæ deſiderari patior. Cæterùm & habent jam Amici in Hollandia bonam operis partem, ut & typos Obſervationum Cometicarum ferè xx. æri incidendos, habent & ſtimulorum, quos induſtriæ eorum adhibeo, eamque incito, ſatis. Ideoquè ſpero eos vel jam feciſſe, vel propediem facturos eſſe operis initium. Ecce verò dum hæc ſcribo, literas ab eis ante triduum datas accipio: quæ nunciant eos jàm manum admovere operi, chartâ comparatâ, & typos illos obſervationum Cometicarum ſculptori jam jam tradituros fuiſſe. Verùm iterum iterumquè monent illi, ut editionem operis, quæ meis fiet, Deo dante, impenſis, privilegiis neceſſariis ut aliorum nonnullorum Principum, ita & Præpotentum Ordinum Fœderati Belgii, contrà fraudem & vim avarorum, plagiariis, judice Martiali, accenſendorum, muniam, quâ de re videbis quid & communis Amicus Ratiſbonenſis ad me pro ſolito candore ſcribat. Crede mihi vera dicenti, ſum quidem ab omni ambitione avaritiaquè alienus. Nollem tamen ſumtus haud profectò exiguos, idquè hoc rerum mearum ſtatu, dum me cum numeroſa, denarium nempe numerum ſuperante, imò duodenarium æquante familiâ in peregrino ſolo ſola induſtria Dei munere alit, fruſtrà facere. Tuum hîc quoquè conſilium exſpectabo, qui me auctoritate Tua apud Patres

Stimulis efficacibus amicæ monitionis, publicæ utilitatis & laudis cedendum eſt.

Auctor ipſe operis editionem urget quantùm poteſt.

Huic ut privilegia neceſſaria procuret, monetur.

Auctor privilegia illa rebus ſuis convenire oſtendit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Patriæ multum juvare poſſes: jam autem non pauca ſpecimina operis mei oculis luſtraſti. Quacunque verò in re monitum me volueris, jure veri Amici uteris in eum qui obedire ſe eſſe paratum ait. Magno cum deſiderio exſpecto quid boni Clariſſimus Rudbeckius ad Te attulerit. Velim enim ſcias & illi Viro, mihi de fama notiſſimo, dicas, illum Tibi, Te mihi, me verò pluribus ſpem quorundam ſingularium in hoc argumento Cometico, quæ ideò illi ab ejus manu præſtolantur, feciſſe. Verùm-tamen horum exſpectatio curſum ſtudii mei non ſiſtet: quamvis cuperem, ſi per Veſtra vota monitaquè & publica commoda liceret, pluſculum otium habere, quò mea iſta in publicum proditura, non tanquam impetu quodam immaturo excuſſa, &, ut vides, deproperata, ſed quaſi à cogitante atquè à generante, ut alicubi Suetonius loquitur, exarata compareant. Pleraquè enim ſine debita cura in chartam effunduntur: & tanta eſt laborum meorum irrequietorum multitudo, ut neceſſe habeam, etiam contrà Platonicum monitum τῷ περισσομένῳ ἐπακολουθεῖν τὸ περίεργον μέρος: [operi incumbere horis ſuciſivis.] Itaque vereor ne & περίεργον ἀναλώμω [ſuperfluum ſumtum præter putatas rationes] faciam, quod omnes prorſus rationum mearum circulos turbaret. Sed ſpero divinam miſericordiam candoris mei bono publico conſecrati rationem habituram, & Vos, tanti judicii tantæquè auctoritatis Viros, qui me in theatrum propellitis, favorem mihi apud ſpectatores conciliaturos, ne me oleum & operam perdidiſſe querar. Valc, Vir Nobiliſſime, Humaniſſime, Amiciſſime, longum & proſperè.

N. 21.

Rudbeckiana cum deſiderio exſpectat Auctor & alii.

Publica commoda privatis rationibus præferenda.

Libri cum cura, quantum fieri poteſt ſcribendi.

N. 20. ad 21. & 22.

Holmiâ Hamburgum die 7. Julii Gregor. 1665.

AD amicos Ubſalienſes, Schefferum inprimis, ſcribo frequenter, coſquè adhortari non deſino, ut Rudbeckium promiſſorum admoneant. Poſtremùm ſcripſi hoſterno die: ultimaſque tuas meis addidi. Reſponſi quicquid ad me perferetur, ejus tibi copiam confeſtim ſum facturus. Rex ipſe Ubſaliam ſeſe excurſurum eſſe jam pridem minitatur, ut illa in civitate ſtudiis bonarum artium ſedulus aliquamdiu incumbat. Iter propoſitum morantur nuptiæ ſplendidiſſimi Comitis Totii qui Erici Oxenſtiernæ τῷ κανκελάτῳ, quem Virum ingenio Excellentiſſimum Regni Suecici Cancellarium ante hoc octennium vidimus, filiam propediem ducturus eſt domum. Deſponſata eſt etiam Comiti Cönixmarckio, illi, qui Orator à Svecis in Gallias deſtinatur, filia hujus Cancellarii per omnia Magni, qui nunc clavo rei Svecicæ ſedet adfixus, novennis puella. Chriſtianum Hugenium ſuper Cometa non eſſe abs te compellatum, miror. Vale Vir Nobiliſſime.

Rex Sueciæ ſtudiis operam daturus Upſaliam iter parat.

Oxenſtiernæ Erici Cancell. Sueciæ laus.

Magnus Comes laudatur: filiam Cönixmarckio deſpondet.

N. 27. ad 20.

Hamburgo Holmiam die 11. Julii Juliani 1665.

QUid de Clariſſimo Rudbeckio factum eſt, quem nuper Holmiæ fuiſſe Tequè quæſiviſſe ex domeſticis Tuis intellexeras, nunc verò nullam ejus rei mentionem injicis? Falſuſne ille rumor fuerit, vel quid tandem huic rei ſubſit, ſcire ex Te aveo. *Qui ſi velis & conveniens ac conſultum judices, incluſas ad Clariſſimos illos Viros Rudbeckium & Fornelium mittes. Sperare quidem meritò poſſum, Viros illos ab egregia eruditione & humanitate multùm laudatos veniam mihi daturos, quòd quietem vel certè alia graviora negotia eorum turbârim. Imò & grato animo accepturos meas haſce literas, ut in ſe ita & in rem literariam propenſi ſtudii indices opinari & ominari liceat. †Verum-tamen hac in re judicio Tuo ſtare decrevi. Gratulor celeberrimæ illi Academiæ de tanto honore, quo eam Majeſtas Regia, ſtudiis humanioribus imbuenda, beabit. Gratam mihi rem feciſti porrò, quòd me de nuptiis Illuſtriſſimi Comitis Tottii, fama meritorum inclyti Sueciæ Senatoris, quem mihi faventem ante XVI. annos in Gal-

** Upſalienſibus inſcriptam epiſtolam Henſio Auctor commendat.*

†Upſalienſi Academiæ præſentiam Regiam maximum decus allaturam Auctor gratulatur.

Tottii Comitis laus & priſtina erga Auctorem benevolentia.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

in Galliis, potiſſimùm verò in Pomerania ante octennium expertus ſum: nec non de ſponſalibus alterius Comitis Königſmarckii reddideris certiorem. Gratulor Tottio de lectiſſima Virgine, cujus Avum Axelium veſtràs Grotius verum Politicum, Voſſius verò Magnum appellavit, Orbis verò talem novit & prædicat, Patrem autem ingenio feliciſſimo & doctrinâ ante tempus maturum, brevi ſpatio vidit ætas noſtra, ut de eo meritò dicendum ſit illud, quod de Achille Poëta dixit:

Oxenſtiernii Axelii laudes.

Tùm & filii ejus Erici.

Ingenia præcocia rarò durabilia.

Oſtendent terris hunc tantum Fata, neque ultra
Eſſe ſinent - - -

Gratulor & Königſmarckio de lectiſſima itidem Virgine, quæ paternum genus ab illo verè Magno Comite & Magno Regni Cancellario, maternum à Sereniſſima Principum Palatinorum ducit familia, quæ ut olim in Imperio Romano, ita nuper in Suecia diademata & mitras Electorales Ducaleſquè multâ cum gloriâ gerit. Equidem nec à votis nec à rerum mearum rationibus fuerit, ſi Illuſtriſſimis Comitibus, Magno illi, cui ego magnis nominibus devinctum me agnoſco gratus, & Tottio, quanti utriuſquè merita & favorem faciam & qualicunquè teſtimonio publico, in opere ſcilicet meo, celebrare ſtudeam, datâ occaſione expoſueris. Nempe ſciant & illi me *ingrati animi crimen horrere*, ſicut alicubi Cicero ad ſuum Atticum ſcribit. Expedit vero tùm rerum mearum ſtatui, tùm præcipuè huic inſtituto operi, Viros illos omni ex parte Illuſtriſſimos habere Fautores & Patrones. Chriſtianum Hugenium à me ſuper argumento de Cometis non eſſe compellatum, miraris? Mirarentur alii fortè ſi id feciſſem, & ignotus ignotum appellaſſem. Et ego quidem jure hominibus in Republica litteraria viventibus conceſſo uſus ſum in nonnullos Viros eruditione, & quod cumprimis ad inſtitutum meum facit, Mathematicarum rerum ſcientiâ præclaros, quos compellavi literis, & de hoc argumento conſului. Sed in Clariſſimum Hugenium, ſolo nomine mihi notum, id juris uſurpare mihi nolui. Sumam tamen id, & audaciam, ſi Tu Tuis literis, ad eum per me miſſis, dederis. Quod ut & erga Clariſſimum Iſaacum Voſſium, me id nuper abs Te rogante, facias iterum iterumquè peto. Simul autem ut memor ſis privilegii ab Illuſtriſſimis & Præpotentibus Ordinibus impetrandi. Ego autem memor ero officii, ut ubicunque occaſio ſe obtulerit, quanti ocellum Reipublicæ litterariæ & pupillam libertatis Bataviam æſtimem, publicè in illo meo opere teſter. Cui Amicos manum jam admoviſſe, cùm operis partem primam, figuras obſervationum Cometarum & chartam ad manum habuerint, ſpero. Dabo operam, ſi vivo, juvante Deo, ut operi addam Indiculum non tantùm Cometarum, ſed & eventuum triſtium & lætorum, qui eos ſecuti ſunt, debita cum cura annotatorum, ut profeſſo ſtudio Patronum agam Illuſtriſſimorum illorum cæleſtium Conſiliariorum bona bonis, mala malis edicentium. Id conſilii nonnullis Amicis indicatum valdè arriſit. Ideò unus de illis verſionem ſecundi hujus tomi Germanicam à me jam poſtulavit. Sed & Ampliſſimus Urbis hujus Conſul Dominus Bartholdus Möllerus (cujus ut meritis, ita & judicio in Republica literaria multum eſt tribuendum) inſtitutum hoc ſibi placere & publico utile fore dixit. Atquè id & ego ſperare audeo. Video enim nondum ab Optimis quoquè & accuratiſſimis Cometarum Cenſoribus Eckſtormio, Alſtedio & Ricciolo omnes in album Illuſtrium Phænomenõ fuiſſe relatos. Eckſtormius quidem 230. Alſtedius 160. Ricciolus 154. putat. Ego ſpero me rationes ad 300. numerum (quanquam nihil certi ea de re definire adhuc poſſum,) productum. In ſemeſtribus quidem annotandis non parùm, favente Deo, profeci. Nam cum Eckſtormius duos, Alſtedius totidem, Ricciolus tres, Hevelius 4. numeret, ego jam octo inveſtigavi. Hæc dum ſcribo, adfertur mihi epiſtolium à Clariſſimo Viro D. Mich. Kirſtenio, Gymnaſii hujus Prof. Doctiſſimo, qui illos Menagianos verſiculos Græcos me rogante ita vertit: Alter Tibi inſcriptus ita ſe habet:

Magni Comitis laus, uxor, filia.

Palatinorum Rheni familia laudatur.

Favor Magnorum Virorum honeſtis artibus eſt conciliandus.

Ingrati animi crimen fuge.

Hugenium à ſe non compellatum eſſe Auctor excuſat.

Compellare tamen velle promittit.

Batavia laus.

Hiſtoriam Cometarum ſcribere Auctor conſtituit.

Id conſilii Amicis placet.

Möllerus Conſul Hamb. laudatur.

Cometarum catalogus augeri poteſt.

Cometarum ſemeſtrium numerus.

Kirſtenii laus, verſuum Menagianorum verſio.

Heinſiaden

Heinſium amore dignisſimum Menagius judicat.

Heinſiaden adamo, nam dignus amore, & amari.
Is nec amare poteſt, quiſquis amat minimè.

Menagii humanitas.

Alter mihi
Dicar amantis amans: inimicum laudo merentem
Exitio nullis, omnibus auxilio.

Auctoris erga Bataviam benevolentia.

Bataviæ laus.

Allatæ mihi ſunt & literæ ex Batavia Veſtra, quæ me pro conſervanda patriæ Tuæ cariſſimæ, cunctis verò bonis, utpote Muſarum & libertatis domicilii commendatiſſimæ, concordia & reſtituenda æquâ pace vota in intimis cordis penetralibus concepta apud Te exſolvere faciunt. De ſcriptis à Clarriſſimo Rudbeckio adhuc editis, rogante Amico quopiam, velim me certiorem reddas. Vale, Vir Amiciſſime, & fave conſtanter..

N. 21.
ad 23.
& 24.

Holmiâ Hamburgum die 15. *Julii Gregoriani* 1665.

Upſalienſes cunctantur, erga Heinſium benevoli, Prodromum Hevelianum ab eo expetunt.

Schefferus Heinſii vota apud Collegas promovet.

Octavus dies nunc agitur, quòd ultimò Tecum agebam. Exin comparuerunt binæ abs Te $\frac{6}{16}$ & $\frac{10}{20}$ Junii menſis die exaratæ, quas, uti omnes Tuas, habui profectò acceptiſſimas. Upſalienſes me invito cunctari pergunt. Habui nudius tertius à Rudbeckio epiſtolam, quâ narrat ſibi nolenti nuper hinc digrediendum fuiſſe, me fruſtrà domi meæ quæſito, petitquè copiam ſibi quamprimùm fieri Heveliani Prodromi. Schefferus poſtremis ſuis XXVII. Junii die exaratis hæc ad me: *Serò Tuis litteris reſpondeo. Nempe eo tempore, quo tradebantur mihi, Rudbeckius & Fornelius aberant, & quia ambo verſabantur Holmiæ, ſperabam fore, ut Te convenirent ipſi, dequè iſtis omnibus coram Tecum agerent. Nunc ait Rudbeckius, ſe quidem quæſiviſſe Te domi Tuæ, ſed non reperiſſe, mox cum navigio coactum abire, in quo neſcio quas arbores peregrinas habebat collocatas. Fornelio litteras tradidi, ut præcepiſti. Ait nil ad eas poſſe reponere, niſi viſo priùs Clariſſimi Hevelii libello, quare ut mittatur ſibi, ipſum eſſe Tecum acturum. Litteras illas interea ſervare, niſi planè remitti velis ſtatim: quod nunciare poteris cum proximo tabellario. Rudbeckium & antè ſæpius, & nunc denuò admonui officii ſui, monſtratis Tuis litteris, ſed præter pollicitationes necdum quicquam potui extundere. Spero tamen operam daturum, ne de eo conquerendi juſtam tandem habeamus cauſſam.* Hæc ille. Quapropter ne in me moram eſſe Amici illi tàm lenti cauſſarentur, miſi nudius ſextus Ubſaliam Hevelianum Prodromum, quem Auctor ipſe munus ad me venire voluit. Rudbeckius Vir eſt egregiè doctus & ſagax naturæ indagator, ſed multis curis diſtrahitur, ideo fieri vix poteſt, ut omni negotio & omnibus Amicorum votis plenè ſufficiat. Studio Anatomico gloriæ multùm jam olim eſt conſecutus: cùm ſint qui vaſorum lymphaticorum inventum in corpore humano ad hunc auctorem referri volunt. Nunc re Botanicâ impenſè capitur & gaudet, ut ex Schefferi epiſtola ſubodorari jam quodammodo potuiſti; atquè hùc curas potiſſimas frequenter intendit. Non deſinam hominem per monitores aſſiduos obtundere, dum fidem ac promiſſa tandem aliquando liberet. Pro Hevelianis ad Te, & pro Tuis ad Kircherum exaratis gratias ingentes ago. Quid ego, quid alii de Heveliano hîc terrarum ſentiamus Prodromo, ut ipſi Hevelio per me innoteſcat, operam dabo. Domino Iſbrandio Viro omnis eruditionis amantiſſimo, Tuas illas exhibui legendas, in quibus tàm honorificè nomen ejus expreſſiſti. Faxo & Illuſtriſſimus Cancellarius aliquando ex me intelligat, quo à Te habeatur loco. Rempublicam quod attinet, advenit ex Pomerania diebus proximis Archiſtrategus Wrangelius Vir militari ſcientiâ domi foriſquè Clariſſimus. Advenit etiam ex Scania Banerius Campiductor, uterquè hùc cum aliis Procerum nonnullis Regio mandato evocati. Unde multis perſuaſum certò eſt, ut credant in Moſcos arma fore ſumenda, niſi pacis leges & illa parte religioſius quàm fit hactenus, ſervantur. Rex Upſaliam necdum eſt profectus, profectu-

Heinſius Upſalienſibus de Prodromo Heveliano gratificatur.

Iſbrandius laudatur.

Wrangelius Sueciæ Archiſtrategus laudatur.

Suecis à Moſco non ſatisfit.

rus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

rus tamen brevi, post confectas Comitis Tottii nuptias, quæ crastini die celebrabuntur illum inter & filiam Erici Oxenstiernæ, Magni olim Suecorum Cancellarii primogenitam. Vale.

Hamburgo Holmiam die $\frac{18}{28}$. *Julii* 1665. *N.* 28. *ad* 21.

BInæ meæ die $\frac{6}{16}$ & $\frac{10}{20}$ Junii elapsi scriptæ, quòd simul ad Te delatæ fuerint, hæc caussa fuit, quòd priores alipedi Veredario Danico, posteriores tabellario Suecico tradiderim. Periisse meas postrid. Kal. Jun. Gregor. ad Te datas, quas illi Veredario curandas per Amicum, ni fallor, commiseram, vehementer doleo. Utquè Tibi resarciam jacturam, en Tibi earum apographum. Velim semper literas meas ad rationes revoces & Indiculum, quem præfigere soleo, consulas, ut Te de fide & industria tabellariorum doceat. Ego omnem dabo semper operam, quam adhuc adhibui, ut meæ omnes ritè ad Te perferantur. Hoc etiam mihi dolet, quòd nec Rudbeckius nec Fornelius Te compellârint, cùm Holmiæ essent. Ignoscendum illis est, ex lege æquitatis & amicitiæ, utpote quos propriæ occupationes distinent. Rudbeckianorum scriptorum catalogum abs Te opperior. Accepi virum esse multâ & solidâ eruditione in Physicæ aliisquè Philosophiæ partibus instructum. Ideò tanto magis opto, ut aliquid singulare, quod operi meo inserendum insignis eruditio & humanitas ejus nobis promittit, mittat nobis, cujus Schefferianæ spem nobis facere non desistunt. Existimo & meas literas ante octiduum ad eos exaratas, incitamento eis fore: dummodo eas dignas, quæ illùc mittantur, judices. Opto, Rudbeckius bonis avibus sub ipsa Arcto Hesperios hortos instauret in adventum Maximi Hospitis, Serenissimi scilicet Regis, quem indoles eximia & prudentissimum consilium per bonas artes ad bonæ mentis templum ducit. De solemnibus Tottianarum nuptiarum auspicatissimis lætum nuncium proximè abs Te præstolor. Rogavi nuper, idquè etiamnum repeto, ut me illi, sed & Illustrissimo Comiti & Cancellario Magno (quod quidem Te facturum esse postremis Tuis addixisti mihi) commendes. Utriquè enim notus sum & multùm debeo, sicut & Illustrissimo Wrangelio, Heroi Clarissimo, cujus patrocinio & favore me in Pomerania ante quadriennium gravisum esse singulari, agnosco & semper celebrabo gratus. Bellum, minimè bellum, nec Moscis, feræ licet & levis fidei genti, opto. Quin potiùs ut illi & omnes Christiani populi, justitiæ & fœderum legibus adstricti, almam & stabilem obtineant pacem, quam sapientissimè **justitiæ* opus sacra pagina vocat, pacis matrem, nutricem & altricem ac custodem indicans. Gratissimum porrò mihi fuit in Tuis legere, me jam & exiguos illos meos conatus, †Excellentissimo non tantùm Dignitate, sed & Eruditione ac Probitate Domino Isbrandio per Te innotuisse, imò commendatum esse. Perge, Amicissime Heinsi, in meis studiis conatibusque, publico bono addictis, ad optatam metam promovendis. Et jurè quidem. Nempe quia motor eorum juxtà Illustrissimum Rautensteinium (qui Te in postremis suis die 20. Julii datis plurimùm salvere Tibiquè paratissima obsequia & constantem affectum deferri jubet) fuisti. Velim præterea me juves in consequendo contrà furtivam impressionem libri privilegio apud Præpotentes Ordines Vestros: quibus libertatis caussâ sicut omnes boni plurimùm debent, ità id juxtà cum voto pro eorum totiusque gentis vestræ bono profitetur gratus patruus meus Andreas Lubieniecius Septuagenario major in extima Borussia agens, à quo hodie literas accepi. Sed jam Vale ac me constanti favore complectere.

Commercium literarum diligenter colendum.

Upsalienses excusantur.

Æquitas omnia in melius interpretatur.

Rudbeckii laus.

Auctoris in ejus studia Botanica benevolentia.

Regibus artes bonæ & studia liberalia conveniunt.

Wrangelii laus & Auctoris gratus in eum animus.

Bellum ne barbaris optes.

Pacem justam omnibus precare.

**Justitia pacis genitrix, nutrix, altrix, custos.*

†*Isbrandi laus: Ei se per Heinsium innotuisse & gratiosum factum esse Auctor gratulatur.*

Batavia laus.

Lubieniecius Andreas Auctoris patruus in Batavos gratus.

Holmiâ Hamburgum die $\frac{12}{22}$. *Julii* 1665. *N.* 22. *ad* 25.

AD Tuas $\frac{6}{16}$ & $\frac{10}{20}$. diebus Junii mensis exaratas rescribebam proximè. Nudius tertius alias à Te accepi die Quintilis septimo scriptas, quibus brevi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

ter nunc reſpondebo. Diem Mercurii mittendis in patriam litteris deſtinavi jampridem, quòd ſingulis hebdomadis ad minimum ſemel convenire ſcripto Patriæ Patres ſim juſſus. Unde fit, ut Te eâdem operâ eodemquè die ſoleam compellare. Quod ad Iſaacum Voſſium ſpectat, multus mihi familiaritatis uſus cum illo à teneris fuit, potiſſima tamen inter nos neceſſitudo vigebat, cum in Aula Sereniſſimæ Reginæ Chriſtinæ (quæ, ut noſti, permultos Viros literatos & literarum ſtudioſos ad ſe pertraxerat) uterquè unà ætatem antè annos hoſce quindecim ageremus. Anno 1651. miſſum me in Italiam literis frequentioribus eſt proſecutus is ipſe Voſſius, ſic jubente Reginâ cujus mandato id iter à me inſtituebatur. Reſtituti poſtea uterquè lari paterno Hagæ Comitum per biennium trienniumvè pari animorum nexu conſtricti unà viximus. Ut emigravi inde in hunc Septentrionis angulum, refrixit inter nos quodammodo priſtinæ neceſſitudinis proceſſus, & magnam partem eſt ſufflaminatus, me ad negotia publica, illo ad ſtudia eruditionis privata converſo, nec non ad officia commercii literarii diligenter præſtanda tardiore, quod ut ipſe in illo ſæpè expertus ſum, ita non auſim polliceri fore, ut Tibi magis accuratum atquè exactum ſe probet hâc in re, quàm mihi ſe probavit hactenus. Ingenium ejus hâc in parte cùm abundè mihi exploratum ſit, amo hominem nihilominus conſtanter, ſed ſic, ut nulla illi à me moleſtia per literas paulò frequentiores exhibeatur. Quam de ſe ſpem facerent Upſalienſes, proximè ſignificavi. Poſt illud tempus de iis nihil omninò intellectum eſt mihi. Interim privavi me ipſum Prodromo Heveliano: quo iterum iterumquè perlecto multùm profeciſſe poteram, dum horum lucubrationes animi incertus exſpecto. Rautenſteinianam epiſtolam remitto Tibi, gratiaſquè, quantas poſſum, ago pro ea mecum tàm amanter communicatâ. Rogavi Te jam antè, ut Virum omnibus Virtutis, doctrinæ ac induſtriæ numeris abſolutum propiùs mihi conciliares, idemquè denuò nunc Te rogo. In negotiis civilibus inquè Republica adminiſtranda quantus eſſet, minimè ignorabam. Sed deverti illum quandoquè ad hæc Muſarum ſacra, quibus haud modicè & ego capiebar olim, illud eſt, quod neſciviſſe me hactenus fateor & ingenuè agnoſco. Ille tamen nimis honorificè de me meiſquè Muſis ſentit, quod in nonnullis ejus epiſtolis, Te ſuggerente, jam perſpexi. Ut de Fredrone, per Rautenſteinium tàm feliciter laudato, ſubindices plura, quàm ex ipſo epigrammate licuit mihi indagare, etiam atquè etiam Te obſecro. Nec non ut in opere Tuo maturando pergas. Cui tàm exculto, tàm erudito ſi ornamentum aliquod à vena mea Poëtica poſſet addi, eò ſanè operam omnem libentiſſimus conferrem. Sed & illa jam pridem exaruit atque excœcata eſt per moleſtas tetricaſquè haſce occupationes, quæ me piſtrini in modum exercent; & ſi quid fontis Caſtalii etiamnùm in hoc reſiduum eſt pectore, id defæcatis Tuis lucubrationibus obſcurandis conducet magis quàm ſplendori iis conciliando & famæ acquirendæ. Ad publica ut veniamus, Rex Upſaliam profecturus ex hac civitate ferebatur, uti non ſemel ſignificaſſe me commemini, ſed intervenit rei neſcio quid inopinæ atquè inexſpectæ, unde factum ſit, ut iter propoſitum denuò nunc differatur. Proximis diebus Civitas Nicopia inter præcipuas regni hujus meritò numeranda, tota conflagravit cum ædificiis, tàm publicis, quàm privatis, etiam cum arce Regia, quam Regina mater Maria Eleonora Guſtavi Magni conjux habitandam ſibi olim ſelegerat. Civium adhæc nonnulli incendio âbſumti ſunt, nonnulli & undâ, dum incendium vitabant, ſubmerſi periêre. Ruſſos armatâ manu imminere limiti Succico nuper nuntiabatur. Nunc adferuntur pacatiora de illis, nempe legationem ſplendidam ſatis propediem in hac Aula eſſe illinc exſpectandam. Vale Vir Nobiliſſime, & mihi benè velle perge.

Voſſius Iſaacus Heinſio à puero amicus, in Sueciam unà cum eo vocatus.

Heinſius à Regina Suecie in Italiam mittitur,

familiariter Voſſio aliquot annis uſus.

Amicitia copiſtavis, citrà literarum commercium quoquè, eſto.

Rautenſteinius laudatur: propiùs ei conciliari Heinſiusoptat.

Fredronem à Rautenſteinio feliciter laudatum Heinſius judicat.

Heinſius carmine opus hoc ornare an debeat, per modeſtiam dubitat.

Regis Suecie iter Upſalienſe differtur.

Calamitas nulla ſola. Incidit in Scyllam, qui vult vitare Charybdim.

Moſcus pacem cum Sueco initam non ſatis fideliter ſervat.

Hamburgo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Hamburgo Holmiam die 25. Julii Juliani 1665. N. 29. ad 22.

SI per graviſſimas Tuas occupationes liceret, vellem à Te pariter Rationarium noſtrarum literarum iniri. Ita enim longè certiùs hæ commutarentur & computarentur. Proximè præteritâ hebdomadâ, cum ad me 15. die Julii Gregor. literas (quæ in his rationibus meis Numero XXI. ſunt inſignitæ) dares, reſpondebas mihi ad meas $\frac{6}{16}$ & $\frac{10}{20}$. Junii exaratas, quarum illæ Numerum XXIII. hæ XXIV. conſtituunt. Nuperrimis verò Tuis die $\frac{5}{22}$. Julii datis, reſpondes ad meas die 7. Julii Gregoriani ſcriptas, quæ Numerum XXV. conflant. Sed de his hîc quidem ſatis: niſi unum dicam, reſponſum me à Te ad meas, quæ 23. Junii Gregoriani datæ continuationem illarum die 20. ſcriptarum continebant, non accepiſſe. Quæ de Clariſſimi Voſſii languida ad ſcribendum literas, non libros certè, ubi illa ſatis promta eſt, manu, pro jure amicitiæ ſcribis, meum ad ſcribendum impetum ſiſtunt. Optarem equidem Viro illi doctrinâ Clariſſimo innoteſcere, & nomine ejus opus meum ornari. Idcircò de eo literis compellando cum amicis Hollandis conferam. Vellem enim Viro illi Præclaro tempeſtivè conſilium de edendo libro meo aperire & judicium ejus intelligere, tum & publicè teſtari coram illo, me in linguæ Latinæ ſtudio plurimùm Parenti ejus τῷ κοινοπατρῖ debere. Cujus induſtriam hac in parte incomparabilem ſatis mirari non poſſum. Cenſorem enim eum ſentiunt Valla, Politianus, Herm. Barbarus, Paulus Manutius, Jovius, Theodorus Gaza, Turnebus, Eraſmus, Janus Duſa, Georgius Merula, Joannes Meurſius, Scaligeri, Caſaubonus, Lipſius aliique Principes rei literariæ. Imò & Magiſtri Latinæ linguæ Henricus Stephanus, Calepinus, Nizolius, Pontanus, Hadrianus Junius, Becanus aliique. Sed & Iſidorus, Servius, Nonius Marcellus, Caſſiodorus, Diomedes, ipſeque Priſcianus: nec non Terentius, Vitruvius, Plinius aliique etiam Veterum. Quæ profectò res in linguæ Latinæ uſu valdè me ſolicitum tenet, & anxio pede, quamvis vitæ non Scholæ diſcentem, incedere facit, etiam ubi tutò ambulatur. Tot enim video viros, alioqui magnos, lapſos hîc eſſe & adhuc labi imprudentes, inquè hoc ſtudiorum ſtadio tanquam per pacatam, ut dici ſolet, regionem decurrere, non animadvertendo diuturno uſu probatos & firmatos errores. Quod ſi *imperfectè incertitudo* & *correctè* è cenſu Latinarum (puras & idoneâ auctoritate probatas intelligo) vocum expungit, ille Varro, Donatus, Ariſtarchus Priſcianuſquè ſimul noſter, id certè argumento eſt, multa in communi Latini ſermonis uſu dari imperfecta, plura incerta, plurimâ indigere correctione. Induſtria enim & accurata Voſſii auctoritas hîc plurimùm valet. Nempe hoc Viro ut Grótio, totquè aliis Magnis Viris (quos inter Patrem Tuum conſentiens fama poſuit) & quos laude digniſſimos Muſa vetat mori, velut depoſito cæli egregio, jure gloriatur Batavia mater. Quotuſquiſquè verò eſt qui norit & vitet quæ opere imperfecto hîc acta pro perfectis habentur, tùm incertum antiquitatis & non dicam puritatis linguæ Latinæ (quod, ut & alia, in ſe ipſo toties corrigit Magiſter ille Incomparabilis) ſed puri linguæ Latinæ uſus, quò ſcilicet emendatè loquatur. *Scio Voſſium laborare apud quoſdam iniquos alienorum meritorum judices ex invidia, & incurrere acrem illorum cenſuram. Scio itidem nos *vitæ non Scholæ* debere *diſcere*, ut monet Seneca epiſt. 106. qui & alibi, epiſt. ſcilicet 88. Stoico ſupercilio deſpicit liberalia ſtudia, & quidem primo loco, Grammaticorum, quorum occupationes, *ſyllabarum enarratio, & verborum diligentia*, & alia quæ noſti: quæ ſcilicet ad virtutem non ſternunt viam, non ducunt, non proſunt. Ideo infrà ait, quod hîc tacere nequeo: *Magno impendio temporum, magnâ alienarum aurium moleſtiâ laudatio hæc conſtat, O hominem litteratum! Simus hoc titulo ruſticiore contenti. O Virum bonum!* Scio deniquè ex eodem Seneca & experientia continua, *nimiam ſubtilitatem multum*

Epiſtolis commutandis rationarium eſſe commodum.

Voſſius Iſaacus in libris ſcribendis ſedulus:

Eum ſcripto aliquando adire Auctor conſtituit, magni eum faciens,

Præcipuè verò patrem in linguæ Latinæ ſtudio,

In quo Magnos quoquè viros alicubi erraſſe docet.

Priſcianus ipſe quandoquè in linguæ Latinæ ſtudio erravit.

Circumſpectus in linguæ Latinæ uſu eſto.

Correctè qui dicit correctione indiget.

Voſſii patria laus.

Grotii laus.

Heinſii patris laus.

Latinè purè perpauci loquuntur.

**Voſſius patet immeritâ premitur invidiâ.*

Diſce quantum vitæ requirit uſus.

Seneca ſtudia liberalia contemnit, quæ ad virtutem non conducunt.

Virtus præſtat eruditione.

Bonus Vir potior literato.

Discè diligenter non tantùm loqui sed & vivere.

mali facere & infestam esse veritati. Sed hæc cuncta non prohibent, quominus discamus & addiscamus diligentiùs loqui, dummodo & vivere simul, quod vult ille rigidus Virtutis satelles, cum linguam & manum vel maximè doctam turpiter prostituat vita rustica, &, si virtutis leges consulas, barbara, peregrina, multum ab eis aliena. Utinam labor ille meus utrumquè illud præstet, dictionem scilicet & vitam rectam! Id quidem bonâ fide ago. Qua in re multùm me adhuc juverunt Tua, Optime Heinsi, aliorumquè Amicorum, Magnorum certè nostræ ætatis Virorum. Horum inter præstantissima ingenii monumenta, nostra, licet tenuia, durabunt, spero, omnibus seculis, ut illa Tuberonis fictilia inter aurea aliorum Romanorum vasa durant, indice Senecâ, qui ea æternitati memoriæ commendavit. ep. 95. Tot Viris egregiis accedent credo Upsalienses, & alii, qui adhuc ad referendam officii vicem fuêre tardiores. Incitabunt eos tot præclara & magna nomina, quæ quis dubitet sequi? tùm & invitabunt tardæ istæ noctes æstivæ & feriæ caniculares, Rautensteinianam epistolam illam gratam Tibi fuisse, gratissimum mihi fuit legere in Tua. Magni merito Tuo facit Te Vir ille magni itidem faciendus ob elegantem eruditionem & vitam. Assisti duò ut Tibi nomine ejus salutem plurimam impertiam, & benevolentiam tester, Vir ille non minùs humanitate quàm adeò illustri dignitate conspicuus, à me postulat. Quæ ille de Te sentit, merita Tua laudesquè non excedunt. Senecæ ep. 52. conversa hùc transferam. Non hoc Panidis, non vulgi iniquum suffragium, bonis literis & virtuti semper inimicum: at est à Laudato & ingenuo Viro profectum, à quo laudari pulchrum esse arbitror. En Tibi quæ scitu digna hinc inde accepi, quæ inter leges narrationem de rebus vestris Vestratis Joannis Nærani, Remonstrantium apud Veteramnates Pastoris, Viri apprimè docti & stylo præpollentis, cujus etiam narrationem ejusdem generis Tibi nuper misi feram. Videbis in ea, ut & in priori, pietatem ejus in patriam & dictionis bonitatem haud vulgarem. Excellentissimo D. Isbrandio me magis magisquè commendes velim, sed & illis Optimatibus Sueciæ. Talium enim Virorum favor honestis artibus parandus nobis est, præsertim quos adversæ res exercent & gravis fortuna premit. Quòd tàm amicè epigramma aliquod, de quo Te compellare non ausus sum, libro meo præfigendum pangere velles, si eadem Tibi, quæ olim, felicissima scilicet ad facienda carmina foret vena, vel nisi metueres, ne illud obscurandis potiùs quàm illustrandis meis conduceret, ingentes Tibi de tanta humanitate & in me benevolentia gratias ago. At verò. Tu majorem longè meis, si quæ sunt, meritis de me concepisti opinionem, & ex Tua magnitudine mediocritatem nostram metiris: è contrario verò de Te adeò modestè & demisse propè loqueris. Tot virtutes in Te, optime Heinsi, amplector & exosculor. De inexhausta ingenii Tui in componendis carminibus & divite vena certùs quidem sum, & haud falsus, dum cum omnibus doctis Te dico & assero

Parvis inter magna, ut fictilibus inter aurea vasa locus est.

Exempli magna vis est.

Bona exempla sequere.

Rautensteinius laudatur, Heinsium magni facit.

Laudari à laudatis pulchrum.

Vulgi iniquum judicium ne cura.

Næranus Joannes laudatur.

Favor Optimatum conducit in re tenui positorum rationibus.

Auctor Heinsio de epigrammate operi præfigendo gratias agit

Modestè de Te sentias & loquaris.

Heinsianis meritis debitum testimonium datur.

Vatem egregium cui non sit publica vena.

Auctor Amicorum gratulationes nec ambitiosus petit, nec rusticus rejicit.

Rautensteinius & Heinsius par amicorum singulare ab Auctore habetur.

Verum-tamen epigramma aliquod, quod spontè Illustrissimus Rautensteinius, si per tot negotia licuerit, instar corollæ amicæ appensurum se promisit, nec ab illo nec abs Te, etsi lectissimo & dilectissimo Amicorum pari, ambitiosè petii vel peto. Tot literis nempe utriusquè Vestrûm, singularis amicitiæ clarissimis documentis contentus futurus sum. Nequè tamen voluntarias (spontaneas cum tot aliis viris, alioqui doctis, ante lectum Aristarchum nostrum dixissem) Amicorum gratulationes debitæ modestiæ convenientes sum rejecturus. Ille quidem communis utriusquè nostrûm Amicus, Te id se feliciùs perficere posse judicat. Meum non est odiosam inter vos instituere comparationem, quorum utriquè scio benignam ingenii venam è cælo (cælitus ante lectum Aristarchum dicere solebam) datam esse. In eo porrò Tibi propius conciliando

Cælitus Latinè non dicitur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

ciliando non est quod plus operæ sumam. Verè etenim dicere possum, quod etiam ipsæ ejus litteræ loquuntur, eum Tibi ad præstanda omnia amicitiæ officia esse promtissimum. Talem & ego me esse, & quoad vixero, fore profiteor & subscribo

Heinsium de Rautensteiniana & sua benevolentia Auctor certum reddit.

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Holmiâ Suecorum Hamburgum die 20/29. Julii 1665.

N. 23. ad 26.

TAndem aliquando votis nostris satisfacturus videtur Rudbeckius, missis ad me per Schefferum proximè pagellis duabus ejus epistolæ, quâ observata sua super Cometis nuperis est complexus. Sed cum in iis rem institutam vix adgrediatur, præfatus solummodo nonnulla de Cometis in genere, non malè tibi mihiquè ac ipsi Rudbeckio videbar consulturus, si reliqua, quæ propediem adfutura pollicetur, præstolarer, unaquè ac eâdem operâ si non omnem epistolam, partem ejus præcipuam certè tui facerem juris. Si exordio totum opus respondebit, non erit cur exspectationem nostram tam diuturnam malè nobis cessisse conqueramur, aut cur nos spei nostræ ac voti de Rudbeckianis observatis obtinendis prorsùs pœniteat. Quapropter spero, hâc qualicumquè operâ sitim tuam sic sedatum iri, ut Vossiana effata minùs fervidè desideres super hoc argumento, de quibus proximè agebam. Quantum ex ipsa fronte Rudbeckianæ apparet epistolæ, figuras dissertationi complures ad rem facientes est insertu-rus auctor, quas æri incidendas curare, ne sumtuosum ac permolestum tibi accidat, equidem jure optimo subvereri posse videor. *Typographo privilegium à Fœderati Belgii Patribus haud difficulter, ut confido, impetrabitur, quâ tamen re festinatâ non est opus: cùm tempestivè satis eam daturi simus effectam, antè supremam manum ab operis typographicis volumini imponendam. †Interea temporis excursum in patriam adornari a me posse spes est, quem toto anno jam urgeo frustrà, turbis Britannicis vix permittentibus ut rei patriæ hîc terrarum desim. Quod si tamen in hoc Septemtrione hybernaturus est Dominus Isbrandius, non est quod desperem Proceres nostros meis desideriis mox esse subscripturos. Sin minus: per libellum supplicem à typographo, ut moris est, negotium omne ad optatum finem poterit perduci, cui & ego per litteras apud Procerum nonnullos, pro virili patrocinabor, utcumquè absens. Tres litterarum Tuarum periisse nuper admodum in via jam non semel innui: quam jacturam, si fieri potest, ut ex scriniis tuis resarciri cures, & antea oravi te, & preces easdem en iterum jam nunc repeto. De Amplissimo Rautensteinio quid sentirem jam perscripsi proximè, quamquam verbis id paucissimis & operâ planè tumultuariâ, cùm Vir tantus sine curâ nequaquam sit dicendus: quem & ego interpellare aliquando audebo, ubi conferre in medium præter nudas litteras nonnihil dabitur majoris rei. Nunc ut ἀσύμβολος illi adsim, consultum haud quaquam & confidentiæ plenum videatur, præsertim sub hanc tempestatem, quâ tricosis occupationibus tantùm non enecor. Sed ut ad publica convertamur, Rex Ubsaliam tandem est profectus hesterno die, ibidemquè sedem hoc æstivo tempore fixurus porrò creditur. Ante profectionem magnâ frumenti copiâ Nicopiensibus nupero incendio ad maximam redactis inopiam clementer subvenit. Ajunt & aliam in hoc regno civitatem conflagrasse proximis diebus, quod tamen pro re explorata necdum ausim asseverare. In vicinia hujus civitatis per lacus propinquos vis magna piscium intenso hoc cæli calore languidorum torpentiumquè capiendam passim manibus se præbet. Nec minor copia præ æstu jam suffocatorum ibidem apparet; quod pestis subsecuturæ argumentum indubitatum nonnulli volunt. Sed nos malè ominari desinamus. Vale Vir Nobilissime, & me tui studiosissimum in Tuis numerare, ut cœpisti, perge.

Rudbeckianæ Commentationis de Cometa initium se accepisse Heinsius gratulatur, idquè ad Auctorem mittit.

Diuturnam exspectationem pensat copia & diligentia.

Rudbeckianas figuras plures Heinsius Auctori promittit, & ne earum incisio æri gravis ei sit, veretur.

**Heinsius privilegium editioni operis necessarium apud Ordines impetratum facilè iri sperat:*

† Nec non se in patriam excursurum esse.

Rautensteinium magni Heinsius facit.

Rex Sueciæ Upsaliam proficiscitur,

Afflictis & egenis Nicopiensibus munificè subvenit.

Succurre miseris.

Pisces ad Holmiam præ nimio æstu languent & suffocantur.

Ominandum potiùs benè quàm malè.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

N. 30. ad 23.

Hamburgo Holmiam Kal. Auguſti Juliani 1665.

OMnes litteræ Tuæ multis de cauſſis mihi ſunt pergratæ. Nuperrimis die 19. 29. Julii datis id etiam acceſſit gratiæ, quòd exoptatum de Rudbeckiana Cometæ commentatione nuncium attulerint unà cum commendatione ejus, tùm quòd exordium operis multum Tibi placuerit, ita ut moram tàm diuturnam ſingulari Doctiſſimi illius Viri ἀκριβείᾳ nobis penſatum iri judicaveris, tùm quòd promittat plures figuras ad rem facientes. Has enim ego æri unà cum aliis incidi libentèr faciam, juvante Deo, cùm hoc operi meo multum lucis ſit allaturum. Atquè hoc ſat magnum erit tantæ moræ pretium, quæ non ſemper damnoſa eſt, illa quoquè annoſa, cum rem tantò perfectiorem reddat, & præcoci celeritate potior, quia utilior, habeatur. Mimus certè, *Mora*, inquit, *cogitationis, diligentia eſt.* Hujus ut nonnihil in meis commentatis & ſcriptis appareat, omni conor niſu. Atquè hoc tantillum induſtriæ in excuſationem adferet

Diligentia moram penſat.

Rudbeckianas obſervationes & figuras gratas ſibi fore Auctor promittit.

Mora quandoquè celeritate magis utilis.

\- - - noſtri mora longa laboris.

Hanc & ingens ille in Batavia Veſtra armorum ſtrepitus, qui, ſi tota res arbitrio ejus geritur, Muſis ſilentium, Pythagorico longius imperat, non levem injicit. En Tibi hujus rei non leve documentum à Doctiſſimo illo Nærano nuperis literis præbitum. Ita enim ille: *Privilegia quæ meditaris illi libro Tuo, ambitioſa non erunt, quia quæſtuoſa, editori neceſſaria.* **Ad ea hîc impetranda, ſi quid mea opera valebit, non deerit Tibi quid à me fieri velis præſcribenti. Eum verò librum cum petis, ut meâ etiam ſymbolâ faciam auctiorem, qui magis hoſpes ſum in Aſtronomia, quàm in ulla Utopia, annon petis quod eſt impoſſibile?* †*At ſi non eſſet, quis bonus Civis in hac rerum noſtrarum perturbatione poſſit mentem colligere ad aliquid meditandum Seculo dignum. At ne hoc quidem mihi ſumo curarum vacuus ac tranquillus.* Vide Viri pietatem in patriam, ſed &, licet rebus in arctis & mente mœrore adſtrictâ luxuriantem feliciſſimi ingenii lætitiam. Hæc verò ejus tantò lubentius exſcribere Tibi volui, quòd & quàm mihi in hoc opere edendo neceſſaria ſint illa arcendis malevolorum avaris fraudibus idonea privilegia, & quàm diligenter Virum illum interiores & reconditas literas eloquentiſſimè proferre doctum ad adferendam ſymbolam invitârim, doceant. Explicui quidem ei poſthac mentem meam, intelleXiſſe me ſcilicet non ſola Aſtronomica, ſed Philoſophica in genere. Verum-tamen an illa anxia patriâ de ſalute ſolicitudo permiſſura ſit multas illas ingenii opes explicare, & aliquid egregium è locuplete penu promere, non immeritò addubito. Ita hac etiam parte iniquitatem funeſti illius belli ſentiemus. Cæterùm & in comparanda ægrè & majori pretio chartâ ejuſdem inclementiam experiemur. Fortè reperietur in præſentia vel olìm, qui de hiſce noſtris conatibus cum adverſa ſorte undecunquè luctantibus cum Plinio dicat: *Quò magis miror orbe tàm diſcordi & in regna, hoc eſt, membra* (addo, repugnantia) *diviſo tot Viris curæ fuiſſe tàm ardua inventu: inter bella præſertim & infida hoſpitia, piratis etiam omnium mortalium hoſtibus tranſitus fermè tenentibus.* l. 2. c. 46. Sed

Operis editioni moram bellum Anglicum injicit.

Nærani eruditio, modeſtia, erga Auctorem benevolentia, in patriam pietas.

**Privilegia editioni operis neceſſaria Næranus ſuadet.*

†*Nærani ſymbolam operi inſerendam Auctor deſiderat.*

Bellum bonarum artium ſtudioſis incommodum.

Lætius eſt quoties magno ſibi conſtat honeſtum.

Difficilia quæ pulchra.

**Heinſium in patriam rediturum alloqui Auctor maximoperè cupit.*

Iſbrandi laus, ei in patriam reverſuro commendari ſe ab Heinſio Auctor poſtulat.

De amicâ, quam mihi in curandis Fœderatæ Belgicæ Patrum privilegiis polliceris, operâ, commodo tempore adhibendâ, debitas Tibi gratias ago. * Quòd ſi verò Tibi in patriam excurrere & hàc tranſire contingat, plurimùm mihi gratulabor, cùm licebit jungere dextram dextræ, & amicas audire ac reddere voces. At ſi Excellentiſſimus Iſbrandius ante hyemem ad nos, patrios repeturus lares, redeat (quod factum jam eſſe præcox fama literis ex hac urbe die 31. Julii datis credula Harlemi in vulgus ſparſit) velim me Viro non tantùm ampliſſi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

ampliſſimâ dignitate, ſed & præclaris animi dotibus Ornatiſſimo & Egregio literarum cultori literatorumquè Patrono quàm optimè commendes, quo mihi ad eum citrà temeritatis metum & notam pateat aditus. *Rationarium* familiarium epiſtolarum noſtrarum cum à me habeas cum cura factum, fac ut ſciam, quænam ex meis in manus non pervenerint Tuas, quò hanc jacturam ex meis ſcriniis Tibi reſarciam. Fateor enim in more poſitum mihi eſſe meas ad Te & alios Amicos familiares epiſtolas extemporali, ut ſemper, rebus ita ferentibus, ſcriptione protruſas Scribæ ad capiendum earum exemplum tradere, præſertim quæ operi noto inſerendæ ſunt. Illuſtriſſimâ & ampliſſimâ non minùs dignatione, quàm eruditione & morum probitate Præcellenti Viro Domino Rautenſteinio, quæ de eo ad me ſcripſiſti, miſi grata ei, tanquam amicæ Tuæ in eum voluntatis aperta teſtimonia, citrà ambitionis periculum futura. Ne dubita gratum ei & inpoſterum fore, quicquid à Tua tàm amica manu in eum provenerit. Vir eſt profectò omni ex parte egregius, & omnium bonorum benevolentiâ & obſervantiâ undiquè dignus. Quod Te eximio, ut par eſt, ſtudio & cultu proſequatur, & quam ob cauſſàm Te adhuc non compellârit, ex iis quæ ad Te antehac miſi, nuperis præcipuè, noſti. Upſalienſi civitati (ut me ad publica vertam) iterum iterumquè præſentiam Regiam gratulor. Maximum enim ei hæc afferet decus, cùm eadem Regis quæ Muſarum, futura ſit ſedes. Illud verò Regium prorſùs erat afflictis & tanto ſub infortunii, *quo ignis & aqua in perniciem & jacturam eorum conſpiraverat, pondere laborantibus ſubvenire, imo promtiſſimâ ope ſuccurrere. Non dubium quin tàm inſigni beneficio accepto gratiam, quam pro eo referre parem non poſſint, debitam habituros, & beneficentiſſimum Regem ſuum bonarum artium viam ingredientem votis proſecuturos ſemperque comitaturos. Voracia illa incendia damnis, quæ immenſæ fluviorum exundationes afferre ſolent an ſint atrociora, non immeritò dubites. Illa enim omnia quidem omnibus auferunt, quæ flammarum vi reſiſtere vel ſubtrahi nequeunt, nec quidquam eorum alteri dant dominio: ſed juſtâ aquæ copiâ extingui poſſunt. Iſta multa quidem ex ablatis in aliena tranſferunt jura, ſed nulla ignis copiâ vel virtute coërceri poſſunt. Utraquè igitur votis tùm à nobiſmet tùm ab aliis amolienda ſunt. Graviſſimum & illud eſt peſtis malum, & aëris infecti ac tàm inevitabili quàm non adſpectabili vi fortiſſimos & cautiſſimos quoſque perimentis vitium. Hoc peſte piſcium vel pecudum alitumvè aliquando prænunciari fert experientia. Sed abſit omen, illudque Deus prohibeat, qui ſæpiùs minatur triſtia, ut his admoniti mortales paratæ in juſta ſupplicia vindictæ humili prece & ſeriâ pœnitentiâ recti viam ingrediente occurrant. Utinam Angli nominis & vinculi fraterni (quod apud Chriſtianos ſacro ſanctum ſit oportet) memores, id nunc exemplo comprobent & commendent peſte magis magiſquè ſæviente graviter moniti! Eſſet hoc & illi ipſi genti, quæ multos, ut non tantùm publica fama, ſed & prudentium judicium fert, ad res novandas & ſeditiones movendas pronos habet, non tantùm Veſtris & Chriſtiani orbis rebus commodum. Habent certè magis efficacia belli & peſtis incommodorum monita, quàm ullius Cometæ eſſe poſſunt. Quid verò ſibi volunt * illa prodigia de quibus Gotthoburgo ſcribitur, de cadente è nubibus tela & pluvia ignea ac ſulphurea? Vale & mihi favere perge.

Epiſtolarum indiculus conducit.

Exempla earum ſervari juvat.

Rautenſteinii manis meritis debitum teſtimonium datur.

Regia præſentia Academiæ, liberalitas egenis maximo eſt ſolatio.

**Calamitas nulli ſola.*

Gratiam benefactori habe ſi referre non licuit.

Damna illata incendio,

Et exundatione.

Bona omnibus precare.

Deo monenti & minanti ſeriam pœnitentiam age.

Chriſtianorum fraternitas ſacroſancta eſto.

Anglia multos rerum novandarum avidos fovet.

Cometæ & flagella Dei officii nos admonent.

**Prodigia in Suecia viſa.*

Holmiâ Hamburgum die 5. Auguſti Gregor. 1665.

N. 24. ad 27.

SIgnificabam, ſi recordor, proximè, Rudbeckianæ epiſtolæ partem nonnullam, ſive potiùs exordium, ad me tandem perveniſſe. Ex illo etſi reliquum epiſtolæ appariturum ante profectionem tabellarii hodierni eram auguratus, quod ſic ſperare me Schefferus juſſiſſet; video tamen invitùs, ſuperventu haud dubiè inopino Regis, diſtractum Rudbeckium in ſuggerendis quæ reſtabant mittenda, plus æquo cunctari ac moras nectere. Hanc ob rem quæ in promtu erant mittenda

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Rudbeckianæ commentationis initium Heinſius Auctori mittit.

mittenda duxi, ut meam ſaltem fidem liberem, quando alienam haud poſſum. *Litteras quibus Rudbeckium Forneliumquè ad argumentum Cometicum illuſtrandum invitas, Upſaliam die heſterno miſi, & Scheffero curandas credidi. Eo enim aliis quoquè de cauſſis tunc compellato opus erat. Indiculum litterarum hîc vides, ut arbitrari tutè poſſis, quid epiſtolarum ex Tuis ad me perlatum, quid in via ſit amiſſum, utquè jacturam omnem, ſi ſinè incommodo tuo fieri id poſſit, maturè reſarcias. Quo equidem officio plurimùm me demerebe-

** Upſalienſibus inſcriptam epiſtolam Auctoris Heinſius mittit ad eos.*

Poloniæ & Bataviæ ſuppar conditio.

ris. Video patriam Tuam meamquè eidem ferè fato eſſe obnoxias: à nobis tamen abeſt etiamnum abſitquè bellum civile. Comitem Tottium jure optimo commendas ac laude plurimâ extollis, qui præ multis aliis ſui ordinis ingenio eſt ad comitatem ac omnem elegantiam factus. ‡Ad Chriſtianum Hugenium Tuæ in

Tottium commendat Heinſius.

‡ Heinſius ſe literas ad Chriſtianum Hugenium auctoris gratiâ daturum promittit.

ſpem gratiæ litterarum nunc darem nonnihil, ſi certus eſſem in Batavia noſtra illum verſari. Metuo enim ne parenti adſit in Legatione Arauſionenſi. Certè biennium jam ferè eſt, quod præter ſolitum nil ſcribit. Percunctabor tamen amicos ſuper illo Haganos, & ſi in patria ſedem fixiſſe cognovero, ut voto potiaris, operam dabo. Nunc Te jubeo valere ac mei meminiſſe.

N. 31. *ad* 24.

Hamburgo Holmiam die $\frac{8}{18}$ *Auguſti* 1665.

Rudbeckianorum copiam quamprimùm ſibi fieri Auctor cupit: Eorum primam partem ad ſe miſſam eſſe gratulatur.

UTiquè proxima epiſtola Tua retulerat Te Rudbeckianorum exordium per Clariſſimum Schefferum accepiſſe. Sed eorum, additâ præſertim debitâ commendatione, tædioſum deſiderium animo meo ſimul injecerat, cum Te non priùs hæc ad me, quàm reliqua acciperes, miſſurum fuiſſe narraret. Solicitâ, fateor, exſpectatione & curâ, liberavit nuperrima epiſtola, cui Rudbeckiana illa adjunxiſti. Nam alioqui ut me eorum faceres quamprimùm participem, quin & reliqua ab Auctore monitis precibuſquè urgentibus exigeres, vehementer rogaſſem, urgentibus ſcilicet Amicis, operis mei editionem curantibus, ut quamprimùm ad ſe prelo ſubjicienda mittam. Cum autem illud ex ſingulari Tua, eaquè ultroneâ (hanc enim ita vocare cum Seneca, quàm ſpontaneam cum vulgo auctoritate canâ hîc & aliàs ſæpè deſtituto, malo) humanitate habeam, hoc ut urgeam per Te, reliquum eſt. * Tua enim, cum quo mihi ut multa & diuturna intercedit neceſſitudo, ita de argumento Cometico ſtatim ab initio viſi iſtius phœnomeni conferre contigit, Rautenſteinianis ſubjungere, Tuiſquè Ubſalienſia, ſicut illis Neoburgica annectere in animo conſtitui. Si tamen id fieri patiatur figurarum Rudbeckianarum numerus aliis Communicationibus commodè interſerendus, non paucis figuris jam æri inciſis & impreſſis: Quod ſi itaquè Rudbeckiana tempeſtivè non eſſent præſtò, rationes meæ turbarentur, haud profectò leviter. Velim itaquè inſtes precibus & urgeas per literas ac Schefferum Rudbeckianam ἀκρίβειαν, in qua credo experiemur verum eſſe illud vetus: *Animus vereri qui ſcit, ſcit tutò aggredi.* Singulare quidpiam magis magiſquè promittit de ſe Vir ille Doctiſſimus: quantum ex hoc egregio ſpecimine cognoſcere licuit. Accedit illa variarum Obſervationum nuper de Cometis in multis Europæ locis factarum copia, quam ei Illuſtriſſimus Dominus Cancellarius, inſignis ille (expertus loquor) literarum cultor & literatorum Patronus, fecit, ex quibus quod commodum fuerit, in ſuos uſus convertet. Addes animum Viro prudenti & circumſpecto (imò & quodammodo hæſitanti) ut libertate Philoſophicâ utatur in proferenda & aſſerenda ſententia ſua, ſui & juris potens & æqui indicii certus. *Alioqui ſi imperitorum & iniquorum, vel etiam malevolorum judicia impetus noſtros ad virtutem laudemquè ſiſterent, quis unquam in publico compareret? Quis veritatis unaquè innocentiæ oppreſſæ cauſſam ageret? quis vitia notaret virtuteſquè commendaret? Quis rem literariam augeret? quis, dicam ut verbo, †publica commoda promoveret? Ita & mihi latendum & tacendum foret: imò verò magis, quàm Rudbeckio vel alteri alicui excellentis ingenii, conſummati judicii multæquè exiſtimationis & fidei

Ultronea humanitas coactæ præferenda.

Antiquitatem reverere.

Vulgum cave.

**Heinſianam communicationem Rautenſteinianæ ſubjicere Auctor cupit, ſi impedimenta removeantur.*

Verendo aggredimur rem cautè, ideò & tutò.

Magnus Comes laudatur.

**Judicia iniqua ne cures.*

Virtutem ſectare.

Veritatem & innocentiam tueare.

Libertate juſtâ utere.

Literariam rem auge.

†Utilitates publicas promove.

Viro.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Viro. Nempe enim nec ego mihi ipsi hîc usquequaquè satisfacio (inter tot scilicet impedimenta, quæ conatus meos & mentem distrahunt, à gravioris fortunæ necessitate objecta, & tàm brevi, si magnitudinem spectes, spatio temporis) non meliùs certè quàm candoris conscientiâ & boni publici studio, tùm verò Tuâ, Clarissime HEINSI, & aliorum Amicorum voluntatis tutelâ: deniquè æquiorum Judicum fiduciâ. Verissimum est quod Clarissimus Rudbeckius dicit, cautè in publico loquendum esse, cùm nec ipsum Dei verbum à multorum, etiam improborum & imperitorum judiciis nullo jure munitis liberum sit. Proterea tamen reticendum & supprimendum non est: imò urgenda privilegia illi è cælo data, spiritûs divini in Scriptura Canonica apertè necessaria ad salutem proloquentis, Rationis sanæ eadem approbantis: Piæ & Primæ Antiquitatis assensu communi eadem firmantis. De reliquo libertate conscientiæ cuiquè datâ, & tolerantiâ stabilitâ opera danda sedulò est, ut in morum probitate & charitate quotidie proficiamus. Tanto verò tutius in Philosophicis procedendum, ubi nemo libertatem vel suam vendere vel alienam emere, & quivis citrà æternæ salutis jacturam docere & discere potest. Atquè hoc est firmum fundamentum, cui propositum meum superstruo, hæc principia, quæ etsi irrefragabilia, vulgatâ quidem at non Latinâ voce, non dixero, dixero tamen certæ & immobilis veritatis. Contrà quæ negantem me non disputaturum dico: quin potiùs propriæ libertati, vel etiam licentiæ relinquo, nil nisi illud Senecæ responsi vice præponens: *Æquo animo audienda sunt imperitorum convicia; & ad honesta vadenti contemnendus est iste contemptus.* Uniones pretiosos sordidis porcis objicere ipse quoquè Salvator vetuit. *Nec tamen illi sub terra sunt recondendi, addito eis custode silentio, velut Hesperio Dracone: †quin potiùs in Senatum Philosophicum proferendi & judicio Doctorum Virorum aliorumquè Æquorum Judicum, qui sunt legitimi harum sapientiæ & virtutis mercium emptores, ipsi quoquè principes, his veris divitiis Opulentissimi, proponendi. Imperiti & improbi ac furibundi, non minùs ab his quàm ab aliis gemmis maximi & immensi pretii amoveri vel etiam abigi, si importuni esse pergant, merentur. Clarissimum Rudbeckium sua de Cometis non quidem voraci igni, cui illa semel tradidit, sed inerti oblivioni eripuisse, & ad reliqua vindicanda se accinxisse, gratari par est. Hæc examinare meum non est. Pro nostro tamen amicitiæ jure pauca de his apud Te dicere juvat. Prudenter censet Vir ille Doctissimus, ut quid certi de Cometa proferatur, longâ & multâ opus esse experientiâ, & verè ait nec veteres Ægyptios Chaldæosquè certi quid de Cometis pronunciasse. Eudoxus primus (inquit Seneca) ab Ægypto hos motus (siderum) in Græciam transtulit. Hic tamen de Cometis nihil dicit. Ex quo apparet, ne apud Ægyptios quidem, quibus major cæli cura fuit, hanc partem elaboratam. Conon postea diligens & ipse inquisitor, defectiones quidem Solis servatas ab Ægyptiis collegit, nullam autem mentionem fecit Cometarum: non prætermissurus, si quid explorati apud illos comperisset. l. 7. nat. quæst. c. 3. Ubi etiam Epigenes contrà Apollonium Myndium Chaldæis quòd Cometas in numero stellarum errantium ponant & cursus eorum teneant, ait Chaldæos nihil de Cometis habere comprehensi. Equidem nec ex ipso Seneca, sed nec ex Aristotele, Plinio & Plutarcho aliisquè summis Philosophis certi quid de hoc argumento disci potuit. Et fateor me, qui licet non omnia de hoc argumento legi, tamen me non pauca legisse sine ambitione & temeritate affirmo, & ex tot contrariis de Cometarum natura & motu situquè Virorum doctorum opinionibus, & ex propria eorum confessione animadvertere tot tantisquè ad ann. 1652. eorum studiis & conatibus, hoc solùm elucere, *Nihil esse certi.* Credo Hevelium, quem tot Viri Doctissimi & Mathematici Clarissimi Incomparabilem & Principem Senatûs sui pronunciant, singulare quid præstiturum, quod etiam ex Prodromo satis apparet. Imò ut ex literis ejus colligo, ille & stellarum ordinem melius constituet & globos corriget, ut in eo demùm verum sit illud Ciceronis: *Inventus est*

Auctor multa habet impedimenta superanda, parùm temporis:
Solatur se factis conscientiâ, publicî boni studio,
Amicorum favore, & æquiorum judicum fiduciâ.
Libertas conscientiæ cuiquè integra esto.
Tolerantia stabilienda.
Pietati studendum.
Principia prima qui negat, responso dignus non est.
Sperne te sperni.
Pretiosa dignis proponenda.
Silenda non sunt veritatis cælestis mysteria.
†Judicibus æquis res dijudicanda commendetur.
Rudbeckium sua de Cometis recolligere
Auctor reipublicæ gratulatur.
Eudoxus primus Græcos Astrologiam docuit, at nil de Cometis.
Conon Samius insignis Mathematicus nullam Cometarum mentionem facit.
Cometicum argumentum veteres non satis accuratè pertractarunt.
Incerta adhuc argumentum Cometicum laboravit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Heinſius officii diligens.

tus eſt ordo in iis ſtellis (errantibus) *qui non putabatur.* 2. de divinat. Sed ego de his, ut & de reliquis judicium Clariſſimi Rudbeckii per Te exſpectabo. Te enim, quâ es humanitate & dexteritate, diligentem talium exactorem eſſe, expertis documentis nixus ſcio: adeoquè Te talem & inpoſterum fore, certò ſperare poſſum. Vale Vir undiquè Clariſſime, & me amare perge.

N. 25. *ad* 28. *&* 29.

Holmiâ Hamburgum die $\frac{2}{12}$. *Auguſti* 1665.

Magnus Comes Auctori ſe favere apud Heinſium teſtatur,

HEſterno die poſt meridiem nactus occaſionem opportunam colloquendi cum Illuſtriſſimo Regni Suecici Cancellario, idquè arbitris remotis, Tuâ ſalutatione apud illum ſum defunctus, quam is oppidò gratam ſanè habuit, factâ Tui nominis honorificâ mentione, Tequè ob exquiſitas animi dotes haud modicè prædicato. Narrabat cùm alia nonnulla de ſermonibus inter vos jam olim habitis, tùm quæ ſibi Comitiquè Slippenbachio de ſolvenda Stetini civitatis obſidione prædixiſſes: rem à capite ad calcem multo verborum apparatu (noſti delinificam Herois facundiam) perſecutus. Unde colligas licet non perfunctorio aut tralatitio more verba inter nos aut obiter de te facta eſſe. Rudbeckii in prodenda ac chartis illinenda, ſuper argumento, quod noſti, Cometico, ſententia conſilium procraſtinari minùs probabat: cætera Viri illius per-quam ſtudioſus: & jure id quidem quo ad indagandæ naturæ arcana ſollertius feliciuſquè ingenium in hoc Septentrione vix proveniſſe optimè omnium intelligit, tantus eruditionis arbiter, & tàm eruditus ipſe. Qui cum re herbariâ in univerſum & plantis peculiariter exoticis mirum capiatur in modum, quarum copiam uberrimam hic illic terrarum ſtudio ſanè indefeſſo, plurimaquè impenſâ acquiſitam, in ſuburbanum ſuum huic civitati vicinum peregrè convectari fecit, Rudbeckium non poteſt non fovere, & acceptum habere, vel hac unica de cauſſâ, ſi deeſſent aliæ, & fortè juſtiores; quod rem botanicam & ipſe in præcipuis deliciis atquè oblectamentis habeat, ut miraculi ſimile videatur, herbas etiam tenerrimas ac frigoris impatientes maximè adverſus cæli inclementis ac hybernæ tempeſtatis injurias tanto cum ſucceſſu illæſas præſtari poſſe. Ab illo Rudbeckio paginas hîc denuò duas vides prioribus duabus adjungendas. Cæteræ quando comparituræ ſint, eſt in incerto: ad Te tamen perventuras eſſe, ſimul atquè in manus meas perferentur, dubitare noli. Ad epiſtolam tuam nihil hactenus Upſalienſes reponunt quantum video: reponent tamen nonnihil, ut opinor, idque propediem. Certè ut id fiat, adhortari illos Schefferus non deſinet, me auctore, id enim officium ab illo verbis enixiſſimis jam flagitavi. Illuſtriſſimum Comitem Nicolaum Tottium tuo nomine conveniam, & ſalutabo occaſione primâ, uti à me jam apud Magnum Cancellarium eſt factum; qui ferias ſibi bimeſtres erat pollicitus nuper, ac diſcurſum meditabatur otioſum hâc æſtate per agros fundi hæreditarii, quos opimos ac luculentos per hunc Septentrionem poſſidet: ut nunc mutato conſilio vix eſt, ut ex hac civitate ſit moturus pedem, aut moturus in paucos tantummodo dies: incumbente hinc illinc magnâ rerum agendarum mole. Multa circumferuntur hîc vaticinia, prodigia quoquè non pauca, per quæ fit, ut plebs perſuaſum habeat, hanc civitatem mox penitùs eſſe conflagraturam Nicopiano exemplo. Weſterwycum certè oppidum Köningſmarckii Comitis parte majori in cinerem proximis diebus eſt redactum. Sed ad timorem plebi incutiendum ipſius plebis meticuloſa ac delira ſuperſtitio, quâ hîc præcipuè terrarum inſanum permoventur in modum, plurimùm poteſt. Quòd Menagii familiaritate jam olim apud Andes es uſus, gratulor Tibi fortunam. Eſt enim is Menagius, quem cum primis per Gallias ingeniis haud immeritò componas. Quo magis gaudeo tuâ operâ ſalvam permanſiſſe mihi epiſtolam, in qua operoſam cùm de illo ipſo, tùm de Iſmaële Bullialdo narrationem, uti teſtaris ipſe, inſtituebas. Fuit enim mihi in Galliis cum altero uſus neceſſitudinis haud modicus: alterum non Gallia ſolummodò, ſed Italia quo-

Memorat obſidionem Stetinenſem ſolutam ſibi & aliis prædixiſſe,

Facundiâ flexanimâ pollet,

Morata Rudbeckii ſibi diſplicere indicat, alioquin ei favens.

Magnus Comes laudatur ab eruditione, rei Botanicæ ſtudio, magnificentia, eruditorum amore.

Heinſius alteram Rudbeckianæ commentationis partem mittit.

Reſponſum Upſalienſium Auctori promittit.

Magni Comitis ampliſſimæ fortunæ, præſentia in Aula Suecica neceſſaria.

Prodigia & vaticinia Suecica.

Superſtitio plebis Suecicæ.

Menagius laudatur,

Amicus Heinſii ſingularis. Bullialdus Heinſio familiaris.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

què & Fœderatum Belgium mihi impensè conciliarunt: ac Belgium quidem nostrum, eo tempore, quo Legationem illîc Regis Christianissimi nomine obibat vir splendidis natalibus ac multâ litterarum cognitione instructus Jacobus Augustus Thuanus, Jacobi Augusti filius, cujus ille familiaribus & accensebatur, & nunc quoquè, ni fallor, accensetur. De perillustri Rautensteinio quod iis quæ jam scripsi, superaddam, nihil habeo, nisi id unum, rogare me itenum, ut Virum hunc eximium meis verbis officiosè, cum occasio dabitur, salutes; nec semel tantùm iterumquè aut tertio id ut facias, sed frequenter, nec intermissâ operâ; & tunc quidem inprimis, cum id meis ille precibus non debebit. Doctissimus Schefferus Petronianum fragmentum Tragurii apud Dalmatas nuper inventum Commentario insigni illustravit, & jam luci permisit; post alia complura eruditionis minimè protritæ monumenta. Id exemplum tàm laudabile Rudbeckius æmularetur vellem. Sed scriptorum vix quicquam hactenus ab illo juris publici, quod sciam, est factum. De piscibus per propinquos huic civitati lacus magno numero emortuis nuper rem ipse oculis hisce usurpavi, ac penitiùs inspexi, advertiquè caussas ejusce rei non longè nobis esse quærendas, cum ob intensum hâc anni tempestate ardorem Solis, tùm ob lacus ipsos haud quaquam profundos, ac proindè æstivo calori plus æquo obnoxios, quem consueto vehementiorem nunc experimur. Vale Vir Nobilissime, & properatæ plus æquo scriptioni pro candore tuo benigniter quæso ignosce.

Thuanus Jacobi Augusti filius laudatur.

Rautensteinium magni Heinsius facit,

Eis per Auctorem assiduè commendari cupit.

Petronii fragmentum nuper inventum publico donatum.

Pisces apud Holmiam æstu enectos Heinsius ipsemet vidit, contrectavit.

Hamburgo Holmiam die 25. Augusti Gregoriani 1665. N. 32. ad 25.

AMplissimas Tibi ago gratias de eo quòd commodam cum Illustrissimo Regni Cancellario colloquendi nactus occasionem benevolam mei mentionem rebus & votis meis accommodam, apud eum facere volueris. Maximi enim facio ut virtutes & dotes maximas Magni illius omni ex parte Viri, ita & favorem ac patrocinium, sine quo conatus mei in illis oris optatum finem continere non possent. Adhæc lubens meritoquè fateor me multis nominibus Magno illi & ut Humanissimo, ita & Munificentissimo Viro obstrictum esse, favorem & gratiam ejus terrâ mariquè expertus. Proindè sedulò conor & curo, ut me quâ possum, ostendam magnorum beneficiorum gratum. Id aliquando tentabam ludens & ex nomine anagrammata & omina evolvens, talia:

Magni Comitis virtutes, dotes, favorem & patrocinium magni Auctor facit.

Gratum ei animum testatur.

Magnus Gabriël de la Gardie Comes, Regni Sueciæ Cancellarius Magnus.

Anagrammata & omina ex nomine ejus evolvit.

Dignè regis sigillum bellè sanè ardua
Magna ages, Comis, nectare carus.
Magna bellè geris, luci idoneus, regno dignus
Curas regales ama scitè ama.

Quod verò ad illam, quam Vir ille Illustrissimus coram Te memoravit, prædictionem attinet, hanc quidem mihi non arrogo, sed tamen cum veritate in Dei gloriam dicere possum debeoquè, quod publicè gestum varia adhuc hominum experitur judicia. Propositerat mihi Elbingæ Anno 1659. mense Octobri Illustrissimus Comes Schlippenbachius & publicè quidem binisquè vicibus probandæ veritatis, quam profiteor, conditionem hanc, ut à Deo urbis Stetinensis (in qua uxorem cum liberis aliisquè necessariis habebam, quæquè in extremo posita erat discrimine) conservationem precibus impetrarem. Sed nec hôc contentus, semel atquè iterum si hoc fieret, sententiam se meam, ut veram, amplexurum vovit, certè asseveravit, alioscquè nonnullos idem ut facerent, perduxit. Ita ego nullâ temeritate, sed impositâ necessitate impulsus totum me jejuniis & precibus dedi, & tandem supplex à Deo in argumentum veritatis impe-

Narrationem de obsidione Stetin. prædicta illustrat & confirmat.

Schlippenbachii Comitis votum apud Auctorem fatetur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Hoog.
107 B 47

Stetinensem obsidionem solutam Auctor Elbingæ prædixit, & postridiè quàm evenerat omnibus palàm asseruit.

travi, ut obsidionem, quam solutam certò iri Viro illi Illustrissimo die 8. Octobris Gregor. dixeram, die 23. ejusdem mensis solutam die posterâ omnibus tunc Elbingæ agentibus, antè omnes verò Illustrissimo Cancellario, tunc supremo Quæstore Regni & primario Legato, certo certius asseruerim. Tàm enim hoc certò scivi, quàm me superstitem illâ die mansisse certum erat. Aderat tunc Elbingæ & Illustrissimus Rautensteinius Delegati Neoburgici munere in Aula Polonica & tractatibus Pacis Olivensis perfungens. Atquè hæc est rei tunc gestæ series, cujus me non pudet, nec in glorioso Christi Judicis adventu pudebit: in quo pudefient illi qui rem graviter & sanctè gestam iniquissimè interpretantur, nisi eos facti pœniteat, quod eis precor. Reliqua ad rem hanc pertinentia consultò taceo: & ad alia potiùs transeo. Nisi & hoc addam, cupere me ut opus meum inprimis Illustrissimo Cancellario commendes. Animadverto enim in Tuis favere eum meo instituto, ideoquè moram Rudbeckianam molestè ferre. Cum autem & Illustrissimi Comitis Tottii favorem multùm æstimem, rem gratam mihi facies, quum ei vota & studia ac officia mea deferes.

**Auctor Elbingæ publicum veritati religionis Christianæ, quam profitetur, testimonium dedit.*

Magno Comiti opus suum commendari per Heinsium Auctor cupit.

Multa quidem prodigia hîc illîc eveniunt, sed plura credo, quàm sunt, narrantur. Vix enim numerus eorum comprehendi potest. Superstitione multos capi & duci hâc tempestate, certum est. Et potior quidem illa judicatur impietate: tamen & illam stipant sua incommoda. Optandum est ut animi Christianorum, omniumquè insuper hominum, verâ pietate regantur. Metus ille de incendio Holmiensi utinam vanus sit! Acerbo illo Westerwici, ut & Gothæ aliarumquè urbium, quæ nuper conflagrarunt casu, summoperè doleo, utquè Deus pro sua clementiâ his damna, quæ ingentia subivêre, resarciat, à reliquis similia mala avertat ex animo precor. Illustrissimi Thuani laudes meritò, quamvis in transitu attingis. Et apud me quidem, qui magnas ejus dotes in humano colloquio, & egregiam humanitatem expertus sum, cùm Lutetiæ Parisiorum 1649. agerem. Tunc verò mihi Optimi & Doctissimi Senis Dionysii Riverii in domo Thuanæa agentis, & Amici mei singularis, operâ obtigit amicitia Clarissimi Bullialdi, qui memor Tui vivit. Accepi nuper unà cum Tuis literas ab eo die 14. Augusti datas, quibus Illustrissimum Menagium studiis elegantioribus semper incumbere, & cum Amicis quotidie versari refert. Eadem illa die (erat 22. Augusti Gregor.) accepi & Illustrissimi Rautensteinii literas die 17. ejusdem mensis datas, quibus ut Bullialdi, à quo itidem ad illum literas acceperam, meminit, ita & Tui. Et ita quidem: *Clarissimi Heinsii affectum erga me, licet indignum & immeritum exoscular, gratulaturus mihi, si ipsi & similibus Viris præstantibus aliquando inservire potero, aut eorum commercio frui, majus otium nactus, quò remisveliſquè contendo.* Menagii tunc mentionem apud me Tuæ & Bullialdianæ fecerant. Inde per Te facilè cognosces, quanta animi voluptate ex tot doctorum & excellentium virorum concursu (quem mihi commodissimus urbis hujus, inter omnes Europæ urbes hoc nomine facilè prima, præstat situs) fruar & gaudeam. De Rudbeckianis gratias Tibi ago. Eorum authographum Tuum est, & ad Te redibit. Non sine egregia animi oblectatione illa legi: quæ & relegi ac pensiculatè examinari merentur. Multam enim eruditionem in se continent. Dolendum certè est veteres Philosophos pauca de Cometis annotasse: *tum & Scholasticos rerum naturalium scientiam pro arbitrio finxisse, sed quod longè gravius est, ipsam quoquè Theologiam. De quo ut fidelior ille quàm felicior purioris doctrinæ præco Hieronimus Savanorola lib. de simplicitate vitæ Christianæ Michaël Neander in histor. Eccl. Carion in Chron. aliiquè Viri præcellentes questi sunt, ita Verulamius Vir non tantùm natalium & dignitatis sed & singularis eruditionis splendore longè Illustrissimus de superstit. doctè scribit, quod & ad rem Astronomicam egregiè facit: *In Concilio Tridentino*, ait, *doctrina Theologorum Scholasticorum multùm potuit: hinc emanavit gravis nonnullorum Antistitum ibidem congregatorum sermo: Scholasticos Astronomis similes esse qui eccentricos circulos & epicyclos & hujusmodi orbium machinas finxerunt, quò phœnomena servarent, etsi*

Superstitionem cave.

Impietatem fuge.

Pietatem veram sectare.

Holmiæ bona Auctor precatur.

Benevolus erga omnes esto.

Bullialdus Auctori & Heinsio amicus.

Menagii studia amœna.

Rautensteinii erga Heinsium benevolentia.

Secessûs & otii literarii desiderium.

Hamburgum inter urbes Europæas literarum commercio aptissima.

Philosophi veteres pauca de Cometis annotarunt.

**Scholasticorum in rebus naturalibus & Theologicis fingendis licentia.*

Concilium Tridentinum Scholasticæ Theologiæ addictum.

Astronomorum licentia.

satis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

ſatis ſcirent nihil tale reverà exiſtere. Et Aſtronomi quidem ſuorum inventorum veritatem probare contendunt, perquè illa nullius ſaluti nocent, imo orbium cæleſtium motum docent. At ibi longè graviùs, quia periculoſiſſimè erratur. Hoc autem tamdiu fieri neceſſe eſt, quamdiu ad primævæ ſimplicitatis pauca & certa pietatem docentia capita redire tardabunt homines, quos magis probitatis quàm ſubtilitatis amantes fieri par eſt. Multos pruritu vel ambitionis captandæ vel lucri cujuſdam faciendi, non ullo rei literariæ vel utilitatis publicæ ſtudio ad ſcribendum de Cometis impelli, teſtantur tot libelli in vulgus ſparſi, qui ſæpè alienas, caſquè falſas Cometæ obſervationes & poſitiones (quales & heri cum Amico quodam hîc diſcuſſi) vel parùm firmas, quaſdam etiam ineptas prædictiones oſtentant. De his eruditè Clariſſimus Eraſmius Bartholinus Regius Hauniæ Profeſſor ſcripſit. Ideò & Clariſſimus Rudbeckius meritò in hoc hominum genus invehitur acriter, eorumquè temeritatem multis nocivam indignanti ſtylo ulciſcitur. Quod verò Cometæ nullam efficiendi, imo nec ſignificandi neceſſitatemtribuat, pro Bartholini aliorumquè Virorum doctorum ſententia, cui & ego accedo, facit. Iſraëlitarum populi quondam Deo perchari exemplum rectè inſtituto aptat, niſi quòd illorum temporum Cometæ in ſcrinia hiſtoriæ non fuerint relati, multàque ex his ſeculorum iniquitate perierint. Attamen Cometas, qui illis temporibus apparuerunt, & annotati ſunt, ſecuta eſſe nonnulla læta triſtiaquè, quæ ad Iſraëlitas pertineant, probari ex Hiſtoria poſſet. Memoriæ enim nonnulli prodiderunt ante annonæ caritatem, quæ Iſaaci tempore contigit, & ut Iſraëlitarum tranſitum per mare, ita Ægyptiorum interitum apparuiſſe Cometam. Sed fateor illorum temporum reſgeſtas ignorantiæ tenebris magna ex parte involvi, &, ut tunc monita Moſis & Prophetarum, ita nunc Chriſti & Apoſtolorum certiora illis eſſe, quæ Cometæ tribuuntur. Quod me etiam Ethicè facere ſtudio commendandæ & inculcandæ quoquomodo virtutis non nego. Porrò quæ Vir Doctiſſimus tanquam probabilia de Cometæ generatione proponit, non tantùm Philoſophorum, ſed & Theologorum ingenia ſtrenuè exercebunt. Generari nunc à Deo Cometas, vel alias ſtellas novas non omnes, imò pauciores fortè admittent. Illam certè ſtellam, quæ Magis in natali Chriſti etiam interdiu luxit, non fuiſſe veram ſtellam, ſed ſtellæ ſimilitudinem habuiſſe, & velut extraordinarium quid ad demonſtrandum Chriſti recens nati domicilium à Deo creatum fuiſſe, Ambroſius, Auguſtinus aliique Veterum, tùm & recentiorum nonnulli, alii tamen Cometam, vel ſimile Cometæ phœnomenon fuiſſe, concedunt & probant. Sed hæc attigiſſe leviter hîc ſufficiat. Cometarum generationem ex hypotheſi fieri ex effluviis Solis aliorumquè corporum cæleſtium cum ſententia Heveliana optimè convenit. Ego hæc, ut & illa de Cometæ lumine, cauda, ejus figura & ſitu ac colore, aliaquè his ſimilia Aſtronomis relinquo. Caudam illam variè vibratam & projectam huc illùc cogitationes & ſententias Philoſophorum flectere animadverto. Deflexionem ejus in plagam à Sole oppoſitam per accidens oriri & ſitu Solis, Cometæ ac ſpectatoris, concurrentibus fortè aliis cauſis in materia & figura capitis, vel ex diſtantia & motu tranſverſo Cometæ latentibus, per ſe autem ferri ſemper in regionem Soli oppoſitam Doctiſſimus Ricciolus Almag. part. poſter. Tom. 1. cap. 4. pag. 26. docet. Miretur hoc qui non obſervet quotidiano experimento herbam illam, quæ Heliotropion vocatur, abeuntem Solem intueri, ſemper omnibuſquè horis cum eo verti, vel nubilo obumbrante. Clariſſimus Hevelius Cometas Solem, tanquam Regem, intueri & venerari, ſed, unà caudas quoquè eorum non ſemper exquiſitè in oppoſitum Solis vergere & aliquando deviare, hancquè deviationem ex diverſiſſima refractione & reflexione radiorum Solarium provenire docet. Quod reliquum eſt, libenter, ut alias demonſtrationes, & quæ indicat Clariſſimus Rudbeckius, ſchemata, videbo, ita illius novi phœnomeni quod ſimile Cometæ Illuſtriſſimus Cancellarius, poſtea verò & ille obſervârat, deſignationem & delineationem. Clariſſimus Gravius Franequer.

Inventa ſuâ tueri conatur.

Nulli arte ſuâ nocet, docet potiùs orbium cæleſtium motus.

Pietas ſubtilitate potior.

Literaria reſpublica nos vacat avaritiâ & ambitione.

Bartholinus Eraſmus Aſtrologicis prædictionibus non favet.

Rudbeckius Aſtrologorum vaticinia rejicit.

Cometæ antiquis ſeculis apparentes non annotati diligenter: Hos læta triſtiaquè exceperunt.

Divina oracula Cometarum vaticiniis Aſtrologicis potiora. Virtutem quoquomodo commendare decet.

Stella in natali Chriſti an ſtella vera? an Cometa vel aliquid his ſimile fuerit. Auctores diſſentiunt.

Cometarum generatio ex effluviis Planetarum.

Caudæ Cometicæ vibratio diſſenſum Mathematicorum adfert.

Heliotropion ad Solis motum ſe convertit.

Cauda Cometica non ſemper exquiſitè in partem Solis oppoſitam vergit, & unde ipſa deviatio fiat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Hoog.
107 B 47

Professor simile quid circa initium Februarii ad Borealem cinguli Andromedæ, sed & Romani Mathematici mense Aprili observarunt. Sed hæc inter se conferenda erunt suo tempore. Tu interim urge ut figuras illas quamprimùm ad me mittat æri incidendas. Jam enim mora illius rationes meas in constituendis communicationibus turbavit, cum figuræ quàm ocyssimè cum numeris incidi & imprimi necessariò debeant, nisi in annum operis editionem extrahi velim. Quod si vel ego vellem, Tu, Optime Heinsi, aliùquè Amici fieri nollent. Vale & mihi constanter fave.

Communicationum Ordo figuris Rudbeckianis tardiùs missis turbatus est.

N. 26. *Holmiâ Hamburgum die 19. Augusti 1665.*

ad 29.

Epistolarum commercio indiculus convenit.

IN ephemeridum mearum libello annotatum offendo, mense Quinctili me quater Te per literas compellasse, die videlicet septimo, decimo quinto, vicesimo secundo & vicesimo nono calculi Gregoriani. Si quid harum literarum ad Te non pervenit, ejus exemplar investigari & describi denuò per illum, qui mihi est ab epistolis, curabo. Quamquam haud rarò fit, ut illo invalido aut alibi occupato, uti nunc quoquè, quando ægrotat, exemplar vix ullum in scriniis meis adservari videas earum literarum, quæ frequentes admodum à me deproperantur ad familiares de rebus aut privatis aut publicis. Mense Majo nusquam defuisse me recordor dandis ad te literis. Junio semel fortassè, die videlicet tertio aut quarto. Exinde hebdommaticus epistolarum ordo permansit non interruptus, quantum licet meminisse. Ex Tuis quid ad me non sit perlatum pulchrè, ni fallor, liquidoquè apparebit ex illo indice, quem penultimis meis adjunxi. A Rudbeckio si quid in tuos usus ad me perferetur hodierno die, cujus notæ nil omninò est perlatum, cum necdum tabellarius Ubsaliâ hùc advenerit, id unà cum hisce literis accipies. Nam ea, quæ jam semel iterumquè misi, rectè curata esse, ac tuis desideriis abundè hîc satisfactum videor posse sperare. Hodie per literas Christianum Hugenium rogavi, ne quid gravetur communicare mecum, quæ ad Cometas nuperos observavit: augurorquè preces meas ab illo nequaquam fore aut repellendas aut negligendas. Quæ ad emendati sermonis usum in lingua Romana oportet referri, de iis optimè meritum esse Gerardum Joannem Vossium, miræ industriæ ac indefessæ lucubrationis Virum rectè arbitraris. Cui addatur licet Franciscus Sanctius Brocensis: præter eos, quos merita in rem literariam eximia loco illustriori collocarunt, quiquè abs te haud quaquam ignorantur. Is certè Sanctius in Minerva sua plurimos errores primus in hoc argumento detexit, & errantes meliora illîc docuit: tùm in fontes ac origines caussarum penetravit: ne quid alia ejusdem scripta ad rem Grammaticam spectantia nunc tangam. Pauci oppidò supersunt hâc tempestate, qui defæcato Latinitatis nitori student multo cum successu: quos inter princeps, si quid video, debetur locus Joanni Frederico Gronovio, qui de Livio, Senecis, Plauto, Statio Papinio, Valerio, Martiale, dequè omni antiquitate Romana meritus est præclarè prorsùs & inprimis laudabiliter. Nam Gaspar Schioppius, dum multa carpit promiscuè in vetustis quoquè Scriptoribus ut parùm Latina, quæ reprehensionem non merebantur, id hac consecutus est temeritate & confidentia, ut rarò illi, nec nisi timidè, credamus, etiam in iis, quæ præter fas ab illo sugillari vix liquet. Vale.

Heinsiana in colendo literarum commercio diligentia:

Idem ad Christianum Hugenium de argumento Cometico scribit.

Vossius pater ab Heinsio laudatur.

Francisci Sanctii Brocensis Minervæ commendatur.

Latinæ linguæ nitori pauci student.

Gronovii laudes.

Schoppii confidentia fidem ei detraxit.

N. 33. *Hamburgo Holmiam Kalend. Septembris Gregor. 1665.*

ad 26.

Epistolarum commercio indiculus convenit.

ITa est, Quinctilem Gregorianum quaternas mihi literas Tuas dedisse. Sed Majus nonnisi ternas, die videlicet decimo tertio, vicesimo & vicesimo septimo exaratas attulerat. Junius itidem quaternas, licet die tertio nihil scripseris:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

ris: dehinc non interruptâ ſerie omnes Tuas rectè accepi, & gratulor mihi multum hanc felicitatem, quòd Te adeò mihi faventem & in ſcribendo diligentem experiar. Documento eſt & illa ad Clariſſimum Chriſtianum Hugenium epiſtola, quàm de argumento Cometico mei cauſſâ ſcripſiſti. Velim ejus exemplum ad me mittas unà cum reſponſo, poſtquam illud obtinueris, utrumquè meritò iis, quæ invicem communicamus, accenſendum & operi inſerendum. De Rudbeckianis gratias Tibi ago, & plurimùm gaudeo Te tàm illuſtri parario multa jam egregia, & famæ juxtà ac exſpectationi noſtræ convenientia, ab illo ſolidâ eruditione præſtantiſſimo Viro, mihi obtigiſſe. Quæ jam de Cometæ cauda diſputat, captum meum, fateor, ſuperant, ſed & demonſtrationibus, quas promittit, opus habent. De quibus repeto ſuperiora. Valdè mihi gratularer ſi illas paulò poſt acciperem, è veſtigio æri incidendas, in cenſum refe-rendas, & Tuæ Communicationi proximè Rautenſteinianam unà cum Commentario iſto Rudbeckiano adjungendas. Velim autem det nobis demonſtrationes, quas ſe brevitatis cauſſâ dare potuiſſe negat, an Cometa in curſu ſuo vertatur circa proprium centrum & axem, num verò latus unum idemquè perpetuò Soli habeat oppoſitum. Curarem enim unâ eademquè operâ omnes æri incidi, & teſtor eum rem mihi non gravem, ſed gratam potiùs facturum: qualem præſtitit miſſis ad Te & per Te ad me obſervationibus Cometæ in Corvo & Lepore viſi. In quibus ut aliàs cum Clariſſimo Hevelio convenit, ita & in eo quòd Cometam ante 20. 30. Decembris 1664. Horizontem ibi polo altiùs quàm Dantiſci, ut & in Italia & alibi, elevato ſubiviſſe dicat. Velim aliàs, quot diebus latuerit, indicet. Quæ de ſtudio linguæ Latinæ excolendo ad me ſcribis, gratiſſima ſunt. Ego quoquè hîc Te monitore modicam induſtriam meam exercebo, ſi vivo, & quantum per alios labores, quos me ſubire oportet, licebit. Gronovii eruditionem, quæ ſe orbi literato tot egregiis ingenii monumentis teſtatam, & ſeræ poſteritati commendatam reddidit, novi, non tamen peni-tiùs, ut Tu, à quo longè me diſtare fateor. Cujus rei vel hoc quod de Franciſco Sanctio Brocenſi mones, præbet documentum. Ille enim Auctor mihi adhuc incognitus fuit, qui præter mediocrem Auctorum lectionem Henricum Stephanum & Gerardum, quem dixi, Voſſium in linguæ Latinæ ſtudio magiſtros agnoſco. Utinam omnes proficiamus non tantùm ad linguæ ſed & vitæ, & hujus quidem potiſſimùm, caſtitatem! Vale.

Heinſii benevolentiam & officioſam induſtriam Auctor ſibi gratulatur.

Rudbeckiana Auctori peregrata ſunt.

Cometa hyemalis Horizontem ſubiiſſe in Suecia obſervatus.

Gronovii laudes.

Franciſcus Sanctius.

Henricus Stephanus.

Voſſius pater.

Vitæ caſtitati linguæ caſtitatem antecedit dignitate.

Holmiâ Hamburgum die 26. Auguſti 1665.

N. 27. ad 30.

RUdbeckianæ epiſtolæ partes tres ternâ vice jam miſi: quæ omnia in manus tuas rectè perlata eſſe confido. Reliqua quando ſint in promtu futura, arduum eſt divinatu. Nihil enim totis jam diebus bis ſeptenis nuntiorum aut ab illo ipſo Rudbeckio aut à Scheffero accepi. In Nærano facundiam & orationis uberrimum nitorem miror. Erit ille, ni fallor, aut filius aut nepos illius Nærani, cujus Poëmata typis deſcripta vidiſſe me recordor, & ab avunculo meo Joanne Rutgerſio epigrammate non invenuſto commendata. Illuſtriſſimo Iſbrandio jam non ſemel tuas exhibui, qui ſibi de affectu Tuo rem multis gratulatur. Adfirmat ille quidem mirâ propoſiti ac verborum conſtantiâ, nequaquam fore, ut in hoc Septentrione hybernet, ſed, ut ſunt rerum humanarum, publicarum maximè, vices, non video quo colore, aut quo jure patriæ inter magnas verſanti nunc auguſtias, Vir tantus tàm difficili tempore poſſit deeſſe: præſertim illic poſitus locorum, ubi Britannis omnia adfulgent hactenus benigniora, quàm nobis. Sed huic malo aut ille mox medebitur, aut medebitur nemo. Indiculum epiſtolarum tuarum jam accepiſſe à me potes. Cui exordia binarum adjungere, quas Upſaliam Scheffero legendas miſi, nec tùm licuit, nec nunc licet, cùm in manus meas inde necdum ſint relatæ. De cadente è nubibus tela, dequè pluvia picea ac ſulphurea, in quam inquiris, jam

Nærani ab Heinſio laudatur.

Iſbrandi erga Auctorem benevolentia, in patriam redeundi propoſitum, dignitas patriæ utilis.

Sueci in Anglos magis quàm Hollandos affecti propendent.

Tela è nubibus cadens. Pluvia picea & ſulphurea.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

jam sæpè aliàs nonnihil inaudiveram. Sed cum in Norwagia id gestum esse dicatur, aut sub limite Norwagiæ, testem oculatum ac fide dignum hactenus desidero ac circumspicio. Quanquam, ut ingenuè tecum agam, rem illam meâ curiositate haud dignam judicavi, cùm nimiam, ne quid gravius dicam, plebis per hosce terrarum tractus superstitionem multis argumentis jam pridem habeam suspectam. Adeò vix dies abit, quo non complura hujus generis & æquè incredibilia in vulgus promanent. Nescio qui vates non ita nuper ferebantur prædixisse proximè hanc civitatem, quanta est, partim terræ motu, cælesti partim igne totam mox consumendam atquè absorbendam fore. Quin & tempus condictum huic rei destinabatur ab illis, nox ea, quæ diem D. Laurentio Sacrum proximè esset tunc præcessura. Eaquè animorum consternatione exceptum est id vaticinium, ut, quod fateri pudet atquè enarrare, ex fæminarum virorumquè sortis haud infimæ numero non pauci sint reperti, qui convasatis sarcinis majoris atquè pretiosioris rei, sub illam tempestatem ex hac urbe se proriperent ac rus secederent, plebis pars potissima nocturnum tempus per vicos urbis magno numero discurrens sub dio exigeret lymphata & tamquam fatali ac suprema horâ jamjam adventante. Auditæ adhæc subindè voces clamitantium suburbia civitatis jam conflagrare, jam terræ motum haud occultis dubiisquè signis persentiri. Quos verecundia aut vires imbecillæ domi continebant, illi ex fenestris propendentes palàm preces effundere sublatis in cælum manibus, alii plorantes complexus arctos intentare proximis quibusquè ac carissimis pignoribus, ut jam jam perituri. Horum quidem spectator aut testis oculatus ipse non sum habendus: stertebam quippe noctem totam continuus, & alienæ vecordiæ plus quàm credas securus: accepi tamen rem omnem ex iis spectatoribus, quibus fidem derogare, nisi valdè injurius, non ausim. Nec defuêre Theologi, qui palàm hæc deliramenta habitis ad plebem acerbis concionibus postmodum exagitarint, uti par erat, ac vellicârint asperrimè. Sed nec mihi hactenus datum est rescire, quo auctore, aut quo instigante tot mortalium millia ad extremum fanaticæ consternationis sint redacta. Et hæc quidem hactenus. Vale.

Suetica plebs superstitioni dedita.

Astrologicum vaticinium Holmiam commovet.

Holmiensis urbis trepidatio nocte festum S. Laurentio diem antecedente.

N. 34. ad 27.

Hamburgo Holmiam die 8. Septemb. Gregor. 1665.

Adolphus Johannes Princeps Palatinus Lubecam venit, filio beatus.

JAm jam reverti Lubecâ, ubi compellavi Serenissimum Principem Palatinum Adolphum Joannem, qui ante octiduum illuc advenit, & die 25. Augusti Juliani novâ prole, eaquè masculâ ideoquè longè gratissimâ (cui Joannis Casimiri nomen avi inditum est) beatus est. Revertor itaquè & ad officium simul pauca Tibi reponens ad Tuas postremas, quas, ut omnes alias, habui gratissimas. Quàm grata mihi Rudbeckiana exstiterint, superiores meæ Te docuerint. Exspecto reliqua, præcipuè vero figuras, ut ordinem institutum in edendo opere meo sequar. Clarissimum Christianum Hugenium postquam Tuæ ad eum datæ epistolæ exemplum accepero, libenter ipse compellabo. *Rem gratam mihi nuncias quòd me toties Illustrissimo Isbrandio commendes, quod ut & in posterum facias, enixè rogo. Quòd illa, quæ vulgus portentorum vice ducit & pavet, parvi pendas, rectè omninò facis. Multa enim, quibus naturales adscribi meritò possunt causæ, pro miraculis & portentis habentur venditanturquè. Mirror & ipse tanto tunc metu in Urbe Vestra omnia fuisse repleta. Cujus origo provenit ex Italico quodam prognostico per Germaniam sparso, de motu terræ per orbem, exundationibus, bellis aliisquè rebus adversis. Hæc tamen homines in his terris agentes nullo perculerunt metu. Majorem hunc animis hominum incutiunt paratus belli, qui ingentes hîc illîc fiunt, quos vereor multi adscribent Cometis. *Quasi verò non videamus in terris, non in cælo tantorum malorum causas esse quærendas imò jam spectandas. Cælum semper propitium experiremur, si ejus gratiæ & opis grati esse vellemus, imò nisi utramquè reciperemus, saltem sperneremus, nobismetquè ipsis omni ex parte deesse mus. Vale Nobilissime Heinsi, & me, ut soles, benevolentiâ mutuâ complectere.

Auctor Rudbeckiana reliqua cupit, Literas suas ad Hugenium eum Heinsianis mittere vult,

**Se Isbrandio Legato plus plusquè commendari postulat.*

Holmiensis consternationis origo detegitur.

**Causse malorum in terra non in cælo quærendæ.*

Deus ex sua parte omnia facit hominibus utilia: sed hi sibi ipsis desunt & hæc pervertunt.

Hamburgo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Hamburgo Holmiam die 15. Septembris S.N. 1665. N. 35.

NUperrimus tabellarius, qui ante triduum ad nos acceſſit, nullam literam mihi abs Te attulit, quod juſtâ ratione non carebit. Magno cum deſiderio Rudbeckianorum quod reliquum eſt præſtolor, præcipuè verò figuras obſervationum vel alioqui demonſtrationum Mathematicarum, ſaltem numerum earum, ad conſtituendam rectè figurarum ænearum & communicationum ſeriem, mihi quamprimùm indicari velim. Dubio procul enim Amici Batavi, quibus in talibus curandis feliciter, & perficiendis celeriter ſingularis ineſt induſtria, (quam laudem genti Veſtræ conſentiens fama tribuit, eidemquè jure meritoquè deberi

- - - - invita fatebitur uſquè
Invidia)

Rudbeckianarum figurarum numerum indicari ſibi quamprimùm Auctor cupit, ut numerus figurarum ænearum & communicationum ordo rectè conſtitui poſſit.

urgent & promovent operis editionem, citatis paſſibus ad metam properantes. Faxit modò Deus, ut cum pace deſiderata illis mihique redeat certior animi vigor, & magis tuta agendi ratio. Hac enim tempeſtate terrâ mariquè omnia ferè intuta ſunt. Mihi verò prelo ſubjicienda, utcunque oculo luſtrata veloci, continuò illùc mittenda ſunt. Quàm verò iniquè cum Viris quoquè literis operam dantibus, & de univerſo genere humano præclarè merentibus, nunc agatur, Clariſſimus Hevelius exemplo ſuo docet. Nuperrimis enim literis narravit mihi, chartam editioni Obſervationum Cometicarum, quas nobis gravi de cauſſâ ſeorſim ſe daturum, & Cometographiæ Prodromum poſterioris Cometæ præmiſſurum eſſe, promiſit, deſtinatam à piratis eſſe interceptam. Narrat verò & dolorem ſuum ingentem ex obitu unici filioli conceptum: quem & Te Viro illi optimè cupientem participaturum, ex ratione amicitiæ & legis Chriſtianæ ſpero. De Nærano nihil certius ad Te perſcribere poſſum, quàm eſſe Virum egregiè doctum, pietate in Deum & patriam conſpicuum, comem & humanum. Amorem patriæ ſingularem enarrabunt adjuncta, quæ, credo, non invitis oculis leges, ſed & Illuſtriſſimus Iſbrandius, cui me majorem in modum aſſiduò commendes. Id officii ut erga Te Illuſtriſſimi Rautenſteinii nomine faciam, ille poſtulat. En etiam quæ ab eo ante triduum accepi. Sed Gedano nihil pro Te, vel etiam pro me à communi Amico. Vale, & me, quod facis, amare perge.

Bellum ſtudioſis bonarum artium adverſum.

Hevelius Prodromum poſterioris Cometæ promittit.

Doloris amici particeps eſto.

Nærani laudes.

Holmiâ Hamburgum die 9. Septembris Gregor. 1665. N. 28. ad 31. & 32.

INvito me & nolente factum eſt, quòd proximus tabellarius ſine meis ad Vos literis diſceſſit. Erat mihi tùm negocium moleſtum ſatis cum febre, quæ lecto hactenus me affigit, etſi remiſſior nunc aliquanto quàm ante, ſic ut ſpes ſit, vires dejectas erigi atquè in integrum reſtitui propediem poſſe. Hoc neſcire Te nolui, ne magnæ molis allocutionem nunc à me exſpectes. Rudbeckianæ epiſtolæ, quod reſtabat, hîc habes. Figuras pollicetur quidem, ſed eas ego comparuiſſe mallem. Minùs commodè per tabellarios mitti poſſe aſſeverat, quod in magnum nimis numerum excreviſſe videantur. Circumſpiciam igitur & ego mihi hominem fidum, qui eas ad Te perferat, ſi per tabellarios opportunè mitti haudquaquam poſſunt. Vale Vir Nobiliſſime.

Heinſius delet febre.

Rudbeckiani Commentarii reliquam partem Heinſius mittit.

Figuras promittit.

Hamburgo Holmiam Suecorum die 22. Septembris Gregor. 1665. N. 36. ad 28.

BEnè conjiciebam ſilentio Tuo gravem ſubeſſe cauſſam. Gravior enim eſſe non poterat gravitate valetudinis, quæ maximam profectò habet moleſtiam. Et hæc verè ſontica eſt Tui ſilentii omniſquè intermiſſi officii cauſſa. Quam ex literis Tuis in lecto, ægrâ manu, in argumentum ſingularis amicitiæ

Valetudo adverſa ſilentii cauſa juſtiſſima.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Dole de morbo amici.

scriptis intelligere, grave certè & moleſtum fuit homini, Tibi amiciſſimo, & proſperrima quæquè ex animo precanti. Scio enim, quanti faciendus ſit Heinſius, non tantùm in literario, ſed & in Chriſtiano orbe. Itaquè vive longum, Clariſſime & Chariſſime omnibus bonis Heinſi, valetudinem Tuam, ex veteri monito, cura diligenter, ac præterea

Heinſium magni Auctor facit,

Eique ut valetudinem longævam, ita uxorem & prolem precatur.

Cælebs ne maneas.

Μὴ μίνυς ἄγαμος, μὴ πος πάτυμος ὄλησι
Δός τι φύσει κἀτύθς. τέκε δ' ἴμπαλιν ὡς ἐλεχάυθης.

(Ne maneas celebs, ne fortè ſine nomine pereas:
Da quid naturæ & ipſe: gigne viciſſim, ſicut genitus es.)

Hoc Tibi uno mecum animo orequè Rautenſteinii, Bullialdi, quod ſolidè ſcio, omneſquè adeò boni & Tui amantes precantur. Quidni enim in ſecula propagetur, & cum eorum æternitate conjungatur, licet alioqui cum illa præclaris ingenii facinoribus conjunctum, Clariſſimum Heinſianum nomen, maximis quibuſque par, & nulli ſecundum? Sed nil amplius affectui & laudibus, licet meritis, dabo, ut verecundiæ Tuæ parcam. Hanc tamen non læſi verbo, quod juſta de cauſſa protuli, ut quàm Te & rem literariam, imò & Chriſtianam amem, teſter. Nunc ad alia. De Rudbeckianis gratias Tibi ago debitas. Placent illa, ut & reliqua. Doctè de cauda Cometæ diſſerit. Sed ſine demonſtrationibus, quas memorat, res ſatis intelligi nequit. Meritò optat Vir ille pereruditus, ut ſtudia cæleſtia diligentiùs excolantur, & ab induſtriis in extimo Septentrione & Auſtro Obſervatoribus, idoneorum inſtrumentorum beneficio, exploretur melius ſtellarum ſitus & conditio. In argumentum adducit correctionem poſt Ptolemæum in cælo factam. Jurè meritoque. Nam ut aliis, ita Excellentiſſimo Hevelio, conſentiens doctorum Virorum judicium ſingularem induſtriæ feliciſſimæ laudem hîc tribuit. Fixas ille ſtellas novo Canonio figet melius, tutoquè eas dabit reſtitutas, erronumque regiones metabitur, & cuncta in cælo certioribus ordinis legibus adſtringet, globos quoquè, quibus adhuc tantum fidimus & gaudemus, corriget, novaſque ſtellas antiquis accenſebit. Atquè tunc demùm cum Tullio dicemus. *Inventus eſt ordo in iis ſtellis* (errantibus) *qui non putabatur.* 2. de divin. Tunc Hipparchum revixiſſe gratantes ovanteſque teſtabimur. Nam de Hipparcho quidem Plinius, fidus ejus ac ſimul diſertus Encomiaſtes, ſcribit: *Novam ſtellam & aliam in ævo ſuo genitam deprehendit: ejuſquè motu, qua die fulſit, ad dubitationem eſt adductus, anne hoc ſæpiùs fieret, moverenturque & ea quas putamus affixa. Idemque auſus, rem etiam Deo improbam, annumerare poſteris ſtellas, ac ſidera ad norman expangere, organis excogitatis, per quæ ſingularum loca atquè magnitudines ſignarent: ut facilè diſcerni poſſet ex eo, non modo an obirent, naſcerenturve, ſed an omninò aliqua tranſirent moverenturve, item an creſcerent minuerenturve cælo in hæreditate cunctis relicto, ſi quiſquam qui rationem eam caperet, inventus eſſet.* lib. Natur. hiſtor. 2. cap. 26. Significat autem, opinor, Cometam illum inſignem Anno U. C. 607. quo Carthago æmula Imperii, & Corinthus Achajæ caput funditùs deleta eſt, ac finito bello tertio Punico Achaicum cœpit, (tunc enim, Ptolemæo teſte, Hipparchus vixit Anno poſt mortem Alexandri 178.) obſervatum per illam ſtellam in ævo Hipparchi genitam. Dat verò egregium prorſùs incomparabili tunc ejus induſtriæ laborioſæ & ingenioſæ teſtimonium. Ille enim omnia inſigniorum ſtellarum loca in cælo ſecundùm longitudinem & latitudinem deſcripta tradidit, illaſque in ordinem redegit, & quaſi ex cælo in tabulas & globoſa inſtrumenta traduxit, motumque fixarum aſſecutus eſt. Certè & noſtri Hipparchi, magnum cælo lumen inferentis, incomparabili nunc induſtriæ par teſtimonium dandum eſt. Nam & Mercurium in Sole obſervatum in ordinem redegit, & ſtellam illam miram in Ceto ad certas Leges accuratâ methodo revocare conatur. Adhæc motum Lunæ libratorium, & totam Lunam exploratam dimenſus eſt. Tot præterea admirandas obſervationes Cometicas nobis dedit, & longè plures parat, & hac

Amici meritis teſtimonium, licet debitum, modeſtè in os dandum.

Rudbeckianorum reliqua pars Auctori pariter placet:

Ejus laus, & res literariæ propagandæ ſtudium.

Stellas fixas melius Hevelius figet.

Planetarum ordinem Hevelius certius conſtituet.

Globos Hevelius corriget.

Stellas novas Hevelius cælo annumerabit.

Hipparchi nova ſtella Cometa fuiſſe putatur,

Ejus merita.

Hevelius ad Hipparchum comparatur,

Mercurius in Sole obſervatus.

Stella in Ceto.

Lunæ motus libratorius.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

hac occasione totam doctrinam Cometicam accuratissimè persequitur. Sed & universam cæli regionem peragravit, sidera metatus est, cognita meliùs fixa certiùs figendo constituit, his nova annumeravit. Tot denique præstantissima instrumenta invenit & ipse confecit. Quibus tot & tantis meritis Hipparchi nomen & dignitatem fortiter tuetur & conservat. Omnibus verò laudibus accedit singularis viri illius humanitas, comitas & modestia. Sua enim aliorum judicio & examini subjicit: se non omnia assecutum esse fatetur, & veriora edoctum hæc se suis relictis amplexurum esse promittit. Placet itaque mihi & Rudbeckii genius, quòd sua pariter aliorum doctorum Virorum disquisitioni submittat, imò huic materiam proponat uberrimam. Benè adhuc cum rebus humanis comparatum est, quòd Magni quique & præstantes in re literaria Viri, non tantùm à dictatoria arrogantia sint alieni, sed & præclaram eruditionem modestiâ ornent, alios ad inquirendum verum invitent, & posteritati campum excolendæ rei literariæ amplissimum aperiant. Nam quod nostra cumprimis ætate verum esse videmus illud Senecæ L. 7. N. Q. c. 25: *Veniet tempus, quo ista quæ nunc latent, in lucem dies extrahat, & longioris ævi diligentia. Veniet tempus, quo posteri nostri tàm aperta nos nescisse mirentur:* idem & posteri nostrûm omnium, qui nunc vivimus, experientur, non ignobilia, quin potiùs imitanda solertiæ exempla habituri. Ita per vices commendamus nobis illud ejusdem Philosophi: ib. c. 26. *Contenti simus inventis: aliquid veritati & posteri conferant.* Sed jam Te benè, diu & prosperè valere, Humanissime Heinsi! iterum iterumquè jubeo.

Cometica doctrina ab Hevelio accuratissimè pertractatur.

Astronomia per Hevelium restaurator.

Hevelii humanitas & modestia.

Modestia Viros doctos decet & ornat.

Arrogantia doctis cavenda.

Tempus omnia revelat, veritatis parens tempus.

Posteri parentes imitari ad laudem debent.

Hamburgo Holmiam die 29. Septembris Gregoriani 1665. N. 37.

AD Tuas postremas die abhinc octavo Tibi rescripsi, sed & nunc pauca ex consuetudinis benevolæ & officiosæ ratione addo. Pristinas Te vires corporis, tardè licet, ut in febribus autumnalibus fieri assolet, recuperare, ut nuper indicabas, spero. Quòd si ita se res habet, est quòd Tibi gratuler, & simul precer, ut benè firmatam & constantem valetudinem recipias, ac feliciter agas bono publico. Rudbeckianas figuras cum tædio exspecto, utpote cum libenter vellem eas quamprimùm mittere in Hollandiam, sculptoris doctæ manui subjiciendas, & justo ordine inserendas. Spero etiam me aliquod responsum ab illo Clarissimo Viro, ut & Collegâ ejus Clarissimo Fornelio accepturum. Tu utrumque salutabis, & officii admonebis. Illustrissimus Rautensteinius in nuperis suis 17. Septembris datis honorificam Tui mentionem apud me fecit. Quod reliquum est mitto Tibi integrum ferè exemplum epistolæ nuperæ ad Curtium à me scriptæ, quod retinebis, sed ita, ut per otium perlectum censuræ Tuæ subjicias, mihiquè hanc perscribas, rem mihi facturus, si quæ unquam, gratissimam. Nuncium de novo Cometa iterum mihi literæ Amsterodamenses hodie attulerunt. Cum autem idem nuper ex urbe vestra perscriptum hùc fuerit, exspecto certi quid ea de re à Tua manu. Vale Vir Nobilissime, & constanter mihi fave.

Febres autumnales diuturnæ.

Valetudo ex morbo confirmatur.

Rudbeckianas figuras Auctor cupit.

Responsum ab eo, & Fornelio Auctor exspectat.

Cometæ novi auctumnalis rumor sparsus.

Holmiâ Suecorum Hamburgum die 23. Septembris Gregor. 1665. N. 29. ad 33. & 34.

PRoximè significabam, valetudinem minus prosperam me experiri. Nunc quamvis convalesco paullatim, vix tamen datur in publicum prodire per prostratas vires. A Clarissimo Rudbeckio figuras ad epistolam spectantes, quas vides, necdum tamen omnes accepi. Binas ex his desiderari etiamnùm opinor, sed quas occasione proximâ perferri ad Te posse spes sit. Nimia fateor Viri, cætera insignis, procrastinatio hæc fuit: quam tamen occupationibus, quibus destinetur non paucis, adscribi oportet. Schefferus tuas omnes restituit quidem mihi, sed sic, ut Upsalienses nil ad eas reposuisse significet simul. Me quod attinet, quemadmodum malim nil meæ scriptionis inter lucubrationes tuas Mathematicas comparere, sic iterum iterumque Te rogo ac obtestor, si id impe-

Rudbeckianas figuras Heinsius Auctori mittit: Procrastinationem ejus excusat æquus.

Heinsii modestia difficulter suæ operæ inseri patitur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

impetrari non potest, ne quid meum proferri sinas in publicum, quod mihi commissum exhibitumque non sit priùs. Nam præter occupationes publicas, cùm amicorum absentium consuetudine fruar libentissimus, quorum copiam ingentem per Italiam Galliamque ac cæteras Europæ partes enumerare datur, non possum à me ipso impetrare, ut ad benignas ac quotidianas horum compellationes obmutescam. Unde fit, ut præproperè & incogitanter multa à me effundantur, dum incomtus & inelegans quàm inofficiosus videri malo. Apographa epistolarum rariùs apud me servantur, nisi sit in iis fortè quod aut ad Rempublicam, aut ad rem literariam ac Romanas antiquitates illustrandas referri possit. Quanquam & hujus notæ complura mihi intercidunt. Tale cum occurrat nihil in illa, quam tuæ in spem gratiæ ad Christianum Hugenium exarabam nuper, in scriniis meis eam reparari non est quod exspectes. Meis profectò apud Te consilii si sit locus, nihil aut literarum aut quarumvis dissertationum operi Tuo subnecti inseriquè à Te velim, quod non eruditionis aliquid, si non reconditæ, certè minus obviæ, aut rei ac narrationis nonnihil publico profuturæ complectatur. Alioqui prævideo fore, ut in molem nimiam volumen excrescens vænale non sit, nisi magno, ac proinde emtores lectoresque minùs, quàm tua interfit, trahat. Sed huic rei providere tuæ erit industriæ. Valetudo vixdum permittit, ut ad tua omnia respondeam exactè. Vale, & mihi, ut facis, benè velle in posterum perge.

Literarum ejus cum Viris Clarissimis per Europam commercium.

Incomtus potiùs quam inofficiosus in scribendis epistolis esto.

Heinsianæ epistolæ variis publico dignæ & utilia continent:

Ejus erga Auctorem & ejus hoc benevolentia.

N. 38. ad 29.

Hamburgo Holmiam die 6. Octobris Gregoriani 1665.

PRistino vigori viriumque integritati Te restitui maximoperè gaudeo: tardè licet id fiat. Imo vel eo nomine magis Tibi gratulor. Festinato enim hic opus non esse, & ad resumendas vires prostratas juvandam lentis, non cogendam violentis remediis, sæpeque solam quietem & inediam adhibendam esse Medicorum filii, ut nosti, docent. Inde videmus eos qui festinanter convalescere volunt, vel valetudinem in longum tempus, vel etiam ipsam vitam amittere. Rudbeckiana mihi pergrata sunt. Utinam & illæ duæ figuræ, quæ desunt, IX. scilicet & XI. præstò fuissent! Potuissem enim Tua subjunctis Rubdeckianis suo loco, inter prima scilicet, ponere. Sed tu ipse moram nunc injicis novo postulato, ut scilicet Tua omnia priùs Tibi exhibeam, quàm dem publico. Qua in re morem tibi geram, par est. *Jure enim Tuo in Tua non excidisti. Apud amicum præsertim, qui nil nisi quod Tibi gratum sit, faciendum sibi decrevit. †Cæterum ne Tua unà cum aliis lucem videant, æquitas Tua & boni publici amor id non dicet, licet dicat modestia. Quam parem adhibuerat Illustrissimus Petrus Brussellus, in suprema Regni Curia Parisiensi Senator Gravissimus, quicum mihi multa & vetus necessitudo est, ad sua, quæ mecum occasione argumenti Cometici communicarat, supprimenda. Sed tandem æquitati & publicæ utilitati cessit. Afferebat etiam in excusationem, se Mathematum expertem esse, & in Senatum Philosophicum venire non debere. At enim Vos, qui Mathematica ex professo non tractatis, tractatis & adseretis illuc alia magis in vita utilia, quæ ego studio in illum librum conjicio. Vos nempe gloriamini Geometriam Vestram Politico-Ethicam docere, præeunte Seneca, quomodo metiendum sit, quantum homini sit satis: Arithmeticam non ars potarum esse, non esse felicitorem, cujus patrimonium tabularios lassat, imò quam supervacua possideat, qui infelicissimus futurus est, si quantum habeat, per se computare cogatur. Nec prodesse cuiquam, quæ recta ac linea sciendi, si quid in vita rectum sit, ignoret. *Quanquam etiam sine & fatear nec Mathesin fructu suo carere in vita, illisque qui illi disciplinæ se dedunt, virtutem curæ esse, docet ibidem Seneca, Stoica superbia artes liberales petulanter contemnens, eam sapientiam vocat, cumque in alium usum assumi, alium majorem principem dicat. Sed*

quod

Quæ & abstinentia multi morbi curantur.

Felicitas valetudini cura vestra.

Heinsiana communicatio injicit à loci quo Auctor instituerat, non potest.

Ejus cum Auctore obligatio.

Jure enim in Tua mihi non excidisti.

†Heinsiana modestiam ad exemplum Auctor suasit.

Commune Politico-Ethicorum hominum vitium.

Arithmetica Politico-Ethica finita hominum ingenia.

Virtus cum sapientia confusa.

Quanquam etiam sine Mathesi fructu suo carere in vita.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

quod ei gravissimæ conditionis loco proposuit, *si per se iret ad verum, si totius mundi naturam posset comprehendere*, dicerem multùm collaturam mentibus nostris, quæ *tractatu cœlestium crescunt, trahuntque aliud ex alio:* id puto, si non ex toto (totam enim rerum naturam comprehendere Dei potius quàm hominis est) magnâ certè ex parte Matheseos convenire melius adhuc excultæ & multùm auctæ. Tantò magis si illæ problematum resolutiones & compositiones ad virtutem indagandam & sectandam convertantur. Nempe itaquè nemo ultrà hominem sapere potest: nemo etiam solus, quantum homo potest. Hic in ista, ille in hac scientia & arte excellit

Matheseos contra Senecam defenditur.

Pansophia soli Deo convenit.

Matheseos adhuc excultæ ad virtutis studia referri potest.

Sapit quisquè pro modulo.

Ἴσως γὰρ πάντες ποικίλ' ἐπιστάμεθα

(Æquè enim omnes varia scimus)

Omnes non possumus omnia.

ut Theognis ait. Non parum ad hanc rem illa operis mei farrago conferet, quæ quidem mole justâ (nam ne nimia sit, omnem do operam) non carebit, sed nec sperato fructu, eoquè vario, prout varia sunt hominum ingenia, quò cujusquè votis & usibus consulatur. Pretium non extendam libri, utpote qui non lucri sed publici boni caussâ sumtum hunc & laborem ingentem subii. Sumtus quidni bono publico fiant? aut nunquam aliàs. *Laborem verò quô prætextu Viri quacunquè re publico profuturâ valentes defugiant, quibus is maximè convenit, &, ut ait Phocylides

Farrago variarum rerum in hoc opere usibus omnium servit.

Sumtus aut bono publico aut nunquam fas.

Labor viris convenit, præsertim bono publico deditis.

- - - πόνος δ' ἀρετὴν μάλ' ὀφέλλει.

(& labor virtutem magnoperè adjuvat)

Virtuti subvenit ac opitulatur labor.

Varietas demùm alliciet, ut sperò, & delectabit lectores. Delicatorum, & occupatorum genio operis magni διχοτομία (in duas partes divisio) imò in plures partes (ut narrationes, epistolas & Communicationes) sectio, consulet, ne scilicet fastidium ex lectione capiant, ubi viderint ubiquè sibi, *velut longum iter ingressis, commodas requietem patulæ sub tegmine fagi, daturas sedes paratas. Illustrissimus Rautensteinius in postremis quoquè suis 28. Septembris datis, ut semper salvere ita nunc Te quoquè melius valere jubet. Sed jam etiam Vale & salve à

Varietas delectat, & juvat.

**Requies ut itineruntibus, ita legentibus necessaria.*

Rautensteinii perpetua erga Hemsium benevolentia.

Tuo

LUBIENIECIO.

Hamburgo Holmiam Suecorum die $\frac{1}{11}$ *Octobris* 1665. N. 40.

PRoximè præteritæ hebdomadæ tabellarii nullam mihi literam à Te attulerunt. Ego tunc binas literas ad Te dedi. Et illas quidem ante quatriduum necessitate quâdam compulsus: cui cedendum esse, non tamen tramite recti, in quem illa nil juris habeat, monent Sapientes. Mitto Tibi Tua quæ à me mitti voluisti. Semper enim fidem & benevolentiam integram testari Tibi in animo fixum est. Tantò magis cum Tibi in Tua jus maneat integrum. Sed dabis votis nostris quantum æquitas & publicæ utilitatis ratio exiget. De opere meo nihil ab octiduo accepi, quòd omnes literas ex Batavia vestra militaris licentia vel retineat, vel etiam perdat, jure gentium, ut mihi videtur, violato, præsertim cum hæc injuria infertur iis, qui neutras partes in bello sequuntur. Sed armati illi dicent nobis quod olim Pompejani. *Quid vos audetis nobis gladii accincto legem prædicare?* Spero tamen amicos in editione operis mei procedere, cùm fas copiosam laboris materiam eis tempestivè præluerim. Nunc autem fasciculum haud modicum ad eos prima quaquè occasione certâ oblatâ mittendum (cui Tua adjunxissem nisi ea ad Te redire jussisses) paratum habeo. ‖ Nuncius de Rege Hispaniæ fatis functo 17. Septembris certus esse putatur. Nil certius quàm pium hunc tantum casum Cometæ imperatorios. †Sed ô quam illi malè invenit ratiocinia, & obliviscuntur tot Principes à Cometis visis nasci & sine his mori. Ita pestis

Necessitati cedendum, non tamen tramiti recti, orbitarum.

Amico æquum & honestum præstandum.

A quibus Batavia violata.

Fabius ejus rei conscius.

Opus suum typis excudi curat.

Nuncius de Rege Hispaniæ fato functo.

†*Cometæ imperatorii.*

Principes & denique omnes sine Cometis moriuntur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

pestis vestra anteceſſit, Anglica ſecuta Cometam eſt. Bella tàm civilia quàm externa ſemper, etſi nullum Cometam vidit orbis. Hæc dum ſcribo accipio literas ab Amico Norico, die 16. Septembris ſcriptas, quarum excerptum en Tibi:

Norinbergenſis Amici de hoc opere judicium.

De Cometis quod ſcribere inſtituiſti, deſidero videre. Tanges fortaſſis illam etiam communem ſuperſtitionem de effectis Cometarum, quos aut fingunt aut metuunt non pauci, quoſque Gaſſendus in Epicuri Philoſophia falſi ridet; noſtra verò plebs, fortè etiam Veſtra, eodem timore correpta, magis ſibi ab his quàm ipſis Prophetis & Apoſtolis metuit. Deus juvet ſcribentem Te. Hæc ille. Quæ Tuâ hîc ſit mens, aliquando ſcire volam. Nunc Vale.

Comeris ſola triſtitia iniquè tribuuntur: Hi metuendi non ſunt.

N. 30. ad 35.

Holmiâ Hamburgum die 2. Octob. Gregor. 1665.

HAs extrà ordinem exaravi: cum nudius quartus nihil ad Te literarum dediſſem. Pridie quippe illius diei in publicum procedens aliquanto tempeſtivius, quàm valetudo necdum ſat confirmata permittebat, dómum ſub veſperam regreſſus peſſimè me habere ſenſi, ut & die proximo, coortâ tempeſtate prorſùs horrendâ, quæ totum mihi corpus graviter concuſſit ac turbavit. Abſtinendum igitur omni ſcriptione mihi tunc invito fuit. Sed nec biduo ante quicquam literarum abs Te cum Tabellario Dano comparuerat. Nudius tertius enim ad me demùm perlatæ ſunt operâ tabellarii Suecici, quas Tu N°. xxxv. deſignaſti. Quibus nunc ob vires etiamnum attritas nil repono. Sub idem tempus comparuêre quoquè Upſaliâ figuræ binæ, quæ Rudbeckiano operi jam per partes ad Te miſſo reſtabant. Eas ecce. Addo & Schefferi epiſtolam, ad me mox, ut confido, redituram: unde cognoſcas æri aut ligno figuras omnes, haſce præſertim, anxiâ ac perquam diligenti cum curâ incidi oportere. Quâ in re tu, ni fallor, quæ Tua eſt ſedulitas, Rudbeckianis deſideriis abundè conſules. Plura nunc non poſſum, verboſius cis quatriduum tecum acturus; nolo enim malè ominari. Tu Vale.

Valetudo nondum plenè confirmata motu & labore non exſperanda.

Rudbeckianarum figurarum reliquæ Auctori ab Heinſio mittuntur, Singulari diligentiâ æri incidendæ.

Upſaliâ Holmiam die 17. Septembris 1665.

MUltum debeo humanitati promptitudiniquè Tuæ. Nempe unius Pacati, quem eſt animus recudendum typographo tradere, varias lectiones, habere optabam, tu ipſum mittere codicem M.S. etiam Panegyriſtas cæteros continentem ſtatuiſti. Utinam ad nos veniat unà cum Paſtoriano opere quod ſcribis. De quo cupio abs Te ſcire, quando velis remitti, ne perinde peccem morâ, ſicut fecit hactenus Rudbeckius. Quem toties à me admonitum nondum miſiſſe poſtremas figuras miror, imo doleo. Jam clauſurus iſtas eram, cum ad me venit Rudbeckius, & figuras toties promiſſas, mitti ad Te petit. Primùm autem orat, ut figura major, in qua circulus minutus, in multos diviſus gradus, accuratiſſimè exprimatur, ſi chalcographo committitur delineanda. Nam vel minimum punctum non ſuo loco poſitum, aut minore ſpatio expreſſum, totam rei certitudinem & demonſtrationem turbaret. Quod ut fiat rectiùs, petit deinde, ut quâ forma hîc ſunt complicatæ, illæ rurſum, ſi apertæ fuerint, complicentur, ne per frequentiam plicarum perdatur circulus ille minutus, quem prædixi. Dedit enim ſtudioſè operam, ut is maneret integer & plenus. De cætero perofficioſè orat, ut excuſes, nihil tuis reſponderi. Sibi enim nunc haud vacare, & citò ipſum ad vos venturum eſſe. Vale Vir Nobiliſſime, atquè me, ut ſoles, ama.

Pacati Latini Drepani editio Schefferiana.

Heinſius de re literaria benè meretur.

Rudbeckius Scheffero poſtremas figuras committit Heinſio & Auctori mittendas & commendandas, Accuratiſſimè æri incidendas,

Et ſilentium ſuum apud Heinſium excuſat.

Nobiliſſimo Ampliſſimoquè nomini Tuo

toto animo addictus quoad vixero.

J. SCHEFFERUS.

Ham-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Holmiâ Hamburgum die 6. Octobris Gregor. 1665. N. 31.

NUdius quintus per tabellarium Holmienſem miſi ad Te, quod ex figuris Rudbeckianis mittendum reſtabat. Quem faſciculum rectè reddendum tibi fore vix dubito, & quidem ſub id ipſum tempus, quo præſentes hæ ad te ſunt præventuræ. Valetudo mea procedit utcunque, ſed lento admodum gradu, ac planè teſtudineo. Febris tamen cum benigniorem ſe, quàm hactenus, incipiat præſtare, ac minus incommodam, bonæ ſpei plurimus eſt locus. Supereſt ab imbecillo ſtomacho, vixque quicquam alimenti quotidiani concoquente, periculum. Sed & illi malo cura Medicorum conſulet, ut jubeor ſperare. Quod ſi fit, verboſiores proximè à nobis habebis. Nunc vires infirmæ & ſcriptionis laborem vel tantillum vix ferentes excuſabunt me tibi, ſi perſpectam ſatis habeo tuam in omnibus facilitatem ac indulgentiam verè eximiam. Vale, Nobiliſſime & amiciſſime Vir.

Valetudo in melius.
Spes ægrotum recreat.
Stomachi infirmitas.
Æquitate in amicum utere.

Hamburgo Holmiam die 10. Octobris Juliani 1665 N. 41. ad 30. & 31.

ÆGram valetudinem tuam, quam mihi binæ tuæ ſimul ante triduum tulerunt, ægrè accepi. Quod tamen hæc in melius eat & priſtinum vigorem recipere incipiat, multùm Tibi gratulor, & quàm optimè à morbo pertinaci, ut fieri aſſolet, confirmatam precor. Idem votum Illuſtriſſimi Rautenſteinii eſſe, ex ſuperioribus meis cognoveris; nec non quo loco Te Vir ille Præclarus habeat, omnium bonorum amore dignus ſibi ſimilem. Silentium Tuum, tùm verò & curtum reſponſum excuſationem juſtam meretur. *Mihi tamen eo nomine utrumquè extitit gratiſſimum, quòd ab adverſa valetudine fuerit profectum. Quod ne in poſterum fiat, opto ex animo. Tu verò incommodo Tuo edoctus ‡*valetudinem Tuam*, ex illo antiquo præſcripto, *cura diligenter*. Duo hîc maximè à Medicorum Schòla præcipi (præſertim ubi cum ventriculo, familiæ viſcerum noſtrorum & Oeconomiæ totius corporis coquo, viribus dejecto negotium eſt) *Abſtinentiam* inediæ & *quietem* deſidiæ vicinam, benè noſti. Apud nos proverbium obtinet, quod & ubiquè, credo, magiſtrâ experientiâ locum ducture Romanorum Philoſophorum Eloquentiſſimo Tullio ſibi fecit, ut qui velit diu eſſe juvenis, tempeſtivè fiat ſenex, ſenum ſcilicet more, qui longo uſu docti ſunt valetudini conſulere, conſervando vigori incumbentes. Eſt & alterum, quod pariter experientia commendat, ut qui diu nolit ægrotare, præmaturè ne fiat ſanus, dum nimirum non parcit valetudini, ſpe vel etiam opinione firmitatis corporis conceptâ. Atquè hæc ego ultrà vota ex amicitiæ noſtræ jure, & Amicorum Tibi optimè cupientium mente. Nunc ad alia. Quod reſtabat ex figuris Rudbeckianis, me nuper Te accepiſſe accurante, gratulor: omnes jam heri miſi per Ornatiſſimum Paulum Clingenbergium, à Sereniſſimo Danorum Rege ad Patriæ Tuæ Patres ablegatum, Virum mihi amiciſſimum, & alioqui humaniſſimum, cui hæc tutò credere potui. Hodie verò, ut per Schefferum monet Rudbeckius, monebo Amicum, qui editioni operis præeſt, ut ſculptor per omnia induſtriam & dexteritatem nobis probet. Quâ de re certum Rudbeckium redde, meoquè nomine, ut & Fornelium Scheffe-rumquè ſaluta, mequè ab eis mutuam officii & benevolentiæ vicem exſpectare, duobus illis in memoriam revoca. Hoc quoquè Rudbeckio indicari velim, nullam me figuram ligneam, ſed omnes æneas, & maximâ quidem curâ factas, citer L. operi meo inſerere. Illuſtriſſimum Iſbrandium, etiam dum non ſaluto, ſaluto officioſè per Te, mei ergà eum ſtudii & obſervantiæ conſcium, mearumquè rerum ſatagentem. De rebus publicis ut nonnihil addam, patria utriuſquè noſtrûm difficillimo, proh dolor! bello laborat. Tua quidem externo, at gemino, terrâ mariquè. At mea & externo gemino Ruſſico, &, quod gravius eſt,

Valetudo à morbo ſæpè confirmatur.
Amicitia ea demum firma eſt, quam morum conciliat ſimilitudo.
Morbus amici ſilentii cauſa graviſſima.
‡*Valetudinem Tuam cura diligenter.*
Abſtinentia mitigat febrem. Quint.
Valetudinem Tuam cura tempeſtivè.
Diligenter non tamen feſtinanter.
Spes præcox nocet.
Rudbeckianæ figuræ omnes Auctor in Hollandiam mittit, & amico commendat accuratè æri incidendas.
Upſalienſes Auctor apud Heinſium compellat.
Figuræ omnes in hoc opere ſunt æneæ.
Iſbrandium Auctor aſſiduo officio proſequitur.
Batavi bellum gerunt terrâ mariquè.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Hoog.
107 B 47

Hiſpaniæ Regis mors ne aliquos motus in orbe Chriſtiano excitet, verendum.

eſt, civili. Verendum meritò eſt, ne & Regis Hiſpaniarum mors, de qua amplius non dubitatur, aliquos motus orbi Chriſtiano afferat. Criminantur jam multi eo nomine Cometam; imò Vir quidam in Batavia Veſtra Celeberrimus nuper dixit, quemquè Cometam Auſtriacis eſſe fatalem. Quaſi verò Auſtriaci aliive Principes (quorum turres & pauperum tabernas, ut ille ait, pallida mors æquo pulſat pede, non exſpectans Cometam) nonniſi per Cometas, velut præcones ex orbe evocari debeant. Non ſatis rectè bonus ille Vir rationes putavit. Nam Rudolpho I. Comiti Habſpurgenſi gentis Auſtriacæ conditori, tùm Fridericis, Maximiliano I. Rudolpho II. Ferdinando II. & III. moribundis Cometa non præluxit. Sed nec Philippo II. & III. Regibus Hiſpaniæ, priores ut taceam. Nequè etiam olim & noſtrâ ætate multis in domo Germanica & Hiſpanica Archiducibus, quos, ne ſim Tibi gravis, recenſere nolo. Ecce redit ad Te Schefferiana epiſtola. Redeunt & tua omnia. Fac ut ad me quamprimùm redeant & ut rectè Valeas.

Mors ſceptra ligonibus æquat.

Auſtriaci & alii Principes nullis Cometis apparentibus mortui.

Rudolphi I. Imp. mors.

Fridericus uterq; quando mortuus.

Maximiliani I. mors.

Rudolphi 2. obitus. Ferdinandi 2. & 3. exceſſus. Hiſpaniæ Reges ſine Cometis prævijs defuncti.

N. 42. *Hamburgo Holmiam die* 13. *Octobris Juliani* 1665.

Heinſianam communicationem Auctor quamprimùm in Hollandiam mittere cupit;

POſtquam omnia Tua, quæ à me poſtulaſti, Tibi miſi, ſpero Te mihi ea brevi remiſſurum. Quod ſanè in votis habeo, ut quam primùm Tua in Hollandiam promoveam, & cæteris adjungam. Nihil de hoc argumento alicunde accepi, præter hæc pauca ab Illuſtriſſimo Rautenſteinio die 15. hujus menſis ſcripta. Quæ cum aliquantum cum poſtremis meis ad Te exaratis conveniant, ea ſubjungere meritò volui. Tu etiam aliquando, Clariſſime Heinſi! ſententiam de Cometarum operatione in Senatu noſtro dices.

Ejus ſententiam de operatione Cometarum Auctor poſtulat.

Pleriquè enim eos nonniſi adverſa præſignificare, imò & efficere criminantur. Et, quod meritò maximè mireris, ab omni quidem ævo. Adeò, ut cum Tuo Naſone ingenioſiſſimo exclamare liceat:

Error inveteratus.

Quantum animis erroris ineſt! - - -

Cometæ mala bonaque ferunt, præſignificant, præcedunt: Plura tamen mala.

At quis eſt, qui rerum ſerie, inter Cometas geſtarum, expenſâ, aliam non induat mentem, illorumque apparitionem tàm lætа quàm triſtia præcedere non animadvertat? Quòd ſi hæc plura numero fuiſſe comperiantur, minimè mirandum ſi vel ſemper numero vincant, cùm nunquam non longè vincant his potiùs quàm illis digni. Noſti illud vetus.

Boni rari: itaque & bona rara.

Rari quippè boni - - - - - -

Sed hæc aliquando, ſi vivo, in Hiſtoria Cometica, quam ſcribo, ad oculum videbis. A communi Amico Dantiſcano nullam literam accepi. Alii ſpem pacis in patria faciunt. Pacem & ego patriæ ex animo precor. Sed honeſtam & fidam, quæ ſolâ æquitate, multum ibi violatâ, paratur. Id conſilii, quod ab Epaminonda omnium Græciæ Principum Principe mutuatus, Amico illi Ratiſbonenſi propoſui, & ſimul parem Græcorum & Polonorum, culpam quidem in excludendis pace, fœdere, libertate & patria communi civibus, fortunam verò in mutuis cædibus expoſui, ex Plutarchi Ageſilao accepi. En Tibi itaquè Amici reſponſum, ut Tu quoquè de hac re judicium feras. Quod reliquum eſt, accipe ab illo plurimam ſalutem, qui id juris, imò mandati ſemper mihi dat, quod & illæ ejus poſtremæ teſtantur. Accipe & à me, qui affectu in Te & promto ad officia præſtanda Tibi animo nulli unquam cedo.

Pacem juſtam & fidam Auctor patriæ optat.

Polonorum & Græcorum comparatio tàm culpæ quàm pœnæ reſpectu.

Rautenſteinii erga Heinſium benevolentia, Et Auctoris ſimul.

N. 32. *ad* 36. *&* 37. *Valetudo lentis non violentis mediis curanda.*

Holmiâ Hamburgum die 14. *Octobris* 1665.

QUanquam valetudinis adfectæ lentum omninò eſt negotium, ſic ut domo prodire in publicum necdum detur, promoveo tamen quantum poſſum quæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

quæ ad inſtitutum Tuum videntur pertinere. A Clariſſimo Hugenio reſponſi nonnihil nunc demùm accipio. Ubi hæc inter alia occurrunt: *De Cometis nihil ego, quod publicari mereatur, conſcripſi, nequè obſervationes meas tantâ curâ peractas dicere auſim quàm ſunt aliorum quorundam jam editæ, ut Hevelii in Prodromo Cometico, ac Auzoutii Galli, qui duo nunc inter ſe de palma hac in re decertant. Cæterùm quia ſcribis, Amicos Te iſtic habere Aſtronomiæ ſtudiis deditos, accipies pauca, quæ ex qualibuſcunquè obſervationibus meis colligere haud incerto ratiocinio licuit, adjungere viſum eſt quæ chartæ huic ſeorſum inſcripſi. Hæc, ſi videbitur illis imperties, ac mihi viciſſim, quæ de eodem argumento illi commentati ſunt.* Habes ipſa Chriſtiani Hugenii verba cum autographo obſervationum, quod reverti ad me ſines, cum ejus exemplar mihi haud ſit reliquum. Inter ægrotandum ne curæ mihi Te fuiſſe neſcias, opus quod Tibi nunc eſt præ manibus, carmine ſatis verboſo prædicare ſum aggreſſus. Jambos Scazontes illi rei adhibere placuit, quod & ego ſub illam tempeſtatem cum mira pedum debilitate conflictabar, quin & nunc conflictor. Verſus ipſos deſcribam, ubi per vires licebit. Nihil quippe eſt, quod feſtinationem nobis hîc injungat. Hactenus enim ab omni ſcriptione abſtineo, ne animi corporiſquè languorem augeam. Ideo ad tuas ut accuratè reſpondeam non exſpectes. Id officium valetudinem magis confirmatam præſtolatur. Quæ ad Curtium perſcripſiſti, inſpexi quidem, ſed non eâ animi contentione adhibitâ, quam tuis lucubrationibus præſtare ſoleo. Faciam tamen craſtini, ut auguror, die. Schefferus monet per literas Rudbeckium propediem huc eſſe venturum. Quod ſi ſit, elicere nonnihil reſponſi ad tuam epiſtolam ex ipſo conabor. Vale.

Heinſius Auctori benevolus reſponſum & obſervationes Cometicas Hugenii mittit.

Auzutius Hevelio ſe opponit.

Heinſius Scazontem gratulatorium auctori promittit.

Scazon genus verſus delumbe & claudum.

Scriptione ager abſtinet.

1. Cometam, qui conſpici cæpit menſe Decembri Anno 1664. motu ſuo proprio ac vero (nam alius eſt in cælo apparens) inceſſiſſe per lineam rectam, cujus inclinatio ad planum Eclipticæ fuerit circiter grad. 11. quæque illud planum ſecuerit in puncto paulò plus à Sole diſtante, quàm tribus Orbis magni Semidiametris.

Obſervationes Hugenianæ.

2. Ducto plano per lineam dictam itineris Cometæ, quod ſit plano Eclipticæ ad rectos angulos, communem utriquè plano ſectionis lineam, inter Martis ac Telluris orbitas tranſire, paulò tamen illi propiorem: ac reſpicere gr. 21. Arietis ac Libræ.

3. Cometam æquabili motu inceſſiſſe in illa linea itineris ſui, quam Keplerus Trajectoriam vocabat.

4. Motumquè eum paulò amplius, quàm ſexcuplo celeriorem fuiſſe motu Telluris in orbe magno ſive annuo.

5. Minimam Cometæ à Tellure diſtantiam fuiſſe majorem aliquanto quàm dimidiam ejus quæ inter Tellurem ac Solem, eamquè minimam diſtantiam contigiſſe 28. Decembris.

6. Caudæ longitudinem fuiſſe ferè duplam intervalli inter Solem ac Tellurem, quod intervallum mihi eſt circiter Terræ diametrorum 12000.

7. Cum Cometæ diſtantia à terris fuerit proximè eadem 10. Januarii quæ 15. Decembris, tamen poſteriori harum obſervationum multò minus lucidum apparuiſſe, ideoquè videri reverà lumine diminutum fuiſſe.

8. Ac proinde ſuſpicandum, an non materia ejus igne ſuo arſerit, paulatimquè conſumta ſit.

9. Cum caput Cometæ magnis optimiſquè Teleſcopiis ſpectatum inſtar exigui puncti ſemper apparuerit, non majori, ſaltem quàm 8. vel 10. ſecundorum ſcrupulorum latitudine. Hinc minus illud fuiſſe colligo ad caudæ amplitudinem comparatum quam ſit arenæ granulum ad Sphæram, cujus diameter pedum 40.

10. Fieri poſſe ut Cometa aliquis in terram impingat, ſed facilius multò ut terra per caudam Cometæ tranſeat. Satis autem apparet in his omnibus Copernici Syſtema me ſecutum, etiamſi non moneam.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Hoog.
107 B 47

N. 43. ad 32.

Hamburgo Holmiam die 27. Octobris 1665.

Heinſii benevolentiam Auctor gratis prædicat: Et de carmine ſponte promiſſo gratias agit, Et omnem benevolentiam officioſam promittit.

PUdorem mihi incutit tanta Tua humanitas & benevolentia, quæ omne meum benè de Te merendi ſtudium, alioquin officioſum, quod verbi ſine ambitione uſurpare apud Te liceat, ſuperat quàm longiſſimè. Undiquè enim profectò commodis meis Te ſtudere, teſtaris: dum & apud Ubſalienſes, & apud Clariſſimum Hugenium vota mea feliciter promoves. Carmen quoquè gratulatorium, quod à Te petere nec auſus eſt, nec potuit pudor meus, Tuâ ſponte offers. Quas Tibi pro tantis meritis poſſum rependere grates? Quicquid ſanè in me virium eſt, hoc omne huc conferam. Sed quæ deerunt mihi, Tua ſupplebit æquitas. In carmine illo, quod mihi pro jure amicitiæ dicere liceat, vide ut modeſtiæ & ſorti meæ ex æquo conſulas. Ego verò illud bonæ Tuæ erga me voluntatis teſtimonium debito cultu proſequor & grato animo excipio, ut & aliorum Amicorum ultroneas gratulationes, quas meritò pluris facio, quàm alii emendicata ſuffragia. Redeunt en ad Te & Hugeniana juxta ac nuper Schefferiana. Decrevi ego apud me ſcripto illum ipſum adire, (cujus rei ſpecimen his pro amicitiæ jure adjunctum accipe) deque his quæ ad Te miſit gratias ei agere, ut ſi fieri poſſit, plura ab eo obtineam ejuſdem notæ. Video enim, quantum quidem de his judicare poſſum, Virum illum Eximium eſſe rebus Mathematicis non leviter imbutum. Accepi ego nuper literas ab ipſo Auzotio, in quibus de ſuo cum Hevelio certamine certiorem me reddit, & Hugenii meminit. Benè vale, & illa inexpugnabilia vitia ſtomachi fortiter & feliciter ſupera.

Spontè ab amicis oblatas gratulationes Auctor modeſto & grato animo excipit.

Hugenium ſe literis compellare velle Auctor ſtatuit, Et magni meritò facere fatetur.

N. 33. ad 38.

Holmiâ Hamburgum die 21. Octobris Gregor. 1665.

DE Rudbeckianis figuris etiam ſollicitum eſſe Te ex poſtremis Tuis video, quas tamen redditas tibi eſſe jam oportet, niſi tabellarii nos fruſtrantur. Miſi & poſtea Chriſtiani Hugenii obſervationes nonnullas, utinam inſtituto Tuo profuturas! Cometam novum hîc terrarum ſpectari quidem ſunt qui affirment, atquè inter illos Spechtius Gedanenſis, Vir eruditus, quo Medico utor: necdum tamen inveni, qui illum abs ſe conſpectum eſſe aſſeverarent. Inquiram in rem totam diligenter, ſimulatque in publicum prodire per vires licebit. In epiſtola ad Albertum Curtium tua multa ſubtiliter probabiliterquè diſputantur, quorum lectione ſum mirificè adfectus. Ea tamen omnia an ipſi Curtio ſis approbaturus, illud eſt, quod in dubium à me vocari videtur poſſe. Nam in Metaphyſicis Theologiciſque non eadem omnes, ut ſcis, ſentimus; & ſi ullibi vetus proverbium, hîc certè locum occupat, *Quot homines, tot eſſe ſententias.* Mea quæ ad me mittebas proximè, hîc habes aliquanto caſtigatiora: etſi de iis luci non committendis à me perſtatur in propoſito. Præſertim cum illorum loco ſubminiſtraturus ſim nonnulla, ligato pede conſcripta, quorum ultimæ meæ mentionem injiciebant. Quanquam ſic etiamnum langueo, ut iis chartæ committendis non potuerim vacare. Quod, ſpero, in bonam interpretaberis partem, ſi cognoſces, ne Hevelio quidem gratias hactenus à me actas eſſe pro præclaro Prodromi Cometici munere. Plus dicam, ſi dixero, idem officium toto jam menſe à me deberi Regi Chriſtianiſſimo, ob ſingularem ejus munificentiam, quæ in me redundavit, aliiſquè Viris Principibus à me jam dudum per litteras non reſponderi. Quam ruſticitatis legem mihi dicit ac præſcribit valetudo. Archiſtrategus Vrangelius profectionem Germanicam de die in diem minatur, iter mari confecturus. Heſternâ veſperâ cum Rege, Reginâ Matre, Procerum pleriſquè nuptiis interfuit, quæ Comitem Tortſtenzonium inter & filiam Archithalaſſi Steenbockii ſunt celebratæ. Illuſtriſſimo Regni Cancellario filius proximis diebus eſt natus, quem Orator Gallicus Terlonius

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

lonius Regis Christianissimi nomine ex sacro fonte susceptit. Puero nomen est Ludovico Axelio. Illustrissimo Rautensteinio ut me assiduus commendes, vide. Tunc quoquè cum id abs te non contendam : ne mihi necesse sit idem officium toties à Te flagitare. Vale.

Hamburgo Holmiam die 3. Novembris Gregor. 1665. N. 44. ad 33.

SUmma observationum Hugenianarum capita tàm fuisse mihi grata, quàm sunt instituto meo convenientia, ex mearum literarum ad eum scriptarum exemplo paulò ante ad Te missò, intelliges. Sicut verò tunc tumultuariè aliquot verba ad Te exarans (non enim aliud fieri extracti à bonæ notæ amico temporis angustia permittebat) judicium de illis meis Tuum requisivi: ita idem hîc, & solemniter quidem, repeto. Si quid ibi parum reverenter & parum modestè dictum sit, &, si dum laudatam ambitionem defendo, illi quæ in vitio ponitur, appropinquem, mone ex ingenuæ libertatis & veræ amicitiæ lege. Crede mihi, quicquid dixeris, ratissima & gratissima mihi erunt. Ut tàm multâ in Te fiduciâ & amicitiâ Tuâ familiariter utar, Tua singularis non tantùm eruditio, sed & benevolentia efficit. Tot enim literæ Tuæ, sed & illi, quæ sponte Tua offers carmina, apertè testantur, quòd meas nugas velis esse aliquid. Cum autem jam jacta sit alea, velim eas, quantum per publica negotia & alias graviores occupationes licebit, sub examen acris judicii revoces. Nam &

Hugeniana sibi grata fuisse Auctor testatur:

Suæ ad eum epistolæ exemplum Heinsio se misisse affirmat,

Et judicium de omnibus ab eo ferri postulat.

Libertati monendi cum amicitia benè convenit.

- - - - - hæ nugæ seria ducent
In mala

ni fidâ amicorum industriâ, ut limam, saltem æquam, orbis literati ferre possint, juventur. Vidisti jam antè operis caput. Sed fronte latente. Hanc Tibi nunc detectam prodo, dequè ea judicium Tuum cognoscere aveo, qui magna pars Senatus nostri eris. Ego quidem

Auctor sua Heinsii & aliorum Amicorum judicio subjicit.

Jam Senatum convocabo in corde consiliarium

ut cum Comico loquar. Imò me id tempestivè fecisse, verè dixero. Sed exspecto sententiam Tuam, an hæc illam, quam Clarissimo Hugenio approbare studui, ambitionem honestam Consulis, vel Prætoris in me æquo animo ferre, an verò Accensi vel Præconis potiùs provinciam mihi imponere velit. Ego certè nequè hanc dedignabor, dummodò publico consulatur, cui me totum devovi. Judicium Tuum de mea ad Curtium epistola, tanquam ab homine solidæ eruditionis & subacti judicii & undiquè excellenti proveniens, eâ qua par est, reverentiâ accipio. Facilè credo Curtium & alios, quæ hîc mihi objiciant (ut hac voce nonnullis improbata cum Seneca utar) inventuros. Sed in Senatu Philosophico nil antiquius libertate est. Hâc ego semper uti, hanc in aliis ferre, imò hanc omnibus integram relinquere, apud me constitui. Adeoquè hæc æquitatis lex, ut spero, omnes nostras controversias dirimet, relictâ spectatoribus & auditoribus judicandi eâdem libertate ipsis conveniente. Eadem & Tu, Doctissime Heinsi! uteris in Senatu nostro, quem Tu clarissimi nominis Tui splendore & præsentia gravi plurimùm ornabis. Modestia quidem Tua, ut lateas, saltem nobis præsentiam Tuam deneges, instantèr desiderat. Sed, crede mihi, æquitas & publicæ utilitatis ratio (ne nunc quidquam de nominis Tui existimatione, tantò magis, quòd omnes me indice adventum Tuum & sententiam avidè præstolentur, & de meis votis dicam) longè aliud exigit. Itaquè illa huic cedat, par est. Cæterùm in carminibus Tuis meæ quoquè modestiæ rationem habeas velim. Quod non temerè repeto. Silentium & breviloquentiam Tuam ægrè non ferò, nisi cum eam ægritudo, quæ & mihi acerbam, crede vera dicenti, ægritudinem affert. Hæc nondum ex animo exturbata est. Quod Tu meliori, imò optimo de valetudine prospera nuncio quamprimùm facies.

Senatus Philosophicus ab Auctore convocatus.

Boni publici studium ante omnia tibi sit commendatum.

Æquitas concordiæ conciliatrix est.

Heinsii amicitiam & doctes magni Auctor facit:

Ejus communicationem supprimi non posse ostendit.

Silentium amici ex causa morbi est gravissimum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

N. 34. ad 39.

Holmiâ Hamburgum die 28. Octobris Gregor. 1665.

Rudbeckius Holmiæ eſt, Cometen novum, qui tamen idem ſit cum priori, menſe Sept. apparuiſſe refert.

RUdbeckii omnia ad Te perveniſſe ſpero. Quod ex te ipſo intelligi à me jam oportuit. Eſt ille nunc in hac civitate, ut audio, cras ad ſuos rediturus. Aſſeveravit mihi nonnemo ex familiaribus ejus, obſervatum ab illo Cometem menſe proximè elapſo, eundemquè deprehenſum eſſe, qui ante menſes nonnullos apparuerit. Si me conveniſſet ipſe, rogatus jam foret, ne gravaretur in chartam conjicere, quicquid hujus obſervaſſet rei. Nunc quando me non convento ad ſuos regreſſurus videtur, eas preces ad Schefferum deferam, qui illi intimâ neceſſitudine eſt conjunctus, ſi quid forte ejus operâ impetrari ab homine cunctabundo poſſit. Litterarum mearum quod abs te diebus proximis mihi eſt allatum, oculo feſtinante percurri, nihilquè illic inveni, quod luce publicâ donari mereatur. Niſi inde fortaſſis arrepta tibi eſt occaſio diſſertandi. Quod vix reor. Quapropter denuò obſecratum te volo, ne quiſquilias tàm inanes rerum ac bonæ frugis, prodire hôc tàm delicato ac faſtidioſo ſæculo in hominum eruditorum manus patiaris. Nunc ad publica veniamus. Orator Gallicus cauſſam Fœderatorum Belgarum adverſus inſultus Britannicos in hac Aula acriter & fervidè agit: Senatuiquè regni proximis ſignificavit diebus, Regem ſuum bina equitum millia, duplo plura peditum adverſus arma Monaſterienſis Epiſcopi, tanquam aggreſſoris, ſubſidio miſiſſe Fœderatis Belgis, plura miſſurum, ſi ſit opus. Archiſtrategus Vrangelius ventis adverſis detinetur in hoc regno etiamnum. Vale, & me, ut ſoles, ama.

Heinſius permodeſtè de ſuis ſentit, eaque ſupprimi cupit.

Terlonius cauſſam Fœderatorum Belg. ſtrenuè in Aula Sueca agit.

Rex Galliæ auxiliatur Belgis Fœd. contra Monaſterienſem.

N. 45. ad 34.

Hamburgo Holmiam die 10. Novembris Gregoriani 1665.

RUdbeckiana omnia me non tantùm accepiſſe, ſed & acceptiſſima habuiſſe, inquè Bataviam æri accuratiſſimè incidenda miſiſſe, ex meis ſuperioribus cognoviſſe Te non dubito. Amſterodamo hodie accepi literas, quæ nunciant Amicos in imprimendo opere meo & incidendis æri figuris pergere diligenter. Tua ſi ſupprimerem, poſtquam jam dudum eorum mihi imprimendorum dediſti facultatem, & ego tot Viris Doctis id conſilii mutui aperui, nec Tuæ nec meæ exiſtimationi conſulerem. Exoſculor hîc Tuam tantam modeſtiam. Sed quam ſemel dixiſti, promitto mihi benevolentiam. Ita mihi omnia proſpera eveniant, ut religio mihi foret Tua ita polita & publico utilia futura premere, & in tenebras perpetui ſilentii conjicere. Scio quidem hoc ſeculum eſſe eruditum, multoſquè in eo delicatis auribus & faſtidioſo ſtomacho eſſe. Sed certus ſum Tua ita doctè & prudenter eſſe ſcripta, ut in eis nec livor quod mordeat ſit inventurus. Ferent illa omnem cenſuram, ætatem quoquè ferent. Utinam tàm benè cum meis comparatum eſſet! At me quivis æquus abſolvet crimine temeritatis, dum me tot & tantis Amicis Viris Clariſſimis, hîc obedire & publicæ utilitati pro virili conſulere viderit. Quòd ſi tamen illa, quibus publica quandoquè attingis, ſaltem nonnulla eorum (quod quidem è re utriuſquè noſtrûm eſt) omitti velis, id faciam. Ex meis, quæ aliquando ad Te ſcripſi, non pauca omiſi, vel correxi, ſuſpicioni vel invidiæ obnoxia. Quâ in re & Tibi & mihi benè conſultum volui. Sincerè namquè dicere affirmarequè tutò poſſum, me ſtudio benè de Te merendi Amicorum Tuorum nulli ceſſurum. Nihil itaquè unquam negligam eorum quæ Tibi grata eſſe intellexero, & vel conjecturâ aſſecutus fuero. De novo Cometa nil certi aliunde habeo. Vix tamen ille erit idem qui nuper nobis in Pegaſo viſus eſt. Sed an aliquid de eo ex Rudbeckio acceperis, ſcire geſtio. Publica quod attinet, Tuæ meæquè patriæ & omnibus populis Chriſtianis pacem juſtam & ſtabilem opto. Sed vereor ne & iſta quæ orta ſunt, bella protrahantur, & nova ex iis generentur. Vale.

Heinſianam communicationem ſupprimi non poſſe Auctor iterum demonſtrat.

Seculum præſens eſt eruditum.

Scribendum nunc cum cura eſt.

Auctor inſtituti ſui rationem contra invidiam munit.

Heinſio amiciſſimum ſe eſſe Auctor affirmat.

Holmiâ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Holmiâ Hamburgum die 6. Novembris Gregoriani 1665. *N. 35. ad 40. & 41.*

PRoximè significabam adveniſſe in hanc civitatem Upſaliâ Olaum Rudbeckium. Is poſtero die me compellavit, ac complura ſciſcitatus eſt de te ac tuo inſtituto. Teſtabatur quoquè incredibili deſiderio ſe teneri videndi operis tui, ſimulatquè ad finem eſſet perductum: maxime verò gratum ac jucundum ſibi fore, ſi quod ejus ſpecimen tempeſtivè hùc mitteretur ad reſtinguendam utcumquè ſitim noſtram. In Cometam, quem de novo ſpectari fama ferret, ſollicitè inquirenti repoſuit, nil mentiri rumorem. Eum enim frequenter obſervatum ſibi toto jam menſe, & nunc quidem in Andromeda apparere. Cæterùm homines curioſos huic ſpectaculo quodammodo jam aſſuetos minus ſedulò Cometam ſpectare, quàm ante menſes hoſce ſeptem aut octo eſſet factum, quando plurimos ipſâ novitate pellectos is in ſe convertebat. Rogatus eſt à me, ne gravaretur chartæ denuo committere, ſi quid jam nunc obſervaſſet argumenti hujus, aut in poſterum eſſet obſervaturus: rem enim illam non tibi minus quàm mihi fore pergratam. Quam petitionem ſic excepit, ut nec polliceretur quicquam, nec negaret. De figuris, quas epiſtolæ ſuæ inſeruit, unicè ſollicitus eſſe videbatur, ne quid in iis exactè referendis à chalcographo peccaretur. Ultimam præſertim illam, de qua Schefferus quoquè agebat, niſi accuratè exprimendam curares, multùm tenebrarum atquè obſcuritatis demonſtrationibus ſuis ſuboriturum eſſe. Te, ut votis ejus ſatisfiat operam daturum, credo. Eſt certè vir perhumanus & eruditus, cui Sveci, ſicut Dani Thomæ Bartholino, vaſorum lymphaticorum in corpore humano inventorum gloriam vindicant. Mea, quæ tantopèrè deſideras, adeò exſucca ac jejuna ſunt, ut à me ipſo percurri ſinè maximo tædio vix poſſint. Nihil in iis bonæ frugis, protrita omnia. Video adhæc, & video libentiſſimus, Illuſtriſſimi Rautenſteinii ſententiam cum opinione mea conſpirare. Vivi nempè à nobis ſæculo tàm exculto bonis artibus, tamquè delicato, cui imponi per quiſquilias oſquè ſublini nequaquam poſſit. Non negârim, curæ haud parùm me adhibuiſſe poëmatiis, quæ nunc ſub prelo ſudant typographico, concinnandis: & tamen deſperare me quodammodo de ſeculi noſtri applauſu. Tàm longè videor mihi abeſſe ab antiquitatis illo politiſſimo Genio, quem admirari, quàm æmulari aut exprimere pari ſucceſſu, multò eſt facilius. Cometæ ſintne rerum funeſtarum augures ac nuntii diu eſt quod diſceptatur inter Mathematicos. Ego ſententiam amplecti malo ab omni ſuperſtitione alienam; dum liqueat manifeſtius, Cometas præter naturam enaſci, nec rationes aut probabiles aut veriſimiles in promtu eſſe, per quas illorum ortus interituſquè adſtruatur. Quamquam arduum omninò difficillimumquè cenſeo, avellere ex animis hominum opinionem, quæ jam ab exordio mundi ipſo radices altiſſimas illic egit, ac multo uſu eſt quodammodo confirmata. De hac re nonnihil actum eſt à me in Scazonte: qui ſi minus tibi ſatisfecerit, plura fortaſſis ad rem conferemus. Valc.

Rudbeckius Heinſio adeſt, benevolentiam ſuam erga Auctoris inſtitutum teſtatur.

De novo Cometa narrationem texit.

Ut obſervationes de eo factas conſcribat rogatur.

Id ſe facturum nec pollicetur, nec negat.

De accurata figurarum ſuarum æri incidendarum editione multum ſollicitus.

Heinſius de ſuis permodeſtè ſentit.

Heinſius poëmata ſua publico donat.

Antiquitatis cultor.

Ejus de Cometa ſententia à ſuperſtitione & temeritate aliena.

Opiniones inveteratæ ægrè mentibus hominum eximuntur.

Hamburgo Holmiam die 17. Novemb. Gregor. 1665. *N. 46. ad 35.*

TE cum Clariſſimo Rudbeckio collocutum eſſe, vehementer gratulor. Nullus enim dubito Vos de commodis rei literariæ propagandis mutuò egiſſe. Hic ego de illa hora una vel altera, meritò dixero illud quod Seneca alicubi ex Poſidonio dicit, de una hominum eruditorum die, *eam ſcilicet latius patere, quàm imperiti longiſſimam ætatem. Mei quoquè tunc à vobis mentionem eſſe factam, libenter ex Te intellexi. Id enim veſtræ ergà me benevolentiæ eſt argumentum. Operis mei, quod typographorum & amicorum in Batavia veſtra induſtriam aſſiduò exerceat, nondum ullum ſpecimen habeo. Id enim mihi belli iniquitas invidit. Quòd tanto deſiderio videndi Operis mei flagretis, bene-

Commercia Virorum doctorum juvandæ rei literariæ dedita ſunt.

Una dies ſapientis melior eſt integra ætate ſtulti.

Auctor Heinſio & apud eum Rudbeckio de bene-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Volentia erga se & institutem suum gratias agit, De hujus editione Heinsium certiorem reddit: De Cometa novo ad Auicos refert, Cursûs ejus designationem à Rudbeckio postulat. Vasorum lymphaticorum controversia nondum decisa.

benevolus ergà me, præcipuè verò ergà literas humaniores, quibus juvandis operam do, effecit. Desiderii hujus sitim ut Te jubente restinguam, memor ero, & officii ducam. Sed vereor ne amplissimam exspectationem vestram destituam. Tunc autem æquitati & benevolentiæ vel maximè erit locus. Nuncium de novo Cometa nuper misi Lutetiam, Ratisbonam, Herbipolin, Hannoveram: hodie mitto Dantiscum, in Daniam, Marchiam & in Bataviam, fortè & in Holsatiam, dummodo per angustiam temporis liceat. Nihil tale quidquam hîc animadversum est. Expediret verò ab Humanissimo Rudbeckio iter novi istius sideris cincinnati designari. Quod Tua industria & dexteritas habebit sibi commendatum. Viri illius Clarissimi eruditionem veneror. Controversiam illam de inventis vasis lymphaticis inter eum & Clarissimum Bartholinum, qui de hac laude sibi vendicanda satagit, nondum decisam esse audio. Tu licet Clarissimo Rudbeckio conjunctus, in media tamen videris mihi esse sententia. Id enim me ex literis Tuis nuper percepisse autumo, & laudo, ne alterutri Virorum Egregiorum injuria fiat. Figuræ Rudbeckianæ, pariter ut omnes reliquæ, cum debita cura æri incidantur, amicos Batavos monui. Et illis quidem singularem diligentiam deberi, apertè indicavi. Quod ad Tua, quæ mecum per literas amicè commutasti, attinet, religio mihi fuerit ea supprimere. Admiror modestiam Tuam. Quæ tamen metum justum mihi affert. Nam si Tu Tua tàm docta, tàm tersa & ad Gratiarum leges composita, bonique succi plena, ut exsucca, bonæ frugis sterilia, & horrida ad tenebras silentii damnas, quid putas me, tenuitatis meæ conscium, de meis cogitare, & quo non percelli me metu censes? Vivimus quidem seculo bonis artibus exculto & delicato. Sed videmus tot Viros doctrinâ præstantissimos, & de genere humano benè & cum laude, eaque multa merentes, multa publico committere, qui vereor ut aliquando Vossii librum illum de vitiis Latini sermonis vel Sanctii Minervam inspexerint, minimùm sæpiùs evolvant. *Quidni ergo & nos tentemus pro virili rem publicam juvare, etsi fortè Viri omnibus numeris absoluti consummatique Catones aliquos defectus in nobis notarint? De me meique similibus loquor. Te enim hoc censu exceptum esse minimè ambigo. En Tibi manum Rautensteinianam in hanc rem, & benevolentiæ erga Te singularis testimonium. Tuam de Cometarum prognosticis sententiam plenius & certius aliàs ex Te intelligam; fac ut Scazontem exspectatum sine mora accipiamus. Vides enim & Illustrissimum Rautensteinium desiderio ejus teneri. Vale benè diuque, ac mihi constanter fave.

*Heinsiana supprimi non debere iterum iterumque Auctor demonstrat: Meritissimo ea se magni facere docet. Scriptores benè de humano genere merentes, etsi in quibusdam errent & parùm Latinè loquantur, laude digni sunt, *Tentandum cuique pro virili est quod ex usu sit. Auctor sententiam de Cometis pleniorem ab Heinsio exspectat.*

Holmia Suecorum Hamburgum die 11. *Novemb. Gregor.* 1665.

N. 36. *ad* 42. & 43.

Heinsius Auctoris ad Hugenium epistolam habet acceptam. Ifbrandius Auctori benevolentiam suam testatur.

NUdius tertius Tuas rectè accepi unà cum apographo ejus epistolæ, qua Christianum Hugenium Viri Illustris Constantini filium compellandum duxisti. Ejus lectione mirificè sum adfectus. Dominum Ifbrandium tuis verbis frequenter salutavi, qui frequenter non minus Te suo nomine resalutari voluit. Argumentum scribendi nunc mihi deest. Quid quod emigrandum mihi cras est ex hisce, quas inhabitavi totum jam quadriennium ædibus? quare totus nunc sum in convasandis ac transferendis inde sarcinis in aliam domum. Ut, si argumentum scriptionis uberrimum sit in promtu, quod nullum esse jam dixi, tamen necessitas me cogat brevitati studere. Unum tamen addo, me libenter videre, quòd magni facias Julium Scaligerum, Virum per omnia clarissimum. Filius enim ejus Josephus inter Lugdunenses meos vixit aliquandiu, & apud nos sepultus est. Eo præceptore fuerat usus meus pater. Vale & me ama.

Scaliger pater laudatur: Filio ejus Heinsius pater præceptore usus est.

Hamburgæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Hamburgo Holmiam die 24. *Novemb. Gregor.* 1665. *N.* 47. *ad* 36.

LIterarum mearum ad Clariſſimum Hugenium exaratarum apographum Te rectè accepiſſe, imò & acceptum habuiſſe, eſt quod mihi gratuler. Heinſianum enim candorem & judicium quis non magni faciat, niſi ipſe nihili faciendus? Quòd me Illuſtriſſimo Iſbrandio aſſiduus commendes, ſalutemquè officioſiſſimam ei nomine deferas meo, eſt de quo Tibi gratias agam. Perge ita, Humaniſſime & Amiciſſime Heinſi, mihi & ſtudiis meis favere, ſicut adhuc feciſti. En Tibi excerptum ex literis D. Buſmani Phyſici Hannoverani, quas heri accepi ante quatriduum datas: **Olai Rudbeckii novus Cometa fidem non meretur. Oportuiſſet ipſum petitioni Oratoris Heinſii non ſolùm annuere, chartæque novæ Cometæ obſervata committere, ſed præterea digito ipſum in cælo monſtrare.* Hæc ille. Hæc & ego nuper me monere memini, nempe ut conſulat ſuæ exiſtimationi, & fidem dictis adſtruat. Conſulat eidem & reſponſo expedito, quod mihi unà cum Fornelio debet. Vale & in nova ſede proſperè age.

Heinſium meritò magni faciendum eſſe Auctor aſſerit:
Ei de benevolentia gratias agit,
Eandem ſibi conſtantem ſervari poſtulat.
* *Cometa auctumnalis nuncius fidem non invenit.*

Holmiâ Suecorum Hamburgum die 15. 25. *Novembr.* 1665. *N.* 37. *ad* 44.

DIe Mercurii proximè elapſo litterarum nihil ad Te dedi, quod nec ſcriptionis argumentum eſſet in promtu, & in ſcriniis ipſe componendis poſt emigrationem in novas ædes ſic ſatis occupatus fuerim. De Tua ad Hugenium epiſtola egi proximè. Nunc de Operis Tui titulo ac inſcriptione id habe, ſed paucis; nihil illic à me deprehenſum eſſe, quod oculos utcumquè cenſorios ac faſtidioſos debeat offendere. Verſus Tibi à me inſcriptos cave opineris nimios eſſe in Tuis virtutibus extollendis, cùm illic amica ſolummodo & familiari confabulatione ſim defunctus, Tuaſquè laudes vix delibarim. Ipſos, ut ſpero, verſus proximè habebis: nunc enim iis deſcribendis vix eſt, ut vacare poſſim. Illuſtriſſimo Iſebrandio Tuas omnes ſoleo communicare, qui reſalutari Te peramanter ſuo nomine voluit, idquè jam frequenter. Idem Te viciſſim officium mihi & præſtitiſſe jam & porrò præſtiturum eſſe apud Dominum Rautenſteinium prorſus confido. Vale, Vir Nobiliſſime, & mihi benè velle perge, ut ſoles.

Heinſius titulum operis approbat,
Carmen gratulatorium modeſtiæ conveniens promittit:
Auctorem aſſiduò ſe Iſebrandio commendare teſtatur,
Idem officit ſibi apud Rautenſteinium præſtari poſtulat.

Hamburgo Holmiam die 28. *Novembr. Juliani* 1665. *N.* 48. *ad* 37.

TÆdio quidem haud levi afficior, quotieſcunquè ſtatis diebus literæ Tuæ, quæ me profectò ſemper ſingulari delectatione afficiunt, non advolant. Nunquam tamen obliviſcor æquitatis, quæ ſilentio amici, exploratæ benevolentiæ & diligentiæ, juſtas ſubeſſe cauſſas, docet. Experior enim abundè ſatis, Te, licet publicis negociis, quæ ampliſſima provincia Tuæ fidei & induſtriæ credita, ſecum fert, aſſiduò diſtractum, & alioqui commercio literarum cum Principibus & Illuſtriſſimis Viris colendo deditum, privatæ tamen quoquè amicitiæ jura & officia non negligere. Mihi quidem, ut verum fatear, Pythagorici illi & Silentiarii in hoc ſtudii genere, minimè placent. His vetus illud verbum Græcorum competit: πολλὰς φιλίας ἀσιωπησία διέλυσεν. (multas amicitias ſilentium diſſolvit.) Proinde ego nullum Curſorem ſine meis ad Te literis nunc dimitto. Frontem mei operis amicâ Te fronte excepiſſe, non immeritò mihi gratulor: ut &, Te quidem ſingularis benevolentiæ monumentum verſibus illis publico & poſteritati commendare, ſed ſimul verecundiæ meæ conſulere velle. Gratulor etiam mihi de patrocinio & favore Illuſtriſſimi Iſbrandii, quem mihi conciliaſti. Par pari reſpondeo in ſalute Illuſtriſſimo Rautenſteinio Tuo nomine adſcribenda. Id officii à me in poſterum quoquè, ut & alia, exſpecta. Credo autem me parem benevolentiam ex æquitatis ratione à Te ſperare poſſe, imò debere.

Æquitatem erga ſtientes amicos utendum eſt.
Silentium amicitiam offendit, ſæpè & diſſolvit.
Heinſii Auctor de eximia benevolentia gratias agit,
Officia grata amicis præſtita.

Nuper

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Hevelii judicium de Cometa autumnali.

Nuper accepi literas ab Amplissimo Hevelio, qui de Cometa novo, de quo fidem Tibi Clar. Rudbeckius dederat, judicat idem quod antehac de eodem phœnomeno Romæ & Franequeræ, quâ de re me Tibi scribere memini, observato, esse scilicet stellam nebulosam in Andromedæ cingulo. Miratur præterea se nondum Tuas illas literas accepisse. Sed mirandum minimè est, nondum illas comparere parùm fido nec officioso homini, (tales enim inter nautas reperiri non paucos notum est) vel certè infido elemento creditas. Cupit præterea commentationem Rudbeckianam de Cometa videre. Hanc illi extemplò mittere, si mei illa juris esset. Sed cùm ad Te autographum pertineat, volui ad Te prius ea de re, cum res moram patiatur, referre, an scilicet illud, postquam meum apographum intrà manus Amicorum, operis mei editionem promoventium fuerit, ad Hevelium mittere debeam. Quâ de re Te illi gratificaturum, quæ Tua humanitas prorsus eximia est, non dubito. Nihil alioqui de argumento Cometico alicunde accepi. Proposui nonnullis Viris doctis quæstiones tres sat arduas, de ætate Hipparchi, Magni illius Astronomi, de ætate Mithridatis M. illius Pontici, (alioqui Parthicus quoquè idem cognominis indeptus erat) & de Cometis, qui circà excessum Ludovici Pii fulserunt. Mirè namquè de his rebus Historici & Chronologi dissident. Sed Tibi arduis negotiis occupato talibus non obstrepo. Quin potius Te jam & longum feliciter valere cupio ex animo.

Hevelius Comment. Rudbeckii de Cometis videre cupit.

Aliena tanquam tua dispensare cave.

Hipparchi ætas in controversiam venit.

Mithridates vel Mithradates Magnus Ponticus & Parthicus.

N. 38. ad 45.

Holmiâ Suecorum Hamburgum die 3 Decembris Gregoriani 1665.

Rudbeckius narrationem de Cometa autumnali non confirmat.

DE Clarissimo Rudbeckio, ex quo hinc sua relegit vestigia, nil audio: etsi rogatus erat à me verbis enixis, ne gravaretur curas Cometæ novo intendere. Die perendino compellandus erit mihi per literas Schefferus: quando non intermittam, hoc negotium de novo urgere. Inventa lymphatica vasa Sueci Rudbeckio constanter vindicatum eunt, Dani Bartholino. Ego autem cum & hunc & illum amicos hactenus sim expertus apertè dico, me rem in medio relinquere. Scazontem, cujus toties mentionem feci, en Tibi: ut videas nil eorum, quæ mearum virium ac meæ potestatis sunt, Tibi apud me non esse promtum ac paratum. Rautensteinianorum, quæ mecum communicare voluisti, lectione mirificè sum captus. Officia mea ei solemniter defer. Dominus Ibrandius hesternâ vesperâ dum cœnabamus unà, Te resalutari peramanter voluit. Vale Vir Nobilissime.

Heinsius Scazontem suum Auctori mittit.

Magni Rautensteinium facit.

De Ibrandii favore Auctorem certum reddit.

N. 49. ad 38.

Hamburgo Holmiam Suecorum die 15. Decembris Gregor. 1665.

Rudbeckium teneri confirmationis dictorum de Cometa novo auctor demonstrat.

NIhil Te à Clarissimo Rudbeckio pro adstruenda fide novi Cometæ nuncio accepisse tunc cum Tuas postremas ad me dares, non libentèr ex Te intellexi. Videbis in nuperis meis, quàm fortiter & Amplissimus Hevelius isti Sententiæ Rudbeckianæ se opponat. Interest itaquè Viri illius Præstantissimi, ut suam existimationem tueatur. De ejus Commentario Cometico, cujus copiam sibi fieri Amplissimus Hevelius postulat, responsum à Te exspecto. Interim scire Te velim Româ die 21. Novembris, huc de novo Cometa perscripta esse sequentia:

Cometæ autumnalis rumor Româ allatus.

Dicebatur, sicut ante scripsi, videri novum Cometam. Sed illa vox & fama tota evanuit, quod signum fortè est, rumorem illum non habuisse fundamentum, vel forte quòd Cometæ Romæ prorsus fidem perdiderint.

Si diceua, come fù scritto, che si vedesse una nuoua Cometa, mà la voce è del tutto calata, segno forse che il grido non habbia hauuto fondamento, ò forsi perche le Comete in Roma habbiamo affatto perso di credito.

De

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

De Scazonte Tuo bellè currente, ut effusæ erga me benevolentiæ Tuæ egregio documento, debitas Tibi ago gratias. Sed immodicas laudes deprecor. Quas ut à me amoliâre, Tua faciet æquitas, quæ dubio procul modestiæ & verecundiæ meæ consulet. Illustrissimo Isbrandio assiduus me commenda, & Vale feliciter, sciasque me cras Deo dante commercii nostri literarii natalem, ut sic dicam, celebraturum.

Auctor Heinsio de Scazonte gratias agit, & laudes immodicas deprecatur.

Holmia Hamburgum die 10. *Decemb. Gregor.* 1665.

N. 39. *ad* 46.

AD Clarissimum Schefferum jam scripsi, additis precibus, ut si quem Cometam novum proximis mensibus homines rerum Mathematicarum studiosi illic observassent, ejus rei ne me teque ignaros esse hi paterentur. Mox videbimus, quid ad hæc ille sit repositurus. Scazontem meum, quem mittebam proximè, jam tibi esse redditum confido. Nihil in illo carmine aut assentationi, aut meritissimis tuis laudibus dedi. Amicos enim in os prædicare, mihi est religioni. Poëmatum meorum extrema urget typographus. Quicquid inde per latrocinia Monasterienſium disperierat, jam ex schedis meis recollegi resarcivique quodammodo, nonnihil otii ad hanc rem nactus. Non enim hoc tempore Illustrissimum Regni Suecici Cancellarium, quamvis & humanissimum, ut nosti, & mihi faventissimum, frequenter à me conveniri oportet, quòd negotiorum publicorum pondus humeris Domini Isbrandii præcipuè nunc incumbat. Certè ex quo Vir Eximius apud nos moratur, vix semel iterumque Heroëm Nostrum sum veneratus, cum quod hac rerum facie nil magno opere apud illum habeam urgendum; id quod sanè studiis meis privatis accidit peropportunum: tùm quòd valetudo adversa me ab officio hactenus revocârit. Vale Vir Nobilissime. Salutat te meâ operâ D. Isbrandius, idem tuâ operâ mihi liceat quæso apud Dominum Rautensteinium.

Heinsius in Cometam autumnalem apud Upsalienses inquirit.

Suum Scazontem commendat.

Poëmatum suorum reliquam partem publico donat.

Comes Magnus laudatur.

Isbrandius laudatur.

Hamburgo Holmiam die 22. *Decembris Gregoriani* 1665.

ad 39.

DIe XVI. Decembris Gregoriani, quâ ante annum commercium literarum mecum orsus es, & felici quidem sidere, natalem, ut sic dicam, hujus meæ felicitatis nuper ad aram amicitiæ lætus, imò ovans gratansque celebravi. Hanc felicitatem diuturnam mihi fore, precor ex animo. Æquum censui hoc devoti animi mei testimonium ante omnia tibi præbere, simul autem gratulari Tibi liberale ocium, quo frueris rei publicæ pondere in humeros Illustrissimi Isbrandii devoluto. Cui, ut Vir iste Præstantissimus ferendo est, ita non dubito, eum impositam sibi provinciam magnâ cum nominis sui laude, maximâ verò cum patriæ utilitate administraturum & depositurum. Hoc sincerum votum ut ei cum officiosa salute nomine meo deferas, majorem in modum rogo. Tibi autem, Humanissime Heinsi! opto, ut amplius egregiis ingenii monumentis orbem literarium illustres, & ut quamprimum otii tui negotiosi uberem fructum omnes referamus, nomenque tuum posteritati seræ tàm cum laude tua, quàm cum nostri grati animi testimonio commendemus. ‡Ita verò ut Tute diu incolumis videas liberalia Tua opera, plurimùm delectationis & utilitatis orbi erudito attulisse. Illustrissimus quoquè Rautensteinius (apud quem Te commendo assiduus, licet jam de meliore nota commendatum) plus plusque appetit quietem & pinguis otii in secessu commodo dulcedinem, quod & postrema ejus epistola 14. Decembris Gregor. scripta loquitur. Hanc enim, & sic etiam centuriam epistolarum annuam, finiens, Conventum Imperii longius prorogari non vult, ne hac ratione quietis suæ liberalia gaudia prorogentur. Clarissimus Bullialdus litteris XI. currentis mensis exaratis apertè testatur dissensum à Clarissimo Rudbeckio de novo Cometa, asseritque idem quod Amplissimus Hevelius, stellam esse nebulosam, addit autem ante 150. annos ab Astronomis fuisse observatam.

Heinsiana communicationis annus præteriit.

Otium Sapienti convenit.

Isbrandio Auctor bene precatur.

Heinsii eruditionem magni Auctor facit.

Posteritas Suum cuique decus reponit.

‡ *Laborum fructus Viro literato gratus.*

Rautensteinius de re literaria bene mereri volet.

Bullialdus à Rudbeckio de novo Cometa dissentit.

Stella nebulosa in Andromeda.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Auctor Scazontem Heinſii laudat, ſed ex eo immodicas laudes auferri petit.

Scazon, ut olim ille Martialis Apollinarem, ita Tuus Lubieniecium Tuum convenit, ut nuper indicavi, pede haud claudo, imò ſcandens amicitiæ theatrum feliciter decurrit, ſupremoſquè benevolentiæ meretur & conſecutus eſt honores. Ego tamen ut quæ mihi non conveniunt, auferas, per tuam æquitatem oro. Amici in Batavia Veſtra pro meo opere quamprimùm edendo ſudant, non hoc ſolùm menſe Decembri, quo quondam Roma maximè deſudabat & luxu diſſluebat, ſed & aliàs ſemper. En Tibi autographum epiſtolæ de argumento Cometico, ad me ab affine meo Andrea Viſſovatio, Viro nobili & erudito ſcriptæ, ac operi inſerendæ. De qua judicium tuum cum autographo aliquando exſpectabo. Vale, ac me Tui amantem redama.

December olim luxu effuſo transmittebatur.

N. 51. *Hamburgo Holmiam Kal. Januariis Gregorian. Anni (quod felix fauſtumquè ſit!) 1666.*

Novi anni votum.

NE ulla ex parte meo erga Te officio deſim, has literas primas do ad Te, novo anno Gregoriano hodie ineunte, quibus Tibi non hunc tantùm, ſed plures annos auſpicatiſſimos precor. Id candidi voti Strenæ vicæ Tibi oſſero, Tequè ſimul de mea perenni & officioſiſſima benevolentia certum eſſe jubeo. Hic autem ſilentio præterire non poſſum, me in Tuis ad mentem Tuam ordinandis & deſcribendis dies noctesquè, quantum per alias occupationes licet, verſari, meaquè his aptare, quò cuncta quamprimùm in Hollandiam mitti & typis publicis exprimi poſſint, eo poſita loco, quem & tua ampliſſima dignitas undiquè elucens, & figurarum Rudbeckianarum (cujus commentarium à Tuis epiſtolis avellere nolui) numerus cæteris aptè annectendus poſtulat. Sed dum in Tuis juxtaquè meis componendis occupor, animadverto quædam, quæ eſſent communicationi illi noſtræ ſubjicienda, ſi quidem omnia decori & æquitati reſpondere deberent. Sunt autem aliquot numero: Tua ſcilicet ad Illuſtriſſimum Rautenſteinium epiſtola, quam Te ad eum ſcripturum eſſe, majus otium & ſcribendi argumentum nactus, menſe Julio promiſiſti. Tum Upſalienſium reſponſum ad meam epiſtolam; nec non ad quæſtionem quot diebus Cometa hyemalis horizontem apud eos ſubiens latuerit. Denique Tua & illorum de ſignificatione Cometarum ſententia. De his omnibus Vos mihi gratificaturos ſpero. Nunc ad publica venio. Pax Polonica dubia adhuc, imò magis magiſquè eſt. Videtur ibi incendium belli civilis non exſtinctum prorſus, ſed quodammodo tantùm reſtinctum, nec oppreſſum, ſed repreſſum, & nivibus, ut ſic dicam, tectum eſſe, mox reſumtis viribus vere ineunte reſurrecturum. At Deus meliora! Hæc tamen non tantùm optanda & ſperanda, ſed & operanda ſunt. Utinam verò non nunc tantùm, cum ſolemnia ſolemnibus ſuccedunt, vel aliàs, cum ſacræ recurrunt dies, ſed quotidie, ut Chriſti populum decet,

Heinſianæ Communicationi Auctor quædam ſubjici cupit.

Heinſii ſententiam de Cometarum ſignificatione Auctor requirit.

Auctor patriæ benè precatur & conſultum it.

Feſtum agere Chriſtiani quotidie debent piè vivendo.

Omnia ſint operata Deo! - - - -

Chriſtianum orbem motus Hollandici & Polonici diſtrahunt.

Bellum Veſtrum contra Britannos, ut & novi Regis in patria mea electio, aliiſque de cauſis nata diſcordia, orbem Chriſtianum eheu! dividit. Meritò itaquè timendum eſt, ne bella ex bellis oriantur, & plura Chriſtianarum rerumpublicarum capita inter ſe collidantur. Ego Tecum cumque omnibus bonis (quos inter Illuſtriſſimum Rautenſteinium meritiſſimò poni adjuncta teſtabuntur) pacem æquam, honeſtam, fidam omnibus quidem gentibus, inprimis tamen meæ Tuæquè patriæ ſtrenæ loco his ipſis Kal. Januariis, ſed & aliàs ſomper, opto voveoquè. Illuſtriſſimi Iſbrandii nequaquam obliviſcor, quin imò illi quoquè tot virtutibus animiquè dotibus & meritis præcellentiſſimo Viro, proſperrima quæquè precor, & officioſiſſimam ſalutem adſcribo. Nec Upſalienſium obliviſcor hîc, quamvis illi mei videantur obliti. Tu, Amiciſſime Heinſi, quâ

Pacem juſtam omnibus precare.

Iſbrandius laudatur:

Upſalienſes Auctor apud Heinſium compellat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

quâ es dexteritate & humanitate, desiderium, quo teneor responsi eorum, refricabis illis rationibus non levis ponderis in medium allatis. Vale benè, diu & prosperè.

Holmiâ Hamburgum die 6. 16. Decembris 1665. N. 40. ad 47.

SI ex eventu metiris studia illa, quibus res tuas foveo, malè mecum agetur profectò. Adeò mihi ex voto meo aut tuâ sententiâ nihil horum procedit hactenus. Sed hæc tu, ut par est, æquo feres animo. *Eventus non semper vel respondet studio, vel mensura ejus esse potest.*

Miræ & atroces tragœdiæ in hac Europæa scæna anno proximo, quantum apparet, exhibebuntur: nisi provideat & omina funesta in melius convertat Clementissimus Deus. Non deesse Viros Principes, qui insigni injuriâ à Fœderatis Belgis sese adfectos concredi velint, non me fugit, cum ipsi sint immane quantum injurii. Agnoscent illi fortassis plus amicorum nobis in rerum natura superesse, quàm rebus suis conducat. Quæ in epistolis & carmine adversum Britannos à me dicta sunt paullò acerbius, non est quòd te offendant. Ab hoste enim in hostes dicuntur, nec quicquam à me obstat, quominus legantur ista publicè: cum & in poëmatis meis genti inimicæ non pepercerim. Vale & feliciter rem gere. *Heinsii prudens judicium de instantibus Europæis motibus. Hollandorum hostes & amici. Heinsii stilus hostili Anglorum animo ad acerbitatem concitus.*

Hamburgo Holmiam die 5. Januarii Gregor. 1666. N. 52. ad 40.

EGo verò, Amicissime Heinsi, nequaquam studium erga me Tuum ex eventu metior. Hoc enim sincerum esse, & per omnia exspectationi meæ, eventum verò non semper tàm Tuis conatibus, quàm meis votis, respondere, novi. Insignis profectò & eximia est Tua erga me benevolentia, quæ à successu rerum non pendet, nec ex eo unquam à me æstimabitur. Itaquè certò persuasus esto nec ullus dubita, me ita erga Te esse animatum, ut nihil fidei constanti & sinceræ Tuæ amicitiæ apud me decedat, etsi ea præstare nequeas, quæ votis & rebus conveniunt meis. Fidem promissi & officii non eventum, nec multo minus culpam alienam præstare in colenda amicitia & vita honestè degendâ tenemur. Quis verò præstabit vel damna, quæ turbatis patriæ utriusquè nostrûm subivimus, vel pericula, quæ toti ferè orbi Christiano ingruunt? Nam quod nuper dixi, utriusque nostrûm patriæ res belli procellâ commotas orbem Christianum dividere, hoc magis magisquè, proh dolor! confirmatur. Glisciunt diversorum, imo adversorum studiorum scintillæ, quæ nisi mox exstinguantur, verè ineunte in apertum belli omnium gravissimi erumpent incendium. Hocà stella crinita excitari dicere velle, nimis Astrologicum, & magis Chaldaicum quàm Christianum est. Quid enim imperii astris vel Cometis in mentes humanas concessum est? Et quot, quæso, bella, longè omnium crudelissima, absquè Cometis in orbe, nostrâ quoquè ætate, visa sunt! Quòd si, ut fieri necesse est & solet, pax succedat, hæc quoquè paritèr ad sidus Cometes referenda erit. Ac proinde ego meam de Cometarum significatione indifferenti sententiam constanter tueor. Nempe igitur nunquam orbis bello, nisi humanum genus studio bellorum & cupiditatibus, quæ illud accendunt, arderet. Tu qua potes, incendium hoc commune, quod metuimus, opprime. Mihi nil nisi vota supersunt, & sola optandi & quæ ad pacem sunt apud amicos suadendi gloria relicta est. Hoc enim bonis Viris non tantùm licere, sed & convenire, credo. *Benevolentiam constantem erga amicum servat. Promissa impleo. Officii diligens esto. Innocentiâ te solare. Christianum orbem motus Polonici & Hollandici distrahunt. Cometæ non excitant bella. Astra non imperant. Cometarum significatio indifferens. Cupiditates bellorum causæ. Pacis studium omnibus bonis curæ esto.*

Non aliter Sociûm virtus coït omnis in unum.

Non aliam Rautensteinianam esse mentem, etiam quod ad Vestras res attinet, certus esto, & Vale felicitèr. *Rautensteinius rebus Hollandorum benè cupit.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

N. 41. ad 48.

Holmiæ Hamburgum die 13. *Decembris Juliani* 1665.

Schefferus nil nomine Rudbeckii promittit.

HAbui à Clariſſimo Scheffero epiſtolam. Ait preces meas ac deſideria cum Rudbeckio ſe communicaſſe. Nil pollicetur tamen aut ſuo, aut alieno nomine, memor haud dubiè, quantum laboris nuper exantlandum ſibi fuerit, ut diſſertationem ſuper re Cometica ab Amico ſuo nobis impetraret. Ampliſſimus Hevelius literas meas accepit. Quominus ad illum Rudbeckii diſſertatio epiſtolica mittatur, nil obſtare cenſeo. Sed niſi demonſtrationes adſint, parum ex nuda epiſtola adſequetur. Profectionem quam Illuſtriſſimus Regni Cancellarius moliebatur in Weſtrogothiam, diſtuliſſe nunc is dicitur: cum eâ occupationum prematur mole, quæ Heroëm feriari aut res privatas curare non ſinat. Ajunt mox Oratorem à Rege Chriſtianiſſimo nobis adfuturum, qui arma Suecica partibus Gallicis ex lege fœderum addicat, Arnaldum Dandilæum Pomponium, Virum multis inſtructum virtutibus. Sed Britannicus Miniſter omnem movet lapidem, ut hanc procellam ab herili capite amoliatur. Quorſum iſthæc evaſura ſint, propediem puto videbimus. Regina Mater morbillis laborat, non ſine vitæ diſcrimine. Melius tamen nunc illa ſe habet. *Monaſterienſis Præſul opem Suecicam clandeſtinis artibus captare creditur, tum ſcripſiſſe ad Regem Chriſtianiſſimum, velle ſeſe omnem illi quæ cum Fœderatis ſibi intercedat Belgis controverſiam, dijudicandam permittere. Sed metuo, ne ſerus intempeſtivæ pacis agitet conſilia, poſt damnum haud contemnendum nobis illatum. Quæ Tu poſtremis Tuis perſcripſiſti, habuimus ego & Illuſtriſſimus Iſbrandius acceptiſſima. Illuſtriſſimo Rautenſteinio ſalutem.

Rudbeckianam Commentationem Cometicam ad Hevelium mitti Heinſius permittit.

Dandilæus Pomponius Orator Gallicus in Sueciam.

Regina Sueciæ vidua de vita periclitatur.

**Monaſterienſis Epiſcopus ſibi non deeſt.*

N. 53. ad 41.

Hamburgo Holmiam 8. *Januarii Greg.* 1666.

Æquus ſemper eſto.

ÆQuo animo ferenda, quæ votis noſtris adverſa ſunt. Non diſſimulo tædium, quod in animo meo excitat tàm pertinax & obſirmatum Clariſſimi Rudbeckii ſilentium, quod Schefferiana promta opera & votis noſtris facilis expugnare conatur. Sed facilè excuſationem æquam apud memet invenio, neminem alienas rationes & occupationes quovis tempore & ſolidè noſſe. Quæ res me monet, ne amicorum ſilentio, licet modeſto, offendar vel ſuccenſeam. Rudbeckianam diſſertationem brevi me Ampliſſimo Hevelio miſſurum eſſe ſpero: quamprimum ſcilicet Amicus apographum ejus in Bataviam Veſtram perferat, ne tàm hoc quàm autographum caſibus itinerum & turbulentorum temporum objiciam. Demonſtrationes verò jam tunc menſe Novembri in Bataviam miſi, quod noſti. Quamprimum autem hæ erunt impreſſæ æri & chartæ, libenter meritoquè eas votis Hevelianis gratificabor. Nullus enim dubito eas ipſi in re Cometica illuſtranda uſui fore. Quæ mecum de rebus publicis communicaſti, grato animo excepi, licet pleraquè ingrata. Doleo de morbo, eoquè periculoſo, Reginæ, quam & naturæ & animi & fortunæ bonitas omnibus commendat, avertat Deus, ne illa numerum eorum, quibus à viſis Cometis contigit vel continget fato fungi, augeat: quod multos vereri accepi. Accepi pariter Arnaldum Dandilæum Pomponium, Virum dignitate, morum gravitate & prudentiâ præſtantiſſimum, à Rege Chriſtianiſſimo ad Aulam Suecicam ablegatum eſſe. Cujus adventum brevi hîc exſpectamus. Utinam ille felix ad vos pervolet, & quæ ad reſtaurandam pacem faciunt, ſecum ferat! Vides enim, Optime Heinſi, me certius, ab hac orbis Chriſtiani propè univerſi pendere quietem. Ideò hanc Tibi præ ſtudiis bellicis, quæ etiam ſtudiis Tuis & aliorum humanioribus repugnant, cordi & curæ fore, certus credo, ſi rectè Te novi. Idem ſtudii & voti mei cum plurima ſalute Illuſtriſſimo Iſbrandio nunciabis. Ego apud Illuſtriſſimum Rautenſteinium memor Tui ſum; ſed ille me quoquè tacente memor Tui eſt. Facilè credo, & vel per meipſum

Publicis utilitatibus ſtude.

Dole malo alieno.

Reginæ Sueciæ Viduæ laus.

Dandilæi laus.

Pax inter Anglos & Hollandos Chriſtiano orbi perneceſſaria.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

meipsum conjicio, Illustrissimi Comitis & Cancellarii Magni præsentiam Aulæ illi perneccessariam esse. Tanti enim Viri auctoritas & prudentia ac dexteritas hoc rerum statu plurimum ibi poterit. Res patriæ meæ nihilò sunt, quàm nuper, meliores. Undiquè scribitur pacem nuperam fluxam esse, mutuis simultatibus laborari, bellum parari, & alia, quæ mihi magnum dolorem semper afferunt, quoties afferuntur. Nam & pietas erga patriam, & benevolentia erga omnes, & instituti mei ratio me assiduò permovet, ut pax ubiquè firma & læta Cometas excipiat. Vale, amicum pectus, diu & prosperè age.

Comes Magnus laudatur.
Polonicæ res manent dubiæ.
Pius in patriam esto.
Benevolus erga omnes.

Holmiâ Hamburgum die $\frac{17}{29}$. *Decembris* 1665.

N. 42. *ad* 49.

SEnatus regni de rebus proferendis ob incumbentes dies festos cogitat, & Dn. Isbrandius discessum ad suos meditatur. Sed Senatus perendie, ni fallor, feriari incipiet: Dominus Isbrandius, dum vasa colliguntur, dies fortassis decem & plures in hac civitate etiamnum morabitur, nec exspectaturus tamen, ut præ se fert, adventum Oratoris Gallici: cum judicet, quicquid sibi peragendum cum Suecis restet, in Fœderatis Belgiis quàm hîc terrarum confici oportunius omninò posse. Regina Mater proximis diebus in præsentissimo vitæ discrimine versata, nunc periculum omne creditur evasisse, optimè sperantibus Medicis, quantum apparet. Anteambulo nonnemo Legationis Russicæ tamdiu exspectatæ huc advenit, & Regem die hesterno est veneratus. Spem præterea non modicam facit, inter Herum suum & Suecorum Regem concordiam fore stabilem de futuro. Publicis negotiis quod addam, nihil nunc est in promtu. In Scazonte mutabo, quæ mutanda censes, ut ea consequaris proximè. Nunc enim ne possim, excusant me, si aliàs unquam occupationes. Scito interim, exoscular me libertatem istàm Tuam: cum nihil æquè oderim ac invisum habeam, quàm fucatas amicitias. Vale & plura propediem exspecta.

Isbrandius abitum Holmiâ molitur.
Regina Suetiæ Vidua melius habet.
Moscus per intermucium Succo pacem promittit.
Heinsius in Auctorem officiosus.
Libertatem amici excusare.
Amicitias fucatas odio prosequere.

Hamburgo Holmiam die $\frac{5}{15}$. *Januarii* 1666.

N. 54. *ad* 42.

NUllam literam ad Te proximè dedi, quòd scribendi argumentum deesset. Nil enim scitu dignum ad manum erat. Nempe & hyeme pauciores nuncii ab Amicis, ut nosti, veniunt, & tabellarii sæpè solito tardius accedunt. Vides itaquè quàm steriles & nunc avenas ad Te mittam. Sed cuncta æquo animo ferenda sunt, quæ fert dies. Illustrissimi Isbrandii adventus in hanc urbem mihi longè gratissimus erit. Tu interim Viro Præclarissimo me magis magisquè commendabis benevolus &, quod rectè novi, officiosus. Nuncium de meliori Reginæ valetudine lubens accepi. Multis enim nominibus obstrictus sum defuncto Regi, ejus Marito glorioſissimæ recordationis magnis ab eo beneficiis, dum in Pomerania propè quinquennium agerem, affectus. Quanquam & aliàs & debito cultu lubens Principes prosequor, & prosperrima quæquè eis precari, officii duco. Ideò & pacem omnibus illis eorumquè populis & terris opto. Quod voti sæpius nunc occasione Strenarum repetii, quin & adhuc repeto. Spero autem Præsulis Monasterienſis animum in pacem propensum, Vestræ parti non displiciturum, præsertim si Rex Christianissimus auctoritate suâ bellum istud funestum componere studeat, & vera sint hæc quæ vides ab Amico ad me perscripta. Accepi autem hodie ex Batavia Vestra, in certas fœderis leges Serenissimum Brandenburgicum Electorem & Patriæ Tuæ Proceres ferè jam convenisse. Tu verò scripsisti nuper Suecorum potentiam Gallicis & Monasterienſibus votis ambiri. Hæc vis fœderum rem, ut spero, ad pacem trahet. Id cum publicè optare cùm omnibus bonis debeam, tùm etiam privatim opto, ne communis sententia de tristi Cometarum prognosi patrocinium in bello exitiali quærat. Quanquam in aperto & confesso est, bella sine Cometis geri, & fœderis pacisquè

Hyeme literarum commercia frigent.
Æquus & lætus ad omnia esto.
Lætare bonis alienis.
Gratus & memor beneficii esto.
Principibus cultum debitum tribue & fausta precare.
Monasterienſis Episcopus pacem ex voto quærit.
Fœdus inter Brandenburgicum & Batavos pactum.
Fœdera pacem præstent.
Cometis pax succedat!
Cometarum significatus æquus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

eiſquè leges ab iis viſis ſcribi. Largior interim Cometas, ita malos terrere & bonis ſpem facere, ut omnes officii commoneant. Adſentit mihi, ut ſolet, Illuſtriſſ. Rautenſteinius in nuperrimis ſuis literis 7. Januarii datis, ex quibus en Tibi excerptum: *De Cometis, de Providentia, deque bonorum ac malorum præmiis & pœnis, video nos feliciter convenire, nec ſcio quid Generoſitatis Veſtræ egregiis ſententiis addam, quæ mentem meam plerumquè rectiùs explicant, quàm ego ipſe, & quæ innuere tantùm ſoleo, decorâ & eloquenti paraphraſi circumveſtiunt.* Addit autem & quæ Tibi ſimul dicenda ſunt. *Nobiliſſimo & Clariſſimo Domino Heinſio & aliis amicis ſalutem ſemper adſcribo, quoties Generoſitati Veſtræ ſcribo: ſive id verbis exprimam, ſeu non.* Quòd ille Moſchicæ Legationis præcurſor nuncium de Hero ſuo pacis cum Suecis conventæ leges ſervare cupiente, attulerit, itidem publicè & privatim gratulabundus gaudeo. Utinam toto orbe Pax alma refloreſcat & optima rebus facies reddatur anno hoc, qui demto millenarii capite, ſi conjecturis nonnullorum & vulgari Epochæ à natali Chriſti fidem damus, notabilem rerum mutationem ex parte minatur, ex parte pollicetur, ſacris oraculis proditum numerum 666. complectens. Sed ego hîc ſola læta omina mente agito: niſi quòd hæc improbis triſtia ſint oportet. Quòd adeò æquus & facilis de mutando *Scazonte* mihi gratificeris, eſt quo nomine ampliſſimas gratias Tibi agam: tùm verò etiam, quod meam libertatem adeò gratam habueris. Vale diu & feliciter.

Rautenſteinius conſentit Auctori de Cometis:

Erga Heinſium conſtanter benevolus.

Pax Suecor inter & Moſcos optanda: Utinam ubiquè floreat!

Annus 1666. putatur fore mirabilis.

Læta bonis triſtia ſunt malis.

N. 55. *Hamburgo Holmiam die 22. Januarii Gregor. 1666.*

SÆpè accidit, ut variis laboribus gravatus breviſſimas ad Te literas manu feſtinante dare neceſſe habeam. Id nuper quoquè eveniſſe memini: quod Tu pro Tua ſingulari humanitate excuſabis. Sed nequè nunc cum cura factam, quam multæ occupationes non admittunt, vel verboſam epiſtolam exſpectes. Licet enim utcunquè otium, at non argumentum ſcribendi ſuppetit. Spem pacis in Weſtphalia componendæ, Auguſto Cæſare & Rege Chriſtianiſſimo auctoritatem Conciliatorum & Arbitrorum interponentibus, affulgere, lucis inſtar optatæ in mediis belli tenebris, publicè privatimquè gaudeo. Noſti enim me optare ex animo, ut nuperis Cometis proſpera quæquè in orbe ſuccedant. Huc & Te omnes cogitationes & curas conferre, & in id toto pectore, patriæ Tuæ cumprimis dulciſſimæ ſtudio, incumbere, benè novi. Quo nomine gratulatur Tibi Illuſtriſſimus Rautenſteinius, & unà debitum meritis Tuis teſtimonium apud me præbet. Ita enim in literis die 14. hujus menſis datis ſcribit: *Ut Heinſiano carmine opus Generoſitatis Veſtræ exornetur, opto. Omninò enim ille felix Poëta eſt, & Patris veſtigia premit. Itaquè dolendum, quòd vivere non poſſit ſibi & genio ſuo. Inda conderet, aut Theocritum ſuperare conetur.* Hæc ille. Hæc & ego: niſi unum hoc ctum Eleutheri Authophili de ſtatu Orbis Chriſtiani Scriptum, liberum & cordatum, nuperrimè factum, communicare haud negliges. Vale & me conſtantçs ama.

Literæ amici breves grato animo excipiendæ.

Pax Batavus inter & Monaſterienſes & ubiquè terrarum eſt optanda.

Publicas utilitates promove.

Heinſianis meritis debitum teſtimonium datur.

N. 43. ad 50. & 51. *Holmiâ Hamburgum die 3. Januarii Juliani 1666.*

PRoximè nil ſcripſi, quòd nil fuerit ſcriptione dignum. Nunc quoquè nil ſcripſiſſem, immane quantum diſtractus occupationibus privatis, niſi putaſſem intereſſe tua, ut haberes aliquid literarum à me. Regina mater paulatim convaleſcit Balbitzkius propediem Legatus ad Aulam Cæſaream hinc diſcedet. Valetudo mea loco eſt ſatis commodo. Tu quoquè Vale, & mei memor vive. Chriſtianum Hugenium compellavi proximè, & tui mentionem honorificam feci. Annum hunc fortunatum Tibi ac Tuis voveo.

Balbitzkius Orator Sueciæus ad Cæſarem.

Ham-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Hamburgo Holmiam die $\frac{16}{26}$. *Januarii* 1666. N. 56. ad 43.

HAud miror Te, cui non tantùm privatorum, ſed & publicorum negotiorum cura incumbit, nil tunc literarum ad me dediſſe. Novi enim omni homini rectâ ratione prædito eaque utenti, diligentem temporis rationem habendam eſſe. Nempe *ad quærenda naturæ arcana natus, æſtimare debet, quàm non multum acceperit temporis, etiamſi illud totum ſibi vindicet: cui licet nihil facilitate eripi, nihil negligentiâ patiatur excidere, licet horas ſuas avariſſimè ſervet, & uſquè in ultimæ ætatis humanæ terminos procedat, nec quicquam illi ex eo quod natura conſtituit, fortuna concutiat, tamen, homo ad immortalium cognitionem nimis mortalis eſt*, docente Senecâ l. de vita beata c. 32. ſive potiùs de otio & ſeceſſu ſapientis. Qui an ad Rempublicam accedere, vel otium curis publicis præferre debeat, ibidem, ut noſti, diſputat. Tu quidem, mi Heinſi, acceſſiſti ad Rempublicam, nec tantùm minori illi, cui Te adſcripſit conditio naſcendi, ſed & majori & verè publicæ, quâ omnia continentur, in qua non ad hunc angulum reſpicimus, aut ad illum, ſed terminos civitatis noſtræ cum Sole metimur, das operam. Hoc in quibuſdam laudare Senecam memineſti. Tu autem utriuſquè Reipublicæ ſtudium & actioni contemplationem feliciter conjunxiſſe mihi videris, raro ſanè hac tempeſtate exemplo. Noſti tamen quid ex corruptione Rerumpublicarum, quarum nulla ſapientem, aut nullam ſapiens pati poſſit, de otio neceſſario concludat Togatorum ille Sapientiſſimus. Cui ego talia decernere in expedito, utpote opibus abundanti & ſub Nerone viventi, fuiſſe judico. Sed nec miror nec ægrè fero, ſi fortè illi placita Stoicæ Sectæ dura, blandæ Chriſtianæ inſtitutioni non aptanti μισανθρωπίας Timoneæ ſpecies arriſerit. Tantò verò juſtius hac animi moderatione utor, quòd & ipſe otium Sapienti convenire credam, ſed tale in quo & majori illi Reipublicæ, tot & tantorum Dei operum teſtis laudumquè buccinator, & minori, ſi quæ fortè ejus conſilio & operâ togatâ uti aliquando velit, & minimæ, quàm ex ſui ſimilibus invenire vel facere debet, deſerviat. Hac arte, non tantùm ſecundum naturam & rationem, quod urſit Seneca, ſed & ſecundùm legem divinam, quam Chriſtus docuit, & voluptati, & contemplationi, & actioni ſimul vacabit. Atquè in eo totius beatitudinis, præſentis ſcilicet & futuræ apex ſitus eſt. Ad hunc per gradus pietatis ſcandendum eſt. Hìc nil niſi ſtudia & vota addenda ſunt. Excuſa, Humaniſſime Heinſi, parrheſiam meam publicarum & privatarum utilitatum ſtudioſam. Noſti hujus, noſti & amicitiæ ac humanitatis jura. Quanquam & utriuſquè noſtrûm patriæ geminum diſcrimen hanc vocem vel invito extorquere poſſet. Nam utraquè ingenti diſcrimine, proh dolor! & laborat & à ſe ſeparatæ ſunt. In diſcrimen propinquum utramque adductam eſſe, res ipſa loquitur. Nec illud aquilarum in aëre haud ſurdum diſcrimen, quod ad Dantiſcum die 6. Januarii factum ab Amicis haud ſurdis veritatis nobis perſcribitur, idquè inſolens & iniquum, fœminâ marem necante, victore & victo in aquam incidente, & in poteſtatem ſpectatoris veniente, boni quid meæ patriæ portendere videtur, fidem metui ſimili viſo anni 1655. conciliante. At verò mea patria (quod cum pudore & dolore dicere cogor) bonis, ipſique virtuti inimica, Tua contrà amica eſt. Illa pellit, hæc recipit probos. Ibi non ſecus ac Athenis indicante ibidem Senecâ, *Socrates damnatur, Ariſtoteles ne damnaretur, fugit, opprimit invidia virtutes*, vel Carthagine, *aſſidua ſeditio, optimo cuiquè infeſta libertas eſt, ſumma æqui ac boni vilitas, etiam adverſus ſuos hoſtilitas*. Hìc verò virtutis & libertatis domicilium paratum. Sunt tamen alia quæ atrocis belli tempeſtatem contra patriam Tuam exciverunt. Utinam utriuſquè noſtrûm patria maximo illo diſcrimine ex toto liberetur, & utrobiquè juſtitia, libertas, tùm pax & omnis proſperitas vigeat, floreatquè! Crede me hoc ex animo optare & precari, nec alia fini hæc & id genus alia, quæ malorum, ut cauſſas, ita & remedia monſtrant, ad Te alioſquè Amicos ſcribere. Atquè hoc etiam

Temporis rationem habe:

Hoc breve homini ad rerum naturalium ſcientiam inveſtigandam datum.

Sapiens an Rempublicam tractare, vel otium & quale quærere debeat.

Contemplationi actio adjungenda.

Corruptio Rerumpublicarum nec tolerare ſapientem, nec tolerari ab eo poteſt.

Sapiens Reipublicæ majori, minori & minimæ inſervint, licet in otio vivat.

Sapientia Chriſtiana præſtat Philoſophicæ.

Beatitudinis apex in otio, negotio & voluptate honeſta.

Aquilarum certamen 1655. & 1666. ad Dantiſcum Poloniæ ominoſum.

Poloniæ & Hollandiæ comparatio.

Bataviæ laus.

Polonia recti & æqui contemtrix:

Huic Auctor meliorem mentem & fortunam precatur.

Bataviæ Auctor optimè cupit, publicæque rei.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

etiam erit ut neceſſarii mei ſeceſſus, ita & ſtudii in patriam & publicas utilitates perenne monumentum. Vitia, vitia monſtranda ſunt hominibus, ut tot malorum cauſſæ. Hæc ſunt horrenda monſtra, triſtia portenta & terrifici Cometæ. Nullus enim horum modus, nulla eorum ratio vel enumerandi, vel avertendi & averruncandi iniri poteſt. Sed & Cometarum catalogum Rudbeckius auctumnali, fama hyemali auxit. *De illo ſententiam Hevelii noſti: de iſto accipe, quam hodie per Pelſium noſtrum accepi, non videri Cometam, ſed ſtellam obſcuram & tenebroſam, quæ ſidereorum arcanorum ignaris illudat. Hic tamen & Viennæ fama tempus & locum certum Cometæ novo aſſignare non veretur, horâ quintâ matutinâ in plaga cæli Orientali fulgere eum vulgans. An aliquid certi iſti rumori ſubſit, non habeo dicere. Nihil enim de hoc à quopiam Viro artis perito & fidei pleno accepi. Quòd vota mea apud Chriſtianum Hugenium, qui necdum mihi reſcripſit, promovere ſatagas, eſt quo nomine mihi gratuler, Tibi gratias agam. Feci & ego honorificam Tui, Scazontis Tui occaſione, mentionem apud Illuſtriſſimum Rautenſteinium & Clariſſimum Gruterum, qui quæ mutuò ad ſe de Te ſcripſerint, adjecta apographa docent. Quæ libenter operi inſererem meo, niſi duo illi Amiciſſimi Viri in eo æſtimando ſimul affectui indulſiſſent. Vale & me conſtanter redama.

Vitia ſunt cauſſæ malorum non Cometæ: & illa quidem in immenſum excreverunt.

** Cometa autumno & hyeme nullus ex Hevelii mente apparuit.*

Holmiâ Hamburgum die 20. Januarii Gregoriani 1666.

N. 44. ad 25.

SEpoſitis per haſce ferias curis publicis, & ad privata totus cogitatione converſus, furatus ſum nonnihil temporis, quod ſtudiis bonarum artium, & maximè editioni poëmatum meorum promovendæ darem. Revocor tamen nunc ad piſtrinum negotiorum publicorum, quanquam invitus, dum in eo ſunt Proceres Sueci, ut reditum ad nos ſuum remoliantur. Poëmatum meorum ultimas pagellas mitto hodie ad typographum. Reſtant præfationes una atquè altera, quæ in proximum Mercurii diem pertexi poſſunt. Ludicra hæc ſunt tantùm, fateor, & tamen ne tantillis quidem rebus vacare ſatis integrum eſt mihi. Quod ſi motus Britannicos ſuperventuros prævidiſſem, nunquam tàm turbatâ tempeſtate huic cogitationi tàm alienæ curis publicis animum applicuiſſem. Nunc jacta alea eſt, & mihi exedundum, quod intrivi. Datis ad Clariſſimum Schefferum non ita pridem literis, de amico communi ſuper promiſſis conveniendo nonnihil addidi, ad quæ cum ſileat hactenus homo officioſus, facilè intelligis, rem illi ac nobis eſſe cum Viro cunctabundo & alibi occupato. Clariſſimi Rudbeckii epiſtolam Ampliſſimo Hevelio mitti nil prohibet, ut jam ſignificavi; Tu tamen Vide, ſi quod lumen inde poſſit capi, cum demonſtratæ per figuras epiſtolæ non accedant. Venio ad Scazontem. Metatorem aſtrorum non minori jure te dici à me poſſe ſum opinatus, quàm id ipſum vocabulum in Faſtis Naſo ſibi arrogavit;

Heinſius poëmatum ſuorum editionem promovet.

Otium cum negotio junge.

Schefferus officioſus.

Rudbeckius cunctabundus.

Heinſius Scazontis ſui quædam explicat & reformat.

Nos quoquè ſub Ducibus cælum metabimur illis.

Nihil quippe in toto opere Mathematicum ibi occurrit præter ortus & occaſus ſtellarum deſcriptos. Apud Ariſtophanem homo nihil minus quàm Mathematicus de ſe ipſo,

Γεωμετρῆσαι βούλομαι τὸν ἀέρα
(Metiri volo aërem)

Caper de differentiis vocum: *Metor metaris, eligo: metior metiris, menſuro.* Servius *metari* etiam pro *eligere* capit ad illa Maronis in Georgicis: *ſeu pinguis agros metabere campi.* Solent tamen utrumquè verbum Scriptores haud raro confundere. At in meo carmine, ſi fors magis arrideat, repone *Rimator* pro *Metator.*

Metari pro eligere.

Siderum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Syderum interpres non tantùm Mathematicus, ſed etiam Phyſicus ac Philoſophus quicunquè, qui de meteoris ac Cometis diſputat ac diſquirit, poteſt, ni fallor, appellari. Itaquè hîc Tibi non accedo, nec tuis laudibus præter rem plus æquo quicquam à me eſt datum. Andreæ Viſſovatii epiſtolam diligenter perlegi, & multam ſolidamque hominis eruditionem in illa ſuſpexi. Ariſtoteli, ut video, infenſiorem ſe paullò præbet. Quem ut ego negare nolim, erroribus quandoque obnoxium fuiſſe, ita perſuaſum habeo, ut credam haud pauca illi perperam affingi; cum ab imperitis interpretibus, tùm à librariis, feſtinâ ſcriptione atque inconſultâ peccantibus. Superiori ſæculo quantos applauſus Philoſophia Ramea conſequebatur! nunc κεῖται Πάτροκλος. Idem fortaſſe fatum Carteſianam manet; cum Ariſtoteles interea jam per bis mille annos & legatur & placeat. Sed hæc pro familiaritate noſtra liberius. Memini philoſophum nominis celeberrimi olim in hac Aula jactabundum præ ſe tuliſſe, ſi vita ſibi in centeſimum ætatis annum prorogaretur, fore, ut quicquid Ariſtotelis ſcriptorum ad nos pervenit, convelleret à capite ad calcem & refutaret. Ambitioſè atque arroganter hæc tunc dici videbantur mihi, fateor: ac multò minoris hominem, cætera præſtantiſſimum, ex illo, quàm ſolebam ante, feci. Verùm charta deficit, & ego ſcribendo jam ſum laſſus. Novi hujus anni auſpicia tibi toto animo & Illuſtriſſimo Rautenſteinio fortunata precor.

Siderum interpres dicitur non ſolus Mathematicus, ſed & Phyſicus & Philoſophus quicunque.

Ariſtoteles alicubi erravit, quandoque interpretum vel librariorum vitio.

Jacet Patroclus, jacet Ramus, jacent alia.

* *Philoſophorum diſſidia exeunt in odia, eaque capitalia.*

† *Arrogantia minuit fidem, auctoritatem, & benevolentiam.*

Hamburgo Holmiam poſtrid. Kal. Febr. Gregor. 1666.

N. 57. ad 44.

PErgratum mihi, quia publico utile eſt, Te tantum temporis publicis ſuffurari, ut Tuâ propria voce utar, negotiis potuiſſe, ut poëmata Tua abſolveres, & publicæ luci dares. Nam quæ antea dederas, ſingulare quid etiamnùm de Te orbi erudito pollicentur, hâc præſertim Tua maturiori ætate, niſi quòd ſimul tot curis publicis diſtracta. Gratulor Tibi hoc otium & feliciter confectum negocium. Tenemur magno deſiderio tuorum, quicunque ea proditura novimus. Videbis id aliquando ex literis Illuſtriſſimi Rautenſteinii & Clariſſimi Gruteri, quorum in hanc rem judicia proximè Tibi miſi, Illum enim cras, Deo volente, hunc hodie hâc de re monebo. Velim nos aliquid reſponſi Humaniſſimi Schefferi operâ extundere ab Upſalienſibus poſſe. Id ni faciant, relinquendi erunt genii ſui libertati, quam nulli invideo, meâ contentus, eamque, quâ datur, explicans. Conſtat verò mihi, illîc quoque, facti ratio. Amplißimi Hevelii Prodromum, unà cum Kirſteniano Cometa, argumentum hoc perdifficile vinculis Poëticis doctè & ingenioſè adſtringente, & laudes Hevelianas (cui id ſcripſi, Vir ille Eximius, per me Tibi jam notus, dedicavit) ferente, per proximum tabellarium Suecicum, dono Tibi mittam. Utrumque ut grato animo accipias, rogo. Ibi videbis & eſſe & dici ſcrutatorem & metatorem altum ſiderum Magnum Hevelium. Hoc enim elogio Vir ſcientiâ Mathematicâ Excellentiſſimus à Kirſtenio idoneo judice ornatur. Ac talem ſe ipſemet in illo opere monſtrat, in quo quæ vides correcta, ejus candori & humanitati debeo. Ego verò, qui, ut ille ait,

Libertatis ſuæ quiſque reſtinguendus.

Libertatem per campos virtutum explica.

Kirſtenii Cometa & laus.

Hevelius Scrutator & metator ſiderum.

\- - - - - - Motus
Aſtrorum ignoro - - - - Juven. Sat. 3.

Auctor ſe Mathematicum non eſſe fatetur,

quâ ratione in cenſum hunc venire queam, Tu ipſe videris, qui laudes mihi tributas doctè quidem, verùm tamen amicitiæ & affectui indulgens, defendis. Ego tenuitatis meæ, quod ex animo dico, conſcius, optem eas tolli, ſallem minui poſſe. Solus Rautenſteinius Scazontem illum Tuum vidit: cum illo enim, ut mecum ipſo loquor. Ille mihi alter ego. Aliis amicis, quamvis etiam bonæ notæ, ejus videndi, antequam à Te ipſo meo rogatu reformaretur, copiam me negare debuiſſe, credidi. Atquè id etiam feci. Viſſovatii epiſtolam tantoperè Tibi placuiſſe, gaudeo. Eſt enim Vir ille omnibus vinculis amicitiæ

Debitæ modeſtiæ memor.

Rautenſteinius Auctori amiciſſimus.

Viſſovatius Auctori conjunctiſſimus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

amicitiæ mihi jam olim conjunctissimus. Ita est, cum alienum esse à placitis Aristotelicis, quatenus scilicet hæc à veritate. *a*Atque hæc nobis ante omnia cara sit oportet, *b*qui libertate à Deo concessâ uti & frui debemus, *c*omnem dictatoriam institutionem fugientes, & in nullius magistri (*d*solo Christo in rebus fidei excepto) verba jurantes, addictumque servitium nulli præstantes. Sed fateor Philosophicam quoque rem, ut omnes alias, suas habere periodos. *e*Omnia erunt in orbem, summa imis, & hæc illis succedunt: *f*cunctaque ad fatalem tendunt cito pede metam. Hanc, ut ad alia deveniam, die xx. hujus mensis, quâ Tu Tuas postremas ad me dabas, attigit Anna Maria Austriaca, Regis Christianissimi Mater, etsi ante 4. menses magnum illum climactericum, in quo solo septenarii & novenarii concurrunt, permultis fatalem superârit. *g*Ita omnia, homines quoque, & inter hos Principes, properant ad quietem, sive præcesserit, sive successerit Cometes. *h*Is nostra nec scit, nec curat, sed tamen, ut illustre cæli phœnomenon, officii quemque admonet. Etsi verò mala eum comitentur, & nescius non sim dari malos spiritus, *i*genios, Angelos, Cometam tamen malum genium esse, vel à malo genio regi, cum nupero Auctore Anonymo, ab Norico, ut suspicor, non dixero. Hoc enim est terrorem & horrorem animis hominum incutere eosque consternare. Quod divinis monitis, profanum hoc esse judicantibus, adversatur. Adhæc mala sæpè Cometas antecedunt, quin imò & sine ulla eorum apparitione fiunt. Dari verò & bonos Spiritus, genios, Angelos, in aperto & confesso est. *k*Mallem itaque cum Joanne Damasceno, Christophoro Rothmanno, Francisco Resta & aliis, Cometarum motum à Planetarum & reliquarum stellarum motu diversum, ad extraordinariam Dei dispositionem & peculiare Angelorum ministerium referre. *l*Tantò plus, quòd bonos Angelos posse malis meritas ferre pœnas, Sacræ literæ non obscurè doceant. *m*Quæ etiam ita bonitatem divinam commendant, ut & severitatem simul inculcent. *n*Ut taceam ipso mentis & oculorum judicio constare Solis lumen ad formandam Cometæ caudam (quem ideò Auctor modò dictus *o*Draconem illum veterem, serpentem ignitum, lethifero suo toxico omnia infestantem Diabolum, vocat) concurrere. Quod, credo, Deus majestatis suæ & juris summi, præsertim è regione illius impurissimi & infensissimi hostis, retinentissimus, fieri non pateretur. *p*Ne quid etiam dicam, lucentibus Cometis Solem sine ullis maculis, *q*velut per eructationem illius materiæ Cometicæ purgatum, lucere. Quod non est leve sententiæ Athanasii Kircheri, quem aliàs Auctor ille laudibus ad sidera tollit, tùm & nostri Hevelii aliorumque idem asserentium, argumentum. Adde quòd Clarissimus Hevelius generationem Cometæ Systemate Planetarum comprehendat. Ut satis Auctoris Anonymi objectiones occuparit, † etsi demùm in Cometographia procreatorum ex Solis & aliorum Planetarum effluviis Cometarum parentes, ut sic dicam, producturus, nec non generationis finem, modum & motum Cometarum, incrementum & decrementum copiosè sit explicaturus. Sed de his sufficiant ista Tibi, & pro jure familiaritatis nostræ, & velut in transcursu, dicta. Quæ tamen digna sunt consideratione, si vel ὁδοῦ πόρεργον (obiter) hæc Te scire velim. Itaque si illud scripti, cui titulus est, *Cometæ malus genius*, vidisti, vel videre potes, velim mihi de eo judicium tuum paucis perscribas. Illustrissimo Isbrandio salutem plurimùm meo nomine assiduus nuncia, etiam dum taceo. Idem officii Tibi ex compacto apud Illustrissimum Rautensteinium præsto. Vale longum & feliciter.

Ab Aristotelicis dogmatibus alienus.

a) Veritatis cura prima omnium sit tibi.

b) Libertate fruere.

c) Dictatoria institutio à republica literaria absit.

d) Christi solius præcepta jurata fide tenenda.

e) Vicissitudo rerum perpetua.

f) Metam fatalem omnia appetunt.

g) Cometis & absentibus & præsentibus omnia tendunt ad quietem.

h) Cometa ignorat humana, officii tamen admonet,

i) Malus genius non est, secus quam Auctori anonymo visum.

k) Cometæ motus ad angelum bonum potius referendus.

l) Angeli boni possunt malis infligere pœnas.

m) Dei bonitatem & severitatem cogita.

n) Solis lumen concurrit ad caudam Cometæ efficiendam.

o) Cometa non est diabolus.

p) Solis maculæ lucente Cometa non apparent.

q) Cometam ex eructatione Solis generari vero simile est.

† Cometographiæ Hevelianæ arcana quædam enumerantur.

N. 58. *Hamburgo Holmiam die 9. Febr. Gregor. 1666.*

NIl literarum à Te proximè accepi. Ipse verò breves ad Te dare necesse habeo. Omni enim animi & corporis conatu & nisu editio operis mei mihi

Auctor brevitatem epistolarum excusat,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

mihi est promovenda, urgentibus undiquè hinc amicis, illinc typographis. Sed & pauca admodum scribenda in præsenti habeo. Omnia enim ubique manent in antiquo statu, id est vel afflicto, vel periculoso, vel dubio. Adeò plena sunt simultatum, odiorum, motuum, bellorum. His accessit promulgatio belli contra Britannos die XXVII. Jan. Lutetiæ Parisiorum facta. Quæ res his nova fœdera tantæ potentiæ opponenda conciliavit. Ita bella ex bellis seruntur, & quod ante veritus sum, orbis Christianus in partes adversas scinditur. Attamen tanti paratus belli longè omnium periculosissimi vel antequam id geratur, vel paulò posteaquam gestum fuerit, poterunt pacis almæ vel necessitatem imponere, vel studium persuadere. Ita æquè pax quàm bellum ad Cometas præcedentes pertineret. Utinam Sola læta eos comitentur! Sed quod unquam temporis punctum, si omnia in considerationem veniant, sola prospera sine adversorum mistura vidit? Hæc utinam nunquam læta tua tempora lacessant! Vale Clariss. & Optime Heinsi, ac mihi porrò fave.

Operis editionem pro virili promovet.

Gallus Britanno bellum indicit.

Bella ex bellis oriuntur.

Belli apparatus serunt quandoque pacem.

Cometæ bellum & pax sequitur.

Vicissitudo rerum perpetua.

Hamburgo Holmiam die 12. *Febr.* 1666. *N.* 59.

TEmporis & negotiorum ratio brevitatem mihi imperat. Hanc tamen males quàm silentium: quod ex tua parte amori molestum meo æquitas excusat, sed desiderio se non esse liberam fatetur. Ex Amici communis liberis literis vides, res Polonicas metu civilis belli mox restaurandi magis magisque turbari. Sed & ne pleræquè orbis Christiani Resp. & prioribus & novis bellis ac fœderibus pactis concutiantur, metuendum est. Pacis tamen Rhenanæ spes iterum affulget. Sed illa quoquè bella, vel solitudine factâ (quod avertat Deus) & inducto fastidio, pax tandem sequatur necesse est. Utriquè bello videlicet, & paci, aliisquè tristibus & lætis prælucebit stella crinita. In operis mei editione feliciter progrediuntur Amici. Ego abs Te exspecto, quæ nuper postulavi. Jam enim inter Te & me communicata prælo subjecta certò sunt. Illustrissimo Isbrandio salutem adscribo plurimam, Te verò, Amicissime Heinsi! bene Valere jubeo.

Brevitas silentio gratior.

Bellorum finis pax est.

Cometæ bellum & pax excipit.

Holmiâ Hamburgum die 24. *Januarii Juliani* 1666. *N.* 45. *ad* 53. 54. *&* 55.

ANte septiduum sine meis discessit tabellarius, cum argumentum exarandis literis nullum esset in promtu, Vir Nobilissime! Nunc quoque quod scribam vix occurrit, nisi hoc unum, & valere me utcunque, & in te amando esse constantem ac sedulum. Rediit quidem in hanc civitatem Magnus regni Cancellarius, sed præter illum pauci Senatorum, immò Tutorum nullus, quod sciam, hactenus comparuerunt. Unde fit, ut in negotio Fœderatorum Belgarum per Illustrissimum Isbrandium nihil promoveatur. Oratorem Gallicum Dandillæum Pomponium Lutetiâ Hamburgum ajunt advenisse. Habui complures ab amicis Parisinis literas, quibus me jubent de illius Viri benevolentia optimè sperare. Esse enim ingenuis artibus pulcherrimè iustructum. In adventum ejus trahenda fore negotia nos inter & Suecos prævideo. De pace inter Belgas Fœderatos ac Monasterienſium galeatum Præsulem sancienda conclamatum esse negotium videtur. Ad vindictam enim impellimur, quantum apparet, ab his, qui fermè soli motos componere fluctus poterunt, pro ea qua apud nos valent auctoritate. Dominum Isbrandium vix est, ut ante festum Paschatis adfuturum vobis esse censeam. Interim Tuas omnes illi exhibere nequaquam intermitto: ex quibus voluptatis multum equidem capit, uti par est. Hodie postremas poëmatum meorum pagellas ad bibliopolam typis describendas mitto, quas missas jam pridem oportuit. Eâ occasione, perlecto Scazonte, qui versibus extra ordinem addendis inseretur, quædam, ut vides, paulò aliter, quàm antea sese habebant, constitui. Videbo an majore otio melius quid possim extundere.

Heinsius silentium excusat, de constanti benevolentia Auctorem certiorem facit.

Pomponii Oratoris Gallici laus.

Pax Monasteriensis desperata.

Heinsius poëmatis sui Scazontem adjungit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Bella metus rei literariæ adversi.
Otium sapienti necessarium.

tundere. Gaudeo interim hoc labore me defunctum, cùm isthæc tempora poëticæ meditationi neutiquam sint idonea. Sed tela inchoata fuit detexenda. Domino Rautensteinio otium & vitam privatam invideo propemodum, adeò eodem vota mea omnia diriguntur. Excursum in patriam, quem flagito jam dudum, si obtinerem, voti fortasse fierem compos. Sed pedem ut hinc moveam, hactenus non indulgent mihi proceres nostri. Interim fac sciam, quam Germaniæ partem, quas latebras Vir eximius solitudini suæ destinârit. Vellem enim Fœderatis Belgis, quàm nunc est, viciniorem videre. Salveat quæso ille. Tu autem vale.

N. 60. *ad* 54.

Hamburgo Holmiam die 19. *Febr.* 1666.

Extemporalia scriptio diligentiori pensanda.

EPistolam quam per proximum tabellarium, qui ante triduum hinc ad vos profectus est, non tantùm ex tempore & manu propera, sed opere tumultuario ad Te dedi. Eam ideò nec in censum refero. Feci tamen hunc quoque officium, ut potui, missis ad Te chartis, quæ velim ad me quamprimùm revolent, ne urgentibus operis editionem Amicis Batavis, vel hæc tardetur, vel Tua communicatio interrumpatur. Neutrum enim fieri vellem, si res ex animi mei sententia geratur. Quòd postremæ Tuæ literæ me reddiderint certiorem (quanquam id ita esse nullus dubitem) Te & constanter me amare & rerum mearum satagere, mihi per gratum accidit. Macte integrâ humanitatis gloriâ, Optime Heinsi, cui in re literaria ingenuus quisque multùm debet, Teque macte amet necesse est. Ad me quod attinet, fateor me Tibi multis nominibus devinctum esse. His accessit nuperum Tuæ erga me benevolentiæ argumentum, quòd Poëmatis Tuis Scazontem adjungere volueris. Erit hoc ibi & in opere meo perenne amicitiæ nostræ monumentum, quod cumprimis ex literis nostris familiaribus excerpta operi meo inserta testantur. De Oratore Pomponio Tibi jam satisfeci. Dixi enim de ejus ad vos profectione & laudibus, quæ certò tunc accepi. Erit ille ingenii & animi bonis ac benevolentia Tuus, ut ille Atticus Ciceronis. Celebre Romæ Pomponianum nomen invitavit, ut nosti, referente Ludovico Vive, Virum illum Latinæ linguæ & Romanæ antiquitatis studiosissimum, Christianum Petri, ut rejecto suo nomine & cognomine se Pomponium Lætum vocaverit. Cujus Viri Romana Historiâ & linguâ multùm delector, & illam sæpè in historia mea Cometica adhibeo. Illud prope ridiculum est, noluisse eum linguæ Græcæ operam dare, ne Romanam contaminaret. Oblitus enim erat illius Pomponii, qui patriâ Italiâ, motu & tumultu Cinnæ quassatâ relictâ, in Græciam profectus ita linguam peregrinam didicerat, ut Attici cognomen meruerit. Neque tamen illi quidquam de nitore patriæ linguæ decesserat, qui singulari Principis Romæ eloquentiæ amicitiâ dignus fuerat. Sed hæc pro nostra familiaritate dicta sunto, occasione Pomponii Viri & Nobilissimi & excellentissimi & doctissimi & humanissimi, (sicut ille Aticus quondam erat) quem quòd transeuntem per hanc urbem alloqui non contigerit, doleo. Potuissem autem id, saltem amicitiæ Tuæ obtentu, facere. Non dubito Te jam gratissimâ ejus conversatione frui. Utinam verò ille oleaginales, ut singulari Nasonis Tui voce utar, rigido Septentrioni inferat, iisdem alibi quoque plantatis, junctâ illis operâ, qui paciferis lauris & Phœbeis potius quàm Martiis tempora sua coronari optant! Sed Tu mihi pacem, dulce nomen, loquenti assiduò, dicere cum Comico videris, *Desine, jam conclamatum est.* Sed licet intra privatorum votorum parietes publicæ pacis spem aliquam retinere. Si nec hoc licet, optare licebit. Id voti Tuæ meæque patriæ finibus non terminatur, quin potius ad omnium gentium terras se extendit, & earum angulos dulcedine & salute pacis almæ implet. De otio Sapientis ejusque Christiani quæ ad Te scripsi, quomodò sis accepturus, cognoscere aveo. Illustrissimus Rautensteinius illud optat & sperat in prædio Ratisbonæ vicino.

Gratum animum Amico propter benevolentiam testare.
Gratâ memoriâ unumquodque Amici officium prosequêre.
Amicitiæ Heinsianæ monumenta.
Pomponius Orator Gallicus,
Laudatur, Heinsio amicus.
Latinæ linguæ studium cum studio Græcæ non pugnat.
Patriam bello civili ardentem Sapiens relinquit ut literis vacet.
Pomponii Oratoris Gallici laus.
Pacem cunctis opta.
Literarum amantes à bello alieni.
Desperatio pacis.
Votis pacem exposce publicam.
Otium quale Sapienti necessarium.

Egò

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Ego verò omnibus bonis illud opto hac, ut tunc dixi ratione, ut Reipublicæ maximæ, minori & minimæ ſatisfiat. Accepi hodie literas ab Ampliſſimo Hevelio, qui ſe Tuas accepiſſe, & ad eas brevi reſponſurum eſſe, ſcribit. Nunc nempe ei non vacat variis occupato. Nam & puerperium Suaviſſimæ uxoris, quæ filiolam enixa eſt feliciter, & opera Cometica eum ſibi totum vindicant. Felicem eum! qui & libris & liberis dat operam ex voto. Rogat ne viri docti de controverſia, quæ illi cum Auzutio intercedit, judicium ferant, non viſo reſponſo ſuo: quod promittit brevi. Rudbeckianum Commentarium epiſtolarem gratus accepit & laudat. Affirmat ſe pleraquè horum in ſua Cometographia attigiſſe. De ratione inveſtigandarum parallaxium beneficio altitudinum meridianarum à Clariſſimo Rudbeckio diſſentit. Nullum Cometam novum ab illo verno viſum eſſe in cælo, ſed phœnomenon ad cingulum Andromedæ, quod etiamnum ex oriente ſingulis diebus Septentrionem verſus motu ſcilicet diurno proficiſcitur, pro eo à nonnullis (quod me iterum nuperrimæ literæ Amſterodamenſes docent) habitum eſſe affirmat. Hæc ille. Hæc & ego. Tempus enim finire epiſtolam jubet. Vale diu & feliciter.

Reipublicæ maxime, minoris & minimæ curam gere.

Hevelius laboribus Cometicis totus vacat,

Et de ſua cum Auzutio controverſia ante librum ſuum editum ſententiam doctorum deprecatur.

Cometa novus à verno nullus apparuit.

Phœnomenon ad cingulum Andromedæ pro Cometa à multis habetur.

Holmiâ Hamburgum die 10. *Februarii Gregoriani* 1666. *N.* 46. *ad* 56.

HAbes hîc Schedarum neſcio quid mearum, quod neglectum à parum memori in ſcriniis meis præter ordinem hæſit, cum ad Te redire jam pridem debuiſſet. Quas Gruterus cum Domino Rautenſteinio laudes plena manu in me conferunt, in iis nihil meum agnoſco, præter ſingulare rerum mearum ſtudium. Ad Clariſſimum Schefferum nihil litterarum dare ſoleo, & ſcribo frequenter, quin Rudbeckiana obſervata de Cometa nupero, ſive ſtella, flagitem. Sed cum ille nil ad hanc rem reſpondeat, facilè colligo, aut errorem à Rudbeckio nunc deprehendi, aut illum per alias occupationes ab hac cura avocavi. Atquè hæc de privatis rebus. De publicis quod addam, vix eſt quicquam in promptu. Procerum pleriquè jam huc denuo convênere. Abſunt etiamnum Regni Drotzetus & Ærario Suecico præfectus, quorum hîc graviter ægrotare dicitur. Nos Dandillæum Pomponium cis paucos dies hîc exſpectamus, niſi moram is qualecumque inter Danos trahet. Vale.

Heinſii modeſtia.

Upſalienſium ſilentium.

Hamburgo Holmiam die 23. *Februarii Gregor.* 1666. *N* 61. *ad* 46.

SAtis tempeſtivè nuper Tuas illas chartas recepi. Optarem & illas, quas proximè ad Te miſi, quamprimum ad me redire poſſe, ſaltem partem eorum, ut ita opportunè habeam, quo ſedulitate typographi reſpondeam. Noviſſimus meis feci Te certiorem, Ampliſſimo Hevelio eandem eſſe mentem, quæ ante fuerit, de phœnomeno in Andromeda pro ſtella crinita à multis habito. Conveniret Clariſſimo Rudbeckio aliquid reſponſi de hac re nobis dare, tum verò & multis aliis. Hoc enim præſtaret, ut puto, ſilentio, quod variis hominum judiciis erit obnoxium, ſicut & illud ad literas meas. Ad me quidem quod attinet, utrumquè debita æquitate & facilitate me excuſare teſtor. Nempe enim meam quoquè libertatem, quâ in compellandis tot viris Claris & præſtantibus uſus ſum, eadem æquitate, boni publici reſpectu, excuſari cupio. Nuper in taberna libraria inter plura, quæ paulò antè Clariſſimus Schefferus, juvando ſtudio Oratorico, Politico & Hiſtorico idonea publico commiſit, vidi & illud fragmentum Petronianum, non tantùm exempli Patavini (quod Tibi ſe debere Vir doctiſſimus fatetur) fide editum, ſed & eruditis tàm rationibus aſſertum, quam notis illuſtratum. Vale feliciter.

Tempeſtivè fac omnia.

Silentium quandoque incommodum.

Libertatem ſuam ex ratione æquitatis Auctor excuſari poſtulat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

N. 47. ad 57.

Holmia Hamburgum die 17 Febr. Gregor. 1666.

COnvenit me hodie Clariſſimus Rudbeckius, ſciſcitatuſque eſt, quo loco tuæ de Cometis eſſent lucubrationes. Reſpondi, operas in iis typographicas eſſe deſcribendis aſſiduas, ac ſimul ſum hortatus, ut ad quæſtiones tuas nonnihil reponeret. Regerebat id unum, de Cometa errorem eſſe: ſtellam obſcuram in cingulo Andromedæ apparere, quæ facilè à Cometa diſtingui haud poſſet, tanto aëris intervallo, id ſibi quoquè nunc compertum eſſe. De cæteris, ut quicquam polliceretur, induci haud potuit, nec tamen negavit ſe reſponſurum. Ut ſatis ex iſta fluctuatione appareret, nihil nobis inde certò eſſe exſpectandum. Heſterno die ſub veſperam advenit Dominus Pomponius Dandillæus in hancce civitatem, cum quo per horas fere duas ſum collocutus. Vir eſt & literatura humaniori pollens egregiè, & uſu rerum plurimo probè inſtructus. Latebit per dies nonnullos, puto, deinde publicè civitatem intrabit. Vale.

Rudbeckius errorem ſuum de Cometa novo autumnali agnoſcit.

Pomponius Dandillæus venit Holmiam, laudatur.

N. 62. ad 47.

Hamburgo Holmiam die 2. Martij Gregor. 1666.

PRoximo die Martis nonnihil ad poſtremas Tuas reſcripſi. Sed adeo tumultuario opere, ut id in cenſum venire non mereatur. Eram enim tunc valde diſtractus gratiſſimo adventu Illuſtriſſimi Rautenſteinii noſtri, qui iter in Aulam illam à Sereniſſimo Principe ſuò delegatus parat. Heri cum mihi adeſſet, honorificam Tui mentionem ad menſam fecit, Tibi bonam ſanitatem & proſperum rerum ſucceſſum precatus eſt, Tuæque juxta ac meæ patriæ pacem. Et illam quidem magis ſperat, cum negotium Polonicum majoribus difficultatibus & ipſa Reſpublica civilibus diſſidiis & motibus implicetur, idque ſubinde, imò aſſiduo. Locuti ſumus hâc occaſione & de opere meo, cujus ille videndi deſiderio tenetur. Dixit mihi de Cometis & aliis ſignis, quæ in cælo conſpici ſolent, ſententiam ſuam coram, eandem ſcilicet quam ſcripto toties dedit, ſe nempe ejuſmodi phœnomena nec temnere, nec timere, & eventus eorum varios eſſe experientiâ magiſtrâ didiciſſe. Optat autem ut cuncta fauſta Cometis ſuccedant. Clariſſimi Rudbeckii errorem facilè exemplis ſtellarum, quarum lumen æqualiter & circulatim diſpoſitum in nubem roſcidam incidit, comas accipientium, jam olim Ægyptiis & Ariſtoteli notarum (quæ etiam Cometarum cognatæ vocantur) niſi forte cauſæ in ipſis ſtellis nebuloſis, lumen inæquale habentibus potius quærenda ſit, excuſandum in illo phœnomeno Andromedæ pro Cometa habito agnoſcentis candorem & modeſtiam exoſculor. Hinc etiam videmus, quantum Ampliſſimo Hevelio, qui contrariam ſententiam conſtanter tuebatur, in re Aſtronomica ſit tribuendum. De reſponſo ejus aliorumque parum ſum ſollicitus, dum mihi meæ induſtriæ publicarum utilitatum ſatagentis ratio conſtat. Qui tamen hîc votis meis, iidem unà, ut exiſtimo, ſuæ propriæ exiſtimationi benè conſulent. Illuſtriſſimus Rautenſteinius plurimam Tibi mittit ſalutem. Ego Illuſtriſſimo Iſbrandio. Vale.

Rautenſteinius Hamburgum venit, in Aulam Suecicam ablegatus,

Heinſio amicus,

Pacem Batavam ſperat, Poloniæ optat,

Ejus de Cometarum ſignificatione ſententia benigna.

Stella comata Cometæ cognata.

Rudbeckii error de novo Cometa excuſandus, candor laudandus.

Silentium eorum qui Auctori non reſcripſerunt æquo ille fert animo.

N. 48. ad 58. & 59.

Holmia Hamburgum die 24. Febr. Gregor. 1666.

PRopoſitum mihi erat hodierno die Tecum agere verboſe: ſed avocavit me ſpectaculum Domini Arnaldi Pomponii, Oratoris Gallici, publice civitatem hanc ingreſſi, qui die craſtini Regem venerabitur. Senatus Regni heſterno die Legationem extrà ordinem decrevit, primo Regem Britanniarum, deinde Fœderatorum Belgarum Ordines adituram, per quam Rex medium ſeſe arbitrumque offerat componendis diſſidiis, quæ nos cum Britannis colliſêre. Capita

Legationis

Pomponius Dandillæus publicè Holmiam init.

Suecica legatio ad Regem Angliæ & Batavos pacis componendæ cauſſâ.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Legationis sunt Georgius Flemingius Regni Senator, vir probus ac ingenii pacati cum Petro Julio Covet Consiliario Aulico, quos mense proximo hinc discessuros ajunt. Vale & me amare perge.

Hamburgo Holmiam die 9. Martii Gregor. 1666. N. 63. ad 48.

NOn diffiteor & ego, me post penultimas Tuas literas brevissimas, exspectasse ultimas longiores. Sed quia tàm jucundum spectaculi splendidissimi intervenit impedimentum, vota mea æquas & facilis Tuis negotiis acommodo. Spero autem hæc, ut sic dicam, esurientia proximè exsatiatum iri. Tua enim effusa in me benevolentia non aliud pollicetur. Quæ Tu mihi de Suecorum pacis inter vos & Britannos restaurandæ studio scribis, pergrata sunt. Hoc & aliorum, ut credo, Principum armata auctoritas sumet sibi exsequendum. Quanto inter hæc impetu Galli ad bellum ferantur, ex his Illustrissimi Petri Brussèlli, Senatoris in Curia Parisiensi Gravissimi, quanquam pacis amantissimi, ad me nuper perscriptis verbis cognosces. Non pigebit hæc integra describere. *Hic*, inquit, *cuncta in bellum vergunt. Novi delectus per Galliam habentur. Copiæ undique adversus Anglos * veteres & novos Galliæ hostes contrahuntur. Classibus & maritima potentia validiores nobis esse, ut nunc res sunt, nullus dubito. Timeo tamen, ne ubi nosmetipsos collegerimus, & classes nostras adornaverimus, commeatu, copiis & rebus aliis ad usum & militiam nauticam, quibus non indigemus, necessariis abundè instruxerimus, tàm cæci in nos odii & præcipitis de bello consilii seriò certè, sed serò eos pœniteat. Desinant antiquas jactare victorias. Tunc temporis Gallorum viribus & copiis adversus Gallos pugnabant, quibus plura & clariora virtutis bellicæ opera quàm suis confecerunt. Non iis cum Philippo Valæsio vel Johanne ejus filio, viris & Regibus sanè strenuis, verum furore & imprudentiâ cæcis, res erit, sed cum Ludovico XIV. ditissimo & potentissimo terra marique Principe, tot victoriis claro, tot tantisque expeditionibus felici, successore illius Caroli VII. qui Superbos illos Galliæ triumphatores continuis per multos annos cladibus afflixit, & in insulam suam novissimè relegavit totâ Galliâ ejectos, excepto Caleto, quod Henricus II. centum plus minus ab hinc annis duce Francisco Guisio eis eripuit.* Hæc ille. Sunt quidem hæc spiritûs plena. Sed magis mihi, fateor, illa placent, quæ pacem loquuntur. De hac nuper inter Electores ad Rhenum irrito eventu denuò agi cœptum, quod magnoperè doleo, pacis studiosissimus. † Hujus spem Tuæ patriæ quidam faciunt, nullus facit meæ. Adeo ibi omnia dissidiis magis magisque cheu! involvuntur. Æquitas hîc pro filo Ariadnæo est. Hæc sola munere divino explicare labyrintheis plagis Rempublicam potest. ‡Ad privata ut transeam, in opere meo imprimendo Amici diligenter pergunt, & ad imponendum finem illis quæ inter utrumque nostrûm communicata ad eos missi, properant, propediem reliqua exspectaturi, quæ mittere eis non possûm, priusquam illæ chartæ ad me redeant, jam ante mensem ad Te missæ. Has mihi, ut spero, proximus tabellarius adferet. Hodie & ante octo dies accepi prima figurarum Rudbeckianarum æri incisarum experimenta. Identidem moneo Amicos, ut singularem diligentiam in earum editione adhibeant. Spero me hujus quoquè voti compotem evasurum, ut brevi à Te accipiam nonnihil responsi de significatione Cometarum, quò publicè aliquando constet de Tua super hoc argumento sententia. Atque hac ratione colophonem Tuis epistolis operi inserendis impones. Illustrissimus Rautensteinius, postquam Serenissimum Ducem Mecklenburgicum Christianum compellaverit, navi ad Rostochium in ostio Varni conscensâ ad vos contendet secundis, quod opto, ventis. Pax nuperrime inter utrumque Serenissimum Ducem Mecklenburgicum redintegrata, lætis Cometarum nuperorem eventibus accedit. Utinam plura sequantur ejusdem generis! utinam & ubique perennent Te quàm diutissime incolumi & læto!

Suecorum studium pro pace inter Anglos & Hollandos restauranda laudatur.

Brusselli judicium de bello Gallorum contra Anglos.

** Anglia veteres Gallorum hostes.*

Regum Galliæ varia contra Anglos fortuna.

Rex Galliæ Ludov. 14. laudatur.

Caletum à Gallis recuperatur.

Pax Rhenana irrito eventu tractatur.

†Pacis Batavæ spes aliqua, Polonæ nulla, Cui obstet iniquitas.

‡Auctor commercium literarum, quod cum Heinsio de argumento Cometico coluit, finire quamprimùm cupit.

Rautensteinius ter Suecicum.

Pax inter Duces Mecklenburgicos Cometis successit.

Holmiâ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

N. 49. ad 60.

Holmia Hamburgum *die* 3. *Martii Gregor.* 1666.

Heinſius Auctori de munere Prodromi Heveliani gratias agit.

IMminens tabellarii diſceſſus, cum proximè ad te ſcribebam, adeò me urgebat, ut tùm oblitus ſim, gratiarum actione apud te defungi pro præclaro Prodromi Heveliani munere, quod fieri tamen occaſione illa omninò oportebat. Duplici nomine liber exquiſitæ notæ apud me ſummo eſt in pretio, cùm & à te homine optimo eodemquè amiciſſimo proficiſcatur, & coryphœum Mathematicorum Hevelium auctorem agnoſcat. Reponetur igitur in parte bibliothecæ meæ conſpicuâ, unde oculis meis identidem oberrando tui me admoneat.

Heinſii laus.

Pomponius Orator Gallicus ſalutat Regem, Proceres & cum Regiis Commiſſariis agit.

Orator Gallicanus Pomponius, poſt ſalutatum nudius ſextus Regem, nudius tertius Thalaſſiarcham, Cancellarium, & ærario Præfectum, ſingulos domi ſuæ convênit. Heſterno die cum Regiis Commiſſariis congreſſus eſt, iiſque herile mandatum expoſuit. Nos etiam pro cauſſâ noſtra digladiamus, nitente in contraria pro virili Miniſtro Britannico, qui cùm certò ſibi perſuaſiſſet, fore ut Danos infenſos experiremur, nunc deceptus ſemel hoc agit ſtenuè, eoque nervos omnes intendit ne denuò decipiatur. Electorem Brandenburgicum, qui opinabantur in partibus haud quaquam fore, non fuiſſe ſe divinos jam puto agnoſcunt. Sed utinam hæc omnia ad pacem convertat clementiſſimus Deus, cui nos Fœderati Belgæ ſtudemus unicè! Schedas, quas nudius tertius à Te accepi, quamquam deſideriis tuis ſatiſfactum vehementer cupiebam, tamen pervolutare non vacavit. Proximè illas à me habebis: quamquam hæc tàm puſilla, tamque frivola ac jejuna, lucem neutiquam merebantur. Nec eſt quod hâc tam turbata rerum facie quicquam majoris rei à me exſpectes, quem in partem curarum adſcivit Illuſtriſſimus Iſbrandius, nec alii partium noſtrarum miniſtri à conſiliis ſuis excludunt

Belgæ fœderati fœderibus cum Dano & Brandenburgico initis pacis ſtudent.

Heinſii modeſtia, & occupationes, quæ non permittunt ei ſententiam de Cometis exponere.

N 64. ad 49.

Hamburgo Holmiam die 16. *Martii Gregoriani* 1666.

Munus commendatur auctoris ſui meritis.

VEhementer mihi gratulor, Prodromi Heveliani munus gratum Tibi fuiſſe. Ita eſt munera auctoris meritis & benevolentiâ commendari. Quis autem merita Heveliana ſumma in re literaria, præſertim verò in Aſtronomica, ignoret? quem lateat ejuſdem in omnes literarum cultores, Te verò nominatim, propenſiſſimus ejus affectus? Mea quoque benevolentia erga te ſincera, ſi in rationes referri hîc meretur, non puto quenquam alacritate promtiori gratum Tibi officium unquam facturum eſſe. Quod votis meis per omnia ſatiſfacere in tanto negotiorum aſſiduò æſtu nequeas, minimè miror, Teque ut deſiderium meum & continuum & importunum excuſes, ſummoperè rogatum eſſe volo. Accepi nuper Carmina ab Amicis Dantiſcanis, Titio & Büthnero: illius in Cometæ mei ſymbolum *Bona Bonis, Mala Malis:* hujus in nuperum certamen aquilarum. Hodie verò Paſtoriana in obitum Annæ Auſtriacæ Reginæ Franciæ accepi. Illorum apographa, horum impreſſum exemplum Tibi mitto, quem talia delectant & arbitrum habere gaudent. Quod de pace ſcribis, votis quoque meis, ſi quid unquam, convenit. Sed nondum ulla ſpes pacis affulget, omnibus ad bellum paratis. En Tibi etiam quæ à Doctiſſimo illo Nærano poſt longum ſilentium accepi. Hæc quoque pauca eruditionem ejus & pietatem in patriam eximiam monſtrant. Judicium de rebus Polonicis, ut ad res patriæ meæ veniam, ab exitu Conventûs regni, qui inſtat, dependet. Ad hunc celebrandum magno animorum, imo & armorum apparatu itur, univerſa Reſpublica in duas potentiſſimas partes diviſa. Ego omnibus votis pacem reſtitutam expeto, ſed non exſpecto, niſi reſtitutâ prius æquâ libertate. En Tibi verſiculos, quos à quopiam Amicorum ex Pruſſia in hanc rem accepi:

Amicus commendatur auctoris ſui meritis.

Benevolus erga amicos eſto, præſertim bonarum artium cultores.

Deſideria tua rationibus amici attempera.

Dantiſcani Poëtæ celebres Titius, Büthnerus & Paſtorius.

Pacis ſtudioſus eſto.

Næranus laudatur.

Comitia inſtantia rerum Polonicarum ſtatum monſtrabunt.

Pax in Polonia niſi reſtitutâ libertate æqua reſtitui nequit.

Patria dum viguit florentibus inclita rebus,

Frendente

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Frendente invidia nos quoque floruimus.
Invenit qua livor edax nos sterneret arte,
Nam patriâ eversâ nos quoque concidimus.
Vivere dulce fuit cum libertatis honore.
Si liber nequeas vivere, dulce mori est.

Tot carmina nunc Tibi, Amicissime Heinsi, mitto, qui ea ingeniosè & doctè paterno exemplo pangere soles. Utinam Tibi liceat quamprimùm triumphum pacis almæ, toto orbe compositæ, canere, nobis vero & bonis ejus frui, & Tibi festivis gratulationibus accinere! Utinam verò prospera ex pacis ubertate provenientia videre, audire & fruisci, & Tibi quàm diutissimè incolumi & omnibus bonis detur! Illustrissimum Isbrandium ut meo nomine plurima salute impertias, meque illi assiduò commendes, majorem in modum rogo.

Heinsius pater & filius optimi poëtæ.
Votum pro pace universali.

Hamburgo Holmiam die 23. *Martii Gregor.* 1666. *N.* 65.

MAgnâ nuper spe excidi, postquam mihi proximè tabellarius, qui ad nos ex Septentrione à biduo accessit, nil prorsus literarum à Te attulit. Ita nec schedas illas, quas ad me nunc tandem redituras, ex temporis & promissi Tui ratione speraveram, accepi: haud exiguo rerum mearum incommodo: Typographus enim impressis illis quæ ad me miseras, ego ad illum, non habet quod agat. Ita temporis & sumtûs non leve fiet dispendium. Ego tamen id majoribus Tuis negotiis tribuo, & æquo animo fero. Utinam illa permissent Tibi sententiam de Cometis ferre! quod nisi nunc fiat, fieri tamen commodiori tempore poterit. Ut nobilissima hæc cæli phœnomena, signa physica certa & determinata, cumprimis eorum quæ à libertate humana pendent, & portenta, illa propriè & strictè, ut in Scholis loqui amant, dicta, ac ordinarium naturæ cursum transcendentia, appellentur, inducere animum ut credam non possum. Signa esse ex intentione Dei, genus humanum per omnia opera sua, illa præsertim rariora, ad virtutem ducentis, tùm ex facilitate obedientiæ humanæ vel contumacia, *a* tàm lætorum quàm tristium, rationem moralis disciplinæ secutus, semper judicavi. Hactenus *b* Cometam etiam portendere bona bonis, malaque malis credidi & adhuc credo. Ita verò ut in terra, *c* sive animis hominum errorum & vitiorum portenta, calamitatum certiora Cometis ullisque cælestibus signis prænuncia, monstrare soleam. Hâc viâ mediâ, incolumi tàm naturali, quàm morali institutione *d*, inter duo sententiarum extrema & dissidiorum quædam abrupta, progredior, & *e* Cometas nec timendos, nec temnendos, nec suspiciendos per superstitionem, nec despiciendos per rerum negligectum, liberè pronuncio. *f* Imò verò, ut rariora & illustriora Dei opera, adspiciendos, contemplandos, ac velut quosdam justitiæ præcones, ac fideles officii admonitores & Consiliarios, audiendos esse dicere soleo. Hâc ratione omnibus me, licet tantoperè inter se de hac re dissentientibus, satisfacere posse, spero. Atquè hæc Tibi, mi Heinsi! pro jure amicitiæ hac quoque vice proponere volui, ut aliquando plus otii, ac præsertim lætitiæ ex pace, saltem hîc vel illîc compositâ nactus, sententiam Tuam de his dicas, quæ in Senatu Philosophico Te digna & publico utilis sit. Scio & fateor, rem de Cometarum generatione, ex qua operatio & significatio eorundem pendet, esse satis arduam & explicatu perdifficilem. *Sed tentandum, dicendum, agendum est, duce conscientiâ, comite prudentiâ, aliquid cum commodo generis humani conjunctum. †Tantò magis cum Tychone Magno duce, præstantissimi quique, permulti certè Philosophi, Cometas ex aëre in ætherem transduxerint. Quâ ratione fundamentum Cometomantiæ Astrologicæ est subrutum. Tolle enim Cometam esse exhalationem in aëre accensam, omnes prædictiones à Cometarum barba, coma, cauda, colore, motu, situ peti solitas, uno ictu sustuleris.

Silentium amici, etiam incommodum, æquo fer animo.
Cometæ non sunt signa futurorum naturalia, nec propriè portenta:
Signa tamen sunt ex intentione Dei & probitate vel improbitate hominis:
a Eaque lætorum & tristium,
b Et sic etiam portenta.
c Vitia hominibus calamitates, certius Cometis, astris & phœnomenis cælestibus portendunt.
d Medio tutissimus ibis.
e Cometæ nec timendi nec temnendi,
f Imò vel ut fideles monitores audiendi.
Cometarum generatio explicatu difficilis: ab ea pendet eorundem operatio.
Publicis utilitatibus fluide.
†Tycho Cometas cælo intulit primus,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Rerumpublicarum diversa fata.

leris. Sed hæc hactenus. De publicis verbum addo. Metus est bellum civile in patria mea denuò exoriturum, spes autem est in tua pacem restitutum iri. Qua de re plura proximè. Nunc Vale & salve.

No. 50. ad 61.

Holmiâ Hamburgum die 10. Martii Gregor. 1666.

Heinsius gratias Auctori de Prodromo Hevel. & Cometa Kirstenium agit.

EXcusabam nuper tumultuariam mearum festinationem, per quam factum esset, ne tempestivè satis gratias egissem tibi pro Heveliano prodromo. Egi tunc tamen, sed neglecto pari officio, quod debebatur pro Kirstenio carmine, terso atquè eleganti omnino, & cujus notæ pauca procuduntur hac tempestate. De phœnomeno in Andromeda agnoscit errorem suum Rudbeckius, ut jam significavi, fassus Cometam non esse. Fragmentum illud Petronianum alios commentatores Lutetiæ invênit. Sueci nil non agunt, ne in partes pertrahantur, nobis haud quaquam invitis, sed indignantibus Britannis, qui ad arma convolari, quàm legationes instrui mallent. Miros haud dubiè hæc fabella ludos dabit, scriptis atrocibus utrinque ventilanda. Orator in Poloniam est destinatus Baro Andreas Liliehoeck, Vir eruditus & mihi amicus, cujus pater Suecici dux exercitus in Germania, puto, occubuit. Dandillæus Pomponius nudius tertius obitum Reginæ Matris huic Aulæ palam significavit, die crastino nuntiaturus ibidem bellum à Rege suo adversus Britannos decretum. Aderam illi hesterno die pomeridianis horis, jamque de rebus publicis sermonem cœperamus instituere, cum interventu Illustrissimi Cancellarii colloquium fuit abrumpendum. Vir est eruditionis ac facundiæ eximiæ, nec minoris probitatis: cujus adventum huic Septentrioni publicè, mihi privatim gratulor. Illustrissimo Rautensteinio solitam salutem adscribo. Vale, & mihi benè velle perge.

Sueci in hoc turbido medii volunt esse.

Liliehoeckius Baro ablegatur in Poloniam.

Pomponius Dandillæus laudatur.

No. 66. ad 50.

Hamburgo Holmiam die 26. Martii Gregor. 1666.

Æquo animo ferenda cuncta adversa.

Patientia sortem lenit.

Gratificare amicis de his quæ in tua sunt potestate.

Heinsius Auctori amicus non è multis.

Kirstenius laudatur.

HEri demùm literas Tuas accepi die 10. Martii Gregor. datas, quas die 10. Martii Juliani accepisse debui. Causam moræ ignoro, quæ certè, ut nuper indicavi, non exiguo meo accidit incommodo. Sed hæc & alia, quæ in vita humana contingunt, votis nostris adversa, æquo animo sùnt ferenda. Hac enim ratione fors nostra, alioqui per se satis acerba & gravis, lætior leviorque redditur. Gratum Tibi ut Prodromum Hevelianum, ita & Poëma Kirstenianum, ipsi dicatum, fuisse, mihi est pergratum. Crede enim me perlibenter gratificari amicis de his, quæ sunt in mea manu. Quidni verò Tibi gratificer de his, quæ vel à me exspectare & vel exigere jure Tuo potes, vel quæ à me præstari possunt? Tibi dico, mi HEINSI! quem ego inter primos amicos meritissimo numero. Kirstenium Te ex illo poëmate rectè cognosse video & gaudeo. Talis enim qualem pronuncias est, mihi verò nexu amicitiæ conjunctus. Itaque de tàm benigno Heinsii præstantissimi nostra ætate Poëtæ judicio, meritò ei gratulor. Hæc quæ mecum paulò ante & nuperrimè de publicis rebus communicasti, de bello non pauca, nil de pace loquuntur. Nempe vobis talia exspectanda sunt à nobis, qui proximi illis locis vivimus, in quibus belli & pacis arbitria fiunt. En itaque Tibi, quæ hinc inde ad nos his diebus perscripta sunt, haud exiguam scilicet pacis restituendæ spem affulgere. Ad me quidem quod attinet, jam diu votum meum ardentissimum pro pace publica nosti. Hanc enim semper opto, quâ nihil optabilius in rebus humanis datur. Ardua profectò res est, fateor, pacem tot Principibus & populis, multiplici voto viventibus, & capitali odio à se mutuò dissidentibus, restituere. Sed cur de ejus felici desperemus successu, si Deus, ut videtur, gentis Christianæ miseretus, pacem, rem tàm salubrem, utilem & perneccssariam omnibus reddere velit?

Pacis Hollandicæ spes affulget.

Paci publicæ studet.

Hanc omnibus restituere difficile homini, Deo facillimum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

lit? Hoc autem si fiat, multum sanè momenti meæ de Cometis sententiæ accedet. Quem enim latebit (quanquam nec nunc latet quenquam) læta quoque Cometarum apparitionem è vestigio sequi? Tunc credo animo liberiori divitem felicissimi ingenii venam, in læto Almæ pacis argumento laxares, & carmen oliviferum, laureato æquale, pangendo Cometæ meo bonorum præcursori accineres. Is enim tunc lætus inter lætos vincente veritate, æquitate & multâ populorum benevolentiâ, cantaret epinicia, quæ tamen nec nunc negligit, non paucis prosperis, quæ in orbe geruntur (quis enim hoc neget?) stipatus. Liceat ita apud Te de Cometa & pro Cometa loqui, quem quidam inter grata & læta tantum spectacula, fulgetris, tonitruis fulminibusque opposita, numerant. Triste & ferale syrma eum post se trahere plerique clamant, ut nosti. Ego, ut nuper indicavi, mediâ viâ progredior, & fateor læta tristiaque ei succedere, semperque eum omnes officii, ut sic dicam, admonere. Quem enim non moveant, quæ bona malaque Cometas sequuntur, si ea expendere & reputare velit? Ingerunt nempe se ubique oculis illustria divinæ justitiæ documenta, & præclara rebus insita ad virtutem monita. Hæc etiam apud eos qui sacris oraculis fidem dant ex integro, locum inveniunt. Itaque & Tu, Optime Heinsi! non, ut puto,

Cometarum apparitionem læta quoque sequuntur.

Cometas nuperos multa læta secuta sunt.

Cometa his lætum illis triste spectaculum.

Cometa lætos & tristes habet eventus, & officii quemque admonet.

Officii nos admonent cuncta quæ in orbe geruntur.

Invitis oculis hæc mea verba leges.

Multum Te oblectationis ex conversatione cum Pomponio Oratore, capere, vehementer Tibi gratulor. Comitatus ejus cum impedimentis nuper in hanc urbem venit. Audiò verò ab omnibus dotes animi & virtutes ejus celebrari. Rem non ingratam mihi facies, si me tantæ & talis notæ viro commendes. Illustrissimo Isbrandio solemnem salutem adscribo. Vale, & me constanter ama.

Pomponius Dandillæus laudatur.

Holmiâ Hamburgum die 17. Martii Gregor. 1666.

N. 51. ad 62. & 63.

NUdius tertius duos à Te fasciculos accepi, brevibus autem, ut res nunc ferunt, Tibi respondeo. Illustrissimum Rautensteinium ad nos cogitare gaudeo. Legationem hìc destinari in Britanniam ex me didicisti, puto. Scripsi etiam Baronem Leliehoeckium in Poloniam publico nomine abiturum, qui mare apertum præstolatur. Sed & Steno Bielke, Regni Senator, Aulam Danicam est aditurus, atquè inde Germaniam publicisque negotiis incubiturus, an curaturus valetudinem dubiam, incertum. Ajunt Budanam bibliothecam ab Imperatore Constantinopolitano Cæsari munus oblatam. Quo nuntio vehementer sum gravisus. Non enim dubito in illa latere Scriptores cùm Græcos, tùm Latinos complures hactenus ineditos. Atque utinam catalogum horum Codicum ab Amico nonnemine consequamur! Tu Vale & me ama.

Legatio Suecica in Britanniam, Poloniam, Daniam & Germaniam.

Bibliotheca Budensis Cæsari à Turca dono oblata.

Hamburgo Holmiam die 30. Martii Greg. 1666.

N. 67. ad 51.

MEas omnes ad Te, Tuasque ad me tutò perferri, licet aliquando hæ vel illæ triduo quatriduovè tardius reddantur, hôc præsertim rerum statu, gaudeo. Illustrissimus Rautensteinius brevi, credo, vobis aderit, nisi jam adsit. Utinam tot ultrò citroque commeantes Legati Principum pacem honestam & certam concilient, generis humani bono! Stenonem Bielkium Senatorem Illustrissimum & Sapientissimum de fama optimè novi; & ab omnibus judicium & probitatem ac humanitatem ejus eximiam commendari audio. Atque hæc omnia ita se habere credo, edoctus binis ejus literis, quibus aliquando respondit ad meas. Itaque gratulabor mihi de ejus in hanc urbem adventu. Id ei per occasionem commodam, si Tibi cum eo familiaritas intercedit, in-

Legati Principum utinam pacem componant! Steno Bielke laudatur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

dices velim, dictâ simul officiosâ salute, quam & Illustrissimo Ilbrandio adscribo. Quæ de Bibliotheca Budensi fama ad Vos pertulit, vera esse nemo dubitat. Si Dominus Rautensteinius Ratisbonæ nunc ageret, facilè per ipsum Catalogum illorum codicum habere potuissemus. Spero tamen alios quoque Amicos in id mei gratiâ operam daturos. De publicis rebus pauca quæ scribam habeo. Spes pacis restituendæ Batavis Tuis crescit, meis Polonis decrescit. Illud Tuæ patriæ gratulor: hoc doleo, utrumque ex animo. Vale ac mihi constanter fave, qui sum quoad vivo.

Spes pacis Batavæ major, Polonæ minor.

Nobilissimo Tuo Nomini

Omni cultu, studio & officio devotissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

N. 52. ad 63.

Holmiâ Hamburgum die 24. Martii Gregor. 1666.

NUdius tertius literas abs te accepi. Quæ in adventum Rautensteinii nostri servata penès me cupis, ea diligenter & cum cura servabuntur. Ipsum propediem nobis adfuturum esse augurari licet. Subnatas mihi esse de novo occupationes, idque præter spem, quæ de argumento Cometico haudquaquam cogitare me sinant, jam, puto, significavi. Ajunt Cæsarem, quod, ni fallor, proximè indicavi, ab Imperatore Turcarum munus accepisse Bibliothecam Budanam, impensis studioque Matthiæ Corvini Regis clarissimi instructam. In qua ingentem thesaurum præstantium voluminum, hactenus luce publicâ fraudatorum, latere certus sum: nisi aut imposuerunt nobis, qui illam à se perlustratam esse prodiderunt jam olim, aut ex illo scrinia isthæc fuêre compilata, quod propediem intelligemus. Tu certè plurimùm me demerebéris, si quid certi de hac re potes nunciare: sum enim antiquitatis studiosissimus. Nec tantum auctores veteres præcipuo in pretio habui hactenus, sed illos quoque, qui ætate nostra ad ornatum horum nonnihil contulerunt. Ex vestratibus Andreas Patricius in Cicerone illustrando feliciter est versatus. Quo impensius optavi, sed frustrà, videre, quæ is in varios Ciceronis, ac scriptorum alorum libros commentatus esse dicitur. Nam præter observationis ejus in fragmenta Ciceronis Venetiis editas, vix quicquam è viri politissimi lucubrationibus oculis meis sese obtulit. Ajunt & Michaëlis Bruti in varios linguæ Latinæ scriptores observata exstare, & Stephani Stephanii Philosophica complura: tùm Petri Nunnesii Hispani Dialecticam Ciceronis in Polonia editam fuisse, librum vix semel Romæ * apud Lucam Holstenium mihi oblatum. Si tu patriæ restituaris aliquando, quod vehementer velim, possit in his similibusque conquirendis opera tua mihi fructuosa inprimis obtingere. Sed de his aliàs. ‡Quod ad alia literarum Tuarum capita attinet, ego pacem orbi Christiano voveo quidem & precor toto animo, sed timidè, & desideriis meis, ut, quod res est, dicam, diffisus. Adeò nulla apparent auspicia, unde rem tàm optatam certi nobismet ipsis promittamus, aut saltem auguremur. Vale & mei memor vive.

Heinsius de argumento Cometico pluribus se cum Auctore agere posse negat.

Matthias Corvinus Rex Hung. laudatur.

Heinsius antiquitatis studiosissimus.

Andreas Patricius in Ciceronem & alios veteres commentatus.

Jo. Mich. Bruti observationes in varios scriptores Latinos.

**Lucæ Holstenius Bibliothecæ vaticanæ præfectus.*

‡Heinsius pacem in orbe Christiano optat magis quàm sperat.

N. 66. ad 52.

Hamburgo Holmiam die 6. April. Gregor. 1666.

CUm proximus tabellarius hinc ad Vos abiret, tempore exclusus paucis Te compellavi. Brevitatem illam tumultuariam & subitariam pensò in præsentia qualicunque curâ, quam tenuitatis meæ, cujus mihi conscius sum, & otii, quod mihi inter multa negotia perexiguum est, ratio patitur. †Mereretur certè maximam Tua in scribendo & me amando maxima cura. Sed Tu, quâ es æquitate, facilis & gratus accipies, quæ à me præstari possunt. Dolco vehemen-

ter

†Amor amorem trahat, ut magnes ferrum.

Æquitas contenta est iis quæ præstari possunt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

ter Tibi majus otium non esse, ut de argumento nostro Cometico sententiam dicere possis. Sed, crede mihi, quicquid à Te provenit, etsi non usquequaque votis meis conveniat, me boni & æqui consulere. *De Bibliotheca Budana nuper Tibi respondi ad ea, quæ proximè ad me scripseras. Commodum verò accidit, ut simul Tuas postremas & hanc narrationem de illa Bibliotheca Viennensem acciperem. Vides hic quoque non semper, nec per omnia famam rei veritati respondere. Insignis tamen est illa Bibliotheca, de qua orbis literatus Augusto Cæsari meritò gratulabitur. Ego dabo operam, ut catalogum illius Bibliothecæ Tuâ gratiâ consequar. Andreæ Patricii nostratis in Ciceronem lucubrationes vidisse me, saltem legisse, affirmare non possum. Joannis Michaëlis Bruti, qui inter nostrates vixit, & Joanni Zamoiscio, illi, omnibus modis Magno carus fuit, opus epistolarum aliaque olim habui. Ejus enim Bibliothecam, vel certè partem ejus præcipuam, egregiis Auctorum Græcorum & Latinorum editionibus instructum, ab Ava & Patre meo piæ memoriæ jure successiones acceperam. Sed ejus proh dolor! in nuperi belli Polonici procella deperditæ, vix reliquias possideo, nisi melior fortuna & rerum temporumquè conversio (quam & Tu optas, quo nomine Tibi gratias ago) jacturam hanc aliquando resarciat. Interim istis boni, quod ante possidebam, præstantis reliquiis non secus ac tabulis è naufragio, vel naufrago datis gaudeo. Stephani Stephanii Philosophica & Petri Nunnesii Dialecticam nunquam, si rectè recordor, vidi. Memor tamen horum librorum ero, &, si potero, Tibi eximio antiquitatis cultori, de iis gratificabor, non minus libentèr quàm meritò cuncta, rei literariæ & virtuti promovendæ convenientia semper eorum, *qui utramquè cordi curæque habeant, gratiâ facturus. De publicis rebus non est magnopere quod scribam. †Conventus Regni in Polonia, qui ad præstitutam diem 17. Martii Gregor. initium Varsaviæ sumserat, postquam per octo dies integros stetit, nullam felicis progressus multò minùs exitûs spem de se fecit. Imo verò nondum electo Cameræ Equestris Præside (Mareschalcum Nunciorum Terrestrium nos vocamus) & toto illo tempore contentionibus & dissidiis extracto, nondum conventus ille initium cepit. Cæterum studia partium Aulæ & Reipublicæ in Comitio & aliàs parent. Quin & ad bellum civile proh dolor! domesticis & exteris barbarisque viribus gerendum omnia magis magisque disponuntur. Hi sunt injustitiæ fructus: quæ nisi illic & alibi è medio tollatur, frustrà omnis de pace cogitatio & contentio ac labor suscipitur. Quamobrem & Tu prudenter judicas, nos pacem orbi Christiano optandam certò nobis promittere aut saltem augurari non posse. Ego supplex veneror Deum pacis, qui votis & cogitationibus nostris majora patrare potest, ut non tantùm patriæ utriusquè nostrûm, sed & toti orbi, justam & fidam pacem reddat. Vobis quidem eam, saltem terrâ (utinam verò & mari) restitutum iri, ut spes multorum fert, multum gaudeo. Utinam modò hæc certa sit & brevi, in eam nos non temerè erectos fuisse, appareat! Illustrissimo Rautensteinio, quem certò vobis jam adesse conjicio, & per Te plurimâ salute impertio, velim communices hæc, quæ ad Te de publicis rebus scribo. Adscribo & plurimam salutem Illustrissimo Isbrandio, ejusquè ut & Tuo constanti favori me meaque commendo. Atque hæc est postrema epistola Tua meaque ex his, quas mutuò adhuc exaravimus, operi inserenda. Reliquæ dehinc in privatis scriniis servabuntur: à me quidem diligenter Tuæ, ut merentur, custodientur. Vale diu & prosperè.

*Bibliotheca Budana minor inventa est quàm fama vulgaverat.

Fama non ubique rei veritati respondet.

Andreæ Patricii lucubrationes.

Joannis Zamoiscii laus.

Gratificare amicis benè de Republica merentibus studiis eorum apta & in tua potestate sita.

*Utilitatibus publicis consule.

†Comitiorum Polonicorum 1666. condition.

Injustitia bella parit.

Pax justitiâ paranda & tuenda.

Pacti publicæ fave.

Batavis Auctor pacem precatur.

Rautensteinium Holmiæ Auctor salvere jubet.

Nobilissimo Nomini Tuo

Omni cultu, studio & officio addictissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

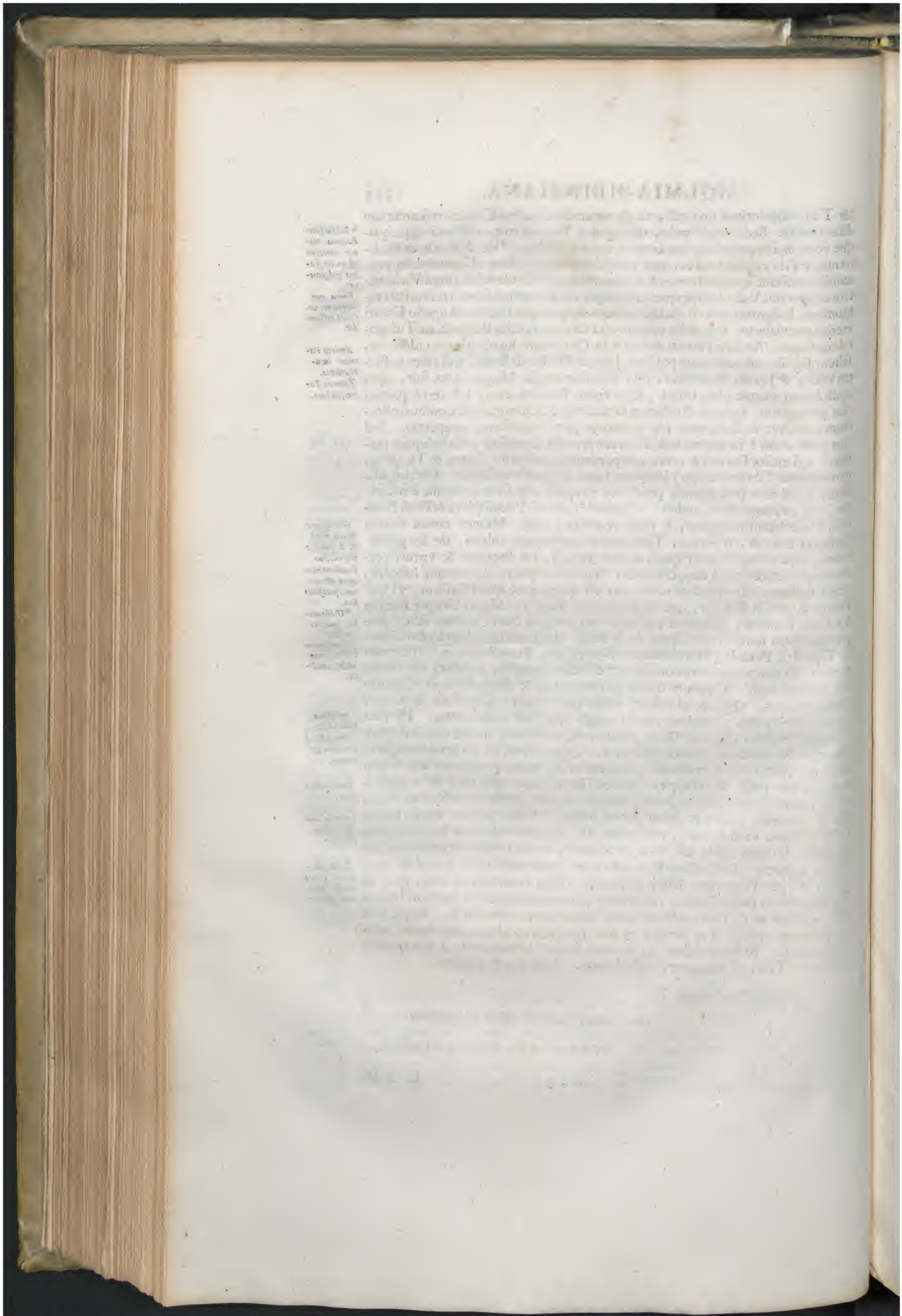

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

VI.

COMMUNICATIO UBSALIENSIS.

Hamburgo Ubſaliam die 11. *Julii Juliani* 1665.

Viri Clariſſimi, Doctiſſimi & Humaniſſimi,

Etſi ignotos ignotus apellarem, non poſſetis mihi, credo, vitio vertere, quòd homo bonarum literarum amans, Vos egregiè & ad publici teſtimonii gloriam illis excultos, imò in Senatu Reipublicæ literariæ præcipua loca occupantes, ad examinandum de illuſtriſſimis noſtræ ætatis phœnomenis Cometicis argumentum, humaniter invitarem. Verum enimvero à multo jam ſatis tempore, per omnibus modis Nobiliſſimum & Ornatiſſimum Virum Dominum Nicolaum Heinſium, Fœderatæ Belgicæ in Aula Veſtra Oratorem Ordinarium, Fautorem & Amicum mutuò honorandum, invicem nobis innotuimus, & non tantùm amicitiæ jura tàm Illuſtri parario contraximus, ſed & de dicto argumento contulimus. Itaque niſi Vos, ætate & eruditione inferior, compellarem prior, ſubruſtici cujuſdam pudoris & neglecti officii nota ne mihi inureretur, meritò vererer. Inſtituti mei ratio jam dudum me ad ſcribendum permovere potuiſſet. Etſi verò hæc officium iſtud aliquantùm differri permiſiſſet, tamen ut in præſentia vos alloquar, poſtremæ Heinſianæ literæ effecêre. Singulare namque quidpiam illæ mihi retulêre, quo nomine vobis, imò Celeberrimæ Veſtræ Academiæ toti gratulari, mei officii eſſe duxi. *Eſt verò illud, quod Sereniſſimus Rex Veſter ſtudiorum cauſſâ ad Vos ſe conferre, & in illa Muſarum ſede ſuam quoque figere Regiam velit. †Rariſſimum profectò, ſed omnibus hîc Principibus merito jureque imitandum exemplum! *a*Videmus enim quantùm ſemper præſtiterint Principes literas humaniores, ſaltem quantùm opus eſt & convenit, amantes & tractantes contemptoribus earum veræque laudis, *b* quam ſtudiorum virtutumque exercitiis conſenſus generis humani ab omni tribuit memoria. *c* Cum itaque Sereniſſimo Regi Veſtro in hac tenera ætate, nec non Inclyto Regno Veſtro multùm utilitatis ex illo ejus ad Vos, ut bonarum artium domicilium, receſſu, obventurum ſit, tùm verò Celeberrimæ veſtræ Academiæ plurimum ornamenti acceſſurum eſt. Quæ enim major & vividioribus radiis agens lux eſt, *d* quàm illa Regiæ Majeſtatis Solaris? quæ etiam optabilior Vobis rigidæ ſubjectis Arcto obtingere potuit? Hæc pauca ſufficiant Vobis, quibus pro jure amicitiæ de tanta felicitate Inclytæ Veſtræ Academiæ gratulari debui: ſimul autem teſtari animum gratum, quem Sereniſſimo Regi Veſtro ad laudem aſſurgenti, quia *Sereniſſimis Patri ejus Carolo Guſtavo glorioſiſſimæ memoriæ, & †Patruo Adolpho Joanni Principi Palatino, Principi dico Generoſiſſimo, debere me profiteor. Sed jam ad inſtitutum meum venio. ‡Non vos latet, Viri Præſtantiſſimi, me in animum induxiſſe plurimas ex utraque Germania, Gallia, Britannia, Dania, Italia aliiſque mundi regionibus de nuperis duobus Cometis, altero Decembr. Januar. & Februario menſibus, altero menſe Aprili viſis Obſervationes & narrationes factas colligere, & in unum veluti faſciculum colligare, atque ſic publico exponere:

Rudbeckium & Fornelium Auctor magni facit.

Heinſius laudatur.

Juniores honore & officiis præveniant ſeniores.

**Upſalienſi Academiæ Auctor præſentiam Regiam gratulatur.*

†*Principes* ſtudiis operam dare debent.

a) *Principes docti indoctis præſtant.*

b) *Laus virtuti & ſapientiæ debetur.*

c) *Regis liberalis inſtitutio in Reipublicæ utilitatem redundat.*

(*d*) *Regia Majeſtas inſtar Solis eſt.*

* *Benefactores mortui gratâ mente colendi.*

† *Adolphi Joan. Principis Palatini laus.*

‡ *Ubſalienſibus Auctor rationem inſtituti ſui exponit.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

nere. Adjungere præterea varia lectu jucunda, ſcitu digna & obſervatu utilia ſententias & monita, quæ ex Phyſicis, Politicis, Hiſtoricis, Ethicis & Chronologicis ad me à Viris Illuſtri dignitate, eruditione, morumque probitate Clariſſimis, vel etiam à me ad illos ſcripta ſunt. Hos ferè XXX jam habeo, in Senatum Philoſophicum, ubi commodum fuerit, venire paratos. Siſtent ſe illùc Hevelii, Bullialdi, Bartholini, Riccioli, Kircheri, Curtii, Schotti, Placentini, Leuneſchloſſii, Gravii, Büthneri, Buſmanni, aliique quos recitare longum foret. Cum his autem & in his comparebunt longè plures, qui ſuas obſervationes & judicia de Cometis illis tradiderunt. Itaquè & Vos, Viri Clariſſimi! eâ quâ par eſt, obſervantiâ, & quidem per tantæ notæ Amicum communem Nobiliſſimum Heinſium, ut in hunc ipſum Senatum veniatis invito. Tu, Clariſſime Rudbecki! ſingularia quædam in hoc argumento nobis polliceris, quâ verbis, quâ egregiâ Tuâ eruditione. Itaque magno horum tenemur deſiderio: nec nos tantùm, ſed & plures alii, quibus ſpem horum fecimus; quæ jam eos pariter nobiſcum tenet ſolicitos. Tua, Clariſſime Forneli! quæ ad Ampliſſimum Heinſium miſiſti, habeo. Fac ut plura accipiam: illa enim quæ teneo, deſiderium plurium nobis ingenerant. Credo me utriquè Veſtrûm ſatis materiæ ad ſcribendum, in literis ſubinde ad communem Amicum exaratis, præbuiſſe. Velim autem id à Vobis fieri ſinè mora. Veſtra enim Heinſianis, ſicut iſthæc Rautenſteinianus, ratione temporis, quo commercium literarum de hoc argumento cum Eximiis illis & primæ notæ Amicis exerceo, id à me exigente, ſubjungenda erunt. *Clariſſimo & Humaniſſimo Scheffero plurimam ſalutem adſcribo: cujus nomen ex Heinſianis in opere meo celebrabitur. Aditus ei in illum Senatum ſemper patet. Valete, Viri doctrinâ Clariſſimi! diu & feliciter, inſigni Reipublicæ literariæ commodo, meis verò exiguis conatibus favete, qui ſum.

Eoſdemque ad idem ſtudii invitat.

Rudbeckium Auctor compellat.

Fornelium Auctor alloquitur.

Heinſiana Rautenſteinianis ſubjicere auctor primùm volebat.

** Schefferum Auctor ſalutat & in Senatum Philoſophicum invitat.*

Ad D. Olaum Rudbeckium & D. Jonam Fornelium, Profeſſores Botanices, & Matheſeos in Regia Acad. Upſal.

Clariſſimis Nominis Veſtri

Obſervantiſſimus

STANISLAUS de LUBIENIETZ LUBIENIETZKI.

Ubſaliâ Holmiam die - Julij 1665.

Nobiliſſime Ampliſſimeque Domine!

PRidem ſatiſfeciſſe me deſideriis oportebat Tuis, quæ prolixè ſignificavit mihi Collega & amicus meus ſingularis Dominus Schefferus, de Cometæ indole motuque, quem ſuperioris anni 1664. menſe Decembri, & præſentis menſe Januario Februarioque vidimus cumprimis, quem ejus hîc Ubſaliæ oblicet exiguum, à bonitate ac humanitate Tua factum tanti, ut volueris id jungi aliorum longè Doctiorum, publicaque luce donari. Et profectò data mihi fuit occaſio non contemnenda cogitandi de Cometis, cum rara ſingularique Illuſtriſſimi Domini Cancellarii indulgentia impetraverim plerorumquè per Europam obſervationes de Cometa dicto, è quibus collegi peculiaria quædam, quod citrà arrogantiam dictum volo, non de Cometis ſolùm, ſed & Univerſo Mundi Syſtemate. Verum ei, qui quid meditatur ſecum, circumſpiciendum tempus, locus, occaſio, videndumque apud quos, quæ meditatus eſt, proloquatur, maximè cum videamus, ne quidem ipſum Dei verbum, ab ipſa prolatum ſapientia, potuiſſe liberum eſſe à multorum malorum bonorumque judiciis diverſis, in exitium non paucorum. †Ut eò minus, quæ concipiuntur ab ingenio humano, non ſubire multorum, bonorum aliquando, ſæpius verò peſſi-

Rudbeckius morum reſponſi apud Heinſium excuſat.

Magnus Comes Matheſeos ſtudioſus.

Rudbeckius ex multis obſervationibus aliorum egregiam commentationem de Cometa compoſuit: nec non de univerſo mundi ſyſtemate.

† *Scriptores omnes malis quoque judiciis ſubjacent:*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

peſſimorum judicia neceſſe ſit. Quod tamen minus ægrè foret ferendum, niſi ad exemplum Apellis aliquandò cum ſutoribus res eſſet ſimul, & periculum fortunarum omnium quandoquè adiretur. Quæ ego quoquè mecum perpendens, uniones porcis objiciendos non putavi, immaturos illos fortè, ſed qui aliquando poſſint matureſcere. Maximè cum pars hominum maxima dedita ſit ventri aut ambitioni ſuæ, pauci animum ejuſquè cultum reſpiciant. Quapropter & ob cauſas alias, quas prolixè hîc commemorare non neceſſe eſt, illas meditationes meas, quas prædixi, & non paucas alias igni tradidi, æternaque oblivione delevi. Sed quia pridem amiciſſimo Domino Scheffero promiſeram, me aliquid in gratiam Tuam chartæ commiſſurum, quò ſatiſfaciam pollicitationi meæ, fidemque ſervem ſemel datam, pauca quædem conſignavi, quæ hîc de Cometa obſervavi, & collata cum aliorum ſcriptis uberiorem de hac re præbere cogitandi materiam poterunt, ſic ut ſimul monſtretur via perveniendi ad non pauca necdum prodita, ſi qui liberius in hoc argumento verſari, ſuaque inventa publicare cupient. Ut quid certi de Cometarum eſſentia, loco, generatione, lumine motuque, aliiſque affectionibus prodatur, longâ opus eſt multiplicique experientiâ, quandoquidem qui in univerſum cupit quid concludere, is particularium cognitione inſtructus ſit, neceſſe eſt. Jam verò notum, licet veteres Philoſophi Ægyptii Chaldæique unà cum Græcis varia de eis obſervaverint, de illis tamen eorum obſervationibus ſententiam vix poſſe ferri, cum nil prodiderint de Cometarum illorum loco, motuve de die in diem. Sed & poſt illorum tempora pauci extitere tàm ſeduli, ut corporum ejuſmodi indolem indagarent in natura ipſa, plerique ex Scholaſticorum numero fuêre, qui Naturam ipſi ad ingenium cerebrumque ſuum formarunt, ſupervacuis quibuſdam ad id uſi vocabulis terminiſque, pro arbitratu ſuo. Hoc demùm ſæculo emerſêre quidam ex illis carceribus, inque Natura ipſa lumen, contemplatione corporum quæſivêre, via licet alia aliaque. *Sed cum Cometarum corpora rarò appareant, nequè certum idemque ſervent tempus omnia, nequè locum eundem, vel lumen, vel magnitudinem motumve, idcircò iis, qui in his inveſtigandis operam volebant ponere, non eſt data ſemper ea occaſio, quâ certi aliquid de his corporibus primùm adnotare, & dein ſtatuere valerent. Quanquam verò rariſſimè Cometæ cernantur, aliquid nihilominus de iis certi poſſet tradi, ſi pars Mathematicorum maxima procul à novitatis ſtudio abeſſet. †Vix enim Cometa in cælo apparuit, & implentur bibliopolia omnia prædictionibus innumeris eorum, quas pro ſuo quiſquè ſibi format ingenio, jam de hujus illiuſque Principis aut Regis obitu, jam de bello terrâ marique, jam de peſte, aliiſque mille iſtiuſmodi, idque, quod mirere, priuſquam iter ſuum Cometa vel dimidium abſolvit. Sed hoc fit ambitione, (a) quam procul abeſſe ab eruditorum animis oportebat. (b) Erat & hoc optandum, ut ne ſinguli deſcriberent Cometæ curſum pro ſuis hypotheſibus, ſive eæ Ptolomæi ſint, ſive Copernici, Tychonis, Carteſii, ſed diligenter notarent iter ejus, ſecundùm longitudinem & latitudinem, diſtantiamque apparentem a ſtellis fixis, contra quàm factum eſt in hoc Cometa, cujus ſunt, quos nominare nolo, ipſi ſatis noti Mathematicis liberiùs hæc ſtudia tractantibus, (c) qui miſerrimè ſic commenti ſunt iter, ut ſecundùm ipſos, iverit viam longè aliam, quam ire eum quiſquè vidit. Sanè quid ex his diverſis & ad arbitrium ac conjecturam cujuſquè, non rei veritatem formatis obſervationibus, veri poſſit colligi, nemo eſt, qui non intelliget.

Hominum etiam ineptarum.

Indignis bona objicere noli.

Rudbeckius multas meditationes & commentationes combuſſit.

Cur animum ad ſcribendum impulerit exponit.

Cometicum argumentum perdifficile:

Veterum ſententia de eo dubia:

Nec novitiorum diligentia diſcendi avidis per omnia ſatisfacit.

Phyſices ſtudium hoc ſeculo maximè exultum.

**Cometicum argumentum quare ſit difficile.*

Cometologorum vulgò præcipitanter ſua in lucem protrudentium pravum morem Rudb. notat.

† *Aſtrologicæ prædictiones ex Cometis factas Rudb. perſtringit:*

Præcipuè quæ ſint præmaturæ.

(a) *Ambitio doctis non convenit.*

(b) *Cometologorum defectus,*

(c) *Quorundam & pudenda commenta.*

Quæritur autem primò, utrum Cometæ corpora ſint merè naturalia, generata ab aliis, & interitui obnoxia? num ab initio creata & ad conſummationem Mundi duratura?

Cometæ an corpora merè naturalia & ab initio creata? Eoſdem nunc creari probabile eſt:

Et videri Deus poteſt nunc creare Cometam, hominibuſque monſtrare, ut ſignum iræ ſuæ, imminentiſque pœnæ.

Verùm ſi hoc eſſet, Mathematicorum nemo, quantumvis doctus, ex unius

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Motus eorum citò definiri nequit:

& alterius diei cursu & situ, intelligere in anteceſſum poſſet, quo iter ſuum ſit deinceps inſtituturus Cometa, & quo ſecundum proportionem motus, id quod tamen fieri poteſt. Sed etſi regioni populove ſignum exhibere vellet, ut per illud ſevocaretur a peccatis ſuis, aut ſignificaretur aliud quidpiam, Cometa imminere illi ipſi regioni populove deberet, ſicut columna ignea imminuit ſupra Iraëlitas, coſque duxit per deſertum, & ſtella Magos Chriſtum recens natum quærentes anteceſſit; vel ſicut aliqua prodigia, globi e.g. igniti, cælo lapſi, ante bella ingentia, mutationeſve alias ſunt viſa. Jam autem Cometa toti orbi habitabili poteſt viſus eſſe, ut iccirco mala iſta portendiſſe univerſo orbi ſit neceſſe, vel ſi certæ ejus parti, eam definire nemo valeat. Quod ſi omnium temporum evolvamus hiſtorias, deprehendemus, bella, peſtem & id genus ſæpiſſimè, nullo antecedente Cometâ. Sed & Cometæ viſi aliquando, nullâ ſequente notabili mutatione rerum, niſi quis, quæ ſex, octo, decem, pluribuſque annis poſt acciderunt, quam apparuit, ab ipſo dixerit ſignificata, aut quæ evenerunt ante, cum nonnunquam in medium talium interveniat. * Quod ſi Cometas eo fine Deus condit, ut ſignificent mutationes ejuſmodi, quid ita nullos legimus in S. litteris ante tot mutationes quæ populo Judaico evenerunt, cui velut ſuo & peculiari, haud dubiè mutationes iſtas ita præmonſtraſſet. Nullus legitur Cometa antè diluvium, nullus antè iter Iſraëlitarum per mare rubrum & Pharaonis internecionem, nullus ante tot ingentia eorum bella, nullus antè captivitatem eorum Babylonicam &c. Quare verò propius, (*a*) Prophetas Sanctos, veros fuiſſe Cometas, hodieque eſſe, Secundum illud Chriſti ipſius, (*b*) *habent Moſen & Prophetas.* Quanquam non ſit inconveniens, ſed potius laudandum, (*c*) ſi Theologi occaſione talium utuntur ad excitandam pietatem in mortalium animis, ſicut Deus ipſe ex aſpectu Iridis de totius univerſi, igne perituri, fine nos jubet cogitare, cùm tamen (*d*) Iris naturalibus ex cauſis oriatur, (*e*) & ex fructuum ſiculneæ comtemplatione in memoriam revocare nobis liberationem noſtram. In eundem modum, ex Solis, Lunæque eclipſibus, aliorumque corporum naturalium mutationibus, docere noſtras infirmitates, & rerum citò tranſeuntium inconſtantiam poſſunt. (*f*) Quod ſi Cometa corpus eſt ab initio creatum cum corporibus aliis, neceſſe eſt, ut ſubinde ſubtrahat ſe viſui noſtro, tàm alte aſcendendo in cælos, ut ad eum aciès noſtrorum oculorum non pertingat. Cumque non revertatur ſeque offerat viſui noſtro certo definitoque tempore & loco, certumque ſibique ſemper ſimilem teneat curſum, curſum ſuum motumve nec ex ſe habere poteſt, nequè, ut alia corpora cæleſtia, regi ex certo ſtellæ planetæve curriculo, ſed tempore aliquo ſequi ſtellæ aut planetæ athmoſphæram ſive ſphæram vaporoſam, donec ab alterius ſtellæ ſphæra, cujus rapidior eſt motus, aut in cujus ſphæram alias deſcendit, abripiatur. Quemadmodum in ſchemate primo Cometa A. ſitus in Athmoſphæra ſtellæ B. tàm longè à terra * ut ad eum viſus humanus non pertingat, curſum ejus ſequitur ab A. per D. uſque C. Poſtquam venit ad D. ſequitur Athmoſphæram ſtellæ F. quia curſus ejus concitatior eſt, quàm ſtellæ B. vel quia plus deſcendit in illius ſphæram, ut apparet ex centro Cometæ propè D; & ſic ſuum deinde inſtituit curſum, ad illius ſphæræ motum à D. ad F. G. quo fit ut nobis fiat propior conſpicique poſſit, rurſumque è conſpectu noſtro abeat aſcendendo in H. I. aut K, vel rectius loquendo ſe ſubducat quodam tempore. Quod ſi longius ſequeretur aliarum ſtellarum planetarumve Sphæras, qui nobis propiores ſunt, ut L. &c. diutius à nobis conſpiceretur; donec ab aliarum ſtellarum ſphæris rurſum tolleretur in altiora. Hic oſtendendum eſſet, quam ob cauſam & quomodo Cometa ex ſphæra unius ſtellæ in aliam tranſeat, quare in maximo motu irregulari apparenti habeat motum regularem, & id genus, quæ nunc brevitatis gratiâ omittuntur. Id ſaltem hinc apparet, ſententiam de Cometa ſic creato non omninò abſurdam videri. Tantùm inquirendum eſt à Mathematicis duobus pluribuſve in

Cometâ nullo apparente nullus orbe apparuerunt mala:

Nec ſemper ab eo viſa mala miſſa.

Cometis multa immeritò tribuuntur:

** Mutationes regnorum ex nova portendere Reipublicæ Judaicæ exemplo probatur.*

(a) Prophetæ Sancti ſunt veri Cometæ.

(b) Scriptura S. ſat habet ad memoriam & monitorium à pietate.

(c) Hæc tamen & ex ſolidiora petitis rationibus poſſunt.

(d) Iris naturaliter quid eſt, ſed ſignificationem præterquam habet.

(e) Ejus ut quotannis + revocat [illegible]

(f) Cometa an [illegible]

Ex ſphæra unius ſtellæ in aliam tranſit.

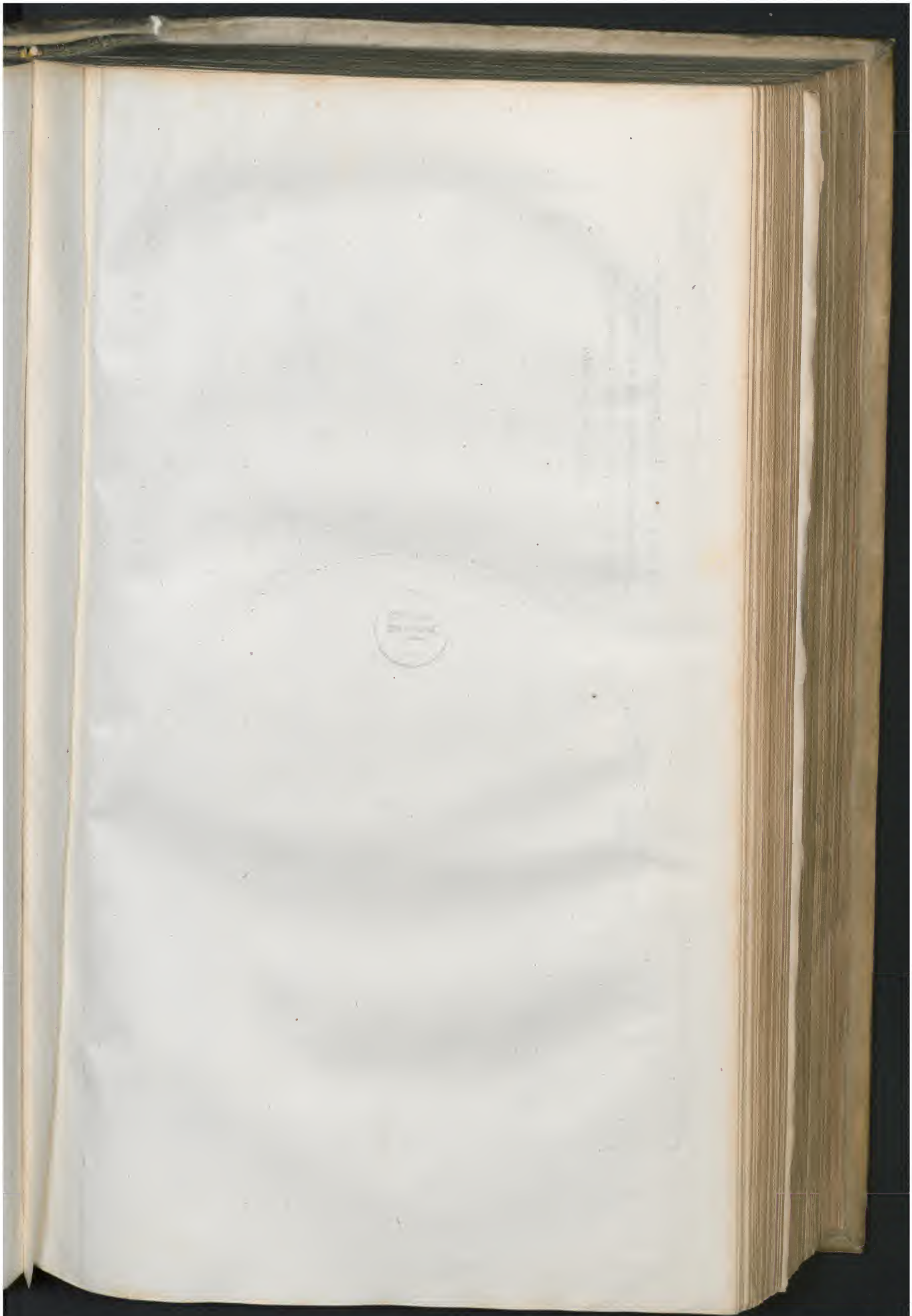

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Early European Books. Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

N.° 22.

Figuræ I. 2. 12. Observationum Cometicarum, et demonstrationum Mathematicarum, à Cl. Viro Olao Rudbeckio etc. Upsaliæ factarum, ad Communicationem Upsaliensem pertinentes.

Fig. 1.

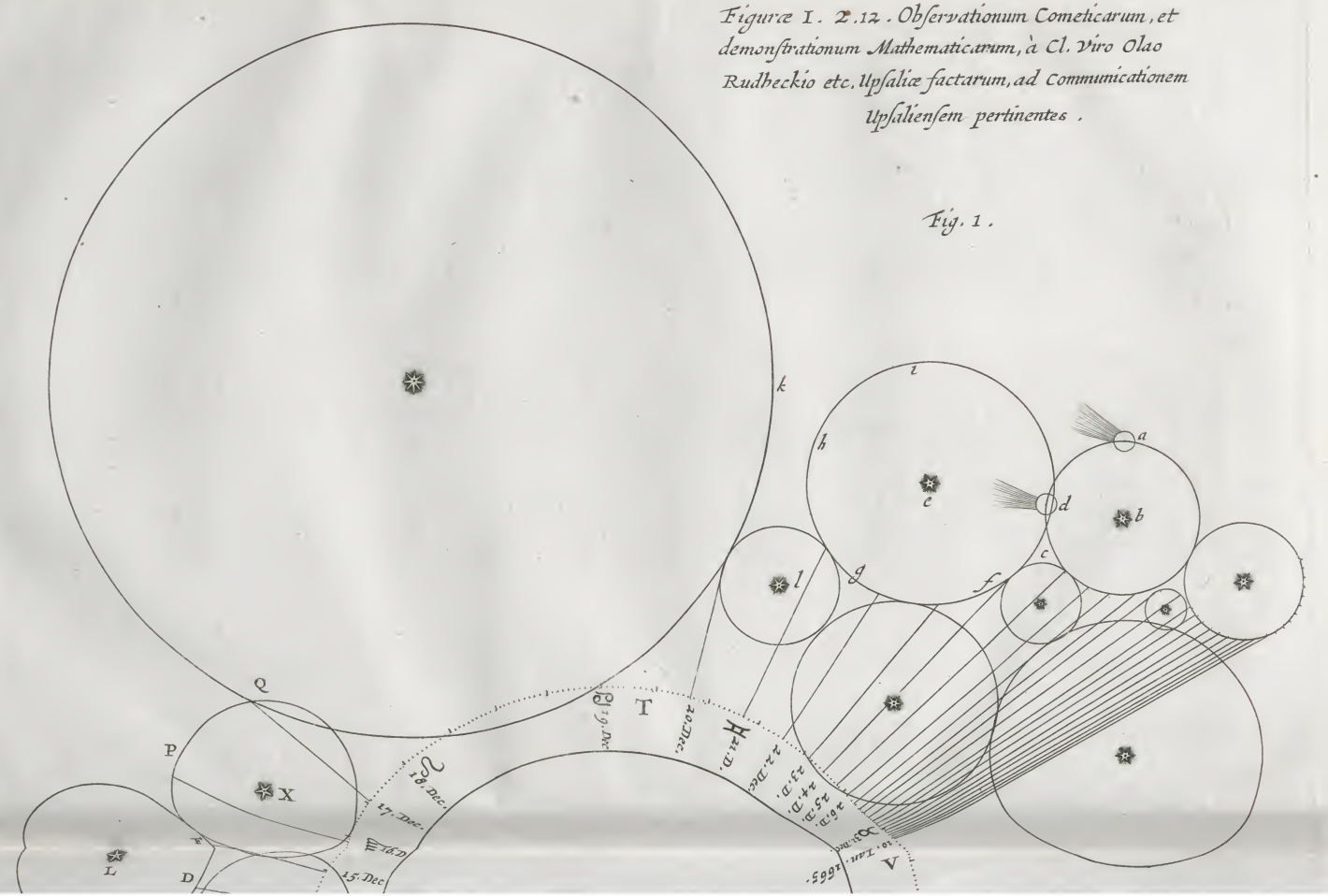

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
107 B 47

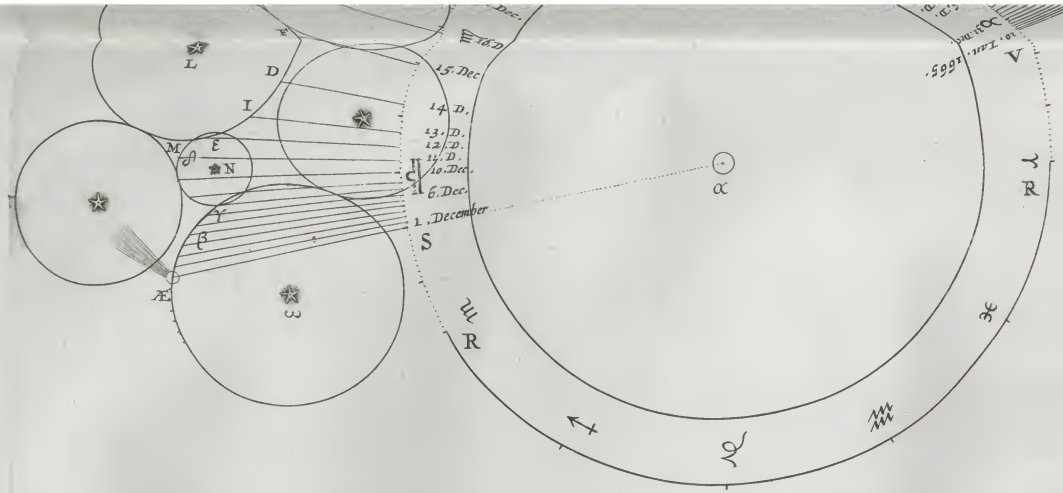

Fig. 2.

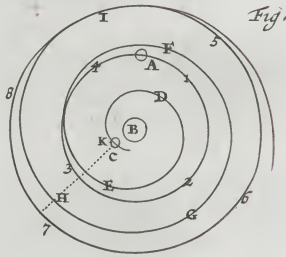

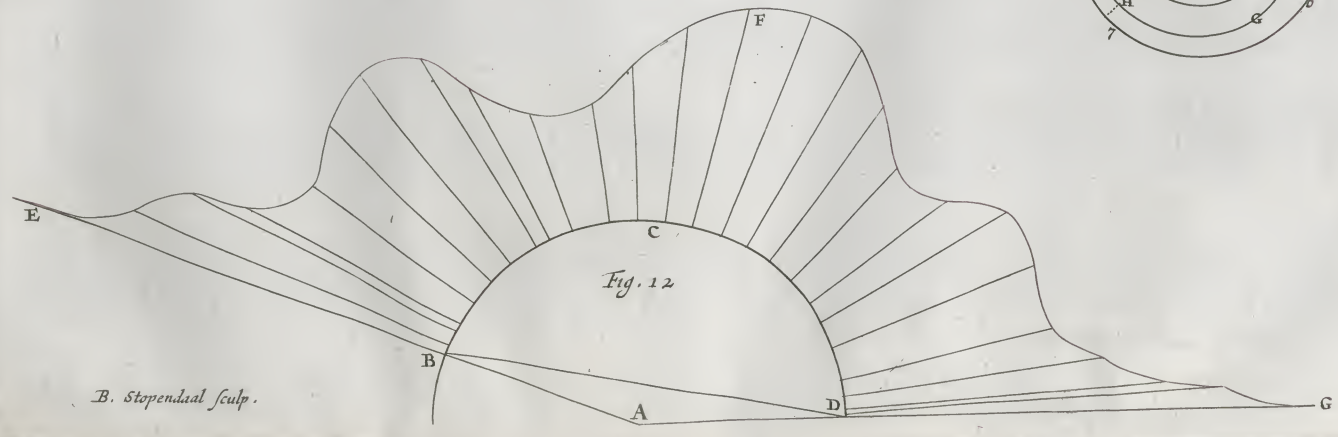

Fig. 12

B. Stopendaal sculp.

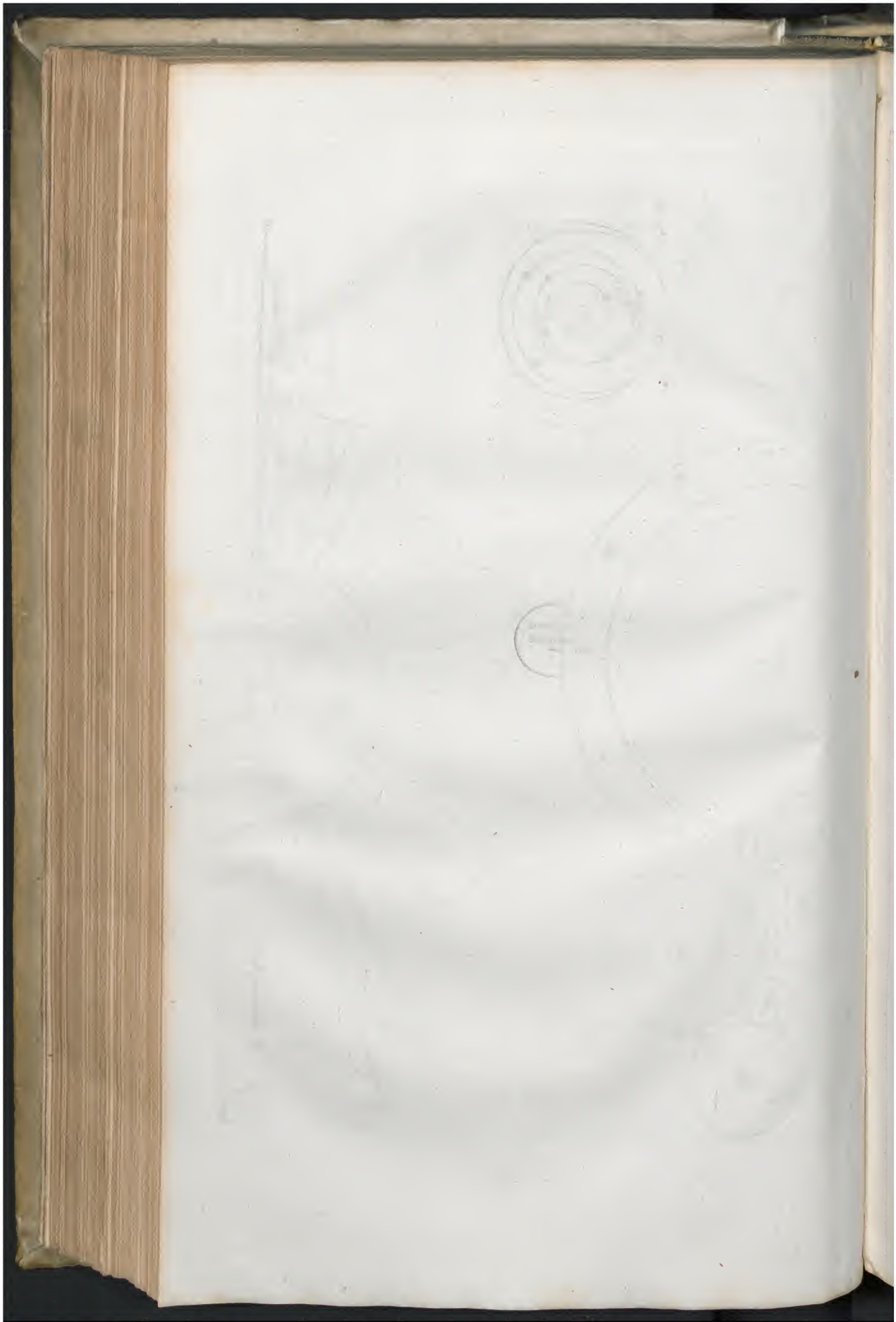

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

remotiſſimis à ſe locis conſtitutis, præſertim ſub Meridiano eodem, qui obſervaverunt ejuſdem Cometæ curſum eodem tempore, an ex parallaxi ejus viderint, poſtquam proximè ad nos acceſſit, eum diſparere, itemque in deſcenſu ſuo factum eſſe minorem minoremque. Sic enim certum foret corpus ejus eſſe generatum. Sed ex eo velle ſtatuere generatum, quod paulatim viſus ſit minor atquè minor, falſum eſt, cùm aſcendiſſe potuerit, & ſic receſſiſſe longius à viſu noſtro, licet eandem retinuerit magnitudinem. Quod ſi in loco ſummo, quantùm poteſt conſpici, ſublatus videtur, magnitudinis ejuſdem revera, non apparenter, (nam apparenter quidem quo eſt nobis propior, hoc videri major debet) cujus fuit, cum nobis eſſet proximus, tum eſt veriſimilius creatum eſſe corpus, quod duret perpetuò, quàm generatum. Hoc ergò primum eſt, quod magno ſtudio à Mathematicis inquiri debet, nequè ratione meliori poteſt fieri, cum Cometæ benè altè conſtituti ſint, quàm ſi in ultimis Septentrionis Sueciæve, ultimis Meridiei Africæve oris, ſub Meridiano uno iſthæc obſervatio inſtitueretur.

An ſit creatum corpus quod perpetuò duret vel generatum, ante omnia quærendum eſt.

Obſervationes in remotiſſimis & extremis locis ſub uno Meridiano multum ad Cometicam rem faciunt.

Si Cometa generatur, neceſſe eſt, ut generetur ex effluviis aliorum corporum, terræ puta, Solis, planetarum, ſtellarumve aliarum, idque vel in, vel extra ſphæram eorum. †A terra non generari, ſatis manifeſtum eſt, demonſtratumque à Mathematicis, cùm à ſe tantum materiæ diffundere terra nequeat, etiamſi tota ſolvatur, quantum ad productionem tàm vaſti Cometæ corporis requiritur. Præterea nec Cometæ deprehenſi ſæpè ſtare in Sphæra terræ aut circà eam moveri, ut nunc alia omittam, quæ à Mathematicis produntur. Quam impoſſibile non videatur, ut Cometa generari in terræ vicinia incipiat, adſcenſuque ſuo attrahat amplius & amplius materiæ neceſſariæ. Sed tùm aliæ eſſent ejus apparentiæ, quàm nunc vulgo ſunt, de quo hac vice nolumus diſſerere. Si ab unius ſolius corporis effluviis generantur, ut Solis vel alterius, neceſſe eſt hæc corpora ingentis eſſe magnitudinis, quæ tantam de ſe prodere materiam poſſint, Cometamque moveri vel intrà ejuſmodi corporis ſphæram circulariter, à quo generatur, & perpetuò æqualiter diſtare ab illius centro, ut Cometa A. in ſchemate 2. circà Planetæ centrum B. movetur in circulo 1. 2. 3. 4. intrà peripheriam Sphæræ 5. 6. 7. 8. motumque habeat valdè regularem, cum æqualiter diſtet ſemper à centro Planetæ. Aut Cometam recedere paulatim oportet a centro verſùs peripheriam Sphæræ. Ut Cometa K. in eodem ſchemate generatus propè Planetam C. vel circulariter ſed per modum Helicis, pergit per D. E. F. G. paulatim ad peripheriam, vel recto itinere tranſit à C. in H. Si generatur extra Sphæram, veroſimile fit generari in triangulari ſpatio inter planetarum ſtellarumve fixarum ſphæras, ubi mutuò ſeſe tangunt. Ut in ſchemate primo in M. ubi motus eſt minimè concitatus, & iccirco materia ejus facillimè condenſari poteſt. Sicque poſtquam in tantam corporis concrevit magnitudinem ut tangat peripheriam ſphæræ alicujus ſtellæ planetæve N. L. aut E. ſequi ſphæram ejus, cujus concitatiſſimus eſt motus, vel in quam maximè deſcendit. Hic monſtrandum eſſet phyſicè, ſi Cometa generatur in corporis alicujus vicinia, quis ſit modus generationis ejus, cumque moveatur, utrum id per rectam fiat lineam, quaque fieri hac poſſit ratione, num potiùs per heliceu aut alia aliqua figura, quoque iſtæc omnia evenire poſſint modo.

An ex effluviis unius corporis, ut Solis &c.

An in vicinia unius corporis?

Quomodo generari deberent intra, vel extra ſphæram aliquam, quæque ex diverſis hiſce ſententiis maximè eſſet veritati conſentanea. Sed hæc omnia comprehendere in epiſtola nimis longum foret. Qui hæc leget, ipſe deprehendet, quæ hùc pertinebunt. Nam ut imago eadem fundi poteſt ex ære, elaborari torno, fingi cera, ferro ſcalpi, ad eundem modum & in Phyſicis Mathematicisque idem poteſt eſſe effectus, demonſtrari nihilominus diverſimodè, eaque demonſtratio ejus maximè teneri, quæ eſt optima & certiſſima & evidentiſſima.

An extra vel intra ſphæram aliquam?

Harum quæſtionum uſus.

Porrò ut loquamur de Cometæ lumine, unde illud oriatur, primùm notari ejus diverſitas debet ratione ſpeciei externæ. Primùm enim aliqui Cometæ

Cometarum lumen unde oriatur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Cauda eorum multiformis:
Quædam eorum nullam habent:
**Hæc semper à Sole in rectâ lineâ aversa:*
Colores ejus varii:
Quandoque scintillat:
Quid hæc sit disquiritur.

caudam habere longam & in acumen desinentem videntur; alii longam & in fine latè sparsam, alii brevem, alii nullam, sed figuram præferre rotundam rosæ instar, aut cum radiis minutis velut crinibus ambientibus. Est, ubi idem Cometa nunc nullam videatur habere caudam, nunc longam latamque, eamque modò rectam modò curvam. *Deinde observandum, caudam plerumque, quantum hactenus innotuit, directè à Sole esse aversam. Tertiò colores quoque caudæ esse diversos, purpureos aliquando, aliquando flavos aut luridos. Quartò cerni quandoque scintillantem, & igniculos velut de se spargentem. Hæc ferè sunt, quæ oculis instrumentisque Opticis in eo possunt observari. Quod caudam attinet, oportet eam esse vel flammam, vel lumen ex Cometæ corpore proveniens, vel certè lumen à Sole, stellave alia, suo proprio prædita lumine in corpore Cometæ reflexum refractumve. Si flamma est, lumenve succensum in Cometa, postquam corpus ejus fuit generatum, ut fit in stellis cadentibus, globisve ignitis, aliisque similibus meteoris, natis ex sulphurea, nitrosa & vaporosa materia, quæ perinde accenditur, sicut fuligo in camino, quæ ad tempus non inflammatur dum colligitur ex lignis humidioribus, mox exsiccata ex aridioribus lignis, vel calore fotis, minima ex causa flagrat, non esset improbabile, si observatum haberemus à Mathematicis, dum diligenter observant astra, nec vident corpus ullum solito clarius obscuriusve, eo momento comparuisse Cometam lucidi corporis, cum lucida longaque cauda, satis manifestum foret, corpus illud igne flagrare. Sed cui Mathematicorum hactenus sors ea accidit? Id potiùs invenimus cum eorum legimus Observationes, nullum ab ipsis primò observatum esse Cometam, sed vel à rusticis nocturna itinera facientibus, vel á vigilibus Urbanis, vel ab aliis per plateas grassantibus. Sed nec illud absonum esset, si id quod prædixi, observatum a Mathematicis haberemus, Cometam eò magis lumen suum amittere ac disparere, quò ad nos propius accedat. Porrò contra hæc pugnare illo solo argumento, quòd Cometa habeat caudam aversam semper a Sole, non satisfacit, demonstrari namque posset, si necesse foret, flammas sese flectere ad aliorum corporum, lucidorum aut obscurorum certos motus. Sed si argumentum aliquod hîc potest esse validum, id maximè videtur verisimile, quod corpora omnia majora & accensa in libero spatio sive aëre, ubi ab una parte non est majus obstaculum, quam ab altera, effugere flammam suam quærant, ut fit in ignibus missilibus in aëre, *stellis cadentibus, globis ignitis &c. Quæ omnia corpora eó, quo se vergunt †præmittunt caput, caudam verò trahunt post se. Quod non sit in Cometis, ‡qui quandoque caudam trahunt post se, quandoque eandem præferunt ante se.*

Meteora ignita unde generentur.

Cometarum observationes non à Mathematicis, sed ab hominibus vulgaribus incipiunt.
Cometæ caudæ à Sole aversa.
Flammarum flexio.
**Stellæ cadentes.*
Globi igniti.
†Ignita corpora trahunt post se caudam.
‡Cometæ alii caudam post se trahunt, alii præferunt.

(a) Quod si lumen Cometæ accipiunt à stella quadam, lumen illud suum sive caudam avertere semper à centro stellæ ejus necesse est, in cujus sphæra constituuntur. (b) Nam si totus orbis Solis, in quo planetæ omnes una cum terra eunt, in comparatione cum cælo stellarum fixarum non major est, quàm punctum, necesse est stellam minimam, quæ in cælo puncti instar cernitur, esse si non tàm magnam, ac peripheria tota orbis Solis, minimùm tam magnam, ac est sphæra Solis infra terram aut saltem ac corpus ipsius. (c) Quo posito facilius Cometa suum lumen reflexum refractumque potest à stella habere, in cujus sphæra est collocatus, quam à Sole, qui & minor est, & multis modis longius à Cometa remotus. (d) Sed hinc sequeretur, Cometam, qui partem dimidiam signorum cælestium percurrisse nobis videtur, sæpè immutasse sphæras & situm caudæ suæ, pro sphæra stellæ cujuslibet, in qua est collocatus. Nam impossibile esset sequendo stellæ alicujus sphæram, licet tanta ea esset, ut peripheria sua tangeret centrum terræ, Cometam videri posse sex Zodiaci permeasse signa. Ut Cometa F. Fig. 3. currens in peripheria B. C. D. stellæ A. tangentis centrum terræ E, non potest videri plura permeasse signa quàm hæc quinque G. H. I. K. L. Jam quis Cometa unquam terræ tetigit peripheriam, ut de centro ejus nihil dicam? Sed nec Cometa ullus visus est mutare situm

a) An lumen à stella quadam accipiunt?
b) Solaris & Planetarum terræque orbis ad cælum stellarum fixarum comparatus instar puncti est.
c) Cometa videtur potius à stella, in cujus sphæram transit, quàm à Sole lumen reflexum habere.
d) Sed obstat. Cometa sex signa Zodiaci peragrantis motus.

caudæ

N.° 27. Fig. 6. Figura 4.6.7. Rudbekiana

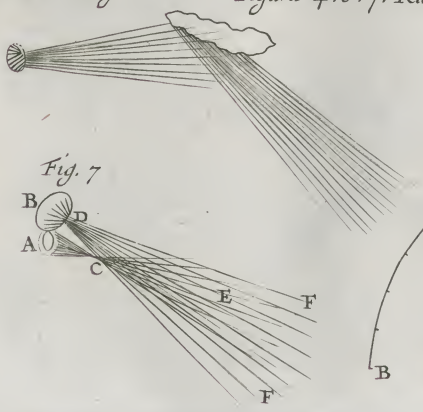

Fig. 7

Fig. 4.

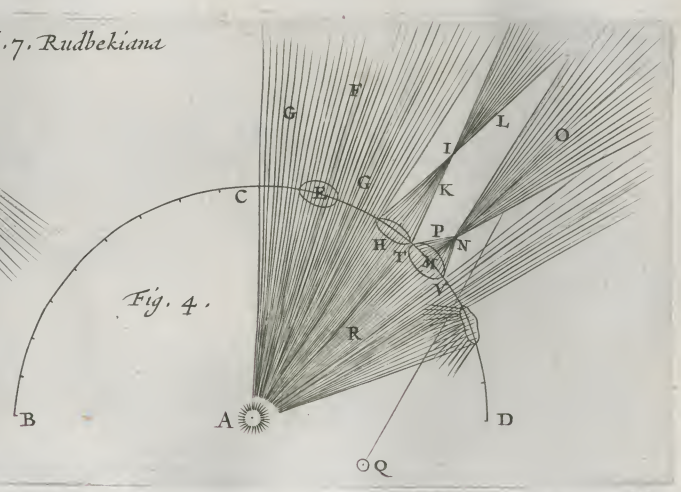

Early European Books. Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Early European Books. Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Figura tertia Rudbekiana, ad Communicat. Ubsalhensem pertinens. N.° 23

Fig. 3.

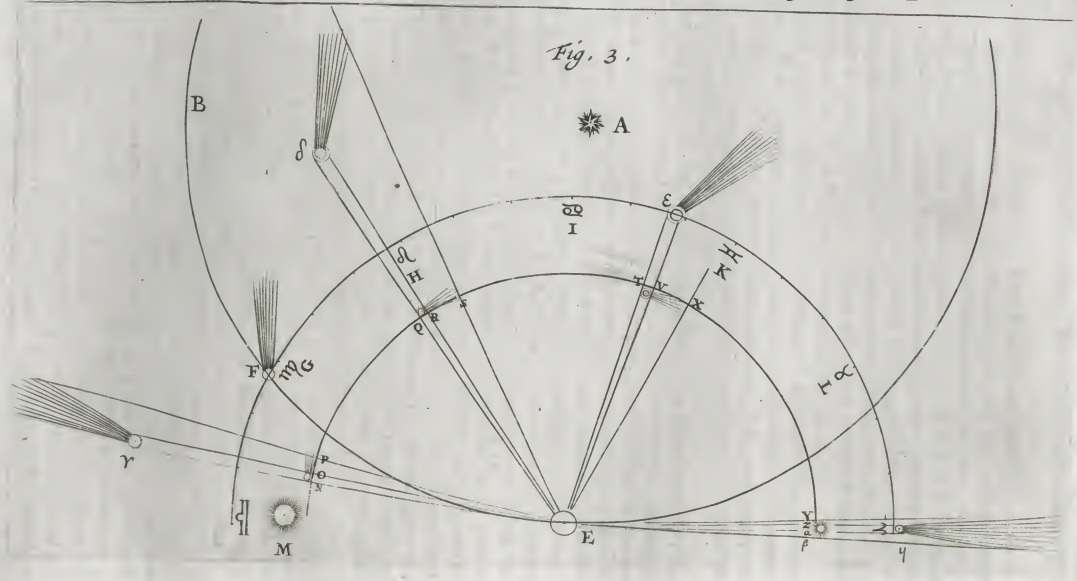

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

caudæ ſuæ, ſed perpetuò averſam habere è Sole. Unde ſequitur eum eſſe intra ſphæram Solis orbemve, in qua planetæ verſantur. Vel ſi inventus eſt Cometa curſum ſuum habere inter ſtellas fixas, ſequique ſphæras earum, neceſſe eſt ſtellam nullam ſuum proprium habere lumen, ſed mutuatitium à Sole, perinde ſicut Cometa.

Cometa eſt intra ſphæram Solis & Planetarum.

Stellæ an habeant lumen proprium.

Si vero ſimillimum videatur, Cometam lumen ſuum accipere à Sole, partim per reflectionem, quod liquet ex ipſo ejus corpore, partim per refractionem unde cauda ejus; neceſſe eſt corpus ejus, quando cauda æquè lata, vel latior corpore videtur, eſſe longè majus, quam apparet. Nam e. g. ſi Sol A. in fig. 4. radios projiceret ſuos ad peripheriam ſphæræ ſuæ vel circulum aliquem interiorem B. C. D. ſupponendo 100000. pro quibuſlibet decem gradibus, tangeretque Cometam, ut e. g. E. decem gradus magnum, nec collectis in eo radiis, per lineam rectam omnes 100000. tranſirent, corpus ejus non conſpiceretur, ſed cælum tempore nocturno in F. & E. ſimile haberet lumen ut in G.

Cometæ corpus per reflexionem, cauda per refractionem lumen à Sole habet.

Quod ſi corpus eſt nullos radios per ſe tranſmittens, ſed reflectens omnes, aut rotundum erit, & ſic æqualiter ab omni parte radii reflectentur, Cometaquè cernetur haud ſecus ac Planeta, lumen ſuum obvertens Soli, quanquam corpora ejuſmodi, ſi perfectè rotunda in peripheria circuli proxima illi corpori unde lumen accipiunt, maximè lucere neceſſe ſit.

Cometa an lumen ſuum obvertat Soli ut Planeta: & corpus ejus quale.

Aut corpus ejus erit planum, vel concavum, caudamque ſuam vertet verſus Solem, aut inæquale, præferetque Lunæ figuram. At nunc videmus Cometam caudam ſuam à Sole avertere, unde neceſſe eſt corpus ejus iſtiuſmodi naturæ eſſe, ut vel lumen omne, quod accipit a Sole A, tranſmiſſum conjungat. e. g. Cometa H. decem gradus magnus, 100000. radios accipit, quos omnes tranſmiſſos per ſe ob certam corporis figuram, quod in Opticis demonſtratur, nec ob temporis anguſtiam oſtendi poteſt, colligit in I. Sed hâc ratione Corpus Cometæ non cerneretur, verùm punctum I. præferret ſpeciem Cometæ cum cauda duplici, quarum una ſe obvertit Soli, ut K. alia avertit ab eo ut L. vel ſi 50000. reflecteret, corpus quidem ejus cerneretur, reliqui 50000. refrangerentur. Sed hoc pacto cauda ejus obſcurior eſſet verſus corpus K. & clarior verſus I. deſineretque in acumen, indeque rurſum dilataretur ad L. Aut corpus ejus ita figuratum ſit neceſſe eſt (id quod demonſtrari poſſet) ut 50000. radii penetrantes ſtatim propè N. in illa ſuperficiei parte, quæ à Sole eſt averſa colligantur in ipſa ſuperficie, aut propè eam & ſic diſpargantur verſus O.

Nam ſi lumen cerni debet alio in lumine, illud quod cernendum eſt, plures habeat radios, quàm alterum, oportet. Verùm ita impoſſibile, ut Cometæ cauda prope N. æquè videatur lata & magna cum ipſius corpore M. verùm minor, aut ſaltem ea pars corporis Cometæ, quæ eſt inter N. P. radioſque colligit, appareat ſola, non ut reliqua, quæ eſt extra id ſpacium inter T. V. & ſic pars multo maxima Cometæ non cernatur, ſuppoſito, quod dictum eſt, æquè latam cerni caudam propè corpus, ac eſt ipſum corpus.

Sed hic obſervandum, ita nullam caudam in Terra Q. à nobis conſpectum iri, niſi radii collecti, quantumvis validi ſint propè N. & indè copioſe exeant verſus O. paulatim ſeſe ſeparando, inter P. & O. reflectantur verſus nos à corpore nebuloſo craſſove. Nam radii Solis R. euntes verſus Cometam M. perque lineas rectas collecti in N. & rurſum diſperſi per lineam rectam ad O. non poſſunt ad viſum noſtrum pertingere in Q. niſi perpetuò ab alio nebuloſo craſſoque corpore inter P. & O. reflectantur, ſicut radii Solares à nebula ſurgente, ſi lucent inter nubes, ſpeciemque præ ſe ferunt virgarum, aut inter domos in plateis cum purgando excitatur pulvis. Evenit equidem ut ubique in cælo lumen reflectatur, tàm in G. & S. quàm in P. & O. ſed id nimis eſt exiguum, licet æqualis ſit nebula in G. & S. ac in P. & O. nam quia radii ſolares in G. & S. non ſunt conjuncti ac tot uniti reflecti poſſunt, ut in P. & O. iccirco lumen cerni tantum non poteſt. Hic oſtendi poſſet, nullam eſſe tàm

obſcuram noctem, ut non qui oculos haberet rectâ proportione accommodatos, omnia cerneret noctu, crederetque diem eſſe; nullumque eſſe diem tàm clarum, quem non diceret longè clariorem ipſo Sole. Sed hoc amplius expendendum illi, qui ab otio abundat. Ego ut clarius exponam, quæ ad caudam Cometæ pertinent, addam, quod nunc tertiâ vice obſervavi, meteoron quoddam. Primùm antè annos 16. poſt ſuperiori hyeme circa Feſtum Novi anni in Weimegaren, ubi primùm ſummo mane obſervavit Illuſtriſſimus D. Regni Cancellarius, mihique ſignificavit, denique dies quindecim circiter poſt. Id erat hujuſmodi: Cum Sol nondum eſſet ſupra horizontem, ſed poſt horæ dimidium demùm emergere deberet, nubes diametraliter ab oculo ſtabat verſus Solem figurâ ovali ut A. in fig. 5. quæ in medio ſuperficiei caudam habebat longam, ſurgentem verſùs cælum à Sole averſam ad gradus 76, ſed in inferiori parte propè B. nubes, quæ ſe obvertebat Soli O. non erat purpurea, ut fit aliàs mane per auroram, verùm ſuperfices ſuperior propè C C. luminis nonnihil habere videbatur, propeque D. finiri cauda, cujus longitudo meliùs certum ſuprà eam maſſam F. opertum nubibus H. I. K. unde nebula oriebatur in aëre, nixque procidebat rara & exigua. Quo plus Sol ſurgebat, hoc plus & nubes H. propè Horizontem ſurgebat verſùs I. ut Sol luceret tantùm inter H. & I. quo tempore paulatim cauda evanuit, idquè ut exiſtimo, ex eo primùm, quòd nubes H. I. K. clarior clariorque fiebat, totuſque infrà aër, ſic ut cauda in nube F. cerni longius non poſſet, dein quod cauda paulatim ſeſe obvertebat viſui noſtro, unde nubes F. cerni quidem poterat, ſed abſque cauda ſtante Sole in M. lucenteque per F. ad oculum L. illuſtranteque omnes nubes ab H. in I. K. inter H. & F. quæ omnia puto rectius intellectum iri a Phyſicis & Mathematicis, ſi aſpicient figuram ipſam, videbuntque hoc meteoron habere multa cum Cometis communia, ſi rectè introſpiciatur. Quòd verò cauda Cometæ aliquando longior, aliquando brevior videtur, ejus rei poteſt eſſe cauſa, quod, ſi eſt ignitum aliquid, materia ejus ſit inæqualis conditionis, modò ſiccior & ſulphurea magis, modò humidior, ſicut fit in igne culinari; vel ut ſeſe obvertit noſtris oculis, id quod amplius probabitur, cum ad caudam venero, conſtantem ex ſola collectione radiorum Solarium, quæ in ſe poteſt quidem eſſe ſemper æquè longa, at nobis ob diverſum ſitum aliquando brevior, aliquando longior apparere. Cum in mucronem cernitur deſinere, videtur in eo ſimilis eſſe reliquis ignitis coloribus, quæ flammas habent in mucronem deſinentes. Quod ſi in fine latior eſt, oportet eſſe materiam ejus vehementer flagrantem, atque inæqualem, multo nitro mixtam. Ut in figura 8. Cometa conſtans ex ſex corporibus inæqualibus A. B. C. D. E. F. A flammam ſuam projicit verſùs G. B. verſus H. C. verſus I. D verſus K. E. verſus L. F. verſus M. quæ omnes flammæ latam caudam faciunt. Quod ſi Cometæ corpus foret pellucidum, cujus materia eſſet æqualis, ſemperque æquali numero radios colligeret & reflecteret, nihilominus nobis videri aliquando poſſet major cauda ejus, aliquando minor. Ut ſol ſit in M. fig. 3. & Terra in E, Cometa in ♈. videretur nobis in cælo ſtare inter N. & P. cum cauda, cujus longitudo eſſet ab O. in P. Quod ſi eſſet in ♑, videretur in cælo ſtare inter q & r. & caudam habere ab r. in s. Quod ſi in E, ſtare videretur inter T. & V. caudamque habere ab V. in X. Quod ſi in H, ſtare videretur inter Z. & ♎. nullamque habere caudam, ſed orbiculatim undique de ſe radios minutos ſpargere, inter X. & Y. ac α. & β, & velut virgas aut capillos emittere.

Meteoron à Rudbeckio & Comite Magno Sueciæ Cancellario obſervatum ſimile Cometæ.

Cometæ cauda cur aliquando longior, aliquando brevior.

Ignita corpora flammas habent in mucronem faſtigiatas.

Eodem modo cauda ejus, etſi eſſet ignita, videri nobis poſſet modò longa, modo brevis, modò in Cometæ ambitu inſtar crinium. Fit & nonnunquam ut Cometæ cauda nobis planè non conſpiciatur, imò ipſe etiam Cometa, ſi nimium propinquet Soli, aut ſupra eum eat, vel nimium propinquet Lunæ plenâ luce fulgenti, aut penè plena. Quòd verò cauda Cometæ aliquando

Cometæ cauda, quandoque & ipſe Cometa non videtur, ob vicinitatem Solis vel Lunæ.

videa-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
107 B 47

Figura 5. et 8. Rudbekiana

N:o 28

Fig. 8

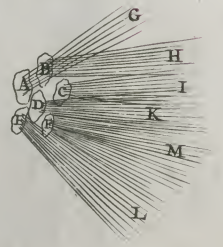

Fig. 5.

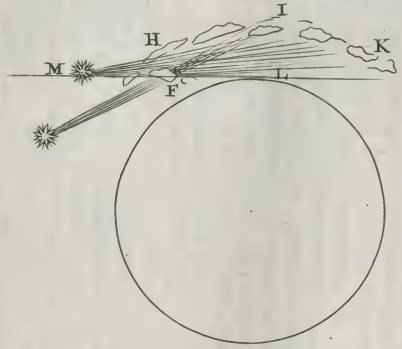

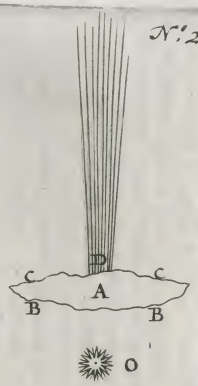

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

videatur curva, id eò accidere videtur, quòd radii Cometæ per corpus aliud craſſius, quàm reliqua, per quæ procedit Cometæ cauda, reflectantur. Ut Cometa A. in figura 6. refrangit lumen ſuum uſque ad B. ubi occurrit corpus craſſius ac nebuloſius, B. videlicet, quàm quod eſt inter A. & B. & poſt reflectit illud a B. in C. unde fit ut cauda videtur verſus B. Putare verò ex inæquali diſpoſitione corporis Cometæ poſſe fieri, ut radii ſeſe flectant, id erroneum eſt, fierique nunquam poteſt. *Omnis enim radius recta linea procedit, nec unquam flectitur, niſi ab alio interveniente corpore flectatur, à quo rurſum procedit rectâ lineâ, niſi denuò ab alio corpore flectatur. Quod non eſt neceſſe probari multis illi, qui vel tantillum ex opticis intelligit. Fieri equidem poteſt, ut ex diverſis partibus corpus Cometæ conſtet, quarum aliæ longiorem, aliæ breviorem faciant caudam, ut Cometa A. in figura 7. cujus una pars A. ſic eſt diſpoſita, ut radios demum colligat in C. & emittat in E, altera verò pars B. ut colligat ſtatim in D. & diffundat uſquè in F. unde poteſt fieri, ut cauda videatur curva prope C. Sed hoc cerneretur ſubſidio Tubi Optici, ſi tam inæquales radios Cometa emitteret. Si Cometæ cauda eſſet flamma, demonſtrari facilius poſſet, quomodo verſus finem, aut in medio flecteretur. Quod colores ejus attinet, ut quod Cometæ quidam videantur luridi, alii pallidiores, alii rubicundi magis aut flavi, ex eo poteſt eſſe, quod vel corpus per ſe ejuſmodi eſt materiæ, quæ in ſe continet colores illos, vel quod ſphæra ejus ſtellæve, in qua eſt conſtitutus, efflavia habet ejuſmodi coloris. Sed & vapores terræ vicinæ idem poſſunt efficere, per quorum effluvia lumen ejus tranſmittitur ad noſtros oculos. Velut radii Solares tranſmiſſi per vitrum coloratum, aut plenum vini colorati, ejuſmodi coloris, cujus vinum vitrumve eſt, ad oculos aut corpus aliud tranſferuntur. Unde vero color ille ſit, & num rectè in verum apparentemve diſtinguatur, aliis relinquitur cogitandum. Quòd verò aliquando cauda Cometæ videtur ſcintillare, non eſſet vero alienum, ſi flamma foret, multiſque ac ſæpè hoc eſſet obſervatum. Si cauda ſolùm eſſet ex collectione radiorum, poſſet fieri, ut nonnunquam ſe mutaret, atque hic frequentiores, illic rariores haberet radios, id quod obſervavi ipſe in meteoro, de quo ſupra egi, cujus cauda aliquoties immutabatur ad nubeculæ mutationem, verùm tardius citrà ſcintillationem. Poſſet demum fieri ut aliquando clara die, qua in ſphæra Cometæ particulæ craſſæ & inæquales celeriter moverentur per caudam ejus, eæ radios ejus celeriter reflecterent ad noſtros oculos, unde cauda ſcintillare videretur, id quod arte quoque demonſtrari poſſet. An corpus ejus, ſive generatum ſit, ſive non ſit, ex æquali, num inæquali conſtet materia, oculis quidem noſtris cerni non poteſt, ſed per tubos, præſertim ſi ſit generatus, iterumque corrumpatur, (a) quod Celeberrimus Hevelius in Prodromo ſuo obſervavit, de hoc Cometa. (b) Sic an Cometæ corpus ſit rotundum, quadratum, planum, ovalis, aut alterius figuræ, id omne per inſtrumenta diſci neceſſe eſt, item utrum latus planum obvertat Soli, an ab eo avertat, vel angulum ei opponat. Utrum in curſu ſuo vertatur circa proprium centrum & axem, num verò latus unum idemque perpetuo Soli habeat oppoſitum. Quæ omnia pulchrè poſſent demonſtrari, ſed temporis brevitas non permittit. Poſtremo apponam hypotheſin, quam obſervavi ex naturali experientia, quæ ſat bene omnium cæleſtium corporum motus, luminiſque varias affectiones, & id genus demonſtrabit, poſtquam aliqua de nuperò Cometa attulero. Hactenus enim in univerſum de Cometis aliqua diſſerui, quantum in epiſtola potuit fieri, & eo loco, in quo mihi contigit verſari. Quod ergo Cometam attinet, quem ſuperiori 1664. anno in Decembri obſervavimus, primum is nobis viſus 7. Dec. St. Vet. manè circa 6. & 7. ante caput Corvi, triangulum conſtituens prope æquilaterum cum oculo & roſtro Corvi. Longitudo erat 4. grad. Libræ, & latitudo 21. grad. 9. Decemb. erat Longitudo 1. gr. 45. m. Libræ latitud. 25. gr. 30. min.

Cometici corporis inæqualis diſpoſitio radiorum flexionem non efficit.

** Radius omnis in directum procedit.*

Cometa inæquales radios non emittit:

Ejus color diverſus unde provenat?

An ſit verus & apparens.

Cometicæ caudæ ſcintillatio diſcutitur.

** Cometicum corpus, ſive generatum ſit ſive non, an ex æquali vel inæquali conſtet materia.*

(a) Hevelii ſententiam de generatione & corruptione Cometæ Rudbeckius proponit.

(b) Cometicum corpus quale ſit, quomodo poſitum vel conſtitutum, & quomodo moveatur.

Cæleſtium corporum motus.

Luminis variæ affectiones.

Obſervationes Cometæ hyemalis Upſalienſis a 7. 17. Dec. ad 10. 20 Febr.

11. Dec.

11. Dec. Longit. 27. gr. 15. min. lat. 30. gr. 13. Dec. Longit. Virg. 13. gr. 30. min. lat. 38. gr. 10. min. 8. x. & x11. Dec. videri non poterat propter obſtantes nubes, ut & poſtea ad 20. Dec. & quia Horizontem noſtrum ſubiverat.

20. Dec. circa 7. veſpertinam cernebatur ante caput Leporis long: 8. gr. Gemin. latit. 37. gr. 15. min. 0.

21. Dec. Long. 1. gr. 15. min. Gemin. latit. 33. gr. 5. min. ferè.

22. Dec. Longit. 25. gr. Tauri latit. 29. gr.

23. Dec. Longit. 20. gr. Tauri latit. 24. gr. 40. min.

24. Dec. Longit. 15. gr. Tauri. latit. 19. gr. 30. minut.

25. Dec. Longit. 11. gr. Tauri. latit. 16. gr.

26. Dec. ſtabat poſt lucidam mandibulæ Ceti verſus Occidentem, Longit. erat 9. gr. Tauri latit. 13. gr.

27. Dec. Longit. 6. gr. 15. min. Tauri latit. 10. gr. 30. min.

28. Dec. Longit. 4. gr. 15. min. Tauri latit. 8. gr.

29. Dec. Longit. 3. gr. 15. min. Tauri latit. 6. gr. 15. min.

30. Dec. Longit. 2. gr. Tauri latit. 5. gr. 12. min.

31. Dec. ut & 1, 2, 3, 4. Januarii 1665. non cernebatur propter nubes.

5. Januarii Longit. 29. gr. 15. min. Arietis latitudo nulla.

6. Jan. Longit. 28. gr. 45. min. Arietis latit. Borealis 45. min. ferè.

7, 8. Januarii non cernebatur propter nubes.

9. Jan. Longit. 27. gr. Arietis 30. minut. latit. 1. gr. 40. min. ferè.

10. Jan. Long. 27. gr. 10. min. ferè latit. 2. gr.

Poſtea 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, non cernebatur propter nubes.

22. Jan. Longit. 25. gr. Arietis, lat. Boreal. 5. gr. ferè.

23. Jan. Longit. adhuc 25. ferè gr. Arietis, at latit. Boreal. 5. gr. 15. min.

25, 26, 27, 28. Januarii rurſum cerni non poterat propter nubes.

29. Jan. Longit. 25. gr. 30. min. Arietis latit. 6. gr.

30. & 31. Jan. ac 1. Febr. rurſum propter nubes videri non poterat.

2. Febr. Longit. 26 gr. Arietis latit. 6. gr. 4. min.

3, 4. Febr. iterum diſparuit.

5. Febr. Longit. 26. gr. 5 min. latit. 7. gr.

6, 7, 8, 9. Febr. non apparuit.

10. Febr. vix amplius videri potuit, Longit. erat 27. gr. Arietis latit. 8. gr.

Rudbeckius ſuas obſervationes cum ſuis Collegis communicat, & cum Hevelianis confert.

Atque ita à 22. Jan. curſum ſuum vertere retrò eſt viſus cum ſignis Zodiaci, cùm ante iverit adverſus ea. Hoc eſt quod ego obſervavi, contulique cum Collegis meis Clariſſimo M. Petro Fontelio & M. Jona Fornelio, & M. Magno Celſio. Video & Celeberrimum Hevelium obſervaſſe mecum curſum ejus retrò ad 8. niſi fallor Februarii, quod puto rariſſimum, vel nunquam eveniſſe.

** Cometicæ caudæ longitudo & ratio diverſa.*

* Quod caudam ejus attinet, in Decembr. ad 13. uſque manè ad 6, 7 aliquando & 8. gradus videbatur longa, ſed poſt 20. uſque ad 45. vel 6. grad. aliquando caudam habere nullam cum appropinquaret Lunæ, pleno lumine tunc fulgente. Quid cenſendum ſit de hujus Cometæ cauda, quæque cauſa fuerit, quod viſa ſit nunc longa, nunc brevior, nunc latior, nunc minus lata, interdum plane non ſit viſa, colores quoque immutârit, ab Hevelio aliiſque in Hollandia viſa curva fuerit, id ante declaratum eſt in univerſum de Cometis, unde & hoc in ſpecie judicari poterit. Quod autem nobis verſus Septentrionem habitantibus, magis verſus Septentrionem ſitum obtinuiſſe ſit viſus, quàm Dantiſcanis, Stadenſibus, Hamburgenſibus &c: quibus viſus eſt magis Auſtralis, & rurſum Norinbergenſibus, Argentoratenſibus, Auguſtanis &c. adhuc magis Auſtralis, cum primum cerneretur in Libra, quod videri poteſt ex figura 9. in qua circulus A. exhibet ſitum curſumque ejus hîc Ubſaliæ, circulus B. in Germania Inferiori, B. in Superiori, ſi fides adhibenda Mathematicorum Obſervationibus, ſequitur inde Cometam vel fuiſſe altiorem ſtellis omnibus, quod liquet

Cometæ ſitus diverſus Upſaliæ, Hamburgi, Norinbergæ, Auguſtæ Vindelicorum &c.

Cometa videtur omnibus ſtellis fuiſſe altior.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

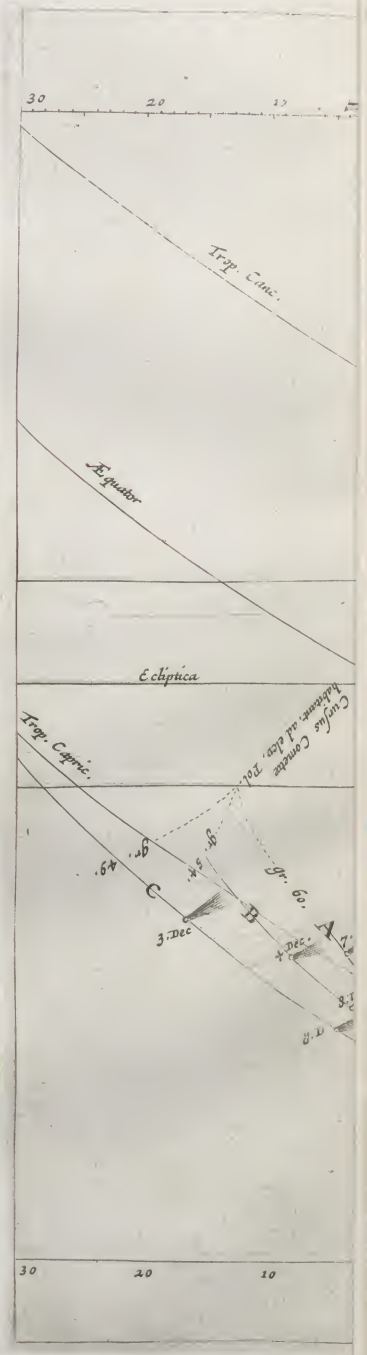

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

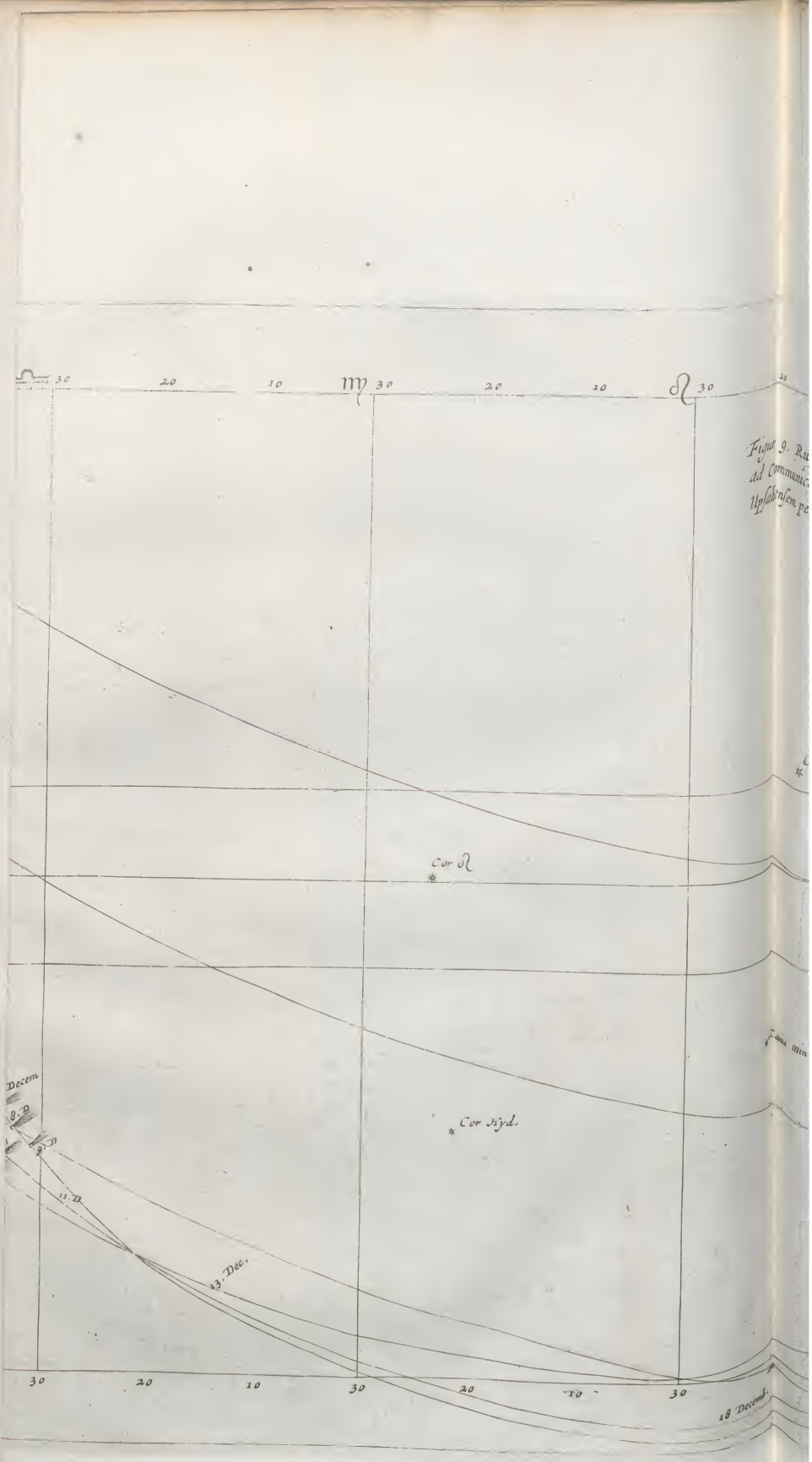

Figur 9. R
ad Commun
Upsaliensem pe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

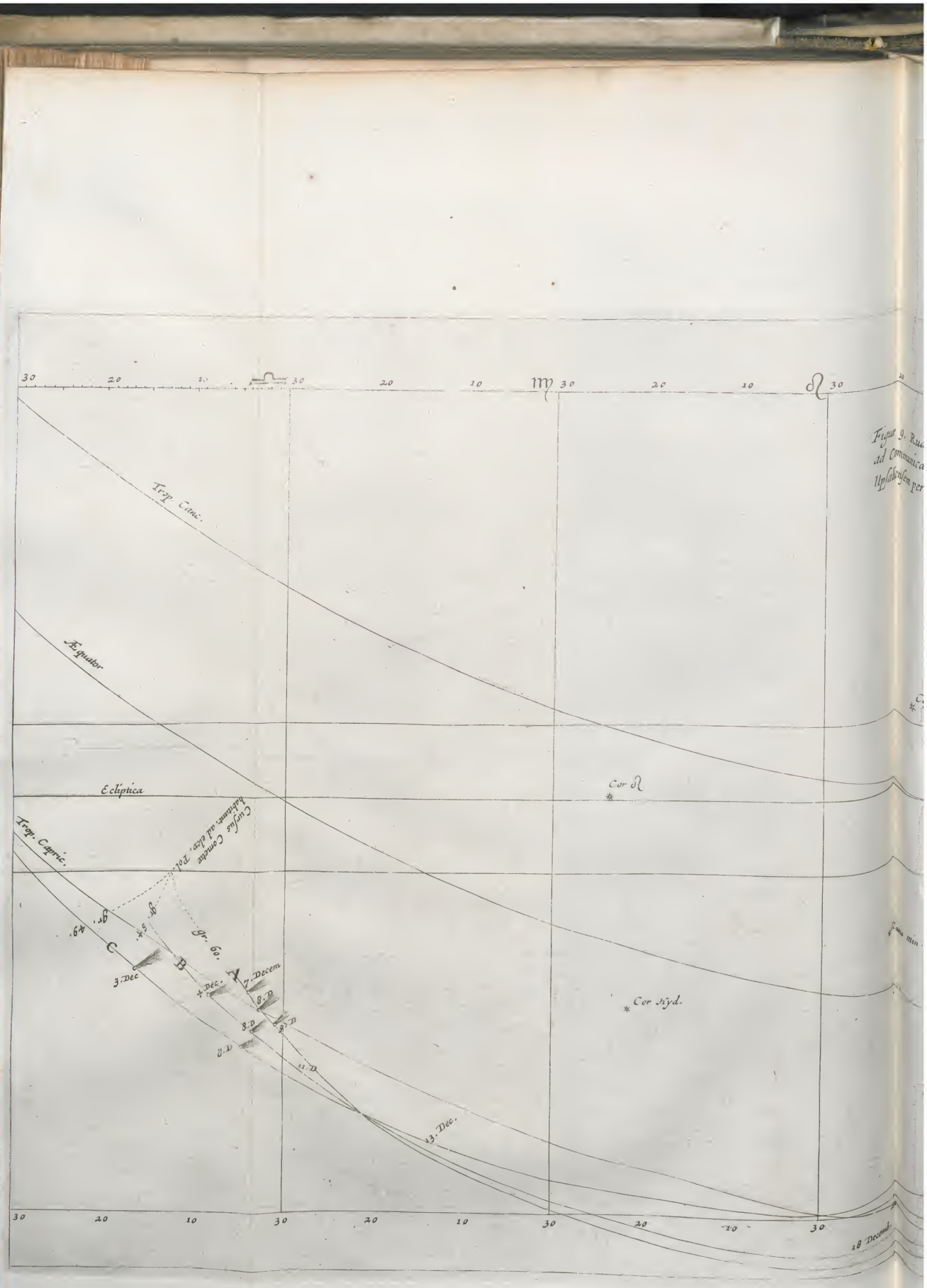

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

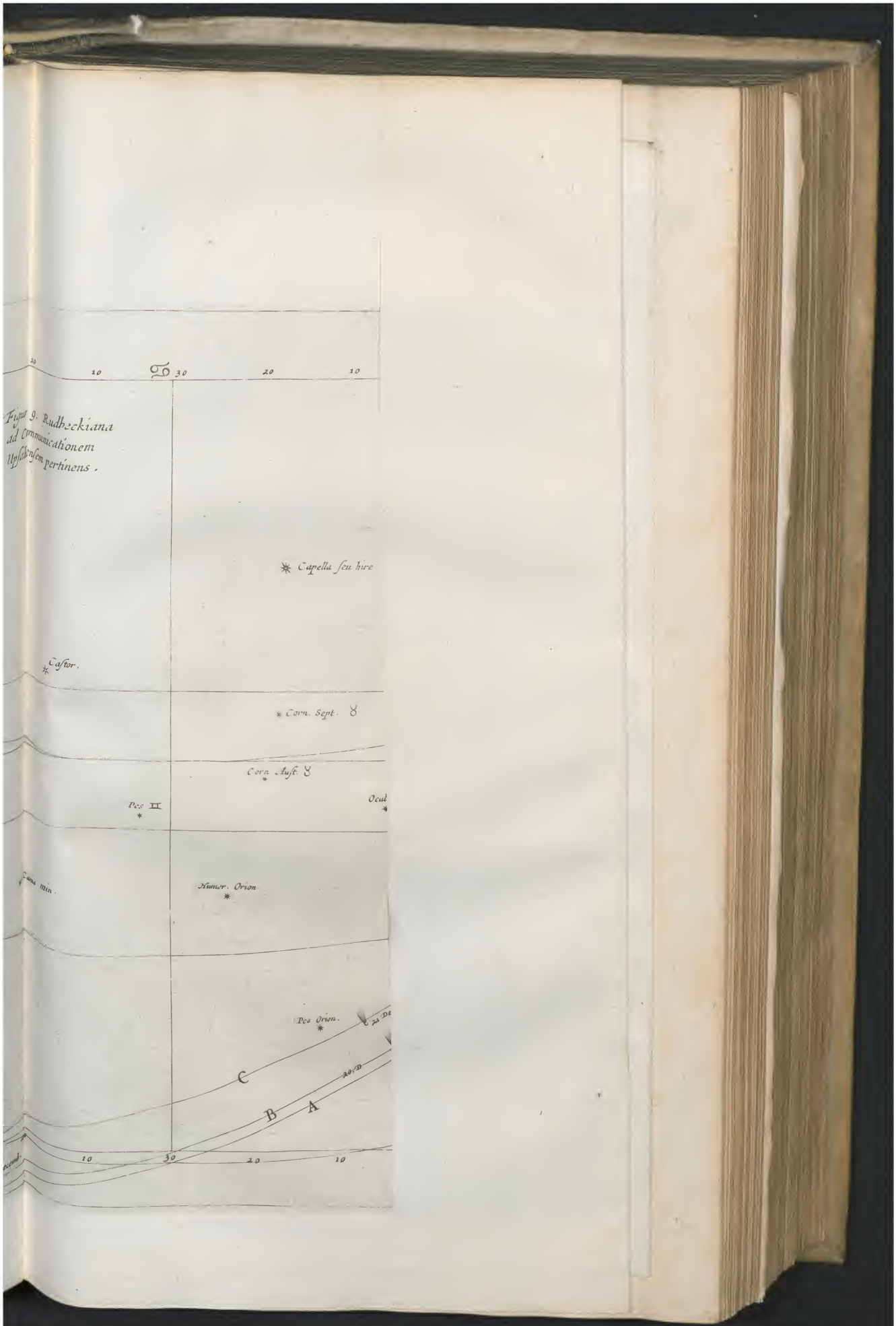

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

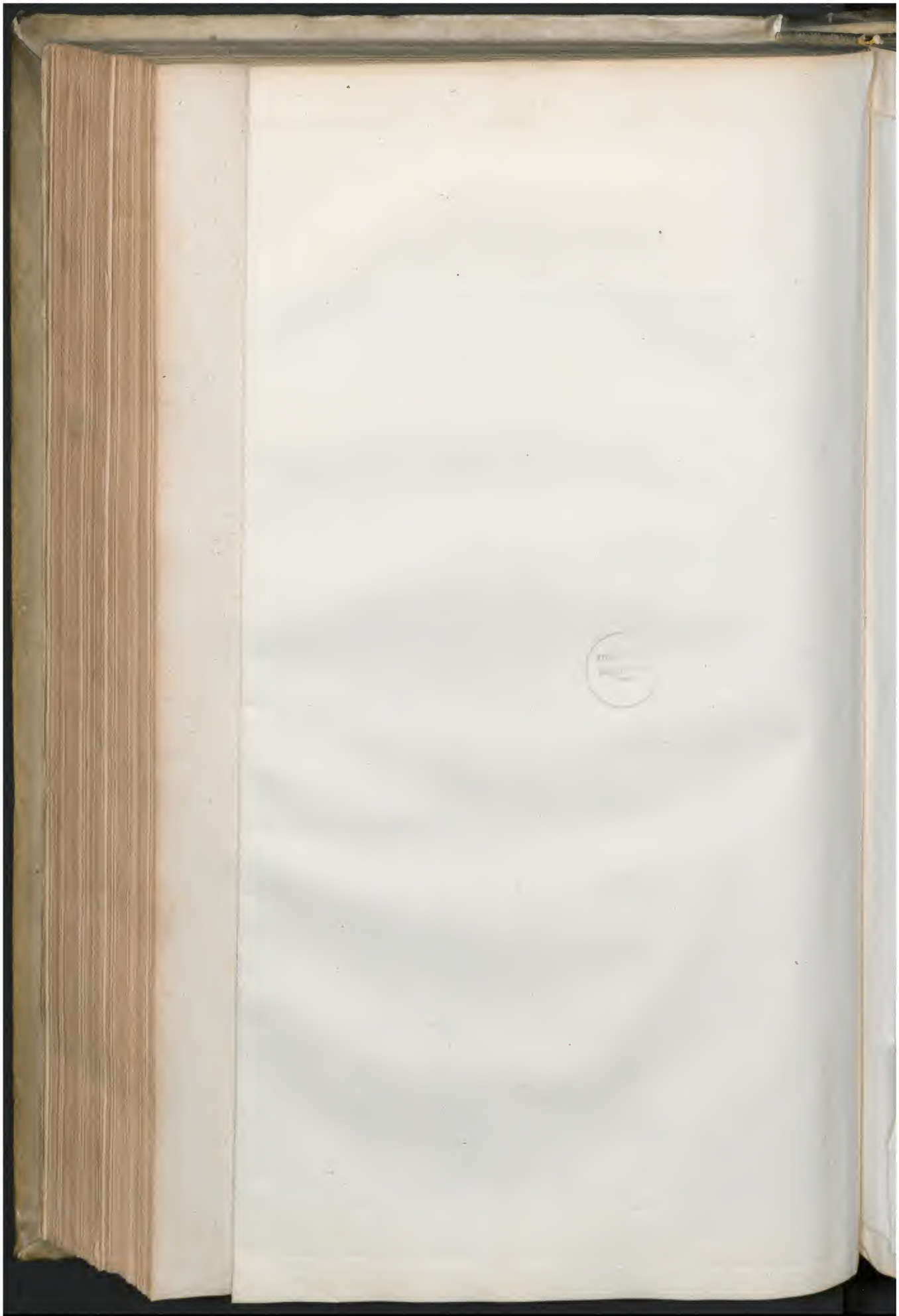

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

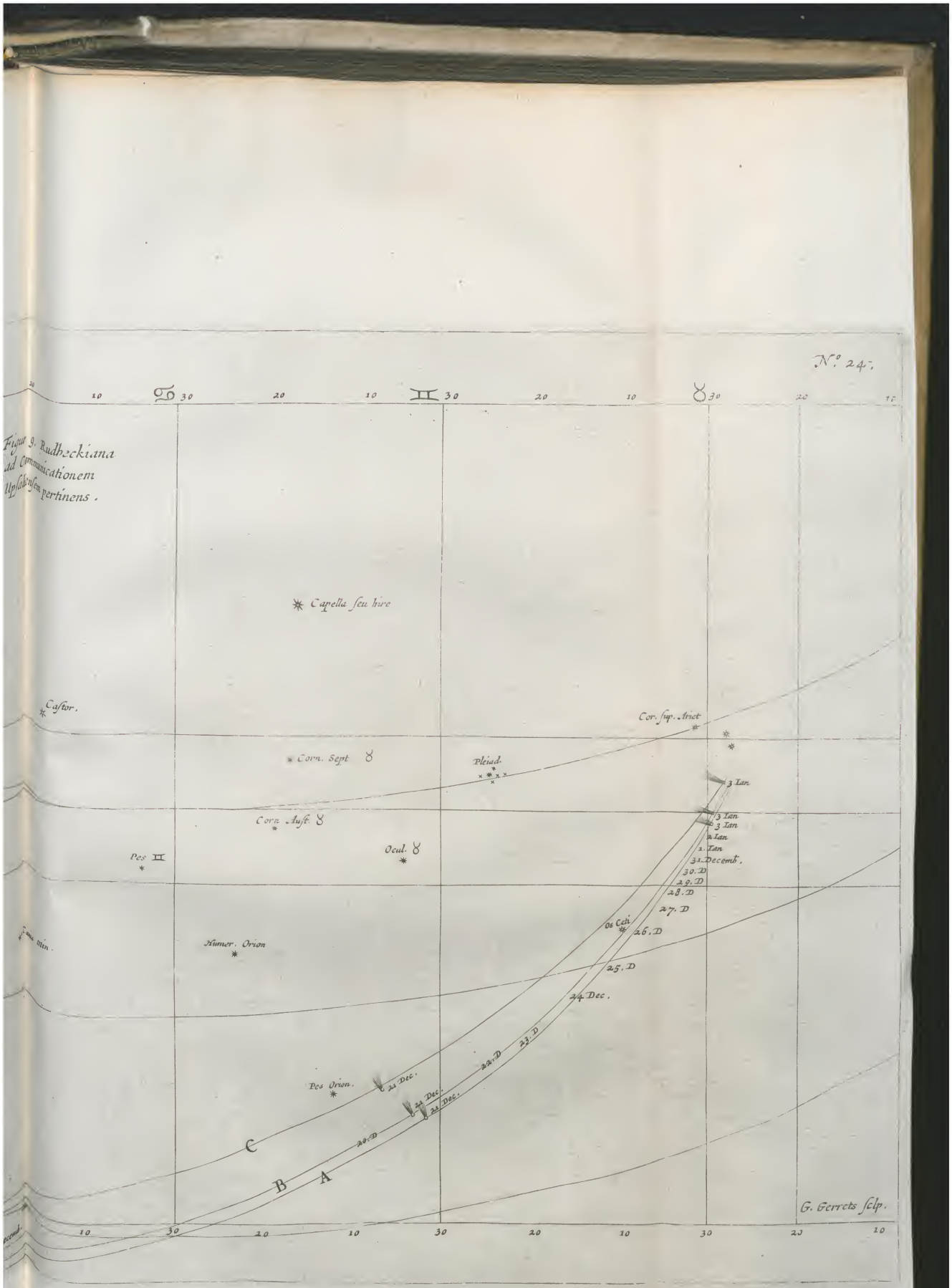

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

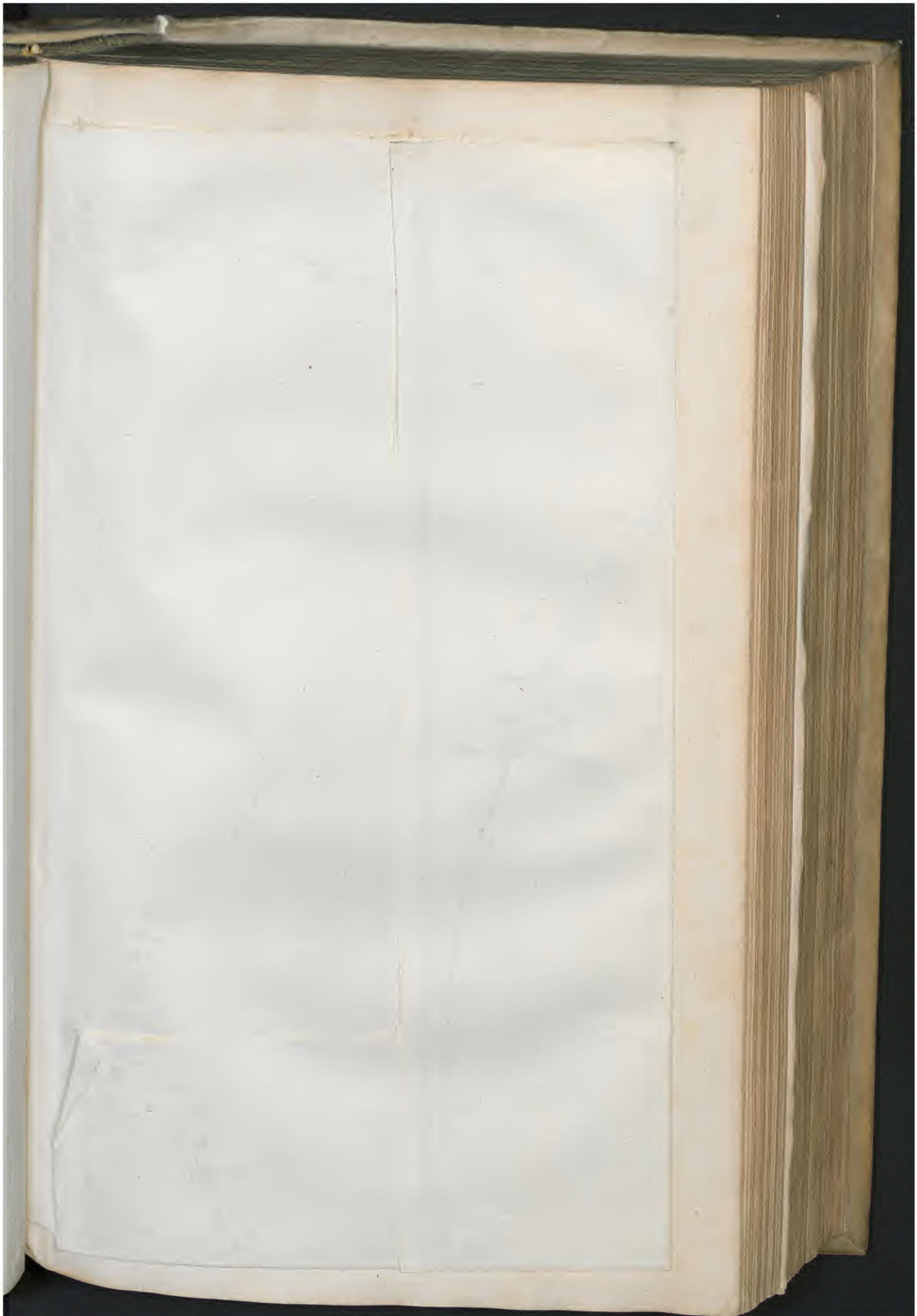

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

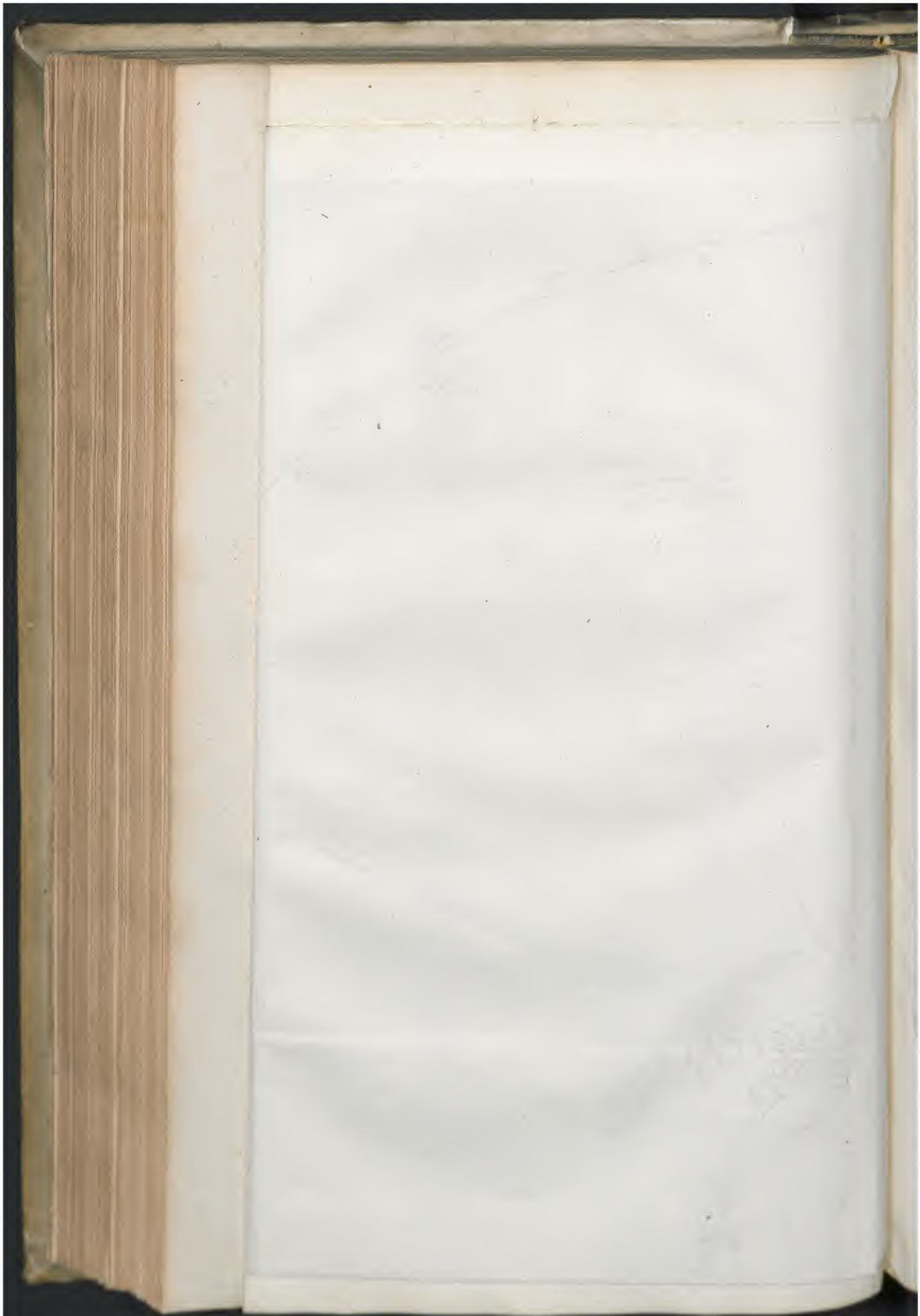

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

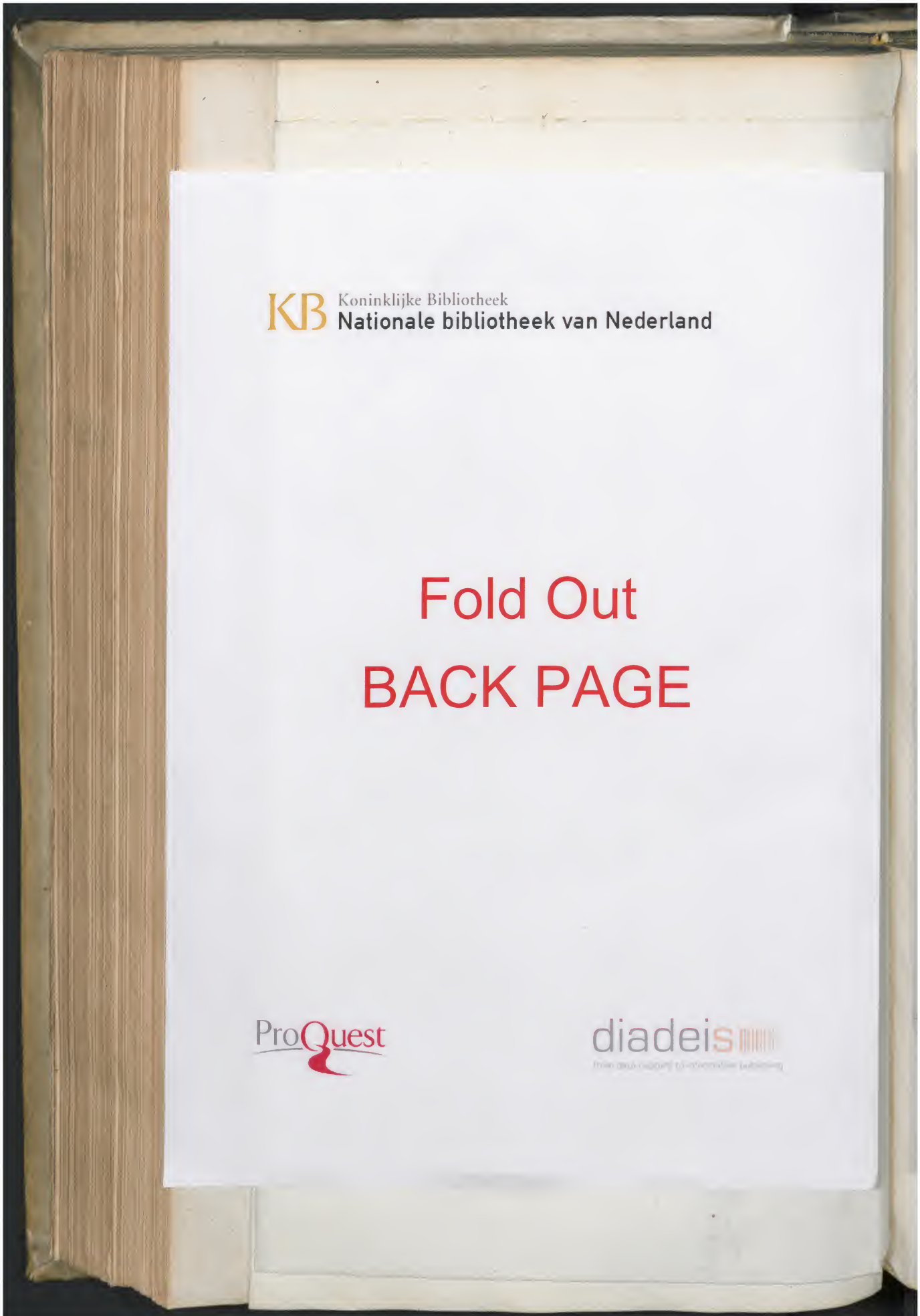

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

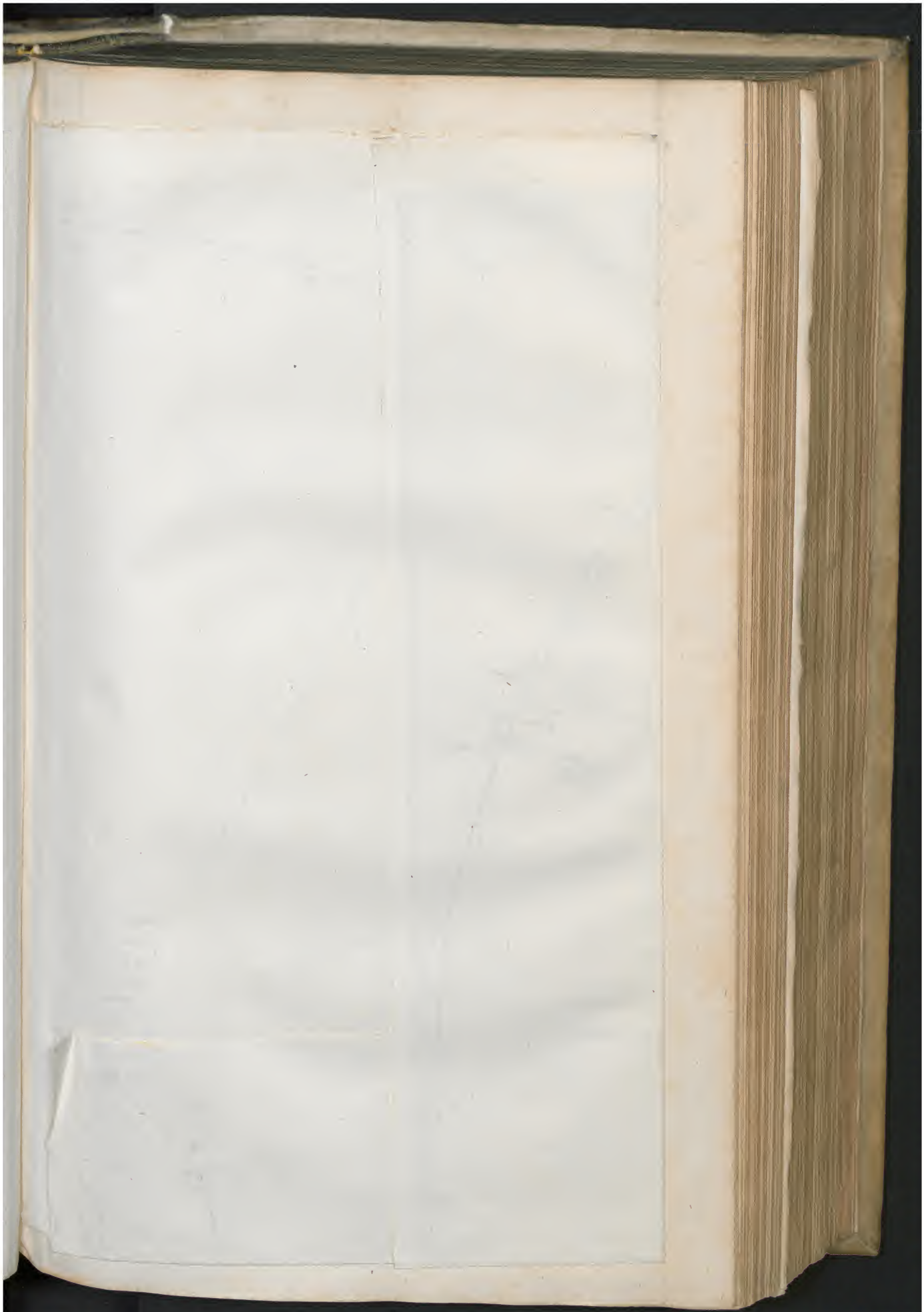

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

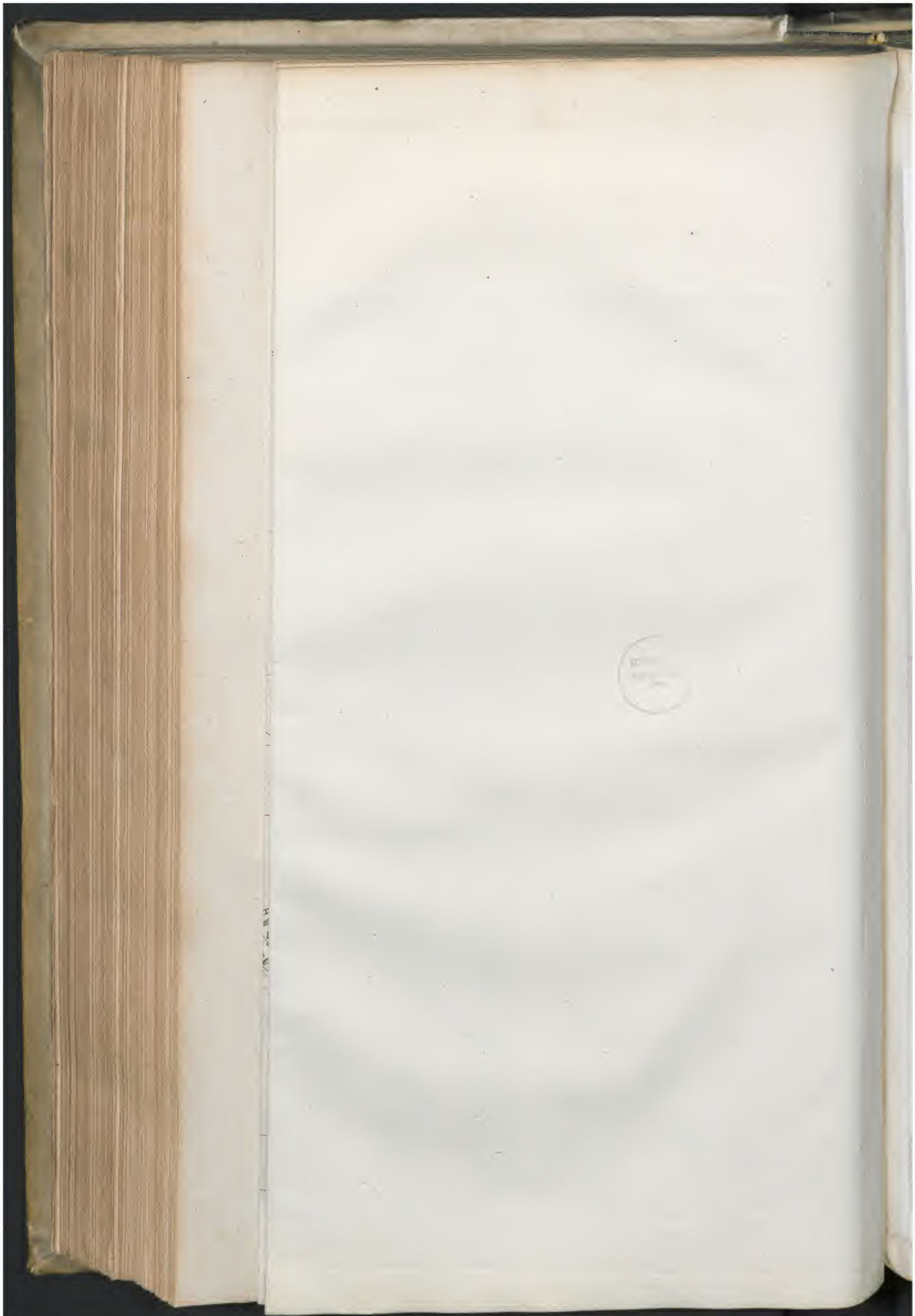

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Koninklijke Bibliotheek
Nationale bibliotheek van Nederland

Fold Out

BACK PAGE

ProQuest

diadeis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Figura 10 Rudbekiana ad Communicat. Ubsalienſem pertinens. *N.° 25.*

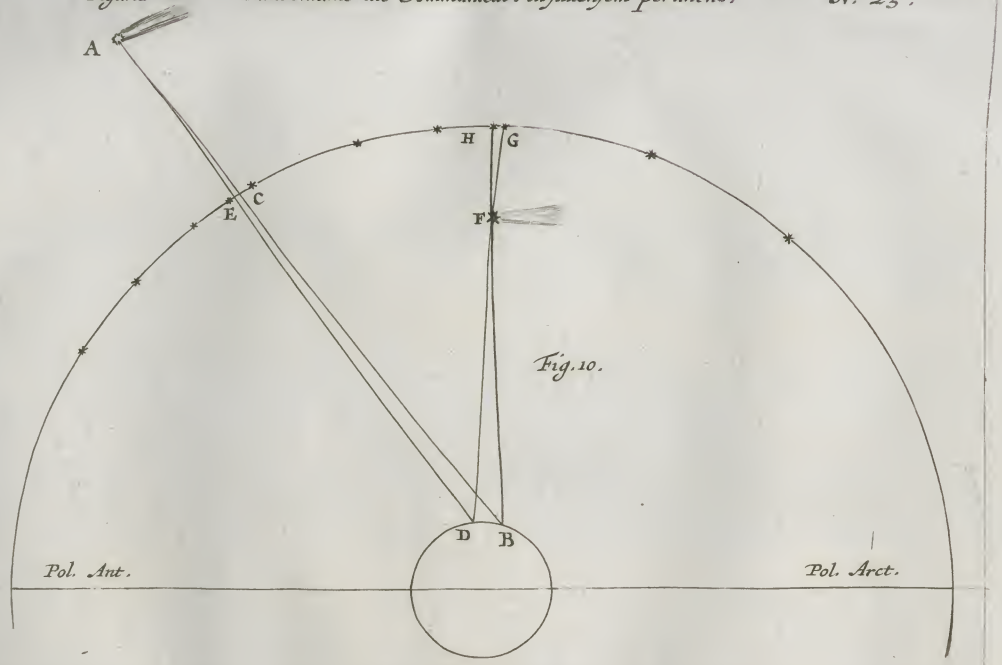

Fig. 10.

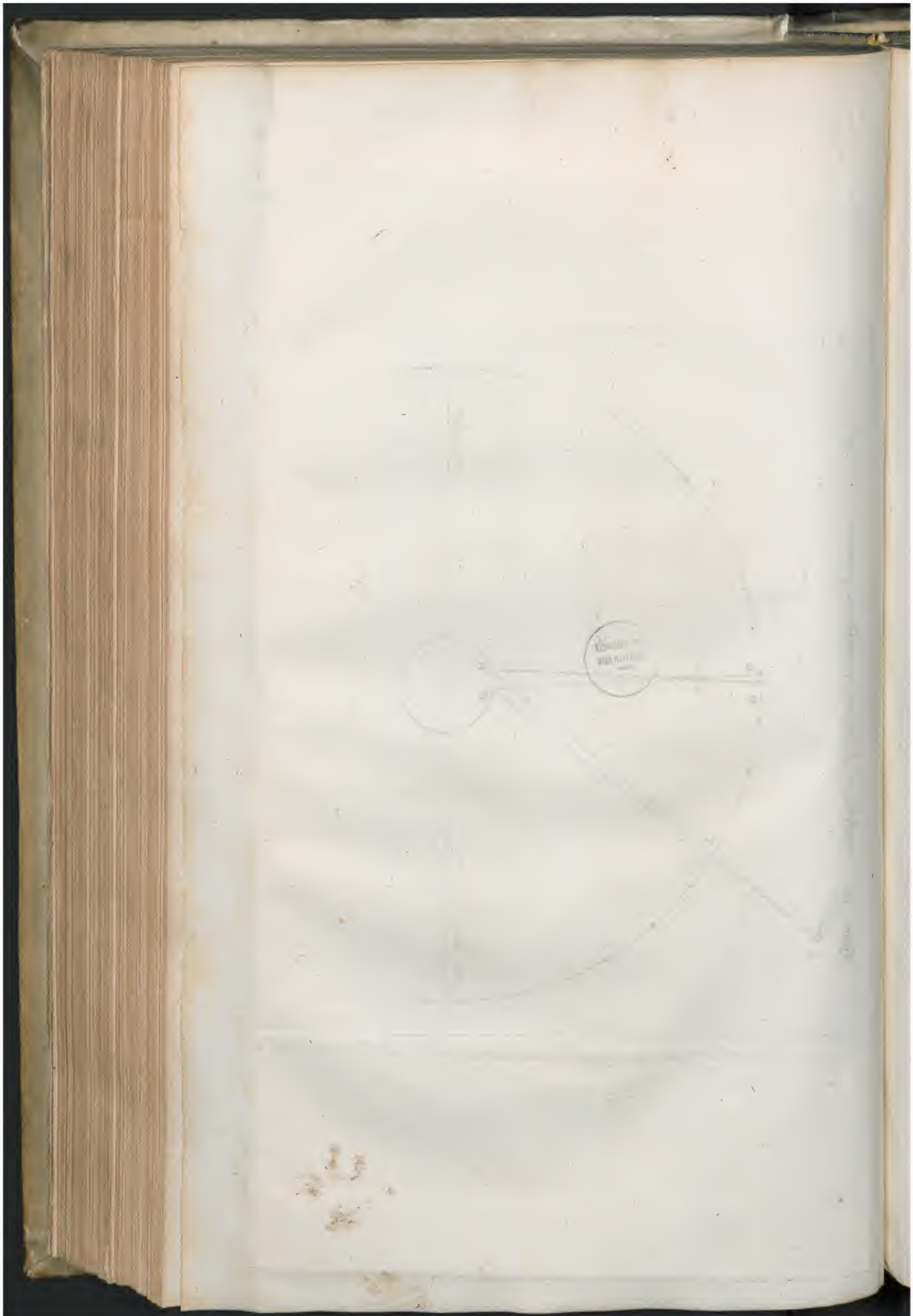

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

liquet ex fig. 10. ubi Cometa A, cernitur ab iis in B. magis versus Septentrionem in C. ab iis verò qui versus Austrum habitant in D, magis versus Austrum in E. Quod si esset infrà stellas situs, ut ex. gr. in F. ab iis in D. cerneretur plus versus Septentrionem in G, & ab iis in B. plus versus Austrum in A, sicut cernebatur cum esset in Leone, Cancro, Geminis, Tauro & Ariete; in Virgine verò à pleriſque eadem videbatur distantia à stellis cæteris. Unde licet colligi, fuisse tùm inter stellas fixas, cumque cerneretur in Libra supra eas, cumque iret per Leonem, Cancrum, Geminos, Taurum & Arietem infra eas. Quamvis hactenus paradoxon videatur esse, *dari parallaxin inter, vel supra stellas fixas. †An verò tantæ differentiæ illius ortæ sint ex efflu-viis Terræ vel Solis, amplius à Mathematicis quærendum atque Physicis, cum ad hanc rem tempus requiratur multiplexque experientia, collatioque diligentissimarum observationem inter se. Ego nil amplius nunc ago, quàm ut occasionem præbeam aliis cogitandi, & quoniam incidi in hunc sermonem, iterum optare cogor, ‡ut essent in Septentrione ultimo, ultimoque Austro, qui diligenter per instrumenta selectissima observarent, & planetarum, & fixarum stellarum motum situmque & distantias: *Quis scit, quando quidem post Ptolomæum situs stellarum majorum & distantia correcta sunt, quæ videntur stare velut in una sphæra, an non, si diligentius examinentur stellæ minores, & visum nostrum propè effugientes, collatæ cum majoribus, aliter appareant hic versus Septentrionem, quàm versus Astrum. Notum, quàm multa sint inventa in Botanicis, Anatomicis, Physicis & Mathematicis. Forsan inveniri plura poterunt in cælo, quàm est vulgo persuasum. Porrò, si quis (quando certè †nihil potest definiri de situ hujus Cometæ propter Observationes Mathematicorum longè diversissimas, generatum fuisse propè Solem aut Planetam alium, aut eo processisse à stella seu planeta alio) agere de motu ejus vellet, alia aliaque ratione posset demonstrari. Ut in Fig. 11. ubi supponitur Cometam generatum fuisse vel aliunde venisse in Planetæ vel alius ignoti sideris B. sphæram F F, cum Sol A, cernitur in terra D, existente in circulo suo annuo C C. in Signo Sagittarii propè E. ‡Hìc primùm cogitandum, terram pergere à D. in G. à G. in H, I, K. cursu suo annuo, gradum unum procedendo quotidie, sic ut absolvat gradus 360. atque dies totidem, donec ad primum suum locum D. revertatur. Equidem non plenum absolvit gradum quotidie, sed propter distinguendi difficultatem in circulo tàm parvo, hæc accuratio non attenditur, cùm Mathematicorum nemo sit, qui non hoc intelliget. Jam terra D. à 1. Decemb. vertente se quotidie in punctis singulis à D. ad α β γ, & Cometâ stante in sphæra sua F F prope M. 1. Decemb. Cometa cernebatur ante Solis ortum A. summo manè in cælo stellato N N N N. in Signo Libræ $8\frac{1}{2}$. gradu. Cape circinum, ejusque pedem unum pone in puncto circuli Terræ C C. propè 1. Decembris, quod notat diem 2. Decembris, & pedem alterum in puncto circuli Cometæ F F proximo 1. Decemb. quod notat similiter 2. Decembris; his pedibus circini applica regulam exactam, quæ procedat in signum Libræ, & videbis signum Cometæ (a), qualis visus est in cælo, quantumque fecerit cursum in comparatione ad stellas reliquas. Ita perge circino de die in diem, ut factum vides post diem quemque decimum, lineâ nigrâ ductâ, (b) ut 1. Decemb. 11. 21. 31: 10. Januarii 20. 30. & invenies exhibere optimorum quorumvis Mathematicorum observationes. *Atque licet non plus fecerit itineris unâ die in suo circulo, quàm alterâ, tamen intelliges, quomodo nostris oculis sit visus in comparatione ad stellas alias 1, 2, 5, 7, 10, 16, 30, &c. gradus, aliquando planè nil procedere, iterumque recedere. Hæc omnia clarissimè ex hac Figura possunt cerni, ‡itemque quomodo primùm visus est mane, post vesperi, & quomodo cauda ejus aliter atque aliter nobis visa sit. Non possunt propter Figuræ rationem, quæ fieri major non potuit, exhiberi omnia. †Intelligi tamen ab eo qui aliquam Mathesi dedit operam, benè poterunt. Itaque notandum primo,*

An infrà stellas positus?

Colligitur fuisse modò inter, modò supra, modò infra fixas.

** Parallaxis datur inter vel supra fixas.*

†Mathematicis propositâ à Rudbeckio quæst. 9.

‡Observationes in ultimo Septentrione & Austro multum lucis rei Mathematicæ adderent.

** Stellarum majorum situs post Ptolemæum correctius: Fortè & minorum corrigendus.*

†Observationes Mathematicorum longè diversæ, nil ferè certi ut de Cometa habeamus faciunt.

‡Terræ motus à Rudbeckio demonstratur.

(a) *Cometæ cursus ad cursum stellarum comparatus.*

(b) *Observationum de Cometa optimarum inveniendarum ratio singularis proportionis denarii beneficio.*

** Cometici motûs proportio.*

‡Cometa mane & vesperi visus.

†Mathematicis specimen investigandæ motus Cometici rationis & proportionis à Rudbeckio præbitum.

Solis & terræ ad cælum proportio nulla.

mò, figuram tàm accuratè fieri non posse, ut necesse est; quia Sol cum Circulo terræ instar puncti est in comparatione cum cælo, ut sic charta tanta requireretur, quantus totus mundus. Deinde exhibere figura deberet declinationes ejus a Septentrione versus Austrum, & ab Austro versus Septentrionem, quod & ipsum nequit fieri, nisi imagineris Tibi ejus circulum F F. partim infra papyri planum, partim suprà. Præterea & centrum sphæræ ejus esse mobile deberet circa Solem, & sic consequentur sphæra tota. Et tamen mirum videbitur etiam in hac figura demonstrari omnia sic satis accuratè posse. Præterea cogitandum, me non librum, sed epistolam promisisse, & viam, quam inire alii poterunt. In eadem Figura eodem modo applicatâ de die in diem regulâ potes deprehendere, quomodo visus fuisset Cometa in respectu ad stellas, si primò stetisset prope Solem A, indeque processisset per helicem lineam ab O. in P. ad Q, aut per rectum R. in S. Quod si quis statuat Cometam esse inter stellas fixas, & à diversis earum sphæris motum accipere, exhibeat is figuram, quâ possit demonstrare illum primò visum esse tardius incedere, deinde certâ proportione cursum acceleratum esse, iterumque tardasse, prout visus est à Mathematicis. Ex: gr: in Figura 1. Cometa stans in sphæra stellæ ω prope Æ. videtur nobis collocatus in α stare in cælo R R. prope S. post procedens in ejusdem stellæ sphæra in β, indeque in γ, cadensque deinde in stellæ N. sphæram pergit ad δE, indeque in stellæ E. sphæra procedit ad I. D. F, indeque in stellæ X. sphæra pergit per P. in Q. in quavis ea vel celeritate vel tarditate, ut divisione punctorum in cujusque sphæra supponitur, cum quævis stella alia celeriorem, alia tardiorem possit motum habere. Atque ita totus ejus nobis exhibetur motus in sphæra R R. pro ratione divisionis ab S. in T. V. Ac licet motus ejus visus fuerit tàm irregularis in cælo, exhibebitur tamen regularis, velut factus fuisset in circulum vel lineam. Id quod experimento naturali potest demonstrari. Ut in Fig. 12. si quis staret in A, & alius face longè abiret in tenebris ab E. in F. & G, omnesque hos faceret motus irregulares in eodem plano, tamen ei in A. videretur velut in circulum ivisse à B. in C. & D, aut rectâ lineâ à B. in D.

Cometa an inter stellas fixas sit locandus.

Cometici motûs ratio diversa:

Licet is videatur irregularis, exhibebitur tamen regularis quaſi in orbem vel in directum factus.

Ex his omnibus eligi potest ratio, quæ cui videatur optima, ad demonstrandum Cometæ hujus vel alius cursum. Sed adhuc proponam casum, conclusionis gratiâ, videlicet ponatur, Cometam non modo contra Zodiaci signa, sed & cum ipsis posse procedere, & vera esse, quæcunque in hoc Cometa Mathematici observarunt, apparebit mirabilem, imo plane alium & alium habuisse motum singulis diebus, cum ratione celeritatis, tum declinationis à Septentrione versus Meridiem, aut à Meridie versus Septentrionem, tum situs inter stellas fixas, ut videri obiter potest ex Fig. 13. in qua inter se collatæ sunt nonnullorum observationes. In quibus diversitatis tantæ reddere rationem difficile est, tamen ut eam explicemus, ut & reliquorum omnium siderum motus ostendamus, & quomodo nobis videantur procedere, duo experimenta memorabo, quæ vidi, * verùm flammis nunc absumta sunt. Primùm vidi artificiosum opus, in quo erat † globus maximæ figuræ, quæ exhibebat terram, vidi quoque Solem & Lunam, sed longè minores, dein stellas reliquas adhuc longè minores. Cum oculum ponerem in centro terræ, terram cernebam in loco suo, Solem & Lunam non ita procul, ut neque stellas, terramque videbam non in centro universi, verùm longè inde distantem, si oculum collocabam in peripheria terræ, videbatur ea mihi stare velut in universi medio, Sol & Luna longè distabant, & adhuc longius stellæ. Unde judicabam, longè majores esse, quoniam tàm longè distabant. Si quæ movebatur stella, vel corpus aliquod aliud inter stellas, diversimodè se mihi exhibebat, prout aliter aliterque collocabam oculum in peripheria terræ. Sed si oculum in centro terræ habebam collocatum, sibi similis erat ejus motus, quoquo me verterem. Plura alia cerni ibi poterant, quæ hic non possunt exponi.

Cometa contra S. Z. & cum ipsis procedit.

Motûs ejus quotidiani diversitas mirabilis.

Experimenta Rudbeckiana singularia.

* *Rudbeckiana flammis consumta.*

† *Globus situm & motum corporum cælestium ostendens.*

Alte-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

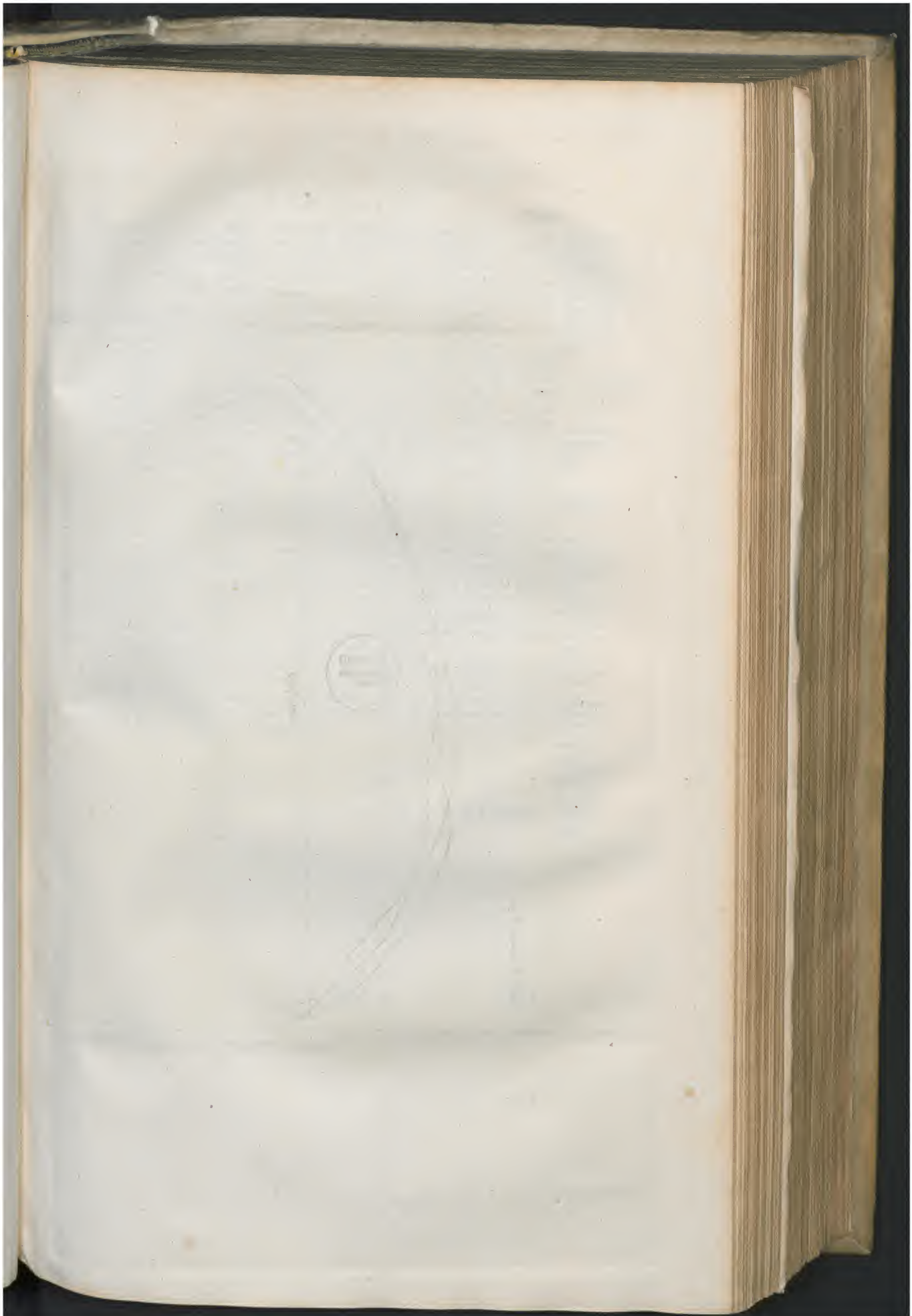

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Fig. 13.

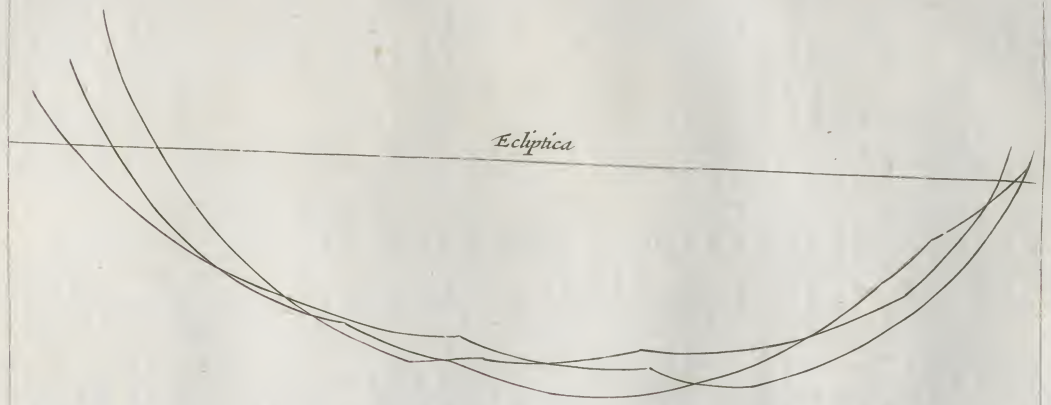

G. Gerritsz sculpsit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Alterum quod vidi, globus erat, qui movebatur in aqua, is habebat tubum rectum per medium sui, sine ullis valvulis, aut etiam pistillis embolo instructis, quibus attraheretur aut comprimeretur aqua, neque movebatur vel ab aëre, vel ab igne. Sed si movebatur ab aqua, ipse vicissim movebat aquam, eamque ex se ejiciebat ab utraque parte, in qua aqua movebantur multa corpora rotunda minuta, & prout ei erant propiora, ita celerius procedebant, prout longius aberant alia, procedebant tardius, omnia in circulum, sic ut centrum eorum esset globus dictus. Quædam eorum, præterquam quod in circulum irent, sese circa centrum proprium volvebant, instar pilæ in aëre, atque ita alia minutiora corpora circa se vertebant, sicut globus primus, qui in centro machinæ totius erat situs, cætera movebat. Eo qui in centro erat stante, stabant reliqua, eodemque movente se, movebant se & reliqua. Hæc vidi aliaque, quæ nunc exponi nequeunt. Unum dicam, vidi machinam ad exprimendas aquas in altum. Surgebat aqua per tubum perpendiculariter erectum, seque moventem, aquasque copiosissimè emittentem, qui tamen neque valvulas habebat, neque quicquam, quod vel comprimeret vel attraheret aquam, aut eorum quidquam, quod ad hunc diem memoratum est à Mathematicis hydraulicas machinas describentibus. Hunc tubum vidi idem habere principium ad elevationem aquæ, quod globus in centro collocatus ad movenda omnia alia corpora per aquam suam. Breviter, vidi in hisce, quantum ad hunc diem scire volui de motu apparentiisque omnium siderum. *Id quoque volupe esset novisse, quamdiu Sol, aliaque lucida corpora sint supra Horizontem nostrum, priusquam lux eorum veniat ad nostros oculos, quandoquidem experientiâ quadam sciri potest, quamdiu lumen aliquod procedat priusquam veniat ad nostros oculos. †Nam ad hunc diem usque tactus, odoratus, gustus, auditus tarditatem judicavimus ex visu: nemo vero inventus est, qui judicarat visûs tarditatem, quia est celerrimus.

Hæc sunt Nobilissime Amplissimequè Heinsi, quæ breviter, neque eâ, quâ debebant diligentiâ congessi, *ob varias multipliceseque occupationes alias, quibus obruor quotidie, ac tantùm non succumbo. Tu cum cæteris amicis Tuis æqui bonique consules, atque me, ut hactenus, ita porrò favore tuo perges prosequi. Scrib. Ubsaliæ. 11. Augusti 1665.

T. A. S.

OLAUS RUDBECK.

Globus in aqua mobilis & aquam movens ac ejiciens: in qua movebantur corpora rotunda in orbem, ut globus ille centrum eorum esset.

Machina ad exprimendas aquas in altum.

Hydraulicum experimentum novum.

Siderum motus & apparentias Rudbeckius qua ratione investigavit.

**Sol & alia lucida corpora quandiu supra horizontem sunt priusquam lux eorum à nobis videatur.*

†Sensuum reliquorum præ visu tarditas.

‡ Visûs tarditas à nemine judicata.

** Rudbeckius ob multas alias occupationes parum diligenter se hæc conscripsisse dicit.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

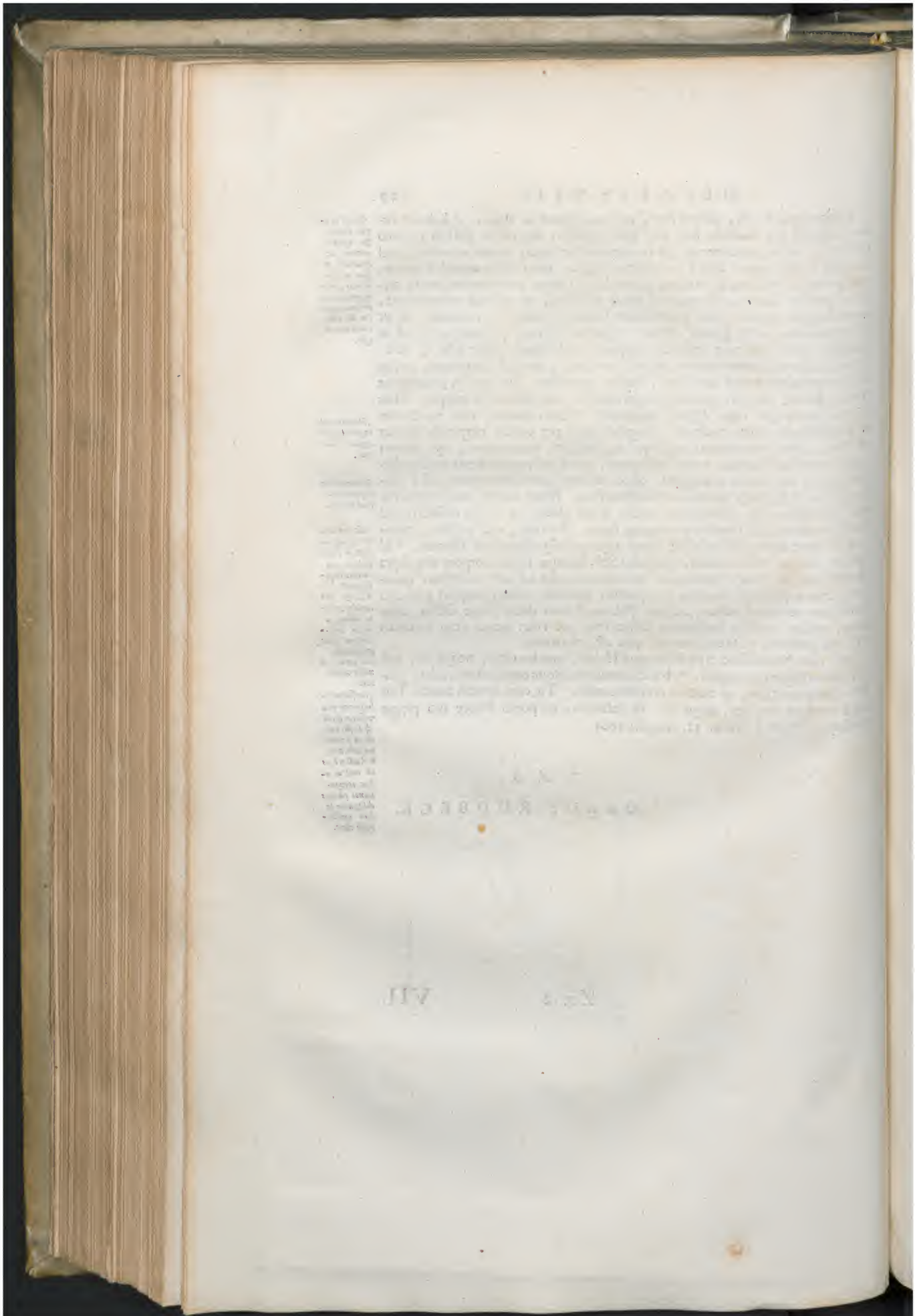

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

VII.

COMMUNICATIO GEDANO-HEVELIANA.

Hamburgo Gedanum die $\frac{9}{19}$ *Dec.* 1664. *N.* 1.

S. & O. Nobiliſſime Ampliſſime Humaniſſime Vir!

Hevelii merita & amicitiam Auctor magni facit.

TE mihi non tantùm de fama per Orbem clariſſima, ſed & de facie ac ſcriptis tuis egregiis (quibus Aſtronomiam, illam maximè ſublimem Philoſophiæ partem illuſtras) notum eſſe, vehementer gratulor. Tibi pariter ut notus fiam, ſtudium literarum humaniorum, ſed & commercium amicarum literarum, quod cum doctis hîc illîc exerceo, facit. Alliciunt & celebratiſſimæ virtutes Tuæ, præſertim ſingularis humanitas, cum inſigni & excellenti rei Aſtronomicæ ſcientiâ, quâ itidem delector, conjuncta. Nolim tamen meum literarum Tecum commercium, quod ambio, & a Tua Humanitate mihi polliceor, Tibi aliis, iiſque gravioribus, ſtudiis & negotiis occupato, negotium & moleſtiam faceſſere. Noſti quæ vincula viros literarum bonarum amantes conjungant. Patere itaque & Tu, Vir Clariſſime! Tibi hæc aptari, ut quantùm per ſeria Tua negotia & ſublimia ſtudia licebit, mecum fido literarum vinculo jungaris, & ſic etiam Clariſſimo Iſmaëli Bullialdo, Amico meo juxtaque Tuo ſingulari & integerrimo. Cum quo cum aſſiduum literarum colam commercium, (quod & nuperæ epiſtolæ exſcriptum exemplum huic adjunctum docet.) ſi & Tu idem deſideres vel, quod potius credo, poſſideas & exerceas, offero Tibi meam qualemcunque in literis mutuò curandis operam, fidam certè te induſtriam. Accedit his, quæ me ad ſcribendum impulerunt, rationibus, ſingulare incentivum Cometæ, quem ante aliquot dies obſervavimus, nudis tamen oculis. De quo quid à nonnullis Amicis meis hac in Urbe degentibus, Viris eruditione præſtantibus (Joan. Alb. Huſwedelio, Joanne Garmers, Philoſophiæ & Medicinæ Doctoribus, & Inclytæ hujus Reipublicæ Phyſicis Ordinariis: tùm Joanne Müllero Matheſeos Profeſſore) coram & ſcripto accepi, accipe & Tu paucis. Velim mihi de his tuam ſententiam aperias, quam libenter, cum viris illis doctrinâ & humanitate præſtantibus, quibuſcum aſſiduò ore & ſcripto loquor, & cum Doctiſſimo Bullialdo communicabo. Vale, Vir Excellentiſſime, & age feliciter diuque, bono publico, & me favore Tuo proſequi ne dedignare.

Commercium literarum cum eo exercendum expetit:

gratiâ Bullialdi.

Cometicum argumentum Auctor cum Hevelio tractare incipit.

Mullerus Prof. Matheſ. laudatur.

Ad Dn. Hevelium Reip. Gedan. Senatorem & Mathematicum Excellentiſſimum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

N. 2. *Hamburgo Dantiſcum* $\frac{25}{15}$. *Decembris* 1665.

Humanitas homini optimè convenit.

INvitavit me nuper ad Te literis compellandum ſingularis Tua, quæ per orbem celebratur, humanitas; (virtus homini maximè conveniens, imò eum conſtituens) tùm verò & excellentiſſima totoque pariter orbe clariſſima rerum Aſtronomicarum peritia. Incitavit autem novus Cometes, de quo variorum virorum doctorum judicia ad Te miſi, quæ Tibi non ingrata fore auguror. Adjungo nunc continuationem ejuſmodi obſervationum, antequam Pariſiis, Hafniâ & aliunde plura à Viris doctis accepero, quæ libens meritoque Tecum communicabo. A quo quantoperè mecum illorum nonnulli, quos ſcilicet hac in urbe degentes alloqui mihi licuit, mutuam humanitatis & induſtriæ vicem exſpectent, ex hac Huſvedeliana epiſtola, quam adjungo, vides. Nec dubito eandem aliis eſſe mentem. Tuo enim merito omnes Te velut Aſtronomorum noſtri ſeculi Principem, celebrant & colunt. Exſpectamus autem abs Te & accuratam Cometæ iſtius delineationem Tuâ diligentiâ & laude, cujus præſtantiſſima inſtrumenta, ſicut toto Orbe, ita & Gottorpii (ubi ea in inſtructiſſima & tot admirandis referta Bibliotheca Ducali vidi) magni fiunt, dignam. Unum addo antequam finio. Voluiſſem libenter Tibi adjuncta præterito die Martis mittere, ſed deſcribi tàm citò non potuêre. Vale Vir Eximie, in annos quàm plurimos, & quàm feliciſſimè inſigni Reipublicæ Veſtræ & literariæ ornamento ac commodo. Hoc Tibi ſtrenæ loco votum ſincerum mitto.

Hevelium magni facit Auctor: Cum eo judicia & obſervationes Cometæ à variis Viris doctis profectas communicat.

Hevelianis meritis debitum teſtimonium datur.

Gottorpiana Bibliotheca laudatur.

N. 3. *Hamburgo Dantiſcum die* $\frac{30}{20}$ *Decembris* 1665.

TErtias haſce intra paucos dies do ad Te, Nobiliſſime & Clariſſime Heveli, literas, breves quidem & currente calamo, multis negotiis me circumſtantibus, exaratas, Tibi tamen, ut ſpero, gratas futuras, tùm ob affectûs in Te mei integritatem, tùm ob adjuncta quæ ab ultimis meis ad Te datis Hafniâ & aliunde accepi. Interea reſponſum Tuum quod nobis, quæ eſt ſpes & votorum noſtrorum hac in re ſumma, jucundum ſpectaculum, ſitum ſcilicet & motum Cometæ exhibebit, operimur. Ecce verò novum phœnomenon, & novam de hoc argumento ſententiam Ampliſſimi Domini Ottonis Gerichii Conſulis Magdeburgenſis, quam ex adjunctis cognoſces, * ut & prædixiſſe eum ante duos menſes Cometæ iſtius apparitionem, beneficio ſtatuæ tempeſtates, quas protrudere Cometas ille ſtatuit, indicantis. Fac ut quàm primùm tædio moleſtæ exſpectationis nos liberes, & benè ac feliciter Vale.

Hevelio Auctor Hafnienſia mittit,

Deſcriptionem & delineationem Cometæ ab eo expetit & exſpectat,

Sententiam Guerichii ei aperit.

* *Guerichius Pater Cometam prædixit beneficio anemoſcopii ab ſe inventi.*

Dantiſco Hamburgum die 20. *Decembris S. N.* 1665.

N. 1. *ad* 1.

QUod commercium literarum mecum inire ſatagas, maximoperè quidem mihi gratulor, cum nihil mihi unquam ſit dulcius, quàm Præclariſſimorum Virorum conſuetudine frui. Sed doleo quòd adeò obſtrictus, imò penè obrutus ſim occupationibus tàm publicis quàm privatis, inprimis gravioribus ſtudiis cæleſtibus, ut non toties quoties quidem animus eſt, amicis hac in parte morem gerere poſſim. Attamen, quouſque tantùm impoſterum licebit, operam ſtudiaque mea Generoſæ Dominationi Tuæ promptiſſimè defero. Pro obſervationibus Cometæ gratias habeo debitas. Quem hic Gedani quoque à 14. Decembr. S. N. me ſedulò obſervaſſe ſcias; ſed crebræ aëris tempeſtates obſtiterunt quò rarius viſus fuerit. Initio cùm roſtro Corvi adhæreret, ſatis erat tardus: paulò autem poſt multò factus eſt velocior, ſic ut ad hunc diem uſque 28. Decemb. fere 56. grad. emenſus fuerit. Appropinquat jam Cani Majori, tendit ad Leporem, Eridanum, Cetumque verſus. Ex Orientali factus eſt Occi-

Hevelius humaniter reſpondet auctori & commercium literarum cum eo exercere, quantum per occupationes ſuas licuerit, promittit: de ſuis obſervationibus eundem certiorem reddit, ſitum, motum & ſtatum Cometæ deſcribit,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Occidentalis. Principio altitudo meridiana imminuebatur : jam verò in dies augetur capite, hucusque ferè crevit, caudâ decrescente. Accuratiores observationes meæ Sextantibus, Quadrantibus, Tubisquè prælongis habitæ, reservantur in Cometographiam nostram quæ sub prelo fervet ; Sed vix intra annum lucem videbit. Interea rogo, si quæ observationes hujus Cometæ, imprimis solidioribus instrumentis acquisitæ ad Tuas pervenerit manus, ut earum mihi facias copiam, valdè me Tibi obstringes. Vale & me porrò amare perge. Saluta meo nomine quàm officiosè eximios Viros Dominos Joh. Mullerum & Mich. Kirstenium amicos plurimùm honorandos.

Suæ Cometographiæ spem facit.

Observationes aliorum sibi communicari petit.

Hamburgo Dantiscum die $\frac{11}{21}$ *Januarii* 1665. *N.* 4. *ad* 1.

ACcepi ante octiduum Tuas gratissimas literas die 28. Dec. datas, ad quas è vestigio respondere Tibi non licuit, præsertim cum exspectarem responsum aliquod à Clarissimo Bullialdo, quod die Sabbathi demum acceptum, en Tibi una cum Mullerianarum literarum apographis. Ad hæc cuncta, sicut & ad illa, quæ die 26. & 30. Dec. ad Te scripsi misique, Te pro Tua humanitate, licet variis negociis, præcipuè verò gravioribus studiis cælestibus occupatum, responsurum esse, confido. Inter eos, qui Tuas Observationes exspectant de Cometa cum delineatione, quæ non potest non exacta esse, & singularem artis & industriæ laudem mereri, est Illustrissimus D. Joh. Ernestus de Rautenstein Neoburgicus, Minister Statûs & ad Conventum Imperii Ratisbonensem Legatus, Vir & literis egregiè politus, & de illis optimè meritus, Tibi quoque notus, qui etiam ea de re ad Nobilissimum Dominum Philippum Pelsium, Belgarum Fœderatorum apud Vos Residentem, per meas manus, meque conscio, scripsit. Quanquam non desint Hafniæ & hîc loci Viri Veteri usurâ Tecum juncti, & alioqui Tui observantissimi & studiosissimi, qui libenter id à Te, meâ qualicunque industriâ & sincerâ benevolentiâ provocato fieri vellent. Iidem sperant firmiter Te hanc oculorum & mentis oblectationem singularem sibi non invisurum. Nudius certè tertius ea de re locuti sumus invicem, Clarissimi Viri Kirstenius, Mullerus, & ego, per quem illi plurimam salutem Tibi unà cum felicis & læti novi anni voto atque constantis benevolentiæ testimonio, adscribunt, Mullerus verò etiam brevi se ad Te scripturum promisit. Atque is Tecum sentit, quod & ex ejus epistolis ad me datis vides, Cometam hunc, qui nuper ad Leporem conspectus adhuc visitur in cælo, unum eundemque cum priori esse. *Kirstenius in diversam potiùs sententiam ibat, pede tamen tremulo. †Hafniæ quidam Vir Astronomicâ scientiâ imbutus diversum esse hunc ab illo, Cometam, ex situ & motu ejus probare conatur. Accepi à prædicto Domino Rautensteinio, quendam Celeberrimum in Germania Astronomum existimare unum eundemque Cometam esse. Hîc Te velim sententiam Tuam brevibus confirmare & adstruere. An audiveris ‡Hallis Saxonum aliquem Astronomum esse, qui ante biennium circiter Cometæ istius apparitionem hoc tempore futuram prædixerit, quidve de talibus prædictionibus statuas velim nobis indices. Nam & *Amplissimum Dominum Gerickium Consulem Magdeburgensem, duobus mensibus Cometam hunc prænunciasse nuper Tibi scripsi. †Velim itidem nos certiores facias de cursu Cometæ, an scilicet Majorem vel Minorem circulum peregerit. Nam & hîc diversas video esse sententias, nec cum Bullialdo Mullerum facere ; Tu autem beneficio admirabilium Tuarum machinarum non minùs promtè quàm diligenter observare id potuisti. ‡Omnes porrò gratulamur meritò Tuam Cometographiam lucem brevi visuram. Utinam saltem vice strenæ vertente anno Orbi literario ràm eximium opus exhibeas! Vale Vir eximie cum omnibus Tuis, & age feliciter, accepto sincero voto in hunc ineuntem annum & plures alios, qui omnes ut Tibi sint fausti & læti, precor.

Bullialdiana & Mulleriana Auctor Hevelio mittit.

Rautensteinius Hevelio favet: Idem laudatur.

Hevelianæ observationes varii amici per Auctorem expetunt.

Mullerus cum Hevelio consentit, Cometam hyemalem unum eundemque esse.

**Kirstenius initio putat hyemalem Cometam esse geminum.*

†Cometa hyemalis geminus statuitur à quibusdam: ab aliis unus tantùm,

‡prædictus ab Astronomo Saxonico ante biennium,

**& à Guerichio patre ante bimestre.*

† Hevelium de motu Cometæ Auctor consulit:

‡De Cometographia brevi edenda ei gratulatur.

Dantisco

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

N. 2. ad 2,3,& 4.

Dantiſco Hamburgum die 27. Jan. S. N. 1665.

Röslinianæ Hevelio placent.

Aſtrologicas prædictiones Hevelius rejicit.

PRo communicatis Obſervationibus Cometæ iterum iterumque gratias Tibi debeo; inprimis arriſit multùm judicium Hafniâ tranſmiſſum: quæcunquè enim de prædictionibus Aſtrologicis Author diſſerit, in illis omninò ipſi adſtipulor. Amicis honoratiſſimis obſervata mea circa hunc Cometam acquiſita tàm avidè exſpectantibus, vellem equidem lubentiſſimo animo morem gerere; verùm cum integrum opus de Cometarum materia moliar, haud fieri poteſt ut plenam deſcriptionem & accuratam delineationem rerum omnium in hoc Cometa deprehenſarum hac vice exhibere poſſim. Verùm tamen, ut ex parte eorum deſiderio ſatiſfiat, conſtitui quantocyus generalem quandam hujus Cometæ deſcriptionem, cum quibuſdam Iconiſmus typis committere, quæ, quamprimum edita fuerit, delineationeſque manu meâ æri inciſæ, lubens amicis omnibus tranſmittam. Interea hæc Te ſcire velim, Cometam matutinum ſuo tempore veſpertinum factum eſſe, ſic ut unus tantummodò affulſerit, utut alii aliter ſentiant. Nam à prima apparitione continuè hucuſque illum obſervavi, abſit gloria! quàm accuratiſſimè. Curſum ſuum inſtituit (uti ex prioribus literis partim jam percepiſti) ex Corvo per Hydram, Navem, Canem Majorem, Leporem, Eridanum ac Caput Ceti die 23. Januarii in 26°. Arietis ſub latit. Boreali 4 ferè grad. ſub ſtellis ſcilicet Arietis hærebat. In medio ſui tramitis erat velociſſimus, circa extremitates verò multò tardior, atque nunc tardiſſimus. Menſe Februario, prout me obſervaturum ſpero, fiet Stationarius, imò retrogradus, vel, ut rectius dicam, directus, cum modò contra Signorum Seriem incedat. *Motum ſuum, utut inæqualem quoad apparentiam, reverà tamen æqualem & ſummè ordinatum, ſub circulo propemodum maximo exercuit; propemodum inquam, ut rectè intelligas. Siquidem omnes Cometæ non adeò præciſè ductum alicujus circuli maximi ſequuntur: quare autem & quomodo, Cometographia clarè oſtendet. Eximium Bullialdum à nobis in diverſum abire, tàm circà viam Cometæ, quàm quòd diverſos duos extitiſſe arbitretur, non eſt quod mireris, quandoquidem ex una aut altera obſervatione interrupta id ipſum decernere ille haud potuit: nullùs dubito, cùm omnia benè perpenderit, noſtraſque obſervationes viderit, quin ſententiam ſit mutaturus. At verò miror ſanè multùm, quî fieri unquam poſſit, cum Aſtrologi glorientur, ſe poſſe Cometas adeò præciſè prædicere, quod famoſus ille Aſtrologus Germanus circà pacem Turcicam, quæ eodem anno, quo bellum minatur, inita eſt, adeò enormiter aberraverit. Profectò adeò multa, imò contraria verba nonnunquam funditant, ut mirum eſſet, ſi caſu unum aut alterum non attingeret. Quàm multos Cometas ex conjunctionibus magnis prædixerunt, quorum nullus ſanè humanis oculis viſus eſt! *De cætero videtur Clariſſimum Dominum Mullerum in ea eſſe opinione, Cometam iter ſuum inflexiſſe. Sed nequaquam. Semitam enim, quam initiò iniit, conſtanter proſequutus eſt: quicquid verò de cauda diſſerit, ita omninò ſeſe habent omnia. An nucleum iſtum lucidum, de quo loquitur, nudis an armatis viderit oculis, libenter ſcirem. Ego quidem diverſos quoque annotavi, ſed prælongo Teleſcopio. Denique num Cometa in linea recta trajicere poſſit, & nihilominus ſub circulo ferè maximo videri, ſuo loco fuſè demonſtrabitur. Saluta amicos omnes. Vale & fave.

Hevelius promittit generalem Cometæ deſcriptionem cum quibuſdam figuris.

Cometa hyemalis unus idemque ex matutino factus veſpertinus:

Ejus motum Hevelius deſignat,

Eundem futurum fuiſſe ſtationarium, imò retrogradum ſive directum prædicit:

**Motum ejus apparuiſſe inæqualem, reverà verò æqualem ſub circulo ferè maximo' peractum fuiſſe aſſerit.*

Prædici Cometam poſſe Hevelius negat.

Aſtronomum Saxonicum Hevelius refutat.

Cometas ex conjunctionibus magnis prædictos non apparuiſſe Hevelius affirmat.

** Hevelius de Mulleri ſententia judicium fert.*

N. 5. ad 2.

Hamburgo Dantiſcum die $\frac{10}{20}$ Febr. 1665.

DUm in itinere Holſatico eſſem, literas Tuas die 27. Jan. datas, Sleſvici die 4. Febr. accepi; ad quas nunc demum, poſtquam domum reverti, reſpondere licet. Hafnienſis ille amicus meus Tuuſque, eſt Joannes Michaël Röthlinius

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Röthlinius Sereniſſimo Principi Regio Daniæ à Secretis Cameræ, olim in Urbe veſtra Sereniſſimi Regis ſui negotia agens, inter Viros egregios meritò collocandus, qui Te certè plurimi facit, & in illa de uno ac gemino Cometa controverſia, totaque de hoc phænomeno diſputatione, plus Tibi ſoli quàm cunctis aliis tribuit fiditque. Paria & ego cum eo facio in eo, quod curioſas Aſtrologorum prædictiones, credulis ſatis noxias, utpote his ſecuritatem, illis metum ingenerantes, non morer. Ingenioſè, fateor, nonnulli ex dodecatemorio Libræ (cui antiqua ejuſdem notæ curioſitas, religionem & juſtitiam ſubeſſe voluit) (a) bellum religionis: ex dodecatemoriis Tauri & Arietis, ut & ex ſignis Hydræ Aquaticæ, Navis Jaſonis, Orionis Viri bellicoſi, Eridani & Ceti, quæ Cometes vel peragraverit vel attigerit, bellum, idque navale, in mentes hominum præſagiis iſtiuſmodi deducere allaborant. Sed videbimus quid de aliis dodecatemoriis & ſignis cæleſtibus, quæ itidem Cometa vel permeavit vel attigit, ſtatuent & elicient iidem quibus talia tractare, & populo proponere placet. Libenter videbo quid de Virgine & Cancro, quid item de Cratere, Cane Majore & Lepore dicturi ſint, & quâ ratione hæc ſuo inſtituto accommodaturi. Interim libenter patiar eos frui propriâ libertate, & ingenio habenas laxare, dummodo nec ipſi curioſitate abrepti & in avia delati impenetrabilia arcana tentent divinæ ſapientiæ, nec alios à tramite recti vel deſperatione vel audaciâ aberrare faciant. Cui magis de cæleſtibus quàm cæleſti voci, imò cui, niſi huic ſoli tutò, & citrà periculum ſalutis, credere debemus? Atqui hæc nec à ſignis cæli metuendum nobis, gentium ritu, nec ea requirenda & inveſtiganda, perverſorum more, eſſe monet. Huic itaque obediamus. *Interim his ſignis, quæ citrà exſpectationem votaque noſtra eveniunt, ad pœnitentiam veram & ſeriam, ac avertendam à nobis decretam & imminentem vindictam divinam commoveri nos patiamur, †non ut trunci lapideſque, ſed ut à Deo creati, rationis præſtantiâ, vi ingenii, perſpicuitate judicii, libertate arbitrii, arcanorum divinæ voluntatis notitiâ prædiți. Quid in hanc rem ad Clariſſimum Abrahamum de Grau, Matheſeos in Academia Franeckerana Profeſſorem, ſcripſerim, adjuncta docet charta, quæ & plura alia, ſcitu haud indigna, Tibi indicabit. Inter quæ videbis etiam, quanti Te Tuo merito R. D. P. Albertus Curtius faciat, quæ Tecum communicari Illuſtriſſimus Rautenſteinius, ille politiori literaturâ & morum probitate Excellentiſſimus Conſiliarius & Legatus Neoburgicus voluit, ad elicienda plura, quæ ſunt ipſiſſima ejus verba, ut & hæc; *Gratias maximas ago, quod mei apud Dominum Hevelium tàm honorificam mentionem G. D. V. facere voluerit, à quo Viro tanto & tàm celebri, beneque de Republica literaria merito, noſci & amari non minus cupio, quàm à cæteris ejuſdem ſimilibus.* quæ 5. Febr. ad me exaravit. Sed & aliàs honorificam & jucundam Tui mentionem facit. Equidem lubens intelliget, Te velle veluti Prodromum quendam Cometographiæ Tuæ in lucem emittere, quod & nobis hîc a-gentibus gratum auditu fuit. Vale bono publico longùm ac proſperè, Vir Præſtantiſſime.

Röthlinius laudatur, Maximi Hevelium facit, Prædictiones Aſtrologicas improbat.

Aſtrologicas prædictiones ex Cometæ motu captatas Auctor refutat.

(a) Bellum religionis vel navale an Cometa portenderit?

Scripturæ Sacræ monita de ſignis cæli nec metuendis nec inveſtigandis.

**Signa cæli nos officii admonent.*

†Libertate aliiſque donis divinis rectè utere.

Rautenſteinius laudatur:

Magni Hevelium facit.

Prodromi Cometici inſtitutum Hevelio Auctor gratulatur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Hamburgo Dantiſcum die 17. 27. *Februarii* 1665.

Viro Nobiliſſimo & Ampliſſimo Domino

JOHANNI HEVELIO

Senatori Gedanenſi

JOHANNES MÜLLERUS

S. P. D.

QUamvis jam dudùm ære, quo Tibi, Vir Ampliſſime, obſtrictus ſum, me liberare in animo habuerim, varia tamen fuerunt, quæ id hactenus præpedivêre. Ut igitur diuturno ſilentio finis aliquando imponeretur, hiſce literis operam dare volui. Principiò itaque memini gratias Tuæ Amplitudini me adhuc debere maximas, quòd non ſolùm humaniſſimis ſuis literis me inviſere, ſed & profundiſſimæ eruditionis volumine, *De Mercurio in Sole viſo*, aliiſque rariſſimis cæli phœnomenis, me donare non fuerit dedignata. Maximoperè equidem Tibi obſtrictum me eſſe profiteor, pro hoc fœtu mentis manuumque Tuarum, omnium doctorum admiratione digniſſimo. Quis enim eſt, qui non indefeſſæ mentis doctæque manus nobile conjugium unico in homine obſtupeſcat? Sed præſtat hæc & alia acutiſſimi Tui ingenii monumenta, per ſe æterna, ſilentio præterire, quàm eorum magnitudinem

Culpâ minus ſubacti deterere ingeni.

Cæterùm cum Te per communem noſtrum Amicum has literas curantem, mearum talium qualium de Cometa nupero opinionum (quas ipſius obnixæ petitiones mihi ante tempus extorſerunt) participem factum eſſe cognoſcam, intermittere non potui, quin hiſce literis paulò clarius eaſdem explicarem, præmiſſis prius iis, quæ liberis oculis in Cometa ſine ullo inſtrumentorum, ſub manibus artificum adhuc hærentium, adminiculo, uſurpavi.

Primò omnium Cometa novus & inſignis conſpectus fuit à militibus hujus Urbis in vallo, & quidem nocte, quæ fuit inter diem 2. & 3. Dec. St. V. anni nuper elapſi 1664. Quod ubi reſciviſſem ego, proximè ſequenti ſtatim nocte veritatem experiri non deſtiti. Veſpertinâ enim horâ undecimâ diei 3. Dec. S. V. quæ erat Saturni, in publicum prodii, an verè novum aliquod cæli phœnomenon adeſſet exploraturus. Poſtquam igitur horas quatuor ſub dio tranſegiſſem, frigore exiſtente intenſiſſimo, tandem horâ tertiâ matutina die $\frac{4}{14}$ Dec. tractus albicans ſupra horizontem noſtrum, propè ortum Solis brumalem, aſcendit, & ſubſequentis Cometæ caudam exhibens, famam non fuiſſe falſam indicavit. Paulò quippè poſt oriebatur Cometes mole ſatis magnâ, & nucleo prælucido, adhærens roſtro Corvi, parumper tamen eo tùm occidentalior, tùm auſtralior. Color caudæ erat pallidus, ipſius verò Cometæ nucleus colorem Veneri vel Jovi ſimilem monſtrabat. Sequenti biduo cælum apud nos nubibus tegebatur.

Secundò eundem Cometam videre mihi contigit die $\frac{7}{17}$ Dec. quæ erat Mercurii. Hora enim tertiâ matutinâ iterum oriebatur, & à roſtro Corvi verſus Notozephyrum longiùs remotus, faciebat cum fixis in capite & dicto roſtro Corvi Δ^{lum} ad roſtrum obtuſangulum, quale formant cornua Arietis. Crura Δ^{li} obtuſi videbantur ſe habere ut 2. ad 1. hoc eſt, recta jungens Cometam Roſtro, erat dupla rectæ interjacentis Roſtrum & Caput Corvi.

Tertiò diſjectis nubibus, majore mole & prolixiore caudâ apparuit Cometes die $\frac{8}{18}$ Dec. horis, ut ſolet, matutinis, & verſus Notozephyrum à dictis Corvi

ſtellis

ſtellis porrò factus remotior, iterum cum iiſdem Δ^{lum} paulò obtuſiore (ut judicabam) quàm antea angulo ad idem roſtrum formabat, cujus crura proportionem duplam ſuper tripartientem quartas, hoc eſt, quàm 11. ad 4. habere putabam.

Diebus 9. & 10. Dec. St. V. cælum non favebat.

Quartò horrendâ magnitudine & caudâ altero tanto adauctâ conſpexi Cometam die $\frac{11}{21}$. Dec. quæ erat Dominica tertia Adventûs Salvatoris noſtri. Hujus enim diei manè horâ ſecundâ (prout horologia hujus urbis indicabant) ille ſupra noſtrum horizontem ſe elevabat, & triquetro Hydræ proximus caudam videbatur terminare in tribus ſtellis ejuſdem rectæ, cor Hydræ proximè ſequentibus.

Interjecto deinde tempore uſque ad diem $\frac{20}{30}$. Dec. cælum erat nubibus tectum.

Cum itaque dicta die $\frac{20}{30}$. Dec. veſperi auditâ nonâ oculos in excelſum levarem, & innumeram fixarum multitudinem contemplarer, non ſine ſtupore Cometam pallidi coloris, nucleo etiam ſatis lucido in Lepore deprehendebam. quem quidem initiò à priore diverſum eſſe credebam, ſed poſtea accuratiore mentis trutinâ omnibus perpenſis eundem eſſe comperi. Secabat autem hîc Cometa tunc rectam, quæ fixas in dextro armo (Bayero) & infra oculum Leporis jungit, in duas partes, quarum Orientalis dupla erat partis Occidentalis. Eratque motus Cometæ proprius verſùs Borrhozephyrum adeò celer, ut ſingulis horis alium ſitum cum fixis habere obſervaretur. Cauda apparebat nulla, tùm ob viciniam Lunæ, tùm ob Solis in primo Capricorni Decano hærentis ferè oppoſitionem, quæ caudam ſurſum tendentem vel planè non, vel exiguâ magnitudine apparere cauſatur.

Die $\frac{21}{31}$. Dec. cælum non erat ſudum.

Die 22. Dec. Calend. Juliani (quo etiam in ſequentibus utor) Cometa veſperi horâ nonâ efficiebat Δ^{lum} rectangulum iſoſceles ferè cum præcedentibus humero & pede Orionis. Angulus rectus erat ad præcedentem ſive ſiniſtrum pedem Orionis. Cometa præcedebat. Cauda ob dictas rationes videbatur nulla.

Die 23. Dec. veſperi Cometa adhærebat Stellæ Orientaliori trium (in globis Janſonii) in eadem recta propè mandibulam Ceti, quarum occidentalior Bayero non eſt informis, & vocatur ad mandibulam. Cauda ad Orientem tendens non adeò longa colore conſueto erat prædita.

Die 24. Dec. veſperi hora dimidiâ decimâ cælo exiſtente ſereno, Cometa cum media in ore & præcedente trium in capite Ceti formabat Δ^{lum} ad mediam in ore rectangulum, cujus cathetus Orientalis ſive recta Cometam cum dicta media copulans, mihi videbatur tripla reliquæ catheti. Cometæ cauda obumbrabat quaſi mediam prædictarum trium informium.

Die 25. Dec. horâ octavâ veſpertinâ Cometa æquali intervallo diſtabat à media dictarum informium, & mediâ in ore ceti, ita ut rectâ jungente has fixas eſſet paulò borealior.

Die 26. Dec. cælum erat nubilum.

Die 27. Dec. Cometa veſperi horâ 7. cum lucida mandibulæ & media in ore Ceti conſtituebat Δ^{lum} rectangulum iſoſceles. Δ^{lus} rectus erat ad Cometam utraque fixâ borealiorem. Cauda erat modica & coloris conſueti, uti etiam aliis diebus. Hora 9. ejuſdem veſperæ Cometa unam rectam cum media in ore Ceti & præcedente trium occupabat, quam media in ore bifariam ſecabat. Utraque fixa erat Cometâ auſtralior.

Die 28. Dec. cæli inclementia Cometam tegebat.

Die 29. Dec. veſperi hora 9. rectam, quæ fixam in fronte Ceti (Bayero), & ſubſequentem in capillamento interjacet, ita diſpeſcebat Cometa, ut ſegmentum Orientale duplum eſſet ſegmenti Occidentalis. Videbatur etiam cum lucida mandibulæ & media in ore efficere Δ^{lum} ad mediam in ore rectangulum.

Die 30. Dec. veſp. hor. 9. Cometa medium, inter dictam in fronte Ceti fixam, & accedentem in juba eidem Bayero, tenebat locum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Die 31. Dec. veſp. 7. hor. eandem rectam Cometa cum eadem in fronte Ceti & ſequente in vinculo boreali Piſcium Bayero, faciebat, ita ut ſtellam in fronte ad Orientem linquens, duplo majori intervallo diſtaret ab altera. Cauda ad Ortum vergebat.

Calendis Januarii hujus anni 1665. cælum veſperi nubibus tegebatur.

Die 2. Jan. Cometes medium inter ſæpius dictam in fronte Ceti ſtellam & inferiorem trium in nexu boreo (Bayero) Lini Piſcium occupabat.

Diebus 3. & 4. Jan. cælum non erat ſudum.

Die 5. Jan. veſp. hor. 8. Cometa cum clara Lini borealis & ſiniſtro cornu Arietis (β Bayero) quas ſequebatur, efformabat Δ^{lum} æquilaterum: eandem etiam rectam cum fronte Ceti & dicta clara, cum inter utramque medium obtinere judicabam.

Diebus 6. & 7. Jan. cæli facies erat inconſpicua.

Die 8. Jan. hor. 8. veſp. Cometa dextrum ſive ſequens cornu Arietis (Bayero α) & clara Lini bor. exhibebunt Δ^{lum} ad Cometam meridionaliorem rectangulum, cujus cathetus minor, hoc eſt diſtantia Cometæ à dicta clara Lini, æqualis apparebat rectæ eandem claram & ſiniſtrum cornu Arietis connectenti.

Die 9. Jan. veſp. hor. 6. Cometa tardior factus vix locum mutaſſe videbatur.

Die 10. Jan. Cometa primam inter ſtellam Arietis & Nodum Lini poſitus, ab hoc tribus, ab illa una parte aberat.

Die 11. Jan. Locus Cometæ inſenſibiliter videbatur mutatus.

Die 12. Jan. Cometa cum clara Lini bor. & antecedente cornu Arietis (Bayero β) fingebat Δ^{lum} iſoſceles rectangulum ad Cometam Orientaliorem.

Die 13. Jan. mutatio Cometæ ratione loci ferè erat inſenſilis.

Die 14. Jan. Cometa iterum Δ^{li} rectanguli iſoſcelis figuram exhibebat, cum prima ſcilicet ſtella Arietis & clara Lini bor. ut Δ^{lus} ad Cometam orientaliorem eſſet rectus.

Die 15. Jan. veſp. hor. 9. Cometa in eadem ferè erat recta, in qua ſunt prima ſtella & præcedens cornu Arietis, utrâque tamen fixâ auſtralior, ita ut ejus diſtantia à prima ſtella Arietis eſſet quinque partium, à præcedente verò cornu 7. Dico Cometam ferè in eadem recta fuiſſe cum dictis fixis: erat enim ille hâc rectâ paulò orientalior.

Die 16. Jan. cælum nos aſpectu Cometæ excludebat.

Die 17. Jan. Quamvis præſentia Lunæ impediret contemplationem Cometæ, jam per plures dies imminuti, notabam tamen eum rectam lineam, quâ die 15. Jan. erat orientalior, in dicta proportione occupare.

Die 18. Jan. cælum nubibus tegebatur.

Die 19. Jan. Cometa erat eadem rectâ, de qua antea, in dicta proportione occidentalior.

Die 20. Jan. & ſeqq. hucuſque cæli facies ferè ſemper fuit obſcura, ut Cometa quidem interdum comparuerit, ſed non adeò diſtinctè, ut de ejus loco certi quid affirmare quiſpiam potuerit. Nunc verò planè eum diſparuiſſe credo.

Atque hæc ſunt, Vir Ampliſſime! quæ hactenus in miro & raro hoc phœnomeno, quod certè magnâ & utiliſſimâ acceſſione rem Aſtronomicam locupletabit, nudis oculis obſervare potui. Quod verò attinet ad ea, quæ de ejus motu ad Nobiliſſimum Dominum de Rolis perſcripſi, ipſemet ego nihili facio; quia me quaſi oportuit ante tempus aliquid conſignare, quò magno ejus deſiderio & petitioni morem gererem. Nec potui quicquam Aſtronomo dignum hac de re proferre, cum accuratæ obſervationes, quibus hypotheſes ſunt ſuperſtruendæ, & juxta earum tenorem conformandæ, nos deſtituant. An verò motus Cometarum fiant in circulis: an verò ſint trajectiones, ſive in rectis lineis conficiantur, adhuc ſub judice lis eſt & manebit. Ego quidem fateor me potiùs in illam abire ſententiam, motus Cometarum fieri in rectis lineis, aut, etiamſi non fiant, poſſe tamen per has trajectiones ſalvari. Meliora tamen & certiora

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Figuræ motus Cometici inæqualitatem demonſtrantes ad Communicat. Ampliſſ. Viri D. Ioan. Hevelij etc. pertinentes.

N.° X

α.

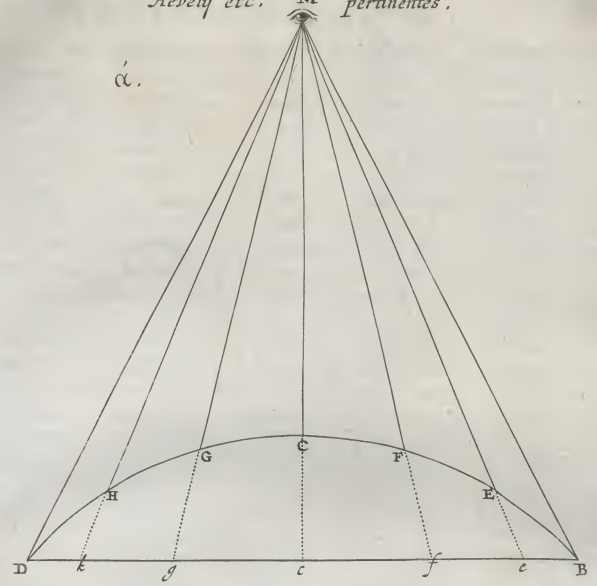

β.

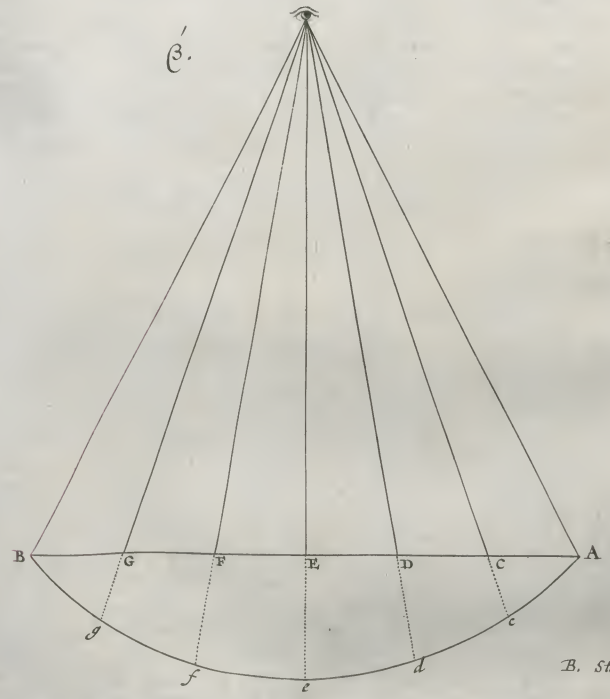

B. Stopendael ſculp.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

certiora edoctus, hanc opinionem relinquere non dubitabo. Videtur quidem nuperum phœnomenon velle evincere motus Cometarum fieri circulariter; sed licet id apertè indicet, non tamen de omnibus Cometis idem verum esse statim constabit. Posse autem Cometas motu proprio æquabiliter incedere in recta linea, & nihilominus videri in circulo ferè maximo (dico *ferè maximo*, ob parallaxin) inæquabiliter moveri, sequenti diagraphe satis clarè innotescet. Sit enim ex. gr. Cometa aliquis, qui æquali tempore æqualia spatia AC, CD, DE, EF, FG, GB, subtensæ AB, trajiciat, dico oculum in L. constitutum Cometæ locum ad fixas (quas vulgò sphæricam superficiem situ suo exhibere credimus) expendendo, collocare in A, c, d, e, f, g & B, nec posse solo visu dijudicare, an Cometa in subtensa AB, an verò in arcu A e B moveatur, quia utrobique in initio & fine, propè A & B, tardius, in medio celerius moveri videtur, uti ex Opticis notum est, & præcedens diagramma ostendit. Nam rectarum æqualium AC, CD, DE, EF, FG, GB magnitudines apparentes sunt inæquales, quia earum aliæ aliis obliquius oculo obversæ, angulos ALC, CLD, DLE &c. inæquales producunt. Licet inæqualitas illa major vel minor sit, pro diversa oculi L remotione. Eadem ratio est, si Cometa circulariter motus suæ periodi arcum perigeum BCD (vid. sequens schema) conficiat, & æquali tempore æquales arcus BE, EF, FC, CG, GH, HD absolvat. Perinde enim ut antea, initio & fine hujus arcûs, propè stationes scilicet in B. & D, videbitur tardus, in medio verò eò celerior, quò perigeo C factus fuerit vicinior. Atque eadem etiam phœnomena ostendet Cometa oculo M, si juxta divisionem subtensæ BD (hoc est inæquabiliter) feratur. Verùm ut modum hujus epistolæ faciam, desino hisce (quæ Tuæ Amplitudini sunt notissima) diutius immorari. Hæc itaque, Vir Amplissime! occasione novi Cometæ ad Te perscribere, Tuæque censuræ lubens volensque subjicere volui, nullus dubitans, quin, pro singulari humanitate Tua, ea sis amicè accepturus, Scholasque Mathematicas doctioribus certioribusque observationum Tuarum Astronomicarum hypothesibus sis donaturus. Vale felicissimè divinæ tutelæ etiam atque etiam commendatus. Dabam Hamburgi XIII. Cal. Martii Anno vulg. Æræ Chr. CIↃ IↃC LXV.

Hamburgo Dantiscum $\frac{17}{27}$ *Febr.* 1665. *N.* 6.

EX quo ante octiduum ad Te scripsi, accepi literas a Clarissimo Bullialdo, die 13. hujus mensis datas, quibus de nupero phœnomeno hæc inserit: Se cum desiderio expectare Tuas observationes, & à Viris in Italia doctis R.D.P. Joanne Baptista Ricciolo & Dominico Cassino factas, quandoquidem necdum ullam accuratam observationem viderit. Optimè autem cum Astronomis agi, cum Te Observatorem, incomparabili industriâ instrumentisque præstantissimis instructum habeant, ex cujus Herculeis laboribus ingentia ad rem Astronomicam commoda redundatura sint. Cæterùm quod ad Cometæ materiam spectat, satis esse si dicatur, materiam illam ætheream esse, & galaxiæ non valdè absimilem, & plura divinando dicenda non esse, quæ demonstrari nequeant. Quamvis autem me certiorem reddiderit, se eadem ad Te perscripsisse, ego tamen nolui hîc quoque officio meo deesse, dummodo addam observasse eum Cometam ad d. 10. hujus mensis, sed exiguæ magnitudinis, vix sextæ magnitudinis stellam adæquantis. Id verò officii libenter Tibi præsto. Ea tamen fini fateor, ut & Tu pro eximia Tua rerum Astronomicarum scientia & humanitate, non mihi tantùm sed & illi communi Amico, cui præcipuus in Republica literaria locus & honos debetur, satisfacias. Qua ratione & Clarissimi Mulleri implebis vota, cujus en Tibi literas, eruditionis & benevolentiæ in te plenas. His quod addam habeo nihil, nisi ut tester nos magno cum desiderio Prodromum Tuæ Cometographiæ præstolari. Deus Te, Vir Excellentissime! diu incolumem bono publico esse velit!

Bullialdi sententia de Cometæ hyemalis observationibus.

Hevelium Bullialdus magni facit.

Cometæ materia.

Bullialdi observatio Cometæ die 10. Febr.

Et laus.

Mullerianæ literas Auctor Hevelio mittit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Et commendat.

P. S. Dum incluſas Mullerianas ad Te, Vir Ampliſſime! datas conſidero, video, quantum quidem ego de his judicare poſſum, eſſe magna cum cura ſcriptas. Cæterùm & illius & omnium aliorum, etiam Clariſſimorum & Præſtantiſſimorum Mathematicorum animadverto in Te ſolum converſos oculos & directam exſpectationem, quæ Tibi gravis adverſaria oppoſita eſt, facilè Tuâ excellenti ſcientiâ & induſtriâ ſuperanda. Nec immeritò. Primas enim Tibi in re Aſtronomica omnes tribuunt. Itaque ut videas quanto & rei Aſtronomicæ, & Tui captus ſim ſtudio, *offero Tibi operam meam in edendo Tuæ Cometographiæ Prodromo, cui ſeorſum adderem, quæ de Cometa hinc inde ab Amicis accepi. Curarem autem librum nitidè imprimi in Hollandia, cum inſertis tabellis cum cura delineatis & æri inciſis, vel abs Te ipſo (hoc enim utraque ita præſtat felix manus Tua

Spem à bonis de te conceptam vince.

Hevelianis meritis debitum teſtimonium datur,

**Ejus Prodromum Cometicum Auctor ſuis ſumtibus ſe editûrum offert,*

Hoc ut non melius nôrit depingere Apelles;
Fingere vel fuſo doctius ære Alyron.)

Tabellas æri inciſas ab eo, ſi fieri poſſit, ſibi tradi poſtulat.

vel ſecundùm delineationes à Te factas à perito quopiam in Hollandia ſculptore. Quod ſi dederis mihi tabellas æri abs Te inciſas, id Tibi ſpeciatim numero exemplarium ſecundùm æquitatem exſolvi curabo. Sin autem ſolum exemplar libri & delineationes adjunctas dederis, id etiam exemplaribus ſecundum eandem æquitatem Tibi penſabitur. Velim tamen cum Nobiliſſimo Pelſio, Amico communi, ea de re conferas. Iterum vale, & candorem meum boni & æqui conſule, mentem autem Tuam ſuper hac propoſitione mea mihi quàm primùm aperi.

N. 3. ad 5. & 6.

Dantiſco Hamburgum die 3. Aprilis 1665.

Hevelius tardum reſponſum excuſat,

TIbi ipſi omnino imputandum habes, quòd aliquanto ſerius ad binas Tuas mihi gratiſſimas literas reſpondeam. Nam quia Tu ſimul cum aliis Viris Eximiis & Amicis honorandis à me ſummoperè poſtulaſti, ut minimùm aliquid, antequam tota Cometographia abſolveretur, de nupero Cometa in lucem exponerem. Ideoque ſepoſitis aliis curis omnibus, nec non relicto ipſo etiam commercio literario, nihil potius duxi, ex ipſo die, quo Regiomonto Dantiſcum redii, quàm ut deſiderio Veſtro (utut initiò planè aliter decrevi) quantum hac vice ob temporis auguſtiam potuerit, ſatiſfacerem, atque ſic Prodromum quendam Cometicum concinnarem. Quem divinâ annuente gratiâ penitus jam quoque conſcripſi atque prelo commendavi, non dubitans, quin ſpatio unius menſis penè in publicum prodeat. In quo opuſculo non ſolùm hiſtoriam generalem hujus Cometæ ſatis plenam, ſed & diſſertationem de Cometarum omnium motu, generatione, variiſque phœnomenis habebitis. Adeo ut hiſce pagellis ſimul omnibus Amicis, quibus per literas ita plenè hactenus morem gerere nequivi, nunc ad interrogata, quæſtioneſque omnes propoſitas plenius reſpondere póſſim. Breviter quidem pertractata ſunt omnia, nihilominus tamen perſpicuè ſatis mentem hypotheſinque meam intelligetis. Reliqua verò, quæ nonnemini forſitan vel adhuc obſcura, vel nimis ſtrictim pertractata eſſe videbuntur, *Cometographia noſtra, propediem ad umbilicum perducenda, fuſiùs clariuſque elucidabit ac demonſtrabit. (a) Quod operam verò Tuam in edendo hocce opuſculo mihi adeò humaniter offerre haud es gravatus, debitâ gratiarum actione agnoſco; (b) at verò cum nitidam & politam Typographiam ipſemet, non ſine ſumtu, in ædibus meis poſſideam, treſque typographos alam, facilè intelligis, quod ſatius fuerit, ut ea omnia me præſente typis exſcribantur. Nam profectò, abſente Autore, nunquam Aſtronomica illa, inprimis numeris repleta, tantâ diligentiâ, quantâ quidem debent, in publicum proferuntur. (c) De cætero percepi à Nobiliſſimo Pelzio Tibi propoſitum eſſe variorum Clariſſimorum Virorum Obſervationes de hoc Cometa

Ejus rationem paucis exponit,

**Uſum Cometographiæ indicat,*

(a) De ſtudio edendi hunc Prodromum Auctori gratias agit,

(b) Typographiam ſe habere propriam & tres alere typographos perſcribit,

(c) De inſtituto opere Auctori gratulatur,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Hoog.
107 B 47

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

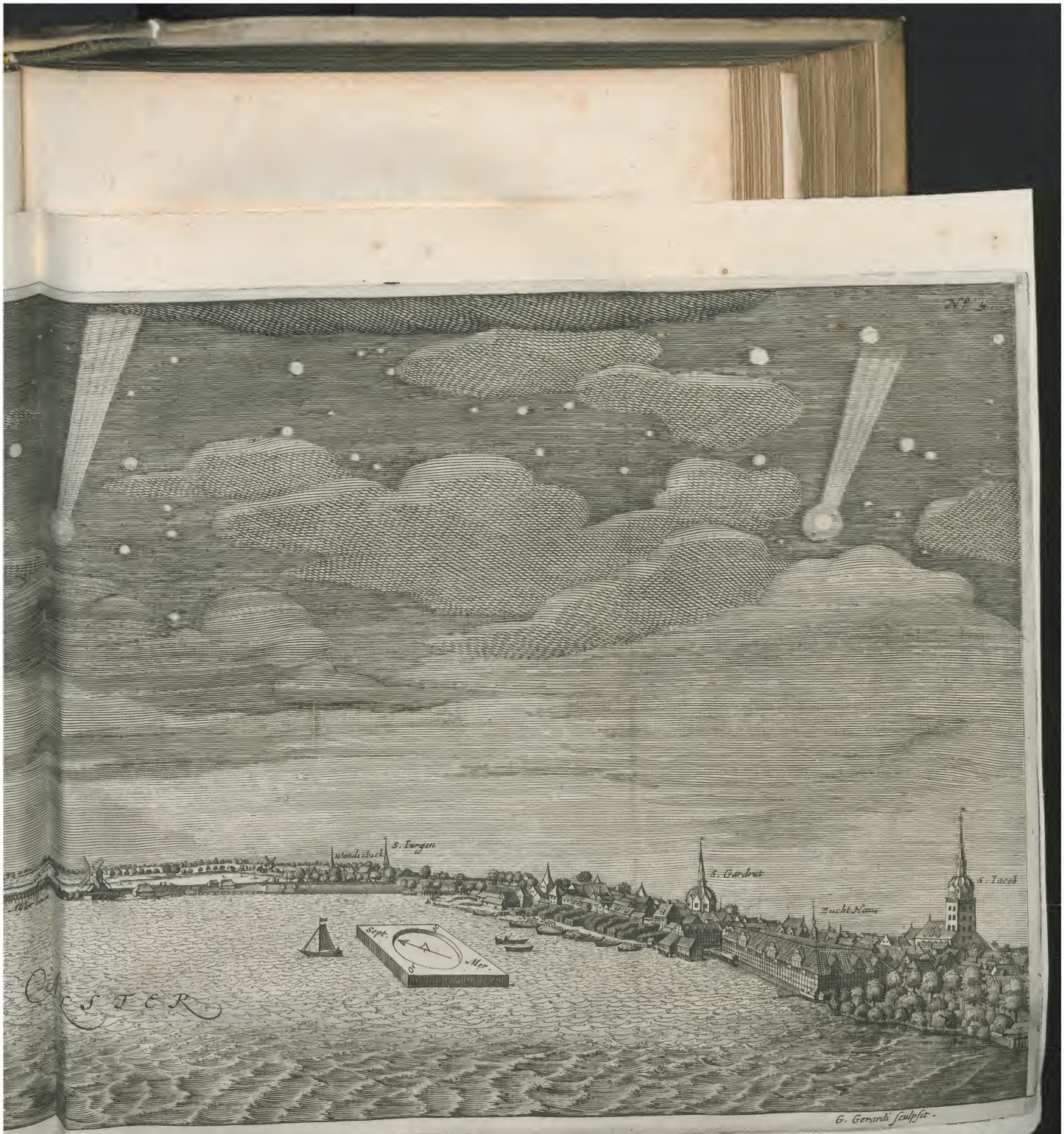

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Hoog.
107 B 47

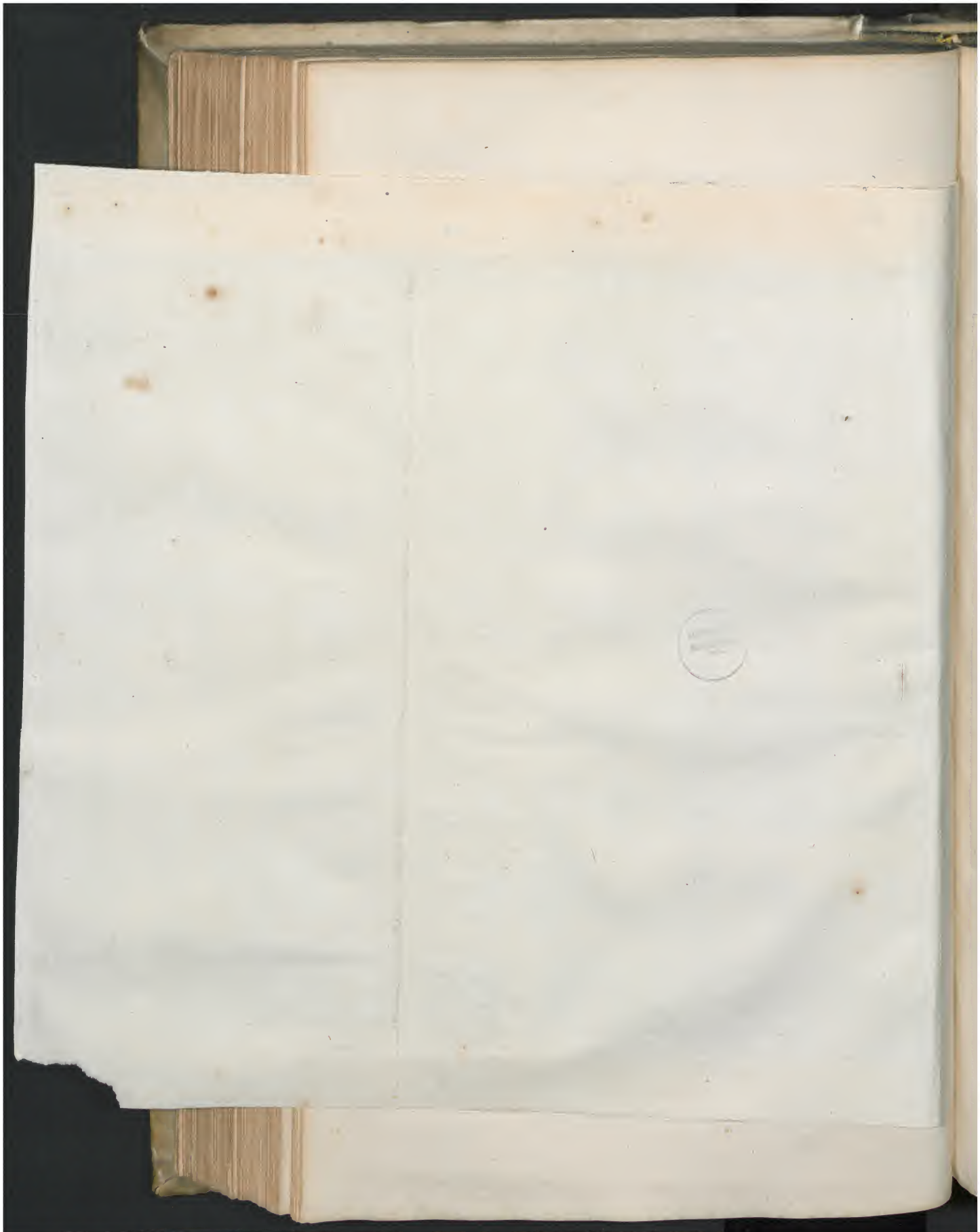

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Figura observationum Cometic. hic Hamburgi à Cl. viro D. Ioan. Mullero Mathes. in Ill. hujus urbis Gymn. Prof. præsentibus Cl. Viris D. Ioan. Alb. Huswedelio, et D. Mich. Kirstenio Med. Doct. etc. in domo Auctoris factar. ad Communicat. Hevelianam pertinens.

N.° 15.

1. Observatio Cometæ libero oculo facta d $\frac{4}{14}$ Apr. 1665 hora dimidia tertia matutina.

Angulus ad Cometam rectus

2. Observatio facta d $\frac{5}{15}$ Aprilis 1665 hora tertia matutina.

Angulus ad Cometam acutus

α Caput Andromedæ
β Mirath in cingulo Andromedæ
γ Bayero in pede sequens ad genu Peg:
δ In sinistro humero et cruris eductione Pegasi Bayero.
ε ε. In pectore Pegasi

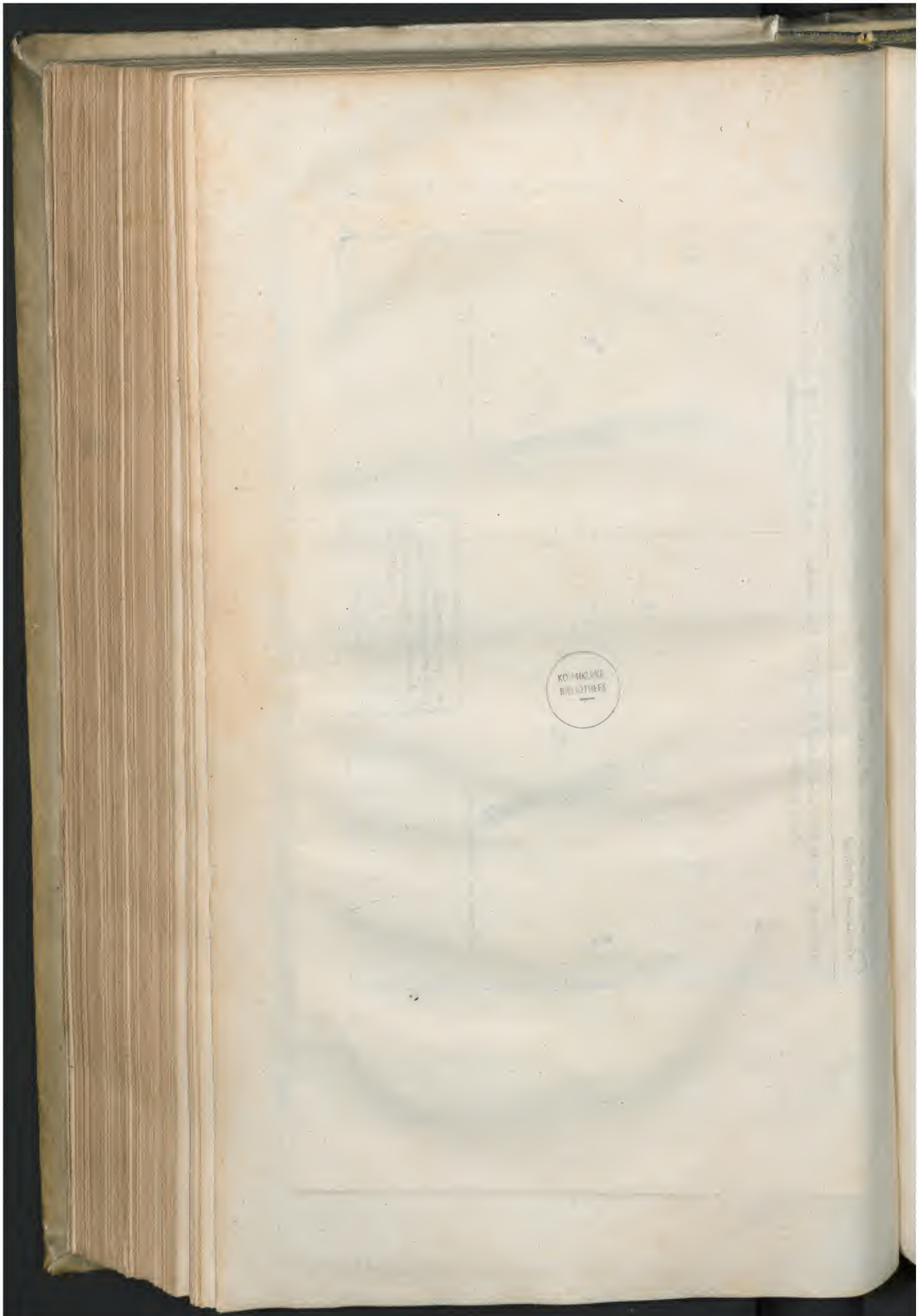

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Cometa simul edere: id quod, ut puto, Astrophilis haud potest esse ingratum. (d) Quare cum ab Amico quodam varias etiam observationes ex Gallia, Germania & aliis regionibus obtinuerim, si ita visum erit, verbulo tantùm significes, lubens transmittam: (e) literas autem meas, cum nihil solidi de hoc Cometa contineant, tùm ipsemet prolixius meliorique ordine sententiam meam, quantocyus in Prodromo sim expositurus, non judico esse adjiciendas. Clarissimos D. Kirstenium, nec non D. Mullerum velim humanissimè salutes, quibus autem citius non sum responsurus, quam ubi à cura typographica omninò liberatus fuero. Figuræ enim æri incidendæ multum mihi facessunt negotii. Domini Ottonis Gerrichii opinio de Cometis, facillimo negotio refutari posset, sed non est hujus loci. Fallitur sanè multum, quòd putet Cometam partem esse aëris, vi tempestatis cum impetu divulsam, tùm quòd omnis motus in Cometis motu unico terræ annuo salvari possit: prout aliquantò dilucidius ex Prodromo nostro Cometico percipies. Vale & vive feliciter.

(d) *Observationes variæ ad se aliundè missas offert.*
(e) *Suas epistolas operi non esse inserendas censet.*

Sententiam Guerichianam improbat.

Dantisco Hamburgum die 7. April. 1665. N. 4.

REcens illud insigne cæli phœnomenon, quod denuò clarissimè summo mane affulget, in caussâ est, cur hasce ad Te dederim literas. (a) Observatus autem est novus hic Cometa hesternâ die mane ab hora 1 36 ad 4. 36 à me summâ diligentiâ in pectore Pegasi, & quidem in 14 ♓ & latitudinis Bor. 26° 36 circ. Progreditur motu directo, secundum nimirum seriem signorum in suâ orbitâ satis veloci. Caput ejus perlucidum est, albicantis coloris, quanquam aliquanto minus, ac illius nuperi: caudam eo die præ se ferebat 14°. longam; tendit versus Piscem Boreum. Dominus noster Büthnerus adstruere quidem hodie conatus est, cum Observationibus meis interesset, hunc Cometam illum priorem esse, qui in Ariete evanuit; sed crede, longè fallitur. Nam planè novus est, qui sine dubio ex Serpentario & Antinoo prodiit, motu tendens planè contrario, tùm etiam sub longè diverso angulo inclinationis orbitæ: de quibus autem alio tempore plura. Rogo, ut quantocyus hæc nova Domino Erasmo Bartholino, cui nuper die 4. hujus mensis rescripsi, referas, & si quid de hoc Cometa ab aliis perceperis, pariter nobiscum communices. Saluta Amicos omnes. Vale.

Hevelius observationem & judicium de verno Cometa Auctori mittit.
(a) *Cometa vernus ab Hevelio observatus.*

Alium esse ab hyemali probat.

Büthnerus Cometam vernum eundem cum hyemali esse putat.

Hamburgo Dantiscum die $\frac{4}{14}$ April. 1665. N. 7. ad 3. & 4.

TE gravibus studiis cælestibus dies noctesque occupatum ad literas meas non protinus respondisse, is miretur qui Te non novit. Tua enim eximia humanitas, Tuam officii omnibus exhibendi promtam voluntatem, extra omnem dubitationis aleam ponit. Tuæ verò assiduæ & sublimes occupationes facilè Te, responsum vel officium aliquod differentem, cuivis æquo excusatum reddent. Hac in Te æquitate utuntur Clarissimi & Humanissimi Viri Kirstenius & Mullerus, quibus salutem plurimam nomine Tuo retuli, cum mihi, commodissimo loco ad spectanda phœnomena habitanti, nudius tertius adessent. Quippe cum iis Cometam nuper ad nos, veluti viribus auctum (adeò cauda nunc est longè quàm initiò major) reversum observavi, ut & hoc mane præsente & Clarissimo Huswedelio, Tui cum omnibus ingenuis cultore, qui unà cum illis plurimam Tibi mittit salutem, Mullerus verò etiam hanc rudi, ut dici solet, penicillo, scilicet sine omnibus instrumentis factam & observationem & delineationem. Cometam non occidisse, Italis Clarissimi Bullialdi nostri literæ indicant. Credimus & Te continuum ejus cursum observasse. Qua de re abs Te doceri cupimus; nempe, ut Phocylides monet;

Silentium amici occupati æquo ferat animo.

Kirstenius, Mullerus, tum & Huswedelius in domo Auctoris vernum Cometam observant.

Observatio Mulleriana Cometæ verni in domo Auctoris facta.

Tuâ

Artifici in sua arte credendum est.

Τὴν σοφίην σοφὸς ἰθύνει, τέχνας δ' ὁμότεχνος.

Sapientiam sapiens dirigit; artes autem qui ejusdem est artis.

Hevelianis meritis debitum testimonium datur:

Tantò magis quòd Tu Astronomicæ artis non tantùm sis particeps cum tot aliis, sed & scientissimus ac consultissimus præ tot aliis. Nam Te profectò Deus nobis excellentissimum Mathematicarum

- - - - - - rerum dedit esse Magistrum,

quem versiculum Virgilianum, ut & eum Phocylideum de Te hodie, suffragantibus Viris illis Doctissimis recitavi. Atquè hi jam, sed & alii gaudent plurimùm Te nobis Cometographiæ Tuæ Prodromum promittere brevi, favente Deo, præmittendum Augusto illi operi, de quo jam ille orbem literatum, præcipuè verò Mathematicos compellat:

Ejus Prodromus & Cometicus & Cometographia exspectatur, & commendatur.

Cedite Romani Scriptores, cedite Graji.
Nescio quid majus nascitur Iliade

in sua scilicet serie, signorum & phœnomenôn cælestium seriem, naturam & motum describens. In quo promittendo quod mihi quoque illud expetenti partem aliquam tribuere velis, pro Tua solita humanitate & in omnes honestatis ac literarum amantes benevolentia facis. Crede mihi posse me gratum aliquod Tibi officium facere in commendandis (quanquam scripta Tua accuratissima nativâ suâ commendatione gaudere, nec meâ indigere scio, nisi quod tamen index & nuncius illis opus sit) Tuis scriptis, & distrahendis Tuis exemplaribus. Qua de re cum præcipuis Urbis hujus Bibliopolis, Königio, Hörtelio & Neumano locutus sum non sinè successûs spe. Sed & ipse me hîc illic amicorum operâ, quos mihi ubique per Dei gratiam, diuturno usu & magno studio, thesauri vice comparavi, non pauca exemplaria distracturum spero. Quod ad institutum meum attinet, ita est me velle varias Virorum Præclarorum observationes, narrationes & judicia de nupero Cometa edere in publicum. Nam Amici ad id faciendum me hortantur, utile opus hoc publicè fore judicantes. Mathematicæ quidem rei parùm utilitatis adferet, cum tot Viri Ingeniosissimi eam scriptis doctissimis illustrent. Tu verò præ cæteris, Magne Heveli, à cujus manu inimitabili, utpote & pingenda ac fingenda ære scribere, & scribenda pingere & fingere doctâ, tùm verò & singulari rerum Astronomicarum scientia, tùm instrumentorum artificiosissimorum & assiduæ diligentiæ, sed &, quam sub tecto tuo politissimam & accuratissimam, ac suprà hominis privati fortunam assurgentem habes, typographiæ præstantia, nil nisi singulare aliquid exspectant. Sed aderunt Politica multa, Historica ac Moralia, quæ Amici publicè grata & utilia fore judicant. Quorum hortatibus & monitis obedio, ne non tantùm plus quàm verecundè & modestè amicis repugnans, sed & invidus ac publici emolumenti negligens videar. Atque ita spero pro Tua æquitate Te vitio mihi non daturum, quòd talia tentem. Optaveram quidem Tuum Prodromum meo operi adjungi potuisse; nam ille huic plurimùm lucis attulisset. Sed excusatio Tua est justissima. Certum enim est neminem sub Sole melius Tua Te ipso edere posse, præsertim cum typographiam adeò felicem domi Tuæ habeas. ‡ Verum tamen puto ex consilio amicorum integrum mihi esse aliquid tentare in istis, & illo quidem modo, qui cum commodo publico sit junctus.

Auctor benevolentiam officiosam erga Hevelium testatur.

Amicum instar thesauri reputa.

Auctor de instituto suo cum Hevelio confert.

Hevelianis meritis dibitum testimonium datur.

Auctor instituti rationem Hevelio exponit, & caussas.

Amicis recta monentibus obsequere:

Justas eorum excusationes admitte:

‡ *Eosdem in consilium adhibe.*

Non si priores Mæonius tenet
Sedes Homerus

Homero doctissima carmina pangente, poëmata Ciceronis & aliorum ad perpetuas tenebras non sunt damnata.

ideò aliorum Poëtarum, & vel illa, judice Satyrico, ridenda Ciceronis poëmata latent:

Nec

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Nec si quid olim lusit Anacreon
Delevit ætas. L. 4. Carm. Od. 9.

Ut alicubi Lyricorum antesignanus canit, cujus dives adhuc in carmine luxuriabat vena, cum ingeniosissimi poëtarum Ovidii suavitatem Roma jam amplexa ex ea voluptatem perciperet. Nec Thaletis excellentissima philosophiæ contemplativæ possessio ulla ratione diminutam se esse questa est, quod simul tunc terrarum ocellus & sapientiæ altrix Græcia Solonem, qui illius philosophandi rationes expers, civitatem legibus & moribus condebat, coluit quod eadem. Vel quod eadem Biantem, in extrema pauperie magnanimum & ditissimum, quia cunctis cum patria urbe amissis omnia sua secum portantem, habuit. Laudi cessit & aliis civilis & moralis disciplinæ studium, licet sola tunc Thaletis philosophia ultra usum ad contemplandum sese extulerit, ut ait Plurarchus in Solone. Recta quippe ratio docet, in viros literarum & virtutis amantes non cadere, ut bona invideant iis qui cum illis aliquo communium studiorum vinculo juncti sunt. Imò si constanti Ciceronis, Viri suo seculo omni ex parte præstantissimi sententiæ credimus, *nemo alterius, qui suæ confidit, virtuti invidet.* Philipp. 10. Et tamen verum est illud ejusdem effatum: *Plerique sunt invidi, maximeque est hoc commune vitium & pervagatum.* l. 2. de Orat. Te proinde, Amplissime Heveli! quem Respublica literaria ut summum Astronomum colit, securum esse jubeo, Soli tuæ gloriæ tantis meritis partæ nullam me Eclipsin allaturum. Et quamquam benè sciam face nullâ illi opus esse, si quid tamen tenuis Musa mea valet, dabo operam, ut me id officii, quod candor ab homine ingenuo exigit, in Te feciſſe, & Tu fateare, & universus orbis literatus videat. Et certe, ut quod res est dicam,

Paupertas dives, si suo contenta vivit lets.

Invidia non convenit studiosis bonarum artium.

Ciceronis laus.

Hevelium maximi Autor facit in re Astronomica.

Nulla meis sine Te quæretur gloria rebus.
Nam Mathematicarum Tibi maxima rerum
Verborumque fides.

Suam erga eum benevolentiam testatur:

Ideoque rara est inter aliquot epistolarum à me vel ad me adhuc exaratarum decades, quæ non æquum meritis Tuis præbeat testimonium. Hujus rei aliquot specimina ad Nobilissimum Pelzium communem Amicum nuper misi. Ita Tuarum ad me literarum, sed à Te pro lubitu recognoscendarum, exempla, coram tot Viris literatis reticeri, salvâ & Tua & mea existimatione nequeunt. Atque hoc nullâ ratione vel invidiam vel etiam dedecus quoddam conciliare Tibi poterit. Imò

Cum eodem de edendis ejus literis & observationibus deliberat;

Pulchrum eminere est inter Illustres.

Cæterùm ut & Tibi & mihi satisfiat, votaque utriusque nostrûm in unum conviant, velim mihi Tuam generalem Cometæ observationem mittas, quò æri incidi, & sicut aliis, ita & illis quas mihi ex Hispania, Italia & Germania acceptas offers, (quo nomine ego tibi gratias ago, quantas possum, maximas) sub Tuo nomine edendis addi queat. Nam neque hoc Tuis luminibus, ut puto, officiet. Quod si tamen aliter Tibi videatur, ego invito Te nihil de Te statuam, & contentus ero solis Tuis epistolis, in quibus Te ad Prodromum Cometographiæ, demùm ad hanc ipsam referes. Vale Vir Eximie quàm diutissimè bono publico, & mei in Te sinceri studii certus esto.

Oblatas sibi aliorum observationes expetit.

P. S.

Adhuc in ære Tuo fui, Nobilissime & Clarissime Heveli, nondum Tibi dato ad literas priores die 3. Aprilis datas, & à me ante triduum acceptas responso, & ecce, quæ est singularis Tua humanitas tantis digna meritis, novo me Tibi officii nexu divincis. *Hodie enim novas accepi literas, easque nuncias novi

*Hevelius de verno Cometa ab hyemali diverso Antecessorem per literas certiorem fecit,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Cometæ, quem Tu quidem alium à priore esse statuis. Quod ego ex variis conjecturis, diversitate scilicet situs, motus & magnitudinis colligebam, at nunc fidem Tibi do. Nam ex veteri dicto, Artifici, tantò magis tàm excellenti, in sua arte credendum est. Observavi ego hodierno mane, sed nudis oculis, ortum fuisse Cometam quadrante horæ ante 2. prope ortum Solis æstivum: caudam proiiciebat, præsertim oriens, quàm longissimam, existens in brachio Andromedæ vix extrà Tropicum Cancri ad 15. vel 16. gradum Arietis. Intuebar eum usque ad horam dimidiam quintam. Paulò ante disparuit caput Andromedæ. Unà cum Cometa disparuit Lucida Capella, sed ecce post hos paulùm

Cometa vernus ab hyemali diversus.

Observatus ab Auctore 4. 14. Apr.

Juppiter.

Aureus affulget jucundo sydere terris
Juppiter, unde juvans dicitur esse pater

Cum Clarissimo Bartholino Tuam observationem communicabo hodie, si potero; sin minus, proximè Deo volente id fiet. Iterum Vale.

N 8. *Hamburgo Dantiscum die 21. April. S. N. 1665.*

PAuca de novitio Cometa quæ habebam dicenda, & nomine Clarissimorum Virorum Kirstenii & Mulleri Tecum communicanda, ad Te ante dies octo misi. En jam quæ rogatu Illustrissimi nostri Rautensteinii mittere Tibi debui à R. D. P. Curtio ad Eum perscripta, quæ ad Te spectant. Prior epistola hæc in se habebat:

Curtii epistole duæ ad Rautensteinium de Hevelio.

Sum negotiosus & inter sacra aliaque munera vix tantum mihi supereſt, ut Illustrissimæ Dominationis Vestræ comprecer felices quas expectamus Ferias, plenasque cælestium benedictionum, quarum munere vana & falsa sint quæ in ætatem proximam de cælo & de Gallinario metuunt. Ajunt novum sidus in cælo lucere in constellatione Andromedæ, mutareque locum, magnitudinem, stationem, Dominus Hevelius sciet, qui Theoriam novæ stellæ in Cygni pectore identidem lucentis perspectam habet. †Eam Sereniſſima Sueciæ Regina putat Parenti suo natalem, & mortis prodromam fuisse. Mittam illi suæ historiam cælestem perlibenter. Sed exemplum Augusta petendum. Hic enim promptum non habeo. Atque illud ipsum erit acephalum, numerisque non semper integris. Tamen ut dixi, mittam. Neoburgo die 3. Aprilis 1665. Posterior, utraque enim simul Ratisbonam erat allata & ad me missa, hæc continebat:

Astrologicas prædictiones Curtius parvi pendit.

Cometa vernus.

Stella nova in Cygno.

†Gustavo Adolpho Regi Sueciæ nascenti & denascenti stellæ insolitæ præluxit.

Temporis & Tabellarii culpa est, quod priore hebdomade nullæ literæ adfuerunt: tanquam si Saturno & Mercurio imputarem hæc vitia silentum. Interim nobis Cometam deinuò videre datum est manè ex Solis radiis emergentem. Stetit non longè adjunctus à Quadrilatero volantis Pegasi, poteratque hodie rectius observari, si cælum faviſſet. Domino Hevelio mittam exemplum Historiæ Cælestis quamprimùm Augusta habuero. Sed velim ab Illustrissima Dominatione Vestra excusari acephalum, & abortientibus interdum literis malè habitum. Neoburgo die 10. Aprilis 1665. Hinc vides quanti Te, Magne Heveli! merito tuo me non tantùm conscio & teste, sed & indice faciant Rautensteinii, Heinsii, Bullialdi, Curtii, præclara certè in Republica literaria nomina. Hæc enim se magnis meritis & egregiis ingenii facinoribus orbi jam dudum prodiderunt, & feliciter pararunt prosperam sui memoriam à grata posteritate sollicitè conservandam. Vides Præstantissimos quoque Astronomos ad Te velut ad vivum Oraculum, quo Urbs vestra æternùm illustris elucet, appellare. Tantum abest ut quis laudes Tuas deterere, vel Tibi

Cometa vernus à Curtio observatus.

Rautensteinii Heinsii, Bullialdi, Curtii laus.

Famam benam præclarus facinoribus para.

- - - - - - detrahere ausit
Hærentem capiti multâ cum laude coronam.

Crede mihi magno cum desiderio (cui nihil satis festinari nosti) exspectamus Prodromum Tuæ Cometographiæ, antequam hæc ipsa conspiciendam se nobis præbeat. Ergo

Desiderium avens festinationem.

quid

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

- - - - - - quid gaudia noſtra moraris?

Urge Opus; urget enim Te noſtra exſpectatio, nos tædium. Siderum Conditor & Rector Tibi propitius adſit, ut mirabilia ejus opera oculos ad videndum habentibus exhibeas, & cælum ſpirantes ſperanteſque animas ad verum ejus cultum excites. Cum autem in poſtremis Tuis ſpem feceris plura Te nobis de novo Cometa ſcripturum fuiſſe, hæc à Te exſpectamus. Si tamen id Tibi per Tua aſſidua ſtudia (ſcio enim Te perdium pernocemque Tua agere) facere licet. Cognoſcere cumprimis aveo vel ex Te vel ex Clariſſimo Büthnero, quæ nunc ei de novo Cometa mens ſit, vel demùm

Aſtronomici ſtudii finis.

Büthnerus ab Hevelio initio diſſentit.

- - - - - quæ nunc animo ſententia ſurgat.

Videó enim alios quoque Mathematicos idem cum eo ſentire. Vale.

Cometa vernus cum hyemali unus & idem eſſe putatur.

Hamburgo Dantiſcum die 25. *Aprilis S. V.* 1665. *N.* 9.

S. P. En Tibi, Ampliſſime Heveli! quæ de novo Cometa Hafnia accepi ſcitu digna. Accepi etiam hodie Clariſſimum Concium, Mathematicum Regiomontanum, itidem aſſerere hunc Cometam eundem eſſe cum priori, quod Tu me melius ſcies. Clariſſimus Abrahamus de Grau, Prof. Franequer. in ſuis d. 15. hujus menſis datis literis, hodie mihi redditis, apertè non decidit hanc quæſtionem. Vocat tamen novum Cometam, qui ſibi primùm die 16. 26. Martii viſus ſit, procedens è Pegaſo verſus Caput Andromedæ. At verò celeberrimus quidam Mathematicus die 3. 13. hujus menſis ſcribit tunc Cometam in Pegaſo extitiſſe. Sed cur ego noctuas Athenas mitto? nempe ut Tibi probem integram meam fidem, ſinceritatem & benè de Te merendi voluntatem. Vale diu & feliciter.

Concii Prof. Math. Regiom. ſententia de Cometa verno.

Gravii ſententia de Cometa verno.

Cometa an die 3. 13. Apr. in Pegaſo extiterit.

Gedano Hamburgum die 13 *Maji* 1665. *N.* 5. *adj.* 8, & 9.

HActenus nulla potior mihi fuit cura, quàm ut Tuo aliorumque Clariſſimorum Virorum deſiderio ſatisfacerem, promiſſumque ſolverem, conſcribendo nimirum & edendo Prodromo noſtro Cometæ antecedentis: jam verò opuſculo illo ad binas Tuas multo mihi gratiſſimas reſpondeo, Prodromumque etiam ipſum Cometicum ſimul hiſce, & quidem per tabellarium ordinarium, quò eò citiùs illius Te redderem participem, Tuis ſubjicio oculis. Ex ipſo frontiſpicio ſtatim vides, quid cauſæ fuerit, quòd hæ pagellæ alterius operi haud potuerint annecti; attamen Tibi utique eſſe integrum in eadem materia quidvis etiam ſtatuere, penitùs Tecum ſentio; præſertim, cum certum ſit, intentionem hanc Tuam in commodum cedere publicum. Nefas igitur eſt, ſi hocce laudabile Tuum propoſitum quiſquam vel ſecùs interpretari, vel invidere velet: in me profectò tantum abeſt, ut ſuſpicio aliqua invidiæ cadere poſſit (prout ipſemet noſti, & jam ſæpius cum Nobiliſſimo Domino Pelzio loquutus ſum) ut potius ſuaſor fuerim, quò quantocius Obſervationes ac Sententiæ, quotquot extent, Eruditorum Virorum, eo modo, uti propoſuiſti, à Te ederentur. Quem in finem, ipſiuſque operis eò magis promovendi cauſſâ, promiſſas quoque obſervationes hinc inde ab Amicis acquiſitas, nunc Tibi ſimul communico, ut ſi quid in iis dignum notatu reperiatur Tuis adjicere poſſis. Perge igitur alacriter in ſuſcepto opere, & fac ut quamprimùm illud abſolvas; non mihi ſolùm, ſed, crede, omnibus rerum cæleſtium cultoribus, cumprimis quibus ſcientia naturalis promovenda curæ cordique eſt, facies rem gratiſſimam. Porrò, Generalem Cometæ antecedentis deſcriptionem nullam conſcripſi, *poteris tamen eam ex Prodromo facillimo negotio conſtruere, ſimul ex eo excerpere, quæcunque

Hevelius Prodromum Cometicum Auctori mittit:

Eundem operi iſti adjungi non potuiſſe docet,

Libertatem ſentiendi Auctori integram relinquit,

Inſtitutum ejus approbat.

Ad edendum quamprimùm opus hoc hortatur,

Promiſſas variorum obſervationes mittit,

Opus hoc gratum & utile fore auguratur:

Excerpi quædam ex ſuo Prodromo ea, &c. ut & literæ ſuas operi inſeri permittit:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

cunque visum fuerit, nec molestè feram, si literas meas, dummodo tanti sint pretii, Tuis adjunxeris. De reliquo, ex hocce qualicunque opusculo nunc etiam intelliges ex parte hypothesin nostram Cometarum, tùm quid de variis quæstionibus statuam, nec non quâ ratione Cometarum phœnomena universa & singula rectè & debitè salventur. Tibi verò aliisque Viris Doctissimis, quid de his nostris contemplationibus videatur, non dubito, quin, pro eo amicitiæ nexu, quo obstringimur, suo tempore lubens libereque, more Philosophico sis expositurus. De posteriori autem Cometa, quid mihi statuendum sit: an is omninò in Cometographiam rejiciendus, an verò pariter ex parte luci in antecessum exponendus? adhuc hæreo. Quod si tamen Tibi, Amicisque visum erit posterius esse amplectendum, non minus istum laborem perlibenter primâ occasione suscipiam: quò accuratam aliquam illius Descriptionem & Delineationem, imò etiam ipsas nudas observationes, quarum haud paucas possideo, absque omni tamen calculo, qui Cometographiæ reservatur, in gratiam Astrophilorum præmittere possim. Cometam autem hunc à die 6. Aprilis S.N. ad 20. ejusdem mensis exquisitè majoribus nostris Instrumentis æneis, singulis ferè diebus dimensus sum: diutiùs quidem non licuit: quippe dies 21. & 22. nubili prorsus extiterunt, at die 23, licet cælo undique sereno, tamen jam nusquam ejus vestigium deprehendebatur: sic ut eo die planè sese jam subduxerat. Progressus est continuo motu directo, secundùm scilicet Signorum seriem, in dies tamen tardiori à 14. grad Piscium, quantum ego observavi, ad 2. grad. Tauri, latitudinem semper diminuendo. In prima enim Observatione 26° 30. in ultimâ verò tantùm 13° Boream versus removebatur. Ductum itaque planè eundem, infrà videlicet caput Andromedæ per Piscem Boreum, quem initiò die 7. Aprilis S. N. Tibi prædixeram, sequutus est. Ratione capitis, facie planè aliâ, quàm ille prior luxit: nam in hujus capite, beneficio præstantissimi Telescopii, singularia quædam deprehensa sunt, quæ distinctè adumbrare, manuque meâ æri incidere, Deo volente, animus est. Percepi insuper plurimos eruditissimos Viros adhuc in ea esse sententia, hunc ultimum Cometam omninò cum priori esse eundem. Sed profectò, miror, quòd talia statuere audeant, quæ omni rationi prorsus contrariantur, tùm quæ ex solo globo artificiali longè secùs omnibus, quibus ductus tramitis tàm antecedentis, quàm sequentis rectè tantummodo cognitus est, patent. Neque verò Cometa hic, ut nonnemini, de quo scribis, visum fuit, in Perseo extitit, nec eò pervenit motu retrogrado: sed penitùs ex Serpentario sidere oppositò, motu directo prodiit, atque sic infrà Aquilam & Delphinum, per pectus Antinoi, nares Equulei & Pegasum ad cornua usque Arietis ferè viam suam duxit. Clarissimus atque Doctissimus Dominus Büthnerus, communis noster amicus, jam folia quædam de hocce Cometa evulgavit, ex quibus percipio, sententiam suam jam mutasse, atque mecum planè sentire, novum videlicet omninò hunc esse Cometam: non dubito quin pariter reliqui omnes, dummodò rem rectè consideraverint, opinionem arreptam sint mutaturi. Nam multis evidentibus rationibus suo loco debitè demonstraturus sum duos diversos apparuisse Cometas. Denique plurimùm Tibi debeo, quòd tàm varia, non solùm ex literis Illustrissimi Domini Rautensteinii, sed etiam Reverendi P. Curtii, mecum communicare volueris; agnosco inde & Tuum & P. Curtii prolixissimum erga me affectum, cumprimis Illustrissimi Domini Rautensteinii propensam erga me voluntatem, quam ut aliquando vicissim demereri possim, sedulò annitar: interea eos meo nomine aliosque omnes nobis benè cupientes quàm humanissimè salutes, meaque promptissima officia iis offeras, etiam atque etiam à Te contendo. Propediem per Lubecam, cum hâc vice per tabellarium (ut facilè intelligis) haud fieri potuerit, illis quoque, ut & Domino Kirstenio & Müllero, quos pariter meis verbis salutabis, Prodromum nostrum exhibebo; ut sic & horum Doctissimorum Virorum judicium de hocce quali quali opusculo nostro, inter tot curas occupationesque

Rationem Prodromi exponit:

Judicia aliorum de eo liberè sibi indicari postulat:

An Cometæ verni Prodromum præmittere Cometographiæ debeat, Auctorem consulit,

Usum suæ Cometographiæ specialem docet.

Cometæ verni brevis descriptio Hevelianæ:

Ductum ejus Hevelius prædixit:

Diversitas ejus ab hyemali,

Hanc confirmat, & contrariam sententiam refutat.

Büthneri de Cometa verno assensus.

Hevelius gratum animum in Rautensteinium, Curtium & Auctorem testatur.

Exempla Prodromi sui amicis promittit,

Ut judicia eorum exploret.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Hoog.
107 B 47

neſque feſtinanti calamo conſcripto impetrare non nequeam. Vale & me amare perge.

Poſt ſcriptum.

Has dum obſignare volebam, Tuæ mihi gratiſſimæ die 25. April. St. Vet. datæ exhibentur. Gratias denuò Tibi debeo pro literis Clariſſimi Bartholini, ut puto, mecum communicatis. Libenter ſcirem an meas die 3. Apr. S. N. ad illum datas acceperit. Oblitus ſum tibi ſignificare, nuper die 4. Maji S. N. veſp. horâ $11\frac{1}{2}$ globum haud vulgarem igneum, ut milites noſtri certò aſſerunt, ex aëre hîc Gedani magno cum clangore decidiſſe.

Globus igneus 4. Maji ad Gedanum ex aëre lapſus.

Obſervatio Cometæ Anno 1664. & 1665.

Coloniæ ad elev. poli gr. 51. *& Leodii ad elev. poli gr.* 50. 46.

Obſervationes Colonienſes & Leodienſes Cometæ hyemalis.

HIc Coloniæ primùm viſus eſt 13. Decemb. deinde per intervalla ſerena die 22. Decemb. neutro die à me obſervatus 22. Decemb. accuratè obſervatus eſt Leodii horâ 4. matut. quando elevabatur ſupra horizontem gr. 14. 36. & cum Spica Virginis & ſtella, in oculo Corvi ferè conſtituebat unam lineam rectam: diſtabat autem ab illa in oculo Corvi gr. 16. 43′. à Spica Virg. gr. 36. 35′. à Corde Leonis gr. 43. 3′. Cauda recta projiciebatur verſus Cor Hydræ, & aliquoties eouſque videbatur pertingere, diſtabat autem Caput Cometæ à Corde Hydræ gr. 31. 15′.

Ego eum primùm vidi nocte natalem Domini inſequente, id eſt, 26. Decemb. manè circa quartam, quando jam imminebat horizonti, quo die iterum accuratius obſervatus eſt Leodii in velo Argus, poſt malum 8. circiter gr. conſtituebat lineam rectam cum corde & ſecunda jubæ Leonis, & aliam rectam cum ſequenti, quæ eſt in flexu colli Hydræ, & ea quæ eſt in compage inferioris pedis Leonis. Horâ 12. noctis diſtabat à Corde Hydræ 22. gr. 33′. à Cane majore 39. gr. 5. m. hora 24. diſtabat à Cane majore 38. gr. 55′. à Cane minore 43. gr. 36′. à Corde Leonis 45. gr. 1. min. altitudo Cometæ tunc erat 9. gr. altitudo Spicæ Virg. hora 2. & $\frac{1}{2}$ gr. 23. min. 52. Cauda brevior erat quàm 22. Decemb. & rectà tendebat verſus Canem minorem. Eodem die 26. Decemb. oriebatur hîc Coloniæ ex vaporibus horizontis paulo poſt 11. noſtratem in amplitudine ortiva gr. circiter 55. Cauda nulla diſtingui poterat. Cùm circa Meridianum erat, ultrà 9. gradus non elevabatur. Cauda maximè ſpectabilis erat manè circa horam 3. diêi 27. Decemb. & rectà aſcendebat verſus Procyonem, videbaturque jam crescere, jam minui, ut difficulter obſervaretur caudæ terminus. Cum jam immineret horizonti, à quo plusculum diſtabat, quàm Sirius, ex Cane minore & Sirio & Cometa efformabatur triangulum ad Canem Majorem prope rectangulum, latere à Cane Majore ad Cometam paulò longiore altero. Deinceps ob nubes & nebulas non potuit obſervari.

Die 30. Decemb. circa horam 10. cum paullulùm ſereneretur aër, viſus eſt ſine omni cauda in collo Leporis diſtans à Regel in pede Orionis, quæ communis eſt cum fluvio gr. 9. quot etiam inde diſtare obſervatus eſt Leodii hora 9. veſp. à Cane majore 20. Elevabatur autem tunc Regel gr. 31. 15. min. Cometa gr. 22. Canis major gr. 19.

Die 31. Decemb. circa horam 10. auſtralior ex tribus illis parvis ſtellis in enſe Orionis & Regel & Cometa, & quæ aliquanto lucidior eſt in primo flexu fluvii unam quaſi rectam lineam facicbant, & tunc elevabatur Cometa gr. 27. Regel 30. à Regel autem diſtabat gr. circiter 11. à Cane majore 30. qui elevabatur

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

batur g. 21. eratque rectà infra primam curvaturam fluvii. Et hoc die non videtur obſervatus Leodii.

Die 1. Jan. hora 5. veſpertina & ½. elevabatur Cometa gr. 15. 15′. cum oculis Tauri elevaretur gr. 31. humerus Occidentalior Orionis 16. gr. 36. diſtabat ab oculo Tauri gr. 25. à Rigel 15. Leodii eo die obſervarunt, quod diſtaret à pede ſiniſtro Orionis gr. 15. 42′. ab oculo Tauri gr. 24. 56. ab humero Orionis dextro 29° 26. quando pes Orionis ſupra horizontem erat gr. 11. 46.

Eodem die hora 8. hîc elevabatur gr. 30. humerus Occidentalior Orionis gr. 35. 36. à quo Cometa diſtabat gr. 21. 56. à Regel 15° 36. Et erat in fluv. Eridano in illa curvatura prima, immediatè infra ſtellas illas tres, ibidem conjunctiores, adhuc ſine cauda.

Die 3. Jan. veſperi hora 6. raptim obſervatus eſt ob inconſtantiam auræ, & Lunâ nondum orta iterum viſus eſt cum cauda, ſed multo quàm nuper brevior & ſpiſſiore, ſed in fine latiore, eaque jam ad ortum vibrabatur rectà verſus humeros Orionis. Stella in pede Erichtonii viciniore cornu Tauri, & oculus Tauri & Cometa erant quaſi in eadem linea recta, eratque jam ſupra fluv. prope os Ceti. Hora 7. & ½. elevabatur Cometa gr. 36. 36. & diſtabat à Regel gr. 31. quæ ſtella gr. 22. 45′. elevabatur, oculus Tauri gr. 50. 36. min. à quo diſtabat grad. circiter 26.

Leodio ita ſcripſerunt: die 3. Jan. viſus eſt circa 5. & ½. veſperi habens caudam 10. circiter pedum, quoad apparentiam, averſam de more à Sole, adeoque verſus Orientem protenſam, faciebatque lineam rectam cum utroque humero Orionis, elevabatur ſupra horizontem gr. 29. 46. diſtabat ab oculo Tauri gr. 23. 43′. ab humero ſiniſtro Orionis 29. gr. 34′. à Lucida in ore Ceti gr. 8. 36. pes ſiniſter Orionis elevabatur gr. 9. 26. fuit igitur ante os Ceti diſtans ab eo gr. 3. 36 infra æquatorem gr. 2.

Ab hoc tempore hîc Coloniæ viſus non eſt uſque ad 7. Jan. Leodii tamen viſus eſt 5. Jan. horâ 6. veſpertinâ iterum caudatus paullò occidentalior, quam ſtella in ore Ceti, à qua diſtabat gr. 0. m. 55. iſta ſtella videbatur per caudam Cometæ. Cauda erat protenſa verſus ſiniſtrum genu Tauri. Diſtabat Cometa ab oculo Tauri gr. 25. 55′. à Lucida ſupra caput Arietis gr. 23. min. 12. à cornu Tauri communi cum pede Erichtonii gr. 42. m. 0. Altitudo Cometæ ſupra horizontem gr. 41. m. 10. hora 6½. altitudo pedis Orionis gr. 18. m 0. Oculus Tauri, ſtella in ejuſdem pectore, erant in eadem linea cum Cometa.

Die 7. Jan. hîc iterum raptim obſervatus eſt ob inconſtantiam auræ, circa ſextam cum cauda majore quàm nuper, qui vibrabatur uſque ad ſtellas conjunctiores in armo Tauri, eratque corpus Cometæ in medio 4. ſtellarum in capite Ceti, quæ faciunt quaſi Rhomboidem hora 7. elevabatur Cometa gr. 42. 12. Oculus Tauri 49. à quo videbatur diſtare grad. 32. à Regel 43.

Leodio ſic ſcriptum eſt: Viſus eſt Cometa in capite Ceti inter oculum & ſtellam in capillamento: cauda erat protenſa verſus duas auſtrales in ſectione Tauri. Propter intercurrentes nubes non potuit undequaque exacta fieri obſervatio, per lucida tamen intervalla aliqua obſervata ſunt. Diſtabat Cometa ab oculo Tauri gr. 29. m. 23. hora 6. & ½. ſiniſter pes Orionis, os Ceti & Cometa videbantur eſſe in eadem linea recta. Diſtabat à pede Orionis gr. 41. m. 50. hora 9. & ½. ab oculo Tauri gr. 29. 28. min. Nec plura Leodio accepimus.

Die 8. Jan. veſperi ſtatim viſus eſt, atque aliæ ſtellæ prodierunt, & paulò poſt elevabatur gr. 43. 45. min. Oculus Tauri 36. circiter quia nubecula inter capiendam altitud. intercurrit. Hora 9. elevabatur Cometa grad. 37. 45′. Oculus Tauri 55. gr. diſtabat Cometa à Regel gr. 47. Cauda erat longa 22. circiter grad. hora 12. & ½. occumbebat iiſdem ſtellis quibus conjunctior erat, ſed intra vapores, in quibus evaneſcebat.

Die 12. Jan. erat in pedibus Arietis, nam cornu Arietis & occidentalior ſupra lineam Æquinoctialem poſt lucidiorem Ceti cum tribus Stellis, quæ ſunt in ea-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

in eadem linea recta versus eclipticam, & Cometa, ferè faciebant unam lineam rectam, Cometa tamen plus declinabat ad Occidentem. Elevabatur grad. 47. distabat ab oculo Tauri gr. 35. 3′. ab humero Orientaliore Orionis gr. 36. 36. à Lucida Ceti gr. 14.

Die 14. Jan. fuit in ipsa quasi ecliptica, distabat à lucidiore Ceti gr. 16. min. 10. ab oculo Tauri gr. 35. 26. qui elevabatur gr. 43. 36. distabat à Lucida in capite Arietis gr. 12, 15′. elevabatur Cometa gr. 49. 33′. Deinceps tardissimè progressus est, & hæsit inter Arietem & Linum piscium, nec ulterius aliquid observatum est cum aliqua cura. Visus adhuc est 5. Febr. sed valdè obscurè, deinceps fuit turbidum cælum usque huc ad 11. Febr. quo hæc scribo, exspectans vicissim aliquid notabilioris Observationis.

Addo Observationum quasi compendium, ut obiter calculavi & correxi 22. Decemb. hora 4. matutina longitudo fuit 27. gr. ♏. latit. australis 31. gr. decl. austr. 27° 27′. horâ 2. matut. longit. 2. gr. ♏. Latit. 43. 46. Decl. 29. gr. 30. Decemb. circa 10. vespert. longit. gr. 13. ♐ Latit. 40° 36. Declin. 18°. 31. Dec. vesperi long. 0. ♐ latit. 35. decl. 13. 30. min. 1. Jan. Longit. 26. 18′. Latit. 30°. Decl. 10. gr. 3 Jan. vesperi longit. 15. gr. ♑. Latit. 19. declin. austr. 2. gr. 30. min. 5. Jan. hora 6. longit. 10. gr. ♑. Latit. 12. 36. decl. Borea. 3. gr. 7. Jan. vesperi longit. 6. gr. ♑. Latit. 8 decl. Bor. 5. 36. &c.

Observationes Cometæ conspicui mense Decemb. 1664. *Parisiis à P. Petito Monluciano.*

Observationes Parisienses.

De novo Cometâ monito die 16. Decemb. & ad observationes parato, diebus 17, 18, 19. nubes obstiterunt: die verò 20. circa horam à media nocte quartam trans nubes illuxit aliquantulum, nilque aliud ex eo profeci, quàm certiorari insolens aliquid in ea parte cæli natum esse, in qua nullæ stellæ tantæ magnitudinis essent, quæ albedinem, quam intuebar, possent efficere.

Die verò 21ª. circa eandem horam mihi visus est Cometa caudatus in meridiano, altus circiter 12. gradus distans ab Arcturo quasi 63. & à Procyone 64 gr. circiter, ita ut hunc in triquetra seu reflexu caudæ Hydræ judicaverim.

Die 22ª. eadem hora ejus altitudo meridiana tantisper major visa est, distantia verò à Spica Virg. 35. circiter grad. & a corde ♌ 47°. Unde colligitur tunc fuisse in 28. gradu circiter Virginis: cauda ipsius dirigebatur ad chotum seu brachium Austrinum 69. paululùm supra cor Hydræ. Diebus 23, 24. nubibus aër, & pluviæ hunc absconderunt. Die verò 25. ipsâ nocte quâ Sol justitiæ novus toti mundo illuxit ab annis 1664. ex æra vulgari, cælum undique conspicuum, & ad voluptatem serenum observationibus favit, sic itaque visus est Cometa major stellâ primæ magnitudinis, sed sine fulgore & scintillatione, nec stellas tertiæ classis, quoad splendorem superans. Hunc circumstabant quasi crines albi, qui in caudam lumine pallido niveam, & unius circiter gradus latam, paulatim desinebant, tandemque post longitudinem 8. aut 20. graduum evanescebant. Notandum etiam stellulam sextæ magnitudinis, quæ in antenna navis locatur in globis, trans caudam illuxisse, quæ cauda tantillum arcuata, & ad Horizontem inclinata videbatur. Locus ipsius erat in 3. ferè gradu Virginis, extra Tropicum Capricorni 5½. circiter grad. Siquidem visus est distare à Sirio 42° 26. & à corde Leonis 43. 10 min. à corde Hydræ 21. grad. omnia hæc circumcirca, nec enim tunc majoribus Instrumentis, ob defectum pinnacidiorum ad hanc rem commodorum usus sum, aliàs id acturus, si perstet Cometa. In recta erat linea cum corde Leonis, & illa quæ propior est, & sub corde Hydræ in eadem etiam recta cum Spica Virginis & medio Corvi.

In recta etiam Sirii & inter caput Galli & pedem Unicornis, quas Tycho, & antiqui in summa puppis Argo locabant, rectumque angulum faciebat ab illa ad

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

ad ventrem Leonis, qui ſubeſt Eclipticæ, & Bayero dicitur, ad dextram axillam, ex quibus omnibus collatis locus ipſius ſatis innoteſcit in 3°. Virginis cum Latitudine circiter 42. motus diurnus 6. aut 7. graduum inæqualiter contra ordinem ſignorum. Cauda ſeu totum corpus Cometæ protendebatur rectà ad lucidam caudæ Unicornis parumper arcuatum.

Die verò 26ª. eadem horâ viſus eſt in recta linea per Spicam Virginis & medium 4. ſtellarum Corvi, æqualiter ab illis & capite & pede Corvi ductâ.

In recta etiam per cor Hydræ & linguam Leonis, & in recta per Procyonem, & genua Geminorum, ex quibus judicatur progreſſum fuiſſe ad 28°. circiter Leonis cum Latitudine paulo minore dierum præcedentium: Teleſcopiis non fuit ſpectabilis, ob defectum luminis & corporis, ſicut nec anteà. Si occurrat aliud obſervandum, agemus, idem faciant cæteri Phyſici & Mathematici, ut ex omnium Obſervationibus aliquid veri & novi poſſit oriri.

Diligentia plurium in re literaria juvat veri inquiſitionem.

Cometa caudatus Argo-navis Anno M DC LXV. *obſervatus in Collegio Societatis Jeſu Pragæ ad S. Clementis menſe Januario.*

Obſervationes Pragenſes.

COepit hîc apparere veſperi in decurſu Decembris inſtar ſtellæ nebuloſæ, ſed Cometæ ſuſpicionem ſuſpendit alter Cometa ſub ſigno Corvi, circa tempus matutinum comparens.

1. Januarii notabilior apparuit ad Eridanum fluvium, ſed ſine cauda: fortè propter plenilunium, adeoque dubios adhuc reliquit ſpectatores.

2. Cælo nubibus obducto nil videri potuit.

3. Apparuit, ſed necdum caudatus, ad fauces Ceti progreſſus.

4. Primùm apparuit caudatus, ſed ob nubium denſam conglobationem tempore adeò anguſto ut obſervationem eluderet.

5. Serenato cælo conſpiciendum ſeſe dedit. Inventa autem eſt ejus diſtantia ab oculo ☌. gradus 25. à Plejadibus grad. 23. à crure Occidentali Orionis gr. 35. longitudo caudæ gr. 11.

6. Nubilo cælo non comparuit.

7. Obſervata ejus diſtantia ab oculo ☌. gr. 29. à Plejadibus gr. 23. 30. a pede Occidentali Orionis grad. 41. caudæ longitudo grad. 10.

8. Diſtantia illius ab oculo ☌. grad. 30. a Plejadibus grad. 24. cauda grad. 5. quanquam intra eandem obſervationem cauda variabat, nunc major nunc minor apparens, maxima circa Occaſum.

9. Exiguo tempore intra nubium intercapediem apparuit, modicùm progreſſus: a latere habens ſtellam, quæ eſt ſupra oculum Ceti.

10. Intercalaribus nubibus apparuit exiguus, & ex prægnitis noſcibilis.

Porrò ſemita illius curſûs indicat a ſigno Columbæ Noë, aut Argo Navi ortum habuiſſe.

Cometa hyemalis ſupra Lunam lucet:

Videtur autem eſſe ſuperlunaris ſeu æthereus, & quidem valdè altus, cùm nullam habuerit notabilem parallaxin Horizontalem.

Ille in Lepore viſus maritimis locis mala minari putatur.

Porrò ſi, ut cecinit Manilius, Nunquam futilibus excanduit ignibus æther, & Deo placet aſteriſmis cæleſtibus, utpotè ab hominum inſtitutione & acceptione notis, pro ſignis ſuæ in nos adverſionis uti; ſicut olim Gen. 9. in ſignum fœderis aſſumpſit arcum cæleſtem: cùm hujus Cometæ curſus ab Argo Navi cœperit, & trajecto Eridano in Ceto ſeu Balena deſinat, videtur in mari, aut civitatibus maritimis eventus portendere extraordinarios. Cujus etiam præcurſor matutinus in Hydra prælufit: Si tamen ab hoc diverſus eſt, ex curſu enim ipſo, & ſemita, videtur idem Cometa qui in Decemb. apparuit ſub Corvo circa Hydram, in Januario potuiſſe apparere circa Eridanum, præſertim cùm curſus illius ad initium celerrimus fuerit.

Idem fuit cum illo in Corvo.

Obſervatio

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Observatio Cometæ Constantiæ facta 20. Decembris 1664. per R. P. Lamparter missa.

Observatio Constantienses, & Pragenses.

COmetæ locus apparens, sive visus horâ 4. mat. fuit inter hæc tria signa Australia Corvi, Crateris & Hydræ, ita ut cum stella quartæ magnitudinis in labro Crateris, Corvo viciniore, & stella illa, quæ in ventre Hydræ est, fecerit perpendiculum perfectum. Medius verò quoad latitud. duabus stellis tertiæ magnit. in capite Corvi, à cujus tamen Corvi magis Australi stella in capite distabat quoad longit. ferè 5. grad. aut 4. Barbam (est enim barbatus Cometa) Occidentem versùs longam 12. gr. latam verò circa extremitates 4. grad. extendit, ita ut terminetur proximè infra duas stellas quarta magnit. in ventre Crateris, ejusdem ferè latit. existentes. Adeoque corpus stellæ declinavit ab ecliptica 24. gradibus ab æquatore 25. Cum ejus longitudo fuerit quasi directè sub ipsa sectione eclipticæ & Æquatoris. Altitudo supra Horizontem videbatur esse 15. graduum. In Meridiano autem, quem attigit hora 5. 18. grad., adeoque à nostro Zenith distabat 66. gr. Color est pallidus & albicans, corpus Veneris magnitud. non multùm excedit quoad aspectum. Eadem horâ 4. distabat à Spica Virginis juncta differentia Longit. & Latit. 27. gr. Hæc Constantia. Pragæ verò licet etiam sit observatus, nunquam tamen horridior ac in vigilia S.S. 3. Regum sub vesperum, a sinistro crure Tauri ad dextrum ascendens, Orionis clypeum versus, erat 15. non jam barbatus sed caudatus, & quidem ad 10. gr. ea protensa à parte Meridionali in Orientem, eratque magnit. stellæ quartæ. Ita Pragâ.

Cometa hyemalis in Corvo barbatus.

In Lepore caudatus.

Observatio Cometæ à Mathesi Olomucenâ à 26. Decembris Anno 1664. usque ad 14. Januarii inclusivè Anni 1665.

Observationes Olomucenses.

POst dimidium noctis, quæ diem 25. Decembris, seu Natalem Domini consequitur, horâ tertiâ matutinâ visus est Cometes, & primùm a me observatus Janovicii 5. milliaribus Olomucio, versùs Septentrionem in altitudine poli 40° 56. in longitudine verò, si tabulis credendum, in eodem cum Vienna Meridiano.

Decembr. 26.

Fuit autem distantia ejus, dum quadrante post tertiam meridiaret a Sirio 42° ab Alpharad autem seu corde Hydræ 30° 45'. Adeoque valdè Australis ejus situs, scilicet in velo Argo navis. Caudam ingentem sursum versùs inter Septentrionem & Occidentem projecit, versùs stellam informem tertiæ magnitud. (quæ propinqua Æquatori, & quasi media inter Sirium & Regulum, sive Cor Leonis) ferè illam contingendo, adeoque per gradus nunc quidem 20. nunc 28. nunc etiam 37. radios à Sole receptos ejaculando, constantiùs tamen perseverabat in longitudine graduum 28. Color ipsius Cometæ & caudæ ex albo livescens, quanquam in ortu a vaporibus pipio & rubescente tingeretur. Diameter ejus visualis, Veneris diametrum nonnihil excedere videbatur, si una cum cortice pellucido seu Athmosphæra sua, quâ semper vestitus apparet, accipiatur. Nucleus autem lucidior stellam secundæ magnitudinis æquabat.

Cometæ cauda longissima.

Post dimidium noctis, quæ diem 28. consequitur, horâ item tertia Cometa jam 18° 56. progressus versùs Sirium, adeoque occidentalior simul & Borealior deprehensus est in statione modicum elevatus, supra duas illas in Argo-navis antenna collocari solitas, tertiæ magnitudinis, distantiâ verò a se invicem gr. 3. Habuit igitur cursum ferè Ecliptice parallelum. Distantia ejus a Sirio 23° min. circiter 5. sed a corde Hydræ 30° 36. Cauda ejus (ferè in linea parallela caudæ;

Decembr. 28.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

quam habuerat nudius-tertius) protensa erat usque ad informam tertiæ magnitudinis, quæ versùs Caniculam ascendendo, distat ab Æquatore gr. 9. a Sirio autem gr. 17. 36. Adeoque constans caudæ longitudo fuit 22° 25′. Exindè usque ad Calendas Januarias cælum nubilum observationi invidit.

Januar. 1. Olomucii denuò post 5. vespertinam aperto & serenato cæli vultu Cometa illicò, quanquam jam caudâ truncatus, mihi agnitus in admirationem me excivit, quod post quadriduum jam Eridano tranato in vicina Æquatori ripâ consistentem conspicerem. Quare convocatis aliis Patribus, præsertim Philosophiæ Collegis, observationis testibus, deprehendimus horâ 6 & ¼. locum ejus inter Regel Orionis & Lucidam Ceti, infra tamen Æquatorem, prope duas quartæ magnitudinis in Eridano, quarum Occidentaliorem prorsus eclipsabat. Distantia ejus à Lucida in rictu Ceti 20° 5′. à Regel Orionis 17°. Undè colligitur die 29. Decemb. jam transiisse posteriora Canis majoris, & fuisse in ipso Tropico Capricorni. Die 30. in posteriori pede Lepusculi. Die 31. ultrà & infrà Regel Orionis ad Australiorem ripam Eridani. Cauda aliqua nonnunquam sese evibrabat in Ortum, nonnunquam in Occasum. Hoc ob viciniam Lunæ ex parte Orientali, illud ob viciniam Solis ex parte Occidentali.

Januar. 2. Horâ sextâ ¼. vespertinâ constitit prope informem infra Æquatorem 4° 36. absitam (quâ tamen erat Occidentalior ipse Cometa) inter Regel Orionis & lucidam Ceti, ab hac distabat Cometa 13 32′. Sed ab illo 22° 45′.

Januar. 3. Eâdem horâ jam erat infra mandibulam Ceti, sed adhuc infra Æquatorem, distans à Lucida in rictu Ceti 7° 46. à Regel 28° 37′.

Januar. 4. Eâdem horâ jam attigit Æquatorem distans à Lucida Ceti 3 ab oculo Canri 26°. Sed

Januar. 5. Cælo, ut nunquam ante, sudo atque sereno, ingenti rursùs cauda, sed (uti per Solem ab Occasu viciniorem fieri oportuit) versùs Ortum protensa, omnibus nostris & externis sese pulchrior spectandum exhibuit. Erat hora septima vespertina viciniſſimus Lucidæ Ceti, sed tamen nonnihil Occidentalior. Caudam per ipsam Lucidam Ceti projecit parallelè ipsi Eclipticæ per 19° 25′. usque ad ipsam ferè stellam quartæ magnitudinis post dextrum genu Tauri, distantem ab humero Orionis siniſtro 17° 5′. & ab oculo Tauri 8° 52′ Distantia Cometæ ab oculo Tauri erat (horâ septimâ ¼) 27° 15′. à Lucida in fronte Arietis 23°.

Januar. 6. Nubilum Cælum.

Januar. 7. Cælo rursùm scenam sideream oculis dante Cometa denuò apparuit, & accuratè observatus, horâ sextâ vespertinâ in naso Ceti repertus est. Erat altitudo ejus ab Horizonte quadrante magno observata tunc 43° 54′. at verò horâ 7 ¼. dum præciſè Meridianum transiret, fuit meridiana ejus altitudo deprehensa 46° 36. distantia ejus à Lucida Ceti observata exhibuit 5° 56. à Lucida Arietis 19° 6′. Cauda nonnihil jam imminuta sese extendit adhuc quasi parallelè Eclipticæ, nonnihil tamen versùs Æquatorem declinando, id quod posterioribus diebus semper fuit magis & magis observare. Extendit se autem ad 11° usque ad initium pedum Tauri, usque ad duas illas valdè sibi vicinas quartæ magnitudinis, quæ inter oculum Tauri & Lucidam Ceti interjacent, ita tamen, ut huic viciniores absint tantùm 8° 16. ab oculo verò Tauri gradibus ferè 18. Deinceps a. m. nocte Cometa observatus non multùm incursu suo accelerare visus, & denique cum iisdem stellis fixis paulò post horam primam noctis occubuisse deprehensus est.

Unde ingens ejus hoc tempore altitudo, & super aëream regionem elevatio non obscurè colligitur.

Januar. 8. Horâ 7. 15. rursùs dum Cometa Meridianum transiret, ejus altitudo accuratè & tertiò iterata deprehensa 46° 51. Distantia ejus à Lucida Ceti 7° ½. à stella verò quartæ magnitudinis, quæ in rictu adhuc supra lucidam 5° elevata est, & ad quam caudam Cometa projecit fuit 6° 16. Cauda Cometæ fuit tantùm 6°

10″

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

16. promovit Cometa valdè tardè in curſu ſuo intra diem tantùm duos gradus.

Cælum obductum. Januar. 9.

Horâ ſeptimâ altitudo Mer: Cometæ 48° horâ ſeptimâ ½ altitudo Cometæ 46° 26. Plejadum Mer: altitudo 63° 5′. Diſtantia Cometæ à Lucida Ceti 11° 6′. à Lucida Arietis 14° 30′. Lucidæ Ceti, à Lucida Arietis 23° 30′ horâ 9. meridiante Regel, altitudo Regel 31° 20′. altitudo Cometæ 37° ½. Cauda Cometæ tantum 6°. Januar. 10.

Horâ octavâ ½ Cometa altus fuit 42° cum oculus Tauri meridiaret 46′ ab Horizonte elevatus. Fuit Cometa jam ferè in vertice Ceti. Diſtantia ejus à Lucida in rictu Ceti fuit 30° 20′. à Lucida item Arietis 13°. Cauda Cometæ videbatur nonnihil longiùs ſparſa quàm heri, ſed id ſereniori auræ tribuendum. Januar. 11.

Nubilum. Januar. 12.

Cometa jam fuit in pedunculo Arietis ſiniſtro. Diſtantia ejus à Lucida Ceti fuit 14° 25′. à Lucida Arietis 11° 50′. Cauda 5° tantùm (ſed debilis, uti & ipſe Cometa) portendebatur ab Ecliptica jam notabiliter verſùs Æquatorem declinando. Januar. 13.

Jam ipſam Eclipticam attigit & tranſcendit Cometa horâ 6. altitudo Cometæ Meridiana 51° 4′. deprehenſa eſt. Horâ verò ſeptimâ ½ altitudo Cometæ fuit 48° circiter. Diſtantia ejus à Lucida Arietis 18° & 16. à Lucida Ceti 16° 30′. Multùm jam debilis graditur verſùs cornua Arietis, ubi illum ſpatio circiter unius hebdomadæ extinguendum arbitramur. Januar. 14.

Cum tot ſigna aquatica ex profeſſo adierit, vix dubium nobis relinquit, regionibus marinis atque aquaticis ingentia mala, uti & navalia prælia, & aquarum grandes inundationes, præter morbos & mortes magnorum Principum, & communem aliquam peſtilentiam, quam color lividus & Saturninus, item Hydræ, & ſigna alia quamplurima teſtantur portendere. Deus à nobis mala avertat! Hactenus quidem nunquam terris noſtris, ſed tantùm Indis & Oceano Meridiano verticalis fuit. *Cometa hyemalis maritimis locis triſtia portendere putatur.* *Non Europæis ſed Indis verticalis.*

NB. Illud curioſè obſervandum, Cometam in curſo ſuo, eam figuram expreſſiſſe, ut ſimilis videri poſſet Latinæ literæ G. vel potius falci, aut etiam initiò delineationis alicujus Navigii. *In curſu ſimilis literæ G. vel falci.*

Hamburgo Dantiſcum die 9. 19. Maji 1665. N. 10. ad 5.

TAndem mihi hodiernus tabellarius Prodromum tuum Cometicum attulit, opus, ut à multis me indice cum tædio exſpectatum, ita mihi cumprimis gratiſſimum. Nam & multa jam ex eo, cui percurrendo nonnihil temporis ſuetis laboribus ſuffuratus ſum, didici, pluraque longè diſcam plus otii nactus: &, quæ tua eſt ſingularis humanitas & in me benevolentia, aliquas mihi in illuſtri illo opere partes eſſe vis. *Hevelianum Prodromum Cometicum Auctor accipit lætus.*

Haud equidem tali me dignor honore.

Quòd tamen meum conſilium de præmittendo Cometographiæ Prodromo Tibi ita placuerit, ut in illo Herculeo & Atlantico opere occupatus, hunc quoque ſat moleſtum laborem ſubire volueris, eſt de quo mihi gratuler, ritè me ſilicet & feliciter officio boni Amici (quod nunquam non pro virili exequar) defunctum fuiſſe. Verùm tàm eximii operis laus Tibi in totum debetur. Multa enim profectò de Cometarum Origine, ſitu & motu, tum & parallaxibus ac diſtantia a terra, aliiſque rebus huc ſpectantibus, Tuus iſte præcurſor dicit. Ita majorem exſpectationem cùm tædioſo deſiderio, quod omnem celeritatem accuſat tarditatis, conjunctam, Cometographiæ Tuæ animis omnium in adventum tanti, ut ſic dicam, Legati erectis injecturus, ſi quid ego de his judicare poſſum, certò eſt. *Et cum Cometographia ſimul commendat.* *Deſiderio magno nulla feſtinatio ſatisfacit.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Liber vendibilis.

Hic meret æra liber Soſiis: hic & mare tranſit,
Et longum noto ſcriptori prorogat ævum.

Et quidni is multos doceat multa, dum te multa ante hac non ita certo explorata in aſſiduis & pernocibus obſervationem Tuarum (quarum numerum tot centurias implentem & incomparabilem diligentiam omnis mirabitur ætas) vigiliis didiciſſe nunciat. Diſcent profecto ex hoc libro multa Aſtronomorum, alioqui clarorum & præſtantium multi. Niſi forte quidam reperiantur contumaces, quibus volupe, ideoque ſolemne eſt, omni animi oriſque contentione ἀληθείᾳ νὶ θέσι, & contra apertam veritatem jurata placita tueri, ne cogantur

Contumacia quibuſdam viris eruditis ineſt.

& quæ
Imberbes didicêre, ſenes perdenda fateri

Bullialdus laudatur.

Eximius Bullialdus, ſicut Virum illum undique Doctiſſimum vocare ſoles, qui in ſecunda Cometæ prioris apparitione primo adſpectu a Te diſſenſerat; ſed mox habita die 9. Jan. Cometæ obſervatione, operi Tuo & meo quoque (quicum Vir ille Præſtantiſſimus eandem communicârat) inſerenda, Tibi conſenſerat, plurimum viſo & perlecto Tuo opere gaudebit. Sed & R. D. P. Curtius, qui mihi, proxima occaſione per Illuſtriſſimum Dominum Rautenſteinium non pauca operi meo inſerenda, obſervationes ſcilicet Romæ & Ingolſtadii habitas, miſit. Gaudebit & Clariſſimus Bartholinus, aliique Viri Doctiſſimi & Aſtrophili, Tuam Cometographiam & hunc ejus Prodromum ſolicite præſtolantur. Quos inter erit amor ille literarum & Literatorum Illuſtriſſimus Rautenſteinius, tum & per omnia Nobiliſſimus Heinſius, qui Tibi per me multa cum ſalute, hanc ſuperiori ſeculo de inſigni illo Anni 1577. Cometa habitam Lutetiæ obſervationem, ſi forte Tuo inſtituto nonnihil prodeſſe poſſit, mittit. Atque ita gratulor mihi, me Tibi, pro tam eregiis obſervationibus, operi meo inſerendis (de quibus ut de Prodromo Cometico maximas iterum iterumque Tibi ago gratias) hoc licet alienum hoſtimentum mittere. Tu pro ſolita humanitate, ut Nobiliſſimus Heinſius Te id ritè & grato quidem animo accepiſſe intelligat, facies. Commendavit enim mihi hunc libellum, ut ad Te tuto deferatur proximis literis ante dies decem datis. His adjunxerat autographum Clariſſimi Fornelii Profeſſ. Math. Ubſalienſis, qui Cometam in Corvo & Lepore conſpectum unum eundemque fuiſſe concedit. Difficilem autem aſſenſum motu Cometæ inſolenter inæquali, nec perfecte circulari, ſed per quoſdam veluti anfractus exacto, excuſat, nec non ſe idoneis inſtrumentis deſtitutum eſſe fatetur. An vero nuperrimus Cometa idem cum priori ſit nec ne? haud facile judicatu pronunciat. Cæterum audi, Magne Heveli! quid Clariſſimus ille Heinſius de me ad me ſcribere ſuſtinuerit. *Quas* Tu, inquit, *de Cometis collegiſti obſervationes, eas videre vehementer & hiſce manibus contrectare deſidero. Fac igitur quæſo, ne longa exſpectatione rei optatiſſimæ maceremur, aut potius enecemur.* Ait porro, deprehendiſſe ſe omnino diverſum fuiſſe nuperrimum Cometam ab illo priore, cum curſum plane contrarium inſtituat. Cur autem ego illa quibus Vir ille egregius magnas ſpes de me concepiſſe ſe tectatur Tibi affero? Officium quidem ſinceri amici Tibi, ut ſpero, gratum futurum facio, meque non temere opus hoc aggredi, ſed votis tanti Viri & aliorum obſequi teſtor. Sed forte eo ipſo exſpectationem quoque Tuam majorem reddam. Atque hanc jam ut gravem adverſariam nonniſi maximo ingenii, doctrinæ & rerum Mathematicarum apparatu (quo defectus non ſine metu vobis, quibus jus amicitiæ magnis meritis partum in me magnum eſſe agnoſco, authoribus rem arduam aggredior) ſuperandum, video mihi eſſe oppoſitam. (*b*) Polliceor autem mihi orbis literati & Chriſtiani, de quo benè mereri ſtudeo, benigna judicia. (*c*) Cæterum gratiſſimum mihi fuit legere in epiſtola tua Te mihi facultatem

Adſentit Heveliо.

Rautenſteinius laudatur.

Heinſius laudatur.

Mittit Heveliо obſervationem Cometæ 1577.

Fornelius de Cometa hjemali Heveliо adſcribit.

De verna dubitat,

Heinſius operis hujus editionem urget,

Et vernum Cometam ab hjemali diſtinguit.

a) Auctor impulſu Amicorum ad opus hoc edendum accedit, non ſine metu, tenuitatis ſuæ conſcius,

b) Nec tamen ſine conſcientia ſtudii in bonum publicum & ſpe æquitatis & benevolentiæ publicæ. (*c*) *Heveliana operi huic inſerenda gloriæ illi erunt.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

cultatem dare, non ſolum Tuas literas ad me de argumento Cometico ſcriptas operi meo inſerendi, ſed & quæ velim, ex Tuo libro excerpendi & meis adjungendi. Quâ in re nil fiet quod non in magnam Clariſſimi nominis Tui laudem cedat. Vale, & de meo conſtanti affectu certus eſto; parcique mihi retribue.

Hamburgo Dantiſcum die $\frac{16}{26}$ *May.* 1665. N. II.

Hevelium Prodromi Cometici exemplaria Auctori & amicis grata.

ACcepi hodie rectè faſciculum Tui Prodromi Cometici exemplaria X. præter ea quæ amicis dono miſiſti, continentem. Opportunè ſanè. Cum enim ante octiduum exemplar primum per tabellarium accepiſſem, copia ejus videndi feceram Magnifico & Ampliſſimo Domino Conſuli Mollero, talium aviditſimo & egregiè perito, ac inſigni ſtudio literas humaniores literatoſque proſequenti, tum Clariſſimis Viris, Huſwedelio & Mullero. Sed illa ipſâ die cum è veſtigio exemplar ilud meum ad Illuſtriſſimum quendam Virum Mecenatem meum mittendum mihi eſſet, aliquot ſolummodò horas delectatione eorum ex adſpectu & curſoria lectione Tui libri perceptæ dedi. Ita majus deſiderium in animis eorum, nec non aliorum, ad quorum aures fama libri Tui pervenit, excitavi. *Ignoti* nempe *nulla cupido* animum inceſſit tangitve. Cumprimis verò Clariſſimus Kirſtenius, poſtquam me Prodromi Tui exemplum accepiſſe accepiſſet, literulas ad me heri dedit, quibus fruendi illius copiam dari ſibi ardenter poſtulavit. Sed mox ei per literulas meas, dehinc & voce viva heri rem, prout ſe habet, enarravi. Commodum itaque accidit, ut accepto hodie tuo faſciculo, confeſtim ei, ut & Clariſſimo Mullero deſtinata exemplaria miſerim; quod quidem utrique pergratum extitit. Muneri enim tàm exiria miſerim; quod quidem utrique pergratum extitit. Muneri enim tàm eximio geminam gratiam (*duplex* nempe *eſt bonitas, ſimul ut acceſſit celeritas*, ſicut vetus verbum Publii Syri, ni fallor, & experientia crebra docet) eò ipſo, quod tàm citò illud dederis, conciliaſti. Aderat autem mihi amicus bonæ notæ, cum afferretur faſciculus: qui cum adeſſe Tui Prodromi exemplaria didiciſſet, in argumentum ſingularis benevolentiæ duxit, potuiſſe ſe tria exemplaria redimere. †Cuperet autem ille, ut pariter nuperrimi Cometæ Prodromum in lucem emitteres, ac Cometographiæ præmitteres. Idem judicat & optat Clariſſimus Kirſtenius, eâ de re heri à me rogatus Clariſſimum Mullerum eâdem operâ compellare & conſulere rem eandem volui. Sed cum domi non inveni. Cæterum & prædictus Ampliſſimus Dominus Conſul Mullerus deſiderat Tuas præclaras de Cometis lucubrationes quamprimùm videre. Atque hoc erit, ut firmiter credo, votum Illuſtriſſimi noſtri Rautenſteinii, Nobiliſſimi Heinſii, & aliorum Clariſſimorum Virorum, qui Te Tuaque merito magni faciunt: quorum & ego ſuffragiis calculum meum adjicio. Prodromi enim Tuæ Cometographiæ expectationem ejus Tuaſque laudes non deterent, tædium verò illius detergent. Exemplaria Illuſtriſſimo Rautenſteinio & Reverendo Curtio deſtinata quamprimum fieri poterit, promovebo. ‡Quod ad opus meum attinet, en Tibi quæ iterum ab Illuſtriſſimo Rautenſteinio die 18. & à Nobiliſſimo Heinſio die 13. Maji data, ante biduum accepi. Magis magiſque perſpicio, imò ſentio, gravem illam adverſariam, tantorum Virorum aliorumque magnis meritis Inclytorum, Tuique ipſius, Magne Heveli *(qui mihi hîc præcipuo conſendus es loco) exſpectationem mihi oppoſitam. Porrò ex Prodromo iſto Tuo allegare nonnulla cum Tua laude non negligam, & per omnia integram benevolentiam, & Tuæ mutuæ in me, & Tuis magnis meritis in Rempublicam literariam debitam teſtabor. †Vide verò quid Schepferus de Rudbeckio ad Nobiliſſimum Heinſium ſcribat, cum videlicet nova quædam prorſus aliiſque intentata de hoc argumento Cometico polliceri. (*a*) Erigimur in novas ſpes, nec largorum promiſſorum auctorem invidia deprimemus: (*b*) ſed potius votis cumu-

Ignota non appetimus.

Dat bis qui citò dat.

Prodromum Cometicum Hevelii amici libenter vident:
†Similem de Cometa verno præmitti Cometographiæ optant:

Hujus conſilii uſus.
‡Auctor de opere ſuo ad Hevelium refert:
**Suam erga eum benevolentiam teſtatur:*
†De Rudbeckiana ſingulari circa Cometæ ſententia eum monet.
a) Invidia literarum cultoribus non convenit.
b) Laus vera veræ virtuti debetur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

cumulatum promovebimus ad ſcandendum laudis faſtigium, in quo quemque ſua ponit Virtus repulſæ neſcia ſordidæ, & quæ, ut addit Venuſinus vates:

Virtus à judicio & favore vulgi non pendet.

Intaminatis fulget honoribus:
Nec ſumit aut ponit ſecures
Arbitrio popularis auræ.

Heveliun Auſon in re Aſtronomica maximi facit.

Hæc Tibi, Clariſſime Heveli, principem in Senatu Aſtronomorum deputavit locum. Ut tibi fidem amicitiæ per omnia ſervem, mitto Tibi autographa 4. Tuarum literarum ad me de argumento Cometico datarum. Has enim omnes unà cum Obſervationibus mihi à Te miſſis, meiſque ad Te exaratis literis, præfixo titulo, *Communicatio Dantiſco-Heveliano* (in tales quippe titulos *Communicatio Ratiſbona-Rautenſteiniana*, *Neoburgo-Curtiana*, *Holmia-Suecorum Heinſiana*, *Lutetia-Pariſiorum Bullialdiana*, *Roma-Kircheriana* &c. dividere conſtitui) operi meo inſerere animus eſt. Tu Tua prout libet recognita ad me remitte faveque cœptis. Fac ut publico bono benè & diu valeas, me verò pari benevolentia porrò complectere.

N. 12. *Hamburgo Dantiſcum die* $\frac{19}{29}$. *Maji* 1665.

Hamburgenſes Bibliopolæ præcipui.

Kirſtenius Heveli ſingulari ratione amicus.

ILla X. Prodromi Cometici exemplaria extemplò diſtraxi. Socii noſtri Samuel Konigius & Zacharias Hertelius multas mihi egêre gratis datis aliquot exemplaribus. Clariſſimi Viri Kirſtenius & Mullerus deprædicare ſatis laudes Tuas, de tàm pretioſo & docto munere, Tuaque inſigni humanitate gloriantes, nequeunt. Cum illo ſatis diu heri in Bibliopolio Königiano locutus ſum. Plenus certè eſt Optimi in Te affectûs, plenoque ore & corde laudes meritas Tibi admetitur, Teque omnes alios vias & ſemitas Cometarum inveſtigandi rationem docuiſſe fatetur. Verbo, tribuit Tibi quod debetur præclaris Tuis meritis. Jam jàm accipio Literas à Clariſſimo Bullialdo die 22. Maji ſcriptas, quibus mihi facultatem ea quæ mecum de Cometa communicavit, libro meo inſerendi concedit. A Reverendo & Celeberrimo Viro Athanaſio Kirchero ſingularia quædam heri accepi. Ita & is, ut & Ricciolus & Curtius Socii celeberrimi, meum illud opus augebunt ornabuntque. Tua in illo, MAGNE HEVELI, familiam ducent, etſi de ordine communicationum necdum certi quidquam ſtatuere potuerim. Sed omnes norunt quo loco ſit in orbe Aſtronomico habendus. Pro jure amicitiæ mitto Tibi excerptum ex ſcripto Gallico de Di-Cometa, & Tri-Cometa, ut judicium tuum de his cognoſcam. Proximè Tibi miſſurus ſum, ut ſpero, exemplum literarum ad R. P. Curtium, cui ad illas, nuper Tibi manu qua datæ erant miſſas, reſpondebo, ita ut Obſervationem ſive Theoriam Cometæ Ingolſtadienſem in multis cum tuo Prodromo convenientem illi exhibeam. Quod reliquum eſt, Humaniſſime Vir, illud ſolum ad ſummam votorum Tua ex parte deſidero, ut præcipuæ operis mei ſub titulo *Communicationis Dantiſco-Heveliana* parti inſerere mihi Tuâ cum bonâ veniâ liceat obſervationes à Te factas & doctiſſimè fictas, ære Prodromo additas. Clariſſimum Buthnerum meo nomine pl. ſalutabis & de reſponſo monebis. Vale, feliciter age & conſtanter fave.

Heveliani meritis debitum teſtimonium datur.

Opus hoc indies creſcit.

Heveliun in re Aſtronomica maximi Auctor facit.

N. 13. *Hamburgo Dantiſcum die* 2. *Junii Gregor.* 1665.

Impedimenta bonis propoſitis varia objiciuntur.

SPem Tibi nuper feci, miſſurum me eſſe exemplum reſponſi ad illas Curtianas, quas abs Te præſtolor. Sed nondum illud perficere potui, ob moleſta quædam negotia, ſtudiorumque, quorum profecto teneor deſiderio, impedimenta. Hæc verò mihi vel amicitiæ vel etiam officii ratio ſubinde literis operam dare volenti, objicit. Neque etiam inficias eo, me non tàm ſegniorem, quàm remiſ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

remiſſiorem paulo in illis veſtris ſublimibus myſteriis Aſtronomicis per intenſum aliquot dierum præteritorum æſtum redditum eſſe. Certius tamen nunc ſpero, proximè me fidem Tibi factam promiſſi, quam religioſe omnium honeſtatis ab omni ævo amantium more cuſtodire, in parte officii pono, præſtiturum juvante Deo. Interim hæc pauca accipe, †quæ nupera mea vota de exemplaribus Tuarum obſervationum Prodromo Cometico inſertarum tot quot libri mei exemplaria imprimentur, (ſiquidem id ſine Tuo incommodo fieri poſſit) mihi largiendis, & ære meo comparandis in memoriam revocabunt. Hæc etiam tibi indicabunt, *me jam heri cuidam amicorum bonam libri mei partem, quæ introitum operis & vagas de Cometis hinc inde allatas narratiunculas continet, in Hollandiam deferendam, per Dei gratiam, tradidiſſe. ‡Id enim Amici à me adhuc reluctante, & opus ſaltem ad menſem unum atque alterum dilaturo, ardentibus & validis precibus extorſerunt. Jam Communicationes illæ ex ordine ſequantur neceſſe eſt. His omnibus Tua communicatione inter primas poſitâ, inſigne ornamentum Tui Clar. nominis ſplendor conciliavit. *Fac itaque ne diu vota noſtra moreris. Exemplaribus illarum Obſervationum non tàm cito indigeo, dummodò mihi Tua voluntas quamprimum ſit perſpecta. Iconiſmi etenim illi, etiam poſtquam exemplaria, de quorum numero necdum quicquam decrevi (hìc nempe in ponendis illorum rationibus rerum quoquè mearum rationes mihi erunt advocandæ in conſilium) fuerint perfecta, imprimi, ſaltem iis, ubi præſto fuerint adjungi facilè poterunt. Ego autem breviuſculas notas numeros iconiſmorum explicantes, & Tecum brevi communicandas, adjiciam: quandoquidem mihi pro ſingulari Tua humanitate, ea quæ mihi placuerint, ex opere Tuo excerpere & meo inſerere integrum eſſe voluiſti. Clariſſimis Viris Huſwedelio & Mullero, nec non egregiè docto Viro Juveni Henrico Syvero, Mathematicarum ſed & aliarum Philoſophicarum diſciplinarum, Tuique nominis Illuſtriſſimi cultori eximio, his diebus adfui, cumque illis de Prodromo Cometæ nuperrimi Cometographiæ præmittendo contuli. Conſentiunt Clariſſimo Kirſtenio, & exoptant, quamprimùm Prodromum illum videre. Cæterùm Mullerus iterum iterumque gratiis Tibi de munere Prodromi Tui actis, & plurimâ ſalute adſcriptâ *petiit à me, ut Te conſulerem, annon p. 7. lin. 18. pro conjunctione Solis oppoſitio ſubſtitui debeat, cujus ibid. lin. 9. & p. 6. lin. 19 feciſti mentionem? Quæſivi hac occaſione paulò poſt ex Syvero, annon ibi putaret aliquid eſſe mutandum? Idem planè ad hoc reſpondit, de quo me Mullerus monuit. Percepi autem illos velle de nonnullis Te conſulere. Hoc enim Tibi fore gratum literis Tuis indicibus affirmavi. Quod reliquum eſt, en Tibi nuncium ab Illuſtriſſimo Rautenſteinio noſtro ad me de novo Cometa die 22. Maji viſo, nudius tertius perlatum. De quo quæ ſit Tua ſententia, verbo haud gravatim mone. Clariſſimo Büthnero plurimam ſalutem adſcribo & impertio, ac de literis non minus à docta, quàm amica manu die 17. 27. Maji datis, ad quas nunc reſpondere non poſſum, ſed nec tàm citò, tot aliis laboribus prægravatus potero, maximas gratias ago, meaque promta defero obſequia. Vale Illuſtriſſimum cæli Aſtronomici ſydus in annos quàm plurimos, & radiis Tuæ ſcientiæ tenebras cælo Aſtronomico hìc illìc incubantes feliciter diſcute, mihique & meis ſtudiis conſtanter fave.

Remiſſum animum Viri bonis habeat, nunquam ſolutum ab honeſtis occupationibus.

Promiſſa præſtita.

†Auctor Obſervationum Cometicarum exempla numero exemplorum operis ſui reſpondentia ab Hevelio obtinere cupit,

** Initium Operis in Hollandiam mittit,*

‡ Urgentibus amicis;

** Ideo votis ſuis ab Hevelio quamprimùm ſatisfieri poſtulat.*

Henr. Syverus laudatur.

Hamburgenſes amici conſentiunt in Prodromum Cometæ vernì Cometographiæ præmittendum ab Hevelio:

**Quem etiam de nonnullis dubiis conſulunt.*

Cometa an 22. Maji viſus fuerit?

Büthnero Auctor debitam benevolentiam teſtatur.

Hamburgo Dantiſcum die 5. Junii Gregor. 1665. N. 14.

SI quis, felici graviſſimarum & gratiſſimarum, ſimul rerum peritiâ præſtans, & laude humanitatis, omnibus patentis, adque præſtanda grata officia prona inclytus, multorum etiam longè diſſitorum importunam in difficilioribus quæſtionibus reſolvendis, & ſolida rerum cognitione impertienda diligentiam experiatur neceſſe eſt: Tu certe es, cui conſentiens Virorum Doctiſſimorum vox præſtantiſſimam rei Aſtronomicæ tribuit ſcientiam. *O quam multum heri Clariſſi-

Præſtanter Viros per literas & viva voce meritò conſulimus.

** Kirſtenius ſingulari ratione Hevelio favet.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Clariſſimus Kirſtenius de orbitâ Cometæ à Te monſtrata & certis paſſibus ſignata, tum de motu Cometæ accurate indicato, aliiſque, quæ Prodromus Cometographiæ Tuæ attulit & explicuit, mecum unà iterum gaviſus eſt. Et quis non Tuos iſtos maximos, & inſignes labores, quos unum hominem dies noctesque exantlare potuiſſe merito ſera mirabitur ætas, maximi faciat gaudio cum ſtupore in eis concurrente? Ego omnium hîc minimus, quanto ſtudio intra hoc breve temporis ſpatium ac inter continuos, nec exiguos profectò labores, Tuo Prodromo incubuerint, teſtatur apographum iſtud epiſtolæ nudius tertius ad R. Curtium exaratæ, in qua comparationem Tuarum & Ingolſtadienſium obſervationum inſtituo, & ubi ac quantum conſentiatis quadam tenus exhibeo. Quod ſi qua in re mentem Tuam non ſatis aſſecutus fuerim, *Tuum erit me monere & docere, diſcere ſemper, cumprimis hîc abs Te, certæ fidei magiſtro, paratum. Crede vera dicenti; non pudori, ſed laudi id mihi ducam. ‡Multùm enim profectò intereſt à qua manu ictus, inſtitutio & monitio veniat. †En verò & Prodromi Tui Tuo conſenſu factum quoddam compendium, quod ad obſervationes Tuas ei inſertas attinet. Hanc epitomen iconiſmis Tuis addere, & operi meo, Deo volente, inſerere animus eſt. Sed vide quo candore Tecum agam, dum nihil ſine Te de Te decernere volo. Dabis, quæ Tua eſt benevolentia, operam, ut hæc quamprimum ad me redeant, ne forte retardentur labores mei. A Clariſſimo Gravio Prof. Franequ. hodie multa & egregia, quæ ad rem inſtitutam faciunt, accepi. En Tibi apographum epiſtolæ Kircherianæ. Clariſſimo Büthnero ſalutem plurimam adſcribo, at non reſcribo tot laboribus preſſus. Excuſet velim æquitas ejus dilati officii neceſſitatem mihi invito impoſitam. Vale Vir Humaniſſime & Præſtantiſſime! ac mihi porrò fave.

Heveliani labores admiratione digni.

Auctor comparationem inter Hevelianæ & Ingolſtad. obſervat. inſtitutam ad Hevelium mittit.

** Diſcendum eſt ſemper.*

‡ Auctoritas ubique multùm valet.

†Heveliana rum obſervationum compendium Auctor ad eum mittit.

Obſervationes Dantiſco Hevelianæ ex Prodromo ejuſdem Cometico in compendium redactæ.

OBſervatus eſt eximius hic Cometa primùm à me (Johanno Hevelio) hîc Gedani Anno 1664. Die Solis 14. Decembris St. Gregor. ſub horam quintam, in quadrante Orientali ad Euronotum propè roſtrum Corvi, vix ab coſemi gradu diſtans, Favonium verſus, altus 9. grad. ab Horizonte in 8. gr. Libræ, ſub Latitudine Auſtrali 22. grad. Caput erat ſatis conſpicuum, ſubflavi coloris, luminiſque debilioris, & aliquanto obtuſioris, ut reliquarum ſtellarum, planetarumque. In meditullio ejus lucidius quoddam lumen trium vel quatuor minutorum in diametro, ſtipato alio obſcuriori ac tenuiori ſive capillitio, apparebat. Meditullium corporis animadverſum ex uno ſolo clariori nucleo, ſed ex pluribus particulis ſive corpuſculis, tùm denſioribus & lucidioribus, tùm tenuioribus & obſcurioribus, majoribus & minoribus conſtans, interſperſâ aliâ diverſæ denſitatis ſubtiliori materia, ad inſtar effigiei ſub Numero 1. in Iconiſmo A. delineatæ. Cauda 14. gr. longa, à capite tenuior, ſub extremitate verò magis magiſque divaricabatur, decurrens inter ſtellam, baſin Crateris dictam, & eam borealiorem ſub Cratere, propius tamen baſi. Die 15. Dec. Hora 4. matutina, deprehenſus eſt verſari in 7. gr. 20′. Libræ ſub. 22. gr. 20′. latit. Auſtralis: eratque Meridiana altitudo ad 20. min. imminuta, progreſſus curſu retrogrado, (hoc eſt, contrà Signorum ſeriem) Tropicum verſus Capricorni ſpatio 24. horarum per integrum penè gradum. Caput vix quicquam immutatum videbatur, niſi quòd nucleus & materia univerſa corporis aliquanto ferè conſtipatior lucidiorque per tubum apparuit: ut facies ſub Numero 2. commonſtrat. Cauda verò paulo brevior II. graduum circiter, ſpecie tamen ſatis notabili & luminoſa, aſcendere baſin verſus crateris viſa eſt. Die 16 & 17. Decemb. totum cælum erat nubilum. Sed

Obſervationes Hevelianæ Cometæ hyemalis in compendium redactæ.

Cometici capitis die 4. 14. Decemb. conſtitutio:

Corporis ipſius conſtitutio:

Caudæ ejuſdem conſtitutio.

Cometæ curſus retrogradus.

Die 18. Decemb. Ex diſtantiis ejus (Cometæ) denuò captis, didicimus Cometam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

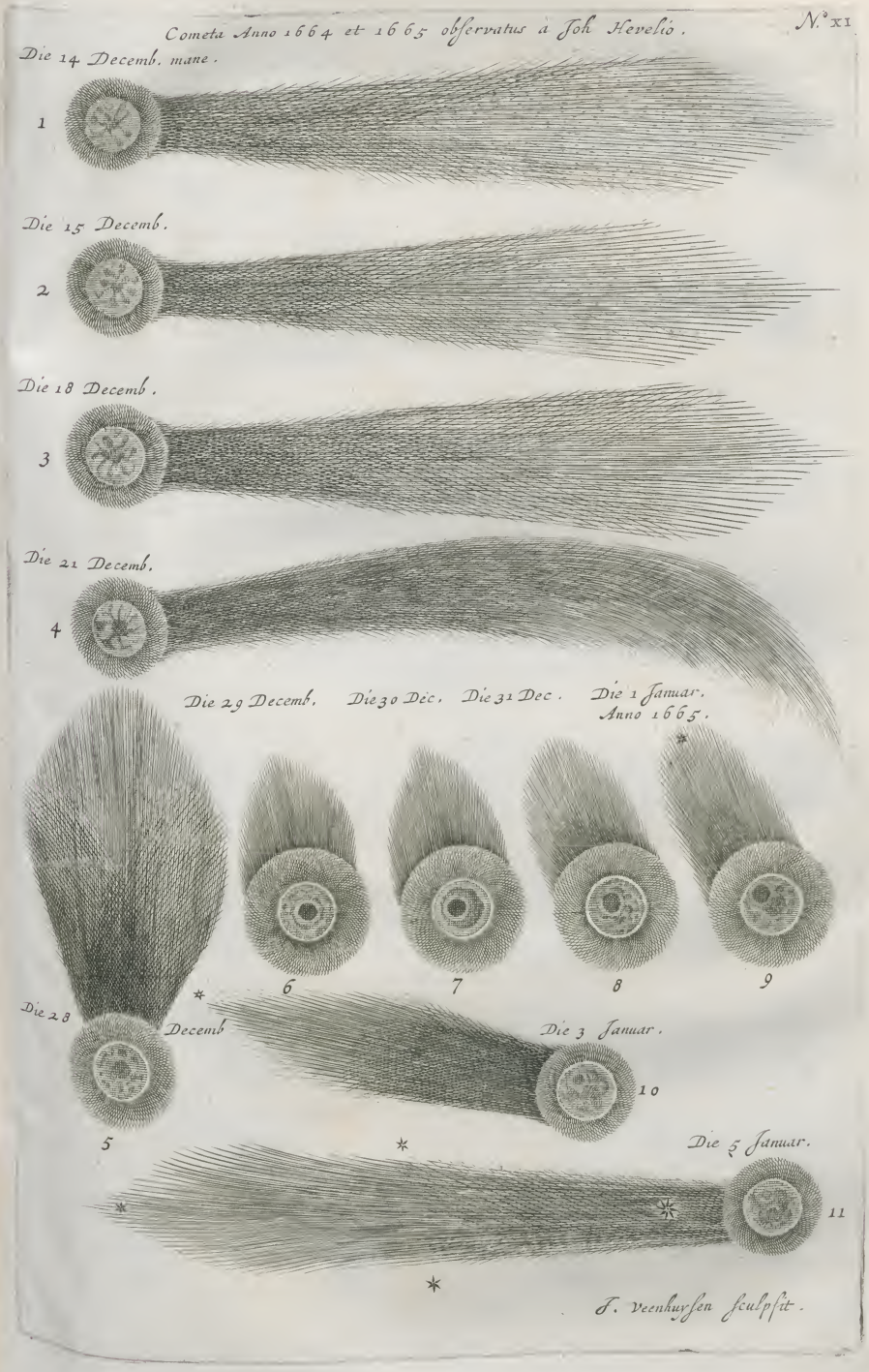

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

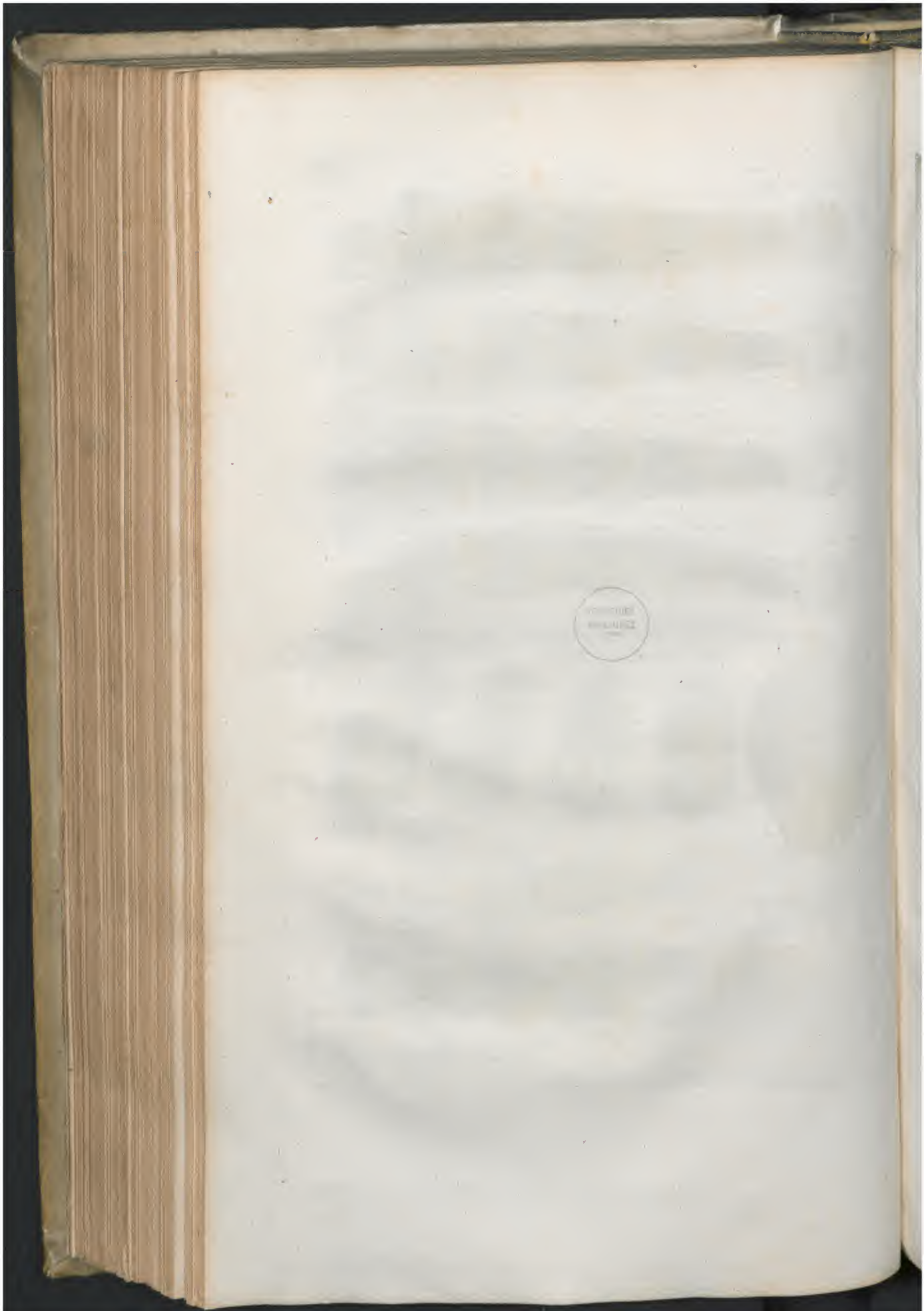

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

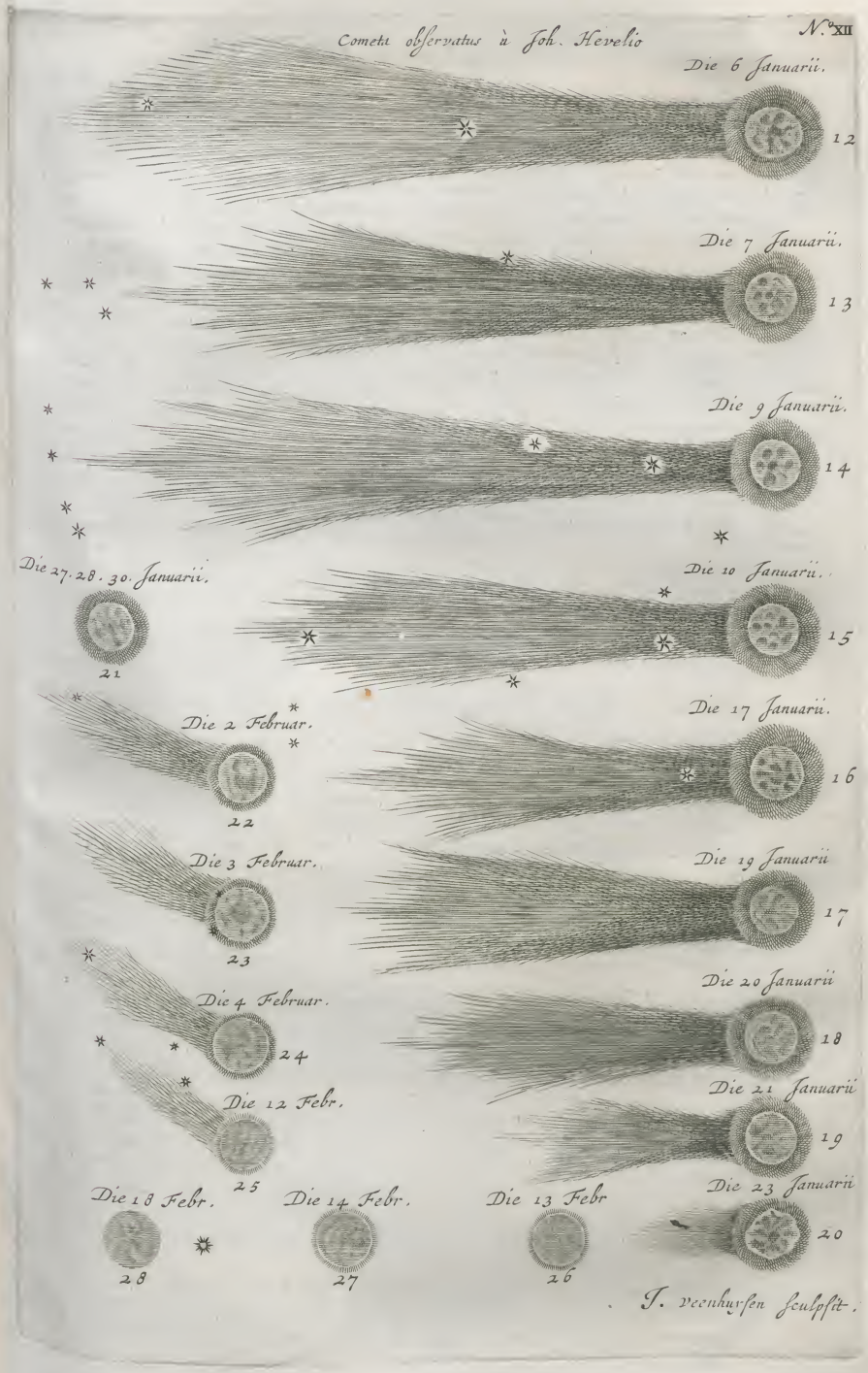

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

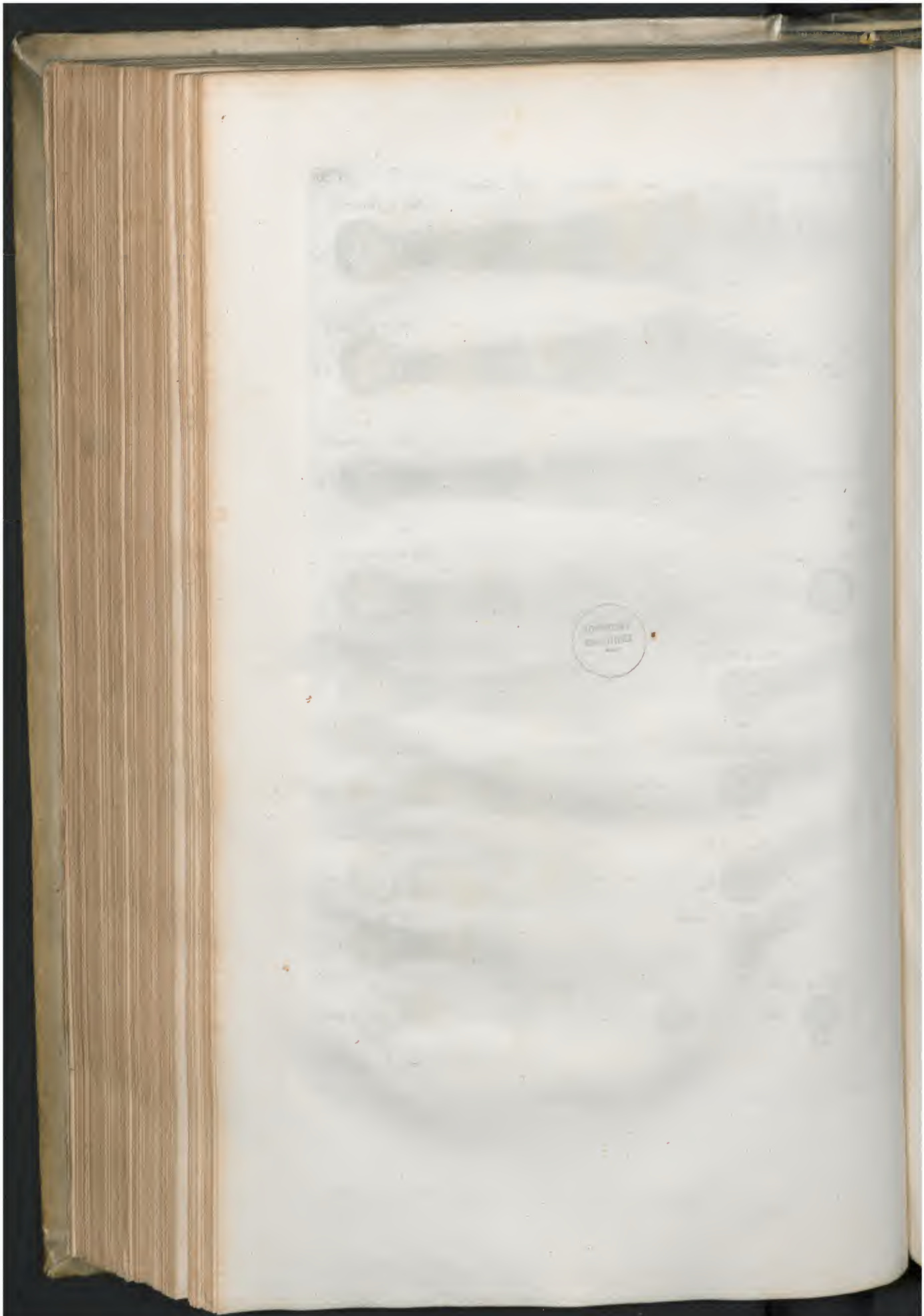

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

metam hora 4. mane in tertio gradu, 45′. Libræ ſub Latit. Auſtrali 25. gr. 36. extitiſſe, atque ſpatio trium dierum 4. gr. 16. motu retrogrado progreſſum eſſe in ſuo tramite, nec non altitudinem meridianam 1. gr. 25. min. imminutam eſſe, Tropicum Capricorni jam ſupergreſſus erat. Caput aliquantillum majus clariuſque apparebat, cujus & nuclei materia pariter plus pluſque condenſari videbatur; prout Numero 3. delineavimus. Cauda 12. gr. æquè lucida ac die 15. protendebatur verſùs Cor Hydræ & Procyonem. Diameter totius Capitis æquabat 15. min. quæ prima die apparitionis vix 12. minuta expleverat.

Cometa Tropicum Capricorni ſupergreſſus:

Die 19 & 20. Decemb. Nubibus cælum erat tectum. At

Die 21. Decembris horâ 4. 15. min. viſus eſt Cometa ſub Cratere † in Hydra in 28. gr. Virginis & latit. Auſtr. 30. gr. Altitudo ejus Meridiana à die 18. decreverat 2. gr. 4′. ſiquidem tantùm 9. graduum 16′. 30″. adhærente refractione reperiebatur. Unde manifeſtum erat, Cometam motu proprio 6 gr. 31′. confeciſſe. Capitis diameter tota ad 18. minuta excreverat, videbatur quoque ferè clarius. Cauda hac die planè inſolens erat: non ſolùm quòd ultrà 22. gr. in Longum, & in latum 1. gr. 36. imò ad 2. gr. ferè excurrebat, ſed quod, ſi accuratè oculos ad eam intenderes, ex parte circa cuſpidem incurveſceret, & quidem concavitate deorſùm, Horizontem ſcilicet verſùs: inſtar illius Anni 1618. aliorumque. Dirigebatur inter ſecundam & quartam à corde Hydræ; ita tamen, ut curvitate in ſecundam à corde magis propenderet.

† Ex Libra tranſivit in Virginem:
Ut in dies declivior, ſic ſucceſſivè velocior factus:
Caput ejus excrevit,
Cauda longiſſima
Nonnihil incurvata,
Ad quam ſtellam extenſa.

Die 22. Dec. Nubila obſtiterunt.

Die 23. Dec. Hærebat ſub Hydra in 22. gr. Virginis & latit. Auſtrali 34. gr. 36. ejuſque altitudo Merid. ad 2. gradus decreverat: quandoquidem non 7. gradus eo die excedebat. Motus verò proprius à die 21. 7. gr. ferè confecerat. Cauda verò inſignis 20 gr. circiter exporrigebatur in directum rurſus ad primam à corde Hydræ occaſum verſùs.

Cometæ conſtitutio & curſus die 23. Decemb.

Die 24, 25, 26, 27. Ne ſemel quidem Cometa emicuit. Verùm

Die 28. Dec. hora 1. illum in Auſtro prope Meridianum vix 6. gr. ſupra Finitorem elevatum detexi, ſitum in puppi ſub clypeo navis in 4. gr. Leonis ſub Latit. 49. gr. 36. Auſtrali, poſtquam confecerat in ſuo tramite immenſum itineris ſpatium 38. graduum. Diameter ejus 22′. ferè deprehenſa eſt. ‡ Caput criſpo ac denſo cinctum erat capillitio, ejuſque nuclei adhuc denſiores. Cauda longitudine 7. gr. ferè * inſtar caudæ pavonis, velut Iconiſmus ſub Numero 5. figuræ A. clarè oſtendit, ad Septentrionem omninò protendebatur.

Immenſum ſpatium in ſuo tramite & in longit. ad 18. 28. Dec. peregit.
‡ Quale tunc caput & quam longam caudam habuit.
**Pavonis inſtar Cometæ cauda.*

† Die 29. Decemb. ſub veſpera horâ 9. 36. Cometa rurſùs 10. gr. altus eluxit, infra ſiniſtrum pedem anteriorem Canis Majoris, in Longitudine 28. gr. 46. Geminorum, & Latitudine 47. gr. altit. Merid. ex globo (cælum enim nubibus obumbratum erat) colligebatur jam ultra 12. gr. excreviſſe, *motus in ſua orbita ſpatio 43. horarum 23. gr. & 46. ferè.

† Cometa ex matutino veſpertinus factus:
* Curſus ejus inſignis,

†Cauda vel potius barba recta ferè ſurſum porrigebatur 1. gr. propemodum. Caput præterea hirſutum, cujus diameter 24′. ‡ in ſui meditullio lucidiſſimum & denſiſſimum nucleum colore ferè igneo exhibebat, qui alia diverſæ denſitatis materia, nucleiſque minoribus intermixtis circumdabatur, ut habet delineatio ſub Numero 6.

†Caudæ & capitis conſtitutio:
‡ In hoc nucleus lucidiſſimus obſervatus:

Die 30. Dec. circa 10. veſpertinam Cometa in collo Leporis deprehenſus eſt perquam lucidus & conſpicuus, barbam 1. gr. à circulo verticali paululùm recedentem ſpargens Euronotum verſùs ad pedem dextrum Orionis. *Caput idem, niſi quòd nucleus ille rotundus intermedius ex centro quaſi dimoveri ad limbum ortivum videretur. Exſtitit in 12. gr. 46. Geminorum in Latit. Auſtrali 40. gr. 16. Aſcenſio Rect. 76. gr. 36. atque Declin. 17. gr. 16. altus in meridie 18. gr. 27′.

* Hic quaſi loco movetur.

Die 31. Dec. Veſperi hora 6. Cometa jam ad 14. gr. ſupra Horizontem aſcenderat, corpore aliquantò imminuto quod ad diametrum, colore verò albicanti, ac ſatis ſplendido. Vix Regel, vel ſiniſtro pedi Orionis vel quicquam cede-

Caput ejus decreſcere incipit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

re videbatur. Faciem nonnisi largior nuclei secessus à centro, limbum versus ortivum, mutaverat. Cauda longitudine 1. gr. ferè versùm medium cinguli Orionis projiciebatur. Qualem sub Numero 8. adumbratum vides. Hærebat horâ 9. vespertinâ in 2.gr. 40. Geminorum, & Latit. Austr. ferè 34. gr. In motu suo aliquantò remissior factus, siquidem spatio 34. horarum, tantùm 11. gr. 10. transierat. Ascensio itaque recta prodiit 66. gr. Declin. 12. gr. 30. Austr. existente ejus altitudine meridianâ hoc tempore 23. gr. 13′. 50″.

Et motus reddi remissior:

Anno 1665. Die 1. Januarii horâ 8. vespertinâ Cometa infra stellulam in Eridano, dictam aliàs tertiam, à primo flexu ad dimidium gradum ferè, versus Libonotum incedebat. Caput ferè idem, ut & materia interioris corporis: nucleus tamen ille major, solidior, lucidiorque, jam aliquantillum à suo pristino splendore remiserat. Locum terminabat Longit. 24. grad. 26. Tauri, & Latit. Austr. 27. gr. 45′. Ascens. Rect. 58. & Declin. 8. gr. 26. Motus itaque diurnus Cometæ extitit. 9. gr.

Et nucleus ille pristinum fulgorem amisisse:

Die 2. Januarii totus erat turbidus.

Die 3. Jan. Sidus illud crinitum emicuit cauda 3. gr. circiter, sparsa ad mediam ferè stellam trium informium ad mandibulam Ceti existentium. Versabatur autem in 14. gr. 26. Tauri & Latit. Austr. 19. gr. Peregerat in suo itineris ductu 12. gr. 30.

Cauda rursùm fit grandior,

Die 4. Januarii caliginosa nox nullas observationes dedit.

Die 5. Januarii occidente Sole horâ 4. 30. min. affulgente mandibula Ceti, simul Cometam, quod ad popularem aspectum id temporis ab inferiore parte dictæ stellæ 30. remotum occidentem versus conspeximus. Horâ 6 & 7. antequam Luna oriretur, Caput, licet ex parte imminutum, perquam tamen erat conspicuum, nec non cauda ad 14. gr. excurrens, præsertim circa eductionem notabili lumine ac densitate, quali vix hactenùs unquam gaudebat. Extendebatur autem ipsa coma quod ad directionem ad 4. in clypeo Orionis. Nuclei verò illius clarioris vix vestigium amplius supererat, ut sub Numero 11. fig. A. delineavimus. Circa horam 9. mandibula Ceti, Cometa & illa in ore Ceti sub linea ferè recta conspecta est: eratque Longitudo phœnomeni 8. gr. 40. Tauri Latit. Austr. 13′. Asc. Rect. 40. gr. 26. Decl. 2. gr. 26. Boreal. Motus verò prius à die 3. ad 5. 8. gr. 26. & altitudo Meridiana 38. gr. 8′. 45″. observata est.

Nucleus magis magisque debilior.

Die 6. Jan. ab hora 6. ad 11. vespertinam, Caput Cometæ probè adhuc lucidum colore subargenteo 8′. duntaxat apparuit. Nuclei interiores materiaque dissolvi deprehendebantur. Quod ad situm, constituit Cometa eo tempore cum mandibula Ceti & illa in ore triangulum propemodum æquilaterum. Cauda 15. gr. egregiè clara decurrens inter stellas in pede & paleari Tauri, ad dextrum scilicet genu, nonnunquam quasi scintillabat fluctuabatque, ac si per intervallum comprimeretur, rursùs dilataretur, novosque veluti radios vibraret ac evomeret. Cometa ipse versabatur in long. 7. gr. Tauri, & latit. 10. gr. 36′. Austr. existente. Ascens. rect. 38. gr. & Declin. 4. gr. 4′. Boreal. Peregit itaque uno die 3. gr. in suo tramite, sub latitudine Meridiana 39. gr. 41′.

Cauda longior, & quidem scintillans.

Die 7. Jan. paulò post horam 4. vespertinam Cometam vidimus capite decrescente, nihilo tamen minus abundè claro, coloris argentei & albicantis: quin etiam nucleis in languidiorem quasi massam coëuntibus: sicuti sub Numero 13. delineatus est. Coma insigniter longa 13. gr. & Lata minimùm 2. gr. & amplius, projecta est ad stellam, quæ sequitur tertiam in armo Tauri. Longitudo autem Cometæ detecta est in 5. gr. 30. Tauri. Latitudo Australis 8. gr. 36′. Ascens. rect. 35 gr. 30. Declin. Boreal. 5. gr. 23. atque altit. Merid. 40. gr. 59′. 4″.

Die 8. Jan. Nubila cælum totum subtexerant.

Die verò 9. Jan. horâ 6. vespertina caput phœnomeni ferè in pristino deprehendimus statu, nec non caudam, nisi quòd aliquanto longior 15. gr. excurreret ad secundam in armo Tauri, occupabat Longit. 2° 56. Tauri, Latit. 5. gr. 46. Austr.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

N.° 13.

Figura obſervat. Cometicar. Gedani fa

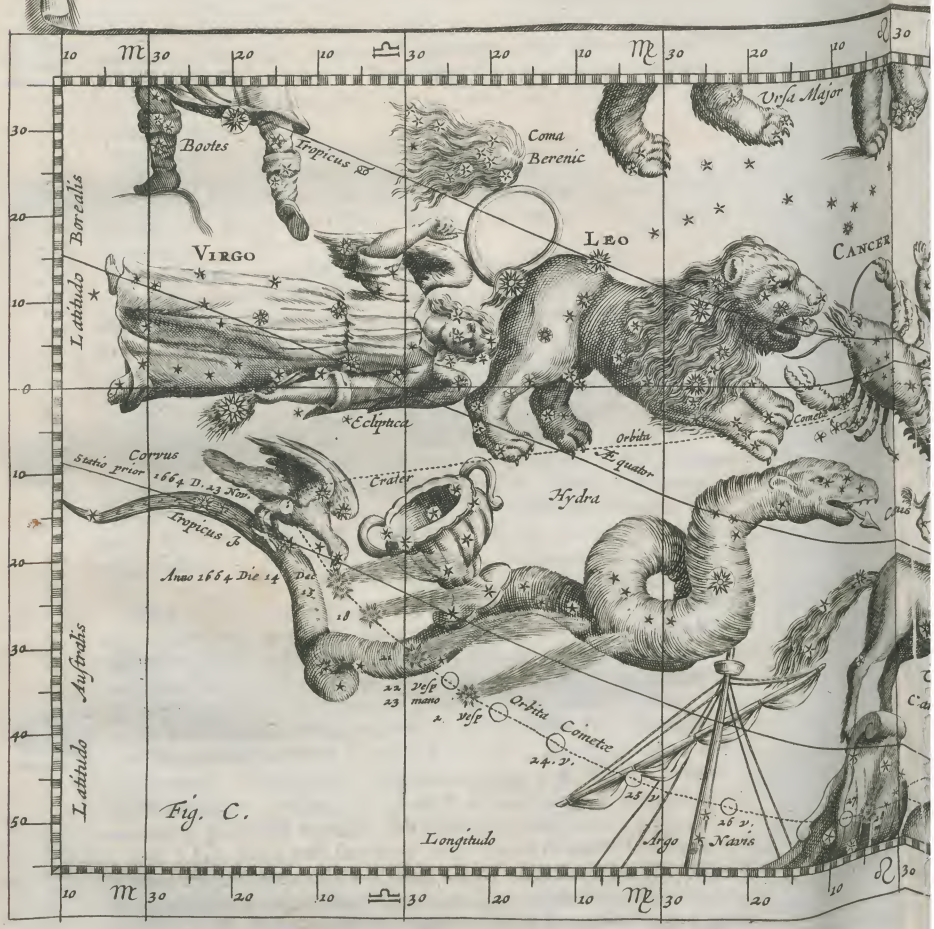

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

ani factar. ad Communicat. HEVELIANAM Pertinens.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
107 B 47

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Auſtr. Aſc. Rect. 32 gr. & Declin. 7 gr. 23′. intervallo verò 2. dierum 3 gr. 45′. emenſus.

Die 10 Jan. poſt 5. veſpertinam obſervatus materiam interiorem capitis plus pluſque diſſolutam, prout ſub Numero 15. adumbravimus. Caudam verò & rariorem & breviorem, 12 grad. tantùm inter ſupremam & ſecundam in armo Tauri decurrentem exhibebat. Longit. ejus tùm extitit 2. gr. Tauri. Latit. 4 gr. 46. Auſtr. Aſcen. rect. 31 gr. & Decl. 8 gr. 11′. motu verò proprio, ſpatio 24. horarum 1 gr. 31′. abſolvit. *Cometæ facies mutata.*

Die 11 Jan. Cometa caput pallidum & ſubobſcurum, minuſque ratione Diametri: caudam verò 18 gr. circiter ad ſupremam & ſecundam ferè in armo Tauri vibratam protulit. Verſabatur eo tempore in 1 gr. 29′. Tauri, Latit. Auſtr. 3 gr. 36. confecto itineris intervallo à die heſterna hucuſque 1 gr. 26.

Die 12 Jan. Semel quidem inter nubes Cometa emicuit cum cauda ad ſeptem octovè gradus rariori, ſed protinus à nubibus abreptus eſt, ut nihil amplius certi inſtrumentis deprehendi potuerit.

Die 17 Jan. veſperi Corpus Cometicum aliquantò diminutum, tùm rariori & tenuiori materia præditum: ſicuti effigies ad Num. 16. exhibet, commorabatur in Longit. 28 gr. 26. Arietis, & Latit. 1 gr. ſed boreali: poſtquam à die 10. ad 17. uſque curſu ſuo 6 gr. 14′. confeciſſet. Cauda conſtans 8 gr. circiter, ſubobſcuris & rariſſimis radiis tendebat ad oculum boreum Tauri.

Die 18 Jan. Cælum nobis minimè arriſit. At verò

Die 19 Jan. cadente Sole, obſervationes rurſùs continuatæ ſunt. Caput multùm decreverat, lucidius tamen ac ſcintillans apparuit, ſitum autem nucleorum materiæque interioris facies ſub Num. 17. commonſtrat. Cauda debilis 8 gr. & frequenter pariter radians. Long. Cometæ animadverſa eſt 27 gr. 46. Arietis Latit. 1 gr. 45′. boreal. Aſcen. Rect. 25 gr. Declin. 12 gr. 36′. boreal. Ratione motus proprii jam ad tantam redactus erat laſſitudinem, ut à die 17. ad 19. uſque tantùm 10. gradus 4′. trajecerit.

Die 20 Jan. hora 7. veſpertina Caput valdè erat diminutum. Cauda pertenuis & albeſcens 7. gradus circiter ad ſtellam præcedentem in colló Tauri ſub Pleadibus exporrecta. Commorabatur Cometa id temporis in Long. 27 gr. 25′. Arietis, & in Latit. boreal. 2 gr. 12′. in motu verò ſuo proprio vix hac die 27′. peregit.

Die 21 Jan. veſperi Cometa obſervatus eſt capite minore & obſcuriore, tum cauda breviori, duobus tantummodo gradibus longa exſtitit, Luna tamen præſens, maximâ parte, eo tempore iſtam obſcuritatem palliditatemque Cometæ induxerat. Nam protinus poſt Lunæ occaſum, & caput lucidius & cauda longior 4. gr. ferè, ad primam in eductione caudæ Arietis directa, obſervabantur; & quidem in 27 gr. 26. Arietis in Latit. 2 gr. 36′. Bor. confectis in motu proprio, 24. horarum intervallo 24. min. *Lunæ lumen vicinum Cometæ ſplendorem immi-nuit.*

Die 22 Jan. totus exſtitit nebuloſus. At verò

Die 23 Jan. Cælo arridente Cometa noſter denuò animadverſus eſt, corpore admodum tenuis debiliſque: caudæ verò vix veſtigium apparuit: prout ex Fig. B. ſub Numero 20. patet. Quod ad popularem adſpectum autem, caudâ, ut dixi, penè caruit: attentiori tamen obſervatori comam 30′. vel 40′. Helleſpontum verſus projicere viſus eſt. At Teleſcopio conſideratus, caput inſigni lumine, tùm ſpectabili magnitudine adhuc gaudebat: in ſinu ſuo diverſos nucleos, materiamque diverſæ denſitatis fovens, lumine debiliori cinctam. *Cometa exutus cauda ob Lunæ vicinitatem: Caput ejus varios in ſe nucleos & materiam diverſam oſtentavit: Non tamen rotundum.*

Diſcus autem, quod notabile, minimè abſolutam præ ſe ferebat rotunditatem, ſed aſperam, laceratamque, cuſpidibus hinc inde leviter eminentibus. Commorabatur in 27 gr. Arietis in Latit. Bor. 3. gr. motu proprio duobus diebus 41′ conſumſerat.

Die 24, 25, & 26. Januarii continuò ſubobſcuræ noctes extiterunt.

Die 27 Januarii hora octava veſpertina ex unica diſtantia, quantùm acquirere licuit,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Cometa tardus & cauda exutus.

licuit, cognovi Cometam ſpatio quatuor præcedentium dierum 1 gr. 1′ progreſſum eſſe, tùm lineam iſtam rectam, ex ſecunda per primam Arietis ductam, Eclipticam verſùs jam tranſcendiſſe, atque nunc in 26 gr. 46. Arietis, & Latit. Bor. 4 gr. hærere, admodum obſcurum & omni cauda orbatum, propter Lunam vicinam.

Die 28 Januarii circa horam ſextam, utut cælo admodum annuente, adeò tamen imminutus palliduſque, inermibus videbatur oculis, ut vix ægrè per rimulas pinnacidiorum deprehendere Cometam potuerimus. Verumtamen nonnullæ diſtantiæ extortæ ſunt, ex quibus didicimus à 23 hucuſque 1 gr. 20′ tranaſſe: exiſtente videlicet in Long. 26 gr. 30′ Arietis, & Latit. 4 gr. 12′ ferè. Quali ferè facie interior pars capitis tùm reſplenderit, delineatio ad Num. 21 Fig. B. apertè oſtendit.

Die 29, 30, 31, & 1. Februarii nihil certi penitus annotari conceſſum fuit.

Cometa revivi ſcit, ejus conſtitutio & motus.

Die 2 Febr. verò horâ quintâ veſpertinâ Cometa iterum proſperè detectus eſt egregia ſpecie. Animadvertimus itaque à die 23 Jan. ad 2 Februarii phœnomenon trajectione ſua 2 gr. 8′ 25″ & hâc die ultimâ vix 8′ promotum: in Eclipticæ verò Longitudine 26 gr. 20′. Arietis, & latit. Bor. 5 gr. 8′ verſari. Videbatur quod ad latit. Stationarius, maximè in latum jam protendens motum. Caput 3′ imò 4′ capillitio penè exutum, claritate nihil cedebat primæ ſtellæ Arietis. Materia interior erat rarior, & nuclei ferè deleti. Cauda duorum graduum cum dimidio, interdum trium graduum ſed pertenuis, tendens ad ſtellulam in collo Arietis ſub cornu.

Die 3 Febr. horâ ſeptimâ veſpertinâ iterum conſpectus eadem ferè ſpecie quâ heſterno die, ſpatio 24. horarum, tantùm 5′ 3″ progreſſus erat, & hærens in eadem long. 26 gr. 26 vel ſaltem 26 gr. 19′ Latitud. 5 gr. 13′ obtinebat: conſtitutus in una eademque recta cum capite Andromedæ & mandibula Ceti.

Die 4 Febr. horâ ſeptimâ veſpertinâ Cometa vix ultra 4′ progreſſus, caput 3′ vel 4′ referebat, lumine rariori Latit. Bor. auctior evaſerat 3′ ſcilicet 5 gr. & 16′.

Die 5, 6, 7, 8, 9. Februarii ob continuas nives, aëriſque turbas nulla obſervatio facta eſt. At

Die 10 Febr. horâ ſeptimâ veſpertinâ Cometa Tubo optico conſpectus videbatur 26 gr. 40′ Longit. & 6 gr. 20′ ferè Lat. Bor. occupare, & viam reflectere, caput Arietis verſùs.

Die 11 Febr. Cælum nubilum nullam obſervationem conceſſit.

Facies ejus iterum mutatur.

Die 12 Febr. veſperi horâ 6½ Cometa in conſpectum prodiit admodum diminutus, pallidus & ſubobſcurus, ut vix ſtellæ quintæ magnitud. æquipararī potuerit. Loco caudæ radiolum quendam pertenuem & obſcurum primam Arietis & collum verſùs ſpargere videbatur. Situs erat ut cum eadem Arietis & collo ſub cornu triangulum ferè æquicrurum conſtitueret: cujus baſin Cometa & ſtella in collo, reliquæ verò binæ diſtantiæ crura referebant, ita ut ductâ rectâ per ſecundam & primam Arietis in baſis medium incideret. Longit. deprehenſa eſt 27 gr. Arietis, & Latit. bor. 6 gr. 30′ motus autem proprius à 2 Febr. ad hunc 12 Febr. 1 gr. 45′. Ex quibus elucet, quòd jam motu velociori inceſſerit, & ſub ductu ſuo incurvato uno die 13′ confecerit.

Cometa directus curſum incitat.

Die 13 Febr. Tubo deprehenſus eſt Cometa 1 gr. vel paulò plus adhuc à prima Arietis diſtare, hærens in 27 gr. 13′. Arietis: in Latit. 6 gr. 35′ confectis motu proprio 25. horarum ſpatio 14′.

Die 14 Febr. horâ ſextâ 30 min. Cometa quidem conſpectus eſt, ſed ob nubila locari nequivit.

Die 15, 16 & 17, nihil animadvertimus.

Die verò 18 Febr. horâ ſeptimâ veſperi Cometam offendi prope ipſam primam ſtellam Arietis, atque ad ejus ſiniſtram, mediam ſcilicet Capitis Arietis & Plejadas verſùs, vix 5 vel 6′ ab ea ſtella prima remotum. Hinc Longitudo ejus conſta-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

conſtabat 28 gr. Arietis atque Latit. 7 gr. 10′. Boreal. perrexerat motu ſuo directo à 12 ad hanc 18 Febr. per 1 gr. 40′ ſive 1 gr. 42′ ſex ſcilicet diebus ferè tantum cæli ſpatium emenſus, quantum præcedentibus 10. Atque ita motus diurnus ultimo obſervatus exſtitit 21′ cum die 4 Febr. tantùm 5′ procederet. Reſpectu capitis erat pallidiſſimus: nihilominus 2′ circiter in diametro, ſed cauda prorſus exutus: prout ſub ſchemate B. Numero 28 eum delineavimus.

Motus eſſe diurnus varius:

A die 19 Febr. uſque ad 7 Martii per nubes obſervare non licuit: hoc verò die veſperi horâ octavâ Cometam quidem omni diligentia inter aſtra quæſivimus, ſed nullus amplius conſpectus fuit.

Tandem evaneſcit.

Hæc ſunt quæcunque hîc Dantiſci, divinâ affulgente ope, de hoc Cometa obſervare nobis licuit: non quidem ipſæ obſervationes ſextante & quadrante Orichalcicis ampliſſimis debitâ ſollicitudine & diligentiâ captæ, quæ ultrà 450 excurrunt, atque in ipſam Cometographiam reſervantur; ſed eâ ſolummodò ratione, quâ Cometæ loca beneficio majoris globi, motumque proprium ex diſtantiis deduximus. Quæ tamen nihilo ſeciùs, ut puto, ſatis ſunt accurata; prout ſuo tempore calculus noſter docebit.

Obſervationum Heveliauarum numerus.

Hæc ut facilius & certius comprehendere quivis poſſit ac contemplari, tramitem iſtum curſumque Cometæ delineatum dedimus. Ubi notandum, quòd nudi iſti circelli in orbita delineati loca Cometæ ad eos dies, quibus hîc Gedani à nobis obſervari haud potuerunt, ad proportionis ductum motûs diurni, horam ſcilicet octavam cujuſvis diei veſpertinam referant: ut ita velocitas diverſa & motûs decrementum, tùm ubi ſtationarius, ſimul directus fuerit, percipiatur.

Dantiſco Hamburgum die 2. Junii 1665.

Num. 6. ad 10. & 11.

EXemplar Prodromi mei Cometici die 13. Maji tranſmiſſi Te recte accepiſſe lætor: non dubito quin nunc etiam reliqua exemplaria, quæ amicis deſtinavi, acceperis. Rogo itaque ut quantocius illis Amicis honoratiſſimis opuſculum illud tranſmittas, officiaque noſtra porrò offeras, utinam ad guſtum Clariſſimorum illorum Virorum ſit compoſitum: ſed dubito. Nam fateor feſtinanti calamo ob anguſtiam temporis à me eſſe conſcriptum, plurimaque leviter tantummodò eſſe attacta, quæ fuſiori dilucidatione opus alioquin habent. Verùm quæ hac vice lubens præterii, volente Deo, Cometographia ipſa exhibebit. *Eximio Domino Heinſio cumprimis multùm debeo pro benevolo illo erga me affectu, tùm quòd libellum Aſtrologicum de Cometa 1577. mihi communicare voluerit.

Hevelius officioſus in amicos,

De ſuo Prodromo modeſtè judicat.

**Heinſio Hevelius gratias agit de benevolentia ac obſervatione Cometæ 1577.*

Et exemplum Prodromi mittit,

Ego profectò hac vice amorem illum demereri aliter haud poſſum, quàm tranſmittendo in ſignificationem reciproci noſtri affectûs, Prodromo noſtro, quem, ut æqui bonique conſulat, obnixè rogo. Pro communicatis literis illis atque obſervatione Romana gratias habeo debitas, Tibique ea remitto, quæ voluiſti. Referunt illi Obſervatores Romani borealem Cinguli Andromedæ, juxtà quam ſecundus Cometa (ut loquuntur) apparuit, à vero ejus loco ad duos gradus receſſiſſe, alteramque novam in vicinia videri. Verùm hæc obſervatio contrariatur reliquorum omnium obſervationibus. Siquidem † nullus omninò Cometa illorum (ſive duos ſive tres ſtatuas perinde erit) qui à Decembri apparuerunt, juxta borealem cinguli Andromedæ conſpectus eſt. Prior namque in Ariete evanuit, alter poſterior ſub capite, atque ita ad 14. circiter gradus iter carpſit. Deinde ‡ hanc borealem cinguli duos gradus deflexiſſe, multò citiùs affirmatur, quàm probatur. Hoc quidem certiſſimum, ſtellam illam dictam in Catalogis omnium nondum rectè eſſe reſtitutam. Nam ex meis Obſervationibus ad dimidium circiter gradum ſecundum longitudinem aliter ſita eſt. Siquidem diſtantia capitis Meduſæ ab illa ſtella ex calculo Tychonico provenit 25°, 26′, 20″: at verò ex mea obſervatione 25°, 56′, 35″. obſervata eſt.

Obſervationem Romanam & ſententiam de ſecundo Cometa vero dijudicat.

†*Cometa nullus juxta borealem cinguli Andromedæ apparuit.*

‡*Andromedæ cinguli borealis non mota eſt loco.*

Nondum tamen recte reſtituta.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Hinc facilè patet longitud. Tychonicam illius ſtellæ debito eſſe majorem. Non propterea tamen ſequitur, etiamſi locus illius ſtellæ ſit erroneus, quòd ſtella illa debitum locum mutaverit. Plurimæ enim ſtellæ in Catalogo Globiſque inveniuntur (quod tamen ſalvo honore & exiſtimatione omnium dico) quæ correctione indigent, non quòd vero loco fuerint emotæ, ſed quòd nondum fuerint ritè conſtitutæ, ut ſuo loco plenius aliquando in Machina noſtra cæleſti dicetur. Denique novam aliam in vicinia illius borealis apparere dubito. Nam poterit quidem ibidem adeſſe quædam globo nondum inſcripta, ſed non omninò recens exorta: ut hujus generis quamplurimæ per totum cælum inveniuntur, ac ego etiam Globo jam meo feliciter annumeravi. Vale feliciter & meo nomine amicos omnes ſaluta.

Hevelii Machina Cæleſtis.

Hevelius quaſdam ſtellas globo ſuo annumeravit:

P. S. Scriptâ jam epiſtolâ ſuperiore accepi tuas literas die 26. Maji ſcriptas, amoris & benevolentiæ denuò plenas; quem autem benevolum Tuum erga me affectum quomodo demereri poſſim, ſanè neſcio. Interea gratias tibi habeo magnas pro iis omnibus, quæ nobiſcum communicare voluiſti. At literas meas haud opus fuiſſet remittere. Pertinet enim maximè ad veritatem promovendam, ſeriemque rerum ac ſtudiorum cujuſcunque melius apertiuſque intelligendum, ut ea quæ ſcripta ſunt, ſcripta maneant; atque ita meo quali quali judicio optimè facies (ut apertè cum amico candido loquar) ſi amicorum literas planè immutatas omnes orbi erudito exponas, quo cujuſcunque Authoris ſententia, judicium rationeſque, atque ſic diverſitas opinionum rectè omnibus pateat. Literas itaque meas cum proximo tabellario remittam, pleniuſque reſpondebo. Nova illa inventa Clariſſimi Rudbeckii avidiſſimè exſpecto. Vale.

Benevolentiam Auctoris gratam habet,

Eidemque ut Amicorum epiſtolæ immutatas edat, ſuadet,

Et deſiderat Rudbeckiana.

Hamburgo Dantiſcum poſtrid. Kal. Jun. Juliani 1666.

Num. 15. ad 6.

DUm paro ad Te haſce meas, ut officio reſponſi ad Tuas amiciſſimas & eruditiſſimas literas poſtrid. Kal. Junias Gregoriano ſtilo exarates ritè defungar, ſuperveniunt varia impedimenta, quæ parùm abeſt, quin me ad deferendum Tibi ſtudium & officium meum properantem medio in curſu ſufflaminent. Sed vincit ea & è medio ſubmovet amor in te meus, unaque cultus Nomini Tuo magnis meritis in Republica literaria clariſſimo debitus. De exemplaribus Prodromi Tui ritè curatis jam Tibi ſatiſfeci. Obſervationem illam Romanam quod attinet, nudius tertius de ea monui Kircherum, ut, quiſquis auctor ejus fuerit, Tibi nobiſque hîc ſatiſfaciat. Tunc autem & ad Ricciolum literas dedi, & hanc rem itidem monui, ut & ille judicium ſuum ſuper hac controverſia ferat. *Utrique Prodromum Tuum prodiiſſe indicavi, ut & Italia ſciat eum jam Cometographiæ ſpes maximas per orbem noſtrum ferre, † & ſimul ſtrenuè ac feliciter in ſtadio laudis decurrere. Nam de eo certum Te eſſe jubeo, non meo, qui hîc ferè nullus ſum, ſed omnium Doctorum Virorum qui hac in Urbe degunt, nomine. Itaque tanto lubentius illa ex Prodromo excerpta & typos Cometicos à Te doctiſſimè æri inciſos explicatura futuro Operi meo, Deo volente, inferam. Quod quanto ſtudio Illuſtriſſimus Rautenſteinius, Amor ille literarum literatorumque ambiat, Teque ſimul proſequatur, nuperrimæ ejus epiſtolæ incluſum huic apographum teſtatur. En verò Tibi & Bartholinianas! Hodie eas accepi, nec non obſervationes ejuſdem Viri Doctiſſimi, ut & Diſſertationem Medicam Fratris ejus Thomæ, Anatomicorum noſtro ævo facilè Principis, de Cometis: cuncta Operi eidem inſerenda. Sed Romam revertor, ubi tamen nunquam fui. Expendas velim illam Obſervationem, annon novum aliquod phœnomenon illîc locorum fuerit viſum? Certè Clariſſimus Gravius Franequeræ lumen, aliquam lucem, ſi quid ego hîc video, adfert meæ ignorantiæ. Quid autem hâc de re die 11. Martii St. Jul. ad me ſcripſerit, adjunctum apographum docet. Cum deſiderio, ne dicam tædio, Tuam ulteriorem hujus rei explicationem præſtolabor. Literas Tuas nudius tertius in Bibliotheca ædis Cathe-

Officium facturus impedimenta removet.

Auctor Kircherum de obſervatione Romana monet:

Nec non Ricciolum,

**Utrumque de Prodromo Heveliano certiorem reddit.*

† Prodromi Hevel. laus.

Rautenſteinii laus.

Bartholinorum fratrum ſymbolæ operi inſerendæ & laus.

Gravii laus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Cathedralis (cujus cura Eruditissimo illi viro Juveni Henrico Syvero, studiorum & meritorum Tuorum strenuo cultori, commissa est) cum Amicis magna cum voluptate legi. Contulimus, dum globus insignis ad manum esset, Tua singularia cum communibus, quibus gaudemus adhuc, & mirati sumus (erant autem nostrûm plures) illam haud levem, 14. ferè gr. distantiam scil. in designando Cometæ ad boreal. cinguli Andromedæ stellam itinere, cumque tædio illam, quam Te demonstraturum promittis, viam ingredi festinamus. Globos omnes Te correcturum, & nova stellarum lumina eis illaturum, fixasque ipsas meliùs fixurum, jam antehac ex Cl. Buthnero intellexi. Quas Tibi pro hoc beneficio grates nostra & postera referet ætas? Vive proindè diu feliciterque eximium rei Mathematicæ mearumque, si quæ sunt, vel in censum hunc referri possunt, rerum decus. Unum propè exciderat memoriâ de literis Tuis, quarum autographa ad Te nuper misi, ut eas prius videres, quam illæ lucem. Tueri hîc quoque volui officium meum, quô me cogitationes Tuas vicisse video. Neque enim hoc à me postulaveras neque exspectaveras. Quin etiamnum ut aliorum quoque Amicorum epistolas immutatas planè Orbi Erudito, quò cujusque mens & diversitas opinionum tantò melius pateat omnibus, edam auctor mihi es. Sed satisfeci jam hîc officio meo erga alios quoque Amicos. Alioqui major sententiarum discrepantia à me protracta in lucem fuisset. Qua ratione in amicitiæ leges peccasse me credidissem. Fateor autem me omni studio niti, ne fortè à quopiam negligens alicujus, imò diligens cultor omnis officii à quolibet dicar. Puto enim id sacere ad fovendam amicitiam, rem in vita civili maximè necessariam & jucundissimam, mihi præsertim acerbo rerum nostrarum statu. Et propriâ edoctus experientiâ novi sæpè nos vel pro jure amicitiæ, vel multis negotiis pressos calamo effundere ea quæ nollemus in lucem proferri, imò volumus centum servata clavibus intrà claustra silentii & privatos amicitiæ parietes custodiri. Nempe ut in sermone volubilis lingua, ita & in hoc literarum commercio familiari penna præpes artificiosa ista lingua (per quam tot terrarum mariumque immensis dissiti spatiis mutuum, licet mutum miscemus sermonem) haud rarò mentem præcurrit. Cæterum sat benè scio nec Tibi mentem hanc fuisse, ut alicubi in amicitiæ & silentii, quod multa bona habere Græca ante Romanam docuit Sapientia vetus, peccarem: sed tantùm, ut cujusque literis in medium productis sententiam ejus in hoc de Cometis argumento manifestarem. Verumtamen cuique hîc de proferendis in lucem suis aurem vellere officii mei duxi. Hac ratione δεύτερας φροντίδας σοφώτερας, ut Græcorum, *posteriores curas sapientiores*, ut Latinorum fert vetus verbum, habebimus. Et cecinerunt quidem jam nonnulli palinodiam, me solo conscio. Nec mirum. Nam ipse Augustinus, quem nonnemo Sapientissimum Sanctissimorum & Sanctissimum Sapientissimorum dicere non dubitavit, luci, mox relicturus lucem, in illis duobus Retractationum libris, idem fecit. Habebimus tamen hîc sat opinionum, etiam portentificarum, dum quomodo ista Cometarum portenta fiant, moveantur, dispereant, minimùm dispareant, differentes audiemus. Quippe in tanta humani ingenii imbecillitate & rerum difficultate, fieri aliter nequit quin hallucinemur quandoque & vacillemus subinde. Eminentissimus Annalium Ecclesiasticorum Conditor Baronius in capite ferè vasti illius operis, dum diversas de annis & assumtione B. Virginis, castissimæ antè partum, in partu & post partum (quod parergon meritò hîc insero) Servatoris nostri Matris, in cælum, sententias refert, referente Spondano, in hæc verba erumpere sustinuit: „ *Non possumus non vehementer mirari tantæ rei historiam, vel saltem tempus migrationis ejus sic à scriptoribus prætermissum, ut opus fuerit, quid huic vel illi de ea re fuerit revelatum, investigare Tolerandum tamen esset, si omnes æque in eandem sententiam conspirarent, aut si unius vel alterius anni spatio dissiderent. At cum monstrosa quædam inter eos discrepantia reperiatur, quinam potius audiendi erunt?* * Quod si ita comparatum est in rebus fidei, ubi de cælesti hæreditate adeunda agitur,

Syveri laus.

Cometæ situs ab Hevelio designatus alius est à vulgari.

**Heveliana merita in rem Astronomicam maxima.*

Amicitiæ leges cum curâ servandæ.

Amicitiæ laus.

Edenda non sunt privatim & extempore scripta.

Lingua & penna præcurrit sæpè mentem.

Silentii multa est utilitas.

Secundæ curæ meliores.

Sententiam mutare licet.

Dissensus de Cometis ingens.

Baronius laudatur.

Multùm diversas sententias de annis & assumtione B. Virginis recenset.

Et de his addubitat.

**Fidei capita clara S. Scripturæ veritate fundata sint oportet.*

agitur, quid miremur talia in rebus Aſtronomicis, ubi in cælo contemplando & motu orbium ejus inveſtigando, phœnomeniſque in eo obſervandis occupamur? Unicuique tamen convenit, opus, imò neceſſe eſt certa ſequi, ibi præſertim, ubi, ſi uſquam, bis peccare non datur, quia pluſquàm de capite, de ſalute ſcilicet animæ æternæ res eſt. A Te certè multi Viri Docti multa in Aſtronomicis diſcent, quod nonnullos confitentes jam audivi. Sed jam, *Magne Hevelii*! Valè & Salve.

Hevelius multa, clara & firma in re Aſtronomica reddet.

N. 7. ad 12. & 13.

Dantiſco Hamburgum die 10. *Junii* 1665.

Hevelius ſuas & aliorum de re Cometica literas mutari non vult,

Literas illas, quas voluiſti, Tibi remitto, & quidem immutatas. Nam ſicuti jam percepiſti ex meis poſterioribus literis, minimè conducet hiſtoriæ Tuæ cometarum, ut ea, quæ ſemel ſtatuta à quopiam fuêre, deleantur, vel alia ſententia ſubſtituatur. Hæc dum ſcribo binæ aliæ Tuæ literæ die 29. Maji S. N. & 2. Junii datæ mihi traduntur; ad quas quidem hâc vice plenè reſpondere haud poſſum; brevibus tamen hæc te ſcire velim: cum intelligam, quod meis leviuſculis conatibus tantum tribuas, ut etiam Iconiſmos illos Prodromo noſtro adnexos, Tuo operi inſerere ſatagas, gratias habeo de tanto eximio Tuo ergà me affectu: ſed doleo, quòd tuo deſiderio, utut vel maximè velim, ſatisfacere hâc vice nequeam. Iconiſmi enim illi, non ſinè aliquo labore & temporis jacturâ, ut facile intelligis, manu meâ inciſi, præprimis ad Cometographiam pertinent, eique adhuc ſunt ſuo tempore inſerendi, atque ſic denuo ſæpius prælo ſubjiciendi. Idcirco cùm illis adhuc maximè opus impoſterum habeam, tum ne conſumantur, neceſſum eſt, ut operi illi, cui deſtinati ſunt, integri conſerventur. Imò etiamſi eos, illum in finem nunc ſtatim prælo ſubjicere vellem, nullo tamen pacto id fieri licet, antequam tota Cometographia ad finem perducta typiſque exſcripta fuerit: quippe literæ illæ, in tabulis illis A, B, C. immutandæ ſunt, ſecundum illum ordinem in Cometographia ſuſceptum, qui necdum mihi conſtat. Adhæc, cum in ampliori formâ Figuræ iſtæ adumbratæ fuerint, opus verò tuum, ſine dubio in quarto prodibit, neſcio, anne commodius ſit, delineationes illas Tabulis etiam arctioribus exhibere; atque ita poſſunt illæ, quod mihi minimè erit adverſum, à quopiam Artifice iterum delineari ærique incidi. De reliquo rectè D. Müllerus advertit, quòd pag. 7. l. 18. pro conjunctione oppoſitio ſubſtitui debeat. Nam quemadmodum pag. præcedente 6. lin. 19. vides, etiam ex ſubſequentibus, inprimis loco Cometæ & Solis clarè liquet, nunquam mihi aliam fuiſſe mentem, quàm quòd ſcribere voluerim, in oppoſitione: inter feſtinandum verò accidit, quòd conjunctio ſcripta fuerit. Poteris igitur ea, nec non marginale corrigere. Quod ſupereſt, quia ita placet, exemplaria aliquot Prodromi mei, nec non Selenographiam prima occaſione per Lubecam tranſmittam; cujus pretium ordinarium alias eſt 8. Imper. Amicis tamen ac Bibliopolis pro 6. Imper. quodlibet exemplar concedam. De ſcripto illo Gallico, de quo nonnulla mihi communicare Tibi placuit, judicium meum, uſque dum totum opus videre ac perlegere continget, ſuſpendo. Tempus docebit, an verbis facta reſpondeant. Vale, & priſtino amore & favore proſequere.

Suas figuras & obſervationes operi huic inſerendi facultatem Auctori concedit,

Illas ſe in uſum Auctoris inprimere non poſſe aſſerit.

Quædam in Prodromo ſuo corrigi permittit,

Judicium de ſcripto illo Gallico ſuſpendit.

N. 16. ad 7.

Hamburgo Dantiſcum die 6. 16. *Junii* 1665.

Hevelium ſua immutata relinquere auctor laudat,

Accepi recte cum hodierno tabellario literas Tuas die 10. currentis S. N. ſcriptas, iiſque incluſa literarum Tuarum apographa antehac à me ad Te miſſa, in quibus nihil prorſus mutare voluiſti. Adeò in iis quæ de cælo, vel currente calamo commentaris, immobilis, incomparabilium Obſervationum Tuarum, velut cælifer Atlas certus es, ſicut Terram potius quàm cælum

Laudat & ſingularem ejus in re Aſtronomica peritiam.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

lum moveri cum Pythagoræis, & illo primo Prussiæ Vestræ Hipparcho Copernico (cujus ego epitaphium in patria illi Urbe Thorunensi aliquando vidisse me in æde Cathedrali memini) contendis. Quod autem ad aliorum literas attinet, de iis jam Tibi superioribus meis satisfeci. Te in Prodromo p. 7. pro Oppositione conjunctionem Solis errore calami posuisse, quivis æquus & talium peritus, quia & antecedentia & sequentia idem docent, perspiciet. Scriptum illud Gallicum velim mihi remittas, & aliquid de eo judicare velis. Aliud enim exemplum mihi ad illud respondsuro non reliqui. Typos Cometicarum Tuarum Observationum libro meo, qui in folio imprimetur, inserendos libenter habuissem, si fieri id potuisset. Sed æqua & præstitu possibilia ab Amicis postulanda esse, lex antiqua & res ipsa docet. Exemplaria Prodromi cum desiderio exspecto, & brevi Tibi 10. Imper. thaleros numerari faciam Gedani. En quæ Illustrissimus Rautensteinius de Te ad me scripsit die 8. hujus mensis, quæ Tibi fidem facient, quanti Te ille faciat: qualia plura jam antehac à me habuisti. Itaque perge strenuè in Tuis laboribus, quos dies noctesque, in perficiendo insigni illo Cometographiæ opere, exantlas, & ut alter Atlas tantam cæli molem sustines. Deus cæli constantem valetudinem & prosperos successus Tibi largiatur, quo præclaris ingenii Tui monumentis, non tantùm hoc nostrum seculum, sed & secutura cum magno scientiæ Astronomicæ & publicæ utilitatis incremento decores & locupletes! Id Tibi ex animo vovet, Tuoque favori se & exiguos conatus suos commendat &c.

Terræ motus.

Æquus amicus esto.

Et æquum ab eis postula.

Hevelius alter Atlas.

Dantisco Hamburgum die 16. *Junii* 1665.

Num. 8. *ad* 14.

NImiùm sanè (ut pace Tua dicam) benevolo Tuo erga me affectui indulges, dum mihi, conatibusque meis longè majora attribuas, quàm iis omnibus, ut mihi videtur, meritus unquam fuerim. Idcircò eò magis Tibi obstringor, quo minus laudes illæ, quas in me tàm abundè confers, mihi jure competunt. Compendium Prodromi mei à Te concinnatum Tibi remitto: nihil enim inveni, quod contra mentem meam occurrat. Dummodò videas, ut numeri rectè sint descripti, atque correctè imprimantur, cumprimis curabis, ut Signa Zodiaci non characteribus, sed litteris exprimantur. Quid verò mihi de Iconismis meis omninò statuendum sit, jam ex præcedentibus literis percepisti. Benignè igitur Te interpretaturum puto, quòd petitioni Tuæ hâc vice, ob Cometographiam, morem gerere minimè possim. Literæ Tuæ ad Admod. Rev. P. Curtium mihi valdè arriserunt. Agnosco, Te quoque haud modicum temporis Speculationibus Cometarum concedere, Teque Prodromum meum oculo haud fugitivo legisse, sed omnia probè considerasse. Si quæstionem illam mihi propositisses: cur nimirùm P. Limberer priorem Cometam barbatum, posteriorem crinitum & caudatum appellaverit? Sic Tibi respondissem: Non memini quidem rationes has proferendas apud ullum aliquem me legisse Auctorem: verumtamen arbitror haud injuriâ posse ejus generis Cometas hunc in modum nos distinguere. Nam barbatus aliquis, cælum suspiciens, caputque attollens, barbam antrorsum versùs exporrigit, eò nempe, quò iter meditatur. Cauda verò est pars posterior animalis, & semper in cursu sequitur. Hinc jure Cometa ille prior, cum comam contra seriem signorum, in partes scilicet anteriores, quò iter tùm temporis instituebat, projiceret, appellatus barbatus. Deinde, quia sub exitum anni elapsi, & initium currentis, Cometa à plerisque exutus omni ferè jubare, vel barbâ, & solummodò radiis crinibusque in orbem cinctus visus est, meritò dicitur crinitus. Ultimò, vespertinus factus, crines prælongos invertens, atque ortum versùs ad partes posteriores caudam exponens, convenienter caudatus denominatur. Quippe, cùm idem semel susceptum iter strictè contra seriem Signorum perageret, comam verò post se traheret, capite cursui exposito, ut animalia caudam: ideò rectè Cometa is prin-

Auctoris benevolentia Hevelio grata.

Hevelius compendium Prodromi sui approbat,

Circa ejus editionem quædam monet,

Cæptis & studiis Auctoris favet.

Cometa hyemalis barbatus, vernus crinitus & caudatus qua ratione dici possit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Hoog.
107 B 47

cipiò barbatus, in medio ſui curriculi crinitus, & ſub finem caudatus appellatur. Verùm quæſtionem hanc Rev. P. Curtio & Clariſſimo P. Limberer dirimendam relinquo; qui ſine dubio rationes adhuc ſolidiores hujus rei producent. Sed nolo diutiùs Te, aliàs occupatiſſimum, morari, qui non minus occupationibus penè obruor: cumprimis cum accedat deſcriptio & delineatio Cometæ poſterioris concinnanda, ærique incidenda. Exinde ſi impoſterum in reſcribendo aliquantò tardior fuero, nonniſi ſtudiis negotiiſque id adſcribas velim. Vale literarum decus atque ornamentum.

Hevelius Cometæ verni deſcriptionem & delineatio nem parat.

N. 17. ad 8.

Hamburgo Dantiſcum die 30. *Junii* 1665.

MInimè adhuc neglectui erat mihi debita literis Tuis doctiſſimis & humaniſſimis die 16. Junii datis reſponſio. Ut enim in aliis officiis præſtandis cuilibet Amicorum, præſertim præcipuorum, qualem Te mihi & omnibus probis magna Tua merita humanitate condita fecerunt; ita & in reſpondendo ſolenne mihi eſt (abſit jactantia verbo) agreſtem & inhumanam negligentiam fugere. Sed noſti, nos aliquando, quæ tamen eſt quædam noſtra infelicitas, non eſſe noſtri juris, nec ſemper officio hoc vel alio erga Amicum, etiam primi commatis, defungi poſſe. Atque hoc mihi infortunii ab integra hebdomade, ex quo Tuas illas acceperam, obtigit. Niſi tamen dicam jus excuſationis & veniæ utrique noſtrûm hîc competere. Nam quominus Tibi è veſtigio, illis, quæ per communem Amicum Nobiliſſimum D. Pelſium Tibi impertii cum ſalute officioſa, minimè contentus, reſponderem, duo effecerunt, quæ ad utrumque noſtrûm ſpectant. Alterum eſt, quòd adhuc ſummo ſtudio incubuerim adornando, & quàm ociſſimè cum expedito curſore mittendo, Doctiſſimis illis & Celeberrimis Viris Ricciolo & Kirchero Prodromi Tui Cometici prodromo, quod etiam divinâ gratiâ perfeci, adjunctis quibuſdam parergis, vel ex Tuis vel ex aliorum Amicorum literis, quæ commodè textui Tuo adjungere potui. Quo ipſo & illis Amicis, & Tibi cumprimis rem gratam facere volui: Quem finem an fuerim aſſecutus, veſtrum erit judicare. *Ego verè teſtari poſſum, me eum Tibi, quanti Tuum iſtum laborem faciam, tùm & illis una monſtrare voluiſſe. Alterum verò, quòd exſpectarim à quibuſdam Amicis, ea de quibus Te conſulere potius quàm monere vel judicium ferre de Tuo illo ſcripto præclaro (quod Tu quidem ab illis fieri voluiſti) volunt. Nam eorum ſpem à multo tempore mihi fecerant. Sed cum hoc præſtare per alias occupationes nondum potuerint, ego diutius officii mei vicem differre nolui, ne tanti Amici negligens videar. Sunt enim & mihi præter debitam ſcriptionis vicem cauſſæ, quæ me ad ſcribendum impellunt. Ac primùm quidem deſcribere Tibi debeo, quæ communes amici Illuſtriſſimus Rautenſteinius & Nobiliſſimus Heinſius de Te ad me ſcripſerunt. Quæ ille die 18. Junii ad me ſcripſit Tecum communicanda, de accepto ſcilicet Tuo Prodromo ſibi gratiſſimo, non dubito Te ex Nobiliſſimo Pelſio accepiſſe. Poſtrema ejus die 16. Junii, ut & Heinſiana die 24. ejuſdem menſis data, mihi utraque nuperrimè reddita, quæ fuerint, adjuncta apographa docent. Heinſium ego nuper monui, me ex Tuis litteris intellexiſſe, Te illi exemplum Prodromi Tui mittere decreviſſe. Sed accedo ad alia, quæ in Prodromo illo Tuo legi & notavi, & de quibus Te conſulere debeo. Sum enim optimè de Tua humanitate & æquanimitate perſuaſus. Atque ita certò mihi promitto, Te, quibus legibus literati vivant, memorem, non tantùm non ægrè candorem meum & libertatem ingenuo dignam laturum, ſed & me in iſtis, in quibus hæreo, informare non neglecturum. Pag. 3. in illis verbis, *cumque ad Ortum vergentem & retrogradum contra ſcilicet ſeriem ſignorum*, dubium oriri poſſe, indicaſſe Tibi ſufficiat. Alia, ſi opus fuerit, aliàs dabo. Nunc ad Hiſtorica & Chronologica venio, illa ſcilicet quæ ad Cometas pertinent. In his animadverto non pauca examinanda inveniri. Certum eſt paucos Cometas*

Impedimenta multa benevolentiæ ſe oppanunt.

Prodromi Cometici Heveliani Prodromum ſe gratiâ Riccioli & Kircheri compoſuiſſe & illis miſiſſe Hevelio Auctor indicat.

** Hevelio per omnia benevoleutiam debitam Auctor teſtatur.*

Negligens amici ne ſis.

Auctor occaſione Prodromi Hevelium de nonnullis conſulit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

ante Christum natum fuisse ab Auctoribus annotatos. Sed cùm Alstedius sex tantùm annotârit, Eckstormius in sua Historia Comet. 28. minimùm enumeravit: post Christum vero natum ad illum Anni 1618. ducentos amplius iste, cùm ille tantùm 154. putârit. At verò Lavaterus & Keckermannus ab Augusto ad ann. 1556. solùm 117. Ricciolus ab Anno ante Christum natum 480. ad post Christum natum 1618. Cometas 154. numerant. Quanta hìc discrepantia! Sed leviora ista sunt, fateor, quæ tamen, velut in transitu, attingenda erant. Venio ad alia Te propiùs spectantia. Pag. 33. ponis Cometam quadrimestrem Anno Christi 380. apparuisse. Patere, Vir Humanissime! ut discam à Te quis eum annotârit? Augebit enim censum Cometarum, nec à Fasciculi Temporum auctore Rolevinckio, nec à Funccio, nec à Calvisio, nec à Bucholzero, nec à Sigonio, nec à Ricciolo, nec ab Abstedio, nec ab Eckstormio (quos habeo, & evolvi, tres verò postremos in enumerandis Cometis diligentissimos experior) annotatus. Ibidem Cometas semestres ponis 4. scilicet Anno Christi 60, 146, 337, 1240. Ricciolus tantùm tres, inter quos unus tantùm Tuus est, ille postremus. *Quod ad Cometam illum Anno 60. attinet, hunc intelligit Alstedius ponens eum in annum 62. æræ, quam ille, ut & Helvicus, Funccius, aliique Chronologi putant, ‡ veræ, quæ vulgarem biennio superat. In annum 60. æræ scilicet vulgaris ponit eum & Eckstormius, semestremque notat. Funccius & Calvisius nullam durationem ejus describunt, ille ad ann. 62. æræ illius veræ, hic ad 60. æræ vulgaris. Milichius quoque semestrem illum anni 60. sub Nerone pronunciat in Plin. l. 2. c. 25. quem Plinius assiduum dicit. Pronunciat autem Alstedius ut eundem, ita & illum anni 66. (sicut & Funccius ante eum aliique putant secundùm æram veram) qui Ricciolo æram vulgarem sequenti, est 64. fuisse semestrem. Nihil de durationis tempore habent alii, putà Funccius, Eckstormius, qui soli ex illis, quos adduxi, eum annotant. Venio ad Tuum Cometam Anni 145. semestrem. Nullus illorum auctorum ullam ejus facit mentionem. Ita postquam me de ortu & parente ejus certiorem feceris, proli Cometicæ fœcundæ eum, sicut Tu stellas incognitas proli Uraniæ, ut corpora corporibus cælestibus comparare liceat, annumerare non dubitabo. Succedit Cometes Anni 337. inter Tuos semestres ordine tertius. In eundem annum ponit eum Alstedius: ita secundùm æram vulgarem ponendus erit in annum 335. quod innuit Fascic. Temp. & Bucholzer. (nisi tamen uterque, indefinitè putans, in anni 337. initium eum referant, sicut Sigonius facit) exprimit autem Eckstormius, sed tempus durationis non ponit. Ricciolus verò eum prorsùs silentio præteriit. Quartus Tibi Cometa semestris est ille Anni 1240. quem & Ricciolus talem asserit. Alstedius eum notat, at tempus apparitionis non definit. Funccius, Calvisius, Bucholzerus, Sigonius eum non commemorant. Sed nec Eckstormius, nisi ille sit, quem in Ann. 1239. collocat. Illum Riccioli Anno 603. visum Cometam, quem semestrem dicit ex Joan. Prætorio, nullus illorum Auctorum tamdiu fulsisse ait. Ita dum rationes Vestras puto, invenio 6. dum verò & aliorum rationes excutio, reperio 8. Cometas qui senis mensibus durarunt, nempe Anno secundum æram vulg. à Christo nato 60, 64, 78, 145, 337, 603, 906 & 1240. Plures si dentur, investigabo, Deo volente. Unicus restat Cometes, prorsus singularis, octimestris nempe à Te productus, in Annum 375. relatus. Hic puto erit Alstedio annotatus ad Annum 377. à Funccio, Calvisio, Bucholzero & Ricciolo omissus, ab Eckstormio, Sigonio in Ann. 375. positus. At isti de duratione nihil. Annon verò error est in numero? Nam Anno 975. octimestrem annotat Calvisius ex Cedreno, & Eckstormius ex Schosfero, omissum à reliquis. Exspecto porrò abs Te responsum de illo phœnomeno ad borealem cinguli Andromedæ, quod Gravianæ observationi, à me Tibi missæ, pro Tua eximia harum rerum peritiâ & humanitate debes. Si quid interim de hoc phœnomeno ibidem observato Franequera, vel Roma, vel etiam aliunde, quod non immeritò,

Cometarum Catalogi à variis compositi.

Cometa Anno Chr. 380. an quadrimestris?

Cometarum annotatores quos Auctor sequitur.

Cometæ semestres quot ab Auctoribus putentur, & putandi sint?

** Cometa semestris Anno Christi 60. aliis 62.*

‡ Epocha Christi vera vulgarem biennio excedit.

Cometa semestris Anno Christi 66. aliis 64.

Cometa semestris Anno Christi 145.

Cometa semestris Anno Christi 337.

Cometa semestris Anno Christi 1240.

Cometa semestris Anno Christi 603.

Cometæ semestres octo ab Auctore putantur.

Cometa octimestris Anno Christi 375. vel potius 975.

Auctor respondet de phœnomeno ad borealem cinguli Androm. ab Hevelio postulato.

Cometa an mense Majo apparuerit?

ritò, ut vicem officii, spero, accepero, ejus Te mox faciam participem. De Cometa die 30. Maji S. N. Lipsiæ viso scripsit mihi Amicus. De illo die 22. ejusdem mensis ad Ratisbonam viso, jam ante feci Te certiorem. An verò conjiciendum certò sit, observatum tunc fuisse circa Favonium, in extremitate Tauri seu in capite, vesperi circa horam 11. cum hora 10. adhuc fuerit lucidum nimis crepusculum, libenter ex Te discam. Sed vide quàm multiplicentur illustria ista phœnomena. Cracoviâ die 8. Junii à Reverendo Viro D. Wojenscio Canonico Cracov. Doctissimi illius in re Medica, &, ni fallor, Mathematica, Viri filio, ideoque literis humanioribus instructo, perscriptum esse accepi, Cometam ibi ingentem, barbatum, circa horam noctis 11. sæpius visum fuisse. En denique quæ Ratisbona accepi, triduò ante excessum Serenissimi Archiducis Francisci Sigismundi, supra Oenipontem viso. Quid de his omnibus habeas, judicesve velim vel tribus verbis expone, & Vale benè ac prosperè.

Tum & mense Junio. Wojnscius Medicus Cracov. celeberrimus.

Cometa dicitur triduo morti Archiducis ultimi præluxisse.

Dantisco Hamburgum die 8. Julii 1665.

N. 9. ad 15, 16 & 17.

AD litteras Tuas die 16. Junii datas, ob varia negotia brevibus tantùm hâc vice respondeo. Videris mihi Te cum aliis Viris eruditis, adhuc in ea hærere opinione, quòd ad cingulum Andromedæ, juxta Observationem Romanam & Clarissimi Gravii, alium intermedium quendam illuxisse Cometam. Sed ego planè aliter sentio, & persto in sententia: nimirum nonnisi duos tantùm diversos à mense Novembri anni præcedentis hucusque visos observatosque esse Cometas. Largior quidem lubens, Observatores illos Clarissimos aliquod eâ in cæli parte deprehendisse phœnomenon; siquidem ferè eo ipso tempore, probè memini, me pariter tale quidpiam oculis meis percepisse; sed nequaquam tamen istud phœnomenon Cometam extitisse concedo. Conducet igitur, ut hæc quæstio magni momenti funditùs examinetur ac discutiatur: quid videlicet id extiterit, quod Observatores illi solertissimi circa Andromedæ partem borealem deprehenderint? tùm quot Cometæ reverà hoc anno apparuerint? Verùm hæ quæstiones, cum literis hisce brevioribus expediri haud possint, constitui Deo favente, opusculo meo propediem edendo de posteriori Cometa, eas dare demonstratas. Non dubito, quin Tibi aliisque satisfaciam, sententiamque meam cum reliquorum observationibus optimè conciliem, quin etiam commonstrem, quid istud fuerit, quod mense Majo tam Ratisbonæ, quàm Warsaviæ instar Cometæ observatum est. Exemplaria Prodromi mei 16. tùm 1. Selenographiæ. 1. Mercurii. 1. Saturni & 1. Epistolarum jam Lubecam transmisi, quæ à N. Hamburgi accipies. Decem illos Imperiales hesternâ die hîc rectè accepi. Scriptum Gallicum cum gratiarum actione remitto; de quo tamen, cùm opus ipsum nondum viderim, nihil quicquam judicare possum, videntur tamen omnia valde mira, quæ quomodo fieri possint, nondum satis capio. Interea precor Deum, ut opus Tuum susceptum, felicissimè succedat, Teque salvum & incolumem in rei literariæ commodum diutissimè conservet. Vale.

Hevelius putat Auctorem assentire Romanis de tertio Cometa, Hanc opinionem refutat.

Scriptum Gallicum remittit, judicium de eo suspendit.

Hamburgo Dantiscum die 17. Julii 1665.

N. 18. ad 9.

SCriptum illud Gallicum quod abs Te exspectavi, utpote quo adhuc opus habeo, jam jam accepi unà cum literis die 8. Julii scriptis, mihi longè gratissimis: ad quas pauca è vestigio repono. Quod ad phœnomenon illud ad borealem cinguli Andromedæ visum attinet, ego nihil determino. Nec enim tantum mihi arrogo, ut de his judicium ferre valeam. Volui tamen quæstionem hanc Tibi proponere ut Tuam sententiam expiscarer. Sed hanc Tu exponere mihi noluisti, utpote in Præclarum opus Tuum Cometographicum relatam. Quod uti minimè miror, imo æquum & conveniens judico, ita fateor me

Auctor de phœnomeno ad borealem cing. Androm. viso sententiam ferre non vult.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

me libenter visurum, si vel verbo dicâs sententiam Tuam, de qua dum mentionem, simul & salivam nobis moves, tam de illo phœnomeno, quàm de reliquis. Qua tamen de re statues id quod æquum & decorum est. Scito enim me antiquâ amicitiæ regulâ, ut ab amico justa, possibilia & grata postulentur, in amicitiâ colenda, nihil habere antiquius. Exemplaria Prodromi aliorumque librorum Tuorum cum desiderio exspecto & pretium Tibi mox, Deo volente, gratus pro iis refundam. Dum iterum iterumque epistolam Tuam relego, perspicio Te propediem opusculum de posteriori Cometa editurum. Conjicio itaque Te Cometographiæ Tuæ Prodromum alterum respectu posterioris Cometæ præmissurum esse. Quod si ita est, gratulabor multùm Te id quoque meis & aliorum amicorum precibus dedisse. Votum Tuum pro successu operis mei conceptum mutuo voto gratus penso. Et quia † Tu quoque meis conatibus stimulos utilitatis publicæ & laudis addis, omnem à me, quantum fieri poterit, movebo moram, ne in vota & monita vestra (paria enim faciunt tecum Illustrissimus Rautensteinius, Nobilissimus Heinsius aliique Amici) publicaque commoda injurius evadam. Quod reliquum est certus sum de Tua, sicut nuper dixi, æquanimitate & singulari humanitate. Huic & Clarissimus Bullialdus, aliisque virtutibus & meritis Tuis, in epistola libri Ptolemæi de judicandi facultate & animi principatu ab se editi, quem jam jam accipio, & ad Tecum colendam sinceram amicitiam magis magisque stimulor, dignum testimonium præbuit. Itaque mitto Tibi, ea quæ in lectione Tui Prodromi Cometici notavi cum Eruditissimo illo Viro Henrico Syvero, Tuorum meritorum reique Astronomicæ strenuo cultore, Tibi proponenda. Quædam apertè indicant errores esse calami, vel per solitam Typographi incuriam irrepsisse. Alia nos suspensos tenent, ita ut Te consulere necesse habeamus. Ad hæc responsum abs Te exspectabimus cum desiderio. Quod si obtinemus ex voto, à Te correcta poterunt, si ita fieri velis, inseri vel adjungi Prodromo Prodromi Tui Cometici, à me gratiâ Amicorum Italorum compositi, ut ibi illius operis Tui præclari compendium veluti cum annotatiunculis & correctione prodeat. Valere Vir Amplissime, Te jam juberem, cum epistola hæc jam satis verbosa, vereor ne & molesta, præsertim Tibi gravioribus studiis occupato, evaserit. Sed unum superest Tibi perscribendum, me heri paulò post x. vespertinam cum aliquot è domesticis meis, inprimis *Martino Ruaro, Doctissimi illius & Clarissimi Viri Urbis Vestræ olim incolæ, cui cognominis est, filio, docto juvene, liberorum meorum Ephoro, observasse ad occasum tale ignitum phœnomenon. Apparuerunt primùm duæ faculæ in linea recta in medio nube, instar cinguli, divisæ. His paulò post à latere sinistræ partis inferioris affiluit tertia facula. Ex his compactum corpus lucidissimum, in medio tamen nube, velut cingulo divisum, paulò post ad sinistram, scilicet versùs novum templum inclinare, & minui magis magisque cœpit, & ita disparuit ante horam undecimam, luce clariori post se inter spissas nubes relictâ. His Te tandem, Vir Clarissime benè valere & feliciter agere cupio.

Æquitate in colenda amicitia nihil sit antiquius.

Hevelius Cometæ veri Prodromum promittit,

Successum felicem Auctori precatus, paria ab eo refert.

† Auctor hortatu amicorum & studio publicæ utilitatis urget opus.

Auctor occasione Prodromi Hevelium de pluribus consulit.

Phænomenon 6 16. Julii vesperi ab Auctore hic Hamburgi observatum.

** Ruarus Martinus pater & filius laudantur.*

Hamburgo Dantiscum die 25. *Augusti* 1665. *N.* 19.

QUod à multo tempore nec scribas nec rescribas mihi, Tuis gravioribus laboribus adscribo. Non dubito enim Te omni studio & virium nisu ad edendam Tuam Cometographiam, quod maximum præstantissimi Tui ingenii monumentum, & opus incomparabile orbis, literatus magno cum desiderio & tædio exspectat, incumbere. Crede mihi omnium animi, aures oculique in illud, velut Astronomici ingenii miraculum, directi sunt, & quamprimum illud sibi exhiberi, avidè præstolantur. Neque verò putes me palpum Tibi obtrudere. Provoco enim ad totius non tantùm Senatûs Astronomici, in quo sine æmulo & rivali dominaris, sed & Reipublicæ literariæ judicium. Fidem dictis

Cometographia præcipuum Hevelii opus magno cum desiderio exspectatur.

Hevelianis meritis debitum testimonium datur, Consentiente orbe literato.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

dictis faciunt illa quæ ut antehac ab Illuſtriſſimo Rautenſteinio, Nobiliſſimo Heinſio aliiſque Viris Ampliſſimis, ita nuperrimè à Celeberrimis Societatis Jeſu Philoſophis Ricciolo, (de cujus valetudine nihil ab illo tempore accepi) Kirchero & Schotto, tùm Doctiſſimo Grutero perſcripta ad Te miſi. En quæ Clariſſimus Bullialdus, tot teſtimoniis maximæ virtuti Tuæ meritò datis, non contentus, poſtremis litteris ad me die 14. Auguſti datis inſeruit. En verò etiam graviſſimum & ampliſſimum, ſed meritis Tuis par debitumque teſtimonium, à Clariſſimo Kirſtenio datum, qui Tibi per me haſce literas, iiſque incluſum Cometam ſuum, verſibus doctiſſimis adornatum, ac nomini Tuo Clariſſimo dicatum, mittit. Gratulor Tibi has laudes ſummas Copernicianis, Tychonianis & Keplerianis proximas in rei Aſtronomicæ ſcientia, ut ab aliis Viris talium peritiſſimis, ita & ab hoc *Viro Doctiſſimo, inque Aſtronomicis verſatiſſimo tributas. † Is verò etiam gratum Tibi animum hoc publico monumento de Prodromo Cometico, quem ei per me miſeras, teſtari ſe voluiſſe mihi dixit, nec pauca quæ de Te vel Tui occaſione de argumento Cometico inter nos locuti fueramus, inſeruit. Cæterùm poſt miſſas ad me haſce literas mihi heri adfuit, & plura exemplaria Cometæ iſtius ſui Tibi aliiſque Amicis promittit, quæ ego per Amicum notum, Deo volente, diligenter curabo. ‡ Quæ Clariſſimus Vir Eraſmius Bartholinus nuper de Cometis commentatus eſt, jam, ut puto, videris. Honorificam quidem Tui mentionem ibidem facit. Sed in ſententiam de gemino Cometa in Corvo & Lepore inclinat. De qua judicium Tuum, ſi fas eſt, libenter intelligam, unà cum aliis Amicis hac in urbe degentibus. Clariſſimo Büthnero, permultis impeditus negociis necdum reſcribo: ſed plurimam ſalutem ei adſcribo. Dabo operam ut meo erga illum officio defungi quamprimum poſſim, certus humanitatis & æquitatis ejus. Heinſianas includo ad Dominum Pelſium mittendas, eaſdemque commendo. Vale Vir Ampliſſime & Humaniſſime, rem feliciter age, ac mihi conſtanter fave.

Kirſtenius Cometam ſuum Hevelio inſcribit.

Hevelius comparatur Copernico, Tychoni & Keplero.

** Kirſtenius laudatur,*

† Gratus in Hevelium,

Plura exemplaria ſui Poëmatis de Cometa Auctori tradit inter amicos diſtribuenda.

**Bartholinus Eraſmius in ſententiam de gemino Cometa hyemali inclinat.*

N. 20. *Hamburgo Dantiſcum die* 28. *Auguſti* 1665.

QUamvis nondum quidquam reſponſi ad aliquot meas abs Te acceperim (quod uti occupationibus Tuis graviſſimis & aſſiduis adſcribo, ideoque haud quaquam miror, ita Te mihi captato temporis momento commodo brevi reſponſurum ſpero) & proximè ſcripſerim, tamen & nunc ſcribo. Nam ex eo tempore Clariſſimi Viri D. Buſmani, Hannoverenſis Medici & Phyſici celeberrimi literas, ante octo dies ſcriptas accepi. Itaque volui earum copiam Tibi facere. Cum autem de Te loquantur, imò Te alloquantur, facies pro eximia Tua humanitate rerumque naturalium ſcientiâ, ubi per graviora negotia Tua licuerit, ut quid ad hæc reſpondere debeam, ex Te intelligam. Cumprimis verò ex Te cognoſcere aveo, nec ego tantùm, ſed & plures Amici, hac in urbe degentes, an ſperare debeamus poſterioris Cometæ Prodromum, quem nobis Tuæ literæ promittebant, menſe Majo ad me ſcriptæ, dummodo id votis & ſtudiis noſtris congrueret. Quod ita eſſe aliquot literis meis Tibi teſtatum eſſe memini. Nam cum magnum deſiderium accelerari omnem feſtinationem velit, perquam libenter fieri vellemus ut longæ moræ, antequam ingens illud & mirandum Cometographiæ opus, ultimam manum experiatur, & in lucem prodeat, ſubeundæ & tolerandæ tædium Prodromus, ſicut nuper factum eſſe gratulamur, promtâ ſuavitate detergat. Itaque priuſquam Tibi graviſſimæ occupationes ad priorum literarum mearum capita reſpondere permittant, velim verbo innuas, an & quam citò hunc Præcurſorem exſpectare debeamus. Faſciculum exemplorum Cometæ Kirſteniani jam promovi Lubecam. Hodie inter 12. & 1. horam pomeridianam viſa eſt ad Auſtrum ſtella ſplendida: quæ fortè erit Venus, ſine dubio jam pleno lumine fulgens: quam ideò ſub luce Solis in diſtantia 60. ferè graduum videri mirum non eſt. Sed hîc Tua ſententia audienda,

Buſmaniana Auctor cum Hevelio communicat.

Auctor ex Hevelio de Prodromo Cometæ verni quærit.

Deſiderio magno etiam feſtinatio mora eſt.

Stella meridie viſa, forte Venus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

dienda, prius autem expetenda foret, si id occupationes Tuæ permitterent. Vale, & age prosperè.

Dantisco Hamburgum die 5. Septembris 1665.

VEniam dabis, pro summa Tua erga me humanitate & benevolentiâ variis occupationibus, gravissimisque laboribus, quos ratione recentiorum Cometarum aggressus sum: cumprimis verò maximo meo mœrori atque dolori, quem nuper ob præmaturum & insperatum charissimi ac unici filioli mei obitum percepi, quòd tardiùs quàm meritò debebam ad Tuas plurimas mihi jucundissimas respondeam: easque ob causas etiam brevibus me ad singula Tua quæsita expediam. Primò, Phænomenum illud, quod Romani Observatores aliqui, tùm Clarissimus Gravius ad borealem cinguli Andromedæ viderunt, minimè Cometa, sed stella tantummodò est nebulosa; quæ Tubo tamen conspecta, simile ferè speciem Cometæ exhibet; nec nova aliqua modò prognata est, sed à plurimis jam annis ibidem extitit: quippe à Simone Mario anno 1614. jam observata est, ut pluribus in descriptione mea posterioris Cometæ edendâ, dicturus sum. Egregiè itaquè illusi sunt Viri illi eximii ab illa stella. Quod si verò negent, exeant, aspiciant Andromedam, eodem loco, ubi antea, illud ipsum invenient phœnomenum: nempe uno gradu paulò plus dissitum à boreali in Cingulo, catenam versus, Andromedæ. Quæris secundò: An alterum Prodromum posterioris Cometæ sim Cometographiæ præmissurus? constitui quidem ita, si Deo sic visum fuerit, cum quibusdam Iconismis. Sed præpedior: cum papyrum ad imprimendum piratæ nuper mihi abstulerint. Hinc exspectandum erit, donec aliam ex Batavia mihi comparavero; id quod autem vix intrà mensem unum aut alterum fieri poterit. Interea Observationes meas utriusquè Cometæ, quas Cometographiæ reservaveram, calculo subjiciam, quò simul eas tàm nudas quàm Enodatas edere possim. Ad quod negotium Clarissimus Dominus Auzotius me impellit, epistolâ quâdam ad Doctissimum Dominum Petitum perscriptâ, ac Parisiis recens editâ: qui partim meas Observationes in dubium vocare, suspectasque reddere satagit. Sed annuente divino Numine demonstraturus sum, me Instrumentis meis omnia rectè ac accuratissimè observasse, atque ita eruditis rem postmodum dijudicandam committam, quis nostrum, ab ipso initio ad 12. Febr. rectiùs Cometam observaverit, & quisnam circà motum diurnum aberraverit.

Hevelius mæret unicum filiolum exstinctum.

Sententiam fert de phænomeno ad boreal. cing. Androm. videlicet Cometam referente. Stella ad borcing. Andromedæ 1614. observata.

Prodromum Cometæ verni Hevelius certò promittit.

Auzotii ad Petitum, Hevelium in certamen Cometicum provocavit.

Tertiò ad illa quas annotasti circà Historiam Cometarum, plenè quidem hâc vice respondere nequeo, sed brevibus saltem quædam attingam: reliqua Deo dante plenius ex historia nostra Cometarum, Cometographiæ quoque inferenda, suo tempore intelliges. *Cometam illum, qui anno Christi 380. apparuit, Rockenbachius annotavit. De illo autem anno 145. hæc te scire velim, †quòd contrà mentem cecederit, quòd illum inter illos, qui semestri spatio affulserunt, reposuerim, quippe alium arripere volui. ‡Nam hîc nonnisi per sex adspectabilis fuit, auctore Rockenbachio: sic ut in illo aberraverim. Quod autem facilè fieri interdum potest, dum enim ad plurima inter festinandum attenti sumus, accidit non rarò, ut in uno aut altero exorbitemus. *Errare siquidem humanum, & nos homines admodum ad errores sumus proclives. Vix puto utnum adeo félicem futurum, qui opus quoddam absque omni errore edere possit; imò dum nonnunquam errores alterius annotamus, errorem committimus. Id quod Tibi ipsi, Vir Honoratissime, obtigit. Nam statim lineâ quartâ ejusdem pagellæ, ubi menda indicare voluisti, ipsemet exorbitasti. Siquidem pag. 10. lin. 30. scribis: *Progressus Cometæ spatio 24. horarum ponitur 5°. 36. cùm rectius ex mente Authoris videatur notari deberi 5°. 30'* quæ tamen verba non pag. 12. sed 16. inveniuntur. Ad hæc, mi amice, quis attentus & harum rerum benè gnarus Lector, non primâ fronte perspicit hæc ita ex errore typographi descendisse,

Hevelius Historiam Cometarum Cometographiæ inserturum se ait.

**Cometa 380. à Rockenbachio annotatus.*

†*Ille anni 145. non fuit semestris.*

‡*Hevelii candor & modestia.*

**Errare humanum est.*

Corrigenda in Prodromo Heveliano ex ejus mente.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

dissè, cùm consequentia & antecedentia loca, illa benè illustrent. Etenim motus diurnus die 2 & 3. Febr. non extitit aliquot graduum, sed saltem minutorum. Sic etiam pag. 16. lin. 37. ubi expressa est longit. Cometæ 16°. 20′. statim subsequitur, vel saltem 26°. 19′. Agnosco interea & Typographos & Correctores circà gradus & minuta, dum signa diversa arripiunt ′pro °, & ° pro ′, facilè aberrare posse; id quod etiam in tabula altera pag. 21. factum est: sed quis adeò præceps, qui primo intuitu illud non agnoscit? In Tabula verò priori circà motum diurnum 23°, 30 nullus commissus est error: sed Tu iterum ipsemet aberrasti, dum ab 28. die Decemb. hora matutina, ad diem 29. hor. 9. vespertinam tantummodò 23. horas numeras, cum sint 43. horæ: deinde tempora & horarum spatia cujusvis diei benè distinguenda sunt, & à quo termino hic motus adeò diversus & inæqualis numerari incipitur; quæ clarius explicari possent si vacaret. Pag. 29. lin. 2. nulla ambiguitas. Nam phænomenum etiam retrogreditur, quando iter reflectit, etiamsi tunc procedat secundum seriem Signorum. Pag. 18. lin. 22. etiam rectè locutus sum: in directum nempe dicunt Astronomi quod secundum Seriem Signorum progreditur. Sic etiam pag. 19. lin. 12. & pag. 4. lin. 8. omnia rectè se habent: sed necesse ut rectè accipiantur, ac attentè legantur. Reliqua ubi legi debet altus pro alto: Hyperbolica pro Ruperpolica; statuunt pro statuant, leviora sunt, quàm ut de iis verba facere necessum sit. At pag. 28. lin. 22. non pro *atque* legi debet *adque*, sed pro *collum*, *collo* legatur. Sic & pag. 3. pro *Ortum vergentem* legatur *occasum*, quam plagam reliqua verba subsequentia satis clarè indicant, tum lapsum esse calami. Verùm de his satis. De cætero, rogo titulum Historiæ Cometicæ Eckstormii mihi indices, vel potius si prostat, eum auctorem mihi emas, pecuniam libenter reddam; mea enim interest eum legere. Imperiales illos 11½ nondum accepi, nec intellexi à quonam eos accipere debeam. Denique gratias habeo debitas pro communicatis quibusdam Eruditorum Virorum literis, quos omnes velim quàm officiosè salutes. Has dum finio literas, posteriores Tuæ die 25. Augusti datæ mihi traduntur, testes pristini amoris atque singularis affectûs Tui; quem quomodo demereri queam, sanè nescio. Interea gratias habeo quas possùm maximas & Tibi & Clarissimo Domino Kirstenio, inprimis quod Cometam suum, acutissimi ingenii sui fœtum, nomini meo inscribere, meque multis elogiis præter omne meritum exornare haud fuerit dedignatus, ut suo tempore fusius declarabo, animo aliquantò à tristitia liberiore. Interea officia mea ipsi deferas, meoque nomine prolixissimas ipsi agas gratias etiam atque etiam rogo. Clarissimi Eralmi Bartholini Cometam vidi, miror sanè in illa quæstione illum adhuc hæsitare, non dubito tamen quamprimùm observationes meas viderit, quin unicum tantùm Cometam in Corvo & Lepore habiturus sit. Vale Vir Generosissime, & condona tristissimo animo adeò confuse ad omnia tua respondenti.

Hevelius erga Auctorem benevolus,

In Kirstenium gratus, modestus,

Dissensum Bartholini à se miratur, assensum sperat,

Post scriptum.

Dum obsignare volebam hasce, Tuas die 28. Aug. accipio, ad quas pariter brevissimè respondeo. Observationes meas recentiorum Cometarum cum dissertatione & descriptione, præsertim posterioris Cometæ, quamprimum potero in lucem editurus sum, opusculum enim maximi est laboris. * Stellam, quam videtis, Venus est, quæ quavis serena die nunc in maxima elongatione à Sole apparet. De deviatione Cometarum satis fuse jam dictum est in Prodromo nostro pag. 28, 29 & 30, & adhuc plenius dicturus in ipsâ Cometographia. Ad reliqua Clarissimi Busmanni hac vice respondere nequeo, sed omnia illa in Cometographiam rejicio. Novissimum verò Cometam prænuncium fuisse novarum turbarum in Polonia, valde dubito. Quibus iterum iterumque valeas, omnesque amicos nobis benè cupientes salutes peto.

De Prodromo Cometæ verni certiorem Auctorem reddit,

** U: & de Venere lucifera.*

Respondet Busmanno apud Auctorem, Prædictiones Astrologicas parvi facit.

Hamburgæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Hamburgo Dantiscum die 11. *Septembris Gregoriani* 1665. *N.* 12. *ad* 10.

MInimè opus erat ut solicite silentium Tuum apud me excusares, qui benè novi quantos labores in edenda Tua Cometographia assiduè subeas. Fateor tamen mihi longè gratissimum responsum Tuum exstitisse, hoc solo ingratum, quòd tristem de excessu charissimi & unici filioli Tui nuncium attulerit. Doleo sanè & ego (dolebunt & omnes Amici Tui, hic & alibi agentes, postquam id acceperint) immaturâ filioli Tui morte, maturâ tamen, utpote vitæ datoris & rerum arbitri decreto sancitâ. *Hujus voluntati subsumus, & eidem submittamus nos per omnia oportet, ut gratiam ejus inexhaustam ad tollenda & reparanda damna modestâ patientiâ provocemus. Meritò hùc referam illa Senecæ: ‡ *Sapiens ad omnem incursum munitus & intentus, non si pauperias, non si luctus, non si ignominia, non si dolor impetum faciat, pedem referet. Interritus & contra illa ibit & inter illa.* Ep. 59. tum & illa: *Non affligitur sapiens liberorum amissione, non amicorum. Eodem enim animo fert illorum mortem quàm suam exspectat* ep. 74. At quanto majori virtute, universum quoque mundum vincente, *induit nos Christiana disciplina, non tantùm solatiorum hìc in terra, sed & æternorum gaudiorum in cælo consequendorum monstrans iter. Atque hoc Tibi ex amicitiæ & officii homini Christiano convenientis ratione sincerè precor. Doleo & damnum illud à piratis, maria hac tempestate infesta habentibus, illatum, tanto plus quòd & publicum cum Tuo privato conjunctum sit, desideratissimi operis (talem enim Cometæ posterioris Prodromum hic & ubique esse, certus esto) editionem retardaturum. Observationum Tuarum utriusque Cometæ editionem, quam seorsum nobis dare promittis, pariter cum ingenti desiderio exspectamus. Varia Te jam experiri hominum judicia non est quòd mireris. Nam

*Dolè malis alienis.

*Divinæ voluntati te in omnibus submitte.

*Modestus esto. Patientiâ Deimisericordiam invita.

‡ Sapiens nemo nisi patiens, ad omnia fortiter excipienda paratus.

Fortitudo Stoica Cedit Christianæ.

*Piis data solatia in terra, eosdem manent gaudia in cælo.

Judicia hominum sunt varia, quot & studia.

- - quot capitum vivunt totidem studiorum
Millia.

Atque hoc omnium seculorum testatur memoria. Ideoque Vir bonus & sapiens, quem ex Seneca paulò ante descripsi, nequaquam invidiâ vel iniquitate aliorum, sed nec ullo animi metu ambiguo ab honesto proposito absterreri & vel dimoveri se patitur, quin potius destinatum forti & constanti carpit iter pede

*Bonus Vir indefatigabilis, immobilis, invictus, imò victor est præmii certus.

- - - - - multa laborum
Præmia laturus.

Hoc etiam ad Te, Magne Heveli! refer, & in Te virtutis cultoribus, bono exemplo ad optima quæque & laudabilia excitandis, exhibe. Intrepido mentis corporisque oculo adversa præsentia, vel imminentia & minantia specta, & omen quidem Deus prohibeat: Cæterum in ea & Tu natus es tempora, in quibus animum firmare expedit constantibus exemplis. Sed quod apud Te hîc dico, ad me quoque, invidiæ malevolorum expositum, & varia itidem judicia mox experturum, pertinere duco. Quis vero æquus nescit vel fateri nolet cuique viro honesto liberam non solùm mentem sed & linguam, virtutis præsertim studia commendantem, esse debere? Quòd mihi adeò modestè & placidè ad ea, quæ occasione Prodromi Tui proposueram, responderis, gratissimum est. Fateris enim quædam inter tot gravissimos labores incogitanti Tibi excidisse, alia typographorum & correctorum incuriâ subrepsisse: quale & in me, vel meo Scriba (id enim rectè non memini, uter nostrum illa exarârit) notas. Ita nos *labi & errare non solùm posse, sed & debere*, ut dicit & docet alicubi Magnus in Republica literaria Vir J. Lipsius,

*Fortitudine indue animum.

*Firma animum constantibus exemplis.

*Libera mens & lingua virtutis cultori convenit.

*Errant Scriptores, scribæ, typographi.

Scimus & hanc veniam petimusque damusque vicissim.

Veniam mutuis erroribus debemus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Velle Te Cometographiæ Tuæ Hiſtoriam Cometarum addere, valdè rei literariæ gratulor, quamvis idem argumentum ſim tractaturus, ut noſti. Niſi tot Amicis fidem in eo addixiſſem, lampada Tibi porrigerem. Sed noſti in juvanda re literaria tentandum & deſudandum eſſe omnibus pro virili: Nam rectè ille dixit: *Non omnia poſſumus omnes.* * Eckſtormius Hiſtorias Eclipſium, Cometarum & Pareliorum Helmæſt. Anno 1621. edidit. Libenter Tibi hunc librum comparabo, ſi potero. Cum Clariſſimo Kirſtenio Tuam epiſtolam hodie communicavi. Quod ad obſervationem Romanam & Franequeranam phœnomeni ad cingulum Andromedæ Boreal. attinet, gratias Tibi ampliſſimas ago de ſolido reſponſo. Hæc pauca quæ repono ad Tuas, hodie mihi redditas, è veſtigio & manu itidem feſtinâ, velim boni & æqui conſulas. Vale, feliciter age & fave conſtanter.

Hiſtoriam Cometarum Auctor Hevelio gratulatur, & de ſuo inſtituto ejuſdem argumenti certiorem reddidit.

** Eckſtormii hiſtoria eclipſium Cometarum & Pareliorum.*

N. 22. *Hamburgo Dantiſcum die* 15. *Septembris* 1665.

Auctor de nonnullis amplius Hevelium Prodromi occaſione conſulit.

INſigni mihique tot experimentis probatæ humanitati Tuæ confiſus, proximis literis ſubjicio majori cum cura deſcriptum Obſervationum noſtrarum ad Prodromum Tuum exemplar. Addidit mihi hic animum & modeſtia Tua, & erga me benevolentia, ac rei literariæ juvandæ ſtudium ſingulare, cujus nuperrimæ Tuæ literæ manifeſta præbent documenta. Quibus de cauſſis volo, ſi Tu id fieri velis, Prodromo Prodromi Tui, à me Italorum Amicorum cauſſa compoſito, addere pauca illa quæ in illo libro Tuo cenſes eſſe corrigenda. Hoc enim non tantùm de longè latèque celebrata clariſſimi nominis Tui famâ vel minimum decerpere non poterit, ſed ut magnam eruditionis, ita majorem modeſtiæ & ſtudii publicæ utilitatis laudem Tibi conciliabit. Adderem enim illa pauca, quæ Tibi tot ſtudiis cæleſtibus dies noctesque diſtracto & feſtinanti exciderunt, Te conſentiente & volente correcta eſſe: reliqua ſi quæ occurrerint, ab erudito & æquo lectore facilè corrigenda. Qualia & illa ſunt ad marginem in fine pag 52. & initio 53. poſita, *ex eo quod Cometæ ſunt corpora diſcea &c.* quæ ad proximum §. *Ideoque*, pertinent, & hìc poſita, illìc omittenda ſunt. Non amplius recordor, quid tunc p. 4. lin. 8. annotarim. Non enim hanc annotationem in meis tabulis reperio. Tu ſi id tanti eſſe judices, me monebis. Cometas novos literæ Neoburgenſes & Amſterodamenſes ferunt. Illìc enim viſa fuiſſe inſolita ſtella fertur, quam talem eſſe Curtius negat. Fortè Jovem vel Venerem, dum radii ejus per nubeculam oblongam & è regione aſtri viſuſque noſtri ſubjecta diſtenduntur, pro Cometis ducunt, quò eos & aliquot Cometarum viſorum experientia, & de pluribus ſparſa fama facilè inducere poteſt. Eckſtormii librum Tui cauſſâ heri quæſivi, ſed fruſtrà fui. Videbo an alia aliqua ratione eum Tibi comparare queam. Meretur enim iſtius Viri induſtria Tuæ adjungi eidemque famulari. Licet verò ille ſingulari diligentiâ annotet Cometas. Non tamen illum quadrimeſtrem Anni 380. annotavit. De quo quòd me certiorem reddideris, gratias Tibi ago debitas. Velim autem etiam reſpondeas de illo octimeſtri Cometa, quem in Ann. 375. ponis, cujus ego hanc durationem non poſſum apud Auctores, qui ad manum ſunt, invenire. At dixi inveniſſe me alium octimeſtrem Anno 975. Dic itaque verbo quæ de illo Tua ſit ſententia. Clariſſimus Kirſtenius intra octo dies ad nuptias ſecundas, utinam ſecundo omine! tranſibit. Clariſſimum Mullerum nudius tertius vidi & compellavi. Humaniſſimè Te ſalutat. Illam ſtellam, quæ ante paucos dies cælo ſereno viſa eſt, cor Leonis eſſe putabat. At dixi illam Tibi eſſe Venerem, quod etiam Eruditus ille Vir-Juvenis Syverus initiò affirmavit. Vale Vir Ampliſſime & Humaniſſime. Clariſſimum Büthnerum ſaluta, ſilentium diuturnum inter tot labores excuſa, vicem officii tamen ei promitte. Vivite felices memores & vivite noſtri.

Cometarum novorum fama orbem replet.

Stella Jovis vel Veneris facilè pro Cometa reputari poteſt.

Eckſtormii labor.

Kirſtenii ſecundæ nuptiæ.

Mullerus ſtellam luci viſam cor Leonis eſſe putat.

Dantiſco

Dantiſco Hamburgum die 30. Septembris 1665. N. 11. ad 21. & 22.

CUm iterum verba facias de erroribus typographicis Prodromi Cometici corrigendis, volui ſententiam meam ſincerè dicere, me ſcilicet omnia corrigere velle in opuſculo meo primâ occaſione edendo: ubi omnia illa, quæ erronea ſunt, in catalogum referam. Interea cum compendium ex Prodromo confeceris, poteris in ipſo opuſculo, ſi meis planè verbis loquaris, re ipſa illa corrigere, quæ reverà corrigenda ſunt, utut talia ſint, quæ quilibet harum rerum gnarus primâ fronte ipſemet videt, tàm ex antecedentibus, quàm ex conſequentibus. Errores illos typographicos. E. g occaſum pro ortu; altus pro alto; 44° 20 pro 4° 1'; 5' 30" pro 5° 36; 26° 26♈ pro 16° 26♈; In frontiſpicio tabulæ poſt ☌ pro ☍; hyperbolica pro Pyperbolica; ſtatuunt pro ſtatuant. Hæc inquam per me Tibi integrum erit in Tuo compendio re ipſa corrigere.

Corrigenda in Prodromo Heveliano ex ejus mente.

Quæcunque de novis Cometis narrant, nullo ſanè nituntur fundamento, cum præter binos etiam à Te conſpectos, nulli amplius hoc anno apparuerint. Cometa ille, qui per octo menſes fulſit, non Anno 375. ſed 975. extitit, id quod etiam corrigendum erit. Plura vide apud Lycoſthenem & Rockenbachium. Amicos omnes, inprimis Clariſſimum Dominum Kirſtenium & Clariſſimum Dominum Mullerum, quàm officioſiſſimè ſaluta, quibus quamprimùm tantùm à laboribus ſuſceptis longè graviſſimis paullulùm reſpiravero, reſponſurus ſum. Vale & fave.

Cometæ tantùm duo hoc anno 1665. viſi.

Cometa octimeſtris Anno Chriſti 975. non 375. apparuit.

Hamburgo Dantiſcum die 6. Octobris Gregoriani 1665. N. 23. ad 11.

REm gratam mihi literis Tuis poſtremis die 30. Septembris datis, hodie verò huc perlatis feciſti, quòd mentem Tuam de erroribus, qui in Prodromum Cometicum irrepſerunt, declaraſti, Te nimirum velle eos in opuſculo Tuo brevi edendo ſummatim recenſere. Ego certè nunquam rem tàm delicatam tetigiſſem, ni ipſa Tua humanitas modeſta, bonique publici ſtudioſa, eam mihi in manus porrexiſſet, & ita quidem ut Amicorum judicia exquirerem. Cum vero etiam Prodromum Tuum Te conſentiente in compendium redegerim, tantò libentius de his Te conſului. *Itaque qui didici nil contra æquitatem & amici voluntatem facere, non plus in eo quàm permittis faciam. Librum verò illum Tuum cum deſiderio unà cum omnibus Amicis benèque Tibi cupientibus exſpecto. Rudbeckianam de Cometis commentationem cum XI. figuris, quarum duæ deſunt, per Nobiliſſimum & Humaniſſimum Heinſium nuper accepi. Ibi quoque, ut & ubique meritam laudem feres. Clariſſimo Büthnero plurimam ſalutem adſcribo, utcunque per Te meo in illum officio perfungens. Quamprimùm me, Deo juvante, aliis laboribus expedivero, ad binas ejus humaniſſimas literas ritè reſpondebo. Nec Rockenbachium pro me, nec Eckſtormium pro Te, utrumque ſollicitè quæſitum, invenire hîc poſſum. Vale & conſtanter fave.

Heveli humanitas & modeſtia Auctorem ad illa dubia ex Prodromo cum Amicis proponenda invitavit.

** Æquitate para & tuêre amicitiam.*

Rudbeckii commentarius de Cometis & figuræ.

Hamburgo Dantiſcum die 7. Novembris S.V. 1665. N. 24.

CUm uterque noſtrûm aſſiduis laboribus diſtringamur, æquam veniam mutuo dabimus ſilentio. Ego me in Tuis rationibus, ut puto, omni ære alieno liberavi, vicem reſponſi abs Te exſpectans, tùm & nuncium de Prodromo Cometico ſecundo, ſive altero illo opere, quod ad vindicandam Tuam ſententiam Clariſſimo Auzutio opponere paras. Hujus amicitiam Clariſſimus Bullialdus mihi conciliavit, ita ut mihi illas ſuas Ephemerides Cometicas miſerit. Ego hoſtimenti loco miſi ei Tuum Prodromum, quem habuit acceptiſſimum. Confidenter in ſuis ad me literis de ſententia ſua loquitur, Tuumque

Æquitate fove amicitiam.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Hoog.
107 B 47

Famam bonum tuére. *Amicitiam illæsam serva.* *Veritati cede.* *Controversias amicorum compone.* *Amici usibus consule, votis obsequere.*

opus avidissimè se exspectare, testatur. Integrum erit utrique vestrûm opinionem & existimationem vestram cordatè, ut veritas obtineat, illæsâ amicitiâ tueri. Ego, si quis apud Vos meis precibus locus dari potest, velim hanc controversiam amicè, Clarissimi Hugenii & Bullialdi, vel etiam aliorum communium amicorum, reique Mathematicæ apprimè peritorum operâ, componi. Quâ in re ego omne quod jusseris faciam, ut & omnia, quæ Tibi grata fore cognovero. Scio enim hanc esse amicitiæ legem, usibus amici consulere & votis obsequi. Clarissimus Isaacus Gruterus nuper me certiorem fecit, Prodromum Tuum è typographeo Janssoniano cum quibusdam nescio cujus annotationibus prodiisse. Scripsi ad illum, ut me plenius de hac re edoceat. Novum Cometem mense Septembri apparuisse, negat Curtius, Schottus, Busmannus, quod ex eorum literis habeo. Sed Rudbeckius adfirmat, locumque ei nuper exeunte Octobre Juliano in Andromeda assignavit, qua de re Heinsianæ literæ, nuper ad Te per nautam missæ, Te docebunt. Fac, Vir Amicissime! sciam quid de hoc apud animum tuum statueris, & an opus Tuum contra Auzutium perfectum sit, quod videre quamprimùm gestio. Certus porrò esto, me Tuis magnis & præclaris meritis testimonium dignum ubique dare, quotiescunque res fert. Vale diu & feliciter.

Cometa an autumno apparuit.

Dantisco Hamburgum die 28. *Novembris* 1665.

N. 12. *ad* 23. *&* 24.

CUm nullum prægnans argumentem hactenus habuerim, à quo tuas posteriores die 6 Octobris datas obtinuerim, lubens hucusque scriptionem hanc meam differre volui, non ignorans, Te aliis multis gravissimis negotiis nullo non tempore esse districtum, sic ut nefas esse duxerim otiosis literis Te interpellare; præprimis cùm & ego non minùs occupatissimus fuerim opusculo meo, quod sub manibus versatur. Nam ob fusissimum calculum, maximum mihi facessivit laborem; quem autem, Deo favente, ferè jam exantlavi. Spero, si Altissimo ita porrò visum fuerit, me post Festum Epiphan. typis Tractatum istum commissurum. Quo in statu tuum versetur opus libenter itidem cognoscerem. Videmus quantùm temporis requiratur ad quædam typis evulganda, ne dicam conscribenda, præsertim si innumeris numeris omnia prius elicienda & conquirenda sunt. Hæc dum scribo literæ tuæ die 17. Novembris scriptæ mihi traduntur, ad quas nunc simul respondebo. Gaudeo quòd amicitiam contraxeris cum Clarissimo Domino Auzotio, quem profectò ob vividum suum ingenium, atque raram rerum Astronomicarum atque Opticarum experientiam, inter maximos quosque hujus seculi Viros repono. Atque idcirco non est quod verearis, etiamsi aliqua magni momenti quæstio inter nos versetur, ratione prioris Cometæ, amicitiam exinde posse obnubilari, sed potius tibi persuadeas velim, affectum reciprocum eâ ratione posse magis magisque confirmari, si quod sentiam candidè & apertè, pari modo, ut ipse Auzotius fecit, humaniter tamen & decenter, veritatis unicè gratiâ, in medium proferam. Operæ enim pretium est, ut & ego audiar, resque ab utraque parte discutiatur, examinetur. Atque tùm facilè controversia illa componetur. Non vereor ipsi Domino Auzotio, aliisque Viris Eruditis rem totam dijudicandam committere. * Cumprimis manifestum fiet, an hallucinatus fuerim in motu diurno circa exitum Januarii & initium Februarii? ut pag. 8. suarum literarum meminit, tùm circa magnitudinem faciemque, an aliquid alieni exhibuerim? Quorsum autem die 12. & 14. Februarii, quo nudis oculis atque debitis organis, Sextantibus scilicet & Quadrantibus observari à nobis desiit, utrum ad primam an verò ad secundam Arietis stellam viam perrexerit, tàm ex Dn. Auzotii quàm meis observationibus, inter se exquisitè postmodum collatis, unicuique satis evidenter suo tempore patebit. Si Prodromus meus Cometicus denuò Amsterodami prodierit, rogo ut primâ occasione mihi unicum exemplar compares, atque transmittas,

Hevelius in amicos officiosus silentium excusat.

De opere rationum & observationum Cometicarum difficili ejusque editione Auctorem certiorem reddit:

Eidem de amicitia Auzutii gratulatur, hunc laudat.

Illæsâ amicitiâ disceptationem illud fore asserit.

Sua se decenter propositurum & judicio docto-rum submissurum promittit.

Amicè hanc controversiam compositum iri sperat.

** Controversiæ status inter Hevelium & Auzutium de motu Cometæ hyemalis, ejusque exitu.*

† *Hevelius Prodromi sui editionem se-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

mittas, quò videam quid commentaria illa ſibi velint, & quiſnam illius rei auctor ſit. Miror ſanè, quòd me inſcio id tentaverint. Clariſſimi Rudbeckii Commentarium parirer nondum vidi. Vellem tamen eum quantocius legere. Novus autem iſte Cometa, quem dictus Auctor in Andromedam refert, nonniſi eſt ſtella illa nebuloſa in ejus cingulo: quæ tamen inter Cometas nullo jure refertur. Heinſianas literas, quas promittis, necdum accepi: quid cauſæ ſit, ignoro. Vale, diuque & felicitèr vive.

eundam ſe inſcio factam miratur.

Quamprimùm Rudbeckii Commentarium de Cometis videre cupit.

Novum Cometam auſtrumnalem ſtellam nebuloſam in Andromedæ cingulo eſſe affirmat.

Hamburgo Dantiſcum die 28. *Novemb. Juliani* 1665.

N. 25. *ad* 12.

MInimè miror ſilentium tuum. Tantò verò magis hoc excuſatione dignum eſt, quòd & argumentum ſcribendi defuerit, & Tibi tot moleſtæ & longæ computandæ & componendæ rationes fuerint. Gratulor Tibi librum Tuum, omnium votis expetitum, nobis & publico, ferè pro ſtrena datum. Id ego, ſi vel maximè vellem, præſtare non potero, ob inſignem Operis molem. Hanc ut argumenti diverſitas, & communicantium non illiberalis copia, nec parca induſtria bono publico attulit: ita & apud æquos rerum æſtimatores & bonarum artium amantes, ut ſpero, excuſabit, vel etiam commendabit. Tu quâ es humanitate, fac ut Tuum librum quamprimùm perfectus fuerit, accipiamus. Promtam pariter officii vicem à me præſtolare. Gratum mihi quoque fuit ex Te intelligere, vere me Clar. Auzutio, Hugenio aliiſque Amicis de Tua modeſtia & æquitate pollicitum eſſe. Macte eximiâ tàm raræ exulcerato hoc ſeculo virtutis gloriâ & ingenio, Heveli, excellentiſſime cæli interpres! Mea ſi quid valet hîc opera, ea Tuis votis & ſtudiis omni ex parte dicata eſt. De exemplo Prodromi Tui à Janſonio, ut accepi, editi, libenter Tibi gratificabor, poſteaquam ejus copia mihi facta fuerit. Scripſi tunc eâ de re ad Amicum. Sed nil reſponſi ab eo uſque adhuc accepi. Crede mihi non parùm nobis in commercio literarum, aliiſque liberalibus inſtitutis belli Monaſterienſis iniquitas incommodavit. De qua & ego queri debeo. Scribo itaque de eadem re ad alium amicum, ut voto potiâre tuo, ſi illi rumori conſtat fides, ſæpè alias affecta & afflicta. Interim ego ſtrenæ loco deſtinavi tria Prodromi à Te editi exempla, Almæ Academiæ Hafnienſi, & Clariſſimis Bartholinis Thomæ & Eraſmio: quorum ille Conſilio ſuo Medico de Cometis ſuâ ſponte, & ſupra meritum quidem meum, de me me benè meritus eſt, ut noſti. In his enim terris, ubi nullus ſuſpicioni vel invidiæ locus eſt, gentilitium, non à ſtemmate mutuatum gero nomen, quod ex Nobiliſſimo Pelſio jam diu cognôris. Nuncius de novo Cometa non confirmatur aliunde. Nec ego ex eo tempore quidquam à Clar. Rudbeckio per Nobiliſſimum Heinſium, imò nec ab illo ipſo (quod miror, utpote ejus eximiæ benevolentiæ & in colendis literarum commerciis amicitiæque juribus diligentiæ, quam Rautenſteinianæ ſupparem meritò dixerò, contrarium) magis 15. abhinc diebus accepi. Tu verò quòd nondum illas, quarum ego prænuncius fui, acceperis, miror: Sed memini me Tibi ſcribere, Clariſſimum Heinſium ſuas ad Te deferendas nautæ cuidam tradidiſſe. Noſti autem hoc hominum genus ferri navi, quæ ſæpe ventis ludibium debet, ac ferre fidem, quæ itidem ſæpius par levibus ventis, promiſſa in ludibria vertit. Ego Heinſium eâ de re hodie monebo. Tu verò an ille nauta ludificans vel ludificatus dici mereatur, quamprimùm nuncia. Rudbeckii, ſcriptum ſat curioſum & longum, ad Heinſium pertinet, & à me illius ſolertiæ benevolentiæque debetur. Itaque cum nullum in mora periculum eſſe exiſtimem, de eo commentario Tecum communicando ad eum hodie retuli. Alioqui libenter occaſionem iſtam benè de Te & publico merendi, ſi res mihi integra foret, arriperem. Spero enim Te non pauca illic inventurum, quæ ſingularem Tuam provocabunt ſagacitatem & cœleſtem induſtriam, magno rei Mathematicæ totiuſque literariæ emolumento. Ut autem, quantoperè præclari nominis Tui famæ conſultum eam, teſter, cuncta

Computationes Aſtronomicæ ſunt perdifficiles.

Auctor tardam operis editionem molæ excuſat.

Hanc varietate grata & utili commendat.

Hevelii modeſtia & æquitas laudatur.

Modeſtia hoc ſeculo rara eſt.

Bellum Literarium cultoribus adverſum eſt.

Heveliani Prodromi exemplum Auctor dono mittit Amicis.

Bartholinus Thomas Conſilio Medico de Cometis ſuam ad Auctorem epiſtolam adjunxit.

Heinſiana in colendis literarum commerciis diligentia.

Rautenſteinianæ diligentiæ Heinſiana ſuppar.

Rudbeckianum ſcriptum Auctor ſeſtatim Hevelio mittere non poſſe affirmat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Prodromi Heveliani exempla Auctor inter amicos distribuit.

illa Prodromi Tui exempla cum debitâ commendatione Amicis & Fautoribus dono fero, ita ut etiam unum in Novo-Chilonienſi Parnaſſo, meæ in illum juxtà & Te obſervantiæ & benevolentiæ monumentum, deponere ad me retulerim & apud me decreverim. Stellam illam in cingulo Andromedæ, quam indicas, non dubito eandem eſſe cum illa, quæ Romæ & Franequeræ obſervata pro Cometa habita eſt. Poſtquam hucuſque literas iſtas ſcripſi, accipio literas à D. Buſmanno, die 24. Nov. S. V. Hannoveræ datas, longe eruditiſſimas mihique gratiſſimas, de argumento haud levi, quod explicandum ipſi propoſui, de ætate ſcilicet illius Magni Aſtronomi Hipparchi, ad cujus gloriæ ſocietatem Te, Magne Heveli, conſentiens orbis literarii judicium admiſit: tùm de ætate Mithridatis Magni, nec non de Cometis circà mortem Ludovici Pii. Alioqui de nuperis Cometis nihil epiſtola ejus habet. Accipio & Heinſianas pariter longè acceptiſſimas die $\frac{15}{25}$. Nov. datas, errore quodam, qui in curandis literis noſtris fæpè committitur, ſerius juſto mihi redditas. Sed nec illla Cometici argumenti quidquam continet, quod alias ad Te perſcribere non negligerem. Clariſſimo Büthnero, cui ſalutem adſcribo, ſi velit aliquid ex Tuo Rochembachio mei cauſſâ excerpere, dabis, quæ Tua eſt humanitas, hujus libri copiam. Literas Tuas Clariſſimo Kirſtenio ſtatim reddi curavi. Quàm gratæ illi Tuæ fuerint, vel ex eo apparet, quòd aliquot exempla Poëmatis ſui Cometici Tibi inſcripti mihi miſerit, Amicis dono mittenda. Vale & mihi conſtanter fave.

Auctoris ſententia de phænomeno Romano fert non eſſe Cometam.

Hevelius alter Hipparchus.

Auctoris erga Hevelium benevolentia ad omnia officia præſtanda eſt prompta.

N. 26. *Hamburgo Dantiſcum die* 19. *Jan. Juliani* 1666.

Silentium diuturnum Auctor apud Heveliun excuſat.

EXierunt duo menſes, ex quo nil ad Te literarum dedi. Tùm quòd exſpectarem reſponſionem ad meas ultimas: tùm quòd nimiùm eſſem occupatus, idquè aſſiduò: tùm deniquè quòd nil magnæ rei ſcribendum haberem. Ita nec novi anni felix auſpicium, & continuatam in plures annos valetudinis & ſucceſſuum proſperitatem Tibi de more precatus ſum epiſtolâ ad Te ſcriptâ. Feci tamen id corde & literis ad communes Amicos Nobiliſſimum Pelſium & Doctiſſimum Büthnerum ſcriptis. Facio & nunc antequam Januarius Gregorianus prætereat. Tu, quâ es eximiâ humanitate & æquitate, cuncta quæ à manu candida veniunt, boni & æqui conſule. Magnum profectò deſiderium tenet nos Tui Prodromi ſecundi, & ſyntagmatis rationum & Obſervationum Cometicarum. Sperabamus enim Te nobis iſta, imò & Cometographiam ipſam, pro ſtrena daturum fuiſſe. At nihil horum comparet. Verum enimverò ipſe demùm experior, quàm gravia impedimenta objiciantur aliquid publico committere volentibus. Tantò magis ſi quid arduum & ingens ſit, quale tuum opus eſt. Sed nec meum leve & facile eſt: idquè horis tantùm ſucciſivis (nam meliores vitæ tuendæ cura & officii ratio ſibi vendicat) peragendum. Quo loco ſint opera Tua, fac ut ſciam. Amici apud Batavos in meo opere urgendo pergunt. Figurarum æri cum debita cura incidendarum haud exigua copia, nec parva libri moles juſtum tempus requirit. De Commentario Rudbeckiano nondum Tibi gratificari potui. Cum enim ante tres hebdomades per Ornatiſſimum Juvenem Ambroſium Cariſium, Nobiliſſimi & Ampliſſimi Viri Petri Cariſii, Legati apud Fœderatos Belgas pro Sereniſſimo Danorum Rege Reſidentis, filium apographum ejus in Bataviam mittere decreverim, nolui autographum ſimul caſibus itinerum, hâc præſertim tempeſtate, exponere. Sed cùm is iter de die in diem differre neceſſe habeat, ego id officii ergà Te differendum diutius non ratus, ſcriptum hoc & ipſam Rudbeckii manum Tibi mitto. Votis enim Tuis Humaniſſimus Heinſius, conſenſit. Speramus non parùm utilitatis inde redundaturum in publicum, poſtquam hanc commentationem curioſam expenderis. Heinſius optaret figuras Te Rudbeckianas ſimul habere poſſe. Sed has menſe Novembri in Hollandiam miſi. Quamprimum autem inde eas habere potero, etiam non perfecto opere, nec aliis figuris ſculptis, libentèr eas ad Te mittam, ut ſtudiis Tuis

Novi anni felix auſpicium amici amicis precari ſolent.

Æquo animo accipe quæ à candore amici proficiſcuntur.

Impedimenta varia objiciuntur edere aliquid volentibus.

Cariſius pater & filius.

Rudbeckianum autographum Auctor Hevelio mittit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Tuis & usibus publicis consulam. *Hiemalem Cometam fama vulgare non destitit. Imò verò ei locum in plaga Orientali, cursum Septentrionem versus, tempus horam quintam matutinam assignavit. Sed artis periti nihil de eo hic vel alibi, quod sciam, observarunt. Fecit me nuper Humanissimus Büthnerus certiorem, voluisse Te ei meâ gratiâ Rockenbachii Tui copiam facere, sed illum ex suo exemplari ea jam tunc describi curasse, quæ ab eo postulaveram. Ego nihilominus gratias Tibi de hæc promta benevolentia ago. Vale quàm diutissimè & quàm felicissimè.

Utilitatibus publicis studet.
** Cometam hyeme 1666. apparuisse fertur.*
Gratus officii & promtæ benevolentiæ esto.

Dantiſco Hamburgum die 13. Febr. 1666.

N. 13. ad 25 & 26.

QUantò rariùs amicos nunc litteris compello, tantò diligentiùs ea, quæ præ manibus habeo, curo; sed utut omne tempus, quod reliquum tantùm ab aliis occupationibus tàm publicis quàm privatis fuit, illis negotiis ac studiis hactenus tribuerim, neutiquam tamen citius descriptionem meam posterioris Cometæ, cum Mantissâ Prodromi ad umbilicum omnino perducere potui: quippe non solum opusculum hocce sub manibus, præter opinionem excrevit, sed etiam maximi fuit laboris, tantum prolixissimum expedire calculum, ut suo tempore videbis. Jam verò gratiâ divinâ eousque sum progressus, ut post paucos dies, dummodò gratissimas quasdam occupationes, quæ sese novissime, ob recens natam mihi filiolam, obtulerunt, expedivero, prælo illud sum commissurus: nihilominus tamen menses aliquot excurrent, priusquam typis, uti optimè nosti, penitùs exscribi, atque Icones manu meâ æri incidi possint. Interea iterum iterumque literatos omnes rogo vehementer, ut judicium de illis controversiis inter Dn. Auzoutium & me exortis, eousque suspendant, quò eò accuratius postmodum rem istam decernere possint. Pro Commentario Rudbeckiano magnas tibi habeo gratias; oculo fugitivo tantùm adhuc illum perlustravi: video tamen ingeniosè ac accuratè conscripta esse omnia, multasque prægnantes quæstiones movisse: de quibus autem, ut mihi videor, penè omnibus in Cometographia aliisque scriptis meis, si non omninò ex compositò, implicitè tamen passim nobis jam sermo fuit. De Parallaxibus verò investigandis beneficio altitudinum Meridianarum in diversis terræ regionibus, planè aliter sentio, eas nimirum multò certius, aliis diversis rationibus, etiam ab uno observatore, explorari posse, de quibus autem hâc vice plura dicere nequeo. Nullum Cometam post illum mense Aprili in cælo apparuisse, pro certo habeas velim, quicquid etiam sentiant alii. †Puto tamen nonnullos phœnomenon illud ad cingulum Andromedæ, quod hactenus & adhucdum, ex Orientè, singulis diebus Septentrionem versus motu scilicet diurno proficiscitur, arripuisse. *A Clarissimo Erasmo Bartholino, præviâ salute, explores velim; an exemplar illud Prodromi, per Dn. Pelzium ipsi jam olim transmissum, acceperit? tùm quo in statu versentur Observationes Tychonis, quas avidissimè expectat orbis Astronomicus. Literas Celeberrimi Heinsii tandem accepi, ad quas etiam proximo tabellario responsurus. §De illis phœnomenis nuper Romæ in Jove, †umbrâ scilicet Jovialium, atque peculiari maculâ in ipso corpore Jovis obviâ, ‡ex quâ motus hujus Planetæ circa axem periodicus accuratè stabilitur à Josepho Campani, nec non eximio Cassino detectis, ac quibusdam epistolis satis fusè descriptis, Romæque editis Mense Octobris & Novembris, non dubito quin jam perceperis. *Ad quam maculam videndam Clarissimus Hugenius itidem tubum præparat longissimum. Vale literarum egregie cultor, omnesque amicos saluta, inprimis verò Clarissimum Mullerum roges velim, ne meum diuturnum silentium sequius interpretetur.

Silentium suum Hevelius partim excusat continuis laboribus.
Cometæ posterioris descriptionem cum mantissa Prodromi Hevelius brevi promittit.
Hevelius nova prole auctus:
Rogat Viros doctos ut judicia de controversia inter se & Auzutium ortâ suspendant:
De Commentario Rudbeckiano gratias agit & judicium fert.
Ab Rudbeckio de variatione investigandarum parallaxeon dissentit:
Nullum Cometam post Vernum apparuisse affirmat:
† Originem illius erroris in phœnomeno ad cingulum Andromedæ demonstrat:
** Ab Erasmio Bartholino an exemplum Prodromi sui Cometicis dono missum acceperit, & quo loco observationes Tychonis sint, quærit.*
§ De phœnomenis & observationibus Romanis Auctorem certiorem facit, maculam Jo-

† *Jovialium ſtellarum umbræ, & macula in ipſo Jove.* ‡ *Motus Jovis circa axem periodicus.* * *Hugenius ad eas videndam tubum præparat longiſſimum.*

Hamburgo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

N. 27. ad 13.

Hamburgo Dantiscum die 26. Februarii 1666.

Silentium amici priva-tim Tibi molestum publicè utile fore cogita.

NUllum est dubium Tuum silentium esse diligentiæ, quam perficiendo operi tàm benè inchoato impendis, documentum. Gratulamur Te nobis brevi Cometæ posterioris Prodromum daturum, cum Tibi hujus consilii auctores extiterimus, *tum verò etiam Te nuper filiola auctum esse. Simul autem optamus, ut & filiolæ isti, à matre rubenti, & puerperæ Tuæ, Tibique ipsi omnia ex voto eveniant. Si scire licet, quot figuras observationum Cometæ posterioris nobis in Prodromo sis daturus, libenter id ex Te cognoscam. Scripsi ad Amicos, Viros rei Astronomicæ gnaros, Te optare, ut judicia sua de hac, quæ Tibi cum D. Auzutio intercedit, controversia tantisper suspendant, usque quò liber Tuus prodierit. Nec dubito eos hac æquitate erga Te usuros. Rudbeckiana Tibi placuisse gaudeo. Figuræ ejus jam æri apud Batavos inciduntur. Cui labori aliquot menses dandi erunt; sed & reliquis, nempe recognitioni communicatorum inter me & amicos, tum prosequendæ Historiæ Cometicæ. Novum Cometam Clarissimus Rudbeckius nondum asseruit. Necdum quidquam Heinsiana industria ab eo obtinuit, quod ad fidem dicto præstandum faciat. Tu verò quod sententiam tuam toties affirmes, à me nomine Amicorum hic degentium gratias debitas accipe. Illas epistolas Italicas, quæ Jovis orbem exploratum dant, non vidi. De Campani tamen observatione & organo præstantissimo, quod jam antea aliquid cognoverim, Kircherianæ benevolentiæ debeo: sicut Schottianæ Doctissimum Ricciolum vivere, & editâ Geographiâ & Astronomiâ reformatâ, Chronologiam quoque reformatam nobis dare velle, imò brevi daturum esse. Ad Clarissimum Erasmium Bartholinum proximè, volente Deo, scribam, & monebo de illis observationibus Tychonis, quas Tu, alter Tycho, jurè meritoque urges. Vale diu & feliciter.*

** Gratulare amicodelætis & benè ei precare.*

Amicos inter de aliqua re disputantes æquitatem mediam adhibe.

Rudbeckius Cometam novum non asseruit.

Campani observatio & telescopium eximium.

Hevelius, alter Tycho, in Tychonis observationes inquirit.

N. 28.

Hamburgo Dantiscum die 2. Aprilis Gregoriani 1666.

Rudbeckius Heveliо assentit de phænomeno in Andromeda viso.

CUm paulò ante & nuperrimè denuo per literas Nobilissimi Heinsii edoctus sim, Clarissimum Rudbeckium Tuæ tandem accessisse de illo phænomeno in Andromeda observato, ab eo pro novo Cometa habito, sententiæ, mei officii esse duxi, Te hac de re facere certiorem. Qua occasione ex Te, nisi sit molestum, libenter discam sitne id quippiam Cometæ cognatum, vel affine, nec ne? Tum, an ulla ignita impressio sive trajectio (quas meteora esse, & in aëre fieri constat) Cometa dici possit, si aliquantum duret? Nam Cometas quosdam sublunares & aëreos dari, multi eorum, qui eos cælo intulerunt, ac Tibi noti sunt, inter quos & communis noster amicus Ricciolus est, concedunt. Atque Te ipsum eò propendere animadverto, si quid hîc video. Adhæc Keckermanus olim vester, & Petrus Creuster Astronomus, hora tantùm 1½ duravisse Cometam Anno 1527. ajunt. Joannes Schulerus autem Professor Bredanus, qui vivit, ac nuper admodum Cometologiam suam, quam Te vidisse arbitror, doctam sanè, sed tamen Cometis iniquam, & secundùm Astrologica placita factam edidit, Tuæ accedens aliorumque sententiæ, Cometas scilicet ex corporum cælestium exhalationibus sive effluviis generari, eosdem Meteora ætherea appellat. Ad hæc, Clarissime Heveli, duobus tribusve verbis velim respondeas. En verò Tibi, ne sine symbola Te conveniam, observationes stellæ illius in Ceto miræ, quam Tu præclaro opere illustrasti. Has in urbe ista * Eruditus & industriâ perinsignis Vir ille Juvenis Henricus Sivers, sicut antehac, ita & nuper admodum mense Februarii factas mecum communicavit, eo fine, ut ad Te has mitterem. Cum verò proximo die Martis tardius eas accepérim, propterea nec meas istas literas ad Te destinatas mittere tunc poteram. Noctuas quidem Athenas, qui hæc ad Te mitto. Sed dabis id meo in Te candori,

Trajectio an Cometa sublunaris dici possit, si aliquamdiu duret.

Cometæ aërei dantur.

Cometæ brevissima duratio vix horam excedit.

Joan. Schulerus laudatur.

De ejus Cometologia judicium.

Assentit Heveliо de Cometarum generatione.

Stellæ in ceto miræ observationes Siverianæ.

*Vid. hæ in communicat. Siveriana.

Hevelius in re Astronomica maximi fit ab Auctore.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

dori, in bonas literas ſtudio. Adultarum & concubiarum, imò & *inſomnium magis*, ut cum Tacito loquar, *quam pervigilium* Tuarum noctium obſervationes, magno præſtantiſſimorum inſtrumentorum apparatu ſubnixæ, pluria ejuſdem generis dabunt. Sed Tu, ſat benè ſcio, alienos labores acceptos habes, nec Tuæ vel ſcientiæ vel diligentiæ imitamenta aſpernaris, ne qui Te ſuſpiciunt eos deſpexiſſe videâre. Vale.

Hevelii æquitas & modeſtia.

Hamburgo Dantiſcum die 16. April. 1666. *N. 29.*

NOn diu Te nunc morabor, ſed potius paucis me expediam. Nam & Te ſcio, & me fateor aſſiduò eſſe occupatum. Ideo neque nunc Tuas curas & operas turbarem, niſi hæc, quæ ad Te pertinent, à Clariſſimo Viro Iſaaco Grutero haud ita pridem accepiſſem. Sunt verò iſta mihi reddita ſimul, licet diverſis temporibus ſcripta. Si quid typographo illi indicari velis, me mone. Ego dabo operam, ut id per Amicum fiat. En Tibi quæ nuper ad Clariſſimum Bullialdum amicum communem de Cometis circa mortem Ludovici Pii viſis, dedi in tabellis, ut res planior redderetur, propoſita. De his velim ſententiam Tuam brevibus dicas. Cum autem illum Cometam anno Chriſti 837. in Virgine viſum Auctor quidem vitæ Ludovici Pii, non more Planetarum in Orientem perrexiſſe dicat, Aventinus verò ei contradicat, velim verbo hîc quoque ſententiam Tuam indices. Vale & age feliciter, ac fave conſtanter.

Gruterus de Prodromo Heveliano apud Batavos denuò edendo ad Auctorem ſcribit.

Contradictio inter auctores de uno Eodemque Cometa anni 837.

Dantiſco Hamburgum die 17. Aprilis 1666. *N. 14. ad 27. & 28.*

DEſcriptio mea poſterioris Cometæ, nec non Mantiſſa Prodromi Cometici jam ſub prælo ſerio ſervet: quamprimùm typis penitùs exſcripta erit, quod ultimo Maji fieri poſſe, Deo annuente, ſpero, Vobis quantocius tranſmittam. Hucuſque computando, ac conſcribendo hocce opuſculo ſatis mihi fuit negotii; nunc Iconiſmos æri incidendos, quorum quinque ſunt, aggredior. Phœnomenum illud ad Cingulum Andromedæ, pro nullo Cometa, ſed tantùm pro ſtella quapiam nebuloſa haberi poteſt, quanquam diverſam faciem ab aliis nebuloſis exhibet: de qua in opuſculo meo aliquantò plenius dicendum erit. Nulla aërea impreſſio, ſive trajectio, etiamſi aliquantiſper duret, tum caudam inſtar Pataſelenarum ac Pareliorum eſt, referat, poteſt dici Cometa. Non ignoro quidem plurimos inveniri, utpote Ricciolum, alioſque, qui nonnullos aëreos Cometas nonnunquam dari, ſtatuunt, ſed ego planè aliter ſentio, nullum videlicet genuinum Cometam in aëre generari, ac toto durationis tempore ibidem ſubſiſtere. Sæpius quidem largior, plurimos per aërem noſtrum ſublunarem trajicere, ſed brevi tantum temporis ſpatio in eo commorari poſſe, prout plurimis exemplis, Cometâ nempe 1472, 1618, 1652, aliiſque demonſtrari poſſet; ſed de his in Cometographia plenius. Sic ut minimè eò propendeam dari Cometas etiam aëreos, ſed merè æthereos, ex materia ut plurimùm æthereâ prognatos; atque ſic non æterna, ut plurimi hoc noſtro ævo exiſtimant, ſed temporanea eſſe corpora, ac nullâ ratione, certâ periodo redeuntia. An phœnomenum iſtud, cujus Keckermannus & P. Creüſter meminit, genuinus fuerit Cometa valdè dubito, cum nullis probis obſervationibus & rationibus unquam potuerit probari. Dictus Keckermannus alioquin omnes Cometas aëreos eſſe voluit; purus enim putus Philoſophus Peripateticus fuit, ut probè noſti. Schuleri Cometologiam non vidi: ſi Hamburgi proſtet, ut eam emas, ac per Lubecam, datâ occaſione mihi tranſmittas, humaniſſimè peto, pecuniam lubentiſſimè quantocius reſtituam. Pro Obſervationibus iſtis miræ ſtellæ in collo Ceti, Clariſſimi Henrici Syverſi, quem meo nomine ſalutes rogo, gratias habeo debitas: optimè meis obſervationibus in Hiſtoriola mea hujus ſtellæ exhibitis, reſpondent.

Hevelius poſterioris Cometæ deſcriptionem & Prodromi Cometici Mantiſſam brevi ſe daturum promittit.

Phænomenon illud in Andromeda pro Cometa non habendum.

Trajectio nulla, etſi aliquandiu duret, & caudam præ ſe ferat, pro Cometa habenda.

Cometas ullos in aëre dari Ricciolus & alii ſtatuunt, Hevelius negat: Multos tamen per aërem noſtrum trajicere concedit.

Phænomenon anni 1527. Cometam fuiſſe Hevelius dubitat.

Syveri obſervationes ſtellæ miræ in Ceto Hevelio gratæ.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Stellam miram in Ceto Anno 1666. ad m. Aprilis Hevelius non observavit:

dent. Ad quam hactenus ad finem usque Januarii probè & diligenter attendi; sed à duobus & amplius annis prorsus latuit: mense autem Febr. & Martio, non memini me ad locum illum, nescio quâ incuriâ, utut sæpius plurimas observationes eo tempore peregerim, attendisse; sic ut illam minimè adhuc viderim; fieri tamen potuit, ut eo tempore à Clarissimo Syversio indicato prodierit; de quo ipsi gratulor, eam conspexisse. Attendendum igitur erit nobis omnibus, an

Eam m. Julii redituram augurat: Jam post Solstitium brumale reversuram auguratur.

mense Julio denuò apparitura sit? Sed vix puto eousque eam posse perdurare; poterit tamen post Solstitium Brumale redire. An Astronomia Reformata Riccioli jam edita sit, & an Hamburgi prostet, scire valdè desidero. Si tibi obtinget occasio ad illum scribendi, meo nomine illum humanissimè salutes; ego aliquoties ante aliquot annos ad illum scripsi, sed nullum planè responsum obtinui, quî factum sit, nescio. Vale prosperrimè.

N. 30. *ad* 14.

Hamburgo Dantiscum die 20. 30. *Aprilis* 1666.

Cometa anni 1527. in dubium vocari, sed & Cometis annumerari potest.

NOn diffiteor Cometam illum anni 1527. qui vix ultra horam duravit, in dubium vocari posse. Quia tamen à Clarissimis Astronomis, ipsosque Riccioło & apud eum Joanne Vogelino & Cornelio Gemma, in censum Cometarum relatus est, satis tutò eum Cometis annumerari posse arbitror. In controversiam veniunt, ut animadverto, hîc sicut ubique, quæ insolentia sunt. Nempe tàm de annuis, quàm dialibus Cometis dubitatur. Illi extraordinariis phœ-

Stella anno 1033. trajiciens 14. amplius diebus durat.

nomenis, hi meteoris accensentur. Sed quid de stella Anno 1033. auctore Calvisio à Septentrione versùs Meridiem trajiciente, & à die 28. Februarii ad 15. Martii durante, sentias, dic verbo. Idem fac ad illam nuper propositam Auctoris vitæ Ludovici Pii & Aventini, de eodem Cometa anni 837. contradictionem. Apud Clarissimum Kirstenium hesternâ die amicissimam Tui mentio-

Kirstenius Hevelio amicus:

nem in lectione Tuarum literarum feci. Is Te humanissimâ salute impertit. Non licuit illi tam beato esse, ut stellam illam miram Ceti hoc anno observaret. Invigilabit tamen, &, ut sic dicam, insidiabitur ei brevi, ut sperat, redituræ. *Cum paulò ante literas Tuas Humanissimo Sivero communicassem,

Stellam miram in Ceto hoc anno nondum observavit, Insidiaturus ei redituræ.

rem me gratissimam ei feciſſe perspexi. Plurimam ille reddit salutem Tibi. Neque verò ei per Januarium stella illa apparuerat, licet aliquoties cœlum pro desiderio Auditorum lustraverit. Neque tamen videtur ei tunc primum illam prodiisse, utpote quæ fuerit jam valdè magna, sed fortassis per aliquot dies præcedentes, vel etiam in fine Januarii jam apparituram fuisse, ni cælum nubilum prohibuisset. As-

**Siverus Hevelio per Auctorem respondet.*

tronomia Reformata Riccioli jam prodiit in lucem, sed hîc nondum prostat. Imò verò ejusmodi libri perrarò in has oras perferuntur. Ubi ad eum scribere mihi contigerit, officio salutationis Tuo nomine apud eum ritè defungar, imò & literas Tuas re-

Schuleri Cometologiam Auctor Hevelio mittit.

ctè curabo ac responsum obtinebo, ut spero. Cometologiam Schuleri heri ad Te misi per Generos. Cyprianum Crensium, Rautensteinianum & Peltzianum Amicum meum verò etiam popularem, qui, qua est humanitate in amicos officiosa, librum

Crensius Cyprianus commendatur.

illum D. Peltzio tradet. Pretium pro eo nullum exigo nisi mihi alicujus libelli Tui exemplum fortè mittere velis. Spero nos aliquando volente Deo commutationem

Permutatio librorum æqua inter amicos fit.

exemplarium æquam facturos, postquam Tuum meumque opus fuerit absolutum. Vale Vir Clarissime, & ad opera Tua præclara edenda prosperè incumbe. Addo verbum. Pax inter Præsulem Monasterienſem & Batavos die 9. 19. hujus mensis fe-

Pax inter Batavos & Episc. Monast. concluſa: Speratur & Anglicanam restitutum & Rhenanam confirmatum iri.

licitèr concluſa, & mutuis Delegatorum subscriptionibus firmata est. Speratur verò & Anglicanam compositum & Rhenanam confirmatum iri. Quis non videat læta quoque Cometis è vestigio succedere. Vos quidem id etiam experimini, qui vobis,

Cometis læta succedunt.

ut ab aliis accepi, de tantâ omnis generis frumenti secundo Vistula & Bugo ad Vos ex Polonia & Russia devecti copiâ, quanta ab integris decem annis non fuerit visa, gratulamini. Qua de re & ego vobis ac patriæ gratulor, cui pacem justam &

Auctoris constans erga patriam pietas.

fidam semper opto ex animo. Iterum Vale.

VIII. COM-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

VIII.

COMMUNICATIO HAFNIA-RÖTLINIANA.

Hamburgo Hafniam die $\frac{9}{19}$ *Decembris* 1664.

Nobilissime Domine.

MAgno honori duco me possidere Tuam bonam & constantem amicitiam, quæ me excitat, ut faciam Tibi copiam eorum, quæ habeo communicanda Cl. D. Bartholino de Cometa, quem videmus hîc loci sex diebus. Obnixè peto, ut excuses quòd de unâ fideliâ duos dealbem (ut est in proverbio) parietes, dum Tibi perlegendæ mitto, quæ scripsi alteri Amico, quodque Tibi præbeam istam incommoditatem, sperans Te cum aliqua delectatione ista lecturum, & me honoraturum Tuo responso super hac re, tùm illud etiam postulaturum à Clar. Bartholino. Quod reliquum est certum Te esse jubeo, quòd sim sincerè, Nobilissime Domine,

Tibi omni studio & obsequio addictiss.

STAN. LUBIENIETZKI.

Ad Dn. Joan. Melchiorem Rötlinium, Sereniss. Principi Regio Daniæ & Norvegiæ à Secretis Cameræ.

Hafnia Hamburgum die $\frac{13}{23}$ *Decembris* 1664.

Nobilissime Domine.

ACtis Tibi gratiis de Tua postrema communicatione, ut ordinaria eorum quæ in terra geruntur, sic & de extraordinaria eorum quæ apparent in cælo, càque, quod plus est, factâ in confidentia per literas ad Cl. Thomam Bar-

De Hambourg à Coppenhague le $\frac{9}{19}$ *Decembre* 1664.

Monsieur.

JE tiens à grand honneur de posseder vôtre bonne & constante amitié, laquelle m'excite à vous faire part de ce que j'ay à communiquer à Monsieur le Docteur Bartholini, touchant la Cométe, que nous voyons icy depuis six jours. Vous priant treshumblement de m'excuser de ce que je fais ainsi d'une pierre deux coups, vous addressant ce que j'ay écrit pour un autre Ami, & de Vous donner cette incommodité sous l'esperance, que Vous en aurez quelque contentement, & m'honoreroz de Vôtre reponce sur ce propos, en la demandant aussy de Monsieur le Docteur Bartholini, & Vous asseurant, que je suis sans aucune reserve à jamais Monsieur

Amicitiæ jucunda & utilis possessio.

Eadem opera duos dealbare parietes licet.

Vostre tres affectionné & tresobeissant serviteur

DE LUBIENIETZ.

De Coppenhague à Hambourg le $\frac{13}{23}$ *Decembre* 1664.

Monsieur.

APres Vous avoir remercié de Vostre derniere communication, tant de l'ordinaire touchant ce qui se passe en terre, que de l'extraordinaire de ce qui paroist au ciel, & qui plus est, en confidence sous le cachet volant de celle pour Monsieur Thomas

Amicitia confidentiam justam requirit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Hoog.
107 B 47

tholinum ſcriptas, quas mihi apertas miſiſti, quaſque ego ei ſtatim reddidi, non poſſum quin Tecum conferam de Cometa, quem nos etiam vidimus his diebus præteritis in his terris, eodem prorſus tempore, loco, curſu, eadem figura, magnitudine, eodem colore, & per omnia eundem, ſicut apud vos & alibi obſervatus fuit, exceptâ caudâ, quæ hic inventa eſt, ſicut oculus de hac re poteſt judicare, unâ haſtâ longior. Quicquid ſit, non dubito Aſtronomos fore facilius concordes ſententiis in deſcriptione iſtius Cometæ, dummodò Aſtrologi poſſint concordes fieri circa ejus operationes & effectus. Memini, cum Dantiſci eſſem, audire me dicentem Ampl. Dn. Hevelium, Magnum Aſtronomum, ſed qui rideat Aſtrologiam, quòd non deſideraret amplius quàm videre & contemplari adhuc unum Cometam, poſtquam tot obſervationes, tanquam curioſiſſimus orbium cœleſtium ſpeculator notavit, ut poſſit ultimam manum imponere operi, quod in manibus habeat, & detegere omnes qualitates hujus belliſſimi ornamenti naturæ. Quod ad me attinet, ego non ſum in hac re magis curioſus, quàm ut ſciam veram generationem, materiam, quantitatem, qualitatem; verbo, naturam hujus corporis, quæ ſola videntur mihi ſuſcipere demonſtrationes poſſe: relinquo quæ reſtant conjecturis & obſervationibus Aſtrologicis, fallaciarum magis ſuſpectis quàm infallibilitatis. Nam quod ad hoc attinet, omnes ſciunt, ſicut rem notiſſimam, communitèr credi quòd Cometa non ſit aliud quàm malum argurium, & nil præſagiat quàm peſtes, bella, famem, ſterilitates; verbo, multa mala. Sed ſi è contrario dicatur Cometam iſtum promittere grandem fertilitatem, divitias immenſas, cornucopiæ, pluviam nummorum aureorum, grandinem roſarum nobilium, glaciem adamantinam, ventum ambrarum, ſpargentem ſeculum aureum, & paradiſum terreſtrem, credo unum eſſe tàm difficile demonſtratu ac alterum. Scio benè Scaligerum in ſuis exercitationibus alicubi non deffiteri, pluribus Cometis ſucceſſiſſe grandia infortunia, ſed etiam non audere negare, ali-

Obſervationes Cometæ Hafniæ & Hamburgi conveniunt.

Aſtrologi ægrè conveniunt circa Cometarum operationes.

Cometographiam Hevelius diu meditatur.

Cometa ornamentum naturæ.

Rötlinius Aſtrologis non favet.

Cometa an præſagiat mala pariter & bona?

Scaliger fatetur quibuſdam Cometis ſucceſſiſſe mala, quibuſdam verò bona.

Bartholini, à qui elle a eſté renduë à l'inſtant, je ne puis m'empeſcher de m'engager avec Vous ſur le ſujeƈt de la Cométe, que nous vîmes auſſy ces jours paſſez en nos quartiers juſtement au temps, au lieu, en cours, en figure, en grandeur, en couleur, & en tout, comme chez vous & ailleurs on a obſervé, hormis la queüe, qu'on a trouvée ici, à ce que l'oeil en peut juger d'avoir plus d'une pique de long: Quoy qu'il en ſoit, je ne doute pas, que les Aſtronomes ne ſoyent facilement d'accord touchant la deſcription de cette Cométe, pourveu que les Aſtrologues ſe puiſſent accorder touchant ſes operations & effeƈts. Je me ſouviens, que lors que j'eſtois à Dantzic j'oüi dire à Monſieur Hevelguen, grand Aſtronome, mais qui ſe mocque de l'Aſtrologie, qu'il ne deſiroit que de voir & contempler encor une Comete, depuis tant d'obſervations que par le moyen de ſes ſpeculations fort curieuſes il avoit marquées, a fin d'achever cét ouvrage, qu'il a entre les mains & de decouvrir toutes les qualités de cét embelliſſement de la nature. Pour moy, je ne ſuis curieux que de ſçavoir la vraye generation, matiere, quantité, qualité, en ſomme, la nature de ce corps, choſes ſeules, qui me ſemblent eſtre ſuſceptibles de demonſtrations & laiſſant le reſte à des conjeƈtures & obſervations Aſtrologiques plus fallibiles qu'infallibles. Car quant à cela, tout le monde le ſçait, comme une affaire notoire, que communement on croit, que la Cométe n'eſt qu'un mauvais augure, & ne preſage que des peſtes, des guerres, des famines, des ſterilités, & en un mot beaucoup de maus. Mais ſi au contraire on dit que cette Cométe-cy promet une grande fertilité, des richeſſes immenſes, une corne d'abondance, une pluye de ducats, une gréle de roſes nobles, une glace de diamans, un vent d'ambre gris, un ſiecle d'or & un paradis terreſtre; je croy que l'un eſt auſſy difficile à demonſtrer que l'autre. Je ſçay bien, que Scaliger en ſes exercitations an un certain paſſage ne des advoüe pas, que pluſieurs Cometes n'ayent en une ſuite de grands deſaſtres, mais auſſy il n'oſe nier que quelques Cometes n'ayent porté de fort bonnes adventures. Pierre Gaſſende, un Mathematicien Pariſien, va encor bien plus loing: Mais Je n'oſe pourtant pas prendre ſon parti de peur de paſſer pour profane.

quos

quos Cometas apportasse valdè bonos successus. Petrus Gassendus Mathematicus Parisiensis, progreditur hîc longius. Verùm ego non audeo assumere defendendas partes ejus; vereor enim ne pro profano habear. Iccirco consultum judico allegare ejus propria verba, quæ extant in vita Peireskii lib. 3. pag. 245, 246:

c'Est pourquoy je trouve bon d'alleguer ses propres termes, qui sont tels dans la vie de Peireske, ou pour mieux dire, in vita Peireskii *lib. 3. pag. 245, 246:*

Gassendi sententia de Cometis Rötlinio parum pia videtur.

„Non est postremum argumentum imbecillitatis humanæ ad ista expavescere, „quibuscum res nostræ nihil commercii, habent. Mirum cur saltem Deo non „credatur, dum à signis cæli nihil metuendum jubet, scilicet ipse signa non „faciens, ex quibus non expositis, quid futurum sit caveri non possit. Nisi „autem Deus Cometam calamitatum signum constituat, undenam esse in Co„meta potest aut futurorum notitia, aut effectus significandi? Annon ille per„git viam suam, ut naturalia cætera, parumquè ejus interest, quid humanæ gen„tes inter se moliantur. Ac iste quidem *(anni scilicet* 1618.*)* dictus est porten„disse clades postmodum secutas. Sed nempe ante non fuerant bella, pestes ac „Reges mortui? Nullæ jam 20. post annis excitantur tragœdiæ? Referunt ad„huc ad Cometam. Verum erit cur pari jure exorituras referant turbas, quous„que novus Cometes sit, qui oblivionem istius creet, tametsi ante centum an„nos apparituras non fuerit.

Hocce est quod Gassendus ratiocinatur, qui plusquam satis refutatus est, quantum ad postremam propositionem attinet, & istam prædictionem ab Anno hujus seculi decimo octavo, intra centum annos nullum appariturum Cometam. Obligabis me, cum me facies participem eorum, quæ accipies de ista materia ab illis, quibus talia cognoscere datum est.

c'Est ce que Gassende en raisonne n'estant refuté que trop quant à la dernière proposition, & cette prædiction que depuis l'an dishuict, en cent ans il n'en aura point. Vous m'obligerez, Monsieur, de me faire part de ce que Vous apprendrez touchant cette matiere de ceux qui y connoissent quelque chose.

Hamburgo die $\frac{20}{30}$ *Dec.* 1664.

EPistola Tua, quâ Tibi placuit me honorare die 13. currentis mensis, mihi dedit experimenta certa non solùm Tui sinceri affectûs, sed etiam egregiæ cognitionis quam habes eorum quæ videntur in cælo & geruntur in terra. Discursus, quem apud me facis de Cometis, mihi videtur adeò sublimis, bellus & politus, ut non possim eum satis æstimare, nec laudare hosce qui se occupant ad contemplationem horum mysteriorum. Quantum ad me, Nobilissime Domine! scis benè meas continuas occupationes, quibus me addixi per rationem statûs, scilicet meorum negotiorum privatorum. Adeò ut quod ad originem

De Hambourg le $\frac{20}{30}$ Dec. 1664.

Epistola arguit eruditionem & amicitiam, utriusque certa index.

CEtte dont il Vous a plû m'honorer du 13. du courrant, m'a donne des preuves infallibles non seulement de Vôtre sincere affection, mais, aussi de la belle connoissance, que Vous avez de ce qui se passe au ciel & sur la terre. Le discours, que Vous me tenés des Cometes, me semble si releve, si beau & si poli, que je ne le puis assez estimer; ni loüer dignement ceus qui s'occupent à la contemplation de ces choses misterieuses. Quant à moy, Monsieur, vous sçavez bien des continuelles occupations, aus quelles je me suis engage par raison d'estat, sçavoir de mes affaires privées. Tellement que pource qui est de l'origine & vraye definition, ou bien au moins de quel-

Rötlinii eruditionem Auctor commendat,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

& veram definitionem, vel minimum aliquam solidam & fundatissimam descriptionem Cometæ attinet, non possim melius Te contentum reddere, quam factâ Tibi copiâ literarum & judiciorum, quæ habeo à Viris doctis & præstantibus de hac re. Ideò instantèr Te precor, ut me excuses de eo, quòd non sim ingressurus profundum talis discursûs, qui est adeò difficilis ad decidendum, sicut res ipsa testatur, & confirmant istæ literæ Cl. D. Huswedelii, quem cum tot aliis inter præstantissimos hujus urbis reputo; Tùm ut gratam habeas istam libertatem, quâ utor adhuc, participem Te faciens horum exemplarium, literarumque mearum ad Cl. D. Bartholinum scriptarum, quas iterum non obsignatas Tibi mitto, in quibus videbis aliquid amplius, quod tangit hanc rem, quam in Tuis literis tractas. Quibus dum satisfacere aliqua ratione volo, dico liberè, me quoque Astrologiam, quæ Judiciaria appellatur, habere pro curiositate prohibita in Sacra Scriptura. Hoc etiam satis notum est, fuisse eam improbatam edictis Imperatorum & aliorum Principum. Quam ob rationem Amplissimus D. Hevelius, quem & ego æstimo & existimo Magnum & Excellentissimum Astronomum, & Illustrem in Republica literaria Virum, irrisit Astrologiam, adde quod illi ipsi qui eam manibus versant & caram habent, agnoscant hæc:

Cum eo communicat Virorum doctorum de Cometis judicia, litem hanc suam facere nolens.

Huswedelius laudatur.

Astrologiam Judiciariam improbat Auctor.

Hevelius laudatur.

Astrologi incertum suorum placitorum agnoscunt.

que solide & fondamentale description de la Cométe, je ne vous pourrai mieus contenter, que par des copies des lettres & advis, que j'ay de gens d'esprit & de qualité sur cette matiere. Avec quoy je vous prie tres instamment de m'excuser de ce que je ne m'engagerai trop dans un tel discours, qui est si mal aisé à decider, à ce que la chose mesme temoigne & confirme cette lettre de Monsieur le Docteur Huswedel, lequel je tiens, avec tant d'autres pour un des plus galants hommes de cette ville-ci, comme aussi d'aggreer cette franchise, dont je me sers encore en vous faisant part de toutes ces copies & de ma lettre soùs le cacachet volant pour Monsieur le Docteur Bartholini, où Vous verrez encor quelque chose, qui touche cette matiere, que Vous traitez dans Vôtre lettre. A la quelle Vous voulant satisfaire aucunement, je Vous dis franchement, que je tiens aussy l'Astrologie, qu'on appelle judiciaire, pour une curiosite deffendue dons la Sainte Escriture. Cela estant assez certain, qu'elle à esté reprouvée par les Edits des Empereurs & autres Princes. A raison de quoy Monsieur Hevelius, que j'estime aussy pour Tres Excellent Astronome, & Illustre personnage dans la Repub. des gens de lettres, s'est moqué de l'Astrologie, veu que ceur-mesmes, qui la manient & cherissent, avoüent, que

Sapiens dominabitur astris.
Astra regunt homines, sed regit astra Deus.
Astra inclinant, sed non necessitant.

Ita ut ego ejusdem sim Tecum sententiæ, scilicet tales conjecturas & observationes Astrologicas magis fallaciarum esse suspectas quàm puras. Quod attinet ad præsagia, quæ communiter attribuuntur Cometis, fateor plurimas res valdè notabiles accidisse post apparitionem Cometarum; unde venit ista regula, quæ jam pro lege habetur, *Nullus Cometa impunè visus.* Neque verò solùm populus est, qui ita de hac re judicat; sed præstantissimi quiquè Viri erant olìm & sunt adhuc in eadem sententia.

Cometarum apparitionem exceperunt multa notabilia.

De sorte que je suis de mesme avois avec vous, sçavoir que telles conjectures & observations Astrologiques sont toujours plus fallibles. Pour ce qui est du presage, qu'on attribue communement aus Cometes, j'avoüe, que plusieurs choses fort remarquables arriverent apres l'apparition des Cometes; d'où vient cette maxime, qui passe deja préque pour loy, Nullus Cometa impunè visus. *Et ce n'est pas seulement le peuple, qui en juge de la sorte: mais les plus habiles hommes ont esté jadis, & sont encor de mesme avis.*

Cicero l. 2. de nat. Deor. c. 21. Tum facibus visis cælestibus, tùm stellis his, quas Græci

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Græci Cometas, noſtri Cincinnatas vocant, quæ nuper bello Octaviano magnarum fecerunt calamitatum prænunciæ.

Virgil. l. 1. Georg. - - - - - - - diri toties arſêre Cometæ.

Lucan. l. 1. Et terris mutantem regna Cometen.

Tibull. l. 2. eleg. 6. - - - - - belli mala ſigna Cometes.

Cometis præſignificandi, imò & operandi vis ab antiquo tempore tributa.

Ut non recenſeam permultos alios. Propter quod quidam exiſtimarunt Cometas (qui, ut quod verum eſt dicam, ſunt meteora rara) eſſe opera extraordinaria ſolius Dei & ſecreta naturæ, quæ Deus monſtret habitatoribus terræ, ut eos doceat res futuras. Cujus opinionis fuit Joannes Damaſcenus, unus de antiquis Theologis

Pour ne parler en de tant de quantité d'autres. C'eſt pourquoy quelques uns ont eſtimé les Comètes, de veritables meteores rares, pour les œuvres extraordinaires de Dieu ſeul, & ſecrets de la nature, que Dieu monſtroit aus habitans de la terre, pour leurs enſeigner des choſes qui doivent arriver. De la quelle opinion fut Jean Damaſcenne, un des anciens Theologiens

Cometæ habiti pro extraordinariis Dei operibus & ſecretis naturæ futuræ prænunciantibus.

Damaſceni opinio de Cometis ſatis tuta in tanto aliarum incerto.

L. 2. de Orthodoxa fide c. 7. Thaddæus Haggecius l de Comet. obſerv. & Chriſt. Pelargus ad diem l. Damaſceni.

Qui meo judicio eunt in medio tot opinionum ex toto contrariarum ſatis ſecurè, monſtrando non ſolùm cauſſam univerſalem, quæ eſt Deus ipſe, ſed etiam finem iſtius operis, quod facit monendo generi humano de rebus futuris. Quò poſſunt transferre illa quæ Sacra Scriptura dicit de Scopis deſtructionis, & de gladio ebrio in cælo, quanquam illa explicentur etiam de peſte & aliis flagellis Dei. Nova ſententia Ampliſſimi Domini Guerichii Conſulis Magdeburgenſis fundatur ejus inventione admirabili parvæ ſtatuæ incluſæ vitro, quæ ſignificat conſtitutionem aëris: quam machinam ego vidi apud ejus Filium Nobiliſſimum Dn. Reſidentem Sereniſſimi Electoris Brandenburgici in hac Urbe Legatum. Forte, ut mihi videtur, favebit illi opinio illorum, qui dicunt, radios Solis tangentes aliquam partem aëris, quæ ejus lumen excipere poſſit, eamque penetrantes & inflammantes vel illuſtrantes ad minimum, facere iſtam longam caudam, vel etiam formam alicujus barbæ vel comæ, quam obſervamus in Cometis. Cui proximè accedit quod Scaliger, Vir ille Excellentiſſimus, quem Tu quoque allegaſti, docet exercit: 79. ubi pariter docet ſententiam Apiani, & ita ratiocinatur:

Leſquels, à mon avis, vont parmi tant d'opinions toutes contraires, aſſez ſeurement, en monſtrant non ſeulement la cauſe univerſelle, qui eſt Dieu meſme, mais auſſy la fin de cét œuvre, qu'il fait pour avertir le genre humain des choſes futures. A quoy ils peuvent transferer ce que la Sainte Eſcriture dit du balai de deſtruction & de l'épeé enyvrée au ciel, pourquoy que cela s'explique auſſy de la peſte & autres fleaus de Dieu. La nouvelle ſentence de Monſieur Guericke, Bourgemaiſtre de Magdebourg, eſt fondée ſur l'invention admirable d'une petite ſtatuë, enfermée dans le verre, qui ſignifie la conſtitution de l'air, la quelle j'ay veüe aupres de ſon fils Monſieur le Reſident de S. A. E. de Brandenbourg en cette ville-ci, & il me ſemble qu'elle eſt favoriſée de l'opinion de ceus, qui diſent, que les rayons du Soleil touchant quelque partie de l'air, la quelle eſt ſuſceptible de ſa lumiere, & la penetrant & inflammant ou illuſtrant au moins, font cette longue queüe, ou bien la forme d'une barbe ou d'une chevelure, que nous obſervons aus Comètes. A quoy approche ce que Scaliger, Tres Excellent Perſonnage, qu'avez alleguê auſſy, enſeigne exercit. 79. où il enſeigne pareillement la ſentence d'Apien & raiſonne ainſi:

Deus auctor omnium.

Scripturæ quædam loca ad Cometas referri poſſunt, illos præſertim, qui ſcoparum & gladii ſpecie apparent

Guerichii Patricii ſententia de Cometa, avulſâ & illuminatâ aëris particulâ, quibus rationibus fundatur:

Favet ei Heraclides Ponticus, Teleſius,

Apianus, Scaliger,

Itaque Cometam arbitror eſſe vaporem vi tractum ab aſtrorum aliquo in aëris regionem ſummam, cujus vaporis natura non ſit ardens, ſed miſtæ materiæ, tanquam fumus aut fuligo recipiens Solis radios, atque ideò viſibilis & tranſmittens eos, atque ideò caudata.

Cujus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Præsertim verò Epigenes.

Cujus sententiæ fuit etiam quidam antiquus Philosophus, nomine Epigenes, sicut refert Seneca lib. natur. quæst. 7. c. 3. & 6. Ista sententia hocce pro fundamento habet, quòd cauda Cometæ se extendat in partem Soli oppositam:

Cometæ cauda semper à Sole aversa.

De la quelle sentence fut aussy un ancien Philosophe, nomme Epigenes, à ce que Seneque raconte l. nat. qu. 7. c. 3. & 6. Cette sentence ayant pour fondement ce, que la queüe de la Comete s'étend du costé opposé au Soleil:

Cujus radii refracti in Cometæ coma vel cauda faciunt illam sparsam, hanc in longum exporrectam

Cometæ infra Lunam subsistere à Peripateticis creduntur, saltem quandoque.

Præsuppositio hocce, Cometas generari & subsistere, minimùm quandoque infra Lunam, id quod Peripatetici dicunt. Suprà dictæ sententiæ Amplissimi Dn. Guerichii, quòd tempestates per lumen radiorum Solis faciant Cometas, videtur favere illa sententia Theophrasti Paracelsi, qui attribuit integram gubernationem aëris, fulminum, ventorum, tempestatum, grandinum, terræ motuum, Dæmoni, (quem Scriptura Sancta appellat Principem, qui habeat suam sedem & potestatem in aëre, quod etiam historia Jobi confirmat) vel illa Casparis Peuceri & Joannis Bodini, qui docent, Genios & Dæmones habere magnam potestatem in aëre & supra terram per permissionem Dei. Quòd si hoc posset rationibus defendi, res meâ sententiâ foret expeditu facilior. Sed utcunque hoc se habeat, clarum est per eventus, quòd Cometæ significent, minimum præcedant plurimas res insignes. Nam si desideras videre conjunctos Cometas cum morte Magnorum Principum, exempla Augusti, Claudii, Neronis, Vespasiani, Constantini Magni, Imperatorum Romanorum, & tot aliorum Principum sunt ante oculos. Sed quot, quæso, Magni quoque Principes sunt mortui sine apparitione ullius Cometæ? Quòd si velis videre conjunctos dictos Cometas cum tot malis, quæ eos sunt secuta, historiæ iis sunt plenæ. Ego nonnulla solum ex iis notabo. Post tot alios Carolus Sigonius de Occid. Imper. l. 10. p. 163. notat Cometam, qui apparuit Anno 410. ante captam Urbem Romam per Alaricum Regem Vestrorum Gothorum, & ante maximam miseriam, quæ in mundo visa unquam fuit. Notat etiam singulare exemplum, quod nunc allegabo benè proposito conveniens, respectu Natalitiorum Christi, quæ celebrata sunt die Jovis præterita secundum novum stilum, & celebrabitur die

Guerichii sententiæ favere videtur Paracelsiana, & aliorum.

Diabolus princeps aëris, Deo permittente, multum potest.

Cometæ significant multas res notabiles, saltem præcedunt.

Principes multi à visis Cometis fato functi.

Sed permulti etiam nullo apparente Cometa.

Cometarum apparitionem secuta sunt multa mala.

Romam à Gothis captam præcessit Cometa.

Presuppose avec cela, que les Cometes s'engendrent & subsistent, au moins quelque fois, au dessous de la Lune, ce que les Peripaticiens disent. La Guericke, que ce sont les tempestes, qui par la lumiere des rayons du Soleil font les Cometes, semble encor de pouvoir estre favorisee par la sentence de Theophraste Paracelse, qui attribuë entierement le gouvernement de l'air, des foudres, des vents, des tempestes, des greles, des tremblemens de terre au Demon, (que l'Escriture Sainte appelle Prince, qui à sa residence & puissance dans l'air, ce que l'histoire de Job confirme aussy) ou bien par celle de Caspar Peucere & de Jean Baudin, lesquels enseignent, que les Genies & Demons ont grande puissance dans l'air & sur la terre par la permission de Dieu. Or si cela peut estre maintenu, la chose à mon avis sera plus facile à expedier. Quoy qu'il en soit, il est clair par des evenemens, que les Cometes signifient au moins precedent plusieurs choses remarquables. Car si vous desirez voir la conjoincture des Cometes avec la mort des Grands Princes, les exemples d'Auguste, de Claude, de Neron, de Vespasien, de Constantin le Grand, tous Empereurs Romains & de tant d'autres Princes sont devant les yeus. Mais combien de Tres-Grands Princes aussy sont morts sans apparition d'aucune Comete? Et si vous voulez voir la conjoincture des dites Cometes avec tant de maux, qui les ont ensivis, les histoires en sont pleines. J'en marqueray seulement quelques uns. Apres tant d'autres Carolus Sigonius de Occid. Imp. l. 10. p. 163. marque la Comete, qui apparut l'an 410. devant la prise de la Ville de Rome par Alaric Roy de Vos Gothes, & devant la plus grande misère du monde, qui fut jamais. Il note aussy un singulier exemple, que j'allegueray à cette heure bien à propos au regard du Noël, qui fut Jeudy passé selon le nouveau stile, & sera celebré

Di-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Solis proximè venturâ ſecundum ſtilum veterem. Refert enim l. 17. de regno Italiæ p. 31. quòd poſtquam Cometa apparuit (factum id eſt Anno 1223.) in urbe Brixia plus quàm duo millia hominum fuerint obruta ruinâ templi poſt ſacrum Miſſæ finitum in feſto Natalitiorum, & tota Italia fuerit valdè turbata & diſpertita in duas factiones contrarias, Guelphorum, qui erant pro Papa, & Gibellinorum, qui erant pro Imperatore. Habeo adhuc librum, cui titulus eſt *Antiquitates Britanniæ*, in quo p. 54. video Anno 678. Cometam fuiſſe viſum, qui duraverit tres menſes integros, & additum de eo eſſe tale judicium:

Dimanche qui vient Selon le vieux ſtile. Car il conte l. 17. de regno Italiæ p. 31. qu' apres que la Comète parut (c'eſtoit l'an 1223.) dans la ville de Breſſe plus de deux milles hommes ont eſté accablez de la ruine du temple apres la Meſſe finie à Noël, & toute l'Italie fut grandement troublée & partagée en deux factions contraires des Guelphes, qui eſtoyent pour le Pape, & des Gibellins, qui eſtoyent pour l'Empereur. J'ay encor un livre intitulé Antiquitates Britanniæ, *dans lequel p. 54. je voy, que l'an 678. la Comète avoit eſté veüe durant trois mois entiers, & qu'on y adjoute tel jugement:*

Triſtem caſum præceſſit Cometa.

Guelphorum & Gibellinorum factiones à viſo Cometa ortæ.

Cometarum apparitionem ſecuta mala.

Ac hæc quidem ſtella (ut ſolet) ingentem Britanniæ calamitatem portendebat:

Quod etiam ibi confirmatur exemplis notatis à Venerabili Bëda. Et p. 75. exemplum eſt notatum, quod Tibi afferam adhuc bono jure, quoniam tangit nationem Danicam:

Ce qu'on y confirme auſſy par des exemples notez du Venerable Bede. Et je puis encor vous citer un autre exemple fort à propos de la page 75. puis qu'il touche la nation Danoiſe:

Anno Domini 906. Cometa apparuit ferè per dimidium annum, præſagientibus nonnullis inde multam ſanguinis effuſionem, magnam hominum cædem & ſtragem, quæ paulò poſt in prælio inter Danos & Anglos commiſſo ſubſecuta eſt. In quo utriuſque gentis ingens nobilium numerus corruit.

Sed non jam plura in hanc rem afferam quàm unum exemplum trium Cometarum, qui fuerunt viſi Anno 840. 841 & 842. quos ſecuta eſt è veſtigio rebellionis reiteratio Ludovici Junioris contra ſuum proprium Patrem Imperatorem Ludovicum Pium: tùm diviſio quæ evenit inter tres filios iſtius Imperatoris, quæ fuit funeſta Imperio & tot aliis Regnis: nec non invaſio Sarracenorum in Italiam facta, & direptio urbis Romæ. His omnibus hôc mane viſis, cum ægrè potuerim inter tot occupationes afferre aliqua exempla ad reddendum Tibi meum officium, hîc finio. Niſi quòd, ut Tibi mutuam reddam vicem reſpectu illorum Petri Gaſſendi verborum, quæ Tuis literis inſeruiſti, afferam Tibi propoſito conveniens exemplum dicti Imperatoris Ludovici Pii, lectum mihi adhuc hodie in ejus vita p. 471. præſertim cum Cometa, qui tunc apparuit, non valdè longè fuerit diſſitus à loco, in quo præteritis his diebus apparuit.

Mais je n'en apporteray plus qu'un ſeul des trois Cometes, qui ont eſté veües l'an 840. 841 & 842. les-quelles furent ſuivies d'abord de la rebellion reiterée de Loüis le Jeune contre ſon propre Pere l'Empereur Loüis le Debonnaire, de la diviſion ſurvenuë entre les trois fils de cetui-ci, la quelle a eſté funeſte à l'Empire, & à tant d'autres Royaumes, de l'invaſion des Sarraſins dans l'Italie, & du pillage de la ville de Rome. Ce qu'ayant tout regardé ce matin, & à grande peine entre tant de depéches pouvant apporter quelques exemples pour vous rendre mon devoir, je ne m'y arreſte. Si non que pour vous rendre la pareille au regard du paſſage de Pierre Gaſſende, qu' avez mis dans vôtre lettre, je Vous apporteray à propos l'exemple du ſuſdit Empereur Loüis le Debonnaire, l'ayant leu encor aujourd' huy dans ſa vie p. 471. joinct que la Comète qui parut alors, n'étoit pas trop loin du lieu, où elle parut pas jours paſſez.

Eorly Europeon Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Hoog.
107 B 47

Cometa magnus Anni 839. paulò ante mortem Ludovici Pii, nupero Cometæ in Corvo ſitu ſuppar.

„ Anno 839. mediante feſtivitate Paſchali, dirum ſemper ac triſte portentum
„ ibidem Cometæ ſydus in ſigno Virginis apparuit, in ea parte ejuſdem ſigni,
„ quæ penulam ejus ſubter caudam ſerpentis ſimiliter corvumque confringunt.
„ Quod cum non more errantium ſeptem ſyderum Orientem verſùs peteret,
„ per 25. dies (quod mirum eſt dictu) idem ſydus & Leonis & Cancri, nec non
„ & Geminorum tranſiens ſigna, in capite Tauri tandem ſub aurigæ pedes
„ igneum globum jubarum prolixitatem depoſuit, quas uſquequaque porrexe-
Ludovici Pii Imp. judicium de Cometa viſo pium.
„ rat antea. Quam rem cum primum Imperator talium ſtudioſiſſimus conſpe-
„ xiſſet, conſtitit, & antequam quieti membra committeret, accito quodam,
„ itemque me qui hæc ſcripſi, & qui hujus rei ſcientiam habere credebar, per-
„ contrari ſtuduit, quid ſuper ea mihi videbatur? Cui cum tempus peterem,
„ quo faciem ſyderis conſiderarem, ac per hæc rei veritatem inveſtigarem, &
Sapiens tempus redimere novit.
„ cognitam in craſtinum nunciarem, Imperator ratus (quod erat verum) tempus
„ me redimere velle, ne cogerer triſte aliquid reſpondere, perge (inquit) in
„ mœnia huic domui contigua, & nobis quæ proſpexeris nuncia: novi enim
„ à me hanc ſtellam nequaquam præteritâ veſperâ viſam, vel à te monſtratam;
„ ſed ſcio ſignum Cometarum eſſe, de quo jam præteritis locuti ſumus die-
„ bus. Quid autem tibi portendere videatur, edicito. Cumque aliqua dixiſſem
„ & tacuiſſem: Unum eſt (inquit) quod adhuc ſilentio premis: mutationem
„ enim regni mortemque Principis hoc monſtrari portento dicunt. Cumque
„ ego teſtimonium Prophetæ in medium protuliſſem, quo dicitur, A ſignis
„ cæli ne metueritis, quæ pavent gentes: ille ſolitâ uſus magnanimitate & pru-
„ dentia, Non alium inquit, timere debemus præter illum qui noſtri & hujus
„ creator eſt ſyderis: ſed ejus clementiam non ſatis mirari & laudare poſſu-
„ mus, qui noſtram inertiam, cum ſimus peccatores & impœnitentes, talibus
„ dignatur admonere indiciis. Quia ergo & me & omnes communiter hoc tan-
„ git oſtentum, omnes pro poſſe & ſapere ad meliora feſtinemus: ne forte mi-
„ ſericordiam, illo prærogante & noſtra impœnitudine impediente, nos illâ in-
„ veniamur indigni.

Ludovici Pii mors Cometam ſecuta.

Poſtea deſcribit obitum dicti Imperatoris, qui evenit anno 840. verſus finem Junij. Ecce ſatis exemplorum, quæ teſtantur Cometas ſignificare multas res notabiles per ſapientem, juſtam & gratioſam diſpoſitionem divinam. Sed quot res ſimiles evenerunt ſine ullâ apparitione Cometarum? Denique ego conſentio omnibus illis, qui dicunt Cometas præſagire etiam, ſi non grandem copiam & abundantiam divitiarum, bonorum, oblectationum, quam homines poſſunt deſiderare inſtar ſeculi aurei vel paradyſi terreſtris, & Tu notas ſtilo ſubtili, at ſaltem grandium bonorum. Tantò plus ſi Cometa fuit qui conduxit populum Iſraëlis in deſerto, & Sapientes viderunt tempore nativitatis Noſtri Domini, ſicut plures affirmant. Ultra hoc ſapientia antiqua nos docet, dari etiam bonos Cometas. Servius ad lib. 1. Georg. & ad Æn. 10. & ad Ecl. 9. Unus de antiquis Philoſophis, nomine Chæremon, obſervavit quondam,

Cometæ & præcedunt & ſequuntur multa mala & bona.

Cometa fuiſſe putatur illa columna ignea in deſerto, & ſtella in Natali Domini.

Cometas bonos dari docuêre veterum nonnulli.

Apres quoy il decrit le treſpas dudit Empereur, qui fut l'an 840. vers la fin de Juin. Voici aſſez d'exemples, qui temoignent, que les Cometes ſignifient beaucoup de choſes remarquables par la ſage, juſte & gracieuſe diſpoſition divine. Mais combien de choſes ſemblables arriverent ſans aucune apparition des Cometes? Apres tout cela je conſens à tous ceux, qui diſent, que les Cometes preſagent auſſy, ſi non de grande ſuite & abondance de richeſſes, de biens & de contentemens, que les hommes peuvent deſirer en forme d'un ſiecle d'or, ou de paradis terreſtre, & Vous la marquez de vôtre ſtile fort ſubtile, mais au moins de grands biens. Tant plus ſi c'eſtoit la Comète, qui avoit conduict le peuple d'Iſraël au deſert, & les Sages ont veu au tems de la nativité de Nôtre Seigneur, à ce que pluſieurs maintiennent. Outre cela la ſageſſe ancienne nous apprend, qu'il y a auſſy de bonnes Cometes. Servius ad lib. 1. Georg. & ad Æneid. 10. & ad Eclog. 9. Un des anciens Philoſophes, nomme Chæremon, avoit

Cometam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Cometam præsagire etiam mutationem in bonum, sicut Origenes notat l. 1. con. Celsum. Et certè si velimus requirere historias, credo nos in hanc rem sat exemplorum inventuros. Denique benè convenit capere aliquas bonas admonitiones ex Cometis & aliis meteoris, ac si Deus pro bonitate sua loquatur nobis per ista signa. Certum est illum significare per hæc suam voluntatem, & nos impellere ad pœnitentiam. Notavi huic fini egregium locum in Comment. Wolfg. Musculi in Matth. 2. p. 12.

observé jadis, que la Comete presage aussy le changement en bien : à ce que Origene marque l. 1. con. Celsum. Et si nous voulons rechercher des histoires, je croy que nous en trouverons assez d'exemples. Et fin il est bien seant de tirer quelques bons avertissemens des Cométes & autres meteores, comme si le bon Dieu parloit à nous par ces signes. Certainement il fait entendre par iceux sa volonté, & nous pousse à la repentence. J'ay remarqué à cette fin des beaus passages au Comment. de Wolfg. Musculo in Matt. 2. p. 12.

Cometæ officii admonent mortales.

Musculi sententia de signis cælestibus recta.

„Solet quidem Deus res magnas, ut regnorum mutationes, ingentes clades „&c. cælestibus indiciis præmonstrare, de quibus plenæ sunt etiam gentium hi„storiæ. Et mox: Altera astrorum observatio (qua si quid extra communem ordinem inter sydera cælestia deprehenditur, quid portenti subsit, expenditur) „rarissimos hodie sui studiosos habet. Requirit enim animum rerum divina„rum studiosum & observantem, & singularem numinis adflatum. Prior (certi „illius & perpetui cursûs syderum) in abusum à nonnullis rapitur, qui non „contenti, quæ certa ars illa habet, editis libris spargere etiam quæ ex illa „disci non possunt, ut singulares clades sive pestis, sive bellorum, sive famis, „item Magnorum Regum interitus, Pseudo-prophetarum ortus, sectas &c. „magna temeritate certis annis minantur. Et cum inter se tàm sint diversi, „tamque innumeris modis fallant lectorem, tamen impunè sua somnia editis „libris spargunt, & inveniunt qui cupidè legant. Hi libelli præterquam „quòd vulgi curiositatem alunt, multis sæpenumerò malis occasionem præbent, „jam olim digni, quibus inter Christianos nullus esset locus.

Pio animo astra observa.

Astrologia quædam habet certa, multa verò incerta, quibus curiosi decipiunt & decipiuntur.

En, Nobilissime Domine, quibus volui Tibi respondere super argumento de Cometis, mihi promittens de Tua bonitate & humanitate, grata Te habiturum quæ in hanc rem potui notare currente calamo, & me excusaturum, si aliquo modo fallor, præsertim cum hæc in confidentia inter duos Amicos gerantur. Restat ut scias, nos etiam die 11. 21. currentis mensis observasse caudam Cometæ hastà longiorem. Sed ex illo tempore non vidimus eum. Caussa erunt nubes spissæ. Imò nec hôcce mane vidimus eum, quamvis cælo claro. Ego maneo verè &c.

Voilà, Monsieur, ce que j'ay voulu vous répondre sur le sujet des Cométes, me promettant de vôtre bonté & courtoisie, qu'aggreerez ce que j'en ay pû noter à la haste, & me pardonnerez si je m'abuse aucunement, veu que cela se passe en confidence de deus amis. Au reste, vous sçaurez, que l'11. 21. du courant nous avons observé aussi la queüe de la Comete longue d'une pique. Mais depuis nous ne l'avons pas veu à cause des nuées épaisses, ni mesme ce matin, quoy qu'il faisoit clair. Je demeure veritablement &c.

Amici sententiam modestam semper boni & æqui consule.

Cometæ cauda longa.

Hafniâ die 17/27. Dec. 1664.

HÆc epistola deberet Tibi, Tuâ præcedente id exigente, afferre aliquod à Clarissimo D. Bartholino responsum de majestate (ut sic dicam) istius Cometæ, qui præsentiâ suâ honorat nostrum horizontem, sicut & vestrum. Sed nondum quidquam redditum mihi est ab illo

De Coppenhague le 17/27 Dec. 1664.

SUivant Vostre precedente celle-cy Vous devoit apporter quelque response de Monsieur le Docteur Bartholini, touchant la Majesté de cette Comete, qui honore nostre horizont aussy bien que le vostre. Mais rien ne m'a esté rendue encor de sa part, en outre que je doute, si l'adresse de la

Cometas cum pietate contemplare & de iis loquere.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Hoog.
107 B 47

Viro. Præterea dubito, utrum ritè & sine errore Tuas direxeris, quum non Doctor Thomas sit, sed Erasmius, qui Astronomiam tractat. Quidquid sit, Viri isti eximii non negligunt officia civilitatis præstare illis, qui eos literis suis honorant, ita ut sine dubio & Tu satisfactionem sis accepturus.

Bartholini fratres laudantur.

Hamburgo die 23. Decemb. S. V. Anno 1664.

Bartholinum Thomam priusquàm Erasmium Auctor meritò de Cometis consuluit.

EN Tibi denuò hoc literularum ad Clarissimum Dn. Bartholinum, ad quem ego priores direxi, tanquam ad eum, cujus amicitiam singularem honori mihi duco, ea fini ut per eum, velut proxenetam Clarissimus Dn. Erasmius Bartholinus Frater ejus, qui etiam est unus de meis Amicis, mihi faciat gratiam in dando suo judicio de Cometa. En inter alia, quam ad manum habeo, continuationem sententiæ Amplissimi Domini Guerichii, quam mecum communicavit Nobilissimus Filius ejus Serenissimi Electoris Brand. Residens, qui mihi gratum facit habendo mihi honorem singularis suæ amicitiæ. Tu feres de hac re judicium liberè, cum scias hîc non agi de ullo capite fidei, quamvis in hoc quoque quivis libertatem suæ conscientiæ retinere debeat. Ego maneo &c.

Guerichio filio Auctor speciali amico utitur.

Liberè judicat de sacris & profanis.

De Hambourg 23. Decemb. S. V. l'An 1664.

VOici derechef une petite lettre pour Monsieur le Docteur Bartholini, à qui je me suis addressé, comme à une personne, qui m' honore d'une amitié singuliere, afin que par son moyen Monsieur le Docteur Erasme Bartholini Son Frere, qui est aussy de mes Amis, me fasse la faveur de donner son jugement sur la matiere de la Comete. Voici entre autre ce que j'ay pour la continuation de la sentence de Monsieur Guericke, qui m' a esté communiquée ces jours ci par Monsieur Son Fils le Resident de S. A. E de Brandenb. qui me fait la grace de m' honorer de son amitié particuliere. Vous en pouvez donner Vôtre jugement librement, sçachant qu'il n' y va pas d'aucun article de foy, quoy qu'en cela un chacun doit retenir sa liberte de conscience. Je demeure &c.

Hafniâ die 27. Decemb St. V. Anno 1664.

POstquam didici ex Tuis literis, quibus placuit Tibi me honorare, per proximum tabellarium scriptis, Te à Cl. D. Erasmio Bartholino exspectare judicium de Cometa, usus sum tempore opportuno, ita ut paulò post in Regiam veniens eum compellarim, & rem hanc considerationi ejus subjecerim. Fatetur se Tuam præcedentem epistolam accepisse à Fratre suo Clarissimo Thoma, quod ipsum satis caussæ mihi dedit, ut ei redderem & alteram Tuam epistolam, quam usque adhuc servavi, ideò quòd ejus Frater nondum reverterit. Aperuit eam statim & percurrit leviter quantum locus ille permisit, & testatus est se Tibi eo nomine esse valdè obligatum, ac promisit

Tempus idoneum & locum opportunum ad quamvis rem dispice.

De Copenhague le 27 Dec. S. V. l'An 1664.

APres avoir appris par celle, dont il Vous a pleu m' honorer de cet ordinaire, que c'est Monsieur le Docteur Erasme Bartholini, dont Vous attendez le jugement touchant la Comete, j'ay pris le temps à propos, de sorte que peu apres je l'allay trouver à la Cour & m' adressay à luy, & mis cette matiere sur le tapis. Il m' advoüa qu'il avoit receu Vostre precedente par la voye de Monsieur Son Frere Thomas, ce qui me donna assez de sujet de luy rendre aussy l'autre, que jusques ici j'avois gardée, à cause que son dit frere n'est pas encor de retour. Il l'ouvrit incontinent, & la parcourut legerement, autant que ce lieu luy permit, en suite il temoigna de Vous avoir beaucoup d'obliga-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

misit mihi se Tibi mox aperire velle de hac re sententiam suam. Fabricatio hujus statuæ sive imaginis divinatricis Amplis. D. Guerichii ipsi est ita cognita, ut ego quoquè eo monstrante cognoverim, quod eam possit facere exactè, imò ex parte id mihi dixit, reservans sibi nihilominus ipsum secretum. Quod ad meam attinet sententiam de opinione & definitione Amplissimi Dn. Consulis illius, quam proposuit de Cometa, quantum quidem ego possum mentem ejus intelligere ex toto hocce discursu, quem pro tua bonitate mecum communicasti, præcipuè

tion, & me promit de Vous en decouvrir son sentiment au plustost. La fabrique de cette statuë ou image devinereſſe de Monsieur Guericquen luy est tellement cognuë, qu'il me fit connoistre, qu'il la sçavoit faire exactement, voire il m'en dit une partie gardant toutefois le vray secret. Pour moy, touchant l'opinion & la definition, que Mon dit Sieur le Bourguemaistre met en avant la Comete, & selon que je puis tirer de tout ce discours que Vous avez en la bonté de me communiquer notamment

Guerichianâ anemoscopii inventum Bartholino notum Rötlinius testatur.

quòd Cometa sit particula aëris vi procellæ singularis in vacuum abrepta & radiis Solis illuminata,

Rötlinius Guerichianæ sententiæ opponit argumentum.

oppono hic istud unicum agumentum: | *j'y oppose cet unique argument:*

Si Cometa est talis particula aëris &c. sequitur ad constitutionem Cometæ abripi ac in vacuum illud transferri non solum semissem, trientem aut quadrantem aëris, sed sæpè universum aëreum systema. Consequens est absurdum. Ergo. Connexum probo: quia ex distantia Cometarum patet quosdam fuisse & esse ejus magnitudinis, ut omnem, adeoque non particulam, sed omnem aërem non adæquent, sed superent magnitudine, & hoc ipsum corpus quod curioforum curiositatem omnium nunc suspendit credo aëre vastius esse sine proportione.

Impacientèr desidero rescire aliquid ex Ampl. D. Hevelio de natura Cometarum; nam scio habere illum aliquod opus subjiciendum prelo. Ut redeam de cælo in terram, hoc habeo Tibi dicendum, quòd sim perfectè &c.

Je suis impatient d'apprendre quelque chose de Monsieur Hevelius touchant la nature des Comètes; car je sçay, qu'il a quelque œuvre sous la presse. Pour retourner du ciel en terre, j'ay à Vous dire, que je suis parfaitement &c.

Hamburgo $\frac{2}{12}$ *Januar.* 1665.

De Hambourg le $\frac{2}{21}$. Janu. l'an 1665.

DUm Tibi mitto literas ad Cl. Dn. Erasmium Bartholinum non obsignatas, nil habeo magnæ rei ad dicendum Tibi de argumento Cometico. Quod ad meam opinionem attinet, quam Tibi proposueram, scilicet quòd radii Solis semper oppositi Cometis in linea recta, penetrantes istam materiam quæ suscipere potest illorum lumen, faciant Cometas, videtur mihi usque in præsens esse vero similis, hôc additô, quòd qualitas dictæ materiæ contribuat etiam nonnihil huic rei, & adjuvat radios Solis ut faciant caudam vel comam vel barbam, quam videmus in Cometis: quanquam hocce intelligatur in eo

VOus envoyant la lettre pour Monsieur le Docteur Erasme Bartholini sous le cachet volant, je n'ay pas grande chose à Vous dire au sujet de la Comete. Pour ce qui est de mon opinion, que je Vous avois proposée touchant ce que les rayons toûjours opposez aux Comètes en ligne directe penetrant cette matiere susceptible de leur lumiere, font les Cometes, il me semble jûques a present d'estre vray semblable, en adjoûtant, que la qualité de la dite matiere contribue aussy & aide les rayons du Soleil a faire la queüe ou chevelure ou barbe, que nous aus Cometes, quoy que cela s'entend dans ce que j'ay raisonné la dessùs au 20. du passé. Je suis presi toutefois de

Cometarum caudas fieri à Sole materiam eorum luminis sui capacem penetrante Auctor asserit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Hoog.
107 B 47

quod ratiocinatus sum de eo in literis die 20. præteriti mensis scriptis. Sum nihilominus præsto, ut plura de eo inquiram, & sequar id quod inveniam conveniens veritati, quanquam hæc in talibus, cum non sit fundata, sicut illa religionis Christianæ, immobili & inexpugnabili auctoritate Sacræ Scripturæ, non potest aliter stabiliri quàm puris ratiocinationibus & conjecturis. Quod ad opinionem Amplissimi D. Guerichii attinet, spero me in hanc rem obtenturum ab illo plura eam declaratura, & quidem per Nobilissimum Filium ejus. Quod reliquum est, maneo &c.

Veritas Philosophica non æquè certa ut Christiana.

Scripturæ Sacræ auctoritas invicta.

Hafniâ die 6. 16. Jan. 1665.

PEr Tuas præcedentes, de quibus, ut & postremis, multum Tibi debeo, edoctus sum inter alia, Tibi communicata quædam fuisse de Cometa ab Amplissimo Domino Hevelio, Astronomo præstantissimo, quem ego omnibus aliis nostri temporis præfero, absit dicto invidia & præsumtio: Ideo Te rogo, si ejus literæ, quarum Te copiam Domino N. fecisse nuper mihi significaveras, ferunt aliquid supra communem sententiam, me earum velis facere participem. Ego ipse habeo in animo eum precari expressè ut mecum de ea re communicet suam sententiam; sed hoc differo paulùm, ut capiam tempus proposito magis serviens, præcipuè quando iste Cometa peraget suum cursum, ita ut Vir ille possit facere integram historiam, & examinare hoc rarum phœnomenon ab initio ad finem, & à prima comparitione ad disparitionem. Certior factus sum ex Hollandia, Theologos ibi ducere pro atheismo, si aliquis velit negare, quòd Cometa præsagiat & augurium aliquod præbeat; ad quod ego respondi, si Theologi per hocce medium possint lucrari aliquas animas, id illis imputatum iri pro dolo bono, & pia fraude. Ego conor ut longè sim tàm à superstitione, quàm ab atheismo, mansurus ex toto corde &c.

Hevelium maximi Rotlimtus facit.

Tempus idoneum ad rem quamlibet dispice.

Cometæ præsagia negare an impium sit?

Hamburgo die $\frac{6}{16}$. Jan. Anno 1665.

EXcuses velim, quòd Tibi toties incommodem Te compellens de argumento

m'en enquêter plus & de suivre ce que je trouveray plus convenable à la verité, quoy que celle-ci dans ce point ne se fondant, comme celle de la religion Chrestienne, sur l'immuable & impugnable autorité de la Sainte Ecriture, ne peut estre establie que rar des pures raisonnemens & conjectures. Quant à l'opinion de Monsieur Guericke, j'espere d'en obtenir de luy plus d'éclaircissement, par le moyen de Monsieur Son Fils. Avec quoy je demeure &c.

De Copenhague ce 6.16. Janu. 1665.

PAr *Vostre precedente, dont je Vous suis aussy bien redevable que de la derniere, j'ay appris entre autres choses, que Vous avez eu quelque communication touchant la Comète de la part de Monsieur Hevelius, Astronome dont je fais plus d'estat que de tous les autres de nostre temps sans reproche tousjours & sans presumption, Vous suppliant, si sa lettre, dont Vous me mandates alors de l'avoir en copie envoyée à Monsieur N. porte quelque chose par dessus le commun, de m'en faire part. Moy mesme j'ay dessein de le prier expressement de m'en communiquer son sentiment; mais je le différe encor pour prendre le temps plus à propos, notamment quand cette Comète aura achevé son cours, en sorte qu'il puisse faire une histoire entiere & examiner cette rareté d'un bout à l'autre, c'est à dire du commencement jusques à la fin, & de la premiere comparition à la disparition. L'on me mande de Hollande, que les Theologiens y tiennent pour atheisme, si quelqu' un veut nier, qu'il ne presage & n' augure quelque chose, à quoy j'ay respondu, que si les Theologiens par ce moyen peuvent gagner quelques ames qu'il leur sera imputé pro dolo bono & pia fraude. Je tasche de m' esloigner aussi bien de la superstition que de l'atheisme, estant de tout mon cœur &c.*

De Hambourg le $\frac{6}{16}$. Janu. 1665.

JE *Vous demande pardon de ce que je Vous donne tant d'incommodite sur le sujet*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

mento Cometico. Sed ſcis eos, qui volunt aliquid diſcere, facere id in ordine ſuo, & invenire ſat rationum ut excuſent ſuam libertatem, quamvis excedat quandoque terminos modeſtiæ. Tua humanitas, quam novi, mihi promittit, Te in bonam partem accepturum libertatem quâ utor, tantò magis quòd commercium literarum quod colo de argumento Cometico ſit jam grandius & per conſequens gratius. Vides hîc ſat materiæ eſſe pro exercendis etiam magnis ingeniis, non ſolùm quod attinet ad generationem & operationem Cometarum, ſed etiam an Cometa, quem videmus in præſentia, ſit idem cum priori, nec ne. Qua de re vellem habere aliquam informationem, ſicut & obſervationes Clariſſimi D. Eraſmii Bartholini, quæ erunt ſine dubio curioſæ. Qua in re conſequenda precor ut me adjuves, quum ego ſim verè &c.

Diſcere qui volunt, ſunt diligentes, liberi, quandoque & importuni.

Hominem maximè humanitas decet.

Libertatem amici modeſtiam aquoſer animo.

Cometicum argumentum multa ſedulò diſcutienda proponit.

Hafniâ die 10/20. *Januarii* 1665.

CUm Tuis poſtremis literis accepi & cillas ad Clariſſimum D. Eraſminm Bartholinum, quas ipſi è veſtigio tradidi, exſpectans ea quæ tandem dabit publico de Cometa, de quo incœpit commercium literarum exercere cum Magno Aſtronomo degente Florentiæ, cui nomen eſt Vincentio Viviani, Mathematico Magni Ducis: hac ratione principali motus, quòd ille locus unum eundemque habeat meridianum cum noſtro, ita ut noſter Bartholinus credat, obſervationes iſtius Florentini poſſe ſibi ſervire multum rei declarandæ. Quod reſtat, præmoneo Te, me brevi poſt tempore obligatum iri nexu officii ad conficiendum quoddam iter, id quod ſiſtet curſum commercii noſtri literarii, quod mihi erat gratiſſimum. Ego maneo ubique & per totam meam vitam &c.

De Copenhague le 10/20. Janu. 1665.

PAr le moyen de Vôtre derniere, j'ay bien reçeu celle pour Monſieur le Docteur Eraſme Bartholini, & la luy ay fait tenir incontinent, attendant ce qu'en fin il donnera au public touchant la Comète, ſur laquelle il a commencé une correſpondence avec un Grand Aſtronome à Fleurence, qui porte le nom de Vincenzo Viviani Mathematicien du Grand-Duc, à raiſon principalement, que ce lieu là a un meſme meridien avec le noſtre, en ſorte qu'il croit, que les obſervations de ce Fleurentin luy pourront ſervir de beaucoup d'éclairciſſement. Au reſte, Monſieur, je Vous advertì, qu'en peu de temps je ſeray obligé de faire un voyage, ce qui arreſtera le cours de nôtre correſpondence, quia mihi eſté fort agreable. Je demeure par tout & toute ma vie &c.

Bartholinus commentarium de Cometa meditatur. Florentia & Hafnia conveniunt meridiano.

Hamburgo die 13. *Januarii* 1665.

PLura in præſentia non habeo ab Ampliſſimo Domino Hevelio, quem & ego maximi facio, tanquam Excellentiſſimum Aſtronomum noſtri ſeculi, & mihi promitto de ejus civilitate, eum mihi detecturum brevi ſuam ſententiam de arde la Comète. Mais vous ſçavez, que ceus qui veulent apprendre quelque choſe, font cela ordenairement, & trouvent aſſez de raiſons pour excuſer leur liberté, quoy qu'elle ſurpaſſe quelque fois les bornes de la modeſtie. Vôtre courtoiſie, que je connois, me promet, que Vous prendrez en bonne part la franchiſe, dont je me ſers, d'autant que ma correſpondence ſur l'entretien des Comètes devient plus grande & par conſequent plus agreable. Vous voyez qu'il y a aſſez de matiere pour exercer meſme les grands eſprits, non ſeulement pour la generation & operation des Comètes, mais auſſi ſi la Comète, que nous voyons à preſent, eſt la meſme avec la premiere ou non. De quoy je voudrois avoir quelque information, comme auſſi les obſervations de Monſieur le Docteur Eraſme Bartholini, qui ſeront ſans doute curieuſes. En quoy je Vous prie de m'aider, puis que je ſuis en verité &c.

De Hambourg le 13. Janu. 1665.

JE n'ay plus rien à preſent de la part de Monſieur Hevelius, dont je fais treſgrand cas auſſi, comme d'un Tres-Excellent Aſtronome de noſtre ſiecle, & me promets de ſa civilité, qu'il me découvrira bien tôt ſon ſentiment ſur le ſujet des Cogumen-

Hevelium Auctor quoque maximi facit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Hoog.
107 B 47

gumento Cometarum. Commercium literarum, quod Clarissimus D. Bartholinus inchoavit cum hocce Mathematico Florentino de argumento Cometæ, mihi est gratissimum, speranti eum singularia quædam inde habiturum, mihique eorum copiam facturum, vel certè eum publico daturum, quæ illinc acceperit. Ego quoque spero me posse conferre cum aliquibus Magnis Mathematicis Italiæ de eodem argumento, eâ fini ut inde habeam aliquid singulare. Tantò magis quòd quidam meorum Amicorum approbent commercium literarum, quod satis grande colo cum diversis viris doctis de ista materia, quod aliquando meis usibus servire poterit. Quantum ad judicium illorum Theologorum de præsagio Cometarum, vellem illos prædicare suis Auditoribus quòd eorum vitia sine ullis Cometis præsagiant satis malorum. Tu facis perquam benè, quòd teneas viam securam inter superstitionem & atheismum. Sunt plurimi, qui tegunt istum illâ & zelo importuno ac sanguinolento. Quod restat, Nobilissime Domine, ægrè mihi est, quòd Tua commoditas non permittat continuo honore me afficere gratissimi Tui literarum commercii. Ego pariter maneo Nobilissime Domine

Communicanda sunt utilia.

Auctor meditatur commercium literarum cum quibusdam Viris doctis in Italia degentibus.

Vitia hominum sat malorum absque Cometis prænunciant.

Media via tutissima.

Superstitio & zelus sanguinarius sæpè est pallium impietatis.

Impietatem & superstitionem, ut duos scopulos, vita.

Tuus omni obsequio & affectu

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

metes. La correspondence de Monsieur le Docteur Bartholini, qu'il a commençée avec ce Mathematicien Florentin sur le sujet du Comete, m'est agreable sous esperance, qu'il en aura quelques particularites & m'en fera part, ou bien qu'il donnera au public ce qu'il en recevra. J'espere aussi pouvoir conferer avec quelques Grands Mathematiciens d'Italie sur le même sujet, afin d'en avoir quelque chose de singulier. D'autant que que quelques uns de mes Amis trouvent bon, que j'entretienne une assez grande correspondence avec divers gens d'estude sur cette matiere, ce qui me pourra servir à l'advenir. Quant au jugement de ces Theologiens là sur le presage des Cométes, je voudrois qu'ils preschassent à leurs Auditeurs, que leurs vices sans aucuns Cométes presagent assés de maus. Vous faites fort bien de tenir la voye asseurée entre la superstition & l'atheisme. Il y en a plusieurs, qui couvrent cetui-ci par celle-là, & par le zele importun & sanglant. Au reste, Monsieur, je suis bien marri de ce, que vôtre commodite ne Vous permet pas de me continuer l'honneur de vôtre tresagreable correspondence. Je demeure pareillement à jamais Monsieur

Vôtre tresobeissant & tresaffectionné Serviteur

DE LUBIENIETZ.

IX. COM-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

IX.

COMMUNICATIO HAFNIA-BARTHOLINIANA.

Hamburgo Hafniam die $\frac{9}{19}$ *Decembris* 1664.

S. & O. Vir Clarissime, Doctissime & Humanissime,

POstulabat amicitiæ, à me Tecum & cum Clarissimis ac Doctissimis Fratribus Tuis initæ, ratio, ut à vobis ante triennium propè digressus literis vos compellarem, quæ amicitiam fovere vulgo creduntur. Sed nostis, me etiam tacente, *fidem amicitiæ non desiderare syngrapham,* (ut Symmachus alicubi scribit) & longe solidiori, æquitatis scilicet & sinceritatis, utriusque à recta conscientia custoditæ, fundamento, quàm ullum papyraceum esse potest, innixam esse. Et ego quidem dicere possum, suffragante veritate, me erga vos mutuum, licet mutum adhuc, servare candida mente affectum, & contractæ amicitiæ jura, ut cum omnibus viris, eruditione & morum probitate præcellentibus, ita & vobiscum, Viri Excellentissimi, sanctè colere & sincera benevolentia, debitoque cultu omnes prosequi. Silentium meum facilè quemvis æquum excusaturum credo, cui modò de assiduis meis laboribus & occupationibus constiterit. Sed si ita vobis videatur, rumpenda sunt silentii vincula, reserandus stilus, & loquendum mutuò nonnunquam est per talem satis fidam mentis amicæ internunciam. Qua in re ego officio meo non deero. * Ut Te nunc singulariter compellem, Vir Excellentissime & Amicissime, facit novus iste, qui nunc in cælo ab aliquot diebus ardere videtur Cometes. Inflammat nempe animum meum ad scribendum & judicium vestrum exquirendum prodigiosus iste (ut ita loquar) ignis. ‡ Qui utinam bellorum internecinorum & parricidalium, sed & cunctorum vitiorum furores, †quibus orbis conflagrat Christianus, obfuscet & extinguat, ac æternæ salutis studiosa cælestique igne incalescentia pectora, ad vitam emendandam, & viâ pietatis ad ipsam beatæ immortalitatis, Christianis propositam, metam ducendam attendat! * Quæ de hoc Cometa à Viris in hac urbe doctrinâ, ac præcipuè rerum Mathematicarum & naturalium scientiâ eminentibus, Husvedelio, Garmesio & Joanne Müllero, scripto & coram accepi, Tibi mitto. Paria Dantiscum ac Parisios aliorsumque ad Amicos talium apprimè gnaros, ad provocandam eorum industriam, & eliciendas accuratas observationes promoveo. Tu pro tua eximia humanitate & in me benevolentia, rerumque naturalium peritia, fac ut judicium Tuum de hoc Cometa cognoscam. Ego præterea, quæ aliunde accipiam, Tecum communicabo, † & per Te cum aliis Viris doctis in illa Musarum Regia Tecum agentibus, notis pariter & ignotis, quos omnes debito cultu prosequor, debito favore complector, & plurima salute impertio, benè memor, quantum humaniorum literarum amans (quo in censu merito me pono) earundem Antistitibus (quo in Senatu vos

Literis fovetur amicitia: non necessariò tamen.

Amicitiæ fundamenta æquitas & candor.

Mutuus, mutus licet affectus, inter amicos vigeat oportet.

Silentium amici occupationes excusant: quod tamen rumpendum aliquando est.

Epistolæ mentis interpres.

** Bartholinum Thomam quibus de causis Auctor scripto adeat.*

‡ Cometa officii monet mortales.

† Christianorum quæ sint vitia, & quæ debeant esse officia.

** Auctor Bartholinis & aliis Amicis quæ de Cometa habet mittit, ut mutuam benevolentiæ vicem referat.*

† Hafniæ amicos non paucos Auctor habet.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Bartholinorum trium fratrum meritis debitum testimonium datur.

principem locum meritis vestris vobis vendicatis vel certè obtinetis) debeat. Valete longum, agite feliciter, & mihi favete constanter

Omnium Vestrûm

Observantissimo & studiosissimo,

Ad Dominam Thomam Bartholinum, Med. Doct. & Regium in Acad. Hafn. Profess. Honorarium.

Subscribo
STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Hamburgo Hafniam die 23. Decembris S.V. 1664.

S. P. Clarissime Doctissime & Humanissime Vir!

Bartholinum Thomam ad ferendum de Cometa Corvi & Leporis judicium iterum iterumque Auctor sollicitat.

ANte 14. dies dedi ad te epistolam, quò & jura pristinæ amicitiæ renovarem, & judicium Tuum de Cometa nuper conspecto exquirerem. Cum verò interea temporis ille nobis octiduo integro non visus, *iterum nudius tertius conspiciendum sē, & tempore quidem apparitionis, situ & motu diversus à priori, atque ita materiam disputandi an unus idemque cum priori sit, præbuerit, majorem in modum peto, ut Vestrum hac de re judicium cognoscere mihi detur. ‡Adjungo ego, quæ de hoc argumento jam à nonnullis Amicis responsi vice, quæque aliàs ab Amicis communicata (†ut sunt ista Amplissimi Domini Ottonis Gerichii Consulis Magdeburgensis, quæ Filius ejus, hac in urbe Serenissimi Domini Electoris Brandenburgici nomine residens, mihi tradidit) accepi, idem in posterum quidem facere paratus, salutem plurimam Clarissimis Fratribus Tuis adscribo, Teque bene valere jubeo

** Cometa in Lepore visus à priori diversus esse videtur.*

‡ Auctor cum Bartholino plura, ut Gerrichiana aliaque communicat.

† Gerrichiana Auctor Hafniam mittit.

Ad eundem.

T. Omni studio & officio

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Hamburgo Hafniam die 2. 12. Januarii 1665.

S. P. Vir Clarissime Doctissime & Humanissime!

Bartholinus Thomas laudatur:

BInas ad Clarissimum Fratrem Tuum Thomam Bartholinum, Virum in Republica literaria præstantissimum, dedi literas, & quasdam Virorum Doctorum & Astronomicâ scientiâ præditorum observationes misi, sed ea fini, ut hæc ad Te quoque singulariter (utpote qui professâ industriâ talia tractas) scripta & missa censerentur. Nosti enim mihi singularem cum Clarissimo Fratre Tuo intercessisse amicitiam, ita ut non absque caussâ Te per eum compellare, & de his consulere voluerim. Cum autem illo absente ab Urbe meas literas Tibi ab Amico Nobilissimo & Humanissimo Domino Rötlingio, Serenissimo Principi Vestro Regio à Secretis, redditas fuisse acceperim, gratum id omnino mihi accidit, & spero, quæ est Tua eximia humanitas, me abs Te brevi responsionem habiturum. Nam me singulari desiderio Virorum Astronomicæ scientiæ laude conspicuorum (quos inter Te eximium esse bene novi) observationes & judicia de hoc Cometa cognoscendi teneri, facile vel ex his, quæ ad Vos misi perspicies. Heri super hoc negotio cum Clarissimis Viris Domino Kirstenio & Domino Mullero (qui honorificam Tui mentionem fecere, ille vero etiam Te de hoc phœnomeno aliquid publici juris feciſſe mihi retulit) contuli, & cum inter nos sermo familiaris de Cometa isto, an qui nuper in capite Leporis apparuerit unus idemque cum illo, qui primum ad rostrum Corvi apparuerat, sit nec ne? haberetur, Kirstenius potius in hanc sententiam alium esse hunc à priore, inclinabat. Mullerus, constanter asseruit esse unum eundemque. Certè Præstantissimus ille Astronomus Joannes Hevelius ejusdem est sententiæ, & die 28. Decembris scribit mihi, *Cometam appropinquasse jam Cani Majori, tendere ad Leporem,*

Eum prius quàm Fratrem ejus Erasmium cur compellarit Auctor.

Rotlingium Principi Regio à Secretis Auctor literarum ad Bartholinos curatorem adhibet.

Bartholinus Erasmius laudatur.

Hamburgenſis de Cometa Corvi & Leporis deliberatio.

Hevelii laus & sententia de Cometa Corvi & Leporis uno eodemque.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Leporem, Eridanum, Cetumque versus, ex Orientali factum esse Occidentalem, paucis mentem suam exponens, reliqua ad suam Cometographiam, quam sub prælum brevi tradere velit, vix tamen visuram intra annum lucem, reservans. Est & celeberrimus quidam in Germania Astronomus, qui itidem unum eundemque Cometam esse existimat. Clarissimus Ismaël Bullialdus, in literis ad me datis, indicat die 31. Decembris novam stellam fulgidam, quamvis albicantis coloris, non longè à pede Orionis sinistro Rigel apparuisse; sed se non putare Cometam esse. Hunc porrò circulum Tropicum Capricorni in asterismo Corvi secuisse, infra deinde lapsum magnæ sphæræ circulum non descripsisse ait, quod hic quibusdam minus probari video. Tu quid de his statuas, tum & de sententia Viri Amplissimi & Clarissimi Domini Gericken Consulis Magdeburgensis, quem nosti, fac ut sciam. Quod reliquum est, Clarissimis Fratribus Tuis, quorum amicitiæ & conversationis suavissimæ memoriâ animum meum pasco & recreo, plurima & officiosâ salute adscriptâ, lætum hunc annum ineuntem pluresque alios vobis, Viri Doctissimi, Inclyta Fratrum Triga, & splendida Illustris Academiæ Vestræ Lumina, sed cum primis Serenissimo Regi, Principum Optimo & Laudatissimo, totique Serenissimæ Regiæ Domui, ac universo Regno vestro, ex animo precor. Vale Vir Egregie, & constanti benevolentia me prosequere

Bullialdus Cometam Leporis prima vice cum exigua barba visum non putabat esse Cometam:

Ejus de Cometa sententia.

Amici absentis memor esto.

Officiosus in amicos esto.

Auctor debitam benevolentiam erga Bartholinos, Academiam Hafniensem Aulamque testatur.

Ad Dominum Erasmium Bartholinum, Med. Doct. & Regium in Acad. Hafn. Mathemat. Profess.

T. Studiosissimus & Observantissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Hafnia Hamburgum 21. Ianuari 1665.

Viro Nobilissimo & Clarissimo Domino

STANISLAO LUBIENIETZKI de LUBIENIETZ

ERASMUS BARTHOLINUS S. P. D.

SUmmam declarasti benevolentiam, conjunctam pari erga me amore, in mittendis per communem nostrum amicum observationibus nuper animadversi Cometæ. Gratissimis tuis literis atque curioso desiderio prius satisfacere statueram, nisi existimassem expectandum ipsius Cometæ, quem jam jam imminutio magna luminis & caudæ promittebat, discessum. Verum quoniam per octiduum nobis stellarum aspectum nubila ademerint, ulteriori mora officium amicitiæ, diligenter a me sancteque semper servandum, non duxi intermittendum. Observationes, quas desideras, Cometæ exactissimas tibi denegant idonea instrumenta aliaque impedimenta, quibuscum luctari necesse habemus. Motum ex singulorum dierum observationibus sufficienter cognovimus. Initio quidem à militibus animadversus, à me vero primùm die 21. Decembris, quo post perpetua nubila & tempestates reddita serenitate, observatus est sub pede Orionis lucido, pone aures Leporis; unde progressus contra ordinem signorum versus plagas Septentrionem inter & Occidentem medias, pertigit ad loca sub cornu posteriori Arietis. Hæc exactius ad numeros revocata, cum animus sit in publicum, Deo propitio, emittere, tuæ humanitatis erit, Vir Nobilissime, prospicere ut aliorum observatis interea frui liceat, quibus Cometarum doctrina ulterius illustretur. Quæ à Clarissimo mihique amicissimo Domino Bullialdo perscripta narras, quantum admirationis in animo meo, tantum desiderii reliquerunt, uberius eam rem cognoscendi, simul & exscriptum literarum; plane enim diversus erit à nostro, modo historia observationis ritè se habeat. Nam ea quæ de reliquis binis in Corvo & Lepore narrantur, plane consentiunt cum observatis nostris. Causam efficientem & materialem Cometarum,

Cometa exeunte Januario Gregoriano ad occasum vergere animadvertitur.

Observationes Bartholinianæ à die 12. Dec. Jul. incipiunt.

Cometæ in Lepore observati cursus.

Bartholinus Erasmus affectum erga Bullialdum & dissensum ab eo indicat:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Sententiam Gerrichianam de origine Cometarum & Vacuo reprobat.

nuper inventam à Celeberrimo Viro Domino Gericken, oppugnabunt facilè, si non expugnaverint, ii qui armantur contra vacuum. Me suspensum tenet in præsentia dubium de procellis, quas sæpè oriri constat sine apparente Cometarum generatione, aliàs athmosphæra vix sufficeret. *Eclipsis Lunæ observationi hoc mane frustra quoque invigilavimus, nuspiam lunari corpore in visum nostrum incurrente. Hisce Vale, Vir Nobilissime, & me ama.

**Eclipsis Lunæ 21. & 31. Januarii 1665. Hafniæ observari per nubes non potuit.*

Hamburgo Hafniam die 7. Februarii 1666.

S. P. Vir Clarissime Doctissime & Humanissime.

Bartholini Erasmii dotes commendantur.

TAlem te per omnia esse egregia ingenii monumenta, consentientia orbis literati judicia; sed & literæ Tuæ nuper ad me datæ loquuntur. Ad has quod extemplò non responderim, mea ab Urbe in Holsatiam profectio effecerat. Inde postquam ante aliquod dies feliciter per divinam gratiam reverti, & negotiorum expediendorum, quæ me absente increverat congeriem amovi, ad Te quoque & officium in Te meum revertor. Multum Tuæ humanitati debeo, quod me responso benevolo beare, & sententiam Tuam de nuper viso Cometa quodammodo exponere volueris. Sperabam tamen ex illo Regali fastigio Astronomico observationes exactissimas, quas Tu deficientibus idoneis quibusdam Instrumentis dare Te mihi non posse, scribis. Velim tamen mecum Tuas de motu phœnomeni quotidiano Observationes communices, & certiorem allatis aliquibus rationibus reddas unus ne idemque vel geminus ille fuerit Cometes? quamvis Te illam cum Hevelio aliisque eximiis Astronomis sequi ex litteris Tuis certò mihi colligere videar. *Hanc & Clarissimum Bullialdum, re ex pluribus observationibus melius perspecta, postremis literis 23. Januarii St. N. datis, quas Ratisbonam mittere me oportuit, confirmare conjicio. ‡Quam etiam D. Husvedelius & Professor Matheseos Müllerus Viri Clarissimi, hac in Urbe degentes, firmiter tenent & tuentur. †R. D. P. Albertus Curtius, Neoburgi Palatinorum agens, putabat duos nobis visos fuisse Cometas, adducta in rationem & testium oculatorum narratione. Tandem tamen plus Hevelii accuratissimis observationibus, sed & ipsis rationibus firmis, quam vel suis nuperis meditationibus, vel testium, qui se oculis suis duos Cometas vidisse referebant narrationi, tribuere visus est. Clarissimus Abrahamus de Grau, Matheseos in Alma Frisiorum Professor statuit etiam unum eundemque visum fuisse Cometam. *Alii contrariam tuentur sententiam, sicut Holmia, Lipsia & ex aliis locis accepi. Inter hos est & Clarissimus Adamus Olearius, quicum nuper ea de re Gottorpii contuli. Alii denique rem hanc in medio relinquunt. En porrò Tibi & communi nostro Amico harum exhibitori, quæ pro confirmanda sua sententia Amplissimus Dominus Gerichius Consul Magdeburgensis me accurante attulit. Quæ velim uterque vestrûm boni & æqui consulat. Memores enim in talibus nos esse oportet libertatis Philosophicæ, quæ ut omnibus ingenuis hominibus, ita cumprimis inquisitoribus veri digna est, ac propterea nulli vitio verti, tantominus noxæ esse debet. Vale Vir Clarissime, & mihi porro fave. In cujus rei signum illa quæ postulavi, brevi, ut & quæ typis publicis exscribere decrevisti suo tempore, si Deus nos superstites hic esse voluerit, exspecto. Iterum Vale

Observationes à Bartholino Auctor postulat, nec non judicium de Cometa Corvi & Leporis.

**Bullialdus cum Hevelio Cometam in Corvo & Lepore unum eundemque esse statuit.*

‡Cometam in Corvo & Lepore unum eundemque fuisse multi Viri docti statuunt.

†Curtius sententiam de Cometa mutat & Hevelio accedit.

**Cometam in Corvo & Lepore geminum esse statuit Olearius & alii.*

Libertas Philosophica omnibus cordatis competit, ideò in quovis ferenda est.

Officiosus in amicos esto.

T. Observantissimus & Studiosissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Ad Dominum Erasmium Bartholinum, Med. Doct. & Regium in Acad. Hafn. Math. Prof.

Hamburgo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Hamburgo Hafniam die $\frac{21}{31}$. *Martii* 1665.

S.P. Vir Clarissime, & Doctissime Humanissimeque,

AD literas Tuas die 21. Januarii scriptas die 7. Februarii ego respondi, & quæ ab Amplissimo Domino Gerichio, pro confirmatione sententiæ ejus acceperam, ad Vos misi. Cum autem necdum quidquam responsi tulerim & certo sperem meas literas Vobis recte redditas esse, volui his testari desiderium meum, quo teneor responsi Tui, stimulante hinc inde magis magisque Amicorum consilio ad edenda ea quæ de Cometa nupero & collegi & scripsi, ne sicet premerem ea quæ illis luce digna & publice utilia fore videntur. Et non diffiteor quidem, accedentibus illorum monitis, coràm & per literas datis (quibusdam etiam eorum Observationes suas huic fini mihi tradentibus) operam me magis magisque dare, ut Systema quoddam ex omnibus, quæ ad manum sunt componam, tale cui non tantum Mathematica & Physica, sed & Politica, Historica, & Ethica multa insint, atque ita breve Encyclopediæ compendium, quod & jucundum & utile simul sit. * Quibus in duobus prudentia summum laudis apicem, ad quem omnibus cordatis enitendum est, ponit. Fundamenti vero loco pono, utilitatem illam ita cum honestate conjunctam esse, ut nil nisi virtutem intendat, quærat, tractetque, præbità industriæ, quamvis mediocri, sed bonum publicum quoquo modo promovere cupidæ, sat commodâ occasione. Nam conspectô Cometâ, exploratâ, quà datur, ejus origine, expensis, quæ eum sequi solent, bonis malisque, observatoque ejus peculiari motu per cœlum, terras, vastaque maria discurrere, tùm verò & cuncta, quæ hìc illic aguntur, notare, licet libetque. Id consilii & instituti Tibi, Vir Clarissime, aperire volui, ut Tibi ejus constet ratio, norisque me etiam illa, quæ ad Clariss. Fratrem Tuum, Teque de hoc argumento scripsi, operi illi inserturum. Ad quod ut & Vos, quippiam Vestri nominis famâ & luce dignum conferatis, peramanter invito. Quid de Tuo tractatu de Cometa statueris, annon jam lucem scilicet viderit, vel mox visurus sit, fac ut sciam. Vale & constantem mihi benevolentiæ Tuæ affectum serva, qui sum

Auctor responsum apud Bartholinum urget, eique consilium de opere hoc edendo aperit.

Encyclopædiæ quoddam compendium hoc opere Auctor præbet.

**Prudentiæ apex in jucunditate utili & honesta situs est.*

Cometici argumenti ratio Auctori adamata.

Bartholinus ad conferendas hùc symbolas Auctor invitat.

Tui studiosiss. & observantiss.

Ad eundem.

STAN. LUBIENIETZKI.

Hamburgo Hafniam die $\frac{7}{17}$. *April.* 1665.

Viro Clarissimo, Doctissimo & Humanissimo

ERASMIO BARTHOLINO, Med. Doctori, & Regio in Academiâ Hafniâ Mathematici Professori Celeberrimo.

STANISLAUS LUBIENIETZKI. *S.P.D.*

DUm ad superiores meas responsum Tuum, tanquam mutuam officii, quod nobis multis nominibus debemus, vicem præstolor, ut Te nunc compellem, Clarissimus Hevelius facit. Is enim postridiè quàm observaverat Cometam novum die ab hinc decima, dedit ad me literas, quibus me certiorem reddit, se post mediam noctem hora scil. 1. 36. ad 4. 36. novum Cometam in pectore Pegasi, & quidem in 40°. ♓ & latitud. Bor. 26°. 36. circ. diligentèr observasse. Hunc scribit progredi motu directo, secundum nimirum Signorum seriem in sua orbita satis veloci. Caput ejus perlucidum esse, albicantis coloris, quanquam aliquantò minus quàm illius nuperi: caudam eo die præ se tulisse 14°. lon-

Cometa novus in Pegaso observatus, à priori diversus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

14'. longam; tendere versùs Piscem Boreum. Se non dubitare alium esse Cometam & planè novum, (etsi Dn. Büthnerus contrarium adstruere conaretur) qui certò ex Serpentario & Antinoo prodierit, motu tendens planè contrario, tùm etiam sub longè diverso angulo inclinationis orbitæ. Cum autem à me petat ut hæc quamprimùm ad Te perscribam, cui ille aliquot ante diebus re-

Officiosus in amicos est. sponderit, nolui erga illum & Te, tanquam Amicos omni observantia & benevolentia prosequendos, officio meo deesse. Tu pro Tua humanitate & illi

Bartholinos magni Auctor facit. & mihi respondebis. Clarissimo Fratri Tuo Thomæ Bartholino, Amico meo singulari, pl. salutem nomine meo nunciabis. Ab eo quoque responsi vicem opperior. Valete Uterque Viri in re literaria Illustres. Valeat & salveat Frater vester.

Hafnia Hamburgum die $\frac{11}{21}$. *April.* 1665.

Clarissimo Viro,

Dno. STANISLAO LUBIENIETZKI,

Amico Eximio

ERASMUS BARTHOLINUS.

GRatissimas à Te perscriptas die 21. Martii & die 7. Aprilis St. V. literas accepi, magnum humanitatis Tuæ pignus, cujus solicitudine responsum diutius differre pudet. Ad prælum jam mittebatur historia Observationum

Cometa novus in Pegaso Hafniæ observatus, à priori diversus. Cometæ anni præcedentis, cum ecce dic 30. Martii S.V. nova Fax mane nobis oritur, cauda prolixiore, quàm præcedentis Cometæ. Consuetis organis locum ejus deprehendimus medium Pegasi in 27° piscium cum latitudine Boreali 25' motum verò in consequentia signorum usque ad signi Arietis extremas partes, latitudine in dies decrescente. Contendentibus hîc Viris eruditis non diversum esse Cometam à priori, me opposui, rationibus non tantùm ex contrario motu

Planetæ retrogradi contrarium habent motum. (id quod in uno eodemque contingere posse arbitrabantur sicuti in Planetis retrogradis) sed etiam ex quantitate motûs, diversitate anguli intersectionis & magnitudine diametri, quæ adeo diminuta erat, cum visum nostrum effugeret, ut, si generationem Cometis concedamus, tantam molem tàm brevi tempore reassumere non posset, & si coæva reliquis statuamus corpora, tàm subitò

Bartholinus Hevelio consentit de Cometa novo in Pegaso: institutum Auctoris approbat, eumque de Fratris sui Thomæ Consilio Medico de Cometis certiorem facit. propinquus accedere, emenso longissimo itinere nequiverit. Amplissimi Domini Hevelii suffragium, quod significas, suspicio, quem scio hæc acri magnoque judicio, sicuti omnia expendisse. Porrò perquàm jucundum mihi fuit audire, moliri Te sylloges operum & sententiarum de Cometa editionem, ne sine fructu posteritatis multa egregia abeant. Tantùm jam indulsit Frater precibus nostris, ut Consilium Medicum de Cometa conscripserit, quod edetur in vulgus, ad Tuas quoque quamprimùm respondere paratus. Literas meas Tuæ voluntati permitto, historia verò observationum, cum publici sit juris, Tuo quoque conceditur arbitrio: sed cave ne egregium opus nævo hoc deformes. Salutem Tibi mittit Frater & mecum Te valere jubet.

Hamburgo Hafniam die $\frac{18}{28}$. *Aprilis* 1665.

Viro Clarissimo, Doctissimo & Humanissimo

ERASMIO BARTHOLINO Med. Doctori
& Regio Math. in Acad. Hafn. Profess.

STANISLAUS LUBIENIETZKI *S.P.D.*

EX postremis Tuis ante octiduum datis Te Amplissimo Hevelio de novo Cometa adsentire lubens intellexi. Nam & hîc omnes, quibus de talibus judicium

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

judicium ferre competit, in hac ſententia ſunt. Quorum rationes & demonſtrationes me ſequi convenit. Non diſplicere Tibi meum de edendo Syſtemate Cometico inſtitutum, pergratum mihi lectu in Tuis poſtremis fuit. Magni enim, ut par eſt, Tuum judicium facio: benè gnarus Te eximiâ eſſe eruditione, & rei Mathematicæ ſcientiâ excellere. Quam ob cauſſam etiam inſto apud Te precibus, ut mecum obſervationes Tuas, vel ſi quid præterea aliud operi meo inſertum velis, communices. Nullum enim detrimentum præclara nominis Tui fama hac ratione faciet, dum ſcilicet Tua ſub Tuo nomine cum orbe erudito communicabuntur. Gratum etiam mihi fuit ex Tuis certò cognoſcere, Doctiſſimum Fratrem Tuum conſcripſiſſe conſilium de Cometis, mihique brevi polliceri reſponſum. Nihil enim vulgare ab illa manu exſpectandum eſt. Velim ei plurimam ſalutem nomine meo deferas. Eandem Tibi, Vir Humaniſſime, & unà proſpera quæque precor, meque Tuo conſtanti favori commendo.

Hamburgi degentes Viri docti Cometam in Pegaſo novum eſſe cenſent: quibus Auctor aſſentit.

Hafniâ Hamburgum Cal. Maji St. Veteri 1665.

Viro Generoſo & Nobiliſſimo

STANISLAO LUBIENIETZKI de LUBIENIETZ *S.P.D.*

THOMAS BARTHOLINUS.

QUàm grata fuit epiſtola favoris & priſtini amoris interpres, tàm ingratum accidit argumentum, quòd datâ temporum cælique occaſione, * quæ Tua eſt curioſitas & Naturæ ſcientia, inter nos agitari cupis. Augurii tamen eventum ſapiens ſpernit, nihilque intervenire ſinit, quod amicitiæ faciat divortium. Dudum verò in reſpondendo fuiſſem promptior, niſi me prædium meum avocaſſet, ubi à curis urbanis, & penè dixerim literariis remotus, prorſus aliud agebam. Jam verò in urbem reverſo aurem vellicat frater Clariſſimus Eraſmius Bartholinus, ut pudore ſuffundar, quod deſidiam, inuſitatam hactenus apud me, in ſcribendo incuſare poſſint amici, quibus anteà ad omne obſequium fui paratiſſimus. Nempe, deteritur cum ætate calamus, ſegniorque manus torpet, quo fato eſt vicinior. Ne tamen meam animam eſſe credas inter cæli omina fulgentem, quod de Julio olim ſuſpicabantur, ſive ut modeſtius veriuſque loquar, ne me mortuum exiſtimes, quod non pauci in Germania eruditi & faventes, falſo rumore de me ſparſo, doluerunt, paucis verbis teſtabor, quanti tuam voluntatem faciam, & quantum amicis, etiam ſemivivus debeam. De prodigioſo verò illo igne cæleſti, qui variis mundi plagis oſtenſus eſt, inuſitatæ magnitudinis & ætatis, judicium meum exquiris, quod valde miror: Cælum enim ejuſque incolas relinquere coactus fui, alio ſtudiorum generi implicitus, hominique me totum addixi, terrarum incolæ & vicinioris notitiæ amico. Unde quicquid de Cometa utroquè nuper viſo, ex obſervationibus nocturnis dici poteſt, abundè frater, harum rerum peritus, ad Te perſcribet. Video tamen aliquid mihi, ut Medico, relictum, quo Cometarum prognoſticum nonnihil illuſtretur. Penes Te ſit judicium, ſi ingenio magis quam veritati litem, quia ſcribendi occaſionem dediſti, dabis quoque veniam, ſi ſcribendo extra viam communem deflectam. Cometam tanquam cæli abſceſſum concipio, qui ſua habet incrementa & declinationes. Unde autem materia in tumorem congeratur, penes me dijudicari non poteſt, an ex orbe noſtro fœtido exhalationes adſcendant, an ex cæli orbibus malè habentibus effluvia in globum hunc compingantur, incertum eſt, quanquam poſterior ſuppoſitio à Mathematicorum filiis facilius admitti poſſit, qui cælum corruptioni & generationi eſſe obnoxium fatentur, nec ità facilè concedent terrenas exhalationes ad diſtans cælum permeare.

**Bartholinus Thomæ amicitiæ conſtantiam Auctori teſtatur.*

Silentium profectione ab Urbe excuſat.

Negligentiæ ſuſpicionem ab ſe amolitur.

Se, vergente in ſenectutem ætate (utpote quinquagenarium ferè) tardiorem ad ſcribendum reddi, fatetur:

Vivere tamen, ſecus quàm mendax fama ſparſerat, teſtatur:

Sententiam de Cometa, Medico convenientem, fert,

Ingenio indulgens, docendo ſcilicet Cometam eſſe cæli abſceſſum, qui ſua habeat incrementa & declinationes,

Quæſtionem de materia Cometarum decidere nolens, à Peripateticorum tamen ſententia in partes Heveli & aliorum, qui idem de cælo & Cometis docuerunt propendet:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Et materiam Cometæ, quæcunque illa fit, dissolvi, & in humana aliaque sublunaria corpora agere contendit:

permeare. Quicquid autem horum sit, quamcunque generationem Cometarum sumamus, certum erit è materia constrare, quæ dissolvi, quæque ad nos remeare possit, sive calida, sive sicca, sive quacunque alia qua corpora nostra & sublunaria alia vel calore accendantur, vel siccitatibus arescant. Fausta enim ominari ex hoc cæli abscessu vel rupto vel rumpendo non ausim, quia symptomaticus est, haud criticus, nec cum symphoria luxit, sed in humanâ hyeme præcedente, febres, dolores laterum exitiales apud nos produxit, & incredibilem armentorum stragem: ideoque universi morbosum statum indicat, vel eo magis quod unus abscessus morbificam materiam evacuare non potuit, succedente altero in Pegaso. Ex utriusque magnitudine & duratione, idem prognosticum elicimus. Excessus enim materiæ malignæ indicatur: quæ quum in nihilum redigi non possit, nec dissipari, ad nos redit nosque inficit. Hinc Coi nostri extat oraculum Coac. 365. *si evanescat, neque in exteriores partes conversum sit, neque ista diebus judicatoriis contingant, perniciem denunciare.* Quæ verò incommoda metuenda, non æque liquet, quia abscessus remoti naturam ignoramus, an siccitate, vel calore, vel utroque exitium terigenis immineat. Ad omnes verò terræ incolas spectare existimo, quos aspexit sidus crinitum, præsertim verò illos, qui Corvo, Hydræ, navi, Cani Majori, Lepori, Eridano, Ceto subjiciunt, quæ cæli signa prior Cometa emensus est, vel Pegaso subsunt, ubi alter hujus anni Cometes fulgere visus: ante omnes verò, Arietis clientes sibi timere debent, ubi utriusque Cometæ quidam quasi concursus fuit. Ego quidem decreta Cometarum tanti non facerem, nisi vestigia me terrerent. Habent quippe plerumque tristem catastrophen, & ex mea suppositione caussam præternaturalem, morbosi corporis indicinam, unde, ut cum Medicis loquar, mali sunt ut signum, & ut causa. Auget suspicionem aliorum signorum pravorum συνδρομὴ, (concursus) quam circa eadem Cometæ utriusque tempora notavimus. Ignes enim cælo eciderunt, sanguineis guttis nives rubuerunt, spectra observata, monstra generata, abortus crebri visi, mille alia portenta memorantur, quæ deficere naturam vel laborare indicant. Mitius quoque de his omnibus judicarem, nisi vitia mortalium pessima, numerum prodigiorum superarent. Illis moveor, ut de felici augurio desperem, bonisque etiam malè augurari cogar, quum enim, ut Sapiens loquitur, vitia prosunt, peccat qui rectè facit. Deus faciat ut vitia emendentur, ne ostenta noceant. Ad fortuita deinde consurgamus, & quicquid inciderit, sciamus non esse tàm magnum quàm rumore jactetur. *De ulcerosa hæc cæli affectione natum mihi sub manibus consilium Medicum, siquidem Medicinam admittit inevitabilis rerum ordo, quod mittam quamprimùm ex prælo emerserit, ut inter tot Magnorum Virorum lucubrationes, etiam ingenii nostri vel lusum vel nugas, circa controversum tritumque jam in orbe argumentum legas. Seriò enim rem arduam expendere, otium non sinit, nec forsan rerum Mathematicarum infantia. Tu Vir Generose, impolitam responsionem pro promptâ benè de Te merendi voluntate interpretare, meque porrò amare perge. Vale feliciter si per tot cæli minas potes.

Fausta Cometam ominari, dicere non audet, tristia portendisse nuperum nec potuisse unum tot mundi peccata expiare, ideoque duos apparuisse,

Utriusque materiam ad nos rediisse, nosque inficisse, abscessûs ritu, dicit,

Incommoda, Cometæ effecta, determinare non vult,

Hæc tamen illos magis respicere ait, qui sideribus quæ Cometæ peragrârint, subjecti fuerint:

Præsertim signo Arietis:

Malorum non tantùm signum, sed & caussam esse Cometam suspicatur:

Auctâ suspicione concursu aliorum tristium signorum, ut sunt ignes cælo cadentes, sanguis, nives ningens, spectra & alia:

Tùm verò & vitiorum generis humani perquam multorum, & propè desperatorum:

Hæc ut corrigantur, & ita mala omina procul absint, optat:

** Consilium Medicum de Cometa postquam lucem viderit, missuram se esse promittit.*

Hafniâ Hamburgum die 27. Maji 1665.

Generoso Viro

Dno. STANISLAO LUBIENIETZKI

ERASMIUS BARTHOLINUS *S.P.D.*

DEsideratum à me diu officium tua erga me summa benevolentia ulterius differri non patitur. †Nam cum tardiorem editionem opusculi de Cometis, Typographus aliique qui figuris cælandis operam condixerant, spondeant,

†*Bartholinus Erasmius promissas observationes suas mittit.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Early European Books. Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

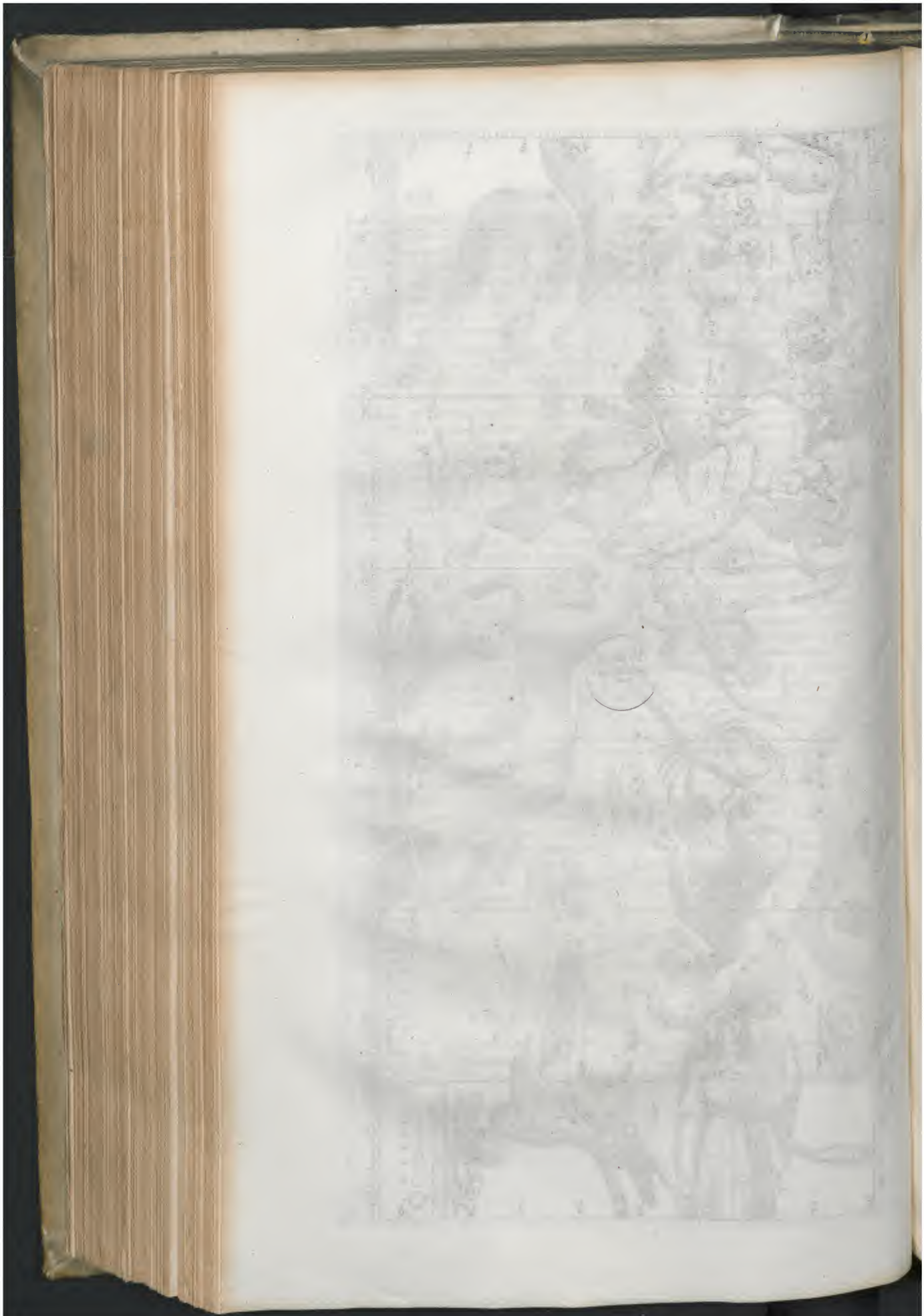

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

deant, exſcriptum obſervationum, quas prioribus epiſtolis promiſeram exhibeo.

Obſervationes Hafnienſes.

Anno M DC. LXIV. die 23. Dec. S.V. Hafniæ hora urbis 7ma. veſpertima, altitudine Orientali, Aldebaran exiſtente 47. gr. 26. m. obſervata eſt diſtantia Cometæ ab Aldebaram, 23°. 23′. ejuſdemque à Rigel diſtantia 21°. 15′. Ad Sextantis quoque vitium emendandum, accepta eſt diſtantia inter Aldebaran & Lucidam ♈, 35°. 29′. & cum vera diſtantia ex calculo & Obſervatis Tychonicis deberet eſſe 35°. 32′. conſtitit Sextantem peccare in defectu 3. minutis primis, quæ diſtantiis hiſce ſunt addenda. Altitudo quoque Cometæ fuit Orientem verſus 31°. 16′. Cauda ob Lunæ ſplendorem non apparuit.

Die 24. Dec. ſtatim poſt Solis occaſum, altitudine Aldebaran obſervatâ 23°. 48′. in plaga cæli Orientali, ſumpta eſt diſtantia Cometæ à Lucida Capellæ 51°. 56. Deinde diſtantia ejuſdem à Lucida ♈ 35°. 29′. horâ urbis ſexta veſpertina erat altitudo Aldebaran 23°. 53′. & à Lucida Capellæ 52°. 13′. colore plumbeo apparuit Cometa.

Die 25. Decemb. horâ urbis decima veſperi, cum aſcendiſſet ſupra Horizontem Orientalem Aldebaran 48°. 13′. diſtabat ab ea Cometa 25°. 11′. & à Lucida ♈. 25°. 16. nec non à Rigel 32°. 29′. Altitudo verò Cometæ obſervabatur 28°. 26.

Die 26. Decemb. veſperi, poſt auditam horam ſeptimam ſumebatur altitudo Cometæ meridiana 36°. 47′. Diſtantiæ verò accipi non poterant propter ventum vehementiorem.

Die 27. Decemb. veſperi inter horam quintam & ſextam, procellâ ingenti ſurripiente ſubinde aſpectum, diſtabat Cometa à lucida Capellæ 51°. 52′. ab Aldebaran 27°. 39′. à pede Heniochi 42°. 55′. Altitudo Cometæ 37°. 6, Meridiana ferè.

Die 28. Dec. primò mediocriter quidem ſerenum fuit, ſed nubes ſtatim conſpectum turbarunt & nix decidit. Affulgente ſerenitate horâ urbis 6½ veſpertina, accepta eſt diſtantia Cometæ à Lucida Capellæ 50° 15′. deinde ad Aldebaran 28° 31′. eratque poſterior in cornu Arietis altero in meridiano.

Die 29. Dec. ſubito cum apparerent ſtellæ, animadverſa fuit Cometæ diſtantia à Lucida Capellæ 51° 27′. & à Lucida ♈ 16° 52′. Deinde hora urbis 5¾. obſervabatur Cometæ diſtantia ab Aldebaran 30° 41′. Altitudo Cometæ tùm fuit 39° 3′. Denique exiſtente Lucida ♈ in meridiano diſtantia fuit Cometæ à lucido pede Erichtonii 44° 26. & à capite Andromedæ 40° 18′. Altitudo quoque Cometæ tùm ſumpta eſt 40° 21′. Et paulò poſt meridiana ejuſdem altitudo 40° 45′.

Die 30. Decemb. diſtabat Cometa à Lucida Capellæ 51° 22′. à capite Andromedæ 38° 48′. altitudo verò Cometæ erat 40° ſonuitque hora urbis quintam. Altitudo Meridiana Cometæ fuit 41°. 49′.

Die 31. Decemb. nubes condiderant aſtra.

Anno M DC LXV. die 1. Januarii, nivoſum cælum, Cometa verſus Occaſum obſcurius paulò ſpectabatur, mox tamen diſparuit.

Die 3. Januarii hora quinta veſpertina diſtabat Cometa à lucida Capellæ 52°. 16′. à capite Andromedæ 33° 59′. Deinde ab Aldebaran 35° 5½. & cum eſſet poſterius cornu ♈ in meridiana, accepta fuit diſtantia Cometæ ab extrema ala Pegaſi 28° 49′. nec non à Lucida pedis Erichtonii 48° 18′.

Hora ſexta urbis diſtabat Cometa à Lucida Capellæ 51° 49′. à capite Andromedæ 33° 38½. Altitudo meridiana Cometæ tùm erat 44° 32′. & ſtella, quæ eſt in baſi Trianguli ad ductum borealem, erat in Meridiano cum Cometa.

Die 4. Januarii cum meridianum tranſiret cornu poſterius ♈, diſtabat Cometa à lucida Capellæ 51° 55′. & à capite Andromedæ 32° 53½. Deinde, poſtquam jam lucida ♈ tranſiviſſet meridianum, diſtabat Cometa ab extrema ala Pegaſi 28° 22′. Horâ ſextâ urbis erat altitudo meridiana Cometæ 45° 7′. diſtantia verò

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Cometæ à capite Andromedæ 32° 43′. & à lucida Capellæ 51°51′. Postea, cum esset lucida in mandibula Ceti in meridiano, erat distantia Cometæ à lucida Capellæ 51° 47′.

Die 5. Januarii hora vespertina urbis 6¼. cum altitudo Aldebaran in Orientali plaga esset 48° 45′. & Cometæ in Occidentali esset 42° 0. distabat Cometa à lucida Capellæ 52° 5′. à capite Andromedæ 31° 53½. & mox distantia sumpta Cometæ a lucido pede Heniochi 48° 42′. nec non ab extrema ala Pegasi 27° 9′. Altitudinis meridianæ Cometæ observationem, nix decidens incertam reddidit.

Die 6. Januarii horâ urbis quinta vespertinâ, cum elevaretur Lucida ♈ versus Orientalem partem 55° 53′ distabat Cometa à Lucida Capellæ 52° 23′ & à capite Andromedæ 31° 13′. Deinde existente secundâ ♈ in meridiano, distantia sumebatur Cometæ a lucido pede Erichtonii 49° 17′ nec non ab extrema alæ Pegasi 27° 3′. Paulò post transiit cum Cometa Meridianum lucida ♈, altitudine meridiana Cometæ existente 45° 51′. & altitudine meridiana lucidæ ♈ 56° distantia autem Cometæ a lucida Capellæ 52° 6′ & a capite Andromedæ 31° 16′. Cum transivisset meridianum, & esset altitudo Lucidæ ♈ 55° 49′ distabat Cometa a Lucida Capellæ 52° 36 & a capite Andromedæ 31° 31′.

Die 7. Januarii observata fuit altitudo meridiana Cometæ 46°25′, & distantia Cometæ à lucida Capellæ 52° 23½. nec non a capite Andromedæ 29° 9′. Sed Sextans propter ventum vehementissimum sustineri tutò non potuit. Nix quoque turbavit operas.

Die 9. Januarii, postquam diem 8. infructuosam nobis reddidisset ingens nivium moles ventis præcipitata, sumpta fuit Cometæ distantia a lucida Capellæ 52° 28′. & a capite Andromedæ 29° 41′. altitudine Cometæ existente 47° 48′. cælum verò paulò post nubibus tegebatur horâ urbis quinta: ideo huic observationi non satis fidendum.

Die 12. Jan. Diebus 10. & 11. nubibus obscurabatur cælum, jam verò hora 5¾ urbis, postquam Cometa nuper transiisset Meridianum, inventa fuit altitudo ejus 47° 56. nec non distantia ejus a Lucida Capellæ 52° 22′ a capite Andromedæ 28°18′. eratque tùm lucida ♈ in meridiano.

Die 24. Jan. à die 13. Jan. ad hunc usque nulla affulsit serenitas. Etsi enim die 13. Januarii obscurè appareret Cometa, cum nuper secunda ♈ transiisset meridianum, tamen fulgore Lunæ impediebatur visus; mox etiam secutâ tempestate ventorum nubibus inducebatur cælum, antequam organa ad observationem ritè disponi possent. Hâc vesperâ autem horâ 5½ existente altitudine oculi ♉ 48° 46 & Cometæ 44°, distabat Cometa a capite Andromedæ 25° 49′. & a lucido pede Erichtonii 51° 6′. Hora 6¾ sequente cum esset in meridiano Aldebaran, distabat Cometa a lucido pede Erichtonii 51° 6′ a capite Andromedæ 25° 58′ eratque altitudo Cometæ 38° 46′.

Die 31. Jan. Ad hunc usque diem perpetua nubila. Ergò existente jam Aldebaran in Meridiano observabatur distantia Cometæ a lucido pede Heniochi 50° 56′ nec non a capite Andromedæ 25° 31′.

Die 7. Febr. hora urbis septima cum elevaretur Canis minor supra Horizontem Orientem versus 36° 26′. accepta est in Occidentali plaga distantia Cometæ a capite Andromedæ 24° 33′ & ab Aldebaran 49° 47′. Non tamen accurata fuit hæc observatio interventu nubium. Sequentibus diebus non potuit observari Cometa, propter cælum nubilum, exilitatem corporis & Lunæ splendorem.

Clarissimi Hevelii Prodromum Cometicum nondum videre licuit, quem avidè ab Auctore exspecto. Optimè Vale.

Hamburgo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Hamburgo Hafniam die $\frac{18}{28}$ Augusti 1665.

Clarissimo Viro

D. ERASMIO BARTHOLINO, Med. Doctori, & Regio in Acad. Hafniensi Math. Professori,

STANISLAUS LUBIENIETZKI de LUBIENIETZ. *S.P.D.*

QUòd tamdiu ad Clarissimi Fratris Tui THOMÆ BARTHOLINI, Tuasque literas, illas Kal. has sub exitum Maji datas, mihi simul postr. Kal. Junii redditas siluerim, nulla negligentia officii, tantominus animi in utrumque vestrúm proni & benevoli remissio, sed ingens gravium occupationum multitudo effecit. Hanc Vos credo nosse, qui etiam facile per vos ipsos conjicere potestis, quantus in edendo vasto meo opere incumbat mihi labor. At verò me illam mutuam responsi & benevolentiæ vicem gratantem tunc accepisse, & in colenda amicitia esse & fore constantem, certos vos esse jubeo: ut & me semper ad ea, quæ vobis grata fore intellexero, promto futurum animo. * Quas mecum communicasti observationes Cometicas mihi longè gratissimas, utpote ex loco illo celeberrimo & à tanto Viro profectas, operi meo statim tunc inserui. Cujus editio tardior, Te forte inter alia ad commentarium de Cometis edendum, contra quàm tunc facturus fuisse videbâre, permovit. Quicquid sit, ego non tantùm Tibi & Inclytæ vestræ Aulæ & Academiæ; (de utraque enim optimè mereris) sed & Reipublicæ literariæ, de qua pariter benè & multa cum laude mereri non desinis, † de hoc docto & eleganti Commentario gratulor. Gratulor autem Tibi & de tam excellenti & illustri Patrono Witzio, cujus non tantùm bellicam virtutem & prudentiam pervigilem in rebus dubiis adversisque propriâ quoque experientiâ edoctus, verum & eximias animi & ingenii dotes, adeoque amorem in literas & literatos singularem, probe novi: sicut jam ante Serenissimo & Optimo Regi vestro gratulatus sum de tali Ministro. ‡ Gratulor verò & mihi, quòd honorificam mentionem facias observationum Cometicarum ab Amplissimo Hevelio & Cl. Büthnero Gedani factarum, quas ex literis eorum per meas manus missis habes. Nam cum easdem mecum communicarint operi meo inserendas, pergratum est eas à Te tanto Viro commendari. * Verumtamen Tu in sententiam de gemino Cometa Corvi & Leporis inclinas, imo fide Norvegicarum & Holsaticarum observationum pro hac decernis, certè decretum paras. Qua de re velim me moneas, ut id operi meo & Tuæ communicationi, velut tabulis publicis, inseratur. † Maximum Inclytæ Daniæ & rei Mathematicæ, quin imo superioris seculi decus Tychonem Brahæum, Virum undecunque Nobilissimum, quòd contra Ricciolum defendas, rem Te dignam facis. Ex postremis Riccioli literis (quarum autographum mitto Tibi, sed ita ut ad me brevi redeat) eum concatenatis morbis ad vitæ periculum vinctum, & propè victum jam fuisse didiceram. Sed ab eo tempore nihil de statu valetudinis ejus, vel ab illo ipso, vel à sociis ejus Kirchero & Schotto accepi. Ab utroque autem multa eaque egregia operi meo indenda. * Sed & ab utroque Gerrichio, Patre & Filio. Iste quidem Anemoscopii illius prognostici delineationem & descriptionem, aliaque quædam; ille verò sententiæ suæ de Vacuo, motu terræ, & generatione Cometarum ex procellæ impetu avulsa aëris parte radiis solaribus illuminata (quam sententiam meritò ad Epigenem refers, quod ego quoque in literis ad eum datis feci) explicationem & confirmationem dedit; cujus generis plura, credo, mihi dabit occasione literarum mearum, quas ad eum hoc mense dedi. Quod ad effectus Cometarum attinet, mihi quidem longè est gratissimum, quòd Te sententiæ meæ habeam paratum vindicem. Come-

Auctor dilatum responsum apud Bartholinum excusat.

Amicitia fidei constantiam desiderat.

Amicus amico grata præstet officia.

** Observationes Bartholinianas Auctor statim operi inseruit antequàm à suo Auctore publicis typis committerentur.*

† Invidiam omnem à mente Viri boni publicæ utilitatis ratio removeat.

‡ Observationes Hevelianas & Büthnerianas Bartholino placuisse, meritò Auctor gratulatur.

** Bartholinus pro Cometa gemino Corvi & Leporis decretum paras fide Norvagicarum & Holsaticarum observationum nixus.*

† Tycho Brahe laudatur, à Bartholino contra Ricciolum defenditur.

** Gerrichiorum Patris & Filii communicationem gratam sibi esse Auctor testatur.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Cometa pro nuncio & Propheta cœlesti quatenus non sit habendus.

tam pro nuncio & Propheta cœlesti non esse habendum, cum res nostras ignoret & cursum destinatum perficiat (quæ & excellentissimi Gassendi mens & sententia fuit) dicis: atque id quidem ex rei veritate & publicæ quietis ratione. Ego tamen fateor me Cometam nuncium & præconem cœlestem appellare, sed Ethicè, sine ulla Physicæ vel fatalis necessitatis mixtura. Eadem de caussa, moralis scilicet disciplinæ restituendæ, Cometam, licet nesciatur an futura portendat, tantominus tristia, non tantùm tristia, sed & læta nunciare, tàm his quàm illis apparitionem ejus semper sequentibus, dicere soleo. Bella in orbe continua esse, † ut & assiduo homines in tàm vasto terræ systemate nasci & mori, & sic etiam jugitèr tristia lætis misceri, ei qui rem integram pensitat, & gesta humani generis oculo mentis adspicit, patet. Prudenter itaque mixturam illam & vicissitudinem rerum asseris, nec posse nos continuis frui gaudiis: tùm calamitates esse vitiorum luxuriantium tonsuram, & peccatorum insolentium coërtiones, adeoquè Deum etiam tum cum castigat, paternum in nos animum testari ingeniosè & piè doces. Illa quoque experientiâ confirmantur, bella huic noxia, illi esse fructuosa: his damnum, dedecus, interitum, illis commodum, victoriæ decus, rerum augmentum ferre: Cometam ideò etsi bella portenderet, non esse timendum, cum bella pariant pacem & tranquillitatem. Sed nec tunc timendum fore, cum significaret pestem vel mortem miseriâ, senio morbove fractis. Nam acerba quidem hæc sunt, sed sueta, ordinaria: ut hùc meritò illud Euripidis referam, *Hei, hei, quid hei? quæ nos premere, humana sunt.* Adhæc utilitate suâ, nobis multum, si ex necessitate, ut vulgo dici solet, virtutem facere velimus, profuturâ non carent. * Quid verò testatius quàm Cometas Mithridati, Alexandro, Augusto aliisque felicia omnia fuisse? tum & nullis apparentibus Cometis (nisi hos cum Pythagoræis aliisque æterna credamus sidera) bella exorta fuisse? Quòd si magnorum Mathematicorum, Tychoniana vestigia intrepido pede calcantium sententia, cælo Cometas asserens stat fixa, meritò urges Cometam non portendere, necessario scilicet, multo minus efficere tempestatem, ac sine fundamento veri Cometis à Poëtis & Astrologis tantos effectus tribui. Novi & ego quosdam hâc & aliâ viâ decipere & decipi. Sed verum etiamnum illud vetus est: ‡ *Singuli decipere & decipi possunt: nemo omnes, neminem omnes fefellerunt.* Plin. in Paneg. itemque illud occasione Cometæ illius, qui *Helicen & Burin ortu suo*, ut utar Senecæ verbis, *merfit*, quemque Ephorus in duas stellas discessisse dixit, ab eodem Seneca memoriæ traditum: *Quidam credduli, quidam negligentes sunt: quibusdam mendacium obrepit, quibusdam placet. Illi non evitant, hi appetunt. Et hoc in commune de tota natione: quæ approbare opus fuum & fieri populare non putat posse, nisi illud mendacio asperfit. Ephorus verò non religiosissimæ fidei sæpè decipitur sæpe decipit.* l. 7. nat. qu. c. 16. Vates astrologos, Ægyptiis illis similes, contra conscientiam suâ venditare, ut imponant populo, dum dicis, adsentis Verulamio, qui simile quid & de quibusdam Theologis dicit l. de superst. Summos Astronomos præsagia Astrologica rejicere, Tuo quoque exemplo comprobatur. Illud porrò pium & prudens est, ut læta Cometæ auguria ad pietatem nos excitent, & admoneant Solis bonitatis divinæ undiquè omnia collustrantis, cum genuinum Solis lumen ad nos aversa cauda reflectat. Utinam Sol ille radiis felicibus Augustissimum Regem Vestrum, qui tantâ munificentiâ studia Vestra cœlestia & aliàs bonas artes humi jacentes in altum extollit, totamque Serenissimam Domum ejus, reficiat & gaudiis repleat. Sum adhuc in ære Clarissimi Fratris Tui Thomæ, cui quidem non rescribo, sed plurimam salutem adscribo. Illud faciam abundantius nactus otium, Deo volente. Hoc facio, quod differri nec debet, nec potest, potest autem verbo perfici, at illud non item. Ad Te mihi pauca dicenda supersunt, & quidem ex quadam instituti necessitate. Constitui operi meo Historiam Cometarum addere, subjecto brevi indiculo lætorum & tristium eventuum eos secutorum. Video enim longè plures annotari posse Cometas, quàm hactenus factum esse animadverto,

Cometa nuncius & præco cælestis dici potest Ethicè, remota omni Physica necessitate.

† *Nascuntur & moriuntur continuò homines.*

Bonorum malorumque perpetua est mixtura & vicissitudo.

Calamitas est tonsura vitii, virtutis occasio.

Deus castigando prodest.

Bella hu manis utilia, illis sunt utilia.

Cometa non timendus, etsi bellum portendat, vel pestem, vel mortem.

Bella ferunt pacem.

Mors manet omnes.

Patienter ferenda, quæ scimus certò eventura.

Mala in bonum cedunt.

* *Cometæ felices quibusdam Principibus: non efficiunt bella; nec necessariò tempestatem portendunt, & immeritò tot malorum infamiâ onerantur.*

Deceptores cavendi: quorum impostura tempus revelat.

‡ *Prudentia cavet impostorum artes.*

Credduli mendacia arripiunt.

Negligentes fraudibus patent.

Mendacia sua impostores commendare amant.

Fidem religiosè præsta.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

madverto, quod vel in Solis ſemeſtribus expertus jam ſum, per Dei gratiam non infeliciter. Nam cum Alſtedius, ut & Eckſtormius duos indicet, Ricciolus tres, Hevelius quatuor, ego octo exploravi & in ordinem redegi. Reliquorum catalogum Ricciolus compoſuit, ut 154. in univerſum computet: Alſtedius 160: Eckſtormius ad 200. extendit. Hunc longius protendi poſſe jam expertus ſum. Fidem facit & commentarii Tui doctiſſimi epilogus, dum meminit Cometæ ab Iſlandis annotati ad ann. 1222. ab exteris verò auctoribus neglecti. Tu qui diſcrimen æræ vulgaris à vera noſti, velim me doceas annon hunc Cometam annotet Keckermannus & Eckſtormius ad ann. 1223. Tum an Iſlandici Annales meminerint Cometæ anno 1104. antequam Hecla ibidem prima vice ignem evomuiſſet. Eckſtormius ex Sebaſt. Franco ad ann. 1103. annotavit Cometam in ſpecie igneæ flammæ viſum, qui ſi in Iſlandia ad ann. 1104. relatus ſit, idem unuſque eſſe poterit, obſervato illo æræ vulgaris & veræ diſcrimine. Cometam qui anno 1301. ante mortem Caroli Martelli (ſecundum Te Magni) apparuerit, Ricciolus itidem ex Spendano notat, & ad eundem ſimul mortem Andreæ Regis Hungariæ refert. Atqui Carolus Martellus, ille Siculus, ſive ſolus, ſive cum filio Regnum Hungariæ tenuit (diſſentiunt enim Annales Hungarici & Blondus apud Bonfinium) longè poſterior Andreâ & ſuperſtes ei fuerit, ita ut à multis & filio Carolo, qui anno 1342. obiit, ſuperſtes fuiſſe dicatur. Cometam autem ad 1300. annotat Eckſtormius, tum Rockenbachius & Alſtedius, quorum iſti & anno 1301. quoque viſum eſſe Cometam memorant. Ita vides, Vir Doctiſſime! quàm non pauca hic quoque examinanda occurrant. Quod reliquum eſt, velim excuſes multam libertatem meam, quâ in Te compellando & interpellando utor, rei literariæ promovendæ intentus. Tempus & charta Vale Tibi dicere jubent.

Cometarum ſemeſtrium catalogum Auctor in ordinem redegit: Ut & aliorum, non parum auctum.

Iſlandicus Cometa ab aliis auctoribus omiſſus.

Hecla primum incendium Anno 1104.

Dubium de Carolo Magno propoſitum Bartholino Andreæ Regis Hung. mors. Caroli Martelli Siculi mors.

Cometa 1300. & 1301.

Hafnia Hamburgum die 26. Sept. 1665.

Vir Nobiliſſime, Doctiſſime.

EX hoc quoquè benignitatem tuæ naturæ perſpexi, quòd opuſculum meum omni commendatione deſtitutum, non tantùm accuratè perlegeris, ſed & in majus extuleris, gratiſſimis tuis literis exaratis die 18. Auguſti, ſed tardius redditis in prædio meo Lindholm, quo me feriæ Academicæ invitaverant. Publica deinde Academiæ negotia in diverſis Provinciæ partibus me diſtinuerunt uſque ad præſens momentum, quo ad dubitationes Tuas reſpondere aggredior. Iteratò conſului Annales Iſlandicos utroſque, & excerpſi Cometas omnes ibi annotatos ad annum 1301. quos coincidere cum iiſdem ab authoribus memoratis (anno 1066. quem ſecuta hyems, copia nivium momorabilis, 1222, 1240, 1264, 1273, 1301) duobus exceptis ſed omiſſis, 1222, & 1273. Sed neſcio cujus incuria irrepſit mendum illud, cujus meminiſti, cum Carolus Magnus excuſum deprehendam pro Carolo Martello. Cometæ anni 1104. iidem Annales non meminerunt. Operationem ipſam in gratiam juventutis adſcripſi à pag. 19. verſ. 15. ad p. 31. & à pag. 35. verſ. 7. ad pag. 37. verſ. 8. nec non à pag. 39. verſ. 6. ad pag. 42. quæ jure poſſent à Mathematico omitti, & compendioſius imprimi. Fratris Conſilium Medicum de Cometa excuſum typis, unà cum epiſtolâ tibi miſſâ datâ occaſione mittam. Ignoſce brevitati, quæ ſi modum excedit, imitatur Tuam benignitatem. Vale.

Bartholinus Eraſmius judicium Auctoris de ſuo Commentario Cometico acceptum habuit.

Ad dubitationes Auctoris reſpondet.

Bartholinus Carolum Magnum pro Carolo Martello in ultima pagina Comment. ſui poſitum eſſe fatetur,

Fratris ſui Thomæ Conſilium Medicum Auctori promittit, unà cum epiſtola ad eum ſcripta opuſculo illi ſubjecta.

Tuus

ERASMIUS BARTHOLINUS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Hamburgo Hafniam die ⅓. Octabris 1665.

S. P. Vir Clariſſime, Doctiſſime, Humaniſſime.

ACcepi nuper rectè Tuas die 26. Sept. datas literas, quibus meas m. Aug. ſcriptas, & illud qualecunque de doctiſſimo Commmentario Tuo judicium placuiſſe Tibi, teſtaris. Equidem gratum mihi eſt, cum aliquid præſto viris laude dignis gratum. Te verò cum Clariſſimo Fratre Tuo, cujus erga me benevolentiam indicas, inter præcipuos, ut in Republica literaria, ſic in mea amicitia pono. Hodie tandem in librum illum Fratris Tui incidi, & vidi ſubjectam ei eſſe epiſtolam ab eo ad me ſcriptam. Prævenit ille illuſtri officio promtam meam bene de ſe merendi voluntatem. Utinam debitæ meæ modeſtiæ & præſenti ſorti titulo Illuſtris abſtinens, conſuluiſſet! Ille enim nonniſi in aliqua dignitate poſitis, vel ſplendidiſſima patrimonia & latifundia poſſidentibus competit: mihi vero neutrum, quin potius opprobrium Chriſti. Inſpexi quantum aliæ occupationes, hoc præſertim die literis ſcribendis & tabellariis expediendis deſtinato, patiebantur, Fratris Tui Librum doctum ſanè & politum. Animadverto illum Cometis non parum efficaciæ tribuere. Qua in re fortè à Te diſſentit. Sed de his aliàs rectius, poſtquam librum perlegero, quem ut Auctoris munus accipiam Te accurante gratus. Quod mei cauſſâ Cometas ex Annalibus Iſlandicis excepſeris & annotaris, pergratum accidit. Illos anni 1066. & 1264. annotant Ricciolus, Eckſtormius & Alſtedius. De reliquis oritur dubium, quod velim tollas. Nam Eckſtormius Cometas annotat ad ann. 1223. 1239. 1241. & 1300. Alſtedius verò etiam illum anni 1223. Funccius & Calviſius ex illis, non niſi duos notant, Anni ſcilicet 1066. (quem & Bucholzerus memorat) & 1264. Illius Anno 1273. nullus horum meminit. Velim itaque circumſtantias ejus mihi perſcribas: nec non de obſervationibus Cometæ ultimi à Te habitis reſpondeas, idque quamprimum. Veſtra enim cum prima occaſione, quæ ſe flagrante Monaſterienſi in Batavia bello, certa obtulerit, Amſtelodamum mittenda ſunt prelo ſubjicienda. Ideò & Clariſſimo Fratri Tuo brevi, Deo volente reſpondebo. Cui nunc plurimam ſalutem adſcribo. Vale & mihi porrò fave.

Bartholinos magni æſtimat Auctor.

Illuſtris titulum Auctor non recipit.

Auctoris de Thomæ Bartholino Commentario Cometico judicium.

Dubia nova Bartholino ab Auctore de Cometis propoſita.

T. Omni ſtudio & officio

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Hamburgo Hafniam die 21 Octob. 1665.

Viro Clariſſimo & Doctiſſimo

THOMÆ BARTHOLINO, Med. Doct. & Regio Profeſſori

STANISLAUS LUBIENIETZKI de LUBIENIETZ. S. P. D.

QUàm grata & mihi Tua epiſtola Kal. Majis data, at poſtr. Kal. Junias Julianas huc perlata, fuerit, nolim Te ex tardo reſponſo meo menſuram capere. Ipſa Tua æquitas Tibi id indicaverit eodem puncto temporis, quo illam ſcripſiſti. Documento fuerit & mea erga Te benevolentia, ut fundatiſſima, ita Tibi aliiſque teſtatior quàm ut aliquibus fucatæ amicitiæ lenociniis indigeat. Silentium ſatis pertinax, quo in hanc diem uſus ſum, excuſabunt apud Te variæ & aſſiduæ, nec leves occupationes meæ, non tantùm quas gravis fortuna imponit, ſed & rei literariæ juvandæ & publicæ utilitatis promovendæ ratio exigit. Ne quid nunc dicam me librum Tuum, cujus ſpem Clariſſimus Frater Tuus Eraſmius Bartholinus fecerat, adhuc exſpectaſſe, quò copioſiùs ſcribendi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

ſcribendi argumentum conſequerer. Sed tandem illum in publica taberna libraria inveni & comparavi, ne officii vicem diutiùs differre neceſſe haberem. Hanc quidem præſtare Tibi non neglexiſſem, utinam tàm felix, quàm non pareus in ſcribendo! Nempe quia debitum epiſtolæ Tuæ doctiſſimæ & amiciſſimæ reſponſum, operi meo aliquando erat inſerendum. Cum verò nunc benevolentia Tua epiſtolæ illius ad calcem Conſilii Medici de Cometa editione meum promtum benè de Te merendi ſtudium anteverterit, tanto magis mihi nunc ad reddendam reſponſi vicem properandum erat. Ingratum de Cometa argumentum pia meditatio, docta commentatio, amica tractatio, tùm & ſolida boni ominis exſpectatio gratum reddere, præſumtæque opinionis acerbitatem edulcare poteſt. Sapiens enim, quod melius me noſti, apis inſtar, etiam ex ſpinoſis carduis & amaris herbis mel exſugentis, ingrata quoque reddit & habet grata, & quamvis animum ejus adverſa tentent, Fert tamen, ut debet, caſus patienter amaros. Tantò magis cum & proſpera illis grata vice continuò ſuccedant, & triſtia non rarò efficaci lætiorum veritate refutentur. Exemplo eſt acerbus ille de Te rumor, quem pudore ſuffuſum eſſe gratulor, & longævâ ac commodâ valetudine largiter penſari opto. Quod Te de Cometa conſuluerim, mirari non debes. Noveram enim non tantùm Te judicium de hac re Clariſſimi Fratris Tui Eraſmii Bartholini, qui Mathematica ſtudia cum Medicis feliciter conjunxit, exquirere, & ad me pro jure ſingularis amicitiæ perſcribere, ſed & ipſum Te, pro inſigni Tua & ſolidâ eruditione, rerumque naturalium ſcientiâ, ferre poſſe. Hoc ſi modeſtia Tua non videt, vel prædicare recuſat, meus tamen candor diſſimulare minimè poterat. Cæterum & Clariſſimus ille Frater Tuus Eraſmius, ſuas de Cometa obſervationes operi meo inſerendas mecum communicarat, quas poſtmodum mutato conſilio publici juris fecit, addito doctiſſimo Commentario, qui mihi delectationis, publico utilitatis plurimum attulit. Vindex enim ille eſt acerrimus & tutiſſimus meæ de Cometis ſententiæ; eos ſcilicet non tantum triſtia, ſed & læta portendere, vel potius hæc illorum apparitionem excipere, cum illi mortalia ignorent, & curſum deſtinatum perficiant, perpetuo mortalibus inter bonorum malorumque, quales & ipſi ſunt, vices verſantibus, at Deo Opt. Max. mala quoque bonis in bonum dirigente. Congruit quidem veritati plurima mala Cometis plerumque, & ferè ſemper, quod affirmas, ſed & quod negas, haud rarò bona eſſe ſecuta, nec non adverſa quoque eos præceſſiſſe, quod ipſe fateris. Quod ſi verò, ut credibile eſt, mala longe ſint plura, nemo id mirabitur, qui longe plures malos in orbe dari queritur & dolet: Ita nempe mixtura utrobique multum, & meritiſſimo quidem, eſt inæqualis Inter hæc Cometas & alia cæleſtia ſigna, præconum inſtar, mortales pleno curſu non ad metam ſalutis & brabeum æternæ beatitatis artâ, ſed æterni exitii barathrum tritâ viâ contendentes inclamare, officii admonere, & inter coſdem, ut cujuſque fert genius, minas & ſpes ſpargere, non invitâ veritate, ad mentem Ethices dici poſſe reor. At verò Tu, Vir Doctiſſime, Cometam tanquam cæli abſceſſum, qui ſua habeat incrementa & declinationes, conſideras. Memini me legere de Keplero, Magni Tychonis veſtri olim diſcipulo, eum Cometas monſtris comparaſſe marinis, & velle eos naſci ex craſſæ aëris pinguedinis excremento, in unum apoſtema ad purgandum cæleſtem auram coacto, ad avertendas triſtes à ſole maculas. Has pulcherrimum illud cæli ornamentum, apparentibus Cometis, non deformare, Mathematicorum quorundam obſervavit ſolertia. Keplerus verò uti abſceſſum, ita & labem cæli vocat Cometam.

Accipio omen, lævum licet, ſed dextrâ manu, & ad dextram transferendum. Abſceſſus non tantum in cælo (nempe eum in Sole, à nobis tranſito Æquatore in Polum Antarcti cum magis magiſque recedente videmus) ſed & in terra locum habet. Cumprimis verò eum in nobis ipſis ſentimus, vitioſis humoribus (quod ex arte & experientia in Conſilio Tuo Medico docet) in

unum

unum aliquem locum corporis noſtri concurrentibus, & apoſtemata, violentioribus remediis digna, efficientibus. Utinam non ſentiat Chriſtus in corpore ſuo, poſtquam tanta pars ejus tàm longè à primæva integritate receſſit. Quod tantum abſceſſum ille, ut ſic dicam, gratiæ divinæ exceperit, tùm & iſte Cometarum, quem vocas, identidem excipiat, minime mirandum nobis eſt, qui juſtam Dei ſapientiam veneramur. Optamus autem meritò, ut, quemadmodum de acceſſu Solis, repetito mediæ illius lineæ tramite, ad noſtrum Arcticum polum redeuntis, nobis gratulari ſolemus, omnes acceſſum Solis gratiæ divinæ venerantes gratanteſque experiamur. Hunc nobis & iſte cæli abſceſſus pollicetur, ſi bono ut genio, ita & omini acceſſum præſtamus. Generationem & corruptionem in cælo negare licuit Cardano ſubtili, & Scholæ Peripateticæ, placitis Magiſtri ſui nimium addictioni, Tibi contrarium affirmare libuit. Et certe vero convenientius videtur utramque cælo & omnibus rebus creatis, ſolo excepto omnium Creatore, competere. Has partes Clariſſimum Hevelium (quem novum cæli Atlantem meritò vocas) poſt alios fortiter tueri, ex Prodromo ejus Cometico cognôris. Unde venit illius de eructationibus Planetarum Cometas componentibus ſententiæ præſidium. Quod ſi illæ, ut probabile eſt, continuò (ut omnia creata cum morbis vitiiſque ſuis luctantur) fiant, non mirum ſubinde corpora illa Cometica conflari, quæ toties videmus, licet fortè ſæpius & conſpectum noſtrum fugiant. Fauſta ex tali cæli abſceſſu ominari, æquè ut infauſta, ut puto, licet, ex jure, quod inſolentibus portentis obtigit, quo quotidiana apud nos exciderunt. Contribuere tamen illa cæli ſymptomata & purgamenta materiam aliquam vitioſam orbi inferiori, quem juſta Dei potentia frequenter ventorum procellis, aëris infectionibus, terræ motibus, aquarum eluvionibus, officii admonet, terret, tandem & plectit, non negaverim. Sed ſemper hæc ex illis profluere, & exinde materiam exſpectare reclamat experientia, quæ hæc frequentius quàm Cometas videri docet. Niſi quis etiam in tanto arduæ rei incerto poſitus, ſtatuat materiam illam (ſiquidem in cælo diſſipari, & locum ibi, ut ais, invenire nequeat) igne, cuncta impura & nocitura impunè devorante, conſumi, nec deorſum per tot immenſa cæli ſpatia deſcendere, ac per circulationem, quæ Tua eſt ſententia, ad nos redire. Tùm etiam dicat producendis vitioſis vaporibus ſurſùm favente naturâ aſcenſuris, aërem turbaturis & infecturis, telluremſufficere. Adhæc affirmet opinionem ſuam illâ veritate experientiæ, ſæpiùs nobis ſine ullâ Cometarum apparitione, talia exhibentis, fundari. Denique à cæli abſceſſu cælo magis vicino, quàm terræ remotiſſimæ periculum eſſe, contendat. Tu ipſe æſtatem calidam & cadaveribus Thracum noxiam, autumnum humidum, & inhumanam hyemem nuperum Cometam præceſſiſſe ais: experientia varia bellorum & morborum monſtra, peſtem quoquè ex Africa ad Batavos allatam, quæ & noſtras attigerat terras, producit. At qualis illa hyems, quæ injectis mari compedibus & ſtrato glaciali ponte, integros exercitus in viſcera regni veſtri tranſtulerat? qualis illa belli, metropoli veſtræ inviſa, procella, nullo Cometâ prælucente, extitit? Hæc enim quæ exeunte Anno 1657. geri cœpta, triennio prope variâ fortunâ geſta ſunt, ad apoſtema Cometicum Anno 1652. viſum referre, foret apoſtema longè diſſitum reſiliendo attingere. Et quot quæſo exempla *Mortem* & *Martem* in humanum genus, nec ipſis eorum rectoribus exceptis, nullo præmiſſo Cometæ prænuncio ſævire docent! Ita ſive adſint, ſive abſint Cometæ, ſive excedant recedantve, ſive minus: ſolæ terræ eluvies terræ filiis, peſte vitiorum infectis, juſtâ Dei vindictâ pœnam meritam ferente, inficiendis pares ſunt. Adhæc verò propinquum & naturæ conveniens videtur, ne illæ cæli fœces inexputabilibus intervallis remotæ, repugnante naturâ deorſum deſcendere, &, ſi Ariſtoteli credimus, arctis & ſolidis cæleſtium orbium compagibus ruptis, ac impenetrabilitate, ut tecum loquar, cæli ſuperatâ, aſſiſtentium illarum intelligentiarum jura involare & violare

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

violare cogantur. Quanquam quæ de intelligentiis à Stagirite dicuntur, ex hoc veluti veri confinio ad Angelos bonos commodè referri possunt. Horum enim ministerio Deum à principio in cælo & terra uti, hos regna tueri, pios custodire, ducere per avia, ignem exstinguere, maria compescere, saxa potentius ferro perrumpere, imò ferrum frangere, impiorum myriadas puncto temporis sternere, terram commovere aliaquè miranda & horrenda, Deo volente, patrare, sacra pagina docet. Eadem Deo permittente malos Angelos malis hominibus, ut organis suis, ad affligendos pios uti, ignem cælo deducere, maximas in aëre tempestates subruendis fundatissimis domibus & opprimendis hominibus ciere, aliaque potestatis in aëre exercendæ indicia edere, locuples testis est. Idcircò hi bonos Angelos, Dei voluntate, Cometis bono humani generis uti: illi malos, malo ejus iisdem abuti, incolumi pietate dicunt. Nempe unius rei multiplex caussa (ut Tu ipse doces) & multiplex usus dari potest: & quæ vera ac utilia, quæque contrà falsa & noxia sunt, non uno modo prosunt & obsunt. Sapienti Philosophia, illa præsertim cælestis, cuncta, etiam pessima, in bonum vertit, sicut non minus prudenter, quàm piè doces. Idem ille est, quocunque situs loco, & non movetur, etsi terrificum communi sententia Cometæ sidus videat, eundem bonæ mentis tenens gradum. Quod vel solus Seneca egregiè docet. Signa decuriis stellarum addita, voluntatis humanæ libertate ingenitâ & quæsitâ doctæ methodi industriâ utentis, signa sunt, Arabibus & Europæis diversa. Noster Aries, illorum fortè Lupus; noster Leo, illorum Lepus, ut aliquid virtutis stellis, proindè & hominibus subjectis, certum spei vel metûs afferant, non injuriâ vereor. Imò verò reor (ut libertate quam à Philosophis disco, in expectorando sensu apud amicum pectus utar) libertati, & industriæ Viri sapientis jus suum vi istius inolitæ opinionis adimi. Atque Tu hoc contrà deliria Priscillianistarum, sed & Manliana (Maniliana dicere volui) imperia quasi à stellis accepta, & humani corporis partibus compedum instar injecta fortiter defendisti. Tristia & noxia multa Cometas nostros antecessisse, experientia docet: eademque monstrat, læta & utilia illos sequi, & pollicetur plura secutura. Sed talia non ex æquo omnibus obveniunt. Eandem aquam ex fluenti & diversis vasis & diversa fini hauriunt viri fœminæque. Hæc illis sitis restinctionem, caloris nimii temperamentum, virium refocillationem, his morbum mortemque affert, quod Tu memorabilibus exemplis doces. Idem Sol in cera & luto diversimodè agit, quod omnibus notum. Vinum quo nunc abstinere, carnes, quibus parcè uti, valetudinis conservandæ caussâ jubes, iisdem hominibus diverso scilicet tempore; multò magis diversis, & prosunt & obsunt: Sic & in humanis, quæ Cometa portendere, vel etiam efficere putatur, huic tristia, illi fiunt læta, & contrà: quod exemplis Alexandri & Darii aliorumque prudenter confirmasti. At neque læta illa & prospera tristium mixturâ carent; quam in Mithridate, Augusto aliisque meritò monstras. Nempe ut ille ait: *Nil est ab omni parte beatum.* Felicitas humana plus fellis quàm mellis habet. Adeo & illa quæ Cometam insecuta esse ostendimus, bona, alöe luctûs vel incommodi cum melle lætitiæ commisto non carent. At verò Tu Medicum & Astronomum simul agens, non tantùm ingeniosè, sed & solidè abscessum illum cæli non criticum; sed symptomaticum vocas, ut ita postquam de caussa & signo morbi dixisti, ex Medici Catholici officio cæli terræque morbos sanare volens, Philosopho obedias ἐν τῷ περὶ τῆς κατ' ὕπνον μαντικῆς, (in præsagiis ex somno captari solitis) tria ista ponenti, αἴτιον, σημεῖον καὶ σύμπτωμα. [caussam, signum & symptoma] Quippe morbus ille non est solutus, nisi tamen hîc in melius, illîc in deterius mutatus fuisse dicatur, quod ad casus sive eventus, quæ etiam symptomatum nomine veniunt, in terris attinet. Accessiones enim boni & mali non tantùm huic vel illi naturali & civili corpori, sed & pluribus simul ab ortu Cometarum, quia & ab ortu rerum omnium, non desunt. Ita nuper hinc pestis & bellum recessit, illùc accessit. Hei nimirùm omnia sub

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Sole viciſſitudinum & corruptionum vitiis, velut morbis, laborant, (quod itidem prudenter mones) præcipuè verò mundus hîc inferior, & minimè mundus, tot vitiorum morbis ſcatet, ut omnium animi animæque Medicorum fatiget, ſæpè etiam eludat, induſtriam. Inter hos præclarè Te, Vir Excellentiſſime, geris, dum ſalubribus non tantùm corpus, ſed & animam præceptis curas. Quid enim aliud volunt, quibus aſſeris, Deo non eſſe difficile fatum Cometarum, quandò piis precibus exoratur, in melius vertere, dum morti eripit & exitio deſtinato mutatâ in miſericordiam irâ, ſi ſupplicia vota miſerint mortales? Quid illa, quibus Chriſtianos à vera pietate & fide remotos, Paganis ſimiles à Deo tractari pro meritò, vitæ emendationem inculcans ais, nullaque in eum merita eſſe quibus gratiam Cometarum mereamur? Alia pluria ut ſileam. Cæterùm velim credas me, licet benignius de Cometis judicem, Veronæ manſurum, nec Placentiam, niſi cum bonis & laudatis divortium unquam facturum eſſe. Apertè dico Cometas & alia ſigna cæleſtia nec temnenda, nec timenda, nec deſpicienda, nec ſuſpicienda: ſed mente numinis metuente, officiorum pietatis ſtudioſâ conſideranda eſſe. Eadem mihi planè hîc, quæ Clariſſimo Fratri Tuo ſæpius non minus laudato, quàm nominato Eraſmio Bartholino, mens eſt, à qua nullum religioni & bonæ menti periculum. Nempe officiis Virtutis, occaſione argumenti Cometici, commendandis & inculcandis nihil mihi prius, nihil eſt antiquius. Imò verò hoc unicè ago. Benignius illud judicium noſtrum, illa quoque regula juris abs Te ailata, *In dubiis benigniora eſſe præferenda*, excuſat & tuetur. Vitiis ſolis bellum indiximus. Hæc enim ſunt, Te quoquè judice, monſtra in Utopiam releganda, hi mobi curandi, hæc portenta deteſtanda. Veriſſimè de his Milichius: *Quanquam Cometas inter prodigia rectè numerant, tamen ſi verè volumus judicare, multo triſtiora prodigia ſunt in Republica ingenia monſtroſa, quæ delectantur novis & abſurdis opinionibus, & conturbant artes & leges, quàm ullæ in cælo faces viſæ, aut terræ motus, aut ſimilia ſigna, quæ in elementis interdum exiſtunt.* in Plin. l. 2. c. 25. p. 189. Hæc tot monſtra ſi Chriſtiana, verè Heroica & pluſquam Herculea virtute doment Arietis clientes, (in quo cenſu poſiti Galli, Burgundi, Suevi aliique populi altiſſima pace fruuntur & κέρας ἀμαλθείας (cornu copiæ) è regione Cometæ, ad invidiam orbis, oſtentant) non puto eis à phaſi cincinnati ſideris eſſe metuendum, etſi iſta circa illud ſidus concurrens utrumque Cometam nobis detexerit. Tantominus iis, quibus Gemellorum, Cancri, Leonis Virginis & Libræ ſub dominibus altis contigit ſedes figere ex præſcripto eorum, qui cælum metantes varia inſignia æthereis ædibus appenderunt. Nam Flandros, Boruſſos, Italos, Sileſios, Livones alioſque populos ſignis illis, quæ Cometa percurrit, ſubjectos, impunè adhuc utrumque Cometam vidiſſe, videmus & videbimus, ſi non ubique, at paſſim, vel certè hîc & illîc. Adeò aſtra nullam univerſalem & inevitabilem legem nobis ſunt latura, imò nullam, ſi Aſtræam è cælo reductam, ut par eſt, colamus. Hujus rei & illa terreſtria portenta admonent. Et magis quidem, quàm orbium ſuperiorum & temporum gratæ ingratæque vices, cæli calor, pluvialis humor, terræ ubertas, aliaque quibus id juris voluntate divina in nos competit. Ac proinde etiam non rarò terris à Deo immittuntur. Quorum tamen plura, quæ vulgus miratur, ſueto rerum curſui imputanda eſſe, Vos laudatiſſimi Naturæ Scrutatores & Indices docetis, quod Tu egregio exemplo comprobas. Verumtamen ut omnia, etiam ordinaria, & certis vereque periodicis ortûs, durationis, operationis & occaſûs legibus adſtricta, Dei opera, mortales officii commoneant, & ad virtutem ſtrenuè ſectandam incitent, par eſt. Nam vitia quàm hîc etiam obſint, crebrò vident & ſentiunt ipſi, qui eis indulgent. Servi enim, iique miſerrimi ſunt, qui libidinibus, quàm legibus ſervire malunt. Optimè Cicero, ut ſolet, & ſapienter, etiam dum paradoxa loquitur: *Si ſervitus ſit inobedientia fracti animi atque abjecti & arbitrio carentis ſui, quis neget omnes leves, omnes cupidos, omnes denique improbos ſervos eſſe?* Horum autem

autem conditionem omnium aliorum ſervorum longè pejorem, & prorſus deterrimam eſſe, quòd neminem habeant quem interpellent, apud quem ſe venales petant, nullumque locum quò fugiant & in quo requieſcant, cum ſecum ſe trahant, docet alicubi Auguſtinus. Sed ſufficit divinæ vocis oraculum, *ſtipendium peccati mortem eſſe*, illam ſcilicet æternam. Ne quid nunc dicam de pravæ conſcientiæ carnificina, quàm noverant & ſenſerant impii. Niſi quod, etſi hæc abeſſet, virtus ſit in expedito & tuto, vitium in arduo & ancipiti, imò in præcipitio, ſi difficultates & moleſtias ambitioſis, avaris, guloſis, ebrioſis, iracundis aliiſque id generis hominibus aſſiduò devorandas conſideremus. Quicquid verò de vulgo fiat, ſapiens ſuum officium novit & tenet. *Vitia erunt donec homines*, inquit Tacitus: *ſed nec hæc continua, & interventu meliorum penſantur*. At mali nullam nequitiæ ferunt mercedem, præter momento prætereuntis gaudii titillationem, cum morſibus furentis conſcientiæ morſibus conjunctam, ut non immeritò ille dixerit:

\- - - cur tamen hos tu
Evaſiſſe putes, quos diri conſcia facti
Mens habet attonitos, & ſurdo verbere cædit
Occultum quatiente animo tortore flagellum.

Quæcunque autem porrò majoris partis hominum futura eſt peccandi licentia & protervia, Sapientis eſt etiam magnis & difficillimis morbis admovere medicinam. Ille enim eſt humani generis Medicus. Ille cum tot vitiorum morbis aſſiduò luctatur. Ille tot monſtra univerſæ naturæ inimica debellat & proſternit. Non deſperandum illi de mali criſi amica, nec de meliore Cometarum omine. Hoc certe anno, crede mihi, apud nos à viſis Cometis pauci fuêre ægroti, morbi epidemici nulli, ſed ſalubri adhuc per Dei gratiam uſi ſumus aëre, ſinè ullis alicujus momenti morbis. Atqui ante Cometas longè plurimis conflictabamur cum moleſtiis, morbis, ipſaque febre contagioſa, ſævâ fatis, quæ pleriſque peſtis nomine veniebat. Quis novit annon iſte cæli, quem dicis, abſceſſus futurus ſit criticus, licet adhuc viſus fuerit ſymptomaticus? Nam etſi huc uſque nec juſto tempore, nec debitâ quantitate, nec cum ægri (mundi ſcilicet) optata tolerantia conjunctus fuerit, fieri poterit, ut exercito & purgato, ut ſic dicam, vitiorum pleno corpore per tot divina judicia, tandem juſto tempore, quod deſtinârit Deus, & debita quantitate, & cum conferentia ægroti conjunctus fiat. Quod à Deo cæleſti Medico, animarum ut creatore, ita & curatore perfectiſſimo ardentibus expetendum votis eſt. Sed finio tandem verboſam epiſtolam, Tibi, ſpero, nauſeam lectionis non allaturam. Imò verò eam optimo in Te & bonum publicum affectui adſcribas velim. Tuam ſcriptionem terſam & doctam habui gratiſſimam. Tu quoque meam, licet rudem, grato accipe animo. Utere mutuâ libertate Philoſophicâ. Semper eam in Te & unoquoquè exoſculabor, dummodo per eam bonis artibus & uſibus publicis benè conſulatur. Vale, Vir Eximie, cum Tuis diu & feliciter, nec ullam Tibi morbi vel invaletudinis moleſtiam Sol mox ad nos rediturus afferat, ſed ſemper luceat Tibi lætus.

Hamburgo Hafniam die 10. *Nov.* 1665.

REſpondi non ita pridem Clar. Fratri Tuo ad illam epiſtolam, quam ad me dedit, & typis publicis poſthac mandavit. Reſpondi antehac Tibi ad Tuam: ita ut mutuam benevolentiæ vicem ab utroque Veſtrûm opperiar. Præcipuè verò abs Te de Obſervationibus poſterioris Cometæ, & de ſententia pro duobus Cometis in Corvo & Lepore lata, quam fide Norvagicarum & Holſaticarum Obſervationum adſtruere videbaris. His nunc addo duo. Alterum eſt de Obſervationibus, ſi quas habes à Vincentio Viviani Mathematico Florentino,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

tino, quas Te per literas à veteri illo Amico postulasse Ornatissimus Dn. Rötlinius mihi indicaverat. Alterum de novo Cometa, de quo vide quid Nobilissimus D. Heinsius ex relatione Rudbeckiana ad me nuper scripserit. Consului de hâc re Amplissimum Dn. Hevelium, aliosque, qui nil tale se in cælo observasse firmiter ajunt, & Venerem fuisse opinantur. Tu velim indices, quid hîc sentias. Non latebit Te quod ab aliis accipiam. Quanto studio merita & Clar. Fratris Tui apud Illustrissimum Dn. Rautensteinium, Ministrum Statûs Neoburgicum, & Legatum ad Conventum Imperii Ratisbonam celebrem, (quod & aliàs ex officii ratione facio) docebit Te adjunctum ex meis & Rautensteinianis literis excerptum. Tu fac ut officio in illum fungar, accepto à vobis operum vestrorum catalogo. Vir enim ille inter primos literarum humaniorum & literatorum cultores meritò est ponendus. De opere meo nil aliud nunciandum habeo, quam quòd apud Batavos sub prælo sit & ferveat. Spero illud ante vernas nundinas Francofurtenses, Deo juvante proditurum, nisi belli tempestas impedimenta injiciat & retardet incisio figurarum, quarum numerum nuper Clarissimus Rudeckius 13. suis, ad me per Nobilissimum Heinsium missis, auxit. Clarissimum Fratrem Tuum plurimâ salute impertias velim. Vale & salve Tu quoque.

Hamburgo Hafniam die 28. Nov. Juliani 1665.

Responsionis officium liberale.

Liberales operæ literatis conveniunt.

Bartholinorum fratrum humanitas.

Scriptio extemporalis inter amicos locum invenit.

Auctor quæstiones tres Viris doctis proponit.

Exempla Prodromi Heveliani & Cometæ Kirsteniani mittit, sui verò operis promittit fratribus Bartholinis,

Et per eos Academiæ Hafniensi.

HAsce breves literas ad Te do, non quòd Tibi vel Clar. Fratri Tuo Thomæ Bartholino debeam responsum, sed quòd vos mihi, pro jure amicitiæ. Serviles enim operæ in Repubublica literaria locum non habent. Novi præterea quæ sit utriusque Vestrûm humanitas & ergà me benevolentia. Utraque, fateor, me ad scribendum allicit, qui cum boni commatis amicis, quales Vos estis, anno κελάζειν (ex tempore scribere) & confabulari de re quapiam, quæ aliquo usu in publicum se commendet. Si argumentum scribendi (quod tamen utrique vestrûm meæ postremæ dederant) deesset, darem promtus aliud, de ætate Hipparchi, & Mithridatis Pontici, illius Mathematici, hujus Regis Magni, tùm de Cometis circà mortem Ludovici Pii conspectis. Hæc enim inter dissidentes Historicorum & Chronologorum sententias agitata, in suspenso relicta adhuc hærere mihi videntur. Dum exempla vestrarum commentationum de Cometis exspecto, strenæ imminentis vice utrique Vestrûm duo exempla tàm Prodromi Cometici Heveliani, quàm Cometæ Kirsteniani Clarissimo Hevelio inscripti, mitto, mei autem operis, licet in molem nec levem nec vilem surrecturi, si vivo, promitto, ut tester publicè, quanti Vos & Inclytam gentem Vestram faciam. Quapropter in eorundem librorum exemplis mittendis, & promittendis, parem benevolentiam Almæ Vestræ Academiæ per Vos ejus Antistites testor. Erit hoc qualecunque grati animi, quà publicè, quà privatim testandi chartaceum quidem, attamen

- - monumentum ære perennius.

A Bartholinis Catalogos Cometarum commodari sibi postulat.

Hafnia optimis Bibliothecis abundat.

Quod si fortè Vobis ad manus sint libelli, quibus ad pertexendam Historiam Cometarum valdè indigeo, Abrah. Rockenbachii & Georgii Cæsii Catalogus Cometarum, velim eos mihi saltem commodetis. Non enim alibi eos reperire possum. Vestram autem Urbem selectis & Optimis Bibliothecis abundare, benè novi. Exemplaria illa tabellario hinc ad Vos luce crastini abituro tradam. Valete uterque felicissimè.

Hafniâ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Hafniâ Hamburgum die 23. *Novembris* 1665.

QUamvis abundè sufficiat mihi in edendo opusculo de Cometis, quod desiderio multorum utilitatique juventutis apud nos satisfeci; tamen gratulor mihi tàm de Tuo, quàm de Illustrissimi D. Rautensteinii testimonio, quorum judicio plurimùm tribuo. Cognovi autem beneficio tuo penetrasse ad Illustrissimum Virum famam de opusculo meo, quo laudis meæ spatio & peregrinatione lætarer, nisi parcissimus voluptatum, quæ ex gloria dependent, famam non tàm incitari optarem quàm reprimi: & cum multos mortales ad cupiditatem gloriæ natura excitaverit, me contrà, multum ac diu pensitatus amor obscuritatis & secessûs, communibus hisce vinculis jam exemit. Ignoscas igitur si precibus tuis non obsequar in recensendis quibusdam meis editis nugis, quas tamen si tantus amor est cognoscere, legere potes in nuper edito opere, cui titulus; Academia Regia Haunienſis, in suis Regibus, Conservatoribus & Professoribus repræsentata, ab Erasmo Pauli Windingio, Hauniæ in quarto Anno 1665. nec non in fratris mei D. Thomæ Bartholini edito tractatu, qui Cista Medica inscribitur. De Cometa observato à D. Rudbeckio nihil audivi. A Wincentio Wiviani nullum redditum fuit responsum, nescio an superstes sit nec ne. In Observationum Holsaticarum & Norrigicarum examine non licuit aliquid tentare, quippe quas nondum obtinui. Consilium de Cometa fratris mittam primâ oblatâ occasione: opusculum meum tibi missum puto redditum esse, aliàs requiri potest apud N. Hisce vale & fave.

Bartholinus Erasmus Commentarii sui de Cometis rationem reddit.

De Rautensteinii benevolentia sibi gratulatur.

Ab omni gloriæ cupiditate alienus,

Opera sua enumerare recusat.

Ambitionem fuge.

Vincentius Viviani.

Observationes Holsaticas & Norvegicas Bartholinus non accepit.

Hamburgo Hafniam die 8. *Decemb. Juliani Anno* 1665.

GRatissimas Tuas die 23. Novembr. Juliani datas nuper accepi, constantis benevolentiæ indices, quarum apographum è vestigio ad Illustrissimum Rautensteinium misi, dubio procul ei rem gratam facturus. Libri isti, ad quos me remittis, præsto mihi non sunt, ut votis Viri illius Amicissimi, & alioqui bonarum artium & Virorum doctorum amantissimi, in consignandis operum utriusque Vestrûm indicibus satisfaciam. Dabo autem operam sedulò, ut id à me, amotâ quorundam negotiorum mole, quamprimùm fieri possit. Tu quoquè, qua es humanitate & solertia, da operam, ut illas observationes Holsaticas & Norvagicas potiâre, quò tandem certum Tuæ de Cometis in Corvo & Lepore visis sententiæ videamus. Exemplum libri Tui nondum recuperare licuit. Vale, Vir Doctissime, & mihi porrò fave.

Rautensteinii laus.

Observationes Holsaticas & Norvagicas Auctor à Barth. postulat.

Hamburgo Hafniam die 16. *Januarii Juliani Anno* 1666.

DUm responsionis vicem à Te & Clarissimo Fratre Tuo Thoma Bartholino exspecto, & variis iisque assiduis nec levibus occupationibus distringor, factum est, ut officii negligens erga utrumque vestrûm quodammodò existerim. Nam nec felicem novi anni ingressum, & unà progressum ac egressum, pluriumque simul annorum constantem prosperitatem Vobis adhuc de more precatus sum: nec ista Rautensteiniana ad Vos perscripsi. Exit ferè mensis ex quo hæc ad me perlata sunt, ex quibus Viri illius illustrissima dignitate conspicui erga utrumque vestrûm benevolentiam cognoscere datur. Hanc Vos grato animo excepturos, idque etiam, quæ vestra est humanitas & prudentia, testaturos, spero. Dignus equidem ille est omnium Virtutis & sapientiæ studiosorum cultu & affectu. Nam sive in actu est, sive aliquid temporis publicis negotiis subtrahit, & contemplationi vacat, semper & ubique vivit officii memor.

Strena votorum amicis mittenda.

Gratus ac memor officii esto.

Rautensteinii laus.

Officii memor vivet.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Prosis multis, paucis, proximis, tibi.

Otium Sapienti convenit.

Hoc nempe ab homine exigitur, quod ex Seneca nosti, *ut prosit hominibus, si fieri potest, multis: si minus, paucis: si minus, proximis: si minus, sibi. Nam cum se utilem cæteris efficit, commune agit negotium.* l. de Vita beata c. 30. vel potius de otio aut secessu sapientis. Quæ ideò adduxi, quia ille hujus rei mentionem facit, seque vestra & aliorum Virorum Doctorum scripta, postquam se negotiis publicis subduxerit, & otium liberale consecutus fuerit, lecturum sperat. Clarissimi Fratris Tui Commentationem Medicam de Cometis nuper accepi. Credo & Vos à me missa Hevelianorum & Kirstenianorum exempla accepisse & grata habuisse. Valete quàm diutissime & quàm felicissime.

Hafniâ Hamburgum die 27. Jan. Jul. 1666.

Bartholinus Erasmus silentium diuturnum apud Auctorem excusat,

Benevolentiam erga eum testatur,

De strena suo & Fratris Thomæ & Academiæ nomine gratias agit,

Et constantiam in affectu pollicetur.

Joan. Meyer Mathem Holsatiæ celebris.

Observationes Holsaticæ Bartholinus à Meyero se nondum habere posse nunciat.

LOngioris epistolæ necessitatem mihi imponerent variæ eædemque suavissimæ ad me datæ literæ, nisi benevolentiam tuam & comitatem, quasi judicium mearum occupationum, quibus ex utroque munere Medico & Mathematico distringor, respicerem. Agnosco perennem in amore constantiam, votaque tua quibus felix hujus anni auspicium precaris; ego tibi vicissim, ut hunc annum & plurimos alios quàm felicissimos agas opto, & affectum reciprocum polliceor. Pro gratissima Academiæ nostræ, fratri, mihique transmissa strena, nomine omnium gratias ago meritas, nec non, quòd nullam intermittas occasionem tàm apud nostros, quàm apud exteros nos ornandi, dabimus operam ut Tuam memoriam etiam apud nos & per nos prorogari cognoscas. Desideratos à Te libros, multâ sed supervacuâ diligentiâ hic requisivi. Joannes Meyer, qui Observationes Holsaticas Cometæ promiserat, negat se pollicitis satisfacere posse, antequam negotiis hîc in Aula expeditis, domum reversus fuerit. Hisce Vale & me amare perge. Frater D. Thomas Bartholinus tibi plurimam salutem mittit, & mecum reliquos apud vos communes amicos strenue valere jubet.

Hamburgo Hafniam Kal. Februar. Iuliani 1666.

Silentium amici æquitas excusat.

Auctor à Bartholino promissam ex observationibus Holsaticis de Cometa brumali decisionem postulat,

Nec non à Thoma Bartholino responsum.

Riccioli opera nova.

NOn est quod operose excuses diutius dilatam responsionis vicem. Novi bene quibus & legibus Amici vivant, & laboribus Viri Præstantissimi perpetuo exerceantur. Nec Vos inposterum mirabimini meum silentium, nisi mihi Vos compellandi necessitatem, saltem officium, vestra benevolentia loquens vel urgens causa imposuerit. Assiduus enim operis mei editionem urgeo. Cui utinam addi possit sententia Tua, ex rationibus observationum Holsaticarum & Norvagicarum inter se collatis decisionem de Cometa brumali gemino promittens! Supereſt autem ad id satis temporis, ut vel ex ordine utriusque Vestrûm Bartholinianæ Communicationi inserantur, vel ad calcem operis istthæc addantur. Itaque ut hanc rem cordi curæque habeas, majorem in modum rogo. Quòd exiguam illam, chartaceam scilicet strenam grato animo excepe-ritis, mihi quoquè gratum esse agnosco. Id enim officii ex animo sincero & benevolo erga vos profectum est. Quicquid aliàs præstari à me utrique Vestrûm gratum potest, mea opera nunquam Vobis deerit. Atque hoc haud gravatim Clarissimo Fratri Tuo D. Thomæ Bartholino cum salute plurima nomine meo nunciabis. Literas meas benè longas eum accepisse non dubito. Ad has ille, qua est egregiâ humanitate respondebit, si id merebuntur. Schotianæ literæ, decurrente Januario Gregoriano scriptæ, nunciant R. Ricciolum non tantùm vivere, sed post editam Geographiam & Astronomiam Reformatam, Chronologiæ reformandæ operam dare. Proposui ei & proponam amplius quædam hujus generis, Chronologo tanto & tàm ejus quàm meo instituto convenientia. Vale feliciter.

Hamburgo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Hamburgo Hafniam die 9. Martii Juliani 1666.

DUm ad literas meas poſtremas Kal. Februariis Julianis datas reſponſum exſpecto, viſum eſt elapſo menſe integro Te compellare. Sed tribus ferè verbis. Labores enim mei in componenda præſertim Cometarum Hiſtoria valdè excreverunt, ita ut eis, inter tot alias occupationes, ſingulari divinâ gratiâ ſufficiam. Haud ita pridem accepi literas ab Ampliſſimo Hevelio, qui Te amicè ſalutatum cupit, & an exemplum Prodromi ejus Cometici, quod curandum Nobiliſſimo Pelzio Fœder. Belg. Reſidenti, Viro Amiciſſimo & Humaniſſimo commiſerat, acceperis, quærit? Tum verò etiam in obſervationes Tychonianas, quo ſcilicet loco illæ ſint, & an brevi exſpectandæ ſint, cum Orbis Aſtronomicus aviditſimè eas exſpectat, inquirit? Hæc ille noſtræ ætatis Tycho. His quod addam nil habeo, niſi quòd ego quoquè abs Te obſervationes Holſaticas, & ex earum cum Norvagicis comparatione ſententiam de Cometa in Corvo & Lepore viſo decretoriam exſpectem. Vale cum omnibus Tuis feliciter, cumprimis cum Clariſſimo Fratre D. Thoma Bartholino, qui ſemper à nobis ſalveat.

Hevelius Bartholinum apud Auctorem compellat:

In Obſervationes Tychonianas inquirit, Alter Tyche.

Bartholino Auctor benevolentiam ſuam teſtatur.

Vivite felices, memores & vivite noſtri. Tibull. el. 5.

X. COM-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

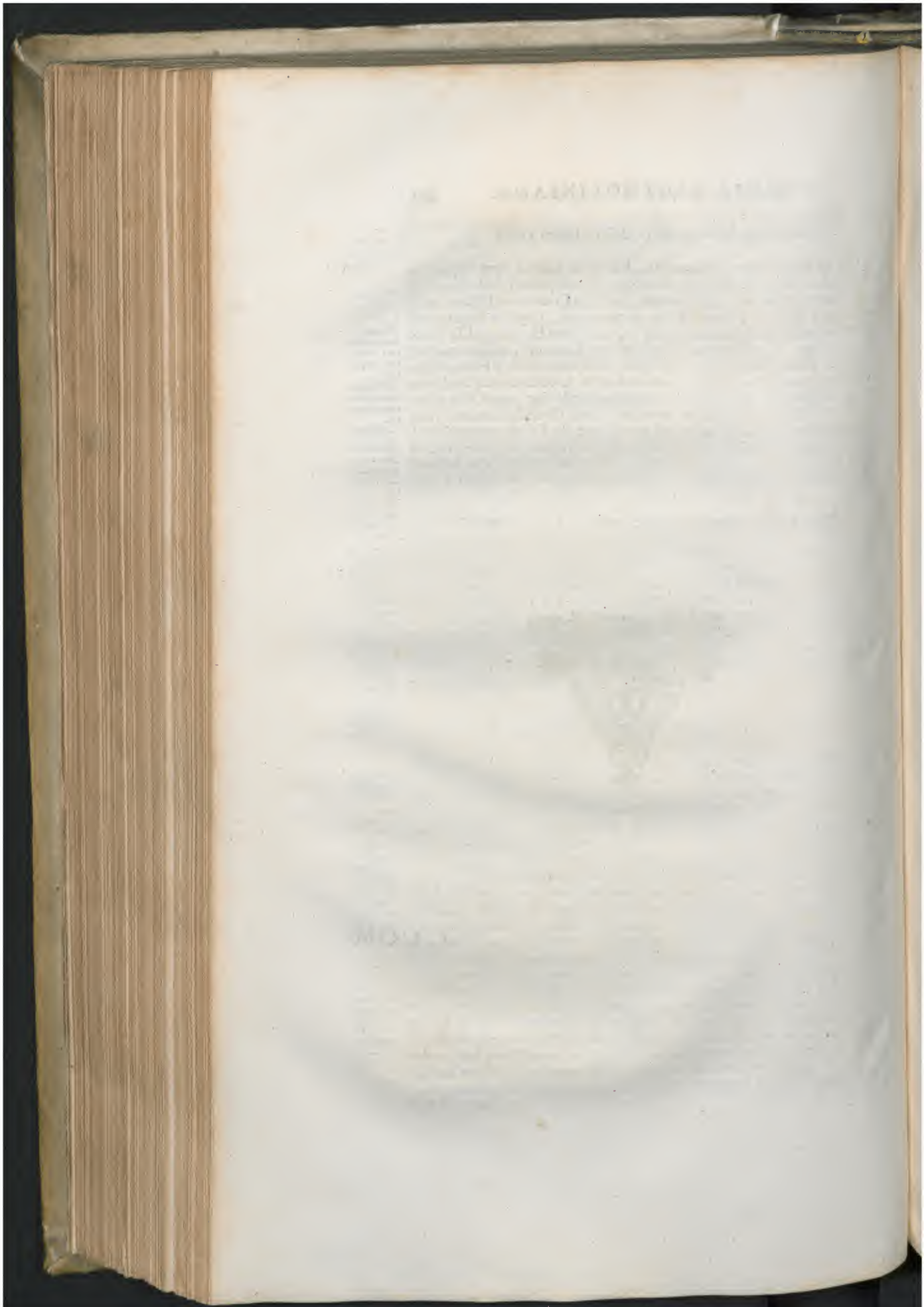

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

X.

COMMUNICATIO MAGDEBURGO-GUERICHIANA.

Hamburgo Magdeburgum die 4. 14. Martii 1665.

S. P. Ampliſſime & Prænobilis Domine,

NOn dubito facilè Te excuſaturum eſſe hanc libertatem, quâ utor in Te literis compellando, Tuaque gravia negocia ac ſtudia interpellando. Eximia Te etenim eſſe humanitate certò comperi, quæ vel maximè Viros in Republica eminentes & ſcientiæ laude conſpicuos decet. Adhæc ſingularis amicitiæ jura cum Nobiliſſimo Domino Sereniſſimi Electoris Brandenburgici Conſiliario & Reſidente Spectatiſſimo, Filio Tibi cognomine & percaro, colo. Per quem etiam cum Te de Cometa nuper viſo aliquoties conſuluerim, & Tu pro eximia illa humanitate Tuam ſententiam ſemel atque iterum explicare dignatus fueris, multum utrique veſtrûm me debere profiteor. Equidem Filius Tuus Te non nomine ſolùm, ſed & ſcientiâ rerum naturalium egregiâ & humanitate aliiſque virtutibus refert. Sententiam tuam de Cometarum origine cum Viris doctis, Filio Tuo & conſentiente & idem faciente, communicavi. Quæ quia nova videtur eſſe, varia eam judicia experiri oportuit. Hafnienſis mei Amici judicium Nobiliſſimus Filius Tuus, ad Te, me rogante, miſerat. Huic Tu confirmationem Tuæ ſententiæ oppoſuiſti, quam dudum quidem ego Hafniam miſi, ſed nihil inde reſponſi retuli. Ab aliis quoquè Viris doctis reſponſum ſuper ea re exſpecto. Tu interim velim Tuam ſententiam planius, ſaltem plenius explices. Præcipuè verò illa perquam ardua & tantoperè diſputata de motu terræ & ſpatio vacuo principia, quibus Tua de Cometarum origine ſententia nixa eſt, tùm rationibus tùm ſingularibus aliquibus experimentis confirmes. Ita enim viris doctis eorumque magnæ exſpectationi, quæ Tibi tanquam gravis adverſaria oppoſita eſt, ingenioſâ Tuâ induſtriâ vincenda, ſatiſfacies. Conſtitui nempe Deo volente opus quoddam, inque eo varias Virorum Doctiſſimorum & Præſtantiſſimorum obſervationes, narrationes & judicia, quæ mihi ad manum ſunt, & tractu temporis plurimæ, ut ſpero, erunt, cum orbe literato & Chriſtiano communicare. Huic candorem & conatum meum benè de humano genere merendi probatum iri confido. Omnem enim dabo operam, ut operi illi non tantùm Phyſica & ex Aſtronomiæ penetralibus depromta, ſed & Politica & Moralia aliaque in vita humana utilia inſint, ut ita & jucundum & utile ſimul eſſe poſſit. Qua de re mentionem feci in epiſtola ad Clariſſimum Joannem Ravium, Sereniſſimo Electori Veſtro à Conſiliis & Bibliothecis heri data, cujus exemplum hiſce literis adjungo. In qua etiam videbis me Tuam ſententiam quodammodo, veritatis indagandæ ſtudio, tueri. Cæterùm pluribus id egi in epiſtola ad Amicum Hafnienſem Gallicè ſcripta, quam tunc cum Nobiliſſimo Filio Tuo, ut & plurima alia, utpote cum eo utar Amico integerrimo, communicaveram. Feci tamen id facioque magis inquirendo, quàm demon-

Humanitas Viros in Rep. præſtantes decet.

Guerichii patre & filio amicis Auctor utitur.

Guerichii patris & filii meritis debitum teſtimonium datur:

Illius de Cometis ſententia varia judicia experitur.

* Vid. illa ſuprà in Communicat. Guerichiana N. IV.

Guerichiana ſententia principia.

Auctor ſententiam Guerichii firmis rationibus probari cupit.

Eidem inſtitutum ſuum de hoc opere edendo aperit.

Ejus rationem & utilitatem in publicum deducit.

Auctoris ad Ravium Electt. Brand. Bibliothec. epiſtola.

Guerichii ſententiam Auctor veri inquirendi ſtudio quadantenus tuetur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Veritati cede judice conscientiâ.

demonstrando veritatem, cui soli me judice conscientia cedere profiteor. Tuum erit, Vir undique Præstantissime, me meique similes amplius de Tua sententia informare, eamque & rationibus firmis & demonstrationibus invictis munire tutamque reddere. Velis etiam mihi indicare, an ad probationem Tuæ sententiæ rectè variorum Virorum Clarissimorum attulerim sententiam, Epigenis puta, Apiani, Cardani & Scaligeri, quas in epistola adjuncta recensco. Attuli in hanc rem & alibi sententiam Theophrasti Paracelsi, qui censet tempestates, ventos, fulmina, grandines terræque motus excitari à Dæmone. Ad quam confirmandam adduci potest historia liberorum Jobi, tempestate à Satana excitata, Dei permissione oppressorum, & auctoritas Scripturæ Satanam Principem in aëre dominantem appellantis, adductaque à me est. *Produxi tunc & sententiam Casp. Peuceri & Joan. Bodini, qui statuunt Dæmonas & genios magnam permissu divino, in aëre & super terra exercere potestatem. Velim inquam me certiorem reddas, an talia meritò ad probandam Tuam sententiam attulerim. Id quidem ego reor. Nempe quia Tua sententia fert tempestates, quæ partem aëris avulsam, † & ut Plinii verbis utar l. 2. c. 48. *correptam secum in cælum referant, sorbeantque in excelsum*, in qua demùm hæc radiis solaribus illuminata cauda illa Cometæ conspiciatur. Porrò me sine consilio & opera Nobilissimi Filii tui, Amicorum meorum Optimi, nihil circa editionem Tuarum observationum facturum, & per omnia fidem & candorem studiorum officiorumque meorum probaturum Tibi, securum te esse, Amplissime Domine, jubeo. Quod reliquum est, Te quàm diutissimè bono publico rebus mortalium interesse, & quam prosperrimè cum omnibus Tuis in hac miseriarum convalle agere, ac pluribus excelsæ mentis monumentis orbem literarium exornare & locupletare, ut summus rerum moderator velit, cupio ex animo.

Theophrastus Paracelsus putat tempestates & terræ motus esse à dæmone.

Jobi liberi à Satana permissu divino tempestate oppressi.

**Peucerus & Bodinus dæmonas & genios multa in aëre divinâ permissione agere opinantur.*

† *Guerichiana sententia suppar videtur sententiæ Epigenis, Apiani &c.*

Amplissimæ Tuæ Dignitati

Omni studio, cultu & officio addictissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Ad Dominum Otthonem Guericke Consulem Magdeburgensem.

Excerptum ex literis Amplissimi D. Ottonis Guericke Consulis Magdeburgensis ad Nobilissimum D. Residentem Brandenburgicum filium suum datis.

Magdeburgi die 26. Martii 1665.

DOminum Lubieniecium velim meo nomine salutes, & cum sententiam, quam Præfecto arcis Lipsiensis de Cometis dederam, jam Hamburgum quoquè miserim, nihil amplius de ea re dicendum habeo, quin potius constanter tueor, Cometas ex avulsa particula aëris oriri. Equidem & nuper, die scilicet 12. Febr. cum homullus ille mutationis aëris index, in inferiori parte vitri staret, subiit animum cogitatio, Cometam oritürum. Sed cum omnes videre non possimus, nec sequitur certo, quod prædictum est, ita ut hoc in vilipendium abeat, ideò nil de hac re scribere ausus sum. Nunc autem cum non tantùm famâ publica

Guerichius suam de Cometis sententiam constanter tuetur: Novum Cometam vernum præsagivit.

Magdeburg den 26. Martii 1665.

SEn Herrn Lubieniecki laße ich gantz dienstlich grüssen / und weil das sentiment / so ich dem Schloß-Hauptmann zu Leipsig vom Cometen gegeben / auch schon nacher Hamburg geschickt habe / so weiß darüber nichts mehres / sondern bleibe noch dabey / daß von einem abgerissenen particul luffts entstehen. Habe auch warhafftig am verschienenen 12. Febr. wie daß Wettermännchen abermahls soo niedrig stund / die gedancken gehabt / daß ein Comet entstehen würde. Weil wir sie aber nicht alle zu sehen bekommen / und es folgt darauf nicht gewiß / was propheceyet wird / so giebts ein schlechte ansehen; derowegen hiervon nichts in die feder bringen mögen. Nunmehr aber da nicht allfucrat,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

ferat, iterum ante 4. hebdomades novum Cometam apparuisse, sed & ego eum hodie, ipso Paschatos festo circà tertiam matutinam versùs Orientem situm viderim, idcircò mea thesis tanto certior reddita est. Quid autem tot Cometæ brevi interjecto tempore apparentes significent, soli Deo notum est.

lein die avisen melden / daß sich schon vor 4. wochen wiederumb einer sehen lassen / sondern ich auch den selben heute am Ostertage frühe umb 3. uhr recht im morgen stehend gesehen / so werde meine sache desto gewisser gemacht. Was nun so viel Cometen auff ein ander bedeuten werden / ist Gott bekandt.

Hamburgo Magdeburgum die 3. Junii Juliani 1665.

REctè Tibi literas meas fuisse redditas, ex adjuncta scheda literis, quas ad Nobilissimum Dominum Residentem Brandenburgicum Filium Tuum, Amicum meum conjunctiss. die 26. Martii dederas, certò intellexi. Ex illo tempore cum variis Viris doctis de argumento Cometico, & hac occasione de Tua sententia contuli. Horum judicia, quæ Tuæ sententiæ minus favent (quod & hæc adjuncta ex literis Clarissimi Viri Leuneschlossii Profess. Heydelberg. tum R. D. P. Riccioli excerpta testantur) accepisse me fateor. Idcirco mei officii esse duxi, Te & per Nobilissimum D. Filium Tuum antehac, & per has literas monere & rogare, ut adhibitis validissimis rationum, & experimentorum machinis, sententiam Tuam de Vacuo & generatione Cometæ tucaris. Velim etiam aliquid adferas ad probandum illum de motu terræ opinionem. Fateor quidem eam canæ antiquitatis auctoritate munitam. Scio enim Platonem ex sententia quorundam, Pythagoram certò, & inventorum ejus æmulos, superioribus verò seculis Cusanum Cardinalem, Copernicum, aliosque eorum sectatores proposuisse, & rationibus probare voluisse. Video tamen eandem esse magnis, & validis machinis, ex Scriptura Sacra & Philosophia depromtis oppugnatam, & crebro ariete quassatam. Patere, Vir Amplissime, & Senex Venerande, ex officio ingenui candoris & singularis quâ Te ac Nobilissimum Filium Tuum prosequor, benevolentiæ observantiæque Tibi hæc à me dici, me in requirendo à Te responso non tàm meæ (licet libenter meritòque fateor multùm splendoris operi meo à Clarissimo nomine Tuo accessurum) quàm potius Tuæ existimationis rationem æquam habere. Neque verò etiam est, cur Tibi suspicio aliqua oboriatur id Operi Tuo, quod de vacuo moliris, si fortè ego Tua quædam operi meo inseruero, detrimenti aliquid allaturum. Sub nomine enim Tuo ista publici fient juris, & titulum Communicationis Magdeburgo Guerichianæ præferent. Hâc nempe ratione & aliorum Virorum Clarissimorum nomina memoriæ posteritatis perenni commendare Deo propitio decrevi. Inter alias objectiones, quibus sententia Tua impugnatur, hæc etiam occurrunt. Certò constat, & nuper quoquè compertum est Cometas esse in æthere. Videtur præterea materiam eorum non esse in terræ visceribus, vel aëre quærendam, neque etiam terram tantùm materiæ, quantùm ad generandum immensæ magnitudinis corpus Cometicum, vel multorum annorum curriculo evaporare & contribuere posse. Adhæc fida experientia docet in altissimis montibus nullos ventos dari, nullas procellas sentiri. Contrà has objectiones Tuam sententiam munias necesse est. Vale & quæcunque pro Tua sententia propugnanda & confirmanda habueris ad Nobilissimum D. Filium Tuum mitte ac mihi favere perge.

Guerichio de Cometis non assentiunt Viri docti:

Eum ideo, sententiam suam rationibus & experimentis firmet Auctor monet.

Motum terræ statuit Guerichius, & alii.

Guerichium patrem & filium Auctor eximia benevolentia prosequitur.

Guerichianæ de Cometis sententiæ objecta.

Magdeburgo Hamburgum die 29. Maji 1665.

Nobilissime Domine, Amice plurimùm colende.

JAm diu est, cum ego ad Tuas, sale humanitatis sparsas, non respondi, quod accidit non oblivione Tui mea, neque aut negligentia: sed, quod ipse meis

Guerichius pater silentium excusat,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

occupationibus tàm publicis quàm privatis, occupatus, nec dubitans de Tuis Te interpellare veritus sum. Tu si quid hîc delictum, cunctationi condona: vides, quæ differuntur non auferuntur. Valdè ampla materia est, quam in Tuis, & iis, ad Dominum Ravium, Suæ Serenitatis Electoralis Brandenb. Consiliarium & primarium Bibliothecarium, nupere datis, tractas: proinde quæstiones illæ, quas dare voluisti, si quis illarum scopulos superare, & plenis velis in portum invehere vellet, ex fundamento, omnibus erroneis subductis, tractari deberent. Hoc autem multùm temporis & laboris requireret, inque una epistola comprehendi non posset. Ista principia autem & fundamenta, quibus opiniones meas stabilire puto, in meo brevi edendo opere, de quo extractum, per filium meum summè memoratæ S. Serenitat. Electorialis Consiliarium & Residentem Hamburgum noviter communicavi, plenariè latèque comprehenduntur, ita ut violentos contrariorum ictus sustinere & loco respondi satis esse possit. In hoc enim de spatio Vacuo, in quo Systema Mundi & omnia corpora mundana subsistunt, tractatur, quod nimirùm sit spatium Infinitum, immensum, seu, ut ita dicam, universum. In quo omnes Dei creaturæ (inter quas principaliores sunt corpora mundana, prout sunt Soles, Planetæ & Planetarum sociæ) certo in ordine constitutæ sint, atque sic Sol noster cum Planetis suis visibilibus, Mercurio scilicet, Venere, Tellure, Marte, Jove, Saturno constituat nostrum mundum: hosque Planetas suas habere virtutes vel effluvia corporalia, & incorporalia, aëremque nostræ Telluris esse ejus effluvium corporale; quod nihil aliud est, quàm odor ejus, tellurem in certo pondere (nimirum ut pondus est aquæ 20. ulnarum Magdeburg. altæ) circumstans. Ideòque aër Tellurem sequitur & per virtutem Telluris conservativam, motu non solùm diurno circumducitur; sed & unà cum Tellure annuo spatio à Sole circumfertur. Insuper potest hic aër dividi in regiones, quarum suprema Cometæ, seu avulsæ tempestates sibi vendicant, donec (quando altius ascendere nequeunt, quia spatium ibi incipit purum, & ab omni materia vacuum, in quo nullum amplius adminiculum, ad se altius promovendum adest) sicut pyrobolus (vulgo Nackete) vagum illum & irregularem motum exercent. *Quæ Epigenis, Appiani, Cardani, Scaligeri sententias concernunt, illa transeant, quoniam verbis expressis non sunt appositа, & earum copiam non statim ad manus habeo. An secundùm Paracelsi sententiam tempestates à Dæmonibus excitentur, de hoc etiam fusè esset scribendum, & inter Dæmones distinguendum. In summa hæ quæstiones per breves literas tractari non possunt, quia alia principia, veræ ac evidentes demonstrationes alium producunt sensum, assensum & effectum: è contrà discrepantia in systemate Mundi & rationum parit dissensum. Quæque autem vera ratio & experimenta commendant, solida firma & æterna sunt. Sed ne longum faciam, & styli ubertate licentius exspatiari videar, filum scriptionis abrumpo. Te divinæ tutelæ, me verò Tuo favori commendans maneo

Vacuum Guerichius definit.

Systema mundi Guerichianum.

Terra planetas à Guerichio animatur.

Planetarum vires.

Aër cum terra junctus non tantùm motu diurno sed & annuo cum ea circumducitur.

Cometæ Guerichio avulsæ tempestates occupant supremam aëris regionem, vago motu ferruntur.

**Guerichius sententias aliorum silentio transit, ad illam Paracelsi verbo respondet.*

Nobilissimæ Dominationis Vestræ

Officiosissimus

OTTO GUERICKE
Consul Magdeburgi

Magdeburgo Hamburgum die 22. *Julii St. V.* 1665.

QUas non ita pridem ad me dedisti literas, ut per eas meam de Cometis sententiam explorares, illas equidem rectè accepi. Quamquam autem non diffiteor, me in perscrutandis iis, quæ ad accuratiorem Cometarum consideratio-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

ſiderationem pertinent, non magnoperè ſollicitum fuiſſe, eò quòd in Opere meo de *Spatio Vacuo* (in quo Syſtema mundi & omnia corpora mundana ſubſiſtunt) in poſterum, volente Deo, publicando, occaſio mihi defuerit materiam iſtam tractandi: quia tamen, Vir Nobiliſſime, ſententiam meam adeò inſtanter efflagitas, hanc qualemcunque meam tenuitatem haud poſſum denegare. Ut vero ſententia mea eò clariùs intelligi poſſit, neceſſarium erit è dicto Opere meo pauca quædam experimenta excerpere, & huic tractationi præmittere.

Guerichius ſententiam ſuam plenius explicat.

Experimenta Guerichiana ex opere ejus de Vacuo excerpta.

1. Quòd Aër ſit Terraquei globi odor, ſeu, quòd aër ſit virtus aliqua corporea, quæ ex aqua terraque effluit, in ſpatium proximè circumſtans: quod ſpatium aliàs, ſi aër non eſſet, ab omni corpore vacuum, aut inane eſſet. Tellus itaque aêre, velut indumento molli, circumdata eſt, illumque per virtutem illam, quam Conſervativam vocamus (de quâ & aliis virtutibus mundanis in libro noſtro ſingularia experimenta exhibituri ſumus) certo in pondere, & quidem tanto, quantum aquæ pondus viginti ulnas Magdeburgenſes altum, premere poteſt, continet, ac unà ſecum, nec obſtante annuâ ejus latione, circumfert.

Aër Guerichio quid ſit.

Aër tellurem circumdat, à qua in certo pondere continetur & cum ea circumfertur:

2. Quòd propter hanc gravitatem aër in ſe valdè ſit compreſſus, eâ tamen naturâ, ut magis adhuc comprimi, & contra quoquè, ubi majus obtinet ſpatium, amplius ſeſe dilatare aut latius extendere poſſit. Ideòque quando duo vaſa vitrea, quæ Pharmacopolæ Recipientia vocant (è quorum uno omnis aër extractus, ipſiuſque orificium, mediante ſingulari aliquo epiſtomio, concluſum eſt) arte ita conjunguntur, ut aër illa nec ingredi nec egredi poſſit, tùm, aperto epiſtomio, aër ex altero vaſe, aëre adhuc repleto, ita extenditur, ut in evacuatum tanto impetu irruat, ut etiam impoſitos lapillos, magnitudine nuces avellanas ſuperantes, flatu diſjicere queat. Quemadmodum hâc de re Rev. Dn. Pater Schottus in Technicâ ſuâ curioſâ libro I. Mirabilium Magdeburgicorum, legi poteſt.

Poteſt comprimi & dilatari.

Et ex vaſe extrahi.

Ex altero vaſe aëris plenoex, & in evacuatum cum impetu irruere, & lapillos diſjicere flatu.

3. Ipſa ocularis talium experimentorum inſpectio teſtatur, quòd minimæ illæ aëris, ut ita dicam, bullulæ, in aqua latentes, quæ etiam propter parvitatem videri nequeunt, in ſpatio Vacuo, aut Vaſis vitreis evacuatis, ita ſe extendant, ut majores nucleis ceraſi, atque ita plus quàm centies majores fiant. Ex quo colligitur (quandoquidem aër inferior à ſuperiore vehementer premitur, & quidem circà nos propè terram in tanta gravitate, quanta eſſet aquæ, xx. ulnarum altitudine cingentis) aërem inferiorem multò graviorem ac denſiorem: quantò autem altiorem, tanto ſemper leviorem, rariorem ac tenuiorem eſſe, atque propterea in quatuor regiones dividendum, de quo Operis mei libri v. caput ix. de Diviſione aëris in regiones, aliquando legendum erit.

Aër in vacuo extenditur.

Quò inferior eo gravior.

Quò altior eo levior.

Ideò in quatuor regiones dividendus eſt:

4. Idem teſtantur experimenta in hoc, quòd in montibus, imò etiam in turribus atque altis ædificiis levior ac tenuior reperiatur aër, quàm proximè ad terram. Ex quibus omnibus, & plurimis aliis experimentis, ad rem præſentem facientibus, certò conjicitur, quòd aër non ſolùm, quò magis ac magis altitudine ſuâ adſcendit, eò magis ac magis rarior & levior reddatur; ſed etiam ſi ad 10. millia ut puto, vel ad 20. millia milliaria Germanica perveniat, de eo nihil omninò amplius reſtet, ſpatiumque ibi incipiat purum & ab omni materiato vacuum.

Nunc ſurſùm tenuiorem eſſe probatur.

Spatium purum omnis materiæ expers poſt quartam & ſupremam aëris regionem.

5. Porrò experimenta teſtantur, pondus aëreæ ſphæræ interdum mutari, præſertim, decidente pluviâ (quando enim ex aëre multùm aquæ emittitur, tùm ille fit levior, contrà quando aër iterum aquam recipit, ſit gravior.) Quod ut præſagirem machinulam aliquam confeci, ubi in oblongo & anguſto aliquo vaſculo vitreo, inſtar canalis facto, imaguncula quædam Viri è ligno artificioſè ita facta, ut aëre ſuſtineatur, ab eodem liberè moveatur, & digito mutationem aëris ejuſque ponderis pro diverſo tempore, indicet. Ubi contingere interdum ſolet, ut imaguncula iſta ſolito inferius ſeſe demittat, quod certum eſt indicium

Aëreæ ſphæræ pondus mutatur.

Pluviâ deciente aër fit levior.

Anemoſcopii Guerichianum inventum.

Vid. ſupra fig. Num. ix.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

indicium eodem tempore aërem præter ſolitum leviorem eſſe factum, & tùm quoquè experientia probat, quòd maximæ & horrendæ exiſtant tempeſtates, licet illæ ſint ultrà C, aut ducenta milliaria. Unde colligitur tempeſtates (quæ proculdubio è cavernis montium oriuntur & in altum adſcendunt) tunc ſimul aliquam aëris particulam attrahere, & illud aëris pondus, locis iſtis incumbens, levius reddere, & conjunctione hâc magnas tempeſtates excitare: quæ, ubi in altum adſcenderunt, ut plurimùm hinc inde, modò occidentem, vel aliam plagam verſùs motum ſuum dirigunt, imò etiam directè deorſùm feruntur, ut etiam arbores radicitùs evellant.

Tempeſtatum longinquarum index.

Ex quibus præmiſſis omnibus ita concludi poſſe exiſtimo: Si ejuſmodi tempeſtates in altum adſcendere, curſum quoquè ſuum ad quamvis mundi plagam dirigere, & pro vi ac vehementia ſuâ aliquot centum milliaria ſuprà terræ globum hùc illùc moveri, imò etiam horribili vehementiâ decidere poſſunt: quidni etiam eædem cum aëre ſuo, cui implicitæ ſunt, extraordinariè in altum uſque ad tertiam aut quartam aëris regionem adſcendere, & ibidem inſtar pyroboli (vulgò Rachette) ulterius adſcendere non valentis, hinc inde vagari poſſent?

Pyrobolis æquiparantur Cometæ.

Et quum etiam Tubi Optici ſatis nobis declarent, Cometas nihil aliud eſſe, quàm nubem conglobatam, quam radii ſolares penetrant, & in rariori aëre vel aura caudam Cometæ cauſſantur: idcircò opinor, talem tempeſtatem interdum unà cum recepto humidiore aëre uſque ad obſcuram altitudinem rarioris & ſiccæ aëris regionis ferri, ibidem à Sole illuminari ac perluſtrari, & quò propior ſit terris, eo majorem caudam, & quo remotior, eo minorem quoquè illam ob tenuiorem ſemper aërem apparere.

Opticum experimentum de Cometis.

Cometa nubes conglobata à Sole illuſtrata,

Quò vicinior terræ, eò majorem caudam, quò remotior à terra, eò minorem caudam habet.

Ubi tamen nihil obſtat, quod nonnulli Cometis tantam magnitudinem, majorem etiam univerſo terreſtri globo, adſignant, ipſoſque ultrà Lunam poſitos eſſe ſtatuunt: quum impoſſibile ſit mortalibus, eorum diſtantiam, altitudinem & magnitudinem metiri, quoniam locus eorum verus (ut Aſtronomi vocant) propter motum irregularem ac breve temporis ſpatium, quo apparent, reperiri non poteſt. Nam locus verus per crebras revolutiones, & viciſſim ex hoc, unà cum loco viſo, parallaxis inveniatur neceſſe eſt. Quoniam autem illa haberi non poſſunt, nec diſtantiam quoque & altitudinem Cometæ metiri ullus poteſt. Quod ſi igitur altitudo incognita eſt, & magnitudo pariter incognita erit: ac propterea minimè credendum, tantam eſſe Cometarum magnitudinem, quanta illis vulgo adtribuitur. Concedi tamen hoc poteſt, talem cum nubibus, vel humido aëre, conjunctam tempeſtatem, in tanta altitudine ad decem & pluria millia milliaria, ubi aër non amplius premit, contrà vero, conglobata illa materia ſpatium ſeſe liberè extendendi habet, plus quàm tricies, quadragies aut quinquagies ſeſe dilatare poſſe, ac fuerat antè, quum in ea altitudine, quâ nubes ſunt, exiſteret.

Cometæ magnitudo & ſitus ſupra Lunam certò ſciri nequit.

Cometarum locus verus inveniri non poteſt, ideo nec parallaxis: ergo nec diſtantia & altitudo eorum:

Et ſic quoquè magnitudo:

Illa tamen avulſa tempeſtas ſurſum delata dilatari valde poteſt:

Quòd verò Cometæ caudati non altiùs, quàm aëreæ regiones ſe extendant, adſcendant, ex hoc facilè colligi poteſt, quòd ipſorum caudæ nihil aliud ſint, niſi refractiones radiorum ſolarium in iſto obſcuro ac raro aëre vel aurâ. Nam ſi in ſpatio puro & ab omni materia vacuo (quod vulgo Æther vocatur) exiſterent, non eſſent Cometæ caudati, ſed criniti, ſeu roſæ; quibuſcum longè aliter comparatum eſt, quique probabiliter quieſcunt, nobis autem ob annuam telluris lationem moveri videntur, niſi fortè & Sol attractione ipſis alium ſimul motum attribuat: quum experimentis ad oculum demonſtrari poſſit, quòd ignis attrahat aërem eumque abſumat, ita quoquè talis Cometa à Sole (quem probabiliter igneum quid eſſe opinor) ad ſe attrahi & tandem etiam abſumi poteſt.

Caudæ vero eorum nil niſi refractiones ſunt radiorum Solarium in aura:

Hæ non haberent, ſed criniti ſeu roſæ apparerent, ſi ætherei eſſent:

Criniti probabili ratione quieſcunt, moveri tamen ob annuum terræ motum videntur, niſi & Sol motum quendam eis det.

Hæc ſunt, quæ pro meâ tenuitate, de Cometis nunc conſignare, & ad petitum Tuum, Præ-nobilis Vir, tranſmittere volui, paratus ab aliis, qui exactiùs hæc callent, meliora doceri. Ingenuè enim fateor, accuratiorem de Cometis ſpeculationem nec profeſſionis meæ, nec otii hactenus fuiſſe: quare etiam atque

Guerichii candor & modeſtia.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

atque etiam contendo, ut hoc quidquid literarum boni conſulere, & quæ in medium allata ſunt dextrè interpretari velis. Vale & vive quàm feliciſſime.

Hamburgo Magdeburgum die $\frac{5}{15}$. Auguſti 1665.

PAulò poſtquam literas die 3. Junii Juliani ad Te dederam: redditæ mihi fuerunt Tuæ die 29. Maji ſcriptæ. Ad has reſpondere prius nolui quàm ad meas illas acciperem abs Te reſponſum, quod antè octiduum mihi obtigiſſe, multùm mihi gratulor. Videoenim in utraque epiſtola inſignem humanitatem, Viris in Magiſtratu poſitis, docente Senecâ & rectâ ratione, vel maximè convenientem. Video & haud vulgarem in me benevolentiam, quo nomine Nobiliſſimo & Splendidiſſimo D. Reſidenti Brandenburgici Filio Tuo, meo autem Amico plurimùm colendo, multùm me debere agnoſco. Video denique ſingularem rerum naturalium ſcientiam. Utraque epiſtola Tua, ſicut mihi tot gravibus de cauſſis fuit acceptiſſima, ita reſponſi vicem, humanitati & amicitiæ lege æquitatis debitam, jure ſuo exigit. Dilati abs Te reſponſi culpa nulla eſt. Itaque veniæ dandæ nullus in me locus eſt: ſed nec ſolicitè & anxiè quærendæ, ut puto ſunt ſcriptionis meæ excuſationes. Vir enim ampliſſimæ tùm dignitatis, tum eruditionis, tùm exiſtimationis es. Ideò omnibus pateas oportet: tantò magis mihi, qui & diſcendi ſtudio & arctæ amicitiæ cum Nobiliſſimo Filio Tuo neceſſitudine nemini cedo. Quòd tot & tàm arduas quæſtiones in argumento Cometico Tibi juxtà ac tot aliis Viris doctis propoſuerim, illa ſagax & indefeſſa diſcendi, quodcunque admirandam divinam ſapientiam cuncta ritè conſtituentem & ordinantem doceat, cura in Tuam quoque curiam penetrans, & ex ea proveniens in vero inquirendo curioſitas, nunquam non in laude poſita, effecit. In hoc autem ſtudiorum genere judicandi, & ſua quæ vel certa, vel ſaltem probabilia crediderit proferendi, & quantum licet, aſſerendi libertas cuique integra eſto. Me aliena nunquam ad invidiam irritat: meam verò eripiendi mihi ut nemo facultatem habet, ſic nec cogitationem ſuſcipere debet. Quam ſi vel ad animum admittat, mihi propriæ ejuſque debitæ libertatis & exiſtimationis tuendæ cura incumbet. Excerptum illud ex opere Tuo, quod ad Te per Nobiliſſimum Filium Tuum remiſi, ſi libro meo inſeri volueris, mihi reſtitues, ſicut & reliqua, illa præcipuè ad amicum Lipſienſem à Te ſcripta. Sin autem, epiſtolis Tuis de hoc argumento ſcriptis contentum me eſſe oportebit. Sententiam Tuam de *Spatio Vacuo* & *motu Telluris* (quam Planetis inſeris) tùm & de generatione Cometarum, quiſque Virorum Doctorum libertatis ſuæ jure uſus, ſicut & quamvis aliam, examinabit. Hæc, ut & quævis alia, varia variorum judicia experiatur, neceſſe eſt. Noſti enim quanta ſit vis humanæ libertatis: noſti quibus legibus in Republica literaria vivatur. Quod ad ſententiam Tuam de Cometis, quos avulſas tempeſtates eſſe vis, ſpeciatim attinet, de hac, utpote inſtituto meo conveniente, pauca mihi hic dicenda erunt. Te cuncta boni & æqui conſulturum, ſicut id à me poſtulaſti, & me id feciſſe ex veritate ſcito, certus ſum, idque etiam à Te majorem in modum peto. Sunt qui Epigenis Philoſophi Byzantini ſententiam cum Peripateticorum ſententia combinent, ut Libav. p. 44. tract. probl. Comet. Nam *Princeps Ariſtoteles* (inquit) *materiam Cometis aſſignat ex halitibus terræ natam, motu vel Solis radiis accenſam, & in regione elementari infra Lunam conflagrantem.* Et infra cum Chaldæis & Ariſtotele *Cometas halitus accenſos ſtatuiſſe, & in aëre ſuperiori alimentis igni idoneis pleno ali, & tandem conſumtâ materia extingui* dicit, & Appiano aliiſque *Cometas halitus non accenſos ſed à Solis radiis illuſtratos* docentibus opponit. Certè & Plutarchus l. 3. de placit. Philoſoph. c. 2. Epigenis ſententiam refert, quòd ſtatuerit ſpiritum terreni quid habentem in ſublime ferri ibidemque igneſcere. Plinius ſententiam ejus de Cometis non attingit.

Guerichiorum erga Auctorem benevolentia.

Libertas judicandi & diſputandi curvis integra eſto: Hanc ſibi relinqui Auctor, qui eandem omnibus dat, mutuo petit.

Guerichiana operi inſeri Auctor cupit:

Ejuſque ſententiam examinat.

Libertas humani ingenii in expendendis aliorum ſententiis.

Epigenis ſententiam de Cometis cum Peripatetica Libavius componit.

Cometa an halitus accenſus vel tantùm à Sole illuminatus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

attingit. Sed Seneca cum cura ſingulari refert & refellit ſimul. Memorat quidem ipſi videri Cometas accendi turbine quodam aeris concitati & intorti l. 7. nat. quæſt. c. 3. ideo & infrà turbinem & particulam aëris torti ex mente ejus c. 6. & 9. vocat. Verùm quæ de vi turbinis, qua avelli & agitari Cometas dixit Epigenes, prodit, à mente Ariſtotelis, qui Soli exhalationes illas è terra & mari extrahenti, & in ſupremam aëris regionem elevanti vim hanc tribuit, aliquantum diſtant: quamvis uterque ignes illos in aëre accendat. Hîc Tu ab Epigene abis, & vero propiori accedis ſententiæ, quæ Cometam eſſe meteoron ſublunare, ſive halitum à Sole illuminatum non accenſum ſtatuit, & non tantùm Appianum, Scaligerum & Teleſium, auctores nuperos, ſed & Heraclidem Ponticum & Metrodorum, de quibus Plutarchus loc. cit. defenſores agnoſcit. Cætera Epigenis cum Tua ſententia conveniunt, de duobus ſcilicet Cometarum generibus, quorum alii ardorem undique effundunt, nec locum mutant & criniti ſunt, à Te Roſæ quoquè dicti, alii in unam partem ignem vagum in modum comæ porrigunt, quos Tu beneficio auræ hùc illùc mirabiliter circumvagari & caudas oſtentare ais. Quod tantò lubentius tango, quòd & Nobiliſſimus Filius Tuus me ut hoc facerem, & Senecæ teſtimonium, quod c. 6. lib. cit. extat, deſcriberem monuerit. Itaque quæ illîc Seneca objecit Epigeni, Tibi quoquè removenda erunt, ut ſententia Tua firmè conſiſtat, nempe Cometas & quietiſſimo aëre apparere, nec cadere cum vento, & ut non incipere, ſic nec creſcere vento. Tùm in uno loco apparere, non hùc illùc inſtar venti impelli. Sed & videri ſuprà quàm ventis ire liceat. Adhæc varium, alios in ortum, alios in occaſum, omnes in flexum carpere iter (quod non daret ventus) & motu quidem compoſito, non vago, diſjecto & verticoſo, qualis ille turbinum ſit. Diutius præterea quàm turbines, qui omnem longiorem moram à ſe abigant, durare, & quæ ſunt alia. Apianum tibi faventem vidimus. En Tibi & Cardanum, cui *Cometes eſt globus in cælo à Sole illuſtratus, per quem illius tranſmiſſi radii pone caudam faciunt.* Imò & Scaligerum, qui ſic ad iſta: *Corpus*, inquit, *eſt Cometes, & tàm denſum, ut illuſtrari, tàm rarum, ut tranſmittere queat radios. Id quod etiam videmus in globo vitreo.* Et paulò poſt. *Vaporem arbitror vi tractum ab aſtrorum aliquo in aëris ſummam regionem, cujus vaporis natura non ſit ardens, ſed miſtæ materiæ, tanquam fumus aut fuligo, recipiens Solis radios, atque iccircò viſibilis, & tranſmittens eos, atque ideò caudata.* Exerc. 79. Nec Paracelſum, nec Dæmones, qui excitent procellas temerè memoravi. Boni & mali dæmones hîc veniunt in conſiderationem. *Libertate agimus Philoſophica, auctoritate tamen Sacrorum oraculorum nixi. Iccirco tunc exemplo Jobi & auctoritate Scripturæ egi. Sine hac etenim nuſquam ſapere volo. †Nunc etiam de bonis Dæmonibus ſive Angelis dicam. Horum miniſterio Deum in multis operibus peragendis ab ipſo rerum exordio uti, ſæpius in Scriptura Sacra legimus. ‡Chriſtophorus Rothmanus, qui cum illo Scaligero certamen in campo, ut ſic dicam, Cometico, ſubire non detrectavit, in quadam ad Tychonem epiſtola opinatur, Angelorum bonorum opera halitus terrenos leviores in ſublime ferri & ſupra Lunam deferri, ut ibi à Solaribus radiis permeantibus illuſtrati, in formam Cometarum caudatorum vel barbatorum exeant, & in eam partem dirigantur & deferantur Angelico miniſterio, quò eos deferri vult divina providentia, ad incutiendum mortali generi terrorem. Hæc ſententia non diſplicuit Fromondo, placuit Franciſco Reſtæ, defenditurque à Cabæo, ut docet Ricciolus Almag. c. 6. p. 38. N°. 12. Qui & Damaſceni & Tanneri aliorumque ſententias in hanc rem ibidem citat. Et fateor quidem hanc ſententiam Theologicè & Ethicè eſſe optimam, dummodò talis Philoſophicè ſit, quod ad materiam & cauſam efficientem Cometæ attinet: in eo jam magis probanda, quòd exhalationes ſupra Lunam efferat, & à Sole non accendi, ſed illuminari dicat, quod contra Peripateticos illi Philoſophi ſupra memorati propugnant. Nempe igitur & Scaligero favet Rothmanus, quatenus materiam illam

Epigenis & Ariſtotelis ſententiæ diſcrimen.

Guerichius ab Epigene diſſentit, dum Cometam à Sole illuminari non accendi ſtatuit; quæ & Veterum & recentiorum quorundam ſententia eſt: Cætera Epigeni aſſentit.

Epigenis & Guerichii ſententiæ oppoſita.

Cardani ſententia de Cometis.

Scaligeri ſententia de Cometis.

Paracelſi & aliorum de dæmonibus ſententiam cur Auctor de argumento Cometico agens produxerit.

** Philoſophia Chriſtiana Scripturam magiſtram ſequitur.*

† Dæmones ſive Angeli boni miniſtrant Deo in operibus ejus.

‡ Rothmanus Scaligeri acer adverſarius, ſtatuit Angelos bonos halitus leviores in ſublime deferre, ut à Sole illuſtrentur & in Cometas caudatos vel barbatos exeant.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

illam Cometicam illuminari non accendi docet, ut & Libavius, Licetus aliique, qui ex materia cælesti addensata & illustrata componi dicunt, & Cometas in cælo locant: quæ sententia est & Carteſii & Ludovici Columbi aliorumque; tùm & Tychonis, Longomontani, Kepleri, multorumque Virorum Clarissimorum à Ricciolo recensitorum. Quippe hi etiam Cometas non esse corpora ardentia, sed perspicua & tralucentia statuunt, sicut & ex antiquis Artemidorus Caudam Cometæ esse ab humore radiis Solis illustrato dixit. Præcipuè verò cum Rothmano facit Guiduccius, Galilæus, Aresius & Prætorius, qui Cometas dicunt esse halitum terrestrem supra Lunam elevatum & ibi illuminatum: nisi quòd de Angelorum in iis dirigendis opera nihil habeant.

Atque hæc sunt quæ de argumento Cometico ad Te hac quoque vice, non amplius Tibi hîc molestus futurus, perscribenda mihi esse duxi. Licet autem Te de his accuratè examinandis non esse magnoperè solicitum dicas, spero tamen Te ad ista mihi aliquid responsurum esse. Cui ego interim de illis ex opere Tuo celeberrimo exerptis magnas ago gratias. Et ut symbolam aliquam Tibi referam, dabo Tibi ea quæ nuper à quopiam Amicorum accepi. *Sermonem ille habuit cum Viro quodam docto, qui dicebat spatium necessario esse corpus, cum constet trinâ dimensione, quod est proprium corporis: unde concludebat, spatium non posse esse vacuum corpore: alioqui si hoc tolleretur à spatio, istud periturum, & terminos inter quos intercedit spatium, coïturos esse.

Guerichiana ex opere excerptum Auctori pergratum,

**Spatium an necessariò corpus,*

An possit esse vacuum corpore.

Sed ille reponebat 1. Si ipsum spatium foret corpus, tum corpus foret in corpore, cum aliquod corpus foret in spatio, quod & alter absurdum ducebat. 2. Cum quæstio est de Vacuo, non hoc quæritur, an ipsum spatium sit corpus nec ne, sed sive corpus sit, sive non, an possit esse absque alio corpore quod in eo contineatur. Ad hæc aliquid respondebat alter. Sed ille non fuisse sibi satisfactum dicebat. Ita tunc utrinque discessum est. Fieri autem potest, ut de his amplius coram vel per literas conferant. Hæc si ad meas manus perveniant, faxo ut ea mox à me habeas. Crede enim mihi vera dicenti, undique me rei literario prodesse velle, atque in id omni studio & conatu ferri. Illum abs Te affabrè ex ligno factum homullum, in vitro aeris vacuo istius mutationem indicantem, sæpius apud Nobilissimum Filium Tuum video. Illo quoque referente didici homullo illo inferiora petente maximas tempestates ad C, vel CC, milliaria in dissitis à nobis locis sævire. Cum verò istius inventi crebra futura sit in meo opere mentio, imò ipsa ejus delineatio & descriptio communicationi Nobilissimi Filii inserenda, velim me paucis doceas, quomodo me expedire debeam dubiis, quæ mentem involvunt. Variare tempestatem pro varia soli & cæli dispositione docet experientia. Non tantùm alta montium juga, sed & his adsita, tùm verò & maritima loca crebris & vehementioribus perflari & concuti ventis sentimus. Illa paluſtria & multas exhalationes generandis pluviis aptas sursùm mittentia frequentibus rigari pluviis videmus. Ægyptum autem feracem, orbis horreum, etsi paludibus abundantem, pluviarum tamen expertem solo Nilo irrigari didicimus. Ita hîc quoquè rerum apparent vices! Tempestates æquè ut aliæ res tristes & lætæ ubique terrarum alternis succedunt. Nec dubitandum videtur, etsi nos hoc vel illo loco cælum intueamur serenum, nec ullis nubibus exasperatum, alibi tamen ingentes dominari ventos & procellas: sicut & Comicus cum experientia ait: *Hîc Favonius serenus est, hîc Auster imbricus.* Unde igitur certi esse possumus homullum illum nobis, adspicientibus situm ejus, inferioribus accedentem, indicare procellas & leviorem aerem, qui tantùm sudo gaudemus, & graviorem aerem intra C, vel CC, milliaria experimur? Utinam scire liceret, quis situs homulli illius, si & apud nos & ultra C, vel CC, milliaria foret, tum quæ utrobique inque locis interjacentibus aëris ratio, & tempestatis constitutio! Hîc ad experientiam optimam & fidelissimam rerum magistram recurrendum est. Ignosce, Amplissime Domine, quòd tantum humanitati Tuæ & Nobilissimi Filii Tui Amici

Corporum penetratio non datur.

Spatium an detur corpore vacuum.

Literariæ rei commoda pro tua virili promove.

Anemoscopion Guerichianum aëris rationem indicans.

Dubia Guerichio ab Auctore proposita.

Ægyptus nunquam pluviâ sed tantùm Nilo irrigatur.

Anemoscopion Guerichianum quomodo simul procellas & serenum indicare possit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

integerrimi familiaritati fidam, ut utraque hîc ferè abutar. Sed hic mos est curiosorum discendi, & studiosorum publica commoda propagandi: qui etiam cum molestus, & ut sic dicam, importunus evadit, laude, quia utilitate, non caret. Ego verò, tantum abest ut Tuas literas boni consulere & dextrè interpretari nolim, ut potius ingentes Tibi de iis agam habeamque gratias, simulque Te rogare necesse habeam, quò hac æquitate & benevolentia verbosam hancce epistolam excipias. Vale longum & prosperè, Vir Nestoreis annis dignissime, ac mihi porro fave.

Hamburgo Magdeburgum die 17. Martii Juliani 1666.

QUanquam nondum ad postremas illas literas, quas ad Te die 5. Augusti Juliani anno præterito dederam, responderis, tamen nunc quoquè brevibus hisce compellare Te volui. Nullam Tibi molestiam creare volo, nec unquam volui, cum & graviores Tuas occupationes, & cum morbis ipsaque senectute, quam ipsam morbum esse vulgo dicimus & experimur, conflictantem valetudinem nôrim. Si quid tamen tale quid à me factum est, id Tu pro humanitate Tua, discendi desiderio quo semper teneor, adscribes. Nihil aliud in præsentia à Te postulo & peto, quàm ut aliquid responsi, si per gravia negotia, cumprimis per affectam valetudinem & gravem ætatem licet, des ad illas meas literas quibus quæstiunculas quasdam magnâ, æqua tamen ut puto libertate, Tibi proposui. Non enim multum temporis supereſt, cum satis diu responsionem Tuam exspectarim, ita ut inter me & Te communicata illis inter Nobilissimum Filium Tuum & me communicatis adjungere non potuerim. Sed jam diutius exspectare non possum. Nam illa Tua meaque simul intra mensem certo subjicientur prelo, si Deus voluerit. Posset quidem responsum Tuum ad calcem operis addi; sed mallem illud huic epistolæ subjici. Verum tamen dum hæc scribo, nihil Tibi præscribo. In postrema epistola feceram mentionem privati colloquii, quod uni Amicorum meorum cum Viro quodam Doctissimo intercesserat, de Spatio Vacuo. Ex eo tempore nil amplius de hoc argumento ab illo Amico accepi. Socius tamen ejus hujus rei meminerat. Et his quidem verbis: *Vir ille Doctissimus voluit nobis persuadere, ipsum quoquè Spatium esse corpus, cum trinam dimensionem habeat. Sed nondum id nobis persuasit. Nam quamvis Mathematici ita vulgò corpus definiant: tamen fortassis omnis dimensio & quantitas est corporea, solida nempe & materialis.* Hæc tunc ille. Plura de his ab utroque illorum exspecto, quæ si accepero, ea Tui & publici juris faciam. En Tibi Amplissime Domine, epistolam Clarissimi Viri Joannis Müller Mathes. in Gymnasio Urbis hujus Profess. quam ad me tunc cum argumentum Cometicum mutuò tractaremus scripserat. Facit enim in ea mentionem Tuæ de motu Cometæ ex motu terræ proveniente sententiæ, idque ita, ut ei non pauca opponat. Dubito enim an ejus copiam Tibi vel Nobilissimo Filio Tuo antea fecerim. Tu velim aliquid ad ista quoque reponas. En Tibi etiam, quæ nuper ad me R. D. P. Schottus, de Te scripsit, & quæ ego rescripsi, tum quid Illustrissimi D. Campi Mareschallus Wirtzius de Vacuo sentiant, & à me Schotto in rem Tuam scribi voluerit. Hæc Tibi fore grata non dubito. Et certe tàm illustris, & acumine ingenii, ac prudentiâ præstantis Viri judicium de Te honorificum, magni faciendum esse nemo non videt. Quapropter & ego Tibi eo nomine gratulor, ut & collatum à Sereniſſimo & Sapientissimo Imperatore Leopoldo Tibi Filioque Tuo nobilitatis honorem, virtutum & meritorum utriusque Vestrûm præmium. Gratulor Tibi cumprimis confirmatam à morbo valetudinem, quâ commodâ omnique simul prosperitate, ut quàm diutissimè fruaris, ex animo opto.

Magdeburgo

Molestiam creare noli amicis, cumprimis occupatis & senibus.

Discendi avidi quandoque sunt amici molesti.

Auctor à Guerichio patre responsum postulat.

Guerichii patris communicatio cur non sit communicationi Guerichii filii adjuncta.

Spatium non est corpus. Corpus quid.

Quantitas omnis non videtur esse corporea.

Mulleri epistolam Guerichio Auctor mittit, in qua ille non pauca ei opponit.

Wirtzius adsentit Guerichio de Vacuo. Laudatur.

Guerichio collatum à Cæsare nobilitatis honorem gratulatur Auctor, ut & restitutam valetudinem.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Magdeburgo Hamburgum die 2. Aprilis S. V. 1666.

PErjucundæ mihi fuerunt proxime Tuæ literæ, quibus mihi cùm de recuperata per Dei gratiam valetudine, tum de clementiſſimè collatâ à S. Cæſareâ Majeſtate nobilitate, gratularis. Teſtaris enim hoc pacto ſatis abundè & propenſum ac conſtantem tuum erga me affectum, & maximum tuum deſiderium, quo meum, ad prolixas illas tuas, ſuperiore æſtate de Cometis ad me datas, reſponſum hactenus deſideraſti. Verum pro tuo candore facile judicabis, in me quidem nullam fuiſſe moram, ſed morbum iſtum, ſatis gravem ac diuturnum, propoſitum hoc meum ſufflaminaſſe. Ego verò plurimùm lætatus ſum, quòd divina bonitas interea temporis Te ſalvum atque incolumem præſtiterit, ut ſuſceptas tuas de Cometis meditationes ad finem optatum perducere & publicæ luci exponere potueris. Cui erudito tuo operi etiam meam de Cometis ſententiam inſerendam eſſe arbitraris, eumque ob finem quoque accuratiorem meæ ſententiæ explanationem in ultimis tuis à me exquiris. Quamvis autem qualemcunque meam hac de re conjecturam Tibi denegare non facile velim, proteſtor tamen (ut in ſuporioribus à me factum) denuò, & profiteor me in perſcrutandis iis, quæ ad accuratiorem Cometarum conſiderationem pertinent, non magnoperè ſollicitum fuiſſe, eò quod in Opere meo de *Spatio Vacuo*, occaſio mihi defuerit materiam iſtam tractandi. Non gravabor tamen ex laudatis illis tuis literis quædam repetere, deque illis mentem meam Tibi, ut petis, aperire. Tuum erit de re ipſâ liberè arbitrari. Adducis in tuis variis veterum Philoſophorum, cumprimis Epigenis & Ariſtotelis de Cometis, ſententias, ſimulque exponis quo pacto Libavius Epigenem cum Peripateticis conciliare conatus fuerit, quibuſque in punctis mea ſententia cum Epigene convenire, quibus vero ab eo abire videatur, quæ prolixius nihil attinet hîc commemorare. Reſpondeo autem, non eam eſſe meam opinionem, quòd materia Cometarum ex halitibus terræ naſcatur, ac radiis Solis accendatur: ſed materiam eam conſtare ex turbine quodam in locis ſubterraneis generato, qui ex cavernis terræ aut montium erumpens, particulam aëris (ut omnes turbines facere ſolent) attrahit, eâque involutus præter communem conſuetudinem, non deorſum ad terram, ſed magis magiſque ſurſum fertur, uſque dum eò pertingat, ubi aër valdè dilatatus, nulluſque ventus ibidemque ex innato ſpiritu turbido inſtar pyroboli huc illuc vagetur, & a Sole, ut nubes aliqua, illuminetur, tandemque ab eo abſumatur, quemadmodum in literis meis 22. Julii anni præterlapſi ad Te datis eadem ferè perſcripſi. Num verò iſtiuſmodi turbines in terræ cavernis à Dæmonibus quibuſdam excitentur aut efficiantur, nec ne, dictu videtur difficillimum, neque ego facilè affirmare auſim. Præterea ex illis Tuis quoque intellexi, quendam Amicorum tuorum ſermonem habuiſſe cum alio quodam viro docto de *Spatio vacuo*: quorum hic adſerere non dubitaverit, *Spatium neceſſariò eſſe corpus, quum conſtet trinâ dimenſione: unde concluderetur ſpatium, non poſſe eſſe vacuum corpore, alioqui ſi hoc tolleretur à ſpatio, iſtud periturum, & terminos, inter quos intercedit ſpatium, coituros.* Ad hoc reſpondeo, ſpatium illud in ſe nullam prorſus admittere dimenſionem. Spatium enim eſt id cujus eſt continere, capere; in quo nimirum omne corporeum ſuum eſſe vel ſubſiſtere habet, aut habere poteſt: nulli cedens, nec tantum cedens, quantum eſt corpus receptum; permanens atque immobile, indiviſibile, ubique omnia penetrans, cui nihil infert eſſe repletum vel inane. Unde per nudum intellectum concipitur non eſſe, quia non eſt hoc aut illud, quod poteſt videri, tangi &c. ſed eſt ab omni materialis naturæ conditione abſtractum quid, à quo omnia infinitè diſcrepant, ita ut nihil ſit ac fieri poſſit, quod ad æqualitatem ejus ullo modo pertingat; ſed quidquid ſecundum trinam dimenſionem menſuratur,

Guerichius pater auctori gratum animum ob benevolentiam teſtatur.

Mutuam benevolentiam erga Auctorem teſtatur.

Suam de Cometis ſententiam à Peripatetica diverſam eſſe docet.

Eandem explicat & confirmat.

Sententiam quoquè ſuam de Spatio Vacuo exponit & aſſerit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

ſuratur, id omne ſecundum corpus, non verò ſecundum ſpatium ipſum, menſuratur. Et quamvis ſpatium, exempli gratia alicujus conclavis, quatenus à materiato quodam circumſcriptum videtur, ſecundum ipſum illud materiatum mente quis concipere velit, tamen ille mentis conceptus ſpatio ipſi nihil quidquam dare nec detrahere poteſt; verum dimenſio iſta verè ſit ſecundum ipſius corporis ſitum & quantitatem, non autem ſecundum ſpatium ipſum, quia ſpatium eſt tam intra, quam extra illud corpus. Quòd verò ulterius colligi poſſe alter exiſtimaverit, *ſpatium non poſſe eſſe vacuum corpore, alioqui ſi hoc tolleretur à ſpatio illud periturum, & terminos inter quos intercedit ſpatium coituros.* Verum enim verò conſequens illud contrarium eſt meis experimentis, quæ evidenter atque ad oculum demonſtrant, quod omnis aër ex vaſe vitreo rotundo extrahi poſſit, quo extracto, nihil in vaſe relinquitur, niſi ſpatium purum & ab omni materiato evacuatum. Nec ſequereter ſi corpus tolleretur à ſpatio, ipſum quoque ſpatium periturum: quando enim exempli gratia turris aliqua deſtrueretur, ſpatium, certè illud, quod antea occupârat, manebit, in quo vel nova turris, vel alia moles ſurrogari & collocari poſſet. Neque etiam ſequitur, *ſublato corpore terminos inter quos intercedit ſpatium coituros*, & ut Carteſius libr. de Princip. Philoſ. part. 2. n. 16. ſcribit: *Vaſis latera ſibi invicem fore contigua.* Hoc etenim in vaſe illo vitreo rotundo non fieri, experientia teſtatur: licet aliter eveniat in Vaſe vitreo non rotundo, cujus latera ob gravitatem aeris exterius prementis, confringuntur. Sed de talibus liber meus de Spatio vacuo plenius exponet, eaque in lucem proferet, quæ antehac incognita fuerunt.

Nec non anemoſcopii ſui inventum tuetur & uſum ejus deducit.

Tandem quod attinet Imagunculam illam, ſeu (ut ita loquar) homulum ex ligno factum, quem in vaſe vitreo oblongo & ab aëre vacuo conſtitutum, motu ſuo aëris mutationem indicare poſſe ſignificavi; eum equidem primò ea intentione non confeci, ut magnas illas tempeſtates indicaret, qua de re etiam ne cogitavi quidem. Quoniam verò per crebra atque evidentia experimenta obſervavi, quod aërea ſphæra circa noſtrum Horizontem, quando pluit, aut antè etiam quàm ad noſtras terras pluvia pertingit, ſemper aliquantò levior fiat, & quidem eam ob cauſam, quia multum aquæ ex aëre decidit: in eam cogitationem deveni, quòd ſi talis machinula fabricaretur, in quâ homunculus ille, ex ligno factus, vel pro gravitate aëris attolleretur, vel pro ejus levitate deprimeretur, & digito ſuo differentiam præciſè atque accuratè indicaret, immineus quoque pluvia præſciri ac prægnoſci poſſit. Incertus tamen in eo fui, quòd, ſi illa imaguncula extra conſuetum ordinem ſe ad quartum, quintum aut ſextum punctum demitteret, inferior illa depreſſio ſemper ingentes tempeſtates ac procellas (etiamſi ad C. aut CC. milliaria Germanica à nobis abſint) portendere poſſit: quum tamen in tali caſu experientia poſtea per relationes ſcriptas docuerit, eodem tempore per tempeſtates ſive in mari, ſive in terrâ maximas factas eſſe calamitates, licet in noſtro loco ventus tum non adeo vehemens fuerit. Quæ verò propria & proxima hujus rei cauſſa ſit, hactenus explorare nondum potui, nihilominus tamen tales tempeſtates ſemper ex machinulæ illius indicio cognoſco, quamvis non ita præciſè colligere poſſim, quo in loco iſtæ fiant, quod ipſum tamen ex novellis (ut vocant) poſtea innoteſcit. Quamquam verò nullum mihi dubium eſt, quin aër in ejuſmodi locis ſeu regionibus, ubi tranquillus eſt & ſine vento, in æquali pondere circa Telurem exiſtat, animadvertitur tamen alteratio noſtræ ſphæræ aëreæ, non ſolùm, quando imaguncula iſta tempore pluviæ aut tempeſtatis deprimitur, ſed & quando interdum præter ſolitum ad 3. 4. aut 5. punctum ſupra medium attollitur, quo tempore procul dubio neceſſe eſt aërem multum aquæ, & quidem in mari (paludinoſa enim loca ad hoc ſufficere nequeunt) ad ſe attrahere. Equidem optarem, machinulam illam meam in Oceano, ubi ſæpè brevi temporis ſpatio navigationes ad C. CC. CCC. & plura milliaria confici poſſunt, uſurpari, non dubitarem quin per eam plura explorari atque inveſtigari poſſent.

Sed

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
107 B 47

Sed quid mihi inde gratiæ, ſi ego arcanum illud, cujus experimenta magno meo ſumptu feci, cuivis gratis communicarem? Hæc ſunt, Nobiliſſime Domine, quæ ad binas tuas ultimas pro meâ tenuitate hac vice reſpondere potui. Vellem ita ea eſſe comparata ut curioſo tuo deſiderio ac limato judicio ſatisfacere poſſint. Confido interea tuo candori; quod qualemcunque meam in dubio & intricato hoc argumento ſententiam, meliorem in partem ſis interpretaturus. De me nihil aliud tibi certius promittere habeo, quam quod animum meum ad quævis humanitatis officia ſemper habiturus ſis promptum atque paratum. DEUS Te ſervet incolumen; Vale & ſalve plurimum.

Cometæ quâ moveantur vel quieſcant ex Guerichii ſententia.

P. S. Quod ad judicium Clariſſimi D. Mulleri, Math. in Gymn. Hamburg. Prof. de mea ſuper Cometarum motu ſententia attinet, memini me in epiſtola mea die 22. Julii 1665 ſcripſiſſe, Cometas quidem caudatas auræ beneficio moveri, ſed cum Cometis crinitis ſeu Roſis longe aliter eſſe comparatum: hos enim quieſcere, nobis tamen ob annuam telluris lationem quaſi moveantur, videri, niſi forte & Sol attractione ipſis alium ſimul motum attribuat, cum experimentis ad oculum demonſtrari poſſit, quod ignis attrahat aërem eumque abſumat, ut ita talem Cometam Sol (quem probabiliter igneum quid eſſe opinor) ad ſe attrahere, tandem etiam abſumere poſſe judicetur. Atque hæc ad verum ſententiæ meæ intellectum deligenter obſervari cupio.

Hamburgo Magdeburgum die $\frac{12}{22}$ *Aprilis* 1666.

Amici fures temporis.

CItius, fateor, ad literas Tuas tàm doctas, quàm amicas die 2. Aprilis Juliani datas, mihi pergratas reſcribere debui. Sed variæ occupationes ab Amicis multa curæ meæ commendantibus, tùm urbem tranſeuntibus meque viſitantibus, mihi oblatæ, præter alios labores me impediverunt. Nunc itaque ſtatim ab abſolutis Paſchalibus feriis defungor meo erga Te officio. Gratias Tibi imprimis de Tuo tàm benevolo & humano reſponſo ago. Tanto magis quod Tuam de Cometis ſententiam illuſtràris. Hos Te & antea quoque ex avulſa aëris particula, procellæ vi ſurſum delatâ, ibidemque illuminatâ generari ſtatuiſſe credidi. Te pariter duplices Cometas, caudatos ſcilicet qui in ſuprema aëris regione vagentur, & crinitos ſeu Roſas in ſpatio puro conſiſtentes, qui probabiliter quieſcant, docuiſſe rectè memineram. Neque id etiam miratus fui, cum ſciam & à rerum naturalium ſcrutatoribus doceri Cometas eſſe tùm mobiles, tùm immobiles. Niſi quòd tamen hi ob minus evidentem motum ita vocentur. Quæ aliquando Tibi de Dæmonum poteſtate in aëre turbando & ciendis procellis attuli, ea nec ſacrâ nec profanâ auctoritate carent, ut tunc dixi. Hæc tamen quod ad Cometas attinet, non aſſeveravi, ſed ut probabilia Tuo aliorumque Virorum doctorum & experientiæ exemplis præſtantium judicio ſubmiſi. Inventus nuper eſt, qui Cometam malum genium eſſe publico ſcripto docere voluerit. Fateor eum teſtimoniis S. Scripturæ & rationibus ex ea petitis agere. Mihi tamen, ut ingenuè dicam quod ſentio, id quod vult, non perſuadet, qua de re alias egi. Hæc autem iſtis literis inſerere, neceſſarium non judico. Quare enim Tibi his moleſtus eſſe pergerem? Quanquam & mihi quoque nunc temporis editioni operis mei quam diligentiſſime impendendi ratio habenda eſt. Quæ de ſpatio, vacuo & mutatione aëris per homullum Tuum vitro incluſum ſignificata diſputas, experientiæ teſtimoniis comprobata fidem invenient. Ego verò Tuum ſtudium & erga me benevolentiam, ac in confirmanda Tua ſententia diligentiam & candorem, non tantum boni & æqui conſulo, ſed & me Tibi eo nomine plurimum debere fateor, meaque officia ſtudia mutua Tibi defero. Licet autem prægrandis operis mei editio omne tempus meum ſibi depoſcat & à me exigat, quod à reliquis laboribus ſupereſt, tamen fieri poteſt ut paulùm plus otii nactus mentem meam de his exponam. Sin minus:

Guerichii ſententia de Cometis.

Cometæ mobiles & immobiles.

Dæmonum poteſtas in aëre.

Cometa malus genius.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

(revera enim colligendis & corrigendis quæ de argumento Cometico ſcripſi ad amicos, tum & perficiendis quæ in Hiſtoria Cometarum reſtant, vix ſufficio) hæc epiſtola communicationum noſtram claudet, Tibique de Tua induſtria & benevolentia debitas gratias aget. Vale, Ampliſſime Domine, quam optime & quam diutiſſime, mihi autem conſtantem ſerva benevolentiæ vicem.

XI. COM-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

XI.

COMMUNICATIO LUTETIA-PARISIORUM-BULLIALDIANA.

Hamburgo Lutetiam Parisiorum die 13. *Dec. Gregor. Anno* 1664. *N.* 49. *ad* 20.

Viro Clarissimo & Doctissimo

ISMAELI BULLIALDO

STANISLAUS LUBIENIETZKI *S.P.D.*

MUltum profecto Tuæ benevolentiæ & facilitati debeo, Vir Humanissime, quòd inter tot graviores occupationes colendo mecum literarum commercio frequens vaces. Quocirca nollem ullam officii erga Te mei partem negligere. En Tibi nunc pauca, quæ à communi amico Illustrissimo Legato Neoburgico Domino Rautensteinio nuperrimè accepi. Quæ illi, ut & R. D. P. Curtio nomine Tuo perscribi postulas, libenterque meritòque faciam. Nihil supereſt aliud, quàm ut Te certiorem faciam, nocte proxima à vigilibus summo mane visum esse magnum Cometam, de quo quæ certa habuero, proximè, si vivo, Tecum communicabo. Vale.

Bullialdum de viso primùm Hamburg. Cometa Auctor facit certiorem.

Hamburgo Lutetiam Parisiorum die 20. *Dec.* 1664. *N.* 50.

AD postremas Tuas literas die 5. hujus mensis datas proximè Tibi è vestigio respondi. Hodie nullas à Te accepi, cum nondum tabellarius, dubio procul itinerum iniquitate impeditus, accesserit. Ita paucis Te nunc compello, idque meritò facio, non tantùm ex ratione officii, & commercii literarii, quod nobis mutuo intercedit, sed & singulari insignis istius Cometæ, qui ab hinc octo diebus hîc primum visus est, intentivo percitus. De hoc variorum Virorum, ut in omni literarum genere, ita & in Mathematicis disciplinis magna cum laude exercitatissimorum, judicia & observationes quas jam nactus sum Tibi mitto. Tu pro amicitiæ nostræ ac eximiæ Tuæ humanitatis, sed & excellentis rerum Mathematicarum notitiæ & magnæ exspectationis nostræ ratione, paria mihi, perque me aliis Viris doctis, referes. Vale & constanter fave.

Cometicum argumentum cum Bullialdo Auctor tractare incipit.

N. 21. *ad* 48.

Lutetiâ Parisiorum Hamburgum die 19. *Decembris* 1664.

Generosissimo Viro STANISLAO LUBIENIECIO de LUBIENIETZ ISMAEL BULLIALDUS *S. P. D.*

QUamvis mihi non liceat per aliquas occupationes amicis nunc scribere, Tibi tamen, Vir Generosissime, qui tam officiosus es in amicos tuos, rescri-

Bullialdus singularem benevolentiam & in literarum commercio colendo diligentiam Auctori testatur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

reſcribere & ad ultimas tuas Decemb. tertia die ſcriptas reſpondere mihi viſum eſt. Cometa longam comam ſeu caudam ante ſe ab ortu ad occaſum producens ab octo diebus à noſtris viſus eſt. Die 13. primum conſpectus hîc eſt. De quo phœnomeno die 15. monitus fui: ob nubes tamen & pluvias indeſinenter aërem obtenebrantes, ſemel ſolùm, & inter nubium hiatum videre eum licuit, hocque ſolum notare potui, inter Corvum, Craterem & maximè auſtrales tres ſtellas Hydræ ipſum tunc apparuiſſe, & aliquot gradibus infra Tropicum Capricorni conſtitiſſe. Vale Vir Generoſiſſime, & Illuſtriſſimum Dominum Rautenſteinium plurimum nomine meo ſaluta. Scribam ad eum aliàs. Iterum Vale.

Cometa die 13. Dec. 1664. Pariſiis primum viſus, à Bullialdo ſtatim obſervari non potuit.

Obſervatio Bullialdi prima.

Bullialdus Rautenſteinio amicus.

N. 51. ad 21.

Hamburgo Lutetiam Pariſiorum die 27. Decembris 1664.

GRatiſſimæ mihi ſunt literæ Tuæ die 19. hujus menſis datæ: ad quas brevibus reſcribo. Illis, quas Tibi ante octiduum miſi Virorum doctorum obſervationibus & judiciis de Cometa novo, addo adjuncta. Hæc quanti Te Tuo merito hîc, ſicut & ubique terrarum in orbe literario, Viri docti faciant, & quàm ardenter Tuum hîc judicium deſiderent, Te docebunt. Eadem miſi ad Clariſſimum Hevelium alioſque nonnullos Viros doctos, quibus cum Tua, quæ exſpecto, ut & illorum Tecum, libenter communicabo, & ſic Aſtronomicorum arcanorum, quod ingenuè fateor, expers, (nam à limine tantùm illa edita Aſtronomicæ ſcientiæ templa ſerena ſalutare contigit) dum mutuam tot veſtrûm diligentiam exacuam, niſi aliud poſſim

Auctor ſe à limine tantùm Aſtronomiam ſalutaſſe fatetur.

- - - fungar vice cotis, acutum
Reddere quæ ferrum valet, exſors ipſa ſecandi

& faciam quod olim Mercuriales ſtatuæ fecerunt, monſtrabo viam, quàm nondum emenſus fui. De Tua tàm amicitia quàm diligentia ſingulare quid hic mihi polliceor. Vale, Vir Clariſſime, diu & feliciter, proſperè age, ac me amare perge.

N. 22. ad 49.

Lutetiâ Pariſiorum Hamburgum die 2. Januarii 1665.

DE Cometa quæ notavi hîc paucis deſcribam, cum pauca ſint, nec exacta, cælo enim ferè turbido, nec adhibitis inſtrumentis, mihi obſervatus Cometa eſt.

Die Decembris 12. primùm noſtris viſus fuit, die 14. mihi nunciatum, ſed aëris caligo nubeſque perpetuæ ad 18. impediverunt ne videre poſſem, ſed neque illo die clarè viſus. Cum à roſtro Corvi jam receſſiſſet, & infrà Tropicum Capricorni jam deſcendiſſet. Interceſſerunt deinde quominus videre potuerim uſque ad 21. cum deprehendi curſum illius proprium eſſe ab ortu in occaſum, jam enim à Corvi aſteriſmo receſſerat, & in recta ferè linea videbatur cum Auſtraliori trium triquetri Hydræ (• Bayero) & auſtraliorem fundi vaſis (β Bayero) caput Cometæ non multùm diſtabat à parvula ſub baſi Crateris, quæ Tychoni eſt Auſtralior duarum, ſub fundo Crateris (ϰ Bayero) ſupra quam cauda Cometæ paululùm eminebat, caput minus lucidum apparuit quàm die 18. cauda in magno circulo videbatur obtinere 15. grad. circiter.

Cometa in Corvo quando Pariſiis viſus.

Obſervatio Bullialdiana Cometæ in Corvo.

Die 22. cælo valdè turbido hora 5. matut. viſus eſt Cometa infrà Auſtraliorem duarum, quæ ſunt ſub fundo vaſis, Tychoni (ϰ Bayero.) Cometæ azimuth erat occidentalius azimutho fixæ 15'. circiter, ſub nubibus pars caudæ latebat, quæ illis diebus ad Solem dirigi videbatur.

Poſtremâ vice viſus eſt Cometa die 25. mane cælo valdè ſereno; ferebatur ad

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

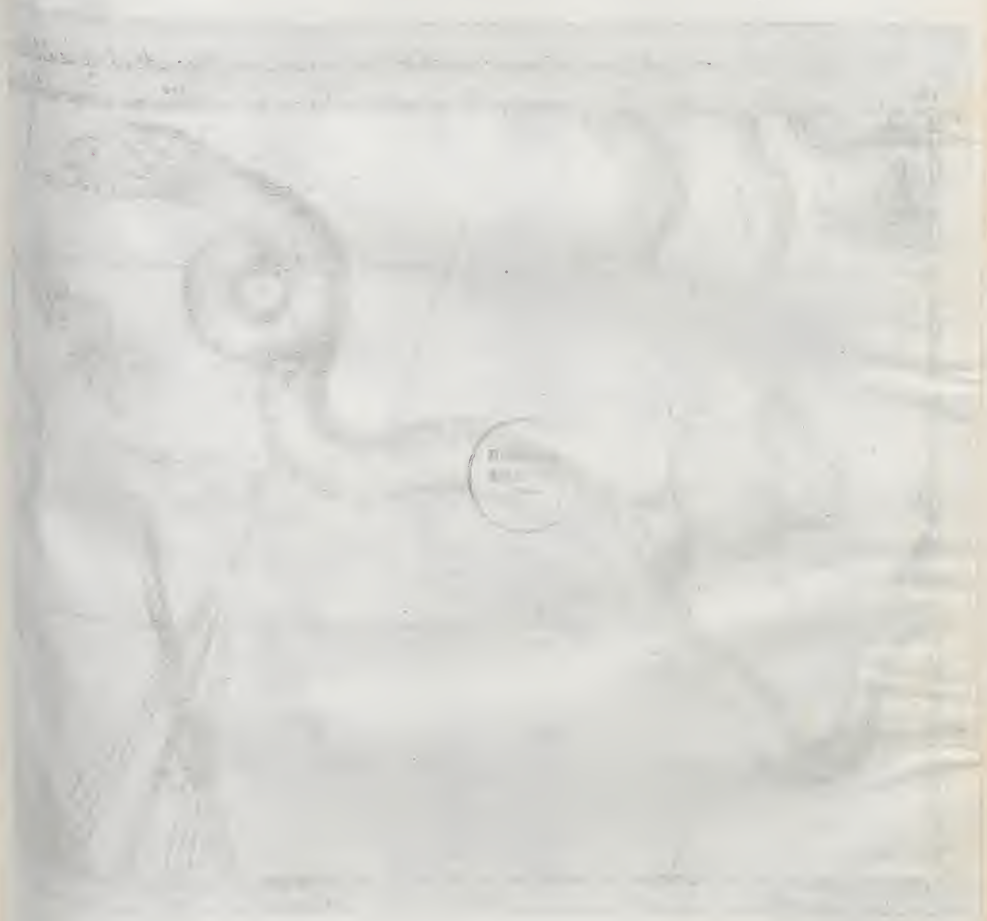

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Cl. Viro Ismaele Bullialdo factar. ad ejusdem Communicationem pertinens. N.o 41.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

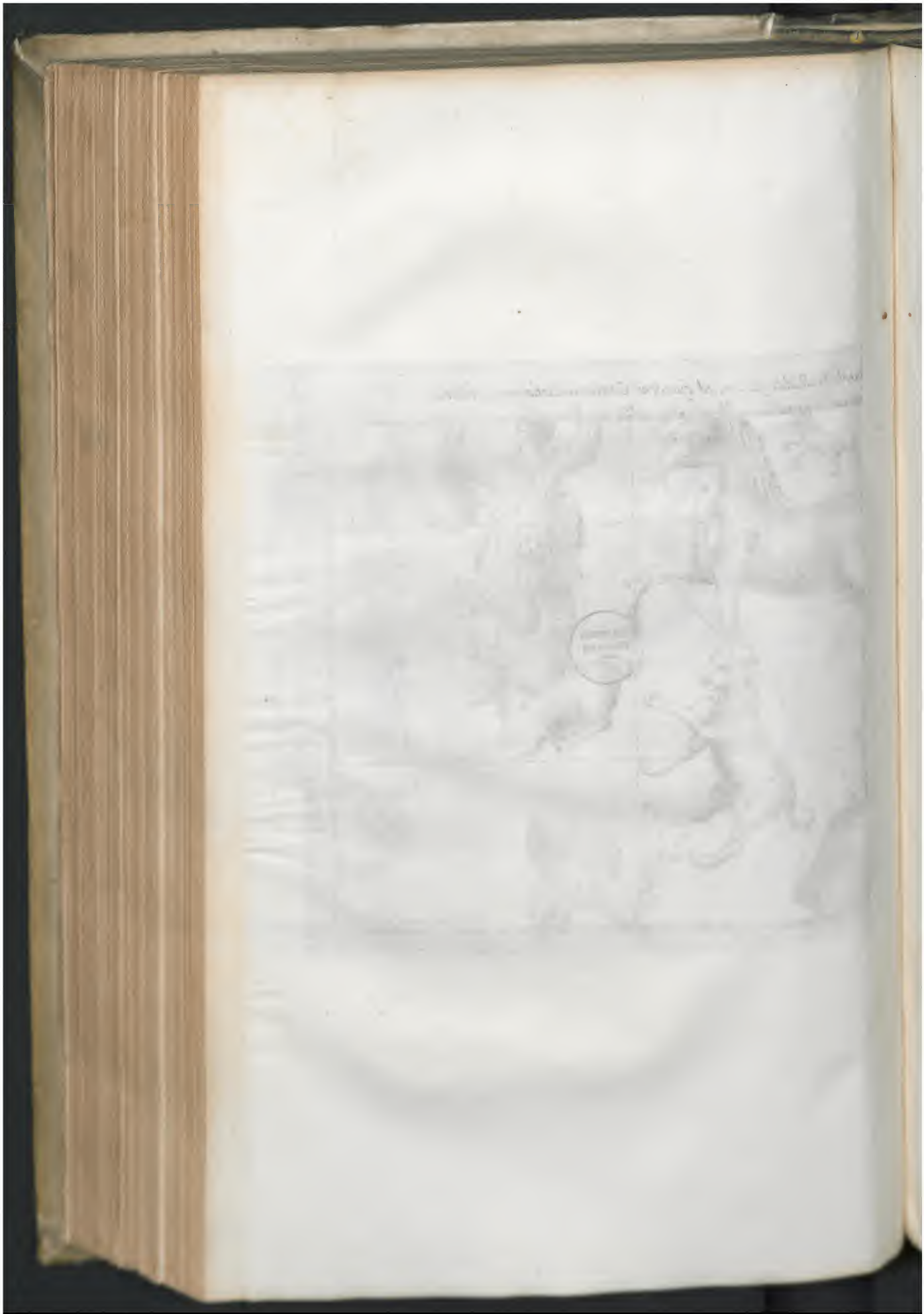

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

ad ſtellas quæ ſunt in malo Navis, & longè infrà Tropicum Capricorni deſcenderat. Cauda tenuiſſimi luminis erat, & ad Solem non dirigi videbatur, in boream quippe nimis declinabat. Viſus deinceps mihi non eſt Cometa, qui circulum Tropicum ♑ in aſteriſmo Corvi fecuit, infra deinde lapſus magnum ſphæræ circulum non deſcripſit.

Cometa ad Leporem viſus primùm à Bullialdo pro Cometa non habetur.

Die verò 31. menſis elapſi nova ſtella fulgida, quamvis albicantis coloris, non longè à pede Orionis ſiniſtro Rigel apparuit, quam Cometam eſſe non puto. Heri & hodie caligo vetat, ne ipſam videre hîc poſſimus. Ad D. Hevelium proxima hebdomada rectà ſcribam. Vale.

Hamburgo Lutetiam Pariſiorum die 10. *Januarii Anno* 1665. *N.* 52. *ad* 22.

AD literas Tuas die 2. Januarii datas mihi pergratas, è veſtigio reſpondeo. Ac primum multum me Tuæ humanitati & benevolentiæ, quæ me tàm docta, & tàm amicâ epiſtola beavit, debere agnoſco. Neque verò mihi ſoli, ſed & aliis viris talium rerum ſtudioſis ac curioſis, non tantùm hâc in urbe, ſed & alibi viventibus, quibuſcum hæc Tua communicare non negligam, rem feciſti gratam, quod eorum, quæ jam tunc de Cometa obſervaveras, nos participes reddere volueris. Optaremus omnes Te ex voto obſervationes Cometæ tanto Aſtronomo dignas, inſtrumentorum idoneorum beneficio facere poſſe, unde multus uſus in nos & publicum proveniret. En Tibi quæ Dantiſco & alunde de hoc argumento accepi. Illa quæ à D. Ottone Guerichio Conſule Magdeburgenſi Tibi mitto, nova Tibi, ut puto, erunt. Cuncta tamen fore grata, nullus dubito. Oſtendent enim Tibi Clariſſimum Hevelium & alios præſtantes ætate noſtra Aſtrophilas, ad obſervandum & deſcribendum Cometam magno ſtudio incumbere. Hunc, qui ad Leporis aſtrum ſub exitum anni proximi apparens ſolem nunc ſequitur, alium eſſe ab illo, qui in Corvo apparuit & Solem antecеſſit, ſunt qui dicant. Alii tamen, quos inter præcipuo loco communis noſter amicus Clariſſimus Hevelius habendus eſt, unum eundemque Cometam eſſe aſſerunt. Spero Te poſtquam plures obſervationes de iſto reduce ad nos facto Cometa feceris, ſententiam Tuam nobis expoſiturum. En Tibi, quæ ego paulò ante ad Amicum quendam Hafniam de hoc argumento ſcripſi. Vale, Vir Clariſſime & Amiciſſime, age proſperè non tantùm in hunc novum annum, quem Tibi fauſtum precor, ſed & in plures alios: mihi autem ſemper fave.

Bullialdianæ obſervationes amicis gratæ, Plures expectantur.

Guerichii patris ſententiam de Cometis Auctor cum Bullialdo communicat.

Cometa in Corvo & Lepore gemmus an ſimplex.

Hamburgo Lutetiam die 23. *Januarii* 1665. *N.* 53.

ANtequam poſt paucos dies iter ingrediar Holſaticum, quod mihi in Aulam Gottorpianam ſuſcipiendum eſt, paucis Te, Vir Humaniſſime, in præſens compello, ut ſatisfaciam moti & officio in Te meo. Brevitatem meam ſupplebunt varia à variis de Cometis ſcripta. De his judicium Tuum exſpecto. Vale. Salutatus à Clariſſimis Viris Huſwedelio, Kirſtenio & Mullero.

Bullialdi motus de Cometis Auctori ignotus ejusque judicium deſiderat.

Lutetiâ Hamburgum die 23. *Januarii* 1665. *N.* 23. *ad* 30. 31 & 32.

LItteras Tuas accepi omnes, quarum poſtrema die hujus menſis 10. ſcripta eſt: multas etiam chartas & libellos de Cometa adjunctos multos invenī, de quibus omnibus gratias Tibi maximas habeo. Si locum idoneum ad collocanda meditationes magnitudine, bipedalis enim eſt ipſorum radius, ſed ſat bona inſtru-

Bullialdus gratias habet ob Auctoris ad ſe argumenta Cometica communicata.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Loco se commodo ad faciendas observationes defitut dolet.

instrumenta quæ possideo, commodumque habuissem, plura præstare potuissem. Sed unicam tantùm ex omnibus Observationibus meis circà hunc Cometam habui die 9. hujus mensis, quæ rei Astronomicæ inservire probè ac citrà errorem queat, quam huic epistolæ meæ subjungam: eam ut cum Borealiorum Parisiensi climatum Astronomis communices, quidque illi eadem die observarint, ut pariter ab illis obtineas, rogo. Responso suo Dominus Joannes Mullerus, Dn. Ottonis Geriken de Cometarum itinere sententiam & opinionem rectè confutare mihi videtur: proprium quippe Cometæ habent motum, sive impressum, sive à naturali propensione materiæ provenientem, cujus phases motus terræ annuus diversificare potest. Materiam autem Cometarum esse molis aëreæ, terræ circumfusæ, procellâ avulsam partem, ut gratis à D. Ottone dicitur, gratis quoquè negare possumus. Talem propositionem vix admissibilem esse omnes notæ melioris Philosophi pronunciabunt, negabuntque ejusmodi partium avulsionem in atmosphæra evenire posse, intrà quam longè à supremis terminis procellæ gignuntur. Mitto Tibi duos fasciculos, unum Tibi directum, alterum prænominato D. Joanni Mullero. Utrique vestrum Ptolemæi de facultate judicandi libellum & D. Auzout de Cometa differt. mitto. Vale.

Observationem accuratam unam tantùm misit.

Guerichii patris sententia de Cometis Bullialdo non probatur.

Bullialdus librum Ptolemæi de facultate judicandi ab se editum Auctori & Müllero mittit.

Observatio Bullialdiana.

Januarii die 9. anno 1665. alto Rigel ad ortum 23° 36. Cometa distabat à stella, quæ Tychoni est infrà oculum Ceti 36′. erat Cometa superior. Azimuth Cometæ erat occidentalius azimutho fixæ 3′. ut plurimum. Alto Rigel gr. 25. 41′. eadem ferè distantia apparebat. Stella quæ est suprà oculum erat sub parte superiore caudæ in extremitate ferè.

N. 54. ad 23.

Hamburgo Lutetiam die 14. Februarii 1665.

ABsolvi favente divinâ gratiâ feliciter iter meum Holsaticum. Ex quo numper domum redux factus redeo ad colendum Tecum cumque aliis amicis literarum commercium, meumque erga vos officium. Epistola Tua die 23. mensis elapsi scripta, qua ad meas tres simul respondes, mihi est pergrata. Docet enim me, grato te animo accepisse & diligenti oculo legisse illa quæ Tibi de argumento Cometico miseram excutienda. Judicium Tuum, maximè de rebus Astronomicis, maximi facio: judicandi libertatem, ut in quovis fero, ita in Te quoquè singulariter veneror, qui doctissimum Ptolemæi librum de facultate judicandi edidisti, doctissimo commentario illustrasti, & ad me, ut & ad Clarissimum Virum Dominum Mullerum, munus misisti. Hoc cum desiderio uterque præstolamur. En Tibi quæ paulò ante rursus de argumento Cometico hinc & illinc, cumprimis verò Dantisco, accepi. Quod ad Guerichianam sententiam (cujus en Tibi confirmationem) attinet, animadverto ei cum illa Epigenis, qualem descripsit Seneca, convenire. Spero hæc Tibi fore grata, qui de talibus solidum judicium ferre potes. *Quapropter peto, ut id experiatur, & liberum quidem, illa mea epistola ad amicum Hafniensem data. Tibi enim, ut artifici & magistro, in talibus fidem dandam esse scio. Velim etiam verbo dicas, quid de ejusmodi prædictionibus Astrologicis, quales nuper ad Te misi, & nunc mitto, hinc & illinc allatas, ex Cometarum apparitionibus petitas judices. *Mihi, fateor, talia curiosa nunquam placuerunt. Sed secundum æquitatem, quicunque gesta in orbe ab omni memoria repetit, multa mala & tristia, eaque maximè memorabilia, sed & læta, fateor, sine ulla Cometarum apparitione accidisse agnoscat oportet. Vale Vir Humanissime.

Bullialdi judicium Auctor magni facit:

Liber Ptolemæi de facultate judicandi ab eo editus & commentario illustratus.

Guerichianam de Cometis sententiam cum illa Epigenis comparat.

Auctor judicium Bullialdi de sua ad Rō: linum epistola exquirit:

Tùm de prædictionibus Astrologicis ex apparitione Cometarum petitis:

*Suam de Cometarum eventibus sententiam exponit.

Lutetiæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Lutetiâ Hamburgum die 13. Februarii 1665. *N. 24. ad 53.*

IN omnibus de Cometa ſcriptis literis nullam accuratè factam obſervationem legi: quapropter Illuſtriſſimi Domini Hevelii obſervationes percupidè exſpecto, & alias in Italia à R. P. Joan. Baptiſta Ricciolo, & Dominico Caſſino factas. Unam Obſervationem me habuiſſe Januarii nona jam monui, ex qua cum aliis collata diſtantiam Cometæ à terra colligere poterimus. Si inſtrumenta, quæ habeo, in loco commodo collocare potuiſſem, obſervationes bonas ac utiles feciſſem plures. Verùm præſentibus acquieſcendum eſt. Optimè cum Aſtronomis agitur, cum Illuſtriſſimum Hevelium Obſervatorem incomparabili induſtriâ, inſtrumentiſque magnitudine ac diviſione accuratâ inſignibus inſtructum habeant: ex ipſius quippe Herculeis laboribus ingentia ad rem Aſtronomicam commoda redundabunt. Ex literis meis poſtremis, quid de hujus Cometæ materia ſentiam, procul dubio intellexiſti. Sufflaminandi ſunt animi impetus, quibus abrepti de rebus abſtruſiſſimis, tanquam notiſſimis, plurimi audaciſſimè decernunt, tantaque confidentiâ de illis ſtatuunt, ac ſi, in qua regione naſcuntur, ipſi præſentes eorum ortui primo adfuiſſent. Per analogias quaſdam ſolas ad ſublimium illorum contemplationem accedere licet; propterea ne in errorem nos ipſi alioſque trahamus, hoc dicere ſenſu ac ratione diſtantibus ſufficit, materiam illam ætheream eſſe, & Galaxiæ non valdè abſimilem. Plura qui dicit divinare vult, demonſtrare verò ac docere non poteſt. Ad Illuſtriſſimum Dominum Hevelium hoc de argumento breviter ſcripſi, eademque Tecum communicavi. Diebus 3. 6. & 10. hujus menſis Cometam adhuc vidi, & per ductus linearum rectar. fixas conjungentium ipſius locum notavi. Atque de Cometa hactenus, qui in obſervatione ultima ſextæ magnitudinis ſtellam vix æquabat, & abſque tubulo viſibilis mihi amplius non erat. Illuſtriſſimum Dominum Rautenſteinium officioſiſſimè ſaluto, omneſque Viros illos Clariſſimos Hamburgenſes. Omnia Tibi fauſta precor. Vale Vir Generoſiſſime.

Bullialdus Hevelium maximi facit: ejus obſervationes exſpectat: Tum à Ricciolo & Caſſino factas.

Hevelianæ meritæ Bullialdus prædicat.

Modeſtè tractanda abſtruſa.

Temeritas etiam imperviæ invadit & perſcrutatur.

Bullialdi de materia Cometæ ſententia.

Cometa Heveliо ad diem 10. Februarii viſus & obſervatus.

Hamburgo Lutetiam Pariſiorum die 21. Februarii 1665. *N. 55. ad 24.*

ACcepi rectè hodie Tuas die 13. Februarii datas, ad quas en Tibi reſponſum breve, quia è veſtigio datum. Niſi quòd brevitatem ejus penſent quæ de Cometa ad nonnullos Amicos Clariſſimos Viros, quoſdam etiam Matheſeos Profeſſores his diebus dedi, hiſce literis adjuncta. Ad quæ, ut & ad ſuperiora hâc de re à me ad Te & miſſa (ab aliis ſcilicet accepta) & ſcripta, reſponſum exſpecto, & judicium ſimul, quod à Viro tantæ eruditionis, & talis notæ amico, non poteſt mihi non ſatisfacere. Exſpecto autem & illas Italicas obſervationes, quas memoras & commendas. Munuſculi vice eas abs Te accipiam. Ex adjunctis intelliges, me ex literis Amici Londinenſis nuperrimè ad me perlatis didiciſſe, & Cometam die 9. 19. Decembris primùm Londini obſervatum, à Rege totaque Aula conſpectum fuiſſe, & dari in Hybernia aliquos Mathematicos, qui illam de duobus diſtinctis Cometis foveant opinionem. Intelliges autem & Clariſſimum Hevelium in priore de uno tantùm Cometa à nobis viſo perſtare ſententia, & R. D. P. Curtium plus ejus induſtriæ indefeſſæ & ſingulari ſyderum ſcientiæ, quàm aliorum, imò & propriis rationibus antehac contrariis, & illorum, qui ſe duos unâ nocte Cometas vidiſſe ajunt, narrationibus, fidei tribuere. Vale, & me benevolentia Tua complecti porrò perge.

Bullialdo multa ſua & aliena Auctor communicat de Cometico argumento ſcripta:

Ejus judicium magni facit.

Londini Cometa primùm die 9. 19. Dec. obſervatus.

Cometas duos quidam ſtatuunt hyeme conſpectos, Hevelius unum.

Curtius Heveliuм magni facit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Lutetiâ Parisiorum Hamburgum die 6. Martii 1665.

N. 25. ad 54.

Bullialdus pro uno Cometa hyemali stat.

AD Cometam venio. Ad Te antea me scripsisse memini Cometam unà cum nobis apparuisse, quem die 31. Decemb. præteriti ad occasum sinistri pedis Orionis visum, aliquam esse novam stellam suspicatus fueram; sed ab illa sententia statim recessi. Unicum porrò fuisse eundemque ad ortum & occasum visum confirmant literæ ab Italis scriptæ, qui postremis Decembris diebus Cometam quotidie observarunt; quorum observationes, cum ad me pervenerint, tecum communicabo. Suecos interim, Danos & Germanos monere debes, ut opinionem de duobus visis Cometis conceptam deponant, nec in eum errorem induci se patiantur. De Cometæ materia quod dicam aliud non habeo, nisi ipsam affinem esse ac valdè similem Galaxiæ: ætheream esse, nec unde nisi à Galaxia procedat, aut quo ipsa se recipiat sciri posse. Conjecturas cunctas valdè infirmas vacillantesque esse, nullisque fundamentis verisimilibus eas niti, & insanæ arrogantiæ vicinum eum esse putandum est, qui de corporeis & materialibus phantasiâ solâ duce, non verò sensu, decernere audet. Solas à terra exhalationes in sublime latas Cometas generare non posse certum est. Nec admittenda Domini Gerichii sententia mihi videtur, cum molem elementarem aëris à procella sic convelli & discerpi vult, ut ab ea pars avellatur, & in Cometæ formam transeat. Ut gratis asseritur gratis quoque negare possemus: subjiciemus tamen hanc rationem, quod scilicet experientia antiquorum & ultimorum temporum demonstrârit, in altissimorum montium jugis nullas procellas nullosque ventos pervenire aut sentiri. Gerichii sententia ex illa Epigenis deducta est, sed in eo ambæ differunt, quod Epigenes intrà molem elementarum, & aëris confinia Cometas coërceat: at turbine in sublime eos propelli Seneca negat, quod ille ab Epigene adsumptus, terrenas exhalationes suprà Lunam efferre nequeat. Romanus quippe Philosophus ille Cometas supra Lunam fulsisse censebat. Et hic ultimus noster suprà Lunam quoque evectus est, die saltem 9. Januarii Lunâ longe superiorem fuisse mihi constat.

Italí unum tantùm Cometam hyeme observarunt.

Bullialdus sententiam de uno Cometa asserit, dissentientes in viam revocat:

Suam de materia Cometarum æthereâ, galaxiæ simili sententiam explicat.

Gerichianæ de Cometis sententiæ Bullialdus quædam opponit:

Et in quo cum illa Epigenis conveniat vel ab ea abeat, ostendit.

Seneca Cometas suprà Lunam extulit.

Scriptis Astrologicis non immoror: quamvis enim ignes illos in terrena agere non negaverim, aliquid prædicere certi, & ad personas, res vel loca effectus ipsorum determinare, possibile mihi non videtur, utque prudenter adnotasti plures insignes eventus per orbem terrarum visi, non conspectis Cometis, sunt.

Bullialdus Auctori de Cometarum eventibus assentit.

*Ab Anno 1618. ad 1652. Europa nostra Cometam non vidit. Aut igitur stupendo illi, anno 18. hujus seculi viso, causæ omnium bellorum, cladium, mutationumque assignandæ erunt, aut multa Cometarum phasi & operatione cessantibus contingere posse asserendum. †Ridendumque proculdubio cunctis cordatioribus Philosophis se præberet, qui Cometæ uni effectus ad annos 34. extenderet, cum æternorum corporum effectus ad tres annos vix extenderint Astrologi. Sententiam meam præterea scire de illo, Hamburgo die 20. 30. Dec. 1664. ‡Hafniam scripto Gallico, antè duos ferè menses mihi transmisso cupis, quid sentiam, ni memoria me fallat, per epistolam jam significavi; sed denuò, quoniam id rogas, ingenuè repetam. Scriptum illud ad rem Astronomicam parùm conducit, cum nullis observationibus nitatur auctor: doctus tamen & eruditus in eo deprehenditur, quòd Virorum aliquot illustrium sententias & opiniones dilucidè enarret ac explicet; ac historiarum Chronologiæque peritum se ostendat, Cometarumque plurium visorum tempora & eventus illustres, qui postea secuti sunt diligenter adnotet. Nihil præterea de illo opusculo dicendum, & ad quæsita respondendum habeo. Ad Illustrissimum Dominum de Rautenstein scribendi otium non suppetit: quæso, ut meo nomine eum officiosissimè resalutes, & ut R. P. Albertum Curtium quoquè salutet, roges. Vale Vir Generosissime.

** Cometis non apparentibus plurima mala, eaque maximè memorabilia, in orbe fiunt.*

† Cometæ effectus ad 34. annos extendi nequeunt.

Stellarum effectus vix ad tres annos extendunt Astrologi.

‡ Bullialdi judicium de epistola ab Auctore Hafniam die 20. 30. Dec. ad Rœlinum scripta.

Hamburgo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Hamburgo Lutetiam die 14. *Martii* 1666. *N.* 56.

IN dies imò in horas exſpecto reſponſum Tuum, quod vota mea implebit, meque non pauca de argumento Cometico abs Te illuſtrata docebit. Si tabellarius à Vobis ad nos hodie tempeſtivè accedet, illud mihi, credo, adferet. En Tibi nunc alia ejuſdem generis. Nil deeſt quàm ut Te rogem quo hæc boni & æqui conſulas, hiſque per otium relectis & examinatis, judicium de iis feras, quod velim experiatur amplius mea illa epiſtola ad Amicum Hafnienſem Gallicè ſcripta. Libenter enim illud videbo, ut mentem Tuam perſpectam habeam tàm de rebus, quæ in illa epiſtola continentur, quàm de ſtilo, quo exarata eſt. Tantò verò magis id exopto, quòd Veſtrâ Linguâ eam conſcripſerim, in qua hominem peregrinum terſè, vel etiam rectè, idque de rebus majoris momenti, ſcribere poſſe, arduum eſt. Dum hæc ſcribo, literas Tuas benè longas & doctas & gratas accipio, ad quas tempore excluſus reſcribere nunc non poſſum. Faciam id, Deo volente, proximè. Vale & conſtanter fave.

Auctor judicium Bullialdi de epiſtolâ ſua Hafniam die $\frac{3}{13}$ *Dec. ſcripta amplius requirit.*

Hamburgo Lutetiam die $\frac{11}{21}$ *Martii* 1665. *N.* 57. *ad* 25.

BEnè antehac conjectabam, fore ut pro eximia Tua humanitate & vaſtâ rerum Philoſophicarum ac Politicarum ſcientiâ, integri menſis ſilentium ubere reſponſo penſares. Tale enim attulerunt nobis literæ Tuæ die 6. hujus currentis menſis Martii exaratæ; quibus, ſi citrà adulationis ſuſpicionem (quam tamen merita Tua omnibus laudibus ſuperiora diſpungunt) id quod ſentias coràm Amico de illo ipſo dicere licet, nihil ad teſtandam ſolidam tàm eruditionem quàm amicitiam omninò deeſt. Næ ex animo id de Tuis dico: etſi ipſa illa ad nauſeam uſque docta Critice & anxia ponderandæ amicitiæ cura, majori ſæpè licentia quàm libertate agens, de utraque judicandi poteſtatem ſibi arroget. Mihi quidem abundè ſatiſfactum eſſe fateor libenter meritòque, & agnoſco gratus, multùm me Tuæ humanitati debere, quæ me in conſortium ſtrictioris amicitiæ & frequentis commercii literarii admiſerit. Equidem magis magiſque conſidero, quanti præclara ingenii Tui facinora & magna merita in Rempublicam literariam collata, immortali memoriæ gloriæque commendata, orbis doctior faciat, quantiſque laudibus Te proſequantur Viri ipſi quoquè magnis meritis Clariſſimi omnique laude digniſſimi. Id his diebus in Ampliſſimi Hevelii, Viri profectò indefeſſâ in pertractandis ſtudiis cæleſtibus diligentiâ Excellentiſſimi, quibuſdam libris relegere mihi jucundum fuit. Idcirco creſcit in me gaudium, quòd mihi à pluribus annis firma Tecum neceſſitudo intercedat. Hanc fovere & perennem reddere omni ſtudiorum atque officiorum ope annitar. Et ut ad argumentum, quod de Cometa à principio tractamus, deveniam, multum mihi gratulor, quòd ad ſuperiores epiſtolas meas ſuper hâc re ad Te ſcriptas, ſufficienter & ex animi mei ſententiâ reſponderis. Ac primum quidem Tuam ſententiam de unico Cometa confirmas, quam ponderè rationum & ſuffragiorum prævalere video. Hæc Te ex Italia à R. D. P. Joanne Baptiſt. Ricciolo, quem Magnus Hevelius magni facit, mihi quoquè famâ notum, & Dominico Caſſino, quorum in prioribus literis Tuis mentionem feceras, per literas eorum prænuncias, jam habere, libenter intellexi. Lubentiſſimè illa ipſa & integras Mathematicorum illorum Præſtantiſſimorum obſervationes, quarum ſpem & poſtremæ Tuæ literæ mihi faciunt, ſum viſurus. Magnum huic ſententiæ momentum adjicit ſuffragium R. D. P. Athanaſii Kircheri, cujus en Tibi obſervationem tandem correctam, & iter illud Cometæ à Magno Viro ſignatum, quod, ut vides, imperitiâ Scribæ fractum, ex

Critici ſæpè de eruditione & amicitia alienâ licenter judicant.

Bullialdi amicitiam & literarum commercium Auctor magni facit.

Cometa unus tantùm hyeme 1664. *&* 1665. *viſus.*

Kircheri laus, obſervatio, iter Cometæ.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

meliori, etiam illo ad Sereniſſimum Ducem Brunſuicenſem Auguſtum miſſo, impletis lacunis, & correctis erroribus, integritati ſuæ, ut puto, reſtitutum eſt. Quâ de re Tuum erit judicare, meque an rectè ſe cuncta habeant, monere. Mitto ſimul & alias obſervationes Tridenti, Lucernæ, Dilingiæ, ſed & ad Veſtrum Lugdunum (ita ut, hoc præcipuè reſpectu, me noctuas Athenas mittere videri alicui poſſim, non tamen Tibi, cujus æquitas & ſincera benevolentia, quâ me mutuò proſequeris, mihi eſt perſpecta) factas. Has Excellentiſſimus Dn. Rautenſteinius, Vir cunctis laudibus Illuſtriſſimus, & ut plurimis aliis, ita & utrique noſtrûm amicitiæ vinculo conjunctiſſimus, à R. D. P. Alberto Curtio unà cum ejus literis, quæ ſcripto iſti adjunctæ ſunt, acceptas Tecum communicari voluit. Rever. Kirchero accedit Cl. Chriſtianus Buſmannus Phil. & Med. Doctor ac Phyſicus Hannov. ordinarius, qui in literis ſuis, nuper ad me datis, veſtigia illius ſequitur, ſuaſque obſervationes cum Kircherianis magnâ ex parte convenire gaudet. Niſi me memoria fallit, indicavi Tibi, Mathematicos Hollandos & Anglos (utinam utriſque tàm benè in ſolo ſaloque conveniat!) pro uno Cometa ſtare, non Hybernos tamen: Rev. Curtium verò à priore ſententia receſſiſſe, poſtquam Hevelianam ex me per dictum Amicum Ratisbonenſem intellexiſſet. Ex aliis Germaniæ locis nihil amplius de hac materia accepi. Ex Dania reſponſum exſpecto. En verò quæ Ubſaliâ Suecorum die 14. 24. Februarii pro duobus Cometis antè quatriduum à Clariſſimo Nicolao Heinſio, Ordinum Belgii Fœderatorum in Aula Holmienſi Oratore ordinario miſſa, utpote ad eum perſcripta accepi. In quibus puto errore calami poſitum eſſe 30. gradus Cometam uno die aliquando proprio motu peregiſſe, cum ſatis conſtet 40. gradus eum abſolviſſe, quod me & hæc Tridentina & illa Hannoverenſis obſervatio docuit. Quod ad motus Cometici inæqualitatem attinet, edoctus ſum ſubjecto ſchemate, quod primùm ab Henrico Syvers, Viro juvene eximio Philoſophiæ cultore, deinde à communi noſtro Amico Clariſſimo Joanne Müllero, utroque familiaritate mecum juncto, accepi,

Obſervationes variàs Auctor Bullialdo mittit.

Rautenſteinius laudatur.

Buſmannus Kirchero aſſentit.

Mathematicorum diverſæ de Cometa hyemali ſententiæ.

Ubſalienſis Mathematici ſententia de Cometa expenditur.

Cometici motûs inæqualitas demonſtratur.

In quo diagrammate Cometæ C motus, qui fit in orbita CHN per ſpatia æqualia CD, DE, EF, FG, GH &c. determinatur in circumferentia CTN ab oculo exiſtente in ejus centro O intervallis inæqualibus, nimirum CP, PQ, QR, RS, ST &c. quæ exinde faciunt apparere motum Cometæ initiò tardum, medio velociſſimum, in fine iterum tardum, quod & Tridentinus Obſervator aſſerit. Libenter tamen ex Te intelligam, an hæc motûs Cometici inæqualitas dubitationi alicui & ſuſpicioni de duobus Cometis relinquat locum. Non enim hoc ſufficiens eſſe ſententiæ de duobus Cometis documentum, ſicut Ubſalienſis Matheſeos Profeſſor judicat, ipſe animadverto. Nam ſi vel ex ejus hypotheſi ita argumentari velim: ſi Cometa in Corvo toto apparitionis tempore nonniſi duos gradus per ſingulos dies conficiebat, & nullus Cometa tàm inæquali motu progreſſus legitur, ut qui per diem duos gradus primo, per 5. dies 10. gradus peregerit, poſtea intrà 9. dies plus quàm 100. gradus peregiſſe animadverſus fuerit, ſequitur Cometam in Lepore diverſum eſſe ab illo priori. Atqui verum eſt antecedens, ergo & conſequens: poſſet negari conſequentia Majoris. Nempe non ſequitur, ſi hic & ille & iſte Cometa tali vel tali motu inceſſerit, omnes ita inceſſiſſe, eò quòd multa fiant in cælo, quæ nunquam antè facta, aut ſaltem non ſatis accuratè obſervata fuerint. Poſſet fortè & antecedens in dubium vocari, vel quòd diſtantia Cometæ à die $\frac{12}{22}$ Dec. ad $\frac{21}{31}$ ejuſdem non impleat 100. gradus, vel quòd intrà duos treſve, tantò magis intra 9. dies Cometa 100. pluresve gradus in proprio circulo perficere valeat, liceat initio tardius longè progreſſus fuerit, quod exemplis docetur. Quod autem, ut tantò majus pondus ſuæ opinioni addat, Ubſalienſis Profeſſor, diſtantiam à primæ apparitionis ultimâ obſervatione die 12, 22. Dec. facta ad poſterioris apparitionis primam obſervationem die 21. 31. Dec. factam ultrà 100. gradus extendit,

Ubſalienſis Mathematici ſententia expenditur.

Cometæ diſtantia à $\frac{12}{22}$ ad $\frac{21}{31}$ Dec.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Figura motus Cometici inæqualitatem demonſtrans ad Communicat. Cl. Viri D. Ismaelis Bullialdi pertinens.

N.° 34

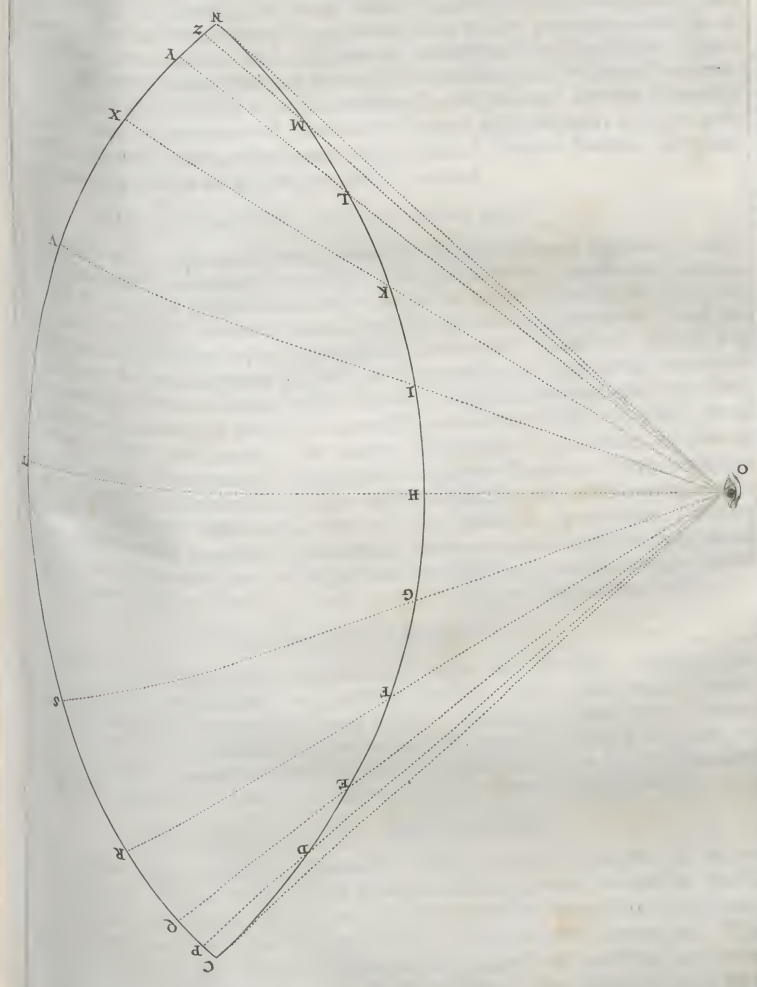

B. Stopendael ſculp.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

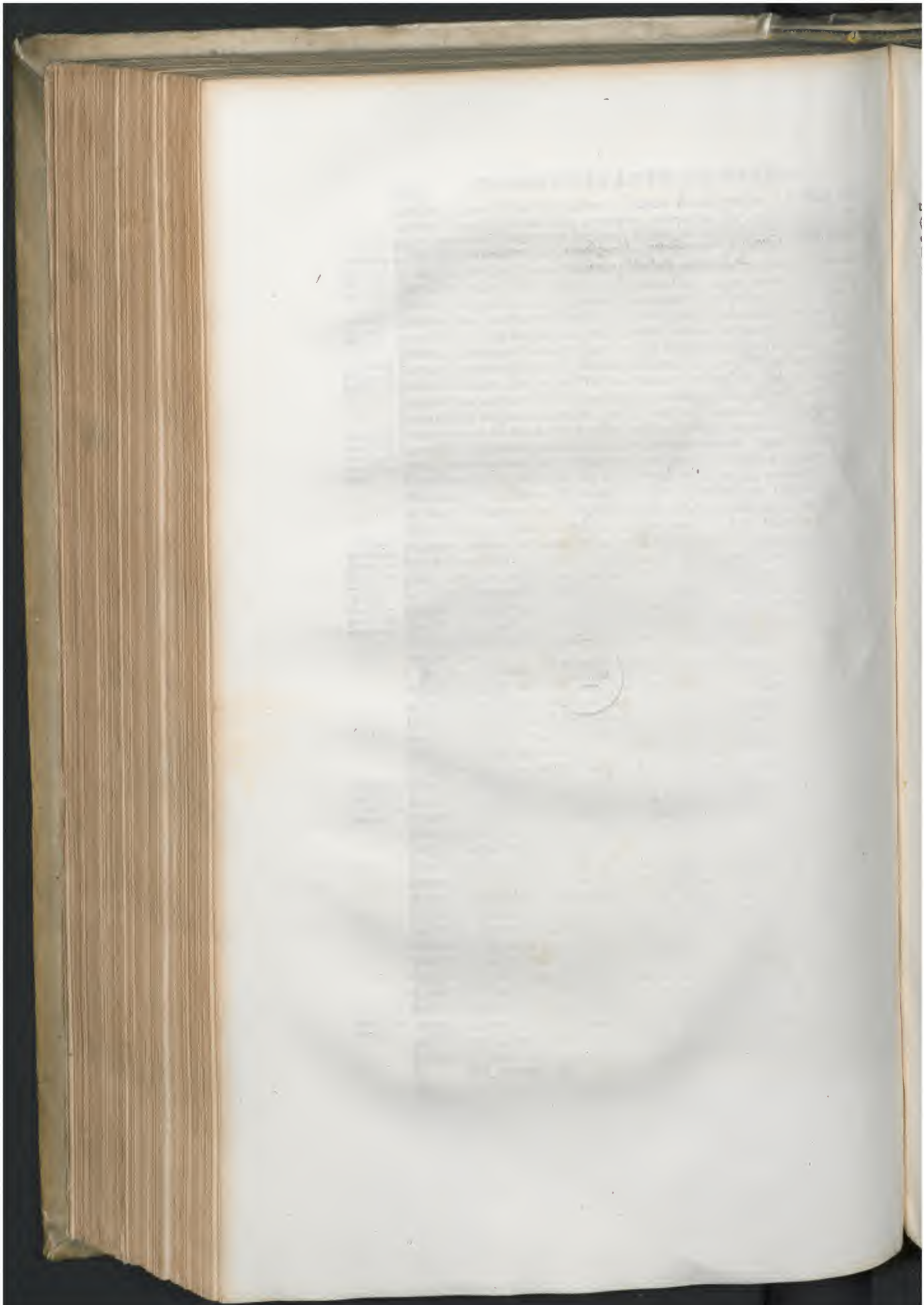

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

tendit, id dubitationi ſubjacere meritò dixi. Nam diſtantia illa tantum ad 82. (juxta rationes Syverii, Ubſalienſes magis approbante Mullero) gradus eſt extenda. Perſcripſi ego ad Clariſſimum Heinſium, qui etiam indicat Profeſſoribus Ubſalienſibus in eo convenire, quòd duos diverſos ſtatuant Cometas, ſed ſe Ampliſſimo Hevelio in contraria eunti potius accedere, quò Tuam ſententiam illis exponat. Promittit autem ille mihi plura de hoc argumento, quorum Clariſſimus Schefferus ſpem ei fecit, ego verò Tibi eandem fide integerrimi Viri facio, ſi quæ ſcilicet viſu & pretio haud modico digna fuerint. De ſententia Ampliſſimi Domini Guerichii (quam ut tueatur nuper cum monui) non ampliùs Tibi moleſtiam creabo: quandoquidem ad hoc poſtulatum abunde & doctè mihi reſponderis, ut & ad illud de prædictionibus Aſtrologicis. Quas, illas præſertim curioſas, quæquè pro oraculis venditantur, Scripturæ Canonicæ & publicæ quieti adverſas ac meritò rejiciendas eſſe judicio. In mea ſententia, multa ſcilicet & mala antè vel citra ullam Cometæ apparitionem, & bona poſt eam in tàm vaſto terræ orbe (quem magna genii & ingenii humani diverſitas agit, & in quo ſapienti & juſtâ permiſſione divinâ

Aſtrologicæ prædictiones curioſas Auctor cum Bullialdo improbat.

Auctoris de Cometarum eventibus ſententia à Bullialdo approbata.

Velle ſuum cuiquè eſt, nec voto vivitur uno:)

conſpecta eſſe, magis confirmor, poſtquam Tu graviſſimum calculum ei adjeciſti. Sunt autem etiamnum nonnulli, Viri alioqui probi & docti, ſed præconceptæ illi de certâ prædictionum Aſtrologicarum veritate opinioni multùm tribuentes, qui anni 1618. Cometam, quod is 30. diebus apparuerit, annis itidem 30. in bello Germanico operatum eſſe, monſtrant. Atqui ipſi, quòd à Te, tàm bono & certo Magiſtro didiciſſe me gratus agnoſco, æternorum corporum effectus vix ad tres annos extendere ſolent. Paria hîc facis quoquè cum Ampliſſimo Hevelio, qui quantoperè prædictiones illas averſetur, ex libris, & ex ore ejus credo benè noſti. Me omnem impietatem, imò rerum divinarum cæleſtiumque contemtum vel minimum ex animo deteſtari, liberè profiteor, ut & ſupremi Numinis ſacrorumque debito reſpectu nihil mihi antiquius eſſe. Ideò procul à me abſit omnis ſuſpicio (quâ ſæpiſſimè per ſummam injuriam temeraria malitia prægravat innocentes) quaſi non ſatis religioſè de rebus ad religionem pertinentibus, & inſtantium judiciorum divinorum metu pietatem inculcante loquar. Nam pio corde & ore, vel cum impio fidenter dico-

Cometa anni 1618. bellum 30. annorum attuliſſe multis putatur.

Bullialdo & Hevelio de vanitate prædictionem Aſtrologorum benè convenit.

- - - Procul hinc procul eſte profani.

Nempè & ſecundùm ſolam rationem & civilem inſtitutionem, impietate potiorem eſſe ſuperſtitionem, hac autem rectam Dei colendi rationem, ſecundùm perfectiorem veritatis inſtitutionem judico. Adeòque vel piis, quas vocant, fraudibus, & à ſuperſtitione petitis cerimoniis imperitum vulgus ſtringere, & mentis libidine vagum religare religione & religioſum facere (licet vetus illud dictum, cum grano tamen, ut dicitur, ſalis acceptum, non ignorem:

Religioſum eſſe in vitio poſitum.

Religentem oportet eſſe, religioſum nefas)

conſultiùs longè, quàm in impietatem prolabi ſinere, vel in eam ullâ ratione protrudere, ſtatuo. Verumtamen dum perfectam formamus veritatem, infallibilem, Scripturâ Sacrâ duce & pia antiquitate teſte, fidei & pietatis magiſtram, vaticinia quoquè illa Aſtrologorum è medio tollenda meritò decernimus. Alioqui hinc nimia ſpei, illinc in deſperationem projecta temeritas ad res novandas, & orbem terræ confundendum ſtimulis illorum, quod & noſtra vidit ætas, permoventur. Quamobrem non tantùm veritati, quâ nihil ſalutariùs ideoque nihil ſanctius ſervandum nobis eſt, ſed & publicæ tranquillitati, vel maximè convenire ſentio, ut ab ejuſmodi perniciosis dogmatis ſimpliciorum animi revocentur, vel etiam quâ licet, præſerventur. Cavendum ſane eſt, ne ſcilicet occaſio temeritati illorum relinquatur ulla, quibus *nulla compoſitis rebus ſpes, omne in turbi-*

Veritas ex Scriptura & antiquitate ad pietatem petenda.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

in turbido consilium, sicut in Othone ad imperium per cædem Galbæ & Pisonis grassante scribit Tacitus I. histor. Qui apertè ut nosti, notat fecisse id eum *urgentibus etiam Mathematicis, dum novos motus & clarum Othoni annum observatione syderum affirmant. Genus potentibus infidum, sperantibus fallax.* Atque dum id pluribus porrò prosequitur, agnoscit *Othonem tanquam peritia & monitu fatorum prædicta accepisse, cupidine ingenii libentius obscura credendi.* Sed & alibi sagacissimus aulicarum artium investigator agnoscit: *Libonem Drusum improvidum sævenem & facilem inanibus ad Chaldæorum promissa, Magorum sacra, somniorum etiam interpretes à Firmio Cato Senatore impulsum*, tandem periisse tædio & desperatione, postquam majestatis in Senatu accusatus & convictus esset Annal. 2. Atque hanc non dubito esse causam illius odii, quo Mathematicos, Chaldæis & Magis accensitos, publicæ pacis custodes prosecuti sunt. Facta & repetita in eos Senatus-consulta & non tantùm decretam, sed & effectui datam exsilii pœnam apud eundem Tacitum aliquoties videre est. Suetonius quoquè de Tiberio scribit: *Expulit & Mathematicos: sed deprecantibus ac se artem desituros promittentibus, veniam dedit.* Vitellius verò iisdem ad cædem usque, etiam inauditis, sed delatis tantùm infensus fuit, eodem Tranquillo teste. Et, ut pluria in hanc rem omittam, Valerius lib. 1. refert Anno ab Urbe condita 614 *Chaldæos intra decimum diem ex Urbe atque Italia abire jussos esse, levibus atque ineptis ingeniis, fallaci syderum interpretatione, quæstuosam mendaciis suis caliginem injicientes.* Scio quidem Magnos etiam Viros Astrologicis prædictionibus non parùm tribuere. Verumtamen ego sentio magis hoc Manilio Poëtæ, quàm Viro Christiano convenire. Huic enim revelata & præcepta in Scriptura Sacra & cum iis congruentia, non autem illi repugnantia, ut sunt isthæc, sufficere debent. Unum addo antequam finio epistolam, libenter me à Te doceri velle, quid secundùm leges Astronomicas judicandum sit de illo Cometa, qui tunc cum Carolus VIII. Italiæ arma intulisset, apparuerit. Nam Scaliger quidem annotat observatum eum fuisse in occasu Solis, & intra paucos dies ante ortum. Sed addit: *Quanquam alius is à priore dici fortasse possit. Nos enim duos simul vidimus, alterum matutinum, alterum vespertinum multis diebus, diversâ latitudine* Exerc. 79. Adhuc unum, singularis Tuæ humanitatis & amicitiæ fiducia, rogo: quid istas de sententia illa quam recenset Plin. l. 2. c. 25. hæc scilicet: *Sydera esse perpetua, suoque ambitu ire, sed nonnisi relicta à Sole cerni.* Accepi enim ei favisse Clarissimum Vestrum Gassendum, sed & splendidissimum ac sapientissimum Oratorem vestrum Canuthum. Vale, Vir Humanissime.

Mathematici sive Chaldæi Romæ invisi, ut malorum auctores.

Mathematici Italiâ pulsi.

Cometa circa ann. 1492. Scaliger duos Cometas se vidisse affirmat.

Cometæ an sidera perpetua.

N. 59. *Hamburgo Lutetiam Paris. die 4. Aprilis 1665.*

ID consilii, quod hortatu variorum Amicorum suas de nupero Cometa observationes ac judicia mecum communicantium, de his omnibus in unum fascem colligendis & edendis suscepi, ante dies octo Tibi aperire tempore exclusus non potui. Non enim ausus sum me illis opponere, ne quæ illi & grata & utilia publicè futura judicarent, orbi meliori invidere velle viderer. Quæ interim ab Illustrissimo D. Rautensteinio communi Amico nostro accepi, unà cum prioribus, quæ ad me perscripserat, accipe. Accipe & ingenuam confessionem, me ubique debitum magnis Tuis meritis testimonium citrà ullum vel Tuæ modestiæ, vel mei candoris periculum, nihil affectui dare. Quanquam & is, si veritatem habeat sociam, rectum judicium non tantùm non corrumpit, sed commendat. Talis, qualem Te ubique describo, Vir Magne, non tantùm à me ex animo haberis, sed & reipsa es. Patere itaque, quò ita ut veritas & exempli imitandi ratio exigit, de Te apud Amicos loquar, quos idem mecum, cumque omnibus literarum amantibus dicturos non dubito. Cunctis enim, qui Te & literas norunt, meritò commendatus es, ideoque

Auctor de hoc opere edendo ad Bullialdum refert.

Operis hujus edendi rationes.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

- - πολλῶν κείμενος ἐν στόμασι.

(- - multorum positus in ore)

Mihi certè singulari studio ac cultu prosequendus es ob singularia Tua in me, sed & in orbem literatum merita. Itaque Tuum consilium & judicium de hocce meo instituto requiro, utpote & Tuæ solidæ eruditionis, & meæ tenuitatis conscius, ac saluberrimi illius Phocylidei memor

Μηδέ ποτε κρίνειν ἀδαήμονας ἄνδρας ἐάσσῃς.
Τὴν σοφίην σοφὸς ἰθύνει, τέχνας δ' ὁμότεχνος.
Οὐ χωρεῖ μεγάλην διδαχὴν ἀδίδακτος ἀκούειν
Οὐ γὰρ δὴ νοέουσ' οἱ μηδέποτ' ἐσθλὰ μαθόντες.

(Nunquam judicare homines siveris imperitos:
Sapientiam sapiens dirigit: artes autem qui ejusdem est artis.
Non capit magnam doctrinam, qui non didicit audire.
Nihil enim intelligunt, qui nunquam bona didicêre.)

Amplissimus quidem & Clarissimus Hevelius, ut antea ex me quoquè cognosti, opus Cometicum molitur. Sed ego studiis ejus nequaquam obstare, imò potius meritam laudem ubique tribuere volo. Nempe hanc ei ulla unquam ratione invidere nec possum, nec debeo, nec volo. Nam iterum monet ille Sapiens Græcus, ut nosti,

Hevelii & Auctoris opera Cometica sibi mutuo non obstant.

Μὴ φθονέῃς δ' ἀγαθῶν ἑτάροις, μὴ μῶνον ἀνάψῃς
Ἄφθονοι οὐρανίδαι καὶ ἐν ἀλλήλοις τελέθουσιν.
Οὐ φθονέει μήνη πολὺ κρείσσοσιν ἡλίου αὐγαῖς.
Οὐ χθὼν οὐρανίοις ὀψώμασι νέρθεν ἐοῦσα.

(Ne invideas bona sociis, ne reprehensionem affigas.
Sine invidia etiam cælites inter se degunt.
Non invidet Luna præstantioribus Solis radiis,
Nec terra altitudini cælesti, licet ipsa sit infra.)

Et certè ego quondam agelli cultor felicis

Ἀγρὸν γὰρ τε λέγουσιν Αμαλθείας κέρας εἶναι.

(Agrum etenim dicunt Amaltheæ cornu esse.)

sed & genere agricola, unde à stemmate trium vomerum rosam ambientium gentilitio, lingua nostra Rola sive ager dicto, Rolitsius vocor, cum Uranio illo Viro nequaquam in comparationem venire possum. Ita nec suspicio invidiæ in me cadere potest. Verumtamen non puto ejus maximo opere tenues meos conatus impediri posse, quominus scilicet ego, qui, ut Amicis videtur, publico utilia collegi, consilio & monitis eorum obediam. Accedit quòd ego cum Mathematicis Physica, Politica, Historica & Ethica intexere ubique studeam. Quòd si & Tu, Vir Clarissime Tua ad me de hoc argumento perscripta nostris adjungi volueris, multum splendoris & ornamenti nobis accedet. Vale & me amare perge.

Auctor Rolitsius a stemmate gentilitio vocatur.

Lutetiâ Parisiorum Hamburgum die 3. Aprilis 1665.

TRibus literis Tuis, Vir Generosissime, nunc me respondere convenit. Priores 21. Februarii, alteræ Martii die 14. ac postremæ 21. ejusdem scriptæ sunt. Vellem equidem promptius & frequentius rescribere posse, sed plura incidunt, quæ hoc præstare præpediunt, ætasque sexagenaria minus alacrem & idoneum reddit. Altera illa epistola Tua de Cometæ Diatriba Gallicè scripta, ut sententiam meam, quantum ad stylum pertinet, tibi aperiam, postulas, responsum accipe. Honestè & eleganter satis scripta profectò est: pluresque

Bullialdus raritatem literarum suarum excusat: Judicium fert amplius de illa Auctoris epistola Hafniam scripta.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

sunt Galli, qui doctorum nomen sibi adsumunt, elocutionis nitore inferiores, mirorque peregrinos hanc scribendi idiomate Gallico facultatem adeò feliciter assequi posse. Scriptum illud, prout expetis, ad Te remitto, deque mecum communicato gratias ago. Cum ad te pervenerit, illa quæ corrigenda animadvertisti, manu propriâ emendabis. In citandis allegandisque authoribus eam semper cautionem adhibui, ut alienam fidem, si adfuerunt libri, nunquam sim secutus. Magnis illis Viris quantum sit deferendum non ignoro, sed singulos sensu proprio uti, authorumque testimonia in sententiam suam trahere velle, mihi compertum est. Quapropter qui verum genuinumque sensum authoris cognoscere cupit & potest, ipsius textum legat, & antecedentia atque sequentia trutinet & expendat. Ad tertiam epistolam ut aliquid Tibi reponam, hæc addo, & à Clarissimis Viris R. P. Ricciolo, & Dominico Cassino nihil literarum me accepisse Tibi affirmo. Serenissimus Princeps Leopoldus ab Hetruria de ipsorum Observationibus me monuit. Lucubrationes suas Dominicus Cassinus adornat ac editurus est. Hoc idem de R. P. Ricciolo affirmare non ausim. Ad me si exemplaria mittantur, unum Tibi promitto. Observationes illæ Tridentinæ, Lucernenses aliæque adjunctæ ὁλοχειρότερα & crassiores sunt, quàm ut ex illis concludi ac elici operæ pretium aliquod queat. Duos fuisse Cometas nullus deinceps, habitis non interruptâ dierum serie observationibus spretis, nisi temerè affirmabit. Ubsalienses duos Cometas quòd adhuc asserant fulsisse, excusandi mihi videntur, cum per biduum suprà ipsorum horizontem Cometa ortus non sit. Verùm ab Illustrissimo Domino Hevelio Italisque, quibus semper fuit visibilis, edocti ab opinione præconcepta recessuri sunt. † Interrogas præterea, an motûs Cometæ inæqualitas suspicionem aliquam de Cometa duplici viso movere queat? Nullum posse respondeo. Quòd enim tardè moveri primò sit visus, deincepsque accelerare gradum, tandemque illam celeritatem remittere ac tardius moveri deprehensus, ipsum à terra remotissimum in principio ac fine, in medio verò cursûs sui, cum & caput ipsius maximum tunc apparuerit, terræ propiorem fuisse solummodò arguit. At per circulum motum fuisse vix credam, à Februarii die 3 directè ferri fuit observatus. Atque de Cometa hactenus, cujus effectus quibus impendant, æstas proxima manifestabit. Influunt proculdubio in hæc inferiora, sed ab eis quæ afficiantur, nullus prævidere vel prædicere citra errorem potest. Ut Dominum Nicolaum Heinsium, Fœderati Belgii ad Suecos Ablegatum, Dominumque Joannem Mullerum meo nomine salutes rogo. Vale.

Testimonia Virorum præstantium injustè allegantur & detorquentur.

Textum authoris citandi inspice & contextum considera.

Leopoldus Magnus Dux Hetruriæ Bullialdum compellat.

Bullialdi judicium de observationibus Tridentinis, Lucernensibus, &c.

Cometas duos hyemæ esse Bullialdus negat.

Ubsalienses excusandi quòd duos Cometas hyeme visos putârint.

† Cometæ motus inæqualis diversos Cometas non facit.

Cometæ hyberni motus non fuit circularis, sed potius rectus.

Cometæ agunt in inferiora, sed effectus ejus determinari & prædici non possunt.

Hamburgo Lutetiam die 11. *Aprilis* 1665.

N. 60.

Ad 26.

EQuidem meritissimo dicere soleo, multùm me Tuæ humanitati & erga me benevolentiæ debere, quòd me tàm frequenti literarum Tuarum commercio digneris. Tantum abest, ut earum raritatem ægre feram. Te enim & variè distractum & annis gravem esse, scio. Quamobrem de mea æquitate, sed & de ingenti gaudio, quòd ex lectione Tuarum literarum semper capio, certum Te esse jubeo. Meam illam de Cometa exercitationem epistolarem vestrâ linguâ conscriptam tantum Tibi placuisse, mihi gratulor. Scio tamen judicium illud ab amico profectum esse. Nobis peregrinis sufficit, si quid vestra lingua scribamus ignorantiæ & ignaviæ non obnoxium, & ab æquis judicibus tolerandum. Italicas observationes libenter habuissem, Tibique de spe earum mihi facta, gratias ago. Ego tales ad Te misi, quales ab Amicis accepi. Spero me etiam aliquid de hoc argumento à Reverendis & Clarissimis Viris Kirchero & Ricciolo (utrumque enim literis compellavi) obtenturum. Nempe, ne quid Te, Vir Amicissime, rerum mearum lateat, monitis ut aliorum Amicorum, ita præcipuè Illustrissimi Domini Rautensteinii, communis Amici nostri, permotus

Bullialdi eximia erga Autorem benevolentia.

Senes & occupati raro literas scribunt.

Judicium amicorum justo benignius esse solet.

Italicas observationes expetit & exspectat Autor.

Autor cum Bullialdo de hoc opere edendo confert.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

motus ſum (quod me proximè Tibi indicaſſe recordor) ut cuncta quæ de hoc argumento à variis Viris doctis accepi, vel etiam ad eos ſcripſi, in unum colligam, nec publico invideam, cujus uſui hæc inſervire poſſe illi putant. Atque hoc illorum precibus & monitis dedi. Cum autem Tu non pauca ex his videris, fac ut ſciam, quid de ejuſmodi obſervationum & narrationum Cometicarum Syntagmate judices, an ſcilicet commodum aliquod ſit allaturum, & quâ ratione componendum. Ita præclarè de me & publico merebere. Ego quidem, fateor, non pauca ex hiſtoriis & civili ac morali diſciplina, imò ex Phyſicis, illic aptè inſerere inſtitui, ut opus tale omnibus & acceptum & utile eſſe poſſit; verumtamen judicium Tuum lubens videbo. Cum autem antehac, Vir Doctiſſime, Cometæ materiam Galaxiæ non abſimilem eſſe dixeris, paucis hâc de re tecum hîc conferre volui. In Galaxia æquè ac in Cometis variare opiniones, apud *Libavium legere me memini. Verum tamen Cometæ Libavio ſunt concretiones æthereæ inſtar ſtellæ & galaxiæ. Nam ſicut hanc ex condenſatione ætheris & aëris, ita & Cometas æthereos concreſcere docet, ad probl. 19 & 21. p. 60 & 61. Paulò inferius p. 64. inter argumenta Peripatetica ponit: *Eadem eſt Cometarum materia, quæ Galaxiæ, ſtellarum cadentium, trabium, draconum volantium &c. Sed hæ ſunt incenſiones.* In l. Meteor. 8. *Eadem eſt natura Galaxiæ & Cometæ, qui circa Planetam conſiſtit.* Mox p. 65. teſtatur Jovium dixiſſe quòd *Cometa apparuerit in Ariete ſub Septentrionali parte Galaxiæ.* Pag. verò 66. ex Scaligero refert *Cometam Attalo regnante apparuiſſe diffuſum, qui uſque in æquinoctialem circulum venerit, ita ut illam plagam cæli, cui lactea nomen eſt, in immenſum extentus æquaret.* Hæc *Senecæ eſſe noſti. Si ſub Galaxia apparent Cometæ, inde deducit, eos denſatam partem aëris eſſe, non ignes. Verum enim verò cum ex ſententia Peripatetica dixerit p 66. *eandem eſſe Cometis & Galaxiæ materiam*: ex ſententia quoque contraria, *eandem eſſe naturam Cometæ quæ galaxiæ* p. 70. ait. Hanc enim ſparſum Cometam eſſe volunt, ideò incenſum halitum Cometam eſſe negant, cum galaxia talis halitus non ſit. Sed hæc ſufficiant. De his velim verbo mentem Tuam mihi exponas. De honore, quo Te ſereniſſimus & literarum virtutumque laudibus Clariſſimus Princeps Leopoldus ab Hetruria dignatur, Tibi gratulor. De diverſo motu Cometæ mihi abs Te ſatisfactum eſſe agnoſco. Memini me Tibi haud ita pridem ſcribere de Cometa, qui Rege Veſtro Carolo VIII. Italiam invadente, apparuerit, & à Scaligero Seniori memoratus fuerit. De hoc nil mihi reſpondiſti. Credo quòd non neceſſarium id judicâris. Conſtat enim ex ejus mente, tunc ut & poſtea, duos Cometas, alterum veſperi, alterum mane viſos fuiſſe. Sed nec latet nos ex mente aliorum unum tunc & aliàs Cometam, qui ex matutino veſpertinus, vel ex veſpertino matutinus evaſerit, viſum fuiſſe. Apud Nobiliſſimum Dominum Heinſium, ut & Clariſſimum Dominum Mullerum ſatis frequentem Tui mentionem me facere, certus eſto. En Tibi litteras à Clariſſimo Viro Domino Joanne Placentino, Matheſ. in Academia Francofurtenſi Profeſſore, quas mihi ad Te mittendas commendavit unà cum majori faſciculo, quem cum mercibus lento itinere ad Te perferendum curabo, ſumtûs non neceſſarii vitandi cauſſâ. Vale Vir Humaniſſime & mihi porrò fave.

Bullialdi judicium de operis hujus propoſito & methodo Auctor exquirit.

Cometæ materia an galaxiæ ſimilis.

* tract. problem. de Comet. p. 51.

Cometæ Libavio ſunt concretiones æthereæ.

Galaxia condenſatio æthereus & aëris.

Galaxiæ & Cometæ eadem materia Peripateticis.

Cometa longum cæli tractum quandoque occupat.

*l. 7. NN. QQ. c. 15.

Galaxiæ & Cometæ eadem natura Anti-Peripateticis.

Cometa & galaxia quibuſdam idem eſt.

Cometa non eſt halitus incenſus, ſed illuminatus.

Cometa qui Caroli 8. in Italiam irruptionem præceſſerit,

An tunc & poſt annum 1500. geminus viſus fuerit.

Placentini literas Bullialdo Auctor mittit.

Hamburgo Lutetiam die 2. Maji 1666. N. 62.

Epiſtolarum conſcribendarum ratio Auctori familiaris.

IN ſcribendis ad amicos literis, ſtilo non tantùm facili & parabili (qui meus eſt mos) ſed & impolito ſæpius inter multas occupationes utor. Reſplendeat illis ſolo candore, qui mihi in colendis amicitiis ante omnia eſt. Cum autem de æquitate aliorum certò perſuaſus ſim, tùm verò Tibi & Illuſtriſſimo Bruſſello communi Amico id exiguum quod à me fieri poteſt, gratum ſemper eſſe, perſuaſiſſimum eſt mihi. Novi enim utriuſque veſtrûm æquitatem & erga me bene-

Candor in colenda amicitia palmam obtinet.

Bruſſelli & Bullialdi æquitas & humanitas.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

benevolentiam. Accipite ergò hæc pauca grato animo. Brevitatem enim eorum adjuncta penſabunt. Inter quæ invenies quædam de argumento Cometico ab Illuſtriſſimo Rautenſteinio & Nobiliſſimo Heinſio communibus amicis ad me his diebus miſſa. Vides jam, quantoperè illi operis mei editionem urgeant. Spero Te votis eorum meiſque non defore, ut ſcilicet mihi liceat operi inſerere ea, quæ ego & Tu inter nos de argumento Cometico communicavimus. Scio verò multùm lucis libro meo à clariſſimi nominis Tui ſplendore acceſſurum. Perſuaſiſſimum porrò habeto, me quidem ſingularem delectationem ex omnium epiſtolarum Tuarum, tùm eruditione varia, tùm benevolentiâ plenarum capere, interim tamen me nec ægrè habere, etſi Tu rarius ſcribas, & officio meo in aſſiduè colendo literarum commercio deeſſe nolle. Atque id me jam Tibi antehac indicaſſe recordor. Quod me nunc repetiiſſe nec pudet, nec piget. Nam ſi diſſimulatio illa Horatiana, vitia amici benignè interpretans, certè &

Auctor quærit ex Bullialdo an ſua operi huic inſeri permittat.

Æquitate & benevolentiâ conſtanti ac officioſa conſervatur amicitia.

Diſſimulatio amicitiam conciliat & fovet.

Hæc res & jungit, junctos & ſervat amicos. l.1. Sat.3.

Vale, Vir Humaniſſime, & feliciter age.

N.27. ad 59,60,& 62.

Lutetiâ Pariſiorum Hamburgum die 1. Maji 1665.

LIteris Tuis à Martii die 28. ſcriptis hâc unâ meâ reſpondebo, cum epiſtolis frequentibus ſcribendis, ut jam tibi, Vir Generoſiſſime, ſignificavi, incumbere amplius nequeam. Opus illud tuum, quod ſub manu habes, non dubito quin egregium ſit: de Cometis enim in eo multa hiſtoricè, politicè ac phyſicè diſſeris; ad rem Aſtronomicam ut conducere poſſet, valdè vellem. Sed cum obſervationes accuratas nullas, quantum quidem ego adhuc ſcio, habueris, quæ ad Aſtronomiam ſpectant, ab illis qui loca amborum Cometarum idoneis inſtrumentis obſervarunt, exſpectanda deinceps erunt. Ab Illuſtriſſimo Hevelio quæ ſunt in lucem edenda, rem ipſam perficient. Circà cauſas Phyſicas immorari nimis, utile non puto. Vel enim veterum de illis opiniones deſcribendæ ſunt, & ad prægrandia, magiſque turgentia alieno ſucco volumina apparanda, ſunt congerendæ, vel aliqua nova ſententia proferenda. Illud paſſim & à permultis præſtitum: hoc ita arduum eſt, ut de ortu Cometarum quicquam, niſi obſcurum, incertum, & conjecturis potiſſimum innixum, diſſerere non poſſimus. Undè illorum materia emanet ac effluat, qualis ipſa ſit, motum ei quis motor imprimat, quo ſe recipiant, ubi ſe abſcondant illa corpora, ignotum ſemper erit. At humanus intellectus ſciendi rerum cauſas avidus, ut adſequatur illas, perpetuos labores, eoſque ærumnoſos ſuſtinebit. Sapientiores interim ac λεγκαίτεροι, ut aliquid rationi conſentaneum, & à temeritate immune aſſerant, ab aſſertione dogmatica abſtinebunt. Hæc quidem nobis jam notiſſima ſunt, materiam illam non terreſtrem, non ab elementari mole avulſam, ſed intrà planetarum orbitas, vel ſuprà ipſas contineri, eas percurrere, & longiſſimè ſuprà Lunam à terra diſſitam eſſe eam aliquando analogam, aut non abſimilem Galaxiæ, oblata ipſius ſpecies, ut ſentiamus facit: ſubalbicans enim & lucida Cometæ qui Anno 1652. menſe Decembri conſpectus eſt, materia ad id ſuſpicandum induxit: illeque, qui proximè elapſis menſibus Decembri ac Januario fulſit, circumfuſa, ſpeciem ſtellæ intrà Galaxiam lucentis exhibuit. Poſtremi verò hujus, qui Aprili menſe viſus eſt, materia compactior, vividum magis lumen vibrans omnium oculis patuit, adeoque minorem ad Galaxiam proportionem, quam duos præfatos, habuiſſe hunc Cometam agnoſcendum. An lactea via ejuſmodi materiam miniſtret & ſuppeditet, ab aliiſque cauſis variè digeratur, magis minuſve condenſetur, quis certò affirmare queat? Habet ſuam veri ſimilitudinem Galilei de materia Cometarum

Bullialdus raritatem literarum excuſat:

Ejus de hoc opere judicium.

Hevelium Bullialdus maximi facit.

Cometarum ortus & generatio in abdito latet.

Scire omnes natura appetunt.

Incerta & ignota aſſerere noli.

Cometæ in cælo Bullialdus locat.

Bullialdus ſuam de Cometis ſententiam confirmat.

Galaxiæ ſuppar Cometarum materia.

Diſcrimen Cometæ hyberni & verni.

Lactea via an materiam Cometarum miniſtret, Bullialdus dubitat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

metarum probabilis ſententia. Ex maculis Solaribus Cometas produci, ac ex Galaxia prodire, æquè incertum. Unum mirandum eſt, Cometarum caudas ad Solem, ut plurimum dirigi, vel ab illa directionis linea non multum divergere. Talis, iſque perpetuus ferè ad Solem reſpectus, ut ab hujus energia & operatione illas caudas oriri cum ratione ſentiamus, facit. At de modo magna controverſia eſt, alii namque alium aſſerunt. Sed de Cometis ſatis dictum hactenus ſit: de quibus cum nihil ſcripſerim, nihil quoque operi tuo conferre poſſum. Eruditam ad Clariſſimum Virum Nicolaum Heinſium epiſtolam Tuam legi, Tuique erga me animi benevoli, dum in illa honorificam de me mentionem facis, teſtimonium præbuiſti. Gratias ideò Tibi maximas habeo, & Tibi multum me debere agnoſco. Epiſtolæ tuæ Aprilis x1. ſcriptæ adjunctum erat à D. Johanne Placentino editum folium. Ut meis verbis ipſum ſalutes & gratias agas rogo. Grandes illos chartarum faſciculos curſoribus committere commodum non eſt, quòdque illum à D. Placentino Tibi, ut ad me cures, tranſmiſſum cum gravioribus mercibus, curru hùc advehendis conſarcinaveris, prudenter feciſti. Cometam poſtremum ſemel contemplatus ſum, ruſque abire, ut ipſum conſpicerem, oportuit, cum ex hac domo, in qua vivo, Horizontem cernere nequeam. * Aprilis die 16. mane oriri ipſum vidi in eodem Azimutho cum ſtellis quæ ſunt in tiara Cephei, & in recta linea ſitum ſtellæ, quæ in erectione ſedis Caſſiopeæ & Cinguli Andromedæ. Ita ut 24. circiter gr. ♈ tenuerit, & ſupra Tropicum Cancri tribus gradibus verſus Polum Bor. conſtiterit. Caput ipſius, ut prædixi, luce ſplendidiore ac vividiore, quàm antecedentis, lucebat, minus verò cernebatur, ejuſque diameter beſſem diametri Jovis vix adæquabat.

Galilæi ſententia de Cometis veroſimilis.

Solis maculæ an Galaxia Cometis dent originem incertum.

Cometarum caudæ, in partem à Sole averſam ferè ſemper prominentes, à Sole producantur oportet.

Amicorum ſtudia & officia grata habeto.

Bullialdus ex urbe abit Cometam contemplaturus.

Obſervatio Cometæ vernt à Bullialdo 16. Aprilis facta.

Poſtremis Tuis literis, ut de inſtituto opere tuo ſententiam meam tibi aperiam expetis. Hujus epiſtolæ initio ingenuè ſatis mentem meam explicui, ampliuſque hîc ſubjungam gratum ac utile fore illis, qui Aſtronomicam præciſionem non ſectantur, hiſtoriarum monumentis, exempliſque ab eis repetitis contenti. Illis pariter jucundiſſimum erit, qui de Rerumpublicarum Regnorúmque revolutionibus inſignibuſque eventibus, non rationibus tantum Politicis, ſed etiam ex illis impune nunquam viſis phœnomenis, aliquid conjicere ac prævidere conantur. Omnibus denique quibus rerum phyſicarum hiſtoria, deque illis diſſertationes gratæ ſunt & acceptæ. Cunctis itaque hominibus opus tuum placiturum exiſtimo, cum omnes illa egregia, nec vulgaria ſcire ſummoperè appetant. Vale, & à Dominis Fromontiis brevi mittendam Aſtronomiam noſtram exſpecta.

Bullialdi iudicium de hoc opere.

Bullialdus Aſtronomiam ſuam Auctori munus mittit

Hamburgo Lutetiam die 16. *Maji* 1665.

N. 64. *ad* 27.

ANte octo dies reſponſi aliquid dederam ad literas Tuas Kal. hujus menſis datas. Sed feſtina manu & currente inter molem negotiorum, quæ me urgebant, calamo id feceram: ſicut fieri aſſolet, cum humanitati & induſtriæ Amicorum è veſtigio reſpondere, & mutuo officio defungi volumus. Meretur autem illa Tua epiſtola, magna cum judicii cura laudeque & gratia ſinceræ benevolentiæ exarata, minimum geminum reſponſum, vel certè cum aliqua cura datum, non extemporale, qualia fundere quandoque tempore excluſi, & tamen officium facere volentes cogimur, alii vero etiam ſolent naturæ ductum ſequentes, quorum ſi quis vel ad poëſin animum applicet

Occupati brevis & tumultuaria ſcriptione uti ſolent.

Diligentiæ laudem nullus etiam amicorum præripiat Tibi.

Extemporalis ſcriptio boni & æqui conſulenda.

Caſſius Parmenſis ad ſcribendos verſus promtiſſimus.

- - - - amet ſcripſiſſe ducentos
Ante cibum verſus, totidem cœnatus; Etruſci
Quale fuit Caſſi rapido ferventius amni
Ingenium. Horat. l. 1. Sat. 10.

Cum itaque reſponſum ante dies octo velut abortivum fœtum in rationes non

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Epistolas ad Bullialdum scriptas non omnes Auctor operi inserait.

referam, accipe nunc facilis hæc pauca vice responsi data : quanquam & hæc ipsa præcipitante tempore ἀυτοσχεδιάσει in chartam conjecta. De opere meo ut aliquid Tibi dicam convenit: quidam Viri Doctissimi & Mathematici egregii observationes suas, velut Symbolas, conferre ad me cœperunt. Inter quos &

Amici symbolas Auctori ad opus hoc componendum mittunt.

R. D. P. Curtius est, à quo plura ex fide promissi præstolor. Alii vero vota mea se non frustraturos polliciti sunt. Spero itaque opus meum volente &

Opus hoc Mathematicis utile.

favente Deo, Mathematicis quoque utile vel certè haud ingratum fore. Id enim præstabit vel ipsa sententiarum & observationum ac narrationum de Cometis varietas. Quæ si in cibis, quamvis non sine cachexias periculo, delectat: tanto justius hîc delectabit, non tantùm innocua, sed & utilis. At verò quotidianâ non tantùm studiorum & conatuum, sed & bellorum experientiâ teste

- - - utilitas justi propè mater & æqui

à plerisque habetur. Spes igitur mihi affulget, istum, tenuem licet, industriæ meæ conatum, multiplici utilitate non tantum Mathematices, Physices aliarumque Philosophiæ partium cultoribus, sed & Politicis ipsisque Viris Principibus, (quorum commoda singulari studio hîc promovemus) cunctisque bonarum literarum bonorumque morum amantibus, non parum sese commendaturum. Veterum Philosophorum sententias de Cometis recensere longum, fateor, operosum, & molestum undique; sed & postquam idem tot alii industriâ felici perfecêre, ut prudenter mones, inutile, certe non necessarium foret. Novam quodammodo de hoc argumento sententiam promet Amplissimus Vir D. Gurichius Consul Magdeburgensis. Aliunde quoque novitatis cujusdam, cujus naturâ avidum humanum genus, spes, imò promissio mihi facta est. De operationibus Cometarum omniumque astrorum non paucæ opere illo continebuntur ultrò citròque disputationes. Sed hæ intertextæ erunt studiò salutaribus publicè privatimque Politicis & Ethicis monitis ac exemplis, velut gemmulis è gazis veterum Philosophorum Græcorum pariter & Latinorum depromtis. Cujus industriæ specimina in aliquot epistolis meis ad Te vel alios exaratis Tibi dedi. Nosti autem Illustrissimo D. Rautensteinio Amico utrique nostrûm maximoperè colendo, hanc philosophandi rationem plurimum placere. Sed & alios hilari fronte hocce meum de orbe Christiano benè merendi studium (hoc enim ad Dei gloriam & meam proximique salutem unicè intendo & ago) excipere, vana &

Philosophorum veterum sententias de Cometis recensere tedio-sum.

Gurichiana de Cometis sententia quodammodo nova.

Amicis institutum Auctoris probatur.

- - - - prava
Ambitione procul Horat. l. 1, Sat. 6.

dicere possum. Ecce verò quæ heri in hanc rem à Clarissimo Heinsio & per eum ab Upsaliensibus Professoribus accepi. De quibus si judicium ferre candidum, ut soles, volueris, rem profectò & mihi & illis, & omnibus talia libenter lecturis feceris. Nemo etenim est in Republica literaria, qui non clarissimum nomen Tuum colat, & eximiam Tuam eruditionem suspiciat. Quæ etiam causa est, ut mihi magnoperè gratuler, illud quoquè operi meo multum lucis allaturum. Vale eximium seculi decus, & hæc pauca eaque (aliter enim inter multas occupationes fieri non poterat) deproperata accipe gratus. His enim respondeo ad illam epistolam Tuam longè doctissimam & amicissimam, quæ vel trinum mereretur responsum.

Judicium esto liberum, ut sit utile.

Hæc placuit semel, hæc decies repetita placebit.

Iterum vale & salve ab eo quo Te nemo, sat benè scio, majori honore & benevolentiâ prosequitur.

Lutetiâ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Lutetiâ Pariſiorum Hamburgum die 22. Maji 1665. *N. 28. ad 62.*

CItius literis Tuis 2. & 9. menſis currentis ad me datis, quàm ſperaveram, reſpondeo. Gratias Tibi maximas habeo, quod tàm officioſus erga me ſis, ut ſtatim non reſcribenti epiſtolas narrationeſque rerum novarum, non exſpectato reſponſo, mihi continuo tranſmittas, hocque nomine ita me obſtrictum fateor, ut excuſatio, quamvis legitima & vera, pudorem nequeat ex animo prorſùs excutere. Pauca etiam apud nos nunc occurrunt quæ curioſorum animos ſciendi avidos valdè delectare poſſint. Quod de Cometa utroque antea Tibi ſcripſi, libro Tuo, quem de ejuſmodi argumento edere ſtatuiſti, inſerere poteris, quamvis tanti pretii ea mihi non videantur, ut docti ex illis fructum magnum ac voluptatem capere poſſint. Aſtronomiæ Philolaicæ exemplar ad Te curandum paratum penes me habeo. Poſt aliquot hebdomadas, ut à mercatoribus notis Dominis Fromontiis reſcivi, accipies Ptolemæi de facultate judicandi libellum. Vale & vive felix.

Obſequium amicos parat.

Induſtria induſtriam acuit.

Bullialdus ſua operi huic inſeri permittit, modeſtè de iis judicans.

Aſtronomiam Philolaicum Bullialdus Auctori dono mittit.

Hamburgo Lutetiam Pariſiorum die 30. Maji 1665. *N. 66. ad 28.*

DUm morem meum ſervans meas ad te paro literas, Tuæ die 22. menſis hujus decurrentis ſcriptæ, mihi redditæ ſunt, quæ quia eum Tibi placere aſſerunt, me tanto magis ad ſcribendum invitant. Quomodo etenim ego vix quadragenarius non ſim alacer, qui Te ſexagenarium non impigrum videam eſſe in ſcribendo? De illa quidem ætate ſexti ſeptennii quam attingo, Solon dixit:

Τῇ δ' ἕκτῃ πάρα πάντα κατεξύεται νόος ἀνδρὸς
Οὐδ' ἔτ' ὁμοίως ἔρδει, τῷ καὶ ἀπάλαμνα φίλει.

(Sexto in omnibus abſolvitur viri mens,
Nec amplius æquè ineluctabilia paragere opera vult)

Amico quæ placent, facſtudioſo.

Ætas Auctorum & Bullialdi.

Juniores diligentia à ſenioribus vinci non debent.

Quadragenarius.

at de illa quam Tu impleſti:

Τῇ δ' ἐνάτῃ ἴλα μὲν ὀλυκάζει μηλακάπεσι δ' ἀλῆσι
Πρὸς μεγάλην ἀρετὴν γλῶσσά τε καὶ σοφίη.

(Nono adhuc aliquid poteſt: verum remiſſior eſt ipſius
Ad magnam virtutem tàm lingua quàm ſapientia.

Sexagenarius.

Quanquàm ille de eo, quod uſu frequentius eſt, loquitur: ſæpè tamen aliud experientia teſtatur. Multos qui vix ſextum Septenarium implent, deſtituit: multos item, qui nonum, magnum illum climactericum, ſuperant, velut reſtitutus ad res præclarè gerendas excitat animi corporiſque vigor. Cum itaque Tibi officium meum gratum eſſe (id enim verbis & mutua officii viciſſitudine teſtaris) videam, næ illius negligens, ſalvâ verecundiâ, eſſe nequeo. Breviores tamen ad Te dandæ mihi erunt aliquando literæ, cum perficiendo operi meo, quod tantoperè expoſcunt Amici & publici boni rationes, dare operam, & in id omni conatu incumbere me oporteat. Gratulor mihi, cui Tu, Vir Doctiſſime, largiris, ut Tua meo illi operi inſerere liceat. Multum enim lucis Tua meis, quæ cum tenebris ignorantiæ adhuc conflictantur, adferent. Sed & nomini Tuo debitam laudem cœtui Philoſophorum, quem cogo, favente Deo, inferent. De promiſſo Ptolemæi libro illo, quo judicandi facultas bono generis humani aſſeritur, nec non Aſtronomiâ Philolaicâ captui abſtruſa illa veſtra myſteria diſcentium facilitate methodi, ut accepi, accommodatâ, utpote præſtantiſſimis Tuæ, ut eruditionis, ita & in me benevolentiæ monumentis ætatem

Climactericus magnus annus novies ſeptimus.

Vigor animi & corporis quibuſdam ſenibus ineſt.

Officioſus in amicum eſto.

Auctor brevitatem ſuarum literarum excuſat: Se Bullialdiana operi inſerere poſſe gaudet.

Aſtronomiæ Philolaicæ Bullialdo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

ætatem victuris, gratias Tibi, quantas possùm maximas, ago. Tantum mu-
Gratus & memor cujuscunque accepti beneficii esto. nus, idque geminum, libenti animo hostiam gratus, ubi quid meritis Tuis dignum Tibique gratum futurum præstare potero. Vale, & constantiam, quam
Constantia in virtute & amicitia colenda Sapienti convenit. in virtute ac sapientiâ sectandâ retines, in colendâ quoquè mecum amicitiâ retine, omnibus bonis vel ad invidiam cumulatus.

N. 29. *ad* 64.

Lutetiâ Hamburgum die 5. *Junii* 1665.

Bullialdus gratus & memor officii, ac modestus. AD utramque epistolam Tuam 16. & 23. mensis decursi scriptam, hoc responsum Vir Generosissime, nunc repono: gratias imprimis ago de tot chartis & epistolarum Virorum eximiorum exemplaribus ad me missis. Tanti non sunt ea, quæ de Cometa ad Te scripsi, ut in lucem edi operæ pretium sit: quandoquidem vero Tibi sic lubet, sine titulo posteriori literæ tuæ inserto prodire commodius erit: tumidior quippe est ille, quam moles cui affigeretur. Scriptum quod meditaris eruditione refertum iri credo; erit namque argumentum illius varium ac multiplex, & ut ad me jam scripsisti, Cometicum, Politicum, & Ethicum. Ab Illustrissimo Hevelio Prodromum Cometicum accepi, quod egregium opusculum Cometographiam, quam apparat, legendi appetitum mirificè excitavit, imò irritavit. Astronomicum enim illud argumentum Observationibus, quæ totius negotii fundamenta unica sunt, nixus tractat. Astronomiam Philolaïcam Dominis Fromontiis tradidi, qui ad te curandam receperunt. Vale Vir Generosissime.

Judicium Bullialdi de hoc opere.

Hevelii Prodromum Cometicum Bullialdus gratus accepit.

Observationes Cometarum in hoc argumento Cometico palmam obtinent.

N. 68. *ad* 29.

Hamburgo Lutetiam die 13. *Junii* 1665.

SEmel hanc legem mihi dixi, ut singulis hebdomadibus, dum in urbe sum, & per valetudinem, (quâ divino beneficio singulari fruor hîc ab integro triennio prosperrimâ) aliasque fonticas causas licet, vel brevibus litteris, nisi per alia negotia longiores dare possim, Te vel Amicum communem alternis compellem. Nam ita fungar officium incumbens mihi, qui me singularem utriusque vestrûm eruditionis & necessitudinis cultorem profiteor. A te quod rariores accipiam literas, id ætati ad scribendum difficiliori, & gravioribus negotiis adscribendum judico. Accipies hac vice pauca de rebus publicis, quæ tamen non tantùm integra librorum volumina, sed & orbem Christianum miseris calamitatibus tristibusque implebunt querelis. Nam ut nihil nunc de bello navali, quod Britannos & Batavas inter geritur, dicam, de quo hâc ipsâ fere horâ, quâ hæc scribo, scire quædam potes, quæ nos demum post aliquot dies accipiemus) in Imperio Romano non tantum acerba dissidia gliscunt, sed & in bellicos motus à Principibus nonnullis iisque sacris excitatos exardescunt, & Conventus ille Augustus Ratisbonæ inter discordiæ certamina nutat. Polonia verò nostra belli civilis incendium proh dolor! concipit. Recorderis velim eorum, quæ ad Te pro jure amicitiæ & boni publici studio de violata avita gentis nostræ in sacris & profanis libertate liberè, ut decet ingenuum, scripsi. Vide vero quid ad ultimum intendat, imo & tentet & agat adversarum in Republica partium studium. Par equidem est omnes ad officium tot potentiæ & justitiæ divinæ signis, ac præcipuè uno atque altero Cometa permoveri. Is enim concionatoris & consiliarii in cœlo positi, & prosperorum adversorumque catervas ducentis, quem non tantùm Concionatores & Consiliarii, sed & Duces ipsique Reges & Cæsares, ut viderunt, ita recta monentem sequi tenentur, officium implet. Sed ut aliquid præter hæc moralia (quæ tamen unicè necessaria judico) adferam, scripsisti semel atque iterum ad me, materiam Cometæ ætheream, affinem galaxiæ esse. Quia verò in tuarum literarum de argu-

Auctor Bullialdum & Brussellum assiduè compellat.

Bellum inter Anglos & Hollandos.

Imperii Romano-Germanici dissidia & status dubius.

Polonia belli civilis flammam concipit.

Libertas avita in Polonia violata magno cum publicæ rei discrimine.

Cometa instar fidelis consiliaris bona malaque præsuncians: homines officii admonet.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

argumento Cometico excerptis, quæ ad me hoc ipso momento unà cum Tuis gratissimis die 5. Junii datis redierunt, relinquis, & ita retines ac confirmas hanc sententiam, mei officii, qui cuncta pro virili excutere & investigare ad hoc argumentum spectantia, mihi proposui, esse duxi hac vice quoque de nonnullis Te consulere. In libertate Philosophica utentem eâdem utaris velim. Docent quidem (cumprimis Libavius, qua de re me Tibi antehac scribere memini, sed nondum plenum responsum accepi) ut Galaxiam ex condensatione ætheris & aëris, ita & Cometas æthereos concrescere. Idem, prout tunc dixi, variis argumentis contra Peripateticos disputans, docet Cometas non ignes, sed densatam ætheris partem esse. Quæ cum ad sententiam Tuam confirmandam faciant, velim eam libertate illâ Philosophicâ lacteâ latius longiusque, per viam scilicet lacteam explices. *Cum autem Prodromum Cometicum Hevelii jam habeas, eidemque meritas tribuas certæ & fundatæ scientiæ laudes, mei causâ, velim, nisi Tibi sit molestum, utriusque vestrûm sententiam combines, vel Tuam seorsim exponas. Illud miror, quod (sicut antea indicavi) in lectione Libaviani illius tractatus notavi, tàm Peripateticos, qui ignes illos Cometicos accendunt, quàm qui eosdem extinguunt, eandem Cometis & galaxiæ tribuere materiam. Isti enim *galaxiam* etiam *sparsum*, ut dixi, *Cometam* esse volunt, indeque, ut tunc innui instant, *Cometam non esse ignem, quòd galaxia non sit inflammatus halitus, cum potius vel stellarum, quarum non nisi color cernatur, multitudo sit, vel quædam cæli pars non ita densa, ut stella, nec ita rara, ut æther, sed perpetua, ejusdemque figuræ, eodem in loco apparens, quæ nec augeatur, nec minuatur.* Quantum hîc statuere citrà temeritatem licet, velim me, Vir Doctissime, doceas, discendi percupidum. Quæ in literis tuis antehac de sententia Guerichiana ad me perscripsisti, & nunc relinquis, confirmari vidi illis Libavianis: *Cum dicimus Cometæ locum esse supra turbas aëreas, duplicem regionem designamus ex hypothesi, nempè ætheream, & eam aëris partem ad quam venti, nubes turbidæ & similia non ascendunt. Alioqui impetuose ferrentur, multaque alia evenirent, quæ non deprehendimus* p. 62. Et pag. 68. inter argumenta contra ignem Comet. Num. 6. *Ignis aut sursum it, aut quà trahitur à pabulo deorsùm, non vagatur nisi ventis. Absurdum est frigere ventos in loco Cometarum.* Vidisti verò & D. Hevelium hanc D. Guerichii sententiam improbare. Cæterùm animadverti in literarum Tnarum excerptis ad me remissis, Te quoque in eo nunc cum Clarissimo Hevelio facere, ut Cometam sphæræ circulum magnum perfectè non describsisse dicas. Accepi ab eo ante aliquot dies literas, quarum en Tibi apographum. Negat ille Romanos Cometam ad cingulum Andromedæ Borealem, ubi nequaquam fuerit, observare potuisse. †Et tamen Clarissimum Gravium Profess. Franequ. cujus itidem epistolæ apographum (quod an tibi antea miserim nec ne non habeo dicere) Tibi mitto, mense Martio novum phœnomenon ibidem observasse, & quidem Cometæ simile, certum est. De quo Clarissimum Hevelium heri monui. Velim ut Tu quoque sententiam Tuam nobis hîc aperias. Tantò magis cum & Romani affirment illam Borealem Andromedæ à loco sueto deflexisse arcu ferè 2. gr. & alteram novam visam fuisse, cum dictâ extremâ Boreali & media cinguli triangulum ferè æquilaterum facientem: & Gravius asserat se quoque per Tubum opticum (instructus enim est bonis instrumentis) observasse novam stellam, quæ spatium vix mutaverit ad sensum aut non ità multùm, & duobus aut $2\frac{1}{2}$ gr. à proxima stella abfuisse deprehensa fuerit. Quod reliquum est, in opere meo perficiendo desudo, quod Tua plurima illustrabunt. Velim his ornamentum addat responsum ad hanc epistolam Tuum. Vale.

Cometæ materia an eadem quæ galaxiæ, vel ipsi similis.

Libertas Philosophica candida sit oportet.

** Hevelium & Bullialdianam de Cometis sententiam comparari Auctor vellet.*

Cometæ & galaxiæ eandem materiam Peripatetici & Anti-Peripatetici assignant.

Galaxia quid

Guerichiana de Cometis sententia opposita.

Ignis motus sit vel sursum vel deorsum.

Guerichii sententiam Hevelius tacitè improbavit.

Hevelio & Bullialdo de ratione cursus Cometæ convenit.

Hevelius Romanis de Cometa ad cing. Andr. bor. viso contradicit.

†Gravio observatum mense Mart. in Androm. phænomenon Cometæ simile.

Observatio Romana & Franequerana de phænomeno in Androm. comparatur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

N. 70. *Hamburgo Lutetiam die 27. Junii 1665.*

Tempus breviores & longiores epistolas suppeditat.

LIteras ante dies octo ad Te & communem amicum perbreves dedi, & velut informem fœtum festinans misi. Has ideò nec meis annumero. Nunc quantum licet, paulo longiores dabo. Quæ intra paucos dies, qui proximè effluxerunt, à Clarissimis Viris, Heinsio, Hevelio, Buthnero aliisque ad argumentum Cometicum pertractandum spectantia accepi, vel etiam ad eosdem & alios dedi, ex iis quæ ante octo dies miseram, & nunc mitto, perspicies. Videbis quam etiam in colendo cum Reverendis & Celeberrimis Viris Kirchero & Ricciolo literarum commercio negligentiæ notam fugiam. Me variis virorum doctorum sententiis exploratis & inter se collatis, argumento Cometico illustrato, reipublicæ literariæ utilitatibus quodammodo consulturum, & sic operæ pretium facturum esse spero. Tantò magis cum subinde crescat numerus observationum de utroque Cometa à tot Mathematicis Excellentissimis factarum, quarum mihi copiam benevolentia & humanitas eorum aliorumque Amicorum fecit. Exspecto quid Kircherus & Ricciolus ad aliquot meas, quibus Prodromum Prodromi Cometici Heveliani, sive compendium præclari illius libri, gratiâ eorum à me factum, adjunxi, responsuri sint. Spero cum breviter summa rerum capita annotârim, ipsumque ferè, ut sic dicam, libri succum expressêrim, hunc laborem meum illis forè gratum. Non enim facilè tales libros, qualis est iste Hevelianus, in illas terras deferri, benè nosti. Plura ad Te, Vir Humanissime, scribere alii labores non sinunt. Hæc epistola cum ad communem Amicum pertineat, nullus dubito cuncta hæc vobis forè communia. Salveat ille à me plurimum. Salve & Tu ac Vale, Vir Clarissime, mihique constanter fave.

Operâ hujus in republica literariâ usus.

Prodromum Prodromi Cometici Heveliani quomodo & quare Auctor conscripserit.

XIII. COM-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

XIII.

COMMUNICATIO FRANEQUERA-GRAVIANA.

Hamburgo Franequeram die $\frac{2}{12}$ *Decembris* 1664.

S. P. Vir Clarissime & Doctissime.

LIteras hasce & ignotum adspiciens nomen, miraberis fortè, unde hæc homini, quem nullo colore nôris, Te adeundi & compellandi pariter ignotum audacia. Sed desines, credo, mirari, postquam recordatus fueris, quibus vinculis homo homini, Christianus Christiano, literarum studiosus earundem cultori & vel Antesignano jungatur: tùm & adspexeris, quàm potenti Cometæ, qui nuper in cælo ardere (ut sic dicam) tædæ vel facis instar cœpit, igne accensus, ardeam desiderio variorum Virorum doctorum judicia de eo exquirendi. Fateor autem unà ineſſe mihi voluntatem nonnihil ad bonum publicum promovendum conferendi, votis saltim ac studiis, quò homines, iique Christianorum nomine gaudentes, hoc cælesti igne & divini, hinc furoris peccatis suis irritati, illinc favoris pietatem invitantis indicio moniti, positis atrocibus bellis, omnibusque vitiis rejectis, novam cum appetente novo anno vitam agere incipiant. Ne tamen vacuis manibus Te accedam, quin potius Tuam æquitatem & solertiam invitem incitemque ad ferendum de re magni momenti judicium, ac indicandum Cometæ istius ortum & motum, &, quà datur, eventum, hæc quæ vides Tibi mitto. Ista his diebus ex narrationibus Amicorum, Virorum ut aliarum Philosophicarum, ita & Mathematicarum disciplinarum speciatim, peritiâ præstantissimorum & Clarissimorum ore & scripto traditis, accepi. Hæc exhibebit Tibi literasque Tuas ad me curabit Generosus Tobias Morstinius, Eques Polonus, omnibus sacris & civilibus vinculis mihi conjunctissimus, quem in illa Illustri Musarum sede, unà cum Alumno suo Rejo, illustri familiâ edito, feliciter agere, & omnium vestrûm favore gaudere, ex animo gratulor. Vale, & mihi favorem mutuum tribue, qui sum

Cometicum argumentum Auctorem ad ignotos quoque compellandos incitat.

Morstinius amicitiæ Auctoris cum Prof. Math. Franeker. inundæ paranus.

Ad Dominum N. Profess. Mathes. in Academia Franequerana.

T. observantissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Franequerâ Hamburgum die $\frac{2}{12}$ *Januarii* 1665.

Nobilissimo Doctissimoque Domino

STANISLAO de LUBIENIETZ LUBIENIETZKI,

ABRAHAMUS de GRAU Math. Profess. S.P.D.

LIterarum commercia sæpè faciunt & inveniunt novos amicos, præcipuè ubi iisdem studiis condiuntur, quæ non sinunt sui cultores, ubi semel con-

Literarum commercia utilia.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

greſſi fuerint, amplius ab invicem peregrinari, idem nobis contingit. Oculos omnium cum in cælum citavit nuper viſum cælitùs phœnomenon, non ſivit nos otioſos, ſed ad divina miracula non tàm vanâ trepidatione ſtupere, quàm attentiores fieri voluit, mirarique, quæ prænunciabit vel fauſta vel infeſta mortalibus. Petiit Tua Nobilitas ſibi communicari, quæ noſter labos machinis Mathematicis, quas non infimas poſſideo, adjutus, in hiſce cæleſtibus capere & exprimere potuit. En habes quædam, ſed non omnia: qui ſi voluiſſes, diutius tibi præſtolandum foret. Quum nondùm ſe abſcondit è cælitibus ille, quæ non expreſſi, è datis facilè inveniri poſſe putem. Schematiſmos quoque non adjeci, cum & illi facilè ex ſcriptis repræſentari queant, inque globum vel planum conjici Putem hunc, quemadmodum & omnes Cometas, eſſe ſidera maculis inferta, vagoque & irregulari motu protrudi ſolita. Non conſumi, ſed altius in ampliorem cæli circumferentiam tendere. Hic Cometes multis regionibus & Auſtralibus & Septentrionalibus fuit verticalis, ut è declinationum varietate judicari poteſt. Multas varietates quoque & rariores ſolito dedit hoc ſidus. Hìc manum de tabula refero. Amplius mea judicia poteris cognoſcere & plenius è futura (ſi Deus velit) diſputatione de Cometis. Vale plurimum.

Cometa omnium oculos & animos in ſe convertit.

Cometa quid Græcis?

Cometa Corvi & Leporis quibus fuerit verticalis:

Multas & ſolito rariores dedit varietates.

Hamburgo Franequeram die $\frac{7}{17}$ Februarii 1665.

Viro Clariſſimo, Doctiſſimo & Humaniſſimo

Dn. ABRAHAMO de GRAU, Matheſeos in Alma Friſiorum Acad. Profeſſ. celeberrimo,

STANISLAUS LUBIENIETZKI de LUBIENIETZ *S.P.D.*

MUltùm mihi, idque jure, gratulor, tantum me Amicum, licet antehac fateor, prorſus incognitum, ſed, quod vel ſolæ literæ Tuæ teſtantur, ſolida eruditione & accuratâ rerum cæleſtium notitiâ, tum verò & humanitate (quæ quidem veræ eruditionis indiſcreta eſt pediſſequa) conſpicuum inveniſſe. Et quidem per ſolam epiſtolam mutuam mentis benevolæ & veritatem cognoſcendi avidæ internunciam. Sed noſti hoc eſſe deſuper conceſſum bonis literis privilegium, ut etiam longiſſimis terrarum mariumque ſpatiis diſſitos, & alioqui diſſentientes, firmo vinciant nexu, & ad mutua pertrahant ſtudia. Atque id mihi nunc in Te obtigiſſe iterum iterumque mihi gratulor, & omnem operam ac benevolentiam mutuam Tibi voveo & addico. Obſervationes Tuæ de nupero phœnomeno mihi ſunt longè gratiſſimæ, quia ſumma cum cura inſtitutæ, ita ut meritò dicere poſſim, omnibus Te hìc, quos videre mihi adhuc licuit, palmam præripuiſſe. Cæterùm Tu, pro egregia Tua induſtria, eruditione & humanitate, quin & ſufficienti, quam innuis, machinarum Aſtronomicarum copia, plura ejuſdem generis mihi polliceris, poſtquam ſcilicet Cometes curſum ſuum abſolverit, prout jam abſolvit. Præſertim verò in diſputatione publica, quam vice munuſculi à Te exſpecto. Quod autem ad judicia Præſtantiſſimorum Aſtronomorum aliorumque virorum haud vulgari eruditione inſtructorum attinet, ea, quantum quidem ego accepi, varia eſſe comperio. Nec tantum circa ejus ſitum, motum, ſed & ipſam ejus exiſtentiam, ſententiarum varietatem illam animadverto. Tot ſententiis de cauſis & natura Cometæ in diverſum euntibus, quas benè noſti, ita ut eas hìc recenſere non ſit neceſſe, acceſſit nova Viri Ampliſſimi Domini Ottonis Guerichii Conſulis Magdeburgici, viri admirandorum inventorum laude dubio procul Tibi noti. Is enim ſtatuit, præſuppoſitis duobus difficillimis de motu telluris & ſpatio vacuo principiis, Cometam ex procellis oriri, & eſſe partem aëris, vi tempeſtatis cum impetu avulſam & in ſublime delatam: motumque ejus ſi crinitus ſit, nihil aliud quàm motum terræ, & ſic illum varium pro hujus varietate in oculis noſtris eſſe: vagum

Cometæ hyemalis curſus abſolutus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

gum autem, si Cometa sit caudatus. Dicit enim caudatum Cometam in suprema aëris regione, quæ nihil nisi aura sit, consistere & vagari, atque caudam ejus esse partem auræ, per corpus Cometæ radiis solaribus illustratæ & Cometam ambientis. Crinitum verò extra aurum in spatio puro, huncque à terra & ambiente eam aëre separatum esse, ac proinde nullam caudam habere. Ad illam de caudato Cometa dictam sententiam comprobandam annon illa Epigenis apud Libavium tract. probl. de Comet. nat. p. 44. & Apiani apud Keckerman. Syst. Phys. cap. de Cometis, cum Cardani apud Scalig. exerc. 79. posita, nec non ipsius Scaligeri ibidem expressa aliquid faciat, velim mihi indices. Sum enim semper aliquid discere paratus, imò perquam cupidus, nempe quia aurei illius Pythagorici præcepti memor

Πρῆσσε δὲ μηδὲν τῶν μὴ ἐπίστασαι, ἀλλὰ διδάσκευ
Ὅσσα χρέων καὶ τερπνότατον βίον ὧδε διάξεις

Nihil illorum age quæ ignoras, sed disce
Quæcunque opus est, atque ita jucundissimam vitam transiges:

Sed & ad reliqua quid dicturus sis, scire aveo. Effecta Cometarum investigare & prædicere Astrologorum est, præsertim ubi certa & determinata effecta Cometarum huic vel illi loco pro signorum cælestium dispositione assignantur. Video nonnullos ex dodecatemorio Tauri & Arietis cornupetarum (ut & sideribus Hydræ Aquaticæ, Navis, Orionis pugnacis, Eridani & Ceti) bellum, idque navale; alios verò ex dodecatemorio Libræ, cui veteres Astrologi Religionem & Justitiam subjecerint, bellum sacrum præsagire. Quæ mihi, qui quidem cælestia hæc signa non contemno, nec tamen metuo, sed ut invitamenta incitamentaque pœnitentiæ & justitiæ divinæ, bona probis, mala improbis præmonstrantis documenta duco, magis ingeniosa quàm solida videntur. Tantò magis cum nondum viderim quid ex aliis dodecatemoriis signisque cælestibus, quæ Cometes vel transierit vel attigerit (ubi & Virgo & Lepus in censum veniunt, ita ut eadem præsagiorum viâ ad effœminatos viros & galeatos Lepores, quos militia prorsus rejicit, deveniendum foret) iidem illi ingeniosissimè curiosi præsagiverint. Motus porrò, situs & ipsa Cometæ existentia diversos motus ingeniorum & situs ut sic dicam, judiciorum inter eruditos effecit. Nam non sine varietate inter Austrum & Boream motu vel rectilineo vel epicyclico vel circulari vel vago discurrunt, & modò hîc, modò illîc positum Cometam intuentur & observatum prædicant, nisi diversæ elevationi poli, vel etiam errori calami talia sint tribuenda. Varietas illa in apertam erupit controversiam, ita nempe ut multi statuant & asserant unum eundemque fuisse Cometam, nobis diversis temporibus & locis, primum quidem ante ortum Solis in Corvo ad Austrum, dehinc autem post occasum Solis in Lepore ad Aquilonem tendentem conspectum. Alii è contrario duos distinctos fuisse visos contendunt. Inter priores illos, quos vidi, agmen ducit Clarissimus Hevelius, cujus accuratissimis observationibus R. D. P. Albertus Curtzius, S. J. Neoburgi Palatinorum degens Philosophus præclarus, plus quàm suis speculationibus rationibusque in contrarium antehac euntibus, & eorum, qui se duos distinctos unâ eademque nocte vidisse Cometas referunt, narrationi fidit. Sed & Clarissimi Viri & Astronomi eximii Ismaël Bullialdus & Erasmius Bartholinus, tùm verò & in hac urbe agentes Viri doctrinâ insignes Joannes Alberti Husvedelius M. D. ac primarius Inclytæ hujus Civitatis Physicus Ordinarius, & Joannes Müllerus Mathematices in Gymnasio hocce Professor. Quibus & Tu Vir Clarissimus accedere mihi videris. Velim tamen mentem tuam plenius & planius mihi exponas. Diversas partes sequitur hîc Clarissimus Michaël Kirstenius M. D. tùm & Adamus Olearius Serenissimi Ducis Holsatiæ Bibliothecarius, utriusque illius globi ad miraculum usque magni, quo Gottorpium gloriatur, inventor, quîcum eâ de re nuper sermones sociavi. Habet autem & hæc sententia suas rationes,

Signa & sidera quæ percurrit Cometes.

Cometam unum an geminum hyeme 1664. & 1665. viderimus.

Curtzius Hevelio de uno Cometa assentit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Hoog.
107 B 47

rationes, quas ego in medio nunc relinquo, nititur, & variis narrationibus eorum, qui duos distinctos Cometas, alterum mane, alterum vesperi vidisse se affirmant, de quibus & ego ex Germania & Suecia per literas nonnihil accepi: tùm denique judiciis eorum, qui duos fuisse Cometas affirmant, quos in Germania & Hybernia dari cognovi. Velim itaque mihi mentem Tuam super his omnibus aperias, omnia vicissim facturo quæcunque Tibi grata, mihi verò possibilia factu fuerint. Vale, & me constanti benevolentiæ affectu complecti perge.

Franequerâ Hamburgum die 11. *Martii St. V.* 1665.

TUo in conquirendis cæli observationibus desiderio deesse non volui. Ideo breviter & succinctè prioribus hæc, quæ in adjuncta chartula descripta, addidi. Judicium de hoc & omnibus aliis Cometis etiam meum facilè intelliges in adjuncta disputatione de Cometis. Præcipuum hîc fuit, quod contemplantium ingenia torquere potuit, nempè cursus ejus in præcedentia signorum, & celeri satis fuga. Non dubito quin fuerit unicus Cometa, quum non semel deprehendi ejus cursum dietim ultrà 9. gradus esse acceleratum, & in eadem rectiore linea certis sui itineris terminis, quemadmodum ex observationibus satis videre est. Nec desunt exempla Cometarum tàm enormis viæ, quæ hîc fermè semicirculi intercapedinem explevit. Notavi quoque ea in dicta disputatione. Cæterùm velle hîc fingere, quòd Cometæ in nostro aëre & è procellis oriantur, Philosophia, multò minus Mathematica patitur, propter rationes in disputatione expressas. Eodem spectare putem, quod de caudis meminatur. Prædictiones Astrologicas formare è signorum Astrorumque cælestium denominationibus &c. (si verè & sincerè hîc loqui debeam) nullum putem habere fundamentum. Quum dicta cæli & signa & sidera, nomina & asterismos sortita sint è variorum hominum arbitrio & fabulis, imò multæ gentes, ut præcipuè hodierni Arabes & Turcæ, longè alia cælo animalia & homines intulerunt: Monui aliquid in disputatione. Præterea, ut hoc quoque obiter ingeram, visum mihi jam ante 5. imò 6. hebdomâdas est aliud in cælo phœnomenon ad cingulum Andromedæ Septentrionalius, similitudine eadem cum ultimo Cometa: quod eò magis deprehendere potui, quòd eodem tempore & illud & dictum Cometam non semel viderim. Et heri adhuc mihi, dum hæc scribo, visum est. Primò apparuit sub obscuro aliquo punctulo, deinde ejus species paulùm crevit. Mihi per tubum opticum spectanti notabile satis apparuit. Spatium vix mutasse ad sensum, aut non ità multùm dico, duobus, aut $2\frac{1}{2}$ gradibus à proxima stella abesse deprehensum est. Datâ occasione latiùs. Interim Vale plurimùm & feliciter vive, meque ob bonas artes ama.

Phœnomenon in Andromeda Gravio observatum.

Hamburgo Franequeram die 21. 31. *Martii* 1665.

QUanto cognoscendarum nuperi Cometæ observationum à Viris talium peritis factarum flagrem desiderio, ex superioribus meis cognovisti. Posteriores meæ ante quatriduum scriptæ indicabunt, quantùm illud auxerint gravissima Amicorum, ut omnimodâ eruditione, ita & siderum scientiâ excultissimorum monita, ad illa quæ undique de Cometa collegi, publici juris faciendа exstimulantia. Audi quid iterum Amicus ille meus Ratisbonensis, Vir uti Illustrissimus, ita & literatus, Dominus Rautensteinius ad me scribat die 23. Martii: *Epistola Generositatis Vestræ ad Professorem illum Regiomontanum mihi perplacet. Ut autem opus Tuum de Cometa quamprimùm in lucem mittas, etiam atque etiam rogo.* Confert autem ille plurima ad corpus hoc formandum non tantùm aliena,

Rautensteinius laudatur & Auctorem ad edendo de Cometis collecta hortatur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

aliena, sed & sua, illa Mathematica, hæc Politica, & cumprimis Ethica. Atque hæc in meo opere, volente & favente Deo, singulariter se commendare studeat nativo candore & studio publicæ utilitatis. Spero tamen, auxiliante eodem illo Clementissimo Patre luminum, Mathematica quoque & Physica, quæ à tot Viris, doctrinâ & singulari cælestium rerum cognitione Clarissimis accepi (inter quæ usque adhuc Tua micant velut inter ignes Luna minores) egregiam laudem Vobis talia conferentibus allatura, quæ mihi tanquam collectori & parario, sufficiet minima. De disputationis Tuæ nuper admodum magnâ cum laude Tuâ (quâ de re particularia quædam Generosus Morstinus, nexu & affectu fraterno mihi conjunctissimus, ad me perscripsit) habitæ exemplo, ingentes Tibi ago gratias. In singularis Tuæ humanitatis & benevolentiæ erga me id duco documentum, præsertim cum nullo officii genere de Te sim benè meritus. Quod etiam, ut & ipsas hominis in exsulio ob conscientiam Dei viventis conditio, magnum tantæ Tuæ in me benevolentiæ addit momentum. Nec enim temerè Græcus olim Poëta dixit, id quod frequenter exsulum sortem exacerbat, & non tantùm debitam proximo caritatem, sed & ipsam æquitatem humanitatemque violat, vitii notans infamiâ

Graviana observationes primæ Auctori in manus venerunt.

Exsulium cur tolerat auctor.

Οὐδεὶς δὲ φίλος φίλος ἐστὶ πιστὸς ἑταῖρος·
Τῆς δὲ φυγῆς ἐστὶν ἥδ' ἀνιηρότερον. Theogn.

Nemo profectò exsuli amicus & fidelis sodalis est.
Exsilio autem est hoc acerbius.

Veneror in hac Tua disputatione, quam jam percurri è vestigio (hodie namque illam cum Tuis & Morstinianis accepi) eximiam diligentiam & eruditam curam Tuam, quam, teste Catullo & experientiâ quotidianâ, *Victoria* amat. Ego tamen potestatem judicii de talibus ferendi, mihi non sumo, quod magnæ esset arrogantiæ. Fateor autem mihi placere isthæc, quæ à tàm docta & amica manu profecta sunt: etsi, ut idem ille Græcus ait:

Ὅτι καλὸν, φίλον ἐστί. Τὸ δ' οὐ καλὸν, οὐ φίλον ἐστί.

Quod pulchrum, amicum est. Quod verò non pulchrum, non amicum est.

Amplissimus Dominus Guerichius, quod de industria ab eo postulavi, suam sententiam confirmare porrò nitetur. Nuper mihi misit quædam pro stabiliendo dogmate, de *Vacuo spatio.*

Astrologicas prædictiones Auctor cum Gravio rejicit.

In refellendis Astrologicis prædictionibus me gravissimâ Tuâ auctoritate juvari, vehementer mihi gratulor. Id enim & publicæ rei interesse credo, ne scilicet homines fati cujusdam Stoici vel Astrologici necessitate, & insuperabili Cometarum & siderum vi, ad hæc vel illa perpetranda, quæ temeraria audacia ab illo fraudum mille artifice, humanæ salutis hoste irreconciliabili, illecta & pellecta, aggredi sustinent, se putent ferri & agi, manifesto & privatæ illorum ipsorum prudentiæ, industriæ & felicitatis & publicæ quietis discrimine. Fateor autem totum in eo me esse, ut quotidie quæ vera & salutaria, præsertim ad formandos mores & custodiendum probitatis pudorem facientia, addiscam, & Solonis aliorumque Sapientum vestigia legens, à maturæ ætatis metâ sextò septenario ab eodem illo Solone definitâ ad senectutem tendere incipiam. Ideò non possum non magnas Tibi agere gratias, quòd me docueris adhùc, ingenuè fateor, ignoratum mihi, longè alias animalium & hominum figuras à multis gentibus, præcipuè ab hodiernis Arabibus & Turcis, in cælo positas esse. Hoc enim sententiam meam fortiter confirmat, non posse scilicet signa illa cælestia ullam in hominem excelsâ ratione, incomparabili libertate, subtilissimo ingenio, solido judicio, & ad divinæ potestatis accedente in res creatas imperio præditum, exercere dominium. Meritò quidem, cum illa ipse homo, faciliorem docendi methodum quærens, fecerit & cælo intulerit. Novum in cælo sidus nuper visum esse, sine idoneo auctore accepi. Nunc me Tua fide

Auctoris studia, ætas, gratus animus in amicos officiosos. Signa in cælo alia Arabibus & Turcis quàm Europæis.

dicere

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

dicere id posse, Teque etiam assensu Tuo sententiam de uno Cometa confirmare, multùm gaudeo. Vale Vir Doctissime & Humanissime, & mihi, quod facis, favere perge.

Hamburgo Franequeram die 7. Aprilis Gregoriani 1665.

ETsi nuper binas ad Te dederim literas, ad quas responsum exspecto, quod mihi tua singularis pollicetur humanitas: tamen nunc quoque Te compellare debui. Promiseram enim Tibi, nuper missurum me ad Te fuisse Tuarum Observationem cum nostris collationem, ut scilicet me plenius de Tua sententia informares. Id jam præsto, de Tua sicut æquitate & benevolentia optimè persuasus. Contulit hæc cum suis egregius quidam Philosophiæ cultor, cui Tua eruditio & industria plurimum placet, quique etiam à Te instrui magnoperè cupit, præsertim de illa observatione Hagiensi die 17. Decembris, in qua haud leve discrimen cernitur, dum ejus altitudo meridiana ferè 18. gr. ponitur; tum in observatione die 20. Decembris, in qua Cometa collatur ad podicem vel caudam Leporis, cum nobis hîc visus sit non longe ab oculo ejusdem. Promisit autem mihi amcius ille se & reliquas Observationes Tuas cum suis collaturum, nec te hoc ægre laturum spero, quòd velut ad fontem scientiæ rei Mathematicæ (docet id nupera disputatio doctissima) recurramus. Nempe enim, ut ille ait;

Dulcius (Tutius) *ex ipso fonte bibuntur aquæ.*

Hoc tamen meritò addo, antequam ulterius in Te consulendo pergam, Amicum illum meum fateri, posse reliquum discriminis excusari, tùm per minorem apud eos elevationem polarem, tum per situm Occidentaliorem, tùm etiam per majorem in locis maritimis luminarium refractionem, ut & plus se fidere Tuis observationibus, in quibus idonea & accurata instrumenta adhibueris, quibus ipse careat. Ideo plus fidei Tychoni vel Cysato, idoneis instrumentis prædito, quàm Prætorio vel Keplero, quamvis celeberrimus Mathematicis, sed talium instrumentorum defectu laborantibus, hîc tribui & tribuendum esse, me melius nosti. Cum igitur Tu, Vir Clarissime, & singulari rerum cælestium peritiâ & præstantibus instrumentis instructus sis, sicut ego, ita & ille

Instrumentorum magnus in Astronomia usus.

Cur nescire, pudens pravè, quàm discere malit?

Discendum est quotidie, etiam seni, Solonis exemplo. Nulla ætas ad perdiscendum sera est, judice Lipso & ratione: Inde bellum illud Isocratis dictum: ἐὰν ᾖ φιλομαθὴς, ἔσῃ πολυμαθὴς. Atque hæc etiam me movent, ut Tuum, Vir Doctissime, consilium, discendi avidus, in aliis exquiram. Sententiam meam de effectis Cometarum jam ex superioribus cognovisti. Efficaciam non tribuo astris & Cometis, cum illis qui talia non solùm mirantur, quod Viro prudenti & cauto convenit, sed &, ut plura alia abstrusa curiosè rimantur. Hi enim ex configuratione ac situ ac colore stellarum vel Cometarum apparentium nescio quæ vaticinia educunt, & quandoque signa cælestia & ipsi metuunt, & ut alii metuant efficiunt. Adeoque hîc pro libertate humani ingenii, quid? pro ipsa divina justitia, sapientia, bonitate sto immotus & immobilis. Multa citrà ullam Cometarum phasin mala obvenisse variis Rebuspublicis & earum Rectoribus; multa item bona post eadem iisdem obtigisse, multis exemplis fultus assero. Annon tamen experientia comprobârit Cometam illis, quorum supra verticem fulserit, singulariter aliqua mala vel etiam bona indicasse? tùm an & quantùm tribuendum sit, dum Cometa in hanc vel illam mundi plagam motu proprio tendit, vel hùc potius quàm illuc comam explicet, vel barbam caudamve flectat? velim me certiorem reddas. Quamvis autem hîc consultorem agam

Dubia Gravio ab Auctore proposita.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

agam, in eo tamen inculpatam divinam juſtitiam homini tanquam animali rationali, libertatem voluntatis, ut formam diæreticam à brutis cum diſtinguentem conceſſiſſe, & hanc illum retinere, atque ſic cauſam ſibi mali eſſe, conſulto non eſt opus mihi. O utinam omnes ad ſobrietatem ſapiamus, omnibus vel ſubtiliſſimis inventionibus & acutiſſimis contentionibus illam quæ ſecundum pietatem eſt doctrinam præferentes! At nonne vel Seneca nos hîc coarguet, qui plus ſcire velle quam opus ſit, intemperantiam quandam vocans, & multos literis addictos ideò non diſcere neceſſaria, quia ſupervacua didicerint, judicans, ad ultimum exclamat? *Magno impendio temporum, magnâ alienarum aurium moleſtiâ, laudatio hæc conſtat: O hominem litteratum! ſimus hoc titulo ruſticiore contenti: O virum bonum!* ep. 88. Sed ſi Seneca declamatorio ſtilo topicos pulſans loculos perſonam ſuam agit, ut Kelperus l. de Cometis judicat: vetus Poëta Græcus Æſchylus idem dicit.

Senecam Kepplerus arrogantiæ inſimulat.

Ὁ χρήσιμ' ἰδὼς, ἐκ ὁ πολλ' ἰδὼς, σοφός.

Ipſa experientia quoque docet, multos in re literaria ſimiles eſſe illis qui plura fercula appetunt & ſine diſcrimine nullo, cum maximo tamen ſalutis diſpendio, & vitæ diſcrimine, ingerunt quàm digerere poſſunt. Concludo verbis Plutarchi, non minus doctiſſimi quàm optimi veræ ſapientiæ Magiſtri: *Quem Philoſophia ad virtutum perducit, is homo redditur ſibi ipſi continens, nunquam ſeipſum culpans, paceque ſecum & amore perpetuo fruens, non rationi refragans animi motus, non cogitationi contraria cogitatio, non tanquam in confinio concupiſcentiæ & pœnitentiæ aſperum ac tumultuoſum gaudium; ſed pacata omnia ac amica, ac plurimorum bonorum fertilia efficientiaque ut ſe ipſo quis gaudeat.* l. 2. Moral. cum præcipuis Viris Philoſopho eſſe diſputandum. Vale Vir Doctiſſime & Humaniſſime, candori meo cuncta publice utilia, face illa Cometica in cælo lucente, ubique monſtranti, æquus excuſa, paria retribue, & quod facis, favere mihi porrò ne deſine.

Franequerâ Hamburgum die $\frac{3}{13}$ *Aprilis* 1665.

NOn eſt quod diffidas de meis ad Te tranſmittendis, quæ inter multiplices aliarum rerum labores cura circà obſervationes cælitum expreſſerit. Petiiſti in prioribus tuis nitidius ac curatius deſcripta Cometæ nuper viſi phœnomena tranſmitti. Libenter ideò, quæ deſideras, præſtabo, quod jam ante ea communicaverim. Delineatio mihi aliquantum differenda eſt, tum propter undequaque aſſilientia ſtudiorum negotia, tum quoque, quòd adhuc vel ſingulis noctibus occupor obſervando novo Cometa, cujus magnitudo & capitis candidi & barbæ longioris multis excedit priorem. Primùm nobis hic viſus eſt 16. Martii die V. St. proceſſit è Pegaſo verſùs caput Andromedæ paulùm eo inferior, & jam cingulum ejus prætergreſſus eſt. Non tàm citò incedit quàm prior. Aſcendit ſuprà Horizontem matutino tempore inter primam & ſecundam. Certè rarum eſt ſidus. Copioſius aliàs de ſingulis perſcribam. Quod attinet ad collationem mearum Obſervationum cum Hamburgenſibus: eam in quibuſdam & pleriſque non leve diſcrimen importare deprehendo. Penes quem ſit error aut debeat eſſe facilè æſtimabit, qui è me didicerit, meas obſervationes majori Sextante, cujus radius ſeptem ferè pedum eſt, & in cujus ambitu minuta ſingula & minores diviſiones notatæ ſunt, eſſe peractas. Eidem uſui inſervit grandior circulus, cujus diameter eſt 6. pedum, cujuſque circumferentia etiam habet ſingula minuta ſibi inſcripta. Vix ſic ſenſibiliter falli potuimus; præcipuè ex diſtantiis & altitudinibus Meridianis ex ipſo cælo captis & Azimuthis notatis. Et eò certior res fuit, quò deinde cætera per computum melius adinveniri potuerint. * Video Hamburgenſes Obſervationes è globis eſſe expreſſas.

Gravius Auctori de puriori Obſervationum ſuarum exemplo gratificatur.

Cometa novus vernus 1665.

Gravius ſuas obſervationes Hamburgenſibus certiores eſſe diſputat, & ſua inſtrumenta deſcribit.

** Obſervationes è globis factæ non poſſunt eſſe certæ.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

expreſſas. Sed exinde minuta captari non poſſunt, niſi in Circulis eorum majoribus etiam minuta ſint diſtincta. Magnitudinem globorum ſi obtendat quiſpiam, etiam ego ea certare poſſum, quippe diameter utriuſque, qui penes me, $3\frac{1}{2}$ pedibus Regiis non eſt minor. Hagenſis Cometæ Obſervatio (quæ mirè Hiſtorica mihi fuit, cum & alterius generis tunc temporis obſervationes minus mihi probatas acceperim & tibi tranſmittere noluerim) non multùm abludere potuit, cum ferè rectiore linea ab imo pedamento Crateris in tergo Hydræ, ſed paulò elevatior ad collum Leporis procurrerit. Sed ſciendum, quod tunc non exactè clarum fuerit cælum, & potuit Obſervator Hagenſis imperitior aliis fuiſſe. Miror quod podex Leporis à ſchedis conturbatis & inſcriptione ſubitò tunc peragenda tuis literis à me miſſis irrepſerit, utcunque aliter diſces è diſputatione mea, & clariſſimè ex obſervationibus plenioribus, quas & publico diſcurſu in multorum hominum panegyri recitavi, & tibi proxima ſeptimana ſum tranſmiſſurus, delineatione tantiſper ſervatâ, donec præſentis Cometæ obſervatio nobis ſingulis delineandis ſimul cum præſente otium permiſerit, cujus ſpem jam ante & multis noſtræ Friſiæ Magnatibus illarum novitatum cupidis feceram. Circa altitudines Merid. præſtat (quod unicum ferè hîc obtinere debet) ipſa obſervatio è cælo per grandius Inſtrumentum captata, & cum aliqualis obſervatio redigatur ad globi menſuras, certè fallet, propter Horizontales vaporum elevationes, præſtat, inquam, in ipſum cælum per haſce ſcalas aſcendere. Quod autem excuſetur rerum obſervatarum differentia per diverſas poli elevationes, locum habere poteſt tantum in quibuſdam. Refractio major atque major ſæpè aliquid diſcriminis injicit, ſicut & poli elevatio tantum quoad altitudines Meridianas, non quoad diſtantias, quæ eadem & hîc & Hamburgi eſſe debet propter ſiderum altitudines & diſtantias à nobis enormes. Exigua ſitus Occidentalioris variatio in terra nec ſic pertinet ad rem, neque proportionem variandi diſtantias ſtellarum vel Obſervationes inferre poteſt. Si liceret, hîc etiam demonſtrare Geometricè, quæ dico, poſſem. De præſagiis Cometarum, quoad ea quæ quæris, proximâ, ut promiſi ſupra, vice perſcribam. In univerſum dico: Multa in iis eſſe vana, infirmiſque fundamentis inniti. Verticalis ſitus tùm in Horoſcopo tùm ad Meridianum inſanis cogitationibus ſæpè apud Aſtrologaſtros ſtabilitur & aſſeritur, quaſi decretorium ictum ſemper illaturus. Exinde tanquam à judicibus ſæpè alicui regno aut Reipublicæ pronunciatur & infligitur pœna prius quàm Deus voluerit, & incertius quàm præſciri debet. Sparſio caudarum &c. cum eſt varia à naturali ſitu telluris in ſua circà Solem orbita, & ſemper magis à Sole averſa refractione (explicuimus hæc in theſibus) radiorum Solarium eas cauſante: Et ea in tumultuario Cometarum motu & concuſſione à fluxibus materiæ cæleſtis facta ſæpè in iiſdem verticalibus locis variet, ratio certa etiam ex fundamentis Aſtrologicis capi non poterit. Alia res eſt in fixis. Dicam poſtea plenius quid ſentiam. Interea Vale.

Poli elevatio quaſdam obſervat. fatit differentes.

P. S. Per communicationem mearum Obſervationum mihi impoſterum plura hac de re cogitaturo præcidetur materia.

Franquerâ Hamburgum die 18. *Maji* 1666.

INter haſce & noviſſimas multùm moræ interceſſiſſe agnoſco. Sed occuparunt me multiplicia variorum generum negotia tùm privata tùm publica. Non tamen obliviſcor quæ aliquando promiſi. En habes hîc primi Cometæ hujus anni brevem deſcriptionem & delineationem. Addidi quoque nitidius deſcriptum à meo Amanuenſi exemplar obſervationum ſuper eodem Cometa inſtitutarum. Ultimi Cometes breviori tempore nobis viſi deſcriptionem nondum dare poſſum; cum primùm conſtitui publicè de eo diſcurſum habere, tunc ſtatim & in tabula delineatum & obſervationibus exactioribus inſignitum ſum mittam. Item

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Figura prior observat. Cometicar. Franequeræ factar. ad Communicat. Cl. Viri D. Abrah. de Gr

Fig. B.

Sept

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

rah. de Grau &c. pertinens. N.° 38.

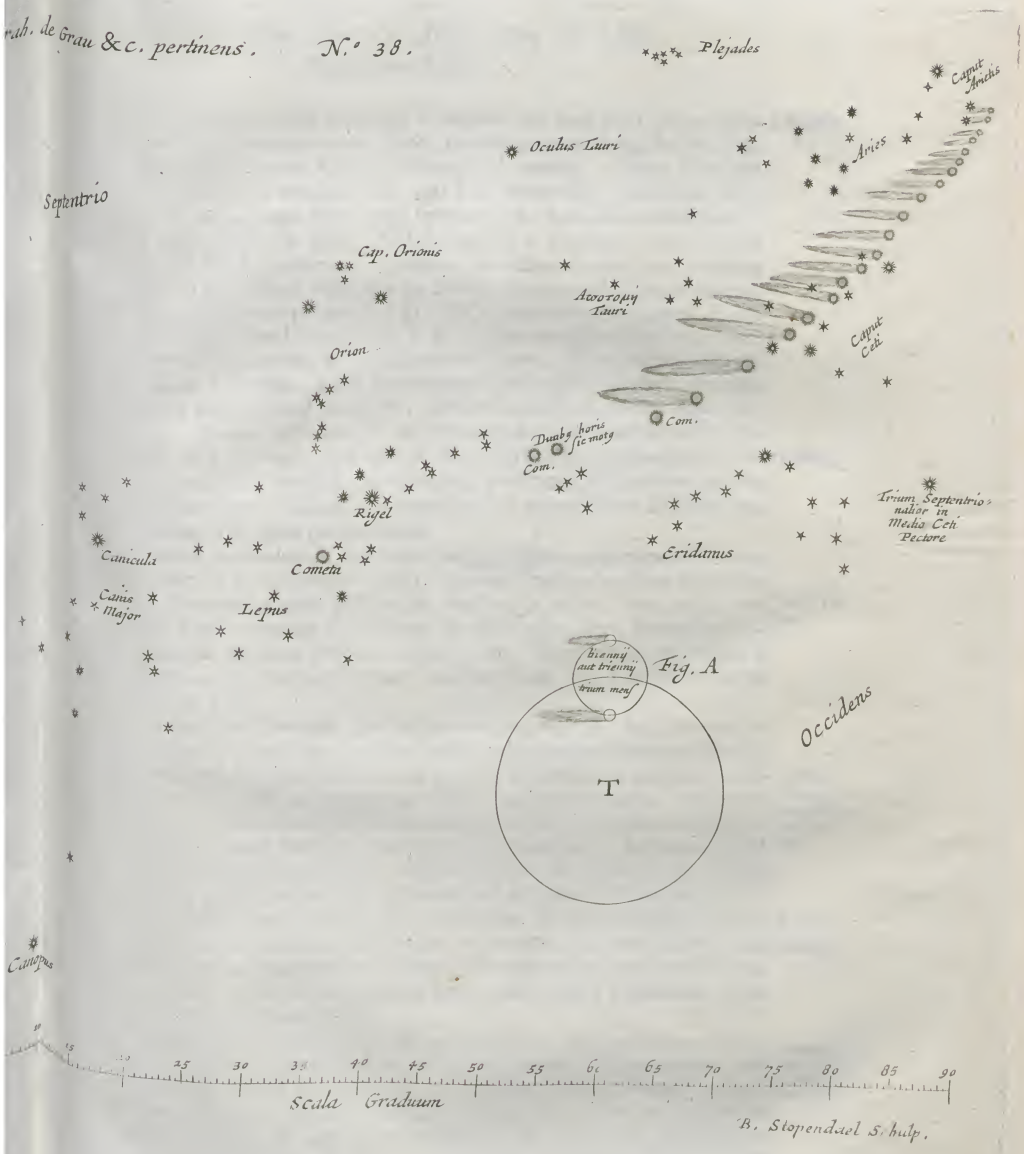

B. Stopendael S. hulp.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

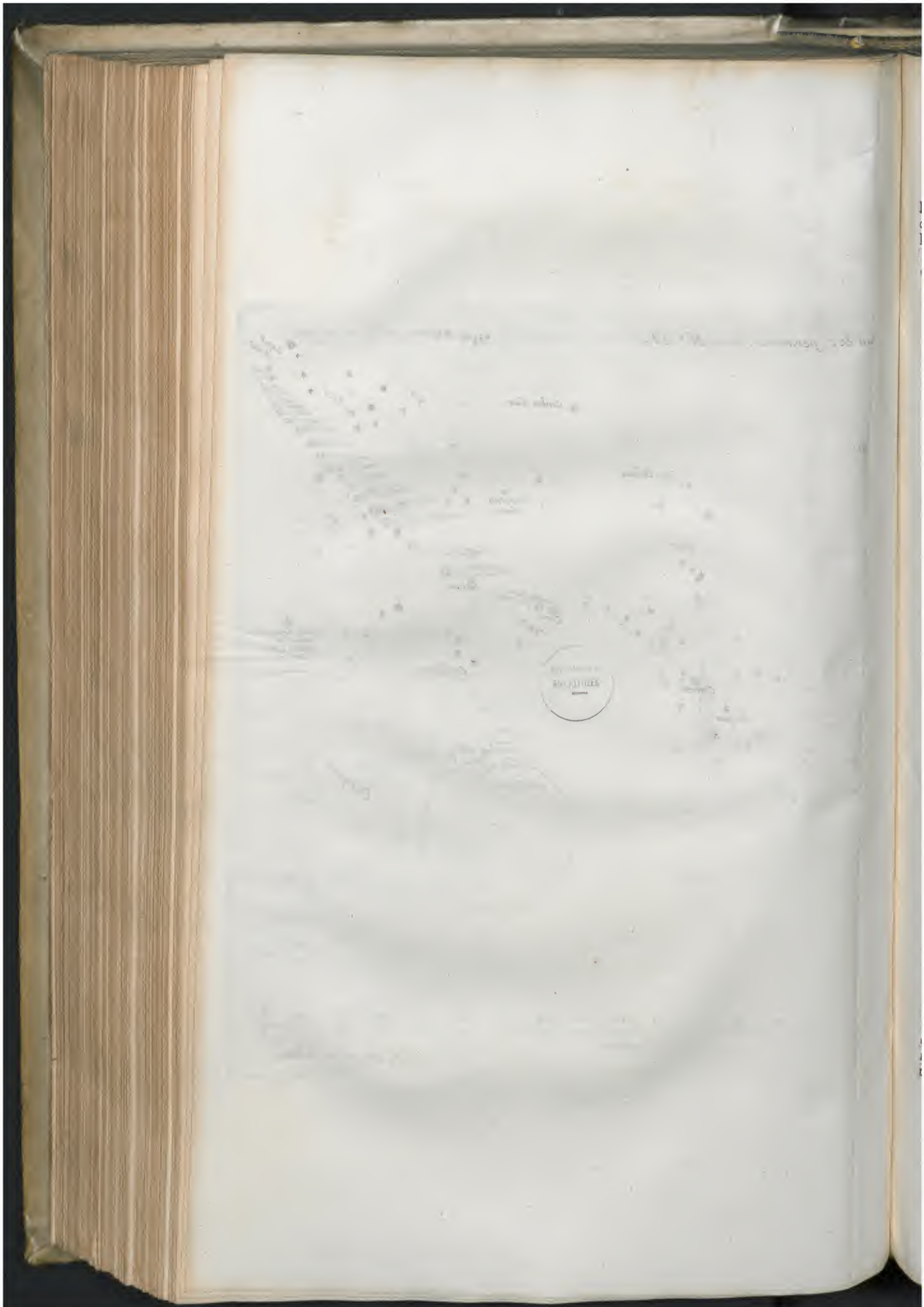

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Item Aſtrologicum de Cometis judicium meum. Condonari velim & corrigi quæ errata Diſputationis noſtræ textui & theſeſin numeris irrepſiſſe viſa ſunt. Poſtea plenius. Vale plurimùm & diu in publicum vive.

P. S. Delineationi primi Cometes facile imagines adſcribi poſſunt, ut & alii circuli: quod fieri ego hìc brevitatis ergo ſupervacuum duxi.

Obſervationes Cometæ Anno 1664 & 1665.

Franequeræ habitæ.

COmetes hìc primùm viſus eſt *quarto Decembris* die anni lapſi 1664. inter horam tertiam & quartam *matutinus* ſolem præcurrens cum longa barba & lata, cujus color ob horizontis vapores deſcerni vix poterat. Caput Cometæ clarum & prægrande Sirio æmulum fuit, niſi fortè majus alibi quibuſdam affirmantibus, ut ad me quoque Hamburgo ſcriptum eſt, non abſimile ſidus fuiſſe quale annus hujus ſeculi 18. tulit. Sed ſic tantum in primordio circà Corvi roſtrum in dorſo Hydræ oberravit, primum in rectam lineam cum extrema roſtri incidens, à quà diſtare videbatur 30. fermè minutis verſùs ſeptentrionem, & habere Azymuth præter propter 50. gr. Ab Auſtro verſus Orientem Æquinoctialem cum longitudene Libræ propè 6. gr. 22. tantum ſic ſpectare licuit, non juxtà artis ſideralis documenta & neceſſitates obſervare. Poſtea ſeptem dierum nubilo ſe condidit hoc ſidus, quaſi tunc tantum ſemel videri voluerit, nec omnium mortalium animos ſimul occupare, ſed tantùm infrà ſe poſitus atque verticem premere. Interea feſtinans ad iter decurrendum poſt hebdomadæ ſpatium pervenit ad Craterem, ſub quo in tergo Hydræ 11. *ejuſdem menſis* conſpectum eſt inter nebulas notabili capite barbam præferens, ſed nubibus confuſam, alias ſatis prolixam, diſtans ab Orientaliori & primo ſidere ad dicti Crateris pedamentum vix unius gradus ſpatio. 4. Dec. S. V. 11. Dec.

Poſtea iterum & quaſi alternis vicibus lucem cum tenebris commutare ſtatuens, fere æquali tempore in conſpectum rediit, cæpitque videri clariſſimè lucens inter 16 & 17 *Decembris* ſtatim poſt noctis medium in velo Navis Argo, aliquot gradibus ſuprà quartum & ultimum in malo ejus, hora ſecunda proxima in ipſo meridie apparens barbam ſurſum erexit. Novellarum author ipſi è communi errore 25. gr. barbam fecerat. Sed ſciendum, quòd hactenus exactè rimari omnia non licuit. 16 & 17. Dec.

Porrò non ſtetit his Cometes, ſed audentioribus progreſſus ſpatiis iterum inter nebulas atque illis quaſi alto barathro ſe abſcondens prætervectuſque Sirium, tandem pervenit ad Leporis collum, ubi *vigeſimo Decembris* ad medium undecimæ veſpertinæ cum eſſet in meridiano, obſervatus eſt nulla barba. Crinituſne fuerit an lunæ propioris lumine obſcurata cauda, diverſe judicant artifices: incidebat in rectam lineam cum ea, quæ eſt in lumbis leporis, & ea quæ eſt ad dextram ejus auriculam Borealiorem, diſtabatque ab ea, quæ eſt in collario canis, ſive ſupra genu ſiniſtrum ejus pedis prioris 20. grad. 26′. ferme. 20. Dec. *Cometa in Lepore an habuerit caudam.*

Sequenti die nubila cælos inſederunt, omnemque ſiderum conſpectum averterunt. Interea noſter præpeti curſu fugam accelerabat, donec *vigeſimo ſecundo Decembris* flexo verſus ſeptentrionem itinere pervenerit ad nonam in primo Eridani fluxu ſtellam, quam trium horarum ſpatio etiam nobis videntibus vel integra propè gradu præterlabebatur. 21. Dec. 22. Dec.

Primum tunc apparuit horâ circiter ſexta veſpertina, cum jam ortus eſſet inter tertiam & quartam pomeridianam, & in Meridiano ad quadrantem poſt nonam altitudinem tenens ſummam 32°. 5′. Diſtabat à Rigel Orionis 15°. 33′, quadrante ante decimam, azymuth habebat 82. gr. Ab Auſtro verſus ſubſolanum, longitudinem 58°. 36. à principio Arietis latitud. Auſtr. 25° 16. Declinationem 4°. 43′. Sub Altitud. poli 53°. 12′. conſtituebat triangulum obtuſangulum *Cometa hyemalis ex matutino veſpertinus factus.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

cum oculo Tauri & Pleadum Orientaliſſima obtuſangulum Tauri oculo faciente, cuſpidemque pendulam Cometa.

23. Dec. *Die* 23. ejuſdem menſis jam properis gradibus aſcendiſſe viſus eſt, & in rectiori via cum altitudine Meridiana ad horam octavam cum 26. graduum 33. 16. diſtans ab oculo Tauri 23° 27′. cum Azymutho gr. 87. 5′ proximè ab Auſtro verſùs ortum, longitudinem habens 15° Tauri. Latitud. 19° 5′. Auſtr. Declinationem Auſtralem, 1° 52′. Conſtituebat triangulum penè æquicrurum cum oculo Tauri & Rigel à Cometa ad dictas ſtellas, ductis lateribus ferè æqualibus.

24. Dec. *Die* 24. *Decembris* lapſo die minus feſtinans Cometes ad horam octavam Altitudinem habuit Meridianam 35° 39′. Azymuth 89° 36. ab Auſtro verſùs Ortum, diſtans à Plejadibus 23° 45′. à Rigel 29° 52′. à ſtella in Ceti mandibula 5°. 11′. cum longitudine 13° 48′. Tauri. Latitudine Auſtrali 16° 38′. & Declinatione Auſtr. 9′. circiter. Caudam trahebat latam ſatis longamque & flexam in ſubſolanum, utcunque demetienti novem ferè graduum. Primùm ſuprà horizontem enitebatur ad medium tertiæ pomeridianæ.

25. Dec. *Die vigeſimo quinto Decembris* tardiore inceſſu venerat hic noſter rectà in viciniam dicti ſideris in Ceti mandibula, à qua ut Occidentaliori tantùm uno gradu & 46. ad horam ſeptimam 48° cum altitudine Meridiana 38° 46′. diſtabat, habebatque Azymuth à Septentrione verſùs Ortum 86° 36. Longitudinem Tauri 10° 35′. latitudinem 13 gr. 38′. Auſtr. Declin. 1° 57′. Septentr. caudam latam & longiorem quàm ante, quàm flectebat verſùs plagam vulgò **Oost-noordt-oost.**

Atque his diebus non fuit impeditus nubibus, ſed vicibus haud interruptis mortalibus ſe viſendum conſpicuè dedit, quaſi intentius admirantibus, quòd tantâ facie & tàm horrenda ſpecie ſeſe exhiberet novum hoc cæli portentum.

27. Dec. Sed poſtero die delituit uſque *ad vigeſimum ſeptimum* ejuſdem menſis, quo tempore caudam ferebat omnium maximâ longitudine, quaſi (ut judicat populus) mali majoris indicem. Extendebatur illa minori latitudine à Cometa uſque ad proximam ὑπὸ τὴν κεφαλὴν Tauri. Altitudo ejus Meridiana ad tertium quadrantem poſt horam ſextam deprehenſa fuit 40° 26. proximè. Diſtantia à ſtella in Ceti mandibula (qua jam occidentalior erat Cometes) 3° 15′. & à clariori in naribus ejus 2° 52′. Azymuth 83° 36. à Septentrione verſùs ortum. Longitudo inventa fuit 6° 41′. Tauri. Latitudo 10° 21′. Declinatio 3° 52′. Septentrionalis. Faciebat triangulum ferè rectangulum cum ea quæ in naribus, & ea quæ in mandibula Ceti angulum rectum conſtituente Cometa.

28. Dec. Proceſſit interea noſter ſed lentius, cum cauda aliquantum breviori rectèque extenſa ad ſtellas in oculo Tauri, videbatur proximè ſecuti diei dimidia ſeptima veſpertina cum altitudine maxima in meridie 41° 46. diſtans ab ea quæ in naribus Ceti eſt clara 3° 16. & ab ea quæ in fronte ejus, ad quam nondum pervenerat 3° 47′. Azymuth 82° 39′. à Septentrione verſùs ortum. Longit. 4° 38′. Tauri. Latitudo Auſtralis 8° 46. Declinatio 4° 52′. Septentrionalis faciebat triangulum rectangulum, cum ea quæ eſt in mandibula Ceti, & ea quæ eſt in naribus clara, ad quam & angulus rectus inveniebatur: hypotenuſa inter Cometam & claram naris item conſtituebat cum ea quæ eſt in fronte & ad oculum dextrum Ceti triangulum penè æquicrurum, datis æqualibus penè lateribus à Cometa ad dictas ſtellas.

29. Dec. Die 29. Decembris apparuit Cometes cum ſpecie caudæ paulò prolixiori, habuitque ad horam ſextam cum 20. minutis ferè altitudinem ſummam in circulo Meridiano 43° 16′. Diſtantiam ab ea quæ eſt in fronte Ceti 1° 32′. & ab ea quæ eſt in mandibula ejus 8° 7′. & ab ea quæ eſt proxima oculo dextro Ceti 3° 8′. Azymuth 79° 46. Longitudinem 3° 19′. Tauri latitud. Auſtralis. Declinationem Borealem 6° 28′. repræſentabat triangulum obtuſangulum cum dictis in mandibula & naribus Ceti. Lateribus propemodum æqualibus inter ſtellas illas & inter Cometen ac narium ſtellam; differentia tantum erat ferè 34′, qua latus inter dictas

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

dictas ſtellas majus erat. Præterea erat triangulum obtuſangulum cum ſtella in fronte Ceti & ea quæ eſt ad oculum ejus dextrum & Cometa, breviſſimo exiſtente latere inter Cometen & eam quæ eſt in fronte, ſcilicet 1° 32′. faciebat quoque Cometes lineam ferè rectam cum ea quæ eſt in Ceti naribus, & ea quæ eſt in fronte ejus.

Die 30. Decembris apparuit mihi hoc ſidus caudam adhuc trahens non minorem quàm ante, ſed minus latam cum altitudine ad horam ſextam 15′. ferè, Meridiana 44° 33′. Diſtantia ab ea quæ eſt in fronte Ceti circiter 36′. & ab ea quæ eſt lucidior in dextro Arietis cornu 14° 1′. ſcilicet hora 7° 26. veſpertina. Azymuth 77° 46. à Septentrione verſùs ortum. Longitudo 2° 22′. Tauri. Latitudo Auſtralis 5° 8′. Declinatio 7° 45′. Incidebat præterea in rectam lineam dictam ferè per medium trianguli præciſionis Tauri ad oculum ejus, & ferè exhibebat rectam cum clara in naribus Ceti & illuſtriori in cornu Arietis dextro. 30. Dec.

Atque ita continuis noctibus ſe aliquandiu conſpiciendum præbuit hic noſter, à quo labore deinde parùm conquievit nubilis obtectus; ſed cum primo ſequentis anni 1665. auſpicio comparuit, tanquam onera ſua de anno in annum tranſlaturus, Cauda videbatur minor quàm præteritis vicibus: quadrante poſt ſextam fermè altitudo ejus meridiana fuit 44° 45′. Diſtantia ab ea quæ in capillamento ſive Juba Ceti 2° 32′. ab ea quæ in fronte 3° 6 Azymuth. Longitudo Arietis 1° 26′. Latitudo Auſtralis 3° 7′. Declinatio Borealis 8° 56′. faciebat cum ſtella quæ eſt in fronte Ceti, & ea quæ eſt in juba media triangulum ſcalenum, in quo diſtantia à Cometa ad eam quæ in juba ſive capillitio minor erat, quam ea quæ eſt inter Cometam, & eam quæ eſt in fronte ferè angulum rectum conſtituente Cometa. Die 1. Januarii.

Interea non ſtetit hic Cometa, ſed incedens paulatim ad ſequentis diei idem ferè tempus veſpertinum, id eſt, 2. *Januarii* cum eadem caudæ ſparſione pervenit in viciniam ſtellæ dictæ in capillamento Ceti, viſuſque eſt horâ ſextâ veſpertina cum 10. ferè minutis altitudinem ſummam habere 46° 19′. diſtantiam à dicta in capillamento Ceti 2° 25′. & à dicta in fronte Ceti 4° 8′. Azymuth 74°. à Septentrione verſùs Orientem. Longitudo 0° 25′. Tauri. Latitudo 2° 16. Auſtralis. Declinatio 9° 31′. Septentrionalis. 2. Januarii.

Proximè ſecuto die caudam ferebat exiliori ſparſione caputque ſolito minus. Altitudo ejus Meridiana ad horam ſextam & octavam erat 46° 36′. diſtantia ab ea quæ eſt in fronte 5° 12′. & ab ea quæ in capillamento Ceti 2° 38′. à clariori in dextro Arietis cornu 10° 18′. Azymuth 73° 36. à Septentrione verſùs ſubſolanum. Longitudo Arietis 29° 37′. Latitudo Auſtralis 1° 43′. Declinatio Septentrionalis 9° 48′. exhibebat triangulum Scalenum & obtuſangulum cum dicta in Capillitio Ceti, & cum dicta in ejus fronte, angulo obtuſo conſtituto ad eam quæ eſt in capillamento. 3. Januar.

Ad diem ejuſdem menſis *quartum* cum minori facie & caudæ ejaculatione graciliori comparuit noſter ad horam 6. & 5′. fermè. Altitudinem maximam habuit 47° 24. Diſtantia à dicta in Capillitio Ceti 3° 34′. & ab ea quæ in dextro Arietis cornu eſt 9° 18′. Azymuth 72° à Septentrione verſùs ſubſolanum. Longitudo 29° 16. Arietis. Latitudo Auſtralis 0° 48′. Declinationis Septentrionalis 10° 36′. Exhibebat triangulum obtuſangulum & ferè æquicrurum cum dictis in fronte & Capillitio Ceti, æqualibus proximè lateribus & inter dictas ſtellas & inter dictam in Capillitio & Cometam. Proximo poſt hunc die lentiori gradu progreſſus eſt, tranſiitque ſigniferum cum cauda exili & tenui. Obſervata eſt ad horam ſextam & propemodum 3′. altitudo meridiana 47° 56′. Diſtantia à dicta in Ceti capillamento 4° 36. & ab ea quæ in dextro Arietis cornu clara 8° 16′. Azymuth 71° 26. à borea verſùs ſubſolanum. Longitudo 28° 31′. proximè. Latitudo Septentrionalis 0° 15′. Declinatio Septentrionalis 11° 8′. repræſentavit triangulum Scalenum obtuſangulum cum dicta in Capillitio Ceti, & ea quæ in fronte ejus dato latere inter Cometam & dictam in capillitio ſive juba paulo longiori, 4 Jan. Die 5. Jan.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

& quòd interjacebat inter dictas ſtellas reliqua ut hypotenuſa : ſimile triangulum fecit cum clarioribus in dextro & ſiniſtro Arietis cornu, majori poſito latere inter Cometam & dictam in dextro cornu & hypotenuſa inter Cometam & alteram in cornu ſiniſtro.

6. Jan. Poſtea haud intermiſſo paſſu ſed lentiori, ad conſpectum *die Januarii ſexto* pervenerat, ut obſervatum eſt à nobis horâ ſextâ veſpertinâ ad altitudinem maximam 48° 18′. & diſtantiam à clariori in dextro Arietis cornu 7° 52′. Azymuth 70° 56. proxim. à Septentrione verſùs Ortum. Longitudo 28° 3′. Arietis. Latitudo 0° 41′. Septentrionalis. Declinatio 11° 36. Borealis. Deſcribebat triangulum proxim. æquicrurum cum clariori in dextro Arietis cornu, & ea quæ eſt in piſcium nodo in rectam cum duabus in utroque Arietis cornu incidente lineam datâ diſtantiâ ad utrumque ſidus penè æquali.

7. Jan. Sequenti die propter intercurrentes ſubinde nebulas non amplius licuit obſervare quam ad horam 5° 54′. hujus Cometæ altitudinem meridianam 48° 56. & quod conſtituebat cum dictis ſtellis ferè æquicrurum triangulum.

8. Jan. Die Januarii octavo, viſus eſt Cometa exiliori paulum ſpecie & capitis & caudæ, habuitque altitudinem in Meridiano hora 5° 56. maximam gr. 49. 18′. diſt. à clara in dextro Arietis cornu 6° 34′. proxim. & à dicta in nodo piſcium 6° 6. Longitudo Arietis 26° 56′. Latitudo 2° 16′. Declinatio 12° 36. Septentrionalis. Azymuth 69° 36. à Septentrione verſùs Orientem & adhuc conſtituebat triangulum acutangulum, in quo latus Cometæ dicta in nodo piſcium minus eſt eo quod à Cometa ad clarum in dextro Arietis cornu ducitur 34′.

9. Jan. Poſtero die apparuit hoc ſidus eadem propemodum ſpecie, quâ ante. Ad horam quintam cum 47′. fermè altitudinem ejus Meridianam obſervavimus 49°. 59′. diſtantiam à dicta in cornu dextro Arietis 5° 48′. & à dicta in nodo piſcium 5° 32′. Longitudo Arietis 26° 52′. Latitudo Septentrionalis 3° 6. Azymuth 68°. 6. à Septentrione verſùs ortum. Declinationem 13° 11′. Septentrionalem in triangulo cum dictis ſtellis latus a Cometa ad eam in Nodo piſcium ductum minus erat altero latere, ab ea ad dictam in cornu Arietis ducto 16′. Incidebat præterea ferè in rectam lineam cum dicta in Nodo piſcium, & clara quæ in Pegaſi alæ exteriori parte hæret.

10. Jan. Die *Januarii decimo* apparuit hic Cometes ſpecie admodum exili capitis & acutiori caudæ atque breviori, cum Luna eſſet ipſi in propinquo, atque Venus non multum ultra duplo majorem diſtantiam, etiam crepuſculo adhuc exiſtente. Cauda erat in rectam lineam verſùs Plejadas extenſa. Maxima ejus altitudo ad quintam horam 46′. fermè erat 50° 24′. Erat diſtantia ejus à clara in dextro Arietis cornu 5° 26′. Longitudo Arietis 26° 52′. Latitudo Septentrionalis 3° 36′. Declinatio 13° 36′. Septentrionalis, Azymuth 67° 36. ferè à Septentrione verſùs ortum. Faciebat lineam adhuc rectiorem cum dictis in Nodo piſcium & Pegaſi ala, & linea recta ducta a clara in fronte Ceti per corpus Cometicum & protracta fermè bifariam ſecabat lineam rectam inter dictam in Nodo piſcium, & eam in dextro Arietis cornu. Item videbatur facere triangulum rectangulum cum dicta in Nodo piſcium & ea quæ in dextro Arietis cornu clara eſt, poſito angulo recto ad Cometen breviſſimo latere ad eam in dextro Arietis cornu.

11. Jan. Tandem Januarii 11. ſub exigua admodum forma tùm capitis tùm caudæ videbatur Cometa etiam ob dictas ſupra cauſas, & quod ad ulteriorem à centro verticis Solaris diſtantiam tendebat. Altitudo maxima à nobis obſervata fuit cum ſextante majori, ut continuò alias quoquè factum eſt ad horam veſpertinam quintam 46′. fermè ſcilicet 50° 56. diſtantia ejus à clara in dextro Arietis cornu 5° 2′. Azymuth 67° 6. à Septentrione verſùs ortum. Longitudo Arietis 26° 51′. Latitudo 3° 4′ Septentrionalis. Declinatio erat Borealis 13° 55′. Faciebat hic Cometa adhuc rectiorem lineam cum dictis ſtellis in Nodo piſcium & extremitate alæ Pegaſi, & ductâ lineâ rectâ à Cometa ad claram in dextro Arietis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Arietis cornu ſtringebat latus Orientale vicinæ & inferioris & obſcurioris ad dextrum Arietis cornu.

Ab hoc tempore invidit mortalibus ſui conſpectum hic Cometes, in ſubſidium vocatis tùm Lunæ conſortio tùm & nebulis continuis, quibus ſe ceu velo obtexit, tanquam non amplius orbi terrarum ſe oſtenſurus, ſed ſua in aliud cælum fuga migraturus. At nec illud fieri hactenus licuit, cum poſt illius menſis compluſculos dies quaſi redivivus *vigeſimo octavo & paulò antè* iterum mihi ſit viſus, confecto interim aliquot graduum itinere. Minorem ac ne vix quidem exhibuit caudam, inciditque in rectam, ut apparebat lineam cum obſcuriore in dextro Arietis cornu (à qua prope $2°\frac{1}{2}$ diſtabat) & clara in ſiniſtro ejus corniculo. Sequenti etiam die eadem penè formâ & ſede comparuit; quemadmodum & ſequenti ejuſdem menſis. Die 31. autem videbatur exiguum dictam lineam prætervectus; ſed interjectâ aliquot dierum caligine 3 & 4. Februarii item cum ſua caudula per vitrum mihi exhibitus eſt, vix notabiliter quicquam progreſſus.

Cometa hyemalis quando diſparuiſſe viſus eſt,

Quando iterum rediit.

28. Jan.

29. Jan.
30. Jan.
31. Jan.
3. & 4. Febr.

Sequentibus diebus, ubi cælum permiſit, oculos meos niſi lente vitrea armatos adintrare potuit hos ſidus. Tunc deſtiti. Hæc igitur eſt rerum Obſervatarum brevis hiſtoria, quam de novi hujus phœnomeni apparitionibus contexere potuimus.

Hamburgo Franequeram die 9. Junii 1665.

EXimia profectò eſt Tua erga me benevolentia, quæ Te in complendis meis votis adeò facilem & induſtrium reddit. Generoſus Morſtinius Tuus meuſque aſſiduò Tuam humanitatem & amicitiam deprædicat. Verùm Tu utramque factis ipſis loqueris. Accepi rectè Tuas de Cometa hyemali obſervationes accuratas. Multum Tibi hîc debebunt rei Mathematicæ amantes, poſtquam hæc lucem viderint. Quod ut bono publico fiat ſedulam dabo operam, juvante Deo. Creſcunt enim in dies feliciter communicationes inter me & varios Viros doctos de hoc argumento inſtitutæ: unde utilitas in publicum non exigua, ut ſpero, redundabit. Egregia certè illa ſunt, quæ nobis inſignis Clariſſimi Hevelii rei Mathematicæ peritia & obſervationum ſingularis induſtria ſuppeditat. Ad hunc de phœnomeno illo à Te in Andromeda viſo jam ante retuleram occaſione obſervationis Romanæ, quam à Reverendo & Clariſſimo Viro Athanaſio Kirchero acceperam. Et ecce reſponſum Humaniſſimi Viri, quod jam jam accepi. Exſpecto ab eodem plura de hoc argumento. Sed & à Te obſervationes de verno Cometa factas, tum & judicium de Cometomantia, quæ etiamnum in animis hominum multum valet, non obſcuro & libertatis & induſtriæ humanæ, imò ſæpè & pacis publicæ detrimento. Signa ut iræ, ita & gratiæ divinæ Cometas eſſe, & ut talia omnibus terræ incolis bonis maliſque in cælo exhiberi, æquitati conveniens & certum eſſe judicq. Signa verò naturalia vel cauſſas malorum, quæ in orbe geruntur, eſſe, ut credam induci non poſſum. Credo enim Deum & naturam ut nil fruſtra, ſic nil malè agere, & bonum finem ſemper intendere. Sed de his exſpecto judicium tuum. Vale Vir Clariſſimus mihique porrò fave.

Obſervationes Gravii de Cometa hyemali 1664 & 1665 Auctor accipit gratus.

Franequerâ Hamburgum die 12. Junii 1665.

QUod pluribus epiſtolis à me petiiſti, id jam præſtare paucis debui. Deſcribam hîc tibi præcipua, quæ de Cometarum natura & experimentis ultimi hujus & proximè præcedentis vera eſſe putem. Non referam omnia quæ antiqui Philoſophi ſuper hoc negotio diſcurrere & inſanis ſuis cogitationibus incruſtare

Philoſophi antiqui de Cometis multa falſa prædiderunt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Boëthii opinio de Cometis refutatur.

cruſtrare voluerunt, nec quæ amplius nupera diſputatione à me expreſſa ſunt, aut ulterius ſuo tempore deduci poterunt. Quidam ex illis nuda tantùm imagine Cometen effigiarunt. Sed illis obſtat. 1. tanta & tam conſtans, per multos dies & menſes aliquot duratio, qualis ut plurimùm in Cometis deprehenſa eſt. 2. Quod tunc deberent illi corporum illuminantium motum ſequi, ſcilicet ſurſum, deorſum & ad latera, variiſque modis per refractionem verſus eandem & per reflectionem in oppoſitam plagam, & ſic ſitus etiam eodem tempore ſenſibiliter mutaretur: nam ſemper tales imagines ſidus aliquod pro centro ſuo habent & plerumque rotundæ apparent. Atque ita nec halones nec irides eſſe poterunt Cometæ. In modum Coronarum quoquè non formantur, quia tantum circa corpora lucida tales figuræ videntur apparere, & quidem varia oculi diſpoſitione ad illa. Experimentum ſumi poteſt in candela, ubi per ſubitam apertionem in exiguo & clauſo cubiculo tales figuræ circum eam depingi videntur. 3. Quod non ſit Cometarum materia idonea quæ tantum refractionem & reflectionem exhibet. 4. Non procul à terra tales Cometæ excurrere deberent, cum alias nubium refractio obtinere non poſſet: ſed contrarium eſt in experimentis. 5. Quòd Cometæ longo terrarum tractu promiſcuè ab omnibus ſpectatoribus videantur, non autem tales imagines, cauſa eſt, quod hæ non tam altè ſupra terram ſcandant. 6. Quia Aſpectus & poſitio hîc non congruant, ut ad theſ. 5. § 1. finem in mea diſputatione oſtendi. Alia quoquè incommoda hùc trahi poſſent. Sed ſufficiant hactenus mota. Eos facere Planetas extraordinarios quidam volunt, qui perpetuis in cælo eos feſtinare itineribus arbitrantur. Et putem hîc non debere entia multiplicari citra neceſſitatem. Nec præterquam quod optimi ante Aſtronomi apud Chaldæos & Ægyptios olim hæc non obſervaverunt & ſtatuerunt, non poterunt illi in ſua hypotheſi per circulos & circulorum Epicyclos, quibus motus Planetarum deſcribunt, ejuſmodi Cometarum itinera ſectari. Non tantum ſic à Telluris incolis Cometæ viderentur deſcenſu facto verſus terram, & ſic ratio temporis diſparentium & apparentium ejuſmodi Planetarum ſibi non conſtaret. Confer figuram appoſitam. Et hinc ſequeretur quod primò omnium minimi & deinceps ſemper maximi Cometæ apparere deberent, contra experientiæ fidem. Quod ſi in uno vortice moverentur Cometæ, ut fit in Planetis, tunc deberet eſſe unus vortex per vaſtum cæli ſpatium deſcriptus, in quorum aliarum ſtellarum vortices & ſolis quoque vortex circumagerentur, atque ita cæli confunderentur. Nec poteſt dici quod Heliacè occumbant & reſurgant Cometæ, cum præter omnia alia incommoda nec temporis ratio hoc ferret, tum reſpectu circulorum, tùm reſpectu Epicyclorum, in quibus minor daretur portio, quam hæc ſidera Solis radiis immerſa conſumerent & tempus longum; & major portio & tempus breve, cum extra Solis radios poſita nobis apparerent. Imò exinde ſequi deberet circa Solem ire dictos Cometas omnes, quod nemo affirmârit. Hùc facit, quòd caudarum ſive barbarum apparentiæ in Cometis tantum explicari nullo modo poſſint, ſi ſtatuatur eos eſſe Planetas; idem cur caudas magis à Sole avertant, & cur extra ſignifer um per omne cælum currant, & quidem contra ſignorum ſucceſſionem, ut hujus anni prior Cometes. Nos quomodo à Planetis Cometas diſtinguamus in diſputatione noſtra theſi 5. Artic. 4. ſatis explicuimus. Quibus hæc addo, quòd quædam phœnomena in cælo apparere poſſint (ut nuperum illud ad Cingulum Andromedæ) quæ ſenſibiliter reſpectu noſtri ſedem ſuam non variare cernantur. Et poſſunt quoque in eo eſſe poſitu reſpectu noſtri vorticis, tantum altitudinem non latitudinem variantes, & in fieri ad eſſe Cometarum, ut barbarè loquar. Contrarias rationes iis, qui Cometas exiſtimant eſſe apparentias ex vario ſiderum notorum concurſu factas, oppoſui theſi v. art. 5. diſputationis dictæ. Et ſequenti art. iis qui Cometas è parvis ſtellis in mundi primordio factis & invicem aggregatis componunt alias. Quibus hoc addo, quod ita ex illis ſtellis coëuntibus non poſſint circumſparſi, ut in Cometis ſit, tales villi,

neque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

neque si essent in tanta altitudine à nobis videri. Art. 7. latius contra Meteorologistas, & eorum fumos disputatur. Scilicet fieri non posse, quod materia fluxa in tam densum & exiguum globum constipetur, & quòd ratio dari non possit cur ita fiat, aut dici, quæ sint illa corpora circumposita quæ illam determinationem & ferè æqualiter præstent. Item, quòd locus in cælo & magnitudo & motus & constantia apparitionis figuræ, luminis, coloris &c. in Cometis contrarium suadent. Certè experientia hodierna per tubos firmata, illos de his satis edocere potest. Nec amplius dubitandum censeo melioribus Philosophis & Mathematicis, quid hîc verius statui debeat. Quomodo nos naturam Cometarum determinemus paucis thesi IV. § 7. expressimus & sequenti.

Meteorologistarum sententia de Cometarum origine refutatur.

De Cometarum caudis sive barbis quid alii sentiant tradidimus thesi 6. § 1 & 2. Sed quid nos, legere est ejusdem Theseos § 4, 5 & 6.

Cometarum caudæ sive barbæ.

Quibus placet quòd radii Solis per corpora Cometarum transeant, pro repræsentandis caudis, ii refutantur thes. 6. § 7 & 8. & Tycho § 9. & Kepplerus § 10. Quid hîc sentiant Peripatetici videre est ejus thes. 6. § 2. & confutantur thesi 6. § 11. & Cysati Conus radiosus § 12. quod communiter de omnibus Cometis scripsi, etiam de ultimis hujus anni barbatis & caudatis intelligi velim, & quod de hisce sentio & in iis expertus sum, etiam in plerisque aliis vera esse putem. Summa omnium est. Cometam in cælo locandum esse, nec in uno remorari, sed per diversos iter ducere. Solidum esse corpus non diffluens, cum alias cælestis materiæ torrenti & in diversum eunti vix potuerit obniti. Nam dissiparetur illicò, ni densâ compagine stipatus esset, nec frangeret adversos cæli fluctus, nisi soliditate suâ eos dividere antrorsum posset. Hinc quoque est, quod & aliquando & intermedio propemodum cursûs sui tempore citissimè processerit primus hujus anni Cometes; ita ut vel uno die plus novem gradibus spatii emensus sit. Idem ille barbam prætulit, caudamque discretis vicibus traxit, & alias quoque apparuit, Criniti aut discei formam exhibens. Sed species hæ unde? Illas ab extraordinaria inter cælestes globulos longè à corpore Cometæ dissitos, ubi manifestius est minorem atque majorem discrimen, refractione & Cometæ tellurisque situ vario ita arcessimus, ut simul excludamus Peripateticorum flammulas rariores, ut & aliorum trajectos per corpus Cometicum radios Solares, vel alias intra aut circa ejus superficiem refractiones. Primus hujus anni Cometes apparuit, ut è tradita observationum historia liquet, mensibus Decembri superioris anni & hujus Januario & Februario. Tempus, quô cœpit videri hoc sidus, quòque iter suum persecutum est, itidem ex observationibus videre est. Non ausim dicere illud penitus se visui subduxisse. Vix multo major Sirio in apparitionis suæ exordio potuit deprehendi, neque postea majori forma videbatur. De sequenti majore & facie sua Venere perigæa haud inferiore, hîc nondum scribam. Inter cuncta quæ proferri poterant experimenta hûc spectat, quòd per lentem vitream cernenti non majori notabiliter, ut fit in Luna, forma comparuerit. Et hoc commune cum cæteris habuit, quod paulatim ad altius cæli fastigium eniti decreverit. Nollem hîc cum vulgo insanire, qui Cometas in fuligines undiquaque dispergi conjectat.

Tycho, Kepplerus & Cysatus de Cometarum caudis refutantur.

Gravii de Cometis sententia brevi-ter propositæ.

Cometæ nuperi hyemalis cursus velocissimus.

Et species diversæ unde.

Cometa hyemalis an se penitus oculis nostris subduxerit: Ejus magnitudo, Progressus.

Major hujus sideris cauda vel barba spectabatur, quando nostra tellus à linea inter Solem atque illum rectiùs extensa remotior fuit. Movebatur hic noster circa primordia tardior, quam post duarum triumve septimanarum intervalla. Progressus namque fortius pro continuando cursu versùs destinatos cardines perseveravit, & violentius agitatione sua cælum perrupit. Spectavit longo tempore, quo se direxerat ad partes Solis occiduas, sed post Orionis pedes ad sinistrum prætervectus flexo in Boream itinere citius & obliquè per Eridanum transnavigavit: atque inde magis magisque, sed sensim borealior fuit.

Cauda vel barba. Motûs varietas.

Et iter versus Septentrionem: Tûm nisus contra cæli vorticisque motum.

At injicit hic scrupulum ejus contra cæli vorticisque motum qui fiebat nisus. Nec est de nihilo. Dubium hoc paucis expediam. Vix quisquam negabit, quod diu & validè & celerrimè processerit hic Cometa. Unde mihi concludi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

tur, corpus fuiſſe compactius, quam in univerſum materia vorticis exhiberi potuit. Atque ideo minores ad contranitendum vires illam oppoſuiſſe. Eadem ratione comprobatur jam dudum per unum vel alios vortices præter noſtrum tranſiſſe Cometen, eamque retinuiſſe velocitatem, quam acquiſiverat tranſeundo per vorticum extremitates, ubi materia cæleſtis reliquis citius defluit. Ideò quoque magno impetu in noſtrum intraſſe vorticem, & ſic facile potuiſſe vorticem, aut ſecundum rectam, aut illi æqualem lineam continuaſſe curſum: præcipuè dum globuli (qui hîc minores eſſe potuerunt in loco terræ atque ſoli propiori) ab invicem diſjuncti non omnes ad contranitendum conſenſerint, ſed tantùm qui præciſè & directè incurrebant anteriorem ejus diſcum, eum fulſiſſe ad perſeverandum in directione ſemel accepta, qui lateraliter eum ſtrinxerunt, & nonnihil ipſum juviſſe, qui poſticam ejus partem clauſerunt.

Ad contrarium materiæ niſum ſuperandum facere quoquè potuit, quòd fuerit grande ſidus & ſolidum, quòd fortius cæptum ſemel curſum, quam aliud minus continuare potuit. Deinde univerſis & ſingulis conſtat hoc ſidus Occaſum verſus ab Orientalibus iviſſe regionibus cæli. Ex quo colligo illum quoque, cum primo vorticem noſtrum obliquè intraret, eò directum fuiſſe, quem curſum, quantum ejus fieri potuit, poſtea per ſuam ſoliditatem acceptamque agitationem ſervare conatus eſt, præſertim ubi ſtatim à minus validis & ſolidis globulis non potuit inhiberi. Præterea experti mecum eſtis, hunc Cometen maximo curſûs ſui ſpatio in Auſtralioribus cæli regionibus verſatum eſſe. Ideò inferri, vim circumſtantium vorticum, aliaſque in noſtro cælo mutationes hujus Cometæ motum diverſis modis & juviſſe & temperaſſe. Conſtat enim quod noſter vortex non ſit accuratè rotundus, ſed circa polos depreſſior, & minor ejus circumferentiæ à centro diſtantia. Unde iterum colligo liberiorem eſſe curſum materiæ vorticis in contrarium tendentis ac potentiorem circa Eclipticam quam verſus polos, ubi aliorum vorticum vicinia curſum materiæ variis modis determinare poteſt, & Cometæ verſûs Occaſum euntis globuli, namque aliorum vorticum ab eorum centris remotiores fortius cæteris moti, in extremos vorticis noſtri globulos polis noſtris viciniores incurrunt, & quodam modo eos tùm directiùs tùm indirectiùs cohibent, ne latius evagentur, ſæpèque alio determinant, viciſſim ab iis determinantur. Diverſimodè hæc fieri poſſunt ab inæqualitate ſitus eorum & ab iis diſtantiæ Solis. Hùc accedit quod etiam per polos aut partes iis viciniores primi elementi, particulæ cum ſuis ramentis ſtriatis, ex aliis vorticibus egreſſæ, inque hunc Cometen incidentes, eum nonnihil occaſum verſûs euntem fulcire atque juvare potuerunt, præcipuè in materia cæli fluxa ab exiguo impetu vel loco moveri, vel contrà adverſum etiam ſuſtineri facilè potuerit, ubi eſt plurium particularum conſenſus.

Vorticis noſtri & aliorum ac motus Cometis rarior.

Et quemadmodum in Planetis eadem materia primi elementi per polos ingrediens, & ad alios refluens vortices, ſecundi elementi globulos ipſumque Planetam inter eos libratum, diverſimodè poſſet commovere, quid ni quoque hoc reſpectu Cometæ aliquà ex parte fieri potuit? eum in hanc vel in illam determinando plagam. Deinde videtur quoque quòd conatus globulorum communis, & materiæ primi elementi eis interjectæ, recedendi à vorticis centro, latus hujus Cometæ urgens aliquantum fulſerit ad directionem retinendam. Et quoque fortè ipſum adjuverunt dictæ materiæ utriuſque partes aliæ particulæ à Sole egreſſæ, tendentes verſus plagas à polis remotiores. Hùc tendit & preſſio luminis Solaris, quæ eo fortior eſt, quò Cometes Soli propinquior exiſtit. Ea cum non tantùm verſus Eclipticam ſed etiam polos verſus dirigatur, facilè hunc Cometen jam in æquilibrio laterum reſpectu poſitum, & quam maximè incitatum & alio directum adjuvare potuit.

Hiſce accedit, quod & materia quæ ingreditur ex aliis vorticibus in noſtrum vorticem non ſemper tendat directè per lineas rectas verſûs centrum ejus, ſed

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

ſed ſæpè deflectat verſus partes remotiores à centro vorticis noſtri.

His ſupra dictis addere quiſpiam poſſet, quod, quum cæli noſtri fluxus fiat verſus Orientem, non ideo omnes globuli eò tendant, cum & debeant quaſi redire occaſum verſùs infera cæli parte.

Denique obſervatum eſſe novimus, quòd directè hîc Cometes ſemper non tetenderit in occaſum. Unde conſtat globulos quoſdam ipſi fuiſſe laterales. Qui, præter alias ſupra memoratas cauſſas, totis viribus & communi ſingulorum niſu, hunc Cometen non potuerint in contrarium verſùs Orientis plagam ſecum rapere. Item: quòd cum Leporis ſignum prætergreſſus eſſet hic Cometes, deflexerit magis verſùs Septentrionem. Scilicet quamprimùm adverſùs globulorum motus prævaluit, tunc ſtatim hic Cometes deflectere cœpit, quod ſimul & ſemel non potuit fieri in tàm fluida cæli materia, ſi omnes cauſſæ ſupradictæ ſimul ſpectentur; ſed tantum paulatim, ut hîc contigit, & magis ſe flexit cum jam ſuperaſſet Æquatorem, & liberius fluentem circa Eclipticam cæli materiam excepiſſet. *Tùm deflexionis verſus Septentr.*

Habuit hic Cometes, quemadmodum & omnes, lumen à Sole mutuatum, nec aliter fieri potuit in corpore tam ſolido tam ſtipato undequaque. Non mirabuntur hoc, qui ad animum revocant denſos Planetarum globos, qui nec lumen ex ſe fundere, neque aliis quam Solis radiis non tangere verius dicuntur, & quòd Cometarum cortices magis adhuc induruerint, atque intus contentam ſubtilioris naturæ materiam fortiùs conſtringant Colorem initiò, ut refertur, clariorem, deinde obtuſum, plumbeum atque Saturninum exhibuit, exinde judicium Aſtrologicum exprimere hîc mearum partium non eſſe arbitror. *Luminis & coloris Cometici.*

Parallaxin longè minorem lunari hîc deprehenſam fuiſſe omnes mecum Mathematici fatebuntur. Quibus hic terræ locis verticalis fuerit, ordine ex ejus inceſſu & declinationibus, tùm præcipuè Auſtralibus tùm & borealibus facilè poſſe colligi exiſtimo. *Denique parallaxeos Lunaris minoris ratio.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

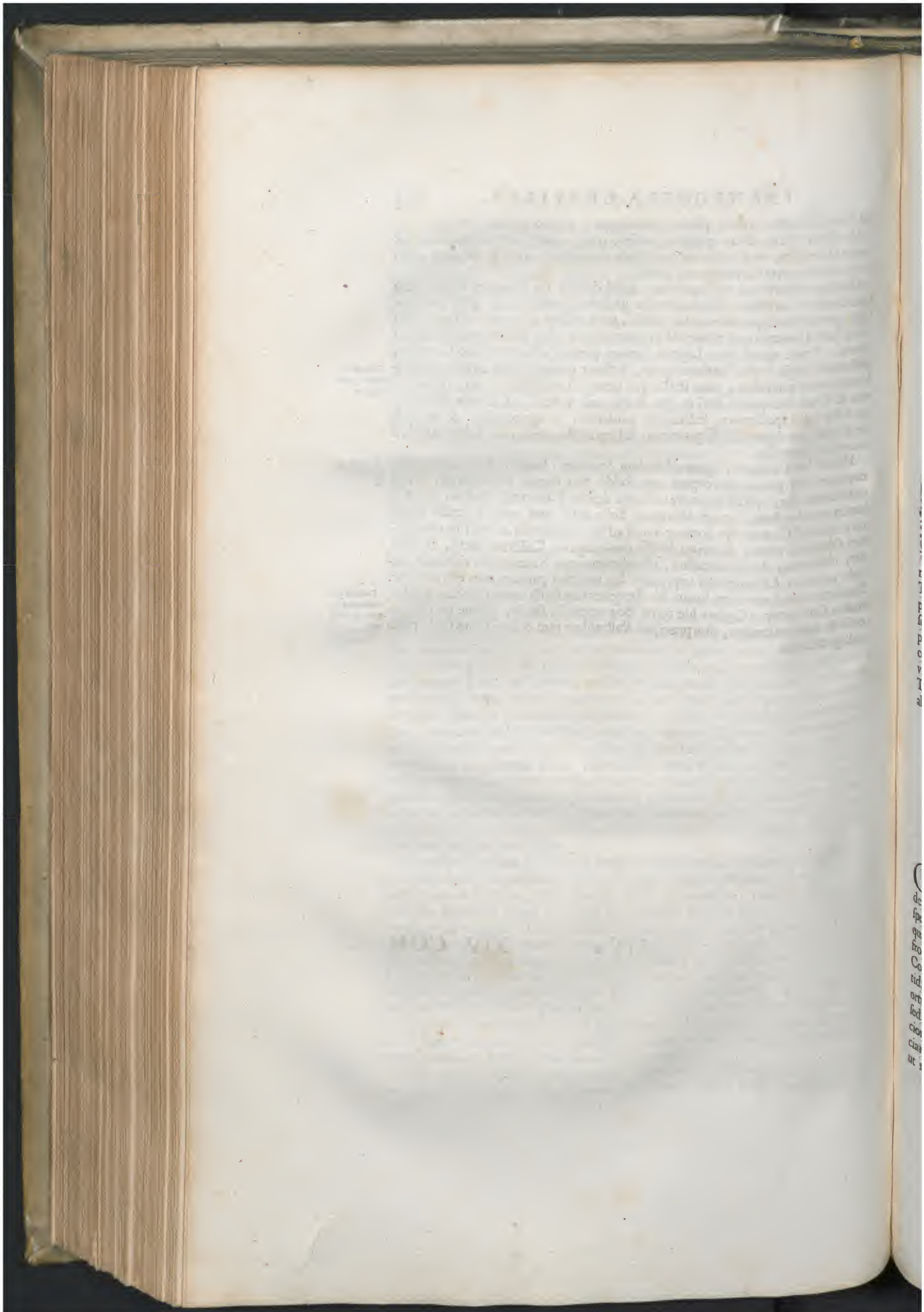

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

XIV.
COMMUNICATIO FRANEQUERA-MORSTINIANA.

Hamburgo Franequeram die 9. 19. Decembris 1664.

Generose Domine, Cognate plurimùm colende.

NOn dubito quin & apud Vos appareat novus Cometes, insigne cæli, nostra quidem ætate, phœnomenon, mihi in vita mea primum visum. Quod ideò insolenti desiderio ortum, motum, naturam & effectum ejus, si quis ei tribuendus, cognoscendi animum meum accendit. Hac de caussa, ut plures alios Viros doctos, rei Mathematicæ gnaros, ita & Inclytæ Vestræ Academiæ Mathematicum, adeo. Et hunc quidem nec de nomine mihi notum. Sed Te fido utar parario, cujus affectus vota mea promovebit, & quæ meæ scriptioni desunt, supplebit. Facies rem non tantùm mihi gratam, & Te dignam, sed utrique nostrum utilem, & cum laude gentis nostræ conjunctam, ut nempe exteri videant, apud nos quoque dari, quibus rerum naturalium inquisitio cordi est. Ego porrò opto, ut omnes homines hoc notabili portento ad novam vitam cum imminente novo anno agendam excitentur. Vale cum Illustri Rejo, Tuo Alumno, cumque eodem feliciter ad veræ laudis decus eniti perge, & alias prosperè age.

Morstinio parario Auctor in compellando Mathem. Profess. Franequerano utitur.

Votum Christianorum apparente Cometa.

T. amantissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Franequerâ Hamburgum die $\frac{8}{18}$. Januarii 1665.

Generose Domine, Cognate plurimùm amande.

QUòd ad literas fraterni affectûs plenas tardius Tibi respondeam, effecit cunctabunda Clarissimi Viri Domini de Grau, Profess. Math. in hac Academia industria, quæ, ut spero, his quæ Tibi per me mittit, satisfaciet exspectationi Tuæ, molestæ procul dubio & tædiosæ. Tuas literas cum adjunctis, quæ de Cometa cum illo communicare voluisti, gratissimo animo & hilari fronte excepit, Tuaque, tanquam indicia honoris sibi abs Te præstiti, reliquis Collegis suis monstravit. Hoc indicium iræ divinæ in cælo apparens, & nos quotidie intuemur ab hora sexta vespertina, cum antea illud mane aliquot ante ortum Solis horis intueremur. Et tunc quidem cauda apparebat valdè prolixa; sed & nunc satis minax est, longum syrma post se trahens, utinam non judiciorum divinorum, quæ rarò antecedentem vitiorum humani generis pertinaciam claudo pede deserunt. Quod reliquum est pio tuo voto meum adjungo, ut nempe homines cum novo anno novam vitam inchoent, nec amplius ad pristina

Morstinius responsi morum excusat, & Graviana mittit.

Cometa 1664 ex matutino factus vespertinus.

Votum Christianum apparente Cometa.

Contumacia peccandi iram Dei provocat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

priſtina vitia redeant, ne alioqui in illis verum ſit illud: *Stultitia ſemper incipit vivere.* His te benè valere jubet.

T. ſtudioſiſſimus ex animo

TOBIAS MORSTIN de RACIBORSCA.

Hamburgo Franequeram die 7. 17. Februarii 1665.

Gravianum reſponſum gratum Auctor Morſtinio acceptum refert.

PErgratas literas Tuas die 8. 18. hujus menſis datas incluſæ Gravianæ gratiſſimas reddiderunt. Multùm quidem, fateor ejus humanitati & benevolentiæ, ſed & Tuæ induſtriæ debeo. Video virum illum eſſe egregiè doctum, & ad colendia amicitiæ officia promptum. Cui reſponſum hoc, quod iſtis includo, velim meo nomine tradas. Dilati officii tædium apud Te ipſum & illum excuſabis æquus & facilis, eo quod mihi nuper iter in Holſatiam eſſet conficiendum. Unde ante aliquot dies domum, & mox ad vos literis compellandos reverti. Cometam eundem ex matutino veſpertinum evaſiſſe mirari non debes. Joan. Bapt. Ricciolus, è Soc. Jeſu Philoſophus Clariſſimus, quem Tibi ab eximia diligentia & eruditione commendo, memoriæ prodidit Anno 729. 1472. 1530. 1531. 1580. & 1582 Cometam qui initio matutinus fuerat, factum fuiſſe veſpertinum. Fit autem contraria ſerie ut nonnulli ex veſpertinis fiant matutini. Quod cum quidam non intelligerent, vel non attenderent, unum ſæpe Cometam in duos diviſerunt. Hoc & noſtro Cometæ, qui paulo ante exceſſit, evaſit, erupit, ut accepi, evenit. Sunt enim qui duos Cometas fuiſſe putent. Alii contra unum tantum eundemque Cometam hac hyeme luxiſſe affirmant. Inter quos eſt Clariſſimus & Excellentiſſimus ſeculo noſtro Aſtronomus D. Joan. Hevelius, Dantiſci degens. Sed de his ſatis, nunc quidem. Dabo alias plura, ſi hæc ſtudia Tuo ingenio commoda ſunt. Ego quidem in eis, fateor, non tantum jucunditatem, ſed & utilitatem quandam invenio. Vale ac me conſtanti benevolentia proſequere: Cometæ autem minas, ſi in officium Chriſtiano conveniens toto incumbis pectore, ne metue, imo proſpera quæque à Deo, Juſtitiæ Præſide, exſpecta.

Cometæ ex matutinis factis veſpertini & contra:

Cometa in Corvo & Lepore 1664. viſus aliis duplex, aliis unus tantùm fuiſſe putatur.

Franekerâ Hamburgum die $\frac{11}{21}$ Martii 1665.

PRoperanti ad reſponſum Tibi parandum calamo moram injecit Clariſſimi Viri Domini de Grau Prof. in hoc Academia Matheſeos cunctatio. Hujus non alia fuit cauſa, quam diſputatio de Cometa publicè habita, & nudius demum tertius abſoluta, magna profectò cum dicti Domini Præſidis laude. De quâ illud Lepidum memorare juvat, quod inter eundem Profeſſorem & quendam è Collegis ejus (Virum alioquin ingenio pollentem, ſed antiquorum inventis addictiorem) evenit. Is nempe in Philoſophicis diſputationem inſtituens, debacchatus eſt in Carteſium vehementer, (cujus Domini de Grau defenſor eſt acerrimus) & occaſione, ut ſolet, datâ vel factâ, in hæc verba erupit; *Hic novus Antichriſtus, volui dicere Carteſius.* Hæc alter tetricâ fronte excepit, & aſſerendæ Carteſianæ famæ commodam opportunitatem expectavit. Quæ etiam mox eodem die ſe obtulit. Cum enim ille Carteſiomaſtix ad diſputationem de Cometa Gravianam veniſſet, commodum accidit, ut quidam opponentium Carteſium impugnaret. Arripuit noſter avidè rei pro Carteſio benè gerendæ occaſionem, & omni ingenii conamine eum defendit toties quoties honorificentiſſimè nominavit, idque ex inſtituto illi alteri in barbam, ut dici ſolet, fecit, cuncta ſua eruditiſſimè auctoritate Carteſii confirmans, ſubjecto ad ulti-

Gravii diſputatio de Cometa $\frac{8}{18}$ Martii 1665. habita.

Gravius Carteſium contra quendam è collegis ſuis tuetur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

ultimum hôcce ephiphonemate. *Vides itaque Doctiſſime Domine Oppenens, aurea quadam inſtare tempora, cum deturbatum ſede bonæ exiſtimationis, & infamatum hodie Carteſium in illam ſedem iterum reponere poſſimus.* Hæc omnium effuſus riſus, antagoniſtæ verò indignatio pro Sardonio quoque riſu excepit. Cæterum quod ad res Polonicas attinet, grande mihi cordolium eſt, dum eas privatim publiceque triſtes intueor. Privatus me dolor urit, cum publico tamen junctus ex morte Patrui mei, cui & cognominis eram, Illuſtris Domini Venatoris, per Regnum conceptus. Si ſalvâ modeſtiâ vera mihi dicenda, magnam in eo jacturam patria ſubiit. Potuiſſet enim ille homo utilem operam Reipublicæ præſtare. Inerat ei nimirum vigor animi, ingentibus negotiis par, & ſingularis comitas ac in rebus agendis dexteritas, quam & Aulæ Danicæ, dum in ea Oratorem Regis Ordinarium ageret, Te referente placuiſſe, mihi gratulor. Sed ô ſpes inanes. Sic fortuna blanditur captatum ſcilicet veniens. En ille noſter in ipſo ætatis & fortunæ flore inexpectato ereptus eſt! Ita ſcilicet inſtar florum, decerprimur, & inſtar Cometarum quos videmus conſumimur, ſaltem ad metam properamus diſparituri. Publica verò quæ prius quæve magis doleam (adeò multa ſunt) non facilè invenio. *Tot externis tamdiu adhuc duranibus acceſſêre malis interna. Quid periculoſius civilibus diſſidiis, ex quibus inteſtina bella, omnibus externis nocentiora oriuntur, in Republica eſſe poteſt? Quid vero pejus & injuſtius quàm cum avitæ libertatis jugulum petitur? Videntur appropinquare Tiberiana tempora. Apparet aliquos Sejanos abuti aùctoritate viriumque potentiâ. Sed forte invenerit illi ſuos æmulos, qui eos conficiant, ſicut illi Romano evenit. Videbunt brevi, credo, multi principiis obſtandum fuiſſe, ſeque jam ſerò medicinam parare, & ſero ſapere Phrygum inſtar. Jam olim coërcendi erant avitæ æqualitatis, quæ ſola Rempublicam continebat, violatores. Deus miſereatur cariſſimæ patriæ, quæ profectò, ut antiquus Politicus docet, omnes omnino caritates complectitur. Sed vereor ne mox Pharſalicam & Philippicam ſcenam in ea videamus. Utinam falſus ſim vates! utinam & noviſſimus Cometes nihil mali ſignificet! Nihil enim mali eum efficere in hominum mentibus liberrimis poſſe, ſicut alias, ita ex nupera noſtra diſputatione didici. Verum tamen, quæ eſt Tua humanitas, & in me ſingularis propenſæ voluntatis promptitudo, utramque conſanguinitatis ſacræ & civilis nexu conjungente, polliceri mihi audeo, Te aliquandò, ubi plus otii habueris, aliquid in chartam conjecturum mei gratiâ; qui libentèr à Te diſcam, an & quantum aſtris & Cometis influentiæ & ejus operationibus tribuendum ſit. Id tamen non requiro, nec exſpectabo, niſi poſt quam à Tuis laboribus liberior fueris. Vale Generoſe Domine cognate, & me amare non diſine.*

Carteſius Franequeræ defunctus, & honori ſuo reſtitutus. Riſus fictus.

Morſtinus rebus patriæ turbatis dolet, Et morte patrui ſui Venationum Regiarum per Regnum præfecti: Hujus dotes præſtantes reputaret, Et meritæ in Rempublicam dum in Danica Aula Oratorem Ordinarium ageret.

** Externa & domeſtica Poloniæ mala.*

Cometæ nil in hominum mente efficiunt, ſed ſignificant ventura.

Morſtinius obſecrat Auctorem, ut ejus gratia aliquid de Cometarum & ſiderum operatione conſcribat.

Hamburgo Franqueram die 31/21. Martii 1665.

BRevibus Tibi nunc reſpondeo ad Tuas, decem abhinc diebus ſcriptas, quas jam jam accepi, futurus alias prolixior. Id enim fieri à me vis, dum me conſulis, an aliquid & quantum vi ſiderum & Cometarum in hæc inferiora influenti ſit tribuendum. Non erit hîc mihi grave haud levem laborem Tui cauſſâ ſubire, cui quantum debeam ſcio. Literæ Tuæ non temnenda viciſſitudinis rerum præbent documenta. Ita nempe ſunt humana omnia comparata. Miſcentur triſtia lætis, adverſa ſecundis. Illos in cachinnos effundi, hos luxu diſſluere, iſtos ira & indignatione, alios deſiderio cupitæ rei exardere videas. Quod ipſum argumento eſt eventus Cometarum ad triſtes lævorum tenebras damnari non poſſe, cum eos ipſa experientia in lætum dextrorum lucem aſſiduo vindicet. Videō ex diſputatione Clariſſimi Gravii veſtri eum nulla decreta à Cometis petere. Sed de his aliquanto plura leges in mea ad illum epiſtola, quàm Tibi commendo. Gratulor ipſi felices Carteſii vindicias. Magnus ille profectò

Cometis læva & lætâ ſuccedunt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Carteſio laudes debitæ tribuuntur, eum tamen erroribus fuiſſe obnoxium demonſtratur.

profectò Vir fuit: ſed erroribus tamen obnoxius. *Quos & noſter Wolzogenius, Illuſtris ille natalibus, eruditione & virtute Baro homo dum viveret, modeſtus & æquus, non paucos detexit libro, qui proſtat. † Urbs hæc merito gloriatur Doctiſſimo Joachimo Jungio, ſui olim Gymnaſii Rectore, cujus manum hanc nuper apud Amicum vidi: ‡ *Neque vero nulli alii præterquam Carteſio Analyticæ inventionem debemus, ut ut ſuus Vietæ conſtet integer honor. Carteſiana nos compendiofiore via ducit.* Noris, credo, Analyticum docere quomodo ſolutio alicujus problematis Geometrici inveniatur poſt deprehenſam æquationem, factis additionibus, ſubtractionibus, multiplicationibus & diviſionibus, tùm radicum extractionibus requiſitis, idque non adhibitis notis numeralibus, ſed literis. Ignoſce fraterno candori & Vale ac ſalve.

** Wolzogenius Joannes Ludovicus laudatur; errores Carteſianos deſeruit.*

† Jungius Joachimus laudatur.

‡ Analyticæ inventio maximè Carteſio debetur: Hujus deſcriptio.

Hamburgo Franequeram die 6. Junii 1665.

Morſtinius poſtulat ab Auctore, ut ſibi ſententiam de ſiderum & Cometarum operatione exponat.

AMulto tempore in ære ſum tuo, qui me tot aureis neceſſitudinis catenis in amorem Tui Tuoſque uſus trahis. Jure enim Tuo, præbitaque à me Tibi de argumento Cometico occaſione, uſus, poſtulaſti à me, indicarem Tibi & plenius, otii nonnihil nactus, exponerem ſentiam meam de ſtellarum & Cometarum in hæc inferiora, homines preſertim, operationibus. *Id excerptis ex libris Præſtantiſſimorum Philoſophorum Andreæ Libavii Mid. Doct. & Petri Joannis Baptiſt. Riccioli præſtare in præſentia volui. Quod de Te benè merendi ſtudium velim boni & æqui conſulas. En igitur Tibi ex Uranoſcopo Libaviano exerpta:

** Auctor excerpta ex Libavio & Riccioli de aſtris & Cometis Morſtimo misit.*

† Libavius Aſtrologis ſe oppenit.

† Nullam habet demonſtrationem, quod ex Platone certis rebus lociſque certas addicunt ſtellas: illud tamen ex aliquibus, & potiſſimum Sole probabile eſt, quod quæ regio & clima, à qua ſtella frequentatus magis, ejus vim quantùm inde eſt, ſentiat magis, cæteris tamen item paribus. p. 17. §. XIX.

Tantum ex illi (aſtris) futurorum colligere eſt, quantum regularis curſus & diu obſervata, ſemperque aut plerumque reſpondens hiſtoria permittunt, in qua tamen conſtare neceſſe eſt, hanc & non aliam cauſam principaliter agentem fuiſſe. Cum item elementares turbas aut bonitates exitare poſſint, veluti ſiccitates, pluvias, ventos &c. hoc tamen certò prædicere non licet, non quod cauſa mutetur in cælo: ſed quod ſubjectum paſſurum non ſemper ſit actu diſpoſitum ad patiendum inque inſtabili ſociabilique ſtatu elementaris materiæ multa poſſint cadere inter calicem & ſuprema labra, nec rarò tranſferri affectorum ſeminarium p. 18. §. eod.

Stellarum imagines vanæ ſunt.

Imagines ſtellarum per ſe nihil habent roboris. Fictitiæ enim ſunt, nec ideo piſcibus, centauris, anguibus, canibus, venatoribus, maribus, fœminis &c. quid portendunt aut promittunt, quia talem figuram habere dicuntur, quam tamen non habent. Quod veró ajunt compactas in talem figuram ſtellas ideo eſſe, quia vim talem in talia habere ſimul junctæ ſunt deprehenſæ, fundamento caret, deſtitumque eſt experientia, & in prædictionibus falſi convincitur, niſi quid per accidens eveniat. Situs ponderoſior eſt; ex eo enim pendet applicatio ad ſubjecta. Itaque quâ in parte illuſtriores coacervatæ ſunt ſtellæ, ibi agunt efficacius quod agere ſunt natæ reſpondente ſubjecto. Ex eo ſunt quædam Zodiaci dicti, quæ in 12. partes & ſigna dividitur, & porrò etiam in manſiones 28. cujus ſigni variis diſtributionibus & proprietatibus diſcribuntur apud Aſtrologos: quædam in deflectente utraque latitudine, ſeptentrionali & Auſtrali ponuntur, ubi miniſtrare ſuis dicuntur plagis, omnes 48. ſchematibus incluſæ, in quibus inſigniores conſultores numerantur 1022. prætermiſſis reliquis innumeris, tanquam abjecta fece plebis.

Figuræ aſtrorum nullas vires habent.

Situs aſtrorum plus valet quàm figura.

Domos in cælo Aſtrologi fingunt. Genethliacorum vanitas.

Nonnunquam fingunt domos in cælo, & ſecundum eas diſtribuunt choros maximè in vaticiniis genethliacis, & ubi quid agendum, ſperandum, timendumve

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

dumve præſcribunt, ſed partim ex mendacis ſuperſtitionis commento, partim directionis incertitudine, neglectioneque plurium circumſtantiarum. Itaque niſi quid obiter divinent, vel ex aliis cauſis propioribus veriſque nectant, mendaciorum vanitas actutùm deprehenditur. Hæc tamen res communis eſt cum Planetis. Mirum autem ipſos ſapientes ſibi nunquam, aliis ſemper, ſed fruſtra, niſi ex accidente, ſapuiſſe, & cum totum cælum in ungue habeant, ſua fata ignoraſſe, quæ ſola res commenti odioſiſſimi ſufficiens eſt argumentum; ne quid dicam de depravato eorum calculo & labili diſciplina § xx. p. 18. 19. & paulo poſt:

Divinatio quæ fit obiter vel per accidens non eſt certi & recti documentum.

Hos (Planetas) in omni re indaganda conciliant quidem cum fixis divinatores, ſed tamen prærogativâ hac donant, ut primarium ſtatuendi, decernendi & agendi jus in tota Aula mundana habeant. Eos exercent inimicitiis & favoribus, vanitate maxima. Eiſdem aſſignant dignitates eſſentiales & accidentales: illæ ſunt domus, exaltatio, triplicitas, terminus, facies: hæ directio, ſtatus, retroceſſio, auctio luminis, combuſtio, angulus cæli, ver, & præter hæc etiam debilitates, & neſcio quæ alia commenta. Aſpectus vocant certas in poſitura mutua relationes per diſtantias ſignorum. Ex his alii ridicula ſtultaque multa exſtruunt: alii naturalius conſenſus & alienationes in opere inferiore colligunt, quod ſic unus alio quodam aliiſve rectius incumbat loco cuidam, & inde fortius moveat, ſicque impediat alium imbecilliorem, vel etiam ſolus dominetur, ſicut Sol in Cancro Lybiam, Ægyptumque &c. ita affligit, ut ne totum quidem cælum mutare factum poſſit, quod tamen nequit in Capricorno. Ita ſi mille Planetæ noſtram terram in Aquario feriant, nullus tamen tantum poteſt, quantum Sol in Leone vel Tauro § xxi. pag. 19, 20.

Planetæ maximâ vi influens ab Aſtrologis tribuitur:

Eorum vires contrariæ, dignitates.

Aſpectus in cælo quid.

Sol directè imminens Lybiæ & aliis terris eas validiſſimè affligit.

Dicunt quidam (Aſtrologorum) omnes (Planetas) ſuo ac proprio moveri motu, quidam à Sole rapi, ut ſit eorum motus accidentarius, quod nos ut indemonſtratum relinquimus. Movent item diverſi diverſis centris, quaſi luminaria utantur mundi centro: Planetæ centro Sole, contradicentibus aliis, ut mireris tantam conſtantiam eſſe in vaticiniis, cum tanta diſſenſio ſit in fundamentis § xxii. p. 20.

Planetæ an proprio vel Solari motu moveantur.

Aſtrologorum circa fundamenta diſſenſus, circa prædictiones conſenſus.

Non tantùm luce ſua nobiles ſunt (Sol & Luna) præ reliquis, ſed & defectus peculiares ſuſtinent, quos Eclipſes vocant, de quibus nonniſi horrenda comminiſcuntur vates, & vaniſſimo portentoſoque mendacio non jam cum ſunt, agere dicunt, ſed cum fuerunt, prout mane, meridie, veſperi eveniunt, quibus aſſignant ſuos quadrimeſtres anni § xxiii. p. 20.

Solis & Lunæ præſantia, defectus & effectus.

Par vanitas in prædicendo de hujus (Lunaris) effectu, ac de Eclipſis Solaris, quæ cum aliquando Regibus Medorum inter ſe pugnantibus conciliationi pacique anſam præbuerit, non video cur magis bellorum quàm pacis ſit cauſa, ſi horum aliqua cauſa dici debet. Frivolum & elumbe hoc quoque quod ajunt, ob denegatam interceptamque lucem, quo maximo bono fruantur inferiora, & quo ne momento quidem abſque magno detrimento carere poſſint, deſignari afferrique maximas calamitates, quæ ob eandem cauſam denunciandæ forent noctibus interlunii hybernis, potiſſimùm apud hos populos, à quibus Sol abeſt plurimùm. Salvatoris in Stellis, Sole, Lunaque Signa, non ſunt illæ conſuetæ paſſiones, & ſi ſint, ex pacto vel arbitrio Dei ſunt, non ex natura, ut taceam hos, qui Aſtrologicas illas vanitates ſunt commenti, nihil de illa voluntate cognoviſſe, *ſicut nec ſciunt Iridis ſignificata divina § xxv. p. 22.

Eclipſes pacem & bella ferunt.

Aſtrologi omnia neceſſitati naturæ tribuunt, etiamſi illa quæ à libero Dei arbitrio pendent.

**Iris res naturalis, ſignificationem præternaturam habet.*

Augeſcente Luna humores augeſcunt, decreſcente diminuuntur. Unde poſtea quaſdam hominum actiones provocare aut inhibere traditur, non quidem ipſa ex ſua potentia, ſed homines inde accepto ſigno, ut in lignorum cæde conſtat, & cura corporis per venæ ſectiones &c. Eſt & obſervatum Lunam in diverſis ſignis, & diverſimodè ad planetas affectam viribus variare: ſed non ultrà naturalia, quanquam hinc progreſſi vates nihil non aſpectibus aſſcripſerunt temerè, †cum humana voluntas non ducatur inde, niſi quantum vult juxtà naturales

Lunæ vires varia.

†Voluntas hominis ab aſtris non ducitur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

turales in aëre vicinisque motus; veluti cum plenilunio noctu iter quis facit, quia res necessitate ducitur, commodum affulgente Luna. Vel messor legit frumenta, quia serena dies frugesque maturæ &c. Invisum admodum fecerunt aspectum quadratum, quasi Pythagoræ diis devotus numerus, homini sit internecinus, aut quia, ut vult Ptolomæus, negante tamen Cardano, figuræ multùm possunt. Sed is tamen sæpè salutaris fuit, modo eventuum fuit causa. *Damnarunt & oppositiones, fundamento frivolo, quia signa opposita sint contraria naturæ, quod neutiquam est demonstratum, sicut nec planetarum contrarietas ex immoto principio est extructa. Sextilem & Trigonum in bonis habent, ob contrarias causas pariter imbecilles, sicut & indemonstrata est causarum causa. ‡ Non enim credendum dicenti eventus boni vel mali causam fuisse aspectum ibid. p. 22 & 23.

Aspectus quadratus noxius judicatur, cum tamen sæpè salutaris fuerit.

**Signa opposita naturæ adversari certum non est.*

‡ Aspectus siderum causa eventûs non est.

Saturnum plantis præfectum, frigoris maximi & alicujus siccitatis causam esse Libavius negat, idque acriter contra Cardanum, & alios Astrologos asserit § XXVI. p. 23. pag. verò 24. quæ ab illis statuuntur de gubernatione in senes, mendicos, melancholicos, cicutam &c. vanitati consecrat.

Saturni vires convelluntur.

Porrò § XXVII. adimit Jovi omnem vim beneficam & effectum temperatum, & ut paulò antè pluviarum excitandarum Saturno, ità hîc ventorum concitandorum Jovi facultatem ademptam Soli præcipuè tribuit, & utrobique Astrologorum principia discrepantia, vana, alienis, Babyloniorum scilicet Ægyptiorumque commentorum fundamentis superstructa, & ineptè ad nostras regiones trahi solita docet p. 24 & 25. *Insaniunt qui Martis maliciei bella asscribunt, quòd in Regum animos bile vexandos jus habeat. Non in officia agunt Planetæ, sed in subjecta naturalia ad patiendum habilia. Et plura ad bellum requiruntur, quàm Planetæ stimulus: propior causa est animi libido, vel injuria cum sufficiente rerum apparatu & προφάσει § XXVII. p. 25.

Jovi vires ab Astrologis tributæ auferuntur.

Ventorum concitandorum facultas Soli tribuenda.

**Mars nil habet ad bella.*

Porrò his tribus Planetis (Saturno, Jovi, Marti) magnos aspectus asscribunt, veluti conjunctiones magnas, & reliquos, quibus in cælo observatis, continuò omnes fasti pleni sunt minis & terroribus maximis, † quasi Deus oblitus esset regendi mundi, aut nesciret se patrem, qui cum cælum terramque propter peccata multaverit, non possit præcipere benedictioni suæ, & petenti filio pro lapide panem corrigere, quæ impia & nefaria sunt cogitata. Quoties legimus terræ motus, portenta, diluvia, bella, pestes, famem & alia sævissima prædicta ex illis dictatoribus, mendace Calendariographo? Quoties mentiuntur astra eventorum causas esse, quæ tamen longè aliundè extiterunt? Ex istis verò mendaciis postea fecerunt regulas, quasi jam certum sit Saturnum & nihil aliud effecisse pestem. Imminent illæ pœnæ, & acriter sentiuntur, sed alia causa, sed surdo mutoque augure, & tùm potissimùm cum videntur nobis benè velle astra, quanquam illi vates tàm invisa ex eis faciunt monstra, ut ferè quovis positu aliquid atrocis mali indè nobis divinent, quasi ad hoc nati, ut calamitates humanas suis portentis augeant, efficiantque ut plus cælum timeamus quàm fulminantem Deum, & gaudeant plerique evanuisse aspectus, revertanturque ad sua scelera, vel securi in aures dormiant, quasi necesse sit Deum non nisi per aspectus punire aut benefacere § XXIX. p. 25, 26

Planetarum trium ♄ ♃ ♂ conjunctiones ab Astrologis confictas esse probatur.

† Deus regit mundum, non Planetæ.

Astrologorum prædictiones sæpissimè falsæ.

§ XXX. Veneri, quam aliqui & hesperum & phosphorum faciant, Solique supponant, & beneficentia Jovi æquiparent, vim generatricem adimit, & ait gignere plantas, bestias, hominesque vel sine illa stella per Venerem aliam Deo benedicente p. 26, 27.

Venus in cælo locata generationem non præstat, sedquæ in terra exercetur.

§ XXXI. A Mercurio, quem Astrologi Planetarum, quibus accedat, naturam assumere statuant, non magnoperè metuendum esse docet p. 27.

Mercurii natura mutabilis, vis nulla in hominem.

§ XXXII. Qui est ultimus docet confinia cæli & mundi elementaris describi non posse, & concludit talia contentiosa relinquenda esse otiosis naturis, donec eò locorum evectus aliquis circino dimetiatur confinia, & terminos lapides ponat.

Cæli & mundi elementaris confinia describi non possunt.

Ex corollaris

Ex corollario Uranoſcopi Libaviani, ubi Academica quædam pro vaticiniis ex aſtris proponit.

CUm quædam Academiæ Germanicæ decreverint Aſtrologicas prædictiones non eſſe vanas, Libavius non negat rectè prædici naturalia eventa de pleniluniis, eclipſibus, curſu ſiderum, hyeme, æſtate, turbis anni, quas ſuo tempori familiares & in ſuis regionibus plerumque fieri noverint vel plebei: ſed ingeniorum regimen & voluntarias actiones & nonnulla his confinia, veluti valetudinem, mortem, fortunam &c. inde dependere, niſi forſan ex mero accidente vel voluntaria diſpoſitione, pernegat. Mox diluit objectiones:

Aſtrologicæ prædictiones circa naturales eventus veræ ſolent eſſe, at falſæ circa liberas humanæ mentis actiones.

1. Plerumque in temperamentis inſignes qualitates bonæ aut malæ oriuntur ab aſtris &c. R. falſum eſſe hoc axioma: Temperamenta enim ſecundarum qualitatum ſequuntur, non cælum, ſed diſpoſitionem materiæ ſeminalis, ejuſque ſucceſſum inter naſcendum: in vita quoque convelli cauſis violentis propinquis quæ alias ſint morborum evidentes. Rarò tandem aliquem morari, donec æſtu ejus temperamentum mutetur. Fratres verò diverſimode affici in vita, à diverſitate diſpoſitionis accidentariæ in ſemine & reliqua vita eſſe. Has ſolas cauſas ſufficere ad effectum.

Temperamentum hominis ab aſtris pendere Libavius negat.

Diverſitas morum, ſtudiorum, fortunæ in fratribus pendet à diverſa diſpoſitione ſeminis, non ab aſtris.

2. In ſtellis ſunt illuſtria ſigna inclinationum felicium aut infelicium, in artibus & aliis actionibus familiaribus hominum naturæ, ut in honoribus, prælio &c. R. Falſum, inquit, fictumque eſt. Indoles ex ſatu parentum felici & propitio Deo, diſciplina proba, monitoreſque fideles id agunt. Non ſi hic proclivis eſt ad bellum, ille ad literas, ſtellæ id fecerunt: promptitudo aptitudoque eſt ex alacritate naturæ cujuſvis, ſpiritibus, calore, inſtrumentis, ingeniique viribus benè conſtitutis. Fortes creantur fortibus, non ſtellis, ſed parentibus. Et eſt in equis patrum virtus. Doctrina ſed vim promovet inſitam, inquit Horatius. Ignavum quempiam eſſe ex forti patre, torpor Spirituum, mala diſpoſitio inſtrumentorum ingenii, ſenſus affectuſque ſegnes, calor obtuſus & interna quædam malignitas, quæ inter naſcendum afflavit materiam, depravationi dederunt originem, id quod in aliis etiam morbi faciunt, veluti ſcabioſus ad actiones mentis celeres torpet, licet cum valet, ſatis ſit expeditus. His accedit ſegne genus vitæ, neglectio diſciplinæ, mali magiſtri. Et paulò poſt: Omninò ni cælum etiam animam, rationem & intellectum gubernet cum affectibus, nihil ad ſcientias confert. Poſſe verò etiam in illa, aſſertu eſt turpe. Aërem, inquiunt, diverſum diverſa gignere ingenia. Aërem vero inquam ex parte, non nihil conferente tota victus, educationis, generationiſque (in qua tum patrum ſimilitudo plurimùm poteſt, tùm matrum imaginationes, motuſque & appetitus) conſtitutione, imò plurimùm.

** Inclinatio in homine pendet à ſemine parentum, gratia divina, & educatione, non ab aſtris.*

Aſtra nil ad ſcientiam conferunt, quia in mentem hominis non agunt.

3. Conſtat natos in conjunctione Solis & Lunæ malum habere temperamentum, & aut non durabiles eſſe, aut morbis obnoxios. Quibus naſcentibus Saturnus in medio cæli fuit, de ſublimi ſæpè cum periculo labuntur &c.

Aſtrorum ſitus in hominis generatione nil ei confert.

R. Hæc frivola eſſe, & experientia ſingularium probari debere. Unam atque alteram obſervationem, quæ cauſas habuerit alias, & à ſuperſtitioſo Aſtrologo cælo aſſcripta fuerit, non ſatisfacere. Omnibus naſcentibus plures ſtellas eſſe in cælo medio: at non omnibus accidere caſum: multis tamen, cadentibus ſcilicet qui in alto ſint, ſuſtentaculo ſubtracto. Nec eſſe verum quod Regum fata trahant ſubditorum conditiones ex cælorum poſitu. Non in Reges, ſed homines agere ſtellas. Regum rationem in manu Dei eſſe, qui ſuam potentiam nec alligârit, nec tribuerit tanquam vicariis ſtellis.

Principum fata à Deo, non ab aſtris pendent.

Stellæ vicariam poteſtatem in humana à Deo non obtinuerunt.

4. Cometæ mira portendunt, quia reguntur à ſtellis certis.

R. Falſum utrumque, niſi illud portendere deducatur ex arbitrio mentis divinæ, illo ſigno monentis, & non natura planetæ vel Cometæ.

Cometæ aliquid portendunt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

5. Quidam in Geneſi habuit conjunctionem Solis & Lunæ in Sagittario, & conjunctionem Veneris & Mercurii in Capricorno &c. hic factus eſt parricida & miſerè periit. Hanc vocem Melanchthonis veſanam vocat & deteſtatur. Quid? inquit, debuit ſtellis dici, *ne faciatis parricidas, non homini. Honora patrem & matrem; & ne occidas.* Illum ne ſtellæ inclinaverint, aut impulerint ad parricidium, quod Diabolus & improba cupiditas emoliuntur. Infelix meritò fuit non ob ſtellas, ſed ob facta. Sed illi miſeri Aſtronomiæ patroni infringunt ſua commenta particularitate, dum negant omnes à ſtellis ita induci.

Stellæ agunt in inferiora non in homines.

6. Stellæ regunt naturam inferiorem, dum pluvias, ventos, procurant &c. Ergò & ingenia & actiones humanas.

℟. Non ſi illud & hoc. Apricant ſe ſenes, non quia Sol vel cælum eos ſtatuit in radiis, ſed quia caloris præſentia eſt grata. Eam enim ſequuntur, quia neceſſariam & proficuam ſibi judicant, etiam abſque Sole poſt fornacem calefactam. Addit porrò, necdum ſolidè probatum eſſe aſtra per ſe cauſas eſſe pluviarum: ita ex fundamento caduco non poſſe extrui regulam firmam. Scripturam Sacram cælo pluvias tribuere, ſed id cælum aërem eſſe, quanquam etiam nonnihil ſtellæ conferant.

Stellæ diſponunt ſibi materiam ad patiendum, quæ ſcilicet diſponi ſuâ naturâ poteſt.

7. Stellæ diſponere ſibi materiam poſſunt ad patiendum.

℟. Nunquam diſponit Sol lapidem ſterilem, ut inde fiat aurum. Si aër per ſe non eſt aptus ad perſpicui actum, nullo Sole illuſtratur.

Diverſa ſunt facta & fata eorum quibus unus fuit, ſaltem ſimilis generatio.

8. Deprehenſa veritas eſt non quidem in omnibus, attamen aliquibus exemplis congruis. Ergò regulæ Aſtrologorum ſunt univerſales.

℟. Fortuna facit aliquos ſimiliter pati. Aliæ cauſæ concurrunt. Alioquin cur non quia frequentiſſimo plurimi eodem mortis genere intereunt, peſte, bello, fame, cruce, gladio, aqua, omneſque tandem putreſcunt, extruis hinc regulam & fata omnibus in geneſi eadem? Quid quod idem effectus à diverſis poſſit eſſe cauſis?

Stellæ an in ſigna eventuum conditæ.

9. Stellæ conditæ ſunt in ſigna eventuum.

℟. In ſigna ſunt conditæ; ſed non eventuum, quos Aſtrologi eis aſcribunt. Nec ſi ſigna eſſent, cauſæ eſſent neceſſariò.

Aſtra timent homines vani.

10. A ſignis cæli ne timeatis. Ergò, in eis eſt timoris cauſa.

℟. Nulla niſi quam homines ſibi fingunt, ſicut qui noctu expaveſcunt ſua umbra. Sed omnia ſunt frivola & elumbia.

Excerpta ex Joannis Baptiſtæ Riccioli S. J. Almageſti novi part. poſt. Tom. 1. l. 8. ſect. 1. c. 5. de prognoſticis & cauſa finali Cometarum.

Cometæ nil niſi mala portendere communiter putantur.

I. UT receptiſſimam eſſe opinionem refert, Cometas eſſe funebres quaſdam faces, arcana quædam fulmina & lampades mortis potius quàm vitæ, nec unquam comparere, quin veluti minaces divinæ ultionis oculi & linguæ irati numinis, mortem Principum, peſtem populorum, famem, terræ motus, tempeſtateſque horrendas certiſſimo terrore portendant: ita pauciſſimos eſſe Cometas, qui licet alicui fauſti eſſe viderentur, aliis infauſti æquè ac infenſi fuerint. Refert ex Ariſtotele; portendere flatus & ſiccitates: ex Seneca; eſſe ſigna naturalia ſimul & cauſas procellarum, & ſi ex ejus mente ſint ſidera, ita verò ut totum annum ſuſpectum faciant, maximam eorum partem laborare infortuniorum infamia: ex Cicerone; magnarum calamitatum bello Octaviano fuiſſe prænuncios: ex Plinio; terrificum eſſe magnâ ex parte ſidus ac non leviter piatum: quandòque ſævum, quandòque tamen lætum & ſalutare, & tanquam fauſtum ſidus in uno totius orbis loco, Romæ ſcilicet (loquitur de illo Cometa quem urbs animam Julii Cæſaris fuiſſe, & Auguſti Monarchiam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

narchiam ſignificaſſe opinata eſt) cultum: ex Tacito; vulgi opinionem eſſe tanquam Cometa regni mutationem portendat, Neroni tamen, nempe Tyrannorum ſæviſſimo, ſanguine illuſtri ſemper expiatum: Ex Suetonio itidem; vulgi opinione Cometam ſummis poteſtatibus exitium portendere, propria tamen ejus opinione mortis Claudii præcipua præſagia Cometam fuiſſe.

II. Ex Arato, Claudiano, Manilio, Virgilio, Lucano, Silio Italico, Tibullo, Valerio, Flacco, & Pontano minari & præſagire tempeſtates, non ſolùm in aëre ſed & in terra, illas ſcilicet imperiorum, bella, funera Regum, aliaque mala.

Doctorum Eccleſiæ ſententia de Cometis Theologico-Ethica:

III. Ex Damaſceno, hæc veluti ſigna inſtantium malorum à Deo affingi & diſſolvi. Ex Tertulliano, ſigna eſſe imminentis iræ Dei, quoquomodo annunciandæ, prædicandæ, deprecandæ. Ex Auguſtino, Deum per iſta oſtenta civitates terrere & terrendo emendare, terrendo convertere, terrendo mundare, terrendo mutare, ut fugetur ira Dei futura. Quòd reliquum eſt, ablegat nos ad ſuum ſocium Adamum Tannerum, qui in diſſert. de cælo q. 7. § 4. docet alios quoque Patres hæc oſtenta ad divinam providentiam ſalubriter mortalibus comminantem referre, quam & ipſe fateatur eſſe dignam Chriſtiano homine philoſophandi rationem.

His recentiores Theologi conſentiunt.

Aſtrologi omnes Cometis nil niſi mala tribuunt.

IV. Aſtrologorum antiquorum & novitiorum feralem ſententiam contrà Cometas, quaſi nil niſi mala ferant, refert. Cumprimis Ptolemæi, qui primas partes in judiciis & prognoſticis tribuit eclipſibus, ſecundas Cometis, qui pro vario ſitu mortem Regum vel aliorum Principum, vel aliàs regni mutationem, tùm morbos & mortes repentinas, tùm denique externa vel interna bella: pro diverſitate Zodiaci partium diverſis locis: pro varia autem forma, nempe humana, beluina, trabali, hominibus, beluis, plantis: pro varia duratione apparentiæ modò longius, modò brevius duratura: pro vario denique Schematiſmo aſpectus ſeu configurationis ad Solem, modò celerius, modò tardius ſecutura mala portendant.

Cometarum ſitu varius & figura varia portendit mala.

V. Inter Novitios præcipuè Franciſci Junctini ſententiam exponit, qui poſt Calendarium Aſtrologicum annot. de Cometis fuſè tractat proprietates & prognoſtica Cometarum, diſcurrendo per ſingulos Planetas, quorum naturam imitantur, & per ſingula ſigna Zodiaci, in quibus apparent: quibus recenſendis immorari nolo.

VI. Meteorologorum ſententiam refert. Ac primùm Julii Cæſaris Scaligeri, qui exerc. 79. ſtatuat Cometas nec ſigna nec cauſas eſſe calamitatum, niſi per quandam cohærentiam à communi cauſa. Dehinc Caroli Piſonis, qui doceat nec adeò certa eſſe incommoda, quæ Cometæ comminentur, nec omnibus terræ plagis communia, nec eſſe cauſam malorum, ſed ſigna ſiccitatis concomitantis aut futuræ: nec tamen neceſſariò ſigna eſſe famis, quia ſiccitatis, ideò nec peſtis, illius præſertim ex fame provenientis, quæ ſolos pauperes adoriatur. Tanto verò minus juſtè Cometam audire tanquam bellorum facem, aut Regicidam, & ex eo metuendam eſſe Statûs mutationem. Interim ſe Cometas pro vanis duntaxat terriculamentis non ducere, & facilè paſſurum eſſe, ut hæc opinio Cometas mala portendere, animis omnium inſideat, quò officii admoneantur Patres familiæ & Oeconomi ad prudentem parſimoniam: Magiſtratus verò ad avertendum aëris infectiones, morborum contagia, bellorum motus, denique divini verbi Præcones acriter moneant & ſeriò increpent aſotos, ganeones & impios omnes, Cometam ex editiſſima illa ſtatione denunciare, & deprædicare latè in terræ barathris reconditos excurrere ſempiterni ignis fluvios, quorum flammis nunquam intermorituris ſcelerata capita, meritas ſuæ nequitiæ atquè impietatis pœnas divinæ juſtitiæ pendant, eaſque immortales & acerbiſſimas.

Cometæ impiis denunciant merita mala.

Ignis infernipœna manet impios.

VII. Fromondi ſententiam ponit, cum Thoma Ficino concludentis, Cometam ſcilicet non eſſe cauſam phyſicam calamitatum, ſed ſignum potius ad placitum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Cometæ non sunt causa physica calamitatum, sed signum potius ad placitum Dei, homines per id terrentis & ad pœnitentiam incitantis.

citum Dei, utentis Cometâ, licet effectu naturali, ad terrendos & emendandos alicubi mortales, quomodo usus sit Iride ad fœdus cum genere nostro significandum: & licet quidam Cometæ aliquibus fausti fuerint, aut visi sint, non in hunc tamen finem, sed ad tristiora denuncianda mitti, infinitumque esse, Principum exitus & calamitates consarcinare, quæ evenerint prævia denunciatione Cometarum. *At de Cottunio scribit, negare eum à Cometa præsagiri clades aut mortem Principum, esto illorum interitus magis quàm vulgarium notari soleat: † quia Cometis exortis non evenerint clades illæ vel non magis quàm aliis temporibus, & è contrario evenerint nullo præcedente Cometa: concedere tamen signa esse aliquando ventorum, aliquando siccitatis, frugum novercæ, sterilitatum, terræ motuum, aliquando pestilentiarum & inundationum. De Francisco Resta verò, affirmare eum Cometas nonnisi futurorum signa esse, eaque fortè mendacia, Deum tamen his naturalibus effectis uti tanquam signis ex institutione sua (quam Fromondi sententiam paulò ante vidimus) ad salutarem timorem nobis incutiendum, nec aberrare à Philosophia veraci, ‡ si dicetur Angelorum ministerio formari cælestes Cometas in hunc ipsum finem. Denique sententiam P. Nicolai Cabæi profert, esse scilicet quosdam Cometas infaustos, quosdam faustos, tùm per se & omnibus, tùm per accidens, quia nunquam aliquid tàm pernicioſum uni, quin alteri prosit: elementares efficere vel significare siccitates ac intemperiem aëris delicatis nocivam: cælestes verò proportione servatâ tantam vim obtinere, quantam Astrologi tribuant Planetis, sed & illis ipsis: & saltem esse signa, quæ Deus ostentet, ut detmetuentibus se significationem, ut fugiant à facie arcus, ut Cometa sit velut cæli lingua, quâ moneamur fugere ab ira ventura.

** Cottunii æqua de Cometis sententia.*

† Cometis apparentibus aliquando non moriuntur Principes: contra non apparentibus, sæpè moriuntur.

‡ Angelorum ministerio formari Cometas piè dici potest.

Ostenta divina admonendis officii mortalibus data.

VIII. Memoriæ prodit Tychonem damnare eos, qui ob errores Astrologorum & humani ingenii imbecillitatem in assequendis certis horum portentorum præsagiis, omnem ipsis energiam & vim significandi adimant, quasi Deus & natura novis istis spectaculis inaniter ludant, & nihil mundo prænunciatum velint. Ejus verò alumnum & adjutorem Longomontanum reprehendere Th. Erastum & alios stellis ordinariis exiguam, sed Cometis nullam vim effectuum gignendorum vel significandorum indulgentes. Deum enim & naturam nihil frustrà facere, & Deum ad bonum finem ordinare mala cuncta, quæ à Cometis significantur: videlicet annonæ caritatem & sterilitatem, ut terra quasi feriando præparetur interim ad copiam frugum; & aëris procellas: ut sic exagitatus defæcatior evadat: & morbos ac bella, ut exterminatis pravis hominibus renovetur mundus. Intereà verò innocentes ab his cladibus nonnisi ex pravâ opinione lædi, quia stat aureum illud Chrysostomi, *Neminem lædi nisi à seipso.* Et quamvis nova hæc phœnomena intrà naturæ claustra, quod ad materiam & efficientem causam attinet, contineantur, quod ad finem tamen attinet, potissimum destinari ex divino prævisu ad significandas Rerumpublicarum eversiones ac mutationes, & vellicandam nimiam securitatem hominum, & Cometas esse Prophetas instar Jonæ, sed mutos, qui divinam iram denunciant & mundi interituri signa sunt. His & pluribus aliis prolatis palàm testatur displicere sibi hunc divinandi pruritum, quem & in Keplero notat. In hôc tamen IX. aliquid singulare observat, nempe quòd multa sagacitèr excogitata proferat, docens Cometas in hunc finem factos esse, ne regio ætherea à suis quasi monstris tanto tempore vacet, sicut non vacat Oceanus à grandioribus piscibus, rarò excursu latrocinantibus, & ut coacta crassa ætheris pinguedine quasi quodam excremento in unum apostema, purgetur cælestis aura, ne crebrò contingat, quod aliquando evenisse testantur historiæ, videlicet Solem per dies aliquot, ut Anno 1547. à die 24 ad 28 Aprilis: vel per annum integrum, ut anno cædis Julii Cæsaris, Sol ferrugineo aut sanguineo colore hebetatus malignè luceat. Concedere præterea cum refert, Cometas aliquando caudâ ad terram usque pertingere, & pestilentiam invehere, sed plerumque suprà Lunam versari, ideoque falso eis tribui

Tycho omnem vim Cometis adimi non vult.

Deus non frustra Cometas ostentat, mala ad bonum finem ordinat.

Cometæ phœnomena naturalia à Deo adhibentur ad significandas mala.

Keplori divinationes ex Cometis petitæ notantur, sagacitas tamen ejus in hoc argumento pertractando laudatur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

bui ventorum & terræ motuum præsagia, cum nec ardeant, nec infrà Lunam sint. Mutare tamen Cometam licet absentem, rerum sublunarium statum, propter facultatem mundi sublunaris animalem, à qua etiam ob sympathiam cum cælo produci putat minerałia, flumina, pluvias, hanc enim à Cometis objectivè moveri & excitari ad gignenda ea, quæ cum Cometis analogiam habent, & ad irritandos hominum affectus ad bella. Cometæ porrò, ut in certo loco appareat & significet, trajectionem dirigi & destinari vel à Deo, vel ab Angelo, bono malove, qui Cometas in æthere, ceu Cete in mari tanquam monstra & portenta cæli producat, vel producta ad certos terminos ducat. Inserit dehinc inter alia ejus verba, Cometam hunc (anni scilicet 1618.) à Deo inter sidera exhibitum, ut esset testimonium universis & singulis mortalitatis suæ, utque admoneantur decretum esse Deo, brevi bonam generis humani partem promiscue conditionis, quacunque fati lege ex hoc mundo transferre: hæc ut in genere certa, sic de singulis incertissima esse. Nullum enim robusto privilegium præ imbecilli, nullum juveni præ sene, nullum vati præ consulentibus. Monere itaque cælestem præconem, ut pro se quilibet Deo reconcilietur, migrationi se paret, terrena ista negotia sic componat, uti optat à decessu suo composita observari. Nec minus prudenter eundem addere ait, si monitis his pareatur, fore ut quem mors rapuerit, feliciter migret; & qui superstes vixerit, non indignè ferat se tàm feliciter delusum ab Astrologo. Explicare se deinceps, & negare Cometæ vim perimendi homines, sed Cometæ judicio universum ac cælum ipsum corruptibile esse: itaque & æquo animo ferendam homini mortalitatis suæ conditionem, dum videt Cometam cæli labem, & præparare se debere ad exitum non ità eminus futurum. Testari verò historias & sapientissimos Historicos ac Philosophos Cometis fulgentibus succedere erumnas, non solâ Principum morte, rerumque exinde novarum occasione, sed mille aliis modis. Refert præterea eum postquam longum catalogum texuisset motuum & cladium, quæ Cometas exceperunt, agnovisse tandem suum conatum cassum, & dixisse, *Itaque desino hariolari, cum vel hoc nimium sit.*

Cometa ab Angelo bono vel malo dirigitur.

Keplori judicium Ethnicum de Cometa 1618.

Keplori vera ingenua de prædictionibus ex apparitione Cometarum.

X. Cometæ anni 1618. cujus cauda prolixior quàm ullius 150. retrò annis fuerit, verosimile eidem Keplero visum fuisse ait, perculsam vehementer naturam sublunarem, & facultatem illam, quæ in globo telluris residet, ob sympathiam imaginatione nixam, eidemque insolentem morbum in copias Cæsarianas grassatum, & bimestrem hyemem valdè nivosam adscribere memorat.

Cometæ 1618. cauda prolixa & effecta ex Keplerimente.

XI. P. Cysati sententiam refert, quòd scilicet probabile sit Cometas magna orbi & mortalibus mala portendere, sed incerta, & temerarium esse asserere, quæ vel quibus illa portendantur, & licet naturales sint, ex providentia tamen divina omen esse magnarum calamitatum, & Dei irati contrà reos, esto non ad omnes calamitas illa perveniat, sed fortè ad eos tantummodo quibus Cometa ad perpendiculum capiti imminet, aut suprà quorum Horizontem pluribus horis versatur. Sed contrariam sententiam adfert alterius Sui Socii Vincentii Guinisii, qui in oratione de felicitate Cometæ probat Cometam Anni 1618. non tantùm infelicitatem, sed & felicitatem polliceri, eò quòd multi Cometæ fausti fuerint multis Principibus, scilicet Alexander Magnus Mitridati, Augusto & aliis, pluribusque argumentis hanc sententiam adstruit. Suam tandem hanc ponit: Si Cometæ sint sublunares, in sublunari quoque natura singulam aliquam mutationem factam significare, cujus effectus nondum planè desierint, sed haud ita multò post prodituri sint, juxta dispositionem materiæ & concursum aliarum causarum: si verò sint cælestes, utique à divina providentia ordinatos esse, tùm ut mortales oculos in cælum erigant, & agnoscant multa esse, quorum causam & naturam ignorare cogantur, eoque divinæ sapientiæ fastum fasceque submittant: tùm inde aliquid magni vel in se suisque regionibus vel in aliis exspectent, idque plerumque malum vel reipsa eventurum, si non placetur Numen, vel intentatum, ut sic timore Numinis ad saniora consilia

Riccioli sententiam moderatam de significatione Cometarum fert.

Significari nempe ut mala pœnitentiam agere nolentibus impendentia.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

ſilia convertantur. Quod cum piè & prudenter dixerit, tùm & plura in hanc rem, homines emendationis morum ab ejuſmodi ſignis admoneri ſubjicit. *At velle*, inquit, *non dico divinare ſed conari ad id, & ex regulis Ptolemæi, vel aliorum Aſtrologorum prognoſtica Cometarum edere in vulgus, prorſus inane cenſeo, & irritamentum potius irati jam Numinis*, quàm obſequium aut expiationem ipſi debitam. Siquidem ad hujuſmodi prognoſin requireretur, ut plures ejuſdem per omnia conditionis Cometæ apparuiſſent, quorum effectus aut eventus ſubſecuti maxima ex parte perſimiles fuiſſent. At ſi attentè legas hiſtoriam Cometarum, nullus adhuc oſtendi poteſt Cometa fulſiſſe alteri ſimilis in figura, loco, motu, duratione, anni tempore &c. aut quorum inter ſe quod ad plures conditiones ſimilium, ſimiles quoquè fuerint effectus aut eventus ab ipſis ſignificati. Hinc in tabella fauſtos & infauſtos ponit Cometas. Illos inter primus eſt ante Chriſtum natum Anno 356. ſub Alexandri M. nativitatem, ſecundus Anno 336. cum idem habenas imperii, deletâ in Dario Codomano Perſarum Monarchiâ, capeſſeret. Tertius Anno 130. qui Mithridati illi ſcilicet Magno, Regum Clariſſimo, Aſiæ Servatori, Romanorum, orbis victorum, terrori, natalis fuit: Quartum cenſet illum Anno 119. ante Chriſtum Natum, quo idem Mithridates non minus victoriarum, ipſius ferè nominis Romani, univerſo orbi tunc tremendi, memoriam obliterare volentium, quàm imperii curſum auſpicatus eſt magna cum nominis ſui fama. Quintum denique illum Anno 40. ponit, quo Auguſtus rerum potitus *mox Lepidi & Antonii armis in ſe cedentibus, cuncta diſcordiis civilibus feſſa, nomine Principis ſub imperium accepit*, ut Tacitus* ſcribit. *Factum id aſſerentibus ſalutaribus Reipublicæ terrarumque orbis fatis, eum conditorem conſervatoremque Romani nominis*, ut Vellejus ‡ ait. Nec immeritò. Quo ſcilicet *redeunte ad ſe rerum ſummâ, ſapientiâ ſuâ atque ſolertiâ perculſum undique & perturbatum ordinaret imperii corpus, nunquam coiturum, niſi unius Præſidis nutu, quaſi anima & mente rectum tunc fuiſſet*, ut perhibet Florus. Hîc verò quis pace Orbi ab Auguſto data Janum bis clauſum (quem nonniſi bis itidem antehac Roma vidit) ignorat? Quis illam publicam felicitatem ſeculi velut novi, quo *finita bella civilia, ,,ſepulta externa, revocata pax, ſopitus ubique armorum furor, reſtituta vis Legibus, judiciis auctoritas, Senatui Majeſtas, imperium Magiſtratuum ad priſtinum ,,redactum modum, priſca illa & antiqua Reipublicæ forma revocata, & quo rediit ,,cultus agris, ſacris honos, ſecuritas hominibus, certa cuique rerum ſuarum poſſeſſio, ,,leges emendatæ utiliter, latæ ſalubriter, Senatus ſine aſperitate nec ſine ſeveritate lectus?* teſte Vellejo*. Quis & alia publicè & privatim domi foriſque egregia facinora? Illa intelligo ob quæ Cæſar Octavianus Pater patriæ, imò & dictator perpetuus dictus. Niſi quod hanc invidioſam dignitatem, quàm pertinaciter ei deferebat populus, eodem illo Vellejo teſte, tàm conſtanter repulerit. Imò verò & *Romulus propè appellatus erat, niſi ſanctius & reverentius viſum fuiſſet nomen Auguſti, ut ſcilicet jam tum dum coleret terras, ipſo nomine & titulo conſecraretur*, ut floridiſſimus ille Florus libris ſuis coronidem, Auguſti temporibus perennem imponit coronam. Atque hæc occaſione illorum Cometarum felicium, à Ricciolo recenſitorum, qui nativitatem Servatoris noſtri antegreſſi ſunt, dicenda hîc judicavi. Sed his meritò addendus eſt ille Cometes ab Alſtedio indicatus, quem eodem, quo natus eſt Servator Anno Mundi, ut ille putat 3947. præeuntibus, Calviſio, Helvico, & ſequente Micrælio aliiſque Chronologis Clariſſimis, apparuiſſe teſtatur. Ut taceam quibuſdam poſt Origenem ſtellam illam, Magos, cultum & munera novo Regi recens nato Chriſto deferre volentes, ducentem Cometam eſſe. Quæ ſi ita ſe habent, aut tunc, aut nunquam maximè ſalutare & lætum ſidus Cometæ humano generi apparuit. Teſtatur autem ſacræ & civilis hiſtoriæ comparatio, eodem tempore quò Princeps ille pacis cæleſtiſſimus Salomon natus eſt, tertiùm ab Auguſto, pace ubivis terrarum parta, clauſum fuiſſe Janum, magis magiſque commendante ſe artibus pacis, imò *circumferente tunc terrarum orbi præſentiâ ſuâ pacis ſuæ bona*, ut ait Vell. * Auguſto, verè

Mithridatis Magni Regis Ponti laudes.

* Annal. 1.

‡ l. 2. c. 60.

Janus clauſus pacis index.

* l. 2. c. 89.

Chriſto principe pacis nato pax in orbe floruit.

* l. 2. c. 92.

verè tali. Post natum Christum Cometas felices Ricciolus recenset, inter alios illum Anni 725. qui Carolo Martello, & 800. qui Carolo M. in Imperatorem tunc creato, prospera præsagiverint. Denique longum ponit indiculum Cometarum, quos Magnorum Principum, ut Philippi Macedonis, Darii Codomani, Julii Cæsaris Augusti, Caroli M. aliorumque mortes exceperunt: atque ita hanc materiam concludit. Nos antequam concludamus nostra, paulùm hîc subsistemus. Cometam illum Carolo Martello felicem, & geminum quidem in Ann. 729. collocant Funccius, Calvisius, Eckstormius & Alstedius, credo & alii Chronologi, qui mihi ad manum non sunt, & talia attingunt, secus quàm facit Pantaleon, Helvicus, Petavius. Ille enim annus, ut & sequentes, sed & præcedentes, scilicet 726. (à quo dynastiam Caroli illius Funccius arcessit) & 728. victoriis inclaruerunt, ita ut hinc etiam videre tanquam in speculo liceat, & ante & post Cometas bona malaque geri in orbe, ut &, huic prospera, illi esse tristia, & contrà. Quod & illa exempla mortuorum post Cometæ apparitionem Principum docent. Nam Cometæ Philippo & Dario fatales, ut sic dicam, Alexandro, ratione regni paterni & acquisitæ Monarchiæ Persicæ, natales extiterunt. Idem in Cæsare & Augusto, Carolo M. & Ludovico Pio, sed & in tot aliis Principum exemplis videre est. Unius corruptio, quod nos & in rebus aliis docet natura, alterius est generatio. Occidente Sole Patris vel Antecessoris oritur ille filii vel Successoris, quem præ illo adorare plerumque subjectos, milites præcipuè ferociâ captos novimus. Docet id inter plurima exempla Antonius Philosophicus Imperator laudatissimus. Is enim ex veneno à Medicis, non medicam manum, sed parricidalem mentem gerentibus, filio Commodo, qui rapere, quàm exspectare imperium malebat, gratificari volentibus moriturus, Tribunum his verbis compellavit: *Abi ad Orientem, ego jam ad Occidentem commeo.* Cæterùm quòd ad Cometam, mortis Caroli M. prænuncium attinet, non annotat eum Funccius nec Calvisius, quod aliàs negligere non solent, ut nec Bucholzerus, nec fasciculi temporum Auctor Wernherus Rolewinck, nec Carolus Sigonius, accuratissimus Scriptor, imò nec Joan. Carnoten. in Annal. nec Adelmus in Annal. quin nec ipse Eginardus in vita Caroli, sed auctor vitæ Ludovici Imperatoris ejus morti præluxisse Cometam pag. 471. testatur, ut & Fasc. temp. Funccius, Calvisius, Bucholzerus, Sigonius, quos habeo, ut ita mirer quî Cometam hunc ante mortem Caroli apparuisse Alstedius, & quidem illis testibus Eginardo & Fascic. temp. advocatis affirmet, licet hæc ab aliis de Ludovico Pio, Caroli M. filio, referri sciret & referret. At enim & paulò ante eum Eckstormius historiam hanc Fasciculum temporum ad Carolum referre dicere non dubitavit. Sed de his aliàs rectius, si Deus sinet. Hæc est, Generose Morstini, mea de Cometis, tot auctorum & exemplorum auctoritate firmata sententia, eos scilicet (sicut & astra) in mentes humanas nullum exercere imperium, & non tantùm tristia, sed & læta prænunciare. Qua de re singularia quædam, meam sententiam roborantia, à Clarissimo Viro Joanne à Leuneschlos, Profess. in Academia Heydelbergensi Matheseos accepi. Sed his Te amplius, præsertim cum hæc, ut & pluria talia de hoc argumento lucem, si Deus volet, sint visura, obruere nolo: cui potius hîc tantæ verbositatis venia abs Te petenda, sed &, si probè Te novi, exspectanda est. Vale, & me, ut par est, amare perge.

Morstinio auctor suam de Cometis & astris sententiam exponit.

Franequera Hamburgum die 27. Junii 1665.

TAnti quòd laboris & sudoris, meâ causâ susceperis opus, immortaleis gratias reddens (munus enim hoc Gazam Persarum puto) id unicum in votis habebo, ut occasio mihi detur pari redhostimento amoris respondere Tibi, alio licet officiorum genere, nam quòd (parvâ schedulâ annexâ) à me petis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

ſuper hâc re diſquiſitionem & reſponſum, infanti Herculis cothurnos aptare videris, & aquam è pumice poſcis : cum Elephantibus enim, quos impenſè ajunt amnibus delectari, haud tamen eos ingredi, quòd inſcii ſint natandi, vix auſim ſulcare vorticoſum & vadoſum hoc pelagus, variis opinionum ſyrtibus ſcatens, præſertim tàm rudis & expers artis, ut potius Raſtrum quàm Aſtrum competat mihi ; tempus ſcilicet à puerilibus ſtatim annis Oeconomicis inſumenti, poſt inter Aulæ Tropicos erranti, & Muſas mulas hactenus putanti : cujus mentem, aliquot demùm ſecuit meſſor ariſtas, ex quo melior afflavit genius. Undè Romanum quod exigis epiſtolium, ſi ſit abſque multis Priſciani colaphis, fortunæ imputabis mage quàm matris meæ filio, qui ne vili Phaſelo ad littus patrii fluminis exſors periculi fertur, tantum abeſt ut Auſonium, quod jam laceſſere cogitur, audacter conſcendat Æquor: quod, ſi hac vice abſque naufragio evadat, (favoris Tui unicâ aurâ implente carbaſa) liceat quæſo impoſterum uti ſolo Sarmatico lembo, tranſportandis mercibus hinc indè noſtris. Sed talia hîc præmittendo, ne digrediar à ſcopo, cœcus jam de coloribus judicaturus, ad tuum Libavium redeo, quem G. Tua, ut facilè videre eſt, non libavit tantùm, ſed in ſanguinem & ſuccum redegit. Dico igitur, non poteſt non arridere palato, quod planè è Tripode veritatis profert depromtum Author hic: præcipuè verò locus ille inſignis eſt, quo erroneas convellens hypotheſes refutat objectiones. Nimirum ſtellas multùm poſſe in inclinatione humanæ naturæ, in artibus & aliis actionibus. Falſum inquit fictumque eſt hoc. *Inaoles ex ſatu parentum felici & propitio Deo, diſciplina proba, monitoreſque fideles id agunt &c.* Item. *Falſum quòd Cometæ mira portendant, niſi illud portendere deducatur ex arbitrio mentis Divinæ, illo ſigno monentis &c.* Cui hoc Fromondi conſonum eſt, *Cometam videlicet non eſſe cauſam Phyſicam calamitatum, ſed ſignum potius ad placitum Dei utentis Cometâ.* Cedro digna verba & verè Chriſtiana! Hanc opinionem ſaluberrimam puto, hanc ab ineunte ætate, qualicunque lumine rationis utens amplectebar, ad quam corroborandam plura non addam, ne videar juxtà fluvium puteum fodere velle. Proſpera autem quandòque, non ſolùm triſtia Cometas præſagiiſſe, allata jam exempla docent, niſi quis velit caligare in Sole, ſed quandòque dico, multo enim plures hi Tibicines, funeſta orbi quam læta canebant, vel te ipſo fatente. Lipſii in tranſcurſu verba ponam ex Epiſt. XXI. cent. 1. *Cometam & nos per hos dies vidimus, immanem, dirum, & facie haud ſapè uſitatâ. Quid portendat quæris? Chaldæus non ſum, nec cæli ſigna cognovi: tamen hoc vetus novi*

Ὀυδὲις χρωὼτης ὅτις ἐ κακὸ, φίρει.

cui verſui magis quàm Ariſtoteli credo, qui hæc talia ad cauſas fortuitas refert & internas. Hæc ille adſtipulatus, nimirum Virgilio de Julii Cæſaris, nec

- - Diri toties arſêre Cometæ

epitheton ſimile dedit huic ſigno cæleſti, qui triplici facie recenter apparens, jam ex parte huic Genti, ſub cujus patrocinio vivimus, fatale fuit, ac utinam is ſit finis calamitatis! Peſtis hîc quoque circumcirca graſſari magis cœpit & indies ſævit. Jam Aſtrologiam Judiciariam & Genethliacorum quod attinet doctrinam, (etſi ante jam ſenſum promſerim meum) cum Cornelio Agrippa dico iterum: *Omnes iſtas divinationum prodigioſas artes, nihil aliud eſſe, quàm ſuperſtitioſorum hominum fallaces umbras & conjecturas, per quas ambigua prognoſtica, artificioſâ verſutiâ confingunt.* Unde etſi Tacitus admiretur exemplum Thraſulli in Tiberio, & Filii ejuſdem Thraſulli in Neronis præſagio, dicatque quòd nonnullorum tantùm ignorantia corrumpat fidem artis, cujus clara documenta, & antiqua ætas & noſtra tulerit, Ann. VI. 22. Nihilominùs alio loco veritate adactus, tale *genus hominum* condemnat, ut *Potentibus infidum, ſperantibus fallax, quod* (inquit) *in Civitate noſtra, & vetabitur ſemper & retinebitur.* Hiſt. I. 22. Cum Tacito

Elephantum naturæ amnibus delectari, nec tamen eos ingredi.

Equitum Polonorum plerûmque vitæ ſtudia.

Stellæ in naturam & libertatem humanam non exercent imperium.

Cometæ plura mala quam bona præſagiverunt.

Cometa tribus diſtinctis vicibus 1664 & 1665. in Corvo, Lepore & Pegaſo viſus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Tacito jam & mihi tacendum erit, non enim poſſum longos logos texere, cum ſterile pectus deſerat materia, & par pari nequaquam reddere queam, ſed & Tu verboſitati (utut magis alienæ quàm tuæ) veniam poſcis, quæ potius mihi ſollicité petenda eſt, quod tàm moleſta te mole oneraverim: quippe anſam præbui Tibi, non ſolùm myrmeriis ſententiarum evolvendis, verùm plurimis eruendis ac deſcribendis, quodque magis ruborem incutit, propria tua manu factum eſt, quaſi verò deſit tibi Amanuenſis. Verùm hæc omnia ſunt ad me tibi æviternè obſtringendum, qui ad extremos cineres

Manſurus ſum Tui amantiſſimus

TOBIAS MORSTIN.

Hamburgo Franequeram die 13. *Julii* 1665.

LIteræ Tuæ, decurrente menſe Junio exaratæ, mihi longè erant acceptiſſimæ. Nam & amorem verè fraternum & variam eruditionem ſpirabant. Labor ille in excerpendis Libavianis & Ricciolianis de argumento Cometico Tui cauſſa ſuſceptus, mihi levis, imò jucundus erat. Utinam hac occaſione aliquid præſtem, quod & publicis utilitatibus, operi ſcilicet meo inſertum, ſerviat! Atque id ita fore, divino fretus auxilio, ſpero. Sanè tuâ gratiâ majora quoquè facere paratus ſum, dummodò per alia negotia & ingenii tenuitatem facere quid poſſim! Revoco enim mihi in memoriam plurima nomina, quibus tibi obſtrictus ſum. Et ut taceam cognationis & affinitatis vincula, quæ nos mutuo jungunt, recordor & arctioris neceſſitudinis, quæ olim tùm apud exteros patruo Tuo Joanni piæ memoriæ, Herois illius Chriſtiani Chriſtophori, Præfecti Philippovienſis filio (quorum benevolentiæ eximiæ multa habeo documenta) cum patre meo, tum mihi in patria cum beato & verè ſancto patre Tuo Severino interceſſit. Tantò itaque magis mihi gratulor, me hoc exiguum officium, Tibi acceptum, & pluribus, ut ſpero, utile præſtitiſſe. Gratulor etiam mihi Tuum de Cometarum ſignificatione aſſenſum. Spero enim hanc meam ſententiam, licet à communi ſententia, quam & Magnus Lipſius ſequebatur, in diverſum eat, veritati & æquitati divinæ, tum libertati & præſtantiæ humanæ convenire. De Aſtrologicis placitis, in qua non penetravi, fateor, judicium temerè non fero, niſi quatenus ab ipſa ſapientia & æquitate divina, libertate humana & certa experientia refutantur. Peſtem ſine Cometa graſſari & vos ibi & nos hîc vidimus. Vidimus & belli, quod inter Britannos & Batavos geritur, cauſſas extra Cometam, & initia ante eum. Sed & cuncta mala ſine Cometis affligere homines, utpote peſſima quæque vitiis pertinacibus meritos, tùm verò etiam bona Cometis ſuccedere, experientia teſtatur. Verum de his plura aliquando leges, Deo volente, in opere meo. Vale, mi Morſtini, doctrinæ illi, quæ ſecundum pietatem eſt, id eſt veræ ſapientiæ ſtrenuam da operam, Avo, Patri, Patruoque ſimilis; agnatis verò, quos cum illo Dema amor ſeculi hujus (ah! quàm fallacis & momento tranſeuntis) ad primævæ veritatis integritatem vel deſerendam, vel certè ſimulatione prodendam induxit, diſſimilis: me autem conſtanti amore proſequere.

Morſtinii & Lubieniecii multis vinculis mutuis obſtricti.

Aſtrologica, utpote ignota, non damnat Auctor, niſi quatenus res id fieri poſtulat.

Peſtis Batava 1663. *præceſſit Cometam.*

Bellum inter Anglos & Hollandos ante Cometam ortum.

Malos mala abſque Cometis præmunt.

Deſertores veritatis rerum terranearum ſtudio.

Addenda ad Communicationem Gravianam.

Hamburgo Franequeram die 19. *Junii Gregoriani Anno* 1665.

CUm in colendis amicitiis diligentem me officii erga quemvis, lege æquitatis id exigente eſſe oporteat, erga te certè diligentiſſimum me eſſe paroret, qui ſingulari diligentia colendæ amicitiæ mecum ſemel initæ, & huic ſubinde ſcriptione familiarium epiſtolarum renovandæ das operam. Quod verò huc-

Diligens officii eſſe.

Gravii diligentia commendatur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

hucusque ad Tuas amicissimas, & tot egregiarum observationum Cometæ, ejusdemque laboriosæ delineationis feraces, Tibi ex æquo non respondérim; nolim id ulli negligentiæ, vel remissiori in excolenda amicitia scriptione, reque Astronomica, ac veluti languidiori vel defatigatæ menti, sed potius continuis laboribus tribuas. Quippe hi in exarandis, ut aliis perquam plurimis, ita & de argumento Cometico in Galliam, Daniam, Sueciam, Angliam, Italiam, Prussiam, & diversa Germaniæ aliaque celebria orbis loca literis à me suscipiuntur. Tenuit me adhuc occupatum haud modicus nec simplex labor, nondum exantlatus, quem suscepi, rem gratam amicis dehinc publico facere volens. Primùm quidem Tuo meoque illi Morstinio, perdilecto & percaro capiti, commodavi in excerpendis ex Libavio & Ricciolo iis, quæ an & quantum operationis in hæc inferiora astris Cometisque tribuendum sit (quod à me antehac solicitè postulavit) exponent. Alterum Reverendis Viris Ricciolo & Kirchero, in adornando & quamprimum expediendo Prodromo Prodromi Cometici Heveliani, in quo quidem opusculo quædam parerga inseram ex literis ejus ad me datis ad rem facientia aliaque. Accipe in præsens has observationes, alteram Romanam, alteram Hevelianam. * Et quia Tua observatio mense Februario & Martio habita pro Romana stat, velim ulterius mihi sententiam Tuam exponas, annon scilicet medium Cometam inter illum ad Leporem & in Pegaso conspectum habuerimus? Ratisbona ad me semel scriptum erat visum ibi fuisse novum Cometam hora 11. noctis die 22. Maji. Hodiè verò accipi literas Lipsiâ die 6. Junii à populari meo, juvene bonæ fidei, sed Mathematices rudi, datas, quæ nunciant visum ibi esse circà 10. noctis Cometam die 30. Maji. Innuo verbo, quid de istis phœnomenis sentias. † Quod ad observationes illas hic Hamburgi habitas attinet, illæ ita sunt factæ, ut partim ex binis distantiis à stellis evidentioribus & vicinis, ope radii Astronomici deprehensis, partim & decussatione binarem rectarum per stellas notiores ductarum, situs Cometæ determinatus fuerit. Deinde Cometæ secundùm istum situm in globo locato assignata sunt reliqua quæ opus fuêre. Quod autem scribis distantias semper ubique easdem esse, puto intelligi debere de distantiis stellarum fixarum, non verò de distantiis phœnomenon parallaxi obnoxiorum, quales sunt Cometæ, quorum distantiæ à diversis diversæ (pro ratione scilicet diversitatis, quæ tùm à longitudine, tùm & latitudine locorum dependet) traduntur. Ad meas quæstiunculas partim literis meis, partim Generosi Morstinii ore propositas, si alicujus momenti Tibi esse videantur, responsum abs Te exspecto. Vale & mihi constanter fave.

Literarum commercium de argumento Cometico Autor amplum colit.

Morstinio Auctor gratificatur operam in excerpendis Libavianis & Ricciolianis, de astrorum virtute & argumento Cometico.

Hevelianum Prodromum Cometicum Riccioli & Kircheri gratiâ in compendium redigit.

**Phœnomeni in Andromeda observatio Graviana cum Romana convenit.*

Cometæ medii inter illum in Lepore & Pegaso visum conjectura.

† Observationum Hamburgensium cum Franequeranis & Haganis comparatarum ratio.

Distantiæ semper ubique eædem.

Cometæ habent suas parallaxes.

Franequerâ Hamburgum die 28. Julii St. V. 1665.

NUper Schema ultimi Cometæ meo nomine transmisit tuus Morstinius. Vix & occasio & tempus mihi erat literas, quarum commercia aliàs libentissimè frequento, addere. Ignoscas inertiæ, cui habenas laxare in hisce feriis anniversariis non soli consuevimus, scilicet in procinctu eram ad iter aliquod jam jam ingrediendum. Succedunt jam, quas pollicitus eram, dicti Cometæ Observationes, & quæ ad tua interrogata hisce subtexuntur. Si nimis stricta aut brevioris styli Tibi ea videantur, calamus facilè in hoc campo latius excurrere deinceps poterit. Quæ igitur velis, & quæcunque ego modo tibi possim suggerere, tua erunt. Interea favere publico pergas, cujus gloriæ si nomen tuum & aliorum feliciter inserueris, æternitatem mereberis. Vale & me fove, ut cœpisti.

Feriæ caniculares.

Observa-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Observationes Cometæ à menſe Aprili 1665. & deinceps habitæ Franequeræ in Friſiis, à Matheſeos Profeſſore Abrahamo de Grau.

Obſervationes Gravianæ Cometæ verni.

VIx memoria prioris Cometæ conſenuerat, cum ſtatim ad alterius terribilioris conſpectum reſuſcitaretur ſenſibilius. Ipſo Paſchatis Feſto die matutino tempore circa horam circiter ſecundam primùm nobis apparere cœpit hoc ſidus, latiſſimè horrore ſuo conſpicuum: quo tempore omnium, quos curioſitas è lectulis ſuis trahere poterat, oculi in cælo erant. *Cometa verni natalis 26. Mart. 5. April.*

Poſtea nebulis intercedentibus 31. Martii mihi etiam & aliis viſus eſt per tubum hic Barbatus. Sed non potuit grandiori inſtrumento ob ſubitum conſpectum & alia impedimenta obſervari exactè. Utcunque tamen mihi deprehenſus eſt diſtare ab ea, quæ eſt in cruris Pegaſi eductione ſtella clariore, Arabibus Seat Alpheras 5° 6′. propemodum, & à capite Andromedæ 10° 14′. ferè, itemque Azymuth habere à Septentrione verſus ortum 57° prope grad.

Sequenti die progreſſus interea verſus ſignum Andromedæ utcunque mihi apparuit diſtare Cometes à dicto in cruris Pegaſi eductione ſidere Seat Alpheras 10° 18′. ferè, & inveniri in Azymuth 16° 36. ferè, à Septentrione verſus ortum. 7/17 April.

Sed hiſce duabus ſupra notatis obſervationibus me non confidere libens fateor. Altitudo meridiana in hoc phœnomeno menſurari à nobis non potuit, quippè Solis diem creantis præſentia, antequam ad meridianum circulum ſcanderet, hoc omninò inhibuit.

Sequenti tempore propius in conſpectum nobis ſe dedit hic Cometes, & clariori fronte cum ſua barba prolixiſſima, tanquam majoris mali interprete, notari potuit. Nam die ſecundo Aprilis diſtantia ejus ſtudioſius obſervata ab Andromedæ capite 2° 45′. ferè, & à dicta Seat Alpheras in cruris Pegaſi eductione 14° 27′. horâ dimidiâ quartâ matutinâ invenimus, longitudinem Arietis 8° 44′. cum latitudine 25° 45′. Boreali, & declinatione 25° 46′. itidem Boreali, habebatque Azymuth 53° 46. à Septentrione verſus Ortum. 7/12 April.

Interea non ſtetit hoc ſidus, ſed præpeti curſu perrupit vi ſua adverſos cæli fluctus in Occaſum, ut vulgus Philoſophorum cenſet, delabentes. *Cæli motus ab ortu in occaſum ſententia communis nititur.*

Igitur die ejuſdem menſis tertio non minori vultu has terras aſpexit, nobiſque viſus eſt cum barba ejuſdem propè longitudinis admodum candicante, in puncto horæ tertiæ matutinæ diſtare à dicta Seat Alpheras 18° 44′. & à capite Andromedæ 4° 29′. Oriebatur in Azymuth 52° à Septentrione verſus ortum, habebatque longitudinem Arietis 11° 41′. cum latitudine 22° 18′. boreali, & declinatione boreali 25° 22′. 7/13 April.

Poſtea exiguum de ſuo fervore remiſit noſter, & maluit potius incedere quam currere, digreſſuſque a crinibus Andromedæ ſequentī quarto Aprilis die, pervenit ad humerum illius fœminæ ſiniſtrum, ſive ad primam brachii ſiniſtri eductionem, diſtans hora matutina 3° 15′. ab Andromedæ capite 6° 20′. a Seat Alpheras 20° 37′. eodem tempore deprehendimus exortum ejus in Azymuth 51° 40′. fere a Septentione verſus orientem, invenimuſque longitudinem ejus in Arietе 13° 36′. Latitudinem 21° 37′. borealem. Declinationem 25° 28′. item Borealem. 7/14 April.

Hactenus hic Cometes barbam ſuam longiſſime promiſit, & clariore ſuo ac nitidiore conſpectu eo magis terruit mortales, quo nec immutato vultu neque cafligato horrore ſingulis ſuboriri voluit, non tamen diu aſpici, quam alias, cum familiariori apparitionis conſuetudine admirationem ſui apud vaniſſimam plebeculam perdidiſſet, licet apparendi vicibus de nocte in noctem continuis non defuerit.

Atque ita die Aprilis quinto eodem propemodum horæ momento iterum com- 7/17 April.

paruit cum magna ſatis barbæ ſparſione & capite rubicundiori, qua tempeſtate obſervata nobis eſt diſtantia ejus a Seat Alpheras 24° 41′. & ab Andromedæ capite 10° 9′. & Azymuth 51° & 20′. prope, a borea in ſubſolanum. Inde invenimus longitudinem ejus 17° 32. ♈ Latitud. Bor. 21° 44′. Declin. bor. 25° 58′. Exhibuit inſuper nobis in cælo rectam lineam cum clariore in cingulo Andromedæ Auſtraliori, & ea quæ eſt ἐν τῷ illius προπηχίῳ.

$\frac{6}{19}$ April. Sequenti die ſexto ejuſdem menſis, hora propemodum ſecunda matutini, vallum hujus civitatis cum eodem, quo ante uſi ſumus inſtrumento majore conſcendimus, applicuimus illi & novo ſideri oculos, barba ſatis longa ſupra finitorem aſcendente, nondum capite viſo, quod dum avidè exſpectamus, ſubitò nebulæ cælum occupant, & aſpectum univerſi luminis intercipiunt, nobiſque otium faciunt. Advertere tunc poteram è barbæ flexu, eum jam caput Piſcis Septentrionalis latius eſſe ingreſſum, cum proximè ſuperiori die in fronte ejus hæſiſſet.

$\frac{7}{27}$ April. Poſtero die ejuſdem menſis ſeptimo dicto tempore, non potuit ob nebulas circa horizontem oberrantes videri, & cum altius aſcendiſſet Cometes, die intercedente non videbantur aliæ, unde diſtantia exactius ſumeretur ſtellæ. Utcunque tamen diſtare videbatur ab ea quæ in capite Andromedæ eſt propemodum 14° & ab ea, quæ ἐν τῷ περιζώματι 8° 36′. ferè cum Azymuth præter propter 53°.

$\frac{8}{28}$ April. Ultimâ apparitione diei octavi, quâ aculeum fortius nobis inderet, & conſtantiorem ſui memoriam relinqueret, manifeſtior nobis fuit & grandior & terribilior, nam longiſſimam ſuam barbam, elevatiorem nobis & claram in cingulo Andromedæ Auſtralioremque præterfluitantem ſparſit, à qua ſtella paulò poſt tertiam matutini temporis diſtare à nobis deprehenſus eſt 11° 1′. & à capite Andromedæ 17° 53′ cum Azymuth 55° 36′ à Septentrione verſus Ortum. Unde reperta fuit longitudo ejus ♈ 24° 36′ latitudo Borealis 15° 5′ Declinatio Borealis 25° 15′.

Ab hoc tempore ejus ſacrum, quo curioſius cælum ſuum intrarent homines, conſpectum invidit Sol, ubi paulatim diem nobis advexit invidit, & univerſum ubique cælum, quod aliquo poſt tempore nebulis planè contectum fuit.

Atque hæc brevis eſt rerum in cælo obſervatarum hiſtoria.

Cometæ verni magnitudo, Barba prolixa, Claritas inſignis, Motus celer, Ortus & progreſſus, Iter & diſparitio: Tandem color.

Præterea hic Cometes apparuit tantus, quanta propemodum Venus perigæa, ſi fortè non major illâ. Barbam prætulit à ſecundo Aprilis die maximam, & utcunque dimetienti tunc vel 18. gradibus longam, ſparſione obliquè in altum porrectâ. Quòd clarior cæteris apparuerit, indicio nobis eſt, maximum ejus fuiſſe corpus, utpote quod plures ſimul radios Solis reverberare potuerit, & per longum ſpatium vibratis radiis barbam extendere. Magnitudo quoque hæc facilè, è valido ejus & celeri ſatis inceſſu, à peritioribus citra fallaciam colligi poteſt. Primùm nobis hîc Cometes apparere cœpit, ut ſupra ex hiſtoria Obſervationum conſtat, in pectore Pegaſi, & porrò moveri verſus Andromedam, citra cujus caput, & per brachium ſiniſtrum perrexit, & deinde per caput piſcis Septentrionalis, atque è regione cuſpidis trianguli ſive Deltoti videri deſiit, nobis vix mutatâ ad ſenſum magnitudine. Unde conſtat ſatis diu poſtea, ſi impedimenta non interceſſiſſent, videri potuiſſe. Color ejus, ut ſupra de lumine clariore dictum eſt, fuit candidus, & ſemel quod rubicundus, propter majorem proculdubio in exhalationibus Horizontalibus (nam ex iis tunc conſpiciebatur) refractionem.

Et hæc ſunt phœnomena, quorum cauſas ex iis, quæ aliàs ſcripſimus, oculatus Philoſophus facilè eruet.

Phænomeni in Andromeda obſervatio & deſcriptio Graviana.

Quòd poſtulas, Vir Eminentiſſime, verbo tibi exponi, quid ſentiam de phœnomeno illo, quod nuper apparere incœpit circa Borealiſſimam in cingulo Andromedæ, facilè præſtabo. Primùm apparuit hoc ſidus circa tempus primi Cometæ ad Leporem viſi, ſub minutiſſimo punctulo obſcuriori. Deinde paulatim major atque major nobis videbatur, & quidem diſtinctius per tubum Opticum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

cum ſpectantibus, facies ejus non poterat diſtingui, neque magnitudo ab ejuſdem Cometæ dicti circa cornu Arietis verſantis ſpecie villis cinctum. Colorem ſpargebat triſtem & quaſi plumbeum, à dicta in Andromedæ cingulo diſtare continuò viſum eſt intra gradum aut circumcirca, eo ferè modo, quo in Schemate per Dominum Morſtinium tibi tranſmiſſo notavi. An ſit ſtella fixa, aliquibus maculis conſerta, & nondum è ſua ſede expulſa, an verò Cometes, è ſuperiori loco ad centrum noſtri vorticis magis magiſque ad rectiorem lineam deſcendens, atque ad certam diſtantiam à Sole & tellure aliquandiu hærens, dubitari poteſt. Item, an rectè cum Epigene apud Senecam lib. 7. Natur. Quæſt. c. 6. *Duo Cometarum genera ſtatuantur, quarum alii ardorem undique fundunt, nec locum mutant; Alii in unam partem ignem vagum in modum Comæ porrigunt & ſtellas permeant*, etiam à quibuſdam dubitari poſſet, licet alias multis illa diſtinctio comprobetur. Cuilibet integrum erit judicare quod voluerit ex iis quæ de apparitionibus hujus phœnomeni hîc tradimus. An in univerſum hoc anno quatuor comparuerint Cometæ, vix dixerim, ſalvâ tamen aliorum, & quoque ipſius Magni Hevelii authoritate. Interim non videor contemnendas habere rationes ob quas affirmem illos, quos primùm & ſecundum faciunt, eſſe tantùm unum eundemque Cometen.

Sitne hoc ſtella fixa vel Cometes Gravius ipſe dubitat.

Cometæ Epigeni alii immobiles, alii mobiles.

Cometas quatuor hoc anno apparuiſſe vix dici poteſt.

Cometa in Corvo & Lepore unus idemque fuiſſe Gravio putatur.

De prognoſticis Cometarum nuper ſcripſit Giſbertus Voetius Theologus, homo mathematices ignarus, copia ejus ſcripti hîc haberi poteſt.

Voetii liber de prognoſt. Cometarum.

Hamburgo Franequeram die 18. *Septembris St. Gregoriani* 1665.

LIcet ad editionem operis mei noctes dieſque incumbens, Amicis meiſque propriis ſtudiis & negociis aliis vacare nequeam, Tua tamen ſingularis erga me benevolentia jure ſuo à me exigit, ut Te etiam nunc compellem. De illis quæ mecum communicare de argumento Cometico voluiſti, ampliſſimas Tibi ago gratias. Benè hâc ratione Tuæ exiſtimationi, votis meis & publicis uſibus conſuluiſti. Utinam idem faciat tandem Clariſſimus N.N. à quo nondum extundere literam poſſum, ex quo primùm apparente Cometa eum compellavi, & poſt hac aliquoties. Tu ſi illo uteris familiariter, velim amicè moneas eum, ut paria tecum cumque tot aliis Viris doctiſſimis faciat. Clariſſimus Hevelius ante dies octo ad me literas dedit, & ſimul reſponſum, quod ad phœnomenon illud attinet. Non Cometam ſed ſtellam tantummodò fuiſſe nebuloſam dicit, quæ tamen tubo conſpecta, ſimilem ferè Cometæ ſpeciem exhibuerit, non nova aliqua nunc orta, ſed à plurimis annis ibidem exiſtens, & Anno 1614. à Simone Mario obſervata. Addit porrò, Andromedam ſi quis aſpiciat, eodem loci ubi antea illud ipſum phœnomenon inventurum, nempe uno gradu paulò plus diſſitum à boreali in cingulo, catenam verſus Andromedæ. Viſa eſt in diverſis Germaniæ locis interdiu ſtella, viſa & hîc loci; creditur eſſe Venus, ab ipſo quoque Hevelio. Vale & mihi porrò fave.

Auctor officio ſuo erga Gravium defungitur.

Occupationes tuæ privatæ debitæ amicis officia non intervertant.

Hevelii judicium de phœnomeno Andromedæ à Gravio & Romanis obſervato.

Franequerâ Hamburgum die 8. *Martii* 1666.

Gravius abſoluto argumento Cometico ad alia in re literaria diſcutienda argumenta Auctorem invitat.

HActenus ad literas nos citarunt cælites, quorum conſortio nos aſſerere noſtri officii duximus. Quod ſi placeat etiam Minervæ ſacris nobiſcum uti, non deerit author & fautor. Sunt enim noſtræ arti ex aliis multæ quæ ſocietatem præſtare poſſent. Philoſophia ſtatim ſe prodit, cujus viciniam etiam Mathematici affectare non abſque detrimento fategerunt. Hiſtoriæ & Antiquitatum Scriptores hîc & manus dant & commodant. Mars hâc arte ſævit in armis. Neptunus

Matheſis aliis diſciplinis Philoſophicis affinis: Ejus uſus & abuſus multiplex.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Neptunus latiſſimè ſua vela ſpargit: Geometra latifundia diſpenſat & dividit. Pictoribus atque Architectis etiam ſua inde petuntur argumenta & lineæ. Inde abacum excutiunt avarorum digiti, imò tota terra, & quicquid ſuo pondere circumgeſtat, modum avaritiæ & ambitionis inde malè quærit, quæ omnia tantum limis oculis aſpicimus ex noſtra arte, ubi malè videmus. Summam rerum noſtrarum nondum habes, quod ſi coram eſſes, plura tibi occurrerent, quæ à noſtris non exſpectares. Quod ſi cælum nova quædam nobis aperuerit, & novitatis gratia etiam in cæteris partibus apud te aliquid poſſet, libenter & ſine ulla ſollicitatione (monitore tantum epiſtolâ) qualicunque tuum erit. Scribas velim quonam opus tuum de Cometis pervenit; anne manum ultimam habeat, aut exſpectet: me inſpectorem atque authorem gratitudinis, tuæ eruditioni referendæ, ubi ad meas quoque manus pervenerit, habebit. Si quid novi apud veſtrates, velim impertias. Antequam claudam paginam, Tuum amicum Dominum Morſtinium, tanquam optimum Virum, mihi probatum, & omnibus numeris jucundiſſimum & diſcipulum & amicum fuiſſe coram te teſtor. Hic finio, manumque de tabula (cui inſcribendæ tibi vices commendo) traho. Vale Amicorum non infime.

Gravii erga Auctorem benevolentia eximia:

Idem in ſtatum operis inquirit:

Et illud videre deſiderat.

Morſtinius à Gravio laudatur.

Hamburgo Francqueram die 9. Aprilis Gregoriani 1666.

POſt diuturni ſilentii moram & longam reſponſi Tui exſpectationem, pergratæ mihi fuerunt Tuæ literæ, quas die 8. Martii datas hodie demùm Nobiliſſimus & Humaniſſimus benèque moratus Juvenis Joannes Borzimovius, popularis meus (qui à Vobis, ex clariſſima illa Muſarum ſede, velut à mercatura bonarum artium, non inanis in patriam redit) mihi attulit. Inſpectis Tuæ epiſtolæ occaſione ſcriniis meis, & literarum mutuò ſcriptarum tabellis, me benevolentiæ Tuæ vicem jurè exſpectaſſe deprehendi. Silentium Tuum præter graviores eaſque aſſiduas occupationes Academicas, peſtis metus bellique motus, graviſſima literarum impedimenta, apud me excuſarunt. Commercio & ſtudio literarum me delectari, quantum quidem tenuitas ingenii & conditio ſortis meæ permittit, ex opere meo, Deo volente, cognoſces. Crede vera dicenti, cuncta temporum momenta mihi in diffuſum Philoſophicis ſtudiis opus toto pectore incumbenti, ad rationes eſſe revocanda, ne diu exſpectationem ac vota ut aliorum Amicorum, ita & Tua, differam. * Crede me adhuc in cælitum commercio eſſe, nec ab eo abſtrahi poſſe, antequam propoſitum curſum abſolvam. Longius ut per immenſa cæli ſpatia evager, benevolæ, humanæ & publicis utilitatibus conſulentes plurium Virorum eruditione præſignium confabulationes efficiunt. His tamen in prima Theatri Cometici parte, una cum ſpecimine ſociarum illarum, quas celebras, præſtantiſſimæ artis Mathematicæ, diſpoſitis, finem feciſſem. Sed præter exſpectationem pars altera Theatri, longè difficilior, me diſtinet, omniumque vota moratur. Hæc enim Hiſtoriam Cometarum Univerſalem, & ſimul ſacræ & profanæ hiſtoriæ compendium quoddam, ex junctis catenatarum rerum (Cometæ effectus à multis vocantur) beneficio Cometarum intervallis compoſitum, proponet. Nuſquam, crede mihi, quæ ad commendandam virtutem, & explicanda vitæ officia faciunt, negligo. Itaque non exiguas Practicæ Philoſophiæ particulas in illo Theatro propoſitas, & à Cometa æquitatis ſymbolum BONA BONIS, MALA MALIS gerente inculcatas, Tibi tutò polliceare. Has ſpes ſatis amplas, ne dicam, ſuperbas, dum facio, univerſæ propè Philoſophiæ experimento Chriſtianum orbem donare me velle cogitabis. Fateor vota mea eouſquè excurrere. Hoc Tibi adjunctum his Hiſtoriæ Cometicæ exordium, quod boni & æqui conſulas velim, indicabit. Inveniet ibi magna illa ingenii Tui vis non ignobilia argumenta, in quibus induſtriam humanitatem exerceas. Niſi aliud velis diſcutiendum

Borzimovius Joannes laudatur:

Literas Gravii ad Auctorem perfert.

Silentium Gravii Auctor habuit excuſatum.

Peſtis & bellum graviſſima literarum impedimenta.

Auctoris ſtudia & occupationes.

Temporis parcus eſto.

** Aſtronomicis adhuc Auctor vacat;*

Horum ſtudiorum cauſa & uſus.

Operis hujus rationem Auctor Gravio explicat.

Hiſtoria Cometarum qui ab Auctore componatur.

Philoſophiam Moralem Auctor magna ex parte in opere ſuo excolit.

Hiſtoriæ Cometicæ initium Auctor Gravio mittit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Hoog.
107 B 47

tiendum ſumere, ætas Hipparchi, immenſis ſpatiis diviſa, Tuam curam jure ſuo in ſe convertit. Sunt plura in promtu, quæ virorum doctorum diligentiam fatigant, ejuſdem generis ætas Mithridatis Magni: ætas S. Martini: ætas & poſteritas Caroli M. imperio Romano & regno Gallico, tùm verò Caroli Martelli, illius Siculi, regno Hungarico gaudens: alia ut taceam. Hæc ſi Chronologis diſcutienda relinquas, jure Tuo uſus (ideò ego nudius tertius de his ad Doctiſſimum Ricciolum, poſt Geographiam & Aſtronomiam Chronologiæ reformandæ intentum, retuli) quæ mox adferam, ad ſphæram Tuam propius accedentia, facilis examinanda ſuſcipies. Proximè circa mortem Ludovici Pii novem Cometæ intra ſeptem annos annotari & indicari ab Auctoribus videntur. En Tibi tabellam, quæ rem ob oculos ponit!

Hipparchi ætatem Auctor à Gravio determinari poſtulat.

Mithridatis ætas difficultate non caret.

S. Martini ætas quodammodo dubia.

Cometarum novem circa Ludovici Pii mortem indiculus:

Cometa Anno Chriſti.

1. 837. in Libra. Annal. Fuld. in Virgine. Calviſ. Vid. Eckſtorm.
2. 838. in Libra. Rockenbach. in Scorp. Calviſ. Vid. Aventin. & Eckſtorm.
3. 839. in Virgine (corr. 837.) Auctor vitæ Ludovici in Ariete. Vincent. Funcc. Rockenb. Eckſtorm.
4. 840. in Scorpio (corr. 838.) Auctor vitæ Ludov. Alſted.
5. 841. in Aquario. Annal. Fuld. Vid. Alſted.
6. 842. in Aquario. Funcc. Rockenbach. Eckſtorm. Vid. Alſted. tùm Chron. Fontanell. & Nithard.
7, 8, 9. Anno 843. in Libra. Ariete & Aquario. Ricciol. ex Cardano.

Hæc Cometarum diviſio ſi demonſtrationibus firmari, & vel juſtis rationibus probari queat, de aucta Cometarum familia multum mihi gratulabor. Interim ne id temerario ſtudio quærere videar, dicam Tibi ingenuè ſententiam meam. Novem illos Cometas quatuor tantum eſſe puto. Ac primum fundamenti loco duo pono. Alterum eſt, diſpoſitionem capitum & annorum in Auctore vitæ Ludovici ex ipſa ejus hiſtoria ita, ut dixi, eſſe corrigendam. Alterum, Cometam illum in Virgine Anno 837. certam obtinere ſedem, & in eam referendum eſſe illum ab Aventino & Eckſtormio ad ann. 838. poſitum, quod ex ſigno Virginis, in quo luxit, & conſtanti 25. dierum duratione annotatâ apparet: tum & cum eo conjungendum eſſe illum 837. in Libra à Fuldenſibus, & 838. itidem in Libra (initio apparitionis Cometæ contra ſeriem ſignorum procedentis hinc ſumto) à Rockenbachio indicatum. Hôc poſitô Cometa ab Eckſtormio in 837. poſitus, qui autumno Solem anteceſſit, neceſſariò in 836. referendus videtur, ut ita ex 838. in 837. referatur ille Cometa, quem in anno 837. fixâ ſede collocavimus. Atque hi duo mihi ſunt Cometæ in 836 & 837. ponendi, ille antecedens Solem auctumno, hic eundem verè ſequens. Tertio Cometæ in Scorpio Anno 838. ſedem Anonymi illius & Calviſii auctoritas conciliat. Huic adjungo illum 839. in Ariete obſervatum, ut pariter ibi initium, hic finis obſervationum Cometæ contra ſignorum ſeriem progredientis intelligatur. Quartus denique erit ille in Aquario, qui exeunte anno 841 & ineunte 842. obſervatus eſt. Atque hoc eſt quod ad rectè conſtituendas Cometarum circa mortem Ludovici ſedes & rationes apud me invenio. Adeòque tres Cometas Alſtedii 840, 841, 842, ſignis Scorpii, Arietis & Aquarii (illum enim 837. in Virgine, in 814. rejeciſſe, & à Ludovico ad Carolum patrem retuliſſe cum comperio) annis 838, 839 & 841 ſimulque 842. illos verò tres Cardani 837, 838 & 841 ſimulque 842. deputo. Inter hæc, meliora dôceri ſi poſſim, non parum gaudebo. Iccirco reſponſum à Ricciolo, Bullialdo, Te aliiſque Viris doctis, ad quos eâ de re retuli, cum deſiderio exſpectabo. Eſt autem unum, de quo à Te doceri cupio. Auctor ille vitæ Ludovici Pii Cometam illum in Virgine, *non more errantium ſiderum ſeptem Orientem verſus petiiſſe*: at Aventinus,

Hos Auctor quatuor tantùm eſſe putat.

Cometa ad annum 837. & 838. notatus in Virgine & Libra unus idemque eſt.

Eckſtormius correctius aliis auctoribus conciliatur.

Cometa ad ann. 838 & 839 notatus, in Scorpio & Ariete unus idemque eſt.

Cometa ad ann. 841 & 842. notatus unus idemque eſt.

Cometarum circa Ludov. Pii mortem ſeries ab Auctore propoſita: Qui meliora diſcere parat, tuus eſt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Hoog.
107 B 47

tinus, *errantium ſiderum modo ab Occidentis ora in Orientem motum eſſe*, expreſſè ait. Atque hæc ſunt, Doctiſſime Vir, quæ Tibi nunc proponere volui, æquitatis Tuæ certus. Phœnomenon illud in Andromeda abs Te primo mihi indicatum, à nonnullis pro novo Cometa auctumnali habitum fuit. Cui opinioni Clariſſimus Hevelius reſtitit, & vicit. Generoſum Morſtinium cognatum meum tale teſtimonium à Te meritò ſuo obtinuiſſe gaudeo. Vale ac mihi ſemper fave, operis autem mei exemplum hoc anno, ſi vivo, à me exſpecta.

Phœnomenon in Andromeda à quibuſdam pro Cometa habitum, Opponente ſe & vincente Hevelio.

Hamburgo Franequeram die ult. Juliani 1666.

SIlentium Tuum diuturnum ad meas literas ante quatuor menſes datas, habebit juſtas & graves cauſas. Hoc enim credere me æquitas & erga te benevolentia jubet. Quamvis autem literas meas, ut & omnes noſtras antehac, rectè ad Te perlatas eſſe ſpero, tamen exemplum earum Tibi nunc mitto, ut tanto meliori jure reſponſum abs Te exigam. Intereſt nempe haud parum rei literariæ meæque privatæ, ut illud conſequar, quò tenebræ illæ incerti, in orbe non tantùm Hiſtorico, ſed & Aſtronomico obortæ, radiis veritatis diſcutiantur. His nunc addo quæſtiunculam de Cometa anni 1476. abs Te & Joanne Schulero Veſtrate annotato, quem apud alios auctores, quos in promtu habeo, & diligenter evolvo, non invenio. En tibi verò etiam Tuas verni Cometæ obſervationes, in quibus paucula quædam dubia ad marginem, ut vides, notata, à Te vel confirmanda vel corrigenda erunt. Id verò quamprimùm fieri peto, datis ad Humaniſſimum Juvenem Adamum Francum, qui editionem operis mei Amſterodami curat, & habitat, literis, ad quem ego hac ipſa die & hora apographum earundem Tuarum obſervationum mox prelo ſubjiciendarum mitto. Vale, Vir Humaniſſime, diu & feliciter age, ac mihi conſtanter fave.

Silentium Gravii Auctor excuſat. Gravii reſponſum ad literas ſuas Auctor deſiderat: Ejus utilitatem demonſtrat. Cometæ anni 1476. natales Auctor à Gravio requirit.

Tuus omni ſtudio & officio

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Addenda

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Addenda ad Communicationem Bullialdianam.

Lutetiâ Parisiorum Hamburgum die 26. Junii 1665. N. 30. ad 66, 67 & 68.

Bullialdus officiosus in Auctorem.

AD literarum Tuarum ternionem responsum ut dem, exigit officii mei ratio. Ad ea primùm, quæ de meditato à Te opere agunt, rescribam. Præter illa quæ superioribus mensibus de priore Cometa ad Te scripsi, nihil Tecum communicandum habeo. De posteriore, quem semel tantùm vidi, ex aliorum observationibus mihi petenda erunt, ut aliquid disserere possim. Unum sæpius in literis meis repetitum legisti, plura me præstiturum fuisse, si locus ad collocanda instrumenta, quæ penes me habeo, opportunus mihi concessus fuisset. De illis porrò rationibus physicis, quæ ad Cometarum naturam, generationem materiamque definiendam variæ afferuntur, parcius dicere decrevi, cum solis conjecturis nitantur: neque etiam si scopum quisquam attigerit, se veras invenisse aliquando rescire potest. Opiniones aliquas cæteris verisimiliores esse scio, & fateor. Galilei, celeberrimi illius Viri, in cujus scriptis judicium exactissimum, quotquot rerum Mathematicarum periti sunt, agnoscere debent, sententia valdè probabilis est; ex Sole nempe materiam Cometicam diffundi, & maculas in ejus disco visas in globum unum coalescere, Cometamque inde generari & fulgere, cum docuit, rationi aptius, & rerum naturæ convenientius, quàm tota Aristotelis familia, locutus est. Eum secutus est noster Hevelius Astronomus insignis, amplioremque penum illis novis phœnomenis, undè materiam expromant, in Prodromo suo assignavit. Solem etenim unicum, unde fluat non statuit, sed ex aliis quoque Planetis illam, ad molem corpoream Cometæ formandam, confluere asserit. Materiam istam esse ætheream ex observationibus constat: ex qua verò parte ætheris progrediatur, nisi conjecturis nixi disputare non possumus. Ex materia Galaxiæ analoga & simili conflari moles istas, Libavio mihi quoque verisimile videtur. Nec falsam opinionem meam arguet ullus diversæ vindex & assertor, nullisque incommodis & absurditatibus eam involvi demonstrabit, quin simul suam ἀτοποτέραν καὶ φορτικὴν μᾶλλον*, & citra negocium forsan, ostendam. Absurdæ quædam sunt opiniones adversus phœnomena pugnantes, quæ falsitatem, quâ laborant, statim produnt: ejusmodi est illa mordicus à Peripateticis propugnata: similisque notæ illa est, quæ Planetas aliquos, vel stellas ad illos producendos concurrere statuit. De illo autem argumento scribere nunc plura nequeo. De communicatis mecum Illustrissimi Domini Hevelii & Domini de Grau epistolis gratias Tibi ago. Ut Illustrissimum Dominum Rautensteinium meo nomine salutes oro. Rever. quoque P. Alberto Curtio nomine meo salutato officia mea ut offerat, expeto. Vale Vir Generosissime & feliciter vive.

Diligens in observandis Cometis, Loco commodo destituitur, Modestè de argumento Cometico disputat, nil temerè definire volens.

Galileus ejusque de Cometis sententia laudatur.

Cometas ex maculis Solis generari probabiliusquàm ex terrenis exhalationibus in aëre accensis.

Bullialdus Libavio assentit de materia Cometarum galaxiæ analoga.

* magis absurdam & vanam potius

Peripateticorum de Cometis opinio Bullialdo improbatur.

Hamburgo Lutetiam die 11. Julii Anno 1665. N. 17. ad 30.

Cometici argumenti difficultates omnes expediri non possunt.

SEntentiæ Tuæ, quæ vult de Cometarum natura, generatione & materia parcius esse loquendum, cum hæc omnia solis conjecturis nitantur, lubens meritòque subscribo. Permoveor enim tùm exempli Tui auctoritate, (cum tamen Tibi communis literati orbis calculus magnam rerum Mathematicarum scientiam tribuat) tùm rei ipsius magnitudine, quæ meum captum prorsus excedit. Scio autem & Aristotelem, Coryphæum Philosophorum, Astronomica Eudoxo, illi Platonis auditori, & Astrologorum sui seculi, judicio Doctissimorum Virorum, teste Cicerone, facilè Principi, tanquam artifici in sua arte, dijudicanda reliquisse. Non tantùm enim idem ille Aristoteles mentes humanas,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Hoog.
107 B 47

rerum naturam cernentes & contemplantes, noctuarum instar in media luce cæcutire ait. Nec solus Seneca in doctissimo suo de Cometis Commentario, quo libris natural. quæst. colophonem imposuit, ad modestiam nos componit. Ab omni certè temeritate ignota affirmandi, & impudentiâ falsa comminiscendi revocat, *tàm ardua erui quæ tàm altè jacent*, mirandum non esse asserit, imò Cometas inter ea *quæ per secretum eunt, nunquam humanis oculis orientia* ponit. Sed & Arabum, quorum tamen excellentia & curiosa ingenia miramur, nonnulli, & Novitiorum Philosophorum multi Cometas arcanis naturæ annumerare non dubitant. Doctissimus Wendelinus nil hîc ex veteribus amplius, quàm nil esse certi, disci posse docet. Atqui nostri, ut curiositate, ita & scientia rerum abditarum omnes illos superasse videntur. Liceat itaque aliquando, & nobis intra clathros modestiæ conclusis, tùm animi gratiâ, tùm etiam studio inquirendi veri, libertate Philosophicâ uti, sed, ut voce divinâ monemur, φρονεῖν εἰς τὸ σωφρονεῖν*. Itaque & ego pauca addam de hoc argumento, & quidem occasione eorum, quæ ad me postremò scripsisti. De sententia Galilæi, Viri profectò in Mathematicis subtilissimi, & tùm ad hæreseos invidiam, tùm ad persecutionis acerbitatem ob sententiam de Terræ motu celeberrimi, opinione de Cometarum ex maculis Solaribus effluentibus & diffusis, inque unum corpus compositis generatione, plura ex Te quàm ex Ricciolo Doctissimo didici. Is enim sententiam ejus fuisse dicit, ut & Guiduccii, Rothmani aliorumque, Cometam esse halitum terrestrem supra Lunam elevatum & à Sole illustratum. Paulò verò infra exponit Fieni, Snellii, Cysati & aliorum sententiam de maculis Solaribus sive faculis in unum corpus Cometicum congregatis. Hanc verò amplam penum, quam novis istis phœnomenis, undè materiam expromant, Clarissimus Hevelius noster in aliorum quoque Planetarum corporibus & eorum effluviis assignasse dicis, prout etiam se res habet, Ricciolus ibidem apud Cabæum & Tellesium commonstrat. Itaque noster ille tot & tantorum Virorum auctoritate in contradicentes pugnare potest. Materiam istam ætheream esse plerique, ut animadverto, consentiunt, qui rectiùs sentire & philosophari videntur. Itaque qui Cometas aëreos & sublunares esse dicunt (quod & ipse Clarissimus Hevelius quadamtenus, brevissimæ scilicet per aërem trajectionis respectu, concedere mihi videtur, & dari tales Cometas Ricciolus docet) etiam quosdam supra Lunam evehunt, ut Mæstlinus, Gemma, Roeslinus & alii ab Ricciolo nominati. Qui etiam indicat, quod unà ad Tua dicere par censui, Tychonem statuisse, judice Fromondo, Cometas per condensationem viæ lacteæ fieri. Cui ipse & Longomontanum adjungit, & testatur utrumque putasse Cometas generari ex illa materia cæli, quæ est in via lactea, tanquam propius ad id præparatâ & dispositâ. Seneca equidem memoriæ prodidit Rege Archelao Macedone apparuisse Cometam initiò modicum, qui postea creverit, ac se diffuderit, totamque viam lacteam compleverit. Ita quidem Milichius in Plin. l. 2. c. 25. Sed apud Ricciolum & ipsum Senecam hæc Rege Attalo illo, ut Ricciolus conjicit, Pergamensi accidisse lego. Quod reliquum est, omnes qui in Republica litteraria versantur, quanti Te, Vir Doctissime facere debeant, benè norunt. Vale & mihi constanter fave, ac prosperè age.

Modestiam in argumento Cometico Seneca suadet.

Arabum ingenia excellentia.

Incerto magno in argumento Cometico omnes eurbamur.

* Sapiendo ad sobrietatem.

Cometa halitus terrestris supra Lunam elevatus, à Sole illustratus:

Vel coagulum maculaarum Solarium:

Vel denique corpus ex effluviis Solis aliorumque Planetarum compositum.

Tychonis authoritas Libavio & Bullialdo favet.

Longomontani, Libavii & Bullaldi eadem ferè de Cometis sententia.

Archelaum Macedonem pro Attalo Pergamensi Miltbius ponit.

N. 72.

Hamburgo Lutetiam die 18. *Julii* 1665.

Bullialdus librum Ptolemæi de facultate judicandi ad Auctorem munus misit.

NIhil literarum in præsentia abs Te accepi. Accepi tamen egregium affectûs in me Tui documentum & monumentum, librum scilicet Ptolemæi de judicandi facultate & animi principatu, abs Te non tantùm editum, sed & doctissimis Commentariis illustratum, triplicique veritatis præsidio, Scripturâ S. Ratione & Antiquitate munitum, qui lucem nunquam antehac viderat. Hunc nunc laboribus aliis gravato & distracto perlegere non datur: heri enim demùm

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

demùm eum accepi, unà cum ingeniosissimo libro Clarissimi Domini Auzout, Viri, ut video, non tantùm in rebus Mathematicis egregiè docti, sed & subtilis ac industrii. Huic de hoc dono præclaro debitas ago gratias, & hostimenti vice aliquandò, si Deus vitam concesserit, per Te mittam Indiculum quendam Cometarum, ut & secutorum iis conspectis malorum bonorumque, quò tandem infamiam Cometis, quasi tantummodò tristium prænunciis, ab omni ævo impactam, vel detraham, vel certè diminuam. Specimina alicujus hâc in re investiganda industriæ meæ habuisti sparsa in literis meis, vel ad Te ipsum, vel ad alios scriptis. Habebis & in istis, quas heri ad communem Amicum Amplissimum Dominum Hevelium misi. Maximi enim Virum hunc facio. Quod ut faciam, excitor illis quoque meritis elogiis, quibus eum in libri illius dedicatione ipsi factâ ornas. Astronomorum enim nostræ ætatis Principem eum vocans, Eidem quòd Astronomicæ scientiæ coronidem fastigiumque impositurus, aut ad ipsum cæteris, qui adhuc vixerint, propius accessurus sit, & Astronomiæ sedes ex Uraniburgo Tychoniano illúc Frawenburgo, ubi eas Copernicus 75. annis Tychone major, posuerat, translatas, in Borussiam revocârit, & Gedani, in urbe patria & multis nominibus nobilissima locârit, tribuis. Imò verò & notam ejus humanitatem assiduamque diligentiam, paucissimis imitandam deprædicas. Quæ itaque ad eum heri dedi, eo ipso momento temporis, quo hæc Tua ad eum ante biennium publicè data accepi, jure meritoque ad Te, qui mihi hîc animum addidisti, mitto. His adjungo quæ heri cum eo communicavi de nuper viso à me & aliquot è domesticis meis phœnomeno. Nudius, dico, tertius, post horam x. vespertinam observavimus ad Occasum duas faculas instar ovalis trabis lucentes inter spissas nubes, quæ velut cingulo in medio eas diviserant. Paulo post assiluit subtùs à sinistris tertia facula, quæ cum iis juncta majus corpus ignitum conflavit. Quod paulò post ad sinistram flexum, & magis magisque diminutum ante horam xi. disparuit, cujus rei en tibi leviter delineatam figuram*. Hanc etiam cum Clarissimo Viro Dn. Auzout communicare poteris, eique, quamvis ignoto de facie, at de nominis fama benè noto, plurimam salutem impertias velim. Eidem dicas, mihi eorum, quæ Parisiis ad Clarissimum Virum de Alenze, Secretarium Regium, de isto ejus præclaro conatu, ut & de Observationibus Domini Bout missa fuerant, copiam fuisse factam à R. Casparo Schotto, qui inter alias plures insignes symbolas, operi meo inserendas, hanc quoque mihi misit. A dicto namque D. Secretario hæc communicata acceperat. In quibus & Tui, credo, fit mentio ad calcem: viam nempe Cometæ notatam fuisse per Dominum Bout. inde à die 26. Decembris supra plures globos, & inter alios supra globum Domini Abbatis Martineau & Domini Bovilliau, quæ sit notata in charta ipsiusmet Domini Bout: quam observationem habuit à Domino Montmor Magistro de Requestes. Tu si quid hîc addi velis, me monebis. Quamvis autem nondum libellum Dn. Auzout perlegere, ut par est, potuerim, tamen curioso oculo eundem emetiendo observavi Eum in ea cum Hevelio nostro esse sententia, Cometam ante Kal. Decembr. observavi potuisse. † Et Hevelius quidem eum die 23. Novembris observari potuisse dicit: ille verò medio Novembris, imò & citiùs aliquantò. Facit autem mentionem observationis in Hollandia, à Samuêle Carolo Kechelio scilicet die 2. Decembr. S. N. factæ, quam habeo. Sed velim scire ex Viro Doctissimo, an aliquam hâc priorem observationem acceperit: tùm quid sentiat ut de illa observatione, quam auctor libelli in vestra urbe impressi, cui titulus est *du Tri-Comete observé à Oxfort en Angleterre depuis le 22. Novembre*, stylum, ut puto, Julianum, Anglis familiarem, secutus divulgavit, ita & de illo ipso libello. Humanitati Schottianæ duo hîc debeo, alterum de observatione Cometæ ad Memmingam in Germania à die 12. 22. Novembris, alterum de Brixiensi in Italia à die 25. Novemb. habita. Accepi in variis Germaniæ locis eeunte Novembri Cometam fuisse observatum.

Auzuti laus.

Cometis bona malaque successere Auctor affirmat.

Hevelii merita & laudes.

Copernicus præfertur Tychoni.

Phænomenon die 16. Julii ab Auctore Hamburgi visum.

*Vid. hæc ad communicat. Rautenstein.

Auzutum per Bullialdum Auctor compellat.

Butii observationes Parisienses.

Auzutius in quibusdam cum Hevelio consentit, in aliis ab eo dissentit.

†*Observationes Cometæ hyberni in Europa primæ.*

Tri-Cometa Oxoniensis.

Schotti humanitatem singularem Auctor prædicat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Archidux Auſtriæ ultimus moritur.
Cometa aliquot diebus mortem Archiducis Auſtriæ ultimi antecеſſiſſe. Viſus eſſe m. Maji & Junii ex variis locis ſcribitur.

Sed his priores obſervationes in Europa eſſe factas ignoro. Vienna nihil memoratu dignum accepi, niſi de luctu Cæſaris ex morte ultimi Archiducis, quam Cometes triduo ante urbi Comitatûs Tyrolenſis principali, quæ Latinis Oenipons, Germanis Inſpruc dicitur, imminens, præſagiviſſe dicitur, prout ab Amico noſtro communi Ratiſbonâ accepi, ut & confirmatum nuncium de Cometa die 22. Maji viſo. Hunc & Lipſiæ die 30. Maji viſum fuiſſe, Cracoviæ verò primis diebus Junii, accepi. Si & hæc Clariſſimus Dn. Auzout grata fore putes, cum eo pariter communicare poteris. Velim autem hâc occaſione judicium utriuſque veſtrûm de his tot phœnomenis cognoſcere, quò habeam quò librum meum exornem. Ampliſſimus Dominus Hevelius promittit ſe de his tot phœnomenis in Cometographia acturum. Prodromi ejus Cometici exemplum mittam proximè Clariſſimo Dn. Auzout, alterum Tibi, ut gratum animum meum Tibi teſter de hoc tàm inſigni munere. Velim me de Clariſſimo Viro Ægidio Menagio, veteri meo amico facias certiorem. Vale & me conſtanter ama.

Heveliani Prodromi Cometici exempla Auctor Bullialdo & Auzutio dono mittit.
Ægydius Menagius vetus Auctoris amicus.

Hamburgo Lutetiam Pariſiorum Kal. Auguſt. 1665.

N. 74.

ANte octo dies dederam nonnihil ad Te literarum tàm tumultuariâ manu, quàm præcipitante tempore. Id autem tale & tantum fuit, ut nec in rationarium familiarium epiſtolarum noſtrarum referre id audeam. In præſentia paulò pluribus Te alloquor. Ac primum certiorem Te facio, me duo exemplaria Prodromi Heveliani, prout promiſeram, alterum pro Te, alterum pro Domino Auzout, notæ humanitatis & fidei amico Domino Franciſco du Pré, Veſtro populari, hac in urbe agenti ad D. D. Fromontios deferenda tradidiſſe. Hâc viâ nuper doctiſſimum Ptolemæi librum abs Te editum, & Ephemerides Cometicas Domini Auzout accepi, & Aſtronomiam Tuam Philolaicam exſpecto, gratum animum Tibi omni tempore & modo præſtiturus. Adire ſcripto Clar. Dn. Auzout non audeo. Tu tamen velim ei plurimam ſalutem meo nomine, licet nondum ei ullo colore notus fuerim, deferas, & quanti eum faciam, teſteris. Si quid illis quæ humanitas Schottiana mihi operi meo inſerenda impertivit, alteruter veſtrum, vel etiam uterque addi velitis, id ad me commodo tempore mittatis velim. Quod ad illa quæ à nobis de hoc argumento ultrò citròque ſcripta ſunt, attinet, de his mentem Tuam probè cognitam & commendatam habeo, meam quoque Tibi expoſui, & de hac re nonnihil reſponſi abs Te opperior: nec non nuncium de Doctiſſimo Ægidio Menagio, quîcum & neceſſariis ejus Andegavi & Lutetiæ jura amicitiæ olim colui. Hæc autem ubique ſacra mihi ſunt & inviolata manent. Utinam ea cum Doctiſſimo Ricciolo diutius colere liceat! Sed verendum eſt, ne nobis eum vis fati inſuperabilis abripiat. Accepi enim ante triduum breve ab eo epiſtolium, die 15. Julii aliena manu exaratum, quo de aucto & in dies plus pluſque ſæviente morbo pertinaci, qui eum tympanicum & apoplecticum reddere, & ſub duras mortis leges trahere tentat, me reddit certiorem, ac ferè ultimum dicit Vale. Nec Tibi nec Hevelio gratus erit iſte nuncius, ſat benè ſcio. Sed patienter & fortiter ferenda ſunt, quæ vitari & ſuperari nequeunt, & ſemper ultima meta cogitanda, ut eam conſcia mens recti attingat. Orat ille, ne Deum pro ſe orare graver. Hoc quidem officii omnium Chriſtianorum mentibus incumbit. Sed ubi fixa & inevitabilis advenit hora, nullus precibus locus eſt, & fortiter ineunda mortis via, pios ad vitam meliorem ducens. Adeòque tunc verum eſt illud impii, pio ſenſu intellectum

Franciſ. du Pré.
Auzutium Auctor apud Bullialdum compellat.
Riccioli morbus periculoſus.

Μόνῳ θεῶν οὐ ῥᾴιστός ἐ δῶρ' ἐχεῖ.
(Una è Deis mors nulla captat munera) Æſchylus apud Ariſtoph. in Ranis.

Utinam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Utinam Deus amicum illum noſtrum communem alioſque bono literariæ & Chriſtianæ Reipublicæ quàm diutiſſimè ſervet incolumes! Teque etiam, Doctiſſime Bullialde, quod uno animo unoque ore mecum vovent & precantur Rautenſteinii, Heinſii, Hevelii, Bartholini, Curtii aliique plures Amici noſtrûm communes. Cum nonnemo Amicorum meorum ſingulariter commendârit mihi librum apud Vos de argumento Cometico editum, cujus auctor nomen ſuum reticuerit, & nonniſi literis initialibus I. D. P. M. indicaverit, & ſe Carteſianum eſſe demonſtrârit, præterea mentionem idem ille Amicus de libellis in hanc rem à Domino Fortiſchero & R. Grandamico editis fecerit, velim me de his facias certiorem. Vale.

Bullialdus ob merita ſua vitâ long. ſſimâ dignus.

Lutetiâ Pariſiorum Hamburgum die 31. Julii 1665. N. 31.

HAc & ſuperiori hebdomada literas à Te Vir Generoſiſſime, accepi. Ad priores hoc Tibi reſpondendum habeo, ut de Galilei ſententia circa Cometarum materiam ex ipſius ſcriptis certiorem reddam, hunc Virum celeberrimum, judiciique exactiſſimi norma in animi ſenſis explicandis ſemper uſum, in Tractatu de Cometis à Mario Guiduccio in lucem edito pag. 39. editionis Bononienſis anno 1655. Tomo II. Operis Galilei; ex terræ exhalationibus in ſublime, & ſupra aëris metas longiſſimè provectis Cometarum corpus conſtare poſſe: deinde etiam alios fumos & vapores ex aliis ætheris partibus concurrere, ex maculis Solaribus probabile oſtendit. Cum verò Lotharius Sarſius ipſi objeciſſet hanc de maculis ſententiam, ac tanquam abſurdam deriſiſſet; ad eum reſpondet Galileus in Tractatu, cui titulus, *Il Saggiatore*. Primò ſententiam ſuam ut probabilem protuliſſe: nec unquam affirmativè eam, quaſi demonſtratione fultam aſſeruiſſe: deinde verò ab ea non diſceſſurum, niſi rationes validiores ei oppoſuerit Sarſius, affirmat. Hujus verò verba hîc tranſcribam ex prædicti tractatûs pag. 86. ejuſd. edit. eodemque tomo:

Galilei laus & opera.

Et ſententia de Cometis.

Lotharius Sarſius Galilei adverſarius.

Galileus modeſtè ſuam de Cometa ſententiam affirmat.

Nunc dico (ut redeam ad diſputationem) quòd ego nunquam affirmârim Cometam & maculas ſolares eſſe ex eadem materia. Sed nunc me ſtatim explicabo, quòd ſi non timerem graviores oppoſitiones mihi oblatum iri, quàm quæ productæ ſunt hoc loco à Sarſio, nihil mihi eſſet metus hoc affirmare & adhuc ſuſtinere.

Appreſſo dico (per rientrar nella diſputa) che io non hò mai affermato la Cometa, e le macchie ſolari eſſer dell' iſteſſa materia. Mà mi fò intender ben ora, che quando io non temeſſi d'incontrar più gagliarde oppoſitioni, che le prodotte in queſto luogo dal Sarſi, non mi ſpaventarei punto ad affermarlo, ed a poterlo anco ſoſtenere.

Ex quibus clarè conſtat, Galileum in ea opinione fuiſſe, ex maculis ſcilicet Solaribus materiam Cometarum promanare poſſe. Argumentis valdè probabilibus hæc ſententia propugnari poteſt: ſed & illa, quæ Galaxiæ Analogam materiam Cometarum ſtatuit, non infirmioribus rationibus defendi à quovis poteſt. Librum Ptolemæi de facultate judicandi Te accepiſſe gaudeo, quodque tàm benignè de illo ſentias mihi jucundiſſimum eſt, deque illa comitate Tua gratias ingentes Tibi habeo: Aſtronomiam quoque Philolaïcam ad Te brevi perventuram eſſe ſpero. An verò Clariſſimus Dominus Mullerus, Matheſeos in Gymnaſio Hamburgenſi Profeſſor, illum etiam Ptolemæi ſimul miſſum acceperit, ſcire valdè vellem. De excerpto literarum à Te Domino Hevelio ſcriptarum, cujus me participem feciſti, gratias etiam ingentes ago, ex quo Te diligentiſſimè omnes Cometas executum eſſe, percepi. Te autem exquiſitum delectum ac diligentem ſcriptiuncularum de Cometa, à quamplurimis in lucem paſſim editarum, dum in opere Tuo illas, aut ipſarum partem tranſcribes, habere convenit:

Cometa materia vel ex maculis Solaribus, Vel galaxiæ analoga eſt.

Bullialdus benevolum & gratum animum Auctoris undique teſtatur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

venit: plurimæ siquidem leviſſimæ ac nullius momenti ſunt. Dominum Auzutium conventum poſtea Tuo nomine ſalutabo, & de illo libello, cui titulus eſt *du Tri-Comete* ad interrogata Tua quæ reſpondebit, alias Tibi perſcribam. Nullius operæ pretii id opuſculum mihi viſum eſt. Cometam alibi quàm Oeniponti ſub Archiducis obitum apparuiſſe nondum reſcivi. Aliquod forſan meteorum illi, quod vobis Hamburgenſibus exhibitum eſt, non diſſimile fuerit. Illuſtriſſimus Hevelius in poſtremis litteris ſuis de Cometa in Polonia viſo nullam mentionem fecit: nulli verò hominum noſtrorum in his regionibus viſus eſt. Vale & feliciter vive.

Bullialdi judicium de Cometa ad Oeniponte viſo.

Cometa æſtate Clariſſimis Mathematicis nullus viſus eſt.

N. 75. ad 31.

Hamburgo Lutetiam Pariſiorum die 8. *Auguſti* 1665.

Pariſienſes Amicos Auctor aſſiduo ſcripto convenit.

VIx ulla præterit hebdomada, quominus vel Te vel communem amicum literis adeam familiaribus. Id officii ad benè de utroque veſtrûm merendum prompti, vobis gratum eſſe, libenter intelligo. Tanto plus cum mutuam vicem mihi ſæpè referatis. Tua, quam decurrente Julio datam jam jam accepi,

Galilei laus & de Cometis ſententia.

epiſtola ſingulari me perfudit gaudio, quòd me per eam de ſententia Galilei, Viri, quem in Mathematicis à puero colui, celeberrimi, circa generationem Cometarum ex terreſtribus exhalationibus, æthereiſque vaporibus quantum ſatis eſt, & vel ipſe optare potui, docueris. Fateor me adhuc eam ignoraſſe, præterquam quòd ex Ricciolo eam cognoſcere licuerit. De quo ab illo tempore nihil accepi. Tu ſi quos Amicos, ut credere par eſt, Bononiæ habeas, velim inquiras, an illius Aſtronomia Reformata lucem viderit, vel aliquando viſura ſit: tum quid de auctore ejus omnium Auctor ſtatuerit. Ego enim neminem ibi novi. Utinam illum librum & ſimul Tuam Aſtronomiam Philolaïcam videre quamprimùm liceat. Spero me ex utroque opere multum, minimùm quantum ſatis fuerit, diſcere poſſe. Analyſis Rediviva, quam Mathematicus ille Oxonienſis promiſit in tractatu de Tri-Cometa, ſupra meum, credo, captum fuerit. Video enim Auctorem iſtum delectari Caldaicis commentis, Cabaliſticis tenebris, & Algebricis nodis, mediocritatis noſtræ fines plurimùm excedentibus. Quid ad Amicum, qui mihi libelli illius copiam ex urbe veſtra fecerat, reſponſi vice die 23. Maji dederim, accipe gratus, & meis rationibus ac votis apta. Tantò magis cum per Illuſtriſſimum Marchionem Ruvignium, quem faventem mihi jam dudum experior, privilegium editioni operis mei neceſſarium in Aula veſtra impetrare ſtudeam. Delectum juſtum ſcriptiunculaRum de Cometa, quæ plurimæ ſunt, & inter eas multæ meo operi & inſtituto minus aptæ, &, ut Tu judicas, leviſſimæ, & nullius momenti, pro virili inſtituam. Clariſſimo Auzutio, &, ſi præſto fuerit, Ægidio Menagio ſalutem plurimam adſcribo. Clariſſimus Mullerus à me traditum Ptolemæi librum gratiſſimo animo accepit, & ſemper me, ut & Clariſſimus Kirſtenius rogat, ut Te ſalutem. De Cometis Oeniponti & ad Cracoviam viſis nihil ab eo tempore accepi. Fieri poteſt, vanum fuiſſe rumorem, qualis nuper de viſo ejuſmodi phœnomeno Hauniæ & Amſterodami fama vulgaverat, rubore paulò poſt ſuffuſa. Novi porrò ſimilia quodammodo Cometis phœnomena & aërea meteora multis illudere, coſque ut pro Cometis habeantur, inducere. Equidem Anno 1664. circa finem Januarii, ad Malmogiam Scanorum, ab hora 3. ad 9 mane ignis Cometam referens viſus eſt. Hunc quidam Cometam eſſe putarunt: Mathematicorum tamen nullus, quod ſciam. Quanquam & hos quædam fugiunt. Nam eodem tempore die 16. & 28. Januarii bina eclipſis Solis accidit, neutra illis annotata. Sed jam Vale, Vir Humaniſſime, & me, quod facis, amare perge.

Aſtronomia Reformata Ricciolii.

Aſtronomia Philolaïca Bullialdi.

Analyſis rediviva.

Algebrici nodi Auctori ignoti.

Ruvignius Marchio Auctori amicus.

Delectum ſcriptorum de Cometa Auctor habet.

Cometa æſtivus nulli Mathematicorum obſervatus.

Meteora quandoque pro Cometis habentur.

Phœnomenon Cometæ ſimile menſe Jan. 1664. viſum.

Eclipſis Solis bina 1664. accidit, Mathematicis ignota.

Hamburgo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Hamburgo Lutetiam die 22. *Augusti* 1665. *N.* 76.

NOn dubito, si Tuam humanitatem & in me benevolentiam eximiam, sed & singulare in rem literariam studium benè novi, Te mihi brevi responsurum ad illa quæ de argumento nostro Cometico, & speciatim de Domino Azutio & Domino Menagio ad Te scripsi. Amplissimus Hevelius ad opus suum dubio procul accurandum & accelerandum incumbit, ideò literarum commercium nobiscum non exercet, Id enim tempestivè mihi significaverat. Spero tamen eum, ubi per otium licuerit, mihi ad ea, de quibus eum consuli, responsurum. Quo nomine multum mihi gratulabor. Responsum enim ejus lucem mihi in multis afferet, in Historia præcipuè Cometarum. Quam accuratè pertractare, & operi meo addere animus est, Deo juvante. Spero, non tamen affirmo, me tercentenos circiter Cometas exhibiturum esse. Tu cum Illustrissimi Thuani instructissimæ & toto orbe celeberrimæ Bibliothecæ (quam singulari favore Viri illius, ut omni ex parte, ita & humanitate Excellentissimi, operâ Optimi nostri & Doctissimi Dionysii Riverii conciliato, mihi adire sæpius quondam licuit) adsis, velim me de numero Cometarum per otium exploratorum moneas. Rem facies & mihi gratam & publico utilem. Quæ à Clarissimo Heinsio ante decem dies scripta, ad me hodie perlata sunt, Tibi mitto, quum non tantùm Tui & Illustrissimi Rautensteinii, sed & Doctissimi Menagii vestri, de quo certior à Te reddi maximoperè aveo, faciant mentionem. Vale, & mihi porrò favere perge, candoris mei gnarus, & mutuæ benevolentiæ inque amicitiis colendis fidei certus.

Occupati varios scribunt ad Amicos.

Historiam Cometarum componere Auctor instituit.

Thuani benevolentiam & bibliothecam Auctor laudat.

Dionysius Riverius laudatur.

Catalogum Cometarum Auctor à Bullialdo postulat.

Lutetiâ Parisiorum Hamburgum die 14. *Augusti* 1665. *N.* 32. *ad* 74.

AD epistolam Tuam Kal. August. scriptam hoc responsum dabo. Dominum Auzout commodè alloqui, & de libello Tri-Cometico cum illo differere nondum potui. At verò de hoc, quem legi, pariterque de Anonymi, qui siglis nomen suum latere voluit, scripto nondum mihi lecto, cum fundamentis Astronomicis, hoc est accuratis observationibus, neuter nitatur, sic censeo, rem benè nec intelligere authores, nec rectè definire, & quotquot hanc materiam manibus versare, observationibus è cælo accuratè petitis haud muniti tentabunt, ipsis rem benè non cessuram scio, cum de Cometæ loco, motu, hujusque vera & accurata veraque figura investigandis præcipuè agatur. Hæc quippè sola in notitiam nostram demonstratione venire possunt: cætera materiæ tenebris involuta, ac proinde obscura, mens humana assequi nunquam poterit, etsi de illis alii aliis probabiliora differere possint. Nullus apud nos præter Agarratum observationes Cometæ, quas aliquandò editurus est, per instrumenta habuit: nullius propterea operam his, quæ quærimus, indagandis sufficientem puto. R. P. Grandamicus libellum etiam edidit, sed quæ præstanda forent, nondum præstat. Illustrissimi Hevelii observationes quæ sunt certissimæ, solæ adhibendæ erunt. De Fortfischero autem, cujus etiam mentionem facis, nihil audivi. Plures de illis Cometis scripsisse ac scripturos non dubito: sed paucos quæ ad rem faciant & conducant, scriptis suis inserturos esse probè novi. Illustrissimus Menagius studiis elegantioribus semper incumbit, & cum amicis quotidiè versatur. De R. P. Ricciolo quæ nuncias molesta mihi valdè sunt: Virum optimum ac eruditissimum vitam ad plures annos producere in votis haberem: sed naturæ lege ac fati necessitate debilitatis ac consumptis viribus, corpuscula nostra ad operandum inhabilia reddita ruunt caduca ac senio oppressa, animæque hospitium præbere ultra nequeunt. Beati sunt, quibus

Bullialdi judicium de libro Tri-Cometico & altero Anonymi Auctoris siglis I. D. P. M. notato.

Observationes Cometarum scribere de Cometis volentibus maximè sunt necessariæ.

Agarrati observationes Cometæ per instrumenta habitæ cæteris præferuntur.

Fortfischer scriptum Comet. Bullialdo non visum.

Menagii studia.

Ricciioli morbum gravem Bullialdus dolet, & vitam ei precatur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Hoog.
107 B 47

mens integra ſenſuumque vigor ad finem ſic perdurat, ut animi operationibus ſufficere queant. Vale Vir Generoſiſſime & felix vive.

N. 77. ad 32.

Hamburgo Lutetiam Pariſiorum die 29. Auguſti 1665.

Bullialdi benevolentiam & judicium Auctor magni facit.

CUm ad Te ante octo dies literas darem, errore magiſtri tabellariorum Tuæ ad me ſcriptæ apud eum latebant: cui cum pediſſequus meas commendaſſet, Tuas ab eo accepit mihique attulit. Conſtantis Tuæ, ejuſque eximiæ erga me benevolentiæ documenta hæ mihi præbuerunt, ideòque ut omnes priores longè gratiſſimæ fuerunt. Libenter intelligam ex Te ipſo judicium Tuum de meo quod de illo libello Tri-Cometico tuli, ſatis, ut puto, æquum & modeſtum. Cujus votum hoc eſt aſſiduum, ut omnes ſapiamus quantum opus eſt, ad vitam ſcilicet honeſtam hîc, æternam in cælo agendam! Illuſtriſſimum Mœnagium brevi compellabo, ut jura priſtinæ neceſſitudinis reſtaurem. A. R. D. P. Ricciolo nec de illo quidquam ab eo tempore accepi. Illud unicum addo, heri hîc verſùs Auſtrum viſam fuiſſe ſtellam fulgidam media luce, quam puto Venerem fuiſſe. Vale & conſtanter mihi fave.

Venus interdiu die 28. Auguſti Hamburgi viſa.

N. 79.

Hamburgo Lutetiam Pariſiorum die 12. Septembris 1665.

Occupati brevitati literarum ſtudent.

INevitabilia & inſuperabilia impedimenta, quæ me hac tempeſtate circa editionem operis mei diſtrahunt, me coëgerant breves litterulas ante octo dies ad Te dare. Eandem legem mihi vel nolenti etiam nunc præſcribunt; Itaque præter hæc pauca ſcribere ad Te nequeo. Hæc tibi narrabunt ingentem dolorem, quem communis noſter Amicus Ampliſſimus Hevelius (à quo heri literas die 5. currentis menſis datas accepi) ex inopinato deceſſu unici filioli concepit. Tùm verò & operam ejus aſſiduam, quam promovendo Operi ſuo Cometographico impendit. At huic præmiſſurum ſe ſcribit Obſervationes ſuas omnes, præſertim poſterioris Cometæ, ut ipſo facto reſpondeat ad Domini Aouzout epiſtolam apud vos editam. Facit præterea ſpem Prodromi Cometæ poſterioris, quem fortè jam nobis dediſſet, niſi piratæ, infeſtum mare habentes, chartam operi illi deſtinatam, abſtuliſſent. In illo porrò ad cingulum Andromedæ Septentrionalius phœnomeno Romanam & Franequeranam Obſervationem fruſtra eſſe affirmat. Plura nunc ſcribere non vacat. Vale & conſtanter fave.

Hevelius unicum filiolum amiſit:

Opus Cometographicum ſummo ſtudio volvit,

Quædam ei præmittere & Auzutio reſpondere parat.

Hevelius Romanæ & Franequeranæ obſervationi de phænomeno in Andromeda viſo contradicit.

Hamburgo Lutetiam Pariſiorum die 4. Septembris 1665.

N. 33. ad 75. & 76.

AD litteras Tuas ultimas pauca reſpondere poſſum. De R. P. Riccioli Aſtronomia Reformata nihil certi accepi: memini tamen fama ad nos perlatum eſſe, opus illud publici juris tandem illum facturum. Optimo Seni, Septuagenario majori, corporis vires, animi vigori ac votis ſuis impares adſunt: vereor propterea, ut quæcunque pollicitus eſt, exequi poſſit. Author Tractatûs de Tri-Cometa Domino Auzutio mihique ignotus eſt, nec Anglus eſſe creditur. Quæ de Analyſi editurum ſe profitetur author, exſpectanda ſunt: de illis judicium pronunciandi jus cuilibet tunc competet. Particulam literæ, quam ad Amicum Tuum hîc agentem de illo Tri-Cometico argumento ſcriſiſti, accepi ac legi, tibique gratias maximas ago: ubique Te multiſcium probas, & plurimos authores te legiſſe ex Tuis epiſtolis liquet. Cometarum numerum viſorum, & ab authoribus memoratorum, non adnotavi. Habet quidem momentum ſuum hæc opera, ſed ad rem Aſtronomicam parum confert. Hiſto-

Aſtronomia Reformata Riccioli.

Riccioli ætas & ſtudia.

Tri-Cometæ auctor non creditur Anglus eſſe.

Bullialdi judicium de judicio Auctoris quod de Tri-Cometico libello tulit.

Cometarum catalogum Bullialdus non adnotavit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Historicam narrationem ornant talium phœnomenon descriptiones ad vulgi captum accommodatæ, quapropter illis non immoror. Qui à Regiomontani seculo observati sunt diligenter notari debent, cùm eorum aliquot ita descripti fuerint, ut ex ejusmodi observationibus plura, quæ ignorabantur, quorumque natura statusque rerum, naturæ ac veritati opinionibus contrariis asserebatur decernebaturque, clarè innotuerint.

Bullialdi judicium de Historia Cometarum.

Cometæ à seculo 15. medio diligenter notari debent.

De Clarissimis Viris Menagio & Auzutio hæc accipe: amœnioribus literis colendisque amicis operam locat ille: In rebus verò Opticis vitrisque formandis hic alter occupatus est, & Tubospicilla 35. pedes longa, bona satis fabricatus est, & paucas literas per totum annum scribit. Ambo te resalutant. Illustrissimi Hevelii Appendicem ad Prodromum exspecto, quo posterioris Cometæ iter descripturus est. Ad Domini Auzutii epistolam, qua hypothesim itineris Cometæ prioris in Prodromo adsumtam impugnavit, responsurus quoque est.

Menagii studia Politica. Auzutii studia Optica.

Finitâ epistolâ à Dominis Fromontiis duo exemplaria Prodromi Heveliani accepi, quorum alterum Dn. Auzout tuo nomine dabo, alterum mihi retinebo, ob quod munus, ut & de libello Domini Placentini, quem unà accepi, gratias Tibi maximas ago. Vale Vir Generosissime.

Bullialdus de exemplo Prodromi Heveliani gratias auctori agit.

Hamburgo Lutetiam die 19. *Septembris* 1665. *N* 86. *ad* 33.

INiquitate eorum qui literas nostras curare solent, Tuæ, die 4. hujus mensis datæ, serius mihi redditæ serum accipunt responsum, quod me apud Te omni negligentiæ suspicione liberabit. Placuisse Tibi illud meum de Tri-Cometa responsum, idque tantum quantum literæ Tuæ loquuntur, solius boni publici, quod mihi pro virili promovendum assumsi, respectu gratulor. Historia mea Cometica, si Deus eandem me perficere volet, opusculum erit, ut res ipsa indicat, Historicum, sed simul Astronomicum, Politicum & Ethicum, ut omnia mea. De monito amico, ut à 15. seculo medio, quo Joannes Regiomontanus vixit, observatos Cometas singulari industriâ persequar, gratias Tibi ago. Sed cum illud generalibus verbis sit traditum, velim explicationis caussâ pauca quædam addas & exemplo rem illustres, quò tantò faciliùs aliquid rei literariæ utile tentare queam. Et Amplissimus Hevelius operi suo Cometographico Historiam Cometarum adjicere parat, de quo Te nuper monere debui. Libenter meritòque Apelli Helenam dipingendam vivis coloribus relinquerem, nisi jam diu fidem hujus rei Amicis & Fautoribus meis dedissem. Sed quemque in ordine suo ritè officium in re literaria exornanda vel juvanda facere convenit. Accepisse Te rectè duo illa Prodromi Heveliani exemplaria pro Te & Domino Auzutio, gaudeo. Posterioris Cometæ Prodromum ab eadem illa ingeniosissima manu exspectamus, ut & Observationes seorsùm edendas Domini Auzutii caussâ, de quo nuper Te certiorem feci. Cometa novus quibusdam in Germania & Hollandia nuper apparuisse visus est. Credo ex diuturna illa Cometarum contemplatione imagines eorum mentibus plurium obversari, ut facilè Jovem vel Venerem, ob distentos inter nubes radios, pro Cometa habeant. En Tibi quæ à communi nostro Amico Ratisbonâ in hanc rem accepi: & literas ad Clarissimum Menagium. Salutem mutuam Clarissimo Domino Auzutio adscribo. Quâ & Tu à me acceptâ, Vale & age feliciter.

Diligentia responsi amicis convenit. Utilitates publicas pro tua virili promove.

Historiæ suæ Cometicæ rationem & usum Auctor ostendit.

Joan. Regiomontani ætas.

Hevelius Historiam Cometarum parat: Eandem componere Auctor necesse habet. Res literaria omnibus pro virili ornanda.

Cometa autumno visus quibusdam putatur.

Juppiter vel Venus inter nubes longius radios spargens pro Cometa haberi potest.

Lutetiâ Parisiorum Hamburgum die 18. *Septembris* 1665. *N.* 34. *ad* 77.

LIteras Tuas August. 29. scriptas atque etiam paucas lineas 5. Septemb. exaratas accepi. Me à Dominis Fromontiis duo Prodromi Cometici exempla-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Auzutius Prodromi Heveliani exemplar ab Auctore missum gratus accipit.

ria accepisse antea Tibi significavi. Alterum eorum Domino Auzutio Tuo nomine reddidi. Is gratias ingentes de tam egregio munere Tibi agit, & scripturam se literamque ad Clarissimum Christianum Hugenium Tibi curandam, unaque epistolas à Clarissimo Viro Domino Oldenburgo, Academiæ Regiæ Anglicæ Secretario, ipsoque ultrò citròque scriptas ac excusas, missurum esse dixit. Vale Vir Generosissime.

Oldenburgi & Auzuti de argumento Cometico epistolæ.

N. 81. *ad* 34.

Hamburgo Lutetiam die 26. *Septembris* 1665.

INsignem mihi lætitiam attulerunt postremæ Tuæ literæ ante octo dies scriptæ, cumprimis quòd Clarissimus Dominus Auzutius, non tantùm grato animo acceperit Prodromum Cometicum Hevelianum, à me dono sibi missum, cui tanti nominis Auctor pretium addit; sed etiam tam liberale εὐλόγημα mihi paret. Velim Præstantissimo illo Viro amplissimas de hac benevolentia gratias agas, meaque mutua studia & officia ei deferas, ac salutem nomine meo nuncies. Ante aliquot dies Holmiâ perscriptum acceperamus, Cometam novum in illis locis visum esse Borrhapeliotem versus, non caudatum, sed multos acutos radios spargentem, velociter in Notapeliotem tendentem, circa horam 2. matutinam. Sed hîc terrarum nil tale animadvertimus. Nec etiàm de hoc quidquam Clarissimus Heinsius ad me scribit. Quod tamen non mirarer neglectum ab eo, qui nuper cum febri conflictatus, nondum pristinæ restitutus est valetudini. Scripsit verò & ille mei caussâ ad Clarissimum Hugenium. Idem si Dominus Auzutius faciat, oppidò erit gratum. Vale.

Cometa novus autumno in Suecia visus quibusdam putatur.

N. 82. *Hamburgo Lutetiam Parisiorum die* 10. *Octobris* 1665.

ANte octo dies nullam literam ad Te dare potui, officio erga Te meo per Illustrissimum Dominum Brussellam, ut communem Amicum, perfunctus. Nunc verò paucis accipe, Holmiâ Suecorum iterum die 26. Sept. Greg. scribi, videri ibi novam Stellam plaga cæli Orientali orientem, versus Notapeliotem occidentem. Sed Amplissimus Hevelius postremis literis suis, 30. Septembris, non visos esse hoc anno plures duobus (scilicet in Lepore & Pegaso) Cometas asserit. Clarissimum Auzutium, quem nondum scripto adire potui, officiosè saluto, ut & Illustrissimum Menagium. Si quid ad argumentum Cometicum spectans porrò habueris, id haud gravatim mecum communicabis. Res Polonicæ, meliorem faciem rursùm promittunt. Quam utinam stabilem videamus! Fiet id certò, si Justitia & Æquitas in Rempublicam postlimiò revocata fuerit: quod opto & spero, promittente id mihi domi forisque prudentiorum moderatione. Omnibus in aperto & ore est, pacem domesticam Reipublicæ forè salutarem & esse necessariam, illam dico æquam & fidam. Utinam patriæ meæ aliarumque Rerumpublicarum melior facies & prospera fortuna in oculis nostris ostendat, læta quoque Cometarum apparitionibus succedere. Id quidem publicè & privatim toto corde precor vovcoque. Vale Vir Clarissime & feliciter age.

Cometa novus autumnis visus in Suecia putatur: Id ab Hevelio negatur.

Polonia nonnisi restitutâ æquitate reduci in antiquum statum melioremve potest.

Pax Poloniæ pernecessaria.

Pietas Auctoris in patriam.

N. 83. *Hamburgo Lutetiam die* 24. *Octobris* 1665.

POstquam octavo abhinc die ad Illustrissimum Brussellum scribens Te solùm salutare licuit, volui Te nunc rectà adire & alloqui. Sed non Te multis tenebo. Neque enim uberem materiem scribendi Amici suppeditant, præsertim

Breviloquentiam tempus ipsum imperat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

tim qui etiam provocati tacent. Illustrissimus Rautensteinius vel rusticatur sæpius, vel materiâ scriptione dignâ destituitur. Clarissimus Heinsius à morbo sat pertinaci cum valetudine in gratiam redit. Ab Amplissimo Hevelio, dubio procul operis sui magni editioni intento, nil post illas postremas eadente mense Septembre datas accepi. Materiam loquendi, scribendique copiosam omnibus, multis etiam novâ tristis prognostici & adversi ominis infamiâ onerandi Cometas nuperos mors Regis Hispaniarum præbet. Quasi verò hoc necessarium sit, & non plures Principes sine præviis ullis Cometis è medio excedant. Cujus rei vel sola domus Hispanica plurima dat exempla. Nam nec Avum nec Patrem nuper defuncti Regis moriturum anteceſſit, nisi aliquot annis, Cometes. Uxor verò, Fratres, Soror & Liberi sine ullo simili portento diem suum obierunt. Nempe mors, assiduò sceptra ligonibus æquans, jus suum in orbe antè & post Cometas, sed & citra eosdem exercet. Itaque & sine his satis efficaciter ut mortalitatis, ita & officii quotidiè admonemur. Illustrissimis Viris Brussello & Menagio plurimam salutem adscribo, ab utroque eorum responsi vicem exspecto. Salutem Tu ab Illustrissimo Rautensteinio etiam me tacente semper accipe. Id enim ille fieri semper vult. Res Polonicæ meliorem de se spem præbere rursum incipiunt. Quam omnes probi votis piis juvant. Utinam ipsi populares mei restitutione æquitatis juvent! Literas has ad Clarissimum Auzutium Tibi commendo, Teque benè valere cupio.

Occupati silentio vel brevitati indulgent.

Philippi IV. Rex Hispaniæ mors.

Principes multi absque Cometis moriuntur.

Mortui claudendo oculos viventibus oculos officii eos admonendo aperuntur.

Æquitate restitutâ Respublica pristinæ prosperitati reddi & in antiquum statum restitui potest.

Lutetiâ Parisiorum Hamburgum die 16. *Octobris* 1665. *N.* 35. *ad* 79, 80, 81.

AD triadem epistolarum Tuarum responsum unum accipies, cum nec citius nec frequentius Tibi rescribere queam. Quod equidem mihi molestum est, cum tantæ comitati Tuæ officia mea ex æquo non respondeant. Sed & nunc à me pauca accipies, & de Cometa quidem nihil: verumtamen litteras Clarissimi Domini Auzoutii, quas mihi commendavit. Vale.

Diligentia diligentiam, ut magnes ferrum, trahit.

Hamburgo Lutetiam Parisiorum die 31. *Octobris* 1665. *N.* 84. *ad* 35.

GRatissimas literas Tuas die 16. hujus mensis datas accepi. Quidem ante dies octo, sed post missas ad Te meas. Tardius enim nunc tabellarii commeant. Quòd non assiduò mihi scribas, ætati & occupationibus Tuis gravioribus dandum est. De constanti Tuo affectu erga me nullus dubito. Gratias Tibi ago de epistola Auzutiana, ad quam ecce responsum: quod pariter curandum Tibi committo. Cometam novum videri, sunt qui Holmiæ asserant, quod jam jam accepi ex Clarissimi Heinsii literis die 21. hujus mensis datis. Exspecto nuncios ea de re aliunde, à vobis quoque si quid veri rumori isti subsit. Illustrissimum Brussellum & Menagium plurimâ salute imperties, & magno me desiderio responsi eorum teneri, dices. Vale Vir & Amice Eximie, & salve.

Silentium senum & occupatorum excusa.

Cometa annalis in Suecia ostenditur.

N. 36. *ad* 82, & 83.

Lutetiâ Parisiorum Hamburgum die 6. *Novembris* 1665.

QUin omnes Astrologi Austriæ gentis Principum obitus Cometis nuper visis, ut notissimis caussis adscribant, nullus dubitare debet: infames propterea apud vulgus erunt, ab eoque pessimè, tanquam infaustissima portenta, audient, dum apud Astronomos & Philosophos grati, accepti, adque plurima naturæ arcana detegenda utiles necessariique prædicabuntur, & exoptati adspicientur.

Cometæ apud vulgus infausti, apud Astronomos & Philosophos grati, accepti, & ad detegenda arcana naturæ utiles prædicantur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Planetarum conjunctio 1663.
Stella nova 1604. visa.
Panoplebriæ prædictio Astrologica.
Joan. Franc. Spinæ de Anno 1666. prædictio.

cientur. Magnam superiorum Planetarum, Anno 1663. propè locum novæ stellæ Anno 1604. visæ celebratam conjunctionem, duorum Cometarum ante ea ipsum ab ea sesquiannum oblatum spectaculum, naturæ ipsius firmissima fundamenta quassaturum plerique opinantur & ominantur. Italus quidam, Joannes Francisci Spina appellatus, in edito Anno 1625. libello scripsit, anno jam jam adventante & ingruente 1666. falsis miraculis, omnibus sectis revolutionem maximam impendere, ipsarumque eversionem & destructionem contingere debere. Qui astris imperat eaque regit solus, caligine densissima immersis hominibus cunctis, quid futurum sit, videt, & pro benignitate ac clementia sua omne malum ac infortunium ab orbe Christiano avertet. Epistolam Tuam Domino Auzutio prima data occasione reddam. Illustrissimum Brussellum & Menagium tuis verbis salutavi, qui par Tibi officioſè referunt. Ab Illustrissimo Rautensteinio literas 21. Septembr. scriptas unà cum carmine ab ipso compositio, & tuo operi præfigendo accepi. Illum ut meo nomine salutes rogo: quamprimùm verò mihi vacaverit, ipsi rescribam. Vale Vir Generosissime.

N. 85. ad 36.

Hamburgo Lutetiam die 21. Novembris Anno 1665.

Officium Amico quà potes præsta.
Cometam autumnalem Rudbecius monstrare cœpit.
Venus quandoque pro Cometa habetur.
Bullialdus Cometis non infestus.
Peccata hominum omina mala Cometis indunt.
Prognostica vana.
Annus 1666 multis videtur mirabilis futurus.
Tempestas ingens Constantinopolitana prodigiosa.
Numerus apocalypticus 666.
Votum auctoris pro pace & concordia Christiana.
Clementis Romani votum Christianum.

NUllam literam quatuordecim & octo ab hinc diebus ad Te dedi, nisi quòd in literis ad Illustrissimum Brussellum, festinante manu scriptis, officio meo erga Te functus quodammodo fuerim. Rogavi enim Tibi meo nomine plurimam salutem diceret, nec non nuncium ex Suecia ad me à Clarissimo Heinsio missum, de novo Cometa, quem Olaus Rudbecius Profess. Acad. Upsaliensis celeberrimus, mense Septembr. sæpius se observasse, & in Andromeda observari adhuc posse dixerit. Monueram ego de hoc rumore Curtium, Schottum, Busmanum, imò & ipsum Hevelium. Sed isti, quanquam & alii, Venerem fuisse putabant. Nunc quid sint ad assertionem Rudbecianam, de qua eos certiores feci, dicturi, exspectandum nobis est. Te quoque, Vir & Amice Eximie, rogo, ut quâ es humanitate, mihi de hac re sententiam Tuam perscribas. Cometis Te non esse infensum, ex postremis quoque Tuis die 6. hujus mensis datis, post abitum tabellarii ante dies octo mihi redditis, intellexi. Non alio jure mala omina ex cincinnatis illis stellis capienda nobis esse reor, quàm quòd nos ipsi, paucos si excipias, mali, ideòque minis potius pœnarum, quàm promissionibus præmiorum digni simus. Cur tamen omni meliorum ominum jure crinita sidera exuantur, ego profectò rationem non video. Magna apud me est consensûs & antiquitatis, sed major veritatis & æquitatis auctoritas. Prognostica non pauca, in nostris quoque oculis, eventus refutavit. Qualem hunc reliqua sint expertura, brevi fortè videbimus. Saltem imminente Anno 1666. quo nonnulli prophetiam Apocalypticam de numero 666. variè explicatam, impletum iri augurantur. Nuperrimæ literæ Viennenses referunt Turcas sinistra sibi ominari ex triduana & insolenti tempestate, quæ mense Octobri cum ruina multarum ædium ipsiusque armamentarii desæviit in urbe Constantinopolitana. Atqui explicante Vestro Genebrardo & aliis, nomen famosissimi illius Impostoris Μαομέθης numerum 666. conflat. Inter illos de appetente anno conjectores & iste Italus est, de quo scribis. Ego quoque, crede mihi, opto, ut omnes sectæ & schismata concordiâ & pace Catholicâ communtentur. Illis suborientibus strenuè se pro hac Clemens Romanus in epistola ad Corinthios opposuit, valido argumentorum apparatu instructus. Hujus voto egregio Tuum nuperum pensò: *Inspector omnium Deus & Dominus spirituum & omnis carnis, qui elegit Dominum Jesum Christum, & nos per eum in populum peculiarem, det omni animæ, quæ sanctum & gloriosum nomen ejus invocaverit, fidem, timorem, pacem, patientiam, lenitatem, continentiam, sanctitatem & sapientiam, ut nomini ejus rectè placeat per Summum Sacerdotem & Præsidem nostrum Dominum Jesum*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Jesum Christum &c. Adjungo his duas quæstiones. Alteram de ætate Hipparchi, de qua me monebis & docebis jurè, cum ab ipso Hevelio Hipparchus sis dictus. Altera de Cometis circa Ludovici Pii exitum. Magno enim discrimine Chronologi hîc distant, ita ut invenire viam nequeam, quâ inter se convenire possint. Salutem communibus Amicis adscribo. Tu benè Vale. Quid autem de Joanne Tarino, Græcæ eloquentiæ apud vos Professore, factum sit, verbo indica.

Bullialdus alter Hipparchus Hevelio judice:

Ideò Auctor ei quæstionem de Hipparchi ætate & de Cometis circa mortem Ludovici Pii dijudicandam proponit.

Hamburgo Lutetiam Parisiorum die 28. *Novembris* 1665. *N.* 86.

QUæ de controversia inter Clarissimos Viros Hevelium & Auzutium, communes nostros Amicos, ortâ ab Hevelio heri accepi, adjuncta scheda seorsum exhibebit Tibi. Quæ an cum Auzutio communicare debeas, Tuæ prudentiæ relinquo. Interim hunc meo nomine plurimâ salute impertias velim. Qua occasione responsum, quod ab eo ad meas literas exspecto, in memoriam ei revocabis. Idem illud Hevelianæ epistolæ exemplum docebit Te ejus de novo illo Cometa, cujus nuper nuncius ex Suecia ad nos perlatus est, sententiam: illi videlicet sidus illud non esse Cometen, sed stellam in cingulo Andromedæ nebulosam. Hæc eadem, ut puto, erit cum illa, quam Romani & Franequerani Mathematici solertia observatam Cometis annumeravit. Qua de re jam pridem me ad Te scripsisse recordor, & judicium adhuc exspecto. Sed & responsum ad nuperas quæstiones. Rem feceris & Tuæ eruditioni & meis votis convenientem. Vale.

Auctor Hevelio & Auzutio dissentientibus amicus.

Hevelii judicium de phænomenoin Andromedæ viso, quod Rudbeckius pro Cometa habuit.

Lutetiâ Parisiorum Hamburgum die 11. *Decembris* 1665. *N.* 37. *ad* 84. 85. *&* 86.

ADTe, Vir Generosissime, ab aliquot mensibus infrequentius scripsi: ætas siquidem ingravescens ad commercium epistolicum aptum minus me reddidit: novo præterea accedente incommodo, illud amplius exercendi facultas omninò mihi præripitur. Molestiam ac animi ægritudinem negocia quædam attulerunt, quæ studiis, ut solebam, vacare, ac per literas amicos alloqui non sinunt, cogitationesque meas aliò abripiunt. Ad Te igitur aliosque amicos literas deinceps dare rarissimè potero. Quod Tibi significandum fuit, ut cognitâ verâ causâ de me malè non sentias. Literas postremas tuas unà cum adjunctis chartis accepi, ex iisque intellexi Olaum Rudbeckium, illam in cingulo Andromedæ nebulosam, Cometam esse opinari. Verùm hallucinatur Vir egregius: constat quippe mihi, ante sesqui seculum nebulosam illam Astronomis nostris fuisse visam. *Ad quæstionem de tempore quo vixit Hipparchus hoc respondeo: seculum, quo floruit ille vir, certius quam ex ipsius Observationibus, innotescere non posse. Aliquas in Syntaxi Mathematica sua lib. 3. c. 1. retulit Ptolemæus. Imprimis verò Æquinoctia ab ipso observata, quorum primum, ex autumnalibus videlicet, observatum refertur anno 17. Periodi Tertiæ Calippicæ, quod factum est anno Nabonassari 586. ante Æræ Christianæ vulgaris initium anno 163. erat verò annus ab Alexandri obitu 162. Post annos verò 15. ejusdem Periodi anno 163. anno 32. ab Alexandri obitu anno 177. (non verò 178. ut in Astronomia Philolaïca lib. 2. c. 2. ostendimus) hoc est anno Nabonassari 601. anno ante initium annorum Christi 148. quartum Æquinoctium auctumnale idem observavit. Ultima tandem Hipparchi Observatio, quam lib. Mathem. Syntax. 5. cap. 5. idem Ptolemæus refert, facta scribitur anno ab Alexandri obitu 197. Pharmuthi die II. hoc est anno Nabonassari 621. ante Christi æram vulgarem anno 127. † Constat ergò per annos saltem 36. siderum cursus Hipparchum observasse, & floruisse ab anno circiter 590. ad annum 626.* U.C.

Bullialdus rariatatem suarum literarum apud Auctorem excusat:

Intò rarissimè se inposterum amicis scripturum denunciat.

Rudbecii opinionem de phænomeno in Andromeda Bullialdus refutat.

** Hipparchi ætas à Bullialdo discussa & ex observationibus ejus à Ptolemæo annotatis demonstrata:*

†*Observationes Astronomicæ Hipparchi* 36. *annis absolvuntur.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

U. C. ejuſque obſervationem Æquinoctii Autumnalis primi, annis V. poſteriorem eſſe Eclipſi Lunæ, quæ pridie quàm Perſeus Macedonum Rex à Conſule Romano Paulo Æmilio debellaretur, ſpectata eſt. Hiſtorici itaque ac Chronologi, qui Hipparchi, quo is ipſe floruit, ſæculum ab illis notatis annis ultra vel citra removent longius, errore manifeſto tenentur; nec ipſi audiendi ſunt, imò ut inepti prorſus explodendi. Adoleſcentiam ipſum jam ſuperaſſe, ac virilem ætatem, cum ad obſervandos cæleſtes motus ſe contulit attigiſſe, omninò veriſimile eſt. Quot annos verò obſervationi ultimæ à Ptolemæo notatæ ſuperſtes fuerit, penitùs eſt, ut mihi videtur, incompertum. De Cometis duobus, qui anno Chriſti 839. teſte authore, qui Ludovici Pii vitam conſcripſit, apparuerunt, credo huic fidem eſſe adhibendam. Ipſe ſiquidem Aſtronomicæ ſcientiæ peritus erat, amboſque ipſe obſervavit ac notavit. Primum mediante feſtivitate Paſchali (id eſt, inter Paſcha & Pentecoſten fulſiſſe ait. Alterum verò eodem anno Kal. Januarii: tunc temporis enim Galli annum à feſto Paſchatis incipiebant, ita ut quæ Kal. Januarii anni 840. juxta hodiernum computandi modum forent, in anno 839. computentur; quod annum 840. à Paſchate ſequente auſpicandi tunc mos obtinuerit. Sed ἀκόλουθα ſunt, quæ author ille de poſteriori Cometa ſcribit. (*In ſigno apparuit Scorpii non multo poſt Solis occubitum.*) Quod fieri nequit, nam Kalendis Januarii, cum fulſit Cometes, Scorpius ante Solem occidit, & poſt mediam noctem horis circiter duabus cum ſemiſſe oritur. Quare ſi reverà in Scorpio fuit, de Dodecatemorio, non de aſteriſmo intelleXiſſe conſendus eſt author, inque magna latitudine Boreali Cometam tunc extitiſſe. Sed errorem librariorum eſſe puto, qui Scorpium pro alius aſteriſmi nomine repoſuerunt. Huncque authorem in deſignando loco Cometæ hujus aſteriſmum, non dodecatemorion uſurpaſſe veriſimilius eſt; cum locum ac viam prioris per aſteriſmos etiam, qui ſenſu percipiuntur, non per dodecatemoria deſcripſerit. Diſſonantiam verò authorum in illis conciliare qui volet, operam perdet. Cum fieri poſſit aliquos Cometas ab aliis in Annales relatos fuiſſe, ab aliis verò omiſſos. Forſanque aliqui imperitiores meteoron aliquod Cometam fuiſſe crediderunt, de quibus mentionem in Chronicis poſtea fecerunt. Contingere quoque potuit aliquos Chronicorum Annaliumque conditores, uno anno per incuriam aut memoriæ lapſu erraſſe, poſteriſque errandi aut dubitandi occaſionem præbuiſſe.

Hiſtoricorum & Chronologorum de Hipparchi ætate errores Bullialdus perſtringit.

Author vitæ Ludovici Pii fide dignus.

Cometa ante mortem Ludovici Pii in Virgine & Scorpio eodem anno 839 ſecundum Bullialdum apparuit.

Errorem Authoris vitæ Ludovici Pii Bullialdus corrigit,

Saltim mentem ejus explicat.

Auctorum diſſidia componi nequeunt.

Meteora quædam pro Cometis reputantur.

Negligentia Chronologorum.

Græcæ eloquentiæ Profeſſor fuit Johannes Tarinus Vir eruditus, Græcè ac Latinè Philocaliam Origenis edidit, ante aliquot annos obiit. Cælibem vitam exoſus ad nuptias convolavit, erravitque ejuſmodi vitæ inſtitutum amplexus, cum familiam vix ſuſtentare potuerit, & pauper mortuus ſit. Vale Vir Generoſiſſime.

Foannis Tarini Prof. Pariſ. vita.

Philoſopho matrimonium malè ceſſit.

N. 89. ad 37.

Hamburgo Lutetiam Pariſiorum die 26. Decembris 1665.

TErtium ad Te, Vir Humaniſſime hoc menſe ſcribo. Primas die 5. ſecundas die 12. menſis iſtius exaratas eſſe in rationario meo invenio. Cum tamen perbreves fuerint, nec quidquam memorabile continuerint, eas vix numero. Neque verò miror, Te per id ætatis & negotiorum ac moleſtiarum colendo literarum commercio vacare non poſſe. Nos quoque juniores & melius corpore valentes ſæpè ejuſmodi impedimenta inevitabilia & inſuperabilia reperimus, dum ad officia exſequenda accedimus. Id mihi octavo ab hinc die contigit. Quanquam etiam vix aliquid ſcriptione dignum occurrebat, prout neque nunc quidquam eſt magnoperè ſcribendum. Deeſſe tamen meo in Te & Illuſtriſſimum Bruſſellum nolui officio. Accepi enim octo ab hinc diebus, ſed ſerò veſpere & poſt abitum tabellarii utriuſque veſtrûm literas, benevolentiæ, humanitatis & induſtriæ amicæ plenas, die II. hujus menſis ſcriptas. De

Æquitas ſilentium amici ſenis & occupati excuſat.

quibus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

quibus utrique veſtrûm hic ago gratias, quantas poſſum maximas. Reſponſum Tuum doctiſſimum de Hipparchi ætate, mihi ſatiſſecit. Convenit hoc Tibi cum Clariſſimo Voſſio aliiſque Magnis Viris, ultimam Hipparchi obſervationem in ann. ante Natum Chriſtum 127. (aliis 125.) referentibus. *Quos inter & Calviſius eſt. Sed quomodo hæc computatio cum illa ejuſdem, quæ Hipparchum 150 amplius annis priorem facit, conveniat, ego non video. Nonnulli ex Viris doctis in his terris degentes, duos Hipparchos Mathematicos intelligi apud Calviſium & Milichium volunt. Sed id non puto facilè probari fide certâ poſſe. Tu ſi quid hùc ſpectans habes, cùm præſto Tibi ſit inſtructiſſima & celeberrima bibliotheca Thuanæa, profer in medium. Ego quidem libenter documentum de duobus Hipparchis Mathematicis videbo, qui duos noſtra ætate dari, Hevelium & Bullialdum, utrumque meum, libenter meritòque credo. Quæſtio illa de Cometis circa Ludovici Pii mortem nondum omni difficultate expedita eſſe videtur, ſi fidem habemus exemplaribus Auctoris vitæ Ludovici Pii. Is enim inter acta anni 842. ponit mortem Ludovici, quæ, ut & ille in quibuſdam exemplaribus teſtatur, anno 840. obiit. Sed de his aliàs plura. Nunc finio plurima ſalute Illuſtriſſimo Bruſſello adſcriptâ. Vale & conſtanter mihi fave.

Bullialdi reſponſum de Hipparchi ætate gratum Auctor habet.

Hipparchi ætas ſecundum Voſſium, Calviſium, Bullialdum &c.

**Calviſius de Hipparchi ætate ſibi ipſe contradicit.*

Hipparchi duo ætate noſtra Hevelius & Bullialdus.

Cometarum circa mortem Ludovici Pii examen difficile.

Hamburgo Lutetiam die 23. Januarii 1666. N. 91.

INtra aliquot hebdomades vel nullas, vel feſtina manu exaratas & breves literas, partim ad Te, partim ad communem Amicum dedi. Cauſſam nullam aliam adferre poſſum, quàm aſſiduas & graves occupationes. Inter quas operis mei quamprimùm urgentibus Amicis edendi ſtudium, meritiſſimo pono. En Tibi, quæ ab Illuſtriſſimo Rautenſteinio, qui ſemper tui memor vivit, Teque aſſiduò plurima ſalute impertit, ſcitu digna nuperrimè accepi. Sic igitur ille Ratiſbona die 14. Januarii ſcribit: *Poſtquam eò res devenit, in Polonia, ut apertæ factiones contra ſe invicem inſurgant, fieri non poteſt, quin verè redeunte multas mutationes videamus. Hæ ſi in bonum, ſicut Generoſitas Veſtra mecum optat, fuerint, accedet hoc grave Veſtræ de læta Cometarum ſignificatione ſententiæ momentum. Talia plura in orbe Chriſtiano dari poſſe opto. In Weſtphalia quidem pax & compoſitio ſperatur, pro qua non ſolùm Cæſar pacis & bonarum artium, quod benè ſcio, amantiſſimus, tùm alii vicini Principes pacis itidem cupidiſſimi, ſtrenuè laborant; verum etiam Rex Chriſtianiſſimus, cujus mediationem vel potius arbitrium cum admiſiſſe videatur Epiſcopus Monaſterienſis, eò majori ſpe niti poſſe videntur iſti.* Hanc concipere & nobis licet, qui quandòque feliciter divinamus quouſque bellum aliquod durare poteſt, & quandò neceſſariâ parti huic vel illi, vel utrique, vel vicinis, vel etiam omnibus, pace commutari debet. Hujus prudentiæ divinatricis illuſtre ſpecimen ex literis Viri cujuſdam in patria mea Illuſtris (cujus nomen ignoro) mitto Tibi. Tantò magis, quod hîc fiat mentio libri illius Spinæ Itali, quem in rerum natura extare Tu me primus paulò ante docuiſti. Sic itaque ille, quiſquis eſt: *Veritatem ex iſto obſcuritatum puteo* (ferventibus ſcilicet ſtudiis novæ electionis & motibus domeſticis) *eruere, ut mihi quidem videtur, partes erunt temporis. Franciſci Spinæ prædictionibus, quarum in Tuis literis meminiſti, ſolenniter contradicit Comes de Fliſco, in ſuo libello non ita pridem Venetiis excuſo,* DE CAUSIS MUTATIONUM SECTARUM, IMPERIORUM ET REGNORUM MUNDI, *quem ſacravit Ludovico XIV. Galliæ & Navarræ Regi, Monarchiæ futuro, dummodo auferatur Luna. Talibus ego nihil vel parum hac in parte tribuo. Nam ubique pro illa operoſa & fallaci ſyderum inſpectione, quæ nullo modo nos ad aliquid agendum adigere poſſunt, habemus duo inter nos ſydera, Ambitionem & Egeſtatem, quæ quotidiè fiunt nobis viciniora & efficaciora, ex quibus diſſenſiones & omnia diſſenſionis mala in dies majora facilè nobis vaticinari poſſumus.*

Auctor quoque raritatem & brevitatem literarum ſuarum apud Bullialdum excuſat.

Rautenſteinii de rebus Polonicis judicium.

Prudentia Politica quandoque feliciter divinat.

Ludovico XIV. Regi Galliæ prædicitur monarchia.

Poloniæ ſydera, Ambitio & Egeſtas.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Hæc etiam ille. Ex his omnibus, Vir Clariſſime vides, quibus ſpei & metûs machinis res patriæ meæ aliorumque in orbe Chriſtiano imperiorum librentur & vibrentur. Optandum eſt, ut tam populares mei (in quorum ſalute omnium ab invaſione barbarorum ſibi metuentium ſalus poſita meritò creditur) quam omnes reliqui populi Chriſtiani *cooriente* vel, ut ipſi augurantur & ominantur, imminente *procellâ apprehenſi ponduſculo* æqui, ut apes *lapilli*, auctore Plinio, *ſe librent*, Miſeros, qui hôc pondere defecti in præcipitia calamitatum vi tempeſtatis deferuntur, & in voraginem æterni exitii tandem conjiciuntur! Revera, namque ſine æqui pondere quiſque opum, honorum & voluptatum ſarcinis vel maximè gravis, par levibus ventis eſt, illique Coo poëtæ, cui Philetæ nomen erat, quem adeò gracili corpore fuiſſe quidem perhibent, quod noſti, ut neceſſe fuerit plumbum ei alligare, ne à vento raperetur. Hæc & plura ejuſdem generis in memoriam nobis ab apparitione Cometarum, (licet iſti, ut & reliqua ſidera, res noſtras ignorent, & nullam neceſſitatis legem imponere nobis poſſint) revocare convenit. Hæc mea ſtudia Tibi eximio virtutum cultori ſemper grata fore, firmiter ſpero. Eandem æquitatem & benevolentiam de omnibus Tui ſimilibus mihi polliceor. Vale, Vir Humaniſſime, feliciter in multos amplius annos age, mihi ſemper fave.

Poloniâ Chriſtiani orbis adverſus barbaros propugnaculum.

Apes qui ſe contrà tempeſtatem tueantur.

Cometæ ſalubria monita nobis in memoriam revocant.

Aſtra nos non cogunt.

N. 38. *Lutetiâ Hamburgum die* 19. *Februarii* 1666.

A Clariſſimo Menagio epiſtolam, reſponſum ſcilicet ad eam, quam ipſi ſcripſeras, tandem obtinui. Ipſe & Auzutius in ſcribendis epiſtolis haud libenter tempus inſumunt, otioque vel in ſtudendo, vel in colloquiis familiaribus cum amicis, quos ipſi conveniunt, aut qui ad ipſos ventitant, utuntur. Hic ſe reſcripturum tibi, jam diu eſt cum mihi pollicitus eſt; at nihil hactenus præſtitit, in eademque eſt apud alios, ac apud te mora. Amicos antea per literas frequentius adire poteram, & earum commercio delectabar, ſed eâ nunc voluptate ac delectamento frui, niſi rariùs per ætatem non licet: tardius ideò tuis, 23. menſis elapſi ad me datis, hocce reſponſum repono.

Illius Spinæ libelli atque Comitis de Fliſco novæ prædictionis, in rebus quæ nunc geruntur perpendendis nullam rationem habeo. Maximas mutationes orbi terrarum impendere vel myopes ac cœci percipere poſſunt. Tantique non eſt Spinæ prædictio, ut ipſius authoritas commendetur unicè; cùm præteritorum ſæculorum experientia docuerit, maximas illas ſuperiorum planetarum ſynodos in triplicitate ignea recurrentes, iterum per univerſum orbem terrarum converſiones inſignes brevi tempore anteceſſiſſe. Neque hoc mirum, cùm ea ſit rerum humanarum conditio, ut perpetuò ſtare nequeant, ac poſt annorum octingentorum revolutionem ipſas immutari, pro naturæ ſuæ inſtabilitate quaſi neceſſe ſit. Videmus cunctorum hominum mentes, ingenia & mores ſic affectos nunc eſſe ac diſpoſitos, ut fatis cauſarumque longa annorum ſeriè connexarum producendis effectibus inſervire geſtiant. Ubique ambitio, ubique pecuniæ cupiditas homines tranſverſos agunt: omnia commiſceri, fas ac nefas promiſcuè haberi cernimus. Dei clementiæ ac providentiæ noſmet privatos, reſque omnium gentium publicas permittere debemus. Illuſtriſſimum Dominum Rautenſteinium officioſiſſimè ſaluto. Vale Vir Generoſiſſime.

N. 92. *ad* 38. *Hamburgo Lutetiam Pariſiorum die* 27. *Februarii* 1666.

EXtemplo reſpondeo ad Tuas acceptiſſimas literas die 19. Februarii datas, jam jam mihi redditas. Fateor me, ex quo operi meo quamprimùm edendo intentus ſum, officii erga Te factum eſſe longè quàm uſquam antehac, negligentio-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

gligentiorem. Crede autem hujus rei non Tuum silentium (quanquam in colendo literarum commercio diligentiam instar magnetis esse, omnium consensu certum est) sed operis mei, urgentibus assiduò Amicis & typographis, quàm ocyssimè edendi curam, esse caussam. De benevolentia tamen mea non est quod unquam dubites. Eodem planè erga Te animo affectus sum, licet non tàm frequenter, ut ante, scribamus uterque. Quas nuper ad Te dedi, vel imposterum dabo literas manu festina, ut inter tot negotia & labores assiduos fieri necesse est, eæ nec in rationes meas à me referentur. Tu si eis locum in Tuis des tabulis, dabis simul ægregiæ facilitatis & humanitatis documentum. Dedisti verò in eo, quòd rerum mearum fategeris, & diligentem votorum meorum exactorem apud Amicos communes egeris. En Tibi è vestigio debitam Clarissimo Menagio responsionis vicem, & quæ ante paucos dies ab Amplissimo Hevelio mihi reddita ad Vos, cumprimis ad Clarissimum Auzutium pertinent, si tamen Tu hæc illi communicanda censes. Libellum Spinæ nondum vidi. *Sed sine eo magnam rerum in orbe Christiano imminere mutationem, ex earum dispositione & progressu, in oculos vel notitiam hominis privati incurrente, jam ante vidi. Planetarum conjunctionibus aliisque rarioribus in cælo phœnomenis insignes rerum mutationes successisse, experientia docet. Eadem tamen testatur, sine his quoque non minus insignes mutationes sæpè evenisse. Nisi fortè dicat aliquis, multa in cælo, ut eclipses vel etiam planetarum syzygias, aliasque stellarum dispositiones, nobis non advertentibus fieri. Ita multi dicunt multos Cometas dari in cælo, etsi à nobis non conspiciantur. Sed invisa ac latitantia, ut in oculos, ita & in considerationem non veniunt. Pari jure licebit aliis dicere Cometas esse perpetuos, etsi à nobis non videantur. At verò hac ratione in ordinem rerum non tantùm naturalium, sed & ordinariarum isti forent cogendi, & nihil portenderent. Mea tamen sententia, qui hìc Ethicum ago, portendunt illi *bona bonis*, *mala malis*, quod symboli vice Cometæ & operi meo præfixi. Postquam huc in literis scribendis usque perveni, accepi Heinsianas, quæ me certiorem reddunt Rudbeckium Hevelio de novo quem putabat Cometa, assensisse. Vale Vir Humanissime ac mihi constanter fave.

Magnes diligentiæ, diligenti: amoris amor.

Humanitate & facilitate in colenda amicitia certa: Et officiosus in amicos esto.

** Mutationes rerumpublicarum Christianarum immineræ gestorum & consiliorum series dictat.*

Conjunctiones Planetarum multæ res memorabiles in orbe secutæ sunt: Sed & antecesserunt, ut & sine illis fiant.

Cometæ quibusdam perpetui putantur,

Ita essent aliquid ordinarium, nec quidquam portenderent.

Rudbeckius Hevelio de novo Cometa hyemali cedit.

Hamburgo Lutetiam Parisiorum die 18. *Aprilis Gregoriani* 1666. N. 93.

QUod rarius nunc ad Te scribam, Tu facilis & æquus occupationibus meis adscribes. Eadem enim æquitate ego erga Te utor. Adhæc quæ ad communem Amicum scribere soleo, ad Te quoque pertinent. Nunc ut Te compellem, quietemque Tuam senilem & graviora studia interpellem, haud leves caussæ impellunt me de republica literaria benè mereri cupientem. Quæstio illa de Cometis ante, ut & post, mortem Ludovici Pii visis digna mihi porrò ulteriori examine, eademque divisarum sententiarum difficultatibus expediri posse visa est. Memineram quidem moniti Tui operam perditurum eum, qui dissonantiam sententiarum in talibus conciliare voluerit. Tentavi tamen, nec sine aliquo, ut puto, successu tàm molestum negotium. De quo ut ad Te hac quoque vice referam, patere quæso pro eâ quâ es humanitate, & erga me benevolentiâ. Dixeras Tu Cometas in Virgine & Scorpio ab Auctore vitæ Ludovici Pii in annum Christi 839. & 840. ineuntem positos, uni anno 839. qui tunc Vestratibus à Paschate incipiebat, deputandos esse. Monueras itidem Auctores quandòque unius anni errorem in putandis rationibus committere. Utrumque prudenter & opportunè. Ego tamen antea indicaveram, errorem manifestum in Auctoris illius non historia, sed distinctionibus capitum & annorum inveniri. Illa enim mortem Ludovici in annum 840. ut par est, ponit, sed in seriè rerum 842. subjectarum. Accepi Vestratem Du Chené errorem hunc corre-

Æquitas fovet amicitiam.

Cometarum circa mortem Ludovici Pii visorum examen.

Tenta pro virili quæ ad juvandam rem literariam faciunt.

Auctoris vitæ Ludovici Pii defensio.

Exemplaribus librorum cautè fidendum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

correxiſſe. De quo, ut &, quis præter eum id fecerit, certior à Te fieri cupio. Hoc enim Tibi inſtructiſſima Bibliotheca Thuanæa facilè indicabit. Ita Cometa ille 840. in 838, 839. verò in 837. referendus foret, ſicut fecit Calviſius & alii. Annales quoque Fuldenſes Anno 837. illud phœnomenon adſcribunt. Sed in eo annotando, ſalvâ auctoris illius Anonymi correcti fide, à te notatum unius anni errorem admittunt nonnulli, Aventinus ſcilicet, Rockenbachius & Eckſtormius ex his quos habeo. Et Aventinus quidem *Cometam Planetarum modo ab Occidente in Orientem proceſſiſſe* dicit: cum Anonymus expreſſè *non more Planetarum Orientem verſus petiiſſe* dicat. Porrò Cometam Anno 840. Kal. Januariis in Scorpio poſt Solis occubitum apparuiſſe, negaras. Eſt qui pro Kal. Januarii conjiciat Kal. Junii reponi debere. Tu quid ſentias, Cometâ in 838. relato, verbo doce. Cum autem novem Cometæ intra ſeptennium circa exceſſum Ludovici Pii annotari videantur, en tibi rem in tabella propoſitam, & conatum ſimul conciliationis, quæ quatuor Cometas ex illis novem facit.

Cometarum circa mortem Ludovici Pii ſer. et.

Contradictio Auctorum de motu unius ejuſdemque Cometæ.

Cometarum novenarius numerus ad quaternarium ab Auctore reductus.

Cometa Anno Chriſti.

1. 837. *in Libra*, Ann. Fuld. *in Virgine*, Calviſ. Vid. Eckſtorm.
2. 838. *in Libra*, Rockenb. *in Scorpio* Calviſ. Vid. Aventin. & Eckſtorm.
3. 839. *in Virgine* (corr. 837.) Auctor vitæ Ludovici *in Ariete* Vincent. Funcc. Rockenb. Eckſtorm.
4. 840. *in Scorpio* (corr. 838.) Auctor vitæ Ludovici. Vid. Alſted.
5. 841. *in Aquario* Annal. Fuld. Vid. Alſted.
6. 842. *in Aquario* Funcc. Rockenb. Eckſtorm. Vid. Alſted. tum Chron. Fontanell. & Nithard.
7, 8, 9. Anno 843. *in Libra*, *Ariete & Aquario*, Ricciol. ex Cardano.

Cometa Anno Chriſti.

1. 837. (corr. 836.) qui autumno Solem anteceſſit. Eckſtorm.
2. 838. (corr. 837.) qui vere Solem ſecutus eſt. Eckſtorm. Avent. Rockenb. apparuit *in Virgine*, duravit 25. diebus, Anonym. Calviſ. Confer Eckſtorm. Ann. Fuld. & Rockenb.
3. 838. *in Scorpio*, Anonym. Calviſ. 839 *in Ariete*, Vincent. Funcc. Rockenbach. Eckſtorm.
4. 841. exeunte & 842. ineunte *in Aquario.*

Alſtedius videtur corrigendus.

Hìc verbo dicendum eſt, quod probabilis conjectura ſuggerit, Cometam in Libra primò 837. viſum, ad Virginem perrexiſſe, & in Tauro diſparuiſſe. Pariter illum 838. à Scorpio ad Arietem: utrumque contra ſignorum ſeriem curſum tenuiſſe. Ita tres Cometas Alſtedii annis 840, 841 & 842. ſignis Scorpii, Arietis & Aquarii (nam illum in Virgine Alſtedius in ann. 814. retulit, parum, fateor, providè) annis 838, 839 & 841. ſimulque 842. adſcribendos: illos verò Cardani in ann. 837, 838, & 841. ſimulque 842. collocandos puto. Hæc ſunt, Vir Humaniſſime, de quibus ad Te referre volui, & à Te doceri cupio. Pro-

Riccioli opera noviſſima.

poſui hæc nuper & Ricciolo, qui vivit, & poſt Geographiam ac Aſtronomiam Chronologiæ reformandæ dat operam. Ab Amiciſſimo Hevelio, operibus &

Rautenſteinius in Aulam Sueciam ablegatus.

operis ſuis intento, nil literarum à tempore non pauco accepi. Accepi verò jam jam literas à Nobiliſſimo Heinſio, qui ſperabat Illuſtriſſimum Rautenſteinium, in Aulam illam ablegatum, brevi ad ſe venturum. In opere meo edendo aſſiduus laboro cum amicis, qui rem apud Batavos curant. Exſpecto aliquid reſponſi à Clariſſimis Viris, Menagio & Auzutio, quos velim nomine meo ſalutes plurimùm. Vale ac mihi conſtanter fave.

Hamburgæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Hamburgo Lutetiam Parisiorum die 8. *Maji* 1666. N. 94.

SAtisfit mutuæ nostræ amicitiæ, si eam semper, etsi literarum commercium non semper, colamus. Illa enim nullum in pectore recti tenaci impedimentum invenit: hoc multa, ut sunt res humanæ. Ego in excusationem afferre possum, quòd ad Amicum communem scribere soleam, cui Tecum, Tibique cum illo cuncta mea semper cupio esse communia. Adde quòd omnium subsecivarum horarum momenta impendenda mihi sint bipartiti operis editioni, quæ feliciter per Dei gratiam procedit, eâdem conatus meos juvante hoc anno absolvenda. Amplissimus Hevelius opuscula illa minora, Cometographiam præcessura, hoc mense nobis se daturum sperat, nisi figuræ æri incidendæ illorum editionem retardent. Stellam illam miram in collo Ceti hoc anno non observavit. Erudito Viro Henrico Sivero, hac in urbe agenti, tàm beato esse licuit, ut eam aliquoties observârit. Quas observationes, ut & priores, operi meo inserendas ad Dominum Hevelium misit, qui eas approbavit & gratas habuit. Sperat eam mense Julii vel post Solstitium brumale redituram. Ego in historia mea Cometica progredior. Vellem, si fieri posset, responso Tuo ad meas ante mensem datas literas brevi potiri, ut Tuam de Cometis, qui circa excessum Ludovici Pii apparuerunt, sententiam cognoscerem. Sed nisi id brevi expediri possit, velim prius verbo mihi Tuam mentem exponas de Cometa, circa annum ut puto, 583 in Luna viso, quem Aimoinus Vester l. 3. c. 23. annotat. Tùm de illo phœnomeno quod eodem tempore visum idem ille Auctor c. 33. sed & Gregorius Turon. l. 5. c. 34. describit. Rogo scilicet an utrumque phœnomenon Cometis, saltim aëriis, spuriis &, ut sic dicam, horariis vel momentaneis, per aërem nostrum sublunarem, ut verbis Clarissimi Hevelii nostri utar, brevi spatio trajicientibus, annumerari possit. Amici communes in hac urbe agentes omnes divino munere rectè valent, Tui memores vivunt, Teque plurimùm salvere jubent. Velim idem officii mihi apud Illustrissimum Brussellum præstes: tùm etiam datâ per otium occasione apud Clarissimos Viros Menagium & Auzutium. Ab utroque vicem responsi exspecto: ab hoc verò etiam promissam meâ gratiâ ad Clarissimum Hugenium epistolam: quæ si aperta mihi missa fuerit, operi meo inseretur. Tu quoque, Vir Amicissime, verbo, si opus sit, mone, an istis, quæ adjungo, ex epistola mea die 18. Julii scripta excerptis, addi quidpiam velis. Illustrissimus Rautensteinius, quod mihi vehementer dolet, Holmiæ iniquâ valetudine morboque periculoso conflictatur: qua de re heri literas die 28. Aprilis datas à Clarissimo Heinsio accepi. Vale Vir Humanissime, & mihi perennem benevolentiam serva ac feliciter age.

Subsecivæ horæ Auctor huic operi impendit.

Stella mira in Ceto Hamburgi à Sivero observata.

Cometa ad Lunam visus.

Cometæ aërii brevi spatio durant.

Rautensteinius Holmiæ ægrotat.

Lutetiâ Parisiorum die 21. *Maji* 1666. N. 39. *ad* 93. & 94.

QUid ad literas Tuas 18. Aprilis, postremasque 8. Maji ad me datas scribam, præter illa quæ antea scripsi non habeo. Nullam enim methodum certam ad Historicorum inter se dissensum in notandis veris, quibus Cometæ apparuerunt, temporibus conciliandum invenio. Authoritas graviorum periorumque nobis sequenda est. Si quis ipsorum Eclipsim Solis vel Lunæ in Annalibus suis aut Chronicis perperam adnotaverit, vitium deprehendere statim licet: Cum utriusque sideris motus regulares notos habeamus, & in Tabulas retulerimus. Cometis verò singulis proprius suus inest motus, nec ante fulsionem nec post occultationem notatus. Neque hactenus idem Cometa visus est, postquam oculis hominum se subtraxit, recurrisse. Aliquam equidem cum priori postremorum, qui mense Decembri 1664. & Januario ac Februario anni sequentis

Historiam Cometarum incertam esse Bullialdus arbitratur.

Illa Eclipsium est illis magis certa & explorata.

Cometarum quàm eclipsium investigatio difficilior.

Cometarum 1664 & 1665 & 837. *comparatio.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

quentis conſpectus eſt, convenientiam habuiſſe illum videmus, qui anno 837. fulſit; quemque author vitæ Ludovici Pii utcumque deſcripſit. Ex partibus namque cæli Virginis aſteriſmo Corvique vicinis uterque progredi, utraque ſeriem ſignorum verſus Tauri & Arietis conſtellationes ferri, obſervatus eſt. Noſtrum Andream du Cheſne annos in vita Ludovici Pii accuratè diſtinxiſſe animadverto: inque ejus ſententiam pedibus eundo, Cometam ad annum 837. referendum eſſe cenſeo. De ſtella, quam in Luna viſam eſſe, Aimoinus lib 3. cap. 23. his verbis refert; *Eo anno ſtella in medio Lunæ fulgens viſa eſt*, quid ſentiam quæris. Cometam non fuiſſe, nec aliquod meteorum puto: ſed Jovem vel Venerem, aut ex fixis oculum Tauri vel Cor Leonis, ad quas falcata Luna ſic appulit, ut quaſi in medio cornuum ſtella viſa fuerit, ac propterea à Luna fuiſſe paulò poſt occultatam certum eſt. Neque verba Aimonii aliter accipi poſſe exiſtimo. Illuſtriſſimus Menagius multis occupatus, carminibus condendis animum applicare vix poſſe mihi videtur. Auzutius rariſſimè ad Amicos ſcribit; & ſæpius à me monitum ut Tibi literarum aliquid reponeret, nondum ad hoc Tibi mihique perficiendum perducere potui. Clariſſimum Chriſtianum Hugenium à Rege hùc accerſitum, ſexque millium librarum annuâ penſione ac habitatione donatum hîc nunc poſſidemus, inter præclara beataque Regiæ liberalitatis fruitione ingenia annumeratum.

Cometa anni 837. Bullialdo certus.

Stellam in Lunæ viſam Bullialdus Jovem vel Venerem vel aliam ſtellam Lunæ vicinam, non Cometam nec meteoron fuiſſe, putat.

Hugenius à Rege Galliæ invitatur & liberaliter habetur.

Illuſtriſſimum Rautenſteinium morbo tàm periculoſo conflictari, mihi omninò moleſtum ac grave; nomine meo ut eum ſalutes, ſanitatemque priſtinam optes, idemque officium ut verbis meis Illuſtriſſimo Nicolao Heinſio exhibeas, te rogo. Amicis quoque Hamburgenſibus noſtris ſalutem impertiri ut velis te oro. Vale Vir Generoſiſſime.

Rautenſteinii morbum gravem Bullialdus dolet.

N. 95. ad 39.

Hamburgo Lutetiam die 5. Junii 1665.

NOn licuit mihi, Vir Humaniſſime, officio Tuæ ſalutationis & voti mihi abs Te impoſito apud communem nuper Amicum Illuſtriſſimum officiis & Legationibus Virum Dominum Rautenſteinium perfungi. Dum enim à Suecica Legatione rediret, ſubitò nobis omnibus ereptus eſt. Hoc Te ſubjunctum docebit epitaphium, tumultuario opere nuper inter varios mentis corporiſque motus, ac præſentibus domi meæ hoſpitibus compoſitum. Huic mitigando meo Tuoque & aliorum Amicorum, cumprimis etiam Illuſtriſſimi Bruſſelli (quîcum quanto ſtudio noſter olim amicitiam coluerit, noſti) dolori, pauca hîc addo, funus me Amiciſſimi Viri, præſentibus & extra urbem comitantibus Nobiliſſimis & Ornatiſſimis Dominis Schwan & de Guericke, Anglico & Electori Brandenburgico Oratoribus Ordinariis, aliiſque Viris Egregiis & præſtantibus, nudius tertius honeſtè extuliſſe, Ditteldorfium ad Ratiſbonam ſitum deducendum. Magno ille deſiderio flagrabat hucuſque perveniendi, ut curandæ valetudini operam daret, hîcque aliquo temporis ſpatio, dilectiſſimâ quoque uxore ſuâ hùc venire juſſâ, ſubſiſteret. Cupiebat enim & hæc quæ jam ex opere meo Cometico impreſſa habebam, ubi communicatio de hoc argumento cum eo à me habita familiam ducit, & quæ paulò poſt exſpectabam, videre: prout quidem nonnulla illâ ipſâ die ex Hollandia acceperam, inter quæ erat æri inciſa figura viſi à me illius, quod noſti, phœnomeni, ad ejus communicationem pertinens. Sed longè aliter placuit Deo, cui nos ſubmittamus par & neceſſe eſt. Nunc ut ad alia epiſtolæ Tuæ die 21. Maji ſcriptæ capita veniam, gratias Tibi ago de Tuo prudenti & gravi judicio, quod profectò maximi facio. Paulò ante accepi literas Ampliſſimi Hevelii, qui de Cometa anni 837. in eadem tecum ſententia eſt: nec non de eorum errore, qui vel meteora vel etiam ipſos Planetas pro Cometis ducunt. Itaque in conſenſu utriuſque veſtrûm acquieſco. Illud tamen phœnomenon quod Cometa in Luna fuiſſe putatur, Aimoini

Rautenſteinii mortem Author Bullialdo nunciat, & epitaphium memoriæ ejus dictatum mittit:

Funus honeſtè extra urbem efferri curat.

Divinæ voluntati parendum.

Hevelius & Bullialdus de Cometa Anni 837. conſentiunt: nec non de phœnomenis, quæ pro Cometis vulgo habentur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Aimoini fide, at cum nota dissensûs, inter Cometas jam ante retuleram, Nobilissimum & Humanissimum Heinsium, ut & Amicos hac in Urbe degentes, Tuo nomine salutavi, illum verò etiam de Clarissimi Christiani Hugenii apud Vos præsentia & rerum successu certiorem reddidi. Gratulor profectò non tantùm Vobis, sed & Serenissimo Regi Vestro, Munificentissimo Euergetæ, de tanto Viro, sed & ei de tàm benefico Patrono. Velim Virum illum Humanissimum meo nomine plurimum salutes, & an epistolam meam die 30. Octobris datam acceperit, rõges. Hâc enim ratione responsum ei in memoriam revocabis, quod summoperè cupio. Libenter idem & à Clarissimis Viris Menagio & Auzutio obtinerem Tua opera, si per negotia Tua illorumque licet. Vale Vir Præstantissime & Amice plurimùm colende, ac mihi constanter fave.

Hugenio tantum Patronum, Regem sc. Christianissimum Auctor gratulatur.

Lutetiâ Hamburgum die 16. *Julii* 1666. *N* 40.

Ad 95.

AD tuas literas ultimas quòd non responderim, non immeritò quereris: sed excusationem legitimam afferre ego possum, quam te admissurum pro Tua humanitate & æquitate non dubito; cum rescieris à sesquimense multis me occupatum fuisse. Sed & molesta quædam rerum mearum mutatio vitæ tenorem non parùm turbavit, studia interrupit, & otium, quo fruebar, abstulit. Senectutis incommodum accedit, quæ graviorem indies me reddit, & quæ quiete maximè opus habet ætas, tranquilla minus quod vereor, deinceps erit mihi degenda. Itaque allatæ causæ, cum ætatis, tùm otii, quod mihi non suppetit, ut amicis frequenter scribere in posterum nequeam, profectò faciunt. Quos mihi propterea æquiores spero, quàm me officium meum deserere, ipsosque me negligere, ut credant. De morte Ill. Dn. Rautensteinii, cujus amicitiam plurimi semper feci, acerbus mihi fuit nuncius, Vir quippe eruditus, in negotiis gerendis strenuus ac perspicax, ac moribus honestis præditus ornatusque fuit. Serenissimum Ducem Neoburgicum non levem jacturam fecisse affirmare possum; nec ejusmodi Ministrum, in suisque rebus agentem, adeò peritum inventurum esse. Die 2. hujus mensis Eclipsim Solis observavi. Anticipant Tabulæ meæ Philolaicæ cælum, ut ex adscriptis observatione & calculo videbis.

Bullialdus tardiùs responsum excusat, De acerba sorte sua queritur,

Mortem Rautensteinii dolet.

Eclipsis Solis die 2. Julii 1666. à Bullialdo observata.

Observatio.		*Calculus*	
	H. ′. ″.	H. ′. ″.	
Initium alto ☉ ♐ 14′. 55. corr. 14.	♐ 47′. 30″.	9. 44. 38.	5. 30. 2.
Finis alto ☉ 34. 0. corr. 33.	59. 15.	7. 43. 21.	7. 35. 22.
		Dig 7. 56′.	Digiti 8. 4′.

Proportio Semidd. apparuit, qualem Tabulæ exhibent, vel differentia non sensibili, nempè ut 16′. 9″. ad 16′ 16″. ☉ ad ☾ Semid. Ingressus punctum distitit ad occasum à verticali per limbum superiorem transeunte part. 75. Finis partibus 32. ad ortum à verticali per limbum inferiorem transeunte.

Hamburgo Lutetiam Parisiorum die 24. *Julii* 1666. *N.* 96.

Ad 40.

LIbenter equidem, si quis alius, doctissimâ & suavissimâ Tuâ per literas familiares conversatione assiduo gauderem, quousque utrique nostrûm vita superierit. Est enim hæc non tantùm honesta, sed & publica privatimque utilis occupatio, nec minimum acerbitatum solatia vitæ, quantumvis probæ, confundentium condimentum. Sed cum Tibi ætas senio gravis, studia graviora, tum & privatæ molestiæ gravissima objiciant impedimenta, nemo Amicorum æquitatis memor Tuum silentium sequiùs interpretabitur, vel de neglecto officio queri poterit. Crede mihi, me de Tuis aliorumque Amicorum, optimæ præsertim notæ, qualis Tu es, bonis malisque partem, nec infimam, humanitatis & amicitiæ jure mihi vendicare: Quid verò aliud inter tot incommoda, pericula, cunctaque adversa nos undique obsidentia, hinc atque illinc prementia, faciamus, quàm ut armis virtutis & industriæ instructi mentem ad patientiam & quietem invictam componamus? Bona conscientia impenetrabilis galea, lorica, imò arx inaccessa est. Sed ad alia pertuis & gravissimis laboribus distractus pergo. Operis mei editio feliciter per Dei gratiam procedit. Nondum tamen finem videt, mole & rerum varietate ac magnitudine inexspectata prægrande. Tantò magis cum varia negotia, quæ vitare amicitiæ

Litterarum commercium dulce & utile.

Silentium Amici justum excusatum habe.

Æquus tuitam amicitiam cole.

Amici bona malaque communia duc.

Patientia fortiter fert adversa, & adfert quietem.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Auctor inter multos labores constanti se valetudine per Dei gratiam frui celebrat gratus.
Gratus, in Deum præsertim, esto.
Conscientia bona parit quietem.
Invide nulli ullum bonum.

citiæ vel officii ratio prohibet, meam operam distrahant, quibus, nisi singulari divino beneficio, prosperâ & constanti fruerer valetudine, sufficere non possem. Cum autem certus sim, me in officium toto pectore incumbere, sufficiet ad pacandam mentem parandamque ejus oblectationem serenam, me id quod poteram & debueram, licet nondum quod volueram, fecisse. Nulli interim majoris & felicioris industriæ laudem iniquus virtuti invidebo. Huic enim me omni ex parte favere, ut par est sine jactantiæ metu, ex Viri boni officio dicere non vereor. Cl. Oldenburgius Inclytæ Soc. Regiæ consors, me nuperrimè per Amicum ad commercium literarum invitavit. Quamobrem ego eum officio humanitatis præveni. Hic Te rogo iterum iterumque ut à Clarissimis Viris Menagio, Hugenio & Auzutio, meo nomine quos plurima salute impertias velim, responsi vicem desideratam, si qua datur, obtineas. Meritò autem & jure id facies, non tantùm mihi & illis amicus, sed & in hoc officii literarii genere tàm imitandus quam laudandus. In quo quis inter omnes, quos novi, Rautensteinio olim nostro par? Debetur & hoc præstantissimi Viri laudibus, ut inimitabilis ejus in colendo literarum commercio & omni officii genere industria in proverbium & exemplum abeat. Sereniss. Dux Neoburgicus, literis ad me paulò ante clementer datis, conceptum ex tam fidelis Ministri obitu dolorem indicavit, sibique gratum fuisse honorem à me defuncto habitum, significavit. De publicis rebus pauca dicenda, eaque, ut fieri assolet, tristia lætaque veniunt. Bellum inter Polonos & Moscos, ut & seditio Cosacorum, durat. Pax tamen domi singulari divinâ benignitate, coaluit, quibus conditionibus, & annon cum aliquo sanguinis civilis (hoc enim constanter scribitur) impendio, & an cum constantis fidei auctoramento, nondum liquet. De pace quoque inter Suecos & Moscos firmanda, inter Electores ad Rhenum redintegranda, agitur. Fœdus inter Vos & Suecos renovatum esse, post nupera Principum funera nuptias parari, natales celebrari, bella quoque alibi terra marique geri, me melius nosti. Hæ sunt perpetuæ rerum vices quæ Cometis succedere solent, nostrisque nuperis successerunt. Hi si quid portendunt (quod quodammodo dici posse largior) non tantùm mala, sed & bona portendunt. At enim ego hîc plus vitiis virtutibusque quàm ullis phœnomenis astrisve cæli tribuo.

Hamburgo Lutetiam die ult. Julii Gregoriani 1666.

OCtavus dies agitur ex quo nuncium lætum de pace Polonica, qui ad me tunc allatus erat; ad Te confestim promoveram. Hunc enim nolui diu apud me retinere, quin Te, quem patriæ nostræ optima quæque precari novi, ejus extemplo facerem participem. Verum quidem est nos libenter eis quæ optamus fidem tribuere, unde etiam præcoci credulitati sæpenumero illuditur, cum quidam Sabinorum ritu & somnient, quæ velint. Ego tamen, ut vides magnis auctoribus nuncium illum acceperam, die 14. Julii gratiis solemnibus Deo ab Episcopo quodam & nonnullis Præsulibus & Viris illustribus de pace conventa actis. Sed en tristem è vestigio nuncium. Die hujus mensis decimo (qui nobis ater & nefactus est indicto ad eum nuper nostro exsulio) Provinciales copiæ in Lituanos, Regias partes secutos, & hostili modo in Majori Polonia grassantes moverunt; ut eorum licentiam coërcerent. Inter hæc de pace agebatur & submissæ ex Regiis copiis sex legiones selectorum militum (inter quos & trecenti Lituani fuerant) ad opprimendos improviso Provinciales & Lubomirscianos ab istis 13. ejusd. mensis ex insidiis in Cujavia non procul ab illo loco, in quo ante annum pace composita erat, concisæ & deletæ sunt paucis ex his desideratis. Ita vides quorsum civile istud dissidium erumpat, ut tanta sanguinis humani in regno fiat effusio. Taceo autem regionum deprædationes, provinciarum vastationes, matronarum violationes, puellarum earumque nobilium stuprationes, aliaque quæ in omne nefas effusa militaris licentia patrare solet. A civibus in cives talia committi dolendum est. Tantò verò magis cum per hæc communis hostis Mosci, in infestanda Lituania & Russia, post captam nuper & excisam Bialacerkieviam, progredienti crescat audacia, succesisse hæc tristia nuperis Cometis, sed & eosdem jam dudum antecessêre. Et sunt alia horum omnium portenta, quæ & nos patriæ finibus exsules, licet malis istis exemti, sentimus. Si Poloniæ morientis voces audivisti, ejusdemque servandæ rationem vidisti, cuncta ibi vidisti simul, quæ cuncta ista quæ evenerunt, quæque meritò metuuntur mala portenderunt. Illacrimasse Rex tantæ suorum cædi, quæ ut scribitur 3766. hausit, fertur. Scribitur autem resumta esse pacis redintegrandæ studia. Quod successu & eventu dubium adhuc est. Nos semper meliora speramus & optamus, licet mala urgeant præsentia, & terreant imminentia ac minantia. Ego certè & patriæ dulcissimæ pacem restitui, & hanc lætis nuperorum Cometarum eventibus annumerari ex animo cupio. Hesternus tabellarius literas mihi ab Amplissimo Hevelio attulit. Scribit se Vobis quoque nuperrimi operis sui exempla misisse. Ego illud Tuæ Astronomiæ Philolaicæ mihi destinatum cum desiderio continuo exspecto. Vale Vir Humanissime, feliciter age, mihi fave, amicos plurimùm salvta.

XIV. COM-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

XIV.

COMMUNICATIO FRANCOFURTO ad VIADRUM-PLACENTINIANA.

Hamburgo Francofurtum ad Viadrum die $\frac{2}{12}$ *Decembris* 1664.

S. P. Vir Clarissime, Doctissime & Humanissime.

INvitat me ad scribendum Tua mihi probè perspecta humanitas, amicitiæque nostræ, quam communis gentis vinculum attrahit & firmat, ratio. Incitat autem novus & insignis, qui in cælo ante aliquot dies primùm conspectus hîc est, Cometa. De quo cuncta, quæ adhuc vel fando, vel scripto à Viris doctrinâ & rerum naturalium ac Mathematicarum cognitione in hac urbe eminentibus, quos scilicet mihi eo nomine compellare licuit, accepi, Tibi mitto. Hæc stimulum Tibi addent, ut nobis mentem Tuam de hoc argumento pariter aperias. Vale benè, Vir Humanissime, & age prosperè ac fave constanter ei, qui est sincerè

Placentinum compellandi quas Auctor caussas habuerit.

Ad Dn. M. Joannem Placentinum, Profess. Math. in Academia Electorali Brandenburg. Viadrina.

Tui studiosissimus & observantissimus.

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Francofurto ad Viadrum Hamburgum die 22. *Martii Juliani* 1665.

S. & O. Vir Magnifice atque Generose, Fautor Honoratissime.

LIteræ Magnif. Tuæ mihi longè gratissimæ, antehac cum Observationibus Cometæ communicatæ, me excitarunt ad conscribendam hanc exiguam Observationem Astronomicam & Astrologicam, quam typis publicis impressam Magnif. Tuæ mitto, cujus judicium de ea desidero. Firmis fultus rationibus, quas in hoc scripto demonstro, præcipuè ex Eclipsi Regiæ fixæ stellæ Aldebaran seu Palilicii, monitum, cunctis Principibus & summis Potestatibus Ecclesiasticis & Civilibus valdè necessarium & publicè utile, præfixi, ut metu Dei & Christi Regis Regum libertatem conscientiæ, cujus imperium soli Deo & Christo debeatur, & unà tot exules postliminio revocent, & benigno ac æquo patrocinio tueantur foveantque, populos suæ administrationi ac tutelæ commissos, tanquam divinorum munerum dispensatores, justitia & clementia pacisque artibus ac regendi, teneant, conservent, defendant: Ecclesiam & genuina ejus membra contra malevolorum invidiam curent, protegant: leges justitiæ, æquitatis & pacis, non illas Statûs Rationis, quam Idolum Satanæ voco, observent, libertati alienæ nec invideant, nec insidientur, Deo autem

Placentinus Observationem suam Cometicam, et caussæ communicatorum ab Auctore de eodem argumento, Francofurti edit.

Eclipsis Palilicii.

Magistratui omnia monita utilia & necessaria.

Libertatem conscientiæ Princeps integrâ servet.

Ratio Statûs Placentino idolum Satanæ.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Deus defendit suos.

autem & legibus ejus salutaribus adhæreant sincero cordi, certi Deum Opt. Max. aut, si officium fecerint, hostes eorum, etiam maximè formidandos, confusurum, aut si id neglexerint, plures etiam undiquaque excitaturum. Hæc & alia studio publicæ utilitatis propono, de quibus omnibus sententiam Tuam requiro. Vale Magnifice & Generose Vir.

Hamburgo Francofurtum ad Viadrum die 7. 17. Aprilis 1665.

Silentii moram responsum locuples pensat.

Placentini scriptum Cometicum Auctor laudat.

Placentinus natione Polonus.

Elect. Brand. laudatur.

Patriæ decora viri docti sunt.

Judicium Auctoris de libro Placentini Cometico.

Libertas seculo gravis.

Virtuti amicus esto.

S. Bernhardus de corruptione morum Reip. Christianæ queritur.

Ecclesiæ planctus Alvari & lachryma Ridderi.

Petri Alliacensis Cardin. de reformat. Ecclesiæ.

Veritas odium parit.

Reformatio omnibus nobis opus est:

Sed hoc solius Dei opus illi relinquendum est.

Nobis intra pacatæ industriæ & caritatis mutuæ terminos consistentibus,

A Deo precibus quis expetendum est.

Patres antiqui libertatem conscientiæ suadent, docent, urgent.

Tyrannis conscientiarum jura divina violat.

Sertes in Henrico III.

Diuturni silentii tædium tàm egregio responso pensasti. Scriptum Tuum singularem Tuam & rerum Mathematicarum peritiam & mentis probitatem, bonique publici promovendi studium docet. Habet de quo sibi patria nostra gratuletur, quod Te videat in vicino & amico solo, sub protectione Serenissimi Electoris Principis magnorum meritorum gloriâ Incluti, fœdere firmo sibi devincti, famam sibi præclaris ingenii monumentis conciliare, & publicis commodis studere. Quanquam meritò vereor permultis etiam Tua displicitura, utpote cum multa libertate dicta, cujus nec seculi plurimùm depravati, nec semper privatorum genius capax est. Ad me quod attinet, in iis quæ ad Virtutem & mores pertinent, ex integro Tibi consentio. Agnosco enim cum tot Magnis priorum seculorum viris, Orbem Christianum, & in sacris & in profanis magnâ opus habere reformatione. Quis enim jam olim à temporibus Caroli M. splendidissimos Præsules & primæ notæ Pontifices, errores & vitia orbem Christianum prementia multa cum libertate notasse ignorat? Neminem historiæ paulò deditum latent plenæ affectuum querelæ, huic fini scriptis S. Bernhardi, Wilhelmi Tyrii & similium inspersæ. Quem non moveat planctus Ecclesiæ à Pelagio Alvaro Episcopo Sylvensi indicatus? Quis siccis oculis adspiciat lachrymam Ecclesiæ à Gerhardo Riddero deductam? Quis non cum attentione consideret Doctissimi & Eminentissimi Cardinalis Petri Alliacensis egregium de reformatione Ecclesiæ librum? Quem denique tot Virorum Piorum, etiamnum viventium, vota, studia, suspiria in eandem directa fugiant? Sed nempe alia vel suspicionem, vel etiam invidiam hæreseos conflant. Ego ex animo dicò quod sentio. Non omnes quidem, ut ille de suæ sectæ (absit invidia voci mediæ) hominibus dixit, insaniunt huic vel illi sententiæ fidei addicti, omnes tamen indigent reformatione, & suos quisque patitur manes. Adeòque divinus aliquis Hercules, qui orbem Christianum, velut Augiæ stabulum, infinitis errorum vitiorumque sordibus expurget, nobis opus est. Imò verò hoc solius Dei Opt. Max. opus dixero. Adeòque illi soli rem maximè arduam, & ut viribus, ita præcipuè validis, totque seculorum usu firmatis vitiis humanis majorem, relinquendam, nobis intra quietæ ac minimè turbidæ & nequaquam cruentæ industriæ fines consistentibus, ab eo solo ardentibus votis dies noctesque expetendam & pia mente exspectandam esse,

Et reor &, si quid veri mens augurat, opto.

Atque hoc ipsum mentem meam Tuæ convenire argumento est, in eo scilicet ut tale ac tantum negotium non aliter quam cautè & placidè, incolumi plusquam aurea conscientiarum libertate tractetur, nullis adhibitis armis & violentiæ instrumentis, non minando, tanto minus occidendo, sed monendo, non cogendo vel nocendo, sed docendo: uti loquuntur & suadent Lactantius, Hilarius, Ambrosius, Augustinus, Anthanasius, & alii antiqui & celeberrimi Ecclesiæ Doctores. Et certè omnis rerum divinarum humanarumque ratio clamat, ne temeraria sævitia ipsam cæli arcem, sicut quondam Maximilianus II. Imperator Gloriosissimus, Henrico Valesio, ex Polonia nostra in Galliam (ubi tandem moniti istius saluberrimi oblitum se fuisse, & funesto exitu religionem, singulare hominis erga Deum officium, in quod brachium carnis nihil habeat juris,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

juris, esse, ex vulnere sacro moribundus agnovit) fugienti dixit, invadere quis mortalium præsumat. Fateor etenim me quoque in iisdem Tecum, cumque tot aliis summis & præstantissimis Viris, militare castris, & certaro pro libertate. Hæc enim hominem Dei munere maximè ornat, ditat, delectat, & in tota vita, sive sacra, sive profana tractanda sint, ingenuum & sedulum monet.

Libertatis studium & latus.

- - - - - - - - - φεύζειν ἄηθες,
Ἡνιόχου γναμπτὸν σῖσυς κωλύπτειν ἀέλιον. Pythagor.
(- - - - - - - - - singula considera
Aurigâ superne constituta optima ratione)

Ratio duxmentium & actionum humanarum.

nempè ut homo ad imaginem divinam conditus cum cæteris rebus creatis præstet, imò eis cum imperio præsit, hoc primum semper gratiæ divinæ capiat experimentum. Hôc jure & beneficio desuper dato quivis vestrûm, si bona nostra novimus, meritò gloriari, sed & uti potest debetque. *Hæc enim lex est non scripta sed nata: quam non didicimus, accepimus, legimus; verum ex ipsa naturâ arripuimus, hausimus, expressimus: ad quam non docti, sed facti, non instituti, sed imbuti sumus:* ut bono jure ad hanc legem, cum qua nascimur, tuendam verba hæc Ciceronis Orat. pro Mil. transferam. Atque hoc jus & ego, Vindicibus ejus accedens, meo calculo & exemplo qualecunque id est, assero, nec dubito mutuatis à Lyricorum antesignano verbis de me, præfisicini tamen affirmare:

Hominis præstantia.

Libertas rationis & præstantiæ hominis experimentum:

Et hæc est naturæ lex, utquisque liberâ conscientiâ præditus natus sit.

Quid verum atque decens curo & rogo & omnis in hoc sum:
Condo & compono quæ mox depromere possim:
Ac ne fortè roges quô me duce, quô lare tuter:
Nullius addictus jurare in verba Magistri
Quo me cumque rapit tempestas, deferor hospes. Horat. l. 1. epist. 1.

Libertas scriptori conveniat.

Documento est & hic meus conatus, quo pro modulo ingenii viriumque, quem attribuit mihi Dominus, liberè tracto varia, inquisitione & scitu digna, sicut ingenuum quemque decet, cunctaque publicè profutura, velut in penuariam celliam congero. Facio id autem occasionem dante & veluti monente movenque Cometa tàm insigni & notabili. Is certè omnes suos spectatores, si & auditores simul sui esse velint, sibique cum res ipsa fert, deesse nolint, officii admonet, & munia cuique statui, conditioni & ætati implenda in memoriam revocat, non tantùm adversorum, ut vulgò putatur, sed & prosperorum (illorum scilicet improbos, horum probos manentium) ideòque virtutum &

Auctor studiorum suorum in hoc opere rationem exponit.

Cometa docenti atque monenti, & non tantùm tristium, sed & lætorum prænuncio comparatur.

- - - exemplis vitiorum quæque notando.

Talia enim sunt quæ ab omni ævo eum sunt secuta, ut testatur fidelis priorum seculorum nuncia & interpres historia, quam Diodorus Siculus custodem illustrium virorum virtutis, & testem malorum sceleris appellat. Ad quam, dum mihi de istis sermo est, ut locupletem plenæque fidei testem appello. Tu, Vir Doctissime! quòd hâc occasione officii moneas Principes Viros, eosque Ecclesiasticos & Politicos, officium Prudentis & Boni Viri facis, memor illius dicti Servatoris & Domini nostrûm omnium: *Sic decet nos implere omnem justitiam*

Historiæ laus.

Officium boni viri est omnes etiam Principes, officii admonere.

Ἐν δὲ δικαιοσύνῃ συνελλάβην πᾶσ' ἀρετή ἐστι,
(In justitia autem comprehensim omnis virtus inest)

Justitia omnes virtutes comprehendit.

ut & Theognis olim dixit. Certum enim est ut omnes homines, ita & omnes Principes & Magistratus piis & salutaribus monitis indigere, etsi nullius rei indigeant. Ideo & veterum Ecclesiæ Doctorum nonnulli illa ipsis Imperatoribus præbere non dubitabant, aureum verò illud os in Constantinopolitanæ Aulæ vitia magno cum impetu detonabat, ita ut nisi in exsulium pulsus tacere non potuerit. Equidem & veterum Ethnicorum non pauci salubribus monitis Prin-

Monita salutaria sunt omnibus, ipsis quoque Principibus.

Chrysostomi parrhesia exsulium ei accersivit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Xenophontis Pædia Cyri. cipes instruere magna cum laude conati sunt. Ante omnes autem Attica Musa Xenophon in Pædia Cyri, *non ad veritatem historiæ, sed ad exemplum vitæ*, ut ex Cicerone didicimus, scripta. Nec alium finem Plutarchus, scriptorum optimus, in illis Illustrium Virorum vitis popositum sibi habuit. Hùc & vita Marci Aurelii (quam diffusâ eruditione & eloquentia Antonius de Guevara, vir Egregius, & de Principibus optimè meritus, in illo Aureo Horologio expositam & illustratam dedit) & à Basilio Monitorum liber Leoni filio futuro Imperatori relictus, facit. Sed ut alia præclara ingenii monumenta, quæ antiquitas complectitur, reticeam, est nobis egregius libellus, quem de institutione Principis Magnus ille Erasmus, seculi sui Varro, conscripsit. Sunt & Lipsii, Magni quoque in re literaria Viri, Politica, exemplis & monitis illustrata, præterquam quòd liber de una Religione nimis gravem & severum (ne quid gravius dicam) Areopagitam agat, violenta illa media in tractanda re omnium liberrima & maximè voluntaria (quæ de religione veterum illorum sententia fuit) Principibus permittens. Est & pia simulque prudens Gerardi Geldenhaurii Noviomagi ad Guilielmum Ducem Gelriæ, Juliæ, Cliviæ &c. de officio Principis Christiani, epistola elegantissimè laudem adepta. Est ab eadem manu eidem Principi porrectum verè aureum Enchiridion, quo Pietatem, Prudentiam, Justitiam, Clementiam, Veritatem, Munificentiam, Eruditionem & Voluptatum contemptum, Principibus commendat ita dextrè & breviter, ut vix mihi temperare possim, quin eum Tibi describam & huic epistolæ inseram. Sed vereor epistolæ fines transgredi, & incurrere censuram eorum qui me aliena congessisse, & scrinia plurium compilasse pronunciabunt. Atque utinam vel is sim bono publico, quò mihi nihil antiquius post Dei gloriam & animæ salutem! Non puderet laudatissimum Principibusque accommodatissimum Scriptorem Plutarchum sequi. Sed & alios Rhapsodos, viros doctrinâ & boni publici studio tàm celebrandos quàm imitandos. Puto etiam Te vidisse Principem ex Tacito ab Erudito Equite Paulo Juanicio, mihi olim sacris & civilibus vinculis copulato, tum ab Abrahamo Gölnitzio, Viro & Docto, & industriâ peregrinatione commendato (qui etiam inter patriæ nostræ lumina meritò recensendi sunt) compositum. Cum autem illa Geldenhauriana Historiæ Batavæ ab illo compositæ adnixa sint, tum verò & Gerardi Listrii Rhenensis carmen. Hoc judicio Geldenhaurii, ut doctam belli pacisque descriptionem, ita & boni Principis exactam imaginem continet. Cumprimis verò sacrum Principem, nihil minus quàm bellicosum, maximè verò Pium & Justum effingit. Quod etsi indicasse sufficiat, hic præsertim, non tamen abstinere possum, quin inseram querelam, quam subjectos olim coram tremendo tribunali Principis Regum terræ & Justi Judicis, de Principibus malis & injuriis facturos introducit:

Plutarchus commendatur.

Marci Aurelii vita speculum Principum.

Antonius de Guevara laudatur.

Erasmus alter Varro

Lipsii Politica laudantur:

Ejus liber de una religione improbatur.

Gerardi Geldenhaurii epistola de officio Principis Enchiridion Principibus commendandum.

Virtutes Regales.

Auctor varia congerit hic in unum boni publici studio.

Bonum publicum quo loco habendum.

Plutarchus Principibus commendatur.

Abrahamus Gölnitzius Borussius.

Historia Batava Geldenhaurii.

Princeps sacer sit cumprimis justus, nequaquam bellicosus.

Principes mali quomodo à subjectis apud Deum in ultimo judicio accusabuntur.

Bella sæpè indicuntur, ut coloni expilentur indictis tributis.

Luxuria Principum fortunas & sanguinem subjectorum exhaurit.

- - Hic tali prætextu immania gessit
Bella, ut liberius sic expilare colonos
Nos miseros posset, quod nos corrasimus, agros
Arvaque præduro miserè findendo ligone,
Texendo telas, heu tot sudoribus, illud
Abstulit, hoc totum Caribus dans & parasitis,
Atque suos ditans & scrinia ahænea replens.
Cannabe nos vili duros velavimus artus,
Comptus ut in Tyrio hic luceret murice & ostro,
Et sua baccato redimiret colla monili;
Esuriem rapidam, frigus brumale, calores,
Icario tulimus sub sidere, mille caballos,
Mille Caras, nec non latrantes mille Molossos,
Milleque quo dominas illi nutrire daretur.

Talia me tibi occasione Tuæ Cometicæ observationis & insertæ Admonitionis adferre,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

adferre, non miraberis, ſed ut ſpero gratulaberis, Optime Placentine, qui mihi vel ideò places, quia non Placentinus ſed Veronenſis es. Nam & Principibus cunctis, Sacris & Profanis cum debita modeſtia & ſinceritate, tum verò & univerſis Chriſtianis officia in memoriam revocas. Quod ſi unquam, hôc certè tempore duro, & bellorum rumoribus ipſiſque bellis, etiam inter Euangelicos populos mari potentiſſimos exortis, horrido, vel maximè inculcandum eſt. Ipſe enim Deus per tot Cometas aliaque ſigna cæleſtia id agit. Cur non ergò nos hîc quoque miniſtremus ſapientiæ & juſtitiæ divinæ, id quoque officii nobis illuſtri tot ſignorum exhibitione proponenti, imò imponenti? Nam ſi Bernhardus Claræ-vallenſis, ille Sanctorum numero adſcriptus, duodecimo ſeculo ineunte erumpere in illa verba potuit debuitque: *Et nunc quod gravius eſt, ipſi Chriſtum perſequuntur qui ab eo utique Chriſtiani dicuntur. Amici tui ô Deus, & proximi adverſum te ſteterunt. Conjuraſſe videtur contra te univerſitas populi Chriſtiani: à minimo uſque ad maximum, à planta pedis ad verticem non eſt ſanitas. Egreſſa eſt iniquitas à Senioribus judicibus vicariis tuis, qui videntur regere populum tuum*, in Cant. ſerm. 33. certè non minori imò potiori jure nunc iſta nobis ſunt repetenda, in præceps magis magiſque cheu! ruentibus ſeculis. Nam etiamnum manet verum illud

Placentinus ideò placet quia non Placentinus ſed Veronenſis eſt.

Officia pietatis cuivis hominum generi inculca.

Cometæ & alia phænomena homines officii commonent.

S. Bernhardi ætas & de Chriſtianorum, præſertim Pontificum corruptis moribus querela.

Pontifices iniquitatis auctores.

Degenerant plus pluſque ſecula.

Damnoſa quid non imminuit dies?
Ætas parentum pejor avis, tulit
Nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitioſiorem — Horat. Od. l. 3. Od. 6.

Violata enim eſt juſtitia ipſaque pietas, quæ tamen regna firmat, quod ſymbolum Joſaphati (2. Paralip. XVII.) aliorumque Regum Piorum exemplis à Sacra pagina commendatum, verè Regium, Glorioſiſſimus Rex Danorum Chriſtianus IV. uſurpabat. Violata per ſummam iniquitatem illa pluſquam aurea, præſertim conſcientiarum, libertas, tot hìc illic gementibus & dies noctesque ad Deum clamantibus exſulibus, & alias afflictis Jeſu Chriſti confeſſoribus. Violata eſt omnis morum caſtimonia: violata omnia divina humanaque jura, ut omnia hîc dicenda uno verbo complectar. Vide & ingemiſce: Novam Cometæ facem Deus in cælo accendit, ut ſic loquar. Et ecce virtutum ignes in animis hominum non accenduntur, imò magis magiſque exſtinguuntur.

Pietas regna firmat.

Symbolum Chriſtiani IV. R. Dan. laudatur.

Libertas violata, Præſertim conſcientiarum.

Corruptio morum noſtro ſeculo maxima, ſi unquam fuit.

Contemtæque jacent & ſine luce faces,

dum plerique ſola oris confeſſione contenti, oleum pietatis igni iſti non affundunt. Hoc verò etiam meritò notas, Magiſtratus Chriſtianos debere benigno & æquo patrocinio probos tueri & fovere, populos ſuæ adminiſtrationi commiſſos artibus regnandi tenere, & Eccleſiam membraque ejus genuina contra malevolos protegere. Hoc enim licet à Deo Rege Regum cum tanta dignitate poteſtateque ſit illis tanquam officium impoſitum, à pluribus tamen negligitur, qui non tantùm innocentes in vulgus ſpecioſo diverſæ religionis vel alio prætextu opprimunt, ſed & opprimi contra datam & juratam fidem permittunt, injuſtaque facientibus conſentiunt. De quibus quid ille Liſtrius dicat repetere non audeo. At de bono libenter repeto:

Chriſtiani Nominales, ut ſic dicam, non Reales.

Magiſtratus probos fovere & tueatur oportet.

Sic bonus eſt Princeps Phœbo præſtantior aureo
Aſſimiliſque Deo, pravos qui punit & odit,
Virtutemque polum tandem deducit in altum.

Princeps bonus Sole præſtantior & Deo ſimilis.

Dei juſtitia.

Rationem Statûs idolum Satanæ vocas? Magna quidem libertate, ſed incolumi modeſtiâ & atteſtante veritate. Non enim dubito Te illam Statûs rationem virtuti & publicæ utilitati parentium oppoſitam, ſolique imperantium vel paucorum libidini eorum famulantium commodo per illicita promovendo intentam, hîc intelligere. Alioquin & bona ac legitima Statûs ratio, quæ in bona

Ratio Statûs an idolum Satanæ?

Datur malo & bona.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Reipublicæ forma bonum publicum eſt, datur, & antiquis quoque temporibus inter recti parvique vices tractabatur. At his ultimis temporibus perverſa ingenia, *homines ingenioſiſſimi nequam & facundi doctique malo publico* (uti Cajus Curio & Marcus Cælius apud Vellejum) eam ſubtilibus iniquitatis inventis multum exacuerunt, cultelli inſtar altiora vulnera inflicturi. Accepi à quodam ex popularibus & Amicis meis fuiſſe eum tunc Romæ, cum Monachus quidam pro concione in oculis auribuſque totius Aulæ probaret theſin hanc, *la ragione di ſtato è ragione di Diavolo*, id eſt, Ratio ſtatûs eſt ratio Diaboli. Meritò ſanè. Omnis enim virtutis & pietatis cultus in illud novum diaboli inventum tranſfertur, ut hæc Politica idololatria quàm maximè cuique Viro probo ſit deteſtanda. Eſt enim illa genuina adulatorum ſimulque avarorum aulicorum proles, in omnis honeſtatis & recti parentem, pietatem ſcilicet in Deum, tùm patriam ipſoſque parentes, uti & in omnem ſtorgen & ſanguinitatis amicitiæque fidem, humanique generis ſocietatem, extremè ingrata. Ac proinde jurè mones, Principibus hoc idolum Satanæ eſſe abominandum, & pro hujus legibus illas divinas, quæ profectò juſtam civilem diſciplinam veramque ſapientiam continent, juſtitiæ ſcilicet æquitatis ac pacis eſſe retinendas. Tum & alienæ libertati non eſſe invidendum nec inſidiandum. Nam in eo quoque magna pars juſtitiæ ſita eſt: *quâ remotâ nihil aliud regna quàm magna latrocinia eſſe* Auguſtinus veriſſimè pronunciavit. Alioqui tale imperium idem plurium experietur judicium & votum, quod Romanum olim Pontii Teleſini Samnitum Ducis: *nunquam defuturos raptores alienæ libertatis Lupos, niſi ſilva* (urbem deſignabat Terrarum Deam gentiumque Romam) *in quam refugere ſolerent, eſſet exciſa*, ut perhibet Vellejus Paterculus l. 2. c. 27. Dummodo tamen veris & legitimis dominis ſubſint & pareant, quos ipſe Deus eorum imperio ſubjecit, nihil eis præter obſequii gloriam relinquens: quæ certè non (ut vulgo fit in animis malevolentiâ in imperantes ſuffuſis,) ſpernenda & calcanda, imò appetenda eſt. Verè etiam & ſapienter Publius ille Syrus, vel quiſquis eſt illarum ſelectarum ſententiarum auctor vel collector, dixit: *Parere ſcire par imperio gloria eſt.* Hoc Ariſtides ille Juſtus, illuſtri exemplo docuit, relinquens ſummum imperium Miltiadi, quod difficillimo bello Perſico ſibi per vicem delatum fuerat, teſte Plutarcho. Tandem, Vir Optime, bonis Principibus bona promittis, mala malis denuncias. Piè & prudenter & prorſus ſecundum juſtitiam ab ipſo Deo fundatam, quæ hunc ordinem condidit, firmavit, retinet, æternumque ſervabit. Hæc cuncta optimo jure dum Cometas à Deo, ut proſperorum adverſorumque prænuncios intueris, reducis in memoriam omnium Principum, quos dum officii admones, præclarè de genere humano, cui illi dant jura, mereris. Macte virtute iſta promtaque & candida libertate. Fac ut *Principes optimi facere recte cives faciendo doceant*, cumque imperio ſint maximi, exemplo majores fiant, ut ingenioſè & prudenter monet Paterculus, omnes Principes cum omnibus Sapientibus Patriæ patres fieri exoptans. Ne te in ſtadio virtutis ſtrenuè currentem ſufflaminet invidia nonnullorum. *Neque* enim *juſtus ſine mendacio candor apud bonos crimini eſt*, l. 2. c. 116. idem ille Vellejus ait. Sive ſis felix, ſive fortis, invidiam ferre poteris. Adſpira proinde ad illam laudem, quam Tibi ſapientia paravit virtutibus æqua. Nempe *benè multis faciunt, qui eos bonos reddunt, quorum opera multi indigent*, quique in publicum utiles futuri ſunt, jus dicendo, leges condendo, malos puniendo, bonos augendo, judice Plutarcho, in egregio illo libello, quo docet cum præcipuis Viris Philoſopho eſſe diſputandum. Ubi pluria talia invenies, quæ Tibi hîc animum addent. Multùm præſtabis, ubi Cometarum ſitum & verſus navim Argo, vel ab illa & aliorſum curſum & alia hùc ſpectantia indicaveris. At longè plus ubi demonſtraveris, quos intra recti juſtique fines ſita ſint imperia, & quibus ſapientiæ viribus inſtructus Princeps, curſum virtutis tenere & ad metam uſque præmii beati decurrat oportet docueris. Nam *ſicuti navium opifex aliqua cum voluptate clavum fabricaturus*

Idololatria Politica maximè noxia.

Lex divina ſapientiam & felicitatem complectitur.

Libertati alienæ nemo æquus invideat.

Juſtitia regem declarat.

Romanum olim imperium vicinis prægrave invidiâ maximâ laboravit.

Subjecti legitimis dominis pareant.

Obſequium imperio par.

Ariſtidis laus, modeſtia & in patriam pietas.

Divina juſtitia inculpata, Et immobilis.

Cometæ bona malaque prænunciant.

Principem qui inſtruit & monet, præclarè de genere humano meretur.

Principes exemplo plurimum docent & nocent:

Imperio maximi, exemplo bono majores ſunt:

Patriæ patres ſint.

Principum officia:

Horum monitores plurimum præſtant.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Figura observat. Cometicar. Francofurti ad Oderam factar. ad Co

In Electoris, et Principis Brandenburgici Augusti, Herois Invictissimi, Domini Dn: Friderici Guili
hujus Anni Currentis

a Iohanne Placentino p. t. U

I. *Observationes Priores Cometæ Vespertini pallidioris et Caudati, turbinis instar, magnitudine verâ Solem*
matutinus Comatus, postea nobis in Fluvio Eridano, propter Lunam splendentem Crinitus apparuit, et motu
cujus plures Observationes ac earundem deductiones habentur in meâ Dissertatiunculâ nuper editâ.
1. *Observatio instituta est duplici modo, 1. adminiculo Altitudinis meridianæ, 41. gr: 28. minut: ac lucidæ Arie*
locum Cometæ determinantium.
2. *Observatio, Iuxta distantias Cometæ, à Lucida Arietis 14 gr: 25. min: et Aldebaran 33 gr: 50. minut:*
24 gr: 59. min: existente Aldebaran Altitudine Orientali 33. gr: 30. min: 4. *Observatio, Adminiculo binarum Stella*
II. *Observationes Posteriores Novi Cometæ Matutini Comati, lucidioris et minoris, Solem tamen magnitudine vera S*
Caput Andromedæ, per Piscem Boreum transeuntis, et ad asterismum Arietis usq tendentis.

Observationes Priores

Listera observ.	Modus	Annus	Mensis	Dies	Hora	Longitudo Cometæ	Latitudo	Declinatio	Ascensio Recta
						0. gr: ′.	0. ′.	0. ′.	0. ′.
A.	m. 1.	1664	Dec.	28.		E. 5. 25 ♉	AE. 9. 3. A	AK. 4. 48 B	♈K. 36. 8
Eadem	m. 2.				6	E. 5. 38.	AE. 8. 41.	AK. 5. 13.	♈K. 36. 13.
B.				31.	5	F. 1. 11.	BE. 4. 21.	BL. 7. 50.	♈L. 30. 33.
C.		1665	Jan.	2.		G. 29. 12. ♈	CG. 3. 25.	CM. 8. 1.	♈M. 28. 22
D.			Febr.	1.	8½	H. 26. 29	DH. 6. 28. B	DN. 16. 15.	♈N. 22. 7.

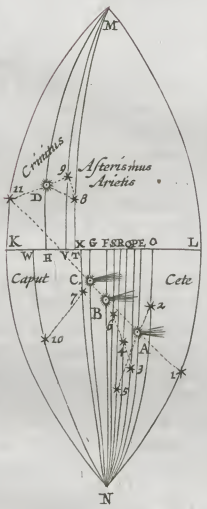

In proposito diagrammate K L sit arcus Ecliptiæ, cujus polus Septentrionalis est M. Meridionalis vero N, Quadrantes Latit: sint M T, et O N, etc:

		Longitudo ° ′	Latitudo ° ′
1	Lucida Mandibulæ Cete	9. 41. ♉	1.L. 12. 37 A
2	Stella quæ est supra oculum	7. 1.	2.O. 5. 38
3	Quæ est media in ore	4. 47½.	3.P. 12. 22
4	Oculus Cete	3. 43.	4.Q. 9. 12
5	Præcedens trium ad Genam	2. 56.	5.R. 14. 32
6	Quæ est infra Oculum	2. 48.	6.S. 3. 52
7	Quæ est in Occipite	29. 23. ♈	7.X. 4. 19
8	Quæ est in Cervice Arietis	28. 51.	8.T. 5. 24 B
9	Australis in præcedente cornu ♈	28. 31.	9.V. 7. 0½ ♉
10	Lucidior in nexu amborum Cornuum	24. 21.	10.W. 9. 41 A
11	Media ac lucidior in nexu Cornu Boreo	22. 10. ♈	11.K. 5. 21. B

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

...ar. ad Communicat. Magnif. et Cl. viri D. Iohan. Placentini.
...erici Guilielmi etc: etc: etc: Universitate Viadrina institutæ Observationes binorum Cometarum,
... Currentis 1665.

...o p. t. Universitatis Rectore.

...verâ Solem superantis, et supra Sphæram Planetarum existentis, qui in aliis Horizontibus ad Corvum
...ruit, et motum suum contra successionem Signorum per Caput Balenæ etc. direxit in orbita Elliptica,
...edita.

...lucidæ Arietis Occidentalis 58. gr: 40. minutorum. 2. beneficio quatuor stellarum mutuâ intersectione,

...minut: 3. Observatio, Ex Altitudine Cometæ Azimuthali, 26. gr: 27. minut: atq; Azimutho Orientali
...inarum stellarum, in unâ lineâ rectâ cum Cometa existentium, et cum tertiâ triangulum æquicrurum formantium.
...tudine vera si non superantis, æquantis, in Pegaso primum residentis, postea secundum Seriem Signorum, infra

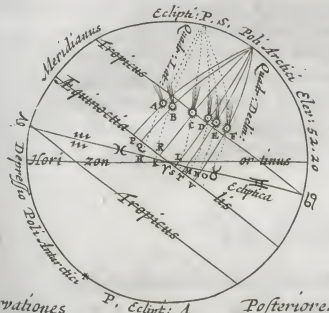

Observationes Posteriores

	Littera Mod. 1. Dis. sert.	Annus	Mensis Styl: Vet.	Dies	Hora Mat:	Longitudo.	Latitudo Septentr:	Declinatio	Ascensio Recta.
						0. gr:	.0. ./.	.0. ./.	.0. ./.
8.	A.								
13.	B.	1665	Marty	27.	4.	H. 14. ♓.	AH. 26. 40.	AP. 17. 50.	P. 334.
33.	C.			28.	4.	K. 20. ♓.	BK. 26. 40.	BQ. 20.	Q. 339 ½.
22.	D.		April	1.	3.	L. 6. ♈.	CL. 23. 50.	CR. 23. 50.	R. 355
	E.			4.	2 ½	M. 14. ♈.	DM. 21. 50.	DS. 25. 20.	S. 4 ½.
7.	F.			5.	2 ½	N. 19. ♈.	EN. 20. 10.	ET. 25. 40.	T. 9.
				8.	3 ½	O. 28. ♈.	FO. 16. 20.	FU. 26.	U. 19 ½.

In adjecto Schemate H P. sit itidem arcus Eclipticæ, cujus polus Borealis est Q. ex hujus datis Longitudines, Latitudines Declinationes et Ascensiones Rectæ calculo Trigonometrico erui possunt

		Longitudo	Latitudo
		.0. ./.	.0. ./.
1	Præcedens duarum in pectore Pegasi	18. 24 ♓	1R. 28. 49. β
2	Prima Alæ Marchab	18. 51.	2K. 19. 26
3	Sequens in pectore	19. 48.	3S. 29. 24 ½
4	Dextrum genu	21. 5.	4T. 35. 7 ½
5	Scheat Pegasi. Eductio Cruris	24. 44.	5V. 31. 7 ½
6	Caput Andromedæ	9. 42. ♈	6W. 25. 42
7	Inferior in sinistro humero	16. 20.	7♈. 23. 3 ½
8	Clarior et Superior in sin: scapula	17. 14.	8X. 24. 20
9	Borea in Cingula	25. 1.	9Y. 32. 30 ½
10	Australior in Cingulo	25. 44.	10Z. 25. 59
11	Suprema in sinistra sura	6. 1. ♉	11β. 28. 59
12	Extrema in superiore pede	10. 1.	12P. 36. 49 ½

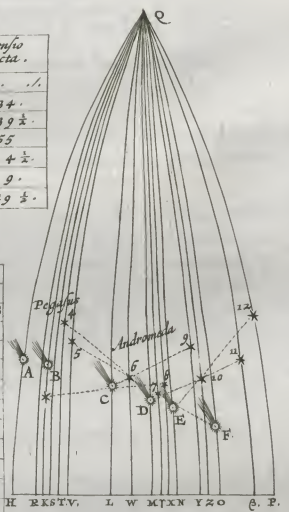

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

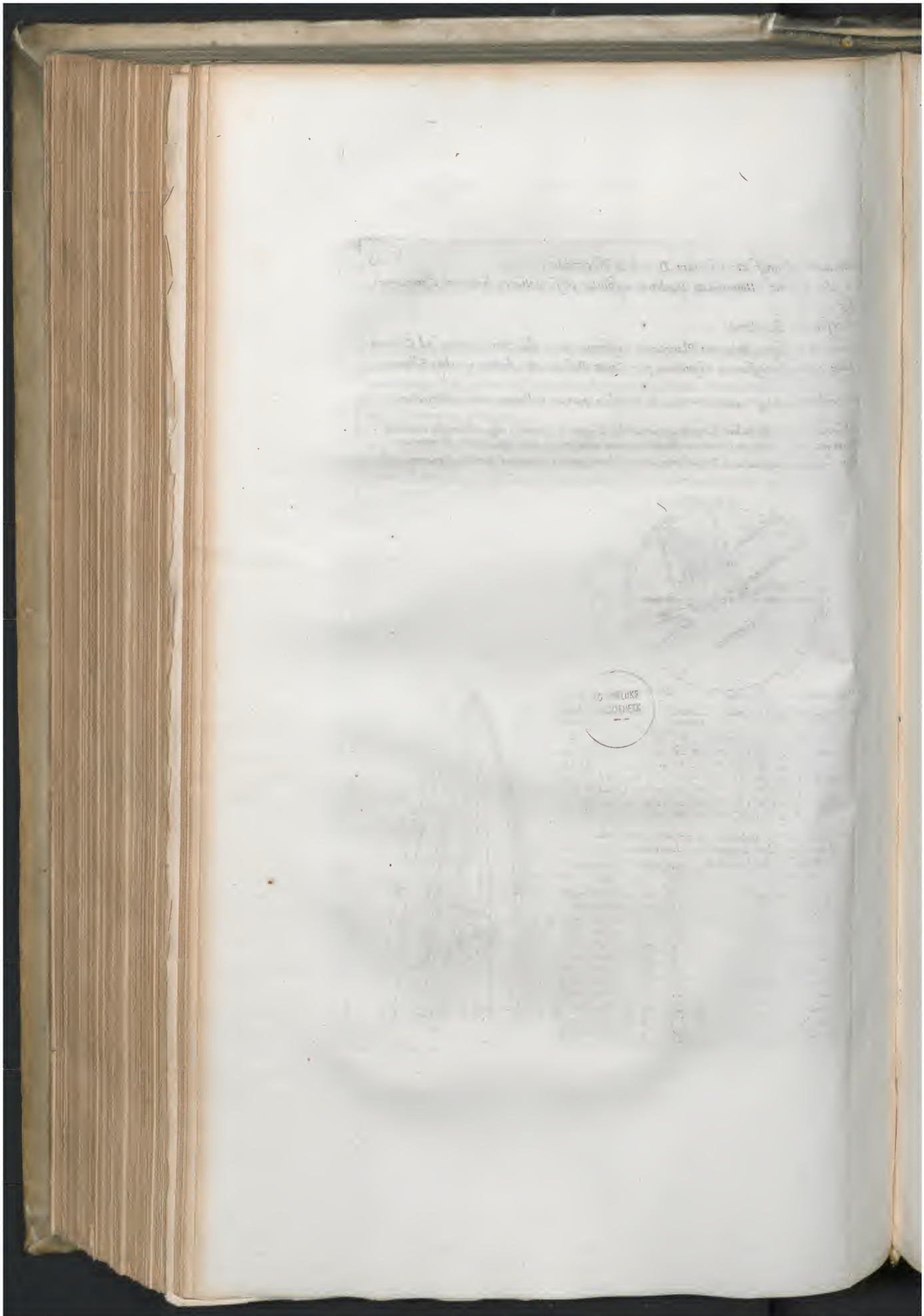

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

turus esset, si audiat eo gubernandam Argo navim illam ab omnibus celebratam: sic cum majori voluptate Princeps est informandus, quam alius minorum gentium homo: ut ibidem Plutarchus docet. Sed jam vale quàm optime, & age quàm felicissime.

Francofurto ad Viadrum Hamburgum die 19. Aprilis Gregor. 1665.

Magnifice ac Generose Vir, Fautor Honoratissime.

Placentinus observationes suæ Cometalis exempla Regibus mittit.

TErtia labitur septimana, ex quo in T. Magnif. meo primo officio defunctum me esse spero, dato ad primas suas debito responso, & missâ observatione Cometali, se auctore à me compositâ & editâ. Hujus nunc tria exemplaria iterum T. Magnif. cum officiorum oblatione mitto: unum Regi Galliarum, alterum Regi Daniæ, tertium Regi Sueciæ haud gravatìm communicandum, ut & isti Serenissimi ac Potentissimi Principes videant, quantoperè ego, licet homo privatus & vilis, tantæ præsertim potentiæ & gloriæ eorum, quæ eos communi hominum reliquorum sorti, quamvis non mortalitatis legibus eximit, respectu, coner omnibus Christianis quidem Pietatem, Principibus verò justitiam, ut rectam regiminis normam commendare, & bonum publicum promovere, dum hocce de Cometa argumentum pertracto. Ad quod cum me T. Magnif. invitaverit, ut votis ejusdem & officio meo satisfaciam, mitto observationes prioris & posterioris Cometæ, nec non tres positiones, operi T. Magnif. quod non approbare non possum, si ita fieri velit, inserendas, obnixè peto ne T. Magnif. meam confidentiam ægrè ferat. Interim T. Magnif. feliciter valeat, mihiquè porrò faveat:

Principum sors eadem quæ & reliquorum hominum quod ad mortem attinet.

Placentinus utilitatibus publicis consulere studet: Suas utriusque Cometæ observationes & tres positiones Auctori mittit.

Tres Positiones

Ad postulatum Magnifici ac Generosi Domini,

STANISLAI LUBIENIETZKI &c.

Viri de re literariâ meritissimi, doctissimi, Fautoris honoratissimi, propositæ, probantes.

Cometa hyeme unus apparuit ad Corvum comatus; in Eridano crinitus, in Cete caudatus.

1. *Unum eundemque Cometam esse, qui ad Corvum horis matutinis comatus, & in Eridano fluvio, tempore vespertino crinitus ob Lunam splendentem, in Cete verò seu Balæna caudatus apparuit.*

1. PRobat hujus apparitionis Cometalis eadem orbita, non quidem perfectè circularis, sed quasi Elliptica, prout patet ex Figura meæ Observationis nuper editæ. Hanc diversis temporibus visi Cometæ orbitam eandem confirmant Observationes, non tàm in diversis Horizontibus, quàm in eodem Horizonte Argentoratensi institutæ, die 8. 15. 16. 21. 22. 25. Decemb. A°. 1664.

Observationum Berolinensium cum Argentoratensibus comparatio.

Nam die 8. Decemb. horâ quartâ antemeridianâ existebat Longitudo Cometæ, in 4. gr. Libræ, cum Latitudine Merionali, 26. gr.

Die 15. Decemb. horâ tertiâ matutina observabatur Longitudo in 14. grad. Virginis, & Latitudo 40. graduum.

Die 16. Decemb. horâ secundâ Cometa Longitudinem in 28. gr. Leonis & Latitudinem 49. gr. obtinuit.

Die 21. Decemb. horâ nonâ pomeridianâ deprehensa est Longitudo in 28. gr. Tauri, & Latitudo 33. gr.

Die 22. Decemb. habuit Longitudinem in 23. gr. Tauri, & Latitudinem 26. graduum.

Denique die 25. Decemb. erat Longitudo consignata in 10. gradu Tauri, & Latitudo 15. gradu ım.

2. Demon-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Cometa velox in Eridano:

2. Demonstrat motus Cometæ in Eridano, die 22. Decemb. satis velox, contra successionem Signorum sensibilis, atque sesqui altero gradu, si non plus, notabilis intra quadrihorium. Existebat enim Cometa circa sextam infra stellam Eridani ad Horizontem quasi perpendicularis, horâ verò decimâ, ad latus Occidentale stellæ situm obtinuit, faciens cum stella & priore situ triangulum ferè æquicrurum, ut Figura N.11. notata in mea observatione Astronomicâ & Astrologicâ exhibet. Ejusmodi motum Cometæ velocem prius nominatæ observationes Argentoratenses comprobant, utpote motum diurnum die 16. Decemb. 18. gr. die 21. 10. gr. 30. minut. & die 22. Decemb. 8. gr. exhibentes, adeòque non mirum, quòd intra paucos dies magnam cæli partem Cometa emensus fuerit. Hinc Observatio Cometæ de Anno 1475. testatur, primùm tardè, postea celeriter incessisse, ut portionem Circuli magni triginta vel quadraginta graduum, unâ die descripserit.

Nec ideò mirum censeri debet, cum paucis diebus magnam cæli partem peragrasse:

Probatur id exemplo Cometæ 1475. vel potius 1472.

Nec obstabunt Objectiones, inferentes. 1. *Objectio*: * Cometam ad Corvum rubicundum, in Fluvio verò Eridano & Balæna pallidum apparuisse.

** Cometam fuisse unum ad Corvum & in Eridano visum contra objectiones probatur.*

℞. Idem enim Sol, anno 1661. die 15 Julii St. V. tempore matutino & vespertino ignitus, rubicundus & terrificus, intermedio verò pallidior apparuit, ut mea testatur exigua conscripta Dissertatiuncula. † Jupiter & Venus & alii Planetæ, ob vapores interjectos inter nostrum aspectum, mox rubicundi, mox pallidi conspiciuntur, nec inde pluralitas vel Solis, vel Jovis & Veneris colligitur.

† Planetæ diversi coloris apparent, iidem tamen sunt.

2. Objectio: Cometam ad Corvum juxta latitudinem descendentem Meridionalem descendisse, Horizontem appropinquasse, ac minorem altitudinem obtinuisse: contrà verò in Eridano & Balæna Cometam secundùm Latitudinem ascendentem ascendisse, altitudinum ab Horizonte auxisse, imò ipsum Æquatorem ac Eclipticam intersecuisse.

℞. Sol in orbita seu Ecliptica sua, mox ab Æquatore juxta declinationem Australem, ad Tropicum Capricorni usque descendit, mox iterum ascendit, Æquatorem intersecat & secundùm declinationem Septentrionalem Tropicum Cancri attingit. Idem Planeta mox est obnoxius Latitudini Meridionali descendenti, mox itèrum ascendenti, mox Latitudinem Septentrionalem ascendentem, mox denique descendentem obtinens.

3. Objectio: Tarditatem ac velocitatem motûs proprii Cometalis observatam fuisse, nec aliquam proportionem motûs habuisse.

Cometæ 1618 motus.

Vid Grav. disput. de Comet. 1664. th. IX. §. 9. & Ricciol. in historia hujus Cometæ anni 1618. tùm Wendelin, & alios.

℞. Cùm Cometæ mox velociores & majores, mox tardiores & quasi Stationarii atque minores conspiciantur, teste experientiâ. Videatur Cartesius. Sic Cometa Anno 1618. circa initium apparitionis velox, sub finem tardior observatus est, attestantibus Petri Krügeri Observationibus. Cometa anno 1652. non dissimilem velocitatem & tarditatem obtinuit, Observatore Laurentio Eichstadio.

Cometæ 1652 motus:

Tum nuperi 1664 & 1665 inæqualis.

Quòd si ex velocitate ac tarditate bini Cometæ sint inferendi, quid ni potius trini sint statuendi, cùm & ad Corvum & in Eridano & in Cete existens inæqualitatem motus obtinuerit. In Luna nonnunquam motus velocior, nonnunquam tardior deprehenditur, non tamen dualitas corporis Lunaris indè concluditur.

Cometæ unius cauda in diversas mundi plagas protenditur:

Præsertim, si ut nuperus, ox matutino vespertinus evaserit.

Cauda Cometæ anni 1618. & 1580.

4. Objectio: Ad Corvum Comam versus partes Occidentales direxisse; in Balæna verò caudam versus Orientem flexisse.

℞. Cùm enim Cometa in Cete vespertinus apparuerit, necessariò debuit caudam versus Ortum, utpote in partem à Sole aversam flectere: ad Corvum verò tanquam Cometa matutinus, ad partes Occidentales dirigere necesse habuit. Ita supra nominatus Cometa ann. 1618. in omnes mundi plagas caudam suam direxit. Anni etiam 1580. Cometæ apparitio primùm matutina, postea vespertina exstitit, nec inde pluralitatem Cometarum intulit, monente, ac observante Davide Origano.

2. Positio-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

2. Positio. *Posteriorem verò Cometam matutinum & comatum hoc anno currente, in Pegaso, comam primùm ad aquilam dirigentem, postea infrà caput Andromedæ existentem, per piscem Boreum transeuntem, & inter Triangulum & Arietem se insinuantem, diversum esse, à superius nominato & ad Corvum in Eridano ac Balæna observato testatur.*

Cometa vernus ab hyemali diversus.

1. MOtus nostri secundi Cometæ proprius juxtà successionem Signorum, à Pegaso infrà caput Andromedæ, per piscem Boreum &c. priori motui Cometæ prioris contrarius. Prior enim promovebatur contrà successionem Signorum à Corvo per Hydram, Argo-navim, per Canem Majorem, infrà Orionem, per Eridanum, & Caput Balænæ, ad asterismum Arietis usque.

Cometæ verni & hyemalis motus contrarius.

2. Diversus positus Cometarum, & eorundem orbita diversa, si continuata fuerit prior, invicem se intersecans, prout ocularis globi inspectio id manifestat.

Diversus positus, diversa orbita.

3. Diversa magnitudo non modò apparens, sed & vera, quam evidenter probat coma posterioris Cometæ, longa quidem, sed non tàm lata & turbinata κραλαοειδὴς & magis ad Cylindræam accedens, adeoque posterior Cometa, si Solem magnitudine verà non superavit, æquavit tamen: prior verò Solem longe superavit, propter latam caudam, & licet in corpore apparentèr minore Sole existente, magis tamen turbinatam. Quæ cum ejus extremitas undiquàque radiis Solaribus terminata, & iisdem illuminata fuerit, quamvis internè tenebricosa, propter globi Cometalis opacitatem ac densitatem, lumini imperviam extiterit, nihilominus lucida apparuit.

Diversa magnitudo apparens & vera.

Cometa vernus magnitudine Solem vel superavit, vel certè æquavit: hyemalis eundem certò superavit.

Objectio. Nec obstat Objectio, *Cometam posteriorem factum fuisse Retrogradum instar Planetarum*: Cùm retrogradatio debeat fieri in eadem, non diversâ orbitâ, & quoquè ejusmodi retrocessio apparens parallaxin phœnomeni notabilem respectu Semidiametri Telluris, & quoad orbitam ejusdem annuam præsupponat; ex hâc enim contingit, ut Planetæ nobis modò directi, modò stationarii, modò retrogradi conspiciantur. Legatur Philosophia Naturalis Henrici Regii Ultrajectini lib. 2. p. 101. Nostri verò Cometæ, cùm non modò apparenti magnitudine stellas fixas & Planetas, sed & Solem ipsum verâ magnitudine si non superârint, necessario sequitur, situm suprà Sphæram Planetarum, inter stellas fixas, sinè parallaxi obtinuisse. Quod etiam confirmat utriusque Cometæ motus proprius, tàm secundum signorum seriem, quàm contrà eorundem successionem: In Sphæra enim Planetarum Cometæ existentes, uterque Cometa ordinariè & regulariter raptus & motus fuisset à Vortice Solis, secundùm motum Planetarum proprium, & ita nomen Planetæ obtinuisset, (probante Cartesio) cum nulla possit intelligi ad hanc delationem Planetarum communem, ordinariam ac regularem circa Solem, in ejus Vortice repugnantia, aut potens Cometarum resistendi vis. Nec huic sententiæ obstabunt parallaxes Cometarum ex sensibili Semidiametro Terræ deductæ, cum petant principium, & Terra rationem puncti insensibilis, respectu distantiæ Cometarum obtineat, nec illa inde deduci queat. Adeòque retrogradatio in Cometas inter stellas fixas, suprà Sphæram Planetarum existentes, non cadit, cùm terræ translatio nullam efficiat aspectûs diversitatem, in fixis propter maximam ipsarum distantiam, quæ requiritur ad motus Cometarum, quos jam constat esse in cælo. Cartesius Princip. Philosoph. parte tertia artic. XL. & XLI. *Ac præterea Cometæ, quos jam satis constat in nostro aëre non versari, ut nimis rudis antiquitas opinabatur, vastissimum istud spatium inter Sphæram Saturni & fixas requirunt, ad omnes suas excursiones absolvendas: adeò enim variæ sunt, adeò immanes, & à fixarum stabilitate, atque à regulari Planetarum circà Solem circuitione adeò discrepantes ut absque eo ad nullas Naturæ leges revocari posse videantur.* Neque nos movere debet, quod Tycho & alii Astronomi, * qui diligenter eorum parallaxes investigarunt, dixerunt tùm illos esse supra Lunam, versus Sphæram Veneris, aut Mercurii, non

Retrogradatio Planetarum & Cometarum.

Cometæ nuperi supra sphæram Planetarum inter stellas fixas situm sine parallaxi obtinuerunt:

Parallaxes Cometarum negat Placentinus.

Retrogradatio Cometis supra Planetarum sphæram positis non convenit.

Cometa in cælo non in aëre sunt.

Planetæ circa Solem regulariter eunt.

* *Parallaxes Cometarum investigavit Tycho & alii.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Tychonis conatus in Cometis cælo inferendis excusandus & laudandus, licet ulterius non fuerit progressus.

autem supra ipsum Saturnum: hoc enim non minùs rectè ex suis calculis concludere potuissent, quàm illud. Sed cùm disputarent contrà Veteres, qui Cometas inter meteora sublunaria numerabant, contenti fuerunt ostendere illos in cælo esse, nec ausi sunt omnem altitudinem, quam calculo deprehendebant, iis tribuere, ne minus facilè crederetur.

Cometa mentem quoque hominis afficit & est in cælo tanquam signum portendens.

3. Positio. *Cometas non modò in hæc inferiora influere, sed etiam mediante corpore humano, mentes humanas afficere, ac in cælo tanquam signa portendentia existere.*

Chiromantia à Placentino aucta & illustrata.

1. PLanetas in corpus humanum ejusque vitam consistentem, in motu & calore membrorum naturali influere, demonstrat evidenter admiranda harmonia externæ Chiromantiæ, in dorso manus à mea tenuitate inventæ ac observatæ, ut ex manus inspectione externâ, non modò de internâ lineæ vitalis constitutione, sed & de Thematis Natalitii directione Horoscopi ad malignos Planetas, Saturnum scilicet & Martem, ejusque aspectus, judicare, tempus directionum ante constructum Thema determinare, item horam nativitatis ignotam explorare, ac vice versâ ex Figura cælesti constructa, de externa Chiromantia Nati judicium ferre, Favente Altissimo, queam.

Cometæ Planetis cognati: Ideò etiam agunt in hominem.

Cùm verò corpora Cometalia ejusdem sint Originis, Naturæ ac Essentiæ cum Planetis, excepto situ ac motu vagabundo, demonstrante Cartesio: sequitur etiam Cometas in corpus humanum influere ac agere. Sunt enim corpora cælestia vastissima, quæ motu suo, & radiis Solaribus reflexis, non modò totum Macrocosmum apparitione sua extraordinaria, sed & Microcosmi corpus extraordinariè alterare, influere ac afficere possunt: cum nullum detur in rerum natura vacuum, omni substantiâ corporea destitutum; adeòque motum corpus magnum, vastum, propellit aliud, hoc iterum aliud, & sic consequenter, donec corpora fluida in circulum acta, atque promota fuerint: veluti apparet ex oleo in aquam vel acetum infuso, indefinitos circulos, sive vortices obtinente, si unus vel alter circellus motus, ac turbatus fuerit, omnes ferè qui se immediate contingunt, movebuntur, & turbabuntur. Idem pronunciandum est de vorticibus & sideribus cæli, corpora humana alterantibus, ac afficientibus.

Vacuum non datur in natura.

Astra, ideò & Cometæ afficiunt humanam mentem mediante corpore.

2. Quod astra, videlicet stellæ fixæ, Planetæ ac Cometæ nostram quoque mentem rationalem afficiant mediante corpore, patet ex eo, quòd corporibus humanis, in quæ astra indubitatè agunt, mens nostra arctè & intimè sit conjuncta, & quasi immersa. Hinc quotidiè experimur, corpus nostrum mentem nostram afficere, ac sensum vel lætitiæ, vel tristitiæ efficere, quamvis mens fortè nesciat cur lætetur vel tristetur. Benè etiam disposito corpore, anima sensu lætitiæ afficitur, malè verò constituto, affectu tristitiæ turbatur, nec non læto cerebro præposterè suas actiones instituit atque exerit.

Cometæ sunt & causa & signum magnarum mutationum.

Idem præterea manifestè probat tàm affirmatio multorum statuentium, Cometas esse, & causam & signum magnarum mutationum ac revolutionum, quam negatio nonnullorum Scaligerum imitantium, ac dicentium Cometas nec causas, nec signa esse. Utrumque enim affirmatio & negatio, est actio

Cometæ diversos effectus in diversis producunt mentibus, ut Sol in butyro & luto,

mentis humanæ, adeòque Cometæ visi, hanc quamvis contrariam efficiant operationem, nihilominùs tamen & in mentes affirmantes & negantes necessariò influunt: veluti Sol cùm butyrum liquefacit ac lutum indurat, in utrumque necessariò agit. Quod si verba ore prolata, vel bona nova, vel mala & mendacia, figmenta, delationes &c. referentia, item characteres nudi, in chartâ calamo & atramento scripti, quaslibet in animis nostris cogitationes vel amœnitatis & pacis, vel tempestatum & præliorum excitare, ac commotiones sive affectus tristitiæ, indignationis vel lætitiæ & amoris in lectorum animis concitare solent: prout verba in pariete Regii Palatii descripta: *Mene, Mene, Tekel, Upharsin*, mentem Regis Belzaseris confestim affecerunt & cogitationes ejus contur-

Et verba audita vel lecta in animis hominum Lætitiam vel tristitiam efficiunt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

conturbarunt eum: & compages renum ejus solvebantur, & genua ejus ad se invicem collidebantur. Quidnî literæ reales, naturales, digito Omnipotentis Jehovæ exercituum productæ, in libro naturali cælesti, nostram quoque animam rationalem, mediante corpore humano, cui arctissimè ac intimè conjuncta est, afficere, concitare ac varias cogitationes & affectus efficere possit, nisi stipites, ac cum Stoicis omnibus affectibus castrati esse velimus (ut cum Lactantio loquar).

Cometæ sunt stellæ: ideò & signa.

3. Cometas verò utpote sidera cælestia, seu stellas degenerantes, lumen retrahentes, non ampliùs emittentes, expandentes, sed maculis condensatas ac obtenebratas, quasi nigrescentes, nec non ad terram propiùs accedentes (decidentes) signa esse cælestia, expressis verbis facer codex testatur Gen. 1. ỳ. 4. *Dixit autem Deus: Fiant luminaria in firmamento cæli, & dividant diem ac noctem, & sint in signa & tempora & dies & annos: ut luceant in firmamento cæli, & illuminent terram.*

Psalm. 135. ỳ. 9. *Qui fecit Lunam & Stellas in potestatem noctis.*

Lucæ 21. ỳ. 25. *Et erunt signa in Sole, & Luna & Stellis.*

Esaiæ 13. ỳ. 10. *Quoniam stellæ cæli & splendor earum non expandent lumen suum: obtenebratus est Sol in ortu suo, & Luna non splendebit in lumine suo.* Matth. 24. ỳ. 29.

Marc. 13. ỳ. 24. *Sed in illis diebus post tribulationem illam, Sol contenebrabitur, & Luna non dabit splendorem suum: & stellæ cæli erunt decidentes, & virtutes, quæ in cælis sunt, movebuntur.*

Ezech. 32. ỳ. 7. *Et operiam, cùm extinctus fueris, cælum, & Luna non dabit lumen suum. Omnia luminaria cæli mœrere faciam super te.*

Joël. 2. ỳ. 10: 3. ỳ. 15. *A facie ejus contremuit terra, moti sunt cæli: Sol & Luna obtenebrati sunt, & stellæ retraxerunt splendorem suum.*

Cometæ licèt sint naturales, sunt tamen signa in cælo à Deo posita: Signa verò tristium.

Ex his allegatis itaque patet, quòd Cometæ, licet naturales, sint tamen signa à Deo in firmamento cæli constituta. Prout enim fumus naturalis est signum ignis, ita Cometæ, quamvis naturales, sunt signa, seu significationes tristium eventuum, motuum & calamitatum. Veluti ignis naturalis est signum gratiæ divinæ: ita trabes illuminatæ, & virgæ turbinatæ flagrantes, terrificæ Cometarum, sunt indubitati significatores iræ, furoris & indignationis divinæ. Tonitru & fulmen, item pestis est naturalis, nonne tamen est indicium executionis horribilis iræ divinæ, cum fulmine vel peste Jehova justissimus homines è medio tollit, ac ferit? Sanguis, ignis & vapores, licet sint naturales, nihilominùs tanquam prodigia in cælo & terra sunt constituti à Jehova exercituum Omnipotente ac misericorde, ut testatur Propheta Joël, capite 2. ỳ. 30, 31. *Et dabo prodigia in cælo, & in terra sanguinem, & ignem & vaporem fumi. Sol convertetur in tenebras, & Luna in sanguinem: antequam veniat dies Domini magnus & horribilis.* Proindè non sequitur.

Cometæ non omnes secuta est pernicies mortalium. Deus signa mutare potest decretaque sua, si homines agunt pœnitentiam.

1. Objectio: *Non omnes Cometas subsecuta est pernicies mortalium. Ergò non sunt signa.*

CUm sapientissimus Architectus signa mala portendentia temperare, mutare possit & velit, si seriam egerimus pœnitentiam. Non semper Iridem cælestem subsecuta est gratia divina specialis, an ideò cessabit esse signum ejusdem? Non semper fulmen homines ferit, non semper domos accendit; an propterea desinet esse prænuncius malum nonnunquam portendens?

Scaligerum refutat Placentinus.

2. Objectio: *Multi Clarissimi Viri suo fato functi sunt, multi eversi Principatus, pessundatæ familiæ Illustrissimæ, sine ullo Cometæ indicio. Ergò non sunt signa.*

QUasi verò: ac si omnes Cometæ in nostrum aspectum venerint, & ab omnibus omnes observati fuerint, & non aliæ causæ horum eventuum speciales esse possint. Multi sine fulmine, sine peste ac bello è medio sublati sunt,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

an ideò peſtis, bellum &c. non malum portendit. Multi ſine hoc vel illo morbo moriuntur, an ideò hîc vel ille morbus non erit ſignificator periculi vitæ.

Cometæ multa bona ſignificarunt.

3. Objectio: *Nullus Cometa fuit adeò noxius, ut non aliquibus potuerit nova gaudia, ſalutaria & letiſſima ſignificare. Ergò Cometæ non ſunt prænuncii motuum, calamitatum.*

Mala vertunt in bonum.

PEſtis multis Medicis eſt accommoda, Bellona non paucis militibus ſalutaris, fames Mercatoribus eſt proficua, tonitru eſt terræ fructuoſum, an propterea hoc non erit extimeſcendum; an ideò peſtis, bellum, fames non erunt periculoſi vitæ ſignificatores. *Diligentibus Deum omnia* (etiam Cometæ) *in bonum cooperantur* Rom. 8 ỳ. 28. an ideò ſtellæ Cometales in cælo ardentes ſuſque deque ſunt habendæ? Minimè gentium.

Libertas naturæ humanæ nullam patitur Cometarum efficaciam.

4. Objectio: Non ſequitur, *Obtinemus liberum arbitrium, ut multis vel aſſentiri, vel non aſſentiri poſſimus. Ergò nulla datur efficacia Cometarum in mentes humanas.*

INfluxum Cometarum & efficaciam in mentis humanas hactenus evidenter probavimus; liberum verò arbitrium in actionibus vitæ in nobis experimur. Abſonum itaque foret, vel utrumque vel alterutrum negare, propterea quia modus quâ ratione utrumque conſiſtere poſſit, nobis ſit ignotus & indefinitus: eſt enim de ratione intellectûs finiti, ut rem vel modum indefinitum comprehendere non poſſit. E. g. percipimus quidem potentiam Dei eſſe infinitam, per quam non tantùm omnia quæ ſunt aut eſſe poſſunt, ab æterno præſcivit, ſed etiam voluit & præordinavit, non autem comprehendimus, quo pacto liberas hominum actiones indeterminatas relinquat. Carteſius Princ. Phil. parte prima artic. XLI. Igitur influxus Cometarum libertatem humanam nec tollit, nec lædit

Libertatem naturæ humanæ cum efficacia Cometæ Placentinus conjungere laborat:

Ita & æternam præordinationem cum eadem vi libertatis.

Aſtra inclinant non neceſſitant:

5. Objectio: *Malè denique infertur.*

Aſtra inclinant non neceſſitant.
Ergò hæc vana ſunt, hæc ridicula ſunt.

Hoc quodammodo Placentinus concedit,

In comparatione ſcilicet ad Deum, non in ſe & abſolutè ſpectata.

AD hæc breviter repono, antiquum quidem eſſe illud aſſertum. Aſtra non neceſſitant, ſed inclinant; ſed minus verum, ſi ſimpliciter ſinè limitatione intelligatur. Aſtra enim in ſe ac abſolutè conſiderata, neceſſitant, neceſſariò influunt in hæc inferiora, comparatè verò reſpectu Dei Omnipotentis, tantùm inclinant, nihil ſunt, nihil efficiunt.

Aſtra & Cometæ neceſſariò agunt, niſi à Deo impediantur.

Sic ignis naturalis neceſſariò urit, comburit & calefacit, impeditus verò à Jehova nihil præſtat, vis ipſius ceſſat, ut teſtatur fornax Babylonica. Horologium ab architecto formatum, neceſſario hoc vel illo modo exhibet horas, ſi rectè ſit diſpoſitum, & non corruptum, juxtà verò benè placitum Architecti aliter poterit diſponi, ut vel citius vel tardius monſtret horas, vel totaliter quieſcat.

Molendinum neceſſariò movetur, quamdiu aqua per canalem fluit, applicato autem aſſere fluxus aquæ, adeoque totius machinæ motus impeditur, ſiſtitur. Ità neceſſariò influit cæleſtis influxus in hæc inferiora, niſi à Deo tanquam Architecto principali impediatur.

Ab influxu cæleſti habemus vitam animalem ſive brutam, conſiſtentem in motu & calore membrorum naturali, non verò ab anima noſtra rationali ac immateriali, cum hæc vita nobis ſit communis cum beſtiis, animâ rationali deſtitutis, prout *fuſiùs hæc in meâ Diſſertatiuncula de motu & calore membrorum naturali, adeòque vitâ in humano corpore deduxi.*

Si itaque influxus vitæ à corpore aliquo. Ex. gr. lunari, tempore vel eclipſeos

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Hoog.
107 B 47

pſeos ſtellæ fixæ, vel Solis, utpote fontis vitæ ac caloris impeditur, tanquam ab aſſere in canali molendini, ipſa vita turbatur, impeditur ac ſiſtitur, inſtar rotarum molendinarium. Nec tamen indè colligitur Fatum Stoicum. Aſtra quidem neceſſitant in hominem naturalem & animalem, ſed tantùm inclinant in hominem Spiritualem, regenitum, fidelem ac Sapientem,

Nec tamen hinc fatum Stoicum colligitur:

Quia aſtra neceſſariò agunt in hominem naturalem, non in ſapientem & regnitum.

Etenim ſapiens (ſpiritualis) dominabitur aſtris.

Quæ ipſum deducunt à cauſis ſecundis ad primam, utpote Deum Architectum Sapientiſſimum, qui ſecundùm ſuam Omnipotentiam, miſericordiam ac beneplacitum cæleſte, Hologium diſponere atque mutare, & juſtitiam contra impios, miſericordiam verò ſuam ergà fideles exercere poteſt, cùm modò ſeriam pœnitentiam egerimus, & ardenter ab ipſo id expetierimus, quamvis ſæpè etiam communibus calamitatibus, tàm animales quàm ſpirituales homines juxtà judicium Dei imperſcrutabile obnoxii ſunt. * Concluſionis loco ſequens prognoſticon breviter ex binis Cometis deduco, & inpræſentiarum addo. *Ignem cæleſtem brevi deſcenſurum, & juxtà Dei juſtiſſimum judicium, ſui, & ſignorum cæleſtium contemptores atque irriſores, niſi ſe ad ipſum converterint, miſerabiliter devaſturum, & vindicem horribilem impios hic temporaliter & in æternùm puniturum.*

Dei juſtitiam, ſapientiam & bonitatem conſiderandam nobis omnia proponunt.

Pios quoque communis obterit calamitas.

** Prognoſticon Placentini ex Cometis.*

Erudire Jeruſalem, ne fortè recedat anima mea à te, ne fortè ponam te deſertam, terram inhabitabilem. Jer. 6. ℣. 8.

Ecce dies Domini veniet crudelis & indignationis plenus, & iræ furoriſque, ad ponendam terram in ſolitudinem & peccatores ejus conterendos de ea. Quoniam ſtellæ cæli, & ſplendor earum non expandent lumen ſuum: obtenebratus eſt Sol in ortu ſuo, & Luna non ſplendebit in lumine ſuo. Et viſitabo ſuper orbis mala, & contra impios iniquitatem eorum, & quieſcere faciam ſuperbiam infidelium, & arrogantiam fortium humiliabo. Eſaiæ 13. ℣. 9, 10, 11.

Francofurto Hamburgum die 18. *Aprilis St. Vet.* 1665.

HIſce diebus Berolino, ubi mihi contra malevolos iniquitatis aſſeclas, pro publica Univerſitatis noſtræ ſalute erat decertandum, domum reverſus, & non mente ſed corpore fatigatus, ad literas Tuæ Magnificæ breviter quidem ſed officioſè ac humaniſſimè reſpondeo. Ad literas priores die $\frac{7}{17}$ April. datas: Pro judicio T. Magnif. ſolido ac candido de mea obſervatione, ſive potius adnexa ei commonitione ad omnes Principes, nec non Tua admonitione Chriſtiana, humaniſſimas ac debitas gratias ago, & animitus voveo, ut utrumque noſtrum Dominus Deus, Jehova Exercituum, ſpeciali ſua gratia & ſpiritu ſuo ſancto porro clementer juvet, ut ſuſque deque habitis omnibus Diaboli, mundi, carnis adverſitatibus & obſtaculis, ſoli Deo & Chriſto Jeſu confidamus, ipſum extimeſcamus & pie erga Deum, ſobrie erga nos ipſos, juſtè vero ac candidè cum debita humanitate &c. erga proximum vivamus, & ſic univerſitati Eccleſiæ laudabili exemplo, vitâ inculpatâ atque tolerantiâ mutuâ præeuntes, ad metam præmii beati deſideratam perveniamus, & coronam cæleſtem nobis & omnibus fidelibus repoſitam certo reportemus. Feliciter valeat & conſtanter faveat

Placentinus judicium Auctoris de ſuo ſcripto gratum habet:

Sibi & Auctori incrementa pietatis precatur.

T. Magnificentiæ

Studioſiſſimo & Obſervantiſſimo

JOHANNI PLACENTIO P.T.R.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Hamburgo Francofurtum die 5. 15. *Maji* 1665.

Placentini observationes & positiones Auctor gratas habet:
Eidem de provincia Rectoris Academici gratulatur,
Responsum promittit, & alioqui benevolentiam suam testatur.

GRatulor me Tuas binas die 9. & 18. mensis decursi Juliani cum observationibus utriusque Cometæ tribus positionibus de numero, motu & significatione eorum, accepisse. Sunt enim benevolentiæ, pietatis & variæ eruditionis plenæ. Nunciant præterea Te nunc Magnifici Rectoris amplum munus in illa Illustri Academia gerere. Quod mihi auditu jucundum fuit, qui & Gentis meæ dignitatem pro virili tueor, & Tibi prosperrima quæque precor. Vale, Humanissime Placentine, uberius aliquando responsum ad Tuas binas à me exspecta. Interim, sed & semper fave, de meo constanti in Te affectu optimè persuasus, quem Tibi & in his exemplis Observationis Tuæ in illas Aulas mittendis sincere testabor, cum felicis eventus voto. Iterum Vale.

Hamburgo Francofurtum die 10. *Novembris* 1665.

Silentium amici, etiam diuturnum, est excusandum.
Lege strictæ amici inter se non agunt.
Officii amicum admone.
Amicitia fide potius quàm commercio literarum fundatur:
Æquitatem potiùs quàm jus summum sequitur.
**Impedimentorum in commercio literarum rationem habe.*
Auctor amplum literarum commercium de argumento Cometico colit.
Theatrum Cometicum Auctor erigit.
Senatum Philosophicum Auctor cogit.
Auctoris studium multiplex in hoc opere componendo.
Operis hujus utilitas varia.
Libertatis causam strenuè agit Auctor.
Cometa hyeme unus tantùm apparet:
Rarissimè quicapparet:

SI meam ergà Te sinceram benevolentian ex literarum raritate & responsi tarditate æstimare velles, difficilem profectò litem mihi moveres, & sisteres judicio, in quo caussâ mihi cadendum foret, si lege strictâ mecum ageretur. Sed pro hac mitte potius strictam ac liberam epistolam, quæ officii amicum admoneat. Interim justas excusationes æquus & facilis accipe. Amicitia, quæ veritate fundatur & colitur, non semper exigit fidem chartæ, quæ par levibus ventis. Accusationis rigorem & sententiæ atrocitatem eadem non admittit: at potiùs officiorum & excusationum æquitatem, quæ eam vel maximè fovet. Diu & ego responsum ad meas primas literas à Te exspectavi. Neque verò Tibi hic par pari respondere volui. *Sed ut Tui, ita & mei officii vicem multa & gravia distulerunt impedimenta. Hanc Tibi ad geminas Tuas 9. & 18. Aprilis Juliani datas debeo. Functus equidem jam dudum diligentis Amici officium fuissem, ex quo breviusculo responso dato, uberius Tibi promiseram. Sed mihi interim Galliam, Daniam, Sueciam, Angliam, Italiam, præcipuè verò utramque Germaniam, nostramque Prussiam, cum expeditis cursoribus subinde peragrare contigit. Caussam instituti nosti. Cometas, lucidissima illa & maximè notabilia cæli phœnomena, qui non ubique semper, nec eodem modo eodemve tempore apparent, investigare, & simul Virorum doctorum sententias de his explorare volui. Cessit res ex voto, munere Dei. Nam ex eo tempore multis me observationibus & dissertationibus ac judiciis, non tantùm Mathematicis, sed & Politicis, Historicis, Ethicis, verbo Philosophicis, Amicorum, quos scripto adii, beavit industria & benevolentia, quam meâ qualicunque provocavi. Ita Theatrum erigo Cometicum, & Senatum cogo Philosophicum. In quo Viri Illustrissimi & Clarissimi per Europam comparebunt. Quidni enim magna nomina Rautensteiniorum, Brussellorum, Guerichiorum, Heinsiorum, Heveliorum, Bartholinorum, Bullialdorum aliorumque longè plurium, speciatim Celeberrimorum & Reverendorum Virorum Curtii, Riccioli, Kircheri & Schotti è Societate Jesu, hoc dicendi præbeant fiduciam? Tot præclaris & eximiis Viris, in colendo literarum assiduò commercio, operam commodavi meam. Quæ ita varia, omnibus utinam tàm grata, quàm utilia futura! coacervat, ut ibi Principes & subjecti, nec solùm Mathematici, sed Physici, Politici, Historici, Chronologi, Oeconomi, Ethici, & sic quoque Theologi, inventuri sint genio suo accommoda, & exercendæ industriæ apta. Ad Tuas positiones, pauca repono, pro amicitiæ & libertatis, cujus in illo Theatro strenuum vindicem ago, jure. Benè est quòd unum tantùm Cometam hyemali tempore, quo illa phœnomena rarissimè conspiciuntur, à nobis conspectum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Hoog.
107 B 47

ctum fuisse asseras. Vix quisquam est, in meo quidem Senatu Philosophico (absit jactantia dicto) qui aliud dicat. Firmitèr asseris, magnum cæli spatium, quod paucis diebus percurrit Cometes à cauda Hydræ ad oculum Leporis, non obstare, quominus unus & idem Cometa statuatur. Constat enim, asserente Regimontano, Cometam anni 1475. ut cum Zieglero & Cardano putas, vel 1472. ut Ricciolus & alii censent, uno die quadraginta gradus percurrisse. Itaque mirum non est, si & noster intrà aliquot dies octoginta vel centum gradus percurrerit. Legi & ego in historia Cometarum, illum 1585. Cometam novem diebus arcum circuli maximi proprio ductu descripsisse. Ricciolus Almag. At verò Clarissimus Hevelius, posito & firmato conico tramite, Cometam uno die quatuor signa Zodiaci pevolare posse docet. Rectè porrò affirmas unam Cometam diverso colore diverso tempore apparere, & diversum cursum tenere posse. Hoc enim omnibus Mathematicis & aliis Viris doctis certum est. Quod ad secundam positionem de Gometa verno à priori distincto attinet, ea firmissimo stat talo. Neminem enim usque adhuc vidi, qui aliud affirmare vellet. Dicitur quidem id de Mathematico Regiomontano. Sed ego suspendo meum judicium, usquequo ipse mihi rescribat ad epistolam mense Martio scriptam. Joan. Gadburius Mathematicus Londinensis tres Cometas nobis esse visos contendit. Huic se Joan. Megalinus ex adverso opponit, & nobis nisi unum Cometam conspicuum non fuisse evincere velle videtur. Ad hæc Cometi nullam efficiendi vim tribuit: quam ille alter magnam tribuit, solaque tristia omnia ex illis deducit.

Illius anni 1472. non 1475. visi motus singularis:

Tùm illius 1585.

Cometa uno die quatuor signa Zodiaci percurrere potest:

Tùm & diverso colore, & tempore apparere, & diversum cursum tenere.

Joannes Megalinus.

Cometam unum tantùm nobis visum esse alius dicit.

Quòd ad tertiam positionem de Cometarum significatione & operatione attinet: hæc res, ut nosti, non æquè certa est. Ideo Tua hîc sententia varia experiatur judicia necesse est. Novi ego quanti Te faciat in rebus Astronomicis, non tantùm Henricus Nicolai, Vir dum viveret solida eruditione, & libertate judicandi ad invidiam usque præditus; sed & orbis literatus. Verum-tamen fieri non potest, quin multos contradicentes invenias. Ego, ut non ausim temerè quidpiam de iis, quæ captum meum excedunt, & à studiis meis aliena sunt, decernere, dicam nihilominus liberè apud Te sententiam meam, quam Tu libertatis Philosophicæ memor, æquus audies. Hæc ipsa libertas aurea, imò amici auro & gemmis pretiosior, omni melle dulcior, vitaque ipsâ carior, monet me, ut sentiam, hominem libertate à Deo præditum, virtute ejus ad bonum, quod apud omnes in confesso est, juvari, ac proinde astrorum vel fati alicujus necessitati subjectum non esse. Quid de Chiromantia, & thematum erectione, aliisque Astrologicis placitis sentiant Viri docti & cordati, probè nôris. Tu si plus cæteris hîc præstas, divinus es. Ego talium prorsus ignarus, & minus invidiæ, plus autem utilitatis adferentibus (qualia sunt, quæ Practica Philosophia docet) addictus, vetus illud ingenuè fateor, *Non sum divinus.* Nisi tamen fallor, nec Astrologi in struendis genethliacis ullam Cometæ mentionem facere solent, sed Planetarum & aliarum stellarum tantùm. At verò Tu corpora Cometica Planetis cognata dicis. Hoc ego in medio relinquo. Scio & alios Cometarum originem ad Planetas referre, eosque falsos Planetas vocare. In qua sententia & Amplissimus Hevelius est. Solem vi efficacissima caloris, cujus ille fons sit, Lunam autem nobis proximam, licet mutuatitio lumine, quod à Sole habet, gaudeat, in inferiora tamen agere, concedo. Aliis astris à terra remotissimis, & quorum diversa est natura & magnitudo, par virtus tribui, credo, nequit. Sed esto & hæc agere in inferiora. At hîc cogitandum est, hominem rerum creatarum principem, in eundem ordinem cum illis cogi non posse: sed relictum datæ à Deo libertati, bonum volente & juvante, malum permittente & deserente Deo agere. Quomodo enim alias virtuti & vitio, laudi & vituperio, præmio & pœnæ locus daretur? Libertas autem voluntatis vel potius naturæ humanæ (voluntas enim nulla est, nisi sit libera) quomodo cum necessitate Astrologica convenire possit, non video. Affici nos conspectu stellarum,

Placentini sententiam de Cometarum & astrorum efficacia in hominum mentes quoque, eaque quodammodò necessaria Auctor examinat: sed leviter tantùm.

Libertas humana & gratia divina in virtutis studio conjungendæ.

Auctoris studia Practicæ Philosophiæ non Astrologiæ addicta.

Cometas Astrologi in genethliacis non adhibent, sed stellas tantùm:

Hi corpora Planetis cognata,

Vel ex Planetis profluere statuuntur.

Libertas hominis justitiam Dei declarat:

Nullam necessitatem admittit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Afficimur conspectu stellarum & Cometarum.

larum, tanto magis Cometarum, utpote rariorum phœnomenôn, & hæc signa esse eventuum secuturorum, nec tamen malorum tantùm, sed & bonorum, & sic nos admonere officii, libenter concedo. Has literas in libro naturæ sive universo exaratas docere, monstrare legendas, intelligendas, vitâ exprimendas, pium & laudabile est. Summa institutionis istius illis, credo, Prophetæ, vel potius ipsius Dei verbis absolvitur: *Dicite justo, quia benè ei erit. Væ impio, malè ei erit.* Esa. III. Hanc enim sanctionem cum in omnibus Dei operibus, tùm præcipuè in Cometis legimus: &, si sapimus, metu numinis, illo tamen filiis convenienti, ad obedientiam legibus Patris cælestis debitam incitamur. Cometas tamen esse stellas, & sic signa illa in cælo posita, quæ adducta à Te Scripturæ Sacræ loca celebrant, non persuadebis omnibus. Quanquam verum sit Deum iride, stellis, Sole ipso & aliis rebus naturalibus, tanquam signis gratiæ vel etiam iræ suæ, ad commonendos officii mortales uti. Utramque enim ut illis rebus, ita & Cometis Deum non tantùm malos terrentem, compescentem, punientem, sed & bonos solantem, in bonas & amplas spes erigentem præmiisque afficientem, præsignificare, nec ab æquitate ejus, nec à rationis discursu, nec ab eventuum veritate alienum est. Atque huic fini quondam signum Filii hominis in cælo exhibebit. Illa quoque quæ adfers, necessitate malorum ominum assiduâ & immutabili, satis Cometas absolvunt. Quos ideò suspiciendos, sic nec suspiciendos, nec temnendos nec timendos, sed ut mirabilia Dei opera, illustrissima cæli signa, contemplandos: imò ut præcones pœnitentiæ & prænuncios bonorum bonis, & malorum malis paratorum, ac fideles Consiliarios audiendos esse. Gratulor eos, Te quoque judice, libertatem, quam inesse homini necesse sit, si adsit voluntas, non tollere, nec lædere. Hoc mihi sufficit. Tu vide quomodo vim illam Cometarum in mentes humanas influentem sis contra Fienum, Fromondum, Duditium, Scaligerum & alios plures defensurus. Astra eò quòd inclinent, necessitatem non imponant, vana esse & ridenda, nemo sanus dixerit. At tu illa necessariò in inferiora, & quidem necessitate Physica, qualis illa est calefaciendi & urendi in igne, & defluendi deorsum in aqua, agere statuis. Hoc si ad hominis libertatem extendis, quod non puto, libertas illa, sine qua nullum in homine arbitrium, periclitatur, imò perit. Benè mones, diversam esse hominis naturalis, animalis & spiritualis sive regeniti rationem. Sed si & ille necessitate astrorum ad peccandum impelleretur, non eligeret liberè quod malum est, nec ad ignem liberè manum extenderet: Satis pœnæ & calamitatis, quòd à Deo deseratur, affectibus, cupiditatibus, Satanæ artibus mille relinquatur. Ita tamen ut impedimenta eluctari possit, si ad se cum filio illo prodigo redeat, & demùm ad patrem, è longinquo misericordiam revertenti præstare promtum. Utinam hujus gratiæ divinæ sensu tangantur & ad pœnitentiam excitentur seriam, qui adulterium committunt, judice divino Psalte *. 73. 27, dum à Deo, cui scilicet soli jungi & adhærere eos oportuit, recedunt! Nam si *humana misericordia*, teste Cicerone Orat. pro Dejot. *ipsa solet occurrere supplicibus & afflictis, nullius oratione evocata*, multò magis divina, quod Christus Dominus parabolâ de filio prodigo præstantissimâ & affectuum plenâ solidè docet. Tu denique, Optime Placentine, spargis minas, torques gladios, mittis fulmina, jacis ignes in impios & perditos ac desperatos. Merentur illi, fateor, talia & atrocissima, ni resipuerint, supplicia. At verò boni quoque mites, tot injuriis pressi cum tot impedimentis luctantes, contra seculi minas, iras, impetus solandi, confirmandi, spe meliorum refocillandi, ad invictam, imò victricem patientiam invitandi sunt. Id ego ago: his solis bona, & læta omina ex Cometis quæ capto, tribuo, & apto. Hos ego hìc animo fortibus, monitis, exemplisque firmo, & contra orbis impetus robusto, munio. Inter illa post Scripturas, quas Clemens Romanus *Spiritus Sancti vera oracula* vocat, eminet primo loco ponendum

Liber naturæ legendus cum fructu.

Bonis bona, malis mala Deus eodem ore annunciat, eodem Cometæ signo prænunciat.

Cometæ an stellæ & signa in cælo posita & ponenda, de quibus S. Scriptura?

Signa eadem bonis & malis simul exhibentur, ut Deus æquitatem suam demonstret.

Cometæ necessario non agunt in homines, nec tamen ab iis sunt contemnendi:

Nec tamen etiam timendi,

Sed cum fructu contemplandi, & tanquam salutares monitores audiendi.

Arbitrium sine libertate nullum est.

Peccandi nulla est necessitas.

Malus à Deo deseritur, à Satana ad peccandum impellitur.

Peccator eluctari potest, si velit, Satanæ vincula, divina gratia adjuta.

Parabola Christi de filio prodigo.

Mali merentur minas & pœnas.

Boni & afflicti digni sunt solatiis & præmiis.

Patientia victrix.

Scripturarum divinarum auctoritas.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

nendum ejuſdem illius Clementis epiſtola ad Corinthios monitum & ſolatium: *Non invenerimus* (in Scriptura) *à Viris ſanctis juſtos rejectos; perſequutionem paſſi ſunt juſti, ſed ab impiis: in carcerem conjecti, ſed à profanis: lapidibus obruti, ſed ab iniquis & legum violatoribus: exſtincti ſunt, ſed à ſceleſtis & injuſtâ invidiâ contra eos ſtimulatis: quæ omnia cum paterentur, glorioſè & magnanimiter tulerunt.* Et mox in fornace illa Babylonia, quam & Tu memoras, paternæ Dei circa pios providentiæ documentum illuſtre monſtrans ait: *Abominandi & omni malitiâ pleni tanto furore accenſi ſunt, ut ſervientes Deo in ſanctâ & inculpatâ voluntate in caminum conjecerint, ignorantes Altiſſimum protectorem & defenſorem eorum eſſe, qui in puræ conſcientiæ nomen ejus virtute plenum colunt.* Ita ille Vir primævæ integritatis retinens metu proſternit impios, feroces, ſævos: at erigit & firmat pios, modeſtos, manſuetos. Utroſque dum & Tu vides, idem fac, argumento à Cometis ſumto. Ego concludo ejuſdem Clementis verbis: *Quid jucundum & acceptum coram opifice noſtro ſit videamus, ſanguinem Chriſti intentis oculis intueamur, & quàm pretioſus Deo ſit ejus ſanguis, conſideremus, qui propter noſtram ſalutem effuſus toti mundo pœnitentiæ gratiam obtulit.* Jam tandem finio, Amiciſſime Placentine, loquacem epiſtolam, libertatis plenam. Scio enim quîcum loquar. Tu eam gratus & æquus accipe, & honeſtis meis inſtitutis fave. De mea æquitate certus eſto. Votorum ſumma eſt libertatem & virtutem tueri & commendare. Opus meum fervet, & ſtrenuè in eo imprimendo amici Batavi deſudant: inprimis Optimus Francus, Tuus juxtaque meus. Vale, ſalve, proſperè age.

Clementis Romani piæ voces.

Perſecutiones pii nunquam intulerunt, tulerunt semper.

Babylonii juvenes in fornace ſervati.

Deus ſuetus ſuos.

Chriſti ſanguis coram Deo pretioſus.

Et in pœnitentiæ efficax.

Adamus Francus.

Francofurto Hamburgum die 27. Martii St. V. 1666.

LIteras die $\frac{13}{23}$ Novembris præterlapſo Anno datas à T. Magnif. rectè accepi die 2. Decembris St. V. ad quas ut ſinceram benevolentiam reciprocam, hiſce officioſè teſtatam faciam, humaniſſimè, ſtylo Mathematico reſpondeo. Non opus erat, Magnifice Domine, humaniſſima ſanè excuſatione, quoad raritatem literarum & reſponſi tarditatem, mihi enim potiùs culpa venit imputanda; quod ad primas tardius, ad poſteriores nihil reſponderim, variis diſtractus oneribus Magiſtratûs Academici, quod nuper gratiâ Dei clementiſſimâ lætabundus depoſui: Ideòque rigor ſententiæ, tanquam Ex-Rectori, nec qua Rectori, cum T. Magnif. non ſit membrum noſtræ Univerſitatis, (ſi jocari liberè liceat) multo minus accuſatio, cum nulla lis, & controverſia forenſis, ſed tantùm philoſophica mihi fuerit mota; ſicque neutrum, nec accuſatio, nec ſententia, nec utrumque mihi competit. Pauca tamen juxta libertatem Philoſophicam repono; quod ſi Tuæ Magnificentiæ ſubinde contigit peragrare Angliam & Boruſſiam, cum expeditis Curſoribus, quidni etiam intermediam Marchiam? Interim T. Magnif. gratulor de exoptato, egregio, laudabili & utiliſſimo Theatro Cometico & Senatu Philoſophico, cui T. Magnificentiæ & aliorum obſervatorum celeberrimorum effigies adjectas exoptarem. Tribus meis poſitionibus pauca quædam addere, ac quartam poſitionem, (quod aſtra quidem non timenda ſecundum Sacram Scripturam, nec ideò contemnenda veniant) adjicere illis libuit, non ut omnibus, ſed tantùm bonis, ſolidis, & doctis, qui non ſunt obcœcati præpoſteris infantiæ præjudiciis, ejuſmodi perſuadeam & ad deliberandum proponam; quæ Tuæ Magnificentiæ cenſuræ ac judicio exquiſito ſubmitto, ac ſi digna judicaverit, Typis Hollandicis, atque induſtriæ Optimi Domini Adami Franci noſtri committo. Nec moror invidiam malevolorum ſuſpectam, & injuſtam quâ, nomine licet Placentinum, reapſe verò Veronenſem; miris profectò technis premere non erubeſcebant; cum adjuvante gratia ſingulari Domini Dei Zebaoth Exercituum, cui ſoli ſit laus, & gloria, & in quo porrò omnem meam repono fiduciam, me ſupprimere non potuerint.

Placentinum ſilentium ſuum diuturnum excuſat.

Libertati Philoſophicæ in reſpondendo utitur.

Quartam poſitionem mittit.

Aſtra nec timenda, nec temnenda.

Invidiam boni non meerantur.

Placentinus nomine, re Veronenſis.

Deus ſuetus ſuos.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Contradictiones injustæ.

Nemini etiam contrâdixi: Veritatem tantùm expertam intrepidè asserui, neminem proindè habebo contradicentem, nisi sciolum, malevolum, & suspectum. Ab honesto proposito minimè absterrebant objectiones minùs firmæ Fromondi & Scaligeri &c. (quibus tamen honor & laus sit illibata) contra Astrologiam veram, genuinam & Christianam invehentes, cum quotidiana experientia easdem evidenter refutet.

Astrologia vera.

Elector Brandenb. laudatur.

Elisabetha Palatina Princeps laudatur.

Ucedo Ablegatus Hispaniæ.

Quid in nova chiromantiâ ex dorso manus externâ, & Astrologia Genethlialogicâ (quod sine jactantia dictum velim) Favente Altissimo, præstiterim, novit Heros Invictissimus Dn. Dominus Fridericus Wilhelmus, Elector Brandenburgicus &c. &c. Dominus Clementissimus, Sereniſſima & Clementissima Princeps Elizabeth Palatina, &c. &c. seculi miraculum, quæ in orbe Christiano, & literato, nomen Reginæ & Imperatricis meretur; item Perillustris Legatus Hispaniæ ab Ucedo &c. atque Magnif. & undecunque Excellentissimus Dominus de Oberbeck &c. (Viri literatissimi & Patroni literatorum) id testabitur.

Astrologia scientia demonstrativa, Divinitatis particula, à Deo timentibus esse communicata, Non vana nec superstitiosa, Non theoretica, Sed practica.

Ita ut Astrologia mihi non tàm sit probabilis & conjecturalis, quàm scientifica seu Apodictica; non tamen ideò divinum me esse judico, sed tantùm assero Astrologiam veram genuinam minimè superstitiosam, tanquam particulam (sic dictam) Divinitatis, Deum misericordem timentibus eum, gratioſè communicasse: quæ non est Theoretica (ut Astrologis tantùm suggerat meditationem in Genethliacis, quoties tempore nativitatis alicujus Nati, Cometæ vel apparent vel periculosam directionem ad suos Promissores transeunt) sed verè Practica, cum multum invidiæ, parum utilitatis &c. adferat, & ad Philosophiam Practicam ideò reipsa hominem deducat. Ejusmodi & alia Mathematica à mea tenuitate conscripta, Cultoribus literarum libenter communicarem, nisi obstaret sumptuum defectus. Sed ad Cometas redeo. Origo Cometarum nec Soli, nec planetis est adscribenda. Juxta enim rei veritatem & sententiam Renati des Cartes, non ex vaporibus atomis, effluviis &c. sed à stellis fixis degenerantibus oriuntur. Etenim cum corpus lucidum stellæ tegitur maculis, (in Sole dissimilibus & ex eodem generantibus) lumen non emittit, ut antè, sed tantum, ut corpus opacum, & densum remittit, & sic abreptum à vicinis vorticibus in se contortis, juxta Cartesium: vel nomen Cometæ, cum supra Saturnum movetur, vel Planetæ assumit, cum in Sphæra Planetarum existit.

Cometarum origo.

Cartesii sententia.

Stellæ fixæ degenerantes præbent originem Cometæ.

Macula stellarum & Solis.

Cometa & Planeta solo situ differunt.

Cometarum motus irregularis.

Hevelii Placentinus contradicit modestè.

Cometarum vis influens libertatem hominis non tollit.

Ignis urit necessario eum qui ei manum admoverit.

Pii vim ignis perferunt,

Motus autem Cometarum, nec perfectè circulari, nec Conico tramite absolvitur; sed irregulari, ac naturali, juxta dispositionem & motum vorticis Cometici, qui & motum accelerare atque retardare potest, sine aliqua certa & à nobis determinata lege naturæ, adeòque nobis certò perspectâ atque cognitâ: quod pace Viri Amplissimi, de re Astronomica meritissimi, celeberrimi, Fautoris & Amici honoratissimi, scriptum esse velim. Influxus eorundem libertatem mentis humanæ nec lædit nec tollit, nec ad peccandum hominem impellit, sed virtuti & vitio, laudi atque vituperio, præmio ac pœnæ locum relinquit: veluti *ignis* manum liberè ad eundem extensam, necessariò quidem afficit, calefacit &c. non ideò tamen ignis libertatem mentis vel tollit, vel lædit, vel ad peccandum impellit, sed homini corpore ac mente sano, contrarium potius suadet, ne huic scilicet Igni manum ad comburendum imponat, & ab actione præpostera abstineat, nisi tempore necessitatis, & Tyrannidis bestialis pii atque electi divino rapti impetu, vim ignis perferre patienter & velint & cogantur, ne gloria Divina continuò despectui habeatur, pericliretur & innocens peregrinus Satanico modo supprimatur, contra expressam veritatem ac misericordiam Jehovæ Longanimis; præstat enim cadere juxta generositatem Divinam in manus Divinas, quàm bestiales, & ab illis diu torqueri in præjudicium Dei & Magistratûs. Idem judicandum de reliquo influxu Cælesti impiis, Atheistis, delirantibus, & propriam turpitudinem aliis malitioſè affingenti-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

affingentibus, odioso. Non tamen homo impius eligit liberè illud, quod malum est: sed potius serviliter tanquam mancipium & servus mali, ac peccati: Si enim rectè judicaret malum, peccatum; utique judicaret non esse eligendum, sed contra fugiendum: & cum pessimus homo peccatum eligit, contra verum usum libertatis arbitrii malitiosè ac serviliter peccat. Probus verò quamvis gratia divina adsistente peccare nolit, vult tamen assentiri nonnunquam iis rebus, quæ non rectè, distinctè ac clarè percepit, adeoque libertatem voluntatis suæ, quæ latissimè patet, ultra perceptionem intellectûs extendit, sicque peccat & errat, prout fusius in meâ dissertatiunculâ de modo præcavendi errorem in Physicis antehac deduxi. Præterea Deus justissimus in suo verbo, non ego ipsius creatura impotens, spargit minas, torquet gladios, & sagittas, mittit fulmina in sui & signorum cælestium contemptores, & irrisores: veluti non T. Magnif. sed Jehovæ Clementissimi misericordia imperscrutabilis Exules Jesu Christi & bonas mentes tot injuriis, minis, persecutionibus pressas, sed non oppressas solatur, confirmat, & spe futurorum recreat, bona omina his per Cometas promittens, malis verò & impiis horrenda judicia denuncians. Hinc etiam naturalis terrestris *Ignis* est indubitatus significator necessariæ combustionis, & terribilis iræ Divinæ existit executor homini malitioso, qui temerariè manum igni injecit, vel ob scelera ab aliis injectus est, & certissimus præsignificator, ni resipuerit, inevitabilis, *Ignis* æterni, supranaturalis & inextinguibilis: sic contra prænuncius est probis, prudentibus commodus & utilis, cum illo utuntur concesso & legitimo modo. Et licet propter libertatem conscientiæ, ab impiis in ignem conjecti & cremati fuerint, ut martyribus Jesu Christi Johanni Husso & Hieronymo Pragensi contigit, non erat illis terribilis executor, sed exoptatissimus manuductor & translator ad lucem inextinguibilem vitæ atque gloriæ æternæ. Quanto magis ignes Cælestes Cometarum flagrantes, licet sint naturales, bonis, regenitis, sanctis bona & læta omina certissime significabunt; contra verò impiis, profanis, iniquis, scelestis horribilia & inevitabilia Dei judicia portendent terribiliter. Quod si minima scintillula *Ignis* oculos nostros ferit, quidni tam Luna terræ proxima, obtinens lumen Solis tantùm mutuatitium quàm alia astra, licet à Tellure remotissima, lucem propriam tamen emittentia, scintillam terrestrem apparenter atque in rei veritate superantia, quid ni hanc inquam & reliqua terrestria ferirent ac alterarent. Et quamvis Ignis naturalis, culinaris, familiaris non est timendus, sed Deus qui eum mediatè produxit, non tamen est susque deque habendus & despiciendus, verùm potius perpendendus, tanquam efficacissimus Dei & naturæ executor à minimâ scintillâ, efficaci tamen productus. Sic stellæ fixæ ac Planetæ quotidiè succesivè orientes, culminantes, occidentes & in imo Cæli existentes, licet non sint timendi, tamen eorundem influxus non sunt rejiciendi, cum manifestè vegetabilia, diversis temporibus diversè afficiant. Cæterùm ad epistolam dictam quidem loquacem, verùm longè gratissimam, & libertatis ac soliditatis plenam, diuturno silentio, & non tam soliditate atque libertate refertum responsum, (ob vincula, injuriam, violentiam à malitiosis proh dolor! sine causa, præterito tempore hiemali, mihi illatam) intempestivè, officiosè nihilominus reponere volui, imò debui. Hisce T. Magnif. Divinæ Providentiæ, me verò favori ulteriori commendatum eo.

Impius liberè non eligit sed necessariò patrat malum:

Et contra verum usum libertatis peccat.

Placentinus differt. de modo præcavendi errorem in Physicis.

Deus, non homo (primario scilicet & cum facultate executionis) malos terret.

Pios que afflictos solatur:

Quod homo Deo ministrans facit secundariò nec cum potest.

Martyribus ignis læta portendit & attulit.

Cometæ bonis bona, malis mala significant, licet res sint naturales.

Astra oculos nostros ferunt, nos afficiunt.

Ignis non timendus, nec tamen temnendus: Ita & astra.

Planetæ vegetabilia afficiunt.

Placentinus de suis miseriis queritur.

Tuæ Magnificentiæ

P. S. Utrum quarta positio mittenda, responsum exoptatum exspecto.

Observantissimus.

JOANNES KOLACZEK aliàs PLACENTINUS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Hamburgo Francofurtum die 20. 30. Aprilis 1666.

Placentini silentium Auctor excusatum habet, morbum ejus dolet. Benevolentiam suam ei testatur.

SIlentium Tuum diuturnum minimè ægrè tuli, nisi quod ejus causſa adverſa Tua valetudo fuerit. De hac dolui ex animo. Meliorem nunc Tibi gratulor, optimam precor. Sciebam autem Te & assiduis laboribus Academicis, tùm verò & occupationibus supremi magistratûs Academici, quo tunc fungebaris, fuisse districtum. Legibus æqui & honesti me libenter subjicio, & in eo veræ libertatis apicem pono. Libertas Philosophica in Te, & quovis alio Viro cordato, mihi pergrata est. Hanc ab omnibus exercendam & ferendam esse, boni publici studio unicè inculco. Qui verò hìc à me in diversum abit, cum eo nil mihi commune esse, nullumque ei in Senatu nostro locum relictum, intrepidè pronuncio. Valeat ille sibi, sed procul à nobis absit. Itaque & Tua, mi Placentine, libertas mihi placet. Quid ni verò mente Marchiam adeam? imò verò semper ibi totus sum animo, & inter meos assiduò versor. Ad tres positiones Tuas pauca tunc justâ libertate usus & pro jure amicitiæ reposui vel apposui. His quod addam, nil habeo, &, si haberem, Tibi meritò ampliùs molestus esse nollem. Tanto magis cum & ipse ita sim occupatus assiduò, ut cuncta temporis momenta mihi sint editioni operis mei impendenda. Secretiorum studiorum Tuorum rationem magni facio: fidem in eis quæ perspexi, & quæ cum mea sententia conveniunt, imò & assensum præbeo, dissensum, si in nonnullis fortè occurrat, modestè & amicè prodo. Te nihilominus ob Tuum candorem & pietatis studium vehementer amo. Testimonia illa tanti ponderis, quæ adfers, maximi facio. Nam Serenissimum Electorem Brandenburgicum, Principem Magnanimum (qui felicissimè ob Majores suos Achilles, ob fortitudinem Ulysses, simul ob prudentiam, Cicerones ob eloquentiam, Alcibiades ob rei bellicæ peritiam dictos imitatur) & cognatam ejus Principem Palatinam Elisabetham, maximum sexûs sui decus, & seculi nostri vivum miraculum, ut virtutum, ita & sapientiæ laudibus ab omnibus concelebrari, jam olìm novi. Nec me magna merita & præclaræ dotes Illustrissimi Oberbeckii, tùm & Delegati illius Hispanici, latent. Itaque Tibi de tantis scientiæ Tuæ documentis meritò gratulor. Carteſium Philosophum nostro seculo celeberrimum, & meum olìm amicum, nec refutare nec tueri, ut nec de Amplissimi Hevelii sententia decernere, meum est. Relinquo hæc artis peritis, & majori harum rerum notitiâ instructis. Satis mihi est de talibus quoque sententiam dicere, modestè tamen, & semper salvo meliori judicio, libertate autem ingenii ad morum probitatem & Reipublicæ literariæ ac Christianæ utilitatem uti. Quartam Tuam positionem libenter videbo, & operi meo inseram. Nam & ipse in ea sum & fui semper sententia, astra & Cometas aliaque signa cæli non esse temnenda, ut nec timenda, sed hæc cuncta ut divinæ sapientiæ & bonitatis documenta, ac pœnitentiæ incitamenta ducenda, etsi talia naturales suas causſas habeant, nec ad ea vel divina vel etiam homini communicata & à Deo conceſſa libertas physicæ necessitatis vinculis sit adstricta. Exemplum tuum de igne formaliter quidem urente tantùm, verumtamen pro diversitate objecti & coquente & calefaciente & lucente utiliter, & tum malis æterni ignis flammas, tùm bonis lucis æternæ gaudia significante, sententiæ meæ benè convenit. Quod reliquum est, certus esto, me & Te, & quemvis alium divinæ gloriæ studentem ac voluntati ejus obsequentem, & malos terrere minis, & bonos firmare solatiis Cometarum indicio, nulla quidem cum exsecutionis potestate, bono tamen jure posse. Vale Vir Humanissime, quam optimè, age quàm felicissimè, me autem constanter ama.

Marchiam Auctor caram meritò habet.

Auctor meritò pluribus de argumento Astrologico cum Placentino agere non vult.

Candore & modestia dissentientes junguntur.

Elect. Brand. majores & laudes.

Elisabetha Palatina laudatur.

Oberbeckius laudatur.

Carteſium Auctor amicum habuit, & laudat.

Modestia & libertate æquâ Auctor omnibus satisfacere studet.

Astrologis æquis satisfecit Auctor.

Libertas non fert necessitatem.

Ignis naturalis diversa & in diversis objectis agit: & diversis hominibus significat.

Subordinata non pugnant.

Francofurto

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Francofurto Hamburgum die 30. Aprilis 1666.

MOdernum meum ſtatum lugubrem proh dolor! Tua Magnificentia percepit nuper ab Amico noſtro communi. Hiſce autem tranſmitto meam exiguam poſitionem, & Tuæ Magnificentiæ cenſuræ & judicio ſubmitto. Interim T. Magnif. benè valeat mihique faveat.

Placentini poſitio 4. pro Aſtrologia, quod eam Scriptura concedat & approbet.

4. Poſitio breviter probans, quòd *S. Scriptura nec Aſtrologiam veram & genuinam, nec Aſtrologos minimè ſuperſtitioſos reprobet, ſed eoſdem & illam approbet atque concedat.*

§. 1. Aſtrologiæ non obſtat locus Jerem. cap x. ỳ. 2. *Hæc dicit Dominus: Juxta vias Gentium nolite diſcere, & à ſignis cæli nolite metuere* * (ne conſternemini) ** (ne metuatis) *quæ timent Gentes:* (*quia conſternantur) (** ſed metuant) *Gentes ab illis.* ỳ. 5. 6. *Nolite ergo timere ea, quia nec malè poſſunt facere, nec benè. Non eſt ſimilis tui Domine: magnus es tu, & magnum nomen tuum in fortitudine. Quis non timebit te ô Rex Gentium?*

ỳ. 25. *Effunde indignationem tuam ſuper Gentes, quæ non cognoverant te, & ſuper provincias, quæ nomen tuum non invocarunt.*

Ægyptiorum & Chaldæorum vera & vana ſcientia: illa probata, hæc reprobata.

Hoc enim in loco non rejicitur vera & genuina ſcientia Ægyptiorum, Chaldæorum Aſtrologica, quæ non tantùm eſt *Alphabetum Theologiæ*, juxta Joannem Calvinum in Prælectionibus in Jeremiam, ſed ipſa admiranda *Theologia naturalis cæleſtis*, gloriam Sapientiæ, Bonitatis ac Potentiæ Divinæ, evidenter celebrans ac deprædicans: ſed damnantur, rejiciuntur, *adulteratæ, vanæ, ſtultæ, ſuperſtitioſæ ac Idololatricæ Ægyptiorum, Chaldæorum, vicinarumque Gentium divinationes & prædictiones*, Legem Dei, & vaticinia Prophetarum ſuſque deque habentes, & pro nihilo ducentes, *cum vano, impio, gentili, ſuperſtitioſo ac Idololatrico timore ac cultu idolorum omni*, qui falſò excogitabatur & impendebatur.

Metuendum non eſt ab aſtris, ſed ab eorum conditore Deo.

Adeòque Propheta quaſi diceret, *ne metuatis* vobis ab aſtris creaturis cæleſtibus impotentibus, penes quas nec benè nec malè faciendi eſt poteſtas, ſine gubernaculo & regimine divino, *ut illa adoretis: ſed metuite vobis à Deo*, Creatore ac Moderatore aſtrorum Omnipotente, ipſum agnoſcentes tanquam maximum Jehovam, & Regem Gentium, mandatis ejus per Prophetas patefactis obtemperantes, nomen ejus invocantes, ad ipſius miſericordiam confugientes, & fiduciam in ipſo ſolo reponentes, ipſe faciet, ut etiam ſigna cælorum, licet mala portendentia & ſignificantia, in bonum vobis cedant ac vergant certiſſimè.

Creaturæ non adorandæ.

§. 2. Non immeritò igitur ſeriò monentur, tàm in genere, ne ullam creaturam, quàm in ſpecie, ne aſtra creaturas cæleſtes adorent.

Rom. 1. ỳ. 25. *Qui commutaverunt veritatem Dei in mendacium, & coluerunt & ſervierunt creaturæ potius, quàm Creatori, qui eſt benedictus in ſecula.* Rom. 1. ỳ. 25

Deut. 4. ỳ. 19. *Ne fortè elevatis oculis ad cælum, videas Solem & Lunam, & omnia aſtra cæli, & errore deceptus adores ea, & colas quæ creavit Dominus Deus tuus in miniſterium cunctis gentibus, quæ ſub cælo ſunt.* Deut. 4. ỳ. 19

Idolorum cultus à Deo ſeverè prohibitus.

Jerem. 7. ỳ. 17, 18. *Nonne vides quid iſti faciunt in civitatibus Juda, & in plateis Jeruſalem. Filii colligunt ligna, & patres ſuccendunt ignem, & mulieres conſpergunt adipem, ut faciant placentas reginæ cæli, & libent Diis alienis, & me ad iracundiam provocent.* Jer. 7. ỳ. 17

Jerem. 19. 13. *Et erunt Domus Jeruſalem & Domus Regum Juda, ſicut locus Topheth, immundæ omnes Domus, in quarum domatibus ſacrificaverunt omni militiæ cæli, & libaverunt libamina diis alienis.* Jer. 19. ỳ. 13

Amos 5. 26. *Et portaſtis tabernaculum Moloch veſtro, & imaginem idolorum veſtrorum, ſidus Dei veſtri, quod feciſtis vobis.* Amos 5. 26

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Actor. 7. 42. Actor. 7. 42. *Convertit autem Deus & tradidit eos servire militiæ cæli* (ad colendum exercitum cæli.)

v. 43. v. 43. *Et suscepistis tabernaculum Moloch* (Malcum) *& sydus Dei vestri Rempham* (Rephan) *figuras quas fecistis adorare eas.* Nec tamen ideò signa cælestia, prodigia & portenta in cælo & terra, tanquam præambula diei Domini magni & horribilis Joël. 2. 30, 31. contemnenda & spernenda veniunt, sed piè perpendenda ac consideranda sunt, ut ad timorem Dei, & seriam resipiscentiam impellamur.

Amos 4. 21. Amos 4. 21. *Quapropter hoc faciam tibi Israël, postquam autem hæc fecero tibi, præparare in occursum Dei tui Israël. Quia ecce formans montes, & creans ventum, & annuncians homini eloquium suum, faciens matutinam nebulam, & gradiens super excelsa terræ: Dominus Deus exercituum nomen ejus.*

Job. 38. 31. Job. 38. v. 31. *Numquid conjungere valebis micantes stellas Plejadas, aut gyrum Arcturi poteris dissipare? Numquid producis Luciferum in tempore suo, & vesperum super filios terræ consurgere facis? Numquid nosti ordinem cæli & pones rationem ejus in terra?*

Luc. 21. 25. Luc. 21. 25. *Et erunt signa in Sole & Luna & Stellis, & in terris pressura gentium præ confusione sonitus maris & fluctuum: arescentibus hominibus præ timore & exspectatione, quæ supervenient universo orbi. Nam virtutes cælorum movebuntur.*

v. 28. v. 28. *His autem fieri incipientibus respicite, & levate capita vestra.*

v. 31. v. 31. *Ita & vos cum videritis hoc fieri, scitote quoniam propè est regnum Dei.*

Psalm. 8. v. 4. Psalm. 8. v. 4. *Quoniam videbo cælos tuos, opera digitorum tuorum: Lunam & stellas, quæ tu fundasti.*

Jesa. 47. v. 11. §. 3. Idem judicandum de loco Jesaiæ cap. 47. v. 11. *Veniet super te malum, & nescies ortum ejus: & irruet super te calamitas, quam non poteris expiare. Veniet super te repente miseria, quam nescies. Ita cum incantatoribus tuis, & cum multitudine maleficiorum tuorum, in quibus laborasti ab adolescentia tua, si fortè quid prosit tibi, aut si possis fieri fortior. Defeciisti in multitudine consiliorum tuorum: stent & salvent te augures cæli, qui contemplantur sidera & supputabant menses, ut ex eis annunciarent ventura tibi*

Ecce facti sunt quasi stipula, ignis combussit eos: non liberabunt animam suam de manu flammæ. Propheta enim Esaias temeritatem & impotentiam incantatorum & augurum, hisce innuit ac rejicit; quòd nec vaticinia Prophetarum à Deo immediatè revelata, ex astris colligere ac prædicere, nec se supra legem Dei erigere, monita & judicia divina convellere, & suas vanitates his præferre debeant, nec horrendis judiciis divinis jam imminentibus suis divinationibus superstitiosis, resistere, nec alios servare queant, cùm ipsi suam animam de manu flammæ liberare non possint.

Prædictionis Prophetarum & Astrologorum differunt, ut supernaturales à naturalibus, divinæ ab humanis.

Distinguendæ etiam sunt prædictiones Prophetarum à prædictionibus genuinis Astrologicis; illæ immediatè à Deo, vel sermone vel visione vel somnio vel ecstasi revelantur: hæ ex astris naturaliter, sine superstitione ac Idololatria deducuntur: quæ tamen non debent restringi ad prædictiones judiciorum divinorum per Prophetas manifestatas, quas Deus soli sibi reservavit.

Daniel, quà Astrologus verus, nec somnium Regis percipere, nec interpretationem illius manifestare potuit, sed Deus ipsi, quà Prophetæ, per visionem revelavit: adeòque nonnunquam prophetias divinas, & genuinam naturalem Astrologiam uni subjecto, ut Danieli, clementissimè communicat.

Daniel. 2. 19. *Tunc Danieli mysterium per visionem nocte revelatum est: & benedixit Daniel Deum cæli, & locutus ait: Sit nomen Domini benedictum à seculo & usque in secula &c.*

v. 22. *Ipse revelat profunda & abscondita, & novit in tenebris constituta: & lux cum eo est.*

v. 27. *Et respondens Daniel coram Rege ait: Mysterium quod Rex interrogat, sapientes, Magi, arioli & aruspices nequeunt indicare Regi. Sed est Deus in cælo revelans mysteria*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

mysteria, qui indicavit tibi Rex Nabuchodonosor, quæ futura sunt in novissimis temporibus.

§. 4. Ejusmodi explicatio confirmatur cap. 44. Esaiæ ỳ. 24 & 25. ubi expressè Spiritus Sanctus temerarias & superstitiosas prædictiones humanas, opponit prophetiis & consiliis divinis, cùm inquit: ỳ. 24. *Hæc dicit Dominus Redemtor tuus, & formator tuus ex utero. Ego sum Dominus faciens omnia, extendens cælos, solus stabiliens terram & nullus mecum.* Esa. 44. ỳ. 24, 25. ỳ. 24.

ỳ. 25. *Irrita faciens signa divinorum, & ariolos in furorem vertens. Convertens Sapientes retrorsum, & scientiam eorum stultam faciens: Suscitans verbum servi sui, & consilium nunciorum suorum complens.* ỳ. 25.

Versic. 7, 8. mandat, præcipit, ne extimescamus annunciationes humanas, oppositas annunciationibus divinis.

Quis similis mei? vocet & annunciet, & ordinem exponat mihi, ex quo constitui populum antiquum. Ventura & quæ futura sunt annuncient eis: nolite timere, neque conturbemini.

Neutiquam verò Astrologiam veram, minimè superstitiosam vel compositam cum verbo divino, tàm in adversis quàm secundis prædictionibus, ad moderatorem & directorem astrorum summum, Omnipotentem, misericordem unicè deducentem; vel præter divinas revelationes ex principiis & causis naturalibus cælestibus piè & sobriè deductam rejicit ac condemnat. *Astrologia vera, divinæ voluntati non repugnat.*

§. 5. Jehova Deut. 18. ỳ. 10, 11. Prophetam quem missurus erat opponit ariolis, maleficis, incantatoribus, Pythonibus, aüguribus, divinis, propter abominationes & scelera, quod his potius, quàm Deo & Prophetis, homines obtemperent & obediant. Deut. 18. ỳ. 10, 11.

ỳ. 9. *Quandò ingressus fueris terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi: cave ne imitari velis abominationes illarum gentium, nec inveniatur in te, qui lustret filium suum, aut filiam ducens per ignem, aut qui ariolos scisscitetur & observet somnia atque auguria, nec sit maleficus, nec incantator, nec qui Pythones consulat, nec divinos, aut quærat à mortuis veritatem: omnia enim hæc abominatur Dominus, & propter istiusmodi scelera delebit eos in introitu tuo, perfectus eris & absque macula cum Domino Deo tuo. Gentes istæ, quarum possidebis terram, augures, & divinos audiunt: tu autem à Domino Deo tuo aliter institutus es. Prophetam de gente tua, & fratribus tuis sicut me excitabit tibi Dominus Deus tuus, ipsum audies &c.*

Hæc ad veram & genuinam Astrologiam & Astrologos, restringi nec possunt nec debent, quemadmodum observatio somniorum divinorum composita cum voluntate divina, juxta quam Jehova Josepho, Magis mentem suam revelavit, non est intelligenda.

Non tantùm proindè Astrologi superstitiosi, sed & Philosophi, Jurisperiti, Medici, Theologi præposteri, verbo divino, & prædictionibus Propheticis contrarii, & iis non obtemperantes, in Ecclesia & Republica non erunt tolerandi.

Quòd si locus hic & præcedentes simpliciter, & non de abusu Astrologiæ superstitioso sunt intelligendi, utique Jerem: 51. ỳ. 17. vi vocis, verbum *scientiæ*, simpliciter quoque erit intelligendum, nec ulla toleranda scientia, *stultus enim omnis homo factus est à scientia.* Nulla etiam dabitur Justitia, nulla Jurisprudentia, nulli Jurisperiti, juxta Esaiæ cap. 5. ỳ. 7. *Et exspectavi ut faceret judicium, & ecce iniquitas, & justitiam, & ecce clamor,* & cap. 33. 18. *Ubi est literatus? ubi legis verba ponderans, ubi doctor parvulorum?* Jer. 51. 17. Esa. 5. 7. Cap. 33. 18.

§. 6. Similiter intelligenda & explicanda verba Michææ. cap. 5. ỳ. 10. Mich. 5. 10.

Et erit in die illa, dicit Dominus: auferam equos tuos de medio tui, & dispendam quadrigas tuas, & perdam civitates terræ tuæ, & destruam omnes munitiones tuas, & auferam maleficia de manu tua & divinationes non erunt in te.

Divinationes enim vel erunt intelligendæ compositæ cum maleficiis, & sic meritò exstirpandæ, vel oppositæ maleficiis, & sic intellectæ divinationes Astrologicæ,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

logicæ, tantum quoad abusum, superstitionem, idololatriam, & non simpliciter tollendæ. Sicut non simpliciter, sed propter abusum equorum, quadrigarum, civitatum, munimentorum, equi auferentur? quadrigæ dispergentur, civitates perdentur, & munitiones destruentur.

Levit. 19. 30. §. 7. Locus Levit. 19 ỳ. 30. facilè etiam explicatur: *Sabbata mea custodite & sanctuarium meum metuite. Ego Dominus. Non declinetis ad Magos, nec ab ariolis aliquid scisciteminí, ut polluamini per eos. Ego Deus Dominus vester.*

Magi veri & vani. Matth. 2, 1. Magi non naturales, & veri, quales erant Magi Matth. 2. ỳ. 1. qui videntes stellam in Oriente, venerunt ut adorent Regem Judæorum; sed superstitiosi, & arioli malefici hîc intelliguntur, à quibus nihil sciscitari sine pollutione potest, cum faciant homines declinare à vero Deo nostro, & non hunc sed creaturas & sculptilia extimescere ac adorare suadeant.

Astrologorum Christianorum usus. Nec veri & Christiani Astrologi in rebus concessis & licitis sunt consulendi, ut à Deo homines seducantur, sed ut ad preces ardentes, & certam fiduciam in Deum Omnipotentem & Misericordem, tam in rebus adversis, quam secundis, excitentur.

Astrologiam veram Script. S. approbat. Judic. 5. 19. §. 8. Genuinam & veram Astrologiam S. Scriptura non modò non rejicit ac condemnat, sed potius approbat, cùm inquit Judic. 5. 19.

Venerunt Reges & pugnaverunt, pugnaverunt Reges Chanaan in Thanach juxta aquas Mageddo, & tamen nihil tulêre prædantes.

ỳ. 20. *De cælo dimicatum est contra eos: stellæ manentes in ordine, & cursu suo adversus Sisaram pugnaverunt.*

ỳ. 26. *Sinistram manum misit* (Jahel) *ad Clavum, & dextram ad fabrorum malleos, percussitque Sisaram, quærens in capite vulneri locum, & tempus validè perforans. Inter pedes ejus ruit: defecit & mortuus est: volvebatur ante pedes ejus, & jacebat exanimis & miserabilis.*

Specialis ex his significatio Astrologica juxtà ordinem & cursum stellarum (non verò secundum tonitru, ventum, pluviam &c. quamvis subordinata non pugnent) determinata est, de interitu & morte Sisaræ miserabili.

Prædictiones Astrologicæ non tantùm generales, sed & speciales dantur sine superstitione. Et illis concessis hæc concedi oportet. Adeòque non tantùm generalis & indefinita malorum, calamitatum, Astrologica significatio, comminatio aut commonefactio ex astris, prodigiis, cœlestibus, Cometis &c. juxta solidiores & cordatiores etiam Theologos eruitur; sed etiam speciales prædictiones certis regionibus, civitatibus, Ecclesiis, familiis & personis sine superstitione ac idololatria, cum difficultate tamen (cum exquisita requiritur scientia & longa experientia Astrologica) determinantur: generales enim & universales prædictiones fundantur & deducuntur ex particularibus observationibus & eventibus specialioribus, quibus negatis & Universales negandæ: & vicissim concessis universalibus Astrologicis prædictionibus, etiam singulares & speciales concedendæ veniunt. Nec percipio quâ ratione hæ cum superstitione ac Idololatriâ, illæ verò generales prædictiones sine utraque perpendi, pronunciari & determinari queant.

Daniel. 1. §. 9. Daniel Astrologus non rejicitur, reprobatur, sed approbatur Danielis cap. 1. 11. 3.

Et ait Rex Asphenes præposito Eunuchorum, & introduceret de filiis Israël, & de semine regio & tyrannorum pueros, in quibus nulla esset macula, decoros formâ & eruditos omni sapientiâ, cautos scientiâ, & doctos disciplinâ, & qui possent stare in Palatio Regis, ut doceret eos literas & linguam Chaldæorum.

ỳ. 17. *Pueris autem his dedit Deus scientiam & disciplinam in omni libro & sapientia: Danieli autem intelligentiam omnium visionum & somniorum.*

ỳ. 20. *Et omne verbum sapientiæ & intellectûs, quod sciscitatus est ab eis Rex, invenit in eis decuplum, super cunctos ariolos & Magos, qui erant in universo regno ejus.*

Ex his allegatis patet

Daniel propheta eruditus in scientia Chaldæorum. 1. Quòd Daniel cum sociis suis fuerit eruditus in omni sapientia, scientia & doctus in literis Chaldæorum Astrologicis veris & genuinis.

2. Quòd

2. Quòd Jehova ipſe illis hanc communicaverit ſcientiam, ſapientiam, inprimis Danieli intelligentiam viſionum & ſomniorum.

3. Quòd Sapientiâ & intellectu omnes magos & ariolos ſuperârint.

§. 10. Moſes Aſtrologus laudatur

Moſes Aſtrologus.

Actor. 7. ℣. 20. *Eodem tempore natus eſt Moyſes, & fuit gratus Deo, qui nutritus eſt tribus menſibus in domo patris ſui.* Actor. 7. 20.

℣. 22. *Et eruditus eſt Moyſes omni ſapientia Ægyptiorum, & erat potens in verbis & in operibus ſuis.*

Hinc evidenter percipitur:

1. Moſen Deo gratum fuiſſe.

2. Omni Ægyptiorum ſcientia Aſtrologica imbutum fuiſſe.

3. In vita communi laudem, gloriam & gravitatem obtinuiſſe.

Aſtrologiam oderunt qui eam ignorant.

Ars, ſcientia proindè Aſtrologica, non habet oſores, niſi ignorantes, niſi præjudiciis infantiæ præpoſteris obcœcatos, juxtà quorum opiniones falſas, licet communem conſenſum crepantes, minimè ferendum eſt judicium de artibus, ſcientiis, veris, genuinis, conceſſis, utiliſſimis ad reverentiam Dei, pietatem & preces ardentes revera excitantibus.

Cæterùm oſores & contemptores Aſtrologiæ verba Ezechielis cap. 32. ℣. 7, 8. perpendant, & caveant ne ipſis idem eveniat:

Et operiam, cum extinctus fueris, cælum, & nigreſcere faciam ſtellas ejus: Solem nube tegam, & Luna non dabit lumen ſuum. Omnia luminaria cæli mœrere faciam ſuper te: & dabo tenebras ſuper terram tuam, dicit Dominus Deus. In univerſo itaque imperio & regno tremiſcant & paveant Deum Danielis. Ipſe eſt enim Deus vivens & æternus in ſecula: & regnum ejus non diſſipabitur, & poteſtas ejus uſque in æternum. Ipſe Liberator & Salvator, faciens ſigna & mirabilia in cælo & in terra. Daniel. 6. ℣. 26, 27. Cui ſit laus & gloria in ſecula ſeculorum. TANTUM.

Hamburgo Francofurtum die 8. *Maji Juliani* 1666.

Auctor morarum reſponſi apud Placentinum excuſat.

ACcepi nuper literas à communi Amico, proximè autem Tuas; ad quas inter medias occupationes, jugiter me urgentibus & prementibus Amicis Batavis & typographis, ſtrenuis induſtriæ meæ exactoribus, reſpondere è veſtigio non potui. His acceſſerat cura valetudinis, cui nonnihil temporis, invitante hâc anni tempeſtate, evacuando corpori pravis humoribus ſcatenti peridoneâ, tribuendum erat. Quod ad poſitionem tuam quartam attinet, quam mihi miſiſti, gratias tibi de ea ago debitas. Non eſt meum de ea judicare. Non enim cenſor hujus anni ſum: imò verò propriæ tenuitatis propè mihi conſcius. Etſi verò poſſem aliquid de his dicere: meritò tamen moleſtus tibi amplius eſſe nolo. Debitam enim Tui rationem habeo, eoque magis, quòd te recens maximo dolore affecerit omnium noſtrúm vitæ Auctor, qui pro lubitu dat cuncta aufertque nobis, dilectiſſimâ vitæ & thori ſociâ vi mortis exſtinctâ. Hujus acerbum caſum doleo, & in partem mœroris tui venio: Deumque qui te contriſtavit, ut te ſoletur, precor. Ut autem ad tuam poſitionem revertar, ideò quoque mihi tangenda non videtur, quòd in Theologicum campum deſcenderis, multis Scripturæ Sacræ teſtimoniis ad tuendam veram Aſtrologiam adductis. Vera equidem & genuina ſat benè ſcio apud omnes cordatos locum inveniet. Sed eſt quæ à Scriptura Sacra, te quoque ipſo favente, reprobetur.

Majo menſe curanda valetudo.

Placentino cur Auctor moleſtus eſſe nolit ampliori reſponſo.

Aſtrologia vera approbanda: Vana improbanda.

Scientiam rerum occultarum, quam Moſi, Danieli, aliiſque Viris divinis, cumprimis Prophetis, quondam à Deo datam eſſe novimus, nemini nunc dari videmus. Datur tamen ad menſuram certam ipſe Dei Spiritus, cæleſtis ſapientiæ magiſter & admirandorum operum effector. Ego, quod ad me attinet, nemini ullum donum è cælo datum invideo. Quæ verò non capio, non ideò

Scientia rerum occultarum nemini nunc datur. Spiritus S. datur ad menſuram.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

carpo, ſed in medio relinquo, dicere ſemper paratus, recta, honeſta, ſalutaria. Jam olim in hac ſententia ſto, *aſtra nec eſſe temnenda nec timenda, nec ſuſpicienda, nec deſpicienda:* illud enim curioſorum, hoc impiorum eſſe. Interim rectam ſiderum notitiam & ejus verum uſum in modeſtis & piis Viris (quos inter & te pono) meritò veneror. Quòd ſi quis etiam in re quapiam ardua, intellectu & explicatu difficili erret, eum tolerandum, & libertati ingenii modeſtæ ac quietæ relinquendum eſſe ſtatuo. Stat ſententia Cometis bona quoque & læta ſuccederè. Loquitur pro me pax nupera Luneburgica, Mecklenburgica, Weſtphalica, & quæ ſecutura ſperatur, ac feliciter, niſi vitiorum portenta prævaleant, componitur, Rhenana & Britannica, ut alia proſpera prætream. Deus pacis & proſperitatis auctor benignus largiatur quæ exſpectamus, & quæ jam largitus eſt, perpetua ac novis gaudiis cumulata eſſe velit! Is quoque tibi bonam & conſtantem valetudinem ſemper concedat, & te omni beatitudine compleat!

Aſtra nec temnenda, nec timenda.

Tolerantia convenit diſſidentibus circa difficilia.

Cometis bona quoque ſuccedunt.

XV. COM-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

XV.

COMMUNICATIO BEROLINO-RAVIANA.

Hamburgo Berolinum die 28. Februarii 1665.

S. P. Nobilissime, Clarissime & Doctissime Vir.

Ravium ignotum Auctor scripto adit:

LIcet Te prorsus Tibi ignotus compellem, non mihi tamen, credo, vitio hanc, qua in Te utor, libertatem vertes, pro eximia Tua humanitate, quam Viris doctis ineſſe meritò credendum eſt. Accedit quòd & ego non tantùm inter bonarum literarum cultores Dei beneficio ſim, ſed & ſemper à Viris doctis, quà coràm, quà per literas diſcere (cum & primus Græciæ Sapientum Solon olim dixerit:

Rationes istius suæ libertatis adfert.

Γηράσκω δ' ἀεὶ πολλὰ διδασκόμενος.

id eſt, Seneſco ſemper multa addiſcens.)

paratus quod ex uſu ſiet. Luculenta verò hujus rei mihi ſe nunc præbet occaſio, dum Nobiliſſimo Domino Ottoni Guerichio, Sereniſſimi Electoris Veſtri Conſiliario Doctiſſimo, & Reſidenti hac in Urbe Splendidiſſima, artioris amicitiæ vinculo junctus, ſæpè cum eo perque eum cum Ampliſſimo Domino Parente ejus (quô non tantùm Magdeburgum Conſule Digniſſimo & optimè meritò, ſed & Germania multorum admirandorum Inventore Ingenioſiſſimo jure gaudet & gloriatur) de nuper conſpecto Cometa uſque adhuc contuli. De eo cum variorum Virorum Doctorum & ſcientiâ rei Aſtronomicæ Excellentiſſimorum Obſervationes & judicia conquiſiverim, & plura cupiam ac exſpectem, ad Te etiam, Vir Clariſſime, me confero. Libens profectò tuam, aliorumque Mathematicis ſtudiis deditorum in Aula Veſtra degentium obſervationem videbo, Veſtrumque de illo phœnomeno ſingulari judicium, quod niſi ſubactum & magni faciendum eſſe non poteſt, audiam. Obſervationem Cometæ à me factam fruſtrà exſpectes, qui vix à limine Mathematicas diſciplinas ſalutavi, & phœnomenon nudis tantùm oculis adſpexi. Non deſunt quidem & hîc Viri longè Doctiſſimi, & Mathematicarum rerum ſcientiâ Præſtantiſſimi, cum quibus fateor ferè omnibus, amicitiæ jura colo & ſæpè converſor. Cum tamen illi idonea inſtrumenta ad obſervationes cum cura faciendas neceſſaria nondum habeant parata, artificis inertiâ perfectionem eorum à multo tempore differente, non puto operæ me pretium facturum, ſi Tibi Obſervationes quaſdam ab illis factas mittam, quæ potius à Te nobis exſpectandæ ſunt, à neceſſariis ad id adminiculis inſtructo. Mihi præſertim, qui ex ſimilibus Clariſſimorum Mathematicorum & Virorum Præſtantiſſimorum Obſervationibus & narrationibus judiciiſque, quæ ex diverſis Germaniæ locis tùm Italia, Gallia, Anglia, Hybernia, Hollandia, Dania, Suecia, Pruſſia aliiſque regionibus accepi, opus Philoſophico-Politicum, volente Deo, edere conſtitui, ita ut & moralia multa bono publico utilia ibidem inſeram. Quò tamen ad præ-

Otto Guerichius f. Electt. Brand. Residens Auctori amicus: Parentis ejus merita.

Observationem Cometa hyemalis Auctor à Ravio vel per eum ab aliis Mathematicis Berolini degentibus obtinere cupit.

Hamburgi plures viri docti & Matheseos periti degunt:

Instrumentis tamen ad faciendas observationes idoneis destituuntur.

Auctor operis sui institutionem Ravio exponit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Officiosus in amicos esto.

standam mutui officii vicem (quam homines hominibus, Christiani Christianis, literati literatis debemus) Te excitem, pauca hîc de nostro phœnomeno apponam. Sed Tu hæc ab homine perexiguâ rei Mathematicæ notitiâ prædito profecta, boni æquique consules, & discere quotidiè aliquid hîc quoque libenter volentem, haud invitus docebis. De Origine Cometarum sententiam Guerichianam melius me, credo, nosti. Cui annon faveat vetus illa Epigenis apud Senecam l 7. N. QQ. c. 6. & Libavium tract. probl. de Comet. natura p. 44. & 45. nec non Apiani apud Keckerm. Syst. Phys. l 6. c. 5. tùm Cardani apud Scal. exerc. 79 denique ipsius Scaligeri ibidem explicata & asserta, lubens ex Te intelligam. Clarissimus Abrahamus de Grau, Matheseos in Academia Frisia Profess. censet Cometas esse sydera maculis intexta, vago & irregulari motu protrudi solita: eaque non consumi, sed altius in ampliorem cæli circumferentiam tendere. Christianus autem Busmannus, Phil. & Med. Doct. ac Physicus Hannoveræ Ordinarius, Vir, ut video ex hesternis literis ad me datis, egregiâ rerum Mathematicarum scientiâ præditus, contra Aristotelem, nullum Cometam in elementari regione, sed in ætherea perpetuò constitisse asserit. Idem statuit Cometas esse corpora lucida, extrà naturæ ordinem vi divinâ in æthere & maximè sublimi parte cæli demissa, & peculiari motu & figura conspicua, ut sint nuncii ingruentium calamitatum, à securis mortalibus non animadversarum vel neglectarum; si fortè ipsis ad Deum conversis mala isthæc vel tota averti, vel paululùm mitigari possint. Denique Clarissimus Ismaël Bullialdus, licet Vir vasta & solida eruditione excellentissimus, hoc solum statuit, materiam illam ætheream & Galaxiæ non valdè absimilem, nec plura de hac re divinando pronuncianda esse. De motu Cometarum, sitne Circularis an Epicyclicus, an verò rectilineus, diversæ sunt Doctorum Virorum, ut scis, sententiæ. Ego lubens hîc quoque Tuam intelligam. Pariter fuerintne duo distincti Cometæ nuper conspecti: alter ad rostrum Corvi manè, alter in Lepore vesperi: & ille quidem in Austrum, hic in Septentrionem: suo diverso, præter illum communem cuncta ad occasum rapientem, motu vergens, an verò potius fuerit unus idemque Cometa? Illam sententiam tueri quosdam Mathematicos in Germania, Hybernia & Suecia accepi, ut & nonnullos narratione de duobus Cometis una nocte visis eundem confirmare velle. Hanc ratio & demonstratio asserere mihi videtur, & postulare, ut unus Cometa credatur, rostro Corvi cum triangulo Menckar commodè juncto, quæ sententia Clarissimum Hevelium & alios plures invenit Patronos.

Guerichianam de Cometis sententiam Auctor comparat cum illa Epigenis antiqui Philosophi sententia: tùm recentiorum, Apiani, Cardani & Scaligeri.

Christianus Busmannus laudatur.

Cometas cælo, invito Aristotele, infert.

Cometam describit.

Ismaëlis Bullialdi eruditio, modestia & de Cometis sententia.

Cometæ motus diversus à diversis assignatur.

Cometa hyemalis unus an geminus fuerit?

Illud propius verò Auctor arbitratur.

De effectis Cometarum Tuam cognoscere sententiam, mihi erit longè gratum. Vidi nuper quosdam ex dodecatemorio Libræ (cui vetus curiositas religionem subjecit) bellum religionis evolvere. Alios ex dodecatemorio Tauri & Arietis Cornupetarum, tùm ex signis Hydræ aquaticæ, Navis Jasonis, Orionis pugnacis, gravem Tauro parantis ictum, Eridani fluvii & Ceti bellum, idque navale elicere, & ex cælo in terram derivare velle. Nonnullos etiam argutias ad Corvum & Gallum captare. Sed hæc magis ingeniosa quàm solida mihi videntur, quin & conjuncta cum curiosa abstrusorum Dei judiciorum ejusque imperviæ sapientiæ (quæ certa tempora & opportunitates ipso Dei Filio id asserente, in propria posuerit potestate) inquisitione, divinis oraculis vetita. Quod si ludendum foret ingenio, quid non hîc argutè dici eodem jure posset? & cum primis quidem de forti Leone, quem præteritum esse silentio, miror. Sed & de molli Virgine: de tardo & transversum cedente Cancro: de tenellis gemellis: capaci urnæ Cratere; rabido & impudente Cane, timidoque Lepusculo. Hæc autem quid ad bella? Non ibi effœminati, non tardi & præposterè omnia agentes, non teneri, non crateribus & caninâ impudentiâ certantes, non meticulosi, ad fugam quàm ad prælium promtiores, quos Cornificius olim galeatos Lepores pronunciavit, locum habent. Vel si habent (sicut nihil in orbe rectum est) ad summam rei bellicæ nihil conferunt, & sæpè victoriam

Cometa an efficiat aliquid in animis hominum.

Bellum sacrum ex Cometa Libræ signum percurrente quidam præsagierunt: Alii navale.

Sapientia divina inexplicabilis.

Arguta ex siderum nominibus omnia & præsagia captare intutum.

Milites quales legi & negligi soleant.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

victoriam perdunt, ac velut à manibus amittunt, dum hostis vires animumque resumit, prælium restaurat,

Victoriam multi à manibus ignaviâ vel confidentiâ amittunt.

Victoresque suos natio victa premit.

Quòd si in his castris Leporinas fœminas, in illis Leoninos Viros ponant, quibus hîc ex siderum adspectu argutari volupe est, & illis quidem internecionem, his victoriam in bello præsignificato ex signis cælestibus præsagiunt, contraria maximè effecta iisdem caussis in paria subjecta agentibus tribuent. In hoc certè quod inter Britannos & Batavos paulò antè geri cœptum est, (& nunc facilè indicari vel sine ullo astrorum adspectu potest) bello non conspicitur illa signorum cælestium efficacia certaque potestas. Non enim eos ullâ ratione Tauri, Geminorum, Virginis & Libræ signa, quæ percurrit Cometes, attingunt. Sed nec illud Leonis, quamvis eum utraque natio, non in armis tantùm, sed & rebus terrâ marique fortissimè gestis ostentet. Quid autem tarditas & retrogressio Cancrina ad Batavorum inimitabilem indefessamque agendo industriam: licet illi signo Zodiaci subjecti sint? Quid & ad reliquas nationes hæc vel illa signa, quæ in cælo mens humana, expeditam docendi discendique quærens methodum, posuit, habent? Denique omnium consensu astris inclinatio, non ulla inevitabilis necessitas, & ab ipsis quidem Mathematicis in homines regimen, sed idem in illa ipsa Deo omnium Creatori & moderatori tribuitur. At de his hactenus. Veniam dabis, Vir Præstantissime, quòd tàm diu obstrepere ausus sim Tibi, Tua enim tempora dubio procul gravioribus dicata sunt studiis & laboribus, cùm ad latus præsertim Magni illius & inter primos non tantùm in Imperio, sed & in orbe tùm Christiano tùm literario ponendi, pace belloque Clarissimi Herois Serenissimi Electoris Vestri constitutus sis. Nosti quanta vis sit libertatis humanæ, præcipuè Philosophicæ, & super hanc Christianæ; quam desuper ut eximium donum, humanæ potentiæ coactioni non obnoxium, accepimus. Vale & me tuis accense, sum enim sincerè

Bellum quod inter Britannos & Batavos geritur, ante Cometam cœptum.

Britannorum & Batavorum insignia & facta heroica.

Sideribus indita nomina nil habent ad mores & fortunam populorum.

Astra non agunt necessariò.

A Deo reguntur.

Elector Brand. laudatur.

Libertatis magna est vis & præstantia.

Clarissimi Nominis Tui

Observantissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Ad Dn. Joannem Raven, Serenissimo Electori Brandenburgico à Consiliis & Bibliothecis.

Berolino Hamburgum die 25. Martii St. V. 1665.

Generosissime Domine

SI pace Tua confiteri ausim, quæ in me precaris, summa equidem comitas Tua est, modum certè meum supergressa. Minor longè sum spebus votisque Tuis, & maluisti insitam gentis gloriam luce, quàm ignoti hominis mediocritatem meam vindicare. Par tecum fortuna mihi: nec ulla adolescentulo Mathematum facta in Scholis desideria: ipse contemptus ignorantum avertit cupiditatem discentis. Serò agnovi; ferò pœnituit. Nunc tantò cupidius adoro eos, quibuscum mihi nulla relicta est æmulatio. Abstineo necessitate ipsa ab his literis, quarum exilem fero conscientiam, judicio equidem polleo planè nullo. Juvo tamen, quantum bajuli solent, consulo suadeoque ut deceptus. Cum ergò Tibi regna tot ac gentes, Viro, quantum ex literis didici, & Christiano & Prudenti, ad rectam τῶν ὅλων contemplationem indulserint cogitationes suas; ne aspernator, quæso, geminum hoc ab nostris; atque ab ἀμοιβαίοις exspectato deinceps plura. Animi oculo & ipso Christi spiritu vel hæc in cælis spectanda sunt portenta. Mundus sibi relictus nec se nec sua novit; intelligendo facit,

Ravius humaniter Auctori respondet.

Sed se voto ejus implere posse negat:

Se Mathematicis studiis imbutum non esse fatetur,

Et alioqui modestè demisséque de se loquitur,

Et prudenter ac piè de rebus judicat.

Mundi genius cavendus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

facit, ut nihil intelligat. Ista hæc in terris, supra seculum & spiritualiter dijudicanda sunt. Vale & fave

Tuo

JOANNI RAVEN.

Hamburgo Berolinum die 28. *Novembris Juliani* 1665.

S.P. Nobilissime, Clarissime & Doctissime Vir.

Polonicæ genti inest comitas si auferatur ferocia. Comis esto.

COmetas, quam mihi gentique meæ, demtâ institutionis, industriæ & peregrinationis artibus, nativâ ferociâ ingenii bonis multum, fateor, se commendanti, tribuis, inter officia boni Viri est reputanda. Hanc ipse exemplo approbas, dum in aliis agnoscis, & officium amici responso facili & benevolo fungeris. Sed amplius eandem testeris oportet, dum tàm promto responso Tuo vicem officii adeò tardus penso. Videlicet cum justitiæ & amicitiæ comitas illa, tùm benignitas & facilitas conveniat, mutuam nobis hîc referemus vicem. Tu enim longiori epistolæ meæ breve responsum: at ego Tuæ brevi tardum dedi. Id ego tamen ex justa ratione, & quadam necessitate feci. Volui nempe variorum Virorum Doctorum, eos hîc & illîc adeundo, explorare prius sententias, quàm ad Te de nostro argumento Cometali amplius referre. Nostrum dico: licet uterque partim institutentium vitio, partim temporis injuriâ Mathematicis disciplinis excultum non geramus pectus. Sed & hîc, dum tempus est, & otium suppetit, tentandum est aliquid, & discendo, præsertim utilia vitæ, vita honestè & jucundè transigenda. Ita tamen ut quod necessarium est, & in quo bis peccare non datur, quamprimùm addiscamus, ipsaque praxi comprobemus & aliis commendemus. Cujus generis sunt illa, quæ commendas studia, quæ mundus immundus, jam olìm κόσμος ἀκόσμος dictus, non diligit, quia nec intelligit, carni & vitiis deditus. O nos miseros, qui his vel illis de causîs cristas erigimus & subnixos gerimus animos, licet certo spei non subnixos! Efferimur, imò efferamur, mente in tumorem, licet nec hæc fructus sapientiæ & virtutis efferat, nec nos alioqui prudentiæ & industriæ artibus mala efferamus & in tempore superemus. Nempe, ut olìm Comicus dixit, *tunc demùm intelligimus bona nostra, cum, quæ habuimus, amisimus.* Utcunque tamen illa desidia, etsi jam adamata, toleranda foret, nisi serva & læva adulantium suis vitiis invidia adesset. Hæc enim rerum potientes, ut aliis bona, à se neglecta, eripiant, iniquissimè stimulat. Sed agant illi quidquid libet: licet Sapienti spernere hæc cuncta, imò Christianus Heros, cui nil comparari, illa superare potis est.

Amicos decet comitas, benignitas, facilitas, æquitas.

Mathematica studia sæpè docentum & discentum vitio negliguntur.

Studia utilia & necessaria nequaquam negligenda.

Mundus immundus.

Superbiam fuge, etsi spem vitæ æternæ habeas: imò hanc non habes certam, si illam foves.

Tempori servi.

Desidiæ læva philautia sæpè juncta.

Heros Christianus semper victor,

Non illi quisquam bello se conferet Heros.

Hic enim à plusquam Vulcanio fidei scuto, plusquam Palladia spei galea & impenetrabili thorace justitiæ, ac victore verbi divini gladio instructus, vinci, cum reliqui Heroës vincibiles sæpenumerò comperiantur, nequit, imò semper ei desuper optata

Divino beneficio.

- - - sparsis fertur victoria pennis,

& in ipsum sinum è cælo defertur pulchra & spectabilis. Et quid ni hanc semper reportet, qui omnia in Christo potest? Hunc non debere sibi degenerum ritu metuere à Cometis aliisve cæli signis, cum æquitate & pietate dicere me puto. Non convenit enim ei hæc timere & horrere, ut lucida divinæ benignitatis, hujus & illius vitæ bona pietati pollicentis, indicia contemplari. At verò pietatis osores, officiorum, illorum necessariorum, negligentes, bonorum contemtores, imò persecutores, sed & illi parvi & infrequentes Horatiano exemplo

Cometis non terretur Christianus Heros,

Impii timorem istum inducunt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

exemplo numinis cultores, eadem, ut indubitata juſtæ vindictæ, paulò poſt ſubſecuturæ, ſigna metuant, & tanquam triſtia prodigia paveſcant. Illos decet ſacro

- - - - - tremuloque horrore moveri,

imò concuti, ut criſtis depoſitis Deo ſe ſubmittant ac morigeros præbeant. Hîc itaque velim omnes Theologi, Aſtrologi aliique quibus de hac re philoſophari bono publico libet licetque, læva & triſtia, at illic læta & dextra omina capient & auguria expediant, ut non tantùm lapides his frangendis, ſed & roſas his refocillandis loquantur. Exſpecto quid mihi reſponſurus ſit ad meas de hoc argumento ſcriptas Clariſſimus Placentinus Veſter, cujus mihi Commentarium de Cometa miſiſti. Qua in re nec ille officio amicitiæ & exſpectationi meæ defuit. Imò verò plura etiam de utroque Cometa Corvi & Pegaſi (duos enim tantùm nos vidiſſe cum pleriſque aliis ſtatuit) tùm de prognoſi Cometarum, ad me miſit. Ego tamen de ejus libro, ut & illo altero Germanicè ab Auctore A. T. edito, debitas ago Tibi gratias. Uterque magnam efficiendi, & ſola quidem mala, vim Cometis tribuunt. Quanquam Placentinus parcius & ex veritate magis de hac re loquatur. Affici Cometarum apparitione mediante corpore mentes noſtras vult malorum, quæ illi portendant, metu. At verò nos ex ordinariorum quoque ſiderum omniumque rerum adſpectu, par eſt affici bonis artibus, virtutibus & lætitia ſpei ex iſtarum ſtudio provenientis, & ita affici ad facienda officia filiis Regis Regum digna. Ego ſpero me utriſque illorum Auctorum à Te mihi commendatorum, imò omnibus ſatisfactum, defenſâ humani ingenii libertate, non negatâ triſtium, vindicatâ tamen & lætorum ſignificatione, Cometis quodammodo conveniente, & tàm hîc quàm illîc aſſertâ divinâ juſtitiâ. Et apparebit quidem hæc dictorum veritas, nil niſi pietatem ſpirans, in Theatro Cometico. Verumtamen pluribus eandem in Hiſtoria Cometarum univerſali, quam molior, juvante Deo, adſtruam. Ibi videbimus Cometas natalibus quoque Magnorum Principum, auſpiciis imperiorum, fertilitati terræ, bonitati aëris, exoptatis victoriis, cornucopiæ paeis, aliiſque lætis præluxiſſe. Niſi quòd his læta, ſæpius illis ſint triſtia, quæ eſt perpetua rerum humanarum, viciſſitudini alioqui ſubjectarum, facies. Qua ratione æquitatis ſervatâ, nil niſi malorum bonorumque, triſtium & lætorum mixturam per omnia animadvertimus. De his omnibus quæ ſit ſententia Tua, non ſine rationum pondere edicito. Ita in Senatu Philoſophico, quem cogo, dices ſententiam publico profuturam. Dederunt non tantùm veniam, ſed & locum libertati meæ philoſophicæ Illuſtres quoque & Præclari Viri, numero non pauci. Rautenſteinios, Bruſſellos, Veſtros Guerichios, Heinſios, Hevelios, Bullialdos, Bartholinos, Kircheros, Schottos, Curtios, Ricciolos, aliosque plures intelligo. Proindè & Tu, Vir Clariſſime, quà potes, conatus meos pro libertate vindicanda, virtute commendanda, utilitate publica promovenda, adjuva. Crede mihi, ſingulari cultu, tàm in Sereniſſimum Veſtrum Electorem, inter Heroas arte & Marte, ut dici ſolet, Inclytos ponendum, quàm in Vos ſub imperio ejus viventes, feror. Qua de re teſtabuntur etiam incluſæ iſtis literæ ad Nobiliſſimum & Humaniſſimum Hermannum Langium, Tibi reddendæ & commendandæ, ſi adſis: ſin minus, à Nobiliſſimo & Amiciſſimo Fehrio Veſtro curandæ. Sed ut redeam ad Germanicum illud ſcriptum, cujus Auctor geminum nos in Corvo & Lepore vidiſſe Cometam, probare contendit, vix quiſquam erit, qui id nunc dicere velit. Upſalienſes quidem fortiter reſtiterant, ſed tandem validis rationibus ceſſêre. Sententiam meam de ſignificatione Cometarum gravi aſſenſu approbant permulti Magni & Clariſſimi Viri, Rautenſteinius, Bruſſellus, Heinſius, Hevelius (ut colligo ex ejus ſcriptis ante hac editis, alioqui nondum mihi ſuper hac re mentem ſuam aperuit) Bullialdus, Eraſmius Bartholinus, Leuneſchloſſius, Gravius, Grævius,

Chriſtiani Viri officium apparentibus Cometis.

Placentini Comment. de Cometa Ravius, ſed & ipſe Placent. eundem Auctori miſit, Aliaque de hoc argumento.

Placentini ſententia de ſignificat. & efficientia Cometarum explicatur.

Auctor omnibus de Cometarum ſignificatione æqua ſatisfacere ſtudet:

Operis ſui univerſi rationem propo-nit.

Cometæ læta ſæpè ſequuntur.

Ravium Auctor ad dicendam in Senatu Philoſophico ſententiam invitat.

Electori Brandenb. laudatur.

Langius Electori Brand. à conſiliis.

Fehrius Electori Brand. à ſecretis.

Cometa nuperus hyemalis unus idemque, ſicet geminus videatur.

Auctori de æqua Cometarum ſignificatione mulc præclari Viri aſſentiunt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Grævius, Gruterus, aliique. Vana eſſe Aſtrologorum judicia & decreta de regionibus & civitatibus non minus huic vel illi ſigno Zodiaci, quæ nuperi Cometæ peragrarunt, quam virtuti malignæ in inferiora influenti ſubjectis, res ipſa clarè & ſolidè multis exemplis, quæ obvia ſunt, demonſtrat. Quis enim certum rationis, tantominus demonſtrationis, dabit, vim illam maleficam ſe exſerere in omnibus illis populis, quos ſigna illa adſpiciunt? Ingredere iter mente, non pedibus, pete & vide Galliam ex omni parte florentiſſimam, ſuperiorem Burgundiam, Sueviam, ſuperiorem Sileſiam, Neapolin, Florentiam, Ferrariam, Patavium, Brunſuicum aliaque loca ſub Ariete poſita. Omnia pace florent, omnium bonorum copiâ abundant, rerumque ſuarum curſum feliciter ſatis, quædam etiam ad invidiam uſque peragunt. Atqui uterque Cometa in Ariete concurrit. Adi Helvetios, Franconiam, Campaniam, Bononiam, Herbipolin, Lipſiam, aliaſque regiones & urbes Tauro ſubjectas. Omnia pariter quieta & læta, quantum quidem per rerum humanarum, variis mutationibus obnoxiarum conditionem licet. Percurre Ægyptum, Armeniam, Würtembergenſem Ducatum, Norinbergam, Lovanium, Bambergam, aliaque loca ſub Geminis jacentia. Eodem quoque loco res ibi poſitas reperies. Sedes in Marchia, vicinus Bohemiæ, Boruſſiæ, Magdeburgo, & facilè celeri mente pervolare potes Comitatum Burgundiæ, Venetias, Genuam, Mediolanum, Vincentiam aliaſque amœnas urbes, ſub Cancro locatas. Quod quæſo novum & notabile malum locis illis à viſis Cometis contigit, ut iſti propterea terrifici, & malefici audiant? Leo quid mali attulit amœnæ Italiæ, Siciliæ, Pragæ, Ulmæ, Romæ (quæ ejuſmodi prognoſes, quod me ipſius Kircheri literæ docent, caſtigat) Ravennæ, poſtquam Cometæ à Virgine in Cancrum tranſitum permiſit? Quid Virgo inferiori Sileſiæ, Vratiſlaviæ, Baſileæ, Lutetiæ, Tholoſæ, Lugduno, ut terras alio Sole calentes præteream, mali quaſi è Cometa concepti peperit? Quid denique adverſi appendit & adnumeravit Libra Auſtriæ, Alſatiæ, Livoniæ, Sabaudiæ, Delphinatui, Viennæ Auſtriorum, Francofurto ad Mœnum, Antverpiæ aliiſque locis, licet in ejus dodecatemorio Cometa vires illas ſuas exſerere cœperit? Quòd ſi etiam impoſterum hìc & illìc aliquid mali eveniat, primùm quidem decreta Aſtrologorum, nec ubique nec omni ex parte immotæ erunt veritatis, & illa mala, ut ſunt humana cuncta, interventu meliorum penſabuntur. Peſtem, quam viſo Cometa ſentit Anglia, ſenſit ante viſum Cometam ab Afris communicatam Hollandia. Bellum inter has gentes, Arieti & Cancro ſubjacentes, ſed meliori jure forti Leoni ſubjiciendas, priuſquam Cometes exortum, mox, ut ſpero, certè opto, componetur, ut & illud Monaſterienſe. Omne enim bellum pace tandem terminatur. *Sapientes* quoque, judice Saluſtio, *pacis cauſſâ bellum gerunt, & laborem ſpe otii ſuſtentant.* Major Polonia, cornupetam & ferocientem Taurum adſpiciens, ſumtis armis pacem inter partes hoſtili odio diſſidentes, & toti Reipublicæ ſpem ejus, ſi avita libertas æqua reſtituatur, fecit. Almæ Pacis lætam oleam Moguntia quoque cum Heydelberga, illa Geminos, hæc Virginem reſpiciens, & humanitatis memor, arripit. Præivit hìc laudabili exemplo Brunſuicum & Luneburgum. Quis ergò nobis, Chriſti inſtitutionem ſequentibus, Caldaicam, Stoicam vel Aſtrologicam neceſſitatem: quis Cometis ſolius mali ominis infamiam ex jure & æquitate imponet? Sed jam finire me temporis anguſtia jubet. Vale benè, rem age feliciter, & de me crga Te ſincera benevolentia perſuaſus optimè, favere porrò perge mihi, qui ſum &c.

Aſtra ſerviunt non ſæviunt.

Signis, quæ Cometes percurrit, ſubjecti populi pace & aliis bonis gaudent.

Arieti ſubjectæ regiones & urbes.

Geminis ſubjectæ regiones & urbes.

Cancro ſubjectæ regiones & urbes.

Leoni ſubjectæ regiones & urbes.

Libræ ſubjectæ regiones & urbes.

Peſtis nuperæ ante Cometam in Hollandos, poſt eundem in Anglos ſæviit.

Bellum inter Anglos & Hollandos ante Cometam exortum.

Pax Rhenana & Luneburgica.

Fato non ſubjecti Chriſtiani.

Cometa ex æquo bona & mala ſignificat.

Hamburgæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Hamburgo Berolinum die 16. Januarii Juliani 1666.

S. P. Vir Nobiliſſime, Clariſſime & Doctiſſime.

JAm ferè integer exit menſis, ex quo literas ab Illuſtriſſimo Rautenſteinio, Miniſtro Statûs & Legato ad Conventum Imperii Neoburgico, acceperam. His iſta, quæ hîc ſeorſùm vides exſcripta, inerant ad Te pertinentia. Noſti Viri illius egregias animi dotes, & magna merita, ac in Te benevolentiam. Hanc tamen hîc ſingulari cum cura expreſſam agnoſces. Imò verò accipies unà me, poſtquam Illi ad has literas poſtrid. Kalend. Januarias Gregorianas reſcripſi, & quæ de operibus à Te editis cognôram, ei indicavi, die 14. Januarii reſponſi loco tuliſſe, deſiderio eum teneri videndi Tuas tabulas, in quibus Te accuratam ſtudiorum rationem propoſuiſſe inaudivit. Has cum hîc invenire nequeam, Tuum erit utriuſque noſtrûm votis conſulere. Literas meas ſecundas rectè Tibi eſſe redditas, non dubito. Reſponſurum Te ad eas ſpero. Opus meum feliciter per divinam gratiam procedere, ſcito. Vale Vir Clariſſime & age proſperè in hunc novum annum & plures alios, bono publico.

Rautenſteinius laudatur.

Erga Ravium benevolus.

Quædam ei jus ſcripta videre cupit.

XVI.

COMMUNICATIO CUSTRINO-LANGIANA.

Hamburgo Cuſtrinum die 30. Octobris Juliani 1665.

S. P. Vir Nobiliſſime.

DE rebus difficilioribus, è penu locuplete Philoſophiæ depromtis, lubentius Latinè loqui ſoleo. Hæc enim lingua, ut eſt communis per Europam interpres, ita melius rem & terminos artis ore hominis peregrini, alias linguas niſi ad neceſſitatem non callentis, exprimere poteſt. Sed antequam ad rem accedam, paucis excuſandum mihi erit diuturnum ſilentium. A multo jam tempore me tenet non modicus labor, ſuaſu amicorum, quorum auctoritas validis rationibus, præſertim publicæ utilitatis, nixa, inſtar legis mihi eſt, in colligendis & ordinandis, quæ vel ad me vel à me de Cometis nuper viſis ſcripta ſunt, ſuſceptus. Cum enim ad multos de hoc argumento ſcribendum mihi eſſet, multaque viciſſim ab eis acceperim, factum eſt, ut publico iſta paranti non licuerit officio ergà plures amicorum ritè defungi. Cum autem ex literis Tuis die 14. Martii exaratis perceperim Clariſſimum Dn. Mullerum nonniſi poſt alios de Cometis aliquid commentari voluiſſe, æquum cenſui per Te Viro illi Doctiſſimo ſignificare, me paratum eſſe, pro illo, quo ad promovenda rei literariæ commoda & benè de Viris Præclaris merendum, feror

Latinæ linguæ uſus maximus.

Langio operis ſui rationem Auctor exponit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Mullerum Mathematicum Cuſtrinenſem Autor ad tractandum argumentum Cometicum per Langium invitat.

feror ſtudio, commentationem ejus aliis adjungere, quas Clariſſimi & Præſtantiſſimi Viri Hevelius, Bartholinus, Bullialdus, Fornelius, Rudbeckius, Placentinus, Leuneſchloſſius, Gravius, Curtius, Ricciolus, Kircherus, Schotus, aliique mihi ſuppeditarunt, operi meo inſerandas. Velim autem Virum illum eximium nomine meo ſalutatum ad id faciendum invites: tum & conſulas, quid cenſeat de illo phœnomeno, de quo Vir quidem doctus & induſtrius in Commentario Milichii ad 2. lib. Plin. c. 33. ſic annotat: *Quinto die Septembris Anno* 1556. *viſus eſt Cuſtrini in Marchia fulgor clarus, ſimilis fulgori diurno, & circa horam* 9. *ejuſdem noctis ſunt viſæ trabes inter ſe aſſurgentes à Marchione Joanne, ipſius Conſiliariis & toto gynæceo, & non procul indè verſus Septentrionem eſt conſpectus innumerabilis numerus ignium, referentium ſpeciem furnorum ardentium, & audita eſt vox ſæpè repetita* **O Wehe o Wehe o Wehe der Chriſtenheit!** (*Væ væ væ Chriſtiano orbi*). Velim ex Vobis illîc loci degentibus certò cognoſcere, an hoc phœnomenon tunc ibi viſum, à veſtriſque hominibus annotatum fuerit. Si huic habenda eſt narrationi fides, conſiderandi erunt eventus chaſma illud (nam ad hoc genus meteorum ignes iſtos nocturnos eſſe referendos, nec non prodigiis accenſendos calamitates nunciantibus, docet Milichius in libro ſecundo Plinii cap. 27.) ſecuti. Tantò magis quod & Cometa illud paulò ante præceſſerit, pluresque annis ſequentibus Cometæ conſpecti fuerint. Ego quidem dum hiſtoriam illorum temporum conſidero, animadverto & triſtia quæ talia prodigia præceſſerint, & læta quæ eadem exceperint. Ut aliàs in orbe, ita & in Chriſtianis Rebuſpublicis hîc naſcuntur, ibi moriuntur Principes: hîc bellum furit: ibi pax floret, his victoria læta & utilis, illis damnoſa & triſtis accidit. Nec ſemper bella, fames, peſtes prænuncios habent Cometas, aliave prodigia. Fateor tamen cum hæc conſpiciuntur, nos officii commoneri, ut Divinum Numen, talia ſigna in cælo exhibens, piâ & purâ mente veneremur. Sed hæc ex inſtituto, volente Deo, in opere meo, præcipuè verò in Hiſtoria Cometarum demonſtrabo. Cui propoſito conveniens ſi quid in ſcriniis veſtris reperiatur, velim me ejus reddatis participem. Vale Vir Humaniſſime, mihique porrò fave.

Phœnomenon ſingulare Cuſtrini 1556 *viſum.*

Chaſma.

Cometæ circa ann. 1556. *Temporum circa annum* 1556. *conditio.*

Viciſſitudo rerum in orbe perpetua.

Ad Dominum Hermannum Langium,
Sereniſſimo Electori Brandenburgico
à Conſiliis.

Cuſtrino Hamburgum die 12. *Novembris St. V.* 1665.

Generoſiſſime Domine.

QUas Veſtræ Generoſitati ad me placuit exarare literas ſub dato Hamburgi 30. Octobris, eâ, quâ par eſt, animi obſervantiâ probè accepi, in quarum lectione dubius hæſi, utrùm plus humanitatis, an verò eruditionis in iiſdem admirari debuerim, præſertim ratione materiæ præſtantiſſimæ, quam ſibi de Cometis curioſè elaborandam video elegiſſe. Nec facilè quis reperietur tàm rudis aut incivilis, qui ſcopum illum, quem Veſtra Generoſitas hoc modo intendit, & in calce literarum ſuarum indigitat, mecum non judicabit, omni laude digniſſimum. Doleo ſaltem hoc unicum, me Veſtram Generoſitatem voti ſui & deſiderii compotem reddere non poſſe, cum Medicus & Aſtronomus noſter hîc Dominus Doctor Mullerus ad uſque de Cometis antehac viſis, nihil, de quo mihi quicquam conſtaret, in lucem ediderit, impeditus fortè aliis negotiis, aut contentus tot præjudiciis hâc de re à pluribus Viris doctis in medium prolatis. Cæterùm prodigia, quorum in literis facta eſt mentio, creduntur potius ab opinione & imaginatione vulgi profecta, quàm reverà tot circumſtantiis hîc locorum unquam viſa, multò minùs obſervata fuiſſe.

Langius benevolentiam ſuam Auctori teſtatur:

Propoſitum Auctoris approbat:

De Mullero reſpondet:

Prodigia illa Cuſtrini viſa eſſe dubitat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

fuisse. Sufficiant nobis Cometæ proximè precedentes, aliaque nihil boni ominantia signa, ad pœnitentiam seriò agendam monitoria: siquidem dubitare nos haud patiantur, quin sint ex iis, quæ antè mundi interitum, testantibus sacris paginis, erunt apparitura. Deus Ter Opt. Max. gratiâ suâ & Spiritu Sancto nos beare, & imminentia mala ab universâ Christianitate, miserè hinc indè afflicta, averruncare clementissimè dignetur, cujus tutelæ Generositatem Vestram, me vero ejusdem favori nunquam non duraturo hisce commendo.

Cometæ nihil boni ominantur.

Sunt ex signis mundissimem prænunciantibus.

Hamburgo Custrinum die 27. November S.V. 1665.

POlitioris humanitatis documentum præbent mihi, Nobilissime Domine, Vestræ die 12. November Juliani scriptæ. Quas ut antè octiduum accepi, ita inter assiduos non tantùm labores, sed & capitis dolores, ab aliquot diebus subortos, debito responso mox honorare & pensare haut potui. Quas excusationes Nobilissimam Dominationem Vestram admissuram non dubito. Fateor me quoque illi de viso ad Custrinum phœnomeno annotationi plenam fidem non adhibuisse. Volui tamen ad Vos illic loci degentes eâ de re referre, vestramque sententiam explorare. Omninò verò nobis vel soli sufficerent Cometæ, lucidissima & eximia cæli signa, nobis dico ad vitam emendandam admonendis, sed non tantum læva, verùm etiam dextra omina & auguria ex cincinnatarum stellarum adspectu captatantibus. Has enim non tantùm minis malos & improbos horrore ferire, sed & bonis spes, probis gaudia ferre, ex divinæ æquitatis ratione omninò est mihi persuasum. Et certè plena sunt historiarum monumenta, Cometas lætorum quoque eventuum comitatu fuisse commendatos. Omnes interea officii per talia notabilia portenta admoneri tàm est certum quàm quod certissimum. Atque hâc ratione Cometas & alia signa cælestia contemplanda & consideranda esse, ut scilicet metu numinis mortalia pectora ducantur, seorsum tamen pii gaudio, impii terrore afficiantur, omninò pium & salutare judico. Sed de his omnibus, volente & faventè Deo, ex professo in Theatro Cometico, præcipuè verò in Historia Cometarum agam. Huic honesto & pio instituto juvando, si Clarissimus Dominus Mullerus quidqiam præstare & in medium conferre voluerit, honestè profectò mihi gratificabitur. Neque verò ego aliquid jam vulgatum & publici juris factum ab eo exspecto, sed singulare prorsus & cæptis meis conveniens. Atque id ex instituti ratione facio, imò & ex industria aliquot Viros eruditione celebres, imperio Serenissimi Electoris Brandenburgici (quem ego Principem ob Justitiæ & Sapientiæ ac virtutis studia, aliasque causas singulares, maximi facio) subjectos, eo nomine compello, & in Senatum, ut sic dicam, Philosophicum invito. An frustrà hic sim futurus (nondum enim hinc & illinc impleta sunt vota mea) nec ne, tempus docebit: officium quidem meum hactenus me fecisse res ipsa & æquitas testabitur. Voto Tuo pio, pro publico orbis Christiani miserè bellis internecinis concussi, & quod non temerè veremur, concutiendi paulò post, ni Deus prohibeat, bono, meum sincerum & supplex ac assiduum adjungo. Sed & pro Tua Tuorumque salute & prosperitate idem seorsum facio.

Cometæ boni & mala ominantur, illa bonis, hæc malis.

Omnes autem officii admonent.

Cometarum æqua significatio asseritur bono publico.

Mullerum Custrinensem Mathem. rursus Auctor operâ Langii invitat.

Electorem Brand. singulari elogio & cultu Auctor prosequitur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

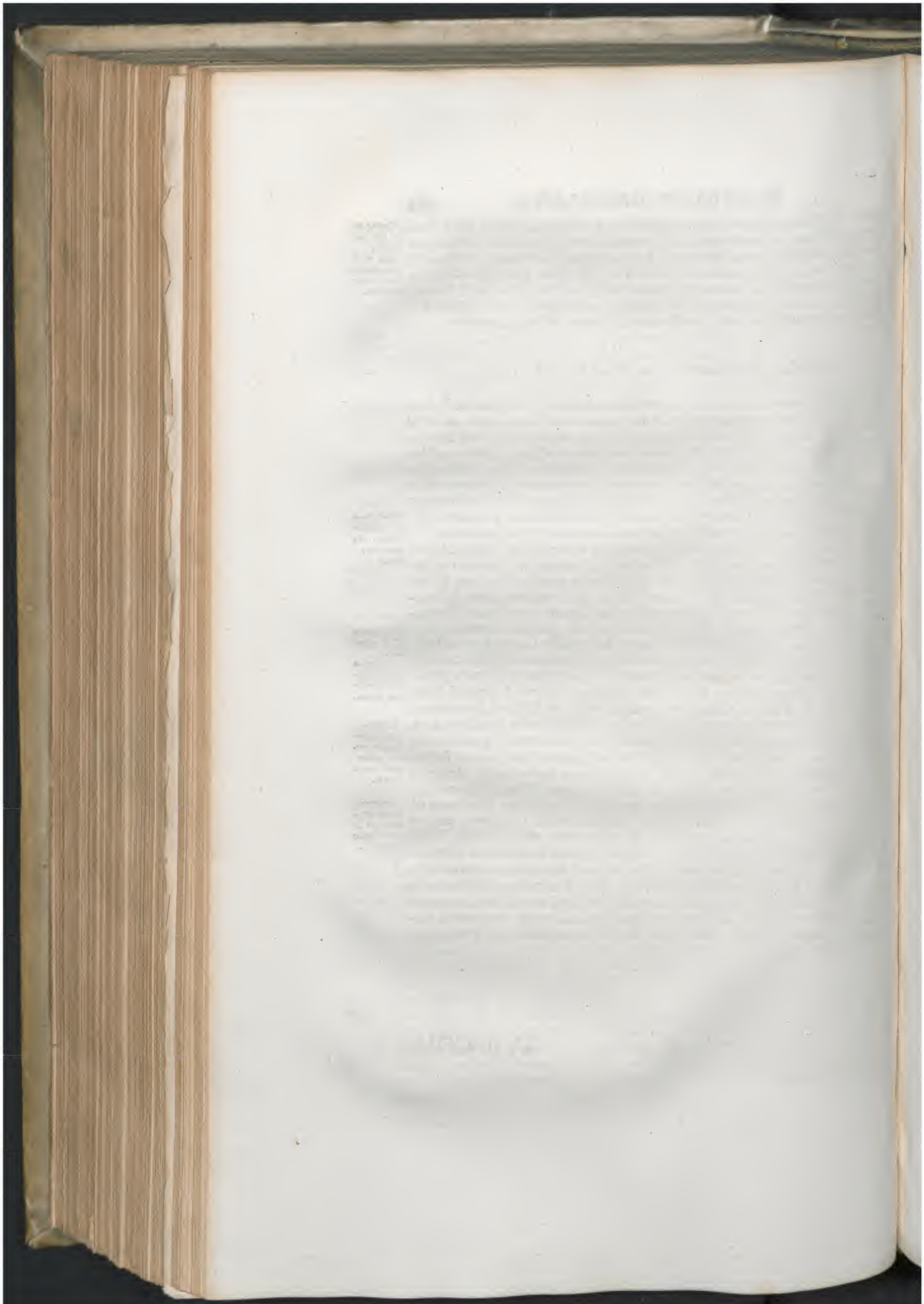

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

XVII.

COMMUNICATIO REGIO-MONTANA.

Hamburgo Regiomontum die 3/13 *Martii Anno* 1665.

S. P. Vir Clarissime & Doctissime.

LIbertatem, quâ in Te literis compellando utor, non puto mihi apud Te multo rationum apparatu esse defendendam, si vel audaciæ alicujus à quopiam accusetur. Excusat abundè eam ipsa humanitatis conditio, quæ homini ad hominem aditum conciliat. Sed & liberalium studiorum ratio, quæ & eos, quibus nascentibus iniquior modestia adstitit, manuefactos ad æquitatem omnemque probitatem componit, & vel toto, quod ajunt, cælo dissitos, benevolentiæ vinculo connectit. His omnibus nova accedit caussa, nuper scilicet visus in cælo Cometes, quò conspectiorem non nostra tantùm, sed nec parentum vidit ætas. Major enim illo anni 1618. qui tamen insignis fuit, à multis judicatur. Cum autem Urbs hæc Gymnasium quidem celebre, & in eo Clarissimum Joannem Mullerum, Matheseos Professorem, aliosque Viros, ut omni literaturâ, ita speciatim Mathematicæ rei scientiâ conspicuos, nullas tamen Astronomicas machinas (quas ignavia artificis nobis adhuc invidit) habeat, ita ut nonnisi nudis oculis factæ Observationes haberi hîc possint, varios Viros doctos, inprimis rei Mathematicæ peritos, ut eo nomine compellarem æquum judicavi. Non enim diffiteor hanc felicitatem mihi divino munere obtigisse, ut inter bonarum literarum cultores sim positus, potiori vitæ parte in tractandis studiis domi forisque locatâ. Quapropter postquam Clarissimos seculi nostri Astronomos, Joannem Hevelium, Ismaëlem Bullialdum & Erasmium Bartholinum aliosque nonnullos mihi notos & amicitiæ nexu devinctos super hâc re consului, volui & de facie ignotos, nominis tamen famâ & eruditionis laude notos, adire & compellare. Quos inter, eosque præcipuos, Tu mihi, Vir Eximie, ponendus es, quem patria & conditio mea, fortè & nomen gentilitium, non latebit. Ut autem Tuam benevolentiam & solertiam, meâ qualicunque provocem, & ita confidentiùs mutuam officii vicem abs Te exspectem, inter tot, quæ de illo phœnomeno dici possunt, summa sequar fastigia rerum & compendio referam, de quibus cum Viris doctis & Mathematicis egregiis usque adhuc confero. Origo Cometæ primum sibi vendicat locum. Hanc illi diversam assignarunt Mathematici, & adhuc assignant ii quibuscum contuli. Amplissimus Dominus Guerichius, Consul Magdeburgensis, novorum inventorum famâ celeberrimus, per filium sibi cognominem Serenissimi Electoris Vestri Consiliarium Dignissimum, & Residentem hâc in Urbe Splendidissimâ, Amicum meum singularem, aliquoties rogatus mentem mihi suam hîc primus aperuit. Statuit ille Cometas oriri ex procellis, quæ ex terræ cavernis erumpentes, & in sublime delatæ, particulam aëris cum impetu avellant & sursum rapiant. Atque tùm aërem leviorem reddi statua vitro aëris vacuo inclusâ & deorsum tendente, quod & ego hîc apud Nobilissimum filium ejus sæpè

Libertas convenit homini, præsertim bonarum artium amanti.

Literæ homines ad virtutem erudiunt.

Cometa 1665 major illo anni 1618. judicatur.

Hamburgensis gymnasii & urbis laus.

Auctor in vita sua studia humaniora & literarum cum Viris doctis commercium libenter colit:

Quas causas ad compellandum Concivem habuerit.

Cometæ origo varia à variis assignatur.

Guerichii de origine Cometæ sententia:

Ejus filium Ministr. Brandenb. Electoralis:

Avemoscopium,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Hypotheſes de Vacuo & motu terræ:

Diviſio Cometarum in caudatos & crinitos,

Quorum illi ſint mobiles,

Hi fortè immobiles, niſi tamen terræ motus, vel Solis attractio motum eis det:

Quæ ſententia comparatur cum illa Epigenis, tum Apiani, Cardani & Scaligeri.

Gravii de Cometis ſententia.

Bullialdi latus, & de Cometarum materia ſententia.

Cometæ motus varius à variis tribuitur:

Tùm effectus triſtes.

Aſtrologicæ prædictiones curioſæ ex ſignis cæli, quæ Cometes hyemalis 1664. & 1665. peragravit, petitæ.

Signa cæli non quærenda, non timenda, nec tamen temnenda, ſed fruenda.

Bellum Anglo-Belgicum nihil ad Cometam.

Anglia & Hollandia quibus cæli ſignis ſubjectæ:

Ex his compoſita decreta & præſagia vana alibi conſpiciuntur.

ſæpè vidi, demonſtrare ſe, geminâ hypotheſi perquam arduâ de *Vacuo* & *Motu Terræ* præſtructâ, affirmat. Illam porrò aëris particulam ſurſùm delatam radiis ſolaribus illuſtrari cenſet. Indèque fieri, ut tùm caudati Cometæ in ſuprêmâ aëris regione, quæ nihil præter auram ſit, tùm criniti Cometæ ſive Roſæ, extra auram in ſpatio puro conſiſtentes à nobis videantur. Et caudatos quidem beneficio auræ hùc illùc mirabiliter ferri, ut judicio noſtrò habeant caudas; quæ nil niſi aura radiis Solaribus per corpus Cometæ illuminata, Cometam ambiens, ſint. Crinitos verò extra auram conſiſtentes, à terra & ambiente eam aëre ſeparatos eſſe, indèque nullas caudas habere, & fortè quieſcere, motu terræ annuo motum eorum efficiente, niſi & Sol attractione ſuâ alium præſtet, pronunciat. Hìc ego primùm judicium Tuum, Vir Clariſſime exquiro: quid nempe ad hanc novam ſententiam dicturus ſis? Expendes autem hìc, annon ei faveat illa Epigenis apud Senecam libro Natur. Quæſt. 7. c. 3. & 6. tùm apud Libavium Tract. probl. de Comet. nec non Apiani apud Keckerm. Syſt. Phyſ. capite de Cometis, & Cardani apud Scalig. Exerc. 79. ſed & ipſius Scaligeri, quam ibidem expreſſit: ac præterea ſitus Cometæ, qui ſemper caudam, inſtar Heliotropii, Soli obvertat? Clariſſimus Abrahamus de Grau, in Academia Franeckerana Matheſeos Profeſſ. in literis ad me ſuis judicat Cometas eſſe ſidera maculis intexta, vago & irregulari motu protrudi ſolita, eaque non conſumi, ſed altius in ampliorem cæli circumferentiam tendere. Tandem Clariſſimus Bullialdus, quamvis Vir multâ & ſolidâ eruditione Excellentiſſimus, tamen in literis ad me paulò ante datis, hoc ſolum de Cometis ſtatuit, materiam eorum eſſe ætheream & galaxiæ non abſimilem, & quæ plura de hâc re dicantur, demonſtrari non poſſe. Tu fac, Vir Doctiſſime, ut ſententiam Tuam hâc de re cognoſcam. Nec non de motu Cometæ: ſitne ſcilicet circularis vel epicyclicus vel rectilineus, vel, ut Gravium dicentem audiviſti, vagus & irregularis? tùm verò & de effectis Cometæ. Video enim multos multa & horrenda ex illo phœnomeno in orbem divinando & præſagiendo deducere. Sunt qui habenis ingenio laxatis, curioſitati indulgeant. Et hi quidem ex Dodecatemorio Libræ (ſub quo veteres Aſtrologi religionem & juſtitiam collocarunt) bellum religionis: illi verò ex dodecatemoriis Tauri & Arietis Cornupetarum, tùm ſideribus Hydræ aquaticæ, Argo navis, Orionis pugnacis, ſcuto & clavâ Taurum ferocem impetentis, Eridani fluvii & Ceti, bellum, idque navale portendunt: alii & ad Corvum Gallumque alludunt.

Quæ quidem omnia ingenioſè & ſpecioſè dicta ſunt, parùm tamen, vel nihil, ſolidæ veritatis in ſe habent. Niſi & divinis quodammodo repugnent oraculis. Hæc enim docent ſigna cæleſtia nec eſſe quærenda perverſorum, nec metuenda impiorum more: ſed nec temeraria curioſitate violanda recondita illa temporum momenta, & arcana divinæ ſapientiæ, cujus menſura eadem quæ arenæ maris, & judicia abyſſus magna. Fateor tamen ſigna cæli nequaquam ſpernenda, ſed potius in divinæ juſtitiæ documenta & noſtri officii incitamenta eſſe vertenda. Cæterùm ſi vel illas ipſas Aſtrologorum prædictiones animadvertamus, ſignum libræ nihil ad Britannos Batavoſque habet. Atqui tamen iſti duo populi bellum atrox gerere cœperunt, quod & ante Cometas videmus. Ideò prædictio de illo nulla eſt. Adhæc illud de regione non de religione (hæc enim utrique genti eadem eſt) geri cœptum. Ita ſignum Libræ nihil hìc portendit. At verò dicunt, ſigna Tauri & Arietis aliaque, quæ Cometa nuper permeavit vel attigit, portendunt multa, tantò magis cum Anglia Arieti, Hollandia Cancro ſubjecta ſit. De Cancro quidem inter argutas illas prædictiones nulla fit mentio. Sed ideonè Angliæ & Hollandiæ mala portendit Cometa, quòd illis Zodiaci ſignis ſubjaceant? Cur non autem aliis regnis, rebuſpublicis & urbibus ſimul, quæ iiſdem ſignis ſubjectæ ſunt, & ut altiſſimâ pace fruuntur, ita omnis proſperitatis copiâ ad invidiam uſque abundant? Ut Germania, Gallia, Burgundia, Suevia, Sileſia ſuperior, Scotia, Bohemia,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Bohemia, Ruſſia, Marchia, Neapolis, Florentia, Brunſuicum, Venetiæ & tot aliæ. Demus tamen tantiſper arguta illa præſagia, firmo, ut ſic dicam, ſtare talo, cum omnibus orbibus cæleſtibus ex hypotheſi Copernicana. Hìc primùm miror neutri genti aſſignare notiſſimam virtutem Leonis, quam non tantùm inſignia, ſed & res utriuſque terrâ marique fortiſſimè geſtæ oſtentant. Et ſi quis illorum argutorum illi Arietem huic Cancrum deſignet, utraque idem ei, quod olim corpore parvus, animo & factis ideò & cognomine Magnus, & pede claudus, ſed mente rectus Rex Spartæ Ageſilaus, Regi Ægypti reſpondit:

Φαινήσομαι δέ σοι πότε λέων.

(id eſt, Videbor tibi aliquandò Leo.)

Dein quid fiet reliquis Zodiaci aliiſque cæleſtibus ſignis quæ vel tranſivit vel attigit Cometes? Virginis ſcilicet, Cancri & Geminorum: tùm Crateris, Canis Majoris & Leporis. Mirabilem profectò belli & caſtrorum rationem ex cæleſtium ſiderum adſpectu deſignabimus, & omninò novos militum faciemus delectus, iiſque inſolentes præficiemus Duces. Hinc quidem cuncta in Juſtitiæ Libra appendentes, & ſimul Corvorum more rapaces ac irreconciliabilia bella, ut Corvi cum milvis gerentes, Taurorum ritu feros, Arietibus & Leonibus ſimul ſimiles, Gallorum inſtar vigilantes & pavidos, quibus illud conveniat

Signa, quæ Cometes tranſivit, examinantur, & quam vanæ ſint nonnullorum argutiæ ex illis petitæ, demonſtratur.

Pavidus refugit more Gallinacei
Cum victus alas ille ſubmittit ſuas,

denique Oriona pugnacem, totum armatum, & hoſti imminentem referentes. Illinc verò effeminatos, imò ut vetus fert verbum, ad reducendam gynæcoſtratiam, mulieres Imperatores & mulieres milites, muliebri animo & dicacitate impudenti præditos, de quibus illud Heliodori dici queat, Τὴν γυναῖκα νεκρὸν ὑπὸ σοῦ ὑποφίγων ὁ γενναῖος καὶ Ἀττικὸς πεζομάχος. (id eſt, Terga dediſti mortuam fœminam fugiens, tàm ſtrenuus & Atticus miles) & quorum omne robur & Mavors ventoſa in lingua ſit, Delphici gladii inſtar, ancipiti. Tùm odoribus exoticis delibutos, quos Veſpeſianus Imperator aliud oboluiſſe maluerit, & Stephanus Bathoreus meretricios odores olere dixerit. Sed & Cancrorum more tardos, (nihil ineptius de inimitabili Batavorum ſolertia dici poteſt) ſemper retrogradientes, cuncta præpoſtero ordine agentes: tenellos Gemellorum inſtar, ſed & qui ament delicatos & ſodales Veneris crateres, urnæ capaces, mero plenos, quibus evacuatis verbigerantes, ut cum Apulejo loquar; ipſum Alexandrum, ut illi apud Venerem Hiſtoricorum, ſuper menſa ſint debellaturi. Adhæc rabidos & impudentes canum ritu: tandem qui non tantùm oculos Canis (quod olim Achilles in Agamemnonem apud Homerum torſit convicium) ſed & cor Leporinum habeant: qui ſcilicet inter medios Lepores gratiam corporis in ſeptem dies conſervaturos, & exquiſita cœnarum ingenia inertem vitam conſumere nati, ubi in caſtra venerit galeati ſint Lepores, vel à Cornificio Poëta appellandi. Quod ſi illi hos milites in diverſa (verius adverſa) diſpeſcant caſtra, & tàm contrarios duces præeſſe illis jubeant, miror adeò repugnantia ex unius Cometæ apparitione provenire poſſe, & bellum geri dum de bello apparitione illâ præſignificato fermo eſt. Nempe igitur cæleſtia ſigna nec temnenda, nec timenda, ſed naturalibus cauſſis adſcribenda, nihilo tamen minus, & indicia juſtitiæ divinæ bonis bona, mala malis expedituræ contemplanda, & ut melioris genii incentiva ducenda ſunt. Equidem ſi hiſtoriam omnis ævi teſtem audiamus, dicet hæc multa mala citra ullam Cometarum apparitionem, multa etiam bona poſt eam mortalibus eveniſſe. Et hoc quidem Ariſtotelis, Chæremonis aliorumque veterum Philoſophorum judiciis confirmari facilè poteſt. Sed ego deſino ſcriptionis ac ſententiam Tuam hìc quoque præſtolabor, paratus ferre in quolibet ut in ſacris, ita multò magis in profa-

Timidi & dicaces milites.

Neglecta forma Virum decet. Corpus cui carum, bonestum ei vile. Batavorum laus.

Signa cæleſtia nec timenda nec temnenda, ſed ſtruenda.

Hiſtoria multa mala citra Cometæ prodit: Multa etiam bona ab eorum apparitione.

nis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Libertatem aquo far animo.

Cometa hyemalis an unus vel geminus.

nis, in quibus citra periculum salutis æternæ errare datur, modestam dissentiendi libertatem, quâ ipse in alios utor. Unum tamen restat, quod præterire non possim. An fuerit unus idemque Cometa nuper à nobis conspectus? an verò duo distincti? *Astronomi certant & adhuc sub judice lis est.* Duos fuisse, situs Cometæ, apparitionis tempus & motus proprius suadet. Atque ita vix unus Cometes utrobique apparuisse vix etiam intra aliquot (novem scilicet) dies 82. gradus emetiri potuisse videtur. Quæ causa est cur non pauci Viri Præstantes & rei Astronomicæ gnari, prout ex diversis Germaniæ locis, nec non Holmiâ & Dublino accepi, statuerint duos fuisse visos Cometas. Horum opinioni fidem adstruere conatur nonnullorum narratio, qui se duos distinctos Cometas, alterum manè, alterum vesperi vidisse referunt. Atque id ipsum, diversum scilicet apparitionis tempus, duos fuisse Cometas, suadere poterat iis etiam qui duos se unâ nocte distinctim vidisse non poterant. Tùm verò & motus diversus altero in Austrum, altero in Boream directo cursu & peragente motum proprium, ab illo qui cuncta ad occasum rapit, saltem apparenter diversum. Sed nec rationes, nec narrationes istæ tantùm fidei apud multos, quantum accuratissimæ, Magni illius Astronomi Joannis Hevelii Vestri Vicini, Observationes meruerunt. Adeò ut quidam, & quidem Nobiles Mathematici, harum causâ palinodiam canere non erubuerint. Tu quid hîc sententias, fac ut cognoscam. Fieri enim poterit, ut commodo tempore de his, si Deus voluerit, aliquid publici juris faciam, collectis scilicet non paucorum Virorum, doctrinâ multiplici & singulari rerum Mathematicarum scientiâ Clarissimorum, & alioqui prudentiæ laude conspicuorum observationibus, narrationibus & judiciis. Quod opus non foret credo, Orbi literario ingratum vel inutile. Neque verò puto ullâ ratione Tibi tantis Viris accenseri fore dedecori. Vale, Vir Clarissime, & inire mecum amicitiæ fœdus ne dedignare.

Hevelius laudatur, Unum tantùm Cometen hyeme visum affirmat, & fidem invenit etiam apud dissentientes.

Auctor instituti sui rationem Concio aperit: Ab eo responsum postulat.

Ad Dominum Concium,
Math. in Alma Regiomont.
Acad. Profess.

Tui observantissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

XVIII. COM-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

XVIII.

COMMUNICATIO LUGDUNO-BATAVA.

Hamburgo Lugdunum Batavorum die 19. *Decembris Gregor.* 1664.

S. P. Vir Clarissime & Doctissime.

ETsi homo peregrinus, cujus amicitiæ ante xv. annos initæ memoria fortè Tibi exciderit, Te per literas compellare audeam, non puto tamen id mihi à Te vitio verti posse. Nam homini honesto, ingenuo, humaniorum literarum amanti, & ad omnes sibi æquales, imò & ad se tùm natalium sorte, tùm dignitate, tùm eruditione ac meritis superiores, aditus semper & ubique gentium patuit. Sed eundem & notabilis de Cometa, qui nunc in cælo ab aliquot diebus fulgere conspicitur, quæstio, de qua ubivis locorum docti pariter & indocti conferunt, mutuo mihi ad te præstruit. Ut autem videas me studio quoque Astronomico delectari, mitto Tibi, quæ de hocce Cometa his diebus ad hanc usque horam à Viris Eruditis, & ut aliarum, ita & Mathematicarum rerum scientiâ præclaris coram vel per literas accepi, quæ facilè, ut spero, mutuam Tuam benevolentiam & diligentiam ad judicium de hac re ferendum excitabunt. Tu pro Tua egregia eruditione & humanitate fac ut brevi judicium tuum cognoscamus. Vale.

Auctor ursum de Professoribus Leidensibus de argumento Cometico compellat olim sibi notum & amicum.

Cometæ apparitio omnium in se ora & stilos convertit.

Hamburgo Lugdunum Batavorum die $\frac{3}{13}$ *Januarii* 1665.

S. P. Clarissime & Doctissime.

TE & vivere & Dei gratiâ rectè valere (quo nomine Tibi multum gratulor) nuper intellexi. Nam ut Te inexspectato scripto conveniam, facit Cometes qui primum in hac urbe die 3. 13. Decembris à vigilibus, & demum ab aliis visus fuit. De quo cum variorum Virorum Doctorum & Astronomiæ peritorum Observationes & judicia habere desiderem, non dubito me pro Tua quoque parte voti compotem evasurum. Id enim mihi pollicetur non tantùm singularis Tua rei Astronomicæ peritia & eximia humanitas, sed & illa vetus nostra amicitia, cujus memoriam gratam retineo. Porrò an Cometa, qui nuper apparuit in capite Leporis, idem sit cum illo priore qui apparuit ad rostrum Corvi necne, video Clarissimos etiam Astronomos sententiis discrepare. Clarissimus Hevelius, R. D. Curtzius & qui hìc Professorem Matheseos agit, Clarissimus Joannes Mullerus, judicant unum eundemque esse: Accepi Hafniæ nonneminem esse in Astronomicis versatum, qui statuat hunc à priore esse diversum. Clarissimus Bullialdus literis ad me die 2. Januarii datis nunciat die 31. Decembris novam stellam, quamvis albicantis coloris non longe à pede Orionis sinistro Rigel apparuisse, sed se eam non putare esse Cometam. Velim itaque mihi mentem Tuam hìc aperias, tùm & tuas observationes, quæ non possunt

Kechelium de Cometico argumento Auctor consulit.

Facti rationem reddit.

Kechelius laudatur.

Jam olim Auctori amicus.

Cometa in Corvo & Lepore an unus vel geminus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

non singularem diligentiæ laudem mereri, mittas. Mutuam officii vicem Tibi referam pro tenuitate ingenii & operæ meæ. Vellem etiam ex Te cognoscere, an aliquid de hoc phœnomeno typis publicis apud vos sit vulgatum, & an au-

Cometam anno 1664. apparituram nonnemo prædixisse fertur.

diveris esse quendam Astronomum Hullis Saxonum, qui ante biennium circiter Cometam hunc appariturum prædixerit? tum quid Tu de tali prædictione

Guerichius pater laudatur,

statuas, quodve ejus fundamentum esse putes. Amplissimus Dominus Otto Guerichius Consul Magdeburgensis, multis singularibus inventis & operibus artificiosissimis clarissimus, (quod à Nobilissimo Filio ejus Dn. Residente Brandenburgico hac in urbe agente habeo) etiam octo hebdomadibus antequam Cometa apparuisset,

Apparituram Cometam aliquot ante hebdomadis augurat us est,

eundem conspectum iri prædixit, beneficio scilicet Statuæ, quæ vitro inclusa in vacuo constitutionem aëris indicet. Ille enim affirmat Cometas provenire ex

Beneficio sui anemoscopii,

Ex procellis avulsa aëris parte Cometas generari statuit,

procellis particulam aëream avulsam sursum deferentibus, ut ibi splendorem à Sole mutuetur. Si & de hac sententia judicium tuleris, rem certè mihi gratissimam, Tuique nominis famâ dignam feceris. Vale & age feliciter, non tantùm in hunc novum annum, sed & in plures alios, & constanter fave.

Ad Dominum Samuelem Carolum Kechelium, Mathem. Leidensem.

Tui observantissimus & studiosissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Hamburgo Lugdunum Batavorum die 10. *Februarii* 1665.

Leydensem Profess. novis literis Auctor convenit.

VIventi mihi à triennio in hac urbe, loco ad colendum cum Viris doctis & præstantibus quaquaversum commercium literarum commodissimo, licuit adhuc de Cometa qui nuper in cælo visus est, cum iisdem conferre.

Auctor instituti sui rationem Leidensi Professori aperit,

Horum observationes & judicia varia ad manum habeo, & futuro, si Deo visum fuerit, usui asservo. Joannem Hevelium, Ismaëlem Bullialdum, Erasmium Bartholinum, Albertum Curtium, Clarissimos seculo nostro Astronomos, sed & alios Viros ut multa eruditione, ita & siderum notitiâ instructissimos hic & alibi viventes intelligo. Dederam autem è vestigio, conspectô scilicet illô phœnomenô, super eo & ad Te & ad Clarissimum Gravium literas. An verò

Silentium suum excusat,

ad Te illæ meæ operâ Amici Amsterodami agentis pervenerint, nondum scio, nec mihi vel in has literas inquirere, vel novas exarare adhuc licuit, ob varia, quæ me semper circumstant & premunt, negotia, & nonnulla itinera quæ

Responsum ejus postulat,

nuper peregi. His itaque compellare Te volui, nupero Clarissimi Gravii responso beatus, ut & tuas observationes judiciumque de illo phœnomeno cognoscerem. Quod ut mutuâ provocem industriâ, tanquam bonarum literarum

Studiorum & conatuum in hac re suorum rationem ei exponit.

cultor & omnis veritatis inquisitor, brevem studii & conatus super hâc re mei, sicut & progressûs in eo facti narrationem accipe. Primum nocte præcedente

Cometa quo die primum Hamburgi visus, Ejus situs, Motus,

die 13. Decembris nuper elapsi (stylum Gregorianum hîc sequor, quem & vos in Hollandia sequiscio) Cometa hic à militibus excubias agentibus, sequenti demum die manè ab aliis, præcipuè à Clarissimo Joanne Mullero Matheseos in Gymnasio Urbis hujus Professore, visus est. Apparuit ille in plaga Australi dodecatemorio libræ, ad rostrum Corvi, quod satis notum est. Observatus est & cursus ejus, præter illum communem, quo ad occasum cum primo mobili omnia feruntur, proprius, quod me & multis aliis melius nosti. Ita inter nubium, quandòque omnem siderum conspectum, tum verò & phœnomeni

Cauda maximâ: Idem ex matutino vespertinus factus, Ejus situs, A priori diversus,

nostri observationem impedientium, hiatus conspectus nobis est aliquoties ad diem 21. Decembris. Hac die caudam ejus longè maximam, utpote in tribus stellis illis medium Hydræ ventrem constituentibus se terminantem, vidimus. Deindè die 30. Decembris sed non amplius ante ortum, quin potius post occasum Solis, observavimus Cometam plaga inter Meridiem & Orientem media ad oculum Leporis, in dodecatemorio Geminorum. Situs ejus à priori gra-

duum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

duum plurium longitudine distans, tum & apparitionis tempus diversum, sed & motus diversus (proprium Cometæ motum intelligo) fecerunt, ut plures Viri docti & præstantes Astronomi duos distinctos Cometas opinati fuerint. Ipse Albertus Curtius in ea nuper adhuc fuit sententia, quam etiam usque adhuc tuetur. Clarissimus Adamus Olearius, Serenissimo Duci Holsatiæ Christiano Alberto à Bibliothecis, stupendi illius Globi utriusque, qui Gottorpii asservatur, inventor, quem nuper admodum allocutus sum, & super hac re cum eo contuli. Invenit præterea hæc sententia hîc & alibi (de Germania & Suecia certus sum) suos defensores. Eandem confirmare nititur narratio, quam ex Germania & Suecia de duobus Cometis manè & vesperi una nocte conspectis accepi. Sed Clarissimus Hevelius binis ad me literis unum eundemque Cometam, qui ad diem 28. Decembris ferè 56. gradus emensus fuerit, & Canem Majorem, Leporem, Eridanum & Cetum transiens ad Caput Arietis usque pervenerit, esse asserit. Non dissentit ab eo Clarissimus Bartholinus, cujus pleniorem sententiam brevi exspecto. Idem postremæ Clarissimi Bullialdi literæ die 23. Januarii datæ testari videntur. Clarissimus Mullerus noster firmis rationibus unum eundemque Cometam esse asserit, tùm verò & Clarissimus Joannes Albertus Husvedelius Med. Doct. & Inclytæ hujus Civitatis Physicus Ordinarius, Vir profectò magnæ eruditionis & siderum scrutator. Clarissimus Michaël Kirstenius Med. Doct. Vir itidem literis egregiè imbutus, ea de re diversum adhuc sentire videtur. Cometam primum aliquot hebdomadis in Anglia priusquam apud nos visum esse fama ad nos detulit. Cui an fides sit habenda, ut præstolor literas ab Amico Londini agente, ita cupio ab eo, sed & abs Te, quem talia latere non possunt, edoceri.

Nec non mutus proprius, Cometæ hyemalis geminî defensores, eorumque rationes.

Olearius laudatur, Globi stupendi inventor,

Duos hyemes Cometas visos esse contendit.

Hevelius pro uno Cometa hyemali stat.

Bartholinus & Bullialdus Hevelio assentiunt.

Mullerus cum Hevelio unum Cometam hyeme visum statuit.

Kirstenius laudatur,

Duos Cometas hyeme visos putat.

Cæterùm ut aliquid novi de origine Cometæ ad Te perscribam, & super hoc Tuum judicium exquiram. Amplissimus Dominus Otto Guerichius, Consul Magdeburgicus, Vir ingenio & admirandis inventis Clarissimus, dico ardua & tantoperè disputata de motu terræ, & spatio vacuo principia fundamenti loco præsupponit. Demùm asserit Cometam esse particulam aëris avulsam, & excitari à magnis tempestatibus, quæ ex barathris montium & speluncis terræ aëra petant, ac particulam aëris cum impetu abrumpant inque sublime rapiant, ac propterea aërem leviorem (quod se ad oculum statua vitro aëris vacuo inclusa, & coortis tempestatibus inferiores partes petente demonstrare asserit) reddant. Illam dehinc aëris particulam cum procella sursum elevatam à Sole illustrari docet: ita ut à nobis Cometæ modo Caudati in suprema aëris regione, quæ nil nisi aura sit, modo criniti extra auram in spatio puro consistentes conspiciantur. Et illos quidem beneficio auræ hùc illùc mirabiliter circumvagari, ut in mentibus nostris habere videantur caudas, quæ nihil aliud sint quàm per corpus Cometæ illuminata aura Cometam ambiens. Hos autem extra auram existentes à terra & ambiente eam aëre separatos esse, indeque nullas caudas habere, & fortè quiescere, motu eorum ex motu telluris annuo proficiscente, nisi & Sol attractione sua eis alium motum præstet. Atque hæc est Domini Guerichii sententia; cui an illa Apiani apud Keckermanum Syst. Phys. c. de Cometis, & Cardani apud Scaligerum exercit. 79. tum & ipsius Scaligeri ibidem expressa, nec non Epigenis apud Senecam N N. QQ 7. c. 3. & 6. & Libavium tract. problem. de Comet. nat. pag. 44. faveant, velim ex Te cognoscere, cujus judicium maximi hic faciam. Porrò dictus Dominus Guerichius in hanc potius sententiam, unum eundemque fuisse Cometam inclinat. Sed nec ille nec ullus eorum, quos antea nominavi, ad formandas ex Cometa prædictiones animum appulit. Nempe hoc Astrologorum non Astronomorum est. Tu nosti vetus illud. *Nova stella, novus Rex, nova Religio.* Sed & sine Cometarum apparitione hìc vel illìc, etiam in plaga mundi signo Zodiaci, in quo Cometa apparet non subjecta, mortuo Rege Sene, vel aliàs vitiosâ & corruptâ constitutione, omnem Medicæ ortis industriam eludente præ-

Coweta prior quo tempore apparuerit.

Guerichius pater laudatur,

Terram moveri & vacuum dari,

Cometam ex avulsis tempestatibus aëris particula generari statuit:

Ejus anemoscopii inventum,

Cometarum in caudatos, mobiles, & crinitos fortè immobiles divisio.

Guerichii de Cometis sententia comparatur cum sententia Epigenis, Apiani, Cardani & Scaligeri:

Idem unum tantùm Cometam hyemalem statuit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

dito, & ad plures tritâ illâ omnis carnis viâ profectò, Rex novus succedat oportet. Pariter novi aliqui in religione motus, ita ferente humani ingenii libertate vel etiam fragilitate, dari possunt in ejusmodi, ut dixi, mundi plaga, longè latèque se extendente. Patet hoc cuique rerum ipsarum constitutionem & vicissitudinem hîc & illîc acriter contemplanti. Indè videmus & mortem Regis alicujus & novos religionis, præsertim cum potens ambitio diversam sequitur, suisque rationibus aptat (licet & vinculis ejusdem religionis rumpendis acerrima bella non abstineant) motus, absentibus etiam Cometis meritò à cordatis metui. Horum enim perspicax & industria prudentia mensuram rerum manu tenet dextrâ. Fateor Deum ejusmodi signis homines ad pœnitentiam invitare incitareque. Multa quoque mala Cometas secuta esse largior. Sed quantum videre mihi in theatro omnium seculorum memoriæ, saltem velut in transcursu licuit, animadverti multa mala citra, bonaque post Cometarum apparitionem à supremo rerum Rectore, eo scilicet vel volente vel saltem permittente, orbi immissa esse. Sed & hic judicium Tuum expeto exspectoque, quod mihi pollicetur eximia Tua humanitas, & amicitia olim contracta. Vale, Vir Eximie, age feliciter, & fave constanter.

Rex valetudinem suam curet, oportet.

Vicissitudo rerum in orbe perpetua, licet Cometæ absint.

Prudentes multa prævident, quædam etiam prædicunt, sine Cometis.

Cometæ & alia signa à Deo exhibentur bono mortalium, si sciant uti.

Cometæ multa mala antecedunt, multa quoque bona sequuntur.

OBSERVATIONES LEIDENSES.

Observationes Leidenses Cometarum 1664. & 1665.

ANno Christi 1664. Die 2. Decembris horâ matutinâ $6\frac{1}{2}$ cùm cælum nubibus antea fuisset obductum, apparuit Cometa inter stellas Corvi, scilicet in concursu rectæ lineæ ab ala dextra, ad eam quæ in pectore, rectæque ab ea, quæ in capite, per eam quæ in collo. Juxtà imagines editas à Johanne Bayero, quæ hîc per omnia respiciendæ.

Nubiloso dierum aliquot sequentium cælo, nihil observari potuit.

13. Decembris propè Hagam Jacobus Havius, Kechelii antehac discipulus, horâ matutinâ 6. Cometam vidit in plaga Orientali, inter duas Corvi stellas, quarum altera in capite, altera in rostro, non tamen in recta cum iis linea, sed paulò indè dissitum versus Orientem.

14. Decembris horâ matutinâ 5. observatus est Cometa in recta linea tendente ab ala Corvi sinistra, ad eam quæ in capite, ita ut rectà à rostro ad Cometam priori lineæ esset perdendicularis.

15. Decembris Hagæ Comitum ad latitudinem 52. 6. tempore itidem matutino, inter duas Spicæ Virginis altitudines (orientales puto) priorem 20. 35. posteriorem 26. 6. Cometa extitit in recta linea, ac cum ala dextra & capite Corvi. Eodem die horâ matutinâ quintâ observatus est Cometes in decussione lineæ rectæ per pectus rostrumque Corvi, & rectæ per ejusdem alam dextram, & eam quæ in capite extat.

Observatio Genevensis.

Die 19 & 20. horis antelucanis Genevæ sub latitud. 46. 15'. visus inter ortum & meridiem sub Cratere, non potuit multum abesse à Tropico Capricorni. Major apparebat quàm stella primæ magnitudinis quæcunque, imò quàm ipsa Venus, color ei albidus erat, cauda rara, à Sole, uti videbatur, aversa, & quò cælum purius eò longior.

Die 21. Tempore matutino cum Spica Virginis ad ortum alta esset 24. 25'. Cometa in constellatione Crateris apparens, in eadem cæli plaga suprà Horizontem eminebat 10. 27'. ubi autem Spica Virginis in Orientali parte adscenderat, ad 27. 12'. & Arcturus in eadem parte altitudinem haberet 55. 9'. Cometa occidentem versus suprà Horizontem extabat, 10. 9'. Extremitas caudæ in occasum protensa alta erat 15. 49'. Et cùm duabus stellis, boreali & australi in posteriore femore Leonis rectam lineam faciebat Cometa, distans à Spica Virginis 33. 26, & Cane minore 60. 42'. Cometæ altitudo meridiana eodem die deprehensa Leidæ fuit 11. 42'.

25. De-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

25. Decembris horâ $\frac{1}{4}$ ante mediam noctem ortus Cometa fuit, circiter 15, 5′ à meridie ortum versus, eratque tunc altitudo Canis Majoris in plaga Orientali 23, 45′.

26. Vesperi horâ $\frac{1}{4}$ ante undecimam oriebatur Cometa: mora aliqua ob nubes interjectas observata est, circà ortum altitudo Cordis Hydræ 20, 45′. Canis Minoris 23, 53′, in fine Observationis, ortum versus deprehensa est ejusdem cordis Hydræ altitudo 23, 45′, Cometa quidem 5, 26, & in recta linea cum corde Leonis & corde Hydræ, item cum Cane Minore, & borealissima in ense Orionis, nempe in Constellatione Argo Navis in malo posteriori, inter duas quæ ibi stellæ existunt, sed ab illis paulò vergens ad occasum, & distans à corde Hydræ 24, 46, & à Cane Minore 30, 28′.

In secunda observatione ejusdem noctis inventa est longitudo caudæ 27, 24′, terminata in stellis infrà Canem minorem versus Ortum, eratque tunc altitudo Cometæ in Orientis parte 6, 35′, & altitudo Canis Majoris 19, 15′, apparebat cauda admodum lata circà ipsum Cometæ corpus, idem illud penè ambiens.

27. Decembris distabat Spica Virginis à Cometa 68, 26′, à rubicunda Orionis 54, 2′. Sirius 28, 58′. Procyon 38, 16′, in plaga Orientali eodem tempore elevatus erat Arcturus 30°.

29. Decembris. Genevæ hora nona à meridie visus est Cometa, nullâ apparente caudâ, turbidus & lumine languenti, servatâ tamen eâdem magnitudine, distabat autem pari spacio, ut videbatur, à stella genu dextri Orionis, quo hæc ipsa ab humero ejusdem sinistro, ducta per Cometam & duas stellas linea recta. Præterea constituebat triangulum, obtusangulum æqui crurum cum Sirio, & stella pedis dextri Canis Majoris, ita ut Sirius & Cometa duos trianguli angulos acutos occuparent, stella verò pedis obtusum. Ex quibus liquet Cometam fuisse circà Tropicum Capricorni, inter pedes posteriores Leporis, & pedem anteriorem sinistrum Canis Majoris. Exspectavimus donec ad Meridianum Circulum perveniisset, & Astrolabio utcunque elevationem ejus mensi sumus, quæ reperta est graduum circiter 20. Cùm autem Genevæ latitudo sit graduum 46$\frac{1}{4}$ inde colligitur Cometam tunc non potuisse iterum ab eodem Capricorni Tropico procul abesse. *Observatio Genevensis.* *Genevæ latitudo grad.*

30. Decemb. horâ vespertinâ 8$\frac{1}{2}$ visus est Cometa infrà pedes, seu genu & pedem (η & β) Orionis, in vertice Trianguli, æquilateri à tribus illis constituti. Horâ 10. erant in recta linea rubicunda Orionis, infima Cinguli & Cometa qui apparuit sinè cauda, distans ab Horizonte 15, 45′.

Anno Christi 1665. Die 1. Januarii. Cum Canicula in parte cæli Orientali alta esset 20, 55′, apparuit Cometa propè concursum rectæ per Hircum & Aldebaran, rectæque per Procyona, & infimam Cinguli Orionis, ita ut Cometa superior esset utraque lineâ quinque minutis. Eodem tempore distabat Cometa ab infima Cinguli Orionis 22, 56′, & ab Aldebaran 24, 4′, altitudo autem meridiana observata est 30, 8′, 40″. Eratque tunc distantia ejus à Rigel Orionis 15, 52′, à rubicunda Orionis 30. Cauda videbatur longitudine æquari diametro Lunæ ad infimam cinguli Orionis vergens.

2. Januar. horâ octavâ altitudine Procyonis ortivâ existente 20, 16, distabat Cometa ab Aldebaran 23, 16, à Rigel 22, 22′, paulò post altitudo Cometæ in meridiano erat, 33, 38′, 20″, quandò rubicunda Orionis in parte ortiva supra Horizontem extaret 38, 27′. Procyon verò in eadem plaga 21, 36. Eratque Cometa in recta linea cum utroque pede Orionis, distans à Rigel ut ante, cauda vix ad tres gradus protensa videbatur paulò suprà rubicundam Orionis.

3. Januar. hora 5$\frac{1}{2}$ Cometæ cauda tendebat ad duas in clypeo Orionis, quæ humeris ejusdem sunt in directum, longa ferè novem gradus, valde lata, præsertim circa finem. Postea hora 7$\frac{1}{4}$ aut paulò amplius, in altitudinem Rigel, in plaga Orientali 21. aberat Cometa à lucida Arietis 30, 16, sed protinus

intercessêre nubes. Serenitate reddita culminabat Cometa, eratque ejus meridiana altitudo 36, 28′, 20″. Eodem momento rubicunda Orionis in Oriente elevata erat 36, 14′, paulò post distabat Cometa à rubicunda Orionis 37, 6′, & ab Aldebaran 23, 36. Informis quædam in superiore parte caudæ apparebat distita à capite ipsius 2, 33′.

4. Januar. horâ circa $7\frac{1}{2}$ altitudo Meridiana Cometæ deprehensa est 38, 46′, 20″, & altitudo rubicunda Orionis in Ortu 34, 32′. Cauda projecta supra duas in Oriente ante designatas, tunc obortæ sunt nubes.

5. Januar. propter nubes nihil observatum fuit, nisi quòd stella in naribus Ceti (a) fuerit in Cometæ cauda.

6. Jan. Cometa distans ab Aldebaran 27, 2′, erat cum eadem & cornu Tauri australino in recta linea, & paulò post erat idem in meridiano alta 42, 17′, cum simul rubicunda Orionis elevata esset 32, 16.

7. Jan. Circa horam 11. erat altitudo Cometæ occasum versus 19, 53′, altitudo Rigel Orionis 21, 1′, altitudo Aldebarân 42, 56, ambæ in eadem plaga cum præcedentes. In fine Observationis deprehensus est Cometa altus 14, 71′, & Rigel Orionis 22, 18′, eadem cæli parte Occidentali.

Juxta Observationem aliam erat Cometa in recta linea cum Rigel & Cane Majore, item cum lucida Arietis, & australi stella trianguli, distans à Cane Majore 63, 34′, à Capella 50, 14′. Cauda protendebatur usque duas stellas quæ sunt in excisione Tauri ad austrum, tertia & quarta (ξ & ο).

8. Jan. cum culminarent Plejades, distabat Cometa ab Aldebaran 30, 32′, à lucida Arietis 16, 33′, à mandibula seu naribus Ceti 8, 7′, 30″. Cauda Cometæ longa spectabatur 13, 9′.

Horâ nonâ videbatur hic esse Cometæ situs, ut tantùm distaret ipse ab illa, quæ est ad oculum Ceti dextrum, quantum hæc ipsa distat ab illa, quæ est in naribus Ceti (α). Ita ut hæc duæ lineæ ad λ. facerent angulum rectum.

9. Januarii apparebat Cometa supra borealissimam in collo Ceti (γ) 42, in eodem cum ipsa verticali, in meridiano altitudinem habuit, 45, 31′, cum elevata esset rubicunda Orionis ad 29, 3′, 40″, distans ab Aldebaran 31, 32′, ab extima alæ Pegasi, à capite Andromedæ, 37, 48′. Longitudo caudæ videbatur 4, 16, 30″. Deinde observata fuit altitudo Cometæ in Occidente 45, 12′, 20″, atque altitudo borealissimæ in collo Ceti scilicet (ο) 44, 36.

11. Jan. erat Cometa supra duas Ceti stellas, quarum altera est in fronte (π) altera in borealissima in collo (γ) & quidem eo situ ut Cometa à priori distans partibus 2, qualibus à posterioribus abesset partibus 3, efficeretque trianguli rectanguli verticem. Caudæ verò latus inferius attingebat tertiam in excisione Tauri ad Austrum (ξ) utrinque à cauda, ac propè ab ea duæ spectantur informes, altera supernè, altera infernè.

12. Jan. hora verspertina sexta cum duabus præcedentibus, μ & γ, Cometa triangulum constituebat in hac laterum dimensione μγ. 3, 57′: cμ. 3, 59′, 30″: cγ. 2. 27″. Item Cometæ altitudo Meridiana est observata 47, 36′, 40″, quo tempore rubicunda Orionis extabat supra Horizontem 27, 29′, distabatque Cometa ab Aldebaran 34, 3′, à capite Andromedæ 26, 38′. Longitudo caudæ tunc erat, uti videbatur 1, 22′, habuitque Cometa Hor. Longitudinem 1, 53′, ♉, & Latit. Austr. 33, 23′.

13. Jan. horâ vespertinâ quinta Cometa cum duabus Ceti ante dictis μ γ, triangulum faciebat, quod ad γ esset rectangulum & productum latus γc ita secabat rectam, quæ lucidam capitis Arietis connecteret cum media, nempe ipsam L M, in, d, ut L d, ad d m, rationem habere judicaretur, ut 4 ad 3.

Hora sexta altit. Cometæ meridiana erat 48, 9′. Eoque tempore notabatur hoc parallelogramum, ubi μ esset clara Ceti duarum ante dictarum, c Cometæ, S suprema Plejadum, & a medium inter Aldebaran, & proximam Hyadum in latere inferiori.

14. Jan.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

14. Jan. horâ vesperti nâ 6. altit. meridiana Cometæ 48, 38′, 20″, cauda verò tendebat ad oculum boreum Tauri.

Horâ 6½ erant in recta linea Cometes, lucida Arietis & pes Andromedæ, item Cometa, tertia Arietis, & cingulum Andromedæ, distabat autem Cometa à pede Andromedæ 30. Eodem momento altit. Aldebarân æqualis erat altitudini meridianæ ipsius Cometæ ante notatæ: distantia autem Cometæ ab Aldebarân 35, 6′, & à cingulo Andromedæ 26, 32′, in triangulo, ut supra, tunc μ γ æqualis erat lateri γ c & μ c, erat 6′, 8′, & recta γ c producta transibat per medium ferè rectæ connectentis lucidam Arietis, cum ejusdem media. Cauda protendebatur paulùm supra mediam Arietis, vix pertingens ad supremam in excisione Tauri ad austrum.

15. Jan. horâ 5¾ Cometæ altitudo meridiana deprehensa est 48, 58′, altit. rubicundæ Orionis 26, 33′, distantia autem Cometæ ab Aldebaran 39, 32′, & à capite Andromedæ 31, 18′. Deinde observatus est Cometa cum duabus Ceti sæpiùs ante memoratis μ & ι, facere triangulum, cujus latus, ι c productum incurreret in infimam aliam in capite Arietis, hic notatum per l. ubi latus μ c esset 13, 6′, recta VI. 11, 38′, & recta c l 7, 7′, 30″, eratque tunc altit. rubic. Orionis 30, 36′. Cauda in directum tendebat cum Venere, & capite suo, ita ut inferiori parte respiciens oculum Tauri boreum, vix attingere videretur medium spacii, quod erat à Cometa ad eas, quæ sunt in excisione Tauri.

Facto calculo ejusdem diei horâ 6, 6′, 52″, situs erat Cometa in Long. 0, 52′, 52″, Tauri & Latit. Australi 0, 44′, 53″.

16. Jan. horâ 6¾ Cometa per paululùm digressus à Meridano ad Occasum, altitudinem habebat 49° 8′, media Arietis autem 55° 55″. Eo etiam situ tunc apparebat Cometa ut capillitio suo supernè attingere videretur rectam, quæ ab ι occidentaliori duarum in Ceto ducebatur ad m, mediam in capite Arietis, & ratio m c ad c, esset ut 4 & 5.

Horâ 7½ cum lucida Plejadum culminaret, distabat Cometa ab Aldebara. 36° 18′, & à cingulo Andromedæ 32°, 3, cauda brevis valdè & obscura.

17. Jan. horâ septimâ stella γ. supra dicta, & infima trium in capite Arietis erant cum Cometa in recta linea, ita ut Cometa eandem lineam infernè tangere videretur, & secare in ratione 5. ad 4. Cauda uti pridiè brevis & obscura, situ suo respiciens medium inter Plejadas & oculum Tauri boreum.

19. Jan. Cometæ altitudo meridiana observata est 50°, 24′, eodem tempore altit. Aldebaran 43°, 21′: distantia verò Cometæ ab eadem Aldebaran 37°, 34′, à capite Andromedæ 28°, 58′, ¼ hor. post notatus est Cometæ situs hujusmodi, ut μ & ι, existentibus in Ceto, quæ sæpiùs usurpatæ sunt antea, c Cometa ab μ distaret 6°, 26, & ab ι 8°, 36′.

Cauda ea apparebat longitudine, qua lucida Arietis à trium in capite media distat, recta autem à Venere per Cometæ corpus producta ferebatur per medium caudæ, & recta à Sole per idem Cometæ corpus exporrecta supra caudam, mediamque caudæ non longæ, tendebat versus mediam, quæ est in aure Tauri & Hyadas.

20 Jan. horâ 5½ observata Cometæ altitudo meridiana 50°, 26′, 30″. Horâ 6. altitudo rubicundæ Orionis ex ortu 28°, 38′, distantia Cometæ ab Aldebaran 39°, 24′, à capite Andromedæ 28°, 58′.

Etiam hoc observatum triangulum, ubi μ & ι stellæ Ceti cognitæ. Distantia Cometæ ab μ 12°, 9′, & ab ι 6°, 51′, 30″. Cauda apparuit vix ulla aut nulla, splendente 4. dierum nova Luna & Venere.

21. Jan. horâ 5¾ Cometæ altit. merid. erat 50°, 43′, 20″, altitudo rubicundæ Orionis 27°, 57, Cometa autem exilis apparuit sine cauda.

Horâ 7. hic observatus est schematismus.

22. Jan. horâ 6. præ se ferebat Cometa situm hujusmodi, ut Cometa in recta esset linea cum infima & media trium, quæ sunt in capite Arietis & lucida Arietis

Arietis ab infima tantum distaret, quantum eadem infima ab ipso abesset Cometa. Exactis nebulosi cæli aliquot diebus

Die 9. Februarii horâ 6½ obscurè admodum & vix perceptus fuit Cometa in duarum rectarum communi sectione, quarum altera quidem ab Aldebaran per Cometam duceretur ad extremum alæ Pegasi, altera autem ab Algol per mediam in capite Arietis usque Cometam; ita ut rectam hanc Cometa contingeret ab Orientali parte.

Anno Christi 1665. Die 13. Aprilis

Observationes Harlemenses Cometæ verni:

Harlemi, quod oppidum 5. leucis à Leida, versus boream abest, horâ matut. 3¾ dum in ortu elevata esset Aquila 35° 16, observata est Cometæ altitudo 9, 45′, & hic erat eodem tempore Schematismus: Vide figuram N°. 8.

Et Amstelodamenses,

Amstelædami horâ matutinâ circiter 3, distantia Cometæ à latere Persei 40, 46, ab ea quæ in arca Cassiopeæ 34, 16, & à stella polari 62, 16.

Tùm Leydenses:

Die 14. Aprilis. *Leidæ* observata Alt. Aquilæ Orient. 35° 56; alt. Cometæ 9°, 56. Distantia Cometæ à capite Andromedæ 9°, 46′, à lucida Andromedæ in Australi pede, juxta Tychonem, & in Joanne Bayero notata per ♈ 33°, 14′.

Altera Amsterodam.

Amstelædami horâ matutinâ quasi 3, deprehensum Cometæ intervallum ab ea quæ in sinistro pede Andromedæ 22°, 45; ab ea quæ in femore Pegasi 21°, 56, ab ea quæ in Cygni cauda 50°, 46.

Altera Leidensis.

Leidæ die 15. Aprilis Elevat. Aquilæ 30°, 52′, alt Cometæ erat 3°, 46, alt. Cinguli Andromedæ 9°, 25′, distabat verò Cometa à cingulo Andromedæ 9, 4½ à capite Andromedæ 10°, 45′. Per tubum spectatus Cometæ nucleus & rotundus apparebat & lucidus, magnitudine Saturni, at clarior. ¾ Horæ ante observatio- Longitudo caudæ pertingebat usque pectus Andromedæ 20°, 36′.

Tertia Amsterodam.

Amstelædami eodem die horâ matutinâ 3½ distabat Cometa ab ea quæ in sinistro pede Andromedæ 20°, ab ea quæ in femore Pegasi 24°, 56: ab illa quæ in cauda Cygni 52°, 45′, ab ea quæ in latere Persei 35°, 36.

Tertia Leidensis.

Leidæ die 16. Aprilis alt. Aquilæ 33°, 36. Distantia Cometæ à cingulo Andromedæ 7°, 21′, à capite Andromedæ 12°, 21′. Cometæ altit. 4°, 9′$\frac{1}{17}$. In fine observationis altit. Aquilæ 34°, 6. Caudæ extremitas attingebat tres stellas, quæ sunt in suprema parte brachii dextri Andromedæ, notatas à Bayero per *s. e. r.*

Quarta Amsterodamensis,

Amstelædami horâ matutinâ 3¾. Distabat Cometa ab ea quæ in sinistro pede Andromedæ 18°, 22′, ab ea quæ in femore Pegasi 27°, 54′, ab illa quæ in Cygni cauda 55, 26: ab ea quæ in latit. Persei 33°, 56.

Die 17. Aprilis nubilosum fuit cælum.

Quarta Leidensis.

Leidæ die 18. Aprilis altit. Arcturi Occident. 39°, 36, altit. Cometæ 4°, 26, cing. Andromedæ 17°, 17′. Distabat Cometa à scapula Pegasi 19°, 1′, à capite Andromedæ 9°, 55′, in fine alt. Arct. Occ. 38°, 6. Cauda extensa ad verticalem.

Quinta Leidensis.

Ibidem die 19. Alt. Aquilæ 35°, 36, altit. in ortu vix ½ gr. Distantia Cometæ à pede Andromedæ 16°, 2′, à Scheat Pegasi, sive juxta Tychonem in eductione cruris 35°, 26′.

In fine erat Cometa in recta linea cum capite Andromedæ & cum Scheat, seu eductione cruris Pegasi. Per tubum spectanti apparebat corpus ejus, sive nucleus obscurior & inæqualior, quam visus esset antea: scilicet eadem ferè forma, quæ in præcedenti Cometa notata fuerat.

XIX. COM-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Early European Books. Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Figura Observationis Cometæ verni, factæ Harlemi d. 4/13 Aprilis 1665. ad Communicat. Lugduno Batavam pertinens.

Observatio hæc exhibet Cometam in concursu rectarium unius ā Lucida Aquilæ per sequentem duarum in pectore Pegasi & alterius ā lucida Persei per cingulum Andromedæ ductarum.

B. Stopendaal Schulpsit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

XIX.

COMMUNICATIO MANHEMIO-STEGMANNIANA & VISSOVATIANA.

Hamburgo Manhemium die $\frac{14}{24}$ *Decembris* 1664.

S. P. Reverende & Doctissime Vir, Amice & fratre in Christo pl. colende.

COmmercium literarum, quod mihi Vobiscum intercedit, novo scribendi argumento nuper exortus auxit Cometes. Hunc & Vobis illic loci degentibus visum esse arbitror. Nobis primum die 3. 13. hujus mensis in hac urbe apparuit. Aliis aliquantò citius, in Hollandia verò die 22. Novembris St. Jul. observatus est. Omnibus tamen consentientibus in dodecatemorio Libræ, & constellatione Corvi illuxit. Proxima die Dominicâ (fuit $\frac{21}{31}$ hujus mensis) longissimam ejus caudam vidimus. Dehinc eum non vidimus, licet cælum conspectum ejus nobis non inviderit. Descenderit itaque is infra horizontem nostrum Tropicum Capricorni versùs, an rediturus sit, brevi docebit dies. Vos si quid de hoc argumento habetis, velim mecum communicetis, præsertim accuratas observationes à præstantibus Mathematicis, quos in vicinia undique habetis, factas. Sed & ipsi judicia vestra de hoc conspicuo phœnomeno, & in genere de Cometis eorumque generatione & effectis velim mihi perscribatis. Non vos latet, quam multa, eaque tristia tantùm, tribuantur vulgò Cometis. Ad hos eodem jure bona & læta, quæ eos sequuntur, referre licet. Tam hæc quam illa citra eorum apparitionem evenire, palam est. Mea igitur hæc est sententia, eos quidem non spernendos nec tamen metuendos esse: at verò potius, ut pœnitentiæ incitamenta & æquitatis divinæ præmia pœnasque distributuræ signa memorialia, contemplandos. Valete in Domino.

Cometæ 1664 Hamburgi visi brevis historia.

Vissovatium & Stegmannum Auctor ad tractandum argumentum Cometicum invitat.

Auctoris sententia de significatione Cometarum.

Ad Reverendum Joachimum Stegmannum.

T. studiosissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Manhemio Kalend. Januarii M IↃC LXV.

GRatissimæ nobis, Generose Domine, extiterunt literæ Tuæ, eo quoque nomine, quòd nos de apparitione insignis istius Cometæ certiores feceris. Is à nobis quoque hìc visus est die 16, 17, 18. Decemb. St. V. latitudo ejus 11. grad. id est 143. milliar. longitudo 169. gr. id est 2197. milliar. Ortus hora noctis $11\frac{1}{2}$, Occasus hora 4. Domus Libra. Hoc autem Tibi perscribo ex mente Mathematicorum nostrorum Heidelbergensium. Sed & nunc ab octiduo novus

Observatio Cometæ 1664 Heidelberg. habita.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

conſpicitur Cometes, alio ſcilicet loco & tempore, manè ſcilicet, alium curſum tenens, & priore longè minor. Deus a nobis omnibus omne malum avertat! Pluribus de hoc argumento alias agemus, ſi Dominus permiſerit. Nunc his contentus Vale, & nobis omnibus fave.

Tuus
JOACHIMUS STEGMANNUS.

Manhemio Hamburgum die 5. Martii 1665.

Obſervationes Argentinenſes Schneuberi.

Obſervationes Cometæ Dn. Joannis Matthiæ Schneuberi Gymnaſiarchæ Argentoratenſis. Anno 1664.

Obſervatio I.

DIe 8. Decembris St. Vet. horâ quartâ antemeridianâ, Sole verſante in 27. gradu Sagittarii.

Diſtantia Cometæ à Spica	26. grad.
Diſtantia à corde Hydræ	39. grad.
Longitudo	4. gr. Libræ
Latitudo Auſtralis	26. grad.
Declinatio Meridionalis	24. grad.
Altitudo ſupra Horizontem	15. grad.
Azimuth à Meridie verſùs Ortum	21. grad.
Longitudo Caudæ	22. grad.

Obſervatio II.

DIe 15. Decembris horâ tertiâ antemeridianâ, Sole verſante in 6. gradu Capricorni.

Diſtantia à Spica	48. grad.
Diſtantia à corde Hydræ	26. grad.
Longitudo	14. Virg.
Latitudo Auſtralis	40. grad.
Declinatio Auſtralis	30. grad.
Altitudo ſupra Horizontem	11. grad.
Azimuth à meridie verſùs Ortum	5. grad.
Motus octo dierum, intra quod ſpatium propter nubilum cælum, nulla poterat obſervatio inſtitui, fuit	22. grad.
Undè motus diurnus medius colligitur fuiſſe	2. gr. 45. min.

Longitudo caudæ eadem, ut antea.

Obſervatio III.

DIe 16. Decembris horâ ſecundâ antemeridianâ, Sole verſante in 7. gradu Capricorni.

Diſtantia à Spica	66. grad.
Diſtantia à corde Hydræ	25. grad.
Longitudo	20°. Leonis.
Latitudo Auſtralis	49. grad.
Declinatio Auſtralis	31. grad.
Altitudo ſupra Horizontem	10. grad.
Azimuth à Meridie verſùs occaſum	4. grad.

Motus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Motus diurnus celerrimus - - - - - - - 18. grad.
Longitudo Caudæ se usque ad caudam Monocerotis extendebat.

Observatio IV.

Die 21. Decembris horâ nonâ pomeridianâ, Sole versante in 12. gradu Capricorni.

Distantia à Sirio - - - - - - - 34. grad.
Distantia à Rigel sive pede Orionis - - - - 12. grad.
Longitudo - - - - - - - 29°. Tauri.
Latitudo Australis - - - - - - 33. grad.
Declinatio Australis - - - - - - 12. grad.
Altitudo supra Horizontem - - - - - 29°. 36.
Azimuth perexiguum.
Motus 6. dierum erat 63. gr. Undè medius motus diurnus colligitur fuisse 10. grad. 30. minutorum.
Cauda apparebat nulla, vel ob præsentiam splendoris Lunæ, vel quia erat in parte postica propter oppositionem Solis.

Observatio V.

Die 22. Decembris horâ nonâ pomeridianâ, Sole versante in 13. gradu Capricorni.

Distantia ab oculo Tauri - - - - - 24. grad.
Distantia à Rigel - - - - - - - 18. grad.
Longitudo - - - - - - - 23°. Tauri.
Latitudo Australis - - - - - - 26. grad.
Declinatio Australis - - - - - - 7. grad.
Altitudo supra Horizontem - - - - - 34. grad.
Azimuth à meridie versus occasum - - - - 1. grad.
Motus diurnus - - - - - - - 8. grad.
Cauda nulla videbatur ob rationes antè memoratas.

Observatio VI.

Die 25. Decembris horâ octavâ pomeridianâ, Sole versante in 15. gradu Capricorni.

Distantia ab oculo Tauri - - - - - 25. grad.
Distantia à Rigel - - - - - - - 34. grad.
Longitudo - - - - - - - 10°. Tauri.
Latitudo Australis - - - - - - 15. grad.
Declinatio Septentrionalis - - - - - 36.
Altitudo supra Horizontem - - - - - 42. grad.
Azimuth nullum.
Longitudo caudæ, quam ab occasu in ortum convertebat, pristinam Longitudinem non æquabat, videbatur mihi novem aut 10. gr. non excessisse.
Motus trium dierum fuit 16. gradus. Undè motus medius diurnus colligitur fuisse 5. gr. 26.

Observatio VII.

Die 30. Decembris horâ septimâ pomeridianâ, Sole versante in 20. gradu Capricorni.

Distantia ab oculo Tauri - - - - - - 31. grad.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Distantia à Rigel — 45. grad.
Longitudo — 2. gr. Tauri.
Latitudo Australis — 4. grad. 30.
Declinatio Septentrionalis — 8. grad.
Altitudo supra Horizontem — 49. gr. 30.
Longitudo caudæ — 6. grad.
Motus dierum quinque fuit 12. grad. Undè motus medius diurnus colligitur fuisse — 2. gr. 24'.

Observatio VIII.

Die 31. Decembris horâ citra 6. & 7. pomeridianâ, Sole versante in 21. gradu Capricorni.

Distantia ab oculo Tauri — 33. grad.
Distantia à Menkar Ceti — 13. grad.
Longitudo — 1. gr. Tauri.
Latitudo Australis — 3. grad.
Declinatio Septentrionalis — 9. gr. 10'.
Altitudo supra Horizontem — 50. gr. 40'.
Motus diurnus — 2. gr. 20'.
Longitudo caudæ fermè — 5. grad.

Observatio IX.

Die 3. Januarii 1665. horâ sextâ pomeridianâ, Sole versante in 24. gradu Capricorni.

Distantia à principali Arietis — 11. grad.
Distantia à Menkar Ceti — 15. grad.
Longitudo — 30. gr. Arietis.
Latitudo nulla vel perexigua meridionalis.
Declinatio Septentrionalis — 11. gr. 30'.
Altitudo supra Horizontem — 53. grad.
Motus trium dierum 3. gr. undè motus medius diurnus colligitur fuisse 1. grad. 4.
Cauda nec lata admodùm erat, nec longa, graduum præter propter

Observatio X.

Die 4. Januarii horâ sextâ pomeridianâ, Sole versante in 25. gradu Capricorni.

Distantia à principali Arietis — 10. grad.
Distantia à Menkar Ceti — 16. grad.
Longitudo — 29. gr. Arietis
Latitudo Septentrionalis pauculorum minutorum.
Declinatio Septentrionalis — 12. grad.
Altitudo supra Horizontem — 53. gr. 30'.
Motus diurnus — 1. gr. ferè.
Longitudo caudæ parùm fuit mutata.

Observatio XI.

Die 9. Januarii horâ octavâ pomeridianâ, Sole versante in 30. gradu Capricorni.

Distantia à principali Arietis — 9. grad.
Distantia à Menkar — 19. gr. 30.

Longitudo

Longitudo . . . . . 27. gr. Arietis.
Latitudo Septentrionalis . . . . . 3. grad.
Declinatio Borealis . . . . . 13. grad.
Altitudo ab Horizonte . . . . . 44. grad.
Azimuth à meridie verſus occaſum . . . . . 59. grad.
Motus quinque dierum eſt 3. graduum, undè motus diurnus medius colligitur fuiſſe . . . . . 36′.

Obſervatio XII.

Die 11. Januarii horâ ſextâ pomeridianâ, Sole verſante in 2. gradu Aquarii.
Diſtantia à ſecunda Arietis . . . . . 5. gr. 30′.
Diſtantia à tertia in Lino Septentrionali . . . . 5. grad.
Diſtantia à media in Juba Ceti . . . . . 10. gr. 30′.
Longitudo . . . . . 26 gr. Arietis
Latitudo Septentrionalis . . . . . 3 gr. 30′.
Declinatio Septentrionalis . . . . . 13. gr. 30′.
Altitudo ab Horizonte . . . . . 55. grad.
Motus duorum dierum 1. grad. undè motus diurnus . . . 30′.
Caudam Lunæ ſplendor occuluit.

Obſervatio XIII.

Die 24. Januarii horâ ſextâ pomeridianâ, Sole verſante in 13. gradu Aquarii.
Diſtantia à ſecunda Arietis . . . . . 4. grad.
Diſtantia à tertia in Lino . . . . . 4. gr. 30′.
Longitudo . . . . . 25°. 45′. Arietis
Latitudo Borealis . . . . . 5°.
Declinatio Septentrionalis . . . . . 15°.
Motus XI. dierum 1. grad. 30. minuta, undè motus medius diurnus colligitur fuiſſe . . . . . 8′.
Altitudo ab Horizonte . . . . . 49°. 30′.
Cauda non apparebat.

Poſtea nubiloſum fuit cælum, nec ampliùs Cometa apparuit.

Duravit circiter 60. dies. Nam initiò fermè Decembris cœpit lucere, 29. vel 30. Januarii deſiit. *Cometæ 1664 & 1665. hyberno obſervationes Argentin. durationem 60. dierum tantùm aſſignant: Ejus motus, Et arcus 155. circ.*

Curſum ſuum auſpicatus eſt à Corvo, tranſiitque Hydram, Velum Navis Argo, Gallum, Canem, Sirium, Leporem, ſubter pedes Orionis, per fluvium Eridanum, fauceſque & caput Ceti, non procul à ſiniſtro Cornu Arietis ſubſtitit.

Motus ejus initiò fuit tardus, deinceps velociſſimus, & tandem rurſùs ſubindè tardior.

Circulum curſu ſuo confecit circiter 155. graduum.

Hamburgo Manhemium die 21. Februarii Gregoriani 1665.

S. P. Reverende &c.

COmetam nuperum omnium oculos, ſtilos & induſtriam in ſe convertiſſe, ut multa alia docent, ita & accuratæ illæ Heidelbergæ & Argentinæ habitæ obſervationes, abs Te mihi miſſæ, de quibus Tibi debitas ago gratias. *Stegmanna Auctor de obſervationibus Heidelb. & Argentin. gratias agit*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Heidelberga tamen aliquid famâ tam illustris loci dignum videre cupio. Quod ut consequar, brevi literas ad Professorem Matheseos illius Academiæ de hoc argumento dabo. Est quidem ille mihi prorsus ignotus. Sed studium discendi facilè mihi aditum, ut spero, ad Virum doctum, &, ut decet, humanum conciliabit, Vobis præsertim parariis, quos & mei & bonarum artium amantes novi. Exeunte nuper anno secundùm novas rationes dierum redierat ad nos Cometes, qui in Lepore conspectus ad Arietem properans ante paucos dies oculis nostris se subduxit, nec amplius favente etiam cælo investigari potest. Duos fuisse diversos non pauci volunt. Sed plures unum eundemque fuisse statuunt: quibus Præstantissimi Mathematici Domini Hevelii Senatoris Dantiscani auctoritas multùm ponderis addit. Reditus Cometæ pavorem mortalium & curiosa præsagia Astrologorum auxit. Ego de his judicium Vestrum exspecto. Valete.

Discendi cupidus Viros doctos scripto adi.

Cometa hybernus in Lepore denuò apparet, propè Arietem disparet, cum priori unus idemque.

Hevelii laus & auctoritas.

Hamburgo Manhemium die $\frac{1}{11}$ Aprilis 1665.

S. P. Reverendi &c.

Vissovatius & Stegmannus literas Auctoris Profess. Heidelb. tradiderunt.

CUrasse Vos rectè literas meas Professori Math. Heidelbergensi inscriptas, & retulisse responsi promissum à Viro Humanissimo, multum mihi gratulor. Eximium enim quidpiam ex illo celeberrimo loco, idque à Viro eruditione clarissimo, opperior. Interim alius Cometa (quicquid alii, qui unum eundemque cum priori esse contendunt, adferant) in pectore Pegasi ante decem dies visus adhuc conspicitur. Nam & hodie manè mihi multisque Amicis in domo meâ visus, imò & præsentibus quibusdam Viris doctis & Matheseos peritis à Clarissimo Viro Joanne Mullero Math. in hoc Gymn. Profess. observatus est. Accepi jam aliquas observationes à Viris Præstantissimis de hoc novo phœnomeno factas. Sed plures de die in diem exspecto, à Vobis quoque, minimùm sententiam de generatione & significatione Cometarum, postquam id aliæ curæ fieri permiserint. Induxi enim in animum hortatu Amicorum, inter me & varios Viros doctos de hoc argumento communicata publico committere, juvante Deo, cui operi & vestras symbolas libenter inferam. Valete.

Cometa vernus ab hyberno diversus.

Manhemio Hamburgum Cal. Maji 1665.

S. P. Generose Domine, Amice Præstantissime.

GRatulor mihi redditas esse Tibi geminas cursûs Cometici Observationes, alteras Heidelbergâ, alteras Argentorato profectas: quarum Te sitientissimum esse probè novi. Cæterùm quod scribis, Cometam apud Vos fulgore suo omnium in se oculos & animos convertisse, idem apud nos factum esse scito. Convulsa est tota quasi sedibus suis civitas, ubi primum fax ista insolita in cælo apparuit. Nulla fuit ætas, nullus sexus, nullum hominum genus, quod non è cubilibus suis excitum, plenos admirationis vultus in cælum defigeret. Indè natæ de origine causisque Cometarum, nec non de significatione & effectis eorum curiosæ quæstiones. Quæ ad astrorum interpretes, cælique peritos Mathematicos delatæ, elicuêre sententias inter se toto cælo discrepantes, ut verè dici possit: *Quot capita sunt, totidem esse sententias.* Quæ diversitas ac dissonantia tandem ita incertos & suspensos relinquit audientium animos, ut de certa aliquâ in hujusmodi rebus scientiâ propemodùm desperare necesse sit. Ipsos interim Uranoscopos, quamvis sint inter se contrarii, tam certos & obfirmatos in sua videmus sententia, ut facilius fieri posse credant, ut cælum ruat, quam ut sententiam suam minùs firmis niti radicibus sibi persuadeant. Quâ

Cometam omnes curiosè contemplantur.

Deque origine & significatione ejus disputant.

Astrologorum diversæ sententiæ de Cometis:

Quisque tamen suam ut certam deprædicat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Quâ in re desidero sanè modestam illam ac prudentem verecundiam, quam nobis adhibere par est in rebus tam altè supra nos positis. Pulchrè enim, ut solet, Seneca in suo de hac ipsa materiâ, de Cometis, inquam, tractatu admonet, cujus hîc verba apponere juvat: *Egregiè Aristoteles ait, nunquam nos verecundiores esse debere, quam cum de divinis agitur. Si intramus templa composîti, si ad sacrificium accessuri vultum submittimus, togam adducimus, si in omne argumentum modestiæ fingimur: quantò hoc magis facere debemus, cum de sideribus, de stellis, de earum naturâ disputamus, ne quid temerè, ne quid impudenter, aut ignorantes affirmemus, aut scientes mentiamur?* Nat. quæst. lib. VII. cap. xxx. O quam vellem aureum hoc monitum altè animis hodiernorum Philosophorum (quin & Theologorum!) esse impressum.

Cœlestia studia modestè tractia.

Nusquam plus sibi permittit humani ingenii audacia, nusquam asserit confidentiùs, nusquam definit fortiùs, quàm in rebus abstrusis & procul à sensu atque notitia mortalium remotis. Nempè novit illa se in his talibus non à quovis facilè revinci erroris posse, & sic ipsâ rei obscuritate tuta est hominum temeritas, non secus ac sepiæ atro undique circumfusæ succo tutiùs delitescunt. Atqui tanto magis suspensis oportebat homines incedere vestigiis, ubi res aciem ingenii humani facilè effugit, ac porrò ubi propter summam rei difficultatem summa est labendi & hallucinandi occasio, imò penè necessitas. Non noceret aliquandò ingenuè ignorantiam profiteri; sapientiusque esse crediderim, in multis verbum candoris ac modestiæ *Nescio* usurpare, quam certa affirmare de incertis. Ecquis enim pudor est, hominem aliqua in terris, in hac imperfectionis nostræ caligine, nescire? Solius Dei est, omnia scire: mortalibus id non datum. Nimis igitur superbè dedignatur mortalitatem, & humanæ conditionis oblitus semet ipsum quodammodo Deum facit, qui non vult aliquid ignorare videri. At prudentis est, hominem se esse meminisse, & humani à se nil alienum putare.

Confidentiam temerariam, fuge.

Temeritas tutò latet, ubi de occultis nemo judicare potest.

Occulta & ardua circumspectè tracta.

Candidus esto.

Modestiam sectare.

Temerè de rebus arduis ne judica.

Nescimus multa.

Deus solus omnia scit.

Homo cum sis humani & te nil alienum puta.

Quid ergò? inquies: tunè omnem de Cometis quæstionem omittendam esse censes? Nequaquam ea mihi mens est. Sed sobriè & circumspectè rem tractandam existimo. Certa ab incertis, quantumvis probabilibus ac veri speciem habentibus probè secernenda: disquirendum potiùs, quam determinandum: temerè utique nihil statuendum; & ubi res minus liquet, agnoscenda est ingenii nostri hebetudo. Ita hoc loco de quæstione, quid sint Cometæ, nonnisi probabiliter in utramque partem disputari posse arbitror. Alii ordinarias esse stellas censent, eosque antiquitùs creatis à Deo sideribus accensent: & hi rursum in varias scinduntur partes: alii meteora esse putant, ex recens collecta materiâ incensa, quæ tantisper ardeant, dum materia suppetit, quæque eâ consumptâ extinguantur. Habetque quælibet pars suas quasdam hypotheses, quibus suas superstruit assertiones: quæ hypotheses deinceps verisimilibus duntaxat nituntur conjecturis. Sunt qui stare negant terram, & hoc pro suæ sententiæ fundamento collocant: aliorum contraria est hypothesis, cui suam inædificant sententiam. Reperiuntur etiam, qui supponunt dari Vacuum: quod ipsum porrò alii velut falsum rejiciunt. Nimirum utrique parti in promptu sunt probabiles ac speciosæ rationes, quibus causam suam adstruere & pulchrè exornare novit. Itaque hanc quidem litem puto mansuram semper indecisam, nec, dum stat hæc mundi machina, cessaturos unquam eâ de re disputationis ferram reciprocare eruditos. Cæterùm quia hîc Vacui injecta mentio, libet Tibi ὡς ἐν παρόδῳ paucis exponere, quos nuper cum Doctissimo Viro super hâc materiâ miscui sermones. Impugnabat ille Vacui spatii assertionem hoc potissimùm argumento, quòd spatium ipsum nihil aliud sit quam corpus, quippè cùm trinâ constet dimensione. Nullum, dicebat, dari aut concipi potest spatium, quod non mensurari queat, & non habeat terminos à quo & ad quem, ac proindè omne spatium est quantum, & consequenter corpus. Ego quanquam & ipse in eam propendeam sententiam, quòd non minus à Vacuo, quam à Super-

Cometæ quid sint dissentiunt Philosophi.

Terræ revolutio.

Vacuum spatium dari probabile.

Spatium an ipsum corpus.

vacuo

vacuo natura abhorreat, non capiebam tamen vim istius argumenti. Proindè regerebam, si spatium esset corpus, sequeretur, quandò corpus aliquod est in spatio, corpus esse in corpore, ac porrò per eam sententiam induci penetrationem corporum atque dimensionum, quam ut longè absurdissimam explodit & damnat omnis rectè sentientium Philosophorum chorus. Annuebat ille absurdam esse hanc penetrationem corporum, & contradictionem implicare, ideòque negabat corpus esse in corpore, quandò corpus est in spatio: sed ego non potui percipere, quomodò nervum ipsum consequentiæ à me nexæ, quæ sanè videtur esse necessaria, inciderit. Præterea non in eo nunc quæstionis cardo versatur, quid sit spatium, sed quicquid sit, sive corpus, sive non, an id possit corpore alio vacuum esse, an non? Ad hanc quæstionem nihil facere videtur illa responsio, quâ, quid sit ipsum spatium, definitur. Ut rem illustrem, dabo exemplum. Ponatur vas aliquod, sive illud sit ligneum, sive argenteum, sive æreum, sive etiam argillaceum: sinè dubio illud ipsum est corpus, interim tamen & aliud corpus continet, putà aërem, vel aquam, vel vinum, vel aliquid simile. Quæritur ergò, an ullo modo fieri queat, ut vas aliquod existat, in quo nullum omninò aliud corpus contineatur? Ad hujus quæstionis enodationem si quis respondeat, vas ipsum esse corpus, quia ex ligno, vel aliâ materiâ corporeâ constat, nonne inepta & absurda foret responsio? Dein vellem & hoc discere, annon ante mundum conditum, cùm nullum adhuc corpus, nulla materia prima (quam creatam à Deo omnes communiter statuunt) adeòque nec atomus ulla existeret, fuerit magnum aliquod inane, id est, Spatium Vacuum, quod deinceps Deus per creationem innumeris replevit corporibus? Si fuit, posse dari spatium vacuum consequetur: si non, quid fuerit, dicat oportet. Dicet, nihil omninò fuisse. Sed istud nihil, quomodo aliter quam inane spatium concipi queat, velim nobis explicet. Quare hâc in parte fateor mihi ab illo Viro humanissimo juxta ac eruditissimo non esse satisfactum. Nam ipsa temporis angustia haud patiebatur producere longius nostros discursus. Itaque ubi se dederit occasio, stat sententia iteratò ad istum reconditæ doctrinæ fontem accedere, & ex illo pleniorem nodi hujus dissolutionem haurire. Porrò ut ad Cometas revertar, alteram quæstionem, de eo, quid præstent, vel denotent Cometæ, æquè ac priorem reor esse perplexam & multis modis intricatam. Vulgaris est ista & animis hominum fermè ab omni memoriâ insita opinio, quòd Cometæ sint scæva quædam & diri omnis sidera, quæ nunquam sine insignis alicujus calamitatis præsagio luceant. Nec desunt, qui naturali vi, atque, ut Philosophi loquuntur, influxu Cometarum effici & produci tristia quæque in terris autument: * perindè atque ex Solis Lunæque eclipsi nihil læti auspicatique nasci videmus. Verùm hîs causa videtur esse manifesta, quæ in Cometis non ita est conspicua. In eclipsi enim Solis ac Lunæ, cum fiat subtractio Lucis atque caloris ad rerum infimarum conservationem perquam necessarii, nihil mirum est, si deficiente, etsi ad tempus, vitali illo calore ac lumine res sideribus subjectæ labem aliquam atque mutationem in deterius accipiant sentiantque. At in Cometis hæc causa locum non habet. Si quis urgeat, Cometas eadem ratione agere in res inferiores, quâ agunt reliquæ stellæ toto cælo collucentes, quibus singulis aliquas inesse ad operandum vires non sit dubitandum; Respondeo: me prorsus inficiari nolle, quòd dentur aliquæ, ut vocant, stellarum influentiæ. Facilè enim credo, non hunc solum esse earum usûm, ut sint signa & organa temporis, item ut hæmisphærium unum ab altero distinguant, vel ut extent quotidiana naturæ miracula, & sint visibilia admirandæ Dei sapientiæ atque potentiæ specimina: sed peculiares quoque inditas ipsis esse vires, quas exserere in inferiora queant, mihi persuadeo. Videlicet quemadmodum in herbis ac floribus, quæ sunt tanquam sidera terræ, singularem videmus inesse vim vel ad medendum, vel ad nocendum: ita verò absimile non est, sidera quoque singula, quibus,

Corporum penetratio non datur.

Corpus non est in corpore, sed in spatio vacuo.

Vacuum spatium ante creationem rerum fuit.

Cometarum significatio dubia & explicatu difficilis:

In malam partem est communis pluribus:

Quidam & efficientiam malorum eis tribuunt.

** Eclipsibus Cometarum apparitio inquè comparatur.*

Stellæ aliquid in inferiora vi influente agere,

Sicut herbæ in terra,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

quibus, ceu floſculis cæli diſtincta eſt regio, pollere aliquâ operandi in res ſublunares virtute. Sed primùm hoc ipſum non certâ ſcientiâ, ſed probabili tantùm conjecturâ ac divinatione niti exiſtimo. Deindè tametſi hoc certum ac indubitatum eſſet, nego ſciri poſſe, qualis ſit uniuſcujuſque ſtellæ efficacia vel operatio: prorſuſque credo humanum ſuperare captum, omnes omnium aſtrorum vires noſſe atque aſſequi. Et ut hoc tandem etiam conſtaret, nego ex eo quicquam certi colligi poſſe: cum perſæpè ſiderum influentiæ multarum rerum interventu, ut ventorum, exhalationum, æſtûs, frigoris impediantur. Induſtria quoque humana multùm poteſt in averruncanda aut hebetanda aſtrorum vi. Hinc illud tritum: *Sapiens dominabitur aſtris.* Rectè enim in eo conſentiunt ſapientum ſuffragia, quòd aſtra inclinent tantùm, non neceſſitent: alioqui libertas tolleretur arbitrii, quâ ſublatâ, omnium peccatorum culpa in Deum aſtrorum conditorem recideret, quod profectò horrendum dictu eſt. Denique providentiæ divinæ, quæ eſt ſuprema omnium cauſarum cauſa, ſubjectas eſſe aſtrorum influentias, ita ut eas aliquandò inhibeat, aliquandò temperet pro arbitrio, extra dubium eſt. Undè non verè minùs, quam piè vulgò dicitur:

Probabile Stegmannus judicat:

Determinatam ſtellarum efficaciam negat:

Vim denique de cælo influentem multis ſæpè impediri affirmat.

Aſtra non egunt neceſſariò.

Libertas naturæ humanæ ſine blaſphemia non negatur.

Providentia Dei, ut cuncta, ita & ſidera regit.

Aſtra regunt homines, ſed regit aſtra Deus.

Ex his jam, quid de Cometarum efficientiâ tenendum ſit, liquere arbitror. Saltem non negabis, dices, Cometas, etſi non efficiant, portendere tamen atque prænuntiare aliqua hominibus mala. Id verò ut negare non auſim ſimpliciter, ita nec affirmare. Unde enim certa ejus rei fides aut ſcientia? Non ex Sacris Literis: imò ex iis contrarium potius non immeritò quis collegerit. Prohibentur enim apertè *divinationes ex aſtris* Deut. XVIII. 10. vetamur *metuere à ſignis cæli*: Jerem. XI. 2. & iis, *qui ſpeculantur cælum, quique contemplantur ſtellas, ac obſervant menſes, ut ex iis ventura prædicant*, gravia Dei judicia intentantur Eſai. XLVII. 12, 13. Non etiam in ipſis Cometis inſcriptæ aut impreſſæ ſunt aliquæ notæ, è quibus cognoſci mala hæc vel illa eventura poſſint. Ad experientiam tandem hîc provocant plurimi, dictitantes, obſervatum id omnibus ſeculis, quòd nunquam hi in cælo accenſi ſint ignes, quin permultæ clades & infortunia paulo poſt enata ſint. At velim eos meminiſſe, quid Medicorum Princeps de experientia per experientiam edoctus pronunciet: *Experientia*, inquit, *fallax, judicium difficile.* Ego ſanè etiam contrariam apud alios obſervationem lego, quod multi olim conſpecti ſint Cometæ, quos nulla unquam ſubſecuta eſt calamitas: & ex adverſo multorum magnorum Virorum funera, & Rerumpublicarum vel illuſtrium familiarum mutationes eveniſſe, nullo præcente Cometâ. Ut adeò clarum ſit eventus triſtes horrendoſque caſus nullam cum Cometis habere connexionem. Accedit, quòd Cometæ non uni loco affixi ſint, ſed per vaſtum cæli æquor diſcurrant, & in omnibus fermè mundi plagis ac oris ſe conſpiciendos præbeant. Ex quo nihil certi in ſpecie de quoquam conjicere licet: nulla enim dari poteſt ratio, cur uni homini, vel familiæ, vel provinciæ magis exitium portendere debeat æquè ab omnibus conſpectus Cometa, quam alteri. Riſi proindè affatim, cum tam audaces Mathematicorum nonnullorum ariolationes, & è Cometis collectiones nuper hîc circumferri viderem, ut non certa modò malorum genera mox conſecutura indicarent, ſed etiam perſonas, urbes ac regiones, in quas ea redundatura ſint, deſignarent: denique quod ſummæ temeritatis apex eſt, etiam menſem, & diem, quo eventura ſint, nominarent. Adeò ſcilicet iſti homines & tempore & ingenio ſuo, & aliorum credulitate abutuntur. Quæres ad extremum: An ergo nullum à Cometis ſumendum ſit argumentum, quo homines ex veterno vitiorum excitentur, & ad pœnitentiam agendam atque ſeriam vitæ emendationem inſtituendam inſtigentur? Per me verò licet eo uti argumento. Non enim eo prorſus inficias eſſe aliquas Cometarum vires, vel eorum aliquam eſſe ſignificationem. Sed quid vel efficiant vel ſignificent determinatè, ſciri poſſe nego.

Stegmannus efficientiam malorum Cometis adimit:

Portendere eos mala quædam in medio relinquit.

In meliorem partem potius inclinat auctoritate S. S. LL. nixus.

Cometæ per ſe non ſignificant mala.

Experientia fallax.

Cometarum eventus non ſemper mali: Sine eorum apparitione multa mala eveniunt.

Cometæ per orbis varias plagas viſendos ſe præbent:

Ideò nihil certi in ſpecie ex eorum apparitione colligi poteſt.

Aſtrologorum quorundam temeritas in definiendis Cometarum effectis.

Cometæ ut incitamenta pœnitentiæ adhiberi poſſunt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Nec quicquam intereſt, quâ ratione homines ad frugem revocentur, dummodò revocentur. Itaque etiam per impoſturam (quod ajunt) beneficium dare, haud credo eſſe impermiſſum. Quanquam malim ſolidiora uſurpari hâc in re argumenta, & validiora in animis non obeſæ ſolùm, ſed & emunctæ naris hominum, qualia nobis Sacra Scriptura abundè ſuppeditat. Sed videò in eo præcipuè errari, quòd quid ſit pœnitentia, & vera pietas, quævè ſint idonea ad eam ducentia argumenta, ignoretur. Pœnitentiam aliqui in ſolo animi ob commiſſa peccata dolore conſiſtere cenſent: verùm hunc ad ſalutem haud ſufficere Judæ proditoris Chriſti exemplum ſatis ſuperque docet. Illum enim ſummo animi dolore correptum, ſacra refert hiſtoria; & tamen dolor iſte eum ſalutis haud fecit compotem. Inſuper ſunt, qui pietatem in frivolis rebus, collocant: hæcque potiſſimum bona opera eſſe credunt, quibus parari ſalutem æternam poſſe ſtatuant. Quo profectò neſcio an quicquam dici poſſit confidentius: cùm finiti operis noſtri ad infinitum præmium cæleſte nulla ſit proportio. Undè exclamat Apoſtolus, *Non eſſe dignas afflictionis præſentis temporis ad illam gloriam olim revelandam* Rom. VIII. 15. Alii contra adeò operum bonorum, etiam meritò ſic dictorum, gratiam extenuant, ut ea ſordere coram Deo, & nullius apud eum valoris eſſe jactitent. Quo pacto non mirum eſt homines ſegniores reddi in pietatis ſtudio. Præſertim cùm & ad juſtificationem nihil facere noſtra pia opera, & humanas vires ſuperare Chriſti præcepta, exiſtimetur. Scilicet *ſtudium cum ſpe ſeneſcit*, ut ille ait, *& quod quis aſſequi non poteſt, ſequi deſinit*. Adde jam æterna prædeſtinationis & reprobationis de unoquoque individuo abſque ulla conditione facta & mutari neſcia decreta: adde perſolutum Chriſti obedientiâ tam activâ quam paſſivâ ſufficientiſſimum pretium pro peccatis noſtris omnibus præteritis, præſentibus & futuris: adde ſervam voluntatem humanam: & juſtificationem ſola fide de Chriſti merito abſque ullis, etiam Euangelii, operibus obtinendam: nec non ſexcenta alia veræ pietatis impedimenta. Quibus ſententiis qui innutriuntur, non magis, puto, pietatem colere poſſunt, quam benè olere, qui in culina habitant, ut elegantiarum arbitri verbis utar. Per ejuſmodi quippè dogmata perit omnis, etiam optimorum argumentorum vis, quibus hominum mentes incitari ac permoveri ad pietatem poſſunt. Quocircà edoceri primùm homines velim, pœnitentiam ſalvificam non in animi modò, ſed & in totius vitæ tempeſtivâ correctione atque in melius mutatione ſitam eſſe. Pœnitentia enim nihil aliud eſt, quàm reſipiſcentia: is autem verè reſcipit, ſeu poſt factum ſapit, qui mutat curſum, ubi videt ſe malè currere. Deinde pietatem conſiſtere in ſanctitate morum, in depoſitione habituum vitioſorum, in exercendâ ergà omnes charitate, in intima Dei reverentia, in affectuum ac cupiditatum carnalium coërctione. De qua pietatis deſcriptione ſi quis, an recta ac legitima ſit, addubitet, videat, ut illa cum Apoſtoli deſcriptione apprime congruat, qui totam officii noſtri Chriſtiani rationem in eo reponit, *ut abnegatâ impietate & mundanis concupiſcentiis ſobriè, & juſtè & piè vivamus in hoc ſeculo*, atque ſic *exſpectare* nos jubet *beatam illam ſpem & illuſtrem adventum gloriæ magni Dei, & Servatoris noſtri Jeſu Chriſti.* Unde etiam, tametſi nullum ſit operum noſtrorum meritum, ea tamen neceſſaria eſſe ad ſalutem intelligitur: cùm nonniſi hac lege nobis ſempiterna beatitudo promittatur, atque hoc, non alio, fine *apparuiſſe gratiam Dei ſalutarem omnibus hominibus*, ibidem dicatur Tit. II. 11, 12. alibi verò *ſine ſanctimonia neminem Dominum viſurum eſſe*, diſertè affirmetur. Hebr. XII. 14. *Obſervatio mandatorum Dei* utramque in religione Chriſtiana facit paginam 1 Cor. VII. 19. Hæc eſt illa *fides per charitatem efficax*. Gal. V. 6. *& nova illa creatio, quæ ſola in Jeſu Chriſto valet*. Gal. VI. 15. Bona opera ſunt anima fidei Chriſtianæ, utpote *ſine quibus hæc mortua* cenſetur, perindè *ac ſine anima corpus mortuum eſt*. Jac. II. 26. *Sine bonis operibus, neque vocatio neque electio Dei firma eſſe poteſt* 2 Petri I. 10. Mortis Chriſti maximam vim & operationem ſeu efficaciam eſſe credo. Is enim hirci

Scripturæ S. ſolidæ & certæ pietatis magiſtræ.

Pœnitentia quid ſit.

Peccata dolere non ſufficit, niſi excutiantur.

Bona opera non ſunt res ludicræ, ſed ſolidæ pietatis officia.

Vitæ æternæ donum. Rom. VI.

Deus nobis debitor factus eſt non aliquid accipiendo, ſed quod ei placuit, promittendo. Auguſt.

Chriſti præcepta gravia non ſunt. 1 Johan. V.

Præcepta Spiritus non ſunt impoſſibilia. Baſil.

Sola fides non ſervat niſi pietatem habeat ſociam Jac. II.

Pietatis impedimenta remove.

Fides ad ſal. non ſufficit. Cypr. Hieron. Auguſt. Naz. Chryſoſt. &c.

Pœnitentiæ continuæ & ſe vicißim propter peccata excipientes nil differunt ab his qui omninò non crediderunt. Clem. 7. Strom.

Pœnitentiam agere eſt & perpetrata plangere & plangenda non perpetrare, Greg.

Pœnitentia veræ veniam promeretur, ſimulata Deum irritat. Eſit.

Culpas qui poſt lachrymas repetit, poſt baptiſma mortuum tangit. Greg.

Peccatum luctum facit.

qui plangit & iterum admittit, quaſi quis lavet laterem crudum, quem quantò magis abluit, tantò magis Hiſt. 1. de pœnit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

hirci illius emissarii instar peccata populi in desertum secum asportantis, etiam *delicta nostra in corpore suo sursum tulit in lignum crucis: illius livore ac vibicibus sanati sumus*, ut habent verba St. Petri. Sed omittendum non est, quod ibidem additum est, id ideò factum, ut impositum *peccatis mortui justitiæ viveremus*. Hanc enim conditionem semper adjicere amat Scriptura, maximæ divinæ gratiæ nostra officia adjungens. Ac proindè Christus mortuus est sanè pro nobis omnibus, sed in eum finem, * *ut non nobismet ipsis viveremus, verùm illi qui pro nobis mortuus est ac resuscitatus* 2 Cor. v. 15. † *ut nos redimeret ab omni iniquitate, & pararet sibi populum peculiarem, sectatorem bonorum operum* Tit. II. 14. Estque hæc conditio expressè annexa, ubi sanguinis Christi efficacia ex professo describitur: *Si in luce ambulamus, sicut ipse est in luce, communionem habemus ad invicem, & sanguis Jesu Christi filii ejus emundat nos ab omni peccato* 1 Joh. I. 7. Quam conditionem sæpius miratus sum omitti vulgò à Christianis, & sola hæc passim verba crepari: *Sanguis Jesu Christi filii Dei emundat nos ab omni peccato*. Quo pacto quam seipsos & alios deludant ac decipiant homines, vix dici potest. Neque verò mihi placuit unquam eorum subtilitas, qui indecorum esse reputant, ut Deus decreta sua ab aliquâ conditione & voluntate hominum incerta suspendat. Quasi scilicet illi melius scire possent quid Deo dignum ac decorum sit, quam Deus ipse, qui in scripto suo verbo apertissimè ab hac conditione: *Si in luce ambulaverimus*, decretum nostræ salutis suspendit. Hæc conditio & in aliis infinitis locis expressa est: *Si secundùm carnem vixeritis, moriemini, si autem Spiritu opera carnis mortificaveritis, vivetis* Rom. VIII. 13. *Si unà mortui sumus* (scilicet cum Christo) *etiam unà vivemus: si patimur unà regnabimus* 2 Tim. II. 11, 12. *Si manseritis in me*, verba sunt Christi, *& verba mea manserint in vobis, quicquid volueritis petetis, & fiet vobis* Joh. XV. 7. *Si præcepta mea servaveritis, manebitis in dilectione mea, sicut & ego præcepta Patris mei servavi, & maneo in ejus dilectione*. ℣. 10. *Vide ergò bonitatem & severitatem Dei: in lapsos quidem severitatem, in te autem bonitatem, NB. si permanseris in bonitate: alioquin & tu excideris. Sed & illi, si non permanserint in incredulitate, inserentur* Rom. XI. 22, 23. *Mulier servabitur per liberorum generationem*, NB. iterum, *si permanserit* (intellige mulier) *in fide, & charitate & sanctificatione cum modestia* 1 Tim. II. 15. Et quis tandem omnia loca enumeret? attentè Sacras Literas legentibus passim talia loca sunt obvia. Sed & ipsa Fœderis natura, quod Deum per Christum nobiscum pepigisse testatissimum est, hanc conditionem requirit. Quis enim unquam fando audivit de aliquo fœdere, in quo alteri parti nulla imponeretur conditio? Hic igitur, quod alias ipsi iniquè urgent, Scripturâ loquente rationem obmutescere decet. Est enim perversa ratio, quæ clarissimæ Scripturæ contradicere ac sese opponere audet. Alioqui ratio, si rectè adhibeatur, nunquam Scripturæ contraria est, nec lumen naturale à supernaturali extinguitur, sed augetur potius ac perficitur: tantusque est inter utrumque consensus, ut sine naturali lumine, supernaturale nulli prorsus sit usui. Ut enim oculis naturalibus opus est ad legendum S. Literas, ita & naturali facultate intelligendi ad verum sensum percipiendum. Quod nî concesseris, etiam bruta rationis expertia ad intelligendas S. Literas apta esse concedas necesse est: quod absurdissimum esse quis non videt? Verum enim verò illa, de qua egimus, conditio Fœderi inserta, necessitatem bonorum operum fortissimè evincit: estque extra omnem controversiam efficacissimum argumentum ad pietatis studium animis hominum ingenerandum: certè multò efficacius, quam quod à Cometis & incertis cæli prodigiis desumitur. At video me jam dudum è Mathematico campo in Theologicum esse delatum: & ea tetigisse orbis Christiani ulcera, quæ absque exquisito doloris sensu tractari se non patiuntur. Itaque retrò vela verto, & me in portum recipio. Faxit Deus benignissimus ut gens Christiana hæc aliquandò seriò expendat, & ex diuturno somno expergefacta pervideat eorum dogmatum infirmitatem, quæ pro religionis suæ prorâ ac puppi habet,

* *Crucem respicere nil aliud est, quam ut huic mundo quasi mortuos ac crucifixos nos præbeamus, fixos in virtute, immobiles in peccando, Dei ut ait Psalmista, timore quasi clavo carnem nostram infigentes.* Nyss.

† *Spiritus S. in fide, spe atque charitate & aliis bonis, sine quibus ad cælestem patriam non patet pervenire, sicuti est humilitas, castitas, justitia atque misericordia fœcunda perfectorum corda non deseris.* Greg.

Credere in Christum est amando in ipsum tendere. Aug. vid. dist. 2. c. charitas.

Prædicta Dei sententia elemosynis & misericordiâ mutatur. Hier. Vid. dist. 1. de pœnit.

Deus facit te sine te, sed non te justificat sine te. Aug.

Fœderis novi natura conditionem pietatis includit.

Ratio Scripturæ S. opponere se non debet: Recta opponenda ei non est, cum ei ut dominæ ministret, earn ut ducem sequatur.

Rationis sobriæ necessarium in sacris usus.

Fides est necessaria, necessaria & charitas.

Fidei murum habere non sufficit, nisi ipsa fides bonis operibus confirmatur, Hier.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

habet, quibuſque tanquam dulciſſimis pulvinis ſecurè ac placidè indormit. Tuum verò Vir Amiciſſime fuerit dicta hactenùs boni conſulere, & favore perpetuo proſequi

Tibi addictiſſimum

JOACHIMUM STEGMANNUM.

Hamburgo Manhemium die 20. Septembris 1665.

S. P. Reverende &c.

Auctor Stegmanni literas gratas habet.

LIteræ Tuæ Kal. Majis datæ, non tantùm meram in me benevolentiam, ſed & veram pietatem ac multam eruditionem ſpirantes, pergratæ mihi fuerunt. Quæ quidem amplum reſponſum ſuo jure exigunt, ſed Tu, qua es æquitate & erga me benevolentia, breviori ab amico multis laboribus gravato, contentus eris. Prudenter ſanè & peropportunè mones cæleſtia ſtudia cum modo & pudore tractanda. Multi enim illa maximè ſublimia & humanæ menti impervia penetralia curioſè involant, ut exindè de vita & fortuna hominis decreta ferre non erubeſcant. Quanquam & alias eruditionem cum modo, ut cibum licet ſalubrem, habendam, nec tantùm parandam ſed & fruendam ſapientiam eſſe, veteres Philoſophi monent. Nec dubium eſt in omni literarum genere non tantùm certa ab incertis, vera à probabilibus, ſed & neceſſaria ab utilibus ſecernenda eſſe ei qui tutius incedere & errores circumſiſtentes effugere velit. Tùm verò & temerariam judicandi & decernendi de rebus arduis audaciam cavendam eſſe.

Brevitèr ad eas inter multos labores reſcribit.

Cæleſtia ſtudia à nonnullis temerariè tractantur.

Eruditio cum modo habenda.

Intemperantia literarum cavenda.

Certa ab incertis ſecerne.

Errorum effugiendorum ratio.

Temeritas in judicando cavenda.

Illa diſputatio de Vacuo, non videtur utilitatis propemodùm neceſſariæ vacua. Intereſt enim ſcire quo loco ſint omnia. Cum autem corporum penetratio non detur, rectè colligis corpus quod ſit in ſpatio vacuo, à ſpatio diſtinctum eſſe. Noris credo dari qui per extractionem aëris vacua corpora oſtendant, magnumque uſum inventis ſuis præſtent. Sed hæc arcanorum naturæ rimatoribus relinquamus. De hac quoque re aliquid in opere meo dicetur, poſtquam Ampliſſimus Dominus Otto Guerichius Conſul Magdeburgicus, ſtrenuus illius de Vacuo ſpatio ſententiæ defenſor, hanc hypotheſin ad probandam ſuam de Cometis opinionem adhibet. Hocce verò de Cometis argumentum eſſe perdifficile, ideòque modeſtè tractandum, prudenter mones. Eclipſibus immeritò quod ad eventus attinet comparari Cometarum apparitionem meritò urges, cum ibi lumen terris ſalutare intervertatur, hîc fulgeat, quod, ſi eventus æquis oculis ſpectes, tam pernicioſum quam ſalutare dicendum. Imò verò magis ſalutare, quòd & plura bona & læta ſequi ſoleant, & naturæ luminis calor, proindè ſalutaris efficacia, magis conveniat. Sidera, ſolo Sole, caloris & ſalutaris efficientiæ fonte excepto, in inferiora agere, negabit Tibi Clariſſimus Leuneſchloſſius Veſter, qui his ſolum lucendi officium deputat. De herbarum virtutibus reſponderi quis poterit, earum notitiam Salomoni datam à Deo fuiſſe, haſque ex vicinia operari. Sideribus verò lucendi, tempora & hemiſphæria deſignandi & dividendi officium, & remotiſſimas à terra ſedes à Deo attributas eſſe. Quòd in meliorem de ſignificatione Cometarum partem inclines, & prædictiones Aſtrologicas in SS. LL. damnari dicas, meritò facis. Signa cæli nequaquam ſunt ridenda vel contemnenda: neque tamen ideò metuenda, ſed ut indicia divinæ potentiæ, ſapientiæ, bonitatis contemplanda. Tùm verò præcipuè illa rariora Cometarum inter argumenta divinæ juſtitiæ præmia & pœnas prænunciantis & incitamenta pœnitentiæ ducenda. Cometis nullas malorum notas impreſſas, nec eis per ſe ineſſe quidquam infauſti, rectè dicis. Imò verò *crinitæ effectibus non malæ, ſæpè etiam bonæ; cauſſis verò minimè timendæ: formâ, facie, calore maximè jucundæ*, ut utar Marcelli Squarcialupi, Viri

Certa ab incertis ſecerne.

Cometæ Eclipſibus in eventibus immeritò comparantur.

Cometarum lumen potius ſalutare quam exitioſum.

Sidera tantùm lucent, non agunt in inferiora.

Stellæ ſignandis temporibus à Deo datæ.

Stegmannius Auctori de ſignif. Comet. favet.

Cometæ quomodo contemplandi:

Nullæ malorum notæ eis inſcriptæ.

Squarcialupus benignè de Cometis judicat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Viri doctiſſimi verbis, quæ ille hoc argumentum pertractans ad Magnum Dudithium perſcripſit. Solent vulgò homines fulgura & fulmina metuere. Id quidem ego non probo. Vir enim pius, hanc cæleſtis Patris ſui vocem, hæc jacula malis metuenda cogitet, convenit. Neque tamen ideò ridenda fulmina vel fulgura unquam dixero: quod nec impius Caligula olim ad ultimum ſuſtinuit. Ita in omnibus Dei operibus & actionibus tam bonitas quam ſeveritas ejus, integræ juſtitiæ indicium elucet. Experientiam circa eventus Cometarum triſtes fallacem eſſe meritò memoras. Nam non ſemper mala, etiam bona ſæpius ſequuntur Cometas, illa vero etiam ſemper antecedunt. Sed & Annales Cometarum ſæpè fallunt. Non ignorabat *Ariſtoteles Vir doctiſſimus, quàm incerti ſint & fallaces annales, in quibus prodigia & horum exitus imperitæ multitudinis relatu digeſti ſunt*, inquit ibid. idem ille Marcellus. Ne multa: dabo non obſcurum exemplum. Tribuitur Cometæ miſerandam Mieſconis Ducis Poloni, à muribus circa 1230 eroſi fatum. Erit ille, credo, qui Meſco Dux Maſoviæ Funccio ad 1238. Mieciſlaus Caſſiſconus Alſtedio ad 1236. in mirabilium Dei Chronolog. vocatur. Eodem fati genere Wilderolphum Epiſcopum Argentin. Alſted. ibid. ad ann. 997. Pantaleon ex Munſtero circa 993. Calviſius anno 1013. militem quendam conſumtum memoriæ prodit. Imo vero noſtri Annales Popielum Ducem circa 823. Germanici Hattonem Epiſcopum Moguntinum circa 968. in mediis aquis à muribus, è cadaveribus crematorum hominum natis, arroſum memorant. Si hoc parum eſt: tribuitur ab Alſtedio Cometæ anni 1240. montis in Burgundia anno ſequenti avulſio & cum altero monte conjunctio 5000. hominum obrutis fatalis. Ut taceam ſimilem hiſtoriam montis avulſi & in Rhodanum præcipitati à Sigonio in annum 562. referri, hic certè mons Burgundicus ab aliis in 1241. (vide Trithemium Chron. Hirſaug. & Balæum in Actis Pontificibus) ab aliis in 1249. ab aliis in 1251. ponitur. Si hoc parum eſt: cuncta triſtia quorum Cometæ dicuntur præſagia, viciſſim Cometarum, vel alioqui nova præſagia ſunt illis, qui talibus dediti certæ veritatis ſuique ipſorum parum ſunt memores. Quo non immerito retulere eventus, quos ipſi ut lætos & ſalutares approbant, inter triſtia relatos, ut reformatio Wicleſi, Huſſi, Lutheri aliaque. Illis omnibus quæ ex Scriptura Canonica adfers ad oſtendendam veræ pœnitentiæ, fidei & pietatis naturam, addo egregia antiquorum Eccleſiæ Doctorum monita. Nunc unica Clementis Romani, primævæ ſimplicitatis ſtudioſi gnome, contentus eſto.

Fulgura & fulmina nec ridenda nec metuenda.

Dei juſtitia ubique apparet.

Experientia fallax etiam circa Cometas.

Cometarum annales fallaces.

Dubrav. Bohem. l. 15. *Murium corroſione plures periêre.*

Mons avulſus alteri junctus aliquot millia hominum obtrivit:

Factum id diverſis annis adnotatur.

Cometomantes ſibi contradicunt.

Inſpector omnium Deus & Dominus ſpirituum & omnis carnis, qui elegit Dominum Jeſum Chriſtum & nos per eum in populum peculiarem, det omni animæ, quæ ſanctum & glorioſum nomen ejus invocaverit, fidem, timorem, pacem, patientiam, lenitatem, continentiam, ſanctitatem & ſapientiam, ut nomini ejus rectè placeat per ſummum Sacerdotem & Præſidem noſtrum Dominum Jeſum Chriſtum, per quem illi ſit gloria, majeſtas, poteſtas, honor & nunc & in ſecula ſeculorum Amen.

Clementis Romani epiſt. ad Corinthios commendatur:

Ejus pium votum.

Licet vero S. Scriptura plurima ubique contineat monita ad pietatem, ego tamen his illuſtribus Cometarum phœnomenis omnes homines officii admoneri & ad pietatem invitari, præmiorum hinc, pœnarum illinc recordatione, probare inſtitui. Hæc enim cæli ſigna in oculis omnium ſunt & vulgo mala portendere creduntur. Sacra oracula proh dolor! à multis deſpicatui habentur. Sed jam finio. Valete in Domino. Fidiſſimum Collegam Generoſum Viſſovatium, affinem meum plurimùm colendum ſaluta, & ut ille quoque ſententiam ſuam de eodem argumento mihi perſcribat, inſtanter meo nomine roga. Eſt enim dignum eximiâ ejus eruditione argumentum. Iterum Valete.

Scriptura S. plena eſt monitorum ad pietatem.

Auctor cur monita pia à Cometarum apparitione petat.

Viſſovatium Auctor ad ſententiam de Cometis ferendam invitat.

Ad Reverendum Joachimum Stegmannum.

T. ſtudioſiſſimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Manhemio Hamburgum die $\frac{15}{25}$. Septembris 1665.

Generoſe Domine, Amice multùm colende.

Viſionatius Cometam 1618. vidit decennis.

ASTRI iſtius extraordinarii comati quod Cometam vocant, conſpectus, mihi quidem non planè novus accidit. Nam anno Chriſti Nati 1618. ſimile huic lumen cæleſte ſpectavi cum aliis; ſed tunc puer decennis eram. Tu verò, ô amice eximie, ejus apparitione nupera ita es commotus, ut etiam Syntagma quoddam operoſum, ſicut ſignificas, de hoc phœnomeno ac de luce iſta cæleſti inuſitata concinnatum, in lucem emittere mediteris. Eo fine Viros eruditos multos in multis regionibus diſſitis degentes, per literas quaqua verſùm miſſas compellaſti, ut ab eis de Cometa iſto ſententias eliceres, eaſque velut flores decerptos iſti operis tui ſerto inſereres. Quin etiam à me pro amicitia noſtra priſtina poſtulaſti, ut aliquam Symbolam ad hoc opus tuum ipſe quoque conferrem. Ego vero ad ordinem illum eruditorum Senatorium, quibus de rebus ejuſmòdi ſententiam quæ notetur dicere fas eſt, non perveni: vix è plebejo ordine excedens, ad equeſtrem ægrè accedens. Præſertim autem Mathematicas artes, quarum auxilio & adminiculo hîc opus eſſet, non tractavi ſerio, ſed obiter ſolùm attigi, aliis, ut noſti, ſtudiis deditus. Nihilominus quum tuæ petitioni amicæ ſæpius repetitæ reluctari diutiùs non liceat, afferam quidpiam; idque non ut aliquid notabile dicatur, ſed ne taceatur: ſicut ait quidam in alia graviore materia. Inter alia rerum naturalium arcana, de quibus magna pars veri adhuc in profundo illo Democriti puteo demerſa, etiam excellentes ſapientiæ profeſſores latet, difficilis perceptu eſt natura Cometarum. Hinc variæ ſunt de iis exortæ Philoſophorum opiniones; quibus omnibus recenſendis, quùm tu, ut reor, in iſto Syntagmate tuo id facias, ego nunc ſuperſedebo. Celeberrimæ inter eas ſunt duæ: una quam Ariſtoteles eique penitùs addicti Peripatetici tuentur, Cometam nihil eſſe aliud quàm Meteorum, ortum ex fumis terreis in aërem ſupremum evectis, & illic iis à motione corporum cæleſtium accenſis, lucens. Altera autem ſententia eſt eorum, qui Cometas eſſe ex numero ſtellarum, ac præſertim Planetarum, ſed raro apparentium, ſtatuerunt, atque inter æterna naturæ opera eis locum aſſignaverunt.

Ejus modeſtia.

Erga Auctorem benevolentia.

De Cometis ſententia.

Neſcimus multa.

Cometicum argumentum arduum.

Ariſtotelica de Cometis ſententia.

Cometæ quibuſdam ſunt Planetæ, rarò apparentes mundo coævi.

Illa opinio Ariſtotelica jam ferè exoleſcit inter eos, qui rerum naturalium cognitionem, non ex librorum Ariſtotelis, quaſi ii norma veritatis eſſent, lectione, ſed ex ipſarum rerum accurata conſideratione, & magni iſtius libri Naturæ contemplatione atque evolutione percipere conantur. Sicut & ipſa illa hujus Stagiritæ Macedonis authoritas Monarchica, quam iſte velut Alexandri illius Magni, diſcipuli ſui, æmulus, in Republica philoſophica, quæ libera eſſe debet, per multa ſecula obtinuit, contra quam velut divinam vix mutire aliquid ævo ſuperiore licebat, jam ſenſim minuitur, apud eos qui experientiâ cum ratione,

Ariſtotelis ſententia de Cometis exoleſcit.

Naturæ liber docet multa veri amantes.

Ariſtoteles regnavit in Republica literaria.

Philoſophicæ Reipublicæ libertas convenit.

Nullius addictâ jurare in verba magiſtri,

conjunctâ, ita ut oportet, philoſophantur. Quanquam enim Ariſtotelem eſſe alioqui magnum & ſubtilem philoſophum non eſt diffitendum; tamen ejus dogmata non pauca utrique iſtarum, id eſt, tùm experientiæ tùm rationi repugnare, jam à Viris cordatis re ipſa evidenter oſtenditur. Inter alios autem liberè prout decet philoſophantes, Gaſſendus præ cæteris hujus ſeculi philoſophis eximius, quem mihi, quum Lutetiæ Pariſiorum degerem, affari contigit, eam Ariſtotelis de Cometis opinionem rectè refutavit. Præter alia oſtendens quod, ſi ex terræ exhalationibus, ſeu fumis orirentur Cometæ, non poſſent tam longo tempore durare, ut interdum per ſemeſtre ſpatium ſint conſpicui

Ariſtoteles magnus Philoſophus: in multis tamen erravit.

Gaſſendus laudatur.

Sententiam Ariſtotelis de Cometis refutavit.

Cometarum diuturna duratio docet eos non ex fumis terreſtribus oriri.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

ſpicui (quanquam etiam per triennium quoſdam eorum viguiſſe, hiſtorias quaſdam teſtari ſcripſit Comenius) neque etiam poſſent, & figuram ita conſiſtentem, & motum progreſſivum æquabilem ac quodammodo regularem habere. Niſi fortè Peripatetici, ſicut tot orbibus cæleſtibus ſingulas Intelligentias ad eos movendos aſſignarunt, ita Cometis aſſignent aliquos Angelos à quibus moveantur. Nec vero hîc ſuppetias eis afferet illud, quod aſſerunt, cæli ſupremi ſeu primi mobilis, ut vocant, Sphæram, ſolidam velut adamantinam, ea quæ intra ipſam continentur corpora, motu ſuo abripere, & intra horas 24. circumgyrare. Nam tùm illam cæli ſoliditatem, tùm iſtum ejus violentum raptum, vana eſſe commenta, jam à non paucis rectiùs philoſophantibus agnoſcitur. Maximè autem inde iſta Ariſtotelea de Cometis opinio refellitur, quod Cometæ etiam ſupra aëream regionem & ſupra Lunam, (quod & in nupero obſervatum eſt) imo, ut quidam teſtantur, & ſupra Solem aliquando apparere deprehendantur, dum per Teleſcopium ſeu tubum opticum ſpectantur. Atque in confeſſo eſſe reor exhalationes ſive vapores, ſive fumos è Terra prodeuntes, iſtos inquam terræ filios, Gigantes, tam altè in cælum non aſcendere. Præſertim apud Ariſtotelicos, qui ſphæram quandam igneam inviſibilem ſub concavo Lunæ, non à Deo ſed ab Ariſtotele creatam habent; à qua exhalationes iſtæ eo tendentes antequam altiùs aſcenderent comburerentur; vel ſi eam combuſtionem evadere poſſent, à cælo Lunæ, quod iidem ſolidum ac durum fabricarunt, ad ſuperiora non tranſmitterentur. Id ipſum autem etiam cæli immutabilitatem ab Ariſtotele aſſertam deſtruit & conficit, quod in ipſo cælo ſupra lunari æthereo, Cometæ antea non viſi & appareant & rurſus penitùs diſpareant: quos ipſi Ariſtotelici & oriri & interire non diffitentur. Is porro Cometarum ſupra Lunam ſitus benè etiam inde probatur, quod ex diverſis locis multum à ſe remotis eodem tempore à diverſis Uraniæ cultoribus ſpectati, minorem quam Luna parallaxin, ſeu loci in quo ſiti videntur diverſitatem, imo aliquando nullam habere obſerventur.

Comenii Cometa triennalis.

Cometarum forma conſiſtens & motus regularis eos non ex fumis oriri docet.

Intelligentias orbibus cæleſtibus aſſiſtentes aſſignant Peripatetici.

Cæli ſupremi ſphæra Peripateticis ſolida.

Primi mobilis circumactus.

Cometæ ſupra Lunam aliquando & ſupra Solem.

Vapores terreſtres ſupra Lunam non aſcendunt.

Cæli immutabilitatem Cometarum in cælo apparitio & diſparitio refutat.

Cometarum ſedes cæleſtis parallaxi probatur.

Sed & iſtorum opinio, qui Cometas eſſe ſtellas cæleſtes, velut Planetas quoſdam, non naſcentes & intereuntes, ſed è conſpectu noſtro ad tempus diuturnum ſe ſubducentes, & rurſus in conſpectum redeuntes, docens, non caret magnis difficultatibus, quas & Ariſtoteles protulit, & alii proferunt. Ut cæteras, prolixitatis vitandæ cauſſâ præteream, illa mihi videtur non exigua, quod, etiamſi eis illud detur, Cometas in profundo veluti pelago cælorum demerſos, rurſus poſt longum temporis intervallum eoſdem emergere, aut quaſi viatores poſt diuturnam in remotas regiones peregrinationem reverti; id quod tamen probari nequit: nihilominus illud nondum oſtenſum ſit, errorum iſtorum Cometicorum apparitionem, intra certam periodum & per ſtata tempora ordinariè recurrere; ut fieri deberet ſi Cometæ ad perpetua naturæ opera, adeoque ad Planetarum, qui certas periodos ſuas obſervant, cenſum & claſſem pertinerent.

Cometas non eſſe Planetas extraordinarios Viſſovatius probat:

Quòd ad nos non redeant iidem,

Nec ſtatas apparitionis periodos ſervent.

Hiſce igitur opinionibus ob hujuſmodi difficultates rejectis, quid de Cometarum natura certi ſtatui poſſit, peritis naturæ myſtis diſpiciendum relinquo, & ex ipſo tuo hâc de re Commentario, ubi in publicum prodierit, diſcere volo. Faciliùs eſt de re quapiam difficili quid ea non ſit, quam quid ſit cognoſcere & enarrare. Interim, antequam meliora docear, non improbabilis mihi videtur ſententia eorum, qui exiſtimant Cometas iſtos, quia in cælo exiſtunt, ita ut ibi oriantur & intereant, ex cæleſtium corporum materia, quæ ſublunari genere ſimilis eſt, generari. Ita ſi inter illas ſententias extremas hæc quaſi media, ex utraque aliquid rejiciens & aliquid retinens, teneatur, utriuſque incommoda forſan evitari poterunt.

Eoſdem ex cæleſtium corporum materia generari probabile docet.

Ariſtotelici quidem aliqui cælo materiam denegant, ut Averroës, Zabarella; ſolam formam ei tribuunt, quo id ſubſtantiam ſimplicem non compoſitam eſſe tueantur. Sed hujus commenti vanitas vel inde patet, quod cælum ſit corpus,

Cælo materiam denegant Peripatetici,

Refutantur;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Cælo materiam quidam Peripatetici tribuunt sed ab elementari diversam:

Dari in eo mutationes Cometæ monstrant.

Snellii de Cometis sententia.

Opposita Aristoteli.

Improbatur Gassendo.

Solis eructationes, quæ aliis maculæ vocantur,

Vissovatius non negat: sed materiam Cometarum ex aliis globis potius colligi putat.

Planetarum globi corpora opaca à Sole illuminantur.

Luna velut altera terra.

Veneris observatio singularis.

Terra meritò inter Planetas refertur.

Vissovatii sententia de Cometarum generatione.

Campanellæ de Cometis sententia.

Cometæ eclipsin patiuntur.

Kepleri sententiâ de Cometis Vissovatius illustrat suam.

Planetarum exhalationes materia Cometarum.

Peripatetici opinionum tenaces.

Vissovatii modestia.

corpus, proindè habeat quantitatem molis, quæ est materiæ propria affectio. Alii concedunt quidem cælo aliquam materiam, sed eam à materia elementari prorsus aliam statuunt, ne concedant cælum etiam alterari atque mutari posse. At in cælo dari mutationes, ostendunt vel ipsi isti Cometæ cælestes, ut jam est indicatum. Snellius quidem putavit Cometam esse quoddam veluti frustum ex Solis massa decerptum: quùm Sol actu ipso calidus, imo igneus existens, quamvis invito Aristotele, non tantùm lucem quæ substantia ignea est, utpotè calefaciens, urens &c. ex se emittat, sed etiam eructet nubes quasdam, quæ ab Uranoscopis recentioribus observatæ, maculæ Solis vocari consueverunt; ex quibus ille Cometas fieri est opinatus. Quæ opinio à Gassendo refellitur. Ego verò non video quid absurdi sit, si quis non quidem è Sole, sed ex aliis cælestibus globis Cometarum materiam provenire existimet. Quandoquidem jam compertum est Planetarum globos esse corpora opaca, quæ ex se non lucent, sed à Sole in centro mundi nostri sito, illuminatur. Id non tantùm de Luna, quæ velut altera Terra est, constat, verùm etiam de Veneris astro observatur: de cæteris autem planetis cæteroqui similibus, per analogiam colligitur. Hinc proclive est suspicari, ut ex Telluris globo, qui ipse quoque inter Planetas non immeritò refertur, emanant exhalationes, è quibus accensis Cometas oriri putant Peripatetici, ita ex istis Planetarum diversorum globis emanare posse similes halitus, qui in ipso cælo superiore supra Lunam collecti, & val ibi accensi, vel potius à Sole, à quo plerumque aversam comam seu caudam habere solent, luce reflexa illuminati, Cometas constituant. Præsertim, si verum est, quod Campanella testatur, Cometas, ut non quidem planè opaca sed semidiaphana corpora, per umbram Terræ, inter eos & Solem interpositæ, Eclipsin pati, similiter ut Lunam. Si celebris ille Mathematicus Keplerus opinatus est ex aura ipsa ætherea, variis in locis in moles quasdam Orbiculares concrescente Cometas effórmari, cur non ego possim opinari eos ex istis, quas indicavi, Planetarum exhalationibus exoriri? Si quis huic meæ suspicioni objiciat aliqua eorum, quæ Aristotelicæ sententiæ de exhalatione terrea Cometas constituente objiciuntur: ut quòd hâc ratione ex Planetarum exhalationibus cöagmentati Cometæ etiam non durabiles essent, sed mox evanescerent, & quod figuram constantem, atque motum talem non haberent, dicam primò Planetarum illorum globos, etiamsi in genere globo Telluris sint quodammodo similes, tamen in specie esse dissimiles, & proinde posse illorum exhalationes, & ex eis compacta corpora diversas à terrenis & perfectiores habere qualitates, & diuturniorem durationem, & motum in illa aura ætherea talem qualem in aëre meteorum quodpiam lucidum non habeat. Deindè, quæ Peripatetici pro Dictatoris sui Aristotelis opinione ab aliis oppugnata defendenda, ex præcipuis mentis illius interpretibus, afferent, ut sunt cedere nescii; ea ab illis accepta ego, quamvis meliora monenti cedere paratus, tantisper pro mea suspicione, quæ paucioribus, ut spero, quam illa opinio inconvenientibus urgeri poterit, afferre forsitan potero. Denique non continuo ero exsibilandus & explodendus, si mea opinio paradoxa erit, & difficultatibus obnoxia videbitur: quum non pauci philosophi celebres dogmata quædam sua non minus paradoxa, & difficultates afferentia evulgarint, & tamen non idcircò è Philosophorum ordine fuerint exturbati.

Philosophus verus.

Quanquam ego in Philosophorum Catalogum nomen inseri meum non ambio. Nisi quatenus Philosophus significat amatorem sapientiæ, eatenus me profiteor esse Philosophum, nempè hujus eximiæ Virginis Sophiæ procum, quamvis nondum Sponsum, nedum maritum eâ potientem.

Vissovatius idem quod Fromundus de Cometarum generatione dixit.

Hæc postquam exaravi, inspexi Alstedium, qui Liberti Fromundi Meteorologica in compendium contracta Physicæ suæ inseruit. Ibi reperi non me primum esse cui in mentem venit ista de Cometarum materia opinio, sed Fromundum jam eam annotasse: undè magis in hac sententia sum confirmatus.

Ita

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Ita ergò ibi ait Fromundus: *Materia cælestium Cometarum* (nam aliquos esse etiam sublunares seu elementares Cometis, cum multis Mathematicis ita diversa eorum genera distinguentibus, contra Tychonem Braheum, nullum nisi cælestem Cometam unquam fuisse pertendentem, statuit) *è sideribus fortè exhalatur, à planetis inquam, si Solem excipias: is enim ab hac exspirandi lege liber est*, [quanquam contrarium ab insignibus Uranoscopis assertum, antea à nobis est indicatum]. *Itaque halitus quidam, vi præsertim Solis, planetarum corporibus exspirantur, & inde est materia cælestibus Cometis. Sunt enim cæli & sidera è sublunari materia compacta. Nihil itaque mirum si radius Solis ex corporibus Planetarum aliquid velut exsugat, undè formari possint Cometæ illi etherii.* Hæc Fromundus.

Cometæ Fromundo alii elementares alii cælestes Tychoni omnes cælestes.

Vissovatii de Cometar. effectis sententia.

Restat ut de Cometarum effectis quidpiam dicam. Accedo hac in parte sententiæ Burgersdicii, præceptoris olim mei egregii, qui asseruit Cometas posse non tantùm pro signis sed etiam pro causis haberi aliquarum in aëre mutationum, & inde tempestatum, sterilitatis, pestis. Gassendus, etiamsi tenuem hîc rationem subesse, & rem ipsam incertam esse censet, tamen non diffitetur id tribui posse seu luci, seu qualitati alii, ut fit in cæteris astris. Et, si aliqua sit effectorum diversitas, eam ad diversam Cometarum naturam referri commodè posse existimat. Quanquam enim, quod & ipse opponit, & alii, talia etiam absque Cometarum apparitione non semel fieri, verum sit, tamen non ideò est negandum talem effectum qui ab hac caussa fit, etiam ab alia caussa fieri posse. Nam & sterilitatis non unam dari caussam, sed etiam una absente, aliam, constat: & quum certum sit calorem vehementem urere, tamen etiam non temerè cecinit Optimus Maximus Poëtarum,

Cometæ non tantùm signa sed & causæ aliquarum in aëre mutationum, secundùm Burgersdicium & Vissovatium: Non secundùm Gassendum, Nisi quodammodò.

Tempestates etsi non à sole Cometis fiant, fiunt tamen & ab illis.

Urit non tantùm calor sed & frigus.

- - - - - Boreæ penetrabile frigus adurit.

At verò animorum humanorum commotiones, seditiones, bella, & inde regnorum ac Rerumpublicarum mutationes, atque id genus alia, quæ à voluntatis humanæ arbitrio ex parte pendent, nec à Cometis fieri, imò nec indicari naturaliter, cum Conimbricensibus Philosophis, & cum Incomparabili ævi sui Heroë Julio Scaligero, & aliis, idem Burgersdicius rectè statuit. Nam etsi non absurdè docetur, quòd Corporis temperamentum plerumque sequantur mores animi, qui corpori isti est inclusus, aëris autem mutationes etiam corpus humanum afficere atque immutare non est negandum, tamen ab istis inclinari tantum aliquantisper posse animos humanos ad tales mores & talia facta, non autem necessariò adigi, credendum est. Certè non convenit existimare, quòd homines eorumque animi à stellis velut neurospasta quæpiam hùc atque illùc trahantur. Profectò à voluntate non potest separari libertas, ut agnovit etiam de voluntate agens Burgersdicius: & qui voluntatis humanæ arbitrium negant esse liberum, imò statuunt esse omnino servum, ii arbitrium negant esse arbitrium, contradictione seipsos implicantes. Quomodo enim vocari potest arbitrium, ubi non agitur aliquid pro arbitrio, sed pro necessitate? Non licet equidem negare voluntatem humanam & vim agendi aliundè pendentem habere, ut & externum ejus quod vult effectum, nempe à suprema caussa caussarum, id est DEO Optimo Maximo, ab eodemque talia à voluntate humana proficiscentia effecta, ut juvari vel permitti, ita etiam impediri posse, & solere.

Vissovatius negat Cometam agere in mentem hominis, & vel indicare naturaliter liberas ejus actiones.

Aeris mutationes afficiunt humanum corpus:

Et sic aliquantum inclinant animos hominum, sed sine ulla cogendi necessitate.

Necessitas in arbitrio humano locum non habet.

Gratia divina ad actiones humanas exsequendas concurrit.

Impediri inquam quod ad externam exsequutionem, non autem quod ad internam electionem attinet. Nam is internus voluntatis actus ita liber est, ut vel ad ea quæ Rationi, vel ad ea quæ appetitui inferiori bona esse videntur, atque vel ab illo vel ab hoc quasi Consiliario, Voluntati, ut Reginæ in throno sedenti, facienda suadentur, ipso sese flectat, & vel illa vel hæc agenda aut omittenda esse decernat; & corpori imperet exsequenda. Certum est voluntatis libertatem, & coactionis necessitatem, adversis frontibus sibi repugnare: quippè qui aliquid vult facere, ille non cogitur propriè, quia hoc

Incipere nostrum est, Dei perficere. Hier. adv. Pelag.

Voluntati à consilio ratio & appetitus.

Libertas excludit necessitatem.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Peccatum est voluntaria injustitia. Clem. 2. Strom.

Peccatum non est peccatum nisi sit voluntarium. Auguſt.

Actionem liberam agentis consensus facit.

Necessitas nulla ratione cum libertate consistere potest.

Libentiam à libertate distinguit Gassendus.

Arbitrio libero sublato tolli necesse est præcepta, consilia, laudes, vituperationes. Auguſt.

Pœna nulla justa esset, si injustitia in voluntate hominis non esset. Aug.

Arbitrium si non est liberum quomodo Deus mundum judicat? Idem.

Signa sideribus indita hominum inventa.

Cometa nil ad Principis mortem:

Nec ad seditionem vel bellum:

An detur immobilis?

Bonis omnia in bonum vertunt.

Malis cuncta in malum cedunt.

Adjuvatur nemo à Deo, nisi qui sponte aliquid conetur. Aug.

Ora & labora.

Pietati studendum tempus est.

Tempus volat irrevocabile.

Beatitudinis cœlestis perfectio.

eligit, quod vult: & quo cogitur propriè, ille non vult, ſed invitus facit, imo potius patitur cogentis violentiam: ut actio illa quæ tunc fit, non iſti, per quem, ut per inſtrumentum fit, ſed illi à quo, ut à cauſa efficiente fit, ſit attribuenda. Coactum igitur aliquid velle, contra voluntatis inclinationem, eſſet nolle, & tamen ſimul velle, cum inſigni contradictionis implicatione, ac proindè cum abſurditate. Quod ſi aliquis dicat eſſe hîc neceſſitatem non coactionis, ſed inevitabilitatis, vel immutabilitatis, quum tamen iſte qui hoc agit, non invitus, ſed volens ac libens agat, ut ita cum hac neceſſitate conſiſtat ſimul libertas: Dicam, cum Gaſſendo, hanc eſſe quidem ut ſic loquar, libentiam, ſed non eſſe propriè libertatem: quia libertas propriè dicta conſiſtit in indifferentia ad utrumque oppoſitorum: ita ut quod non poteſt non eſſe, id non ſit propriè liberum. Niſi hæc libertas voluntati humanæ tribuatur, ceſſabunt hominum ſtudia & conatus ad bona agenda, & improba vitanda, ceſſabunt proindè virtutes & vitia, ac per conſequens non habebunt ullum locum nec præmia, quæ pro benè factis, nec multò magis pœnæ, quæ pro malefactis voluntariis perſolvuntur: quia iſta in utramque partem non erunt facta illius qui ea feciſſe dicitur, ſed alterius, qui per hunc coactum iſta fecit, velut per inſtrumentum quod ei nequibat reluctari. Quum tamen & Deus ipſe juſtiſſimus mundi rector, unicuique ſecundum opera ejus mercedem redditurus, in ſacris oraculis aſſeratur, & homines juſti Deum imitantes idem meritò faciant. Sed ab hac digreſſione, redeo ad Prognoſtica è Cometis ſumi ſolita. Ea annotavit inter alios Alſtedius: cui in Encyclopœdia contexenda, adfuit quidem ſedulitas, quæ nominis ejus anagramma continet, ſed videtur non æquè adfuiſſe judicium defœcatum, in dogmatibus veris ex numero aliorum ſeligendis, & vanis rejiciendis. Is ſcripſit, *Cometæ in ſignis terreis ſterilitatem, in aqueis, ſteriliatem & peſtem, in aëreis, ventos inuſitatos, ſeditiones & peſtes, in igneis, incendia & bella denotant.* At ſigna iſta cæleſtia ſeu aſtra, hoc modo elementis certis videntur aſſignata, non pro naturali ratione, ſed pro Aſtronomorum vel Aſtrologorum arbitrio, qui non modo aſtrorum leges enarrare, ſed ipſis aſtris leges quodammodo ferre ſatagunt. *Cometa* (inquit idem ille) *matutinus, meridianus, vel veſpertinus, ſignificat mortem principis.* Sed & hîc quæ poteſt dari vera ratio? quæ cauſſæ illius cum iſto effectu connexio? *Cometa* (idem ait) *immobilis ſeditiones, mobilis bella indicat.* Cur ita? Annon & ſeditiones cum motu fiunt? & nonne dubium eſt num aliquando viſus fuerit Cometa immobilis? Vana igitur videntur ejuſmodi prognoſtica. Illud mihi perplacet, quod tu, ô Amice, per epiſtolam nunciaſti, docere te in hoc tuo libro, Cometas, *malis* quidem *mala*, ſed *bonis bona* ſignificare. Quanquam id de omnibus etiam ſignis dici poteſt. Certè bonis omnia etiam adverſa, DEO ſummè bono ita moderante, tandem in bonum cedunt: malis contrà, etiam ea quæ per ſe mala non ſunt, aferunt malum quod meruerunt. Hoc igitur nobis eſt potiſſimùm curandùm, ut DEO per Chriſtum ac Spiritum ſuum Sanctum, juvante, & noſtro labore adhibito, è malorum hominum numero egreſſi, veritatem & pacem diligentes, bona & honeſta, dum nobis in hac vita mortali tempus, quod valdè fugax eſt, ſuppetit, impigrè operemur. Ita fiet ut omnia temporaria atque corruptibilia ſupergreſſi, numinis ſempiterni gratiâ, etiam ſupra id ubi Cometæ lucere ſolent, evehamur, & ad lucem illam inexſtinguibilem, in qua ipſum numen habitat, nunc inacceſſam, acceſſum impetremus. Ibi etiam ea quæ nunc à nobis ignorantur, clarè cognoſcemus, ibi cunctis calamitatibus atque eorum, quæ Cometæ minari exiſtimantur, malorum metu liberati, perpetuis atque æternis inſerti, pace & tranquillitate imperturbata, ac beatitate illa ineffabili divina perfruemur. Utinam fiat!

Hamburgo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Hamburgo Amſtelodamum die 25. Septembris Juliani 1666.

S. P. Reverende &c.

VErtente demum anno, Te jam Amſtelodami agente, ad literas Tuas tam mihi gratiſſimas quam doctiſſimas, ut par eſt, reſpondeo. Meminiſti enim me tunc è veſtigio non tantùm Tibi de iis gratias egiſſe, ſed & ad quædam literarum tuarum capita Tibi reſpondiſſe. Id tamen & currente, inter varii laboris moles, calamo feceram, nec ullum iſtius epiſtolæ exemplum in ſcriniis meis ſervâram: quâ ratione Tibi ſatiſfactum eſſe ſcio: ſed non publico, cui Tua damus, luce proſectò digniſſima. Nihil me hîc affectui, ſed id quod debeo, veritati dare, teſtabuntur mox orbi Rautenſteinius, (licet nuper eheu! fato functus, ſed qui in meo quoque opere vivit) Heinſius, Gruterus, Viri per omnia Clariſſimi. Argumentum quod tractandum ſuſcepi arduum eſſe diſſidentes adhuc Virorum doctorum ſententias docere meritiſſimo ais, ac modeſtè tractandum innuis.

Viſſovatius tardi reſponſi rationes Auctor reddit:

Tum debitum eruditioni ejus teſtimonium,

Judicio Virorum Clariſſimorum nixus.

Cometicum argumentum arduum modeſtè tractandum.

Equidem ex Ariſtotele, Seneca, Plinio & Plutarcho multiplex ſententiarum hac de re incertum manifeſtò videmus. Nec meliori dehinc fato res ad id uſque temporis acta. Nam ut alia præteream, verbo Tibi, quæ in lectione Gaſſendi, Tui olim Amici (cujus opera Te vidiſſe animadverto) obſervavi, dicere liceat, eum poſtquam non tantùm Ariſtotelis, ſed & Tychonis aliorumque ſententias difficultate non carere docuit, tandem nil certi hâc de re definiri poſſe concludere. Sanè ſi Epigeni credimus, referente Seneca, & Chaldæi, ingenioſiſſimi licet ſolertiſſimique ſiderum rimatores, nihil de Cometis habuerunt comprehenſi. Quid multis? Joannes Regiomontanus, decimi quinti ſeculi à Chriſto Nato lumen, & Aſtronomiæ reſtaurator, non multum hîc lucis attulit, dum Cometarum originem ad occultas naturæ cauſſas refert. Thomas verò Haggecius, egregius pariter Mathematicus, occulta Dei opera eos appellat. Tandem ipſe Tycho tot mille annorum induſtriam ſuamque, tot aliorum tam exemplis quam erroribus eruditam incomparabilem ſolertiam, & præſtantiſſimorum organorum fidem, non magni hîc facit, dum Cometas inter miracula naturæ nondum expoſita refert. T. 1. progymn. p. 513. Hâc viâ in Academiam imus vel ex ea venimus. Spero Hevelium nunc inſtar omnium fore. Is Cometas nec in aëre, nec in via lactea, in cælo tamen ſive æthere ex effluviis Planetarum, præcipuè Solis generari docet. Idem Tychonem, Principem Mathematicorum ſuperioris certè ſeculi, tùm illum Snellium, Crugerum alioſque Cometas cælo locantes, qui dixerunt Cometam motum peragere ſub circulo omninò maximo, erraſſe, & ſub circulo maximo ferè peragi motum illum apparentem, ita ut modo ſint velociores, modò tardiores, nonnunquam directi Stationarii, rurſus retrogradi vel viceverſa evadant, docet. Cometas tamen aliquando per noſtrum aërem vaporoſum trajicere fatetur. Sed nos hæc ὁμοτίχοις relinquamus dijudicanda. Non enim mihi placent illa quorundam ſupercilia, quæ malitioſam arrogantiam, ignota ſive curioſè involantem ſive temerariè decernentem, olent. Novi Ariſtotelem Principem Philoſophorum Aſtronomica Eudoxo & Calippo dijudicanda reliquiſſe. Scito autem Tuum de ſententia Snellii judicium, & de eructationibus Planetarum conjecturam, Fromondi opinione confirmatam, pro Hevelio ſtare, niſi quòd is vel maximè ex Solis effluviis Cometas generari affirmet. Quam ſententiam non pauci jam Maximi Aſtronomi tuentur, ipſeque adeò Kircherus celeberrimus. Acutiſſimus ille Mathematicus Galileus maculas Solis Cometarum materiam eſſe poſſe probabile judicavit. Quæ, ut & illa de generatione Cometæ ex materia cæleſti galaxiæ analoga Clariſſimi Bullialdi ſententia eſt. Fienus, Cyſatus, Glorioſus, Puteanus, Cabæus & Telleſius, Cometas ex faculis & maculis exſpirationibusque Solis & aliorum Planetarum generari dixerunt, licet in nonnullis diſſentiant. Inde quidam Solem tunc ſplen-

Gaſſendus nil certi de Cometarum generatione pronunciari poſſe contendit.

Chaldæi laudatur, De Cometis nil certi habuerunt.

Tycho laudantur, Ab Hevelio corrigitur.

Cometarum motus apparens ſub circulo propemodum maximo.

Trajiciunt quandoque per aërem noſtrum.

Viſſovatius approbando ſententiam Snellii & Fromondi Hevelio quodammodo aſſentit.

Cometarum materia galaxiæ analoga.

Solis faculæ, maculæ.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Cometæ an Planetæ extraordinarii & perpetui: An redeant iidem.

Cometa in Natali Christi Rediit 1572.

Ex eo nuperus 1664. prodiit.

Cometarum duratio ultra menſibus, integro amplius anno,

Probare videtur eos perpetua ſidera eſſe:

Ut & motûs conſtans & regularis,

Sedes cæleſtis nil eos in terrena adeò remota agere docet.

Cometa nullus triennio apparuit.

Comenius refutatur.

Cometæ cur non ſervent certas periodos ut Planetæ:

An habeant Angelos rectores:

Hoc probabile multis videtur.

Intelligentias ſive Angelos cælorum motores Ricciolus probat,

Pauciores tamen Ariſtotele.

Septem Planetæ, Angeli eorum motores, eximii ſpiritus.

Angelorum operâ Deus initio uſus eſt & ſemper utitur:

In Cometis regendis præcipuè uti dici poteſt.

Generatio datur in cælo.

Philoſophicarum ſectarum præcipuarum auctores.

Cælum corruptioni obnoxium.

Terra inter Planetas refertur:

didius veluti purgatum lucere, obſervarunt. Sententia illa Pythagoræorum, Chaldæorum aliorumque quam profers, multis probabilis videtur. Ac primum quidem ob cæli amplitudinem, qua de re quid ſcribat Seneca Natur. Quæſt. l. 7. c. 23 & 24. noſti. Ex his Gaſſendo & tibi ejus veſtigiis inſiſtenti reſponderi aliquid ad ea, quæ ex illo attuliſti, poſſet. Quîcum etiam dum ais, Cometam nullum bis ad nos acceſſiſſe, innuens diverſam eorum orbitam, faciem, motionem, reſponſum apud illius ſententiæ patronos invenies, Cometas reduces obſervatos, cælique vel terræ converſioni diverſitatem illam tribuendam. Ne multis, Cometa (ſic Origeni & multis ſtella illa Magorum vocatur) Chriſti natali prælucens Anno 1572. redivivus, & ex hoc nuperus Anno 1664. conſpectus prodiiſſe putatur. Illud Beza olim, hoc Placentinus nuper admodum dixit. Huc adferunt tandiu eos durare, etiam octo menſibus, imò integrò amplius anno, ut ille anno 1572. Quomodo tam diuturnam manſionem, eamque (ut & magnitudinem) utcunque conſtantem, nec pabuli indigam, tùm motum circularem ſideribus proprium pro hac ſententia Seneca l. d. c. 22 & 23. urgeat, noſti. Doctiſſimus Ricciolus, licet & conſtantiam ac regulabilem, ut ait, anomaliam motus Cometarum (quam & Clariſſimus Hevelius demonſtrat) in argumentum hujus ſententiæ, adferat, eam tamen parum probabilem, & illam, Cometas fieri de novo, probabiliorem judicat. Quicquid autem de eo ſit, plerique præſtantiſſimi Mathematici, vel omnes, vel certè aliquos Cometas cæleſtes, quod rectè confirmas, adducto & nupero Cometa pronunciant. Si omnes, nulla Cometis tàm longè à nobis diſſitis (præſertim ſi fixis ſtellis, ut quidam volunt, inferantur) in terrena relinquitur efficientia. Si aliqui tantùm: nulla certa & generalis regula hîc formari poteſt. Triennio aliquem Cometam, ut Comenius vult, duraſſe, nullus Auctorum quos vel legi, vel apud diligentiſſimum Ricciolum alioſque vidi, dixit. Tribus vel etiam pluribus annis continuò ſed alternis apparuiſſe Cometas, ſæpè vidi. Triennalem quempiam nunquam. Cæterum quod ad illud abs te allatum attinet, Cometas oportere, ſi ſint Planetæ, intra certam periodum & per ſtata tempora ordinariè recurrere: expendenda tibi relinquo, Cometas planetas dici extraordinarios, nec ordinariis per omnia pares: tùm verò non omnes ſemper Cometas ab omnibus nec eodem tempore conſpici. Angelos eis aſſignat Chriſtophorus Rothmannus, Franciſcus Reſta aliique. Angelorum nempe directione tàm varium Cometarum motum fieri ajunt. Tycho idem ſentiendum, vel ingenitam ſideribus ſcientiam tribuendam dicit. Prius illud Ricciolus variis argumentis probat, nec tamen motores illos cum Ariſtotele 48. vel 56. putat: ſed præter 4. vel 12. vel 24. Supremi fixarum orbis motores ſeptem motores Planetarum divinat, & hos ſeptem illos eximios Spiritus, in Sacris Literis celebratos, cum Trithemio & Cornelio à Lapide arbitratur. Sicut autem Deum Angelorum miniſterio in rerum tum creatione uſum eſſe, tum gubernatione uti in Sacris Literis docemur, ita diverſam & ſingularem hîc Cometarum, rariorum ſcilicet ſiderum, à reliqua turba cæleſti rationem eſſe poſſe, non immeritò putandum eſt. Generationem (proindè & corruptionem) in cælo dari contra Peripateticos eorumque fautores Clariſſimus Hevelius poſt veteres & recentiores aſſerit.

Et certè divinus ille Plato, Pythagoras, Zeno, trium præcipuarum familiarum coryphæi, aliique eorum ſectatores veteres & recentiores quàm plurimi, idem uno ore, referente Ricciolo Almag. T. 1. part. 2. lib. 9. ſect. 1. cap. 5. dicunt. Nec certè aliud nos ſacra oracula, ſed & Cometarum, macularum Solis & novarum ſtellarum vices, docent. Et tamen inter Chriſtianos quoque inventi, qui Ariſtotelicæ illi opinioni cæli æternitatem inducenti patrocinabantur. Salva tamen S. Scriptura auctoritate eos id dixiſſe, ſcio. Illa quæ Terram inter Planetas referunt, inter alios Ampliſſimum Dominum Ottonem de Guericke Conſulem Magdeburgenſem, & Clariſſimum Iſmaëlem Bullialdum, Amicos mihi plurimùm colendos invenient defenſores. Quæ verò contra cæli

Supremi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Supremi circumgyrationem adfers, ut communi ſententiæ contradicunt, ita illi Copernicanæ ſive potius Pythagoricæ de terræ revolutione favere videntur. Per hanc ſe multa abſurda alioquin inevitabilia evadere, Clariſſimus Hevelius & alii Mathematici affirmant in diſputatione de Cometis, in qua etiam huic controverſiæ locus datus. His nullas parallaxes eſſe Vendelinus, licet Tychonis ſententiæ de Cometis æthereis ſectator, cum veteribus, Keckermannus, utpote merus Peripateticus, incertas & non neceſſarias eſſe contendit. Contrarium ſtatuunt Tychonici, nec tantùm rationibus ſed & obſervationibus probant. Quod argumentum Ricciolus lib. 8. c. 16. & ſeqq. tanquam potiſſimum ad Cometarum à terra diſtantiam oſtendendam accuratiſſimè pertractat. Sed ego his immorari nolo, cum epiſtola modum excedat tam ſui, quam meorum laborum reſpectu. Itaque propero ad alia & finem. Benè & prudenter diſtinguis inter actiones naturales & liberas, & in illis non in his efficientiam Cometarum locum habere dicis. Quanquam & ibi magnum ſententiæ incertum oſtendi poteſt illis, qui Cometas inter cauſas naturales ponunt. Aër namque toties ſine Cometa mutatur, niſi fortè eos perpetuum ſidus concedas, ut ei Senecæ, qui alias hanc ſententiam fovit, aptari poſſit illud quod de morte dixit: *ubique propè eſt, ſed non ubique ſe propè oſtendit.* At ego de his alias ex inſtituto, ſi vivo, agam. Libenter autem video quòd libertatem Theologicam libertate Philoſophicâ tueâre. Ego ſanè vix ſine tautologia liberum arbitrium vel voluntatem dici poſſe arbitror. Itaque potius naturæ vel ingenii humani libertatem dicere ſoleo. Ne plura: *fides ſana Catholica neque liberum arbitrium negat, ſive in vitam malam ſive in bonam: neque tantum ei tribuit, ut ſine gratia valeat aliquid*, inquit Auguſtinus epiſt. 47. Nempe & illa libertas aliaque naturæ dona, Dei gratiam loquuntur. Signa cælo inſcripta hominum ſunt inventa, libertatis illius documenta, tantò magis cum Arabes alias impreſſerint. Quod ad Symbolum Cometis à me tributum attinet, *Bona bonis, mala malis*, id eis tanquam rarioribus & illuſtrioribus phœnomenis convenit. Hos ideò præconibus & conſiliariis monitoribuſque fidelibus comparare ſoleo. Bona verò bonis, mala malis prænunciare ex æquitatis divinæ ratione integra dico. Ita mortales in vitia pleno curſu ruentes officii, quà licet, admonere ſtudeo. Utinam cum fructu! Hæc ad eruditiſſimam tuam epiſtolam, Amice Eximie, reſpondenda habui. Dubium porrò mihi de Cometa immobili moves. Hunc Phyſici, docente Keckermanno, vocant, cujus motus minus evidens eſt, dum ſcilicet hæret in inferiori parte aëris, quæ cum ſit à cælo remotior & paulò craſſior, non ita evidenter ſecum Cometam circumducere putatur. Glorioſus Cometas immobiles per condenſationem fieri ſentit. Sed preſſus aliis laboribus abrumpo potius quàm finio. Tu hæc à me ſtudio veri & egregii publici dicta boni & æqui conſule, meque libenter, ut à quovis alio, ita cumprimis à Te, cujus ſolidam eruditionem & probitatem optimè à puero novi, quod rectum eſt diſcere velle, certò tibi perſuaſum habe. Verbum addo, me Tuo pio voto meum jungere, ut ſcilicet omnes *bonis operibus* (quibus *cælum, bonis autem propoſitis infernum impletum iri* quidam acutè dixit) dum tempus ſuppetit, dediti mala, ‡quæ Cometæ malis minantur, effugiamus, bona verò, quæ iidem bonis in memoriam revocant, conſequamur. Fiet, ut optas cum omnibus piis, ſi Spiritûs Sancti monitis obedierimus. Quibus egregiè conſonant illa * Clementis Romani Viri Apoſtolici, quæ Tibi antiquitatis ſtudioſiſſimo meritò adſcribo: *Quid jucundum & acceptum coram opifice noſtro ſit videamus, ſanguinem Chriſti intentis oculis intueamur, & quàm pretioſus Deo ſit ejus ſanguis conſideremus, qui propter noſtram Salutem effuſus, toti mundo pœnitentiæ gratiam obtulit.* Nunc jam Vale.

Moveri quieſcente cælo multis putatur.

Non ſine inſigni uſu.

Parallaxes an in Cometis dentur.

Actiones hominis voluntariæ aliter ſe habent quam naturales.

Cometæ in actionibus naturalibus vix locum habent.

Aër aſſiduè mutatur ſine ullius Cometæ apparitione.

Seneca Cometas perpetua ſidera ſtatuit.

Libertas à voluntate ſeparari nequit.

Liberum voluntatis arbitrium eſſe in homine revelavit nobis Deus per Script. SS. Aug.

Libertatem & alia naturæ dona Dei gratiâ habemus.

Signa cælo impreſſa ab hominibus varia.

Cometæ ſymbolum Bona bonis, mala malis Auctor explicat.

Cometa immobilis qui vocetur. Undè fiat.

Laudem debitam nulli invide.

Diſcendi cupidus eſto.

Operare bonum ſuper doctrinarum fundamento. Naz.

Operib. juſtitiæ homo ſalvatur. Baſil.

‡ *Propoſita bona effice.* * Epiſt. ad Cor. *Chriſti ſanguis ad delenda peccata noſtra fuſus nos ab iis revocat.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Amſterodamo Hamburgum die 16. Octobris St. N. 1666.

DE argumento iſto Cometico, non videtur mihi eſſe operæ pretium ferram diſputationis, quamvis amicæ, porrò tecum reciprocare: præſertim quum in pleriſque conſentiamus.

Cometæ an inter miracula ponendi.

Ad miracula ſupernaturalia Cometas referre, ut Tycho facit, tum demum opus eſſet, ſi nullæ omninò eorum cauſæ naturales poſſent inveſtigari. E Sole prodire quaſdam exhalationes, quæ maculæ vocantur, ego nequaquam negavi; quùm & Solem igneum, imò velut pelagum quendam ignis eſſe, ac proindè fumios aliquos ex ſe emittere perſuaſus ſim: & ipſe aliquas ejuſmodi Solis maculas in charta pura, Soli ad tubum opticum oppoſita ſpectaverim, cum noſtro Paterſonio. Sed iſtas Solares exhalationes materiam Cometarum ſtatuere, ideò mihi non placebat, quod eæ ſæpè apparere & deindè diſparere obſerventur, abſque ſubſequente Cometæ ullius apparitione. Niſi quis dicat, tùm demùm ex iis Cometas coagmentari, quum ex majore quam aliàs copiâ accumulantur. Quam ſententiam à celeberrimis hujus ævi Mathematicis, præſertim Galilæo, quem meritò magni æſtimo, & ei alioqui ſæpè adverſante Cabæo, & Picteano, Kirchero, Hevelio, approbatam, nec ego jam prorſus improbare audeo. Vellem tamen videre refutationem rationum, quas Gaſſendus ſimili hac de re Snellii ſententiæ oppoſuit, Cometam illum qui circa Chriſti natalem fulſit, eundem Anno Chriſti 1572. & deindè 1664. reducem rurſus apparuiſſe, exiſtimo firmis argumentis non poſſe confirmari; præſertim quum illius & magnitudo, & figura, & alia accidentia non ſint nobis deſcripta. Intelligentias cæleſtes ſeu ſpiritus angelicos, eſſe ut cælorum, ita & Cometarum motores, videtur mihi veritati non eſſe conſentaneum: Præter alias rationes, quòd natura, quæ eſt internum motûs principium, iſti motui ſufficiat, ut non ſit opus externos motores adhibere: & quòd iſte ab externo principio motus non eſſet naturalis, ſed violentus, ſecundùm ipſius Ariſtotelis ſententiam. Illud miror quòd Ricciolus celebris Mathematicus unius ſtellarum fixarum orbis motores multos, eoſque vel 4. vel 12, vel 24. eſſe divinet, variantibus & ſibi ipſis non conſentientibus ſententiis: quæ neſcio quam validis fulciri poſſint rationum adminiculis. Quid ſi ſtellæ iſtæ ſtant ita fixæ, ut eis non ſit opus motores apponere?

Viſſovatius maculas Solares admittit.

Et Solem igneum, & veluti pelagus ignis eſſe arbitratur.

Cometas ex Solaribus exhalationibus generari multi ſtatuunt.

Cometa in natali Chriſti & anno 1572 ac 1664. an idem.

Ricciolus aut unius ſtellarum fixarum orbis motores plures, incerto numero ponat.

Creata non ſunt æterna à parte ante.

Creata aliqua, ut eſt mundus iſte inferior, & cælum iſtud aſpectabile, quum ob ipſam creationem initium exiſtendi habuerint, quomodo poſſint ſtatui eſſe æterna propriè à parte ante, ut ajunt, & quidem ſalvâ Sacræ Scripturæ authoritate, non poſſum animo comprehendere.

Cometa immobilis propriè dictus nullus eſt.

Cometam immobilem dari quum dubitavi, de propriè ac ſtrictè dicta immobilitate id intellexi. Ecce ipſe Keckermannus talium aſſertor, ita vocari ait eum Cometam non cujus nullus omnino ſit motus, ſed tantùm minus evidens. Plura jam circa hoc argumentum Cometicum ſcribere nec libet, nec licet, tum per valetudinem adhuc invalidam, tum per alias occupationes utiliores. Vale.

Tui ſtudioſiſſimus

ANDREAS VISSOVATIUS.

Hamburgo Amſterodamum die 15/25. Octobris 1666.

QUæcunque ego ad Te de argumento Cometico ſcripſi, non ullo contradicendi, ſed ſolo diſcendi ſtudio me id feciſſe teſtor. Meritiſſimo autem, ut

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

ut puto, tam argumenti perquam difficilis, quam meæ tenuitatis ratione. Quatò enim & ingenii vis minor mihi, & argumenti difficultas major in se eſt, tantò juſtius ea propono, quæ Virorum doctorum, quos inter Te meritò Tuo pono, induſtriam ad excutiendum hoc argumentum & inquirendum verum excitare poſſunt. Quantum ſententiæ incertum de materia, generatione & cauſis Cometarum orbi literato adhuc exhauriendum reliquum ſit, res ipſa loquitur. Plurimùm is Eruditiſſimo & Perſpicaciſſimo Hevelio debebit, poſtquam ſententiam de Cometarum ex effluviis Planetarum generatione in Cometographia ſua, quam brevi promittit, confirmaverit. Inveniet hæc & in Galileo, Mathematico certè præſtantiſſimo, in cujus ſcriptis Clariſſimo Bullialdo judice, judiciùm exactiſſimum omnes Mathematici agnoſcant oportet, aſſenſûs auctoritatem. Illi enim Cometam ex maculis Solis generari prababile viſum eſt. Cui & Doctiſſimus Bullialdus accedit in epiſtola ad me die 31. Julii 1665. ſcriptâ. Eandem ſententiam non tantùm Snellii, ſed & Fieni, Puteani, Cyſati, Glorioſi, Cabæi & Telleſii fuiſſe, jam ante, ni fallor, indicavi: licet quidam cum Fromondo, non ex Solis, ſed ex aliorum potius Planetarum exſpirationibus Cometas generari voluerint. Snellio Gaſſendus quid opponat ſcire vis? Audi loquentem. *Ut taceam naturalem macularum motum eſſe circularem, contineri illas à Sole magnetica vi, non minore ea, quâ terrena omnia continentur ab ipſa terra: nullam maculam tantam concipi, quæ diffuſioni tantæ ſufficiat (niſi & Sol ſenſibile molis detrimentum patiatur) cæteraque hujuſmodi: hoc unum videtur apertè huic opinioni repugnare, quòd ſit velut ex accidente, prodire interdum Cometas ex ipſis Solis radiis, cum plerique ſint, qui in primo exortu longè à Sole & non procul à polo boreo conſpiciantur: & ſint qui non à Sole ad meridiem exiſtente dirigantur in boream, ſed potius à borea in meridiem tendant.* Phyſ. ſect. 2. l. 5. de Cometis p. 704. Vides tamen quanti nominis Mathematicos hæc ſententia habeat auctores & fautores. Puteanus Cometam cæli civem & Solis ſobolem dicere non dubitavit. *Approbat ſententiam* (verba ſunt Joannis Adami Oſiandri Viri egregiè docti comment. de ſtella Magorum duce) *Lotharius Sarſius in libra Aſtronomica, obſervationem obtendit, quòd Cometa emergente nitidiſſima conſpiciatur cæli facies, maculis aliàs exerrantibus in unam ſentinam ejectis. Multum addit huic opinioni firmandæ Chriſtophorus Scheinerus in Urſâ Roſinâ, qui de Cometa famoſo anni decimi octavi hujus ſeculi ſcribit, neque durante illo, neque aliquanto tempore poſt, ullas in Sole aut circa illum ſordes apparuiſſe, quod ſignum non omninò vanum eſſe poſſit, illum Cometam à Sole deciduum fuiſſe.* Cum autem & hujus ſententiæ defenſores & Gaſſendus, quique ejus veſtigiis inhærent, ad experientiam provocent, exſpectandum nobis eſt, quid Clariſſimus Hevelius ad has Gaſſendi, tùm & illas Fromondi aliorumque objectiones ſit reſponſurus.

Cometicum argumentum perquam difficile ab Auctore variis Viris doctis examinandum proponitur.

Hevelii laus Et Cometographia.

Galilei laus, Judicium de ſententia Cometas ex maculis Solis generari.

Cometas ex Solis exhalationibus generari multi ſtatuunt, Vel certè ex aliorum Planetarum exhalationibus. Gaſſendus quid opponat Snellio.

Cometæ non omnes ex Solis radiis prodeunt.

Cometa Solis ſoboles.

Lotharii Sarſii de Cometarum generatione ſententia.

Cometas ex Solis maculis generari experientia probatur.

Cometas non omnes ab omnibus videri poſſe, horizontis diverſi ratio docet. Multorum conſpectum eripit nobis etiam vicinum illis lumen Solis. Quo deficiente Cometam aliquandò apparuiſſe Poſidonius referente Seneca l. 7. NN. QQ. c. 20. auctor eſt.

Cometæ cur non omnes videantur:

Cometam anni 1664. ex illo 1572. prodiiſſe ſunt qui ſtatuant, & qui negent. Hoc ego artis peritis judicandum relinquo. Utriuſque deſcriptionem & obſervationes accuratas à variis Mathematicis præſtantiſſimis habitas in opere meo Deo volente dabo. Ibi etiam de convenientia Cometæ 1572. cum illo in Natali Chriſti agam. Sententiam de intelligentiis moventibus ſphæras cæleſtes proſequi pluribus non eſt hujus loci. Cometas ab Angelis moveri non pauci jam olim voluerunt. Et à bonis quidem. Sed prodiit nuper libellus, quem facilè ibi invenire potes, qui Cometam malum genium eſſe vult. Cui aſſentire non poſſum, quicquid ex Scriptura Sacra ad probandam ſuam opinionem adferat. * Satanam Principem, qui in aëre dominetur, rectorem mundi cum ſpiritibus malignis in cæleſtibus locis habitantem in SS. LL. vocari, & divino permiſſu tempeſtates ciere in aëre & multa mala patrare poſſe, quod hiſtoria Jobi docet,

An redeant.

An ab Angelis bonis vel malis moveantur.

Cometa malus genius non eſt.

** Satanas multum poteſt in aëre Dei permiſſu, Sed non Cometas producere, vel regere.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Cometæ phænomena præcipua. docet, novi. Verum tamen ut Cometarum phœnomena illustria & rariora, quæ plurimis rebus ingentibus, lætis & salutaribus prælucere solent, ipsiusque Filii Dei Redemtoris mundi natali præluxerunt, & inter quæ illi Angeli cum ignea romphæa Paradisi custodes, & stella Magorum dux à quibusdam ponitur: deniquè quæ Deum ad perdendum olìm mundum adhibiturum nonnulli statuunt, à jurato Dei pariter & hominum hoste excitentur & regantur, ut credam impetrare à me non possùm. Adde illa tamdiu durare, tam sapienter & certo ordine (cujus auctor Deus non diabolus) secundum temporum & orbitarum periodos decurrere: tùm verò omnibus, adeoque non malis tantùm, sed & bonis terrendis, utpote tristia tantùm portenta ex communi sententia, exhiberi. Nec videtur divinæ tùm majestati, tùm sapientiæ, tùm bonitati conveniens, pati ut impurissimus ille & nequam Spiritus tam crebrò & tamdiu, conflatis & pro lubidine motis Cometis humano generi illudat & metum tristium è vestigio secuturorum incutiat. Ut taceam, hanc opinionem à pia veterum & recentiorum Auctorum sententia, Cometas Dei jussù ab Angelis bonis vel componi, vel certè dirigi, quàm longissimè recedere. Cæterùm de motoribus stellarum, etiam fixarum, Ricciolus est consulendus, Almagesti novi part. poster. T. 1. l. 9. sect. 2. tota: ut & de soliditate cæli fixarum sect. 1. cap. 7. ubi & prolixè & solidè hoc argumentum tractat. Non pigebit verò Tibi conclusionem hujus disputationis adscribere, præsertim cum ad argumentum Cometicum faciat. Itaque sententiis & argumentis super quæstione *an cælum sit solidum vel fluidum* expensis, unicam conclusionem ponit: *Probabilius multò est, licet nondum Mathematicè aut Physicè evidens, Cælum fixarum solidum esse, Planetarum autem fluidum.*

Paradisi custodes Angeli Cometæ esse putantur.

Stellæ etiam fixæ, habent suos motores Angelos.

Cælum fixarum solidum, Planetarum fluidum,

Constat id argumentis & responsionibus utrimque hactenus adductis: hac enim distinctione tùm probabilitatis ab evidentia, tùm cæli fixarum à cæli Planetarum, conciliantur plurimæ opiniones Patrum ac Doctorum inter se, & cum Astronomorum recentiorum observationibus minorique violentia aut multiplicitate motuum ac machinarum; minori quoque periculo repugnantiæ physicæ inter motus tam varios Planetarum, explicantur phœnomena Cometarum, Martis, Veneris ac Mercurii, quæ præcipuæ sunt in hoc negotio, immò & motus Comitum Saturni & Jovis & macularum Solarium Contra verò si sphæra fixarum solida ponatur, promptiùs redditur ratio, cur servent perpetuò eandem inter se distantiam: nec multiplicandi erunt innumerabiles motores fixarum: immò cum totum penè illud cælum sit refertum stellis, ut Telescopia ostendunt, nullum inconveniens est motum tam vasti orbis ordinatum à Deo fuisse ad movendas tot stellas, quæ simul sumptæ magnam partem ipsius occupant. Cælum autem Lunæ solidum ponere, est exponere illud impervium Cometis, si qui fortè in illo fiant, aut per illud sursum ascendant: neque est probabile sales volatiles seu partes spirituosas terræ ad cælum usque Lunæ pertingere, aut si illuc pervenirent, posse tanto impetu resilire deorsum, ut 50. & amplius semidiametros terræ descendant, & redeant ad fermentandam terram: potius enim cum leves sint, vagarentur in orbem circa concavum Lunæ, sicut fumus circa concamerationem cubiculi. Non igitur ob eam causam ponendum est Lunæ cælum solidum, ut volebat noster Cabæus. Hactenus Ricciolus. Hactenus & ego. Plura enim addere nec meus multiplex & assiduus labor, nec valetudo, nec libri moles, quæ jam satis excrevit, patitur. Vale, Amicissimum pectus, & age prosperè.

Lunæ non solidum.

T. omni studio & officio

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

XX. COM-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

XX.

COMMUNICATIO HEIDELBERGA-LEUNESCHLOSSIANA.

Hamburgo Heidelbergam die 18/28 *Febr.* 1665.

S. P. Clarissime & Doctissime Vir.

NOn si Tibi hæ literæ veniunt inexspectatæ, ideò ingratas fore suspicor, imò tantò magis gratas, quantò minus speratas fore spero. Nosti enim singulare bonis literis à supremo earum Præside & totius orbis Rectore concessum esse geminum privilegium, ut omnes ejus cultores, si vel nascentibus, ut ille ait, Mala Genia assistat, ad omnem modestiam & humanitatem erudiantur, & ita non obstante ulla soli & cæli, quin & ingenii diversitate, communium studiorum vinculo jungantur. Quæ si inter homines ratione, multo magis inter Christianos, purioris veritatis notitiâ præditos, locum inveniant, par est. Hic omnes rationes, facilè, nec injuria, quemque humaniorum literarum studiosum (quos inter & me divina voluit esse gratia) ad Viros doctos invitare, & perducere humanitate, quæ illis familiaris esse solet, aditu possunt. Accessit nuper in cælo conspectum insigne Cometæ phœnomenon. Hoc ego, uti homo his in oris peregrinus, nec omnibus necessariis, ne dum machinis Mathematicis ad contemplandos orbium cælestium motus instructus, nudis spectavi oculis. Idem feciſſe Clarissimum Joannem Müllerum, Mathes. in Illustri hoc Gymnasio Profess. & Vestræ nuper Academiæ celeberrimæ Alumnum, sed & alios Viros doctos hac in urbe agentes, ob defectum instrumentorum sub manu artificis jam diu hærentium, certò scio. Itaque meritò confero me ad Viros doctos & rei Mathematicæ scientiâ præstantes, quò eorum observationes & judicia de hocce illustri signo cæli cognoscam. Accepi quidem ab Amicis meis, quibus sacrâ invidiâ pressis Serenissimi Electoris Vestri, Principis virtutum & laudum cumulo Clarissimi pia moderatio Manhemi asylum benignè indulsit, observationem Cometæ à Te, Vir Clarissime, vel ab alio aliquo rei Mathematicæ perito, factam. Sed ut in descriptione nullus error sit admissus, tamen *dulcius* inquit ille, addo ego, & tutius *ex ipso fonte bibuntur aquæ*. Ac proindè Te magnoperè rogatum volo, ut mihi Observationem de dicto phœnomeno abs Te factam mittas. Undè & Tibi, & Almæ Vestræ Academiæ, quæ à tot seculis tot Viros in omni eruditionis genere Præstantissimos, quique tanquam columina Reipublicæ literariæ fuêre, protulit, non parum laudis accedet. Nempe mihi Dei munere, & ad Principes Viros, non tantùm Excellentissimos seculi Mathematicos Hevelios, Bullialdos, Bartholinos, Gravios aliosque, quibus tota gloriatur Europa, talia perscribendi assidua præbet se occasio, sed & facultas toti Orbi exploratis omnium vestrûm sententiis, debitum meritis vestris testimonium dandi. Et ut videas me adhuc non segnem in hoc studio fuisse, referam Tibi præcipua quædam, de quibus cum Viris doctrinâ & rerum Mathematicarum scientiâ vel experientiâ clarissimis adhuc contuli. *Ac primum de origine Cometæ Clarissimus Gravius, Matheseos in

Inexspectata non semper ingrata, quandoque etiam gratissima.

Naturam emendat institutio.

Vincula studiorum humaniorum & Christianæ pietatis homines, etiam longè dissitos jungunt.

Leuneschlossium quibusdam causis & qua ex occasione Auctor compellet.

Müllerus Math. Prof. Hamburg. laudatur.

Hamburgenses instrumentis Mathematicis destituuntur.

Elector Palatinus laudatur.

Exsulibus ob religionem Christianam Polonis nonnullis asylum Manheimi concedit.

Academiæ Heydelberg. laus.

Auctoris studia literarum studio honi publici susceptæ.

** Gravii de Cometarum origine & motu ac exitu sententia.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Alma Frisia Profess. ita judicat, ut Cometas statuat esse sydera maculis intexta, vago & irregulari motu protrudi solita, eaque non consumi, sed altius in ampliorem cæli circumferentiam tendere. Amplissimus verò D. Otto Guerichius Consul Magdeburg. Vir admirandorum inventorum laude Tibi quoque, ut spero, notus, duabus difficilibus hypothesibus de motu terræ & spatio vacuo fultus, censet Cometis ortum dare procellas, ex cavernis terræ in sublime tendentes, ac particulam aëris cum impetu abrumpentes & sursum rapientes. Ac propterea aërem leviorem (quod se ad oculum in statuâ vitro aëris vacuo inclusâ & exorientibus procellis deorsum tendente, qualem & ego apud Filium ejus patri cognominem Nobilissimum Residentem Brandenburg. hic agentem sæpiùs vidi, demonstrare asserit) tunc effici arbitratur. Illam porrò aëris particulam cum procella sursum elevatam radiis solaribus illustrari, ut ita à nobis modo caudati in suprema aëris regione, quæ nil nisi aura sit, modo criniti Cometæ extra auram in spatio puro consistentes, conspiciantur, statuit. Atque Caudatos quidem beneficio auræ, hùc illùc mirabiliter circumvagari, ut in mentibus nostris habere videantur caudas, quæ tamen nil aliud sint, quàm per corpus Cometæ illuminata radiis solaribus aura Cometam ambiens: Crinitos verò extra auram consistentes à terra & ambiente eum aëre separatos esse, ac proinde nullas caudas habere, & forte quiescere, motu eorum à motu terræ annuo proveniente, nisi & Sol attractione sua eis alium motum adferat. Quid Tu, Vir Clarissime, ad hanc novam sententiam sis dicturus, lubens intelligam. Nec non quid censeas annon huic sententiæ suffragetur Epigenes apud Libav. tract. probl. de Cometis: tum Apianus apud Keckerm. Syst. Phys. c. de Cometis: nec non Cardanus apud Scalig. exercit. 79. sed & ipse Scaliger loco dicto. Clarissimus Ismaël Bullialdus nil aliud hic statuit dicendumque esse judicat, quàm Cometæ materiam esse ætheream, & galaxiæ non absimilem: nisi quis divinare potius quàm docere apodictice velit. Jam quod ad motum Cometæ attinet, sitne is circularis, vel epicyclicus, vel rectilineus vel alione modo fiat, velim indices. Hujus phœnomeni motum quod attinet, ille qui circa die $\frac{9}{19}$ Decembris hic nobis primum ad rostrum corvi mane visus est, Meridiem versùs: qui verò die $\frac{30}{20}$ ejusdem mensis ad oculum Leporis vesperi conspectus est; Septentrionem versus motu proprio à communi, quo scilicet cuncta cum primo mobili ad occasum feruntur, diverso tendebat. Atque hæc est causa, cur quidam opinentur duos fuisse distinctos Cometas, cum ipsis videatur impossibile Cometam tàm brevi, aliquot scilicet dierum, spatiô progressum à rostro Corvi ad triangulum Menkar 82. gradus conficere potuisse. Cum autem sint non pauci Astronomi in Germania, Suecia & Hybernia qui id statuant, non desunt & qui duos distinctos Cometas una nocte se vidisse affirmare non dubitent, quod utrumque ex fide dignorum Virorum literis cognovi. Cæterum Magnus ille Astronomus Joan. Hevelius, binis ad me datis literis, unum eundemque Cometam esse firmiter dicit. Cujus observationibus accuratissimis plusquam suis propriis antehæc contrariis, sed & aliorum rationibus narrationibusque, Reverendus & Doctissimus Vir Albertus Curtius fidit. Eandem sententiam amplecti videtur Clarissimus Bullialdus, Gravius aliique, sed & Noster Müllerus, tum Joh. Albertus Husvedelius, Med. Doctor & Physicus Urbis hujus Clarissimus, aliique Viri eruditione præstantes hac in Urbe degentes! Hîc quoque Tuam sententiam cognoscere aveo. Tandem quod ad effecta Cometarum attinet, paucis me expediam. Video quosdam ex dodecatemorio libræ, cui veterum Astrologorum curiositas religionem subjecerit, bellum religionis non regionis (licet bellum illud inter Anglos & Hollandos atrociter geri cæptum aliud loquatur) prædicere. Alios ex dodecatemoriis Tauri & Arietis Cornupetarum, tum sideribus hydræ aquaticæ, navis Jasonis, Orionis scuto & clava in Taurum sævientis, fluvii Eridani & ceti bellum quidem, sed navale, præsagire. Quosdam ex corvi signo rapacitatem

Guerichii patris laus, de Cometis sententia:
Tùm de motu telluris & vacuo:
Anemoscopium,
Filius cognominis Elect. Brand. Residens:
Divisio Cometarum in caudatos & crinitos,
Illos mobiles,
Hos fortè immobiles.
Guerichianæ sententiæ cum Epigenis & aliorum sententiis comparatio.
Bullialdi de Cometis sententia.
Motus Cometarum qualis:
Naperi hyemalis versus Meridiem, cum matutinus, cum verò vespertinus esset, Septentrionem versus erat:
Primi mobilis.
Cometa hyemalis 1664. & 65. unus an gemini.
Hevelius laudatur,
Unum Cometam nobis hyeme 1664. & 65. visum affirmat.
Hevelio de uno Cometa hyemali multi Viri docti consentiunt.
Astrologicæ prædictiones à Cometis hyeme 1664. & 65. visi situ petitæ confutantur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

citatem militum divinare. Alios & de Gallo argutari. Neminem adhuc vidi quod miror, qui ex Leonis dodecatemorio (quamvis & illud Cometa transiverit, & utriusque illius nationis insignia & res terra marique gestæ Leones ostentent) virtutem Leoninam utrique genti assignet. Sed quid tum fiet de dotecatemoriis reliquis, Geminorum scilicet, Cancri & Virginis? Quid de Cratere, Corvo, Cane, Gallo & Lepore? Nempe ad illa bella sacra terra marique gerenda novi delectus faciendi & cogendi, in castra navibusque imponendi tenelli gemelli, tardi Cancri, milites effeminati, verè Grajæ non Graji, magnos Crateres vino repletos strenuè exhaurientes, iisque alii alios lacessentes ac obruentes, rabidi instar canum, trepidantes instar gallorum, loquaces instar Corvorum, Leporibus timidiores, saltem galeati Lepores, quo nomine Cornificius Poëta olim appellavit milites signa turpiter deserentes, & hastam cum Demosthene in acie abjicientes. Quis hîc non videat talibus argutiis, licet ingeniosis, nihil subesse solidi? Mea igitur hæc est sententia, signa cælestia nec esse profanorum more despicienda, nec superstitiosorum ritu suspicienda, sed naturalibus causis deputanda, & inter stimulos pœnitentiæ ducenda. Equidem plena sunt historiarum monumenta exemplis, multa mala citra ullam Cometarum apparitionem, multa & bona post eam evenisse. Sed tempore exclusus abrumpo potiùs quàm finio, paratus de hisce Tecum pluribus agere, postquam id gratum Tibi forè intellexero. Vale & me benevolentia Tua complectere, qui sum

Milites timidi, timidi, violenti.

Auctoris de signis cælestibus sententia media.

Signa cæli nec temnenda nec timenda.

Cometis absentibus mala, præsentibus bona multa evenisse.

Ad Dominum Joannem à Leuneschlos, Math. in Alma Acad. Heidelberg. Profess.

T. observantissimus & studiosissimus

STANISLAUS LUBIENIETXKI.

Heidelbergâ Hamburgum die XII. *Aprilis Anno* M DC LXV.

ACcepi Tuas, Vir Generosissime, literas, ut humanissimas, ita doctissimas, quibus utinam aliquid exspectatione Tuâ dignum reponere possem. Audendum est! Observavi quidem Cometam Manhemii, sed rudi Minervâ, omnibus siquidem isto in loco in eam observationem necessariis instrumentis destitutus fui. Inveni autem ipsum anno elapso M DC LXIV. die XVI. Decemb. stylo veteri in malo Navis, nullâ circà eum apparente constellatione: ast, die XXV. ejusdem mensis horâ fere VII. p. m. secundùm se conspiciendum præbuit circa Meridianum, junctus lucidæ ad mandibulam Ceti propè signum Tauri. Ex animo indolui, quòd tùm suffocativi catarrhi gratiâ prodire in publicum per aliquot dies non licuerit. Elapsis duobus mensibus, Cometa tertiùm apparuit in Andromedæ capite die IV. Aprilis hujus anni currentis M DC LXV. paulo antè tertiam horam ante meridiam in Aquilonari Horizontis plaga, corpus habens duobus suis præcursoribus multò lucidius, & distans ab Ortu æquinoctiali XXXV. gradibus versus Boream, horâ subsequenti IV. ejus altitudinem inveni XIII. graduum cum semisse, jamjam occasurum heliacè. Tres isti (si ita fas est dicere) Cometæ projecerunt caudam, pro diverso ad Solem situ, in plagam ab ipso aversam, videlicet primus & tertius versus occasum; secundus versus ortum. De *Motu* ipsorum communi, quo cum toto stellarum exercitu circuitum suum integrum ab Oriente versus Occidentem quotidie absolvebant, cum eum revera non ipsis, sed potius oculis nostris in orientem translatis, imputandum censeam, aliquid dicere non erit operæ pretium, propriè verò motus, vel potius, ut accuratius loquar, delatus est tertius à Pegaso versus Andromedam in ortum; primus à Corvo versus Navem in Austrum: & secundus, hinc ad Arietem in Septentrionem, uterque tamen versus Occasum, & quidem contra fluxum materiæ cælestis, ipsum, veluti corpus solidum & opacum, fluminis instar, deferentis. *Qualis contra stimulum calcitratio Cartesianæ sententiæ perplexus quidam.*

Leuneschlossius Auctoris literas gratas habet.

Observat primùm Cometam Manhemii.

Observatio prima Leuneschlossii Manhemii 15/25 Dec. 1664. facta: Secunda 25. Dec. 1664. aut 4 Jan. 1665. Tertia 7/17. Apr. 1665.

Cometæ tres Anno 1664. & 1665. Leuneschlossius visos opinatur dubiè.

Cometarum 1664. & 65: caudæ diversa modo possitæ.

Moveri terram non cælum Leuneschlossius statuit.

Cometarum trium 1664. & 65. motio sive delatio diversa:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Hoog.
107 B 47

Labyrinthus esse videtur, è quo, nisi multis, iisque exquisitissimis, interque se collatis observationibus, tanquam fidis ducibus, tàm facilè se expediet nemo, cum in quamcunque regionem is declinaverit, ferè semper offensurus parietem sit. Eædem illæ variarum nationum Observationes successu temporis abundè nos instruere poterunt, *Cometarum* per vastissima ætherea spatia *Delationes*, utut irregulares videantur, *satis tamen regulares esse*. Tantùm illis ipsis tribuendum forsan est, *ut ex iis Cometæ post aliquot demùm secula venturi prædici queant*: Postquam enim Bartholomæus Schimfferus, in tractatu suo de Cometis Francofurti anno MDCLII. publicis typis descripto, Cometas aliquot prædixisset, ita pergit: Anno 1664. im monath December, da wiederumb alle Planeten in dem Irrdischen Zeichen des Steinbocks sich finden laszen / diese zusammenkunfften zeigen an / dasz die so noch in leben / abermahl was newes am Firmament des Himmels sehen werden. Id est: *Anno 1664. mense Decembri iterùm omnes Planetæ in terreno Capricorni signo conspiciendos se præbebunt: hæ conjunctiones indicant, eos qui nunc in vivis sunt, rursum in firmamento cæli quidpiam novum visuros. Eædem illæ observationes* ritè institutæ nobis quoque *detegere possunt Cometarum numerum*: enimverò, si aliquis istos tres pro uno habere velit, miror ego, quæ vis vectoria ipsos dirigere versùs Meridiem & hinc versùs Septentrionem in plagam priori quadantenus oppositam instar literæ v. obliquare valeat. Miror etiam summam ejus cursûs pernicitatem, cui in dies singulos calculus meus tribuit gradus plusquam XIII. quæ omnium historicorum naturalium fidem superat: accuratissimum quippè Tychonem Braheum auctorem esse ferunt, Cometes etiam in apparitionis initio, cum velocissimi sunt, nunquam ultrà quinos gradus proprio motu dietim progressos fuisse. Amplius miror, quomodo circà Arietis cornua Cometa primus cum sua cauda confusus, & totus nihil aliud, quàm albor ab aliis cæli partibus satis indiscretus spectatus tandem disparuerit, iterumque apparuerit in Equuleo, & eandem suam viam repetiverit versùs Andromedam, quam proculdubio contriverat ante, & quæ sunt ejus generis inconvenientiæ, vel differentiæ aliæ, quibus recensendis supersedeo: aliud enim est epistolam, aliud librum, aliud amico, aliud omnibus scribere.

Licet irregularis videatur, satis tamen regularis est:

Ut inde Cometæ longè post futuri prædici possint.

Schimfferus Cometas aliquot prædixit, tùm & novum phænomenon 1664. futurum.

Cometa non unus 1664. & 65. visus.

Cometarum nuperorum motus velocissimus Leuneschlossio insolens videtur.

Tycho Cometas initio velocissimos ultra 5. grad. proprio motu dietim progressos non fuisse putat.

Figuram Cometarum esse sphæricam, probat eorum tùm prima siderea origo, tùm maculosa incrustatio, tùm exquisitæ Dioptræ, quæ in ipsis istam circum quasi fulguritationem rescindunt, atque sic detonso languentium istorum radiorum, & hinc inde excurrentium capillitio, istos, ut reverà sunt, ambitu rotundo, nimirùm angulis in augustias anguli visorii opticè coarctatis, exhibent. Porrò veram *eorum Quantitatem, & in sublimi æthere Positionem* eruit ipsorum immanis à sede nostra *Distantia*, & hanc *Parallaxis*, si, quod mihi, antiquorum observationi freto, persuadere nequeo, aliquam habeant, & hanc demum accuratissimæ in diversis longissimeque à se invicem locis peractæ observationes. Clarissimi D. *Gravii* de Cometarum origine, sententiæ nihil habeo quod opponam: fuit *enim Cometa* in nostro considerandi modo (prout secundùm leges naturæ successive fieri debuisset & potuisset) *aliquando sidus*, corpus scilicet per se lucidum, postmodum à particulis ejus crassiusculis & irregularibus, proinde ad celerrimam sideris agitationem ineptis, & versus ejus superficiem expulsis, *obductum maculis*, propter quas impeditâ & ejus, & hinc quoque proprii sui cæli gyratione, *sidus cum suo cælo ab adstante vicino potentiore absorptum est. Quâ ratione*, prout motum cæli, à quo semel abreptum est, aut perpetuò sequitur, aut, ob minorem ejus soliditatem, sequi non potest, *degeneravit vel in Cometam, vel in Planetam*. Ille partium suarum soliditate ita jactatus est, *ut ex uno cælo in aliud quidem migret, verum in* nostro infrà Saturnum sese demittere nunquam possit. Liquet etiam ex macularum poris vel præclusis, vel interruptis, *Cometæ corpus opacum esse*, ac proinde per ipsam ætheris vastitatem immensam discurrentem *tunc nobis apparere*, cum ad nostrum cælum accesserit propius, *dis-*

Cometarum figura sphærica:

Distantia magna à terra eos in æthere lucere monstrans.

Parallaxes Cometarum negare cum veteribus Leuneschl. videtur.

Cometa nuperus fuit aliquando sidus lucidum, post obductum maculis:

Cometæ corpus opacum, Apparitio & disparitio.

parere,

parere, cùm ſeceſſerit procul ſic, ut is tùm demùm non generetur, cùm primùm cernitur, nec in nihilum, vel in principia ſua diſſolvatur, cùm evaneſcit, ſed *pro æterno potius naturæ opere habendus ſit.* *Neque tamen ſub primo intuitu*, cum adhuc primos noſtri cæli gyros ſecat, *obtutui noſtro ſe offert*; quia è ſolis radiis in ſuperficie convexa materiæ cæleſtis, quam ex relicto cælo ſecum abduxerat; refractis, pauci ad Cometam pertingunt, & adhuc pauciores ab ipſo ad noſtros oculos reflexi. *Cæterùm via, quam Cometa motu ſuo deſcribit, variè incurvatur:* ſiquidem is pro diverſa diverſorum cælorum circumgyratione nunc ad hanc, nunc ad illam cæli regionem determinatur, &, ob diverſum quoque iſtorum cælorum ſitum, prout propè Eclipticam magis minuſve intrabit, aliter quoque movetur, celerius etiam, vel tardius, oblique magis, vel minus, prout inter alias atque alias cæleſtis materiæ particulas verſatur, quæ eum à recto tramite deflectent. Qualis in cælorum extremitatibus breviſſimus cum ſit, mirum non eſt, ſi *per paucos ſolummodo menſes ſe nobis oſtentet.* Et quamvis eandem ſemper magnitudinem habeat, eandemque ferè motûs celeritatem retineat, *ſolet* attamen, ob acceſſum ſuum ad nos, *initiò apparitionis ſuæ major, & velocior, ſub finem*, ob remotionem ejus maximam, *gradatim minor & tardior, & in medio*, ob viciniam ejus maximam, *maximus & celerrimus videri.* Præterea *Cometæ cauda, ſive coma*, quàm ſe variis oſtendere formis hiſtoriarum monumenta tradunt, pendet ab inæqualitate fluidiſſimorum noſtri cæli globulorum, variaque radiorum Solarium in termino Sphæroidico irregulari ſuprà Saturnum exiſtente refractione: cum enim Solis radii à Cometa non tantùm directi & fortes, verùm etiam à Sphæra Saturni refracti & debiles admodum ad noſtrum oculum perveniant, hinc pro vario ejus in annui circuitus telluris orbita exiſtentis ſitu, intuebimur Cometam modò caudatum, modò Comatum, & quidem ejus caput per radios directos: Caudam, Comam & Trabem per refractos, de quo novo refractionis genere ingenioſè more ſuo Illuſtris Carteſius PP. III. 135. Ad Ampliſſimum D. *Guerichium* quod attinet, *ejus hypotheſin de Terræ motu quidem approbo:* fuit enim ejus cælum (ut ſuperius inſinuavi) à cælo Solis abſorptum, ipſaque detruſa in eum locum, in quo nunc eſt, ubi materia cæli fluida circulariter mota eam ambit, ſecumque defert in Ortum, quâ delatione annuâ per cauſas naturales, nexu evidentiſſimo inter ſe cohærentes, deducta, ulterius mundi phœnomena non aliqua duntaxat (ut vulgò fieri aſſolet) ſed omnia, eaque longè conſonantius ſalvantur, prout hoc per partes oſtendi poſſet. Alteram verò Doctiſſimi illius Conſulis *hypotheſin de mundano ſpatio vacuo prorſus improbo:* eſt enim ſpatium idem, quod corpus, cujus natura in ſola extenſione ſita eſt, ſic, ut ſpatium non magis ſit imaginarium, quàm ipſum verum corpus, quod ex flexu ſuperficici provenire cogitat Geometra. Cum enim extenſio non per rationis figmentum ſpatio tribuatur, ſed illius, non ſecus ac corporis, vera ac immutabilis ſit natura, quæ ab intellectu non per abſtractionem tantùm, verùm etiam per claram ac diſtinctam operationem dividi nequit, conſequenter ab eodem non eſt compoſita; ſequitur, ſpatium ens reale eſſe, non fictitium, & nonniſi ratione diſtingui à corpore in illo contento: adhæc, quomodo corpora in iſtis ſpatiis vacuis inter ſe diſtabunt? an per nihil? neutiquam, quia nihili nullæ ſunt affectiones, neque ſic intelligi poteſt diſtantia: an per ſpiritum? nequaquam, quia hic, ut omnis dimenſionis expers, ſubjectum diſtantiæ eſſe nequit. Diſtabunt ergò per corpus, & nullatenus per vacuum. Vides ergò ſtatim in limine poſitus, Generoſiſſime Vir, totum ædificium cum omnibus contignationibus, iſti lubrico ſuperexſtructum fundamento, ruinoſum eſſe. *Quin etiam*, cum mundus nonniſi machina, proindèque, ut talis, conſideranda ſit, mechanicus nobis explicet expertiſſimus ille Mechanicus, ut palpari veritas manibus, quaſi machinulis poſſit, quomodo procellæ, ex terra aſcendentes particulam aeris diſcerpant; quomodo etiam ſuprà altiſſimorum montium cacumina, nullis

Pro æterno corpore habendus:
Quare non ſtatim in oculos noſtros incurrit:
Via ejus variè incurvatur:
Quare non diu apparet:
Eand. ſemper magnitudin. retinet, ut & motus celeritatem,
In principio tamen quàm in fine major & velocior, in medio maximus & velociſſimus, quia maximè vicinus eſt:
Ejus comæ & caudæ diverſitas unde.
Leuneſchloſſius Carteſium ſequitur & laudat:
Sententiam Guerichii patris de motu terræ approbat:
Illam de Vacuo improbat.
Spatium idem quod corpus, ſola imaginatione ab eo diſtinctum.
Mundus machina.
Cometam non gigni ex halitibus particularibus Leuneſchloſſius probat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

ejuſmodi procellis obnoxia: quomodo avulſæ aëris portionis motus propagetur in ſpatio Vacuo, iſtum nec juvante nec impediente: cur conſtanti & ordinato in certam mundi plagam, & non vago, meteororum inſtar, cieatur motu? cur adeò vividum nobis oſtentet lumen, ſecus ac aër reliquus ipſam undiquaque ambiens: cur talis aëris abruptio non quotannis crebrius contingat: curtandem, & quomodo diſſolvatur & evaneſcat, & quæ ſunt ejus generis alia quamplurima, Cometæ caudam, comam & trabem concernentia: adhæc ſuppoſitio de Cometarum in ſuprema aëris regione ſitu, multiplici obſervatione teſte, falſa, & falſiſſima quoque Solis, non aliter ac electri, magnetis, radicis plantarum, animantis venarum, attractio, per quam licet veteres has aliaſque naturæ operationes explicent, ego tamen illam, tanquam nihil declarantem, planè rejicio, tùm, quòd nullam naturæ actionem per manifeſtam attractionem (niſi corpori trahenti trahendum ſit affixum) fieri videamus: tùm, quòd iſtam attractionem humano noſtro ingenio concipere nullo modo poſſimus. Addo ſolum, experimentum de ſtatua illa vitro aëris vacuo incluſa, fallax eſſe, ejuſque ad rem præſentem accommodationem magis fallacem. Quicquid ſit, illud ſimile eſt, meo quidem judicio, valdè diſſimile, ſiquidem hoc cum clara ac diſtincta noſtra perceptione conforme eſſe debeat. Cæterùm, an *hujuſce opinionis patronus aliquando fuerit Epigenes, mihi non conſtat*, & citati abs Te, Viri Generoſiſſime, authores mihi non uſquequaque probantur, quandoquidem ea eſt hujus, licet eruditi, ſeculi vanitas, ut quàm plurimi, etiam magni nominis Viri, de rebus ipſis parùm ſolliciti, ex ſolis librorum indicibus ſapere ſtudeant. De Cometarum cauſis tantum eſt. Ad *effectus eorum quod ſpectat, corpora cæleſtia omnia tantùm lumen, & hujus interventu ſolum Solem inſuper calorem producere, certum eſt:* ſi namque materiæ cæleſtis ſecundùm lineas rectas preſſio tàm fortis ſit, ut aliquem ſenſum afficiat, cum valdè ſubtilem pro ſubjecto habeat materiam, nonniſi viſum, ſenſuum omnium ſubtiliſſimum, afficere poteſt. Nec aliàs, præter viſum, ſenſus à cæleſtibus, aut prius, aut ſæpius, nec aliter, quàm luminis interventu, quotidie movetur. *Hanc illuminationem fortiorem comitatur calefactio, Soli tantum*, ut docet experientia, *competens:* ipſe enim, ob ignei ſui corporis viciniam, radiis ſuis rectioribus, in ſe magis reflexis, & proinde vehementioribus, corpuſcula infrà Lunam inſenſibilia variis modis efficaciter nonnunquam ſic agitat, ut ingens æſtus in iis excitetur, quæ agitatio varia ſolito major exiſtens Tactûs quoque ſenſum afficit, quod ſtellæ *Fixæ*, utut, non ſecus ac ſol, puriſſimæ flammæ ſint, ob immenſam diſtantiam, continuatâ ſuâ cælorum preſſione præſtare non valent. Stellæ *Erraticæ* cùm ſint corpora opaca, proindeque lucem, ut Sol & Fixæ, non emittant, ſed ab iis recuperatam tantummodò remittant, à nobis ſentiri non poſſunt, niſi ab iis, non ſecus ac à reliquis objectis externis, & in toto interjacente cælo, aliquis motus localis in nervis noſtris procreetur. Cum autem iſte, vel potius recta totius globulorum ſeriei à luminaribus ad uſque Planetas, vel Cometas, preſſio, quæ Luminoſos radios conſtituit, in majoribus intervallis ſenſim debilitetur, neque enim tantam vim eſſe luminis à corpore opaco redeuntis, quanta eſt à lucis fonte primùm exeuntis, patet exemplo luminis Solaris à Luna reflexi, quo nox ſubluſtris quidem, at nunquam inſtar diei illuſtris redditur: manifeſtum eſt, valde exile ac debile fore illud lumen, quod à Sole fœnerati ſunt, repetito ad nos itinere reverberant longius. Quapropter alienum illud lumen à corporibus lucidis emiſſum, ab opacis iſtis repercuſſum, & per perſpicuos cælos ad terram uſque tranſmiſſum, tantam non habet efficaciam, ut in illa calorem etiam vel minimum, qui ope nervorum noſtri corporis ſenſibilis fiat, gignere valeat, niſi ſpeculo aliquo concavo quamplurimos Planetæ nobis proximi (Lunæ) radios, ut teporem ſaltem ſenſibilem, qua in unum coëunt, reddere poſſint, coëgerimus. Cum jam calor nihil prorſus ſit aliud, quàm varius particularum inſenſibilium motus, omneſ-

Cometarum ſitus in æthere non in aëre.

Solis attractio Leuneſchloſſio falſiſſima.

Anemoſcopium Guerichianum Leuneſchl. rejicit.

Negligentia plurium in re literaria tractanda.

Indices librorum permulti evolvunt & ex iis ſolis ſapiunt.

Cæleſtia corpora nil niſi lucent.

Sol ſolus calefacit fortiſſima illuminatione.

Stellæ fixæ flammæ puriſſimæ, ſed à terra remotiſſimæ non calefaciunt terrena:

Erraticæ corpora ſunt opaca, lucem ut Sol & fixæ non emittunt, ſed ab iis recuperatam tantùm remittunt, ſenſum tactûs non afficiunt, & debiliter lumine illo mutuatitio agunt.

Lunæ & aliorum Planetarum lumen, quod à Sole habent, efficaciam quæ à nobis ſentiri poſſit, non habet.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

omneſque omnium corporum actiones per ſe in motu, qui proindè vita exiſtentiæ actuoſæ corporeæ dici meretur, tantummodò conſiſtunt: liquet ex dictis, nullas, præter illuminationem, vires, quibus in nos agant, corporibus quibuſcunque cæleſtibus, ſi unicum illum ſolem, veluti cor, & lucis, caloris, vigoris fontem inexhauſtum, quo Planetæ vegetantur, excipiamus, adſcribendas eſſe. *Hujus autem actio in hæc inferiora perpetuò generalis*, nullatenus ſpecialis, & ex ſe ad unum potius, quàm ad alium effectum producendum, determinata, eſtque illi non per ſe, ut ex concurſu, ſpecialis cauſæ, verò g. certæ ipſius telluris ad ipſum poſitionis, & variæ aëris ab ea diſpoſitionis, hic potius quàm alius effectus ſequatur. *Hæc verba aſteriſcis incluſa in priori exemplo hujus epiſtolæ ita legebantur:* quo pacto Sol per ſe tantùm illuminat & calefacit, per accidens fumum & vapores efficit, emollit, liquat, indurat, exſiccat, rarefacit, conſumit, condenſat &c. Cum verò iſtæ actiones & omnes ad ipſas qualitates materiam valdè alterantes per ſe terminentur, manifeſtum eſt, qua ratione Sol apparenti ſuo acceſſu & receſſu 4. anni tempeſtates creet, caloremque pro diverſo locorum terreſtrium ſitu ad ipſum diſpenſet, proindèque omnes mutationes noſtri ſublunaris mundi Solem duntaxat, ut cauſam generalem reſpiciant, aërem verò ut ſpecialem, quatenus is à terra variè quotidiè alteratur. Quin etiam, cum *Stellarum fixarum ortui & occaſui miri effectus vulgò tribui ſoleant*, exiſtimo, illos non tanquam cauſas, ſed tanquam mera ſigna eſſe tempeſtatum, & ſingulorum illorum temporum, quibus Sol, & cæteræ cauſæ ſublunares, illas generant. Neque hæc ſigna ſunt omnibus regionibus eadem, ſed ex. gr. Canis, qui ob Solis præſentiam nobis eſt ſignum caloris, eſt eodem tempore ob ejus abſentiam noſtris antipodibus ſignum frigoris. Ne memorem, ſigna iſta, ob aëris conſtitutionem ab exhalationibus terreſtribus in horas variabilem, eſſe incertiſſima, & leves tantùm conjecturas, etiam reſpectu ejuſdem terræ loci, quales certè non eſſent, ſi veræ cauſæ forent. *Planetarum potentia ſequitur*, ubi tàm generalia meræ iſtius hariolationis principia, quibus prædictiones planetariæ innituntur, quàm ſpecialia placita, quibus ex certo aſtrorum inter ſe poſitu, & in ſuas domos relato, tùm mutationes aëris, tùm hominis nati vita, fortuna, mores, ſingulareſque omnes per viram eventus divinantur, nihil aliud, quàm putida figmenta ſunt, & meherculè talia, quæ refutatione non mereantur. Cometa deniquè diſſipatione halituum creditur creare ventos, & horum vi tempeſtates: verùm, ſeu venti, aliaque meteora in aëre varia, regnante in cælo Cometa, contingant, id meræ ſublunaris regionis diſpoſitioni, cui ſingulis horæ minutis terreſtres vapores, ſpiritus, fumi materiam ſuppeditant, adſcribi debet: neque toties ejuſmodi tempeſtates accidunt, quoties verſùs nos deſcendit Cometa, & is, ſi poſthac nunquam ex infinitis cælorum ſpatiis rediret, an propterea tales aëris commotiones ceſſabunt impoſterum? Abſit ergò ille vel adſit, perindè eſt, annorum ſterilitas, fames, aliarumque rerum inopia, peſtis, aliique morbi epidemici, tumultus, bellum, Magnatum mors, reliquaque omnia humana mala non ſecius conſtanti quaſi naturæ lege hactenùs evenerunt, & deinceps evenient. Multi Cometæ majoribus noſtris conſpecti ſunt, quos nullum unquam ejuſmodi malum ſubſequutum eſt: multi etiam Clariſſimi Viri ſuo fato functi ſunt, multæ everſæ Reſpublicæ, peſſundatæ familiæ Illuſtriſſimæ ſinè ullo Cometæ indicio. Non igitur iſti horrendi caſus Cometis, veluti cauſſis & ſignis, imputandi ſunt. Quin etiam Cometa in æthere ſummo non conſiſtit, ſed omnes cælorum terrarumque regiones percurrit, proindè non uni magis ſalutem pollicetur, exitiumve minatur, quàm alteri. Hinc ſi uni loco damnoſus fuerit, alteri lucroſus fuit, ut omnes ii ingenuè mecum fatebuntur, qui eundem Cometam in ejuſdem climatis eadem zona in eodemque parallelo vel meridiano degentes Anno 1618. ſupervixerunt. Scilicet rotat omne fatum, omnia naſcuntur & denaſcuntur, ortus unius eſt interitus alterius, miſta denſantur

Motus vitæ exiſtentiæ actuoſæ corporeæ dicendus.

Illuminatio ſola corporibus cæleſtibus, Soli calor ſoli competit.

Solis actio in hæc inferiora tantùm generalis.

Stellæ fixæ non cauſæ ſed mera ſigna ſunt tempeſtatum: incertiſſima tamen.

Pro vario regionum ſitu varia.

Canis ſignum caloris nobis, antipodibus frigoris.

Aëris conſtitutio varia.

Planetarum potentia ad omnia ab Aſtrologis extenditur ſine ulla cauſa.

Tempeſtates & meteora ſublunaris regionis diſpoſitioni potiùs quam Cometis adſcribenda:

Undè nec ſemper iis apparentibus & ſæpè iis non apparentibus eveniunt.

Cometis tàm abſentibus quàm præſentibus mala in orbe eveniunt:

Multis etiam nulla mala ſuccedunt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

fantur Principum & subditorum funera. *Vide Lector reliqua Communicationi Curtianæ p. 221. inserta, ex Gassendi Phys. T. I. sect. III. l. V. c. III. de Cometa depromta.* Quicquid tandem horum omnium sit, cum Causam Primam, cum Secundis semper concurrentem, ejusmodi cælestibus signis nos velle vocare ad pœnitentiam credere pium sit; sedulò caveamus, ne ista terriculamenta superstitiosorum ritu suspiciamus, nec prophanorum more despiciamus, sed honestè potius justèque vivamus, quod superest, nos divinæ providentiæ subjicientes, omnem fortunæ eventum æquo animo ferre discamus. Ego interea Tibi, Vir Generosissime, cælestibus luminibus intento, Astrologicisque curis in cælum rapto, quòd meas respicere tenebras dignatus fueris, meque imis etiamnùm hærentem terris eruditissimis Tuis literis Cometæ illius, maximi hoc seculo prodigii, in multorum utilitatem, & plurimorum curiositatem, consignatis, illustrare ac ornare, non dubitaveris, quas possùm gratias ago, non quas debeo: simul ignoscas, rogo, huic rhapsodiæ, volentem enim in cælum, te duce, ulterius progredi, molestissima terrenorum negotiorum pondera gravant. Tu Vir Generosissime, vitam illam Tuam in terris fælicem, quæ nunc tota conversatur cum cælestibus, vive & favere perge.

Cometa & alia signa invitant nos ad pœnitentiam.

Signa cæli nec suspicienda nec despicienda Leuneschl. concludit.

Leuneschlossius Auctori benevolentiam suam testatur.

Nobilissimi Tui Nominis

Devotissimo Cultori

JOHANNI à LEUNESCHLOS.

Hamburgo Heidelbergam die 24. *Junii Juliani Anno Christi* 1665.

S. P. Clarissime & Doctissime Vir.

NIsi mihi præclara Tua humanitas, quam literæ Tuæ loquuntur, & egregio præditus judicio Juvenis Andreas Ulckius, Inclytæ tàm Urbis hujus quàm Vestræ Academiæ Alumnus celebrat, probè perspecta esset, magno profectò excusationum apparatu amolienda mihi foret tandiu dilati officii in respondendo invidia. Hæc enim facilè me alicujus desidiæ accusare posset. Quòd si etiam dicerem quod verum est, & ad amovendam hîc omnem suspicionem aptum, objicere illa mihi nihilominus posset vetus illud dictum: *desidiam primò invisam, postremò amari.* Certum interim esse scito me & studio indagandi veri, & Amicorum, aliquid me in rei tùm literariæ tùm Christianæ commodum, quali quali industriâ meâ conferre posse judicantium, consilio impulsum, in colligendis Præstantissimorum Mathematicorum reique civilis scientiâ Excellentissimorum Virorum de nuperis Cometis narrationibus, observationibus & judiciis strenuam operam adhuc dedisse. Ita mihi plura utriusque Germaniæ, Galliæ, Angliæ, Daniæ, Sueciæ, Italiæ, Borussiæ aliaque Europæ loca celeberrima, per fidas literarum internuntias erant adeunda. Quamobrem juvat & par est duas, easque justas, ut puto, tàm pertinacis silentii adferre Tibi causas. Nempe distractus adhuc colendo commercio literarum, super hoc argumento quaquaversùm exaratarum, tùm verò in adornando Prodromi Cometici Heveliani (quem vos jam, utpote librum in hoc scribendi genere eximium, habere non injuriâ spero, Italorum causâ Prodromo, satis diu occupatus fui. Alios necessariò ad vitam in adversa sorte tuendam subeundos labores, tàm graves quàm continuos, ut fileam ita hinc inde impeditus fui, ut officiò in Te aliosque nonnullos Amicos meo ritè defungi non potuerim. At enim his quoque laboribus aliquid temporis suffurari, ut Tibi cumprimis (cujus ego benevolentiæ multum me debere profiteor) satisfacerem, potuisse me fortè cogitabis. Sed etsi hoc facere potuissem, tamen cum nihil responsi ex voto ab Amplissimo Domino Guerichio Consule

Leuneschlossii humanitas celebratur.

Ulckius Andreas laudatur.

Diligens officii esto in colenda amicitia.

Desidiam semper fuge.

Auctor studiorum suorum rationem Leuneschlossio reddit.

Auctoris occupationes, officio erga omnes Amicos defungi non patiebantur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

sule Magdeb. acceperim, differendam mihi responsi vicem tantisper, dum voti ab illa parte compos evaderem, propè necessarium duxi. Et accepi quidem nonnihil interea responsi, ut vides in ipso autographo (quòd mihi velim, ubi commodum erit, restituas) sed quod vota & exspectationem meam non implevit. Præstolabar autem responsum ad postremas meas die 3. Jun. Juliani datas. Sed necdum quidquam accepi. Nondum tamen spem omnem abjeci. Monui enim tùm Nobilissimum Dn. Residentem Brandenburgicum Filium ejus, meum verò Amicum hac in urbe egregium, coràm, tum illum ipsum per literas, multos eosque eruditione Clarissimos Viros & Mathematicos Eximios (Hevelium puta, Bullialdum, Ricciolium, Bartholinum, Gravium, sed & Te ipsum) sententiæ ejus libertate Philosophicâ adversari. Si quid responsi accepero, ejus Te faciam participem. Sunt & alii, qui unà Tecum veterem illam; si non Platonicam, Pythagoricam certè, singulari verò seculo superiore industriâ à Copernico redintegratam de motu terræ sententiam, in prædicto D. Guerichio amplectuntur. Italis tamen (quod & Riccioli epistola testatur, ex qua en Tibi excerptum) hæc opinio non probabitur, imò inter Transalpinas hæreses deputabitur. Habet illa fortem Patronum, Magnum in orbe vestro Virum, Hevelium, qui multa circa Cometarum aliorumque corporum cælestium cursum obortas difficultates & absurdorum impedimenta hâc unâ viâ evadere se asserit. Invenit eadem & alios defensores, qui eam Scripturæ quoque Sacræ, sed & communi experientiæ rationique, cursum Soli, quietem terræ danti, conciliare & commodare satagunt. Quam ego controversiam nolo facere meam: sicut nec illam multiplicem, quæ circa Cometas humana ingenia strenuè exercet. Dixi tamen in hanc rem non pauca apud Amicos, nequaquam autem docendi, sed discendi potius animo. Hæc aliquando, imò, si Deus voluerit, brevi in opere meo, quod hortatu & impulsu Amicorum publicis typis committo, videbis: atque sic etiam Tua sub titulo *Communicatio Heydelberga-Leuneschlossiana*. In tales enim titulos, circiter triginta, tot in Senatum Philosophicum convocatis Viris in omni eruditionis & laudis genere Præstantissimis, librum illum dividere constitui, juvante Deo. Tu, Vir Doctissime, si velis singularia quædam prioribus Tuis literis, augendo & ornando libro meo, addere, facies rem non tantùm meæ exspectationi, sed & Tuæ propriæ existimationi convenientem. Ego hîc pauca, quæ ad sententiam prædicti Domini Guerichii pertinent, adjiciam. Epigenes ille monumentis antiquitatis celebratur. Hunc Tibi indicaveram apud Libavium. Plinius l. 2. c. 25. de Epigene nihil habet, secus quàm putavit Keckermannus Syst. Phys. c. de Cometis, indice sententiarum de Cometis à Libavio ad marginem posito in errorem inductus. Ut ita meritò bonarum literarum studiosi monendi sint, quod prudenter & Tu facis, ne solis fidant indicibus & allegatis alienis, (ex quibus celeberrimos quosdam Viros mole & numero multa librorum volumina conscripsisse compertum nosti) sed ipsi libros diurnâ nocturnâque manu, quod de exemplaribus Græcis monet Horatius, versent, & ex illis, quantum vitæ cum laude transigendæ usus requirat, sapiant. Nempe vetus est illa apud Sacros & profanos auctores querela, multos ultra modum sapere, qui hîc quoque, non secus quàm in victu quotidiano, & aliàs servandus sit. Quod itaque Epigenem attinet, primus quod sciam, Seneca ab interitu eum vindicavit. Nam lib 7. natur. quæst. c. 3. prout nosti, memoriæ prodit, eum apud Chaldæos studuisse docuisseque hos de Cometis nihil habere comprehensi (secus quàm docuerat Apollonius Myndius, Cometas in numero stellarum errantium poni à Chaldæis tenerique cursus eorum) sed videri illos accendi turbine quodam aëris concitati & intorti. Vides itaque me discendi cupidum meritò sententiam Epigenis Guerichianæ aptasse; cum illam huic simili describat Seneca, qui paulò antè illius quoque de revolutione Terræ, à multis jam olim nosti, assertæ & à D. Guerichio post alios defensæ, mentionem injicit. Quæ porrò dictus D. Guerichius de duplici Co-

Guerichii patris sententia non paucos contradicentes invenit.

Copernicus veterum vestigiis in movenda tellure inistit.

Hevelius laudatur, multas difficultates hypothesi de motu terræ evadit.

Terram moveri multi contendunt.

Doctos scripto adi discendi non docendi animo.

Leuneschlossio Auctor instituti sui rationem exponit:

Eundem ad pluribus argumentum Cometicum excutiendum invitat.

Epigenis de Cometis sententia.

Keckermanni error de Epigene.

Indicibus caute fidendum.

Allegata aliena sæpè fallunt.

Græca diligenter tractanda.

Sapiendum ad sobrietatem.

Φρονεῖν εἰς τὸ σωφρονεῖν.

Epigenis sententia de Cometis.

Chaldæorum de Cometis sententia variè traditur.

Guerichiana & Epigeniana sententiæ comparatio.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

metarum genere pronunciat, cum Epigene convenire perſpexi. Ille enim ſtatuit particulam aëris vi tempeſtatis in ſublime delatam à Sole illuſtrari, & caudatum Cometam radiis Solaribus corpus illud permeantibus videri, ac mirabiliter hùc illùc circumferri; auræ ſcilicet beneficio, qua ambiatur in ſuprema aëris regione poſitus: alium verò extra auram in ſpatio conſiſtere puro, crinitum, & immobilem: quanquam hoc cum dubitatione dicat, motum ejuſmodi Cometæ, quem Roſam vocat, motui telluris annuo, niſi & Sol attractione ſua eis alium motum cauſetur, adſcripto. At Seneca ita: *Duo, inquit Epigenes, Cometarum genera ſunt. Alii ardorem undique effundunt, nec locum mutant: alii in unam partem ignem vagum in modum comæ porrigunt, & ſtellas prætermeant: quales duo ætate noſtrâ viſi ſunt. Illi priores criniti, undique etiam immoti, humiles ferè ſunt, & eiſdem cauſis quibus trabes faceſque conflantur, & ex intemperie aëris turbidi, multa ſecum arida humidaque terris exhalata verſantis*, & quæ ſunt alia l. 7. natur. quæſt. c. 6. quod ita concludit: *Ut breviter autem voluntatem ejus exprimam, eadem ferè ratione hos fieri Cometas exiſtimat, quâ fiunt ignes turbine ejecti. Hoc unum intereſt, quod illi turbines ex ſuperiori parte in terras deprimuntur, ii de terra in ſuperiora elevantur.* Cæterùm quæ ibi Seneca ad evertendam ſententiam Epigenis attulit, apparere ſcilicet Cometas ſine vento, nec cum vento cadere vel creſcere, nec ab eo accendi, vel in diverſas partes impelli, eoſdem videri ſupra quàm ventis ire liceat: iter eorum omnium dirigi in ortum vel in occaſum flexum, quod non daret ventus: motum eorum compoſitum & deſtinatum iter carpentem prorſus eſſe diverſum à motu turbinum vago, diſjecto & verticoſo: adhæc turbines ſupra Lunam terrena illa humidaque efferre non poſſe, Cometas autem immixtos ſtellis videri per ſuperiora labentes: tùm etiam turbines longam moram pati non poſſe, Cometas ſenis menſibus apparere &c. contra hæc Guerichiana ſententia ſe tuebitur, ſi ſtare velit. Doctiſſimus Bullialdus egregiè in hanc rem literis ad me die 6. Martii datis ſcribit, quæ adjungo. Sed jam venio ad alia epiſtolæ Tuæ capita. Quod ad Cometam, qui menſe Aprili apparuit & ſubduxit ſe oculis, attinet, vix quiſquam jam erit qui eundem eſſe cum illo, qui menſibus Dec. Jan. & Febr. viſus fuerat, defendere velit. Ea Tibi tamen obſervationem Romanam die 11. Aprilis, quæ hunc tertium Cometam cenſet. Noſti verò plures fuiſſe, qui Cometam Corvi & Leporis geminos fuiſſe dicerent. Clariſſimus Hevelius maximam in his oris auctoritatem obtinuit, ita ut vix ullus reperiatur, qui Cometam Corvi & Leporis unum eundemque, hunc verò qui in Pegaſo conſpectus eſt, diverſum ab illo eſſe neget. Hanc ſententiam demonſtratam dabit Cometographia ejuſdem, quæ brevi, ut ſpero, lucem videbit. Præclari illius Viri tàm eruditioni, quàm humanitati & ego egregiam operis mei partem, quæ itidem *Communicationis Danifco-Heveliana* titulum geret, debeo. Poſtquam cum eo hanc obſervationem Romanam communicavi, negavit is ullum Cometam (ſi vel tres ſtatuantur) qui à Decemb. apparuerunt, juxta Borealem cinguli Andromedæ conſpectum eſſe, ſed ad 14. circiter gradus à Boreali illa iter carpſiſſe pronunciavit. Qua etiam occaſione illam ſtellam ad duos gradus receſſiſſe negavit; ſed tamen in catalogis omnium nondum eſſe rectè reſtitutam, & ex obſervationibus ſuis ad dimidium circiter gr. ſecundùm longitudinem alitèr ſitam eſſe, adeòque longitudinem ejus Tychonicam debito majorem, ſeque plurimas ſtellas nondum rectè conſtitutas, in Machina ſua cæleſti, ritè poſiturum, & plurimas adhuc ignotas globo annumeraturum dixit. Negavit etiam novam ſtellam in vicinia illius Borealis apparuiſſe, prout Romani ſcribunt, ſaltem de eo dubitat. At verò Clariſſimus Gravius menſe Febr. & Mart. novum obſervavit phœnomenon, ad cingulum illud Andromedæ Boreale, Cometæ ſimile, ſed à Cometa, qui menſe Febr. diſparuit, diverſum. Itaque percipe, Vir Doctiſſime,

Utrique quæ obſtent.

Cometa 1665 vernus ab hyemali diſtinctus.

Cometam 1664 & 1665. alii unum, alii geminum, alii ternum viſum eſſe dicunt.

Hevelius duos nuper Cometas viſos affirmat.

Phænomenon in Andromeda inter Cometas non numerandum.

Hevelii ſingularis peritia & diligentia in rebus Aſtronomicis.

Phænomenon in Andromeda Cometæ ſuppar:

Quid dubitem, & quæ nunc animo ſententia ſurgat:

annon

annon ſcilicet medium Cometam inter illos Leporis & Pegaſi habuerimus? Cæterùm Ratiſbona mihi ſcribitur die 22. Maji Cometam ibi à duobus Viris Illuſtriſſimis, ſiderum tamen notitiâ non inſtructis, conſpectum fuiſſe. Velim mihi de his omnibus ſententiam Tuam exponas, & ſi quas Obſervationes habeas, tùm quæ ad hoc argumentum egregia conferre facilè potes, ad me, quò operi inſtituto indantur, mittas. Erit hæc res Tibi laudi, Inclytæ Veſtræ Academiæ, quæ à tot ſeculis Viris undique longè doctiſſimis gaviſa eſt, decori, ſed & Munificentiſſimo Veſtro Mœcenati, Sereniſſimo Electori, qui cum Incomparabili illa Heroide Eliſabetha, Virginum Muſarumque decore, ſorore ſua inter Illuſtriſſima Cæli literarii ſidera meritò ponendus eſt, gloriæ. Ecce verò Tibi Præloquium ad Lectorem, & operis mei caput, & quædam ejus membra, de quibus judicium Tuum exſpecto. Ibi meam de Aſtrologicis prædictionibus ſententiam, ſatis modeſtam, quam Tu graviſſimo auctoritatis Tuæ pondere firmas, dum de cæleſtibus piè & prudentèr diſputas, videbis. Hæc ſi velis Sereniſſimo Electori, utpote Principi Literatiſſimo, & Benefico literatorum Patrono (quales & hoc opus meum, mole & pondere haud exiguum, in hac præſertim rerum mearum tenuitate, jure quodam ſuo quærit) humillimè inſinuabis, meumque laborem publico bono conſecratum commendabis. Vale benè, diu, & felicitèr ac fave conſtantèr

Annon inter Cometam Leporis & Pegaſi medium?

Academiæ Heidelb. laus.

Electoris Palat. laus.

Eliſabetæ Palat. laus.

T. obſervantiſſimo

LUBIENIECIO.

Hamburgo Heidelbergam die 11. *Julii S. N.* 1665.

S. P. Vir Clariſſime &c.

LIteris quas octavo ab hinc die ad Te dedi, ſatis prolixas & ſpeciminibus Operis mei ſtipatas, pauca hæc addo: ut Tè conſulam quid tandem de Cometicis phœnomenis, quorum nondum finis adeſt, ſit ſtatuendum? Accepi enim Ratiſbonæ die 22. Maji viſum eſſe Cometam: Lipſiæ verò 30. Maji S.N. Cracovia die 8. Junii ſcribitur, videri ibi Cometam barbatum ingentem, circà horam 10. veſpertinam. Ratiſbonâ iterùm die 2. Julii, triduò antè exceſſum Sereniſſimi Archiducis Franciſci Sigiſmundi, qui die 25. Junii in vivis eſſe deſiit, ſuprà Oenipontem conſpectum eſſe Cometam. Ne graveris igitur, Vir Doctiſſime, Tuam mihi de his exponere ſententiam. Si omnes iſtæ Obſervationes rectè ſe habent, augebitur notabiliter indiculus Cometarum, in quo nondum mihi ipſi ſatisfacio. Nam cum Lavaterus cum Keckermanno ab Auguſto ad annum Chriſti 1556. tantùm 117. Cometas, Ricciolius verò ab Anno ante Chriſtum Natum 480. ad 1618. à Chriſto Nato 154. aſt Alſtedius 160. cenſeat: Eckſtormius ſupra ducentos à diluvio ad annum 1618. numerat. Quem quia nuper demum commodato accepi, conferre cum aliis non potui: ſed exiſtimo, imò jam mihi videre videor, poſſe putatis diligenter rationibus numerum eorum augeri. Idem in ſemeſtribus Cometis obſervavi, qui ab Eckſtormio duo, ab Alſtedio totidem, ab Ricciolo tres, ab Hevelio quatuor cenſentur. Ego dum eos inveſtigo, ſex jam comperio. Octimeſtrem Cometam Calviſius & Eckſtormius in Ann. 975. Hevelius in 375. ponit. Tu quid de his compertum habeas, velim me doceas, utpote φιλομαθὴς. Quæ adjungo, ſi tanti fuerint Sereniſſimo Electori, tanquam ſpecimina futuri Operis, humillimè offeres. Vale & proſperè age diuque: me autem conſtanti favore proſequere.

Cometæ menſibus Majo, & Junio apparuiſſe ſcribuntur.

Archiducis Franciſci Sigiſm. morti Cometa præluiſſe fertur.

Cometarum indiculus varius.

Eckſtormius plurimos Cometas in tabulas retulit.

Cometarum ſemeſtrium indiculus.

Cometa octimeſtris.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Hamburgo Heidelbergam die 22. *Julii Styl. Gregor.* 1665.

S. P. Vir Clarissime &c.

Eruditio & humanitas favorem & cultum conciliat.

QUòd Te sæpiùs per literas nunc alloquar, eximia Tua eruditio & humanitas (quæ bonarum artium amantes in sui cultum & consortium trahit) vi gratâ facit. Incitant autem & hæc, quæ adjungo: antiqua scilicet M. Franc. Liberati observatio & præjudicatio de Cometa Anno 1577. facta Parisiis, & exinde ad me die 27. Martii hujus anni data epistola. De utraque libentèr judicium Tuum, quod meritò magnifacio, cognoscam. Tantò magis quòd Te in Algebricis egregiè versatum & experientem esse cognoverim. Sed & ad superiora mea responsum Tuum exspecto. Quibus quod addam, habeo nihil. Nisi quòd putem, numerum Cometarum ab Alstedio & Ricciolo quoque, etsi diligentibus scriptoribus annotatum, integro centenario augeri posse. Semestrium ille meus senarius ex eo tempore, quo ad Te postremas Kalendis Julii Juliani dedi, binario auctus est. Atque hæc res me permovet, ut historiam Cometarum cum brevissimo Indiculo lætorum & tristium eventuum cos secutorum contexam, & mantissæ vice operi meo annectam. Quod quidem consilii ac instituti Amicis, quibus id indicavi, perplacet. Ita etiam spero, favente & auxiliante Deo, aliquid splendoris & gratiæ meo operi ab isto Commentariolo accessurum. In hôc Cometarum, mutorum illorum, Illustrissimorum tamen & Splendidissimorum divinorum ut sic dicam, Consiliariorum & Internunciorum, (quos multi vel Angelos esse, vel ab eis componi & dirigi dicunt) quæ tot adversorum ab omni memoriâ consecutorum invidiâ & infamiâ usque adhuc prægravantur, causam ex instituto, divino fretus auxilio, agam. Tu me hîc, quâ potes, Vir Doctissime, juva. Tanto magis quod necessariis librorum subsidiis non sim, quantum satis & par est, instructus, longe verò ab Academiis, quæ copiosa supellectili librariâ insigni discentium emolumento gaudent, dissitus. His Te benè valere & felicitèr agere cupio ex animo, mea studia & conatus publicis usibus dicatos iterum iterumque Tibi commendans.

Cometæ 1577 observatio.

Cometarum indiculum Auctor auzere instituit: Semestres octo invenit.

Historiam Cometarum Auctor meditatur.

Cometis cuncta mala plerumque tribuuntur.

Auctor non satis necessariis instructus animum ad scribendam historiam Cometicam appellit: ideò illa hinc & illinc conquirit:

Heidelberga Hamburgum die 22. *Julii* 1665.

S. P. Vir Generosissime &c.

Leuneschlossius responsum Auctori ad ternas ejus literas promittit:

POstquam nactus sum Tuas illicò eas Manhemium transmisi per Nobilissimum Dn. Robertum à Rochwod Serenissimo Principi Electori offerendas. Quamprimum eas recepero, meditabor ad ternas Tuas responsum: & dum in hisce diebus canicularibus meæ lectiones Physicæ & Mathematicæ feriantur, parabo abitum in Westphaliam. Interea ecce priorem epistolam denuò à me descriptam, & quantum mihi temporis augustia permisit, etiam aliquantillum auctam, in qua si per festinantem calamum nonnulli errores irrepserint, eos Humanitas Tua emendare non gravabitur. Interim amare perge

Interim exemplum aliud prioris epistolæ mittit.

Gener. N. Tui observantiss.

JOHANNEM à LEUNESCHLOS.

Hamburgo Heidelburgum die 24. *Septemb.* 1666.

S. P. Vir Clarissime &c.

Auctor silentii amplius annui causas reddit:

ACceperam ego rectè literas Tuas anno decurso die 22. Julii datas. Ad quas nihil huc usque responderam, tùm quòd responsionem Tuam ad meas

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

meas priores, cujus in poſtremis tuis ſpem promiſſo Tuo mihi feciſti, opperirer, tùm quod creſcente ſub manu opere meo maximis & continuis laboribus deſtractus fuerim. †Nunc cum utriuſque noſtrûm communicatio typis publicis ſit exſcribenda, mei officii eſſe duxi de reſponſo & promiſſo Te monere, & rogare ut me quamprimùm voti compotem facias. Poſterius exemplum epiſtolæ Tuæ priori ſubſtitui. Cum tamen quædam ex illo excerpta meis ad Reverend. Albertum Curtium literis inſerta jam fuerint, non erat mihi integrum ea omittere vel mutare. Itaque de iis monui Lectorem. Sunt autem hæc, quæ ſeorſùm mitto*. De his quoque judicium Tuum exſpecto. Nullius enim amici votis contrarium quidpiam facere volo. Operis mei editio feliciter Dei gratia procedit. Sed moles ejus non exigua perfici eandem non permiſit. Excreverunt enim mea & amicorum ſtudia in majus quàm putâram. Hiſtoria Cometarum Synopſin quandam univerſalis Hiſtoriæ continens, magno mihi conſtitit annuo labore, qui etiam me meo erga Te officio defungi non eſt paſſus. Acceſſit verò & de Cometarum ſignificatione quæſtio ſatis difficilis, quæ me adhuc tenet. Inter hæc vehementer dolet mihi, in Veſtris regionibus bellum & peſtem graſſâri: quæ etiam mala Amicos meos Tibi notos Manhemio cedere coëgerunt. Mihi certum eſt talia non neceſſâriò ad Cometas referenda. Videmus enim hæc & alia mala in orbe citrà ullam Cometarum apparitionem ſævire: & alibi terrarum contraria, læta ſcilicet eveniſſe. Itaque Cometæ ſymbolum tribuo: *Bona Bonis, Mala Malis.* Atque hæc eſt totius mei inſtituti ratio. Cui Tu, & mihi ipſi Vir Humaniſſime fave.

†*Reſponſum promiſſum poſtulat.*

Poſterius exemplum epiſtolæ ejus priori ſubſtituit.

De quibuſdam tamen Lectorem monet.

* Vide hæc ſupra p. 221. in Communic. Curtiana.

Amici votis nil fac contrarium.

Auctor operis rationem Leuneſchloſſio exponit.

Palatinatum Rheni bellum & peſtis affligit.

Viſſovatii & Stegmannus Manhemio cedunt.

Mala non neceſſariò ad Cometas referenda.

T. omni ſtudio & officio

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

XXI.

COMMUNICATIO GOTTORPI-OLEARIANA.

S. P. Vir Clariſſime &c.

MEritò dicere liceret, ex amicitiæ noſtræ ratione debuiſſe, aliquod literarum utrique noſtrûm intercedere commercium. Sed ego nolebam peccare in tua tempora, gravioribus negotiis conſecrata, ne importunus Tibi fierem, idque ſinè ullâ urgente neceſſitate, quæ meritò unumquemque excuſat, & vel ipſos errores pallio humanitatis æquæ tegere ſolet. Adhæc ut Te Tua, ita me mea habent & diſtinent negotia, in his præſertim oris, ubi caro cum familia vivitur, degentem. Hunc tamen novus, qui ante 10. circiter dies hîc primùm viſus & obſervatus eſt, Cometa, impellit me, ut ad Te has dem literas. Ideò & adjuncta, (quæ nuper vix ab Amanuenſi meo deſcripta relegi) Tecum communico, quò hâc ratione mutuam Tuam diligentiam ad ſcribendum excitem. Libenter enim, prout vides, Virorum Doctorum & Mathematicarum diſciplinarum cognitione imbutorum judicia & obſervationes de hocce Cometa haberem. Quo in cenſu cum & Te merito Tuo ponam, fac ut ſententiam Tuam hîc cognoſcam, & cum aliis Viris doctis communicem, quorum judicia & obſervationes viciſſim Tecum communicabo. Novi Te talibus delectare. Vidi Sereniſſimi Principis Veſtri celeberrimam Bibliothecam & Cameram Antiquitatum, optimis abundare inſtrumentis Mathematicis Hevelianis aliiſque. Adhæc habetis illud ſeculi hujus miraculum utrumque globum vi aquæ mobilem, quem etiam Tuo favore intùs & foris perluſtravi, cui etiam incluſus & ſimul in utroque poſitus Cometam inſignem videre potuiſti. Ita ut omni ex parte ſingularem Cometæ deſcriptionem & delineationem à Te nobis meritò polliceamur. Facies rem & Tui nominis & Sereniſſimi Principis laude dignam. Vale & conſtanter fave,

Neceſſitas excuſat errores.

Olearium Auctor ad tractandum argument. Cometæ invitat.

Gottorpienſis Bibliotheca & Camera antiquit. celeberrima:

Globus uterque admiraculum magnus.

T. ſtudioſiſſimus & ad officia paratiſſimus.

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Ad Dn. M. Adamum Olearium Aſcanium, Sereniſſimo Chriſtiano Alberto Holſatiæ Duci à Bibliothecis.

Gottorpio Hamburgum die 21. Decemb. St. V. 1664.

HOc ipſo die Gener. Vir, quo Flenſburgo redii domum, redditæ mihi ſunt literæ Tuæ humanitate & amore in me pleniſſimæ; quia jam non vacat ſcripta illis involuta perlegere omnia, reſponſionem differam in proximam ſcribendi occaſionem; tantum temporis mihi indulgeas, rogo. Interim ago gratias ſingulares, quòd mei noſtræque amicitiæ, felici ſidere olim initæ memor, meque tàm prolixis ſcriptis dignari voluerit Tua Generoſitas. Polliceor.

Olearius literas Auctoris gratas habet & ad eas reſpondet.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

ceor meis officiolis quovis tempore paratis tantam benevolentiam compensare pro virili. Vale Generosissime Domine, mihique favere perge

Tuo Servo

OLEARIO.

Gottorpio Hamburgum die 5. 15. Januar. 1665.

De communicatis aliorum observationibus gratias agit,

PRo communicatione observationum de Cometa, nuper in plaga australi existente à diversis Viris eruditis habitarum, ago gratias maximas, illas ostendi Serenissimo nostro Principi in re Mathematica valdè curioso, qui te salvum cupit. Opinio Domini Consulis Magdeburgensis de materia Cometæ non est contemnenda, quæ juxtà hypothesin Copernicanam speciosè se exhibet.

Has Principi monstrat.

Dux Holsatiæ Matheseos amans.

Ego tantæ felicitatis compos fieri non potui, ut Cometa ille mihi, quamvis cælum sæpiùs insipicienti appareret, nubibus semper obtectus. Ex aliorum relatione apparet illum fuisse situm in regione elementari.

Guerichii de Cometis sententia Oleario arridet.

Alter autem, quem hìc observamus, primùm nobis apparuit 22. die Dec. vesperi post Solis occasum, sub signo Tauri, in capite Ceti suprà lucidam mandibulæ & illum quæ est in medio oris. Pallidi coloris est. Radios, quos versùs Orientem emittit, aliquando obscuriores aliquando dilucidiores habet.

Olearius Cometam ab initio non vidit:

Die 26. Decembris circa horam septimam vespertinam vidi illum in meridiano 40. gradibus supra horizontem elevatum; motu proprio procedit tardè versùs Corum.

Hunc aëreum esse accipit ab aliis.

Heri ($\frac{4}{14}$ Januarii) valdè parvum & obscurum cum paucis radiis se exhibuit, Eclipticæ propinquior factus. Sunt qui putant eundem esse Cometam, qui ante mensem fuit visus in parte Australi, sed credibile non est, quia prior motu proprio tendebat versùs Austrum, hic verò ad Aquilonem; Sunt ergò Cometæ duo distincti, qui in nostro hemisphærio uno mense apparuerunt. Quid post se trahent, Deo notum est. Anno Christi 1472. extiterunt etiam duo, secundus dicitur caudam usque ad terram demisisse, ut Appianus habet. Insecuta est triennalis siccitas, ut fontes aquâ diu fuerint destituti.

Cometa secundus Olearii 22. Dec. St. V. 1664. primùm apparuit.

Observationes Olearii.

Cometa 1664 vespertinus unus cum matutino idemque Olearii non videtur:

Anno 1472. geminus,

Ejus eventus:

Item 1596. in plaga Septentrionali. Et quoque subsecuta est magna siccitas, & terræ motus in Asia.

Tum anno 1596.

Ejusque eventus.

De hisce nostris suspendo meum judicium, & ex parte inclino ad opinionem Scaligeri Exercit. 79. datam; & si quid operari possunt, fieri potest in naturalibus, si Cometæ sunt sublunares, & inde aëris mutatio non contemnenda. Sed de hoc brevi peculiari quodam tractatulo agam. Hisce Vale Vir Generosissime mihique favere perge.

Olearius in sententiam Scaligeri ex parte inclinat.

Cometæ operantur in naturalibus si inferiores sunt Lunæ.

Hamburgo Gottorpium die 13. Januarii St. V. 1665.

S. P. Vir Clarissime &c.

Dux Holsatiæ Auctori favet,

LIteræ Tuæ die 5. nuper inchoati à nobis anni (quem Tibi iterum iterumque precor faustum) datæ, nudius tertius mihi redditæ, indicant mihi non tantùm Tuam humanitatem & in me benevolentiam, sed & gratiam Serenissimi Principis, cui à me Tibi missa exhibuisti, quæ hinc inde de Cometa à Viris Astrorum peritis habui. Grata hæc Pr. Serenissimo fuisse, plurimùm mihi gratulor. Quem non miror Mathematicis studiis Viro Principe (quod tot Cæsarum & Regum exempla docent) dignis delectari, cum & Bibliothecam instructissimam, & illam utriusque globi machinam prodigiosam, tùm verò & Te Ductorem eximium habeat. Gratum itidem est quod epistola Tua mihi, quando & quo situ Cometam observaveris, quidve de eo sentias, indicet.

A studio rerum Mathemat. laudatur.

Mathematica studia Principes decent.

Video

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Video Vos, quibus myſteria ſublimia Aſtronomicæ ſcientiæ cognoſcere datum eſt, in eo, ſit ne iſte, qui adhuc viſitur, Cometa idem cum priore, nec ne? ſententiis non convenire. Clariſſimus Bullialdus Tibi favere videtur, tùm & Dn. Kirſtenius. Alii contra Vos ſtant, cumprimis autem celeberrimus Hevelius. Ego litem hanc non dirimam nec faciam meam. Sed lubens & audiam diſcrepantes ſententias, & videbo utra earum judicio artis peritorum meritò obtinuerit. Clariſſimus Hevelius, quod ni fallor proximè ad Te perſcripſi, inter alia ait: *Initiò, cum roſtro Corvi adhæreret, ſatis erat tardus, paullo autem poſt multo factus eſt celerior, ſicut ad hunc diem uſque 28. Decemb. ferè 56. gr. emenſus fuerit, appropinquat jam Cani Majori, tendit ad Leporem, Eridanum, Cetumque verſùs, ex Orientali factus eſt Occidentalis.* Cometas Sublunares Peripatetica fert diſciplina. Cui multos ſe opponere noſti; imprimis Tychonem, eximium illud Daniæ decus & Aſtronomorum Principem, qui Cometas ſupra Lunam, & alicubi inter Planetas locavit, imò & ſupra Planetas, quod Nobiliſſimus ſeculi noſtri Philoſophus Carteſius, qui Cometas ſupra ipſum Saturnum, in illo ſublimi & vaſto inter Planetas & ſtellas fixas ſpatio ponit, ex eò deducere, eumque ut ſententiæ ſuæ præclarum teſtem adducere conatur. Cometas autem multa eaque ſingularia quodammodo portendere, facilè credo, experientiâ (non ullâ Scripturæ Canonicæ, quæ nuſquam Cometarum in ſpecie meminit auctoritate) motus. Tu notas duos Cometas viſos fuiſſe Anno 1472. & (ſicut & illum 1596. præſagiviſſe ſiccitatem magnam, hunc verò terræ quoque in Aſia motum. Notant Hiſtorici & plura ſecuta eſſe, bella nimirum, morbos epidemicos & peſtem: ſicut & Anno 729. altero præcedente, altero ſequente Solem Cometa, 761. altero in Oriente, altero in Occidente conſpecto 1337. altero 4. menſibus, altero una cum priore duobus menſibus apparente; ſed & aliàs. Noſti Anno 840, 841. & 842. referente Alſtedio, tres apparuiſſe ante funeſtam diſſenſionem trium filiorum Ludovici Pii Imperat. aliaque Imperii & Italiæ mala, imò & 4. Anno 1529. ante Turcarum in Hungaria progreſſus ad uſque Viennam, & voracem ſudoris Anglicani luem. Sed noris etiam ex hiſtoriis tùm plurima memorabilia ſine ulla Cometæ apparitione eveniſſe, tùm etiam plurima læta eandem ſecuta fuiſſe. Tractatum illum Tuum, ubi perfectus fuerit, velim ad me mittas, deque ejus editione mecum conferas. Fieri poterit, ut Te in ea promorenda, ſi opus ſit, adjuvem. De ſententia Domini Guericken, Conſulis Magdeburgenſis, pro qua Scaligeri ſententia abs Te allegata & ferè approbata nonnihil facit, ego etiam nonnulla veritatis inquirendæ gratiâ tanquam probabilia alibi dixi, quæ aliquandò Deo volente Tecum communicabo. Vale & adjuncta judicia Clariſſimorum Virorum Huſwed. & Mulleri, libertatis Philoſophicæ memor, boni & æqui conſule; mihique porrò fave.

Mathematicorum de Cometa 1664. diſſenſus.

Cometa 1664. unus an geminus.

Hevelii de Cometa 1664. judicium.

Tycho laudatur.

Carteſius laudatur.

Supra Saturnum Cometas evehit.

Scriptura Cometarum non meminit.

Cometarum eventus ſæpè triſtes.

Cometa bini.

Quatuor ſimul:

Nullis apparentibus multa mala eveniunt:

Apparentibus verò multa bona ſuccedunt.

Olearii tractatum de Cometis Auctor promovere vult.

Guerichii patrui ſententiam Auctor inquirendi veri ſtudio ut probabilem propoſuit.

Gottorpio Hamburgum die 24. Januarii St. V. 1663.

S. P. Generoſiſſime Domine,

STat adhuc mea opinio firma, fuiſſe duos diverſos Cometas, & neminem hactenus audivi, qui affirmare potuit ſe vidiſſe Auſtralem illum deſcendentem ultra Tropicum Capricorni tàm citò retrogradum, & medio à Tropico ♑ ad ♈ itinere deprehenſum, nec poſſum induci, ut credam, Cometam illum furtivo quaſi pede ſub nubium tegmine properaſſe ad Æquinoctialem, exiguo temporis ſpacio tàm ingenti cæli parte emenſa, & denique motu tardiore finem æquaſſe principio. Pro me militant Obſervationes & Relationes Suecicæ Holmiâ nuper mihi tranſmiſſæ, quas hiſce involutas originaliter accipies.

Vidi hiſce diebus Chilonii multas de hoc phœnomeno ſchedas & judicia varia, potiſſimum ab indoctis edita, unum eſt, quod Tertium Intervenientem vocant, cui adſtipulor, & propterea nihil novi de hac materia edam. Vale Generoſiſſime Vir, & mihi favere perge.

Olearius conſtanter duos Cometas 1664. viſos tuetur:

Rationes ſuæ opinionis adfert,

Relationes Suecicas pro ſe adducit,

Has Auctori mittit.

Tertius interveniens Chilonii editus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Holmiæ Dec. 1664.

Observatio Holmiensis 14. 24. Dec. 1664.

ANno 1664. die 14. dicti mensis hora 3. matutina observabatur Cometa à dicta Stella Spica Virginis 45 gr. 45. minut. & à Corde Hydræ 24. gr. 48. minut.

Die $\frac{2}{12}$. Dec.

Die 2. Decemb. videbatur planè prope stellam Spica Virginis. Tunc etiam transiit in Zenith, id est trans sequentes regiones Insulam Ascensionis, Angolam, Mosambicam, Javam Majorem, Novam Guineam, Insulas Salomonis, Isabellam, Peru & Brasiliam.

Die $\frac{14}{24}$. Dec.

Die 14. dicti mensis latitudinem habuit 18. gr. Australem suprà terram.

Stockholmiæ die 23 Dec. 1664.

Cometa in Lepore novus & à priori diversus ponitur.

Cometas duos una nocte visos nauta in Suecia narrat.

Præsagia Cometarum 1664.

Votum Christianum apparente Cometa.

REfero hisce, per dies aliquot aliam stellam, puta Cometam, observatum esse. Quem quoniam vesperi circà quintam, vel statim à Solis occasu videtur, multi pro novo Cometa ducunt: quod & Nauta quidam confirmare velle dicitur, eò quòd priorem & hunc, sive utrumque simul conspexerit. Quæ quomodo sibi constent, datâ occasione perscribam. Multi divinant jam, priorem illum bella & tumultus: hunc nuperrimum autem, cum quod ad ipsam stellam attinet, perpallidus, pestem significaturum esse. Quicquid autem præsagiant, nostrum inprimis est, qui hîc loci degimus, benignum Deum, modò sit exorandus, seriâ pœnitentia inter uberrimas lachrymas exorare.

Lipsiæ 24. Dec. 1664.

Cometæ duo 1664. Lipsiensis observatio.

VIdimus hîc intra mensem duos Cometas, qui sine dubio & apud vos observati fuerunt: quomodo (scil.) primus statim à nostro horizonte occultatus fuerit: alter contrà tàm altè ascenderit & celeritèr cucurrerit.

GEORG. PITSCHIUS.

Stockholm vom Dec. 1664.

ANno 1664. den 14. dito/klock an 3. am Morgenen observerades Cometen ifran ofuanbene Stierna Spica Virginis 45. grader 45. min. och ifran Cor Hydræ 24. gr. 48. minuten.

Den 2. Dec. syntes han forst ret wedh Stiernan Spica Virginis, da ar han gangen; Zenith eller mit æfuer dhesse effters arefue Länder Ascension, Angola, Lacus Mozambique, Java Major, Nova Guinea, Insulæ Salomonis, Isabella Peru, Brasilien.

Den 14. dito hafuer på paß 18. grad. sædher Latitudo öfwer souden.

Stockholm den 23. Dec. 1664.

BErichte/daß ein tag etliche/ein ander stern/sage Comet/observiret worden. Welchen/weil er des abendts gegen 5. oder stracks à Solis occasu gesehen wird/viele vor einen neiwen Comet halten; welches auch ein Schiffer solle confirmiren wollen/daß er obigen und diesen/oder beyde zugleich gesehen habe. Was hier von seyn wird/sol mit gelegenheit auch über schrieben werden. Viele prognosticiren schon/daß der vorige bella & tumultus, dieser newlichste aber/weil er/ipsa scilicet stella gar bleich/pestem bedeüten werde. Was auch præsagiret wird/so haben wirs dieses orts wohl rechtschaffene ursach von dem lieben Gott/modo sit exorandus, mit ernster buß und heissen thränen abzubiethen.

In Leiptzig 24. Dec. 1664.

WIe haben in monats zeit 2 Cometen zu sehen bekommen/die sonder zweifel bey ihren observiret worden; wie nun der erste bald von unserm Horizont sich verlohren/hingegen der ander so hoch gestiegen/und geschwinde lauffen.

Georg Pitschius.

Hamburgo Gottorpium die 7. Novembris Juliani 1665.

Auctor Gottorpii Oleario adfuit.

SUavissimi colloquii, quod mihi Tecum præteritâ hyeme domi Tuæ intercessit, dulcedine etiam nunc animum meum pasco. Libenter equidem literis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

teris meis Te compellassem, & in Te officiosus quàm sum benevolus, extitissem, si per assiduas occupationes id facere licuisset. Sed ex quo à Vobis in hanc urbem reverti, diversi Amici, quorum apud me magna auctoritas est, monitorum stimulis me, ut quæ inter me & Viros doctos de Cometis communicata sunt colligerem, & in ordinem redacta publico committerem, impellere non destiterunt. Id tandem, etsi tenuitatis meæ conscius, votis eorum dedi, partemque operis in Bataviam misi, ut hæc à me partim collecta, partim inter medias occupationes elaborata, prelo subjiciantur. Spero auxiliante Deo, me hac occasione quoddam Politicæ Encyclopœdiæ specimen editurum esse. Nam ne sis ignarus, non sola Mathematica ibi pertractabuntur, sed multa quoque Physica, Politica, Historica, Chronologica, Ethica, Oeconomica. Qua ratione & jucunda & utilia uno fasce complectar, benè de re literaria & publica in universum mereri volens. Id consilii & Tibi, Vir Humanissime, aperio, Teque, ut in Senatum quem Philosophicâ libertate convoco, venias, inque eo sententiam de Cometarum ortu, motu, numero & operatione dicas, imo & alia quæ Reipublicæ utilia esse judicâris in medium afferas, amicè invito. Jam quidem nonnulla ad me perscripsisti, quædam etiam, cum Tibi adessem, tradidisti, quæ meritò operi inseri poterunt. Verum tamen si velis plura id generis promere, hoc Tibi liberum esto. Mihi quidem publicis commodis promovendis intento rem feceris gratissimam. Imprimis verò velim me doceas, quæ sint illæ Norvagicæ & Holsaticæ observationes, quarum fide Clarissimus Erasmius Bartholinus in suo de Cometis Commentario, quem Tibi visum & lectum esse spero, propè pro gemino Cometa in Corvo & Lepore decernit. Quas à Te habui observationes de hyberno Cometa cum erudito Viro Juvene Henrico Siverio, Philosophiæ strenuo cultore, Bibliothecæ ædis Sacræ Cathedralis præfecto, communicavi. Qui quum eas cum suis contulisset, animadvertit nonnulla, de quibus Te consulere jam pridem voluit. Nempè quem Tu Cometæ locum die 22. Decemb. tribuis, eum die 27. Dec. demùm obtinuisse ipsi & aliis compluribus visus est. Tum quem eidem assignas 26. Dec. convenit cum situ ejus die 28. Dec. notato. Tandem Te secum die 4 Januar. consentire dicit. Putat itaque faciles errores irrepsisse 22. pro 27. & 26. pro 28. De his velim me moneas. Quòd si verni Cometæ aliquas observationes habeas, eas mecum communicabis, ut cuncta simul Tuo nomine posteritati commendentur. Scito porrò rumorum de novis Cometis æstivis & auctumnalibus ex variis locis ad nos fuisse perlatos: sed incertæ fidei. Nuper tamen à Nobilissimo Heinsio, Fœderati Belgii Ordinum in Aula Suecica Legato Ordinario, accepi Clarissimum Rudbeckium ei affirmasse, Cometam se mense Septemb. sæpius observasse, eundemque adhuc in Andromeda videri. Tu si quid tale observasti, prode. Serenissimum Principem Vestrum novam Academiam laudatissimo munificentiæ & amoris in bonas artes exemplo, Chilonii erexisse, summoperè cum omnibus bonis gratulor & gaudeo. Multos literarum humaniorum amantes non tantùm ad locum illum frequentandum, sed & ad cultum & amorem sui pertrahet. Ita crescentibus cum ætate præclaris facinoribus ejus celebrandis & seræ posteritati commendandis felicia non deerunt ingenia. Nuper menstruum natalem illius Academiæ animo celebravi, & testatus sum literis ad Clarissimum Dominum Watsonium, tanquam Facult. Phil. Decanum missis, cum nondum sciam, an eis Professor Matheseos jam adsit, quem etiam in Senatum Philosophicum invito. Vale & Illustrissimo Domino Kilemanno, Serenissimi Principis Vestri Statûs Ministro primario, Consilii Præsidi & Cancellario, salutem officiosam nomine meo nuncia. Tum verò etiam apud eum certissimus testis & pro jure amicitiæ sponsor esto de meo candore in tantum Virum officioso. Nam non tantùm magna ejus merita & excellentissimas ingenii dotes veneror, sed & favorem ejus toties compertum, & mihi, ut spero, semper custodiendum, grata mente nunquam non celebro. Iterum Vale, & fave constanter.

Instituti operis rationes ei exponit.

Encyclopædiæ Politicæ compendium Auctor hoc opere exhibere conatur.

Olearium Auctor ad discendam de Cometis sententiam invitat:

Libertatis tamen ejus ille relinquit:

Observationes Norvagicas & Holsaticas Bartholino celebratas Auctor ab Oleario postulat.

Cometa 1664 Bartholino videtur geminus.

Siverus laudatur.

Discrimen Olearii observationum ab suis prodit.

Cometæ verni 1665. observationes Auctor ab Oleario postulat:

Æstivi & auctumnales nulli certi.

Dux Holsatiæ laudatur:

Academia Chilonienſis erigitur:

Ei natalem menstruum Auctor gratulatur.

Kilemannus Ducis Holsatiæ Cancellarius laudatur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Hamburgo Gottorpium Kal. Octobris 1666.

Olearium denuò Auctor compellat,

Licet nondum accepto responso.

Aulici alienis occupationibus laborant. Senec.

Academiæ Chilonienſis erectio deſcripta cum cura.

Cometicum argumentum arduum, cautè tractandum.

Dicis Holſatiæ elogium,

Gratiam Auctor tenet.

Obſervationes Olearii à Siverianis differunt:

Eaſdem Cometæ verni,

Tùm & Norvagicas & Holſaticæ Auctor communicari ſibi poſtulat.

S. P. Poſtquam ad Te ſcripſi, menſis hic jam agitur undecimus. Literas meas rectè Tibi fuiſſe tunc redditas, non dubito. Silentium tuum aſſiduis occupationibus, quas Aulica vita affatim ſuppeditat, præcipuè verò editioni vaſti illius de Academiæ veſtræ Chilonienſis erectione operis, cujus Te curatore tot figuras ſculpi oportuit, tribuo. Quòd ſi etiam argumenti Cometici difficultas & multiplex quod hîc occurrit, ſententiæ incertum ſcriptionem tuam & meam exſpectationem remoratum eſt, haud equidem miror. Interim cum & Sereniſſimo Principi Tuo, tàm ad laudis culmen magis magiſque feliciter enitenti, quàm mihi privatim benevolo, multis nominibus ſim obſtrictus, & amicitiæ Tuæ multum debeam, nolui nunc quoque officio deeſſe. Cum enim inter nos de hoc argumento communicata prelo ſubjicienda ſint brevi, æquum eſſe cenſui reſponſum ad meas illas literas anni decurſi die 7. Nov. datas Tibi in memoriam revocare. E re Tua & publica eſt, ut præcipuè diſcrimen Tuarum & Siverianarum obſervationum tollas. Ille enim quod tribus verbis repetere non piget, Tuas obſervationes die 22. & 26. Decemb. 1664. factas ſuis die 27. & 28. ejuſdem menſis convenire affirmat. Petii præterea, ut & nunc peto, abs Te mihi copiam fieri obſervationum tùm Tuarum de Cometa verno, tùm illarum Norvagicarum & Holſaticarum, quibus nixus Clar. Bartholinus ferè decernit geminum nobis hybernum Cometam tunc viſum fuiſſe. Studia & conatus meos, quorum ſpecimen aliquod ex hiſtoria Cometarum excerptum Sereniſſimo Principi mitto, velim ei commendes, ut & Ill. D. Præſidi Kilemano non tantùm humaniorum literarum Patrono, ſed & Fautori meo pl. colendo, cui ſalutem officioſam hîc adſcribo. Vale & mihi conſtanter fave.

XXII.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Hoog.
107 B 47

XXII.

COMMUNICATIO HANNOVERA-BUSMANNIANA.

Hamburgo Hannoveram die $\frac{18.}{28.}$ *Febr.* 1665.

S. P. Vir Clarissime Doctissime.

ATtulit mihi heri Amicus delineationem à Te factam nuper in cælo visi Cometæ, æri sat affabrè & accuratè Hannoveræ incisam, unà cum adjuncta scheda, quæ delineationis usum docet. Grata quidem hæc sunt: sed vellem sententiam Tuam cognoscere planius, an fuerit unus idemque (quod non pauci in Germania, Suecia & Hybernia negant, quidam etiam duos distinctos Cometas unâ nocte se vidisse affirmant) Cometa? tùm quo motu rectilineone, an epicyclico, an verò orbiculari à Corvo ad Leporem pervenerit? & an tàm brevi aliquot dierum spatio tàm magnum spatium unus Cometa absolvere potuerit? tùm quid de origine Cometarum in genere sentias? His Te magnos effectus tribuere video. Quâ in re, ut ingenuè fatear, abs Te dissentio. Ideò jam antè visum Tuum scriptum ad varios viros doctos eâ de re scripsi, & illis meam sententiam aperui, & deduxi, quod videre poteris in manu Amici fidi Nobiliss. & Humaniss. D. Laurentii Mulleri, Serenissimo Principi Vestro à consiliis, cui has literas curandas mitto. Ego fero facilè alienam libertatem, & boni æquique consulo ea omnia quæ quisque ex animi sententia hîc dicit. Eodem æquitatis jure mecum agi postulo. Exspectabo itaque Tuum responsum, paratus pluribus de his Tecum conferre, qui & alios Clarissimos Mathematicos super hâc re compellavi, & multas eorum observationes & narrationes habeo. Vale & me in numerum Amicorum Tuorum recipe, ac gratus accipe quæ currente calamo in chartam effudi.

Busmannus qua occasione compellârit Auctor:

Eidem quæstiones de Cometis proponit.

Præcipuè autem de eorum effectis.

Laurentius Mullerus laudatur.

Libertas cujusque æquo ferenda animo.

Ad Dn. Christianum Busmannum Med. & Phil. D. Physic. Hannover.

T. observantissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Hannovera Hamburgum, die $\frac{21\ \text{Febr.}}{3\ \text{Mart.}}$ 1665.

Viro Nobilissimo & Generoso

D. STANISLAO LUBIENIETZKI de LUBIENIETZ

Christianus Busmannus Phil. & Medic. Doctor & Physicus Hannoverensis Ordin. S. P. D.

MAgno desiderio Te affici, opera illa sublimia in superiori cœlesti machina, contemplandi ex literis Tuis ad me benevole datis, non illubenti animo

Busmanni studia Auctoris grata habet.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

mo percepi. Præterquam enim quod ad varios viros doctos de nupero Cometa scripsisti, & sententiam Tuam illis aperuisti & deduxisti, etiam à me expectas ingenuitatem & libertatem ea de re judicandi. Quamvis autem me à scribendo deterruerint hoc in argumento nec pauca nec vulgaria, cum dubius exstiterim, an scribendum cum multitudine ut plurimum aberrante; an de re omnibus nota pro vulgi expectatione certi aliquid vaticinandum; an cum doctioribus non paucis harum rerum peritioribus tacendum; an pro rei gravitate & divinitate imbecillitas mea mihi fuerit agnoscenda? Tamen Dei Omnipotentis opus, illam in cælis accensam facem ejusque motum, concivibus meis in delineatione quadam demonstrandum esse, eam ob causam præcipue existimavi, quod animadverterem varias, quibus illa fax lucebat hominibus, de ea esse opiniones. Alii enim duos distinctos Cometas esse loquebantur, quorum motus & caudæ distincti essent. Quidam priorem Cometam per rectam lineam à Corvo ad Leporem sub hemisphærium nostrum præcipitatum esse, & inde ad nos transmigrasse. Reliqui posterioris Cometæ iter ab Eridano incipientes sine cauda primum apparuisse, subsequentibus autem diebus radios prælongos assumsisse, & motu rectilineo à fluvio Eridano per Ceti rictum ad Arietem devenisse arbitrati sunt. Prorsus falsum deniquè est, duos distinctos Cometas una nocte visos esse. Hos errores ut eximerem (nulla enim alia causa fuit meæ delineationis æri incisæ) schema meum adumbravi. De 4. igitur à Te, Vir Generose, mihi propositis quæstionibus, ut nempè sententiam meam explicem, an fuerit unus idemque Cometa? tùm quo motu rectilineone, an epicyclico, an verò orbiculari percurrerit? & an tam brevi dierum aliquot spatio tam magnum spatium unus Cometa absolvere potuerit? tùm quid de origine Cometarum in genere sentiam & ingenue mentem meam aperiam, respondeo mihi unum eundemque Cometam perpetuò visum esse, qui motu, neque rectilineo, neque epicyclico sed orbiculari iter suum absolvit. Hæc duo priora postulata ostendit circulus Cometæ proprius in meo schemate adumbratus, & per ea loca traductus, quibus non solùm hîc, sed alibi terrarum Cometa sese ostendit. Certum enim est & à pluribus observatum peritioribus in Corvo primùm illuxisse, deindè sub tropico percurrisse, donec ad asterismum Galli juxta Canem majorem pervenerit, quod factum in mea delineatione in lit. *g.* die 17. 27. Decembris, quo tempore eodem loco visus fuit Romæ magni nominis & eruditionis Jesuitæ & Mathematico Athanasio Kirchero. Idem Athanasius eundem Cometam vidit $\frac{18}{28}$. Decembris, in meo *h.* & $\frac{19}{29}$ Decembr. præter propter in meo *i.* sive uti scribit in epistola ad Celsissimum Principem Augustum Ducem Brunsuicensem & Lunæburgensem, 11x. gradu à Tropico versùs Æquatorem. Porrò Coloniæ Agrippinæ ab alio quodam Viro clarissimo observatus est juxta collum Leporis, quem locum designat meum schema eodem die in lit. *k.* Etiamsi itaque hactenus mihi nondum constitit num etiam propter nubes die 22. Dec. 1. Jan. alicubi sese Cometa ostenderit, in meo *l.* tamen die 23. Dec. 2. Jan. ab infinitis hominibus ubique terrarum conspectus est, non ut perperam creditur, quòd caudam amiserit, sed quòd intensius Lunæ lumen imbecille & debile caudæ lumen veluti absorbuerit. Quòd si prioribus diebus, quibus Cometa juxta Corvum constitit, aliqualis videtur esse discrepantia inter eos, qui observata sua prodiderunt: ea tamen non est tanti ponderis, ut arguat pluralitatem Cometarum: cum ob parallaxium naturam in diversis Climatibus, obque errorem describentium, qui etiam in mea adumbratione commissus est, id accidere potuerit. Omissæ enim sunt mihi duæ notæ inter *a.* & *b.* & una inter *b.* & *c*; ita ut à designârit $\frac{8}{18}$. Decembr. *b.* $\frac{11}{21}$. *c.* $\frac{13}{23}$ Decembr. In reliquis verò annotatis locis exigua aut nulla differentia cum aliis sine dubio (qui de uno saltem Cometa aut de pluribus scripserunt) occurret. Venio ad tertium Tuum postulatum, nempe an tàm brevi aliquot dierum intervallo tàm magnum spatium absolvere potuerit Cometæ? De quo affirmo,

Multitudo plerumque errat.

Turba semper argumentum est pessimi. P. Syr.

Cometicum argumentum cautè tractandum.

Cometas duos 1664. quidam ajunt:

Unum eundemque fuisse alii.

Busmannus negat Cometas duos una nocte visos:

Cur delineationem Cometæ fecerit;

Ad 4. quæstiones Auctoris respondet.

Unum Cometam 1664. visum docet.

Cometæ 1664 motus orbicularis à Busmanno deducitur.

Observationes Kircheri, Busmannus eum suis confert.

Kircheri laus,

Epistola ad Augustum D. Brunsuic.

Observatio Coloniensis.

Cometa 1664. cur sine cauda apparuit:

Unus fuit, etsi observationes primæ discrepent.

Parallaxes Comet. Busmannus tribuit.

Amanuenses sæpè errant.

Busmannus delineationem suam corrigit.

Cometæ motus modò celerior modò tardior.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Hoog.
107 B 47

affirmo, motum Cometæ ſemper non fuiſſe æquè velocem, ſed proportione quadam Geometrica inceſſiſſe primò tardiuſculè, deindè concitatius, porrò velociſſimè, ut motum Lunæ diurnum ſuperaſſe viſus ſit; qui Lunæ motus conſtat in longitudine, uti notum eſt, à Sole ſingulis diebus ſive in horis viginti quatuor gradibus 12. minutis primis 11. &c. Cometa autem noſter ex ordinario & citiſſimo itinere motus eſt in menſe, ubi juxta Eridanum tardiùs iterùm moveri incepit, donec 26. gradum longitudinis in Ariete, & ſextam gradum latitudinis Septentrionalis attigerit: quibus poſtremis diebus inſtar Saturni aut Jovis tardiſſimè ſeſe in orbe ſuo, è loco in locum repentem quaſi exhibuit. Poſſe autem Cometam tam velociſſimè brevi aliquot dierum ſpatio tam magnum iter conficere, non abſurdum eſt; cùm annotatum ſit Anno 1475. Cometam quemdam Regiomonti in proprio circulo 40. grad. intra diem pertranſiſſe. De origine Cometarum quod eſt quartum, quod à me poſtulatur, nota eſt Ariſtotelis opinio, eſſe ſcilicet exhalationes, vi Solis & Aſtrorum ex terra per ſegregationem calidi extractas, & propria levitate ad ſupremam aëris regionem ſublevatas, ibidemque inflammatas. Verum enim verò quamvis magnus mihi ſit ſummus ille Philoſophus; Attamen Mathematicorum demonſtrationes noſtri & prioris ſeculi certiſſimè oſtendunt, nullum hactenus in elementari regione Cometam, ſed in ætherea perpetuò conſtitiſſe. Ut paucis me expediam ſtatuo; „*Cometas eſſe corpora cæleſtia lucida, extra naturæ ordinem, vi divina in* „*æthere è maximè ſublimi parte cæli demiſſa, & peculiari motu & figura conſpicua, ut* „*ſint nuncii ingruentium calamitatum, à ſecuris mortalibus non animadverſarum, vel* „*neglectarum, ſi fortè ipſis ad Deum converſis mala iſtæc vel tota averti vel paulu-* „*lum mitigari poſſint.* Argumenta meæ ſententiæ ſunt 1. Entia præter neceſſitatem non eſſe multiplicanda, ideoque refragari veritati à Deo tempore appatitionis primùm creari iſta à nobis viſa corpora cæleſtia: 2. Cometas alios, tum hunc noſtrum magis magiſque ſubtractùm, quò ſublimius firmamento acceſſerit. Exemplo ſit ſtella nova 1572. in Caſſiopeja conſpicua, quæ diutius anno conſtitit & magnitudine, & fulgore Jovem æquavit; ſed paulatim attenuata, poſt biennium viſui humano ſubtracta, nihilominus per tubos opticos aliquot menſibus adhuc videri potuit. Idem de moderno Cometa non malè judicabitur, fuiſſe nempe eum in inferiore parte ætheris, dum motu erat concitatiore, poſtea autem etiam atque etiam altius aſcendiſſe in circulo ſuo ordinario & divinitus ſibi deſignato ad firmamentum oculiſque noſtris deniquè exemtum eſſe. Cæterùm Cometis ego quidem nullum effectum tribuo; firmiſſimè tamen ab experientia, omnium rerum magiſtrâ perſuaſus ſum, certiſſima ſigna & indicia eſſe futurorum malorum. Deum enim & naturam nihil facere fruſtra, jam dudum à multis ſeculis obſervatum & axioma eſt infallibile. De vaticiniis meis, in quibus nihil eſt artis, nihil firmi, ſed tantùm per conjecturas trado, cuique liberum de iis relinquens judicium, quamvis rationem non planè contemnendam habeam. Plura addere tempus vetat. Finem itaque facio, & Tuo favori me commendo.

Lunæ motus diurnus cum nuperi Cometæ motu comparatus.

Cometa 1475 (1472.) uno die 40. grad. emenſus Regiomontano teſte.

Ariſtotelis de Comet. origine ſententia Buſmanno improbatur.

Cometæ omnes æthærei.

Cometa definitio à Buſmanno tradita.

Corpora corporâ mundo coæva.

Cometa 1664. ſubtractus non exſtinctus.

Stella 1572. anno diutius duravit.

Cometæ Buſmanno non ſunt cauſa ſed ſigna rerum.

Hamburgo Hannoveram die 28. Februarii Juliani 1665.

NUdius tertius accepi rectè literas Tuas, quibus non tantùm epiſtolæ, ſed & exſpectationi meæ abundè reſpondiſti. Lego profectò in iis indubitata erudi tionis & humanitatis veſtigia, Teque utramque felici connubio junxiſſe perſpi cio. Sed doleo me Tibi pro meritò ſatisfacere reſpondendo non poſſe. Dabo tamen operam ſedulò, ne quid officii in ingratum contuliſſe videâre. Novi enim conſentiente Sapientum calculo, indelebilem eſſe ingrati animi maculam, & fœdiore bonam exiſtimationem hominis ingenui cordatique adſpergi non poſſe: cum & omnium malorum compendium hoc vitium jam olim habitum,

Buſmanni reſponſum Auctor habet gratiſſimum. officioſus eſto.

Ingrati animi vitium fœdiſſimum fuge.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

habitum, imò ingrato nil pejus terram alere dictum sit. Gratissimum itaque mihi esse profiteor, quòd tam accuratè ad propositas à me de nupero Cometa quæstiones responderis: tùm verò & quædam, quæ in delineatione Cometæ à Te factâ omissa sint, corrigenda indicaveris. Quòd si itaque in editionem Tuæ epistolæ doctissimæ & delineationis, præsertim ubi correcta ad tuam mentem fuerit, accuratissimæ, consenseris, dabo operam ut id fiat, Tuumque hac ratione nomen aliis, & magnis quidem nominibus adjungatur. In eo enim sum, ut opus Politico-Ethico-Mathematicum ex observationibus, narrationibus judiciisque multorum Clarissimorum & Præstantissimorum Mathematicorum (inter quæ & illa Kircheriana abs Te allegata & meritò commendata reperiuntur) aliorumque Virorum Literatorum contextum edam in publicum. Spero autem, favente Deo, fore id orbi literario nec ingratum nec inutile, ita ut nisi possim illum laudis apicem assequi, cui inscriptum nosti,

Auctor Busmanno instituti operis rationem exponit.

Utilia scriptor dulcibus misce.

Omne tulit punctum qui miscuit utile dulci,

Operam tamen sim daturus, quò ad illum quàm proximè (nosti enim cunctis sanâ mente præditis illuc enitendum esse, nempè quia

Laudis veræ cupidus esto, adspira ad ejus culmen,

Est quadam prodire tenus si non datur ultra) accedam.

Sed sine ruina alienæ famæ.

Sed citrà ullius noxam vel infamiam: quamvis in quæstione de effectis Cometarum dissensum meum apertè prodam, quem ipsum etiam publicè utilem forè confido. Censeo namque multum publicæ rei interesse, ut homines dediscant res terrenas orbibus cælestibus alligare, & trabali illo fati Stoici & Astrologici clavo affigere: Sunt enim qui res novas appetunt, & temerariis ausis orbem Christianum sæpè commovent, seque ut fati invicti administros, quasi re benè gesta, prædicent. Apud tale nempè maleficum & civili societati inimicum hominum genus sæpenumerò culpa in necessitatem transit, fitque, quod est miserrimum, ut quod patratum est flagitium, etiam meritò, imò necessariò patratum fuisse judicetur. Noveram in Polonia nostra duos Equites Splendidissimos, & famâ rerum gestarum non solùm in Europa, sed & in America celeberrimos, quorum alter atrociter commissum homicidium, tanquam execrandum scelus, culpam suam agnoscens, deflebat, alter fatali necessitate perpetratum excusabat, & tantùm non ut laudandum deprædicabat. Miseros homines! qui optimis donis divinis, ratione scilicet sobria & libera voluntate agendique facultate pessimè abutentes, & sui ipsorum, quia excelsæ originis & excelsissimæ beatitatis obliti, ut instrumenta iræ divinæ justissimas pœnas peccatoribus infligentis, fiant, quærunt. At nonne vel Plutarchus docet, nec Poëtas malorum auctorem Deum facere, & ibi propriè Dei nomen ab iisdem poni, ὅπου τὸ προσῆκον καὶ κατὰ λόγον καὶ εἰκός ἐστιν (ubi quid consentaneum, decorum & probabile est) lib. de poëtis audiendis. Tu igitur, Vir Doctissime, rectissimè facere mihi videris, quòd non facias cum illis qui astris tribuunt necessitatem, eamque inevitabilem, quæ in insulam Stoam ex orbe Christiano meritò releganda foret. Cometas aliasque cælestes apparitiones velut nuncios instantium calamitatem securis mortalibus à DEO Sapientissimo, Justissimo, Optimo, Maximo exhiberi, ut altissimo vitiorum somno sepulti, vel, ut Scriptura Sacra loquitur, fallaciâ peccati indurati, ad pœnitentiam excitentur, libenter meritòque largior. Verum tamen puto meam thesin rectè sibi constare, multa scilicet & mala antè vel citrà & bona post Cometarum apparitionem in tam vasto terræ Orbe hîc illîc conspecta esse, & conspectum iri. In eo quoque Tua sententia mihi placet, quòd de Tuis vaticiniis, firmi hæc nihil, sed tantùm per conjecturas talia Te tradere, licet rationem non planè contemnendam habeas, fatearis. Credo & aliis candorem Tuum placiturum. Hoc enim est sapere ad sobrietatem, docente Scripturâ Sacrâ, omnis veritatis magistrâ. Nempè & aureum Pythagoræ carmen docet:

Astrologicum fatum publicè noxium.

Fati nulla necessitas in vitiis cernitur.

Perditio hominis ex homine est.

Arcissevii Christoph. & Elias genio diverso.

Donis Dei utere non abutere.

Deus nec poëtis auctor mali.

Cometæ prænuncii calamitatum quodammodo dici possunt:

Citrà hos tamen multa mala, post hos etiam bona eveniunt.

Busmanni modestiam Auctor laudat.

Sapientia sobria esto.

Πρόσεσι

Πρᾴεσι δ' εἴκε λόγοις, ἔργοισί τ' ἐπωφελίμοισι.

(Id est, Lenibus cede verbis factisque utilibus.)

Cæterùm scias velim, & me cuique integram judicandi relinquere libertatem, quâ nihil divinius homini in hac vita mortali contigit, cùm eum & ad bonæ mentis, & ad ipsa cæli palatia ducat. Ideoque vel maximè hanc in tolerandis dissentientibus æquitatem de meliore, ut dici solet, nota, commendatum nobis omnibus, qui Christiano nomine censemur, esse oporteret. Nam & Pythagoras ibidem subjicit.

Libertas res carissima cuique relinquenda.

Tolerantia æqua Christianis convenit.

Μηδ' ἔχθαιρε φίλον σὸν ἁμαρτάδος ἕνεκα μικρῆς.

Id est, Nec oderis amicum tuum exigui peccati causâ.

Amici vitia noveris non oderis.

Tanto verò minus diversæ, etsi revera erroneæ (quanquam hîc sæpè triticum pro zizaniis, in sacris præsertim, reputatur, ideò Christus hæc ad messem usque crescere permisit) sententiæ. Imò & paulò infra præcipit ille Philosophorum primus

Sententia diversa, etiam circa sacra, amicitiam nec impediat nec solvat.

- - - Ψεῦδος δ' ἤν πέρ τι λέγηται,
Πρᾴως ἴσχ'. Ὁ δέ τοι ἐρέω, ἐπὶ παντὶ τελείσθω,
Μηδεὶς μήτε λόγῳ σὲ παρείπῃ, μήτε τι ἔργῳ,
Πρῆξαι μήδ' εἰπεῖν ὃ τι τοι μὴ βελτερόν ἐστι.

Id est, - - - mendacii verò si quid dicant
Leniter sustine. Quod autem dicam, per omnia perficitor,
Nemo tibi neque verbis, neque factis persuadeat,
Ut facias dicasve quod tibi non sit commodum.

Noxia tibi cave, etsi alii ea commendent.

De Tua sententia & delineatione Cometæ cum Viris doctis hujus Urbis conferre mihi nondum per alia negotia erat integrum; præterquam cum Clarissimo & Doctissimo Viro Joanni Alberto Huswedelio, Phil. & Med. Doctore, ac Physico hujus Urbis, primario Viro talium amantissimo, cui hæc vidisse & legisse erat pergratum. Ubi plus otii nactus fuero, volente DEO, & cum illis eâ de re conferam, & pluribus Tecum agam, ac per omnia candorem studiumque benè de Te merendi meum Tibi probabo. Vale & mihi favere perge.

Huswedelii laus.

Hannovera Hamburgum die 21. 31. *Martii* 1665.

ANte duàs septimanas & quod excurrit, epistola Tua altera ad me allata est, cui citiùs respondissem, nisi occupationes crebræ & frequentia itinera, ob Medici nostri Aulici absentiam, moram induxissent. Curam ille gessit Celsissimi quondam Principis Christiani Ludovici, Ducis Brunsuicensis & Lunæburgensis, in vicinia graviter decumbentis, & nunc demortui. Morbus fuit defectus caloris nativi cum appetitu prostrato, & tussi vehementi, defluente scilicet materiâ cruda ad pulmones, & suffocationi insidiante. Dolendum sanè Principem excelsi animi medio ætatis decursu diem obiisse postremum; Principem amicissimum patriæ, qui juventutis suæ terrorem perpetuò intulit vicinis, Romanæ sedi addictis, & nullo non tempore rempublicam Christianam perturbantibus. Sed quo prolabor? Omnes eodem cogimur omnium

Christiani Ludovici D. Brunsuicensi Morbus, Mors, Morbi descriptio, Elogium.

Mors manet omnes.

Versatur urna: serius, ocius,
Sors exitura.

Redeo ad institutam Cometæ nuperi delineationem, in qua aliquid significaveram corrigendum. Feci id proximis diebus, cùm rogatu bibliopolæ ob exemplaria distracta in alteram impressionem consensissem, & quædam pro ulteriori addidissem informatione, cujus exemplar transmittam, quamprimùm Francofurto ille, ubi editionem curat, redierit. An verò tanti sit, cùm mea epi-

Busmanni modestia,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

ſtola, de qua mentionem facis, tùm delineatio Cometæ, hac ut ratione nomen meum (hactenus enim ſuppreſſo nomine egi) magnis nominibus addatur, Tuum erit, Vir Generoſe, judicare, cujus animum variarum ſcientiâ rerum imbutum documenta ad me miſſa prodiderunt: ideoque non dubito quin opus illud quod auſpicaris Mathematico-Politico-Ethicum gratiſſimum futurum ſit Orbi Literario & utiliſſimum. De effectis Cometarum quid ſentiam puto ex prioribus meis pateſcere literis. De aſtris in genere eadem mihi ſtat ſententia. Non enim eorum ſive ſtatutis ſive ſignificationibus irrefragabili lege voluntates hominum obſtringo, nec cogi Neronem à ſtellis ad tanta ſcelera dico, ſed accerſivit ipſe ſibi hos furores volens. Procul abſit etiam à me Stoicorum delira neceſſitas, quâ illi & Deo imperium naturæ eripiunt & pecuino ſervitio premi voluntatem volunt: neque probo illud Poëtæ,

Inſtitutum Auctoris approbat.

Cometæ nec aſtra in voluntatem humanam agunt.

Voluntas hominis libera in peccando.

Stoicorum fatum Buſmannus rejicit.

Fata regunt homines, certâ ſtant omnia lege.

Hinc deteſtor falſiſſimam opinionem Equitis illius Poloni, homicidium perpetratum fatali neceſſitate excuſantis, & tantum non, uti ſcribis, deprædicantis. Scilicet, imbutus ille ſine dubio fuit iſtis doctrinæ corruptelis quas Orbi Chriſtiano nonnulli de prædeſtinatione, ſive ad perennem beatitudinem, ſive æternum animæ exitium obtrudere conantur. Quamvis autem, Vir Nobiliſſime, contrarius non ſim tuæ theſi; Multa nempe & mala ante vel citra, & bona poſt Cometarum apparitionem in tam vaſto terræ orbe hìc illìc conſpecta eſſe & conſpectum iri: attamen alterum etiam argumentum, à ſignificationum experimentis gentium conſenſu tractatum, certum & immotum manet, ſcilicet, οὔτις Κομήτης ὅστις ὁ κακὸν φέρει. Si enim hiſtoriæ antiquæ & recentes evolvantur, Cometarum faces nunquam illuxiſſe fruſtrà, nunquam publicis ſine calamitatibus deflagraſſe apparebit, ita ut in confeſſo ſit, ad res communes ſive publicas decreta eorum potiſſimum pertinere. Nihilominus cum præterea ex Tuâ theſi multa mala ante, & multa bona poſt eorum apparitionem in tam vaſto terræ orbe conſpiciantur, ſequitur non univerſo terrarum orbi indiſtinctè mala inſtantia prædici, ſed tantum aliquibus in eo locis ſive regnis: his præcipuè, quibus ſint verticales (quod iterum ab experientia eſt obſervatum) aut quæ cæli ſidera ex hominum impoſitione cum terræ partibus, rebus & regnis congruentia attingant aut percurrant, in quas abeant partes, quaque crines explicent, aut inclinent jubam. Numen enim ſummum pro ſumma ſua miſericordia ad intellectum humanum ſeſe accommodat, ut per conjecturas aliquid indè denotari, probabili ratione colligere liceat. Cæterùm quàm certa ſunt indicia calamitatum publicarum Cometarum apparitiones, tàm incerta eſſe earum vaticinia ex jam jam enarratis manifeſtum fit. A poſteriori fiunt certiſſima. Ante civile bellum Cæſaris & Pompeji, aliquot conſpectos Cometas Plinius autor eſt, quorum ſignificationes primum obſcuræ, poſtea claræ factæ ſunt. Neronis principatu, Cometam ſex integros menſes fulſiſſe ſcribit Seneca: alium ſub Veſpaſiano ſupra Jeroſolymam integrum annum ante excidium Urbis ac templi fulſiſſe Joſephus teſtatur. Anteceſſerunt Cometæ & Arianam hæreſin, & imperii Romani, ſub Arcadio & Honorio, vaſtationem diſtractionemque à Vandalis & Gothis, & exortum Mahometis in Arabia. Ex plurium numero vidit ætas ſive ſeculum noſtrum Cometas anno decimo octavo, & poſt quinquageſimo tertio, & rurſus ſexageſimo primo, quorum effectus (liceat nunc ita loqui) imprimis prioris cum noti ſint ſatis, lubens prætereo. Moderni Cometæ certiora ſignificata etiam eventus & tempus docebit; in cujus prædictionibus cùm inventum fuerit me erraſſe, ab æquis arbitris ſine dubio æquè excuſabor atque à Te, Vir Generoſe, mihi jam integra de eo judicandi relinquitur libertas. Felicitas enim hominis, quæ conſiſtit in cognitione, duplex eſt: alia ſecundùm probabilem opinionem, alia per veram demonſtrationem.

Homicidium eſt actus voluntariæ malitiæ humanæ, non divinæ prædeſtinationis.

Buſmannus ſententiæ Auctoris de eventibus Cometarum quodammodò ſubſcribit:

Mala tamen Cometis ſignificari vult.

Cometas ſemper ſequuntur mala.

Præcipuè rerumpubl. mutationes,

Præſertim iis populisquibus illi ſunt verticales,

Et qui ſubjecti ſignis quæ Cometæ attingunt vel peragrant,

Tùm quibus mala directa in eos Cometæ cauda vel juba minatur.

Bellum Cæſaris & Pompeji præceſſerunt Cometæ.

Cometa ſemeſtris ſub Nerone,

Annuus ſuper Jeruſalem,

Ante hæreſin Arii,

Et Vandalicam ac Gothicam irruptionem,

Et Mahometis ortum:

Tùm anni 1618. 1653. & 1661. ante multa mala.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Hoog.
107 B 47

tionem. Illa eſt cum cogitationes noſtras dirigimus ad rem, cujus cauſam ingenii acumine reddere minimè valemus, ſed ad aliorum opiniones vel plurium hominum vel doctiſſimorum confugimus iiſdemque acquieſcimus: quâ ratione inſignes opinatores evadimus, quia, quæ ſunt probabiles opiniones, ſcimus. At demonſtrativa cognitio eſt, cum cogitationem referimus ad rem ipſam, eamque intuemur, ut in ſe eſt, non ſecundum opiniones aliorum, & ſic conformamus cognitionem rei ipſi, quicquid etiam Plato vel Socrates dixerit, & hoc modo non opinatores ſed verè ſcientes reddimur. Hæc igitur poſterior cognitio perfectiſſima eſt, gignens demonſtrationem & ſcientiam, quæ eſt rem per cauſam cognoſcere, ut res eſt, neque licet in ea diſſentientes ferre ſententias. Quarum rerum autem cauſam ignoramus, de iis opinamur, uti ſit in themate propoſito de effectis Cometarum, quorum certa veritas à priori, intellectui humano vix datur, ideoque cuique integra de iis judicandi relinquitur libertas; à poſteriori tandem ex opinione ſive imperfectiori cognitione trahimur ad perfectionem. Hiſce Vale divinæ commendatus tutelæ & ſalve.

Opinio probabilis quid.

Demonſtratio vera quid.

Scire eſt rem per cauſas cognoſcere.

Diſſenſus non extenditur ad res certas.

Cometicum thema incertum patitur diſſentiendi libertatem.

Hamburgo Hannoveram die $\frac{5}{17}$. Aprilis Anno 1666.

POſtulabat officii mei ratio, ut ad Tuas die 21. Martii St. V. datas, mihi verò antè aliquot dies redditas literas, è veſtigio reſponderem. Ita ſunt & multifariæ eruditionis & humanitatis ac erga me benevolentiæ plenæ. Sed interceſſerant feriæ Paſchales, quæ omnibus ferè laboribus quietem indulſerant. Acceſſerant officia quæ Amicis, Viris Præſtantiſſimis, & mihi omni cultu ac ſtudio proſequendis debebantur, adeò ut ferè mei juris non fuerim, ſaltem vacare mihi, ex animi ſententia non potuerim. Scis enim ex veteri lege non nobis ſolùm nos eſſe natos, ſed partem noſtri Amicos quoque & neceſſarios ſibi vendicare. Similia & Tibi, quominus ad meas ſtatim reſponderes objecta fuêre impedimenta, Sereniſſimi Principis Veſtri Medico abſente, qui ad curandum Sereniſſimi quondam Ducis Chriſtiani Ludovici morbum adhibitus erat. Hujus exceſſum præcocem, utpote & Principis, conſentiente prudentum, quod & Tu fers, judicio, Laudatiſſimi, & Patroni mei Clementiſſimi, valdè doleo. Præſertim cum & operis mei, quod molior, partem ipſi jam ante tres menſes ſtrenæ vice dedicârim. Sed quid indignemur caros & neceſſarios oculis noſtris ſubduci, gnari à Summo rerum auctore & rectore non minus Principum arces ſplendidiſſimas, quàm pauperum tabernas atroci ſubjectas eſſe morti, utraſque æquo pede pulſanti? At verò ſcimus etiam nos olim meliorem vitam acturos.

Paſchales furiæ ſilentium excuſant.

Occupati literis ſcribendis non vacant.

Amicis quantum opus eſt vaca.

Chriſtiani Ludovici Ducis Brunſuic. & Lunæb. elogium,

Mors Auctori luctuoſa Patrono amiſſo.

Mors manet omnes,

Etiam Principes.

Καὶ τάχα δ' ἐκ γαίης ἐλπίζομεν ἐς φάος ἐλθεῖν, Phocyl.

Et mox è terra ſperamus nos in lucem prodituros.

Ideò non ſinè ſingulari gaudio his præteritis diebus glorioſæ reſurrectionis Servatoris noſtri celebravimus anniverſariam memoriam. Utinam verò ſemper Spiritu ejus, qui excitavit Jeſum à mortuis in nobis habitante, ad morti tradenda carnis opera agamur, quò indubitatam ſpem habeamus eum qui excitavit Jeſum à mortuis, & noſtra mortalia corpora excitaturum per Spiritum ſuum, qui in nobis habitat, docente Sancto Gentium Doctore. Sed quò & ego prolabor? Omnibus nota eſt illa mortis via quotidianis humanæ gentis veſtigiis trita. Omnibus nota, certè in medio poſita, & illa pietatis ad meliorem vitam ducens via, ſi vel illa afflictionum horrida tot Sanctorum & ipſius Ducis vitæ exemplo calcanda ſit. Hoc ingenioſiſſime profectò Britannicus Martialis extulit.

Paſchalium ſolemniorum uſus.

Deus qui reſuſcitavit Chriſtum & nos reſuſcitabit in vita. Polycarp.

Mortis legi omnes ſubjecti.

Via mortis calcanda cunctis.

Juſſit ad auguſtam magno conamine vitam
Ire per anguſtam Litera Sacra viam.

Per anguſta ad auguſta.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

In latum te angusta locum nisi semita ducat,
Ducet in angustum te via lata locum.

Metus exitii æterni à peccatis revocat.
Avaritiæ mala.
Ambitionis mala.
Corpus è pulvere factum in pulverem redit.

O utinam sæpius ab aliis curis & studiis ad hæc meditanda delaberemur! Abjiceremus profectò audaces & turgidas spes, castigaremus avara & ambitiosa vota, non tantùm in nostram beatitudinem, sed & publicam quietem, sæpè & in paternam storgen, vel filialem pietatem, vel fraternam concordiam injuria: demitteremus cristas, & quas ostentamus laudatas pennas pavonum more: imò ad humum, in eam, ut primum principium resolvendi, spectantes pedibus calcandam & aliquando ineundam.

Σῶμα γὰρ ἐκ γαίης ἔχομεν καὶ πάντες ἐς αὐτὴν
Λυόμενοι κόνις ἐσμὲν, ἀὴρ δ' ἀνὰ πνεῦμα δέδεκται.

Spiritus è cælo datus in cælum redit.

Corpus enim ex terra habemus, & omnes in eam
Resoluti pulvis sumus: cælum verò Spiritum recipit.

Veritas nunquam negligenda.
Cometæ figuram correctam Auctor à Busmanno petit.
Docta & utilia publico communicanda.

Sed tandem ad orbitam instituti, ab orbita tamen unicè necessariæ veritatis, revertemur. Ut autem Tua vestigia sequar, correctam Cometæ delineationem abs Te exspecto. Sed velim pro Tua & eruditione & humanitate simul addas, quæ ad explicationem ejus faciunt, quò cæteris observationibus addi possit. Omnino enim digna est Tua industria quæ Orbi erudito innotescat & quamvis alia.

- *Amet obscurum, volet hæc sub luce videri,*
Judicis argutum quæ non formidat acumen. Horat. de art. Poët.

Latendum, sed non cuivis.
Plutarchus laudatur.
Latendum nemini: non bono, ut prosit; non malo, ut corrigatur.

Idem de utraque epistola Tua judico. Etsi enim vetus verbum sit, *Benè vixit qui benè latuit:* &, *Vive ut ignoreris:* nosti tamen in has tenebras quemcunque detrudere volenti, ab Optimo Philosophiæ practicæ Magistro dici. *Sive virtus Tibi adest, noli esse inutilis: sive vitium, noli negligere medicinam. Si indocto, pravo ac fatuo latere tuum præcipis, perinde est ac si febricitantem aut insanientem ex morbo se occultare juberes, ne agnosceretur à medico & se aliquò in tenebras abjicere, ubi lateret unà cum suis morbis. Homines dum sua vitia negant, occultant, velant, penitus ea in sese defigunt. Si bonis latere tuum præcipis: Epaminondam jube bello gerendo, Lycurgum legibus ferendis, Thrasybulum tyrannis occidendis, Pythagoram instituendis discipulis, Socratem disputationibus supersedere.* Ita sume, Vir Clarissime, superbiam quæsitam meritis, illam tamen cui cum modestia, illa præsertim quam disciplinæ Christianæ perfectio nobis mandat, benè convenit. Scio debitam explorandi vires proprias cum rei suscipiendæ præstantiâ collatas, & conamina aliena & absolutum opus revidendi emendandique curam cuique in theatrum prodeunti esse adhibendam. Scio ut aliàs, ita præcipuè hac tempestate non tantùm eruditorum judicum & gravium censorum, sed & invidorum ac obtrectatorum referta esse omnia: ita ut opus intra privatos lateat diu parietes

Modestus esto.
Tecum habita.

Scripta temerè in publicum ne protrude.

- - - - nonumque prematur in annum

ex consilio Lyricorum Principis. In quam rem doctè & prudenter scripta epistola Jacobi Acontii, Viri omni eruditionis genere conspicui, ad Joannem Wolf. Tibi ut proculdubio nota, ita & incitamento ad tentanda & edenda ea quæ cum Tua laude & publica utilitate fuerint juncta, erit. Ego certè fateor me in ea sententia esse, quòd pace cujusquam dictum velim, magis illam morosam & anxiam custodiam deberi scriptis, quæ ad ostentationem ingenii solùm vel potiore parte, non ad promovendum bonum publicum & formandos hominum mores fiunt. Nam quæ ad publicam utilitatem sunt directa & composita, his puto magis celeritatis gratiam cum omnium, vel certè multorum, quàm laudem diligentiæ cum unius hominis commodo junctam, esse sectandam. Si hîc erro, patiar me in viam rectam deduci. Auctore tamen magno me defendo:

Acontii laus, consilium de edendis libris.
Scripta utilia ne preme.

Ut

Ut nox longa, quibus mentitur amica, dieſque
Longa videntur opus debentibus, ut piger annus
Pupillis, quos dura premit cuſtodia matrum:
Sic mihi tarda fluunt ingrataque tempora, quæ ſpem
Conſiliumque morantur agendi gnaviter, id quod
Æquè pauperibus prodeſt, locupletibus æquè,
Æquè neglectum pueris ſenibuſque nocebit. Hor. l. 1. epiſt. 1.

Sed adhuc, fateor, mea hæc fuit ſententia, & ſic in animum induxi meum: publicam utilitatem privatæ laudi eſſe præponendum. Et Acontium quidem illum habeo mihi ſuffragantem. Atque hæc cauſa eſt, quæ me in forum propellit, ne ſcilicet tempore multo à viſo Cometa præterlapſo mea promens, commodam publicæ utilitatis promovendæ occaſionem neglexiſſe, antiquioraque diphthera novorum appetentibus parùm grata loqui videar. Sunt verò Amici, Viri bono non magis genio, quàm ingenio præditi, qui hæſitantem ad idem faciendum impellunt, quibus & Tu, Vir Doctiſſime, aſſentis. Gratulor porrò non tàm mihi quàm veritati, nullum Te aſtris in voluntatem hominis imperium concedere. Nec miror Te deteſtari horridam illam Stoicorum neceſſitatem, pluſquam ferream, vel adamantinam, cui & Deum alligarent, ut Seneca lib. de provid. c. 5. exertè ait, & ſubdit: *Irrevocabilis humanæ pariter ac divina curſus vehit. Ille ipſe omnium conditor ac Rector ſcripſit quidem fata, ſed ſequitur, ſemper paret, ſemel juſſit.* Hinc illa axiomata: *Neceſſitati ne Dii quidem repugnant*, &, *Decretam ſortem nec Deo quidem poſſibile eſt effugere*, &, *fata eſſe dura, inexorabilia*, ſed & *crudelia, & nullis æqua virtutibus, ac nulli parcentia.* Quis enim cum ratione, ſine qua nihil agendum eſſe Seneca & omnis Philoſophorum grex docet, omnium rerum auctorem & moderatorem nullius indigum vi Majori vel neceſſitati ſubjecerit? Ne nunc quidquam de Scriptura Sacra dicam, quæ Deum ab omni parte beatiſſimum & perfectiſſimum veneratur. Meritò itaque illum Manilii, commentis Aſtrologicis plurimùm tribuentis verſiculum

Publica utilitas privata laude ſit tibi potior.

Novitas delectat.

Voluntati humanæ aſtra non imperant.

Stoicorum neceſſitas.

Deus nulli neceſſitati ſubjacet.

Ratio cunctas hominis actiones gubernat.

Deus omni ex parte beatus.

Manilius credulus.

Fata regunt orbem: certâ ſtant omnia lege.

improbas, licet à Lipſio approbatum, qui etiam admittit illud Ciceronianum 2. de divinat. *ab omni æternitate fataliter omnia deſtinata*, quibus germana ſunt illa Senecæ de provid. c. 5. *omnia certâ & in æternùm ductâ lege decurrere.* Quamvis enim Lipſius ſe nonniſi pio & Chriſtiano ſenſu hæc verba de providentia divina intelligere dicat, tamen conſultius eſt ejuſmodi vocibus & loquendi modis abſtinere, quibus incauti in errores gentilium induci poſſint. Tanto magis cùm & inter Chriſtianos multi ſint, qui meritò à Te notata illa de æterna & immutabili prædeſtinatione divina dogmata foveant & tueantur, quorum rigorem non pauci jam antè rejicere cœperunt. Ita verò eſt Equitem illum Polonum, quîcum aliquantô tempore unum tectum me habuit, opinione iſta fuiſſe imbutum, dum in æternæ deſtinationis irrevocabilem legem exſecrandum homicidium conjiceret, & ſic mali Deum Opt. Max. auctorem faceret, quod nec Seneca feciſſet, qui de providentia c. 6. ſcribit: *Omnia mala à bonis Deus removit, ſcelera & flagitia & cogitationes improbas & avida conſilia & libidinem cæcam, & alieno imminentem avaritiam.* Ego quidem, qui profeſſo ſtudio modeſtam ſobrietatem & piam veritatem amo, à poſteriori judicium tutò ferri poſſe credo, nempè hunc eſſe prædeſtinatum ad ſalutem, qui conſtanter viam pietatis ad extremum triverit: qui verò eam deſeruerit, de illo dici illud poſſe,

Lipſius factum tuetur.

Prædeſtinationis abſolutæ dogma multis jam diſplicet.

Arciſſovium Chriſtoph. convictorem Auctor Thorunii habuit.

Deus mali auctor non eſt.

Prædeſt. natus ad ſalut. qui ad mortem uſque pius.

Qui cecidit, ſtabili non fuit ille gradu.

Sed jam venio ad effectus Cometarum. Hîc etiam, Vir Doctiſſime, cavendum eſt diligenter, ne quid indignum DEO Sapientiſſimo & Juſtiſſimo Opti-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Astris imperium Deus in homines non concessit.

moque statuamus eique tribuamus. Quod quidem fit ab illis, qui putant Deum astris in homines imperium & hæc vel illa in animis eorum efficiendi potestatem concessisse: quibus magnâ parte & vetus reclamat philosophia. Cometarum significationes eventuum lætorum & tristium eos secutorum multiplici experientiâ firmatas non nego. Video subtilissimum illum Virum Scaligerum exert. 79. Cometas rerum signa esse negare. Nec tamen absolute. Fateri enim id eum ratione concomitantiæ rerum, quæ post Cometas visos eveniant, novi. Ita Tu, Vir Doctissime, calamitatum & mutationum publicarum indicia, non ulla determinata & universalia vaticinia ex Cometarum apparitione deducis, quod mihi placet, cum calamitates illas solis Cometarum apparitionibus adstringendas haud esse doceat ratio & experientia. Omninò enim citrà has quoque ullas veniunt illæ, nec semper eas sequuntur. Quâ in re Historiarum monumenta sunt consulenda. Et certè effulgente cincinnato illo sydere vulgi quidem opinio est, ipso judice Tacito, *tanquam mutationem regnis portendat.* Sed Vir cordatus & mentis bonæ vi suprà proletariam populi fecem evectus, meminit oportet in tàm vasto mundi Systemate, ex plurimis imperiorum orbibus compositio, conversiones eorum crebras vel absque ullâ Cometæ phasi esse debere, quia *heu! omnium rerum vicissitudo est*, ut ille cum ratione & experientia ait. Sæpenumerò autem Principum & alioqui Clarissimorum Virorum natales vel obitus in Cometarum phases incidunt, non tamen ideò Cometæ ulla in talibus efficacia tribuenda est, non cum Gentilibus dicendum, *terrificum apparuisse sidus, non leviter, quia veneficio Cæsaris Claudii expiatum.* Hoc enim Nero aliquis fatorum & siderum administrum se ferens in caussam sævitiæ rapiet, & id sibi officii incumbere manifesto veri, æqui & humani generis præjudicio, quò *prodigiosa illa sidera sanguine illustri semper expientur opinabitur, ut sævum illud sidus genio Heroniano accommodatum sit assiduum propè aut certè frequens.* Qua de causa dicere soleo, pacis & salutis publicæ interesse tàm pernicioſas opiniones animis regnantium & vicariâ operâ reip. tractantium, omniumque adeò civium eximi. Huic meæ boni, ut vides, publici studiosæ sententiæ Te, Vir Clarissime, accedere meque in ea firmare, meritò gaudeo. Verum tamen adfers Cometas semper ferre mala, & nunquam impune visos esse, veterum auctoritate & experientiâ fultus. Id quidem propter cohærentiam rerum concedo, & quia ad suadendam morum sanctimoniam, quam unicè intendo, & quæ nunquam satis commendari & inculcrai potest, talia faciunt, dicenda & crebro iteranda esse agnosco. Nam de his certi esse possumus, vel decies repetita placitura, illis scilicet quibus generosum incaluit pectus honesto, quique ad virtutem & laudem vel spontè vel levi placidæ admonitionis stimulo perciti feruntur. Nempe *nobilis & generosus equus umbra quoque virgæ regitur, ignavus ne calcaribus quidem concitari potest*, ut ait Seneca attestante experientia. Inclinandi facultatem non verò cogendi sobria philosophia tribuit astris. At cur illa dicta sunt? *Sapiens dominabitur astris.*

Cometa mutationem regnis portendere vulgò putatur:

Hanc sine Cometa evenire sæpius videmus.

Cometæ ut in natalibus ita in morte Principum nil efficiunt:

Non sunt terrifica sidera,

Nec prodigiosa illustri sanguine expianda.

Cometæ omnes aut mala ferunt.

Moralia quam sæpissimè inculcanda.

Astra inclinant, non cogunt.

- - Sapiens uno minor est Jove: dives,
Liber, honoratus, pulcher, Rex denique Regum.

Horat. ep. 1.

Et rursus:

Det (Deus) vitam, det opes: æquum mi animum ipse parabo. ep. 18.
Sapiens sibi fingit, fabricat fortunam, & sexcenta alia.

Liberi arbitrii es, moneo ut non tibi peccatum, sed tu peccato domineris. Hier.

Justitiæ præcepta omni ex parte implere non possumus, nisi adjuvemur à Deo. Auguſt.

Crediderim ego astra, Solem præcipuè & Lunam, ut in alia sublunaria, ita & in humores corporis humani agere, atque ita hominem ad bonum malumque quodammodo inclinare, sed hunc cum voluntatem ad utramque contradictionis partem habeat indeterminatam, si hanc ad bonum flectat, astris quoque dominari, mala à Deo meditata ac prædicta amovere, cælestis auxilii virtutem consequi, & demùm mandata salubria exsequi. Atque ita intellexero illa Scripturæ Sacræ verba ad electum regalis Sacerdotii populum prolata: *Facite vobis cor novum*

Eorly Europeon Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Imoges reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Hoog.
107 B 47

vum & ſpiritum novum. Ezech. 18. tùm ad Regem Joſaphatum: *Inventa ſunt in te bona opera eò quòd exciderís lucos ex terra, & præparaveris cor tuum, ut requireres Deum.* 2 Chron. 19. Hùc etiam retulero illas frequentes divinas admonitiones & comminationes divinæ ſapientiæ, juſtitiæ & bonitatis paternæ evidentiſſima documenta de convertendis ad eum peccatoribus, & ita avertendis à ſe paratis & vigilantibus in perniciem contumacium judiciis. Sed & illa de Deo ἀνθρωποπαθῶς dicta, quod eum pœniteat mali contrà peccatores prolati. Pœnitet nempè Deum dictæ pœnæ, ſi hominem pœniteat pervicacis malitiæ, & illam Deus ab homine; ubi is à ſe hanc removet. Hæc cum mihi veritati congruentia videantur, proponere tibi volui, dum tangenda ſunt, quæ ad rem maximè ſpectant, quia non cæleſtium tantùm phœnomenon & orbium, ſed & orbis terreni & hominis,

Electione propria quiſque naſcitur: undè fit, ut nos ipſi patres ſimus noſtri. Nyſſen.

Dei ſententia ad preces Exechiæ & Niniwitarum mutata eſt. Hier.

Pœnitentia hominis mutat Dei ſententiam. Id. Vid. diſt. 1. de pœnitent.

Exhibet in parvo qui totum corpore mundum

Homo parvus mundus.

unde & microcoſmus vocatur, virtutes indagantur, & utrumque orbem ad creatoris gloriam & publicam ſalutem cæleſtemque beatitatem dirigere ſtudent. An verò maximè Cometa in illos quibus eſt verticalis, agat, Tuum eſt, Vir Doctiſſime, hiſtoriam Cometarum percurrendo, examinare, & mihi allatâ exemplorum face viam monſtrare. Ego ſpero Te bona quoque eveniſſe illis quibus Cometa fuerit verticalis, reperturum. Situm barbæ, comæ vel caudæ Cometicæ piè, fateor, ponis. Nam publicæ rei multùm intereſt homines effuſè & pervicaciter in vitia ſolutos, juſtorum Dei judiciorum imminentium metu & tàm illuſtri indicio coërceri, dum, ſi modo vera fatemur, paucos videas qui

Cometæ verticales an plurimum operentur.

Cometales minæ hominibus diſſolutis intendi peſſunt.

Oderunt peccare boni virtutis amore.

Illi certè Cometæ qui antè bellum civile inter Cæſarem & Pompejum geſtum fulſêre, ſignificaſſe bellum illud, Plinio, quem allegas, cenſentur. Scio. Sed ſi quæ ſecuta ſunt Cometas recenſenda, & illis adſcribenda ſunt, utique & proſpera, non tantùm adverſa. Nempe poſt illam apparitionem Cometarum Cæſar rerum potitus, Dictator creatus, triplicem egit triumphum: Cleopatra à Cæſare in regnum reſtituta, fratre exſtincto qui eam expulerat. Antipater Herodis Pater Judææ à Cæſare conſtitutus muros urbis Jeruſalem refecit, Carthago & Corinthus reſtauratæ, & alia ſecunda hîc illîc evenêre, ſed alibi, ut rerum fert humanarum ratio, triſtia. Ille autem Cometa qui Anno Chriſti, ſecundum conſentientes Funccii & Helvici epochæ veræ rationes 62. vel ſecundùm Calviſium & epocham vulgarem 60. ſub Nerone ſemeſtris apparuit, multa triſtia, quæ monſtrum illud hominis præcipuè commiſit, anteceſſit. Sed & antè ejus apparitionem multa evenerunt adverſa. Nam Clodomer Francorum Rex Gallias invaſit, magna ſeditioſorum Judæorum multitudo Cæſareæ Palæſtinæ periit, Tyridates Rex Arm. fugatus, caput regni Regis ſolo æquata. Nero matrem inceſtu contaminatam interfici publicè mandat, omni impio deterior. Multa etiam proſpera: Nam Ariſtobulo Herodis Chalced. F. Armeniæ minoris principatus à Nerone conceſſus. Romani in Africa feliciter rem geſſerunt: in Britannia multi Chriſtianam fidem ſuſceperunt. Poſt apparitionem itidem læta triſtiaque ſecuta ſunt. Romani ſcilicet in Britannia rem proſperè geſſêre uno die 80. circiter hoſtium millibus deletis, ſed mox in Armenia à Perſis ſuperati, legionibus ſub jugum miſſis turpiter terga dederunt: & iterum mox Corbulo Syriæ Proc. Tyridatem illum coram imagine Neronis confirmavit. Interim Nero furit, Octaviam non tantum repudiat, ſed & neci dat, Poppeam adulteram ei ſuperducit, urbem 6. dierum delet incendio. Poſt hunc Cometa fulſit, mox alius Anno ſcilicet ſecundùm Calviſium & epocham vulg. 64. ſecundum Funccium verò Helvicum & epocham veram 66 & quidem ſex menſium ſpatio, ſicut & ille prior: prout Alſtedius notat. Antè hujus apparitionem evenêre illa proximè

Cometæ ante bellum Cæſaris & Pomp. Præluxerunt non tantùm triſtibus, ſed & lætis:

Illum ſub Nerone ſemeſtrem ut ſecuta ſunt, ita & anteceſſerunt multa triſtia, & læta, hæc etiam eundem ſecuta.

Nero impio pejor, in matrem,

Et in omnes furit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

mè recenſita læta & triſtia. Poſt hunc Nero ſuum ſervavit genium, belluæ potius immanis quàm hominis ritu fæviit in Optimates & optimos quoſque, quæ procella atrox & Lucanum & Senecam Viros Clariſſimos hauſit. Optimates contra eum conjurârunt. Bellum Judaïcum cœpit. In hoc Veſpaſianus à Nerone rebus Judaïcis præfectus multa præclarè fecit, non tantùm plures urbes expugnavit, ſed & totam Galilæam in deditionem accepit 145230. homines occidit vel cepit, ut Joſephus l. 3. c. 4. teſtatur, qui & ipſe tunc inter captivos, liberaliter tamen ob ingenii dotes, imò præclarè habitus, & ad Flaviæ gentis cognominationem admiſſus ſervatus à Tito, quem fama conſentiens amorem & delicium generis humani appellavit: Eccleſia Chriſti ex Nazaræis collecta paulò antè atrociſſimi belli exordia à Judæis in exilium pulſa, & imminenti malo ſubducta, ſedes in Syriam tranſtulit, manifeſto ſingularis divinæ providentiæ, ſæpè quæ putamus mala eſſe in bonum vertentis, argumento. Atque hi Cometæ (quorum illum non recenſet Ricciolus, ideò tres tantùm ſemeſtres fuiſſe putat lib. 8. ſect. 1. de Cometis c. 4. p. 24. qua de re aliàs agemus) ſicut & alii duo Anno 603. ante ingentem Orbis Chriſtiani in ſacris & prophanis mutationem variaque triſtia ac læta, quæ perpetuò rerum ordine tunc quoque alternis evenerant, fulſerunt. Ita & ille Anno 1240. ante ingentes belli à Bathi (non Tamerlane, ut Pontanus apud Doctiſſimum Ricciolum putat, iſtius enim invaſio in ann. 1397. Helvico 1398. Funccio 1399. Calviſio cenſente incidit) Tartarorum Rege excitati furores, ſed & multa Venetis, Chriſtianis in Palæſtinam trajicientibus, Friderico 2. Imperatori Jacobo Arragonio aliiſque felicia, longiſſimum Plinio, ſemeſtre ſcilicet temporis ſpatium, impleverat. Nam quem ſub Veſpaſiano ante excidium urbis & politiæ Judaicæ luctuoſiſſimum, & nonniſi in pœnam exciſi Meſſiæ, ſecundùm prædictionem Prophetæ Danielis immitti dignum, integro anno ſupra urbem Jeruſalem luxiſſe memoras, Tychoni, Fromondo, & aliis Mathematicis eximiis extraordinarium portentum, ad incutiendum pervicacibus Judæis tempeſtivum metum & inculcandam pœnitentiam exhibitum fuiſſe placet. Nec ſine ratione, cum nullus unquam Cometa verus tamdiu fulſiſſe legatur. Verum tamen & illum annuum Cometam, ſive potius oſtentum, quædam læta anteceſſêre, quædam &, una autem & mala excepêre. Romani enim intra annum & dies 22. graſſante crudeli ambitione & militari licentiâ 5. Imperatores (Neronem, Galbam, Ottonem, Vitellium & Flav. Veſpaſ.) viderunt, evidenti rerum humanarum viciſſitudine, inter læta & triſtia variante. Sed iidem rem contra Judæos, quos extrema antecedens continuataque malitia, & hanc ſubſequens juſta Dei vindicta ad panolethriam, ut 1000000. peſte, fame, ferro perierint, & 97000. capti fuerint, notante Joſepho l. 7. belli Judaïci & ex eo Adone Viennenſi & Calviſio aliiſque feliciter geſſerunt. Veſpaſiani de illis triumphum egerunt. Sed eodem ferè tempore Sarmatæ Iſtrum tranſgreſſi Romanos invaſerunt, Fontejum Agrippam trucidarunt. Mox verò Romani, Imperatore Veſpaſiano (qui ſolus hoc elogium meruit, ut accepto imperio, quod certè Virum declarat, melior factus fuiſſe diceretur) legibus urbem condente, proſpero rerum ſucceſſu uſi ſunt in Syria, Judæis, ut fieri aſſolet, infeliciter rebellantibus, & in Britannia. Iidem Achaiam, Lyciam, Rhodum, Byzantium, Samum, Thraciam aliaſque regiones, quæ liberæ antea, aut ſub Regibus amicis erant, in provinciæ formam redegerunt.

Bellum Judaïcum.

Deus mala ſuis vertit in bonum.

Cometis ſemeſtribus læta & triſtia ſucceſſerunt.

Lib. 2. c. 25.

Ille annuus ſupra urbem Jeruſalem multis pro miraculo eſt:

Læta & adverſa eum ut anteceſſerunt, ita & ſecuta ſunt.

Judæorum meritum excidium.

Veſpaſianus ſolus imperio melior factus.

Honores mutant mores, raro in meliores.

Rebelles infelices.

Nunc & reliquos Cometas à Te, Vir Clariſſime indicatos, breviter videamus. Varios Cometas peſtilentem Arii hæreſin præceſſiſſe notat Alſtedius, non Funccius, non Calviſius, qui aliàs talia adnotare ſolent. Atqui non tantùm Arii dogma meritò deteſtandum præceſſit Cometa, ſed & ingentem Eccleſiæ & orbis mutationem. Eccleſiæ quidem, multis diſſidiis & turbis poſt Nicenum Concilium exortis. De quibus quid Hilarius ad Conſtant. Imperat. ſcribat, noſti. Orbis verò mutatio tunc magna accidit, orto bello civili inter Conſtanti-

Funcc. ad Ann. C. 77. Calv. ad 74.

Cometa ante Arianiſmum.

Arii hæreſis deteſtanda.

Nicenam Synodum ſecuta turba.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Conſtantinum M. & Licinium Anno 325. ut Funccius & Helvicus ſecundum veram epocham putant: tum & ſede Imperii in Orientem tranſlata: Taceo Licinii Senioris, & Junioris Cæſarum, utriuſque Sororii Imperatoris Conſtantini, tùm Criſpi Cæſaris, & hujus quidem filii, denique ipſius Fauſtæ Auguſtæ aliorumque Virorum Illuſtrium cædes. Quanquam & felicia Cometam illum ſecuta. Nam, ut Pantaleon putat, Conſtantinus circà annum 326. Scythas, Sauromatas & Barbaros ſubegit, Eccleſiis pacem, libertatem & opes multas dedit, & varios hoſtes devicit. Memoras præterea Cometen, qui Imperii Romani ſub Arcadio & Honorio vaſtationem diſtractionemque à Vandalis & Gothis anteceſſerit. Non memorant hunc dicti Auctores. Alſtedius eum ann. 410. enſiformem, monſtra & plurima ac maxima effecta ei tribuit: præcipuè Romam Alarico Rege Gothorum Anno 410. ut Calviſius & epocha vulg. 412. ut Helvicus & epocha vera fert, 414. ut Funccius & Pantaleon putat, captam. Sed nonne antè hunc, tùm & priorem anni 405. Cometam Gothi, ut & Vandali in orbe graſſati, ſed & varia fortuna uſi ſunt? Nonne circa ann. 395. ne longius abeam, Franci & rebellant Romanis & à Treverenſibus cæduntur? nonne eoſdem tunc Gothi & Vandali trans Rhenum invadunt? nonne Hunni ſub idem tempus Antiochiam obſident? nonne Eugenius Rex Scotorum Imperium Occidentis, ut & Arbogaſtus Rex Gothorum & Vandalorum invadit? nonne iidem vincuntur? nonne Romani & Gothi crudelia bella gerunt, maximâ in utraque gente ſtrage editâ? nonne Radaguiſus cum 200. millibus Gothorum Italiam vaſtat, circa ann 402. ſi Pantaleoni, Anno 405. ſi Calviſio, 407. ſi Helvico, 409. ſi Funccio credimus, & à Stilicone ſecundum Conſule vincitur, capitur, univerſo exercitu amiſſo? nonne Hunni Armeniam & Orientis partes circa ann. 399. dehinc Anno 406. ut Calviſius, vel 408. ut Helvicus putat, Thraciam Iſtro ſuperato vaſtant? nonne Alani Gallias invadunt, biennio antequam Gothi Romam? nonne Cajanus præfectus tyrannidem invadit, in Occidente rebellat, vincitur & abſciſſo capite ſpectaculo & documento eſt bella civilia incentoribus eſſe perniciosa? Alia ut taceam. Sed poſt Cometæ illius apparitionem nonne tot proſpera Romano Imperio eveniunt? Nonne enim Vandali in Gallia, capto & exſtincto eorum Rege Caroco Anno 411. ut Funccius putat, ſuperati? nonne Gothi in Gallia Stilicõnis fraude invaduntur? nonne Anno 411. ut Calviſius, 413. ut Helvicus, 415. ut Funccius cenſet, Conſtantinus in Britannia, ut & Maximus in Hiſpania in Imperatores à militibus electi vincuntur & opprimuntur, & Ataulphi Gothorum Regis ferox animus matrimonio Placidæ Sororis Honorii Imperatoris emollitus ad pacem petendam, & quæ ad ſplendorem Imperio Romano reſtituendum facerent, ſedulò curanda perducitur? Denique ne quid hîc intentatum relinquam, Cometam qui exortum Mahometis in Arabia præceſſit, indicas. Non memorat hunc ullus illorum Chronologorum excepto ſolo Alſtedio, qui eum in ann. 620. ponit, & addit. *Tùm Coſroes Rex Perſarum Hieroſolymam diripuit, & Anno* 622. *Mahomed cæpit.* Nonne ante Cometam longè pejora & poſt hunc feliciſſima evenêre? En tibi illa. Phocas Imperatoris Mauritii Domini ſui & liberorum ejus interfector meritas tandem fævitiæ luit, conjuratis in eum circa ann. 610. ferro ignique fævientibus, pœnas. Perſæ qui ſub Phoca Romanorum viribus acciſis Meſopotaniam, Syriam totam, Palæſtinam & Phæniciam, tùm Armeniam, Cappadociam, Galatiam & Paphlagoniam, aliaſque Aſiæ provincias ann. 607. & ſequentibus depopulati ſunt & ceperunt. Iidem cuncta annorum feliciſſimorum terrore complêrunt, victis Romanis ubique inſultarunt, pacta Heraclii Imperatoris reſpuerunt. Tandem & urbem Jeruſalem quidem circa ann. 613. vel 614. ſecundùm rationes Funccii, Calviſii, Pantaleonis & Helvici ante apparitionem illius Cometæ ceperunt, & paulò ante Cæſaream Palæſtinam & Damaſcum: Sed quid urbes memoro? Ægyptum, Alexandriam, Libyam ad Æthiopiam uſque circa ann. 615. vel 616. ut

Conſtantini M. in neceſſarios crudelitas.

Cometam anni 324. læta quoque ſecuta.

Illos annt 405. & 410. multa mala præceſſerunt.

Roma à Gothis capta.

Gothorum & Vandalorum irruptiones.

Hunnorum rapinæ.

Alani Gallias invadunt.

Rebellio infelix.

Cometam anni 410. læta ſecuta.

Vandali in Gallia victi.

Gothi in Gallia ceſi.

Ataulphus nupt. ut Placidiæ placatur.

Mahometis ortum Cometes præceſſit.

Phocas tyrannus infelix.

Tyranni horrenda cædes.

Perſæ ſub Phoca immane quantum graſſantur.

Jeruſalem à Perſis capta.

Early European Books. Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Saraceni in Syria.

Illyricum & Sclavi occupatum.

Avares Thraciam diripiunt.

Mahometes furit.

Heraclius Persas vincit.

Cosroës ab Heraclio fusus, fugatus, à filio occisus.

rationes dictæ ferunt, debellarunt. Interim quiescentibus paulùm Persis, Saraceni Syriam hostiliter habuerunt. Circa illa tempora Sclavi Illyricum & Dalmatiam occuparunt duce Cajano, qui Pannoniæ regnum invaserat, cujus infidias Heraclius omni regio apparatu amissò vix evaserat. Avarum irruptionem in Thraciam & Constantinopolitanorum suburbiorum occupationem, & reliqua ut omittam. Sed en tibi secunda & læta post conspectum Cometam. Pace cum Cajano factâ ann. 621. Heraclius in Persas movit, & licet non sine quadam adversæ sortis, ut est anceps alea belli, vicissitudine, rem tamen ita feliciter gessit, ut Anno 622. (eodem ipso quo Mahometes furere cœpit) 50. millia Persarum ceperit, & Anno 623. Cosroëm illum potentissimum & superbissimum tyrannum ex regno in Mediam usque fugaverit, fugientis terga pressérit, cuncta ferro & igni vastaverit, & plures victorias etiam Anno 625. de hostibus retulerit, eosdem ab urbe Constantinopolitana, quam obsederant, repulerit, contra eosdem Turcorum vim magnam exciverit: tandem eò rem perduxerit, ut Cosroës fuerit captus & trucidatus, & quidem per extremam impietatem à proprio filio Siroe, mox imperio & vita exuendo. Persæ dehinc ad petendam pacem & suscipiendas ejus leges fuerunt adacti, ut ita post Cometam non tantùm urbem Jerusalem sed totam ferè Asiam, quam ante visum Cometam Phocas amiserat, Heraclius recuperaverit. Ut plura ejusdem generis, prospera scilicet & læta fileam. Nempe ita in hoc vasto mundi theatro

Mixtura bonorum & malorum in orbe perpetua.

Sunt bona mixta malis, sunt mala mixta bonis.

Cometa bona bonis, mala malis nuncias.

Non igitur sola mala, sed & bona; nec solum hæc vel illa præcedit Cometa. Quo apparente credo piè dici posse, Deum tunc his, ut sic dicam, justitiæ suæ nunciis mandata dare illis Prophetæ verbis mortalium generi nuncianda: *Dicite justo, quòd benè futurum sit ei: nam fructu operum suorum potietur. Dicite impio, quod malè futurum sit ei: nam merces manuum ejus retribuetur ei.* Esa. 3. Hoc & nostrâ ætate visos Cometas mortalibus indicasse videtur mihi quidem, vero consentaneum. Nisi quòd multi Cometæ anni 1618. bellum Germanicum, quod 30. annis duravit, adscribant, ideò quòd & ille 30. diebus luxerit, cum tamen & observatum sit eum 57. vel ut nonnulli volunt 59. diebus luxisse, quod docet Ricciolus, & constet perpetui quòque sideris operationem ultrà triennium ex mente ipsorum Astrologorum non extendi. Porrò & si quis in prædictionibus ex astrorum adspectu petitis, vel aliàs erraverit, omninò excusandus est ab illis, qui se homines esse, & ut humani nihil à se alienum esse, ita & labi ac errare se posse, meminerint. Tanto magis cum ille modestè sua proponit, quæ quidem virtus satis rara in ipsa quoque Repub. literaria, in qua dominari eam vel maximè oportuit, Tuam eruditionem insigniter commendat. Atque hæc vel maximè enitere tùm deberet, cum homines probabilia docent, quæ per veram demonstrationem docere nequeunt, & non perfectam cognitionem ac infallibilem sententiam fundamento certæ veritatis immobili superstructam, sed meras opiniones & conjecturas adferunt. Quod quidem in hac Cometica materia verum est. Omninò enim certum est, quod Seneca ait, *facilius dici posse quid Cometæ non sint, quàm quid sint.* In talibus igitur, ita difficilibus, ut captum nostrum excedant, libertas cujusque æquo animo (dummodo hæc ad utilitatem publicam collineet) ferenda est. Hoc dum plerumque negligitur, malè publico consulitur. Denique verissimum est, multa quæ scientiæ nomine circumferuntur, & ad formandos mores non faciunt, nec divinis oraculis prodita sunt, ad cælestem Scholam referenda esse. Sed jam tandem multùm verbosam epistolam finio: cui Tu, Vir Doctissime, ignoscas, pro ea qua es humanitate & æquitate. Vale.

Cometa 1618. triginta diebus luxisse & totidem annorum bellum Germanicum portendisse falsò putatur.

Siderum operationem triennio Astrologi definiunt.

Modestia inter eruditos quoque rara, licet eis maximè conveniat.

Cometicum argumentum arduum & dubium.

Libertas publico utilis semper est ferenda.

Cælestis schola olim nos docebit occulta.

Hannoveræ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Hannovera Hamburgum die 15. 25. *Aprilis* 1665.

EPistolam Tuam $\frac{5}{15}$. April. exaratam, prolixam quidem, sed gratissimam mihi, rectè accepi. Ob iter verò impeditus, & plurimis domi officii negotiis districtus, totam intrà octiduum perlegere vix potui, ita multimodæ eruditionis specimina in ea occurrunt, quæ legentem me sæpius retardârunt. Præter enim styli elegantiam, &, quod rarissimum est in homine, avitis natalibus splendido, Græcæ linguæ notitiam, deprehendo Oratorem, Politicum, Historicum, Chronologum. Hoc saltem moneo, tres illos à Te ex Phocylide adductos versus, à Christiano rectiùs aut disertiùs in spem resurrectionis corporum nostrorum dici non posse. Dixerim itaque ab homine Christiano scriptos, & Phocylidæ, ut gentilibus acceptiores essent, suppositos. Est enim resurrectio, uti scis, præter & supra causarum naturalium vim, ordinem & cursum, quam paganis sanâ ratione comprehendere minimè licuit, ἐμοὶ δὲ καὶ σοὶ, καὶ ἀληθείᾳ, καὶ θεῖον καὶ ὑπὲρ φύσιν, ut scribit Dionys. Areopag. de divin. nom. c. 6. ὑπὲρ φύσιν δὲ, τὴν καθ' ἡμᾶς φημὶ, τὴν ὀρωμένην, οὐ τὴν πανσθενῆ τῆς θείας ζωῆς. Nos itaque feliciores multò ethnicis, quod intellectu humano complecti nequimus, firmâ fide credimus, affirmante Servatore apud Joh. 5. 25. ὅτι οἱ νεκροὶ ἀκούσαντες ζήσονται τῆς φωνῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ, καὶ οἱ ἀκούσαντες ζήσονται. Hæc occasione Phocylidæ. Venio ad Cometæ nostri adumbrationem, quam correctam nunc mitto, quamvis nihilominus à parùm intento sculptore locus inter *b* & *c*. omissus sit, qui 12. diem Decembris denotaret. Explicatio quidem addita est, sed Germanica, æqui bonique consulenda, cùm tempus non vacet à vertendo eam Latinè. Pergo ad reliqua Tuæ epistolæ, inter quæ affers, quòd sobria Philosophia inclinandi facultatem astris tribuat, non cogendi. Rectè. Negari enim non debet, à corporibus cælestibus, pro vario eorum motu & posito ad sublunaria, corpora elementaria variè affici. Cùm verò mores animi temperamentum corporis sequantur, & temperamentum illud ab elementis alteretur, elementa à corporibus cælestibus, ut jam dictum; dubium non est, homines inde ad bonum vel malum inclinare: quorum illud persequi, hoc fugere, veri sapientis est, sibi ipsi fortunam fabricantis. Unico verbo. Cùm intellectus rectè monet, & intellectui rectè monenti appetitus obtemperat, sic ut actiones nostræ, eo se, quo decet, habeant modo, nihilque à nobis proficiscatur, quod sit contrà naturæ & Dei legem, liquet, inclinationem ab astris ortam voluntatibus hominum subjici, dominiumque sapientis in appetitus pravos esse, & per consecutionem, Sapientem astris dominari, liberum esse, nec non æquum sibi animum parare. Verùm cùm astra ejusmodi actionum sint valdè remota causa, effectus eorum etiam valdè longè petiti erunt. De Cometis inprimis optimè mecum æstimas, non esse causas, neque remotas quidem bellorum, mutationum imperiorum, aliarumque calamitatum, quarum sunt indicia; nisi quis dicat, Cometas siccitates inducere, ex quibus oriantur sterilitates, hinc fames, unde porrò humorum pravitas in viventium corporibus, quæ morborum plurimorum & tandem pestis fomenta producat. Quàm vanum autem illud fuerit, dictu indignum est. Accedo ad aliud, in quo, Vir Nobilissime, à me paululùm dissentis: nempe etiam prospera multa Cometarum apparitionem significare, sive secuta esse: utpote civili bello finito, Cæsarem Dictatorem creatum, triplicem egisse triumphum, Cleopatram à Cæsare in regnum restitutam, fratre extincto, qui eam expulerat, & plura alia, quorum catalogum in historiarum allatarum exemplis proponis. Ut paucis respondeam (ad singula enim nimis longum foret) judico sub Cæsaris triumpho totam Romam ingemuisse, cum ob libertatem, tum opes & cara quæque belli injuriis amissa. An non universa Ægyptus calamitatibus oppleta cogitabitur, cum Cleopatra fuit reducta? An non victi & vincentes solenne illud in ore habent: *Nulla salus bello?* Vincat igitur Cæsar & triumphet, sed cum adversitatibus subditorum. De aliis victricibus armis idem

Epistola, licet prolixa, æquo rerum judici placet.

Auctoris studia & conatus Busmannus laudat.

Phocylidis versus non omnes ejus sunt.

Resurrectio est supra naturam ethnicis ignota.

Busmannus Cometæ delineationem correctam Auctori mittit.

Astra inclinant non cogunt.

Voluntate hominis libera manente & inclinationi ab astris dominante, ac fortunam sibi fabricante.

Ratio imperat.

Appetitus obtemperat.

Sapiens dominatur astris.

Astra causæ remotissimæ.

Ideò non causæ.

Busm. cum Auctore consentit.

Cometæ non sunt causæ liberarum hominis actionum.

Cometas an prospera sequantur.

Cæsaris triumphus libertati Rom. perniciosus.

Cleopatra in regnum reducta.

Belli plurima mala.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Belli Germanici commoda & incommoda.

esto judicium. In bello nostro Germanico, quod secutum est apparitionem Cometæ anno hujus seculi decimo octavo, multa prospera tandem huic vel illi regioni obvenerunt: verùm nullus propemodum locus superfuit, qui non dura quæque antea perpessus sit; etiam munitissimæ Urbes, quas armata manus non invasit, suas passæ sunt calamitates, ob locorum vicinorum agros devastatos, & commerciorum penuriam aut defectum: quin prospera illa numero admodùm pauca sunt, si conferantur cum malis, quæ alibi obtigerunt. Quænam denique afflictiones, exactionesque, anxietates & perditiones hîc illîc fuerunt, priusquam singulari divinæ providentiæ gratiâ mala in bonum versa sunt? In veteri fœdere multa mala sine dubio antecesserunt quoque Prophetarum vaticinia. Annon propterea secutæ imperiorum subversiones, quas prænunciârunt, notatu digniores? Simile quid de Cometis dicere licebit, quorum signa magis obscura sunt; illorum prædictiones certiora denominabant. Maneo itaque in ea sententia, Cometas semper indicare mala, quamvis à Deo clementissimo illa tandem in bonum versa esse observatum sit. De Cometa Jerosolymitano, excidium urbis præsignificante, non refragor doctorum opinioni, fuisse ostentum potiùs, quam Cometam, inter quos tamen vulgò recensetur. Quomodo enim & ille, & stella, nativitatis Christi tempore Magis visa, tàm exiguum locum, ut ait Chrysostomus homil. 6. in Matt. (urbis atque) turgurii scilicet ostenderet, nisi sublime illud relinquens ad inferiora venisset, superque ipsum ferè caput (urbis &) pueri constitisset. Finio, si unicum adhuc adferam. Scribis, à posteriori judicium tutò ferri posse, nempè hunc esse prædestinatum ad salutem, qui constanter viam pietatis ad extremum triverit. Ego affirmo, thesin hanc non esse sufficientem, cum hoc modò & Turca & Judæus, constanter viam pietatis ad extremum terentes ad salutem prædestinati dici possint. Addendum itaque & hoc, quod Christianis proprium est, illum scilicet esse prædestinatum, qui, præsuppositâ fiduciâ in Salvatorem, inque satisfactionem & merita ejus, constanter viam pietatis ad extremum triverit. Sicut enim Deus, juxtà monitum Augustini, in tempore nos ad salutem adducit, sic ab æterno de nobis ad salutem adducendis constituit, sive decrevit. Aliter enim Deum in tempore agere, quàm agere ab æterno decrevit, impium & absurdum est. Sed habitâ ratione fidei, sive sub conditione fidei in Christum, Deus in tempore nos ad salutem adducit. Joh. III. ℣. 16. 18. Ergò habitâ ratione fidei in Christum Deus ab æterno de nobis ad salutem adducendis constituit sive decrevit. Vale.

Mala antecesserunt & secuta sunt prædictiones Prophetarum.

Cometæ semper significant mala, licet hæc Deus in bonum sæpè vertat:

Illæ supra urbem Jerusalem visus ostentum potius dicendis:

Apparuit in aëre.

Prædestinatus dici potest qui constanter pius,

Scilicet Christianus.

Augustini sententia de prædestinatione.

Prædestinatio æterna sub conditione fidei.

Hamburgo Hannoveram die 26. Aprilis 1665.

Officiorum amicis debitorum ne sis parcus.

ITerum ab octo diebus, ex quo Tuas acceptissimas die 15. 25. Aprilis datas accepi, variis negotiis Amicorum & hospitum obsequio meo dignissimorum officiis impeditus, responsum ad illas dare protinus non potui. Sed & nunc gravioribus quibusdam occupationibus temporis nonnihil suffuror, ut has literas exarem. Postulat enim id & exigit à me officii ratio, quod tua eximia humanitas & eruditio meretur, ac jus sibi vendicat in me ad colendum commercium literarum & alia officia Amicis præstanda, prout par est, facilem. Atque hoc quidem, quod quemvis hominem modestum benèque moratum ac πολίτικὸν constituit, de me præfiscini tamen & illæsa modestiâ dicere debeo. Sed illas laudes, quas mihi pleno modio admetiris, in me non video. Quia & genus nominas, ego quidem cum Poëta, veritate & modestia,

Busmanni humanitatem Auctor prædicat.

Promtus & paratus ad præstanda officia esto.

Modestus esto.

Nobilitas sola est atque unica virtus.

Juven.

- & genus & proavos & quæ non fecimus ipsi
Vix ea nostra puto

Dicere tamen mihi sine jactantia liceat cum Theognide

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Αἴθων μὲν γένος εἰμί πολὺν δ' εὐτείχεα θήσην
Οἰκῶ, πατρόας γῆς ἀπερυκόμενος.

Nobili genere natus, patriæ finibus exsul.

Itaque sortis meæ ratio modestiam quoque docet. Sed & ipsa veritas. Itaque quod mihi adscribis, quàm sit exiguum sentio, & propriæ tenuitatis memor sum, & video potius quàm multa mihi desint undique & quanto animi conatu incumbendum mihi sit, ut talis sim qualem me esse pronuncias. Tribuo id tamen Tuæ Humanitati ac benevolentiæ, quæ ubique elucet, dum meam tenuitatem ex propria meritorum tuorum magnitudine metiris. Sed ad epistolæ Tuæ capita propero. Novi Viros doctos, ut aurea illa Pythagoræ carmina, ita & Phocylidis γνώμας Judaïcæ vel etiam Christianæ disciplinæ quadamtenus accensere. Nam & Suidas quædam eum tanquam χριστιμύστην Euangelio congruentia scripsisse, & res ipsa vel eum ab Judæis (quod de Platone & Pythagora perhibetur) nonnulla hausisse, vel aliquos è Judæis ac Christianis talia scriptis ejus pio dolo inseruisse, testatur. Certè enim resurrectio ut supra naturam, ita & supra rationem est. Quod Tu quidem auctoritate Dionysii Areopagitæ comprobas. Apostolico isti Viro afficta esse ab illis, qui novitios errores pallio venerandæ antiquitatis tegere & commendare satagunt, scripta, quæ sub nomine ejus venditantur, Valla, Erasmus, Cajetanus, Lutherus, Casaubonus & alii viri docti testibus Gerhardo, Riveto aliisque Criticis Sacris affirmant. Omnino itaque Ethnicis veri Dei & æternæ beatitatis ignaris longe beatiores sumus, quos non tantùm sana Ratio, sed & Sacra Revelatio de his quæ ad nostram perfectionem pertinent, plene instruit. Felices dico nos, quorum mentes non tantùm illud, sed & aliud, idque longe præstantius, gratiæ lumen, utrumque tamen ab illo Patre luminum è cælo nobis datum, illustrat, & ad lucem illam in accessam, ipsius Dei sedem ducit. Satis profectò ibi divina Sapientia & bonitas elucet, satis ejus monita & solatia splendent, & si nunquam Cometa divinæ justitiæ fax, ut sic loquar prænuncia fulgeat. De adumbratione Cometæ correcta magnas Tibi ago gratias. Cum autem & huic nonnihil per sculptoris incuriam desit, velim Tu ipse corrigas, & in charta simplicitèr delineatam ad me mittas, quò inseratur operi meo & ad nectatur aliis observationibus, æri, si Deus voluerit, incidendis. De versione explicationis Tuæ Germanicæ Latina non amplius Tibi ero molestus, cum scriptum illud perbreve facilè operi Te adsentiente inseri possit. Qua in re si quid Tibi gratum faciam, meritò mihi gratulabor. Prout quidem gratulor, dum sententiam meam de tribuenda astris inclinandi, non cogendi (nam quod Helmontius prædictiones Astrologicas impugnans axioma illud vulgare quod astra inclinent non necessitent invertendum esse doceat suo loco relinquo, & ut mihi hic quoque mentem Tuam aperias rogo) facultate, gravi Tuo calculo firmas. Atque id tàm scitè & solidè doces, ut me Tibi de his cogitandi & judicium ferendi occasionem dedisse, jure gaudeam. Conveniens homini est leges divinas humanasque (quibus ut non degener incola mundi & ad beatitudinem natus vivat) exactè nosse, easque & unà libertatem, cùm judice Cicerone, omnes ideò legum servi simus ut liberi esse possimus, tueri voluptas,

Exsuli modestia convenit.

Laudes amicorum stimulo tibi sint, ut talis sis qualis esse diceris.

Philosophi gentiles quædam à Judæis acceperunt.

Resurrectio est supra naturam & rationem.

Dionysio Areopagitæ afficta scripta.

Christiani omnium felicissimi.

Ratio lumen naturæ.

Revelatio lumen gratiæ.

Cometâ quoque absente divinæ justitia in SS. LL. & ubique elucet.

Busmanno Auctor benevolentiam suam testatur.

Astra an inclinent vel cogant.

Helmontius prædictiones Astrologicas & illud vulgatum dictum, astra inclinant non necessitant, impugnat.

Et melius nullâ quæritur arte favor.

Libertas ex legum observantia nascitur,

Hoc enim etiam est servare hominem, servare ejus jura, servare libertatem, quæ omnibus gazis pretiosior, ipsâ quoque vitâ, si Sapientum Senatui credimus, gratior est, & pro qua ut docet Cicero, magnanimis Viris omnis debet esse contentio. Imò hoc etiam est servare ipsam hominis naturam, vel ut Philosophi vocant, quidditatem, quæ eum facit hominem, & à brutis discriminat. At prima inter omnes leges est illa naturæ quæ desuper data & prorsus divina nulli rei magis inimica quàm turpitudini, nulli magis amica quàm honestati, nihil magis quàm libertatem cujusque hominis & utilitatem humani generis promovet, non solo Cicerone vel Plutarcho ac Senecâ, sed universô illô Sapientum Senatu suffragante. Hunc Tu profecto Vir Clarissime, egregio exem-

Laudatur, omnibusque rebus præfertur.

1. de officiis.

Lex naturæ omnium prima,

Inimica vitio, amica honestati, libertati, utilitatique publicæ.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

plo illuſtrem reddis, dum ad eam tuendam libertate Philoſophica (libertatem quippe nec novit nec meruit, qui liberè eam non tuetur nec tractat nec quoties uſus fert, adhibet) uteris. Verè enim iterum Tullius: *Hoc liberiores & ſolutiores ſumus, quòd integra nobis eſt judicandi poteſtas: nec ut omnia quæ præſcripta & quaſi imperata ſint, defendamus neceſſitate ullâ cogimur.* Academ. quæſt. l. 4. Libertas profecto nos non tantùm truncorum & lapidum, ſed & brutorum cenſu eximit, & ad cæterarum creatarum rerum dominium ac divinæ naturæ ſimilitudinem, imo & participationem evehit. Ita libertate aurea nihil pretioſius, nihil jucundius, nihil optabilius homini à Deo datum eſſe patet. Ac proinde in ſemetipſos injurii ſunt, qui eam aſpernantur ſeque ea indignos (quo ſcilicet licentioſè vitiis indulgeant & virtutis adminicula ſibimetipſis ſubtrahant) reddunt & pronunciant. His ego nihil pejus opto, quàm ut, niſi ad frugem redire velint, perpetuo ſervitute gravi, quâ ipſâ gravis mors homini ingenuo & magnanimo levior eſt, premantur, prout quidem illi ipſi libidinum potius quàm legum ſervi eſſe malunt. Ne mirere, Vir Humaniſſime, me adeo ſtrenuè libertatem defendere. Notum eſt univerſo Orbi, ſingulare genti noſtræ à natura datum eſſe libertatis parandæ, fruendæ & ſervandæ ſtudium. Sed non diffiteor per hæc turbulenta tempora, convulſis armorum vi legibus, obtentu religionis violatam eſſe avitam illam libertatem. Equidem illa ſæpius in licentiam, in animis ſcilicet ferociorum, degenerabat, & ut ſemper majeſtati gravis erat, ita & rebus gerendis ſæpè obſtabat, ac confuſionem quandam pariebat. Sed, ut quondam in Comitio dicentem Lucam Opalinium, Virum illum Clar. tunc Cameræ Equeſtris, poſtea Curiæ Regni Mareſchalcum, adoleſcens audivi; *magis nobis placet illa inordinata libertas, quàm alibi benè ordinata ſervitus.* Sed ut cuncta mortalium incerta & viciſſitudinibus mille obnoxia, ita & noſtra gens, *nec totam libertatem, nec totam ſervitutem ferre poteſt.* Quare qui dicerent, in Polonia noſtra (quod olim de Republ. Spartana Plutarchus judicavit) *liberum maximè liberum, & ſervum maximè ſervum eſſe*, non malè id diſcrimen perpenderent. Ego verò ut illam in ſervos inhumanitatem Plutarcho quoque improbatam, tanquam legibus divinis humaniſque contrariam deteſtor, ita libertatem illis conſonam & per eas firmatam, inviolatam perpetuò manere debere, firmiter tueor. Nec aberravero à veritatis & inſtituti ſcopo, ſi dixero, his Cometarum portentis moneri & populares meos & omnes homines, ut libertatem illam, quam divinæ humanæque leges pariunt, poſtliminiò reducant, & tranquillâ poteſtate æqui & moderati imperii retineant. Cæterum nec Cometa, nec ullum ſidus aliave vis ſub ſole hominem ad virtutem vitiumve cogere poteſt. Solius hoc eſt libertatis, homini à benigno Creatore conceſſæ opus. Nec etiam Cometa Principem ullumve hominem occidere poteſt. Facit id potius luxuria in perniciem hominum, alioqui mortalitatis legibus ſubjectorum perquam ingenioſa, eoſque tot accerſitis morbis, omnem artis veſtræ præſtantiſſimæ induſtriam eludentibus, enecans. Tùm & avaritia, quæ ex ea oritur, & ex hâc erumpens audacia, unde omnia ſcelera & maleficia gigantur. Hæc omnia trahunt ſecum bella cruenta, quæ terrâ marique geruntur, ubi vecors libido, oblitos humanitatis & omnis juris homines, non tantùm contrà homines, ſed & contra elementa armat, ac tot millia ferro terreo, igne, aere & aquâ perimit. Hæc ſi cerneret priſca ætas, non æquè ut noſtra in pernicem ſuã tot machinas mortiferas inventas, ingenioſa. O quàm majori cum fiducia & libertate jure Salluſtius, Horatius, Juvenalis & univerſis Sapientum cætus avaritiam vitiorum compendium, Chilo theſaurum, malorum ſuorum vitiorumque metropolin diceret! Phocylides verò dic noſter campanis exclamaret;

Libertas hominem facit hominem, imò Deo ſimilem.

Multi eâ ſe privant, ut licentius utuntur.

Digni qui premantur perpetuâ ſervitute.

Poloniæ libertatis encomium.

Hæc nuper violata.

Sævitia in licentiam degenerabat.

Gravis Regibus. Reipublicæ etiam ſæpè incommoda.

Placet tamen.

Opalinii Lucæ laus.

Humani ingenii inconſtantia, in Lycurgo

Libertas & ſervitus maxima in Polonia.

Servi humaniter & benignè tractandi.

Libertas juſta manenti inviolata.

Poloni quæ in re Cometæ effici adnotant.

Principes non occidit Cometa, ſed gula.

Luxuria pernicioſa.

Fraus.

Bellorum mala.

Avaritia.

Avaritiæ malorum ſons.

Σοῦ γάρ ἔκητι κάκκα π. λοιμοσίαι π. φόνοι π.
Ἐκβρὰ δὲ πίσυρα γουνῦσι, ἀδελφοί τ᾽ ὀμοαίμους.

[Avaritia mater est mali omnis.
Aurum semper inescatio est, & argentum, hominibus.
O aurum malorum dux, vitæ corruptela, omnia convellens.
Utinam non esses mortalibus malum desiderabile.
Tuâ enim causâ pugnæ, prædæ, cædesque sunt.
Infensi parentibus liberique, fratresque consanguineis.]

Nempe hujus rei exempla tristia non longè nobis sunt petenda, nec à priorum seculorum memoria mutuanda. Nostra quoque ætas ferax est horum. Videant nostri oculi talia

Seculi nostri mala horrenda.

Ast animus meminisse horret, luctuque refugit.

Sed venio ad id, in quo paululum dissentimus, Cometam scilicet etiam prospera significare, sive secuta esse, quod & Historicè & Ethicè me dixisse, probè meministi. Si ad leges perfectionis cuncta examinare velimus, fateor nec Cæsaris dictaturam, nec Cleopatræ restitutionem, nec, (ut alia præteream) nuperum bellum Germanicum sinè mixtura magnorum malorum fuisse. Sed hâc non carent & aliæ res, quæ communiter bonæ & secundæ vocantur, adeoque nec illâ dementiæ magna quoque & celeberrima ingenia. Ideò Plutarchus egregiè & prudenter, ut solet: *Præstantes naturæ nihil exiguum efferunt, & ob acumen vehementia earum atque efficacitas otiosa esse non potest: sed quasi æstu fluctibusque jactantur, donec mores stabiles atque compositos sibi parent.* L. cum præcip. Viris Philosopho esse disput. Ita vitiis, quamvis mediocribus ac paucis

Cometa etiam prospera significat.
Prospera & bona quæ vocamur non carent malis.
Ingenia magna non carent mixtura dementiæ:
Ignea in assiduo motu.
Donec componantur:

Mendosa est natura, alioqui recta: (velut si
Egregio inspersos reprendas corpore nævos)

Boni quoque Viri habent sua vitia.

sunt Horatius suo exemplo idem quod experientia docet. Nempe omnis felicitas in his terris fallax est, & multis artibus imponit incautis, ac ut luxuriantes in pratis herbulæ frigidum sæpè occultat anguem. De qua jure dici potest, *Plus fellis quàm mellis habet.* Et certè si quis de ea ænigma hoc proponat

Felicitas terrena fallax.
Fellis plus quàm mellis habet.

Dic mihi quæ in cælis extat vox integra, cujus
In terris tantùm syllaba prima patet?

esponsum non ineptum feret:

Illius abstractum vocis super astra residet,
Concretum nobis syllaba prima Fel est.

Bella mala.

De bello, nullam ei esse salutem, quod scribis, plusquam verum est. Sophoclis Tragici cothurni Princeps, &, si Tullio divinanti (1. de divin.) fides habenda, divinus Poëta, graviter in Martem invectus

Sophocles laus.

Τυφλὸς εἶ, ὦ γύναιον, οὐδ᾽ ἐμοῦ φρονῶν
Ἄνδρὸς κατασκλῆ κἀκὸν ὀμμάτων ἄτερ.

(Mars cæcus es, ô fœminæ, nihil videt,
Confundit omne, ut trux aper, mali genus.)

Tiarum aculeum suavissima illa Poëseos Atticæ μέλισσα (Apis) infixit Morti, Marti dicere volebam. Sed nosti & illud argutum Oveni:

Omega nostrorum Mars est, Mars Alpha malorum,
In bello distant Omega & Alpha parùm.

et plaria ejus generis, quæ ibi reperiuntur præteream. Nam ubi res rerum testimonia

Clara per se probatione opus non habent.

testimonia adsunt, quid opus est verbis? Hoc censu non eximendum est & nuperum bellum Germanicum, quæ tamen sua etiam habuit habetque commoda, Te quoque fatente, licet in comparationem malorum venire non audeant. Atque ita etiam agnoscis prospera quoque nonnulla Cometam Anni 1618. secuta esse. Et, ut externa taceam, at unum domesticum exemplum Tibi afferam, secuta sunt Cometam illum in patria mea multa mala, motus scilicet Lissovianorum, Cecorensis clades, Regis à parricida percussi ultimum discrimen, amissa Riga cumque ea potior Livoniæ pars, pestes aliaque. Sed & secunda eundem exceperunt non pauca, res scilicet contra Turcam totius Orientis viribus excitis nos invadentem, ac orbi Christiano imminentem, tùm contrà Tartaros in Podolia, & Turcas iterum in Valachia, denique contrà Moscos ad Smolensum gestæ, alia ut omittam. Tu ipse, Vir Doctissime affirmas multas hîc illic fuisse afflictiones, bellum Germanicum secutas, priusquam singulari divinæ providentiæ gratiâ mala in bonum versa sunt. Ita & bona Cometam illum secuta esse agnoscis. Tandem cum dicis Te in sententia mansurum, Cometas scilicet indicare semper mala, quamvis à Deo Clementissimo illa tandem in bonum versa esse animadversum sit: non obscurè fateris post Cometas bona quoque, ex illis scilicet malis orta visa esse. Sed non est mihi animus ullam disputationem Tecum Vir Doctissime inchoare. Quod si stella illa Magis visa, & maximum gaudium, ut & hymnus ille Angelicus, *Hodiè natus est vobis Servator, qui est Christus Dominus in Civitate David*, orbi ferens, Cometa fuit, ut post Origenem multis placet, equidem tunc cum Cometa summum generi humano affulsit bonum, nato verò Dei Messiâ, qui destruxit mortem, illuminavit autem vitam & incorruptionem per Euangelium. Scribis porrò thesin hanc, ad salutem prædestinatum esse eum, qui constanter viam pietatis ad extremum triverit, non esse sufficientem, cum hoc modo & Turca & Judæus constanter viam pietatis ad extremum terentes ad salutem prædestinati dici possint: atque ita addendum esse, quòd Christianis proprium sit, illum scilicet prædestinatum esse qui præsuppositâ fiducia in Salvatorem inque satisfactionem & merita ejus constanter viam pietatis ad extremum triverit. Equidem de Christianæ pietatis cultoribus & ego mea intellexi. Verumtamen illius dicti Apostolici sum memor. *In veritate comperi, quia non est personarum acceptor Deus: sed in omni genere qui timet eum & operatur justitiam, acceptus est illi.* Actor. X. Cui consonat & Paulinum illud: *Gentes quæ legem non habent naturaliter ea quæ legis sunt faciunt: ejusmodi legem non habentes, ipsi sibi sunt lex.* Rom. II. Omninò autem Christianos illa in ardenti pietatis studio constantia decet, semper memoriâ recolentes maximum illud Servatoris Christi beneficium, qui voluntati paternæ in omnibus ad salutem nostram spectantibus justa ejus implendo satisfecerit, & per hanc suam obedientiam accipere nomen quod est supra omne nomen meruerit, *ut in nomen Jesu omne genu flectatur cœlestium, terrestrium & subterraneorum, & omnis lingua confiteatur, quòd Dominus Jesus Christus sit in gloriam Dei Patris.* Philipp. II. Ita enim fideles ejus cultores norunt sui officii esse, *ut non sibi ipsis vivant, sed ei qui pro ipsis mortuus & resuscitatus est:* quæ Apostoli (2. Cor. V.) verba Polycarpus epist. ad Philip. Martyribus tribuit, ad imitationem patientiæ & communionem afflictionum Christi omnes fideles exhortans. Supra verò monitum huc apprimè spectans tale dat: *Credite ergò in illum qui resuscitavit Dominum nostrum Jesum Christum ex mortuis, & dedit ei gloriam & sedem in dextra sua: cui subjecta sunt omnia cœlestia & terrestria & subterranea: cui omnis spiritus servit, qui venturus est judicare vivos & mortuos: cujus sanguinem requiret Deus ab eis, qui non crediderunt in eum: qui & resuscitavit eum à mortuis, qui & nos resuscitaturus est in vita, si fecerimus voluntatem ejus & ambulaverimus in mandatis ejus;* & quæ sunt alia, primævam illam integritatem spirantia. Hi soli gratum animum in Servatorem testantur. In his solis mortis Christi beneficium ad omnes homines, quos Deus ad cognitionem veritatis pervenire,

Belli Germanici commoda & incommoda.

Cometam 1618. secuta adversa & prospera.

Poloniæ adversa & secunda Cometam 1618. secuta.

Cometis succedere prospera ex sententia Businanni colligitur.

Stella Magorum dux an Cometa.

Christi natalem mundo salutarem Cometa comitatus est, ex quorundam sententia.

Prædestinati ad salutem, qui constanter ad finem usque pii, in Christum credentes.

Dei timentes in quavis gente ei grati.

Naturalis probitas.

Christi satisfactio & meritum.

Polycarpi monita pia.

Deus qui resuscitavit Christum, & nos resuscitabit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

pervenire, ad pœnitentiam accedere, & ita salvari sincerè (non enim aliter de Deo cogitandum est) vult, pertinens, est efficax: Isti soli faciunt officium, citrà quod meritum Christi nos non juvat, sicut aliquando ex ore Pientissimi & Sapientissimi cujusdam Principis audivi. Isti soli ut merentur nomen fidelium in his terris, ita merebuntur (placet voce hâc uti ex sensu veterum, qui ea pro consequi usi sunt) olim hanc gloriam, ut Christus, quod ipse veridico ore promisit, nomina eorum tanquam verorum victorum, confiteatur *coram Patre suo & coram Angelis ejus.* Apoc. III. Hos ego dixi prædestinatos esse ad salutem, judicium à posteriori ferendo. Alioquin in profundum illud divinæ prædestinationis mare immittere me nolo, satis autem tutò dici posse credo Deum ante jacta mundi fundamenta omnes credentes & mandatis suis obtemperantes servare, non credentes verò & immorigeros damnare constituisse, atque ita omnes in universum homines hos sub conditione fidei & obedientiæ constantis, ad vitam, illos sub conditione incredulitatis & inobedientiæ pertinacis, ad mortem prædestinasse. Augustini sententiâ stabiliri absolutæ Prædestinationis, & Jansenii dogma, nosti. Hoc decernere nec meum est, nec hujus loci. Ego veteribus Ecclesiæ Doctoribus, ipso Augustino toties, sed & Hieronymo aliisque antiquis docentibus & monentibus, cum aperta Scriptura Canonica, ut sola infallibili credendorum & faciendorum magistra, quæ etiam totius antiquitatis vox est, loquentibus, aures & fidem commodo. Cæterùm nuper accepi ab Amico quopiam Viro Illustri sequentia, quæ hùc faciunt. *Dogmata Janseniſtarum quæ gratiam, liberum arbitrium, prædestinationem & id genus alia, quæ captûs humani modulum excedunt, continent, ea sunt ejusmodi, ut de iis disputare temerarium, & asserere mihi impium videatur. Omnem certè vim & libertatis Christianæ usum eripere hominibus præpotentis gratiæ virtute insuperabili, quicquid contrà emolliendæ tàm atroci sententiæ comminiscantur, adversarii prædicant. Sed nos in alienam messem falcem mittimus.* Jo non son Theologo, *ut fatebatur ingenuè Pontificum nonnemo.* Hæc ille. Et ego profectò credo satis esse homini, si sciat in tempore à Deo revelata & mandata, & hæc custodiat, ab æterno verò decreta curiosè non inquirat. *Quis fuit à consiliis Domino?* Terrent illa: *Scrutator Majestatis.* Utinam omnes sapiamus ad sobrietatem, invitati & incitati istis Cometarum apparitionibus, quæ certè vanæ & frustraneæ non sunt. Sed jam Vale, Vir Humanissime, & ignosce verbosæ, ingenuæ tamen libertati, mihi verò constantem retribue benevolentiam.

Christi meritis beneficium ad omnes pertinens, in piis solis est efficax.

Deus omnes salvos cupit.

Meritum Christi.

Merita fidelium.

Merces piorum.

Prædestinatio conditionata.

Augustini sententia de prædestinatione.

Doctores antiqui cum Scriptura loquentes audiendi.

Janseniſtarum dogmata.

Dei præcepta facienda, arcana non rimanda.

Hannoverâ Hamburgum die 9. 19 Junii 1665.

ANtè mensem, & quod excurrit, reddita mihi est à Te epistola accuratissimè scripta, simul & humanissimè. Nihil enim omnium omittis, quæ ad negotium, de quo ultrò citroque his mensibus agere instituimus, spectant. Et officii quidem ratio postulasset, ut responsum statim adornassem. Verùm febri detentus, à negotiis quibusvis abductus sum, sic, ut etiam ad scribendum planè ineptus fuerim. Cùm autem epistolâ tuâ magnoperè à me contendas, ut in charta simpliciter delineatam adumbrationem Cometæ, à me ipso correctam, ad Te mittam, quò id suppleatur, quod ex sculptoris incuriâ omissum est, nunc Tibi eâ in re morem gero, juxta quam æri incidi poterit, observationibus Tuis, si ita privatæ & publicæ salutis causâ videbitur, inserendum schema. Locus à sculptore omissus, est alterum *b*, NB. signatus, reliqua quæque persistunt in suo ordine. Helmontii contradictoria opinio, *Astra non inclinare sed necessitare,* duobus præsuppositis nititur, primo dicit: si cælestes influxus obtinent causæ rationem, illorum effectus de necessitate erunt connexi suis causis, adeoque necessarii per modum aliarum causarum secundarum, quarum effectus succedunt necessariò positis causis: nisi supernaturaliter impediantur, aut mutentur. 2. Si influentiæ

Auctoris studia Busmanno placent.

Busmannus figuram observat. Cometic. ab se factarum correctam Auctori mittit ari incidendam.

Helmontii sententiam Busmannus explicat & refutat.

Astra non inclinant sed necessitant.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

influentiæ cæleſtes tantùm per modum ſigni & prænuncii ſint: utique neque minorem importabunt neceſſitatem: quinimò longè arctiorem, ſi divinæ providentiæ certam credamus præſcientiam, & opera manuum Domini per ſtellas præſignata credamus.

Cauſæ aliæ primæ aliæ ſecundæ.

Ad hæc ut diſertè exponam meam ſententiam, notum eſt, cauſas alias eſſe primas, univerſaliſſimas & remotas, alias verò proximas & ſecundas. Cum igitur dicitur ab Helmontio, cæleſtes influxus obtinere cauſæ rationem, in antecedenti ſuæ theſeos confundit cauſas univerſaliſſimas & remotas cum cauſis proximis & ſecundis, quas in conſequenti poſuit. Poſitâ enim cauſâ efficiente per ſe, & proximâ, effectus ſuccedit neceſſario; non, poſitâ cauſâ univerſaliſſimâ & remotâ. Quis enim diceret, Solem generare hominem, quamvis ſinè illius virtute homo non habeat generandi facultatem, & regula veriſſima ſit, quòd *Sol & Homo generet hominem*. Porrò præter cauſas illas univerſales & remotas aliæ multæ intercedunt, quæ ad vim ab æthere demiſſam vel remittendam vel arcendam prorſùs multùm momenti habent. Unde etſi aſtra ad conſtitutionem temperamentorum aliquid conferre ſtatuantur, mores autem animi ſequantur conſtitutionem corporum, axioma illud vulgare, quod *aſtra inclinent, non neceſſitent*, firmo ſtat talo, quippe voluntas actionum domina, ab Aſtris ingeneratas ac traditas inclinationes tollere poteſt, prævertere aut impedire; ſic ut hoc modo immotum maneat, *Sapientem dominari aſtris*, & paradoxum, quòd aſtra neceſſitent, immeritò in ſcenam producatur. Proximarum itaque cauſarum ratio habenda in effectibus neceſſariis, & non remotarum, quibus proximæ modum imponunt. Neque verò ad ſecundum Helmontii argumentum quidquam facit, quod ſcribit, ſi influentiæ cæleſtes per modum ſigni & prænuncii ſint, eas non minorem importare neceſſitatem. Cum à Viris doctis regula illa vulgata, quòd aſtra inclinent non neceſſitent, influentiis cæleſtibus nunquam applicetur, quâ ſigna, ſed quâ influunt in eſſe rei, ſive cauſalitatem quandam habere intelliguntur. Ut taceam, multa hîc præſupponi, quorum adhuc ſubjudice lis eſt, imò illud Geneſeos: *Stellæ vobis erunt in ſigna*, ab auctore nimis latè extendi. De quo nunc non eſt dicendi locus. Scriptorem, qui fecit ſibi nomen Dionyſii Areopagitæ, alium eſſe ab eo, qui vixit tempore paſſionis Chriſti, non repugno. Cometas ſemper mala indicare, quæ à Deo clementiſſimo ſæpè in bonum vertantur, fateor me ſcripſiſſe. Sed bona iſta à Cometis indicari nego: quippe mala primariò ſive proximè ſequuntur, ex quibus bona ſecundariò, ſive conſequenter & per accidens, poſtquam nempe ſatis plagarum fuerit. Poſt nubila ſcilicet Phœbus. Signa cæli certa tempeſtatem ſignificare notiſſimum eſt, quam imprimis nautæ maximo ſuo damno experiuntur, quam, poſtquam deſæviit, tranquillitas ſequitur. An idcircò ſecundarius ille eventus ſignis præcedentibus adſcribendus eſt? Stellam Magis viſam maximum gaudium generi humano attuliſſe eventus docuit, quam Cometam fuiſſe, malè ab Origene & aliis contrà expreſſa verba Sacri Codicis judicatur, dicentibus illis, ἐλθοῦσα ἔστη ἐπάνω. Præterea non quævis nova ſtella eſt Cometa: peſſimè itaque cum Cometis confunditur. In cauſas corruptionum regni Poloniæ proximas & Politicas inquirere aliis relinquo. Ariſt. 5. Polit. facilem putat eſſe remediorum cognitionem, cognitis cauſis, utpote, quæ perinde ut in medicinâ, à contrariis deſumi debent. Contraria enim contrariorum remedia eſſe plus quàm certum eſt. Cæterùm difficilem crebrò eſſe medicis verarum cauſarum inventionem, adeoque difficillimam interdum aut nullam ægrotorum curationem, eventus ſæpe docet. Exiſtimo itaque Reipublicæ Polonicæ anarchiam (ita propemodum videtur) medelam difficilius admittere, quòd veræ & proximæ corruptionis cauſæ adhuc lateant.

Sol & homo generat hominem.

Aſtra inclinant, ſed non neceſſitant.

Voluntas potior aſtris.

Sapiens dominatur aſtris.

Proximis cauſis poſitis ponitur effectus.

Influens de cælo vis non ſigni ſed cauſæ rationem habere putatur.

Dionyſius Areopagita ſuppoſititius Buſmanno putatur.

Cometæ indicant mala, quæ Deus vertit in bonum, ſed non indicant bona:

Niſi ſecundariò & ex conſequenti.

Stella Magorum non fuit Cometa.

Remedia à contrariis ſumenda.

Contraria contrariorum remedia.

Medici cur multos ægrotos non ſanent vel ægrè ſanent.

Quæ afferuntur à Te, Vir Generoſe, ex S. Petro, Deum non eſſe perſonarum acceptorem &c. malè Judæis & Turcis applicantur, quamdiu illi occæcati manent,

manent, quippe qui timet Deum & operatur justitiam, præsuppositâ cognitione & fide in eum, qui est mediator inter Deum & hominem, acceptus est illi, sive Judæus, sive Græcus, Javanus aut Mexicanus: Sed neque ego sum Theologus, ideoque falcem in alienam messem non mitto. Sed Te commendo divinæ tutelæ.

Dei timens Deo gratus in quavis gente, si in Christum credat.

Hamburgo Hannoveram Kal. Julii Juliani 1665.

QUòd responsum ad Tuas humanitatis & eruditionis plenas literas, die 9. 19 Junii datas, adhuc distulerim, fecerunt graves meæ occupationes. Hodiè tandem animum ad scribendum appuli. Facilè itaque silentium Tuum integri mensis excuso, cum & ipse tantundem fermè litarim silentio: tanto plùs quòd Tuum silentium ex imbecilla valetudine fuerit profectum. Hanc Tibi firmam, constantem & longævam omnibusque prosperis successibus cumulatam precor. Decet enim ut qui tot aliorum valetudinem curat, ipse quàm optimè valeat. Quanquam contrarium etiam sæpè videmus, dum multi Medicorum filii nec semetipsos, tantominus alios curare possunt, imperitis medicum adferre nescientibus, peritissimis verò, pertinaciâ morbi omnem artis industriam eludente, vel etiam elidente, adferre non valentibus. De figura observationis Tuæ Cometicæ correcta debitas ago Tibi gratias. Jam eam unà cum aliis, quæ adhuc vicesimum numerum excedunt, missi in Hollandiam æri incidendam. Quod ad sententiam Helmontii, qua vulgatum illud & ut mihi semper visum fuit, verò consentaneum axioma, *Astra inclinare, sed non necessitare*, subruere conatur, attinet: miror eam, cum sciam eum prædictionibus Astrologicis non favere, imò eas rejicere, & impugnare, licet non paucos antiquorum & recentiorum eas cum modo haberi & citra abusum adhiberi à Christiano posse, propugnare non ignoraverit. Astra, ut causas in inferiora operari, nonnullos negare nosti: quos inter est Clariss. Joannes à Leuneschlos, Math. in Academ. Heidelberg. Professor, Vir, ut audio, & ex litteris ad me datis video, apprime doctus. Is enim etsi sideribus vires in inferiora illuminatione, quam solam eis relinquit, exercendi facultatem nullam tribuat, soli tamen Soli vim calefaciendi adscribit, cum stellæ fixæ longissimè à nobis dissitæ, Planetæ verò & Cometæ, nonnisi mutuatitio lumine gaudentes, præstare id nequeant. Et Solis quidem actionem in hæc inferiora perpetuo generalem & indifferentem, nullatenus verò specialem, & ex se ad unum potius, quàm ad alium effectum producendum determinatam esse statuit: ità ut Sol per se tantùm illuminet & calefaciat: per accidens fumum & vapores efficiat, emolliat, liquet, induret &c. & cum actiones istæ omnes ad ipsas qualitates materiam valdè alterantes per se terminentur, apparenti sui accessu & recessu anni tempora 4. creet, caloremque pro diverso locorum terrestrium situ ad ipsum dispenset, ideoque omnes mundi inferioris mutationes solum Solem, ut causam generalem, aërem verò ut specialem, quatenus is à terra quotidiè alteretur, respiciant. Undè vides illum astra nequaquam in numero causarum ponere, solo excepto Sole: quem etiam causam generalem & adiaphoram dicat. Astra & Cometas signa esse mutationum in aëre, eaque fortè physica concedo. Sed ut causæ rationem habeant, quod quidem intendere Seneca l. natur. quæst. 7. cap. 28. videtur, ut & necessario semper Cometarum apparitione ad illas mutationes aëris opus esse, Clarissimus ille Vir hæc mera signa dicit illarum mutationum in aëre & temporum, quibus Sol & cæteræ causæ sublunares æstus, pluvias, ventos & alia gignant: eaque non omnibus terræ regionibus eadem, sed pro diverso situ diversa, ut verbi gr. canis, qui nobis præsente Sole signum sit caloris, antipodibus eo absente, sit frigoris; tùm verò etiam incertissima, & levissimas præbentia conjecturas, etiam respectu ejusdem terræ loci.

Silentium amici justis de causis excusa.

Medicus optimè valeat decet:

Multi eorum nec seipsos, nec alios sanare possunt.

Morbus pertimax.

Helmontium astris tribuere necessitatem & negare prædictiones ex astris factas miratur Autor.

Leuneschlosii laus, de astris & Cometis sententia.

Sol solus caloris fons:

Ejus actio in inferiora perpetuò generalis & indifferens.

Cometæ signa mutationum aëris dici possunt, non causæ.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Astrologicæ prædictiones Leuneschlossio rejectæ.

Planetis certas domos Astrologi assignant.

Leuneschlossius Auctori assentit.

Cometæ bonorum quoq; signa, & prænuncii.

Cometas an plura mala quam bona sequantur.

Stella Magorum multis Cometa putatur.

Stellæ novæ an à Cometis distent:

Illa 1572. quibusdam est Cometa.

Busmannus Physicum & Politicum agit.

Polonæ Reipublicæ morborum causa recens inducta inæqualitas.

Libertas & servitus maxima in Polonia.

Cosaci & Russi servi benignius erant tractandi.

Exemplis malis tempestivè occurrendum.

Jagellonia lex de hæreticis præsenti Polonæ Reipublicæ statui incommoda.

loci. Talia autem de astris dici non posse, si veræ simul caussæ forent. Hariolationes porrò Astrologorum, sed & illas Planetarum in certis Aulis se jactantium dispositiones, prorsus rejicit, & non tantùm præsentibus & regnantibus in cælo Cometis, sed & his non apparentibus tempestates, pestem, bellum, mortem dominari & grassari docet. Cometas tamen à Deo ad aliquid nobis significandum usurpari concedit, & signa cælestia nec profanorum more despicienda, nec superstitiosorum ritu suspicienda, uno mecum dicit ore. Sed de his satis. Nam quod antea exemplis monstravi multis, post Cometas multa quoque læta in orbe visa esse, & ita Cometas bonorum quoque signa esse, constare sibi puto. Et ut unico insuper exemplo id probem, dubio procul agnosces Cometam Anni 1516. quem Alstedius & 1517. quem Eckstormius annotat, non tantùm mala sed & bona excepisse, ut ita Cometes non minori fermè jure bonorum quam malorum prænuncius dici queat. Dixi fermè. Quia in tanta iniquorum, perversorum & impiorum, quâ semper mundus scatet, multitudine, probitate ac pietate ad paucitatem & in angustias redacta, non mirum est si vel plura mala, quàm bona (quod tamen nonnulli negant) Cometarum apparitione mortalibus denunciantur. Stellam Magis visam in natali Domini Cometam fuisse non affirmavi, sed nonnullos post Origenem hanc sententiam amplexos esse. Quanquam Origenes, ut docet Ricciolus Almag. l. 8. sect. 2. c. 19. Numero 3. de genere Cometarum, vel similem Cometis dixit, sicut & Calvinus apud Marloratum. Hanc sententiam annotat Eckstorm. in hist. Comet. Sed & Beza apud Tychonem tom. 1. p. 327. & Adamus Tannerus q. 7. de cælis, teste ibidem Ricciolo, in hanc sententiam ivêre. Nonnullos Doctorum Ecclesiæ (Chrysostomum scilicet, Euthymium & Theophylactum aliosque) Angelum per eam intelligere, quæ & Melanchtonis & Chemnitii mens est, testatur Ricciolus l. c. N°. 8. & Maldonatus in Matth. qui etiam addit, plerosque alios intelligere Cometam, se aut hunc aut Angelum. Extraordinarium fuisse phœnomenon vulgari stellæ appellatione insignitum plerique docent, ut notum est. Stellas novas à Cometis distingui à multis novi: sed & pro iisdem à multis haberi. Id enim statuunt Nolthius, Buschius & alii plures citati à Ricciolo Almag. lib. 8. sect. 2. cap. 17. Numero 2. Maurolycus ibidem Numero 12. Clavius, Prætorius, Hagecius, Apianus, Argolus & alii plures Numero 13. Ideò & illam stellam novam Anni 1572. fuisse Cometam dixit Beza, Eckstormius, Elias Camerarius, Clavius, & ponè eum omnes illi à Ricciolo positi. Citrà cognitionem causarum remedia morbis, ut in humano, ita & in Reip. corpore perperàm & sinè effectu applicari, imò sæpè noxia esse prudenter doces, ut Medicum corporis animique decet. Hunc non illum si agere velim, meritò causam tot morborum Reip. Polonæ corpus, ad periculum interitûs concutientium, in sola inæqualitate libertati & quieti publicæ inimica, demonstravero. Magna illa, quam in postremis literis notavi, extremæ ut libertatis, ita & servitutis inæqualitas, eaque non civilis tantùm, sed & sacra, effecit ut de Cosacis & Russis, Græcæ religioni addictis, idem quod Senec ep. 47. olim æquam servorum libertatem humanitati convenientem docens, dicere, si veritati ingenuæ locus detur, necesse habeamus: *Totidem esse hostes quot servos. Non habemus istos servos, sed facimus.* Cæterùm iniquitas illa tritâ malorum exemplorum viâ, & ad Nobili genere natos cives, reliquis per omnia pares, assumto tàm specioso quàm sæpè fallaci religionis velo, progressa est. Et ita quidem, ut omnes ab Ecclesia Romana dissidentes, renovatâ nuperrimi belli occasione lege Jagellonia, de hæreticis & de hæresi suspectis vel ejus fautoribus, examini Ordinariorum loci & inquisitioni Magistrorum pravitatis hæreticæ ad hoc à sede Apostolica deputatorum vel deputandorum, & rigori pænarum civilium subjiciendis, nonnisi jam precariam, æquæ vice, obtineant libertatem. Quod Deo æquitatis custodi placere, quis æquus dixerit? In Polonia locum non habuit illa iniqua στρατοπληψία. Sed nec apud Deum olim habebit:

habebit: ſicut adducto tunc à me Paulino loco docemur, eos ſcilicet qui ſinè lege peccaverint, ſinè lege perituros, quicunque verò in lege peccaverint, per legem judicatum iri: & quæ ſunt alia ad explicationem, ut videtur, illorum Petrinorum verborum, de Cornelio & aliis alienigenis & præputium habentibus, prolatorum ſpectantia. Scio tamen quid in negotio ſalutis valeat fides in Jeſum Chriſtum, ſalutis datorem. Nam *ut animæ, quæ conſulit corpori, quodammodo perſonam ſuſtinet caput, ibi enim omnes ſenſus apparent: ſic univerſo populo S. S. tanquam uni corpori caput eſt Mediator Dei & hominum homo Chriſtus Jeſus*, ut ait Auguſtinus de agone Chr. c. 20. in Pſal. 37. His Te benè valere cupio & viciſſim divinæ commendo tutelæ.

Perſonarum diſcrimen non faciet Deus cuique ſecundùm opera ejus redditurus.

Fides in Chriſtum efficax ſalutis conſequendæ medium.

Caput in corpore humanæ & Eccleſiæ. Chriſtus unus unum eſt caput Eccleſiæ. Nazianz.

Hannoverâ Hamburgum die 21. Auguſti 1665.

CUm alter Inſpectorum pharmacopolii cum Pharmacopola noſtro Hamburgum nunc proficiſcatur, ad coëmendum, uti ferè fit ſingulis annis, medicamenta ſimplicia, quæ vocant exotica, non potui intermittere, quin ſignificarem, me in abſentia D. Mulleri, Principis noſtri Conſiliarii, Obſervationes, quas Prodromum Cometicum inſcripſit, Johannis Hevelii accepiſſe. Perlegi ſtatim, & accuratiſſimè delineatum phœnomenum novum animadverti, ut inſtar omnium Vir tam præclarè in cæleſtibus edoctus meritò haberi debeat. Propter teleſcopia enim magna & rara ea annotavit, quæ aliis abſcondita manſerunt. Percharum autem mihi eſt, quod tam inſignis Aſtronomus eandem mecum aſſumſerit in plano adumbrationem. Perſuaſum hactenus fuit Mathematicis præclariſſimis, quoſcunque Cometas circulum percurrere exactè maximum, quibus contrariari nefas duxi. Nunc lubens largior Hevelio, Cometam nuperum, de quo ſermo eſt, ſub notabili incurvatione curſum ſuum ultimis diebus reduxiſſe, & plus duobus tribuſve gradibus à circulari orbita deviaſſe. An verò ſub ſimili ſemper incurvatione ille reflexus vel recurſus accidat, etiam Hevelius ipſe, ex nullis iis omnibus benè multis Cometis, quos perveſtigavit, id ipſum ullo modo penetrare potuit. Semper itaque addiſcendum nobis eſt, nec ullus tàm doctus, quin uſus & ætas plura edoceat. Porrò Cometas, ex mente Hevelii, ex halitibus fumidiſque evaporationibus tàm Solis quàm reliquorum Planetarum omnium conflatos & compoſitos eſſe, quæſtio eſt maximi ponderis & profundiſſimæ contemplationis, inter Copernicanos quidem pro certo; at verò reliquis naturalium rerum indagatoribus, in æthere generationem & corruptionem negantibus, pro magno paradoxo habita. Venio ad poſtremas Tuas Kal. Julii ad me exaratas, in quibus miraris, Helmontium vulgatum illud & veriſſimum axioma, Aſtra inclinare, ſed non neceſſitare, ſubruere conari, cùm tamen prædictiones Aſtrologicas rejiciat & impugnet. Ego verò, cum ſcripta ejus æſtimo, novitatem hanc in eo valdè non miror, utpote (ut de ejus Blas & Gas nihil jam afferam) præter rationem ſæpiſſimè in medicis ſtatutis nova attentante, & abſque effectu ſtabiliente.

Hevelium Buſmannus laudat:

Conſenſum ejus de curſu Cometæ ſibi gratulatur.

Diſcendum eſt quotidiè etiam doctiſi Hevelii de Cometarum ex halitibus Planetarum generatione Copernicanis ſatisfacit, reliqui non item.

Helmontius novitatis amans, In Medicis hallucinatur Buſmanno judice.

De Mathematici Heidelbergenſis Joan. à Leuneſchlos illuminatione ſiderum, & imprimis Solis actione in hæc inferiora perpetuò generali & indifferente exiſtimo, eam vix differre ab eâ ſententiâ, quâ ſtatuitur, Aſtra cauſam ſublunaribus inſinuare univerſaliſſimam, non ſpecialem. Pro ſubjectâ enim materiâ operationes cæleſtium tàm ſunt diverſiſſimæ latenter, quàm manifeſtò idem calor Solis nunc fumum & vapores efficit, emollit, liquat, indurat, prout ipſa materia qualitatibus alterantibus eſt obnoxia. Quid eſt illuminatio Profeſſoris Heidelbergenſis ſiderum, niſi fortaſſis influxus inperceptibilis & incnarrabilis? Quamvis autem ſtellæ fixæ longiſſimè à nobis diſſitæ ſint, num propterea tàm ſtupendè magna corpora in emortuam terram non agant, nec Planetæ mutuatitio lumine valdè efficacia præſtent? Solius Lunæ effectus varii in humanis

Leuneſchloſſii ſententiam Buſmannus examinat.

Stellas fixas licet longe diſſitas in inferiora agere Buſmannus ſtatuit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

corporibus in plantis & arboribus, conchis, cancris & marinis satis evincunt, præter Solis calorem aliud quid succurrere, de quo præstat silere, quàm actum agere. Cæterùm, Vir Generose, constare sibi pergis, Cometas bonorum quoque signa esse, & unico insuper exemplo probare conaris Cometæ anni 1618, quem non tantùm mala sed & bona sequuta sint. Ad quod uno verbo respondeo: mala per se, bona per accidens Cometam excepisse. Certè Cometa nuperus fermè trimestris, hactenus majori jure malorum quàm bonorum prænuncius dici potest. Ubivis enim terrarum discordiarum ignis inter Principes glisscit, & nullibi non cum injuriâ magnâ subditorum fovetur, in incendium maximum jam jam prorupturus. Novissimum Cometen in Pegaso, novarum turbarum prænuncium in Polonia fuisse, res loquitur, & historia porrò loquetur. Deus tandem respiciat, & finem imponat dissidiis ibidem: hîc & alibi ob diversitatem religionum maximè obortis, ut fiat unus grex & unum ovile tandem eorum, qui Christiano nomine insigniuntur, quod optandum magis quàm sperandum. Vale.

Sol non solus agit in inferiora.

Cometam 1618. bona quomodo secuta:

Nuperum 1664 & 1665. mala potius quàm bona.

Cometa vernus 1665. turbas Polonicas prænunciasse putatur.

Concordia orbi Christiano optanda.

Hamburgo Hannoveram die 27. Sept. Juliani 1665.

ACcepi rectè Tuas literas die $\frac{17}{27}$. Augusti datas, mihi ab Amico illo Tuo (cui humanitatis officium in mea domo prout temporis angustia ferebat, exhibui) redditas. Ad quas huc usque respondere per multos labores, quibus prægravor, non potui. Exspectavi præterea responsum ab Amplissimo D. Hevelio ad meas literas, in quibus ei perscripsi illa, quæ ex ultimis illis Tuis ad eum & argumentum nostrum Cometicum spectabant. Ecce verò ab eo responsum, sed breve. Equidem Viro illi primas in orbe Astronomico deberi, non temerè cum tot aliis Viris Eximiis judicas. Hæ quoque ejus figuræ observationum Cometicarum, Tuæ aliisque in opere meo, Deo volente, adjungentur. Jam verò illud sub prelo sudat & figuræ sculptorum exercent ingenia. Omninò ipsum Hevelium quoque, non tantùm alios Viros disciplinis Mathematicis excultos, postremus Cometa in Pegaso conspectus multa docuit. At verò postremum hunc esse multæ ex utraque Germania & Suecia literæ negant. Mensem enim Maji, Junii, Augusti & Septembris Cometas nobis dedisse novos referunt. Hanc opinionem & Italorum promissa confirmasse Neoburgo à Curtio accepi. Tu si quid certi de his habes, perscribe. Idem & ab aliis Viris talium studiosis & gnaris exspecto. Interim opinari liceat imagines Cometarum ex diuturno usu nuperarum observationum mentibus hominum obversari, & ita facilè Jovem vel Venerem, Lucidissima astra, præsertim inter nubes longius latiusque solito, radios spargentia, pro Cometa haberi. Verumtamen nihil hîc cujusquam industriæ præjudicatum volo. Helmontii placita si mihi per otium exponere, brevibus licet, velis, erit gratum. Sententiam meam de Cometis non tantùm mala, sed & bona significantibus in opere meo, Deo juvante, præsertim in Historia Cometarum firmabo, & solidam esse, ut spero, allatis omnium Cometarum bonis juxtaque malis eventibus, sive rebus eorum apparitionem secutis, demonstrabo. Leuneschlossiana sententia mihi, fateor, perplacet. Removet enim omnem necessitatem à Libertate hominis. Itaque eam recto, & firmo, quod dicitur, talo stare puto. Stellis, etsi aliqua actio in hæc inferiora concedatur (ex hypothesi loquor) non tamen erit tanta, quanta eis communiter ab Astrologis tribuitur. Lunæ, quæ terræ vicina est, alia quàm aliorum Planetarum (illorum præsertim remotiorum Martis & Saturni, quibus omnium malorum origo imputatur) ratio sit oportet. Sed de his quoque uberius in opere meo ago. Verbum addo ad finem properans, utpote laboribus aliis pressus. Affirmatur Cometam præluxisse natali Servatoris mundi. Hic certe, si unquam alius Cometa, toti Orbi illuxit salutaris. Quid vero dices

Auctori per multos labores non semper officioso, saltim officii promto esse licuit.

Hevelius princeps Mathematicorum nostri ævi.

Cometa nuperus Hevelium & alios multos multa docuit:

An 1665. æstate vel autumno visus.

Imaginationes Cometarum ex stellis fingunt Cometas.

Cometas bona & mala significare ex consequenti Auctor probat.

Leuneschlossii sententiam Auctor laudat.

Stellæ si agunt in inferiora, non tamen tantum ut vulgò putatur.

Christi natali præluxisse Cometam putatur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

dices de illo anni 1516. qui exoptatam Te judice reformationem in Ecclesia præcessit? Nuperum Cometam, quem tot mala, præsertim bellum inter Anglos & Hollandos navale, tum illud in Polonia civile, sæva pestis in Anglia, aliaque secuta sunt, infamiâ eorum & quidem, quasi nil nisi mala attulerit res ipsa liberat. Bellum enim marinum ante eum ortum est. Illius verò civilis fumum flammæ jam jam erupturæ prænuncium, ante Cometam vidimus. Vidimus & pestem in Hollandia, sed & bella ante eundem grassari. Videbimus, ut spero, brevi pestem exstinctam, pacem, quanquam hanc jam videmus, hic & illic compositam, aliaque læta. Ita Cometa noster bona quoque præsignificavit. Hæc nempe est perpetua boni & mali in orbe vicissitudo

Cometa 1516. Lutherum præluxit: Nuperum mala præcesserunt, Bona secutura spes est. Bellum inter Anglos & Hollandos ante Cometam ortum: Tùm & Polonicum civile.

- - σὺν γὰρ μίσγεται ἐσθλὰ κακοῖς
(- - cum malis enim miscentur bona.)

Miscentur bona malis.

teste Theognide. Notæ sunt bellorum caussæ jam olim, avaritia scilicet, ambitio & omnis generis iniquitas, quam in patria mea vidi & sensi. Itaque multiplicia peccata populorum erant Cometæ tot mala portendentes. Utinam plagis saltem emendemur. Vale, Vir Doctissime, & parem mihi admetire benevolentiam.

Bellorum causa famæ auriquè sitit. Vitiorum portenta ferales Cometæ.

Hannovera Hamburgum die 31. Octobris 1665.

EX literis, quæ ultimas Tuas binas (cum insertis aliis ad Dominos Consiliarios olim nostros, nunc Cellenses) præcesserunt, intellexi, opus Tuum literarium jam sub prælo sudare, aliorumque figuris observationum Cometicacarum meam in eo adjunctum iri. Num verò tanti sit, ut ætatem ferre possit, judicent eruditi. Conscius ipse mihi sum, explicationem Germanicam schemati meo adjunctam vulgariter nimis esse scriptam, ideoque desiderio Tuo satisfeci, jamque Latinam feci ademtis & additis nonnullis, quæ in vernacula aut correctione propter eruditos indiguerunt, aut commodè ex opinionum doctarum varietate nequiverunt exprimi. Rejectâ itaque vernaculâ meâ, nunc Latinam mitto explicationem, sententiam de origine & effectis Cometarum meam sic continentem, ut cum doctis ea de re liceat disputare. At verò, quod scribis, Vir Generose, præter Cometam in Pegaso conspectum, & secundùm seriem signorum motum, alios Cometas mense Majo, Junio, Augusto & Septembre etiam visos esse, à me deprehensum non est, nisi quòd nonnulli plurimùm aberrantes, Jovem & Venerem in diversis cæli locis secundùm motum proprium, nec non diversâ facie ob aëris differentiam apprehenderunt.

Observationes suas Germanicè editas Busmannus Auctoris gratiâ Latinas facit.

Cometa nullus æstate vel auctumno 1665. visus.

Leuneschlossianam sententiam, omnem necessitatem à libertate hominis removentem, non esse novam, sed aliis verbis ferè prolatam, nec Peripateticæ scholæ contraire, nuper ostendi. Neque enim in Philosophia rectè edoctis unquam placuerunt Astrologorum scita, Planetis actiones & effectus nimiùm mirandos tribuentium: corporibus verò cælestibus actiones in inferiora naturales adimere, quamvis effectuum plerorumque certitudo nulli mortalium constet, est veritati obloqui.

Libertas naturæ humanæ à Peripateticis statuitur. Astrologorum fatum & Planetarum efficacia Philosophis veris displicuit.

Qui affirmant, Cometam præluxisse Natali Servatoris Mundi, abutuntur nomine, uti aliàs ostendi. Nuperum Cometam bellum inter Anglos & Hollandos navale non præsignificasse, quòd bellum marinum antè exortum ejus cæperit, imò belli civilis initium Cometam prægressum esse in Polonia, non evertit definitionis meæ Cometicæ alterum membrum; cùm etiam reliqui hoc seculo conspecti Cometæ gliscentem aut præsentem ignem, in flammam jam jam erupturum quasi digito monstrarint. Scilicet Clementissimus Deus instar Patris filiis suis, ob scelera concepta, virgæ plagas ostendentis, nobiscum agit, donec cumulatus ipsorum acervus illum ad plagas inferendas adigat, eò vehementiores, quò magis minus prius ostensas contemserant.

Cometa non præluxit natali Christi.

Cometæ sequuntur & præcedunt bella. Dei paterna bonitas & castigatio.

Bello-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Iniquitas malorum causa.

Bellorum, & aliarum calamitatum causam, omnis generis iniquitates esse, instar fumi in cælum ascendentis, verissimum est: *Tua* enim *ex Te perditio Israël:* vitâ autem peccantium in melius conversâ, emolliuntur tela dura plagarum & avertuntur. Ita Dei misericordia justitiæ ipsius, homini intolerabilem vindictam temperat. Post maris denique æstum tranquillitas & post nubila Phœbus: post filiorum item correctionem & vitæ emendationem, virgæ combustio. Nondum tamen irarum satis est. Cæterùm novum nostrum Principem Serenissimum Joannem Fridericum doctum & sapientum amantem nobis obtigisse gratulamur. Vale Vir Generose, & ignosce differendi libertati.

Phœbus post nubila.

Deus virgæ iræ castigatis filiis virgam comburit.

Delineatio Cometæ

In proprio circulo, mense Decembre 1664. exorti, & mense Februario anni sequentis è conspectu sublati, junctо schemate æri inciso.

Observationes Cometæ 1664 & 1665 hyberni à Bussmanno habitæ.

CUm nuperrimè, mense Decembri anni 1664. elapsi, Cometam illuxisse relatum esset, quilibet non immeritò eum contemplari desideravit. Visus autem est statim initiò cum cauda apprimè longâ, virgæ instar, in plaga Meridionali propè Corvum: magnitudine ferè luciferum superans, luce tamen obscurâ, radiis caudæ subpallidis, magnum cæli tractum occupantibus. Ortus ejus fuit inter Eurum & Notum, caudâ, quæ juxta Horizontem iridis colorem nonnullum ostendebat sursum vergente, paulatim tamen decliviori, & cùm altiorem situm post aliquot horas exhibuisset, occasum brumalem spectante. Motus proprius hujus novi phœnomeni primis diebus aliquantò tardior fuit, postea celerior, & tàndem rapidissimus, ut plerorumque aliorum Cometarum cursum superasse videretur, donec fluvium Eridanum attingens, iterum tardiori viâ progredi cœpisset, & simul atque radios Comæ prælongos (ob Lunæ crescentis lumen aliquot diebus tunc obscuratos, imminutos, aut parùm visos) in contrariam cæli regionem Euronotum versùs projecisset, corpus caudatum mole decrescens, post duos menses in Ariete è conspectu sublatum est. Et quoniam motus ejus proprius sive secundus, contrà seriem signorum innotuit, hinc factum, quòd (motu enim ut vocant, primo seu communi intrà diem naturalem, sive intrà viginti quatuor horas, cum firmamento cæli in orbem rediit) singulis matutinis citius oriretur. Nam primis diebus manè circiter quartam, deinde circà tertiam, secundam, primam, duodecimam noctis &c. apparuit, ita ut tandem post revertentes revolutiones diurnas, vesperi statim post Solis occasum in medio cæli, fulgore suo, observaretur.

Cometæ hyberni 1664. ortus, motus, progressus & recessus:

Apparitionis tempus diversum,

Ex matutino tandem factus erat vespertinus:

Unus autem non geminus fuit,

Cur geminus creditus:

Ob variam diversamque faciem hujus Cometæ, diversæ opiniones ortæ sunt. Quidam enim asseruerunt, binos Cometas singulis noctibus unà apparuisse, falsò existimantes præter verum Cometam, obscurum Cancri sidus, novum etiam phœnomenon esse: alii, Astronomiæ periti, pro certo statuerunt, duos Cometas, unum nempe post alterum, se observasse, quorum primus caudam versus Zephyroboream porrexerit, & à Corvo ex Oriente in occasum motu rectilineo sub hæmisphærium præcipitatus fuerit, Europæis non amplius visus: posteriorem verò primò juxtà Eridani constellationem conspectum, caudam Boreæ obvertisse, nec non per rectam lineam ad Arietem transmigrasse.

Geminum aliàs: Cometen simul visum esse certum est. Cometæ 837, 838. 1165. 1315. 1337. & 1505. gemini.

Etsi verò historiæ loquantur, binos Cometas anno à partu Virginis 729. simul exortos esse, quorum alter Orientem solem præcessit, alter solem Occidentem secutus est: nec non certum sit, anno 837. circà festum Paschatis in signo Virginis Cometam apparuisse, qui viginti dierum spatio Leonem, Cancrum & Geminos pertransiit, & in capite Tauri evanuit, quem anno sequenti, 838.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

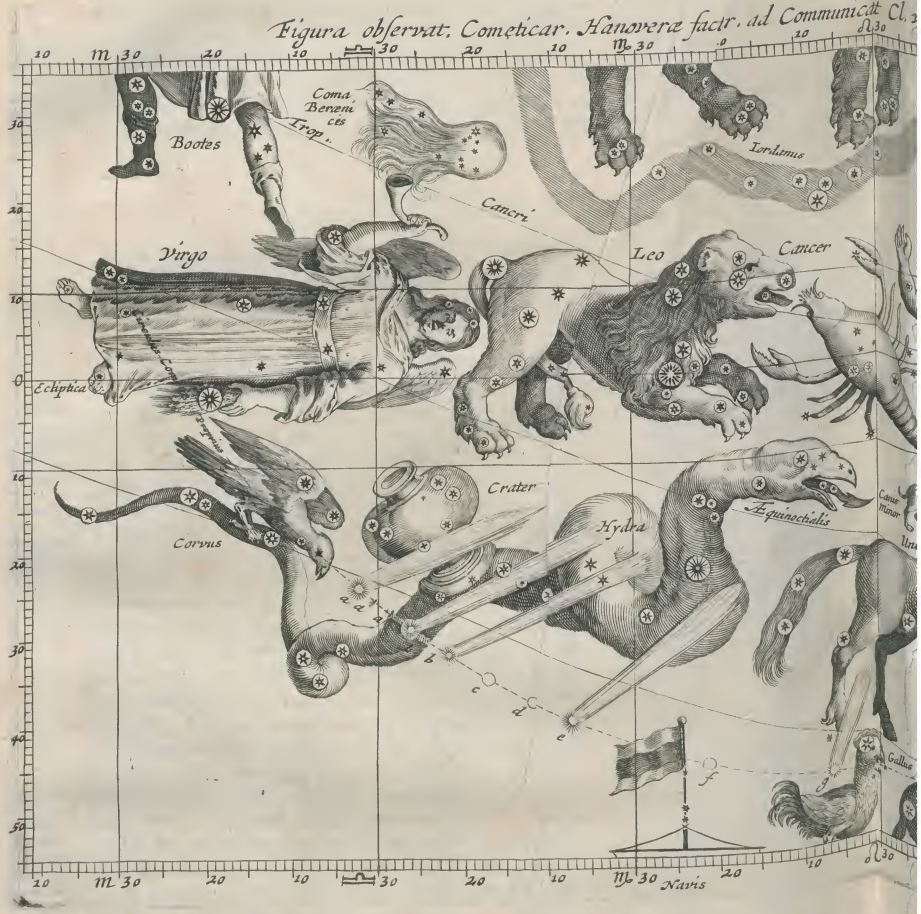

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

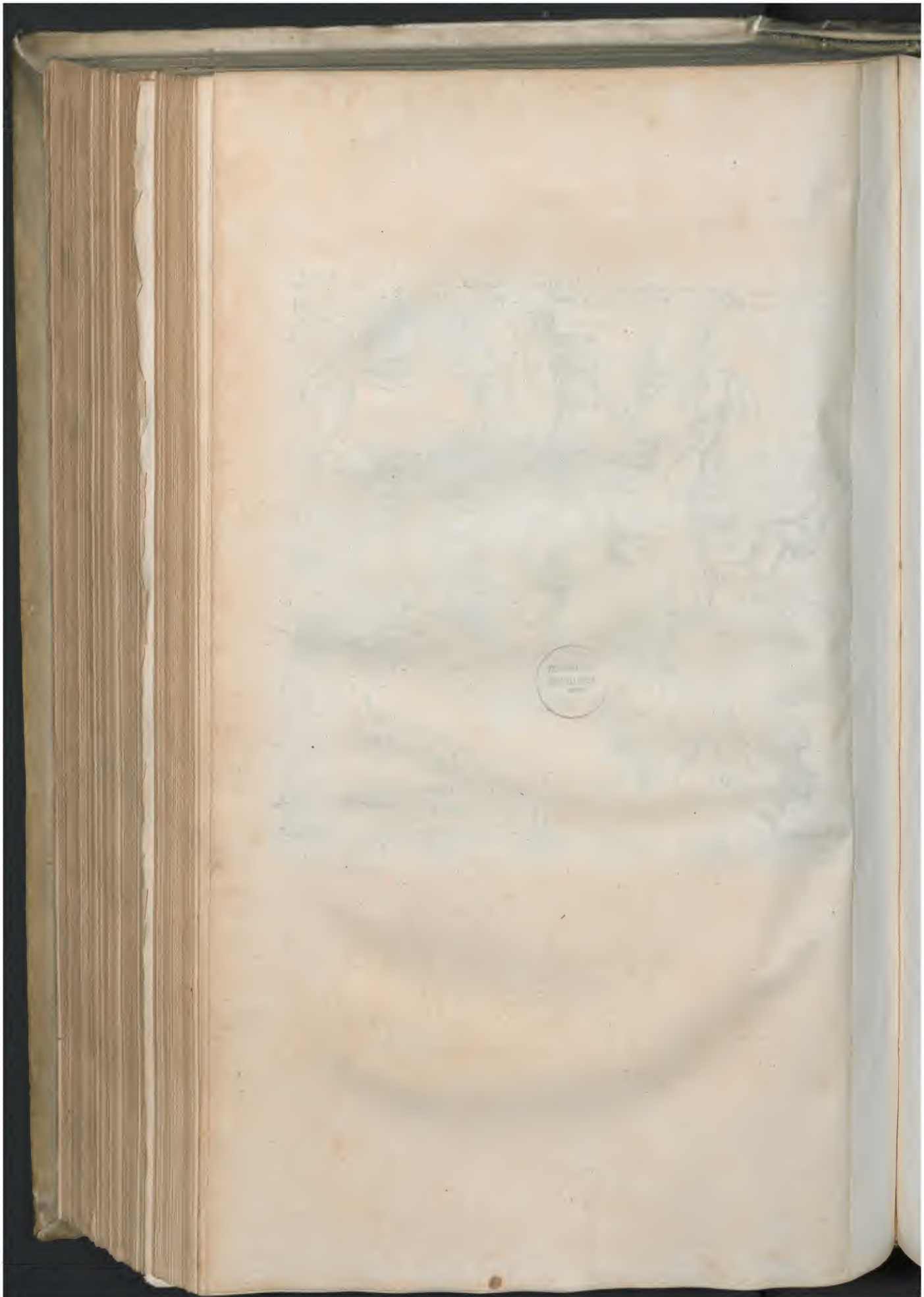

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

838. Calendis Januarii, alius in ſigno Scorpii excepit: anno itidem Servatoris 1165. Cometæ duo ſimul illuxerint manè, ante Solis exortum, quorum alter ad Auſtrum, alter ad Aquilonem ſitum habuit: & anno 1315. menſe Decembri circa nativitatis Chriſti feſtum, Cometa ſit viſus, qui circa polum ſe volvens, caudam in diverſas orbis partes, in Orientem, Occidentem & Septentrionem extendit, & uſque ad finem Februarii duravit, ubi paulò poſt alius exortus eſt: & anno 1337. bini Cometæ, quorum alter ferè unius menſis ſpatio alterum præceſſit; ſimiliterque bini anno 1505. primus menſe Aprili, alter menſe Auguſto, annotati ſint: attamen hoc tempore binos eodem menſe effulſiſſe, aut potius priorem juxtà Tropicum Capricorni conſtitiſſe, & poſteriorem mox poſt quatuor dies juxtà Eridani aſteriſmum noviter detectum eſſe, veris obſervationibus manifeſtò refragatur. Quod intellectu haud eſt difficile, ſi motus Cometæ ex Libra per Virginem & Leonem meridiem verſùs, & iſthinc itinere verſo per Cancrum, Geminos, uſque in Arietem non æquali curſu, in occaſum conſideretur.

Cometam hybernum 1664. unum non geminum fuiſſe Buſmannus demonſtrat.

Ad demonſtrandum hoc, ut etiam Aſtronomiæ minus periti id facilè apprehendant, Circulus Cometæ proprius in plano cum ſignis ſex meridionalibus, in quibus is motum ſuum abſolvit, delineatus eſt. Primis enim diebus 3. aut 4. Decemb. anni jam præteriti ſub alis Corvi, in quo omnes cæli ſpectatores conſentiunt, apparuit. Hîc loci, 8, 9, 10, 11. Decemb St.V. in conſtellatione Hydræ, caudâ ad duodecim pluresque gradus porrectâ, deprehenſus eſt, cujus ſitum literæ *a. a. a. b.* longitudinem & latitudinem, gradus æri inciſi, iſtis diebus, monſtrant.

Die 15. Decemb. St. V. in lit. *e*, comam ad novendecim gradus extendiſſe viſus eſt Cometa, cùm præcedentibus diebus ob nebuloſum aërem non conſpiceretur. Motum ejus tunc velociorem fuiſſe quam antea, ex lit. *c. d. e.* patet.

Die 17. Decemb. primùm, ob creſcentis Lunæ lumen, cauda ejus adeò imminuta fuit, ut præter caput lucidum vix aliud compareret, quæ tamen poſt mediam noctem horâ ſecundâ, Lunâ Horizontem prætervectâ, ad 5. & plurium graduum longitudinem iterum ſeſe exhibebat, undè ex *e.* in *g*, velociſſimo curſu perrexiſſe, & die præcedenti in *f.* conſtitutum fuiſſe cogitandus eſt: propter cælum autem nubibus obductum die 16. Decembr. non fuit conſpicuus.

Die 22 & 23. Decemb. circà ſextam veſpertinam, luminoſum Cometæ corpus ſinè caudâ, ob Lunæ plenæ ſplendorem intenſum planè abſorptâ, non ſinè admiratione cùm cælum turbidum illius aſpectum ad quatuor dies prohibuiſſet, in Eridano fluvio apparuit; ſitum tunc in *m. m.*

Hinc liquidò conſtat, Cometam diebus 18, 19, 20, 21. Decemb. utpote in *h. i. k. l.* in motu velociſſimo permanſiſſe, propter obſcuras autem noctes inconſpicuum factum.

Cometa hybernus velociſſimus, inconſpicuus factus,

Die 24. Decemb. comam fax hæc ob radios Lunares aliquot diebus abſconditam, antè Lunæ ortum in *o.* ſtatim poſt crepuſculum veſpertinum iterum exhibuit, cùm die proximè præteritâ vix faciem in *n.* oſtendiſſet.

Denuo appareret, ſed veſperi,

Porrò, diebus 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31. Decemb. item 1, 2, 3 Januarii in *p. q. r. ſ. t. u. v. w. x. y.* ut plurimum quotidiè phœnomenon noſtrum in conſpectum venit, curſu, quoad longitudinem, multùm imminuto, uti in adumbratione videre eſt. Poſt *y.* autem quoad latitudinem Septentrionalis factus eſt, antea meridionâlis perpetuò exiſtens. Caudæ longitudo iſtis diebus diverſimoda, interdum quindecim gradus non ſuperavit.

Ex meridionali Septentrionalis factus,

Poſt diem 4. Januarii, caput & cauda Cometæ uſque decreverunt; in longitudine autem tardiori motu inceſſit, quam in ſchemate de die in diem exprimere non licuit: in *z.* verò, die 16. Januarii valdè obſcurus Cometes, &, ob novum Lunæ lumen, ægrè viſus eſt; quin aër nebuloſus poſtmodum ulteriores obſervationes impedivit, donec 24 & 25. Januarii, ſtellam quintæ magnitu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

gnitudinis æquiparans cum cauda vix visibili ulnæ longitudine, in 27. gradu longit. Arietis & 5. grad. latit. Septent. iterùm sese detegeret.

Minatur abitum, Abit:

Sed 30 Januar. & 2. Februarii denuò apparens, etiam notabiliùs decrevit, ut parùm de eo supereſſet, propè 26. grad. Arietis & 6. grad. latit. Septentrion. interitum sui sinè cauda minitatus est, & deinceps disparuit.

Non æquè velox fuit,

Motûs sui quasi scientiam habuit;

Motu suo circa proprium aliquem polum circulum descripsisse maximum,

Unus fuit non geminus:

Ex quibus patet. 1. Cometam nostrum non æquali velocitate, sed sub Geometrica quadam proportione in proprio suo Circulo, ex quo non exorbitavit, progressum esse, & instar cujusdam Planetarum, sui motûs scientiam quasi aliquam habuisse, quæ ipsi Intelligentiæ Aristotelicæ vicem præstitit. Non minus 2. Inde animadvertitur, motu illo suo circa proprium aliquem polum circulum descripsisse maximum, qui Eclipticam intersecuit instar Æquatoris.

Quemadmodum etiam 3. Inde liquet, eos multum aberrasse, qui ex uno Cometa binos fecerunt. Quamvis enim caudam in principio versus Zephyroboream extenderit, posteris diebus eandem ad Euronotum porrectâ: ob diversitatem tamen situs ad Solem id obtigisse extra dubium est; cum in confesso sit, Cometarum capillos à Sole plerumque aversos esse. Undè etiam hic Cometa primis diebus Solem præcedens, antelucano tempore seu post mediam noctem caudam radiantem à Sole aversam diffudit, quam postea vesperi Solem subsecutus à tergo in contrariam plagam projecit.

Cursum non exorbitantem in proprio circulo tenuit.

Ad ostendendum porrò unici hujus Cometæ non exorbitantem cursum in proprio circulo exactiùs, notandum est, novum hunc erronem quibusvis Astronomis ubivis locorum, de quo etiam antea, primo juxtà Corvum sese conspiciendum exhibuisse motu tardiori, hinc sub Tropico velociori incessu Navem ferè attigisse, & rapidissime ad Galli constellationem Canisque Majoris prolapsum esse, quod, uti in schemate lit. *h.* ostendit die $\frac{15}{25}$. Decemb. factum. Quo tempore eodem propemodùm loco visus est Romæ, itidemque $\frac{19}{29}$. Decemb. in *i.* & $\frac{20}{30}$. Decemb. ibidem loci in octavo gradu versus Æquatorem constitisse observatus fuit, quem situm schematis *k.* ferè designat. Ulterius, Cometam nostrum Coloniæ & alibi locorum ad collum Leporis, sive quod in ære inciso idem fortassis est, ad lit. *l.* appulisse, jam dudum proditum est. Et quamvis nesciatur, num alicubi $\frac{21}{31}$. Decembris fulserit, quod impedimentum sine dubio caliginosus aër attulit; reliquis tamen diebus propè Eridanum in mense universo Orbi sinè cauda illuxisse, extra controversiam est; non quòd capillos suos promissos & radiantes amiserit, sed quòd Lunæ lumen fortius eos imbecilles & debiles veluti consumserit.

Observatio Romana:

Et Colonienſis &c.

Cometa an die 21. 31. Dec. 1664. fulserit, nesciatur:

Sine cauda dehinc apparuit ob Lunæ vicinitatem: Supra Lunam fuit,

Sicut omnes alii Cometæ.

Cælestia corpora quò sunt à terra remotiora, eò tardiori motu proprio feruntur:

Viciniora verò velociori, tùm & majora apparent.

Cometa hybernus quando & quare tùm major tùm velocior, tùm verò minor & tardior fuerit.

Ad locum Cometæ quod attinet, uti is jam per totam Europam est conspectus, ita quoque eum nonnisi supra Lunam in ætherea regione constitutum fuisse asserendum est. Jam dudum enim à Mathematicis luculentissimè est demonstratum, omnes Cometas in æthereo spatio altiorem situm Lunâ habere. Verò tamen consentaneum est, quò altius corpus cæleste in sublimi æthere hæret, eò tardiori motu proprio id ferri, quod Saturni & Jovis planetarum à terra maximè distantium revolutiones edocent: demissiores vero stellæ erraticæ concitatiori gressu moventur, & quò terræ viciniores, eò majori corpore luminoso sese conspiciendas præbent. Id ipsum Luna & Venus distantiis suis diversis effectum dant, quæ in altiori situ minores, in humiliore ad terram majores apparent. Quæ Observationes Cometæ nostro applicatæ indicant, primis diebus eum in minori distantia à terra, quantitatem corporis majorem habuisse, & velocitate Lunæ motum diurnum, qui est 12. graduum 11. min. ab Argo ad Eridanum usque ex *e.* in *m.* ferè superasse, & sic Lunæ orbem tunc intersecuisse: postremis verò diebus in maximâ elongatione à terra constitutum fuisse, cùm tardiùs ferri inciperet, & minori facie compareret, quod alii, melioribus instructi organis Opticis, ex parallaxium notitiâ luculentiùs proditurì sunt.

Parallaxes Cometar. dari Busm. statuit.

Unicum igitur saltem, non binos Cometas à mense Decembri anni elapsi, in Februa-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

in Februarium currentis, orbi illuxisse, qui in proprio orbe sub Geometrica proportione iter suum absolvit, jam ostensum est, simulque eorum opinio sublata, statuentium corpus lucidum in sublimi æthere adeò rapidissimo cursu præcipitari non posse, cum præterea Regiomonti deprehensum sit, anno 1475. Cometam intrà diem naturalem quadraginta gradus circuli sui confecisse. *Cometa Regiomont. 1472. uno die 40 absolvit.*

De ortu Cometarum vulgaris est opinio, quæ mentes imperitorum invasit pridem, exhalationes pingues cum fumosis expirationibus vi cælestium magnâ copiâ ex terra evocatas, attenuatas & in supremam aëris regionem sublevatas, inque unam massam coactas, inflammari, atque ita stellarum lumini similem ostendere formam; quin, motu cælorum communi circumagi, tandemque conflagratâ materiâ combustibili disparere: reliquias verò fumorum siccorum & aridorum dissipatas procidere, unde aërem sicciorem factum concitare vehementiores & crebriores ventos, inducere sterilitatem; in hominibus augere flavam bilem, accendere & corrumpere sanguinem, ut inde morborum malignorum pestilentiumque genera varia oriantur. *Aristotelica de Cometarum generatione & effectis sententia proponitur.*

Cæterùm de natura novi hujus phœnomeni omniumque aliorum Cometarum aliter judicandum esse, quatuor potissimùm evincunt argumenta. Nam primò, etiamsi detur, exspirationes fumosas ad Lunæ concavum ferri, quod tamen falsum est, nullâ ratione fieri potest, ut tanta copia subtilissimarum exhalationum in unum globum coëat, & tantis ignibus fomentum præbeat, cum Cometa interdum terræ trientem aut quadrantem exæquet, ut ne omnes quidem sylvæ aut nemora, quotquot sunt ubique terrarum, pabulo sex mensium, quibus Neronis principatu quendam fulsisse Seneca scribit, sufficerent; præterquam quòd materia combustibilis, quò subtilior, eò citiùs deflagret, quò crassior, eo diutiùs flammam retineat. Constat deinde liquido, meteora omnia accensa & ferè combusta non amplius in sublime ferri, sed paulatim inferiora petere, cùm è contrario Cometæ sensim evehantur, & indies sublimius propiusque firmamento accedentes è conspectu denique subtrahantur. Quod etiam compertum esse veteribus, quoslibet Cometas sine occasu semper evanuisse, hoc est, paulatim aspectum fugere, Plinius testatur. *Quatuor argumentis à Busmanno refutatur. Cometarum magnitudo. Duratio. Altitudo. Disparitio sive occasus.*

Tertio exhalationes altius duobus tribusve milliaribus à terra non provehi alibi demonstratur: Cometæ vero omnibus populis sub eodem hemisphærio conspicui sunt, quod non fieret, nisi orbi lunari proximi essent, cujus distantia minima à terræ centro est diametrorum terræ 32. seu milliarium 122760.

Quarto, parallaxium doctrina (dum omnibus parallaxibus Lunaribus minores exhibent parallaxes Cometæ) & circulus maximus intrà suos polos contentus, à quo toto durationis tempore neque ad hanc neque ad illam deviant partem, eos non in aërea plaga, sed suprà Lunam in æthere planetarum instar, quorùm motus videntur æmulari, circumferri certissimæ veritatis notæ sunt. *Parallaxes Lunaribus minores. Circulus maximus intra proprios polos, cursûs eorum norma. Et Planetarum imitatio.*

Etsi vero de rebus cælestibus & à communi sensu remotis temerè quidquam affirmare, arduum sit: probabiles tamen non desunt certitudines (peritioribus in Astronomia sua relinquitur ingenuitas & libertas) iis, qui opinantur, *Cometa quid sit, quidve significet Busmanno.*

„ *Cometas esse corpora cælestia lucida, extrà naturæ ordinem, vi divina in æthere è maxime sublimi parte cæli demissa, & peculiari motu & figura conspicua, ut sint nuncii „ gliscentium ingruentiumque calamitatum, à securis mortalibus non animadversarum „ vel neglectarum, si fortè, ipsis ad Deum conversis, mala isthæc vel tota averti, „ vel paululùm mitigari possint.* Cui opinioni accedendum esse, suadent potissimùm sensus, ratio & experientia.

Etenim 1. lumen & figura extrà naturæ ordinem, motusque geminus, visionis sensui patent. 2. Hospitium in æthere, ratiocinationes prius allatæ & Astronomorum scholæ suppeditant. 3. Jussu Dei tantum ac prodigiosum opus & regularitatem motuum propriorum effici, in re tàm remotâ & ex opinionum varietate dubiâ, via est tutissima: imò 4. æquè facile est, Deo opifice, ex pluribus stellis, in profunditate cæli nobis visu inaccessis, unum globosum porosumque

Cœlo generationem & effluvia convenire Buſm. negat.

Cometæ ſignificare putantur bella, Principum mortes &c.

Sed non in ſpecie:

Nuperus quibus fuerit verticalis & mala minetur.

Aſtrologicæ conjecturæ ex ſitu & curſu nuperi Cometæ petitæ.

Stella 1572. in Caſſiopeja ſalutaris.

Votum hominis Chriſtiani Cometâ apparente.

ſumque corpus in conſpectum demittere, quàm, effectoribus Planetis, Cometæ novi productionem ſubſtituere, aut ex effluviis cœleſtibus in puriſſimo æthere, mutationes abhorrente, à luminibus æternis, per tot millia ſeculorum pabulo non indigentibus, coagmentare. Prodit 5. experientia, quid portendat novum phœnomenon, à qua etiam veteres ab ultima antiquitatis memoria notandum animadverterunt, *Nunquam ſpectatum terris impunè Cometam*, ſed bella, regnantium interitus, imperiorum mutationes, & calamitatum ſegetem, ſtatim inſecuta eſſe, ita ut Cometæ ſint præcones malorum perpetui. Clementiæ enim Dei ſunt iſta opera ſublimia qui homines excitare allaborat, ut erectis capitibus, & ſublatis ad ſidera oculis, tempus viſitationis agnoſcant, & à peccatis deſiſtant. Hæc in univerſum veriſſima eſſe hiſtoriarum monumenta loquuntur. Vatem verò hîc eſſe, & prædictiones ſpeciatim non ſinè aliqua notâ, & maculâ augere, curioſum eſſe videtur. Quod ſi tamen ad aphoriſmos reſpiciatur Aſtrologicos, pro vulgi exſpectatione vaticinandum erit: Americæ Meridionali, Inſulis Moluccis & circumjacentibus Indiæ, regno Monomotapæ, Congi, Biafaræ, Guineæ, Cometam verticalem infeſta quæque præſagire: quòd is exortus eſt juxtà ſidus, avem rapacem denotans, indicat turbarum cauſam fore rapinas: ſitus ejus juxtà Hydram, Navem, Fluvium, Cetum, minatur regionibus maritimis, & pelago vicinis urbibus, hominumque cœtibus fortunas Oceano committentibus: projeciſſe cum virgam radiantem utrinque ad Geminorum capita, pectora & pedes, conjecturando ſignificata hinc inde adfert locis potiſſimum, ubi plures publicæ rei præſunt, inter quæ provincia non procul diſſita calamitates quidem maximas, verùm ob trigonum ad ſedem novæ ſtellæ in Caſſiopeja, iſtius loci mortalibus, anno 1572. beneficæ, ingruentia mala ultimo ab ea averſum iri, fortaſſis experietur. Nihilominus præterea totius Europæ ſingulæ provinciæ, ad quas crines explicuit, aut inclinavit jubam ſtella comata, plagas adverſitateſque in vicinis regnis exortas, ſatis ſentient: apparitiones inſuper toto bimeſtri, malorum durationem oſtendunt, quemadmodum etiam diverſa facies caudæ, modo hàc modo illàc protenſæ, cum longis, nullis, brevibus capillis, turbarum imminentium metamorphoſes ſpondent. Hæc more prognoſticantium.

Verbo, miſericordiæ Dei hoc opus cæleſte eſt, ut mortalibus veternus excutiatur, divina benignitas deprædicetur, & ira numinis ob ſcelera hominum concepta inde agnoſcatur. Qui precibus piis, & vitâ in melius converſâ, placare Deum ſtudebunt, punitionum ablationem mitigationemque aſſecuturi ſunt; reliqui, veritatem ſentient apud Prophetam Ezechielem cap. 24 ℣. 14. *Ego Jehova dixi, eventurum eſt, & faciam, non abſtraham me* (id eſt, juxtà Tremell. ſtat decretum irrevocabile) *neque parcam neque pœnitebit, ſecundùm vias tuas, & ſecundùm actiones tuas judicabo te, ait Dominus Deus.*

Hamburgo Hannoveram die 4.14. Nov. 1665.

Humanitas ſive eruditio Buſmanni.

Buſmanni eruditionem & benevolentiam Auctor commendat.

REctè accepi nudius tertius, imò & habui acceptiſſimas, Tuas literas ultima die Octobris Juliani datas. Humanitatis eæ plenæ ſunt (quod nemini paulùm modo humaniori ignotum erit, poſtquam unà cum aliis luci donatæ fuerint) ſed & benevolentiæ erga me, ita ut & officioſus in me compareas. Neque vero ſolas hujus notæ literas ad me miſiſti. Sed & accuratam Cometæ deſcriptionem, variâ humanitate pariter refertam, quâ re nil mihi, opus Cometicum molienti, accidere potuit jucundius. Tanto magis quod me hac ratione non exiguâ curâ liberaris, aliquem Virum bonum, rei Mathematicæ & linguæ veſtræ melius me gnarum, qui Tuæ figuræ deſcriptionem Latinam ex illa Germanica aptaret, quærere volentem. Itaque libenter meritoque fateor Te officio humanitatis & benevolentiæ non erga me ſolum, ſed & erga omnes bonarum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

bonarum artium amantes, egregiè defunctum esse. Talem Te propitio Deo in Senatu Philosophico sistam, quem, ut nosti, libertatis Philosophicæ usus jure, ad omnes ex æquo pertinente, convoco. Hôc jure, ut neminem, ita nec Te, Vir Excellentissime, privare unquam volui, quia nec possum, nec debeo. *Senatum Philosophicum convocare cuivis bonarum artium amanti licet.*

Crede mihi, æquo animo quemvis disputantem fero, licet à me dissentiat, dummodo bonis artibus commendandis corde candido det operam. Eandem æquitatem iisdem studiis, æternùm in hac vita tractandis, in illa altera fruendis, intentus, mihi à quovis relinqui postulo & obsecro, nunquam non meliora discere paratus. Ên Tibi hujus rei haud leve documentum! cui literæ Tuæ occasionem dedêre, stimulumque mihi, ut Te nunc etiam adirem, & in quibus hæreo, consulerem, subdidêre. Memoras Cometam Anno 837. circa festum Paschatis in signo Virginis apparuisse; qui viginti dierum spatio Leonem, Cancrum & Geminos pertransierit, & in capite Tauri evanuerit: quem anno sequenti 838. Calendis Januarii in Signo Scorpii alter exceperit. Ita putat inter Chronologos, qui mihi ad manum sunt, non postremo loco ponendus Calvisius, nisi quod 25. dies, Auctorem vitæ Ludovici Pii & alios secutus, ei tribuat. Tuum itaque Amanuensem facili errore 5. dies omisisse, vel certè Te alterius alicujus Chronologi fidem, sæpenumero variam, secutum fuisse oportuit. Sed hoc minus est: nec tamen parvum vel contemnendum, cùm dicto Auctori tot signa Cometen tàm paucis diebus peragrasse mirum videatur. Major autem mihi circà rationes annorum & Cometarum ex dissidentibus Chronologorum sententiis orta est difficultas. De qua neminem adhuc hîc vel alibi consului. Tu te mihi primus Tuis in literis, quæ Cometam illum producunt, offers. En tibi Chronologorum & Historicorum, qui præstò sunt, miram discrepantiam hac tabella exhibitam *Dissentientes tolera. Bonas artes commenda. Libertatem cujusque boni & æqui consule. Discere meliora paratus esto. Auctoris quæstio 1. de Cometis circa mortem Ludovici Pii. Calvisius laudatur. Chronologorum magnus est dissensus.*

Cometa	A.C. 837. & 838.	geminus, Pictorum cladem magnam à Kenetho Scotorum Rege illatam portendens. Eckstormius & Calvisius consentiunt hîc in eo, quòd Cometam geminum antè illam stragem luxisse dicant. Sed Eckstormius sibi ipsi contradicere videtur. Nam stragem illam in Ann. 837. at Cometas prænuncios in 837 & 838. ponit. Calvisius autem utrumque cladi isti præponit. Sed qui huic 25. diebus anno 837. is illi 838. apparuit. At Funccius cladem in 840. Cometam in 839. ponit.
Cometa	Anno 837.	Circa festum Paschatos apparuit Cometa in Virgine, & luxit 25. diebus. Calvis. Sigon.
	Anno 838.	Eckstormius.
	Anno 839.	Auctor vitæ Ludov. Pii. In eundem annum ponit Comet. Funccius, Eckstorm. & Ricciolus ex aliis. Sed his iste in Ariete luxit, & tamen sicut & ille in Virgine morti Ludovici Pii præluxit.
Cometa	Anno 838.	Kalend. Januariis apparuit Cometa in Scorpio. Calvisius.
	Anno 840.	In eunte conspectus idem Cometa putatur Auctori vitæ Ludovici.
	Anno 839.	Visus ille Funccio, Eckstormio & aliis in Ariete paulò antè Ludovici mortem, idem esse videtur cum hôc qui in Scorpio lucens morti Ludovici præluxit.

Cometæ Anno 837. & sqq. Eckstormius sibimet contradicere videtur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Cometa
- Anno 842. Cometa in Aquario antè bellum filiorum Ludovici, Funcc. Eckſtorm.
- Anno 843. Ricciolus, qui plures tunc Cometas fulſiſſe ait, & ex Cardano refert tres Cometas apparuiſſe, in Libra, in Ariete & in Aquario. Ubi nota Eckſtormium Cometas in his ſignis viſos in ann. 828, 829, & 842. collocare.
- Anno 840, 841, & 842. antè bellum illud fratrum ponit Cometam Alſtedius.

Auctor vitæ Ludovici Pii laudatur.

Error Eckſtormii, Alſtedii &c.

Cometa anni 836. pro 839 poſitus.

Quomodo hîc vera ſententia inter tot diverſas ſententias & rationes Chronologorum ſit expedienda videndum. Auctor vitæ Ludovici Pii, & diligens Hiſtoricus & peritus Mathematicus (cujus tamen colloquium de illo Cometa magno, qui feſto Paſchatis apparuit, cum Ludovico Imp. ad Carolum M. referri ab Eckſtormio, Alſtedio & aliis, & quidem auctoritate Faſcic. temp. qui etiam ad Ludovicum hæc refert ut mihi videtur, abutentibus, miror) magnam hîc fidem meretur. Hunc in Ann. 836. Cometam illum referre, quidam Vir doctus in hac Urbe agens, nuper prodidit. Qua de re nondum eum compellare licuit. Crediderim errorem eſſe in Anno 836 pro 839. Sed nondum me explicare poſſum difficultate, quæ mihi in lectione, ſat diligenti, Auctoris illius oborta eſt. Nam in meo exemplari Hanoviæ 1613. impreſſo in vita Ludovici cap. XVII. pag. 471. Lego Anno DCCCXXXIX. Cometam illum apparuiſſe in Virgine: alterum in Scorpio Kal. Januarii DCCCXL. pag 472. Lego dehinc Cap XVIII. de Conventu Vormatienſi, Lotharii cum Ludovico Patre in eo conciliatione & diviſione Imperii DCCCXL. Tum cap XIX. Anno DCCCXLI. de rebellione Ludovici Junioris, & DCCCXLII. de magna Eclipſi Solis, mortem Ludovici Pii proximè antecedente, denique de ipſa morte, quam tamen Auctor ille, acta Anni DCCCXLII. annotans, ibidem in DCCCXL. p. 476. refert, ſicut editio Hanovienſis anni CIↃIↃCXIII. quæ mihi præſto eſt, legit, etſi illa Francofurt. anni CIↃIↃLXXXIV. quam curæ Reuberi debemus, hæc non legat. Sed ſi hæc legi debent, miror Auctorem, cætera eruditum & accuratum, hæc adeò confuſa memoriæ prodidiſſe, (niſi aliundè error tam gravis irrepſerit) licet certum ſit eum ſequi epocham vulgarem, non illam veram, ſecundùm quam pro anno DCCCXL. annus DCCCXLII. eſſet ponendus. Aliquid, ut puto, lucis his tenebris afferret conjectura mea, ut tres illi Cometæ ad ann. 840, 841 & 842. ab Alſtedio notati in ann. 839, 840 & 842. ad ſigna Virginis, Scorpii & Aquarii referuntur. In reliquis hæreo, & Tuam, Vir Humaniſſime, opem imploro. Nec temerè. Hiſtoriam enim Cometarum texo: quæ multùm Tuæ diligentiæ debebit, poſtquam me tot difficultatibus expediveris. Venio ad alia. Binos, imò & plures ſimul Cometas apparuiſſe, non paucis exemplis, à Te quoque adductis, firmatum eſt. Nos tamen menſe Decemb. Januario & Februario niſi unum non vidiſſe, ſolidè cum Clariſſimo Hevelio doces. Vellem poſterioris quoquè Cometæ menſe Aprili obſervati iter deſignaſſes. Quod quia factum à Te non eſt, velim adhuc fiat, ſi meis apud Te precibus locus eſt. Rectè porrò Cometas ſupra Lunam evectos cælo aſſeris. Verum tamen quoſdam infra Lunam obſervatos eſſe, Ricciolus & alii Viri docti, etſi huic ſententiæ Tychonianæ addicti, teſtantur. Memini me & in Prodromo Hevelii aliquid in hanc rem legere, quod Tu dubio procul notaveris. Ricciolus autem memoriæ prodidit Cometam anni 1450. Lunam ſubeundo eclipſim ei attuliſſe. Quod argumento eſt, eum infra Lunam fuiſſe poſitum. Cometas non eſſe exhalationes terrenas in aëre inflammatas egregiè demonſtras. Sententia Tua de Cometis vi divina in æthere è maximè ſublimi parte cæli demiſſis, & peculiari motu & figura conſpicuis corporibus cæleſtibus lucidis, ut ſint nuncii ingruentium calamitatum & homines ad pœnitentiam permoveant, pietatem, fateor, ſpirat.

Error circa annum mortis Ludovici Pii in ipſo vitæ ejus auctore.

Cometæ Alſtedio ad ann. 840, 841, 842. notati fortè in 839, 840 & 842. referendi:

Duo ſæpè apparuerunt, At non 1664:

In cælo lucent:

Quidam etiam infra Lunam luxiſſe putantur:

Ille 1450. Lunam obſcuraſſe fertur.

Buſmanni ſententiam de Cometarum generatione & ſignificat. Auctor ab aliis diverſam eſſe oſtendit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

ſpirat. Quia tamen tot Mathematicis Clariſſimis, Cometas ex illis cæli generationi & corruptioni obnoxii effluviis componentibus, & Philoſophicâ libertate utentibus, contradicit, aſſenſum ut illorum conſequatur, dubito. Sed cuique jus illius libertatis maneat integrum. Omnes autem videamus, ut monente voce divina, ad ſobrietatem ſapiamus, & in pietate ad omnia utili & utriuſque vitæ promiſſionem habente nos ipſos alioſque exerceamus. Cæterùm quod ad ſiniſtra, quæ ſola admittis, Cometarum prognoſtica attinet, non nego ſimpliciter Cometas hæc portendere, ſive hæc illorum apparitionem ſequi: ſed nec ſemper mala, tum etiam bona, per Cometas præſignificari, multis exemplis, ut aliàs, ita præcipuè in Hiſtoria Cometarum demonſtro & evinco. Interim homines per hæc ſigna officii à Deo admoneri, ad pœnitentiam exitialibus vitiis indormientes, eorumque veterno oppreſſos excitari, meritiſſimo Tecum fateor. Verùm ut minas & terrores coërcendis improbis ſpargi, ita dulcedinem promiſſionum & ſpei, invitandis magis magiſque ad virtutem probis, latè diffundi, publicæ rei intereſſe non parùm puto. Noſti enim verum illud eſſe vetus ab omni hominum memoria:

Libertatis Philoſophicæ jus integrum curvis eſto.
Pietas ad omnia utilis:
In hac te & alios exerce.
Cometæ portendunt mala, quòd eos ſequantur:
Sed non ſemper, ſæpè etiam bona:
Excitant homines ad pœnitentiam.
Mali terrendi minis.
Boni ſolatiis promiſſorum ad virtutem erigendi, invitandi.

Oderunt peccare boni virtutis amore
Oderunt peccare mali formidine pœnæ.

Metus malorum malos compeſcit & in officio retinet. At clementia & ſpes bonorum bonos ad pietatis officia plus pluſque invitat. Itaque Cometas bona bonis, mala malis ominari dico. Cometam in Natali Chriſti apparuiſſe Cardanus & Libavius dicunt. Sed & alios Cometas læta prænunciaſſe multa exempla docent. Ne longè abeam, nuperi Cometæ nobis aërem ſalubrem, vobis pacem, omnibus ubertatem attulerunt: ſed aliis alia. Polonica mala jam diu durant, ut & odia inter Britannos & Batavos, belli iſtius ſemina, quæ ſuccreſcentia antè Cometas vidimus. De felici ad vos Sereniſſimi Principis Joan. Friderici adventu gratulor. Novi eum eſſe literis egregiè excultum & literatorum amantem, deque eo, ut Patrono Gratioſo, meritò glorior, grati mei in eum animi teſtimonium mox, ſi vivo, orbi daturus. Quod reliquum eſt, en tibi nuncium de novo Cometa, quem hodie à Nobiliſſimo Heinſio, Fœderati Belgii Oratore in Aula Suecica Ordinario, accepi: tumque quæ nudius tertius à R. Schotto, hodie autem à Clariſſimo Bullialdo. De his ſententiam Tuam cognoſcere aveo. Vale.

Metus coërcet malos.
Spes alit probos.
Cometa bona bonis, mala malis nunciat:
In natali Chriſti luxiſſe putatur:
Nuperi bona quoquè ſecum tulerunt.
Belli inter Anglos & Hollandos portentum Cometâ prius.

Hannovera Hamburgum die 10.20. *Novemb.* 1665.

COmetam qui anno 837. circà feſtum Paſchatis in Signo Virginis apparuit, viginti quinque dierum ſpatio Leonem, Cancrum & Geminos pertranſiiſſe, liquet ex Hiſtoriographo, qui illum conſpexit, deſcripſit & motum ejus annotavit. Amanuenſem itaque meum quinque dies omiſiſſe, ægrè fero, & à Te peto, ut neque parvus neque contemnendus error corrigatur. Poſſe tamen Cometam tàm paucis diebus tot ſigna peragrare, ex motu à nobis juxtà Corvum conſpecti Cometæ innotuit: quippe 3. Dec. S. V. in Libra viſum, perque Virginem Cancrum, Geminos, in Taurum ad Eridanum uſque, novendecim dierum ſpatio vectum iſtum eſſe, magis mirum videri queat, quàm quòd Cometa anno 837. viginti quinque diebus tria ſigna peragraverit.

Cometam 837. Buſmannus aſſerit.
Motum ejus celerem cum motu nuperi Cometæ comparat.

De difficultate circà rationes annorum & Cometarum ex diſſidentibus Chronologorum ſententiis, ob geminos Cometas ann. 837. & 838. ortâ, ſolidè jam docebo, Calviſii, exactiſſimi Chronologi, ſupputationem firmiſſimo ſtare talo, reliquos autem vacillare. Nam primò de Pictorum clade magnâ, à Kennetho Scotorum Rege illatâ, ex Buchanani rerum Scoticarum hiſtoriâ conſtat, Regis Solvathii obitum poni in ann. Chriſti 787. Huic ſucceſſit Achaius, & regnat

Calviſium Buſmannus laudat & rationes ejus de Cometis 837. & 838. confirmat, ac reliquis præponit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Errorem Buchanani corrigit Buſm.

regnat annos 32. qui eſt Chriſti 819. (non octingenteſimus nonus, uti codex Francofurti impreſſus habet) Achajum excepit Congallus, & quinquennium regnavit. Hunc Dongallus, qui regnum annos tenuit ſex, alii ſeptem. Poſt quem Alpinus tertio anno interemtus eſt: cujus filius Kennethus quarto imperii anno cum Pictis congreſſus, cladem magnam anno 838. intulit. Idem Chytræus in Saxonia l. 21. Kennethum, nempe Alpini filium Pictos ex Scotia anno 838. ejeciſſe, eorumque regnum funditus aboleviſſe, refert. Eckſtormius ſtragem illam in annum 837. quidem ponit, priorem numerum regni annorum Dongalli in calculum ſumendo, & ita ex incuriâ ſibi videtur contradicere, cum Cometas prænuncios in ann. 837 & 838. ex vero poſuiſſet. Sed ut perſpicua ſit magis hæc diſſertatio mea in aſſignando anno cladis Pictorum à Kennetho illatæ, in minuta tabella veram cauſam diſſidentium Chronologorum, Calviſii & Eckſtormii, hîc exhibeo:

Picti ſeu Pictones Scotiâ pulſi.

Eckſtormii contradictio excuſatur.

Calviſii & Eckſtormii diſcrimen.

Juxta Calviſ.	Solvathius obit A. C.	787.	Juxta Eckſtorm.	Solvathius obit A. C.	787.
	Achajus regnat annos	32.		Achajus regnat annos	32.
	Congallus	5.		Congallus	5.
	Dongallus	6. al. 7.		Dongallus	6. al. 7.
	Alpinus	3.		Alpinus	3.
	Kennethus vincit Pictos anno regni	4		Kennethus vincit Pictos anno imperii	4.
Inde oritur ſumma annor. Chr.		838.			837.

Error Funccii.

Hinc de Funccio non eſt quòd ſimus ſolliciti, qui aberraſſe biennium exiſtimandus eſt, cladem in annum 840. Cometam in Virgine in annum 839. ponens, ſecutus Auctoris Vitæ Ludovici Pii mendoſum fortaſſis (uti jam jam demonſtrabitur) exemplar.

Ex mendoſo fortè exemplari Auctoris vitæ Ludovici Pii.

Secundò, certum eſt, Auctorem dictum magnam fidem mereri deſcribendo Cometam, qui in Virgine apparuit, & 25. dierum ſpatio, Leonem, Cancrum Geminos pertranſiit. Luxit autem is anno Imperii Ludovici Pii vigeſimo quarto. At annus 24. regni Imperatoris, eſt annus Chriſti 837. Carolus enim M. mortuus eſt 28. Januarii anni 814. ita ut 23. regni Ludovici deſinat 28. Januarii 837. & eodem momento incipiat annus 24. imperii, quo ortus eſt Cometa in Virgine circà feſtum Paſchatis. Annum ergò Cometæ in Virgine, eſſe annum Chriſti 837. ſic demonſtratum eſt. Ex hoc fundamento porrò oſtendo, Virum illum doctum Hamburgi degentem, cujus mentionem in literis tuis facis, quòd is Cometam illum in annum 836. referat, ſeductum eſſe ex Gerh. Joan. Voſſii lib. 2. de Hiſtoricis Latinis cap. 34. pag. 291. Cùm enim Voſſius obitum Caroli M. in annum 814. rectè ponat, qui eſt primus Imperii Ludovici Pii, nec non Cometen, qui in Virgine conſpectus eſt, anno imperii illius vigeſimo quarto adſcribat, minimè iſte in ann. 836. ſed in ann. 837. collocandus eſt. Ideòque non, uti Tu, Vir Nobiliſſime, arbitraris, error eſt in 836. pro 839. ſed numeri unitatem in Voſſii libro omiſſam, & pro ıɔc ccxxxvı. ſcribendum fuiſſe ıɔc ccxxxvıı. credendum eſt. Quâ de re Virum illum doctum rectè compellare licet. Eundem Cometam in Virgine Baronius in annum 837. ex Aimoino, ſuppreſſo tamen nomine, tranſfert, Colloquium Imperatoris cum Auctore libri pluribus enarrans.

Ludovici Pii imperium.

Caroli M. mors.

Cometa Anno Chriſti 837.

Errorem Voſſii & Blaſii Buſmannus indicat:

Tùm & in conjecturâ Auctoris eundem monſtrat.

Cometa 837. non 836. nec 839.

Tertiò, Eclipſis magna Solis, mortem Ludovici Pii proximè antecedens, facta eſt die 5. Maji anno 840. juxta diligentiſſimam Calviſii ſupputationem, Buntingii & aliorum (uti Auctor vitæ Ludovici pag. Tibi 476. etiam refert) cùm eodem tempore Ludovicus Pius Wormatiæ ſubſiſteret, & paulò poſt, 20. Junii diem ſuum obiret; non anno 842. Erratum ergò etiam hîc eſſe in iſto Auctore ratione annorum, certum eſt. Rectè enim ponit cap. xvıı. Conventum

Ludovici Pii mors.

Errorem in Auctore vitæ Ludovici Pii ab Auctore indicatum Buſmannus confirmat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

ventum Wormatiensem Lotharii cum Ludovico Patre in eo conciliationem & divisionem imperii in ann. 840. rectè etiam mortem Ludovici Patris in ejusdem anni 20. Junii, quam proximè præcessit eclipsis die 5. Maji. Mendum ergò esse oportet (de quo modo supra) cap. XVII. in numero annorum Cometæ in Virgine ann. 839. pro 837, & in Scorpio 840. pro 838. quemadmodum idem error, cap. XIX. de rebellione Ludovici Junioris anno 841. factâ, & apparitione Cometæ anni 842. mortem Ludovici Patris antecedentis, indè manifestò patet. Nam si Ludovicus Pius, juxta Auctorem vitæ Ludovici, anno Christi 840. mortuus est, quomodo Ludovicus Junior Anno 841. rebellionem movere, & anno 842. mortem Ludovici patris antecedere potuit Eclipsis? Rebellio itaque rejicienda est in annum 839. & Eclipsis Solis in 840. quo Ludovicus Pius decessit: quod supputatio Eclipsis illius magnæ sine controversiâ ulteriori ostendit clarissimè. Quocirca parùm attenti fuerunt temporum supputationi Eckstormius, Ricciolus, Funccius & alii, cùm annis 839 & 840. adscribant, quod in ann. 837 & 838. ex ratiocinio stabilitur. At Cardanus & Alstedius Auctores, seculi noni Imperatoribus συγχρόνους, ex quibus Cometas suos tres, belli filiorum Ludovici Pii prænuncios ann. 840, 841 & 842. in Libra, Ariete, & Aquario, probare poterunt, producant. Neque enim nunc vacat, pluribus eò inquirere.

Cometa 837. non 839. & 838. non 840. apud Auctor. vitæ Ludovici Pii & alios.

Cometæ Alstediani 840. 841 & 842. incerti.

Posterioris Cometæ mense Aprili observati iter, ob valetudinem tunc adversam designare nequivi, febre detentus.

Cometæ veri 1665. observationes nullas Busmannus per morbum fecit.

Quosdam Cometas infrà Lunam observatos esse, sano est accipiendum sensu, hoc est, circulum eorum proprium, orbem intersecare aliquando posse Lunarem, non, Cometam infrà Lunam perpetuò unquam moveri. In explicatione meâ nuperâ ejus rei mentionem feci; imò Clarissimus Hevelius in Prodromo rationes addidit, Cometarum domicilium sub Luna renuentes. Generationi & corruptioni cælum obnoxium admittere, paradoxum est; quemadmodum etiam effluvia cælestia in purissimis luminibus, mutationem abhorrentibus, perque tot millia seculorum non indigentibus fomento, ad stabiliendam Cometarum productionem, assensum non consequentur illorum, qui Philosophiæ Peripateticæ libertate utuntur.

Quosdam eorum sub Luna observatos esse quomodo accipiendum. Cælum non pati generationem, corruptionem & effl. via Busm. mann. contendit.

Bona, quæ multis exemplis, in historia Cometarum, per Cometas præsignificari asseris, ejusmodi sunt, ut sequantur non primò & simpliciter, uti ipse fateris; sed secundariò.

Cometas ex consequenti præsignificare bona Busm. Auctori largitur.

Olai Rudbeckii novus Cometa fidem non meretur. Oportuisset ipsum petitioni Oratoris Heinsii non solùm annuere, chartæque novi portenti observata committere, sed præterea digito ipsum in cœlo Cometam monstrare. Vale.

Cometam autumno luxisse Busm. negat.

Hamburgo Hannoveram die 15. 25. Nov. 1665.

MIrari profectò subit, Te non tantùm ita officiosum in me, sed & promtum esse. Nam ad literas quas ad Te die 4. 14. hujus mensis dederam, responsum nudius tertius accepi. Et in quæstionibus quidem satis arduis, & explicatu difficilibus, quæ vel morosam diligentiam, vel felicem ingenii memoriæque vim, & promtam multarum rerum notitiam, & benè de amico reque literaria merendi voluntatem exposcunt. Tu rarâ felicitate omnia simul junxisti. Et illam quidem difficultatem non exiguam ex diversis multum Chronologorum sententiis ortam accuratè fateor expedis, Calvisium, cui quantum laudis ipse Josephus Scaliger, Vir in re literaria summus & emendatorat correctorque temporum nostro seculo Clarissimus, sed & orbis eruditus tribuat, novi, magni facio. Ei enim id exiguum, quod in Chronologicis scio, maximè me debere fateor. Adeòque Te quoque ei in re Chronologica plurimùm debere gaudeo. Etsi verò libenter meliora disco, non dissimulo tamen multum

Busmanni officiosam benevolentiam & humanitatem Auctor commendat.

Calvisius laudatur multum à Scaligero filio, & laudandus est ob insignie Chronologicum opus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Ejus gratiâ Busm. alios rejicit.

esse, antiquorum fidem in gratiam novitii scriptoris, in dubium vocare. Me nondum illarum rationum abs Te allatarum & conciliandis haud leviter dissidentibus Chronologis adhibitarum momenta ritè expendisse, nec Virum illum doctum hîc agentem compellasse, invitus agnosco. At enim heri & hodiè à me variis occupationibus impedito præstari id non potuit. Vix angustia temporis hâc extemporali scriptione officium Tibi gratum præstare utcunque permittit, saltem ut gratias agam de literis, humanitatis, officii, diligentiæ plenis, quas vel ipse Cicero redivivus tales diceret. Quæ etiam me invitarunt, ut plura ejusdem generis Tibi proponam de ætate Hipparchi, summi suo seculo Astronomi, & Mithridatis Regum Clarissimi, quæ duo difficilia in re Chronologica (ut adjuncta scheda ex præloquio Histor. Comet. & ex Historia Cometæ Num. XXVII. excerpta continens ostendit) mihi se obtulerunt. De utroque abs Te doceri volo. Neutrum enim in Historia mea Cometica præterire possum, ut nec annos Caroli M. & filii ejus Ludovici. Nam exploravi quidem mortem Caroli in ann. 814. quod & Tu asseris, referri ab Ivone, Eginardo, Auctore illo vitæ Ludovici, & Adelmo, quos sequitur Aventinus, Sigonius, Cario, Bucholzerus, Calvisius, Helvicus, Alstedius, Eckstormius, Ricciolus, Petavius, Serres, & Magnus Conringius: sed annum 813. prodit Ado Viennensis: 815. autem ponit Ritius, Acciajolus, Funccius, Sabellicus, & Pantaleon. Hos enim omnes habeo & consului. Sed nec in annis Ludovici Pii Auctores convenire comperio. Mortuum eum anno ætatis 64. Imperii 27. refert Auctor ille vitæ ejus, Bucholzerus, & Petavius. At Ritius expressè 74. annos ei tribuit. Imperasse eum paulò minus 28. annis testis est Ado, Ivo, Calvisius; paulò minus 27. annis Helvicus, & Tabulæ Helmæstadienses: 26. Funccius: 25. Pantaleon memorat. Bucholzerus 26. annos, menses 4. dies 24. imperio ejus assignat. Calvisius & Tabulæ Giessenses 27. annos, menses ferè sex. Helvicus annos 26. mens. 5. Adeò sunt Viri illi egregii ad dissidia formanda accurati. Mea si quid valet conjectura, puto rectè Ludovici Imperio assignari ab Helvico annos 26. menses 5. si excludatur annus ferè integer, quo cum Patre imperavit (quanquam & hîc Sigonius, Calvisius aliique dissideant) quem si in rationes referamus, rectè ei à Calvisio & aliis 28. anni; non tamen integri tribuuntur. Hùc pertinet nobilis quæstio de illo Cometa maximo, quem in Ann. 837. ponis, & de quo Imperatorem Ludovicum collocutum secum esse, disertè Auctor ille vitæ ejus testatur. Id tamen Alstedius, Eckstormius, Keckermannus, Lavaterus, & Ricciolus ad Carolum M. referunt. Tres priores cum Eginardo Philosopho habitum colloquium illud à Carolo referunt, Wernerum Fasciculi temporum Auctorem allegantes: Lavaterus nescio undè Ecmundum induxerit. Atqui Eginardus in vita Caroli de hoc ne γεὺ quidem, licet tot prodigia mortem ejus præcedentia recenseat. Nec alii Auctores, qui res Caroli describunt, Cometæ mortis ejus prænuncii ullam faciunt mentionem. Quin Auctor vitæ Ludovici, ut dixi, inter se & Ludovicum habitum colloquium affirmat. Dubito præterea an Wernerus hæc ad Carolum referat, & potius inclino in hanc sententiam, referre ad Ludovicum. Meum enim exemplar Anno 1481. editum ad hunc referre mihi istam historiam videtur. Sed de his omnibus libenter Tuam sententiam audiam. Ignoscas velim tumultuariæ scriptioni in medio aliarum occupationum strepitu. Vale benè, age prosperè, & constanter fave.

Auctoris quæstio 2. de ætate Hipparchi & tertia de ætate Mithridate.

Caroli M. mors refertur in ann 814. à plerisque, à nonnullis in 813, & 815.

Ludovici Pii ætas variè à Scriptoribus tradita.

Auctoris de Ludovici Pii annis conjectura, & Scriptorum de illis dissentientium conciliatio.

Error plurium de colloquio Caroli M. de Cometa cum Auctore vitæ Ludovici Pii.

Fasciculi temporum auctor an colloquium de Cometa à Carolo M. habitum dicat.

Cometa morti Caroli M. non præfulsit.

Hannoverâ Hamburgum die 24. Novembris 1665.

Hipparchi ætas à Busmanno computata.

HIpparchum anno post mortem Alexandri M. 40. seu ante Christum natum 283. vixisse, imò eundem post mortem Alexandri 197. ante Christum natum 126. in vivis fuisse, & ita per 158. annos claruisse, nemo existimabit,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

mabit, nisi qui illi Nestoream ætatem assingat. Aut igitur perperam ex duobus Hipparchis unus ab authoribus quibusdam concinnatus est, aut difficultati huic aliter occurrendum est. Testatur autem Plinius: *Primum Romani generis Sulpicium Gallum rationem defectûs Solis & Lunæ extulisse in vulgus, qui Consul cum M. Marcello fuit: apud Græcos verò investigasse primum omnium Thaletem Milesium. Post eos utriusque sideris cursum præcinuisse in sexcentos annos Hipparchum.* Hæc Plinius l. 2. c. 12. At verò Sulpicius Gallus cum M. Marcello Anno U. 587. ante Christum natum 164. Consul fuit. Hipparchus itaque, qui post eum siderum cursum docuit, non vixit ante Christum natum 283. sed is est, cujus mentio fit apud Chronologos anno post mortem Alexandri 178. ab U. C. 607. id est, ante Christum natum 145: item Anno U. C. 625. post mortem Alexandri 197. ante Christum natum 126. Et hac ratione Hipparchus Sulpicio Gallo 40. circiter annis posterior fuit, uti rectè annotant Alstedius & Petavius. Idem Plinius, qui libros suos Naturales Tito Vespasiano dedicat sextùm Consuli, anno nempe post Christum natum 77. qui est mundi 4026. affirmat l. 2. c. 13. *Intra ducentos annos Hipparchi sagacitate compertum esse, & Lunæ defectum aliquando quinto mense à priore fieri, Solis verò septimo &c.* Hinc demtis ducentis annis ab annis Mundi 4026. remanent anni Mundi 3826. seu quod idem est, ante Christum natum 122. Satis itaque liquet, Hipparchum Astronomum à Chronologis allegatum, nonvixisse Ann. Mundi 3665. ante Christum natum 283. sed Ann. Mundi 3803. ante C. N. 145. & reliquis. Quamobrem aut duo fuerunt Hipparchi, aut Hipparcho, cujus mentio fit apud Historiographos in vita Ptolomæi Philadelphi, quod verò est similius, justa series annorum non tribuitur. Quod etiam Calvisius innuisse videtur, cùm ex Historicis adducit: *Magnâ liberalitate hunc Regem studia literarum foviisse, undè factum, ut ex omni Græcia eruditi Alexandriam confluerent, &c. Fuisse & alios ibidem* (Alexandriæ) *Viros celebres, ut Aristarchum Grammaticum, Cononem, Hipparchum.* In genere itaque, ubi initium annorum imperii Philadelphi antè Christum natum 283. Scriptores ponunt, Alexandriæ fuisse Hipparchum, non exprimentes annum certum, neque asserentes, floruisse sub Philadelpho, & tantùm obiter ibidem de eo mentionem faciunt. Uti verò de Aristarcho dubitatur, quòd vixerit sub Philadelpho, cùm Suidas eum 130. annis posteriorem faciat, ita ob rationes dictas quoque de Hipparcho meritò dubitari debet, quòd vixerit sub Philadelpho, cùm quòd res vetustate nimiâ obscura est, tùm quòd perraræ per eadem tempora literæ fuêre, una custodia (ut Livii verbis utar) fidelis memoriæ rerum gestarum.

Hipparchos duos fuisse ex diversa multum annorum ejus computatione Busm. suspicatur.

Ephemerides vel tabulas motûs Solis & Lunæ in 600 annos Hipparchus primus composuit.

Hipparchus Sulpicio Gallo posterior.

Luna intervallo 5. mensium bis obscuratur.

Calvisii errorem de ætate Hipparchi Busmannus excusare studet.

Hipparchus non vixit Rege Ptolemæo Philadelpho.

Aristarchi ætas.

Literarum utilitas magna.

Clariora certioraque domi militiæque gesta de Mithridate ex historia Romana exponi posse videntur, undè sententiarum diversitas inter Historicos & Chronologos, si non tolletur at minuetur. Quicquid est, Ricciolus audiri non debet, cùm ex Eutropio putat, Mithridatem periisse Junio Silano & Licinio Muræna Coss. nec alii, ultimum Regni & vitæ ejus annum in Coss. L. Julium Cæsarem & C. Mart. Figulum referentes. Ut verò quantum fieri potest in rebus, quæ ex magno intervallo loci vix cernuntur, ab ovo initium fiat: testantur monumenta Consulum Romanorum, quibus anni Urbis ita à Viris eruditis nunc applicati sunt, ut nihil magnoperè in iis desideretur. Anno U. C. 654. Cajum Marium, qui fraude Q. Cæcilium Metellum patriâ ejecerat, sub adventum hujus in Cappadociam navigasse, ubi à Mithridate Ponti Rege, qui jam, Plutarcho teste in Mario, ad annum 25. regnabat, exceptus hospitio, regem potentem & magnanimum monuisse, ut compararet sibi potentiam Romanâ majorem. Anno U. 665. occasione Italici belli civilis invitatus Mithridates, Asiam exactionibus divexat per quatuor annos. Id bellum Syllæ commissum est, qui Mithridaticum bellum feliciter gessit, & Athenas à Mithridatis copiis & ducibus occupatas vi cepit. Sequenti etiam anno (erat Urbis 667.) Archelaum & Dorylaum Mithridatis duces, & ingentes eorum

Mithridatis ætas.

Consulum & U. C. anni conjuncti.

Mithridatici belli occasio.

Occasio favens bello portentum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

copias cecidit, inque Italiam cum victore exercitu, decedente Mithridate provinciis, Asiâ, Bithyniâ, Cappadociâ, Anno U. 670. rediit. Bello interim contra Mithridatem à Muræna, Legato Syllæ gesto. Anno Urbis 678. Mithridates gravissimum bellum iterum excitavit, & M. Aurelium Cottam Coss. ad Chalcedonem terrâ marique superavit.

Mithridaticum bellum secundum.

Hujus in Consulatu Collega L. Licinius Lucullus ad Granium amnem illum vincit. Deinde etiam pulsum Bithyniâ regem variis bellis fractum coëgit in Pontum profugere. Tandem in Pontum quoque hostem persecutum, & ingenti prælio victum, inde etiam in Armeniam expulit, & Mithridatis duces vicit, Anno U. 683. Invalescente verò iterum Mithridate, & provincias amissas recuperante, Manilius Trib. pl. legem fert, A. U. 687. ut Pompejo hoc bellum committatur, quam legem dissuadente Catulo & Hortensio, suadet Oratione Cicero, quæ hodieque supereſt pro lege Manilia. Eodem anno Pompejus Mithridatem invadit, & nocturno prælio victum cogit ad Tigranem fugere. Cicero præturam hoc anno gerebat. Anno sequente U. 688. Iberos & Albanos, aliosque Asiæ populos vicit Pompejus, & A. U. 689. in Judæam cum exercitu victore descendens, illam regionem provinciam Populi Romani fecit, cùm anno sequenti U. 690. M. Tullius Cicero cum C. Antonio Consul creatus esset. Per eadem hæc tempora Pompejus in Syriam cum victore exercitu descendit, ubi, dum Damasci est, audit, Mithridatem nova consilia agitantem à filio occisum. Hæc selecta sunt ex Scriptoribus rerum Romanarum emendatioribus.

Lucullus bellat cum Mithridate.

Pompejus bellum Mithridaticum patrat.

Ciceronis prætura.

Judæa provincia popul. Rom. à Pompejo facta.

Ciceronis consulatus.

Mithridatis mors.

Periit igitur, ut ex dictis constat, Mithridates, ut Dio Cassius l. 37. & Eutropius l. 6. annotârunt, M. Tullio Cicerone & C. Antonio Coss. qui est U. C. 690. non 689 Eutropii. In supputatione enim annorum Urbis, à Varrone & Catone factâ, differentia est unius anni, non anni primi conditæ Urbis, in quo conveniunt, sed in digerendis Consulibus ad annos Urbis applicandis. Quem errorem Latini Scriptores conceperunt à Græcis, annos Olympiadicos ad annos Urbis malè applicantes: Undè Livius & alii Latini integro anno sæpè distant à Græcis, quos tamen in describendâ historiâ suâ ut plurimùm sequuntur, & modò Consules in priorem annum rejiciunt, modò solido anno postponunt. Facilè itaque conciliantur Chronologi, quorum alii mortem Mithridatis in annum 690. alii in 689 & 691. rejiciunt, prout secuti sunt aut Græcos Scriptores aut Latinos. Hæc nunc sufficiant de anno mortis Mithridatis.

Anni U. C. consularibus applicati parum differunt: Ita & Olympiadici.

Historici Latini Græcos sequuntur, & tamen anni spatio ab eorum rationib. distant.

Constat porrò ex supra dictis, ab anno U. 665. usque ad annum U. 690. inter Regem & Romanos bella durasse annis xxv. Anno verò Urbis 654. Mithridates, auctore Plutarcho, regnaverat ad annum vigesimum quintum. Undè oritur numerus annorum regni ejus circiter 60. Deniquè ad postremum non vi hostili victus, sed voluntariâ morte in avito regno, senex, teste Justino, decessit. Secundùm Florum per quadraginta annos restitit Romanis, aliquot nempè annis priusquam in apertum bellum erumperet flamma, odio, aut quod armorum Romanorum cursum in Asia impediret, non apertè reprimeret. Secundùm Justinum lib. 37. c. 1. bella cum Romanis per 46. annos variâ victoriâ gessit.

Mithridates quot annis bellârit cum Romanis & regnarit.

Liquet etiam ex superioribus, eos, qui bella inter Regem & Romanos durasse annis 30. aut 26. asserunt, initium bellorum diversimodè assumere, aut potius ex diversimodè intellectis Historicis annorum numerationem formare.

De Calvisio sic sentio: in gratiam ipsius antiquorum fidem minimè in dubium vocari, sed temporis veritatem antiquam ab erroribus, cùm ab ipso, tùm ope Virorum eruditissimorum repurgatam, in apricum locari. Emendarunt enim jam dudum isti non infeliciter Fastos Romanos, ex Tabulis Capitolinis seculo priori Romæ inventis, quæ temporum injuriâ maximis motibus obrutæ fuerant.

Calvisium Bussmannus merito laudat.

Fasti Rom. ex tabb. Capitolinis correcti.

Obitus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
107 B 47

Obitus Caroli M. ponitur in ann. Christi 814. à coætaneis Scriptoribus; Eginardo nempe, Caroli M. Cancellario, qui vixit adhuc ætate Ludovici Pii: Adelmo sive Adhemaro qui Carolo M. fuisse à Sacris, & Aimoino, qui vitæ Ludovici Pii Auctor creditur. Quos utpote testes oculatos sequuntur recentiores. Ado enim Viennensis vixit sub Carolo Calvo, Ludovico Balbo, & Carolo Crasso: ideoque fides coætaneorum Caroli M. & Ludovici P. Scriptorum non potest vacillare: sed dicendum est, locare eum obitus Caroli M. annum in Ann. Christi 813. quo Ludovicus Pius Imperator proclamatus est. Reliquorum Caroli M. obitum in ann. 815. locantium, ratio reddi nequit. Sabellicus recentior est. Acciajolus composuit vitam Caroli M. ex Eginardo, obiitque anno Christi 1473. Ritius edidit libros tres de Regibus Francorum anno 1505. Fides itaque coætaneis Historiographis manet inconcussa.

Veteres Scriptores junioribus præferendi.

De Ludovici Pii annis imperii & vitæ idem dicendum est, quod de Caroli M. morte: fidem nempe Scriptoribus coætaneis habendam. Ex his calculus eruitur, mortuum esse anno vitæ 64. imperasse 27. menses 5. ferè. Carolus enim decessit anno 814. 28. Januarii, Ludovicus anno 840, 20. Junii, quod tempus in se comprehendit 26. annos, 4. menses, 23. dies integros, aut 24. ferè, ita ut 27. anno imperii mortuum esse rectè dicat Auctor vitæ Ludovici.

Ludovici Pii ætas.

Dissidium itaque, ut conjectura Tua est, Vir Nobilissime, erit in anno ferè integro, quo cum patre imperavit: nimirum juxtà Adonem, Ivonem, Calvisium, paulò minus 28. annis, assumto in calculum anno illo, quo cum patre imperavit: juxta Helvicum & alios, paulò minus 27. annis: juxtà Bucholzerum 26. ann. menses 4. dies 24. si annus ille, quo cum patre imperavit, non attendatur. Funccius numerum saltem annorum sumsisse dicendus est, omissis mensibus & diebus. De Pantaleone non video causam suorum 25. annorum. Supererit tandem levis differentia in uno mense & aliquot diebus. Undè verò sumserit Ritius 74. annos, quos vitæ Ludovici tribuit, hariolari nequeo, nisi quòd ex incogitantia aut mendo LXXIV. pro LXIV. scriptum sit.

Chronologorum de ætate Ludovici Pii conciliatio.

Ritii error.

Error Ritii de annis vitæ Ludovici Pii.

Colloquium Aimoini cum Ludovico habitum referri à quibusdam ad Carolum M. iniquè fit. Nam ipse Auctor lib. IV. extremo cap. de gestis Francorum satis apertè: *Quæ scripsi usque ad tempora Imperii Francorum, Adhemari relatione didici, qui ei* (Carolo) *cævus & connutritus est. Posteriora autem quia ego rebus interfui Palatinis, quæ vidi, & comperire potui, stilo contradidi.* Hinc lib. V. c. XVII. colloquium Imperatoris de Comete conspecto secum habitum enarrat. Quamobrem malè ad Eginardum colloquium refertur, uti Tu rectè judicas. De Wernero hoc addo, vixisse eum seculo decimo quinto. Sive itaque is ad Carolum, sive ad Ludovicum referat Colloquium, veritati Authorum συγχρόνων seculi noni indè nihil decedit. Neque enim temerè credendum recentioribus, nisi cum veteribus conveniant, ex quibus sua excerpserunt. Vale optimè.

Ludovicus Pius non Carolus M. colloquium de Cometa habuit cum Auctore vitæ suæ Aimoino.

Non cum Eginardo.

Wereri Rellevinckii ætas.

Hamburgo Hannoveram die 29. Novembris Juliani 1665.

FElici profectò sidere occasionem & argumentum præbente Cometa, accessum verò conciliante Humanissimo Ornatissimoque Laurentio Mullero, Sereniss. Ducis Georgii Wilhelmi, Domini tunc Vestri Clementissimi Consiliario, amicitiam Tecum contraxi & literarum commercium inchoavi. Nam non tantùm Te Virum egregiè doctum & Virtuti deditum, nactus sum amicum (quæ profectò jucundissima & utilissima vitæ possessio est) sed & de multis rebus, præclara humanitatis, tùm etiam virtutis studia promoventibus, Tecum mihi per literas conferre toties contigit. Næ plus hoc est, quàm illud Plautinum vel Gellianum confabulari cum amico. Hæc puto absentium amicorum colloquia Reipublicæ esse utilissima. Oblectationem, quâ, ex amicitia

Busmanni amicitiam & literarum commercium Auctor sibi gratulatur.

Amicus deles & probus magni faciendus.

Confabulamur cum amicis absentibus literarum beneficio.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

& literis Tuis humaniſſimis aſſiduò afficior, auxerunt poſtremæ tuæ die 24. Nov. Juliani ſcriptæ. Ad has en tibi reſponſum, ſi non æquè accuratum, nempe ἁρπαγδὸν (raptim) inter occupationes datum, promtum tamen & benevolentiæ Tuæ reſpondens. Quod ad ætatem Hipparchi attinet, manifeſtum in ea annotanda ἀνθυποφορὰν (contradictionem in rationibus temporum) videmus. Nam ſub Ptolemæo Philadelpho ille inſignis Mathematicus, ſicut & Conón, qui 7. libros de Aſtrologia conſcripſit, ponitur. Et Calviſius quidem circà Ariſtarchum dubitationem non diſſimulavit. Sed de Hippardho ne ἀφ' quidem. Imo auctoritate Reineri Reineccii Hiſtoriarum in Inclytâ Veſtra Julia Profeſſoris Clariſſimi ſe tuetur, quæ tamen in ſecunda operis ejus editione non comparet. Milichius autem errorem contrà rationem temporis apertius prodit, de uno & eodem illo Hipparcho agens. Non attingit Joannes Gerardus Voſſius ſeculi noſtri Varro, hoc diſcrimen annorum in ſpecie. Niſi quod tamen Suidam nimis laxè dicere ſtatuat, vixiſſe Hipparchum, dum ſub Conſulibus ſua adhuc libertas conſtaret Romanis: & apertius diſtinctiuſque dicturum fuiſſe, floruiſſe eum Perſeo à Romanis capto, ac tempore belli Punici III. & Numantini. Attigit autem de patria Hipparchi diſcrimen, Ptolemæo Rhodum, aliis, quibus & ille accedat, Niceam Bithyniæ ei patriam aſſignantibus. At enim dicit eundem Hipparchum & Abrahin à quibuſdam confundi. Vide & Bibliothecam Geſneri & Simleri. Video autem Tibi cum Voſſio in computatione annorum circa ætatem Hipparchi convenire. Uterque etiam eum ſub Ptolemæo Philometore floruiſſe dicitis. Indè fortè etiam error ille de Ptolemæo Philadelpho Viros doctrina celebres, inter hos Hipparchum, Alexandriam convocante, provenit. Ptolomæus quidem, celeberrimus ille Aſtronomus (quem nonnulli, etiam Recentiorum, poſt Albumazarem, cum illo Rege confundere non verentur) Hipparchum ducem ſecutus eſt. Sed longo annorum intervallo à ſe diſtant. Idem Voſſius alibi ætatem ſe, ut plurium aliorum, ita & Ptolemæi Philadelphi Philoſophi Pythagorici ignorare fatetur. Ita nempe eheu! hìc & illìc in tenebris palpamus iter veri rectique. Utinam ſint plures qui illùc & ducere & duci velint, invitante modeſtia! Ego libenter, fateor, à Te diſcam, ſi alterum Hipparchum Mathematicum, ad quem illa Milichiana & Calviſiana (quanquam illum de uno eodemque Hipparcho, quem allegavit, ut ducentis annis ſuperiorem, & multum commendavit Plinius, loqui nimis apertum ſit) referri poſſint, indicâris. Alioqui plures ejus nominis fuiſſe, ex Onomatologis, præcipuè verò ex Bibliotheca Geſneri & Simleri didici. Rectæ annorum Hipparchi computationi præbet teſtimonium & Doctiſſimus Lambecius hujus Gymnaſii quondam Rector, nunc verò Auguſtiſſimo Cæſari Leopoldo altero Ptolemæo Philadelpho à Bibliothecis in ſua Hiſtoria literaria. Ita nil certius eſt, quam Hipparchum ſeſqui ſeculo circiter nativitatem Chriſti præceſſiſſe. De annis quoque vitæ, imperii, & bellorum Mithridatis, mihi præclarè gratificatus es & ſatisfeciſti, ut Virum doctum, induſtrium & amicum decet. Diſcrimen annorum urbis Romæ & Conſulum eis applicatorum, conſulatus Ciceronis docet. Hunc Tu contra Eutropium in ann. U. C. 690. refers. Ita quidem & Helvicus: at Funccius & Petavius ann. 691. Buntingus verò & Calviſius cum Eutropio 689. putat. Ego non invidebo hanc quoque gloriam Romanæ eloquentiæ parenti Ciceroni, ut eo potius quam alio Conſule Mithridates, contra quem ille, ut graviſſimum Romano nomini hoſtem graviter detonârit, mortuus memoretur. Cæterùm novi vitam tanto Regi, quam voluntarium venenum aſſiduo uſu vi perditâ perdere non poterat, voluntarium & quæſitum & trepidantem ab illo ipſo adjutum percuſſorem, verius parricidam, ademiſſe. Junioribus Scriptoribus, qui ſua ab antiquioribus mutuentur, non eſſe contra hos fidem tribuendam, omninò æquum & prudens eſt. Cum autem Eginardus, quem allegas, epitaphium Caroli M. Aquiſgrani poſitum mortem ejus in Ann. Chriſti 814. referre teſtetur, miror novi-

Hipparchi ætas non accuratè adnotata.

Calviſii error de Hipparchi ætate ex Reineccio ortum trahit.

Suidas non ſatis accuratè Hipparchi ætatem putat.

Hipparchi patria Nicea potius quàm Rhodus.

Ptolemæus Philadelphus pro Philometore.

Ille cum Aſtronomo Ptolemæo confunditur.

Hipparchus & Ptolemæus Aſtronomus longè ab ſe diſtant.

Neſcimus multa.

Hipparchum alterum Mathematicum ignorat Auctor.

Petri Lambecii laus, Leopoldi Cæſaris encomium.

Hipparchus 150. circiter annis ante C. N. vixit.

Annorum Urbis & Conſulum diſcrimen.

Ciceronis conſulatus in quem U. C. annum incidat.

Mithridates meritò δυσχείρωτος dici poteſt.

Veteres auctores junioribus præferendi.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

tios illos auctores, qui ann. 815. putant, epocham Christi vulgarem pariter ut reliqui, secuti, fidei publicæ mendacium objecisse. Nam & inscriptionem illam Aquisgranensem annum 815. ponere apud quosdam, nisi fallor, legere me memini. An verò Wernerus colloquium illud Ludovici Pii de Comete cum Mathematico illo, qui vitam ejus postea descripsit, habitum, ad Ludovicum vel ad Carolum M. referat, inspecto accuratiori & nitidiori exemplari quàm meum est, quod quadraginta annis post inventam typographicam artem divinam Coloniæ rudi prodiit arte, verbo velim innuas. Pro tot laboribus, mei caussâ susceptis & exantlatis, nisi aliter gratum tibi animum testari possim, hîc quidem eundem hoc autographo testor, sed & publicè in secula duraturo monumento testabor: testabor denique dono oblato operis mei exemplari, postquam juvante Deo prodierit, ut ex manu mea (hoc enim spero) accepta legas, quæ ad me doctâ & amicâ manu scripsisti. Interim vale & cæptis nostris fave.

Carolus M. 814. non 815 obiit.

Wernerifasc. temp. Coloniæ Anno 1481. impressus confusè res gestas ponit.

Busmanno humanitatem Auctor deprædicat, eique gratum animum testatur.

Hannoverâ Hamburgum die 5.15. Dec. 1666.

BInæ Tuæ hesterno die, & quidem posteriores 2. 12. Decemb. exaratæ; horis antemeridianis, priores verò 29. Novemb. Juliani scriptæ post meridiano tempore, redditæ mihi sunt literæ. Ex illis, post illa verba, pag. 1. *circa ætatem Hipparchii convenire*, usque ad *provenit*, cupis ob errorem ab Amanuensi Tuo commissum describi intermedia; quod haud gravatè facio. Sic igitur sonat contextus: Video Tibi cum Vossio in computatione annorum circà ætatem Hipparchi convenire. Uterque etiam eum sub Ptolomæo Philometore floruisse dicitis. Inde fortè etiam error ille de Ptolemæo Philadelpho, Viros doctrinâ celebres, inter hos Hipparchum, Alexandriam convocante, provenit. Ut verò ingenuè fatear, non video, quis ibi grandis error commissus sit. Floruit enim verè Hipparchus anno ante C. N. 158. uti ex Ptolomæo Mathematico observatio de æquinoctio autumnali istius anni ostendit, cùm post quatuordecim annos exspiraret Ptolomæus Philometor, anno nempe ante C. N. 144. Iisdem temporibus, anno ante C. N. 165. Persèum Romani debellârunt, & Numantia ante C. N. 132. & 131. à Scipione obsessa & solo æquata est. Hactenus itaque rectè scripsisti. Rectam etiam conjecturam Tuam esse existimo, quòd inde error ille de Ptolomæo Philadelpho, Viros doctrinâ celebres, inter hos Hipparchum, Alexandriam convocante, natus sit. Hoc addo: Hipparchum Astronomum non floruisse sub Philadelpho, inde etiam probari posse me arbitrari, quòd is scripsit in Phœnomena Arati, quemadmodum ex Suida notum est. Aratus autem vixit Olympiade 124. hoc est, sub initium regni Ptolomæi Philadelphi ante Christum Natum 282. circiter. Ideoque Hipparchus non fuit σύγχρονος Arati, sed post eum floruit. Verùm hoc argumentum leve est & incertum. De Milichio moneo, me errorem contrà rationem temporis in ejus Commentariis in 2. lib. Plin. non invenire. Utor autem exemplari, Halæ Suevorum Anno 1538. impresso. Nam ad cap. 12. Plinii nihil affert Milichius, quàm quòd Hipparchus conscripserit primus Ephemerides, & quòd multa ejus mentio fiat apud Ptolomæum. Idem Hipparchus à Milichio ad cap. 26. laudatur saltem, quòd fuerit Vir suo seculo (omissâ æra) in omni disciplinarum genere præstantissimus. Discrimen quod mihi cum Eutropio esse videtur, nullum ferè est, si computus juxta menses instituatur. Urbs enim condita est XI. Kal. Maji, seu mense Aprili. Unde initium annorum U. C. ab isto tempore sumendum est, quandò Palilia celebrabantur. At Cicero Consulatum iniit mense Octobri anno Urbis 689. currente. Mithridates autem mortem sibi acceleravit proximè sequenti æstate anni Urbis 690. ante Octobrem ejusdem anni, priusquam Ciceronis annus Consulatûs finiret. Itaque neque ego contra Eutropium sum, neque hic à vero anno valdè aberravit. Hæc nunc ob festinationem tabellarii sufficiant. De Wernero proximè. Vale.

Ptolomæi Philometoris & Philadelphi ætas.

Hipparchus vixit sub Ptolemæo Philometore non Philadelpho: Scripsit in phœnomena Arati. Arati ætas. Milichii exemplaria variant.

Urbis Romæ initium.

Palilia sive Parilia festum anniversarium xj. Kal. Majas, quo die condita Roma.

Ham-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Hamburgo Hannoveram die 23. Junii Juliani 1666.

AD literas Tuas die 5. 15. Decemb. proximi anni me, ut par erat, respondisse opinor. Exemplum tamen mei responsi in scriniis meis non invenio. Hoc autem non miror, cum non semper talia asservare mihi liceat. Quicquid de eo sit, vivo officii & Tui memor inter infinitos labores, qui mihi continuò subeundi sunt, ut ad finem operis mei optatum, juvante Deo, perveniam. De constituenda Hipparchi ætate Clarissimo Ismaëli Bullialdo aliisque Amicis satisfeci. Quæ Tibi tunc ex Milichio de ætate illius Excellentissimi Mathematici attuleram, ea in meo exemplari Francofurtano MDLIII. impresso, ita ut tunc dixi, extant. Scio autem Lipsiensem editionem anni MDLXXIII. qui fuit à morte Auctoris XIV. multum differre ab hac quam possideo. Calvisii quidem editio Lipsiensis anni MDCV. melior in multis est Francofurtensi anni MDCXX. Hæc enim auctior, illa correctior est, quod non paucis exemplis aliquando, Deo volente, demonstrabo. De Wernero debes mihi responsum, quia illud à Te postulavi & Tu promisisti. Vale Vir Humanissime, & mihi favere perge.

Auctoris quæstio de ætate Hipparchi composita.

Milichii exemplaria variant: obiit ille 1559.

Calvisii editio Francofurt. auctior Lipsiensis correctior.

Hannoverâ Hamburgum die 23. Octobris 1666.

FIlius meus natu maximus, Latinè, Græcè & Hebraïcè doctus, & in Academiis Wittebergensi & Helmstadiensi per quinquennium ferè studiis liberatioribus operam dans; nunc verò ob idioma Rabbinicum Hamburgi aliquot septimanas subsistens, hasce ad Te, uti spero, rectè perlaturus est. Etsi autem scio Te magno cum desiderio responsum meum ad Tuas die 23. Junii Juliani datas exspectare, tamen quam plurimæ occupationes, quæ me visendis ægrotis ob dysenteriam epidemicam, ab initio Julii ad medium usque Septembris hìc grassantem, ita me fatigarunt, ut officii & Tui memor esse nequiverim, tarditatem meam excusabunt. Ad illas itaque tuas jam nihil affero nisi quòd Milichii exemplar Francofurti MDLIII. impressum mihi videre, neque de Wernero, ob impedimenta modo memorata promissis stare, & accuratiori exemplari uti, nondum licuerit. Persisto autem in ea opinione confidenter, nihil decidere veritati autorum coætaneorum seculi noni, etiamsi Scriptor seculi decimi quinti iis adversus sit. Venio ad ultimas Tuas 6. Octobris Juliani ad me datas. Quæ de dissensu Calvisii & Milichii in constituenda Hipparchi ætate notasti & ad me misisti, inscripta erant schedulæ, Tuis die 15. 25. Novemb. 1665 datis inclusæ, cujus exemplum nunc remitto. Ad ista tunc responsum in mea epistola die 24. Novemb. direxi, nec alio modo eam discrepantiam conciliandam esse existimo. Quicquid sit, non video quomodo Tua, de ætate Hipparchi aliâ ratione ordinanda sint, quam sicuti ad me doctissimè in epistola Tua die 29. Nov. Juliani 1665. scripsisti, nec aliter conjicere queo, quàm in mea die 24. Nov. Juliani proposui. Fieri enim non potest ut in tantis tenebris verius quid afferatur, quin tecum, eheu! exclamandum mihi est, nos hic & illic in tenebris palpari iter veri rectique. Conjecturis itaque inhærendum esse, ubi veritatis demonstratio cessat, cum Viris Doctis mihi concessum esto. Maximos sumtus ad Operis Tui magni editionem requiri, non valde miror, non ignorans, quanti constent libri sine figuris æneis imprimendi. Vale.

Busmanni filius literas patris Auctori tradit:

Quibus diuturnum silentium excusat.

Autores veteres præstant novis.

Busmannus Auctori de errore Calvisii & Milichii circa ætatem Hipparchi consentit.

Nescimus multa.

Conjecturis pro demonstrationibus contenti nos esse in multis oportet.

Sumtus magni ab Auctore operi isti edendo impensi.

Ham-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Hamburgo Hannoveram die 20. *Octobris* 1666.

ADfuit mihi ante aliquot dies egregiè literis & artibus bonis excultus filius Tuus, qui mihi literas Tuas reddidit. Cui ego, quantum per tempus licuit; officium hoſpitalitatis & humanitatis, ut omnibus, ita præcipue ſtudiorum humanitatis amantibus debitæ, præſtiti. Ingenuâ profectò eſt facie, amænoque non vultu tantùm, ſed & ingenio: ita ut politiori humanitate omnibus, ne dum Tibi amicis, ſe commendet. Gratulor itaque Tibi, Vir Amiciſſime, de tali filio, utque ex ſtudiis & Moribus ejus probis uberrimum olim, grandævus ſeneſcentem adſpiciens, fructum capias, ex animo precor voveoque. Silentii Tui diuturni, utinam alia, quàm hæc ſontica, cauſa fuiſſet! Nunc jam abundè mihi de omnibus ſatisfeciſti, præter dubium illud de Wernero. Inſpexi ego aliud, nuperum ſcilicet & nitidum libri exemplum, nec tamen certus ſententiæ ad Carolum ne Magnum vel Ludovicum Cometam illum inſignem, & pium de eo cum Mathematico colloquium retulerit, fieri potui. Novi præterea in diſtinguendis & diſtribuendis antiquorum Auctorum ſcriptis, haud raros à Viris alioquin induſtriis committi errores, quod in vita Ludovici Pii ſupra vidimus. Quicquid autem de eo ſit, colloquium illud à Ludovico ſecum habitum Auctor vitæ ejus aperte fatetur, ut contradici ei ſine temeritate non poſſit. Sed de his ſatis in ſuperioribus egimus. Gratulor mihi de Tuo in his aliiſque aſſenſu. Benevolentiæ Tuæ tribuo reſponſum ad ultimas meas (quas ita breves & tumultuaria manu dederam, ut nec in ſcrinia, nec in rationes meas eas retulerim) Tibique de ea gratias ago. Hipparchi & Mithridatis ætas, tum & illa præclara ſtella crinita morti Ludovici præfulgens, aliaque huc ſpectantia ſolidè ſatis, ut ſpero, ſunt conſtituta, & in ſedibus ſuis firmè collocata: quorum & Tu pars magna fuiſti. Hac ratione Tuum quoque nomen æternùm celebrabitur, ſi quis humanitati & bonæ arti ac ingenio locus, & meus labor publico dicatus aliquo in pretio erit. Quanto enim indagandi & inveniendi veri ſtudio flagres luculenter demonſtraſti, & laudabili exemplo poſteritati egregia ingenii facinora, in quæ nil fortunæ, nil invidiæ licet, commendaſti. De morbo epidemico in ditionibus Sereniſſimorum principum alibique graſſante, vehementer doleo. Deus omnis boni Auctor, omnibus bonam, ſanam, juſtitiæ & pacis cupidam, det mentem in corpore ſano: Tibique cum Tuis inter proſperitatis documenta optatis tuis reſpondentia annos proroget propitius.

Buſmanni filius laudatur.

Humanitas humanitatem meretur.

Liberi probi ſenectam parentum recreant.

Werneri Rolevinckii ſaſciculus temporum non ſatis recto ordine editus.

Auctorum veterum ſcripta perperam diſtincta.

Buſmanni adſenſum Auctor ſibi gratulatur:

Ejuſq; benevolentiam celebrat gratus.

Veri ſtudioſus eſto.

Eruditio immortalis eſt: huic da operam.

Malis alienis dole.

Vota pia fundo publicè privatimque.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

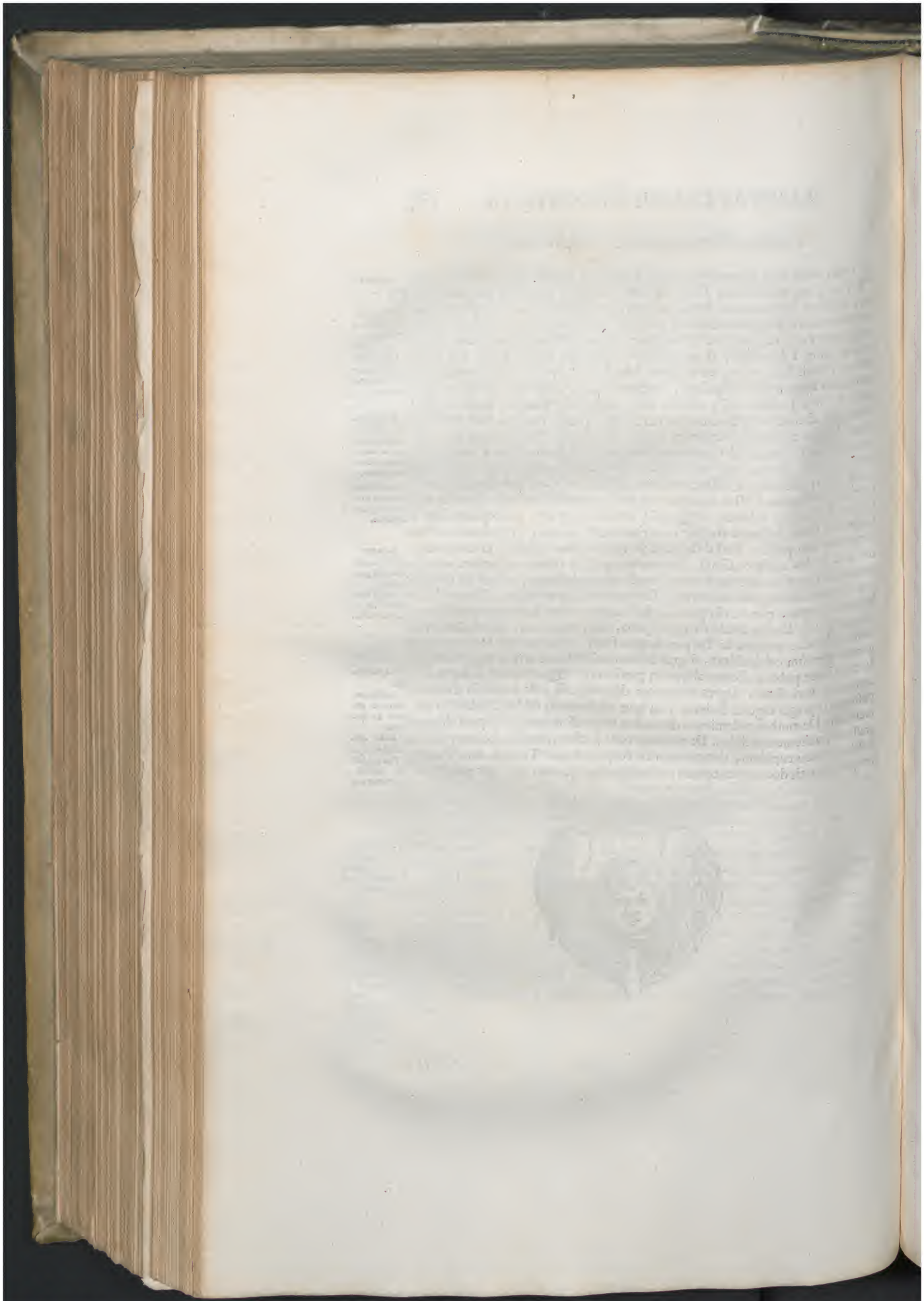

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Figura 1. *observationum Cometicar. in magna Britannia factarum, de Cometa A°*
1664 et 1665. N°53

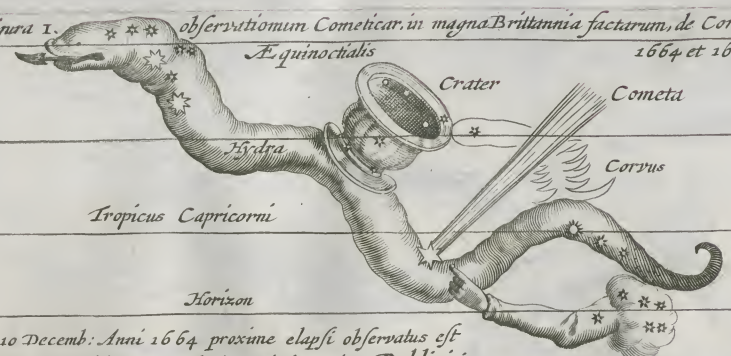

Die 10 Decemb: Anni 1664 proxime elapsi observatus est Cometa Supra delineatus a duobus Mathematicis Dublini in Hibernia, inventusq; est 26 gradus ad Declinationem versus Austrum atq; ejus Ascensio recta erat 170°, 0′

Appulsus ejus ad Meridianum erat 30′ post quartam matutinam

Altitudo verò ejus ad illud tempus 10°. 45′. cursus ejus erat tardior ad occasum quod certa observatione ad alias stellas comparata nobis innotuit

Hora Noctis	Altitudo	Azim
3 — 30′	7 — 30	Or 26°.35′
4 — 0	9 — 30	Or 16° 30′
4 — 30	10 — 45	Merid.
4 — 45	10 — 00	Occ. 1°.15′
5 — 00	9 — 9	Occ. 6°. 0′

Observationes institutæ erant per magnum Quadrantem Azimuthalem correctis, simam Lingulam Magneticam directum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
107 B 47

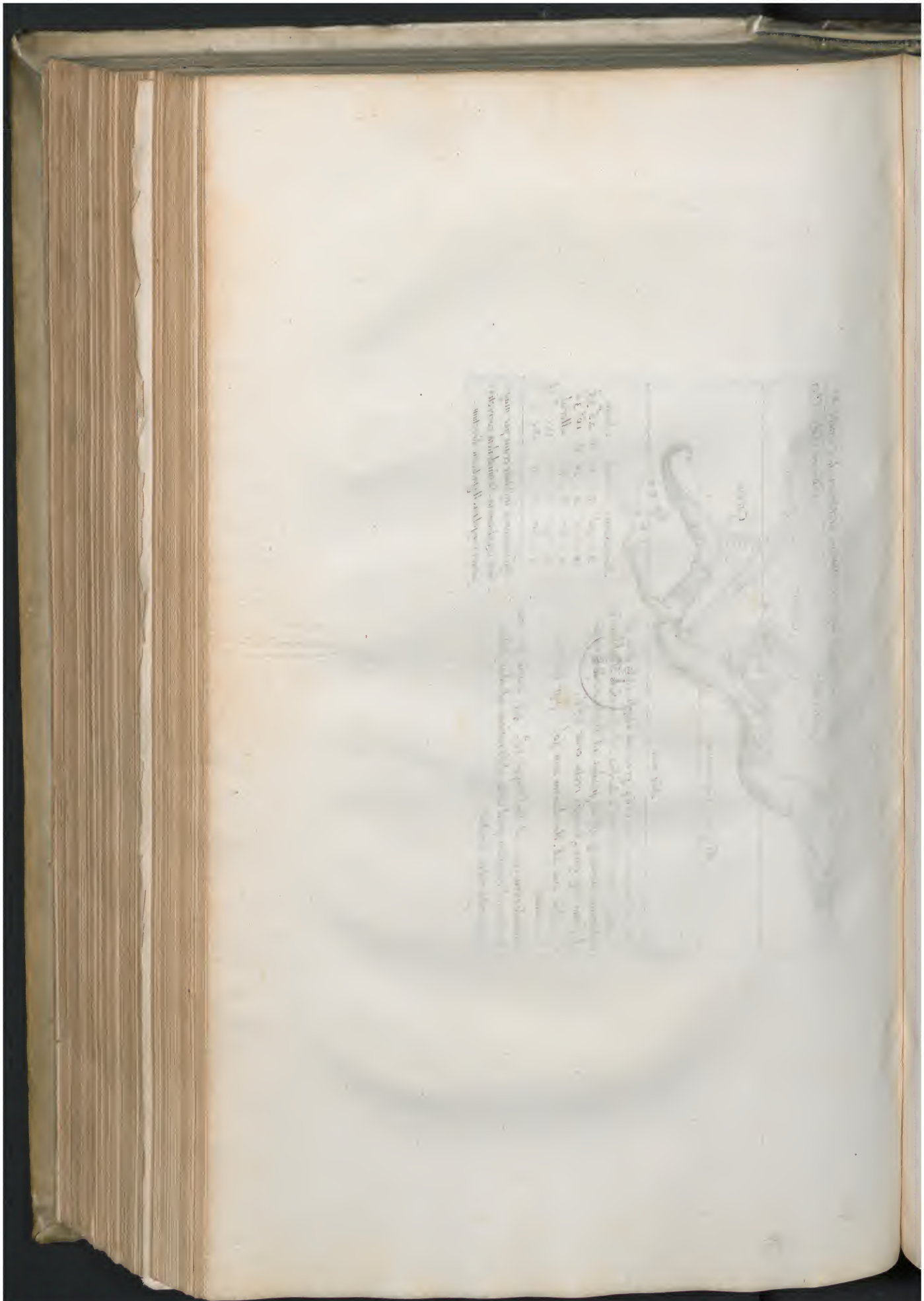

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Early European Books. Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Figura 2. observat. Comet. in Britannia fact. N° 54.

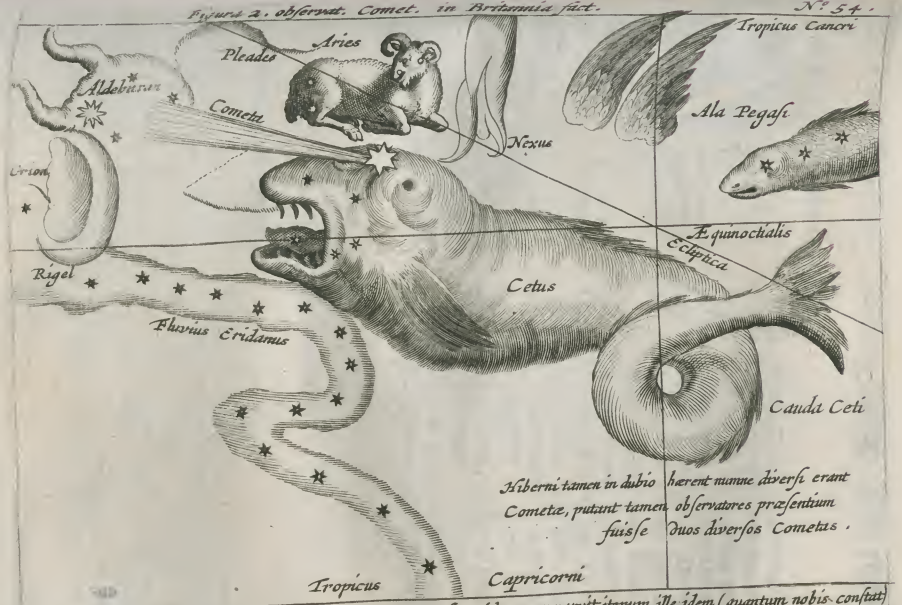

Hiberni tamen in dubio hærent nunne diversi erant Cometæ, putant tamen observatores præsentium fuisse duos diversos Cometas.

Tabula Observationis Secundæ

Decemb.	Hor	Longitud
22.	7. 0	8 — 26 — 0
27. Pm.	7. 0	8 — 6 — 0
30.	7. 15′	8 — 1 — 0

Fere post octiduum apparuit iterum ille idem (quantum nobis constat) Cometa, nec ut nonnullis persuasum est alius, cum ad interim desistebantur observationibus ob cælum nubilum

Ascensus R. —

57 —	10 —	6 —	40 Meri.
30 —	0 —	4 —	50 Sept.
31 —	0 —	7 —	5 Sept.

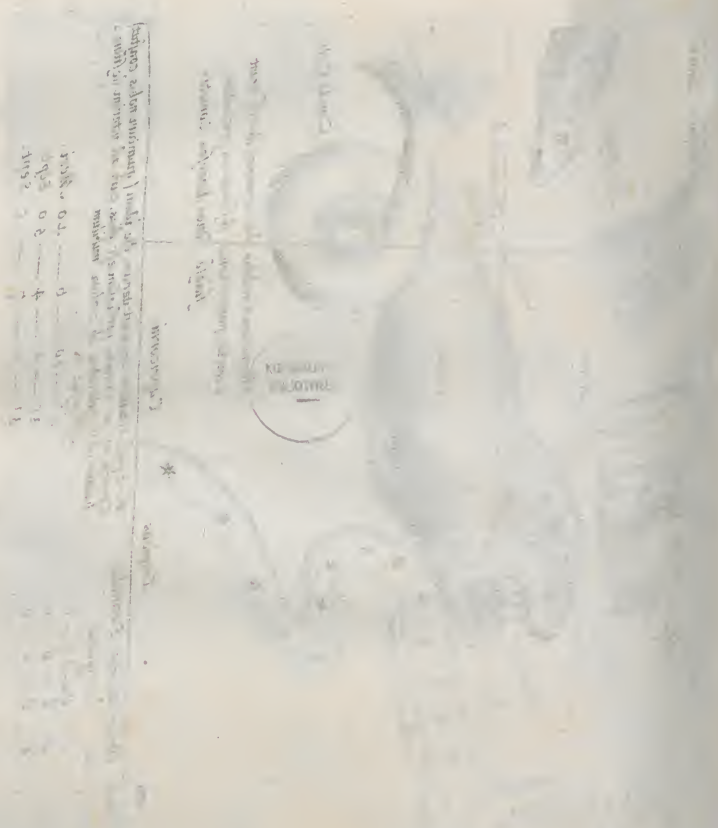

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

XXIII.

COMMUNICATIO LONDINO-BERENIANA.

Hamburgo Londinum die 27. Dec. 1664.

S. P. Vir Clarissime &c.

AMicitiæ Tecum initæ, humanitate Tua provocatus, deesse nunquam volo. Adeoque de mutua officiorum meorum vice certum Te esse jubeo. Nunc scribendi ad Te novum exortum est argumentum. Nam insignem Cometam nos ante dies circiter quatuordecim hèic primum vidisse, Tibi significo. De quo quæ fuerint Virorum Doctorum hac in Urbe & vicinia ejus observationes & judicia, cognosces ex adjunctis, quæ velim cum aliquibus Viris Doctis & Astronomicæ artis scientissimis communices, quo eorum judicia & observationes Te parario mutuo obtineamus. Præcipue verò à Te vel per Te aliis edoceri cupimus, an ita se res habeat, sicut sparsit fama, jam ante duos menses Vobis Visum esse Cometam, tum vero qua die primum, in qua regione cæli, in quo signo Zodiaci, quove in sidere visus sit, & quem servaverit cursum, aliaque quæ ab ejus notæ viris literarum cultores, discendi semper avidi (scientiæ enim amorem innatum nobis esse, non tantùm Aristoteles, Cicero & universa Philosophorum cohors, sed & natura & ipsa quotidiana experientia docet) exspectare possunt. Vale & me constanti benevolentiæ mutuæ affectu prosequere.

Officii vicem amicis redde.

Berenio argumentum Cometicum Auctor proponit.

Cometa 1664 an auctumno in Anglia visus.

Scire natura appetimus.

Londino Hamburgum die Febr. 1665.

S. P. Generose Domine.

EGo quoque strenuè defungar partibus meis in colenda amicitia, quam bono omine tecum inivi. Nec unquam negligam humanitatis officia, quæ Tibi fore grata intellexero. Mitto tandem ad Te etsi serius quàm vellem, varias Cometarum in diversis signis apparentium descriptiones, discursus & judicia. Nulla certe in me fuit mora. Verum Anglorum nostrorum sera cunctatio, ut in omnibus rebus, ita in his quoque eorum judiciis eblandiendis causa fuit. Vale Generosissime Domine mihique fave.

Berenius in Auctorem officiosus.

Observationes Anglicanæ & dissertationes de Cometâ 1664 & 1665. visis mittit.

Angli cunctatores.

Tui observantissimus

PAULUS JASZ-BERENYI.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Observationes & discursus Mathematicorum Londin. de hybernio Cometa.

Observationes, Discursus & Judicia nonnullorum Mathematicorum de Nuperiori Cometa.

1. *Doctoris Wright.*

Wright Londin. Mathemat. Cometa quando in Anglia visus.

COmeta qui nuper apparuit, primò omnium Londini visus est (postquam triduo ante in Comitatu Herefordshire nonnullis viatoribus summo manè ex vertice montis Londinum versus in forma incensæ turris apparuisset.) 9. Decembris S.V. die Veneris horâ quartâ post mediam noctem in medio Hydræ, & barbam suam versus caput Corvi extendere visus erat, cujus novitate adducti vigiles ad Albam Aulam, Ducem suum ad intuendum invitarunt, Ipseque REGEM, REX verò Fratrem Ducem Eboracensem cum Regina & reliqua aulicorum turba. Observatus est satis prolixâ comâ, in forma ejus, qui 1618. Germaniæ malum portendebat, nisi quòd hic livido colore apparere visus erat, prior verò igneo. Hîc non usque adeo densâ caudâ; sed longiori, Ille verò crassiori virgâ; sed non æquè longa. Postea per nebulosum aëra observare non licuit ante peractum octiduum, cum serenior aura magnam Spectatorum turbam hinc illinc in plateis convocasset, atque iterum 16. Decembris inter 11. & 12. noctis obsevabatur inter Orionem & Balænam, atque hanc esse causam quòd duos diversos Cometas apparuisse suspicantur.

Londin. Aula Cometam spectat.

Cometarum 1618. & 1664. comparatio: iste cur geminus putetur:

2. *Doctoris Plaji Fordii 21. Januarii Londini.*

An portenderit aliquid mali.

An Cometæ bonum vel malum aliquid portendant, & inprimis hic Cometa an terribilem aliquam rerum conversionem indicare voluit.

Siquidem omnia tam supra- quam infra-lunaria naturales suas habeant causas & rationes, nec ob id res novæ apparentes statim prodigiorum classi annumerandæ; Idcircò non aliter de Cometis judicandum censeo, quam eos ex naturalibus suis causis dependere, nec malum nec bonum singulare nobis denunciare.

Plaji Fordii sententia Cometæ non esse portenta.

Dicunt verò Astrologi Jove in signo Piscium vel Cancri constituto, si tum Cometa apparuerit, prænunciari rerum omnium abundantiam, quomodo ergo tam diversos effectus ex Jovis unius positura, qui tot Terræ Diametris supra Athmosphæram collocatur, colligunt? Tempore verò Julii Cæsaris Cometa apparuit, quem nihil mali subsequutum est, vide *Albertum Comm. Super Arist. Text. de Meteoris.*

Si malum aliquod sequeretur visos Cometas, aut esset illud particulare, uni regno, aut commune omnibus, quibus Cometa visus erat, si particulare, non est ex Cometa qui universalis apparuit. Si universale, ostendatur ullum exemplum calamitatis tantæ, quæ universum Orbem terrarum simul invasit, nullo angulo intacto.

Meteora aund. cum Cometis habent materiam & samen nil portendunt.

Præterea Trabes ignitæ, hastæ ardentes, columnæ micantes & apertiones Hemisphærii borealis, per interlineatas stricturas hinc illinc tremulo motu vibrantes, aliæque sulphuratæ incensiones subitanea corruscatione defectos animos terrentes, ex eadem materiâ, quâ Cometæ constant, nihil tamen mali præsagiunt. Confer *Cartes Meteor.* Item *Lavater de Spectris.*

Cometæ nec ventos nec tempestates significant.

Præprimis verò vulgo ita persuasum est Cometas significare tempestates vel etiam pluvias; sed neutrum fieri posse constat. Materia enim, undè ventorum vis generari deberet, erit siccæ exhalationes, hæ verò conversæ sunt in corpus ipsius Cometæ, adeoque illis quasi in centrum suum conglobatis aër factus est purior & liberior. Neque pluvias portendere possunt, nulla quippe res duos oppositos atque invicem contrarios effectus significare potest. Et ut omnes ferè

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

ferè in hoc conveniunt, significari per Cometas siccitates, quomodo ergo inundationes & aquarum moles declives, ripas devastantes prænuncient.

Tantò minus Regum obitus:

Ridiculum verò est illorum commentum, qui dicunt mortes Regum & Principum per Cometas signari, quomodo verò generalis hæc irradiatio particulariter agat in Reges, nullâ aliâ re subditis quàm solâ virtute & potentiâ præeminentes ex arbitrio voluntatis humanæ, quid hæc ad causas naturales?

Vel aliquid boni malive.

Accidit verò interdum, ut non longo tempore post visum Cometam Imperator vel Rex &c. aliquis obierit, cùm tamen mors Regis sit notior morte hominis vulgaris. Idcircò statim ad Cometam, tanquam causam efficientem stultè provocamus. Concludo ergo hunc Cometam nuperiorem, velut reliquos, fuisse naturalem, adeoque nec boni, nec mali quicquam indicare. Non tamen ob id negligendum esse; sed ut Creaturam in aëre ex vaporibus volantem considerari debere. Nos verò ad pietatem & pœnitentiam semper & ubique paratos esse debere, nec signum cum Judæorum scribis è cælo exspectare.

3. *Doctoris Gargravii* 23. *Januarii Westmonasterii.*

Gargravius Cometas mala & bona portendere arbitratur.

Vetus illud effatum, nullum Cometam apparuisse, quin malum aliquod, vel bonum etiam portenderet pro rato habendum esse censeo, teste Aristotele & Stobæo. Undè *Papa Clemens de Medicis Septimus, loco Emblematis utebatur pro Symbolo Cometa*, secundùm Paradinum *in Symb. Heroicis pag.*179.

Cometa mala portendit, officii nos admonet.

Josephus & Hegesippus memorant ante Panoletriam Hierosolymitanam apparuisse Xiphiam seu Cometam gladiatum super Templum, iræ & justissimæ vindictæ Divinæ prænuncium, nec minoribus jam peccati obnoxii sumus, quàm contemptrix illa Numinis Divini Gens Judaïca, omnia quoque ad illud inclinare videntur, si quis oculo politico inspiciat præsentem rerum faciem, ut insignes rerum mutationes exspectandæ sint, quas novus hic Propheta Cœlicus prædicere mihi videtur, & labentem in pejora populum ad sanam mentem revocare.

Doctor Pontæus 23. *Januarii Westmonasterii.*

Pontæus Cometas mala portendere putat.

Dicant quicquid velint Epicurei isti naturalistæ, Cometas (quod naturales sint, nihilque portendant,) sed verò considerent variam syderum posituram, diversos cæli aspectus, Solis Lunæque labores naturaliter statis temporibus fieri: & longinquâ experientiâ nos de eorum effectu certiores factos, has vel illas Syzygias talem aëris temperiem inducere ob aspectum planetarum mutuum frigidiorum, qui procul à Solè, călidiorum qui propiores Soli, quidni etiam Cometæ raro apparentes & postea evanescentes, aliquid portendant, vel si mavis cum Machiavello genios esse præmonentes humanum Genus, ut futuram calamitatem prævideant, & virgam videntes respiscant.

Cometæ portendunt ut Eclipses.

Machiavelli de Cometis sententia.

Anne Halones Parhelii Paraseleni tempestates & madores indicant, qui circulari formâ apparent? Cometarum verò turbinata flamma ignem refert ex

Halones. Parelii.

Elementi istius figura. Conferatur *Contarenus* de Elementis. Ergo Sulphureæ istæ partes primo quasi in fontem collectæ, deindè per conflagrationem dispersæ aëra inficiunt, adeoque Sterilitatem & morbos inducunt & bilioso humores, undè iræ, rixæ, bella.

Domini Collini Mathematici 24. *Januar. Manè.*

Collini judicium de Cometa nuperè significat.

Cometa hîc apparuit in medio Stellarum, qui secundùm Cardanum de natura Martis sunt. Ergo Bella & Siccitates portendunt. Domus illa cælestis, ubi primùm observata erat, fuit Octava, ideoque significatorem mortis universalis fuisse vereor, & pestem multis in locis grassaturam.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Videtur quoque ex particularibus Thematibus collatis indicare mortem duorum Potentiſſimorum Regum, unius in Europa alterius in Oriente.

D. Thomæ Street inſignis Mathematici.

Streeti de nupero Cometa judicium.

Cometa fuit Zenithalis per Africam ad nigrum fluvium, deinde ſupra Guineam, incepit ibi belli haud levioris incendium cum Anglis & Batavis, nec finitum donec planè nova rerum facies iſtis terris inducatur. Inundationes & horrenda naufragia ab Occidente audiemus, & procul dubio nuperior illa conjunctio magna in tali aſpectu cum Cometa vehementer cooperabitur.

Ex Obſervationibus per Teleſcopium Rivii.

Rivii obſervatio.

Teleſcopium illud procul dubio accurratiſſimum eſt, & 60. pedum longitudinem æquat, videbatur Cometa ſublividus & interdum ſtricturis argenteis, cum puniceis, porraceis flammeis & Hyalinis intermixtim vibrantibus, ut vel ex eo poſſes ſulphureas flammas obſervare, in modum Spiritûs vini incen-

Cometæ 1664 color, figura.

ſi. Limbus obibat corpus Cometæ hirſutâ luce obfuſcatus, neque ille rotundus, ſed unciata ferè ad figuram Saturni. Jurabant verò nonnulli ſe vidiſſe partes ſulphureas & bituminoſas veluti ex incenſâ tædâ ſpargi, ipſe verò nihil quicquam talium obſervare potui.

Capitaneus Morgan.

Terræ motus probatur.

Adjunxit Argumentum haud leve inde poſſe inferri de motu Telluris Copernicæo, nam ſi Cometa conſtat exhalatione terreſtris materiæ, adeòque non tranſcendit Sphæram Lunæ, nihilominus tamen in modum reliquorum Luminarium, cum primo mobili 24. horarum intervallo circumgyratur. Ergò cum terra movetur.

Morgani ſententia de Cometis.

Addidit etiam Cometas ut plurimum obſervatos oriri in Zona torrida, ob vehementem attractionem Solis & obliquato curſu in temperatas partes deferri & ſic evaneſcere.

Hamburgo Londinum die 11. *Febr.* 1665.

Auctor Bernio de obſervationibus & judiciis de Cometis Britannorum Mathemat. gratias agit.

PLurimum equidem Tuæ humanitati debeo de nuper mihi redditis literis, quibus tot Præſtantiſſimorum Mathematicorum obſervationes & judicia, tum vero artificioſas Cometæ delineationes adjunxiſti. Nihil profecto apud me invenio, quò tàm luculentum ſtudium tuum penſem. Ne tamen ingrati animi notam incurram, paucis de illo phœnomeno accipe. Reperiuntur non

Cometæ duo an 1664. *viſi:*

pauci in Germania & Suecia, qui non tantùm duos Cometas diſtinctos, alterum quidem qui ad roſtrum Corvi in Dodecatemorio Libræ apparuerit & in Auſtrum tenderit, alterum verò qui ad oculum Leporis in dodecatemorio Geminorum viſus fuerit inque Septentrionem tenderit, extitiſſe, ſed & duos ſe

Duos fuiſſe multi judicant, quidam etiam viſos ſibi eſſe dicunt,

ſimul unâ nocte, illum quidem mane, hunc autem veſperi ſe vidiſſe, aſſerant. Cæterum & hîc & alibi plures Viri Docti & Mathematici eximii inveniuntur,

Unum tantùm fuiſſe plures affirmant.

qui unum eundemque Cometam fuiſſe dicant & demonſtrant. Familiam hîc ducit Nobiliſſimus ille Aſtronomus Joan. Hevelius Senator Dantiſcanus, cujus indefeſſis & accuratiſſimis obſervationibus plus Viri alioqui docti & ſcientia rei Aſtronomicæ inſignes, quàm vel ſuis vel alienis rationibus, vel illorum ipſorum,

Anglicani Mathematici de ſignificat. Cometarum diſſentiunt: Ita & alii.

qui ſe duos Cometas una nocte vidiſſe dicunt, narrationibus fidunt. Quæ autem eſt ſententiarum Mathematicorum Anglicanorum de effectis Cometarum diſcrepantia, eadem & hîc reperimus. Ita nimirum libertate ingenii, in diſqui-

ſitione

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

sitione veri in diversum cuntis attingimus, & divisos toto orbe Britannos. Vidi nuper tractatum alicujus Astrologi, potiùs quàm Astronomi, qui augurando magis quam argumentando divinabat ex dodecatemoriis Tauri & Arietis cornupetarum, & signis Argonavis, Orionis pugnacis, Hydræ Aquaticæ, Eridani fluvii, & Ceti, quæ Cometes peragraverit vel attigerit, bellum, idque navale. Erat alius qui ex dodecatemorio libræ bellum sacrum præsagiebat. Sed quid ex dodecatemorio Virginis & Geminorum ac Cancri, tum ex signis Corvi, canis Majoris & Leporis, quæ itidem Cometes vel transivit vel attigit, deducent? Mea itaque sententia hæc est, ejusmodi phœnomena, non esse temnenda, nec tamen timenda, sed causis naturalibus, licet non satis notis (testantur id adhuc tot discrepantes sententiæ) tribuenda, & ut documenta divinæ potentiæ, sapientiæ & justitiæ, ac incitamenta pœnitentiæ æstimanda, citra curiosam & voce divina vetitam disquisitionem, quæ hos ad desperationem, illos ad confidentiam præcipites ferat. Quamvis autem fatear multa post Cometarum apparitionem, non tantùm Regibus & Imperatoribus, sed & integris regnis ac imperiis à Deo peccatis hominum irato immissa fuisse. Verum tamen assero multa talia & citra Cometarum apparitionem, quin & multa bona & prospera post eam mortalibus evenisse. Appello omnis ævi testem historiam. Nec enim aliter in tàm vasto rerum humanarum orbe fieri potest, quàm ut ex diversitate ingeniorum diversæ actiones, & ex his diversa bonorum malorumque effecta proveniant. Sed hæc hactenus. Tu ingenuæ ignosce libertati & Vale.

Astrologicæ prædictiones de Cometa 1664. argutæ

Refutantur.

Cometarum & alia cæli phœnomena nec temnenda nec timenda, sed animo pio cernenda.

Astrologica curiositas noxia.

Desperatio & confidentia vitanda.

Diversa hominum ingenia, studia, fata.

Hamburgo Londinum die 25. *Julii St. V.* 1665.

S. P. Doleo, Vir Humanissime, commercium nostrum literarium per aliquot mensium spatium intermissum fuisse. Nisi continui & graves mei labores scriptionem impedivissent, novis Te ad scribendum provocassem literis. Nam me ad Tuas mense Febr. datas, quibus varias observationes & narrationes ac judicia de Cometa Mathematicorum Anglorum & Hybernorum adjunxeras, die 11. 21. Febr. respondisse, certum est: post hac literas, nisi me memoria fallit, me ad Te dedisse puto. Nunc paululum otii nactus, has ad Te dare decrevi, quibus iterum iterumque Tibi de illis observationibus communicatis gratias ago debitas. Simul certiorem Te reddo me ab illo tempore plurimas observationes ex variis mundi partibus à Viris Clarissimis in re Mathematica, Hevelio scilicet, Bartholino, Fernelio, Leünesschlosslio, Placentino, Gravio, Bürhnero; tum Kirchero, Ricciolo, Curtio & Schoto, celeberrimis S. J. Philosophis accepisse: ac præterea amplum literarum commercium de hoc argumento cum Viris multis & Præclaris dignitate & eruditione Præstantibus exercuisse: Quod cum Amicis innotuisset, auctores mihi ad hæc in unum fascem colligenda, colliganda & edenda extiterunt. Qua in re cum morem eis, utpote rei literariæ usus & alia publica commoda ob oculos mihi ponentibus, æquum esse censui gerere, factum est ut bonam operis partem, una cum figuris observationum Cometicarum aliarumque demonstrationum Mathematicarum æri incidendis, in Hollandiam, ubi liber iste imprimetur, miserim. Velim itaque mihi mittas plures observationes de Cometa priori, qui mensibus Dec. Jan. & Febr. conspectus est, tum de posteriori, qui mense Aprili visus est. Quod si verò aliquam figuram ejusdem generis ibi obtinere possis, velim eam rectà Amsterodamum ad Eruditissimum & Humanissimum Juvenem Adamum Francum, communem Amicum mittas, cujus industriæ libri illius editio, quam in se accurandam suscepit, magna sui parte erit adscribenda. Cum autem Oxonii Cometes prior die 24. Nov. observatus esse dicatur, velim à Te doceri, uter stylus (quamvis Anglos Julianum communiter sequi nôrim) sit adhibitus computationi, & annon prior

Auctor silentium suum aliquot mensium excusat.

Eidem gratias de observationibus Britannicis denuò agit: Tum de statu suo in re Cometica eundem certiorem reddit, Ut & instituto opere.

Adamus Francus editionis hujus operis curator.

Cometa an 24. Novemb. 1664. visus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Tri-Cometa, Di-Cometa & Mono-Cometa Obſervatoris Oxonienſis.

prior aliqua obſervatio illis in oris facta ſit? Tum quid Obſervator ille Oxonienſis per Tricometam, Dicometam & Monocometam intelligat. Nos enim hîc adeo lyncei non ſumus, ut illa myſteria pervidere poſſimus. In Cometa quidem anni 1618. his quidem obſervati aliquot nuclei rotundi * & tres ſtellæ inſignes, tandem una, illis † vero tria diverſa corpora. Ita & in nupero Cometa Clar. Hevelius obſervavit aliquot veluti particulas compactas, præcipuè nucleum rotundum, ultimis diebus Dec. & primis Januarii. Nemo tamen ideo Cometam in plures ſpecies vel partes diviſit. Sed nihil hîc de ſententia Auctoris illius definire vel decernere licet: cum eam nemo hîc divinando aſſequi queat. Vale & favere mihi porrò perge.

* Ricciol. Alm. N. 2. T. 1. p. l. 8. S. 1. c. 3.

† Scheiner. de Cometa 1618.

Vinſoriâ Hamburgum die 6. Septembris St. Juliano 1665.

Berenius pariter ſi'entium ſuum excuſat,

Studia Auctoris publico bono dicata approbat,

Juvare pro ſua virili parte promittit:

Per peſtem Virorem doctorum conſortio ſe privatum dolet,

Judicia duorum Mathematicorum de Cometa verno 1665. Auctori mittit,

RArò literæ Tuæ ad nos commeant, ut & noſtræ ad Vos. Excuſatio utrinque eadem eſt: tot enim me res circumvallant, ut vix uni atque alteri ſufficiam: Te verò publicæ utilitati emancipatum eſſe, palam eſt. Tuæ 25. Julii labentis ſtylo Juliano ad me datæ, procurante Humaniſſimo Domino Adamo Franco 29. Auguſti ad me pervenêre; ex quibus, Te varia undique judicia de Cometa collegiſſe, eaque publici juris facere decreviſſe, intelligo. Rem Reipublicæ literariæ haud ingratam fore ſpero: quam promovere, ſiquidem penes me eſt, paratus ſum. Utinam verò nunc quoque mihi idem eſſet, quod antea, cum Viris literatis literarum commercium, exſpectationi Tuæ, ſi non in totum, certè ex parte ſatiſfacerem; verùm contagioſa hæc lues, quæ urbem noſtram invaſit, in dieſque latius ſe ſpargit, nos in varias mundi partes diſjunxit, adeoque nulla hodiè epiſtolaris colloquii apud nos occaſio, nulla opportunitas; idque ex Regio edicto incolis impoſitum: Quæ tamen ad manum ſunt, ad Te mitto. De mente Obſervatoris Oxonienſis non mihi conſtat, de eaque ab eo inquirere præſens occaſio prohibet. Anglos autem omnes ſtilum Julianum ſequi, ad eundemque omne opus exigere certum eſt. Vale Vir Nobiliſſime mihique porro favere perge.

Judicium D. Johannis Gadburii *de nuperiori Cometa qui fulſit in Aprili Anno* 1665.

Joan. Gadburii de Cometa verno 1665. judicium.

Cometarum trium in Corvi, Leporis & Pegaſo viſorum defenſio,

Ex diverſo apparitionis tempore, colore, motu & ſitu.

RAriſſimum eſt tres vidiſſe Cometas uno anno: ſed ut annus hic mirabilis, ſic ætas etiam mirabilis futura, nec cum Cometæ evaneſcunt, ſtatim effectus eorum ceſſat. Omnino cenſent tres fuiſſe Cometas, eumque qui ante feſtum Natalitiorum apparuit, plane diverſum fuiſſe, ab eo qui circa illud tempus flagrabat: medium apparuiſſe colore pallido & Saturnino, primum fulgentem & Jovialem. Hunc caudam direxiſſe verſus Borrhapelioten, alterum ſurſum inſtar faculæ vibrantem. Ille mane, hic veſperi fulſit. Hic interdum ſine barba viſus: ille nuſquam. Diameter unius continebat duplum alterius. Hic ad plagam Nothapelioten, ille ad Borrhapelioten oriebatur.

Gadburius Math. Anglus malè ex nuperis Cometis cominatur.

Turcarum Imperatori mortem nuperus Cometes prænunciare putatur.

Tertius vero Cometes de natura Jovis erat, non multum differens à primo, qui in Novembri fulſit; primum de natura Martis fulſiſſe omnes concludunt, ultimum hunc de Martis & Jovis natura mixtum. Effectus priorum Cometarum accelerare videtur. Juppiter quidem beneficus eſt generi humano; verum radii Martis in primo, & Saturni in ſecundo plus valebunt: idcirco plus mali quàm boni exſpectandum.

Significare videtur mortes Potentiſſimorum Principum unius in Europa, alterius in Aſia, cum primis potentiſſimi Turcarum Imperatoris. Diſſenſiones & Bella

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Bella civilia, Hypocriſes & privatas machinationes pro evertendis Monarcharum Dominiis. In ſumma: dictus Aſtrologus ex primo Cometa Bella præſagit, ex ſecundo famem, ac Peſtem, ex Tertio mortes Principum ac ſtatuum perturbationes, imo nonnullorum everſiones, Bella in terris Borealibus rectè prædixit.

Cometa 1664 & 1665. primus bella, ſecundus famem & peſtem, tertius mortes Principum & motus Rerump. prænunciare putatur.

Judicium Clariſſimi D. Johannis Megalini, *inſignis Mathematici.*

Joan. Megalini de nupero Cometa judicium.

MEo judicio errare videntur, qui trés diverſos tàm brevi tempore Cometas fuiſſe ſomniant, ex diverſitate colorum, Magnitudinis & Sitûs. Quidni poterit Meteoron aliquod (inter Meteora numerandus utique maxime eſt) diverſo tempore diverſa apparere forma, diverſo colore, prout materiam combuſtibilem majorem vel minorem ſibi miniſtratam habuerit, & variè in reſpectu ad ſolem diſpoſitus fuerit. Obſervavi ante Natalitiorum feſtum Cometam, quem ſecundum vocant, barba ipſum ſequenti inſtar caudæ: quare dices? quia Solem occidentem comitabatur. Tertium verò barba præeunte, quia ſolem orientem præceſſit, atque radios ſolares plurimum valere in illuſtranda terreſtri hac materia, teſtantur Halones, Irides, Parrholii & Paraſeleni &c.

Cometarum trium deſcriptoribus reſpondetur.

Meteoris adnumeratur Cometa.

Cometa 1665 ſecundus & tertius dictus.

Barba quare Cometam caudæ inſtar ſequatur, vel etiam præcedat.

Non conſentio cum illis qui ſtellam novam in Caſſiopæa viſam 1572. & à Tychonæ Braheo obſervatam Cometam fuiſſe nugantur; (quicquid tamen Plinius diſtinxerit inter duodecim ſpecies Cometarum) ſed hanc litem meam non faciam, propterea quòd hujus non ſit fori. Neque ullus mihi perſuadeat hunc eandem fuiſſe, quem obſervavi in Livonia anno 1651. qui bellorum aquilonarium prænuntius ſi non effector (abſit ut ita dicam) à vulgo ſuperſtitioſo judicatur. Helleboro digna eſt hæc ſententia quæ 12. annorum ſpatio Cometam occultatum fuiſſe, jamque demùm apparuiſſe, poſt 12. annorum revolutionem aſſerit. Unde illi hanc novam periodum Cometarum invenerunt? Si hæc vera eſſet, bone Deus! quot Cometas numeraſſet prior ætas. Sed dices, fortè non erant à vulgo obſervati. Imò verò nullum unquam ſeculum tàm ſterile fuit virorum ingenioſorum, quin aliqui obſervarent, &, ſi aliqui: cur res tàm nova non in vulgus novitatis amantiſſimum ſpargeretur? ſi in vulgus: cur non ad Hiſtorias? ſi ad Hiſtorias: cur hoc ignoraremus? cum tamen longe minoris momenti circumferantur. Semeſtri ſpacio tres diverſos fuiſſe nulla verborum vi perſuaderi poſſum; anne putes tàm volatilem & combuſtibilem materiam ſemper unam eandemque eſſe, eundemque curſum ac magnitudinem obſervare; ſi illud, cur non perennaret; ſi ſtatuis ex Athmoſphæræ atomis conflatum, cur non variis modis mutabilem, unde ergo tres diverſos Cometas concludis à diverſo colore, ſitu, ac magnitudine: Medius in Tauro diſparuit, Ultimus in Andromeda apparuit: quæ diſtantia rogo?

Stella 1572. non fuit Cometa.

Cometa 1665 non eſt idem cum illo 1652.

Non efficit bella,

Non redit poſt plures annos.

Periodus Cometarum non datur.

Obſervarunt ſemper aliqui Cometas.

Hamburgo Londinum die 17. Octobris 1665.

PAulùm ab occupationibus ſpiſſis liberior factus ad Tuas Vinſoria die 6. 16. Septemb. datas, quas habui acceptiſſimas, expedio reſponſum. Tardius quidem quam volebam, ſed non quam poteram. Nuper ex D. Czuſio populari Tuo in patriam redeunte intellexi, Te ad linguam latinam apud Anglos promovendam magno ſtudio incumbere. Inde conjicere licet Te, ſicut de re literaria & gente illa celeberrima & diſcendi cupida præclarè mereri, ita continuis laboribus diſtrahi. Animadverti id in nuperis quoque literis Tuis. Quò majores itaque ſunt Tuæ occupationes, eò major eſt officioſa erga me alioſque Amicos benevolentia. Crede mihi quoque maximos ſubeundos & exantlandos

Tardius reſponſum excuſa & excuſatum habe.

Berenii ſtudium.

Angli à ſtudiis humanioribus laudantur.

Occupationibus honeſtis ſemper vaca;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

esse labores, nec exiguas devorandas molestias in edendo magnæ molis & ardui argumenti opere. Hoc enim me cum 30. amplius Viris Illustribus, Doctis & omni laudis genere præclaris (inter quos Rautensteinii, Heinsii, Bullialdi, Auzoutii, Gruteri meritò nunc à me apud Te commemorantur, utpote à quibus intra triduum amicissimas accepi literas) de argumento Cometico assiduum ferè coluisse literarum commercium testabitur, siquidem ultimam tanto operi manum Deus propitius imponere concesserit. Sudat autem jam illud sub prelo. Ideò & Tua reliqua in Hollandiam (ubi & figuræ Mathematicæ & observationes Cometicæ 50. amplius æri inciduntur) brevi, Deo volente erunt mittenda. Quibus si addi aliquid velis, facies id, quamprimùm poteris. Res enim longam non patietur moram. Nisi fortè Tua extra ordinem appendicis loco ad calcem operis addantur. Quod vereor ne nonnullis tardius responsum exhibentibus eveniat. Maximoperè verò cuperem per Te obtinere alicujus Viri in Mathematicis versati de posteriori Cometa, qui in Pegaso apparuit, observationes. Quanquam & catalogum Cometarum, brevissimè annis natalium & ætatis illorum annotatis compositum, ex uno & altero Auctore, ut Dasypodio, Cæsio, Rockenbachio, qui hîc haberi non possunt. Rem mihi faceres gratissimam, Historiam quoque Cometarum scribenti. Pestem in Urbe Vestra grassari, multaque millia hominum in singulas hebdomades consumere, fama quoque publica ad nos detulit, imò & adhuc refert. Id sanè, ut par est, cum dolore accipimus, & gravi illo malo graviter commovemur. Utinam malum illud pestis cesset! utinam cessent & procul sint & aliæ vitiorum ac bellorum atrocium pestes. Miror autem nuper Londini inter media sævissimæ pestis & difficillimi belli pericula in quosdam conscientiæ causâ, eosque modestos & quietos Viros sævitum ad vincula, ut accepi, fuisse. Qua de re certiora abs Te exspecto. Vale.

Auctor studiorum suorum rationem Berenio reddit.

Anglicas observationes posteriores Cometæ Auctor requirit.

Pestis Anglica 1665.

Miserere afflicti.

Vitia bellorum portenta.

Conscientiæ causa in nullum Virum quietum sæviendum.

Londino Hamburgum die 27. Augusti Gregoriani 1666.

SUbvereor, ne pertinax silentium meum aditum ad Te mihi occluserit; quod certè non eximiæ tuæ humanitatis oblivio, verùm occupationum Scholasticarum desultus, qui me à rescribendo repressit, causa fuit. Dehinc tamen occupationes meæ remissionem aliquam mihi promittunt, adeoque ad jussa tua capessenda promptiores nos experieris. Astrologorum variorum hîc sunt de præsenti anno judicia. Quorundam opinio est, Solem cursum suum hoc anno immutasse, propiusque ad nostrum Zenith, tribus scilicet gradibus & aliquot minutis accessisse, æstûsque tàm prodigiosi hanc asserunt causam fuisse. Alterius verò insignis cujusdam Mathematici opinio hæc est, si quis Conjunctionem Saturni & Jovis, quæ tribus ab hinc annis, anno nempe 1663. mense Octobri in Sagittario contigit, insignemque Solis eclipsim nuperrimam, cum reliquorum Planetarum Conjunctionibus & Configurationibus concomitantibus, probè consideraverit, novam adfuturam Monarchiam nemo est qui negabit, eamque initium suum hoc anno & ex hac Insula sumpturam, verisimile est. De Cometa in Hollandia denuò apparente hîc rumor volitat, nobis tamen Anglica hæc spatia incolentibus nondum est visus. Mitto etiam metra quædam in Cladem & Fugam Hollandorum à Viro docto Anglo conscripta, quibus tuum est tuum adjicere calculum. De parta verò Anglorum victoria, eorumque in Hollandiam Insulam invasione depopulationeque nihil scribam, eam enim publicis libellis apud vos circumferri non ignoro. Vale.

Berenius diuturnum silentium excusat.

Sol anno 1666. cursum suum mutasse putatur.

Æstûs intensi 1666. causa.

Conjunctio Saturni & Jovis 1663.

Monarchia nova anno 1666. in Anglia oritura putatur.

Angli de incendio navium Hollandicarum gloriantur.

Hamburgo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Hamburgo Londinum die XXV. *Aug. Jul.* 1666.

SIlentium Tuum occupationibus & negotiis gravioribus tribui. Eadem æquitate & aliàs uti ſoleo. Benevolentiam tuam ad præſtanda officia mihi grata promtam & gratam habeo, & pari menſurâ me repenſurum polliceor. Aſtrologis ſua relinquo. Non enim in adyta eorum penetravi. Ubi quòd lateant (quod ſatis tutò ex his quæ legi & vidi, dicere poſſum) multa curioſa & noxia libertati induſtriæque humanæ, magis quàm certa & utilia, hæc à me & aliis, quantum licet, amolior, egregio publico pro mea virili conſulere ſtudens. Belli, quod inter Britannos & Batavos mari, & alibi gentium terrâ geritur, incendium non à Cometis nuperis, ſed ab ambitionis affectu, quo non alius flagrantior, ſicut quondam Burghlejus, Britannico ærario præfectus, apud Camdenum ex conſenſu Sapientum dixit, excitatum ab hoc potius quàm illis portendi dicere ſoleo, ex veri, ut puto, & publicæ utilitatis ratione. Tu mihi pugnas illas navales, quæ tot millia Chriſtianorum, & quidem profeſſione Euangelicorum hauſerunt, & incendium Ulienſe, quod propè centum quinquaginta naves onerarias, ſed & aliquot millia hominum inſolenti & inaudito facinore devoravit, indicas, mihique nota eſſe conjicis. Imò verò pluſquam nota & ingentem dolorem in corde meo excitant. Accedit quòd heſternâ veſperâ accenſam conflictûs in Albi ponè ipſam urbem hanc inter naves Britannas & Batavas flammam, & aliquot illarum maximo cum fragore horrendum in modum conſumtas viderim. Et

Silentium amici gravioribus occupati excuſatum habe.

Aſtrologicis arcanis immiſcere ſe Auctor nec vult, nec poteſt:

Multa ibi curioſa & noxia potius quàm certa & utilia.

Burglejus Theſaurarius Angliæ.

Bellum inter Anglos & Hollandos calamitoſum.

Miſerere afflicti.

Anglorum & Holl. ad Hamburgum conflictus:

- - - necdum finitus Oreſtes.

Tuum eſt, qui in illa Britannorum metropoli celeberrima degis, ſed & omnium boni publici amantium, votis & ſtudiis piis induſtriiſque velut ſuperfuſâ copioſè frigidâ, talia incendia exſtinguere. De novo Cometa nihil à Batavis accepi. Sed & ſinè ullis Cometis portentorum ſatis eſt. Polonia noſtra belli civilis flammam reſtrinxit, pace cum Lubomirſcio & ſociis fœderis conventâ. Huic robur ſanctio Comitialis addet: cujus exſpectatio omnium mentes domi foriſque ſuſpenſas tenet. Vale ac mihi porrò fave.

Londini elogium Pacis amans eſto.

Polonica pax

Hamburgo Londinum die 13. *Octobris* 1666.

AD poſtremas Tuas breviſſimas, die 31. Auguſt. datas nondum per multas occupationes reſcribere potui, officio inter hæc, quod mihi impoſueras, ritè perfunctus. Biduo poſtquam Tuas literas exaraſti urbs veſtra, antiquitate, magnitudine, ædificiorum ſplendore, populorum frequentiâ, & opibus famigeratiſſima, deflagravit. Horrendum profecto incendium illud fuit, quod cum extingui nulla vi & arte poterat, quinque diebus duravit, & circiter 90. Templa, ac 20m. domos, interque eas magnificentiſſima ædificia publica & privata magnamque librorum vim conſumſit. Quæ fuerit tunc Urbis Veſtræ miſeranda & lugenda facies, quæ trepidatio, qui hominum utriuſque ſexûs, omnis conditionis ætatiſque luctus, quæ jactura, facilè eſt cogitare. Tot tantiſque malis ipſi quoque hoſtes commoti, nedum amici, vel qui medio poſiti loco, nec inter amicos, nec inter inimicos numerari volunt. Erunt dubio procul, qui hoc, ut & illud belli incendium, utrumque ſanè horrendum & triſtè, ad Cometas referent. Verum ego his perſuaſum eſſe meritò velim non à Cometarum, ſed à Vitiorum potius portentis hos ignes maximis Regibus, populis, urbibus fatales accendi. Patiantur iſti naturam, benignam ſanè omnium noſtrûm, niſi degeneres, vel ingrati & impii eſſemus, matrem

Londinenſis urbis elogia, Conflagratio luctuoſa.

Malis, etiam inimici commoveri, humanum eſt.

Cometæ non ſunt malorum cauſæ ſed hominum maliti.

Natura mater benigna.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

(noſti quàm doctè & facundè hoc argumentum Plinius Senior tractet) deſtinato curſu ſua peragere. Quod verò ad mores emendandos cumprimis ſpectat, commendent & urgeant, precor moneoque, talia & quævis alia triſtia ſine Cometarum quoque apparitione, ab hac verò etiam læta & proſpera evenire frequenter, adeoque divinam juſtitiam ubique conſpicuam, & huic cuncta noſtra indefeſſo pietatis modeſtæ ſtudio commendanda eſſe. Patria mea Polonia, non obſtante Cometarum apparitione nuperà, pace jam fruitur, dubiâ tamen, ſed hominum non Cometarum vitio ſæviente etiamnum iniquitate. Sed & Tranſylvania ac Hungaria, patria Tua. Vidimus nuper pacem in diverſis utriuſque Germaniæ locis conciliatam. Idem gaudii Hiſpaniæ & Luſitaniæ obtigiſſe, certò ſcribitur. Speratur pariter & certò quidem pacem inter Suecos & Moſcos firmatam, tùm & nuperum diſſidium Bremenſe, compoſitum iri. De eadem inter hos & Polonos, ſed & inter veſtros Britannos & Batavos agitur. Accedent & hæc anni hujus, vel certè proximi lætis, quæ à divina bonitate exſpectanda ſunt, niſi peccata noſtra id gaudii intervertant nobiſque præripiant. Hoc abſit: illud fiat! Vale ac mihi conſtanter fave.

Cometas multa & mala antecedunt & bona ſequuntur.

Divina juſtitia ubique elucet.

Pax compoſita in Polonia, Cur vacillet.

Pax Tranſylvanica, Hungarica, Germanica, Hiſpanica: Alibi quoque gentium firmatur vel tractatur.

Anni 1665. læta.

T. omni ſtudio & officio

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

XXIV.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

XXIV.

COMMUNICATIO BONONIA-RICCIOLIANA.

Hamburgo Bononiam, Kalendis Aprilibus Gregorianis Anno Christi 1665.

S. P. Admodum Reverende &c.

QUantis benevolentiæ & ſtudiorum officiorumque vinculis homines, mortalis conditionis memores, tum literarum humaniorum cultores, tùm verò præcipuè Chriſtiani, perfectiſſimæ pietatis profeſſores, inter ſe jungantur, res indicat ipſa. Atque vel hæc ſola facilè me ad Te per literas compellandum permovere poterant. Sed fuêre & alia, quæ me ad id faciendum exſtimulabant. Fama nempe nominis Tui Clariſſimi, quam totus orbis literatus celebrat: & ardentiſſimum meum diſcendi ſtudium, ab iis præſertim, quibus ut certis Magiſtris, in hac vel illa arte, meritò fidendum eſt. Acceſſit nuper mihi conſpecta laus inſignis, quam magnis meritis in Rep. literaria Tuis debitam Ampliſſimus Hevelius, Mathematicus Eximius & Amicus meus honorandus, Tibi plena menſurâ tribuit. Tum vero & alter Amicorum Clariſſ. Abrah. de Grau, Liber. Art. Magiſter, Philoſophiæ Doctor & Matheſ. in Academia Franequera Friſiâ Prof. à quo heri literas & diſputationem de Cometa nuper habitam accepi, qui aliorum Virorum Doctorum premens veſtigia, Te Tuo merito magni facit. Auxit notabiliter meam & de Te exiſtimationem & Te compellandi fiduciam Clariſſimus Iſmael Bullialdus, Vir, ut noſti, omni eruditione & ſingulari Mathematicarum rerum ſcientia Excellentiſſimus, Amicus utriuſque noſtrùm, qui in ſuis ad me die 13. Febr. datis literis, ſignificavit ſe percupidè Tuas & Doctiſſ. Dominici Caſſini obſervationes expectare: in poſterioribus verò quas die 6. Martii exaravit; eaſdem mihi & promiſit veſtraque auctoritate ad probandum unum Cometam nuper in Corvo & Lepore viſum uſus eſt. His omnibus cauſſis me ad Te compellandum impellentibus grave pondus addidit Magnificus & Ampliſſ. Inclytæ urbis hujus Conſul Dn. Bartholdus Müllerus, Amicus & Fautor meus pl. obſervandus, Spectatuſque literarum & literatorum Patronus. Is cum paulò ante multa coram me in laudes nominis Tui dixiſſet, tùm etiam hodie Tui Almageſti Novi tunc commendati partem poſteriorem tomi 1. mihi mutuo dedit, ut ſcilicet Tuum de Cometis tractatum plurimâ, ut jam video, eruditione refertum, cum cura perlegerem, quod quidem è veſtigio cum inſigni delectatione adfeci. Poſtquam vero tot rationes ſcriptionis ad Te meæ habui, & de ſuaviſſima Tua eruditione non nihil ex tempore delibavi, ſcriptionem diutius differendam non eſſe ratus, inſtituti mei rationem paucis Tibi enarrare libuit. Simul autem & conſilium Tuum in quibuſdam ad Cometam nuper conſpectantibus exquirere volo, ut vel exinde, quanti Te, licet tantis terrarum ſpatiis, & editiſſimis Alpium jugis diviſum, faciam

Mortalitatis qui, idem & officii memor eſt.

Hominum vincula natura, humanitas, religio.

Riccioli quibus de cauſis Auctor compellet.

Hevelius laudatur.

Gravius laudatur.

Bullialdus laudatur.

Italis unus tantùm Cometa 1664. viſus.

Bartholdus Mullerus Conſul Hamburg. laudatur.

Almageſtum Novum Riccioli commendatur.

Auctor cum Ricciolo argumentum Cometicum tractare incipit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Judicium imperitis ne permitte.

faciam pervideas. Nosti nempe vetus illud, & in vita apprimè necessarium Phocylidis monitum:

Artifici in sua arte credendum.

Μηδὲ ποτε κρίνειν ἀδαήμονας ἄνδρας ἐάσῃς
Τὴν σοφίην σοφὸς ἰθύνει, τέχνας δ' ὁμότεχνος.

(Nunquam judicare homines siveris imperitos:
Sapientiam sapiens dirigit: artes autem qui ejusdem est artis.

Commercium cum doctis cole coram & per literas.

Sed ad rem. Cum mihi in hac Urbe agenti frequens cum Viris doctis (à quibus dum eos loquentes in literis video, nunquam non doctior recedo) intercederet commercium literarum, factum est, ut nuper viso in cælo Cometa, ex una quæstione in aliam delapsi fuerimus, quas recensere hîc, ne Tibi sim molestus, nolo. Attingam tamen nonnullas earum, ut Tuum quoque sublime explorem judicium. Quandoquidem nuperus Cometa primus visus die 3. 13. Decemb. in his oris ad rostrum Corvi ante ortum Solis proprioque motu versùs Austrum, deindè ad oculum Leporis die 21. 31. Decembris post occasum Solis, proprioque motu versùs Boream tendens apparuit, factum est, ut nonnulli Viri Docti, & in re Mathematica Præstantissimi, duos fuisse distinctos Cometas opinati sint. Quos inter & Doctissimus Vester Albertus Curtius, celeberrimus Philosophus & insignis Mathematicus fuit. Qui tamen postquam à me per Illustrissimum Dominum Joannem Ernestum de Rautenstein, Ministrum Statûs, Consiliarium Intimum & Legatum ad Conventum Imperii Neoburgicum, accepisset Amplissimum Hevelium, inimitabili diligentia studiis cælestibus incumbentem, binis ad me exaratis literis sententiam suam de uno Cometa mihi & aliis prodidisse & asseruisse, eandem & ipse amplexus est. Licet autem non deessent, qui è variis locis duos se distinctè Cometas una nocte vidisse affirmarent: Hevelio tamen assentire maluit. Et certè non desunt in Germania Mathematici qui adhuc eandem illam de duobus Cometis hybernis opinionem foveant. Quam & Mathematicis Hybernis placere Londino cum Observatione eorundem accepi. Eandem & Ubsaliensibus Mathematicis arridere, Holmia Suecorum ad me perscriptum est. Præ cæteris verò eam propugnat Clarissimus Jonas Fornelius, Mathem. in illa Acad. Prof. qui ex magna motûs Cometici inæqualitate diversos fuisse Cometas evincere satagit. Dicit nempe Cometam, qui ad dies 12. 22. Decemb. per singulos dies duos tantùm in proprio Circulo peregerit gradus, non posse eundem esse cum illo qui à dieb. 12. 22. Decemb. ad dies 21. 31. ejusdem plusquàm 100. gradus emensus fuerit, cum in nullo unquam Cometa tanta motûs inæqualitas fuerit observata. Quid de hac ejus objectione sentiendum sit, sicut à Clarissimo Bullialdo aliisque Mathematicis egregiis (quamvis & ille, & horum plures pro uno stent Cometa) ita & abs Te, Vir Doctissime, judicium exspecto. De Cometarum origine & motu non dubito me ex Tuo illo eruditissimo tractatu edoctum iri. Verbo tamen attingam Amplissimum Virum Dn. Ottonem Guerichium, Consulem Magdeburg (quem quanti Doctissimus pariter Vester Casparus Schotus faciat nosse Te non dubito) existimare Cometas provenire ex procellis, quæ in aëra latæ partem aëris cum impetu avellant & in sublime rapiant, ubi illa à Sole illustrata quasi caudam habens conspiciatur. Præsupponit autem ille duo ardua de motu terræ & spatio vacuo principia. Et aërem quidem particulâ illâ avulsâ leviorem reddi, statuâ vitro aëris vacuo inclusâ (quam non semel in ædibus Nobilissimi Domini Consiliarii & Residentis Brandenburg. Filii ejus hac in Urbe agentis vidi) & ima petente demonstrare se ait. Ad confirmandam suam sententiam cum non pauca ad me miserit, velim & Tu mihi super ea re mentem Tuam aperias. De effectis Cometæ sententiam Tuam, utpote Theologicam & Ethicam, non tantùm Philosophicam, cum voluptate jam legi. Monstras enim hæc veluti divinæ iræ mortalium scelera vindicaturæ indicia & pœnitentiæ incitamenta, non ut prodigia ad formandas vanas divinamque iram

Ricciolo Auctor quæstiones quasdam de Cometis proponit.

Cometa hyeme 1664. an unus apparuit:

Geminum fuisse quidam cur opinati?

Curtius laudatur,

Duos Cometas hybernos 1664. putat.

Hevelius laudatur.

Curtius Hevelio de uno Cometa 1664. assentit.

Hyberni hybernos Cometas 1664. duos fuisse putant.

Ubsalienses Mathematici pro duobus Cometis hybernis 1664. stant.

Fornelius duos Cometas 1664. asserere conatur: Ejus rationes.

Cometarum origo secundum Guerichium.

Schotus laudatur.

Guerichiana de Cometis sententia Ricciolo proponitur:

Tum ille de motu terræ & spatio vacuo,

Et anemoscopii inventio.

Riccioli de Cometarum effectis sententia Auctori probatur.

cientes

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

cientes divinationes exhibita. Sed accuratius iſta, Deo volente, his diebus legam & expendam. Sum autem in eadem ſententia quam aureo illo ore prolatam laudas, neminem ſcilicet lædi niſi à ſe ipſo: non à fato Stoico, Chaldaico vel Aſtrologico, non à Cometæ vel ullo cæleſtium ſignorum in hominis liberrimum ingenium imperio. Quod & publicè docendum & adſtruendum eſſe, ad conſervandam publicam tranquillitatem reor. Hæc enim facilè à vanis vatibus & credulis ac temerariis eorum ſequacibus laceſſitur. Dico autem in tanta rerum humanarum varietate & ante vel citra ullam Cometæ apparitionem, multa mala & poſt eandem bona evenire. Puto etiam non minus in nupero phœnomeno efficaciæ Cancro, Virgini & Lepori, quam Corvo Orioni & Leoni tribuendum fore, ſi illa Aſtroſophica præſagia & vaticinia ſolido inniterentur fundamento. Hic jam tempore excluſus pedem figo, dum modò unum abs Te, quâ es eruditione, ſolertiâ & humanitate, obtineam, ut mecum communices Tuas obſervationes unà cum accurata Cometæ delineatione & adjunctâ ſententiæ Tuæ de nupero Cometa ſpeciatim explicatione, quæ tot aliorum Mathematicorum Clariſſimorum obſervationibus, delineationibus & narrationibus addi poſſit. Suadent enim, monent & incitant Amici (quibus refragari non convenit, præſertim cum talia publico bono inſervitura ſperent) ut illas in unum corpus redactas edam in publicum, adjunctis & his, quæ huc illuc de hoc argumento, & hujus occaſione alia quædam illi accommoda ad varios Viros Illuſtriſſimos & Doctiſſimos ſcripſi. Ita opus non tantùm Mathematicum, ſed & Politicum, Hiſtoricum & Ethicum conficietur, jucundum & utile ſimul. Fac proindè & Tu, Vir plurimùm Reverende, Clariſſime & Doctiſſime, ut ſymbolam Tuam, nominis Tui famâ & noſtrûm omnium exſpectatione ac luce dignam, & cum publica utilitate (quæ nobis corruptos ſeculi mores cum dolore intuentibus vel maximè curanda eſt) junctam quamprimùm obtineamus. Literas Tuas tutò trades ei qui has curaverit. Quanquam nomen meum præfectis tabellariorum Norinbergæ & hîc ſatis ſit notum. Vale & me æqua benevolentiâ complectere, qui ſum

Lætitur nemo niſi à ſe ipſo.

Fato non ſubeſt homo.

Libertas naturæ humanæ aſſeritur.

Cometas & mala præcedunt & bona ſequuntur.

Signa cæli, quæ Cometes percurrit, nullis certa præſagia ſubminiſtrant.

Obſervationes Cometicas Auctor à Ricciolo poſtulat.

Amicis juſta ſuadentibus obedit.

Ricciolo Auctor operis ſui rationem exponit.

Publicis utilitatibus ſtude.

Malis alienis dole.

T. obſervantiſſimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI de LUBIENIETZ
Eques Polonus.

Bononiæ Hamburgum die 28. *Aprilis* 1665.

Generoſe &c.

SIcut in ipſo literarum Tuarum atramento, candorem animi, ſic prodigalitatem in me laudando agnovi, quibus cum me longè inferiorem ſciam, non potui ſinè rubore legere: quantuluſcunque tamen ſim, breviter ad poſtulata reſpondebo.

Riccioli us Auctoris literas gratas habet,

Laudes ſibi debitas, & ab Auctore datas, per modeſtiam recuſat:

Primò itaque longè verius exiſtimo Cometam Decembri & Januario prætérito conſpectum unicum fuiſſe: cum identitatis argumentum ſat probabile ſit, & color & magnitudo apparens & figura & capitis Cometici particulæ Teleſcopio præpotenti conſpectæ, & terminus à quo cœpit & in quem deſiit Cometæ motus: eſto eadem nocte diverſis horis cauda in diverſas plagas projecta apparuerit, ita nimirum exigente Solis modò majori, modo minori profunditate infra Horizontem. Neque vero Anomalia illa motûs initio & fine tardiſſimi, circa medium velociſſimi, ſufficiens eſt indicium diverſi mobilis, cum in planetis quinque minoribus, qui erronei quidem ſunt, ſed minus erronei quàm Cometæ, ſimile quid eveniat, ſi comparetur eorum motus, quando bis in una revolutione fiunt Stationarii, cum motu intermedio. Quis enim duas naves eſſe

Unum tantùm Cometam hyeme 1664. *nos vidiſſe affirmat:*

De inæqualitate motûs Cometæ noſtri reſpondet.

Naves duas ex una diverſus motus non facit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

esse dixerit, si eadem procul conspecta modò lentissimè in summa malacia, remis promoveatur; postea verò flante validissimo ac secundo vento velocissimè deferatur?

Ricciolius modestè Guerichii patris sententiam de origine & motu Cometarum refutat.

Secundò salvâ reverentia, quæ debetur Amplissimo Viro Dn. Ottoni Guerichio, ejus opinioni de origine & motu Cometarum suffragari non possum, tùm quia dato etiam motu Telluris, procellæ hinc excitatæ & Cometæ multo frequentius fierent: tùm quia illa opinia, sicut Tu mihi supponis, nititur duobus fundamentis de Terræ motu & de spatio vacuo, quorum utrumque mihi evidens est esse falsum. Quandoquidem ex reali incremento impetus & majori ac majori vi percussionis gravium ex majori altitudine descendentium, convincitur realem quoque esse accelerationem eorundem gravium, & non tantùm apparentem, ut contendit Galilæus, hanc autem realem accelerationem, quæ augetur secundùm quadrata temporum æqualium (ut manifestissimis experimentis sæpius comperi, & Galilæistæ ipsi supponunt) non posse stare cum Telluris motu, demonstravi jam lit. 9. Almagesti Novi & iterum in Astronomia Reformata, quæ paucis ab hinc mensibus in lucem prodibit. Vacuum porrò nullum dari illis ipsis experimentis per Hydrargirum factis hic cum P. P. Paulo Cassato, qui jam edidit opus suum inscriptum Vacum proscriptum, & cum b. m. P. Francisco Maria Grimaldo, cujus opus posthumum nunc est sub prælo, certi evasimus.

Terræ motus cur à Ricciolo negatur.

Spatium vacuum dari negat Ricciolius.

Gravium deorsum descendentium acceleratio est realis, non tantùm apparens:

Hanc cum motu terræ stare non posse Ricciolius probat.

Tertiò quòd meas de nupero Cometa Observationes requiris, doleo me nec Tuo nec aliorum amicorum Doctissimorum desiderio posse facere satis. Nam tota Decembri, Januario & Februario, destillatione capitis permolestâ & tussi importunâ laborans, non potui sedulo & organis necessariis, quibus alioquin multis & magnis præditus sum, Astronomicis Observationibus incumbere, neque mei vices supplere potuit meus peritissimus & accuratissimus Socius P. Franciscus Maria Grimaldus, quia die 28. Decemb. Anni 1663. migravit, ut credere par est, in cælum, unde sidera ne dum Cometas, quos nos suspicimus, despicit. Si Clariss. Viris Hevelio & Bullialdo &c. contingat Te scribere, rogo ut meo nomine illos certos reddas, mihi deesse verborum formulas idoneas ad exprimendum, quanti eorum doctrinam & Astronomicos labores faciam, quantumque ex illis profecerim. Vale interim & me amare perge.

Ricciolius per morbum nullas observationes Cometæ hyberni fecit.

Fr. Maria Grimaldus laudatur, moritur.

Hevelii laudes & merita Ricciolius agnoscit.

Bullialdum de re Astronomica benè meritum esse Ricciolius fatetur.

G. D. T.

Addictiss. & Observantiss. servus

JOAN BAPTISTA RICCIOLIUS.
Soc. Jesu.

Hamburgo Bononiam die 17. Maji 1665.

Morbum amici dole.

OCtavo ab hinc die accepi literas Tuas die 28. Aprilis datas, quæ me non pauca, & præclara quidem, licet breves sint, docuerunt. Id unicum ingratum, quod toto Decembri, Januario & Februario cum pertinaci catarrho conflictatus fueris. Morbus enim iste Tuus optatissimas Tuas Cometæ in Corvo & Lepore aliisque signis cœlestibus per illud tempus visi observationes nobis invidit, & liceat ita dicere, corvos delusit hiantes. Omnes nempe singulare quidpiam ab eximia Tua eruditione & admirandâ propè, Vires certè unius hominis fuetas excedente, industriâ exspectamus: cum primis vero Clariss. Bullialdus, prout Tibi in prioribus scripsi. Nunc verò addo, eum dehinc mihi nunciasse, exspectare se à Te & Clarissimo Dominico Cassino literas, tùm & observationes, de quibus Serenissimus Princeps Leopoldus ab Hetruria se monuerit. Unde vides, quantas spes indice tum Serenissimo illo Principe, tùm Clarissi-

Amici merita citrò invidiam agnosce.

Ricciolii eruditio & industria eximia.

Leopoldus Magnus Dux Hetruriæ literarum & literatorum amans.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Clariſſimo Bullialdo de Tuis laboribus conceperimus. Dabis itaque operam ne hæ prorſus decollent, præſertim cum & multis & magnis Organis Mathematicis, de quorum defectu plerique Mathematici queruntur, abundes. Saltem nuperrimum Cometam, qui in Pegaſo luxit à die 6. Aprilis ad 20. ejuſdem obſervaveris. Fac itaque quamprimùm Tuæ magnæ induſtriæ & exiſtimationis auctoramenta habeamus. Magnum Syſtemati meo de Cometis Mathematico, Politico & Ethico, ſed & laudibus Tuis addes ornamentum. Idem à Scientiſſimo Kirchero præſtolor. Jam quidem ejus nonnulla obſervata Curtianæ debeo benevolentiæ. Sed, ut noſti, tutius &

Inſtrumenta Mathematica multa & magna Ricciolius poſſidet.

Cometæ verni 1665 duratio.

Kircheri laus.

Obſervationes quaſdam Auctor à Curtio habet.

Dulcius ex ipſo fonte bibuntur aquæ.

Dedi ad eum binas literas die 18. Martii & 6. Maji, quibus ei inſtitutum meum expoſui, utque illud favore ſuo promoveret, & obſervationibus ac narrationibus ſuis de motu & operatione Cometæ, vel etiam de origine ejus ornaret, officioſè petii, quod etiamnum per Te facio, plurimùm ſalute ei adſcriptâ. Sunt mihi ad manus Obſervationes Pariſiis, Ingolſtadii, & Pragæ, à Mathematicis Societatis Veſtræ habitæ, ut & Colonienſes, Leodienſes, Olomucenſes, Tridentinæ aliæque. Vellem itaque utriuſque veſtrûm pariter obſervationibus gaudere: quas in opere, volente Deo, brevi perficiendo & urgentibus Amicis edendo, nominibus Veſtris præfixis, ſicut & aliorum Clariſſimorum & Illuſtrium Virorum, colligere conſtitui. Sententiam de origine Cometarum, ita & de vacuo, ac motu telluris; quam Ampliſſimus Dominus Guerichius defendit, Te oppugnare video. Equidem & aliorum Virorum Doctiſſimorum judicia eam non probant, vel certè non ex toto. Illa de motu terræ videtur valdè Scripturæ Sacræ Solem moveri affirmanti repugnare. Sunt tamen qui illam ſententiam Scripturæ convenire doceant, ut inter cæteros Chriſtophorus Wittichius Profeſſor Noviomagi, & Henricus Nicolai, olim Elbingæ & Dantiſci, uterque Theologi celebres. Cum Magno illo Philoſopho Carteſio, Hollandiam, tum cum in Sueciam tenderet, tranſeunte Anno 1649. miſcui tunc de talibus ſermones: ſed ille deferri cum ſuo vortice, non ſeparate moveri terram ajebat. Hevelius (at quantus in Aſtronomicis Vir!) nuper quoque movit terram, ne moto Sole plura abſurda, aliàs inevitabilia, incurreret. Quidquid de eo ſit, illud eſt longè certius & immobile oraculum, fore mobilium tranſlationem, tanquam factorum, ut maneant ea quæ ſunt immobilia, noſque regnum immobile ſuſpicientes habere gratiam, per quam ſerviamus cum metu & reverentiâ, placentes Deo noſtro, qui ignis conſumens eſt. Ad illam æternæ quietis metam motum & curſum omnem dirigamus par eſt, ſi illud pluſquam Stoicum *non moveri* conſequi velimus, à quo nos quamdiu imbecillitati & viciſſitudini hujus ſeculi ſubjecti ſumus, illa ipſa prohibet, mentis tamen invictam conſtantiam, & ſpem immobilem eripere non poteſt. Socium Te ſtudiorum Tuorum Franciſcum Mariam Grimaldum (ex illa Regia & olim Sancta, ſtirpe, quæ tot Principes Sacros & Profanos feliciter tulit, uti Tu ipſe in Epitome Genealogiæ Grimaldæ gentis ſed & in epiſtolis ad Eminentiſſimum Hieronymum Card. Grimaldum, & ad Magnanimum Honoratum, 11. Monœci Principem deducis) & quidem peritiſſimum & accuratiſſimum, amiſiſſe, eſt quod Tecum Viri literati doleant. Epiſtolam Tuam legendam Ampliſſimo Domino Conſuli Möllero communicaveram: quîcum ante triduum multa de rebus non tantùm Politicis, ſed & Aſtronomicis (Vir enim eſt in omni literarum genere verſatiſſimus & verus patriæ ſuæ Pater) contuliſſe, multaque etiam in laudes Tuas ex ore ejus audiviſſe, meritò mihi ſed & Tibi gratulor. Ejuſdem epiſtolæ apographa ad Clariſſimos Viros Hevelium & Bullialdum miſi, quibus id fore pergratum, non dubito. Scio enim utrumque magni Te facere. Scias verò illum Cometographiæ ſuæ (quæ cuncta de ortu motuque Cometæ aliaque ad hoc argumentum ſpectantia accuratiſſimè explicabit

Ipſe ab eo obſervationes & judicium de Cometa poſtulat.

Terræ circumvolutio Script. S. repugnare videtur multis, aliis non item.

Carteſius laudatur, auctori notus.

In Sueciam abit.

Terram cum vortice deferri non ſeparatim movere ſtatuit.

Immobile oraculum mobilia cuncta tranſlatum iri, ut ſola immobilia permaneant.

Immobile in terris unicum æternæ quietis ſpes.

Mortem Virorum doctorum dole.

Gr. maldorum gens illuſtriſſima.

Möllerî Conſ. Hamb. merita & laudes.

Erga Ricciolium benevolentia.

Cometographia Heveliana delineatio generalis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

explicabit, & 450. amplius obſervationes Cometæ orbi exhibebit) Prodromum nuper admodum præmiſiſſe. Vale, conſtanter fave & feliciter age.

Hamburgo Bononiam die 31. Maji 1665.

DAto die 17. Maji ad literas Tuas reſponſo, quamvis ob anguſtiam temporis feſtinanter & propè tumultuariâ manu exarato, utcunque me officio in Te meo defunctum fuiſſe ſpero. Tu & erroribus calami, ſi qui fortè præter mentem (ut in ſcriptione, quæ ἐκ τοῦ πρόχειρου protruditur, fieri aſſolet) irrepſerint, & ſimplicitati verborum minuſque polito ſtylo veniam æquus dabis & facilis. Nunc defectus illos penſare jubet officii ratio. Sed continuorum graviorumque laborum multitudo, mentem & manum in præſtanda Tibi grata officia ſuamet ſponte proclivem, retardat & prorſus impedit. Ecce verò auctarii, vel potius auctoramenti & hoſtimenti vices ſupplebit epiſtola iſta ad Subtiliſſimum Kircherum, quam ante octiduum finire non potui. Hanc perlectam pro Tua humanitate quamprimùm promovebis. Miſſurus utrique veſtrûm hodiè eram Prodromum Prodromi Cometici Heveliani: ſed nec hunc alioquin affectum perficere potui. Proximè tamen, ſi Deus vitam & valetudinem prorogare voluerit, id faciam. Tu interim da operam, ut Symbolam ad Opus meum conferas, exiſtimatione Tuâ & exſpectatione noſtrâ dignam. Iiſdem armis contra utrumque Veſtrûm pugnandum mihi foret, niſi veſtram humanitatem ut vinci facilem, ita & mutuò officio vincentem experirer. Vale & mihi porrò fave.

Extemporalia ſcriptio erroribus obnoxia.
Officii defectus ſeduló penſa.
Occupati in omnes officioſi eſſe nequeunt. Kircheri laus.
Prodromum Prodromi Cometici Heveliani Riccioli & Kircheri gratiâ Author parat.

Hamburgo Bononiam die 17. Junii 1665.

PRoximæ meæ literæ, quibus incluſeram has, quas ad Ingenioſiſſimum Kircherum de argumento Cometico dederam, ſpem Tibi fecerant ut & illi, me utrique veſtrûm Prodromum Prodromi Cometici Heveliani miſſurum fuiſſe. Sto promiſſis & fidem præſto. En igitur utrique veſtrûm debitum induſtriæ & benevolentiæ meæ teſtimonium; ſed & obſervantiæ, quâ Magnum illum Aſtronomum proſequor, monumentum. Quod unum exemplar utrique veſtrûm mittam, ideò facio, ut & laboris & ſumtûs fiat compendium. Ita enim unâ fideliâ, ut dici ſolet, duos dealbabo parietes. Velim officia mea cum plurima ſalute deferas celeberrimo illi Socio Tuo. Ejus ingenium non tantùm in terræ viſceribus reconditum, ſed & terras mariaque cæloſque permeans, in magnifico illo Mundi Subterranei opere, miror, deque tantis Mæcenatibus & Euergetis illi gratulor. Utinam & ego aliquem inveniam, in re præſertim tenui magnoque conatu! Sed Dominus providebit, quod Symbolum ſacrum ætate noſtra Phœnix Principum (quod me à nonnemine in publico Orbis theatro dictum videre memini) Fridericus III. Rex Danorum Inclytus uſurpat, Munificentiſſimus profectò Literatorum Patronus. Cæterum Kircheriana humanitas reſponſum mihi promittit (quod ei indices velim) ad nuperam epiſtolam, quâ propono controverſiam an aliquod phœnomenon ad cingulum Andromedæ borealius viſum fuerit Cometæ ſimile, nec ne? quod quidem diſcuſſionem & deciſionem meretur certam. Nam ſi prior illa ſententia obtineat, hoc arguere videretur nos inter primum & ſecundum Cometam habuiſſe medium, cum Clariſſimus Vir Abrah. de Grau Profeſſ. Franequeranus illud ibidem ineunte Febr. viderit à Cometa diſtinctum. De qua re utriuſque veſtrûm, Tuam ſcilicet & Kircherianam ſententiam exſpecto, utque eam quamprimum obtineam, urgentibus Amicis Operis (cui veſtra ſuo loco, Deo dante, inſerenda erunt) editionem, rogo. *Unum addo, antequam finio Tibi me

Kircheri elogium.
Prodromum Prodromi Heveliani Author Riccioli & Kirchero mittit.
Doctos Viros cultu & benevolentiâ proſequere.
Parce labori & ſumtui.
Kircheri Mundus Subterraneus laudatur.
Dei providentia patet per omnia.
Daniæ Rex laudatur.
Phœnomenon in Andromeda viſum an Cometa?
Si hoc: foret iſte intermedius Cometa.
** Prodromo Prodromi Heveliani conficiendo Hevelii erga Riccioli um benevolentia occaſionem dedit.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

me ſingulari jure hoc Heveliani libri compendium debere. Documentum hujus rei haud leve eſt, quòd & ille publico illo de Motu Lunæ Libratorio ſcripto Tibi dedicato, imò ad Te directo, quanti Te faciat, teſtatus fuerit, & Tu pariter in literis ad me, Te quoque eum magni æſtimare, dum Te multa ex ejus, ut & Clariſſimi Bullialdi, ſcriptis didiciſſe, candidè fateris. Cæterùm & longè celeberrimum illum Socium Tuum Kircherum Hevelio in ſuo Mundo Subterraneo multùm tribuere animadverto. Itaque utrique Veſtrûm meritò opuſculum hoc mitto, paulò poſt ad finem perducendum, favente Deo. Interim quæ porrigo grata mente excipite, & ulteriori ſtudio favete, ipſique benè Valete.

Hevelius Riccioli.um magni facit,

Et iſte illum,

Pariterque Kircherum.

Hamburgo Bononiam die 24. *Junii* 1665.

NEque nunc Prodromo Prodromi Heveliani ultimam manum imponere, multis impeditis laboribus, potui. Adjungo tamen ſuperioribus non pauca, quod reliquum eſt, proximè Deo volente, miſſurus. Neuter veſtrûm me vobis citius id officii præſtare non potuiſſe miretur. Haud falſus profectò es, ſi tantum.

Præter cætera me - - - cenſes
Scribere poſſe inter tot curas totque labores,

Auctoris occupationes aſſiduæ, tuendæ vitæ cauſſâ:

quibus me rerum mearum ratio aſtringit. Unde etiam vides me ſemper ferè feſtinante & extemporali Scriptione uti, dum tempori divina humanaque ſapientiâ monente, ſerviens, ad res magis quàm ad verba attendo. Omnem autem humanitatem & æquitatem de Te mihi polliceor. Quem in præſentia ſummoperè rogatum volo, ut incluſas Romam literas unà cum adjunctis quamprimùm mittas. Hac lege tamen, ut quæ mitto perlegas, &, ſi velis, deſcribi pro Te facias, & vel per partes deſcripta illuc promoveas. Occurrunt enim non pauca tàm in Hevelianis exceptis, quàm in meis additamentis, ibi Aſtronomica, hîc Hiſtorica & Chronologica, de quibus judicium & reſponſum Tuum meritò exſpectabo. Quibus hîc unum adjicio, quod inexplebili meæ diſcendi cupiditati & ingenuæ libertati, Tuæque inſuper humanitati (hæc enim triga me ad Te conſulendum pertrahit) tribuas velim. In Almageſto Tuo c. 5. de Cometis annotas Cometam Anno 814. Caroli M. ut & alterum Anno 839. Ludovici Pii mortem prænunciaſſe. Libenter ex Te diſcam, quis Auctor illum memoriæ prodiderit? Fateor enim me hîc hærere, cum nec Ivo Carnot. nec Adelmus, ſed nec Eginardus nec Aventinus, nobilis Bojorum hiſtoricus, nec Carolus Sigonius, inſigne illud Italiæ Veſtræ decus, nec Donatus in vita Caroli, nec Funccius, Buntingus, Calviſius & Bucholzerus, quatuor alioquin in talibus notandis diligentes Chronologi, Cometam Anno 814. apparuiſſe & Caroli M. mortem præſagiviſſe ſcribant. Omnes autem in extrema filii ejus Ludovici Pii tempora eundem referunt, ſicut & auctor vitæ Ludovici anonymus, qui, ut & Aventinus eum cum Eginardo Philoſopho de hoc portento notabile illud, quod noſti, colloquium habuiſſe, literis conſignavit. Miror Henricum Eckſtormium in hiſtoria Cometarum, & cum eo Alſtedium in ſua Chronologia hoc colloquium à Carolo fuiſſe habitum referre (licet hanc hiſtoriam de Ludovico recitari Alſtedius ſciret) quin imo utrumque & Faſciculum temporum in teſtem adducere, cum tamen & is ad Ludovicum hæc ut mihi videtur, referat. Quod ſi Tu tamen pro multa Tua lectione & eruditione contrarium me hîc docueris, erit quo nomine gratias Tibi agam. Quanti moderatam Tuam & morum probitati commendandæ miniſtrantem de Cometarum effectis ſententiam, ut & alia abs Te inimitabili diligentiâ compoſita faciam, in meo opere, Deo volente, brevi in lucem prodituro, videbis. Vale.

Diſcendi cupidius eſto:

Libertatis amans eſto.

Cometa an mortui Caroli M. præſulſerit.

Aventini laus.

Sigonii encomium.

Colloquium de Cometa Ludovico Pio non Carolo M. cum Mathematico habuit.

Error Eckſtormii & Alſtedii.

Diſcere à doctiori nunquam te pudeat.

Laudes meritas cuique tribue.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Hamburgo Bononiam Kal. Juliis St. Gregoriano 1665.

LIteras meas cum potiore Prodromi Heveliani contracti parte ante octiduum rectà ad Te missas, rectè Te accepturum spero. His submitto pauca illius opusculi, gratiâ utriusque vestrûm compositi, quod reliquum est, brevi Deo volente missurus. Libenter omnia simul misissem; sed id per alios continuos labores, quibus me subtrahere non possum, facere non licuit. Doctissimus & Solertissimus Schottus multas observationes nuper ad me misit, etiam ex Italia vestra, quas non habui. Multùm me ejus humanitati eo nomine debere profiteor. Responsum à Te & Humanissimo Kirchero exspectabo cum desiderio. Propositas à me proximè quæstiunculas Historico-Chronologicas velim grato animo accipias, meque de his instruere non negligas, qui sum ad omnia officia Tibi præstanda paratissimus. Vale.

Schotti elogium.

Erga Auctorem benevolentia.

Hamburgo Bononiam die 8. Julii 1665.

EN Tibi tandem & per Te Humanissimo Kirchero velocibus pedibus, ut sic loquar, instructum Prodromi Heveliani Prodromum, quem utriusque vestrûm causâ adornavi, sed manu, inter multa alia negotia indesinenter obstrepentia, quod meritò fateor & deprecor, tumultuariâ. Vos, quæ est æquitas & humanitas vestra, serenâ hunc satis longum & longo tempore ad Vos euntem, licet à festinante expeditum, Præcursoris Præcursorem, excipietis fronte, non tàm mei, qui nil nisi propensum in bonas litteras, Auctorem de re Astronomica optimè meritum, & utrumque vestrûm studium testari hoc qualicunque labore volui, quàm Clarissimi Nominis Heveliani respectu. Defectus, si qui (prout festinantibus & occupatis ut plurimùm evenire solet) fuerint, plenâ æqui judicii & benevolentiæ mensurâ implebitis. Quod si verò hoc opusculum gratum Vobis fore, tùm verò & judicio Vestro publicè, saltem quadamtenus, utile esse posse intellexero, ingens operæ pretium faciam, & ad similia aliaque Viris literatis grata & publicè utilia futura tentanda excitabor. Tu verò, Doctissime Riccioli, me discendi hæc & illa à Te percupidum, rebus scitu dignis, quas proposui, imbuere non dedignêre. Nosti quæ sint veri indagandi studia, quæ leges, quæ eorum qui discendi desiderio ardent, importuna vota, qui improbi labores. Hæc mihi cuncta promittunt, me animum spe haud inani pascere, nec Te negaturum mihi ea, quæ & Te dante & me accipiente digna erunt. Sal. Plur. Doctissimo illi & Clarissimo Tuo Socio Kirchero adscribo, ab utroque vestrûm præstolans & porrò præstolaturus responsi vicem. En vobis quæ exeunte Junio à Clarissimo Bullialdo scripta, antè quatriduum accepi. Vale.

Prodromum Prodromi Heveliani absolutum Auctor Riccioli & Kirchero misit.

Helvelius laudatur.

Merita encomia & officia cuique tribue.

Publicis utilitatibus stude.

Discere à doctiori nunquam Te pudeat.

Veritati indagandæ da operam.

Discendi avidum importuna quoque vota & improbi labores decent.

Justa amico non neganda.

Prodromus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Prodromus Prodromi Cometici Heveliani.

à

STANISLAO LUBIENIECIO

compositus & RR. DD. PP. Joan. Bapt. Ricciolo & Athan. Kirchero è S. J. cum expedito Cursore missus.

QUandoquidem Nobilissimus & Clarissimus Hevelius inter alios mihi quoque, (quîcum de argumento Cometico per literas etiamnum sat frequenter, imò si labores ejus cælestiaque studia diurna nocturnaque spectes, frequentissimè confert) Prodromi sui Cometici editionem tribuit, mei officii esse duxi in his pagellis eum Vobis, qui tàm citò eximium istum librum nanciscì non potestis, ob oculos sistere. Spero autem, quæ est vestra æquitas & humanitas, Vos id officii in bonam partem interpretaturos, tanquam si Prodromi Prodromus ad vos advolet, & præcursor præcursorem præcurrat.

Prodromus Cometicus Hevelianus cur ab Auctore in compendium redactus.

1. Observationes suas speciales, quas ultrà 450. habet accuratas, ac omnia quæ ex iis accuratiori calculo derivanda sunt, Cometographiæ reservat Auctor.

Heveliana-rum observat. numerus.

2. Cometa Anno 1664. ut meritò inter præcipuos, qui unquam affulserunt, numeratur, sic paritèr quàm exquisitissimè observari meruit: quam ad rem dextrè perficiendam Auctor optimis instrumentis se instructum fuisse testatur.

Cometæ 1664. dignitas.

3. Observationes suas à die 14. Dec. St. Greg. arcessit, quàm maximè idoneis ad hanc rem instrumentis, præcipuè majore Sextante, & maximo Quadrante usus.

Heveliana-rum observationum initium à die 14. Decembr.

4. Distantiæ Cometæ à fixis, tùm altitudines meridianæ, præstant cæteris observationibus omnibus.

Observationes Cometarum optimæ quæ sint.

5. Dicta die 14 Dec. sub horam 5. in Quadrante Orientali ad Euronotum propè Rostrum Corvi, vix ab eo semigradu distantem Cometam, Favonium versus altum 9°. ab horizonte in 8. gr. Libræ sub Latitud. Austr. 22. gr. observavit. Cujus caput erat satis conspicuum subflavi coloris luminisque debilioris. In meditullio ejus lucidius quoddam lumen trium vel 4. minutorum in Diametro, stipatum alio obscuriori ac tenuiori capillitio, cujus tota dimetiens 12. fere min. æstimabatur, nudo visui apparebat. Caput verò lustratum præstanti ac prælongo Telescopio ita, ut animadversum fuerit meditullium corporis non ex uno solo clariori nucleo, sed ex plurimis particulis Cauda ejus insignis tunc fuit 14°. longa.

Heveliana observationes ex ordine.

6. Tunc etiam intra horam unam & alteram ex diversis impetratis distantiis, præsertim Cometæ ab Arcturo, Spica, Corde Hydræ & Regulo, promptè & securè conjecit, Cometam habere motum proprium ab ortu in occasum S. contra S. S. & quidem diurnum eo tempore vix 1° majorem.

7. Die 15. Decemb. observavit in 7° 26. Libræ, & in 22° 26. lat. Austr. Cometam, qui ad partes Australiores, Tropicum versus Capric. cui jam imminebat; viam cursu retrogradu instituerat, motusque ejus 24. horarum spatio gradum penè integrum æquaverat.

8. Exploratis, post peractas duas illas observationes & cum priorum Cometarum cursu collatas, angulo inclinationis orbitæ & eclipticæ, nec non Nodo Cometæ descend. illo scilicet 53. ferè gr. hôc in 28. vel 29. gr. propemodum Libræ versante, statim optimè prævidit Cometam Dantiscì nunquam planè horizontem subire posse, licet altitudo poli Gedanensis sit 54° 22′ 52″. elevatio Æquatoris 35° 37′ 8″. atque sic altitudo Tropici Capricorni supra horizontem

Cometa horizontem Dantisc. non subiit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

tantum 12° 6′. 8″. sed appropinquaret quidem de die in diem magis magisque finitori, ita tamen ut infra 5° 26′. ei nunquam accederet, verùm deindè rursus in dies altiora peteret, & ab horizonte successivè plus plusque discederet: quo sic in parte opposita sub æquali penè angulo inclinationis, tramite suo, Eclipticam trajicere posset.

Cometæ quidam cursum suum sub circulo ferè maximo perficiunt.

9. Cum autem in eo Cometæ omnes consentiant (ii scilicet quibus semicirculum integrum emetiri contingit) quòd cursum suum, antequam tardi vel stationarii fiant, penè sub sectione maximi circuli peragant: initiò statuit protinus Auctor Cometam ab Hydra versus Navim, Canem Majorem, Leporem, Eridanum Cetumque versùs tendere necessariò debuisse. De quo cum alios Amicos literis die 15. Decemb. datis monueris, ad me quoque eadem die 28. Decemb. perscripsit.

Hevelius cursum Cometæ in futurum prævidit.

10 Die 18 Decemb. Cometam observavit hora quarta matutina 3° 45′. Libræ sub latit. Austr. 25° 36. sub Cratere inter rostrum Corvi & Hydram, Tropicumque Capricorni jam supergressum sub meridiem diei 16. & quidem sub angulo ferè 18. gr. caput ejus crevisse, lucidiusque paulatim evasisse, materia tam capitis quam nuclei pariter plus plusque condensatâ: caudam 12° longam ostentasse.

Cometa eò velocior quo terræ vicinior.

11. Die 21. Decemb. observavit Cometam ex Libra in Virginem transivisse, & jam tunc in Hydra ipsa, in 28. scilicet gr. Virg. & lat. Austr. 30° latuisse: & ut in dies fieri decliviorem, sic successivè, in vicinia telluris, velociorem, quâ de re itidem litteris illis me monuerat. Caput verò ejus tunc notabiliter excrevisse materiâ ejus magis magisque condensatâ, & toti corpori Cometico majorem splendorem conciliante. Caudam insolentem ultra 22. gr. procurrisse,

Cauda ejus longissima.

directione ejus inter secundam & quartam à corde Hydræ protensa, ita tamen ut curvitate in secundam à corde magis propenderet.

12. Die 23. Decemb. observavit Cometam sub Hydra in 22° 6. Virg. & lat. 34° 36. Austr. motu proprio à die 21. adhuc 7° ferè absolvisse, caudamque insignem 20 grad. circiter versus Occasum projecisse.

13. Die 28. Decemb. ægrè detexit Cometam hora prima matutina propè meridiem vix 6 grad. supra Finitorem elevatum, singulis diebus maturius ortum, utpote discedentem longius à Sole ad ejus oppositionem. Neque verò amplius sub Hydra latuisse, sed confecto immenso itineris spatio in suo tramite, occasum versùs 38. scilicet gr. ac in longit. adhuc ampliori, vid. 46 gr. elapsis diebus 4. cum dimidio longè situm mutavisse, in puppi sub clypeo navis diversatum, ex Virgine in Leonem profectum, cursu suo magis magisque concitato, cum inter 27. & 28. diem propemodum undecim gr. in universum autem 56. ferè (qua de re iisdem illis literis hac die scriptis quoque me monuerat) confecerit.

14. Sicuti Cometa ad diem 27. imò 26. Decemb. continuò declivior, ita exinde magis magisque elevari cœptus, discedendo sensim ab Horizonte Trop. Capricorni, Æquatorem Eclipticamque versùs observatus est: satis autem conspicuus (licet Luna à conjunctione recens obstiterit) capite, cujus diameter 22. ferè min. fuerit, admodum crinito & hirsuto, nucleis magis quam antea condensatis, at cauda non amplius longâ in Occasum directâ, sed breviore, latiore tamen, versùs Septentrionem, surstum protensâ, spectaculum jucundum & rarum, cum alias Cometæ in oppositione Solis & Terræ caudam amittant plerique, præbente.

Cometa ex matutino vespertinus factus.

15. Conjicit Cometam die 28. post occasum Solis circa horam decimam ex matutino vespertinum evasisse. Cum autem illâ die nubibus conspectum ejus invidentibus, non fuerit visus, die 29. hora vespertina nona 36. decem gr. altus rursus observatus est, manè in horam circiter sextam incidente Solis & Cometæ oppositione.

16. Licet verò Luna Cometæ vicinia, utpotè in eodem Geminorum signo hospitans,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

hoſpitans, fuerit, ille tamen admodum lucidus ac circumcirca hirſutus, magnitudine valdè conſpicua, barbam curtam rectà ferè ſurſùm projiciens, in capitis centro lucidiſſimo & denſiſſimo nucleo, coloris ferè ignei, deprehenſo, obſervatus eſt, ſub pede anteriore Canis Majoris, cui adſtabant à parte inferiore duæ ſtellulæ globo nondum adſcriptæ, ſatis tamen conſpicuæ: in longit. nimirùm 28° 46. Geminorum, & latit. 4° altitudine Meridiana, globi indicio, ultra 12° jam provectâ, ſed & motu in propria orbita concitato, qui à die 28. manè ad veſp. d. 29. ſpatio 43. hor. 23° 46. ferè, in ſignifero verò 36°. impleverit, exemplo certè rariſſimo.

Nucleus rotundus in capite Cometæ obſervatus.

Stellulæ duæ nondum globo adſcriptæ.

17. Die 30. Decemb. circa decimam veſp. Cometam in collo Leporis obſervavit Auctor, lumine adhuc perquam lucido & conſpicuo, quamvis cum Luna junctum & vix 35. gr. ab ea remotum. At is barbam, longam unum gradum, à Septentrione recedentem Euronotum verſùs ſpargebat, & exponebat ad partes contrarias, pedem ſcilicet Orionis dextrum vel potius paulò infra eum. Nucleus verò ille capitis major quaſi loco motus ad limbum ortivum deflectere viſus eſt, exiſtente Cometa in 12° 46. Gemin. in latit. Auſtr. 40° 16. Aſc. R. 76° 36. atque declinat. 17° 16. alto in Meridie 18° 27'. atque ita à die 27. Dec. jam ultra 13°. aucto, & intervallo 24. horarum 12° 44'. in ſuo itineris ductu, in longit. verò 16°. promoto (ita ut illa die motus ejus, utpote terræ proximi, fuerit velociſſimus) ac porrò ſtrictè per caput Leporis pergente, oculum tamen ejus (quantum conjicere ex ſequenti obſervatione auctori licuit, aëre ſubobſcuro antehac obſervationum ſuarum diligentiam eludente) non occultaſſe, ſed tantùm ſupergreſſum eſſe in diſtantia 20. circiter minutorum, quâ de re à Vobis aliiſque, quibus magis favit tunc cælum, certiora præſtolatur.

Cometa quandò terræ vicinissimus & velocissimus fuit.

18. Die 31. Decemb. Caput Cometæ, qui ad 14°. ſupra horizontem aſcenderat, licet aliquantum quoad diametrum imminutum, colore tamen ſatis ſplendido inſtar ſiniſtri pedis Orionis gaudebat, Nucleo illo rotundo paulò longiùs verſùs limbum Ortivum prolato, caudam unius ferè gr. longit. ad Euronotum projiciens: commorabatur autem tunc veſpertina hora nona in 2° 46. Gemin. & latit. Auſtr. ferè 34°. in motu proprio tardior factus. Cum ſpatio 24. hor. tantùm 11° 16. in longit. 10°. & in latit. 6°. peregerit.

19. Die 1. Januar. hujus anni 1665. Cometa propè ſtellulam Eridani animadverſus eſt hora octava veſpertina, quæ duabus poſt horis in coma emicuit, nucleo illo majori in meditullio capitis obſervato de priore ſplendore nonnihil remittente. Obſervatus tunc eſt Cometa in longit. 24° 26. Tauri, & latit. Auſtr. 27° 45'. Motus Cometæ diurnus fuit 9°. long. verò 8° 26. & latit. 6° 15'. de die in diem remiſſior.

20. Die 3. Jan. ob brevitatem temporis vix obſervari Cometa potuit, in 14° 26. Tauri & latitud. Auſtr. 19. caudam projiciens tres circ. gr. longam ad mediam ſtellam trium Informium ad mandibulam Ceti exiſtentium, ſed inclinatiorem Ortum verſùs. A die 1. Jan. ad 3. uſque peregerat in ſua orbita $12\frac{1}{3}$ grad.

21. Die 4. Jan. inter nubium hiatus Cometa ſecundùm longit. & latit. exactè obſervari non potuit. Viſus tamen eſt colore albicanti & lucida ac caudâ notabili præditus. Colligitur autem certò ex priorum obſervationum rationibus, hæſiſſe tunc in 11°. Tauri & latit. Auſtr. 15°. 26. ferè, exiſtente Aſcenſ. R. 43° 16. & declin. 36° Boreali, & ſic quoque hâc die ſub hor. 3. pomerid. eundem ſub 44°. atque angulo pene 31°. Æquatorem jam tranſiviſſe.

22. Die 5. Jan. Cometa Sole occidente hora 4. 36. conſpectus eſt admodum vicinus mandibulæ Ceti, ſed nuſquam illam texit, quicquid alii in contrarium dicant, cum eadem hora 9. in ipſa cauda media (quæ ad 14°. excurrebat ſingulari denſitate claritateque prædita) apparuerit. Comam, in qua binæ ſtellulæ, ſcilicet circà medietatem ſpectabantur, in extremitate verò, ubi cauda valdè ſe dilatabat, pariter viſa eſt ſtellula globo nondum annumerata, planè tunc Cometa Ortum verſùs ad Clypeum Orionis porrigebat. Caput ex parte imminutum

Stellula globo nondum annumerata.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

nutum nec adeò hirſutum, nihilominus tamen conſpicuum, nucleò illius in centro vix veſtigia poſt ſe relinquente. Circà h. 9. Mandibula Ceti, Cometa & illa in ore Ceti ſub linea ferè recta conſpecta eſt, longitudine phœnomeni exiſtente 8° 46. Tauri. latit. Auſtr. 13°. Aſc. R. 4° (ubi annon 40°. ſubſtitui debeant? doceri peto) 26. & decl. 2° 26. Boreal. Motus proprius Cometæ in tramite ejus eò tardior, quò Cometa reſpectu Meridiani altior evaſit, à d. 1. ad 5. Januar. 20° 45'. ferè, à die 3. ad 5. 8° 26. motu proprio, diùrno verò inter 4 & 5. Jan. 3° 36 progreſſus.

Cometæ cauda velut ſcintillat.

23. Die 6. Jan. Caput Cometæ minus, lucidum tamen apparuit hora 6. conſtituebat tunc cum Mandib. Ceti & illa in ore, triangulum ferè æquilaterum. Cauda 15°. longa verſùs ortum procurrit. Singulare quid in ea obſervavit Auctor, quòd quaſi ſcintillârit fluctuaritque modò arctata, modò dilatata. Erat tunc Cometa, in 7°. 6 Tauri, & lat. 10° 36'. Auſtr. exiſt. Aſc. R. 28°. 6. & delin. 4° 4'. Bor.

24. Die 7. Jan. obſervavit auctor caput Cometæ diminutum, nihilominus tamen ſatis clarum, comâ 13° longa, minimùm 2°. & amplius latâ inſigne: longitud. verò Cometæ detexit in 5° 36. Tauri, latit. Auſtr. 8° 36'. Aſc. R. 35° 36. decl. 5° 23'. bor. atque Altit. Merid. 40° 59' 40". cum Cometa continuo ductu caput Andromedæ verſùs, diſcedendo nempe perpetuò à mandibula Ceti contra S. S. aſcenderet.

25. In omni obſervatione quàm maximè operam dedit Auctor, ut diſtantias Cometæ à dictis ſtellis Capite Androm. & mandib. Ceti debitè exploraret, utpote perquam conducibiles ad motum ſcilicet proprium ac diurnum facillimo negotio, etiam abſque omni calculo cognoſcendum. Diſtantia autem Cometæ à Mandibula (NB.) neceſſariò ſemper tanto crevit in omni obſervatione, dum motu indeſinenti ferebatur retrogrado, quanto altera diſtantia Cometæ à capite Andromed. nunquam non decrevit. Extitiſſe proinde has diſtantias ſemper normæ loco de certitudine & præciſione ſuarum obſervationum judicandi ait, cum ſi vel ſemel in ſemiminuto tantùm error fieret, illicò vitium in alterutra diſtantia innotuiſſet: tùm nunquam hæ binæ diſtantiæ conjunctim, totum intervallum, capitis ſcil. Andr. & Mandib. Ceti quod aliàs 48° 9'. 40". eſt, conſtituiſſent. Hincque binas has dictas diſtantias quocunque etiam die obſervatas, cujuſcunque etiam fuerint quantitatis (dietim enim immutabantur) ſemper tamen ſibi invicem additas, neceſſariò componere 48° 9'. 40". affirmat, deque hoc obſervationum ſuarum ἀκριβείας documento certos eſſe jubet omnes Aſtrophilos, quibus hîc optimè conſultum eſſe voluit, ut ſcilicet ſcirent quali compendio interdum attendendum ſit, & quòd hâc ratione non ſolùm diligentia obſervatorum in ſtellis phœnomeniſque rimandis, ſed & inſtrumentorum conſtructio & perfectio omnium optimè explorari nullo negotio poſſit. Quod ut clarius proponat, docet conſtitutis tribus ſtellis in una eademque rectâ linea, omninò neceſſum eſſe, ut binæ intercapedines ab utraque extrema ſtella conjunctim, aſſiduè prorſus ſint æquales diſtantiæ ipſarum extremarum, veluti negari haud poteſt.

26. Die 9. Jan. in eod. quo prius ſtatu Caput Cometæ & caudam deprehendit, niſi quod hæc aliquantò longior 15. ſcilicet gr. exiſteret, & Orientalis in fronte Ceti cum aliis quibuſdam in ea conſpiceretur: Cometa verò vicinus admodum ſtellæ in fronte Ceti Occid. circà initium Tauri ſub. latit. Auſtr. 5° 46. longit. 2° 56. Tauri, Aſc. R. 32° 6. & declinat. 7° 23'. deprehenderetur, illo die duos penè gradus conficiens.

27. Die 10 Jan. Cometam obſervavit debiliori capite, materiâ ejus interiori plus pluſque ſe diſgregante, & caudâ rariori breviorique 12 ſcilicet gr. tantum. longit. ejus tunc exiſtente 2° 0' Tauri, latit. 4° 40. Auſtr. Aſcenſ. R. 31° 0'. & decl. 8° 11. Bor. motu languidiore, ſicut ad Leporem uſque concitatiore fuerat, cum 24. horis vix $1\frac{1}{2}$ grad. peregerit.

28. Die 11. Jan. Auctor in itinere Sextante ac Quadrante, tuboſpicillo longiori,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

giori, quod transvehi non poterat, destitutus, Cometam ab aliis Astris debitè dimensus est. Caput ejus tunc pallidius & minus ratione diametri observavit, caudam verò longiorem ad 18°. circ. sed tenuiorem, tùm & duas stellulas, alteram à parte superiori, alteram à parte inferiori caudæ, hanc in fronte Occid. Ceti, illam incognitam quandam, existente Cometa in 1° 20′ Tauri, latit. Aust. 3° 30′, qui à die hesterna adhuc 1° 20′. confecerit. Singulare hîc quidpiam refert, hâc scilicet nocte, Cometam cum loco cœli, ubi aliquot annis continuis nova illa stella hæsit in collo Ceti, culminasse: illam à toto præterito anno hucusque nondum se ab anni 1663. primis dieb. Sept. conspiciendum præbuisse, ita ut dubium sit an sit aliquando rursus proditura, an verò perpetuis tenebris se devoverit.

Stella in collo Ceti quando desiit ab Hevelio videri.

29. Die 12. Jan. ægrè Cometam Auctor observavit sinè instrumentis inter nubes, quanquam sufficienti lumine præditum & cauda circà eductionem ad 7. vel 8°. longa, sed circà apicem tenui & rara, cujus tota long. tamen 20°. æquabat. Colligit tamen Cometam tunc degisse in 0° 40′. Tauri, & in lat. 2° 40′. Austr. nubibus certas instrumentorum observationes, ad die 17. impedientibus.

30. Tribus continuis diebus circà vesp. conspecti ab Auctore sunt parelii cum suis variegatis circulis: qualia phœnomena, item halones, coronæ lunares, aliaque hujusmodi aërea meteora in horizonte Gedanensi sæpius notata esse ait.

31. Die 16. Jan. notavit eclipsin Solarem, (à Scriptoribus ephemeridum silentio præteritam, sicut & illam Anno 1664. 28. Jan. ab se observatam) non visam tamen, quod nubes cælum spissæ texissent.

Eclipses non omnes à Calendographis annotantur.

32. Die 17. Jan. Cometam ex voto observavit capite satis conspicuo, sed aliquanto diminuto, tùm rariori & tenuiori materia prædito: cauda subobscuris, rarissimis ac divaricantibus radiis (sed cælo non admodum defœcato) circ. 8°. constante, ad oculum Boreum Tauri exporrectâ: in qua rursus plurimæ stellulæ incidissimæ passim occurebant, inter quas capiti proxima vix 30′ vel 40′ remota excelluit. Cometa existente in longit. 28°. 20. Arietis, & latit. 1°. 0′. sed Boreali, quòd Eclipticam jam transgressus esset die 16. Jan. sub Meridiem in 29°. ferè Arietis. Cum autem à die 10. ad 17. Jan. usque cursu suo 6°. 14′, confecerit, exinde motus diurnus posterior deprehenditur fuisse tantum 38. minut.

Cometæ cauda plures stellulas exhibet.

33. Die 19. Jan. Caput Cometæ, etsi multò minus, tamen paulò ferè lucidius, quàm antè visum fuit, idque scintillans radiosque recentes subinde ejiciens ac vibrans, sicut & cauda, quæ insuper debilis & circà cuspidem valdè attenuata 8°. tantum extitit. Long. Cometæ animadversa est 27°. 40′ Arietis, lat. 1°. 45′. bor. Asc. R. 25° 36 decl. 12° 36′. Bor. Alt. verò Meridiana hâc die quidem, sed ne vix ac ne vix obtenta est: eò quod adeò tempestive hora vesp. 5. 30′. primo scilicet crepusculo culminaverit, ac visui penè sua exilitate & debili colore illuserit. Exinde cum de die in diem culminationem anticipaverit, haud amplius ab hac die in illo horizonte culminare visum fuisse docet; ut &, Occidentaliores illum diutiùs in meridie observare potuisse. Motum ejus proprium ita remissum & languidum factum fuisse refert, ut tantum semigr. uno die peregerit.

Cometæ motus languidissimus.

34. Die 20. Januar. Cometa licet vix ultra 35°. Luna, ad 20°. propemodum ab horizonte elevata, à Cometa abesset, nihilominus accuratissime, si unquam adhuc, instrumentis, ab Auctore observatus est. Habuit verò caput valdè diminutum, colorem longè debiliorem & pallidiorem, caudam pertenuem & albescentem 7°. circiter longit. 27° 25′ Arietis, latit. Bor. 2° 12′. Motu suo vix 27′. illa die peregit.

35. Die 21. Jan. vesperi, non obstante Lunæ vicinitate, itidem observatus est Cometa, quanquam capite minore & obscuriore, tùm caudâ breviori 2°. longâ.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Sed poſt Lunæ occaſum & caput lucidius & cauda longior ſtatim apparuit ad 4°. ferè protenſa, exiſtente Cometa in 27° 26. Arietis in latit. 2° 36'. bor. & ſingulis tunc horis non niſi unum minutum conficiente.

36. Die 23. Jan. Cometa ferè conjunctus cum Lunâ, quæ ab eo tantùm 8° 20'. ad Auſtrum remota, utpotè in 27°. Arietis cum Cometa conſiſtens, corpus admodum debile, caudam ferè nullam habebat, ita ut ægrè inſtrumentorum ope inveſtigari & detegi potuerit, quod ad popularem aſpectum attinet, caudâ penè exutus. Teleſcopio obſervatus inſignem diſcum variis nucleis materiaque diverſa præditum, ſed minimè rotundum exhibuit, cujus magnitudinem hac via infallibili obſervaſſe ſe docet, quod comparationem inſtituerit inter partem ejus interiorem lucidioremque remoto omni capillitio & rariori iſto lumine quo cingebatur, maculaſque Lunares: id quod convenienter in tam arctâ conjunctione præſtare in expedito erat. Atque ita refert accuratâ inſpectione & contemplatione deprehendiſſe partem iſtam capitis luminoſiorem juſtè ſuperiori parti, Ponti ſcilicet Euxini ſemiſſi, nimirum à catena Mundi ad Inſulam Apolloniam uſque ſex min. prima ſubtendenti æquiparari poſſe. Commorabatur in 27°. Arietis, in latitud. Bor. 3°. motus proprius duobus diebus 41' peregerat. Ubi videtur auctor qui ad me die 27. Jan. ſcripſit, Cometam die 23. Jan. in 26°. Arietis, ſub latitud. bor. 4°. ferè ſeipſum correxiſſe, vel quod veriſimile die 23. pro 27. poſuiſſe.

37. Die 27. Jan. Quamvis Luna pluſquam dimidiata & vicina fuerit, Cometam tamen rectè organis detexit Auctor, & acquiſivit unicam diſtantiam à Mandib. Ceti ex qua cognovit ſpatio 4. dierum præcedentium 1°. 1'. progreſſum eſſe, & in 26° 40'. Arietis & latit. bor. 4°. hærere, & per tubum quidem priorem luciditatem & magnitudinem exhibuiſſe, ſed nudis oculis obſcurum & caudâ penitus orbatum ob viciniam Lunæ apparuiſſe.

38. Die 28. Jan. Cometa nudis oculis exiguus & pallidus videbatur, ut ægerrimè per rimas pinnacidiorum deprehendi potuerit. Nonnullæ tamen diſtantiæ extortæ ſunt, ex quibus didicit Auctor eum à 23. die adhuc 1° 20'. tranaſſe, exiſtentem in long. 26° 30'. Arietis & lat. 4° 12'. ferè, & quotidiè adhuc motu retrogradu inceſſiſſe ſub latit. ſemper majori.

39. Die 30. Jan. obſervavit inter nubes Cometam, ſed lumine nimis pallido & obſcuro, tùm exutum omni caudâ ob Lunæ plenæ, ut putat, præſentiam.

40. Die 2. Febr. circà horam quintam Sole occidente non ſolùm Venus & Mercurius, ſed & Cometa proſperè ab auctore detectus eſt, ante Lunæ ortum. Illa die vix 8'. promotus erat: in Eclipticæ verò longit. 26° 20'. Arietis & lat. bor. 5° 8'. verſabatur: ratione autem ecliptice ferè videbatur ſtationarius, tùm motu tardiſſimo in ſuo orbe progredi, atque motum proprium maximè in latum protendere. Claritate non abſimilis ſtellæ 4. magnit. ſed magnitudine multo major erat. Tria namque minuta, imò 4. ope Teleſcopii æquare, tùm capillitium penè totum exuiſſe notatum eſt. Ad dextram capitis ſurſum binæ conſpectæ ſtellulæ, quæ una diametro Cometæ tàm à ſe invicem, quàm inferior à Cometa removebantur. Cauda dein 2½ gr. imò trium & amplius inter vibrandum, ſed pertenuis & rariſſima apparuit.

41. Die 3. Febr. corpus Cometæ non tantùm nudis ſed & armatis oculis omni capillitio nudatum viſum eſt, ſic ut interior & clarior diſcus tantum in oculos incurreret. Binæ illæ ſtellulæ prid. ad dextram Cometæ obviæ ipſiſſimo limbo ejus Orientali adhærere animadverſæ ſunt: quarum inferior à Cometico capite planè tecta fuerit, ſuperior verò minimùm limbum ſtrinxerit. Optaſſet auctor potuiſſe illas aliquot horis à ſe obſervari, ut certò conſtaret, fuerintne illæ à corpore Cometico obtectæ, an tantùm obumbratæ, tùm ut de capitis denſitate & tenuitate aliquid certi pronunciare liceret: tùm quòd ejuſmodi occultationes ad parallaxes cognoſcendas perquam utiles eſſent: & an aliquam

an

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

an nullam habuerit Cometa ab Obſervatoribus longè à ſe remotis & accuratis informari cupit. Ex harum verò ſtellarum ſitu cum ſitu Cometæ & diſtantiis diverſis, inprimis à Mandib. Ceti & capite Androm. collato, exquiſitiſſimè diametrum Cometæ haud 3′. ampliorem eſſe exploravit. Cometa tunc nullum planè motum ratione Eclipticæ, ſed latitudinis tantùm, ſcilicet 5° 13′. manente ferè long. ead. 26° 20′ Arietis, oſtendit, ut appareat eum in ecliptica fuiſſe ſtationarium.

Cometa an aliquam vel nullam habuerit parallaxin, Hevelius ab aliis doceri cupit.

42. Die 4. Febr. Cometa nudis oculis alius, capite ſcilicet pallidiore, tùm cauda, quanquam eadem longitudine, obſcuriore, ſed tubo optico idem ferè qui ante apparuit, lumine tamen rariori, hirſuto capillitio jam penitùs exutus. Docet dehinc ex duarum illarum ſtellarum ſitu, utpote cum à Cometa unica ejus diametro vel 3. 4ve minut. removerentur, in longit. nil quicquam proceſſiſſe Cometam, ſed motum ſui tramitis, qui hâc die erat tardiſſimus, ſcilicet vix ultra 4′. in latum protraxiſſe, atque ita ſtationarium ſecundum longitudinem penè evaſiſſe. Latitudinem verò borealem ad 3′. auctiorem factam eſſe, hoc eſt 5, 16′. Et per conſequens Cometam in ſuo tramite hac trajectione haud poſſe fieri ſtationarium, ſed ſolummodo reſpectu eclipticæ.

Cometæ motus tardiſſimus.

43. Diligentiſſimis obſervationibus conatus eſt autor inveſtigare, quomodo Cometa adhuc iter ſuum ſuſceptum ac hucuſque perductum, hoc eſt, ſub quo angulo, vel potius qua incurvatione, tum quam cæli partem verſùs iſtud reflectat, cum rem hanc valde neceſſariam nemo adhuc inveſtigaverit. Sed nec 5, 6, 7, 8 & 9. Februarii per injurias aëris fieri id potuit.

44. Die 10. Februarii auctor Cometam, qui nudis oculis inter vapores obſervari non potuit, ope Teleſcopii tandem feliciter detexit, ſcilicet à duabus illis ſtellulis quibus die 2. Febr. adhæſit, jam ad gradum integrum progreſſum eſſe, motu curriculi ſui penè toto ſecundum latitudinem, deflectendo leniter ad cornua Arietis & Eclipticæ polum verſùs, ſeſe extendente, vix notabili ſpatio ſecundum longitudinis ductum, quantum videl. ex ſolo aſpectu & conjectura denegatis omnino diſtantiis à fixis, dijudicare dabatur. Videbatur itaque 26′. 46 long. & 6°. 26. ferè lat. bor. occupare, atque ita jam motu incedere directo, viamque ſuam nunc reflectere ſub inſigni itineris incurvatione caput Arietis verſùs, ac ſi totum iſtud ſidus peragrare conſtituiſſet.

45. Die 12. Febr. Quamvis cælum fuerit ſudum, tardius tamen detectus eſt Cometa, tùm ob crepuſculum vividius, tùm ob Venerem appropinquantem, tùm præcipuè ob diminutionem à die 4. Febr. tàm luminis quàm corporis. Itaque hora demum 6½. in conſpectum prodiit exiguus, pallidus, ſubobſcurus, ut vix ſtellæ illi Arietis ſub cornu quintæ magnitud. comparari potuerit, caudâ omni orbatus: niſi quòd radiolum quendam pertenuem & obſcurum primam Arietis & collum verſùs ſpargere videretur. Dehinc ex diſtantiis à Mandibula Ceti, cap. Andr. Palilicio, & ſiniſtro pede Perſei impetratis, & poſitu ſtellarum Arietis deducit Cometam in long. 27° 6 Arietis & latit. bor. 6° 36, & ait motu proprio eundem promotum eſſe à 2. Febr. adhuc 1° 45′, atque ità docet motum incitaſſe ad 13′. ſcilicet uno die ſub ductu ſuo incurvato, ſiquidem curſum ſuum planè tunc inflectebat in directum S. S. S. caput Arietis verſùs, cum anteà motu retrogrado conſtanter progreſſus fuerit.

46. Die 13. Febr. nec nudis oculis nec inſtrumentis, ob craſſiores aëris evaporationes, detegi Cometa potuit, ſed tubo deprehenſus eſt uno gr. vel paulò plus adhuc à prima Arietis diſtare, ita ut in 27° 13′ Arietis, in latit. 6° 35′. bor. hæſerit, atque motu proprio 24. horis 14′. confecerit.

47. Die 14. Febr. inter nubes locus Cometæ exactè notari non potuit, caput ejus nudis oculis tenue & obſcurum apparuit.

48. Die 18. Febr. Vix Cometa ab Auctore, licet ſolicitè eum quærente, inventus eſt, & quidem quo minimè rebatur loco, ſcilicet propè ipſam primam ſtellam Arietis, atque ad ejus ſiniſtram, mediam ſcilicet capitis Arietis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

& Plejadas versùs, vix 5. vel 6′. ab ea stella prima remotum, ita ut proculdubio eam planè texerit circa meridiem. Quam conjunctionem si ab aliis Orientalioribus in China vel alibi degentibus quispiam observavit (de quo tamen ipse dubitat) libenter ad adnotandum simul transitum vel eclipsin illam notabilem, sciret. Ita docet longit. phœnomeni fuisse in 28° 37′. (Arietis scilicet quod in textu omissum res ipsa videtur indicare) atque lat. 7° 10′. Bor. & perconsequens magis magisque in motu suo directo perrexisse, & quidem à 12. Februar. adhuc 1° 40′. seu 1° 42′. ut 6. scilicet diebus ferè tantum cæli spatium quantum præcedentibus 10. à 2. ad 12. Febr. emensus fuisse judicetur. Undè manifestum fit motum diurnum ultimò observatum fuisse 21′. cum die 4 Febr. tantùm 5′. processerit. Caput ejus fuit pallidissimum, nihilominus 2′. circiter in diametro, cauda nulla.

Cometa hyemalis 20. Februarii ultimo ab Hevelio observatus.

49. Die 20. Febr. inter nubium hiatus deprehendit Auctor Cometam jam à prima Arietis discessisse, quem tamen amplius propter crassiores nubeculas, & evaporationes investigare non potuit. Abhinc ad diem 7. Martii cælum continuò nubibus spissis obductum erat, illa verò dies Cometa nullibi detegi potuit, dubio procul tùm ob nimiam distantiam, tùm ob corporis tenuitatem.

50. Feliciter absolutis observationibus Auctor longitudines & latitudines Cometæ in tabellis exhibet, quò uno intuitu videri possint, ad cognoscendum facilè motum progressumque Cometæ.

Cometæ motus diurnus,

51. Motum Cometæ diurnum & horarium ab hora octava vespertina cujusvis diei incipit, ad exhibendam eò diligentius cuilibet gradus velocitatis & tarditatis cognitionem, & vitandam ex diversis temporibus matutinis & vespertinis orituram confusionem.

Reverà inæqualis fuit.

52. Motum horarium apparentem reverà inæquabilem fuisse docet.

53. Rationem reddit cursùs Cometæ in delineatione designati, secundum scilicet asterismos cælestes stellasque ad cursum ejus tanto certius comprehendendum, tùm indicandum & cognoscendum qualem viam itinerariam descripserit.

Cometa hyemalis cur gemmus quibusdam videatur?

54. Recensetcausas, quæ nonnullos permoverint, ut statuerent duos extitisse diversos Cometas, nempe quòd initiò quotidiè ad Austrum horizontem versùs cauda procerissima ad occasum exporrecta, altitudinemque suam Meridianam continuò diminuendo, cursum deproperaverit: postmodum verò rursùs, præsertim à die 30. & 31. exutus ferè omni comâ, de die in diem plus pluisque ascenderit, motu, ut putabant, ferè contrario: tùm quòd prior matutino, posterior vespertino apparuerit tempore. Quod hæc sententia animis eorum insederit, non esse mirandum docet, præcipuè quod nonnullos latuerit Cometas cursum suum propemodum sub circulo maximo absolvere, sed & quòd ignoraverint initio angulum orbitæ & eclipticæ: quem cum ille alterâ statim observatione die 15. Decemb. investigaverit, & in globo trium pedum ferè, quod ad diametrum attinet, magnitudine, accuratè descripserit, & ita certò cognoverit quem ductum cursu suo posthac constanter sequi debuerit, ideò nonnisi unum Cometam nobis visum fuisse ab initio se affirmasse, & Amicis (quos inter me & per me multos alios fuisse, literæ ejus operi meo Deo volente inserendæ testabuntur) prædixisse demonstrat, ac in testimonium Cometas 1652. & 1661. adducit.

Unum eundemque fuisse qui Hevelius investigarit.

Cometarum tramitem qui Hevelius describat?

55. Docet se tramitem Cometarum describere aut ad ductum alicujus Quadrantis, quo altitudines sub circulo verticali aliàs in globis depromuntur, descriptâ scilicet certâ sectione circuli maximi, per duo triave observata Cometæ loca, in globo jam rei hujus gratiâ notata: vel dirigendo globum catenas, ut dicta illa tria Cometæ loca Horizontem omninò stringant, id quod vel ex sola globi circumvolutione, vel variata insuper elevatione poli, vel Æquatoris prosperè succedit, ut sic circulum istum maximum sive totum propemodum itineris Cometici cursum ad ductum Horizontis adumbrare exquisitè possis.

Atque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Atque id exemplo viæ itinerariæ Cometæ nuperi demonſtrat. Quam tamen tùm peractam tùm peragendam, neutiquam omninò veram & genuinam eſſe in ſequentibus docet.

56. Omnium Cometarum motum docet triplicem eſſe. Nam

Cometarum motus eſt.

1. Communis eſt, ſeu primi mobilis, ut Peripatetici loquuntur, quem alioqui Mathematicorum plerique Terræ ejuſque motui diurno tribuunt, quo mediante Cometæ cum ſtellis fixis ſimul oriri, ſimul occidere 24. horarum ſpatio videntur. De quo hîc non agitur.

Vel communis ſeu primi mobilis, Soli vel terræ conveniens,

2. Apparens, quem hic Cometa curſu ſuo retrogrado C. S. S. & penitùs inæquali perfecit. De quo hîc agitur.

Vel apparens;

3. Proprius verus & genuinus, quem omnis Cometa à natura habet, ut ipſi qui naturalis ſit.

Vel proprius verus & genuinus.

57. Motus ille apparens ſolus à nobis omnibus percipi oculis inſtrumentiſque obſervari poteſt, atque ex ejus ductu trames Cometæ viſibilis propemodum ſub circuli maximi ſectione exortus atque delineatus eſt. Hic tamen non eſt ille verus, genuinus & naturalis: ſed potiſſimùm ex terræ motu redundat, ſinè quo ſanè fieri vix poteſt, ut vel unicum Cometam, nedum omnes unà eademque invariatâ hypotheſi expedire poſſis, omnibus abſurdis, difficultatibus miriſque phœnomenis in quibuſvis obviis. Hunc motum terræ ſe motui Cometarum genuino ac innato immiſcere ait. Cum autem terra reſpectu elongationis à Cometa alio tempore valdè ſit diverſa, ſequi neceſſario dicit, ut motus hic apparens hoc quam illo tempore planè ſit diverſiſſimus: atque ita tardiſſimus, ut Cometa planè ſtationarius eſſe videatur, cum videlicet terra penè in ipſum Cometæ incidit veſtigium, ſecundùm ſcilicet ejus exporrectionem, ſuper quo reverà omnes Cometæ ſuo motu verò moventur: è contrà velociſſimus cum Cometa & Terra ſe invicem tranſeunt, hoc eſt, ubi terra, vel à parte ſuperiore vel inferiore Trajectoriam Cometæ motu contrario tranſcendit. Illud in noſtro Cometa circà initium Dec. vel potius 23. Novemb. (ibi enim primam fuiſſe ejus ſtationem colligit, quòd me Anglicana & Lugduno-Batava obſervatio docuêre) hoc inter 29. & 30. Dec. contigiſſe affirmat. Et ſtatim docet fieri aliter non poſſe, quàm ut motus iſte apparens velocior reddatur, imò in ipſo tranſgreſſu omnium velociſſimus.

Motus Cometarum appa-rens.

Motus terræ ad expedien-das motûs Cometici affi-cultates ne-ceſſarius.

Cometa quandò videtur eſſe ſtationarius,

Et quando eſt velociſſimus?

Nuperus hyemalis quando ſtationarius & velociſſimus fuit?

58. Motum iſtum in Cometa obſervatum ex motu Cometæ proprio vero, & motu terræ annuo compoſitum ratione utriuſque motus neceſſariò, adeò inæqualem certis temporibus apparere debuiſſe, licet motus verus per ſe penè æqualis ſingulis diebus & ſummè ordinatus fuerit, demonſtrat.

Motus Cometæ apparens erat inæqualis, licet motus verus fuerit ordinatus.

59. Cometis illum verum & proprium à natura inditum motum eſſe diverſum, & cuique Cometæ ferè peculiarem, imo nec in unius Cometæ curſu ab omni parte æqualem, attamen in omnibus ſummè regularem & proportionatum docet: reliqua in IX. Cometographiæ ſuæ librum de hoc argumento reſervans, his interim prolatis ut curſum Cometæ demonſtret, & Philomathematicis facem quaſi præferat, ſtimuloſque addat ad has res ſublimes ulterius proſequendas.

Motus Cometarum verus & proprius eſt varius.

60. Incomparabilem Tychonem, tùm Snellium, Crugerum alioſque, refert in ea fuiſſe ſententia, Cometas ratione motûs apparentis ſub circulo exquiſitè maximo ferri. Hos autem hallucinatos eſſe, ſe lib. I. Cometographiæ abundè demonſtraſſe affirmat, & docet neque hunc neque ullum alium Cometam unquam ſanè adeo ſtrictè circulum maximum toto durationis tempore motu ſuo apparenti deſcribere, ſed eos potius aliquando ab iſta orbita penitus rotunda nonnihil, imò ſatis evidenti ſpatio deviare.

Tycho refutatur ab Hevelio.

Cometæ motu apparenti ſub circulo exquiſitè maximo non ferun-tur.

Sed deviant.

61. Et lubens quidem largitur Cometam ſi ea velocitate incedat, ut minimum duos quovis die expediat gradus, licet poſthac motum intendat ad 20, 30, 40° & amplius, ſicut in Cometa Regiomontani Anno 1472. animadverſum eſt, donec iterum curſum ſuum ad 2°. circ. rèdigit ac retardat, eo ſcilicet tem-

Cometæ curſus diurnus longiſſimus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Qui & quando circulum maximum designat?

pore, istudque intervallum peragrando designare motu suo apparenti (demptis scilicet refractionibus & parallaxibus, si quæ Cometis inhærent) circulum satis præcisè maximum.

Quando id fieri nequit?

62. At negat id tunc fieri, ubi Cometa tardiori quam 2′ motu fertur vel stationarius est, vel cursum reducere incipit. Tunc enim dicit Cometam paulatim jam ab illo circulari ductu deflexisse, atque eò plus quò tardior sit, propiusque ad ipsam accedit stationem, idque exemplo nuperi Cometæ demonstrat, nempe à die 18. Dec. existente ejus motu jam 1° 51′. ad 8 & 9. Jan. usque, ubi adhuc penè simili peragebat, ibidem cursum Cometicum fere sub ductu circuli maximi peractum esse. At eundem sub notabili incurvatione cursum suum S. S. S. reduxisse ad oculum docet, quod ex observationibus ejus superius positis facilè colligi potest.

Cometæ deviatio quid variationis adferat?

63. Ostenso nullius Cometæ cursum integrum sub ductu circuli absolutè maximi absolvi, ex ista Cometæ deviatione oriri docet, quod angulus orbitæ & Eclipticæ, tùm Æquatoris in Cometis indies variet, idque exemplo nuperi Cometæ probat.

Cometarum nodus Boreus & Australis, Quî uterque varient.

64. Exinde nodos Cometarum diversos deducit, & ferè in perpetuo versari motu, nec utrumque nodum, Boreum scilicet & Australem, sive ascendentem & descendenem semper in gradu prorsus opposito Eclipticæ versari docet.

65. Mox quanta fuerit diversorum Cometarum variatio anguli orbitæ & ecliptica, tùm nodorum progressio in tabella exhibet, & Cometam 1661. tàm angulum illum quàm Nodos omnium maximè ibi 15° 44′, hîc 27° 6 eductis) variasse asserit, & concludit nequaquam Cometas præcisè ab ipso initio ad finem usque observare tramitem circuli maximi, licet plerique, imò ferè omnes quibus Cometæ ætherei sunt, aliter, sed perperam statuant.

Cometarum deviatio unde veniat?

66. Illam deviationem vel evagationem oriri 1. ex deviatione reali, quæ ex ipsâ materia Cometica originem ducit, & 2. ex deviatione apparente, quæ ex vario situ variaque distantia Cometarum à Terra & Sole motuque Terræ annuo profluit: 3. & ultimò ratione motus impressi atque inclinatione disci corporis Cometici prolixius docet, & materiam hanc nondum à quoquem quod sciat, vel leviter tactam, nedum planè retectam pertractat, ita tamen ut plenam hujus rei demonstrationem in lib. IX. Cometogr. referat: & qualisnam revera sit ductus Cometarum cursûs, quo apparente scilicet illum describunt, arduum esse fatetur & ostendit.

Cometæ ætherei. Terræ motus. Cometæ incurvatio invento Heveliо debetur:

67. Tùm gratulatur sibi multùm, cum res magni momenti sit scire, ubinam Cometæ sint stationarii & sub qua inflexione viam vertant, tum ad Cometas æthereos esse, contra Peripateticos, tum ad motum Terræ annuum probandum, se incurvationem illam à nemine, quod sciat, sive in hoc, sive in aliquo alio adhuc rectè animadversam, investigasse & descripsisse.

Qualis ea fuerit?

68. Ostendit Cometam nuperum non subitò post stationem sub angulo acutissimo sive nullo, iter suum reflexisse, retinendo eum ipsum omninò ductum, quem eousque conservaverat, sed pedetentim sub lentissima obliquatione satis notabili iter suum reduxisse, à pedibus scilicet præcedentibus atque collo ad primam præcisè Arietis, ubi die 18. Febr. deprehensus est. Motum itaque suum directum sub longè elevatiori tramite deinde instituisse, quam ille aut fortassis alii unquam putassent. Quantum autem ex isto obliquiori ductu atque cursu, quem motu retrogrado totâ duratione peregit, colligere licet, quemadmodum etiam haud veretur affirmare, Cometam inde à prima scilicet Arietis supra ejus caudam Plejadas versus, à parte tamen earum paulò superiori, sub 5°. circ. latit. bor. cursum suum arripuisse, ità ut Eclipticam primùm in 10°. Cancri in medio ferè asterismo Geminorum (ad quod NB. caudam adeò constanter per totam durationem tàm matutinus quàm vespertinus exporrexit) rursus transgrederetur, ad obtinendam denuò lat. Austr. si nempe eousque perduraret & minimè consumeretur priusquàm eò deveniret. Optandum esse dicit Auctor à

Caudæ hyemalis cauda perpetuò ad signum geminorum direxit.

quopiam

quopiam id ipsum obſervari potuiſſe, ſed valdè dubitat, cum à die 18 Febr. jam amplius detegi à ſe non potuerit, ab alio quopiam id animadverſum eſſe, licet omnium longiſſimis tubis opticis id tentatum fuerit: Cometa ſcilicet jam tunc valde imminuto & à terra remotiſſimo, quem tamen eouſque imò longius ob corporis ſui conſtitutionem in altiſſimo æthere conſervari potuiſſe Auctor opinatur.

Naturæ arcanum ſingulare detectio viæ Cometæ hyemalis.

69. Hunc ductum Cometæ, quem in progreſſu S. S. S. ſequutus ſit, inter ſingularia, imò inter naturæ arcana meritò referendum eſſe dicit, & ſibi perſuadet Cometam altera vice in 10°. Cancri Eclipticam tranſcendiſſe, id ex ductus ejus incurvatione & reliquis circumſtantiis deducens, undè neceſſariò ſequi dicit, quod diſtantia Tropicorum hujus Cometæ (ut ita loqui liceat) omninò ſit æqualis diſtantiæ Tropicorum terræ ſeu Solis, hoc eſt 47°. ferè: tùm quòd rurſus ſub tali incurvatione, ut ad Arietem factum eſt, ea lege, ſi eouſque perduraſſet, ad Corvum redierit, atque ſic totum ſuum orbem ſub ductu lenticulari planè finierit & abſolverit.

Terræ motum ad demonſtrandum Cometæ curſum Hevelius multum facere putat, Imò neceſſarium eſſe docet.

70. Annon exinde præſumere, imo concludere liceat, motum hunc apparentem, tàm retrogradum quam directum, prorſus ex terræ motu annuo reundaſſe, quæ ejus eſt ſententia, peritioribus & ſinè præjudicio res expendentibus, remque Aſtronomicam, præcipuè Cometographiam excolere cupientibus decidendum relinquit.

71. Motum illum ex motu Solis proveniſſe negat, & negato terræ motu quævis abſurdiſſima proſilire docet. Sequi ſcilicet ex lege infallibili, quod integrum Syſtema Cometicum, adeò vaſtiſſima machina, quæ nulla ratione materia quadam ipſi corpori Solari, ut facilè conceditur, affixa ſit, à Sole motu prorſus contrario, quem Peripatetica Schola ipſaque natura reſpuat, per diverſos Planetarum orbes, obliquo & inclinato ad eclipticam ſitu perpetuo & conſtanti motu æquabili circumducatur vel circumrapiatur. Quod quàm abſurdum ſit, inprimis ſi diverſiſſima illa inæqualitas & velocitas motûs apparentis, conceſſò etiam in linea quadam rectâ, Cometam motu proprio ferri, Terra ſtante & abſque motu Solis per calculum & rectè conſtructam hypotheſin, ad omnium dierum Cometæ à terra diſtantias defendi & demonſtrari debeat, iterum iterumque Aſtronomis dirimendum committit.

Cometici motus proportio.

72. Secundâ vice Cometam trajeciſſe eclipticam in 10°. Cancri (niſi prius abſumptus eſt) die 13. Martii hujus anni 1665, Sole tùm exiſtente in 21°. Piſcium, ſive potius Terrâ in 21°. Virginis in elongatione à Sole ſeu Terra 109°. hoc eſt, paulò poſt ejus Quadraturam, atque ibidem velociſſimum ejus motum ad 13°. ferè, ſicut inter 29. & 30. Decemb. fuiſſe ex illa hypotheſi certò affirmat, & certa ac infallibili conſequentia ex motu retrogrado curſum Cometæ directum, proportione motus Cometici à die 22. Jan. ad. 4. Febr. & exinde ad die 18. ſumptâ, deducit & commonſtrat, ut & proportionem curſûs à die 23. Nov. ad 4. Febr. & exhinc ad 18. Aprilis, velut à carceribus ad calcem.

A principio ad finem.

Cometæ motus proprius deducitur.

73. Ad motum apparentem retrogradum ſive contra ſignorum ſeriem reverſus, motum Cometæ proprium ex Corvo ad 26° Arietis uſque deducit, ſecundum verò latit. in ipſa ſtatione haud 5° 16'. bor. majorem extitiſſe dicit. Et latitudinem quidem dehinc creviſſe, utpote die 18. Febr. 7° 16. obſervatam, non tamen in curſu directo 8°. ſupergreſſam eſſe, imò de die in diem ſenſim ad Eclipticam uſque Nodumque deſcendentem decreviſſe, atque ita minimum motum in ſuo tramite non infra 5'. extitiſſe, indeque nullâ ratione in ſua orbita vel tantillum ſubſtitiſſe, ſed ſolummodo reſpectu Eclipticæ penè ſtationarium factum eſſe (quod & pag. 17. dixerat Numero 42. à nobis notatum) & velociſſimum curſum inter 29 & 30. Decemb. in Lepore (cujus animalculi curſus perniciſſimus vulgo notus) peractum nonniſi ad 12°, 44'. produxiſſe, in oppoſitione ſcilicet Solis, quod etiam ad illum calami errorem pag 7. dum de eadem re ſermo fit, admiſſum, facit, exiſtentem pronunciat.

74. Hâc occaſione docet non ſemper Cometas in oppoſitione Solis fuiſſe velociſſi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Cometæ in oppositione Solis non omnes velocissimi, sed quidam retrogradi.

lociſſimos, ſed quoſdam etiam retrogrados: velociſſimos autem omnes ubi Terra Trajectoriam, aut in ſuperiori, aut ab inferiori parte tranſit, inprimis ſi accidat in diſtantia Cometæ à Terra nec non Sole propiore.

Cometæ hyemalis motus fuit velociſſimus,

Comparatur motui Cometæ 1472,

75. Cum omnium Cometarum motus apparens ſit diverſus, & modò tardior modo velocior, nuperi certè licet non velociſſimus omnium, præcipuo tamen ab Auctore ponitur loco. Meminit inter alia Cometæ illius Anni 1472. qui teſte Regiomontano 24 horis 40°. in ſua orbita, in longitudine verò 4 integra ſigna Zodiaci hoc eſt 120°. à fine nempe Virg. ad principium uſque Geminorum, motu pariter retrogrado, adinſtar nuperi, qui tantùm 13°. in ſuo orbe apparenti & 16°. in longit. tranſcendit, pervolaverit.

Cometa hyemalis cum illo 1472. comparatus.

Ricciolus laudatur,

Kircherus laudatur.

76. Hac occaſione egregiam ratione motûs à Libra ad Arietem, & caudæ ad ſtellas Geminorum ſemper directæ comparationem utriuſque iſtius Cometæ inſtituit, quam me primùm in lectione Hiſtoriæ Cometarum, à Te rerum naturæ & utriuſque mundi ſagaciſſime, cum Tuo Kirchero Ricciole, ſummâ diligentiâ compoſitâ obſervaſſe, & contrà Ubſalienſem Mathematicum Cometæ Corvi & Leporis inæqualem motum ad geminum Cometarum probandam adferentem urſiſſe, aliquando in opere meo, ſi Deus utrique noſtrûm vitam prorogâvit, videbis: à quo etiam didici Cometam 1471. in proprio ductu 30°. abſolviſſe.

Cometa hyemalis die 23. Nov. obſervatus:

77. Aſſerit Auctor Cometam die 23. Nov. potuiſſe videri, cui fini obſervationes Oxonienſem & Lugduno-Batavam attuli. Hujus à me ſibi communicatæ (fortè & ab alio quopiam) p. 32. meminit. De illa reſponſum ab eo exſpecto.

Ejus motus, & duratio ferè ſingularis, quâ præſtet celeberrimo illi Cometæ 1472,

Riccioli Almageſtum laudat Auctor.

78. Demonſtrat Cometam noſtrum in longit. 5. integra Zodiaci ſigna & 11° 41', in orbe ſuo vero 159° 15'. abſolviſſe, & ad illum Regiomontani, qui 175°. peregerit, acceſſiſſe, ac diebus 79. ſi ſcilicet phaſis ejus à die 2. Decembris arceſſatur, duraſſe. Ac notat paucis ut tanto ſpatio durarent, contigiſſe, cum nec ille Anni 1472. hoc beneficii obtinuerit. Quod quidem Tu, Clariſſimæ diligentiæ Ricciole, ſpeciatim non annotas. Cui debeo ut plurima, ita & didiciſſe me ex Tuis rationibus, Cometam noſtrum durationi illi Tychonianis, Haſſiacis aliiſque obſervationibus celeberrimo anni 1577. æqualem, ſuperiorem verò illis Anni antè C. N. 356. 336. 130 & 119. qui 70. Anni poſt Chriſtum nat. 1532. qui 71. & Anni ante Chriſtum Natum 431. qui 75. diebus apparuerunt: ſed inferiorem fuiſſe illis Anni 676 1264. 1363 & 1433. qui 90. tùm illo Anni 1337. qui 120. denique illis Anni 64. 603. & 1240. qui 180. diebus fuerint viſi, ut in medio relinquam illum, qui ſuper Hieroſolymitanam urbem integro anno fulſit, & pro extraordinario portento à Tychone, Fromondo, Glorioſo & Cottunio à Te allegatis habetur. Cum verò ibidem durationem Cometæ ſex menſibus definias, Auctor verò hîc loci illi qui apparuit Anno Chriſti 975. (non 375.) octo menſes tribuat, quâ de re nihil alii habent, ſed tantum Calviſius ex Cedreno, & Eckſtormius ex Schoſſero, Cometam hunc deſcribunt, velim quid hîc ſtatuendum ſit, mihi haud gravatim perſcribas. Adhæc ſemeſtres, quales Tu tres tantùm, ſcilicet Anni 64. 603. & 1240. cujus ut nec proximi durationem in ulla Chronologia Cometica adhuc invenire potui, cenſes, ille quatuor & tres quidem diverſos Anni 60. (quem & Eckſtormius recenſet, ubi apparet biennalis illa diverſitas ſupputationis vulgaris & veræ ſatis nota, ut & in Alſtedio binos ſemeſtres Cometas Anno æræ, ut putat, veræ 62 & 66. vulgaris verò 60 & 64. ponente, Te verò nonniſi unum in Annum 64. referente) tùm Anni 145, 337. ac demùm 1240. recenſet. Velim me qui hîc tangenda iſta eſſe putavi, in ſupputando pariterque diſputando, pro eximia Tua tam humanitate quàm eruditione adjuves. Sed ad orbitam Cometæ noſtri.

Cometæ ex matutinis facti verſpertini & contrà,

79. Recenſet Cometas qui ex matutinis facti ſunt veſpertini & vice verſâ 594. 1472. 1531.

80. Come-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

80. Cometam in Gedanenſi hemiſphærio (multò magis in locis minori elevatione poli gaudentibus) horizontem circa meridiem non ſubiiſſe nec ſe occultaſſe, contra nonnullos probat: nempe quòd Cometa etiam in depreſſiori ſitu atque in majori ſuâ latitudine Auſtr. 49°. non ultra 6°. infra Tropicum Capricorni pervenerit, ideoque adhuc ultra 5°. in meridiano Gedan. elevatus fuerit: alibi tamen ubi polus elevatior ſit, uno alterove die Æquatorem ſtringere aut etiam penitus occidere potuerit, ut Holmiæ, Narvæ & aliis in locis, die 26 & 27. Dec. At in locis Norvegiæ, Finniæ &c. Septentrionalibus horizonti ſe omninò ſubmerſerit, imò ante 30 Januarii conſpectus non fuerit.

Cometa hyemalis horizontem Gedanenſem non ſubiit.

81. Cum dixerit Cometam ejuſmodi inæquales motus diurnos in ſua orbita peregiſſe, docet motu quidem totâ duratione fuiſſe inæqualem, interim tamen ſub ea ipſâ inæqualitate ſummam latuiſſe regularitatem & proportionatam inæqualitatem, cum debitâ proportione motus iſte creverit, & decreverit, ita ut motus ille pro irregulari, multominus vagabundo, reputari non mereatur, Cometis motu apparenti viam quidem ſemel ſuſceptam conſtanter, ſed ſub certâ deviatione, more Planetarum, peragentibus.

Motus Cometæ inæqualis, proportionatè tamen fuit:

82. Motum Cometæ genuinum à natura inditum docet, non à quovis nec niſi accuratioribus majorum inſtrumentorum ope acquiſitis obſervationibus, mediante demum calculo inveſtigari poſſe, nec eundem eſſe cum illo apparenti, imò nihil cum eò habere commune, niſi quòd uterque motus Terræ & Cometæ in orbita illa apparente ſeſe miſceat, ac illum motum apparentem componat producatque.

Genuinus ille difficulter inveſtigatur.

83. Hinc delabitur in quæſtionem, omnium naturæ Speculatorum judicio ſubjectam, qualis ſit illa itineris via, quam omnes Cometæ motu ſuo genuino & vero deſignent? Utrum ferantur motu circulari? an recto? an verò curvo? ſi ſit rectus, an ſit preciſè rectus? an potius ex parte curvus & flexuoſus? E contrariò ſi ſit incurvus, utrùm ſit regularis an verò irregularis? Denique ſi regularis, utrum ſit ellipticus an parabolicus, an verò hyperbolicus? Sed cum hæc ſint ardua cognitu, Mathematici autem non nudis verbis ſed rationibus & demonſtrationibus acquieſcant, in Cometographiam ſuam hæc refert, in Prodromo ſolum delibata. In meo opere ſuper his non pauca, diverſæ ſcilicet ſententiæ à diverſis latæ, reperientur Deo volente.

Hevelius quæſtionem omnibus Mathematicis proponit de motu Cometæ genuino.

84. Motum Circularem Cometis non competere docet, allegatiſque teſtibus Tychone & Keplero probat. Contrarium dicit Doctiſſimus Chriſtianus Buſmannus, Ph. & Med. Doct. ac Phyſicus Hannover. Ordinarius, qu'cum de hoc argumento commercium literarum mihi intercedit, ut & cum Clariſſimo Abrahamo de Grau, Math. Profeſſ. Franequeranus, qui ſtat pro vago motu.

Motus Circularis Cometis non competit:

De eo diverſæ Mathematicorum ſententiæ.

85. Auctor noſter (quem & Clariſſimus Fridericus Büthnerus Prof. Math. Gedan. ſequitur ferè ut puto rectilinearem motum in ſeſe ſtatuens, qui curvilinearem facere fuerit viſus; in ſpecie vel parabolam ſimpliciter, vel evolutam parabolam ſeu conchoidem) per lineam rectam propemodum, hoc eſt, incurvatam, vel potius Conicam motum hîc expedit, præſuppoſito expreſſè motu Terræ, quod & Büthnerus facit & Gravius, ſed & notus Vobis Leuneſchloſſius Heydelberg. Math. Profeſſ. qui etiam viam Cometæ variè incurvari docet.

Motus terræ.

86. Docet Cometas in motu ſuo naturali nunquam fieri ſtationarios nec retrogrados, ſed ſemper prorſum & in directum, ubicunque ſint, tendere, & *propemodum*, ſi vel annum integrum ac diutius durent, in ſuo ductu verò æqualiter progredi. Sed ad penitiùs hæc cognoſcenda lectorem ad Cometographiam ſuam remittit, utque ad lectionem illius libri mentem à præconceptis opinionibus & pertinacia liberam adferat, monet.

Motûs Cometarum naturalis ſingulare privilegium.

87. Motum illum Cometæ directum & penè æqualem motui Planetarum facit ſupparem, etſi ille apparens ferè ut plurimùm contrarius, inæqualis, ſtationarius, imò retrogradus ſit. Utrumque convenientiſſimè explicari docet mediante

Motum Cometarum cum motu Planetarum confert.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Conica sectio in Cometarum motu quid præstet?

diante sectione Conica, quam in Cometis modo parabolam, modò hyperbolam, modò ellipsin referre, secundum nempe motum Cometæ impressum atque inclinationem disci Cometici, nec non distantiam vel intervallum Cometæ à Sole, angulumque Trajectoriæ & plani Ecliptici, docet.

Per hanc omnes Cometas difficultatibus omnibus liberat Hevelius.

88. Hâc viâ Conicâ omnes Cometas omnibus difficultatibus expediri docet, etsi motum illum apparentem habeant mirabiliter irregularem, simul tardissimum, simul velocissimum, & illo Cometæ 1472. longè velociorem, nec non quam diutissimè durent.

Cometarum motus insolens.

89. Etiam hos Cometas eadem viâ ex difficultatibus omnibus evadere demonstrat, qui spatio 50. dierum 16. signa Zodiaci peragrare, vel duobus tantummodò diebus 8. Zodiaci signa pervolare possunt. Licet in medio tardissimè procedant: quod citra motum Terræ fieri posse valdè dubitat, & nullos Cometas respicere Conicas sectiones asserit.

90. Fatetur posse nonnullos in linea ferè recta sive obtusiori Conica moveri, atque plusquam sex Zodiaci signa percurrere: imò alium etiam in linea omninò recta 16. imò 18. signa cælestia peragrare, nec tam hunc vel ullum alium annuo spatio totum orbem magnum pervasisse, nedum Systema totum Planetarum, multominus fixarum transcendere, atque ita mundi machinam emetiri totam, & diametrum orbis magni sive Terræ vel Solis æquare docet.

Cometas in orbe Planetario generari, cursum absolvere & dissolvi Hevelius docet:

91. Hinc infert omnes in universim Cometas in Systemate generari Planetario, motum suum absolvere tandemque etiam penitus dissolvi, priusquam ad fixas viamque lacteam pervenire possint, nec ideò originem eorum sub fixis vel in via lactea quærendam esse.

Eosdem nunquam esse vel tardiores Saturno, vel velociores Mercurio.

92. Singularem subdit observationem Cometas nunquam esse tardiores Saturno, vel velociores Mercurio motu suo vero, & in sua vera Trajectoria secundùm Semid. Terræ.

Motus Cometæ verus diurnus investigatu difficilis:

93. Verum motum diurnum Cometarum omnium valdè esse diversum se invenisse multo sudore & in Cometographia demonstrare affirmat, & addit singulare quidpiam, cujus Cometæ motus proprius fuerit tardissimus, illius motum rursus esse velocissimum, allegatis exemplis Cometarum 1472. & 1607.

Hujus inæqualitas unde veniat.

94. Inæqualitatis motus hujus veri rationem reddit, & demonstrat non eo loco Trajectoriæ, quo alias motus in sua orbita omnium sit velocissimus, ubi videlicet Cometa Terræ proximus est, aut Terra motu contrario vestigium transgreditur, sed ibidem solummodo, ubi Cometa Soli vicinior existit, adque perpendiculum ex Sole in Trajectoriam incidit, sub angulo scilicet normali, esse concitatissimum: quin etiam considerandam hîc esse corporum soliditatem Atmospheræ, ex qua prodeunt primùm, qualitatem & alias causas, quæ Cometam alterum alteri modò tardiorem, modò velociorem efficiant.

Sol tanquam Rex à Cometis adoratur, Centrum Planetarum.

95. Omnes & singulos Cometas Solem certo respectu venerari & suspicere, tanquam suum Regem, præsertim suâ inclinatione disci perpetuo Soli sub angulo recto obversi, sicut Planetæ coævi Solem semper pro centro habeant, comperisse se dicit. Indeque etiam cursum Cometarum Conicum, modo celeriorem, modo tardiorem deducit, brevibus tamen, reliquis in Cometographiam rejectis, ut & plurimis ac diversissimis & haud vulgaribus quæstionibus de Cometarum motu genuino, deque illorum deviatione, incurvatione & inclinatione &c. quas recenset. Inprimis vero ibidem ex causis merè physicis commonstrasse se dicit, unde motus Trajectorius verus Cometarum originem suam ducat, tùm quomodo conservetur?

Cometographiæ Heveliane quædam capita.

Motûs Cometici ratio summatim enarratur.

96. Concludit hanc rem asseverando, quod Cometæ simul motu apparenti, simul vero seu nativo, inæquali quidem, sed maximè regulari in Trajectoria Conica & plerumque parabolica, ad planum tamen Ecliptica frequenter inclinata, semper in directum progrediendo, donec intereant, ferantur. Nihilominus sub circulo propemodum maximo eos observari, modo segniori, modo concitatiori incedere cursu, nonnunquam directos, stationarios, rursus retrogrados,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

grados, vel vice versa ferri, atque id calculo Cometarum clarè evinci, subdit.

97. Præcipuam illam quæstionem ac verè principalem, utrum Cometæ sint ætheræi vel aërei? decidit, ac æthereos esse asserit 7. præcipuè rationibus, ubi inter alia notat Cometas, si aërei essent, miras sanè apparitiones in aëre ostensuros esse, ut semper tortuosus, vagabundus imò reciprocus motus, confuso ordine absque omni lege & proportione describeretur, nec diutius duabus horis in aëre supra horizontem commorari posse, tum & parallaxes clarè evincere Cometas minimè in aëre versari. Addit autem se loqui de Cometis veris, non de Pseudo-Cometis, qualia sunt aërea vel ignita, quæ pro Cometis sæpè venditantur.

Cometæ in æthere non in aëre apparere Hevelius docet.

Pseudo-Cometæ meteora aërea.

98. Probat Cometas esse æthereos exemplis Cometarum 1652 & 1661. (quorum occasione Cometographiam conscripsit) præcipuè verò nuperi Cometæ, cui 7. illas rationes aptas, idque etiam observatione tam sua, quam Cl. Bullialdi (quam ad se miserit, prout & ad me misit) die 9. Jan. facta comprobat, aliorum Mathematicorum in remotioribus locis degentium observationes suo tempore libenter visurus, quarum non paucas ego in meo opere, Deo volente, promam.

Cometæ ætherei 1652. & 1661.

99. Peripateticorum sententiam discutit, & ostendit motum adeò Regularem, directum, stationarium & retrogradum in aëre, ubi illi Cometas sub concavo Lunæ mobiles statuunt, dari non posse, Cometas, quos Pseudo Planetas vocat, motu suo ferè in omnibus æmulari Planetas, & ritu eorum in Perihelio semper motu suo nativo velociores esse, & ita etiam in æthere moveri, parem observantiam Soli, ceu Regi, exhibentes.

Cometæ Pseudo-planetæ.

100. Docet ex parallaxibus verticalibus & horizontalibus, quæ in Cometis longè minores quàm in Luna, imò in ipso interdum Sole dentur, Cometarumque illorum trium proximè recensitorum Observationibus, quas se more Mathematico ad probandam certò sententiam Suam in Cometographia l. 4. 10. & 11. allaturum esse pollicetur, Cometas cælestibus non elementaribus annumerandos esse corporibus, contrà quàm Peripatetica Schola Aristoteli tenaciter adhærens statuat. Idem unica observatione à se die 4. Febr. habita, investigatâ sagaciter Cometæ nuperi parallaxi demonstrat, ut & hanc 8″. provenire, sed horizontalem 41″. quæ Cometam tunc à terra 5000. Semid. Terræ sive 4300000. mill. Germ. distantem æthereum fuisse arguit.

Parallaxes Cometarum Lunaribus minores.

Cometa die 4. Febr. à terra distantia.

101. Ut parallaxes, ita & distantias Cometarum in dies variari, & modò terræ viciniores, modo ab ea remotiores esse docet, ideò scilicet quòd Cometæ non in circulari orbe, cujus centrum terra est, sed in Trajectoria Conica, ut plurimùm obtusiori, atque sub diverso angulo inclinationis ad planum Ecliptiæ, in hac vel illa à Terra Soleque distantia moveantur.

Parallaxes & distantiæ Cometarum in dies variant.

102. Concedit Cometas nonnunquam orbem Lunæ subintrare, imò etiam ipsum aërem vaporosum aliquando trajicere posse: non quidem quòd in aëre generentur, sed quòd trajectoria in tanta vicinitate ad terram trajici possit, ut necessario Cometam per atmosphæram nostram crepusculinam tranare oporteat, petendo statim ætheris ulteriora & remotiora. Cum autem illa trajectoria in singulis Cometis planè sit diversa, tum qua situm, inclinationem & distantiam à Sole terraque, inde demonstrat nullum Cometam cum altero in omnibus, præsertim in ductu tramitis, tam veri quam apparentis, planè convenire, sed hos in Ortum, illos in Occasum, paucos Meridiem, plurimos Aquilonem versus pergere.

Cometæ quandoque orbem Lunæ subintrant.

Cometæ nunquam inter se per omnia conveniunt: Pauci Meridiem, plurimi Aquilonem versus tendunt.

103. Ostendit & rem esse arduam decidere an omnes Cometæ fiant Stationarii & retrogradi? Et se rem hanc, à nemine adhuc tactam, multominus detectam, ex Cometæ nuperi Observationibus didicisse & detexisse. Et observasse quidem se non omnes Cometas, postquam tardi facti sunt, fieri Stationarios, nec cursum suum reflectere, & si qui iter obliquent, eos semper sub diversa plane curvatura, quæ in nostro circa Arietem obtigit, istud instituere: at

Cometæ stationarii & retrogradi.

Hevelii singularis de Cometæ motu observatio nuper facta.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

omnes, undecunque etiam proveniant, quantacunque eorum sit Trajectoria, cujuscunque inclinationis, incessûs vel durationis, quorum Trajectoria extra orbem annuum exporrigatur, tardissimos circa exitum, imo stationarios & retrogrados fieri: hos antequam sextus, illos antequam tertius elabatur mensis: hos autem nunquam amplius quam 6. Zodiaci Signa cursu suo emitiri, sed priusquam ad 180. gradus Eclipt. sive ad semicirculum perveniant, motum suum sub incurvatione quadam, sed semper diversâ, juxta inclinationem Trajectoriæ, & perpendiculum quod ab extremitate in planum Eclipticæ, vel longius à Sole, vel propius ad Solem decidat, offlectere. Reliquos, qui sint rariores, quique trajectoriam intra fines orbis magni ducant, sub quocunque esse inclinationis angulo, sive supra sive infrá planum Eclipticæ id accidat, pariter certo quidem tempore, intra videlicet semestre spatium, minimum semel tardissimos, sed nunquam omninò stationarios, multominus retrogrados fieri: verum semper videri, quo ad motum apparentem, vel Contra Seriem Signorum, vel S. S. S. in directum procedere, atque aut circulum, aut etiam in nonnullis pro motûs veri velocitate lineam helicam designare, posseque non tantùm 6. signa sed & totum signiferum aliquot mensibus percurrere. Rationem hujus rei hanc solam affert, quòd Terra motu suo annuo hos Cometas circumire planè possit, atque ita lineæ visoriæ ex Terra in Trajectoriam per Cometam ductæ circumcirca integram Sphæram fixarum hoc pacto tangant secentque, illos verò nullo modo, sed tantum ab uno latere Orbis Magni &c.

Terræ motus.

Cometæ die 4. Februarii distantia à terra.

104. Ex distantia illa Cometæ à terra, scilicet 5000. Semid. Terræ & diametro apparente 3′. die 4. Febr. observata, resolutione unius trianguli rectanguli facta, deducit diametrum veram Cometæ illa die 2560. mill. Germ. sive triplo majorem terræ diametro, & sexies ferè majorem Lunæ, cujus diameter juxta Theoriam Auctoris alioqui sit 442. mill. Germ.

Cometæ magnitudo quotidiè variat, vera scilicet non apparens:

105. Non tantum semper sed quotidiè variam fuisse Cometæ magnitudinem demonstrat, & initio quoad veram magnitudinem attinet, majorem, in medio minorem, in fine autem maximum extitisse colligit, factâ inter veram, de qua sola loquatur, & apparentem Cometæ magnitudinem distinctione. Apparentem, etsi in medio itineris multò extiterit amplior, quam in exitu, eandem veræ diametri proportionem arguere negat, & exemplo Cometæ 1652. probat, docetque, quod mirum, etsi diameter apparens decrescat, veram nihilominus increscere posse, dato scilicet intervallo à Terra ampliori: nec, prout, communis fert sententia, Cometas ad exitum usque paullatìm reipsâ mole decrescere, donec in nihilum redigantur, sed, quod exemplo illius Cometæ 1652. confirmat, Cometæ materiam ultimo dum decrescit apparenter, magis magisque in dies disgregari, dissipari, atque ita paullatim tenuiorem & pallidiorem reddi, donec planè diffluat, pari modo ut ab exortu sensim congregatur, coagulatur, condensatur, minorque quoad diametrum redditur: sic, ut tandem existente in summo robore & densitate, Cometa etiam minor reverà existat.

Ejus materia sensim ut congregatur, ita disgregatur.

Cometarum corpora ubinam per se sint minima:

106. Nequaquam Cometarum corpora in vicinia Terræ, quo ad diametrum veram esse minima, imò talia in maxima à terra distantia esse posse docet.

Eorum materia non quærenda in terræ visceribus, nec in aëre,

107. Ex superioribus deducit Cometarum materiam non esse in terræ visceribus vel etiam in aëre quærendam, cum terra tantum materiæ, cujus diameter quadruplo, imò interdum decuplò major sit, intrà multos licet annos evaporare & contribuere non possit. Ideo rejicit illam sententiam (Domini Gerichii scilicet Consulis Magdeburg.) Cometam esse partem aëris vi tempestatis cum impetu avulsam, & in sublime delatam. Sed & illam alteram, quæ materiam eorum sub via lactea usque orbeque fixarum quærit, cum Cometæ nunquam tam altè fuerint evecti: probat autem quærendam esse in Planetarum Systemate, in æthere, exinde se generationem & alterationem in cælo concedere coactum fuisse fatetur, & consequenter Cometas, demonstratis Planetarum evapo-

Nec sub via lactea,

Sed in æthere & systemate Planetario.

Cæli generatio & corruptio datur.

rationibus

rationibus & effluviis, ex iis generari docet. Ita verò ut ex hujus vel illius Planetæ, ut & Solis, vel etiam omnium exſpirationibus, Cometæ ſuo tempore procreentur. Hanc ſententiam paucis complectens dicit: Corpora cæleſtia habere potentiam aliquam promotricem alterationis, generationis, & corruptionis: tum materiam vaporoſam ex corporibus eructatam ad coagulationem & condenſationem à natura illis inſita maximè propendentem, qui halitus ætherei ſpontè ex ſe concreſcunt, dum ſibi relinquuntur, ſicuti ex ſe nubes: dein etiam quòd coagulata materia nucleique congregati ægrè diſcedant, niſi vi quadam, ſive extrinſeca, ſive intrinſeca, quæ adeò nobis nondum innotuit, & diſſipentur & reſolvantur, ut tandem illa materia eò quò ejecta redire poſſit. *Cometæ ex Solis & aliorum Planetarum effluviis generantur.*

108. Quæſtiones de generatione Cometarum ex effluviis iſtis æthereis, modo, & cauſſa ejus, aliaſque Auctor in Cometographia ſua ſe explicaturum promittit. Hîc interim brevibus docet unicum Solem quovis tempore tantum materiæ & exhalationum evomere poſſe, ut ex materia illa uno anno ejecta 130. amplius tales Cometæ, vel 9. diſco terreno prorſus æquales progenerari poſſint. Unde quid de cæteris Planetis dicendum ſit, judicandum relinquit. *Solis effluvia ſuppeditare poſſunt materiam vel pluribus Cometis uno anno generandis.*

109. Non tantum non mirandum eſſe dicit, quòd tot Cometæ uno ſeculo prodeant, ſed potius quòd tam pauci, cum Sol tantam materiæ copiam uno anno ejicere poſſit. Sed rem difficultate non carituram fatetur, ſi materia Cometarum Soli Terræ tribuenda eſſet. Putat itaque multos Cometas vel à nobis longé remotos, vel parvos, nobis eſſe inconſpicuos: ideò vero tàm raro apparere, quod Cometæ ex diverſis Planetis profluens materia non facilè in unam maſſam coïre poſſit: cum raro Cometa ex unius Planetæ materia naſcatur. *Cometæ tàm paucos apparere mirum: Multi eorum ſunt inconſpicui:*

110. Ex eo quòd Cometæ ex duobus, tribus, pluribuſve naſcantur Planetis, diverſum eorum lumen coloremque deducit, nullum eis proprium lumen tribuens: niſi quòd Cometæ materiam & à terra diſtantiam multùm ad diverſitatem coloris luminiſque conferre dicat. *Eorum diverſus color à Planetis provenit:*

111. Ex colore Cometarum de natura & operatione (ſi quæ illis attribui debeat) eorum conjici judiciumque fieri poſſe, & hoc aliquid pro divinationibus Aſtrologicis facere dicit, nec non in nupero Cometa Jovis materiam invaluiſſe, quamvis ex Marte, Sole, aliiſque inferioribus Planetis aliquid ei acceſſiſſe non dubitet: Tùm etiam ex colore Cometarum de eorundem à nobis diſtantia conjecturam fieri poſſe, ut ſcilicet Cometæ rubicundiores, ignei, majores, lucidiores, nobis plerumque ſint viciniores. *Hunc aliquid facere ad judicium de Cometis faciendum.*

112. Quòd Cometæ indies mutent colores, tribuit diverſæ à terra diſtantiæ & eorundem materiæ. *Cometæ colores in dies commutent.*

113. Docet materiam Cometicam non eſſe æquabilem & continuam aliquam maſſam, quæ in globum ſeu Sphæram, planè ut Planetæ perpetui corporaque illa ætherea perfecta coaleſcat: ſed ad inſtar noſtrarum exhalationum & evaporationum terreſtrium nubiumque in corpus quoddam extenſum, explanatum, latèque diffuſum, inæquale plerumque & diſcretum coïre confluereque: ac inde ceu corpora diſcea & planiformia Cometas apparere, certa tamen corporis ſui craſſitie, more nubium atque macularum Solarium, cum quibus alioquin in multis appoſitè conveniant: cum & harum materia in longum latumque fuſe diffundatur, nequaquam in perfectam Sphæram condenſentur: quanquam obſervatum ſit in una macularum illarum inſigniori nonnunquam diverſiſſimos nucleos modo rotundos, modo alterius alicujus figuræ apparere. *Cometicæ materiæ ratio qualis:*

114. Materiam illam Cometicam multis modis differentem cum ſuis diverſiſſimis nucleis, in perpetuo motu coagulationis, condenſationis, congregationis, augmentationis, diminutionis, accretionis, & decretionis, pro facultate naturali ſibi indita, verſari, & caput Cometæ 1664. in dies variaſſe affirmat, quod ex ſuperioribus patet. Unde etiam concludit, dari motum materiæ Cometicæ continuum. *Motus ejus continuus datur.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Materia capitis Cometici diversa diversum lumen & colorem affert:

115. Ex diversitate materiæ capitis Cometici magnâ, diversitatem luminis & coloris quotidie accidere probat.

Hic semper idem à Cometis retineri nequit.

116. Concludit nullum Cometam propter diversitatem materiæ, halituum scilicet nucleorumque commotionem, tam etiam diversissimam distantiam Cometæ à Terræ colorem, lumenque suum, licet hoc prorsus à Sole hauriat, illud vero, etsi ex unico tantum Planeta deducat, constanter per totum apparitionis tempus conservare posse, sed assiduè lumen, colorem formamque capitis eapropter mutare & nonnisi certis quibusdam diebus splendidiori, amæniori & majori specie videri: quod nuperi Cometæ observationibus asserit.

Cometica corpora discea, non sphærica docens Cometæ nec in circulo, nec in linea recta moveri:

117. Cum corpora Cometica sint discea vel planiformia, minimè verò sphærica & absolutè rotunda, sed quod ad figuram attinet scabrosa, irregularia, ex eo concludit, quod nullâ ratione in orbem, hoc est in circulo, nec penitus in linea recta moveri possint, positô ab ipso primo primordio motus impressus primusque impetus omninò rectus sit, sed summâ necessitate in sectionem Conicam, sive parabolicam, sive hyperbolicam, sive ellipticam degenerent, maximum verò circa verticem parabolæ, circà medium scilicet lineæ apodemicæ, minimum circà itineris extremitates deflectant, in trajectoria videlicet, vero & genuino motu, neutiquam apparenti: attamen in omni Cometarum cursu non una eademque ratione, nec quà situm Trajectòriæ ad Solem.

Sed cursum eorum in sectionem conicam transire.

Cometæ una disci facie semper Solem adspiciunt:

118. Consequenter docet hæc corpora Cometica extensa & disciformia non posse circà axem moveri, ut quidem Planetis reliquis omnibus ex sua sententia moris sit: sed materiam illam expansam, vel corpus illud Cometicum disciforme, utrumlibet extensum latus perpetuo ad Solem convertere: adeo ut radius ex Sole ad discum Cometæ ductus, semper sub angulo normali ad discum indicat, quocunque etiam Cometa feratur motu: Tum etiam non solum incurvationem tramitis & deviationem aliquam à linea recta directionis necessario dari: cum Cometæ Solem, ceu Regem venerentur, & quasi pro centro habeant, licet in linea Conica decurrant: sed etiam aliquam librationem Cometicam in omnibus Cometis nasci: prout in Luna peculiarem quendam librationis atque reciprocationis motum ante aliquot annos, libro Tibi Doctissime Ricciole, inscripto docuerit, & ad certas leges reduxerit. Quam librationem & reciprocationem corporis Lunaris, cum hæc pariter unicum hæmispherium corporis sui Terræ assiduè exponat, eodem modo quo in Cometis fieri dicit, cum & hi continuò eandem faciem disci Soli obvertant, atque terra motu annuo loco perpetuo dimoveatur, ideoque oporteat ut certa libratio & reciprocatio propterea exoriatur.

Deviant à recta orbita, & corpora eorum librantur.

Hevelii liber de motu terræ librario.

Lunaris corporis libratio.

Cometographiæ Heveliana plura capita recensita.

119. Alias quæstiones hùc spectantes, scilicet unde Cometæ adeò procliviter unâ eademque immota facie ad Solem propendeant? an in quavis cæli parte Cometæ generentur? an certo anni tempore? an certum Zodiacum instar Planetarum observent? An Cometæ more macularum Solarium, possint fieri reduces? in quibus Cometæ cum iis maculis optimè, rursùs minimè conveniant? an possint tempore magnarum conjunctionum facilius generari? an fieri possit ut certò à quovis prædicantur? & alias, in Cometographiam rejicit.

Cometa hyemalis cauda singularis.

Cometarum species.

120. De cauda Cometæ acturus, fatetur eam aliquid singulare præ cæteris præ se tulisse, atque magis diversa phœnomena ostentasse, quàm omnes ferè ii qui hoc & superiori seculo effulserint. Cometas sive crinitos seu barbatos seu caudatos, & alios qui in 12. species subdividantur, indubitatum esse dicit diversas facies, sed diverso tempore ostentasse. Tùm nuperum Cometam à primo die 14. Decembris caudatum fuisse, exhibita cauda 14. gr. ferè longa, versùs extremitatem dilatatâ & valdè dispersâ, cum alii pyramidatas in speciem coni caudas exhibuerint, sicut ille 1652. die 20. Decembris: Deinde caudam ejus, quamdiu matutinus erat, occasum versùs, in loca soli opposita, de more omnium Cometarum, exporrectam fuisse, die 15. Decemb. aliquanto longiorem,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

rem, 21. ſcilicet gr. eadem tamen figurâ, & die 21. Decemb. omnium dierum longiſſimam, 22. ſcilicet gr. apparuiſſe, & quod ſingulare, paullulùm arcuatam fuiſſe vel incurvatam, concavitate deorſùm, inſtar cornutorum vel ceratiarum, atque illius anni 1618. accuratè re conſideratâ viſam fuiſſe: die verò 23. Decemb. rurſus omninò in directum Corum & Favonium verſùs, ut anteà, comam protenſam: die 28. Decemb. Cometa oppoſitioni Solis imminente, caudam penè erectam, ſurſùm Septentrionem verſùs inſtar caudæ Pavonis 7. ferè grad. longam apparuiſſe: Hinc Cometa ab Oppoſitione Solis ulterius diſcedente, atque ab Occaſu minus quàm ab ortu diſtante, neceſſariò cauda ſeſe reflexiſſe Eurum paullatim verſus, eoque magis quò propior Soli fuerat, Favonium verſùs deveniſſe, quanquam die 29, 30, 31. Decemb. & 1. Jan. tantùm barbatus, curtam ſcilicet barbam ob Lunæ ſplendorem retulerit: ſic ut eo tempore jure Crinitus, Comatus vel Hircus appellari potuerit. Rurſus verò ubi Quadraturæ Solis magis magiſque proximaret, caudam creviſſe, ſed eandem ſemper dum veſperi appareret atque caudam retineret, Eurum verſus exporrexiſſe. Tandem à die 22. Jan. uſque ad 2. Febr. omni cauda exutum inſtar Cometæ Diſcei (qui veteribus Chryſeus eſt) apparuiſſe, ſed tamen comam die 3. Febr. recuperaſſe, eamque ad ultimum die 13. ad 18. Febr. deperdidiſſe.

Caudarum Cometicarum diverſitas diverſo apparitionis tempori adſcribenda.

121. Diverſitatem caudarum adſcribit diverſo apparitionis tempori, cum Cometæ matutini caudam in occaſum, veſpertini in ortum projiciant, in oppoſitione Solis aut nullas, aut aliquam erectam aut barbam demiſſam oſtendant: denique ad ſuperiora ætheris loca aſcendentes, etſi revera longiſſimam alant, omni tamen penitus exuantur.

Caudæ in æthere dantur.

122. De origine phœnomeniſque variis caudarum acturus, dicit, poſito & probato, capita Cometarum omnino eſſe ætherea, etiam caudas ibi dari: 2. Capita Cometarum lumen, ſicut vidimus, omnino à Sole mutuari, atque exinde etiam caudas à luce Solari ejuſque radiis procreari. 3. quod corpora minimè ſint ſphærica, ſed diſcea & explanata: quem diſcum Soli perpetuo ad perpendiculum directè obvertunt. 4. quod caput ex diverſiſſimis nucleis tùm tenuiori & dilutiori materia poriſque interſita conſtet, ut radiis ſolaribus haud difficulter tranſitum concedat. 5. Quod Cometæ habeant ſuas atmoſphæras peculiares, quæ eos cingant. Exinde concludit dum radii Solares in corpus iſtud diſceum incidunt, inprimis in nucleos illos diverſos, eorumque varias varieque inclinatas ſuperficies, adverſus terram expoſitas, plures & rectiores ad nos reflecti, quorum beneficio caput Cometæ conſpiciamus: at reliquos radios ad latera nucleorum hinc inde, tum in materiam rariuſculam interjectam corpuſculis incidentes, neceſſario per caput ſub diverſiſſimis angulis, partim reflexionis, partim refractionis tranſverberari, vel tranſire, & quidem in partem ſoli oppoſitam, ad atmoſphæram ſeu in materiam illam dilutiorem poſt Cometam latentem: in hac materia rariuſcula lumen Solis per caput Cometæ tranſverberatum, ab ejuſque nucleis reflexum, à materia verò aliquantò dilutiori refractum, in plaga Soli oppoſita in Atmoſphæra videlicet Cometica ſiſti, caudamque effingi. Pro conſtitutione autem capitis & materia adhærente caudas variam induere ſpeciem, atque ita caudas nil niſi radios Solares refractos & reflexos eſſe.

Cometæ cinguntur peculiaribus Atmoſphæris.

Atmoſphæra Cometam ambiens.

Cauda Cometica quomodo effingatur, quare varias induat ſpecies & quid ſit: Nil eſt niſi radii Solares refracti, & reflexi:

123. Docet non adeò ſtrictè omni tempore omnes Cometarum caudas in plagam Soli contrariam protendi. Et fieri quidem poſſe quandoque, ut certò tempore eò directè vergant: verum plerumque omnes ab iſta recta directionis linea ex Sole per centrum capitis Cometici in ejus oppoſitum ducta deflectere deviareque: quod capita Cometica pariter nonnihil circa Trajectoriæ extremitates à ductu itineris omnino recto diſcedant: quæ tamen deviatio capitis cum hac caudæ nil commune habeat: illâ ex vario inclinationis diſci Cometici angulo ad Trajectoriam, hac vero longè aliunde ortum ſuum trahente.

Non ſemper in plagam Soli oppoſitam extenditur; Datur ejus deviatio, quæ cum deviatione capitis nil commune habet.

Et

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Tycho deviationem caudæ Cometicæ animadvertit, non tamen assecutus est.

Et Tychoni quidem ex Cometa 1577. hanc caudæ exorbitationem ex parte suboluisse, & caudam non penitus in adversum Soli dirigi, animadversum fuisse: sed eam rationem istius rei tunc planè penetrare haud potuisse. Licet enim initiò sibi caudam eam ad Venerem deflecti persuasissèt: paulò tamen post optimè perspexisse & agnovisse, rem hanc nil habere soliditatis. Se autem rem hanc ex dispari omninò ratione (quæ an à quopiam alio hucusque tradita fuerit, ignorat) deducere, scilicet ex diversissima illa refractione & reflexione radiorum Solarium. Cum enim capita Cometarum ex diversissimis multisque corporibus irregularibus varios, ad invicem situs obtinentibus, locaque paullatim mutantibus componantur: sic ut modò in hoc, modò in illo latere plures paucioresve dentur & constipentur nuclei: hinc facilè fieri posse ait, ut radii Solis reflexi refractique per caput Cometæ transeuntes, non perpetuo in illa ipsa linea recta ex Sole per Cometam ducta decussentur, sed quod potius refractio & reflexio radiorum jam in hac, jam in ea capitis parte diversimodè omnino accidat. Ita ex ejus mente pro materiæ diversitate & variis superficiebus corpusculorum nucleorumque ac laterum inclinationibus variis, caudam nonnunquam necessario à recto tramite paullulùm deviare oportet.

Capitis Cometici constitutio diversa diversitatem caudæ adfert.

Nempe pro capitis constitutione ejusque materia modo talis, modo alia, major minorque provenit caudæ declinatio & deviatio, interdum etiam planè uniformis radiorum fit refractio, ut cauda neutiquam deviet, sed recta in oppositum vergat Solis. Hìc ut paulùm ac velut in transcursu sistam gradum,

Ricciolisententiam de cauda Cometica laudat Auctor:

observavi in lectione Tui Almagesti, Reverende & Doctissime Ricciole, illa, quæ de Tychone Clarissimus Hevelius dixit, tùm & alia, quæ de situ & inclinatione caudæ tùm ex plurium Mathematicorum, tùm ex Tua ipsius mente disputas. Magnum in eo consensum plerorumque animadverto caudas per refractionem & reflexionem radiorum Solarium fieri. In reliquis porrò circa horum radiorum ejaculationem, refractionem & reflexionem dissensum perspicio. Tibi & Clarissimo Hevelio in eo quoque convenit, quòd uterque Vestrûm statuat, caudas diversas existere ob diversam densitatem & aliam dispositionem materiæ Cometicæ, nisi quod ille dicat fieri easdem ex refractione & reflexione varia radiorum Solarium per caput Cometæ transeuntium, cum illa materia sit varia &c. Tu verò statuas in caudis esse substantiam Cometicam ex corpusculis subtilissimis constantem, & refractionem fieri extra caput Cometæ in materia spectante ad Cometam. Cum itaque videatur ille à Te dissentire, & velle nonnisi in capitis materia eam refractionem accidere, & hinc declinationem caudæ provenire, mihi dabitur, si Deus permittet, ab utroque vestrûm aliquid hìc discendi occasio.

A qua Hevelius nonnihil recedit,

Quem dissensum Auctor in medio relinquit,

Et ab utroq; plenius doceri cupit.

Cometicæ caudæ deviatio multiplex & inæqualis;

124. Docet ille deinceps hanc deflectionem caudæ non in omnibus Cometis in simili situ ad Solem vel Terram: neque ad Eccliptam vel Æquatorem planè esse eandem, sed longe potius diversam pro constitutione nempe capitis ejusque nucleorum atque materiæ: quæ cum in perpetuo sit motu hinc illam deviationem in omnibus Cometis esse diversam & inæqualem, & in uno eodemque toto durationes tempore dissimilem, respectu scilicet magnitudinis, situs, & plagæ cæli. Qua occasione maximam caudæ Cometæ Anni 1652. deflexionem ad 19 grad. illius vero 1618. ad 22. refert.

Nondum potuit ad certas leges ab Hevelio reduci.

125. Licet multas, non tamen omnes necessarias Observationes Cometarum habuit ad manum, ideo se illam caudæ deviationem, licet summo studio tentatam, perficere & ad certas leges redigere non potuisse, fatetur: præsertim cum antè Apianum (quem Tu quoque in doctissimo Almagesto Tuo primum omnium

Apianus primus perpetuam caudæ Comet. à Sole aversionem observavit.

observasse perpetuam illam caudæ Cometicæ aversionem à Sole testaris) &

Tycho multa observavit,

Tychonem vix quidquam & nihil accuratum de Observationibus Cometarum,

Non tamen omnia.

tùm verò præcipuè de illa caudæ inflexione, relictum sit. Qua occasione & præsentis & futurorum seculorum industriam ad observanda ritè talia phœnomena excitat.

126. Quæ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

126. Quæritur longè plures de prædictionibus Aſtrologicis, quàm obſervationibus Aſtronomicis & inquiſitionibus Phyſicis de natura, ortu, & motu Cometæ eſſe ſolicitos. Quæ vetus eſt Senecæ l. 7. Natur. quæſt. in ipſa fronte querela, ut notum eſt. Adeò *naturale eſt magis nova quàm magna mirari*, ſicut ibid. Philoſophus ait, & ad Cometas transfert. Nempe etiamnum verum eſt, quod ibid. ſubdit: *Non enim deſunt, qui terreant, qui ſignificationes ejus* (ignis adventitii) *graves prædicent.*

Aſtrologicæ prædictiones pluris fieri quàm obſervationes Aſtronomicæ & diſquiſitiones Phyſicæ Hevelius queritur.

127. Ad caudarum incurvationem venit, & ſcire cupit an die 21 Dec. ab aliis animadverſum fuerit ſimile phœnomenon, Cometæ ſcilicet caudâ curvitate quadam circà extremitatem, concavitate deorſum prædità: quale, ſed magis conſpicuum in Cometa 1618. conſpectum eſt, & quidem paullò diverſum. Alio enim die convexitatem curvaturæ ſurſum, alio die rurſus eandem deorſum expoſuiſſe dicit. Unde iſtam caudarum curvitatem & obliquationem non in omnibus quando datur, eſſe ſemper eandem, & hanc planè differre à caudarum inclinatione & deviatione, de qua paulò antè dixit, apertè aſſerit.

Cometicæ caudæ incurvatio.

Varia eſt.

A caudæ inclinatione & deviatione differt: Illa abſque hac rarò fit.

128. Nullam unquam curvaturam in caudis dari poſſe abſque omni inclinatione, exceptis quibuſdam ſolum caſibus dicit. 1. Incurvationem tàm convexam quàm concavam ex radiis Solaribus procreari ratione materiæ ac nucleorum capitis, in quibus nunc alia atque alia detur reflexio & refractio. 2. Induci ſimilem quoque curvitatem caudis, quòd potiſſimum ſit; ex diverſitate Atmoſphæræ Cometicæ, ejuſque materiæ dilutioris Cometam concomitantis. Quâ occaſione plurimas quæſtiones jucundas curvaturam caudarum concernentes in Cometographia explicatas recenſet.

129 Singulare ſe phœnomenon in nupero Cometa detexiſſe ait, fortè & alibi obſervatum (quâ de re velim à Vobis Viri in re Mathematica Doctiſſimi certior reddi) ſcilicet caudam unà cum capite, cumprimis die 18. Jan. radios frequentes vibraſſe, ac ſubinde quaſi novos ejeciſſe, ac ſi aſſiduè ſcintillaret, tùm modo longior modo brevior per intervalla fieret: quod in Cometa 1652. die 26. & in Cometa 1661. die 6. Febr. à ſe, in illo verò Anni 1618. à Cyſato ſæpiùs annotatum teſtatur.

Cometæ die 18. Jan. ſingularis vibratio & ſcintillatio:

130. Oriri hoc dicit ex duabus rationibus: 1. ratione capitis, quòd ſit ex materia diverſa, & diverſis nucleis irregularibus, ſcabroſis & anfractuoſis, in perpetuo erga ſe invicem anomalo motu verſantibus compoſitum, ut exindè radii Solares in ſuperficiebus opacorum corporum in capite perpetuo fluctuantium, tùm in interjecta materia mobili, refracti & reflexi continuo mutentur. 2. Ratione atmoſpheræ Cometicæ: quia pariter inconſtans eſt, ad quam aſſiduè modo alia atque alia, modo plus minuſve materiæ accedit, rurſus etiam de ea decedit; ſic ut in perpetuo motu condenſationis, rarefactionis, nec non local verſetur: fieri utique aliter non poſſe dicit, quam quod certa vibratio, micatio ac ſcintillatio detur: indeque caudas modo majores modo minores, arctioreſque hoc vel illo tempore neceſſariò apparere. Hæc in ſummam contrahens, dicit, prout materia Cometam ambiens, permanens vel mutabilis, continua vel diviſa, longior vel brevior, caput Cometæ pluribus vel paucioribus, majoribus vel minoribus nucleis, materiaque iis intermixta conſtat: viciſſim prout hi nuclei varia forma præditi, tùm Solares radii per caput trajecti vividiores vel longiores ſunt; ſic Cometarum alii caudas referunt longiores, alii breviores, alii continuas, alii interruptas & diviſas, alii item conſtantes, alii mutabiles.

Ejus cauſſa.

Atmoſphæra Cometica diverſa vibrationem Cometæ efficit.

Cometicæ caudæ diverſitas unde provenit.

131. Quæſtiones de caudarum coloribus & luminibus diverſis, cur ſcilicet plerunque capitis colorem æmulentur, & circa caput plerunque ſint lucidiores, aliaſque, ad Cometographiam ſe retuliſſe indicat.

Cometographiæ quædam capita.

132. Caudarum magnitudinem docet aliam eſſe apparentem, aliam veram, Illam, quæ fiat oculorum judicio & inſtrumentorum dimenſione, vel etiam à rudioribus ſecundum pedes, ulnas, imo perticas & haſtas diſcretione, quæ-

Cometicæ caudæ magnitudo eſt alia vera, alia apparens:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

que pro diverſitate temporis ſit diverſa: Hanc quam reverà poſſideat Cometa, atque in ſemid. terræ vel ſecundùm milliaria & ſtadia determinetur.

Hæc unde provenit. Nil cum veræ commune habet.

133. Apparentem caudæ longitudinem dicit oriri ex vario Cometarum ſitu, diſtantia à Terra, & elongatione à Sole, anguloque viſionis, & nihil habere cum vera commune.

Cometa quandoque ſine cauda videtur etſi longiſſimam habeat:

134. Reliquis hùc ſpectantibus quæſtionibus in Cometographiam rejectis, caudam licet reverà ſit longiſſima, tamen certò reſpectu ad Solem & Terram, nihil planè de ipſa cauda apparere, ſed Cometam exutum omni ſyrmate inſtar diſci videri.

Nuperi Cometæ hyemalis caudæ conſtitutio:

135. Omnia de caudis dicta nupero Cometæ competere ait: ejus caudam veram, ut fieri plerumque ſolet, à principio paullatim creviſſe, deinde rurſus certâ porportione decreviſſe, minimè vero reipſâ adeò diſcrepantem fuiſſe, quam apparens ſeſe nobis oſtenderit: potuiſſe tamen etiam eo tempore omnium longiſſimam videri, ubi admodum breviori barbâ apparuerit. Longiſſimam fuiſſe 22. gr. dicit: ut illius, inter alios, Cometæ 1618. certis diebus 60, 70, imo ultra 100. gradus Longomontano teſte. Hæc cum ita ſint, libenter diſcam, cur Romanis & aliis Mathematicis, noſtri quam illius Cometæ cauda longior videatur.

Hujus an illius 1618. cauda fuerit longior.

Cometæ in Solis oppoſitione quandoque cum cauda, quandoque ſine illa apparent.

136. Quæſtionem proponit: quare Cometa nuperus circa ipſam oppoſitionem Solis, quod multis benè videbitur abſurdum, barbam ſatis prolixam 6. vel 7. graduum exporrexerit, die 28. Dec. ſilente ſcilicet Luna, & quidem ſurſum erectam, inſtar caudæ Pavonis? Ubi rurſus diſtinguendum eſſe ait inter diſtantiam ſeu ſitum Cometæ reſpectu Eclipticæ. Nam hoc negare abſonum eſſe, & tot aliorum Cometarum exemplis contrarium: quando videlicet Cometa in ipſa Ecliptica reſidet, ubi Sol, Terra, & Cometa in uno eodemque plano exiſtunt, quod tùm, etiamſi caudæ vera longitudo omnium ſit maxima, nihil penitus quicquam caudæ appareat: ſed ea tantum ſi latior eſt ipſo corpore, crinibus ſuis circumcingit caput, ut inſtar Hirci & Hirſuti Cometæ appareat: prout planè in nupero Cometa certis diebus, cum ejus magnitudo ad $2\frac{1}{2}$ gr. extenderetur, manifeſtè obſervatum eſt. At verò quando Cometa inſignem latit. præſefert Auſtralem, ut in nupero 28. Decem. contigit, ad 49. nullâ certè ratione fieri poſſe affirmat, ut abſque omni cauda appareat, ſi quâ reverà præditus eſt: ſed ex neceſſitate magnam partem caudæ ponere ob oculos, & quidem erecte ſurſum ſemper, Aquilonem, Eclipticamque verſus. E contrario, Cometa obtinente aliquam latitudinem notabilem borealem, atque extrà planum Eclipticæ conſtituto, barbam omnino deorſum viciſſim Ecliptiam verſus promittere: ac ſi deviatio caudæ eſſet immenſa: imo cauda quaſi in obverſum Solis, ſeu ad Solem exporrigeretur, cum tamen fallacia viſus ſit, ut doctiores benè intelligunt, pro vera ſcilicet longitudine caudæ atque diſtantia à Terra Soleque.

Cometicæ cauda deliquium majus vel minus patitur: Eclipſi Solis id declaratur:

137. Docet poſſe caudam à capite, modo totaliter, modo partialiter, tum à parte ſuperiori, tum inferiore eclipſari. Ideo phœnomenon illud proxime deſcriptum nihil niſi obtectionem, occultationem vel Eclipſin caudæ, quæ à capite fiat, eſſe dicit, & exemplo eclipſeos Solaris declarat. Sicut enim cùm Luna conjuncta eſt Soli, nullam omnino reſpectu noſtri habens latitudinem, eclipſin totalem Solis dari; cum autem Luna Auſtralis eſt, tantum modo à parte inferiore partialem accidere eclipſin, contrarium in latitudine Boreali deprehendi: Ita hìc, quando caput Cometæ in oppoſitione eſt, & quidem in Ecliptica, nobiſcum ſcilicet & ſole in uno eodemque plano, caudam à capite obtegi: etſi cauda amplior ſit ipſo capite, caput in ipſa quaſi coma conſpici eaque cingi, ac ſi eſſet ab omni parte villoſum & hirſutum: ſi verò latitudo caudæ æquet diametrum capitis, planè caudam occultari, ita ut tùm Cometa penitùs orbicularis inſtar diſci appareat, atque tùm totalem accidere Eclipſin caudæ affirmat &c.

138. Con-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

138. Concludit etiam in ipsa oppositione Cometæ & Solis posse dari, ut ita loquar, totalem, etiam partialem, tam à superiore quam inferiore parte eclipsin caudæ. *Defectus ille etiam in oppositione Solis & Cometæ accidit.*

139. Veram caudæ longitudinem, ab amplitudine atmosphæræ Cometicæ ut plurimùm dependere ait: ita scilicet ut hæc eo major sit, quò atmosphæra Cometica amplior, nucleique capitis solidiores sunt. *Cometicæ caudæ veræ longitudo ab amplitudine atmosphæræ Cometicæ pendet:*

140. Jubaris Cometici 1652. longitudinem veram ponit initio die 20 Dec. $27\frac{1}{2}$ Semid. Terræ: circa exitum verò die 4. Januar. jam 192. Semid. Terræ: cum tamen longitudo caudæ apparens ab exordio 7°. & in fine 1°. 30″. tantum observata sit. Aliorum quoque Cometarum scilicet 1618. & 1607. veram caudæ magnitudinem ponit. *Hæc in Cometis 1607. 1618. & 1652. demonstratur:*

141. Concludit inde ex plurium Cometarum observationibus, veram Cometæ longitudinem caudæ semper circa exitum reipsa majorem fuisse quam ex illa apparente minore fieri unquam debuisset. *Hanc circa exitum revera majorem esse concluditur.*

142. Exinde etiam argumentum sumit, ut probet suam de ortu & interitu Cometarum theoriam: quâ ratione scilicet initiò paullatim congregetur, coaguletur, condensetur: rursus in fine pari ferè modo dissolvatur, attenuetur, dissipetur. Solvi Cometam & Sen. l. 7. Nat. quæst. c. 16. subducere se oculis cap. 21. excedere c. 29. non autem extingui c. 17. & 21. alibi tamen ut ignem pasci, nec ut subitaneum, sed inter æterna opera naturæ cænsendum, & mundo intextum non fortuitum ait c. 21. & 30. quod in transitu dictum esto. *Cometarum ortus & interitus fit successive. Senecæ sententia de dispositione Cometarum.*

143. Deducit ex observationibus Cometarum, quòd sæpius licet cauda apparens. e. g: Cometæ 1618. 104. gr. apparuerit, tamen per se genuina caudæ longitudo tantùm fuerit 438. Semid. Terræ. E contrariò in Cometa 1607. licet cauda apparens longè brevior 10. tantùm gr. conspecta sit, tamen vera longit. ad 1301. Semid. Terræ, hoc est 1119000. mill. Germ excreverit. *Cometica cauda visa longior reipsa fuit brevior, & contrà:*

144. Longitudinem tamen hanc veram non in singulos dies certâ proportione crescere vel decrescere, sed sine lege, pro magnitudine materiæ, ad atmosphæram affluente, vel decedente. *Id ad certas leges redigi nequit.*

145. Quæstiones de caudis: quare scilicèt in conum fastigiatæ ferè nunquam sub maximo visionis angulo spectentur? quando syrma instar caudæ Pavonis appareat, ut nuper die 28. Decemb. contigit? an cuspis ipsa caudæ ad terram usque pertingere possit? & alias in Cometograph. se explicaturum promittit. *Cometographiæ quædam capita.*

146. His ita generaliter in Prodromo expositis, specialiora, accuratioraque ex calculo eruta in illo opere Cometograph. pollicetur.

147. Cometam describit, corpus esse æthereum, trinitum seu barbatum, temporaneum, haud omninò quoad caput globosum, sed disciforme, ex halitibus fumidisque evaporationibus tàm Solis quàm reliquorum Planetarum omnium conflatum, & quidem ex multifariis corpusculis, nucleisque, partim rotundis, partim diversis irregularibus, inspersâ hinc illinc materiâ rariori compositum: cujus universa materia, nullo prorsus nativo, instar eorum corporum, ex quibus prodière, gaudet lumine: sed omne quod habet, à Sole prorsus haurit. Cujus insuper cauda ex radiis reflexis refractisque Solaribus procreatur, dum in medio quodam rariori, ceu in Atmosphæra Cometica, Cometam circumdante, à parte à Sole aversa sistuntur. De reliquo corpus ipsum mobile est, non quidem motu duplici, in quodam eccentrico & super axem, ut reliqua corpora ætherea & æterna, sed tantùm motu propemodum rectilineo, faciem semper Soli rectà fermè obvertendo, secundùm istum impetum, quem Atmosphæra ista prior primæ coagulatæ materiæ ejectæ impressit atque communicavit. *Cometæ descriptio Heveliana.*

148. Queritur plurimos magis de significationibus Cometarum, quamvis minus certis multoque abjectoribus, quam de ortu & motu eorundum, etsi longè certioribus & sublimioribus, esse solicitos: promittit tamen se aliquid de eo ad calcem Cometographiæ dicturum. *Astrologicas prædictiones curiosè, arcana naturæ negligenter inquiri Heveliius queritur.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Hevelii modestia, pietas, in rem literariam amor,

849. Protestatur se non ostentationis vel vanæ gloriæ, sed divinæ gloriæ & veritatis & scientiæ naturalis promovendæ studio sua conscripsisse, & meliora certioraque suscipere paratum esse: interim obtestatur æquos Lectores, ut ad cognoscendam penitus suam sententiam, Cometographiam promissam, cujus jam IX. Libri sint penitus excusi, exspectent.

Et promissio de Cometæ verni delineatione.

150. Promittit & descriptionem ac delineationem recentissimi Cometæ quem à 6. ad 20. Aprilis summa pariter industriâ observarit.

Hamburgo Bononiam die 29. Julii 1665.

Literarum studiosi literatos in arduis consulunt.

NIsi certus essem sub quibus legibus in re literaria vivamus, & Tuam singularem humanitatem perspectam haberem, non toties molestiam Tibi quæstiunculis meis facerem. Sed legum illarum Tuæquæ humanitatis fiduciâ spero me nec Tibi ingratam, nec mihi infructuosam rem facturum, si & in Prodromo Prodromi Heveliani quædam Tibi proposita uberius exponam, & nova quædam insuper proponam, ut tanto plura abs Te addiscam. Quod ad

Cometæ semestres numerati à Riccioli,

tres Cometas Ann. 64. 603. & 1240. quos semestres pronuncias attinet, dum alios tàm Chronologos quàm etiam Cometologos consulo, nondum mihi satisfacio, nec me haud levibus difficultatibus explicare valeo. Eckstormius enim

Ab Auctore examinantur, Anno C. 64.

illum demum sub Nerone semestrem facit Anno 60. epochæ illius vulgaris, secundum Alstedium verò, qui se cum Funccio, Helvico aliisque Chronologis veram putare putat, 62. anno: Alstedius porro & illum Cometam Anni 64. epochæ vulg. suæ vero 66. semestrem pronunciat. At de istius durationè nil habet Funccius, nec ille Eckstormius, in talibus annotandis alioqui diligens. Sed non dubito Te, ut & Alstedium, certò fidei historicæ niti fundamento, quod perlibenter videbo, ab amica manu indicatum.

Anno C. 603.

Alter Tibi Cometa semestris est ille Anni 603. qua in re narrationem Joannis Prætorii refers. Quod cum nec Funccius, nec Buntingus, nec Calvisius, nec Bucholzerus, nec Alstedius, nec ille Eckstormius memorent, velim obortam hìc dubitationem animo eximas. Nec non illam de Cometa semestri ter-

Et Anno 1240

tio, qui Anno 1240. fulsit. Nam primum Alstedius eum semestribus non accenset, at Funccius, Buntingus, Calvisius, Bucholzerus, & Eckstormius nec reliquis, nisi fortè is sit quem iste in Ann. 1239. ponit. Deinde refers ex Pon-

Error Pontani de Tamerlane.

tano Anno illo Tamerlanem in Asiam irrupisse: ex Cardano verò id Anno 1260. quo & Urbanus Papa obierit, factum esse. Et Urbanus quidem circà

Tamerlanis ætas.

ann. 1264. consentientibus Chronologis mortuus est. At iidem omnes Tamerlanis res gestas in subacta Parthia, Ægypto & Asia, captoque Bajazete in seculi 14. exitum, & illius ipsius excessum in 15. seculi initium ponunt. Sed si illa Tartarorum in Poloniam, Silesiam & Hungariam irruptio circa ann. 1242. & in Asiam circà Ann. 1260. duce Halach intelligatur, res est in salvo. Præ-

Cometæ semestres numerati ab Hevelio & aliis,

ter hos tres Cometas semestres abs Te indicatos, unus tantum est inter illos 4. ab Amplissimo Hevelio productos, Anno scilicet 1240. Nam reliqui à Tuis dissentiunt, Anno scilicet 60. de quo paulo antè dixi. Anno 145. de quo nil apud Funccium, Buntingum, Calvisium, Alstedium, Bucholzerum, Eckstormium aliosque. Anno 337. Hunc annotat Fascic. temp. Sigonius, Eckstormius ad Ann. 335, & Alstedius, in Ann. 337. secundum epocham veram

Ab Auctore collecti novem.

eum conjiciens juxtà cum Hevelio. Ego dum in iis investigandis paulum operæ impendo, inveni jam novem, quos tibi hìc in tabella exhibeo:

1. Anno 59. (60. 62.)

1. Anno Christi { 59. Buntingus. 60. Eckstormius. / 62. Alstedius, Funccius enim durationem ejus non adnotat, sicut nec Calvis. ad ann. 60.

2. Anno

2. Anno Christi { 64. Ricciolius, Bunting. Vid. ad hunc ann. / 66. Alstedius. } *2. Anno 64. (66.)*

3. Anno Christi 78. Eckstormius, cujus hîc errorem animadverto, utpote qui allegârit Plinium & Milichium, quasi illi de hoc Cometa tradiderint, quòd 180. (cum Plinius 80. dies longissimum spatium Cometis assignet, & Milichius id non corrigat, quod fecisse Muretum ad Senec. lib. 7. Nat. quæst. cap. 21. Tu me docuisti) hoc est sex mensibus durârit. *3. Anno 78.*

4. Anno Christi 145. Hevelius. *4. Anno 145.*

5. Anno Christi 337. Hevelius. *5. Anno 337.*

6. Anno Christi 603. Ricciolius. Annotant eum & alii, sed non tempus durationis ejus. *6. Anno 603.*

7. Anno Christi 906. Antiquit. Brittan. p. 75. *7. Anno 906.*

8. Anno Christi 1110. Sebast. Francus. *8. An. 1110.*

9. Anno Christi 1240. Ricciolius, Hevelius. *9. An. 1240.*

His fortè plures aliquando inveniri poterunt. Sed nonne jam accenseri istis potest ille Anno 1337. conspectus, quem Tu quatuor amplius mensibus luxisse testaris? Duorum Buntingus & Eckstormius meminerunt, quorum alter quatuor, alter duobus mensibus durârit. Fieri autem potest unum & eundem fuisse & vel citius uni vel etiam diutius apparuisse, alteri verò serius & proinde per pauciores dies. Ita illum Anni 1618. quem à die 24. Novemb. arcessis, Eckstormius die 16. Novemb. apparuisse & observatum esse prodidit. Octimestrem Cometam Amplissimus Hevelius in ann. 375. ponit. Meminit hujus Cometæ Alstedius ad ann. 377. secundùm epocham veram; & Eckstormius ad ann. 375. sed durationem ei nullam assignant. Tu eum non annotasti, sed nec Funccius, nec Calvisius, nec Bucholzerus. Subvereor autem ne in allegatione Heveliana error sit, ut ann. 375. pro 975. positus fuerit. Hoc enim anno octimestrem inveni apud Calvisium ex Cedreno & Eckstormium ex Schosfero. Apud eundem præterea invenio plures Cometas à paucis annotatos. Alibi etiam nonnullos investigavi, ita ut sperem me posse numerum eorum ad cccc. usque extendere, saltim ei accedere: quod Mantissæ loco cum brevi catalogo eventuum lætorum & tristium Cometas secutorum operi meo addi poterit, quod quidem Amici à me postulant. Id propositi & studii Te quoque, licet gravioribus intentum, & ut eruditionis ita & industriæ Tuæ nervos in majoribus explicantem approbaturum esse spero. Schottianas literas iterum accepi ante octiduum, humanitatis & benevolentiæ eximiæ indices. Tuas quoque & Kircherianas cum desiderio exspecto: ut & abs Te nuncium de Tua Astronomia Reformata, quæ jam in lucem exiverit, cujus titulus, sed & eruditio ac diligentia Tua prorsus egregia, singulare quidpiam nobis pollicetur. Pollicetur porrò mihi eadem & observationes de Cometa mense Aprili conspecto abs te factas. Dolendum est morbum Tuum prioris observationes nobis invidisse. Clarissimus Hevelius Cometographiæ suæ totus incumbit. Vale & mihi constantem serva benevolentiæ Tuæ affectum.

Annon & illi Anni 1337.

Cometa octo mensium 375. (corr. 975.)

Historiæ Cometarum institutum Auctor Ricciolio exponit.

Schotti humanitas.

Astronomia Reformata Ricciioli.

Bononiâ Hamburgum die 15. *Julii* 1665.

DE ægritudine in ægritudinem delapsus, & tympaniti atque apoplexiæ obnoxius, de Medicorum sententia cogor vacare à studiis, alias mihi jucundissimis. Vixque aliquid de Prodromo, ad me tantâ humanitate & diligentiâ perscripto delibare, audiendo magis quàm legendo potui, & hæc pauca dictare. Ne tamen voto Tuo frauderis ex parte P. Athanasii Kircheri, statim misi Romam quæcunque jussisti. Ignosce conditioni meæ, qui cum Tibi & Hevelio plurimum debeam, nihil possum præstare in hac vita, & moneor parare

Ricciolius ad periculum vitæ ægrotans Auctori, quantum potest, satisfacit. Prodromum Prodromi Heveliani Ricciolius Kirchero mittit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

rare me atque accingere ad iter in alteram vitam, quod mihi Deo favente benè vertat. Res ipſa per ſe loquitur, nec pluribus opus eſt. Vale Vir Præclariſſime, & Deum O. M. pro me orare ne graveris.

Hamburgo Bononiam die 19 *Auguſti Anno* 1665.

Morbo amici dole.

MAgnam & ego ægritudinem animo concepi, licet id Stoica, at non Chriſtiana philoſophia vetet, poſtquam epiſtolam Tuam ægritudinis tuæ, &

Officioſus in amicum eſto.

ad vitæ quidem periculum multiplicatæ nunciam, medio Julio miſſam eodem menſe decurrente accepi. Ad hanc Tibi reſpondere citius volui, debui. Sed & à Clariſſimo Hevelio cujus in Tua illa, licet brevi, epiſtola, non oblitus es, imò verò mentionem honorificam feciſti, aliquid reſponſi, & vel abs Te vel de Te aliquid literarum exſpectandum, priuſquam Tibi reſcriberem, mihi eſſe duxeram. Cum autem ſpes meæ fruſtrà hactenus fuerint, non aliud decuit, quam mutuo humanitatis officio erga Te defungi. Omnes, qui Tua præclara de Republica literaria merita norunt, nuncio triſti de periculoſo Tuo morbo,

Amico bona precare.

valdè affecti ſunt, unaque mecum longam valetudinem Tibi ex animo, boni publici ſtudio precantur, lætumque de Tuæ valetudinis meliore ſtatu nuncium præſtolantur. Interim rectè facis, quòd animum firmatum conſtantiâ in obſequium Deo Creatori tam gratum quàm debitum compoſueris, & ſi is velit,

Deo in vita & morte obedi.

extremum diem intrepidus exſpectes. Venit mihi iſta Tua legenti illud Se-

Mortem intrepidus exſpecta,

necæ ſenis in mentem, quod ep. LXI. ad Lucilium ſuum ſcribit: *Hoc animo tibi hanc epiſtolam ſcribo, tanquam eum maximè ſcribentem mors evocatura ſit. Paratus exire ſum, & ideo fruor vitâ: quia quamdiu futurum hoc ſit, minimi pendo.*

Et ſemper, etiam ſanus, cogita,

Quod pluribus ibi docet, *finem noſtri ſine triſtitia cogitandum & mortem plenis nobis exſpectandam eſſe*, id Tu laudabili exemplo comprobas. Sic Te hoc rerum ſtatu

Idque ſine triſtitia & plenus.

adire, & paucis hiſce compellare & conſolari volui. Vale longum, Salve multum, Valetudine Tua, ut Cicero ad Atticum alicubi ſcribit, à multiplici & pertinaci morbo confirmatâ.

Hamburgo Bononiam die 10. *Februarii* 1666.

Triſtitia ex malo, Lætitia ex bono alieno hominem decet.

QUantum mœrorem ex epiſtola Tua medio Julio anni præteriti data, quæ mihi nuncium triſtem de graviter affecta valetudine Tua attulerat, conceperim, teſtata eſt mea die 19. Auguſti tunc ad Te ſcripta. Teſtabitur & Humaniſſimus Schottus, quam ſolicitè in vitam & valetudinem Tuam inquiſiverim.

Ricciolio recuperatam ſanitatem

In præſentia vero teſtatur hæc epiſtola magno me gaudio nuper affectum eſſe, poſtquam Schottiana die 27. Jan. exarata, Te vivere, imo benè valere, & publico datâ

Auctor gratulatur:

Geographiâ & Aſtronomiâ reformatâ, in Chronologiam quoque reformatam

Tùm & præclara opera edita.

toto animo & ſtudio incumbere nunciavit. Gratulor Tibi meliorem imo bonam, & à morbo, ut fieri ſolet, confirmatam valetudinem: quam cum auctario omnis proſperitatis Tibi, Viro de Republica literaria optime merenti, in

Valetudo à morbo confirmata.

plures annos precor. Gratulor quoque & Tibi & Reipublicæ literariæ, Te non tantum Aſtronomiam Reformatam, cujus mentionem aliquando in Tuis

Riccioli merita de Republica literaria.

ad me literis injeceras, ſed & Geographiam reformatam, cum orbe erudito communicaſſe, imo & in Chronologia reformanda totum occupatum eſſe. Ar-

Chronologia reformata arduum opus, Herculeus labor.

duum ſane & Herculeum, in domandis ſcilicet tot errorum hic & illic in orbe literario graſſantibus monſtris, ſubis laborem, ſed humeris Tuis parem. Macte animo eſte, Tu cum Kirchero & Schotto, eximii cæli totiuſque naturæ interpretes. Nobis utinam tam longè remotis, doctiſſimis Tuis & Kircherianis monumentis (quanquam hæc, ut & Schottiana, donat nobis utriuſque Germaniæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

maniæ indefeſſa agendo induſtria) frui liceat! Ego ſane dum Cometicum opus meum molior, ex Tuo Almageſto, quem ab anno ferè ex inſigni humanitate & benevolentia Ampliſſimi Domini Conſulis Mölleri retineo, & ad dextram proximè habeo, quotidiè ferè multa diſco. Videbis aliquando, quanti Te faciam, etiam dum diſſidentes plurium Hiſtoricorum & Chronologorum ac Cometographorum rationes confero, & veritatem, quam nobis cunctis rebus cariorem eſſe debere noſti, inveſtigo. En Tibi ſpecimina quædam ſtudii Chronologici ex operis mei utraque parte excerpta, quantum ratio permittebat temporis. Utinam hæc uſibus Tuis, dum Chronologiam reformare ſtudes, inſerviant! Mihi quidem tàm gratum quam utile fuerit, ſi Tu, qua eruditione, induſtria & humanitate polles, de his judicium faceré, & de ætate Hipparchi, & Mithridatis, ac Cometis ſub Nerone, & circa mortem Ludovici Pii viſis, vera & certa docere volueris. Candorem ubique meum boni & æqui conſule. Studio enim veritatis nihil habeo antiquius. Opus meum apud Batavos Dei gratia fervet. Prodromum Prodromi Heveliani, aliquantum correctum, primæ operis parti ac Tuæ communicationi, Kircherianam proximè præcedenti, inſerui. Utinam Tuis, vel ſaltem Tuâ operâ alicujus Præſtantis Mathematici obſervationibus utriuſque Cometæ, opus meum exornatum fuiſſet! Poſſideo tamen plurimas undique ad me miſſas. Verum enimverò Schotiana induſtria & benevolentia palmam omnibus præripuit. Cunctas figuras accuratè æri incidi curo, non ſine magno ſumtu. Altera operis pars Hiſtoriam Cometarum continet. Hos ante Chriſtum natum L. numero in tabulas retuli. Jam ſum propè LXXXV. à Chriſto nato qui à Te & Rockenbachio in Ann. 340. refertur. Octimeſtris Cometa ille eſt, quem ego Tibi indicaveram Anno 975. non 375. quod corrigi Ampliſſimus Hevelius petiit. Sed de his plura nunc ſcribere non vacat. Velim mihi aliquid & ad ſuperiores literas meas reſcribas. Vale feliciter.

Germanica induſtria indefatigabilis.
Almageſti Riccioliani commendatio.
Auctor diſſidentes Scriptores conciliat.
Veritatis ſtudioſus præ omnibus eſto.
Chronologici ſtudii ſpecimina Riccioli Chronologiam reformanti ab Auctore miſſa.
Veritas tibi cariſſima eſto.
Auctor operis ſui progreſſum Riccioli exponit.
Riccioli nullas obſervationes ſe habere dolet Auctori.
Cometarum hiſtoria, numerus.
Octo menſium Cometa Anno 975. non 375.

Specimina ſtudii Chronologici.

STudium Chronologicum perdifficile & multis nodoſis quæſtionibus ac diverſis Auctorum ſententiis eſſe implicitum, jam olim credidi, nunc verò in componenda Hiſtoria Cometica experior. Diſſidentes multum de annis Mundi, & natali Chriſti opiniones enumerando attigi: ſed rem in medio reliqui, nulli Præclarorum Virorum ſententiæ præjudicare volens. Tanto magis cum hæc velut in tranſitu tangam, imò & totum opus meum Cometicum, ſat ingens & arduum, ſolis horis ſucciſivis componam. Cum tamen in rectè conſtituenda Chriſti epocha plurimum ſit ſitum, diſſimulare non poſſum, me quoque, ſi quid judicare de his mihi fas eſt, epocham communem biennio inferiorem verâ animadvertere. Notum eſt quid in hanc rem ſcripſerit Scaliger, Calviſius, Helvicus, Alſtedius, aliique, & poſt hos Joannes Wichmannus Prof. Roſtochienſis. Is in opuſculo ſuo Chronologiæ Sacræ, aſſerit Chriſtum natum Anno Periodi Julianæ 4711. Juliano 43. Idem docet Chriſtum ſecundùm epocham communem judicari natum biennio currente à morte Herodis M. quod veritati Sacrarum Literarum repugnat. Ponit itaque ille mortem Herodis in annum Periodi Julianæ 4712. Julianum 44. cùm Langio, & in medio conſiſtit hinc inter Keplerum & Petavium, qui in annum Per Jul. 4710. Julian. 42. illinc inter Scaligerum, Calviſium & alios, qui in ann. Per. Jul. 4713. Jul. 45. eam referunt. Annus autem Julianus primus, conſulatûs ejus quartus, ſecundum ejus ſententiam incidit in ann. Per. Jul. 4669. Mundi 3961. U. C. Varronianum 809. Capitolinum 808. verum 807. Olymp. 183ᵉ. quartum, vel Iphiti 732. Adhæc ex tabulis ejus, relictis ſuo loco omnibus epochis ab eo conſtitutis, ipſaque Chriſti nati in ann. Mundi 4003. poſita, hanc tabellam epochas Imperatorum XIII. ab Auguſto ad Trajanum continentem compoſui. In qua ſi diſcrimen annorum completorum & currentium obſervetur, non puto errorem commiſſum eſſe.

Chronologicum ſtudii perdifficile.
Anni Mundi variè putantur.
Horæ ſucciſivæ Auctoris hoc opus conſtituunt.
Epocha Chriſti vulgaris biennio eſt minor verâ.
Joannes Wichmannus accuratus Chronologus.
Chriſti natalis annus examinatur.
Herodis mors.
Annus Julianus.

Imperatores.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

IMPERATORES.

1. *Augustus*	ab A°. Per. Jul.	4670.	Jul. 2.	M.C. 3962.	U.C. 708.	ante C.N. 42.	Olymp. 184.	} ann. 57.
	ad Ann. Per. Jul.	4727.	59.	4019.	764. à Chr. N. 15	(17)[a]	198[x]. 2	} a. 19. Aug.
2. *Tiberius*	ab A°. Per. Jul.	4727.	59.	4019.	764.	15 (17)	198[x]. 2	} ann. 22. m. 7. d. 5.
	ad Ann.	4750.	82.	4042.	788.	38 (40)[b]	204[x]. 1	} b. 16. Martii.
3. *Caligula*	ab A°.	4750.	82.	4042.	788.	38 (40)	204[x]. 1	} ann. 3. m. 10.
	ad Ann.	4754.	86.	4046.	792.	42 (44)[c]	205[x]. 1	} c. ad 24. Januarii.
4. *Claudius*	ab A°.	4754.	86.	4046.	792.	42 (44)	205[x]. 1	} ann. 13. m. 8. d. 20.
	ad Ann.	4767.	99.	4059.	805.	55[d] (57)	208[x]. 2	} d. ad d. 13. Octob.
5. *Nero*	ab A°.	4767.	99.	4059.	805.	55 (57)	208[x]. 2	} ann. 13. m. 7. d. 28.
	ad Ann.	4781.	113.	4073.	819.	69[e] (71)[e]	211[x]. 3	} e. al. d. 10. Junii.
6. *Galba*	m. 7. d. 25.							
7. *Otto*	m. 3. ——	} disjunctim, sed conjunctim ann. 1. dies 21. Xiphilin.						
8. *Vitellius*	m. 8. ——							
9. *Vespasianus*	ab A°.	4782.	114.	4074.	820.	70[f] (72)[f]	212[x]. 1	} f. 1 Jul.
	ad Ann.	4792.	124.	4084.	830.	80[g] (82)[g]	214[x]. 2	} ann. 10. minus d. 6.
								} g. 24. Junii.
10. *Titus*	ab A°.	4792.	124.	4084.	830.	80 (82)	214[x]. 2.	} ann. 2. m. 2. d. 20.
	ad Ann.	4794.	126.	4086.	832.	82[h] (84)[h]	215[x]. 1.	} h. 13. Sept.
11. *Domitianus*	ab A°.	4794.	126.	4086.	832.	82 (84)	215[x]. 1.	} ann. 15. -- d. 5.
	ad Ann.	4809.	141.	4101.	847.	97[i] (99)[i]	218[x]. 2.	} i. 18. Sept.
12. *Nerva*	ab A°.	4809.	141.	4101.	847.	97 (99)	218[x]. 2.	} ann. 1 m. 4 d. 9.
	ad Ann.	4811.	143.	4103.	849.	99[k] (101)[k]	219[x]. 1.	} k. 27. Jan.
13. *Trajanus*	ab A°.	4811.	143.	4103.	849.	99 (101)	219[x]. 1.	} ann. 19. m. 6. d. 15.
	ad Ann.	4830.	162.	4122.	869.	118[l] (120)[l]	323[x]. 4.	} l. circa 11. Aug.

Hamburgæ

Early European Books. Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
107 B 47

Hamburgo Bononiam die 7. Februarii Juliani 1666.

MUltis indiciis cognita mihi Tua humanitas, germana felicis eruditionis proles, imò quæ quibusdam (a) ipsa eruditio est, tùm & instituti utrique nostrûm communis quodammodo ratio, me iterum ad te literis compellandum invitat. Octavus enim dies agitur, ex quo ad Te literas dedi, quibus præter caput & excerpta quædam Historiæ meæ Cometicæ, præcipuè quæ ad ætatem Hipparchi & Mithridatis, tùm ad Cometas Neronianos & circa mortem Ludovici Pii visos spectant, specimina studii mei Chronologici ad te misi. Cuncta ista Humanissimo Schotto, qui me non tantùm de tua prosperâ valetudine, sed & de studiis, præsertim Chronologicis, reddidit certiorem, ritè curanda commendavi. His nunc addo alia ejusdem generis, quæ & ad Tuam Chronologiam reformatam, & ad meam Historiam Cometicam pertinent. Cum enim hanc ex Tuo, Rockenbachii, Eckstormii & Alstedii catalogò præcipuè componam, meritissimo in iis quæ de hoc argumento ponis mihi dubia, ad Te ipsum recurro. Quis enim Te melius mentem Tuorum verborum explicuerit? Et quid ni hæc, etsi Tua non essent, Tibi illustranda proponerem, Viro non tantùm vastâ eruditione & indefessâ diligentiâ prædito, sed & in Chronologia reformanda occupato? Video te optimè de republica literaria, licet tàm gravi senecta, mereri, & studia ut Geographica & Astronomica, ita & Chronologica restituere & promovere. Quidni ergò Tuo quoque exemplo exciter, ut aliquid pro mea parte virili tentem, & studium rei literariæ juvandæ mihi quoque inesse, licet tenue, tester apud te? Accipe itaque hæc & priora ab amica & studiosa manu. Vides me inter multorum aliorum laborum impedimenta meum saxum volvere ad metam. Cum enim antè octiduum octogesimo quinto Cometæ, quem Tibi & Rockenbachio debeo, appropinquaverim, hodie centesimum secundum ferè absolvi. Hunc cùm Rockenbachius eodem anno quo Arcadius Imperator & Stilico vitam cum morte commutârunt, fulsisse dicat, necessariò in ann. Christi 408. communem, verum 410. retrahendum mihi esse judico, licet in 412. ab Auctore positum. Nam & antea animadverti Rockenbachium cum Funccio aliorum rationes quadriennio excurrere: ut cùm Chrysostomi mortem in ann. 411. ponunt uterque, quam reliqui in 407. uno animo ponunt. Sed venio ad alia Te propius spectantia. Velim abs Te doceri, quo Auctore Cometas produxeris anni 130. Usuardo Regi Angliæ faustum, 213. & 363. quos nullus Auctorum, quos vidi, memorat. In eodem illo indiculo faustorum & infaustorum Cometarum dum de morte Agrippæ loqueris, annos circiter 13. ante Christum natum intelligendos esse, & Scribæ vel typographi vitio sub linea transversa positos, cum supra eam ponendi essent, res ipsa docet. Atque hæc ego pro jure amicitiæ & libertatis homine ingenuo & publicæ utilitatis amante reique literariæ studioso ad te scribenda esse duxi. Ad quæ tu, quâ es humanitate & erga me benevolentia, quamprimùm respondebis, ac meum candorem boni & æqui consules. Vale diu & feliciter.

Humanitas pro eruditione.
(a) Gell. 13. c. 15.
Ricciolius de multis Auctor consulit.
Schotti humanitas.
Ricciolio Ricciolianæ dijudicandæ Auctor proponit:
Utpote optimo suorum interpreti,
Et Viro longè doctissimo.
Imitari Viros industrios honestus quisque debet.
Literariam rem pro suæ virili adjuvat.
Cometa Rockenbachii anno 412. in 408. (410.) referendus.
Funccius & Rockenbachius quadriennio aliorum rationes præcurrunt.
Cometarum anni 130 213 & 363. sedes dubiæ.
Error Scribæ vel typographi in Riccioli Almagesto.

Bononiâ Hamburgum die 8. Martii Gregoriani 1666.

BReviter scito me, licet Dei Opt. Max. miseratione apoplecticum periculum evaserim, adeò tamen molestâ fluxione & catarrho adhuc laborare, ut vix Chronologiæ absolvendæ paucas aliquando horas indulgere possim, & nullas concederem si Medicorum consilio acquiescerem.

Itaque dabis mihi, pro tua singulari humanitate, veniam, si paucioribus, quam vellem, duabus tuis eruditissimis epistolis respondebo.

Ricciolius cum valetudine ingratam ridet.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Epocha mundi à Ricciolio constituta.

Quoad Mundi annos ante epocham Chriſti vulgarem, ego in meo Tomo I. lib. 7. recenſeo 70. opiniones diverſas; ſed hoc totum intervallum pendet ex aliis partialibus intervallis, quæ ſingillatim examinavi diu multumque ſeparatis libris ejuſdem primi Tomi Chronologiæ Reformatæ, neque unquam quievi, donec viſus ſum mihi tùm aliorum tùm meis novis argumentis ad veritatem propius acceſſiſſe. Summa horum intervallorum eſt quam vides in laterculo hoc

Epochæ variæ à mundo condito uſque ad Chriſtum à Ricciolio conſtitutæ.

INTERVALLA	Juxtà Hebr. & vulgatum Latinum.	Juxtà LXX. interpretes Anni
Ab initio Mundi ad finem Diluvii Noë.	1656.	2256.
A fine Diluvii ad Sacrificium Abrahæ & Repromiſſionem Dei juratam.	506.	1356.
A Repromiſſione dicta ad Exodum.	430.	430.
Ab Exodo ad fundamenta Templi.	580.	580.
A fundamentis Templi ad captivitatem Babylonicam ſolutam à Cyro.	476.	476.
A captivitate ſoluta ad CHRISTUM.	536.	536.
Summa - - - -	4184.	5634.

Epocham Chriſti communem uno anno ab illa, quæ dicitur vera non differre probabilius eſt.

Quoad annos CHRISTI tandem concluſi, nulla neceſſitate illos diſcrepare à vulgari & uſitata epocha annorum Chriſti. Eſto diſcrimen unius anni non ſit improbabile; nullum tamen eſſe probabilius eſt, ut oſtendo meo libro 8. Tomi primi, ſolutis aliorum nodis quantumvis perplexiſſimis.

Hipparchi ætas à Ricciolio conſtituta.

Hipparchi ætatem ac tempus ex fontibus Ptolemaicis liquidius haurire poteris, prout indicavi in Chronologico indice Aſtronomorum præmiſſo à me Tom. I. Almageſti Novi, certum eſt enim inde, ipſum obſervaſſe cæleſtia, ſi non ab anno 54. ſecundæ Periodi Calippi, id eſt, 200. antè epocham Chriſti, tamen ab anno 17. tertiæ Periodi Calippi, id eſt, 162. antè epocham Chriſti, uſque ad annum 50. ejuſdem tertiæ Periodi, hoc eſt, 129. ante epocham Chriſti: de qua Periodo ejuſque initiis certiſſimè nobis conſtat ex eclipſibus & aliis argumentis à me adductis lib. 4. Tomi 1. De Mithridatis annis non alligavi opinionem meam Eutropio, ut Tu ſupponis: ſed priore loco attuli Appianum Alexandrinum, cui potius in hoc credo.

Periodus Calippi conflata ex 4. Cyclis Metonicis decennovalibus, ex qua triplici Hipparchus ſuam periodum compoſuit.

Epocha Octav. Auguſti verior à primo Conſulatûs anno, vel potius à Triumviratu.

De annis Octaviani Auguſti cum ſex ſint opiniones, verior tamen & communiter intelligenda eſt, quæ numerat, illos vel à primo Conſulatu inito die 19. Sextilis, vel potius à Triumviratu à die 29. Novembris Anni ante ep. Chriſti 43. currentis, & inſtante 42. inde autem ad Trajani mortem ſunt anni pleni 158. menſes 7. & perpauci dies. Cum Trajanus obierit ineunte Auguſto anni Chriſti 117. & Hadrianus non eo die ſed 11. Auguſti iniverit. Ego autem lib. 4. Tom. I. à cap. 8. ad 16. plures quæſtiones de annis Imperatorum Romanorum extricaſſe conatus ſum.

Ricciolius in Almageſto Cometarum hiſtoriam conſcripſit antequam Almageſtum Chronologicam aggreſſus eſſet: Candidè agit.

Quoad reliqua Cometarum tempora, quando illa in Almageſto conſignavi, nondum Chronologiam meam ad incudem revocaveram, ut poſtea coepi facere: itaque avidiſſimè exſpecto tuum opus de Cometis, uſurus eo, ſi Deus & vita permiſerint, & correcturus ingenuè, quæ corrigenda monſtraveris. Interim perge me amare & de literis benè mereri, & ad multos annos Vale cum ſumma proſperitate.

Hamburgo Bononiam die 7. April. Gregor. 1666.

Amici mala & bona pro ſuis reputa.

MUltum profectò gaudii attulerunt mihi humaniſſimæ literæ tuæ die 8. Martii datæ, mihi vero quarto ab hinc die redditæ. Nam quod antea auditione acceperam, nunc in Tuis lego & video, Te & rectius valere per gratiam divinam, & ſtudiis humanioribus aſſiduò dare operam. Næ Tu Herculeo quo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

quodam labore Augiæ ſtabulum (abſit verbo invidia) repurgas, dum Chronologiam tot fœdis & diuturnis diſſidiis ſcatentem mundare & reformare contendis. Me, &, quovis credo, bonarum artium amante judice, tanto labore magnum laudis perennis præmium ab orbe literario pactus es. Idque Tibi nullum æquum negaturum, certus ſum. Non pauci Viri doctrinæ laude præſtantes, quibuſcum mihi commercium literarum intercedit, de Tuo iſto præclaro conatu & opere ex me dedicerunt, plurimumque eo nomine Tibi & Reipublicæ literariæ gratulantur, ac porrò gratulabuntur. Exſpectamus magno cum deſiderio hocce Tuum opus, ut videamus rationes, quibus iſthæc temporum intervalla ab origine rerum ad earundem reformationem ſalutarem per Chriſtum factam diſpoſita, aſſeris. Epochæ Chriſti diſcrimen levius eſt. Indicandum tamen, non tantùm agnoſcendum eſt. Tu utrumque candidè præſtas. De ætate Hipparchi ſententiam Tuam adhuc ignoravi. Almageſti enim tui priorem Tomi 1. partem non vidi fateor. Spero autem me integrum opus à Te, ſi aliquod exemplum quo carere poſſis, habeas, & Deus utrique noſtrûm vitam proroget, per commutationem aliquando obtinere poſſe.

Publicè utilia & laudandis.

Laudem cuique debitam æquus tribue.

Publicis utilitatibus præclarorum Virorum exemplo ſtude.

Epochæ Chriſti diſcrimen leve.

Almageſti exemplum à Ricciolio Auctor per commutationem obtinere cupit.

Gratulor Tibi tuam de hac re ſententiam cum rationibus Virorum doctorum, quibuſcum hac de re contuli (inter quos & Clariſſimum Bullialdum eſſe noſti) convenire. Ita conſtat Hipparchum ſub Ptolemæo Philometore, non Philadelpho, tertia periodo Calippica, anno circiter & poſt mortuum Alexandrum & ante natum Chriſtum 162. Sulpicii Galli æqualem floruiſſe. Quæ de Mithridatis annis mones, grata ſunt. De annis Auguſti aliorumque Imperatorum rationes Tuas, quas ſolidè affirmabis, ut & reliqua, cum deſiderio exſpectamus. Ego Deum precor, ut Tuis laboribus bono publico dicatis adſit benignus! Video enim Te obedire ſalubri Domitii Piſonis monito, ab Auctoribus non libros, ſed theſauros eſſe componendos. Hujus & ego memor quæ ad formandos mores & demonſtrandam veritatem faciunt, paſſim infero. Atque hæc conſcientiæ, hanc libertati & Deo Auctori: reliqua ſcientiæ deputo. Nam & hujus me ſtudioſum eſſe fateor. Si hîc aliquid poſſum, quod & Tibi uſui ſit, ex his, quæ adjungo ex Hiſtoria Cometica excerpta, judicabis. Cometam anni 130. in 631. vel 633. referendum eſſe, ipſe, ut credo, agnoſces. Diſcrimen de annis Theodoſii Imperatoris verbo tolles. Gravius illud eſt de annis S. Martini, poſterorum Ludovici IV. Regis Galliæ, tùm Caroli Martelli, illius Siculi. Hoc autem poſtremum Te tangit: ut & quæ ad Cometam mortis Caroli Magni prænuncium, ac illos circà filii ejus Ludovici Pii mortem, annotavi. De his excerpta * mitto. Reliqua hîc infero, æquitatis & candoris Tui, quem literæ Tuæ produnt inſignem, certus.

Auctores non libros ſed theſauros componant.

Conſcientiæ & ſcientiæ ratio convenit.

Ricciolio excerpta quædam ex Hiſtoria Cometarum Auctor mittit.

Quæſtiones novæ Chronol. Auctor Ricciolio proponit.

* Vid. T. 2. p. 93. 166. 140, 141 & ſeqq.

Cometa ante Ludovici Pii mortem.

Cometæ ante Ludovicum Pium A. C. 840. mortuum.

1. Anno Chr. 837. qui autumno Solem anteceſſit. Eckſtorm. Hunc in A.C. 836. refero, ut 837. ponatur celebris ille Cometes, qui ſequitur.
2. Anno 838. qui vere m. Aprili Solem ſecutus eſt, & 25. diebus apparuit. Eckſtorm. Ante hunc Aventinus in Virgine eum apparuiſſe & 25. diebus luxiſſe, Rockenbachius verò in Libra viſum eod. anno teſtantur. Annales Fuld. eum 837. m. April. in Libra tribus noctibus obſervatum memorant. Auctor vitæ Ludovici anonymus, ſi filum hiſtoriæ, non diſtinctionem capitum & annorum, ſpectes, à Viris doctis correctam, non in 839. ſed in 837. eum in Virgine, Leone, Cancro, Geminis & Tauro 25. diebus monſtrat. Hunc ſequitur Calviſ. & alii. Puto Cometam eod. anno in Libra initio viſum in Tauro diſparuiſſe, poſtquam C. S. S. proceſſiſſet.
3. Anno 840. (corr. 838.) in Scorpio, Anonymus & Calviſius. Anno 839. Cometa oſtenditur in Ariete à Vincentio Speculi auctore, Funccio, Buntingo, Rockenb. Eckſt. & aliis apud Ricciol. Conjicio & hunc Cometam in Scorpio primùm obſervatum, itidem C. S. S. ad Arietem cucurriſſe.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Ludov. 4. Regis Galliæ ſucceſſores variè memorantur & numerantur.

TABULA EXHIBENS

Diverſas Auctorum ſententias de ſerie & annis Ludovici IV. cognomine Tranſmarini, Regis Galliæ, ſucceſſorum, in quibus familia Caroli M. defecit.

1. Aimoin. l. 5. c. 43. & 44. — Ludovicus IV. Tranſmarinus Rex Franciæ obiit 94. ; Lotharius †A.C.976. ; Carolus ; Ludovicus V. ſine prole † 985. ; Carolus Laudun captus. ; Ludovicus & Carolus filii in carcere Aurelianenſi nati.

2. Ritius de Regib. Franc. l. 1. in fine & principio l. 2. — Ludovicus Tranſmarinus obiit 960. ; Lotharius ſine prole deceſſit. ; Carolus captus ; Ludovicus V. Carolus.

3. Serres in Hugone: [Chronologia ad Inventar. Serris Ludovicum A°. 954. Lotharium 986. obiiſſe dicit.] — Ludovicus V. & Ludov. IV. Tranſmarinus Rex Galliæ 33. obiit 955. ; Lotharius † 964. ; Ludovicus V. ſine prole obiit 965. ; Carolus Dux Lothar. captus Lauduni, Aureliani in carcerem datus.

NB.

4. Calviſius. — Ludovicus IV. Tranſmarinus obiit 954. ; Lotharius obiit 986. ; Ludovicus V. † 987. ; Carolus Lothar. Lauduni captus ab Hugone.

5. Alſtedius Chr. Reg. Galliæ. — Ludovic. IV. Tranſmarinus Rex Galliæ 33 † 956. ; Lotharius obiit 987. ; Ludovicus V. obiit 988. ; Carolus Lotharius Dux.

6. Petavius Ration. Temp. part. 1. lib. 8. c. 16. — Ludov. IV. Tranſm. † An. C. 954. ; Lotharius obiit 986. ; Ludovicus V. ſine prole † Compendii 987. ; Carolus Lothar. Dux Lauduni captus, Aureliani in carcerem datus genuit ; Ludovicum & Carolum.

Petavius ſibi ipſi contradicit.

NB. Idem cap. 19. edit. Pariſ. 1636. & 1652. — Ludovicus IV. Tranſmarinus. ; Lotharius. ; Ludovicus V. Carolus. ; Carolus captus Lauduni &c.

7. Funccius. — Ludovicus IV. Tranſmarinus obiit 955. ; Lotharius obiit 986. ; Ludovicus V. obiit 987. ; Carolus Lotharingus.

8. Helvicus. — Ludov. IV. Tranſmarinus † 953. ; Lotharius obiit 985. ; Ludovicus.

Tabella

Tabella discrepantes Auctorum sententias de annis & familia Caroli Martelli Siculi ostendens.

Caroli Martelli, Siculi familia & anni variè numerantur.

I. *Annal. Hungar.*

Carolus 2. cognom. Claudus Rex Siciliæ
- Uxor: Maria Stephani 5. Regis Hung. filia
  - Carolus Martellus
    - Uxor: Clementia Rudolphi Imp. filia.
      - Carobertus, sive Carolus Robertus, qui monente Pontifice natus XI. annos anno 1299. in Hungariam missus Carolus tantùm vocatus est.
  - Robertus.

II. *Blondi.*

Carolus 2. Rex Siciliæ.
- Uxor: Maria
  1. Carolus Martellus, qui maternâ hæreditate regnum Hungariæ & non filius accepit.
  2. Robertus Calabriæ Dux, Rex Neapol. 3, 4, 5, 6. filii. 1, 2, 3, 4, 5. filiæ, è quibus Clementia nupsit Carolo Philippi Regis Franc. filio.

III. *Bonfinii ex tabulis plumbeis Neapoli in sepulcro Caroli I. Regis Siciliæ inventis.*

Dec. 2. rer. Ungar. l. 9. p. 335.

Carolus 2.
- Uxor: Maria.
  1. Carolus Martellus, princeps Salernitanus, qui viventibus adhuc parentibus rex Hung. renunciatus est.
  2. Ludovicus.
  3. Robertus 4, 5, 6, 7, 8, 9. filii. 1, 2, 3, 4, 5. filiæ.

IV. *Apud Bonfin.*

Lib. c. p. 336.

Carolus 2. † Neapoli A°. 1308. regni 25.
- Carolus Martellus Rex Hung. † ante A. C. 1308. superstitibus parentibus:
  - Carolus 4. Rex Hung. post patrem.
  - Uxor: Elisabetha Rudolphi Imp. filia.
    - Clementia secunda.

V. *Apud Bonfin. l. c. p. 337, 338.*

Carolus 2.
- Carolus Martell.
  - Carolus Rex Hung.
    - Uxor: Elisabetha Ducis Polon. soror.
      1. Ludovicus R. Hung. & Polon. duxit
         1. Caroli 4. Imp. filiam, ex qua nullam prolem suscepit.
         2. Elisabetham Bossensis Bani filiam, ex qua
            - Maria Sigismundi Regis Caroli 4. Imp. filii uxor, quæ patri in regno Hung. successit.
            - Aduiga S. Hedwigis quæ nupsit Jagelloni M. D. Litv.
      2. Andreas, cui ex uxore Joanna, Roberti Regis nepte, & Caroli filia, Carolus Martellus natus est post Andreæ Regis & patris interitu, quippe qui Nonis Sept. 1345. Aversæ interfectus, & in Basilica Neapol. sepultus est.
      3. Stephanus 1332.
  - 2. Clementia quæ nupsit Ludovico Philippi Pulchri Regis Galliæ filio.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Bonfin. l. c. pag. 340. & seqq.

VI. Carolus Martellus, regnante adhuc in Hungaria Andrea Veneto, regnum ingressus est, & aliquot annos apud Hungaros cum Carolo filio fuit, antequam rerum potiri posset. Paulo post Pontifice puerum istum commendante lites & dissidia inter Hungaros orta. Andreas Rex 1301. in arce Budensi mortuus est. Ab ejus morte quidam ex Proceribus Carolo Martelli filio adhæserunt, alii Venceslaum Bohemiæ Regem Venceslai filium Ottocari nepotem elegerunt. Carolus A. C. 1342. regni 42. 17. Kal. Aug. Vissegradi obiit. Huic Carolo patrem Carolum Martellum Ludovici avum filio superfuisse plerique volunt. Uter ex his prius diem obierit Hungarici Annales nil sanè definiunt.

Carolum Martellum filio Carolo Rege Hung. quidam superstitem fuisse volunt.

Hæc de familia & annis Caroli Martelli & posterorum ejus ex parte excerpsi festinanter ex Bonfinio apud Amicum, ob cujus morbum librum habere tunc non potui. His omnibus diligentèr expensis, vides, Doctissime Riccioli, difficile esse sententiam illam Spondani, quam affers, de morte Caroli Martelli anno 1301. quo Cometa visus est, subsistere posse. Velim me de his suo tempore moneas & informes. Sed ante omnia sententiam Tuam de iis, quæ ex historia Cometarum, anni cumprimis 840. & sequentium excerpta Tibi mitto, ad me quamprimum perscribe. Fieri enim potest, ut ex Cometis meis N°. CLXXI, CLXXII, CLXXIII & CLXXIV. plures facias, qua in re auctoritati tuæ cedam, & seriem Cometarum alitèr disponam. Itaque in historia progredi, saltem in serie tutò contexenda, non potero, priusquam Tuæ sententiæ certus fuero. En vero Tibi & Catalogum Cometarum * ante Christum Natum, quem ex Tuis & Rockenbachii, Eckstormii ac Alstedii rationibus composui. Velim cuncta boni & æqui consulas, & excuses meam libertatem, quâ in Te tot nugis obruendo utor. His tamen rationem justam non deesse per Te ipsum vides. Modestia, æquitas & sinceritas Tua plurimùm Te hîc orbi literato & ferè posteritati commendabunt, utpote virtutes hoc exulcerato sæculo raræ, & cum insigni eruditione ac industria junctæ. Vale diu & age feliciter, ac mihi fave constanter.

Error Spondani.

Carolus Martellus Anno 1301. non mortuus:

Ricciolium Auctor de Cometis circa mortem Lud. Pii consulit.

* Vid. T. 2. p. 37.

Consule de dubiis & arduis Viros doctos & solertes.

Consule boni laborem & candorem alterius.

Hamburgo Bononiam die 14. *Aprilis* 1666.

ILlis quæ proximè ad Te misi, pauca adjungo. Ac primum quidem, quod ad Cometas circa mortem Ludovici Pii attinet, adjungo tabellam cuncta exhibentem *, quam etiam nuper cum Clarissimo Bullialdo communicavi. Ab utroque Vestrûm aliisque Viris doctis hîc & ubique meliora discere sum paratus. Unum nunc addo, de quo doceri abs Te cupio. Auctor vitæ Ludovici Pii Cometam illum in Virgine *more Planetarum Orientem versus processisse* negat: Aventinus autem affirmat. Tabellis de ætate & posteritate Caroli Martelli Siculi, hæc nunc, librum Bonfinii nactus, addo. Tertia & quarta sententia videtur esse in unam tabellam ita redigenda. Dehinc verò plures sententiæ diversæ, quas en Tibi, componendæ.

* Vid. T. 1. Communic. Bullialdi. p.

Discere meliora semper paratus esto.

Contradictio duorum Auctorum in eadem re.

III. *Ex tabulis plumbeis Neapoli inventis teste Bonfinio.*

Caroli Martelli genealogia variè adnotata continuatur.

Carolus 2. | †1308. Maria

1. Carolus Martellus, viventibus parentibus Rex Hung. renunciatus, iisque superstitibus ante Ann. Christi 1308. mortuus & Neapoli sepultus.

Elisabetha Rudolphi Rom. Regis filia
- Carolus 4. successit patri in regno Hung. & principatu Salernitano.
- Clementia

2. Ludovicus.

3. Robertus. 4. Philippus. 5. Raymundus. 6. Berengarius. 7. Joannes. 8. Christianus. 9. Petrus.

1. Clementia. 2. Blanca. 3. Leonora. 4. Maria. 5. Beatrix:

Quarta

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Quarta ſententia, pro ea quam cum tertia junximus, haud immeritò poni poteſt hæc, quæ Carolo 4. Regi Hungariæ alias uxores copulat. 1. Mariam Caſimiri Ducis Poloniæ filiam. 2. Beatricen Henrici 7. Imperatoris filiam, & Eliſabetham Ladiſlai Poloniæ Regis filiam. Bonfin. l. c. p. 345.

Caroli 4. R. Hung. uxores variè numerantur.

Porrò recenſitis tunc ſententiis ſeptima addi nunc poteſt Michaëlis Ritii, qui licet Bonfinii rhapſodus vocetur, ab eo tamen diſſentit de hac re. Id tabella ſubjecta monſtrat.

de regib. Ungar. l. 2.

VII. *Mich. Ritii Neapolitani.*

Ritius à Bonfinio duce in diverſum abit.

Carolus 2. | Maria
- Carolus Robertus, ſeu Carolus ſimpliciter ab Hungaris vocatus, Rex poſt Wenceſlaum Bohemum & Ottonem Bavarum 1310. creatus.
  - Maria Chazmeri Ducis Pol. filia.
  - Beatrix filia Rom. Imper.
  - Eliſabeth alterius Ducis Boëmiæ Ladiſlai filia.
  - Carolus Martellus. Ex hoc
    - Anna Boëmiæ Regina.
    - Venceſlaus filius.
    - Venceſlaus nepos.

Paulò tamen ſupra hanc Caroli Martelli genealogiam ponit.

VIII. *Ex eodem Ritio.*

Tùm & ab ſeipſo.

Carolus 2. | Maria
- Carolus Martellus
  - Carolus Robertus Rex Siciliæ, à Bonifacio 8. in Regem Ungariæ præ Andrea 3. illo Veneto declaratus, & poſt ejus mortem tandem electus Venceſlao & Ottone ejectis.

IX. *Hungaricorum & aliorum Auctorum:*

Joannes Sambucus Hiſtoricus Cæſareus inter Reges Hungariæ, quos verſibus deſcripſit, tùm in appendice Chronologica, non Carolum Martellum patrem, ſed Carolum Filium numerat. Ita & Abrah. Bakſchaj Hungarus in Chron. & Helvicus, & Alſtedius & nupera Chronica Hungarica Germanicè Biponti Palatinorum impreſſa. Dubravius in Hiſtor. Bohem. l. 18. & tabula geneal. Regum Hungar. Carolum Robertum, non Carolum Martellum, Regem Hungariæ vocat. Ita & Funccius. Auctoribus Hungaris de rebus Hungaricis tutiſſime credi arbitror. Hi autem Caroli 2. cognomento Claudi regis Siciliæ nepotem Carolum, Caroli Martelli filium regem ſuum agnoſcunt. Iidem patrem ſupervixiſſe filio teſtantur. Bonfinius verò * refert eundem mortuo filio regnum adminiſtraſſe, & Hungaricos ſcriptores (quibus tamen nemo melius Reges eorum noſſe debuit) utrumque Carolum confudiſſe, intrepidè pronunciat. Sed de his pluſquam ſatis. Vides, Doctiſſime Riccioli, tot Auctorum, licet diſſentientium auctoritate ſalvâ, mortem Caroli Martelli, æquè ut Andreæ Regis Hungariæ, in ann. 1301. quo Cometes apparuit, poni à Spondano non potuiſſe. Exſpectabo tamen, quid tu ad probationem hujus ſententiæ ſis dicturus. Quàm porrò multa in hiſtoria & Chronologia examinis curam mereantur, docent & hæc, quæ adferam. Cùm enim in hiſtoria Cometarum ex ratione rerum intervallis Cometarum quantum licuit, accommodatarum Levigildi ſive Leonogildi Arianæ hæreſeos, uſque ad impiam filii Hermelgundi cædem defenſoris, tùm nuptiarum utriuſque & Recaredi alterius filii mentionem facere neceſſe habuerim, volui de diſcrimine, quòd hîc animadverti, Te conſulere. Hac enim ratione & Tibi induſtriæ laudiſque & lectionis fructum literarum ſtudioſis præbebo, ut ſpero. Epitomator quidem geſt. Francic. prior, qui & Gregorii

Carolus non quartus, ſed tertius, qui & Martellus, Hungariæ Rex fuit.

* Dec. 1. rer. Ungar. l. 9. p. 350.

Carolus Martellus & Andreas Rex Hung. eodem anno non mortui.

Quæſtiones denuò Hiſtoricas & Chronologicas Riccioli Auctor proponit.

Hiſpaniæ Regis Levigildi hiſtoria confuſa examinatur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Epitomator geſt. Franc. prior Gregorius Turon. vel certe ejus æmulus.

Richaredus Rex Hiſpan.

Arianiſmum Rex Hiſpaniæ rejicit.

Sigebertus Rex Mediomatricum.

Chilpericus R. Sueſſionum.

Rigundis filia R. Galliæ, Sponſa Rex Hiſpaniæ.

Clodoſuinda videtur eadem cum Rigundi eſſe, vel pro ea poni.

Error Aimoini & Aventini corrigitur.

Hermingildus ſeu Hermelgundus Princeps Hiſpan. Levigildi filius, non pater ab eo necatus, Ricaredi frater non pater.

Ingundis non patri Levigildo, ſed filio ejus Hermingildo nupſit.

Rigundis an ducta à Ricaredo, annon pro ea Clodoſuinda patruelis.

gorii Turon. auctoritatem præfert, filiam Chilperici & Fredegundis, Rigundem, Leudebegildi filio uxorem eſſe deſponſatam cap. 35. teſtatur. Sed en Tibi quæ ex ipſius Gregorii hiſtoria de hâc re excerpſi. Filia Chilperici Leuvichildi filio deſponſatur. Greg. l. 5. c. 39. vocatur Rigunthis: deſponſata celebratis nuptiis abiit in Hiſpaniam l. 6. c. 45. à Deſiderio duce Toloſano retinetur l. 7. c. 9, 10. Richaredus filius Leuvildi l. 8. c. 30. (frater enim Recharedi duxerat Ingundin filiam Sigeberti c. 28. quam Sidegundem Epitomator geſt. Franc. poſterior c. 83. vocat) rex mortuo patre fœdus init cum Guiſintha noverca l. 9. c. 1. Chlodoſindam (filiam Sigeberti ex Brunichilde, ſororem germanam Childeberti) petit dari ſibi uxorem l. 9. c. 16. & obtinet: hanc promiſſam, Longobardorum Regi Richaredo poſt ejuratum ab eo Arianiſmum promittit: c. 25. Clodoſvinda ei deſponſata c. 28. Rigunthis filiæ Chilperici cum Rudegundi matre ſua (annon Fredegundi, nam S. Radegundin Abbatiſſam Pictavienſem antea obiiſſe ſcripſerat eod. l. c. 2. at Fredegunda tunc vivebat infra l. 10. c. 17. cap. 27.) contentio & pugna c. 34. Plura de Rigunthi apud Gregorium non invenio. Sed de matre ejus Fredegundi non pauca infrà, ut diximus, Gregorius ſcribit. En verò Tibi etiam quæ ex Aimoino de hac re excerpſi: Sigebertus duxit Brunichildim l. 3 c. 4. frater ejus Chilpericus alteram ſororem Galſontam (utraque Atanachildi Regis Hiſpaniæ fuit filia) c. 5. Levigildus duxit Gadſunidam matrem Brunichildis lib. 3. c. 17. 38. ibid. Herminithrildus filius Levigildi duxit ſororem Childeberti Regis Franciæ Ingundam. Rigundis Chilperici filia deſponſata Regi Hiſp. (Recaredo ſcilicet, Pater enim Levigildus habuit uxorem Gadſundam, quæ ſupervixit patri ejus & ab eo liberaliter culta eſt. Gregor. l. 9. c. 1.) ducitur in Hiſpaniam l. 3. c. 56. retinetur à Deſiderio cap. 60. reducitur ad matrem c. 72. Nil amplius de ea apud hos Scriptores invenio. Sed Recharedi regnum & converſionem c. 75 & 77 Fredegundis autem mortem Aimoinus cap. 86. deſcribit. Clodoſuindæ autem nuſquam, quod ſciam, meminit. Quod autem ad marginem c. 75. legitur Levigildum fratri Richaredo regnum reliquiſſe, id ſtatim c. 77. ubi filius dicitur, refellitur. Favet huic errori Aventini hiſtoria. Is enim Herminigyldi filios Levigildum & Recharedum fuiſſe dicit. Verùm omnes quos vidi Auctores Hermingildum, illum Martyrem & Ricaredum filios Levigildi fuiſſe, uno ore dicunt. Omnes præterea Aventinus ab Ariana impietate converſos eſſe ait. Atqui propter hanc pater ille filium Hermingildum necavit, ac poſt patris demum exceſſum Ricaredus eam ejuravit. Ita ſi Scriptoribus Gallicis ipſique Ritio & æmulo ejus Taraphæ ſua conſtat auctoritas, errores illi in Aventino ſunt corrigendi. Pariter in Sigonio Veſtrate, Viro cæteroquin doctrinæ & diligentiæ eximiæ laude digniſſimo, qui Ingundin Childeberti ſororem Levigildo, qui poſtea in Hiſpania interfectus fuerit, nupſiſſe refert. Nam ſecundùm illorum rationes Levigildi filio Hermingildo nupſerat. Idem Scriptor laudatus paulò infra ad Ann. 589. & Funccius ad 591. ab Anthari rege Longobardorum poſtulatam eſſe in matrimonium Childeberti ſororem, eique Ricaredum à Childeberto prælatum fuiſſe memorat. Intelligit uterque dubio procul illam Clodoſuindam. Sed quid de Rigunthi Childeberti patrueli, Ricaredo deſponſata, ad eum ducta, ſed ad matrem reducta factum, in Scriptoribus, quos vidi, inveſtigare non poſſum. Niſi fortè conjiciam Ricaredum Rigunthin theſauris ſpoliatam, ad matrem reductam non duxiſſe uxorem, ſed patruelem ejus Clodoſuindam. Ubi autem Rigunthis adulteria exercuit, de quibus Greg. l. 9. c. 34. poſtquam de Clodoſuintha Ricaredi ſponſa c. 25. & 28. egiſſet? Serres & Petavius hæc ſilentio tranſmittunt, niſi quòd iſte Leovigildi filios Hermenigildum & Ricaredum nominet. Calviſius rem ex diverſis Auctoribus, ita ad Ann. 585. refert: Hermenigildum Sigeberti filiam, Childeberti ſororem Inguldin uxorem habuiſſe, filiam Chilperici ab Antharito rege Longobardorum poſtulatam, Reccaredo datam eſſe ad Ann. 586 & 587. Anno verò 594. Clodoſuintham Childeberti ſororem ei nupſiſſe.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

nupsisse. Sed ad Anno 587. Recaredum mense septimo post obitum parentis Arianismum abdicasse ex Isidoro dicit: cum Tarapha ex Sigisberto anno decimo in Concilio Toletano id factum esse dicat. Denique quæcunque ex illis, quas recensuimus, sententia obtineat, videtur necessariò error in Francisco Tarapha corrigendus, qui in vita Richaredi eum filiam Childeberti matrimonio sibi junxisse, cum vel soror, illa Clodosuintha (cujus sororem major natu Recaredi frater in uxorem habuerat) filia Sigeberti, vel patruelis, filia Chilperici, illa Rigunthis ponenda sit. Vide quæso & confer Gregor. l. 4. c. 32. & l. 9. 16, 25, 28. de filia Chilperici (Rigunthi) & Sigeberti (Clodosuintha) minori natu Leuvildi filio (Recaredo) desponsata. Adeò videmus Gregorium, sed & Aimoinum (imò plurimos veterum scriptorum) multis in locis esse depravatos. Alioqui eos & sibi ipsis non tantùm aliis contradicere dicendum foret. Nisi tamen ex incuria quorundam id provenire dicamus. Ita & in annis Attilæ discrepant Auctores. De qua etiam re mentio hîc facienda est, cùm in historia Cometarum idem argumentum attigerim. Nosti quomodo Nicolaus Olahus in Attila exagitet Sabellicum, qui Attilam anno ætatis 56. obiisse dicit, quæ & Callimachi in Attila computatio est. Ita enim sequeretur Hunnis Pannoniam anno 373. ingressis, Attilam dehinc anno 28. electum in regem, tantùm 12. annos fuisse natum. Quod ei absurdum videtur. Itaque affirmat Attilam in regem electum anno ætatis 72. & regnasse 44. unde Annos ætatis ejus 124. colligi vult, cùm tantum 116. colligantur. Nempe igitur non 72. sed 80. ætatis anno ad regnum perveniisse dicendus erat.

Error Franc. Taraphæ corrigitur.

Ricaredi uxor Childeberti R. Franc. soror non filia.

Auctorum libri multis in locis depravati.

Attilæ anni variè putantur.

Error Sabellici de annis Attilæ:

Tùm Callimachi.

Hunni Pannoniam ingressi.

Error Olahi de annis Attilæ corrigitur.

Id enim & rationes ejus exigunt. Dixit enim Hunnis ex Scythia egressis Attilam 52. annos fuisse natum, & post 28. annos in regem electum. Ita Attila anno Christi 445. mortuus est. Easdem illas rationes sequitur Bonfinius, sed errat in earum collectione, dum annum Christi quadringentesimum quintum pro quadringentesimo quadragesimo quinto ponit. Verum enim verò quô anno Olahus Hunnos Pannoniam ingressos esse ait, hôc Joan. Sambucus & Michael Ritius Gothos Pannoniam intrasse putant. Iidem demùm Attilam post annos 28. anno Christi scilicet 401. (quod & Funccius & Alstedius asserunt: vid. Aventin. Annal. p. 158. & Sigonium ad Ann. Christi 401. qui tamen Hunnos Pannoniam post Gothos Anno demum 411. obtinuisse dicit) Gothis pulsis Pannoniam incolere cœpisse affirmant. Dehinc post annos 28. Anno Christi 428. regem creatum esse, regnum autem 27. annis tantum tenuisse, & sic anno Christi 455. (cui sententiæ Eusebius, Sigebertus, Cassiodorus, Avent. Sabell. Pantal. Funcc. Calvisius, Helvicus, Alstedius, Petavius aliique favent) obiisse dicunt. Olaho assentit Abrahamus Bakschai in Chronol. regum Ung. ubi Attilam Anno Mundi 4407. Christi 445. ingressus in Pannoniam 72. imperii 44. ætatis 124. mortuum esse prodit. Sed de Attilæ quoque annis hæc sufficiant.

Error Bonfinii corrigitur.

Hunni & Gothi eodem anno Pannoniam invasisse falsò putantur.

Pannoniam post Gothos tenuerunt Hunni.

Attila quo anno mortuus.

Verbum addo de Sponsa ejus lethifera, cujus etiam in historia Comet. feci mentionem, ac proinde de diversis circa eam Auctorum sententiis ad te referro. Avent. Annal. 2. pag. 167. Hildigundam Herrici Reguli Francorum filiam vocat. Olahus Mycoltham, Bonfinius Ildiconem, uterque Bactrianorum regis filiam fuisse dicit, Ritius Miltzotham, Callimachus Ildiconem vocat. Bakschai Hildiconem sive Mykoltham regis Bactrianorum filiam fuisse dicit. Quæ sententia reliquas, ut puto, conciliabit. In prælio Catalaunico solum Theodoricum Visigothum ex Ducibus occisum à Pomponio Læto, Sabellico, Olaho, Bonfinio aliisque, & ante omnes à Turonensi, dici: à Sigonio Gundicharo Burgundum addi, ante prælium cæsum à Callimacho indicari, Merovæum etiam Gallum omnibus invitis ab Aventino & Ritio adjungi, innuisse Tibi talia correcturo sufficiat. Atque hæc sunt, quæ in præsentia ad Te, Humanissime Riccioli, perscribere volui debuique, ut habeas ex mea parte, in quo Chronologiam reformes. Pauca quædam alia ejusdem generis habeo, sed hâc vice molestus amplius Tibi esse nolo. Cæterum iterum iterumque oro,

Sponsa Attilæ fœnis lethifera.

Attilæ Sponsa variè nominatur.

Bakschai sententia discrimen Auctorum de sponsa Attilæ componit.

Catalaunici prælii historia varia.

Ricciol. o Auctor non pauca in Chronologia reformanda suppeditat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

ut mihi de Cometis, circa mortem Ludovici Pii visis, sententiam Tuam quamprimùm perscribas. Hanc enim ante omnia exspecto. Vale & meis studiis favere perge.

Bononiâ Hamburgum Kal. Maji 1666.

Hieronimus Boncompagnus Cardinalis.

EMinentissimus Cardinalis & Archiepiscopus Bononiensis Hieronymus Boncompagnus, Gregorii XIII. abnepos, jussit me scribere Vindicias Kalendarii Gregoriani, à Francisco Leucra nuper impugnati, occasione Paschatis ad diem 25. Aprilis hoc anno producti. Proinde oportuit me intermittere studium Chronologicum, & absolutis Vindiciis Medici longiori intermissione me purgare destinant. Ne igitur mireris, si perpaucis respondeo, ne nihil omninò rescribam.

Ricciolius qua de caussa vindicias Kalendarii Gregor. conscribat.

Cometa ante mortem Ludovici Pii Anno 837. non 839. judice Ricciolio assignandus.

Cometam illum celebrem, qui ferè triennio præluxit morti Ludovici Pii, prudenter adscribis anno 837. nam ita consignavit Scriptor Vitæ illius, qui Astronomiæ peritus est, & affirmavit illum disparuisse in Tauro sub Aurigæ pedibus: nec aliter Baronius aut ego. Esto indicarim opinionem aliquorum de anno 839. Cometa verò anni 1301. utique pertinet ad mortem Andreæ Hungariæ. Sed unde Spondanus illum præluxisse morti Caroli Martelli deduxerit, divinare nequeo. Anno tamen 1308. inivisse Hungariæ Regnum non ipsum Carolum Martellum, sed Carolum ejus filium non pauci censent; quos inter Petrus Bercius l. 2. comment. rerum Germanicarum.

Cometa 1301. morti Andreæ R. Hung. nequaquam Caroli Martelli præluxit fatente Ricciolio.

S. Martini mors Anno Christi 401.

S. Martinum obiisse censeo Anno 401. quia ex Gregorio Turonensi obiit media nocte diei XI. Novembris, pertinente adhuc ad diem Dominicum currente litera F. & Cyclo Solis 18. & ex Severo Sulpicio obiit anno 16. à Consulatu Evodii inclusivè numerato, nempe anno 401. & demum ex Gregorio Turonensi Clodoveus mortuus est post annos 112. ab obitu S. Martini; mihi autem longè verius est Clodoveum decessisse anno 114. à quo retrocedendo per annos 112. integros, & computatis mensibus, quos Turonensis, rotundo contentus numero, neglexerit, facilè devenitur in annum 401. alioquin pluribus annis oportet dissidere ab his notis, si dies XI. Novembris debet pertinere ad Dominicam vel præcedentem vel subsequentem. Theodosii II. mors in meo Manuscripto Catalogo Imperatorum consignata est anno 450. Julii die 29. ex quo emendandus est annus 454: unde autem irrepserit mendum nescio. His paucis contentus esto: plura enim nec per tempus nec per valetudinem possum. Tu interim qui vigetior es perge de Republ. Litteraria benè mereri & me interim ama.

Clodoveus Rex Gall non anno 112. ut plerique putant, sed 114. ab obitu S. Martini secundum Ricciolium mortuus.

Ricciolius nec per tempus nec per valetudinem de omnibus satisfacere plenè Auctori potest.

Totus Dei & in Deo Tuus

JO. BAPT. RICCIOLUS,
Soc. Jesu.

Hamburgo Bononiam die 26 Maji 1666.

PRoximus tabellarius octavo abhinc die acceptissimas literas Tuas mihi attulit Kal. Majis datas. De quibus debitas Tibi ago gratias. Te à laboribus Chronologicis ad alia revocatum esse, ægre intellexi. Spero tamen & hæc quibus nunc das operam vindicando Kalendario Gregoriano, in publicum fore utilia. Opto ut Tuos illos labores quamprimum & quam optimè & quàm felicissimè perficias: Multa equidem præstanda occurrunt Tibi. Nam quocunque Te verteris, præsertim in Chronologicis, plurima corrigenda invenies. De

Chronologicum studium à Ricciolio intermissum molestiè Auctor fert.

Chronologia ubique erroribus scatet.

Cometa

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Cometa 837. anni me Tibi satisfeciſſe, de vita quoque S. Martini, Theodoſii & Caroli Martelli dicenda dixiſſe, Tibique hæc cuncta placuiſſe multum mihi, idque merito gratulor. Judicium enim Tuum in talibus maximi facio, qui eis ex induſtria das operam, & ad errores corrigendos toto incumbis pectore. Spero proinde & illa quæ de hinc ejuſdem generis ad Te ſcripſi, Tibi placitura. Velim pro merito emendes, quæ ſunt emendanda. Vide quantum fidei libris ipſis ſit tribuendum. Ut taceam multos præſtantes auctores ſibi ipſis contradicere, quod in meo opere allatis non paucis exemplis demonſtro, multa vitio typographorum & editorum in bonorum & accuratorum auctorum ſcripta irrepſerunt. Feci hujus rei hodie aliquot experimenta, unam atque alteram horam continuis laboribus ſubtrahendo, & jucundis ſermonibus de iſtiuſmodi rebus cum Humaniſſimo & Solertiſſimo Viro Joanni Blumio impendendo. Is cum ſit ad S. Joannis à Bibliothecis, librorum ſelectorum & diverſarum editionum copiâ vota mea exſatiare potuit. Indicavi illi errorem in poſterioris geſtorum Franc. epitomes auctore, qui Fredegarius fuiſſe videtur, & illa ex Gregorio Turonenſi excerpſiſſe ſcribitur. Nam cap. LXXIII. & in putandis & in ſupputandis rationibus temporum erraſſe vel Auctorem, vel editorem manifeſtum eſt. Similem errorem in ipſo Gregorio l. 4. & 10. fine demonſtravi, idque ita ut, quod maximè miror, errores iſti ab ſe non parùm diſtent. Cuncta Tibi talia correcturo in tabellis more meo exhibeo, & notas adjungo.

Riccioli aſſenſurh de Cometa anni 837. gratulatur ſibimet Auctor:

Tum de vita S. Martini, Theodoſii 2. & Caroli Martelli.

Auctores, etiam magni, ſibimet contradicunt.

Typographorum & editorum incuriæ cum publicæ injuriæ conjunctæ.

Epitomator poſter. geſt. Franc. videtur Fredegarius fuiſſe.

Error multiplex Fredegarii:

Tum ipſius Gregorii Turon.

Geſtor. Franc. epit. poſter. cap. LXXIII.	*Gregor. l. 4. c. ult.*	*l.* 10. *c. ult.*
A principio ad diluvium anni IIMCCXLII.	--- IIMCCXLII.	- IIMCCXLII.
A diluvio ad Abrahamum DCCCCXLII.	--- DCCCCXLII.	} CIↃ IV.
Ab Abrah. ad egreſſ. ex Ægypto. CCCCLXII.	--- CCCCLXII.	
Ab egreſſu ad ædif. templi Salom. CCCCLXXX.	--- CCCCLXXX.	} CIↃ IↃXXXVIII.
Ab exſtr. templi ad ejus deſtr. CCCLXL.	--- CCCLX.	
A deſtr. templi ad paſſionem Chr. DCLXVIII.	--- DCLXVIII β'	}
à paſſ. Dni. ad tranſ. S. Mart. CCCCXII.		γ'. 5164.
A paſſ. Domini ad tranſ. Clodovei CXII.	----- CXII.	β'. 5200.
A tranſ. Clodovei ad tranſ. Theodob. XXXVII.	--- XXXVII.	γ'. 5184.
A tranſ. Theodob. ad tranſ. Sigeberti. XXIX.	--- XXIX.	
	VMDCCLXXIV.	VMDCCXLIV.

Atqui apud Fredegarium VMCCCXLII. apud Greg. VMDCCXC. anni inveniuntur. Utrobique etiam anni illi ad α' & β' collecti differunt: tum & illi l. 10. ut litera γ' oſtendit: Sed & lib. 10. non meliorem computationem invenio. Illis enim 5184. annis adduntur.

A reſurr. Domini ad tranſitum S. Martini anni CCCCXII.

A tranſitu S. Martini ad ordinationis noſtræ primum & viceſimum, qui fuit Gregorii Papæ Romani V. Guntramni regis XXXI. Childeberti Junioris XIX. anni CCXVIII. Quorum omnis ſumma eſt annorum MMMMMDCCCLXIV. Atqui non plures quàm MMMMMDCCCXIV. inveniuntur. Illos apud Fredegarium à paſſione Domini ad mortem S. Martini annos CCCCXII. Scribæ vel Typographi vitio omiſſos eſſe patet. Idem vitium animadverto in annis DCXLVIII pro DCLVIII. (quot non tantum hîc l. 4. ſed & l. 1. c. 22. Gregorius ab exciſo templo ad exciſum Chriſtum computat) poſitis. Jam ſi in omiſſos ibi CCCCXII. hîc XX. annos illis VMCCCXLII. addamus, ſummam VMDCCLXXIV. annorum conflabimus. Sed apud Gregorium lib. 4. fine juſto minorem, lib. verò 10. fine juſto majorem computationem habemus. Ibi pro annis CCCLX. anni CCCLXL. ſive CCCXC. (ut enim ibi apud Fredegarium pro annis DCXLVIII. ex Gregorio annos DCLXVIII. reſtituimus, ita hîc apud Gregorium pro annis CCCLX. ex Fredegario

Librorum mendoſæ editiones Scribis, Typographis, editoribus imputandæ.

Errores Fredegarii & Turonenſis Auctor corrigere ſtudet.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
107 B 47

vicissim annos CCCLVL. restituamus par est) ponendi, ut utrobique anni VMDCCLXXIV. conflentur: hìc demtis L. annis MMMMMDCCCXIV. relinquendi sunt. Venio nunc à supputatione ad computationem Gregorianam. Hanc multum à reliquorum Auctorum ipsiusque veritatis rationibus distare, multo labore inveni. Modò enim excessu, modò defectu peccat. Ille primum in annis diluvii & Abrahami putandis cernitur: de quibus & Tibi mea, & Tua mihi sententia jam ante perspecta est. De annis quadringentis triginta à promissione de Christo Abrahamo facta ad egressum ex Ægypto, sententia Tua est certa. Nititur enim fide Scripturæ & constanti auctoritate, quæ 215. annos habitationi Abrahami cum posteris in terra Canaän, totidem habitationi Jacobi cum posteris in Ægypto tribuit. Illius sententiæ, quam mihi antea ex Hebræorum, Vulgati Latini & LXX. Interpretum auctoritate de 580. annis ab Exodo ad fundamenta templi primi elapsis attulisti, fundamentum scire ex Te desidero. Contrarium enim 3. Reg. VI. 1. legitur: ubi expressè dicitur anno 480. ab exitu Israëlitarum templum strui cœpisse. Ideò & Petavius hunc locum allegat, & ex eo illud annorum 480. intervallum probat Rat. temp. p. 2. l. 2. c. 11. Et certè constat Israëlitas in deserto 40. fuisse, Josue 17. Judicibus ferè 300. Eli, Samueli & Sauli 80, Davidi 40. annis paruisse. Quibus annis si quatuor anni Salomonis (quarto enim regni anno augustum illud opus Clarissimus Regum aggressus est) addas, anni 480. componuntur. Verumtamen & Ivo duobus supra quingentos annis spatium illud definit. Pariter Gregorius & Fredegarius, etsi apud utrumque anni CCCLXL legantur, in putandis tamen durationis templi annis aberravit. Stetisse enim illud annis circiter 450. Interpretes LXX. Ado & Pantaleon: 431. Bucholzerus: 428. Helvicus: 427. Calvisius & Alstedius: 423. Funccius: 422. Petavius putat. Tu 476. prodis. At Ivo octingentos sexaginta, demtis scilicet ab annis 914. (totidem enim regno Hebræorum à Saule ad templi destructionem tribuit) Saulis 10, Davidis 40, Salomonis 4. annis. Jam ut videamus an Gregorius resurrectionem Domini cum morte S. Martini annorum CCCCXII. tùm & hanc cum vicesimo primo ordinationis suæ anno CCXVIII. annorum intervallo rectè junxerit, reliquum est.

Gregorii supputatio & computatio falsa.

Abrahamo facta de Christo promissio ab exodo Isr. annis 430. distare ostenditur.

Exodus Israëlitarum a templo Salomonis annis 480. non 580. distat.

Anni Israëlit. in deserto, Josue, Judicum &c. ad Davidem.

Error Ivonis, Gregorii & Fredegarii de templo Salomonis.

Templum Salom. quot annis steterit.

Error Ivonis novus.

Ut & Gregorii.

Miseram Tibi excerptum de annis S. Martini & Clodovei, ex historia Cometæ N°. CXIX. in quo dixeram Aimoinum fine lib. 1. non expressisse aliter annum mortis Clodovei quàm quòd Anno Io..... obiisse dicat. Nempe aliud libri exemplum mihi tunc non erat. Hoc mihi suppeditavit instructissima illa bibliotheca ad S. Joannis, Parisiense scilicet anni 1612. ubi fatalis Clodovei annus à Christo Nato DXIII. fuisse scribitur. Secundùm has rationes compositas S. Martinus Anno CCCCII. dehinc Clodoveus CXII. fuerit mortuus. At quàm hoc adversatur Gregorio, mortem S. Martini in annum CCCCXII. idque à passione Christi producenti! Ita enim anno à nativitate Domini CCCCXLVI. obierit. Hoc si cum initio Episcopatûs & vitæ S. Martini compositis Severi, hujus Gregorii & aliorum rationibus connectamus, tricesimum annum supra centesimum attigisse eum dicendum nobis erit. At verò ipse Gregorius annos LXXXI. ei tantùm adscribit. Sunt tamen qui his sex addant. Inde patet nequaquam mortem S. Martini in annum Christi CCCCXLVI. prolongari posse. Ita enim Clodoveus obierit Anno 558. Theodebertus 595. Sigebertus 624. Gregorius ipse Turonensis electus fuisset circa Annum 643. Tandem Gregorii Romani quintus annus foret Christi 664. quod contra omnem temporis rationem est. Si quis dicat pro passione nativitatem Domini esse reponendam: nec sic rectè constabunt rationes. Nam ita Clodovei mors in ann. 524. Theodoberti in 561. Sigeberti in 590. Gregorii ipsius electio in 609. at Gregorii Romani in 604. incideret. At neque hæ rationes cum rei veritate congruunt. Itaque pro anno à Nato Christo 412. ponendus 402. Sic mors Clodovei in 514. Theodoberti in 551. Sigeberti in 580. incideret. Quod satis omnium Chronologorum, multorum certè & præcipuorum, rationibus, unius & alterius anni discrimine non

S. Martini & Clodovei mors quo spatio distet.

Errorum Gregorii catena.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

non obſtante, convenit. Sed reſtat difficultas de illis annis ducentis octodecim à tranſitu S. Martini ad viceſimum primum Turonenſis, quintum Romani Gregorii. Ita enim ille cum ſexcenteſimo viceſimo, iſte cum ſexcenteſimo decimo quinto concurreret. Denique ſi vel Ann. Chriſti 395. (ſicut Scaliger & multi cum eo volunt, quorum ſententia de morte S. Martini eſt noviſſima) S. Martinum obiiſſe dicamus, hâc ratione, retento ſcilicet illo 218. annorum intervallo, Turonenſis Anno 597. Romanus Gregorius 608. electus fuiſſet. Quod nondum cum veritate convenit. Incomparabilis Scaliger pro illis annis CCCCXII. ponendum eſſe CCCLXII. putat, ut ita S. Martini mors in CCCXCV. ponatur. Quam ſententiam nunc in medio relinquo, utpote jam alibi *, ut noſti, viſam. Jam jam tamen dixi, nec huic illos 218. annos convenire. Itaque & nobis liceat accuratis Chronologorum rationibus in auxilium advocatis hîc pro annis CCXVIII. ponere CLXXXVIII. quæ mutatio, ut quivus videt, facilè fieri potuit. At verò hâc ratione Scaligero & aliis mortem S. Martini in Anno 395. referentibus, mors Clodovei in 507. Theodoberti in 544. Sigeberti in 573. Sigeberto, Baronio, Calviſio & aliis, qui eam in 402. collocant, mors Clodovei in 514. Theodoberti in 551. Sigeberti in 579. incidet. Diſcrimen hoc in tanta ſententiarum diſcrepantia erit levius & tolerabilius. Mihi ſufficiet errores haud leves indicaſſe, & quâ ratione commoda corrigi poſſint, oſtendiſſe. Mentio Adonis paulò ante facta monet me ut verbo indicem gravem errorem in fronte libri ejus commiſſum, ac minimè ferendum. Dicitur enim eum Chronica pertexuiſſe *ad ſua tempora, id eſt, ad regnum Ludovici Francorum Regis, cognomento Simplicis, Anno Domini* 1353. Ita habet editio Baſileenſis MDLXVIII. Pauca verba multos continent errores. Chronica enim ſua tantum ad 879. perduxit. Sed & ipſe illo ſeculo vixit, ut res ipſa indicat. Ludovicus porrò cognomine Simplex inter Reges Galliæ nullus fuit. Sed Carolus, Ludovici Balbi filius, qui patre anno 879. ut Petavius affirmat, & Seres aliique putant, mortuo puer, ut Ado in fine indicat, fuit. Cæterùm non longè poſt annum illum 1353. Adoni affictum invenire, Carolum Sapientem Regem Galliæ licet. Miror Viros doctos, qui illa Adonis Chronica edidérunt, tàm craſſum errorem non animadvertiſſe. Certè & Geſnerus & Simlerus Viri doctiſſimi in ſua Bibliotheca hunc errorem retinuerunt. Gerardus Joannis Voſſius ætate noſtra, Varroni Romanorum doctiſſimo comparandus, errorem quidem illum in annorum numero corrigit, & ad annum Chriſti IↃCCCLXXIX. non ad CIↃCCCLIII. ut Margarinus vel alius quiſpiam putat, Chronica produxiſſe affirmat: corrigit & alterum errorem eorum qui Adonem Chronici & Martyrologii auctorem cum Odone ſeu Udone Trevirenſi Epiſcopo duobus ſeculis poſteriore confundunt: illum tamen de Ludovico Simplice retinet, certè ſilentio præterit. Sed de his hactenus: quæ hîc à me dicta ſunt, boni & æqui conſule, ac mei, qui doceri ſemper cupio, memor vive. Amplíſſimus Hevelius, communis utriuſque noſtrûm amicus, in literis haud ita pridem ad me ſcriptis, Te plurima ſalute impertit, ſeque aliquoties ad Te ſcripſiſſe antè aliquot annos, nihil autem reſponſi accepiſſe ait. Meam de Cometa anni 837. conjecturam gravi aſſenſu, ut & Clariſſimus Iſmaël Bullialdus firmat. Sed jam Vale, & diu feliciter age.

Scaligeri de annis S. Martini ſententia.

**T. 2. p. 395 94.*

Errorum Gregorii & aliorum correctio probabilis ab Auctore facta.

Error multiplex in Adonis titulo.

Adonis inſcriptio multis modis falſa.

Ludovicus Simplex inter Reges Galliæ nullus.

Error à Geſnero & Simlero non animadverſus. Voſſii laus.

Diligentia in Adonis ætate annotanda.

Silentium de errore commiſſo in Ludovico Simplici ſuppoſititio.

Hevelii erga Ricciolium benevolentia.

P.S. Hæ literæ octavo ab hinc die nulla ratione per temporis auguſtiam & rerum amplitudinem abſolvi potuerunt. Interim die abhinc ſexto mortui Illuſtriſſimi Domini Rautenſteinii Amici mei eximii (quem Te noſce ſaltim de nomine ſcio) funus ad me heri allatum eſt, magno equidem cum dolore meo: cujus Te & per Te cum multa ſalute Humaniſſimum Kircherum, defuncti jucundum amicum & ſimul epitaphii heri ex tempore facti participem facio. Iterum vale 2. Junii 1666.

Rautenſteinii mors & epitaphium.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

XXV.

COMMUNICATIO ROMA-KIRCHERIANA.

Hamburgo Romam die $\frac{8.}{18.}$ *Martii Anno* 1665.

S. P. Admodum Reverende &c.

Libertas res præstantissima.

Magni fit & diligitur.

Hominum vinculis eos colligant, nisi obstet veritas.

LIbertate dicendi agendique, ex usu sobriæ rationis proveniente, nihil præstantius homini munere divino obtigisse palam est. Huic dono cœlesti, quod ingenuus quisque maximi facit, & impensè diligit, tùm verò & juri æquo, quod homini in hominem natura, Christiano in Christianum religio, literato in literatum Philosophia concessit, sed & Tuæ eximiæ humanitati diffidere, ne dicam injuriam facere, viderer, si epistolæ hujus libertatem operosè excusare vellem. Aditum mihi ad Te paravit meum discendi, à Te viro doctrina Inclyto, desiderium, Tuæ vero non tantùm eruditionis latæ, altæ & profundæ, sed & humanitatis diffusissimæ laus celebratissima. Occasionem præbet nuper in cœlo visus insignis Cometa, ejusque iter summâ curâ à Te observatum, & tum ad Serenissimum Ducem Brunsvicensem Augustum, tum ad Eruditissimum Albertum Curtium missum, quod vidi & teneo summa cum animi mei oblectatione. Hæc, fateor, ex studio Mathematico provenit singularis, nisi quòd mihi delineatio à Te facta desit, quam velim ad me mittas. Iter illud abs Te monstratum & designatum tenet Clar. Christianus Busmannus Phil. & Med. Doctor ac Physicus Hannover. Ordinarius, in literis suis nuper de hac materia ad me datis. Is sicut Te merito magni facit, ita sibi gratulatur Tuas observationes cum suis convenire. Nempe enim statuit ille Cometam à rostro Corvi sub Tropicum Capricorni se demisisse, donec ad asterismum Galli juxta Canem Majorem pervenerit, ut demonstret unum eundemque fuisse Cometam. Te vero eodem loco eodemque tempore, die scilicet 27. Dec. phœnomenon illud observasse (quod me alioquin & Colonienſis observatio docet) gaudet, ut & postera die in Cane Majore. Dehinc die 29. Dec. ille Cometam colligit fuisse in pede sinistro Canis, quod ferè convenit cum Tua observatione, quæ Cometam 8. gradu à Tropico versùs Aquatorem tunc temporis ponit. Nisi quòd differentia parallaxeos sit notabilis, quam Tu ipse indicabis. Dubitatio multorum animos haud levis incesserat an fuerit unus idemque Cometa, an vero duo distincti Cometæ? Hoc suadere videbatur diversus situs, diversum apparitionis tempus & diversus motus. Primò enim ad rostrum corvi plaga inter Meridiem & Orientem media, ad Meridiem tamen magis vergente: deinde verò ad oculum leporis plagâ inter Meridiem & Occidentem media ortus apparuit Cometa. Et ibi quidem ante ortum, hîc post occasum, quanquam hoc non esse insolens, pluria exempla satis nota doceant. Inter quæ est illud à Scaligero allegatum, cum Carolus Rex Galliæ Italiam vestram invasisset, quod tamen ipse in dubium revocat. Quin & illic versùs Austrum, hîc versùs Boream

Discere Te à doctioribus ne pudeat.

Kircheri laus.

Quibus de causis quave occasione Auctor eum compellârit:

Ejus descriptio Cometæ 1664.

Busmanni observationes cum Kircherianis conveniunt.

Cometam 1664. unum fuisse probatur.

Observationes Romanæ, Colonienses & Hannoveranæ conveniunt.

Cometæ gemini 1664. visi rationes.

Exerc. 79.

Boream progrediebatur proprio motu Cometa. Accedebat & quorundam prope audax assertio, ex locis tamen diversis Suecia, Dania & Germania profecta, de duobus distinctis Cometis una nocte visis. Dubium movere poterat & breve 9. scilicet dierum spatium, quo Cometa ab Hydra ad Leporem difficulter 82. vel plures, ut alii volunt, gradus emensus fuerit. Sed prudentiæ Curtianæ majoris auctoritatis erant Hevelii unius Magni illius Astronomi à me ad illum opera communis Amici Viri Ingenio, virtute & dignitate Excellentissimi Domini Rautensteinii Ministri Status & ad Conventum Ratisb. legati Neoburgici missa accuratissimæ observationes, quàm, contrariæ rationes narrationesque. Atque hæc sententia & Clar. Bullialdi aliorumque plurium Astronomorum Præstantissimorum consensu firmatur. Insistit presso pede vestigiis Tuis in hoc carpendo itinere Cometæ dictus Busmannus, dum ait Cometam non amisisse caudam, ut nonnulli putabant, sed intensius Lunæ lumen imbecille & debile lumen caudæ veluti absorbuisse. Quod ipsum & alii Astronomi dicunt. Porro quod in quarta, ut sic dicam, itineris Cometici semita ponis, Astrologos caudam Martio Saturninam definientes, futilibus suis vaticiniis non sine multorum periculo urbem infatuasse, libenter video. Pie etenim & prudenter judicas quosdam Astrologorum suas illas prædictiones vice oraculorum populo multorum cum periculo obtrudere.

Hevelio Curtius de uno Cometa 1664. assentit.

Cometa cur die 27. Januar. & segq.

Kircherus Astrologicas prædictiones arguit.

Astrologi nonnulli placita sua vice oraculorum populo obtrudunt:

Sæpè magno cum publicæ rei detrimento.

Horoscopos qui erigunt & genethliacos componunt

Cometas rationibus suis non adhibent.

Fit nimirum sæpè, ut qui res novare & vel in simpulo fluctus excitare audent, nimia spe vel etiam desperatione præceps acti, fati quandam necessitatem & astrorum efficaciam, manifesto justitiæ divinæ & libertatis humanæ præjudicio, sceleribus obtendant. Faciunt hoc & alibi, licet in erectione thematum & constructione illorum domorum cælestium Cometas ni fallor non collocent. Inventi & in his oris sunt qui ex signo libræ bellum religionis, ex aliis signis, ut Tauri & Arietis Cornupetarum, hydræ aquaticæ, navis Jasonis, Orionis armati & pugnam cientis, fluvii Eridani & Ceti bellum navale prædicunt. Cæterum res ipsa docet bellum Britannos inter & Batavos in quod intendunt isti Astrosophi vates oculos, dum in signa illa quæ permeavit vel attigit Cometes, ante apparitionem illius apparuisse, nec de religione, quæ utrique populo una, sed de regione, illa scilicet aurum sudante geri. Quod si vel lusus ingenii instituendus foret, res non procederet, imò nec recto staret talo. Nam inimitabili Batavorum solertiæ Cancrum, & pertinaci Britannorum ferociæ Arietem (quibus signis utraque natio subjecta est) inepte & præterito quidem Leone, quem & insignia & res fortiter terra marique gesta utriusque nationis demonstrant, quemque pariter percurrit Cometa, accommodari patet. Tum verò etiam elucet ad alias nationes urbesque, Cancro licet & Arieti subjectas, nihilominus tamen altæ pacis abundantia usque ad invidiam luxuriantes (inter quas & florentissimæ Italiæ Vestræ urbes Neapolis, Florentia, Ferraria, Petavium, tum Genua, Mediolanum aliæque conspiciuntur) eadem adversa eodem jure & itinere extemplo transferenda esse. Illud denique clarum evadit, teste omnis ævi experientiâ, optimâ rerum magistrâ, prædictiones illas ex astris certæ & infallibili veritati deputandas non esse. Ut taceam pari jure non tantùm ad Corvum & gallum, quod etiam nonnulli faciunt, nec ad Leonem solùm, quem res ipsa monstrat, sed & ad Craterem urnæ capacem meri plenum, ad canem rabidum, ad Cancrum tardigradum, ad gemellos, quibus nihil tenerius, imo ad virginem, qua nihil mollius, denique ad Leporem, quo nihil timidius, ludendum esse. Cæterum res ipsa loquitur, ista non posse commodè ad castra etiam adversa (uni enim causæ pariter in parià objecta operanti prorsus contrarii tribuerentur effectus) transferri, nec nationibus, de quibus sermo est, & proposito bello, sed & bello in commune considerato convenire Ingenium in talibus sæpe agnosco, sed judicium sæpius desidero. Ideoque censeo asseri hæc *jucundâ magis quam necessariâ subtilitate*, qualis Pythagorica de syderum musica apud Plin. l. 2. c. 22. Qui etiam supra cap. scilicet 7. improbat dum multi sustinent.

Batavorum & Britannorum bellum, mores, elogia.

Signis cælestibus, quæ nuperus Cometes percurrit, subjecti pace & prosperitate gaudent.

Astrologicæ prædictiones incertæ.

Allusiones quorundam Astrologorum ineptæ.

Ingeniosè quædam sine judicio dicuntur.

Subtilitas in supervacuis teritur. Sen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

nent. *Astro eventus assignare & nascendi legibus, ac prædicere futura, & hæc singula improvidam mortalitatem involvere, solum ut inter ista certum sit nihil esse certi ait.* Allusionibus illis ad signa cælestia suppares apud eundem cap. 25. leguntur. Dicant ergo Astrologi & omnes illi creduli Cometem *terrificum ex parte sydus, ac non leviter piatum*, verbis à Plinio mutuatis. Atqui tamen ipse evestigio dicit, *Cometes in uno totius orbis loco colitur in templo Romæ admodum faustus, Divo Augusto judicatus ab ipso:* & paulò post de sidere post obitum Cæsaris viso: *interiore gaudio sibi illud natum seque in eo nasci interpretatus est, &, si verum fatemur, salutare id terris fuit.* l. c. Equidem soleo & ego ad talia satis, ut puto, tutò respondere, si historiarum monumenta & vel propriam experientiam consulamus, multa mala ante vel etiam citra ullam Cometæ apparitionem, multa etiam bona post eandem immitti mortalibus à Deo Creatore & Rectore universi, unicuique secundum opera reddente, quod nos toties sacra pagina docet. Hanc meam sententiam Clarissimus Ismaël Bullialdus, inter præcipuos seculi nostri Philosophos & Mathematicos merito ponendus, in nuperis literis ad me die 6. Martii Lutetia datis, gravi assensu firmavit. Hac occasione sententiam ejus de Cometa Tibi planius exponam. Quod ad materiam ejus attinet, putat eam affinem esse ac valdè similem galaxiæ, ætheream esse, nec unde nisi à galaxia procedat, aut quo ipsa se recipiat sciri posse. Neque verò ille facit cum Amplissimo D. Ottone Guerichio Consule Magdeburg. Viro admirandis inventis (quorum non pauca Schottiana solertia in lucem protulit) celeberrimo. Is enim, præsuppositis duobus perquam difficilibus & acerrime adhuc ut me melius nosti, disputatis, de motu telluris & vacuo principiis, autumat Cometas provenire ex procellis, quæ partem aëris avulsam in sublime ferant. Aërem tunc leviorem reddi statua vitro aëris vacuo inclusa & fundum petente, quod ipse sæpius apud Filium ejus, Serenissimi Electoris Brandenburgici hac in urbe Residentem Legatum vidi, demonstrare se affirmat. Illam porrò aëris particulam illuc deferri putat, ut ibi à radiis solaribus illuminata, caudata conspiciatur. Adfert Clarissimus Bullialdus in rationem experientiam omnium seculorum, quæ demonstrârit in altissimorum montium jugis nullas procellas nullosque ventos pervenire aut sentiri. Quantum Guerichianæ sententiæ illa Epigenis apud Libav. tract. probl. de Comet. Apiani apud Keckerm. Syst. Phys. c. de Cometis, Cardani apud Scalig. exerc. 79. denique ipsius Scaligeri faveat, fac Vir Doctissime, si per Tua negotia licet, ut sciam. Addo Amplissimum Guerichium Cometas Caudatos ponere in suprema aëris regione, quæ illi nil nisi aura est: Crinitos enim extra auram in spatio puro existentes, à terra & ambiente eam aëre separatos esse & fortè quiescere, motu eorum ex motu terræ proveniente putat. Clarissimus autem Bullialdus, adducta Senecæ sententia, qui Cometam supra Lunam fulsisse censuerit, nuperum quoque supra Lunam evectum, die saltem 9. Januarii, Luna longè superiorem fuisse, asserere non dubitat. Ad ultimum Vir iste longè Doctissimus statuit, unum nobis eundemque visum fuisse Cometam. A qua sententia dictus Dn. Guerichius non est alienus. Porrò & Præstantissimorum Italiæ Vestræ Mathematicorum, nominatim Ricciolianas & Cassinianas observationes, diligentissime postremis diebus Decemb. factas, in testimonium adducit, quamvis has nondum (sed tantùm indices earum literas) accepisset, fide mihi data se mecum eas communicaturum. Tandem subjicit, Suecos interim & alios monere me debere, ut opinionem de duobus visis Cometis conceptam deponant, nec in eum errorem induci se patiantur. Sed en Tibi quæ nudius tertius ex Succia à Jona Fornelio, Profess. Math. in Academia Ubsal. die $\frac{14}{24}$ Febr. scripta accepi. Hîc pedem figo, dummodo unum à Te impetrem, ut me bees Tuo responso, quod Theatro meo Cometico (tale enim & tantum opus ex Clarissimorum Mathematicorum Observationibus & judiciis, hortatu amicorum, sed & studio boni publici, compono) inseri queat. Vale & me mutuæ benevolen-

Mediocria; certa, tuta sectare.
Cometa terrificus,
Cultus Romæ, faustus judicatus Augusto,
Salutaris terris:
Multa eum & mala antecedunt & bona sequuntur.
Bullialdus laudatur,
Assentit Auctori de signif. Comet.
Materiam Cometæ affinem galaxiæ esse putat.
Guerichii patris elogium,
Inventa admiranda,
Sententia de Cometis.
De motu telluris & vacuo,
Anèmoscopium,
Sententiæ de Cometis contradicit Bullialdus,
Eadem cum Epigenis, Apiani, Cardani & Scaligeri quodammodo comparatur opinione.
Cometæ Guerichio caudati & criniti, illi mobiles, hi ferè immobiles:
Nuperus superior Luna, judice Bullialdo, fuit, Hyeme 1664. unius tantùm.
Auctor Fornelianus cum Kirchero communicat,
Operis sui institutum ei exponit.

Early European Books. Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

tiæ affectu profequere, qui fum

T. obfervantiff.

STANISLAUS LUBIENIETZKI de LUBIENIETZ
Eques Polonus.

Hamburgo Romam die 26. Aprilis St. V. 1665.

Cometa vernus 1665. Ab hyberno alius judice Hevelio, Sed fecundùm nonnullos cum illo unus idemq;. Cometa vernus cur ab hyberno diftinctus.

DUm præftolor mutuam Tuæ humanitatis & refponfionis vicem, intervenêre quædam quæ me ad novas hafce literas exarandas impulerunt. Novus nempe Cometes ante menfem nobis apparuit in Pegafo. Novum dico judice Magno Hevelio, qui inter alia die 7. Aprilis hæc ad me, ut vides in apographo, fcribit. Sed fi aliorum quantumvis Clariffimorum Mathematicorum judicio ftare velis, eundem effe cum priori Cometam dicent. Verum tamen Clariftimus Erafmius Bartholinus Regius Math. Prof. Hafniæ, fententiæ Hevelianæ, fubfcribit. Inter alia verò literis ad me die 21. Aprilis datis, Viris quibufdam eruditis hunc Cometam eundem effe cum priori contendentibus, rationes non tantùm ex contrario motu, fed & ex quantitate motûs, diverfitate anguli interfectionis, & magnitudine diametri (quæ adeo diminuta fuerit, cum vifum noftrum effugeret, ut fi generationem Cometis concederemus, tantam molem tam brevi tempore reaffumere non potuerit, etfi cæva reliquis ftatuamus corpora, tàm fubito propinquus accedere, emenfo longiffimo itinere nequiverit) petitas, oppofuiffe fe fcribit. Tuum eft Vir celeberrime,

Placentini literas Kirchero Auctor mittit.

Tuam nobis hîc prodere fententiam. Quam ut obtineamus, ftudiò has ad Te dare volui. Acceffit amicum poftulatum Clariffimi Joannis Placentini Profeff. Mathef. Francofurtani, qui mihi incluías hafce ardenter commendavit, &, ut credo, de Obfervatione fua Tecum agit. Offero Tibi operam meam in curando Tuo refponfo, quod mecum pariter exfpectat. Mundum Tuum fubterraneum à paucis diebus Urbs hæc vidit, non ego, qui ab aliquo tempore domo pedem, negotiis obicem ponentibus, efferre nequeo. Vale.

Româ Hamburgum die 8. Maji 1665.

Generofe & Clariffime Vir.

Kircherus Auctoris inftitutum laudat: De quæftionibus ad argumentum Cometicum fpectantibus ei miffa Phyfiologia fua nova de nat. Comet. fatisfacit.

LIteras Tuas omni humanitatis genere refertas, legi: ex quibus intellexi Te meum de monftrofis hujus anni in cælo phœnomenis Cometarum defiderare judicium. Laudo proinde inftitutum tuum; & fi quid mei ingenii imbecillitas poteft, votis Tuis omninò obfecundandum duxi. Verùm cum iftiufmodi argumentum amplius fit, quàm ut brevi hoc epiftolio expediri queat: mitto Tibi integrum libellum à me de natura Cometarum ad multorum Principum inftantes deprecationes, extortum: quem ex Latino in Italicum idioma tranflatum, fuo fubfcripto nomine, me fic volente & jubente, publicæ luci dedit Jofephus Petruccius, meus privatus difcipulus, juxta mentem meam in Itinerario Extatico manifeftatam. In hoc dialogo, quicquid de Cometarum natura, qualitate, proprietate, ortu, compofitione, defiderari poteft, propo-

Cometas generari ex exhalationibus Solis & aliorum Planetarum plerique jam credunt. Kircherus Aftrologicas prædictiones deteftatur.

nitur & refolvitur. Sententia in eo expofita de Cometarum geneíi, ita ad fe animos peritorum attraxit, ut vix fit, qui eam non fequatur. Aftrologorum circa prognofes deliramenta deteftor, cum ex fluido fumo nulla, ex incerta curfûs fui inconftantia, præter quam quod iis nulla vis influxiva infit, conftitui queat ratio futurorum divinatrix, effe tamen figna quædam ingentium in fuperioribus cæleftium corporum globis alterationum effumationumque factarum, quibus inferior mundus infeftetur, non nego. Sed hæc fufiùs in dicto Dialogo expofita reperies.

Die

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Die 5. Aprilis novus nobis Cometa apparuit, priori, ſive magnitudinem, ſive capitis luciditatem ſpectes, haud inferior: 15. dierum ſpatio antè Solis ortum in Pegaſi conſtellatione is apparuit, donec Soli junctus ex oculis noſtris evanuit. Quòd verò nonnulli putent, duos Cometas per Januarium, & Februarium in cælo viſos, diverſa caudæ directione, valdè hallucinantur, cum unus & idem omnium Romanorum Aſtronomorum conſenſu fuerit: caudam enim in Occidentalem partem vibravit, cum Solem præcederet, in Orientalem cum Solem ſequeretur: quemadmodum in bicorni Luna experientia docet. Verùm innumeris literis exarandis diſtentus, ſiſto calamum. Obnixè rogans, ut meam in reſpondendo brevitatem excuſes. Reliqua quæ uberius de hâc vaſtiſſima materia ſcribi poterant, ſupplebit Phyſiologia nova de natura Cometarum, veluti vicariam operam, mei loco, uberrimè præſtitura. Vale.

Cometa vernus 1665. ab hyberno alius:

Hybernus unus tantùm fuit.

Romani Aſtronomi omnes hyeme 1664. unum tantùm Cometam luxiſſe conſentiunt.

Generoſæ D. T.

Servus humillimus & devotiſſ.

ATHANASIUS KIRCHERUS.

Hamburgo Romam die 13. Junii 1665.

LIteras Tuas die 8. Maji datas, rectè ante paucos dies accepi acceptiſſimas ſanè. Nam Tuam & eximiam eruditionem (præcipuè rerum Mathematicarum ſcientiam, quam tot illuſtria ingenii facinora, & Pentametri novi admiranda inventio in lucem jam olim extulit) & egregiam benevolentiam, dexteritatem, verbo, humanitatem teſtantur. Gratum etiam mihi legére fuit in Tuis literis, inſtitutum meum, qui Tuum de nuperis Cometarum phœnomenis inſignibus judicium, tot aliorum Virorum in re Mathematica aliiſque Philoſophiæ partibus exercitatiſſimorum nominibus adjungendum, exquiſivi & conſului, gratum Tibi fuiſſe. Approbaſti id etenim adeò humanis literis, ſed & commentario illo longè doctiſſimo, quem magnâ cum oblectatione legerunt jam nonnulli Viri eximii, ut rerum Mathematicarum, ita & linguæ Italicæ gnari. Ad me quod attinet, qui nondum perfectam ejus notitiam conſecutus ſum, fateor mihi fore pergratum, ſi ipſe excerptum ex hoc libro eruditiſſimo feceris, vel per illum ipſum diſcipulum Tuum Joſephum Petruccium, laudabili ſtudio ad illa ſublimia Matheſeos templa enitentem, fieri curaveris, Syſtemati meo Cometico inſerendum. Ita enim opus meum, volente & favente Deo Opt. Max. dividere inſtitui, clariſſimis Heveliorum, Bullialdorum, Curtiorum, Riccioliorum, Bartholinorum, &, quod exſpecto, Schottorum, Leuneſchloſſiorum, Placentinorum, Graviorum, Büthnerorum, aliorumque Mathematicorum præſtantiſſimorum, nominibus inſignitum. Ita ut Senatum Philoſophicum quodammodo illùc coacturus ſim, felici, ut ſpero, ſydere. Nam & felicia Cometam comitari & ſequi (ſed & antecedere, ut ſunt magnæ in tanta terrenarum rerum fragilitate vices) non tantùm, ut à pleriſque creditur, triſtia, firmiter aſſero tueorque. Cæterùm & plurimùm ſplendoris operi meo addet Illuſtriſſimus Rautenſteinius, Miniſter Statûs & Legatus ad Conventum Imperii Neoburgicus, Vir eruditione politiori & egregiis meritis, Tibi, ut ſpero, notus, nec non Nobiliſſimus Nicolaus Heinſius illius Dan. Fil. quem cum Patre literarum laude clariſſimo Italiæ Veſtræ ſatis innotuiſſe ſcio. Ad hanc ſocietatem & Te invito, utque dignam tanti nominis famâ Symbolam in medium afferas, rogo. Excerptum ex illo libro Italico poſſet quoque à nobis hîc fieri. Sed tutius eſt ad fontem recurrere, & ex eo limpidam aquam haurire. Utinam & aliquid amplius, quam quod jam communis terit manus, ad nos mittas, quo frequentem Senatum Philoſophicum, raro & ſingulari ſcientiæ

Kirchero integra humanitatis laudem Auctor tribuit:

De ejus conſenſu & judicio ſibi gratulatur:

Novam ejus de Comet. nat. phyſiologiam celebrat,

Excerptum ſive compendium ejus dari ſibi petit.

Kirchero Auctor operis inſtituti rationem amplius exponit.

Cometas & triſtia antecedent & læta ſequuntur.

Rautenſteinius laudatur.

Heinſius pater & filius laudantur.

Symbolas huic Syſtemati inſerendas à Viris Clariſſimis Auctor poſtulat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Italia omnis generis fructuum ferax.

Tuæ, in rebus Mathematicis subtilissimæ, fructu (cujus omnigenâ copiâ abundat Vestra Italia, ac præcipuè Urbs Vestra, toto semper celeberrima orbe,) ornes, dites, reficias.

Roma laudatur à celebritate nominis.

Non ita pridem Curtiana facilitas admensa mihi est inter alia observationem istam Romanam die 11. April. factam. Quam postquam cum Clariss. Hevelio, Amico meo singulari, communicassem, heri ab eo tale responsum accepi, quale in adjuncto apographo, cui & alterum observationis illius additum est, videbis. Quod si observatio illa à Gottigneſiana venit manu (cujus Viri Eruditissimi tabulas Uranographicas Cometæ mense Dec. & Jan. ad usque 2. Febr. conspecti Curtianæ paritèr debeo benevolentiæ) velim eum, vel quisquis tandem illius auctor est, moneas, quo Hevelio & nobis omnibus per te satisfaciat. Velim autem per Te omnibus observationibus vestris potiri, futuro meo operi, Deo volente inserendis. Quod si Te parario responsum ad hoc postulatum ab auctore observationis istius consequar, ejus quoque nomen, unà cum tot aliis, æternitati commendabo. Nam ne sis ignarus, etiam Monluccianas, Leinbererianas, Olomucenses, Pragenses, Viennenses, aliorumque Sociorum Vestrorum, quibus omnium consensu in re literaria promovenda singularis debetur laus, observationes ab Amicis ad me missas, operi illi cum bono Deo inseram. Magnam Te mihi contrà curiosas Astrologorum prædictiones, divinationibus & oraculis se comparantes, præstare auctoritatem, multùm mihi gratulor. Nam cum aliquot Viris Doctissimis argumentum hoc pertracto. Non nego autem Cometas significare aliquid in cælo, bona scilicet bonis, mala malis, sed non suapte naturâ, at volente potius & ordinante Deo, qui hunc veluti ministrum ad mortales mittat, ut in cæleſti positus suggestu concionetur, cunctos à Maximo usque ad minimum, officii commoneat, & tàm pronunciet quàm denunciet, nomine Omnipotentis Dei illa quæ Isaias c. 3 10, 11. memoriæ prodidit. Multùm me hîc quoque, ut aliàs in studio Astronomico, juvabit Celeberrimi Riccioli, utpote diligentissimi Mathematici, Amici mei observandi, auctoritas, qui piè & prudenter hanc de Cometarum prognosticis materiam pertractat. Is enim, ut nosti, illas illustrium phœnomenorum apparitiones (etiam meteororum apparitiones momentaneas momentis virtutum hac ratione addi non ægrè feram) ad omnem modestiam & pietatem transfert, quò malorum metu perculsi, & bonorum spe erecti ad eam monente Deo excitemur. Uti verò pruritum divinandi in Longomontano & Keplero notat, ità quæ de sententia Caroli Pisonis, Fromondi, Thomæ Fieni, Cortunii, præcipuè verò Nicolai Cabæi, qui fausſtos & infaustos orbi intulit Cometas, refert, pro me multùm faciunt. Spero me aliquid amplius à Te in hanc rem accepturum: tùm & ab aliis Urbis Vestræ Mathematicis. Meminit enim hæc dubio procul, quot & qualia olim contrà Mathematicos, Magis & Chaldæis hariolis accensitos, utpote arte præstantissima per curiositatem avaram abusos, edicta prodiderit, & quoties Neroniam fævitiam illustri sanguine Cometas expiasse, suspectumque de malis eventibus sidus, tristissimum reddidisse, gravitèr doluerit. Cæterùm cum tot literis exarandis aliisque laboribus exantlandis sis occupatus, dabis operam, quæ singularis Tua eruditio & humanitas est, ingeniosâ & multi succi brevitate vota nostra impleas. Vale & mutuâ porrò benevolentiâ me prosequere. Nam ut magno decori amicitiam Tuam mihi duco, ita sum & maneo constanter

Kirchero Auctor quædam communicat & decidenda proponit.

Cometæ tres an Romæ observati.

Gottigneſii Rom. Math. tabulæ Uranographicæ.

Observationes Romanas Auctor à Kirchero petit:

Plures à Mathematicis è sodalitio Jesuitarum fictas enumerat.

Cometæ signa artificialia, doctrinalia, memorialia;

Riccioli us laudatur,

Ejus sententiam de Comet. significat. sibi favere Auctor gaudet:

De aliorum quoque Virorum præclarorum consensu hîc sibi gratulatur.

Cometæ fausti & infausti.

Mathematici olim Roma pulsi.

Nero tristia Cometarum præsagia crudeliter interpretabatur.

Brevitas rerum fœcunda.

T. Observantiss. ac studiosiss.

STAN. LUBIENIETZKI.

Hamburgo Romam die 24. Junii 1665.

DUm ad litteras meas, præsertim postremas die 3. mensis hujus scriptas responsum abs Te præstolor, visum est mihi conveniens, ut nunc quoque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

que paucis Te alloquar. E re nempe mea & publica eſt, ut priora illa poſtulata de compendio quodam eruditiſſimi illius commentarii de Cometa Italici, quod operi meo, Tuo ſub nomine inderem, tum de conciliandis diſſidentibus Heveliana & Veſtra Romana de viſo ad cingulum Andromedæ Borealius Cometa, ſententiis, in memoriam tibi revocem. Adhæc adjungere aliquid literarum neceſſe habui opuſculo iſti, quod Humaniſſimi Riccioli Tuique cauſâ haud levi labore concinnavi. Nec enim ſolùm, ut vides, Prodromum Cometicum Hevelianum in compendium redegi, ſed & annotatiunculis quibuſdam hîc illîc ornare volui, quæ tamen non parùm, ubi ad quæſtiones à me & per me ab aliis, majori rerum Aſtronomicarum peritiâ inſtructis, propoſitas reſponsebit, augebuntur, nec parùm luminis quibuſdam Palatii Aſtronomici cameris inferent. Magni me, ut par eſt, labores Hevelianos facere, fateor, & ubique teſtor, &, ſi Pruſſia provinciarum nobiliſſima Copernico, Artho & Crugero, certè & Hevelio, ſi vel omni comparatione odioſa abſtineam, optimo jure gloriari poteſt. Præcipuè verò celeberrima illa non tantùm Mercurii ſed & Palladis artibus urbs Dantiſcum, cui hæc tria cæli Aſtronomici ſidera (Copernico enim Thorunium pulchra & polita gaudet) debemus. Tantò verò lubentius de Hevelio apud Te loquor, quia video Te quoque ipſum ejus accuratas obſervationes Solares & Lunares magni facere, & eum dubio procul vel ſolum, vel cum paucis aliis, dum tom. I. Mundi Tui Subterranei cap. 5. Lunam contemplans & perluſtrans Lynceos * noſtri ſeculi Aſtronomos memoras, intelligere. Quanti ipſe Ricciolius longè doctiſſimus eum faciat, in ſua quoque ad me epiſtola teſtatur, dum ſe multùm ex ejus, ſicut & Clariſſimi Bullialdi, Amici itidem mei plurimùm colendi, laboribus didiciſſe fatetur. Atque hæ erant cauſæ, quæ me permoverunt, ut Prodromum illum Hevelianum compendioſiori via ad vos mitterem eundemque vobis quamprimùm ſiſterem. Cæterùm quòd ad auguſtum illud opus Tuum, quod dixi, attinet, fateor Auguſtis & Mœcenatibus fuiſſe digniſſimum. Miror in te profectò humani ingenii vim ſagaciſſimam, perſpicaciſſimam, inveſtigandorum naturæ myſteriorum inſatiabilem & irrequietam, quia indefeſſam agendo. O quantam robuſta illa Tua mens agitat molem! Maria fluctiſona ſulcas, iratis immiſces Te undis, immenſi Oceani fundum petis, fluxum & refluxum ejus & vicibus alternis fugaces Euripos metiris, terras alio Sole calentes, & extrema Indiarum adis, & prærupta montium caput inter nubila condentium ſcandis juga. Imò verò Veſuvii & Ætnæ incendia, Plinio Seniori longè felicior, perſcrutatus evadis, alioſque Vulcanios montes, ſed & Lunæ ſtellarumque orbes imò ipſam Solis Regiam exploras. Ego verò Te ingenii vires in rimandis Terræ viſceribus ſolis explicaturum putabam. At video tanti ingenii virtuti inviam nullam eſſe viam. Parce precor, ſi infra merita Tua, quod meritò vereor, conſiſto. Nondum ritè immenſa illa Mundi Tui ſpatia peregi, nondum omnes intercapedines emenſus ſum, nondum tot anfractus perreptavi, nondum omnes excuſſi angulos, ſed ſolùm curſorio oculo hæc & illa, ex quo ſcilicet Mundus ille Tuus in orbem noſtrum paulò antè delatus eſt, perluſtravi. Sed gratulor mihi, non inventuros quidquam in Tuâ iſtâ tàm validâ machinâ præſidii illos, qui aſtris imperium in humanas mentes deferunt, iiſque faſces judicii ſubjiciunt, dum Tu Soli lucis caloriſque parenti, & ſtellis, influentem in hæc inferiora vim beneficam adſcribis, illæſa manente ingenii humani libertate. Huic dum indiſſolubili nexu cæleſtis gratia jungitur, mediâ inter faſtuoſam arrogantiam & ſecuram ignaviam tutò itur viâ, ad eludenda vel certè elidenda cuncta ſtrategemata Satanæ. Sed hîc ſiſto gradum, dummodo id unum abs Te impetrem, ut ad has, ſicut & ad priores meas literas, obtineam reſponſum, quod cum deſiderio exſpecto.

Hevelius ab obſervatione Romana de phænomeno in Andromeda diſſentit:

Ejus Prodromi Cometici Prodromum Auctor Kirchero offert.

Hevelii merita magni Auctor facit.

Pruſſia laudatur.

Præſantiſſimus Mathematicus gaudet.

Hevelium Kircherus magni facit:

* Confer Frid. Mulleri Cometol. l. 2, c. 2, p. 23.

Ut & Ricciolius.

Bullialdus

Ricciolius magni æſtimat.

Mundus Subterraneus Kircheri laudatur.

Kircherus in Mundo Subterraneo quid præſtiterit.

Laudes meritas Amicis citra invidiam & adulationem tribue.

Kircherus Aſtrologis curioſis contradicit.

Aſtrorum via in inferiora influens beneficia illæſâ humanæ naturæ libertate.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Româ Hamburgum die 25. Julii 1665.

Kircherus Auctoris literas habuit gratissimas, Ut & Prodromum Prodromi Cometici Heveliani: Institutum Auctoris approbat, Eventum felicem auguratur: Modestè de suis loquitur, Candide cum Auctore agit, Cur ex industria Cometas nuper non observârit.

INsigni litterarum Tuarum humanitate, non me vicisti solùm, sed adeo me Tibi devinxisti, ut me & æris & juris Tui totum fecisse videaris. Prodromum Hevelianum à Ricciolio mihi transmissum, & à Tua eruditione ἀνακεφαλαιολικῶς (summatim) compilatum, unà cum literis, quibus quid in boni communis & Reipub. Astronomicæ emolumentum moliaris, mihi communicare non dedignatus es, fida manu accepi. Laudo & approbo tuum in tanti momenti negotio institutum, & non dubito, quin ut ingenii felicitate gaudes, ita quoque stylo polles, ut id ad æterni nominis tui honorem, pari cum fructu sis completurus. Quod verò meas apud Te nugas aliquid esse patiaris, id non tàm meæ peritiæ, quàm Tuæ imprimis humanitati innatæ adscribendum duco. Ego sanè, ut ea, qua par est, sinceritate, Tecum agam, sateor, me Cometicis Observationibus hoc & præcedenti anno, minimè ex professo incubuisse, eò quòd ita vellent, qui mihi præcipere poterant, ne ex Romani nocturni aëris virulentiâ sanitati oppidò nocivâ accidentia, ut dici solet, quærendo, substantiæ detrimentum paterer. Ne verò opera mea defuisse videretur; nullum non movi lapidem, ut cælestia hujusmodi portenta, per Collegii nostri Mathematicum P. Franciscum Ægidium Godinium, quam exactissimis instrumentis observarentur. Quod & reliqui Urbis Mathematici meliori quo quisque potuit modo præstiterunt. Horum innixus Observationibus, circà tantorum effectuum causas, physicæ cœlestis adyta paulò altius intrare, nec non combinatoria artis trutina rationes singulorum expendere cœpi: undè protinus nova illa physiologia Cometica prodiit, quàm multis antè annis jam in Itinerario exstatico descriptam publici juris feceram: hujus verò currentis anni exordio, ad multorum procerum instantes deprecationes, per Josephum Petrucium, subtilis ingenii juvenem, meum privatum Academicum, Italico idiomate (consultò tamen meo suppresso nomine) descriptam prælo tandem subdidi: In qua sub forma dialogi, meam de vagabundis & instabilibus hujusmodi phœnomenis sententiam ita exposui, ut apud eos, qui recta & sincera rationis trutina, res absque sinistro affectu ponderare solent, aliquem sibi locum habituram confidam. Quod verò, Vir Doctissime, meam in Physiologia propositam sententiam, Latino sermoni redditam tibi communicari sollicitiùs à me efflagites; crede, in tanta negotiorum mole, novorumque impressione librorum, uti id temporis angustiæ, quibus continuo premor, non patiuntur, ita quoque tibi me tuæque laudabili postulationi satisfacere non posse, summoperè doleo. Possem quidem tumultuario stylo nonnihil extemporaneo labore congerere. Sed cum orbis literarius, nonnisi rara & singularia à me expectet; certè illa uti probè & debita mentis ἀκριβεία (diligentia) ruminentur, expendanturquè, ita quoque plurimum & temporis & otii requirere videntur. Quare tibi author sim, ut Itinerarium extaticum à me antè sex circiter annos editum tibi compares; in quo quicquid ad cælestis philosophiæ arcanam notitiam pertinet, sub ficti raptûs integumento ad veritatem discussum expensumque reperies: si vero physiologiam Italico idiomate conscriptam malles, non puto apud vestrates defuturos Italici sermonis gnaros, qui ejus in Latinum transferendæ curam libenti animo sint suscepturi.

Kircherus observationes Godinianas promovit: Aliorum Mathem. Romanorum observationes ad investigandam Cometarum naturam adhibet: Hinc nova illa Physiologia ab eo edita.

Kircherus multis laboribus occupatus Auctori de compendio Physiol. suæ novæ gratificari nequit: Deq; eo dolet, Nil tumultuario opere factum publico committere vult, Ad Itinerarium extaticum Auctorem remittit, Vel Physiologiæ novæ versionem suadet,

Sed progredior ad Hevelianum Prodromum: in quo nescio, quid potius mirari debeam, tuamne in opere Heveliano abbreviando industriam, quàm authoris in argumento abstruso insignem ingenii vim exactamque industriam. Observationibus nostris, quantum comparare unam cum altera licuit, Hevelianæ congruunt omnes: excepto illo, quòd Hevelius tubo optico, nescio quid stellularum conglobationi in Cometico corpore simile se observasse dicat, quod

Tùm Hevelianum Prodromum Comet. tùm ejus compendium gratum habet.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Figura 2da ad Communicationem R.P. Athanasii Kircheri S.I. Pertinens ad Archetypum Romanam Facta Romae Nonis Iuly 1664 Delineatae Phases Iovis & Saturni, a Iosepho Campano, vitreis Lentibus Torno a Se Nuper Invento Deprehensae & Spectandae Exhibitae sunt Iuly die 30. h. 2½ noctis Latiorem Iovis Fasciam Obscurâ Perambulabant Macule due Obscuriores, quas Celeberr.ᵒ Astronom.ᵒ Cossinus Authori Primum Indigitauit: easq. umbras Satellitum dixit Iovem Subeuntium, qui Deinde ab Eius Occiduo Margine vero Emergere visi Sunt.

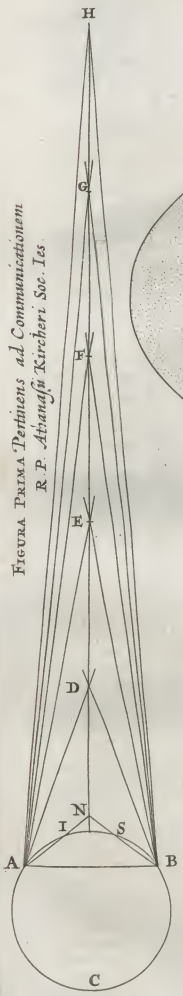

Figura Prima Pertinens ad Communicationem R.P. Athanasii Kircheri Soc. Ies

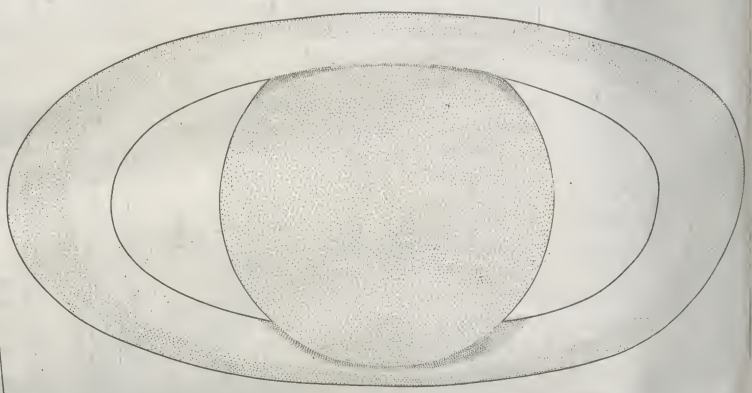

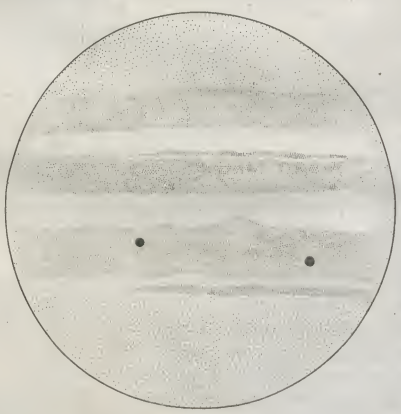

B. Stopendael Schulpsit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

quod tamen noſtri Mathematici tubis minoribus, mediocribus, maximis 50. palmarum (quibus nil excellentius & admiratione dignius in hoc genere alibi viſum fuiſſe puto) minimè deprehenderunt. Cætera omnia mihi perplacent; utpote à Viro jam à juventute in Aſtronomicis pragmatiis longè exercitatiſſimo, ſummo & indefeſſo labore obſervata. Mitto hiſce incluſum Syſtema Saturninum, à Campano ingenioſiſſimo Teleſcoplopæo, 50. palmarum tubo obſervatum: cujus inſolentis phœnomeni phyſicos effectus uti omnes in admirationem rapiunt; ita quoque nondum inventus eſt, qui cauſam finemque, quam author Naturæ eo intenderit, inveſtigare valuerit. Sed ne tædio longiori epiſtola te afficiam, ſiſto calamum: nihil aliud deſiderans, niſi ut quantocyus ingenioſa tua molimina lucem videant. Valc, Vir Doctiſſime, meque, ut ſoles, amare ne deſiſtas.

Tubi Romani præſtantiſſimi.

Hevelium Kircherus magnifacit, Kircherus Auctori Syſtema Saturninum Campani mittit Saturninum ſyſtema.

P. S. Mitterem Tibi quoque Theorias Cometicas, à Caſſino editas, ſi mihi indicaveris, quâ occaſione eas Tibi tranſmitti cupias, opus enim majus eſt, quàm ut per tabellarium tranſmitti poſſit. Salutem quoque officioſiſſimè conferas Inclyto Hevelio, quem antè 32. circiter annos Avenione, amicum habui officioſiſſimum, dum frontiſpicium Libri, qui inſcribitur, Primitiæ Gnomonicæ Catopricæ, pro ſuo in me meaque affectu æri incidere non eſt dedignatus. En verò Tibi amicitiæ & occupationum mearum teſtimonium Elenchum librorum meorum, tàm eorum, qui jam prælo parati, proximè edentur, quàm eorum, qui, ſi Deus vitamconceſſerit, prælo parandi ſunt. Prioris generis ſunt hi:

Caſſini theorias Cometicas Kircherus Auctori offert.

Hevelius Kirchero annu ab hinc 32. notus & officioſe benevolus.

1. China, Monumentis quâ ſacris, quâ prophanis, nec non abditis Artis & naturæ ſpectaculis, aliarumque rerum memorabilium enarrationibus illuſtrata.

China illuſtrata à Kirchero.

2. Diatribe de occultis Numerorum myſteriis, quâ origo, antiquitas & fabrica Numerorum exponitur, eorumque abditæ proprietates demonſtrantur, & fontes ſuperſtitionum indè emergentes deteguntur, & confutantur.

Numerorum hiſtoria.

3. Ars analogica, quâ de quovis propoſito themate, per rerum naturalium analogiſmos, ſive ſymbolicos conceptus, tùm expeditè ſcribendi, tùm amplè dicendi campus aperitur.

Analogica ars.

4. Geometria Practica combinata in uſum Principum.

Geometria Practica.

5. Ars combinatoria, ſive Ars magna ſciendi, quâ ad omnes Artes & ſcientias facile addiſcendas, & de quocumque argumento diſcurrendi porta aperitur.

Ars combinatoria, ſive ars magna ſciendi.

Poſterioris generis ſunt:

1. Iter Hetruſcum, quo Hetruriæ tùm priſcæ, tùm hodiernæ origo, ſitus, natura, Politica, cataſtrophæ, monumenta ſacro-profana, nec non Naturæ admiranda, triplici ratiocinio, Geographico-Politico-Phyſico deſcribuntur & explanantur.

Hetruſcum iter, ſive Hetruriæ hiſtoria.

2. Latium Priſcum, quo ejus origo, ſitus, natura, Urbes, Montes, Lacus, monumenta veterum, triplici pariter ratiocinio deteguntur & explanantur.

Latii Priſci hiſtoria.

3. Arca Noë, unà cum turri Babylonica, architectonica arte deſcripta & explicata, quam, Deo dante, polypœdia Biblica excipiet.

Arca Noë.

Hamburgo Romam die 19 Auguſti 1665.

NUllum eſt tàm validum impedimentum, nullum tàm acerbum diſſidium, quod prohibeat homines mutuâ certare humanitate. Hæc enim ipſam naturam hominis conſtituit; & ab eo, ut propria & inſita virtus, ortum ducit. Itaque

Humanitate certare hominibus convenit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
107 B 47

Nullo in sacris vel civilibus obstante dissidio.
Kircheri humanitas deprædicatur.

Itaque hominem exuit, cui deest humanitas, quicquid tandem sive in sacris, sive in profanis vitio naturæ, generi nominique & origini suæ contrario prætexat. Te omnibus, etiam qui aliàs in adversis militant castris (nosti hæc quoque humanitate carere non debere) singularis & polita humanitas, sed & studia illa humanitatis, quibus in tot librorum voluminibus fusè & utiliter explicatis, orbem instruis, ditas, exornas, præ reliquis commendant. Quam ergo mihi tribuis humanitatem (quam ex officii ratione, ut cuique justâ mensurâ tribuam, quaquaversum curam & operam meam converto) in Te ipso laudas eximiam. Testaris hanc non tantùm epistolæ benevolentiâ, qua illa completa est, sed & istis quæ ei adjunxisti munusculis literariis. De indiculo librorum abs Te tùm mox edendorum, tùm posthac componendorum, gratias Tibi ingentes ago. Ingenii enim vim magnam, imo admirandam, in his video, quæ ut se diu & felicitèr bono publico explicet, ex animo opto. Gratias ago Tibi amplas & pro illa observatione Saturni & Jovis. Quæ cum ab Heveliana differat aliquantum, Tuâ cum venia eam operi meo (cujus jam per Dei gratiam initium fit in Hollandia) indam, & quidem iis, quæ mecum communicasti, interseram. Pariter & illam demonstrationem parallaxeos ex physiologia Cometica, ex qua Vir egregiè doctus Henricus Burdelius, non postremus meorum Amicorum, linguæ Italicæ melius quam ego gnarus, præcipua capita excerpsit, librumque illum sanè doctissimum, in compendium redegit. Quod itidem excerptum hisce meis literis subjiciam, volente Deo, ut ita quæ inter nos de hoc argumento communicavimus, justi libelli mensuram sint impletura. Vellem si per Tua negocia liceret, verbo mihi Te respondere posse de observatione illa Tua Cometica, ad Serenissimum Ducem Augustum & Curtium doctissimum missâ, quam etiam libenter à Te ipso haberem, alioquin ita ut habetur, operi inserendam: nec non de illo phœnomeno ad cingulum Andromedæ Septentr. conspectum, quod Clarissimus Gravius Profess. Franequeranus asserit, & in continuatione Observationum suarum de Cometa in Pegaso factarum ponit firmatque. Velim quoque mihi mittas vestratium Observationes de nuperrimo Cometa, ut unà cum aliis æri incidi & imprimi possint. Compendium illud Prodromi Heveliani, Tibi à Ricciolio (de quo utinam verbo me, quô in rerum articulo, pertinaci morbo correptus versetur, certiorem feciſſes) meo nomine missum, ἀυτοσχέδιον subsecivis horis & verè tumultuaria manu in chartam conjectum est. Testatur id festinata quam vidisti & lituris plena scriptio, cui posterior cura nonnihil bonitatis attulit. Tibi quòd hæc præcipitata placuerint, singulari tribuo æquitati & benevolentiæ. Tanto plus cum immeritas laudes mihi admetiâris. Spero nec illum laborem, ut Heveliani nominis, ita & studii Astronomici cultoribus strenuis ingratum vel etiam inutilem fore. Cæterùm quæ ibi Historica & Chronologica de Cometis attigi dehinc resumta, & ut cum dulcedine, laboris non exigui molestiam tollente & obliterante, ita & cum utilitate quadam in publicum redundatura, sub incudem revocata fuêre. Quod ita feliciter divinâ gratiâ cessit, ut in animo habeam, si vivo, operi meo Mantissæ loco adjungere Historiam Cometarum multum auctam, unà cum brevi indiculo tristium lætorumque, quæ eorum apparitionem secuta sunt. Prævideo opus meum in molem haud exiguam surrecturum esse iis, quæ vel ab Amicis ad me, vel à me ad eos ultrò citròque scribuntur, illud identidem augentibus. Sed spero selectam rerum varietatem non tantùm lætam, sed & commodam ac utilem operis prolixitatem, & Asiatici styli imitatricem industriam, bono publico devotam non solùm excusaturam, sed & commendaturam esse. Quæ Hevelio indicari jussisti, actutum feci. Cassini observationes Cometicæ, quas mihi commendavit Bullialdus, illi verò Serenissimus Princeps Hetruriæ, mihi gratissimæ forent si daretur commoda occasio, in quam inquiram. Vale & pro illa humanitate mihi porrò fave.

Saturni & Jovis observatio.
Henr. Burdelii laus.
Kircheri judicium de phænomeno in Andromeda Auctor requirit:
Ab eod. verni Cometæ 1665. observationes Romanas postulat.
Prodromus Prodromi Cometici Heveliani ab Auctore primò festina manu conscriptus, postmodum aliquantum correctus.
Historiam Cometarum meditatur Auctor.
Opera hujus molem cur haud molestam, imò potius gratam & utilem Auctor speret.
Prolixitas grata, quam jucunda & utilis varietas comitatur.

Excerpta

Excerpta ex Kircherianâ Phyſiol. novâ de Comet. natura à Joſ. Petruccio *editâ.*

Kircherianæ Phyſiol. novæ de Comet. nat. compendium.

EXcellentiſſimus autor tractat in hac diſſertatione de Cometarum materia, motu, loco, magnitudine, colore, cauda, duratione operatione, vel influxu.

Quod ad materiam attinet, poſtquam autor præſuppoſuit 1. Corpora cæleſtia eſſe obnoxia corruptionibus, eò quòd habeant qualitates elementorum. 2. Spatium illud ætheris immenſum eſſe limpidiſſimum, ſolumque auræ ætheræ plenum, nec in illo dari ſoliditates niſi corporum ſtellatorum; dicit (& probat authoribus Vendelino lib. de Comet. Caramuele lib. de obſervat. eclipſ. Scheinero in Roſa Urſina, Galilæo in nuntio ſidereo) Cometas oriri ex Sole ejuſque maculis. Maculæ Solares autori ſunt quædam umbræ, mixtæ cum luce ad inſtar fumorum ſeu fumi (Scheinero approbante dict. lib.) qui à ſuperficiè Solis bullientis in æthera ejiciuntur. Quando autem quibuſdam temporibus materia ſolaris in intimis ſuis viſceribus à malignis aliorum planetarum, qui circumcirca ſunt poſiti, aſpectibus commoveatur, inde in ætherem, dicit, extolli immenſos globos fumoſos, qui, pleni halituum, ubi cum fumis aliorum planetarum condenſantur & à Sole illuſtrantur, aut per antiperiſtaſin frigidi in æthere ambientis inflammantur, fiant Cometæ. Ad quod producit Scheinerum, qui libr. ante dict. ſcribit, ſe per continuas multorum annorum obſervationes conſideraſſe, quòd, quo tempore Sol fuerit purus ab omnibus maculis, ſemper natus ſit Cometa. Auctor ſtatuit etiam, ex reliquorum planetarum & ſtellarum fixarum fumis & exhalationibus vel ſolis, vel conjunctis cum fumis ſolaribus, oriri & componi Cometas, id tamen fieri per lucem & radios ſolares, qui & illa corpora illuſtrent, & inde extrahant illos halitus & vapores gignendis Cometis idoneos. Hoſce autem Cometas dicit non videri tàm per defectum materiæ, quàm per immenſam à noſtris oculis diſtantiam: ſolere tamen apparere in forma ſtellarum, ſicuti qui anno 1572. in Caſſiopea apparuit.

Cæleſtia corpora corruptioni obnoxia.

Ætheris ſpatium limpidiſſimum.

Cometarum materies maculæ Solis, ſive fumi à Sole exhalantes.

Cometarum generatio unde & quomodo fiat.

Cometæ ex maculis ſive evaporationibus ſolaribus produci probatur.

Sol in geneſi Cometarum plurimum poteſt.

Cometæ cur non ſemper videantur.

Quod motum concernit, author inculcat ſpatium illud immenſum ætheris, quod ſupra lunam eſt, vehementiſſima commotione perpetuo agitari à globis cæleſtibus, qui ab intelligentiis præſidentibus ſecundum ideas divinæ mentis rapidiſſimè moveantur, modò ab ortu in occaſum, modo à meridie verſùs ſeptentrionem intra tropicos, modò circà proprium axem. Unde fiat, ut Sol, Rex aſtrorum, commotus ab Oriente in Occaſum, ſit cauſa vehementiſſimi motus in illa parte, quæ præcedit, & in illa quæ ſequitur, ac ſi formaret ſulcum in æthere. Quando igitur exhalatio illa ſeu fumus eſt ejectus in partem anteriorem Solis, tunc Cometa à vehementi motu Solis propellitur & fugatur in partem illius antecedentem; Verùm ſi incidat in partem Solis poſteriorem, ſive quæ ſolem ſequitur, tunc rapitur unà cum illo ab ortu in occaſum, non autem eadem motus celeritate, quia cum non poſſit illum ſequi, ſubinde magis in itinere retardatur. Ubi vero aliquanto remotius ab illo fulco ſolis elabitur, eo tempore non movetur amplius motu regulari, ſed volat quorſum impetus & impulſus illum propellit, modò velocius Luna gyratur, modò paſſibus lentioribus in modum Saturni ingreditur, uſque dum diſſipatus & evaneſcens in ſuum Chaos revolvatur. Alibi in eadem diſſertatione ſcribit auctor, quòd Cometa, quoniam ex varia materiæ fumoſæ mixtura componatur, ſortiatur in hoc vaſto ætheris ſpatio varios & differentes motus. Quia principio ſuæ originis, quando plenior eſt materiæ, in hoc loco movetur ubi ſe accendit; verùm quando paulatim motum acquiſiverit liberum, compedibus fumoſæ materiæ ſolutus non amplius in partem inferiorem ſe demittit, ſed in altum dirigens viam volet uſque ad confinia firmamenti, ut in fine illius retroceſſionis appareat ſub

Cæli motus.

Intelligentiæ cæleſtium ſphærarum motrices.

Solis motus.

Solis & Cometæ motûs ratio.

Cometæ motus quando tardior,

Et irregularis,

Tùm varius & differens:

Diminutio,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

forma indies minore & cauda evaneſcente colorem rutilum mutet cinericio, uſque dum volet ad hanc altitudinem, & reſolutus in ſubtiliſſimum ætherem oculis noſtris fiat inviſibilis. Hoc accidiſſe ait in nupero Cometa.

Tandem diſparitio.

Cometarum ſitus ex parallaxi dignoſcendus.

Parallaxin minorem dant ſublimiora, majorem depreſſiora.

De ſitu vel loco Cometarum judicandum eſſe ex parallaxi autor docet, cum eo minor ſit parallaxis, quo major eſt altitudo objecti quod intuemur: & viciſſim major parallaxis à minus elevato objecto oboriatur. Exempli loco ſint in globo Terræ A. B. C. duo ſpectatores in diverſis mundi partibus A. & B. Phœnomenon verò aliquod in locis N, D, E, F, G, H. Certum eſt hoc ipſum Phœnomenon ſive ſtellam N. in punctis A & B. propter tumorem telluris A. I. B S. ut & propter vicinitatem ſuam non poſſe videri, in aliis tamen punctis I. & S. viſibile, ſcilicet in quacunque parte tumor terræ conſpectum non impedit. In punctis verò D,E,F,G,H, quò altiores Cometæ exiſtunt, hòc anguli in quibus videntur, ut ADB, AEB, AFB, AGB, AHB. ſe magis acuunt, minoremque parallaxin dant, & conſequenter in majori parte mundi conſpiciuntur. Cumque Cometæ ſunt elati ad illam altitudinem, ubi globus terrenus eſt inſtar puncti inſenſibilis, propter immenſam diſtantiam, omnis angulus quo videntur, reſtringitur in unam lineam: & tali in caſu judicandum eſt, eſſe in loco altiſſimo, quia non patiantur parallaxin. Atque id etiam accidiſſe dicit in noſtro Cometa, quem non fuiſſe paſſum parallaxin inde probat, quia in omnibus partibus Europæ fuerit obſervatus in eodem loco, ſub iiſdem ſtellis fixis, ſub iiſdem triangulis, & quia Viennæ & aliis locis, ſine minima ſitûs mutatione, ſicut obſervationes peritiſſimorum monſtrant, ſtella fixa in ore balenæ quinto Januarii fuerit viſa obſcurari ab hoc Cometa.

Cometa nuperuſtoti Europæ viſus nullam fecit parallaxin.

Stella fixa in ore Ceti die 5. Jan. 1665. à Cometa obſcurata.

Præterea in hoc capite de ſitu Cometarum ſtatuit, quod ſi evaporatio, illa accendatur in parte ſuperiore Solis, illa elevetur ſupra Solem, & ita Cometa ſit futurus ſupra Solem: verùm ſi in parte quæ reſpicit terram incendatur, concludendum Cometam eſſe ſub Sole ſupra Lunam. Adhæc locum Cometarum exiſtere omne illud ſpatium, quod à Luna porrigitur uſque ad extremos fines mundi: & quòd in mundo Sublunari nulli naſcantur Cometæ: quòd à Cometa poſſint provenire eclipſes aliorum aſtrorum, quamvis autor dicat ſe non legiſſe unquam, quod Sol & Luna inde eclipſin fuerint paſſa, quòd umbra terræ conica Cometis tenebras queat obducere.

Cometa quando ſupra vel infra Solem:

Nulli infra Lunam.

Quandoque aliorum aſtrorum eclipſin faciunt;

De magnitudine Cometæ dicit autor non poſſe certi aliquid conſtitui, quia nondum eſt determinatum, quantum diſtat à terra. Illi, qui ſibi perſuadent mediante parallaxi eam ſe poſſe conſequi, tam incerto fundamento nituntur, quam eſt indubitatum ultra cælum Solis vix dari parrallaxin ſenſibilem. Qui illam ope Teleſcopii aut aliorum inſtrumentorum Aſtronomicorum obtinere cogitant, gravibus ſe exponunt erroribus. Geometræ metientes loca non longè diſſita, ut altitudines montium, turres civitatis & ſimilia, vix intra decem, qui idem objectum geometricè quadrante metiuntur, uni cum altero convenit de altitudine graduum, aut minutorum. Inſuper opinio eſt cui non contradicitur *Cometas quandocunque ſunt ſupra Lunam & Solem, eſſe immenſæ & incredibilis magnitudinis, tricies vel centies majores terra, non connumeratæ longitudine caudæ aut barbæ præſentis Cometæ, quæ diverſis temporum intervallis* à me, dicit autor, *fuit obſervata quindecim, viginti graduum cæleſtium.*

Eorum magnitudo incerta.

Parallaxis ultra Solis ſphæram vix ſentitur.

Geometriæ incertum frequens.

Cometæ quidam triceſies vel centies terra majores:

Nuperi cauda 20° ſæpius obſervata:

Color Cometæ eſt varius, idque autor dicit provenire à qualitate materiæ fumoſæ; ſi halitus fumoſi ſe incendunt, ſubitò reſplendent colore flammeo; ſi verò hic ardor ſucceſſivè deficit propter frigus ambiens, eo caſu fuſcum mutabunt pallore: imò quantò magis hi fumi aſcendunt in altum, eò pallidiores apparebunt. Medio noctis, quandò nimirum aër à vaporibus eſt purgatus, liberè videtur claritas Cometarum; verùm quando hi appropinquant horizonti, ubi vicini vapores aërem reddunt craſſiorem, videntur pallidi.

Color eorum varius undè proveniat:

De Cauda Cometæ docet autor, quod Cometæ caput ſint fumi conſtipati, & in unum corpus intenſiore gradu collecti, in quo radii ſolares refracti in modum

Caudæ quomodo conſtentur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

dum ſpeculi eo modo ſplendentis, reflectunt lucem Solis, & quando ii radii illuſtrant materiam fumorum rariorem, quæ circùm eſt poſita, repræſentant hanc formidabilem caudam, totum figmentum Solis. Inde etiam eſt quòd Cometa ſemper caudam vel barbam habeat converſam verſus partem ſoli oppoſitam, ſicuti Luna, quando præcedit ſolem cornua vertit in occidentem: quando verò ſequitur eum, in orientem. Cometa etiam poteſt apparere interdum ſine cauda ob duplicem rationem 1. Si Luna ſplendet, evaneſcit ſplendor caudæ nec eſt viſibilis. 2. Cometa multoties eſt in loco parum apto, ut à ſole illuſtretur.

Cur ſemper à Sole averſæ,

Cur hæ interdùm non appareant:

De duratione Cometarum dicit auctor, quòd illa dependeat à durabili materia illorum. Quia quantò materiâ illorum futurâ eſt viſcoſior, & magis in centrum condenſata, tantò diutius permanebunt: contrà ſi ſunt compoſiti ex debili & flacceſcente ſubſtantia, tantò conſumuntur celerius & in chaos redeunt, unde venerant.

Duratio eorum unde dependeat:

De effectibus Cometarum autor ſtatuit illos non influere in damnum mortalium, ſed ſolummodo eſſe ſigna alicujus magnæ commotionis, quæ facta eſt in globis cæleſtibus, unde poſtea terra fiat particeps talis influxus. Debere haberi pro indubitato, quòd Sol non ſolùm influat cum lumine & calore in corpora inferiora, verum etiam ſit à natura donatus virtutibus particularibus, quæ ſi aliquando à malefico ſitu Martis aut infauſto Saturni aſpectu infeſtentur, ſubito ab illa malignitate concitatæ commoveant illas horrendas conturbationes motûs, quæ ab aliquibus vocantur morbi Solis: undè naſcantur ſterilitates, ſiccitates, terræ motus, inundationes, quæ damno afficiunt hunc mundum ſublunarem, & inſuper in hominibus bilem accendendo moveant bella & ſimilia, quæ magnas corporum cæleſtium commotiones neceſſariò ſequuntur. Non autem ſemper (ſecundum autorem) commotiones corporum cæleſtium producunt Cometas; ſed tùm ſolummodo, quando illi fumi ab illis corporibus exhalati, propter immenſam materiam in altum evolant, & in æthere condenſantur. Undè etiamſi Cometa ſpatio triginta, quadraginta, quinquaginta annorum non apparuerit, mala tamen (ut mortes Principum, peſtes, fames, caritas annonæ, terræ motus) ingruere poſſunt. Hæc mala ut plurimum etiam à ſuis cauſis proximis dependent: ut peſtis aſcribi debet diſpoſitioni aëris, putredini venenoſæ cadaverum & animalium, corrupto victui & aliis malis conditionibus locorum proximis cauſis contagiorum. Tandem tamen etiam author docet, quod Cometa à Deo poſſit eſſe collocatus in æthere, tanquam character qui indicet generi humano, ut propter bonum aliquod futurum, gaudium concipiat, aut benè operetur, quò infortunio ſe ſubtrahat. Altiſſimus enim ſæpiſſimè utitur cauſis naturalibus, ut Hieroglyphicis, ut homo in his legat hoc quod ſapientia divina deſcripſerit in cælo, terra & elementis, ut ſi ſemitas præceptorum divinorum egrediatur, illa homini horrorem incutiant, illumque ad meliorem frugem reducant.

Effectus non nocent hominibus, ſed ſunt ſigna commotionis corporum cæleſtium,

Non ſine vi quadam terram influente,

Eaque interdum malignè ex accidenti.

Cæleſtium corporum commotiones non ſemper Cometas producunt.

Cometis longo tempore non apparentibus cur mala in orbe eveniant.

Peſtis cauſæ proximæ.

Cometa ſignum ſupernaturale, doctrinale, memoriale: bonum omen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

XXVI.

COMMUNICATIO HERBIPOLI-SCHOTTIANA.

Hamburgo Herbipolin die 24. Maji 1665.

Admodum Reverende &c.

SI quàm inexſpectatæ iſtæ meæ, hominis Tibi prorſus ignoti, erunt literæ, tàm ingratas Tibi fore ſuſpicari poſſem, ilicò abjicerem calamum, & tacitus celeberrimam Tuam & tot libris eruditis teſtatam rerum Mathematicarum ſcientiam venerarer. Sed benè me ſperare jubet innata Viris bonas literas diurnâ nocturnaque manu tractantibus humanitas & benevolentia facilis. Hanc quod mihi de Te pollicear, non tantùm nexus ille literatorum & literas amantium (in horum cenſu me, in illorum Te, meritò pono) quo mutuò junguntur per longiſſima quoque terrarum mariumque ſpatia, facit, ſed & laudabilia Tuorum ſociorum Celeberrimorum, Curtii ſcilicet Riccioli, & Tui illius admirandi Kircheri exempla. Iſti enim ad meas literas humaniſſimè mihi reſponderunt. Has autem ad eos paulò antè de argumento nuperorum Cometarum dederam. De his nempe plurimorum Virorum Aſtronomicæ artis peritorum, narrationes, obſervationes, & judicia ab initio uſque adhuc undique, nec ſinè ſumtu, nec ſine labore haud mediocri colligo. Quid ni itaque & ad Te, Virum doctrinâ & ſcriptis præclarum, me conferam? Dignitas Tua, ut id faciam, invitat, inſtituti porrò ratio, etiam incitat me. Nam ut in re civili, *populi mancipium eſt, quiſquis patriæ eſt utilis*, ſicut Publius ille Syrus, niſi fallor, dixit, & crebra experientia confirmat: ita & in re literaria virorum præclarorum & inſignium dignitas, ut omnium linguas ſtiloſque reddit ſibi vectigales, ita & plures in ſui coràm vel per literas cultum & conſortum trahit. Abs Te verò quid ni ſingulare quippiam exſpectem, qui ut Guerichiana ita & Kircheriana admiranda in lucem protuliſti, mihi autem cum utroque illorum commercium literarum intercedit? Ampliſſimi Guerichii (cujus filius Sereniſſimi Electoris Brandenb. Prolegatus in hac Urbe ſplendidiſſimus & Conſiliarius digniſſimus, ſingularis amicitiæ jura mecum hìc colit) ſententia de motu terræ, & Vacuo ſpatio, ut multis aliis, ita & Doctiſſimo Ricciolio, improbatur, prout id aperte mihi in literis die 28. Aprilis datis teſtatus eſt, iiſdemque Eruditiſſimi Caſati Vacuum Proſcriptum lucem jam videre, & alterum ſimilis argumenti Celeberr. Franciſci Mariæ Grimaldi opus poſthumum mox proditurum nunciat. Te olim, in nomine, fama, meritis Magno Valeriano ſententiam de Vacuo improbaſſe, niſi fallor, verum eſt. Sat ſcio ſocios Tuos Viennenſes & alios eam damnaſſe. Velim itaque mihi paucis argumenta & demonſtrationem aliquam ad hanc ſententiam probandam haud gravatim mittas, quâ de re ipſum quoque Dominum Guerichium monui. Nam ne ſis inſtituti mei totius ignarus, ſuaſu & hortatu Amicorum (quos inter primas tenet Illuſtriſſimus Dominus Rau-

Ignotos ut bibl. orbi notos taciturno cultu proſequimur:

Meritò tamen interdum ſcripto adimus.

Schottus laudatur.

Schotto inſtituti rationem Auctor proponit:

Meritò ſe id facere probat.

Præſtantes Viros adeunt, conſulunt, adhibent plerique.

Dignitas conciliat favorem, cultum ſed & moleſtiam.

Guerichio filio Auctor ſingulariam colitur:

Patriæ opiniones non admittuntur à Ricciolio.

Vacuum proſcriptum.

Valeriani Magni elogium, ſententia de Vacuo improbata.

Schotto inſtituti rationem Auctor amplius exponit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Hoog.
107 B 47

Rautensteinius Tibi dubio procul notissimus) constitui cum Bono Deo edere cuncta quæ de Cometis nuper conspectis, eorumque occasione à me vel ad me à Viris Clarissimis ex Italia, ut dixi, Germania, Gallia, Anglia, Dania, Suecia, Hollandia, Prussia aliisque regionibus scripta sunt. Ubi non tantum Mathematica, sed & Physica, Politica, Historica, Ethica multa erunt, ut opus illud sit omnibus æquè gratum & utile. Cujus in societatem Te quoque invito, ut scilicet, ea quæ ad hoc argumentum pertractandum & illustrandum spectant, ad me directo itinere hûc quamprimùm mittas.. Clarissimum Joannem Hevelium, Senatorem Dantiscanum & Astronomum Excellentissimum, nuper admodum Prodromum Cometæ nuperi m. Dec. Jan. & Februario (eundem enim unumque fuisse ab initio dixit & asseruit) visi Cometographiæ suæ, me inter alios rogante, præmisisse noris jam, ut spero. Vale, & qua es humanitate, mutuo favore me prosequere.

Hevelii elogium, Sententia de uno Cometa hyberno 1664. Et Prodromus Cometicus.

Herbipoli Hamburgum die 20. *Junii* 1665.

Schotti humanitas: Quæ de Cometa utroque in proprium usum asservabat, Auctori mittit, In ea plenum jus concedit, Instituto Auctoris favet & benè precatur: Operam suam in aliis eidem offert. Guerickii Schottus benevolus.

ECce quomodo amo litteratos litterariæque Reipublicæ Fautores ac Promotores: quæ diversis ex locis de duobus Cometis nuperis accepi, & in usum proprium asservavi, libenter communico Amplitudinæ Vestræ, suo tamen tempore remittenda. Utatur ad libitum, mutetque, corrigat, omittat, disponat prout placet, dummodo litterariam Rempublicam scripto aliquo publico (quod promittit) ditet. Deum rogo, ut id quàm citissimè fiat, quò ego quoque frui illo queam. Si qua aliâ in re operâ meâ uti placuerit, promptum me atque paratum inveniet. Innumeros ferè Scriptores Germanicos de dictis antea Cometis habeo, quos quia aut jam fortassis habet Amplitudo Vestra, aut habere facilè Francofurto aut Lipsiâ potest, transmittere supersedeo, præsertim cum jam unum in volumen compacti sint.

Salutem humanissimam Nobilissimo Domino Gerickio, Residenti, cujus Dominus parens ab anno integro silet, nescio qua de causa. Deum rogo, ut Ampl. Vestram quàm diutissimè servet incolumem.

Prænobili Ampl. Vestræ Addictissimus

CASPARUS SCHOTT,
Soc. Jesu.

Exempla Observationum utriusque Cometæ 1664. & 1665. nec non Epistolarum variarum de hoc argumento ad Communicationem Rever. D. P. Caspari Schotti Soc. Jesu pertinentium.

1.

Observatio per P. Theodorum Moretum Uratislaviæ in Silesia facta.

Observationes Uratislavienses Cometæ hyemalis,

DIe 11. Decembris (1664.) apparebat Cometa in Silesia, sed die 16. primùm visus fuit Uratislaviæ in Burgo Cæsareo Societatis Jesu, consistens circa rostrum Corvi marini, habens caudam ad longitudinem hastarum colligatarum in fasciculum, extensam versùs Occidentem: apparebat enim manè horâ quartâ. Indè usque ad 1. Januar. visus non fuit ob continuas nubes. Apparuit autem 1. Jan. vesperi horâ quintâ infra Tauri oculum ad Eridanum propè Æquatorem, destitutus omni cauda, quia tunc erat in oppositione cum Sole, aut circa oppositionem.

Denuò

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Denuò comparuit 5. Januarii recuperatâ jam cauda, in ore Ceti, ita ut horâ quintâ veſpertinâ Cometa eclipſarit claram ſtellam oris Ceti, à qua circa nonam receſſerat ad dimidium gradum. Quod benè notent aliorum locorum Obſervatores, ad determinationem parallaxis in ordine ad altitudinem Cometæ illius diei.

Quoad Prognoſtica, notandum Cometam videri ortum circa Scorpionem, & inde perpetuò tranſiiſſe per conſtellationes aqueas, Hydram, Corvum marinum, Craterem, Argonavim, nimboſum Orionem; etſi altiùs verſùs polum aſcenderit, habiturum caudam falcatam ex neceſſitate naturæ. Triplex autem illa, quæ hactenus in hoc Cometa contigit, circa caudam variatio, rarum eſt experimentum: quod ita attonitum fecit Prædicantem Lutheranum ad S. Magdalenam Uratiſlaviæ, ut pro concione dixerit, in feſto Epiphaniæ tres apparere Cometas.

Cometæ hyemalis caudæ variatio triplex.

Tres Cometæ hyemales apparuiſſe cuipiam viſum eſt.

Pragæ Magiſtratus Eccleſiaſticus perquàm ſolicitus eſt, ut indicendis publicè deprecationibus iram cæli placemus. Vindictam enim ſcelerum auguramur & pertimeſcimus.

2.

Obſervatio Romana.

Obſervatio Romana 1.

ANno 1664. die 12. Decembris fuit viſus primùm à militibus Caſtri Sancti Angeli.

Die 14. Decembris hora 3. *poſt occaſum Solis*, erat propè roſtrum Corvi. Subſequentibus diebus ivit verſùs Argum lineâ rectâ, uſque ad diem 20. Caudam ſemper habuit præciſè averſam à Sole: quæ die 18. Decembris ſubtendebat angulum viſorium 11. graduum. Colore erat fuſco ad inſtar flammæ piceæ. Caudam extendit ad ventum Nord-Weſt (Burrhozephyrum) altitudo Meridiana Cometæ erat graduum 24. minutorum 36'. Aſcendebat ſuprà horizontem hora $8\frac{1}{3}$ occaſu Solis.

3.

Alia Obſervatio Romana.

Romana 2.

COmeta Romæ die 12. Decembris, primùm obſervatus eſt in pede Crateris, in Hydra. 18 & 19 inter Craterem & Corvum, cum utroque conſtituens triangulum, donec Tropicum Capricorni attigit. Feſtis Natalitiis non fuit viſus ob nubes continuas, donec redditâ cælo ſerenitate 27. iterum apparens deprehenſus eſt creviſſe mirum in modum mole & celeritate motus, ita ut ſex gradus faceret eo temporis intervallo, quo antè vix duos abſolvebat. Oriebatur octavâ horâ à Solis occaſu cum dimidia, nunc horâ citius cum dimidia. Quoad figuram, barbam projicit longiorem, quam in ullo unquam Cometarum obſervaverint Aſtrologi, & creſcit cum proportione in dies, quia principio apparebat 6. palmorum, & 22. Decemb. in duplum excreverat, hoc eſt, 12. palmos, ſeu ut loquuntur Aſtrologi, 15. grad. cæleſtes. Et eſt multò longior Cometâ qui apparuit Anno 1618. quoad locum, abſque dubio eſt ſuprà Lunam, & videtur toti Europæ.

Cometæ hyemalis barbæ præter ſolitum longior: Illa quoque Cometa 1618.

Juſſu Pontificis congregatum ferunt Bononiæ Collegium Aſtrologorum de ferenda ſuper Comete iſto ſententia. Et exiit hæc: Ab orbe condito neſciri comparuiſſe pariter monſtroſum. Si porrò augurari fas ſit è præviis Priſcorum hiſtoriis, videri eo inſignem quandam calamitatem Italiæ & maritimarum aliquarum ſeu urbium ſeu Rerumpub. portendi.

Pontifex Romanus judicium de Cometa ferri jubet.

Bononienſium Aſtrologorum de Cometa hyemali judicium.

4. *Obſer-*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

4.

Observatio Romana facta à P. Athanasio Kirchero.

Observatio Romana 3.

Reverende in Christo Pater.

Pax Christi.

Kircheri epistola ad Schottum.

MItto Reverentiæ Vestræ Cometam qui 12. die Decembris à militibus Castelli Sancti Angeli primò detectus, & deinde à me observatus fuit, eo qui sequitur modo, in constellatione Hydræ, Corvi & Crateris.

Decimo quarto die fuit ad pedem Corvi; sequentibus diebus usque ad vi-
Vid. Fig. 1. gesimum processit lineâ rectâ eo tramite, quem Figura subjecta monstrat.

Motu diurno rapitur cum stellis fixis, spacio 24. horarum ad eundem locum redeundo.

Caput lucidam stellam exprimit, quæ per tubum spectata luminosum corpus Lunæ instar exprimit.

Cauda, in quantum sensibilis, ad undecim gradus se extendit. Colore est fusco ad instar flammæ piceæ.

Caudam extendit ad ventum Nord-West.

Reverentia Vestra diligenter eum observet, ut quo loco in æthereo spacio stabuletur, explorare valeam. Vale, mi Pater, mei apud Deum memor. Romæ 20. Decemb. 1664.

Reverentiæ Vestræ Servus in Christo

ATHANASIUS KIRCHERUS.

5.

Litteræ P. Athanasii Kircheri, datæ Româ ad P. Casp. Schott.

MIseram Romam ad P. Athanasium Kircherum Observationem Ingolstadianam infrà positam, ad quam respondet idem ut sequitur:

Reverendo Pater in Christo.

Pax Christi.

Ingolstadiana Observatio Romanis Mathemat. quodammodo displicet.

Observationes Angliæ, Hollandiæ, Pomer. Polon. Germ. Gall. Hispan. Siciliæ nullam parallaxin in Cometa indicant.

Observatio quam Reverentia Vestra ad me misit, illa eadem est, quam Pater Leinberer Ingolstadii descripsit. Verùm illa Romanis Mathematicis vel ex eo capite non placuit, quòd Cometam nimis terræ vicinum ponat; cum aliæ observationes ex Hollandia, Anglia, Pomerania, Polonia, cæterisque Germaniæ partibus, uti & ex Francia, Hispania, Sicilia transmissæ, atque cum nostris comparatæ, omnis parallaxeos expertes fuerint. Cujus luculentissimum signum deprehenderunt 5 Januarii, quando Stella Menkar, sive os Ceti, ita Cometæ capiti vicina fuit, ut eam quasi contingeret. Quam in omnibus Observationibus aliunde transmissis, quantumvis dissitissimis regionibus, prorsus eodem in loco, nullâ situs differentia, dispositam invenimus.

Verum cum præcedenti postâ Reverendæ Vestræ fusius scripserim de iis, quæ ipsum scire volebam. Sisto hìc calamum, sequenti posta ei observationes Cometæ à principio usque ad finem æri incisas, & à patre nostro Mathematico descriptas transmissurus. Vale, & Deum Matremque pro me ora. Romæ 7 Januarii 1665.

Reverentiæ Vestræ quem novit.

ATHANASIUS.

6. Ex

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

N.° XVI. Figura I observat Cometicar. Romae factar ad Communicat R.P.A.Kircheri pertinens.

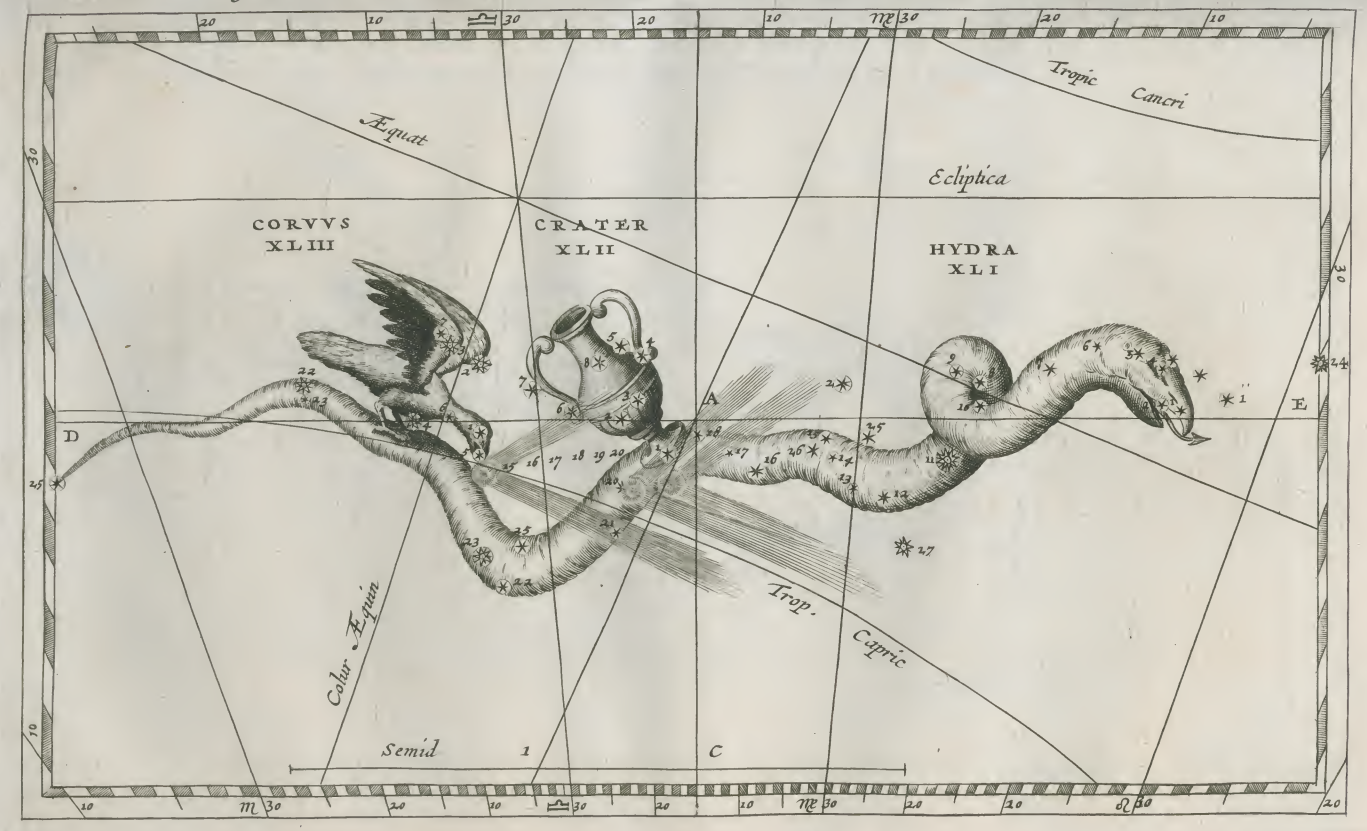

Early European Books. Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
107 B 47

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Early European Books. Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
107 B 47

Figura 2. Observat. cometicar. a R.P.A. KIRCHERO. ad communicat: R.P.C. SCHOTT.
Iter Cometæ Anni 1664 a 14. Decemb. usque ad 30. Romæ observatum

Ad Serenissimum Principem Augustum, Ducem Brunsvic. et Luneburg.

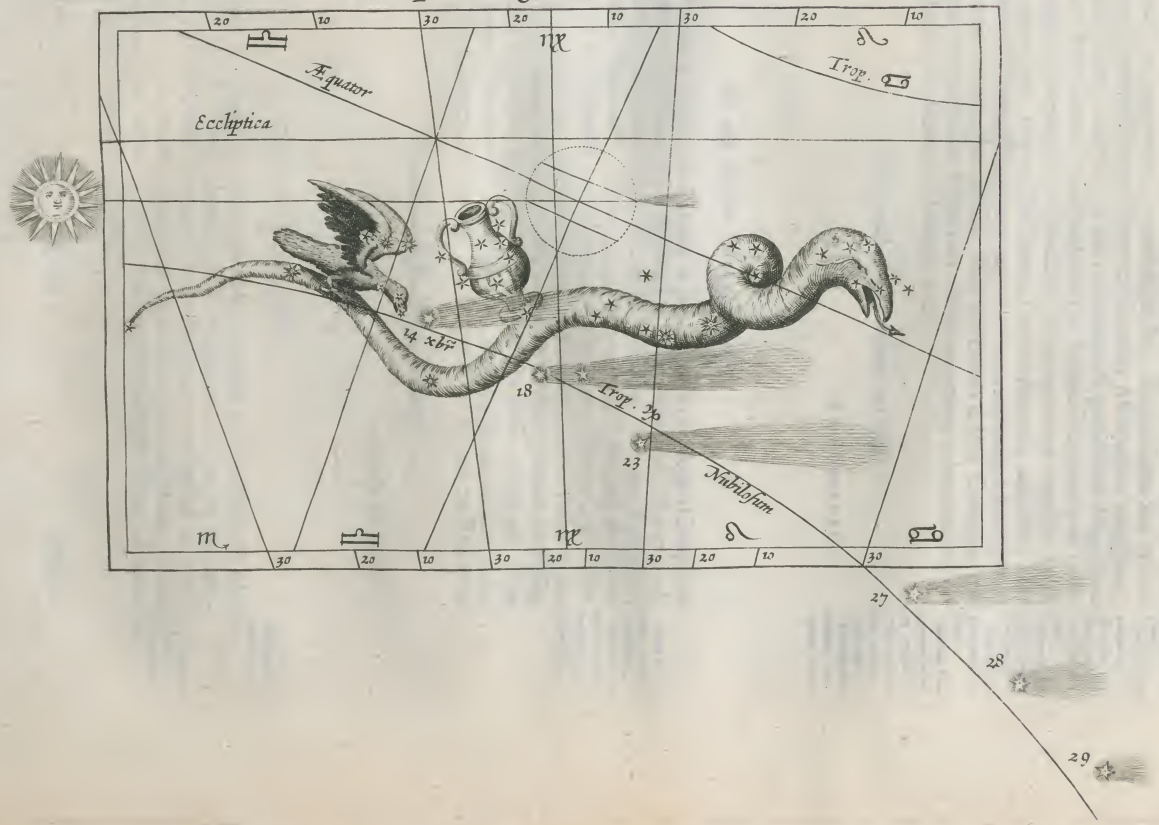

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

6.

Ex aliis Litteris P. Athanaſii Kircheri ad P. Caſparum Schott.

Kircherus de Cometa nil edere vult,

DE Cometa nil ſcribo, cùm is jam toti orbi innotuerit, ut quot Aſtronomi ſunt, tot de eo libelli jam ſint editi. Mihi tot inter coquos juſculo huic apparando manus adhibere, expedire minimè viſum fuit, vel ipſo diſſuadente Pontifice Summo, qui non ita pridem me, uti frequenter ſolet, ad litterariam ſuam converſationem vocare dignatus fuit: quâ & de Cometa, inter alia literariæ materiæ argumenta, mentio facta fuit: ubi Sanctitas Sua de nullitate effectuum Cometarum tum Aſtronomicis, tum Aſtrologicis ratiociniis, ita doctè ac ſcitè dixit, ut totâ vitâ ſuâ in hujuſmodi profeſſione Magiſtrum egiſſe videretur. Inter cætera incorruptibilitati & ſoliditati cælorum non favet: Peripateticorumque ſententiam ceu popularem & inconcinnam repudiat, rationibus tum ex natura rei, tum ex Sanctorum Patrum ſententia adductis. Metum verò ſeu trepidationem Magnatum cæteraque vaticinantium Aſtrologorum prognoſtica, veluti deliramenta irridet. Sola mortalium delicta Cometam eſſe aſſerit, qui Dei juſtâ permiſſione terrarum orbem innumeris calamitatibus percutiat. Sed ad alia &c. Romæ 31. Januarii 1664.

Pontificis ſummi benevolentia & converſatione gaudet.

Pontifex Romanus prædictionibus Aſtrolog. nullam dat fidem,

Incorruptibilitati cælorum non favet,

Sententiam Peripatet. rejicit.

Metum Magnatum, quem ex prædictionibus Aſtrolog. concipiunt ridet,

Peccata hominum Cometæ vocat

Reverentiæ Veſtræ Servus in Chriſto

ATHANASIUS.

7.

Ex aliis ejuſdem ad eundem litteris.

MIttO Reverentiæ Veſtræ hîc Saturni & Jovis phaſin, à Joſepho Campano, tubo optico 35. palmorum à ſe conſtructo, noviter detectam. Ex qua colligitur, Comites Saturni non ſidera, ſed orbem lucidum eſſe: quo fine Saturno circumdatum, Deus novit. Sciat quoque Reverentia Veſtra hîc ab Aſtronomis in Cingulo Andromedæ novi Cometæ rudimentum obſervari, ad inſtar nubeculæ obſcuræ. Addunt, ſtellam in eodem aſteriſmo nativâ ſede, quam ab Orbe condito ſtabilem habuit, relictâ ad unum circiter gradum receſſiſſe; idque ex Tabulis Tychonis, globiſque ſe demonſtrare poſſe exiſtimant. Ego verò errorem hunc Aſtronomicis calculationibus potiùs, quam Naturæ defectui adſcribendum duxerim. De mundo Subterraneo &c. Romæ 21. Februarii 1665.

Saturni Comites orbes lucidus eſt.

Cometa novus in Andromeda Romæ obſervatus.

Reverentiæ Veſtræ Servus in Chriſto

ATHANASIUS.

8.

Obſervatio Hamburgenſis.

Obſervatio Hamburgenſis.

COmeta viſus hoc anno, creditur primùm apparuiſſe alibi in Feſto S. Andreæ Apoſtoli S. V. Ortus Hamburgi plerumque circà horam 2½ poſt mediam noctem, ex Sud-Oſten, & manſit ſupra Horizontem uſque ad 10. circiter antè meridiem: quo tempore occidit in Sud-Weſt. Erat oculorum judicio 5. gradibus circiter infrà roſtrum Corvi. Cauda extendebatur uſque ad baſin Crateris, per gradus omninò undecim.

Notapeliotæ cæli plaga.

Notozephyri plaga.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

9.

Observatio Lipsiana.

Observatio Lipsiensis.

Lipsiæ comparuit $\frac{3}{13}$ Decemb. corpus erat rotundum, extremitates circumquaque obscuriores seu pallidiores, interiores lucidæ, sed non scintillantes. Caudam erigebat radiis albicantibus, qui subinde magis magisque dilatantur & ulterius exporrigebantur. Quò magis Horizonti appropinquabat, eò minùs radii prædicti conspiciebantur. Similes erant illis radiis, quos Sol æstivo tempore per nubes aquosas trajicit, dum (ut vulgus loquitur) aquam bibit.

Observat. Lubec. Hamburg. Uratislav.

Observatus fuit, dicto die $\frac{3}{13}$ Decemb. manè circà horam 4. in signo Libræ, paulò suprà Tropicum Capricorni in Corvo. Eodem situ & loco visus fuit Lubecæ, Hamburgi, Uratislaviæ, & aliis in locis. Caudam direxit versùs Sud-West (plagam Notozephyricam). Circà horam 6. erat ferè in Meridiano, & appropinquante Sole paulatim disparuit.

Die $\frac{4}{14}$ mane horâ 3. emergere cæpit ex Sud-Ost (in Plaga Notapeliotica); sed propter tempus nebulosum observari non potuit.

Die $\frac{5}{15}$ cælum nubibus erat obductum, unde nonnisi post horam 5. matutinam videri obiter potuit. Descenderat paulò profundiùs versus Horizontem Sud, seu Australem, & digressus à Corvo, versùs Sudwest (Notozephyricam plagam) progressus, erat sub Cratere, in gr. 1. Libræ, ut aliqui judicabant.

Die $\frac{8}{18}$ Decemb. ortus circà horam 3. circà 5. extendebat caudam suam longissimam, in medio nonnihil dilatatam, rectà versùs West (Zephyrum). Videbatur subinde radios caudæ atttrahere. Corpus erat majus quàm præcedentibus diebus. Eodem modo visus fuit die eodem Augustæ. Sequentibus diebus cælum semper fuit turbidum, & nubibus obductum, unde videri non potuit usque ad $\frac{12}{22}$ Decembris.

Observatio Augustana.

Die $\frac{12}{22}$ manè circà 4. (quia in ortu suo videri non potuerat) visus fuit versus Sud (Austrum), in gr. 1. Virginis. Caudam projiciebat paululum in altum versùs Nordwesten (Borrozephyrum), usque ad collum Hydræ extensam. Hinc colligebat nonnemo (Matthias Dannewald) eum singulis diebus progressum grad. 5. (medio scilicet motu) versus Sud-West (Notozephyrum).

Matth. Dannewaldi de hyemalis Cometæ motu judicium.

Post hæc tota septimana cælum fuit turbidum & nubilosum, ideò intra dies 5. videri amplius non potuit. Multi putarunt eum interim evanuisse, maximè quia è Thuringia, & aliis ex locis nunciabatur, eum ad quatuor jam septimanas visum. Quod tamen incertum adhuc.

Observationes Thuringanæ.

Die $\frac{18}{28}$ Decemb. vesperi ob nebulam videri non potuit. Hora prima post mediam noctem, primò cauda, deinde corpus totum è nubibus emersit. Circa $1\frac{1}{2}$ erat ferè in Meridiano, gradibus 8. circiter elevatus supra horizontem, in gr. 2. Leonis, in medio scutuli Navis Argo. Caudam extendebat ad 20. gradus rectà versùs canem minorem, & polum Septentrionalem, sursum. Progrediebatur velociter, & circa horam $3\frac{1}{2}$. mergebatur infra Horizontem.

Cometas duos hyeme simul apparuisse quidam opinati sunt.

Eodem die $\frac{18}{28}$ Decembr. à diversis visus est alius sub cingulo Orionis, obscurus & pallidus; quem tamen, quoniam propè horizontem Occidentalem erat, judicarunt esse gladium Orionis. Ansam hic rumor præbuit aliis, ut diligentiùs hunc Cometam observarent. At quia quatuor noctes pluviæ & turbidæ secutæ sunt, neuter videri potuit.

Die 22. Dec. aut 1. Jan. St. N. serenissimâ nocte, novus hîc Cometa effulsit totâ nocte, & usque ad horam 2. post mediam noctem à multis fuit observatus. Alter verò qui in Austro fuerat, videri amplius non potuit, ideò evanuisse creditus fuit. Posterioris hujus corpus apparebat pallidum & subalbidum, ac si nubeculâ quapiam esset obductum: & paulò minus quam prioris Cometæ. Nulla apparebat cauda, ideòque ab aliquibus credebatur esse nova stella firmamenti. Creditum tamen, caudam non apparuisse ob Lunam plenam non procul

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Early European Books. Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
107 B 47

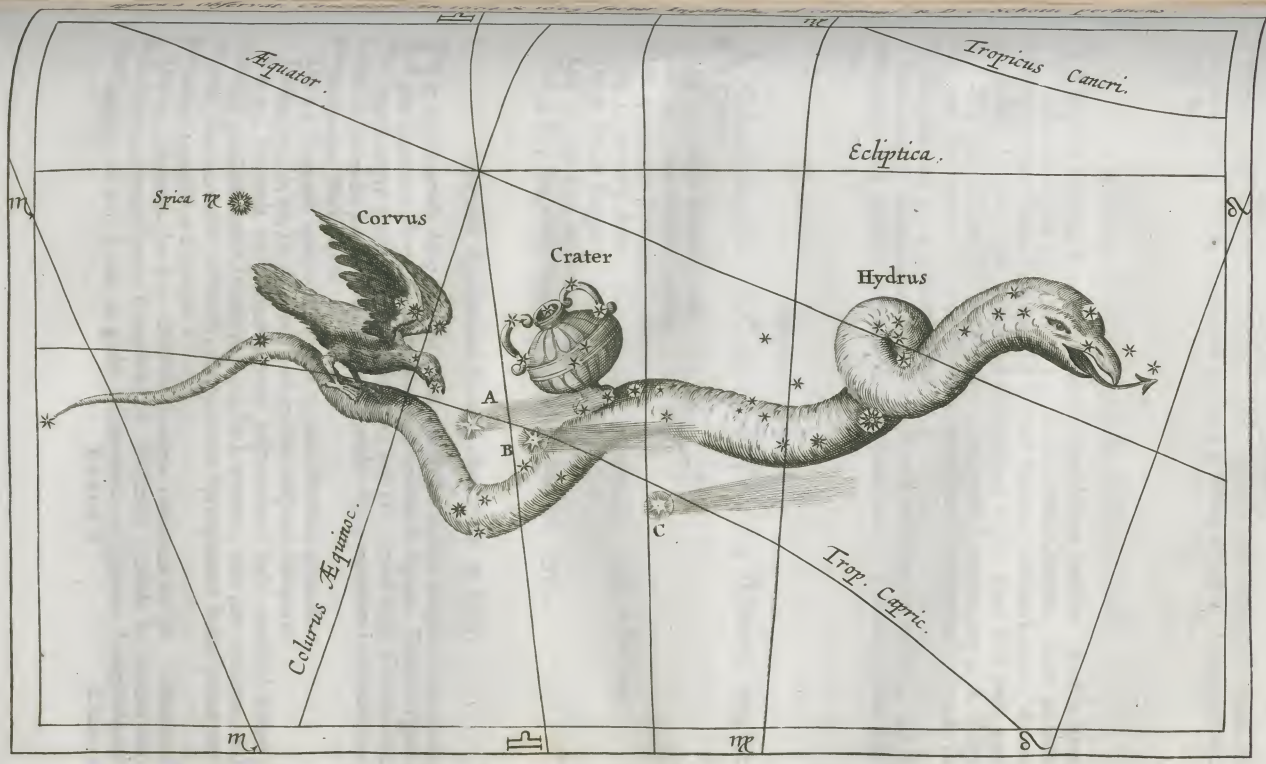

Cometa observatus Ingolstadij Anno 1664. 18. Decembris in **A**. *20. Dec. in* **B**. *25. in* **C**. *Ex observationibus Mathematici Ingolstadienses collegerunt Cometam incedere supra verticem habitantium circa Promontorium Bonæ spei, et Chilense Regn: seu maximè Australes Americæ teras. Longitudinem Caudæ supponendo Cometam plus, quam duabus Semidiametris supra terram ascendere, quod demenstrant per Calculum Astronomicum, ultra 1291 milliaria Germanica produxit.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

cul inde ſitam. Erat in gr. 26. Tauri circiter, infra Æquinoctialem circulum, in medio Eridani. Altitudo meridiana erat graduum 31. ſupra horizontem Auſtralem.

Die 24. Dec. 3. Jan. intra 5. & 6. horam apparuit cum ſyrmate longo, quod verſus Taurum projiciebat, id eſt, verſus Nord-Oſten (Borrhapeliotem.)

Die 26. Dec. 5. Jan. apparuit duobus circiter gradibus ſupra Æquinoctialem, in ipſis faucibus Balenæ, verſus Oſt. (Apeliotem.)

Habebat ante ſe lucidam Balenæ, quam circa horam ſeptimam caudâ ſuâ complectebatur. Extendebatur ad gradus 15. verſus Hyades. Obſcurior erat quam antea.

10.

Obſervatio Græcii in Styria facta 22. Decemb. 1664. *Obſervatio Græciana.*

VIſus eſt Cometa ſereno cælo manè circa horam tertiam. Erat in linea recta cum Spica Virginis, & cum ſtella media Crateris. Item in linea recta cum ſtella Orientaliori quæ eſt in pede ſiniſtro poſteriori Leonis, & cum parva ſtella Hydræ, quæ prima eſt Occidentem verſus inter illas tres, quæ cum Æquinoctiali parallelam efficiunt. Longitudo Cometæ erat gr. 8. Virginis, cum ſtella quæ eſt in aure Hydræ, Meridianum occupabat. Altitudo ſupra Horizontem gr. 19. Latitudo grad. 30.

Declinatio ab Æquinoctiali gr. 19. Cauda non deſinebat in acumen, aut in rotundum, ſed magis ac magis in latum diffundebatur. Vide adjunctam figuram.

11.

Obſervatio Colonienſis. *Colonienſis.*

A Colonienſibus fuit viſus Cometa primâ vice die 13. Decembris 1664. ſub Corvo.

Die 27. ſupra dorſum Galli.

Die 30. infra collum Leporis.

Die 31. prope Eridanum, ſine cauda.

Die 1. Januarii Anno 1665. Eridano ſe immerſit, caudâ deſtitutus.

Die 2. prope linguam Ceti.

Die 3. ipſas Ceti fauces ingreſſus fuit.

Die 4. & 5. Superatis faucibus declinabat Orientem verſus.

12. *Ingolſtadienſis.*

Obſervatio Ingolſtadiana Cometæ Anni 1664. & 1665.

DIe 24. Decemb. Magnitudine ſua æquat ſtellas primæ magnitudinis, adeòque ſuperat globum terræ ad minimum centies & ſepties. Diſtat à ſuperficie terræ integro ejuſdem terræ diametro, hoc eſt, 1710. mill. Germanicis. Cauda ſe extendit ad mill. Germ. 831. Inſidet ſupra verticem inhabitantium promontorium Bonæ ſpei.

Die 25. Decemb. obſervatus fuit ut in hoc ſchemate apparet. Vid. Fig. 2.

Diebus 26, 27, 28, 29. Decembris ob nubes nuſquam comparuit.

Die 30. Decemb. circa horam nonam veſpertinam, cælo nonnihil ſereno, viſus ſub conſtellatione Orionis paulò infra Leporem, non jam caudatus, ſed crinitus, luce nonnihil pallidiori, magnitudine ſuâ apparente ſtellas primæ magnitudinis notabiliter ſuperans.

Die 31. Decemb. horâ $7\frac{1}{2}$. altitudo Cometæ obſervata 22° 36. Diſtantia à ſtella lucida in pede dextro Orionis 9° 25′. Diſtantia à lucida in humero ſiniſtro Orionis 28° 22′. Undè ex globo Aſtronomico colligimus, Longitudinem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Cometæ fuiſſe 3'. Geminorum. Latitudinem Auſtralem ejuſdem 39°. Declinationem ab Æquatore 12° 6.

Hora 9½ circiter, Altitudo Cometæ Meridiana 28° 46. Eodem tempore altitudo pedis Orionis 32° 26.

Hora 12½ noctis, altitudo Cometæ 16° 46. altitudo pedis Orionis 23° 18'. Diſtantia Cometæ à pede lucido Orionis 10° 47'. Diſtantia ab humero lucido Orionis 27° 56. Unde ex globo collegimus, hoc tempore fuiſſe longitudinem Cometæ 28° 46. Tauri, latitudinem Auſtralem 31° 46. declinationem 12° 6. Colligitur hinc à quadrante poſt ſeptimam veſpertinam, uſque ad quadrantem poſt 12. noctis, Cometam proprio motu ſaltem apparenter verſùs Occidentem progreſſum eſſe, 7. circiter gradibus: quorum quilibet conſtat milliaribus Germanicis 58. ſupponendo ſcilicet (quod evidenter demonſtrari poteſt) Cometam à centro terræ diſtare milliaribus Germanicis pluſquam 3411.

Ex poſtremis hiſce obſervationibus conſtat motum proprium Cometæ jam longè velociorem eſſe, quam primis diebus. Quod in aliis quoque Cometis antehac crebrò fuit Obſervatum.

13.

Tridentina. *Obſervatio Tridentina, miſſa ab ejus Auctore.*

Reverende in Chriſto Pater.

Pax Chriſti,

Digiſeri epiſtola adSchottum. NÆ mihi fauſto ſidere novum Cometæ nuperi jubar illuxit, utpote cujus obſervationibus, admodum licet rudibus, iſthîc à me germana ſimplicitate deditis, nomen meum quantumvis obſcurum adeò tamen inclaruit, ut obſervationes dictæ, famæ beneficio magis quàm ſuo merito laudatæ, Reverentiæ Veſtræ quoque deſiderium ſui accenderint. Cujus exſpectationi tametſi verear, ut inventio mea, delineatiove, neceſſariis ſcilicet inſtrumentis (nam præter globum & circinos duos ad manus nihil erat) deſtituta ſatisfaciat; non dubito tamen ex adverſo, quin Reverentia Veſtra pro ſua, quam literis ad me datis oſtendit, humanitate, meos ſaltem conatus qualeſcunque ſit approbatura. Atque ideò vel hodie poſtulata feciſſem, niſi me quadrageſimalium concionum frequentia, Rhetoricæque præterea labor aſſiduus ab opere deſtineret. Faciam tamen proximis Paſcæ Feſtis, quod poſſum, & ipſe (quia neminem qui ſciat, alium iſthîc habeo) meorum exemplar unum aut alterum in papyro delineatum ſubmittam. Interea tamen, ne nihil faciam, unum aliquod adjicio præſentibus, parvulum obſervati per ſingulos dies curriculi totius Cometici Syſtema, quod raptim è figuris reliquis, quas pro diebus motibuſque variis varias partim Geographicas, partim Aſtronomicas in uno folio digeſtas ordine poſueram, non tam oſtentandi, quàm exercendi mei cauſâ, globulum in unum contraxi, Reverentiam Veſtram demiſſè rogans, velit illud æqui bonique facere, dum per otium aliud aliquantò ſolertiùs elaboratum (qualia duo tantùm, Principi Mantuano nimirum & R. P. Provi. noſtro ſubmiſi laborioſè concinnata) detur expedire, vel cupro inciſum (quod P. Joſephus Ferronius S. J. Mantuæ Profeſſor unicè deſideraverat) etiam Reverentiæ Veſtræ ſubmittere. Quod donec faciam, Reverentiæ Veſtræ Sanctiſſimis ad Deum ſacrificiis ac precibus enixe me commendo.

Vide adjunctum Schema.

Convenêre cum mea hac obſervatione, tàm quoad circulum Cometæ Maximum, quàm quoad explicationem ejuſdem, Romani, Bononienſes, Mantuani, Padovani, Faventinus Cardinalis Roſeti Secretarius & alii plerique, etiam Germani, ſolis Salisburgenſibus exceptis, quorum edita in lucem aſtrolabica figura docet, Cometam nec circulo regulari, nec directo curſu, nec infra ſeu extra Tropicum Capricorni unquam deſcendiſſe; ſed & in piſces uſque progreſſum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Figura 2. observat. Cometicar. Tridenti factar. ad Communicat. R. P. C. Schotti pertinens. N.° 43

B. Stopendaal sculp.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

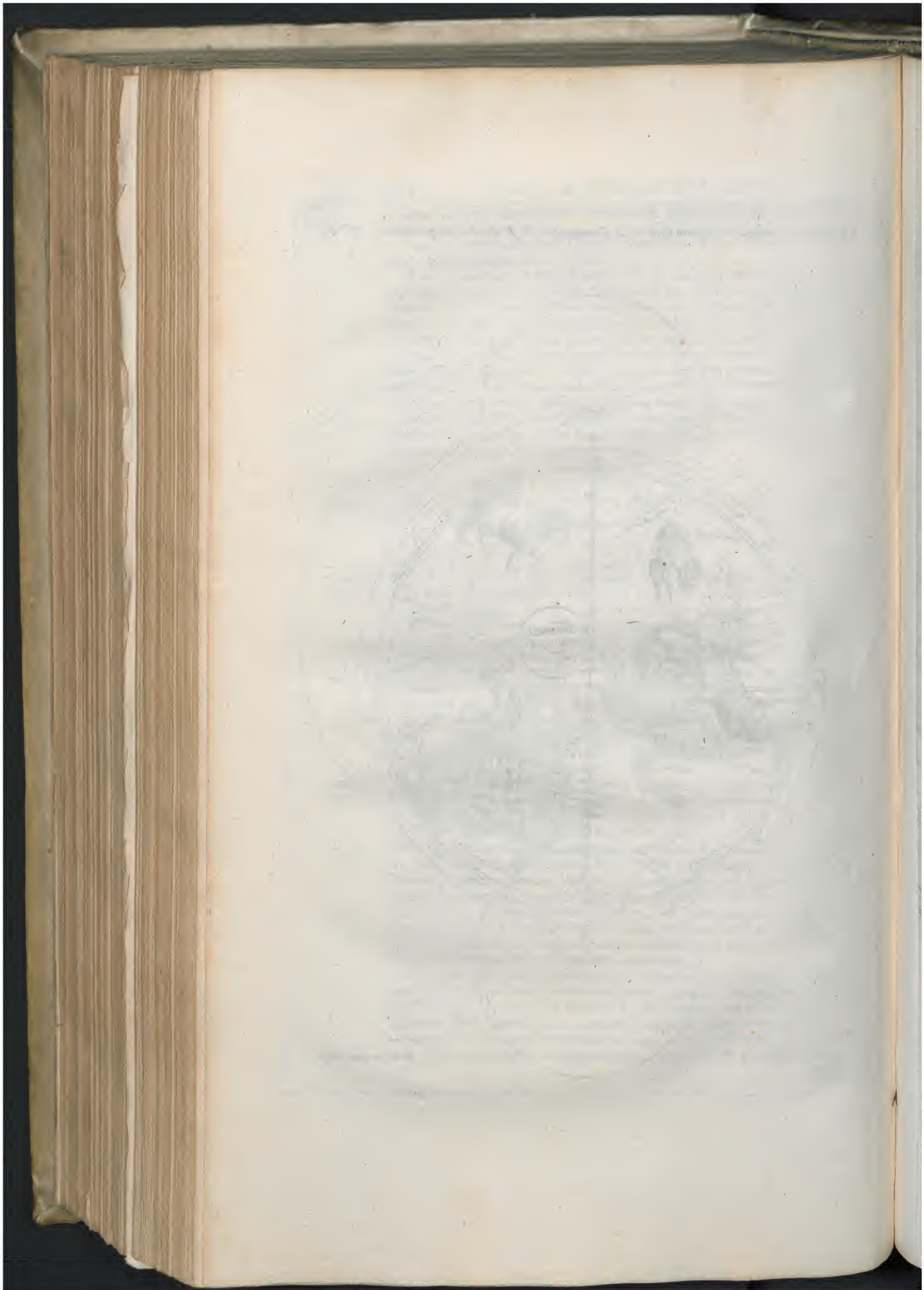

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

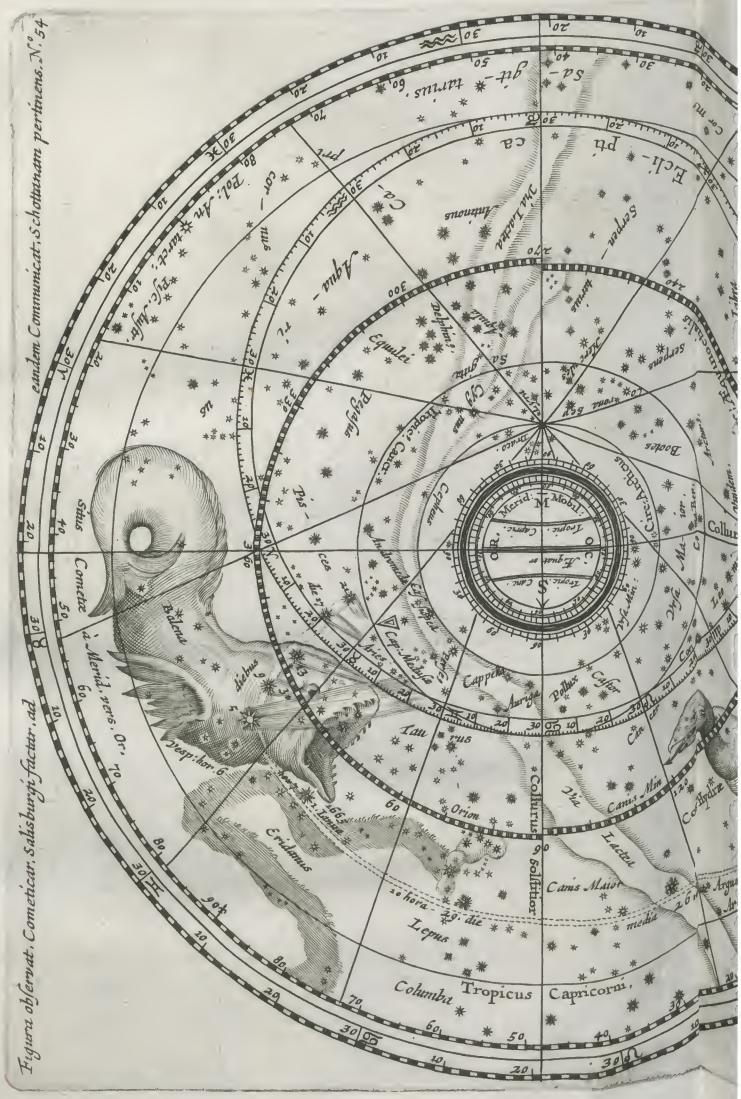

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

SYSTEMA ASTRONOMICVM COMETÆ

Mense Decembr. Aº 1664. et Ianuar. Aº 1665. Salisburgi observati.

Locus Cometæ, 12 Decemb. in Cauda Hydræ, 16, Eiusd. supra inferiorem partem ventris Hydræ, 20, Eiusd. in ventre Hydræ, 23. Eiusd. subtus Cor Hydræ, 26. Eiusd. in Via Lactea, 29 Eiusd. in Capite Leporis, 1. Ianuar. 1665. propè Eridanum. 5. Ian. in pectore Balenæ, 9. Ian. in Collo Balenæ, 13 Ian. in Occipite Balenæ, 17, Ian. circa pectus Arietis. 21, Ian. circa Pisces, versus Andromedam.

Altitudo Cometæ ab Horizonte elevati, 12. Dec. 13, gr. 16, Dec. 15, gr. 20, Dec. 18, gr. 23. Dec. 20, gr. 26. Dec. 23, gr. 29. Dec. 26. gr. 1. Ian. 27, gr. 5, Ian. 29, gr. 9. Ian. 37 gr. 13, Ian. 45 gr. supra Æquat. 4, gr. 17, Ian. 55. gr. supra Æquat. 13, gr. 21. Ian. 59½ gr. supra Æquat 17½ gr.

Declinatio Cometæ à Meridie vers. Orientem. 12. Decemb. 34. gr. 16. Dec. 24. gr. 20. Dec. 14. gr. 23. Dec. 11. gr. 26. Dec. 9. gr. 29. Dec. 6. gr. 1. Ian. 23. gr. 5. Ian. 19½ gr. 9. Ian. 10. gr. 13. Ian. 5. gr. 17. Ian. 2½ gr. 21. Ian. sub Meridiano.

Cauda Cometæ in Hydra existentis, versus Cor huius Syderis in Occidentem protensa. Extra Hydram à Luna obfuscata. In Balena, intra utrumq; caput Medusæ et Tauri Septentrionem versus prominens.

Imago Cometæ, in Hydra existentis, supra Meridianum, Coloris Iouialis; propè et infra Meridianum Saturnini. Extra Hydram Coloris Saturnini. In Balena, sub eius Ortu, Coloris Martialis; propè et infra Meridianum Mercurialis; remotior tandem, Saturnini.

Motus Cometæ Sphæricus et Spiralis, sub singulis horis matutinis 15. gr. 45. minutas, sub Vespertin. 23. gr. in hoc Climate superans, sed retardat, redies. Asterismus huius Cometæ ex angulari Planetarum distantiâ elicitus; intercidit Guttur Vulturis volantis et Cygni; Dorsum Draconis; et Syncipit Maioris Vrsæ.

G. Gerritsz sculp.

Early European Books. Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
107 B 47

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

greſſum 21. Januarii fuiſſe fingunt. Quorum omnium ego contrarium per hoſce meos oculos & ſanctam Mathematicorum fidem teſtari poſſum & demonſtrare. Sed de his plura proximè. Tridenti 22. Martii 1665.

Reverentiæ Veſtræ Servus in Chriſto

MICHAËL DIGISER,
Soc. Jeſu.

14.

Obſervatio Salisburgenſis.

Obſervatio Saliſburgenſis.

VIde & lege adjunctum Syſtema Aſtrolabicum. Ex quo intelliges Auctorem Obſervationis diſſentire ab omnibus aliis obſervatoribus, utpote qui exiſtimat, Cometam nunquam deſcendiſſe infrà Tropicum Capricorni, & progreſſum antè Februarium Anni 1665. uſque ad Piſces.

Vide Syſtema Aſtronomicum Cometæ.

15.

Obſervatio Argentinenſis.

Argentinenſis.

ARgentinæ die $\frac{2}{12}$ Decembris Anni 1664. Sole verſante in 27. gradu Sagittarii, fermè in ipſo Tropico Hyberno, ſub 4. gradu Libræ, viſus eſt.

16.

Obſervatio Bochenheimenſis in Lotharingia.

Bochenheimenſis in Lotharingia.

HAnc perſcripſit hùc Herbipolim P. Deſiderius Lupius Societatis Jeſu, ſequentibus verbis, inter alia:

Lupii epiſtola ad Schottum.

Novi apud nos nihil, niſi metus & terrores, quos Cometa vel Cometæ (ſi duo fuerint) in animis excitant. Cauſa dubitandi an unus, vel duo fuerint, eſt hæc:

Die 17. Decembris Anni 1664. manè circa quintam prima vice his locis viſus eſt portentoſus ille Cometa, qui oriebatur circa Solem Orientem, cum cauda virgata ingenti verſus Occidentem verſa, vel verſus Meridiem & Occidentem: neque altè aſcendebat ſupra Horizontem, curſum Solis illius temporis imitando. Illum cælo ſereno ſæpius ita vidimus, maximè die 27. At 28, 29 & 30. cælum nubilum occultavit.

Die 31. Decemb. comparuit nobis unus alto loco, paulò infra Orionem, ad dexteram, qui crinitus ſolùm videbatur, & obſcurus. An nebulæ impedierint, vel plenilunium, non ſcimus. Ipſo die novi anni 1665. idem ille, & ferè eodem modo, ſed loco paulò altiore, viſus eſt.

Die 2. Januarii cælum nubilum occultavit.

Die 3. Jan. circà ſextam, ſeptimam, octavam &c. veſpertinam apparuit caudatus ingenti radio ſeu virga in Orientem obverſâ. Ita nobis viſus uſque ad diem 10. Januarii. Interea cælum nubilum & nivoſum nobis occultavit. Quid vos Viri docti, Academici, Aſtrologi de hoc portento? nemo iſthîc in lucem quidquam edidit? Quæſo nos edoceat &c. Bochenheimio 12. Januarii 1665.

Reverentiæ Veſtræ Servus in Chriſto

DESIDERIUS LUPIUS.

17.

Obſervatio Brixiæ in Italia à P. Franciſco Lana, ad elevationem poli grad $44\frac{1}{2}$.

Obſervatio Brixienſis.

P. Franciſcus Lana Soc. Jeſu Philoſophiæ Profeſſor in Collegio Brixienſi, ejuſdem Societatis, ſcribit ad P. Caſparum Schott die 25. Decemb. S. N.

Lanæ epiſtola ad Schottum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

anni 1665. Italico idiomate ſequentem epiſtolam in Latinum idioma tranſlatam :

Reverende in Chriſto Pater.

Pax Chriſti.

EXiſtimo Reverentiam Veſtram obſervaſſe Cometam, quem dicunt ab aliquibus obſervatum jam fuiſſe die 25. præcedentis menſis. Nos hîc propter continuas pluvias, eum videre non potuimus antè diem 19. præſentis ménſis. Oritur circà horam nonam noctis (ſeu ab occaſu Solis) ſuprà noſtrum Horizontem, in parte Auſtrali. Movetur motu diurno cæli verſùs Occidentem : extendit caudam valdè longam verſùs eandem partem.

NB. falſum hoc eſt.

At *motu proprio progreditur verſus Orientem.* Hinc eſt, quòd ſingulis diebus paulò tardiùs oriatur. Maxima ejus altitudo ſuprà noſtrum Horizontem eſt tantummodò 15. graduum, prout obſervavi hâc nocte diei 25. Decembris. Non potui facere exactiores Obſervationes, partim quòd frequenter obfuſcatur à nubibus intercurrentibus, partim quia vapores circà Horizontem impediunt quominùs internoſcam ac diſcernam ſtellas Cometæ propinquas, maximè quia circa ſe non habet ſtellam aliquam notabilem. Solùm notavi, quòd preteritis diebus extenderit caudam, quaſi directè in partem oppoſitam Solis verſùs Occidentem ; jam verò extendit eandem verſùs Caurum vel Corum (quem Itali vocant Maëſtro, Hollandi Nort-Weſt tot Weſt) & hoc manè reſpiciebat directè ſtellam Canis minoris, & hac fortaſſis de cauſa cauda apparet nunc minor, quàm apparebat dum Occidentem reſpiciebat. Rogo Reverentiam Veſtram ut communicet mihi ſuas aliorumque Obſervationes in Germania factas, ut ex motu & parallaxi Cometæ deprehendere poſſimus altitudinem ipſius. Brixiæ die 25. Decembris 1664.

Reverentiæ Veſtræ

Indignus Servus in Chriſto

FRANCISCUS LANA.

18.

Pariſina. *Obſervatio Pariſienſis.*

Alenza à Secretis Regi Galliæ laudatur.

QUæ ſequuntur, miſſa fuêre Pariſiis ad Virum Clariſſimum Dominum de Alenze, Secretarium Regium, qui illa pro humanitate ſua communicavit Reverendo P. Caſparo Schott.

Rex Galliæ rei Aſtronomicæ ſtudioſus.

Dominus Auzout volens ſatisfacere deſiderio ſuæ Majeſtatis, volentis cognoſcere motum Cometæ, excogitavit hypotheſin, quâ facilè explicat dictum motum ſeu curſum.

Auzutii ſententia de motu Cometæ,

Ac *primò* quidem judicat, Cometam ſemper fuiſſe motum in plano cujuſdam circuli maximi, inclinati ad Æquatorem circiter 30. gradibus, & ad Eclipticam circiter 49. grad. aut 49. grad. & 30. minutis.

Secundò, circulum illum interſecare Æquatorem in 43. gradu, 30 minuto Eclipticam verò in 28. gradu Arietis, aut paulò ulterius.

Tertiò Circulum illum deſcribi poſſe in globo, elevando Æquatorem paulò minus 30. gradibus, & gyrando globum eouſque, donec Horizon interſecat Æquatorem circà gr. 45. min. 30.

Quartò, tradit methodum applicandi huic circulo Cometam, & determinandi de die in diem locum cæli, in quo repertus fuit, & in poſterum reperietur, ope Ephemeridis quam habet in calce ſui ſcripti.

Quintò invenit per ſuas ſupputationes, quòd maximus ſeu velociſſimus motus diurnus ac proprius Cometæ fuerit 13. graduum 25. minutorum : & quòd tunc fuerit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

fuerit viciniſſimus terræ & quòd die 10 Febr. hic idem motus non exceſſurus ſit 8. minuta: & quòd deinceps adhuc magis magiſque ſit diminuendus.

Ex quibus concludit, quod ratio ſeu proportio motûs ipſius diurni, ad diſtantiam ejuſdem à terra ſit ut 3. ad 14. Hoc ita erat 29. Decembris, quando Cometa erat in oppoſitione cum Sole. Sperat etiam ſe ex hiſce hauſturum lumen aliquod pro deciſione famoſi illius Problematis de motu terræ. Idem Dn. Auzout dixit, caudam Cometæ fore verſam verſùs Septentrionem & Occidentem uſque ad 29. Decemb. & hoc tempore reſpecturam rectà Septentrionem; deinceps verò dirigendam verſùs Orientem. Quæ omnia congruunt experientiæ ad miraculum. Undè meritò ſperatur de hypotheſi ipſius: quæ ſi conformis invenietur obſervationibus ſubſecuturis quæ fient, non dubitabitur amplius de veritate: & clarè deprehendetur, Cometarum quoque curſum eſſe regularem, contra ſententiam omnium Aſtronomorum præcedentium. *Et terræ: Prædictio de Cometæ caudâ.*

Ex iſta eadem hypotheſi (quæ non habuit pro fundamento pluſquam quatuor aut quinque ad ſummum Obſervationes) concludit Dn. Auzout, quòd 2. Decemb. hoc phœnomenon fuerit ferè ſepties remotius à terra, quam quando fuit in ſuo perigæo: & quod futurum ſit in eadem remotione die 27 Januarii. Item, quòd Cometa ille qui incœpit comparere manè, ſit ille idem qui comparuit veſperi; tametſi multi crediderint contrarium. *Judicium de diſtantia Cometæ à terra. De uno Cometa hyeme viſo, qui nonnullis geminus putatur. Et laus.*

Cæterùm etſi fortaſſis hæ conjecturæ non ſortituræ ſint effectum: non tamen ideò hoc conamen non erit glorioſum ſuo Auctori, quandoquidem in rebus difficilibus ſemper magnum eſt aliquid tentaſſe.

Hæc de Domino Auzout. Sequitur Obſervatio Domini Bout.

Buſtus Cæſmographus Regis Galliæ denotat Regi viam Cometæ. Rex Galliæ rei Aſtronomicæ ſtudioſus.

Die 15. Januarii Dux de St. Agnan obtulit Regi chartam Aſtronomicam, quam concinnavit Dominus Bout Coſmographus & Ingeniarius Suæ Majeſtatis, juſſu ipſius Regis. Continet illa omnes conſtellationes inter quas tranſit circulus, qui notat viam Cometæ in cælo, ipſius circuli obliquitatem ad Eclipticam & Æquatorem, una cum locis in quibus Cometam obſervavit. Interim antequam imprimatur dicta charta, ecce nonnullas ejus obſervationes:

Obſervationes Pariſienſes.

Prima fuit 25. Decembris, hora tertia minuto 15. qua obſervavit Cometam in Meridiano, cum parva ſtella quæ eſt in corde Leonis, & Auſtraliori trium quæ ſunt in collo. Altitudo erat grad. 12. 36. Diſtantia à Sirio gr. 46. 6. à Canicula gr. 45. 25′. Aſcenſio recta gr. 46. 35′. Declinatio Meridionalis gr. 28. 38′. Longitudo gr. 10. 18′. Virginis. Latitudo Meridionalis gr. 39. 29′. Cauda finiebatur ad medietatem diſtantiæ capitis & caniculæ verſus hanc eandem ſtellam.

Die 26. Decemb. hora ſecunda 47′. Cometa tranſibat Meridianum cum corde Hydræ. Altitudo 11. grad. 36. Diſtantia à Sirio 39. 8′. à canicula 44. 26. Aſcenſio recta 137. 56. Declinatio Auſtralis 29° 38′. Longitudo 2° 26. Virginis. Latitudo Meridionalis 43° 26. Cauda videbatur valdè parva, operta nubibus, directa verſus Caniculam.

Die 31. Decemb. horâ undecima noctis. Diſtantia à Sirio 31° 46. à Rigel 10° 6. Longitudo 0. 36 Gemin. Latit. Auſt. 33. 6. Cauda non apparebat & cælum erat opertum.

Die 3. Januarii 1665. Altitudo maxima 39° 46. Meridianum tranſibat cum ultima caudæ Arietis. Diſtantia ab Aldebaran 25° 16′. à pede Orionis Rigel 29° 56. Declinatio Merid. 1. 28′. Aſcenſio recta 45° 36. Longit. 12° 34′. Tauri. Latit. Merid. 17° 56′. Cauda apparebat exigua, contrario ſitu à præcedente: nam dirigebatur verſus humerum Occidentalem Orionis, tranſiens per parvam ſtellam informem & Meridionalem intra jugum Libræ & Æquatorem ſupra gradum ejus 49.

Die 9. Jan. ante 6½ horam veſperi altitudo ſumma 48. 6. Diſtantia eſt ab Aldebaran 32° 44. à pede Orionis Rigel 45° 15′. Declinatio 6° 52′. Longitudo 2° 15′. Tauri.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Tauri. Latitudo Meridionalis 5°46. Cometa videbatur paulò infra ſtellam, quæ eſt infra oculum Balenæ. Cauda tranſibat per ſtellam, quæ eſt inter hanc poſitionem & Aldebaran. Qui collocârunt globum cæleſtem ad elevationem 59°. invenerunt omnes poſitiones Cometæ valdè prope ſectionem Horizontis: & via ejus fuit notata per Dominum Bout, inde à 26. Decembris, ſupra plures globos, & inter alios ſupra globum Dn. Abbatis Martineau, ope duarum primarum obſervationum, & Dn. Boüilliau, quæ eſt notata in charta ipſiuſmet Dn. Bout: quam obſervationem habuit à Domine de Montmor Magiſtro de Requeſtes.

Martineau Abbas.

Montmorius libellorum ſupplicum magiſter.

19.

Litteræ Excellentiſſimi Domini Joannis Matthæi Fabri, *Auguſt. Doctoris, Sereniſſimo Principi Würtembergenſi à Conſil. Medic.*

Admodum Reverende Domine Pater.

Fabri epiſtola 1. ad Schottum.

IMportunus ne Tibi eſſem, vereri potuiſſem, qui ignotus ad Te ſcribere audeo, niſi fama Tua jam utroque cardine refracta, mihi perſuaſiſſet, non minoris Te æſtimare ſolitum innoteſcere incognitis, quam placere familiaribus. Nulla virtuti via debet eſſe invia. Si Heliconis es inquilinus, qualem Te dudum Apollo Tuus proclamavit orbi, aditum ad Te gravate minus toleraveris. Hoc præ cæteris, ſi noſces monente & jubente Sereniſſimo Noſtro Principe me, quod vides, conari. Addes quod deſiderem momentum, ut in ſe perrarum ita & arduum, Tibi proponere; Sidus ſcilicet (ſi modò Tu quoque inter Uranopolitas numeras) hodie neſcio an mirabile magis, an formidabile, horizonti noſtro apparuit. Inde ſcrutinio Tuo dignum cenſuit Inclytus noſter Princeps, atque ut Literatorum amore parem vix fert, Te verò talium numero cuiquam haud cedere certus eſt. Manu mea Tuum evocat Genium, ſciſcitaturus, quidnam de hoc phœnomeno ἀχειβὲα Tua teneat. Quid de loco, motu, conſenſu, effectu denique cenſeas. Tenet Ducalis Bibliotheca (quam non ſalutatam Te haud ita pridem in vicinia tranſiiſſe Sereniſſimus dolet) Teleſcopium Wiſelianum è ſumptuoſiſſimis unum, nullo niſi experti Gubernatoris defectu laborans. Vah quam Te præſentem nocte præterlapſâ optavimus, quæ aprica quidem ſatis, ſed vulgarem tantum conſpectum, nullo ſcilicet alio Inſtrumento, præter Globum (eum quidem vaſtiſſimum) extante, expoſuit. Ne igitur tàm rarum ac prodigioſum ſidus antè diſpareret, quàm experientiſſimi alicujus Naturæ Hierophantæ apophtegmata, forſan etiam peritiori conſpectu commodatura experiretur, Tuum, Celeberrime Scote, ſollicitat ingenium Princeps μεγαφίλελ@ν, quem ut ſcio non deſtitues, ita meum quoque Genium mirificè afficies, atque provocabis ſimul, ut & alia quædam Tuæ eruditioni, profectò non injucunde obventura, patefacere audeam.

Schottum Faber primùm compellat, magni facit, de favore Domini ſui Ducis Wirtemberg. certiorem reddit.

Dux Wirtemberg. rei Mathematicæ ſtudioſus, Schottum magni facit.

Bibliothecam inſtructiſſimam & præſtantiſſimum Teleſcopium Wiſelianum habet, bonarum literarum amans.

Sed quid optem magis, quam coram talia exponere? Securè quidem aſſeveraverim, Te non ſine inſigni delectatione, potiſſimùm à conſuetudine Tanti Principis (qui hoc ipſo nuncio Te peculiariter & gratioſè invitare jubet) diſceſſurum: imò verò non diſceſſurum, niſi porrò ſemper præſenti futuro animo. Pluribus non occupo negotia Tua, quæ cumulata ſat ſcio, ſed, deprecatus ignoti alloquii audaciam, plurimùm ſalvere & Valere jubeo. Dabam Neoſtadii 1665. $\frac{17}{27}$. Decembris.

Perhumanè Schottum ad ſe invitat.

R. T. D.

Ad quæcunque paratiſſimus officia

JOANNES MATTHÆUS FABER
Auguſt. Dr. Ser. Pr. Würtenb.
à Conſil. Medic.

20. *Reſponſio*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

20.

Responsio prima ad præcedentes Litteras.

Excellentissime Domine,

HUmanissimas juxtà ac elegantissimas Excellentiæ Vestræ literas, datas $\frac{17}{27}$ Decemb. præteriti mensis, accepi $\frac{21}{31}$ ejusdem à meridie. Respondissem eadem die, nisi tabellarius seu postarius abitum maturasset; & nisi die sequenti (quo Eminentissimus noster cum tota Aula in Collegio nostro novum annum auspicatus est, celebratis Missæ solemniis, & prandio sumpto) certiora, quæ nunciare cupiebam, exspectassem.

Schotti responsio ad literas Fabri.

Elector Moguntinus Herbipoli festum novi anni celebratur.

Alio nunc, antè tres & amplius septimanas rumore ad me delàtum, de novo in cælis phœnomeno, variis in locis viso. A quo tamen tempore nec ego, nec quisquam alius in urbe hac quidquam notavit, propter cælum perpetuò aut turbidum, aut nubibus obductum, nisi quòd nocte diem 29. Decembris antecedente, arcis excubitores inter nubila caudatum animadverterunt sidus. Quâ de re certior factus ab Eminentissimo nostro, denuò noctibus singulis oculos in cælum, sed frustrà, direxi; fuit enim ut antea semper votis meis contrarium. Quare cum ex propria observatione nuntiare nihil queam, quo Serenissimi Principis laudabilissimo desiderio satisfaciam; quæ partim Eminentissimus noster, partim alii Magnates, & ego, cum per litteras, tùm ab oculatis testibus oretenùs accepimus, significo: quæ tamen Sereniſſimo Principi, & Excellentiæ Vestræ jam nota fortassis erunt.

Rei Mathematica studiosus.

Duci Wirtembergensi alienas Observationes Schottus mittit.

Bremâ $\frac{7}{17}$ Decembris ita scribitur. Verè novus Cometa nobis lucet, caudâ satis latâ & longâ. Colorem non adeò accuratè observare licuit. Circà Horizontem Hydram occupavit, sub & antè rostrum Corvi Hydræ insidentis. Ortus est antè horam tertiam matutinam, plagâ inter Meridiem & Orientem mediâ: meridiem tenuit horâ sexta matutina. Sic *subsequentibus diebus horâ 4. aut 5. aut 6. videri cælo sereno potuit.* Vicinitas horizontis (vix nimirum ultrà 10. gradus ascendit) efficit plerumque ut nonnisi è nebulis eluceat &c.

Observatio Bremensis.

Hoc falsum est, quoniam in antecedentia motus est.

Hamburgo eadem ferè scribuntur. Asseritur enim, tametsi alii Cometæ locum in cælis, ac tempus ortûs mutent notabiliter, hunc tamen hactenus plerumque ortum circa horam $2\frac{1}{2}$. post mediam noctem, inter Orientem & Meridiem (auß dem Süd-Osten à plaga Notapeliotica) locum seu situm ejus in cælo esse sub rostro Corvi: caudam extendi usque ad pedem Crateris per gradus omninò undecim, conjecturam esse, effulgere cæpisse circà initium Decemb. Qui in locis nostræ urbi vicinis eum spectarunt, asserunt caudam extendi, oculorum judicio, ad pedes octo circiter (von anfang ab initio).

Observatio Hamburgensis.

Addit Vir Illustris, qui eundem ante dies paucos spectavit Aschaffenburgi, caudam longissimam esse, sed admodum raram ac transparentem, & multis striis seu lineis lucidioribus interstinctam. Idem Vir Illustris & alii notarunt, caudam dirigi versùs Galliam, Belgium & Angliam.

Observatio Aschaffenburgensis.

Ingolstadianam Observationem exhibet accluſum Schema, ruditer & raptim delineatum.

Omitto alia, quæ Molsheimio, Badenâ, Edlingâ, aliisque è locis scripta accepi, & quæ ab aliis oculatis testibus hùc adventantibus audivi, continent enim nudam tantùm phœnomeni visi narrationem, sine ulla Mathematicâ observatione.

Hoc addo, duos ex Collegii nostri Patribus, cum die ultimo anni, negotiorum causâ in pago tribus abhinc horis dissito, & loco alto constituto, noctem habuissent serenissimam, & ab hora secunda post mediam noctem usque ad auroram totum collustrassent sedulò cælum, ac minutissimas quasque stellas clarissimè vidissent, nullum Cometæ vestigium deprehendisse. Ex quo conjicio, aut jam disparuisse, aut tardiùs oriri quàm ut à nobis conspici queat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Prognoſticon de Cometa ſine accurata ejuſdem obſervatione non fit.

De effectuum ſignificatione nihil habeo quod dicam, cum prognoſis ſupponat accuratam ac certam obſervationem magnitudinis, figuræ, coloris, motûs aliorumque accidentium Cometæ.

Hæc habui, quæ Sereniſſimo Principi, & Excellentiæ Veſtræ communicarem. Si alia &c: Herbipoli die 2. Januarij 1665.

Excellentiæ Veſtræ Addictiſſimus

CASPARUS SCHOTT,
Societatis Jeſu.

21.

Schotti reſponſio 2. ad literas Fabri.

Altera Reſponſio ad eaſdem Literas.

Excellentiſſime Domine,

Cometa hyemalis ex matutino veſpertinus, ex barbato caudatus factus.

TAndem aliquando deprehendi Cometam, quem jam diſparuiſſe ſuſpicabar; ſed longè alio in loco ac tempore, quam quæſiveram. Nam die 4. præſentis menſis Januarii St. N. veſperi horâ ſextâ comparuit inter Taurum & Arietem (infra Taurum in Eridano volebam dicere) inter nubes identidem ſubtercurrentes, non procul ante Meridianum noſtrum, caudâ non jam in Occidentem, ut antea, ſed in Orientem verſâ. Nimirum ex barbato ut antea erat, factus eſt caudatus, quoniam Solem Orientem antea præcedebat, nunc decumbentem ſubſequitur. Motus ergo fuit in antecedentia, à die 17. Decemb. uſque ad dictum diem quartum Januarii, à roſtro Corvi, ſub quo apparuerat infra Hydram, per viam lacteam, per Orionem & Eridanum, uſque ad Eclipticam, ferè infra Taurum, per ſpacium 130 & amplius graduum; adeò ut decem & amplius horis citiùs quam antea ex Horizonte ortivo emergat. Vidit eundem Eminentiſſimus noſter in Arce cum Aulicis ſuis, & tota penè urbs noſtra. Volebam die ſequenti pernoctare in Arce, eumque iterum obſervare accuratius per tubum binoculum melioris notæ, quem habet Eminentiſſimus noſter, ſed tempus pluvium ac nivoſum eripuit illum iterum è conſpectu noſtro, uti & nunc quoque die 6 Januarii, dum reverſus ab Eminentiſſimo hæc ſcribo. Si pergat viâ inchoatâ, tendit rectè per Triangulum & Andromedam, verſùs Draconem, atque adeò verſùs ipſum polum arcticum. Terrebit vehementer, nullus dubito, Septentrionales. Ego nihil enuntio, quoniam incerta judico omnia prognoſtica, quæ Aſtrologaſtri magna ex parte imperiti è ſimilibus ſignis deducunt. Si enim bella denuntiat, ſi mortes Principum, ſi ſteritatem, tempeſtates, terræ motus ac ſimilia: cur nobis potius, quam regionibus aliis, per quas motu ſuo diurno quotidie tranſit? Aſiæ dico pœnè univerſæ, univerſæ Europæ, & Americæ?

Elector Mogunt. ſtudiis Mathemat. delectatur.

Schottus præjudiciones Aſtrologicas de Cometarum effectis parvi pendit.

Ab ultimis meis nihil aliunde accepi, niſi quod Moguntiæ & Erfurdiæ & Viennæ, imò & in Gallia atque Italia fuerit viſus. Et Viennæ quidem primùm viſus fuit die 20 Decembris, caudâ Occidenti obverſâ, manè circa horam quartam. Antea verò & poſtea videri vix potuit ob aërem turbidum ac nubiloſum. Si Sereniſſimus Princeps & Excellentia Veſtra interim aliquid habuit, ſeu typis impreſſum, ſeu manu ſcriptum, communicare non dedignetur. Interim maneo Excellentiæ Veſtræ & debitor & creditor. Herbipoli die 6. Januarii 1665.

Excellentiæ Veſtræ Addictiſſimus
CASPARUS SCHOTT.

22.

Fabri epiſtola 2. ad Schottum.

Aliæ litteræ Excellentiſſimi Domini Joannis Matthæi Fabri *&c.*

AD præcedentes duas epiſtolas prolixè & humaniſſimè reſpondet Excellentiſſimus Dominus Doctor, reſponſionique ſubjungit ſequentia: Dum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

KONINKLIJKE
BIBLIOTHEEK

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Figura motus quotidiani Cometæ obse

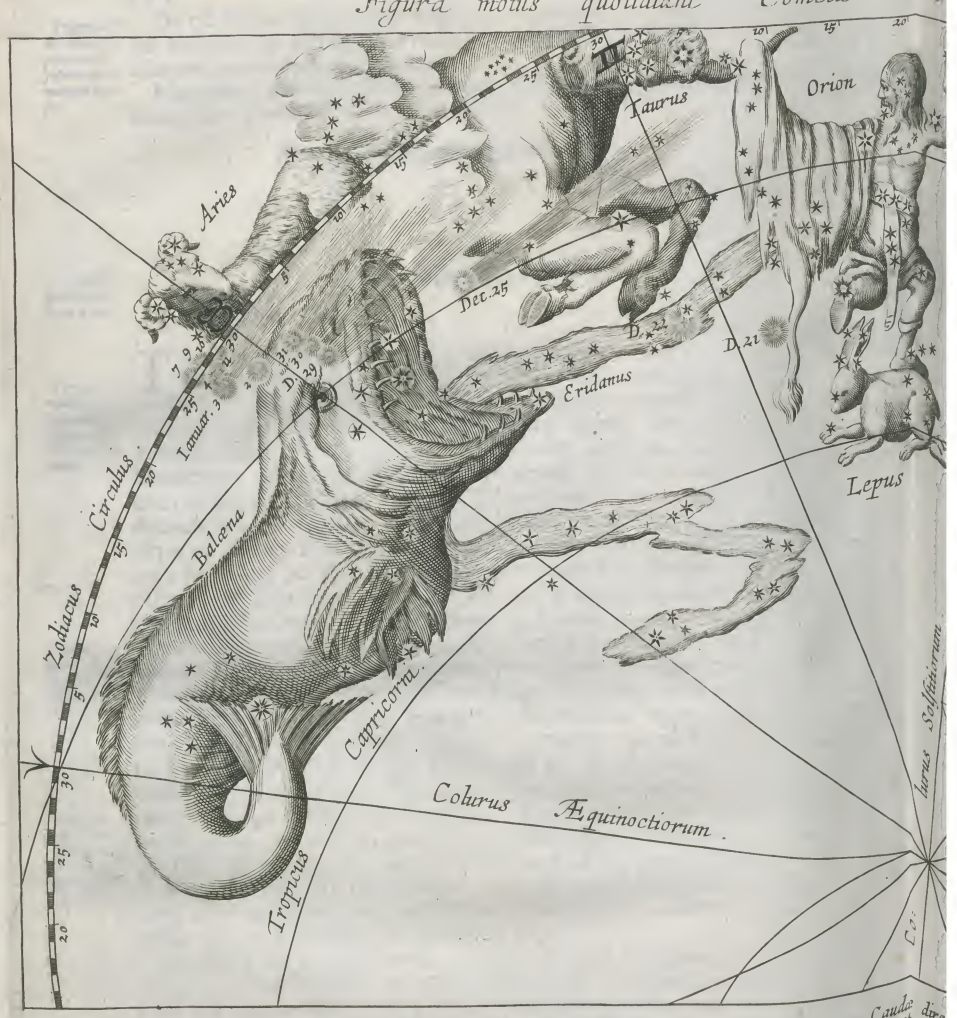

Tempus			Positus Secundum figuras Cælestes	Longit:	Lat:	Caudæ dire…
An. 1664	Dec.	15	Circiter in puppe Navis Argo	6 ♍	40 A.	In occasum ♑ Occid.
		17	A Rostr. Corv. 42 a cord. Hydr. 33 in media Navi	19 ♌	40 A.	versus lucid. Bore…
		21	A Crur. sin. Or. 7 ab ocul. ♉ 29 inter Lepor. et Erid.	8 ♊	11 A.	sine Cauda } ♑ ob
		22	A Crur. sin. Or. 17.30. ab ejus hum. d. 24.30. in Eridano	30 ♉	9 A.	sine Cauda }
		25	A Crur. s. Or. 33 ab ocul. ♉ 25 juxta boreal. lucid. Balen.	15 ♉	1 B.	versus humer. dext…
		29	A Corn. Austr. ♈ 17 ab oc. ♉ 32 juxta mediam: lucid. Balen.	5 ♉	3 B.	Eadem plane
		30	A Corn. Austr. ♈ 14 ab oc. ♉ 32.30 ibid. Paulo Borealior	4 ♉	5 B.	ad oculum ♉
		31	A Corn. Austr. ♈ 13 ab oc ♉ 36 ibid. Paulo Borealior	3 ♉	6 B.	Paulo intro oculum ♉
An. 1665	Ian.	2	A Corn. Austr. ♈ 12 ab oc ♉ 36 In cervice Balenæ	29 ♈	7 B.	Eadem directa
		3	A Corn. Austr. ♈ 10 ab Orient. maj. in rictu Balenæ 15	27 ♈	8 B.	Paulo australior
		4	A Corn. Austr. ♈ 8.30 ab ead. lucid. Bal. 15 30	27.30 ♈	10 B.	Eodem vergens
		7	A Corn. Austr. ♈ 8 a lucid. cap. Bal. 18.30	26 ♈	12 B.	Med. inter oc. ♉ et
		9	A Corn. Austr. ♈ 8 a lucid. cap. Bal. austr. 19.30	27 ♈	12 B.	Eodem directa
		10	A Corn. Austr. ♈ 7.30 ab ead. lucid. Balen. 19	28 ♈	11 B.	Rursus eadem
		11	A Corn. Austr. ♈ 7.30 a lucid. hydræ ead. 20	27 ♈	11 B.	Plane eadem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

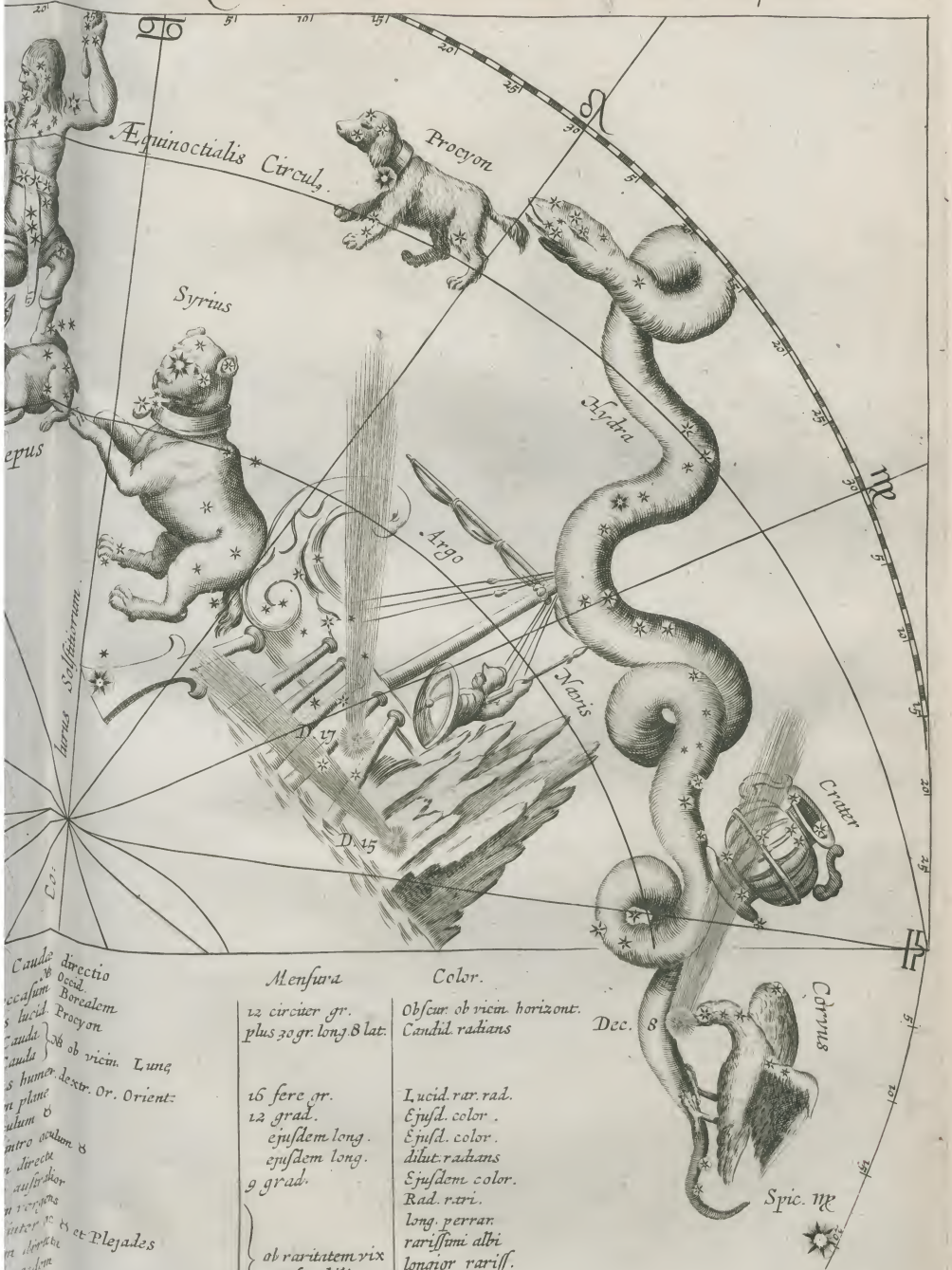

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

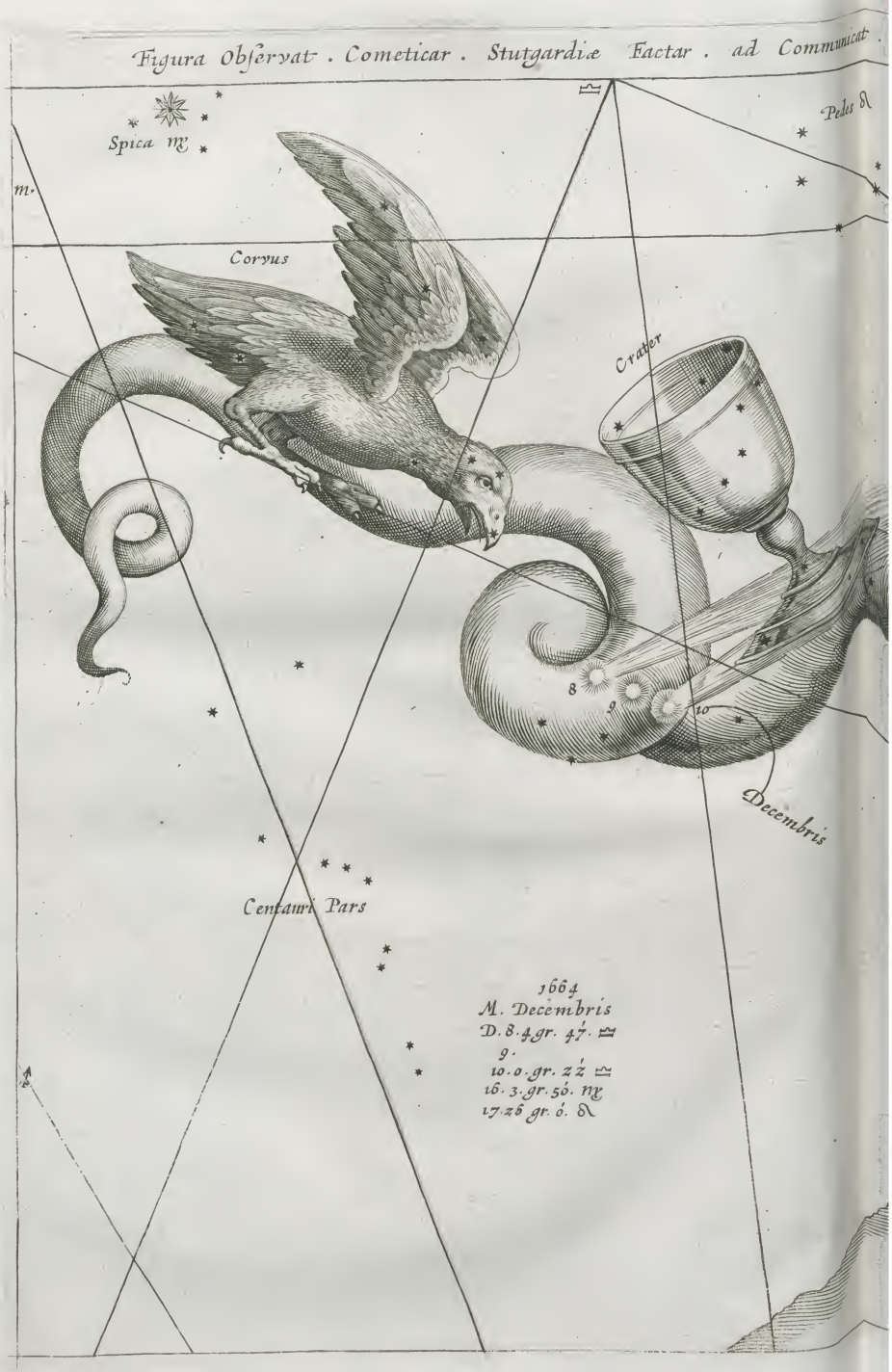

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

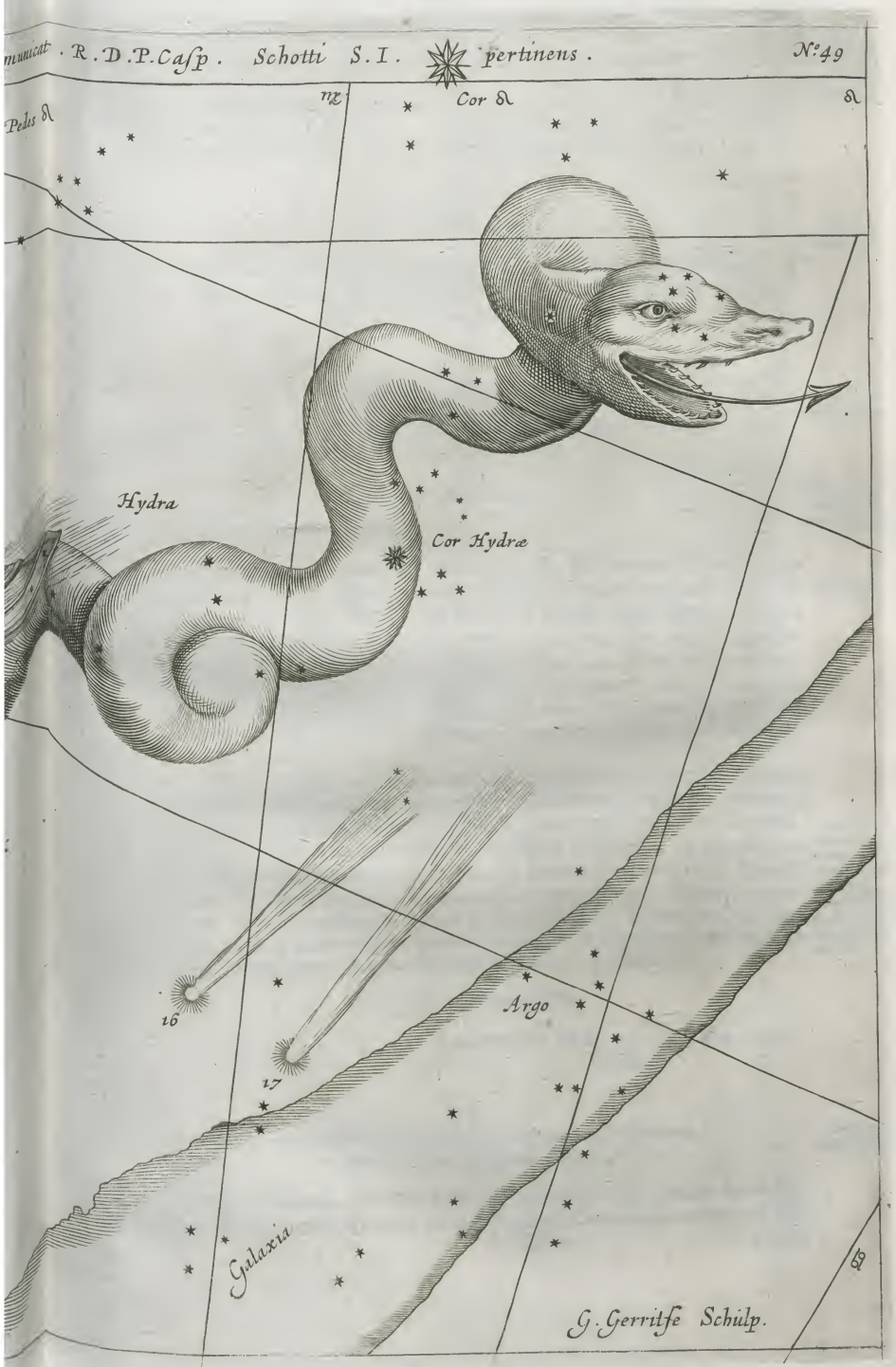

Eorly Europeon Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

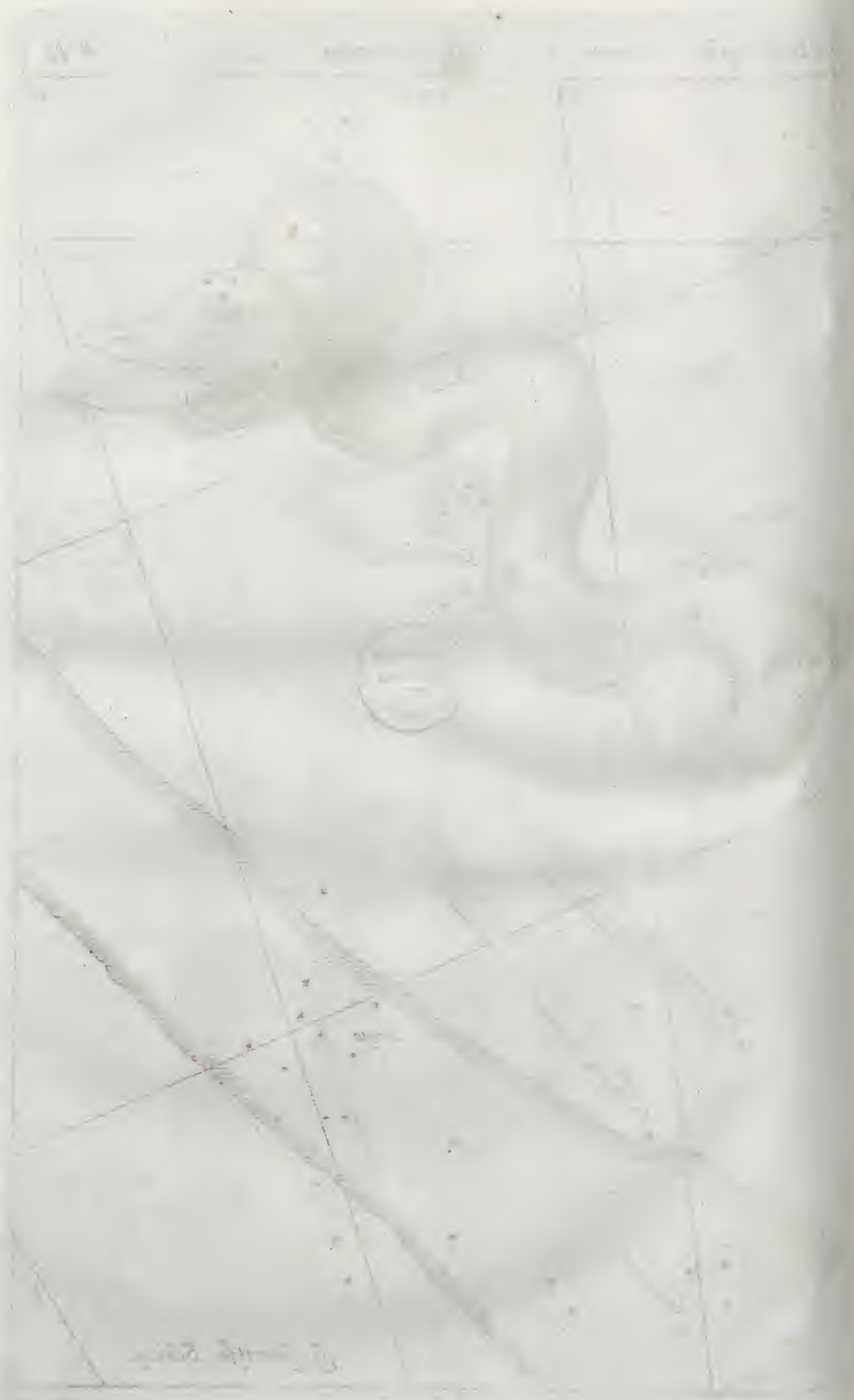

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Dum heſternâ veſperâ exaratum epiſtolium jam claudendum eſſet, en à Reverentia Tua ſecundas longè mihi gratiſſimas, & continuantis affectûs obſides. Gratias imprimis pro communicatione Obſervationum habet Sereniſſimus Noſter Princeps, plura ſubinde ex eruditionis Tuæ Pantometro exſpectans, meque ad quæcunque officia obſtringes penitùs. Tiliæ noſtræ idæa proximè ſequetur, atque ſimul philologica quædam linguarum exoticarum ænigmata, quæ Oedipum jam jam inveniſſe credam, ſi intuitum Tuum obtinebunt benignum. Hâc tamen vice addere non pauca negotia prohibent. Interim Vale.

Dux Wirtembergenſis ſtudiis Mathematicis delectatur.

23.

Obſervatio Studgardiana

Obſervatio Studgardiana.

In Würtembergia, miſſa ab Excellentiſſimo Domino Joanne Matthæo Fabro, nomine Sereniſſimi Principis Würtembergenſis.
Vide Iconiſmum adjunctum.

24.

Obſervatio Neoſtadiana.

Neoſtadiana ad Cocharum.

Ad Cocharum, facta ab Excellentiſſimo Domino Joanne Matthæo Fabro.
Vide Figuram adjunctam.

Epiſtola Obſervatoris.

Fabri epiſtola ad Schottum tertia.

Admodum Reverende Domine Pater,

NEſcio quâ ingenti ſomnolentiâ factum ſit, Pl. R. Domine Pater, ut nuper, dum typum Studgardianæ obſervationis Cometæ tranſmitterem, Epiſtolam ipſam omiſerim. Veniam ut rogo, ita impetraturum ſpero. Interea accipe quæ noſtra obſervatio congeſſit, atque rudi penicillo oculis expoſuit. Dimenſiones cum ex ipſo typo deſumi (præcipuè latitudo, cujus gradus ratione globi compreſſi ſubinde latiores aut anguſtiores eſſe debent) non poſſint, ſubjunxi illas quâ poſſibili diligentiâ in ipſo cælo ſtellato deprehendere potui. Ab 11. hujus menſis partim ob Lunæ vicinitatem, partim per cæli nubili interventum, non vidi ampliùs. Vid. Fig. 3.

Præteritâ tamen nocte, cum cælum apricum per nubium intervalla nonnunquam appareret, locum quidem ejus, nullam tamen amplius vidi Cometam, ideoque omninò extinctum ſuſpicor. Circà Memmingam jam à 12. Novemb. viſum fuiſſe, perhibet Aſtronomus haud in obſuris Schorerus. Si quæ alia habeantur, rogo communicationem. Interea te ſalvere plurimum jubet Sereniſſimus Noſter Princeps, mecum, Tantique Viri conſpectum & alloquium optamus uterque. Eadem nocte quâ Patres veſtri conſpectu Cometæ fruſtrati fuerunt, etiam ex arce Louvenſtein quidam pervigiles nihil planè, ſereno licet cælo, notare potuerunt. Raptim Neoſtadii 1665. 18. Januarii.

Cometa 12. Novembr. 1664. ad Memmingam obſervatus.

Dux Wirtemberg erga Schottum benevolus.

T. R. D. obſervantiſſimus

JOANNES MATTHÆUS FABER.
Doctor.

25.

Obſervatio Cometæ factæ Friburgi Briſgoiæ menſe Decembr. Anno 1664. & Januario 1665.

Obſervatio Friburgenſis.

NOs die 20. Decemb. primùm vidimus Cometam circa horam ſecundam manè ſuper monte Orientali apud Tropicum Capricorni, oblongum ful-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

gorem quaſi tenuis & illuſtratæ nubeculæ, quem conſequente poſtea capite Cometæ advertimus eſſe barbam illius. Superabat ferè magnitudo ſtellas primæ magnitudinis, maligno tamen & nebuloſo lumine, adhibito duorum convexorum vitrorum tubo pedali. Apparuit ferè Jovi æqualis, ſed fuſco & malè terminato lumine, inſtar pugni puerilis. Barba cum modica latitudine in longum directè tendebat ferè uſque ad Cor Hydræ, niſi quod ſenſim deſinebat in tenuiſſimi luminis cuſpidem. Puto hoc genus Cometæ ab Aſtronomis haſtam vel lanceam vocari. Paulò antè medium quintæ, adhibito inſtrumento parallactico bipedali (nam aliud ad manus non erat, neque facilè inſtrui ad uſum poterat) utcumque dimenſi ſumus diſtantiam Cometæ à Spica Virginis: reperimus ferè æqualem 32. gradibus. Videbatur tunc linea recta ducta à Spica Virginis ad Cometam tendere ferè per medium inter duas ſtellas lucidas, quarum Auſtraliſſima cadit in roſtrum, altera borealior in collum Corvi. Ad oculum æſtimando prædictam diſtantiam Cometæ à Spica, videbatur tantundem ferè diſtare Spica ab arcturo. Itaque Longitudo Cometæ videtur tunc incidiſſe ferè in principium Libræ, Latitudo paululùm ultra 29°. gradus Auſtrales: Declinatio in Auſtrum ad gr. 26½. undè uſque ad Cor Hydræ ferè ſunt 35°, quibus non multò pauciores videntur fuiſſe, ad quos porrecta fuit longitudo barbæ, ſi tenuiores radios adnumeres. 21, 22 & 23. ob nubes videri Cometa non potuit.

24. Decemb. circa horam quintam obſervatus Cometa diſtabat à corde Hydræ 25° 46. à Spica Virginis 46° 26. Videbatur ferè in una linea recta Cometa & duæ borealiores è tribus lucidis ſupra Cor Leonis. Quare tunc longitudo Cometæ ferè fuit 7°. & latit. auſtralis 37°. Declinatio in auſtrum 28½ gr. Barba parùm deflectebat à cane minori in Occidentem. Proprio motu autem confecit hoc quatriduo 5. gr. 15'.

Die 25. Dec. manè 1°. quadrante poſt 4. vidi Cometam inter nubes & nebulas tenuiter, fermè in una linea recta cum corde Leonis & ſuprapoſitarum trium lucidiorum borealiſſima. Barba jam multo minor apparuit, caput aliquanto majus, quàm nuper. Itaque tunc fuit circa malum navis. Poſt hunc diem erant perpetuæ nubes uſque ad 31. Decembris.

31. Decemb. circa horam nonam erat Occidentalior, à Cane majore 30° 5'. Efficiebat ferè lineam rectam cum auſtraliſſima trium junctarum balteo Orionis, & Stellæ Rigel. Ergò tunc illius longitudo ferè fuit 1°. in ♊. Latitudo Auſtralis 35°. Declinatio in Auſtrum 11½ gr. Undè colligo intra 7. dies proximè antecedentes (hoc eſt à 24. Dec. uſque ad 31.) Cometem proprio motu confeciſſe circiter gr. 79. itinere ſumpto ferè per medium poli & per lucidas auſtraliores Canis majoris, & per lucidas Leporis. Videbatur adhuc Cometes major ſtellis primæ magnitudinis, ſed lumine, uti aliàs, nebuloſo, & abſque barba & cauda æqualis fermè in ambitu comatus.

Anno 1665. 1. Januarii hora ſeptima veſpertina iterum figura Cometæ fuit ſimilis heſternæ. Diſtabat à Rigel ſive lucido pede Orionis 15° 24'. ab Aldebaran ſive oculo ♉, 24° 46'. Ergò longitudo Cometæ tunc erat ferè 2°. in ♉. Latitudo 28. cum declinatione Auſtrali gr. ferè 9. Paulò ante nonam per tubum deprehendi unam ſtellulam valdè vicinam Cometæ, in diſtantia quaſi unius pedis apparentis, quæ ſub medium noctis plus quam duplo videbatur ab eodem diſtare, & apparebat jam auſtralior, quàm Cometa, cum antea fuerit borealior. Confecit motu proprio Cometes ab heſterna obſervatione circiter 9°.

2. Januarii nihil obſervari potuit ob nubes & pluvias.

3. Jan. ſub initium noctis Cometa obſervari non potuit. Sub medium noctis ſereniore cælo apparuit propè os Ceti: diſtabatque ſecundùm ocularem æſtimationem ferè tantundem à lucida capitis Ceti, quantum invicem diſtant duæ lucidæ in humeris Orionis, & videbantur in Cometa ferè concurrere duæ lineæ rectæ, quarum una ducitur per dictas duas humerorum, altera per

duas

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

duas lucidiores in utroque pede Orionis. Conſtituebat fermè Triangulum Iſoceles cum oculo ♉. & plejadibus.

4. Jan. 1°. quadrante poſt ſextam veſpertinam inter nubes emicans Cometa apparuit iterum caudatus, ſed in Orientem verſa cauda, in apparente longitudine duorum pedum: ſed latior jam coma erat, & inſtar virgæ addenſata. Vertebatur cauda ad caput Orionis. Circa horam nonam aſpectus per tubum referebat lumen ferè clarius quàm ſuperioribus diebus. Cæterà retinebat veterem magnitudinem & figuram. Obſervatus conſueto Inſtrumento parallactico: poſt medium nonæ diſtabat à Lucido pede Orionis 31°. 56′. ab Aldebaran ſive ♉ oculo 24°. 36. Lucida in capite ſive hiatu balenæ erat, paulò Occidentalior, & borealior, à lineâ recta quæ per Cometam & caput Andromedæ ducta ſit, modicè declinans in Occidentem. Fuit igitur tunc Cometa ſecundùm longitudinem in 11°. ♉, ſecundùm Latitudinem auſtralem in 15°. ferè, declinans ab æquatore in Boream duobus gradibus. Confecit intrà triduum circiter 19. gradus.

5. Jan. nubes.

6. Jan. poſt medium octavæ veſpertinæ obſervatus inter nebulas diſtabat ab oculo ♉. ſive Aldebaran 28°. 5′. à Plejadibus 21°. 38′. Efficiebat triangulum Iſoſceles ſuper baſi nectente duas lucidas boreales in capite Ceti, brevioribus cruribus. Cauda videbatur tenuior quàm nudius tertius (forſan ob nebulas clariorem aſpectum adimentes) in longitudine continebat circiter 10. gradus. Vertebatur iterum ad caput Orionis. Hinc colligimus tunc longitudinem Cometæ fuiſſe circiter in 7°. gradu ♉. Latitudinem Auſtralem 11°. cum declinatione in Boream ad $3\frac{1}{2}$ gradus. Confecit intra hoc biduum circiter gr. $5\frac{1}{2}$.

7°. Jan nubes. Similiter 8°.

9°. Jan. veſperi 3°. quadrante ad ſeptimam ſereniſſimo cœlo apparuit Cometes iterum cum virgata, rariore tamen, cauda, eaque verſâ ferè ad caput Orionis, aut propius ad oculum Tauri, eâ longitudine, ut fermè ſtellas Taurinæ ſectionis attingeret. Diſtantes à capite Cometæ plus quam 12. gradibus. Secabant ſe in loco Cometæ duæ rectæ, quarum unam duximus per lucidam Arietis in Orientali cornu & trium lucidarum in capite Ceti auſtraliorem; alteram per duarum borealium lucidarum in eodem capite occidentaliorem, & mediam trium lucidarum in capite Arietis. Deprehendi præterea tunc per Tubum ſtellulam à Cometa duobus circiter palmis diſtantem, auſtraliorem in ipſo verticali circulo Cometæ: per eundem tubum corpus Cometæ ſecundum diametrum ferè triplo majus apparebat Jove, ſed fuſco & malè firmato lumine. 3°. quadrante ad 9. eum dimenſi ſumus. Diſtabat 15° 36. à prædicta lucida Arietis ab oculo ♉ verò 32° 6. Ergò in longitudine habuit $2\frac{1}{2}$ Tauri, Latitudinem Auſtralem 5°. paulò plus, ab æquatore in Boream declinabat ad $7\frac{1}{2}$ gradus. Confecit à 6°. Januar. hucuſque circiter $6\frac{1}{2}$ gr.

10. Veſperi ſubinde Cometes è ſparſis nubibus emicabat: obſervari tamen per inſtrumenta ob intervenientes nubes non potuit. Si quid fidere licet ſubito aſpectui, conſtituebat Cometa cum duabus lucidis borealibus in capite Ceti, & cum alia minore vertice ejuſdem Ceti parallelogrammum obliquangulum. Cauda paulò minor apparebat quàm heri, & ab oculo Tauri nonnihil declinabat in Auſtrum.

11. & 12. Nubes adimebant aſpectum ſiderum.

13. Veſperi 3°. quadrante, ad octavam apparuit Cometes jam non paulò minor, quàm aliàs, cùm caudâ pariter minore ac rara ut ægrè conſpiceretur. Vertebatur illa, per tubum, corpus valdè obſcurum apparebat, magnitudine adhuc ſuperante primæ magnitudinis ſtellas. Diſtabat à Lucida Arietis 12°. 15′. à Lucidiore in capite Ceti 14°. 6. ſtabat in una linea recta cum prima Arietis & auſtraliſſima trium lucidarum in capite Ceti. Undè videtur tùm Cometæ longitudo incidiſſe ferè in ipſum principium Tauri, latitudo Auſtralis $1\frac{1}{3}$ gr.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Confecit à 9ª. Januarii uſque hùc circiter 4. gradus.

14. Januarii veſperi bis Cometam obſervavi ſereno cælo: ſemel 1°. quadrante poſt ſextam circiter. Diſtabat tùm à Lucida Arietis 12°. 6: à lucida in capite Ceti circiter 15°. 48′. ſub idem ferè tempus inventa, & altitudo Lucidæ Arietis ab Horizonte in gr. 64, ſed quadrante exiguo. Iterum primo quadrante poſt nonam diligentius obſervatus diſtabat ab oculo Tauri 36°. 4′. à Lucida Arietis 11°. 35′. à nodo ligaminis piſcium 10°. 17′. a lucida in capite Ceti 15°. 57′. linea rectâ per Cometam & lucidam Arietis ductâ paululùm ad Orientem relinquebat lucidum pedem Andromedæ: per tubum corpus & cauda apparebant ferè, ſicut heri, paulò debilius. Hinc colligo tunc longitudinem Cometæ fuiſſe in ♈ gr. 29. latitudinem adhuc auſtralem ½ gr. ab heri confecit iter ferè 1. gr.

15. & 16. cælum nubilum, emicante tamen ſubinde Cometa.

17. Jan. Veſperi paulò antè horam octavam diſtabat à lucida in capite Ceti 18° 3′. ab auſtrali lucida in eodem capite 17° 6′. Iterum circa tertium quadrantem ad nonam, diſtabat à nodo Lini 10° 45′. à lucida ♈ 10° 46. per tubum apparuit parva ſtellula, non plus uno palmo diſtans à Cometa in medio latitudinis caudæ, ipſe Cometa per tubum jam non apparuit major tertiæ magnitudinis ſtellis: caudam adhuc vertit ad caput Orionis juxta oculum Tauri. Ergo circa hoc tempus longitud. Cometa habuit circiter 27°½ in ♈. latitudinem Borealem 1. grad.

26.

Mantuana Obſervatio & Mediolanenſis.

Obſervat. Mantuana & Mediolanenſis.

MAntuæ factæ ſunt ſequentes Obſervationes: Die 22. Decembris Cometæ horâ duodecimâ Italica diſtabat a Procyone 60. gr. 20. min. ab Arimech. gr. 37. 26: unde erat propè ſtellulam in corpore Hydræ, barba pertingebat uſque ad 3. ſtellas ſitas in inflexione Hydræ.

25. Decemb. Corpus Cometæ horâ ſeptimâ Italica diſtabat a Sirio 39° 2′. a Regulo 44° 38′. Ab Arcturo 86° 16. a corde Hydræ 22° 26. unde erat in velis Argo-navis.

27. Decemb. horâ ſeptimâ Italicâ corpus Cometæ diſtabat a Sirio 21°. a Procyone 35. a corde Hydræ 29°. Unde ſitum erat inter ſtellas, quas noviſſimi Aſtronomi vocant ſtellas ſupra caudam Syrii.

29. Decemb. hora quarta Italica corpus Cometæ diſtabat a Syrio 10°. a Bellatrici 30° 15′. unde diſtabat circiter unum gradum a cauda Leporis.

30. Decemb. ante tertiam horam noctis Italicam diſtabat 26°. a Bellatrice, a lucida cinguli 16°. unde erat in collo Leporis.

Die 1. Januarii 1665. circa horam quartam Italicam diſtabat a Bellatrice 29°. 46. à lucida cinguli Orionis 22° 15. Erat inter ſtellas Eridani, diſtans ab Æquatore declinatione Auſtrali 10°.

4. Januarii circa ſeptimam horam Italicam diſtabat à Rigel 33° 36. Ab Aldebaran 25° 36′. ſitus erat in ore Ceti jam in hemiſphærio Boreali, citra Æquatorem uno circiter gradu.

5. Januarii, prima horâ noctis diſtabat ab Aldebaran 27° 10′. proximus mediæ ſtellæ in ore Ceti ſitæ, quam initio barba, ſeu cauda tegebat; ſed poſt quintam horam noctis jam diſtabat ſenſibiliter ab eadem ſtella, quam non amplius tegebat.

6. Jan. circa ſecundam horam diſtabat à dextro cornu Arietis 20°. a Capra 51°. ſitus inter dentes Mandibulæ dextræ Ceti.

9. Jan. hora quinta Italica 36. diſtabat à media in ore Ceti 9°. à ſtella Borealiori in baſi Trianguli verſùs Andromedam 25° 16.

10. Jan. horâ tertia Italicâ diſtabat à lucida in fronte Arietis 10°. à media in ore Ceti 10°. à lucida Mandibulæ boreali 7° 46. *Obſerv.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Obſervationes Mediolani inſtitutæ ferè omninò conveniunt cum Mantuanis: hæ tamen poſteriores accuratiores ſunt.

27.

Obſervatio Leodii, ad elevationem poli grad. 50. minut. 40. miſſa ad R. P. Caſparum Schott. inſcio Auctore. Leodienſes 1.

Die 22. Decembr. Anni 1664. hora quarta matutina, apparuit in ipſa Hydra, inter Craterem & corvum: & cum Spica Virginis, ac ſtella in oculo Corvi, ferè conſtituebat lineam rectam.

Diſtabat { à Stella in oculo Corvi — grad. 16. minut 43.
à Spica Virginis — grad. 36. minut. 35.
à Corde Leonis — grad. 43. minut. 3.

Altitudo ſuprà Horizontem erat grad. 14. minut. 30.

Cauda à parte Occidentali ſtellæ extendebatur verſus Cor Hydræ, & aliquoties eò uſque videbatur pertingere.

Diſtabat autem Cometa à Corde Hydræ grad. 31. minut. 15. tanta igitur erat longitudo caudæ.

Corpus ſtellæ facilè ſuperabat magnitudine 4. ſtellas primæ magnitudinis. Color erat rubeus.

23. & 24. Decembris nihil potuit obſervari propter nebulas.

Die 25. Decemb. viſus eſt infrà Hydram; ſed ob inconſtantiam auræ nihil eſt obſervatum.

26. Decembris hora $11\frac{1}{2}$ noctis apparuit in velo Argus, poſt malum octo circiter gradibus. Conſtituebat lineam rectam cum ſtella quæ eſt in compage inferioris pedis Leonis, & ſequenti quæ eſt in flexu colli Hydræ.

Horâ 1. min. 42. Juba Leonis, & Cor, & Cometa erant ferè in eadem linea recta.

Horâ 2	Diſtabat	à corde Hydræ grad. 22. minut. 33.
Horâ $2\frac{1}{4}$		à Cane Majori grad. 39. minut. 5.
Horâ $2\frac{1}{2}$		ab eodem grad. 38. minut. 55.
Horâ $2\frac{1}{4}$		à Cane Minori grad. 43. minut. 36.
Horâ $2\frac{1}{2}$		à Corde Leonis grad. 45. minut. 1.
Horâ $2\frac{1}{2}$		à Spica Virginis grad. 58. minut. 45.
Horâ $2\frac{1}{2}$		à Cauda Leonis grad. 58. minut. 0.

Altitudo Caudæ Leonis ſuprà Horizontem erat grad. 45. min. 5. horâ $2\frac{1}{4}$.

Altitudo Spicæ Virginis gr. 23. m. 52. horâ $2\frac{1}{2}$.

Altitudo Cometæ graduum 9. horâ $2\frac{1}{4}$.

Cauda erat longè brevior quam die 22. & extendebatur directè verſus canem minorem.

Magnitudo ſtellæ erat ferè eadem, licet aliquibus paulò major videretur.

Die 30. Decemb. comparuit iterum hor. 9. veſpertinâ, non ut antea, crinitus, infra Orionem, in medio colli Leporis

Diſtans { à Lucida in pede ſiniſtro Orionis gradus 9. minut. 0.
à Cane majore grad. 20. min. 0.

Unde liquet, à 26. Decembris uſque ad 30. velociſſimè progreſſum, confeciſſe gradus circiter 52. nec motum directè ab Oriente in Occidentem, ut priùs, ſed deflexiſſe ad plagam inter Septentrionem & Occidentem, ſed Occidenti viciniorem.

1. Die Januarij 1665. apparuit iterum ſine coma, ſed ſolito lucidior, quadrante poſt ſextam veſpertinam, in flexura illa fluvii Eridani, quæ eſt inter pedem ſiniſtrum Orionis & Cetum, paulò infra ſtellam, quæ eſt ordine octava, vel ſecundùm alios nona in fluvio, numeranti à pede Orionis. Nam

Diſtabat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Distabat { à pede sinistro Orionis grad. 15. minut. 42.
ab oculo grad. 24. minut. 50.
ab humero dextro Orionis grad. 29. minut. 20.

Elevabatur autem pes Orionis supra Horizontem gr. 11. minut. 40.
Confecit igitur à 30. Decembris gr. 20. circiter versus eandem plagam, inter Septentrionem & Occidentem progrediendo.

3. die Januarii visus est circa 5½. vesperi, habens comam decem circiter pedum quoad apparentiam, aversam de more a Sole, adeòque versus Orientem protensam: faciebatque lineam rectam cum utroque humero Orionis.
Elevabatur supra Horizontem gr. 29. minut. 40.

Distabat { ab oculo Tauri grad. 23. minut. 43.
ab humero sinistro Orionis grad. 29. minut 34.
à lucida in ore Ceti grad. 8. minut. 30.

Pes sinister Orionis elevabatur supra Horizon. grad. 9. minut. 20.
Fuit igitur hoc tempore ante os Ceti, distans ab eo gr. 3. minut. 30.
Infra Æquatorem grad. 2.
Confecit proinde à 1 Jan. grad. 12. iterum versùs plagam inter Septentrionem & Occidentem, sed huic viciniorem.

Leodienſis 2.

28.

Observatio ejusdem Cometæ Leodii, missa ad eundem ab ipso Auctore, unà cum sequenti epistola:

Admodum Reverende in Christo Pater.

Pax Christi.

Ferilli epistola ad Schottum.

LItteræ Reverentiæ Vestræ utpote absque expresso nomine ejus, cui destinatæ erant conscriptæ, serò, & post longum gyrum ad manus meas devenêre. Timeo ergò ne Reverentia Vestra se contemtam existimet, dum videt nullum suis responsum mitti. Sed absit Reverende Pater hæc cogitatio. Vestra Reverentia tùm propter famam doctrinæ, tùm verò potissimè quia Vir est religiosus, Societatis nostræ alumnus, à nobis omnibus & à me plurimi fit. Ecce ergò, etsi serò, meas ad Reverentiam Vestram mitto Observationes Cometæ, quas Reverentia Vestra desiderat. Fateor me timere, ne in iis, quas Reverentia Vestra vidit, non unus, sed plures errores irrepserint: existimo enim, eas ab aliquo Observationum nostrarum minus experto excerptas fuisse, & absque debito examine, & rerum intelligentia, ad alias regiones fuisse transmissas: certo enim mihi constat, me inscio, omnia hæc fuisse peracta. Ecce ergò mitto Observationes exactissimas; tales enim eas esse scio: quia non solùm per distantias observatæ sunt, sed ferè semper pro legitimis comprobatæ sunt per lineas rectas in quibus stellæ & Cometa jacebant, quæ se exactè intersecabant in puncto per distantias notato.

Schottus laudatur.

Anno 1664. die 22. Decembr. horâ quarta matutina.
Cometa distabat { à corde Leonis grad. 43. minut. 3.
à corde Hydræ grad. 31. minut. 15.
Cauda Cometæ fermè pertingebat usque ad ipsum cor Hydræ, sed ulteriùs non protendebatur.

Die 26. Decemb. horâ 2½. manè.
Cometa distabat { à Cane majore grad. 38. minut. 55.
à Cane minore grad. 43. minut. 36.
Tunc temporis elevabatur supra Horizontem, Cometa quidem grad. 9. Spica Virg. gr. 23. 52'.

Die

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Die 30. Decemb. horâ nonâ veſpertinâ.

Cometa diſtabat { à Cane majore grad. 20.
à pede ſiniſtro Orionis grad. 9.

Anno verò Domini 1665. die 1. Januarii horâ 6. veſpertinâ

Cometa diſtabat { ab oculo Tauri grad. 24. 56.
à pede Orionis grad. 15. 42'.
ab humero dextro Orionis grad. 29. 24'.

Die 3. Januarii hora veſpertina ſeptima.

Cometa diſtabat { à cauda ſuper caput Arietis grad. 30°. 53'.
ab humero Occid. Orionis grad. 20. 5'.

Die 5. Januarii hora veſpertina 6½.

Cometa diſtabat { à lucida ſuper caput Arietis 23°. 12'.
ab oculo Tauri 25°. 56'.

Die 7. Jan. hora nona veſpertina.

Cometa diſtabat { à pede Orionis grad. 40. 56.
ab oculo Tauri grad. 29. 28'.

Die 9. Januarii hora ſexta poſt Meridiem.

Cometa diſtabat { ab Occidentaliori cornu Arietis 14°. 15'.
ab ore Ceti 9°. 45'.
ab oculo Tauri 31°. 27'.

Quo tempore Cometa elevabatur ſupra horizontem 44°. 35'.
Siniſter autem pes Orionis grad. 27. 4'.

Die 10. Januarii hora nona 9½.

Cometa diſtabat { ab ore Ceti grad. 11. minut. 45.
ab oculo Tauri grad. 33. 9.

Die 11. Januarii hora 7½.

Cometa diſtabat { à lucida Arietis grad. 13. 22'.
ab Ala Pegaſi grad. 30. 44'.

Die 12. Jan. hora octava, quando pes Orionis elevabatur ſupra horizontem grad. 25. 38'.

Cometa verò grad. 46. 56'.

Cometa diſtabat { ab ore Ceti grad. 13. 38'.
à cornu dextro Arietis 10°. 45'.

Die 13. Januarii hora 7½.

Diſtabat Cometa { ab Ala Pegaſi grad. 28. 47'.
à cornu dextro Arietis 10°. 6.

Die 14. Jan. hora 6½.

Cometa diſtabat { ab ore Ceti gr. 15. 48'.
á lucida ſuper Ariet. 11°. 26.

Die 16. Januarii hora 7½.

Cometa diſtabat { ab ala Pegaſi gr. 26. 45'.
ab ore Ceti gr. 16. 55'.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Die 19. Januarii horâ $7\frac{1}{2}$.

Cometa distabat { à lucida super Arieț. grad. 10. 6. / ab ala Pegasi grad. 25. 12'.

Die 20. Januarii hora $6\frac{3}{4}$.

Cometa distabat { ab ala Pegasi grad. 25. 12'. / à lucida Arietis grad. 9. 57'.

Die 21. Januarii hora $7\frac{1}{2}$.

Cometa distabat { à lucida Arietis grad. 9. 18'. / ab ala Pegasi grad. 24. 55'.

Die 3. Februarii horâ septimâ.

Cometa distabat { à lucida Arietis grad. 8. 16'. / ab ala Pegasi grad. 22. 43'.

Atque hæc sunt quæ per distantias observavimus: nam etsi viderimus Cometam usque ad 14. Feb. nihilominus non poterat facilè observari per Instrumenta. Dignetur Reverentia Vestra boni consulere hanc tardam responsionem. Utinam ea citius perveniſſet ad Reverentiam Vestram, quam amo in Domino, & plurimi facio. Dignetur pro me Deum orare, ut particeps fiam beatitudinis æternæ, in qua spero me æternum fruiturum consortio Reverentiæ Vestræ. Valeat Reverentia Vestra! Leodii 13. Martii Anno 1665.

Reverentiæ Vestræ indignus Servus in Christo

ANTONIUS FERILLUS.

29.

Observatio Herbipolensis ad elevationem poli gr. 50.

Observatio Herbipolitana.

HErbipoli, ob cœlum continuò pluvium, aut nubilosum, non potuit observari ante diem 1. Januarii Anni 1665. tametsi diu antè de illo aliunde fuissemus moniti. Tandem

Die 1. Januarii 1665. horâ 7, 8. & $8\frac{1}{2}$ post Solis occasum, visus fuit Cometa paulò antè, in & post Meridianum, sinè cauda, lucidior quàm sequentibus deinceps diebus. Transierat Eridanum, & appropinquabat ori Ceti.

Die 2. & 3. Jan. fuit cælum pluvium.

Die 4 Jan. hora 6. post meridiem, erat antè os Ceti, in ipsâ ferè Æquinoctiali linea. Cauda protendebatur versus dorsum Erichtonii, inter Orientem & Septentrionem; eratque nunc longior, nunc brevior, sed rara ac transparens, videbaturque subinde ventilari.

Die 5, 6 & 7. nihil potuit observari.

Die 8. visus in ore Ceti. Cauda versus eandem plagam extendebatur, iterumque ventilari videbatur, ac modò longior modò brevior apparebat, & ut antea rara ac transparens.

Die 9 & 10. Januarii ibidem visus in palato Ceti, paulò supra Æquatorem. Cauda respiciebat magis Septentrionem quam antea; eratque adeò rara, ut per illam stellæ apparerent.

Sequentibus diebus appropinquavit semper magis ac magis Arieti, & magnitudo ejus minuebatur.

Die 15, 16 & 17. non procul à ventre Arietis, minor quam antea, caudaque breviore, sed versâ adhuc in Orientem æstivum, è regione Solis. Videtur ab aliquot diebus altior, id est, remotior à terra, quam antea.

Die

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images repraduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Die 18 & 19 non potuit obſervari.

Die 20. in ventre Arietis, & in ipſa Ecliptica, cum cauda verſâ ad Orientem Æquinoctialem valdè brevi tenuique.

Die 21 & 22. non potuit obſervari.

Die 23 Jan. viſus fuit adhuc circa Eclipticam, ſed admodum minutus corpore & cauda.

Sequentibus diebus uſque ad diem 2. Februarii non potuit amplius obſervari, primis quidem ob vicinitatem Lunæ, poſterioribus verò ob cælum nubilum.

Die 2. Februarii iterum comparuit veſperi ab hora ſexta & ſequentibus, non procul ab auricula Auſtrali Arietis, exiguus corpore & caudâ, & obſcurus.

Ab hoc die uſque ad ſeptimum Februarii ſemper magis ac magis appropinquavit dictæ auriculæ, ſemperque magis & corpore & cauda & lumine diminu tus fuit.

Die 7, 8 & 9. Februarii erat viciniſſimus ſtellæ quæ eſt in auricula Auſtrali Arietis, minor & obſcurior quam diebus præcedentibus. Cauda exigua adhuc verſus Orientem erat directa. Monachii tamen viſus adhuc fuit die 10, 11, 12 & 13. Februarii, eodem in loco quo hîc, & eadem cum exilitate & obſcuritate. *Obſervatio Monachiana.*

30.

P. CASPARI SCHOTTI

Hallucinatio circa prognoſin Cometæ hactenus explicati.

Schotti judicium de Aſtrologia judiciaria, morimur de prædictionibus ex Cometarum apparitione factis.

CIrca prognoſin Cometæ hactenus explicati oppido diverſa circumferuntur judicia, non à Germanis tantùm, ſed ab Italis quoque, aliarumque nationum Aſtrologis.

Sunt multa, ut decet, modeſta atque inter conjecturæ ac probabilitatis limites contenta. Nonnulla tamen plus æquo exorbitant. Non pauci Viri docti, ut è meo quoque calamo aliquid prodiret, optant. Sed partim interrupta non ſemel inter aliquot menſes valetudo, partim labor in elimandis aliis operibus, quæ præ manibus habeo, id hactenus non permiſêre. Solum ad petitionem Amici integerrimi ac doctiſſimi perbreve quoddam ac impolitum judicium, neſcio cui Magnati exhibendum, conſcripſi, quod & hic apponendum cenſui.

Reverende in Chriſto Pater,

Pax Chriſti,

Calamum meum, olim frequenter ad Vos excurrentem, provocat Reverentia Veſtra, & quid de novo ſidere ſentiam, edicere jubet. Maluiſſem alia occaſione, aliâque in cauſa ſcribendi onus impoſitum: ſive enim loquar; temeritatis; ſive taceam, ignorantiæ notam non effugiam. Media ergò via ingrediar, ut nec tacuiſſe, nec locutus fuiſſe videar. Præmiſſas dabo, concluſiones deducat, qui volet, & quas volet; modò non alias, quam legitimas. Ajo itaque. *Amicorum cauſſâ nonnulla facimus quibus libentius abſtineremus.*

Primò. Probabiliſſimum eſt, omnes Cometas eſſe irati Numinis linguas, & malorum ſecuturorum, ut ira DEI avertatur, nuntios. Eſt unanimis Philoſophorum, Aſtrologorum, Hiſtoricorum ſenſus, & receptiſſima jam inde ab omni ævo mortalium ferè omnium opinio, exemplis innumeris confirmata. Ridendi ergò qui contendunt, Cometas non magis infelicitatem quam felicitatem portendere, eo quòd aliqui Cometæ fauſti fuerint aliquibus Principibus, quos enumerant: quaſi verò illi ipſi non magis regnis ac populis luctuoſi, quam Principibus illis fauſti illuxerint. Hinc deducas quid de noſtro Cometa, de quo diſceptatio eſt, ſtatuendum. *Cometæ malorum nuncii.* *Quidam fauſti. Triſtia miſcentur lætis.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Cometis præsignificata mala incerta, & quæ determinari non possunt.

Secundò Æquè probabile mihi est, mala, quæ Cometæ regionibus & populis portendunt, ante eventum esse incerta: undè temerarium est asserere serio, quæ & quibus illa portendantur. Moveor primò, quia incerta est Cometarum materia, incerta causa efficiens, ac tot ferè sententiæ, quot de ea re scriptores. Quis ergo divinet, hunc quidem inducturum siccitatem ac sterilitatem; illum aëris intemperiem, hominumque aut animalium pestem; alium regnorum mutationem, Principum mortem, seditiones, bella aliaque similia. Nec obtrudant experientiam, quæ docuerit Cometas tali loco cæli & tali tempore anni ortos, tali tantoque motu per talia signa progressos, talis magnitudinis, coloris, appendicis portendisse famem, bellum, pestem &c: Nam ad regulas non dico certas ac infallibiles, sed vel probabiles de Cometarum effectibus procudendas, necessarium est, ut plures ejusdem per omnia conditionis appareant, quorum effectus subsecuti similes sint: quod hactenus non contigit, ut ex Cometologiis huc usque editis constat. Moveor secundò, quia Cometæ insigniores, qui notabili aliquo tempore durant, motu tam aliis stellis communi, quam sibi proprio, varias regiones toto orbe sibi succedentes, peragrant; incertum ergò, cui potissimum præ aliis malum portendant. Dicere autem omnibus portendere, est experientiæ refragari. Hinc iterùm deducas, quid de nostro statuendum. Esto enim ratum ac firmum bellum denuntiare illis regionibus, quibus longum syrma, ceu extentam manu virgam, obvertit; incertissimum tamen foret, Belgis ac Anglis ideò potiùs, quam aliis intentare, quòd caudam ab ortu suo usque ad Decembris exitum illis obverterit. Nam ut nobis Belgæ sunt occidentales, ita nos Ungaris, Ungari Thracibus, Thraces Persis, Persæ Indis, hi Chinensibus, Chinenses Japonibus, alii aliis supra quorum regiones iter suum direxit hactenus, & etiamnum dirigit syrmate converso.

Principes à peste & infectione aëris tutiores aliis hominibus.

Tertiò improbabile mihi semper visum fuit, Cometas, qui mortalitatem inducunt (si qui inducunt) Regum potiùs ac Principum capita petere, quam aliorum. Ratio est, quia hi tutiores sunt ab infecto aëre quàm alii, ut experientia in famosissimis etiam pestibus docuit: utuntur enim meliori victu, eoque ad Medicorum assidentium præscriptum, vel vescuntur vel abstinent &c.

Stellæ Principes non necant.

Cælum ergo infamant, qui stellas Regicidas autumant.

Cometas quasdam mortem Principum portendere probabile est.

Quartò Probabile è contrario visum mihi, Cometas quosdam Regum ac Principum mortem portendere, ac veluti funebres quasdam faces, mortisque lampades tam caris cælo capitibus prælucere. Quinam autem & quorum funera prænuntient, prorsus incertum. Ratio primi est experientia omnium ferè seculorum, quâ constat, quam plurimos Viros Principes vel eodem vel sequenti anno post exortos Cometas fatis concessisse. Catalogum invenias apud Cometologos. Ratio secundi patet ex jam dictis: nam nec certa, nec probabilis suppetit experientia, quâ constet cujus conditionis esse oporteat Cometas, ut prædictum effectum prænuntient; nec si hoc constaret, statui ullo probabili argumenta potest, quod hujus potiùs, quàm illius capiti mors immineat.

Quintò de præsentis Cometæ vel effectu vel significato, nihil adhuc etiam probabiliter statui potest. Nam tota Cometarum prognosis desumi solet ab eorum loco, motu, duratione, anni tempore, quo exorti, figura, colore, magnitudine ac similibus accidentibus. Quæ omnia videntur mihi adhuc incerta, uti colligo ex pluribus observationibus ad me missis Roma, Brixia, Græcio, Praga, Lipsiâ, Memminga, Studgardia, Neostadio ad Cocharum, Argentina, Molshemio, Coloniâ, Leodio, & aliis ex locis. Tempus nunc non suppetit, ut illas intar se accuratè conferam, & quid ex omnibus concludendum de dictis accidentibus, statuam. Duo solum obiter noto, de quibus multos ambigere video. Primum est, Cometam qui alibi ultimo Dec. hic primò Januarii comparuit sine cauda prope Eridanum, ac deinceps à quarto Januarii usque ad 23. ejusdem caudatum in Eridano, Ceto, & Ariete; etiamnum durare (nisi hodie

Observationes ex variis locis ad Schottum missæ.

Cometa hyemalis sine cauda & cum cauda:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

hodie aut heri extinctus sit) contra ac ego ipse putaveram, & alii ad me scripsêre. Nam licet à 24. Januarii usque ad 1. Februarii, tum hic, tum alibi inconspicuus fuerit, partim ob Lunæ vicinitatem, partim ob cælum pluvium; tamen à 2. Februarii, usque ad 7. imo usque ad octavum & nonum ejusdem inclusivè comparuit iterum, eodem pœnè loco quo eum reliqueramus, nempe in Ariete, paulò infra auriculam.

Ubi dies 3. Febr. apparuit?

Alterum est, dubium me diu hæsisse num is qui Romæ à 12. Decembris ibidemque ac alibi subsequentibus diebus ad exitum ferè ejusdem Mensis sub rostro Corvi, sub Hydra & in Argonavi comparuit, ille idem fuerit qui ad Januarii initium adhoc usque tempus percurrit, ab Eridani flexura prima post Orionem per os ac fauces Balenæ, usque ad auriculam ferè Arietis Austrum respicientis. Causa dubitationis erat, quòd hîc ante Januarii Kalendas propter cœlum continuo turbatum, nullum Cometæ vestigium notare potuerim, frequentibus licet aliorum litteris ac sermonibus monitus; aliorum vero relationes & observationes variare non parum deprehenderim. Nunc tamen conspirantes observationes ac relationes plurimorum variis è locis ad me missæ, dubium omne sustulere: nec enim ambigi amplius potest quin unus ac idem sit. Tandem supponendo unum ac eundem esse Cometam, qui hactenus effulsit, addo joci causâ, quod nonnemo jocando nuper magno cuidam Principi dixit: *Cometa ortus fuit sub Corvo, diuque eodem in loco hæsit: inde progressus petivit Argo navem, eamque celeriter transgressus tranavit fluvium, & os Balenæ insedit; tandemque Arietem petivit in quo etiam hæret. Corvus animal rapax est, populus rapax, quem bellum primum petet, ac diu premet: inde navalia subsequentur prælia; mox Oceanum trajiciet Mars ac Balenam (societatem, ut vocant Indicam) petet; tandem Arietem invadet, ac viribus debilitatis deficiet.* Hæc ille jocando. Quod vaticinium si verum, vel ex hoc capite minùs accidet ingratum, quòd Martem procul à Germania nostra ableget. Seria magis expecto à Rev. V. quæ scientiarum arcem insedit, cujus Sanctissimis sacrificiis me commendo. Herbipoli 10 Februarii 1665.

An unus idemque fuerit in Corvo & Lepore?

Unum eundemque esse concluditur.

S. hostis argutas prædictiones Astrologicas videt.

Reverentia Vestræ Servus in Christo

CASPARUS SCHOTT.

31.

Responsio ad præcedentes litteras.

Reverende in Christo Pater

Pax Christi

DOctissimum Reverentiæ Vestræ discursum de famoso nostri temporis Cometa accepi, quem & confestim in pleno consessu summorum Virorum legi, cùm Rever. P. Rectori nostro adessent in consueta recreatione præcipui hujus Collegii Patres. Aderat & P. Albertus Curtius, Rector Collegii Neoburgici, præcipuus studiorum Reverentiæ Vestræ fautor & admirator & ipse quoque ejusdem Cometæ, quoad licuit observator, quem etiam Monachii nobiscum adhuc vidit 8. vel 9. hujus Mensis Februarii. Tulit Rev. V. ab omnibus eum plausum, quem merebatur, quemque sine rubore, si coràm fuisset, acceptare non potuisset. Nostri Ingolstadienses parant aliquid typo publico; quod si prodierit, non patiar id à Rev. V. desiderari. Interim quæ subindo huc mittunt, ad Aulam confestim destinantur, neque inde ad nos redeunt, ut communicari etiam aliis possint. Omnium accuratissimè, quod sciam, observavit in nostra Provincia hoc sydus Tridenti P. Michael Digiser, perpetua multarum noctium serenitate ab hoc usus. Misit huc specimen laboris sui eleganti calamo expressum, atque ita distinctum, ut singularum noctium observationes singulas tabellas impleant. Si mihi eadem pingendi facultas, grave non fuisset

Curtius Schotto singulari ratione favet.

Schotti judicium de significat. Comet. approbatur.

Digiser egregius Cometæ observator.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Pingendi facultas Mathematico necessaria.

pro Reverentia Vestra alterum exemplar expingere. Sed nunc hominem non habeo, qui in hoc meas vices suppleat, & ego nec tantum quidem in pictura calleo, quantum subinde pueri per lusum illinere Thecis scriptoriis solent. Circumvolitant passim chartæ observatrices à Lutheranis plerumque auctoribus editæ, cum ridiculis glossematis, ut cuivis affectus & studia partium dictabant. In horum confusionem exspectamus omnes à Reverentia Vestra, tot adjumentis ex omni orbe terrarum adjuta, perfecte elaboratum opus de eodem Cometa, ut extet aliquid à Societate editum, quod ætatem ferat, quod hominum doctorum judicia sustineat, quod deceat famam Reverentiæ Vestræ, quod exspectationi ac desiderio litterati orbis adæquatè satisfaciat. Quò citius id prodierit, hoc plausum majorem feret. Interim ego me SS. Reverentiæ Vestræ Sacrificiis & precibus peramanter ac studiosè commendo. Monachii 24. Februarii 1665.

Lutheranorum Mathematicorum nonnulli invidiæ adversariorum se objiciunt.

Schottus spem fecerat operis Cometici.

Commendandæ in secula suæ Societatis caussâ.

Reverentiæ Vestræ Servus in Christo

GEORGIUS SPAISER.

32.

ANNOTATIO

An tempus Cometæ apparituri possit prævideri, ac prædici.

Cometæ an prædici possint?

VIr Clarissimus Henricus Julius de Blume Viennâ ad me scripsit 7. Februarii currentis anni 1665. inter alia quæ sequuntur:

Henr. Jul. de Blume epistola ad Schottum.

Quæso autem, ut significet Reverenda Paternitas Vestra, quid illi videatur de eo, quòd nonnulli jam pridem visum iri Cometam sub finem anni præteriti prænunciarunt. Inter eos est quidam Bartholomæus Schimpfer, Minister Lutheranus in Saxonia, qui in judicio de Eclipsi edito lingua vernaculâ Halæ Saxonum anno 1654. hunc Cometam disertis verbis prædixit, ut mihi his diebus prandenti cum Principe Averspergio, ex ipsius libro prælegit Comes Torgez, inter Proceres Austriacos summæ eruditionis. Memini me vidisse hominem illum ante complures annos in aula Ducis Lunæburgici, & fuisse admirationi ob peritiam artis Chiromanticæ. Rationem ni fallor affert conjunctiones Planetarum: Undè & anno 84. itidem Cometam apparaturum esse affirmat. Utile fuerit inquiri an Cometarum exortus certis rationibus præsciri possint: id enim si fieri possit, Cometæ non magis aliquid insoliti portenderent, atque Eclipses Solis & Lunæ, quas accidere certo atque stato tempore omninò necesse est. Magni nominis in Gallia Philosophus Petrus Gassendus, in vita Nicolai Claudii de Peiresk, Senatoris Aquæ Sextiensis, ubi ipsi de Cometa anni 1618. viso sermo est, Cometarum apparitiones nihil ad nos facere existimat. Hæc Dominus Blumius.

Bartholom. Schimpfer prædicit Cometam.

Comes Torgez Austriacorum Procerum doctissimus.

Gassendus laudatur, Apparitiones Cometarum nil ad nos facere putat.

Similia ad me scribit nonnemo Monachio die 10. Martii hujus anni 1665. ait enim audivisse se nuper, cum Rottenburgo Dilingam tenderet, fuisse editam pro anno 1664. practicam Calendario adjunctam, in qua futurus in Decembri Cometa prædictus esset. [Quæ res (addit ipse) argumentum præbet naturalis & penè ordinarii eventus, cum certæ sunt conjunctiones planetarum]. Utrique respondi, Bartholomæum Schimpfer, & quoscunque alios qui Cometarum exortus prædixerunt aut prædicere voluerunt, persuasum habuisse, magnam planetarum conjunctionem (qualis fuit præterito anno 1664. in Capricorno) plerumque secutum fuisse stellam novam aut Cometam, inductos experientia, qua constat sæpe id contigisse. Nam post similem conjunctionem apparuit anno 1604. stella nova, & annis 1652. ac 1661. Cometa. Addidi falsam esse aut fallibilem saltem hanc regulam, cum anno 1662. mense Decemb. magna fuerit Planetarum conjunctio in Sagittario: quam tamen Cometa nullus nullaque stella nova (quod sciatur) est secuta.

Schottus Schimpfero contradicit.

Planetarum conjunctionem non semper stella nova vel Cometa sequitur.

33. Obser-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Early European Books. Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Figura 1 observatt. Cometicar. Tridenti factar. ad Communicat. R. P. C. Schotti pertinens. N.° 46.

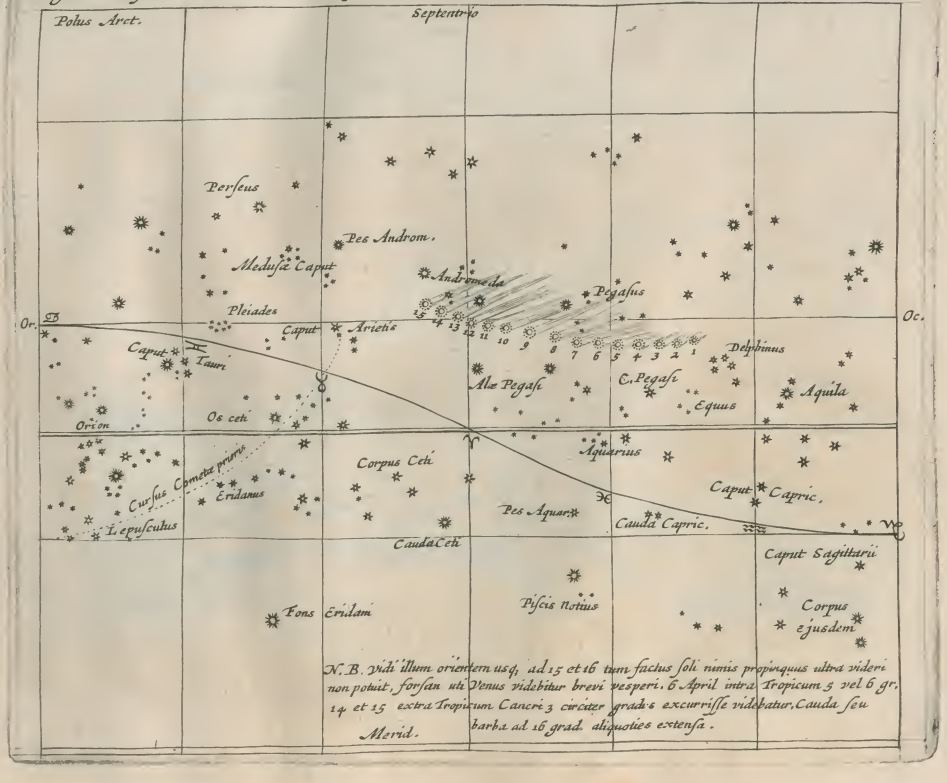

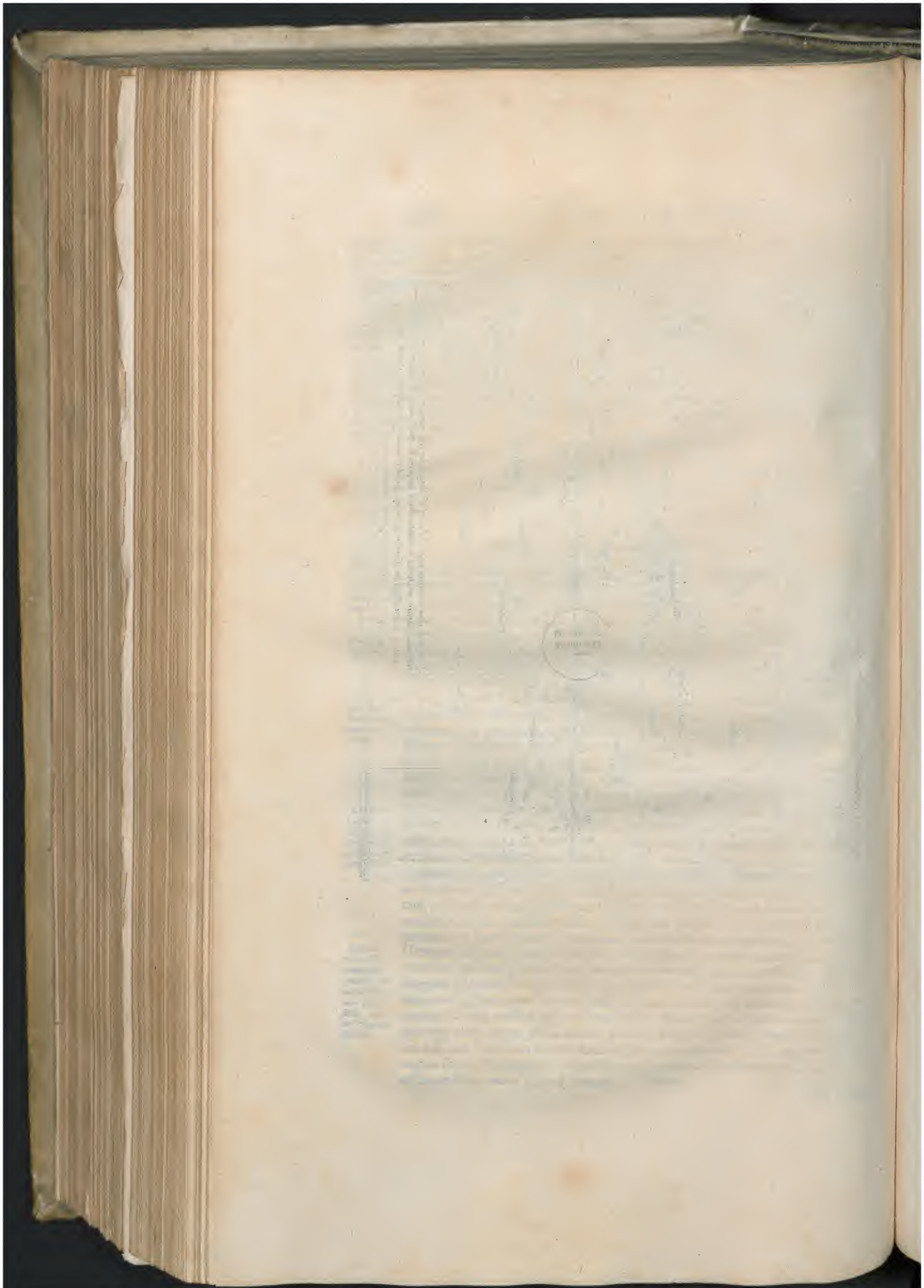

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Early European Books. Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
107 B 47

Figura 2 observat. Cometicar. Tridenti factar. Anno 1664. in Pegaso sub Piscium signo, 1 April et seqq. hor. 2, 3, 4 mat. ad eandem Communicat. Schottanam pertinens. N°. 47.

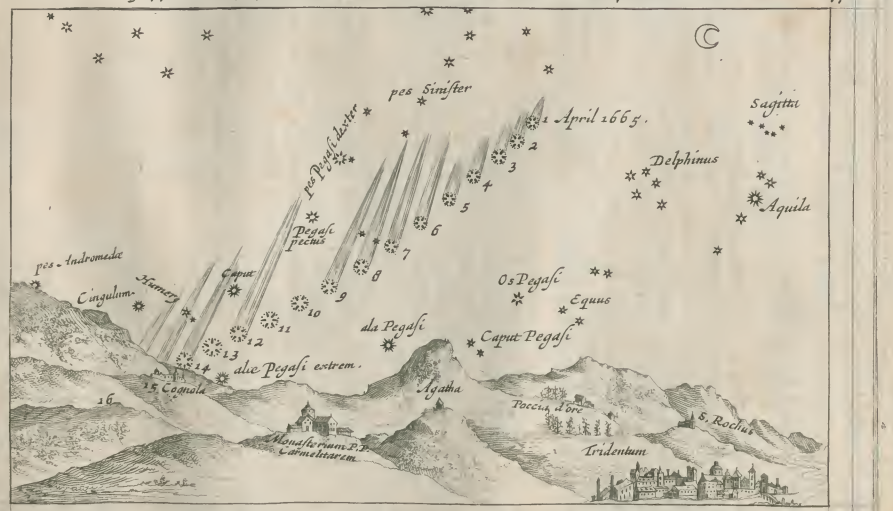

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

33.

Observationes variæ Cometæ novi Anni 1665. menſe Aprili.

Obſervatio Neoſtadiana ad Cocharum, facta ab Excellentiſſimo Domino Joanne Matthæo Fabro.

Obſervatio Neoſtadienſis Cometæ verni.

DE novo Cometa ſic ſcribit, inter alia, Neoſtadio ad Cocharum fluvium die $\frac{5}{15}$ Aprilis, dictus Dominus Faber:

Fabri epiſtola 4. ad Schottum.

Cæterum novus (ſi modò novus) ingens certè denuò nobis fulget Cometes. Eum Sancto Paſchatis feſto, horâ quartâ matutinâ obſervavi primùm, ſed obſcurè, ob diluculi Lunæque propinquitatem; quemadmodum & ſequenti die. Unde circiter judicando (ob defectum apparitionis aliarum ſtellarum) inter Pegaſi alas vel ventrem conſiſtere viſus eſt. Verum $\frac{8}{18}$ Aprilis, manè circà tertiam luculentiſſimè eum obſervavi, adeoque ab Andromedæ capite, gradibus 3. 36; à lucida verò in ventre Pegaſi gr. 15. 36. collocatum deprehendi, caudâ per eandem alteramque lucidam in ala Pegaſi in Occidentem Meridionalem vergente.

Die $\frac{9}{19}$ ejuſdem à capite Andromedæ gr. 6. à ventre Pegaſi gr. 19. remotus cernebatur, adeoquè Orientem verſùs Septentrionalem profectus, caudâ latus Capitis Andromedæ ex parte Meridionali prætereunte.

Die $\frac{14}{24}$ à Capite Andromedæ gr. 9. 36. à ventre Pegaſi gr. 22. aberat, tumque prædictum caput in media ferè cauda effulgebat.

Denique hodierno diluculo paùlò poſt tertiam emergere viſus eſt caudâ gr. plus 24. præmiſſâ, capite verò fulgentiſſimo, ac 2/1. paulo poſt in latere Auſtrali ſurgente magnitudine quidem nihil, ſplendore verò perparùm cedente. Receſſerat à Capite Andromedæ 12. gr. à ventre Pegaſi 27. gr. caudâ ſtellam (ut reor mediam in brachio Andromedæ) tranſlucentem oſtendente. Brevi conſpectum iri tempore reor, quòd ortui ſatis velociter appropinquet, quotidie ferè 3. 36 procedendo. Si modò ſignificativa ſunt ejuſmodi phœnomena, hoc certè noſtro infauſtum ſidus vertici imminet, eoque urgentiùs, quò ortivo Horoſcopo vicinius. Deus meliora! Vale interim, Vir Celeberrime, ac ſalve. Dab. Neoſtadii 1665. 5 April.

Reverentiæ Veſtræ obſervantiſſimus

MATTHÆUS FABER, Doctor.

34.

Obſervatio Pragenſis.

Obſervatio Pragenſis.

HAnc perſcribit Pragâ die 2. Maji 1665. Prænobilis ac Reverendiſſimus Dominus Godefridus Aloyſius Kinnerus à Lowenthurn, ad P. Caſparum Schott, his inter alia verbis.

Kinneri epiſtola ad Schottum.

Cometa novus in Bohemia primùm viſus eſt Gitzinii ipſo Sacri Paſchatis die, hîc feriâ ſecundâ ab aliquibus, feriâ tertiâ verò à multis, potiſſimum verò à R. R. Patribus in Collegio obſervari cœpit in pectore Pegaſi exiſtens, caput habens par Veneri, caudamque ad 12. & amplius gradus extendens. Pater Benjamin Schlajer, Mathematicus Pragenſis, curſum ejuſdem diebus, quibus ſerenitas favit, ad 20. uſque, niſi fallor, Aprilis obſervavit, quo tempore Heliacè occumbens videri deinceps deſiit, rediturus fortaſſis in conſpectum, ubi è radiis Solis emerſerit, & novam veſperi ſcenam daturus. R. P. Theodorus Moretus, qui in Provinciali Congregatione diebus aliquot hîc fuit, exiſtimat eundem eſſe, qui nuper in Arietis Conſtellatione diſparuit: videri autem deſiiſſe, quòd curſu ſuo tùm ad cæli ſuperiora eniteretur: unde nunc iterato redux

Schlajer Mathematicus Pragenſis.

Moretus Cometam vernum cum hyemali eundem eſſe putat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

dux ſecundò prodeat in conſpectum in Epicyclo ſuo verſùs inferiora tendens. Mihi neque vacat, neque libet, quid de hoc ſentiendum, examinare, & quali Eccentrico vel Epicyclo Theoriam ſuperſtruere oporteat, ſi uni eidémque phœnomeno quis cupiat favere. Prodiitne jam in lucem Polygraphia Reverentiæ Veſtræ? Cuperem & illius pro me conſueto pretio exemplar. His finio, meque SS. ſacrificiis ac precibus commendans, maneo.

Polygraphia Schottt.

Admodùm Reverentiæ Veſtræ Addictiſſimus

GODEFRIDUS KINNERUS.

35.

Obſervatio Lucernenſis.

Obſervatio Cometæ factæ Lucernæ. Anno 1665.

CIrcà finem Martii rumor advenit, rurſus in cælo videri Cometam. Nos Lucernæ illum advertere cœpimus ſub diluculum.

1. Aprilis manè paulò poſt quartam, ſed ubi propriè tunc eſſet, diſcerni non poterat, ſtellas circumjacentes occultante nimirùm propinquo Solis lumine, neque cauda ſatis liquidè apparebat.

Die 6. Aprilis paulò poſt primam manè obſervatum eſt Cælum, ſed Cometa adhuc non videbatur, ſolùm apparebant Horizonti vicinæ ſtellæ nebulis occultæ. Horâ tertiâ clare apparebat Cometa, major ſtellis primæ magnitudinis, ſed obtuſo lumine, cum barba non Exigua, verſâ propè directè ad Delphinum, & modicè in Boream declinante.

Diſtabat circà medium quartæ à lucida in ore Pegaſi 16. gr. 50. min. à lucida Occidentaliore in pede Pegaſi, quæ eſt extrà quadratam Pegaſi 10. gr. 40. min. Circà quartam iterùm obſervatus diſtare Cometa ab Auſtraliore crucis lucidæ Cygni, quæ eſt interiòr alæ Auſtralis 29. gr. 0′. min. à lucida Aquilæ 41. gr. 50. min. Unde collectum, Cometæ declinationem borealem 17. gr. 10. min. Latitudinem 26. gr. 3. min. Aſcenſionem rectam 336. gr. Longitudinem in Piſcibus 15. gr. 30. min.

Die 7. Aprilis 1. quadran. poſt horam tertiam manè, diſtabat à lucida Aquilæ 45. gr. 30. min. ab Auſtrali ala Cygni, quæ eſt una crucis, 30 gr. 53. min. Circà tertium quadrantem ad quartam diſtabat ab ore Pegaſi Lucido 20. grad. 10. min. à lucida in pede Pegaſi & una quadrati 7. gr. 19. min.

Paulo poſt quartam in Meridiana videbatur Lyra, vel alia lucida, forſan quæ eſt lucida in poplite Herculis. Altitudo Aquilæ paulo ante inter 39 & 40. grad. Caput æquale fuit, aut majus, ſtellis primæ magnitudinis, obtuſo lumine; cauda tendebat ad Delphinum, cum modico declinatione ad Boream. Collegimus inde, Aſcenſionem rectam 338. gr. Declinationem Borealem 19 gr. 3. min. Longitudinem in Piſcibus 18. gr. 20. min. Latitudinem 26. gr. 20. min. ſed globo tantum ad hanc dimenſionem adhibito. Curſus ab heri videbatur eſſe 3. gr. 53. min.

Die 8. Aprilis manè circa tertiam quadrantem ad quartam diſtabat ab Aquilæ lucida 50° 3′. Plures diſtantiæ accipi accuratè non poterant ob nubes identidem ſupervenientes. Utcunque tamen videbatur diſtare à lucidiore pedis Pegaſi, qui eſt in quadrato, 5. gr. 20. min. ab inferiore ejuſdem quadrati in ala 8. gr. 36. min. Undè collegimus, aſcenſionem rectam 342. gr. 3. circiter min. declinationem Borealem 21. gr. 15. min. Longitudinem in piſcibus 23. gr. 6. min. Latitudinem 26. gr. 10. min. Cauda tum tendebat ad Delphinum, cum declinatione ad Boream & erat valdè lucida, ſicut & ipſe Cometes: Longitudo caudæ clarè ad 6. gradus extendebatur, inde paulatim diſparebant radii; erat acutior ad caput Cometæ, inde paulatim nonnihil dilatabatur.

Die 9°. Aprilis nubes turbarunt Syſtema.

Die

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Die 11. Aprilis circa medium quartæ apparuit Cometes lucidiſſimus, cum cauda pariter lucidiſſima & rubicunda, circà caput ita addenſata, ut Cometæ corpus multùm ibidem ſuperaret, extenſa in longitudinem ferè ad 17. gr. Diſtantiam capere non licuit ob ſupervenientes nubes.

Die 12. Aprilis ſtatim poſt tertiam noſtri horologii, Caput Cometæ ſupra Horizontem emerſit, caudâ ſive barbâ præcedente lucidiſſimâ, iterum extenſâ in principio ferè ad 19 gr. poſteà ad 16. gr. iterum circà caput latiùs extenſâ. Vergebant barbæ radii ad lucidam Cygni, qui eſt in ala Auſtrali & cruce. Diſtabat Cometes à lucida in capite Andromedæ 3. gr. 12. min. vel ut poſterior obſervatio monſtrabat, 2. gr. 58. min. à lucida pedis eductione in Pegaſo 15 gr. 55. min. juxtà poſteriorem Obſervationem 15 gr. 58. minut. ab eductione alæ in quadrato Pegaſi 19. gr. 55. min. vel ut poſterior obſervatio arguebat, 20. gradus, 14. min.

Contigit prima obſervatio à 1. quadrante poſt tertiam uſque ad tertium quadrantem, ſecunda à tertio quadrante uſque ad quartam. Sub tempus diſtantiæ ab ea ſtella, quæ eſt in eductione alæ Pegaſi primò obſervata, erat Aquilæ Altitudo 41. gr. 26. quæ in globo exhibet horam tertiam 48′. min. Hinc globus oſtendit ad hoc tempus Cometæ declinationem 24. grad. 30. min. Borealem latitudinem 23 gr. 10. circiter min. Longitudinem in Ariete 8 gr. 15. min. Aſcenſionem rectam 358. gr. 30. min. Curſum à prima Obſervatione 22. grad. 54. min. in intercapedine dierum 16. grad. 0. min: à Secunda 19 grad. 20. min. intra dies 5: à Tertia 14. grad. 45. min. intra dies 4. Itaque à primo die veniunt in motu æquali, ad unum diem 3 grad. 49′. à Secunda die autem 3 grad. 16 minut.

Die 13. Aprilis horâ tertiâ manè cauda adhuc ſine capite, quod ſub Horizonte latebat, apparuit valdè lucida, extenſa nonnihil ſupra lucidam in capite Andromedæ, adeòque ad 6. ut minimè grad. Diſtabat à lucida in eductione pedis Pegaſi 19 gr. 29. min. (erat tunc altitudo Aquilæ 40 grad. 30. min. adeòque tempus horæ 3. & 45′. circiter) à capite Andromedæ 5. gr. 11. min. à cingulo Andromedæ 12 grad. 15. min. à lucida in eductione alæ Pegaſi 23. grad. 25. min. & tunc fuit noſtri horologii hora quarta.

Undè collegimus declinationem Boreæ 1. gr. 30. min. Aſcenſ. rectam 2. gr. 5. min. Latitudinem 22. gr. 53. min. Longitudinem 12. gr. 30. min. Curſum diametri ab heri 3. gr. 38. min.

Die 14 Aprilis Cometes viſus eſt ante plenum ortum projicere barbam ultra ſtellas pedis Pegaſi. Poſtea paulatim minor apparuit. Tendebat ad mediam ſtellam Crucis in Cygno. Ergò extenſa barba fuit ad gradus 26. gr. ferè, dum maxima fuit. Circa medium quartæ diſtabat 8. gr. 18. min. à capite Andromedæ 9. gr. 43. min. à Cingulo, vel correctiùs 10 gr. 2. min. Erat tunc Altitud. Aquilæ 40. gr. 12. min. Ab eductione pedis abfuit 22. gr. 18. aliàs 15. min. à Caſſiopæja 29. gr. 25. min. Erat tunc hora quarta.

Hinc collegimus, Cometam declinaſſe à Tropico Cancri in Boream 1. grad. 38. min. in Boream à Tropico in aſcenſione recta 6. gr. in longitud. 16. grad. 0. min. In latitud 20. gr. 50 min.

Die 15. Aprilis longitudo Caudæ maxima ſub ortum Cometæ deprehenſa 27. gr. 30. min. circa tertium quadrantem diſtabat à ſtella Caſſiopejæ proxima, quæ eſt in ejus humero Auſtrali 39. gr. 33. min. à Capite Andromedæ 11. gr. 21. min. ab occidentaliſſima Caſſiopæjæ, quæ eſt in ejus capite 32. gr. 49. min. & tunc fuit hora quarta.

Unde collegimus declinationem à Tropico Cancri in Boream 1 gr. 30 min. Aſcenſionem rectam 9 gr. 30 min. Longitudinem 19 gr. 0 min. Latitudinem 19 gr. 25 min. Curſum 3 gr. 15 min. ab heſterna obſervatione. Die 16 April. nubes circà Horizontem prohibuerunt aſpectum Cometæ.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

36.

Exemplum Literarum Monachii ſcriptarum.

Schorreri epiſtola ad Schottum.

Reverende in Chriſto Pater,

Pax Chriſti,

ID agebam, ut Reverentiæ Veſtræ mitterem Romanas chartas jam prius; ſed cum diligenter quæſiviſſem neutiquam reperi pluribus hebdomadis. Nunc inventas hiſce accludo. Quas ſi Reverentia Veſtra jam aliunde habuerit, libeat remittere. Accludo litterarum P. Honorati partem, & alterius Mathematici cogitationes Româ mihi miſſas.

Cometa tertius Romæ in Andromeda obſervatus putatur.

P. Fabri hæc habet: Hîc Romæ more ſolito vivimus. Tertium Cometam illuſtriorem primo aſpicimus ab octo diebus, longam caudam in occaſum porrigit, in ortum tamen brevi porecturus. Jam proceſſit ab Equuleo ad Caput Andromedæ ſeu umbilicum Pegaſi in arcu Eclipticæ parallelo, quantùm ſcilicet obſervari potuit.

Cometarum mira varietas.

Illius motus diurnus eſt ferè 5 gr. 36. ortum verſus; ejus latitudo eadem ſemper 25 gr. 20. Certè in Cometis natura ludere videtur. Nam primus in occaſum movebatur, tertius in ortum: primus in Circulo maximo, tertius in minore: primus in orbita maximè inclinata ad Eclipticam ſcilicet ferè 50 gr. tertius in orbe parallelo, ac proinde nullo modo inclinato: primus motu maximè inæquali, tertius æquabiliſſimo: primus verſùs Auſtrum; tertius verſùs Boream: primus ut Planetæ; ſecundus eodem cum ſtellis motu, eandem ſemper diſtantiam, eundemque ſitum ſervabat; tertius partim ut ſtellæ in circulo ſcilicet Eclipticæ parallelo, partim ut Planetæ, quorum velocitatem, exceptâ duntaxat Lunâ, ſuperabat. Reverentiæ Veſtræ SS. Sacrificiis unice commendo. Monachii 26. Maji 1665.

Reverentiæ Veſtræ Servus in Chriſto

CHRISTOPHORUS SCHORRER.

Ephemerides Cometarum incertæ.

Ille, qui Ephemerides novi Cometæ ſcripſit, non eſt Profeſſor in Sapientia, prout in literis inſinuavit, ſed ipſe vocat ſe Aſtronomum Archigymnaſii Bononienſis, hic inter alia in prima Ephemeride ita ſcribit: Cometa qui nunc feſtino greſſu ad Solis copulam tendit, ipſum aſſequetur die 22. Aprilis manè, ſed cum latitudinem tunc temporis habiturus ſit grad. 15. & in ortu altitudinem grad. 13. videri adhuc poterit. Orietur antè Solem horâ $1\frac{1}{2}$, eritque infrà ſtellam in apice Trianguli gr. ferè 2. & à verticali per lucidam cinguli Andromedæ nonnihil declinabit ad Boream.

Etſi medio Aprili occidere incipiet poſt Solem, veſperi tamen videri à nobis non poterit Occidentalis, quia ejus altitudo in occaſu Solis nunquam major erit gradibus 6. Iterum verò cum Sole occidet circà medium menſis Maji, ſed initio menſis ejuſdem ejus altitudo in ortu Solis erit grad. 10. orieturque antè Solem minutis 42'. quare ægerrimè videri poterit toto illo menſe, præterquam ad finem, cum oriri incipiet hora $1\frac{1}{2}$ antè Solem, & in Solis ortu altus erit grad. $15\frac{1}{2}$ ſpectabiturque ſuprà Plejades. Tota autem menſe Junio commodè conſpici poterit matutino tempore, quia die 10. in ortu Solis altus erit gr. 21. die 20. gr. 27. & in fine menſis gr. 34. orieturque cum Plejadibus. Erit verò tùm temporis ſepties altior à Terra, quàm initio menſis Aprilis. *Et paulò poſt dicit:* Menſe Martio extremam Signi Sagittarii partem, deinde Capricornum, & Aquarium cum Latitudine Boreali percurriſſe & veniſſe à Serpentario per Antinoum, Equuleum, & Pegaſum, ubi primum à nobis 4. Aprilis conſpectus eſt, cùm videri multò antè potuerit, ſive ipſum nubes, ſive lunare lumen, ſive incuria diu obſervationi ſubtraxerit.

Hamburgo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Hamburgo Herbipolin Kalendis Juliis Gregorianis 1665.

QUas Tibi dignas pro tanto favore rependam grates? Accepi enim rectè ante triduum fasciculum Tuum, qui non tantùm humanissimum responsum Tuum, sed & uberem variarum observationum Cometicarum congeriem, unà cum adjunctis schematibus continebat. Ex his cuncta desumam, ac sub nomine Tuo, sub Titulo Communicatio Herbipoli-Schottiana (sic enim Deo volente librum dividam, ut omnibus ab Curtio, Hevelio, Bartholinis, Gravio, Bullialdo, Placentino, Leüneschlossio, Ricciolio, Kirchero, Büthnero &c: mihi, ut & illis à me communicatis tales præfigam titulos) edam, quæ nondum ab aliis communicata acceperam. Sunt enim inter hæc quædam, quæ jam inserta sunt operi: ut observationes Olomucenses, Parisinæ, Romanæ & aliæ nonnullæ. Ita pro his chartis exemplum libri, quamprimùm editus fuerit (quod ut quàm ocyssimè fiat omnem do operam, præmissâ jam primâ libri parte in Hollandiam, & secundam cras Deo dante missurus, cum omnibus meis Tuisque schematibus, quorum incisio æri multum requirit temporis) à me habebis. Faxit Deus Opt. Max. ut dignus inveniar, quò non tantùm cognitu, sed, quod præcipuum est, & factu digna Orbi Christiano proponam. In eo enim sum, ut utile quoddam Philosophiæ, non tantùm Theoreticæ, sed & Practicæ exhibeam compendium, saltem specimen, Principibus & Viris Rempublicam tractantibus maximè accommodum. Tu cœptis fave, & à me nil nisi ea, quæ ab homine ingenuo merito exspectanda sunt, exspecta. Fac ut sciam an, licet hæc Tua lucem sint visura, cuncta Tibi restituere debeam? an verò eadem impresso exemplo, tùm & aliis officiis, quæ in mea fuerint potestate, pensare possim? Accipe nunc pauca hæcce, quæ nuper ab Hevelio accepi, ad Kircherum dedi. Nobilissimum Dominum Residentem Brandenburg quicum mihi singularis necessitudo intercedit, per hos aliquot dies compellare non potui: mox tamen officio meo defuncturus. Amplissimus D. Parens ejus etiam nonnulla ad opus meum dabit, Plurima verò Illustrissimus Ille Neoburgicus Minister & Legatus D. Rautensteinius, Amicus utriusque nostrûm, cujus de Tua eruditione & humanitate spes & pollicitatio me non fefellit. Unum addo. Observatio Romana & Franequerana docet me Cometam observatum esse, ibi in Aprile hìc in Februario & Martio (& quidem ab illo qui in Lepore apparuit diversum) ad cingulum Andromedæ Septentrionalius. Hoc Hevelius negat. Velim mihi paucis dicas, quid de hac re statuas. Quæ de his Roma, Bononia, Dantisco & Franequera exspecto, postquam ea accepero, Tecum communicare non negligam, si Deus utrique nostrûm & Amicis illis vitam prorogârit. Vale, & me constanti benevolentia prosequere.

Schotto de communicatis observationibus, judiciis & figuris Cometicis gratias agit: Hæc se sub ejus nomine editurum pollicetur.

Schotto Auctor exemplum libri promittit.

Auctoris voluntorum summa publico prodesse.

Philosophiæ quoddam hic est compendium saltem specimen.

Vtus Principibus & aliis in foro versantibus utile.

Schottum Rautensteinius magni fecit.

Cometæ supra phænomenon in Andromeda 1605.

Herbipoli Hamburgum die 15. *Julii* 1665.

FAcilè apparet, Musas omnes cum Apolline, omnes Gratias, eruditionem denique ipsam in pectore Tuo, Vir Nobilissime atque Amplissime, sedem fixisse; adeò mellita ac erudita sunt omnia, quæ ad me & ad Kircherum nostrum scribis. Gaudeo proindè summoperè, opus tuum tam bellè procedere, spemque esse ut brevi lucem videat: erit enim, ut auguror, non minus elegans & jucundum, quam utile. Opto vitam mihi prorogari, quò illo frui aliquando liceat. Ex illis quæ misi, selige quæ magis probas, cætera vel corrige, vel omitte.

Quæ Operi Tuo inserentur, non est necesse remittere; quæ omittuntur, possent suo tempore, & datâ occasione commodâ, remitti.

Nobilissimum atque Eruditissimum Dominum Hevelium, magni, ut par est, æstimavi jam dudum, atque inter seculi nostri lumina splendidissima semper numeravi. Prodromum ejus, cujus in suis ad Te datis meminit, nondum

Schottus Auctoris studia probat.

Magni Hevelium semper fecit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

vidi: curabo ut Francofurto ad me mittatur, si haberi possit.

Non audeo interpellare negotiosum Tuum otium, & petere ut pro secunda physicæ meæ Curiosæ editione aliquid, quacunque de materia, submittas. Potius opto Valere Te quam optimè, hortorque (si fas est) ut expectatissimo Tuo opere & me & Remp. literariam universam quantocyùs beare studeas.

Hamburgo Herbipolin die 5. Augusti 1665.

Amici silentium sua habere impedimenta semper cogita, nec illud malè interpretare:

DEcem dies excurrunt, ex quo ad Tuas humanissimas literas respondere Tibi debui. Id quominus facerem adhuc, fecerunt varia impedimenta, quæ ut nosti eluctari non semper nostræ opis est. Expectabam ad hæc hinc inde aliqua Tuo digna scitu, de argumento scilicet nostro Cometico, cum multi Amici vicem responsi mihi debeant. Sed illorum vel tarditas ad scribendum, vel multitudo negotiorum, quibus distrahuntur, vota mea moratur. Ego inter hæc Tua morari nolui. Agnosco enim, & mox, si vivo, publice celebrabo gratus multùm me eximiæ Tuæ humanitati, & facili ad implenda mea vota benevolentiæ debere, Teque mediocres meos in juvanda re literaria egregiè auxisse conatus. In eo jam cum Amicis desudo, quo opus meum quamprimùm in lucem prodeat. Quod publice non tantum jucundum, sed & gratum ac utile fore, & Tibi antehac, addita rudi ejus delineatione demonstravi. Accedet Mantissæ loco Historiæ Universalis Cometarum, cum indiculo non tantùm tristium sed & lætorum eventuum eos secutorum. Ibi conabor Cometas perpetuæ illi & gravi infamiæ, quasi nil nisi tristia portendant, eximere. Quo de instituto libens Tuum judicium cognoscam. Sed & sententiam de numero Cometarum, in quo fateor neminem mihi undique satisfeciisse, quos adhuc vidi. Utinam ego aliis, qui & librorum necessariis subsidiis careo, & aliis laboribus necessariò exantlandis abunde facere hoc possim! Diligentiæ Ricciolianæ hîc quoque multùm, alibi plurimum debeo. A quo eadem illa die 15 Jul. datas literas accepi octo ab hinc diebus, postquam tunc meas ad illum misissem. Scies, ut puto, eum cum carenatis morbis luctari in extremo vitæ discrimine positum. Precor ei longam & rectam valetudinem, ut præclaris excellentissimi ingenii & indefatigabilis diligentiæ monumentis Rempublicam literariam amplius illustret. Promittebat ille nobis Astronomiam Reformatam, inque ea singulare quoddam rei Mathematicæ decus. Exspectandum jam nobis est, quid de eo Deus Optim. Max. vitæ & necis omnium nostrûm arbiter, statuerit, cui in omnibus submittere nos par & necesse est. Te Physicam curiosam nobis promittere libenter audio. Utinam aliquid tanto Tuo conatu & voto conveniens adferre in medium queam! Non deesset profectò Tibi opera mea, utpote juvandis & promovendis usibus publicis unicè intenti, & omni studio ac toto pectore in eos incumbentis. Sed mecum habito, & novi quàm sit mihi curta supellex. Adhæc tantis laboribus distracto nequaquam licet in præsentia animum ad aliquid ejus generis tentandum appellere. Tibi interim & pro honore, quem mihi amica invitatione exhibes, & simul pro æquo, vel potius amico & benevolo de laboribus meis judicio, & optati successûs voto, debitas ago gratias. Clarissimum Hevelium Te pro merito magni facere gratulor, singulari amicitia Viro illi in re Mathematica Excellentissimo, unaque humanissimo conjunctus. A quo cum antea Observationes Pragenses, Olomucenses aliasque nonnullas, alias item aliunde acceperim, non erit opus ea bis proponere, nisi ubi discrepabunt exemplaria, quid in re Tuum jam me juvit, & porrò juvabit. Cujus pro arbitrio utendi facultatem humanitati Tuæ debeo. Quæcunque operi meo non inserentur, nec mihi usui erunt, ad Te libens meritoque remittam. Vale & mihi constanter fave.

Tardo ad scribendum equus ignosce.

Gratus in quemvis benè de te meritum esto.

Historiam Cometarum meditatur Auctor.

Cometarum indiculus nullus Auctori per omnia satisfecit.

Riccioli meritа Auctor celebrat.

Morbum dolet.

Longam valetudinem ei precatur.

Doctis Viris vitam longam precare.

Dei voluntas ubique spectanda & sectanda.

Publica commoda juva.

Nosce te ipsum.

Hevelii amicitiam sibi gratulatur.

Ejus merita prædicat Auctor.

Herbipoli Hamburgum die 8. Augusti 1665.

Joan. Matth. Faber laudatur.

INter alia Cometarum Systemata nuper missa, unum fuit à Clarissimo Expertissimoque Domino Joanne Matthæo Fabro, Serenissimi Ducis Wirtember-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

bergici Jatro Aulico, mihi tranſmiſſum, videlicet majus omnium in folio integro, cum Cometæ itinere ſubſcripto, & in varias columnas diviſo. Significavi dicto Domino, me id Nobiliſſimæ Dominationi Veſtræ miſiſſe, incidendum cum multis aliis in æs, pro Opere ſuo quod molitur. Reſcripſit, nolle ſe illud publicè proſtare, utpote non undequaque elaboratum. Rogat itaque, ut ſi res integra adhuc ſit, non incidatur. Addit, habere ſe aliud accuratiùs digeſtum, & per folia quatuor chartæ regalis, ut vocant, extenſum, elaboratum pro Bibliotheca Sereniſſimi ſui Principis: velleque ſe illud contrahere ad minorem formam, ac per me mittere, ſi intelligat, in qua forma aut magnitudine cupiat delineari. Hæc Nobiliſſimæ Dominationi Veſtræ ſignificare volui; nec aliud addere, ne à ſuſceptis ſtudiis avertam vel modicùm.

Figuram obſervat. Neoſtad. publico dari recuſat, meliorem pollicitus.

Hamburgo Herbipolin die 19. *Auguſti* 1665.

QUod à me nomine Excellentiſſimi & Clariſſimi Viri Domini Joannis Matthæi Fabri, qui Sereniſſimi Ducis Wirtembergici Principis virtutibus & rerum geſtarum gloriâ Inclyti Medicum magna cum laude agit, poſtulas, æquitati vel maximè convenit. Nullus enim ſuo in ea quæ meditatus & commentatus eſt, quæque fecit, jure, cui æqua libertas, cordata cura, & amicitiæ fides optimè de integritate cavit, privari poteſt. Itaque libenter meritoque ſchema illud Obſervationis Cometicæ remitterem, ſi id præſto eſſet. Sed poſtquam mihi ejus, ſicut & aliorum copia ex ſingulari Tua humanitate, ea fini ut operi meo inſererentur, facta fuiſſet, cuncta extemplò in Hollandiam miſi & ſculptori tradidi æri incidenda. An res jam ſit integra, non habeo dicere. Imò addubito potius, cùm ſciam Amicos, quibus id negotii curandum commiſi, magno ſtudio operi ſe accinxiſſe adque illud incumbere. Verumtamen ego acceptis Tuis ea de re literis quarto ab hinc die, heri ad Amicum Adamum Francum, qui editioni præeſt, ſcripſi, ut ſchema illud Obſervationis Neoſtadii, ad Cocharum factæ, quamprimum ad Te directo Francofurtum itinere mitteret. Atque id Clariſſimo illi Viro, licet ignoto, cum pl. ſalute meo nomine perſcribi cupio. Nec non, in votis me habere, ut ſive illa priora correcta, ſive quæ ſecunda doctior cura elaboravit, ad me quamprimùm mittat. Multum enim intereſt ad rem ritè perficiendam, ut cuncta ſculptor & typographus in tempore, quod omnium rerum primum eſſe noſti, habeant. Eruditiſſimo Kirchero ad literas humanitate refertas die 25. Aug. datas hodie, ut & Humaniſſimo Ricciolio ad illas, quæ eadem, quâ Tuæ mediæ datæ erant die (erat 15 Julii) reſpondeo, poſtquam nihil reſponſi à Clariſſimo Hevelio, dubio procul opus Cometographicum Herculea virtute urgente, obtinuiſſem. Nihil quod ad Te nunc ſcribam, habeo, præterquam Clariſſimum Gravium Profeſſor. Franequer. phœnomenon illud ad cingulum Andromedæ Borealius aſſerere. Vale & conſtanter ex æquitatis & humanitatis communis, omnia impedimenta ſuperare doctæ, lege, mihi fave.

Wirtemberg. Ducis elogium.

Æquitati in omnibus quibuſque ſtude. Jus propriæ rei quiſque retinet.

Figuram Neoſtadienſem Schotto cur Auctor mittere non poſſit à Fabro corrigendam: Miſſurum ſe eſſe promittit.

Hamburgo Herbipolin die 14. *Octobris* 1665.

PRomiſi fidem feceram Tibi me obſervationem poſtulante id Clariſſimo D. Fabro miſſurum. Et ego quidem è veſtigio in Hollandiam ad Amicum, qui editioni mei operis præeſt, literas hujus rei gratiâ dederam quò votis veſtris meoque paritèr officio ſatisfacerem. Sed partim abſentiâ partim errore ejus Stutgardianam, (utpote ab eodem Auctore profectam, quam non deſideras) obſervationem pro Neoſtadiana mihi mittendis, partim meis aſſiduis occupationibus factum eſt, ut tamdiu reſponſum & officium hocce meum fuerit dilatum. Quod benigne excuſari peto. Interim neſcire Te nolo tum cum obſervationem hanc repeteres rem non amplius fuiſſe integram, Amico figuras à Sculptore æri incidi jam ante curante. Quid Clariſſimus D. Faber de hac re ſtatuere velit, ex Te ſcire aveo. Optarem certè illud, quod promittit obſervationis exemplum

Temporis diligentem rationem in omni actione habet.

Figuram Neoſtad. æri jam inciſam Auctor Schotto nunciat: mittit tamen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Alteram ejus exemplum correctius desiderat & postulat.

plum ab eo obtinere. Atque hoc Tua eximia benevolentia & dexteritas efficiet, spero. Fama novi Cometæ Sueciam, Angliam & Hollandiam implevit. Nos hic nil tale investigare possumus. Sed nec Clarissimus Hevelius, postremis literis die præteriti mensis ultima datis, Cometam ullum post illum in Pegaso visum agnoscit, imò illi opinioni se opponit. Si quid de statu valetudinis Doctissimi Riccioli exploratum habes, fac ut sciam. Vale & mihi porro fave.

Cometæ autumnalis 1665. fama surgit: Contradicente Hevelio.

Herbipoli Hamburgum die 21. 31. Octobris 1665.

Figuram Neostad. Schottus Febro mittit, ejus exemplum correctius postulat: Sed nil responsi accipit.

ACcepi schema Neostadianum. Scripsi antè complures hebdomadas ad Clarissimum Dominum Fabrum, monuique ut aliud accuratè delineatum, quâ vellet formâ & magnitudine, ad me mitteret, transmittendum Præn. D. V. sed nullum hactenus responsum accepi. Scio occupatum eum diu fuisse, avocatum ab Illustrissimo Principe Magno Magistro Equitum Teutonicorum. Monebo iterum. Si nihil impetravero, utatur illo quod jam æri incisum, moneatque Lectorem, non fuisse illud ab Auctore numeris omnibus absolutum.

Cometa autumnalis invisus, inauditus Herbipoli, Romæ &c.

De novo Cometa hîc nihil inaudivimus. Nec Pater Kircherus in suis nuperis ad me mentionem ullam fecit. Fuerit utique rumor falsus. R. Patrem Riccioliam æstimo adhuc in vivis esse: cum enim nomina omnium, qui toto orbe è Societate nostra moriuntur, ad nos perferantur, illius nomen nondum audii. Viderit dubiò procul Præn. D. Vestra dicti P. Riccioli Geographiam reformatam in Italia impressam. Præteritis nundinis Paschalibus unum solùm exemplar repertum fuit Francofurti, & ad me missum. Exspecto avidè opus Cometicum Præn. D. V. Benè Valeat.

Geographia Reformata.

Hamburgo Herbipolin die 14. Novembris 1665.

Auctor studium in commoda publica testatur.

COeptis Te meis & conatibus bonum publicum undique, pro modulo virium à Domino mihi concessarum, juvare cupientibus favere, ex literis Tuis die 31. Octob. à Te datis, mihi vero nudius tertius redditis, libentèr intellexi. Gratias Tibi ago debitas de tanta Tua benevolentia quam non merui. Dabo tamen operam ut eâ dignus inveniar. Velim urgeas Clarissimum Fabrum ut correctam observationum suarum figuram nobis exhibeat. Quod ni fecerit, ego Tuum consilium in monendo Lectore sequar. Accepi non ita pridem XIII. figuras & demonstrationes Mathematicas, singulari curâ & solertiâ compositas, inprimis autem argumento Cometico illustrando inservientes à Clarissimo Olao Rudbeckio, per Nobilissimum Nicolaum Heinsium, Fœder. Belg. in Aula Suecica Oratorem Ordinarium. Sed has jam in Hollandiam promovi, ubi fervet feliciter opus. Editionem ejus tardabit & justa moles, & multitudo figurarum ænearum, quæ plures centum erunt. Exemplum libri, quamprimum perfectus fuerit, faxo ut sine mora accipias. En Tibi quæ hodie à Nobilissimo Heinsio de novo Cometa accepi. En & Bullialdana, hodie itidem ad me perlata. Tu quid de novo Cometa statuas, fac ut sciam. Doctissimum Ricciolium in numero viventium esse mihi illique ipsi, sed & orbi literato gratulòr, cumque longum valere unà Tecum & cunctis bonas artes amantibus, precor.

Figuram Neostad. correctam Auctor iterum à Schotto postulat.

Lectori observandum de figura Neost. monitum.

Operis istius editionem quæ tardarint:

Exemplum ejus Auctor Schotto promittit.

Docti Viri vita longæva digni.

Herbipoli Hamburgum die 27. Ian. Gregor. 1666.

QUòd rariùs, quàm desidero, calamus meus ad te excurrat, causa est, quia timeo, ne Tibi aut molestus sim, aut à studiis Tuis Te avocem. De Cometa in Suecia viso, ut in ultimis monuisti, nihil hîc visum, nec aliundè auditum. De alio nuper, ut ferunt, in Austria viso, magnum quoque hîc silentium. P. Ricciolius sanus est & incolumis. In ultimis 13. hujus ad me datis scribit, se post editam Geographiam & Astronomiam reformatam (quarum postremam necdum vidi) totum incumbere in reformandam Chronologiam quatuor Tomis explicandam. Horum duos jam esse absolutos, reliquos absolvendos,

Cometa autumnalis invisus, inauditus Herbipoli & aliàs: hyberni 1666. fama volat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

dos, si per ægritudines licuerit. Addit, cum sua Astronomia, sed seperatim, editam esse Physico-Mathesin P. Francis. Mariæ Grimaldi de lumine, coloribus, Iride &c. Opus posthumum & egregium. P. Kircherus intra menses aliquot, præter multorum annorum consuetudinem, siluit. Timeo sinisteriorem valetudinis statum. Ursi responsum per literas, Opus Tum exspectatissimum quo in statu progreditur, rebus Hollandicis adeò perturbatis?

Physico Mathesis Grimaldi.

Dominus Faber altum silet per menses aliquot, nec ad binas meas respondet. Vivus, an mortuus sit, nescio. Hæc nunc occurrunt. Aliàs, si permittis, plura. Salutem humanissimam, ubi occasio dabitur, Dn. Excellentissimo ac Strenuissimo Baroni Wirtz (si adhuc apud Vos) & D. de Geriken, de cujus D. Parentis, Amplissimi Consulis Magdeb. adversâ valetudine accepi aliquid, magno meo dolore ab Ornatiss. Domino Jodoco Herman Ulrich, Secretario R:M. Daniæ, qui Erfurdo scribit, se ad eum Magdeburgum tendere, ad procuranda pro Majestate Regia experimenta illa, quæ in Technica mea describo.

Faber ad binas S. hotti literas nil respondet.

Wirtzium Schottus salutatum laudat.

Rex Daniæ bonarum literarum amans & patronus.

Hamburgo Herbipolin die 10. *Februarii* 1666.

PRomptam responsionis vicem merebatur epistola Tua die 27 Jan. data, utpote eximiæ humanitatis plena; & mihi multis de caussis gratissima. Sed varia objecta mihi adhuc fuêre impedimenta, etiam postquam duas hîc lineas proximo die Sabbathi exarassem. Præterea volebam prius officio debitæ visitationis mutuæ apud Illustrissimum Wirtzium Campi Mareschallum & Nobilissimum Guerichium Legatum Brandenburgicum Residentem, quos salutare jusseras, defungi, quàm Tibi rescribere. Illum die Dominica, hunc nondum compellavi coram, sed per fidas mentis internuncias quotidie. Et ut hunc prius paucis expediam, & ipse benè valet, & Amplissimum Dominum Parentem benè valere certus ait. Imò verò de eo sic scribit: Benè valet

Guerichio filio Auctor singulari amico utitur: Pater benè valet.

- - solidæque suo stant robore vires.

Te verò humanissimè resalutatum cupit. Sed venio ad Illustrissimum Wirtzium, qui hodie mihi adfuit, mutuâ me visitatione dignatus. Nosti Viri non tantùm bellicis, sed & literariis & virtutum laudibus cum primariis quibusque nostri seculi Viris certantis, humanitatem. Hæc vel me tacente Tibi dicet, eum salutationem Tuam gratissimam habuisse, cùm eam ipsi tunc deferrem.

Wirtzii merita Auctor celebrat: Benevolentia erga Schottum & Guerichium patrem, Candor & bonarum artium amor, Et sententia de Vacuo.

Hodiè verò apud me multa in laudem Tui & Amplissimi Guerichii dixit. Fatetur pro candore suo, eum & plurimas curiosas observationes & demonstrationes experimentis probatas dedisse, & in hoc genere plus quàm ullus alius antè eum præstitisse. Multis de Vacuo egimus inter nos. Ex ejus mente *Sphæra*, licet omnium figurarum ad evacuandum aptissima ob fortitudinem, quâ resistit meliùs, quàm ulla alia figura, *non potest* hâc arte, quam vulgò extractionem dicimus *omnino vacua reddi*. Hoc autem asserit, *quod detur vacuum in Sphæra* majus vel minus, prout illa extractio exactè facta fuerit. Vacuum autem tale intelligit, quod est ab omni sensibili corpore, etiam subtilissimo, vacuum. Sed de his aliàs plura, si voles. Nunc enim vides quot mihi sint perficienda Tuâ & Ricioli gratiâ. Candorem ei meum, & rei literariæ in Chronologicis magno incerto laborantibus juvandæ studium, gratum forè spero. Tibi de nuncio bonæ ejus valetudinis & præclarorum laborum plurimùm debeo. Ex literis ad eum & adjunctis chartis disces quo in statu opus meum sit positum. Hæc cuncta illùc promovenda Tuæ industriæ & benevolentiæ commendo. Si quid de Clarissimo Fabro vel Reverendissimo Kirchero cognôris certi, mecum communica. De Cometa autumnali & brumali hic quoque altum est silentium. Vale feliciter.

Extractionis ars in sphæra evacuandæ frustrà non est.

Ricciolio Auctor Chronologica quædam per Schottum mittit.

Chronologiæ incertum multiplex incumbit.

Herbipoli

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Herbipoli Hamburgum die 28. Martii 1666.

Jodocus Herm. Ulrichius Regi Daniæ à secretis.

INclusas nuper confestim misi ad R. P. Ricciolium, & responsum obtinui, quod hisce acclusi. Rogo vicissim Præn. D. Vestram, ut si fortassis Hafniam scribit, sive per se, sive per Amicorum aliquem, inclusas ad Excellentissimum Dominum Secretarium Regiæ Majestatis Jodocum Hermanum Ulrichum dirigere non gravetur. Scripsi eidem ante plures septimanas ob negotium aliquod quod Regiæ Majestatis nomine mihi commiserat, litterasque per postam misi; at quoniam responsum nullum accepi, dubito an ad ipsum pervenerint.

Astronomia Reformata Riccioli laudatur à Schotto.

Riccioli laus.

P. Ricciolius brevi tradet duos Chronologiæ Tomos absolutos ad censuram. Curavi Venetiis afferri Astronomiam ejus reformatam, duos Tomos complectentem, qui tamen mole non excedunt unam Almagesti novi partem. Opus & egregium & accurate elaboratum. Est sibi ubique similis.

Kircheri occupationes.

Obeliscus Chisius Romæ erigendus.

Faber Schotto respondet, aliud se figuræ observat.

Comet. exemplum accuratius misisse ei affirmat,

Id inter vias periisse Schottus asserit.

P. Athanasius Kircherus totus est occupatus in Obelisco recens reperto in Patrum Dominicanorum horto ad Minervam interpretando, quem Summus Pontifex erigere, & Obeliscum Chisium appellare cogitat. Excellentissimus Dominus Faber scribit, se præteritâ æstate circa Pentecosten misisse ad me hemisphærium Cometicum denuò & accuratiùs delineatum, priorique substituendum: sed in via unà cum litteris interiit: nihil enim accepi. Mea studia valdè lentè procedunt ob adversam valetudinem quâ identidem affligor. Rogo divinum numen, ut Præn. D. Vestram diu sanum & incolumen conservet.

Hamburgo Herbipolin die 9. Junii Gregor. 1666.

Temporis parcus esto.

ACceperam rectè Tuas literas die 28. Martii Gregor. datas, unà cum inclusis ad Nobilissimum & Ornatissimum Virum Dominum Secretarium Ulrichum. Has extemplo Hafniam promoveram. Sed tardius acceperam ad meas responsum. Hujus verò quoque participem Te è vestigio reddere non potui: Subinde enim varia interveniebant impedimenta, quæ officii vicem differre cogebant. Omnia quippe temporis momenta captanda, & quantum per alias necessarias vitæ tuendæ occupationes licet, editioni operis mei impendenda mihi sunt. Scribit autem mihi nonnemo Amicorum Hafniâ, illum Dominum Secretarium officio suo erga Te jam antea satisfecisse. Quod nisi feliciter successerit, me monebis, ego verò meum amicum. Doctissimo Ricciolio non pauca in Chronologia corrigenda argumenti mei Cometici occasione indicavi. Atque hoc ille, qua egregia est humanitate, gratum habuit, mihique ad illa studia continuanda animum addidit. Hemisphærium Cometicum ab Excellentissimo Domino Doctore Fabro correctum & elaboratum libenter habuissem. Doleo illud periisse. Operis mei editio feliciter divinâ gratiâ procedit, quantum quidem Auctore tam longè dissiito & aliis laboribus distracto fieri potest. Nemo postquam id prodierit, me biennium circiter huic magno & multiplici labori impendisse mirabitur. Vale in annos quàm plurimos bono publico. Illustrissimum autem *Rautensteinium* à Suecica legatione redeuntem Chilonii Cimbrorum die 28. Maji Gregor. obiisse, scito. En Tibi Epitaphium memoriæ Optimi Amicorum à me dicatum, & ante octo dies inter doloris & laborum onera tumultuario opere compositum. Iterum Vale, ac mihi fave constanter.

Chronologica multa Ricciolio Auctor proposuit.

Fabri systema Comet. correctum Auctor dolet periisse.

Operis hujus editio absente Auctore fit,

Tardius eam perfici cur nemo mirari debeat.

Rautensteinianæ mortis nuncium & epitaphium Auctor Schotto mittit.

XXVII. COM-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

XXVII.

COMMUNICATIO GEDANO-BÜTHNERIANA.

Hamburgo Gedanum die $\frac{9}{19}$ *Dec.* 1664.

S. & O. Vir Clariſſime, Doctiſſime, Humaniſſime.

Buthnerum de fama & libris tantùm notum Auctor compellat, Jure, quo in orbe literario vivitur, uſus.

LIcet mihi de facie notus non ſis, tamen es de fama & libris, quibus orbem literatium, ac præſertim ſublimem Matheſeos ſphæram illuſtras. Itaque bonarum literarum amans, earundem cultorem Præſtantiſſimum & Clariſſimum jure, quod in ſe literati & literarum ſtudioſi meritò habent, uſus compello. Atque hæc ſola ratio ſufficit ad excuſandam hanc, qua nunc in ſcribendo utor, libertatem & fiduciam. Sed accendor præterea ad ſcribendum non ſolùm ad Te, ſed & alios Viros doctos, hôc novi Cometæ, quem à die 3. 13. hujus menſis animadvertimus in cælo ardere, ut ſic loquar, prodigioſo igne. De quo en Tibi quæ à nonnullis Viris eruditione & rerum naturalium, ac ſimiliter Matheſeos ſcientiâ excellentibus, Huſvedelio, Garmerſio & Joanne Mullero ſcriptione vel auditione accepi, tùm & quæ ipſe nudo obſervare oculo potui. Hæc Tuam mutuam benevolentiam & induſtriam facilem provocatura eſſe certo mihi polliceor, de tua egregia humanitate optimè perſuaſus. Spero me plures Obſervationes de hocce Cometa Pariſiis, Hafnia & aliunde habiturum, quas tecum libenter communicabo, poſtquam Tibi literarum commercium, quod Tecum colere aggredior, fore gratum videro. Quod reliquum eſt, appetentem novum annum Tibi Tuiſque feliciſſimum precor, ſed & omnibus bonis, quin & univerſis mortalibus, præcipuè verò illis qui à Chriſto appellari volunt: qui utinam Deo hæcce judiciorum ſuorum & æquitatis mnemoſyna, quæ vulgo ſcopæ vocantur, in cælo monſtrante, novam vitam agere tandem incipiant, & metu Altiſſimi, quem ut Patrem omnes invocant, & cuique citrà ullum perſonarum reſpectum ſecundum opera retribuere norunt & confitentur, bella cruenta & paricidalia aliaque nefanda flagitia, illo ſemper verè pœnitentes ad juvandum parato, procul ejiciant. Vale Vir Doctiſſime diu & feliciter ac me benevolentia Tua complectere.

Et occaſione novi Cometæ 1664.

Cum eo argumentum Cometicum tractare incipit.

Votum novi anni.

Ad D. Mag. Fridericum Büthnerum, Scholæ Sancti Joannis apud Dantiſcanos Rectorem & Mathematicum Clariſſimum.

Dantiſco Hamburgum die 21. *Decembris* 1664. *anni finientis.*

Buthnerus modeſtus,

S. P. Gratum eſt mihi conatus meos Virum aliquem doctum inveniſſe Patronum. Vereor ne pluris fortè æſtimentur quàm ipſi vel digni ſunt vel ego merear.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Majorem quàm par est de Auctore opinionem concepit,

merear. Quamvis non dubitem, Te non tantùm Virum Doctissimum, sed & in Matheſi & Aſtronomicis verſatiſſimum appellare. Ex ungue enim Leonem. Pro tranſmiſſis obſervationibus Cometicis, gratias ago: ſed hoſtimenti loco Germanica quædam de eadem materia adjungens. Civibus noſtris gratificari volui, qui

Multa ſuper cæli rogitant incendia multa.

Suum de Cometæ commentarium Germanicum ei mittit:

Materiam, uti illam Anno 1652. aſtronomicè non diſcuſſi: contentus famem eorum explere, qui cum Seneca lib. 6. quid ſit? quid ſignificet? inquirunt. An acu rem tetigerim, dies docebit. Quod loca Cometæ notata attinet, premitur noſtrum Gymnaſium ſimili fato, ut neceſſariis machinis ſive inſtrumentis deſtituatur. Quamvis Gedanum quod ſibi gratuletur habet, quòd Ampliſſimus Dominus Hevelius defectum eum & machinis ſuis Aſtronomicis & laboribus nocturnis ſuppleat ſolus. Idem poſt Cometographiam, quam nunc præ manibus habet, novum Canonion fixarum conſcripturus. Quo nomine labor fruſtra fuerit oculos ad fixas impellere, & obſervationes curioſè ad eas alligare, cum eas nondùm ſat tutò habeamus reſtitutas. Plurimæ vacillant, nec quæ ſint in Canonio Tychoniano dignoſci poſſunt. Quam cauſam primam eſſe judico, cur cælum à Tabulis & calculo Erronum & configurationum tantoperè diſcrepet. Congeſſit idem noſter Dominus Hevelius librum obſervationum fixarum, aliumque Planetarum bonæ ſatis magnitudinis, ſummâ diligentia & facili manu habitarum, non contentus ſemel diſtantiam accepiſſe, nec unam ſaltem fixam cum una fixarum obſervaſſe, ſed ſæpius & cum pluribus fixis. Mirabitur poſterior ætas tantum unum Virum potuiſſe. At obtupeſceret, ſi paratiſſimam promptitudinem volvendi machinas & facilitatem ſtellas aſſequendi noſcitura foret. Parallaxes (ſi quæ fuerint) Cometicæ illius operam & machinas efflagitant. Mihi locum ſaltem noſtratibus indicaſſe animus fuit. Habes igitur, Vir Spectatiſſime, quæ Tibi polliceri de meo Cometa poſſis. Non obſervationes Aſtronomicas, ſed ut ille apud Virgilium

Obſervationes fixarum & planetarum Heveliana.

Hevelii industria incomparabilis.

Parta meæ Uraniæ ſunt munera: Namque notavi
Ipſe locum aërii quô congeſſêre Planetæ.

Buthnerus obſervationes ſuas ad Aſtronomicæ ἀκριβείας leges non-ſſe factas fatetur.

Verè dixi notavi & nudo ſaltem oculo notavi, neque Globum neque filares extenſiones applicans, Geometricas tantummodo figuras & lineas invicem contuli. Vides & has notationes Cometæ, principio illo fundari: accurata recenſione fixarum ſecundum longitudinem & latitudinem. Ultimum locum die $\frac{11}{21}$ Decemb. ſuffurari potius ob nubes intercedentes mihi obtigit quàm annotare. Poſt hoc tempus ab aſpectu Cometæ partim propter ædes faſtigiatas, partim propter nivoſum, nubiloſum, pluvioſum cælum excludebar. Obſervatus tamen adhuc eſt in horizonte libero ab aliis die 18. Decemb. Noſtram enim elevationem Æquatoris necdum exceſſit, quæ 35° 37'. hîc Gedani eſt. Obſervationes tranſmiſſas cum Domino Hevelio communicavi. Rem gratam facies, ſi & alibi habitas obſervationes tranſmiſeris. Nos iterum gratis officiis & ſtudiis jucundis eam demereri εὐνοιαν de Te conabimur. Corpus Cometæ per Tuboſpecillum triangulare apparuit, in curvis angulis ſive anſulis, in medio autem obtuſiore inclinatione atque ſculptor in ectypo finxit. Cæterum nec tota configuratio hydræ partium & ſtellarum ejus ſatis ad ἀκρίβειαν & lineam Mathematicam: quod monuiſſe oportuit. Quod reliquum eſt annum, qui nunc ad fores noſtras excubat, feliciſſimum, proſperrimum, fauſtiſſimum Tibi Tuiſque apprecor, ſufficiat Deo Patri Clementiſſimo Orbi Chriſtiano has ſcopas ſaltem monſtraſſe! Ne corripiat nos in ira ſua ſed miſereatur noſtri propter eum qui ſcopas & ſcuticas ipſe humeris ſuis ſubire dignatus eſt. Ita faxit Miſerator Noſter! Vale Vir Spectatiſſime.

Obſervatio Buthneriana Cometæ 1664 11, 21. Dec Gedanenſis altitudo Æquatoris.

Cometæ 1664 corpus triangulare.

Figuræ obſervationum ſuarum Gedani ſculptæ errores Buthnerus notat.

Votum novi anni.

Deus noſtri miſereatur ob paſſionem Filii ſui.

Hamburgo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Hamburgo Dantiſcum die 3. *Januarii Anno* 1665.

OCtavo ab hinc die accepi rectè literas Tuas, exeunte anno præterito datas, ad quas quod paulo tardius reſponderim, varia effecêre impedimenta. Ingentes Tibi gratias ago quod me tam docto & amico reſponſo beaveris, adjunctis & chartis à Te de Cometa nuper editis. Cultorem me eſſe bonarum literarum non diffiteor: non tamen mihi tribuo perveniſſe ad illa ſublimia Aſtronomicæ ſcientiæ palatia, &

Auctor debitam modeſtiam ſervat.

Edita doctrinæ Sapientum templa Serena

quæ è longinquo miror & veneror, aliis præſertim, iiſque gravibus, deditus negotiis. Quantopere amem & colam Matheſin ejuſque Myſtagogos, ex illis quæ ad vos antea miſi, & nunc porrò mitto, facilè videre potes. Non dubito Ampliſſimum & Clariſſimum Dominum Hevelium (quem meritò maximum noſtræ ac venturæ ætatis miraculum deprædicas) Tecum, mê id rogante, & hoc compendio laboris ac ſumtûs utente, communicaturum, quæ ad eum mitto. Velim libertate Philoſophica utaris, & mihi mentem Tuam aperias, an Cometa, qui nobis à die $\frac{20}{30}$ Dec. in lepore conſpici cœptus adhuc viſitur, unus idemque ſit cum illo priore qui ad corvi roſtrum apparuit. Nam video Viros Doctos & Aſtronomos celebres diverſum hîc ſentire. Velim etiam innuas, quem Cometæ motum, rectumne, an circularem, an epicyclicum, an alium tribuas: tum & paucis indices, de curſu ejus, an ſcilicet majorem vel minorem circulum deſcripſerit. Velim denique chartas illas à Te nuper editas ad me mittas. Prius enim exemplar Hafniam me mittere oportuit. Vale, & ad incluſas Clariſſ. D. Doct. Huſvedelii literas ad me datas, paucis reſponde, mihique conſtanter fave.

Studiis Mathematicis delectatur.

Hevelio laudes meritas Auctor tribuit,

Cometa hybernus 1664. unus an geminus.

Cometæ quo motu ferantur:

Nuperus an majorem circulum deſcripſerit.

Dantiſco Hamburgum die $\frac{20}{30}$. *Januarii* 1665.

UT felix fauſtumque ineuntis hujus anni curriculum, Jova Deus eſſe jubeat, ſincero corde, calido voto, animoque fervido, Tibi, Tuiſque comprecor. Reſponſorias meas priores, per Tabellionem debitè oblatas eſſe, nullus dubito. Nunc ſaltem ad eas, quæ 7. Januarii S.N. mihi obtigerunt. Deſideras reſponſum ad Domini Doctoris Huſvedelii literas. Rectè Vir dictus honoratiſſimus motum Cometæ in Auſtrum dirigi, conjecit: Obſervationes enim uno vel altero die habitæ, ſtatim hoc ipſum ita futurum, determinabant. At reverſum iterum eſſe hoc phœnomenon, nulli id conjicere licebat. Intra duo enim ſecula, qui id feciſſet, obſervatus eſt Cometes nullus. Ab aliis id fieri poſſe, planè negatum. Ut taceam, hunc in hæmiſphærium Auſtrale abiiſſe & exinde rediiſſe, atque hæmicyclum abſolviſſe. Proinde linea directionis ſive ceſſûs Cometici, alio, quàm antea feceram, ſitu deducenda erit. Eum igitur, antè faciem Globi noſtri in directum protendo, terminis ejuſdem utrinque in ſpatium longiſſimum expanſis. Quâ poſitâ, ſufficiet linea ad ſemi-circulum, quem moveri viſus eſt, delineandum. Quid ſint Cometæ, difficilem omnium quæſtionem eſſe, & ipſe arbitror: Nec ea fori Aſtronomici. Matheſis enim quantitatem ſibi tantùm delegit contemplandam: Naturam & Eſſentiam Cometæ, Phyſico relinquens. Liceat tamen & in naturam Cometarum inquirere. Ex Galaxia, ex maculis ſolaribus, particulam aliquam abſcindi, unde Cometa fiat, & ipſe nego. At qualis materia remanſura ſit Cometico corpori, & Elementari & cæleſti materia eidem negatis, non capio. Poſſe (ſcribit Dominus D. Huſwedelius) quædam probabiliter in medium produci, quæ veritatem in puteo demerſam in lucem afferrent. Deſiderio teneor eorum, quæ Vir Excell. de materia Cometica meditatus fuerit. In Chymicis novimus

Votum novi anni.

Buthneri de epiſtola Huſvedelii judicium.

Cometa hybernus 1664. in Auſtrum directus, atque inde in Septentr. reverſus, ſecundum Huſvedelium: at ſecundum Buthnerum unam rectam lineam confecit.

Cometæ quid diſquirunt Phyſici.

Matheſis tantùm quantitatem conſiderat.

Veritas Democrito in puteo demerſa putatur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Elementa quatuor Aristoteli, quæ infinita Democrito & aliis.

quintum Elementum cælum esse & appellari, invitis Aristotelicis, qui saltem 4. quæ mixtionem ingrediuntur, agnoscunt elementa. Assensum & meum cohibeo in eo, quòd corpus aliquod conflagrare ibi, Dn. D. Huswedelius credit, cum ignem Elementarem nostram regionem excedere non posse, certus statuam; Lucem autem illam ætheream Solis, & stellarum, qualem nonnulli ignem vocare consueverunt, ab igne nostro elementari penitùs differre arbitror; ut qui ignem eadem appellaverint, homonymiâ lædant. Attigi quædam de hisce in descriptione mea posteriori, quam transmissam æqui bonique consulas oro. Scio & Scaligerum hanc ferram cum Cardano reciprocasse. Præcipua quæstio fuerit: Anne Cometæ de novo oriantur, an verò periodum certam habeant, sintque ex numero primitus creatorum corporum. Cum hanc ultimam sententiam etiam magni nominis Viros hodie amplecti videam. Vale.

Lux Solis & stellarum ab igne nostro elementari differt, judice Büthnero: secus aliis videtur.

Cometa an de novo oritur, vel à Deo initio rerum creatus.

Hamburgo Dantiscum die 14. 24. Febr. 1665.

Auctor dilatum responsi officium excusat.

MIraberis, credo, me tamdiu ad literas Tuas amicissimas die 10. 20. Januarii scriptas tacuisse. Meritòque me, fateor, negligentiæ cujusdam accusares, nisi me excusarent præter alias quasdam occupationes haud parvi momenti, quæ me distrahebant, tum iter, quod mihi in Holsatiam instituendum erat, tùm paulo imbecillior valetudo, quam & labores & crebræ aëris mutationes accersunt. Tuas illas literas cum Clarissimo Huswedelio communicavi, qui, nisi continuæ ejus occupationes eum distinerent, repositisset jam nonnihil ad ea, quæ in Tuis ad me literis ad eum pertinentia scripseras. Firmiter ille asserit unum eundemque fuisse Cometam nuper visum, & Cometam vel rectilineo, vel epicyclico, vel alio motu à rostro Corvi ad triangulum Menkar pervenisse demonstrari posse putat. Clarissimus Bullialdus quoque videtur statuere unum fuisse Cometam. Sed & Celeberrimus Albertus Curtzius è Societate Jesu, quamvis antea aliud sentiret. Cum autem à me per Amicum Ratisbonensem Illustrissimum Dominum Rautensteinium, Consiliarium & ad Comitia Imperii Legatum Neoburgicum, accepisset, Clarissimum Hevelium contrarium statuere & observationes ejus accuratissimas non aliud quàm unum eundemque Cometam indicare, maluit priorem sententiam deferere, & narrationem eorum, qui se duos una nocte vidisse Cometas referebant, quàm Hevelianam industriam & fidem in dubium vocare. Meritò itaque tanto Viro, quem præcipuo inter Astronomos loco consentiens doctorum Virorum Senatus collocat, Urbs vestra, multis alioqui divinis beneficiis cum præstantissimis totius Europæ certans, gloriatur. Meritò & nos omnes, quotquot bonarum literarum cultores & studiosi sumus, Deum, ut vobis primùm, deinde & toti Reipublicæ Literariæ hoc decus conservet quàm diutissimè, ardentibus votis precamur. Esse autem nonnullos in Germania, Suecia & ultima Hybernia, Astronomos qui statuant duos fuisse Cometas visos, sed & inventos fuisse, qui duos se vidisse distinctè affirmare non dubitaverint, ex literis Amicorum intellexi: Velim Tu hîc sententiam Tuam enucleatiùs mihi proponas. Scriptum Tuum publicis typis expressum monstrat Te insignem rerum cælestium habere notitiam. Ego Tibi de illo, ut eleganti munusculo, gratias ago. Nondum potui judicia aliorum de eo expiscari. Neque etiam ipse tantùm licentiæ sumam, ut Tibi contradicam. Ingenuè tamen sententiam meam proponam, quod ad præsagia ex Cometarum apparitione & situ petita attinet, quam Te pro Tua æquitate & humanitate boni & æqui consulturum, firmiter spero. Curiosè arcana imperscrutabilis sapientiæ divinæ, cui neminem à consiliis fuisse illa ipsa ait, involare ac rimari, tùm & illa temporum momenta quæ, ipso Christo teste, Pater, in propria posuit potestate, imò ultimi judicii diem & horam, quam idem Christus neminem, nec Angelos, cælestes,

Husvedelius unum Cometam hybernum 1664. & 1665. asserit.

Cometæ hyberni 1664. cursus: Unum Cometam tunc luxisse Viri docti statuunt.

Hevelio plurimum tributum Curtzius.

Hevelii laus.

Gedanum de Hevelio aliisque rebus meritò gloriatur

Doctis Viris longa vita & salus precanda.

Cometas duos hyeme 1664. apparuisse multi contendunt.

Auctor Büthnero de commentario ejus de Cometa 1664. & 1665. gratias agit, eumque laudat.

Curiositas Christiano non convenit.

Ignorare nos non pudeat, quæ ipse Filius Dei ignoravit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

leſtes, nec Filium, ſed ſolum Patrem ſuum ſcire, ore veridico protulit, divinare; tùm verò & ſigna expetere cæleſtia, vel metuere, denique ex illis certa quædam & determinata omni ex parte effecta præſagire, prædicere & hariolari divinis oraculis repugnare manifeſtum eſt. Jam ſi experientiam propriam & alienam, ſive omnis ævi memoriam conſulamus, fatendum quidem eſt multa mala poſt Cometarum apparitionem in orbe, imò & in variis regionibus & urbibus ſigno cæleſti, in quo, ſub quo vel ad quod Cometa ponitur ſubjectis eveniſſe. Verum tamen ſemper id & in omnibus regionibus lociſque illi ſigno ſubjectis, tùm & nunquam læta viſô illîc Cometâ eveniſſe, admodum difficile probatu judico. Quantum enim mediocri hiſtoriarum lectione & notitia rerum aſſecutus adhuc ſum, videre mihi videor, nec ſemper mala, quin potius bona quoque regionibus & locis illis obveniſſe, nec omnibus bona malaque, viſô illic phœnomenô, obtigiſſe, multò minus omnibus omnia illa mala ex Cometis elici ſolita, immiſſa eſſe, imò quibuſdam nulla. Nimirum in tam vaſto terreo orbe, citrà ullam quoque Cometarum vel Eclipſium vel ſignorum cæleſtium apparitionem triſtia accidere neceſſe eſt. Ita videmus Viros Principes hîc illîc mori (ſed & generari ac naſci) & per ſuetum libertatis ingenii divinitùs homini, utpote ratione prædito, conceſſæ abuſum, contentiones ambitioſas & avaras, rixas, odia, bella, ex his naturali curſu famem, dehinc peſtem, provenire, vel potius prorumpere. Videmus & motus tùm civiles, tùm ſacros oriri, denique terræ ſiccitates hîc, undarum eluviones illîc (utraſque, licet contrarias, iiſdem locis portendere imò adferre vulgò creduntur iidem Cometæ) aliaque mala, in pœnam mortalibus, vitiorum pertinaci certamine divinam juſtitiam provocantibus immiſſa, graſſari. Atque ita Cometæ & reliqua ſigna cæleſtia nihil mali in nobis efficiunt, nec nobis calamitates accerſunt, ſed quod & antiquus Auctor Græcus Pythagoras vidit,

Cometas multa triſtia ſequuntur.

Aſtrologicæ ex Cometarum apparitione prædictiones incertæ.

Cometas læta quoque ſequuntur.

Mala homines ſibi accerſunt, ſuntque cauſa exitii ſui, non aſtra.

Γνώϛῃ δ' ἀνθρώπους αὐθαίρετα πήματ' ἔχοντας. id eſt,
Cognoſces verò homines ſua ſponte accerſita mala habere.

Rectè proinde ipſi Matheſeos conſulti dicere ſolent, *Aſtra inclinare, ſed non neceſſitare.* Veritati conſonat & ille vulgatus verſiculus:

Aſtra regunt homines, ſed regit Aſtra Deus.

Ita inclinationem quandam, quod ad actiones hominis naturales attinet, nullam autem neceſſitatem ſyderibus tribuamus, ipſa veritatis tuendæ neceſſitas exigit. Spernere Cometas aliaque ſigna cæleſtia profanorum, eadem temerariè optare, quærere & inveſtigare, & ex illis prodigia determinata ac prædictiones certas evolvere, curioſorum & perverſorum: ea timere & cum ſtupore admirari, ſuperſtitioſorum: ea autem naturalibus cauſis, quæ probari & ferè demonſtrari poſſint, deputare, & ut divinæ potentiæ, ſapientiæ, & juſtitiæ ſigna ſpectare & mirari, iiſdemque ad mutandam quamprimùm vitam in melius, velut admoto ſtimulo excitari, prudentum & proborum eſſe judico. Hæc ut ad Te ſcribam, efficit nonnullorum curioſitas, quæ in his quidem ex ſigno libræ (cui religionem & juſtitiam Veterum Aſtrologorum ſuperſtitio ſubeſſe voluerit) bellum ſacrum, in illis autem, ex ſignis Tauri & Arietis tùm hydræ aquaticæ, navis Jaſonis, Orionis pugnacis, Eridani fluvii, cetique bellum, idque navale prædicentibus eluxit. Quæ tamen nondum ſigna Virginis & cancri (miror Leonem præteriiſſe, & non ab illo leoninam virtutem bella illa geſturis indidiſſe) neque etiam corvi, lepuſculi & Canis attigerat, quamvis illa Cometes vel pertranſiverit vel attigerit. Cæterum ſi ita ibi argutari placuit, poterant, credo, plures, de rapaci ſcilicet corvo & rabido cane adduci argutiæ. Quid tùm autem de aliis ſignis, præcipuè de Virgine & lepore fiet? Argutandum paritèr erit, & replenda caſtra; non tantùm effeminatis (qui ſub thorace

Aſtra inclinant quodammodo hominem in actionibus naturalibus, ſed nullam neceſſitatem imponunt.

Cometæ nec temnendi nec timendi, ſed expendendi, & in argumentum virtutis ducendi.

Libra ſignum cæleſte.

Aſtrologicæ ex Cometa 1664. & 1665. prædictiones curioſæ refutantur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Milites effæminati, molles, libidinosi, impudici, timidi.

muliebrem animum gerant, vel qui dediti sint iis, quæ ad effæminandos animos pertineant, quæ olim cuncta Cæsar castris exesse & ejici vel arceri voluit, tùm conviviis & ventri & turpissimæ parti corporis, Martem cum Venere adulterino ritu jungentes, & verè nil nisi Attici milites sint, de quibus illud Aristophanis dici queat ἐπὶ τοῦ προσώπου τ' ἐσὶν Ἄττικον βλέπος, muliebrem impudicitiam in vultu & ore gerant, & muliebres potius transmarinorum unguentorum odores, quàm virilem animum & militarem virtutem oboleant) sed plane Virginibus & fœminis, etsi nulla re nisi sexu Amazones referentibus. Imò cogendi in castra erunt lepores galeati, qui Cornificium desertis signis perdiderunt, iisque duces Cervi (quos nec leonibus præficere civilis prudentia suadet) adjungendi, vel tenelli gemelli, vel certè ignavi, qui cancrorum more nil nisi retrocedere norint, omnia præposperè & tardissimè gerant, nec ullas rei benè gerendæ occasiones observent. Sed me jam charta & tempus, quamvis nondum materia & ratio deficit. Vale Vir Clariss. libertati candidæ ignosce, & parem refer vicem ac favere perge.

Cervus Dux exercitui leonum non præficiendus.

Dantisco Hamburgum die 21. Martii 1665.

REdditæ sunt mihi, die 6. Martii St. N. literæ Tuæ $\frac{14}{24}$. Februarii perscriptæ: ut & mense Januario aliæ, eæque priores, die $\frac{3}{13}$. Januarii exaratæ, Magnifici Domini Hevelii (cujus nomine nunc salutem refero) literis inclusæ. Utque ad priores prius respondeam, duo in illis quærebantur: (α) An unus idemque Cometa esset, qui ad Corvi rostrum apparuit, cum eo, qui in Ceto conspectus fuisset? Decisionem istius quæstionis jam dedi in continuatione mea, per integrum: in specie verò Num. 16, 17. At, sequentibus numeris ea, quæ objici poterant, pro contraria opinione, dilui. Unum igitur Cometam fuisse, etiamnum firmiter adstruo. Quod Astronomos in Germania, Suecia, & ultima Hibernia attinet, qui duos se distinctè vidisse affirmarunt, operæ pretium facturos existimaverim, si locum & configurationem stellarum proderent, quâ Cometam utrumque *distinctum*, *distinctè* unâ nocte observassent.

Cometa unus hyeme 1664. & 1665. luxit.

Nobis quippe ejusmodi spectaculum notare, adeo felicibus esse non licuit. Fortasse autem error aliquis inde iis sese ingessit, quod quem Cometam manè fulgere, eundem tempore & loco tàm repentè mutatis, sub vesperam accendi, iterum animadverterent. At verò inde Cometam duplicare velle, inanis est conjectura. Ita olim Venus, propter subitam mutationem suæ apparitionis, manè & vesperè, etiam duplex, eaque diversa stella fuit judicata, distinctis nominibus Phosphori & Hesperi condecorata, quam tamen unum esse eundemque Planetam, Pythagoras demùm primus suo seculo notavit. Laërt. Nisi fortè malimus dicere, idolum aliquod Cometæ in oculis illorum luxisse. (β) Alterum quod quæris, est, ut libertate Philosophica usus, quem cursum Cometa tenuerit, aperiam. Num majorem num minorem circulum descripserit? cum Clarissimum D. Huswedelium vel rectilineo vel Epicyclico, vel alio motu, à rostro Corvi ad triangulum Menkar pervenisse demonstrari posse, perscribas. Hîc, quò ad terminum motûs primùm respondeam, die 5. Febr. St. N. eundem ultimò, per lentem concavam lustravi, corpore admodum diminutum, at caudâ aliquâ adhuc insignitum. Subsedit tùm infrà cornu sequens Arietis, latitudinem adeptus jam Borealem: longè suprà triangulum Menkar sive lucidam mandibulæ Ceti.

Cometa unus manè & vesperi sicut Venus lucere potest & solet.

Phosphorus & Hesperus unum sidus.

Pythagoras primus Phosphorum & Hesperum unam esse stellam docuit.

Observatio Cometæ die 5. Febr. St. N. 1665. à Büthnero facta.

Quem tamen die 12. Feb. S. N. iterum sub dio versatus, nullibi amplius reperire potui. Ut intrà hosce dies disparuisse eundem facilè credam. Lineam quod attinet, quam motu suo describere est visus, negavi eandem in Continuatione mea Num. 18. circulum fuisse. Propendi verò ad parabolam. Certò eam determinare non audeo, quia accuratissimæ observationes, quà tempus quà

Cometæ cursum circulum fecisse Büthnerus negat, ad parabolam propendens.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

quà locum, ad id prærequiruntur. Interea dum Obſervationes meas hactenus habitas ad calculum revoco (quæ cauſa fuerunt, quòd non æquè citò ad literas priores tranſmiſſas reſponderim) tantò magis in ea opinione confirmor, à Cometa nullatenus Circuli rationem obſervatam fuiſſe. Epicyclus, idem quoque circulus eſt, circulo junctus, motum Eccentricum, juxta Aſtronomiam Danicam, vel Ellipticum juxta Aſtronomiam Philolaicam tantummodo ſalvat, motumque curvilineum non rectilineum, corporis mobilis præſupponit. Verumenimverò habemus per Dei gratiam (quæ ſæculi noſtri felicitas eſt) & aliàs lineas curvas à Geometris magni nominis, ſolidè enucleatas. Ipſeque Carteſius in Geometriam ſuam parabolam, hyperbolem & ellipſim introduxit; veteres Geometras eo nomine caſtigans, qui inter rectam & circulum, totius Geometriæ pomœria coarctarunt. Quin pergit idem, & præter has, quas lineas ſimpliciſſimi generis appellat, & alias ſecundi generis, tertii, quarti ordinis, in forum Geometricum tranſcribit. Et verò, ſi pag. 26. evolvere ſit animus, Conchoidem fuiſſe ſupponere licebit, ſi Vincentius de S. Victore in opere ſuo Geometrico adeatur, vel Conchois vel paraboleides. Utrumque enim ſymbolizare, *conchoidemque parabolam eſſe evolutam* demonſtrat author prædictus. At motus hic à me, ex trajectione per lineam rectam Cometicâ, & circulari motu Terræ tanquam διδυμωσις, tantummodo deducitur. Si vero διδυμωσις hæc quæſtioni ſubjiciantur, obſervationes accuratiſſimas habere oportet, quæ nobis puncta definiant, quibus via Cometica inceſſerit. Unde demum ad ſpeciem lineæ perveniendi nobis facultas patet. Ad ακρίβειαν autem illam obſervationes meas minimè adſpirare candidè fateor: ut nec illud prætereo, Fixas innumeras vixdum limam ſuam ultimam à Tychone vel Longomontano paſſas eſſe. Proinde parùm commodi exinde ſperare licet, quamvis Cometam cum hac & illa fixa in certa figura Geometrica comparaverim, & exinde locum ejus ſecundum longitudinem & latitudinem, tùm & interſectionem orbitæ & angulum inclinationis eruerim: attamen vel propter fixas nondum penitùs reſtitutas, firmo ſatis talo hiſce concluſionibus inniti verebor. Exſpectamus verò novum Canonion fixarum, Herculeo labore à noſtro Atlante conſtructum, & ſuo tempore edendum: quod ut lucem aliquando aſpiciat, pro ſalute hujus noſtri Hipparchi, meritò mecum Deo preces votaque facis. Inclinationem orbitæ admodum variabilem à circulo reperi. Tranſiiſſe tamen Eclipticam inter 27°. & 29°. Arietis calculo conſtitit. Quod ſupereſt, in linea determinanda laboro. Quantum & quouſque profecero, in diſputationibus meis, σὺν Θεῷ prodidero. Quæ enim Germanicè à me hactenus ſunt emiſſa, exoterico genere & ad popularium noſtrorum captum αὐτοσχεδίως ſunt conſcripta. Quæ ſequentur, ſi Jova vitam & vires ſuffecerit, magis mathematicè. Denique ut paucis omnia complectar, repeto ex Continuatione Num. 18, 19. fuiſſe curſum Cometæ rectilinearem in ſeſe. Qui curvilinearem facere nobis fuit viſus, in ſpecie vel parabolam ſimpliciter, vel evolutam parabolam, ſive conchoidem. Lineam hancce Cometa non à latere globi terreni, in Syſtemate Mundano incedere viſus eſt; ſed in ſitu tranſverſali hoc modo, ut ſub Cancro omnium maximè proximus Terræ exiſteret, in Libra verò & Ariete omnium remotiſſimus. Ruit igitur aſſertio illa in priori meo ſcripto, à Planetis ſatoribus eundem in motu propulſum eſſe. Cum ſubſequentibus diebus motus ejus contrarium ſtatuere ſuaderet. Proinde & primam ſententiam & lineam directionis ratione ſitûs mutavi, tranſverſalem, non collateralem Globo terreno eandem faciens. At nimis multa de linea motûs Cometici. Nunc ad Aſtrologica deveniam.

Epicyclus quid.

Motus eccentricus & ellipticus.

Lineæ curvæ plures nunc in Geometria quàm olim ſunt.

Carteſius Geometriam inſignitèr auxit & veteres caſtigavit.

Conchois & parabola evoluta idem.

Obſervationes accuratiſſimæ ad determinandum curſum Cometæ requiruntur.

Fixarum innumerarum ſedes vix certa reddita.

Fixæ ſtellæ optimè Hevelius figet.

Hevelii in reſtituendis fixis induſtria ſingularis.

Inclinatio orbitæ à circulo variat.

Cometici motûs linea qualis ex Buthneri mente.

Buthnerus ſemet corrigit.

Scrutari extremi diei momenta, ſigna expetere vel metuere, & ego improbo. Dies enim ille eſt ultrà communem Naturæ ſortem, atque in ſolidum potentiæ & ſcientiæ divinæ ſubjacet. Fide quippe concipimus, mundum conditum: fide itidem concipimus, eundem deſiturum eſſe. At verò ſignis elucescentibus, aliqua ſub denominatione contingentiæ humanæ, & voluntatis divinæ

Curioſitatem Buthnerus improbat.

Aſtrologiam Buthnerus defendit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

vinæ conjicere vel prædicere, divinis oraculis minimè repugnat. Præfabor autem, Aſtrologiæ ſuum quendam locum inter ſcientias relinquendum eſſe. Dum verò Aſtrologiam nomino, non approbo omnia, quæ Arabes in eam infarſerunt, ſed Phyſica à ſuppoſitionibus Arabum diſſeparo. Longè etiam ſolidioribus fundamentis eandem niti, non paucis ab hinc experientiis hactenus edoctus fui, quam quæ vulgus Aſtrologorum modò ſuſpicit colitve. Proinde pars aliqua Phyſicæ audit, quales etiam Phyſiognomonica & Inſomnia apud Ariſtotelem: Meteorologica Virgilii in Georgicis, Σημειωτικὴ apud Medicos numerantur. Et hucuſque Cometam in naturalibus, ſignum eſſe eventuum naturalium ſtatuo, ut & cauſam eorundem faciam. Eventus autem, qui Cometam noſtrum naturaliter ſequi poſſunt, ajo eſſe, frigus intenſiſſimum, eluviones aquarum, infectiones aëris, corruptiones agrorum, morbi pecudum & hominum, peſtes, ſiccitates & æſtus, naturali nexu ſe inſequentes: ſub determinatione tamen, tum contingentiæ (poſſe iſta fieri, ſi ſubjectum patiens receptivum ſit influxûs illius) tum &, ſi Deus vitiis noſtris infeſtus, precibus non flectatur. Talia prædicere nec impium eſt, nec curioſitatis, niſi Phyſicam & reliquas ſcientias fortean uno ore ad Orcum damnare velimus. Quod certitudinem attinet, diverſæ ſunt diverſis ſcientiis, veritatis & evidentiæ gradus: daturque etiam rerum veritas & certitudo, non ſolum earum, quæ ſemper & perpetuò fiunt, ſed & quæ plerumque, quamvis non pari neceſſitatis gradu & Regula. Unde & τὸ καθ' αὑτὸ iiſdem competet, quemadmodum prolixè ſatis hæc ipſa Philoſophus in analyticis ſuis tractat. At præter hanc ſignificationem rerum naturalium ſpectatur & in Cometa aliud quid Θεῖον ἄν, quatenus directione vel aliis indiciis, regna & Reſpublicas æquitatis, juriſque divini & humani admonet, & à vehementia Conſiliorum, ceu fidus Achates, avocat, quibus etiam, ſi non audierint, mala impendentia interminatur. Cometa igitur non per ſe mali nuncius exiſtit, qualem vulgus increpat; ſed per accidens. Quin potius bonum Conſiliarium vocavero, qui Dei providentiâ & φιλανθρωπίᾳ in mundum immiſſus, primò de malitia cordis humani concionatus, faſtum impotentium & libidines potentiorum caſtigat, conſilia ſua acerba corrigant, ſalutem ſuorum lenioribus pharmacis curent, nec cupidine lucri aut animi elati in præcipitia ſeipſos ſuoſque trahi patiantur, addito non obſcuro indicio, quam ſpem lucri & honoris concepiſſent, in damnum & everſionem ipſis eſſe ceſſuram. Non enim Deus tot millium, quos in perniciem mutuam jam ruere velle prævidet, miſereretur? qui Jonam ad Ninivitas miſit! An verò negabimus Numen illud ter optimum curâ mortalium tangi?

Arabum commenta Buthnerus rejicit.
Experimentis ſpecialibus in re Aſtrologica Buthnerus gaudet.
Cometa ſignum & cauſa eventuum naturalium Buthnero quomodo dicatur.
Prædictiones eventuum naturalium licitæ.
Phyſicè ſua conſtat auctoritas.
Certi & veri gradus dantur.
Cometæ ſignificatio ſupernaturalis.
Cometa fideli monitori & conſiliario comparatur:
Per ſe mali nuncius non eſt,
Sed per accidens:
Imo potius bonus conſiliarius.
Deus hominum miſeretur eoſque per Cometas ad pœnitentiam invitat.

Sed ne gratis hæc mihi credi ita velim, Cometam à Deo rebus mortalium inferri, Mercurii cujuſdam vice, unde probabitur? Dicam, dum hæc ſaltem præmiſero. Duo demonſtrationum genera ab Analyticis notari, τῷ ὅτι & διότι: Quarum hâc mediatæ affectiones, illâ immediatæ demonſtrantur, per ὅτι à poſteriori, ex hypotheſi, deducendo ad abſurdum, inconveniens, impoſſibile, vel denique inductione à ſenſu factâ. Ita in Aſtronomicis, Motus Planetarum, Eclipſes Solis, Lunæ demonſtrantur. In Geometricis immediatæ affectiones, quales benè multæ apud Euclidem leguntur. In phyſicis, ignis urit &c. Quamvis igitur nulla hîc directa & oſtenſiva à priori, occurrit demonſtratio: nihil tamen prohibet, à poſteriori aliquid haberi. Unde ita colligo: Si ſemper apparitionem Cometarum inſignes mutationes Rerumpublicarum ſubſecutæ ſunt, *quæ analogiam quandam vel ratione ſigni, vel aſteriſmi, vel tranſitus, aut alterius alicujuſmodi* in aſtrologia ſaniori, confirmati, habuerunt, Cometæ utique labefactandarum vel etiam evertendarum iſtarum Rerumpublicarum nuncii fuerunt. Qui quia rerum humanarum neque præſentium neque futurarum quicquam ſciunt, nec quid Reges in conſiliis ſuis iſtis temporibus agitent, norunt, & principio aliquo intelligente, Summo, Omniſcio & Optimo admonitionis ergò, ſi verò hunc monitorem reſpuerint, comminationis cauſâ immiſſi, rectè dicentur.

Demonſtratio τῷ ὅτι & διότι.
Demonſtrationes Aſtronomicæ, Geometricæ, Phyſicæ.
Demonſtratio à poſteriori locum in Cometis non habet.
Cometæ inſignes Rerumpublicarum mutationes nunciant.
Tanquam præcones muti, Monentes & minantes ſimul.

Sed

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Sed antecedens, experientiâ tot seculorum roboratur. Ergò & consequens patet.

Si quis negaverit Cometam ratione apparitionis suæ signum esse, negaverit idem quoque esse ex genere ☥ ☍ ☊. Ergò Cometa ens absolutum erit. Ergò perfectionis vel ornatûs mundi causâ eluceſcet: quod utrumque statuere inconveniens est. Cum mundus suum ornatum & perfectionem ex primæva statim creatione obtinuerit. Aut dicendum Deum & Naturam aliquid frustrà agere. Proindè ipsi Cometæ veluti statuæ quædam Mercuriales at mobiles, à Deo certis quibusdam Rebuspublicis præstitui & præfigi rectè dicentur. Si certis Rebuspublicis præfigi negaverimus, signi rationem evertemus, cum signa non rerum vagarum signa dicantur; sed talia quæ ☌ ☍ ☊ indicant, si non aliter, at saltem ex intentione ejus, qui signum instituit.

Cometa signum est, qui non frustrà apparet,

Statuæ Mercuriali, at mobili comparatur.

Saltem signum est ex intentione Dei,

Quod hominum solertiam attinet, an possint aliquid exinde eruere? an subjecta certa determinare? quàm verè? cur huic non alteri? ea partim ex prioribus fluunt, partim ad Astrologiam pertinent. Brevibus: Si Cometæ sunt ex genere relatorum sive signorum, finis eorundem utique dabitur & ♈ (significatio) & ♎ Subjecti sive Politiarum. Cum aliàs frustra immitterentur à Deo ejusmodi fidi Achates, quorum vocem nullus intelligeret: Deusque fine suo frustraretur & homo ludificaretur. Quibusdam regionibus in vasto hoc terrarum amphitheatro bona quædam obvenisse, non diffiteor. Habet enim Cometa restrictam suam significationem, quod ad mala & subjecta, quibus portendit. Ut iniqui fuerint qui omnium, quæcunque mala in tota rerum Universitate contingunt, prænuncia signa & eventa ad Cometam referunt. Proinde ita futurorum significator exiſtit, ut tamen nec suetas Naturæ vices, nec liberum hominis arbitrium tollat, nec mala sua omnibus omninò locis præfiguret. Quod conjecturas meas attinet, Cometam signum concomitans voco, rerum non longè futurarum, sed jam jam præsentium, & quæ modò fermentantur. In scripto præsenti (quod æqui bonique consulere velis, oro) numero 18. sub calcem, & in Continuatione numero 33. expresse ajo: Deum pro singulari sua bonitate & sapientissima cura, potentiæ hocce opus, Magnatibus veluti Mercurium quendam immittere, eos à conceptis jam conatibus deterrendo; secus si faxint, pessima quæque & subversa in fine consilia passuros. Hìc nihil curiositatis. Eo enim fine id signum in cælo à Deo Optimo conspiciendum omnibus patuit, ut monitor esset, & homines eo terriculamento sapere discerent. At cur, quærendo pergis, ex Eridano, Argo, Ceto, mala aquatica conjiciuntur, præteritis Virgine, Leone, Lepore, Sirio? Hoc ipsum desidero in vulgo nostro Astrologorum, ut tandem veras causas Astrologiæ scrutari & selectum facere velint, cum regularum Arabicarum numero infinitarum, tum prædictionum exinde conficiendarum. Hominem unicum esse objectum hygieiæ in Medica facultate clarum: cui tuendæ, immensus numerus herbarum conducit: reducuntur omnes quoque eædem ad hominem. At inter tantam congeriem herbarum seligere hanc, præilla, huic malo, & huic homini accommodam, artis & artificis Medici est. Similli ratione Cometa una saltem est stella, punctique sive Centri rationem obtinens in cælo, circundata undique innumero exercitu stellarum, quas supra se & infra se, tum & ex latere utroque intuetur. Astrologi autem boni & sani est, scitè componere exinde significata. Ne igitur argutias esse judices velim, quæ cum ratione & judicio à me fuêre ita posita. Veteres illas regulas Astrologicas de motu, celeritate, orientalitate Libræ Signo religionis &c. & sexcentas alias jam dudum exui. In firmiores Physicæ & Matheseos principiis magis confor-mes jam per tredecennium annos & ultrà incumbens. Faciant id & alii Astrologi, & bonum Astrologicum promovere mecum studeant. Modum, si quæsierint, Meteorologica primò terant, & quid veri, quid falsi iis insit, sectentur. Miser næ ille discipulus, qui ultrà præcepta Magistri sui sapere non satagat, nec aliquousque etiam suo ipsius Marte progrediatur. Palma utique omnibus in medio

Ad certum finem & subjectum:

Bona etiam ejus apparitionem sequuntur, significationem habet restrictam, mala cuncta ad eum non referenda,

Rerum vicissitudinem & hominis libertatem non tollit:

Signum est Concomitans rerum proximè futurarum,

Comparatur nuncio malorum, si homines mali esse perrexerint,

Et monitori terrenti

Buthnerus Astrologos vulgares culpat, commenta Arabica & prædictiones exinde factas rejicit.

Buthnerus studia sua Mathematica à Vulgaribus differre demonstrat.

Astrologiæ multa adhuc desunt.

Discipulus conetur superare magistrum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Astrologi plerique Arabicis figmentis student.

est posita. Doleo autem plerorumque Astrologorum torporem, qui nihil ultrà Arabum somnia tentant, & religioni sibi ducunt, proprijs humeris artem subire. Dum enim omnes cæteræ artes, suos hactenus habuerunt cultores & apices, hæc sola hactenus, si unum Kepplerum excipias, inculta jacuit.

Keplerî in excolenda Astrologia laus singularis.

Buthneri humanitas.

Hæc pro ingenuitate mea liberè ad Te perscripsi, itidem amanter rogando ne, quæ prolixè & libere scripsi, ea siniſtrè interpretari velis. Si dubia aliqua adhuc occurrerint, explanare eadem inposterum paratus sum, & ad reciproca studia, favorem & amicabilem collationem iterum iterumque me offero. Vale.

Hamburgo Dantiscum die 16. Aprilis St. N. 1666.

Auctor dilati responsi officium apud Buthnerum excusat.

LIteras Tuas die 21. Martii datas his diebus accepi. Quæ cum & eruditionis & humanitatis sint plenæ, jure suo responsum è vestigio postulabant: Sed varia interceſſerunt negotia, quæ me circumstabant & urgebant, ita ut impedimentum hoc mutui erga Te officii amoliri subitò non potuerim. Ut taceam doctissimam epistolam Tuam responsum cum cura exigere, quam tamen nonnisi mediocrem tenuitas ingenii & exigua rerum Mathematicarum scientia, (utriusque enim mihi benè consçius sum) è contrario verò magna negotiorum copia, Tibi promittere potest. Quantùm tamen fieri à me poterit. Καϑ' ὁδὸν Te præeuntem sequar. Rem gratam mihi feciſti, quòd literis Tuis quoque sententiam de uno Cometa mihi confirmaveris. Idem post Amplissimum & Incomparabilem Hevelium vestrum & Clarissimum Bullialdum, publicis nuper demonstrationibus & alii Viri doctrinâ insignes, & præstantes Mathematici fecêre. Quibus quod & tu pro egregia Tua eruditione accedas plurimum Tibi gratulor, cujus etiam humanitati ac in me benevolentiæ plurimùm debeo. Non miror tamen multos etiam putare & tueri geminum nos nuper in Corvo & Lepore vidisse Cometam. Nam non leves (aut ego fallor) rationes pro adstruenda sua sententia adferunt; præcipuè verò diversum situm, illo inter Orientem & Meridiem mane, hôc inter Occidentem & Meridiem vesperi apparente: & diversum motum in proprio circulo, illo scilicet in Meridiem, istô in Boream flectente; sed & valdè, (quam nuper objectionem à Clarissimo Fornelio Profess. Math. Upsalienſi accepi) inæqualem & inauditum, cum Cometa qui à die 18. 8. ad 22. 12. Decemb. 10. gradus tantum peregisse observatus sit, non possit idem esse cum illo qui à die 22. 12. ad 21. 31. Dec. plusquam 100. gr. perfecerit. Ad quæ cuncta ego tamen pro mea tenuitate respondi, antequam solidius responsum ex doctissima Clarissimi Bullialdi informatione depromere possim. Ad quod si & Tu, Vir Eximie, qua es eruditione & humanitate aliquid addideris, addes unà multùm Tuis in me meritis. Quæ ut Tibi grato aliquo officio pensem, sedulò cogito & votis studiisque finceris in id incumbo. Et ecce offert se occasio, quò & Tibi, & Magno Hevelio, quem Tu Hipparcho illi Plinianis elogiis celeberrimo, sicut ille Præstantissimum Bullialdum, meritò comparas, id præstem officii ut meritis vestris publicum exhibeam testimonium in mea farragine observationum & judiciorum, quæ de nupero Cometa undique collegi ad me vel ad Amicos ex Italia, Gallia, Britannia, Dania, Suecia, Hollandia & diversis Germaniæ locis missa, ut & plura Historica, Politica & Ethica iis intermixta. Hæc enim ut in ordinem redigam, illorum ipsorum, qui talia vel ab aliis acceperunt vel ad me perscripserunt, consilium & voluntas efficit. Quod cum jam Amplissimo Hevelio indicaverim, Tibi quoque, Vir Clarissime, qui me licet ignotum & immeritum Tua amicitia & literarum commercio dignaris, indicandum esse duxi, ne citra vestram voluntatem vestra intra privatos amicitiæ parietes scripta, publici, juris faciam. Hoc enim esset contra jura amicitiæ & æquitatis, quæ viciſſim mihi fidem facit, Vos id consilii approbaturos. Tantò magis cum jam ante

Cometam unum hybernum 1664. fulsisse multi affirmant:

Geminum à quibusdam statui non mirandum:

Rationes pro hac sententia.

Hevelii laus.

Bullialdi elogium.

Auctor de hoc opere cum Buthnero confert.

Vestra

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Veſtra cum variis Viris doctis ore & ſcripto communicata, ſalvâ & utriuſque veſtrûm & meâ exiſtimatione, premere nequeam, &, ſi id fieri velitis, veſtra ut recognoſcatis & pro lubitu efformetis exornetiſque Vobis libertatem concedam, imo perquam libenter me id viſurum agnoſcam. Velim itaque Vir Doctiſſime, Tua Germanico ſtylo expolita Latina facias; Illa, dico, quæ in poſtremis Tuis allegas, tùm & alia vel jam edita vel quæ promittis edenda (in quibus adſit Tibi benigniſſimus Deus, bono publico, ut & in deſiderato illo totius Reipublicæ literariæ votis opere Heveliano ex animo precor) in breve quoddam compendium redigas. Erit hoc publicum Tuæ egregiæ eruditionis & in me benevolentiæ, ut & mei grati in Te animi, monumentum. Quid autem de hoc meo inſtituto ad Clariſſimum Hevelium ſcripſerim, ſpero Te ex illo cognoviſſe. Crede mihi, Magnorûm Virorum monita nec levis momenti rationes, præſertim à ſpe promovendi boni publici petitæ, me vel renitentem ad opus hoc aggrediendum movent, aſſiduò illud pium votum JOVA JUVA in corde & ore habentem, & propriæ tenuitatis mihi benè conſcium. Sed ad capita Tuarum literarum redeo. Verum quidem eſt, non paucos Mathematicos in Germania, Suecia & Hybernia ſententiam de duobus Cometis nuper conſpectis acriter tueri. At eoſdem narraſſe duos ſibi una nocte viſos eſſe Cometas nec accepi nec ſcripſi, ſed tantùm quoſdam homines è Germania & Suecia id narraſſe. Vidi in lectione hiſtoriæ Cometicæ ſæpè & committi hîc errorem, multis ex uno Cometa ob diverſum apparitionis tempus, tùm ſitum motumque, vel figuram coloremve alium, duos facientibus, & Cometas matutinos fieri veſpertinos, & contrà. Ideò in rebus tam arduis & abſtruſis nihil Stoico ſupercilio & cenſoria gravitate decernendum, & ſicut omnis diſſenſus tolerandus, ita & error, ſi vel certò compertus fuerit, facilè excuſandus, nec de mortalium quoquam illud ἀυτὸς ἔφα (ipſe dixit) uſurpandum eſt.

Compendium Commentarii Germanici de Cometis ab eo Latinè fieri petit.

Cometæ duo fiunt ſæpè ex uno eodemque & quare.

Libertas & modeſtia Philoſophos decet.

Præſumtam opinionem fuge.

Nam & ſæpè videmus ejus commatis homines, qui tantum præſumere ſibi audent, vel etiam talia adulatorio more tribui ſibi partiuntur, graviſſimè labi, uti omnia elata. Cogitandum certè omnibus eſt, longè plura à nobis neſciri quàm ſciri. Hinc illa Scientiſſimorum communi judicio Virorum, Salmaſii, Heinſii & Boxhornii (quorum modeſtiam vaſtiſſimæ eruditioni junctam familiarius cum eis verſans noveram) ſymbola: Quantum eſt quod ſcimus! Quantum eſt quod neſcimus! Maxima pars eorum quæ ſcimus, minima eſt eorum quæ ignoramus. Nempe & hi Magni in Republica literaria Viri, quantum & ſibi & Sapientiſſimis quibuſque deeſſet, ſedulò cogitabant, quod & illud Theognideum in mentem nobis revocat.

Magnorum Virorum magna ſunt vitia.

Scientia noſtra in hoc mundo eſt imperfecta, exigua.

Magnos Viros decet modeſtia.

Ἄνθρωποι δὲ μάταια νομίζομεν, εἰδότες οὐδέν.
Nos homines autem vana exiſtimamus, ſcientes nihil.

Quæ tu quidem, Vir Doctiſſime, benè ſcis cuncta. Ego tamen volui hæc Tibi, & ſimul ignorantiam meam, quæ me quoque, in Mathematicis præſertim, quæ vix primis labris, quod dicitur, deguſtavi, tenet, & magis quidem, quam Tua forte, vel plurium aliorum ferat ſententia, indicare. Fateor autem me è numero diſcentium eſſe, & illius prudentiſſimi moniti, *Multi perveniſſent ad ſcientiam niſi putaſſent ſe jam perveniſſe* recordari, nempe cum ſcientiæ cupiditatem benigna nobis inſeverit natura. Sed ad alteram epiſtolæ Tuæ partem venio, quæ de Aſtrologicis agit. Ubi primum dicere debeo, me quæ dixeram de curioſitate, quæ non tantùm ad certò & neceſſariò determinanda ſiderum & Cometarum effecta, ſed & ad ſcrutanda abſtruſiſſima divinæ ſapientiæ decreta & temporum momenta, ipſumque adeò extremi judicii diem provoleto, nec ſine temeritatis nota aliis hæc oraculorum inſtar obtrudat, nec ad Te, nec ad ullum alium, qui ſobriè Aſtronomica & vel Aſtrologica tractet, direxiſſe. Noſti enim inveniri tales, qui & mundi finem & extremum illud judicium ad certos rediganſ annorum numeros. Atqui ſicut & antea dixi, Chriſtus ipſe in Euangelio

Modeſtiam ſerva.

Præſumta opinio ſcientiæ multos à ſcientia arcet.

Scire naturâ appetimus.

Curioſitas cavenda.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

de die & hora illius judicii nec se, nec Angelos, nec ullum alium, sed solum Patrem suum scire affirmat. Idem in Actis (quod meritò me hic repetere paulo post videbis) discipulis curiosius in restituendi regni Israëlitici terminum inquirentibus, responsum non sine coërctione & correptione dedit: *Non esse illorum*, dicens, *nosse tempora & opportunitates quæ Pater in propria posuerit potestate.*

Prophetiæ novæ rebus ipsis refutatæ, Publicè & privatim noxiæ.

Vidisti credo & nuper vana & pudenda novorum Prophetarum, de ruina domûs Austriacæ & Racociorum ad Regale fastigium evectione, aliaque hujus ollæ vaticinia, quæ quàm publicè nociva sint, & in ipsum quoque Protestantium nomen injuria notum est. Vidisti præcisa de Anno 1652. sed & aliis usque ad 1670. vel etiam longius distenta præsagia, & quæ plura hujus farinæ dantur. Hæc in illa epistola mea tango, & stylo meritæ reprehensionis confodio, aliàs non tangenda;

Curiosi credali, vani.

sed temerariæ credulitati vana arripienti, vanisque aures & mentes credulas pascenti subtrahenda, quod ipsum quoque me in illa epistola præstare voluisse,

Prædictiones quales Auctor rejicit.

memoriam Tuam appello, nec non me solas illas fatidicas conjectationes & hariolationes ex signis cœlestibus petitas, ut Scripturæ Sacræ repugnantes improbare. Atque eodem me jure in cunctas prædictiones manifestæ contrarias Scripturæ Canonicæ uti fateor, licet illæ non tantùm speciosum Revelationum nomen obtendant, sed & ab Angelo è cælo veniente, & vel ab ipso Paulo in terras reduce, allatæ fuerint, quod is ipse, Gentium dico Doctorem, me docuit. Gratulor itaque Tibi, Vir Eruditissime, quòd non tantùm Physica ab hypothesibus innumeris & somniis Arabum; sed & Te ipsum Rationi, Philosophiæ sobriæ & experientiæ multæ innixum, à vulgo Astrologorum lubrico mobilique fundamento insistentium, & tamen inania in cælo consectantium, separes.

Buthnerus diversa ratione à vulgari Astrologica studia tractat.

Sidera agunt quodammodo in inferiora, sed voluntatem hominis non regunt.

Astra & Cometæ, utpote superiora, agunt quodammodo in hæc inferiora, & in ipsos humani corporis humores, sed in voluntatem ejus, quæ à solo auctore suo pendet, dominatum non exercent. Seriem eventuum, qui Cometam naturaliter insequi possunt, sub determinatione tamen tum contingentiæ, tùm &, nisi Deus peccatis infestus & Virgam justissimæ iræ expediens flectatur tempestivâ pœnitentiâ (cui non semper esse locum, si scilicet præfracta contumacia gratiam ejus procul esse velit, ille ipse toties docet) ad misericordiam, prout à Te adfertur & ego accipio, eidemque subscribo. Id tamen facio, salva libertate meâ in his vel illis dissentiendi, quam & Tibi & cuique relinquo integram, deque ea, si ad bonum publicum dirigatur, qualis certè Tua est, vehementer gaudeo. Atque ita non existimo necessarium esse, ut Tibi ad singula respondeam, dum suo loco intacta relinquis veritatis fundamenta, nec vires naturæ in orbe, nec vires liberi arbitrii in homine, tantominus divinam sapientiam, justitiam & bonitatem tollens, sed Cometas, ut prænuncios malorum & bonorum, eorumque vicinorum, & velut statuas Mercuriales, at mobiles, & divinam voluntatem hominibus significantes, imò ut fidos Achates & bonos Consiliarios Principibus publicè privatimque utilia suadentes statuens, nequaquam verò cum vulgo Cometam quasi mali per se nuncium increpans. Hæc enim à Te non minùs prudenter & piè, quam ingeniosè dicta sunt. Atque hoc est

Cometæ multa mala sequi solent, ut & bona.

Auctor Buthnero quodammodo assentit, Libertatem dissentiendi in quibusdam sibi reservans.

--- simul & jucunda & idonea dicere vitæ,

Buthneri sententiam exponit & approbat Auctor.

Stoicus alios parvi facit.

Academicus de omnibus dubitat.

Diogenes omnes carpit.

Virtuti veræ laus debetur.

& ut publicè utilia proferre, ita publicè communicanda tradere, Tibi quoque magnum allatura decus. Nam dicat, quicquid volet, aliquis, ex Stoa Supercilium, vel ex Academia dubitationem meram ferens, & vel ipse, honesti tamen pallio amictus, magnus magni dolii inhabitator Diogenes:

- - - - - aut virtus nomen inane est,
Aut decus & pretium rectè petit experiens Vir. Horat. epist. 17.

Cometæ quantum tribuendum.

Servatis tamen modestiæ & humilitatis Christianæ legibus id faciendum esse addo. Quantùm porrò Cometæ ratione signi vel asterismi, vel transitûs aut alterius alicujus modi, non ut causæ alicui efficienti, sed ut signo concomitanti tribuen-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Figura observat. Cometicar. Gedani factar. ad Communicat. Buthneriam. pertinens. N.° 53.

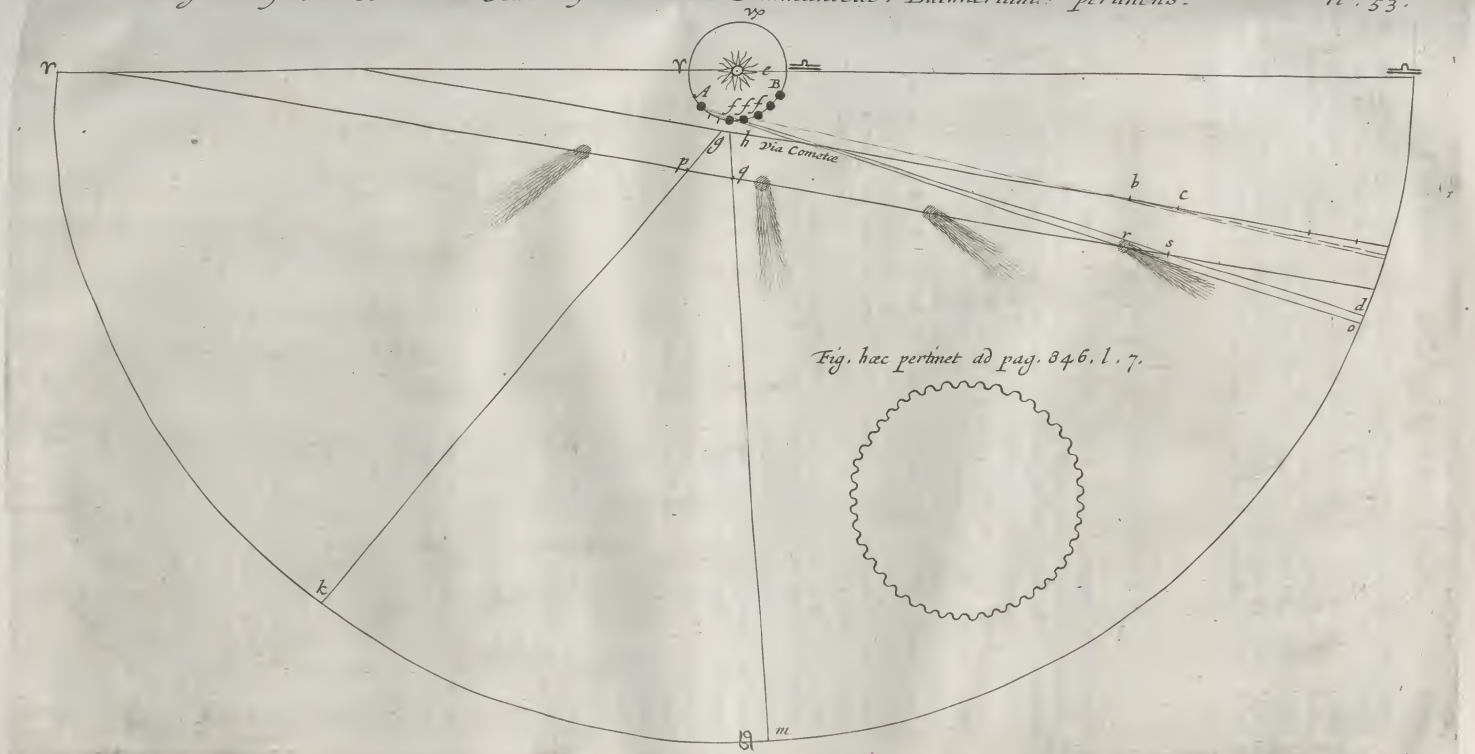

Fig. hæc pertinet ad pag. 846. l. 7.

Early European Books. Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
107 B 47

KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

tribuendum sit, ipse, quâ es eruditione & pietate, judicabis, & hanc scientiam, ut credo, habebis cum modo. Habetis & editam in Urbe vestra, tantis meritis clarissima per Orbem, doctissimi olim Collegæ Vestri Henrici Nicolai exercitationem de Astrologiæ veritati, & alia similia hùc pertinentia. Ecce verò & excerptum meæ epistolæ prolixæ ad Amicum quendam, bonæ notæ virum datæ, quæ me his diebus destinuit, quamque heri demum expedivi. Hac ratione supplebo dicenda hîc. Tu cuncta boni & æqui consule prolata ab eo qui discendi est avidus.

Dantiscanæ urbis elogium. Henr. Nicolai laudatur, Exercit. de Astrologiæ veritate edit.

Dantisco Hamburgum die 29. Aprilis St. N. 1665.

LIteras Tuas, die 16. Aprilis St. N. exaratas, die 25. accepi, humanitate & doctrinâ refertissimas, quas ut pari stylo reddere queam, in votis magis, quam viribus habeo. Nec enim eam mihi admetior doctrinam, neque eâ me dignum judico laude, quali literæ tuæ humanitate intinctæ, me cumularunt. Proinde id benevolentissimo tuo affectui tribuo, si ultrà quàm meruerim, de me meisque senseris. Nunc ad alia. Et verò primò dubium, quod nonnullos, tùm & Clarissimum Dn. Fornelium urget, in literis tuis exponis, duos diversos apparuisse Cometas asserentium. Rationes scribis adferri hasce. 1. Quòd ille inter Orientem & Meridiem manè, hic inter Occidentem & meridiem vesperè fulserit: motumque ille quidem in proprio circulo in Meridiem, hic in Boream flexerit. Hanc objectionem fusè, &, ut opinor, perspicuè satis, num. 5. usque ad 20. in còntinuatione mea dilui. 2. Quòd ab $\frac{8}{18}$ ad $\frac{12}{22}$ Decemb. 10. gradus tantùm: à $\frac{12}{22}$ verò usque ad $\frac{21}{31}$ Dec. plus quàm 100. gradus confecerit. Hanc objectionem in numero 23. Continuationis meæ itidem jam resolvi. Revoco autem in memoriam Inæqualiter Cometam progressum fuisse: In principio tardissimè; paulò, deinde concitatius: denique celerrimè: denuòque iterum motu indies magis magisque remissiore. Unde Observatio Magdeburgensis à $\frac{2}{12}$ Decemb. usque $\frac{15}{25}$ Decembris 55. gr. numerat, & locum ejus visum constituit inter medium & ultimum malum in Argo navi circà initium ♌. Hanc verò concitationem, cum Cometa uno eodemque, à Domino Fornelio conciliari posse, non despero. Cæterùm à $\frac{19}{22}$ Dec. usque ad $\frac{31}{31}$ Cometa progressus est, infra Rigel, stellasque in Eridano, intra triduum igitur 60. gradus ferè confeciset & ultra, sit ita. Nec hoc absurdum est. Æstimat quippe oculus magnitudinem quamlibet sub angulo comprehensionis suæ, angulum concipit pro situ & distantia rei objectæ majori vel minori; oculo interea minus sollicito, quàm vero intervallo res absit, aut quomodo sit sita.

Buthnerus modestia observans.

Unum Cometam hybernum Anno 1664 fulsisse probat.

Suum de Cometa Commentarium Germanicum allegat, & explicat.

Cometæ 1664. motus inæqualis.

($\frac{15}{25}$ Dec. usque ad $\frac{31}{31}$)

Oculorum judicium sæpè cum ipsa re non convenit.

Sit *e* Sol. *A f f B* Terra, in orbe suo annuo ♈ ♋ ♎ Solem obambulans: *e b g h* Via Cometæ, aut etiam *f r q p* itidem via Cometæ pro lubitu. Orbis annuus Terræ cum Sole interius comprehenso eam proportionem habet ad sphæram extimam, cujus portionem appinxi, ut punctum esse videatur, adeoque ♈ ☉, *e*, ♎, cum circulo extimo ♈ ♋ ♎ congruet, & ♎ ad ♎ exterioris adaptabitur, unaque linea erunt. Terræ locus ponatur, die 2. Dec. in *A* & Cometæ motus intrà triduum in *c*, *b*, Tum quidem, si ad primam lineam Viæ Cometicæ, Duæ rectæ protendantur angulus promotionis Cometicæ vix in sensum incurret. Proinde Cometa quiescere videbitur. Si verò ponamus Cometam alteram lineam parallelam priori tenuisse, & triduano motu prorepsisse per *r s*, jam Cometa ex *A* spectatus processisse videbitur angulo tanto in orbe fixarum, quantus est *d o* hoc est distantia *d o*. Jam propior accedat Cometa ad *q p*. & in itinere suo hoc idem spatium *q p* describat, æquale illi *r s*. ajo Cometam à nobis in *f* constitutis videri *m k* confecisse. Vides exinde qua ratione concitatus iste motus Cometæ salvari queat. Ut omnia ex diligenti inspectione hujusce figuræ, seipsa sub adspectum sistant, quæcunque hactenus Clarissimum

Cometæ 1664. motus in schemate à Buthnero propositus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Fornelium & alios torſerunt. Mutatio itidem caudæ; curſûs, matutinum & veſpertinum tempus ad oculum patent.

Cæterùm, Vir Ampliſſime, aperis mihi conſilium tuum, velle publicum aliquod eruditionis meæ & benevoli tui in me affectûs extare monumentum. Optarem certè me aliquod eruditionis ſpecimen tanto dignum favore edidiſſe. Dum verò meo me metior modulo, facilè intelligo, quàm minimè ad noſtri ſeculi Hipparchos ſim conferendus: ſed & quàm nondum eum ab Amplitudine Tua ſim promeritus ſive honorem ſive favorem. Si tamen Amorem mutuò amore & εὐνοίᾳ demereri æquum fuerit, & Amplit. Tua gratam me ſibi rem facturum judicaverit, Germanica deſiderata à numero 5-20. converſa in Latinum tranſmitto, eò animo, ut judicio tuo doctiſſimo aut ſerventur aut abjeantur: Æquo enim animo utrumque me laturum promitto, ut qui nihil aliud in votis habui, quàm ut voluntati Amplit. Tuæ morem gererem.

Buthurus modeſtiæ obſervans.

Partem Commentarii Germanici in Latinum vertit.

Cometa ex Orientali ſæpè fit Occidentalis.

Stellarum ortus heliacus facit eas ex coſmicis acronychias, vel ex orientalibus occidentales.

Num. 5. Cometam ex Orientali fieri Occidentalem, novum non eſt. Nam & Planetæ ſuperiores & fixæ, ubi ad oppoſitionem ☉ & Terræ devenerunt, mutant apparitionem ſuam, ita ut dum aliquandiu Solis ortum præceſſerunt, ſtatuto die Acronychiè oriantur, & ſequenti manè Coſmicè occidant. Undè iſta nocte acronychiæ nominantur, & poſt id tempus Occidentales, quòd Solis occaſum ſequuntur. II N. 6. Quod ☿ & ♀ attinet, præcedunt ſidera dicta & ſequuntur Solem Orientem & Occidentem. Eſt autem alia ratio apparitionis horum, & quaſi prioris veluti duplicata. Poſſunt enim & manè ſeſe ex radiis ſolaribus extricare, & ſub eoſdem ſe recondere, diſcedere ab iiſdem & eoſdem appetere. Idem & veſpere faciunt. Nunquam verò eò pertingunt, ut ☉ *e* occumbente, ad ejus diametrum in ortu conſtituantur. Experientiâ & Theoriâ, eorum uberius idipſum comprobante.

Luna novâ eſt occidentalis: eadem poſt plenilunium fit Orientalis.

Num. 7. In Luna idem experiri quoque licet, quamvis contraria ratione. Nova enim, ſolem ſequitur, Occidentalis facta: poſt oppoſitionem rabeſcens, ſolem præcedit, & Sol ſequitur. Ipſa proinde ☾ Orientalis dici meretur, hoc eſt talis, quæ Sole & Luna terram colluſtrantibus, Solem exortum ſuam antevertit.

Stellæ eædem cur modò ſint Orientales, modò Occidentales.

Num. 8. Colligimus exinde & fixas & cæteros Planetas diverſo tamen inter ſeſe modo, Orientales & Occidentales fieri: cauſamque hujus apparitionis in eo conſiſtere, quòd ☉, Terra & ſtella directâ lineâ ſeſe offendant, & inde, cum nunquam quieſcant, ſed perpetuo motu ſuo quilibet proprio ferantur, in diverſas partes diſcedant, v. gr. Si quis ex Armamentario deſcendens per plateam Joppenſem Prætorium vultu directo intuitus fuerit, in ortu illud ſibi & à ſiniſtris conſtitutum, videbit. Dum verò Prætorium præterit, ipſe & dictus locus in una rectâ lineâ conſtituuntur, ipſumque Prætorium jam deſinit in ortu comparere, cum ex adverſo in Auſtrum incipiat protendi. Quod ſi quis ulterius deſcenderit, idem ædificium eodem modo conſpectum, ad dextram adeoque jam verſûs occaſum videbit.

Situm unius ejuſdemque ædificii ſitus hominis mutare videtur.

Num. 9. Ex rudi hocce exemplo, quivis facilè ſecum ita colliget, quòd quemadmodum omnes ſtellæ eædem fuerint, ſive ad Eurum ſive ad Zephyrum ſubſiſtant, ſive Orientales ſive Occidentales luceant: Prætorium itidem noſtrum unum idemque fuerit, ſive ad dextram ſive ad ſiniſtram, adeoque vel in Ortu vel Occaſu compareat, pro ratione viæ & motus mutati. Simile quid & Cometis accidere poſſe, & huic noſtro accidiſſe, unumque denique & eundem fuiſſe.

Num. 10. Adhæc linea Meridiana Solem & Terram noſtram concatenat, facitque ut utrumque centrum Solis & Terræ noſtræ in rectâ linea conſiſtat. Et verò ſi in Solem vultu adverſo dirigimur, ſitus ille & habitudo Meridies nominatur: dum verò Soli tergum obvertimus, media nox. Siniſtrâ deſignamus nos, ut puta in Boreali hæmiſphærio conſtituti ortum, dextrâ Occaſum. In hæmiſphærio Auſtrali & apud Antipodes, contrario hæc eveniunt modo. Quam illi

Antipodes diverſum ut ſitum, ita & tempus à nobis habent.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

illi igitur dextram plagam appellant, nobis est siniſtra: & iterum quæ nobis est siniſtra, hæc illis audit dextra. Non ſecus ac duo bajuli, ſi tergo ſibi adverſo invicem jungantur.

Num. 11. Deducitur exinde, Id, quod nos Ortum appellamus, hoc illis veſperam eſſe, & quam nos Mundi plagam veſperam indigitamus, eam Antipodes Ortum indigitare. Fundamentum viciſſitudinis hujus in natura Circuli & Globi radicatur, qui ex duabus contrariis lineis & motionibus conflatur, principio & fine deſtituitur, atque φύσει in ſe nec dextrum nec ſiniſtrum, nec ſuperum nec inferum habet.

Ortus & occaſus ſimul eſt pro diverſo ſitu.

Globus terræ qui habitatur, diverſum ut ſitum, ita & tempus obtinet.

Num. 12. Undè porrò conſequitur, extra noſtrum Globum & Umbram terrenam, neque diluculum, neque veſperam, neque dextrum, neque ſiniſtrum, neque ortum neque occaſum; verùm continuum perpetuò diem neceſſariò eſſe. Imò ſi quis eo modo quo Terra circumgyratur, terras & maria omnia circum obiverit ſemel, ſive id fiat uno, duobus aut pluribus annis, eum veſperam, meridiem, & mediam noctem, hoc eſt, diem integrum ſive deperditurum ſive lucraturum eſſe, prout Terram vel ab Ortu in occaſum vel ab occaſu in Ortum, aut paria aut contraria Terræ faciens, obambulaverit. Quod ipſum hiſtoriæ Nautarum & differentiæ Meridianorum ſatis luculenter teſtantur. Quapropter viciſſitudinis ejuſmodi diei, & partium ejuſdem, ut & ortus & occaſus, oppidis & regionibus eveniunt ſaltem propter ſitum & horizontem noſtrum. Unde quoque alios dimidio anno, die; alios nocte continua, toto hoc ſpatio frui: alios dum hi nocte premuntur, lucem aliquot horarum, dierum, menſium longam videre, mirum non eſt.

Lux perpetua extra globum & umbram terræ.

Temporis ratio variat cum ſitu.

Meridiani diſcrimen.

Dies & noctes modo longiores modo breviores ſimul ſunt in diverſis locis.

Num. 13. Hæc igitur linea Solem cum Terra ſingulis diebus per totum annum copulans, ſingulis diebus, infert iſtas 4. habitudines, plagas & diſpoſitiones corporum noſtrorum, in reſpectu ad Solem. Quicquid etiam credidimus, aut terram revolutione ſua diem efficere; aut Solem mobilem oriri & occidere. Ponimus autem nunc, Terram circumrotari.

Meridiana linea.

Terram moveri Buthneruſ ponit.

Num. 14. Jam dum Antipodes noſtri Solem in meridie & in 20. ♃ intuentur, nos medium noctis tenemus, & Soli obverſi conſpicimus 20. ♋ culminare: A ſiniſtris 20. ♎ in Ortu, & à dextris 20. ♈ in occaſu fulgent. Intra 6. horas autem terra ſe circumvolvit in tantum, ut 20° ♎ ἐξεναντίως intueamur. Proinde viſus noſter & Terra noſtra in Oriente conſtituitur, & tunc 20. ♃ à ſiniſtris verſus Auſtrum: at 20. ♋ à dextris nobis verſus Boream protenditur. Quod ſi ulterius Terra ſeſe Soli obvertit, Solem in meridie intuemur, & 20. ♎ nobis ad dextram & 20. ♈ ad ſiniſtram comparent. Illud nunc amplius non diluculum, ut antè, ſed veluti Prætorio jam prætergreſſi, Prætorium dicimus ad occidentem jacere. Quandoquidem nobis cum Terra circumrotatis, 20°. ♎ magis magiſque abſcedit; ad 20°. ♃ verò & ſigna ſequentia provolvimur. Denique 6. horis iterum finitis, Machina noſtra ad 20. ♈ pervenit, ipſique Solem nos in 20. ♃ ad dextram nobis, & 20. ♋ ad ſiniſtram conſpicamur. Proinde ☉ cum 20°. ♃ ad dextram occidere & 20. ♋ ad ſiniſtram è diametro oriri, videbimus. Oculis verò, in medio cælo 20° ♈ objicitur.

Medius dies Antipodum nobis eſt media nox.

Terræ circumgyrationis & viſus noſtri propartio.

Num. 15. Hæc ad Cometam noſtrum ita applicabimus: culminabat die 15. Dec. S. N. h. 12. 24° ♊, Cometa hærebat ad roſtrum Corvi in ♎, neceſſariò igitur ad ſiniſtram. Proinde inter mediam noctem & ortum Solis antelucanus apparebat. Motus dierum 18. 21. Dec. monſtrabat, Terram & Cometam contrariis motibus cieri, hunc etiam celeriùs illâ. Jam ſi duo bajuli pontem tranſcurrunt, quorum alter aſcendit, alter deſcendit obviaturos eos ſibi invicem palàm eſt. Ille etiam, qui greſſus ſuos acceleravit, in puncto occurſus illorum majus ſpatium viæ confecerit altero, qui ſegniùs inceſſit. Et verò ſi à latere ſe invicem intueantur, ille qui deſcendit, huic ante obviationem à ſiniſtris ſtatuetur, poſt occurſum autem diſcedens ad dextram. Ita & res ſe habet cum Cometa, qui priùs, manè, & nunc veſperè accenditur, & dextrum & ſiniſtrum, matutinum

Cometa 1664. qui ex matutino evaſerit veſpertinus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

num & vespertinum ad Solem & habitudinem Terræ conferendo.

Causa hujus rei amplius redditur.

Num. 16. Jam quæritur ratio: Cur, qui Cometa in Decembri horis antelucanis in Ortu, idem in Januario vespertinis horis itidem in ortu affulserit? Fuerintne duo diversi Cometæ? Quandoquidem commutatio habitudinum sive viæ, quâ de nunc egimus, Cometam in Occasu constituere velle videtur. Respondeo: hìc recolenda esse, quæ numero 14. præmissa fuerunt: Itemque, oculum nostrum, ubicunque Cometam in motione sua offenderit, ibidem versari eundem, judicare: Tùm quoque habitudinem ex situ Terræ ad Solem computatam, sive plagam eandem, & quasi cum terra communem, Cometæ eidem applicari. Jam ex 18. 21. Decemb. innotuit, Cometam contra seriem signorum, ex ♎ in ♏ movisse, punctum intersectionis occursus in 8. 9°. ♋ fecisse, ubi ☉ Terra & Cometa in una recta linea constiterunt: sequentibus diebus ulterius progressum, tandem ex ♋ in ♊ & ♉ secessisse. Jam die 9. Januarii St. N. Cometa observabatur ad oculum Ceti; Terra in meridie, Solem in 20. ♑ intuebatur. Post 6. horas locum istum ad dextram deferens, Solem, Terra occidere vidit: Ex adverso autem sibi obtendi 20°. ♈, & 20. ♋ ad sinistram magis magisque elevari: hoc est, Terra magis magisque se applicabat ad ♋. Deinde cum Cometa proprio motu illo die, stellæ dictæ in 3. gr. ♉ appropinquaverit; judicat oculus quidem eundem ex loco, in quo eum intuetur; habitudinem verò ea propter Terræ communicat quasi, & eandem Cometæ affingit. Post occasum igitur Solis Occidentalem eundem concipit, oculorumque sensu inter Austrum & Eurum, nobis ad sinistram, iterumque in Ortu reponit. Quandoquidem ♉, inter ♈ (qui, uti dictum, nobis in medio cæli fulget) & ♋ interjacet. Atque ita Cometa in Orientali plaga & quidem vespere post occubitum Solis nobis comparet.

Cometæ 1664. à die 18. & 21. Decemb. motus.

Cometa unus 1664. fulsit etsi descenderit & ascenderit.

Num. 17. Una adhuc objectio resolvenda venit. Quî fiat, quòd prior ille Cometæ descenderit, posterior ascenderit, fueritne unus idemque Cometa?

Sphæra nil habet prius vel posterius.

Hìc ex Num. 11. repetantur: In Sphæra & Circulo in se consideratis, nihil superum nihil inferum esse; ipsamque figuram & sphæricum corpus principio & fine carere. Naves præterea tàm levi operâ ad Caput bonæ Spei descendere, quàm inde ad nos remeare: Schema λέξεως esse tantùm, descendere navim & ascendere, pro ratione situs nostri seu καθ' ἡμᾶς: Navim etiam ubivis locorum æquè longè à centro Terræ distare: Ubivis convexa cæli æquè profunda tueri. Cometam igitur idem, quod navis, facere, & motu suo Sphæram cælestem judicio oculorum, secundùm apparentiam, sulcare. Exemplo sit pomum & pomi sectio: In quo, id quod ab uno latere corticem secando ima pomi petere nominaveris, illud ab altero latere corticem secando superiora pomi petere dices. Utriusque autem lateris sectio, unius plani sectio erit: quamvis ratione nostri & laterum extremorum, pomi sectio hàc ascendere, illàc descendere videatur. Hoc illud ipsum est, quod antè ingerebam, Circulum ex duobus diversis motibus & lineis constare. Qualium paradoxorum de circulis & sphæricis, omnes Geometrarum libri pleni sunt. Secundùm apparentiam igitur Cometa nobis tantummodo descendere & ascendere fuit visus. In plano suo, movendo, nihil tale reverà fecit.

Navem ascendere & descendere figuratè dicitur quod ad nos attinet.

Situs oculi non mutat situm rei nisi sui ipsius respectu.

Cometa descendit & ascendit nostri non sui ipsius respectu.

Num. 18. Nunc ad motionem. Nego verò viam ejus Circularem fuisse, quamvis talis omninò nobis apparuerit: Quin potius credo verum ejus iter rectam lineam fuisse, quæ uti oculo apparebat, curvam lineam ex conica sectione formavit. Hæc, ut rectè ordinetur, Tempus & observationes accuratissimas prærequirit. Nec sufficerit ad determinandam hanc lineam, 3. aut 4. observationes adhibuisse: Cum tribus punctis aut etiam quatuor per 5. IV. & 22. III. semper circularis concludi possit, quamvis non sola. Sed plures observationes adhiberi optârim, ut plurium collatione, qualis ea linea fuerit pressò pede investigari possit. Circulusne an parabola, an Ellipsis, an hyperbola fuerit, aut alia quæpiam, secundi, tertii, quarti ordinis. Cartesius si consulatur, ex Geo-

Cometæ nuperi motus visus orbicularis ob incurvationem cæli & horizontem nostrum, in se rectilinearia fuit:

Ad hanc tamen lineam determinandam plurib. observat. opus esse:

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

ex Geometria ejusdem conchoidem fuisse supponere licebit: Ex circulari quippe Terræ & lineâ rectâ via Cometæ fuit decircinata. Verùm hîc & inclinatio lineæ Cometicæ ad planum Eclipticæ sese ingerit. Vincentius de S. Victore si adeatur, Conchoidem vel paraboleidem dicet, utramque enim symbolizare, & conchoidem parabolam esse evolutam demonstrat. Quicquid sit, qualis ea fortè futura sit, Hipparchorum nostrorum observationes & Apolloniorum Geometrumena, bono literario dabunt. Auguratus sum jam pridem eam paraboliformem fuisse. Palmam determinationis magnis nostris Geometris relinquo.

Ex Cartesii mente Buthnerus conchoidem colligit, Vel parabolidem.

Hevelii & aliorum observatis Buthnerus motum & iter Cometæ rectam determinari vult.

Num. 23. Una adhuc quæstio obstat. Quî fit, quòd Cometa hic in principio tardus, post celerior, mox celerrimo, tandem iterum lentissimo motu incesserit? Hîc sciendum, quòd tum, si aliquem peregrè à nobis equo vel curru vehi videamus, cui eâdem viâ obviam tendimus, appareat nobis, dum peregrè adhuc à nobis ingreditur, aut penitus subsistere, aut tardissimè incedere. Quanto autem propius nobis accesserit, tanto celerior videtur ejus motio, donec concursus viæ & motûs in una linea contingat. Ubi quidem brevi ante & post illum concursum, omnium motus conspicitur vehementissimus, adeòque concitatissimus. Dum autem post concursum utrimque in partes diversas disceditur, motionis celeritas paulatim remittitur, in tantum, ut tandem iterum alter alteri in eodem quiescere loco videatur. Ita res quoque sese habet cum Cometa & Terra. Uterque sub cælo movetur. Ille contra seriem signorum, Terra secundùm seriem signorum. Jam dum Cometa, qui multis parasangis Terrâ velocior est, (quandoquidem menstruo spatio tantùm ferè itineris absolvit, quantum Terra dimidio anno) Terrenæ moli in occursum rapitur: dum in remotioribus partibus fertur, tardius: Propior terris, celerior processisse videtur. Omnia quoad distantiam & lineam directionis viæ Cometicæ, proportionaliter accrescendo & decrescendo. Schema præmissum rem clarius deducet, quapropter uberiùs ista explicare supersedeo.

Cometæ motus tardior videtur, dum à nobis longius distat, velocior dum nobis est vicinior.

Motus Cometæ 1664. c. s. s. terræ s. s. s.

Ille longè celerior, hic tardior.

Cometæ motus respectu nostri accrescit & decrescit.

Habes, Vir Amplissime, quæ desiderasti, in Latinum conversa, Elige quæ placent; abole quæ displicent. Et benè istis fruere.

Plura addere prolixitas epistolii vetat. Habes etiam quæ de novo Cometa nuperrimè sum commentatus. Vale & fave.

Buthneri Comment. de Cometa verno 1665.

Hamburgo Dantiscum die 5. 15. Maji 1665.

OCtavus dies agitur, ex quo gratissimas Tuas literas die $\frac{19}{29}$. Aprilis scriptas accepi: gratissimas dico, quia & benè longas, & benè doctas & benevolentiæ in me singularis plenas. Eximia Tua ista benevolentia & industrius labor, quem non sine molestia mei causâ in Tuis Germanicis in compendium redigendis ac latino sermone donandis, & adjuncto schemate illustrandis subiisti, vota mea non tantùm æquant, sed & implent, merita certè mea in Te, si quæ sunt, superant. Paria Tecum fecit Clarissimus Placentinus, & facit brevique faciet Clarissimus Gravius, ita ut vobis tribus adhuc pro singulari diligentia & favore singulares à me gratiæ agantur, & singularis in meo opere laus sit reddenda. Suum nempe ibi quoque decus rependet cuique posteritas, cujus ego usibus labore illo haud levi consulere decrevi. Nihil ad votorum meorum Tua ex parte summam deest, quàm ut pariter, quæ nuper de novo Cometa die 5. mensis præteriti conspecto commentatus es & in lucem prodidisti (de quibus ego Tibi magnas ago gratias) contracta inque latinum sermonem versa, tùm & generalem Cometarum delineationem, quò merita meritis laudesque laudibus accumules, ad me, saltem intra unum & alterum mensem mittas. Cuncta enim luce digna & rei Astronomicæ haud parùm lucis allatura ista esse judico: ideòque cuncta operi meo, volente Deo inseram, sub titulo: Communicatio Gedano-Büthneriana. Hevelianam Communicationem (jam enim

Diligentiæ laudem singularem in tractando secum argumento Cometico Auctor Buthnero, Placentino & Gravio adhuc tribuit.

Buthneri Comment. German. de Cometa verno 1665. contrahi & Latino sermone donari Auctor ab eo postulat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

opus Deo juvante, potiore parte in tales titulos distinguere constituì) nondum adfeci, sed responsum ejus cum desiderio opperior: quod Tu Viro illi Excellentissimo & Clarissimo, de quo, ut & Urbe vestra singulari studio in illo meo opere mereri conabor, cum plurima salute nunciabis. Significaverat ille mihi literis die 7. Aprilis exaratis, Te tunc putasse Cometam hunc novissimum, eundem unumque fuisse cum priori. Sed in Commentario Tuo contrariam sententiam, quam Te posthac amplexum esse video, fortibus rationum machinis munis & defendis. Ita utrumque vestrûm sententiis conspirare, vobis gratulor. Eadem mens est Clarissimo Erasmio Bartholino, cujus epistolæ apographum ad Amplissimum Hevelium misi, & ei redditum esse spero. Eandem sententiam validis argumentis probat Clarissimus Placentinus. Idem dicturos & alios Viros doctos, quique benè Matheſin norunt, spero. Postquam eorum symbolas accepero, de omnibus vos faciam certiores. Sentio quotidiè, imò assiduò opus hoc magno mihi constiturum labore. Sed hic quanto fuerit major, tantò majorem adferet laudem & delectationem. Et oraculi vice habendum illud Publii Syri: *Voluptas è difficili nata dulcissima est.* Ideò non me pudet Tibi aliisque Viris eximiè doctis & industriis materiem subministrare laboris: quem profectò non refugit, imò quærit & amplectitur industria veram gloriam appetens, utpote *honestissimum veræ virtutis fructum*, judice Cicerone *, non tantùm Oratore, Consule, Philosopho, Politico, sed & Viro sua ætate optimo. Qui etiam omnes boni publici & veræ gloriæ studiosos, non tantùm contrà labores & molestias, sed & contrà invidiæ tela ictusque calamitatum & procellas gravissimarum adversitatum armat, dum, quod nosti, ait †: *Qui bonam famam bonorum, quæ sola verè gloria nominari potest, expetunt, aliis otium quærere debent, & voluptates, non sibi. Sudandum est his pro communibus commodis, adeundæ inimicitiæ, subeundæ sæpè pro Republica tempestates: cum multis audacibus, improbis, nonnunquam etiam potentibus dimicandum.* Quæ cuncta Te quoque exemplo, ubi opus fuerit, probaturum, jure credo. Crede verò & Tu, me vota & studia, cunctaque mea publicô bonô, consciențiâ judice, consecrasse. Si non tantùm reprehensionem, sed & invidiam, ac vel omni ex parte ingratum plurium animum incurram (quomodo enim id in tanta sententiarum, votorum, & studiorum diversitate non prævideam?) hoc etiamnum nec miror nec moror. Didici vel à Seneca, *ad honesta valenti contemnendum esse istum contemptum.* Operæ pretium faciam cùm, sicut spero, placebo virtutum, literas bonas bonumque publicum amantibus. Antequam finio, unum abs Te, Vir Humanissime, peto, ut me certiorem reddas de illo phœnomeno, quod ante dies decem ad mœnia vestra visum fuit. Aliquid simile in Anglia & Berolini conspectum esse, & ut ibi in cælo, ita apud Italos ad Romam ipsam, vel, ut alii referunt, ad Neapolin in terra, chasma terribile aliaque ostenta hîc illîc (quæ recensere longum foret) apparuisse scribitur. Quæ cuncta Cometis adjuncta meritò homines, instar bonorum & fidelium, quos vocas, Consiliariorum & Concionatorum, ad subruendam superbiam, frænandam luxuriam, coërcendam ambitionem, explendam vel certè expellendam auri sitim, terras mariaque confundentem, rejiciendam impietatem, domandam forociam, frangendam iniquitatis pertinaciam, vel invitare virtutis amore, vel incitare formidine pœnæ debent. Sed Tu jam Vir Doctissime cum Magno Vestro Hevelio, Vale benè, longùm vive, feliciter age, constanter fave.

Gedanensi Urbe & Hevelio Auctor singulariter favet.

Buthnerus Cometam vernum 1665. cum hyberno unum eundemque esse initio putavit: Sed mox ab hac opinione discessit.

Ardua quæ pulchra.

Gloria tantò plus quantò plus laboris.

Laborem sequitur gloria.

Virtutis gloria merces.

Ciceronis elogia.

* in L. Pison.

† pro P. Sexto.

Boni Viri gloriam veram virtute parant, nec sibi sed aliis & Reipublicæ vivunt.

Auctor se suaque publico egregio consecrat.

Invidiæ injustæ metu officium ne neglige.

Sperne te sperni si virtutem sequeris.

Chasmata varia 1665. variis in locis visa.

Signa cæli homines ad virtutem invitent, incitent, permoveant par est.

Vitiorum agmen profligatum.

Dantisco Hamburgum die ½. Maji 1665.

S. & O. Redditæ mihi sunt literæ Tuæ, eruditionis & humanitatis plenissimæ, quibus ut statim respondeam, officii ratio à me exegit; tàm etiam quòd in nuperis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

nuperis meis ad ea quæ in Extracto rem Astrologicam concernente, habentur respondere quicquam temporis angustia vetaret.

Astra nullam potestatem habent in animis hominum.

Prima quæstio, an Astra habeant potestatem in animis hominum rectè negatur. Curiosè eam quæstionem ventilavit recentissimus Athanasius Kircherus in Arte sua Magna Umbræ & Lucis lib. 1. part. 1. c. 18. in sententiam denique eam concedens, quâ astra indirectè influere in voluntatem, mediantibus humore & complexione asseverat. Ab illis, qui Spiritum Astralem tertiam hominis partem, Vinculum & balsamum æthereum dari credunt, in quo anima nostra incorporea residet & architectatur, multa subtiliter in medium proferri poterant, quibus inclinationes illas æthereas tandem in animam hominis delabi, eamque movere, conturbare, pervertere, evertere demonstrent. Simile dabo: Si Lampadi ardenti oleum flavedine, rubedine, virore tinctum infundatur, annon tandem ignis itidem talis lucebit? Imò & adstantes simili colore tinget. Kirch. l. 10. part. 2. c. 5. Exper. v. Porta l. 20. Mag. Nat. c. 9. Paria concludunt illi & de anima, quam inclinari dicunt ab Astris & harmonicis configurationibus, in balsamum illum æthereum illapsis. Inclinari autem exponunt per affici, uti Lampas superiùs colorum diversitate afficitur. Et verò inclinari tantùm, idque mediatè; non cogi. Haberi enim alia subsidia, quibus anima istis affectionibus non tantùm se eximit, sed & superioribus potentiis, quàm cæli siderumque affectiones fuerint, subsit & obsecundet. II. Ex Cometis calamitatum & mutationum publicarum indicia universalia deduci, probo & ego: Ita tamen ut & statuam, ad gentem certam genusque certum mali, descendendi potestatem & licentiam dari. Liberè hîc animi mei sensa, Philosophicâ libertate expromam: Veniam dabis, si opinionibus dissentiamus. Assumo autem, Cometas universalia esse indicia calamitatum publicarum. Jam cum Iliada malorum non ubique locorum furere videmus, sed determinatos certosque quosdam populos saltem opprimere, hisce quoque Cometa significata illa sua tristia prodidisse, existimandus est. Sunt enim signa; hoc est, relata: at quarum rerum & quibus populis signa fuerint, à posteriori discitur. Idque accidit, ex mente Opificis Summi, qui Cometam indicii loco fulgurare, & calamitates publicas portendere jussit. Verum est tamen, multas calamitates affligere genus humanum, ubi nullus Cometa prævius exarsit. Non enim obligatus nobis est Deus, ut semper ex thesauris naturæ, signa & portenta in cælo ostentet, illisque hominum proterviam ad pœnitentiam revocet. *Habent Mosen & Prophetas.* Vel etiam prævidet jam Deus perfrictam hominum frontem, nullam amplius monitionem admittentium, omnemque sui reprehensionem & emendationem respuentium. Proinde devota capita, flagriones & mancipia pœnarum, eosdem justo suo judicio censet. Sed & hoc concesserim aliquos Cometas fulsisse, ubi nihil triste secutum fuerit: plurimos verò, qui Tragicos eventus post se traxerint. Causa tàm insignis discrepantiæ ex præcedentibus fluit. Mutatis enim hominibus, & Deus ἀνθρωποπαθῶς mutari Prophetæ Regio dicitur Psal. 18. 27. *Cum mundo erit mundus & cum perverso perverse agit.* Unde consectarium tale deduco: Semper Cometas significare mala futura, at taliter, ut conversis hominibus eadem non sint eventura. Quam in rem plurima & oracula & exempla per universum Sacrarum literarum codicem nobis prostant, quibus Deus pœnas interminatas avertere & iram conceptam dimittere velle se declarat: imò *pœnitere Deum mali*, legimus, *quod cogitat* Jer. 26. ℣. 3, *quod locutus est* ℣. 13, adversus peccatores. Ex hoc πρόξυμαλε jam alterum fluit: Non conversionibus mundanis, istas mutationes Imperiorum attribui posse. Quamvis enim omnium rerum vicissitudo sit, Naturalium puta, Naturalis: quousque scilicet concavum hocce lunæ se extendit: Imperia tamen, Politias ex numero rerum Naturalium excipienda esse sentio. *Magistratus quippe Dei ordinationes sunt* Rom. 13. 2. *Et ipse mutat tempora & ætates: constituit & aufert Reges.* Dan. 2. 21. *Finis horum ut cognoscant viventes quòd dominetur altissimus in regno hominum,*

Kircherus aliquid operationis in mentem hominis sideribus tribuit,

Dum ea in illam, mediatè saltim, influere docet.

Spiritus astralis sedes animæ statuitur.

Astra quomodo inclinent.

Anima superior astris superioribus potentiis subjecta.

Cometis universaliter, & tamen certæ genti certa mala indicari Buthnerus docet.

Deus Cometis indicat incruentia mala:

Non tamen semper.

Scriptura S. etiam sine Cometis, indicat & denunciat malis mala.

Peccatores flagris dignos & iis subjectos Deus pronunciat.

Pœnitentia hominum Dei decreta mutat.

Cometæ qui semper significent mala.

Deum pœnitet mali cogitati & pronunciati adversus peccatores.

Reges & Regna à Deo dantur.

minum, & cui voluerit, dabit illud Dan. 4. 14. Male igitur mutationes Rerum-publicarum in Catalogum & censum naturalium mutationum inferri existimo: quamvis non negem ab astris Spiritum Astralem, cum Potentiorum tùm subditorum (velut superius exposui) alio atque alio modo sollicitari.

Nascuntur & moriuntur Principes apparentibus Cometis.

III. Natales & obitus Principum in Cometarum phases incidere, utrumque concesserim. At istos eventus non primò denotant Cometæ: quin potius, si quæ mala, inter ea præcipuè bella, post mortem Principum invalitura, denotant. Plinius lib. 2. c. 27. seipsum explicat: *Atque hæc* (portenta) *ego statis temporibus naturæ, ut cætera, arbitror, existere,* non *ut plerique variis de caussis, quas ingeniorum acumen excogitat. Quippe ingentium malorum fuêre prænuncia. Sed ea accidisse, non quia hæc facta sunt, arbitror: verùm hæc ideò facta, quia incasura erant illa.* Atque ita necessitatem fatalem Plinius ipse à se & à portentis amolitur. Nuncia autem fuisse malorum futurorum deducit. Ut Nero & Astrologus meritò obelo confodiantur, qui detorto ingenio in sævitiæ κρησφύγετον istam fatalem necessitatem sibi emendicarunt.

Cometæ præcipuè denotant bella mortem Principum sequentia.

Plinius chasmata & alia portenta, signa non causas calamitatum statuit.

Cometam non necessariò mala sequuntur.

IV. Semper mala significare Cometas, ita tamen, ut non impossibile sit, & aliqua mala non venisse, dixerim & ego. Caussam in præcedentibus posui. (num. II.)

Cometam quantum in ipso est, in eos, quibus est verticalis, agere Buthn. docet:

Mala naturalia per eum indicari statuit:

Seu intemperies qualitatum elementarium adfert hominibus mala.

Optice perpendiculari radio plur. efficaciæ tribuit.

Radii Cometales præter verticalem efficaciam suam habere putantur.

V. Ultima quæstio est Astrologica: An agat in illos Cometa, quibus est verticalis? Hîc ajo, omninò Cometas hisce potissimùm, quibus est verticalis ex instituto Naturæ, naturales suos effectus, operaque suæ naturæ congruentia & similia producere, quantum in ipso Cometa nimirùm est. Naturalia autem opera nomino, insolitos ventos supra terram, subitas exundationes & eluvia maris & aquarum intra aquas; Terræ motus infra terram. Mala tria ex uno principio aëreo exorientia, Immensum frigus, Nivium, pluviarum moles: siccitatum & æstuum incendia, sterilitates agrorum, putredines, morbos acutos, pestes, hominum & animantium ex prædominio & δυσκρασία hujus vel illius qualitatis elementaris, provenientia. Quæ mala naturalia sentire terras potissimùm convenit eas, quarum verticem sulcavit Cometes. Perpendiculari quippe radio percutiuntur, qui efficaciâ est fortissimus. Sed & quorum populorum horizontem strinxit, eandem dixero subire posse sortem; cum idem radius quoque sit perpendicularis, in Natura & opticis ἐνεργείᾳ omnium fortissimus. Nec quoque negligendi sunt alii radii harmonicè configurati, ad cujuslibet horizontem & Cometæ suprà eundem elevationem. In verticali enim tantùm subsistere velle, esset pomæria Naturæ nimium coarctare. Cum naturam peripheriæ rationem in circulo ad radium per se jam architectatam esse videamus, undè ✱, △, ♂, & ex præmissis perpendiculis □ fluxerunt.

Cometæ nos à malis dehortantur Deo dirigente:

Certis locis mala ventura significant:

Quod ad principem autem significationem Cometæ & dehortationem à malis animi & corporis, addo & fortunarum, fores jam nostras pulsantibus, attinet, Bella & seditiones: ea à superiori Principio rerum præsentium & futurarum conscio dirigi & gubernari credo. Et condescendere divinam majestatem nostris conceptibus, ibique Cometæ motum imprimere, & eò dirigere, quo loco Cometa vel insignia refert, quorum bono, Mercurius hic à Deo demittitur cælitùs: vel transitu, vel relatu ad Solem, vel alio rationi humanæ consentaneo indicio, Provinciarum aliquam denotaverit. Situm barbæ autem, comæ vel caudæ, ego itidem pono, ut & Orientalem esse vel Occidentalem: aliam verò relationem ad Solem subintelligo. Jam eventus istos contingenter futuros prædici posse & licitum esse, ita concludo: Cometæ sunt signa, & ex genere relatorum & significabunt τὸ δὲ τὶ hoc aliquid: Itemque τῷδε καὶ τῷδε, huic regno, huic regioni. Aliàs φιλανθρωπία ista æterna miseriis hominum tantùm illuderet, si quæ mala & quibus significatum iret, obscuritatis velo latitare vellet. Signum quippe vagum, signum nullum est, cum altero suo correlato destituatur. Quod ipsum utique ad exaggerandam Bonitatem Dei Gloriosissimi nostri, & omnisciam ejus curam, argumento non contemnendo facit. Nunc ad litteras

Sed ut contingenter futura: quæ, ut talia, prædici possunt.

Cometa signum certo loco determinatum non vagum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

ad litteras proximas: expetis ſcriptum meum de Cometa ſuperiore menſe conſpecto, contractum & in latinum ſermonem converſum. Mittam proximâ occaſione. Prodromum etiam Domini Hevelii noſtri te jam accepiſſe ſpero. Ex quo operis totius amplitudinem facilè conjeceris. Miror cogitata utrique noſtrûm eadem. Gratularis mihi quòd Cometam ultimum diverſum eſſe à priori defendam. Quid verò de eo primo die exortûs ſui ſenſerim, accipe, ſi lubet hiſtoriam:

Büthnerus Hevelio conſentit:

Die 5. Aprilis Excubitores noſtri Cometam primitus in cælo deprehenderunt. Horâ 10. nunciabatur mihi ab Illuſtriſſimo Domino Capitaneo Mirachovienſi, Vice Præſide & Protoſcholarcha Domino à LINDA, novum in cælo flagraſſe Phœnomenon, inſidiarer ei.

Obſervationes Büthneri anæ Cometæ verni 1665. viſi. Adriannæ à Linda primus Büthnerum de novo Cometa monuit.

Feci, & die 6. Aprilis horâ 3. Cometam in Pegaſo deprehendi, locumque ejus æſtimando notavi. Juſſus perſcribere ſententiam meam ad Illuſtriſſimum D. Capitaneum & Protoſcholarcham ex tempore ſcripſi.

Büthneri de prima Cometæ verni 1665. apparitione ad Adr. à Linda epiſtola:

Cometam cujus Magnificentia Veſtra heri mentionem fecerat, obſervaturus, faſtigium ædium mearum conſcendi, & horâ dimidiâ tertiâ inter Baſilicam noſtram & Domini Heyſei ædes ſub adſpectum prorepere animadverti, Luna dimidio ferè orbe fulgens magnitudinem capitis & caudæ ejuſdem imminuebat. Major tamen apparuit, quàm cum ultimo eundem die 5. Febr. obſervâram. An idem ſit cum illo qui nuperrimis diebus fulſit, determinare nondum poſſum; Ut nec quorſum & qualem curſum ſit habiturus? Magis tamen propendeo in eam ſententiam, eſſe eundem cum illo Veteri. Cauſſa tàm diuturnæ latentiæ eſſe poteſt, quòd Cometa retrogrado motu fuerit promotus, cui in occurſum Sol directus occurrerit. Menſe Februario Sol ♓ ingreditur, Cometa autem die 5. Febr. ſub cornu ſequenti Arietis hærere viſus eſt. Unde ab hoc tempore Cometa motu ſuo retrogrado, per Linum & Pegaſum progrediens in pectore ejuſdem hodie conſiſtere obſervatus eſt. Sole interea 16 ♈ obtinente. Proinde factum eſt, ut quia Sol & Cometa ſibi invicem occurrerent, intrà hoc tempus latentiæ, uno die ſibi invicem conjungerentur: reliquis autem diebus Cometa à radiis Solaribus obtegeretur. Permutatio igitur hîc iterum aliqua facta eſt. Unde & Cometa, quem anteà obſervavimus veſpere poſt Solis occaſum, nunc antè Solis ortum apparet. Oriri autem hodie potuit hora 1. 26. nocturna. Ipſeque magis indies ſeſe extricabit ex radiis ſolaribus: at verò adverſis ☾. radiis indies magis involvetur, donec à ☾. liberrimus, largiori corpore & cauda conſpicietur. Obſtat autem huic aſſertioni, quòd Cometa exili corpore die 5. Februarii & ſequentibus diebus penitùs evanuiſſe fuerit deprehenſus: cum nunc nimis magnus eſſe videatur. Heic dixerim elanguidas jam vires Cometæ novum augmentum aliquod materiæ Cometicæ ex æthere ſuxiſſe, aut veluti copiæ jam profligatæ ſi victor penitùs eas conterere ceſſaverit, collectæ, novum quendam exercitum formaſſe, imò & Victorem jam triumphantem reſumptis animis iterum ſibi ſubjeciſſe, leguntur: Ita & dicerem, rudera illa Veteris Cometæ, nondum penitus à radiis ſolis exhauſti, acceſſione novæ iſtius materiæ iterum in novum Cometam coiiſſe: ut ſive novus ſive vetus dicatur, æquo jure dici mereat. Materiæ ejuſmodi hæſiſſe in cælo plurimùm exinde conjicere licet, quòd Venus præteritis diebus præter morem magnitudine inſtar Lunæ ferè minoris terris viciniſſima & ipſa exiſtens, lumine claro & radiis ſcintillantibus lucere eſt viſa; & pro novo quodam Cometa jam tùm fuit habita. Quam materiam coagulatam à non ità pridem configurationibus potentioribus □♄☉□♄♂ ſtatuerem. Utrum futurum ſit, obſervationes in poſterum docebunt. Vale. Die 6. Aprilis.

Et opinio hunc Cometem unum & eundem cum hyberno eſſe: Cometæ hyberni & verni orbita, quaſi unitus, induſtriè & ingenioſe à Buthnero notata.

Cometa decreſcere, diſparere, & redire major poteſt, ut 1471. Ricciol. 1556. Ketkerm. & alii.

Veneris magnitudo & ſitus 1665. menſe April. Venus pro Cometa habetur.

Sequenti die 7. Aprilis, ſequentes exaravi, ad eundem Dom. Protoſcholarcham &c.

Buthneri ſecunda epiſtol. ad Adrian. à Linda ſcripta:

Quæſtionem quam heri ob defectum Obſervationum ſufficientium determinare non potui, Vetuſne ille hactenus ſub radiis ſolaribus delitescens, an penitùs novus in cælo prodierit Cometa, matutina hodie lux diremit. Novus omninò eſt Cometa. (α) Cum enim vetus ex Auſtrino in Septentrionale hemiſphærium deſcenderit, hic contrà, ex Septentrione in Auſtrum tendit, conſiſtens heri in pectore Pegaſi, hodie ſuprà primam alæ Marcabh dictam: Notanter igitur deſcenſu ſuo mutavit locum. (β) Vetus ſoli directo, motu

In qua mox ſententiam mutat & Cometam verum 1665: ab hyberno diſtinguit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

motu retrogrado obviabat, hic vero Solem directum motu directo insequitur. Adeòque secundùm seriem signorum ingreditur, ex ♓ in ♈, exinde in ♉, nisi apparitionem ejus vel Solis fulgor, vel interitus præcocior interceperit. Ut taceam (♈) motûs celeritatem (♉) colorem multò vivaciorem, novum esse suadentia. Apparuit enim adhùc in aurorâ multâ, fixis à Sole jam tùm lumine ejus obvolutis. Vale.

Habes utramque literam, exinde ipse collegeris, quid de Cometa primâ & secundâ vice conspecto, statuerim.

Buthneri Comment. de globo ignito, qui 1665. die 4. Maji ad Dantiscum decidere visus est.

Nunc ad Phœnomenon die 4. Maji St. N. hìc Gedani observatum: Meditationum mearum exemplar transmitto, quod boni æqui consulas rogo. Epicureismum & Atheismum oppugnandum mihi sumpsi, qui, proh dolor! nunc inter Christianos passibus laxioribus grassatur, bacchatur. Calculum Domini Placentini vidi, simili modo & olim Cometam Anno 1652. feci & perfeci, eumque in lucem emisi. Verùm cum facilè sit, datis tribus observationibus veluti punctis quibusdam circulum describere, facilè quoque erit, ex tribus observationibus concludere, Cometæ orbitam fuisse circulum. Et imposuit hæc ratio ex tribus acronychiis observationibus Eccentricum Planetarum describendi, omnibus hucusque quotquot vixerunt Astronomis, à Ptolomeo usque ad Kepplerum, qui quatuor adhibitis observationibus in Marte, Ellipticam ejus viam detexit. Quæ quia necdum ubique cælo satisfacere videtur, fortè alia adhuc via Planetaria invenienda restabit. Quâ de re, & cum Domino Hevelio, &, si rectè memini, cum Clarissimo Domino Bullialdo olim sermonem me habuisse, memini. Ita si Dominus Placentinus Observationes loco & gradibus non usque adeò proximas, verùm aliquanto remotiores, tria itidem aut quatuor paria observationum arriperet, facilè exindè inconstantiam anguli sui animadverteret. Mutato autem Angulo inclinationis & orbitæ circulus in aliam lineam degenerat. Quæ Astrologica de Papa & Antichristo habet, itemque Apocalyptica nonnulla, non sunt ad palatum meum. Scio Apocalypsin esse apocalypsin, & multò sublimiorem ibi materiam tractari, quàm quæ ad apparitiones Cometarum accomodari debeat. Verùm abundet quisque suo genio & sensu. Quod opus tuum attinet, laude dignum omnes boni judicabunt. Malevolis ne Jupiter quidem placebit, quia bonus. Laudo conatum tam honestum, laborem tàm utilem, quem publico bono impendere decrevisti. Gratulorque rei literariæ, de Patrono, qui laudabilem istam curam in se receperit, varia insignis literaturæ monumenta ab interitu vindicandi, eademque seræ posteritati consecrandi. Macte Vir animi & virtutis dotibus, sperne invidiam, sperne ingratitudinem. Nosti ex Seneca Tuo in Suasor. 2. *Ad finem pervenisse, quæ ad invidiam perducta sunt.* Ruminare & illud Ammiani Marcell. lib. 17. *Amplissimam gloriam semper objectam esse invidiæ.* A bonis certè & serâ posteritate gratiam inieris æternam, Nomenque mereberis à Doctis, dum Sol Lunaque aderunt. Consules ita famæ & meditationibus multorum Doctorum, cum Vetus illa querimonia recens denuò iterum in mundo cudatur: *ô quantum eruditorum aut molestia ipsorum, aut quies operit, & subtrahit famæ!* Plin. lib. 7. epist. 25. Sed manum de tabula. Tabellio enim vocat. Vale Vir Spectabilis atque Amplissime, mihique & studiis meis ulterius favere perge. Ingnosce festinationi.

Buthneri Comment. de Cometa anni 1652.

Keplerus omnes veteres Astronomos correxit & primus viam ellipticam invenit.

Buthneri judicium de Placentini Comment. de Cometa anni 1664. & 1665.

Libertas Philosophica cuivis relinquenda.

Buthnerus instituto Auctoris favet,

Eumque contra invidiam firmat.

Invidia virtutis comes, umbra.

Dantiſco Hamburgum die 7. 17. Junii 1665.

ULtimæ, quas ad Te dedi, die 17. 27. Maji fuêre conscriptæ, quibus etiam commentationes meas, de prodigio ignito, die 4. Maji S. N. hìc conspecto, addideram. Spero eadem omnia per tabbellionem publicum ritè delata fuisse. Nunc quemadmodum in illis promisi, & Tu rogas, ea, quæ de Cometa posteriore Germanicè commentatus sum, contracta & in Latinum conversa, mittam.

Buthneri Comment. de Cometa vernali 1665.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

mittam. Opinor autem non opus esse, ut notata à me loca Cometæ à 6. usque ad 20. Aprilis St. N. speciatim hîc consignem, cum filo instructus eadem saltem deduxerim, accurationem Geometricam, instrumenta accurata, accuratè tractantibus concedens. In genere saltem quædam de motu, & paucis delibabo. Visus est à me primùm Cometa, die 6. Aprilis, altero post exortum ejus, die. Moveri verò deprehensus ex pectore Pegasi, puncto eo, quod in linea recta, cum Scheat, & duab. 4. magnitud. præcedente & sequente duarum in pectore constituitur, tantum distans à præcedente, quantum hæc à Scheat. Ab hoc puncto movebatur Cometa transversè per Pegasum, transiens inter Marcabh & Scheat, infra caput Andromedæ, donec inter piscem Boreum & Deltoton extingueretur. Proximè Tropicum Cancri ista parte, toto tempore suæ apparitionis legit. Parallelè quippe ad Æquatorem incedere ferè videbatur. Cauda à Sole aversâ projiciebatur, singulis diebus infra & proximè horizontem ortivum productior: quæ verò magis magisque, ut ascendit, de longitudine sua aliquid deperdidit, in fine dilatata. Caput Cometæ clarum, formâ rotundum, præter diem 13. & 16. Aprilis, ubi caput formâ Elliptica, etiam tunc, cum ad altiora jam perveniisset, apparuit: colore lucidæ aquilæ, magnitudine Capellam excedens. Primitùs oriebatur ad ἀπηλιώτην βορειότερον, seu Mesocæciam, celer incessu: inde paulatim tardior effectus, desiit oriri in μέσῃ βορειοτέρῳ Mesaquilone, sive Meso-borea circa 20. Aprilis, secundùm seriem signorum incessit, Solem citato cursu insecutus. Ipse Cometa constitit intra solidum orbis annui in hemisphærio Boreali, inter solem & globum terrenum, longè supra Lunam & Athmosphæram.

Observationes Buthner. Cometæ veri 1665.

Cometæ veri 1665. brevis historia à Buthnero conscripta:

Deducitur exinde hunc nostrum Cometam diversum esse & planè alium à priori, mensibus hybernis conspecto. Firmatur ea assertio sequentibus rationibus. (1) hîc enim directus, prior retrogradus apparuit. (2) hic ex hemisphærio & plano orbis Magni Boreali, in Australe descendit: prior ex Australi in Boreale contendit (3) hic intersectionem Orbitæ suæ facere velle videtur in ♊, prior habuit in ♈, in terminis ♄ (4) hic acutum angulum intersectione formavit, prior etiam quidem acutum, at duplo ferè majorem (5) accedit, quòd cum prior ultimis suæ apparitionis diebus, tardissimum incessu, tenui corpore, caudâ exili se ostendisset, & tandem penitus evanuisset; hic noster magno & fulgido orbe lucens, in principio celerrimum motu se exhibuit.

Hunc ab hybarno alium esse docetur.

Nec verò miraculi loco habendum est, quòd intrà annuum spatium, duo visi fuerint Cometæ. Nam & Anno 1531. mense Augusto & 1532. mense Septembri & Anno 1533. mense Julio arserunt Cometæ, quos Milichius lib. 2. in Plinio describit. Camerarius verò in disput. de Cometis p. 5. ita de iis judicat: Quæ flamma Anno Christi 1531. primùm conspecta fuit plagâ Occidentali, vesperi, ineunte autumno, ea sequente anno denuò fulsit, loco quidem eo fermè, sed matutino. Anno verò 1533. haud scio, an illa eadem evanescens, nocte tota apparebat, propter Septentriones hærens in signo Cephei. Et Arist. lib. 1. Meteor. c. 6. narrat, plures uno simul conspectos fuisse. Quin & si annum 1618. reptamus, quatuor Cometæ diversi, una quartâ anni apparuerunt, quos Gothofredus Wendelinus in sua Teratologia ita describit (1) 24. Augusti ad 25. Septemb. ex 10. ♌ in 18. ♎ movit, eandem semper latitudinem retinuit Boream, ferè $21\frac{1}{2}$. $23\frac{1}{2}$. (2) in fine Octobris ad 2. Dec. ex ♒ sub Austr. latit. cauda hunerum Centauri attigit. (3) 10. Novembr. quâ caudam tantummodò conspectus (4) die 23. Novemb. insigne illud cæli incendium exarsit, quod sequentibus annis, totam ferè Europam absumpsit. Idem & Keplerus & Longomontanus testantur. Qui plura exempla desideraverit, Annos 1095, 1096, 1057, 1312, 1313, 1314, 1315, 1401, 1402, 1403, 1433, 1434, 1456, 1457, 1471, 1472, 1538, 1539, 1541, 1542. &c. adeat.

Cometæ uno plures uno eodemque anno, imò & die apparuerunt:

1618. anno quatuor visi.

Quæstio proponitur mihi: Anne Cometæ arte humanâ prædici possint?

An humana arte prædici possint.

℟. Primò omno Deum in productione Cometæ, Naturæ, tanquam famulæ suæ,

Deus & natura produsit Cometam.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

ſuæ, operâ uti: deinde ſingulare aliquid ex ſapientiſſimâ Numinis ter Optimi providentiâ, & omnipotente διοικήσει accedere. Utramque cauſam conjunctam producere Cometam. Conſequens igitur eſt; Nullum Cometam arte & ingenio humano prædici poſſe. Quodcunque enim in ſola Natura fundatum eſt, & ex viribus Naturæ, ſi ea ab externa & fortè etiam ſuperiori cauſâ non impediatur, promanat, illud tantummodo ex arte Aſtrologica prædici poteſt. Cui legi ſubeſſe ſtatuuntur homo, aër, terra, aqua, bruta, volatilia, inſecta. Et tùm operatur Natura ſemper idem, inque actum & effectum, quantum ipſa per ſe poteſt, ſuas operationes deducit. Ea enim eſt ordinatio Jovæ, ut inferiora corpora à ſuperioribus & cæleſtibus Naturam ſuam accipiant & conſervent. Quorſùm generatio, corruptio, alteratio, augmentatio & cæteræ ſpecies motûs inſerviunt. Conſentit Sapientiſſimus Regum, qui omnia infra Lunam vanitatis legi ſubjacere, ac cuique rei ſuum tempus, ſuum ordinem eſſe diſtributum fatetur. Quod igitur ad Naturæ cujuſlibet rei eſſentiam & conſervationem & Mundi totius perfectionem attinet, tantùm jam in ſuperiori Mundo à Deo creatum eſt, ut ſufficiat.

Prædicuntur ſola naturalia.

Inferiora à ſuperioribus pendent,

Mutationi & vanitati ſubjecta,

Tempus & ordo cuique rei convenit & opus eſt.

Cometæ verò ſunt ex genere τῶν μεταξύ in Mundo. Igitur dum Deus probare vult, eſſe ſibi omniſcium oculum, qui præſentiſſimus Magnatibus omnia audit, videtque quæcunque geruntur: permittit equidem, ut mala conſilia proponantur; monet autem ex ſingulari φιλανθρωπίᾳ Deos terrarum, regni ſui adminiſtros, parcant hominibus, ſanguinemque humanum effundere. Exemplo φιλανθρωπίας ex comminationis ſit Ninive, ex prophetia Jonæ nota. Subditos verò incitat, ut veterno excuſſo, ſeriò ad Deum humili corde & verâ pœnitentiâ revertantur, ſicque mala excubantia declinent. Faciſque Deus id ipſum ſigno aliquo illuſtri, quod omnium oculos feriat, taliterque comparato ut ejus ſignificatio, ſi modo ipſe homo voluerit, non adeò moroſè haberi poſſit. Hèic verò objectio diluenda venit: Aſtrologos nonnullos Cometam hoc anno futurum prædixiſſe, quam prædictionem & Cometam eſſe inſecutum.

Cometæ ex genere mediorum in orbe ſunt.

Deus multa agitari & proponi à Principibus permittit, quos mox officii admonet,

Sicut & ſubjectos,

Exhibito in cælo ſigno aliquo illuſtri.

Prædici Cometam poſſe falſum eſt.

℞. Hìc juvat in fundamento prædictionum harum nonnihil inquirere, ſtatimque vanitas totius prædictionis eluceſcet. (1) Fundant enim authores illi prædictiones ſuas in conjunctionibus magnis, quæ vicenis annis recurrunt. (2) Credunt Cometas conſtare ſulphureâ materiâ ex terra excita: proinde ad Meteorologiam ſpectare: Utrumque verò principium lubricum & evanidum eſt.

Quod enim configurationes attinet, duplices dari in Theoriis Motus, Medium & verum, in confeſſo eſt, quorum differentia eſt, quantum angulus proſtaphæreticus ratione Eccentri, & parallacticus ſive commutationis ratione Orbis magni, ad motum medium vel addit vel ſubtrahit. Notum eſt quoque motum medium, cum vero ratione Eccentri, nonniſi in apheliis & perihèliis coincidere; cætera ſemper diſcrepare: ratione verò Commutationis Orbis magni vix ſemel aliquot ſeculis, aut nunquam cum medio convenire. Motuum verò rationem adſpectus ſivè configurationes ſequuntur. Conſectarium hujus eſt, quod dum ☌, ☍, ſuperiorum Planetarum ratione motus medii vel ver., ratione anguli proſtaphæretici in Eccentrico vel Ellipſi Planetaria accidit: Talis eſſe nobis in Terra degentibus non appareat, nihil ad nos pertingat, nihil apud nos operetur, & in dies & tempeſtates planè diverſas ingruat. Ic quod ex aëris temperie & mutationibus ſingulis diebus diſcere licet, putà, quod ſtatus aëris, ductum non mediarum configurationum, ſed verarum, earumque nonniſi ratione noſtri orbiculi, quas apparentes aliàs nominamus, ſequatur.

Motus qui medius & verus:

Differentia veri motûs & medii lineam angus,

Coincidentia in angu linea.

Motum rationem ſequuntur aſpectus.

Aëris ſtatus apparentium verorum, non mediorum aſpectuum ductum ſequitur.

Jam ſi dixerint Aſtrologi, ratione conjunctionum mediarum & verarum Eccentricarum Cometas exiſtere & prædici poſſe; in ætherea utique regione, locoque eo, ubi radii appellentes, ejuſmodi configurationem pariunt; & tempore eo, quo radii harmonici commiſcentur, generabuntur.

Cometas non gignunt mediæ conjunctiones Planetarum,

Effectus autem iſti tunc ad ſphæram noſtram nihil facient, nullamque naturalem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

turalem operationem in ea edent. Si dixerint ratione configurationum Verarum Apparentium nobis, exiſtere & prædici poſſe Cometas, tùm tempore apparentis configurationis, locoque eo, ubi tunc radii harmonici invicem concurrunt, exurgent, ibique in orbe ſcilicet noſtro, naturales ſuas itidem operationes, qualium præſagia ad terrorem plebis & luſum ſui, plurima cudunt, ciebunt.

Neque apparentes.

Aſtrologorum præſagia vana Buthnerus perſtringit.

At evictum eſt hodie ab Aſtronomis, Cometas in cælo Planetario diſcurrere: proinde non poterunt ex apparentibus nobis configurationibus deduci. Nec quoque Aſtrologicâ ratione ad nos attinebunt, nec ut portentum Naturæ in inferiori mundo extimeri poterunt.

Cometas athereos eſſe jam evictum eſt.

Sed inſtabunt Leovitium in libello Anno 1586. Witebergæ edito, de ♂ & ☉ Superiorum, Cometas & Tragicos eventus conſecutos, conſcripſiſſe, ac fortè etiam exinde deduxiſſe: Verùm enim verò nondum hînc ſequitur, ſolos adſpectus, dictos Cometas, ut ſuum opus procreaſſe, licet author quoque Eclipſes Solis & Lunæ in auxilium eorundem vocet. Nec quoque ſequitur, ex adſpectibus Superiorum, tùm & deliquiis Solis & Lunæ, Cometas, uti alia Meteora prædici poſſe. Quoties enim ♂ præcedunt nec ullus Cometa ſequitur? Quoties Cometæ apparent, in annis intermediis ♂ & ☉? Quoties Cometæ ab ejuſmodi Aſtrologis prædicti ſunt, eventu non reſpondente? Imò hoc ipſo anno primùm ſtatim alius ſubſequitur, cum tempus ſecundi apparituri in annos demùm aliquot poſt fuerit dejectum. Præterea, ſi ♂ & ☉ Superiorum ſimpliciter ita cauſa fuerit Cometæ progenerandi ſufficiens, lubet ſcire, quo loco effectus Cometa tantam moram temporis interpoſuerit, quominus adſpectu facto, non ſtatim & ille ſeſe obvium oculis tulerit. Configurationes enim planetarum omnium miro ordine ſe ſubſequuntur, & pro ratione conſecutionis, una alteram diſſolvit, promovet, turbat, impedit, auget &c. In generatione igitur Cometarum non in ſolâ Naturâ piſcari licet, cum exortus ejuſdem, partim naturam, partim ſuperius principum, tanquam parentes ſuos veneretur. Id tamen lubens conceſſero, præcedaneam ♂, æthera validiſſimè alterare, ſuaque impreſſione ad Cometæ generationem diſponere potuiſſe. Ut autem generatus fuerit, aliud quid adhuc acceſſerit, oportet. Quæſtio & illa hîc explicanda venit: Anne Cometæ inſtituto divino, extremum diem portendant?

Leovitii opus de conjunctionibus ſuperior. Planet. eclipſibus ☉ & Cometis à Buthnero aliquantiſper examinatur.

Cometæ ſæpius nulla præcedente eclipſi vel conjunctione lucent: ideò prædici nequeunt.

Planetarum configurationes quomodo ſe habeant.

Eclipſis aliquid ad generationem Cometæ confert, ſed ſola eam non generat.

Cometæ an inſtituto divino extremum diem portendant.

℞. In genere, non ſolùm Cometa, ſed & Solis ortus & occaſus, tempeſtates aëris, æſtas & hyems, quin & ipſa ætatis humanæ mutatio, Juventus & Senectus, vanitatem & fugacitatem vitæ, totiuſque naturæ præfigurant: Simili nimirum ratione, & totum hoc univerſum aliquando tranſire poſſe. Quòd vero ſigna extremi judicii in ſpecie attinet, ſcimus Patrem hunc ſuæ ſibi potentiæ reſervaſſe diem, quem ſcrutari non conveniat. Multo minus igitur Jova Deus nobis hoc quicquid ſigni fuerit, in cælo ipſe accenderit, quod proximè diem extremum præſignificet. Adhæc & fide credimus, judicium vivorum & mortuorum, reſurrectionem mortuorum, & vitam æternam, qui certè articuli, non in Natura ſua dantur, nec inde deduci poſſunt. Pietatis verò fuerit præfigurare ſibi, quemadmodum Jova juſtus Judex particularia judicia, in hos vel illos reges in terris exercet, eademque per Cometas populis cælitus denunciat, ſimiliter & univerſale judicium aliquando per univerſum Terrarum orbem peragendum eſſe.

Pater cæleſtis ſolus diem judicii ultimi novit.

Cometa diem extremum non portendit, Sed, ut & alia, in memoriam revocat.

Addo Cometas à Chaldæis jam fuiſſe obſervatos. Et verò, uti Apollonius Myndius refert, Chaldæorum ſententia fuit, Cometas eſſe ex numero Planetarum, horumque motu cieri. Epigenes ait, Chaldæos contrariam opinionem foviſſe. Anaxagoras tempore Darii Hyſtaſpis 500. annos antè Chriſtum Natum, Cometam obſervavit, teſte Charimandro, apud Senecam l. 7. cap. 5. Ariſtot. & Calliſthenes itidem Cometæ meminerunt, antè abſorptam Burin & Helicen. Sicut & Eccleſiaſtici Doctores, qui Amygdalina, tempore Jonæ à Jeremia cap. 1. viſa, antè natum Chriſtum 629. per ſtellam cri-

Chaldæi Cometas obſervarunt, Ita & alii veterum.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Tempus à Deo secundum V. & N. Test. divisum.

nitam interpretantur. Jam verò notum, tempora à Deo dividi in scripturis, juxta duo testamenta, quorum alterum Vetus παλαι Ebr. 1. 1. Novum alterum ἔσχατοι ἡμέραι Ebr. 1. 1. ἐσχάτη ὥρα 1. Joh. 2. 18. audit. Constituitque Deus apud seipsum, ut prius filium suum in mundum mitteret Gal. 4. 4. & judicium in Principem mundi exerceret, ad liberandum captivos fraude & Tyranide Satanæ Zach. 9. ỳs. 11, 12 vinctos, quale extremum & Universale judicium haberetur. Cometæ igitur antè nativitatem Christi extremum judicium, ex instituto divino minimè præsignificarunt. Qualis autem est conditio Cometarum ante natum Christum, eandem & hodienum fore proculdubio credo.

Cometæ extremum judicium ex instituto Dei non præsignificant.

Cometarum cum suis eventibus historia brevis, Anni 1577.

Nunc significata hujus nostri Cometæ, ductu Cometarum similium scrutabor. Anno 1577. die 10. Novemb. Cometa in Antinoo emicuit, qui S. S. S. usque ad 26. Jan. anni sequentis 1578 promovens, ad collum Pegasi pervenit. Subsecuta est die 4. Augusti clades Portugallensium in Mauritania. Consumpsitque una illa dies 3. Reges Sebastianum, Abedmelechum & Regem Fezzanum Muhammedem. Mense Octobri anni ejusdem, alius effulsit ad frontem Pegasi, loco fermè eo, quo prior disparuit, contra seriem signorum incessit, ad caput Ophiuchi pervenit, & Anno sequenti 1579. Orientalis factus, Solem prævertit. Successit Sebastiano in ultima senecta Patruus ejus Henricus, qui verò vix annum regno præfuit, mortuus est Anno 1580. Post mortem ejus die 10. Octob. usque 29. Novembr. tertius Cometa sub Pegaso exortus, Delphina, jaculum & aquilam peragravit. Don Antonius in successionem regni Regemque coronabatur. Rex Hispaniarum verò mense Decembri Portugalliam invadens Antonium ejiciebat, cui Elisabetha Angliæ Regina suppetias latura, rerum illius satagebat, sed nequicquam. Ipseque Antonius in exilio in Galliis extinctus est. Pegasus sub ἐναύροις & ἀναύροις Piscibus, totus concluditur, quorsum Portugallia, Compostella, St. Jacob & Hispalis Hispaniæ pertinent. Ratione signi igitur, si applicatio facienda fuerit, Cometa mortem & mutationem in regno Portugalliæ & Hispaniæ prænotabit: Ratione insignium verò & asterismi, significatio propius tangenda venit. Constat enim Equum, Insigne esse Brunsuicensium, Lunæburgensium, Westphaliæ, Daniæ, Poloniæ, Holsatiæ, Savojæ, Lithuaniæ, Coloniæ, Portugalliæ. Hic igitur angustiæ, inimicitiæ, odia, dissidia, discordiæ persecutiones, damna & detrimenta plurima ab hostibus occultis, servis & subditis determinabuntur. Et fortè his etiam aliquid majus & insigne aliud impendebit malum, quàm quæ Catalogus præsens enarrat. Non verò necesse est, ut in omnes regiones, quæ vel dicto signo subjacere dicuntur, vel eodem insigni gaudent, mala dicta ex æquo distribuantur, Una quippe Provincia magis quam altera, quod timeat sibi, habebit. Deus Principes & subditos salutis suæ admonet, non enim interitu myriadum delectatur. Habes, Vir Amplissime, quæ à me petiisti, quæ omnia si à Doctis non æquè probabuntur, censuram facilis, dum meliora videro, admittam. Ita enim ad fundum veritatis devenietur, dum quilibet animi sui sensa aperto pectore & liberè profitebitur. Vale Vir Amplissime & fave.

1580.

Equus commune pluribus insigne.

Cometa tristia non æquè omnibus, licet eidem signo subjecta, significat.

Buthneri modestia & candor.

Hamburgo Dantiscum die $\frac{6}{16}$. Novembris 1665.

Silentium diuturnum excusat Auctor.

Officiosus in amicum, præsertim officiosum, esto.

Merita suam exspectant mercedem.

RUmpo tandem silentii claustra ingrata, in quæ me jam diu prægrandes labores, iique assidui, conjecerant. Nolim suspiceris me in Scholam Pythagoricam transivisse. Relinquo id illis, qui non erubescunt in amicos, licet officiosos, parùm officiosi audire, quidam etiam prorsus officii negligentes reddi. Sed fruantur illi genio suo. Suum cuique decus rependet posteritas: quin & præsens ætas debitam tribuit mercedem. Ego scio quousque verum sit, quod docet Seneca, necessarium esse silentium in studia sepositio. Quanquam etiam non ignorem, quantum temporis exigant absentium amicorum colloquia, epistolæ,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

ſtolæ. At enim non tantùm per vivas, ſed & mutas voces ſtudia liberalia tractantur. Adhæc ipſo toties docente & inculcante Seneca, bonarum literarum meta bona vita ſit oportet. Hujus autem pars non poſtrema, imò verò, ſi caritatis præſtantia accedat, facilè prima, officiis ſinceræ amicitiæ abſolvitur. Quid ergò amplius dicam? Fateor & deprecor ſilentium diuturnum. Cujus tamen excuſationem liceat ab aſſiduitate & magnitudine laborum eruere. Noſti etiam ſolemnem, antiquorum auctoritate firmatam & æquam legem, *Suarum & alienarum literarum tarditatem excuſare.* Libet denique cum Magno Eraſmo ingenuam ſilentii excuſationem adferre, quâ ille apud melioris notæ amicum quendam utitur: *Siluerunt epiſtolæ, at non ſiluit amor: interrupta eſt literarum viciſſitudo, at non intermiſſa eſt tui memoria.* Sed ad rem. Duabus epiſtolis Tuis benè longis & benè doctis die 27. Maji & 17. Junii Gregor. exaratis, reſponſum debeo. Hoc Tibi exile, Tuarum ratione habitâ, unica epiſtola dabit. Quæ exſpectationem & meritum Tuarum non æquabit, fateor. Sed id tùm tenuitati virium, tùm multitudini undique me jugiter prementium occupationum (quas Vir bonus non ſibi ſoli natus effugere nequit) adſcribes. Aſtris vim quandam in hæc inferiora influentem non adimo, benè tamen gnarus, quàm ſobriè hîc nonnulli philoſophentur. Solam neceſſitatem à libertate humanæ voluntatis vel naturæ potius, laudem vel vituperium ſibi parantis, removeo. Sicut verò ubique, ita & hîc, omne quicquid pro virtute dicendum eſt, liberè dico, & fortiter tueor. Hæc enim nunquam ſatis commendatur & inculcatur, quæ à tàm multis alto ſupercilio deſpicitur, vel etiam ſuperbo pede conculcatur. Cavendum igitur magno ſtudio Chriſtianis eſt, ne hominum mentes, ut terras illi apud Senecam amnes, eviſcerent, humorem, ut ſic dicam, libertatis exedendo & bonæ mentis ſuccum, qui lætos virtutum fructus ferre ſolet, ſubtrahendo. Fit enim id ſatis improvidè à multis, qui ferè id agunt, ut hominibus perſuadeant, nec neceſſarium nec poſſibile ipſis eſſe virtutem ſectari, à neceſſitate aſtrorum & ineluctabili cæli vi pendentibus, & naturali facultate prorſus deſtitutis. Quòd ſi tamen id imprudentes faciunt, excuſatione digni ſunt, & ſimul admonitione, vindiciis humanæ libertatis & facultatis nil detrahi Deo, ejus auctori, ad quem hîc quoque, ut aliàs ſemper, tanquam ad Oceanum unda, rei datæ gloria cum fœnore, ut ſit liceat loqui, humillimæ gratiarum actionis & promtæ obedientiæ redit. Accedit ingenua confeſſio, propriæ imbecillitatis conſcia, nihil gratiæ opis divinæ demens, imò perfectionis ſuæ laudem ei in totum tribuens. Celeberrimi Kircheri ſublime ingenium novi: nam & literarum commercium de argumento Cometico mihi cum eo intercedit. Novi & alios Viros clariſſimæ eruditionis, qui multa ſubtilia jam olim & nuper de ſuperiorum cum inferioribus harmonia commentati ſunt. Miror & veneror acumen & vim ingenii eorum: tùm indefeſſam diligentiam. Sed cauſſam ut divinæ juſtitiæ, ſapientiæ, bonitatis, ita humanæ libertatis, facultatis, beatitatis agere ſemper ſum paratus. Nec temerè dico & urgeo, non eſſe hominibus in vitia pronis indulgendum, nec eſſe eis vel adjumenta virtutis ſectandæ, vel præſidia innocentiæ tuendæ ſubtrahenda. Docendi præterea, & exemplo invitandi ſunt, ut non tàm jucundis contemplationibus, quales ſunt illæ Aſtrologorum ſatis curioſæ, ipſa cæli penetralia ſcrutantes, & præſcribendis cælo terræque legibus intentæ, quàm utilibus, imò neceſſariis virtutum ſtudiis dent operam. Libertatem Philoſophicam, quâ uteris, Vir Clariſſime, libenter video, & æquiſſimo animo fero, cujus illa votorum & ſtudiorum, ut vides, ſummam implet. *Miſerrimi forent mortales, ſiſinè libertate & ſpe viverent.* Deteriore enim conditione forent ipſis brutis, quæ ut ſummum bonum non exſpectant, ita nec æternum exitium timent. At homini utriuſque cognitio, perpetua foret carnificina, niſi libertate polleret, & ſpei guſtum æternorum gaudiorum præbentis dulcedine ad virtutem duceretur. Hæ duæ eximiæ dotes menti humanæ deſuper datæ, ut ex Cometis bona quoque omnina deducam,

Epiſtolarum commercium multum temporis requirit.

Bona vita bonarum artium meta.

Virtus amicitiæ signis & fovet.

Excuſatio juſta admittenda.

Silentii excuſatio ingenua & ingeniöſa.

Brevitas literarum amici excuſanda.

Aſtra quodammodo in inferiora agunt.

Virtutis ſtudium & tutelam nunquam negligere,

Licet alii eam temnant vel damnent.

Libertatis ſuæ certus ſit, qui virtutis ſtudioſus eſſe velit.

Gratiam Dei libertas homini relicta nequaquam obſcurat, imò verò illuſtrat.

Harmoniæ ſuperiorum & inferiorum mundi partium.

Virtutis ſtudium quàm maximè hominibus commendandum.

Neceſſaria utilibus, utilia curioſis præfer.

Libertas tuenda ſi tuenda, & cuique integra relinquenda:

Tolli ab homine nequit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Cometæ in mentem hominis nil efficientiæ obtinent:

efficiunt. Nihil eos in animis hominum efficere tanquam cauſſas, firmiter teneo: attamen tanquam ſigna, Ethico genio, concedo. Sed ſignis illis nullam neceſſitatem tribuo: mediam autem ſignificandi virtutem, bonis bona, malis mala præſagiendo. Hic enim mihi videtur ab origine mundi certus & immobilis rerum ordo, ut bonorum, Deo volente, & malorum, Deo permittente, & tàm hæc quàm illa ſapienter dirigente, perpetua ſit mixtura. Itaque ſentio Cometas, rara & illuſtria divinæ juſtitiæ ſigna, non tantùm malis metum incutere, ſed & bonis ſpem ingenerare. Iliadem malorum gentes opprimentium illi portendunt: nempe quòd improborum longè quàm proborum major & infinitus numerus detur. Bona quoque tamen eos portendiſſe, illis ſcilicet qui eis digni erant, quique eorum participes, Deo vel permittente, vel etiam, ob cauſas nobis ſæpè ignotas, ordinante, facti ſunt, permulta exempla docent. Sed & haud rarò nullis apparentibus Cometis Iliades malorum, puta bellorum, famis, peſtis, aliorumque ſenſiſſe mortales in aperto eſt, & in confeſſo: quod Tuo quoque exemplo doces. Ac verum quidem, Deum non teneri ſigna iræ mortalibus ad inculcandam pœnitentiam monſtrare, cum legem divinam habeant, & indiciis illis officii admonentibus ſæpè pertinaciâ indignos ſe reddiderint: ſed & nullam legem triſtem & univerſalem ferri, nullam neceſſitatem conflari ex Cometarum apparitione poſſe. Egregiè id confirmant, quæ piè doces ex Sacro Codice, hominibus mores in melius mutantibus, Deum quoque decreta mutaſſe, & ſancita ſupplicia avertiſſe, ne cum Stoicis ipſum Deum neceſſitatis compedibus conſtringamus. Rectè itaque mones, & Plinium, dum de chaſmatis agit, à ſe & à portentis fatalem neceſſitatem amovere. Docet nimirum illa cæli incendia, quæ pariter, ut ortus & occaſus ſiderum, ſtata tempora habere exiſtimat, ſigna tantùm ac veluti præ nuncios malorum eſſe. Nempe quia mali homines potiſſimam mundi partem conſtituunt. At niſi eadem prænuncii bonorum dicantur, perinde videtur eſſe, quàm ſi nullos melioribus ominibus dignos dari in mundo dicatur. Scio perraros ſemper fuiſſe bonos, imò nullum prorſus dari inter mortales, ſi ad perfectionis regulam omnia exigamus: adeòque nec bona eſſe dicenda illa, quæ audiunt bona. Sed ſi libet philoſophari, & quæ dicuntur mala, bona quodammodo dici poſſunt. Nil quippe adeò malum eſt, quod non aliquid boni ſecum ferat, vel à divina bonitate, & famula ejus induſtria humana, in bonum verti, & quò non ad exercitium virtutis homo uti queat. Bella ipſa, ſtrages aliaque id generis, illis triſtia, funeſta, his læta, utilia ferunt. Mortuos ſine Cometis innumeros Principes, magnaſque ſine illis Rerumpublicarum mutationes eveniſſe, experientia docet. Hæc ego cuncta in ſerie rerum naturalium, ſive quæ conſueto curſu intra cancellos naturæ univerſi fiunt, poſui, etſi non ignorem hæc vel divinam, vel civilem conſtitutionem agnoſcere. Has autem potius quam illas Reſpublicas & gentes à Deo plecti, libertatis divinæ abſolutæ & ſapientiæ abſtruſæ, per omnia tamen juſtæ, documentum eſt. Vidimus autem ſæpè, ut & nunc videmus, iiſdem ſignis & phœnomenis cæleſtibus, illis quoque Cometicis ſubjectas, diverſa experiri fata: has gladio, fame, peſte, naufragiis, immenſis damnis puniri, alias pace, omnium rerum abundantiâ, ſalubri aëre, felicibus commerciis, & bonis commodiſque, velut aureâ virgulâ è cælo ſuppeditatis gaudere. Nos quidem in hac urbe longè faventius cælum poſt, quàm antè, Cometam, experimur, meliori aëre & rerum proventu uberiori ac ſucceſſu feliciori donati. In ſignificandis naturalibus malis, Cometæ, iis præſertim quorum verticibus imminet, certum quid majus tribuendum eſſe, non nego.

Cometæ plura mala quam bona ſignificare dici poteſt, quia plures mali quàm boni ſunt:

Multa mala ſine eorum apparitione evenunt.

Deus juſtè, ſapienter, benignè, liberè agit.

Pœnitentia hominis tempeſtiva paratam pœnam Dei amolitur.

Fatalis neceſſitas ex natura rerum tollenda.

Chaſmata & alia portenta malorum ſigna tantùm ſunt non cauſæ:

Eadem bonorum prænuncia cur dicenda.

Bona non bona per abuſum.

Mala non mala per uſum.

Imperantium & imperiorum mutationes quatenus inter naturalia ponendæ.

Deus juſtè has vel illas gentes caſtigat.

Signa cæli, quibus ſubjectæ gentes, non accerſunt nec adferunt eis mala.

Cometa quibus eſt verticalis plus ſignificare iſdem dici poteſt.

Cometa frequentiora ſunt mala.

Frequentiora tamen illa his eſſe, cum experientia aſſero. Licuit Senecæ, Philoſopho Ethnico, operationem Cometis hîc tribuere, quod licet Chriſtianis. Noſti autem eum unius anni ſpatio illam circumſcribere. *Annum*, inquit, *totum ſuſpectum facit* lib. 7. Nat. quæſt. c. 28. quod tamen Thomas Fienus refutat,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

futat. Gemma verò Frisius etiam docet, Cometas iis quibus imminent Locis, aëris temperiem & annonæ copiam adferre, quod & Keckerm. Vestras exemplis Cometarum 1097. & 1506. confirmat, quantum ad fertilitatem attinet. Aerem quoque à fætidis halitibus per Cometas quandoque purgari, & gratæ reddi serenitati & salubritati, paulò inferius docet, & auctoritate Libavii comprobat. System. Phys. cap. 6. de Cometis p. 921. & 922. edit. Gedan. Situm Cometæ, ejusque caudæ vel barbæ directionem officii admonere mortales, uno ore & uno animo Tecum dicam. Sed ita, ne reliquos mortales, quos non respicit Cometes, negligam. Vide quid hîc iterum Keckerm. ex Lavatero p. 935. alleget. Quis enim negligere vellet, quod ad neglectæ virtutis commendationem & profectum spectat? Terrendi, feriendi & frangendi sunt illi Epicuri de grege porci (nisi tamen Epicuro injuria fiat, de quo audiendus Gassendus) luxu soluti, in cœno vitiorum spurcissimorum se volutantes & perfrictæ frontis, minarum fulminibus. At qui in adversis castris militant, licet aliquando evagentur & divertant, invitandi, alliciendi, attrahendi sunt promissionum dulcedine. Ita Cometes utrique parti satis faciet, nec ullum pietati periculum, vel etiam dedecus adferet.

Cometæ verticales adferunt etiam bona.

Cometa signum memoriale & doctrinale meritò dicitur.

Nec tantùm malis, sed & bonis exhibetur.

Sed de hoc in historia Cometarum universali, Deo volente, ex professo agam, eorumque apparitionem non tantùm tristia, sed & læta excepisse, tùm & multa mala eandem præcessisse, ostendam. Quâ occasione velim Catalogum Cometarum à Georgio Cæsio, vel ab Abrahamo Rockenbachio, mihi vel comparares, vel commodes, vel describas. Non enim eos alibi nancisci possum. Rockenbachius Amplissimo D. Hevelio ad manus est. Dabo operam, ut, si id feceris, gratum meum animum Tibi tester. Te cum D. Hevelio felici cursu metam properasse ad unam, licet non ex compacto, utrique vestrûm gratulor. Æquum est vos non tantùm situ loci, sed & studiis ac sententiis vicinos, imò conjunctos vivere. Sed & hoc bonum, quam rarum in orbe est! De historia Cometæ posterioris debitas Tibi gratias ago, & gratulor Te à Magnifico Domino à Linda, Capitaneo Mirachovienſi, pro ea, quâ Vir ille in bonis artibus tractandis est diligentia, ad invigilandum ei fuisse monitum. Quod hunc Cometam unum eundemque cum priori fuisse primò putaveris, mirum non est. Imò verò gratulamur nobis Te hac occasione doctas hâc de re litteras ad Patronum illum dedisse: sed & tandem cum D. Hevelio hâc de re convenisse. Vix autem quisquam est, qui ab eo in diversum hîc eat. Favor Tuus singularis, quo conatus & labores meos, pro juvanda utcunque re literaria susceptos, prosequeris, mihi est longè gratissimus. Licet enim ab ambitione sim alienus, laudatorum tamen laudationem non rejicio: monita vero, qualia Tu mihi contrà invidiam amica manu porrigis, amplector & exosculor. Huic argumento coronidem impono scito versu:

Cometarum catalogum Auctor à Buthnero petit.

Rockenbachiana Auctor à Buthnero sibi mitti regat.

Concordia doctos decet, Rarum bonorum. Adr. à Linda laudatur.

Cometam vernum 1665 à proximo hyberno esse diversum plerique statuunt.

Lauderis ut à laudatis stude.

Laus à laudatis tributa excitet te ad virtutum.

Scripserunt alii nobis, nos posteritati
Sic prius acceptum reddimus officium.

Atque hæc ad priorem epistolam Tuam rescribenda habui. Venio ad posteriorem.. Ad hanc paucis respondebo. Ibi enim *longius nos impetus evexit, provocante materia*, ut Seneca alicubi ait l. 1. de benefic. c. 10. De commentatione Tua docta, quam de phœnomeno ignito die 4. Maji Gregor. apud vos viso publici juris feciſti, gratias Tibi ago. Velim paucis mihi sententiam Tuam de hoc perscribas, quò & ista operi inserantur, & Tuo nomine posteritatis memoriæ commendentur. Pauca desidero, ne Tibi sim molestus. Præstitisti id feliciter in compendium redactis & Latino sermone donatis, quæ de Cometis nuperis publico donasti. Quod quia & hîc præstas, iterum iterumque gratias Tibi ago. Nam & iter Cometæ accuratè describis, & sententiam de distinctis Cometis hyberno & verno, de novo confirmas. Doces dehinc, mirum non videri duos Cometas tàm brevi temporis spatio visos esse: imò & plures simul.

Materia nos in dicendo longiores facit.

Buthnerus de re literaria præclarè meretur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Affers in hanc rem plura exempla, præcipuè verò illud memorabile anni 1618. quo Cometæ 4. visi sunt, sicut docet Eximius Wendelinus, quem legi, sed & Eruditiss. Ricciolius in Almag. Cometam prædici arte humana posse, contendunt nonnulli. Mitto Celeberrimum Astronomum Hallensem Bartholomeum Schimpferum, qui ex Cometa 1652. præsagiverat nos ob conjunctionem omnium Planetarum in Capricorno Anno 1664. mense Decemb. novum quid in firmamento visuros fuisse: quod multi ad Cometam referunt. Mitto & illum Calendographum aliosque ejus farinæ vates, quos ridet Libavius Tract. de Comet. not. ad prob. 6. At nosti indice Milichio in Plin. l. 2. c. 25. Cometam illum 1532. quem memoras, ab Apiano fuisse prædictum, quod ex Milichio repetit Ecstormius & alii. Hoc si sibi constat, erroris arguetur Damascenus, Haggecius & alii, qui Cometis genus supernaturale constituunt, eosque à Deo creari dicunt. Apparet enim eos naturalibus causlis & consueto rerum ordini esse adscribendos. Atque hæc sententia & Keckermanno placuit, etsi extraordinarium concursum causlæ supernaturalis & supernaturale præsagium in Cometa agnoscat. Prædictionem orituri Cometæ aliquoties mihi retulit Nobilissimus Dn. Otto Guerichius, Sereniss. Electoris Brandenburgici Legatus hîc Residens, ab Amplissimo Parente suo Consule Magdeburgensi indicio anemoscopii abs se inventi factam. Quam rem ego in medio relinquo. Cæterum satisfacit hîc mihi &, ut opinor, Tibi quoque, Doctissimus Vir Eichstadius, olim Vestri, dum de Cometa 1652. agens, ait: *Prædictio Cometæ est res merè in conjectura posita. Siquidem nemo Astrologus æque probabilitèr poterit Cometam prædicere, quàm ventos & alia meteora: siquidem majus opus est naturæ producere Cometam quam meteora, potentioresque queunt intervenire causæ effectus syderum impedientes.*

Cometa aliquando & aliquo modo prædici potest & prædictus est.

Apianus prædixit Cometam 1532.

Cometa res naturalis.

Otto Guerichius pater & filius.

Laur. Eichstadii elogium & de Cometæ prædictione sententia.

Quæ de rebus ut Lunæ, ita vicissitudini & vanitati subjectis, tùm officio Magistratuum & subjectorum, cujus eos Deus illustribus signis admoneat, doces, mihi perplacent, quia ad virtutem inculcandam faciunt. Reliqua ex doctrina Astrologica decidenda, suo loco relinquo. Scio Cometas à Tychone cælo asseri, non tamen primus, nec sine quadam tamen hæsitatione & incerti suspicione, ut quibusdam placet, id fecit. Quosdam Cometas infra Lunam esse, contendit, ut nosti, Mæstlinus, Gemma, Roeslinus, Scultetus, Hagecius, Keplerus & alii plures Mathematici præstantes apud Ricciolium. Is verò testatur quendam Cometam Lunæ defectionem effecisse. Quod si ita est, equidem is infra Lunam fuit. Nosti autem quid & Hipparchus vester hîc sentiat. Quæ dehinc, de ignoratione horæ judicii illius extremi, ad quod nos semper conveniat esse paratos, & de aliis capitibus fidei, quæ non à natura, sed à revelatione acceperimus, subjungis, meram pietatem spirant. Verò consentaneum est Cometas ante Christi nativitatem adventum ejus ad judicium extremum, hominibus nondum revelatum, sed in divina prædestinatione reconditum, non significasse. Cometarum nostro nupero similium eventus & ego in historia mea accuratè excutiam, nec dubito me æquitatis legem in significatione quoque Cometarum asserturum esse, juvante Deo. Mortem nuperrimam Regis Hispaniæ ante Cometam omnes brevi secuturam auguravimus, imò augurati sumus, ætatem senilem, sexagenarium annorum numerum supergressam, vires dejectas, crebra morborum symptomata & accessus, in subsidia præsagii advocando. Inde mutationem in Portugallia secuturam mente præcepimus, post crebras præsertim victorias de Hispanis reportatas, quæ & præcesserunt & secutæ sunt Cometam. Ita vides nec Politicis deesse divinationes. A viso Cometa pace restitutâ gaudent Sereniss. Duces Brunsuicenses & Lunæburgenses. Eandem retinet Dania, Holsatia, Sabaudia, licèt equi insigne gerant, quia & æquam mentem. Reliquæ Respublicæ bellis ante Cometam ortis concutiuntur. Præcipuè verò nostra Polonia, in qua belli, domestici inprimis, mala in dies crescunt, proh dolor! per summam iniquitatem accersita. Hâc sublatâ, illa, credo, tollerentur. Sed de his satis, apud Te præsertim. En Tibi verbosam epistolam, quam boni & æqui consule, & Vale benè.

Placet omne quicquid pro virtute est.

Tycho Brahe laudatur ab his, carpitur ab illis.

Cometas quosdam infra Lunam quinam collocent.

Helvelius Cometam quandoque aërem nostrum trajicere statuit.

Cometæ Christo nondum nato adventum ejus ad ultim. jud. non significarunt.

Philippi IV. Rex Hispaniæ mors prævisa, & certis ac veris indiciis prænotata.

Portugalliæ status circa Ann. 1665. divinant & Politici.

Pax Lunæburgica.

Poloniæ status 1665. calamitosus ex iniquitate ortus.

Dantiscæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Dantiſco Hamburgum die 6. 16. Decembris Gregoriani 1665.

ACcepi literas Tuas, die 6. 16. Novembris Hamburgi ſcriptas, quibus ſilentium literarum Tuarum, multis excuſatum iviſti. At cum antea jam tua ſtudia, tuaque negotia mihi innotuerint, facilè mecum ipſe rationem inire potuerim, Te, quem unum multis diſtrictum reſciveram occupationibus, unicuique non totum, verùm partem ſaltem Tui debere, ut unus tam multis ſufficere poſſis. Lubens igitur excuſationem tuam accipio, quamvis apud amicum & in communi cauſa laborantem, non neceſſariam. Nunc ad epiſtolam Tuam. Neceſſitatem à libertate humanæ voluntatis rectè amoves. Fecit id ipſum jam Ariſtoteles, cùm in libro de Interpr. c.10. tùm in Ethicis. Virtutem meritò ſuſpicis, quæ in exulcerato hocce ſeculo planè nomen inane eſt; ſecùs atque apud Ethnicos. Sed querelam eâ in re communem mecum ferís. Undè hîc brevior ero. Aſtris quippe tantam non attribuo virtutem, ut in mentem humanam dominium ſibi arripiant: multo minus in Chriſtianiſmum. Novi dogma Ariſtotelicum, qui ἀλόγοιαν à νῷ diſtinxit, partemque illam ſive facultatem, quæ virtutum aſſuefcere debebat, appetitum ſenſitivum eſſe declaravit. Quæ licet rationalis non ſit, talis tamen ſit, ut appetitui rationali recta monenti obtemperare poſſit. Sed hæc Ethicis relinquamus. Gratiora in Theologicis, ſacer nos Dei Spiritus edocet, ad quæ Chriſtiani meritò & oculos & animum & vitam & mores noſtros intendamus.

Silentium hominis occupati ac pluritus operam ſuam commodantis æquus excuſa.

Libertas hominis menti relinquenda.

Virtutis cura tibi ante omnia ſit.

Aſtra non dominantur hominum, tanto minus Chriſtiano.

Ratio imperat: appetitus obtemperat

Ethicus medicus animi.

Theologus medicus animæ.

Cum Kirchero literarum Tibi commercium intercedere, gratulor tibi. Hunc enim à mea ſententia non alienum fore, facilè augurabor, præſertim cum Aſtrologica cum Phyſicis tàm doctè, tàm cautè, miſcere didicerit; uti totidem Monumenta literaturæ ejuſdem æterna loquuntur. Convenit etiam mihi tecum, quòd Cometas rara & illuſtria divinæ juſtitiæ ſigna facias, Malis metum incutere, bonis ſpem ingenerare. Idipſum enim Servator noſter ipſe, Luc 21. docet, ubi Mundum ſignis ante extremum diem eventuris terret; Bonos autem capita ſua attollere jubet. Redemptionem enim eorum jam inſtare. Et noſti in Phyſicis, unius rei plures dari poſſe fines: In Politicis, exempla quæ in facinoroſos ſtatuuntur, improbis horrori; probis, juris & juſtitiæ vindicatæ ratione ſolatio; Judici laudi & honori eſſe.

Kircherum Büthnerus laudat.

Büthnerus quatenus Autori adſentiat.

An Cometæ bona aliqua portendant, dubito. Plinius quidem ait, Cometam Auguſti detraxiſſe infamiam cæteris, & ſalutare id ſidus terris fuiſſe. At quàm verè id ſcripſerit, viderit ipſe. Milichius dicit Senecam ridiculè adulatum Neroni, qui Cometam tunc fulgentem, magnam felicitatem Orbi terrarum propter Neronis imperium portendere ſcripſerit, ibique quæ mala fuerint ſubſecuta, mox adjicit. Auguſti Cometam minus fuiſſe ſalutarem terris, quinque bella civilia loquuntur, Mutinenſe, Philippenſe, Peruſinum, Siculum, Actiacum. Monſtra Tragicorum eventuum iſtis temporibus prolixè recenſuit Camerarius in Tract. ſuo de Cometis, quem ſinè horrore legere non poſſum. Ricciolius itidem exempla aliqua pro ſententia Plinii & Senecæ allegavit. At quos ille allegavit, Cometas, læta ſignificaſſe; ante ipſum Rockenbachius jam enumeravit, quod eventus contrarios habuerint, apud diverſos nimirum populos diverſos. Cauſa ex præcedentibus patet. Et lege Phyſicâ novimus, ſi detur agens, ei neceſſariò ſubſterni patiens. Itemque, unius rei corruptionem, alterius eſſe generationem. At videris mihi in literis tuis, eam quoque amplecti velle ſententiam: Quoſdam Cometas per ſe & ex intentione Dei prænuncios felicitatis dici debere: Hoc enim niſi ſtatueretur, perinde videri eſſe, quàm ſi nulli melioribus ominibus digni darentur in mundo. Reſpondeo. Non quaſi non digni darentur melioribus ominibus in Mundo, id fieri, ſed quia non opus ſit. Diſpar enim conditio bonorum & malorum hominum eſt. Dum enim Deus benefacit hominibus ex parte ſua, *Opus proprium agit*, quia Deus ter

Quatenus in ſententia ejus dubium moveat.

Seneca læta Cometas quoſdam portendere agnovit.

Cometis læta auguria adimit Milichius & Camerarius.

Ricciolius Plinium & Senecam defendit.

Agens omne requirit ſuum patiens.

Cometas quoſdam per ſe & ex intentione Dei prænunciare bona Büthnerus negat.

Dei proprium eſt benefacere & ſervare.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

ter Optimus est & audit, cujus desiderium est & voluptas, ut hominibus insigniter benefaciat. Ex parte hominum piorum, habent illi promissum Servatoris: Quæcunque petieritis in nomine meo, accipietis, juramento Christi, Amen, Amen dico vobis, corroboratum: cui testimonium Spiritûs Sancti internum accedit, obsignantis πληροφορίαν hominis fidelis in Deum, quòd quæcunque petierit à Patre cælesti, si crediderit, illud ipsum accepturus sit. Quod juramentum Christi & signaculum Spiritûs Dei, grandius momentum habet, quàm ut Physica illa signa adjicienda piis esse opus censeam. Sed & nosti illud effatum Apostoli: Signa incredulis dari. Ubi Paulum quidem de ἀσθενείᾳ Gentium agere, benè satis novi. At eadem ad ἐπανόρθωσιν impiorum applicare, quid vetat? Cum ibi fidem, hîc mores corrigi videamus. Dum verò Deus propter peccata, homines aut punit aut punire intendit, cladiumque futurarum eosdem signis extentis admonet, *Peregrinum Deus opus* facit, & facturum sese minatur. Inde legimus effatum Propheticum, Deum pœnas non infligere, nisi prius id indicaverit, Ministris suis, Prophetis. De indiciis verò felicitatis, nullibi in Sacris Literis verbum ullum reperies. Sed & aliam videris quæstionem movere, dum omnia quæ eveniunt, bona, malave, mortes Principum, & magnas Rerumpublicarum mutationes, in serie rerum naturalium, sive quæ consueto cursu inter cancellos Naturæ Universi fiunt, ponis: ita tamen ut in iisdem etiam vel divinam, vel civilem constitutionem agnoscas. Sit ita: ut omnia illa providentiæ & gubernationi divinæ, Legibusque Naturæ & Humanis subsint: Difficilis in hac materia non ero. Quæstionem hanc discussam, apud Diodorum Siculum l. 15. c. 48, 49, 50. leges. Qui Ethnicus sanè piè ibi de Numine, contra Physicos sentit. At quod addis, has potius, quàm illas Respublicas & gentes à Deo plecti, libertatis divinæ absolutæ & sapientiæ reconditæ per omnia tamen justæ, documentum esse, in eo me ὁμόψηφον non habes. Deum enim agere cum Rebuspublicis non juxtà libertatem divinam absolutam, verùm juxtà voluntatem ordinatam ex Scripturis novimus. Ad hanc enim ἕξιν ipse Deus ex liberrima voluntate, pro immensa sua bonitate & φιλανθρωπίᾳ seipsum liberè adstrinxit. Undè libertas ea in Deo ita adstruenda est, ne veritati & bonitati divinæ ἀμεταπτώτῳ καὶ ἀμεταμελήτῳ aut detrahatur aut vis inferatur. Undè Psal. 81. 14. ô si populus meus auscultasset, vel momento inimicos eorum fuissem depressurus &c. Et Deut. c. 28. 1, 2, 3. Erit autem, si fideliter auscultaveris voci Jehovæ Dei Tui &c.

Fiduciam piorum in Deum per Christum obsignat Spiritus Sanctus.

Pii non opus habent Cometarum signis.

Deus signis monendo & minando peregrinum opus facit.

Felicitatis indicia nulla in SS. LL.

Rerumpublicarum mutationes an in serie rerum naturalium locandæ.

Diodor. Siculi laus.

Deus cum Rebuspublicis agit secundum voluntatem ordinatam.

Libertas Dei à veritate & bonitate immutabili & irreprehensibili non discedit.

In determinatione populorum, quibus Cometæ minitantur aut monita ingerunt, plura ajo restare media, quàm sola verticitas, ex quibus significatio eorundem eruatur. Qui enim anno præterito luxit, nullibi per verticem Europæorum transiit. At verò transitum habuit. Non illum hîc intelligo, quo Meridianum singulis diebus transmisit: verùm in configuratione ad Solem, quo eidem oppositus, terram proximus prætervexit. Adsunt Situs, adsunt directio caudæ vel barbæ, non versus Orientem vel Occidentem, sed signum Zodiaci. Ita nuperrimus caudam suam constanter in Cancrum direxit. In tempore, quamdiu duret significatio Cometæ, consentirem facilè cum Seneca, si Cometen tantùm Naturæ Opus esse crederem, nec superiorem subesse facultatem, porrò agnoscerem. Dico tamen posse annum unum suspectum esse, posse plures, posse minus quàm annum: prout homines aut pœnitentia Deum inflexerint, aut iniqua faciendo, strenuè perrexerint, verbo, prout Monitis Cometæ in relatione ad Deum & concives obsecundaverint. Transmitto Rockenbachii descripti partem dimidiam. Habeo ipse exemplar. Doleo autem in authore (α) quòd interdum annorum rationem accuratam adeò non habuerit. (β) Quòd authores non adjecerit, ex quibus exempla sua collegerit. Dividitur Tractatus in duas partes. Prior continet Physica, Ortum, Causas, Subjectum, Antecedentia, Consequentia, Cognata. Posterior exempla Cometarum recenset, qui ab Origine Mundi usque ad Annum Christi 1595. apparuerunt. Fro-

Cometa 1664. Europæis non fuit verticalis.

Cometæ significatio ultra annum extendenda.

Cometa est quid naturale, habet tamen in se aliquid supernaturale.

Quandoque verò brevior est pro ratione hominum.

Rockenbachius qua in re peccarit;

Quomodo librum suum diviserit.

mondus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

mondus & Ricciolius authoritate Sennerti, Cometæ alicujus qui rivum absorpsit, meminerunt. Illum verò desumpsit Sennertus ex Rockenbachio, legitur ea historia apud Sennertum in Editione 2. Naturalis historiæ Anno 1624. p.287. in posterioribus editionibus ea omittitur. Facilè autem quivis ex Rockenbachio videt, Phœnomenon istud non Cometam verum, sed vel Draconem volantem, vel Globum ardentem fuisse. Hæc ideò commemoro, ut hoc loco bonos istos Viros dormitasse perspicias. Non igitur tàm acerbè Tychonem & Keplerum tractare debuisse. Sumus homines: quisque suos patimur manes.

Cometa 1543 à Rockenbachio, Sennerto, Fromendo & Ricciolio adnotatur, qui Cometa verus non fuit.

Tycho & Hyperaspistes ejus Keplerus Viri magni suos habuerunt censores.

Quòd pro Cometa secundo, & prodigio ignito prolixas gratias agis; optarem ego potius aliâ materiâ magis gratâ, benevoli mei in Te affectûs indicium me exhibere posse. Quod si levibus istis pagellis factum non fuerit, Deo volente, Exercitationes meas Cometicas, quas verè exeunte (si Jova vitam & spiritum concesserit) lucem publicam aspecturas confido, tibi transmittam. Constabunt Sectionibus tribus, Physicâ, Astronomicâ, Astrologicâ, in forma disputationum, propositis. Ubi quæ sint me habitura concilia Physicorum, ipse leges & æstimabis. Nulli me mancipabo. Inventa tamen mea rationibus confirmabo. Mitterem eas Lubecam, undè facilè Hamburgum transferrentur, si ubi deponerem Familiarem aliquem, tibique amicum rescirem. An phœnomenon igni tum interseri debeat Cometis, nec ne, tuo stabo consilio & judicio. Scribe, quod fieri velis. Cæterùm de prono Tuo in me affectu gratias maximas ago, non intermissurus occasionem, benevolentiam Tuam & amorem gratis officiis ulterius demerendi. Occurrit & alia quæstio in litteris Tuis: Anne Cometæ arte humanâ prædici possint? quod negavi & etiamnùm nego. Quamvis enim caussas Cometarum Physicas agnosco, quibus aliam adhuc superiorem facultatem adjungo, prædici tamen eos posse nego. Non tantùm ea propter, quòd Naturam habeant superiorem directricem adjunctam, sed & posito, quòd hujus caussæ hyperphysicæ expertes, si nihil amplius nisi corpus merè physicum essent. Habent Iris, halo &c. caussas suas naturales. At numne audebit Schimpherus prædicere talia phœnomena? Appianum prædixisse Cometam Anno 1532. legi in Milichio fol. 91 *b*. Caussas ibi enumerat procreantes, si Saturnus, Mars, Mercurius, Solem aut Lunam infaustis adspectibus in Eclipsi intueantur, aut in aliqua conjunctione superiorum Planetarum dominentur infaustæ stellæ. Caussas hasce insufficientes ad significandas tot strages & clades hominum & brutorum, in aëre & terris, quotusquisque est, qui non videt. Præsertim cum Cometæ non in regione elementari, uti supponit Milichius, sed superiori stabulentur. Sed & ipse Milichius hanc caussam sive rationem deserit, dum folio sequenti ita disserit: *Ita quamvis agnosci possint caussæ efficientes Cometæ, tamen quatenus sufficiant ad ciendam materiam in tanta varietate materiæ, non potest certò constitui. Et hujusmodi effectus non sunt omninò regulares.* Et paulò post: *Non est absurdum, ad hæc caussas Physicas adjungere majorem vim & arcanam.* Hæc autem singula quomodo sese habeant, plenius, Deo juvante, in Exercitationibus meis deducam. Nobilissimi Guerichii Parentem ope Anemoscopii prædixisse Cometam facilè credidero. At hoc genus Cometarum non est ex nostro genere. Aristoteles omnia phœnomena, uno nomine insignit Cometarum, quæcunque in sublimioribus conspiciuntur, caudâ vel comâ armata. Unde habet κομήτην ἀστέρα, κόμην λαμβάνουσα: habet Cometas, qui σύσασιν habent. Ut amplius progredi in Cometologicis non valeamus, nisi homonymiam hujus vocis distinguamus probè: & quæ essentiâ differunt, eadem distinctis etiam nominibus tradamus. Nosti illud Logicorum: *Mater erroris homonymia semper.* Quale ergò institutum anemoscopium Domini Guerichii fuit, talem etiam Cometam prædixisse eum facilè credidero. Ventum autem Australem hisce Cometis figurandis aptissimum esse, jam dudum Aristoteles declaravit. Quæ Ricciolius habet de Cometis Sublunaribus ad eadem alibi respondi.

Suamque erga eum benevolentiam multam testatur.

Cometæ prædici posse Buthnerus negat.

Prædici nec naturalia possunt.

Cometæ 1532 prædictio an certa & sufficientes habuerit caussas.

Guerichium ope anemoscopii prædicere potuisse Cometam,

Sed aërium Buthn. fatetur

Aristoteles Cometæ voce varia phœnomena complexus est.

Homonymia vitanda.

Cometis aëriis formandis Auster aptissimus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Tollatur homonymia, & expedita res erit. Denique ſcribis, vero conſentaneum eſſe, Cometas ante Chriſti nativitatem, adventum ejus ad judicium extremum hominibus nondum revelatum, non ſignificaſſe. Quibus verbis aſſerere videris, Adventum Chriſti ad judicium extremum hominibus in Veteri Teſtamento non fuiſſe revelatum. Evolvas verò, quæ Judas Apoſtolus in Catholica ſua ℣. 14, 15. conſignavit: προεφήτευσε δὲ καὶ τούτοις ἕβδομος &c. (Prophetavit autem de his ſeptimus &c.) Catalogum Virorum Dei, qui ultima noviſſima crediderunt, caput XI. Ebræorum perſequitur. Ne alia teſtimonia ex veteri Teſtamento adducam. Vale Vir Nobiliſſime atque Ampliſſime, Partem alteram Rockenbachianorum exemplorum, poſt Feſtum mittam, ſi phyſicam etiam tractationem Authoris ejuſdem deſideraveris, quæ philyras habet A. B. C. D. E. F. G. H. Fac ſciam, deſcriptam Tibi libentiſſime mittam. Vale iterum.

Chriſti adventus ad judicium ultimum an ſub V. T. notus.

Hamburgo Dantiſcum Kal. Januariis 1666.

REſponſum literis Tuis die 16. Decembris Gregoriani datis, induſtriæ & benevolentiæ officioſæ plenis debitum, longè quam nuper citius, ſed & brevius expedio. Laborioſum enim & arduum opus manibus verſo, diurna ſcilicet & nocturna, ſemper autem utraque & mente ſimul intenta, tantum temporis hîc impendens, quantum aliis occupationibus & laboribus ſubtrahere poſſum, Te pro libertate humana cum omnibus Philoſophis, nec paucis Theologis ſtare Tibi mihique & publico gratulor. Studia quoque mea commendandæ virtuti unicè dedita Tibi, Viro eruditione & probitate egregio, placere, meritò gaudeo. Illud quoque gratum mihi eſſe & laude dignum videri judico, nullum Te aſtris in hominum, præſertim Chriſtianorum, mentes tribuere imperium. Adhæc gratum eſt utrumque noſtrûm in eo conſentire Cometas, ut divinæ juſtitiæ ſigna, bonis bona, malis mala indicare. Hos bona quoque portendere (voce ex utraque parte latius acceptâ & ex conſequenti) me exemplis omnis memoriæ oſtenſurum, juvante Deo, ſpero. De exemplis quæ adducis, jam Milichio, Eckſtormio & aliis me ſatiſfeciſſe puto. Camerarius, ut & Philippus Melanchton, Viri erant in Republica literaria Magni, & inter primi Ordinis eruditos meritiſſimo locandi. Sed Cometis & aliis prodigiis multùm, & quidem malorum tantum tribuunt. Kircherus & Ricciolius in multis mihi favent & aſſentiunt, quod docent monumenta eorum & literæ ad me ſcriptæ. Rockenbachio, (de quo tàm induſtriè meâ gratiâ deſcripto, gratias Tibi ago ingentes) ut & reliquis in Hiſtoria Cometarum, Deo favente, ſatiſfaciam, re ad æquitatem & medium, bono publico & inſigni Virtutis commodo, deducta. Libertatem interim Tibi, & cuique à me diſſentiendi, integram & inviolatam relinquam. Eandem ab aliis ex æquitatis ratione poſtulo. Deum, ob hoc ipſum, quòd ſit Optimus & Maximus, dico per Cometarum aliorumque ſignorum cæleſtium exhibitionem bonis maliſque monita, illis cum ſpe & ſolatio, his cum metu & terrore, dare. Quamvis enim id virium omnia Dei opera, quæ viſu vel etiam mente aſſequimur, habeant, tamen Cometis & aliis ſignis cæleſtibus, quæ extra ordinem apparent, hîc aliquid ſingulare tribuo. Piorum privilegia è cælo data, quæ piè & prudenter commemoras, & certum fidei, ſpei, gaudii in mentibus eorum agnoſco. Sed noſti & Tu humani ingenii imbecillitatem, quæ ejuſmodi divinæ potentiæ, ſapientiæ, juſtitiæ & miſericordiæ indiciis rarioribus haud leviter erigitur & firmatur. Omninò verò Chriſti juramentum & Spiritûs divini virtute obſignatio facta in cordibus piorum majoris ſunt momenti, quàm omnia Cometarum aliaque phœnomena. Verumtamen externa iſta etiam egregiè in ſtadio virtutis currentibus, velut admoto calcari, proſunt. Nam & hi ſtimulis, dum ſegnius rem agunt, vel etiam labuntur, opus habent. Ita nec hîc morum correctio negligenda, ſed multò magis

Auctor horis ſubciſivis opus hoc componit.
Libertas humana tuenda.
Bûchneri judicium Auctor meritò magni facit.
Aſtra non imperant homini, multo minus Chriſtiano.
Joach. Camerarii laus.
Melanchthonis elogium.
Auctoris de Cometis ſententia cum ſententiis Magnorum Virorum convenit,
Æquitati & virtuti dedita.
Libertas in Republica literaria vigeat.
Deus per Cometas cunctos officii admonet.
Officii nos admonent cuncta Dei opera, præcipuè verò Cometæ.
Piis utilia monita per Cometarum apparitionem data.
Morum correctio nunquam negligenda.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

magis curanda & urgenda, ubi assiduum viget vitiorum certamen: & passim tàm excessu disputationum de fide, quàm defectu pietatis laboratur. Dum dicis, Deum benefaciendo & præmiis afficiendo, suum opus, pœnis multando, peregrinum opus facere, id quod verissimum est, dicis. Deus enim caritas est & ipsissima bonitas. Verum & illud, Deum pœnas denunciare mortalibus infligendas, præcipuè verò servis suis Prophetis indicare. Sed annon etiam formandæ & firmandæ fidei ac spei felicitatis signa in aqua, terra, ipsoque cælo adhibeat, exempla Josue, Gedeonis, Ezechiæ aliorumque animo repete. Tùm etiam Israëlitarum, toties Cananæis in servitutem, ut sic dicam, emendatricem datorum & pristinæ libertati restitutorum, aliaque plura ejusdem generis, quæ illam regendi populos libertatem divinam absolutam, justam tamen, docent. At Tu voluntatem ordinatam, liberrimam tamen, & immensæ bonitatis ac φιλανθρωπίας plenam urges, & ne quid libertatis prædicatione veritati & bonitati divinæ detrahatur, præcaves. Imò verò & mihi eadem mens est, idem animus: nec audeo à Te hîc dissentire, qui ita libertatem regendi in Deo celebro, ut simul justitiam, veritatem, bonitatem inviolandam venerer. Verbo: quicquid ad virtutem & pietatem inculcandam facit, id Tibi de me pollicearis velim. Libertatem & justitiam in cælo & terra Tu quoque ostendis, dum significationem Cometæ certo temporis spatio non definis, sed ad hominum vel pœnitentiam vel pertinaciam, ac Dei misericordiam vel severitatem refers. Totus meus hîc es: qui ideò singulari studio in Te feror, Teque compector. Nec mirum. Par enim Tuum ergà me studium perspexi. Verum tamen jam antè Tua eruditio, & prudens pietas Te mecum conjunxerat. Accessit dehinc Tua insignis benevolentia, quam erga me Tuis postremis luculenter testaris. Nam & potiorem partem Catalogi Cometarum per Rockenbachium conscripti, magno labore descriptam ad me misisti, & reliquam partem parabas: priorem etiam quæ de Cometis in genere ait, offers, denique Exercitationes Tuas Cometicas mihi promisisti. Dabo operam sedulò, ne in ingratum quidquam operæ, officii vel etiam benevolentiæ conferas. Quòd me de Cometæ 1543. qui rivum exhauserit, monueris, ex Senerti scilicet libro expunctum, ideòque numero Cometarum expungendum esse, gratias agò Tibi debitas. Notabo hoc in Historia Cometarum. Sed semper debitæ modestiæ memor. Nam ut ille ait, & Tu prudenter mones, *Homo sum, humani à me nihil alienum puto.* Tu verò optimè facis, quòd sententiam Tuam in Exercitationibus illis, liberè, nulli magistro addictus, vel in ullius verba juráns dicas. Gratissimam rem mihi facies, cum eas miseris Lubecam, vel aperto mari vel per aliquem aurigam. Nullus dubita me eas tutò accepturum, si deferantur ad Christianum Vernerum, Virum humanum & industrium, & quo officiosiorem non facilè invenias. Phœnomenon illud ignitum ex mente non paucorum Physicorum, ipsiusque Plinii, teste Milichio ad lib. 2. cap. 26. Cometis aëriis & brevis spatio temporis durantibus accenseri potest, saltem ut cognatum quid: de quo quid Keckermannus vester pereruditè docuerit, nosti. Quod ad prædictionem apparitionis Cometæ attinet, hanc controversiam nolo facere meam. Malò semper in dubiis & abstrusis ignorantiam fateri, & verus illud N. L. (Non liquet) adscribere, quàm temerè aliquid pronunciare. De Deo autem, omnium rerum Auctore, religiosè & reverentèr nobis loquendum est. Interim Te mihi homonymiam vocis Cometarum indicasse, gaudeo. Quæ de adventu Christi ad extremum judicium sub V. F. viventibus revelato addis, ardua sunt. Recordare ut Dei sapientiam esse πολύλωτον (multiformem) ita dari fidei & scientiæ divinorum gradus. Prophetæ viderunt remota, unde videntes dicti, sed viderunt eminus & de procul, uti eodem cap. XI. ad Hebr. Spiritus Sanctus docet. Cujus virtute impulsi Prophetæ futura prædixerunt, sed nosti *eos non sibi, sed nobis ministrasse his quæ nunc sunt prædicata per Spiritum Sanctum è cælo missum*, in Apostolos scilicet à Christo, novum regnum munificè

Extremis vulgo peccatur.
Buthnero se consentire Auctor demonstrat.
Deus est caritas & ipsissima bonitas.
Pœnas peccatoribus infligendas servis suis indicat.
Felicitatis signa suis exhibet.
Eos item, ubi deliquerint, castigat.
Absolutâ quidem libertate, sed tamen justâ, ordinatâ, bonitati suæ convenienti regit populos.
Auctor suum cum Buthnero consensum ostendit.
Ejusq; dotes, & multiplicem benevolentiam celebrat.
Homines ut casibus ita & erroribus obnoxii sumus.
Christianus Vernerus laudatur.
Trajectiones seu impressiones ignitæ Cometis quodammodo accensere possunt, cum & hi in aere accendi putentur.
Deo rebusq; divinis reverentia debetur.
Ejus sapientia multiformis.
Fidei & scientiæ dantur gradus.
Testamenti V. & N. discrimen.

ficè inchoante, docente illud S. Petro. Ita illorum Regum, Prophetarum, juſtorumque oculi non viderunt, aures non audiverunt quæ nos illis longè, judice ipſo Domino, beatiores, videmus & audimus, quibus ideò prophetias, quæ propriæ interpretationis non ſunt, plenè intelligere, in facili & expedito eſt. Sed hæc non ſunt hujus loci. Quod reliquum eſt, hunc ineuntem novum annum Tibi Tuiſque proſperrimum precor. Ampliſſimo D. Hevelio idem voti cum plurima & officioſa ſalute pro ſtrena mitto. Vale benè.

Votum novi anni.

Dantiſco Hamburgum die 16. *Januarii* 1666.

LIteras Tuas ipſis Kalendis Januarii datas, die 13. Januarii accepi. Gratias ago pro voto tranſmiſſo anni hujus ineuntis. Idemque apprecor Tibi. Faxit rerum noſtrarum Moderator ſupernus, ut annum hunc non tantum feliciter inchoes, felicius medies, ſed & feliciſſimè termines, utque hoc elapſo multos ſequentes, ſalvus & incolumis feliciter agendo & vivendo aſſequaris. Cæterùm cum tabellio abitum maturet, anguſtiâ temporis ad reſpondendum literis tuis tranſmiſſis impedior, reſponſionem in proximum tempus & commodiorem occaſionem differens. Nunc tantummodo partem illam poſteriorem Rockenbachii tranſmitto, quo feliciter utere, fruere. Miſiſſem citius, ſi Amanuenſis meus citius abſolviſſet. Verùm cùm & aliquæ eidem cauſæ hæreditatis ergò interceſſerunt, quæ moram ei in deſcribendo attulerunt, nunc ne copia ejus non fieret Tibi, intermittere non potui. Dabis igitur veniam moræ protractæ. Obtulit & Dn. Hevelius mihi heri exemplar ſuum; exiſtimo autem literas Tuas jam ante aliquot hebdomadas, hocce officii ab eo petiiſſe, quamvis nunc demùm copiam mihi exemplaris ſui obtulerit. Reſpondi autem jam hæc curata eſſe. Vale: reſponſionem proximis dabo.

Votum novi anni.

Buhnerus Rockenbachiana reliqua Auctori mittit.

Hamburgo Dantiſcum die 16. *Januarii Juliani* 1666.

ACcepi antè triduum gratiſſimas literas Tuas die 16. Januarii Gregoriani datas. Perbreves quidem eas, verum tamen prolixi animi & ſtudii ergà me Tui indices. Votum voto duplicato & multiplicato nec unquam ceſſuro vel ceſſaturo opto. Reſponſum Tuum cum deſiderio exſpecto. Hoc enim non ab amica tantùm, ſed & à docta manu venturum ſcio. De reliqua Rockenbachiani Catalogi Cometici parte gratias Tibi ago. Video bonum illum Virum longiſſimè quoque à Cometis diſſita ad eos trahere. Dummodo omnia rectè ſint deſcripta vel typis publicis edita. Non paucæ jam cauſſæ ſuſpicionis iſtius meæ occurrut, ſicut in adjuncto indiculo vides. Nondum autem omnia expendere licuit. Et tamen hæc propoſiti mei rationes ita turbant, ut nec in edenda Hiſtoriæ meæ Cometicæ ſectione ſecunda, Cometas à nato Chriſto adhuc viſos comprehenſura progredi, nec primæ ſectioni adjungenda ex Rockenbachio ſubjicere queam. Itaque ſi quid meæ apud Te preces & propoſita valent, rogo & obſecro, ut mihi librum illum commodes & quamprimùm ad amicum illum Lubecenſem, quem antea nominavi, Chriſtianum Vernerum, mittas. Liberabis me magnâ ſolicitudine & curâ. Rumor ſubinde ſpargit novum Cometam mane in plaga cæli Orientali videri.

Vos ſi quid tale obſervaveritis, velim à Te de eo moneri. Pariter judicium mihi indicari de certamine illo aquilarum ad Urbem Veſtram viſo. Vale & mihi, ut ſoles, fave.

Rockenbachius longè diſſita ad Cometas refert: In catal. Cometar. ab eo compoſito Auctor errores notat.

Hunc ideò ſibi à Buhnero commodari petit.

Cometæ novi 1666. rumor.

Dantiſco Hamburgum die 13. *Februarii* 1666.

LIteras Tuas die 16. 26. Januarii ſcriptas die 4. Febr. per conſulem Hollandicum Dominum Peltium accepi. Dubia quædam moves, ſuper Rockenbachio. Inſpexi loca, ad Annum Mundi 2453. 2795, 3780, 3795 &

Anno

Anno Christi 17. 40. cuncta ita se habent, prouti descripta missi, ita quidem ut Anno Christi 40 Pontipibatus etiam legatur. Qui enim descripsit studiosus fuit, literarum minimè rudis. Cui cum describeret, in mandatis dedi, describeret singula, prouti jacerent, nec quicquam immutaret. Id quod & sanctissimè observavit. Tutò igitur fidere huic apographo poteris. Factâ enim descriptione & singula iterum relegendi, denuo collata fuerunt.

Rockenbachiana quæ Auctor judicavit esse falsa, sic se in libro inoresso habere Buthn. affirmat.

Quod Cometam igitur anni M. 2453. attinet, cui gesta A. M. 2237 subjiciuntur, eadem itidem Rockenbachius ita ordinavit. Anni non sunt cifris Indicis, verum totidem verbis Latinis expressi, ne errorem aliquem in cifris causseris. Catalogus erratorum, vel in principio vel in fine libelli, nullus. Memineris eorum, quæ non ita pridem ipse in Rockenbachio desideraverim.

Cometæ An. Mundi 2453. historia non accuratè à Rockenbachio tradita:

Ad Cometam 2795. intervalla annorum M. 2800, 3050, 3130, 3160, connecti rogitas. Connecto ego ita, ut putem Rockenbachium credidisse, omnes res gestas, acta, eventus, à Cometa dicto designata fuisse, donec alius in historiis annotatus occurreret. Quis vires seu operationes suas ille in omnes subsecuturos annos extendisset, aut verò omnes Cometæ ita fuerint in Annales relati, ut nullus eorum intercidisset. Cometa 3780 per octuaginta octo dies flagrasse: Cometa A. M. 3795. per quinquaginta quinque septimanas flagrasse totidem syllabis & literis leguntur.

Ita & Cometæ A. M. 2795.

Et Anno M. 3795.

Anno Christi 17. Claudius Cæsar sinè additione Tiber. Nero successisse in locum Augusti. Anno Christi 40. Pontipibatus legitur. Quod libri missionem attinet, timeo, ne liber in itinere intercidat. Longum enim est iter. Nec ipse benè eo carere possum. Si navi misero, metuo, ut tutò sive Nautis sive mari eundem concredidero. Per tabellarium mittere magno constat, 16 enim sunt philyræ, charta Wittenbergensis bibula & crassa Editio secunda itidem Wittenbergensis Anno 1602. & Cratoniana, sumptibus Heningi Grosy Bibliopolæ Lipsiensis. Prima editio est Francofurtana Ann. Christi 1600. Si quâ tamen in re opitulari doctissimis tuis conatibus potero, dubia si quæ præterea habueris, explica: resoluta tibi dabo. In cælo nihil hîc novi. Nullus Cometa. In certamen autem Aquilarum monitu Illustrissimi Domini Patroni mei talia lusi:

Rockenbachii librum Auctori Buthneruæ mittere se non posse deducit.

Buthneri carmina in certamen Aquilarum 1666. ad Dantiscum.

Ecce Aquilam! Quantas ostentat pectore vires!
Ecce Jovis præpes bella cruenta ciet!
Nuncius ille Jovis nova fert certamina, rostro
Armato in pugnam, Te, Libitina vocat.
Alta petit, terramque petit, quin aëra magnum
Pervolitat, tandem fessa resedit aquis.
Non unguis, rostrum, non vis, non ocyus Austro
Remigium, tantos composuere animos.
At pater Oceanus delapsum subruit undis
Hostem, dum victrix huncce premendo premit.
Altera in alterius desævit plumea regna,
Hæret & ungue unguis, pectora pectoribus.
Labuntur nexæ pedibus, quin utraque rostro
Impexo, plumis ter viduata cadit.
Nec finis: terebrat rostro caput, altera in undis,
Tingit & hostili, sanguine Nereidas.
Donec prostratam simul & cum sanguine vitam,
Nereidum rapidis cerneret obrui aquis,
Desiit. Ac Victrix Neptunum sorpserat alis,
Ire redire optat, ire redire nequit.
Quid tandem? capitur. Quam salvam miserat hostis,
Nunc ales trahitur præda, Calipke, tua.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Omina volucrum.

Omina ineſſe neget volucrum quis motibus hiſce?
Ne negitem veterum pagina docta ſacit.

Gneſnæ condendæ omen aquilæ niſus, unde illi nomen.

Gneſna mihi teſtis, Lechus dum poneret arcem,
Auſpiciis Aquilæ candida ſigna locat.

Candida ſigna Throni! fauſti primordia regni!
Candorem, augmento præſidioque dabat.

Crede mihi, abſtruſum, quem Plato notaverat annum,
Septimus, hoc, novies, frigore, nonus init.

Aquilarum certamen ad Dantiſcum A. 1655. die 2. Aprili.

Annum ſi ſpernas: certamina priſtina ſpectes,
Cum Suecus, attoniti tunderet arma Lechi.

Heu mihi, quam triſti vidit tunc omine Gdanum!
Ire aquilam in pugnam, vidit abire tamen.

Læta alia, inſignis, ſpectacula, pacis honore
Oliva, in pacis ſigna futura, videt.

Scilicet, ut pia tunc aquilarum ſuavia pacem:
Grande malum glomerat, ſic modò pugna ferox.

Avertat Superûm ſi non clementia major
Triſtia fata: Aquilæ nil niſi bella ſonant.

Buthnerus qui conſentiat Auctori & ab eo d.ſ. ſentiat.

Quod ad præcedentes tuas literas & negotium Cometarum quidem attinet, penitus mihi tecum convenire gratulor mihi, niſi quòd & felicitatis ſigna Piis dari in aquis, terrâ & cælo cenſeas. Ego quamvis libertati divinæ id repugnare neutiquam dixero.

Pia ſigna à Deo data Buthn. negat.

Factum tamen id ipſum eſſe aut fieri, ut credam minimè adducor. Eſt enim genus hominum communiter malum atque perverſum, proinde bona & læta illi Deus minimè portendet. Quæ autem παράκλησις ad pios redundet ex inſpectione ſignorum & portentorum, Servator ipſe Luc. 21. ℣. 20. explicat. Adhæc ſigna, portenta, prodigia nomine ipſo horrida ita in ſacris deſcribuntur, ut mala non læta poſt ſe trahere deprehendantur

Signa qualia Joſuæ, Gedeoni & Ezechiæ à Deo data.

Luc. 21. Joël 2. 30, 31. Joſuam, Gedeonem, Ezechiam quod attinet: ſigna Deus iis edidit, at quæ non πράξεις vocari poſſunt: tum & ſigna corroborantia fidem de vocatione eorum, effecturos ſcilicet opera, quibus à Deo præficerentur. Tantum abeſt, ut ſigna illa primariò ſive πρώτως læta ſive triſtia illis deſignaverint, unum exemplum Ezechiæ ſi excipias, quod tamen ſingulare eſt & altioris indaginis. Quæ ultimo loco proferuntur de gradibus revelationum, myſteriorum Dei amplector & ipſe: ita tamen ut ὁ τῆς Adventûs Dominici ad judicium & Patriarchis in V. F. innotuiſſe dicto Judæ in Catholica & modum judicii Dominici in N. T. à Chriſto Apoſtolis multo clarius & ſpecialius explicata eſſe libens concedam.

Adventum Chriſti ad judicium ultimum ſub V.T. notum fuiſſe ſub novo autem illuſtratum eſſe Buthner. putat.

Quo nomine & beatos diſcipulos ſuos prædicat Chriſtus præ Prophetis & Regibus Vet. Teſt. quòd nimirùm illi de præſenti Chriſtum miracula & conciones ejus videant & audiant, quòd hi de futùro & in futuro demùm tempore de Chriſto annunciarant. Unde deſideria piorum, *Rorate cæli &c.* Sed abrumpo. Plus temporis enim tabellio non concedit. Vale & fave.

Hamburgo Dantiſcum die 16. 26. Febr. 1666.

EXimia Tua & officioſa humanitas in eo quoque elucet, quòd me de dubiis, quæ in lectione excerptorum Rockenbachianorum (ita enim nomen Auctoris ſcribendum eſſe, in literis Tuis expreſſum animadverti) occurrerant, feceris certiorem. Mirari ſatis non poſſum, unde tanta temporum & rerum confuſio obrepſerit. Ego ſalvâ reverentiâ, quæ manibus viri illius Celeberrimi debetur, utar libertate juſtâ in corrigendis erroribus, qui non tantum aliis Chronologis, ſed & ipſi Funccio, quem tamen Rockenbachius χῦ πόδας &

Rockenbachii errores Auctor ſe pro virili correcturum pollicetur.

preſſo

preſſo pede ſequi aliàs ſolet, apertè contradicunt, vel etiam unius atque alterius ſeculi geſta ad unum Cometam referunt. Quinquaginta quinque hebdomades Cometen A. M. 3795. fulſiſſe cifris vulgaribus 55. pro 5. à ſcriba primùm poſitum, demùm à typographo literis expreſſum eſſe conjicio, At Pontipibatus, pro, Pontius Pilatus ad Cometam Anno Chriſti 40. ibidemque imperium tenentis, pro, tenente, ut legatur, poſt obitum Tiberii Cæſaris, imperium tenente Cajo Caligula &c. poſitum eſſe non dubito. Talę illud eſt in Cometa Anno Chriſti 412. Tucherio, pro, Eucherio, & paulò poſt, Modigiſilum, pro, Godigiſilum. Licet me non lateat Modigiſilum à Funccio vocari. Sed is ſecundum Funccium aliquantò ſuperior eſt Godigiſilo. Unum tamen eundemque eſſe, Gunderici ſucceſſores, regimen exploratum & aliàs temporis ratio, præter nominis affinitatem oſtendit. Satis autem conſtat Burgundorum Regi Godigiſilo nomen fuiſſe, Sed de apicibus vocum litem nemini movebo. Porrò in Cometa Anno Chriſti 396. 12. millia Gallorum à Francis eſſe deleta, dici puto. Reliqua nondum relegi. Quòd ſi opus ſit de aliqua re Te conſulere, id facere non negligam, Tuâ humanitate fretus, & ipſa neceſſitate compulſus. Ad Te nempe, ut ad fontem mihi recurrendum erit, cum ipſum Rockenbachium conſequi nequeam. Cæterum quod ad illum ejus Cometam A. M. 2453. attinet, cui geſta anni 2237. ſubjecta ſunt, nemo non videt hæc ὕστερον πρότερον (præpoſtero ordine) poſita eſſe. Error iſte à quocunque commiſſus, non difficulter corrigi poteſt. Ita nempe, ut ſecundùm rationes Funccii & catalogum Cometarum Eckſtormii, quæ à Rockenbachio narrationi de quinto Cometa Anno Mundi 2453. inſerta ſunt de Cometa in Syria, Babylonia & India in Signo Capricorni ſub forma rotæ viſo, tùm & de fame Septennali à Funccio in Anno Mundi 2237. poſitâ, ex hac narratione eximantur, eique præponantur. Ita hæc quintum ordine Cometam, qui, ut vides ex Indiculo adjuncto, Eckſtormio quartus eſt, conſtituent. Reliqua verò ſibi ipſis relicta ſextum ordine Cometam component. Atque hac ratione quintùs cum deſcenſu Iſraëlis in Ægyptum urgente fame illa, ſextus verò cum exitu ex Ægypto, ſecundùm computationem Funccii, magiſtri Rockenbachiani, conjungetur. Tu ſi meliorem conciliationis Cometographorum & ordinis temporum ac rerum rationem inveſtigare potes, doce me, ſemper diſcere meliora paratum. Idem juris do Tibi in hunc Catalogum Cometarum, quem ex variis Cometographis, ut vides, & ſimul cum Rockenbachiano compoſui. Moneo autem, me hîc in jungendis & dividendis Cometis non tantùm temporis, ſed & rerum ſive eventuum, in conſilium adhibitis variis Auctoribus, habuiſſe rationem. Ita ſupputando, non diſputando, nunc tempus impendo. Ibi minus timendum eſt invidiæ, plus autem fructûs ſperandum. Nam altercationibus veritatem amitti, vetus fert verbum. Hîc itaque maximè valet illud ſacrum, doctum ſanè & argutum, ſymbolum,

Ejuſque rei ſpecimina Buthnero dat.

Cometæ Rockenbachiani ad A. Mundi 2453. hiſtoriam Auctor corrigit.

Buthnero Auctor ſua diſudicanda proponit.

Cometarum ante Chriſt. N. catalogum Auctor Buthnero expendendum mittit.

Veritas altercando amittitur.

φρονεῖν εἰς τὸ σωφρονεῖν.
(Sapere ad ſobrietatem.)

Sapiendum ad ſobrietatem.

Ego vero etiam libenter meritoque libertatem ſentiendi & dicendi cuique inviolatam relinquo, poſtquam ſemel atque iterum meam ſententiam dixi, explicui, affirmavi. Verbo tamen ad cuncta illa, quæ ex Sacris Literis adfers, idque ex iiſdem reſpondebo: *Bonis omnia in bonum.* Ideoque & Theatrum meum Cometicum, vel potius ipſe Cometa. Hoc ſymbolo gaudet: *Bona bonis, mala malis.* Tu ſi hoc ſymbolum epigrammate illuſtrare velis, ut Clariſſimus Titius Collega Tuus fecit, erit pergratum & in publicum utile. Invitant me etenim nupera Tua carmina, quæ in certamen Aquilarum conſcripſiſti docta & ingenioſa (de quibus Tibi ingentes gratias ago) ut id à Te poſtulem. Utinam verò Deus Opt. Max. cuncta mala, non tantùm omina & portenta, ſed & conſilia ac inſtituta à cariſſima patria avertat, eique in bonum vertat! Hoc profecto ex animo

Bonis omnia vertunt in bonum.

Cometæ ſymbolum Bona bonis, mala malis epigrammate à Buthnero Auctor poſtulat.

Auctoris in patriam pietas.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Inimici nostri diligendi.

animo opto. Nostrum enim est pro malo reddere bonum, & orare Deum pro persecutoribus, imo & interfectoribus nostris, Christi Servatoris & Protomartyris ejus exemplo. Videre licet res patriæ nobis exactis nihilo meliores, imo verò longè deteriores evasisse. Sed dubiis ex Rockenbachio desumtis unum amplius hîc addo. Cometa ab eo in A. M. 3458. (si quidem recte numerus & publicis tipis & Tui amanuensis manu est exscriptus) positus, necessario in 3488. ponendus est. Nam & Eckstormius in eundem annum Cometam posuit, & aliter anni ante Natum Christo à Rockenbachium ex Funccio annotati Funccianis rationibus non conveniunt, quod inspectis Funccianis tabulis manu palpare licet. Vale diu & feliciter.

Polonicæ res ab A. 1657. medio deteriores reddi captæ.

Cometam Rockenbachianum ad Ann. Mundi 3458. Auctor ad Ann. M. 3488. profert.

Dantisco Hamburgum die 26. Martii Gregor. 1666.

LIteras Tuas $\frac{16}{26}$ Febr. scriptas, die 6. Martii accepi, ex iisdemque Catalogum Cometarum retexui. Quia autem in Antiquitatibus ingens est varietas, una certa regula Chronologica est eligenda, cujus ductu & filo, series tota Cometarum erit pertexenda. Optima in Scaligero vel Petavio habetur. Optarem & ut in A. Period. Julianæ singula deduceres: cum, fictitia licet, illa Periodus, non tantùm artificiosa sit, sed & Cynosura, quæ fallacias, si quæ in digerendis annorum nominibus sive titulis iisdem occurrunt, beneficio ejusdem facilè exponat. Cæterùm in *Pontipibato*, *Imperium tenentis*, & Ann. Christi 412. *Tuchero* 413. *Modigisium* errata typographica & ipse agnosco: quamvis, uti rescripsisti, toridem litteris & syllabis eadem, denuò mihi relegenti, occurrunt. Pro Catalogo Cometarum transmisso gratias ago. Veterum autem nonnullos ita ordinandos censeo:

Periodi Julianæ usus.

Errores typographicos in Rockenbachio Buthn. agnoscit.

Cometarum nonnullorum ante Christ. N. catalogus à Buthnero compositus.

Tempore
- Typhonis Cometa Ann. Per. Jul. 3002. apud Plin. & Apollod. lib. 1. p. m. 16. Bibliothec.
- Phaëtontis A. P. J. 3193. Ap. Camerar. de Comet.
- Excidii Trojani A. P. J. 3531. titulo Electræ 5. Meropis ap. Hyginum.
- Belli Persici A. P. J. 4234. apud Plin. l. 2. c. 25.
- Lapides delapsi ad Ægos flum. 4247. ap. Plin. l. 2. c. 58. & Aristotelem l. 1. Meteor. c. 7. aut verius transpositis numeris apud Plinium Anno 1. Olymp. 87. A. P. J. 4282. Uti fusè id ipsum ex Plutarcho, Laërtio & Thucydide in lectionibus meis Cometol. deduxi.

Buthneri catal. quorund. Comet. ante C. N. & lectiones Cometicæ.

Tempore Aften A. P. J. 4341. apud Aristotelem l. 1 Meteor. c. 6. Diodor. Siculum l. 15. c. 50. qui ad tempora Alcisthenis eundem rejicit, annumque mox sequentem.

Natalis annus Alexandri M.

Tempore Elpini A. P. J. 4358. Anno Nativitatis Alex. M. apud Plin. qui vero A. U. 398. malè cum Olymp. 108. (fuit enim 106.) connectit.

Et urbis Romæ.

Tempore Nicomachi A. P. J. 4373. Aristoteles l. 1. c. 7.

Alex. M. Dux Græcorum in Persas movet.

Tempore Eucleûs Molonis, pro quo Cteficulus legendum judico, A. P. J. 4380. apud Aristotelem l. 1. c. 6. quo tempore Alexander M. Græcorum Dux declaratus in Persas movit.

Hi anni facilè ad annos Mundi Scaligerianos reducuntur, si 764. à singulis abstuleris. Unde & facilè quo pacto cum Eckstormio, Alstedio, Rockenbachio, Ricciolio conveniant vel discrepent, videbis. Cæterum unum filum Ariadneum est assumendum, quod sequaris, cum ex Labyrinthis istis Chronologicis exire alias non licet.

Præterea & hocce significo, nonnullos Cometas apud Calvisium haberi, quos cum Rockenbachio conferre inutile non erit. Tales sunt Anno Christi 60. 79. 218. 389. 423. 442. 519. 535. 599. 676. 684. 729. 761. 837. 838. 875. 882. 902. 975. 1042. 1066. 1106. 1110. 1165. 1215. 1264. 1315. 1337. 1341.

Cometæ Rockenbachiani cum Calvisiis à Buthnero collati.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

1341. 1456. 1471. 1505. 1577. Videbis in nonnullis insignem discrepantiam. Tantum est, quod Historicis istius ævi, in talibus rebus notandis aliquanto segnioribus debeam. Difficile est omnium sententias, in unam cogere. Difficile lites istas componere. *Historicorum nostri ævi segnities.*

Scribis quidem ad eventa Cometarum & historiarum te respexisse. At & eventa, ab aliis Chronologis, aliis annis M. sive Per. Jul. attribuuntur. Paucis, quod ante dixi, in triviis, quadriviis &c. una certa & trita via, fidusque Achates est eligendus. In Funccio autem multa desiderantur, quamvis suo ævo Chronologorum fuerit Princeps. Hæc ad dispositionem Cometarum Chronologicam, in qua & Ingenium & Industriam Tuam laudo. Scio multo sudore constare, tempora ista ordinare: Ipseque rectè mones, Sapiendum esse εἰς τὸ σωφρονεῖν. Ego te ut in istis consilio aliquo juvare possem, optarem. Nunc verò nihil occurrit: quæ enim præmisi, vereor ut γλαῦκας εἰς τὰς Ἀθήνας, suggesserim. Carmen quod rogas, accipe: illudque æqui bonique consule. Vena sterilis est, nec enim ora prolui fonte Caballino. Ut tamen gratificarer humanissimis tuis petitis, pauca quædam composui. Lusi in Titulum libri tui: Cometa Bonus Bonis: Malus Malis. Titulus sit: *Epigramma.* *Chronolog. studium perdifficile.* *Funccius Chronologorum sui ævi Princeps fuit, multa tamen in eo desiderantur.* *Buthnerus in Symbolum Cometæ ab Auctore datum mittit epigramma.*

Annus Mundi 3458. totidem syllabis, cum Anno ante Christum Natum 478. totidem itidem syllabis connectitur. Nullæ hîc cifræ leguntur. Rectè autem dicis palpabilem hunc esse errorem: conjuncti enim isti anni exhibent Annum Nativitatis Christi 3936. cum tamen Funccius Christum natum esse dicat A. Mundi 3960. completo, ut Annus 1. Nativitatis Christi cum 3961. concurrat. Dormierit forsan & hîc Rockenbachius, si Funccianas rationes sectatus fuerit. Ad Dominum Hövelke misi literas tuas nuperrimas, cum ejus intererat, propter libri missionem, quæsitum, numne eundem recepisset: domi autem non erat. Postea uxor ejus filiam enixa est: unde aliæ eum habuerunt occupationes. Responsi autem nihil ab eo recepi, nec etiam eundem vel per me, vel per famulum meum adii. Hæc in caussa libri transmissi. De Cometologiæ ejus editione etiam mihi non constat. Vir solitarius est, omnia unus & solus obit, sculpit, supputat, scribit. Ut sæpius mirer quî unus totidem occupationibus sufficere queat. Vale & fave. *Cometam Rockenbach. A. M. 3483 Buchn. cum Auctore restituit suæ sedi & in A. M. 3488. producit.* *Natalis Christi annus secundum Funccium est Mundi 3960. completus.* *Hevelii in laboribus exantlandis singularis industria.*

Iterum nunc misi ad Dominum Hövelke, qui salutem tibi verbis meis adscribit, & quæ facienda ab ipso rogasti, futurâ hebdomada se perfecturum & transmissurum tibi promisit. Interea temporis bis vel ter literas Hamburgenses seipsum accepisse, iterumque respondisse. Vale.

Hamburgo Dantiscum die 6. Aprilis Gregoriani 1666.

CUm primùm ante triduum literas tuas die 16. 26. Martii datas, mihi pergratas accepi, tempore exclusus respondere ad eas non potui. Nunc igitur respondeo, ac primùm tibi de insigni humanitate gratias ago. Hanc enim testatus es in tuis illis literis, in quibus se eruditio Tua & erga me benevolentia explicat. Non displicere tibi meos conatus in contexenda Cometarum historia, & rectè eis applicanda temporum ratione, id est, constituenda eorum sede, gaudeo mihique gratulor. Equidem magnam diligentiam in hoc genere studiorum me adhibere, citra jactantiam fateor. Scito tamen fieri id à me inter alias occupationes, & horis succisivis sive subsecivis. Subinde enim ubi alia ingruunt negocia, in media & historiarum lectione & Chronologicarum rationum (quàm diversarum & difficilium, nosti) conciliatione & compositione, studia hæc relinquenda, &, expeditis demùm illis laboribus, captato tempore, corpore animoque lasso, ibi fatigato, hîc fesso mihi resumenda sunt. Consilium Tuum de expediendis infinitis Chronologorum immane quantum dissidentium difficultatibus, optimâ & omnibus æquâ Periodi Julianæ, quam Magno Scaligero debemus (licet is, ut nosti, auctoritatem ejus componendæ *Humanitas & eruditionem & benevolentiam complectitur.* *Horis succisivis Auctor opus hoc componit.* *Periodi Julianæ inventum Scaligeri quale.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

ex Græcia acceperit) methodo, probum eſt: ſed pro doctis tantum valet. Iſti enim illam trium cyclorum Solis, Lunæ & Indictionum ex 28, 19 & 15. annis conflatorum compoſitionem ejuſque uſum, quem poſt omnes Petavius & Wichmannus graviter commendant, norunt. Et tamen neque hæc annorum computandorum ratio, licet artificioſiſſima, ſuis caret difficultatibus. Primum enim diſcrimen inter annum Periodi Julianæ & annum Julianum eumque duplicem occurrit. Deinde periodi illius concurſus cum primo anno mundi, eſt diverſus. Nam ſecundùm Scaligerum, Calviſium, Helvicum, Alſtedium annus eſt 765. at ſecundum Petavium 730. Ita in una eademque computatione plurimùm à ſe laudatâ Auctores iſti differunt, quos præſto habeo. Adhæc literarum Dominicalium in Cyclo illo Solis annotandarum ratio apud Calviſium & Helvicum eſt diverſa. Indictiones iſti ab Ann. Chriſti 312. Funccius à 463. incipit. Verum tamen certum eſt, hanc computationis methodum eſſe magis certam & reliquarum veluti regulam. Sed, ut dixi, hæc pro doctis ſunt. Communiter anni Mundi & Urbis conditæ, Olympiadum, præcipuè verò illi ante & poſt Chriſtum natum magis ſunt noti. Accedit, nec inſtituti, nec ingenii nec otii mei eſſe omnes Chronologicas rationes & difficultates expedire. Quicquid autem horum præſtabo, fiet ὁν παρόδῳ, imò in tranſcurſu, ut ſic dicam. Exſpectanda nobis erit Chronologia Reformata Riccioliana, de qua ipſe nuper redditis literis die 8. Martii datis me fecit certiorem. Ubi dubio procul ſeipſum ſuperabit candore & induſtriâ, ſeipſum ſcilicet corrigendo, ut indicat. Ego quoque in ordinanda Cometarum ſerie præterire id non potui de quibus judicium Tuum requiro: v. g. Cometa ille Uſuardo vel potius Oſvaldo Regi Anglorum felix, qui in A. Chriſti 130. ab eo ponitur, in Ann. 633. eſt collocandus. Ita mors Caroli Martelli, illius Siculi, cum morte Andreæ Regis Hungariæ & Cometa 1301. conferri & conjungi nequit, cum Caroli iſtius filius Carolus Anno 1342. obierit, patrem verò ejus (ſive regnum Hungariæ adminiſtrârit, ſive minus: nam & in hoc ſcriptores diſſentiunt) ſuperſtitem ei fuiſſe plerique referunt. Spero me de his & aliis reſponſum à Ricciolio obtenturum, operi inſerendum. In hôc autem catalogus ille Cometarum, quem ex Eckſtormio, Alſtedio, Ricciolio & tuo Rockenbachio compoſui, ut corrigatur integrum mihi non amplius eſt. Corriget eum Lector eruditus pro libertate & induſtria ſua, cui tua iſta methodus inſerviet. Reliquos Cometas poſt Chriſtum natum annis, quos numeras, ab Auctoribus pluribus præter Rockenbachium & Calviſium accommodatos contuli, & porrò, Deo volente, conferam. Verſor jam per Dei gratiam in fine noni ſeculi. Atque ſic maximam difficultatem de Cometis circà mortem Ludovici Pii feliciter, ut ſpero, ſuperavi. Nam quos Cometas annotant Auctores ad annum Chriſti 837, 838, 839 & 840, in annos 836, 837 & 838, illos verò ad 841, 842, 843 & 844. collocatos in anni 841, finem & 842. initium refero. Libertate utor Philoſophicâ: quâ & Tu velim hîc utaris, Tuamque ſententiam de horum Cometarum ſede dicas. Fecêre id Clariſſimi Viri Buſmannus, Bullialdus & Bluhmius, qui huic Gymnaſio à Bibliothecis eſt. Ego rationes Eckſtormii, Annalium Fuldenſium, Auctoris vitæ Ludovici, Nithardi, Funccii, Rockenbachii, Sigonii, Calviſii, Cardani, Ricciolii, Alſtedii & aliorum contuli, & ita, ut dixi, compoſui.

Petavius uſum Periodi Jul. commendat.

Wichmannus Periodum Jul. adhibet.

Chronologi in una eademq; computatione differunt;

Chronologicorum ſtatiorum regulæ: Eorum difficultates exſorbere Auctor nec vult nec poteſt.

Ricciioli Chronologia Reformata, Candor in ſemet corrigendo.

Cometæ circa mortem Ludov. Pii ab Auctore ordinati.

Quapropter pro octo Cometis (totidem enim ſecundum numerum annorum eſſe videntur) quatuor tantum dedi. Primus eſt Eckſtormii in A. 837. poſitus, qui ſolem autumno anteceſſit, à me in 836 (ut ſcilicet locum faciat illi magno Cometæ 837. verno, quem ille, Aventin. & Rockenb. in 838. reliquorum induſtria, ipſaque Auctoris vitæ Ludovici auctoritas, rectè diſpoſitd annorum ratione in 837. poſuit) repoſitus. Alter eſt ille 837. viſus m. Aprili in Libra (Annal. Fuld.) in Virgine, qui diſparuit in Tauro: Auctor vitæ Ludovici, Calviſius & alii: ubi nota Cometam hunc à Rockenbachio in Libra, ab

Cometas octo ab Auctoribus adnotatos Auctor ad numerum quaternarium reduxit.

Eorly European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Hoog.
107 B 47

ab Aventino in Virgine, ab utroque in Ann. 838. poni, Tertius in Scorpio anno 838. (Auctor ille, Calvisius) primum apparens, in Ariete, postquam C. S. S. processisset, anno 839 (Vincent. Speculi auctor, Funcc. Rockenb. Eckstorm. & alii apud Ricc.) disparens. Quartus in Aquario exeunte 841. (Annal. Fuld.) &, ut conjicio, ineunte 842. (Funcc. Rock. Eckst.) observatus. Istos tres puto esse illos tres Alstedii 840, 841, 842, & Cardani apud Ricciolium tres in signo Libræ, Arietis & Aquarii indicantis. Nisi fortè quis hos tres in 843. ponat, & censum Cometarum augeat, ut Auctor Diarii Eutrop. 6. part. pag. 387. fecit. Hoc enim textus Riccioli indicare videtur, quâ de re eum eras, Deo volente, consulam. De carmine amico & docto gratias tibi ago. Multum tamen in eo mihi tribuis. Ego tantum rogavi, ut Cometæ mei Symbolum epigrammate ornares. Utinam cuncti nostri conatus prosint publico! Hevelianum responsum exspecto. Saluta eum meo nomine pl. & fac ut hoc videat lectis à Te hisce literis. Vale diu & feliciter.

Hamburgo Dantiscum die 15 *Januarii* 1667.

ERat sexta Aprilis dies secundum novam dierum rationem, anni proximè elapsi, cum postremas meas ad te darem. Ad quas cum nullum accepe-rim responsum, subit animum hæc cogitatio eas non rectè Tibi fuisse redditas. En Tibi itaque exemplum earum! ad quas, si merentur, pro Tua humanitate undique elucente respondebis. Ego, quanquam novis literis tempora Tua, studiis & publico dicata, turbare non fuerim ausus, vixi tamen & vivo semper Tui memor, ac in perficiendum opus meum, cujus Tu magna pars es, toto pectore & conatu incumbens. Id autem nondum effectum dare potui, omnem meam, typographi & amicorum diligentiam mole operis superante. Tantò magis cum tot figuræ observationum Cometicarum pingendæ & ære fingendæ sint, quibus nunc figuræ Cometarum omnium, quorum quidem historia exactè composita habetur, multis precibus ab Amicis quibusdam impetratæ, accedunt. Quamobrem M. Conr. Ysenium, Mathematicis disciplinis ab ineunte ætate deditum, in domum meam sub finem anni nuper elapsi accepi, ejusque opera in hac re utor. Spero intra paucos menses ultimam manum operi, juvante Deo, impositum iri. Ab Humanissimo Ricciolio responsum, breve tamen, acceperam. In quo se ipsum corrigens candore suo fructum non exiguum Reipublicæ literariæ attulit, majorem allaturus in opere suo perinsigni Chronolog. Reformatæ, quam post Reformatam Geographiam & Astronomiam publico parabat. Ideo & ego non pauca, in quibus Chronologia multam lucem requirit, ad eum misi. De cætero ut hunc nuper inchoatum annum pluresque alios salvus & incolumis, omnique bonorum copiâ cumulatus cum Tuis peragas, ex animo precor.

Operis sui tarditatem Auctor excusat.

Cometarum figuras Auctor avidat. Conr. Ysenium Auctor ad confi endas figuras Comet. adhibet.

Riccioli tam-dior & meritam Rep. literariæ.

P. S. Unum amplius à Te peto, ut mihi mentem Tuam de illo versiculo in certamen Aquilarum à Te composito, Crede mibi, abstrusum &c. aperias. Conjicio quidem designari periodicum ann. 567 (*a*) à Christo Nato, qui ab anno proximè decurso 157 (*b*) Septenariis & uno anno plus (*c*) quam 122. novenariis, vel precisè annum 550. qui à nostro proximo 124. (*d*) novenariis distat, in quæ tempora Lechi regimen & conditio Gnesnæ incidit. Sed malo ea de re abs Te certiora doceri. Vale.

(*a*) 7·9·63.
9.
567.
(*b*) 157.
7.
1059.
567.
1066.
(*c*) 122.
9.
1098.
567.
1665.
(*d*) 124.
9.
1116.
550.
1666.

Dantisco Hamburgum die 19. *Februarii S. N.* 1667.

ACcepi hoc ineunte anno die 4. Februar. St. N. literas Tuas, $\frac{15}{25}$ Januarii Hamburgi exaratas. Adjunctæ iisdem fuerunt literæ præterito anno perscriptæ. Ad quas cum isto tempore responsi aliquid dare nequiveram, fateor me

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Buthnerus diuturnum silentium excusat.

Batavorum in exstruendis & regendis navibus peritia singularis.

Periodi Julianæ laudes & difficultates à Buthnero explicantur.

Ejusdem ratio exponitur.

Chronologus periodo Julianæ adhærens rationum suarum certus est inter multiplex Historicorum dissidentium incertum.

Dominicales literæ diversæ diversos annos possunt.

Annorum synonymia non tollit eorum discrimen.

Diluvii annus omnibus Chronologis unus, & tamen pluribus diversus dum Periodo Julianæ ab isdem applicatur.

Indictionum diversitas, convenientia & utilitas.

Chronologorum intervalla adhibitis Indictionum rationibus tutò discernuntur.

Chronologi & Historici discrimen.

me etiamnum earundem nominibus teneri. Fui autem occupatus per totum ver & æstatem, præterito anno in ædificanda navi quadam oneraria, quam Börding nostrates appellant; Non alienum à Musis meis reputans, si Hydrographica ipse experirer, quibus ut nosti Mathematici Celeberrimi, Tiphyes suos Batavos jam olim conservarunt. Habes impedimentum meum, quo fuerim detentus, quominus humanissimis tuis literis ex voto responderim. Et quia literas easdem Chronologicas iterum mihi inscribis, respondebo ad easdem. Periodum Julianam artificiosissimam vocas, suis tamen non carere difficultatibus. Primam ponis, inter annum Periodi Julianæ & annum Julianum. At periodus Juliana seu Scaligerana, extendit C. Jul. Cæsaris anni formam, ad annos ante mundum conditum; & assumit Calendarium hocce, quo etiamnum in Germania utimur, quasi illud in usu fuisset multis seculis ante mundum conditum, cyclo Solis 1. Lunæ 1. indictionis 1. existentibus, & diebus anni à 1. Januarii numeratis. Eo fine, quo post 763. annos & 299. dies cum æquinoctio autumnali, in diem 26. Octobr. fer. 1. primus mundi natalis reponi possit, omnesque postea æræ sufficienter & satis commodè in eadem affigi & connecti queant. Fundamentum hujus extensionis radicatur in Anno natali Christi, juxta Dionysianam æram; in quâ cyclus Solis 10. Lunæ 2. Indictionis 4. occurrunt. Qui Cycli in nullum alium annum quàm in 4714. Per. Jul. conveniunt. Unde ad primum Per. Julianæ totidem annos minus 1. effluxisse certum est. Non igitur curat Per. Juliana certamina historicorum, quorum alter mundum conditum in 765. alter 730. alius in alio quocunque anno, statuit. Ut & non est sollicitus Chronologus de Dyonisiana illa æra, vera ne sit, an erronea, & num erret biennio, triennio, vel pluribus annis. Nec quoque curat, numne Pascha terminos Paschales excesserit, ipsumque plenilunium Paschale in hiemem incidat, nec ne, ut Gregorius Papa ea propter annum hunc Julianum, quo cum cælo & Canonibus Nicenis consonaret, reducere sive reformare opus habuerit. Hæc, inquam, Per. Juliana non curat, possunt enim Historiæ & res gestæ, itemque constitutiones Ecclesiasticæ in hunc annum ita reponi, ut & in alium ab aliis Chronologis & computatoribus Ecclesiasticis reponantur: dummodo intervalla Historica ad se invicem retineantur, nihilque contra fidem historicam fiat. Hæc nihil ad Per. Jul. Dominicales literæ, uti sunt diversæ, ita diversos quoque annos inter Calvisium & Helvicum postulant. Nec obstat, quod anni illi ipsi ejusdem sint nominis; diversæ enim sunt numerationis, computando eos, vel à termino à quo, vel ad quem. Quales quidem annos ejusdem nominis in Saliano, aliisque jam dudum observavi, qui autem nihil præterea aliud, nisi solum nomen commune obtinuerunt. Exemplum dabo. Omnes quotquot Chronologiam contexuerunt, à conditu mundi ad diluvium 1656. annos numerarunt. Nomen & numerus est idem & communis: Qui verò initium horum annorum mundi alligant ad annos suos Per. Julianæ, non solum alium atque alium annum præstituunt, sed & literam Dominicalem aliam jure suo exposcunt, imò quo ad tempus numerationis, & termini à quo, vel ad quem, planè diversam literam, diversumque annum requirunt. Qui usus maximus est Per. Julianæ, ad tempora æquivoca discernenda, ut alios usus taceam. Indictiones quod attinet, licet ex supputatione & mente diversorum Chronologorum, alii easdem in alios annos Christi Historicè & φύσῃ reponunt; θέσῃ tamen Indictiones ineunt cum primo anno Per. Julianæ. Facilis & ista Methodus, & inprimis utilis ad ἀκρίβειαν Chronologorum discernenda; tum & Characteres cæteros Chronologicos exinde eruendos. Nec chronologia reformata Ricciolíana aliquid melius nobis dabit. Laudem verò suam omnem ex historicis & conciliatione historicâ consequetur. Aliud verò est Chronologum, aliud se Historicum in mundo probare. Hæc ita scribo, non quòd Viri hujus labores parvi faciam, monumenta enim ejus verè cedro digna, magnifacio, in quibus nescio, plurisne candor Viri, laborve indefessus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

indefessus in evolvendis & coordinandis auctoribus, an judicii acrimonia sint æstimanda. Quibus virtutibus omnes, quod scio, ævi nostri Astronomos facile superavit. Verùm uti Chronologica satis aperta & facilia sunt, ita historica intricata nimis, unde partim ex defectu Historicorum, partim ex oscitantia, partim ex contrarietate scriptorum, difficile est exitum invenire. Tibi, Vir Amplissime, quia placuit ingredi Historicorum tramitem; syntaxis tua eo fundamento constabit, quo hunc vel illum Regem, hoc vel illo anno excessisse, ex historico Authentico probaveris, stabisque hoc fundamento tam diu, donec alius historicorum antiquitatibus melioribus in contrarium adductis, te de statione tuâ dejecerit. Quæ res tota in cognitione monumentorum antiquissimorum consistit. Facile erit Chronologo, ista ad Methodum suam, & ad characteres suos examinare, quod quidem & Tibi facile factu fuisset, si ita libuisset, dummodo vel annos Tuos Mundi à 4713. subtraxisses, & vel residuum ad annos mundi ante Christum natum, vel annos post Christum natum iisdem 4713. addidisses. Habes responsum meum de Per. Julianâ, & Historicæ à Chronologia, differentiâ. Quòd Cometas cum Oswaldo, Martello, aliisque concatenandos attinet, de iis nihil habeo dicere. Historica enim firmamenta requirunt, solaque nituntur auctoritate Historicâ. Tu, pro dexteritate Tuâ, si quæ apud historicos enucleaveris, vitasque Regum in annos debitos restitueris, ipsosque historicos conciliaveris, laudem non solùm maximam mereberis, sed & Historiæ ipsi lucem insignem fœnoraberis. Ego in hisce, cum per alia negotia non liceat, judicium meum suspendere cogor. Dexteritati tamen tuæ multum confido.

Riccioli maxima merita Buthn. laudat.

Chronologiæ & Historices diversa ratio.

Historiæ incertum cavendum.

Chronologia certo rationum historiæ præstat.

Versiculum meum de certamine aquilarum explicandum mihi proponis istum.

Crede mihi abstrusum, quem Plato notaverat, annum
Septimus hoc novies frigore nonus init.

81|1.
162|2.
243|3.
324|4.
405|5.
486|6.
* 567|7.

Rectè conjicis notari annum Christi 1666: Accipe calculum. Lechus Poloniam occupavit Anno Christi 550. Ergò annus superior à prima occupatione currit 1116. jam Periodus illa Platonica rerum publicarum fatalis * 567. evolvitur. Periodus igitur illa semel ἀποκατάστασιν suam habuit, & præterea 549 anni excesserunt. Hos eosdem conficies, si ad sextum gradum 486. 9✠7-- 63 addideris; sunt enim 486 ✠63--549. Inde de fato Patriæ nostræ conjecta, tum & quid signa, Cometæ & aquilæ portendant. Diligenter quæso trutines in Cometologicis tuis Cometam Regiomontani Anno 1472, & statum Angliæ, Galliæ, Burgundiæ & Germaniæ isto seculo. Cum Cometa hoc nostro, quà cursum & cætera Phœnomena confer. Nec ovum ovo tam simile reperies, quam portentum & statum hunc nostrum rerum gestarum & gerendarum. Verum hîc abrumpo, rogando, ne annuum fere meum silentium ægrè feras. Vale Vir Nobilissimè & fave, salutatus & à me & ab Amplissimo nostro Hevelio, humanissimè.

Periodus Platonica Rebuspublicis fatalis.

1666.
550.
1116.
567.
549.
9 x 7.
63.
486.
549.

Periodus Polonica.

Cometa An. Christi 1472.

Hamburgo Dantiscum die 18. *Martii* 1667.

AD literas Tuas die 19. Febr. Greg. datas per multas occupationes & diversa impedimenta nondum rescribere potui. Nunc quidem facio officium, sed ob easdem illas causas, paucis Te expediam. Silentio Te, quamvis diuturno, usum esse, propter Tuos labores, non miror, tantò minus ægrè fero. Illius tædium eruditissimæ epistolæ ακρίβεια pensat & tollit. Periodum Julianam, licet certissimam, & tollendis Chronologorum dissidiis convenientissimam, verumtamen solis doctis; non item pluribus lectoribus notam, adhibere putandis rationibus consultum non judicavi, magis notis & usitatis contentus. Sed nec mihi ipsi labores, qui me, crede mihi, prægravabant, augere volui. Fecissem id tamen, mi Büthnere! si Te vel Tibi similem labo-

Æquitate in amicum utere.

Periodum Julianam cur Auctor in opere non adhibuerit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

ris ſocium habuiſſem. Quis enim ſolus omnibus iſtis ritè perficiendis? quis tot laboribus, & quidem horis ferè ſubſecivis, exantlandis ſufficeret? Verè dico inter plura alia, eaque vitæ tuendæ neceſſario expedienda, negotia, identidem ſtudiorum & rationum Chronologicarum circulos turbantia opus meum elaboraſſe. Atque hinc mihi ſperanda eſt ab æquitate lectoris venia, ubicunque exactum & perſpicax ejus judicium aliquid deſideravit. Et non leviter quidem Chronologica attigi, multaque ejus generis corrigenda Ricciolio propoſui. Chronologicas tamen difficultates omnes ſuperare, mei non erat inſtituti. Hoc enim hiſtoriam Cometarum ſcribere, & hac occaſione ſynopſin quandam Univerſalis hiſtoriæ proponere, ſolum erat. In Chronologicis & reliquis ſi quid præſtiti, auctarii loco erit. Hiſtoricorum optimorum, qui quidem haberi poterant, fidem ſecutus ſum. In his evolvendis & componendis, ſi non omnibus difficultatibus evacuandis parem, meis tamen occupationibus & ſtudiis convenientem & debitam diligentiam (abſit jactantia verbo) me adhibuiſſe, aliquando videbis. Cometam anni 1472. cum cura perſpexi, rationemque illius temporis & inſignia viciſſitudinis lætorum triſtiumque exempla expoſui in hiſtoria. Convenientiam quoque noſtri Cometæ hyberni cum illo Regiomontani demonſtravi: & ſic ubi, ad illum certè Cometam Cometas terreſtres, Ethico-Politicos (ita vitiorum & errorum portenta vocare ſoleo) in diverſis Principibus oſtendi. Talia ſi, ut par eſt, conſiderentur, facilis de fato patriæ conjectura eſt. Ac benè quidem hîc ominari ex animo precari, imò & ſperare, licet, imò convenit & opus eſt, mihi præſertim. Non diſſimulo tamen apud Te, me ab Anno 1653. cariſſimæ patriæ metuiſſe, illa ſcilicet portenta vitiorum intuentem: quem metum vanum non fuiſſe, eventus triſtis, iſque multiplex, docuit, imò etiamnum docet. Quamobrem necdum, εἰ δεῖ μηδὲν ὑποπτεύειν ὃ φαινόμενον, & occaſione quidem τῶν φαινομένων nil niſi metum vulgò ferentium, metum deſii. Tu verò, Optime Büthnere, reſtitutâ Reipublicæ ſalute & pace, per me licet, me cum Venuſino vate acclamando compelles:

Auctor opus hoc inter multas alias occupationes perfecit:
Ideò benigna lectorum judicia exſpectat:
Chronologica accuratè pertractanda ſibi non propoſuit,
Hiſtoriæ deditus,
Cum debitâ curâ.

Cometæ terreſtres, Ethico-Politici vitiorum & errorum portenta.
Poloniæ fatum.
Auctoris in patriam pietas.

- - - - - deſine mollium
Tandem querelarum: & potius nova
Cantemus Auguſti tropæa. Carm. 2. Od. 9.

Vale longum & proſperè cum omnibus Tuis, Tuique ſimilibus, mihique conſtanter retribue benevolentiam parem.

XXVIII. COM-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

XXVIII.

COMMUNICATIO HAMBURGI-MULLERIANA.

Hamburgi die 9. 19. *Decembris* 1664.

Nobiliſſimo & Præcellenti Viro, Domino
STANISLAO LUBIENIECIO de LUBIENIETZ
JOANNES MULLERUS S. P. D.

DE Cometa nuper exorto obſervationes Mathematico dignas proferre nequeo, quia inſtrumenta his ſpeculationibus neceſſaria mihi deſunt. Interim tamen die 4. 14. Decembris manè hora tertia prima vice eum vidi exorientem & in gradu 6. Libræ exiſtere taliter qualiter obſervavi, cauda exiſtente admodum prolixâ, ipſe verò Cometes ei ſtellæ, quæ eſt in roſtro Corvi, quaſi adhærebat, paulo tamen illâ borealior. *Obſervatio Cometæ in Corvo Hamburgi à Mullero Math. Prof. facta.*

Secunda vice vidi eundem Cometam aſcendentem ſupra horizontem die 7. 17. Decembris (intermediis enim noctibus cælum erat nubilum) manè ante horam tertiam ubi ejus amplitudo Ortiva erat 40. plus minus graduum, & quidem Auſtralis. Idem tum auſtralior factus longius à roſtro Corvi receſſerat, ut recta jungens roſtrum Corvi cum Cometa videretur dupla rectæ connectentis ſtellas in capite & roſtro dicti Corvi.

Tertia vice Cometa mihi fuit conſpectus heſterno manè die 8. 18. Decemb. quæ erat Jovis, ubi jam adhuc longius abierat à roſtro Corvi verſùs Meridiem, ita ut rectæ ante dictæ habere viderentur ad invicem proportionem duplam ſeſqui-alteram, hoc eſt ut 5. ad 2. cauda apparebat longior.

Hoc manè cælum non fuit ſerenum.

Hæc ſunt, Vir Præcellentiſſime, Domine & Fautor plurimùm honorande, quæ cum Domino Hevelio & Bullialdo, Aſtronomis ſummis & Amicis meis nunquam non venerandis, Tuo nomine communicare poteris. Eoſdem etiam Viros ſummos ſalvere per litteras rogo, & ſimul nunciare Obſervationes circa Cometam à me habitas examine tantorum Virorum non eſſe dignas, quia machinis neceſſariis noſtrum adhuc caret Gymnaſium. Vale Divinæ tutelæ etiam atque etiam commendatus. *Hevelius laudatur. Bullialdus laudatur.*

Hamburgi die 22. *Decembris* 1664.

Nobiliſſimo & Præcellentiſſimo Viro, Domino
STANISLAO LUBIENIECIO de LUBIENIETZ
JOANNES MULLERUS S. P. D.

SImul ac Excellentiſſimi Domini Legati Brandenburgici epiſtolam ad Te, Vir Nobiliſſime, exaratam, qua Ampliſſimi Domini Conſulis Magdeburgici,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Mulleri Judicium de sententia Guerichiana de origine & caussa motûs proprii Cometarum.

gici, Parentis scilicet sui Prudentissimi, mentem de origine Cometarum & causâ môtus eorundem patefecit, perlegi, prima fronte statim non levis animum meum subiit admiratio. Nam, ut sicco quod dicitur, pede transeam ea, quæ de generatione sive ortu Cometarum ibi afferuntur, & speciem veri aliqualem præ se ferunt, de quibus suo tempore mihi summam cogitationem; illa quæ de causâ môtus proprii Cometarum dicuntur, veritati non adeò consentire si tradidero (pace tamen tanti Viri) à vero minimè aberrabo. Tu igitur, Vir Præcellentissime! meam hac de re opinionem, quam petitioni Tuæ satisfacturus nuper promisi, paucis accipe. Posito itaque (de quo quidem non dubitandum) Excellentissimum Dominum Legatum satis accuratè Prudentissimi & Doctissimi Domini Parentis sui sententiam expressisse; assumpta etiam hy-

Terræ motum Müllerus statuit.

pothesi, quæ jam cum ipsis Astronomiæ tyrociniis apud me invaluit, Terram nempe centro gravitatis suæ annuo spatio describere Eclipticam, & gyratione diurnâ circa suum axem ab occidente in Orientem, ortum & occasum corpo-

Cometarum motus à motu terræ non pendet.

ribus cælestibus affingere: quæritur an motus in Cometis hactenus observati causam ex hac Terræ mobilis hypothesi accipiant? Dominus Consul, teste Excellentissimo Filio, id simpliciter affirmat; ego verò, libertate usus philosophicâ id nego. Nam licet gyratio illa Telluris circa suum axem & centrum in causâ sit, quamobrem non minus Cometæ atque reliqua corpora cælestia videntur oriri & occidere; ad motum tamen proprium Cometarum, Telluris annua revolutio nihil confert, multò minus causam ei præbet. Hoc ut tanto clarius appareat, consideremus môtum die 4. 14 hujus mensis manè hora tertia primò à me visi Cometæ proprium, & simul expendamus arcum Eclipticæ à Terraqueo globo nostro interea temporis huc usque confectum, & erit res per se satis manifesta.

Observationes suas Mullerus à capite repetit.

Primò, ut dixi, Cometa visus mihi fuit die 4. 14. Decembris, quæ erat Dominica secunda Adventûs Salvatoris nostri, manè, horâ tertiâ; ubi eo adhuc latente infra horizontem, cauda jam supra eundem conspiciebatur & subsecuturi Cometæ indicium faciebat, postquam jam ab hora undecima præcedentis vesperæ sub dio ambulando ipsius ortum exspectaveram. Hærebat tunc Cometes propè stellam, quæ est in rostro Corvi, ita ut paulò esset ea tùm occidentalior, tùm borealior.

Diebus 5. 15. & 6. 16. sequentibus, nempè Lunæ & Martis, cælum nubibus erat obvelatum.

Die 7. 17. hujus item mensis, quæ erat Mercurii, secunda vice Cometam observavi & animadverti, eum, relicta sede priore, australiorem factum esse, ita ut si Cometæ corpus sive nucleus conciperetur jungi stellis in rostro & capite Corvi, fieret inde Δlum obtusangulum, (quale ferè exhibent cornua Arietis) cujus Δlus ad rostrum Corvi esset obtusus, & recta connectens Cometam cum rostro esset dupla reliqui cruris circa obtusum.

Tertiò vidi eundem Cometam die proximè sequenti, Jovis scilicet, manè enim hora dimidia tertia oriebatur denuò, majore mole & cauda prolixiore conspicuus. Sed porrò factus meridionalior cum prædictis duabus stellis Corvi iterum faciebat Δlum quidem obtusangulum ad idem rostrum; sed majore existente angulo illo obtuso quam antea: crura verò Δlum obtusum includentia videbantur habere proportionem duplam sesqui alteram, hoc est ut 5. ad 2. vel potiùs duplam supertripartientem quartas, hoc est ut 11. ad 4.

Quartò & ultimò horrendâ magnitudine & caudâ altero tanto adauctâ se mihi conspiciendum exhibuit Cometes die 11. 21. jam sæpius dicti mensis, quem nunc agimus. Oriebatur tunc phœnomenon hora secunda matutina luce solito majore coruscans, & apparentem caudæ longitudinem 30. pedum humanorum vel 2. perticarum Rhenolandicarum præter propter æstimabam. Ad austrum etiam tanto intervallo longius abierat, ut ipsius locus ad stellas Crateris & Corvi non satis commodè expendi posset. Cauda videbatur terminari in tribus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

in tribus ſtellis in medio ventre Hydræ, quæ in una recta linea cor proximè ſequuntur. Reliquis diebus, quibus Cometam contemplatus ſum, tractum ſive ductum caudæ memoriæ non ſatis accuratè me mandaſſe fateor; neque hoc quicquam impedimenti ad expeditionem hujus noſtri affert negotii, quia nobis ſufficit ſcire terminum à quo & ad quem Cometa inceſſit. Generaliter tamen notandum, quod cauda cujuſvis Cometæ tendat in plagam à Sole averſam, ita ut centrum Solis, centrum Cometæ & axis ipſius caudæ (quam pro Cono acephalo habeo, cujus baſis ſit terminus caudæ à Sole remotiſſimus) ſunt ferè in eadem rectâ lineâ.

Caudæ Cometarum tendit in plagam à Sole averſam.

Dico, *ferè*; quia nonnunquam cauda parumper ab hac linea declinat & in arcum curvatur, quod tamen oculis in hoc Cometa obſervare non potui.

Cauda Cometæ non ſemper exactè in partem Soli oppoſitam directa eſt.

Si igitur ad hujus Cometæ motum advertamus animum, cognoſcemus eum à Borrhapeliote, hoc eſt plagâ media inter Septentrionem & Orientem, ad Notozephyrum ſive plagam mediam Auſtrum inter & occidentem oculorum judicio viam ſuam confeciſſe. Quare neceſſarium eſt, ſi nimirum à Telluris periodo annua cum Domino Conſule hunc Cometæ motum arceſſere velimus, Terraqueum noſtrum globum intereà temporis motu planè contrario à Notozephyro ad Borrhapelioten fuiſſe tranſlocatum. Sed globus ille à die 4 Decembris, qua mihi primò videre Cometam licuit, ad diem 11. quâ quarto & ultimo eundem conſpexi, octo poſteriores Geminorum gradus, nempè vigeſimum tertium 24, 25, 26, 27, 28, 29 & trigeſimum centro ſuo gravitatis percurrit, atque ita, parallelos ad Æquatorem ab Occidente in Orientem ferè incedens, nequaquam motui in Cometa obſervato cauſam dare potuit. Idem ſuo inceſſu comprobavit barbatus ille Cometes Anni 1652. eodem hoc conſpectus menſe, qui ab Orione ad Caſſiopejam paucis diebus tranſmigravit. Nec contrarium Cometa ſive novus, ſive idem, quem nudius tertius horis veſpertinis ad alia intentus in Lepore deprehendi, ſuo progreſſu reddet veriſimile. Cum primò Cometam intuerer, exiſtebat inter ſtellas Leporis, quarum una in Tabb. Bayeri eſt in armo, altera infra oculum ſive in mandibula, & quidem in eadem recte linea cum ipſis, quam ille ita ſecabat, ut portio Orientalis dupla eſſet portionis occidentalis; verùm ipſius motus erat adeò celer, ut ſingulis horis locum mutaſſe obſervaretur verſùs Borrhozephyrum. Sed de eo aliàs. Fateor equidem Tellurem annua ſua periodo efficere, ut tres ſuperiores Planetæ modo videantur directi, modò retrogradi, modò ſtationarii: ſed ſive Planetæ directi, ſive retrogradi fuerint, non niſi ab occidente ad orientem, aut contrà, quantum ſcilicet ipſorum ab Ecliptica exorbitatio admittit, quàm proximè apparent tendere. Poſſem hanc meam opinionem plurimorum Cometarum motibus prolixiùs comprobare; ſed quia promiſſi ſolutionem urges, diutiùs his immorari non poſſum. Unicum hoc addo, motus Cometarum eſſe trajectiones, nec in arcubus circulorum, ſed ſecundùm rectas lineas fieri, quemadmodum acutis rationibus oſtendit Kepplerus in Paralipomenis in Vitellonem. Quia etiam de motu Telluris, quæ anni ſpacio percurrit Eclipticam, hîc agimus, Mantiſſæ loco inquiramus, an illa centro gravitatis veram peripheriam ſive perimetrum ſimplicem deſcribat; an vero aliam aliquam lineam. Nam Terra non centro magnitudinis, ſed gravitatis percurrit Eclipticam: centrum autem gravitatis Terræ quovis momento infinitis fermè modis mutatur, pro diverſa rerum in Tellure exiſtentium diſpoſitione & ſitu; ideòque non ineptè hîc dubium moveri puto. Ad hoc autem ita reſpondeo: Terraqueum noſtrum diverſorium infinitis quidem motibus, vel potiùs nutationibus, quovis momento eſſe obnoxium, quia ratione formæ perpetuis mutationibus à mortalibus & tempeſtatibus vexatur, & nunquam idem centrum gravitatis ſervat; veram tamen Ecliptiæ peripheriam (nihil enim nobis rei nunc eſt cum Ellipticis Planetarum motibus ex mente Keplerî, Domini Bullialdi & aliorum, quamvis, quod ad hæc, in iis eadem planè ſit ratio) centro gravitatis 12. Menſium ſpatio deſcri-

Cometæ motum à motu terræ non provenire Mullerus aſſerit.

Cometæ hyemalis motus.

Cometæ 1652. figura, apparitionis tempus & motus.

Cometa in Lepore an ſit idem cum priore vel ab eo diverſus, Mullerus dubitat: Ejus ſitus, Et motus celer.

Terræ motus eſt cauſa retrogradationis trium ſuperiorum Planetarum.

Cometas in rectâ lineâ ferri cum Keplero Mullerus ſtatuit.

Terræ motûs annui ratio.

Terra perpetuò movetur & mutat.

Planetarum motus elliptici.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

bere. Sed centro magnitudinis efficere Circulum (ut ita loquar) sinuosum, qualem sequens figura circiter exhibet.

Terra motu annuo non describit annulum exactum, sed potius sinuosum.

Ex quibus etiam Jubare meridiano clarius elucescit, globum nostrum Terraqueum (posito eum esse exactè sphæricum) annuâ suâ re volutione non describere verum annulum, qualem globus circulariter motus ex præceptis Phoranomicis gignit, sed *solidum* aliquod *annuli forme* quod fortassis vocari poterit *annulus sinuosus*, cujus axis (liceat mihi hac voce uti) est circulus sinuosus ante descriptus. Vale & Vive felicissime.

Hamburgi die 23. Decembris 1664.

Vir Præcellentissime.

Observationes Cometæ in Lepore Hamburgi à Mullero factæ.

COmeta ille qui & nunc horis vespertinis cælo serenante conspicitur, primùm se mihi obtulit die 20 30. Decembris vesperi hora nona, prout hesternis meis literis significavi, & situm habuit, quem iisdem expressi. Difficilem verò mihi moves quæstionem, an nimirum hic Cometa sit planè novus? an verò idem cum priore resciſſâ cauda? Difficilem dico Te mihi proponere quæstionem, tùm quia cælum à die undecima usque ad 20. Decembris St. V. fuit obscurum, tùm quia accuratæ observationes ex quibus rectius judicium formare liceret, nos destituunt: Sentio tamen hâc de re ita, & dico: Cometes, qui nunc post occasum Solis in ortu ad Eridanum deprehenditur, non est novus, quamvis primo intuitu aliter sensérim. Quod verò hic Cometa caudâ videtur carere, nihil facit ad rem, ut ideo judicetur esse alius à priore. Non minus enim hic Cometes nunc est caudatus ac anteà, cum in Corvo hæreret, quamvis ea non conspiciatur. Nec minus esset admiratione dignum, si Cometam ullum sine cauda fuisse dicerem, quam si Solem in plenilunio defecisse conarer literatis persuadere. Causa verò cur quidam Cometarum nullam exhibeant caudam hæc est; quia tanto intervallo (ratione partium circularium) à Sole, qui tùm Lucem, tùm caudam Cometæ gignit, removentur, ut ei per diametrum circiter oppositi caudas sursum erigant, eæque suâ mole quasi absorbeant, quò minus à Terricolis videri possint. Atque hoc tùm de Cometa Anni 1652. tùm de Cometa, qui adhuc in cælo apparet, tum de quibusvis similibus verum est. Quem admodum enim illi Populi, quibus Sol est verticalis, nullam umbram vulgò dicuntur habere, quamvis æquè ac alii suas projiciant umbras, sed versùs centrum Terræ, quæ eapropter ab ipsorum corporibus teguntur, ut videri nequeant; ita etiam se res habet cum Cometis, qui diametrali ferè distantia à Sole absunt. Comprobat hanc meam sententiam experientia, quæ ostendit Cometas à Sole remotissimos vel sine caudâ vel cum exigua ejus portione semper fuisse observatos. Sine dubio etiam mihi adstipulabitur is, qui adhuc in cælo lucet Cometes. Cum enim hæreret in Lepore, hoc est in Dodecatemorio Geminorum, diametraliter ferè opponebatur Soli, in initiis Capricorni hærenti, atque ita caudam sursùm porrigendo nullam ostendebat, quin etiam Luna radiorum solarium reflexione simul fuit impedimento. Sed postquam Cometes longius fuerit contra signorum seriem promotus (habet enim motum velocissimum, qui Telluri eum admodùm vicinum esse arguit) versùs Borrhozephyrum, itaque Soli factus vicinior, nullus dubito, modò satis diu perduraverit, quin paulatim caudam sit proditurus. Et ut tribus verbis me expediam, cauda Cometæ ejusque prolixitas, dependet, cæteris paribus, ex aspectibus, quos ille habet cum Sole, sive à numero graduum quibus hæc duo corpora ab invicem removentur. Cometam verò hunc eundem esse cum priore illo Corvi etiam hoc reddit verosimile, quòd nucleum æquè lucidum in sui medio ostendat. Hisce nunc finio & Divinæ protectioni Te iterum iterumque commendo. *T. Clar. ad quævis officia paratiss.*

Cometa in Lepore an cum priore idem nec ne?

Mullerus Cometam Leporis à priore diversum esse putat: statuit: postea tamen unum eundemque esse deprehendit.

Cometa nullus sine cauda est.

Cauda Cometæ aliquando non videtur, dum solaceat oppositus est Soli.

Corpora quibus Sol est verticalis umbram non spargunt.

Cometæ à Sole remotissimi vel nullam vel exiguam habent caudam.

Cometa Leporis quando & quare non exeruit caudam.

Cometam terræ maximè vicinum esse, motus ejus velox arguit.

Cometæ caudæ ejusque prolixitas provenit à Solis distantia.

Cometam Corvi & Leporis esse unum Mullerus affirmat.

JOANNES MÜLLERUS.
Hamburgi

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Hamburgi die 24. Decembris St. V. 1664.

Viro Nobilissimo ac Præcellentissimo, Domino

STANISLAO LUBIENIECIO

JOANNES MULLERUS S. P. D.

PRæcedentibus meis literis de novo Cæli Phœnomeno, sive Cometa meam explicavi mentem, nec quicquam causæ invenio, quamobrem eam immutem, aut aliter sentiam. Interea temporis enim, quo cælum hic fuit nubilum, ille sine dubio *Navem Jasonis* & *Canem majorem* percurrit. De quo tantò essemus certiores omnes, si cæli facies paulo frequentius fuisset conspecta. Vale.

Mullerus in sua de Cometa Leporis sententia perseverat, & cursum ejus divinat.

Hamburgi die 26. Decembris St. V. 1664.

Nobilissime Præcellentissime & Doctissime Domine.

HEsterna die circa nonam vespertinam inter nubium hiatus aliquoties iterum videre Cometam mihi licuit, ubi eundem adhuc ab ipso cursûs sui initio servari ductum deprehendi; hærebat ille verò própè stellas in capite Ceti, habens declinationem borealem, & ut judicabam, pervadet rectam, quæ lucidam Mandibulæ cum media in ore jungit. Omnibus autem meis qualibuscunque observationibus probè inter se iterum collatis, & accuratiore mentis trutina perpensis, adhuc statuo hunc Cometam alium non esse, ab eo, quem in Corvo vidi, & confeciſse hactenus trajectione sua rectam lineam, quam oculus noster non animadvertens, sed ad stellas fixas expendens, credit esse arcum circuli maximi per Corvum, Hydram, Canem majorem, Leporem, Eridanum, caput Ceti, linum boreale & Andromedam descripti. Caudam quoque adhuc alit, quæ hesternâ vesperâ dicta h. 9. ubi Cometes transierat Meridianum, tendebat versûs Ortum, longitudine apparente 2. pedum. Perspicio etiam ex literis Tuis, Te meam de Cometa mentem cum aliis communicaturum, quod quidem illibenter fieri vellem. Nam, ut M. Tullius alicubi rectè inquit, aliter scribimus, quod eos solùm, quibus mittimus, aliter quod multos lecturos putamus. Vale felicissime per multos annos.

Sententiam suam de uno Cometa hyemali confirmat.

Cometæ hyemalis motus videtur Mullero fuisse per rectam lineam, non per circulum.

Mulleri modestia.

T. quem nosti

JOANNES MÜLLERUS.

Hamburgi 28. Decembris St. V. 1664.

Vir Præcellentissime & Nobilissime.

GRatias Tibi habeo maximas, quòd literas Gedano missâs mecum voluleris communicare, easque nunc remitto. Amplissimus Dominus Hevelius requirit observationes solidioribus machinis habitas, & quidem rectissime; quia cæteræ observationes nihili æstimandæ; sed ego tales, quales ille desiderat, minimè polliceor. Heri vesperi hora sexta vidi ego Cometam multò borealiorem factum esse, & cum lucida Mandibulæ, Mediaque in ore Ceti efficere Alum Rectangulum isosceles, cujus angulus erat in Cometa rectus & versûs Zenith vergebat, basis sive Hypotenusa erat recta jungens dictas stellas & horizonti vicinior. Post nonam vespertinam existebat in una recta linea cum *Media in ore* Ceti & *præcedente trium*; utraque tamen borealior conspiciebatur. Hâc vespera hora sexta eum iterum contemplatus sum, & cum lucida

Observationes sine instrumentis Mathematicis nihil valent.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Mandibulæ Mediaque in ore Ceti etiam ferè conflare Δlum rectangulum, sed non, ut heri, cujus angulus ad Cometam esset rectus, verum cujus Δlus ad Mediam in ore recto æqui valeret, & catheti denuò æquales. Vale. T. T.

JOANNES MÜLLERUS.

Hamburgi die 13. 23. *Januarii* 1665.

Præcellentissimo Domino LUBIENIECIO S.

Olearius duos Cometas hiemales statuit.

Mullerus sententiam de uno Cometa hyemali confirmat.

NOn mirum Clarissimum Dominum Olearium statuere hunc Cometam esse alium ab eo, qui in Corvo comparuit, cum plurimi Astronomorum idem sentiant. Sed in planè aliam ego abeo sententiam, & unum solùm Cometam à die tertia Decembris anni nuper elapsi, hucusque apparuisse dico, qui nunc horis vespertinis in signo Arietis conspicitur. Atque hæc certis rationibus innixus affirmo, meamque opinionem comprobabunt Astronomi illi, quorum speculationibus cælum fuit benignius, & diebus intercedentibus inter Dominicam tertiam & quartam adventus St. V. sine nube serenum. Die enim 11. 21. Decembris quarto vidi Cometam prope triquetrum Hydræ, postea per dies 9. cælum erat nubilum, quibus Cometa percurrit sine ullo dubio Navem Jasonis & Canem majorem, qui deindè die 20. 30. ejusdem mensis Decemb. vesperi hora nona dissectis nubibus mihi visus est in Lepore. Vale felicissime per multos annos

T. Clariss. ad quævis officia paratissimus

JOANNES MÜLLERUS.

Hamburgi die 16. *Martii St. V.* 1665.

Mullerus Millers Jesuitæ observationes Auctori communicat.

HAbes hîc, Vir Nobilissime, Observationes, quas Plur. Rever. & Devotissimus P. Philippus Millerus, Sacræ Cæsareæ Majestati à Confessionibus, ad me misit, unà cum ipsius literis, quarum copiam jam pridem petiisti. Ubi iis non amplius indigebis, operam dabis ut mihi restituantur. Vale.

T. totus

JOANNES MÜLLERUS.

Magnifice & Clarissime Domine Domine.

Pax Christi & obsequia mea religiosa.

Millerus Jesuita nullas Cometæ 1664. *observationes m. Decemb. fecit.*

Cæsar ut aliarum, ita & Mathematicarum disciplinarum amans.

Michaël Heinz Jesuita laudatur.

GRatissimas unà cum Observationibus Cometæ mihi communicatis, accepi, pro quibus ago humanissimas gratias. Ego, impeditus, nihil potui observare in Decembri: quæ autem in Januario observaverim, hisce includo, addens eas observationes Cometæ, quas Romæ in Meridiano habuerunt, item quas hîc in Viennensi Collegio fecerunt. Missæ sunt & Suæ Majestati & mihi plurimæ ex diversis locis ejusdem Cometæ, ex quibus libentissimè eruissem ea quæ ex similibus observationibus deduci solent, sed quia & negotia & tempus sufficiens id mihi prohibent, transmisi omnes illas Observationes R. P. Michaëli Heinz, insigni planè Mathematico, olim meo in Philosophicis, Mathematicis & Theologicis discipulo, ut ipse per otium ex omnibus illis Observationibus solitas aliàs deductiones faciat, quarum copiam ubi accepero (nam Sua Majestas illas deductiones imprimi facit) mittam fideliter Magnificentiæ Vestræ. Interea me humillimè commendo, maneoque

Viennæ 25. Febr. 1665.

Magnificentiæ Vestræ
Devotissimus Servus in Christo
PHILIPPUS MILLER.

Comcta

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Cometa Romæ in Meridiano obſervatus

Anno 1664. *Decembr.*	♏
17.	- - 30°
18.	- - 23.
19.	- - 26.
20.	24.
21.	21.
22.	17.
23.	14.
24.	10.
25.	nubes.
26.	♌ nubes.
27.	24.
28.	5.
29.	♋ 15.
29.	♊ 25.
30.	nubes.
31.	2.

Anno 1665. *Januar.*	♉
1.	nubes.
2.	24.
3.	15.
4.	8.
5.	7.
6.	6.
7.	4.
8.	2.
9.	♈ nubes.
10.	30.
11.	29.
12.	28.
13.	nubes.
14.	27.
15.	27.
16.	nubes.
17.	27.
18.	27.
19.	26.
20.	26.
21.	26.
22.	nubes.

Obſervationes Millers Jeſuitæ.

Die 1. Januarii horâ octavâ p. m. 45′.
Altitudo lucidæ in pede Orionis 29° 56.
Sectio Cometæ facta tunc eſt per lineam; quæ fit per canem minorem cum infima cinguli Orionis, & eam quæ incedit per oculum Tauri cum lucida Capellæ.

Die 5. Januarii circa ſextam veſpertinam Altitudo Cometæ 41° 45′.
Erat tunc Cometes in rictu Balenæ penes lucidam Balenæ, quæ eſt in rictu, ità ut modico tantùm ſpatio diſtaret Cometes à dicta ſtella exiſtente verſùs ortum in medio caudæ Cometæ.
Secabatur tunc per lineam incedentem per oculum Tauri & infimam deſcendentem ab oculo Balenæ, & per eam quæ ducitur per mediam trium, quæ in Orione ſunt infra 4. ſuperiores in ſcuto Orionis exiſtentes & per eam Balenæ, quæ eſt penes oculum verſùs rictum.
Eodem die circa medium nonæ veſperi eodem modo repertus eſt Cometes ſituatus, niſi quòd ductâ ex media ſcuti per Cometam & eam Balenæ, quæ eſt penes oculum verſùs rictum, paulò ſupra filum apparuerit.
Altitudo Cometæ tunc erat 43° 6.
Die 7 Januarii circa ſeptimam veſperi in ſectione fili tenſi per oculum Tauri & ſtellæ quæ eſt in flexura nodi & fili tenſi per rictum Ceti & junctura pedis dextri Pegaſi.
Altitudo plantæ Orionis 23 3′.
Altitudo Cometæ 47° 8′.
Die 8. Januarii circa ſeptimam veſpertinam. In ſectione rictûs Ceti & junctura pedis dextri Pegaſi, item lucidæ Arietis cum media ſtella, in qua rictus Ceti & inferior facit rectum quaſi angulum.
Altitudo Cometæ 48° 6.
Altitudo plantæ Orionis 23° 38′.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Hora circa octavam eodem die eodem modo ſituatus viſus eſt, niſi quòd
Altitudo Cometæ fuerit 46° 52′.
Altitudo plantæ Orionis 29° 26.

Die 10. Januarii circa octavam veſperi lucidior in genu dextro Pegaſi cum lucida in rictu Balenæ, & infima in primâ flexura Eridani, quæ eſt prima poſt Orionem per ſecundam ab hac prima verſùs rictum Balenæ
Altitudo Cometæ 46°. 50′.
Altitudo plantæ Orionis lucida 30° 6.

Die 11. Januarii horâ nonâ 15′. circiter caput Andromedæ cum lucidiori in junctura brachii vel cubiti ejuſdem.

Item 1. caudæ Arietis incipiendo à poſterioribus ejuſdem, cum ſtella quæ eſt ad decimum gradum Tauri in Ecliptica.
Altitudo Cometæ 37° 36.
Altitudo Canis majoris 22° 6.

Eodem tempore ſecabatur Cometes per ductam lucidæ Arietis cum Alamac ſeu planta ſiniſtra Andromedæ. Item per lucidiorem humeri ſiniſtri Andromedæ, ferè in medio dorſi, cum media trium Ceti in capite, quarum unà eſt in rictu, & altera inferior facientes angulum quaſi rectum cum media.

Die 14. Januarii horâ octavâ 45′. ferè.

Extrema alæ dextræ Pegaſi cum ſuperioris cinguli Orionis quæ eſt ad Æquatorem. Item infima Occidentaliorum trium in capite Arietis cum ea quæ eſt in natibus Andromedæ.
Altitudo plantæ Orionis 33° 34′.
Altitudo Cometæ 37° 6.

Die 16. Januarii media octava circiter caput cum brachio ſiniſtro Andromedæ, item infima Arietis in cornu dextro cum illa ſuprema Ceti, quæ eſt ſub pede Arietis.
Altitudo Cometæ 47° 45′.
Altitudo brachii ſiniſtri Andromedæ 33° 56.

Die 17. Januarii circà medium decimæ veſperi, lucidior trium in ſcapulis Andromedæ cum media trium inferiorum Ceti ad rictum. Item Canis Major cum planta Orionis.
Altitudo Cometæ 32° 2′.
Altitudo Canis majoris 24° 6.

Die 20. Januarii circa horam octavam & 15′. ſtellula Arietis, quæ eſt ad auriculam illius dextram, quæ eſt media trium lucidiorum Arietis cum nodo lini in flexura. Item ala Pegaſi lucida cum ſecunda ab Ecliptica in flexura pedis Tauri ex 5. ſimul poſitis.
Altitudo plantæ Orionis 33° 2′.
Altitudo Cometæ 36° 2′.

Die 21. Januarii infima circà octavam capitis Arietis, quæ eſt in cornu, cum nodo ut heri ala Pegaſi cum ſecunda ut heri.
Altitudo Cometæ 31° 34′.
Altitudo plantæ Orionis 32° 36′.

Die 22. media nona Ala Pegaſi, cum ſecunda lini à piſce, quæ eſt penes Andromedam. Item tertia Arietis, quæ mihi eſt in cornu cum ea quæ eſt in cuſpide trianguli. Altitudo Cometæ non potuit obſervari eo quòd per dioptram non potuerim ob defectum jam & diminutionem Cometæ videre illum.
Altitudo pedis Orionis 33° 14′.

P. Philipp. Miller.

Deſcriptio

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Figura observationum Cometicarum Viennæ Austriæ factar. ad Communicat. Cl. Viri Dni. Ioan. Mulleri, Prof. Math. in Gymnasio Hamburg. pertinens. N.o 51.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

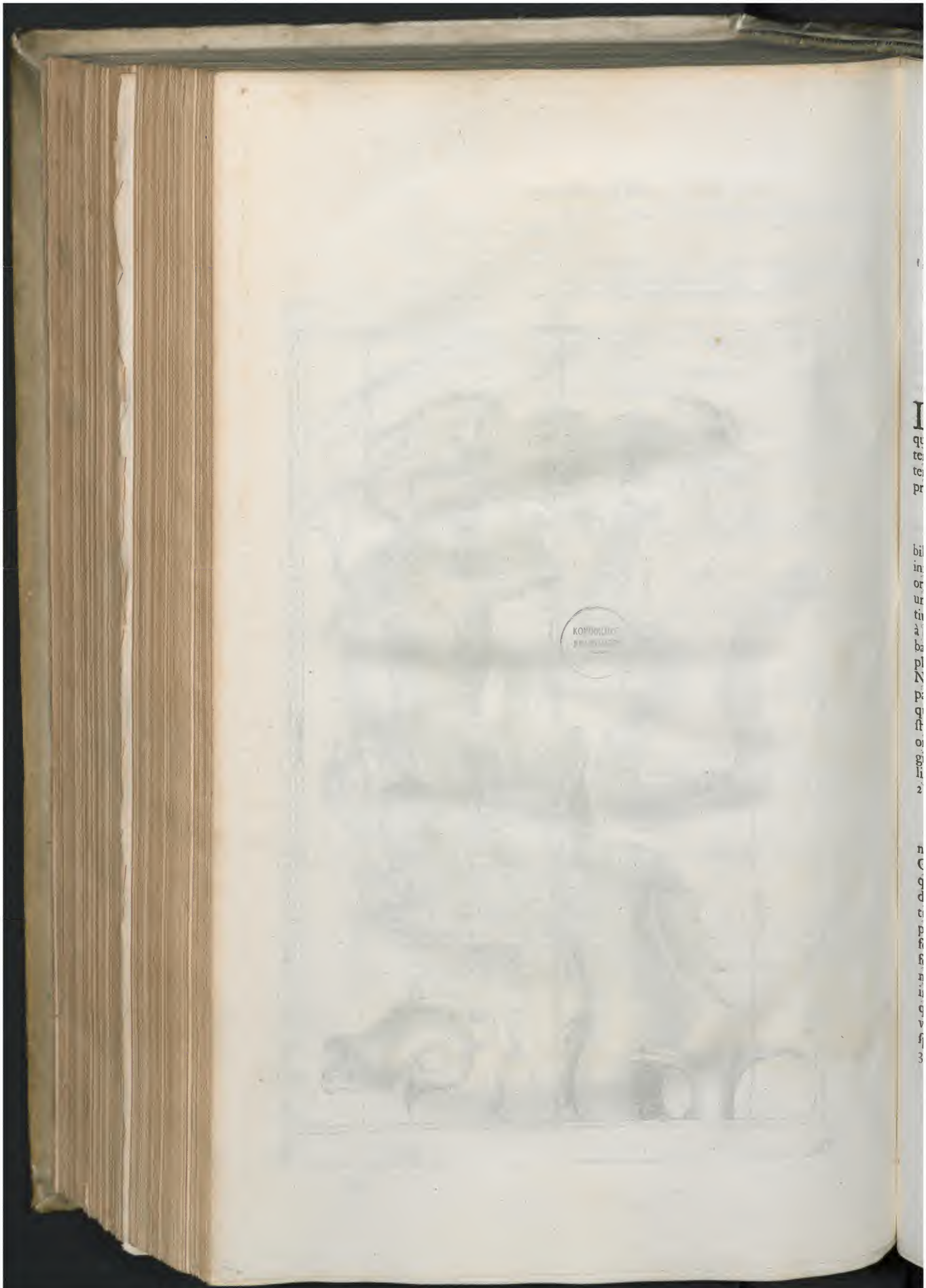

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Descriptio Cometæ

OBSERVATI VIENNÆ

Observationes Viennæ Austriorum institutæ.

A die 19. Decemb. 1664. usque ad diem quartum Februarii 1665. concinnata rudi Minervâ ex usu globi, in gratiam eorum, qui calculi Astronomici rigorem non exigunt. Cui accessit Prognosticon de Cometis in genere, quos multi mortalium timent, ignari quid in iis timeant.

I.

Die decimo nono Decembris primâ vice vidimus hîc Cometam manè sub horam $4\frac{1}{2}$. verùm ob supervenientes nubes citius ab oculis est subductus, quàm ut exactam de eo observationem instituere potuerimus. Duo tamen obiter animadvertimus: primùm, habuisse illum caudam protensam in Occidentem: secundùm, locum illius fuisse inter Corvum, Hydram & Craterem, quæ pro iis, quæ infrà dicturi sumus, sunt notanda.

II.

Post duodecim ferè noctium frustraneas vigilias obducto pertinacissimis nubibus cælo, primâ demum nocte anni 1665. visus est secundò Cometes parùm infrà nonam stellam quartæ magnitudinis, quæ occurrit in Eridano, eas ab ortu in occasum numeranti, fuit tùm in concursu duarum linearum, quarum una ducitur per lucidam Canis minoris, & Australissimam trium constituentium baltheum Orionis; altera per Capellam & oculum Tauri: distabat tunc à lucida in planta Orionis 16. gr. & 35. min. & à media trium constituentium baltheum Orionis 22. gr. 31. min. Pro cognoscenda hora capta est tunc altitudo plantæ Orionis, & reperta 30. gr. & 18. min. adeòque fuit hora circiter nona. Nullam habuit caudam ob radios Lunæ ex obverso splendentis. Magnitudine par erat Veneri, cum nobis apparet maxima. Color ei plumbeus & retusus, qualis solet esse nubium mox in pluviam resolvendarum, quando à Sole illustrantur. Tubo conspectus obscurior apparebat. Motu proprio ferebatur ab ortu in occasum, seu in antecedentia signorum, in progressu tamen magis magisque ad Æquatorem accedebat. Ejus apparens declinatio, quantùm ex globo licuit colligere, fuit 9. grad. 30. min. Australum versùs, longitudo apparens in 23. gradu Tauri, Latitudo Australis 29. graduum.

III.

Die quartâ cælo præter morem sudo & sereno sub horam quintam vespertinam comparuit nobis Cometes, ejus Ortum Heliacum dudum præstolantibus. Comparuit primò sinè cauda ob lumen crepusculinum à quo obscurabatur, quo sensim deficiente longum post se syrma, scoparum instar, trahebat, quod denuò post Lunæ ortum evanuit. Vergebat non ut ante in occasum, sed in ortum, & quidem in plagam Soli oppositam inter ortum Æquinoctialem & Septentrionem, quia Sol fuit inter occasum æquinoctialem & Australum. Fuit ferè in eadem linea recta cum utroque humero Orionis. Difficulter potuimus ferre judicium de syrmatis longitudine, quia non fuit constans, & ægrè terminus illius discerni poterat. Quantùm tamen judicare potuimus subtendebat in cælo 14. gradus 30 minuta. Locus ejus deprehensus est in faucibus Ceti, quatuor circiter gradibus infra stellam tertiæ magnitudinis in medio rictu Ceti, vergebat tamen Cometa magis ad ortum, quàm præfata stella. Horâ sextâ vespertinâ distabat ab oculo Tauri 25. grad. 40. min. ab humero sinistro Orionis 34. gr. 30. min. Fuisse tunc horam sextam, collegimus ex altitudine oculi Tauri,

quæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

quæ fuit 37. graduum, 25. minutorum. Declinatio auſtralis tunc fuit unius gradus 30. minutorum. Longitudo in 10 gradu Tauri, Latitudo Auſtralis 16. graduum.

IV.

Die quintâ eadem quâ pridie horâ illuxit nobis Cometes, ſyrmate æquè ac ante prolixo, viſus eſt adhuc in faucibus Ceti & quidem propè ſtellam in medio ore Ceti, apud quam pridie viſus eſt, non tamen infra illam ut ante, ſed in æquali ferè altitudine, undè cum fuerit Cometâ orientalior, illam cauda irradiabat. Ferebatur ut aliàs motu proprio in occaſum, longè tamen quàm aliàs ſegniùs. Horâ ſextâ veſpertinâ diſtabat ab oculo Tauri 29. gradibus 20. minutis: ab humero ſiniſtro Orionis 39 gradibus 25. minutis. Altitudinem ejus ſupra Horizontem, cum eſſet in meridiano, non potuimus obſervare. Cùm tamen à Meridiano in occaſum diſtaret 6. circiter gradibus, ejus altitudo fuit 44. graduum 52. minutorum. Hinc collegimus declinationem ejus borealem eſſe trium graduum 12. minutorum circiter, cùm elevatio æquatoris Viennæ ſit 41. gradus 40. minutorum. Longitudo ejus fuit in ſeptimo gradu 30. minutis Tauri. Latitudo Auſtralis 12. graduum 40. minutorum.

Viennæ elevatio Æquatoris quæ ſit;

V.

A die quinta uſque ad diem decimam ſeptimam ſingulis ferè noctibus illum obſervavimus, obſervationes tamen ſingillatim recenſere ſupervacaneum duximus, cùm nihil contineant memorabile. Diutiſſimè manſit in Ceto, ubi illum extinguendum arbitrabamur, eluctatus tamen eſt inde, & die decimâ ſeptimâ deprehendimus illum parùm infrà eclypticam, diſtantem ab æquinoctio verno ortum verſùs 27. gradibus, 50. minutis. Fuit in interſectione duarum linearum, quarum una ſit ducta per ſtellam in fronte Arietis, & Auſtraliſſimam earum, quæ ſunt in nodo lini conjungentis Piſces, altera per Borealiorem duarum in ore Ceti, & alteram ignobilem propè illam occaſum verſùs. Pergit modo, ut aliàs motu proprio ab ortu in occaſum in circulo ad æquatorem & Zodiacum obliquo, qui Circulus videtur eſſe circulus maximus ſphæræ, ſi veræ ſunt (prout eſſe ſupponimus) obſervationes aliunde ad nos perlatæ. Hevelius vidit illum Dantiſci parùm infrà roſtrum Corvi, nos primâ nocte anni vidimus illum in puncto Eridani ſupra dicto. Nunc eſt propè eclypticam in 27. gradu circiter Arietis: per hæc autem puncta duci poteſt circulus maximus, cujus polus eſt in pectore Urſæ majoris, ut probanti in globo apparebit. Fit indies in motu ſegnior, in mole minor, in cauda rarior, in ſplendore remiſſior. Unde propediem illum extinguendum arbitramur.

VI.

Die 20. adhuc ſatis benè videri poterat non obſtantibus Lunæ radiis aërem illuminantibus. Tàm magnus fuit quàm ſtellæ ſecundæ magnitudinis, & fortè major, illis tamen claritate longè inferior. Cauda ob Lunæ lumen vix videbatur. Quadrante poſt ſeptimam veſpertinam diſtabat ab ea, quæ eſt in fronte Arietis 9. gr. 8. min. à proxima duarum illuſtrium in ala dextra Pegaſi 24. 53. Fuit in interſectione duarum linearum, quarum una ducta ſit à præfata ſtella Pegaſi parum infra ſecundam earum, quæ ſunt in lino Septentrionali, à Septentrione in Auſtrum eas numerando: altera per Borealiorem duarum in cornu dextro Arietis, & Auſtraliſſimam earum, quæ ſunt in nodo Lini conjungentis piſces. Ejus declinatio Borealis fuit 13. grad. 30. min. Longitudo in 27. grad. Arietis. Latitudo Borealis 3. gr. Adeòque fuit in pectore Arietis, ut probanti apparebit in globis mediocribus habentibus diametrum $1\frac{1}{2}$ pedis. At in majoribus habentibus diametrum $2\frac{1}{2}$ vel 3. pedum invenitur parùm extrà pectus Arietis verſùs linum Septentrionale.

VII. Ex

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

VII.

Ex noſtris obſervationibus non poteſt præciſè definiri, quàm procul à terra diſtet, adeòque nec magnitudo ejus vera cognoſci poterit. Illud tamen certum, eum eſſe valdè procul diſſitum à terra, quia ferè tamdiu manet ſuprà horizontem quàm puncta illa cæli, quibus correſpondet: quamvis motu proprio & diurno in occaſum pellatur. Quòd ſi 30. tantum vel 40. milliaribus à nobis diſtaret, prout aliqui falſò exiſtimant, nec horis quidem quinque maneret ſupra noſtrum horizontem, cùm tamen certò conſtet eum nunc multò diutiùs, quàm 12. horis ſuprà Horizontem exiſtere.

Cometa hybernus 1665. a terra remotiſſimus,

Cum 12. amplius horis ſupra horizontem noſtrum conſpiciatur: Unus fuit, non geminus,

VIII.

Vulgus exiſtimat fuiſſe duos Cometas: quia Cometa, qui die 19. Decembris comparuit, fuit matutinus, & habuit caudam protenſam in occaſum, qui modò comparet, eſt veſpertinus, & habet caudam obverſam orienti. Mirùm quòd tertium non addiderint, qui nullam habuit caudam, prout nobis viſus eſt primâ nocte anni. Reipſa tamen unicus eſt, qui propter elongationem à Sole ex matutino factus eſt veſpertinus. Quam elongationem neceſſariò ſequitur illa mutatio caudæ, modò in Orientem, modò in Occidentem. Punctum illud cæli propè Craterem, in quo die decimo nono Decembris viſus eſt, non poteſt à nobis videri, Sole exiſtente in 28. gr. 26. min. Sagitt. niſi manè, quia Solem occumbentem præcedit, prout norunt illi, qui in uſu globi ſunt verſati, adeòque Cometes in illo cæli puncto exiſtens non potuit tunc videri niſi manè, & manè videri debuit (dummodò non obſtarent nubes) quia ante Solem oriebatur. Et quia Cometæ habent caudam à Sole averſam, Sole exiſtente tunc in oriente, cauda debuit protendi in occaſum. At verò locus in quo his diebus videtur, nempe circà 27. gradum Arietis, non poteſt videri niſi veſperi, quia Solem Orientem ſubſequitur, & veſperi videri debet, quia diu poſt Solis occaſum occumbit, ut ex eodem globo ad oculum patet. Atqui Sole exiſtente in occaſu, cauda Cometæ quæ tunc videtur debet protendi in ortum, hoc eſt in plagam à Sole averſam, igitur ex hoc capite non ſunt ponendi duo Cometæ. Hoc explicari poteſt exemplo Lunæ, planetæ nobis familiariſſimi, quæ propter ſimilem elongationem à Sole, modò eſt matutina poſt ultimum quadrantem, modò veſpertina poſt conjunctionem, uſque ad primum circiter quadrantem, modo pernox quando integro ſemicirculo Sol & Luna diſtant.

Cur ex matutino factus veſpertinus, Cur die 19. Dec. non potuerit niſi manè videri:

Et cur m. Januar. none niſi veſperi.

Luna cur modò manè, modò veſperi modo totâ nocte apparet.

IX.

Cometæ effectus penè omittendos cenſui, cùm nihil haberem certi, quod in medium afferrem præter inania terriculamenta nudæ tantùm auctoritati innixa, quibus credulo nimiùm vulgo & rudi popello ſolemus imponere. Si reges aut Principes decedant, ſi emergant bella aut ſeditiones, ſi lues, ſi annonæ caritas, ſi terræ motus, ſi aquarum inundatio, aut alia publica calamitas nos urgeat, quorum tamen aliquod intra unum alterumve annum in Europâ aut in Vicinia fieri neceſſe eſt, nos, qui aliam horum effectuum cauſſam ignoramus, in Cometas tanquam malorum omnium cauſſas invehimur, illoſque velut funebres faces & infauſta ſidera horremus,

Cometarum terriculamenta inania vulgo imponunt.

Non aliàs credo (inquit Poëta) *ceciderunt plura ſereno,*
Fulgura, nec diri toties arſêre Cometæ.

Et Claudianus:

Et nunquam terris ſpectatum impunè Cometam.

Poëtarum minæ à Cometarum apparitione petitæ.

Riderent profectò ſapientes has Poëtarum minas ex antiquiſſima ſuperſtitione, aut vulgi ſaltem errore profectas, niſi eas nonnulli ſuâ auctoritate ſtabiliviſſent, inde occaſionem arripientes revocandi populum ad frugem eumque à vitiis & ſceleribus deterrendi.

Fraus pia eſt inanibus terriculamentis Cometarum populum ad pietatem compellere.

Atqui inquies, experientia conſtat, quòd publicæ calamitates hos ignes ſubſequantur: conſtat certè, ſed æquè conſtat, quòd præcedant: quotus enim tranſit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

annus ſive præcedat, ſive ſubſequatur Cometa, quo nihil mali in Europa, aut in tot Europam ambientibus regnis non contingat? Inventi ſunt quidem pauci aliqui anni ab ejuſmodi calamitatibus immunes: ſed & luxerunt aliqui Cometæ fauſti, & bonorum prænuntii, quorum catalogum, qui vult, legat apud P. Ricciolium lib 8. ſect 1. Almageſti novi. Cum igitur publicæ calamitates ſinè Cometis plerumque eveniant, & iis lucentibus non ſemper eveniant, non video, quo fundamento calamitatum publicarum culpam in Cometas conjiciamus.

Cometæ mala non tantùm ſequuntur, ſed & præcedunt: Ita & bona.

Cometis nullis lucentibus publicæ calamitates plerumque eveniunt, & iis lucentibus non ſemper eveniunt.

Equidem exiſtimo has ſtellas non ſine cauſa lucere, cùm Deus & natura nihil fruſtrà faciant: exiſtimo deinde earum aliquos effectus ad terram pertingere ob conſenſionem & ſympathiam, quam habent mundi partes inter ſe: quemadmodum laborante pede aut alio membro toti Microcoſmo eſt malè. Ignoro tamen quales in ſpecie effectus cauſet, maloſne an bonos? Veroſimiliùs tamen eſt eſſe bonos: quia mater natura per ſe mala non intendit; adeòque ſi alicui regno malum aliquod inde naſcatur, id per accidens & præter naturæ intentionem naſcitur. Deinde ſi Cometa ignis eſt, prout eſſe docent Peripatetici, mundum à noxiis humoribus, quibus aliàs inficeretur, purgat. 3 Quod uni eſt malum, alteri plerumque eſt bonum, ut clades Turcarum ſunt noſtræ victoriæ, & vice verſa. Si igitur clades portendit Cometes, portendit & victorias, & neutra pars habet quòd cælitùs illas magis metuat, quàm has ſperet, ſi humana omnia ſint paria. Dices à majoribus accepimus illam partem debere ſibi timere, cui caudam obvertit, ſed quàm hoc eſt ridiculum? omnibus ſpatio 24. horarum caput & caudam obvertit, ſi motu regulari (ut plerumque fieri ſolet) agatur. Si eſt Cometa matutinus quando apud Chinas oritur, cauda reſpicit Indos, deinde Perſas, poſt Turcas, tùm Europæos ac demùm Americanos. Iiſdem etiam obvertit caput, cùm primùm eorum meridianos eſt prætergreſſus; contrarium fit, ſi eſt Cometa veſpertinus. Deſinant igitur credùli tàm anxiè quærere, quorſum Cometes caudam porrigat, quia porrigit omnibus, vel igitur omnibus vel nulli timendus eſt, quia omnibus indiſcriminatim truci illâ, ſi dis placet, caudâ minatur. Sed ne nos terreret ultra, truncatâ caudâ nuper comparuit, & quamvis eam denuò reaſſumpſerit, id majori Europæorum metu, quàm periculo eſt factum: cum Europæorum Auſtrialiſſimi Hiſpani ab iis, quorum verticibus directè imminet, centenis milliaribus diſtent. Si quid igitur ab hujuſmodi phœnomenis èſt timendum, timeant ſibi Auſtrales Aſiatici, timeant Africani, timeant Americani, timeant ii, quos inter utrumque Tropicum locavit natura. Quò magis ad nos accedit, eò incedit lentiùs, & magis extenuatur, ut minimè dubium ſit, eum citiùs, quàm ad noſtrum verticem pertingat, interiturum. Quòd ſi neque hoc ſuperſtitioſis ſatisfaciat, ſi illum etiam Europæis putent clades prænuntiare: ecce Anglos inter & Hollandos gliſcunt bella: exiſtiment Cometam illis minari. Quod (ſi jocari liceat) ſine fundamento non facient; cum conſtet eum in Eridano prima anni nocte obſervatum, inde in os Ceti monſtri marini, ubi extinguendus putabatur, rectà intraſſe, inde verò emerſiſſe, & nunc in Arietis pectore verſari. Sint igitur Hollandi Cometa ſeu novum ſidus, quod recenter in Europa fulſit: ſint Angli Cetus, qui eum deglutire meditantur. Emergent ex ejus faucibus Hollandi, mutuamque inter ſe pacem & concordiam, quæ per Arietem deſignatur, inibunt. Si ſecus evenerit (quod avertant Superi!) me falſum vatem fuiſſe dolebo.

Vicissitudo rerum.

Cometæ ſemper bona & mala excipiunt, ſi totum mundum ſpectes.

Cometæ cauda nil minatur ei cui ſe obvertit:

Vel omnibus minatur, quia omnibus eam obvertit, pro vario apparitionis tempore,

Et populorum ſitu.

Europæis minimè timendi, ſi tamen timendi, Cometæ.

APPENDIX.

Cometæ Viennæ cur 1665. à die 20. Jan. ad 4. Febr. non viſus.

A die 20 Jan. uſque ad diem quartam Febr. partim ob Lunæ lumen, partim ob nubes Cometa latuit: die tandem quartâ Februarii cælo ſudo illum conſpeximus tertio quadrante ad ſeptimam. Diſtabat tunc à lucida in medio ore Ceti 20. gr. 50 min. ab oculo Tauri 39 gr. 48. min. eratque jam extra conſtellationem Arietis verſus Piſces. Die 11 Febr. ægrè admodum videri potuit nudo oculo, quamvis cælum fuerit ſudiſſimum: tubo tamen valdè benè poterat videri. Caudam habebat ut aliàs obverſam in ortum. Parùm progreſſus eſt à loco, in quo viſus fuit die 4. Ob niniam ejus obſcuritatem juſtis inſtrumentis motum ejus obſervare non potuimus.

XXIX. COM-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

XXIX.
COMMUNICATIO LUTETIA-PARISIORUM-AUZUTIANA.

Hamburgo Lutetiam Parisiorum die 24. Octobr. Gregoriani 1665.

Viro Clarissimo & Doctissimo
Domino AUZUTIO
STANISLAUS LUBIENIETZKI S.P.D.

DUm in argumento Cometico versor, scitu digna & utilia discere à doctis volens, factum est ut, suadentibus & hortantibus Amicis, ad hæc in ordinem redigenda, tandem & publicæ luci exponenda animum appulerim. Quod Te ex Clarissimo Bullialdo cognovisse, non dubito. Tanto operi edendo intentus poteram vel solâ nominis Tui famâ celeberrimâ ad Te adeundum permoveri. Ecce verò Tua erga me benevolentia & humanitas ad hoc faciendum invitat: eaque gemina, quarum utrâque meum qualecunque in Te studium prævenisti. Nam & librum Tuum Ephemeridum Cometicarum, ingeniosissimâ solertiâ conspicuum (quem vix leviter lectum ab Illustri quodam Viro recipere nondum potui) ad me misisti; & ad Clarissimum Christianum Hugenium votorum meorum promovendorum gratiâ literas dare promisisti. Utrumque dextrè Tuo nomine Clarissimus & Amicissimus Bullialdus perfecit. Per quem oblatum Tibi Prodromi Cometici Heveliani meo nomine exemplum quòd gratum habueris, multùm mihi gratulor, Tibique simul de illo Tuo munere & affectu debitas ago gratias. Velim ex Te porrò scire an ad Clarissimum Hugenium mei caussâ scripseris, & quid responsi tuleris. Necdum enim mihi Virum illum Præstantissimum compellare per tot occupationes licuit. Hoc tamen propediem, volente Deo, facturus sum. Interim ille aliqua ex observationibus suis excerpsit, & Clarissimo Heinsio (qui pariter, ut mihi est amicissimus, ad eum in spem meæ gratiæ scripserat) misit, jam jam mihi reddita & necdum lecta, ita ut copiam eorum Tibi nunc facere nequeam. Sufficiat verbo Tibi indicasse, honorificam eum Tui mentionem apud Heinsium facere. Quæ subinde ad Clarissimum Bullialdum de argumento Cometico aliisque hâc occasione dare soleo, spero Tibi esse visa: adeòque Tibi meam de Cometarum effectis, sive potius rerum eventibus eorum apparitionem secutis sententiam esse perspectam. Nempe heu! rerum omnium vicissitudo est. Sæpius orbis nullos Cometas, multorum autem Principum funera, gentium busta, malorum maria, sæpè etiam illos & juxtà hos lætæ, vidit. Adeò nempè portentis & signis, eaque secutis rerum eventibus, tàm lætis quàm tristibus, officii admonemur, & ad meliorem vitam tàm invitamur, quàm incitamur. Atque hæc est

Auzutio Auctor institutæ sui rationem exponit:

Merito se eum compellare demonstrat,

Ejus geminam, quâ se prævenerit, benevolentiam prædicat.

Dono missum Prodromum Comet. Hevel. grato animo eum accepisse gaudet:

An suâ gratiâ ad Hugenium scripserit & quid responsi tulerit, quærit.

Heinsii & Hugenii erga Auctorem benevolentia.

Vicissitudo rerum in orbe perpetuo

Cometis nullis apparentibus multa mala visa: apparentibus verò etiam bona:

Nos autem officii admonemur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Operis & ſtudiorum meorum ſumma. His Te Vir Clariſſime favere, ſi faves publicè aliquando teſtare, miſſâ Te dignâ ſymbolâ Operi meo inſerendâ, & in Senatu Philoſophico proferendâ. Vale, & mutuâ me benevolentiâ proſequere.

Pariſiis die 28 Sept. 1665.

Autoritas Prodromum Cometicum Hevel. dono ſibi ab Auctore miſſum pergrato animo accepit:

ACcepi ante aliquot dies à Clar. D. Bullialdo Prodromum Cometicum Ampliſſimi Domini Hevelii, quem Tu pro Tua bonitate donum ad me miſiſti. Singulari hac benevolentiâ me Tibi obligaſti: tantò plus, quòd nondum mihi iſte honor obtigerit, ut Tibi gratum aliquod officium præſtare potuerim. Hæcce gratia non poteſt procedere aliunde quàm ex pura generoſitate amicos beneficiis obligante. Gratum mihi eſt, quòd Clar. D. Bullialdus Tibi miſerit exemplar literarum, quas ſcripſi ſupra ultimas obſervationes Ampliſſimi D. Hevelii, cum non potuerint incidere in manus cujuſquam, qui de hac re melius judicare poſit. Intellexi ex Cl. D. Hugenio, Ampliſſimum D. Hevelium ab eo petiiſſe, ne ſe condemnaret ante quàm videret ſuum reſponſum, quod brevi daturus ſit in ſecundo Prodromo. Non poſſum divinare quid ille poſſit reſpondere, ſed ſpero, quamvis ego non ſim adeò notus, quòd ejus authoritas non prævalebit in mentibus eorum, qui requirunt ſincerè veritatem, contra meas Obſervationes & aliorum, quæ meis hîc ſunt conformatæ. Cl. D. Bullialdus nullas ab eo accepit literas ex quo ei meas miſit, nec Te, ut apparet, ea de re faciet certiorem aliter quàm per ſcriptum ſuum impreſſum, quod valdè deſidero videre. Mitto Tibi aliquas literas, quas feci imprimi, in quibus plurima ſunt de grandibus conſpicillis. Hocce totum eſt quod hac æſtate feci, cum mea ſanitas me non permiſerit finire ea quæ de Cometis meditatus fueram, neque tractatum de utilitate grandium conſpicillorum & de modo in uſu eorum ſervando, ſine Tubo, neque meam Dioptram. Nihilominus nondum horum propoſitum & cœptum reliqui. Videbimus interim cum delectatione Tuum, in quod incumbis argumentum de Cometis pertractans. Non poſſum Tibi gratificari de quapiam obſervatione, præterquàm quòd viderim proximo die Sabbathi, fuit 26. hujus menſis, veſperi umbram tertiæ

Sibique gratulatur epiſtolæ ſuæ ſuper obſervat. Hevel. ſcriptæ exemplum ei redditum eſſe:

Obſervationibus ſuis contra Hevelianas pl. fidit.

Litteras ſuas de majorum ſpecillorum uſu Auctori ſe mittere ſcribit:

Se ſuum Commentarium de Cometis aliaque opera per morbum perficere non potuiſſe queritur:

Horum tamen curam ſe non abjeciſſe dicit.

Umbra tertiæ Lunæ ſupra Jovem 26. Septemb. 1665. obſervata.

A Paris ce 28 Sept. 1665.

JE reçeu de Monſieur Boüillaud il y a quelque jours le Prodromus Cometicus de Monſieur Hevelius, que vous avez eu la bonté de m'envoyer. Je vous & ſuis ſingulierement obligé, & d'autant plus Monſieur, que n'ayant pas l'honneur de vous avoir rendu aucun ſervice: cette grace ne peut proceder, que d'une pure generoſité obligeante. Je ſuis bien aiſe, que Monſieur Boüillaud vous a envoyé un exemplaire de la lettre que j'ay eſcri ſur les dernieres obſervations de Monſieur Hevelius, puis qu'elle ne pouvoit pas tomber entre les mains d'une perſonne, qui en pûſt mieux juger. J'ay appris de Monſieur Hugens, qu'il l'avoit prie de ne le point condamner, qu'il n'euſt vû ſa reſponſe qu'il donnera bientoſt dans un ſecond Prodromus. Je ne peux pas deviner ce qu'il peut reſpondre, mais j'eſpere quelqu' inconnu que je ſois, que ſon authorité ne prevaudra pas dans l'eſprit des perſonnes, qui recherchent ſincerement la verité, contre mes Obſervations & celles des autres, qui y ſont conformes. Monſieur Bouillaud n'a point reçëu de ſes nouvelles, depuis qu'il luy a envoyé ma lettre, & apparement il ne nous en fera point ſçavoir, que par Son imprimé, que je ſouhaitte fort de voir. Je vous envoye, Monſieur, quelques lettres que j'ay fait imprimer, où il y a pluſieurs choſes touchant les grandes lunetes. C'eſt tout ce que j'ay fait cet eſté, ma ſanté ne ayant pas permis d'achever ce que j'avois medité ſur les Cometes, ny le traicté de l'utilité des grandes lunetes, & de la maniere de s'en ſervir ſans Tuiau, ny ma Dioptrique. Je n'en ay pas neantmoins quitté le deſſein. Nous verrons cependant avec plaiſir celuy, au quel on m'a dit Monſieur que vous travailléz ſur les Cometes. Je ne puis vous regaler d'aucune obſervation, ſi ce n'eſt que je vis Samedy 26. au ſoir l'ombre de la troiſieme Lune ſur Jupiter avec une lunete de 21. pies n'ayant pû m'en ſervir de plus grandes. Je la vis en ſuite avec une lunete de 12. pies, mais

Lunæ

Lunæ ſupra Jovem, per conſpicillum 21. ped. cum majori hac in re uti non poſſem. Vidi eam paulò poſt per conſpicillum 12. pedum, ſed hoc non ante factum fuit, quàm illius locum per alterum conſpicillum deprehenderem. Exſpectavi heri tempus opportunum, ut facerem experimentum, an poſſem videre illas (umbras) 1. & 2. ſed cælum nubibus erat obductum. Verum quidem eſt, quòd non potuerim deprehendere die Veneris, erat 25. hujus menſis, umbram 1. ſed omnia non erant ita benè, ut heri, diſpoſita. Si forte aliquid me facere contingat, non negligam Te de eo reddere certiorem, & grato animo recognoſcere, quàm optimè potero, honorem, quo me afficis, in omnibus occaſionibus, in quibus potero Tibi teſtari, quòd ſim Nobiliſſime Domine

T. humillimus & obſequentiſſimus Servus

AUZUTIUS.

ce ne fut qu' apres que j'en eu deſcouvert le lieu avec l'autre. Je m'attendois hier d'eſſayer à voir celles du premier & du ſecond, mais le ciel ne ſe decouvrit point. Il eſt vray, que je n' avois pû deſcouvrir Vendredy 25. l'ombre du premier; mais tout n'eſtoit pas ſi bien diſpoſé, qu'il euſt eſté hier. S'il m'arrive de faire quelque choſe, je ne manqueray pas Monſieur de vous en tenir averti & de reconnoiſtre le mieux que je pourray l'honneur, que Vous me faites, en toutes les occaſions, où je pourray vous teſmoigner que je ſuis Monſieur

Voſtre tres-humble & tres-obeyſſant Serviteur

AUZOUT.

Hamburgo Lutetiam Pariſiorum die 31. Octobris 1665.

POſtquam octavo ab hinc die ad Te & Clariſſimum Bullialdum literas dederam, & ad præfectum tabellariorum miſeram, accepi utriuſque Veſtrûm gratiſſimas literas. Hæ etiam ſunt in re literaria vices, hi caſus. His vel prudenter vitandis, vel modeſtè ferendis vita tranſigitur, occupatâ ſemper hic vel illîc induſtriâ. Tuæ exeunte Septemb. ſcriptæ literæ, etſi tardius mihi fuerint redditæ, fuerunt tamen gratiſſimæ. Non perit gratia nec pretium rebus è locuplete eruditionis penu depromtis ullâ morâ, quam in aliis graviter fert curioſitas humana cupida novitatis, quæ ut grata, ita & turbida, Viro prudenti non ſemper appetenda. Triſtis enim nuncius nunquam ſerò venit: & tamen cum ventis pernicitate certare ſolet. Delectarunt me itaque Tuæ literæ, licet ſerius redditæ: quòd Tuæ erga me benevolentiæ non obſcura dederint documenta, deque Tuo rei literariæ promovendæ ſtudio certiorem me reddiderint, eidem pro virili deditum. Gratulor mihi miſſum à me Tibi Prodromum Cometicum Hevelianum fuiſſe gratum, Te certè dignum munuſculum. Optaſſem utrumque veſtrûm videre eidem ſententiæ addictum, ut Clariſſimo Bullialdo primùm, deindè & me, forte & aliis communibus amicis, parariis, de Cometico argumento uterque optimè conveniſſetis. Sed ſcio in Senatu Philoſophico, (quem & ego, omnium licet minimus, pro ea quæ cuique in Republica literaria competit, libertate, tùm ea quæ cuique incumbit ejuſdem Reipublicæ commoda juvandi, officii neceſſitudine, cogo) cuivis dicendi & judicandi eſſe libertatem. Ibi & veſtra controverſia, tot Magnis Viris Excellentiſſimiſque Mathematicis convenientibus decidi poterit. Ego à Clariſſimis Viris Bullialdo & Hugenio, utpote Præſtantibus Mathematicis & communibus Amicis, id fieri poſſe optem, & quantum in me erit, ut id fiat, curabo. Nam quod ad me attinet, animadverto Te, Vir Humaniſſime, juſto majorem de me concepiſſe opinionem, qui

Caſuum adverſa prudenter vitando & modeſtè ferendo vita tranſit.

Literæ doctæ ſerò redditæ gratæ ſint tibi.

Curioſitatem vita.

Triſtis nuncius nunquam ſerò venit.

Publicis uſibus conſule.

Hevelii & Auzuti certamen componi cupit Auctor.

Libertas in republica literaria cuivis manet integra.

Bullialdum & Hugenium controverſiam inter Hevelium & Auzutium ortam decidere poſſe Auctor cupit:

Se id facere poſſe negans.

Motus aſtrorum ignoro,

Conscius Tibi propriæ tenuitatis esto.

& nonnisi inter Mathematicarum disciplinarum studiosos & cultores reputari cupio, idque mihi magno honori duco. At

Non nostrum inter Vos tantas componere lites
Et vitula tu dignus, & hic - - -

Hevelii elogium.

Amplissimus Hevelius in re Astronomica est

- - - ut perhibent doctorum ora Virorum,

Excellentissimus, & summæ existimationis, & auctoritatis Vir, sed & summæ humanitatis, tùm & sinceritatis ac modestiæ. Scio eum sua fortiter defensurum, idque ei salvâ Tuâ benevolentiâ & amicitiâ integrum fore, non dubito: nec Te justâ ejus libertate offensum iri, spero. Nos qui tanti certaminis spectatores erimus, victoriam veritati gravissimorum Virorum judicio, gratulabimur. Non dubito eum libri sui, mox lucem visuri, copiam Clarissimo Bullialdo vel fortè etiam Tibi ipsi, facturum. De tuis, quæ mihi destinasti, in elaborandis specillis vice tuborum adhibendis & juvandis, si rectè video, cælestibus visoribus, occupata, gratias Tibi ago. Spero me eâ, curante Clarissimo Bullialdo, ubi commodum fuerit, acceptarum. Tibi verò ut pluria ejusdem generis usibus humanis apta in medium proferas, meliorem valetudinem precor, quò postquam hæc à morbo confirmata redierit, Tu quoque ad inchoatos labores redeas. Gratum mihi denique est Te observationes singulares beneficio Specillorum Tuorum de Luna factas mecum communicare velle. Mitte mihi figuras Observationum istarum accuratè delineatas, quas ego æri affabrè incidi, & his, quæ invicem communicamus addita, operi meo inseri curabo.

Amicos inter medius esto. Veritas semper vincat.

Industrii Viri vita longa & bona valetudine digni.

Observationum umbræ Lunaris figuras Auctor ab Auzatio petit

Auzatio Auctor observat. Hugen. & quædam de Auzatio scripta à Schotto sibi communicata mittit.

En Tibi observationum Hugenianarum summa capita. Quæ, quia libro meo inserentur, nolim fieri communia. Cum vero ei inserta & hæc sint, quæ vides, mihi ab Humanissimo Schotto missa, in quibus & Tui mentio facta est, mone si quid in eis correctum videre velis. Nollem à me ullam officii, quod amicis debeo, partem negligi. Qua in re si ab eis monear, grato animo fero. Unum addo: Amicos Hollandos in edendo opere meo diligenter pergere. Tu, Vir Clarissime, hisce meis conatibus mihique ipsi constanter fave.

XXX. COM-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

XXX.

COMMUNICATIO LUTETIA-PARISIORUM-MENAGIANA.

Hamburgo Lutetiam Parisiorum die 19. *Septemb.* 1665.

Viro Illustri, Clarissimo & Humanissimo

ÆGIDIO MENAGIO,

STANISLAUS LUBIENIETZKI de LUBIENIETZ S.P.D.

NOn est mihi, ut puto, operosè refricanda veteris amicitiæ nostræ, Andibus, Doctissimo illo Polycarpo Sengebero parario, conciliatæ, Parisiis firmatæ, memoria. Quod quidem in promtu, sed minus necessarium est. Nec fortè satis conveniens foret solicitè id agere legum amicitiæ, humanitatis, Tuæque singularis comitatis memorem. Quanti Te faciam, Clarissimi Viri Nicolaus Heinsius, ut puto, & Bullialdus Vester, quod scio, communes utriusque nostrûm Amici, Tibi indicârint. Magni Te æstimat, me & Heinsio indice Illustrissimus Rautensteinius, Vir non minus literis & virtute quàm dignitate Consiliarii & Legati Neoburgici Ratisbonæ splendidissimâ conspicuus. Sed dabit aliquando debitum ut amicitiæ nostræ, ita & præclaris Tuis meritis testimonium orbi literato & futuræ ætati opus, quod occasione nuperorum Cometarum, hortatu & impulsu Amicorum ac studio boni publici molior, Mathematicum, Physicum, Politicum, Historicum, Chronologicum, Ethicum & Oeconomicum, si Deus illud absolvere dabit. Non quidem ei universam Philosophiam, ut ille Homerum nuci, includere, verumtamen multas ejus præstantes & in vita civili magis utiles partes includere animus est: quantum quidem per alia negocia licet, quibus me sortis & vitæ ratio alligavit. Huic ut non tantùm ipse pro egregio Tuo in literas & earum studiosos studio, faveas, sed & fautores pares, per amicitiæ & æquitatis jura oro & obsecro. Quod si verò in opus nostrum felix & dives ingenii Tui vena Philosopho dignam symbolam, qualemcunque in tàm multiplici argumento elegeris, mittat, erit quo nomine mihi gratuler, ut Menagium, tot meritis in Republica literaria præstantissimum in Senatu, ut sic dicam, Philosophico, Rautensteiniis, Heinsiis, Heveliis, Bullialdis, Bartholinis, Ricciolis, Kircheris, Schottis, Curtiis, totque aliis assidentem videam. Vale literarum & literatorum suave delicium, & Amicos Andibus & Lutetiæ Parisiorum superstites, inprimis Amplissimos & Humanissimos Fratres Tuos, meo nomine saluta.

Menagium jam diu Auctori amicum.

Polycarpi Sengeberi elogium.

Menagium meritò magni facit Auctor.

Rautensteinii encomium.

Menagio operis instituti rationem Auctor proponit:

Ab eodem symbolam operi inserendam postulat:

Ejus meritis debitum testimonium dat.

Lutetiæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Lutetiæ Parisiorum die 16 Febr. 1666.

Menagius Auctori humanissimum responsum dat:

PLurimum Tibi eo nomine debeo, quòd volueris mihi dare indicia literis Tuis expressa, Te mei memorem esse, & amicitiam mecum initam conservare. Honori duco quòd me literis Tuis compellâris, & credas velim, in nullum Te id officii conferre unquam posse, qui majori cum gaudio hunc honorem sibi haberi agnoscat, quàm ego. Multum etiam debeo Illust. D. Rautensteinio, ideò quòd tàm præclarè de meis studiis sentiat, &

Se per eum Rautensteinio commendari petit:

cum Tu ei hanc de me opinionem inspirâris, eo ipso vis ut me ad Te conferam Teque rogem, quò ei testeris me grato animo tantam benevolentiam prosequi, eumque orare, quò me amicis suis adnumeret suæque gratiæ participem reddat.

Instituto Auctoris favet: Eique sententiam Chærephontis de Cometarum significatione indifferenti commendat,

Libenter videbo Tuum tractatum de Cometis, & credas velim, me eum æstimare ut par est. Certus sum Te non oblitum ibi esse libri Chærephontis Philosophi Stoici, in quo is pluribus exemplis ex antiquis historiis desumtis demonstrâvit, sæpissimè Cometas nihil funesti præsagivisse. Origenes facit mentionem istius Tractatûs in primo libro contra Celsum.

Chærephon unus de veteribus Philosophis.

Meminerunt hujus Chærephontis Martialis, Porphyrius, Eusebius & alii. Rogo ut continuam amicitiam mihi conserves, & certa fide dicenti credas, me semper, ut par est, Tuam amicitiam æstimaturum, & omni studio fore Nobilissime Domine

Tibi addictissimum

MENAGIUM.

A Paris ce 16 Fevr. 1666.

JE Vous suis infinement obligé des marques qu'il Vous a plû me donner de Vostre souvenir & de Vostre amitié, par la lettre que Vous m'avéz fait l'honneur de m'escrire : Et je Vous prie de croire, Monsieur, que Vous ne sçauriéz jamais en obliger personne, qui les reçoive avec plus de joye que moy. Je suis aussy tres-obligé à Monsieur Rautenstein des sentimens avantageux qu'il a de mes estudes: & comme c'est Vous, Monsieur, qui les lui avéz inspiré, Vous vouléz bien que je m'adresse à Vous pour Vous supplier de lui en tesmoigner ma reconnoissance, & de luy demander pour moy quelque part dans ses bonnes graces. Je verray volontiers Vostre Traicté des Cometes, & Vous ne devéz pas douter que je ne l'estime comme je dois. Vous n'auréz pas oublié, je m'asseure, à y parler de celuy de Chærephon le Stoicien, dans lequel il faisoit voir par plusieurs exemples tirés des anciennes histoires, que les Cometes tres souvent ne presageoyent aucune chose funeste. Origene fait mention de ce Traicté dans son premier livre contre Celsus; & il est mention de ce Chærephon dans Martial, dans Porphyre, dans Eusebe & ailleurs. Je Vous demande toûjours la continuation de Vostre amitié, & je Vous conjure de croire, que je suis toûjours, comme je dois avec toute sorte d'estime & de passion

Monsieur

Vostre tres-humble & tres-obeyssant Serviteur

MENAGE.

Hamburgo Lutetiam Parisiorum die 27. Februarii 1666.

Menagium Auctor de constanti sua benevolentia certum esse jubet:

EX quo literas Tuas pristini affectûs & officii plenas accepi, è vestigio perfusus gaudio manu arripio calamum, quo gratissimis Tuis, licet brevissimis, respondeam: simul autem affectui Tuo, quem nihilò immutatum à pristino illo perspexi. De mea sincera erga Te benevolentia velim nunquam dubites, imo eam, si qua in re mea opera Tibi usui esse potest, experiâre. Illu-

Meritis ejus (ut & Rautensteiniana) debitum testimonium reddit,

strissimum Legatum Neoburgicum Dominum Rautensteinium Tibi Tuisque studiis amœnis favere, non est mirum. Quisque enim vel paulum humanus id faciat oportet. Tanto magis Vir ille consentiente omnium proborum judicio humanissimus. Quòd vero Tu etiam meis studiis faveas, pergratum mihi est. Progredior in opere satis grandi, arduo & molesto: inter continuas præsertim occupationes quæ me aliò vocant. Quæ parata sunt relego, recognitaque,

Operis sui rationem ulteriùs ei reddit.

opere

opere ferè tumultuario, qui mos feſtinantium & occupatorum eſt, ad Batavos prelo ſubjicienda mitto. Hiſtoriam vero Cometicam & quodammodo Univerſalem, ſed compendiariò, ſelectiora ſcilicet & ad rem pertinentia colligendo, pertexo. Cometæ mei, ſed & totius operis non aliud eſt ſymbolum quam hoc: BONA BONIS, MALA MALIS. Hoc ſi Tu qua polles ingenii divite vena, epigrammate commendare volueris, rem bonis facies gratam, malis, ut ſpero, utilem. Originis illum locum jam dudum operi meo inſerui, ſententiamque Chæremonis (ita enim ibi ab Origene vocatur: ſcio tamen Suidam & alios Auctores Chærephontis meminiſſe ut & Chæremonis) aſſerui. Ut verò videas me illum Origenis locum cum cura legiſſe, adſcribam hîc Tibi ea quæ Vir Doctiſſimus David Hoeſchelius ad ea annotavit. Ἐσθ' ὅτε καὶ ὅτι Χρηστοῖς ἐσομένοις Κομῆσαι ἀνέλαν.] Non rectè igitur parœmiæ illi ἡδεῖς Κομήτης ὅστις ἡ adjectum eſt hoc acroteleution à Joachimo Camerario κακὸν φέρει, niſi accipiamus ὡς ὅτι τὸ πλεῖστον, quum hujus tot exempla ſuppetant] Sed & in textu ad marginem legimus: οὐ πολλάκις Κομῆσαι χρεστὰ προσπίπτουσιν. Scio quidem Tibi hæc nota eſſe. Scio pariter experientiâ teſte aſſiduâ, ſive adſint ſive abſint Cometæ, illud antiquum Homeri admodum ſcitum eſſe:

Symbolum Cometæ & operis ſui epigrammate ab eo commendari cupit.

Chærephon & Cuæremon.

Davidis Hoeſchelii encomium & ſententia de Cometis.

Cometæ etiam bona ſignificant Bona malis miſta.

Φάρμακα πολλά μοι ἐσθλὰ μεμιγμένα,
Πολλὰ δὲ λυγρά.

Volui tamen hæc pro jure amicitiæ apud Te, tanquam meæ de Cometarum ſignificatione indifferenti & perpetua rerum viciſſitudine, ac conſtanti inconſtantia ſententiæ argumenta proferre. Tu ſi pluria dederis, rem Te dignam, mihi gratam, publico utilem feceris. Ut amicos omnes, etiam Andegavenſes, cumprimis Humaniſſimum Clementem Gauld, Profeſſorem Theologiæ in illa Univerſitate, meo nomine plurimum ſalutes, etiam atque etiam rogo. Velim quoque me de eorum vita, valetudine, fortuna, niſi grave ſit, reddas certiorem. Ecce verò dum hæc ſcribo, literas accipio à Clariſſimo Heinſio, qui me aſſiduo literarum ſuarum dignatur commercio. Hunc communem utriuſque noſtrûm Amicum benè divinâ gratiâ valere, feliciter agere, & ſua poëmata nuperrimè typographo Batavo imprimenda tradidiſſe, indicandum Tibi eſſe duxi. Niſi fortè addendum ſit, Oratorem Veſtrum Dandillæum Pomponium Holmiam die 16. Febr. veniſſe, & ab Heinſio, ut Virum humanitate & prudentiâ inſtructum commendari. Vale Vir Humaniſſime & eximie.

Clementis Gauld elogium.

Heinſii poëmata.

Dandillæus Pomponius laudatur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

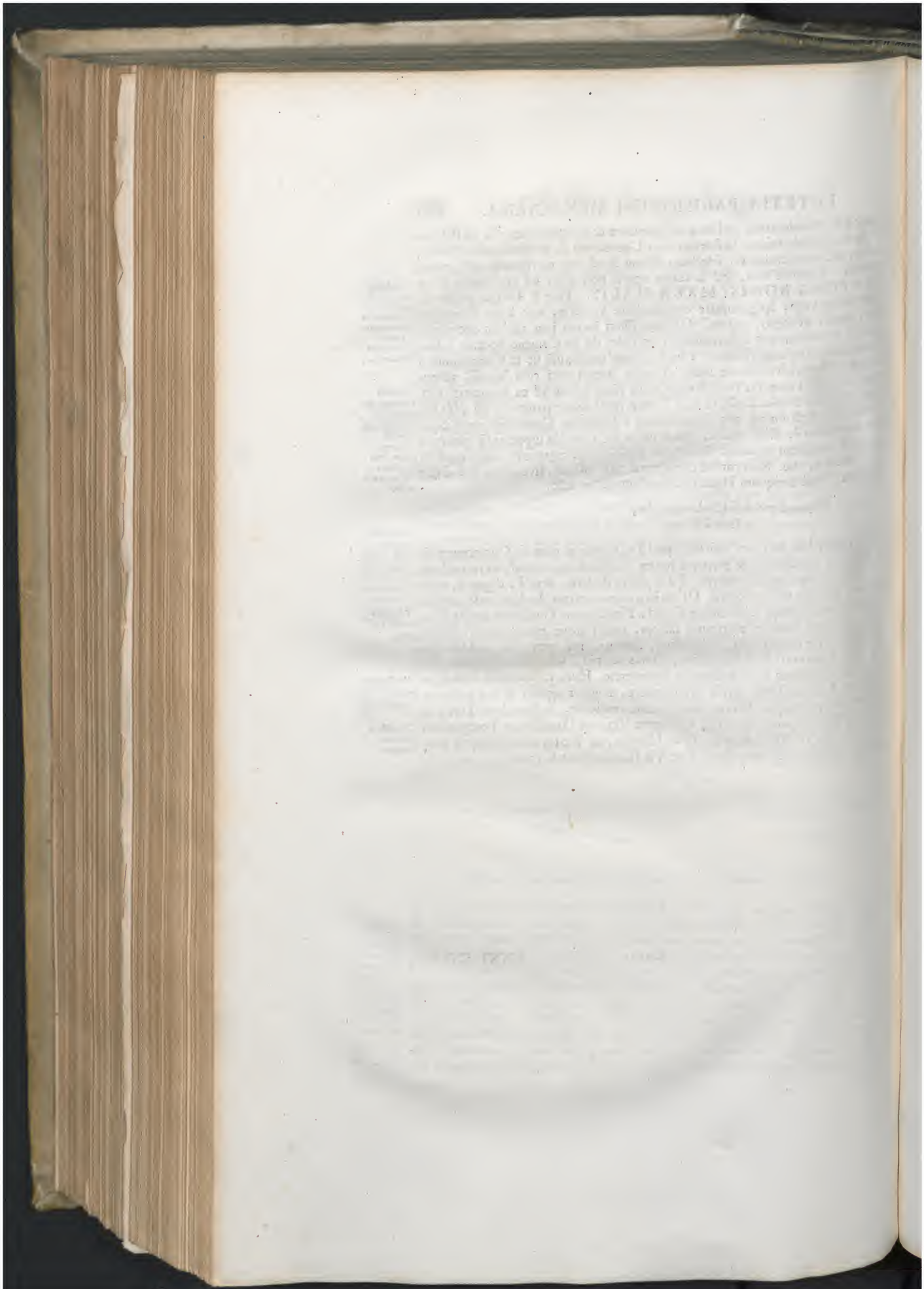

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

XXXI.

COMMUNICATIO ROTERODAMO-GRUTERIANA.

Hamburgo Roterodamum die 4. Augusti Gregor. 1665.

Clarissimo & Doctissimo Viro

ISAACO GRUTERO

STANISLAUS LUBIENIETZKI de LUBIENIETZ S. P. D.

QUanto rationum firmarum paratu felicissimus philosophiæ practicæ Magister Plutarchus nec malis, quò studia & mores corrigant, nec bonis imprimis, quò exemplo excitent alios ad virtutes & literas, latendum esse evincat, nosti. Ego ne cum iis, quæ vel ad me vel etiam à me de argumento Cometico aliisque ei adnexis scripta sunt, intra privatos fidelis silentii parietes lateam, sed potius in publicum prodeam, cumprimis Illustrissimus Rautensteinius, communis utriusque nostrûm amicus & Fautor, effecit. Atque is ipse, credo, est, per quem Tibi innotui, & cujus commendatio, quam mediocribus meis studiis plenâ mensurâ tribuit, ut adeò liberale judicium in Tuis ad eum prid. Id. Jul. datis de me faceres, & tàm amplas spes de meis conatibus conciperes, effecit. Novi enim quanta tùm eloquentiâ politâ, tùm humanitate, & in amicos benevolentiâ, sed & quanto in publica rei ut literariæ, ita & Christianæ commoda studio valeat Vir ille omni laudis genere excellentissimus. Jam olim ille mihi egregias animi Tui & ingenii dotes (ab aliquot nempe annis, postquam in Pomerania & Prussia notitiam & familiaritatem felici sidere contraximus, jura amicitiæ & commercium literarum strenuè colimus) commendavit, & multæ Tuæ eruditionis specimina pro jure necessitudinis mecum communicavit. Atque hæc me satis blandè ad Te literis adeundum invitabant. Nolui tamen in Tua tempora, gravioribus devota studiis (inter quæ Magni Grotii scripta quædam Tibi esse curæ gaudeo, quænam verò illa sint, scire ex Te aveo) peccare. Ast nunc non tantùm honorifica, sed & meritorum meorum (quæ quàm exigua sint, probè mihi conscius sum) mensuram excedente mei in Tuis ad Amicum illum literis mentione, vel invitum ad Te compellandum impelleres, vi illâ humanitatis gratâ. Parce itaque, Vir Doctissime, extemporali, ut vides, tempore scilicet præcipitante, scriptioni, quâ volui meo in Te officio defungi, quamvis parcam tempori variis distractus laboribus. Quos inter & illi sunt, quos componendo noto jam Tibi operi meo impendo. De quo, ne sis recentiorum ignarus, paucis accipe, ut Tibi aliquantum tantæ exspectationis constet ratio. Multa mecum de argumento Cometico communicarunt Clarissimi nostræ ætatis Mathematici, Hevelius, Bullialdus, Bartholinus, Leuneschlossius, Placentinus, Büthnerus, Gravius & alii, sed & cele-

Plutarchi latus.

Latendum nec malis nec bonis.

Latere cur Auctor cum collectaneis de Cometis non potuerit.

Rautensteinii merita celebrat Auctor.

Grotiana quædam scripta Gruterus colligit.

Grutero accuratam instituti operis rationem Auctor exponit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

celeberrimi Jesuitas inter Philosophi Curtius, Kircherus, Schottus & Ricciolius, (qui ut postremæ ejus literæ, ipsis Idibus Juliis Bononiâ datæ, me docuerunt, cum pertinaci morbo ad vitæ periculum conflictabatur, ideò & mihi ferè ultimum dicebat Vale) quæ profectò & varietate & industriâ meritò te commendant. Ut taceam quæ ab aliis Viris doctis hâc in Urbe, & alibi agentibus, accepi. Accesserunt plurima à nostro illo tàm caro capite, tùm & Vestrate Nicolao Heinsio, utroque non tantùm politiori eruditione sed & tantis dignitatibus muneribusque publicis & virtutum laudibus præstantissimo & omnibus bonis commendatissimo. Sed isti Politica tractant. Illi aliique Mathematica & Physica: quidam etiam Historica, Chronologica & Ethica tangunt, me ut plurimùm dante, quandoque tamen & accipiente, occasionem. Atque ita opus in justum exçrevit volumen, quod promittit Speculum Mathematicum, Physicum, Politicum, Historicum, Chronologicum, Ethicum & Mantissæ vice Historiam Cometarum à condito Mundo ad hunc annum, cum brevi indiculo non tantùm tristium, sed & lætorum eventuum eos secutorum. Historiam ideò mihi percurrendam suscepi, quia nondum vidi à quoquam Cometas omnes simul esse annotatos. Ricciolius putat 154. Alstedius 160. Eckstormius 206. circiter. Ego spero me CCC. numerum conflaturum, saltem ei appropinquaturum. Semestres Alstedius notat binos, totidem Eckstormius, Ricciolius tres, Hevelius 4. ego jam octo investigavi. Indiculum verò subjiciam, ut exuam Cometas tristium lætorumque prænuncios vulgari illa infamiæ veste. Id consilii Tibi quoque aperio, ut, si fortè illud, quod spero, probaveris, me in hoc instituto juves. Quos Annales Bojorum (ut ad alia transeam) desideres legere in literis ad Illustrissimum Rautensteinium; nescio. Ego quidem ei commendavi, inter optimos, quos habemus, scriptores ponendum Aventinum, qui Ratisbonæ vixit & sepultus est, ut aliis præstantibus Viris, ità & Tuo Magno Erasmo (cujus utinam locum dignè impleas, sicut domicilium eruditionis & industriæ ejus inhabitas!) multum laudatum Hevelianum Prodromum Cometicum. Te jam vidisse credo. Egregius est liber, & maximi Operis prænuncius. Non ego tantùm judico, qui hic nullus ferè sum, sed & alios ὁμοτεχνους (ejusdem artis gnaros) judicare scio, Virum illum incomparabili orbium cælestium notitiâ, & irrequietâ diligentiâ omnes superasse sui similes, nec dubitandum est, in genere suo excellentissimum esse. Sed abrumpere me jubet tempus. Vale & amicitiæ leges unà mecum subi.

Rautenstrinius laudatur.

Heinsius laudatur.

Historiam Cometarum scribendam sibi Auctor proponit.

Cometarum catalogi.

Annales Bojorum Aventini commendantur.

Hevelii Prodromus Cometicus & ille ipse laudatur.

Roterodami ex Erasmiano Hamburgum die 8. Sept. 1665.

Nobilissimo & Generosissimo Doctissimoque Viro

STANISLAO LUBIENIETZIO de LUBIENIETZ

Equiti Polono S. P. D.

ISAACUS GRUTERUS.

Gruteri Auctoris literas habet accerrimas: Laboribus Scholasticis brevitatem literarum excusat.

Benevolentia benevolentiam, ut magnes ferrum, trahit.

Amicitiæ facilis & officiosus para.

LIteræ Tuæ, quas alte omnis vitæ urbanioris polities imbuit, & eruditio adspersit elegantiæ latinæ floribus, ferè eo mihi tempore redditæ, in quod solemnes Gymnasii nostri curæ recurrunt, & ad plusculos continuè dies pertinaciter exercere solent præfectum, negatò ad alia mentem laxatura digressu. Itaque priusquam in ista rigidæ Observationis demergerer, mox inchoanda, & in ferias liberaliusque respirium desitura, invasi paucula momenta istis prævia laboribus, raptim defuncturus non responso, sed illo observantiæ testimonio, quod patiebatur angustia temporis. Cum enim plurimùm debeam humanitati, quæ fores amicitiæ tuæ aperit benigna manu, aut, ut candori edecumatissimo loquar convenientius, in sinum meum Te effundit; heroicâ spectandum indole, sentio exigi plenius demensum studii, quo virtutes rarissimas & aurei

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Hoog.
107 B 47

aurei seculi amplectar religiosissime. Nunc obsidem istius diligentiæ & æstimationis hunc præmitto, & necessitati ad alia me vocanti eousque morem gero, ut tui pretio nihil detraxisse videatur silentium, si exspectassem laxius otium & istis officiis accommodatum, quæ non perfunctoriè tractanda. Accedit oblata materies epistolici ad multa diverticuli: quæ ut exercendis gloriosè ingeniis seposita sunt, ita turbidas respuunt cogitationes ejus, qui ad singula emendatius perscribenda pedem figet, ut diu literariis suavissimarum meditationum deliciis immoretur, nec cum cane ad Nilum prægustet oblectamenta non fastidiosè habenda, & utinam sæpius reditura per apertam à Nobilissimo & Eruditissimo Viro hujus commercii viam. Vale, & scito invitum me avelli à porrò contexendis, ad quæ fusiùs enarranda vocat me argumentum eximium epistolæ omnibus sui partibus gratissimum, si eam patiaris demi, quæ præter æstimationem celebrium ingeniorum quidquam commendat in nostra tenuitate, & ab Excellenti Rautensteinio transfusam arguit amabilis contagii labem. Cætera in suam digerendo seriem brevi exspecta, ubi exsolvero me bis per singulos annos redeuntibus aliquot dierum tricis, quas reddenda præfecturæ meæ ratio secum fert.

Responso, licet brevi, officii partes imple.

Officia amicitiæ diligenter tracta.

Festinanter seria & gravia non agenda.

Hamburgo Roterodamum die 25. Septemb. Gregoriani 1665.

INsignem humanitatem, quàm antea in Tuis literis ad Illustrissimum Rautensteinium scriptis toties vidi, in Tuis nuperis ad me ante paucos dies perlatis pariter video, ita ut perfectius exemplar ejus vivum quærere necesse non habeam. Licet verò tempore exclusus & curis Scholasticis tunc distractus fueris, satis tamen latè eam, velut in patenti campo, explicuisti. Cum autem plura promittas, his Te pauculis prævenire volui, ne grandi ære Tibi obstringar, nunc utcunque, scilicet ut potui, non ut volui debuique, has extemporales literulas ad Te dando, officio mutuo defunctus, adjuncto ferè integro literarum, nudius tertius ad Reverendum & Doctissimum Virum Albertum Curtium scriptarum exemplo, sed eâ lege, ut mihi liberè quid de toto hoc scripto judices, exponas, & jure amici veri in me, ubicunque opus fuerit, monendo, utaris. Vale.

Gruteri humanitatem Auctor celebrat.

Extemporalis scriptio potior silentio.

Auctor literas 23. Sept. 1665. ad Curtium scriptas Gruteri judicio submittit.

Roterodamo Hamburgum die 12. Octobris 1665.

SI quantum glorior sanctiori necessitudine, quæ Musis auspicibus animos devincit, tuo Vir Nobilissime, nuper me quoque complexa beneficio, tantùm favisset fortuna in concilianda æstimationi testandæ gratiâ celeritatis, pridem honorificæ invitationi ad Sacra coalituræ optimis avibus amicitiæ reposuissem obsides, sequioris existimationis minimè suspectos. Sed desiderio ad exhibenda istius fœderis pignora incitatissimo obstacula ex obliquo injecta sunt; dolente me occasionem perire maturius expromendi officia tantæ debita humanitati & doctrinæ. Prævisas enim tarditatis excusatæ (si prodromum meum per varias oberraturum manus juverint Dii viales ut destinatione nostra non exciderit) causas cumularunt alia nullius in antecessum deprehendenda sagacitate. Ita nunc demùm accingi datur ad responsum, tenui velut præludio libatum, inter occupationes ad statum recurrentes tempus, & interponendæ moræ non patienter justa pertinacia. Benè sit excellentissimo parario, qui ut interiore literarum elegantiâ validus est, ita benevolentiæ suæ propagines mihi procurat amplissimas, etiam tuæ familiaritatis conciliator fælix: quæ suspiciendas doctrinæ opes rarioris promittit, si cælo propitio pertexere liceat quod carceres ferè mordet opus. Nos in humili jubent morari & fortuna & ingenioli angustiæ, ad grandia quidem & benignæ posteritatis faustum promeritum judicium non assurgentis, sed quod mirari & venerari non malignè didicit dotes, omnium

Amicitiam studia humaniora conciliant.

Proposita bona inveniunt sua impedimenta.

Rautensteinius amicitiæ inter Gruterum & Auctorem contractæ pararius.

Gruterus instituto Auctoris favet,

Modestè de se sentit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Grotii nec epistolas ad Viros doctos, exceptis Gallis, scriptas Gruterius collegit.

temporum memoriæ inferendas. Grotiana penes me nihil aliud sunt præter literas ad omnium gentium eruditos exceptis Gallis: cum ad eos Serravius, Parlamento Parisiensi haud inficiandum nomen, suam ediderit peculiari libro collectionem. Si habere potes, quo nostra augeatur possessio, non decoquam ingratus beneficium publicè futurus memor, per quem conatus meus profecerit. Ubi desævierit Anglicani belli tempestas, quod totius Europæ turbat commercia, latè sparsis inter ipsos confligentes miseriis; ut classica Batavis prælis otium ferè indicant. Deus utrique genti pacem reddat, omnibus votis expetendam, quos ea jungit vicinia locorum, præter communia religionis sacra. Institutum tuum video & diffusæ domestica supellectile lectionis & à præclaris Viris comportatâ sic instrui, ut à mea tenuitate nihil queat sperare subsidii, solo prosequendum applausu, ut tandem tractatus prodeat omnibus sui partibus in quas stilum extendere cœpisti feliciter, absolutus. Carmen offerrem, devotum Tibi animum testaturus, nisi pauperies Poëtica reprimeret impetum, fors temerè ebullientem, ubi magnis nominibus tantùm debetur locus, & ex merito in æternitatem sociâ tecum famâ transituris. Annales Bojorum novitio Scriptore, cujus excidit nomen, commendaverat mihi Nobilissimus Rautenstenius: ex promisso nostratis Bibliopolæ, si non fefellerit, legendos. Aventinum in pluteis meis desiderari, pridem dolui, & frustra: sæpè curis meis illudente eventu, ubi per vicarios tentanda fuit auctionarii fori fortuna, territos quorundam in isto conflictu audaciâ ex unctioribus loculis. Vereor ne prolixitate offendam, studiis in istum Cometologiæ Tuæ circuitum sparsis molestâ: spe tamen impetrandæ ab humanitate summa veniæ, addo sequentia tristis deponenda auribus, & fideli obsignando silentio &c. Hevelianæ Cometologiæ Prodromum, qui ex prælo Janssoniano & repetitâ editione ante aliquot mihi hebdomadas promissus exspectatur cum Notis nescio cujus, ut volebat auctor mihi idoneus, necdum vidi, cum tamen in partu esse diceretur, mendacæ sæpè typothecarum gente. Vale & inter virtutum Tuarum cultores locus mihi sit vel infimus, certaturo vel cum primis flagranti candidissimæ æmulationis studio.

Belli Anglicani mala orbi gravia.

Anglis & Hollandis pax convenit.

Gruterii instituto Auctorum favet:

Modestè de se sentit:

Carere se adhuc Aventino dolet:

De nova Prodromi Cometici Heveliani editione meditata à quopiam Auctorem monet.

Hamburgo Roterodamum die 3. Novembris Gregoriani 1665.

NEcessitudinis literariæ nexu me Tibi devinctum esse summoperè mihi gratulor: eodemque me & aliis multis Viris Præstantissimis, id est, Tui similibus, hâc præcipuè argumenti Cometici occasione, junctum esse gaudeo. Næ bono omine crinita illa sidera affulserunt, quòd mihi bonarum artium studioso ad tot Viros egregios & prorsus eximios, non tantùm viam monstrârint, sed & facem prætulerint. Hanc ideò tristem & atram ego hactenus non dixero. Sed nec aliàs semper. Nosti enim me Cometæ comites, rerum eventus gaudii & mœstitiæ ambiguos, monstrare. Furit ab ortu ejus, fateor, hîc pestis, illîc gladius. Sed novimus hunc jam ante ex curvis quoque falcibus conflatum, exacutum, in rostri mucronati formam fastigiatum & vibratum esse. Nonne verò simul hîc pacem conventam, ibi fœdus percussum, illîc natalem lætum, meliorum aëris, valetudinis, rerum constitutionem aliaque secunda his & illis gratulamur? Ergo mihi, adhuc quidem, nec per omnia

Literarum commercium jucundum & utile

Cometici argumenti occasione Auctor Viros doctos literis auxit.

Vicissitudo rerum in orbe perpetua.

Infestam facem pandit Cometa.

Citrà hunc heu! multa Regum Regnorumque vidimus funera, perpetuæ rerum humanarum vicissitudinis & fragilitatis, divinæque ordinationis sapientissimæ & justissimæ potestatis inexsuperabilia documenta. Hoc qui negant, homines se esse & in orbe mobili se vivere, parum meminerunt iniqui odii faces cælestibus illis opponentes. Habent firmum sequioris caussæ præsidium, non tantùm

Reges & Regna sine Cometis cadunt.

Cometis multa falsò imputantur à plerisque.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Hoog.
107 B 47

tantùm perpetuum omnium ferè gentium conſenſum (qui tamen adverſus veritatem non præſcribit, nec præſcribere jure poteſt) ſed & religioſi metûs mentibus hominum incutiendi propoſitum. At firmius longè, imò triplici ære munitum videtur, non excuſſo illo animis mortalium metu, vitiorum freno, veræ libertatis ſcuto, beatæque ſpei galeâ, facilia pectora ad virtutem firmare. Huic enim deditus

Veritas consuetudine, etiam inveteratâ, potior.

Timor Dei ſit pro vitiorum freno.

Spes, velut galea, corda pia munit.

Hos ſucceſſus alit: poſſunt, quia poſſe videntur.

Deſperandum nil virtutis amantibus.

Is & ſtudii à Deo ad virtutem amplectendam conceſſi, & officii ad eam ſequendam injuncti, tùm & auxilii ad retinendam promiſſi conſcius, tùm verò etiam præmii largiſſimi certus, mortalia temnit, tàm blandimenta, quam irarum & furoris terricula, intrà ſe reputans vel luci dicens:

Libertatis & induſtriæ humanæ ac divinæ gratiæ Societas pia, utilis.

- - - - - - Vado ducente Deo
Flammas inter & hoſtes, dant tela locum
Flammæque recedunt.

Huic non tantùm læva omina & adverſa, quæ multos frangunt, ſed & læta proſperaque, quæ plures ſolvunt, benè ſemper, imò vertunt optimè. At contrà

Bonis omnia in bonum.

Si malus aut nequam eſt, malè res vertunt quas agit,

Mali bonis etiam abutuntur.

vel quas ſaltem videt. De his quæ ſit Tua mens, me mone, admone etiam officii, ubi opus eſt. Invenies acceſſu facilem, perſuadendæ verò veritatis & virtutis etiam facillimum. Tarditatem literarum Tuarum æquitas excuſat: abſentiam dubio procul accuſaret, omnique privaret patrocinio, ubi de Virtute & Republica ſermo eſt. Nullus hìc effugiis locus, quæ utraque illarum inſident. Oberrent Tuæ literæ, quantum per loci conditionem licet, & quantum turbidi temporis iniquitati libet; at non aberrent. Ibi nunquam perdent gratiam, quòd ſat benè, quia meum in Te ſtudium certò, novi. Hìc perderent ſecum egregiæ & ad bonas artes erectæ induſtriæ monumentum. Omen itaque ſiniſtrum prohibeat Deus, viarum & virtutis cuſtos! Tua iſta curioſæ benevolentiæ præludia magnum quid mihi de Tuâ in hoc laudabili humanitatis certamine induſtriâ pollicentur. Hanc in eo quoque exeras velim, ne gaudia noſtra moreris, neve ſpem in longum extrahas. Exemplum meæ ad Curtium epiſtolæ jam acceperis. Judicium de hac Tuum opperiar, tantæ eruditionis & benevolentiæ experimentum. Hoc ſi impetro, invitabis me, ut plura ejus notæ ſublentiæ prælusia mittam. Tunc demum vota noſtra optatum conſequentur gaudii apicem, & tàm Illuſtri pario utrique noſtrûm conjunctiſſimo & amiciſſimo, qui me tantum Tibi Teque mihi fecit, ampliſſimas agam gratias, permultis alioqui nolem minibus ei devinctus. Me quoque premit & altiora petere prohibet fortunæ gravitas. Sed & illa ingenii parvitas mediocribus contentum vivere jubet. Cum amicis ἀυζυγεδιασὶ per epiſtolas bonæ mentis internuncias colloqui, & extemporali, familiaribus epiſtolis aptâ dictione, apud eos uti ſoleo. In qua quæ jurè deſiderantur ab illis, excuſabit æqua eorum benevolentia: quæ ab aliis, mea apud eos publicæ rei utcunque juvandæ dedita opera. Amicorum feſtivas acclamationes ambitioſè non quæro. Produnt ſe hìc jam clariſſimæ voces, Rautenſteiniana & Heinſiana. Tàm illuſtribus nominibus ſociari integrum Tibi eſto. Nondum viſas Magni Grotii literas Te in unum colligere inſtituiſſe ſummoperè Tibi & publico gratulor. Digni hi Phœnicis ingeniorum fœtus tanto Curatore. Epiſtolas ejus habet plures, & originales quidem, Martinus Ruarus, inſtitutioni trium filiorum meorum præfectus, feliciter ad Parentis ſui τὸ μακαρίτης, cui eſt cognominis, magnam exiſtimationem contendens, ad Parentem ſuum (cujus etiam epiſtolarum hujus generis plures centurias luci aliquando committendas, aſſervat) ex hac urbe & Lutetiâ, ſcriptas. Illas ad Joannem

Celeritatem diligentiæ tempeſtivè adjunge.

Rautenſteinii amicitiam & merita Auctor celebrat gratus.

Epiſtolæ & ſermonis familiaris verba facilia ſunto.

Amici conatibus fave.

Ambitio vitanda.

Carmina gratulatoria ab Amicis Auctori oblata.

Grotii epiſtolæ ad Martinum Ruarum & Joan. Crellium.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Joan Crellius pater & filius.

Joannem Crellium pariter τὸν μαχαίρην apud filium hujus, generum illius Amſterodami invenies. Harum exempla à me facilè impetrabis, ut & illarum à Crellio patri ὁμοιόμορφ, ſi rectè eum novi. Sed an Tu multis exoſa nominà Grotianis inſeri velis, illud eſt, de quo addubitare licet. Etſi multa ibi Philologica, Hiſtorica & Politica tractentur, alicubi tamen & controverſa de rebus fidei tangantur. Opto, ut tàm atrox belli Anglicani tempeſtas pace fida commutetur, nec amplius ubique bonis conatibus reſiſtat. Illuſtriſſimus Rautenſteinius noſter Brunneri opus de virtute & fortuna Boica nuper editum, Tibi, credo, commendavit. Sed & ego Aventini Annales Bojorum Tibi iterum iterumque commendo, etſi Auctor ille ſatis jam Tibi ſit commendatus, & de meliore, ut dici ſolet, nota. Si quid veri ſubſit illi de nova editione eaque notis aucta Prodromi Cometici Heveliani, mox ex Tuis, ut ſpero, cognoſcam. Vale, Vir Doctiſſime, Teque inter præcipuos virtutis & ſolidæ eruditionis cultores à me habitum iri, nullique pariter affectu ergà Te me ceſſurum, certus eſto.

Bell: Anglicani mala quampriman auferri Auctor cupit.

Brunnerus de virtute & fortuna Boica.

Roterodamo Hamburgum die 15. Novembris 1665.

Gruterus de Auctoris ad Curtium epiſtola judicium fert benignum.

ABundè penſata epiſtolii tui die 25. Septembris exarati brevitas, quod extemporales præcipitarunt anguſtiæ, ex literarum apographo, quas rationum momentis & pondere graves exaraſti ad R. P. Albertum Curtium, fuſius in enucleandum argumentum & indulgentius incumbente calamò. Atque ut animi exertiſſimè benevolentiam ſpirantis ſtricturas compendioſa prodit ſcriptio, ita ad inſtruenda ſolidæ confutationis aciem comparata prolixitas, tanquam Solis radio demonſtrat ingenii vim, digni quod immoretur detrahendis infamiæ, in popularem tranſfuſæ opinionem, & cælo inſcriptæ ex Cometarum ortu, commentis. Qui enim nunquam incitatiorem me ſenſi ex triviali æſtimatione in partem (ut multis videtur) ſequiorem, ſpectatis, quæ cladium prænuntia rutilare putantur, ſideribus; ita lectis tuis, ad rationis trutinam caſtigatis, vix in dubiis plerumque texi ſolitis præſidium video, quo non excutias priſcâ nœniâ ſtreperos. Itaque mihi, non ſervire nato in humanis ſcientiis, nec juranti in magiſtrorum verba, qui ſolâ nixi authoritate regnant, veniam dabunt tenaciores pervulgatæ ſententiæ, ſi nunc poſt diſcuſſiones in tuis ad R. Curtium non leviter adumbratas, ſed multo validas robore, intentior paulo in argumentum Cometicum, quàm hactenus mea patiebatur ἀλαζαξία * (fortaſſis nimiæ accuſanda ſecuritatis, quod utrimque reducta conſiſteret, Scepticæ ἐποχῇ † affinis maximè) nunquam laceſſere diſſidentes cum aliquo periculo apud ſuperſtitioſulos, ſed intra pellem ſuam quieſcere, neque crabrones irritare ſolita, tecum pronunciem, aſſenſu ad certos redacto terminos: Deum aliquando ex iræ ſuæ armamentario Cometas depromere & oſtentare orbi, pœnarum minis terrendo, quas ſæpè juſta expedit vindicta: & religionis intereſſe ut hoc firmiter teneatur, ne imbecilliorum in ea cauſſa mentes altior penetret offenſio, licentiæque fibula videatur laxari. Cætera, cum & prævios Cometas aliquando ſecuta inſignierint proſpera, maſculè diſputentur extrà populi Theatrum, non admiſcendi Sapientum placitis aliter muniendis, quàm fert trivii captus. Sed qui me primo tui operis guſtu imbuiſti, ſcito accendiſſe deſiderium latiùs excurrendi in campum variâ eruditione florentiſſimum: undè tibi æternitatis lauream texet Cometologia, ſcitiſſimè è multis adornata ſcientiis.

Sententiæ Auctoris de æqua Cometar. ſignific. favet.

Cometas triſtia, eaque ſola non portendere Gruterus affirmat.

* ſtatus impertubatus

† retentioni aſſenſus

Sententiam veram multi Viri docti metu invidiæ premunt.

Sapientum ſententiam à vulgari diverſam eſſe convenit.

Joannes Georgius Grævius, Hiſtoriarum & Eloquentiæ apud Ultrajectinos Profeſſor, de nupero Cometa Orationem habuiſſe dicitur in Academicæ acroaſeos celeberrimâ frequentiâ, Senatui ejus Urbis inſcriptam & editam, variaque expertam judicia, Theologorum infeſta maximè: qui adverſarium acuiſſe ſtilum perhibentur ferociter confodiendæ non mali hominis & exculti literis elegantioribus exiſtimationi: ut apud Belgarum pleroſque irritabilis & præſidenter inſolens eſt natio ſacra & animarum curam profitentium. Si non audita

Joan. Georg. Grævii Prof. Ultraj oratio de Cometa nupero varia & iniqua judicia experitur.

Belgarum Theologi pleriq; irritabiles.

nec

Eorly European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Hoog.
107 B 47

nec visa narro, ipse aliunde nec per obscuros tamen rumusculos edoctus, an bona penitùs fide, nescio; & perspexisse cupias Viri sententiam, ab instituto, ut authores mei volunt, tuo non abludente, faxo gestias exemplari, non promptè minus quærendo, quàm in tuos usus accuratissimè transmittendo: si illùc intendenda mihi cura tuo ex jussu aut libitu. Vale.

Grævii orationem de nupero Cometa Gruterus Auctori, si velit, promittit.

Hamburgo Roterodamum die VIII. *Decembris* CIƆIƆCLXV.

JUsto diutius oberravit, vel alicubi obhæsit epistola Tua xv. Novemb. Gregor. mihi verò v. Decemb. reddita. Iram tanta mora mereretur, si illam hac de caussa capere liceret. Distulit Cunctator, quisquis ille est, gaudia nostra, quorum copiam omnis humanitatis plena epistola illa Tua attulit. Non perdidit illa tamen gratiam nec valorem apud me, qui semper rerum magis momenta, quàm circumstantias æstimo. Rem me Tibi gratam, misso meæ ad Curtium epistolæ exemplo, fecisse, multum mihi gratulor. Tantò magis quòd qualescunque rationes meas, in mediis occupationibus natas, non tantùm boni & æqui consulueris, sed & aliquid ad rem facere judicaveris. Spero me medio tutissimum iturum. Cometas enim, aliaque signa cælestia nec temnenda, nec timenda, sed tamen mente piâ contemplanda, & in argumentum virtutis ducenda esse, pro virili probo. Scio plerisque, & ferè omnibus jam olim, paucos si excipias, aliam fuisse mentem, pro eademque etiam nunc plures, illud præsertim, quod notas, *genus irritabile vatum*, tamquam pro focis & aris certare. Video, quod majus est, eosdem illis qui vel latum unguem à trita illius opinionis semita discesserint, gravem dicam impingere, diem dicere, impietatis accusare, &, si fieri possit, igni & aqua interdicere velle. At verò hôc nil est iniquius. Non enim ideò ullâ impietatis suspicione onerandi sunt, qui etsi Cometis & aliis astris omnem, minimum illam ad actiones humanæ voluntatis se extendentem, operandi vim adimant, eam tamen Deo reverenter tribuant, eundemque illorum auctorem & rectorem venerentur, naturalium rerum cursum non impeditum relinquendo, eidemque & siderum speciatim cursum & directionem tribuendo. Adeò nempè proclive est insontes quoque in suspicionem trahere, & bonam eorum existimationem immeritâ criminatione gravare! Ego spero satis me Tibi mentem meam literis die III. Novemb. datis probasse: quas vix credo Te, cum illas Tuas scriberes, accepisse. Nullam enim earum, nullam & rerum iis contentarum mentionem facis. Auget suspicionem turbulentorum horum temporum conditio. Nolo tamen malè opinari, vel etiam ominari: malo potius benè sperare, hoc enim longè gratius est. Sed & nunc paucis repetere juvat, me nec astris omnem vim in inferiora influentem, nec speciatim Cometis tristium præsignificationem adimere. Scio malis incutiendum esse metum, nec vel minimùm laxandam licentiæ fibulam. Sed nec dubito bonis paranda & promenda solatia, Cometas autem tàm bonis quàm malis spectandos & considerandos à Deo omnium Creatore proponi. Non enim ullam justam video rationem, solis improbis cum tremore, nequaquam verò probis cum gaudio vel spe contemplandos monstrare Cometas. Cum itaque hîc Tuam sententiam satis perspectam habeam, eamque nunc cum mea convenire animadvertam, tantò majori cum fiduciâ Te compellabo:

Serius justo redditam sibi Gruteri epistolam Auctor queritur.

Amici officium, licet serum, grato animo accipe.

Gruterum suæ sententiæ favere Auctor sibi gratulatur.

Auctoris de Comet. signif. sententia,

A vulgari differt.

Sacer ordo libertati inimicus.

Libertas, licet innoxia, invidiæ & periculo exposita est.

Cometis & aliis astris qui omnem, vel saltem in mentes humanas operandi vim negant, impii non sunt.

Spes suspicione potior.

Auctoris media de Cometis & aliis astris sententia.

Cometa signum supernaturale, doctrinale, bonis malisque exhibitum.

Gruteri consensum Auctor sibi gratulatur.

Ἥσυχος ὥσπερ ἐγὼ μέσσην ὁδὸν ἔρχευ ποσσὶ.

Quietus, sicut ego, mediam viam ingredere pedibus. Theognis.

Illis quoque meis literis Tibi de carmine gratulatorio, inter facilis benevolentiæ & modestiæ tuæ fines versante, gratias egi. Misit mihi & Clarissimus Heinsius Scazontem suum in hanc rem. Is etiam de illa Joann. Grævii Oratione jam diu me monuerat. Sed eam hic invenire non potui: quæram tamen adhuc, utpote à Viris tantæ notæ tantoperè commendatam. Libenter enim eam legerem,

Joan. Grævii Orationem commendatam Auctor legere cupit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

rem, utpote genio & instituto meo convenientem. Miror autem Virum illum boni commatis tàm acerba malevolorum experiri judicia, ut etiam acutis stilis confodere nominis ejus famam velint. Quid putas mihi ab illo hominum genere exspectandum esse? Sed innocentiâ & rectâ conscientiâ munitum me pectus contra omnia invidiæ tela gerere, certò scito: etsi nescius non sim homines illos, quod nec Cicero lib. 1. ad Atticum probaret, non tantùm irritabiles, sed & implacabiles esse. Tu Vale &, cum Te mens æqua non deficiat, mihi favere perge.

Sacri ordinis iniquitas.

Invidia veritatis & virtutis studium in te non exstinguat.

Irritabiles & implacabiles summè aceti.

Roterodamo Hamburgum die 15. Decembris 1665.

QUi literas tuas reddere solet oppidi hujus civis, ea parte notus homo, qua publicè spectata commendat probitas & fides, cum traderet Amstelodamò perlatas, quas Hamburgi dederas 25. Septembris, usus est præfationculâ excusandæ tarditati: cum aliquamdiu jacuisse diceret, è qua nescio conjecturâ apud vasti emporii inquilinum an civem? aut neglectas, cum nihil inter nos agi putetur, nec perperam, ejus momenti, quod opportunè importuneve urgeat; aut sepositas, donec hùc scribendi occasio, quæ serius oblata videtur, eas pateretur dari comites alteris præcipuam operam flagitantibus. Hinc injectus mihi scrupulus, nataque suspicio è probabilibus non malè cohærentibus, meis ad te destinatis idem evenire posse. Quare velim per te moneatur quisquis est istius apud Amstelodamenses negotii gestor, ut omni eximat moræ quas mihi inscribis, neque de levandis mihi impensis sollicitus sit delibatâ celeritatis gratiâ, quæ primas tenet, ubi commeant amicorum desideria. Hæc intacta nuper transmisi, dum aliò intentionis acies fertur, & velut secundis ista curis servata videntur, cùm primas inobservata fugissent. Possem quasi expletô argumento ad clausulam festinare, nisi cursoribus tabellariis superanda locorum intervalla monerent culpandam epistolæ brevitatem, longè disjunctas petituræ terras, & evilescentis inter istas rei leviss imæ angustias. Feres ergò paulò excurrentem fusiùs in ea, quæ digniora non dico, sed fore tibi gratiora spero.

Gruterus tardè sibi secundæ Auctoris literas redditas quæritur.

Literæ amicorum sæpius à bonis Viris malè curantur,

Magno rei literariæ & oblectationis dispendio.

Literas brevES scribere aliquando convenit & opus est.

Excellentissimi Legati Rautensteinii carmen in Cometologiam tuam, hùc ab eo transmissum, excitavit in me accenditque tamquam afflante Apolline Poëtici conatûs impetum, in versus diffusum tribus modis variatos constante ferè argumento: ut ingenioli, stilum istum ardenter licet olim amplexi, cum pubescerent quasi studia Academiæ matura, & postea sub Togatis adolescerent Doctoribus, angustias sentiam, eadem oberrantis chordâ, & supellectilis istius pauperiem: quæ non suffecit refingendæ trium ὀνομαζλων * fabriæ. Seu deflagrat ignis, quo adolescentia proximaque illi ætas efferbuit, destituitque virilem; seu amabili insaniæ cum severioribus pugna est, supercilioso interpellantibus, & quæ istam humaniorum literarum partem delicatè haberi non patiuntur. Non putari tamen vel infelicibus nata Musis dissimulanda: ut cum animum per verba utcunque in metri sui nexus coalescentia candidè pellucentem videris, cætera ex artis & naturæ amica conjuratione æstimanda, hîc verò notanda utriusque defectu, æquus Lector excutes. Vale Vir Amicissime.

Gruterus ea men gratula oriun, exemplo Rautensteinis pangit & Auctori mittit, idque trisor me: Modestè de se loquitur.

* mentis conceptuum

Gruterus in carmine gratulatorio Auctori offerendo Rautensteinium sequitur:

P. S. Quæ nunc oculis & manu contrectasti hucusque progressus lector, exaraveram ante aliquot dies & prævenire avidus diligentiam tuam, & qualecunque carminis specimen in Cometologiam Tuam exhibere: cum à Rautensteiniano carmine recens nonnihil sensissem transfusum amicæ contagionis. Sed dum morari jubet excogitanda ratio, qua civi nostro nihil amplius ex me crearetur molestiæ, perferuntur ad nos tuæ: & quas Adamus Francus suis comitabatur literis, & quas mihi Dionysius quidam reddendas curavit, diem ibi lego 1. 11: hîc 15. Decemb. Sed jam per Adamum patefacta est via, qua te petam, nostrate non interpellatô, & præcisâ ambagium parte. Reperies in meis

Ratio rem exercendi literarum cum Auctore commercii stabilit.

tuo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Hoog.
107 B 47

tuo præventa officio: ad cætera quæ nostrum flagitare videbuntur responsum, mox accingar, morâ exsolutis, quæ diutius retenta ignaviam arguerent, non occupationes brevi diluendas otio per Christi natalem. Unum nunc in antecessum non licet silere: haud conspectas mihi, quas tertio Novembris datas scribis. Pereat inter nos horribile secretum, si quod auribus tuis deposui. Si quod verò pondus pateris habere preces meas, fac videam exemplar Scazontis Heinsiani, sed ut è prima profluxit cura nativum testatus impetum. Ne quid tibi hinc sit fraudi, per Musas ac fidem addico. Iterum Vale. Roterodami die 19. Decemb. 1665.

Tertias Auctoris literas redditas sibi non esse scribit: Et Heinsii Scazontem sibi mitti petit.

Hamburgo Roterodamum die 23. Jan. Juliani 1666.

AD literas tuas die 15. Decembris datas, quibus & appendicem die 19 ejusdem mensis addideras, rescribere Tibi, Vir Humanissime, usque adhuc non potui. Has tamen habui profectò acceptissimas, utpote eximiæ tàm eruditionis, quàm ergà me benevolentiæ plenas, & accepisse me, paulò ante indicavi per communem amicum Adamum Francum, qui quâ est humanitate officiosâ in amicos, de eo te jam fecerit certiorem. Nisi mihi cum exploratæ benevolentiæ amico res esset, in partes ad me purgandum advocandæ mihi essent continuæ & graves occupationes, parum commoda quandoque valetudo, aliaque. Sed religio mihi est vel tantillum de certa & indubitata tuæ æquitatis & benevolentiæ spe decerpere. Debuissem quidem citus ad rescribendum me tibi sistere & gratum animum testari de tanta benevolentia, id est prolixa & liberali in trino carminis, latissimoque tùm amicitiæ tùm argumenti ipsius campo se diffundente. Sed obstiterunt, quæ modò dixi. Nisi etiam dicam me tibi respondere prius noluisse quàm mihi Humanissimus Heinsius Scazontem suum correctum, & votis meis accommodatum sisteret. Is nudius demum tertius comparuit, quem tibi è vestigio exhibeo, licet adhuc nonnulla corrigi velim, illa scilicet ubi felix ingenii Poëtici & amicitiæ vena immeritis laudibus meis luxuriat. Sed malui pudori quàm officio meo vim inferre, ne vota tua tandiu differrem & destituere velle viderer. Tu, quæ tua est æquitas & erga me benevolentia, candorem meum &, quod meritò dico, promtum benè de te merendi studium, boni & æqui consules. Nil est quod magis mihi in tuis carminibus gratuler, quàm te adsentire mihi de benigna Cometarum significatione, & acerbam exsulii sortem candore placido lenire. Videt orbis melior nos singulari divinâ providentiâ tot periculis & malis, patriam domi forisque violentius pressuris, subductos esse. Et nos quidem pietatis in patriam non vivimus immemores, eique quietem & prosperitatem precamur. Sed si dum eâ ante quinquennium pelleremur meritò diximus:

Adamus Francus ab officiosa humanitate laudatur. Silentii culpa apud amicum justis excusationibus diluenda. Grutero de carmine Auctor gratias agit.

Laudatus ab amico modestiam serva.

Gruteri consensum Auctor sibi gratulatur. Mala Deus in bonum vertit suis. Injuria sæpè facit locum meliori fortunæ.

- - - - - - - - - - - -
- - - - - - - - - - - - - -

Et quæ nosti cætera: tanto minus malevolis hac tempestate assiduos illos & magis magisque surgentes in patria motus invidemus, semper tamen optima quæque optamus. Atque hoc est generosæ, licet modestæ virtutis opus, quæ contrà omnes fortunæ iras & assultus immota & invicta persistit. Quam in rem plura scripsi in illis meis literis die 3. Novemb. datis quæ si perierunt, faxo ut hanc jacturam ex scriniis meis quamprimùm Tibi resarciam. En tibi epistolam manu Andreæ Vissovatii affinis mei de Cometis scriptam, quam Tibi placituram spero. En & exemplum epistolæ à me nuper ad Clarissimum Heinsium datæ. An ad mentem veritatis illa de otio & negotio Sapientis scripserim, fac ut sciam. Talia enim prosunt in publicum. De secunda editione Prodromi Heveliani velim me quamprimùm reddas certiorem. Vale ac mihi constanter fave.

Poloniæ res ab exsulio piorum deteriores factæ. Virtus patiens & modesta est.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Roterodamo Hamburgum die 12. Martii 1666.

Æquis officiis fovetur amicitia.

MOroſiſſime penſitaret ſuavia amicitiæ officia, qui velut ad temporis demenſum durus exactor flagitaret literarum vices. Ubi nullis concutienda ſuſpicionibus benevolentia fidem ſemel munivit religioſè habendam quicunque inciderint caſus, ibi modulo ſuo omnia metitur æquitas, æſtimare gnara quid occupationibus, quid aliis liceat ex obliquo incurrentibus, ut invita numeros ſuos implere nequeat diligentia.

Amicitia ſincerâ & conſtanti benevolentia, non epiſtolis, nititur.

Excuſatione anxiâ non opus habet amicitia.

Anxiæ excuſationis apparatu gaudeant minus ſibi invicem perſpecti: noſter amor repudiat quæ ambitioſis dari ſolent auribus: ſic nec reſponſi tui moleſta tarditas reſpicienti, quæ ſubnaſci potuerunt impedimenta Viro, tempora ſua ſeverè diſpenſanti; nec parùm habuiſſe rationem officii, ſi coëgit cunctari neceſſitas etiam athletice valentem, meis quoque etſi levioribus diſtrictum curis, quæ tamen pertinaci in ſeriem recurſu imperioſè interpellant, ut diverticulum abnuant: quandoque urgentioribus peractis, quæ publico imputantur, digredi patiuntur nonnulla privatis ferè affinia: ut non invita ſubmoveantur leviter, ſed ex hujus inſtituto vitæ mox capeſſenda totum occupent. In Heinſiano Scazonte Poëtam pridem mihi ex interiore notâ cognitum deprehendo, nativis validum & promtum feliciſſime pigmentis, & omni rerum verborumque artificio, quod carmini victuro genium conciliat, non longè accerſitâ dote ſpecioſum. Hic ignobile verſificatorum vulgus intuemur exemplum, è quo perſpicere licet candidè æſtimato, ſi non applaudit ſibi ſtolidè inflata & curtæ ſupellectilis ignara tenuitas, *quantum nobis aliiſque* parum benignâ Minervâ ſcribentibus, *deſit ad culicem.* Ego ut in patre Daniele Heinſio, olim dum viveret, mihi ſtudioſè culto, & cujus nunc defuncti in ſumma gloria eruditionis diffuſæ, ſacra memoria eſt, mirari ſoleo excellens ingenium, quod in multa ſcientiarum arcana erectum ingenuo etiam ſapore carmen condiebat Græcum: Ut cum antiquis certaret feliciter, & ambiguâ ſæpius palmâ: ut qui in iſto genere tranſmarinas Veneres expreſſerit propius, viderim neminem: ita in filio venam Latini carminis fluere ſentio ſæculi ſui fœcibus intactam, & cultiſſimæ antiquitatis ubere ſpiritu calentem. Ab iſtis tanto eruditionis & poëſeos ſplendore conſpicuis ubi oculos ad noſtra reflexeris, non poſſunt non velut ſordibus adſperſa, humiles conceptus inquinantibus, evileſcere ſpectatori eximio talium elegantiarum. Sed qui in aliis artem miraberis, in meis præter vegetum benevolentiæ infucatæ candorem nihil reperies æſtimandum. In miſſo igitur Heinſiani, id eſt politiſſimi Scazontis apographo, ut exoſculor tuum benè de nobis merendi ſtudium, ita & delicias Muſarum amplector, olim mihi ſummè deamatas, cum adoleſcentia primo laudis rapta impetu ad iſtas efferveſceret literarum amœnitates; nec facilè nunc ſpernendas, ubi carmen non trivialis venæ lenocinantes animo objicit illecebras: qui nondum ejuravit penitus amabilem inſaniam. Sed malim iſto furoris innoxii thyrſo incitari, quàm ſævire decretis rabiem quandam barbaræ immanitatis, & Chriſtiano orbi deteſtandam ſpirantibus, in homines ſevero religionis, quam ſemel, nec temerè, amplexi, inſtituto hærentes, à turbis ſacra profanaque miſcentibus alienos, & indeflexâ ab obſequio ſummis poteſtatibus debito conſtantia: exilioque acerbo punire diſſentientes in rebus, aut olim controverſiæ obnoxiis, aut quas adgnata myſteriis cæli caligo nonnullis pluſculum Rationi deferentibus, ſaltem innocuè (ut Chriſtiana mihi ſuadet charitas, decretorium ſtilum non facilè ſtringenti, in quibus ſubtilitas vult nonnihil condonari ingeniis modeſtis, nec improbâ contentionis libidine in diſputationes laſcivè prurientibus) tales nuper fecit errantibus: dum præbeant ſe dociles, & probationibus ad liquidum deductis, quantum perplexa patitur materia, convincendos, amotâ præfractæ mentis pertinaciâ, ad oblatam lucem oculos claudente. Habet illud quoque ſolatii vita extra

Scholaſtici labores rarò quietem obtinent.

Heinſii filii carmen Gruterus laudat:

Patris nomen gratò animo proſequitur

Græcos poëtas veteres Heinſius pater lepore æquavit, niſi & ſuperavit.

Grutertus permodeſtè de ſe ſentit,

Solo affectu ſe commendare ſtudet.

Poëtices ſtudia maximè juventuti conveniunt.

Tyrannis conſcientiarum Chriſtianis non convenit.

Modeſti Viri ob diverſam de rebus fidei ſententiam non perſequendi.

Veritati cognitæ contumaciter reſiſtere noli.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

extra patriam agenda, quod nullius vos sceleris conscios ista exerceat fortuna, capite iis malis subducto, quæ domi acerbissima grassantur, afflictissimæ Hydrâ Poloniæ in novos bellorum fœtus renascente, quasi continuo diluvio manaret effusus ærumnarum intercidi abnuentium gurges. Neque enim ut nota tanti & qui tristissimas dedit clades, turbinis primordia sunt, ita & in finem prospectus patet, altius reconditum adhuc, nec cogitationibus saltem nostris emetiendum. Interim Christianè ferendum, quidquid immittente cælo nos premit; tàm ut aliorum exploretur constantia, qui non obstreperi Deo patientiam, & Regi obsequium probarunt salvâ fide, quàm ut justis ingemiscant pœnarum flagris, qui patriæ, sparsas latè ruinas spectantes incendio oleum affuderunt. Sed quod negavit solum natale, ut extera concedat exilioque lecta sedes, ex toto precor animo: exspectaturus ut quæ 3. Novembris data intervertit casus nescio quis, novo ex scriniis tuis apographo resarciantur. Quæ de otio & negotio sapientis philosophicè in epistola ad Nobilissimum Heinsium disseris, legi avidè, neque hactenus video meæ à tua sententia dissidium. Vissovatiana de Cometis primâ se mihi conciliarunt lectione: tertiatâ propiùs tenuerunt affixum: qui in talibus discutiendis libertate gaudeo, rationi amicâ, nullius addictus jurare in verba magistri. Eo genio plenum deprehendo Vissovatium, neque in Naturalibus perquirendis authoritati militantem dictatoriæ, si eam solida destituant argumenta; quibus Vir accuratus omnia defert, dogmaticum exosus fastum, quo bona corrumpuntur ingenia juventutis in servilem disciplinam traditæ, nec ad frugem emergunt, cum placitis inhæreant, quia vulgo probantur, non quia probanda. Multum sanè profecit, quisquis imperiosi Peripati jugum à cervicibus depulit: cum expedierit vinculis intellectum acres progressus in veritatis cognoscendæ scrutinio defœcato rumpentibus. Gratulor eximio Viro, & quem tibi jungit affinitas, de tanta virtute, cui suus ab eruditione non ostentata splendor, inter ista exilii, propter religionis causam, non inter seculi ludicra, sed castè & reverenter habendæ, mala infractæ. Is tecum patientiæ munimento circumdatus exspectet, quæ temporis exasperati fortunam leniant, pristinæ quietis redditâ sede. Typographus mihi Heveliani author, secundam prodromi Heveliani editionem è suo promitti prelo, post longi temporis intervallum rogatus an constet sibi, nihil reponit; ut verear ne hæc jactantiùs effutierint ejus primæ & rudes de ista re cogitationes, quod vero convenientius. Vale.

Conscientiæ innocentiæ magnum in adversis solatium.

Calamitatum publicarum initia sæpè nota, exitus latet.

Patientiâ cum persecutoribus certa.

Exsulium quieta, sæpè & commoda, sede pensat suis Deus.

Vissovatiana epistola de Cometis Gutero placet.

Libertate Philosophica utere.

Peripatetica dictatura in Republica literaria locum jam non habet.

Religionis suæ irrisores alienæ sæpius sunt osores.

Heveliani Prodromi Cometici editio secunda inaniter à typographo quodam promissa.

Roterodamo Hamburgum Kal. Aprilis Gregor. 1666.

Illudebat exspectationi meæ Typographus de Hevelianæ Cometologiæ prodromo, rogatus an operas ejus exerceret liber, & quando secundæ editionis spem faceret: cum pateretur me duntaxat ancipitem luctari cum promissi umbrâ, quo poscebat me grandi in congressu antè menses compluisculos. Visum ergò per alios, sed dissimulatô meam hîc rem agi, exploratius cognoscere singula, quæ tui conjectabam esse voti. Reponunt, perstare ejusdem pollicitationis tenacem, sed frigus aliquod suffundi, ut certior ab eo quàm antea non discedas: & putent felle nimio insanire Typographum: quem suo permittere genio statui. Grævianæ exemplar orationis non reperio in nostris officinis: & author Vir mihi longè amicissimus, hoc nomine interpellatus, silet: distractus, opinor laboribus Academecis, & limandis quæ in Hesiodum paravit, mox prelo subjicienda. Ut doleam fraudari te opellâ meâ; quam & hîc & alibi velim experiaris animo meo parem, id est, alacrem, & nullo tardandam frigulô. Ad Nobilissimum Heinsium pridem est cum meditor aliquid literarum: sed obstat scripturienti prærepta, quam non nemo olim mihi conciliaverat, transmittendi facultas. Si quando in Suediam excurras epistolico defuncturus officio, salveat Vir præclarus meis verbis, quæsitâ quâ nunc commodè & tutò adiri possit, ratione. Vale.

Promissa inania molesta.

Grævianam orationem Gruterus Auctori gratificari se non posse scribit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Hamburgo Roterodamum die 16. Aprilis 1666.

ACcepi simul ante octo amplius dies binas Tuas mihi pergratas, alteras die 12. Martii, alteras Kal. Aprilibus datas. Ad quas en Tibi breve & incomtum, ac inter assiduos, nec sanè leves, labores natum responsum. Optandum est, ut & nos cum omnibus bonarum artium amantibus pacis restitutæ fructum uberrimum in tutò exercendo literarum commercio referamus. Responsi amici vicem promtam & sub manu natam amo, fateor: dilatam excuso: ibi gratum, hîc æquum animum monstrans. Heinsium utrumque dum talem esse prædicas, dicis quod verum est, & totius orbi literati judicio firmatum. Ego Heinsio filio Viro illo eximio utor amico, literarumque commercium assiduum mihi cum eo intercedit. Ita è vestigio misi ad eum, quæ apud me de illo tàm honestè dixisti. Horum ille & Illustrissimo nostro Rautensteinio in Aulam illam Ablegato faciet copiam. Quæ tàm contrà sacram tyrannidem à Christianis proh dolor! exerceri in conscientias hominum liberrimas suetam, quàm pro caritate Christiana cordatè scribis, cum æquitate apprimè conveniunt. Nos equidem persecutoribus nostris, quorum iniquitati in gente omnium liberrima exercitæ, nil unquam simile vidit orbis Christianus, non melius respondere possumus, quàm Justinus, Tertullianus, Hilarius, Athanasius & alii veterum fecêre suis. Quid si sacræ paginæ præsidia adhibere vellemus? Hæc nos docet, quæ sint arma Christianorum (qui scilicet re non nomine tales sunt) justitiæ scilicet caritatis, patientiæ. Juvat tibi exscribere pauca ex Aventino, quem Tibi aliquando commendavi. Is lib. 2. Annal. monstraturus, quantum à vita, moribus & institutis majorum descriverimus: *Verissimum est profectò*, ait, *aut illud Plinianum, multum referre, in quæ tempora cujusque virtus inciderit: aut hoc D. Hieronymi dictum, auctos temporalibus, spiritualibus diminutos esse. Admonet D. Paulus eos, qui piè velint vivere, multa adversa perpessuros. Admonet & Christus Servator hominum, Doctor & Magister noster, se gladium & ignem, non pacem missurum. Tantum abest, ut nobis pollicitus fuerit opes, gloriam, secundasque res hujus seculi: pauperes, nudi, ægrè veritatis gravitatem ferunt, ne dum divitiis, honoribus, imperiis onerati ferre possint: quæ plerumque malos efficiunt, sceleſtos reddunt, bonos nunquam faciunt. Et spinæ sentesque nolis velis, appellari solent à Christo. Qui postea quàm immortali triumpho ad cælos evectus & cælestis spiritus adoptivorum filiorum mentibus illapsus est, ejus comites, discipulique (sicut in sanctæ historiæ sacrario continetur) duntaxat Judæos in Palæstina & ubique gentium passim habitantes, tanquam divinæ stirpis radicem è Christianæ pietatis fonte imbuerunt. Ibi Sacerdotes & Pontifices irâ simul & invidiâ commoti quod à multitudine desererentur, & sua vitia patefierent, cognatos & gentiles suos Christo devotos supplicijs affligunt, eos, velut impios & patriæ religionis desertores, Deique immortalis (cujus Legem datam Mosi solverent) hostes & proditores occidunt, trucidant, urbibus eliminant.* Hæc ille, quæ docent eaſdem comœdias tragœdiasque in theatro orbis etiamnum, mutatis personis, geri. Volui autem hæc, licet prolixiora, longè pluribus, quantumvis singularem pietatem ac eruditionem, eamque cordatam spirantibus, omissis, Tibi describere, quòd ad argumentum, quod tractas, comprobandum apprimè faciant. Tantò verò lubentius & justius id ago, si Tibi liber inter optimos, quos habemus, meritò ponendus, non sit in promtu. Ibidem de constantia & patientia Christianorum sævis persecutionibus laceratorum, non tantùm invictâ, sed & furoris hostilis victrice, & Christianæ gentis procreatrice, ad quam & tu nos hortaris, præclarè disputat. De iniquitate verò persecutorum, de flagitiosa vita Pontificum sui seculi, proximi scilicet de frustratis tùm sævientium hostium, magis magisque propagatis inter medias afflictiones Ecclesiis Christi, tùm subdolorum Philosophorum conatibus & votis, quæ non egregia docet! Satis certus sum, Optime Grutere, Te si librum ad manum

Pacis commoda in rem literariam redundant.

Heinsius pater & filius laudantur.

Polonorum fratrum exsilium summâ cum iniquitate junctum.

Persecutionem ob relig. in ethnicis & Arianis culparunt veteres:

Tantò magis sacri scriptores.

Arma Christianorum justitia, caritas, patientia.

Opes & vires justo majores Christianis exitiosæ,

Nec sunt promissæ,

Imò tanquam spinæ & sentes vitandæ.

Christus suis opes, honores, voluptates non promisit, imò potius crucem testamento legavit.

Apostoli Spiritu S. instructi Evangelium prædicarunt, multaque atrocia à popularibus passi sunt.

Populares quoque & cognatis sacra tyrannis non parcit.

Patientia Christianorum invicta manet, imò victrix evadit.

Parrhesia Aventini in taxandis seculi vitiis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

manum habeas (memento ſemper, à Tuo Eraſmo plurimum laudatum eſſe) hunc totum locum in vita Neronis perlecturum, maximamque oblectationem ex eo percepturum eſſe.

Tot præſidiis inexpugnabilibus muniti
Nos patriæ fines & dulcia linquimus arva,
Nos patriam fugimus. Virg. ecl. 1.

Exſules in promtu habent efficacia ſolatia.

Novimus (crede mihi) per Dei gratiam hujus generis ſolatia, leniendæ ſorti aſperæ idonea colligere, & in uſum convertere. Magis nos perſecutorum, noſtrorum dico popularium, ſui noſtrique, avitæ libertatis ac communis patriæ fideique publicæ oblitorum, quàm noſtra propria mala angunt. Deus enim, quod Sole meridiano clarius eſt, paternam noſtri curam gerit, eos verò pœnis magis magiſque ad recipiendam meliorem mentem urget. Quot & quantis morbis Reſpublica illa laboret & quibus remediis hi ſint curandi, cordatè & ſincerè duo libelli, forte jam à Te viſi, haud ita pridem, ut apparet, in lucem emiſſi, docent. Alter titulum præfert: *Moriens Polonia:* alter verò, *Morientis Poloniæ ſervandæ ratio.* Hæc ut accepta ſit genti meæ & efficax, precor ex animo. Nunc ad reliqua literarum Tuarum capita venio. Clariſſimum Hevelium certiorem feci, quendam Typographum velle Prodromum ejus Cometicum denuò edere, nec tamen firmum ſatis in propoſito perſtare. Nollem id inſcio & invito auctore fieri. Sed reſponſum ejus ſuper hac re exſpecto. Hoc quale-cunque fuerit, Te non latebit. En Tibi exemplum epiſtolæ quæ perierat: quod quia ſtatim deſcribi non potuit, ideò nec has literas ſtatim mittere, ex quod ſcriptæ ſunt, potui. Quòd Tibi tantum placuerit Viſſovatiana epiſtola, gaudeo. Eſt certè Vir multæ eruditionis & eximiæ pietatis. Epiſtola illa velim ad me redeat. Gratulor etiam mihi Tecum de otio Sapientis ejuſque Chriſtiani, benè convenire. Vale Vir Humaniſſime, & meâ operâ, ſi quà fortè uſui ſit, liberè utere, ac mihi porrò fave.

Malis popularium dole.

Polontæ res in dies deteriores urgent pœnitentiam.

Polonia moriens & ejus ſervandæ ratio ſcriptis publicis propoſita.

Auctor pietatem erga patriam ſtatur.

Inſcio Hevelio Prodromum ejus Cometicum edi nollet.

Exemplum epiſtolæ die 3. Novemb. datæ, quæ periit, Grutero miſſæ.

Hamburgo Roterodamum die 11. Maji Gregoriani 1666.

POſtquam officio ergà Te meo ultimis literis ad Te die 16. Aprilis datis ritè defunctus ſum, & reſponſi Tui vicem exſpecto, nihil habeo ſcribere, præter pauca, quæ adjungo, à Clariſſimo Heinſio die 21. Aprilis ſcripta. Hæc nuper ad Te mittere non potui ob varias & aſſiduas occupationes, quæ me totum diſtrahunt. Quæ cauſſa eſt, ut vel ſilentio vel breviloquentiæ aliquantiſper indulgere neceſſe habeam, donec opus meum abſolvatur. Heri à Clariſſimo Heinſio accepi, Illuſtriſſimum Rautenſteinium Holmiæ gravi morbo vexari. Graviter doleo vicem communis amici, eique vitam longævam & felicem precor, utpote Viro ad colendas bonas artes & amicitias nato: Tibique unà, Humaniſſime Vir, quem ei ſupparem eſſe novi.

Rautenſteinii morbum gravem Auctor dolet.

Roterodamo Hamburgum prid. Kal. Jun. 1666.

TUæ mihi poſtremæ offerebantur, cum accingerer ad iter potiorem familiæ partem in comitatu habiturus: ut ſolennis vacationis pars altera laxando daretur animo, & incidendis diluendiſque tædiis, quæ ſpinoſi laboris ſeries ex adulto autumno uſque in veris ἀκμὴν* protracta facilè genuit: cum alteram ſibi vindicaſſent expedienda domeſticæ neceſſitatis præſidia. Fluxit mihi quidem iſtud otium non prorſus literarum expers, vera vivi hominis ſepultura, ſed interpellantibus amicis variè nec injucundè turbidum. Domum regreſſus in priſca revolvor ſenticeta curarum, quæ ſic in orbem redire ſolent, & priuſquam conſtitutis penſis nos aſſignata exercere inciperet ſtatio, jus mihi non fuit in occupationes ſuaviores Muſei. Nunc ordinatis, quæ ex more interruptus diſje-

Labores Scholaſtici quete & jucunda recreatione interdum opus habent.

*vigorem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Periis exactis & paulum evagatus ad orbitam studiorum redi.

Grotianarum epistolarum syntagma Gruterianum cur non procedat.

Isaaci Vossii elogium

Invidiam virtutis viam tenens temne.

Exosa vulgo curiosis lectoribus grata.

Theologica scriptis curiosis tutò, nec sine fructu, admiscentur.

Autographa magnorum Virorum habentur in pretio.

Libri Auctorib. inconsultis injuriâ imprimuntur.

Moriens Polonia & ejus servandæ ratio Grutero perplacet.

Fredro Castellanus Leopol. laudatur.

disjecerat tenor, revocatisque ad lineas suas sub hac præfecturâ laborantium studiis, hæc calamo prima se dedit excurrendi ad amicos occasio. Epistolæ tuæ apographum, cujus mihi nescio quis casus autographum intervertit, libens vidi nec sine gaudio. Ibi enim ut in amicitiæ nostræ primordia gratulabundus mihi redeo; sic & pergrata meis accidit auribus injecta de Grotii epistolis mentio: quarum pridem mihi inchoata collectio. Hæsit illa ad interpositos obices: partim frustra sollicitatis eorum scriniis, qui auctaria servabant non spernenda; partim fallentibus aliorum promissis: typographis quoque difficilioribus, quod minus ex voto processisset illarum ad Gallos editio; vel ex fato impeditissimi temporis moras nectentibus. Nec ego urgebam, cum deesse mihi viderem eas copias, quæ familiaribus Salve & Vale complexis interspergerent, rerum pondera eô demenso, ut istis levioribus non offenderetur lector seria consectatus literaria. Nunc in spem erigor adornandi hoc Syntagma seculo fastidioso commendatius. Si Martinus Ruarus & Joannes Crellius Grotiana ad parentes sibi cognomines exarata concesserint, non negatis, quibus hi Viri, latè celebres, aut Grotio dissertationis epistolicæ materiam serunt, aut ei respondent: ut scripta utrimque enucleatius reddant argumentum, & habeat quo se pascat talium avidus scrutator. Apud Clarissimum Virum Isaacum Vossium idem tentarem paulò fidentius, levi quoque obstrictum promisso epistolarum, quas ad Grotium exaravit pater ejus non sine responsis apud me exstantibus. Nam quòd exosa multis nomina, ut vocas, nec, ut judicia seculi considero, vane, meis obfutura cœptis putes, falleris: cùm inde accendendum non segniter augurer lectoris publici studium. Docuerant id crebra me experimenta, quoties in auctionibus venales exponerentur libri ex ista, quam innuis, officinâ. Hîc etiam efficaciûs regnaret lenocinium: cum illa de rebus fidei controversorum severitas lenissimam è philologia, Historia, Politica acciperet temperiem. Itaque rogo causam meam agas apud Crellium & Ruarum, eruditos parentem eruditorum filios: ne symbolam suam negent, quâ istud opus prodeat sapori publico conciliatus. Mihi apographa suffecerint, ut autographa, procul dubio ipsis in pretio, ad suos reditura sint Dominos, nec quidquam decedat priori ex istis, ubi libuerit, inspiciendis, gratiæ. De recudendo Clarissimi Hevelii Prodromo Cometico cum nescio quibus additamentis, reor perscriptos fumivenduli typographi sermones: cum ut merx ejusmodi exeat probatior, soleat ab authore peti, quicquid ille opis conferre queat. *Morientem Poloniam*, & *servandæ ejus rationem* jam legi, pensitavi, calculum album adjeci: quisquis tandem utriusque Scripti auctor sit. Ego *terram ei levem* precor, & *in urna perpetuum ver:* sed, ut *serus in cælum redeat*, prægustatisque tantorum, quibus miserè jactata affligitur ejus patria, malorum lenimentis. Scire velim an epistolæ Vissovatianæ autographum penes me sit, & reddendum; an apographum, ut remitti non sit opus. Non enim *debet Domino perire munus* Maximil. Fredro primùm mihi innotuit ex literis Illustrissimi Rautensteinii: quem Aula nunc tenet Suedica, ut scribis, sui intentum Principis negotiis. Ejus Viri, quem Leopolis habuit Castellanum, omni laude dignissimum (sic censebat olim amicus noster, cum mihi significaret, frui se eruditissima illius familiaritate: neque ab hoc recedit judicio, qui nuper servandæ Poloniæ rationem inspectanti proposuit mundo) exstat Historia de Henrico Poloniæ & Galliarum Rege, è Valesiorum stirpe tertio. Iste liber quâ excellentiæ notâ insigniverit authorem: quàm benè de vestra meritus sit patria, qui res ejus temporis ex fide narratas memoriæ prodidit, liceat tui cognoscere judicii beneficio: cum difficilis repertu paucos hîc, ferè & nullos habeat habueritve Lectores, quantum impertiente famâ mihi constat. Vale & amantissimo tui favere perge.

Hamburgo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Hoog.
107 B 47

Hamburgo Roterodamum die 8. *Junii Gregor.* 1666.

INgenuè agnoſco me inpræſens dignè Tuis literis, prid. Kal. Junias datas, hodiè verò mihi redditis, reſpondere non poſſe. Nam & operi meo edendo omni corporis & animi contentione intentus laboribus, præter amplum commercium literarum, exantlandis prægravor & dolore premor, quem ex præmaturo exceſſu communis amici Illuſtriſſimi Domini Rautenſteinii concepi. Huic exprimendo verba deſunt. Loquacem tamen me nuper in hoc, quod adjungo epitaphio*, honori beati Amici dicato, faciebat miſtus dolori amor, cum die ab hinc octavo corpus excelſæ & præclaræ mentis domicilium in domum meam inferretur; ex qua tertio dehinc die, comitantibus Oratoribus Ordinariis Anglico & Brandenburgico, aliiſque Amicis extra urbem elatum, Ditteldorfium uſque deferendum. Ita nempe Vir dignitate illuſtriſſimus, eruditione & morum probitate tàm præſtantiſſimus, quàm clariſſimus, repentè nobis omnibus ereptus eſt, & fidem exemplo ſuo facit illi ſcito: *multos Viros præſtantes aliis inſerviendo, candelæ ritu, conſumi.* Tu ſi docto epitaphio vel leſſo, legibus poëticis devincto, parentare Amicorum Optimo, qui & Tuam & multorum aliorum conciliaverat mihi amicitiam, volueris, id mecum communica & Tuis adjunge literis operi meo, in quo noſter familiam ducit, inſerendum. Cui an inſeri velis quæ de Grotianis mecum pro jure amicitiæ diſſeris, ſcire aveo. O te magnanimum, ſi tantâ invidiâ major es! De his ego Tecum aliàs, volente Deo, rectius agam. Hìc ſufficiat dixiſſe meam operam Tuis votis & uſibus eſſe dicatam. Ampliſſimus Hevelius, qui æquè ut omnes amici & probi Viri, morte tàm cari capitis illius dolebit, cum ei pariter, ut illis flebilis occiderit, non curat, etſi typographus ille veſter Prodromum ejus Cometicum denuò edere velit. Viſſovatii manum ab Te exſpecto, ſi ad manum ſit. Quod ſi periit, non eſt quod de apographo labores.

Fredronem Caſtellanum Leopolienſem, Virum Senatoria dignitate & ſtyli nitore Illuſtrem, noſti. Scripſit ille non pauca egregia linguâ tàm Latinâ, quàm vernaculâ. Ego nil niſi Hiſtoriam illam Henrici 3. ex iis poſſideo: quam procul dubio habebunt Veſtri Bibliopolæ. Aliàs paratus ſum Tibi gratificari meum exemplum. Vale.

Rautenſteinii mortem Auctor dolet:

Epitaphium Grutero mittit.

Corpus in domum recipit & extra urbem honeſtè effert:

Merita laudibus celebrat.

* Epitaphia & epicedia aliaque memoriæ Rautenſteinianæ dicata ad calcem operis vide.

Magnanimus qui invidiâ major eſt.

Rautenſteinio amicus Hevelius plureſque Viri egregii.

Hevelius non curat etſi Prodromus ejus Cometicus denuò edatur.

Fredronis laudes.

Et ſcripta varia.

Hiſtoriæ Henrici exemplum Auctor Grutero offert.

Roterodamo Hamburgum die 30. *Junii* 1666.

GNarus per me ipſum, & aliunde fidis edoctus authoribus, quantum pertinacis diligentiæ, & in multa ſparſæ munia, laboriſque intentiſſimi exhauriasin perficiendo opere, quod inſigni latiſſimaque rerum plurimarum pomœria amplexo conatu moliris, ſtatui ſola quandoque mearum lectione literarum interpellare tempus tantis dicatum meditationibus. Facilius enim, & longè minori damno ſic poteris haberi, fugitivos impertiturus oculos chartis modeſtè obtrudendis, quam ſi turbata ſolertiâ, ſuis affixa diſquiſitionibus, indueres te in moleſtas reſponſi vices. Neque diſſimulavi hanc mentem in poſterioribus ad Adamum Francum, cum meis ad te obſignatis adſcribere id non liceret. Juſtiſſimæ enim ſunt ſilentii cauſæ, quòd ex occupationibus ſic concatenatis naſcitur, emanaturo in multos commodo penſandum largiter. Inpoſterum itaque conſtet penſis poſteritatem demerituris ſuus rigor, ſed habitâ valetudinis ratione, ſinè cujus viatico, ut ſic loquar, tantum iter feliciter non confeceris, quo ad æternitatem contenditur. Ex literis Nobiliſſimi Heinſii excerpta & tranſmiſſa per mihi grata fuerunt: cum apud Virum publicis diſtractiſſimum negotiis videam non intercidiſſe memoriam, & ejus ſedulitatis, quæ colendæ vigilavit amicitiæ, cum propiore locorum diſjungeremur intervallo. Da veniam, ſi tuæ nonnihil hìc implorem curæ; ut quæ illi leges inſcripta, veſtri

Auctoris laboriosis conatibus Grutervs favet,

Ideò ſuas literas ab eo legi tantùm, non vero ad eas reſcribi æquus poſtulat.

Reſponſi officium non à quolibet amicorum exigit.

Valetudinem tuam cura diligenter.

Heinſius Grutero jam diu amicus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Gruterus novâ epistolâ veteris amicitiæ memoriam apud Heinsium refricat.

fruantur securitate commercii in ista vicinia: cum meas ad Nobilissimum Heinsium pridem aliâ missas viâ, Holmiam perveniſſe vix putem, frustratâ destinationem fortunâ. Nunc fiduciâ plenus reperiendi aditûs, quem incerta casuum non infamant, & illi materiam non malignè suppeditavi, in qua jactare se poterit votis meis indulgens oratio, & effeci ut ad illius quæsita nihil deesset justæ responsionis. Quam & hîc habes, convenientem epistolio, quod undecimum præfert Maji diem. Nunc ad ultimas accedo funesti argumenti, & è quo dolor, etsi communione plurium allevari vulgo dicatur, velut totus in hoc caput, quasi nullo divisus consortio, incumbit. Illa enim necessitudo sanctior, omnibus tot annorum officiis testatissima, & benevolentiæ interiori admissione, nullisque non sui notis ut vivacissima, ita & seculi larvam ac fucum ferè meditantis nescia, nunc deesse sibi ipsa, crudo adhuc luctu, videbatur, nec satis potuit expedire mens, quod isto sacrario obsignatum reconditur, nisi post aliquod recollecta & sibi reddita intervallum. Redibunt qualicunque modo, quæ amissa experiebar, solatia, cum primæ commoti animi turbæ consederunt, vindicaturi se ab isto squalore, quem subitò nata, nec impeditæ morem gerens Rationi gignit mœstities. Ubi plenius evanuerint nebulæ ad fatalem ictum (de morbo enim ejus nihil conceperam siniſtri, eum potius ex itinerum moleſtiis interpretatus, quàm ex causa vitæ insidiaturâ) ingenio offusæ, & otioli Poëtici patiens erit Erasmianum, cui comitia denuò imminent, aliquam paritura mutationem, postquam prensationibus priora aperuerunt campum & rivalium studiis, cum aliquo meæ quietis incommodo, Lessum aut Epitaphium seriò meditabor pro mea tenuitate: passurus exstare potius nostræ in pangendis versibus infantiæ miſellos conatus, quàm ut isto amicitia religiosè culta destituatur officio, & Manes Viri in literis, in Aula & augustis Principum negotiis feliciter versati justâ deprædicatione virtutum: quas rarò tàm casto & constante nexu videmus coiisse tàm multas. Quô συνπαλίῳ * se explicabit luctus, nescio: sed istud ut certissimum pronuntio, nihil ex me proditurum, quod operi tuo merebitur inseri, velut nebula stellis spargenda candidis. Vale & inter istas, quibus distraheris, occupationes, patere aliquando me aurem tibi vellere de Crellii & Ruari ad Hugenium Grotium epistolis, & hujus ad illos. Scribebam hæc triumphali apud Fœderatos Belgas vesperâ, ob victoriam memorabili adversus Anglos prælio partam, mari cedere coactos cum stupenda clade.

Rautenſteinii mortem Gruterus graviter dolet,

Merita ejus laudibus prosequitur.

Dolorem ratione mitiga, & solatiis efficacibus levat.

Gruterus lessum vel epitaphium manibus Rautenſteinianis promittit:

Amicitiam cum eo cultam & merita deprædicat.

* mentis conceptu

Batavorum triumphus de victoria Anglica.

Hamburgo Roterodamum die 10. *Sept. Gregor.* 1666.

Accusa te potius quàm excusa & judica nil tibi indulgens, ut officium jubet.

Historia Cometarum ab Auctore intra annum absoluta.

Officiosus esto, licet Amicus liberaliter veniam tibi negligentiæ concedat.

Heinsius poëmatum suorum exemplum Gruterodono dat.

NIsi mihi tua æquitas & facilitas probè perspecta foret, diuturnum silentium meum ipse apud te accusarem potius quàm excusarem. Quamvis enim hoc non immeritò, continuis & gravibus revera laboribus pressus & ad finem historiæ Cometarum, quam anni circumacti spatio hoc mense inter tot occupationum moles ad metam perducere, juvante Deo, constitui, facere possem. Illud tamen potius mihi faciendum foret, si æquè ut tuæ benevolentiæ singularis ita & mei officii haberem rationem. Et tu quidem, qua es æquitate, solam literarum tuarum lectionem, indultâ mihi silentii veniâ, in rationes officii mei ponere te velle postremis tuis exeunte Junio mense datis perscripsisti. Egomet tamen tabulas meas ullâ negligentiæ maculâ adspergi nolens, responsi legem mihi posui. Hanc quominus adhuc implerem, obstiterunt varia, quæ enumerare non attinet. Feci interea quod faciendum Tibi gratum, mihi conveniens erat. Literas enim tuas è vestigio ad Nobilissimum Heinsium promoveram. Is ad tuas se respondisse literis suis rectà Amstelædamum missis & Elzevirio, qui & Poëmatum ejus exemplum dono tibi ab Auctore datum, de quo ego mihi gratulor, addere jussus erat, commendatis, jam pridem testatus est literis XXVII. Juliis ad me datis. Quòd tàm benignam mei apud eum mentionem facere, officiorum non tantùm facilis, sed & largus, volueris, intrà privatos

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

privatos amicitiæ parietes gratus accipio: meæ alioqui tenuitatis conscius. Communis Amici Illustrissimi olim Rautensteinii, præmaturum votis & opinione nostrâ excessum te dolere, & dum vivis ac spiras, mecum doliturum esse (non facilè enim Virum in tanta dignitate positum, & tot publicis negotiis obrutum, tàm diligenter privatæ amicitiæ jura colentem inveniri posse, mecum, credo, fateberis) non dubito. Pergratum itaque mihi est, quòd spem de lesso vel epitaphio memoriæ tanti Viri & talis Amici dicando feceris. Id & viduæ relictæ fore perquam gratum, ne dubita. Imò verò ut id à te, Nobiliss. & Cl. Viris Heinsio, Pastorio & Titio, exorarem, nuperrimis literis à me petiit. Tum verò, ut brevius epitaphium saxo sepulchrali incidendum componerem. Quod cum piis ejus precibus & defuncti memoriæ negare non potuerim, ad Te mitto & dijudicandum exhibeo, exemplum ejus ad Viduam antequam abs Te responsum accipiam, non missurus. Velim itaque quamprimùm id expedias, & quæ dives ingenii tui vena dabit, adjungas. Vult enim illa cuncta simul typis publicis, ne officio ergà amantissimum maritum desit, mandare. Quod de epistolis Grotianis addis, commendatum mihi est. Vale.

Rautensteinii merita Auctor celebrat:

Vidua relicta per Auctorem epitaphia & epicedia ab Amicis postulat:

Epitaphium brevius Auctor illâ petente componit, & Gruteri judicio submittit.

Roterodamo Hamburgum die XXV. *Septembris* CIↃ IↃC LXVI.

NObilissima Illustris Rautensteinii vidua, dum funebria Amicorum officia exorat, consecratura æternitati memoriam defuncti gloriosè mariti, sociatis Virorum celebrium laboribus, cogit me angustas ingenioli infeliciter exercitati copias circumspicere: è quo cum nihil prodire possit tantis dignum virtutibus & amore, quo nos invicem religiosè complexi sumus, flagrantissimo, dabit veniam heroicæ mentis domina, si mea, tenuitatem officiosam testantia, comparere non patiar inter exstructa à clarissimis Viris monumenta: quæ ut temporis injuriâ sunt majora, ita immortalitatem apud nos glorioſissimo nomini conciliare sola possunt. Confidentissimæ enim audaciæ est, cantu strepere aversis Musis condito, ubi poëtæ audiuntur pridem hunc titulum seculo deprædicante commeriti. Privatim legi non abnuo, excusari solitus ab iis, qui me norunt ab ista ambitione ex justo publici lectoris metu & inexasciati carminis conscientiâ, alienum: in ora populi typis evulgantibus extrudi in suspiciendo vatum comitatu, meæ non convenit, ut quàm simplissimè loquar, modestiæ. Ad latebras itaque suas damnabo, quæ istam lucem ferre non possunt, nisi cum certissimo Authoris Icaria tentantis periculo, & tamquam de palma cum eximiis poëtis, & ad condiendum æternitatis sale carmen, id est, natura & arte amicè conjurantibus consummandum, certaturi ausu vanissimæ temeritatis pleno. Ubi typis descripta circumferentur, quæ sublimia parturiunt ingenia, non refugiam te privatim lectorem illorum, quibus defuncti amici memoriam prosequor, nonnisi cum spiritu evellendam: ultra quem meliorem vitam jam mortalitate exuti in scriptis cedro dignis, producent illi, quos nominas, Viri. Dabit isti verecundiæ locum Matrona excellentissima, plurimos obsequii & benevolentiæ meæ obsides gnara in mariti scriniis servari: cum loquerer apud robustè eruditum & æquum meæ in literarum studio, plurimum semper amato, sed fortunæ adversa experto, conditionis æstimatorem. Epitaphium sacro sepulchrali incidendum nulla relinquit intacta, quæ ex vero ad justissimam commendationem adferri possunt (si non habes mihi non satis oculato judicium) ex nervoso compendio habitura pretium: quod nescio an concisius patiatur dicendorum copia, nonnisi flagitiosè minuenda & cum summa in Manes injuria. Gemino conatu exploravi, quid & hîc permitteret mihi paupercula ingenii suppellex, sed premendos ne foras prosilirent judicavi, ex quo Tua vidi, meo, sed quali! probata calculo. Vale.

Gruterus per modestiam suæ in honorem Rautensteinii composita publici juris fieri renuit.

Libri non sine metu publicis typis edendi.

Modestus & ab ambitione alienus esto.

Temeritatem præcipitem fuge.

Epitaphium Rautensteinii memoriæ ab Auctore dictatum Gruterus comprobat,

Ipseque geminum compromit.

Hamburgo Roterodamum Kal. Octob. Gregor. CIↃ IↃC LXVI.

ADliteras Tuas prolixæ officiosæque humanitatis plenas, jam jam mihi redditas, promtè & è vestigio, sed paucis respondeo. Ita enim me labores me exercent continuo,

Negotiosi amici brevi responso contentus esto.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

continuo, ut ægrè illis perficiendis sufficiam. Sed etsi otium abundè suppeteret, tribus tamen verbis responsionem meam comprehendere possem. Id verò tantò justiùs nunc supra modum negotiosus facio. Nil quippe Tuo in Rautensteinium amori, quem tota epistola & tot aliæ loquuntur, deest, quàm ut meditato &, ut perspicio, parato epicedio orbi se prodat, & ferae posteritati commendet. Hoc velim, postquam modestiæ jam satisfeci, facias, ut & defuncti Amici, & Tuæ propriæ existimationi, sed & viduæ votis consulas, si quis ullus apud Te precibus meis locus est. Scio enim à Tua manu nil nisi præclarum & luce ac memoriâ posterorum dignum proficisci posse. Vale.

Gruterum ad lessum & epitaphia Rautensteiniana publico committenda Auctor justu rationibus permovet:

Roterodamo Hamburgum die x. *Octobris* CIↃ IↃC LXVI.

His ille cedit.

EXpugnavit clausstrorum meorum fidem incussus ab humanitate tua aries: & quæ tenuitatis meæ conscientia in certamen quasi cum Viris arte & ingenio præcellentibus educi non patiebatur, ea tuæ permittenda æquitati dictat amicitia; ita obsequii tenax, tuis debiti virtutibus, ut supremo in defunctum officio cedere cogatur modestia, sibi alias ob causas provida. Mitto itaque quæ premenda judicaveram, post curæ etiam secundæ limam nondum licet mihi se probantia, multò minus acriores demeritura oculos, & latura penetrantem castigationis censuræ vim. Sed non defuturas mihi spero excusationis Tuæ vindicias, ubi senties criticum stringi stilum à rei poëticæ intelligentibus, & tàm Ϛ νοημαλικὸν * quàm Ϛ λεκλικὸν in meis justè coargui. Ostendent alii omnibus ad condendum feliciter poëma præsidiis instructiores præstari à se, quæ defuncti deprædicationem muniunt adversus temporis injurias, rebus latè sparsam inducentis oblivionem: in meis sciant quærenda duntaxat observantiæ, quâ viventem studiosè prosecutus sum, pignora. Nec ulterius patrocinor simplicitati nostræ: cum defendenda Tibi incumbant, quæ nosti amicè extorta, latebrisque excussa: in quarum securitatem nihil licuisset fastidiosis judiciis. Sed sera post jactam aleam pœnitentia est. Hoc peto, fortassis & meo jure, ut quæ vidua Rautensteiniana typis curabit describenda (cum doctos & marito amicos sollicitârit, qui profuturum seculis monumentum fidei, industriæ, laboris indefessi felicisque prudentiæ, in suum evehent theatrum, è quo latè conspicuæ effulgeant virtutes) eorum exemplari uno & altero me impertiat. Vale.

Gruteri epicedion & epitaphia illis Auctori mittit:

* cogitationem quàm dictionem

Merita Rautensteinii laudibus effert.

Roterodamo Hamburgum die XVII. *Octob.* CIↃ IↃC LXVI.

AB acceptis Tuis, quas in sermonis compendio valentiores fecerat amicitiæ interioris promicans vis, accingebar ad castigationem Epicedii sepositi, & quæ in appendicem veniebant, cædenda enim videbatur primarum cogitationum materia, sicubi egeret securis censoriæ sylvescens poëtici stili luxuries. Jamque pro captu obsecutus animo qualemcunque suadenti limam, opinabar lambendo datam versibus formam haud nimiùm superciliosis lectoribus, in quibus ingenii & artis præcellentia jungeretur, tolerabilem. Neque præter descriptionem quicquam restabat: cum per integrum octiduum ad alia digredi cogor, tàm hîc quàm alibi publico peragenda nomine, antequam feriæ nostræ clauderentur. Spero tamen ad Nobilissi. Viduam Rautensteinianam non prodire Gruteri officia vitio moræ sic contaminata, ut in piam destinationem iniqua dici debeant. Addidi geminæ inscriptionis formulam (plures meditatus eram, à me damnatas, quòd prolixius excurrerent: videoque nunc etiam iis, quas in chartam conjeci, idem hærere vitium: Plura se tibi offerent: sed intra spem veniæ tuta: cum exhibeam conatus non habituros publicum lectorem) ut experirer me in argumento vix aut nunquam tractato. Credes enim injurato, nihil hîc à me datum esse certamini, quasi palmam tibi reddere studuissem ambiguam: cum perplaceant, Tua quæ vidi, nos certè non habitura æmulos, quibus excusatio triumphus erit. De mea epistolarum Grotii collectione ultrà Tibi molestus non ero Asiatica loquacitate, distractissimo in occupationes æternitati sacras: quâ jam prælibatâ frui cœpisti apud literarios seculi nostri Heroas, in ejusdem immortalitatis consortium genitos. Vale, & mei apud Viduam Rautensteiniam doloris interpres esto ex more solenni.

Tua accuratè lima.

Officia amici, licet tarda, grata habebo.

Gruteri modestia & candor.

Ac erga Auctorem benevolentia.

XXXII.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

XXXII.

COMMUNICATIO CHILONIO-REYHERIANA.

Hamburgo Chilonium die 5. Novemb. Juliani 1665.

S. P. Vir Clarissime & Doctissime.

SI quàm promtus animus ad spectandum Inclytæ Vestræ Academiæ natalem mihi fuerat, tàm expedita facultas id præstandi adfuisset, nemini, crede mihi, primas hîc concessissem. Nam ut nihil nunc dicam de studio, quô cum omnibus probis in bonas literas feror: tanta est Serenissimi Principis, Parentis Vestri optimi, meritorum, & in me speciatim collatorum beneficiorum magnitudo, ut nemo Lubentius quam Lubenecius, hanc adeò illustrem generosissimæ munificentiæ sobolem nascentem vidisset. Sed cedendum semper est vi majori, cum & ipsa recta ratio jam olim præceperit:

Academiæ Chilonensis natalis primus menstruus.

Dux Holsatiæ Gottorpiensis laudatur.

Academias erigere convenit Principibus.

Καιρῷ λατρεύειν μηδ' ἀνεμοισι πνέειν ἀνέμοισι
(Tempori servire, nec reflare ventis.)

Ecce verò hodiè natalem Academiæ vestræ menstruum, absens licet corpore, animo tamen præsens, per hanc fidam mentis interpretem celebro. Adhæc Vobis omnibus, pulcherrimi corporis membris, tàm celso & decoro capiti feliciter junctis, vitam, salutem, prosperitatem cum seculorum æternitate conjunctam, in omnes bonarum artium amantes redundaturam precor & voveo. Erit hæc piis Musis primo duce verè Musæo auspicata, bonis omnibus læta, & candido lapillo notanda dies, imò & jam est à me Actis publicis inserta, & Senatûs Philosophici memoriæ perenni commendata. Hunc enim jure libertatis Philosophicæ usus, reverenter, officioſè, amicè cogo. Quod cuique bonarum artium studioso integrum esse, solidè scio. Occasionem Cometæ nuperi præbuerunt, splendida cæli phœnomena, quæ nunc optimorum quoque ingenia fatigant industriam. Sed stimulum addidit rei literariæ, imò publicæ promovendæ amor, honesto cuique Viro jure officii incumbens. Scito itaque me jam Illustrissimos & Nobilissimos Rautensteinios, Brussellos, Guerichios, Heinsios, Hevelios, tùm Clarissimos Bartholinos, Fornelios, Rudbekios, Curtios, Kircheros, Ricciolos, Schottos, Bullialdos, Auzutos, Placentinos, Leuneschlossios, Gravios, Busmanos, Büthneros, & quos recensere longum foret, in Senatum convocasse. Unde vides hunc sanctum & venerandum ac frequentem fore, lectum & plurimis per Europam Clarissimis Viris, quantum quidem homini privato, & in his terris peregrino, tùm & aliis occupato, licuit. Hi omnes per varias observationes & dissertationes Mathematicas, Physicas, Politicas, Historicas, Ethicas ibi comparebunt, & non tantùm Cometas, sed & officia, imperantibus & parentibus, professioneque Christianis omnibus convenientia, saltem præcipua, quorum nos illi cincinnati divinæ voluntatis internuncii admonent, cum cura examinabunt. Isti justo operi, quod magis triginta Virorum omni laudis genere præstantissimorum suffragia in Senatu lata,

Auctoris erga Academiam Chiloniensem novam benevolentia.

Senatum Philosophicum convocat Auctor conveniente occasione Cometarum.

Hunc fore lectum & frequentem docet.

Operis hujus ratio.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

& ſeptuaginta amplius æneæ figuræ conſtituent, adjungam, juvante Deo, Hiſtoriam Cometarum, à diluvio univerſali ad hunc uſque annum, cum indiculo brevi non tantùm triſtium, ſed & lætorum eventuum eos ſecutorum, qua ratione Univerſalis Hiſtoriæ Synopſis quædam proponetur. Verbo ne Te diutius teneam, ex veteri lege jucunda & utilia paro. Hoc dum in mediis occupationibus, quæ me aliàs aſſiduo circumſtant & diſtrahunt & ſubſecivis horis in vicinia veſtri ago, volui, quia debui meo erga Sereniſſimum Principem Patronum Munificentiſſimum & Illuſtre veſtrum Lyceum felici ſidere ſurgens candido voto, erga Te verò, Vir Clariſſime ſpeciatim, amica ſalutatione in nova Muſarum ſede & invitatione ut in Senatu noſtro ſententiam dicas, officiò ritè fungi. Tu, qua es humanitate libertati hominis ignoti, at ingenui & publicis uſibus devoti, æquus da veniam, & honeſtis conatibus fave. Scito verò & Clariſſimum Olearium Veſtrum, quîcum amicitiæ jura jam dudum colo, coram & per literas de hoc argumento Cometico mecum eſſe collocutum, adeòque in Senatum noſtrum venturum. Vale cum omnibus Tui ſimilibus longum, quibuſcum rem literariam feliciter bono publico tracta, ac certus eſto ſtudio erga illam & iſtud omneſque bonos utriuſque amantes nemini unquam ceſſurum

Jucundis adjunge utilia.

Auctor Chilonienſes meritò compellat,

Novæ illi Academiæ felicia initia gratulatur, & proſperos ſucceſſus optat.

Ad D. Prof. Math. in Acad. Chilonienſi.

STANISLAUM LUBIENIECIUM Equitem Polonum.

Magnifice Domine Pro-Rector Clariſſime & Doctiſſime Vir!

Auctoris erga Academiam Chilonienſem benevolentia.

JUribus humanitatis, quibus in Republica literaria vivimus, fretus, exacto primo Almæ Veſtræ Academiæ natali menſtruo, gratulatione ei debitâ defungi volens Profeſſorem Matheſeos deſignatum Clariſſimum Reyherum ſcripto conveneram. Cum verò de ejus apud Vos præſentia meritò dubitarem, literas meas ad nuper defunctum Doctorem Watſonium direxeram. Nota enim mihi erat celebratiſſima ejus humanitas, eique etiam, ut Facultatis Philoſophicæ Decano id negotii curandum committere æquum duxeram. Cum verò nondum quidquam reſponſi retulerim, è re videtur his pauculis Te de mea illa epiſtola monere, & cum non dubitem rectè redditum eſſe, reſponſionis deſiderium Tibi indicare. Nec immeritò. Nam pro Sereniſſimo, & ut ætate, ita & omnibus laudibus Florentiſſimo Principe, novum illud Muſeum Chilonienſe regis. Te quoque ipſum, ut verè μέσειον, imò μεσικώτατον ac humaniſſimum Virum, Illuſtriſſimus & Excellentiſſimus Dominus Præſes Kilmannus, judex de omni eruditione graviſſimus, ante annum Gottorpii mihi commendaverat. Qua occaſione Tibi de felici per Dei gratiam operis mei (de quo vos in illa epiſtola certiores reddideram) progreſſu imprimis brevibus dicam.

Watſonii Michaëlis laus.

Muſæum novum Muſeum Chilonienſe primus regit, felici omine, utpotè & ipſe μέσειον & μεσικώτατον.

Diviſi Theatrum meum Cometicum in duas partes. Altera frequentem Senatum Philoſophicum: altera Hiſtoriam Cometarum continebit. Ibi juvante Deo, Compendii Philoſophici Specimen, hîc Hiſtoriæ Univerſalis, dabo. Utrobique autem & jucunda & utilia vitæ, ut dixi tunc, promere magis magiſque ſtudio bono publico undique prodeſſe volens. Nullus dubito Tibi hæc grata fore. Noſti enim Muſæum Eleuſinum, Suida referente, vitæ præcepta bono publico reliquiſſe, & nil magis iſtis candori Muſæo convenire. Non deſunt autem Viri docti votis meis. Nuper quoque accepi literas Reverendi & Doctiſſimi Viri Caſparis Schotti Herbipoli die 27. Januarii datas. Certiorem me facit, altum ibi eſſe de Cometa auctumnali, quem Clariſſimus Rudbeckius, & hyberno, quem auctor anonymus Vienna Auſtriorum & alias fama publica vulgavit, ſilentium: Ricciolum vivere, & ſtudiis quidem humanioribus, utpote qui Geographiâ & Aſtronomiâ reformatâ Chronologiæ reformandæ nunc det operam, vacare, cumque Aſtronomia ejus, ſeorſum tamen, Phyſico Matheſin Franciſci Mariæ Grimaldi de lumine, coloribus, Iride &c: prodiiſſe in lucem, opus poſthumum

Auctor Muſæo operis ſui rationem exponit.

Muſæus Eleuſinus hypothecarum auctor.

Cometa autumno & hyeme nullus apparuit.

Riccioli noviſſima ſcripta.

Phyſico-Matheſis Grimaldi.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

humum & egregium. Ampliſſimus Hevelius, à quo heri literas accepi, brevi ſua Cometica nobis dabit, in argumentum graviſſimum animo & pectore toto, ſed & ad laudem perennem ſimul, incumbens. Is etiamnum aſſerit nullum in cælo novum Cometam ab illo verno viſum eſſe. Eadem & Clariſſimi Büthneri Mathematici Dantiſcani, à quo itidem heri literas accepi, mens eſt. Hodiernæ Heinſianæ nullam expetitæ jam pridem aſſertionis Rudbeckianæ de novo Cometa ſpem faciunt. Hinc vides me de iſto argumento, quod tractandum ſuſcepi, cum Viris doctis aſſiduùm conferre. Unum porro reliquum eſt quod Tibi, Vir Clariſſime, referre debeo. Conſtitueram apud me circa Kalendas Januarias non ſolùm Vos compellare literis, & felix novi anni auſpicium pluriumque annorum proſperitatem vobis precari, ſed & trimeſtrem natalem Inclytæ Veſtræ Academiæ, quæ Sereniſſimi & Munificentiſſimi Principis, qui eam præclarè fundavit, laudes cum ſeculorum æternitate conjunget maximas, ſolemniter celebrare apud Vos, & in ſignum devoti animi Prodromum Cometicum Hevelianum atque Cometam Kirſtenianum, Honori Heveliano dicatum pro ſtrena mittere, communique uſui veſtro conſecrare. Sed præter mortem Domini Watſonii, quâ doleo, varia obſtiterunt promtæ menti id officii aſſiduo volvendi. Ecce verò nunc vota ritè concepta exſolvo, &, quæ jam diu vobis deſtinavi, Tibi ſiſto. Nullus dubito Vos pro humanitate & benevolentia, quæ vel maximè Viris literatis convenit, & votum ſincerum (quod ritè nondum elapſo Januario Juliano, niſi Watſonius, ad quem literas deſtinaram, è vivis ſublatus fuiſſet, exſolviſſem) & munus Auctorum & argumenti laude & meo voluntario erga vos ſtudio ſe commendans gratum habituros. Quæ ad marginem & in textu Prodromi correxi, volente Auctore id me feciſſe teſtor. Vale diu & proſperè.

Hevelii Cometica ſcripta.

Cometa nullus ab illo verno 1665. adhuc viſus.

Auctoris erga Academ. Chil'on. benevolentia.

Ducis Holſatiæ laus.

Humanitas Viros doctos decet, quia & inſtituit.

Kilonio Hamburgum XIV. *Kal. Novemb. Juliani* M DC LXVI.

Generoſe Domine, Fautor Honoratiſſime!

LIteras Tuas Mathematum Profeſſori Academiæ Kilonienſis tradendas, ſpectabilis quondam Facultatis Philoſophicæ Decanus Beat. Memor. mihi, utpote cui à Sereniſſimo noſtro Nutritio ac Principe munificentiſſimo hæc ſparta benigniſſimè commendata eſt, obtulit, ex quibus abundè benevolus Tuus in Academiam noſtram affectus videre eſt, dum mihi homini in his regionibus noto, & tibi adhuc incognito, dextram injicere, & ad ſententiam de Cometa in ſplendidiſſimis, quæ cogis, comitiis, dicendam, amicâ humanitate invitare haud ſubdubitas. Quamvis autem eo tempore, quo ſtella iſta mirabilis rerum naturalium imperitis terrorem incutiebat, iter Belgicum ingreſſus, inſtrumentis ad ejuſmodi obſervationes neceſſariis, deſtitutus fuerim, nihilominus ea, quæ tum Rintelii agens obſervavi Præſente Dômino Gerhardo Waltero Molano S. S. Theolog. Doctore & Matheſeos ibidem Prof. Publ. Amico meo Magno, fideliter communicanda eſſe duxi, ea ſpe fretus fore, ut non tàm ex relatione hac animum meum, quàm ex animi promtitudine relationem æſtimes.

Ducis Holſatiæ laus.

Reyheri humanitas.

Cometas non eſſe terrori judicat Reyherus.

Reyherus obſervationes hyberni Cometæ 1664. & 1665 Rintelii habitæ Auctori mittit.

Die x. Decembris anni Juliani CIↃ IↃC LXIV. ſupra laudatum Dominum Molanum acceſſeram, in cujus muſeo neſcio quis ſtudioſorum mentionem faciebat Cometæ præcedenti nocte viſi. Uterque igitur noſtrûm cupidus videndi novam ſtellam, ſubſequentibus noctibus ſummo cum deſiderio tempus orientis Stellæ exſpectabamus, ſed ob nubila non niſi XVI. demum die Decembris videre conceſſum propè horizontem meridionalem, ſupra quem Cometa elevatus erat 7. circiter gradus eo tempore, quo cor Hydræ 30° 26. elevatum deprehendebatur. Cauda erat admodum longa, ob maximum radiorum ſolarium in Cometam incidentium angulum, in fine latior rariorque.

Obſervationes Reyherianæ.

Sequenti die citius oriebatur, ſed ob ingruentem nebulam plura eo & ſequentibus diebus adnotare haud licebat.

Die

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Die xxii. Decembris autem jucundiſſimum ſe offerebat ſpectaculum. Stella enim noſtra ſine cauda in fluvio Eridano apparebat, non procul à ſtellis iſtis, quæ quartæ magnitudinis cenſentur & 25°. circiter ♉ ſub latitudine Auſtrali 27°. præter propter locantur. Adeò velox autem Cometæ curſus videbatur, & quidem contra ſer. ſign. ut ſingulis horarum quadrantibus locum mutaret, quemadmodum ex adjecto ſchemate A. patet.

Die ſequ. xxiii. Decembr. Hora decima 15'. elevabatur Cometa 27° 6.

Hora decima 45'. ferme integrum gradum c. ſ. ſ. proceſſiſſe videbatur.

Diebus xxiix, xxx, ♆ xxxi. Decemb. nec non die 11. Januarii; ſequentis Ann. CIↃ IↃC LXV. caput Ceti trajecit eo modo, qui in ſchemate B. delineatus eſt.

Die iv. Januar. (hor. 9° 15'.) cum humerus aurigæ medium cæli occuparet erat elevatio Cometæ 29° 6.

Die v. Jan. (hor. 5. 6:) elevabatur Cometa in ipſo Meridiano 47° 45': cum ſimul ſiniſter Andromedæ pes & baſis trianguli borealis culminare viderentur.

Die iix. Jan. (hor. 5. 36:) cum Lino Septentrionali & cornu Arietis conſtituebat triangulum Iſoſcelium, Cometa in angulo recto laterum conſtituto.

Die ix. Jan. hor. 5. 36. ferme in ipſo Meridiano elevabatur 49° 36. & ſitum ad alias ſtellas non mutaſſe videbatur.

Die xv. Jan. hor. 6. 6. erat in 26° 45'. ♈ latit. ſeptentr. 3° 6. ſi Beyeri Uranometriæ anno 1603: editæ fides habenda.

Die xxv. Jan. hora ſexta 6. Cometa denuò ſe ſiſtebat in linea recta cùm nodo lini Septentrionalis & ſtellâ quinti ordinis in collo Arietis.

Die 11. Febr. hora ſexta paulatim verſus Septentrionem promotus apparebat in linea recta cum nodo lini Septentrionalis & ſtella quartæ magnitudinis in aure dextra Arietis. Reliquo tempore ob viciniam Solis viſui ſe ſubduxit.

Reyherus & verni Cometæ obſervat. Auctori mittit,

Iſtæ fuerunt obſervationes Rintelii habitæ, quæ in ſchemate C. ob oculos ponuntur. Subſequente Aprili cum Lugduni Batavorum eſſem, noſter Cometa ſe denuo conſpiciendum præbebat in capite Andromedæ, & quidem motus S. S. S. haut aliter, ac antea ſupra laudato Domino Molano Rintelii valedicturus prædixeram, cujus obſervationis delineationem figura D. ſuppeditat. Præmiſſis his obſervationibus qualibus qualibus, pauca de generatione, motu, figura & effectu noſtri Cometæ adjiciam.

Reſicit Ariſtotelis de generat. Cometarum opinionem,

Tàm vaſta corpora & motui primo obtemperantia ex terra generari, ut Ariſtoteles aliique putant, ridiculum videtur. Satius ergo eſſe arbitror, ſi quis dicat illas Stellas non eo tempore gigni, cum apparere incipiunt, nec tunc deſtrui; cum videri deſinunt; ſed vel ab initio mundi creatas fuiſſe, & in remotiſſimis mundi regionibus aberaſſe, interdum verò terræ noſtræ adpropinquare & ſub conſpectum venire; propius autem accedentem, à Sole, quem unicam ſecundorum mobilium cauſſam eſſe arbitror, repelli, & oculis noſtris ſubtrahi: Vel in tempore ex ſtellis quibuſdam fixis ortas eſſe, quæ nubibus ac maculis denſis, quibus noſter quoque Sol interdum laborare deprehenditur, victæ proprium locum ſervare nequeunt, & propterea vicinarum ſtellarum impulſionibus obſequium præſtare coguntur; Sæpius autem accidere, ut ejuſmodi Cometa maculas iſtas, quibus involutus eſt, ſuo calore conſumat, fixumque denuo locum ad tempus occupet, cujuſmodi ſtella ſuperiori ſeculo à Tychone Braheo in Caſſiopeja obſervata fuit, quæ tamen haud diu durare potuit, ſed maculis in dies creſcentibus circa finem multum de ſplendore remiſit, & tandem penitus maculis obſcurata à vicinis ſtellis abacta & noſtris oculis ſubducta fuit. Rationibus tàm Phyſicis, quàm Aſtronomicis etiam perſuaſus autumo, Cometam tempore apparitionis in illo ſpacio motum fuiſſe, quod continetur inter ſphæram Saturni & ſtellas fixas. Nam ſi intra ſphæram Saturninam extitiſſet, plus de motu quo Sol omnes planetas movet, adſumſiſſet, vel etiam contrario ſuo motu motibus planetarum aliquam anomaliam impreſſiſſet.

Hos vel initio rerum creatos,

Vel ex ſtellis quibuſdam fixis ortos eſſe arbitratur,

Stellam in Caſſiopeja 1572. viſam inter Cometas refert,

Nuperum Cometam in æthere altiſſimo locat,

Parallaxis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

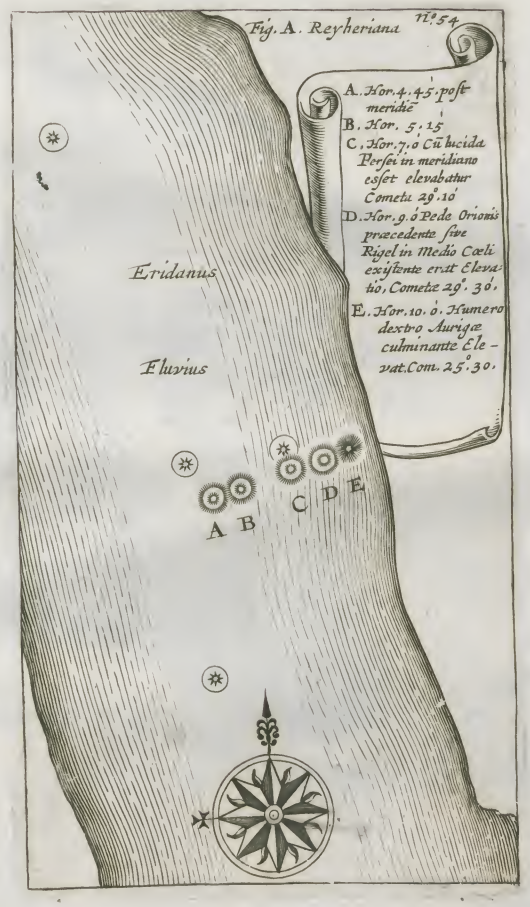

Eorly European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

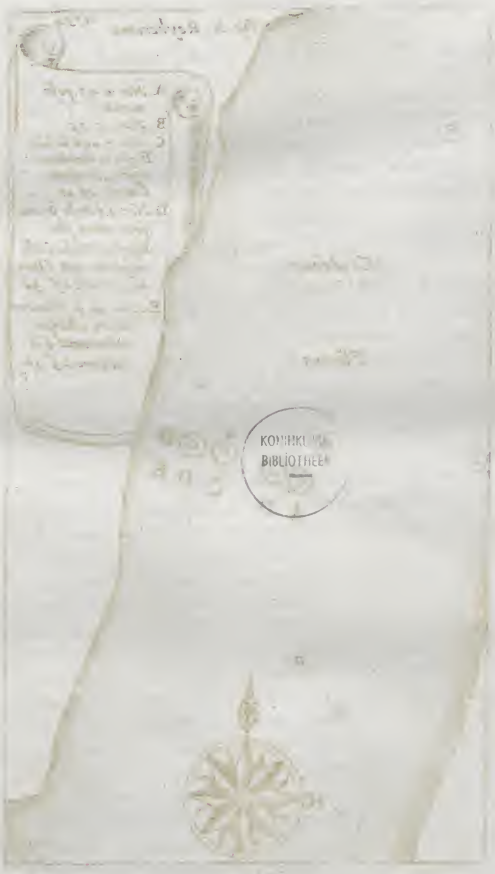

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Fig. Reyheriana C. et N.° 56. B. N.° 57.

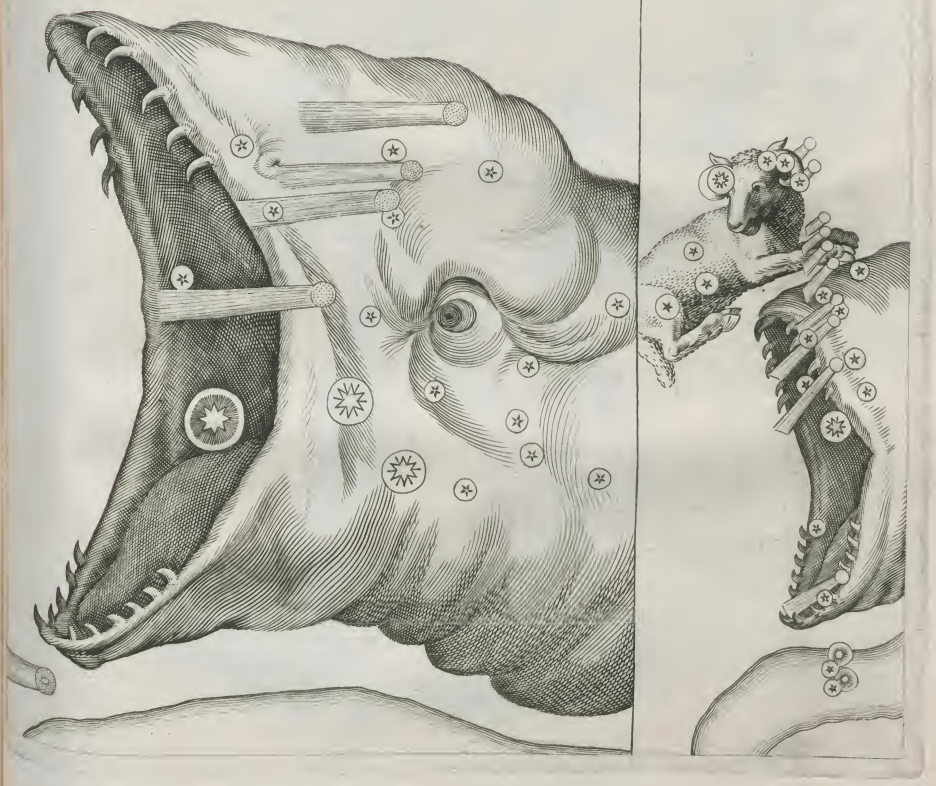

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

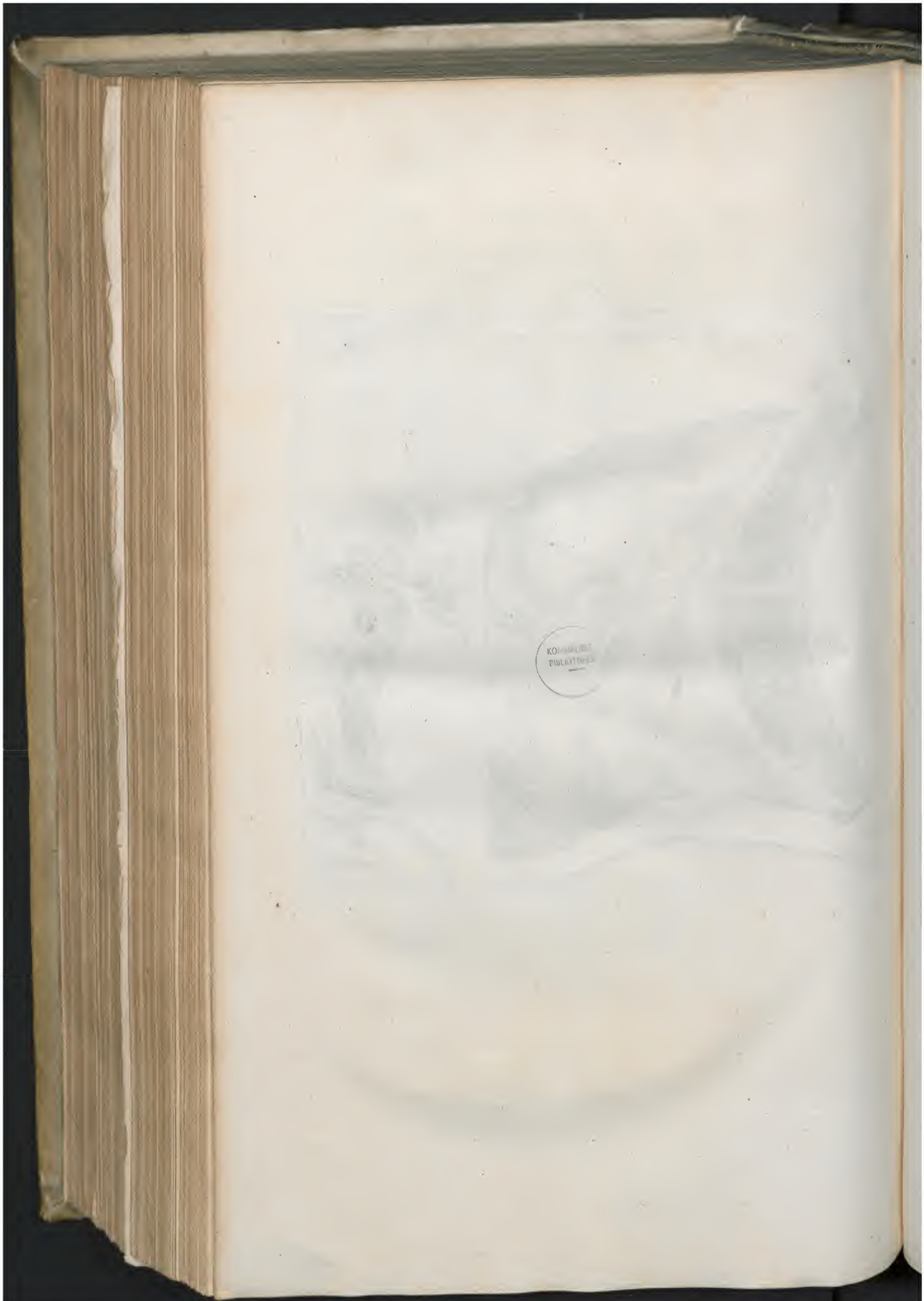

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Figura D. observat. Comet. ad Communicati. Reyherianam pertinens. N.° 58.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

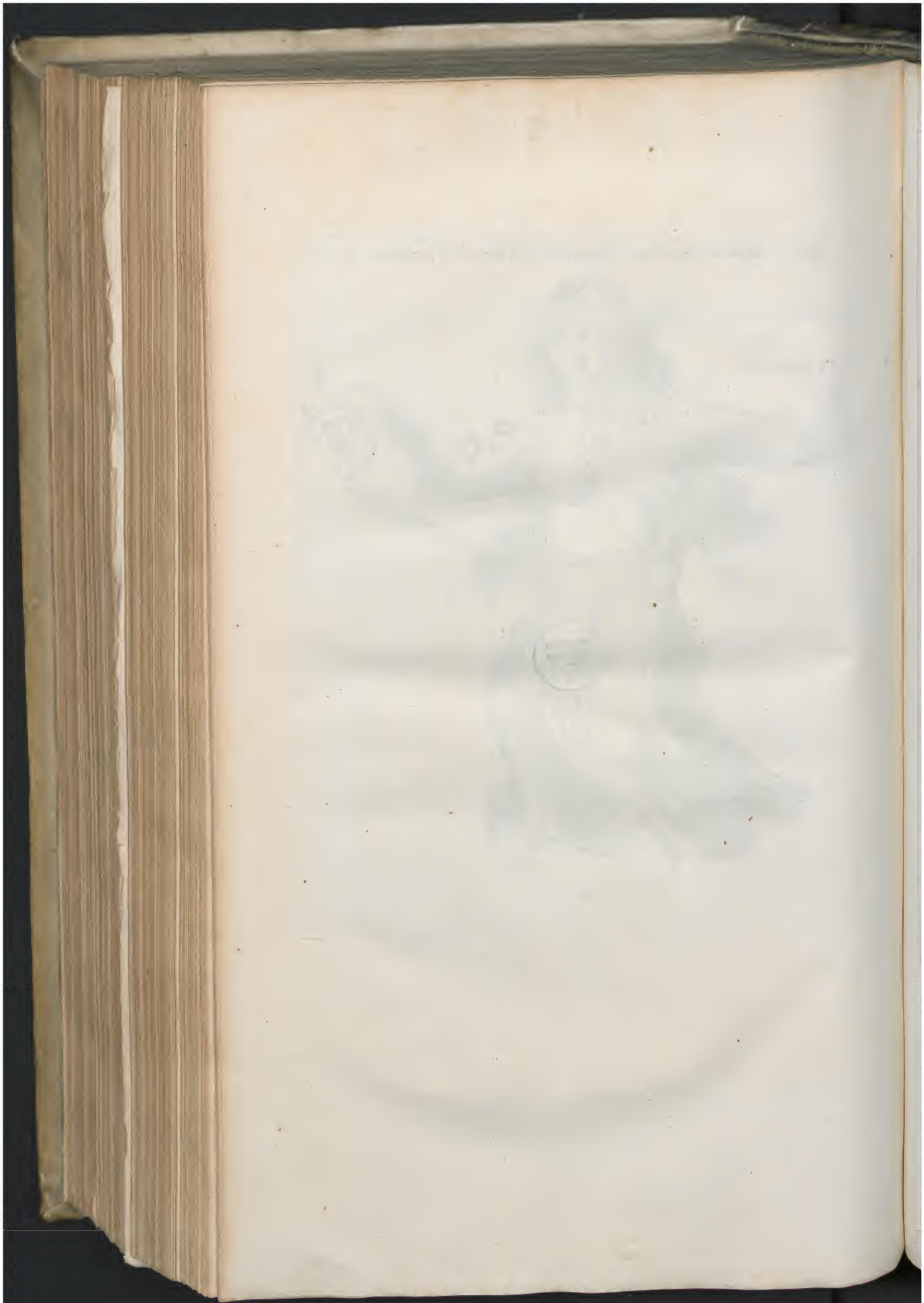

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Fig. E. ad Communicat. Rey

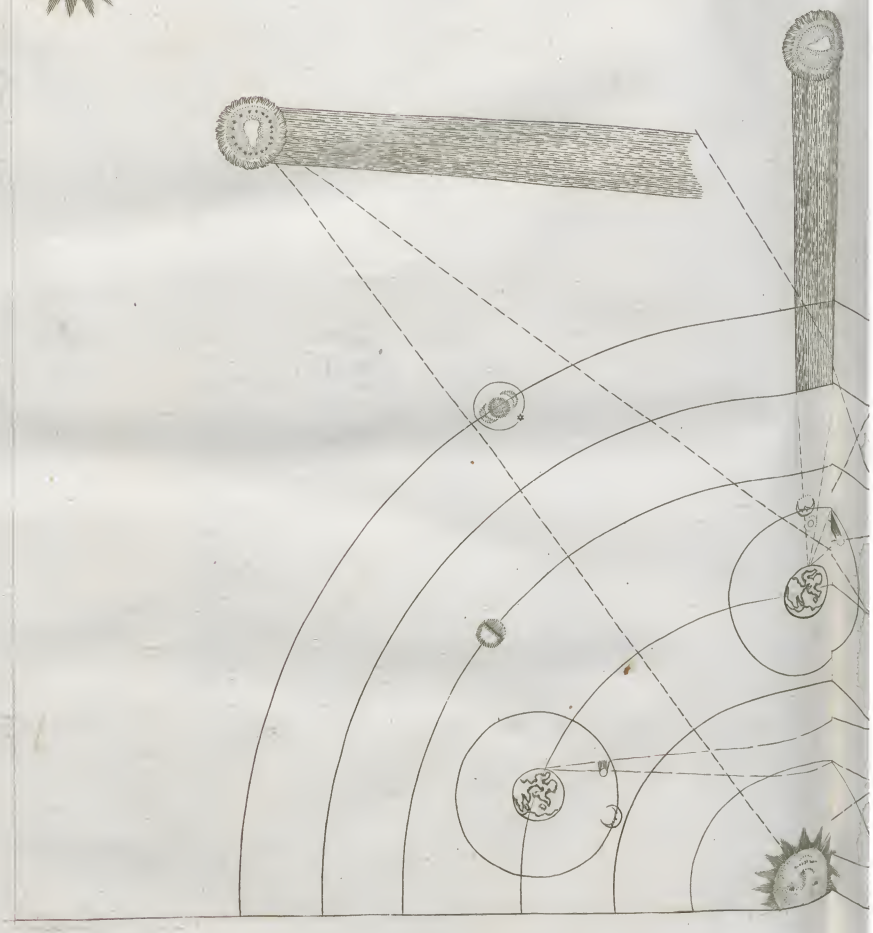

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

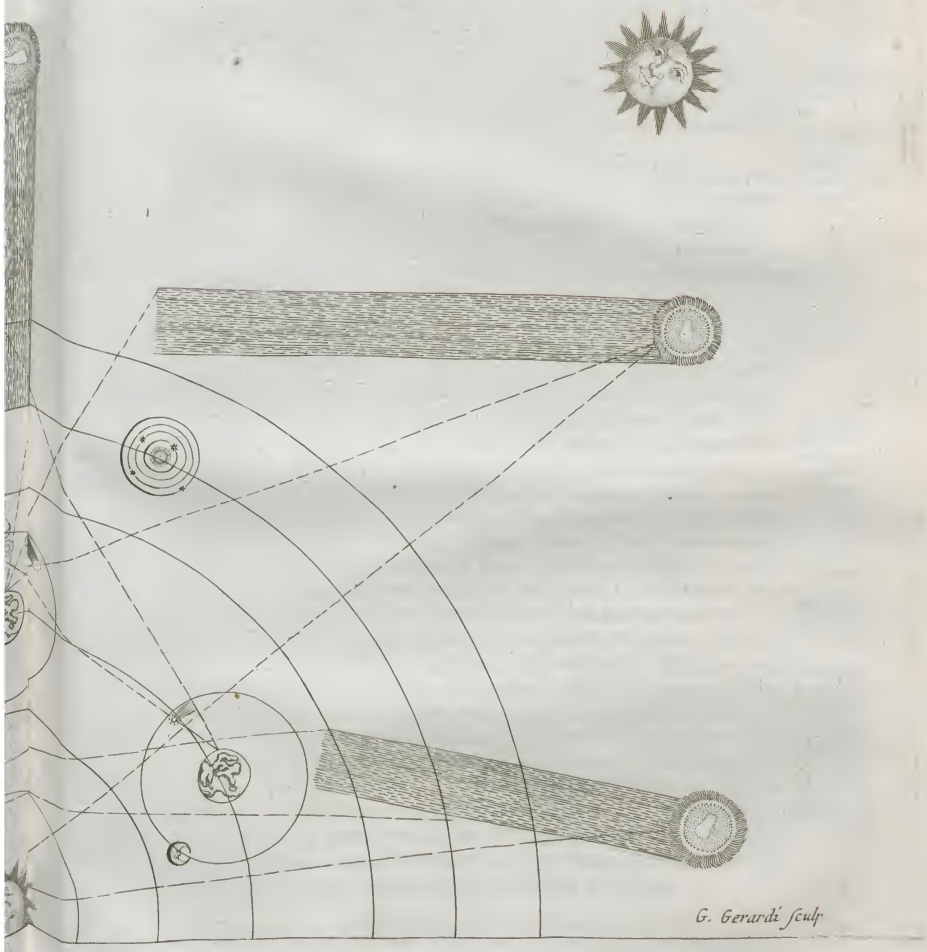

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

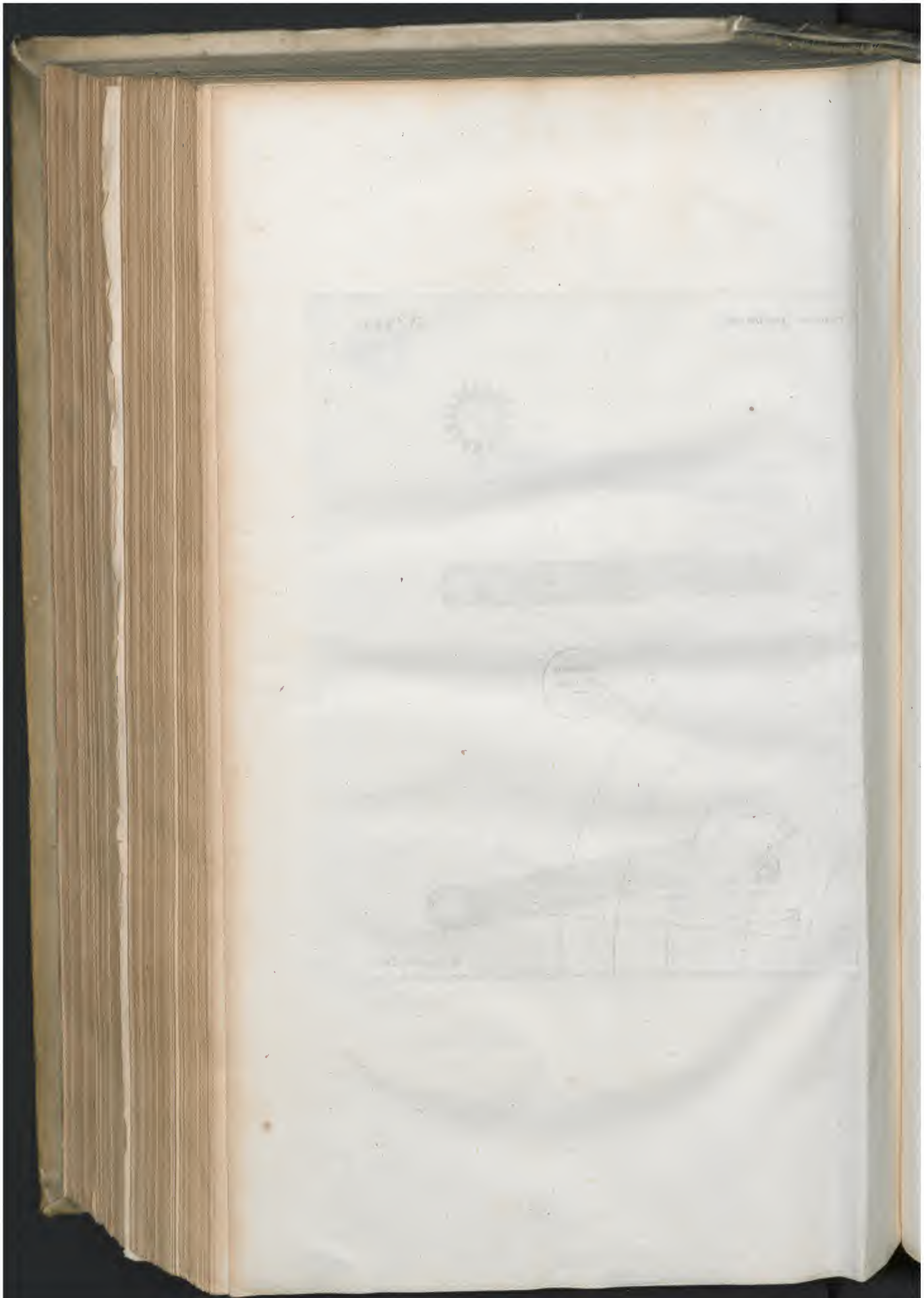

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Parallaxis quoque aliqua obſervata fuiſſet, quam obſervationibus diverſorum Aſtronomorum collatis nondum animadvertere potui.

Parallaxin ei ullam fuiſſe negat,

Lumen Cometæ non niſi mutuatum eſſe à Sole arbitror, quale etiam eſt omnium planetarum. Coma verò & cauda oriuntur ex refractione luminis reflexi; quapropter figuræ illarum pro diverſo Solis adſpectu mutantur, & quidem in oppoſitione Solis cauda Cometæ minima vel nulla apparet, quia ſub minimo reflexionis angulo videtur. Ut ex Figura E. patet. Hinc noſter Cometa ab initio apparitionis longiſſimam vibrabat, quia terra longiſſimè aberat à linea Solem & Cometam connectente. Circa finem autem Decembris ſtella noſtra, & minor, & cum breviſſima cauda apparebat, quia terra remotior erat, quam antea, & inſuper Luna lumine ſuo debile noſtri Cometæ lumen multum debilitabat. Lunâ recedente cauda renaſci cœpit, quæ tamen pariter cum ipſo capite minori forma apparebat, donec ab appropinquante Sole penitus tegi cœperit, uſque ad menſem Aprilem, quo ex altero latere Solis radios egrediens denuo ſe nobis conſpiciendum præbebat, rubicundam ex aurora mutuans faciem.

Omne lumen ejus Soli tribuit,

Pro cujus diverſo adſpectu Cometarum caudas eſſe diverſas affirmat,

Cur Cometa hybernus modò cum longiſſimâ, modò cum breviſſimâ caudâ apparuerit, rationem reddit:

Motum facilius & felicius explorari haut poſſe puto, niſi per duplicem terræ motum, Diurnum nempe & annuum, cui ſi accedat ſimplex Cometæ motus à meridie verſus Septentrionem, oritur varius ſtellæ hujus motus, qui ab initio S. S. S. deinde C. S. S. & tandem iterum S. S. S. fuit: eodem ferme modo, quo Planetæ modò directi, modò retrogradi, modò veloces, modò ſtationarii apparent. Ad operationem quod attinet, ſpectatores hujus Phœnomeni in diverſiſſimas abeunt ſententias, dum alii non tantum naturales, ſed & morales ac ſupernaturales effectus ipſi ſuperſtitioſè adſcribere non erubeſcunt; alii vero omnem operandi facultatem denegant. Si autem libere, quid ſentiam, dicendum, neutri parti calculum meum adjicere poſſum, ſed mediam viam eligo. Corpora enim hæc admodum magna, terram noſtram per lumen à Sole receptum & ad nos reflexum afficere, certo certius eſt. Politicas autem mutationes inducere poſſe, minus veroſimile eſt, niſi quis influentiis ejuſmodi temperamenta hominum, à quibus plerumque mores dependent, alterari ſtatuat, quod equidem non penitus negatum eo; nihil tamen certi de hac vel illa regione conjici poſſe cenſeo. Coronidis loco pauca addere debui de ſtella (num nova, nec ne, dubito) ante aliquot hebdomadas in linea recta cum cingulo Andromedæ à me primum obſervata. Locus ex addito Schemate D. melius innoteſcet. Nudis oculis nubecula eſſe videtur. Per Tubum verò decempedalem, inſtar Cometæ caudam à Sole avertentis apparet; cum tamen reliquas nebuloſas idem Tubus ex multis ſtellis minoribus compactas eſſe teſtetur. Quòd autem nihil de hoc phœnomeno in lucem ediderim, unica cauſa fuit imperceptibilis hactenus ſitûs mutatio, quæ ob ſolitariam obſervationem cogitationes de eodem ſuſpendit. Hæc ſunt Generoſiſſime Domine, quæ à me tum temporis peregrino & neceſſariis adminiculis deſtituto expectari potuerunt. Maximoperè autem rogatum Te velim, ut cunctationem in reſponſione admiſſam ſiniſtrè ne accipias. Altera enim obſervationum in Belgio habitarum pars vix ante duos menſes mihi à meis ex patria pariter cum aliis reculis tranſmiſſa eſt, quo tempore ſine mora reſpondiſſem, niſi Phœnomenon ante deſcriptum remoram injeciſſet. Sed Vale & Favore jam cœpto ulterius proſequi ne deſine

Eumque motui Planetarum comparat:

Nobiliſſ. Tui Nom. Perpetuum Cultorem

SAMUELEM REYHERUM Utr. J. D. & Math. Prof.

Hamburgo Chilonium die 25. *Octobris Jul.* 1666.

In terrenis Cometæ aliquid operari autumat,

Vi in humores influente & temperamentum hominis afficiente nonnihil efficientiæ in actiones humorales eos habere conjicit:

Phœnomenon in Andromedæ prodit, & ut & priora, in ſchemate exhibet, judicium de eo dubium fert,

Reſponſi moram excuſat:

MOram reſponſi penſavit abundè literarum Tuarum humanitas, & tàm publica commoda literariæ rei quàm vota mea his addicta promovendi

Ejus humanitatem Auctor celebrat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

promtum & benevolum ſtudium. Feciſti ſanè rem famâ & novæ Academiæ Veſtræ & Tui nominis clariſſimi dignam, cujus memoriam in opere meo, juvante DEO, poſteris commendabo. Conatus hicce meus ſatis quidem, divinâ favente gratiâ, feliciter procedit, ſed admodum lentè, quantum tamen typographorum induſtria in imprimendo utroque tomo ſe explicare poteſt. Excrevit nempe opus in inexſpectatam molem, permultis Viris Mathematum & alioquin rei literariæ ſtudioſis ad implenda vota mea certatim concurrentibus. Tuæ obſervationes mihi ſunt gratiſſimæ. Exſpecto reliqua ſimul æri incidenda, ut & alia ad illuſtrandum non tantùm Cometarum phœnomena, ſed & totum eis connexum argumentum ſpectantia. Horum guſtum quendam humanitate tua facili & libertate, qua uteris, Philoſophicâ præbuiſti, & deſiderium accendiſti. Phœnomenon illud novum, Cometæ ſuppar, quod in Andromeda obſervaſti, erit, credo illud ipſum, quod Clariſſimus Abrahamus de Grau, Matheſeos Franequeræ Profeſſor, menſe Februarii anni decurſi diſtinctum à noſtro Cometa, tùm Romani Mathematici menſe Aprili ejuſdem anni, & Clariſſimus Rudbeckius Upſalienſis Profeſſor auctumno obſervarunt, quodque novi Cometæ famem per orbem ſparſerat. Ampliſſimus & Clariſſimus Hevelius putat ſtellam eſſe in cingulo Andromedæ Boreali nebuloſam, ab aliis tamen nebuloſis diverſam, ex Oriente verſus Septentrionem ſingulis diebus motu diurno tendentem, quæ jam Anno 1614. à Simone Mario obſervata fuerit. Eandem puto eſſe & illam à Ricciolio inter novas ſtellas poſitam, à dicto Simone Mario in cingulo Andromedæ 1612. obſervatam. De hac plura leges in opere meo, potiora verò à Clariſſimo Hevelio, qui de hac ſtella in Cometographia ſua agit, exſpectabis, cui ego nuper Tuum ſchema cum obſervatione hujus phœnomeni è veſtigio miſi. Cæterùm mihi multum gratulor de Tuo conſenſu circa ſignificationem Cometarum. His enim efficaciam in actiones hominum voluntarias tribuo nullam, in aërem aliquam, ſi quidam eorum, quæ multorum eſt ſententia, in aëre generantur, vel ſaltim, quæ Hevelii mens eſt, aërem noſtrum trajiciunt. Ethicè tamen portendere Cometas bona bonis, mala malis, fidelis conſiliarii inſtar & concionatoris, dicere ſoleo, aſtra ſervire non ſævire, ut non timenda, ſic nec temnenda eſſe pronuncians. Atque hæc eſt totius meæ diſputationis ratio & ſumma. Antequam finio, meritò Tibi propono, quod ad totius Inclytæ Academiæ Veſtræ exiſtimationem ſpectat. Obiit nuper decurrente menſe Majo in urbe Veſtra Vir Ampliſſimus, & non tantùm Virtutum & eruditionis laudibus, ſed & illuſtriſſimis dignitatibus ac legationibus Clariſſimus D. Joannes Erneſtus de Rautenſtein, Amicus meus, dum viveret, eximius. Ejus funus à vobis rectà in meam domum eſt huc delatum, & hinc extra urbem honorificè elatum. Hoc in meo quoque opere, ubi Communicatio ejus familiam ducit, eſtque omnium maxima, efferre frequenti Senatu Philoſophico conſtitui. Quamobrem ad hæc juſta Viro Optimo & Optatiſſimo perſolvenda, ut alios, ita & vos invito. En Tibi quæ ego præſtiti in hoc officii genere, rogante præſertim Vidua. En quæ à Clariſſimo Viro Titio & Grutero accepi. Exſpecto plura, & orationem funebrem meditor. Vale, Vir Clariſſime, ac mihi porrò fave.

Auctor tardam operis editionem excuſat.

Phœnomenon in Andromeda Franequeræ, Romæ & Upſaliæ diverſis temporibus obſervatum,

Non eſt novus Cometa, judice Hevelio,

Sed potius ſtella illa nova 1614. obſervata,

Cometis efficientiam in mentem hominis nullam, in aërem aliquam Auctor tribuit,

Sententiam ſuam de Cometis exponit.

Rautenſteinio, Chilonii mortuo, à Chilonienſibus juſta perſolvi Auctor poſtulat,

Quidque ea ſint in opere facere decreverit, Reyhero communicat.

Kilonio Hamburgum prid. Kal. Novembris 1666.

LIteræ Tuæ nudius tertius traditæ non potuerunt non eſſe gratiſſimæ. Præprimis quòd meas nuperrimas ſerenâ fronte à Te acceptas teſtantur, & præterea prolixam Nebuloſæ Andromedeæ deſcriptionem continent. Doleo autem jam me Tuis petitionibus ex aſſe reſpondere non poſſe, quam proxime autem quæ jam me debere confiteor, ut ſolvantur ſtudebo, nempe Schemata in Cometographica mea deſcriptione citata, nec non aliqua in honorem Generoſi B. M. Rautenſteinii. Scire autem jam deſidero num etiam in opere Tuo laudatiſſimo

Reyherus reliqua ſchemata & aliquid in honorem Rautenſteinii promittit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

simo mentio fiat stellæ tempore Nativitatis Christi à Magis Orientalibus observatæ? item num omnes figuræ æri incidantur, quod sanè mea quidem sententia maximos requirit sumtus? Novi autem artificem, qui nitidissimas figuras Buxo tam exactè incidit, ut vix æneis palmam concedant. Tria adjeci schemata à jam dicto artifice nuper elaborata. Mitto quoque Dissertationem de Mundo, & Programma de Milite Mathematico, ex quibus conatus meos in promovendo studio Mathematico quadantenus perspicere potes. Quæ ut æqui bonique facias, est quod rogo.

Buxo incisa figuræ vix cedunt æneis.

Reyheri opuscula Mathematica.

Hamburgo Chilonium die 9. 19. Novembris 1666.

EGregiam facilitatem & benevolentiam erga me declarasti tàm promto & undique humano ac officioso responso, quod hodie accepi. Tuam ego in juvanda re literaria & exornanda tàm Academiâ vestrâ quàm Spartâ tuâ dexteritatem, quam docta hæc scripta mihi missa, quæ pro temporis angusti ratione percurri, loquuntur, veneror: Tuum verò erga me affectum exosculor. En Tibi breve responsum, & ab occupato, & à non satis rectè valente datum. Schemata Tua cum desiderio expecto: tùm quæ memoriæ Rautensteinianæ meâ gratiâ promisisti. Stellæ tempore Nativitatis Christi à Magis visæ in opere meo aliquoties memini. Cumprimis in Historia Cometarum, ubi eam inter Cometas posui, multorum Virorum doctorum, Origenis vestigia sequentium, sententiam secutus. Sublunare fuisse phœnomenon motumque habuisse insolitum, palam est. At nosti quosdam etiam Cometas infra Lunam ab iis poni, qui reliquos cælo intulerunt. Figuræ meæ omnes æri inciduntur, & nitidè quidem, atque, quantum me absente, omnem tamen industriam adhibente, fieri potest, correctè, ideo non exiguo sumtu. Vestro artifici feliciter Chalcographos imitantem industriam gratulor. Vale.

Laudes ejus Auctor celebrat.

Stella Magorum cur Cometis accensenda.

Kilonio Hamburgum prid. Idus Decembris 1666.

MOram in responsione admissam ne quæso sinistre interpretare. Variis enim negotiis impeditus illam adhuc differre coactus sum. Duo jam schemata mitto, reliqua cum Carmine Rautensteiniano sine mora secutura promitto. De stella Nativitatis Christi tempore visæ, sequentia notatu digna fuisse hariolor, nempè illam primum apparuisse eo tempore, quo annunciata est conceptio Joannis Baptistæ. 2. Tempore annunciationis Mariæ per Gabrielem factæ, novo lumine insigniter auctam esse. 3. Tempore Nativitatis Christi summo splendore imbutam novum assumsisse motum. 4. Magos à primo apparitionis tempore observationibus institutis in naturam ejus inquisivisse. 5. Non tantùm Scriptis Danielis, sed etiam somnio divino edoctos fuisse de itinere, nova stella præeunte, suscipiendo. 6. Fideliter ipsos inhæsisse itineri à nova stella monstrato, quoad limites Palæstinæ attigerunt, tum enim plus rationi humanæ, fidentes, neglecto duce cælesti, ad Metropolim Hierosolymam contenderunt, ubi perceptis vaticiniis de loco nativitatis, errorem agnoverunt, & Bethlehemum se conferre decreverunt, quo facto veterem ducem summo cum gaudio receperunt, & tandem ad stabulum Bethlehemiticum pervenerunt, ubi historiam conceptionis & nativitatis à Maria expositam cum observationibus suis conferentes, summam Sapientissimi & Omnipotentis DEI benignitatem admirati, monente Angelo per aliam viam ad suos reversi sunt. Nisi enim tempora hæc apparitionis, quæ diligenter scrutatus esse dicitur Infanticida in ℣. 7. hoc modo explicentur, vix ratio reddi poterit, cur non tantùm bimuli sed etiam natu minores occisi fuerint, secundum ℣. 16. Sed vale & favere ne desine.

Stellæ Magorum historiola à Reyhero compositæ.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Hamburgo Chilonium die 25. Decemb. St. V. 1666.

Auctor responsum nonnihil tardius excusat:

PEr varia impedimenta nondum licuit mihi ad Tuas gratissimas literas respondere, quas ad me prid. Idus Decembres dederas. Id nunc paucis & unà gratias de missis ad me figuris observationum Tuarum ago. Exspectavi enim has cum desiderio. Exspecto pariter reliquas, quas mihi postremis quoque literis Tuis pollicitus es, urgentibus amicis Batavis, ut sibi omnes quamprimùm mittantur æri incidendæ. Mittes ergò mihi reliquas quàm citissimè, & simul me monebis de quibus sculptorem monitum velis. Gratissima illa fuêre, quæ de Stella Magorum Christum recens natum quærentium duce, mones. Et in tempore quidem de hac re sermo fit in præsens, dùm hoc festum anniversarium nativitatis Christi hodiè secundum veterem dierum computationem celebramus. Nil habeo quod Tuis addam de hoc argumento, quod in opere meo recens à lectione Riccioli attigi. Ut hoc festi solenne & novus annus Tibi Tuisque sit felix multisque paribus præeat, ex animo precor ac Te benè valere jubeo.

Reliqua schemata à Reyhero sibi mitti postulat:

Votum novi anni.

Kilonio Hamburgum ipsis Idib. Febr. CIↃ IↃC LXVII.

IGnoscas quæso mihi tardius quam par est promissis stanti; tot & tanta enim adhuc impedimenta mihi fuerunt objecta, ut vix tandem me extricare, nec tamen omnino, potuerim. Hinc non ut volui, sed ut potui, adjecta schemata ipsemet adornavi. Amicus enim qui priora delineavit, peregrè profectus nondum rediit. Unicum hoc sculptores monitos velim, ut scilicet figuras & imagines pro lubitu corrigant ac comtiores reddant, si modo stellarum situs nullum patiatur detrimentum. Hæc sunt Vir Generosissimè, quæ hoc tempore scribenda duxi. Vale.

Reyherus tarditatem suam excusat,

Reliqua schemata mittit.

Hamburgo Chilonium die ¼. Aprilis 1667.

TArdiùs & ego ad Tuas Idibus Februariis datas respondeo. Nam & hæ tardiùs, intra tres nempe hebdomadas, mihi redditæ erant, & me per hoc tempus diversæ occupationes distrahebant, quo minus satisfacere meo erga Te officio potuerim. Ipse quoque expertus nuper es, quàm multa impedimenta objiciantur ei quoque, qui aliquid præstare ex animo velit. Accepi Tua reliqua schemata, quæ M. Conrado Ysenio, egregio Matheseos cultori, qui in meis ædibus ab aliquot mensibus vivit, accuratè delineanda tradidi. Ejus operâ & in delineandis omnium Cometarum, quorum quidem cursûs, vel situs saltim, historia à me inveniri potuit, figuris utor. Spero itaque brevi Tua illa schemata æri incisum iri. Nunc nil nisi memoriæ Rautensteinianæ debita ex promissi fide, abs Te exspecto, tum verò judicium de hisce tribus rationum mearum decuriis, quæ pro sententia mea disputant. Cæterum Tuam illam sententiam de stella Magorum ante conceptionem Joannis Baptistæ exortâ, nuper denuò expendere cœpi, & fateor eam lucis multum illi diversis explicationibus obscurato biennio, intra quod nati ab Herode crudelissimè trucidati fuerunt, adferre, dummodò certâ auctoritate probetur: præsertim Christum à Magis in præsepi Bethlehemitico, quod & Ricciolius veterum quorundam opinionem, à Maldonato rejectam, secutus, contra Epiphanium urget, inventum fuisse. Hoc enim apertum documentum foret, stellam ante Christi saltim conceptionem exortam fuisse, & Magos mox à Christo recens nato Bethlehemum venisse, quod à multis affirmatur, licet Magos in domo, secundùm historiam Euangelicam (fieri enim id potuisse, ut advenis Bethlehemo dilabentibus Josephus, & tenello infanti & matri recens puerperio defunctæ commodiorem & honestiorem locum in domo invenerit, credibile est) non in præsepi puerum inveniſſe

Auctor pariter tardum responsum apud Reyherum excusat.

Impedimentis optimæ quoque propositæ non carent.

Conr. Ysenii operâ in delineandis figuris Cometarum Auctor utitur.

Stellæ Magorum apparitionis & durationis tempus leviter tangitur.

Magi ubi & quando Christum recens natum invenerint,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

XXXIII.

COMMUNICATIO HAMBURGI-CAPELLANA.

JESU JUVANTE.

Hamburgi die VI. *Decembris Anno Christi U. Æ.* 1665.

S.P. Generose & Nobilissime Vir.

DE ætate Hipparchi, vis meam scire sententiam. En Tibi illam, Hipparchum puto vixisse, sub Ptolemæo (non Ptolomæo, ut malè passim scribitur) Philadelpho Rege, quæ Calvisii quoque sententia est, deprompta ex Reineri Reineccii Syntagm. parte 3, qui pag. 67. illum sub Ptolemæo Philadelpho collocat, iisdem ferè verbis. Loquor de Hipparcho illo Niceno sive Rhodio, qui Abrachis à Joh. Stoeflero vocatur, si is Hipparchus est, ita ab Arabibus dictus, ut Conradus Gesnerus putat in Appendice Bibliothecæ, cujus Ptolemæus, Plinius, Suidas & alii mentionem faciunt. Vide plurib. Vossium de Matheſ. naturâ & constitutione p.m. 158. § 4, 5, 6. Suidas utitur voce ὕπατος, quæ apud Græcos Romanarum rerum Scriptores Consulem notat, unde ὑπάτια scilicet νομίσματα, de quibus consulendus Meursius in Glossar. Gr. barb. pag. 588. ἀνθύπατος illis Proconsul est. Sed obscura φάσις est: *vivere sub Coss.* Certè, si hic Coss. Regibus opponuntur, est illa temporis notatio nimis generalis. Neque quid sibi velit hic loquendi modus, ex Fastis Consularib. Sigonianis eruere possum. Inter Græculos usitatum credo, in antiquis reperiri vix puto Scriptoribus. Neque in libro, qui *Notitia Orientis & Occidentis* inscribitur, quod sciam, aut Curopalate hic sermo occurrit. De nummis antiquis ita interdum loquuntur: *Est nummus Consularis, Regius* & sic porrò, sed qui ita loquuntur, primo intuitu ita pronunciant, postea verò, re benè perspectâ, accuratiores notiones formant & rem melius distinguunt. Vixit igitur secundùm Calvisium, & floruit Anno Mundi 3665. idem, si is est, observavit Anno M. 3791 & 3792. æquinoctium autumnale. Nego, Calvisium hunc Hipparchum, sub Anno Mundi 3791. collocare, sed hoc puto illum indicare. Is Hipparchus, qui teste Plinio. lib. II. cap. II. Nat. Hist. Solis & Lunæ, vel ut loquitur, *utriusque sideris cursum, in sexcentos annos præcinuit*, is ipse, sub Ptolemæo Philadelpho Rege, Anno Mundi 3665. vivens florensque, præcinuit, ut Plinius loquitur, vel observavit, ut Calvisius ait: in suis sequentium annorum Ephemeridibus, æquinoctium autumnale A. A. M. M. 3791 & 3792. ut Dav. Origanus, circa hujus XVII. seculi initium florens, Solis eclipsin Anno 1654. observavit. Hactenus de Calvisio, nunc de Milichio. Non probat Milichius loqui Plinium lib. II. cap. 26. de Cometâ. Probet Plinium loqui 1. de Cometa. 2. de illo à Senecâ descripto. Inscriptio certè hujus capitis XXVI. Plinii l. 2. Hist. Natur. non est de Cometis, ut præcedentis capitis XXV. Probet ex Ptolemæo Hipparchum 178. annis post mortem Alexandri M. vixisse, quod p. 271. affirmat, quem tamen, circa Ann. 40. post mortem Alexandri, eo tempore, quando Romani bellum gesserunt cum Pyrrho Rege, vixisse scribit, p. 134. Multa dicit, sed pauca probat. Hæc est, hodiè

Capelli de Hipparcho sententia.

Hipparchi Astronomi ætas, patria, cognomen.

Hypates quid denotet Græcis. Consules.

Hipparchi ætas.

Calvisium de Hipparchi ætate Capellus tueri conatur.

Ephemerides ab Astrologis in futurum instituuntur.

Milichius notatus à Capello.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Error de Hipparchi ætate.

Voſſii de Hipparchi ætate ſententia.

quidem mea ſententia, ſalvo aliorum judicio. Qui contrarium ſtatuunt negant illum ſub Ptolemæo vixiſſe. Sed illi, ſicut urges, aut duos Hipparchos Aſtronomos probare, aut uni Hipparcho 150. ætatis annos adſcribere debent, & id quidem ex hiſtoriâ veritatis luce. Per me licet. Video enim Clariſſimum Voſſium de Hipparchi Obſervationibus, tanquam re præſenti loqui, ejuſque Obſervationes, ab Anno Mundi 3786. inchoatas, per 34. annos, ad Annum M. 3820. extendere. Si enim, ut Voſſius ſcribit, floruit Perſeo à Romanis capto, quod Ann. M. 3782. factum eſt, certè nondum floruit Ann. M. 3665. ſub Ptolemæo Philadelpho. Adſcribo verba Voſſii, ejuſque judicium de phraſi illa, quid ſit: *ſub Conſulibus vivere. Convenit*, ſcribit, *de ætate Suidas, ſed nimis laxè ait vixiſſe eum, dum ſub Conſulibus, ſua adhuc libertas conſtaret Romanis. Apertius diſtinctiuſque dixiſſet, floruiſſe Perſeo à Romanis capto, ac tempore belli Punici III. & Numantini.* Ego Te Generoſe & Nobiliſſime Vir, Jeſu Θεανθρώπῳ commendo, docere & diſcere paratus. Vale.

RUDOLFUS CAPELLUS
S. Th. D. & Prof. P.

Hamburgi die 7. Decembris 1665.

S. P. à XPO.

Generoſe & Nobiliſſime Vir.

Mithridatis ſive Mithradatis ætas & bella cum Romanis.

Hiſtoricorum de annis & bellis Mithridatis diſſidia.

QUod ad alteram quæſtionem à Te propoſitam attinet, Mithradates (non Mithridates, ita enim in antiquo illius nummo reperio) VII. & ultimus, cognomento Magnus, Eupator & Dionyſus, Ponti Rex, ſuſcepit regni ſucceſſionem, annum ætatis duodecimum agens. Secundùm quoſdam LVI. ſecundùm alios LX. annos regnavit, qui & vixiſſe volunt annos 72. Bellum Romanorum cum Rege Mithradate, qui illi Syllam, Murænam, Lucullum, & Pompejum oppoſuerunt extendit ſe in annos 30. aliàs 40. al. 42. al. 46. Quorum tamen ſententias conciliari poſſe video, niſi vehementer fallor. Sed retraho manum. Victus tandem à Pompejo in Armenia, fugâ perdifficili reverſus in Boſporum, cùm liberorum & amicorum plurimos antea jugulâſſet, à Pharnace filio oppreſſus eſt. Teſtibus Appiano, Plutarcho, Dione, Strabone, Pauſaniâ, Cicerone, Plinio, Floro, Juſtino, & aliis. Obſeſſus à filio, Bithico Gallo, (rectius quàm Bithoco, Germanis Wittich) jugulum feriendum præbuit, ne in hoſtis poteſtatem perveniret. Plura vide apud Rein. Reineccium Syntagm. hiſtoric. pag. 137. & ſeqq. Meminit Juſtinus, quo anno natus fuit, & quo regnum iniit, Cometam per 70. dies fulſiſſe lib. 37. cap. 2. Incepit regnare Ann. M. 3830. Ante Chriſtum natum 118. victus Ann. M. 3887. ante Chriſti nativitatem 61. Regnavit igitur, per annos LVI. integros, LVII. regni occiſus eſt. Hæc in chartam conjeci raptim. Rectiùs ſentientes amo & libenter audio. Ego Te Vir Generoſe & Nobiliſſime Chriſto commendo. Vale.

Cometa naturalibus & auſpiciis Mithridatis præluxit.

RUDOLFUS CAPELLUS.
SS. Th. D. & Prof. P.

Hîc Hamburgi die 7. Decembris Juliani 1665.

S. P. Vir Clariſſime & Doctiſſime.

Humanitas quid ſit: Celebratur in Capello.

Varronis laus.

Capelli laus.

LIteræ Tuæ, quas heri & hodie ad me dediſti, plenæ ſunt humanitate, non tantùm illa, quàm communiter ita vocamus, & pro benevolentia accipimus, ſed & illa politiori, per quam eruditionem intelligi vult Romanorum Doctiſſimus Varro, & qui verba Latina fecerunt iiſque rectè uſi ſunt, judice Gellio. Magno certè ſtudio incumbis in bonas artes, atque iis juventutem publicè privatimque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

inveniſſe aſſerant. Atque hæc ſententia, ut ſuos patronos, ita & rationes habet. Ita namque ſtella naſciturum Regem (ut ſolent ejuſmodi phœnomena tàm natales quàm funera Regum præcedere) nunciaret, & biennium illud utcunque, currens ſcilicet non exactum, impleret. Saltem hæc ſententia ei accederet. Hac autem ratione non foret neceſſe ab ortu ſtellæ vel infanticidio, vel Magorum apparatui ad iter, ipſique itineri ex Perſide, vel etiam aliqua viciniori regione (Arabiam veterum quidam, quos Wilhelmus Langius, Joannes Vorſtius, Joannes Wichmannus & alii Viri ex Recentioribus Clariſſimi, ipſeque Magnus Hugo Grotius, ſequuntur, utpote Judææ, ſaltim quadam ſui parte vel reſpectu ortûs Solaris Auſtralis, Orientalem deſignant) non adeò longè à Palæſtina diſſitâ conficiendo, quod intra quinque circiter hebdomades commodè ſatis peragi poterat, biennium tribuere. Sed etſi quis in hac re perdifficili hallucinetur, ſeque emendet, excuſandus eſt ex æquo, cum & ipſe Magnus temporum Emendator Scaliger ſe ipſum hîc emendârit, Magorum adventui & morti Herodis annum Chriſti ſecundum tribuens, non tempus intra XL. à nativitate Chriſti diem, ſive tempus, quod purificationem anteceſſit, ſicut ante putavit. Sed hæc expendere noſtri non eſt inſtituti. Quæ non ita pridem Clariſſimus Hevelius, ad quem & de Tuo phœnomeno Andromedæo retuleram, & ſchema Tuum miſeram, ad me de hac re die 8. Februarii ſcripſerit, in adjunctis leges. Clariſſimus Bullialdus edidit nuper libellum, duo monita, de hôc ſcilicet phœnomeno & ſtella Ceti, quam ille die xx. Clariſſimus Hevelius autem XXIII. Januarii primùm obſervavit, continentem. Tu ſi quid de his habes, verbo mone, & fac, ut reſpondeas brevi, & ut rectè valeas ac proſperè agas.

Unde venerint.

Scaliger ſe ipſum de tempore adventûs Magorum correxit.

Bullialdi monita duo Aſtronomis de phœnomeno Andromedæo & ſtella Ceti data.

Kilonio Hamburgum die XIIX. *Aprilis* CIↃ IↃC LXVII.

LIteras Tuas nudius tertius datas jam accipio, jam quoque ad præcipuum caput reſpondeo, reliqua ob temporis brevitatem ad proximam occaſionem differre coactus. Hevelii Illuſtris illius noſtrorum temporum Atlantis verba non penitus intelligo, quantum autem conjicere poſſum, Magnus ille Vir ex ſolo ſchemate judicium de mêa ſententia tulit, quia putat me Cometam Aprilem Anni 1665. pro inſolito phœnomeno & à me unicè animadverſo venditare, quod nunquam in mentem venit, nec etiam venire potuit. Obſervavi enim illum Cometam Lugduni Batavorum, ubi Clariſſimus Golius aliique ſexcenti eandem ſtellam deprehenderunt. Nec etiam aliud in mea deſcriptione dixi. Ad alterum quod attinet, nempe de nebuloſa Andromedæ, itidem aliud teſtantur verba mea, quibus expreſſè teſtatus ſum me dubitare, utrum nova ſit, nec ne? & propter ſolitariam obſervationem judicium meum me ſuſpendere; non quòd ab aliis obſervata non eſſet, ſed quod alios obſervaſſe non ſatis mihi conſtiterat. Tunc ergo ſolicitus eram de aliorum accuratioribus obſervationibus. Alias enim publico ſcripto ſententiam meam propalaſſem, quàm meritò à Tua Generoſitate certior de aliorum ſententiis factus, retraxi. Quid autem per illa verba velit, *Sed nec hucuſque aliquid oſtendit*, fateor me non intelligere. Utrumque enim Phœnomenon & Cometicum & nebuloſam oſtendi, quamvis non eo modo, prout ſæpè laudatus Hevelius meas obſervatiunculas interpretatus eſt. Sed jam Vale & Favere ne deſine.

Hevelium Reyherus laudat.

Cometa vernus 1665. non inſolens phœnomenon.

Reyherus ſuam de phœnomeno Andromedæo ſententiam explicat.

Kilonio Hamburgum prid. Nonas Majas MDCLXVII.

NUper quidem ad Tuas reſpondi, ſed plurima in aliud tempus reſervare coactus ſum. Jam iterum aliqua, non tamen omnia ſolvere paratus. Puto autem fore, ut ob negotia inducias conceſſurus ſis. Nunc igitur mitto monumentum Rautenſteinianum, quod ſi arriſerit, reliquis adjungi, ſin minus, aboleri poterit. De Phœnomeno Andromedæ nihil habeo quod moneam, niſi quod

Reyherus amplius de phœnomeno Andromedæo monet, Monumentum Rautenſteinianum mittit,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

quod ex Bibliotheca Generosissimi à Qualen, summi Astronomiæ cultoris, mundum Jovialem Simonis Marii acceperim, & monente Ricciolio nonnulla in præfatione invenerim, quæ excerpenda curavi, & his adjeci. De dubiorum ad meam sententiam de Magorum stella repositorum resolutione, nec non de argumentis nonnullis Astrologorum superstitionem evertentibus, proximè, volente DEO, plura. Vale.

Reliqua sua promittit.

Simon Marius in Mundi Jovialis præfatione.

Mundus Jovialis Simonis Marii.

MEdiante perspicillo à die 15. Decemb. Anni 1612. inveni & vidi fixam vel stellam quandam admirandæ figuræ, qualem in toto cælo deprehendere non possum. Ea autem est prope tertiam & Borealiorem in cingulo Andromedæ. Absque instrumento cernitur ibidem quædam quasi nubecula, at cum instrumento nullæ videntur stellæ distinctæ, ut in nebulosa cancri & aliis stellis nebulosis, sed saltim radii albicantes, qui quò propriores sunt centro, eò clariores evadunt; in centro est lumen obtusum & pallidum, in diametro quartam ferè gradus partem occupat; similis ferè splendor apparet, si à longinquo candela ardens per cornu pellucidum de nocte cernatur. Non absimilis esse videtur Cometæ illi, quem Tycho Brahe anno 1586. observavit, mense Septembri anni superioris, quando mecum erat Doctissimus Vir M. Lucas Brunnius Illustrissimi Electoris Saxonici Mathematicus inter alia tunc Mathematica colloquia quia se offerebat grata serenitas, etiam hanc ipsi stellam monstrosam commonstravi, quam summa cum admiratione vidit. An autem nova sit nec ne, certò asseverare nequeo, dispiciant & judicent id alii. De oculatissimo Domino Tychone miror, qui borealiori fixæ in cing. Androm. instrumentis suis locum secundùm longum & latum præfinivit, hanc tamen nebulosam intactam reliquit, quæ tamen proxima est illi.

Nebulosa in cingulo Androm. Septentrion.

Cometa 1586. visus.

Lucas Brunnius.

Tycho laudatur, Nebulosam in Androm. prætermittit.

Hamburgo Chilonium die 28. Maji 1667.

SEntentiam Tuam de phœnomeno Andromedæo gratus accepi, & Clarissimo Hevelio communicavi. Accepi monumentum Rautensteinianum, quod quia placuit, misi in Hollandiam addendum operi: Quò intra paucos dies reliqua inter me & Te communicata mittere decrevi, ad metam omni nisu contendens. Satis enim adhuc precibus Amicorum hæc vel illa operi inseri cupientium, tum votis tàm argumentum Cometicum mecum tractantium, quàm ut hoc accuratè pertractaretur, & pro nostra virili perficeretur, postulantium, denique boni publici studio dedi. Nunc itaque rumpo omnes moras & ad finem propero. Quæ proinde Tuis addi velis, mitte sine mora. Vale & fave.

Rautensteinianum monumentum Chilonense Auctor laudat, & in Hollandiam mittit inserendum operi, Hujus perfectionem anhelat. Opus hoc cur tàm tardè prodeat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

vatimque ad humanitatem, imò & ad pietatem, informas. Benevolentiam & dexteritatem Tuam me feliciter potitum esse, gratanter dico. Ac proindè ut officium bono amico ergà Te officioso & promto candore dignum fungar, omnem do operam. Nec alio me unquam in Te animo experière. Quòd illa, quæ inter me & Clarissimum Dn. Busmannum aliquot epistolis pertractata sunt, scilicet de ætate Hipparchi & Mithridatis, & de Cometis circà mortem Ludovici Pii, perlegere & ad examen accuratum revocare volueris, multum mihi de eo gratulor. Novi enim Te multâ lectione, felici memoriâ & instructâ bibliothecâ pollere. Argumento est & hæc utraque epistola boni succi plena. Stas in priori pro Reineccii & Calvisii de Hipparcho Ptolemæi Philadelphi æquali sententia, dicisque Ptolomæum, illum scilicet celeberrimum Mathematicum (quem quidam cum illo Rege Philadelpho confundunt) ejus, utpote ὁμοτέχνου, meminisse. Ptolemæus ad manus mihi non est. Tua Bibliotheca copiosa cum dubio procul possidebit. Ego ex allegatis Calvisii & Vossii video, illum observationes octo æquinoctiorum auctumnalium & vernorum ab Hipparcho factas ita annotasse, ut si annos Olympiadum, Nabonassari & periodi Calippicæ sive Alexandræ, quam Ptolemæus allegat, ad Calendarium Julianum & epocham Christi alligemus, Hipparchus nobis in Ann. Mundi 3788. & sequentes collocandus sit. Observationes Origani, quas allegas, ut & Herlicii in futurum factæ, illis Hipparchi à Ptolemæo recensitis comparari nequeunt. Tunc enim ab eo, non in futurum factæ esse memorantur. Ipse Calvisius, quem, ut Virum in re Chronologica, ipsius Maximi Scaligeri judicio, Magnum meritò defendis hâc in re, Hipparchum, quòd periodus illa Calippica vitium jam faceret, periodum suam, quam exactius (vocem Calvisii retineo, & Pomponii Melæ auctoritate tueor, nonnullis suspectam) ad Lunæ cursum conformaverat Anno Mundi 3807. inchoasse memorat. Sequitur Alstedius Chronolog. pag. 43. & 63. Consentit Helvicus ad annum Mundi 3813. ab U.C. 616. nec non Vossius, quem vidimus. Sed & Petavius, cujus verba, etsi pro Te respectu Observationum Hipparchi facere videantur, quia tamen ad illustrandum veritatis certum faciunt, exscribere juvat. *Eodem intervallo* (scilicet post Olymp. 150.) *Astronomiæ Princeps extitit Hipparchus, cujus observatio prima æquinoctii autumnalis congruit Anno Mundi* 3822. (secundùm Calvisium 3788.) *Urbis* 592. *ut auctor est Ptolemæus, verni autem æquinoctii ultima cadit in Ann. M.* 3826. *Urbis* 626. *Quocirca Lunares eclipses, quas ex Hipparcho Ptolemæus refert in fine quarti; quarum prima incurrit in Ann. M.* 3783. *Urbis* 553. *non videntur Hipparchi ipsius oculis notatæ, sed ab aliis acceptæ. Nam intervallum ab hac eclipsi, ad ultimum æquinoctium ab Hipparcho deprehensum annorum est* 74. *Vixit & Attalus eadem ætate non ignobilis Grammaticus, nec Astronomiæ rudis, qui Aratum commentariis illustravit.* Ration. Temp. part. I. 4. c. 13. Convenit hoc Petavio cum Vossio, qui in idem temporis Hipparchum & Attalum refert libro à Te allegato pag. 156 & 159. Hæc cuncta an Tuis rationibus conveniant, quâ es solertiâ, judicabis. Pariter an Hipparchus, de quo Plinius lib. 2. cap. 12. scribit, in tempora Ptolemæi Philadelphi cum Calvisio referri possit. De eodem enim Hipparcho cap. 13. refert: intrà ducentos annos (abhinc scilicet quo ista Plinius memorat) illius sagacitate compertum fuisse, & Lunæ defectum aliquando quinto mense à priore fieri. Atqui ab Anno Mundi 3665. quo Hipparchum, Rege Philadelpho Alexandriæ, unà cum aliis Viris præstantibus artes liberales excitasse Calvisius prodit, ad annum antequam illa Plinius scriberet ducentesimum, id est, à condito mundo 3825. in quod tempus Hipparchum ipse Calvisius & reliqui illi auctores ponunt, intervallum est centum quinquaginta amplius annorum, cujus dimidium Petavius, ut vidimus, in argumentum attulit, observationes illas Lunares ad Hipparchum non esse referendas. Quamvis verò vel Te ipso indicante plures ejusdem nominis dari non ignorem, tamen duos Hipparchos Mathematicos in foro Historico demonstrare, res est ardua. Imo, si fua tot Scriptoribus constat fides & auctoritas,

Amicitiæ officia.

Capelli laus, & Bibliotheca.

Errorem Calvisii ex Reineccio desumtum de ætate Hipparchi Auctor demonstrat.

Ptolemæus Mathematicus à Ptolemæo Philadelpho diversus.

Hipparchi vera ætas.

Ephemerides Hipparchi ab ephemeridibus Origani & Herlicii diversæ.

Exactius an vox Latina?

Hipparchi ætas paulùm producta.

Petavii de Hipparchi ætate sententia.

Attali Grammatici ætas & commentaria in Aratum.

Milichii error de uno eodemque Hipparcho confirmatur.

Hipparchi plures fuêre, At Mathematicus unus.

ritas, nullâ ratione juſtâ id evinci poſſe video. Plinius certè unius ejuſdemque Hipparchi lib. 2. c. 12, 13 & 26. meminit. Hìc autem per illam ſtellam ævo ejus genitam & ab eo deprehenſam, Cometam intelligi, poſt Milichium probare contendit Keckerm. Syſt. Phyſ. lib. 6. cap. 5. p. m. 963 & 964 ubi & Tychonem huic ſententiæ favere dicit. Sed de his plura leges in literis inter me & Clariſſimum Buſmannum commutatis, ad quem poſtremas meas en Tibi, & reſponſum ejus ad illas, quod jam jam accepi. Ibi etiam plura videbis de Mithridate illo Pontico, ſive potius Mithradate, ſicut ex Reineccio magnæ eruditionis & ſolertiæ viro, mones. Ita Tu cum doctis ſentis, ego cum vulgo, verumtamen & cum orbe erudito, ut noſti, loquor, nec ignarus eorum, de quibus nos Varro noſter monet, Perſicum eſſe Μιθραδάτης à Mithra, qui Perſis eſt Deus Sol. Voſſ. de vitiis ſermonis cap. 10. quâ de re quid in ſecundo de orig. idolol. cap. 8. (qui liber non eſt mihi) habeat, velim verbo innuas. Video autem Mithridatis vitæ & imperii ac bellorum annos facilius quàm illos Hipparchi conciliari poſſe. Nam in hoc intervallum illud Calviſianum & Milichianum ejuſdem Hipparchi, impendio conciliari nequit. Sed vide quid Buſmannus ſcribat, ſe ſcilicet in ſuo exemplari Comment. Milichii verba illa de Hipparchi ætate ad c. 12 & 26. non legere. Hoc tamen non miror, cum exemplar ejus Halæ Sucvorum Anno 1538. meum autem Francoforti 1553. ſit impreſſum, paulò ante mortem Auctoris, quæ in annum 1559. incidit. Exſpecto quid ad illud haud leve diſcrimen de Cometis, circà mortem Ludovici Pii, viſis, ſis dicturus. Vale, Vir Humaniſſime, & mihi conſtanter fave, qui ſum

Hipparchi ſtella fuit Cometa.

Mithridates an Mithradates dicendum.

Reineccii laus.

Voſſius alter Varro.

Hipparchi annus intervallum irreconciliabile.

Milichii diverſæ editiones, Et mors.

Capelli ſententiam de Cometis circa mortem Ludovici Pii Auctor exquirit.

Tuus omni ſtudio & officio

STANISLAUS LUBIENIETZKI de LUBIENIETZ.

Hamburgi die 17. Maji Anno Chriſti V. Æ. CIↃ IↃC LXVI.

REctè tuas accepi, ad quas reſponderem pluribus, ſi per temporis anguſtiam liceret. De Hipparcho video rem eſſe ſubdifficilem. Ptolemæus (ex quo Milichius hæc deſcripſit) Almageſti l. v. c. 5. p. m. 112. ed. Gr. Baſil. Ann. 1538. teſtatur Hipparchum 197. poſt Alexandri (Magnum intelligo) mortem annis, ſive 124. ante Chriſtum natum annis obſervaſſe motus ſyderum. Sed de hac re alias. De voce Mithradates res clara eſt. Mithra Perſis Sol eſt. Strabo lib. 15. Notat & primarium illorum Sacerdotem, apud Apulejum. Et Mithriaca ſacra, ſunt ſacra Solis ſive Oſyridis apud Lamprid. in Commodo, & Strabonem lib. 11. Conſulatur Caſaub. in Athen. lib. 5. Mithridax eſt gemmæ nomen, quæ ⊙ repercuſſa colorib. micat variis. Plin. lib. 37. 10. Iſidor. lib. 16. 12. Aliis mithrax & mitrax. Erat enim Sol primarius Perſarum Deus. Heſychius, μίθρας, inquit, ὁ παρ᾽ Πέρσαις Θεός. Mithri autem in comparativo gradu, à poſitivo Mither, quod idem eſt quod μείζων, Majorem notat, dynaſtam & dominum. Certè in compoſitione Mithir, Mithri, Mether præponitur. Hinc מִתְרִידָתָא & מִתְרְדָתָא & Μιθριδάτης & Μιθραδάτης. ΜΙΘΡΑΔΑΤΗΣ in nummis hujus Regis occurrit. De voce דתא Data nihil affirmo, ſitne appellativa, an verò propria. Vide Scalig. lib. VI. de emend. temp. & Martin. in Lexico Philolog. De Carolo M. certum eſt, illum Ann. D. 800. 25. Decemb. electum eſſe, obiiſſe verò Ann. 814. 28. Januarii die, poſtquam per ann. 13. m. 1. d. 3. impe-râſſet. Ita Einhardus ſive Eginhardus, qui hoc monumentum adducit, *Hæ ferè ſunt verba*, ſcribit. *Sub hoc conditorio ſitum eſt corpus Caroli M. atque Orthodoxi Imperatoris, qui regnum Francorum nobiliter ampliavit, & per annos 47. feliciter tenuit* (aliàs rexit.) *Deceſſit ſeptuagenarius Ann. Domini* 814. *indict.* 7. v. *Cal. Febr.* Cui hæc non ſatiſfaciunt, neſcio quid illi ſit ſatis. Diſcrepantia, fateor, levis occurrit in vitæ & regni annis, apud recentiores. Tilius in Chronico Reg. Franciæ

Hipparchi ætas à variis auctoribus deſcripta, difficulter determinari poteſt.

Mithradates dicendum eſſe Capellus probat.

Mithra Perſis Sol. Mithridax.

Mithridates & Mithradates dicitur.

Caroli M. ætas diverſa à diverſis annotatur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Franciæ regni 47. Cuſpinianus 46. turpis ille nugator Turpinus cap. 32. annos 47. Crentzhemius regni Gallici 46. Italici 43. ſcribit. Ita quoque in ætatis annis diverſitas, ſed levis occurrit. Tilius 72. Cuſpin. 71. Epitome ætatum mundi, liber Lubecæ Ann. 1475. excuſus & Annales Fuldenſes circiter 71. Eginardus ipſe ſcribit, æt. Anno 72. In inſcriptione ſepulchri eſt ſeptuagenarius. Ludovicus Caroli M. filius patris ſucceſſor regnavit ann. 27. ut Lauriſhamenſe Chron. Idem confirmat Aſtronomus Ludovici Imperatoris domeſticus, qui dicit illum XII. Cal. Julii, ſeu 20. Junii die obiiſſe diem ſupremum. Incœpit regnare Ann. 814. 30. die poſt mortem patris Caroli M. id eſt die 27. vel ſi placet, ultima Febr. menſis. Regnavit igitur per annos 27. m. 3. die 20. uſque ad 841. diem 20. Junii. Hæc indicare volui. Benè Vale.

Turpinus negatur.

Ludovici Pii ætas.

Hamburgi die ult. Jan. Juliani 1667.

S. P. Vir Clariſſime & Humaniſſime.

EPiſtolam, quâ meæ die 7. Decembris Jul. 1665. datæ reſponderas, die 17. Maji 1666. cum nondum eſſet perfecta, Tibi finiendam reddideram. Hanc mihi heri Humaniſſimus Vir Juvenis M. Bartholdus Feindius Tuo nomine tradidit. Pro qua, licet exſpectatione & votis meis breviori, variæ tamen eruditionis plenâ, gratias Tibi debitas ago. Neque verò amplius moleſtus Tibi eſſe pergam quæſtionibus meis. Peccarem enim fortaſſe in Tua tempora: illas verò quæſtiones judicio Virorum doctorum, quos de his conſului, expeditas eſſe, in opere meo, brevi, Deo volente, videbis. Mithridatem & Mithradatem ſcribi poſſe certum eſt. Melius latinè Mithridatem, ut Maſiniſſam, Maſſiliam, Catinam, Numidas, Agrigentum dici, Mithradates Græcum eſſe, Doctiſſimus Bongarſius not. in Juſtini lib. XXXVII. monet. Verum tamen ſive quis ſic, ſive ita legat, ut & ſive cum Italis Guelphus, Guilhelmus &c. ſive cum aliis Welphus & Wilhelmus pronunciet, ſive cum doctis Karolum, Kalendas &c. ſive cum vulgo Carolum, Calendas &c. ſcribat, ferendus & libertati ſuæ in talibus relinquendus eſt. Hanc Te in his levioribus admiſſurum, qui eam in gravi & arduo de Cometarum ſignificatione argumento, Tuo programmate publico prid. Kal. Maji MIDCLXVI. dato & ad me miſſo tueris, nullus dubito. Tàm de munere iſto quàm de ſententia æqua Tibi gratias etiamnum ago. *Cometam* ibi meteorum fugax & ſubitaneum, tumultuarium atque extemporaneum ignem, in fluxa elementari regione reſidentem, & à fixis ſtellis æternis ignibus & conſtantiſſimo naturæ opere diſtinctum vocas. Noſti quid de his Seneca ex ſua & aliorum Philoſophorum mente dicat. Ego in his quoque tantò magis quòd ſint adeò ardua, & de quibus nil certi ſtatui poſſe Magni quoque Viri, ipſique curioſi Arabes, arbitrantur, libertatem ſentiendi, eamque inviolatam cuique relinquo, licet alioqui diſſenſum meum non diſſimulem. Sed ſi Tu qui hoc modo Cometam deſcribis, indifferentem vel æquam Cometarum ſignificationem admittis (utrumque cum multis Viris doctis commune habes) certè tolerandam dicis: quantò meliori jure hanc urgent, qui Cometam cæli prolem & incolam, vel etiam civem perpetuum ſtatuunt? At vero piè & prudenter mones, bonorum Virorum eſſe, in tanta ſententiarum varietate ſecuritatem & contemtum fugere, nec illum mentibus profanorum aliàs hominum inſtillare. Atheos enim, Epicuri de grege porcos & pſeudo-politicos quoſdam fautores ſuæ ſententiæ invenire facilè quemque poſſe. Hos Cometa meus, Præco in foro, Concionator in choro Ethico conſtitutus, non tantùm officii ſeriò admonet, ſed & ſcelerum arguit, ac merita iis denunciat ſupplicia. E regione probos & pios ad virtutem conſtanter adverſus ſeculi blanditias & furorem ſectandam hortatur, felices eos eſſe, etſi adverſis exerceantur (hoc Tu piè Danielis in fovea Leonum, Joſephi in carcere, Pauli in navi periclitantium exemplis aſſeris) docet,

Bartholdi Feindii laus.

Mithridates melius Latinè dicitur:

Mithradates Græcum eſt.

Guelphus & Guilhelmus æquè ut Welphus & Wilhelmus rectè dicitur.

Capellus in quæſtione de Cometarum ſignificatione dijudicanda æquus.

Cometicum argumentum perdifficile, nil certi de eo concludi poteſt.

Cometarum ſignificatio æqua & indifferens affirmatur.

Medio tutiſſimus ibis.

Auctor ſuam de Cometar. ſignificatione ſententiam aſſerit.

Virtutis ſectatori nec illecebræ nec iræ ſeculi cuvandæ.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

docet, ac ſpe bonorum indubitata certos reddit. Ideo Cometarum phœnomena aliaque cœli ſigna, ut non timenda, ita nequaquam temnenda; ſed ut invitamenta & incitamenta virtutis contemplanda eſſe toties repeto, inculco & urgeo. Hâc mediâ viâ ſpero me Tuum, Vir Doctiſſime, & aliorum Tui ſimilium, virtuti & libertati amicorum adſenſum conſecuturum eſſe. Cæterùm quî Bertio, quem allegas, *meridiani* iique matutinis oppoſiti Cometæ fauſti putantur? Mizaldus ex Porphyrio Lunares Cometas in occaſu eſſe omnium bonorum prænuncios refert. Keckermanus Cometam Lunarem ab aliis prorſus omitti & tolli, ab aliis diverſicolorem poni: Jovialem verò bona quoque ferre ex Cardano adfert. Eidem Cometa ad occaſum tendens optimam & temperatam anni conſtitutionem ſignificat ex ſententia Porphyrii: ex mente verò aliorum clandeſtinos motus & bella civilia, referente eodem Keck. Verùm is Lunares Cometas, ut & ad Auſtrum tendentes, mala ferre ait. Hinc videmus & Aſtrologos ab ſe ipſis hic diſſentire, & Cometas non omnes, ſed quoſdam tantùm, nec per ſe ſed ex accidenti, pro ratione ſcil. ſitûs, motûs vel coloris, triſtia portendere. Bonfinio & Trithemio Tuo non amplius aſſiduo, ut antehac utor: aliquando tamen eos inſpicio. Itaque fretus Tuâ benevolentiâ utrumque ad exiguum tempus retineo, Sifardum remitto, Tuamque facilitatem in juvandis meis conatibus celebro gratus. Vale diu & feliciter ac conſtanter fave.

Medium tenet Auctor.

Cometa meridiani que matutinis oppoſiti Bertio, fauſti putantur:

Quinam fauſti ab Aſtrologis judicentur.

Cometomantes ſibimet contradicunt.

Capelli quibuſdam libris commodatis Auctor utitur.

Ejuſdem benevolentiam celebrat.

Tui ſtudioſiſſimo

LUBIENIECIO.

XXXIV. COM-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

XXXIV.

COMMUNICATIO HAMBURGI-BLUMIANA.

Hamburgi die 6. Decemb. Iuliani 1665.

NOva Tibi absque dubio, Vir Generose & Nobilissime, Domine colendissime, videtur hæc mea, hominis tot partibus minoris, compellatio: quam tamen, si causam ejus cognoveris, minus Tibi admirationis parituram confido. De qua, si molestum non est, paucis sic habere Te velim. Misit ad me Fridericus Hofman, Collega Scholæ S. Joh. sextus, epistolam quandam Clarissimi Busmanni ad Te scriptam. In qua Clarissimus Vir de Cometâ, qui tempore Ludovici Pii in Signo Virginis effulsit, multa disputans, adsignare me in libello de Cometar. Signif. ex Th. Fieno, Liberto Fromondo aliisque nuper composito, ait illum Cometam anno 836, seductum ex Vossio de Historic. Latin. Eam epistolam, ut & doctam laudo & antiquitatis plenam, ac si intervenire temerè divinis illius Viri curis liceat, responsurum me illi vel hodie promitto. Interim ad Te, Vir Generose, cujus ex eruditione fructus, ex elegantia sermonis voluptas, ex virtute Nobilitas nuper mihi in Bibliotheca nostrâ pulcherrimè eluxit, nunc hanc scribendi provinciam desumo, si non ob aliud, at ut scias, posse me quidem respondere cum Cicerone, *Si in hoc erro, libenter erro. Est enim idipsum lucro apponendum, quòd decipimur. Quippe voluptatem certè aliquam falsa quoque opinio nobis conciliat:* malle tamen, amoto joco, id quod res est, dicere, nimirum non me ex Vossio, sed Clarissimum Virum sua conjecturâ seductum esse; Nobilitatem verò Tuam rectè conjecisse, numerum senarium à typotheta positum esse pro novenario. Nam cum eum sermonem, quem doctissimi quondam Viri habuissent de hac quæstione (an Cometæ præsagiant mortem Principum?) ad considerandum ponere constituissem, vel ut illa opinio, quæ semper fuisset tolleretur, Cometas fatorum conscios esse, & Regibus ac Principibus Viris semper denunciare aliquid triste: vel ut alii haberent parata, unde sumerent, qui vellent idem argumentum tractare; vel ut dissentientibus gratum facerem, qui vellent ea, quæ existimarem à doctissimis Viris de illa quæstione probabiliter esse dicta, examinare: deberi hoc à me tantis hominum ingeniis putavi, ut illorum verba nudè recitarem, literam nullam immutarem, si possem. Quod hôc etiam feci libentius, quia meum non erat, ab aliis commissa præstare, gyro quidem tàm exiguo, & in istis tàm paucis pagellis, quas tunc in lucem emisi. Præsertim cum id ipsum fieri commodius posse arbitrarer in historiâ Cometarum, quam quidem tunc moliebar, nunc vero in spongiam incumbere jussi, posteaquam mihi renunciatum est, idem argumentum longe accuratius tractari ab Amplissimo Domino Hevelio.

Blumii modestia.

Frid. Hofman.

Blumius suam de Cometa 836. sententiam affirmat. Busmanulatur.

Auctoris studia Blumius approbat.

Blumius nuperi de significat Cometar. libelli editionem defendit:

Historiam Cometarum, quam moliebatur, quòd Hevelium idem argumenti tractare acceperit, reliquit.

Habes causam, Vir Nobilissime, cur in numero 839. quem repperi apud authorem vitæ Ludovici Pii, tam in editione Reuberi, quæ Francofurti prodiit anno 1584. quàm in corpore Historiæ Francicæ, quod editum est Hanoviæ anno 1613. nihil immutare voluerim. Quod vero ad summum Virum Joh. Gerhardum Vossium attinet, an apud illum unitas exciderit, viderit D. Busmannus. Ego quidem quod esse verum maximè cupio, verum esse facili-

Vossii laus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Ludovici Pii imperii anni variè ab Auctoribus ponuntur.

mè patior. Interim non neſcis, imperii Ludovici Pii initium variè poni apud Scriptores. Alius enim illud inchoat ab Anno 812. alius ab anno 813. alius ab anno 814. alius ab 815. Cujus varietatis cauſa eſſe videtur, quod Ludovicus Caroli M. filius, 8. Kal. Jan. anno 812. Auguſtus appellatus, imperavit cum Patre annum unum menſem unum, & dies aliquot: quemadmodum videre eſt apud Sigebertum Gemblacenſem, Tritenheimium & Onuphrium Panvinium. Solus autem imperare cœpit poſt Patris mortem anno 814.

Cometa magnus ante mortem Ludovici Pii Anno 837. fulſit.

Hoc eſt unum: alterum eſto, ſi de tempore & anno pronunciandum ſit, quo Cometam illum effulſiſſe putem: illud dico, quod ſemper verum eſſe duxi, apparuiſſe illum anno 837. Hæc ſententia nec nova eſt, nec ignota ſuperioribus ſeculis, & habet multos ex Hiſtoricis fide dignis, qui idem aſſerunt. Confirmari tamen vel maximè poteſt rationibus & argumentis, ex rerum eo anno geſtarum, & apud Authorem Vitæ Ludovici Pii, Aimoinum, Reginonem, Sigebertum Gemblacenſem Tritenheimium, Authorem Annalium Fuldenſium, alios, deſcriptarum collatione petitis. Ex ea enim re, ut puto, tandem aliquando quaſi lumen quoddam, & velut ex cineribus ac carbonibus redivivus ille Cometa iterum effulgebit. Si modo id, quod pugnare aliquo modo videtur, commodâ interpretatione lenire velis. Ad argumentum Clariſſimi Buſmanni quod attinet, à Regibus Scotiæ deſumptum, firmum ſatis mihi quidem illud videtur. Hoc tantum moneo, quod optimus Chronologiæ Author Chriſtophorus Helvicus, iiſdem veſtigiis jam olim ingreſſus ſit ad inveſtigandum Ludovici Pii annum vigeſimum quartum, qui eſt 837. Extremum illud erit. Rogo Te, Nobiliſſime Domine, ut me inter cultores tuos numerari patiaris. Quod ſi feceris, mihi ſanè maximam injeceris curam cavendi etiam atque etiam, ne quo vel tempore, vel caſu, favore Tuo videri indignus queam. Vale Vir Nobiliſſime quam diutiſſimè, quàm feliciſſimè.

Helvici laus.

Nobiliſſimi Nominis Tui perpetuus cultor
JOHANNES BLUM, *Bibliothecarius.*

Hamburgi die 13. *Decemb. Juliani* 1665.

S. P. Vir Clariſſime & Humaniſſime.

Lex naturæ, humanitatis & religionis Chriſtianæ mutuam dilectionem nobis imperat.

Frid. Hofmani laus.

MInimè opus Tibi fuit tàm operoſâ apud me excuſatione. Novi enim quibus legibus vivant, ſaltem vivere debeant, Homines, quos naturæ & inſtitutionis humanitas ad omnem benevolentiam ducit, iique Chriſtianum nomen auguſtum gerentes, quos optima diſciplina, ut ad omnem ſanctitatis perfectionem, ita præcipuè ad mutuam charitatem aſſiduo permovet. Imò verò rem mihi feciſti gratam, quòd humanitatis plenâ epiſtolâ me adire volueris: Ego quidem occupationibus meis aſſiduis momentum temporis, mihi, non tibi, ut eventus docuit, accommodum, ſuffuratus, aliquoties Bibliothecam, ut Te compellarem, adii. Sed cum mihi tàm beato, ut Te quæſitum reperirem, eſſe non licuerit, epiſtolam Clariſſimi Buſmanni Doctiſſimo Hofmano, Amico cummuni, Tuo verò etiam vicino, Tibi exhibendam tradidi. Quamvis enim Te in literis ad Buſmannum non nominârim, tamen officii mei eſſe duxi epiſtolam ejus, quod Te, licet ἀνωνυμῶς, tangat, Tecum communicare, ut certior de Tua ſententia fierem. Quod vero & Hofmanus epiſtolam illam Tibi porrexerit, & Tu ad eam tàm amicè & eruditè reſponderis, uterque officio humanitatis egregiè functi eſtis. Gratulor mihi de hac conjectura, quâ

Cometæ magni ante mortem Ludovici Pii viſi controverſiam Auctor Viris doctis decidendam commiſit.

mentem Tuam de Cometa Anno 839. non 836. mortem Ludovici Pii præcedente, aſſecutus ſum. Animadverto tamen rem hanc haud levi difficultate eſſe implicitam. Quæ de hoc argumento cum Clariſſimo Buſmanno primùm, deinde cum Clariſſimo Bullialdo communicavi, & reſponſi vice tuli, cognoſces ex

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

ex adjunctis: quæ ideo mitto, ne cramben eandem recoquam. De his sententiam Tuam amplius cognoscere cupio: sed & de reliquis argumentis, Hipparchi scilicet & Mithradatis, illius Pontici, utriusque Magni, ætate. Vides enim & hanc rem, præcipuè quod ad Hipparchum attinet, non carere difficultate, ita ut Magni aliàs Viri vel in rationibus temporum putandis errasse, Hipparchum eundem intra 150. amplius annos ponendo, vel alii horum tuendorum studio, duos Hipparchos Mathematicos sub duobus Ptolemæis, Philadelpho & Philometore, comminiscendo, errantibus patrocinari (quod bona eorum venia dicere mihi liceat) mihi videantur. In istis quæ ad te mitto, videbis me & illid non leve de annis Caroli M. & Ludovici Pii discrimen tetigisse. Dolendum profectò tantas ignorantiæ tenebras seculis illis incubuisse, ut & nos, licet in tanta rei literariæ restitutæ & expolitæ luce positi, hîc & illîc veri tramitem anxia palpemus manu, & multiplici incerto vix ac ne vix quidem expedire nos possimus. O utinam illâ errandi voluptate semper careamus, ibi saltem, ubi bis errare non datur! Tu, Vir eruditissime, putas lucem afferri tenebris Cometam illum mortis Ludovici Pii prænuncium (puto illum magnum, qui festo Paschatis apparuit) obsidentibus dispellendis aptam, si is in anno 837. referatur. Sic putat Calvisius, Sigonius, quos præsto habeo, forte & alii. Sed hâc ratione fidem Codicum in dubium vocabimus. Auctor enim vitæ Ludovici, ut nosti, in annum 839. Cometam illum ponit. At sibi ipsi in serie gestorum Cometam secutorum, & ad mortem Ludovici sub Anno DCCCXLII. (cum tamen hæc in anno DCCCXL. quod & ipse ibidem fatetur & constans Auctorum fides omnisque ævi memoria confirmat, inciderit) deductorum, contradicit. Quod cum de Viro illo, pro ratione illius ævi satis eruditо & accurato, dicere nefas sit, opinor nobis necessariò ad turbatam in codicibus annorum rationem esse confugiendum. Ita biennium, quo computatio Auctoris illius in assignandis rebus Anno DCCCLXII. gestis (ubi & mortem Ludovici ponit) veram rei seriem excedit, detrahendum ei est, pariterque historiæ Cometæ illius magni, ut non in 839. sed in 837. annum referatur. Occurrunt tamen & hîc alia dubia, quæ in schedis istis meis videbis. Hæc ut amoveas, meis objectionibus cum Busmanniana & Bullialdiana responsione collatis, vehementer oro. Nec immeritò. Novi enim Tuam humanitatem. Adhæc otio & libris abundas. Mihi reverà utrumque deest. Libellum Tuum, quem nuper publici juris anonymus fecisti, & mecum ante mensem communicasti, de argumento Cometico compositum, magna profectò cum voluptate legi. Doctè enim & concinnè in eo verbis aliquot Clarissimorum Virorum ostendis, Cometas non esse malorum causas Physicas, imò nec signa Physica, sed potius ex institutione divina; tùm tristia sola eosdem non sequi, sed & læta: imò Cometis cælo vindicatis totum ædificium Astrologicarum prædictionum, velut fundamento subtracto, corruisse. Atqui hæc ipsa est mea sententia, quàm in Theatro meo Cometico passim demonstro, in Historia verò Cometarum universali (nam & ego hanc texo antequam de Amplissimi Hevelii instituto mihi constaret, eamque nunc fide ejus tot Amicis, imò & Patronis, Viris Principibus datâ, pertexo soloci licet lana) ex professo deduco, hoc symbolo Cometæ dato: BONA BONIS, MALA MALIS. Itaque mihi libellum istum, quem nuperrimè mihi, cùm de opere meo sermo incidisset, obtulisti, in Senatum meum Philosophicum deferre, & in Theatro illo brevi compendio & commendatione (nisi integrum inserere possim) exhibere, par est. Convenit enim benè hoc Tibi mecum, quòd benignam & æquam de Cometis sententiam aliquot præstantissimorum Virorum suffragio confirmes. Ita etiam ἀσύμβολος in Theatro illo meo non comparebis, sociumque improbi laboris, ut aliis Clarissimis Viris ex utraque Germania, Gallia, Dania, Suecia, Anglia, Italia, Prussiaque convocatis, ita & in Urbe nostra agentibus, Huswedelio, Kirstenio, Capello, Mullero & Syvero, Te adjunges. *Improbum laborem dum cum Poëta dico, probum tamen,

Hipparchi ætatis controversia pardissilis.

Seculi nostri cum nono comparatio.

Cometa magnus ante mortem Ludovici Pii an Anno 837. an verò 839. fulserit.

Auctor vitæ Ludovici Pii in annorum potius quam rerum serie corrigendus.

Cometa ille in annum 837. referendus.

Blumii libellus de significatione Cometarum laudatur.

Compendium ejus tribus verbis propositum sententiæ Auctoris favet.

Ideò ille Senatui Philosophico commendatur.

Labor improbus, quia magnus, probus, quia probitatis magister.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

quia omnis probitatis assertorum & omnibus probis probandum intelligo. Quicquid tandem iniquæ obstrepant voces, pietatis, qua mihi nihil antiquius, specie inani tumentes, & veræ illæ apud Lucianum ἀνεμῶναι τῶν λόγων hominum confidentissimorum, qui vanæ ambitionis & sævæ invidiæ labore vitam miserè districtam & nunquam non anxiam agunt. Quibus ego meliorem mentem precor. Quod reliquum est, vides, Vir Præstantissime, Tibi à me non tantùm amicitiæ & benevolentiæ, sed & Senatûs Philosophici, quem in omnes officiosus & benevolus convoco, fores apertas esse, ut in Theatro meo Cometico undique humanus appareas. Vale longùm & bene.

Ambitio & arrogantia pietatis specie tumens, nunquam est quieta, semper anxia.

T. omni studio & officio

STANISLAUS LUBIENIETZKI
de LUBIENIETZ.

Hamburgi die 2. Januarii 1666.

Generosissime & Nobilissime Domine,

FAutor colendissime, singularis humanitas Tua ex omnibus partibus se ostendit in iis literis, quas à Te proximè accepi, non illa quidem ignota, sed tamen grata & optata. Quam ego sic interpretor, voluisse Nobilitatem Tuam hujuscemodi exemplo jacentes aliorum literatorum animos erigere: cum videlicet intelligant: tantam esse in Generosissimo Viro humanitatem, ut nunc postremus quidem atque infimus illius ordinis non illaudatus dimittatur. Mihi sanè calcaria & stimulos cùm tua benevolentia, tùm illustris quoque doctrina ac virtus, subdiderunt, maximamque injecerunt curam cavendi etiam atque etiam, ne quod officium prætermittatur, quod ad dignitatem ac gloriam tuam spectet.

Honos alit artes. Gloriâ omnes incenduntur ad studia. Gloria immensum calcar habet.

Quærenti quid de Hipparchi ætate sentiam, promtius est quod respondeam, quàm quòd benè responderi posse ab indocto confidam. Tu me, Nobilissime Vir, esse aliquid credis: egò infrà opinionem Tuam sum multùm. Ne desim tamen exspectationi Tuæ, accipe, quod obedientiæ potiùs, quàm explicatæ doctrinæ sit signum. Hipparchi quatuor à Meursio Attic: Lect: cap. 17. ex Harpocratione commemorantur: plures, à Suida, Gesnero, aliis. Sed duos duarum ætatum ejusce nominis fuisse Mathematicos, quorum alter vixerit temporibus Ptolomæi Philadelphi, alter sub Philometore facilius dixeris, quàm defenderis telo Achaico. Ac multi quidem, dum in salebrosa hac quæstione versantur vexanturque, nihil præter authoritatem Milichii & Calvisii habent, quod afferant. Ajunt enim Hipparchum ab illis commemorari sub Ptolomæis, Philadelpho & Philometore, Regibus. Majus autem hoc videri intervallum, quàm ut unus & idem Mathematicus tot annos post Philadelphum fuerit superstes. Verùm ego quidem totum hoc iis do, nec tamen vel minimùm prævaricando ipsorum causam ago. Facilè enim mihi persuaderi patior, Milichium & Calvisium non duos Hipparchos introduxisse, verùm ut humanos potuisse illa, quæ Plinius & alii de uno & eodem Hipparcho scribunt, minus diligenter ad diversorum Ptolomæorum tempora accommodare, parùm memores & quæ ipsi paulò antè dixissent, aut post dicturi essent, & quæ dici possent contrà. Itaque illorum authoritas, quæ aliàs multùm apud me valet, hoc loco, cùm rationem non reddant, prætermittenda est, atque ipsa res existimanda, momentoque suo ponderanda. De Calvisio excusando, vel potiùs explicando, non displicet mihi quidem Clarissimi Viri conjectura. Quanquam ea, si dicendum quod res est, subtilior possit quàm probabilior videri. Apud Milichium dicerem excidisse unitatem, & pro 40. scribendum fuisse 140. nisi continuò hæc subjicerentur: *eo tempore, quando Romani bellum gesserunt cum Pyrrho Rege.* Trajecit

Difficilia temerè decidere cave. Modestiam serva. Officiosus esto. Hipparchi plures: Duo hujus nominis Mathematici non fuerunt.

Errorem Milichii & Calvisii de Hipparchi ætate Blumius agnoscit.

Auctoritas contra veritatem non valet. Calvisii error de ætate Hipparchi subtiliter potius quàm verosimiliter defenditur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

jecit Pyrrhus in Italiam anno U. C. 473. ante Chriſtum natum 278. victique ſunt ab eo Romani, elephantorum maximè inuſitatâ facie territi. Sequenti anno iterum dubio eventu cum Romanis congreſſus & vulneratus eſt. Anno U. 475. in Siciliam abiit. Inde reverſus Ann. U. 478. Rhegium, ſed fruſtrà, oppugnavit, eodemque anno Italiâ pulſus eſt, hoc eſt, Anno à morte Alexandri 49. quemadmodum ex Juſtino, Floro, Plutarcho, Zonara, Oroſio, aliis, colligere eſt. Verùm hanc ſuam Milichius ſententiam videtur poſtea in Notis ad Plinii caput 26. vel tacitè correxiſſe, vel inſcienter eidem contradixiſſe. Eo enim loco Hipparchum ſcribit vixiſſe annis poſt mortem Alexandri 178. hoc eſt, Urbis conditæ 607. Eſt verò is annus 144. ante Chriſtum natum, quo tres celeberrimos Roma vidit triumphos, L. Mummii de Achæis, Q. Cæcilii Metelli Macedonici de Pſeudo-Philippo, Scipionis Æmiliani de Carthaginenſibus. Res nota è variis. Quòd ſi hæc ſententia vera eſt, ut omninò eſt, conſequitur, Milichium aut parùm memorem fuiſſe illorum, quæ de 40. annis paulò antè dixerat, aut intellectum ipſi inibi alium Hipparchum, aut illa de Hipparchi ætate præter mentem Milichii ab alio adjecta eſſe. Ego non pugno, quodnam ſit optimum aut veriſſimum: illud tantum dico, quod taceri non debet, Hipparchum, quem & ἄνδρα φιλαλήθη (Virum veritatis amantem) Ptolemæus Almageſt. lib. 3. cap. 2. & Plinius lib. 2. cap. 12. conſiliorum naturæ participem, vocant, ſub Ptolomæo, non Philadelpho, ſed Philometore vixiſſe. Cujus quidem affirmationis argumenta maximè illuſtria inquirentibus omnique acie ingenii contemplantibus oſtendunt ſe & occurrunt apud Ptolemæum Almageſt. libris tertio & quarto. Iis enim libris Ptolemæus ſex ab Hipparcho traditas Æquinoctiorum autumnalium, trium verò vernalium obſervationes annotavit. Quibus lectis atque intellectis, ignorare non poſſumus, floruiſſe Hipparchum ab anno U. C. 590. Mundi 3787. ante Chriſtum natum 161. (quo ipſo anno Ptolomæus Philometor Romam venit petendi auxilii cauſſa) uſque ad annum Mundi 3823. ante Chriſtum natum 125. qui eſt centeſimus nonageſimus ſeptimus à morte Alexandri, juxtà Helvicum. Eam porrò copiam argumentorum, quam conſtructam dictis libris apud Ptolemæum adſpicimus, continuò in lucem protuliſſem, & ſuo quodque loco collocatum annis Mundi, Urbis & Chriſti accommodaſſem, niſi id jam ante me factum eſſet ab hominibus omnium doctiſſimis, qui genus hujuſmodi diſputationis ſemper amaverunt. In his ſunt, Petavius de doctr. l. 4. c. 26. pag. 364. & lib. 13. ad ann. period. Jul. 4552. ſeqq. & Calviſius in Chronolog. Illis igitur, quos dixi, annis fuit Hipparchus: cujus obſervatio prima Æquinoctii autumnalis, facta anno 17. tertiæ ſecundùm Calippum periodi, ut Ptolemæus annotat lib. 3. cap. 2. incidit in annum Mundi 3788. ante Chriſtum natum 160. juxtà Calviſium. Sed multùm metuo, ne Hipparchum dicas pluſquam 50. annis priorem fuiſſe. Nam, ut idem Ptolemæus refert lib. 4. cap. 11. Lunarem eclipſin obſervavit anno 54. ſecundæ Periodi Calippicæ, die 16. Meſori. Eſt verò is annus 3749. mundi, 199. ante Chriſtum natum. Sed reſponſio in promtu eſt, Lunares eclipſes, quas Ptolemæus refert in fine quarti, non videri Hipparchi ipſius oculis notatas, ſed ab aliis acceptas. Docet id Petavius Rationar. temp. part. 1. l. 4. c. 12.

Pyrrhus quo tempore bellum adverſus Romanos geſſerit.

Triumphi tres Romæ viſi uno anno U. C. 607. ante C. N. 144.

Hipparchus Mathematicus laudatur, Vixit ſub Ptolemæo Philometore, non Philadelpho: Id ex Ptolemæo deducit Blumius.

Atque hæc dicta ſint de ætate Hipparchi. Proximum eſt, ut deſcendam ad Mithradatem, ut in nummis cuditur, vulgò Mithridatem Ponti Regem. Ejus præfectum Gordium, qui Cappadociam pro Regis ſui filio occupaverat, regno pepulit Sylla, anno U. C. 661. ante Chriſtum natum 90. cum Romæ Conſules eſſent, Claudius Pulcher & M. Perpenna. Hæc ſunt exordia belli Mithridatici. Quæ id tempus anteceſſerunt, ſemina potius fuerunt belli, quam bellum. Exitus verò incidit in annum U. C. 690. quo tempore Coſſ. fuerunt, M. Tullius Cicero & C. Antonius. Quod ipſum ut confirmem, quem potius in auxilium advocem, quàm ipſum Conſulem Ciceronem? Is in Oratione de Provinciis Conſularibus ita loquitur: *Me Conſule referente primùm decem dierum ſupplicatio*

Mithridatis bella Anno U. C. 661. cæpta, 690. finita eſſe Blumius affirmat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

catio decreta Cn. Pompejo, Mithridate interfecto, confectoque Mithridatico bello &c. Intermedia verò tempora eorumque proceſſum multi deſcripſerunt, & ad annos Urbis accommodaverunt. Inter Veteres ſunt Dio, Appianus, Florus, Plutarchus, alii. Ex recentioribus idem negotium exſecuti quoque multi ſunt, nemo verò accuratius, quàm Stephanus Vinandus Pighius. Extrà cujus Annales nullum aptiorem Commentarium ad Romanarum rerum Scriptores ſperari poſſe, jam olim judicavit Andreas Schottus. Quod ideò moneo, quia ad illius Viri elaboratum atque omnis antiquitatis plenum opus in re dubia recurrere malo, quàm ad quoſdam, qui, quicquid boni de iſtis rebus adferrent, id ex Pighio, tacito Authoris nomine, ſuas in cumeras converrerunt.

Cometa illius magni ante Ludovici Pii mortem viſi annum Blumius examinat.

Referam nunc animum ad Cometam illum magnum, qui temporibus Ludovici cognomento Pii, circà feſtum Paſchatos in Signo Virginis apparuit. De quo ego quid ſentiam, quidque cenſeam, etſi ex ſuperioribus meis literis cognoviſſe Te arbitror: tamen, quia Tu occaſionem mihi præbuiſti accuratius eam rem conſiderandi, geram morem voluntati Tuæ, & agam quàm breviſſimè potero. Annum, quo Cometa iſte effulſit, vix certiùs quàm ex auctore incerto vitæ Ludovici Pii, qui illum conſpexit, innoteſcere poſſe confirmo. Ejus Authoris multæ ſunt variæque editiones, non parùm inter ſe diſcrepantes.

Pithœana editio Auctoris vitæ Lud. P. quî Reuberianâ commodior.

Pithœana, quæ Francofurti prodiit, Anno 1594. eas inciſiones & capitula, quæ in Reuberiana comparent, non habet, & ob id non parum commodior ad id, quod dixi, comprobandum. Ejus igitur filum nunc ſecutus annum Cometæ ſic inveſtigo. Obiit Carolus M. quinto Calendas Febr. Anno à Chriſto nato 814. Quod ipſum, præter dictum Authorem, ſuâ comprobat authoritate Scriptor alius, idemque Coætaneus, nomine Theganus, natione Francus, Trevirenſis Epiſcopus, qui condidit hiſtoriam Ludovici Pii uſque ad annum 23. Defuncto patri ſucceſſit ſtatim eodem anno Ludovicus. Teſtatur id Theganus his verbis: *annus incarnationis Chriſti* 814. *eſt primus annus regni Ludovici.* Quibus poſitis hoc aſſequor, initium Imperii Ludovici congruere anno Chriſti 814. finem, anno 840. Intermediis porrò annis idem Author ſic res geſtas Ludovici applicat, ut Cometa iſte incidat in annum 837. Id quod ita oſtendo.

Caroli M. mors.

Theganus noni ſeculi Scriptor nobilis.

Ludovici Pii anni accuratè enumerantur.

Cometam illum magnum ante mortem Ludovici Pii Anno 837. fuiſſe Blumius demonſtrat.

Anno 23. Ludovici, qui eſt Chriſti 836. habitus eſt conventus Lugdunenſis: quemadmodum Theganus, copſe anno deſinens, clarè ſatis teſtatur. Eo autem conventu celebrato, & filiis dimiſſis, Imperator (utor verbis Incerti) autumnali venatione peractâ Aquiſgranum rediit, & hyemem ibidem exegit, Natalem quoque Domini, itemque Paſchalem ſolemnitatem (837.) ibidem celebravit. At verò *mediante feſtivitate Paſchali dirum ſemper ac triſte portentum ibidem Cometæ ſidus in Signo Virginis apparuit &c.* Autumno (ejuſdem anni) Septembri mediante indixit generalem Conventum in Cariſiaco. Ab hoc loco profectus Imperator venationi autumnali operam dedit, hyemem autem exegit Aquiſgrani. Quâ hyeme tranſactâ Calendis Junii (838.) ſævus Cometæ ignis in ſigno Scorpionis apparuit *non multò poſt Solis occaſum.* Quod optimè dicto tempore fieri potuit, non item Calendis Januarii, quibus Scorpius ante Solem occidit. Cujus minacem vultum non multo poſt exceſſus Pipini (menſe Novemb. juxtà Annales Fuldenſes) eſt ſubſecutus. Eodem anno regnum inter filios diviſit Wormatiæ. Hoc tempore, Pipinum deceſſiſſe, Pater nuncium accepit: quemadmodum Nithardus teſtatur, Angilberti filius, Caroli Magni Imperatoris ex Berthâ filiâ nepos, de diſſenſionibus filiorum Ludovici lib. 1. p. m. 444. Egit deinde Natalis Domini & Paſchæ celebritatem (ann. 839.) Aquis.

Cometæ An. C. 838. Kal. Junii non Januarii apparuit Blumio judice.

Nithardus nobilis noni ſeculi Scriptor.

Autumno Cabillonenſem Conventum indixit. Ab eo autem loco ad regni Aquitanici ordinationem progreſſus Arvernorum Urbem petiit &c. Hæc eo agente Natalis Domini feſtivitas rediit, eandemque ſolemnitatem Pictavis celebravit. Ibidemque moranti nuncius advenit, dicens, Ludovicum filium Alamanniam invaſiſſe. Quare poſtquam Quadrageſimale jejunium inchoavit, adverſùs hanc tempeſtatem ſedandam ſe obicem tulit. Imminente igitur Sacratiſſima

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

tissima Paschali solemnitate Aquisgranum rediit, ibique eam celebravit (ann. 840.) quâ ritè celebratâ confestim iter in Thuringiam facere cœpit, ubi Ludovicum morari per id tempus didicerat. Illo autem fugiente generalem Conventum in Urbe Vangionum, quæ nunc Wormatia dicitur, congregari præcepit &c. Quo tempore deliquium Solis contigit tertiâ die Litaniæ Majoris, insolito modo. Portendebatur enim per hoc, maximum illud lumen mortalium, Imperatorem dico, rebus humanis subtrahendum &c. Cœpit ergo fastidio tabescere, & in insulâ quadam contiguâ Moguntiacæ civitati lecto sese commisit. Decessit autem 12. Cal. Julii anno vitæ 64. & Aquitaniæ quidem præfuit per annos 37. imperavit verò 27. Hæc retuli verbis, non meis, sed ejus, quem dixi, Authoris, in Annalibus Francorum à Pithæo editis sic descripti: cujus bonam partem in Reuberianâ editione prava perperaque (ut cum Accio loquar) distinctio pervertit conturbavitque.

Wormatia.

Eclipsis Solis A. C. 840.

Pithai editio Reuberianæ præfertur.

Vidi, quæ dici possint de anno, quo Cometa ille apparuit. Nunc alia se offert difficultas. Quippe videtur Author vitæ Ludovici Aimoinus esse: cum ipse de Gestis Francorum lib. 5. cap. 17. secum dicat habitum de Cometa isto Imperatoris colloquium. Verùm libri istius quinti parte primâ usque ad caput 19 loquens Author, non est Aimoinus, sed idem ac ille, quem vulgo incertum vitæ Ludovici Authorem vocamus. Eum unà cum quibusdam aliis Scriptoribus Compilator quidam historiæ Francicæ inseruit, & sub Aimoini nomine edidit. Id quod Tu, Vir Nobilissime, vel ex eo colligas, quòd Aimoinus desinit lib. 4. cap. 41. ubi hæc leguntur: *Hactenus liber Loriacensis Monasterii S. Benedicti supra Ligerim gesta Francorum recitat. Quæ verò sequuntur, non Aimoini, verùm alterius cujusdam historiographi sunt: nec unius quidem tantùm, verùm duorum.* Imò plurium, quemadmodum Gulielmus Ranchinus ostendit lib. 1. Var. lect. cap. 15. & ex eo Vossius de Historic. Lat. lib. 2. cap. 34. p. 312.

Aimoinus non est auctor vitæ Ludovici Pii:

Hujus auctoritas quædam sub Aimoini nomine venditantur.

Quod ad meum de significatione Cometarum libellum attinet, non alio is nomine Nobilitati Tuæ oblatus est, quàm ut studii atque observantiæ in Te meæ pignus esset. Quem si ejusmodi esse putas, ut in Tuo Theatro Clarissimorum hominum celebritate refertissimo, magnitudine amplissimo, doctrinis illustri illum extare cupias, judicio Tuo utaris per me licet. Si in illo meo libello quædam sunt, quæ minùs dextrè scripta videri possint, ea Tu, pro Tuo limatulo & politulo judicio, facilè corriges: aut ego, si erratorum à Te admonitus fuero, emendabo omnia.

Blumii modestia.

Quod superest, ex mente animi precor, ut hic, qui hesterno die illuxit, annus Nobilitati Tuæ lætis auspiciis ineat, lætioribus procedat, lætissimis exeat, ac sæpius recurrat, semper felicior. Vale quàm diutissimè, quàm felicissimè.

Hamburgi die 18. 28. *Maji* 1666.

S. P. Vir Clarissime & Humanissime.

SI silentium, quod in quintum protraxi mensem, miraris, mirari desines postquam ex me nunc intellexeris, quod aliquando, Deo dante, in opere meo videbis, multa mihi interea quaquaversùm ad Illustrissimos & Clarissimos Viros de hoc argumento scribenda, idque horis tantum subsecivis, fuisse: adhæc in historia Cometarum partem posteriorem, initio à Christi nativitate facto, ad seculum XII. medium produxisse. Tantus, crede mihi, labor totum, non divisum & variè distractum hominem requireret. Sed volo citrà omnem ambitionem bonarum artium studiosis monstrare, quid brevi temporis spatio perfici queat, si adsit animus promtus, &, ut temporis pretiosi, ita & justæ laudis in promovendo egregio publico avarus. Taceo aliquid temporis consortio Illustrium Virorum in hac Urbe agentium esse tribuendum: & aliàs meam be-

Auctor dilati responsi officium multitudine laborum apud Blumium excusat.

Vita sat est longa, si scias uti.

Temporis parcus esto.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

nevolentiam ac domum patere omnibus. His ritè perpensis haud equidem, diuturnum licet, necessarium tamen, silentium miraberis, saltim non molestè, nec graviter feres. Fructum mei Tecum nudius tertius habiti colloquii in hoc autographo αὐτοχεδίως, ut vides, ad Clarissimum Ricciolium exarato, videbis. Hoc autem meritò leges, qui tunc illius legisti autographum. En præterea quæ de Cometis circa mortem Ludovici Pii historiæ inserui. His & illis si quid addi, vel demi, vel aliam faciem dari velis, indica, innue. Invenies me in discendo & juvandis publicis utilitatibus, ideoque in meis erroribus, quos ingenii humani imbecillitas, vel etiam fors non ex æquo respondens votis secum fert, corrigendis facilem: sed & in alienis, ut vides. Me enim meis alienisque erroribus non facilem esse adversarium profiteor. Quam ob caussam in his, quæ ad Ricciolium paulò antè scripta adjungo, quid Viro illi Præclaro & Industrio Chronologiam Reformatam publico paranti, in Historicis & Chronologicis corrigendum indicârim, videbis. Utinam mihi majus otium & major librorum copia esset! Vellem sanè plura tentare præstareque posse in re literaria. Nunc omnia ferè carptim & properanter, &, ut sic dicam, furtim ago. Ideò inæquali studio & stilo veniam petere necesse habebo. Non ita enim, fateor, hæc tractanda forent. Nuper cum Tibi adessem, & Tua facilitate ac Bibliothecæ Vestræ multis & egregiis libris instructissimæ commoditate fruerer, in Fredegarii epitome, Gregorio Turonensi, & titulo Chronicorum Adonis haud leves profectò errores Tibi demonstravi. En itaque quæ tunc, paulò ante vesperam abs Te digressus, statim de his ad Ricciolium scribere cœpi. Quæ cum ex tempore perfici non possent, heri tandem absolvi. Consulo Te de his, Tu mortuos illos, optimos scilicet & fidelissimos Magni Regis Alphonsi judicio, consiliarios, inter quos assiduò versaris. Crede mihi vera dicenti, me cum tot & tantos errores deprehendo, hærere velut attonitum, nec mihi ipsi habere fidem. Sed tandem omnibus, si non debitâ, at occupationibus meis convenienti diligentiâ examinatis, quanto sententiarum incerto hîc & illîc laboremus, perspicio. Verumenimverò hæc & cuncta ejusdem generis illis, quibus par tantis ausis est ingenium, judicium, otium, facultas relinquo. Porrò quod ad Tuarum literarum, ut ad eas revertar, capita attinet, illa de Hipparcho quæstio jam est à Clarissimis Viris Bullialdo, Busmanno aliisque composita: unum scilicet Mathematicum hujus nominis fuisse, sub Ptolemæis tribus Philometore & Evergete (qui & Physcon dictus est, consentientibus Funccio, Calvisio, Helvico, Alstedio, Petavio, Strigelio, Reineccio & aliis, sed dissentiente Bucholzero, imò & Eusebio, qui Lathyrum sive Soterem vocat Physconem) vixisse. Sed & illa quæstio de annis Mithradatis, sive, ut Latinè potius loquar, Mithridatis composita est, ut aliquando videbis. Idcircò ei non immoror. Unum tamen hîc, velut in medio, ponam, Tuam diligentiam doctam ubique se conspiciendam præbere. Adeòque & in disquisitione Cometæ illius magni, qui ante mortem Ludovici Pii apparuit. De quo plura in historia mea leges. En verò Tibi ea quoque, quæ jam jam ab Amplissimo Hevelio de hac ipsa re & aliis similibus accepi. Multum profectò Tuæ benevolentiæ & industriæ ubique debeo. Vale.

Errores tuos, sed & alienos, quà licet, corrige.

Publica commoda pro tua virili parte cura:

Auctor inæqualitatem studii & stili in hoc opere excusat.

Errores in Fredegarii epitome, Gregorio Turon. & titulo Chron. Adonis ab Auctore indicati.

Auctores cum judicio legendi.

Incerta multa in Auctoribus occurrunt.

Hipparchus Mathematicus unus tantùm fuit, & sub Ptolemæis Philometore & Evergete vixit.

Blumii eruditio & industria commendatur.

Hamburgi die 21. *Maji Anno* 1666.

QUas à Te nudius tertius accepi literas, ita gratas habui, Nobilissime Vir, Domine colendissime, ut me ab iis putem immortalitate donatum, sed & scripta, literis quæ adjunxeras, mirè fuerunt grata, nec mediocrem mihi spem attulerunt, fore, ut aliquando historia Cometarum, quæ jam pridem apud omnes incerta facta est, Tuâ operâ certa & omnibus numeris absoluta edatur. Etenim summo loco natus, amplis opibus innutritus, egregiis animi dotibus ornatus, fastigium disciplinarum certè omnium, quæ in tantam rem pertineant, tene

Blumii judicium de Auctoris historia Cometaruo.

Auctoris conatus Blumius approbat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

tenes, & Profeſſores ac ſtudioſos artium bonarum ita complecteris & amas, ut æquè cunctis Tuæ amicitiæ fores pateant. Prætereà frueris conſuetudine clariſſimorum hominum, principum ingenii & doctrinæ, quorum conſilii imitatione facilimè ad ea, quæ cupis, pervenire poteris. Tu igitur, Domine, etſi Tibi cupienti atque optanti fructus otii negatur ad illud argumentum quod præ manibus habes, pertexendum: debes tamen in his anguſtiis temporis obſequi publicæ utilitati & votis noſtris, &, quantum Tibi moles negotiorum tribuit otii, ad abſolvendum illud opus conferre quod Te charum bonis, admirabilem univerſis reddet.

Literæ & literarum amantes ama.

Converſatione Virorum præſtantium ad prudentiam comparandam fruere.

Privatis negotiis publica commoda adjunge, imò præfer.

Clariſſimorum Virorum epiſtolas, & alia ex hiſtoria Tua, quæ miſeras, remiſi Tibi nudius tertius bona fide, hoc eſt ſine ullius ſchedulæ jactura. Vale Vir Nobiliſſime quàm diutiſſimè, quam feliciſſimè.

Hamburgi die 8. *Julii* 1666.

S. P. Vir Clariſſime & Humaniſſime,

CUm te & à librorum ſelectorum, quorum curam geris, copia & ab omni humanitate inſtructum eſſe norim, multâ etiamnum libertate in Te compellando utor. Cùm enim non exigui momenti diſſidium, quod inter Hiſtoricos animadverti, tollendum ſe offerat, ego autem nec otium pingue, nec, quod majus eſt, librorum neceſſariorum copiam habeam, ad te me confero. Sed ad rem. Dum hiſtoriam Cometicam, quantum per alia negotia licet, compono, invenio haud levem differentiam de Cometa, quem ex Chron. Belg. paulò ante me excerpſiſſe apud Te memini. Verba ſic ſe habent: *Anno* 994. *circiter Theodorici Comitis* 24. *Cometa grandis in modum trabis jugiter apparuit, & eodem anno gravis tumultus inter Epiſcopum Trajectinum Adelboldum & Comitem Holl. exarſit, ubi in duobus truculentis conflictibus innumerabilis multitudo Trajectenſium occubuit & Comiti victoria ceſſit.* Chron. Belg. p. 91. Quum verò annotante Sigeberto & Eckſtormio Cometa talis Anno 1017. apparuerit, eodemque anno Cometam fulſiſſe Alſtedius tradiderit, hinc annos Theodorici Comitis, quem facili errore à Calviſio ad 1018. Fridericum, ſed anno abhinc 24. à Chriſto nato 993. Theodoricum vocari video, conferre cum annis Adelboldi cœpi. Animadverto itaque ann. à Chriſto nato 993. eſſe Theodorici 24. & hoc anno Adelboldum victum & Cometam luxiſſe. At enim me adhuc ſuſpenſum auctoritas Chron. Belgicorum tenet. Tantò magis cum Calviſius ad ann. 992. annotet lucem ab Aquilone magnam in cælo refulſiſſe, viſaque eſſe Chaſmata. Velim præterea verbo mihi dicas, quid ſentias de prole Ottonis IV. Imperat. Hanc eum ex Maria Brabanta ſuſcepiſſe Buntingus & Auctor anonymus 14. tab. dicit. Cuſpinianus, Henninges & alii negant. Sed illi duo ſibi mutuò, ſibique ipſis contradicunt. Buntingus enim natu majorem Mechtildem, Anonymus Helenam appellat. Uterque verò eam Ottonis IV. & Ottonis Pueri, qui illius fratris filius fuit, filiam Alberto I. Electori Saxon. deſpondet. Denique Buntingus nuptias Woldemari Junioris Ducis Sleſuicenſis cum Maria Ottonis IV. filia & Wilhelmi fratris ejus cum ſorore Woldemari Anno 1210. (corrigendum puto 1201.) Henninges iſtas ſolas Anno 1200. in hac urbe celebratas fuiſſe tradit. Alios in 1202. annum id referre accepi. Velim tribus verbis ad hæc reſpondeas. Vale & fave.

Cometæ anni 994. hiſtoria examinatur.

An is cum Cometa anni 1017. idem ſit:

Otto IV. Imperator an habuerit prolem.

Auctorum errores & contradictiones.

Hamburgi die 12. *Julii St. V.* 1666.

S. P. Nobiliſſime Vir, Domine colendiſſime,

SI plus otii ſuppeteret aut temporis, reſponderem accuratè noviſſimæ epiſtolæ Tuæ. Nunc unum atque alterum tantum volo ſignificare.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Becæ historia Ultrajectina Chronicis Belgicis præfertur.

I. De Cometa illo qui præcessit bellum atrox, quod gestum est inter Episcopum Adelboldum & Comitem Hollandiæ judicandum est, ex Johannis de Beka Historiâ Ultrajectinâ potiùs, quàm ex Chronicis Belgicis. Ratio sit, quod horum Auctor Bekam exscribere soleat. Beka autem ponit Cometam istum in anno 1017. Idem facit & Ditmarus Episcopus Merspurgensis, qui Cometam suis oculis vidit. lib. 7. p. 112. Nec aliter Sigebertus & Wilhelmus de Heda.

Cometa, quem Auctor in annum 993 ponendum conjiciebat, in 1017. ponendus est.

Theodorici Comitis Hollandiæ auspicia.

II. Chronica Belgica non dicunt Ann. Christi 994. sed Ann. Theodorici Comitis 24. Cometam illum apparuisse. Jam si Arnulfus cecidit Idibus Maj. Ann. 994. eodemque Anno successit Theodoricus, ut historiæ testantur, certè Theodorici Ann. 24. est Christi 1017. Idem Annus in iisdem Chronicis dicitur decimus Adelboldi; quod commoda interpretatione adjuvandum. Electus enim dicitur Adelboldus Ann. Christi 1009. quibus positis, hoc assequor,

Adelboldi Episcopi Trajectini initia.

Sigebertus corrigitur.

1. Dextrè intelligendum illud Sigeberti ad Ann. 1004. *Gerhardus Cameracensis Episcopus & Adelboldus Utrajectensis Episcopus.* Intelligendum enim hoc est de utroque nondum Episcopo, quem ad modum & illud, cum Frisii apud Wilhelmum Hedam p. 107. Ann. 988. ad Comitem Arnulfum destituendum traducti dicuntur impulsu Adelboldi, adhuc scilicet Monachi.

Cometa Anno Christi 994 nullus visus.

2. Ad Cometam Ann. 994. asserendum aut retinendum, aliis opus esse ac firmioribus argumentis. Nec multum juvare potest asserentem Lux illa de quâ Calvisius ad Annum 993. Quæri enim potest, an lux illa fuerit Cometa.

Theodorici 3. Comitis Holl. anni diversè ab Auctoribus notantur.

III. Quædam ex Ann. Buchelii Notis ad Bekam p. 40. de annis Theodorici Tert: huc referam, si Nobilitati Tuæ fortè aut usui, aut oblectamento esse possint. Præfuit dictus Theodoricus Ann. 46. (juxta Bockenbergium, Auctorem Chronic: Vulgar: Stokium, Snoyum, Vosmerium) 34. juxta Bekam, cujus opinio Scriverio probabilior videtur. In M. Buchelii 33. exprimuntur.

Calvisius edit. Francof. corrigitur.

IV. Apud Calvisium ad Ann. 1018. pro *Fridericus* legendum omninò *Thiedericus* vel *Diedericus*. Ea enim cum scriberet Calvisius, in mente ac animo habuit hunc Bekæ locum p. 37. Anno Domini 1017. *Cometa grandis &c. Eodem anno gravis belli tumultus inter Episcopum Trajectensem & Comitem Hollandiæ hac de causa. Quidam enim Comes Theodoricus Bavo beneficiatus fuit juxta Bodegraven ab Adelboldo Pontifice, qui Theodoricum Comitem Hollandiæ non quievit infestare quotidiano certamine &c.* Apud Ditmarsum σύγχρονον Scriptorem p. 112. lib. 7. est *Thiedricus* ex quo per errorem factus est Fridericus.

Fridericus pro Thiedrico per errorem positus.

V. De Woldemari Nuptiis sic Crantzius Metropol. lib. 7. *Anno proximo, qui erat primus post millesimum ducentesimum, reversi duplici & utroque majore agmine, dux Woldemarus per Albim ascendens ratibus, Rex Canutus terrestri itinere, capiunt Hamburgum &c. Anno deinde proximo Otto &c. Filiam fratris sui Henrici in Hamburg. copulavit eidem Woldemaro duci Slesuicensi: vicissimque alteri suo fratri Wilhelmo sororem ejus Waldemari dedit conjugem &c. Erant autem solenni apparatu amborum nuptiæ Hamburgi apparatæ.* Vale Vir Nobilissime, & me ama.

Hamburgi die 18. Julii Juliani 1666.

Vir Clarissime & Humanissime.

Excerpe cum cura quà dicet.

ANimadverto ex Tuis literis me in illo Cometa, qui ad ann. 1017. ponendus est, ex Chron. Belgicis excerpendo, dum festinarem, errasse, quasi Cometam illum in annum 994. Auctor in unam ferè, ut dicitur, lancem hæc conjiciens retulisset. Sed gratam rem mihi fecisti, quòd me errore isthoc liberâris, præsertim cum librum ad manum non habeam, nec habere abs Te per Legem Bibliothecæ Vestræ, vel ab alio potuerim, quem alioqui debitâ cum diligentia evolvissem. Nec mirum si vel egomet me hîc corrigam, vel ab alio corrigar, cum & celeberrimi Auctores hîc à Te corrigantur, & ut de Theodorici, ita & de Adelboldi annis dubitandi etiamnum locus sit relictus.

Corrige corrigenda in temet & aliis.

En

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

En verò nunc Tibi locum Sabellici integrum, qui mihi integer esse non videtur, adeò corruptus & erroribus scatens est. Mei verò officii, tàm ex boni publici quàm ex instituti mei ratione (nempe horum nominum & gestorum frequens in historia Cometarum à me fit mentio) esse duxi, de his ad Te referre, ut per otium hunc locum examines, & nativæ integritati mecum restituas. Locus habetur Enn. x. lib. VII. p. mihi 505 & sic se habet: *Matthias Huniadis Pannoniæ regnum adeptus*[a], *in magnas acerbasque incidit contentiones, Federico Augusto ad se id regnum trahente velut hereditarium ex Vladislai*[b] *interitu*[c]. *Sed erat Federici ingenium magis paci & ocio, quàm bello idoneum. Est itaque disceptatio ad tempus compressa, majus inde fuit certamen Regi*[d] *cum Casimiro*[e], *imminebat illius regno Matthias, aperteque prædicare, non tantùm Pannoniæ, sed Bohemiæ quoque sibi regnum deberi. Accessit huic curæ occasio ingens destinata hostis infestiùs urgendi; quod Casimirus*[f] *tùm Romanæ Ecclesiæ hostis haberi, qui non in omnibus illi accederet. Enimverò pulsus regno Casimirus*[g] *à Federico Augusto & Vladislao, cui Matthias successit, ad Sarmatas, qui Poloni sunt hodie, se contulit. Mox Vladislao vita defuncto regnum armis repetere adortus*[h], *quia mutato consilio orthodoxæ fidei in universum stipularetur, Federico annitente, in regnum restitutus est. Fuit Casimirus*[i] *Vladislai frater, qui Varnensi acie*[k] *occubuit. Sbignei*[l] *Lithuaniæ ducis filius. Sbigneus in Bohemiæ*[m] *regnum conditione accersitus, ut Christi fidem susciperet, continuò ubi Cracoviam venit baptismi Lavacro*[n] *admotus est. Mox regnum adeptus Pruthenis bellum intulit, nec prius exuit arma, quàm omne Pruthenicum nomen tributum sibi pendere coëgisset. Restitutus in regnum Casimirus*[o] *in pristinum relabi cœpit errorem, secutus est studium totius gentis*[p] *in id malum pronæ. Quæ res præbuit Matthiæ non justam modò, sed piam etiam causam belli Casimiro*[q] *inferendi, multisque deinceps cladibus sunt Bohemi*[r] *à Pannone affecti, quoad Christianæ rei studio tuendæ Pannon in Turcos vertit bellum.*

Sabellici locus pluribus scatens erroribus.

Hæc sunt qualiacunque industriæ meæ in hoc loco expurgando experimenta. Tu si præclaram Tuam historiarum cognitionem, tum otium & instructissimam Bibliothecam in partem laboris vocare volueris, res ex voto mox peragetur. Responsum mihi adhuc de prole Ottonis IV. debes: quod verbo expedies, & discrimen auctorum tolles. Vale & feliciter ac diu vive.

a) Anno Christi 1458.
b) Posthumi. Dubrav. l. 30. initio.
c) Anno 1457. Dubr. lib. 29. fine.
d) Matthiæ.
e) Casimiri R. Pol. filio Vladislai R. Boh. fratre de regno Ung. i. e. suo. 1471. Bonfin. dec. 4. l. 3 init. Rit. lib. 2. de regn. Ung. & cum eod illio Vladislao de regno Bohem. 1473. Bonfin. ibid. pag 594. Dubr. l. 31. initio. Baksichai in Matthia.
f) Georgius Podiebracius Dubr lib. 30. Bonf. dec 4. l. 4. pag. 609. NB. zelum Vladislai Jagellonis, filii e. us Casimiri & nepotis Vladislai pro relig. Rom. contra Hussitas.
g) Pater ab Alberto 1438. Dubrav. l. 28. initio, vel filius à Friderico & Vladislao circà 1452.
h) Pater rex
m) Vla-
b) Casimirus quidem, sed pro filio Vladislao, quem & Georgius successorem destinârat & Bohemi pletique elegerant, non prose. Poloniæ, non filius Vladislai istius ad varnam cæsi filius fratris, sed Vladislai Bohemi frater. k) Anno 1444. l) Vladislai Jagellonis. dislaus in Poloniæ. n Anno 1386. o) Georg Podiebr. p Bohemæ scilicet ut notum est. Hinc patet eum de Georgio Bohemo, non Casimiro Polono, vel Hungaro loqui. q) Georgio Anno 1468. socero suo hæreseos prætextu. Matthias enim cum Casimiro patre & filio bellum gessit 1471. pro tuendo regno suo, & cum Vladislao 1473. pro eripiendo Bohemico. Bonfin. dec. 4. l 3. Dubr. lib. 30. Vide & Flor. Polon. in Vladislao 3. & Casimiro 3. r) Hic ipse Sabellicus de Bohemo se loqui fatetur. Ergò de Georgio, non de Casimiro Polono vel Hungaro.

Hamburgi die 10. *Augusti Juliani* 1666.

VUlgare est, Vir Nobilissime, ut, qui seriùs paulò ad amicorum literas respondeant, nimias occupationes suas excusent. Ego verò quò minus maturè ad Tuam epistolam postremam responderim, non tàm culpam confero in occupationes, quàm in maximas & gravissimas animi curas, quibus ne nunc quidem liberatus sum. Interim quò jam diu debitum Tibi, Domine, responsum tandem expediam, sic habeas velim. Locum Sabellici corruptum esse video. Video quoque industriam Tuam singularem in eo restituendo elucere. Quid autem à me hîc dici aut afferri possit ad locum illum constituendum, id verò est quod nondum video. Neque enim nunc varia ob impedimenta penitiùs atque altius omnia inspicere aut examinare possum. Imò si possim, tamen putem, post tuam industriam in eo loco expurgando, quæ à me addantur, superfluere & supervacare atque esse supra modum necessarium.

Respondent ad amicorum literas serò occupati vel ægri, vel pigri.

Blumius acquiescit in facta ab Auctore Sabellici correctione.

Quod ad quæstionem attinet de Ottone IV. an ille sinè prole decesserit, nec ne? video eam ita esse mediam & communem, ut significare & capere possit duas inter se sententias contrarias. Malim tamen cum Crantzio nostro sentire, qui lib. 9. Saxon. cap. 21. expressè dicit; *Ottonem IV. Imperatorem fuisse*

Otto IV. Imperator an habuerit prolem.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Reuſnerus & alii falsò Ottoni IV. prolem adſcribunt.

Meibomius nullam prolem Ottoni IV. fuiſſe affirmat.

Reuſnerus à Meibomio refutatur.

ſinè prole. Verùm Reuſnerus & alii negant, Imperatorem eum improlem fuiſſe, tribuentes ei duas filias. Sed ſi hæc non tantùm audire, verùm etiam arbitrari licet, haut deeſt, quod illis obducam & opponam. Idque non meis ſed Henrici Meibomii verbis: qui Apologiâ pro Imperatore Ottone IV. p. 99. hæc habet: *Biennio poſt immaturum Beatricis obitum, Otto ad primos amores ſe revocavit, ductâ Mariâ Brabantinâ, quæ, ut ex teſtamento apparet, marito ſuperſtes fuit &c. Nihil liberorum ex hac conjuge tulit Otto, longèque falſus eſt Elias Reuſnerus, tribuens ei duas filias Helenam ſive Mathildam, uxorem Alberti primi Ducis Saxoniæ, & Mariam Waldemaro Sleſuicenſium Principi maritatam. Contradicunt apertè annales noſtrates antiqui, ex quibus conſtat, Alberti Saxoniæ Ducis conjugem, non Ottonis Imp. ſed ejus ex Wilhelmo fratre Nepotis Ottonis Pueri, primi Brunſuicenſium Ducis, filiam fuiſſe. Woldemaro Duci Sleſuicenſi non ſuam, ſed fratris Henrici Comitis Palatini filiam deſpondit quidem Otto Imperator, ſed domum deductæ non fuit: nupſit enim Woldemaro Margarita, nata ex Regio Boëmorum ſanguine, quâ defunctâ duxit Berengariam Flandriam. Crantzius omnem tollens dubitationem Saxon. lib. 9. cap. 21. diſertim affirmat Ottonem ſinè prole defunctum.* Hæc Meibomius. Vale & me ama.

Hamburgi 19. *Julii* 1666.

S. P. Vir Clariſſime & Humaniſſime.

Otto IV. duas tantùm uxores, nullos liberos habuit.

Joan. Henr. Hofmannus laudatur.

QUæ de Ottonis IV. geminis tantùm iiſque ſterilibus nuptiis ſcripſiſti, ea dehinc idoneorum teſtium auctoritate confirmata inveni. Eadem aſſerit Crantzii & Meibomii auctoritate Clariſſimus & Doctiſſimus Vir Joan. Henr. Hofmannus, Sereniſſimo Duci Luneburg. Joanni Friderico à miniſteriis, quicum de his & ſimilibus contuli: qui inter alia, meminiſſe ſe negat, ullam unquam in tot à ſe viſis lectiſque Ottonis deplomatibus ac literis liberorum factam eſſe mentionem, qui tamen mos iſti ævo fuerit perquam familiaris & uſitatus, ac propterea ab Ottone haud prætermiſſus fuiſſet, ſi quos liberos habuiſſet. Vale ac conſtanter fave Tuo

LUBIENIECIO.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

XXXV.

COMMUNICATIO LONDINO-OLDENBURGIANA.

Hamburgo Londinum die 10. *Julii Juliani* 1666.

S. P. Clarissime & Doctissime Vir,

NOmen Tuum cunctis in Republica literaria notum & celebratum, ad meas quoque aures, qui in illa minimum me profiteor, pervenit, suique admiratione & cultu mentem meam replevit. Itaque Te cumprimis ex Illustriss. Societate Vestra Regia compellare volui, nec tamen per gravia & assidua negotia potui. Alioquin id mihi, bonas literas amanti, & legum, quibus in Republica literaria vivitur, gnaro, salvâ modestiâ integrum futurum fuisse, probè noveram. Ideò hâc justâ libertate, quæ ingenuo & bonarum artium studioso convenit, in multos Viros Præclaros mihi de fama nominis solius notos usus sum, dum suadentibus & urgentibus Amicis haud exiguum opus Cometicum publicò paro. Quid ni itaque mihi gratuler postquam hodie ab Erudito Viro-Juvene Adamo Franco Transylvano, strenuo bonarum literarum cultore & Amico meo eximio accepi, Te per quendam ex Amicis Tuis quærere, an mecum commercium aliquod literarum colere possis? Ego verò potius id quærere debuissem, ne me Tuâ benevolentiâ prævenisses. Nunc itaque literarum officio saltem me præveniri non patiar. Facilè in eam sententiam adduci possum, Te aliquid de opere meo inaudivisse. Nam & ex Inclyta Urbe Vestra, imò & ex remota Hybernia observationes quasdam de nupero Cometa in Corvo & Lepore, tùm & judicia de ejus significatione variorum Mathematicorum Vestrorum, parario Viro Humanissimo Paulo Jasz Berenyi, accepi. Nec dubium populares Franci vobiscum agentes, ab eo subinde de instituto meo edoctos fuisse. Sed quicquid tandem de eo sit, mihi commodam Te adeundi & alloquendi scripto extemporali occasionem obvenisse, gaudeo. De instituti mei ratione & methodo, ut Te certiorem pluribus reddam, non necessarium judico. Paucis tamen id facere æquum censeo. Senatum Philosophicum, Vir Excellentissime, convoco, & in Theatrum Cometicum cogo, tàm jure homini literarum amanti conveniente usus, quàm debitam modestiam servans. Theatri illius partem primam Illustrissima & Clarissima Rautensteiniorum, Curtiorum, Brussellorum, Guerichiorum, Heinsiorum, Bartholinorum, Heveliorum, Bullialdorum, Kircherorum, Riccioliorum, Schottorum aliorumque nomina ornabunt. Alteram Cometarum omnium à diluvio universali visorum, qui ad quadringentesimum, ut puto, numerum accedent, Historia complebit. Ibi multa Physica, Politica, Ethica, Oeconomica, Historica, Chronologica, præter Mathematica, quæ primas sibi vendicant: hîc quandam universalis Historiæ Synopsin invenire licebit, cuncta publicis utilitatibus dicata. Adjungentur figuræ æneæ, quarum numerum (erunt enim non paucæ) nondum inire possum. Liceat mihi in hunc venerandum Senatum & Te, Vir Clarissime, & per Te alios Philosophiæ, cui Illustris Societas Vestra Regia splendorem, studium, cultum & patrocinium commodat, Mystas invitare, quò à Vestra quoque parte usui publico ritè

Oldenburgium cur compellet Auctor.

Libertate magnâ Respublica literaria gaudet.

Adamus Francus commendatur.

Humanitatis certamen est pulcherrimum.

Anglicæ & Hybernicæ observationes Cometæ 1664. *ad Auctorem mittuntur.*

Senatum Philosophicum cogit Auctor.

Operis hujus rationem Auctor Oldenburgio exponit.

Societatem Regiam Anglicanam per Oldenburgium Auctor compellat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

ritè consulatur. Vale ac me catalogo cultorum & Amicorum Tuorum inscribe, nec tantùm favore Tuo prosequere, sed & omnibus literarum humaniorum & virtutis, à qua Societas Vestra lumen suum accipere amat, cultoribus commenda.

Ad Dn. Henricum Oldenburgium.

Tuo Clarissimo Nomini addictissimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Londino Hamburgum die 23. *Julii* 1666.

Generoso Viro Domino STANISLAO LUBIENIETZKI, HENRICUS OLDENBURG Salutem.

Philosophia non conveniunt verborum lenocinia.

OMissis, Vir Generosissime, verborum lautitiis, quas ingenuos Philosophiæ Cultores non adeò decere autumem, gratias ex animo Tibi ago, quod tantâ, ut litteræ Tuæ testantur, propensione, commercium mecum inire litterarium aves. Probe equidem nosti, Scientiæ humanæ fragmina, Observationes scilicet, Experimenta, Inventa Mechanica, Arcana Medica, & similia, hâc illâc per Orbem Terrarum esse dispersa dijjectaque. Nullam esse putem rationem in unum ea cogendi, potiorem, quàm est sedula studiorum Inventorumque Confarreatio, literarum beneficio colenda. Cum itaque Tu, Vir Eximie, eo domicilium tuum posueris loco, ubi, quæ per totam Germaniam, non in civilibus modo, sed & in Philosophicis & Mechanicis occurrunt notatu digna, innotescunt; cumque insuper conquirere inibi & procurare ea possis, quæ in scientiarum & Artium augmentum geruntur in Inclyta Polonia; rem utique pergratam mihi præstiteris, si de iis omnibus, quæ de re quidem Philosophica ad Te pervenerint, maturè me edoceas, qui geminum Tibi redhostimentum paro.

Scientia ubique colligenda.

Litterarum commercium scientiæ ubique colligendæ aptum medium.

Societatis Regis Historia, Commendatio, Studia & conatus, Bono publico consecrata.

Societatis nostræ Regiæ, ejusque Inceptorum Historia nunc concinnatur. Patebit inde, uti Fundatorem illa habet Regem Augustissimum, consortesque Viros quamplurimos, Stemmate, Doctrinâ & Ingenio florentissimos, sic eam unicè in id incumbere, ut observationum & experimentorum ritè sumptorum fide, solidum exstruatur Philosophiæ Systema, vitæ humanæ usibus reapse accommodatum. Institutum vides arduum non minus quàm nobile, idque non unius, sed complurium gentium sociatis consiliis, operis & opibus conficiendum. Hinc quæcunque possumus ex quibusvis Gentibus Ingenia, quæcunque studia, sollicitamus, & ad symbolas suas pro virili conferendas advocamus. Intelligo, Vir spectatissime, Te in argumeto egregio, Cometarum scilicet Historia, nunc laborare. Hevelium, ni fallor, socium in illo opere habes assiduum peritumque. Pergite sedulò, Orbemque eruditum hisce & similibus studiis feliciter locupletate. Vale.

Oldenburgius conatibus Authoris in explicando argumento Cometico favet.

Hevelium Oldenburgius laudat.

Hamburgo Londinum die 18. *Augusti St. V.* 1666.

CErtum Te esse jubeo me officiis humanitatis ita semper certare, ne unquam candoris integritas vel minimum à quopiam desideretur. Tua & Illustris vestræ Societatis studia, ut inquirendis naturæ arcanis, ita & promovendis publicis utilitatibus consecrata, magnam de se excitent exspectationem, magna quoque afferant commoda oportet. Tantò magis quòd omnia ad usum transferant & utilia vitæ undique colligant. Imitamini Vos, Servio teste, laudatissimum priscorum institutum, qui artem quamque nisi publicis usibus non metiebantur. Hanc genuinam studiorum & scribendi rationem ego quoque mihi proposui sequendam in opere, quod me urgere nosti. Ad cujus perfectionem ita toto, quantum per occupationes alias ad vitam tuendam necessariò expedien-

Societatis Regiæ Anglicanæ studia commendantur.

Discè vitæ non scholæ.

Ars quævis bono publico dicata sit.

Scribendi ratio bona imitanda.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

pediendas licet, incumbo pectore, ut cunctorum temporis mei momentorum rationes mihi probè constare oporteat. Absoluto isto opere quod me intra paucos menses cælo favente facturum spero, dabo operam ut aliquo benevolentiæ efficacis documento præclarissima vestra studia venerer. Nam ut aliquid ad ea juvanda vel augenda adferam, non est quod à mea tenuitate exspectes. Latum dat nobis inpræsens campum, in quo industria excurrere possit, Polonia olim nostra pristinæ reddita paci, quam patriæ matri charissimæ, licet in nos odio humani generis convictos eique tanquam victimas piaculares devotos ob religionem invidiâ flagranti, gratulor, & perennem precor: quam etiam ex officio Viri boni, publica commoda curantis, Inclytæ Angliæ nuper domesticis, nunc externis bellis horrendum quassatæ, voveo. Nullus dubito Te, Vir Humanissime, cum omnibus Tui similibus non tantùm votis piis, sed & studiis ac conatibus solertibus optatam, laudabilem & utilem cum vicina, eaque religionis ejusdem vinculo conjunctâ gente, pacem promovere. Hòc enim Philosophicis studiis, quæ & feritatem exuere, & humanitatem induere sibi obedientes docent, tantò magis Christiana pietate, nil convenientius dari potest. Quantoperè ego id officii Christianis commendem, & inculcem in opere meo, Deo volente, passim leges. Amplissimus Hevelius in Cometographiam suam assiduus incumbit. Nuper admodum Observationes Verni Cometæ postremi, & assertionem prioris Cometæ observationum contra Clarissimi Auzutii rationes publico commisit. Hæc Te jam vidisse, autumo. Si quid de argumento Cometico habeas luce dignum, ut spero, mecum id haud gravatim communicabis. Vale ac mihi constanter fave.

Pius erga patriam ipso.

Pacem cunctis precare, eamque omni nisu promove.

Philosophia format mores.

Christiana pietas pacem publicam promovet.

Hevelii Cometographica.

Londino Hamburgum die 3. Januarii 1667.

FErmè jam desperaveram de tuo ad meas responso, quando id ipsum die 18. Augusti datum ad manus meas pervenit. Miror interim, ubi id tamdiu delituerit, cum nonnisi duabus ab hinc septimanis illud acceperim. Quicquid sit, mihi gratulor, Te vivere & valere, atque ornandis augendisque utilibus studiis animum jugiter addictum gerere. Author Tibi sim liceat, ut quamprimùm opus Tuum Cometicum lucem viderit, exemplar aliquod nobis transmittas. Adhæc, si absque magno tuo incommodo fieri posset, rem nobis præstares gratissimam, si adderes *Sareptam Matheſii*, licet Germanicè scriptam, nec non *Catalogum Mineralium Swenckfeldii*, & *Jungii Logicam*, unà cum *Petri Lambecii Historia litteraria*, primo scilicet ejus Tomo. Vel remittemus Tibi argentum, vel libros, quos Tibi significare visum fuerit. Siquidem opus Tuum non tàm citò manum Tuam ultimam senserit, fac quæso, ut cæteri libri navigio quodam, primâ quaque occasione, ad me curentur. Certum Te esse velim, me paratissimum esse, ad hujusmodi officia Tua pro virili, quoties id imperare volueris, pensanda. Occupatur jam SOCIETAS NOSTRA *experimento transfundendi sanguinem unius animalis in alterum*, sive speciei ejusdem, sive diversæ. Num aliquam in indole mutationem id produxerit, an minus, brevi constabit, nî forte hyemis rigor, sanguinem sistens & coagulans, obfuerit. Dominus Auzoutus in confutando Hevelio nunc laborat. Suspendit suum de hac controversia Cometica judicium (quod quidem rogitavit Hevelius) nostra Societas, donec quæ Auzoutus dicenda habet, audiverit. Fortassis & observationes, hîc loci à quibusdam Astronomis de eodem argumento factæ publici juris fient, siquidem id opus esse judicatum fuerit ad negotium hoc elucidandum. In votis maximè habeo, ut Coloniæ, Francofurti, Lipsiæ & Augustæ Vindelicorum, Viros quosdam Philosophos mihi procures, qui commercium colere literarium nobiscum aveant. Ne dubites, paria nos reddituros iis, quæ ipsis visum fuerit nobis impertiri in Mechanicis, Anatomicis, Opticis, Astronomicis, Physicis, Chymicis & similibus. Theologica, Juridica, Politica,

Oldenburgius operis hujus exemplum ad se mitti quamprimùm cupit.

Societatis Regiæ Anglicanæ studia.

Sanguinis unius animalis in alterum transfusio tentatur.

Societas Regia qui se in controversia inter Hevel. & Auzut. gerat.

Oldenburgius operâ Auctoris in colendo literarum cum Germaniæ Philosophis commercio uti cupit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

tica, Metaphysica & hisce genuina Scholis & Templis relinquimus. Vale, & quantocius, si placet, respondе.

Hamburgo Londinum XXVI. *Januarii Juliani* CIↃ IↃC LXVII.

Societatis Regiæ laus.

HEri demùm sero vespere literas Tuas III. hujus mensis datas accepi. Ad quas en Tibi promtum responsum, quo in officii genere debitam solertiam cuique probo. Gratulor multùm Reipublicæ literariæ de præclaris conatibus Inclutæ Vestræ Societatis, commoda ejus magno animo studioque promoventibus. Gratulor & Tibi, Viro eruditione celebri, quòd, sicut hisce tuis literis indicas, amplum munus consecutus sis, ut à secretis tàm Illustri Societati constituereris. Pergite, ô boni, benè de genere humano mereri laudabilibus Philosophicis studiis, ita tamen ne studia pacis & virtutis (quod nec temerè nec frustra moneo) negligatis. Nosti quid in hanc rem Seneca ad Lucilium hic & illìc scribat. Nosti oraculum sacrum, omni exceptione majus, Heroica quoque, licet alioqui Christiana, facinora ipsaque Angelica dona præ charitate nihili ducere. Atque hæc quidem mea est sententia, qui talia studia Vobis non tantùm ornamento, sed & emolumento fore scio. Æquitate Vos in Amplissimum Hevelium, Virum de re Astronomica optimè, si quisquam alius nostro seculo, meritum, uti, Viris humanitate excultis convenit. Optaram ego, tàm Hevelio quàm Auzuto amicus, Bullialdi & Hugenii, utpote præstantissimorum Mathematicorum & utrique amicissimorum, operâ controversiam illam dirimi potuisse. Sed illi, quâ sunt modestiâ, tantum sibi tribuere, vel etiam alterutrum amicorum (quanquam reliquis omnibus, ex veteri quoque scito, magis amica sit veritas & Heveliana modestia & sinceritas, quam etiam literis ad me de hoc argumento scriptis testatus est, nota omnibus) offendere forte nolent. At verò Inclutæ Vestræ Societatis auctoritas, & accuratissimarum observationum fides, longè majus huic rei decidendæ adferet momentum. Libros, quos à me postulas, & à me comparari in usu Vestros poterunt, sine mora habebis. Nec in conciliando Vobis Philosophico literarum commercio in his oris exercendo quidquam à vobis in mea industria desiderari patiar. Qua de re hodie Amicum meum Noricum, melioris notæ Virum, vestrisque studiis juvandis idoneum, scripto adibo. Observationes Cometæ nuperi hyberni & verni, saltem à die $\frac{13}{23}$ ad $\frac{21}{31}$. Decembris habitas velim mihi mittas. Clarissimus Bullialdus missò nuperrimè ad me scripto suo publici juris facto, nos de observatâ ad se die XX. Januarii Gregor. stellâ illâ mirâ in collo Ceti (quam & hac in urbe Mathematici, alii citius, alii serius observarunt) tum de phœnomeno in cingulo Andromedæ Boreali, quod Anno 1665. mense Februarii à Clarissimo Gravio Profess. Mathem. Franequerano, mense verò Aprili ab Mathematicis Romanis, aliàs ab aliis observatum esse scio, monuit. Quid verò Vobis videtur de iride, quam urente intensissimo gelu ipsis hujus mensis Kalendis cum domesticis meis post horam primam pomeridianam observavi, & per integram amplius horam spectavi? Domus enim mea in aggere ad Alstriam fluvium urbem veterem à nova dividentem sita, & ab utraque parte libero cælo gaudens, observandis sideribus & phœnomenis est percommoda. Cujus rei experimentum in observato die 6. 16. Julii 1665. phœnomeno fig. 2. in opere meo, DEO volente, videbis. En verò Tibi nostrum hocce phœnomenon nuperrimè visum, & cum cura à Me & M. Conrado Ysenio, Mathematices cultore eximio, qui mihi συνοικος & σύσσιτος nuper factus est, observatum. Apparebat vergere illud ad occasum brumalem & penè super angulum Austrinum (eorum nempe qui occasum spectant in turri nova S. Michaëlis, quem situm & totam hanc urbis istius regionem, vel potius mediam & majorem quidem, ambitûs ratione, partem in dicta tabula videbis) existens. Exhibebatur oculis instar orbis magnitudi ne circiter ipsius disci solaris coloribus iridis variis, prout videri solent, distincti.

Oldenburgius Societati Regiæ à secretis commendatur.

Philosophus pacem publicam curet oportet.

Caritas omnibus rebus præstat.

Hevelius laudatur, dignus omnium favore; ejus cum Auzuto controversiæ componendæ ratio ab Auctore proposita.

Bullialdi laus.

Hugenii Christ. laus.

Auctor Societati Regiæ operam suam in præstandis nonnullis officiis offert.

Stella Ceti.

Andromedæ nebulosa.

Iridis Kalendis Januariis 1667. observata.

Alstria fluvius urbem Hamburgensem interfluit.

Conr. Ysenius laudatur, Auctori convivit.

Situs urbis Hamburgensis.

Phœnomeni Kal. Januar. 1667. visi descriptio.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

distincti. Ab hoc tendebant radii tres, literam T quodam modò referentes, quorum duo portionem iridis referentes in una quasi recta linea vel arcu circulari jacebant, & quidem alter in occasum brumalem ferè directus ab angulo supra dicto austrino versùs partem turris occiduam paululum declinabat ad Boream, alter verò tantundem ab angulo boreo versùs partem orientalem in Austrum ferè. Maximè verò conspicuus fuit orbis ille intermedius, obscuriores autem ab eo tendentes radii, velut à Cometis cauda, nisi quòd radii isti in diversas mundi plagas porrigerentur, & latitudo eorum non modò non excesserit, sed ne quidem omninò æquaverit orbis diametrum. Hi radii circa finem in mucronem fastigiati erant, & in cuspidem, velut disparituri, desinebant. Radius tertius in occasum æstivum ferè tendens, ab orbe medio globum magis compactum referente, reliquis velut perpendicularis, penè ad angulum boreum versùs partem occidentalem turris, cæteris videbatur pallidior & lucidior, minus coloribus distinctus, præsertim in productione paulo longius ab orbe intermedio. Sol momento primo apparitionis meridianum pertransierat ad mensuram oculorum judicio tertiæ circiter parti quadrantis æqualem in circulo, quem Sol eo die describere videbatur. Orbis hic paulò propior horizonti quàm Soli, sicque ab eo circiter unius signi paulò plus portione distare, centrum verò Solis, orbis illius & oculi, triangulum Scalenum, cujus latus maximum referebat oculi distantia à phœnomeno, minimum oculi à Sole distantia, efficere videbatur. Duravit hoc jucundum sanè phœnomenon sesquihoræ circiter spatio, ex quo quidem à nobis animadversum est, satis conspicuum & distinctis coloribus oculos ad se trahens. Sed ultra duas horas cum dimidia ab initio apparitionis, vel potius observationis nostræ (poterat enim longè prius, nobis cibum capientibus, apparuisse) vestigia illius satis notabilia fuêre. Denique, quod diligenter, nec sine admiratione & delectatione observavimus, prout Sol paulatim ad occasum tendebat, ita phœnomenon nostrum eadem ferè proportione secedere videbatur in occasum & boream, sive in occasum æstivum, ut tandem, cum ejus vestigia tantum incipiebant apparere, circiter decem vel 12. gradibus à turri distare & ferè medium locum inter horizontem ac turrim occupare videretur. Cælum toto illo pomeridiano tempore fuit sudum & considerando phœnomeno aptum, nubeculis, claris tamen, hîc & illîc dispunctum, quarum quæ phœnomeno propius accedebant, semper longiores se exhibentes, in latitudine verò decrescentes rubicundo purpureoque tingebantur colore. Atque hæc de isto phœnomeno sufficiant. Quid jam judicandum erit de communi sententia, iridem fieri ex refractione radiorum Solis ex adverso, & in linea recta cum oculo nostro & iride positi, in nube rorida, & ita quidem, ut non appareat, nisi dimidia circuli forma? Hæc enim cuncta phœnomenon nostrum refutat. Hyeme illud apparuisse non miror. Scio nempe etiam crescentibus, non tantùm decrescentibus diebus circa æquinoctia conspici. Nec noctu eam adulto nuper auctumno, ut ab Amico accepi, apparuisse miror, quod inter ἀδύνατα Plinius posuit. Nam annorum 1523, 1527 & 1537. aliorumque experientia satis eum refutavit, ut & cum Aristotele dicentem plures simul duabus non videri, cum tres sæpius visæ fuerint. Eundem plures simul quàm tres Soles ad sua tempora non visos, aliud nunc doceret experientia. Milichius enim ad h. l. Plinii lib. scilicet 2. c. 31. adnotat Regem Poloniæ sex Soles vidisse. Verum hîc Eckstormius in hist. Parel. tres legit. Sed diversæ Milichii editiones sex Soles legunt. Atque hoc adnotat Cartesius lib. de Meteoris c. x. ubi etiam causam reddit de quinque Solibus Romæ 1629. (Eckstormio histor. Parel. Anno 1621. finiente) die 20. Martii visis. Habebat autem nostrum phœnomenon ut iridis magnam, ita & aliquam parelii (qui etiam iridem sociam habere solet) similitudinem. Eodem certè modo productum fuit, quo illi produci solent, ex reflexione radiorum Solis in nube densa, & æquabili à latere posita. Nam hîc planè phœnomenon à latere Solis sinistro fuit, & cum oculo nostro triangulum constituit.

Iridis origo.

Iris hyeme aliquando videtur.

Tùm circa æquinoctia, etiam noctu,

Plinius refutatur.

Aristoteles refutatur.

Irides simul tres sæpius visæ.

Soles 4. 5. 6. quandoque visi.

Parelii sociam iridem habere solent.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

tuit. Hic quî cum linea recta, in qua communis ſententia Solem, oculum &
Iridi extraordinariæ vel aliquid iridi ſimile. iridem ponit, conveniet? Dicendum arbitror aut iridem fuiſſe extraordinariam,
aut tantùm quidpiam analogum iridi. Atque hoc potius eligo quàm illud, ne
Sententiæ communi ſine neceſſitate non contradicendum. ſine neceſſitate communi ſententiæ reclamemus. Opus meum ad finem propera-
rat. Aliquot tamen menſes exibunt, priuſquam figuræ omnium Cometarum,
quorum quidem hiſtoria accurata habetur, depingantur, & æri incidantur.
Has enim me precibus Amicorum dare oportuit. Vale.

Londino Hamburgum die 19. *Februarii St. V.* 1667.

MAgnoperè gaudebam videre litteras Tuas 26. Januarii ad me datas, quibus ſignificas, Te & commercii noſtri Philoſophici fines prolaturum, & tractatum tuum de Cometis brevi expediturum, habitâ ſimul curâ, ut libri à me Hamburgo deſiderati, honeſto prius Viro, cui hîc Londini conſignentur, à me indicato, nave huc velificante tranſmittantur. Deſcribis inſuper Meteoron
Phænomenon Kal. Januar. 1667. viſum parelio quàm iridi ſimilius. non vulgare, quod ſiquidem deſcriptionem Tuam ritè aſſequor, Parelio quàm Iridi eſt ſimilius. Figuræ aliquid ſi appingere placuiſſet, clarius rem totam perſpexiſſemus. Gratias Tibi debitas ago de iſtis omnibus & officiorum meorum promptitudinem lubens repolliceor. Non dubito quin mihi ſis nunciaturus, quam primum in Germania ſuperiori Commercatorem ingenuum & Philoſophum nactus fueris. Summoperè lætor Tractatum Tuum Cometicum ad finem decurrere. D. Hevelius brevi quoque colophonem addet Cometographiæ ſuæ; quàm
Oldenburgius quomodo de controverſia Auzuti cum Hevelio Societatis Regia judicare velit ad Auctorem perſcribit. primum ſcilicet moleſta illa de loco Cometæ die 18. Februarii controverſia dirempta fuerit. Pars utraque ſupremum de re tota judicium Societati Regiæ deferunt. Eſt quidem ex illius ſociis, qui brevi, ni admodum fallor, obſervata ſua Cometica eſt editurus. Id factum cum fuerit, veroſimile eſt Societ. præ-
Societatis Regiæ ſtudia Mathematica. dictam candidè ſententiam ſuam de re tota, quantum quidem per obſervationes licuerit, pronunciaturam. Molimur jam ſpeculæ contemplandis Aſtris idoneæ, ædificationem, eſtque ſpes magna, dummodo pax nobis redeat, multa in Cælis inſignia porrò à nobis obſervatum iri. Non omittemus, putem, Stellam in collo Ceti, jam jam monente Bullialdo, viſendam contemplari: nec
Terræ orbis parallaxis exactè investigata, controverſiam de terræ motu vel quiete dirimet. deerunt, quibus curæ erit, Orbis Terræ parallaxim rimari; quæ res ritè deprehenſa, agitatam illam de Terræ motu vel quiete controverſiam, planè, opinor, dirimet.

Lubens ſcirem, quinam hoc tempore in Germania & Polonia Viri in ſolida Philoſophia & Matheſi præ cæteris excellunt. Sciſciteris, quæſo, Vir Præſtantiſſime, amicos tuos per Germaniam utramque & eorum, quos edoctus fueris, nomina quamprimum commodè poteris, ſignifices rogo. Vale.

Hamburgo Londinum die 13. *Aprilis* 1667.

QUominus ad gratiſſimas literas Tuas, die quidem 19. Februarii datas,
Occupati amici ſilentium apud Te excuſa. mihi tamen demum die 12. Martii Juliani redditas, hucuſque reſponderim, diverſorum hoſpitum tàm in urbe, quàm domi meæ præſentia, uxoris puerperium aliæque occupationes effecerunt. Adhæc exſpectabam reſponſum ab amico quodam, quem valdè rogavi, ut mihi aliquos Viros varia eruditione inſtructos, quibuſcum literarum commercium colere poſſes, indicaret, imo & an ipſe quoque id facere vellet, me faceret certiorem. Exſpectabam & ab alio reſponſum de libris Philoſophicis in Germania nuper editis. Sed neutrum adhuc obtinui. Nolui tamen diutius differre officioſæ reſponſionis vicem, quam en Tibi. Meteori illius deſcriptionem ſatis accuratam Tibi miſeram, figurâ quoque, quæ literam T tribus radiis à globo inſtar parelii apparente ſe diſtendentibus acuminatam referret, indicatâ. Hanc Te pleniùs intellecturum, quod ad ſitum loci & ἀκρίβειαν Topographicam attinet, ex figura N°. 2. operi meo inſertâ,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

inſertâ, jam tum dixi. Itaque quod nunc de hac re amplius dicam, habeo nihil, præſertim cum & de pareliis tunc aliquid addiderim. Operis mei editionem figuræ Cometarum ad aliquot menſes different. Clariſſimus Hevelius, cui pro jure amicitiæ ſingularis, quæ ad me de ejus cauſa ſcripſeras, communicaveram, non diſſimulavit in litteris die 19. Martii ſcriptis, injuriam quandam ſibi hac in re fieri, quod ex adjuncto illarum apographo, quod pari æquitate erga Vos utens Tibi mitto, melius intelliges. Æquum omninò eſt, non tantùm præclarorum ejus de re Aſtronomica meritorum haberi rationem, ſed & controverſiam hanc inter eum & Clariſſimum Auzutum exortam ita dijudicare, ut utraque pars æquo jure gaudeat, ac tandem pro veritate, quâ ut nihil eſt divinius & melius, ita nihil nobis antiquius ſit oportet, deciſio fiat. Atque id Vos quoque facturos dubitare non licet. Habet autem urbs Gedanenſis præter Hevelium & alterum Senatorem Joannem Heckerum, de ſtudio Mathematico, præſertim quod ad Ephemerides & computationes Aſtronomicas attinet, benè meritum: tùm Vincentium Fabricium, Syndicum, Poëtam celeberrimum, alioſque ex Senatu literis ad laudem excultos. Inter Viros doctos, qui ibi vivunt, amicis utor Joanne Petro Titio Gymn. Profeſſ. Hiſtorico, Oratore & Poëta egregio, & Friderico Bütnero Math. Prof. Chronologo accurato, qui etiam Mechanicis & Poëticis ſtudiis delectatur. Plures non novi in urbe illa. In patria mea plures eſſe Philoſophiæ ſtudiis deditos ſatis benè ſcio. Sed ubi nunc vivant, imò & an vivant, me latet. Libros quos expetis, brevi accipies. De ſucceſſu ſanguinis tranſfuſi & ſpeculæ Aſtronomicæ à Te certior reddi cupio. Vale.

Hevelii merita, Controverſia cum Auzuto quomodo dirimenda.

Veritate ut nil eſt præſtantius, ita nil ſit antiquius.

Gedani commendatio.

Joannes Heckerus.

Vinc. Fabricius.

Joan. Petrus Titius.

Fridericus Bütnerus.

XXXVI.

COMMUNICATIO HAMBURGI-SYVERIANA.

Hìc Hamburgi die $\frac{3}{13}$. *Decembris* 1664.

S. P. Erudite Vir Juvenis.

GRatulor mihi multum de contracta nuper Tecum amicitiâ, quem Virum egregiè doctum, induſtrium & in præſtandis amicitiæ & bono publico debitis officiis ſedulum eſſe cognovi. Quamobrem etiam ad Te nunc refero, annon radii Solares (quos in formandis Cometarum caudis vel primas, vel certè aliquas partes tenere, res ipſa indicare videtur) eodem modo pertranſeant Cometæ corpus, & ſyrma illud efficiant, ſicut lumen candelæ ante vitrum aqua plenum poſitum, dum illud permeat, ſimile quid præſtare videtur. Obſervando Cometæ noſtro Te ſedulò invigilare, gaudeo. Macte diligentiæ laude eſto, Tuarumque obſervationum non tantùm hujus Cometæ, ſed & ſtellæ illius miræ in collo Ceti, me fac aliquando participem. Vale ac mihi conſtanter fave, qui ſum

Sivert amicitiam Auctor ſibi gratulatur,

Dotes ejus laudat.

Cauda Cometæ annon à Solis radiis corpus Comet. pertranſeuntibus efficiatur, ſicut cum lumen candelæ permeat vitrum aqua plenum,

Ad D. Henricum Syvers Bibliothecarium Hamburgenſem ad ædem Cathedralem.

T. ſtudioſiſſimus

STANISLAUS LUBIENIETZKI.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Hamburgi die 8. *Decembr.* 1664.

S. P. Generoſiſſime ac Nobiliſſime Vir.

Siverus gratulationem reciprocat,

NIhil ſanè eſt, quòd gratuleris tibi de amicitiâ noſtra. Quin ipſe potius plurimum habeo, cur mihi maximè de ea gratuler, cùm potiſſima ejus portio, favor ſcilicet tuus, ſatis manifeſtus, me reſpiciat. Hic eſt, qui facit

Modeſtè de ſe ſentiens.

ut iſta mihi tribuas, quæ moderatè de me ſentiens omnino reſpuerem, niſi pro ſtimulis alicujus ſtudii, quo ad id faſtigium perveniam, agnoſcerem. Cæterum ut ad quæſitum tuum pro ingenii modulo reſpondeam, utendum erit aliquâ libertate philoſophicâ, quâ, ingenue fateor, ſententiam iſtam de lumine Solis corpus Cometicum tranſeunte pro ſyrmate ejus materialiter conſtituendo, parùm plauſibilem mihi eſſe. Caudam quidem Cometæ à Sole ita dirigi, ut radius centralis per centrum Cometæ traductus hanc ipſam mediam pervadat, plerorumque conſtans eſt opinio, viſu confirmata, cum tamen etiam aliquando deflexiſſe obſervata notetur. An verò caudæ materia alia nulla ſit, quàm radii Solares corpus Cometale penetrantes, valdè ambigo. Cum enim tùm radiatio Solis abſque materia illuſtrata conſpicua non ſit, tùm iſta, quæ ponè corpus Cometæ vibratur, minimè appareat conſtare radiis interſectis ſive ſe invicem decuſſantibus; (quod utique fieret, ſi radii Solares per corpus Cometale ſphæricum non ſine duplici refractione tranſeuntes eſſent cauſa materialis caudæ) non video, quomodo talis ſententia ſibi conſtet. Dixerim potius, eandem materiam eſſe & Cometæ ipſius & caudæ: hanc tamen illâ magis volatilem & rariorem, ita ut à radiis Solaribus per cavitates corporis Cometæ (non enim arbitror hoc unicum & continuum eſſe, ſed ex pluribus corpuſculis compoſitum, habens meatus ſuos) quàm facillimè propellatur, facilius atque radios caudæ radiis Solaribus directos: quod ipſum experientia veritati magis conforme exhibere videtur. Si per ſimile res declaranda foret, dicerem eandem fortè rationem eſſe, ac ſi quatuor vel plures ſphæricæ prunæ ita coacervarentur ut pyramidem ſeu Tetraedron, vel aliud corpus, apicibus obtuſis & ſtupa in formam ſphæræ involutura conſtituerent & per hiatus intermedios lenis quædam aura tranſpirans flammulam produceret, eodem tendentem, quò aura. Sed cum nondum conſtet, quid Cometa ſit, certo quicquam in hoc paſſu definire non licet. Paucis itaque habes, quæ pro quæſtione veniunt: de cæteris lubenter gratificaturum me promitto, quamprimum Cometa videri deſierit, modo obſervationes iſtæ, rudi, ut ajunt, Minerva, ſine ullo accuratiorum inſtrumentorum adminiculo inſtitutæ tanti valoris ſint, ut in conſpectum cujuſdam, ne dum Tuæ Generoſitatis, prodire audeant. Tu omnia æqui bonique conſulens, Vale ac favere perge,

Solis lumen caudam Cometæ non conſtituit materialiter; Sed eam dirigit.

Solis radii per ſe incorporei,

Refracti corpus pellucidum ſphæricum tranſeuntes invicem decuſſant.

Cometæ & caudæ ejus eadem materia.

Cometæ corpus compoſitum.

Cometæ cauda cum flamma prunarum comparata.

T. ſtudioſiſſimo

HENRICO SYVERS.

Ad Gener. D. STANISLAUM LUBIENIETZKI de LUBIENIETZ Equitem Polonum.

Eidem Auctor die 14. *Decemb. Juliani* 1664.

GRata quidem reſponſio iſta Tua mihi fuit, verùm tamen cum in ea ipſa ſine illuſtratione per aliquod ſchema acquieſcere non poſſim, velim hanc addas, & opinionem meam juxta iſtud ſchema penitiùs conſideres, quæ, ut plenius intelligatur, hæc eſt. Videntur Solis radii, quibus noſti directè opponi caudam Cometæ, incidere in partem quandam aëris, vel alioqui materiam quandam pellucidam & luminis ſuſceptibilem, eamque penetrando efficere caudam Cometæ. Scilicet illi, cum corpus Solare longè ſit majus corpore Cometali,

Solis radii an Cometam permeando caudam ejus conſtituant?

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

N. 36.

Figura 1. 2. 3. quarundam demonstrationum Mathematicarum de motu Cometæ æquabiliter lati, apparenter inæquali et causa ac situ caudæ ejus ad Comm. Severianam pertinens.

G. Gerardi Calp.

Fig. 1.

Fig. 2.

Fig 3.

Situs 1.

Situs 2.

Situs 3.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

metali, vel in Cometa concentrari, & exinde radios magis magiſque ſpargere & diducere; vel certè non omnes in materiam luminis ſuſceptibilem incidere, ſed eam præterire, certis tantùm eam penetrantibus, videntur. Quod ſi verò hanc opinionem meam demonſtrari non poſſe animadvertas, velim mihi ſincerè indices, libertate utens Philoſophicâ. Equidem rem mihi facies gratam. Veritatem enim ubique quæro, & amplector. Vale.

Idem Auctori die 14. Decembris 1664.

S.P. LOngè diverſam eſſe radiationem luminis per vitrum à radiatione iſta Solis, quâ cauda Cometæ dirigitur, ex iis, quæ ſupra dixi, ſatis liquere puto, præſertim cum cauda Cometæ ſtatim à corpore Cometico continua ſit & viſibilis, contra autem radiatio illa luminis per vitrum, non niſi in objecto terminante cernatur: inter objectum verò & vitrum nulla omnino viſu percipi poſſit. Accedit præterea, (quantum tubo Optico manuali dignoſcere datur,) quod nucleus hujus Cometæ ſphæricus & ſolidus non videatur: ſed quaſi ex quatuor diſtinctis corporibus ſphæricis ita compoſitus, ut hæc ipſa (quemadmodum ſupra de prunis dictum eſt) pyramidatim cohærentia, & quavis parte triangularem formam exhibentia, in ſui medio cavitatem relinquant: non quidem vacuam, ſed eadem materia rariori, quæ hunc nucleum involvit, ut totum corpus ſphæricum appareat oppletam. Unde quàm facilè quoque ratio reddi poteſt, quare Cauda Cometæ interdum accuratè directa ſit radiis Solaribus, interdum ab iſta rectitudine nonnihil deviet. Cum enim radii Solares cavitatem illam directè ſibi obverſam ſine impedimento tranſeunt, materiam rariorem propellentes, vel ſecum ducentes, radiatio caudæ rectà quoque pergit: ſed cum ſitus Cometæ partem ſui, qua globuli cohærent, Soli obvertit, radii hujus, à globulo cavitatem vel ab anteriori vel à poſteriori plaga occludente deflexi, materiam illam Cometæ rariorem aliorſum quoque ac in directum propellunt. Vide Figuram de triplici Cometæ ſitu. Tamen utut ſit, diagramma de ratione optica luminis tranſparentis in gratiam Generoſ. Tuæ depictum hic adjungo, (in quo S. exhibet Solem, cujus radii A. E. & A. F. corpus Cometæ, ex hypotheſi tua ſphæricum, permeantes, & ex legibus opticis bis refracti, ſcilicet in E. & I, F. & Q. tandem congrediuntur in U. Radii vero AC. & AD. conveniunt eadem lege in W. Sic etiam GE. & HF. in E. GC. verò & HD. in I. Et quotquot ex punctis in X & Z. intermediis radii per corpus Cometæ duci poſſunt, omnes pone hoc ipſum ſe invicem decuſſant & à decuſſatione divergunt. Jam ſi cauda Cometæ iſtiuſmodi radiis ſe invicem decuſſantibus conſtare cerneretur, utique locum aliquem opinio Tua reperiret, quem verò experientia in diverſum abiens negat. Utrum jam Generoſitati Tuæ hoc ipſo ſatiſfecerim, proximo die mercurii fortè in Bibliotheca noſtra Cathedrali, ſi accedere tum libuerit, percepturus ſum, & ſimul obſervationes meas de ſitu Cometæ indies variato communicaturus, modò tanti ſint, ut tibi explicari mereantur. Vale.

Negatur additâ ratione diverſâ radiationis per vitrum & radiationis per corpus Cometicum.

Cometæ nucleus non ſphæricus, ſed in pyramidis obtuſæ formam compoſitus.

Cometæ cauda tur aliquando à rectitudine radiorum Solarium deviet.

Fig. 3.
Fig. 2.

Eidem Auctor die 19. Decembris 1664.

S.P. MEæ occupationes aſſiduæ adhuc non permiſerunt Te compellare. Cæterùm Tua præſentia mihi foret gratiſſima, præſertim cum non pauca habeam, de quibus vellem tecum coram conferre ſi id fieri poſſet poſtridie, horâ aliquâ, quæ Tibi placuerit. Velim autem cunctas Tuas obſervationes de Cometa diligenter annotes. Erit hæc res Tibi laudi, & ego paratus ſum id officiis meis demereri. Et quia Cælum hodierno manè fuit ſerenum, peto mihi mitti obſervationem, ſi quam feciſti, Cometæ. Nos nihil circa horam ſextam vidimus. Expeto judicium Tuum de judicio Domini Guericken de Origine Cometarum quod mitto. Vale.

Idem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Idem Auctori die 20. 30. *Decembris* 1664.

HOdiè manè circa quintam, cum ſtellæ undique cælo niteſcerent, Cometam inter illas quæſivi, ſed nullum reperi. Mitto igitur quatuor illas obſervationes diebus 4, 7, 8 & 11. Decembris habitas. Ex quibus conſtat Cometam hunc motu proprio intra 3. dies priores confeciſſe 4 gradus: quarto die 1¼. grad. poſterioribus autem tribus diebus 7½. gradus. Ita ut motus in initio obſervationis tardior quàm in fine hujus fuerit, qui exinde fidem mihi facit, ut credam Cometam hunc motu quaſi epicyclico latum fuiſſe, & quidem ad Apogeum orbitæ ſuæ magis magiſque acceſſiſſe. Non enim eſt, cur motus hic inæquabilis ratione centri ſui habeatur. Cum inæqualitas iſta ex Opticis facilè deducatur, ex quibus aliorum quoque phœnomenorum cæleſtium anomaliæ dirivantur. Verbi gratiâ in Diagrammate ſubjuncto moveatur A. per partem peripheriæ B C D, idque æquali motu per æqualia ſpatia BE, EF, FG, GH, HD. &c; Oculus in O. conſtitutus motus inæquales notabit in recta BD. vel circulari B c D, cujus centrum O, propter ejus intervalla inæqualia radiis viſoriis, quibus oculus motum A. conſequitur, intercepta. Et quoniam B e. minus eſt quàm e f; A celerius motum eſſe ab E. ad F. videtur, quàm à B. ad E. adhuc celeriùs autem ab F. ad G. &c; Deinde quoniam lumen B. conſtitutum remotius eſt ab oculo, quàm in E; hoc illo fortiùs apparebit, & adhuc fortius in F. Unde etiam cauſa accrementi luminis iſtius deduci potis eſt facili negotio. Ampliſſimi Domini Guerichii judicium, quædam probabilia proponere videtur: nonnulla autem quomodo probari poſſint, ipſe videat, mihi certè rationes nullæ de iis conſtant. Res iſta multis hypotheſibus niti videtur. Hæc igitur ſunt Nobiliſſime Domine, quibus deſiderio tuo ſi non omninò ſatiſfaciam, partem tamen aliquam propenſæ voluntatis indicare volui. Vale.

Cometæ hyberni 1664. *motus initio tardus: in fine velocior, idcòque videtur epicyclicus fuiſſe.*

Fig. 1.

Siverti de Guerichiana ſententia judicium.

Idem Auctor die 21. 31. *Decembris* 1664.

S. P. GRatias ago maximas pro communicatione obſervationum tuarum. Cæterum cum novus rumor ſpargatur videri Cometam, velim paucissimis indices, utrum & tibi innotuerit, nec ne. Si vera res eſt, gratum mihi feceris, ſi & hujus Cometæ orbitam diligenter obſervaveris & obſervata deinde communicaveris. Paratum me viciſſim ad quævis officia promitto. Vale.

Cometa 1664 *exeunte redeuntis fama ſpargitur.*

Idem Auctori die 21. 31. *Decembris* 1664.

S. P. COmetam iterum videri rumor vanus non eſt. Vidi enim eundem heri hora duodecima noctis propè oculum Leporis, ſed ſine cauda. Hodie manè autem hora ſecunda poſt mediam noctem, cum in turri divæ Catharinæ adhuc excubias agerem, & conſpectum prioris (com:) circa horizontem rimarer, ſuperaverat jam oculum Leporis & abhinc nubibus excipiebatur. Fortè idem ille eſt, qui antea conſpectus fuit, motus à Corvo ſubter Craterem verſus Curvaturam Hydræ, cujus obſervationes Generoſus Dominus habebet, ſiquidem motus hujus itidem c. f. f. in orbita prioris circulari ductu continuata offenſus eſt: Quod autem ſyrmate careat, nihil contradicit, cum Solis ſitus & lumen Lunæ rationem hujus ſuppeditare videantur. Sed ne præceps nimis ſit ſententia, judicium meritò differo; quoad altera vice obſervaverim. Vale interim & fave.

Confirmatur. Obſervatio prima Cometæ hyberni 1664. *in Lepore.*

Cometam in Lepore 1664. *viſum cum illo in Corvo viſo Siverus unum eundemque eſſe colligit: Cur ſine cauda apparuerit.*

Eidem Auctor die 19. *Decembris Juliani* 1664.

S. P. QUoniam varia Virorum ſunt judicia de Cometa novo nuper viſo & adhuc apparente: & quidem omnes ferè (inter quos & Prof. Müllerus) ſtatuunt cum diverſum eſſe à priori; libet etiam ex te ſcire, quid hoc in caſu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

in caſu ſentiendum ſit. Si igitur mens tua ex continuatis obſervationibus perſtat firma, paucis quæſo id indica. Rem facies mihi gratiſſimam. Vale.

Idem Auctori die 29. Decembris Juliani 1664.

S.P. CUm tendentia hujus Cometæ eadem ſit quæ prioris: ſcilicet contra ſign. ſer. item orbita hujus continuet orbitam illius; tum motus celeritate decreſcat, non video qua ratione induci poſſim, ut hunc (Cometam) ab illo diverſum ſtatuam. Firmiter igitur credo unum eundemque nos Cometam adhuc contemplari, non obſtante caudâ inverſâ. Cum enim Cometa in hoc ſitu Solem ab occaſu viciniorem habeat, quem in priori ab Oriente propiùs aſpexerat, aliter fieri non poteſt, quin caudam prius in occaſum extenſam jam Orientem verſus tendat. Mentem proinde non muto, ſed in eadem perſto, licet oblocutores plurimi in diverſum eant, ſine ratione tamen ſolida. Vale.

Cometam 1664. unum tantùm nobis viſum eſſe Siverus affirmat.

Eidem Auctor die ½. Januarii 1665.

S.P. ACcepi de Cometa nonnulla, quæ Tecum commodo tempore communicabo. Nunc autem audire libet quid ſentias de obſervatione Græciana, quam ecce Tibi. Vale.

Idem Auctori die 13. 23. Januarii 1665.

GRæciana obſervatio non parum differt à Mea; non quidem quod ad progreſſum Cometæ, ſed quod ad ſitum ejus alteriorum, reſpectu Horizontis. Quem tamen excuſari poſſe videor, per loci quo obſervatio inſtituta eſt, elevationem Poli, noſtrâ ferè 6. gradibus minorem, indeque dependentem varietatem diſtantiarum hujus Phœnomeni à ſtellis vicinis. Quæ deſcriptio autem ſi vera eſt; Cometam longè ab orbe fixarum diſtantem indicabit. Sed de his ſine dubio accuratiores Aſtronomi plura dabunt. Vale.

Græciana obſervatio quantum & quare à Siveriana diſtet. Poli elevatio Græciana ſex ferè gradibus Hamburgenſi minor.

Eidem Auctor die 7. 17. Febr. 1665.

S.P. SUmmè gaudeo morbum in tantum remiſiſſe, ut ſubinde exitum tentare conſtitueris. Quare non tantùm gratulor de recuperatis quodammodo viribus, ſed precor priſtini roboris integram reſtitutionem & reſtitui firmitatem continuam. Interim ne graveris hæc paucula, quæ ad Ampliſſimi Domini Guerichii ſententiam ſpectant, perlegere, deque iis judicium tuum pauciſſimis dare. Vale.

Siverus à morbo convaleſcit:

Idem Auctori ⅞. Febr. 1665.

S.P. IMprimis gratias ago pro mente tua benevola & gratulatione amica, offerens tandem obſervationes meas, quales quales etiam ſint, pro deſiderio tuo amicè explendo. Cæterùm quæ miſiſti, perlegi. Ampliſſimi autem Domini Guerichii judicium non adeò approbare poſſum, antequam certum ſit, quod Meteora, (præſertim venti) excedant etiam mediam aëris regionem, imò ſupremam ſuperent, vel minimum ultra ſupremam aëris regionem ad æthera quicquam protrudere queant. Sed uti meum non eſt de tanto viro ſiniſtrè quicquam vel cogitare, ſic nec vires admittunt, de his & aliis plura diſſerere. Vale.

Obſervationes ſuas Cometæ hyberni Auctori miſit.

Meteora mediam aëris regionem non excedunt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Observationes

Observationes Cometæ 1664 & 1665 à Sivero habitæ.

COMETÆ PRIORIS,

Qui Anno 1664, menſe Decembri, & per aliquot dies menſis Januarii Anni 1665. hic Hamburgi apparuit.
Annotatæ ab H. S.

COmeta ille Hamburgi primùm viſus eſt Styl. Vet. 4. Decembr. hora ſexta matutina in roſtro Corvi, in eadem recta cum alæ ſiniſtræ & capitis ſtellis; cauda verſus imam ſtellam in ventre crateris per 12°. circiter radiante. Quinto & ſexto inter nubila tranſactis, apparuit rurſus

7. Decemb. hora quarta matutina ferè in Tropico 24, in recta per ſtellas crateris ſiniſtram in ſuperiore & dextram in inferiore margine ducta: ſive in recta per ſtellas in corde & roſtro Corvi ducta: diſtans tantundem ab oculo Corvi, quantum hic oculus à ſtella cordis ſ. pectoris. Motu proprio intra 3. dies abſolverat circiter 4°½. ſignatoque ſitu ejus in globo deprehendebatur aſcenſio recta 172½°. Declinatio Auſtralis 23⅓°. Diſtantia ab oculo Corvi 5⅓°. cauda prolixior verius mediam in pede crateris.

8. Decemb. hora tertia matutina inter nubila, & his diſcuſſis hora quinta ſeq. ultra Trop. 24 propè rectam per binas illas ſtellas in ventre crateris conſpicuas ductam: peragraverat motu proprio 1°¼. Aſcenſ. R. 170¾°. Declin. A. 24⅔°. diſtantia ab oculo Corvi 7°. Cauda verſus imam in pede Crateris extenſa 15°. Diebus 9. & 10. propter continuas nubes non rediit in conſpectum.

Die 11. hora ſexta matutina in Hydra ſub pede Crateris in recta, à ſuperiori ſtella in margine Crateris dextro per medium intervallum inter ſtellas in ventre ejuſdem Crateris ſitas demiſſa. Diſtabat à proximo ſitu 7½°. Aſc. R. 163⅝. Decl. A. 26°. Diſt. à corde Hydræ 31°½. Cauda verſus cor Hydræ protruſa ultra 17°. A.

Die 12. ad 19. incluſivè pone continua nubila deliteſcens comparuit iterum

Die 20. hora 12. noct. ad lævam oculi Leporis, ita ut cum Regel & Sirio rectum ferè angulum conſtitueret. Progreſſus erat intra 9. dies & 6. horas 8½°. A. R. 74°. D. A. 16⅔ diſt. à Regel ſ. pede Orionis ſiniſtro 7°½. à Sirio 22°. cauda nulla ob præſentiam Lunæ.

Die 21. hora ſecunda matutina ſupra oculum Leporis inter nubes diſt. à Regel paulo major 7. gradib.

22. Decemb. hora ſeptima veſpertina in Eridano, ſtringens à læva triangulum illud parvum rectangulum ferè, quod conficitur à duabus quartæ & una quintæ magnitudinis ſtellis, ita ut fermè medius eſſet inter ſtellas hujus trianguli orientaliores. Proprio motu latus erat ſpatio unius diei & 19. horar. per 16½°. A. R. 59½°. D. A. 10½. Diſt. à Regel 14½°. à Palilicio 25⅓°. cauda adhuc nulla.

Decemb. 23. hora 8. veſpertina proximè ad labrum inferius Ceti: in recta per ſtellas binas Orionis; unam in femore ſiniſtro; alteram in pede dextro (Regel) ducta: tantundem diſtans ab humero Orionis occidentali, quantum Palilicium à Regel. Motus proprius per 25. hor. confecerat 9°. A. R. 52°. D. A. 5¾°. Diſt. à Regel 22½°. à Palilicio 24°. ſine cauda.

Dec. 24 hora 9. veſpertina in rictu Ceti ad ſiniſtram ſub triangulo Menkar, ubi recta per Tauri cornu boreum & verticem Hyadum (ſive ſtellam in natib. ϑ) ducta cum recta per utrumque humerum Orionis concurrit. Diſtantia ejus à ſtella rictûs ſ. vertice ſiniſtro trianguli Menkar, æquabat baſin hujus ſ. diſtantiam inter verticem ſiniſtrum & dextrum ejuſdem trianguli. Proceſſerat circiter motu proprio per. 25. h. 7⅓°. A. R. 45½°. Decl. 2°. Diſt. à Palilicio 24°½. à Plejadib. 25°. à Regel 29. cauda perparva 3°. verſus humerum Orionis.

Dec. 25.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Figura ſ. tabula uranoscopica, exhibens orbi
1665 st: itidem v: conſpiciebantur Hamb

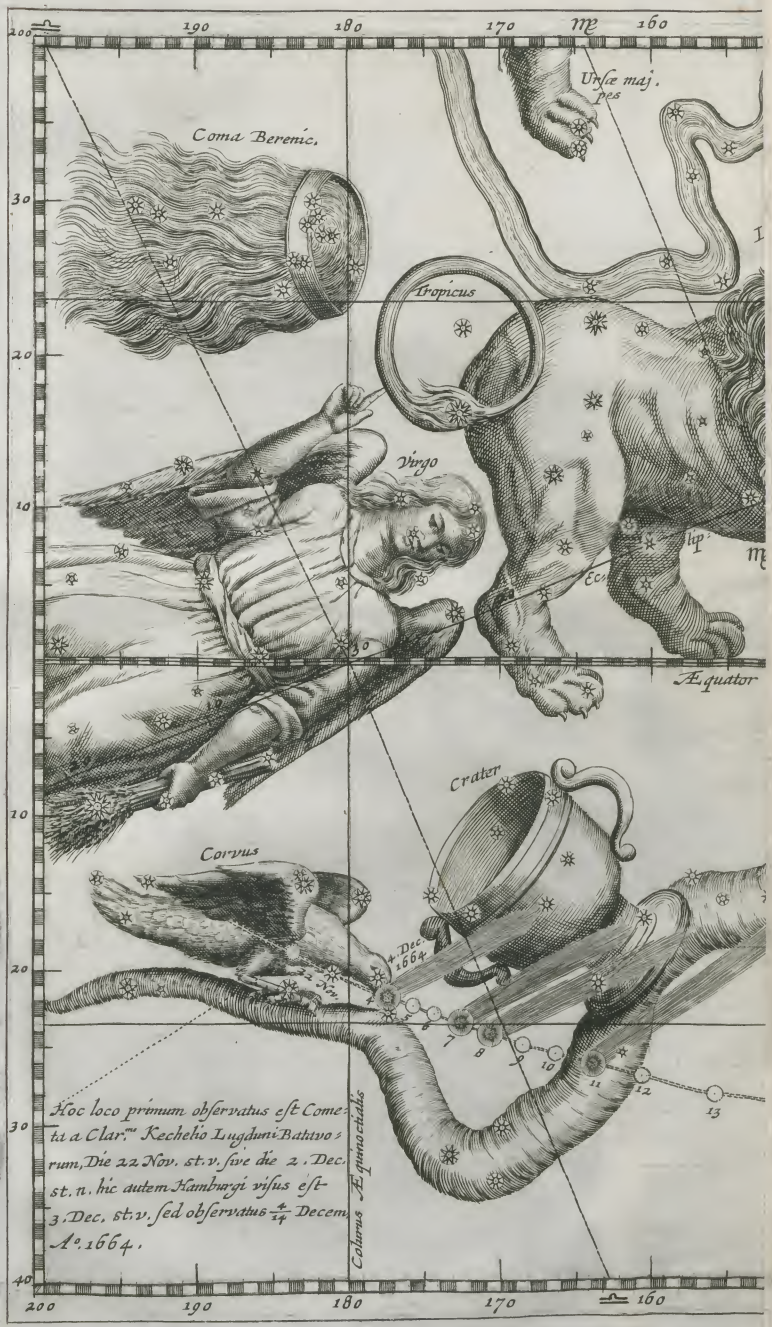

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

tas duorum istorum insignium Cometarum, quorum prior a die 4 D
urgi, prout illas observavit, (quantum fieri potuit sine accuratiorib
HENRICUS S
Ad ejusdem com

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Koninklijke Bibliotheek
Nationale bibliotheek van Nederland

Fold Out

FRONT PAGE

ProQuest

diadeis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

KB Koninklijke Bibliotheek
Nationale bibliotheek van Nederland

Fold Out
BACK PAGE

ProQuest
diadeis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

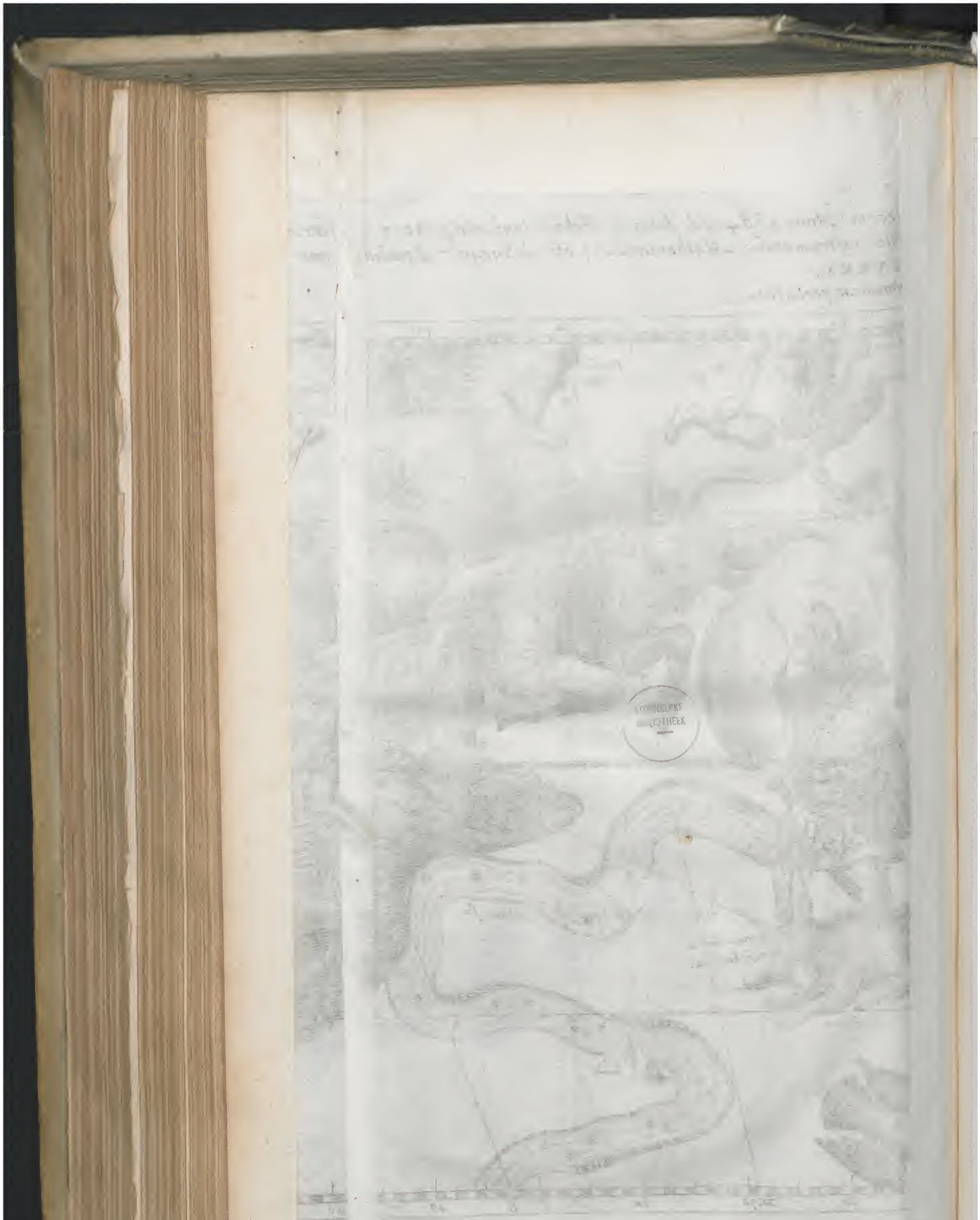

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Koninklijke Bibliotheek
Nationale bibliotheek van Nederland

Fold Out
FRONT PAGE

ProQuest

diadeis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

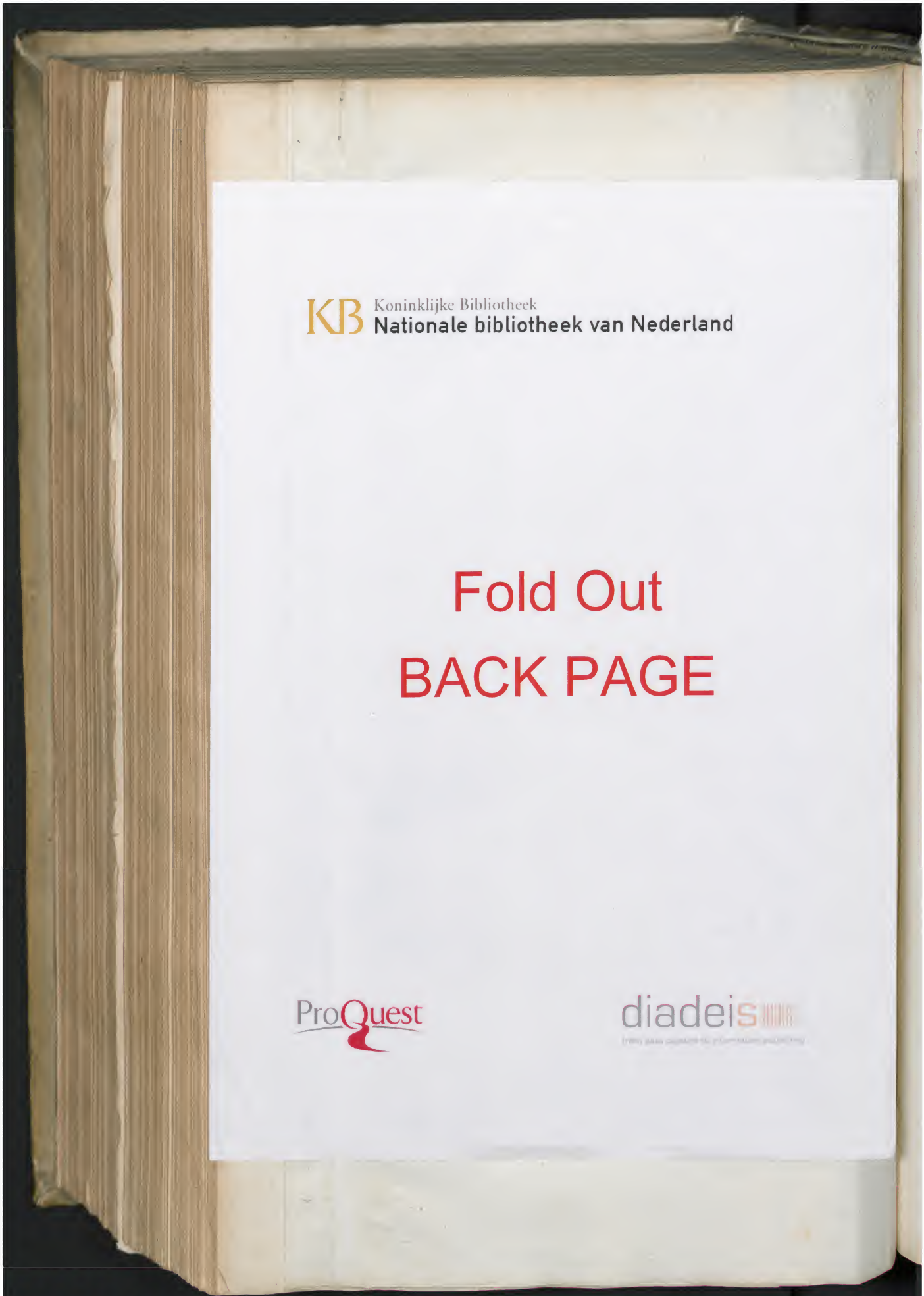

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Dec. 25. hora 10. vespertina propior triang. Menkar superaverat maximam partem 43°. Æquatoris: faciens cum Plejadib. & oculo ♉ triangulum, ad plejades rectangulum, vel cum oculo ♉ & Regel triangulum ferè isosceles. Motu proprio percurrisse observabatur $4\frac{2}{3}°$. A.R. 42°. Decl. Septentr. $\frac{1}{4}°$. Dist. à Plejad. $23\frac{1}{2}$. à Palilicio $25°\frac{2}{3}$. à Regel $33\frac{1}{2}°$. à Sirio 57°. Cauda 6°. versus cap. Orionis. Die 26. nubibus obductus latebat, sed iterum visus est

Dec. 27. hora 9. vespertina supra triangulum dictum: tantundem ad dextram super stellam rictûs eminens, quantum præcedenti observatione infra hanc visus erat. Motu proprio absolverat 2. dieb. & 1. hor. $5\frac{1}{2}°$. A. R. 37°. D. S. 3°. Dist. à Plejad. $23°\frac{1}{3}$. à Regel 39°. à Palilicio $28°\frac{1}{4}$. cauda fortiter radiante versûs crus dextrum ♉ ultra 16°.

Dec. 28. hora 6. vespertina ad lævam stellæ, quæ est propè oculum Ceti: cum qua & stella trianguli Menkar in mandibula superiore, constituebat triangulum (ad Cometæ situm) ferè rectangulum; vicinior oculo quam mandibulæ superiori: & motu proprio distans à proximo situ (21. hor.) $1°\frac{1}{6}$. A. R. $35\frac{1}{2}°$. D. Bor. $3°\frac{2}{3}$. Dist. à fronte Arietis $19°\frac{2}{3}$. à Palilicio $29°\frac{2}{7}$. cauda versus pedem sinistrum Tauri 6°.

Dec. 29. hora 10. vespertina oculum Ceti prætervectus in recta per verticem Deltoti & frontem Arietis ducta. Cum basi trianguli Menkar constituebat triangulum ferè æquilaterum, distans ab utraque basis stella æqualiter, paulò minus autem quàm est longitudo basis: progressus intra diem & 4. hor. per $1°\frac{1}{6}$. A. R. 34°. D. S. $4'\frac{3}{4}$. Dist. à Plejad. $23\frac{1}{2}$. à clara frontis ♈. $18\frac{1}{4}$ à Palil. 30°. Cauda sub Hyades decurrens 8°.

Dec. 30. hora 6. vespertina proximè infra stellam quæ supra oculum Ceti ponitur, in recta per claras Persei, capitis Medusæ & Apis ducta: ulterior factus spatio 20. hor. $1\frac{2}{3}°$. A.R. $32\frac{1}{2}°$. D.S. $5\frac{1}{2}°$. Dist. à fronte ♈. 17°. à Pal. $31\frac{1}{4}°$. Cauda versus Palilic. 6°.

Dec. 31. hora 7. vespertina ad dextram hujus stellæ, paulo altior tamen, promotus spatio 1. diei & 1. hor. $2°\frac{1}{6}$. A.R. $30\frac{2}{3}$. D. S. $6\frac{1}{3}°$. dist. à fronte ♈. $15\frac{1}{3}°$. à Palilic. $32°\frac{2}{3}$. Cauda paululum supra oculum ♉ directa 4°.

Anno 1665. 1. Jan. Cometa nullus apparuit propter nubes. Redditus verò est visui. 2. Jan. hora 6. vespertina ad sinistram stellæ quæ in occipitio Ceti sita est: in recta per pedem sinistrum Andromedæ & apicem Deltoti boreum ducta: continuato itinere spatio 1. diei & 23. hor. per 2_0. A.R. 29_0. D.S. $7\frac{2}{3}°$. Dist. à Plej. $25°\frac{1}{3}$. à fronte ♈. 14°. Cauda admodum debilis versus secundam superiorem in hyadibus. Jan. 3. latuit pone nubes, conspectus autem est denuò

Jan. 4. hora 7. vespertina in recta per hanc occipitis stellam & verticem deltoti ducta: provectus intra 2. dies & 1. hor. per $2\frac{1}{4}°$. A.R. $27°\frac{1}{2}$. D. S. 9°. ferè dist. à fronte ♈. $12\frac{1}{2}°$. à Plej. $26\frac{1}{4}$. Cauda paululum prolixior & fortior versus pedem poster. ♈.

Jan. 5. hora 12. in recta per lucidam frontis ♈ & nodum lini piscium ducta: tantundem distans à stella ♈ dicta, quantum hæc ipsa à boreali basis deltoti: à loco autem proximè præcedente per 1. diem & 5. hor. recesserat $1\frac{1}{2}$. A.R. 26°. D. S. $9°\frac{1}{4}$. Dist. à fronte ♈ $11\frac{1}{3}$. à Palil. $36\frac{1}{2}°$. Cauda ferè parallela Eclipticæ 5_0.

Jan. 6 & 7. absconditus fuit cæli inclementiâ: at visus iterum

Jan. 8. hora $11\frac{1}{2}$. in concursu rectarum unius per superiorem australem in deltoto baseos stellam & lucidam ♈; alterius per genu Persei sinistrum (quod intuenti cælum à dextris est) & claram apis ductarum. Qui concursus fit in ipsa Ecliptica, & quidem in gradu dodecatemorii Arietis 27mo. Eratque tam frons Arietis media ferè inter dictam australem baseos & Cometam, quàm apis inter Cometam & genu sinistrum Persei. Progressus intra 3. dies $1°\frac{1}{2}$. A.R. 25°. D.S. $10\frac{1}{2}°$. dist. à clara ♈ 11°. ab Apis lucida 19°. cauda admodum debilis. Jan. 9. nubila cæli facie absciissus. Rediit tamen in conspectum.

Jan. 10. hora 8. in recta per verticem deltoti & septentrionalem stellam in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Obſervationes

Obſervationes Cometæ 1664 & 1665 à Severo habitæ.

COMETÆ PRIORIS,

Qui Anno 1664, menſe Decembri, & per aliquot dies menſis Januarii Anni 1665. hic Hamburgi apparuit.
Annotatæ ab H. S.

COmeta ille Hamburgi primùm viſus eſt Styl. Ver. 4. Decembr. hora ſexta matutina in roſtro Corvi, in eadem recta cum alæ ſiniſtræ & capitis ſtellis; cauda verſus imam ſtellam in ventre crateris per 12°. circiter radiante. Quinto & ſexto inter nubila tranſactis, apparuit rurſus

7. Decemb. hora quarta matutina ferè in Tropico ♑, in recta per ſtellas crateris ſiniſtram in ſuperiore & dextram in inferiore margine ducta: ſive in recta per ſtellas in corde & roſtro Corvi ducta: diſtans tantundem ab oculo Corvi, quantum hic oculus à ſtella cordis ſ. pectoris. Motu proprio intra 3. dies abſolverat circiter 4°$\frac{1}{2}$. ſignatoque ſitu ejus in globo deprehendebatur aſcenſio recta 172$\frac{1}{2}$°. Declinatio Auſtralis 23$\frac{1}{3}$°. Diſtantia ab oculo Corvi 5$\frac{1}{3}$°. cauda prolixior verſus mediam in pede crateris.

8. Decemb. hora tertia matutina inter nubila, & his diſcuſſis hora quinta ſeq. ultra Trop. ♑ propè rectam per binas illas ſtellas in ventre crateris conſpicuas ductam: peragraverat motu proprio 1°$\frac{1}{4}$. Aſcenſ. R. 170$\frac{3}{4}$°. Declin. A. 24$\frac{2}{3}$°. diſtantia ab oculo Corvi 7°. Cauda verſùs imam in pede Crateris extenſa 15°. Diebus 9. & 10. propter continuas nubes non rediit in conſpectum.

Die 11. hora ſexta matutina in Hydra ſub pede Crateris in recta, à ſuperiori ſtella in margine Crateris dextro per medium intervallum inter ſtellas in ventre ejuſdem Crateris ſitas demiſſa. Diſtabat à proximo ſitu 7$\frac{1}{6}$°. Aſc. R. 163$\frac{5}{6}$. Decl. A. 26°. Diſt. à corde Hydræ 31°$\frac{1}{2}$. Cauda verſus cor Hydræ protruſa ultra 17°. A.

Die 12. ad 19. incluſivè pone continua nubila deliteſcens comparuit iterum

Die 20. hora 12. noct. ad lævam oculi Leporis, ita ut cum Regel & Sirio rectum ferè angulum conſtitueret. Progreſſus erat intra 9. dies & 6. horas 82°. A. R. 74°. D. A. 16$\frac{2}{3}$ diſt. à Regel ſ. pede Orionis ſiniſtro 7°$\frac{1}{2}$. à Sirio 22°. cauda nulla ob præſentiam Lunæ.

Die 21. hora ſecunda matutina ſupra oculum Leporis inter nubes diſt. à Regel paulo major 7. gradib.

22. Decemb. hora ſeptima veſpertina in Eridano, ſtringens à læva triangulum illud parvum rectangulum ferè, quod conficitur à duabus quartæ & una quintæ magnitudinis ſtellis, ita ut fermè medius eſſet inter ſtellas hujus trianguli orientaliores. Proprio motu latus erat ſpatio unius diei & 19. horar. per 16$\frac{1}{3}$°. A. R 59$\frac{1}{2}$°. D. A. 10$\frac{1}{2}$. Diſt. à Regel 14$\frac{1}{7}$°. à Palilicio 25$\frac{1}{3}$°. cauda adhuc nulla.

Decemb. 23. hora 8. veſpertina proximè ad labrum inferius Ceti: in recta per ſtellas binas Orionis; unam in femore ſiniſtro; alteram in pede dextro (Regel) ducta: tantundem diſtans ab humero Orionis occidentali, quantum Palilicium à Regel. Motus proprius per 25. hor. confecerat 9°. A. R. 52°. D. A. 5$\frac{1}{4}$°. Diſt. à Regel 22$\frac{1}{2}$°. à Palilicio 24°. ſine cauda.

Dec. 24 hora 9. veſpertina in rictu Ceti ad ſiniſtram ſub triangulo Menkar, ubi recta per Tauri cornu boreum & verticem Hyadum (ſive ſtellam in natib. ♉) ducta cum recta per utrumque humerum Orionis concurrit. Diſtantia ejus à ſtella rictûs ſ. vertice ſiniſtro trianguli Menkar, æquabat baſin hujus ſ. diſtantiam inter verticem ſiniſtrum & dextrum ejuſdem trianguli. Proceſſerat circiter motu proprio per. 25. h. 7$\frac{2}{3}$°. A. R. 45$\frac{1}{2}$°. Decl. 2°. Diſt. à Palilicio 24°$\frac{1}{2}$. à Plejadib. 25°. à Regel 29. cauda perparva 3°. verſus humerum Orionis.

Dec. 25.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Dec. 25. hora 10. vespertina propior triang. Menkar superaverat maximam partem 43°. Æquatoris: faciens cum Plejadib. & oculo ♉ triangulum, ad plejades rectangulum, vel cum oculo ♉ & Regel triangulum ferè isosceles. Motu proprio percurrisse observabatur $4\frac{2}{3}$°. A.R. 42°. Decl. Septentr. $\frac{1}{2}$°. Dist. à Plejad. $23\frac{1}{4}$. à Palilicio $25\frac{2}{3}$. à Regel $33\frac{1}{2}$°. à Sirio 57°. Cauda 6°. versus cap. Orionis. Die 26. nubibus obductus latebat, sed iterum visus est

Dec. 27. hora 9. vespertina supra triangulum dictum: tantundem ad dextram super stellam rictûs eminens, quantum præcedenti observatione infra hanc visus erat. Motu proprio absolverat 2. dieb. & 1. hor. $5\frac{1}{2}$°. A. R. 37°. D. S. 3°. Dist. à Plejad. $23\frac{1}{3}$°. à Regel 39°. à Palilicio $28\frac{1}{4}$°. cauda fortiter radiante versûs crus dextrum ♉ ultra 16°.

Dec. 28. hora 6. vespertina ad lævam stellæ, quæ est propè oculum Ceti: cum qua & stella trianguli Menkar in mandibula superiore, constituebat triangulum (ad Cometæ situm) ferè rectangulum; vicinior oculo quam mandibulæ superiori: & motu proprio distans à proximo situ (21. hor.) $1\frac{1}{6}$°. A. R. $35\frac{1}{2}$°. D. Bor. $3\frac{2}{3}$°. Dist. à fronte Arietis $19\frac{2}{3}$°. à Palilicio $29\frac{2}{3}$°. cauda versus pedem sinistrum Tauri 6°.

Dec. 29. hora 10. vespertina oculum Ceti prætervectus in recta per verticem Deltoti & frontem Arietis ducta. Cum basi trianguli Menkar constituebat triangulum ferè æquilaterum, distans ab utraque basis stella æqualiter, paulò minus autem quàm est longitudo basis: progressus intra diem & 4. hor. per $1\frac{1}{6}$°. A. R. 34°. D. S. $4\frac{3}{4}$°. Dist. à Plejad. $23\frac{1}{2}$°. à clara frontis ♈. $18\frac{1}{4}$ à Palil. 30°. Cauda sub Hyades decurrens 8°.

Dec. 30. hora 6. vespertina proximè infra stellam quæ supra oculum Ceti ponitur, in recta per claras Persei, capitis Medusæ & Apis ducta: ulterior factus spatio 20. hor. $1\frac{2}{3}$°. A.R. $32\frac{1}{2}$°. D.S. $5\frac{1}{2}$°. Dist. à fronte ♈. 17°. à Pal. $31\frac{1}{4}$°. Cauda versus Palilic. 6°.

Dec. 31. hora 7. vespertina ad dextram hujus stellæ, paulo altior tamen, promotus spatio 1. diei & 1. hor. $2\frac{1}{6}$°. A.R. $30\frac{2}{3}$. D. S. $6\frac{1}{3}$°. dist. à fronte ♈. $15\frac{1}{3}$°. à Palilic. $32\frac{2}{3}$°. Cauda paululum supra oculum ♉ directa 4°.

Anno 1665. 1. Jan. Cometa nullus apparuit propter nubes. Redditus verò est visui. 2 Jan. hora 6. vespertina ad sinistram stellæ quæ in occipitio Ceti sita est: in recta per pedem sinistrum Andromedæ & apicem Deltoti boreum ducta: continuato itinere spatio 1. diei & 23. hor. per 2_0. A.R. 29_0. D.S. $7\frac{2}{3}$°. Dist. à Plej. $25\frac{1}{3}$°. à fronte ♈. 14°. Cauda admodum debilis versus secundam superiorem in hyadibus. Jan. 3. latuit pone nubes, conspectus autem est denuò

Jan. 4. hora 7. vespertina in recta per hanc occipitis stellam & verticem deltoti ducta: provectus intra 2. dies & 1. hor. per $2\frac{1}{6}$°. A.R. $27\frac{1}{2}$°. D.S. 9°. ferè dist. à fronte ♈. $12\frac{1}{2}$°. à Plej. $26\frac{1}{4}$. Cauda paululum prolixior & fortior versus pedem poster. ♈.

Jan. 5. hora 12. in recta per lucidam frontis ♈ & nodum lini piscium ducta: tantundem distans à stella ♈ dicta, quantum hæc ipsa à boreali basis deltoti: à loco autem proximè præcedente per 1. diem & 5. hor. recesserat $1\frac{1}{2}$. A.R. 26°. D. S. $9\frac{1}{3}$°. Dist. à fronte ♈ $11\frac{2}{3}$°. à Palil. $36\frac{1}{2}$°. Cauda ferè parallela Eclipticæ 5_0.

Jan. 6 & 7. absconditus fuit cæli inclementiâ: at visus iterum

Jan. 8. hora $11\frac{1}{2}$. in concursu rectarum unius per superiorem australem in deltoto baseos stellam & lucidam ♈; alterius per genu Persei sinistrum (quod intuenti cælum à dextris est) & claram apis ductarum. Qui concursus fit in ipsa Ecliptica, & quidem in gradu dodecatemorii Arietis 27mo. Eratque tam frons Arietis media ferè inter dictam australem baseos & Cometam, quàm apis inter Cometam & genu sinistrum Persei. Progressus intra 3. dies $1\frac{1}{2}$°. A.R. 25°. D.S. $10\frac{1}{2}$°. dist. à clara ♈ 11°. ab Apis lucida 19°. cauda admodum debilis. Jan. 9. nubila cæli facie abscissus. Rediit tamen in conspectum.

Jan. 10. hora 8. in recta per verticem deltoti & septentrionalem stellam in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

cornu ♈. Vix progreſſus erat hoc die & 20. horis per 1°. A.R. 23° ¾. D.S. 11°. ferè: diſt. à ſtella in cornu ♈ Sept. 7⅞. à nodo lini piſcium 10⅔. à fronte ♈ 10⅔. cauda multo debilior. 11. Jan. cælo adverſo occultatus fuit. Verùm 12. hora 7. eodem loco adhuc hærere viſus eſt, idque ſine cauda, adeo debilis luminis (cum ſimul Luna creſcens appropinquaret) ut vix, niſi antea cognitus fuiſſet, agnoſceretur.

Die 13. Jan. Serenum quidem fuit cælum; ſed quoniam lectus me morbo exbile irritata graviſſimo correptum ad alterum uſque menſem detinuit, obſervare ulterius haut potui. Interrogans tamen hunc vel illum, qui hactenus ſeduli mecum obſervaverant, id reſponſi tuli, Lunam nimis vicinam Cometæ conſpectum impedire. Nec poſt Lunæ diſceſſum aliud à ſpectatoribus accepi, quam liberis oculis Cometam nullum amplius videri. His igitur acquieſcendum fuit.

Cometæ 1664. & 1665. viſi orbita.

Atque ea ſunt, Generoſiſſime Domine, quæ hîc Hamburgi ſine inſtrumentorum accuratiorum ope, ſolo beneficio radii Aſtronomici & Globi cæleſtis de ſitu & motu proprio Cometæ notavi. Quæ ut expeditius comprehendere poſſis meliuſque contemplari, orbitam iſtam, quæ ab initio ad octavum uſque Januarii arcum ferè maximi circuli ſimulavit, punctis delineatam dedi, tranſeuntem per corvum, hydram, navim, ſcutulum (aliis gallum) canem majorem, leporem, Eridanum, Cetum, & pedes anteriores arietis: adſcriptiſque diebus diſtinctam. In hac autem notandum eſt, facies Cometæ 4, 7, 8. &c. Decemb. conſpicuas, indicare loca obſervata: circellos verò nudos notare loca Cometæ, quæ habita proportione motuum antecedentium competere viſa ſunt iſtis diebus, quibus hîc Hamburgi cælo nubilo Cometa obſervari haut potuit. Et quidem priores referri ad tempus matutinum non longè poſt mediam noctem uſque ad 13. Decemb. ſequentes verò ab hinc tempus veſpertinum circa horam ſeptimam reſpicere uſque ad 20. Decemb; & tandem reliquos tempus ſuum moderari ad horas obſervationum, quibus interveniunt. Ut ita motus accrementum & decrementum varium facili negotio appareant, certoque argumento ſint eundem Cometam reviſum fuiſſe 20. & ſequentib. tam Decembris quam proximi Januarii diebus qui 11. die Decembris & ante hunc comparuit. Cæterum, quoniam hanc figuram apud Belgas æri incidi curabis, paucula hæc ſculptor moneatur, velim.

Siverum quid à Sculptore figuræ ſuæ obſervari voluerit.

1. Ne longitudinem aut latitudinem figuræ, pro Aſcenſionibus rectis & Declinationibus, graduum æqualitate diſtinctam ullo modo variet ſive muret.

2. Ut iconiſmos quam leniſſime imò punctiunculis tantum ſculpat, quo ſtellæ evidentiores fiant, nec umbris nimium atris obſcurentur.

3. Ubi ſtella aliqua umbræ inciderit, eam albo circillo vel ſpatiolo circa hanc relicto conſpicuam reddat.

4. Magnitudines ſtellarum probè obſervet: nec vel plures vel pauciores radios alicui ſtellæ aſſignet, quam figura illi tribuat. Hiſce vale.

Obſervationes ejuſdem Cometæ prioris inſtitutæ Hamburgi Anno 1664.
à Domino Abrahamo de Sorgen Cive Hamb. & Mercatore primario.

Obſervat. Cometæ 1664. ab Abrah. de Sorgen habitæ.

21. DEcemb. manè hora prima vidi novam ſtellam 7°. ſub Regel. veſperi non vidi propter tempeſtatem nubilam.

22. hor. 11. iterum vidi circa meridiem diſtantem 16¼. à Regel 25°. ab Aldebaran.

23. hor. 12. vidi eundem in labro Balenæ diſt. à Regel 23½. ab Aldeb. 23⅞. à Cane maj. 47°. 24. Dec. non vidi.

25. Primo die Natalis circa hor. 10. vidi cum apparitione caudæ à Plej. 23°. à Regel 33°. à Cane majore 57°. diſtantem. 26. Dec. non vidi.

27. ab hor. 6. uſque duodecimam vidi cum cauda admodum longa diſtantem à Plejadib. 23°. ab Aldebaran 28½. à Regel 29½.

29. Dec.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

29. Decemb. hor. 10. à Plejadib. 23½. ab Aldebaran 30½. à Regel 41½. à cane majore 66½. diſtantem.

Eidem Auctor die 21. Febr. Jul. 1665.

CONſtitueram his diebus Te compellare, ſed hæc & illa impedivêre. Volo enim de pluribus Tecum conferre. Velim nunc certiorem me facias, an tutò id dici queat, unum Cometam nobis nuper viſum, non duos.

Aſtronomi certant, & adhuc ſub judice lis eſt.

Duos fuiſſe, diverſus Cometæ ſitus ac motus, diverſum & apparitionis tempus ſuadet. Et quod quidem ad motum attinet (ſitus enim & apparitionis tempus, quod etiam duorum Cometarum patroni urgent, omnibus patet) alter in Auſtrum, alter in Boream perrexit: videturque res non carere difficultate, ut Cometa unus initio tardus, intra aliquot dies à roſtro Corvi ad triangulum Menkar 82. circiter gradus conficere potuerit. Tuis obſervationibus, quas miſiſti, velim delineationes Cometæ abs Te factas adjungas. Erit hæc res Tibi laudi. Operam item dabis, ut ab Humaniſſimo D. de Sorgen plura & ab aliis quædam ſingularia huc ſpectantia nanciſcaris & colligas, adjunctis, ubi opus eſt figuris. Vale.

Cometæ duos 1664. apparuiſſe, quibus rationibus quidam probare nitantur:

Idem Auctori die 22. Febr. Jul. 1665.

UNum eundemque Cometam fuiſſe, & illum qui primùm in Corvo viſus, deinde tranſgreſſus Tropicum ♑ conſpectui ſe ſubduxit, pone nubila delitescens: & hunc qui ab oculo Leporis per Eridanum & Ceti caput ad pedes Arietis uſque iter ſuum fecit, nullus omninò dubitare poſſum, niſi ſanæ rationi contradicam. Primum enim ſituum diverſitas apparens nil me movet; cum poſteriores ſitus omnes à 20. Dec. uſque ad 12. Jan. menſium proximè præteritorum, obſervati viam per priores obſervationes 4, 7, 8 & 11. Dec. factas deſignatam continuarint. Evidentiſſimè id ipſum patebit ſi per ſitum primum illius in roſtro Corvi, & primum hujus propè oculum Leporis circulum maximum deſcribas. Is enim omnes iſtos ſitus tàm priores, quam poſteriores, uſque ad 8. 18. Januar. quo deflecti cœpit, pervadet. Nec hoc tantùm, ſed ſimul etiam 2. pro reſponſione ad alteram objectionem oſtendet, motum priorem à motu poſteriori diverſum non fuiſſe; cum uterque ejuſd. tendentiæ fuerit, & ad eand. metam pergendo ejuſd. circuli maximi arcus delineaverit: ſimiliter ut Sol, qui idem à Solſtitio æſtivo recedens ac à Solſtitio brumali ad nos iterum accedens, unius circuli maximi arcus motu ſuo itidem apparenter diverſo deſignat. Sed à tempore apparitionis, tùm caudæ inverſione, quoſdam adhuc in contra- 3. riam ſententiam abripi ais. Miror ſanè. Annon recordantur illi homines, idem ſidus Leonis eſſe, quod ante aliquot menſes Solem orientem proximè præcedebat, jam verò veſperi cernitur ſatis elevatum. Caudæ autem inverſio ejuſd. 4. Cometæ adeò mira videri nequit illi, qui eandem à Solis radiis dirigi ex ſententia Phyſicorum novit. Cum enim Cometa in Corvo ante Solem exortus hunc ipſum à læva poſitum haberet, fieri aliter non poterat, quin caudam projiceret dextram verſus. Paſſibus verò ſubinde acceleratis ad Leporem, Eridanum & Cetum delatus, viciniorque factus Soli, à dextris jam in ipſum radios ſuos jaculanti, coactus fuit ad horum motum caudam quoque ſiniſtrorſum vibrare. Quod autem in medio curſûs ſui, conſpectus ſcilicet in ſcutulo Navis caudam verſus polum noſtrum direxerit, teſtantur obſervationes Clariſſimi Matthiæ Dannewaldi Lipſienſis, & Clariſſimi Erhardi Weigelii Jenenſis, aliorumque. Ita ut hoc ipſum amplius nihil valeat ad injiciendum ſcrupulum. Qui igitur (ſcrupulus) de celeritate motûs, quæ incredibilis habetur, urget, ut tandem exi- 5.

Unum fuiſſe ſex rationibus Siverus probat.

Obſervationes Matthiæ Dannewaldi & Erhardi Weigelii.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

matur, dico, facilè induci posse aliquem, ut eam credat, modò motus accrementum in prioribus, & decrementum in posterioribus probè examinet. Deprehendet enim ex Clarissimi Kechelii observatione Lugduni Batav. 22. Novemb. 2. Decemb. instituta, & primâ nostrâ $\frac{4}{14}$. Decemb. facta, Cometam intra spatium 12. dierum tantùm 6. gradus (id est motu medio singulis diebus $\frac{1}{2}$. gr.) circiter cursu suo absolvisse: inter 4 & 7. Decemb. percurrisse $4\frac{1}{2}$ gr. (id est singulis diebus $1\frac{1}{4}$.) motum deinde uno die per $1\frac{3}{4}$. gradus ab 8 ad 11. ejusd. mensis emensum fuisse $7\frac{1}{2}$. gr. (id est singulis diebus ferè $2\frac{1}{2}$. gr.) Abhinc ex relatione Amplissimi Viri Hevelii constat usque ad $\frac{18}{19}$. Dec. per 43. gradus præterpropter vectum singulis diebus motu suo medio peragrasse 6. gr. & amplius. Tandem observationes nostræ ulteriores, quæ inter 20 & 22. Decemb. spatio unius diei & 19. horarum motum Cometæ per 16. gr. factum deprehenderunt: & sequenti 23. per 9. gr. 24. autem per 7_0. cum $\frac{2}{3}$. 25. per $4\frac{2}{17}$°. ♑ satis ostendunt adeò incredibile non esse, quòd Cometa confectis in orbitæ suæ medio circiter 14 vel 16_0. uno die, perfacilè exiguo isto dierum intervallo ad locum istum primum posterioris apparitionis in Lepore transire potuerit. Motus etiam posterior cum semper decreverit, novi Cometæ indicium esse nequit: siquidem Cometas motum proprium habentes primò tardè, deinde celerius & circa finem iterum tardè moveri, variorum observationes luculenter docent. Quòd si orbita pòsteriorum situum in anteriora continuata non coincidisset cum orbita priorum, certè dubitandi aliqua occasio esset. Jam verò cum motûs diversitas nulla sit; sed situs omnes in orbita continuata: nec temporis ratio controversiam moveat, multò minus caudæ inversio & celeritas cursûs: non est quòd unum Cometam asserere amplius dubites. Vale.

6.

Eidem Auctor die $\frac{10}{20}$. *Martii* 1665.

S. P. MItto Tibi epistolam Upsaliensem, ubi aliquod discrimen in calculo motûs Cometici videbis. Velim itaque cumprimis accuratas rationes ineas, quot gradibus distet Cometæ apparitio 12. 22. Decemb. ad 21. 31. ejusd. Tu enim indicasti mihi 82. gr. At Upsalienses Professor plusquam 100° deputat. Accepi his diebus literas à Viro Illustrissimo dignitate, tùm & eruditione Clarissimo D. Rautensteinio, Consiliario & Legato ad Conventum Imperii Neoburgico, qui urget, ut quamprimùm opus meum edam. Quamobrem & Te pergere velim in figuris, quas observationibus Tuis addere constituisti. Vale.

Cometici motûs computatio diversa.

Rautensteinii laus.

Idem Auctori die 12. 22. *Martii* 1665.

S. P. LIteras Upsalienses legi. Verùm initâ ratione intervalli inter situm Cometæ observatione nostra die 11. 21. Decemb. descriptum, & situm observatione 20. 30. ejusd. deprehensum, quod est 82°, non video, quomodo inter apparitiones istas binas, unam 12. alteram 21. Decemb. Juliani ex deputatione Upsalensi intervenire possint plures quàm 100°. Forsan indicare voluit, distantiam hanc propemodum accedere ad 100°. Figuras brevi confectas dabo, Deo volente. Vale.

Eidem Auctor die 1. 11. *April.* 1665.

Cometæ versus 1665. *fama spargitur.*

S. P. HOdiè accepi alium in Oriente videri Cometam. Si quid huic rumori subsit veri, paucis quæso indica. Rem facies gratissimam: maximè si diligenter eum observes, mihique observationes, quotquot de illo habueris, communices. Vale.

Idem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Idem Auctori die 1. 11. *April.* 1665.

S. P. HEri manè ante tertiam cum aliqua inquietudo turbaverat somnum, cælumque nitidum se exhibebat, superiorem domus nostræ contignationem conscendi, partemque cæli orientalem, quæ sola mihi patebat, lustrans, offendi Cometam in □to Pegasi è regione capitis Andromedæ. Cumque rumor antea increbuisset, eum in pectore Pegasi 27. Martii visum fuisse, medium ferè inter binas in eductione pedis Pegasi dextri & binas in cervice ejusd. collegi inde statim, eum in anteriora ferri s. s. s. ideoque diversum esse à priori Cometa viso per Decembrem elapsi ac Januarium præsentis anni, quem quidam geminum contenderunt & adhuc contendunt. Hodiè manè hor. 2. 36. conjectura confirmata est. Apparuit enim capiti Andromedæ vicinior, subter illud incessurus, sed cum nubes intervenirent, locus certò determinari non poterat. Erat admodum fulgens, caudâ sub nubibus latente. Figuram itaque retineo, quam ad priores observationes accommodavi, ut & hujus motus observati illi inferantur. Hanc igitur eousque exspectabis, & interim valebis favens.

Affirmatur: prima ejus observatio Hamburgi à Siverio facta: Diversus est ab Hyberno.

Eidem Auctor die 22. *April. Juliani* 1665.

MIttO Tibi etiamnum commentarium Placentini. Velim autem consideres observationes D. Busmanni, quas nunc denuò vides, aliquantum, ut apparet, correctas: tùm & de novo isto Cometa me reddas certiorem. Puto eum jam disparuisse. Ego enim nuper investigare eum non potui. Sed nec hodiè circa tertiam matutinam. Tu quando postremò eum videris, indica, & Vale ac feliciter age.

Idem Auctori eod. die.

S. P. TRactatum Placentini de nupero Cometa breviter legi. Perplacet. Remitto igitur, ut voluisti. Perlustravi itidem observationes D. Busmanni, easque nonnihil diversas à prius editis deprehendi. Hæ tamen magis conveniunt cum nostris, præsertim die Dec. 8, (9, 10) 11, (12) & 22. quibus antea illæ non respondebant. Quod ad Cometam posteriorem, is ultimò apparuit mihi 9. Aprilis. Locus ob diluculum fortius jam coruscans & stellas vicinas obliterans accuratè notari aut determinari non potuit. Quantum autem ex aliis circumstantiis colligere licuit, visus est mihi hærere inter verticem trigquetri s. Deltoti & cornu Arietis dextrum, Deltoto tamen vicinior: caudâ jam à verticali versus sinistram aliquantum declinante, quæ præcedenti die octavo scilicet ad verticem nostrum tetenderat. 14. April. quæsivi quidem eundem cælo sereno inter sidera, sed nullus apparuit, uti nec nudius tertius, ubi tam vespere quam manè cælum rimatus sum. Non tamen ipsum jam disparuisse puto, sed potius heliacè occidisse, & fortassis post aliquot dies Solem occidentem in plaga cæli inter Occasum & Septentr. ferè media secuturum esse, si eousque perduraverit. Vale.

Placentini Comment. de Cometa 1664. *laudatur. Observat. Busmanni. Cometa vernus* 9 19. *Apr. ultimò Hamburgi visus:*

Non disparuit sed heliacè occidit.

Idem Auctori die 5. 15. *Julii* 1665.

S. P. TAndem mitto Tibi figuram diu desideratam & adversâ valetudine sæpius præpeditam, una cum observationibus meis posterioris Cometæ, quibus accedunt observationibus D. Abrah. de Sorgen. Vale.

Observationes Cometæ posterioris, qui Anno 1665. *mense Martio & Apr. comparuit Hamburgi institutæ & annotatæ ab H. S.*

Observationes Cometæ verni Anno 1665. *à Siverofacta.*

DIe 31. Mart. St. V. manè hora 3. □to Pegasi, ubi concurrunt duæ rectæ, quarum una per claram cinguli & stellam capitis Andromedæ, altera per mediam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

mediam Caſſiopeæ & eam, quæ huic à dextra verſùs Auſtrum magnitudine ſecunda reſpondet, in eod. ſidere, ducuntur: ita tamen, ut hanc poſteriorem à plaga Occidentali ſtringeret. Aſc. Rect. 351°. Diſtant. à Cap. Androm. 5°. ab armo Pegaſi 9°, 36. Declinatio S. ferè 23°, 36. Cauda oblonga 9°, 15′.

Die 1. Apr. hor. 2. 36. cernebatur quidem, ſed ob nubes intervenientes locus ejus determinari non poterat. Erat admodum fulgens: caudâ ſub nubibus latente.

2. Apr. h. 3. ſub capite Androm. ſitus conſtituebat cum hoc & clara in cingulo ejuſd. Δ^lum ad caput ferè rectangulum. Cum cingulo verò eod. & apice boreo □^ti Pegaſi Δ^lum Iſoſceles, tantundem diſtans à cingulo, quantum ab apice □^ti dicto. Aſc. Recta 358°. Diſt. à cap. Andr. 3°, 36. à cauda Cygni 46°. à med. Caſſiop. 35°, 36. à cingulo 15°, 16. Decl. S. ferè 23°, 56. Cauda prolixior quidem erat 12°, ſed rarior: ut & ipſum corpus Cometale lumine obtuſiori apparebat. Diſt. à 1. ſitu 7°.

3. Apr. h. 3. propè concurſum duarum rectarum, unius ab humero Cephei dextro per Septentrionaliorem ex binis illis ſtellis in Tiaræ ſummitate ſitis, alterius verò à polari ſtella per medium lateris Auſtralioris literæ W ⁂ ſ. Caſſiopeæ ductarum. Aſc. R. 1°, 45′. Diſt. à cap. Androm. 6°. à cing. Andr. 12°, 46. à med. Caſſiop. ferè 35°. à cauda Cygni 48°, 36′. Declin. S. 24°. Lumen debilius tam corporis Cometalis, quam caudæ, quæ tamen protendebatur ferè ad 16°. Diſt. à ſitu 2do 3¾.

4. Apr. h. 3. proximè ſub concurſu rectarum, quarum una per claram (ſecundæ magnitud.) Perſei & eam in pede ſiniſtro ſ. auſtrino Andromedæ: altera verò per mediam (3. magn.) in pede dextro Pegaſi propè flexuram, & eam in capite Andr. ducebatur. Aſc. R. 5°, 46. Diſt. à cap. Andr. 9°. à cing. Andr. 10°, 46′. à med. Caſſiop. 30°. à caud. Cygni 51°. Decl. S. 24°, 15′. Lumen corporis fortius apparebat, ſed cauda exilior, portendebatur tamen longius per cervicem Andr. circit. ad 18°. Diſt. à ſitu tertio 3°, 55′.

5. Apr. H. 3. paulò infra concurſum rectarum, quæ ducuntur una per apices □^ti boreos (in continuationem lateris □^ti borei) & altera per calcem pedis dextri Andromedæ & auſtralem ſtellam in cing. ejuſd. Aſc. R. 9°. Diſt. à cap. Andr. 12°, 26. à cing. Andr. 9°. à med. Caſſiop. 34°. Decl. S. 24°, 36. Cauda ſatis longa, ſed ob diluculum tenuis luminis procurrebat per humerum Andr. dextrum. Lumen autem corporis ſtellæ 1. magn. non cedebat. Diſt. à ſitu quarto 3°, 16.

6. Apr. propter cælum nubilum nullus videbatur.

7. Apr. H. 3. ſiſtebat ſe ſub cing. Andr. in piſce boreo, ubi ſit decuſſatio rectarum, unius per ſtellam occidentaliorem Caſſiop. (3. magn.) & auſtr. in cing. Andr. alterius per armum Pegaſi & caput ejuſd. Andr. conſtituebat cum capite & dicta in cing. Andr. Δ^lum ad eam cinguli rectangulum. Diſt. Com. à cap. Andr. æqualis videbatur intervallo inter hanc capitis & mediam ſtellam in pede dextro Pegaſi ad flexuram. Item diſt. Cometæ ab auſtrali in cing. Andr. paulò major apparebat quam ſubtripla intervalli, quo hæc ipſa cing. & ſtella occidentalior in W Caſſiop. ab invicem diſtant. Aſc. R. 15°. Diſt. à cap. Andr. 18°. à pede ſin. Andr. 18°. Decl. S. 24°, 36. Diſt. à ſitu quinto 6°.

8. Apr. propior ad verticem Deltoti cernebatur ferè in concurſu rectæ à clara capitis Meduſæ per verticem Deltoti ductæ cum recta à clavo Catenæ per borealiorem trium in humero Andr. dextro ducta. A. R. 18°, 26. Diſt. à cap. Med. 23°, 36. à cap. Andr. 21°. à ped. ſin. Andr. 16°, 46. D. S. 24°, 36. Diſt. à ſexto ſitu 3°, 26.

9. Apr. adhuc vicinior apparebat Deltoto, imò ſub ipſo vertice. Verum quoniam diluculum fortius jam coruſcans ſtellas vicinas obliterabat, locus accuratè determinari non poterat. Collegi tamen ex aliis circumſtantis eum tùm hæſiſſe inter verticem Deltoti viciniorem & cornu Arietis dextrum remotius. Cauda autem jam à verticali verſùs ſiniſtram aliquantum declinabat, quæ præcedenti die 8. ſcilicet ad verticem tetenderat.

Abhinc

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Abhinc Cometa partim propter nubilam tempeſtatem, partim propter Solis viciniam, cujus radiis involutus heliacè jam occidit, amplius nullum vidi.

En igitur, Generoſiſſime Domine, quæ & de altero Cometa, deficiente neceſſario apparatu, obſervavi. Orbitam autem eidem figuræ, quæ pro prioris orbita delineata fuit, & hic Tibi præſto eſt, inſerui. Ubi eadem de circellis notanda veniunt, quæ circa primam (orbitam) monui. Vale.

Obſervationes Cometæ poſterioris inſtitutæ Hamburgi Anno 1665. *à Domino Abrahamo de Sorgen, Cive & Mercatore primario.*

Obſervationes Cometæ verni 1665. *ab Abrah. de Sorgen habitæ.*

Die 2. Aprilis Elevatus fuit Cometa ſupra Horizontem hor. 4. 17°. Diſtant. à Cauda Cygni 46°. à media Caſſiopeæ 35°. à cingulo Andromedæ 15°. D. 3. April. hor. 3. Elevatus ſupra Horiz. 8°. Diſtant: à Caſſiopea 33° ½. à Cygno 48°. à Cingulo Androm. 12°.

Eidem Auctor die 20. *Julii Juliani* 1666.

CUm identidem non exiguum diſcrimen inter Tuas & aliorum alioquin clarorum Mathematicorum obſervationes de Cometa eadem die & hora habitas animadvertam, velim hujus rei rationem paulò altius arceſſitam mihi reddas. Vale.

Idem Auctori ead. die 1666.

Obſervationes à Mathematicis de Cometa ead. d. & hora habitæ cur à ſe differant.

S.P. CAuſam etiamnum quæris diſcrepantiarum quæ inter obſervationes variorum intercedunt. Aliam autem reperire non poſſum, ac quæ deducitur à Poli elevationibus, & longitudinibus locorum diverſis: tum ab aëre modò denſiori ob exhalationes terreſtres, modò rariori. Quis enim neſcit horas pro variata longitudine locorum variari, ita ut Eclipſis Lunæ huic ante mediam noctem appareat, quæ illi ſub noctis finem? Quis ignorat, Solem huic loco obſcurari, qui ad alium vel elevatiorem vel minus elevatum, item vel magis vel minus a primo Meridiano diſtantem liberos radios demittit? Quis negabit, majores tum refractiones eſſe, tum diſtantias ſtellarum videri aëre impuro quam eodem puriori? Imo eodem loco interdum variant obſervationes, propter aërem hac hora denſiorem, alia rariorem. Quare cum loca obſervationum elevationibus maximè differant, ut & longitudinibus: accedente diverſa aëris intemperie, mirùm non eſt, aliorum obſervationes tum à meis, tùm inter ſe differre. Addo, quod pleriſque ad manus fuerint accuratiſſima inſtrumenta, ære publico miniſtrata, quæ mihi, ut private viventi, defuere. Interim obſervati ſingulis diebus, quibus per nubes licuit, ſitum Cometæ, partim ex decuſſatione binarum rectarum per ſtellas notiores ductarum, partim ex binis diſtantiis à ſtellis evidentioribus & vicinis ope radii Aſtronomici deprehenſis. Deinde domum reverſus ex notata decuſſatione iſta & obſervatis diſtantiis Cometam in globum locavi; indeque declinationem ejus, tum aſcenſionem rectam vulgari modo perveſtigavi, & tandem orbitam motus integram ob oculos poſui. Vale.

Eidem Auctor die 18. 28. *Auguſt.* 1665.

Phænomenon meridie viſum:

S.P. AUdio viſum eſſe hodie phœnomenon, vel, ut ajunt, ſtellam novam interdiu. Libet igitur ſcire, quid illud ſit, & utrum Cometis, quos aliquando interdiu viſos eſſe ſcribitur, accenſendum? Verbo quoque innue, quando Luna in meridie videri poſſit, & annon Juppiter vel Venus pro Cometa ducatur, cum radii ejus intra nubes diſtenduntur? Vale.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Idem Auctori ead. d.

Conjicit Siwertus Venerem esse.
Venus interdiu visa.
Luna interdiu quando videtur.

S. P. STellam, quam hodie interdiu conspeximus, ex omnibus circumstantiis agnosco Venerem, quam pleniore lumine fulgentem, & paulò ultra medium dodecatemorii Cancri progressam sub luce Solis, inde 45°. circiter distantis, videri mirum non est. Luna in meridie non videtur ipso tempore meridiano: sed aliquot dies post Novilunium circa primum quadrantem, pomeridiano: item post plenilunium circa ultimum quadrantem antemeridiano tempore manè, præsente Sole & cælo sereno cernitur. Quòd Juppiter & Venus

Cometæ quandoque imperiti Jovem vel Veneremducunt.

sæpius apud imperitos mentiti fuerint Cometas, dum nebulis cincti per nubeculam oblongam contingentem radios suos extenderunt, per istiusmodi hominum indicia aliquoties mihi innotuit: imò & ipse vidi, sed exiguo temporis spatio. Vale.

Eidem Auctor die 12. 22. Sept. 1665.

Hipparcho Hevelius comparatur.

S. P. SI quid de novo Cometa habes, verbo indica. Ego nil Amstelodamo de illo accepi. Neque etiam nocte præterita ei invigilavi. Velim inspicias Plinium l. 2. c. 26. ubi de Hipparcho dicit, eum *novam stellam & aliam in ævo suo genitam deprehendisse, & ausum esse annumerare stellas posteris, ac sedem ad normam expangere organis excogitatis &c.* ut tribus verbis meam sententiam Clarissimo Hevelio hæc accommodantem confirmes. Scio enim eum annume-

Hevelius optimè de re Astronomica meritus, Alter Hipparchus.

raturum globo stellas novas, & fixurum fixas novo Canonio, & Planetas metaturum esse. Sed anne novam stellam & aliam in ævo suo genitam deprehendisse dicendus est, quòd Mercurium in Sole deprehenderit? Nam de illa stella

Stella in collo Ceti cur Jungiana dicatur.

in Ceto, quæ & Jungiana à Magno Jungio, primo ejus in his oris observatore, hìc vocatur, dici id nequit, cum sciam alios ante Hevelium eam observasse. Paucis quoque respondeo ad seqq. 1. An & quando Planetæ Retrogradi motu contrario ferantur? 2. An & quando Cometæ eundem exhibeant? 3. An & quando isti sint immobiles? Vale.

Idem Auctori ead. d.

Venus sæpè pro Cometa habetur.
Stella in Ceto cur Jungiana vocetur.

NOvum Cometam frustra hoc manè, & aliàs quæsivi. Splendida Venus & circa horizontem valdè scintillans (vel propter loci convenientiam Sirius potius) huic fabulæ sine omni dubio ansam præbuêre. Stellam istam in Ceto miram literis demùm Jungii ad Eichstadium quondam missis, monitus Clarissimus Hevelius diligenter observavit, ut ipse fatetur in nupero suo tractatu de

Mercurius in Sole visus.

Mercurio in Sole viso. Mercurium autem etiam in Sole vidit Mart. Hortensius: quod testatur ejus dissertatio de hoc & Venere invisâ edita Lugduni Anno 1633. Nihilò secius rectè ea accommodari possunt Hevelio, quæ de Hipparcho Plin. l. d. prædicat. Non minori enim laude dignus est is, qui aliquod inventum ad certas leges accuratâ methodo revocat, quam qui primùm adinve-

Cometæ qui & quando rétrogradi.

nit. Quare ut mentem mutes nihil causæ sanè video. Retrogradi fiunt Planetæ tres superiores, quando ad oppositionem Solis accedunt, & quidem Saturnus retrogradationem in quintum mensem producit: Juppiter in quartum, Mars verò per duos vel ad summum per tres menses retrocedit, quorum medio ferè contingit ipsis oppositio Solis. Directè autem feruntur, quando ad conjunctionem accedunt, iterumque ab ead. recedunt. Inferiores duo cum nunquam opponantur Soli, sed bis conjungantur proximè ante & post conjunctionem cum Sole inferiorem, retrogradationi obnoxii sunt. Luna nullam retrogradatio-

Cometæ an fiant retrogradi & immobiles.

nem subit. De retrogradatione verò Cometarum quantum sciam hactenus nil certi constitit, sicuti nec certò definiri potest, quando iidem subsistant immobiles. De priori illo nostro hoc quodammodo à Clar. Hevelio animadversum gaudemus. Vale.

Eidem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Eidem Auctor die 30. *Sept. Juliani* 1665.

S.P. LItteræ Holmia die 16. Sept. Juliani datæ referunt, videri illîc ab aliquo tempore manè ſtellam prægrandem in plaga Orientali orientem, & verſus Notozephyrum rurſus occidentem. Quid de hoc ſtatuis? Nonne erit Phoſphorus? Vale. *Phœnomenon novum* 1665. *m. Sept.*

Idem Auctori ead. d.

STellam illam non aliam deprehendo ac vel Venerem circiter H. 2. 36. poſt mediam noctem orientem, vel Sirium circa primam emergentem. Quæ autem veſperi poſt Solem occidit, eſt ſplendidiſſimus Juppiter, Veneris æmulus. Huic enim pro occaſu convenit plaga cæli Notozephyrica, cum circa 12. occidit. Vale. *Fuit Venus vel Sirius.* *Juppiter.*

Eidem Auctor die 18. *Jan. Juliani* 1666.

S.P. FAma ſpargit novum Cometam manè videri in plaga Orientali. Anne Tu aliquid tale obſervaſti? Accepi Clariſſimum Hevelium Tecum ſentire, nebuloſam pro Cometa haberi. Vale. *Cometæ novi* 1666. *ineunte vifi forma ſpargitur & refutatur.*

Idem Auctori ead. d.

S.P. FAma publica vulgavit die 20. Decemb. manè hora 4. Cometam denuò viſum, idque Viennæ cum cauda longa, currentem ab Oriente verſus Septentrionem. Veritatem deſiderans cælum ſudum ſæpius optavi, ſed continuæ nebulæ voto non reſponderunt uſque ad 15. Jan. quo tandem ſtellis micantibus manè à quinta in mediam ſeptimam cælum perluſtravi, Cometam verò nullum deprehendere potui. Lucidam Lyræ offendi propè horizontem nebulis ſ. exhalationibus terreſtribus involutam, adeò ut imperito ſpeciem Cometæ criniti præbuiſſet. Utrum tale phœnomenon adhærente nubecula oblongiori fucum fecerit ſpectatori, opinari licet, nondum affirmare. Exſpecto certiora, modò cælum favere velit. Vale. *Lyræ lucida.*

Idem Auctori die 26. *Jan. Juliani* 1666.

S.P. DE Cometa nihil dum habeo, quod pro certo dicam: licet & nuper monitus per relationes Belgicas, quæ Romæ eund. viſum referunt, quoties conceſſum fuit ob diſcuſſas nebulas cælum perveſtigaverim. Hoc dicere poſſum: nullus mihi apparuit. *Cometa nullus* 1666. *viſus.* *Siverus novæ Cometæ & ſtellæ in Ceto invigilat.*

Idem Auctori die 13. *April. Juliani* 1666.

S.P. GRatias ago pro communicatione literarum Clariſſimi Hevelii: cui velim præmiſſâ ſalute reſpondeas, nec mihi per Januar. ſtellam illam in Ceto apparuiſſe, licet aliquoties cælum pro deſiderio Auditorum luſtraverim: non tamen videri tùm primum prodiiſſe, utpote jam valdè magnam, ſed quòd fortaſſis per aliquot dies præcedentes, vel etiam in fine Januarii apparuiſſet, ni cælum nubilum prohibuiſſet. Vale.

Eidem Auctor die 8. *Maji Juliani* 1666.

S.P. VElim verbo mihi reſpondeas, quid ſentias de phœnomeno, quod deſcribit Aimonius l. 3. c. 23. *Stella*, inquit, *in medio Lunæ fulgens viſa eſt.* Ad marginem notatur: *Cometes viſus.* Dixiſti quidem antehac inter Cometas iſtud phœnomenon quodammodo referri poſſe. Sed velim des rationem dicti. Vale. *Stella in medio Lunæ an Cometa?*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Idem Auctori cad. d.

S. P. PHœnomenon iſtud ſtellam non fuiſſe inde conſtat, quia ſub Luna ſtella nulla ſita eſt, cùm omnes ſtellæ hujus altitudinem ſuperent. Cometam autem aliquem aëreum fortè accenſum ſub Luna, & ad hujus celeritatem æquabiliter motum ſpeciem illam faculæ exhibuiſſe, facilis concedo, quoniam id rationi minimè adverſatur. Imò nec de æthereo idem negaverim, cum illos (qui quidem motus inæqualitatem ſenſui noſtro offerunt) primum ex alto deſcendere & tardiores, deinde tranſeundo celeriores, tandemque remeantes de motu ſenſim remittere videri, firma ſit opinio. Sed hic opus foret, ut viſus fuiſſet ille Cometa ante & poſt Lunam. Vale.

Dici poteſt Cometa aëreus veletiam æthereus.

Eidem Auctor die 6. Novemb. Juliani 1666.

S. P. EN Tibi figuram Tuam denuò correctam: in qua utrique noſtrûm non eſſe ſatisfactum, valdè doleo. Amici Hollandi culpam rejiciunt in Sculptorem, & ajunt ſe correxiſſe, quæ corrigi potuêre, & jam omnia ejus exempla impreſſa eſſe. Si quæ igitur errata adhuc reliqua fuerint, ea ad calcem operis notanda erunt. Cæterum de Cometa vel Cometis potius Anno 1578. viſis velim mihi ſententiam tuam aperias, an hic tres, ut velle videtur Rockenbachius, an verò duo tantùm ſint ponendi? Tandem Te rogatum volo, ut, ſi vacat, horum delineationem addas, rem mihi facturus pergratam. Vale.

Siveri figura obſervationes Comet. exhibens viſioſa ſculpta.

Cometarum 1578. diſquiſitio & figura.

Idem Auctori cad. d.

VEhementer doleo exempla meæ figuræ jam eſſe impreſſa antequam ſculptura per omnia correcta fuerat. Non enim pauca nec levia reſtant corrigenda.

Pro Anno 1578. rectius duos quàm tres Cometas notari puto. Quos enim minores indicat Rockenbachius, in hiſce propter inverſionem caudæ eum deceptum fuiſſe autumo; ſicuti ejus exemplum habuimus in multis obſervatoribus noſtri Cometæ prioris. Nam m. Octob. Sol verſans in Libra, caudam Cometæ ſiti in plaga cæli Orientaliori ad frontem Pegaſi in initio dodecatemorii Piſcium, poſt occaſum ſui direxit in Orientem. Poſtquam autem Cometa Soli obviam procedens, pervenit ad caput Ophiuchi, è regione dodecatemorii Sagittarii circa finem Oct. vel initium Novemb; Sol in Scorpio jam humilior factus, caudam Cometæ in plaga Occidentali ſibi jam vicini, ſed altioris in verticem ſpectatoris directam dedit. Hanc igitur Spectator vulgari conceptu Septentrionalem dixit; qualis verò nonniſi circa finem Novemb. conſpici potuit. Hæc mea eſt ſententia. Alius aliter ſentiat. Vale.

Eidem Auctor die 18. 28. Febr. 1667.

MEnſis abiit, ut noſti, ex quo ſtella illa mira in Ceto apparuit. Hanc Tu non exſpectato Clariſſimi Bullialdi monito ad omnes Aſtronomos publicè directo, ipſe obſervaſti, cum ei aſſiduus invigilâris. Cum autem Tuæ obſervationes de hac ſtella factæ ipſi quoque Hevelio placuerint, ita ut Tibi de illis etiam, quas ipſe non fecerit, gratulatus fuerit, Tuque omnes mihi tradere unà cum figura æri incidendâ & reliquis adjungendâ, promiſeris, eas in unum, ut ſic dicam, faſciculum collectas velim mihi mittas. Dubito enim ut plures facere poſſis. Nam ut nuper pleno orbe lucentis Lunæ ſplendor, ita nunc nebulæ eas Tibi invidebunt, aſteriſmo interim Ceti ad occaſum præ Ariete vergente horizontem noſtrum ſubituro. Nullus tamen dubito Te huic jucundo phœnomeno, quod poſtquam Ceti ſidus in horizontem noſtrum redierit, & altius in horizontem noſtrum ſe extulerit, menſe Junio & ſeqq. (quandoquidem

Stellæ in ceto 1667. viſæ hiſtoriola.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Early European Books. Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

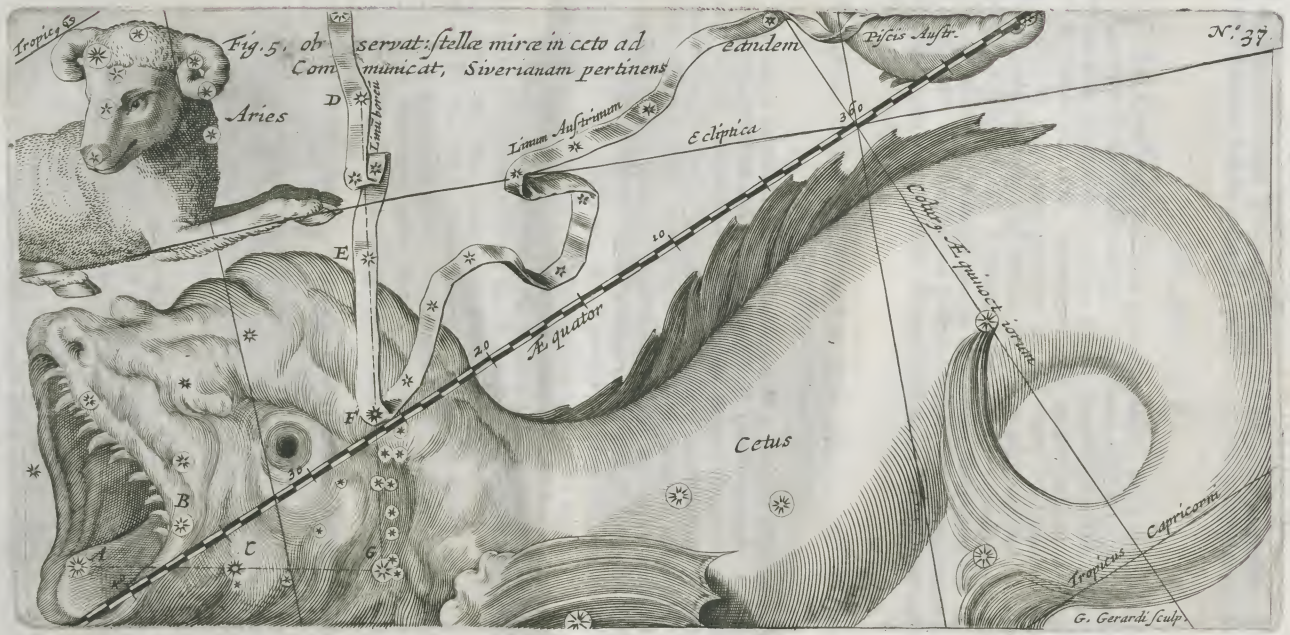

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

dem m. Majo diluculum Tibi proculdubiò obſtabit) invigilaturum. Interim quas obſervationes ſedulus collegiſti, publico, ut credo, non invidebis. Vale.

Idem Auctori ead. d.

S. P. LIcet Clariſſimus Bullialdus periodum dederit ſtellæ iſtius miræ, quam nuper & tibi vidiſſe contigit: non tamen ſuſtinui obſervationem ejus differre, quo ad apparitionis terminus illa periodo præfixus adeſſet. Sed luſtrans cælum quoties occaſio tulit; deprehendi ipſam medio Januarii jam ſatis adultam; & quidem longè ante, quam ex mente Domini Bullialdi comparere debuiſſet. Deinde etiam menſe Februarii bis tantùm aſpicere licuit; cæteris diebus propter nubila ingratis. Quoniam autem tum Luna ipſi vicina & creſcens, tum Sol occaſum ejus heliacum parans ulterioribus obſervationibus hac vice ſpem præcidunt; addo tandem has poſteriores obſervationes prioribus, & quos promiſi dudum omnes jam mitto. Fruere igitur iis ut libitum fuerit, & ut valeas cura.

Obſervationes STELLÆ MIRÆ *in collo Ceti, habitæ Hamburgi ab Henrico Syvers.*

Obſervationes Syveriana de ſtella mira in Ceto ab Anno 1647. ad 1667.

ANno 1647, menſe Februario Clariſſimus D. J. Jungius mihi inter alios ad ſe accerſito ſtellam oſtendit in loco cæli G. quem concurſus rectæ D. F, per ſtellas D. & F. evidentiores in lino piſcium boreo, ultra nodum F productæ, cum recta (ſive baſi Δ^{li} Menkar) AC per C continuata notat: eamque diligenter obſervare juſſit, utpote accremento & decremento obnoxiam. Feci ergo: & phœnomena ejus, quotquot ſerenitas cæli offerebat, ſedulus retuli uſque ad occaſum heliacum. Obſervationes autem retinuit Jungius. Poſt ubi iterum emerſit Cetus, ſtella evanuerat, nec per reliquum anni tempus, viſui ſe unquam obtulit. Anno 1648. Obſervationem ulteriorem aggreſſurus vocabar in Holſatiam. Abhinc verò per integros 7. annos occaſio nulla data eſt quicquam de ſtella iſta notandi. Obſervaſſe quidem ſubinde memini; ſed, quum id plurumque in itineribus factum ſit, de tempore vel apparitionis vel occultationis certus non ſum. Tandem in Patriam reverſus.

Anno 1655. Per Octobr. Novembrem & Decembrem: item per

Anno 1656. Januarium cælum contemplatus ſum; ſtellam vero in loco G. nullam inveni. Regionem igitur iſtam cæli rimatus, ope Teleſcopii trium circiter pedum, ſtellas iſtas, quas Diagramma ſuperius inter F & G, it. G. & C. exhibet, offendi.

Anno 1657 & 1658. Animus variis negotiis diſtractus contemplationibus non vacavit.

Anno 1659. menſibus Septembri exeunte, Octobri, Novembri & Decembri comparuit iterum ſtella ſæpius laudata in G. Primùm magnitudine æqualis fere ipſi A; deinde ſenſim deficiens: ſed incommoditas temporis non permiſit obſervare, utrum etiam ſtellæ circa hunc locum antea obſervatæ eodem modo ſeſe haberent.

Anno 1660. 17. Septembris iterum apparuit hæc ſtella, æque magna ac anno præcedenti. Verùm nec tum morbo correptus obſervationem inſtituere valui. Ubi autem convalui, & Anno 1661. 13. Januarii obſervaturus fui ſitum ſtellarum circum vicinarum; illa in G. planè evanuerat.

Anno 1661. 16. Auguſti hor. 11. comparuit ſtella mira, magnitudine ferè æqualis ſtellæ Δ^{li} viciniori C. Abhinc Cælum fuit nubilum uſque ad Septembrem, per quem fere integrum eandem ſtellæ iſtius viſui redditæ magnitudinem obſervavi. Deinde decrevit ſenſim, uſque adeò ut circa initium Novembris libero viſu amplius conſpicua non eſſet.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Anno 1662. 28. Auguſti hor. 10. 36. ſtella in G. iterum viſa æquabat magnitudinem ejuſdem ſtellæ vicinæ C. Poſthac cælum continue nubilum ejus contemplationem ſubtrahebat uſque ad 2. Octobris, quo vix conſpiciebatur. Ita enim jam decreverat.

Anno 1663. 30. Auguſt. nondum comparuit. Abhinc cælum partim nubilum, partim Lunæ creſcentis ſplendore occupatum, ſpeculationibus incommodum fuit. 21, 22, 23, & 24. Septemb. ſingulis diebus à nona in duodecimam uſque obſervavi locum ope Teloſcopii pedalis (major & melior enim tum ad manus non fuit) & offendi ſtellam perparvam intenſi quidem ſplendoris, quæ tamen viſu non armato conſpici nequivit. 12. Octobr. & aliis ſubſequentibus diebus, quibus nubes cælum non obvelabant, eodem modo obſervatio inſtituta eſt, nec tamen vel hoc anno, vel proximè ſequenti

Anno 1664. tàm autumno quàm hyeme quiquam aliud deprehendi niſi ſtellulam illam.

Anno 1665. 10. Julii ab 11. ad 1. uſque obſervavi locum cæli, ubi ſtella illa apparere ſolita eſt, ſed nec tum voti compos ſtellulam iterum & quidem per tubum conſpexi, reliquis ſtellulis non minus locum ſuum ſervantibus. Idem quoque per reliquam hujus anni partem mihi contigit.

Anno 1666. 11. Februarii hor. 7. tandem mihi ſtella deſiderata optato viſa eſt, & quidem oculis, loco conſueto, magnitudinem exhibens ferè tertiam & æqualem ferme vicinæ C. in Δ^{lo} Menkar. 16. ejuſdem denuò viſa æquabat jam magnitudinem & lucem duarum vicinorum B. & C. Δ^{li} Menkar, eratque jam tertiæ claſſis. 23. ejuſd. hora 7. tertium viſa eſt in parte cæli occidua circa horizontem. Magnitudo adhuc eadem apparebat, nec accrementum facile animadverti poterat; cum radiis Solis crepuſcularibus involuta teneretur, quibus etiam deinde magis magiſque tecta (accedente ſimul ſplendore Lunæ abhinc creſcentis) ad occaſum heliacum vergens conſpectum ſui porro negavit. Nec poſt ortum Ceti heliacum per reſiduas anni partes viſus eſt, licet ſæpius ſuo loco quæſitus.

Anno 1667. 17. Jan. diſcuſſis ad duas circiter horas nubilis, quæ continue per tres hebdomadas cælum obſederant, hora octava iterum comparuit ſtella iſta vaga, idque liberis oculis, magnitudinem exhibens quartam. Abhinc obſervationibus Luna obfuit. 1. Febr. hor. 7. 36. viſui reddita ferè accedebat ad tertiam magnitudinem. 14. ejuſd. hor. 7. tertium viſa fulgorem tertiæ magnitudinis, qualis convenit ſtellæ B. ſpargebat.

Auctor Lectori.

Cætera induſtriæ Siverianæ documenta vide ſupra in Communicatione Heveliana, Bullialdiana, Graviana, Olcariana & alibi.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

XXXVII.

COMMUNICATIO HUGENIANA.

Nobiliſſimo & Clariſſimo Viro

CHRISTIANO HUGENIO ZULICHEMIO Conſt. F.

STANISLAUS LUBIENIETZKI de LUBIENIETZ S.P.D.

POſtquam multos Præſtantiſſimos omni eruditione & laudis genere Viros, Rautenſteinium, Bruſſellum, Guerichios, Hevelium, Bullialdum, Bartholinos, Kircherum, Ricciolium, Curtium, Schottum, alioſque, quos enumerare longum foret, ſed & Tuum juxtaque meum Heinſium, ſcripto conveni, Te quoque convento opus fuit. Non ſunt mihi, puto, hujus facinoris operoſè apud Te quærenda præſidia, qui quibus legibus in Republica literaria vivatur, optimè, ſi quiſquam alius, noſti. Senatum voco Philoſophicum, nullo meo merito à ſola Regina bonarum mentium libertate Reipublicæ literariæ ſtudioſiſſima, Conſul creatus. Abſit invidioſa jactantia dictis. Nullum pulchrius, quàm veræ laudis, benè de genere humano merendo, certamen: in quo nonniſi ignaviſſimus quiſque ſuccumbit, & induſtriæ paratam coronam præripi ſibi patitur. Hac de cauſſa ad Vos, Patres Conſcripti, refero de Cometis, eorum ortu, motu, operatione, & præcipuis Chriſtianæ vitæ officiis, cæleſtium iſtorum, ut ſic dicam, Conſiliariorum hortatu faciendis. Mirabuntur plures, non Tu, meam, hominis in his terris peregrini ambitionem. Non diffiteor eâ me duci, ſed illa populari, quæ in laude jam olim poſita, quamque in ſe ingenua & modeſta agnovit ſapientia. Benevolentiam me omnium proborum & laudatorum *nullo officii aut ambitionis in quenquam genere omiſſo* (quod more tranquillitatem fortunæ & animi quærentibus ſueto cum æquitate facere, cum Suetonio Tranquillo dicere licet) captare, palam fateor. Ambitioſis quoque ſtudiis & literarum commerciis tot Virorum Clariſſimorum amicitiam & judicia de re propoſita me conſecutum eſſe, res ipſa, me tacente, loquitur. Ita dum ambitio, avaritiæ nutrix, turbida, terras mariaque cælo, & ſacris civilibuſque nexibus juncta pectora vario miſcet motu: me ambitio induſtriæ nutrix quieta, terras mariaque cælo & omnibus nexibus devinciens, Chriſtiana pectora & vario miſcens officii ſtudio, tenet. Hac verò ratione, ut dulcia honeſtis, honeſta utilibus, utilia neceſſariis miſceam. Nam in opus meum, quod molior, non ſola Mathematica, ſed & multa Phyſica, Politica, Ethica, Hiſtorica & Oeconomica, ac decerptas plures Philoſophiæ particulas conjeci. Eximium me ab invidia non fore, quam nec eximii Viri effugere poſſunt, imò ei vel maximè obnoxii ſunt, facilè ex tot exemplorum copia, tùm argumenti magnitudine & varietate augurari licet, quod & ſola mens provida augurare poſſet. Sed me in propoſito confirmabit tot præclarorum illorum Virorum, quos mihi imitandos, ut hominem frugi decet, ſumſi, ſocietas, haud profectò miſerum ſolatium. Addet animum & certa ſpes, fore ut contra livorem & injuriam tot habiturus ſim vindices, fidem auctoritatis præſtare aptos, & invidiâ omni ſuperiores. Tu quoque Vir Clariſſime,

Hugenium cur Auctor compellet literis.

Eidem inſtituti ſui rationem exponit & ad tractandum argumentum Cometicum eundem invitat.

Laudis veræ certamen licitum, imò laudandum.

Ambitio quæ licita & in laude poſita.

Miſtura cum judicio fiat.

Delectus in rebus fiat.

Invidia non curanda virtutis aſſeclis.

Exempla bonorum Virorum multum poſſunt.

Qua facere id poſſis, noſtram nunc accipe mentem.

De ortu,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Hevelio in argumento Cometico plerique Mathematici consentiunt.

Auzutius Hevelio in nonnullis contradicit.

Heinsius occasionem Auctori præbuit, ut Hugenium compellaret.

Auzutii & Hevelii certamen rei literariæ multum prodesse potest:

Amicè illud componi posse Auctor optat.

Cometa 1664. m. Nov. observatus.

Cometa rerum caussis dici nequit.

Libertatis encomium, & usus.

Cometa signum quodammodò dici potest:

Non tantùm tristium, sed & lætorum.

Mistura bonarum & malorum in orbe perpetua.

De ortu, motu & numero Cometarum, nulli litem moveo. Omnes ferè quos adivi & audivi (unum atque alterum si excipias) Amplissimo Hevelio in illis assentiunt. Clarissimus Auzutius ei se opposuit, ut nosti me melius, quanquam & ego hæc non tantùm ex Clarissimus Viris Bullialdo, Heinsio, Hevelioque, sed ex ipso Auzutio habeo. Hunc mei caussa ad Te scripturum fuisse, ex Bullialdo: Heinsium verò etiam scripsisse, ex illo ipso accepi. Hic enim & quæ cum illo communicasti, mecum communia esse voluit, ita ut manum tuam ab illa amica manu acceperim, hodie ad eum redituram. Illam inter Hevelium & Auzutium controversiam spero Tuâ & Bullialdi, tanquam Excellentissimorum & utrique Amicissimorum Virorum operâ terminatum iri. Id ego à parte mea optem. Qui alioqui cum omnibus rei literariæ amantibus multùm ei gratulabor, postquam nobis Virorum illorum Præstantissimorum collisio veritatis scintillas, magnum Astronomicæ rei lumen mox daturas, elicuerit. Quod utinam sine acribus certaminibus, in hoc rerum humanarum incerto, obtinere liceret! Non dubito hoc certamen intrà modestiæ & amicitiæ terminos constiturum, & brevi cessaturum bonoque publico cessurum. Ego, si quid apud utrumque potero, promovere conciliationem conabor sedulò. Te quoque cum Bullialdo partibus vestris non defore, certò spero. Quod tamen ad ortum Cometæ prioris: qui in Corvo luxit, attinet, natalem ejus ipse Hevelius & plerique alii XIV. circiter Decemb. Gregor. faciunt. Verumtamen stationem ejus primam in diem XXIII. Novemb. ponit. Quam conjecturam Observatio Oxonienses confirmat, nisi tamen hæc stylum potius Julianum, quàm Gregor. sequi dicenda sit. Accedit & Observatio Brixienses in d em 25. Novemb. ortum phœnomeni ponens. Ulterius progreditur fides Schoreri, quam Faber literis ad Schotum datis præstat, à die scilicet XII. Novemb. ad Memmingam observatum fuisse Cometam, etsi Julianum stilum, ut par mihi videtur, sequamur. Norinbergæ, Augustæ Vindelicorum & in aliis Germaniæ locis modò citiùs modò seriùs Cometa observari cœpit. Sed hæc Mathematicis nunc relinquo. Tota mea disputatio de operatione Cometæ & Officiis Observatorum & Spectatorum ejus erit. Hunc alii signum, alii etiam caussam eventuum, & quidem tristium tantùm, esse volunt. Ego caussam eum non esse, validus, ut spero, rationum tucar. Stat libertatem homini à Deo concessam & tranquillitatem animi, bonum inæstimabile

- - - non gemmis, neque purpura venale nec auro

integram servare, & pro ea, tanquam pro focis & aris, certare. Signum futurorum dici posse Cometam, non cum Physicis, sed cum Historicis & Ethicis largior, ut & necessitatem ab humana voluntate, quæ solo nomine libertatem docet, removeam, & hanc ad studium virtutis invitem. At signum non tantùm tristium, sed & lætorum Cometam præferre demonstro. Utraque scilicet eum semper secuta sunt. Atque hic mihi perpetuus ab ultima memoria videtur fuisse rerum humanarum ordo

- - - σὺ γὰ μίσγεῖ ἐσθλὰ κακοῖς,

ut vetus Poëta Græcus canit: quod non incommodè noster Naso explicat:

Tristia miscentur lætis.

Cometas lætorum nuncios dixêre veterum & juniorum non pauci.

Hoc ut aliàs in variis epistolis doceo, ita præcipuè in Historia Cometarum deduco, subjecto scilicet Indiculo eventuum Cometarum apparitionem secutorum, quos non tantùm tristes, sed & lætos, vel potius mistos fuisse (quæ enim in hac miseriarum abrupta convalli sincera lætitia? quæ tamen & spei bonæ ac lætitiæ expers calamitas est?) ipse oculus judicabit. Favebit dicenti Chæremon, Vulcanius, Servius, Origenes & alii veterum. Favebit Scaliger, Dudithius, Illustrissima nomina, sed & Conimbricenses, Fienus, Fromondus, Guinisius, Puteanus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

teanus & non pauci Juniorum. Quæ Tua hic ſit ſententia, fac ut ſciam. Quod poſtquam obtinuero, non negligam amplius Tecum de his colloqui. Nunc enim ut pluribus ſententiam meam confirmem, aliæ occupationes non ſinunt. Quanquam & ſatis verboſa hæc Epiſtola fuit: ideo ne Tibi ſit moleſta, merito ſubvereor. Sed in ſpem bonam me erigit celebratiſſima Tua humanitas. Tum vero & Clariſſimi Heinſii auctoritas, qui jam pridem ut Te compellarem de hac re, monuit. Is quoque certiorem me fecerat Te Patriæ Tuæ Patribus nuper abs Te inventam, uſque adhuc ardentiſſimis omnium votis expetitam longitudinum terreſtrium & marinarum apodixin, obtuliſſe. Qua de re ex Te ipſo plura accipere geſtio, ut Tibi rem tam ſummopere laudandam, quam arduam gratuler. Nunc Vale, Vir Clariſſime, & me inter cultores nominis Tui numera, Tuaque benevolentia dignare.

Hugenii de Comet. ſignif. ſententiam Auctor requirit.

Hamburgo Lutetiam Pariſiorum die 16. Febr. 1667.

CUm adhuc in patria ageres, compellâram Tè literis die 30. Octob. Anno 1665. datis, me, ut id facerem, auctoritate Clariſſimi Heinſii communis Amici, ſtudioque boni publici & Tua humanitate eximia permovente. Illas literas in Tuas manus non perveniſſe, quam diuturnum ſilentium Tuum movet ſuſpicionem. Ideo exemplum earum nunc ad Te mitto: ad quas reſponſum, quæ Tua eſt humanitas, mihi tandem ad finem vaſti operis properanti, dabis. Id nunc tanto magis deſidero, quantò plura de præclaris Tuis meritis & ſtudiis cognovi. Atque hæc etiam Regem Chriſtianiſſimum pro eâ, qua Princeps ille Magnanimus Viros literatos complectitur & fovet gratiâ, ut Te è patria vocatum liberaliter habeat, permoviſſe, merito Tibi & egregio publico, de quo tam egregie mereris, gratulor, cunctaque feliciter ut Tibi cedant, ex animo precor. Id officii quod Tibi nunc præſto, quod à ſcripta illa epiſtola huc uſque non fecerim, mei aſſidui, nec leves profecto, labores fecerunt. In colligendis enim nuperorum Cometarum obſervationibus, quas nobis permultas Præclarorum Virorum induſtria, maximo, ſi unquam ab omni memoria, ſtudio hoc argumentum pertractans, dedit, tum texenda omnium Cometarum hiſtoriâ, univerſalis hiſtoriæ compendium quoddam datura, & comparandis tot Auctorum differentibus rationibus, valde fui occupatus. Intervenere & alia negotia, quæ mihi continuo vitæ tuendæ cauſâ expedienda ſunt. Habui ſane in votis anno proxime decurſo opus meum abſolvere. Sed ejus moles in duas diviſa partes (quarum prior Obſervationes nuperorum Cometarum, poſterior hiſtoriam omnium à diluvio viſorum complectitur: niſi quod huic additus ſit Theatri Cometici exitus, ſive de ſignificatione eorum) & figurarum ænearum copia, præſtare id nondum permiſit. Nam & nuper admodum Amicorum, qui in me cuncta poſſunt, precibus tantum dedi, ut omnium Cometarum, quorum quidem motus & vel ſitus hiſtoria habetur, figuras hiſtoriæ eorundem inſerere promiſerim. Quæ res, præſertim cum diurna lux pingendis à Mathematico, quem domi meæ habeo, figuris impendenda adhuc ſit brevior, aliquot menſium moram requirit. Sed ſpero me brevi, juvante Deo, has moras & difficultates evaſurum, huncque laborem meum bono publico, cui profecto eum meque ipſum conſecravi, ceſſurum. Ampliſſimus & Clariſſimus Hevelius nondum etiam Cometographiam ſuam nobis dedit, licet in eam toto pectore, qua Vir ille incomparabili eſt ſolertia, incubuerit. Quo in ſtatu controverſia quam ei Clariſſimus Auzutius, quem per Te quoque ſalutatum cupio, verſetur, ex Te merito cognoſcere cupio. Finio epiſtolam, quam paulo ante conſcriptam Clariſſimo Heinſio, cujus præſentia ſuaviſſima intra aliquot dies fatiari non poſſumus, commendo, Te vero diu & feliciter valere jubeo.

Hugenium ſecundò literis compellat Auctor.

Regis Galliæ ſtudium in literatos laudatur.

Hugenio Auctor gratiam Regiam gratulatur.

Opus hoc cur tàm tardè prodeat.

Hevelius laudatur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

XXXVIII.
COMMUNICATIO
HAGA-COMITIS
VOSSIANA.

Hamburgo Hagam Comitis Kal. Febr. Greg. CIↃIↃCLXVII.

Viro Clariſſimo & Doctiſſimo

ISAACO VOSSIO GER. F.

STANISLAUS LUBIENIETZKI de LUBIENIETZ S. P. D.

Voſſium cur Auctor compellet literis.

Voſſius Gerardus pater & filius laudatur.

ETſi leges divinæ humanæque, illæ præſertim, quibus in Repub. literaria vivitur, mihi, qui Te ignotus ſcripto adire audeo, non patrocinarentur; Tui tamen Parentis, quem Seculi noſtri Varronem appellare ſoleo, Fratriſque prænomine & eruditione eum optime referentis, utriuſque τῦ μακαρίτε, Tuaque magna merita me jure omnis temeritatis culpa abſolverent. Quicunque enim bonarum literarum amantes, ſumus & nomini Voſſiana multis nominibus obſtricti. Ego certe tam privatim quam publice Parenti Tuo plur. me in linguæ Latinæ ſtudio debere, fateor, gratoque animo clariſſimi nominis ejus memoriam proſequor. His omnibus acceſſit argumenti Comitici, quod mihi ſingulari ratione pertractandum ſumſi, magnitudo, & Clariſſimi Heinſii, communis Amici, qui me ad Te literis de hoc argumento compellandum invitavit, auctoritas: Jure meritoque in rationibus pono eximiam Tuam humanitatem (quæ nemini eſt paulo modo humaniori, ut cum priori Varrone loquar, ignota) tum & indiſcretam ejus ſociam libertatem, quam omni ſuperiorem invidia Tibi & publico gratulor. Cæterum & hoc jam pridem, ut Te de argumento inſtituto conſulerem, exſtimulabat animum meum, publicæ utilitati conſulere cupientem, quod jam diu acceperim Te Meterologiam, Cometologiæ affinem, nobis ſingulari ſolertiâ explicaturum, imo & de Cometis quidpiam commentaturum fuiſſe. Vellem utramque ita pertractatam, ne ullum opinionis incertum mentes noſtras amplius turbaret. Vides itaque, Vir Clariſſime, me non tantum honeſtis nominibus, ſed & optimo jure Te per epiſtolam convenire, & de argumento tam arduo ad Te referre, qui à Reip. literariæ convenis inter Patres Conſcriptos meritiſſimo ponendus es. Ad meum inſtitutum quod attinet, origo ei ex commercio literarum, quod ab aliquot annis in hac urbe degens cum multis Viris doctis exerceo, & ex ſuaſu amicorum, quibus juſta poſtulantibus negare id opellæ non potui, ad egregium publicum promovendum omni conatu incumbens. Conſtitueram apud me primo ſolas obſervationes nuperorum Cometarum hyberni & verni colligere & publico committere. Sed dum hoc ago, & variorum Auctorum monumenta, Cometas noſtros prioribus comparans, evolvo, cenſum Cometarum inſigniter augeri, proſperaque multa proxime eos ſecuta enumerari poſſe animadverti. Ita nata quadringentorum amplius Cometarum hiſtoria: in qua Synopſim quandam Hiſtoriæ Univerſalis una opera exhibere tentavi. Utrobique meam mediocrem exercens induſtriam: inveni obviam & æquæ,

Humanus veteribus idem qui literatus.

Libertas Viro ſapienti convenit.

Voſſii Iſaaci meritis debitum teſtimonium datur.

Operis hujus occaſio & ratio.

Hiſtoria Cometarum qua occaſione ab Auctore conſcripta.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

& æquæ, ut ſpero, pietatis (utinam non ſimul iniquæ invidiæ) feracem de ſignificatione Cometarum ſeorſum commentandi materiem. Atque hic, fateor, à recepta vulgo ſententia, juſta libertate uſus, abii, Cometam enim nil cum determinatione Phyſicæ neceſſitatis ſignificare ſentio. Verum tamen tanquam Illuſtre, memoriale & doctrinale (ut in Scholis loqui amant) ſignum ad Ethices mentem BONA BONIS, MALA MALIS, prænunciare & portendere, latius id vocabuli accipiens, omneſque officii, muti Præconis & Conſilarii ritu, commonere judicio. Totum opus variis Phyſicis; Ethicis, Politicis, Oeconomicis aliiſque utilibus vitæ regulis adſperſi. Ne quid de Mathematicis, Hiſtoricis & Chronologicis dicam, ex quibus illud compoſitum. Obſervationes multas & accuratas, quas utraque Germania, Gallia, Dania, Suecia, Britannia, Italia, Pruſſia, aliæque regiones excluſerunt, Rautenſteiniana, Curtiana, Guerichiana, Heinſiana, Heveliana, Bartholiniana, Bullialdiana, Graviana, Placentiniana, Leuneſchloſſiana, Olearíana, Buſmaniana, Bereniana, Riccioliana, Kircheriana, Schottiana, Büthneriana, aliorumque Virorum omni laudis genere præſtantiſſimorum benevolentia deprmoſit. Harum plures æri incidi curavi. Addo, monitu Amicorum & figuras Cometarum, quorum quidem hiſtoriam cum aliqua cura ab Auctoribus compoſitam inveni. Cuncta hæc celeberrima Almæ Bataviæ Veſtræ metropolis, Amſtelodamum edet accuratè, ut ſolet, quantum quidem Auctore longe diſſito fieri poteſt. Habes, Vir Eximie, breviter expoſitam inſtituti noſtri rationem. Quid plura? Libertate Philoſophicâ, ambitioni, ſed illi in virtute poſitæ, indulgens, Senatum cogo, Teque in eum, undique officioſus, invito. Nil mihi, multum tot magnis nominibus, Tuæque exiſtimationi, totum quod dederis, egregio publico & ſeræ poſteritati dabis. Vale & feliciter age, ac mihi, ſi mereor, fave.

Amſtelodami encomium.

Hamburgo Hagam Comitis die 26. Maji Gregor. 1667.

LIcet non dubitem literas meas Kalendis Februariis Gregorianis ad Te datas, quas bonæ notæ Amico commendaram, recte Te accepiſſe, cum tamen nil reſponſi ad meas manus pervenerit, mitto tibi illatum exemplum, ut quanti nomen Voſſianum & bonas literas faciam, teſtere, Teque cuncta ad Te ſcripta, publico me committere, faciam certiorem. Velim itaque mihi quamprimum, ſi per valetudinem licet, reſpondeas, ut Tua hiſce meis in tempore ſubjici poſſint. Vale & mihi fave.

Voſſium Auctor ſecundò compellat literis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

XXXIX.

COMMUNICATIO HAFNIA-LANGIANA.

Hamburgo Hafniam die 5. Junii Juliani Anno 1667.

Viro Ampliſſimo & Doctiſſimo

WILHELMO LANGIO,

Supremi Dicaſterii Danici Aſſeſſori ac Regio in Jutia Judici.

STANISLAUS LUBIENIETZKI de LUBIENIETZ. S. P. D.

Langium Wilh. cur poſt omnes Auctor de argumento Cometico compellet.

NOn injuriâ colligo Te jam aliquid de conatibus meis in argumento Cometico pertractando, occaſione nuperorum ejus notæ Φαινομένων à nobis viſorum, fando accepiſſe. Neque verò mirêre me nondum quidquam de hac re, pro jure amicitiæ noſtræ, & cultu, quo Te, Vir Doctiſſime, proſequor, ad Te retuliſſe. Noſti enim unius hominis ejuſque aliis negotiis occupati, & neceſſariis hinc & illinc defecti, induſtriam mediocrem, omnibus ſimul ſufficere non poſſe. Adhæc volebam prius plurimorum in Europa Clariſſimorum Mathematicorum obſervationes nanciſci, eorumque mentem de toto hoc negotio explorare, quàm ad Te ſcriberem, ut Tu mihi pro noſtra amicitia mentem Tuam de aliorum obſervatis & judiciis ac differentibus rationibus ſententiiſque aperires. Qua ratione non tantum meis votis, ſed & Clariſſimi Nominis Tui, & Inclutæ gentis Danicæ, ut aliis præclaris facinoribus, ita & ſtudiis Mathematicis orbi jam olim notiſſimæ, exiſtimationi, tum vero cum primis Reipublicæ Litterariæ & ſeræ poſteritati ſatiſfacies. Scito itaque primum, me ex quo Cometa hybernus decurrente 1664. anno Chriſtiano apparuerat, aſſiduum literarum commercium cum Viris Doctis colere cœpiſſe. Guerichium, Curtium, Hevelium, Bullialdum, Placentinum, Leuneſchloſſium, Gravium, Buſmannum, Büthnerum, Ricciolium, Kircherum, Schottum, paucos ex multis nominare ſufficiat. Nec Auguſtam Veſtram Hauniam, non minus Muſarum quam Regni ſedem, nec Upſaliam celeberrimam: nec Athenas Batavas prætêrii. Tot Præſtantiſſimorum Mathematicorum obſervationes & judicia exſpiſcatus ſum, ut hæc operis primam partem Auguſto FRIDERICI TERTII, meritis & laudibus maximis PRIMI, Nomini in ſcriptam, conſtituerent. Inſertæ ei æneæ figuræ circiter ſexaginta, & inſperſæ paſſim Phyſicæ, Politicæ, Hiſtoricæ, Chronologicæ, Ethicæ, Oeconomicæ obſervationes ac regulæ, perdifficilem ſubtilitatem Mathematicam utilitate in publicum redundante diverſorum ingeniorum palato commendantes. Nata ſub manu altera Theatri Cometici pars, quadringentorum amplius Cometarum, initio à diluvio facto, hiſtoria, quæ ex inſtituto Cometas multis & triſtibus ſuccedere & lætis præire, adeoque nil horum Cometis neceſſitatis vinculo adſtringi, ex mente Ethices eos BONA BONIS, MALA MALIS portendere, & muti Concionatoris inſtar ipſa apparitione illuſtri denunciare, monſtrat & docet. Dabo & Theatri exitum, judiciis Virorum Magnorum expeditum, ut indifferentem ac æquam minimè neceſſariam Cometarum ſignificationem adſtruam, eoſque perpetua ſolius

Danicæ gentis encomium.

Auctor ſtudiorum ſuorum rationem Langio exponit.

Hafniæ encomium.

Lugduni Bat. laus.

Daniæ Regis elogium.

Operis hujus utilitas multa.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

lius ſiniſtri ominis infamia liberem. Ut autem appareat unum nos Cometam hyeme Anno 1664. vidiſſe, demonſtrabit utcunque indiculus iſte obſervationum, quem en Tibi, tum & tabula ſitus ac motus ejus, quam in hiſtoria dabimus. Fateor tamen Clariſſimum Bartholinum Veſtratem magnam habuiſſe rationem conjiciendi duos Cometas tunc viſos fuiſſe, ſi Huſumenſes & Arendalenſes Obſervationes recte ſibi conſtent. Sed ego in eis ab illo Viro, cætera facili & officioſo ac mihi amiciſſimo, poſtulandis fruſtra adhùc fui. Quapropter de hac quoque re ad Te refero: nec non de ſignificatione Cometarum quam dixi, & adjunctis xxx. theſibus probavi. Quod ſi verò & de controverſia, quam Celeberrimus Auzutus Magno Hevelio de motu Cometæ circa fin. Jan. & initium Febr. Gregoriani, & certo obſervationum ad medium amplius Febr. habitarum, aliiſque nonnullis movit, privatum judicium publico profuturum ferre velis, rem equidem Tibi convenientem, publico utilem, mihi gratam feceris. Scio quidem Te ab Incluto Rege, prudentiſſimo & beniguiſſimo meritorum æſtimatore, negotiis arduis & judiciis publicis ob eximias & excellentes Tuas animi dotes adhibitum, Muſis, ut olim, vacare non poſſe. Facies tamen quantum par eſt. Velim autem ad metam effuſis habenis properanti promtum reſponſum quamprimum mittas. Vale, Vir Humaniſſime, ac mihi conſtanter fave.

Cometam hybernum 1664 unum fuiſſe Auctor indiculo multarum obſervationum & tabula ſitûs Cometæ illius demonſtrat.

Langii judicio Auctor controverſiam de Cometa hyemali & de ſignificatione Cometarum ſubmittit.

Hevelio lis ab Auzuto mota in quo conſiſtat: de hac Langii ſententiam Auctor requirit.

Daniæ Regis elogium.

Tabula Cometæ hyberni Anno 1664 & 1665. viſi, obſervationes aſſiduas & accuratas in Europa factas exhibens, quæ demonſtrant unum tantum Cometam tunc temporis apparuiſſe.

obſervationum Cometæ hyberni Anno 1664. viſi tabula.

Die 19. Nov. St. Gregor. Cometa viſus in Candia. Autor ephemeridum 1666. M. P. S.

20.

21.

22. ad Memmingam, teſte Cl. Chriſtoph. Schorero.

23. Hanc ei priorem ſtationem Ampliſſ. Hevelius aſſignat.

24.

25. referente Franc. Lana Prof. Brixienſi viſus; at non notatus.

26.

27.

28. Bergæ ad Memmingam eód. indice Schorero.

29.

30.

1. Dec.

2. Lugdini Batav. Pariſiis per Cl. Auzutum, & Oxonii, ubi 22. Nov. St. Jul. ut. puto, obſervatus eſt. Vide ſup. p. 691 & 692.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

10. ad Lubecam à Conr. von Höveln obſeruatus.

11. in Sileſia viſus, ſed locus ejus non notatus. Hunc notat Conr. von Höveln prope Trop. ♈

12. Romæ, Salisburgi, Pariſiis, Holmiæ, ad Lubecam, Magdeb.

13. Coloniæ, ad Hagam Comitis, Lipſiæ, ad Lubecam.

14. Romæ, Gedani, Lugd. Celtarum & Batavorum, Franequeræ, Hamburgi.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

15. Gedani, ad Hagam Com. Holmiæ, Lipſiæ, Bernæ.
16. Saliſburgi, Vratiſlaviæ, Upſaliæ per Fornel. & Rudbeck.
17. Romæ, Tridenti, Holmiæ, Upſ. per Rudb. Hamburgi, Bochenhemi, Baſileæ, Rigæ.
18. Romæ per Gottinium, Ingolſt. Ged. Argent. Studgard. Trid. Francof. ad Od. Hannoveræ, Hamb. Lipſiæ, Rigæ, Aug. Vind.
19. Trid. Romæ, Brixiæ, Holm. Lond. Viennæ Auſtr. Rigæ, Upſ.
20. Ing. Pariſ. Conſtant. Genev. Hannov. Dublini, Studg. Saliſb. Trid. Friburg. Romæ, Vienn. ad Lubec.
21. Ged. Trid. Lugd. C. & Bat. Pariſ. Franeq. Hann. Hamb. Upſal. per Rudb. Romæ.
22. Romæ per Gott. Trid. Lugd. C. Leod. Pariſ. per Petit. & Bull. Lipſ. Græcii, Mant. & Mediol. Upſal. per Forn. Magdeb.
23. Romæ per Kirch. Saliſb. Trid. Gedani.
24. Trid. Norib. Frib.
25. Ingolſt. Pariſ. per Petit. Bull. & Auzut. Neoſtad. Lugd. B. Trid. Olom. Arg. Hann. Leod. Mant. & Med. Frib. Alt. per Trew.
26. Colon. & Leod. 1. Romæ per Gottin. Pariſ. per Petit. & Auzut. Lond. Lugd. C. & B. Trid. Arg. Heyd. Leod. 2 & 3. Studg. ad Olom. Rinteli, Norib. Saliſb. niſi quòd hîc ſ. c. obſervatus fuerit.
27. Colon. Romæ per Gott. Lugd. B. Neoſt. Studg. Trid. Mant. & Med. Fran. Alt. Marpurgi: at Hannov. ſ. & c. c.
28. Ged. per Cl. Hevel. c. c. ita & Romæ per Gott. Trid. Lipſ. Olom. Magdeb. ad Lubecam itid. ſ. & c. c. Memmingæ ſ. c.
29. Ged. Trid. c. c. at Romæ, Hann. Saliſb. Genevæ ſ. c.
30. Hafniæ per Reichelt. Ged. Trid. Norib c. c. at Franeq. Lugd. B. Pragæ, Ing. Col. Hannov. & Memm. ſ. c. Upſal. per Rudb.
31. Ged. Trid. c. c. at Argent. Ing. Neoſt. Colon. Pariſ. Bochenh. Frib. Alt. ſ. c. Romæ.

Anno Chriſti 1665. 1. Jan. Romæ, Ged. Hamb. Sal. Trid. Pragæ, Olom. Upſal. Fran. Argent. Lugd. B. Hannov. Lond. Leod. Lipſ. Herbip. Colon. Vratiſl. Mant. & Med. Frib. Vienn. Auſtr. Rint.
2. Hafn. per Cl. Barth. Hamb. Upſal. Fran. Lugd. B. Colon. Hann. Neoſt. Romæ, Rint. Trid. Olom. Alt.
3. Hafn. Hamb. Upſal. Fran. Lugd. B. Col. Hann. Romæ, Pragæ, Trid. Neoſt. Olom. Leod. Lipſ. Ged.
4. Hafn. Upſal. Fran. Lugd. B. Arg. Heyd. Hann. Romæ, Lipſ. Neoſt. Col. Prag. Vienn. Auſtr.
5. Hafn. Upſal. Romæ, Leod. Col. Lipſ. Vienn. Prag. Trid. Olom. Saliſb. Alt. Ged. Vrat.
6. Hafn. Upſal. Fran. Lugd. B. Lond. Ged. Alt. Frib. Med. & Mant. Romæ, Col.
7. Hafn. Upſal. Fran. Lugd. B. Leod. Rom. Prag. Olom. Hann. Rint. Ged. Alt. Vienn. Neoſt.
8. Hafn. Upſal. Fran. Lugd. B. Hann. Herb. Ing. Rom. Prag. Vienn. Olom. Alt.
9. Hafn. Upſal. Fran. Lugd. B. Arg. Hann. Lond. Leod. Ged. Prag. Neoſt. Mant. Med. Rint. Pariſ. Alt.
10. Ged. Prag. Olom. Frib. Rom. Mant. Med. Hann. Arg. Leod. Vien. Neoſt. Rinteli, Alt.
11. Ged. Fran. Lugd. B. Romæ, Vienn. Leod. Olom. Neoſt. Hann. Alt.
12. Ged. Fran. Lugd. B. Romæ, Leod. Franc. Hamb. Alt. Hann. Neoſt.
13. Hafn. Fran. Lugd. B. Saliſb. Olom. Arg. Hann. Leod. Prag. Vienn. Frib.
14. Hafn. Fran. Lugd. B. Arg. Romæ, Col. Gottorp. Leod. Vienn. Frib. Rint. Olom.

15. Hafn.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

15. Hafn. Upſal. Rom. Lugd. B. Fran. Herbip. per Rint. Reyherum ſicut & ante.
16. Hafn. Upſal. Fran. Lugd. B. Leod. Vienn. Herbip.
17. Hafn. Ged. Saliſb. Franc. Lugd. B. Rom. Vienn. Frib. Neoſtad. Herb.
18. Romæ, Franeq. Rint. Hamb. per Mull. & Siv.
19. Hafn. Upſal. Ged. Fran. Rom. Leod. Lugd. B. Arg. Neoſt. Hamb.
20. Upſal. Fran. Lugd. B. Leod. Rom. Vienn. Neoſtad. Herb. Gedan. Hamb.
21. Ged. Saliſb. Fran. Lugd. Bat. Rom. Leod. Vienn. Neoſtad. Argent. Hamb.
22. Hafn. Vienn. Lugd. B. Hamb. Romæ.
23. Ged. Romæ, Herb. Hamb. per Muller.
24. Romæ per Gottin. Hamb. per Muller.
25. Rinteli per Reyher. Hamb. per Muller.
26. Hannoveræ.
27. Ged. Hamb. per Muller.
28. Gedani.
29. Hamb. per Muller.
30.
31.
Febr. 1. Upſaliæ per Rudbeck. ſicut & ante à d. 7. 17. Dec.
2. Romæ per Gott. Ged. per Hevel. Herbip. Upſal. per Rudb.
3. Hafniæ per Barthol. Ged. per Hevel. Par. per Bull. Leod. Arg. Hann.
4. Ingolſt. Gedan. Vienn. Auſtr. Hann. Rint. Alt.
5. Gedani per Buthner. Coloniæ.
6. Pariſ. per Bulliald.
7. Colon. Frid. Franeq. Herbip.
8. Upſal. Franeq. Herbip.
9. Lugd. B. Herbip. Franeq. Hannov.
10. Hafniæ per Barth. Pariſ. per Bull. Ged. per Hev. Fran. Monach.
11. Colon. Vienn. Auſtr. Monach. Francof.
12. Gedan. Upſal. Hannov. Monach. Rint.
13. Ged. Franeq. Monach.
14. Ged. Franeq.
15. Upſaliæ.
16.
17. Hafniæ.
18. Ged. Regiom. Boruſſ.
19.
20. Upſaliæ per Rudbeck, ubi notandum eſt Caſſinum quoque & Auzutum hoc phœnomenon ad ſecundam Arietis tendens m. Martio obſervaſſe, ſed hoc ab Hevelio diverſum à Cometa noſtro ſtatui.

Tabella ejuſd. Cometæ ſitum ab $\frac{11}{21}$. *ad* $\frac{20}{30}$. *Decemb. obſervatum exhibens.*

Die 21. St. N. *Ged.* ſub cratere in Hydra long. 28°. ♍ Lat. A. 30°. *Trid.* ſub hydra in argo navi. *Lugd. C.* Altit. Merid. paulò major 20°. *Lugd. Bat.* in Cratere Alt. Merid. 11°. 42′. *Pariſ.* in triquetra hydræ per *Franeq.* ſub Crat. in tergo Hydræ. *Hann.* ſub cratere & hydra. *Hamb. per Müll.* Triqu. hydræ proximus: *ibidem per Siverum* ſub pede Crat. Aſc. R. 163° ¾ D. A. 26°. *Upſal. per Rudbeck.* long. 27°. 15′. ♎ lat. A. 30°.

22. *Mag.* in hydra & crat. alt. 10°. ſupra horizontem *Romæ* 1. *per Gott.* ſub Cratere & hydra. *Trid.* in Argo ortus à Med. nocte 2. H. occ. h. 7. *Lugd. C.* in velis navis 3°. infra Tropicum ♑ Leod. diſtan. à corde ♌ 43°. 31′. à corde hydr.

hyd. 31°. 15′. *Pariſ. per Petit.* diſt. à ſpica ♍ 35°. à corde ☊ 47°. in 28°. ♍. *Ibidem per Bull.* infra auſtraliorem duarum ſub fundo vaſis, Cometæ Azimuth occidentalius azimutho fixæ 15′. circiter. *Græcii* long. ♍ 8°. lat. 30°. Alt. ſupra horizontem 19°. D. A. 19°. *Mant. & Med.* propè ſtell. in corp. hydra. *Upſ. per Forn.* ſub Trop. ♈ in ♍ vix in horizonte conſpicuus. *Romæ* 2. 17°. ♍. in meridiano. 23. *Romæ* 1. *per Kirch.* infra Trop. ♈ initio ♍ *Saliſb.* ſubtus cor hydræ. *Trid.* in navi ortus ante 2. deſiit videri med 7. *Ged.* ſub hydra in 22°. ♍ lat. A. 34°. 36. Alt. M. 7°. *Romæ* 2. 14° ♍.

24. *Trid.* in navi apparuit ante I. occid. h. 6. *Norib.* ſub Trop. ♈ in velis navis *Frib.* circa h. 5. diſt. à corde hydr. 25. 46. à ſpica ♍ 46°. 26. long. ♍ 7°. ferè, lat. A. 37°. D. A. 28½°. *Romæ* 10°. ♍ in Meridiano.

25. *Ingolſt.* ſub Trop. Cratere & hydra in occaſum à Crat. vergens. *Pariſ per Petit.* long. 3°. ♍ ferè extra Trop. 24° ⅝ diſt. à Sirio 42°. 26. à corde ☊ 43. 16. à cordo hydræ 21°. *Ibid. per Bull.* ad malum navis longè infra Trop. *Ibid. per Auzut.* h. 3. 15′. diſt. à Sirio 46°. à Canicula 45°. A. R. 145°. 35′. Decl. Merid. 28°. 38′. long. 10°. 18. ♍ lat. Merid. 39°. 28′. *Lugd. Bat.* à meridie ortum verſus 15°. 5′. Alt. Canis maj. in Or. 23°. 45′. *Neoſtad.* in puppi navis long. 6°. ♍. L. A. 40°. *Trid.* in navi, ortus med. nocte, diſparuit ante 6. *Olom.* in velo navis, diſt. à Sirio 42°. à corde hydr. 30°. 45′. *Argent.* long. virg. 14°. L. A. 40°. D. A. 30°. Alt. ſupra horiz. 11°. *Hann.* ſub corde hydræ & Trop. ♈ obliquè declinans in Orientem, *Leod.* infra hydram. *Mant.* diſt. à Sirio 39°. 2′. à Regulo 44°. 38′. ab Arcturo 86°. 16. à corde hydr. 22°. 26. unde erat in velo navis.

26. *Lugd. B.* h. 10¾ Cometa ortus circa ortum alt. cor. hydr. 20°. 45′. Can. min. 23°. 53′. in fine obſervat. alt. ort. ejuſd. cor hydr. 23°. 45′. Cometa alt. 5°. 26. in recta cum cord. ☊ & hydræ, item cum can. min. & borealiſſ. enſis Orion. exiſt. in conſtell. navis, in malo poſteriori inter duas quæ ibi ſtellæ exiſtunt, ſed ab illis verſus in occaſum diſt. à corde hydræ 24°. 46. à Cane min. 38°. 28′. *Trid.* ortus ante mediam noctem occidit h. 4. *Leod.* I. hora 11½. in velo navis poſt malum 8°. circiter. *Ibid.* 2. h. 12. noctis diſt. à corde hydr. 22°. 33′. à Cane maj. 39°. 5′. *Ibid.* 3. h. m. 2½ diſt. à Cane maj. 38°. 55′. à Cane min. 43°. 36′. à corde ☊ 45°. 1′. Alt. Com. 9°. Spicæ h. 2½. 23°. 52′. *Franeq.* ſtatim à media nocte in velo navis aliquot grad. ſupra 4. & ult. in malo ejus h. 2. in ipſo meridie. *Ad Olom.* h. m. 3¼ in merid. ab Alpharad ſ. corde hydr. 30°. 45′. in velo navis. *Colon.* h. m. 4. horizonti imminens, ortus paulò poſt 11. in amplitudine ortiva 55°. *Pariſ. per Pet.* h. m. 4. in recta per ſpicam virg. & medium 4. ſtell. corvi æqualiter ab illis & capite & pede corvi ductâ in recta etiam per cor hydræ & linguam ☊ & in recta per Procyonem & genua ♊ long. 28°. ☊ cum lat. paulò minore præced. dier. *Ibid. per Auzutum* Cometa tranſibat merid. cum corde hydr. Alt. 11°. 36. diſt. à Sirio 39°. 8′. à Canic. 44°. 26. A. R. 137°. 56. D. A. 29°. 38°. long. 2°. 26. virg. lat. Merid. 43°. 26. *Romæ per Gott.* in velis navis. *Lugd. C.* long. 1°. virg. in circulo merid. parum ante cor hydræ h. 2. 45′. alt. 14°. 15′. Alt. Boot. 26°. Cometa in recta cum ſpica Virg. roſtro Corvi, item cum Cane maj. & lucida caudæ ejuſd. *Argent.* diſt. à ſpica 66°. à corde hydr. 25°. long. ☊ 20°. lat. A. 49°. D. A. 31°. Alt. ſupra horiz. 10°. Azimuth. à merid. in occaſum 4°. *Heydelb.* in malo navis. *Studg.* longè ſub hydra & Trop. ♈ à corde hydræ in ortum decl. 3°. 56. virg. *Saliſb.* in via lactea. *Rinteli* ſupra horiz. merid. 7°. circiter, alt. cor hydr. 30°. 26.

27. *Colon. in Gallo*, h. m. 3. ab horizonte pluſculum diſtans quam Sirius. Ex Cane min. Sirio & Cometa formabatur triang. ad Canem maj. propè rectang. latere à Cane majore ad Cometam paulò longiore altero. *Romæ* 1 *per Gott.* in puppi navis. *Romæ* 2. in meridiano 24°. ☊ *Lugd. B.* diſt. à ſpica 68°. 26′. à rubic. Orion. 54°. 2′. à Sirio 28°. 58′. à Procyone 38°. 16′. Alt. Arctur. in plaga Orient. 30°. *Neoſtad.* in med. vav. diſt. à roſtr. Corv. 42°. à cord. hydr. 33°. long. ☊ 19°. L. A. 40°. *Studg.* 26°. ☊ prope viam lacteam. *Trid.* in puppi navis. *Mant. & Med.* h. 7. Ital. diſt. à Sirio 21°. à Procyon. 35°. à cord. hydr. 29°. ſupra caudam

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

dam Sirii *Hannov.* ad gallum. *Marpurg.* h. v. 11. ſub Sirio in regione navis. *Altorf. per Trew* adhuc ſub corde ♌ & hydræ, ſed ulterius in occaſum.

28. *Ged. per Hev.* h. 1. in Auſtro propè merid. vix 6°. ſuper horiz. in pupp. ſub clypeo navis in 4°. ♌ ſub lat. A. 49°. 36. *Romæ* 1. *per Gott.* in lumbis canis maj. *Ibidem* 2. in meridiano 5°. ♌. *Trid.* ad pedes anter. Can. maj. *Lipſiæ* h. 1½. poſt med. noct. in merid. ferè alt. 8. circ. long. 2. ♌ in medio ſcutuli navis *Olom.* poſt med. noct. h. 3. ſupra duas in navis antenna magnit. 3. ab invicem diſt. 3°. diſt. Com. à Sirio 23°. 5'. circiter, à cord. hydræ 30°. 36. *Magdeb.* m. h. 3. in navi ſuperius inter anteriorem & medium malum.

29. *Ged. per Hev.* h. v. 9. 36. alt. Com. 10°. infra ſiniſtrum pedem anter. can. maj. long. 28°. 41'. ♊. lat. 47°. *Trid.* inter can. maj. & Lep. *Romæ* 1. *per Gott.* m. ſupra ped. auſtral. anter. Can. maj. eidem contiguus ferè. *Romæ* 2. in merid. ♋. 15°. & 25°. ♊. *Salisb.* in cap. Lep. h. 20. *Genevæ* h. v. 9. tantum diſtabat à ſtella genu dextr. Or. quantum hæc ab hum. ſin. in ead. omnes recta. Obtuſangulum iſoſceles conſtit. cum Sirio ſtellaque dextri pedis Can. maj. ang. obtuſo ad ped. exiſt. inter pedes poſter. Lep. & anter. can. circa Trop. ♑. alt. mer. 20°. circiter.

30. *Hafniæ per Reichelt.* h. v. 10½. Com. in recta per lucidum hum. Or. & ult. balt. idem per ſtellam in terg. & cap. Lep. hinc Long. 11°. 59. ♊. lat. A. 39°. 29'. *Ged per Hev.* h. 10. v. in collo Lep. long. 12°. 46. ♊. L. A. 40°. 16. A. R. 76°. 36. Decl. 70°. 16. Alt. Mer. 10°. 27'. *Trid.* in collo Lep. *Ing.* h. v. 9. ſub Or. paulò infra Lep. Can. maj. 19°. *Colon.* h. v. 10°. in collo Lep. diſt. à Regel 9°. à Cane maj. 20°. alt. Regel. 31°. 15'. Com. 22°. *Franeq.* h. v. 10². in merid. ad coll. Lep. *Lugd. B.* h. 8¾. infra pedes Or. in vertice triang. æquilateri à tribus illis conſtituti, h. 10. in recta cum rubic. or. & infima cing. diſt. ab horiz. 15°. 45'. *Upſal. per Rudb.* h. v. 7. ante cap. Lep. long. ♊. 8°. lat. 37°. 15'.

Hamburgo Hafniam die 23. *Julii Juliani* 1667.

DUm opus meum, cui lucem & propria moles prægrandis & figurarum æri incidendarum copia adhuc negavit, ad finem exoptatum perduco, & Tuum reſponſum ac de nobiliſſimorum ingeniorum noſtri ſeculi controverſiis judicium exſpecto, tribus verbis nunc Te compello. Nullus dubito Te mihi reſponſurum eſſe. Ea enim humanitate & nominis claritate Te eſſe ſcio, ut id officii mihi negaturus non ſis, non tantum ex votorum meorum Tuæque gloriæ, ſed, & quod eſt maximum, publicæ utilitatis ratione. Abſoluta eſt ultima Communicatio Voſſiana. Cui Tua, agmen clauſura, ſubjicienda. Hinc jam ad Addenda operi ventum eſt, & certo paginarum numero pro Tua communicatione relicto, hæc prælo ſubjiciuntur, ut quamprimum opus hoc abſolvatur. Ita vides, quanta feſtinatione opus ſit. Dabis itaque operam, ut voti compos quam ocyſſime reddar. Vale.

Langii Willi reſponſum Auctor iterum iterumque poſtulat.

Hamburgo Hafniam die 27. *Aug. Juliani* 1667.

SPatium pro inſerendis meis Tecum communicatis Tuoque reſponſo, à typographo relictum, adhuc vacuum manet. Cum autem pauca ex addendis operi imprimenda reliqua ſint, oro Te, per tuam humanitatem & boni publici ſtudium, ut quamprimum mihi reſcribas, & illa inter nobiliſſimos noſtri ſeculi Mathematicos controverſa, ut arbiter honorarius decidas. Liceat enim mihi ex ratione publicæ utilitatis, hâc libertate in Te uti, quam cuique in Republica literaria competere, veri certus credo, & non tantum in opere meo verbis, ſed & qualicunque exemplo confirmo. Indicavit mihi nuperrimis literis communis amicus Nobiliſſimus & Ornatiſſimus Rötlinius, Te & graviſſime negotiis diſtrahi, & neceſſaria librorum, inſtrumentorum, &

Libertatis vis magna in Republica literaria. Langiani ſilentii cauſæ.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Hoog.
107 B 47

obſervationum adminicula ad manum, quo votis meis rite ſatiſfacias, non habere. Verum ſi quæ tibi ratio expediendæ reſponſionis reliqua eſt, fac ut Vota mea impleas ſine mora, quam nullam tempus patitur, ut non tantum gratiam celeritatis bene facto addas, ſed & neceſſitati arti temporis conſulas. Nam & hæc, quæ vides, hodie jam typis ſubjicienda in Hollandiam mitto, verumtamen pro reſponſo tuo ſpatium relinqui curabo. Vale & fave conſtanter,

Tuo LUBIENIECIO.

Haunia Hamburgum XIII. *Sept.* III. *Zygonos Anno Chriſtianor. communi* MDCLXVII.

Nobili Viro STANISLAO LUBIENIETZKI,
WILHELMUS LANGIUS S. P. D.

Langius ſilentium diuturnum excuſat:

QUod toties abs te ſententiam rogatus de Cometis anni ineuntis MIↃCLXV. nondum reſponderim, in cauſa eſt, quòd ex quo primæ tuæ literæ mihi heîc ſunt redditæ, tot negociis occupatus fuerim, ut vix tantillum temporis reſiduum habuerim, quô literas ad te perſcriberem, nedum rem tanti momenti eâ quâ par eſt diligentiâ atque attentione expenderem, præſertim heîc Hauniæ, ubi neque ſchedas meas, neque ſuppellectilem librariam ad manus habeo. Memini quidem ineunte menſe Decembri anno MIↃCLXIV. nocte circa 2. horam me Cometam vidiſſe ſubobſcurum, caudam longam projicientem circa craterem in angue, cujus ſitum ad fixas, extenſione filari contuli XI & XII. Decembris. Poſt aliquot dies, quibus cælum mihi non favit, rurſum Cometam vidi XXII. menſis Dec. veſperi, crinitum, nullam tum caudam projicientem, quantum quidem viſu dignoſcere potui, niſi fortè ſplendor lunæ minus lumen obfuſcaverit. Silente enim luna veſperi natalis Domini XXV. Dec. cauda ſatis clarè perſpiciebatur, ſicut & ſequentibus noctibus ante lunæ exortum, quibus etiam cum fixis à me collatus fuit, quantum quidem per nubes licuit. Neque enim ulla mihi inſtrumenta Aſtronomica ad manum fuêre, quibus aliquid certi, in re tam ardua inquirerem, ſed talibus obſervationibus ὁλοχερέστερον acceptis acquieſcendum fuit, ut motum Cometæ utcunque colligerem. Atque ex iſtis obſervationibus haud aliud tum concludere potui, quantum quidem nunc memoriâ teneo, quàm Cometam circa initium anni MIↃCLXV. aliam viam ingreſſum, magis directo motu verſus Septentriones tetendiſſe, quod tamen ſchedis meis deſtitutus pro certo affirmare nolim. Poſt X. menſis Januarii Cometes à me viſus non fuit, quamvis ſub exitum Januarii & initium Febr. aliquoties quæſitus. Menſe vero Martio exeunte & ſub initium Aprilis iterum Cometes apparuit, inter quadratum Pegaſi & Andromedam, an idem cum priore, an alius ab hoc diverſus, haud facilè dixerim. Si quis enim conjecturæ locus, quam in corporum Phyſicorum generatione & diſſolutione explicanda vix quiſquam rejecerit, exiſtimo Cometas ex colluvie diverſarum partium generari, quas Democritus, quique eam ſectam ſequuntur, atomos dixêre, ac tamdiu intra conum telluris umbroſum latere, uſquedum magnis auctibus auctus moveri incipit elapſuſque umbra, Solis radiis illuſtris, oculis ſe hominum conſpiciendum exhibet. Atque ita quò vis, impellens protrudit, movetur: uſque dum ſolutis compagibus particulæ componentes diſſipantur. Pro partium verò componentium ſitu, tàm juxta longitudinem & latitudinem quam juxta denſitatem & raritatem, varii colores variæque figuræ in Cometis apparent. Et ſi quando partes vel magis poſtmodum condenſantur, vel ſuperficies lævigatur; majori ſplendore coruſcant, haud aliter, quam ſi Solis radii in corpus denſum lævumque inciderent. Quod ſi fortè Cometes vel in conum terræ umbroſum vel ſub radios Solis rurſum incidat; demum occultatur, uſque dum radiis liber, demum appareat, niſi antea diſſolvatur.

Sua Cometæ 1664. obſervata memoriter recitat:

Eadem ſine inſtrumentis Mathematicis facta fatetur.

Cometam hybernum 1665. aliam viam ingreſſum oſtendit:

Eund. ſibi poſt 10. 20. Jan. non eſſe viſum fatetur:

Vernum Cometam ab hyberno diverſum ſtatuere non audet:

Phyſicus conjecturis quandoque utitur & acquieſcit.

Democriti ſententia de concurſu atomorum locum in Cometæ generatione habere Langio putatur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

vatur. Atque ex his liquet nil certi in hac quæſtione affirmari poſſe, pluresne an unus Cometa prædicto anno fulſerit, niſi multæ accuratæ obſervationes locis longè diſſitis acceptæ diligenter examinentur, ut diſtantia Cometæ ab terra locuſque ſecundum longitudinem & latitudinem habeatur, atque inde ſciatur an Cometes perierit, an vero radiis vel Solis vel telluris immerſus lateat. Si enim talem ſitum in æthere habere deprehendatur, ut ita oculis latere potuerit, & Cometes poſtea fulſerit, credi poteſt veterem Cometem denuò apparere. Quod ſi verò nec Solis radiis, nec telluris umbrâ tum occultari Cometes potuerit; haud video quid aliud dicendum ſit, quam Cometam periiſſe. Quod ut clarius explicem figuram hanc apponere volui, in qua A. hemiſphæra Solis, B. globus terræ, C Lunæ, MHL conus terræ umbroſus, IMKL pars coni lucidi Solis terram illuſtrans. Poſito jam Cometam in E generari, eaque diſtantia à terra remotum, ut rotatione diurna non circumagatur; & tamen motu majoris orbis, quæ Lunam una cum tellure in magno circulo annuo circa Solem rotat, circumferatur: erit Cometa omnino inviſibilis (niſi in ſe ipſo aliquid luminis habuerit) uſquedum calore, ſpiritu aliove principio movente impulſus, extra lineam MH vel LH elabatur: quo tempore ſtatim à Sole illuminatur, terræque incolis ſe conſpiciendum præbet. Et quamdiu extra MH vel LH fuerit, ſemper apparet, niſi vel diſſolvatur, vel ultra Lunam alioſve Planetas aſcendens, eorum obtentu occultetur: vel denique magnam circuli partem emenſus, intra lineam IM. aut KL. ſe recipiat, Soliſque radiis obfuſcetur. Quod autem Cometam circa terram generari ſupponam, non eo dictum velim, quod negem circa lunam aut Venerem alioſve Planetas, æque Cometas aliave nova phœnomena generari poſſe. Solem enim ex corpore ſuo magna craſſaque effluvia emittere maculæ ſolares docent: quod de reliquis Planetis vix quiſquam negaverit. Quis enim naturæ vires, aut omnipotentis Dei manum, certis limitibus circumſcripſerit? aut quis contraria demonſtraverit, vel unquam demonſtrare potis eſt? Si enim Claremontio concedatur, varias obſervationes, quæ in India aliiſque diſſitis locis ſunt factæ, & Tychonicis aliorumque inſignium artificum obſervatis non conveniunt, probas tamen bonaſque eſſe: quis inde concluderet, ſtellam Hipparchæo ævo viſam, novam non fuiſſe? aut in ſuperiori æthere ultra lunam non fuiſſe enatam? Et quis errorem unius duorumve minutorum, imo quatuor & plurium in Inſtrumentis mobilibus ejuraverit? quis aëris eandem raritatem aut denſitatem in tam diſſitis locis præſtiterit, vel differentiam debita diligentia notaverit? & hinc tamen non unius tantum minuti error, ſed & major aliquanto pro locorum diverſitate, & aëris mutatione ſuboritur: unde phœnomenôn parallaxis plurimum mutatur. Subtilis ergo diſquiſitionis res eſt, & niſi obſervationes ſumma diligentiâ & attentione peragantur, loco tempore atque inſtrumentis idoneis: vix certæ probationes, nedum demonſtrationes illis inædificari poſſunt. Ac mihi quidem nullas ejuſmodi obſervationes habere licuit, inſtrumentis commodis deſtituto: neque tempus otiumve eas examinandi ſuppetit, quas ad me miſiſti. Totos enim dies, juris in ſupremo hoc regni tribunali, adminiſtrationi impendere,

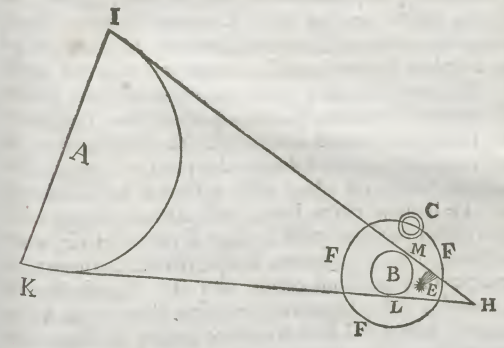

Langius pluresne an unus Cometes Anno 1665. fulſerit, decernere non vult: Solum quanta hic circumſpectione opus ſit, oſtendit.

Cometes unus hyeme & vere 1665. fulſiſſe, quâ dici queat: Et quando periiſſe.

Cometen ita circa terram generari à Langio ſupponitur, ut & circa alios Planetas eundem generari poſſe concedat.

Sol & reliqui Planetæ effluvia emittunt.

Hipparchi ſtella nova & ſuperior Luna.

Error aliquot minutorum facile committitur vel per inſtrumenta mobilia, vel per diverſam aëris rationem:

Ideò Obſervationes cum delectu retinendæ.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

dere, ex officii ratione cogor, & quod reſiduum, valetudinis curæ tribuendum eſt: ita ut accurato calculo obſervationes haſce expendere, atque invicem conferre tempus minime permittat. Tria enim quærenda ſunt. Primum an Cometa uſquam terrarum binis obſervatoribus debitis inſtrumentis magna diſtantia ſub eodem meridiano ſit obſervatus. Si hoc non datur: videndum, an ſub diverſis meridianis eodem temporis momento aliqua ſit facta. Quod ſi neque illud habeatur; reducendæ ſunt obſervationes, quantum quidem fieri poteſt, ad idem tempus. Quod quantis difficultatibus, quantæque incertitudini ſit obnoxium nemo horum rerum peritus ignoraverit: Abſque hiſce datis, haud video quid de phœnomeni ab terris diſtantia concludi certo poſſit, qua ignota, ex data longitudine & latitudine prius problema explicari nequit, adeoque ex iſtis principiis nihil definiri, novus ne, an vetus Cometa fulgeat. Fateor quidem ſi certis obſervationibus conſtaret Cometam continuo viſum uſque ad menſem Aprilem, non amplius dubitari poſſe, unum eundemque fuiſſe. Quoniam vero nihil tale mihi cognitum eſt; neque pro certo affirmare poſſum vel eundem fuiſſe, vel alium ab eo diverſum. Conatus quidem tuos, Doctiſſime Lubienietzki, nemo ſatis laudaverit; quod tam pulchro ac nobili inſtituto tot præſtantium artificum obſervata collegeris: ſed optandum ea tam egregiis hominibus adminicula ad manum fuiſſe, vel adhuc eſſe, quibus & ſuæ & aliorum expectationi fatiſfacerent. Perſuaſum enim habeo rem Aſtronomicam nulla aliâ viâ facilius feliciuſque reſtitui perficive poſſe, quam ſi tam clari viri commodis organis cœlum variis in locis ſcrutarentur, ſuaque inventa invicem communicarent. Verum hæc pluribus perſequi ocium non eſt. Quod vero de effectibus Cometarum proponis, video magnis id nunc viris probari, ut Aſtrologicis prædictionibus parum, imo nihil fere tribuant: ſed an id ſimpliciter recipiendum ſit, nondum video. Argumenta quæ pro hac ſententia adducuntur, mihi non tam firma videntur, ut aſſenſum extorqueant. Quæ enim ex ſcripturis citantur, neſcio an huc faciant. Multa Judæis vetita, quæ Chriſtianos non obligant. Et quis inter Chriſtianos Aſtrologus unquam negavit Deum naturæ vim immutare atque inhibere quando libet, adeoque ſapientiſſimorum Chaldæorum & Aſtrologorum Babyloniæ prædictiones irritas reddere, non ſecus ac prudentiſſimorum Babylonis Politicorum conſilia. Nam utrumque hoc Propheta loco laudato rejicit. Nec tamen ideo civilis ſapientia eſt damnanda, quod Dei omnipotente manu confundatur, adeoque nec de Aſtrologia argumentum hoc valet. Quis autem divinæ potentiæ quidquam detraxerit prædicens hominem epoto Mercurii ſublimati aquis miſti poculo, intra horæ ſpacium moriturum. Et tamen cauſas hujus rei (cur Mercurius ſublimatus tam perniciter occidat, cum non ſublimatus innoxie propinetur) non multo clarius quiſquam demonſtraverit quam quæ in Aſtrologicis de Planetarum in tali ſitu effectibus traduntur. Fateor majoris difficultatis eſſe, effectus Aſtroligicos quam Medicos explorare. Magnæ quoque mutationes ex locorum aëriſque diſpoſitione, corporum recipientium qualitate, variiſque aliis accidentibus cauſantur. Sic multa hominibus pernicioſa, aliis animantibus ſunt innoxia; & multa brutis noxia hominem non lædunt. Quædam venena in quibuſdam locis exitioſa, alibi vix ullas vires exſerunt. Antidotis quoque alexipharmacis plurima curantur, quæ ſine his interficerent. Ita etiam in effectibus aſtrorum multa intervenire poſſunt, quo minus vel non agant, vel non ſolito more agant. Unde non mirum Aſtrologicas prædictiones ſæpe fallaces eſſe, cum piorum hominum preces, vitæ inſtitutum, aliaque plurima Aſtrorum influentias mutent. Et tamen multa tam ex veteri quam nova hiſtoria adduci poſſunt, hanc artem confirmantia, ut has aliaſque ob cauſas magnis Aſtronomis Ptolomæo & Tychoni artem hanc non diſplicuiſſe conſtet. Quod ſi Aſtrologi aliquando gravius peccant; non arti id vitio vertendum, ſed artificibus: ſicut nemo Medicorum errata Medicinæ impegerit. Atque hæc ſunt, Clariſſime Lubie-

Cometa an uſquam à duobus Mathematicis debita ratione ſub eod. meridiano obſervatus? An ſub diverſis meridianis eodem tempore?

Cometarum diſcrimen magna cum cura faciendum.

Langius definire non audet, an unus Cometes vel duo Anno 1665. fulſerint:

Aſtronomiæ reſtaurandæ ratio à Langio propoſita.

Langius Aſtrologicis prædictionibus cur & quomodo faveat.

Aſtrologi Chriſtiani Babylonis Sapientes.

Babyloniorum prudentia politica non minus quam Aſtrologica confunditur à Deo, nec tamen illa ideo damnatur, ideo nec hæc damnanda.

Aſtrologicas prædictiones Langius tuetur & excuſat.

Noxia hominibus profunt bruto, & contra.

Antidotorum uſus.

Ptolomæus Aſtrologicis prædictionibus favet.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Lubienietzki, quæ doctiſſimis tuis literis reſpondere potui, in quibus ſi quidquam fuerit tibi acceptum, mihi perquam erit gratum; ſin minus, ignoſcas tempori atque occupationibus meis, quod omnia tam accurate examinare ac perſcribere nequeam. Ea vero quæ hac in re cognita mihi ſunt, candide, atque ea quæ doctos homines decet libertate, Tecum communicavi. Vale boniſque rebus vitam bonaſque horas impendere perge.

Hamburgo Hafniam die XXIV. *Sept. Juliani* 1667.

Langio Auctor ac reſponſo perhumano gratias agit,

MUltum omnino debeo Tuæ humanitati, quod inter tot graves occupationes, quæ Te ex Muſæo, imo Athenæo celeberrimo, in forum tranſlatum, ac ampliſſimæ provinciæ & ſic neceſſitudinibus publicis impoſitum jugiter tenent, me docto & amabili reſponſo beâris. Ad quod tria verba, ſummam manum operi vaſto imponens, reponere Tibi neceſſe habeo. Equidem ſperaveram Te nobis deciſionem illius de nuperis Cometis difficilis quæſtionis daturum fuiſſe. Sed Tibi alibi occupato & neceſſariis ad tantam rem excutiendis inſtrumentis & adjumentis defecto, Academicorum veſtigia legere, vel certe nobis monſtrare non placuit. Dixi & ego alicubi, magnis quoque viris *nil certi* in Rep. ut ſic dicam, Cometarum videri. Tibi præ cæteris Democritus arriſit. Non pauci ſunt (quos inter & ego nomen meum profiteor) qui ſperant Ingenioſiſſimi & tam omnibus neceſſariis ſcientiæ ac inſtrumentorum adminiculis Inſtructiſſimi, quam Solertiſſimi Hevelii maximis & feliciſſimis laboribus veritatem qua Cometarum ortum & motum reſpicit, ex puteo Democriti extractum iri. Mea quoque, vel potius illa, quæ mihi multi Viri in Mathematicis diſciplinis exercitatiſſimi ſuppeditarunt, à me Theatro Cometico illata, non parum, ut ſpero, ad eandem veritatem eruendam facient. Sed nobis orbis litterati judicium de non exiguis profectò conatibus exſpectandum eſt. Atque hoc mihi favens promitto in illo arduo de Cometarum ſignificatione & aſtrorum operatione argumento. Attamen cuivis integram libertatem relinquo. Ideo & Tibi: cujus ego judicium & eruditionem merito magni facio. Vale & fave.

Eique paucæ reponit.

Dubiam ſuæ ſententiam de Cometis Magni quoque viri ferunt.

Hevelius maximam exſpectationem de ſua Cometographia animis plurium merito excitavit.

Auctor de ſuis conatibus bonam ſpem concepit.

Diſſentientium libertatem æquo fert animo.

Tuo

LUBIENIECIO.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Hoog.
107 B 47

Addenda Tomo primo.

PAg. 23. *quam* (anchoram) Plin. l. 7. c. 26. Strabo l. 7. Geogr. Polyd. de invent. rer. l. 3. c. 15. Sardus de invent. rer. l. 2.

Ibid. mox: *ſicut & illam* (rotam figularem) Laërt. l. 1. Ephor. ap. Strab. l. 7. Plin. l. d. Polyd. l. 2. c. ult.

Ibid. *Exſuſcitatores ignis folles* Strabo l. 2. Polyd. l. 2. c. 19. Sard. l. d.

Pag. 40. libertatem arbitrii &c. De hac inferius multis egimus, eamque cum gratia divina feliciter, ut credo, junximus. Hic merito apponemus verba non minus Doctiſſimi quam Eloquentiſſimi M. Antonii Mureti, qui in Catil. 3. ſic inter alia ſcribit: *Cavendum eſt etiam diligentiſſime, ne Stoicorum veſaniam inſeq amur, aut aliorum, qui ſpoliatas omni libertate hominum mentes ſervitute devincire conantur, tolluntuque è rebus omnibus caſum, & quicquid de rebus futuris affirmatur, negatur ve, id definite verum aut definite falſum eſſe confirmant, quod longiſſime abeſt à vero. Etenim permulta ſunt, quæ antequam fiant, vel fieri, vel non fieri poſſunt: eſtque ita plane libera hominum voluntas, ut nemo invitus bonus fiat, nemo invitus malus. Alioqui enim fruſtra virtutibus præmia, fruſtra vitiis ſupplicia conſtituerentur.*

Pag. 44. ad lit. l. in textu. Vid. M. Andr. Concii diſp. 1657. de vanit. ex aſtris de rebus arbitr. & fortuit. divinant.

Ibid. ad lit. p. Vide Conc. d. l.

Ibid. lin. 4. à fine poſt verba illa *Aſtron. & Aſtrol.* Vid. Cl. Petri Lambec. prodr. hiſt. liter. l. 1. c. 6.

Pag. 45. lin. 8. poſt verba *prorſus rejicit*, adde: vid. Lamb. & Conc. cordate contra has diſp. d. l.

Pag. 52. lin. 15. ad illâ: *qui forte idem erit.* putatis deinceps accurate rationibus, inveni hos Cometas diſtinguendos eſſe. Qua de re in hiſtor. Comet.

Pag. 58. ad illa, *erit aliquando ebrietati honos* &c. nota verba Senecæ me, cum hæc ſcriberem libro defectus memoriter recitaſſe, quæ ita ſonant. *Habebitur aliquando ebrietati honor, & plurimum meri cœpiſſe, virtus erit.* l. 1. de benef. c. 10.

Pag. 135. circa fin. *cum Seneca* adde l. de brevit. vitæ c. 19.

Monitum ad pag. 92. pertinens.

Cum per partes apographa Communicationis Rautenſteinianæ typographo mitterem & quaſdam epiſtolas Rautenſteinianas omitterem, adhæc meæ ad eum litteræ non ſemper ſtato tempore perlatæ fuerint, factum eſt ut earum rationes aliquantum mutatæ fuerint. Quod quidem res epiſtolis contentæ quemque docere poſſent. Ut tamen quiſque regulam certam habeat, præſertim cum vir ille & ampliſſima dignitate Ill. & tot negotiis publicis diſtractus non ſemper potuerit ad omnia literarum mearum capita extemplo reſpondere eorumque veſtigia ſequi, ſed hoc ſæpius captato tempore commodiori fecerit, damus Canonis inſtar ſequentem tabellam.

Ratiſbona	Hamburgum
Num. 28. d. 4. Maji	Anno 1665.
Num. 29. d. 7. Maji	ad 25.
Num. 30. d. 11. Maji	ad 26.
Num. 31. d. 14. Maji.	
Num. 32. d. 18. Maji	ad 27.
Num. 33. d. 21. Maji	ad 27, 28.
Num. 34. d. 25. Maji	ad 29.
Num. 35. d. 28. Maji	ad 30.
Num. 36. d. 1. Junii	ad 31.
Num. 37. d. 4. Junii	ad 32.
Num. 38. d. 8. Junii	ad 33 & 34.
Num. 39. d. 11. Junii	ad 35.
Num. 40. d. 15. Junii	ad 35.
Num. 41. d. 18. Junii	ad 36.
Num. 42. d. 22. Junii	ad 35 & 37.
Num. 43. d. 25. Junii	ad 34 & 38.
Num. 44. d. 29. Junii	ad 36 & 39.
Num. 45. d. 2. Julii	ad 37, 40 & 41.
Num. 46. d. 6. Julii	ad 42.
Num. 47. d. 9. Julii	ad 43.
Num. 48. d. 13. Julii	ad 44.
Num. 49. d. 20. Julii	ad 44 & 45.
Num. 50. d. 23. Julii	ad 46.
Num. 51. d. 27. Julii	ad 47.
Num. 52. d. 30. Julii	ad 48 & 49.
Num. 53. d. 6. Aug.	ad 50.
Num. 54. d. 7. Aug.	ad 51.
Num. 55. d. 13. Aug.	ad 52.
Num. 56. d. 17. Aug.	ad 53.
Num. 57. d. 19. Aug.	ad 53.
Num. 58. d. 24. Aug.	ad 54.
Num. 59. d. 27. Aug.	ad 55.
Num. 60. d. 31. Aug.	ad 56.
Num. 61. d. 7. Sept.	ad 57 & 58.
Num. 62. d. 10. Sept.	ad 59.
Num. 64. d. 17. Sept.	ad 60 & 61.

Reliqua tam antecedentia quam ſeqq. recte ſe habent: quod magno labore exploravi.

Pag. 236. Nota Illuſtriſſimum Bruſſellum de hinc plures literas ad me ſcripſiſſe & Symbolam promiſiſſe operi inſerendam: ſed poſthac Lutetia Pariſiorum exceſſiſſe, nec mihi amplius ſcripſiſſe.

Pag. 292. Notandum, quod res ipſa docet, reſponderi à Cl. Heinſio hac epiſtola ad illam quoque Auctoris d. 17. 27. Junii exaratam quæ Num. 23. inſignita eſt.

Pag. 334. lin. 11. *in quo ſolo ſeptenarii & novenarii concurrunt* adde, (unde hebdomaticus & enneaticus Græcis, Androdas Ægyptiis vocatur, de cujus ſingulari efficacia conſulas velim Firmicum l. 4. c. 14. tum Philon. de ſeptenario & Petr. Bungum in myſteriis numerorum atque Feder. Morellum in hebdomade & enneade, denique Incomparabilem Cl. Salmaſium de annis climactericis.

ADDENDA

ADDENDA COMMUNICATIONI HEVELIANÆ.

Dantiſco Hamburgum d. 22. Maji 1666.

N. 15. ad 29 & 30.

Auctoris & Hevelii ſtudia Cometica diverſa.

Hevelii judicium de Cometa 837.

Phænomenon anno 1033. viſum an Cometa fuerit.

Cometa nullus A. 1033. obſervatus: Cum ſonitu & fragore nunquam trajicit: Sæpè falſus, Ideò ſemper cum cura examinandus.

AD binas Tuas poſteriores literas, die 16 & 30. Aprilis datas paucis reſpondeo. Cum animus meus plane aliis ſpeculationibus Cometicis nunc occupatur, Tu Chronologica & Hiſtorica, ut percepi, tractas, ego vero nunc merè Aſtronomica; ſic ut plenè hâc vice Tibi ſatiſfacere, ob varias occupationes nequeam. De Cometa vero 837. ita ſentio: illum in ſigno Virginis primùm apparuiſſe, & quidem ea in parte, qua pedes ejus caudam Corvumque contingunt, hinc ſpatio 25. dierum motu retrogrado per Leonem, Cancrum, & Geminos progreſſum eſſe, & tandem in capite Tauri, ſub Aurigæ pedibus evanuiſſe. Cæterum ſtellam illam anno 1033. etiamſi Calviſius referat à Septentrione verſus Meridiem trajeciſſe, & à 28. Febr. ad 15. Martii perduraſſe, valde dubito Cometam fuiſſe, multo minus ſtellam aliquam novam. Cum nemo, qui Cometas deſcripſit (quantum ſciam) Cometam aliquem eo anno notaverit. Adhæc Cometam cum ſonitu & fragore unquam trajectum eſſe, vix credo: fortè diverſos globulos ignitos (quorum alter d. 28. Febr. alter rurſus 15. Martii viſus eſt) vel faces ardentes, pro Cometis arripuerunt: ut ſæpius fieri ſolet ab imperitis. Quot Cometæ, quæſo, hoc ſolo unico anno apparuiſſent, ſi ex opinione vulgi res dirimenda eſſet? Ego puto, nonnullos plurima meteora ac phaſmata, imo etiam ipſos Planetas nonnunquam pro Cometis apprehendiſſe. Quamobrem hac in parte non facile credo omnibus, nec ipſis Hiſtoricis, niſi inter ſe probe conveniant, & circumſtantias adjiciant fide dignas. Typographo Batavo nihil ſignificandum habeo; faciat quicquid velit, mihi perinde erit. Pro Cometologia Schüleri gratias Tibi habeo magnas, daboque operam, ut par pari, ſuo tempore referam. Vale feliciter & porro fave.

Hamburgo Dantiſcum Kal. Junii Gregor. 1666.

N. 31. ad 15.

Rautenſteinii mortem amicis Dantiſcanis dolens Auctor nunciat.

Hevelii & Bullialdi aſſenſum de Cometa 837.

Auctor ſibi gratulatur.

Stella 1033. viſa fuit meteoron.

Hevelii & Auctoris ſtudia Cometica diverſitate utilia.

RESponſionis officium æquitas, brevitatem tempus imponit mihi, cui prope dolor imponit ſilentium. Hoc enim ipſo inauſpicato die, quo communem olim utriuſque noſtrum, tum & Nobiliſſimi Peltzii, Cl. Titii aliorumque Virorum egregiorum in Urbe veſtra degentium amicum Illuſtriſſimum Rautenſteinium, peractâ Suecica Legatione ad ſuos revertentem domi meæ exceptu-rus eram, nil niſi domicilium præſtantiſſimæ illius mentis recepi. Epitaphium quod levandi doloris & exſolvendi officii cauſſa extemplo ad aram amicitiæ optimæ notæ Viro & Amico poſui, Nobiliſſimus Peltzius cui exemplum mitto, tecum commune habebit. In iis quæ ad me de argumento Cometico ſcripſiſti, Tibi aſſentio. Nam de Cometa anni 837. idem idonea auctoritate Virorum Præclarorum nixus judicavi. Sed Tu, ut & Cl. Bullialdus (à quo nuper literas 21. Maji datas accepi) aſſenſu gravi meam aliorumque ſententiam uterque firmaſtis. Stellam illam anno 1033. viſam inter Cometas non retuli. Meteoron enim aëreum fuiſſe arbitror. Obſervationes Tuas de Cometa vetno quamprimum mihi mitti cupio, unà cum communibus Amicis, Tibi optimè cupientibus. Cometologiam Schuleri Te accepiſſe, & grato quidem animo, valde mihi gratulor, grata tibi officia præſtare ſemper geſtiens. Vale Vir Humaniſſime, & fave mihi meiſque ſtudiis, quæ cum Tuis merè Aſtronomicis juncta, aliquid utile & jucundum ſimul Reipublicæ literariæ, ut ſpero, prodent promentque.

Dantiſco Hamburgum d. 23. Junii 1666.

N. 16. ad 31.

Hevelius' Prodromi Cometici continuat. Auctori mittit:

Sua Doctorum Virorum judicio ſubmittit,

TAndem opuſculum meum ab Amicis hactenus deſideratiſſimum Tibi per tabellarium Ordinarium, ut Tibi quantocyus morem gererem, tranſmitto: de quo quid vobis videatur, & an deſiderio etiam veſtro ſatisfaciat, ſuo tempore mihi aperiatis etiam atque etiam rogo. Nunc liberum eſto omnibus harum rerum eruditis de omnibus illis controverſiis judicium ferre; ſed neceſſe eſt, ut omnia & ſingula non ſuperficietenùs atque oculo fugitivo perluſtrentur, ac pervolutentur, ſed ordine, diligenter ac ſcrupuloſe perlegantur, perquirantur, examinentur ac ponderentur, tam ipſæ obſervationes, quam fuſiſſimus ac laborioſiſſimus calculus inde deductus; non dubito, quin quilibet æquus cenſor, qui litem ſuam nondum fecit, & minime adverſam aliquam in pectore gerit præconceptam ſententiam (quorum optime ſcio nonnullos paſſim dari, qui me etiam inaudito, indefenſumque jam olim condemnarunt) ſic judicet, me (abſit gloria) in obſervandis his Cometis officio meo, pro virili functum eſſe, ac minime, quouſque fidis Inſtrumentis ab initio ſcilicet ad 12, 13 & 14. Febr. Cometam inſectatus ſum in motu diurno aberraſſe, ut quidem Cl. Auzoutius pag. 8. Epiſt. ad Cl. Petitum, me accuſat; ſed è contrario illum jugiter hallucinatum eſſe, ſicuti prolixè ſatis à nobis demonſtratum eſt. Quo autem Cometa à die 12, 13, & 14. Febr. ubi illum Inſtrumentis congruis amplius obſervare haud potui, viam ſuam duxerit, an primam, an vero ſecundam Arietis verſus, ſalvis quorumcunque obſervatorum obſervationibus & remotis inconvenientiis & abſurditatibus omnibus; Tibi aliiſque dijudicandum relinquo: tum utrum obſervationes illæ omnes contra me in medium allatæ, tam accurate inter ſe conveniant, ut Cl. Auzoutius ſibi quidem imaginatus eſt? & an tanto fundamento nitantur, ut omnes meas obſervationes penitus iis evertere poſſit? De his & reliquis, inquam, omnibus, judicium Amicorum cum exploratum,

Cumprimis ſibi ab Auzoutio motam controverſiam.

ſaluta, veris, nobis communices iterum iterumque humaniſſimè peto. Interea Amicos omnes officioſe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Hoog.
107 B 47

saluta, quibus prima occasione aliquot exemplaria per Lubecam transmittam. Vale, & pristino favore ac amore fac nos prosequaris.

N. 32. ad 16.

Hamburgo Dantiscum d. 29. Junii Greg. 1666.

Hevelii Prodromum Comet. continuatum Auctor laudat & gratum munus habet:

TAbellarius, qui hodie ad nos accessit ex terris vestris, attulit mihi continuationem Prodromi Tui Cometici cum adjuncta Mantissa, opus profecto præcipuum, eximium, & ut subtilissimi ingenii, ita & affectus erga me Tui, insigne documentum. Scio me primùm in hac urbe esse qui hunc librum pretiosum & præclarum, & munus tuum, crede mihi, acceptissimum possideo. Video, si quid hic video, postquam librum fugitivo oculo inter multa negotia hodie expedienda percurri, Te Cl. Auzutio accuratissime, sed & humanissime ac modestissime respondere. Qua in re ut officium boni Viri præstas, ita Te verè bonarum literarum peramantem esse probas. Macte tantis virtutum & eruditionis laudibus, macte ingenti in rem Mathematicam merito, Magne Hevelii! Judicia Amicorum sincera nec minimum adulatoria Tibi per me, sicut antea, quamprimum ea expiscari potero, patebunt. Ideo ut exspectati operis Tui dulcedine animum Magnifici & Amplissimi ac Humanissimi Viri Domini Bartholdi Mülleri, bonarum artium studiosissimi & de hac civitate Consulis optime meriti, exsatiarem, illud jam ei perlustrandum misi. Reliqua, quæ promittis exemplaria, cum desiderio exspecto. Gratulor mihi non tam quod gratum officium, quam quod etiam publicè utile Tibi præstiterim submissis observationibus Rudbeckianis, quod toties in libro Tuo fateris & demonstras. Quod si promtæ voluntati facultas responderet, essem profectò strenuus Mathematicorum studiorum Promotor, qualem me esse prædicas. Nunc vix sperare possum, me, sicut ante Te volente feci, in compendium redacturum Prodromum hunc Tuum Reverendorum Kircheri & Riccioli gratia, licet utrique par hic quoque officium præstare cupierem: In isto, ut volebas, salutando, me officio defunctum ritè esse, jam ante, nisi fallor, ad Te perscripsi. Indicavi etiam Te aliquot ad eum literas dedisse, nihil autem responsi accepisse. Si tamen ulla ratione fieri poterit, dabo operam sedulò, ut hujus quoque operis Tui potiora cæteris Tuis operi meo jam insertis addantur. Ita, quantum in me erit, præstantissimus labor Tuus à me quoque omni posteritati & seculorum æternitati, quamdiu scilicet literis debitus tribuetur honos, commendabitur. Nunc autem demum video, quam utilem Tibi præstitissem operam, si ipsas demonstrationes Rudbeckianas Tibi misissem. Sed necdum ipse eas ex Batavia accepi, missurus eas ad Te è vestigio, postquam hæ ad me perlatæ fuerint. Nobilissimum Hugenium à Christianissimo Rege Lutetiam evocatum, honestè & liberaliter haberi ex Cl. Bullialdo paulò ante accepi. Cl. Auzutius nil mihi ad meas posteriores respondit. Sed & Cl. Bullialdus ab aliquo tempore silet, domestica quadam molestiâ lacessitus. Salutem adscribo Cl. Viris Titio & Büthnero: sed & Nobiliss. Peltzio, quem ab urbe abesse ex diuturno silentio colligo: tum quod nullam epitaphii Rautensteiniani, quod ad eum miseram Tecum communicandum, facias mentionem. Unum addo: Proximo die Sabbathi cum adessem Serenissimæ Reginæ Suecorum Christinæ, eique, prout Princeps illa Magnanima litteras assiduò amat, fovetque, ationem de opere meo redderem, fecit Sua Majestas mentionem Tui honorificam, Teque ut Excellentissimum Astronomum gratiâ suâ prosequi testata est. Vale Vir Humanissime & Amicissime, mihique constanter fave.

Rudbeckianæ observationes Auctor se Hevelio in tempore missse gaudet.

Auctor quantoperè votis, studiis & conatibus Hevelianis faveat, demonstrat.

Hugenius Christianus liberaliter à Rege Galliæ habetur.

Christina Regina Sueciæ laudatur à studio litterarum.

N. 17. ad 32.

Dantisco Hamburgum d. 24. Julii 1666.

HAc vice nullum aliud scribendi argumentum occurrit, quam quod significem, me nuper per Lubecam 23. exemplaria novissimi mei opusculi Tibi transmisisse, ex quibus rursus unicum Tibi reservabis, alterum Cl. Viro Dn. Kirstenio, & tertium Cl. Müllero meo nomine officiosè exhibebis. Cæteris amicis ferè omnibus, cum quibus aliqua mihi intercedit necessitudo, opusculum hocce pariter jam obtuli, tam Italis, Gallis, Anglis, Polonis, Germanis, Batavis, nec non quibusdam in Suecia, ut & Celeberr. Heinsio & Cl. Rudbeckio: Cl. Bartholino etiam prima occasione per Doct. M. Reichelium transmissurus sum, sic ut jam supra centum exemplaria amicis distribuerim. Nuper Eximius Cassinus observationes suas in Martio habitas, ratione quarundam Macularum, mihi transmisit, ex quibus pariter, ut in Jove clarè deducit Martem spatio 24. hor. & 46. circa axem gyrari. Literæ illæ, in quibus ea omnia demonstrat, Bononiæ sunt impressæ. Saluta quam humanissime Cl. Viros Kirstenium & Müllerum. Vale & fave.

Hevelius in amicos officiosus.

Cassini observationes.

N. 33. ad 17.

Hamburgo Dantiscum d. 10. Sept. Greg. 1666.

Auctor tardum responsum excusat.

NOn miraberis, ut spero, tandiu dilatum responsi ad postremas Tuas literas 24. Julii datas officium, postquam nunc cognôris me ante quatriduum demum Tuum illum fasciculum Lubeca accepisse. Alioqui licet continuis nec profectò levibus laboribus in contexenda Historia Cometarum occupatus, honestis & necessariis erga Amicos officiis deesse non soleo. De oblato novo libri Tui exemplo debitas Tibi ago gratias. Exoscular in hoc munere Tuam benevolentiam officiosam, incredibilem verò & singularem rerum cœlestium peritiam ac in texendis rationibus ac deducendis firmandisque argumentis solertiam etiam veneror & magis magisque demiror. Cujus rei ut perenne

Gratus in amicum est.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Figura observat. Cometicar. Anno 1665 Gedani Factar. ad Communicat. Hevelianam pertinens. N.o 14

Die 6 Aprilis

1

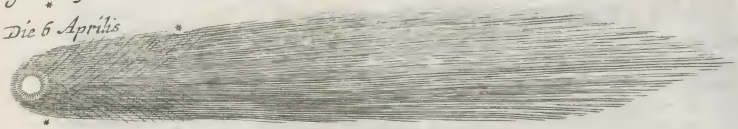

Die 7 Apr.

2

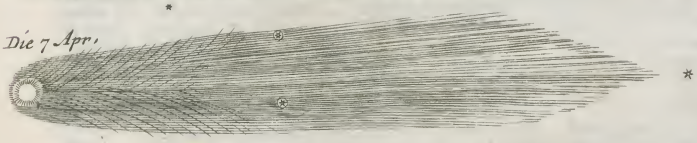

Die 8. Apri.

3

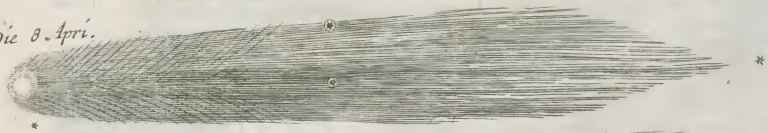

Die 10 Apr.

4

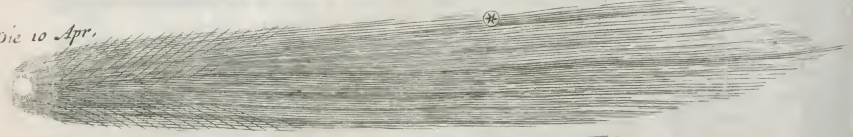

Die 11 Apr.

5

Die 13 Apr.

6

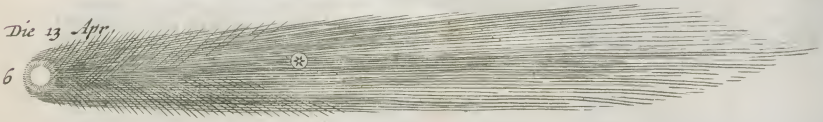

Die 15 Apr.

7

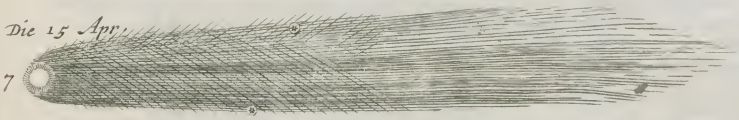

Die 16 Apr.

8

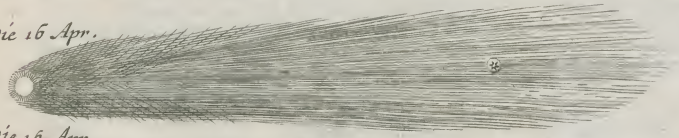

Die 16 Apr.

9

Die 20 Apr.

10

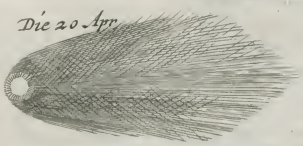

Fig. D

G. Gerardi sculp.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Early European Books. Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

N.° 21.

Figura observat. Cursus Cometæ Anno 1665 mense Aprili factus, a Johanne Hevelio ad ejusdem Communicat. pertinens.

KONINKLIJKE
BIBLIOTHEEK

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

perenne monumentum operi meo insit, animus mihi est Tuas Cometæ posterioris observationes, quas vides, æquè ut prioris, ei inserere: dummodo Tu assentias. Licet verò hac de re jam antea ad Te retulerim, volui tamen & observationes ipsas ex opere Tuo excerptas Tibi mittere, ut si forte alicubi aliquid demendum, addendum vel mutandum sit, me pro solita æquitate moneas. Nunquam enim quidquam votis amici contrarium, in iis præsertim quæ ad eum pertinent, facere in animum induco. Velim itaque has observationes cum judicio de iisdem Tuo ad me remittas. Exempla Tui libri Clarissimis Viris Kirstenio & Mullero nomine Tuo obtuli. Summoperè illi deprædicant Tuam humanitatem & rerum Astronomicarum scientiam. Operosas illas tabulas, tot & tantis rationibus completas magis mirantur quam rimantur, aliis præsertim distracti. Approbare tamen eos tua argumenta & observata, certum mihi & exploratum est, & tunc quidem jam, cum primum exemplum libri cum eis communicassem. Hunc ego libenter, ut prioris Cometæ Prodromum, Reverendorum Virorum Kircheri & Riccioli, ut pote Amicorum communium & à Nobis longe dissitorum, gratiâ in compendium redigerem. Sed ita me multiplex historiæ Cometalis labor distinet & premit, ut huic alteri labori nulla ratione operam commodare queam. Nunc quidem, dum Amici & Typographi aliaque urgent. Ad finem enim historiæ, cui decurrens anno decursо mensis iste initium dedit, propero. Priusquam vero hæc aliaque quæ me premunt, amoveam, Prodromus iste Tuus meò, apud Italos quoque, amplius opus non habebit. Editorum à Cl. Cassino nil prorsus vidi. Sed virum esse in Mathematicis exercitatissimum ex multis cognovi: tum verò etiam ex Temet ipso. Ideo libenter observationes ejus, ubi commodum erit, videbo. Potitus jam diu earum humanitate Kircheriana fuissem, nisi tanta locorum distantia impediisset. Rudbekianas figuras nondum ex Hollandia accepi, licet assiduis monitis Amicos ibi agentes meaque curantes, ut eas ad me mitterent, urserim. Non parum vota nostra in multis funesti istius belli, cujus incendium die ab hinc octavo in Albi & oculis hujus urbis aliquantum exarsit, incommoda morantur. Hoc utinam eodem modo ut nuper in carissima patria exstinguatur. Magnum hoc meæ sententiæ de indifferenti Cometarum significatione adferret momentum. Quod reliquum est, velim Vir Humanissime, Cl. Titium vestrum, quem Virum ego magni meritissimò facio, salutes, eique nuperum postulatum per Nobilissimum D. Peltzium Fœderati Belgii nomine apud Vos residentem, factum in memoriam revoces. Est autem illud pro Vidua communis olim nostrum omnium amici D. Rautensteinii, quæ per me mariti optimi & optatissimi Amicos rogat & obsecrat, ut marito ad amicitiæ aram justa persolvant. Vale ac mihi constanter fave.

Hevelianæ posterioris Cometæ verni observationes contractas Auctor operi suo inserere instituit.

Hevelianæ merita deprædicantur.

Historia Cometarum ab Auctore conscripta annuum opus.

Cassini laus.

Bellum bonas literas tractantibus inimicum.

Auctor pacis cupidus, ergà patriam pius.

Titius laudatur.

Peltzius Reipublicæ fidens Hollandi. Danisci.

Generalis Cometæ qui apparuit Anno 1665. mense Apr. descriptio Dantisco Heveliana ab Auctore in compendium consentiente Amplissimo & Cl. D. Hevelio redacta.

Cometæ verni 1665. descriptio generalis ex mente Heveliana:

COmeta hic quem longè maturius illuxisse puto, atque d. 5. Aprilis, hic Gedani primum ab Excubiis Civitatis animadversus est, innotuit demum mihi (Joanni Hevelio) 6. Aprilis, ipso die Lunæ, mane hora 1. 36. ferè circa Hellespontium supra nostrum Finitorem assurgens. Corpus hujus albicans & ex parte subflavum lucidius multo, quamquam minus apparuit ac prioris Cometæ. Tubus in meditullio unicum rotundum nucleum, ad instar auri splendescentem offerebat, quem alia materia tenuior & æquabilis excipiebat ac cingebat, prout ex prima delineatione Fig. D. clarè liquet. Existebat tum temporis in ipso pectore Pegasi in 14°. 22'. Piscium, & quidem lat. bor. 26°. 36. sub duabus videl. illis stellis in pectore Pegasi.

Putatur ei longè maturius quam 5. Apr. illuxisse:

Comparatio ejus cum hyberno.

Situs.

Die 7. denuo observatus est, distantiæ ab iisdem fixis ferè eadem porportione, ut initio immutabantur, progressus est intervallo 24 horarum per 4°. 6'. Et in longitud. 4°. 36. via quæ nobis innotuit ex detectis utriusque diei Cometæ locis per distantias in globo & quidem amplioi delineatis, usque ad horizontem ortivum deductis, tetendit per Pegasum sub capite Andromedæ Piscem Boreum versus. Verum cum nullus Cometa accurate tramitem circuli maximi observet, suasor sum, ne huic explorationi viæ itineris circa ejus nempe extremitates nimium fidamus, atque ita longè satis à vero quod ad intersectionis punctum attinet, aberremus. Lumen & splendor nihil: magnitudo vero paullulum videbatur mutata, existente tamen illo unico nucleo in meditullio. Cauda 12°. vel 13°. pergebat versus stellam in extremitate alæ australis cygni.

Motus.

Iter.

Splendor & magnitudo.

Tum cauda.

Die 8. April. hora secunda mane Cometa cum Scheat pegasi & stella præcedenti in pectore pegasi triangulum propemodum æquilaterum constituit, progressus 4°. circiter, caput eximie luminosum, nucleus tamen vix major & lucidior quam hactenus apparuit. Cauda per præcedentem in pectore pegasi incidens ad sinistrum usque genu adæquavit ferè 15°. cui superius adhæsit sequens in pectore Pegasi. Caput integrum maculæ lunari quæ Sicilia vocatur 6': Nucleus vero insulæ Corsicæ lunari 12" & 13". æqualia deprehensa sunt. Vel nucleus collatus cum Saturno nondum ad magnitudinem corporis hujus intermedii rotundi omnino accedebat.

Die 9. Aprilis pluvia.

Die 10. hora 1. 54'. exoriens adhuc lucidior & major apparebat oculo nudo; at nucleus ope telescopii nec major nec luminosior erat. Cauda similis, ad 20°. excurrebat versus ungulam sinistri pedis boreal. Pegasi, Scheat superiori sua parte fermè attingens. Longitudo 2°. Arietis, Latitudo & motus decreverant.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Die 11. April. summo manè Cometa denuò insigniter clarus colore haud dissimilis Saturno capite nihil immutato, caudam in ipso exortu ad 22°. diluculo vero ingravescente ad 17°. tantum extendebat.

Die 12. Adversa tempestas.

Die 13. Cometa hora 1. 56. ferè primum emergebat cum cauda præcedente 25°. quæ tamen paulo post 20. tantum æstimabatur, excurrens ad sinistrum usque genu Pegasi.

Die 14. Aprilis nubes observationem non admiserunt. Die 15. Cometa magis adhuc splendidus ac vegetus exoriebatur, tum ipse tubi beneficio aliquanto major videbatur. Cauda ante ortum Cometam 25°. à capite superiori sua parte stringebat scapulam sinistram Andromedæ, ut habet typus ad Num. 7. Hoc die tria singularia notata sunt I. caput ex solo nucleo constans & reliqua materia rariori circundata pene omni exutum. II. Caput aut cauda scintillantia & radios quasi vibrantia III. Cauda ad eductionem spatio aliquo obscuriori fissa perinde ac si nucleus ille umbram projiceret. Situs erat Cometa in cap. Piscis Boreal. in 19°. 27'. scilicet Arietis sub latit. 19°. & 38'. Boreal.

Cometa vernitria singularia d. 5. 15. April. ab Hevelio notata.

Die 16. April. Cometa ipso Saturno lucidior fere magis quam hactenus in oculos incurrit, ut & ipse nucleus telescopio major animadversus est, sine ullo crine, nisi qui versus Solem in apicem fastigiatus fuit, uti ex delineatione ad Num. 8. aperte liquet. Adhæc diameter ejus Jovis diametro minor, Saturni vero (quod ad corpus intermedium) æqualis detecta est, ut & umbra per caudam mediam (quæ fuit 20°.) ut pridie. Cauda æquè vibrans radios ac caput, dirigebatur per dextram scapulam versus tres illas in brachio Andromedæ, & sub auctiori ac intensiori diluculo plane decurtabatur, ut habet Iconismus ad Num. 9.

Die 17. intemperies aëris observare non permisit.

Die 18. Cometa idem deprehensus est & facie & nucleo; Cauda tamen debiliori ob nubeculas horizontem obsidentes. Hæc versus superiorem stellam in manu Andromedæ ad sinistram videl à lucida cinguli 1°. vel 1°. & 36. tetendit longitudine circiter 15°. & quotidie magis magisque sursum elevata est ratione situs solaris.

Die 19. ob vapores horizonti adhærentes nihil propemodum observatum est.

Die 20. hora tertia 43'. in altitud. 3°. 45'. observatus est Cometa à quibusdam fixis, & hora 4 adhuc visus est nudis oculis satis distinctè in altitudine 6°. 30: locus autem ejus sub cuspide trianguli paulo supra cornua Arietis viam quasi versus cornu dextrum seu lucidam Arietis dirigens in 1°. 18. Taur. & latit. 13°. 14'. annotatus est. Quod ad motum proprium verò attinet, spatio 48. hor. 40 51'. trajecit sic ut uno die posteriori 2°. 23'. tantum absolverit. Cauda primùm ob nubes circa horizontem conspecta non est, deinde tamen 3°. vel 4°. visa, ejus cuspis verticalem jam transcenderat pauxillum Septentrionem versus deflectens; ac si conjunctio Solis & Cometæ jam celebrata esset. Materia illa dilutior, in frontispicio capitis nulla; ad utrumque latus vero satis dilatata fuit, ut habet Num. 10.

Die 21. Evaporationes circa Horizontem.

Die 22. Vero sæva & turbida tempestas omnem observationem turbavit.

Quo tempore videri cæperit & desierit.

At die 23. April. licet cœlum circa horizontem esset nitidissimum, nec nudis nec armatis oculis Cometam usquam deprehendere amplius potuimus, atque ita tantum 14. diebus à 6. ad 20. Aprilis nobis conspicuus fuit, quo tempore 46°. in suo orbe absolvit. Et hæc est Generalis descriptio Cometæ posterioris: specialis videatur in ipsa descriptione à Clar. Hevelio edita.

NOTA.

Hevelium inter & Auzutium discrimen de itinere Cometæ hyberni 1664. 1665.

TAbula hæc G. eum in finem confecta est ab Amplisſ. Hevelio, ut discrimina appareant inter observationes Cl. Virorum Auzutii & Gottinii cum suis collatas pro dirimenda lite, quæ est inter ipsum (Hevelium) & D. Auzutium. Statuit enim Auzutius Cometam iter suum continuasse ad secundam Arietis semperque tardiorem super eam incessisse, ultimò visum à se die 17. Martii quemadmodum exhibet delineatio Cl. Petiti seorsim ad sinistrum marginem superiorem posita: provocatque ad Gottinianas observationes, quas infra similiter seorsum datas cum suis omnino congruere dicit. Contra Cl. Hevelius Cometæ postremum die 18. Februarii à se visi iter ad primam Arietis deducit, eumque (Cometam) post 4. Februarii eadem proportione in signorum consequentia cursus celeritate crevisse probat, ac antea contra horum seriem decreverit. Deinde postquam Auzutii observationes tum à suis maximè discrepare ostendit (dum ejus 4. Februarii cadat inter sextum & septimum suarum observationum, item illius sextus Febr. respondet suo nono, &c.) Tum à Gottinianis observationibus pariter recedere, ut & à duabus istis Clar. Rudbekii supra ad dextram convenienti loco positis, pluribus rationibus tandem commonstrat istos omnes post 15. Febr. necessariò longè aliud phænomenon vidisse diversum ab eo quod per Jan. & primam Feb. partem conspexerint. Vide ejus Mantissam prodromi Cometici, in qua Mathematicarum rerum studiosus cuncta ista, quæ huc pertinent accuratissima & incomparabili industria, operosis computationibus & firmissimis rationibus deducta, probata & demonstrata singulari cum oblectatione & fructu videbit.

Provocat ad observationes Romanas Gottinii.

Demonstratis Auzutianarum observationum non tantùm à suis, sed & à Gottinianis & Rudbekianis discrimen, Concludit nonnullos post 5. 15. Febr. aliud à Cometa hyberno phænomenon vidisse.

Dantiſco

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

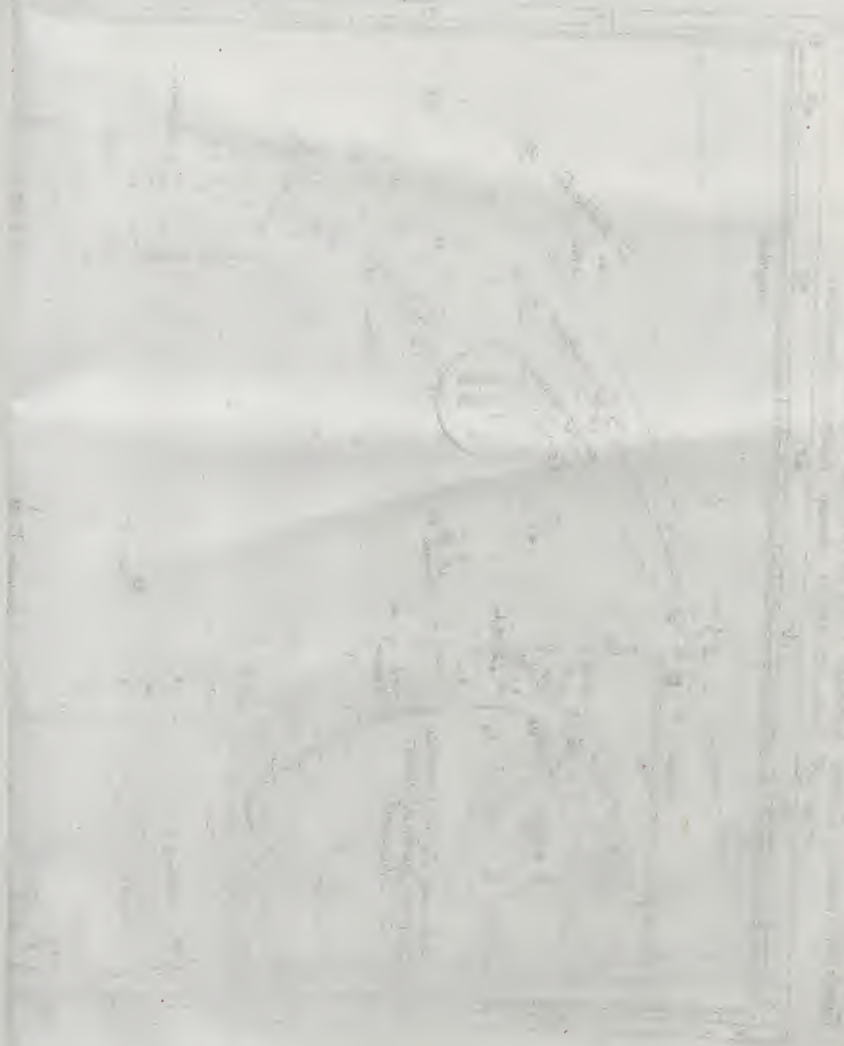

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag
107 B 47

Tabula, observationes Cometæ hvemalis 1664 et 1665. ab Ampliss. et Cl. Viro D. Ioan. Hevelio factas certas esse contra Cl. Viri D. Auzoutij rationes, demonstrans.

N 40

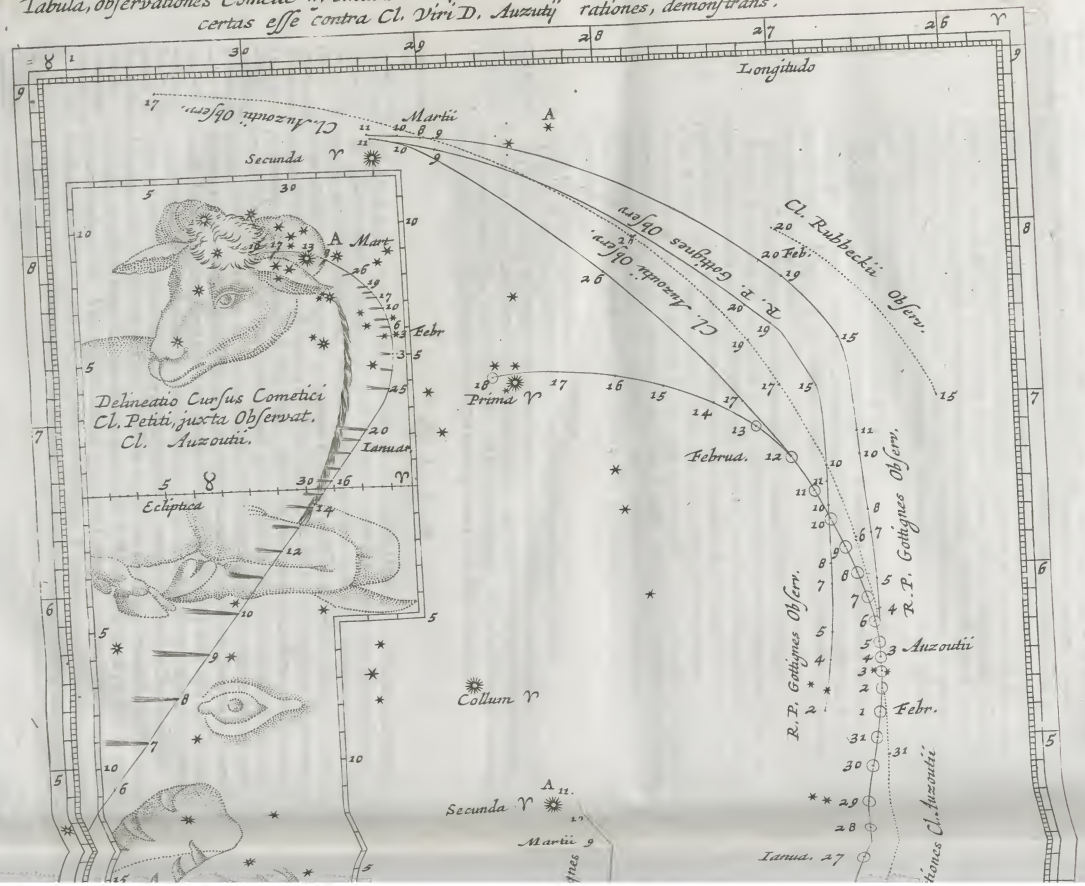

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Dantiſco Hamburgum d. 20. *Octob.* 1666.

N. 18. *ad* 33.

OB varias curas, inprimis quòd ſpacio quatuordecim ferè dierum peregrè abſuerim, aliquantò Serius ad Tuas 10 Sept. datas reſpondeo. Ex quibus autem cum perceperim Te decreviſſe obſervationes meas poſterioris Cometæ etiam Tuo præclaro operi adſcribere, gratias Tibi habeo permagnas ſed, ut pace Tua dicam, in quibuſdam ferè nimis brevitati ſtudes, & ideò res ſit obſcurior. Quidquid tamen ſit, Tuo arbitrio omnia committo, dummodo inſcriptionem ſive titulum immutes. Ea enim quæ Tu ipſe ex opuſculo meo in compendium redegiſti, non ſunt ipſæ genuinæ meæ obſervationes, ſed tantummodò eſt generalis & perbrevis illius Cometæ deſcriptio. Quare præſtat, meâ opinione, ut talis titulus præfigatur, qui indicet hanc eſſe generalem Cometæ, qui apparuit Anno 1665. menſe Aprili deſcriptionem à Te in compendium redactam. Nam cum Tua verba ſint, neceſſe eſt, ut etiam nomen Tuum præponatur. De cætero, ſi tabulam meam G. æri incidi curaveris, rogo operam des, ut omnia & ſingula quàm accuratiſſimè delineentur, ſecus tùm Lector, tùm negotium ipſum nimium quantum turbabitur; quanquam meâ opinione haud opus eſt, ut tabella illa G. operi Tuo adjiciatur, ſufficeret, ſi Lectores ad ipſam Mantiſſam remitteres. Nam ex ſola tabula G. notiſque Tuis breviſſimis, nemo ſanè arduam illam quæſtionem inter Cl. Auzoutium & me exortam intelliget, nedum eam dijudicabit. Denique tecum ſentio, minimè opus eſſe, integram meam Mantiſſam in compendium redigere: cum certò ſciam Italos opuſculum illud jam vidiſſe: poteris igitur commodè iſto labore ſupersedere. Imò etiamſi velles, nullâ tamen ratione, niſi maximo meo præjudicio id fieri poſſet. Etenim ſi brevioribus ea omnia pertractare potuiſſem, utique & ego feciſſem. Cl. Domino Titio deſiderium Tuum expoſueram, non dubito, quin jam Tibi ſatisfecerit. Vale, ac favore Tuo porrò me proſequere.

Hevelius erga Auctorem benevolus, compendium ſuarum obſervationum ab eo factum arbitrio ejus permittit.

Hamburgo Dantiſcum die 2 *Nov. Greg.* 1666

N. 34. *ad* 18.

MErebatur ultima epiſtola Tua officioſæ humanitatis & benevolentiæ plena, ut ad eam ſtatim reſcriberem. Sed variæ occupationes & labores mei continui adhuc mihi impedimento erant. Exſpectabam præterea exempla figurarum Rudbeckianarum ex Hollandia, quæ libenter Tibi miſiſſem. Sed hæc nondum accepi, brevi tamen, volente Deo, accipiam, quod mihi hodie redditæ literæ Amſtelrodamenſes promittunt. Interim en Tibi quæ hodie à Clar. Samuele Reyhero Math. in nova Acad. Chilonienſi Prof. accepi. Ego conjicio eum illud ipſum phœnomenon in Andromeda obſervaſſe, quod obſervârant Romani Math. & Clar. Gravius. Quod ad illa, quæ ex deſcriptione Tua Cometæ verni excerpſi, attinet, conſentio Tibi, Titulum eis talem, ut mones, præfigendum, quò ſcil. conſtet hanc generalem deſcriptionem Cometæ à me, Tuo cum conſenſu, in compendium eſſe redactam. In tota hac re, ut exiſtimationi mei operis, ita præcipuè Tui Clariſſimi nominis, ſed & publicæ utilitati, conſulere & priorum obſervationum Tuarum, pariter Te conſentiente in compendium redactarum, conatum imitari volui. Scito autem & crede firmam mihi ſtare ſententiam, nil Tuis votis contrarium facere. Figura G. jam erit, ut puto, perfecta, in cujus, ut & aliarum ſculpturâ, debita adhibita eſt induſtria. Brevitas illa mea, cujus obſcuritas poterit aliquo auctario illuſtrari, laudes ſaltim Tuas ſeræ poſteritati dicet & artis Mathematicæ amantibus viam ad incomparabilia Tua opera monſtrabit. De mantiſſa Tua in compendium redigenda tanto magis omnem cogitationem depoſui, quòd Tu id fieri nolis: nempe quòd tàm ampla & ardua materia à me, præſertim in perbrevi commentario, ex dignitate pertractari nequeat. Sed, crede mihi, meas quoque id vix ferre rationes poſſe. Nam & alii labores tempus omne ſibi vendicantes, fieri id ægrè paterentur, & operis moles ac ſumtus ultra opinionem excrevit, Cl. Titius docto Epicedio & Amici manibus & viduæ meiſque votis ſaciſſecit. Vale, Vir Humaniſſime, mihique conſtanter fave.

Gratus accepti officii eſto, & grata officia amico præſtis quamprimum potes. Reyheriana Auctor cum Hevelio communicat. Hevelio Auctor impenſè favet:

Hamburgo Dantiſcum 9. *Nov.* 1666.

N. 35.

NEmo, crede mihi, lubentius me Tua ſtudia præceſſa & egregios conatus juvare cupit. Nec defuiſſem officio in mittendis ad te extemplo figuris Rudbeckianis, ſi eas citius accepiſſem, quod hodie demùm factum. En ergo eas Tibi: quæ dubio procul uſui Tibi erunt in præclaro opere tuo Cometographico, cum & ſine his ex ſolo textu non parum utilitatis rei Mathematicæ attuleris. En vero Tibi & obſervationes Britannicas æri inciſas. Innues verbo, quid ſentias de opinione Hibernorum, qui hybernum noſtrum Cometam geminum eſſe putarunt. Nil præter hæc nunciandum Tibi habeo quam pacem Bremenſem, quæ nos graviſſimi belli Germanici metu liberavit. Ita & multiplex pax, non tantùm bellum, Cometas noſtros ad huc excepit. B. V.

Eidem exempla figurarum Rudbeckianarum mittit. judicium ejus de ſententia Hibernorum duos Cometas hyeme 1664. *viſos ſtatuentium exquirit.*

Dantiſco Hamburgum d. 18. *Dec.* 1666.

N. 19. *ad* 34. *&* 35.

REctè auguraris Cl. Reyherum ſtellam nebuloſam Andromedæ pro novo phænomeno arripuiſſe. Miror quòd hucuſque nihil quicquam hac de re perceperit, cum tamen inter eruditos jam variè de hoc phænomeno diſceptatum fuerit. De reliquo gratias habeo ingentes pro tranſmiſſis figuris Rudbeckianis: materiam autem illam in opere meo Cometographico jam planè pertractatam eſſe, ſuo tempore videbis. Vale.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Hamburgo Dantiſcum die 15. *Jan.* 1667.

N. 36. *ad* 19.

EXſpecto quid amplius Cl. Reyherus de illo phænomeno in Andromeda nuper demum ab ſe obſervato, dicturus ſit. Miſit quidem mihi m. Nov. figuram iſtius phænomeni, quam ex Tibi, Sed ſpero eum de hoc argumento plura daturum. Promiſit enim plura ſe miſſurum, quæ nondum accepi. Figuras Rudbeckianas Te accepiſſe rectè gratoque animo, multum gaudeo. Non dubito Te in præclaro opere Tuo rem hanc accuratiſſime diſcuſſurum. Meum, ne Te quid rerum mearum lateat, properat ad Finem. Sed novæ & aſſiduæ Amicorum preces tantum apud me valuerunt, ut conſentirem in figuras omnium Cometarum Hiſtoriæ eorum addendas. Cui ſini M. Conr. Yſenium, eximium Matheſeos cultorem, ſub tectum meum accepi, & huic labori adhibeo, nullam benè de Rep. literaria merendi occaſionem negligere volens. Vale & feliciter age bono publico, ac mihi, ut ſoles, fave.

Auctor cum Hevelio de ſuis deſtinatis & conatibus confert.

Cometarum hiſtoriæ figuras eorum Auctor Amicis & publico gratificaturus addit.

Dantiſco Hamburgum die 8. *Febr.* 1667.

N. 20. *ad* 36

SI Cl. Reyherus ſibi perſuadet Cometam illum, quem in tranſmiſſa delineatione deſcripſit, peculiare phænomenum eſſe, & ab aliis minime animadverſum, longè aberrat. Si quidem hocce phænomenum ille ipſe Cometa eſt, quem nos omnes Menſe Aprili anno 1665 obſervavimus, & cujus obſervationes & delincationem in recentiori noſtro opuſculo dedimus. Nihil itaque novi, nec in nebuloſa illa cinguli Andromedæ aliquid deprehendit; Syrma quidem ei appoſuit. Sed nec hucuſque aliquod oſtendit, prout cuilibet experiri integrum eſt. Gratulor opus Tuum ad finem properare atque ex voto omnia ſuccedere. Figuras illas Cometarum quod attinet, ſcias me pariter eas jam pridem perfeciſſe, non ſolùm ante aliquot jam annos illas manu mea delineavi & ſculpſi, ſed & omnes jam typis ſunt exſcriptæ, exſpectant ſolummodo poſteriorem & reſiduam partem Cometographiæ. Optandum eſſet, ut Tuæ & meæ Icones inter ſe debitè convenirent; de quo autem conſtabit omnibus, cum utriuſque auctoris Schemata in publicum proferentur; quod ut quantocius feliciter fieri poſſit, faxit Deus. O. M. Nova ſtella in collo Ceti nunc tandem denuò apparet; id quod & vobis Hamburgi ſine dubio cognitum puto. Vale & me amare perge.

Hevelii de Reyheri obſervatione phænomeni verni conjectura:

arga Auctoris in eodem argumento conatus benevolentia:

Hamburgo Dantiſcum d. 18. *Febr. Gregor.* 1667.

N. 37. *ad* 20.

TUas gratiſſimas literas d. 8. hujus menſis datas ante triduum rectè accepi. Ad quas tunc evestigio reſpondere non potui. Id nunc paucis facio. Occupationum enim & temporis utriuſque noſtrum habenda nobis eſt ratio. Niſi quod brevitatem hujus epiſtolæ penſent adjuncta quæ haud ita pridem à Cl. Oldenburgio accepi & ad eum dedi. Accipe hæc, Vir Humaniſſime, pro Tua æquitate & boni conſule, ut pote ab amico candido & boni publici amante profecta. Scito autem me ſemper ut par eſt, ſingularem magnorum Tuorum in Rep. Literaria meritorum rationem habiturum cunctaque officia, quæ & Tibi grata, & in mea poteſtate fuerint, libenter præſtiturum. Revera enim Te ob illa merita ſingulari cultu & ſtudio proſequor. Vide autem quàm & ſtudio rem Mathematicam & bonum publicum juvandi uterque conveniamus, & tacitâ quadam animi conſenſione veluti conſpiremus, licet ego Tibi hic palmam libentèr meritoque concedam & ultrò offeram. Non equidem laborem hunc magnum & cum haud exiguo ſumtu, tum verò & retardatione operis mei conjunctum, in delineandis & æri incidendis Cometarum figuris, diverſorum Amicorum hortatu, ſubiviſſem, ſi mihi de Tuo propoſito ante aliquot menſes, ex quo illi id urgent, conſtitiſſet. Nunc referre gradum ſalvâ promiſſi fide, expectatione amicorum, tùm verò exiſtimatione & re meâ privatâ vix licet. Qua de re tamen cum Amicis agam, ut, ſi fortè evadendi via detur, labori fruſtraneo me ſubducam & vel ſubtraham, ne poſt Homerum Iliada, poſt Virgilium Æneida, poſt Demoſthenem & Ciceronem Philippicam ſcribere velle videar. Utinam mihi ſaltim Tua prius videre quam mea edere contingeret, quò ex Tuis mea corrigerem! In quibus ſi ab Te diſſentiam, fide clarorum & Claſſicorum Auctorum nixus, occaſionem inquirendi veri amantibus ejus, dabo. Victus verò non tantùm manus, ſed & palmam Tibi dabo. Id enim cum opus eſt, ſapientis eſſe Cicero, alicubi pronunciavit. Quin & ab Hevelio in Mathematicis vinci, in parte gloriæ ducam. Nam & olim jam quodammodo cum gloria conjunctum viſum fuit *Æneæ magni dextra cadere*. Quanquam procul à me abſit hæc temeritas, ut me Tibi hic adverſarium ſiſtam. Doceri & vinci abs Te, laudi mihi & ab omnibus dabitur & ipſemet ducam. Cl. Reyherum de illo phænomeno Tuaque ſententia monebo. Necdum enim quidquam ex eo tempore de hoc argumento ab illo accepi, & reſponſum ejus in dies exſpecto. Monita Clar. Bullialdi de ſtella in collo Ceti, & de nebuloſa Andromedæ publici juris facta, Te jam pridem accepiſſe non dubito. Obſervavit ille ſtellam illam exſpectatione citius die ſcil. 20. Jan. Nobis quoque eam hic conſpicere licuit. Cl. Mullerus, qui Te officioſe ſalutat, & ſilentium diuturnum affectâ jam dudum valetudine excuſat, eam ſe ante medium Novemb. obſervaſſe dicit. Adfui heri Illuſtriſſimo Isbrandio Fæder. Belgar. Oratori ex Suecia redeunti, qui, ut Vir eſt humaniſſimus & bonarum literarum artiumque amantiſſimus, in meos Tuoſque labores Cometicos diligenter inquiſivit, Tuique cum laude mentionem fecit, virtutes, ſtudia & machinas Tuas Mathematicas, ut par eſt, deprædicans. Vale, Vir Cl. diu & felicitèr, ac mihi conſtanter fave.

Occupati circa publica commoda non interpellandi.

Candiduin colenda amicitia eſto.

Publica commoda cura.

Cometarum figuras cur Auctor poſt Hevelium det.

Excellentibus viris debitum honorem tribue.

Vinci à viro magno glorioſum.

Bullialdi monita de ſtella Ceti & phænomeno Andromedæ 1667.

Studium erga literas & literatos.

Danſ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Dantiſco Hamburgum die 19. Martii, 1667. *N. 21. ad 37.*

BEaſti me ſanè, quod inprimis copiam literarum Cl. Domini Oldenburgii mecum communicaſti. Ex quibus intellexi Ill. Reg. Societatem, ſuum de noſtra controverſia judicium ſuſpendiſſe, donec Auzoutium, ſi quæ dicenda adhuc haberet, audiverit, prout Hevelius (uti ſcribit) rogitavit. Verum enim verò Cl. Oldenburgius mentem meam plane ſecus intellexit. Ego quidem Aſtronomos Anglicos rogavi, qui rem examinare ultro tum ſuſceperant, ſtatim poſtquam Epiſtolam Dn. Auzoutii legiſſem, ut judicium ſuſpenderent, donec reſponſionem meam paraſſem, ne inauditus condemnarer; factum tamen nihilominus eſt, ut ſententiam ſuam, priuſquam Mantiſſa Prodromi mei prodiit, ſuper eâ re pronunciaverint, quemadmodum ex diario tàm Gallico quàm Anglico Eruditorum clarè patet. Minimè verò petii ut Dominus Auzoutius prærogativa aliqua gauderet, ac ſecunda vice ſuper mantiſſam meam audiretur. Si hoc fieri debeat, profectò & mihi indulgendum erit, ut pari jure fruar, paribuſque armis dimicem. Nam cui obtingit bis audiri præ altero, fortunam, ne dicam Judicem longe habet benigniorem. Si igitur Cl. Auzoutius denuò audiendus erit, jure oportet ut replicam meam non minus exſpectent; atque ſic controverſia non amputabitur, ſed infinitum protrahetur. Sufficeret, meo quali quali judicio, ſi protinus ſuper eâ re quæ prima vice ab utraque parte prodiit, Ill. Regia Societas ſententiam ferret, ſicque nemini primatum concederet. Tu quæſo, ipſe judices, anne petitum meum in ſumma conſiſtat æquitate. Verum quacunque etiam ratione res mecum ſuſcipiatur, bono ero animo: Solatio eſt obſervationes meas ab ipſo initio ad 12, 13, & 14. Febr. fixo ſtare talo, à quibus totum dependet negotium. Stellam in collo Ceti ego itidem à 23 Januarii deprehendi: dievero 13. ejuſdem nondum apparuit; unde certum eſt, (cum toto anno diligentiſſime ad eam attenderim) Menſ. ſc. Novembre nondum fuiſſe. Vale.

Hevelius de quorundam Anglorum Mathematicorum præcipiti ſententia queritur.

Controverſiam ſibi ab Auzutio motam ex æquitate diſudicari poſtulat.

Judica ex æquo.

Hevelii obſervata Cometæ ab initio uſque ad 12. Feb. immota.

Hamburgo Dantiſcum d. 12. April. Greg. 1667. *N. 38. ad 21.*

DEbueram Tibi ex officii ratione ad gratiſſimas literas Tuas d. 19. Martii exaratas jam pridem reſpondiſſe, poſt acceptas præſertim à Cl Oldenburgio literas d. 19. Febr. datas, mihi tamen demum d. 22 Martii redditas. Sed, crede mihi, ita per bimeſtre diverſorum hoſpitum non tantùm prætereuntium urbem hanc, ſed & in ea aliquamdiu agentium (quos inter Cl. Heinſius Tibi quoque amiciſſimus, fuit) frequenti præſentiâ & converſatione, tum puerperio uxoris, filiam alteram feliciter per DEI gratiam enixæ, aliiſque negotiis & impedimentis diſtractus fui, ut nequaquam officia amicis, ac Tibi cumprimis, debita præſtare ex voto potuerim. Dabis igitur tantillæ moræ veniam æquus & facilis, qualem Te in colenda amicitia ſemper expertus ſum. En Tibi excerptum ex literis Oldenburgianis: unde quæ ſit ſocietatis illius celeberrimæ mens, percipies. Doleo interim ſic Tecum agi, ut ſcribis. Nemo enim eſt qui judicem vel arbitrum æquum jus utrique parti relinquere nec in alterutram partem propendere debere, ignoret vel neget. Itaque propediem ea de re Cl. Oldenburgium pro jure amicitiæ & ſtudio æquitatis admonebo. Fateor enim cum tot Viris vaſtiſſima eruditione Clariſſimis, Heinſio, Bullialdo, Kirchero, Curtio, Ricciolio, aliiſque, quibus cum literarum commercium colo, Herculeis Te laboribus optimè de re Mathematica meritum, ideoque omni favore & cultu proſequendum eſſe. Ego ſi quid hic poſſum, experiar omnem induſtriam meam, præſertim ſi abs Te monitus fuero, Tibiquè id officioſæ benevolentiæ fore gratum intellexero. Nam ut amicitiæ, ſic & veritati ante omnia deeſſe nunquam volo. Quo inſtatu ſit Tua Cometographia, ſcire aveo. Opus meum, niſi intra aliquot menſes, DEO juvante non abſolvetur ob molem ſuam, & figurarum copiam. Addere quædam operi de ſignificatione Cometarum animus eſt. Horum compendium in iſtis xxx rationibus, quibus velut fundamentis tota mea ſententia innititur, videbis. De his judicium Tuum & Doctiſſimi ac Amiciſſimi Büthneri, cui pl. ſalutem hic adſcribo, ſcire deſidero. Vale ac mihi porrò fave.

Auctor tardum reſponſum apud Heveliam multis impedimentis excuſat.

Æquitate fovetur amicitia.

Judica ex æquitate.

Studium partium in judicando cave.

Amicitiam fove, Veritatem cole.

Auctor xxx. theſes de ſignif. Comet. Hevelio miſit.

Hamburgo Dantiſcum d. 26. April. Jul. 1667. *N. 39.*

MIttO Tibi Cl. Reyheri, cum quo illa, quæ ad me ſcripſiſti, ex amicitiæ, æquitatiſque jure, communicavi, reſponſum, quod ante paucos dies accepi d. 18. Aprilis datum. Hoc mihi Tuam de ejus obſervationibus ſententiam, quam me non celabis, promitit. Nil præterea, quod nunc ſcribam, habeo, quam ut Cl. Buthnerum, & alios Amicos ſalutes. Dolor veſtræ & literariæ Reip. ex amiſſo Viro Doctiſſimo & Conſultiſſimo Vincentio Fabricio me quoque tangit. Eadem urbis hujus fortuna, quæ non ita pridem primarium Conſulem, Virum virtutibus & meritis inter Magnos reputandum Bartholdum Möllerum amiſit. Ita Præclarorum quoque Virorum fatis cedentium exemplis, mortalitatis & officii admonemur. Vale Vir Præſtantiſſime & Humaniſſime, diu & proſperè, ac mihi fave conſtanter.

Reyheriana cum Hevelio Auctor communicat.

Vinc. Fabricii mortem Auctor dolet.

Bartholdi Möllerii Conſ. Hamburg. laus & obitus.

Hamburgo Dantiſcum d. 31. Maji 1667. *N. 40.*

DUm reſponſi vicem abs Te ad meas binas 12. & 26. April. exſpecto, & ad finem operis propero, volui etiamnum paucis Te compellare, ut ad Te referrem, quæ de Te initio hiſtoriæ Cometæ Anno 1661 viſi ponere decrevi. En & excerptum ex Literis Cl. Reyheri prid. Nonas

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Majas datis. Tribus verbis respondebis mihi ad hæc & superiora. Ita enim nunc nobis occupatis agendum est, Vale.

Dantiſco Hamburgum d. 7. Junii 1667.

N. 22. ad 38, 39 & 40.

CUm nihil notatu dignum Tibi perſcribendum habuerim, variiſque occupationibus curiſque diſtrictus fuerim, ſtudio reſponſum meum ad ternas Tuas imo quaternas, ni fallor, hucuſque diſtuli. Gratias habeo multas, quod ſententiam Tuam de effectibus & ſignificationibus Cometarum, quæ ſanè perplacet, mecum communicare volueris; quam etiam juſſu tuo nuper Domino Bürhnero tranſmiſi. Ego vix paucula quædam eâ de materia in Cometographiâ attingam, ſufficiat Te, alioſque plurimos rem eandem jam plenius pertractaſſe. De cætero in Cometographiâ meâ alacriter pergo, ſpero exeunte anno, ſi papyrum ex Batavia tantummodo impetrare poſſim, plane ad finem eam me perducturum. Tuum verò opus, uti percipio, citius in publicum, quod ut fiat, faxit DEUS O.M. Lubenter nomina eorum virorum Tibi ſignificarem, quos ſibi Cl. Oldenburgius (quem humaniſſime ſalvere velim) poſtulat, ſed nullos planè, Matheſi & Philoſophiæ ſolidæ operam dantes in Poloniâ, Lithuaniâ ac Livoniâ novi. Quinam verò in Germania adſint, Tu melius explorare poteris: ego namque nec ibidem ullum habeo, cum quo commercium exerceo literarium, præter Balthaſarum Moretum P. Soc. I. Vratiſlaviæ commorantem, voſque Hamburgenſes. Haud ita pridem à Celeberrimo R. P. Alberto Curtio perbreves quidem, ſed humanitate plenas accepi, quibus me certiorem reddit, ſe aliquot exemplaria Hiſtoriæ Suæ Cœleſtis ad me tranſmiſiſſe; ſed nulla prorſus hactenùs accepi, qui factum ſit, neſcio. Haſce itaque literas, niſi grave eſt, rogo ei perferendas cures, ad quævis officia Tui gratia ſubeunda rurſus ſum paratiſſimus Vale. ac porro fave.

Hevelius theſes xxx. Auctoris de ſignif. Comet. approbat,

Suam Cometographiam brevi publico ſe daturum ſperat,

Conatibus Auctoris favet.

Balthaſ. Moretus Hevelio amicus.

Alb. Curtius Hevelio amicus.

Hamburgo Dantiſcum d. 26. Julii Greg. 1667.

N. 40. ad 22.

EXſpectabam ad huc Reverendi Curtii reſponſum ad Tuas à mè ritè curatas: quod huic meo adjungere volebam. Sed cum nil reſponſi ab eo compareat, nec mihi quidquam de Viri Doctiſſimi ab exceſſu Illuſtriſſimi Rautenſteinii, communis amici conſtet rebus ſtudiiſve, nolui diutius officium meum differre. Multis autem laboribus occupatum non minus & ipſe occupatus, paucis compello. Exſpecto abs Te reſponſum quod tribus verbis abſolves, de parallaxibus Cometarum, quarum nuperis abs Te meis d. 31. May datis, feci mentionem. Nunc autem velim tribus quoque verbis reſpondeas de Mercurio Anno 778. (notante Angelo cratore (Chronol. l. 6.) in Sole viſo. En verò Tibi ea quæ de illa celebri obſervatione Anno 807. facta in Hiſtoria Cometæ CLXI dixi, & quæ deinceps commentatus ſum ac operi ad calcem addenda decrevi. Vale.

Occupati vel ſilent vel breviloquentia gaudent.

Mercurius in Sole quando viſus.

Dantiſco Hamburgum die 26. Julii. 1667.

TAndem obſervationes Tychonicas omnes, ſtudio atque operâ Lucii Baretti editas, à Rev. P. Alberto Curtio obtinui, de quibus multum multumquè Rei literariæ gratulor, & ut Auctori eâ de cauſâ quoque gratias agere poſſim debitas, has conſcripſi literas; quas peto humaniſſimè, ut data occaſione ei tranſmittas: ad paria officia rurſus ſum paratiſſimus. In dicto opere deperditus eſt liber duodecimus obſervationum Tychonicarum anni 1593. Qui, ſi Hafniæ aſſervatur, rogandus erit Cl. Bartholinus, ut eundem quantocius proferat, nec non totum exemplar impreſſum cum manuſcripto Danico conferre curet: quò ſi in quibuſdam diſcrepantia quædam intercederet, eâ de re Aſtronomos admoneret; profectò non ſolùm in meum, ſed in omnium cæleſtium rerum Inſpectorum magnum cederet emolumentum. Vale.

Tychonicæ obſervat. editæ.

Curtius de rep. literaria bene meritus.

Obſervationibus Tychonicis deeſt liber 12. anni 1593.

Hamburgo Dantiſcum poſtr. Kal. Aug. Greg. 1667.

VIde quam conſpiremus animis & benevolentia ſimul etiam certemus! Octavus ab hinc dies agitur, quum uterque litteras noſtras daremus. En Tibi meum reſponſum ad Tuas, quas hodie accepi. Si & Tu ad meas nunc reſpondeas, erit quo nomine uterque nobis gratulemur. Ego præſertim, qui magno cum deſiderio reſponſum ad binas meas d. 31. Maji, & 26. Julii exaratas abs Te exſpecto, dum operi meo colophonem impono. Miror autem nullam Te prioris illius epiſtolæ facere mentionem. Inde ſuſpicor eam vel non fuiſſe rectè Tibi redditam, vel inter tot graviſſimos labores oblivioni traditam. Præcipuum, de quo ibi Tecum egi, erat de parallaxibus Cometarum, an & quomodo hæ Lunari minores ex Tychone contra Ariſtotelem, & Claremontium alioſque demonſtrari poſſint. Ubi dixi tantæ controverſiæ deciſionem abs Te nobis exſpectandam eſſe. In nuperis ad Te datis litteris de Mercurio in Sole Anno 778. viſo Te conſului. Ad utrumque tribus verbis quam primum reſponde, & deſcriptionem Cometæ Anno 1580. viſi, brevem licet, adjunge ex Tychone, de cujus obſervationibus à Doctiſſimo Curtio editis & ad Te miſſis, non tantum Tibi, ſed & Reip. literariæ plurimum gratulor. Quas & quales nobis munificentia Auguſtiſſimi Regis Danorum, Maximi Muſarum Evergetæ, datura ſit, nondum ſcio. Perfectiſſimas tamen fore, nullus dubito. Vellam hodie de hac re aurem Cl. & Humaniſſimo Eraſmio Bartholino, eique Tuarum litterarum apographum mittam. Salutem plurimam dic à me Cl. Buthnero, cui me brevi, ſi Deus volet, reſponſurum ſpero. Salve & Tu & Vale.

Amicitiæ certamina conveniunt in tempore.

Auctor priora poſtulata Hevelio in memoriam revocat.

Rex Daniæ meritiſſimo laudatur.

P. S.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

P. S. Gratulare & Tu mihi de reddita tandem mihi Aſtronomiâ Philolaicâ, quam ante biennium Cl. & Humaniſſimus Bullialdus munus ad me miſerat, & quæ prius Gedanum quàm Hamburgum perlata erat. Iterum Vale.

Aſtronomiam Philolaicam Bullialdi tandem ſe accepiſſe Auctor gaudet.

Dantiſco Hamburgum die 10. *Aug. Anno* 1667. *S. N.*

INterrogata Tua adeò brevibus expedire nequeo. Materia namque illa de Parallaxibus adeo ampla ac ardua eſt, ut coactus fuerim vaſtiſſimum volumen ea de re componere. Si tribus verbis tantummodò ſignificandum ſit, quid ſentiam; ſcias me omnes Cometas æthereos ſtatuere, & nullum unquam Cometam ortum occaſumque ſuum in aëre habuiſſe: at quomodò hoc ipſum indubitate ex Parallaxibus demonſtretur, fuſè ex opere noſtro mox mox percipies: brevi enim divino annuente Numine ei finem imponam. De Mercurio nihil amplius dicendum habeo, quàm quòd firmiter exiſtimem, neminem ante Gaſſendum Mercurium obſervaſſe in Sole; ut ut Hiſtoricorum nonnemo aliter ſentiat. Obſervationes Tychonicas Cometæ 1580 libenter Tibi tranſmitterem; ſed eas nuſquam in Hiſtoriâ Cæleſti, obſervationibus nempe Tychonis offendi: cum ab anno 1582 primum ſuam ducant originem. At verò Cometæ 1585. obſervatio invenitur in Epiſtola Tych. Vale, & ignoſce quod ſim in reſcribendo brevior, quàm meritò debebam. Non ſolum enim ſum occupatiſſimus, ſed negotiis ſerio totus obrutus.

Hevelius Auctori reſpondet, ſe doctrinam de parallaxibus Cometarum copioſe pertractare in opere ſuo, mox edendo.

Hamburgo Dantiſcum d. 16. *Aug.* 1667.

EAdem planè ratio meorum laborum, quæ tuorum eſt. Nam in relegendo & ſic perficiendo opere verſor: cui ultima manus imponenda magnam requireret curam, ſi per tot alia negotia neceſſario ad vitam tuendam expedienda & inevitabilia impedimenta liceret. Satisfactum mihi eſt Tuo, brevi licet, reſponſo. In novas enim eaſque ſolidas ſpes nos erexiſti dum promittis certa fide, brevi nos præclariſſimum Tuum opus inque eo explicatam de parallaxibus & ſede Cometarum doctrinam viſuros. En quæ nuper accepi à Cl. Bartholino. Cui exemplum Tuæ epiſtolæ hodie mihi redditæ jam jam miſi. Brevitati & Tuæ do, & meæ poſtulo veniam æquam. Moneo, nos aliquot ab hinc diebus ſingulis veſperis Andromedæam illam nebuloſam videre. Cujus obſervationes accuratiſſimas Tu nobis dubio procul dabis. Vale.

Auctor occupatiſſimus brevitati indulget in ſcribendo.

Hevelii opus Cometicum magno cum deſiderio exſpectat.

Addenda Communicationi Bartholinianæ.

Hamburgo Hafniam die 4. *Dec. S. V.* 1666.

CUm non exiguum diſcrimen rationum de natali Inclytæ Academiæ Veſtræ anno apud Auctores animadverterim, æquum cenſui Nobiliſſimum & Humaniſſimum Rötlinium, communem Amicum, Teque de hac re conſulere. Rogo autem, ut, urgentibus operis mei editionem Amicis & typographis, reſponſum quam primùm accipiam. Exſpectò abs Te & illas ſatis jam à Te celebres factas obſervationes Norvagicas & Holſaticas, multique alii mecum veritatis cognoſcendæ cupidi. Vale ac mihi conſtanter fave.

Bartholinum Eraſm. Auctor de vero natali Acad. Hafn. conſulit.

Hafnia Hamburgum d. 15. *Dec. S. V.* 1666.

EX litteris ſcriptis die 4. Decemb. intellexi tibi jam longum uſum variarum occupationum facile perduxiſſe ad illam animi æquitatem ut meam cauſam apud te agas ſi negligentior in ſcribendo fuerim. Sua quiſque exempla debet æquo animo pati. Curarum mole jam ſatis oppreſſo Magiſtratus Academicus hoc anno committitur. Totus præterea in obſervationibus Tychonicis edendis occupor. Tamen quoniam mea opera indiges in aſſignandis Regiæ hujus Academiæ incunabulis, tuæ petitioni non deero. Exterorum Chronologorum diſſidia facile component Patrii Scriptores, quos inter nuper ex Regiis fundationibus & Reſcriptis, Hiſtoriam Univerſitatis concinnavit Vir eximius, Eraſmus Pauli Windingius, Profeſſor Geograph. & Hiſtor. nec non Collegii Cancellariæ & Juſtitiæ Aſſeſſor. Ex qua patet à Chriſtiano I. fundatam eſſe hanc Academiam Anno 1478, & initium Univerſitatis factum Anno 1479, die 1. Jun. inaugurali Oratione ſolenni in laudem ſcientiarum, &c. Joannem deinde Regem patris fundationem accurate confirmaſſe Anno 1487. die 19, May. Poſtea Chriſtianum III. Anno 1538. collapſam tempore Chriſt. II. & Frid. I. reſtituiſſe. De Cometis adhuc ſcrupulus hæret, nondum obſervationes ſuas permittentibus Mejero & Wandallino. Quod ſi mature earum mihi facta fuerit copia, operam non detrectabo. Nuper typographia noſtra excudit Quæſtiones meas Academicas de Poris corporum & conſuetudine, quas data oportunitate una cum Auctario Trigonometriæ initio æſtatis edito tranſmittam. Hiſce Vale & me amare perge.

Æquus in colenda amicitiâ eſto.

Bartholinus Eraſm. ſupremum magiſtratum Acad. Hafn. gerit.

Eraſmus Pauli Windingius laudatur: hiſtoriam Acad. Hafn. edit. Obſervat. Norvag. & Holſat. non comparent.

Hamburgo Hafniam d. 11. *Jan.* 1667.

NOn potui eveſtigio reſpondere ad literas Tuas d. 15. Dec. Tua, id eſt, amiciſſima manu, datas ob molem continuorum laborum, quos publico maximâ ex parte conſecratos eſſe noſti. Gratias Tibi ago de promto & ſufficienti, quod ad Natales Almæ Veſtræ Academiæ attinet reſponſo: tùm de

Silentium amici occupati apud te excuſat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

tùm de expoſita ſtudiorum tuorum ratione, & promiſſis operibus Quæſtionum Tuarum Academicarum & Auctarii Trigonometriæ nuper editis. Do & ego operam ſedulo, ut exempla operis mei quam ocyſſimè publico & Vobis Amicis Integerrimis donem. Sed antequam operi meo colophonem imponam, fac ut obſervationes Norvagicas & Holſaticas, quas noſti, & quibus ſuperſtruis ſententiam de gemino cometa hyberno, accipiam. Multum enim hoc ad rem faceret, imò ſingulare phœnomenon forte à nullo obſervatum, vel diſtinctum Cometen à priori, ut notas, proderent. Aliquot hebdomades elapſæ ſunt, ex quo mihi M. Conradus Yſenius Philoſophiæ, præſertim verò Matheſeos cultor egregius, adhæret. Cujus opera in tractando argumento Cometico ante hac mihi fuiſſet perutilis. Nunc tamen etiam opera ejus, in figuris præſertim Cometarum (quorum quidem paulò accuratiores deſcriptiones habentur) delineandis operiqué meo inſerendis, utor. Huic perlegenda tradideram Tua, quæ ſcil. de nuperis Cometis commentatus es, ut ex iis excerperet tantum, quantum ad intelligendas Tuas figuras, operi meo inſertas pertinet. Id ille fecit, & ita quidem, ut in quibuſdam, quæ dubia occurrerunt, & elucidationem merentur, conſilium Tuum, Vir Doctiſſime, requirat. Hoc ut quam primum, properante ſcil. ad finem typographo, accipiam, humanitas Tua efficiet. Vale ac mihi conſtanter fave.

Obſervat. Norvag. & Holſat. Auctor Bartholino in memoriam revocat.

M. Conrad. Yſenius laudatur.

Hujus opera Auctor in delineandis Cometarum figuris utitur.

PROPOSITIO. II.

Ex obſervatis Cometæ diſtantiis à duabus Fixis Longitudinem & Latitudinem invenire.

Bartholini propoſitiones & obſervationes ex ejus Comment. de Cometa 1664 & 1665.

AD Phænomeni alicujus Longitudinem inquirendam varios modos excogitarunt Artifices. Nos illam elegimus, quo ex obſervatis Cometæ à binis ſtellarum Fixarum diſtantiis certius, quam ex Altitudinibus & Azimuthis conſtituitur ejus locus in Ecliptica.

Aſſumatur ergo obſervatio habita hic Hauniæ Anno 1664. die 23. Dec. S. V. cùm diſtaret Cometa à lucida in oculo ♉. dicta Aldebaran 23°. 23′. & à pede lucido Orionis dicto Rigel 21°. 15′. Verùm cum diſtantia eodem inſtrumento accepta inter Aldebaran & lucidam ♈, eſſet tantum 35°. 29′. quæ neceſſario ex obſervatis Tychonis & calculo debebat eſſe 35°. 32′. apparet deficere à veris diſtantias hoc ſextante ſumptas minutis tribus, quæ addenda ſunt, adeoque erit illa inter Cometam & Aldebaran 23°. 26′. hæc vero inter Cometam & Rigel 21°. 18′. Ad operationem hanc ritè abſolvendam Longitudines & Latitudines Fixarum ex Longomontani Tabb. Danicis ad datum tempus inquiſivimus, & invenimus oculi ♉. Latitudinem 5°. 31′. A. Longitudinem vero 65°. 7′. Deinde latitudinem lucidi pedis Orionis 31°. 12′. A. & longitudinem 72°. 12′. relictis minutiis ſecundis. Ex quibus datis erit proclive beneficio Triangulorum Sphæricorum obliquangulorum propoſitum obtinere. Nam ſit in adjecto Schemate E. S. Ecliptica R. T. æquator, qui ſeſe inter ſecent in puncto N. æquinoctiali verno; deinde A. Eclipticæ polus Auſtralis, C. Cometa, B. oculus ♉. & D. lucidus pes Orionis. Ductis à polo A. per tria hæc puncta circulorum quadrantibus A. G. A. T. & A. E. ad Eclipticam, erit puncto F. longitudo Aldebaran à puncto Æquinoctiali N. in Ecliptica terminata, & Longitudo Rigel puncto E. Cometæ vero puncto G. Deinde Latitudo Aldebaran erit arcus B. F. Rigel vero D E, & Cometæ C. G. Hinc ſi ſubtrahatur Longitudo Aldebaran 65°. 7′. à Longitudine Rigel 72°. 12. conſtabit Angulus B. A D. 7°. 5. & quoniam D. A. & B. A. ſunt complementa Latitudinum obſervatarum Fixarum, ergo datis primo in Triangulo Sphærico oblinquangulo duobus lateribus B. A. 84°. 29′. & D. A. 58°. 48′. cum angulò comprehenſo B A D. 7°. 5′. inveſtigari poteſt latus B. D. 26°. 32′. deſignans diſtantiam inter prædictas Fixas.

Ut enim ſubtenſa dupli arcus ex minori laterum datorum & complemento majoris conflati (quod idem duplum ex ſummo ac differentia dicti complementi majoris & lateris minoris conſtat) ad ejuſdem ſubtenſæ dimidium vel ſinum ſummæ lateris minoris & complementi majoris: ita & ſumma ſinuum dictarum & ſummæ & differentiæ ad ſui dimidium. Vel etiam ut totum ſubtenſæ ad integram ſummam ſinuum; ita ſubtenſæ dimidium ad ſummæ ſemiſſem. Rurſus ut ſubtenſæ dimidium ad ſemiſſem ſummæ ſinuum: ita ſinus complementi anguli dati ad aliam rectam in tantum à ſinu complementi lateris quæſiti diſtantem, quanta eſt differentia ſemiſſis ſummæ ſinuum ac dimidiæ ſubtenſæ, prout hoc ingenioſe demonſtrat celeberrimus Aſtronomus Chriſtianus Longomontanus in ſolutione Triangulorum Aſtronomiæ ſuæ Danicæ præmiſſa, modum ſimul ex hoc fundamento commonſtrans facillimo proſthaphæreſeos ſeu additionis & ſubductionis compendio Triangula quævis plana ſimul & ſphærica ſolvendi, in primis quantum ad hoc negotium, Dogmate quarto Triangulorum Sphæricorum his verbis:

1. *Minorem arcum & complementum majoris eorum qui datum angulum ambiunt, invicem adde & aufer: utriuſque S. R. adde ſi minor arcus major fuerit complemento majoris: alias ſubtrahe, & aggregati ſeu differentiæ dimidium erit inventum primum.*
2. *Deinde hoc inventum primum à ſine aggregati ſubduc, & reſiduum erit inventum ſecundum.*
3. *Tertium autem inventum eſt S. R. complementi anguli dati.*
4. *Quo ducto in inventum primum * & facto in radium diviſo, quotus erit inventum quartum.*

* NB. *Si nimirum inventum illud primum dimidium ſummæ ſinuum fuerit, ſin autem differentiæ dimidium; tum non primum illud, ſed ſecundum inventum in tertium ducendum pro inveſtigando quarto proportionali, id quod in*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Hoog.
107 B 47

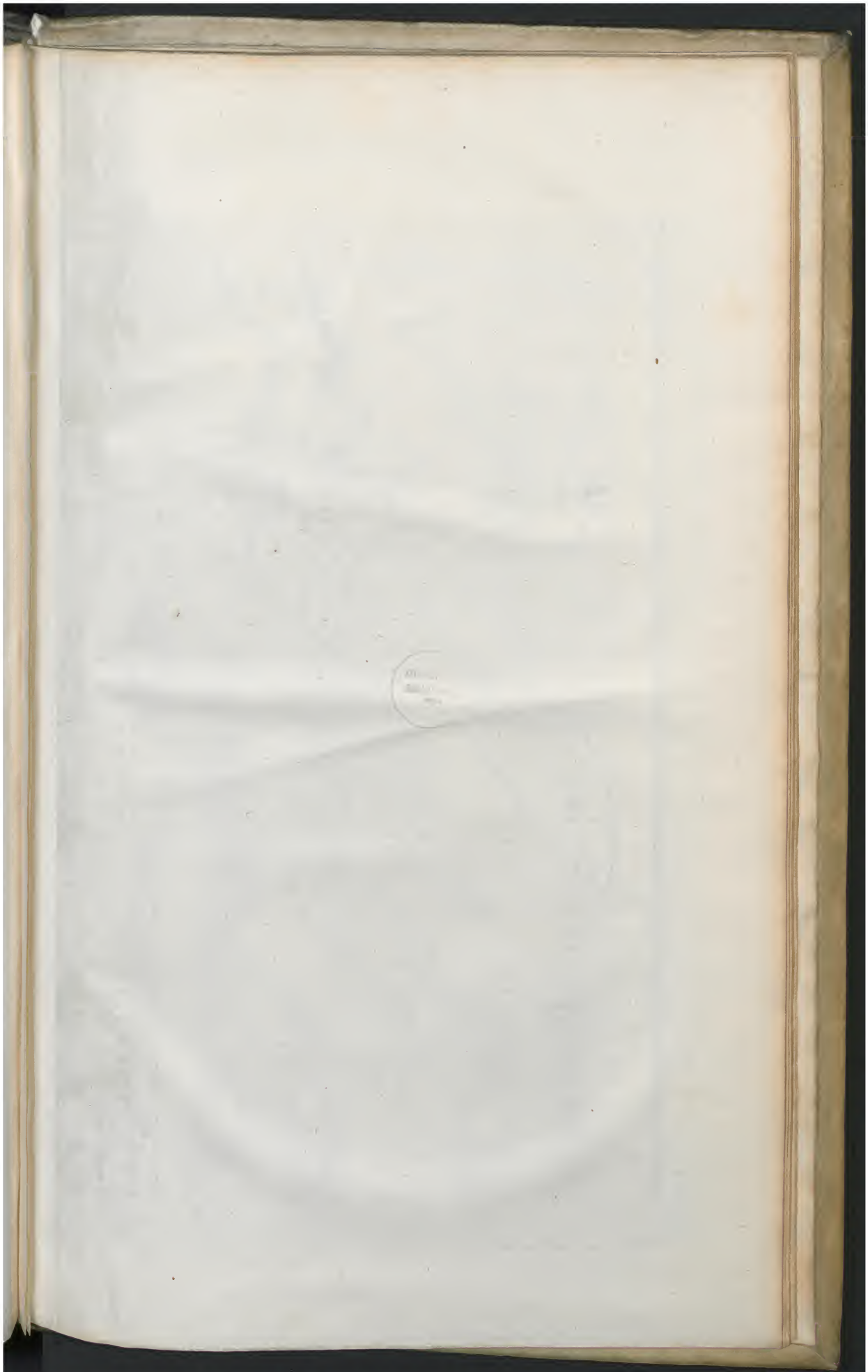

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

N.° 19.

Figura observationum Cometæ posterioris, Hafniæ factarum, ad Communicationem Cl. Viri Erasmij Bartholini etc. pertinens.

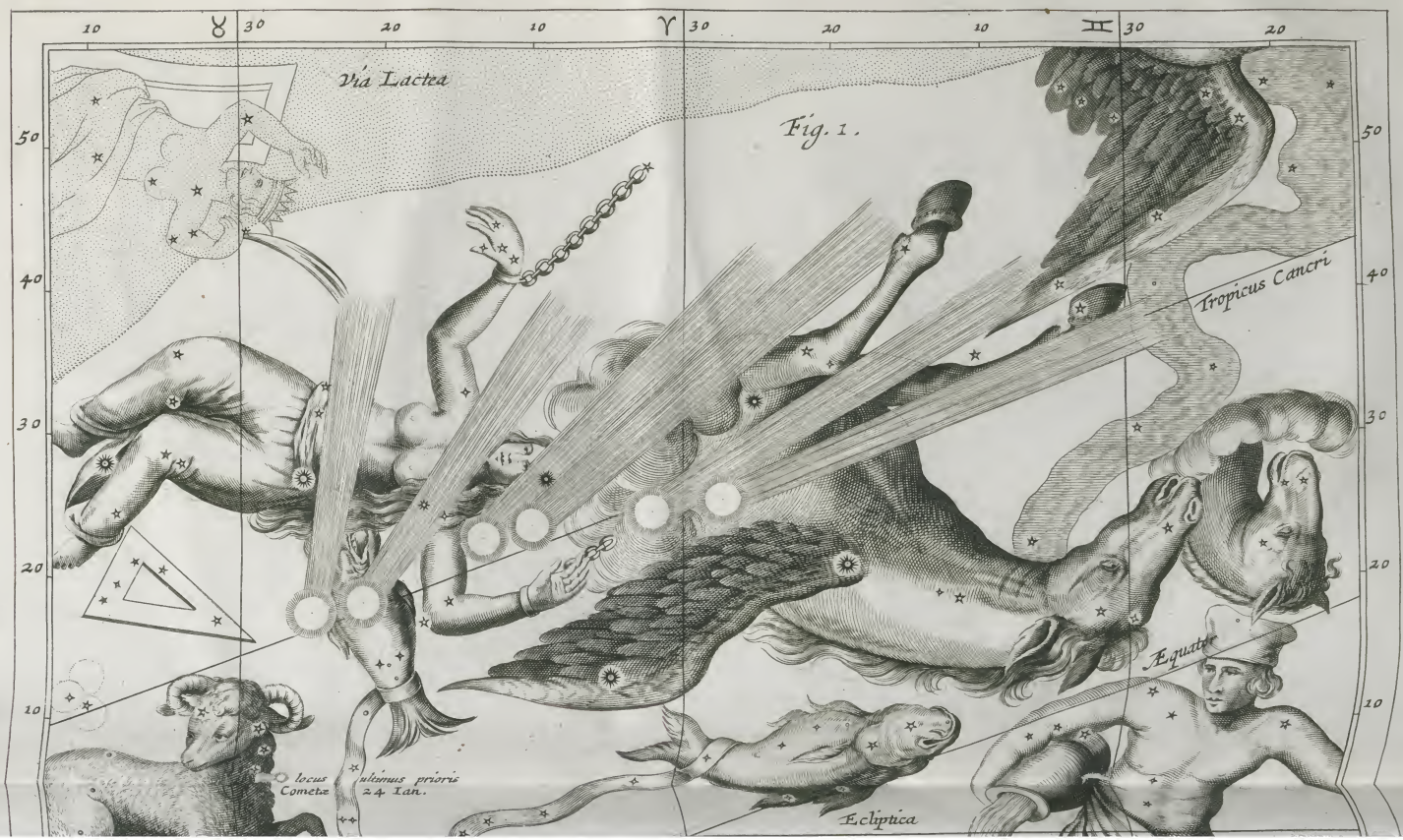

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 17

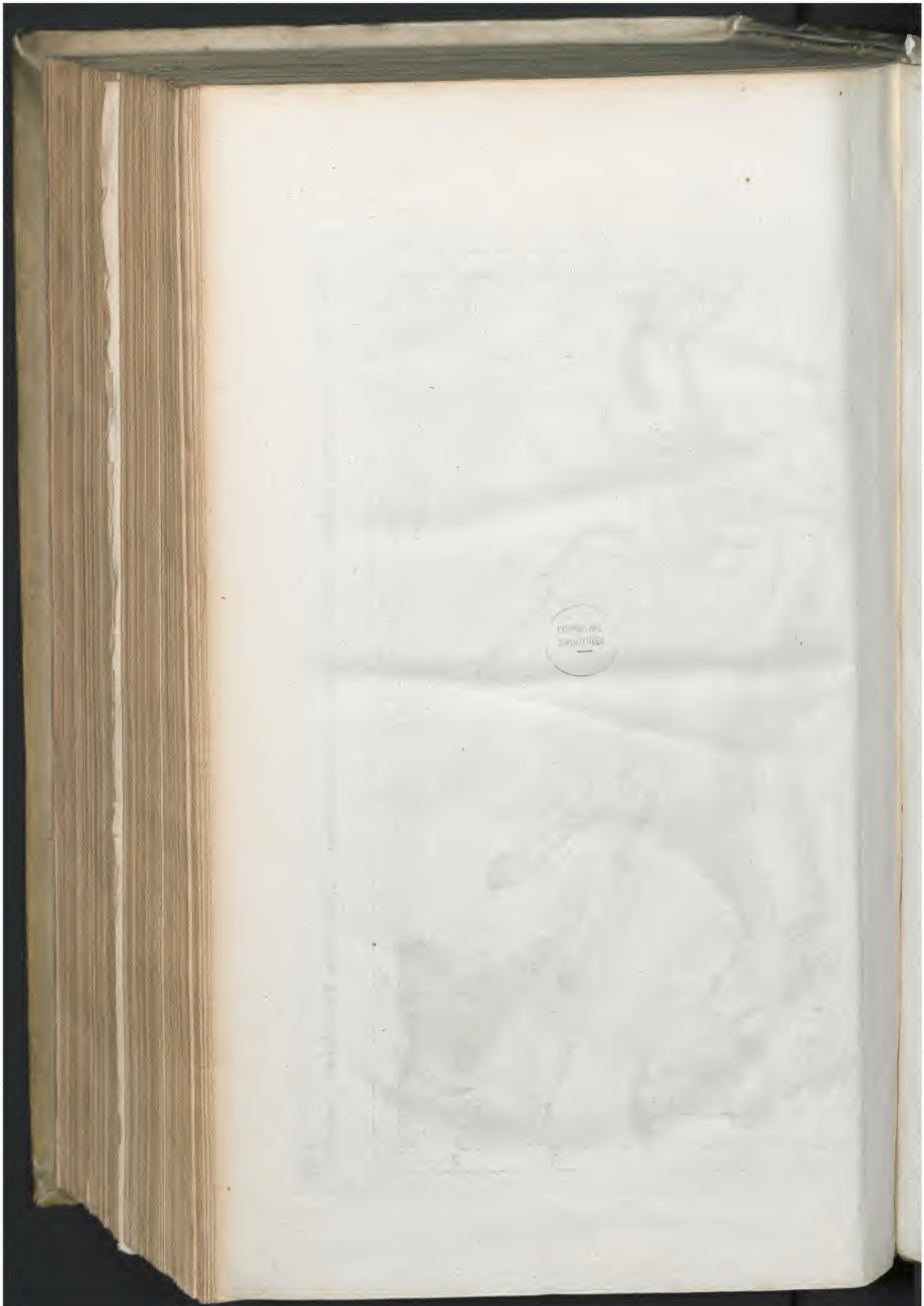

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

ex demonſtratione coſus ſecundi Reg. 1. Proſthaph. Longom. nec non & dogmatis ſecundi & hujus quarti evidens eſt.

5. *Cui, invento ſecundo addito * conflatur ſinus complementi lateris quæſiti.*

NB. * *Si nimirum primum in tertium pro inveniendo quarto ductum fuit; ſin autem ſecundum in tertium ductum, tum non hoc, ſed primum illud invento quarto addendum pro obtinendo quæſito.*

6. *Quæ tamen ultima hac regula per multiplicationem inventi primi (vel etiam ſecundi) in inventum tertium pro quarto invento trans acta ſunt, modo proſthaphæreſi ſubjiciantur, expeditiſſima fere in iis ratio eſt, præſertim quando ſecunda minuta negligantur. Cum enim complementum anguli dati in arcu ſuo ſemper notum ſit, quæritur dantaxat arcus reſpondens invento primo (vel ſecundo) & continuatur operatio juxta Reg. 1. Proſthaph. initio propoſitam.*

Deinde in eodem triangulo dato præter A. D. & A. B. priora data latitudinum complementa latere invento B. D. 26°. 32'. quæritur angulus. A. D. B. 164.

Eodem fere modo per Dogm. 2. Triang. Sphæric. Longom. ut enim ſubtenſa dupli arcus ex minori majoriſque complemento collecti ad ſummam ſinuum aggregati ac differentiæ eorum arcuum, ita dimidium illius ſubtenſæ ad dimidium ſummæ ſinuum; ſed & ut idem dimidium ſummæ ſinuum ad ſubtenſæ dimidium, quod in compendio proſtapharetico radium circuli minoris refert; ita ut ſinus complementi lateris ſeu arcus angulo quæſito oppoſiti, itidem ad minorem peripheriam collatus (minutus nimirum differentia dimidii ſinuum & ſinus aggregati lateris minoris & complementi majoris) ad ſinum complementi anguli quæſiti. Hinc ad normam præceptorum citat. Dogm. 2.

1. *Juxta primam Reg. Proſthaph. minorem arcuum & majoris complementum eorum qui angulum quæſitum ambiunt invicem adde, & aufer, utriuſque ſinum adde, ſi minor arcus complemento majoris major fuerit; ſin vero minor, ſubtrahe, & ſummæ ſeu differentiæ dimidium erit inventum primum.*

2. *Hoc invento primo à ſinu ſummæ angulorum ſubducto, reſiduum eſt inventum ſecundum.*

3. *Tertium inventum eſt differentia ſinus complementi lateris angulo quæſito oppoſiti & inventi ſecundi.*

(quidem ſi inventum primum dimidium ſummæ ſinuum fuerit ſint primum dimidium differentiæ fuerit illius primi & ſinus complementi lateris angulo quæſito oppoſiti differentiæ inventum tertium erit.)

4. *Porro duc inventum tertium in S. T. ac divide factum per inventum primum.*

(Illud ſi dimidium ſummæ fuerit; ſin differentiæ dimidium, per ſecundum.)

Exit in quotum ſinus complementi anguli quæſiti, ſi ſinus complementi lateris oppoſiti major fuerit, invento ſecundo; ſin vero minor, exit ſinus exceſſus ultra Quadrantem, quo quadranti adjecto angulus quæſitus obtuſus efficitur.

Poſtea cum obſervatæ ſuat diſtantiæ inter Cometam & Aldebaran 23°. 26'. nec non Cometæ à Rigel 21°. 18'. conſtabunt quantitates arcus B. C. & D. C. quorum ope una cum latere B. D. 26.. 32'. ante invento in triangulo B. D. C. inveniri poteſt angulus C. D. B. 58°. 50'.

Eodem videlicet modo, eademque demonſtrationis ut, qua proxime præcedens angulus inventus juxta cit. Dog. 2. Sphær. ut enim ibi, ſic & hic latera tria dantur quorum ope inquirendus angulus.

Qui ſi in hoc caſu ſubtrahatur ab angulo, prius invento A. D. B. 164°. patebit angulus C. D. A. 105°. 10'. Porro quoniam in Triangulo A. D. C. dantur A. D. Complementum latitudinis Rigel 58₀. 48'. C. D. diſtantia Cometæ à Rigel 21. 18. & angulus modo inventus C. D. A. 105°. 10'. poſſumus elicere latus C. A. 66 . 21'.

Itidem per dogma 4 ſupr. cit: ſecundum quod ex duobus lateribus cum angulo incluſo vel comprehenſo datis eruitur latus tertium eidem angulo oppoſitum.

Quod exhibet complementum latitudinis Cometæ, ipſamque Latitudinem C. G. 23°. 39'. Auſtralem Denique in eodem Triangulo ex datis tribus lateribus A. D. complemento latitudinis Rigel 58°. 48'. A. C. complemento latitudinis Cometæ jam inventæ 66. 21. & D. C. diſtantia Cometæ à Rigel 21. 18. eruitur angulus D. A. C. 22°. 30'.

Itidem per dogma Longom. 2. Sphær. ſupr. cit. quo ex tribus lateribus datus eruendus angulus.

Qui ſublatus in hoc caſu à longitudine Rigel 72°. 12'. exhibet Cometæ longitudinem quæſitam 49°. 42. hoc eſt 19°. 42'. ♉.

Eadem methodo inveniri poteſt ad ſingula tempora obſervationis Cometæ locus ejus in Ecliptica, adhibitâ tantum neceſſaria in Schematibus circumſpectione, diverſis caſibus occurrentibus accommodandâ. Sic obſervatus fuit Cometa 24. Jan. Anno. MDCLXV, à capite Andromedæ diſtare 25₀. 49'. nec non à pede lucido Erichonii 51₀. 5'. ſed emendatæ juxta exemplum diſtantiæ erunt à cap. Andromedæ 25₀. 52'. à pede Heniochi 51₀. 8'. Quibus datis conſulatur diagramma ſuperius, ubi verſus polum Eclipticæ boreum L. conſtituta eſt demonſtratio, exiſtente jam Cometa in H. ſitque I. caput Andromedæ, K. pes Heniochi, quarum latitudines &

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Longitudines ad præscriptum tempus inveniuntur, nempe capitis Andromedæ Longitudo 5°. 42′. ♈. Latitudo 25°. 42′. B. pedis Heniochi Longitudo 17°. 54′. ♊. Latitud. 5°. 20′. B. Ergo in Triangulo Sphærico obliquangulo L. K. I. data sunt I. pro latere I. K. Latus I K. 84°. 40′. Compl. Lat. Ped. Heniochi. Latus I L. 64°. 18′. Compl. Lat. Cap. Andromedæ. Angulus I L K. 68°. 12′. Diff. Long. Ped. Hen. & cap. Andr. Ex quibus elicitur, Latus I K. 68°. 4′. per Dogm. 4.

II. In eodem Triangulo pro Angulo I K L. data sunt. Latus L K. 84°. 40′. Comp. Lat. Ped. Hen. Latus I K. 68°. 4′. modo inventum. Basis I L. 64°. 18′. Compl. Lat. Cap. Andr. unde erui-tur quæsitus Angulus I K L. 64°. 24′. per Dogma 2.

III. In Triangulo H I K. dantur pro Angulo H K I. Latus I K. 68°. 4′. ante inventum. Latus K H. 51°. 8′. distantia Com. à ped. Henjochi. Basis H I. 25°. 52′. dist. Com. à cap. Andr. hinc in-vestigatur quæsitus angulus H K I. 22°. 54′. itidem per Dogm. 2. cui addito ante invento An-gulo I K L. 64°. 24′. invenietur quantitas Anguli H K L. 87°. 18′.

IV. In Triangulo H K L. dantur pro latere H L. Latus L K. 84°. 40′. Comp. Lat. ped. Hen. Latus H K. 51°. 8′. Dist. Cometæ à pede Hen. Angulus H K L. 87°. 18′. modo inventus. Hinc exurgit Latus H L. 84°. 34′. per Dogm. 4. cujus Comp. est H V. 5°. 26′. Latitudo Cometæ Bo-realis.

V. In eodem Triangulo dantur pro Angulo H L K. Latus L K. 84°. 40′. Comp. Lat. ped. Hen. Latus L H. 84°. 23′. Compl. Lat. Comet. modo inventæ. Basis H K. 51°. 8′. Dist. Com. à pede Hen. Hinc emergit quæsitus Angulus H L K. 51°. 24′. per Dogm. 2. qui subductus à 77°. 54′. Longit. ped. Hen. relinquit 26°. 30′. Longit. Cometæ. Superioribus hisce observationibus addi potest illa quæ die 20. Dec. cum primum discussis nubibus appareret Cometa, Hauniæ filorum ex-tensionis beneficio habita à M. Julio Reichelt hor. 10¾ vesp. per lineam rectam transeuntem luci-dum humerum Orionis, extremam balthæi ejusdem & Cometam & aliam quæ conjungebat stel-lam in tergo Leporis, Cometam & stellam in capite Leporis. Ex quibus observatis proclive fuit locum Cometæ ad momentum observationis elicere constituta Fig.

	Long.	Lat.
III. H. Lucid. hum. Or.	24°. 6′. ♊.	16°. 6′. Austr.
B. ult. Balt. ejusdem.	20°. 10′. ♊.	25°. 21′. A.
D. in dorso Leporis	16°. 43′. ♊.	41°. 5. A.
C. in cap. Leporis	10°. 26′. ♊.	39°. 4. A.

Hinc inventa dist. Hum. Or. & Balt. ejusdem 10°. 1′. stella in terg. Lep. & extr. Balt. 15°. 58′. hum. Or. & terg. Lep. 25°. 47′. Balt. & cap. Lep. 15°. 55′. cap. & terg. Lep. 5°. 12′. Com. & dors. Lep. 3°. 57′. demum Com. Longit. 11°. 59′. ♊. Latit. 39°. 29′. A.

PROPOSITIO III.

Ex inventis Cometæ Longitudinib. & Latitudinib. ejus Asc. Rectas & Decl. ad singulos dies invenire.

HAud difficulter id præstabimus beneficio Probl. 1. cap. 2. lib. 11. Sphæricor. Christierni Severini Longomontani. Sit enim in Schemate supra designato Cometæ locus in C. cujus inventa fuit Longitudo ab N. puncto æquinoctiali verno ad G. 49°. 42′. seu 19°. 42′. ♉. deinde & Latitudo ejus G. C. 23°. 39′. Nam sic in Triangulo Sphærico obliquangulo O. A C. dantur tria nempe latus, O. A. distantia polorum 23°. 32′. A C. latus quod est complementum Latitu-dinis Cometæ 66°. 21′. denique Angulus O A C. 139°. 42′. qui in hujus observationis exemplo invenitur, addita Longitudine Cometæ inventa 49°. 42′. ad Quadrantem 90. Ex quibus datis invenire licet tertium latus O. C. 84°. 54′. per Dogma 4. Quod est Complementum declinatio-nis Cometæ C. P. 5°. 6′. Deinde pro Ascensione Recta Cometæ investigandus erit Angulus C. O. A. in eodem Triangulo A. C. O. ex tribus cognitis lateribus O. A. 23°. 32′. & C. A. 66°. 21′. nec non invento jam O. C. 84°. 54′. nimirum 36°. 31′. per Dogma. 2. ejus quippe comple-mentum metitur in Æquatore Arcum N. P. 53°. 29′. quo denotatur Ascensio recta Cometæ in C. existentis.

PROPO-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

PROPOSITIO IV.

Cometæ motum in ſuo orbe nec non locum interſectionis & angulum inclinationis cum Ecliptica invenire.

EX eiſdem ſupra inventis longitudinibus & latitudinibus Cometæ inquiratur jam motus proprius, deinde & angulus inclinationis & locus ubi interſecatur ab orbe ejus Ecliptica. Nam ſi in eodem Schemate ponantur C. & X. Cometæ loca duo in proprio orbe quorum locorum longitudines & latitudines conſtiterint (hic nimirum. 23. ubi Long. 19_0. 42 ♉ Lati. 23o. 39. A. ille 24. Dec. ubi long. 14°. 13′. ♉. Lat. 17°. 49′. A. Aſſumpto puncto A. pro polo Eclipticæ Auſtrali, dantur in triangulo A. C. X. duo latera cum angulo comprehenſo, nempe A. X. 66°. 21′. & A C. 72°. 11′. Complementa latitudinum Cometæ inventarum, nec non angulus C. A. X. quem patefacit differentia Longitudinum datorum Cometæ locorum 5°. 29. ex quibus datis inveſtigantur X. C. Cometæ motus in proprio orbe 7°. 46′. per Dog. 4. præterea ex duobus datis A. X. 66o. 21′. A C. 72°. 11′. tertioque jam invento C X. 7°. 46′. lateribus, & angulus A. C. X. 137. 39′. (per Dogm. 2.) quo jam jam indigebimus. Hinc in triangulo X M E. rectangulo ad E. quia °A E. arcus ex polo ductus eſt, circuli Q. S. Eclipticæ, dantur primo X. E. Latitudo Cometæ 23o. 39′. deinde M. X. E. anguli A. X. C. modo inventi complementum ad duos rectos 42°. 21′. unde facile ex norma triangulorum Sphæricorum rectangulorum innoteſcit angulus X. M. E. inclinationis orbis Cometæ cum Ecliptica 51°. 54′. per 1. Regul. Proſthaphæreſeon; quin & latus E. M. 20_0. 5′. Quod, cum auſertur à Longitudine Cometæ N. E. 49°. 42′. ad datum locum & tempus quæſita reperietur punctum M. interſectionis viæ Cometicæ 29°. 37′. ♈. Sequentium dierum motus ſi ex obſervationibus inveſtigentur, apparebit Cometæ continuo celeritatem ſuiſſe diminutam. Nam poſtquam motus inter obſervationem diei 23. & 24. Dec. inventus fuerit 7_0. 46′. inter obſervationem diei 24. & 25. Dec. non reperietur niſi 5°. 2′. & inter 28. & 29. Dec. 2o. 13′. & tandem inter 29. & 30. Dec. 1°. 38′. Celerrimum quoque colligunt 12_0. 2′. obſervationes Norvegicæ inter diem 19. & 20. Dec. Hinc angulum obliquitatis orbis Cometæ cum Ecliptica valde inæqualem una cum puncto interſectionis diverſo invenimus, collatis obſervationibus dierum 24. & 25. Dec. cum obſervatis dierum 28. & 29. quippe ex illis elicitur angulus obliquitatis 51_0 11′. punctumque interſectionis 29°. 13′. ♈. ex his vero innoteſcit angulus obliquitatis 36_0. cum puncto interſectionis in 25°. 33′. ♈. Ex motu hoc ſenſim lanqueſcente contrario ſignorum Zodiaci ordine promoto collatis obſervationibus noſtris & aliorum continuari poteſt ſemita Cometæ, id quod Fig. 1. delineatum exhibemus ab A· per loca B. C. D. quæ Clariſſimi Viri *Buthneri* obſervationes Gedanenſes exhibent: deinde per E. & F. ubi ingenioſiſſimus noſter *Thomas Walgenſteinius* Pariſiis eum obſervavit, & tandem per G. H. I. K. L. M. N. O. P; Quibus in punctis uſque ad Q. nos met ipſi eum animadvertimus. Ita Excellentiſſimus D. Eraſmius Bartholinus in ſuo de Cometis Anni MDCLXIV & MDCLXV. tractatu, unde hæc excerpſimus, in quo præterea reſolutionem horum exemplorum methodo tam proſthaphæritica quam Logarithmica in uſum Philomathum ingenioſiſſime factum eſt invenire. *Bartholini laus.*

Hamburgo Hafniam d. 28. *Junii Juliani* 1667.

CUm jam habeas reliqua ex doctiſſimo Tuo de Cometis Commentario excerptâ operi noſtro inſerenda, ut pote ad intellectum figurarum æri inciſarum & cum cura excutiendum argumentum Cometicum neceſſaria, dabis operam, ut intra paucas hebdomades, Deo volente, integrum opus clauſurus, reſponſum abs Te ad ſuperiora, nec non obſervationes Norvagicas & Holſaticas, quas tam diu poſtulo, accipiam. Fac ut judicium Tuum de hiſce xxx. theſibus meis cognoſcam. Id benignum à Te, ſi à quoquam, exſpecto. Facies in his rem non tantum mihi gratam, ſed & Te dignam, ac publico utilem. Saluta Cll. Fratres Tuos, & Vale diu ac proſpere ac fave conſtanter *Obſervat. Norvag. & Holſat. ante perfectum opus Auctor tempeſtive à Bartbol. poſtulat.*

Tuo LUBIENIECIO.

Hamburgo Hafniam die 23. *Julii Juliani* 1667.

SIleptium Tuum tàm diuturnum miror. Quod ut rumpas, & mihi ad aliquot meas litteras, quarum primæ d. 11. Januarii hoc anno datæ ſunt reſpondeas, peramanter rogo. Utriuſque enim noſtrum, ut id quam primum fiat, dum opus meum ad finem exoptatum, favente Deo, adduco, intereſſe arbitror. Ecce vero novum ſcribendi incitamentum epiſtola Ampliſſimi Hevelii, hodie mihi reddita, cujus, ut & reſponſi mei en Tibi exempla. Tuum erit noſtris votis promto *Auctor à Bartholino reſponſum poſtulat.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Historiam Cometæ 1580 anno visi Auctor à Bartholino sibi mitti cupit.

responso satisfacere. Cui addas velim brevem Cometæ Annò 1580. visi descriptionem ex autenticis Tychonis observationibus petitam. Sed si quid preces apud Te meæ valent, fac ut hanc, & ad cuncta responsionem quàm primum accipiam, quo utraque opus nostrum ornent & coronent. Vale.

Haunia Hamburgum d. 29. Julii Juliani 1667.

Bartholinus post longum silentium Auctorem de constanti benevolentia certiorem reddit.

NE existimes in animis nostris exoleviſſe amicitiam, cogor publicas curas tantisper abrumpere, ut tuis tandem satisfiat precibus. Exspectatæ diu Mejeri observationes adhuc suspensos nos relinquunt, & forsitan non desinent in posterum relinquere. Demonstrationes Protaphæreticorum compendiorum, calculi eventus, ut puto satis comprobant; nam reliqua persequi constitui peculiari opere, quod synopsin Astronomiæ Danicæ suggeret. Cl. Hevelii quoque votis respondere conabor prima occasione: gaudeo enim in publicam jam lucem prodiisse observationes Brahæi, sed doleo vicem Astronomorum, quos tædium tot erronearum observationum ex editionis incuria multum fatigabit, nisi mature cognoverint infinitorum mendorum copiam inutiles publicis usibus reddidisse desideratos Historiæ cælestis conatus; ut nihil jam dicam de observationibus annorum viginti deficientibus. Historiam Cometæ Anno 1580, quam ex Ms°. Tychonico petis, plenius cognosces, ubi ipsæ observationes copiosius & correctius una cum reliquis Brahæi scriptis prodierint, quippe quæ prolixior, quam, ut hæ pagellæ eam complectantur. Hisce vale & me amare perge. Festinanti calamo scripsit,

Observat. Holsat. ut & Norvag. non comparent.

Astronomiæ Danicæ Synopsis à Bartholino promittitur.

T. ERASMIUS BARTHOLIN.

Hamburgo Hafniam d. 6. Aug. Jul. 1667.

Occupati vel silent vel breviter scribunt.

IN relegendo opere meo, satis grandi, & colligendis corrigendisque omissis & commissis valdè occupatus, sed & aliis laboribus necessariis prægravatus, paucis respondeo ad gratissimas Tuas d. 29. mensis decursi datas. Merito gaudeo Te post tam diuturnum silentium aliquid ad meas rescripsisse, & votis meis satis feciſſe. Exspectamus quæ promittis. Dolemus verò nondum Tibi copiam observationum illarum à Solertissimo Mejero factam. Nulla mihi cum eo notitia, tanto minus familiaritas. Quod me ante hac ex Annalibus Islandicis de Cometa anni 1273 monueris, hodie dum historiam ejus relego, pl. me Tibi eo nomine debere agnosco. Celeberrimam illam nebulosam in Boreal. Cing. Androm. nudius tertius & heri cum M. Ysenio observavi. Satis distincte nudis quoque oculis potuit videri: insolens & mihi adhuc invisum sidus. Apparebat simul cum Saturno, qui sub Cornibus Capricorni, sed ante Jovem sub cauda Arietis orientem in dodecatemorio Tauri. His à nostra parte contentus esto. Meliora nos à Te, Hevelio, aliisque exspectamus. Cometæ anno 1580 visi historiam & tabulam dedimus jam (non enim rem diutius differre potuimus) debitâ adhibitâ diligentiâ fidei Auctorum, excepto Tychone, cujus observata exspectamus, sequace. Juva nostros conatus qua potes, & breviter observata Brahæana indica, ut operi nostro & figuræ addantur. Præclare de me & publico merebere. Dum hæc scribo, accipio responsum Cl. Hevelii d. 10. Aug. Greg. datum, cujus en Tibi exemplum. Cæterum gratulor Tibi mihique, sed & orbi Christiano, ut alibi gentium, ita & in Britannia ac Batavia sociisque populis almam pacem reliquis nuperorum Cometarum lætis eventis succeſſisse. At enim nunc quoque verum est illud Pauli Æmilii, disertissimi Francorum scriptoris l. 8. p. 303. b. *Eo motu* (in Sicilia) *in præsens sedato, alius exortus: quando Regibus orbem terrarum spe affinitateque complexis, necesse est magnis novisque semper excipi motibus.* Sed jam vale & mihi constanter fave.

Annales Islandici multa singularia continent.

Andromedæa nebulosa Anno 1667. 4. 14. Aug. Hamburgi visa:

Quæ tunc cœli facies.

Pag. 441. lin. 3. *Octo explorari* Novem posthac inveni. Ibid. lin. 13. *æra vulg. & veræ discrimine.* Hoc enim alii unius, alii duorum, alii plurium annorum statuunt. Ibid. lin. 19. *superstes fuisse dicatur.* Sed nec avi ejus Caroli, qui S. Ludovici R. Gall. frater, Magnus appellatus, fuit Caroli 2. sive Claudi pater, ætas rationibus istis convenit. Iste namque Anno 1309 ille 1285 mortus est, ut historiæ Francicæ & Siculæ aliæque testantur.

P. 465. *ita vocentur.* Vid. Ricciol. Almag. novi T. 1. part. post. l. 8. sect. 1. de Cometis c. 2. n. 3.

Pag. 476. lin. 3. *urgentibus etiam Mathematicis* &c. Vide inter alia simile exemplum in Paulo Monacho Astrologo & Leontio apud Zonar. in Justiniano 2. & Paulo Diac. l. 20.

Ibidem *Tacitum aliquoties videre est.* Vid. Lambec. Prod. lit. l. 1. c. 6. p. 47.

Pag. 620. lin. ult. *& age prospere.* Addo verbum ex eodem illo Ricciolio de Cometis immobilibus, quorum in tuis prioribus feceras mentionem. Cum igitur Epigenes duo Cometarum genera, ut alibi ex Seneca diximus, faciat, alios scil. immobiles, alios mobiles, Ricciolius non ideo primum genus motu primi mobilis carere putat: Sed quod fixarum more non erret vago cursu & proprio motu careat: *quæ divisio, inquit, videtur mihi valde idonea, ut quoniam phænomena hæc, si non sunt stellæ, sed tamen stellarum quædam imitamenta sunt, sic distribuantur in Fixos & in errones Cometas* Almag. T. 1. 2. p. l. 8. s. 1. c. 2. n. 3. sub fin. His nil addo, cum notum sit jam olim Aristoteli 1. Meteor. & Plin. l. 2. c. 25, Cometas immobiles notos fuisse: nisi quod

Cometæ immobiles qui vocentur?

Jam olim Aristoteli & Plinio noti.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Hoog.
107 B 47

quod hi pro genuinis Cometis cum coma & cauda deſtituantur à quibuſdam non habeantur.

Pag. 631. lin. prima, *habuerimus.* Hæ quidem Franequeranæ & Romanæ obſervationes intermedium Cometam non facient, ut pote nebuloſam in Andromeda jam diu ante obſervatam detegentes. At vero obſervationes Olai Rudbecii d. 20. Febr. S. V. 1665. tum ab Ægidio Gottinio & Auzutio m. Febr. & Martio ad ſecundam Arietis inſtitutæ, eum produnt, judice Hevelio, qui curſum Cometæ in Corvo & Lepore viſi, ad primam arietis dirigit, & illum Cometam ab ſuo diverſum ſtatuit.

Nebuloſa Andromedæa non facit Cometen.

Addenda Communicationi Olearianæ.

Gottorpio Hamburgum d. 20. *Oct. S.V.* 1666.

LItteras tuas ante 14. dies ad me miſſas accepi, quibus ſtatim reſpondiſſem, niſi calculi dolores, quibus urgebar, promtum ſcribendi animum impediviſſent. Illis autem literis arguebar negligentiæ in reſpondendo tuis commiſſæ, ſed culpæ inſons; reſpondi ad priores, ſed breviter, non dubito quin Danckvertianis involucris incluſæ ſint redditæ. Et cum binæ fuerint unius argumenti; iiſdem una eademque reſponſione ſatiſfacere poſſum. Cupis Generoſiſſime Domine meas de Cometis ante biennium in plaga auſtrali ut & Boreali viſis obſervationes, meamque de ipſorum effectu ſententiam. De utroque autem in meo tractatulo, quem tertium intervenientem, ſuppreſſo auctoris nomine volebam appellatum: (cujus copiam Tibi me aliquando inviſenti feci) me diſſerentem habes. Obſervationes alias aliamque, quam tuli, in genere de Cometarum origine, natura & effectis ſententiam (ſalvo tamen aliorum judicio) non dabo. Cæterum ſcriptum tuum ſapientiâ plenum meis incluſum dedi Sereniſſimo noſtro perlegendum, perlectumque tradidi Domino Præſidi, qui juſſit prævia ſalutatione, Tuæ Generoſitati intimare, Sereniſſimum noſtrum clementer acquieſcere in tuo propoſito, quod ſcilicet mediteris Hiſtoriam cæptam à tempore Chriſtiani primi uſque ad Sereniſ. noſtrum continuatam edendam. Deus fortunet auſpiciis, promoveat progreſſum, finique benedicat, quod ex animo precor. D. Reyheri reſponſionem & excuſationem hodie quoque accipies.

Olearius ſe Auctoris votis ſatis feciſſe dicit.

Nunc etiam aliquo modo id agit.

Se libri, qui Tertius interveniens duas opiniones contrarias de ſignificat. Comet ex occaſione duorum Cometarum 1664. horum inſcribitur, Auctorem eſſe fatetur:

Hamburgo Gottorpium d. $\frac{2}{12}$ *Nov. Anno* 1666.

ANte aliquot dies accepi rectè literas Tuas in quibus mentionem adverſæ Tuæ valetudinis, quæ Tuum reſponſum diſtulerit, & prioris Tui reſponſi facis. Illam doleo, ut par eſt, cunctaque felicia Tibi precor. Hoc non aliud accepi quam cujus mentionem ante hac apud Te feci, quod ſcil. mihi de illo gemino poſtulato non ſatiſfecerit. Quod ſi Tu aliud reſponſum dediſti, illud ad manus meas non pervenit. Bonus vero Danckwertius Veſter, non diu ſenatoriâ dignitate gaviſus, ſatis, ut noſti, ceſſit. Tractatus illius Tui ſemel atque iterum in meo opere feci mentionem, Te tamen non nominato, cum nominari nolueris, adhuc quidem, quod ſciam. Non ſoleo autem quidpiam amico ingratum facere. Scriptum illud Tuum erudito Sivero perlegendum nuper tradidi. Quod hodie demum cum reſponſo accepi. Arbitratur ille etiamnum in Tuis literis d. 5. Jan. 1665. datis 22. diem Decem. pro 27. tum 26. pro 28. poſitum eſſe. *Hoc autem modo*, inquit, *optime conveniunt illæ obſervationes cum meis eod. tempore inſtitutis, non minus ac iſta obſervatio pro die 4. Januarii in iiſdem ſupra dictis literis notata, quam hic ſimiliter Cl. Olearius reticet.* Plura quæ tunc ad me dedit, exſcribere non juvat. Sereniſſimo Principi Veſtro ſtudia mea grata fuiſſe meritiſſimo mihi gratulor. Hæc Tu ei, qua es humanitate magis magiſque commenda. Cl. Reyherus jam mihi reſpondit; etiam hodie ab eo accepi reſponſum ad nuperas meas. Vir eſt ut video, non tantum doctus & induſtrius, ſed & facillimus atque humaniſſimus. Bene Vale ac mihi conſtanter fave.

Joan. Danckwartius Senator Hamburgenſis.

Obſervationum Cometæ nuperi hyeme 1664. viſi ab Oleario & Siverofactarum diſcrimen.

Duci Holſatiæ ſua ſtudia per Olearium plus pluſque commendari Auctor cupit & poſtulat.

Gottorpio Hamburgum d. $\frac{2}{12}$ *Nov.* 1666.

EX literis Tuis ante triduum acceptis intellexi Amicum Tuum in priori ſententia perſtare. De obſervationum diebus, quorum in literis meis, ut ſcribis, olim facta fuit mentio, mihi jam non conſtat. Hos in quibus mihi licuit, remotis nubibus cœlum inſpicere ſudum, annotavi procul dubio veros. Vale Vir Generoſiſſ. & undiquaque Doctiſſime, vivens in literati orbis emolumentum, ad quod natus es, & me amare perge. Salvum Te cupit Excell. Dominus Præſes.

Olearius perſtat in ſua ſententia.

Conatibus Auctoris favet.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Pag. 652. in med. *Cometa verus* ſicut multis placet, aliis contradicentibus & exempla phœnomenon 1572. & 1607. adferentibus, de quibus in hiſt. Comet. egimus.

Pag. 682. *Profeſſoris Clariſſimi ſe* in exemplari Anno 1605. Lipſiæ edito.

Ibid *operis ejus editione* Francofurt. 1620. Pag. 720. In margine *vera ſcil. non apparens* contraria tamen ratione etiam apparens variat ſc. decreſcendo.

Pag. 729. 4. *Anno Chriſti* 145. Iſtum Cometam Hevelius è numero ſemeſtrium merito expunxit. Ego tamen alium ei ſubſtitui ex Rockenbachio A. C. 1115. viſum.

Pag. 732. *Xiphilin.* Auctor Chron. apud Urſperg. tribuit eis ann. 1. & 6. menſes.

Ibid. *Vitellius m.* 8. Ita Auctor apud Urſperg. Funcc. Bucholz. & aliis. Sed Eutropius ei tribuit XVIII. m. & diem unum. Xiphilin, Zonar. annum integrum, X. diebus demtis. Ita & Onuphr. Calvis. aliique. Et hæc eſt certa & integra annorum Vitelli computatio. Sed & illa, quæ ei octo menſes, à cæde ſcil. Ottonis, adeoque ſoli imperanti tribuit, vera eſt.

Pag. 736. in fine. 9 Laſius recitat quorundam Chronographorum opinionem, quæ vult Ludovicum Caroli ſimplicis filium ultimum Caroli M. ſtirpis in Galliis fuiſſe & ſine prole deceſſiſſe, Hugonem Capetum ei ſucceſſiſſe. Sed hæc contra omnium rationes Ludovicum IV. (illi III.) cum Ludovico V. avum cum nepote confundit de migrat. gent l. 3. p. 96. Sed paulo ante p. 93. Ludovico Tranſmarino filium Lotharium & nepotem Ludovicum ultimum in Gallia de hoc femine Regem ſubjicit.

10. Frodoard. Nangius, fragm. hiſt. Franc. & Aquit. apud Pith. Æmilius, Tilius, Zuinglius.	Ludovicus IV. Tranſmarinus † 955.	Lotharius † 986.		
		Carolus D. Lotharing. Lauduni captus.	Ludovicus	intra pueritiæ annos mortui.
		Ludovicus natus 948. † 954.	Carolus	
		Chron. Frodoardi.		

Pag. 739. *ſupervixiſſe filio teſtantur.* Ita & Felin. de regib. Sicil. c. 20. & in genealog. Caroli. Ibi tamen nota, ut & à Serre in Carolo VI. Andream Regem Siciliæ vocari filium Caroli Martelli, nepotem Caroli 2. qui filius Caroli Roberti, nepos Martelli, pronepos Secundi fuerit. Ita & M. Albertus Argentinenſis Chron. apud Cuſpinian. p. 668. Conradinum illum Conradi filium à Carolo Martello trucidatum ait, Martellum cum Carolo 1. nepotem cum avo confundens.

Pag. 740. circa fin. *Sed patruelem ejus Clodoſuindam* Rectè conjeci. Id enim Æmyl. memoriæ prodit: Jugundam ſcil. Sigeberti filiam Childeberti ſororem Hermengildi Lemugildi filio nupſiſſe: Rigundam unicam Chilperici & Fredigundis filiam deſponſatam, ſed nullis ſecutis nuptiis, alteram Childeberti ſororem Clodoſindam, Anthari Longobardorum Regi pactam, in uxorem ei, Longobardo poſthabito datam fuiſſe, l. 1. p. 33. a 35. b. 36. a Atque hoc convenit cum eo quod Diacon ſcribit l. 3. c. 10. 21. & 29. Confer Auctor. Chron. apud Urſperg. p. 92. Iſidor. Chron. Gott. in Leuvigildo & Recaredo

Pag. 741. *filia Sigeberti.* Hoc jam jam fide indubitata bonor. autor. probavimus.

Ibid Hildigundam Herrici Reguli Francorum filiam vocat. Ante *vocat* pone Krantzius de reb. Wiſigoth. l. 3. c. 6. *Honoriam Conſtantii Cæſaris & Placidiæ filiam Valentiani 3. ſororem* (vide & confer Cuſpin. in Arcadio & Honorio p. 158. ubi *ſponſam ejus dicit, Hildiconem puellam famæ ob nobilitatis inter Hunnos præcipuæ fuiſſe) vocat.* Et mox poſt *Olahus Mycoltham* pone *Jornandes ex priſco hiſtorico, Bonfinius Ildiconem.* &c.

Pag. 795. circa finem *extractio exacte facta fuerit.* Additurus eram ex mente Illuſtriſſimi Wirtzii hæc quæ hic pono, ſi Humaniſſ. Schotus (quem virum doctum & ſolertem nuper ſatis ceſſiſſe doleo) ad ea quæ tunc ſcripſi, reſpondiſſet: *Ratio eſt cum talis evacuatio fiat vel dilatatione (Elaterem Novitii dicunt) vel pondere aëris. Nam quod ad dilatationem attinet, nulla datur ratio quare ultima pars aëris, quæ ad extremum in vaſe evacuando ſupereſt, illum locum deſerat & exeat in alium, quia iſte novus locus aut eſſet non vacuus, aut eſſet vacuus. Si non vacuus, intelligeretur per ſe aërem non exiturum ex loco minus repleto in locum magis repletum. Si vero vacuus, nec tunc daretur ratio quare illa reſidua pars aëris illud vas evacuandum omnino relinqueret,* ut aliud repleret, ſed dilataret ſe ſolummodo ad Uniformitatem uſque. Quod vero ad pondus aëris attinet conſtat aërem reſpectu aliorum corporum, & valde levem eſſe, & elaterem ſemper retinere (ut in evacuatione videre eſt) adeo ut ab hoc impediatur, ne inſtar hydrargyri vel liquidi per foramen totus effluere poſſit. IBi Corpus enim quod in ſenſus nullo modo incurrit, quid ſit ignoramus.

Fad evacuationem adaptatum

"lin. 9. à fine, poſt vacuum adde"

Addenda

Addenda Communicationi Büthnerianæ.

Dantiſco Hamburgum d. 9. April. Greg. 1667.

DIe $\frac{19}{29}$ Martii accepi literas tuas, d. $\frac{8}{18}$ Martii exaratas. Differre quidem volueram reſponſionem, donec aliquis noſtratium poſt Paſcha, Lubecam, & inde Hamburgum contenderet. Verum cum conſiderarem, lento gradu ejuſmodi peregrinantes incedere, tempus primitus præſtitutum, anticipandum eſſe duxi. Quæ Chronologica in nuperrimis meis literis perſcripta, ab accuratione commendas: Metuo ne obſcuritatis aliquam notam incurrant. Brevia enim illa verba ibi Facile erit Chronologo, iſta, ad methodum ſuam &c. &c. *Dummodo videl. Annos tuos mundi à 4713. ſubtraxiſſes: vel annos poſt C. N. totidem addidiſſes*, conciſâ nimium brevitate, obſcura ſunt & merito declarationem aliquam expoſcunt. Senſus eſt, annos mundi, quot aliquis Chronologorum ſupputat Completos, à 4713. eſſe ſubtrahendos: reſiduos, eſſe Annos Periodi Julianæ, poſt quos completos Conditus mundi incidit. Unde porro Annos mundi ad Annos P. I. concatenare, atque parili additione utrobique eadem numerare licebit. v. g. In Chronologia Scaligeriana ad Nativitatem Chriſti Anni M. 3949. 3. Menſ. completi numerantur, Ergo 4713. ÷ 3949. Anni † 3 menſ. ≠ 763. Anni 9. menſ. uſque ad mundi cond. qui Anni ſunt completi: & Conditus mundi in A. P. I. 764. currentem, & fere jam finientem incidit: Primus ergo A. M. cum 765. Per. Jul. maximam partem concurrit. Unde annos Mundi ad annos P. I. utrobique æquali additione, prout intervalla Hiſtorica temporum ſeſe dant, rite licebit detexere. Eadem eſt ratio, in aliorum quorumcunque Chronologorum ratiociniis. Totius enim Chronologiæ robur, ſi Per. Jul. attexatur, ex meditullio hiſtoriarum & temporum, ſive Annis H. C. Dionyſianis depromitur, quæ ſemper in A. P. I. 4713. completum, vel 4714. currentem ἀμεταπτώτως & ἀμεταβλήτως defigitur, ut Annus primus N. C. cum Anno P. I. 4714. ſit primus. Sectamur hic enim Dionyſii Exigui ratiocinia, ſive æram vulgarem, quam & Faſtis adſcribimus & totus Orbis Chriſtianus, Magnates, notarii publici, & vulgus uſurpant. Et inde prorſum & retrorſum annos quoſcunque P. I. mundi, nativitatis Chriſti &c. numeramus. De differentiis Chronologorum ab Anno veræ nativit. Chr. ante ſcripſi. Quod vero additur, *Annos poſt C. N. totidem addendos eſſe*, ſenſus eſt: Vel 4713. completos ad Annos N. C. currentes eſſe addendos, ut habeamus A. P. Julianæ currentem. v. g. hic præſens 1667. † 4713. ≠ 6380. Et hic 1667. currens, una currit cum A. P. I. 6380. unde Cyclos O. C. Indict. Epactas & Liter. Dominic. facile erit invenire. Vel ſi Annos M. inquirere animus eſt; quia 3949.¼ & 3. menſ. exacti ſunt, ad N. C. erunt 3949. 3. menſes † 1667. ≠ 5616. Ergo Annus C. 1667. currens cum A. M. 5616. currente, juxta Scaligeri calculum paria facit, ut 5615. anni & 3. mens. jam exacti à mundi exordio intelligantur. Mundi enim conditus à Scaligero in Octobrem & æquinoctium autumnale reponitur, qui ſunt 3. illi menſes, annis mundi ſuperioribus annexi, quibus finitis Chr. Nativitas in Brumam ex ſententiâ piæ antiquitatis, ingruit. Hæc ita fuſius declaranda exiſtimavi; cætera ſuo præſtare fulgore, ex ſeſe judico. Nunc ad alia. Miramur hic quod Anglia, Italia, Francia, Germania, nobis nihil ſolidi de Cometarum Phyſico-Mathematica mittat. Noſti enim ſortem Hövelianam, quâ Prodromus ejus in Gallia fuit exceptus. Noſti quoque facilius eſſe ædificium deſtruere conari, quam ipſum deſtruere. Sed ſatis Aſtronomus hic noſter, Architecto Regio in Mantiſſa ſua reſpondit. Oblatum fuit mihi, nuper Opus Geographicum Samſonii, in quo mirum in modum Longitudines & Latitudines locorum claudicant. Quid juvat diſtantias locorum mechanice aut itineraria ratione noſſe, nec punctum verum ſitus, cum in terra tum in reſpectu ad Cœlum obtinere, hoc eſt loca terrena ex ſitu ſuo dimovere. Debebant enim ſitum omnes tabulæ accuratiſſime & quanta fieri poterat diligentia, præſtare, quacunque arte modove, ſive Opticè, ſive non Opticè elaboratæ. Salvis quippe Longitudinibus & Latitudinibus tot laboribus & vigiliis Aſtronomorum, à Ptolomeo ad hæcuſque tempora obſervatis, difficile non erit & diſtantias locorum & magnitudines regnorum & intervalla regionum concludere. Contuli Franciam, multaſque alias Tabulas Samſonianas cum Bullialdeo, Rudolphino, Ricciolano abaco, & miſere ubique diſcrepare inveni. At fortaſſe Geographus hic Regius operam ſuam potius Nautis, Itinerantibus terra, Politicis Viris, aliiſque commodavit, quam Aſtronomis vel Geographorum Principi Ptolomæo. Præterea prodiit Libellus quidam, ex variis Opticis collectus & in ordinem digeſtus, abſque tamen figuris, ut referebat, mihi vir Ampliſſimus, qui eum Viennæ Auſtriæ viderat, Authore ſive collectore **Hohlhanſz** Gothani Gymnaſii, ſi recte memini, Rectore, in lucem emiſſus. Solet Hamburgenſis Bibliopola quotannis nundinas noſtras inviſere, ſi idem nunc ei fuerit animus, moneas eum data occaſione rogo, ut eum ſecum adferat. Sumptus denique non pœnitendos aliquis Bibliopolarum faceret, ſi quis

Periodi Julianæ magnus in Chronologia uſus.

Dionyſii Exigui epocha vulgo in putandis Chriſti annis utimur.

Chronologorum diverſæ imputandis Chriſti annis rationes.

Anni Chr. 1667 vulgaris cum annis mundi & Per. Jul. comparatio.

Cometicum argumentum nondum ſolide pertractatum.

Hevelii Cometicus Prodromus quomodo in Gallis exceptus

Geographiæ Samſonii defectus Büthnerus indicat.

Geographis obſervandæ regula.

Colhanſii Collectanea Optica laudantur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Phaegus & Canaanus Borcharti typis minoribus edendi.

si quis Phalegum & Canaanum Borcharti typis minoribus, eumque figuris Geographicis illustratum exscribere curaret. Macrobius quoque ægre haberi potest. Vale Vir Nobilissime, multum salutatus à Domino Hevelio, qui mihi Tuas Cometarum æri incisas figuras monstravit. Gratias etiam ago pro cura in literis meis Hafniam deferendis: responsionem jam pridem inde recepi optatam nobis & publico bono. Observationes enim Tychonicas, Regia munificentia, typis jam admoveri, loquebantur. Vale iterum & fave

Macrobii liber rarus.

T. BUTHNERO.

Hamburgo Dantiscum d. 9. Sept. Greg. 1667.

Silentium, licet diuturnum, amici variæ occupati, æquus apud temet excusa

NOli quæso mirari silentium meum, quantumvis diuturnum & pertinax. Imposuit hoc mihi, vel certe alias Laconicæ breviloquentiæ legem necessitas, dum scil. ad corrigendos & colligendos errores permultos, me absente, in tam vasto opere commissos, imo & ad subdendas ei adnotationes maxima ex parte Historicas, toto pectore incumbendum mihi fuit. Atque hæc non tantum fervente æstivo sole, sed & urente maligno Syrio, tum vero & urgente assiduo inevitabilium laborum alterius prorsus generis catenâ homini mediocri industria, nec sat firmis lacertis prædito perficienda erant. Fidem dictis opus ipsum faciet subsecivis, quod merito hic etiam dico, horis, obstrepentibus semper aliis negotiis compositum, jam jam Deo favente in lucem proditurum, & paulo post ad vos mittendum. Sed ad epistolæ Tuæ capita. Regula Periodi Julianæ cur ego non fuerim usus, in superioribus dixi. Optandum sane foret, ut Deus Opt. Max. in cujus manu corda Principum & omnia posita, excitaret aliquem Principem, qui opera Virorum undecunque doctissimorum *Regulam Universalis Historiæ* annorum mundi & Christi, & Periodi Julianæ rationibus aliisque necessariis adminiculis Chronologicis fundatam, componi curaret. Nam permagnum profecto sententiarum dissidium in latifundiis historiæ, quæ custos virtutis, lux veritatis, vita memoriæ, magistra vitæ jam olim audit, ubique occurrit. Hinc plures opinionum incertum suspensos tenet, & ab inquisitione veri ac tractandis studiis deterret & abducit. Equidem apud Te fateor, me sæpius cum talia reperirem, oculis mihique ipsi fidem, nisi re diu multumque expensa, non adhibuisse. Sed quid ego solus, isque hinc necessariis subsidiis destitutus, illinc laboribus vitæ tuendæ impendendis prægravatus, præstare hic potui? Certe quod præstiti, (quod quam exiguum sit, rei præsertim magnitudine considerata, bene scio) in lucro ponendum. Sufficiet mihi talia indicasse, tetigisse, non pauca nativo veritatis certo restituisse, reliqua viris doctis corrigenda proposuisse. Tot & tanta, inter tot & tanta negotia alia, reputans & tractans, si alienos errores corrigere volens ipse forte, tot aliis impeditus vel rerum magnitudine superatus in alios errores imprudens incidi (quod semel atque iterum evenisse fateor ingenue & in indiculo errorum non dissimulo) nemo æquus mirabitur: tantum abest, ut honestis & utilibus bonoque publico devotis conatibus, quo in studiorum genere nil non Viro bono tentandum judico, succenseat. De argumento Cometico nil nos eximium ex aliis orbis partibus, adhuc quidem, habere & nos miramur. Forte bella terra marique gesta impedimento fuerint. Ecce vero lætam pacem, cujus gaudia omnes homines, sensus, omnium hominum (qui scil. vere tales) mentes, omnes mentium recessus dulcedine sua replent! Sed vide nova bella alibi terrarum vel exorientia vel exoritura. Quid nempe mundus nisi bella? inter prospera tamen hic & illic pacis & lætitiæ spiramenta. Ita pellis olorina quam dum blanda demulcemus, manu, hic subsidet illic attollitur. Nec enim aliter fieri potest, dum quisque rebus suis tuendis appetendis intentus est. Inter alia præteritorum & præsentium temporum faciem vivis coloribus depingentia, quæ in nuperrima Pauli Æmilii nobilissimi Francorum scriptoris, lectione, licet magis fateor, cursoria quam accurata (nec enim aliud tot & tanta negotia fieri permittebant) hæc quoque notavi, quibus finem bello à Ludovico XI. adversus quosdam suos Principes ex ambitione arma capientes Anno 1464. & proximo gesto, quod Bonum publicum (en retectam bellorum larvam) vulgo dictum, describit, pacis Confluentinæ legibus impositum: *Hunc exitum*, inquit, *habuit boni publici species, nec tamen finem natta est contentio animorum, suarumque cuique rerum ratio.* l. 10. p. 429. quid vero etiamnum magis verum illis, quæ idem, alibi à me indicata, literis consignavit? *Eo rerum motu* (inter Arragonios & Gallos de Sicilia) *in præsens sedato, alius exortus: quando Regibus orbem terrarum spe affinitateque complexis, necesse est magnis noviisque semper excipi motibus. Tunc curæ in Hungariam versæ* l. 8. p. 303. 6. De Hungaria nempe tunc temporis Carolus Claudus Rex Siciliæ Gallici sanguinis Princeps *jure uxorio, antiquo litium & bellorum fomite*, de Hungaria cum Andrea Veneto Andrea 2. Regis Hungariæ nepote, uxoris patruo certabat. Eadem profecto Comœdia in theatro orbis terrarum peragitur, solis personis mutatis. Nunquam tamen defuerunt nec unquam deerunt Pacis & justæ lætitiæ argumenta, quæ ut antecedunt ita & sequuntur Cometas, quod ad horum apparitionem, quæ nobis sit, attinet. Colhansii collectanea Optica inveneris jam apud Bibliopolam nostrum Christia-

Principibus commendatum certum historiæ universalis.

Regula universalis historiæ ad formandum & firmandum sententiarum certum pernecessaria.

Historiæ lapsus & incertum.

Auctoris conatus in lucro ponendi.

Errores tam agniti quam non animadversi meritissimo excusandi.

Publicas utilitates pro sua viribi quisque promoveat.

Pacis & belli studia in orbe assidua.

Bellorum causa cupiditas.

Pauli Æmilii laus.

Pax Confluentina

Bella ex bellis nascuntur.

Siciliæ arma Arragonicis & Francicis concussa.

Uxorum jus antiquus bellorum fomes.

Hungariam Andreæ Veneto præripit Carolus Siculus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Christianum Guet, qui ad nuperas nundinas vestras concesserat, & id scripti secum illuc tulerat à me monitus. Macrobii novam editionem in Batavia dudum parari, Hertelius mihi dixit. Phalegum & Canaanum Borcharti non norunt. Tuarum exercitationum Cometicarum partem, à prætereunte quodam studioso, qui ex Te mihi plur. sal. nunciabat, mihi exhibitum, vidi & non tantum cum voluptate sed & cum utilitate percurri. Sunt enim multa eruditione refertæ. Ideo & quædam instituto meo convenientia, ex iis quantum per temporis angustiam licebat, excerpsi & operi inserui. In quo quivis credo, Philosophiæ & virtutis amans invenier, quod ex usu sit. Dabo alias, Deo volente, pluria: ut quæ M. Conradus Isenius, mihi adhuc operam suam in figuris Cometicis delineandis & corrigendis commodans, ex occasione eorum quæ ad me aliquando de labore Hevelii Herculeo in expurganda Astrologia occupato scripseras, in hanc rem collegit, & quæ alias virum boni publici studiosum decent. Hinc etiam vides me ubique occasionem bene de rep. literaria merendi quærere, nec immemorem vivere officii (quod cuivis bonum publicum amanti incumbere docet æquitas) & illius elogii quod Magnus Joach. Camerarius Æliano tribuit:

Macrobii editio nova paratur.

Buteri exercitat. Cometic. laudantur.

Operis hujus ratio & utilitas.

Publicas utilitates pro virili sua promove.

Æliani laus.

Collegitque suo utili labore
Quarum cognitione liberali
Non indigna viro bono parari,
Multarum monumenta multa rerum,
Et possunt animi instrui, & voluptas
Quæ conjuncta ferunt duo omne punctum.

Utile misce dulci.

Videris, spero, ea quæ nuper à Cl. Erasmio Bartholino ad me scripta cum Amplissimo Hevelio communicavi de editione observationum Tychonicarum, quam orbis literatus munificentiæ Serenissimi Danorum Regis debebit. Hanc utinam in reliquis quæ merito desideramus, alii Principes laudabili æmulationis studio perciti, imitentur! Vale & mihi constanter fave.

Tychonicæ observationes prodeunt nondum visæ.

Addenda Communicationi Reyherianæ.

Kilonio Hamburgum a. d. 13. Kalendas Quintil. 1667.

TAndem cuncta, quæ adhuc debui solvere possum. Tuas nuperrimas Lubecæ accepi, ad quas commode ante reditum respondere haut potui. Ne autem solus ex nostra Academia manibus Rautenstenianis justa feciisse videar, adjeci epicedium elegans Dn. D. Majoris, Collegæ & Amici mei honoratissimi, qui Te per me officiosissime salutatum cupit. Nuper quoque promisi Solutiones quorundam dubiorum, quæ circa meam de stella magorum conjecturam movisti. Putas autem, Vir Generosissime, me sine fundamento statuere in literis meis, Magos Jesulum Bethlehemi adorasse. Verum potissima fundamenta sunt hæc: primo quod Herodes ipsos ex consilio Sacerdotum ablegaverit Bethlehemum, nec legimus Magos alium petiisse locum; nec fas erat Regem Judæorum sive Messiam alibi inveniri, quam in oppido à Prophetis prædicto. Secundo proculdubio Herodes diligenti inquisitione cognovit Magos Bethlehemi fuisse & inde in Patriam reversos. Fuit enim Herodes Tyrannus callidissimus, qui cuncta accuratissime scrutari solitus est Matth. 3. ℣. 4, 7, & 8. alias non temere infantulos Bethlehemiticos interfici, jussisset, nisi certus, ibidem Regulum à Magis inventum fuisse. Minime etiam arbitror Magos biennio opus habuisse ad iter suum absolvendum: Sed libenter concedo, imo certo arbitror, minori quam menstruo spatio ex oriente in Palæstinam penetrasse. Iter autem non prius ingressos fuisse, quam stella summum splendorem, nato scil. jam Jesulo, consecuta esset. Tempore enim conceptionis Johannis Baptistæ obscuram admodum apparuisse, tempore conceptionis Jesuli clariorem & tempore Nativitatis Jesuli Clarissimam fuisse vero simile est. Sed hæc de stella Christiana. Præterea quoque mentionem feci argumentorum nonnullorum, quibus ante novennium Lipsiæ, dum pro more laudatissimæ illius Academiæ legem 7. tituli Codicis de maleficis & Mathematicis publicè explicaram, Astrologiæ Judiciariæ superstitiones impugnant. Hæc igitur ex lectione mea tum habita & nunc excerpta his addidi, non quod magni æstimem, sed ut promissis starem. Vale itaque & hæc æqui bonique fac, ac fave.

Rautenstetnio justa solvunt Chilonienses.

Magi Jesum infantem Bethlehemi salutarunt.

Biennio ad iter suum conficiendum opus non habuerunt, imo illud menstruo uno spatio peragere potuerunt.

Lipsienses Acad. laus.

Excerpta ex lectione Lipsiæ habita.

VAria à Variis auctoribus argumenta proferuntur, quibus Astrologiam, ut pote primariam divinandi artem, incertitudinis convincere conantur. Verum cum ad omnes ejusmodi objectiones, quas potissimum Gellius l. 14. c. 1. Barclajus in Argenid. l. 2. c. 12. Salmasius de ann. Climacteric. Commentator in Religionem, Medici & alii proferunt, facilis sit responsio; alia nonnulla addam de diversis illis modis themata erigendi, qui licet multum differant inter se, nihilominus

Astrologia Judiciaria non satis firmiter à pluribus incertis convincitur.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

minus tamen sunt utriusque assertores: quorum quilibet suas observationes certas affirmat. Linemannus in deliciis Calendariographicis proponit locum in terra, ubi per modum rationalem, quem communiter receptum novimus, certo anni tempore & constituta hora nullum erigi potest thema, nempe si fingas aliquem nasci sub elevatione poli 66. 29'. die 12. Junii hora noctis 12. Vel alio quovis tempore, quo Zodiacus Horizonti parallelus invenitur; Eo enim tempore solus horoscopus cum V II. domo Zodiacum occupant ita, ut reliquis domiciliis nihil relinquatur. Alius quoque datur locus in quo ne quidem in Æquatore domicilia sua distinguere possunt, nempe in Sphæris parallelis, ubi Æquator perpetuo Horizonti parallelus invenitur & ideo circulus positionis nullomodo applicari potest. Alius adhuc incidit scrupulus Astrologorum directiones concernens. Nimirum notum est, Astrologos credere hominem non mori posse, nisi lethalis aliqua directio vitæ filum abrumpat. Jam quæro, num in genitura Adami aliorumque Patriarcharum ejusmodi directiones mortiferæ inventæ fuerint, nec ne? si inventæ fuerunt, necesse fuit ipsos ante annum trecentesimum sexagesimum vitam finisse; tanto temporis spatio enim Horoscopus vel etiam alius significator ad omnes promissores dirigitur, quod est contra fidem Scripturæ debitam. Si autem non inventæ fuerunt, sequitur illos jam adhuc superstites esse, quod iterum falsum. Sequitur ergo homines interdum vivere posse, licet directio lethalis, ut vocant, mortem minetur. Et interdum homines mori, licet nulla adsit ejusmodi directio. Unde abunde patet incertitudo hujus artis. Sed sufficiat hæc ex ipsa Astrologia attulisse, unicum afferam de inutilitate hujus disciplinæ. Aut enim illa quæ prædicuntur ab Astrologis declinari possunt, aut non possunt. Si possunt: disciplina ista incerta est, & per consequens fallit. Si non possunt, inutilis mihi est scientia futuri mali. Et hinc merito Tacitus Mathematicos, qui novos motus & clarum Othoni annum observatione siderum affirmabant, vocat *genus hominum potentibus infidum, sperantibus fallax, quodin civitate Romana & vetabatur semper & retinebatur.*

Thema genethliacum quando nullum erigi potest.

Domicilia sua Astrologi quandoque in Æquatore distinguere non possunt.

Æquator quando horizonti parallelus.

Directionis lethalis ab Astrologis fictæ vanitas ostenditur.

Horoscopi definitum tempus Patriarchæ excesserunt.

Astrologi Scripturæ S. contradicunt.

Hamburgo Chilonium d. 21. Junii 1667.

TUæ literæ a. d. 13. Kal. Quint. datæ, hodie mihi rectè sunt redditæ. Gratæ eæ mihi multis nomibus fuerunt. Utinam eas paulo ante habuissem! ut hæc Tua meaque prioribus adjunxissem in Hollandiam missis & prelo jam subjectis! Faxo tamen ut & hæc adjungantur ibi ubi commodum erit, saltim ad calcem operis. Recordor me antea mentionem injecisse, verosimile videri Magos puerum Jesum non in stabulo, sed in aliquo diversorio adorasse. Bethlehemi tamen id factum, nullus dubito. De Stella Magorum jam antea dixi sententiam, quæ mihi probabilis tunc visa. Alio tempore de his plura meditari & Tecum conferre, præsertim cum de vitando biennio mihi assentias, licebit. Nunc nulla ratione facere id possem, si vel maxime vellem, in perlegendo toto opere & corrigendis erroribus ac colligendis commissis & omissis assiduo occupatus. Tuum de Astrologia Judiciaria judicium perquam libenter legi, utpote veritate & experientia fundatum. Cl. Viro D. Majori Collegæ Tuo de tam docto & perhumano epicedio, sed & Tibi, quo parario id consecutus sum, gratias ago maximas. Si eadem felix ingenii vena in aliquod epigramma super Cometæ Symbolum BONA BONIS, MALA MALIS, se diffundere velit, erit profecto mihi gratum, qui lubens virorum doctorum & proborum assensum mereor. Utinam ubique vincat Veritas, Pietas & Justa libertas! Remitto pl. salutem Cl. & Humanissimo Collegæ Tuo, Viro sane inter Magnos, ut video, merito ponendo. Valete & vivite felices ac studiis nostris favete.

Magi Jesum infantem non in stabulo, sed in aliquo diversorio, Bethlehemi tamen, adorasse videntur.

Joan. Daniel Major Prof. Chilon. laudatur.

Kilonio Hamburgum a. d. 4. Idus Quintiles 1667.

TUas 21. Junii datas accepi, & ad eas responsionem adhuc distuli. Dn. D. Majorem Tuis verbis salvere jussi, qui vicissim Te officiosissime salutatum cupit. De carmine ad Cometæ Symbolum nihil certi promisit, ob innumera, quibus premitur, negotia. Quæ de Magis Jesulum, non in stabulo, sed in diversorio adorantibus scribis, ita uti scribis se habent. Vale & fave.

Tui observantissimo

SAMUELI REYHERO D.

Reyheri de Jesu infante in diversorio, non in stabulo à Magis salutato, Auctori assentitur.

Commissa

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Hoog.
107 B 47

Commissa & omissa notabiliora sic æquus corrige.

IN proœmio p. 1. Spiritum S. spiritum s. In ipso operæ p. 2. directæ, directa. Pag. 4. habens 35½. habens 25½. Pag. 5. 22½. gr. 29½ gr. Ibid. tabellionis rectius dicitur *tabellarii*. Pag. 6. wesen / wegen Pag. 7. *ἴσχυοιν, ſçavoir.* Ibid. *menaxent, menaçent.* Ibid, *menaxées, menaçées.* Pag. 8. ori, oriri. Pag. 9. groſſe vruthen/ groſſe ruthen. Pag. 10. *Marſilia, Maſſilia.* Pag. 11. primam, primùm. Pag. 12. cive, cioe. Ibid. *corige, corrigé.* Pag. 13. möge/ mögen. Ibid. iſtr/ iſt er. Pag. 14. *envorons, environs.* Ibid. forti, forti. Ibid. *remeruoit, remercioit.* Ibid. in fine *Les nouvelles ou, Ces nouvelles ont.* Pag. 16. Crocodilis, Crocodili. Ibid. eingehoffene/ eingeloffene Ibid. in (vulgo Nährung/) in Insula parva (vulgo Nährung.) Ibid. welches/ welches. Pag. 17. Sereniſſimo, Sereniſſ. ut erat in originali. Pag. 18. gegen / geben. Pag. 20. noſtrum, noſtrorum, Ibid. verſus fin. *ob oculos*, dele. Pag. 21. libertate docet, libertate provenire docet. Pag. 22. annotante Plutarcho, annotante (i) Plutarcho. Reliquos errores in adnotandis ibidem per literas alphabeti marginalibus prudens Lector corriget. pag. 23. qui, ævi. Ibid. Gallica, Galliâ. Pag. 25. quæſtus, queſtus. pag. 26. contemptoribus rectius dicitur *contemtoribus.* Ita & alibi, ſicut & *ſumtus, exemtus, promtus.* Ibid. fide, fidei. pag. 29. ſpes, ſpe. Pag. 30. parallactium, parallacticum. Ibid. *judicitacies, judiciatres.* pag. 31. *por occaſion, par occaſion.* Ibid. *on ait oue, on uit oüi.* Ibid. in fine addet *Les autres, que ce ſont des exhalaiſons, qui ſortent de la terre & des autres Planetes: quelques uns, que,* pag. 39. Dieteldorfect, Dieteldorf &c. pag. 43. *συνλωσιν, συνλωσιν.* Ibid. at bene, ac bene. pag. 44. Hamburgo Ratiſbonam adde Nº. 7. ad 5. Ibid. in marg. (*n*) Archelaus Aſtrologus, Caſſander Aſtr. Diſtingue ut diverſa. pag. 46. in marg. lit. *b.* Ethicè & Politicè, lege, Ethice & Politice, ut nomina lit. *b.* Ethicè & Politicè, lege, Ethice & Politice, ut nomina non ut adverbia. pag. 47. felicitur domi ſua, feliciter domi ſuæ. pag. 49. in marg. lit. *e.* percurrit, adde, divinandi. pag. 50. alia, alias. pag. 51. Reccando, Reccaredo. Ibid. & Oleri ſibi addictiones, & Cleri ſibi addictioris. pag. 52. quartum délet, quatuor delet Ibid. marginalia literis textui non reſpondentibus confuſa æquus Lector facile corrigat. pag 53. traffe-rendum; tranſferendum. pag. 54. Lætius, Latius. Ibid. *σύνμυσις, συνεύμυσις.* pag 62. publice, publico. Ibid. paragam, pergam. pag. 63. *Τῆς αὐτῆς, τῆς αὐτῆς.* pag 66. lin. ult. pro hac, pro hoc. Ibid. in marg. N. 18. ad 20. N. 20. ad 18. pag. 67. res augusta, res angusta. pag. 69. faventiorum, faventiorem. pag. 70. omni vero acerbitate, adde, remota. pag. 73. infeliciſſimi, lege; feliciſſimi. Ibid. ſubducti, ſubjecti. Ibid. numium, nuncium. pag. 74. ac verſa diù, ac verſo diu. pag. 77. anni 1616, anni 1618, pag. 78. vocationem, vacationem, pag. 81. & docere, & decore. pag 83. auctum, auctam. pag. 85. ſtabili pede, adde, terere. pag. 87. lin. 3. velut, vel ut. pag. 90. Mihi idem animus eſſet, hæc in textu ponenda erant, non ſubjicienda verſui. pag. 95. apparentes duros, apparantes dura. pag 98. lin. 9. Cimmerias tenebras, adde, luce. Ibid. lin. ſeq. Legis latori Poloni, Legiſlatori Soloni. pag. 101. Me quod, adde, Ad me quod. pag. 102. lagior, largior. pag. 104. qui ſe eadem, adde, qui ſe de eadem. pag. 105. auctoritati, auctoritate. pag. 111. lin. 6. Generoſitatem Veſtram, G. V. (ut erat in orig.) Ibid. lin. 11. à fine: iſta, ita. pag. 113. appellationem, adde, retineo. pag. 114 fœminam, fœmininam. pag. 117. verbis, urbis. pag. 119. Celſiſſimo &, Celſiſſ. ut erat in orig. pag. 122. educenda, educentia. pag. 123. dicere poſſum, me deliberata negligentia Illuſtriſſ. D. Væ, non feciſſe, dicere poſſum Illuſtriſſ. D. Væ id me deliberata negligentia non feciſſe. pag. 125. poſt med. qui, quæ. pag. 129. lin. 4. à fine poſt *tuendam malitiam*, adde, *adferri ſuevi.* pag 135. verſus fin. poſt *gratulor*, adde, *eidem.* Ibid. poſt *eorum autem*, adde, *miſerrimam conditionem.* pag. 136. lin. 4. manericum, manerium. pag. 137. exolatus, exolutus. pag. 139. lin. 7. ad aurum, ad aurem. pag. 140. lin. 9. adornarem, adornem. pag. 141. Domini, domi. pag. 143. undam, udam. pag. 152. Cato illi, Cato ille. pag. 156. d. 13. Sept. 23. Septembr. vel add. S. V. pag. 159 Doctiſſimus J. Tar. Doctiſſimus Joan. Tarinus. pag. 161. in marg. vulgo, vulgus. pag. 162. lin. 6. vel ad, vel non. pag. 164. in marg. lin. penult. ad finem menſe, ad finem m. pag. 165. ſi hic, ſi ſic. pag. 167. lin. 1. Officii, officio. Ibid. lin. 3. à fine, quæ, quâ. pag. 172. penſantur, denſantur. pag. 173. data, elata. pag. 180. lin. 8. iiſquè, iique. pag. 185. lin. 11. tamen, autem. pag. 187. lin. 3. à fine: ad *partem*, ad partum. pag. 190 in marg. tuta, tutum. pag. 191. Speræ, Spiræ. pag. 194. Hamb. Ratisb. Ratiſbona Hamburgum. pag. 199. in marg. in Rautenſteinio, in Rautenſt. ut erat in origin. pag. 200. lin. 2. in marg. amico, amici. pag. 203. in marg. Monaſterii, Monaſter. ut erat in origin, Ibid. Brunſuici, Brunſuic. ut erat in origin. pag. 206. in marg poſt *Auctor*, adde, ſibi. pag. 211. ante primam, occidit hora, adde, 6. Die 25. pag. 214. & præter, & Brahei. pag. 215. ac diem, ad diem. Ibid. in med. è 24. ſcil. à 24. ſcil. Ibid. poſt med. ac Aſtronomum, ut Aſtronomum. Ibid. lin. 3. à fine die 29. Febr. die 18. Febr. Ibid. lin. penult. 81. diebus, 80. diebus. pag. 216. verſus med. Atque nos, Atqui nos. Ibid. in marg. † Caudæ, † Signum refer ad illa ſuperiora poſteriorem crinitam. Ibid. die 27 Decemb. die 28. Decemb. pag. 217. in med. motu ſuo appar. conficientium, motu ſuo appar. conficientem. pag. 218. lin. 1. Germ. $45672\frac{1}{11}$. Germ. $44672\frac{8}{11}$. Ibid. lin. 2. vel 45720. vel 44720. Ibid. in marg. Germ. aſtat, Germ. diſtat. Ibid. poſt med. laude debita, nec laude debita pag. 220. in marg. metuenda, metienda. pag. 221. verſus fin. in iſta denſantur, miſta denſantur. pag. 224. lin. 5. compellavit prior, compellavi prior. Ibid. lin. 3. à fine profecto ſunt, profecto ſciunt. pag. 227. in marg. neceſſitate conſequentia, neceſſitate conſequentis. Ibid. & aliquot, aliquot. pag. 231. verſus fin. Tunc verò, Tune verò. pag. 234. in marg. Juſtitiam quoque, Juſtitium quoque. pag. 236. in marg. poſt *ſatus*, adde, *temporis.* pag. 238. in marg. Conſulis Magdeburgicum, Conſ. Magdeburg. ut in originali erat. Ibid. in fine 1665. 1664. pag. 239. ante octavas, ante 8. ut erat in origin. pag. 241. Accuratam verò, adde, Ad accuratam verò. pag. 249. lin. 12. verbis *in occaſu, præpone, Sol in occaſu.* Ibid, lin. ſeqq. in Occaſum projicit, in Ortum projicit. pag. 250. quinquaginta millibus, quinquag. mill. lib. pag. 262. Non injuria, Non incuria. pag. 264. *βυλίνω, βυλίνω.* pag. 266. circa diei, circa diem. pag. 270. Nec reſpondeo, Nunc reſpondeo. pag. 271. 2. Aprilis 8°. 15'. S. 3. Apr. 8°. 15'. ♈. ſicut erat in orig. Ibid. 3. Apr. 12°. 2'. S. 3. Apr. 12°. 32'. ♈. Ita & in ſequentibus pro litera S. pone. pag. 272. lin. 4. rutilem, rutilum. Ibid. *ſçavoir, aſçavoir, ſçavoir, aſçavoir.* pag. 273. lin. 2. qui redargent, qui redardent. Ibid. lin. 4. judicemus, judicamus. Ibid. lin. 8. *d'eaux eo partibus, d'eaux es parties.* Ibid. in med. *textu erunt evenient*, dele *erunt.* pag. 274. *le leur vie, de leur vie.* Ibid. *en danger de ſa vie, & danger de ſa vie.* pag. 275 in marg. poſt *Auctor*, adde, *ſibi.* pag. 278. quadam voti majore, quadam votis majore. pag. 279. lin. 10. Tuum? Primum, adde, Tuum Gravium? Primum. Ibid. in marg. Grævii humanitas, Gravii humanitas. Ibid. proxime Tibi, adde, proxime me Tibi. Ibid. lin. 3. à fine ex *me ipſo* ſcribis, ex me ipſo ſcibis. pag. 281. verſus fin. naturali compoſitus, adde, naturali motu compoſitus. pag. 283. ſimiles. Latere, ſimiles latere. pag. 284. Nec nimium, Ne nimium. pag. 285. ut apud Vos, at apud Vos. pag. 286. Numero 23. inligniendas, Numero 18. inſign. pag. 288. poſt med. Hæc omnium, Hæc omnia. pag. 289. in marg. Huic ut, hinc ut. pag. 291, Phænomenôν. Ita & alibi: ut & paralipomenων, lege ſine circumflexo. pag. 292. lin. penult. leges & illa, leges ab illa. pag. 295. *μεγαλεῖα, μεγαλεῖ.* Ibid. in marg. præſtat eruditione, præſtat eruditioni. pag 299. verſus med. Non dubium quin, adde, certum videtur eos. pag. 300. verſus fin. æqui indicii, æqui judicii. pag. 302. verſus fin. ut nunc, at nunc. Ibid. mox ut ex hac, at ex hac. pag 304. lin. 4. Quæſtore Regni, Quæſtori Regni. pag. 309. ſeorſim ſe daturum, melius *ſeorſum* ſe daturum. pag. 312. ante med. poſt *juvandum*, adde, valetudinem. pag. 315. lin. 5. præventuræ, perventuræ. Ibid. extitit gratiſſimum, extitit graviſſimum. pag. 322. lin. 1. benevolus erga me, benevolentia erga me. pag. 325. mecum orſu es, mecum orſus es. pag. 327. poſt med. utriuſque noſtrum, adde, rebus. Ibid. ad ſidus Cometes, ad ſidus Cometen. pag. 328. licet modeſto, licet moleſto. pag. 330. Authophili, Alithophili. pag. 333. cui id ſcripſi, cui id ſcripti. pag. 334. lin. 7. Omnia erunt, Omnia eunt. pag 335. in marg. poëmatis ſui, poëmatis ſuis. Ibid. Principis Romæ, Principis Romanæ. pag. 337. cura avocavi, cura avocari. Ibid quo ſedulitate, quo ſedulitati. pag. 339. meæ æquas, meæ æquus. pag. 340. in marg. Heinſii laus, Hevelii laus. Ibid. digladiamus, digladiamur. pag. 345. lin. 14. inſtructum ab Ava jure ſucceſſiones, inſtructam ab Avo jure ſucceſſionis. pag 349. in marg. Aſtrologicæ, Aſtrologicas. pag. 354. lin. 7. Wetmegaren, Wennegaren. Ibid. verſus fin. Quod ſi in E. Quod ſi in *ε*. Ibid. Quod ſi in *η*. Quod ſi in *η*. Ibid. inter x & y, inter z & y. pag. 355. in marg. & apparens, vel apparens. pag. 356. lin penult. B. in ſuperiori, C. in ſuperiori. pag. 357. lin. 5. in A. in H. pag. 358. & ſic conſequentur, & ſic conſequenter. Ibid, collocatus, collocatis, pag. 361. te induſtriam, & induſtriam. pag. 368. lin. 15. exhibebunt, exhibebant, pag. 370. enim utraquè, enim utrumque. Ibid.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Ibid. ære Alyron, ære Myron. pag. 372. ut & eum, ut & illum. pag. 373. lin. 8. quod eadem, dele. Ibid. inter Illustres, adde, Viros. Ibid. in unum conviant, in unum conveniant. pag. 375 lin. 7. Perdium pernocemque, Perdium pernoctemque. Ibid. versus ned. Cometam in Pegaso extitisse, adde, Cometam, qui in Pegaso ante fuerit, in Persco extitisse. Ibid. Opusculo illo, adde, ad finem perducto. pag. 379. Chotum, Corum. Ibid. Austrinum 69. Austrinum ♋. pag. 382. lin. 1. usque ad informam, usque ad informem. Ibid. versus med. ab oculo Cancri, ab oculo Tauri. pag. 383. portendebatur, protendebatur. pag. 384. & pernocibus observationem, & pernoctibus observationum. Ibid. pro tam eregiis, pro tam egregiis. Ibid. concepisse se tectatur, concepisse se testatur. pag. 385. copia ejus, copiam ejus. Ibid. delectatione eorum, delectationi eorum. Ibid. consenduses, censenduses. pag. 386. socii nostri, Sosii nostri. Ibid. egêre gratis, egere grates. Ibid. quo loco sit, quo loco sis. pag. 387. conciliavit, conciliabit. pag. 388 Incubuerit, incubuerim. Ibid. brevior II. brevior 11. pag. 392. quod ad Latit. quod ad Longit. pag. 394. *literæ plane immutatas*. Non tantum reliqui hanc vocem Hevelianam *immutatas* pro *non mutatas* usurpatam, sed etiam ipse usurpavi, sicut facere alias soleo, dum adhibeo voces quasdam vel dubiæ vel geminæ vel etiam rejectæ Criticis significationis, ut habeam in Indice commodam occasionem aliquid bonarum literarum amantibus utile dicendi, etiam circa etymologiam vel orthographiam. Vocem *immutatus* pro *mutatus* vel etiam *valde mutatus* à probatis Auctoribus accipi, clarius est, quam ut probatione indigeat. At eandem pro *non mutatus* ab aliquo classico Auctore adhiberi, adhuc me ignorare fateor. Nisi quod Cl. Boeclerus illud Terentianum Andr. Act. 1. Sc. 5. *id mutavit quia me immutatum videt*, de non mutato ac constanti Pamphili animo (in amando scilicet Glycerium) exponat, idque rem ipsam postulare affirmet. Scio Viris doctis de hac explicatione non convenire, dum alii ex rei gestæ serie & conjunctione causali Pamphili animum non mutatum: alii per admistam prolepsin & ex Chremetis potius opinione quam rei veritate Pamphilum mutatum & ut Arist. in Pluto ait μεθεωμένον ἐκ τῶν πρότερον, colligunt. Quicquid de eo sit, satis constat similia vocabula dari, quæ vim privativam sive negationem in se continent, ut *immeatus*, *immotus*, *imputatus*, & inter plurima talia *infractus* apud Virgil. Æneid. 12 judice Servio & apud Plin. l. 8. c. 50 pro non fracto, licet infringo alias cum vehementia quadam frangere significet. Pariter *invisus* pro *non visus* apud Ciceronem & Cæsarem. Unde invidere Apulejo, sed & Priscianо significatione privativa usurpatur. Nempe Critici jam olim monuerunt, probatos quosque Latini sermonis magistros commeruisse, positis cum *re*, *in*, *ex* variè uti, ut modò negationem contineant, modò fortius affirment. Qua de re & aliis id genus vocibus brevi plura monebit & docebit Cl. Mart. Fogelius in suo Lexico Philosophico adhuc inedito. pag. 397. in marg vernus crinitus, nec non crinitus. pag. 398. me eum Tibi, me cùm Tibi. pag. 399. A. C. 146. Ann. C. 145. pag. 400. Te cum aliis, Tu cum aliis. Ibid. quod ad cingulum, dele, quod. pag. 402. in marg. Peritum, adde, epistola. Ibid. qui per sex, adde, noctes. Ibid. lin. antepenult. pag. 12. pag. 10. pag. 404. pro Ruperpolica, pro Pyberbolica. pag. 411. illud sum, illud sim. pag. 413. Patafelenorum ac Pareliorum est, Parasel. ac Parel. &c. pag. 418. versus fin. *plus fallibles*, adde, *qu' infallibles*. pag. 419. ad diem 1 Damasceni, ad d. 1. Damasceni sicut erat in originali. pag. 420. *La Guericke, la sur dite sentence de Mr. Guericke.* pag. 421. lin. ult. *pas jours passés, ces jours passés.* pag. 422. *qui temoigneant, qui temoignent.* Ibid. significat, significent. pag. 425. *vous avez en la bonté, vous avez eu la bonté.* Ibid. lin. 3. à fine: post *que nous*, adde, *voyons*, pag 426. Te compellens, Te compellans. pag. 429 post med. attendat, accendat. pag. 430. Ad Dominam Thomam, ad Dominum Thomam. pag. 436. lin. 2. è materia constrare, è materia constare. Ibid. Ceto subjiciunt, Ceto subjiciuntur. pag. 437. lin. 14. post *Aldebaran*, adde, 39°. 27'. nec non distantia Cometæ ab Aldebaran. Ibid. lin. penult. extrema ala, extrema alæ, Ita. Ibid. & pag. seq lin. 7. Erichtoni 51°. 6'. Erichtoni 51°. 5'. pag. 439. Patrono Witzio, Patrono Wirtzio. pag. 440. versus med. felicia omnia, felicia omina pag. 441. versus fin. post 1273. adde, *deprehendi*. pag 444. lin. 12. addictioni, addictiori. pag. 447. cum morsibus, cum atrocibus. pag. 448. in med. anno, amo. pag 456. (vulgo Nicæ ter) vulgo Nicææ.) pag. 457. post med. majores nucleis, majores nuclei. Ibid. in marg Nunc sursum, Hunc sursum. pag 462. Illustrissimi D. Campi Marschallus Wirtzius de vacuo sentiant, Illustriss. (sicut erat in orig.) &c. sentiat. pag. 469. Astrophilas, Astrophilos. pag. 471. Hevelio, Bullialdo. pag. 472. Cometæ uni, Cometæ unius. pag. 474. liceat, licet. pag. 475. lin. 2. exdenda, extendenda. Ibid. esse judicio, esse judico. Ibid. in marg. prædictionem Astrologorum, prædictionum Astrologicarum. pag. 477. lin. 6. post *illius*, adde, moniti. Ibid. μῶνον, μῶμον. pag. 486. versus fin. contenceri, contineri. Ibid. illeque, illique. pag. 483. μεγαλοψύχους δ' εἶεν, μεγαλοψύχους δ' οὐκ εἶεν. pag. 485. lin. 6. quidem, quidam. Ibid. post med. irigere, fingere. pag. 487. XIII. numero hæc Communicatio est, cum subjicienda sit Morstinianæ, quo parario ad Gravii amicitiam conciliandam usus sum. pag. 489. Alberti Huswedelius, Albertus Huswedelius. Ibid. Clarissimus, Clariss. (uti erat in orig.) pag. 491. & ipsas, & ipsa. pag 492. lin. 9. post *æquitate*, adde *ita*. Ibid. collatur, collocatur. Ibid. apud eos, apud vos. Ibid. Lipso, Lipsio. pag. 493. Kelperus, Keplerus. Ibid. discrimine nullo, discrimine ullo. pag. 494. lin. 5. mirè, merè. pag. 495. lin. 8. 1664. adde, mane. Ibid. versus med. positus, politos. pag. 497. lin. 19. Longitudo Arietis, Longitudo Tauri. pag. 498 versus med. *ad clarum*, ad claram. pag. 500. lin. ult. circumsparsi, circumspargi. pag. 501. minorem atque majorem, minorum atque majorum. pag. 502. versus occasum euntis globuli, versus occasum euntis. Globuli. Ibid. communis, communis. pag. 503. non tangere, nos tangere. pag. 505. XIV. XII. numero hæc communicatio est, utpote præponenda Gravianæ. Ideo proxima Communicatio Placentin. est XIV. pag. 506. hujus mensis, decursi mensis. Ibid. Domini de Grau, D. de Grau. pag. 507. sed forte invenerit, sed forte invenient. pag. 508. sentiam meam, sententiam meam. Ibid. & Petri Joannis, & P. Joannis. Ibid. frequentatus, frequentatur. Ibid. ex illi, ex illis. Ibid. exitare possint, excitare possint. Ibid. destitumque, destitutumque. Ibid. quæ in 12. qui in 12. pag. 510. maliciei bella, malitiæ bella. pag. 511. Raro tandem, Raro tandiu. pag. 514. lin. 5. consarcinare, confarcinare. Ibid. si dicetur, si dicatur. pag. 515. x. Cometæ, x. Cometa. Ibid. Alexander Magnus, Alex. M. pag. 517. Antonius Philosophicus, Antonius Philosoph. Ibid. Juan. Carnoten, Ivo Carnoten. pag. 518. Cæsaris, nec, Cæsaris nece. pag. 519. in qua non, in quæ non. Ibid. in marg. terranearum, terrenarum. pag. 521. Scat Alpheras 10°. 18'. ferè, adde &, à dicta clariore in capite Andromedæ 6°. 17'. ferè. Ibid. cum latitud. 25°. 45'. boreali, cum latitud. 25°. 35'. boreali. pag. 522. lin. 4. Declin. bor. 25°. 58'. Declin. bor. 25°. 52'. Ibid. in medio Declin. bor. 25°. 15'. Declin. bor. 23°. 15'. Ibid & semel quod, & semel quoquè. pag. 525. Auctor vitæ Ludovici in Ariete, post Ludovici pone punctum. pag. 527. in marg. N. 17. ad 30. N. 71. ad 30. pag. 528. opinione de Comp. adde, opinioneque probabili de Com. Ibid. Clarissimus Hevelius noster, Clar. Hevelium nostrum. pag. 529. eum vocans, eum vocas. pag. 530. Si & hæc Clarissimus, si & hæc Cl. Ibid. eum tympanicum, eum Tympaniticum. pag. 531. in marg. N. 31. N. 31. ad 71 & 72. pag. 532. qualis nuper, qualem nuper. pag. 533. eum consuli, eum consului. pag. 536. postlimio, postliminio. pag. 537. *accepi. Quidem*, *accepi quidem*, deleto puncto præcedenti. pag. 538. lin. 5. Francisci Spina, Franc. Spina. pag. 541. Ludovici, quæ, Ludovici, qui. Ibid. Monarchiæ futuro, Monarchæ futuro. pag. 542. quidem perhibent, quidam perhibent. Ibid. ad marginem N. 39. adde *ad* 91. pag. 543. in marg. diligenti, diligentia. Ibid. in marg. sine illis fiant, sine illis fiunt. pag. 546. Electori Brand. Elector: Brand. pag. 547. sed & publica, sed & publicè. pag. 548. & ne factus, & nefastus. Ibid. pace composita erat, pax composita erat. Ibid. progredienti crescat audacia, succesSere. progredientis crescat audacia. SuccesSere. pag 550. alia vel, talia vel. pag. 551. & certaro, & certare. Ibid. quivis vestrûm, quivis nostrûm. pag. 552. quod liber, quod lib; Ibid. elegantissimè, elegantissimæ. pag. 554. lin. 2. parvique, pravique, pag. 555. versus fin. Merionali, Meridionali. pag. 557. non superarint, adde, æquarint. pag. 558. nec non læto, nec non læso. pag. 561. lin. ult. PLACENTIO P. T. R. PLACENTINO p. t. R. pag. 562. lin. 4. locum, eorum. pag. 563. in marg. *cursum tenere*, adde, *Joan. Gadburius. Cometas tres nuper visos nobis esse quidam ait.* Ibid. tristia omnia, tristia omina. Ibid. imo amici auro, imo omni auro. pag. 565. in marg. mittit, promittit. pag. 569. ac Idololatrico, & Idolatrico. Ibid. in fine quod fecistis, quæ fecistis. pag. 572. & introduceret, ut introduceret. pag. 573. propè mihi, probè mihi. pag. 574. lin. 1. dicere, discere. pag. 575. in marg. scipto adit, scripto adit. Ibid. Residenti in hac Urbe splendidissima, Residenti in hac Urbe splendidissimo. Pag. 576. eundem confirmare, eandem confirmare. Pag. 578. Cometas, quam mihi, Comitas, quam mihi. Ibid. lin. 4. à fine post *horrere*, adde, *sed potius*. Ibid. lin. ult. & illi parvi, & illi parci. pag 580. in fine & de me, & de mea. pag. 582. in libro secundo, in lib. 2. pag. 583. in 12. November, die 12 Nov.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Nov, pag. 585. versus fin. Splendidiſſima, Splendidiſſ. pag. 587. genti aſſignare, genti aſſignari. Ibid. ψανίσομαι, φανισομαι. Ibid. & indicia, ut indicia. pag. 588. lin. 3 poſſim, poſſum. Ibid, lin. 13. poſt *viaſſe*, adde, *dicere*. Ibid. quid hic ſententias, quid hic ſentias. pag. 590. lin. 4. Hullis Saxonum, Hallis Sax. Ibid. lin. penult. Orientem, Occidentem. pag. 591. *tuetur*. *Clariſſimus*, dele punctum intermedium. Ibid. dico ardua, duo ardua. pag. 597. Capricorni verſus, Capricorni ſubtus plus pluſque. pag. 606. dignas afflictionis, dignas afflictiones. Ibid. verè reſcipit, vere reſipit. Ibid. in marg. lin. ultima Hiſt. 1. diſt. 1. pag. 607. in marg. *Fides eſt neceſſaria, neceſſaria & charitas*, adde, Baſil. pag 609. miſerandam, miſerandum. Ibid. Actis Pontificibus, Actis Pontif. Ibid. adde addam, in margine ſcilicet. pag 613. lin. 2. Cometis, Cometas. Ibid. lin. 4. à fine: ipſo, ipſa. pag. 614. lin. prima & quo, & qui, pag. 616. S. Scriptura, S. Scripturæ. pag. 617. Arabes alias, Arabes alia. pag. 618. & Picteano, & Puteano. pag. 619. in Urſa Roſina, in Roſa Urſina. pag 621. in marg. inter *gratiam*, & *Naturam*, adde, Literarum bonar. privilegium virtutis profectus & ſocietas civilis. pag. 627. lin. 8. verò g. v. g. Ibid. paulo poſt: *Hæc verba* &c. usque ad illa, *variè quotidiè alteratur*, extra textum, ut Auctoris autographum indicabat, ad marginem vel infra textum erant imprimenda. Sed & aſteriſci, quorum fit mentio, erant apponendi verbis, *eſtque ill. non per ſe*, &, *effectus ſequatur*. pag. 628. lin. 2. de Cometa, de Cometis. pag. 631. ſex jam comperio, 9. jam comperio. pag 635. *Communicatio Gottorpi Oleariana*, adde, Hamburgo Gottorpium d. 13. Dec. Jul. 1664. pag. 638. perpallidus, adde, fuerit. pag. 639. Scito porro rumorum, ſcito porro rumores. pag. 643. in marg. Corpora corpora, Cometæ corpora. pag. 645. Viro Joanni, Viro Joan. Ibid. in marg. D. Brunſuicenſi, D. Brunſu. pag. 649. Deum alligarent, Deum alligarant. pag. 650. meminit oportet, meminerit oportet. Ibid genio Heroniano, genio Neroniano. Ibid. opera reipubl. opera reſpub. pag. 651. poſt med. voci *Pater*, adde, *tutor*. Ibid. paulo poſt: caput regni, adde, ſedes tanti. pag. 652. *ad panoletriam*, adde, *perduxit*. pag. 653. cuncta annorum, cunctaarmorum. pag. 655. ἀκούσαλες ζήσοντες τῆς φωνῆς ἵς ἡῦ, ἀκούσαλες τῆς φωνῆς ἵδ ἡῦ. pag. 658. lin. ult. γνοίσθαι, γνοίσθαι. pag. 659. in marg. Secuti noſtri, Seculi noſtri. Ibid. in marg. vocamur, vocamus. Ibid. Mars cœcus es, Mars cœcus eſt. pag. 660. lin. 5. at unum, ac unum. pag. 663. lin. 6. à fine poſt *opus eſſe*, adde, *nego*. pag. 665. in marg. Hevelii de, Helvelius de. Ibid. Blas & Gas, Blas & Glas. pag. 667. in marg. Lutherum præluxit, Luthero præluxit. Ibid. in marg. aurique ſitit, aurique ſitis. pag. 670. in menſe, in m. pag. 671. in marg. ſive occaſu, ſine occaſu. pag. 674. lin. 7. Cometam, Cometas. Ibid. referuntur, referantur. pag. 675. lin. 9. nec, non. Ibid. tumque quæ, tum quæ. pag. 677. lin. 5. à fine emendatorat correctorque, emendator atque corrector. pag. 678. in marg. de ætate Mithridate, de ætate Mithridatis. pag. 684. lin. 5. à fine: *palpari*, *palpare*. pag. 687. per Te aliis, per Te ab aliis. pag. 690. lin. ult. diſcrepantia, eadem, diſcrepantia! eandem. pag. 691. in marg. poſt *excuſat*, adde, *reſpondiſſe ſe Berenio affirmat*. pag. 692. in marg. cominator, ominatur. pag. 693. Parrholii, Parrhelii. Ibid. anno 1651, 1652. pag. 695. poſt med. reſtrinxit, reſtinxit. pag. 697. lin. penult. *conſpectantibus*, conſpectum ſpectantibus. pag. 698. poſt med. qui ad dies, qui ad d. Ibid. qui à dieb. qui à d. Ibid. qui ad dies, qui ad d. Similem errorem aliàs commiſſum æquus Lector corriget. pag. 700. lit. 9 jam lib. 9. Ibid. inſcriptum vacum, inſcriptum vacuum. Ibid. tota Decemb. toto Decemb. Ibid. induſtria exſpectamus, induſtria exſpectabamus. pag. 701. plurimum ſalute, plur. ſal. pag. 703. verſus med. multis impeditis, multis impeditus. Ibid. verſus fin. qui ut & Aventinus, qui ſecum, at Aventinus. pag 705. in occaſum S. in occaſum ſ. pag. 708. lin. 13. Aſc. R. 28°. Aſc. R. 38°. pag. 709 poſt med. Aſc. R. 25°. 36. dele, 36. pag. 714. in marg. incurvatio invento, incurvatio inventa. Ibid. in marg. Caudæ hyemalis cauda, Cometa hyemalis Caudam. pag. 716. lin. 16, geminum Cometarum probandam, geminum Cometam probandum. pag 717. lin. 6. Æquatorem, finitorem. pag. 718. Cometas reſpicere, Cometas reſpuere. pag. 719. lin. 13. aptas, aptat. pag. 720. in marg. quotidie, adde, creſcendo & mox poſt *apparens*, adde, *contraria tamen ratione etiam apparens variat*, *ſcil. decreſcendo*. pag. 721. tales Cometæ, adde, diſco lunari. pag. 722. ad diſcum indicat, ad diſcum incidat. pag. 723. lin. 10. cauda, caudam. pag. 724. in margine non men as us eſt, non tamen aſſecutus eſt. pag. 728. lin. prima 849. 149. pag. 729. lin. prima ad hunc ann. ad ann. 63. Ibid. lin. 9. 337. 340. pag. 731. in marg Chronologicum ſtudii, ſtudium. pag 732. c. al. d 10. Junii, ad d. 10. Junii. Ibidem mox, conjunctim ann. 1. dies 21. conjunctim ann. 1. dies 22. pag. 735. lin 1. in marg. *Publice utilis & laudandus*, præmitte, *Riccioli Herculeus labor in repurganda Chronologia*. pag. 736. Num°. 1. Rex Franciæ obiit 94. obiit 954. Ibid. Num. 5. Alſtedius Chr. Alſtedius Chronol. Et mox: Carolus Lotharius, Carolus Lothar. pag. 737. circa finem: Aduiga S. Aduiga ſ. Et mox: & patris interitu, patris interitum. pag. 738. in marg. Carolo Rege, Carolo Regi. Ibid. in marg. Communic. Eullald. p. adde 544. ſed & p. 525. in Communic. Graviana. pag. 740. lin. 10 poſt *Longobardorum Regi*, adde, *Arthuri antehac mutata ſententia Gothorum Regi*. Ibid. lin. 27. Clodoſvindæ autem, Clodoſvindæ tamen. pag. 741. lin. prima, ad anno, ad ann (ut toties ante), Et mox in margine, Childeberti R. Francifci, R. Franc. pag. 744. lin prima, *annos* CCCLVI. CCCLXL. pag. 745. in marg. *T. 2. p. 59.* p. 93. Ibid. lin. 13. *quibus videt*, quivis videt. Ibid. de Ludovico Simplice, Ludovico Simplici. Ibid. circa finem, *Te noſce*, Te noſce. pag 747. verſus, Aquatorem, Æquatorem. pag. 748 lin. 9. *miſſa*, miſſæ. Ibid. in marg. poſt *& ſeqq.* adde, ſine cauda apparuerit. Ibid. lin. 21. poſt *deſperationis*, adde, *in*. Ibid. lin 24. illorum, illarum. Ibid. Ferraria Petavium, Patavium. pag. 749. lin. 1. ſuſtinent. Aſtro, dele, punctum. pag. 750. ap. grapho a vid. p. 371. pag. 751. poſt med. *Syſtemati meo Cometico*, adde, *ſub titulo Communicatio Roma-Kircheriana*. Ibid. in marg. Cometas & triſtia antecedent, antecedunt. pag. 752. lin. 7. *apographo, cui & alterum*', adde, *apographo* [*a*], *cui & alterum* [*b*]. [*a*] Vid. p. 393. [*b*] p. 214. pag. 753. Artho, al. Arthuſio. pag. 754. lin. 9. æterni, æternum. Et mox: Tecum agam, fateor, Tecum agam fateor. pag. 755. lin. 6. ingenioſiſſimo Teleſcoplopœo, ingenioſiſſimo Teleſcopeiopœo. pag. 758. in marg. triceſies, trigeſies (al. trigecies). pag. 762. Amplitudinæ Veſtræ, Amplit. Veſtræ. pag. 763. (Burrhozephyrum,) (Borrhozephyrum). Ibid. in pede Crateris, in pede Corvi. Ibid. in marg. Cometa 1618. Cometæ 1618. pag. 764. lin 4. à fine Reverendæ Veſtræ, R. Veſtræ. pag. 765. in marg. poſt *Saturni Comites*, adde, *ſive Syſtema illud*. Ibid. in marg. Notapelioti, Notapeliotæ. pag. 771. in marg. Aſtronomicæ ſtudioſius, Aſtronomicæ ſtudioſus. Ibid. Aſcentio recta gr. 46. 35′. gr. 45°. 3′5. pag. 772. à Domine de Montmor, à Dn. de Montmor. pag. 775. haud in obſuris, haud in obſcuris. pag. 776. per medium poli, per medium mali.

NB. Pag. 779. corrige { Hora 2¼. Hora 2¼. / Hora 2½. Hora 2½. / Hora 2¾. Hora 2¾. / Hora 2⅓. Hora 2⅓. }

Pag. 780. lin. ſecunda, ab oculo, adde, Tauri. Pag 781. lin. 9. à cauda, à lucida. Pag. 785. lin. 7. à fine, quæ ſubindo, quæ ſubindè. Ibid. lin. 3. ab hoc uſus, ad hoc uſus. Pag. 788. quadratam Pegaſi, quadratum Pegaſi. Ibid. cum modico, cum modica. Ibid. tertiam quadrantem, tertium quadrantem. Pag. 789. lin. 8. qui eſt, quæ eſt. Pag. 791. in marg. gratias agit, præpone, Auctor gratias agit. Ibid. ibi in Aprile, ibi in Aprili. Pag. 792. Hiſtoriæ Univerſalis, Hiſtoria Univerſalis. Pag. 799 lin. 3. reſponderim, reſpondeam. Ibid. lin. 6. tribuo perveniſſe, adde, me. Pag 802. τ' ἐσὺ, τ' ἐσὺν. Ibid. omnia præpoſperè, omnia præpoſterè. Pag. 804. in marg. veri gradus dantur, adde, rerum. Pag. 805. lin. 5. à fine, tredecennium annos, 13. annos. Pag. 807. lin. 5. à fine, diem provoleto, diem provolet. Pag 810. Solem exortum ſuam, Solem exortu ſuo. Pag. 811. Quapropter viciſſitudinis, Quapropter viciſſitudines. Ibid. & in 20°. ♈. & in 20°. ♈. NB. Reponatur hic & infra paſſim Capricorni ſignum, ut erat in autographo. Pag. 814. ad honeſta valenti, ad honeſta valenti. Ibid. lin. ultima, tam etiam, tum etiam. Pag. 816. verbis *ſeu intemperies* in marg. præpone, *Δυσκρασία*. Ibid. undè ✻ △, ☌, undè ✻, △, ☍. Pag. 819. in medio (4) interſectione, præpone, in interſectione. Pag. 820. in marg. Differentia veri motus & medii lineam angis, Differentia veri motus & medii extra lineam augis. Et mox in marg. Coincidentia in angis, in augis. Ibid. mox in marg. Motum rationem, Motuum rationem. Ibid. in textu quod dum ☌. 0°. quod dum ☌. ☍. Pag. 821. lin. 11. de 6. & 0°. de ☌ & ☍. NB. Idem error aliquoties in hac pagina commiſſus ſic corrigatur. Ibid. ſuperius principum, ſuperius principium. Pag. 825. in marg. Rarum bonorum, Rarum bonum. Ibid. in marg. excitet te ad virtutum, excitet te ad virtutem. Pag. 826. olim Veſtri, olim Veſter. Ibid. in marg. Philippi IV. Rex Hiſpaniæ, Philippi IV. R. Hiſpaniæ. Ibid. in marg. divinant & Politici, Divinant & Politici. Pag. 831. Quod me de Cometæ, quod me de Cometa. Pag. 832. verbis *nec unquam ceſſuro vel ceſſaturo*, adde, omiſſa penſo, utque tua cuncta ex animi ſententia gradu procedant non offenſuro. Pag. 834. in marg. lin. 5. aquilæ niſus, aquilæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

nidus. Ibid. in textu à Christo Apostolis, à Christo & Apostolis. Pag. 835. lin. 7. à fine, ipse Cometa. Hoc symbolo, dele, punctum sensum turbans, ipse Cometa hoc symbolo. Ibid. in marg. à Buthnero, adde, ornari. Pag. 836. lin. 8. à Rockenbachium, à Rockenbachio. Ibid. in catalogo Com: Lapides delapsi, Lapidis delapsi. Ibid. Tempore Asten, Tempore Asteii. Ibid. pro quo Cteficulus, pro quo Cteficlus. Pag. 839. in marg. Cometarum figuras, adde, cur. Pag. 841. post med. 9 † 7 -- corrige 9 † 7ᵃ Ita & lin. seqq. Pag. 842. ὑποστιλέμμου, ὑποστελλόμμου. Pag. 846. quin etiam Luna, quia etiam Luna. Pag. 855. lin. antepenult. juxta hos lætæ, juxta hos læta. Pag. 856. *Je vous & Juis*, *Je vous en Juis*. Ibid. nec Te, nec nos. Ibid. faciet certiorem, faciet certiores. Ibid. *ne ayant pas*, *ne m'ayant pas*. Ibid. in marg. non potuisse quæritur, non potuisse queritur. Pag. 861. Originis illum locum, Origenis illum locum. Ibid. ἀνίλαω, ἀνίτειλαω. Ibid. κρύπτε ἀθρονίσαι, χρυσὸ ἀθρονιζόμενοι. Pag. 865. lin. 7. à fine, non patienter, non patientes. Pag. 866. in marg. lin. 1. lege Grotianas. Ibid. typothecarum gente, typothetarum gente. Ibid. meliorum aëris, meliorem aëris. Pag. 868. lin. 11. si quid veri subsit illi, adde, rumori. Ibid. ita ad instruenda, ita ad instruendam. Pag. 869. Novemb Gregor. adde, data. Pag. 870. * fabriæ, fabricæ. Ibid. Non putari, Non putavi. Ibid. hic vero notanda, adde, manifesto Pag. 872. rationem officii, adde, dicar. Pag. 873. quo poscebat, quo pascebat. Pag. 874. in medio describerimus, describerimus. Pag. 875. lin. 4. Tot præsidiis inexpugnabilibus muniti. Hic versiculus in textu ponendus, non hic inter carmina referendus. Pag. 876. in medio, parentem eruditorum, parentum eruditorum. Ibid. lin. seqq. sapori publico conciliatus, sapori publico conciliatius. Pag. 877. lin. 1. Kal. Junias datas, Kal. Junias datis. Pag. 878. in medio, ad Hugenium, ad Hug. pag. 879. circa fin. si non habes, si non hebes. Ibid. lin. ult. labores me, labores mei. Pag. 881. circa fin. & plurimis, ex plurimis. Pag. 882. in medio, verbis Magnifice Domine Pro-Rector, præp. Hamburgo Chilonium XXV. Jan. Jul. CIↃ IↃC LXVI. Ibid. studio bono publico, studeo bono publico. Pag. 883. assiduo volvendi, assiduo volventi. Pag. 886. Cometæ famen, Cometæ famam. Pag. 887. in medio, *fieri potest*, *corrette*, tutiùs *emendatè*, dixeris judice Vossio. Ibid. fuisse hariolo, fuisse hariolor. pag. 888. in marg. Impedimentis optimæ, impedimentis optima. Pag. 891. sive Alexandræ, sive Alexandriæ. Ibid. Ration. Temp. part. I. 4. Ration. Temp. part. 1. l. 4. Pag. 893. lin. 10. ab initio, die 20. dies 20. Pag. 897. in medio, Anno DCCCLXII. Anno DCCCXLII. Pag. 898. lin. 1. probitatis assertorum, probitatis assertorem. Pag. 900. lin. 9. adferrent, adferunt. Pag. 901. in medio, Loriacensis, Floriacensis. Pag. 904. in medio, ex Ann. Buchelii, ex Arn. Buchelii. Ibid. in M. Buchelii, in Mſ°. Buchelii. Ibid. apud Ditmarsum, Apud Ditmarum. Ibid. in marg. cum cura qua dicet, cum cura qua licet. Pag. 905. in marg. de regn. Ung, de reg. Ung. Pag. 908. in marg. Societatis Regis, Societatis Regiæ. Pag. 910. in medio: *in usu Vestros*, in usus Vestros: Pag. 514. in marg. transeuntes invicem, adde, transeuntes sic invicem. Ibid. mox: Cometa & Cauda ejus, Cometæ & Caudæ ejus. Pag. 915. in medio, in E. GC. in *t*. GC. Ibid. lin. seqq. in I. in *r*. Ead. linea in X & Z. inter X & Z. Pag 916. lin. 17. lumen B. lumen in B. Pag. 917. in medio situm ejus alteriorum, situm ejus altiorem. Ibid. restitui firmitatem, restituti firmitatem. Pag. 918. in Tropico ♑ in Tropico ♒. Ibid. ultra Trop. ♑. ultra Trop. ♒. Ibid. in medio ultra 17°. A. NB. Litera A. præponatur lineæ sequenti, ut fiat A Dic 12. ad 19. &c. Ibid. lin. 6. à fine in natib. ♂. in naribus ♂. Ibid. lin. antepenult. verticem sinistrum, apicem sinistrum. Pag 919. lin. 14. 1°. ¼'. 1°. ¼'. Ibid. & frontem Arietis ducta. Cum basi, NB. dele punctum. Ibid. 1. hor. 2° ¼. A. R. 1. hor. per 2° ¼. A, R. Pag. 920. circa fin. eam albo circillo, eam albo circello. Ibid. lin. 8. à fine 16½. à Regel 25°. 16½°. à Regel 25°. Pag. 921. in medio: Tropicum ♑. Tropicum ♒. Pag. 922. lin. 13. per 4⅔°. ☌. per 4⅔°. &c. Pag. 923. lin. 5. à fine, observationibus, observationes. Ibid. lin. penult. mane hora 3. adde, visus est hic Hamburgi Cometa alius in □to &c. Pag. 924. Literæ W. quæ constituitur à quinque ita sitis ⁂ ⁂ stellis. Ibid. in medio 10°. 46'. 10°. 46. Ead. lin. 51°. 51°. Ibid. lin. seq. portendebatur, portendebatur. Ibid. lin. 4. à fine, circumstantis, circumstantiis. Pag. 925. lin. 10. D. 3. April. Die 3. April. Ibid. Interim observati, Interim observavi. Pag. 929. in medio, Anno 1656. Jan. Anni 1656. Jan, Pag. 930. in medio, & quidem oculis, adde, & quidem liberis oculis. Ibid. mox duarum vicinorum, duarum viciniorum. Pag. 935. ante med. Varonem, Varronem. Ibid, post med. Meterologiam, Meteorologiam.

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

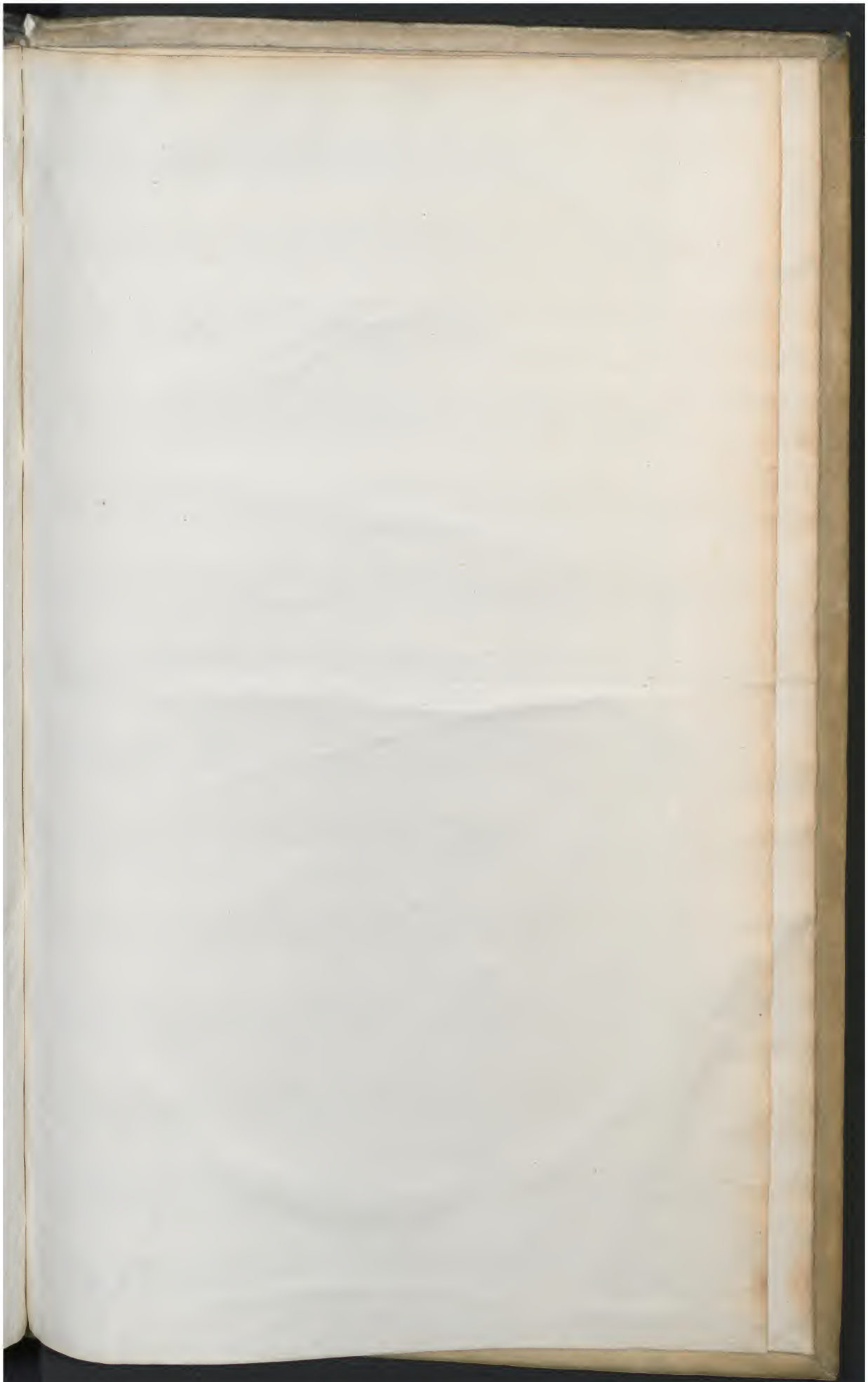

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

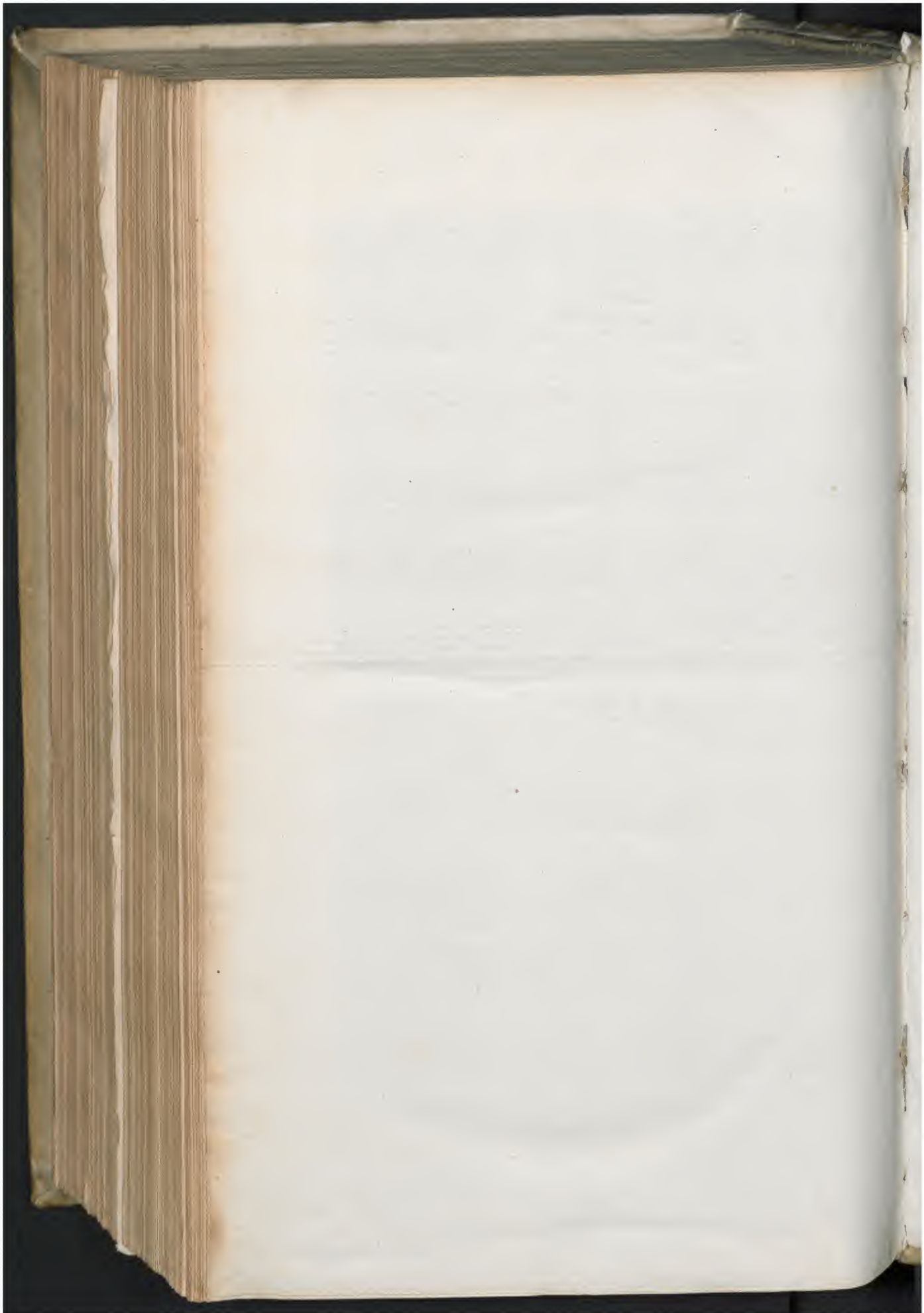

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

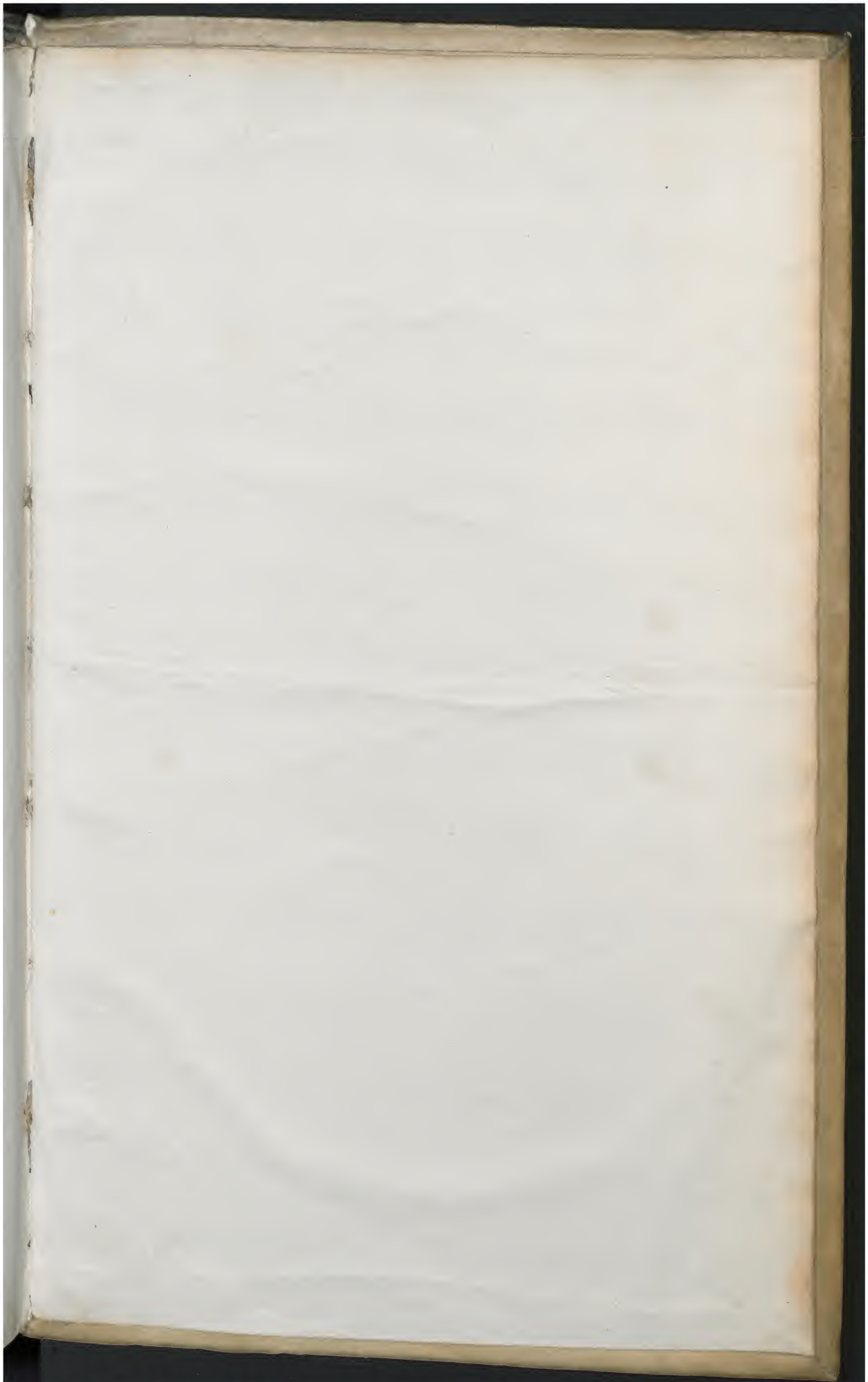

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47

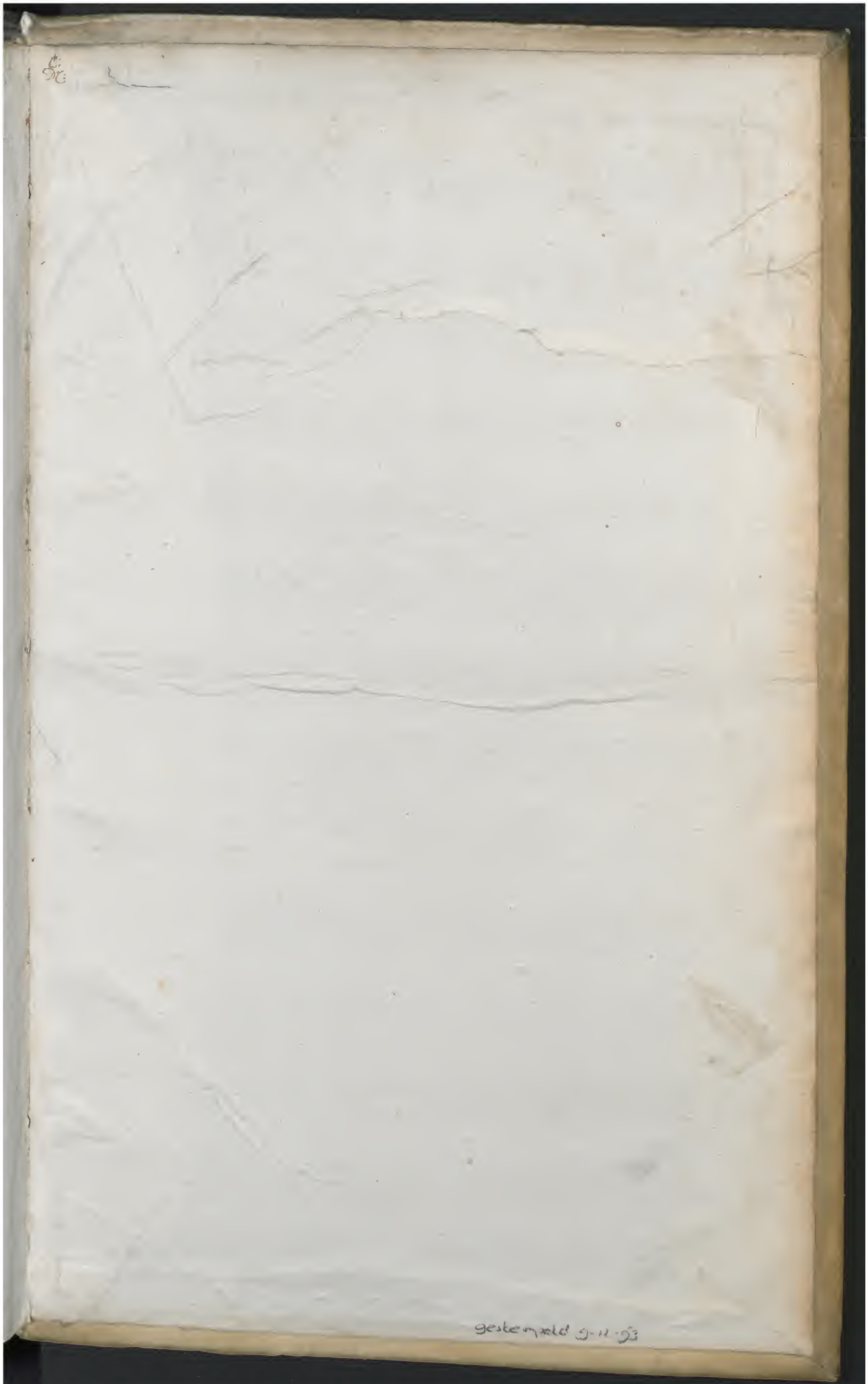

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
107 B 47